12/- 14.2.12. gpn

SCC #12,950

T.F. Torrance

Didoclavii = anagram of
David Calderwood

Alex^r. Troup

ALTARE DAMASCENVM

CEU

POLITIA ECCLESIÆ ANGLICAnæ obtruſa Eccleſiæ Scoticanæ, a formaliſta quodam delineata, illuſtrata & examinata ſtudio & opera

Edwardi Didoclavij.

CVI

Locis ſuis interſerta

CONFUTATIO PARÆNESEOS Tileni ad Scotos Genevenſis, ut ait, diſciplinæ zelotas

Et adjecta

EPISTOLA HIERONYMI PHILAdelphi *de Regimine Eccleſiæ Scoticanæ.*

Ejuſque

VINDICIÆ CONTRA CALUMnias *Iohannis Spotſuodi Fani Andreæ Pſeudoarchiepiſcopi per anonymum.*

2. REG. 16. V. 10. 11.

10 *Profectus autem Rex Achaz obviam Tiglath-Peleſero Regi Aſſyriæ Damaſcum, quum vidiſſet altare, quod erat Damaſci, miſit Rex ad Vriiam ſacerdotem ſimilitudinem illius altaris, & ſtructuram ejus ſecundum totum artificium eius:*

11 *Et exſtruxit Vriia ſacerdos altare: omnino prout miſerat Rex Achaz Damaſco, ita fecit Vriia ſacerdos, dum rediret Rex Achaz Damaſco.*

Anno MDCXXIII

LECTORIBVS BENEVOLIS.

VAria hoſtium genera fuere ab initio infeſta Eccleſiæ Chriſtianæ, infideles, hæretici, & aperti Apoſtatæ; occultos tamen atheos aut Apoſtatas hoſtes non noverant naſcentis aut adoleſcentis Eccleſiæ tempora. Hæc hora tentationis graviſsimæ, quæ noviſsimis hiſce temporibus premit Eccleſias reformatas, detexit deſertores ceu potius prævaricatores & perfidos proditores. Hæc quoque dura ſors Eccleſiæ, quòd non ſolum tigres, leopardi, & leones, magni animis prinsipes, ſed etiam cervi & lepores, puſilli animis, qui nihil præclarum aut laude dignum vnquam geſſerunt, quos nec caſtra iuvant, nec lituo tubæ permiſtus ſonitus, audeant tamen fideles omni iniuria laceſſere, vbi nec à ſicario nec à milite metuunt. Miraris, ſat ſcio, lector benevole, quòd in tantis anguſtiis non ferat opem, quantam poteſt, Eccleſiis reformatis Defenſor fidei Iacobus Rex magnæ Britanniæ. Titulus iſte cothurnus eſt, & cuilibet pedi, cuilibet fidei aptari poteſt, non minus Papæ qui dedit, quàm veſtræ. At defenſorem vultis eius religionis cuius in Scotia profeſſor, quam ſacramento & chirographo bis cõſignavit an. 1580 *et* 1590. *Mirarer potius, ſi accurreret in auxilium Eccleſiis exteris, cum in Eccleſiam Scoticanã, in qua, natus, educatus, qua adnitente ad regnum in cunis evectus eſt, tanto furore impetum facit. Dices tantùm expurgare Catharos ceu Puritanos. Refert Tertullianus in hominibus innocuis non crimen ſed nomen ipſum innocuum Chriſtiani odio fuiſſe. Bonus quidem vir Caius Seius, ſed malus tantùm, quia Chriſtianus. Catharorum & Puritanorum odioſa ſunt non innocua nomina. Si cum Catharis nec veniam lapſis nec ſecundas nuptias negamus, cur Cathari vocamur; ſi nos impuros profitemur &*

omnium peccatorum primos noſtrarum infirmitatum nobiſipſis conſcii agnoſcimus, cur Puritani indigitamur. Audite hoſtem nobis infeſtiſſimum Regem Britanniæ. In procemio opuſculi quod
" inſcripſit Baſilicon Doron, hæc habet verba. Ad nomen ipſum
" Puritanorum quod attinet, non diffiteor, tituli iure, infami
" Anabaptiſtarum ſectæ deberi, quæ Familia amoris vocatur. Hi
" enim ſe puros arbitrantur, & quodãmodo vacuos peccato; ſe eſſe
" veram Eccleſiã, ſoloſq; dignos ſacramentis; cæteros verò mortales
" execrabiles eſſe, & Deo inviſos. Cũ tamen nulli eſſent in eccleſia Scoticana Anabaptiſtæ aut Familiſtæ, explicat, quos velit Puri-
" tanorum nomine inſigniri. Veruntamen, inquit, eos quoque hoc
" titulo inſignimus, qui quum illius ſectæ nomen reſpuant, eorum
" tamen moribus & erroribus affines ſunt: quales ſunt male-
" ſani & vertiginoſi concionatores eorum diſcipuli; qui magiſtra-
" tus contemptu & ſomniorum ſuorum & revelationum creduli-
" tate communem Anabaptiſtarum regulam ſequuntur: propriam
" verò Familiæ diſciplinam in multis aliis æmulantur. Nam pro-
" phanos æſtimant quotquot in eorum verba non ſunt iurati: & de
" minimis Politiæ Eccleſiaſticæ quæſtiunculis tantum excitant
" turbarum, ac ſi de ſacroſancta Trinitate ageretur, conſcientiæ
" ſuæ ſcripturam accomodant, non ſcripturæ conſcientiam; quiſquis
" minimum alicuius nugamenti apicem negaverit, ſtatim au-
" dit Ethnicus & Publicanus, ipſo ſpiritu nedum ſacramento-
" rum communione indignus: ſatius eſſe regem, legem, gregem
" pedibus conculcari, quàm horum quicquam attingi, & bellum
" ſacrum ex eiuſmodi cauſis excitatum impiæ paci eſſe præferen-
" dum: quin Chriſtianis Principibus non modo reſiſtendum, ſed
" pro illis ne orandum quidem eſſe. Orationem enim ex fide
" eſſe, ac eorum conſcientiis iam eſſe revelatum eiuſmodi pre-
ces Deo curæ non eſſe. Pro principibus Chriſtianis non orandum nullus inter noſtros unquam aſſeruit. Pro principe Apoſtata non orandum docet Apoſtolus. Ordines in ordinem cogere tyrannum

poſſe,

poſſe; ei reſiſtere, & è furioſi manibus gladium extorquere veriſimile eſt aliquos cenſuiſſe. Nam id ſentiunt viri docti, qui Anabaptiſtarum moribus aut erroribus nihil habent affine. Alia Ordinum alia privatorum ratio. Scripturam actionum noſtrarum regulam & normam, non ſomnia non revelationes ſequimur, & ad illam normam principum etiam edicta examinamus; conſcientiam ſcripturæ accommodandam profitemur non conſcientiæ ſcripturam. Ob nugamenta & minimas de politia quæſtiunculas turbas non excitamus, nec bellum ſacrum ex his cauſis excitatum paci præferendum iudicamus, ſed ea nos nugamenta non eſſe exiſtimamus, quæ hostes & adverſarii nugamenta eſſe clamitant. Non eſt tutum ab hoſte duci & doceri. Prophanos non æſtimamus quotquot in verba noſtra non ſunt iurati, ſed qui iuramentis ludunt ſicut pueri aſtragalis, quibus diſciplinam & politiam Eccleſiæ optimè ſtabilitam, & in quam iurati ſunt, oppugnare religio non eſt. Quinam ſint iſti concionatores vertiginoſi divinare nequeo, ſi non illi, qui Comitum Papanorum *cum Hiſpano in perniciem & reipubl. & Eccleſiæ coniuratorum reſtitutioni & reconciliationi obſtiterunt, qui ius ſuffragii in Comitiis regni oblatum miniſtris eodem tempore magna cum importunitate, improbarunt, partim quia ab officio miniſtri alienum eſſe iudicabant, partim quia myſterium iniquitatis Epiſcopalis tyrannidis, et ſubverſionis diſciplinæ in eo latere perſpiciebant. Qui obteſtantibus nullum invehi Epiſcopatum ſive Romanenſem ſive Anglicanum fidem non adhibuerunt. Iactictat Spotſvodus in libello ſuo famoſo Regem Epiſcoporum gubernationem introduxiſſe, non confeſtim et momento, ſed pedetentim & per intervalla, ne res agi videretur. Impudenter profitetur dolo introductam epiſcoporum dominationem. Verum, cum res iſta ageretur per intervalla, obteſtati ſæpius diſciplinam & politeiam eccleſiæ non mutandam, ne res agi*

 vide-

videretur. Tamen ſagaciores præviderunt, et quantū poterant, ipſis malorum initijs obluctati ſunt. Cumque imprudentiores in regiorum ſententiam ceſſiſſent, & ſuffragiorum numero viceſſent, animos tamen non deſpondent, conditionibus & legibus tanquam cancellis, arctant & concludunt miniſtrum, qui cum jure ſuffragij ſederet in Comitijs, ne iura & libertates eccleſiæ invaderet. Hæc ſunt nugamenta, hæ quæſtiunculæ de politia eccleſiæ, ob quas excitatæ turbæ. An miniſtri debeant ſedere inter Ordines in Comitijs cum iure ſuffragii, an cum iure perpetuo, vel an ad arbitrium conventus generalis ſingulis annis eligendi. Nam ſcripta ſunt iſta, cum agitarentur hæ quæſtiones in Eccleſia noſtra. His ſternebant viam ad Epiſcopatum. Et eorum conatus retardarunt noſtri, qui ſagaciores. Hi ſunt illi vertiginoſi, qui male ſani, quia non laborabant ea capitis vertigine, qua alii. Video, inquit Iohannes Davidſonus, catus & conſtans Cato ſui temporis, nebulonem caput mitratum exerentem. In ipſo opere horum mores ſic deſcribit, cum hortatur filium, vt ex Eccleſia & republica eos egerat. " Puritanos, inquam, eos, quos nec beneficiis devincias, ne iureiu- " rando fidos facias, nec promiſſis cōſtringas, ſine modo ambitioſos, " ſine cauſa maledicos, nec quicquā ſpirantes, niſi ſeditiones & ca- " lumnias, quibus una conſcientiæ regula eſt, non divini verbi au- " thoritas ſed, commentorum ſuorum vanitas. Teſtor illum mag- " num deum (nec teſtamentum condenti fas eſt mentiri) nunquam " inter montanos aut limitaneos noſtros latrones maiorem ingra- " titudinē aut perfidiam reperiri poſſe, quàm inter hos fanaticos " nebulones, nec patere, ſi pacatè vivere decreveris, ut hi ea- " dem tecum patria fruantur. Hæc opprobria in fidos Dei ſervos coniecta, et typis evulgata, cum ferveret animorum contentio & optimorum oppoſitio ſufflaminantium, quem ſtudebat invehere, Pſeudoepiſcopatū. Læſa tot annos patientia iuſtā apologiā ſilētio æterno premere nos non ſinit. Ambitioſi ſcilicet qui epiſcopatus & honores, non ambiebant, nec, ut oblatos, amplecterētur flecti potuerūt. An ſine cauſa maledici, qui de coiuratis eccleſiæ & reip. hoſtibus

poſt

poſtliminio reſtituendis expoſtularunt, qui clamante nobilium ſanguine ad cælum & vindictam poſcente deplorabant tempora & mores: nullo iureiurando fidos faciam, qui iurati in confeſsionem fidei & diſciplinã receptã ab ea dimoveri non potuerunt, quibus in ſummis anguſtiis Rex ipſe maxime fidit. Si ulli perfidi & fanatici nebulones inter concionatores, in eos inprimis ſæviendum fuit, non in viros optimè de eccleſia meritos, nec evertenda politia eccleſiæ. Sed in eos ſævitum qui à diſciplina ſteterant, nec alios novimus vertiginoſos & fanaticos. Robertus Brucius vir genere & virtute nobilis, maieſtate vultus venerabilis, qui plura animarum millia Chriſto lucrifecit, cuius anima, ſi ullius mortaliũ, abſit verbo invidia, ſedet in cæleſtibus, ex eccleſia Edinburgena 23 ab hinc anno extruſus & in hunc uſq; diem terris iactatus & undis. Anima mea cũ anima tua, Bruci, ſi ex aliena fide eſſet pendendũ. Andreas Melvinus, qui fere octogenarius diem ſupremum clauſit in exilio vir undiquaque doctus, pius, candidus, & ſtrenuus Chriſti miles. Iacobus Andreæ ex fratre nepos, quo in rebus gerundis, & eccleſiæ negotiis publicis adminiſtrandis non prudentior alius in eccleſia noſtra, & vultu & ingenio manſuetus exul Beruici mortuus. Iacobum Balfurium, Iohannem Welſhium, Carolum Fermium & alios etiã adhuc ſuperſtites qui ſe animoſè oppoſuerant principiis malorum, cum iſta Rex ſcriberet, et duriora poſt paſsi ſunt, credamne ego perfidos aut fanaticos, quos novi viros optimos. Si iis moribus affines fuiſſent, nunquam viris bonis tam grati fuiſſent, ut ſalem inſipidum conculcaſſent. Epiſcopos quos evexit, ambitioſos perfidos et in matrem eccleſiam ingratos, non modo dicimus ſed etiã probamus, et luculẽter probat Vindex epiſtolæ Philadelphi, qui tamẽ æquo parciùs ſcribit, et ea ſolùm quæ ſufficere videbantur, plura proculdubio dicturus, ſi ad duplicatas vindicias provocatus. Sed fuerint quidam vertiginoſi et fanatici concionatores, qui puritanorum titulo inſigniri iure poſsint, non diffitetur in proœmio virorum bonorum frequentiam fuiſſe in eccleſia noſtra, quos omnes eccleſiæ Anglicanæ ritibus adverſari in confeſſo eſſe concedit. Et ibidem

dicit,

,, dicit, Quod ad cæteros concionatores attinet, alioſue etiam, quibus
,, ſimplex illa eccleſiæ noſtræ politia Anglicanæ ceremoniis præfertur,
,, quibus epiſcopalis dignitas papalem faſtum redolet, & pileus qua-
,, dratus, & ſuperpelliceum, & id genus alia Papatus inſignia viden-
,, tur, hos, teſtor honorem meum, nunquam intellexi. Imo vero tan-
,, tùm abeſt, vt de talibus rebus, quas ſemper adiaphoras æſtimarim,
,, rixandum putem, ut utriuſque partis eruditos & graves aſſertores
,, pari honore & amore proſequar. At iam omnes vertigino-ſi, & fanatici, omnes Puritanorum odioſo nomine inſigniun-tur, qui adverſantur ritibus Anglicanis, qui faſtidiunt faſtum Pa-palem dignitatis epiſcopalis. Sit cætera probus, hoc ſolo nomine Pu-ritanus indigitatur, exagitatur, & duriſsima quæque patitur. Anno ſecundo poſt adventum Regis in Angliā 300 miniſtri vel libertate concionandi mulctati, vel beneficio privati, vel excōmunicationis fulmine icti, vel in carcerem coniecti, vel ſolum vertere coacti; & reſtauratæ papatus reliquiæ, quarum uſus pleriſq; locis ante obitum Feliciſsimæ Elizabethæ obſoleverat. Superiorem temporum annales replicanti reperire non eſt graviorem ſub ullo principe fidem ortho-thodoxam profitente perſecutionem. Cœpit anno ſequenti eadem in Scotia graſſari, & in hunc uſque diem durat. Epiſcopi vi & vir-tute iuriſdictionis à rege delegatæ ceu Celſæ Commiſsionis, ordina-riam occuparunt, eamq; ſuffulciunt, optimos quoſq; ejiciunt, diſci-plinam & politiam eccleſiæ optimè ſtabilitam, in quam Rex ipſe & ipſi iurati ſunt, mutant & evertunt, & afficto pijs & orthodoxis Puritanorum nomine per eorum latera puritas religionis & cultus divini impetitur. Hoc Dolmanni Ieſuitæ olim conſilium, ſubigēdos Puritanos, dum catholici viribus & numero non modo ad æquili-brium crevissent, ſed etiam in lance aduerſa præponderârint.

Habes hîc, lector, maiuſculis literis delineatam à Formaliſta, neſcio quo, politiam Eccleſiæ Anglicanæ. Deerant multa quæ ſuppleo. Leviter omnia perſtrinxiſſem, ut capite pri-mo, quia errorem detexiſſe idem videbatur mihi ac refutaſſe. Mutato conſilio fuſiore diſſertatione, ſed raptim, urgentibus Operis, quæ ſequuntur, tractavi, præſertim ubi con-futanda occurrebat Paræneſis Tileni, Sectarii mendaciis & calumniis ad finem operis reiectis. Habes hîc etiam Hieronymi Philadelphi epiſtolam de Regimine Eccleſiæ Scoticanæ, eiuſque Vindicias contra calumnias Spotſvodi, per anonymum quendam, unde diſces, quis ſit rerum noſtrarum ſtatus. Vale.

CAPVT. I.

De primatu Regio & Regiorum Commiſſariorum juriſdictione in cauſis Eccleſiaſticis.

IN πολιτεία Eccleſiaſtica Angliæ generaliter conſideranda veniunt 1. Perſonæ, & earum adjacentia. 2. Poſſeſſiones. 3. Conſtitutiones circa utraſque. Perſonæ, vel habentes adminiſtrationem, vel nullam habentes adminiſtrationem. Perſonæ adminiſtrationem habentes, vel Supremam, magiſque abſolutam, quæ dicitur Primatus Regius, vel minus amplam.

Primatus Regius conſiderandus, vel Generaliter, vel Particulariter. Generaliter, qua authoritate tanquam ſupremus ſecundum Deum Gubernator poteſt in cauſis Eccleſiaſticis ſuorum Dominiorum Princeps ſtatuere, quicquid Divino verbo non repugnaverit.

Cauſarum ratione habet Majeſtas Regia in perſonas etiam Eccleſiaſticas authoritatem ſupremam. Sed quia authoritas in perſonas & cauſas Eccleſiaſticas varia eſt, & multiplex, prius præmittenda eſt hujus authoritatis partitio in varia genera, prout diſtribuit eam Mucketus. *Authoritas circa perſonas Eccleſiaſticas verſatur, aut in illis eligendis, & nominandis, ad dignitates, & beneficia Eccleſiaſtica: aut manuum impoſitione ſacrandis: aut in pœnis ſtatuendis & infligendis. Deinde, hæc puniendi poteſtas, vel caſtigat eos pœnis civilibus, ut carcere, mulctis pecuniarÿs, morte; vel pœnis Eccleſiaſticis, quales ſunt excommunicatio, Anathematiſmus. Denique authoritas pœnis civilibus coercens, aut congregat perſonas Eccleſiaſticas ad Nationalia & Provincialia Concilia, aut eas in pacem Regni & Regiam dignitatem delinquentes, coram iudice Civili ſiſtit & condemnat. Et ſimiliter, authoritas in cauſis Eccleſiaſticis ſecundum illarum varietatem varia eſt. Ampliſſima eſt dictionis Cauſæ ſignificatio, ut eam ius Cæſareum pro Re poſuerit. Res autem Eccleſiaſticæ ſunt, vel contentioſæ & extraiudiciales. Res contentioſæ & iudiciales ſunt, quæ per litis conteſtationem inter Actorem & Reum, veniunt in diſceptationem; & teſtium, inſtrumen-*

De politeia Eccleſiæ Angl. cap. 3.

B *torum*

torum, indiciorum adminiculis à legitimo iudice definiuntur: cuiuſmodi ſunt Lites de Decimis, oblationibus, diſſolvendo matrimonio propter præcontractum, de intentatis criminibus Simoniæ, blaſphemiæ, hæreſis, idololatriæ, adulterij, inceſtus, &c. Res Eccleſiaſticæ non contentioſæ, & extraiudiciales, etſi deliberativum, tamen proprie iuridicum examen nunquam ſubeunt. Et hæ non ſunt unius ordinis: ſunt enim primæ, vel primarum appendices. Res Eccleſiaſticæ primæ ſunt, quas Deus in verbo ſuo tanquam neceſſarias ad interiorem animi noſtri ſanctificationem docet & præcipit, ut fidei dogmata quorum efficaci notitia, & ſacramenta quorum fideli uſu ſalutem adipiſcimur. Horum appendices ſunt externi ritus, ac ceremoniæ ordinis & decori cauſa, qualia ſunt ſtata ad verbum audiendum loca, ſtatæ horæ, genuflexio in precibus apud Deum effundendis & Euchariſtia percipiendi, &c. Genuflexionem in percipienda Euchariſtia ritibus ordinis & decori non annumerandam eſſe poſtea docebimus. Authoritatem multiplicem in cauſas ceu Res Eccleſiaſticas ad hæc capita redigit. *Circa res Eccleſiaſticas non contentioſas & extraiudiciales, eſt authoritas aut eas, ſi fidei dogmata ſunt, publice pro concione docendi, & hominum conſcientijs per exhortationes & redargutiones applicandi, ſi ſacramenta, adminiſtrandi; aut poteſtas de ijs, ſi fidei ſint dogmata, vel ritus & ceremoniæ, deliberandi, earumque veritatem & æquitatem ſcrutandi iuxta verbi Divini normam; aut denique authoritas eſt per publicas leges & edicta illas promulgandi & ſtabiliendi, ut has populus fidelis religioſe obſervet & amplectatur. Sic & circa Eccleſiaſticas res contentioſas & judiciales, eſt authoritas vel illas, quando per plures ſubordinatas appellationes ad ſupremum iudicium delatæ fuerint, definiendi vel abſque omni appellationum medio determinandi & reos alioſque immorigeros, qui huic tribunali ſe ſiſtere tenentur, carcere & mulcta pecuniaria caſtigandi.* Amplitudo poteſtatis Regiæ in perſonas, & cauſas Eccleſirſticas *ſupremi Gubernatoris* titulo comprehenditur. Gubernatoris vero vocabulo, non intelligitur princeps eſſe tantummodo cuſtos & vindex utriuſque tabulæ, ſed etiam judex, & juriſdictionem alijs demandans. Quamvis enim Metaphoricum *Capitis* titulum, quem primus ſibi aſſumpſit Henricus 8. expunxerunt ne offendiculum pareret & *ſupremi Gubernatoris* ſubſtituerunt, idem tamen manet ſenſus. Henricus Salcolbrigienſis ſic reddit verba ſtatuti 1. Elizab. niſi quod quæ includuntur parentheſi, prudens an imprudens neſcio, prætermiſerit. *Ea Eccleſiaſtica juriſdictio, quæ poteſtate aliqua ſpirituali vel Eccleſiaſtica antea exercebatur, vel legitime exerceri poterat ad viſitandum ſtatum, & ordinem Eccleſiaſticum, item ad reformandum, in ordinem redigendum & corrigendum homines eccleſiaſticos, omnimodos errores, hæreſes, ſchiſmata, abuſus, offenſas & enormitates infra hoc Regnum imperiali huius regni diademati in perpetuum unita & annexa eſt: qua Rex Angliæ poſſit aſſignare, & authoritate munire (quando, quotieſcunque*

Becano-baculus pag. 140.141.

&

& quandiu libitum fuerit) è nativis ſubditis, eos quos idoneos exiſtimarit ad exequendum & exercendum ſub ſua celſitudine omnimodam iuriſdictionem, privilegia, præeminentias, ullo modo ſpectantes ad iuriſdictionem ſpiritualem, vel Eccleſiaſticam infra hoc regnum, ad viſitandum, reformandum, componendum, corrigendum, & emendandum omnes eiuſmodi errores, hæreſes, ſchiſmata, abuſus, offenſas, contemptus, & enormitates quaſcunque, quæ ulla ſpirituali poteſtate, vel Eccleſiaſtica poteſtate, authoritate, aut iuriſdictione legitime reformari, componi, corrigi, coerceri, vel emendari poſſunt, ad omnipotentis Dei beniplacitum, virtutis incrementum & pacis unitatiſque huius regni conſervationem. Hiſce verbis ſtatuti immediate ſubjicitur formula juramenti, quæ in Apologia pro juramento fidelitatis ſic redditur. *Ego A. B. palam teſtor, & ex conſcientia mea declaro, quod Majeſtas Regia unicus eſt ſupremus gubernator huius Regni, omniumque aliorum ſuæ maieſtatis Dominiorum, ac territoriorum, tam in omnibus Spiritualibus, ſive Eccleſiaſticis rebus aut cauſis, quam in temporalibus, & quod nullus extraneus princeps, perſona, prælatus, Status, aut potentatus, habet aut habere debet ullam iuriſdictionem, poteſtatem, ſuperioritatem, præeminentiam, vel authoritatem Eccleſiaſticam, ſive ſpiritualem infra hoc regnum: & proinde renuntio penitus, & rejicio omnes extraneas iuriſdictiones, poteſtates, ſuperioritates & authoritates: & promitto me deinceps fidem, & veram obedientiam Regiæ Maieſtati eiuſque Hæredibus, ac legitimis ſucceſſoribus præſtiturum: & pro virili mea adiuturum, ac propugnaturum omnes iuriſdictiones, privilegia, præeminentias, & auctoritates Regiæ Maieſtati, Hæredibus ſuis, ac ſucceſſoribus conceſſas vel debitas, ſive Imperiali huius Regni Coronæ unitas, & annexas. Ita me Deus adiuvet & per huius libri contenta.* Hæc verba in fine addita, quia tactis Evangelijs præſtatur juramentum quod vocant corporale. Iſtud juramentum primatus, aliud eſt a juramento fidelitatis, quo premuntur pontificij. Sunt igitur verba præcedentia in ſtatnto authentica explanatio verborum juramenti. In interdictis ceu iniunctionibus Elizabetha Regina profitetur adminiſtrationem Divinorum in Eccleſia à ſe alienam eſſe, neque ultra quicquam ſibi vendicare, quàm quod Henricus 8. & Edward. 6. vindicarunt, & exercuerunt. Adminiſtrationem ſacrorum ne quidem ipſe Henricus 8. uſurpavit. Immo puto Reges & puderet, & pigeret ſacra peragere in Eccleſia. Sed præter ſacrorum adminiſtrationem varia eſt & multiplex poteſtas in rebus Eccleſiaſticis, ut ſupra vidimus. Verba ſtatuti de juriſdictione, non de ſimplici functionum ſacrarum adminiſtratione intelligenda eſſe quis dubitat? Præterea Henricus 8. anno 1534. conſenſu ordinum in Comitijs adeptus eſt titulum Supremi Capitis Eccleſiæ Anglicanæ, honores, dignitates, præeminentias, juriſdictiones, authoritates, immunitates omnes, item emolumenta & privilegia ad eundem titulum ullo modo

Pag. 66.

ſpectantia, idque ut imperiali Diademati unita & annexa, item poteſtatem corrigendi & reformandi abuſus, enormitates, offenſas, aliaque quæ juriſdictione ulla Eccleſiaſtica coerceri vel reformari
Pag. 1029. edit. anno 1576. antea ſolebant, ut narrat Foxus in Martyrum monumentis. Quid ad hæc Calvinus in Amozi ſeptimum? *Qui tantopere extulerunt Henricum Regem Angliæ certe fuerunt homines inconſiderati. Dederunt enim illi ſummam rerum omnium poteſtatem; & hoc me graviter ſemper vulneravit. Erant enim blaſphemi, cum vocarent eum ſummum caput Eccleſiæ ſub Chriſto.* Sanderus affert Edward. 6. reſcriptum tale.
De ſchiſmate Anglicano l. 2. pag. 227 *Edwardus Dei Gratia Angliæ, Franciæ, & Hiberniæ Rex ſupremum in terris Eccleſiæ Anglicanæ & Hibernicæ tam in cauſis ſpiritualibus, quam temporalibus caput Reverendo Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo ſalutem. Quandoquidem omnis juris dicendi authoritas, atque etiam iuriſdictio omnimoda, tam illa quæ Eccleſiaſtica dicitur, quam ſecularis à Regia poteſtate velut à ſupremo capite manat, &c. Ad ordinandum igitur quoſcunque intra Diæceſin tuam Cantuarienſem, & ad omnes etiam ſacros & Preſbyteratus ordines promovendum, per preſentes ad beneplacitum noſtrum duraturas tibi damus poteſtatem.* Anno 1. eiuſdem Edwardi ſtatutum eſt, ut Epiſcopi in exercenda juriſdictione non ſuo nomine ſed Regio, literarum citatoriarum aliarumque authoritatem munirent, & ſolo diplomate Regio abſque conſenſu Decani & Capituli crearentur Epiſcopi. Statutum iſtud abrogatum anno primo Mariæ, Iacobi primo redintegratum eſt. Doctor Bancroftus qui tandem evectus eſt ad Archiepiſcopatum
Pag. 70. Cantuarienſem in Concione habita ad Crucem Pauli anno 1589. & poſtea excuſa adſcribit Regiæ Majeſtati, non modo partem poteſtatis Papæ, ſed omnes honores, dignitates, præeminentias juriſdictiones, privilegia & emolumenta, quæ antea Papæ debita cenſe-
Pag. 68. bantur: & Reginam Minorem Papiſſam eſſe aſſerit. Noſter Bancroftus Iohannes Spottiſvodius pſeudo-Archiep. Andreapolitanus laturus ſententiam depoſitionis in quendam miniſtrum quod celebraſſet cœnam dominicam abſque geniculatione in percipienda Euchariſtia idem aſſeruit. Dico tibi N. Regem nunc Papam eſſe atque etiam fore. Poteſtas Regia in Eccleſia Anglicana vulgo dicitur poteſtas Eccleſiaſtica. Poteſt autem poteſtas Eccleſiaſtica dici vel ratione objecti, quia in perſonas, & res ſacras exercetur, vel ratione modi ſecundum quem verſatur circa res ſacras, & perſonas, quia nempe modo Eccleſiaſtico, non civili operatur circa res & perſonas ſacras. Vtrum vero poteſtas Regia ſit Eccleſiaſtica objective tantum, an etiam formaliter, ex ſuperioribus facile dignoſcere poſſumus, ſed facilius ex ſequentibus. Videamus igitur prius quæ ſint jura particularia primatus Regij.

Particulariter, conſtatque in iis, quæ vel Statuto primum

primum conceduntur, vel ſtatuto reſtituuntur tanquam Coronæ Regiæ de jure debita. Statuto primum conceduntur, 1. Primitias ſive Annatas poſt quamlibet vacationem 2 decimas omnium Eccleſiaſticorum beneficiorum quotannis recipere.

Annatarum exactio à pontifice imperata primùm extraordinem, poſtea in ordinarium vectigal converſa, tandem in Concilio Baſileenſi damnata fuit. Poſthabito tamen Concilij decreto paſſim obtinuit etiam in ipſa Gallia non obſtante pragmatica Sanctione, ſaltem quoad beneficia maiora. Primitiæ ceu Annatæ ſunt fructus unius anni à novo beneficiario exigendi. Decimæ papales primum inſtitutæ ob bellum ſacrum & expeditiones contra Saladinum, poſtea in anniverſarias ſervitutes Beneficiarijs impoſitas ob extirpationem hæreticorum aliaque graviora Eccleſiæ negotia converſæ ſunt. Annatarum eadem origo & cauſa, quæ Decimarum papalium, nempe ut ijs ceu nervis belli Chriſtiana acies orthodoxam fidem toto Oriente propugnaret. Papam ad exemplum Aaronis tanquam ſupremum Antiſtitem, & caput totius corporis Eccleſiaſtici, decimas nummarias pro rata beneficiorum æſtimatione, vel, ut loquutur, taxatione, a beneficiarijs exigere poſſe, ſicut illi ab alijs agrarias, aſſerit Rebuffus, Teſte Bleyniano. *Introduct. in praxim & Theoriam beneficiorum p.70.* Hæ Decimæ papales unitæ ſunt, & in perpetuum annexæ imperiali diademati ſub Henrico 8. *in augmentationem, & ſuſtentationem imperialis coronæ, & dignitatis ſupremi capitis Eccleſiæ Anglicanæ* ut diſerte dicitur in ſtatuto Anno 34. Henr. 8. cap. 17. Sicut igitur prius Pontifici Romano pendebantur ut ſupremo capiti Eccleſiæ univerſæ, ita eodem nomine cæperunt pendi Regi Angliæ, nempe ut ſupremo capiti Eccleſiæ Anglicanæ. Sub Henrico 8. primùm conſtitnta eſt Curia Annatarum & decimarum antea papalium, nunc Regalium. *Raſtallus titul. Primitiæ & Decimæ num. 6.*

Statuto reſtituuntur, tanquam Coronæ Regiæ de jure debita. Eaque, vel a principe uſitata in ſuis Dominijs, vel non uſitata, niſi tum demum poſtquam Papalis uſurpata authoritas ab Anglici imperij finibus prorſus exterminata fuerat. Semper a principe uſitata in ſuis Dominijs, ut,

1. Iuſpatronatns ſupremum vocatum *Patronage Paramont* ita ut ex lapſu temporis beneficiorum collatio ad, & non ultra Principem unquam devolvatur.

Præſentationes & collationes ordinarias, earumque devolutiones probare non poſſumus, revolutiones potius, id eſt, Eccleſiæ jus ſuum reddi poſtulamus. Totam enim præſentationum, pleni juris patronatus, collationum, reſignationum & aliorum hujuſmodi ſcelerum nundinationem à Satana profectam eſſe venerabilis Beza affirmare non non dubitat. Idem libro ſingulari de notis Eccleſiæ atrius ad-huc inſurgit in hæc ſcelera. *Collationis* inquit *ſive ordinariæ, ſive devolutæ, quas vocant, & reſignationis iura, ubi tandem, niſi in Satanæ coquina ſunt excogitata, intrita, percolata, & tandem omnibus ſummis & infimis dementandis propinata.* Patroni præſentatio tollit Eccleſiæ libertatem in eligendis ſuis paſtoribus. Quod idem jus ex lapſu quatuor aut ſex menſium ad ſuperiores jure caduci gradatim progrediendo devolveretur, & Eccleſiæ quaſi poſtliminio non reſtitueretur, ſervitutem auget. Idem de collatione dicendum. Qui enim libera præeunte Eccleſiæ electione ſacratnr in miniſterium, ipſo facto haberet jus percipiendi fructus beneficij. Siquidem beneficium, id eſt jus percipiendi emolumenta temporalia, datur propter officium, id eſt, jus miniſtrandi ſpiritualia; & temporalia ſpiritualibus annexa ſunt. Verùm ſicut Plinius conqueſtus eſt ſuo ſæculo ex gemmis confici vaſa, in quibus aurum acceſſio eſſet, cum gemmæ vaſis aureis accedere ſoleant, ſic conqueritur Duarenus, *Quòd, id quod merito habebatur quondam primarium, nunc acceſſionis cujuſdam locum vix obtinet.* Temporalia emolumenta ſpiritualibus rebus ſunt annexa non antecedenter, ſed conſequenter, id eſt, ut effectus cauſam conſequens, & non è converſo: ideo maxime proprie illis connectuntur, & ad illa comparantur, ſicut acceſſorium ad principale, eorumque naturam eò magis imitantur; idcirco totum illud, qnod ex utroque jure, ſpiritualia miniſtrandi, & temporalia percipiendi reſultat, & eſt quaſi moraliter unum, ſecundum uſum hodiernum dicitur Eccleſiaſticum beneficium. Beneficium igitur conferre eſt utrunque jus conferre, & miniſtrandi ſpiritualia, & percipiendi temporalia, inque beneficij collatione datur executio ordinis, & clavium in foro interiori. Diplomate Regio Beneficij erogatorio confertur preſbytero poteſtas Parochi quam ante erogationem non habebat. Henricus Salcolbrigienſis ex legibus Anglicanis colligit, *non modò collationes Beneficiorum ad Angliæ Reges ſpectare, ſed ad eoſdem illos ſpectare, uti Eccleſiæ Anglicanæ Primates vel Supremos Ordinarios.* Inveterata conſuetudine Reges Galliæ conferunt etiam Beneficia Epiſcopatu vacante, quæ ipſe Epiſcopus vivus & ſuperſtes conferre debuiſſet. Hanc inveteratam conſuetudinem legem Regaliorum ſive jus Regaliæ barbarè vocant. Non quærimus quid de facto inolevit, ſive vacante Epiſcopatu, ut in Gallia, ſive per devolutionem ex lapſu temporis ut in Anglia, ex ponti-

In confeſſ. fidei cap. 35. p. 136.

De ſacris Eccleſiæ Miniſterij & beneficijs lib. 2. cap. 3.

Becano-baculus p. 150 151.

Pontificum Romanorum vel Epiſcoporum negligentia, conniventia, adulatione aut fœdis cum Regibus pactis, ſed quid de jure fieri debeat.

2 Redditus vacantium Epiſcopatuum percipere ad uſum proprium.

Hoc caput alterum eſt juris illius quod in Gallia jus Regaliæ vocant. Iſtud jus ortum eſt ex veteri clientelarum & feudorum jure, eaque affinitate quam prœdia & poſſeſſiones prælatorum cum militaribus & profanis feudis habent. Nam ſicut militaria beneficia caduca fiunt ultimi clientis obitu, ſic ſede vacante ſive per obitum, ſive tranſlationem Epiſcopi, ſive alijs modis, conſtituunt Reges Oeconomos, quorum miniſterio proventus caducarios vacantis Epiſcopatus percipiunt.

3 Facultatem Epiſcopi eligendi concedere. 4. Nominare Capitulo idoneum ad Epiſcopatum quem eligant. 5. Electo Regium aſſenſum adhibere.

Facultas eligendi paſtores tradita eſt Eccleſiæ; ſi facultas, etiam facultatis exercitium, quod abſolute non pendet à principum arbitrio. Alioquin fruſtra data eſſet facultas, quam abſque alia inſuper facultate in actum nunquam producere poſſet. Sic enim à principum arbitrio penderet, prædicandum ſit, necne Evangelium. Primis 300. annis, cum ſummi Cæſares erant Chriſtianæ fidei hoſtes infenſiſſimi, Eccleſiæ elegerunt ſuos paſtores. Dicent forte palpones aulici quod alia ſit ratio Ethnici, alia Chriſtiani Magiſtratus. Sed quid ſi Magiſtratus nomine Chriſtianus, facultatem concedere renuerit? *Idem iuris eſt de eo quod non eſt, & quod non apparet.* Rectè eruditus & Magnus Iunius in Eccleſiaſte ſuo. *Tertium mutationis genus memoria noſtra inolevit, dum ij qui everſa Papæ, ut vocant, tyrannide procurant Eccleſiarum inſtaurationem, ius illud Eccleſiaſticum inſtitutionis, & ordinationis reſtitui non curarunt Eccleſijs, ſed omnia committunt fidei Magiſtratus, & ab eo in rebus Eccleſiæ utramque paginam faciendam putant, idque hoc nomine, quod Chriſtianus Magiſtratus.* Lib. 3. cap. 3. Præterea facultas iſta non manat à principe quatenus eſt Chriſtianus. Nam dicitur iſta poteſtas Coronæ Regiæ de jure debita. Sive igitur ſit Ethnicus ſive Chriſtianus, ſive mas ſive fœmina, ſive vir ſive puer, eadem eſt poteſtas, dum modo ſit Coronæ poſſeſſor.

Facultate eligendi conceſſa per diploma Regium, una cum diplomate mittitur Epiſtola ad Decanum & Capitulum inſcripto nomine eligendi, quem ſecundum ſtatuta ante diem viceſimum eligere tenentur, alioquin ad Metropolitanum electio devolvitur.

Praxis in epiſcopal. in proemio.

devolvitur. De imaginaria iſta electione, & Regia nominatione ſic Piaceſius. *Reges & Principes iure patronatus prætenſo nominant pro libitu eligendum, & capitulum ſuper huiuſmodi perſona nominata, fingit electionis ſuæ proceſſum, libera electione vix alicubi reliqua.* Electio paſtorum non ligata, ſed libera eſſe debet, non poſitiva, ſed comparativa: *Is eligendus in ſacerdotium*, ait Origenes, *qui præſtantior eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior.* Gregorius in Bulla 1591. Mai. 1. *Si in quibuſuis Eccleſiæ gradibus, & miniſtris curandum eſt tales eligi, qui religione, & ſanctitate fideles ædificent, multo certe magis elaborandum eſt, ne in eius electione erretur, qui ſupra omnes gradus conſtituitur, cui tanquam ſervo fideli & prudenti, totius familiæ cura traditur, qui ad omnem virtutem, & mandatorum Dei obſervantiam, aliorum forma eſſe debet, cum certum ſit gregis ſalutem magnopere pendere ex boni paſtoris præſtanti vita, & doctrina.* In Eccleſia prima primitiva, id eſt Apoſtolica, electio tum paſtorum tum aliorum miniſtrorum Eccleſię, erat penes Eccleſiam Act. 1.23. Act. 6.5. Act. 14.23. Et collectis viritim ſuffragijs electi erant legati ad eleemoſynas perferendas ad exteras Eccleſias, nedum illi qui ad graviora & ſacratiora munera deſtinabantur, 2. Cor. 8.19. In Eccleſia ætatem Apoſtolorum ſubſequuta electio erat penes clerum & populum. Cyprianus. *Ipſa plebs maxime poteſtatem habet, vel eligendi dignos ſacerdotes vel indignos recuſandi.* Leo pontifex Romanus. *Teneatur ſubſcriptio clericorum, honoratorum teſtimonium, ordinis conſenſus & plebis. Qui præfuturus eſt omnibus ab omnibus eligatur.* Carolus magnus & Ludovicus filius in ſuis capitularibus hanc fuiſſe primitivam electionum formam teſtantur. *Sacrorum Canonum non ignari ut in Dei nomine ſancta Eccleſia ſuo liberius potiretur honore, aſſenſum Ordini Eccleſiaſtico præbuimus, ut ſcilicet Epiſcopi per electionem Cleri, & populi, ſecundum ſtatuta Canonum, de propria Diœceſi, remota perſonarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & ſapientiæ donum eligantur, ut exemplo & verbis ſibi ſubiectis uſquequaque prodeſſe valeant.* Verba habentur in Gratiani Decreto. De ſuffragijs electione, reiectione, decreto, & conſenſu plebis, qui Canonum & exemplorum congeriem deſiderat, adeat Spalatenſem. Agnoſcit Billonus, ſed ſimul aſſerit merito mutatam eſſe iſtam electionis formam, opponitque populo imperito unius principis peritiam. Quem quæſo dabunt nobis principem, qui peritior ſit omnibus civibus civitatis in diſcernendis donis paſtorum? Aut quis ille, qui omnibus honoratis & primarijs Diœceſeos civibus ex nobilum, vel equeſtri ordine, judicibus, magiſtratibus, juriſperitis, alijſque viris eruditis eruditior, aut in diſcernendo ſpiritus ſagacior ſit. Nam unius civitatis cives hoc negotium curare ſoli non debent, ſed Diœceſani omnes per ſe, aut per legatos ſuos. Quod omnes tangit ab omnibus curari debet.

In Levit. hom. 6.

Vide Piaceſium in praxi epiſcopali. p. 3.

Lib. 1. epiſt. 4. epiſt. 89.

Diſt. 63. c. 34. ſacrorum canonum.

De rep. eccleſiaſt. l. 3. c. 3.

De gubern. eccleſ. cap. 15

Deinde,

Deinde, quæro; num princeps peritior ſit etiam clero civitatis. nam & clero erant ſuæ partes, & quidem præcipuæ in electionibus. Quid dico, clero civitatis, dicerem totius Diœceſeos. *Non enim definivit jus divinum ut hi potius quam illi ex clericis eligerent,* inquit Bellarminus. Tertiò quæro, an princeps ſit peritior, omnibus Epiſcopis comprovincialibus, nam illi etiam intererant electionibus Epiſcoporum. Denique poteſtas iſta unita eſt Coronæ Regiæ, & principi etiam Ethnico hac ratione debita. Objicit deinde Bilſonus tumultus, populares, & ſchiſmata à populo ſæpius concitata fuiſſe in electionib⁹, & propterea jus populi ad principem meritò tranſlatum fuiſſe. Sic argumentanti nulla erit libera Magiſtratuum electio in civitatibus, quia in ijs eligendis cædes, & turbæ populares ſæpius ortæ ſunt. Pij principis eſt coercere tumultus, non tollere libertates, curare, ut omnia fiant ordine & decenter, non obtrudere paſtores invito gregi. *Nullus ordo tam prudens & commodus inter homines inſtituitur, quin adnaſcantur brevi incommoda. Secundo de incommodis prudenter curandis, non de re ſancta mutanda temere, ſapientes videre oportuit,* inquit Iunius. Poſſunt Paſtores plebem dirigere, ad pacem placidis monitis revocare: & Magiſtratus poteſt in ordinem cogere. Poteſt illa vice plebs libertate ſua mulctari, devolvendo electionem ad majorem conventum Eccleſiaſticum. Poſſunt & alia media in hujus mali remedium excogitari. Sed quòd libertas, quam Chriſtus ſponſus Eccleſiæ ſponſæ ſuæ tradidit, omnino tolleretur, ſacrilegium eſt, rapina eſt. Præterea, non populus, ſed Epiſcopi ipſi factiones, & ſchiſmata iſta concitarunt. Nazianzenus indicat perpetuam proedriam & philarchiam Epiſcoporum, ſchiſmatum, & turbarum occaſionem fuiſſe. *Propter hanc*, inquit, *res omnes noſtræ iactantur & concutiuntur, propter hanc fines orbis terræ verſantur in ſuſpitione, & bello, eoque ſurdo, & ne nomen quidem habente: propter hanc periculum eſt ne magnum illud & novum nomen amittamus. Vtinam neque eſſet præſidentia, neque loci prælatio, neque violenta præeminentia, ut ex ſola virtute agnoſcerentur. Nunc autem dextrum hoc latus & ſiniſtrum, & ſublimior et inferior ſedes, & illa præeundi, vel eodem gradu incedendi invecta conſuetudo, multas nobis clades, nequicquam intulerunt.* Ammianus Marcellinus idipſum obſervavit. *Damaſus & Vrſatius ſupra modum ad rapiendum Epiſcopalem ſedem ardentes ſciſſis ſtudijs acerrime conflictabantur adusque mortis vulnerumque diſcrimina adiumentis utriuſque progreſſis. — Neque ego abnuo, oſtentationem rerum conſiderans urbanarum, huius rei cupidos, ob impetrandum quod appetunt, omni contentione laterum iurgari debere, cum id adepti futuri ſint ita ſecuri, ut ditentur oblationibus matronarum, procedantque vehiculis inſidentes, circumſpecte veſtiti, epulas curantes profuſas, adeo ut eorum convivia regales ſuperent menſas, &c. Qua fide igitur obſecro,* inquit

De clericis cap. 3.

De clericis ca. 7. *not.* 23.

I Orat. poſt reditum in vrbem.

Lib. 27.

De cleric. ca. 7. n. 28.
De rep. eccleſiaſt. l. 3. c. 3. n. 53.

Iunius, *in miſeram plebem homines incendiarij crimen incendij, perfidiaque ſuæ intorqueant. Verum quidem eſt*, (inquit Spalatenſis) *plebem eſſe beſtiam multorum capitum, & ad ſeditiones paratiſſimam: ſed hoc vitium circa electiones haſce plebi fideli innatum non eſt: quæ non minus nunc quam olim moderatione gravis eſſet in electionibus, ac publicæ utilitatis ſtudioſiſſima, ſi Epiſcopi eſſent, qui olim in pura Eccleſia fuerunt, & Epiſcopatus omnis eſſet non honor, neque occaſio ſuperbiendi: ac ſuperciliosus faſtus eſſet ab Epiſcopis noſtris, ut olim remotiſſimus. Sic enim ſæpe fortaſſe vi etiam adhibita à plebe eſſent idonei ad Epiſcopatum, vel inviti, ut olim trahendi & cogendi. Poſtquam vero res inverſa eſt, & Epiſcopatus cœpit pleriſque in locis, ac præſertim in noſtris Eccleſijs eſſe mundanus faſtus, certatimque potentes ambitione ſtimulante, ad illum animum adiecerunt, malis artib. plebem corruperunt, & ad ſeditiones incenderunt. Reducatur Epiſcopatus ad ſuum verum ſtatum, & moderatiſſimam, ut prius, in ſuis electionibus, plebem experiemur.* Si Patriarchæ & Metropolitani magnitudine urbium deſpecta ad imitationem quorundam Antiſtitum provincialium vixiſſent, ut loquitur Marcellinus, paſtoribus populum docentibus & ducentibus, rarò ac ne vix quidem ulla orta eſſent ſchiſmata. Laudat Bilſonus Eccleſiæ Dei eximiam prudentiam in eo, quod populi conſenſum in Epiſcoporum ſuorum electionibus non admiſerit ſolùm, ſed etiam rogaverit. *Tot & tanta eius commoda* (inquit) *in hiſtorijs Eccleſiaſticis teſtata invenio. Inde enim evenit, ut populus voti ſui compos, paſtores ſuos placatè exciperet, libenter ſuſtentaret, diligenter audiret, & ex animo diligeret imò vitam fortunaſque omnes periculo potius exponeret, quàm illi in diſcrimen venirent.* An non iſta, quæ enumerantur, commoda, ſunt æquitatis perpetuæ? Cur igitur Eccleſijs obtruduntur qui principatum potius gerant, quam miniſterium obeant. Poſtquam deſijt libera electio, deſierunt ſacerdotes aurei, & pſeudo-Epiſcopi, vel Papiſmum, vel Epicureiſmum invexerunt. Vnde tot fungi, aſini, ſtipites, tot aleones, tot porci, imo apri ſylveſtres emiſſi in vineam Domini, niſi ex aulis Regum, & Pontificum Romanorum. Quid dixi à Regum arbitrio pendere Epiſcoporum electionem, veriùs dixiſſem ab aulicorum. Qui primarium aliquem aulicum munerib⁹ corruperint, blanditijs, obſequijs & officiorum omnium aſſentationibus alios ſuperaverint, his in iſto ambitus certamine palma, braviumque decerni ſolet; Hi belli duces, & caſtrorum præfecti deſignandi ſunt. Sed quid immoror in iſta nominatione Regia, & imaginaria Capituli electione, cum abſque ulla vel umbratili electione poteſt Princeps per ſe Epiſcopum nominare, & eligere, ut ſupra diximus in ſtatuto Edward. 6. redintegrato Iacobi primo, & efficiet, quando libitum fuerit. *Vbi ille Canon*, inquit Athanaſius, *ut à palatio mittatur is qui futurus eſt Epiſcopus?*

De gubern. eccleſ. cap. 15 p. 417.

Epiſtol. ad ſolitariam vitam agentes.

Quod

Quòd ad ratihabitionem electionis, ſi neceſſaria, eòdem recidit, quò antecedens electionem facultas eligendi. Quid ſi opportunè, & importunè rogatus, ſit tamen inexorabilis, an irrita ſemper erit electio. Videtur certè mihi multò deterior Eccleſiarum in eligendis paſtoribus, quam civitatum in eligendis Magiſtratib. conditio: & cur in pari cauſa impar eſſet ius, non video. Imperatores quandoque Patriarcharum electionibus ſe immiſcuerunt, & contra Canones electionis legitimam formam, reluctantibus multis quandoque immutarunt, non tamen Epiſcoporum inferiorum electiones, aut ad Epiſcopatus præſentationes ſibi obnoxias reddiderunt, donec omnia in deterius vergerent, Magiſtratus quidem minores, ut civitatum, in electionibus unà cum populo interfuiſſe & concedimus & laudamus. Quid Carolus & Ludovicus ejus filius ſtatuerint, ſupra vidimus. Cum Epiſcopi Regum feudatarij & vaſalli evaſerunt, libertatem electionis vendiderunt. *Sicut feudo vacanti Ligius dominus, à quo pendet, Vaſallum pro animi ſui arbitrio ac electione ſufficit, non ſecus quam Domini famulos ſibi deligere ſolent*, inquit Gentiletus. *Exam. Concil. Trident. p. 125.*

6. Iuſiurandum homagij ab Epiſcopo recipere.

Iſtud juſjurandum ex feudorum jure etiam ortum eſt, quorum ratione Epiſcopi inſtar aliorum feudatariorum Imperatorem ut Dominum recognoſcebant, cui ſe ſacramento fidelitatis & homagij, vel (ut concinniore vocabulo utar) hominij obſtrinxerunt. Fridericus primus ad Papam Adrianum ſic ſcribit. *Ab Epiſcopis*, inquit, *qui Regalia noſtra tenent, cur homagium & regalia ſacramenta non exigamus. Aut igitur regalia noſtra nobis dimittant, aut quæ Dei Deo, quæ Cæſaris Cæſari perſolvant.* Idem Imperator Epiſcopos Bremenſem & Halberſtatenſem feudis exuit, quòd ipſum in Italiam proficiſcentem comitati non eſſent. Vt igitur prædia & poſſeſſiones, ac Regalia, civitates & oppida cum juriſdictione temporali ſibi compararent Eccleſiaſtici, ſæcularibus negotijs ſe implicarunt. *Efficit Clericorum avaritia*, inquit Gentiletus, *ut maluerint divitijs augeri addicentes ſe obſequio, & ſervituti, quam mediocres fortunas poſſidendo, & electionum Eccleſiaſticarum libertatem, & à clientelari ſervitute immunitatem retinere.* *Exam. p. 125* Videmus igitur Epiſcopos, non tam inſervire Eccleſiæ ut miniſtros, quam regibus ut clientes & vaſallos, regum ſervos, Eccleſiarum Dominos, utroſque ex pacto ſacra munera prophanantes, & Eccleſiarum libertatem tollentes. Gratianus in Decreto, ait quoſdam Epiſcopos Levitica tantum portione contentos, de primitijs & decimis vivere, temporalia penitus abjicere, ne earum occaſione ſæcularis militiæ occupatione, alijſque obſequijs obnoxij tenerentur. *Cauſ. 23. quæſt. 8.* *Porro alij ſunt*, inquit, *qui non contenti decimis & primitijs prædia & villas & caſtella, & civitates*

poſſident. Gloſſa in hunc locum. *Dicit quod Epiſcopi qui feudum non habent à principibus, ſed vivunt tantum de primitijs, decimis & oblationibus ſæculari militia occupari non debent: alij vero, qui à principibus feuda retinent, principibus ſervire tenentur, niſi ab illis à quibus feuda tenent ſuper hujuſmodi promeruerint immunitatem*. Ex iſto Gratiani loco oſtendit Spalatenſis, Prælatos Eccleſiaſticos ratione Regalium teneri & militare pro Rege, & ei tributa ſolvere. Debet igitur in medio Eccleſiæ predicare Enangelium, & alia tuba bellum indicere militibus. De oneribus feudorum realibus nihil dicimus ſed oneribus perſonalibus, præſertim armatæ militiæ, obſtringere ſe non debet Epiſcopus, magis quam preſbyter, & regalia dimittere potius tenetur, quam mancipare ſe obſequijs, quæ à muneris Paſtoralis exercitio avocarent. Neque eſt in principibus pietas, ſed prophanitas, temporalia & regalia hac lege donare Eccleſię vel donata in hunc uſum convertere, ut ſic Eccleſiæ libertatem in electionibus tollant, & paſtores vaſallos conſtituant. Interim generale juramentum fidelitatis quod omnes ſubditi præſtare debent, non damnatus. Sed iſtud juſiurandum non ut cives Regni Regi, ſed ut vaſalli ceu clientes Domino Ligio præſtant prælati. Non alia debet eſſe conditio beneficij majoris, quam minoris. Ratione Regalium & poſſeſſionum temporalium ortæ ſunt inveſtituræ per baculum, ceu ferulam, & annulum, quibus Imperatores declarabant aſſenſum ſuum, & electo temporalia conſignabant. Sed hæc omnia poſterioribus ſæculis nata ſunt.

De repub. Eccleſ. lib. 6. c. 7. num. 90.

7 Perſonas Eccleſiaſticas quaſlibet, ob maleficia contra pacem regni, & dignitatem Regiam perpetrata coram judice civili ſiſtere, & condemnare. 8. Eccleſiaſticis judicibus mandare, ut ſuperſedeant civilis fori negotia coram ſe agitare.

Non uſitata, niſi tum demûm poſtquam Papalis uſurpata authoritas ab Anglici Imperij finibus prorſus exterminata fuerat. Eaque vel concernunt 1. Appellationes. 2. Canones. 3. Beneficia.

1. Concernunt Appellationes ad inſtantiam alicujus partis interpoſitas, eò quod, ultima appellatio ſit ad principem, & non ultra regnum. 2. Dat judices delegatos per Cancellarium Angliæ ſub Magno ſigillo, qui de cauſa ſtatuant.

Si de cauſa aliqua lis inchoata fuerit coram Archidiacono, aut ejus Officiali, appellatio fit ad Epiſcopum Diœceſeos: ſi coram Epiſcopo ejuſve Commiſſario, ad Archiepiſcopum: ſi coram Archiepiſcopi Archidiacono, ad curiam, quam vocant, de Arcubus (ubi Decanus de Arcubus ad omnium in provincia appellationes reſcribit) & à curia iſta defertur cauſa ad Archiepiſcopum, per ſtatutum 24. Henrici 8. ab Archiepiſcopo ad Curiam Cancellariæ per ſtatutum 25. Henr. 8. Delata ad curiam Cancellariæ cauſa, ſub magno ſigillo conſtituuntur judices delegati, qui litem, & cauſam definiant, a quibus Commiſſarijs non licebit ulterius provocare. Cauſæ, quæ per ſubordinatas appellationes deferri poſſunt, ſunt omnes omnino cauſæ Eccleſiaſticæ, non modo abuſive ſic dictæ, ut matrimoniales, aut teſtamentariæ, ſed etiam proprie dictæ: non modo, inſultatio in altare, poculi myſtici confractio, menſæ ſacræ everſio, manus demortuæ uſus ad præſtigias, & ſimilia, quæ Mucketus enumerat; ſed etiam hæreſis, ſimonia, idololatria, error in articulis religionis: omnes denique cauſæ & lites in quibus olim appellatio ad Papam, deferuntur per appellationem ad principem, & non ultra. Et ubi in locis exemptis immediate deferebatur olim appellatio ad Papam, defertur immediate ad principem in curia Cancellariæ, per idem ſtatutum 25. Henr. 8. 1. Elizab. Non licet igitur provocare ad Concilium Oecumenicum vel generale Eccleſiarum reformatarum, nam utra regnum provocare non licet. Neque ulla hic datur intermedia appellatio ad Synodum Diœceſanam, aut Concilium Provinciale, ſed progreſſus ſemper fit ab unico ad unicum.

Raſtal. titulo Appellat. 1.
Raſtal. titulo Roma 1.
Raſtal. ibid.

2 Concernunt Canones ſive leges Eccleſiaſticas, vel ferendas, vel adminiſtrandas, vel relaxandas. Ferendas eo quod,

1. Princeps novas leges condere poteſt circa ceremonias & ritus cum conſilio in ea parte, vel Commiſſariorum ſuorum in cauſis Eccleſiaſticis, vel Metropolitani.

Rex Propheticus David non niſi per ſpiritum informatus, & à manu Iehovæ ipſi incumbente inſtructus ſtructuram templi, diſtributiones Sacerdotum & Levitarum Schelomoni tradidit 1. Chron. 24. 12. *Reſtituit autem* (Iechizkijah) *Levitas in domo Iehovæ cum cymbalis, cum nablijs, & cum citharis ex præcepto Davidis, & Gadis videntis Regij, & Nathanis prophetæ: Nam à Iehova præceptum illud erat per prophetas, 2. Chron. 29. 25.* Non inſtituit Rex Ezekias,

ſed ſolum reſtituit, quod David, & Rex & Propheta inſtituit. Nec inſtituit David, quamvis Propheta aliquid novi, niſi præcipiente Iehova per Prophetas. Non habemus Reges Davidicos, nec Metropolitanos videntes. Vtinam cæci non eſſent, vel avaritia, ambitione, & ſplendore aulico non occæcarentur. Ad ordinarios Eccleſiæ conventus igitur recurramus, & ſacram ſcripturam, à cujus exemplari ne latum qnidem unguem recedere liceat, non vel in loramentis aulæorum aut paxillis, aut anſulis æreis fabricandis. Sunt in ſacris tabulis leges generales Eccleſiæ traditæ, quarum norma ipſa Eccleſia dirigitur ad res natura ſua adiaphoras pro circumſtantiarum varietate ad uſum conformandas, ut omnia fiant ordine, & decenter, & ad Dei gloriam Eccleſiæque ædificationem. Nam quæ ſunt natura ſua adiaphora, niſi commode ad uſum applicentur remoram injiciunt ædificationi ordinem divinum conturbant, ac fiunt illicita. Adiaphora vt ſic, id eſt, ſalva & manente indifferentiâ ſunt inutilia, & otioſa: ad uſum aliquem accomodata, fiunt utilia, vel inutilia. Oportet prius præcedere quæſtionem an ſint adiaphora necne, de quibus feruntur leges, prius quam de ipſorum uſu diſcepetur. Deinde uſus ſecundum Canonnm generalium ſacræ ſcripturæ normam dirigendus eſt. De uſu politico judicent politici, de Eccleſiaſtico Eccleſiaſtici in conventibus Eccleſiaſticis. Præterea non ſunt omnes ritus, & ceremoniæ res natura ſua adiaphoræ, & poſſunt leges ferri de ritibus & ceremonijs nullatenus adiaphoris. Cum examinaretur Barrous, dixerunt Epiſcopi Anglicani Regiam Majeſtatem poſſe comminiſci & inſtituere, quamlibet politiæ Eccleſiaſticæ formam vi ſui Primatus in cauſis Eccleſiaſticis, teſte authore Petitionis ad Reginam. *Denique quo tandem iure*, inquit Beza epiſt. ad Grindallum Epiſcopum Londinenſem, *ſive Dei verbum ſive veteres omnes Canones ſpectes, civili Magiſtratui per ſe liceat, conſtitutis jam Eccleſijs novos aliquos ritus ſuperinducere, aut veteres abrogare, vel Epiſcopis abſque preſbyterij ſui judicio & voluntate quicquam novi ordinare fas ſit, ego quidem nondum didici. Quoniam autem has duas peſtes, Epiſcoporum videlicet ſuperiorum turpes, & ambitioſas adulationes, ſuorum principum partim virtutibus abutentium, partim etiam vitijs ſervientium, Eccleſiam Chriſtianam perdidiſſe video, donec eò redacta res eſt, ut Metropolitanorum Occidentis potentiſſimus juſto Dei iudicio & Magiſtratus & Epiſcopos punientis, divina humanaque ad ſe raperet, fateor me totum cohorreſcere, quoties de iſtis cogito, & eaſdem, aut etiam acerbiores pœnas pleriſque populis initio evangelium amplexis, à quo nunc ſenſim deficiunt, imminere proſpicio.* Poteſt igitur princeps cum per paucis Commiſſarijs, ſive Metropolitano, ſuperſtitioſos, & ridiculos ritus invehere, & externum Dei cultum, externamque politiæ Eccleſiaſticæ faciem deturpare.

Pag. 76.

2 Synodus

2 Synodus Provincialis vel Nationalis convocari non debet abſque principis reſcripto ad Metropolitanos directo.

Principem poſſe Synodos convocare, abſit ut negemus. Habet etiam, & Eccleſia eandem poteſtatem. *Si duo ex vobis conſenſerint*, item, *ubi duo vel tres coacti fuerint in nomine meo*, inquit Chriſtus, *ibi ero in medio ipſorum*, *Matth.* 18, 19. 20. Ex his verbis colligunt etiam Hierarchici Synodorum authoritatem, argumentando à minori ad majus. At convocari & convenire in unum cœtum dicet aliquis eſſe actum humanum. Convenire in unum cœtum eſt actus humanus, ſi ad civilia politicus, ſi ad pia exercitia & in nomine Chriſti eſt humanus, ſed Eccleſiaſticus & ſanctus; & proinde cœtus piorum ſæpius in veteri teſtamento dicitur, *Convocatio ſancta*. Commiſſio poteſtatis eſt à Chriſto, permiſſio à Principe. Collatio poteſtatis à Chriſto traditæ non tollitur acceſſione Magiſtratus Chriſtiani. Non quidem temere tentandum eſt exercitium poteſtatis collatæ inconſulto Magiſtratu, vel abſque legum authoritate. Sed ſi graſſantur hæreſes, multiplicentur lites, populum Chriſtianum ſchiſmata & factiones diſcindunt, Eccleſia ſchiſmatum, errorum, ſcelerum fluctibus prope obruta videtur, & pertinaciter negaverit aſſenſum, non cunctandum eſt, non ceſſandum ab officio noſtro, & cum periculo periclitandum eſt remedium per Synodum. Non hæc illa ratio fuit qua Conſtantinus Eccleſias fovebat olim, ſed qua Licinius & alij eaſdem evertere ſtudebant. Non debet deterior eſſe Eccleſiæ conditio ſub Chriſtiano Magiſtratu, quam ſub Ethnico, nec minui, ſed augeri libertas Eccleſiaſtica. Quod confertur Eccleſiæ, non transfertur in Principem Chriſtianum, ſed tantum corrobatur. Poteſtas Principis eſt *Cumulativa* non *privativa*. Poteſt igitur ipſe convocare, poteſt poteſtatem collatam Eccleſiæ approbare, ſed poteſtate collata, ejuſve exercitio privare non poteſt. Sunt igitur diverſæ poteſtates, non tamen diviſæ, niſi quando Magiſtratus ſe diviſerit ab Eccleſia. D. Fildus Hierarchicorum eruditiſſimus aſſerit in Eccleſia eſſe poteſtatem cogendi Concilia, & deliberandi de ijs quæ ad Eccleſiæ commodum & ſalutem ſpectant, etſi non faveant Principes Mundani, neque auxiliatricem dextram porrigant: item Epiſcopos, Primates & Metropolitanos habere authoritatem cogendi ſynodos, eamque non adeo pendentem à principum poteſtate, quin eandem evercere poſſint abſque eorum conſenſu & conſcientia, cum ſunt hoſtes fidei. At in tabulis hæc poteſtas dicitur unita Coronæ Regiæ, & proinde pendere à principe, quamvis ſit Ethnicus. Præterea non abſolutè & ſimpliciter pendere à Chriſtiano magiſtratu oſtendimus. Tertiò, ſi Primates, & Metropolitani

De Eccleſia lib. 5. *p.* 407.

poteſtatem

poteſtatem non habent convocandi nationalia & provincialia concilia, niſi pendentem abſolute à Chriſtiano Magiſtratu, præcipuam muneris ſui partem pendentem habent, & proinde non eſt opera eorum neceſſaria in Eccleſia, ut poſtea ſuo loco oſtendemus. Poteſt enim Princeps concilium convocaturus ad alium quam Metropolitanum reſcriptum dirigere. *Non defendimus*, inquit Spalatenſis, *ita hoc jus convocandi concilia ad Principes pertinere, ut nullo modo poſſunt prælati Eccleſiaſtici vel mutuo conſenſu in unum convenire, vel Metropolitani, Primatis, aut Patriarchæ authoritate convocari.* Quod addit, ex cauſa ſuſpicionis poſſe impedire, ne coeant ipſis inconſultis, admittimus. Conſulantur ſuſpicione ſolliciti, metu ſuſpenſi: expurgentur omnes ſuſpicionis latebræ, mittantur legati, aut Corycæi. Alioquin facillimum ſemper erit cauſas fingere. *Certe ratio ipſa ſuadet*, inquit ibidem Spalatenſis, *indictionem & convocationem nihil aut addere, aut demere authoritatis ipſis concilijs, quia etiamſi caſu convenirent in unum multi Epiſcopi ceu occaſione aliqua abſque intentione Concilij, quid prohibet, quò minus res etiam Eccleſiaſticas tractare poſſent, & definire. Vbicunque enim duo vel tres fuerint in nomine Chriſti congregati (non dicit convocati) in medio eorum eſt ipſe Chriſtus. In nomine vero Chriſti dicuntur congregati, qui ad ea quæ ſunt Chriſti tranda convenerunt.*

De rep. Eccleſ. lib. 5. c. 5. num. 89.

3 Nec tractari nec determinari aliquid poſſit in Synodo niſi conſulto prius, & aſſentiente principe.

Quid ſi rogatus, præfractus tamen maneat, & animum obfirmaverit, an in caſu neceſſitatis ceſſabunt. Data eſt Eccleſiæ poteſtas non modo convocandi, ſed etiam definiendi & determinandi, quâ poteſtate privare non poteſt. Eædem rationes hîc militant quæ in precedenti articulo. Et iſta poteſtas dicitur etiam unita Coronæ Regiæ, ac proinde competere etiam Principi Ethnico, abſque cujus venia, & aſſenſu, nihil decerni poteſt.

4 Nihil habet vim legis, priuſquam Regius aſſenſus fuerit adhibitus, ijs quæ Synodus decernenda cenſuerit.

Si iſte ſit ſenſus, quod ſubditi ad obedientiam cogi non poſſunt pœnis temporalibus abſque legum civilium ſanctione, amplectimur. Sin vero iſte ſit ſenſus, quòd nihil habebit vim canonis abſque principis aſſenſu, nec poſſe Eccleſiam in delinquentes exercere juriſdictionem ſpiritualem per cenſuras Eccleſiaſticas, nulla æquitate ſubſiſtere videtur. Et contra hunc ſenſum militant dictæ rationes. Hic tamen videtur eſſe Hierarchicorum ſenſus.

Quis

Quis enim eſt, inquit Bilſonus, *qui Synodorum frequentiam coarctat & refrenat, aut poteſtatem ijs canones condendi & cauſas Eccleſiaſticas definiendi adimit? Metropolitanus, an Princeps?* Ibidem. *Alioquin nullum ex ſe in regno ubi Chriſtianus rerum potitur, decreta ferendi poteſtatem habent*, nempe Synodi, *nec ius audiendi componendique controverſias in Eccleſia, nolente, aut non permittente principe ſibi vendicare poſſunt.* De gubern. eccleſ. cap. 16 p. 459.

2 Concernunt Canones ſive leges Eccleſiaſticas adminiſtrandas & exequendas eo quod princeps poteſt,

1 Viſitare ſtatum Eccleſiaſticum, & eorum perſonas.

2 Reformare, & in ordinem redigere, & animadvertere in eos, nec non in cujuſvis generis Hæreſes, ſchiſmata, errores, abuſus, maleficia, contemptus, enormitates quorumcunque.

3 Aſſignare, nominare, & authoritatem dare, quandocunque & quandiu ſibi placuerit, hujuſmodi indigenis ſubditis, quos idoneos cenſuerit, Ad exercendum & exequendum juriſdictiones, privilegia, præeminentias quaſlibet concernentes juriſdictionem Eccleſiaſticam, Ad viſitandum, Ad reformandum corrigendum & emendandum quoſcunque exceſſus vel defectus, qui quavis poteſtate authoritate, juriſdictione Eccleſiaſtica potuerunt reformari, in ordinem redigi, emendari, reprimi.

Poteſtas Principis in viſitando ſtatum Eccleſiaſticum, & hæreſes, errores, & abuſus reformando & corrigendo maxima ex parte relucet in poteſtate delegata ad viſitandum, reformandum, & corrigendum. Poſſunt delegati judices judicare in cauſa hæreſeos, & ſpirituales cenſuras decernere. Poteſt igitur & Princeps eandem per ſe poteſtatem exercere. *Auctoritas eſt ipſius Regis, exercitium demandatur alijs*, inquit Mucketus. Princeps conſtituit delegatos judices per Cancellarium, non ſolum ad dirimendas lites ab inferioribus Curijs ad ſupremum ejus judicium delatas per appellationem, ſed etiam abſque omni appellationum interſtitio, De Politia c. 3. p. 304.

imò & nulla inchoata lite in Curijs Eccleſiaſticis conſtituit judices ad exercendum omnimodam juriſdictionem, ad corrigendum, reformandum & emendandum errores, ſchiſmata, & abuſus. Delegati vocantur *Regis Commiſſarij Eccleſiaſtici*, eorumque poteſtas, *Commiſſio Juriſdictionis in cauſis Eccleſiaſticis*.

Solet Princeps conſtituere plures Commiſſarios, partim ſæculares, partim Eccleſiaſticos, ut Archiepiſcopos, & alios quos deligit Epiſcopos, Decanos, Archidiaconos, Doctores juris, Secretioris Senatus Senatores, ſummos judices, magiſtros ſupplicum libellorum, quandoque Senatores Londinenſes, præfectum turris, præfectum Angariorum, & ſimiles. Non neceſſe eſt tamen, ut omnes Commiſſarij è varijs patriæ locis delecti. & Catalogo Diplomatis Regij inſcripti, numero forte quadraginta aut quinquaginta interſint, & conſtituant plenarium conſeſſum. Nam unus Archiepiſcopus una cum duobus aut tribus alijs, ſive ſæcularibus, ſive Eccleſiaſticis, ſive partim ſæcnlaribus, partim Eccleſiaſticis in quavis cauſa decernere poteſt, cæteris ne quidem præmonitis, aut citatis. Si adulter aut maleficus aliquis alius plectendus, qui facile caſtigari poterat in Curijs inferioribus, monentur forte Senatores, aut alij viri graves, ut interſint. Sed ſi pij, & probi ceremonias, & reliquias papatus faſtidientes, examinandi & ad conformitatem cogendi, non monentur, ne forte commoveantur piorum querelis, & myſteria regni Epiſcopalis perſpiciant, ut refert Barrous. Poteſt Princeps hujus authoritatis exercitium uni tantum demandare, modò ſit indigena, ſive ſit ſæcularis, ſive Eccleſiaſticus; ut teſtantur gravamina exhibita in Comitijs ordinum anno 1610. & ex ſtatuto colligi, poteſt. Poteſt igitur virtute ſtatuti pontificium aliquem aut aulicum conſtituere judicem in omnibus cauſis Eccleſiaſticis.

Detectione p. 152.

Poſſunt dicti tres Commiſſarij (quorum Archiepiſcopus ſemper unus, & ſine quo cæteri nihil poſſunt (niſi libitum fuerit principi novo Diplomate eandem poteſtatem transferre in alium) inquirere in hæreſes, errores, enormitates, ſchiſmata, quæ Eccleſiaſticis legibus legitime reformari poterant ſecundum ſtatutum 1. Elizab. cap. 1. & in omnes omnino offenſas contra ſtatuta 1. Elizab. cap. 2. & 5. Elizab. cap. 1. & 13. Elizab. cap. 12. & 35. Elizabethæ cap. 1. & 1. Iacob. Item in libellos famoſos, conciliabula, libros editos contra tyrannidem Epiſcoporum.

Poſſunt iſti tres, nempe Archiepiſcopus, & forte præfectus Capitolinus, & præfectus Angariorum, quemvis ebrium Apparitorem authoritate munire ad effringendum Muſæola, ſcrinia, arculas, conclavia cujuſlibet civis regni & ad perſcrutandum, an clam apud ſe habeant libros Cartwrighti, Fenneri, Vdalli, Traverſi, Parkeri, aliorumq; de diſciplina & reformatione Eccleſiæ, aut ſcripta edita,

edita, aut edenda contra tetram Epiſcoporum dominationem, prę-latorum exceſſus, aut defectus, aliaſve corruptelas Eccleſiæ Anglicanæ, ac ſi eſſet inquiſitio in crimen læſæ majeſtatis, & ad diripiendum pro libitu.

Poſſunt dicti tres, ſi vel leviſſima orta fuerit ſuſpicio, vel ipſi cauſas finxerint, quemvis quovis munere fungentem ſacro aut civili, quovis anni tempore, etiam arationis & meſſis, ex quavis regni regione etiam remotiſſima, per apparitorem citare ob leviſſimam quamvis offenſiunculam, ut omiſſam crucem in baptiſmo, aut geniculationem in percipienda Euchariſtia, aut quòd clanculum quædam effutijt in Eccleſiaſticorum Simoniam, Luxum, aut alias enormitates.

Poſſunt dicti tres Commiſſarij comparentem adigere ad præſtandum iuramentum illud ſuperſtitioſum, quod corporale vocant, manu, aut tribus digitis tactis Evangelijs, per Deum & ea quæ in Evangelijs comprehenduntur, ſe veraciter reſponſurum ad ipſorum interrogata, accuſatore, aut accuſationis articulis nondum proditis, idque non ſolum in cauſis matrimonialibus & teſtamentarijs, ſed etiam in pœnalib⁹, quorum pœna eſt bonorum publicatio, aut gravior animadverſio. Et quidem quandoque, cum teſtibus vel indicijs certis reus revinci poteſt. Trajanus, etſi Chriſtianæ fidei hoſtis, ſic tamen reſcribit Plinio ſecundo. *Sine authore certo propoſiti libelli, nulla crimina locum habere debent. Nam & peſſimi exempli, nec noſtri ſæculi eſt.* Dixit Dominus adulteræ, Iohan. 8. 20. *Mulier, ubi ſunt tui accuſatores.* Ius naturale docet neminem teneri prodere ſeipſum. Nam natura eſt ſui ipſius conſervatrix. Lege Moſaica, *Ex ſermone duorum aut trium teſtium ſtata res omnis,* Deut. 19. 15. Alexander 2. Raynoldo Epiſcopo Cumano de Guilando preſbytero nece Epiſcopi gravato, ſic ſcribit. *Si certi accuſatores defuerint, tunc dictante iuſtitia, ſine omni controverſia preſbyter quæcunque ob hæc injuſte amiſit, & ſacerdotium accipiat, & integra beneficia.* Concilium Bracarenſe 2. ſic ſtatuit. *Si quis aliquem Clericorum in accuſatione fornicationis impetit, ſecundum præceptum Pauli duo vel tria teſtimonia requirantur ab illo. Quod ſi non potuerit datis teſtimonijs, probare quod dixit, excommunicationem accuſati, accuſator accipiat.* Accuſatorem requirit Iuſtinianus, ut accuſatus referre poſſit juramentum. *Non enim debet reſpuere in perſona propria, quod placuit in perſona adverſarij.* Qua ratione *nemo cogitur contra ſe teſtes producere,* eadem nec cogendus contra ſe teſtimonium præbere. Iuramentum iſtud quod vocant *ex officio* (inofficioſum potius appellandum) introductum in Eccleſiam Anglicanam ſub Henrico 4. poſtulantibus Prælatis ad detegendos quos illa ætas Hæreticos cenſebat, ac præſertim, quos Lollardos vocabant, quam legē ſanguinariam appellat Foxus in Martyrum monumentis. Et certe, eſt lex

2. quæſt. 8. 5. cap. 11.

Can. 8.

Cod. lib. 4. tit. 1. leg. 9.

Cod. lib. 4. tit. 20. leg. 6.

Draconis & Beſtiæ, non Agni. Eadem tamen lege Præſules hodierni oppugnant purioris diſciplinæ, & cultus aſſertores, quâ Pontificij Lollardos, quamvis juriſconſulti complures contendant antiquatam fuiſſe anno 25. Henric. 8. & commiſſarios vi commiſſionis neminem cogere poſſe ad præſtandum juramentum ex officio, Fullerus in cauſa clientum argumentis pluribus evicit. Viri graves & eruditi, Cartwrightus, Fennerus, Snappius, & alij conjecti in carcerem, quòd renuerent præſtare iſtud inofficioſum juramentũ. Quos, poſtquam aliquandiu in carcere aſſervati eſſent, ne immerentes carceris pœna caſtigaſſe viderentur, in Camera Stellata accuſandos curarunt ab advocato Reginæ, quorum tamen integritas à teſtibus ipſorum etiam opera productis dilucide demonſtrata eſt. Vdallus vir pius & doctus paſtor Eccleſiæ ad Novum Caſtrum, quia ſe authorem libri, qui inſcribitur *Demonſtratio Diſciplinæ* prodere noluit, in carcerem conjectus, ubi piam animam una cum ſanguinis profluvio exhalavit.

Poſſunt dicti tres Commiſſarij Vicecomitibus, Prætoribus urbanis, proprætoribus, alijſque legum miniſtris imperare, ut non comparentem apprehendant, in vincula conjiciant, vel vadimonio obſtringant, vel vi in judicium trahant. Poſſunt etiam ob contumaciam ſe non ſponte ſiſtenti mulctam pecuniariam irrogare.

Poſſunt dicti tres Commiſſarij non modo inquirere, ſed etiam judicare in omnibus cauſis Eccleſiaſticis, & proinde in cauſa hæreſeos, idololatriæ, & ſimilium. Fateor in ſtatuto 1. Elizab. cap. 1. cautum eſſe, ne quid damnarent nomine hæreſeos & erroris, niſi prius præceſſerit determinatio in ſcripturis Canonicis, aut Concilijs generalibus. Sed gratis additur iſta limitatio. Nam omnes hæreſes & errores determinantur in Scripturis Canonicis: & proinde in omnibus cauſis fidei, & doctrinæ judicare poſſunt dicti tres Commiſſarij, nedum ipſe Princeps. Imo poteſt per ſtatutum hanc poteſtatem uni cuivis demandare, modò ſit indigena.

Poſſunt dicti tres Commiſſarij, quem ſuis calculis damnarint, mulcta pecuniaria caſtigare, aut in carcerem conjicere: & ipſis mandantibus, Commentarienſes & Ergaſtularij in omnibus provincijs reum recipere, & aſſervare tenentur, quandiu Archiepiſcopo, ejuſque adſeſſoribus libitum fuerit. Gravamina exhibita in Comitijs innuunt eadem ratione poſſe commiſſarios inſtrui per Diploma Regium poteſtate vitæ & necis ob leviſſimam offenſam Eccleſiaſticæ juriſdictioni ſubjacentem, quâ poſſunt ejuſdem diplomatis authoritate mulctas dicere, & in carcerem mittere, quòd ordines in ſtatuto ſtatuere nunquam in animum induxerunt. Sed quid jure divino poſſunt, videant Epiſcopi. *Non ſunt iſta ſacerdotum arma ſpiritualia ſed carnalia, quæ ſuperioribus ſæculis Reges terræ tradiderunt Beſtiæ.* Hæc non eſt virga diſcipulorum Chriſti, quæ

virga dilectionis eſt,ſed virga ferrea,qua conteruntur vaſa Domini. *Anne aliquam ſibi à palatio dignitatem ſumpſerunt Apoſtoli. Terret exilijs, & carceribus Eccleſia,credique ſibi cogit, quæ exilijs, & carceribus credita eſt*,inquit Hilarius contra Auxentium. *Gladius Regis cenſura Curiæ, gladius ſacerdotalis Eccleſiaſticæ rigor diſciplinæ*, inquit Hildebertus Cenomanenſis. *Dominativum modum regendi à poteſtatibus ſæculi obſervandum Apoſtolis interdixit*, inquit Occamus. *Sicut non convenit Regibus,quod ad ſtolam pertinet, ſic nec Epiſcopi, quæ Regis ſunt,exercere debent*, inquit Anſelmus. Quod quandoque aſſumit ſibi ſocios Archiepiſcopus delegatos ſeculares, cum exercet vim coactivam in bona vel corpora reorum, nihil juvat. Nam idem eſt,ſive ſolus,ſive cum ſæcularibus, ſive ſolis Eccleſiaſticis, pœnas temporales infligat,cum Paſtoribus ſimpliciter interdicta ſit poteſtas gladij,ſitque extra ſphæram juriſdictionis Eccleſiaſticæ.Præterea non tenetur aſſumere ſibi ſocios ſæculares. Poteſt eaſdem pœnas unà cum Decano aut Archidiacono,ſi ſint Commiſſarij Regij, irrogare.Et ſi ſolum ſæculares,nihil tamen poſſunt decernere abſque Archiepiſcopo.

Epiſt. 4. *De poteſtate Pontif. quæſt 1. c. 7.* *in Mat. 24.*

Poſſunt dicti tres Commiſſarij pœnas & cenſuras ſpirituales decernere excommunicationis,depoſitionis,ſuſpenſionis.Poſſunt decernere reum excommunicandum,& vel excommunicationis ſententiam ipſi denuntiare,vel ut in Scotia imperare cujus presbytero, aut Curioni, ut ſententiam denunciet. Si quis dixerit hoc poſteriori caſu,presbyterum,non Commiſſarios illos, excommunicare, idem eſt,ac ſi quis diceret ſubductarium aut carnificem eſſe judicem. Commiſſarij citant, cauſam cognoſcunt, decernunt,& ſententiam excommunicationis in ſcriptis presbytero tradunt denunciandam. Vtrum igitur commiſſarij an presbyteri ſunt judices? Imo nullatenus licere prsbyteris in foro exteriori judicare, & cenſuras decernere,niſi delegata ab Epiſcopo poteſtate,tueri conantur adverſarij. Hîc vero nec ordinariam nec delegati judicis poteſtatem exercet,cognoſcendo,judicando,decernendo, ſed purus putus præco eſt, & ſervus merus,cui neceſſe eſt depoſitionis vel carceris metu parere. Si quis dixerit Archiepiſcopum decernere ut judicem,reſponſio in promptu eſt,Archiepiſcopum decernere non poteſtate Epiſcopali, & juriſdictione ordinaria,ſed delegata a Rege, & proinde Regia.Cujus vel illud certiſſimũ eſt indicium, quòd Archiepiſcopus poteſt hac delegata poteſtate cenſuram excommunicationis decernere in quemvis Reum, etiamextra provinciam Suffraganeorum, in quavis Angliæ aut Hiberniæ parœcia domicilio utentem. Quatenus Epiſcopus ſecundum Heriarchichorum principia non poteſt exercere actum Juriſdictionis exterioris in aliena Diœceſi. Si baptizaverit, ſacram cœnam celebraverit in aliena Diœceſi, etiam abſque venia Epiſcopi Diœceſani, eoque

Quatenus Archiepiſcopus in provincia non omnimodam, extra provinciam nullam habet juriſdictionem.

interdicente, quamvis peccaret contra Canones, manent tamen vera ſacramenta, quia hi actus manant à poteſtate ordinis. Sed ſi excommunicationis, aut abſolutionis actus exercuerit, actus illi à poteſtate juriſdictionis manantes, ſunt nulli & irriti, teſte Fildo. Preterea eandem poteſtatem poteſt per ſtatutum princeps demandare cuivis indigenæ. Non exercet igitur poteſtatem ordinariam, quatenus Archiepiſcopus, ſed delegatam & derivatam à corona Regia. In aſſertione Chriſtianæ politiæ habemus exemplum ſententiæ excommunicationis à Commiſſarijs latæ in quendam ob contumaciam his verbis. *In Dei nomine, Amen. Nos* I. W. *ſacræ Theologiæ Doctor, &c. Cancellarius Eccleſiæ, &c. Commiſſarij rite & legitime procedentes,* I. E *de* B. L. *Diœceſeos, ad dictum diem, & locum legitime, & peremptorie citatum, & præcognizatum, diuque expectatum, & nullo modo comparentem, pronunciamus contumacem, & in pœnam contumaciæ ſuæ bujuſmodi eum excommunicamus in ijs ſcriptis. Concordat cum Reg. T.* Non decernunt ferendam ſententiam, ſed revera ferunt decernendo. Quod poſſunt Commiſſatij Regij, poteſt ipſe Princeps. Nemo enim plus juris in alium transferre poteſt, quàm quod in ſe habet. Aſſerunt Hierarchici Principem poſſe leges ferre ſub pœna ferendæ ſententiæ excommunicationis, deprivationis, &c. Quædam leges Anglicanæ feruntur ſub pœna non modo ferendæ, ſed etiam latæ ſententiæ deprivationis, id eſt, pœna deprivationis ipſo facto. Quamvis de jure contra aſſerit Fildus, *Ferre legem,* inquit, *eſt præſcribere ſub pœna, quam infligere poteſt is, qui præſcribit.* Vnde colligit Principes leges poſſe ferre, non Canones condere, quales Epiſcopi, qui edicunt aut interdicunt ſub pœna excommunicationis. Si igitur Princeps poteſt ut legiſlator pœnam excommunicationis infligere per legem, aut ut Iudex infligere per decretum, eandemque judiciariam poteſtatem, ut ſupremus Gubernator, alijs demandare, modo ſint indigenæ, poteſtne etiam ſententiam latam denunciare, ſi eſſet neceſſe, & decori ratio ſineret. Nam etiam Epiſcopi raro aut nunquam denunciant, ſed hanc provinciam alijs demandant. Dicitur in ſtatuto Omnimoda juriſdictio ſpiritualis ceu Eccleſiaſtica, quæ antea ſolebat exerceri in Eccleſia, eſſe unita Coronæ Regiæ, eamque exercendam alijs demandare poſſe Principem. Non igitur negabo Reges Anglicanos habere poteſtatem cenſurarum, & juriſdictionis in foro exteriori quod quidam Hierarchicornm facere conantur. Depoſitionis pœnam reo infligere etiam poſſunt. Si commiſſarij poſſunt, etiam Princeps poteſt. *Poteſt,* inquit Mucketus, *eos deponere, ſicut Salomon Abiathare n, non Canonica aliqua degradatione eos ipſa ſacerdotali poteſtate, quam ijs minime donavit, quaſi privando, ſed tantum externum bujus poteſtatis in ſuos ſubditos infra ſuas ditiones exercitium inhibendo.* Quod ad degradationem

De eccleſ. lib. 5. c. 27.

Pag. 335.

De eccleſ. lib. 5. c. 53.

P. 304.

gradationem canonicam, quæ realis depoſitio dicitur ea nunquam uſitatata fuit, niſi cum quis ob graviora crimina traderetur, Curiæ ſæculari plectendus. Quòd quis exutus veſtibus ſacerdotalibus, aut inſtrumentis ſacris,traderetur ſæcularibus, ſicut in exauctoratione militis inſignia militaria detrahuntur, non erat de eſſentia depoſitionis, ſed de ſolennitate canonicæ degradationis. Quòd dicit Principem non privare eos poteſtate ſacerdotali, ſed exercitio, idem eſt, ac ſi cum Pontificijs diceret per pœnam depoſitionis licitum exercitium poteſtatis ſacerdotalis tantum tolli non ipſam poteſtatem, & indelebilem, quem vocant, characterem. Spottiſvodius Andreapolitanus cum tulit in Miniſtrum quendam ſententiam depoſitionis, ut Regis Commiſſarius,aperto ore dixit, De charactere indelebili idem cum Pontificijs ſentio. Quod addit tertiò privare tantum exercitio poteſtatis in ſuos fucus eſt. Nam probè norunt Epiſcopi ſe non poſſe cohibere exercitium hujus poteſtatis apud exteras Eccleſias. Præterea privare exercitio poteſtatis tum ordinis,tum juriſdictionis in Eccleſia,cui addictus erat Paſtor legitimus,eſt pœna ſpiritualis,quam primariò infligere non poteſt Princeps. Salomon Abiatharem amovit à ſacerdotio,relegando Anathothas, quia reus læſæ Majeſtatis. Privatio exercitij ſacerdotalis erat conſequens relegationis. Depoſuit igitnr ſecundariò, non primariò. Fildus aſſerit nullos, niſi duces ſpirituales & paſtores poſſe inſtar judicum amovere à gradu, aut ordine Eccleſiaſtico quemvis legitime vocatum. At cum irrogatur à Commiſſarijs Regijs pœna depoſitionis, non ut conſequens alicujus pœnæ temporalis, ſed ſola, vel ut primaria, primario ſententiam ferunt depoſitionis: vel, ut illud etiam largiamur, privationis exercitij muneris paſtoralis infra ditiones Principis, quæ eſt pœna ſpiritualis, & quidem ob delicta, quæ vocant Canonica & leviſſimam offenſam in re Eccleſiaſtica, ut omiſſam crucem in baptiſmo, aut geniculationem in percipienda Euchariſtia, *Non eſt neſcius Bellarminus*, inquit Iunius, *id iuris communis eſſe ut reus ex malefacto ſortiatur iudicem. Si in re ſacra peccaviſſet Abiathar ad ſacerdotes pertinuiſſet cognitio illius: ſed quia in rempub. peccaverat, maieſtatemq; regiam,civiliter ac non Eccleſiaſtice agi cum eo oportuit. Salomon ergo & alij ut principes iudicaverunt civiliter,iudiciumque exercuerunt legitime, non autem adminiſtrationem Eccleſiaſticam objuerunt.* De Concil. l. 1. cap. 20. not 8. Tertio qui poſſunt irrogare cenſuram ſuſpenſionis poſſunt & depoſitionis pœnam infligere. Nam cenſura ſuſpenſionis eſt in ordine ad pœnam depoſitionis,nempe ſi reus non receſſerit à contumacia. Dicti commiſſarij hanc ſuſpenſionis cenſuram, quæ eſt eſt ſpiritualis irrogare poſſunt:ergo depoſitionis,quæ ſequitur ob contumaciam,pœna eſt ſpiritualis. Quarto, poſſunt Commiſſarii excommunicare: excommunicatio autem eſt cenſura ſpiritualis:

depoſi-

depoſitionis igitur pœnam ſpiritualem revera infligunt. Denique in ſtatuto, omnimoda juriſdictio, quæ prius exercebatur in Eccleſia Papana, dicitur Commiſſarijs demandata eſſe. Pœna igitur depoſitionis quæ infertur à Commiſſarijs, eſt pœna ſpiritualis & Eccleſiaſtica, eademque cum illa quam Pontificiorum Epiſcopi infligebant ſub Papatu, & cum illa quæ in Curijs inferioribus Epiſcoporum irrogatur. Archiepiſcopus tamen non poteſtate ordinaria has pœnas una cum adſeſſoribus Commiſſarijs infligit, ſed delegatâ quam exercere poteſt in quoſvis paſtores ſive Anglicanos, ſive Hibernicos; ut ſupra de excommunicationis cenſura diximus. *Non quatenus Epiſcopi exercent iſtam poteſtatem, ſed quatenus ſunt Regis Commiſſarij in cauſis Eccleſiaſticis*, inquit Downamus, *nam alij qui non ſunt Epiſcopi, habent eandem poteſtatem*, nempe præfectus Capitolinus, præfectus Angariorum, Londinenſes cives. Poſſunt igitur ipſi Principes ſecundum leges Anglicanas depoſitionis pœnam ſpiritualem primario inferre, & *Iudicialiter*, ut loquitur Fildus. Per ſtatutum vero poſſunt eandem poteſtatem cuivis indigenæ demandare.

Defenſ. lib. 1. pag. 8.

Poſſunt igitur dicti tres Commiſſarij duplici gladio animadvertere ſpirituali & temporali, & in uno eodemque decreto acie utriuſque gladij uno quaſi ictu ferire reum unius tantum culpæ, & forte leviſſimæ, ut privare officio, & in carcerem trudere, vel excommunicationis cenſura, ſimul & carceris pœna potius quam cuſtodia percellere. Idem delictum poſſunt in uno caſtigare mulcta pecuniaria, in alio carceris pœna, in tertio excommunicationis cenſura, prout ipſis æquum videbitur. Nam pœnæ & cenſuræ omnes hîc ſunt arbitrariæ commiſſariorum libidine, non legum definitionibus metiendæ, à quibus non licebit Reo provocare ad judices ordinarios. Hac duplici vindicta armati Epiſcopi Anglicani dominantur in paſtores, & alios purioris cultus, & politiæ vindices: Pompamque & Hierarchiam ſuam ſuffulciunt. In hac Curia, quam ad terrorem *Celſæ Commiſſionis* indigitant, tanquam arce munitiſſima, ſecuri in utramque aurem dormiunt piorumque gemitus & querelas ſuſque deque habent. Sed ne abſque ratione inſanire videantur adducunt exemplum Iehoſchaphati, ut duplicem iſtam juriſdictionem ſtatuminent, 2. Chron. 19. Synedria illa videntur diſtincta locis, perſonis, cauſis, præſidibus. Nam etſi confundi videntur verſ. 8. diſtinguntur cauſis, & præſidibus, verſ. 11, ſicut & Deut. 17. qui judices confundi videntur, verſ. 9. diſtinguntur verſ. 12. In conjunctis igitur verſ. 8. reſpective ut loquuntur Iuriſconſulti interpretari verba verſuum collatione oportet, & cum partitione accommodatâ. Sed detur unicum fuiſſe Synedrium majus, & Sacerdotes ac Levitas etiam interfuiſſe, tum de jure reſpondentes, tum de facto ſuffragia ferentes, erat tamen

ordinarium & ſtatum. Non erat conſeſſus trium delegatorum à Rege Regiam jurisdictionem in cauſis Eccleſiaſticis exercentium, ſed Domus Judicij magna, vel domus judicij ſeptuaginta judicum, ſicut Hebræi vocant, quæ ante Reges conſtitutos regebat populum Iſraeliticum. Non inſtituit Iehoſaphatus, ſed collapſum Reipub. & Eccleſiæ ſtatum recognoſcendo, reſtituit & inſtauravit. Non judicabat de litibus privatis, niſi partium provocatione, aut judicum conſultatione delatis, ſed de cauſis publicis totius regni, de tribu, de pſeudopropheta, de bello, de pace. Habebat poteſtatẽ vitæ & necis, & judicare poterat de cauſis capitalib⁹. Non mirũ, ſi in populo Dei Synedrium illud fuerit mixtũ perſonis & cauſis, cum pleræq; leges judiciales fuerint etiam ceremoniales, & omnes in ſacro codice deſcriptæ, erantq; Levitæ Iudæorum Iuriſconſulti. A Iudæorum politia neceſſariam non poſſe trahi conſequentiam fatetur Bilſonus. *Iuriſprudentia Iudæorum Moſaicis libris comprehenſa Reip. gerendæ normam continebat. Quamobrem magna ratione Sacerdotes & Levitæ tanquam illius ſcientiæ peritiſſimi, quippe quorum ſtudium in meditatione legis præcipue viguit, in iiſdem cum judicibus ſubſellijs ſunt collocati. Aliter ſe habent Reſpublicæ Chriſtianorum. Nullius enim civilis adminiſtrationis formam in Evangelijs expreſſam legimus, utpote quæ Chriſtianorum Magiſtratuum prudentiæ legibuſque Municipalibus eſt permiſſa, dummodo nihil ſtatuatur quod cum pietatis ac charitatis regula pugnet, aut æquo & bono adverſetur. Miniſtros igitur verbi Dei tanquam civilis iuris arbitros ac diſceptatores in judicijs ſedere nihil eſt opus, nec eundem ſibi locum poſſunt vendicare, quem veteres ſub Moſe Sacerdotes tenuerunt.* Addo nec eadem ratione in pœnis temporalibus eundẽ locum ſibi vendicare poſſe. *Diſciplina Moſaica civilis fuit & politica, quæ gladij coercitionẽ habebat, in ea re diverſa, ab ea quam dominus, & Apoſtoli in Eccleſia conſtituerunt*, inquit Saravia. Et ibidem, *cenſuram Eccleſiæ ſuæ Dominus diverſam conſtituit ab ea quæ fuit tempore legis. Nihil enim eam habere voluit, quod eſſet civilis imperij, ne ejus prætextu leges iuraque gentium, civileſque adminiſtrationes, Apoſtoli Eccleſiarumque paſtores ſibi adſumerent.* Gelaſius Pontifex Romanus in Anaſtaſium Imperatorem invehens teſtatur diſtinctas eſſe poteſtates, poſtquam ad verum ventum eſt, quamvis ante adventum Chriſti quidam figuraliter adhuc in carnalibus actionibus conſtituti, utramque poteſtatem exercuerunt, *Attamen Chriſtus*, inquit, *memor fragilitatis humanæ, quòd ſuorum ſaluti congrueret, diſpenſatione magnifica temperans, ſic actionib. proprijs, & dignitatibus diſtinctis, officia poteſtatis utriuſque diſcrevit, ſuos volens medicinali humilitate ſalvari, non humana ſuperbia rurſus intercipi, ut & Chriſtiani Imperatores pontificibus indigerent, & pontifices pro temporalium curſu rerum, Imperialibus diſpoſitionibus uteretur; quatenus ſpiritualis actio à carnalibus diſtaret incurſibus, & ideo militans*

De Gubern. cap. 2.

De Gradib. cap. 11. ſect. 16.

Deo minime ſe negotijs ſæcularibus implicaret, ac viciſſim non ille rebus divinis præeſſe videretur, qui eſſet negotijs ſæcularibus implicatus: ut & modeſtia utriuſque ordinis curaretur ne extolleretur utroque ſuffultus: & competens qualitatibus actionum ſpecialiter profeſſio aptaretur. Eadem fere Nicolaus primus. Dicent forte, ſe non ut Epiſcopos, ſed ut delegatos Principis judices gladio temporali reos ferire. At Chriſtus ſimpliciter interdixit dominativum regendi modum, & vim coactivam per pœnas temporales Math.20. Luc.22. *Vos autem non ſic*, Non ait Chriſtus, *quatenus Apoſtoli*, ſed omnino *Vos*, nempe qui eſtis Apoſtoli mei, *non ſic*. Non modò in eodem officio, ſed etiam in eodem ſubjecto incompatibiles eſſe voluit has poteſtates Chriſtus. *Apoſtolis interdicitur dominatus. I ergo tu, & tibi uſurpare aude, aut dominans Apoſtolatum aut Apoſtolicus dominatum. Forma Apoſtolica hæc eſt: interdicitur dominatio, indicitur miniſtratio.* Sic Bernardus. Non aliam merentur replicam ſic diſtinguentes, quàm ſcomma cuiuſdam Ruſtici Colonienſis, quod in Collectaneis ſuis refert Fulgoſius. Si unicum erat Synedrium, & poteſtatem vitæ & necis habebat ordinariam, cur non arrogant ſibi ex officio Bonifaciani Prælati poteſtatem etiam ordinariam vitæ & necis, ſicut Sacerdotes & Levitæ in unico illo, ut ipſi volunt, Synedrio. Alioquin non quadrabit ad ipſorum gladiũ temporalẽ exemplũ Synedrij Iudaici. Quòd ad cẽſuras ſpirituales attinet, potuitne Ichoſaphatus earum poteſtatẽ ſæcularibus, aut cuivis indigenæ demandare, idque vi omnimodæ juriſdictionis Eccleſiaſticæ, annexæ & unitæ regio diademati? Si igitur nec Epiſcopi ſint capaces poteſtatis gladij temporalis, nec ſæculares ſpiritualis in Curia celſæ Commiſſionis, nullam habet legitimam poteſtatem utriuſque gladij Commiſſariorum etiam plenarius, nedum trium aut quatuor, conſeſſus.

De conſiderat. lib. 2.

Poſſunt dicti tres Commiſſarij canones una cum Principe condere, ut ſupra vidimus. Imperarunt preſbytero cuidam, ut panem Euchariſticum præberet uni, qui non niſi ore ſumere volebat, teſte authore aſſertionis politiæ Chriſtianæ. Solenne illis eſt imperare maritis, ut uxoribus immorigeris, quarum cohabitatio ipſis cordi non eſt, tantum ad victum ſuppeditent, quantum ipſi præſcripſerint.

Poſſunt reis præſcribere ſalaria advocatis, ſcribis, apparitoribus, alijſque Curiæ miniſtris ſolvenda.

Poſſunt conſtituere alios Commiſſarios inferiores, & minores a quibus, ut ſubdelegatis ad ipſos fiat provocatio, ut refert Barrous.

Poteſt Princeps per ſtatutum conſtituere Commiſſarios in quavis Diœceſi, imo in quaque paræcia, a quibus nulla fiat provocatio, atque ita Curiarum omnium Eccleſiaſticarum juriſdictionem

nem ordinariam evertere. Wolſæus Cardinalis & Pontificis à latere Legatus, ipſius Archiepiſcopi Cantuarienſis Legati Nati potentiam ſubruebat, *Curiam erexit quam Legatinā nuncupavit ad quam omnes fere cauſas Eccleſiaſticas pertraxit, apud alia ſolitas tractari tribunalia, quorum judices, regiſtrarios, cæteroſque miniſtros otioſos jam ſedere oportuit, & Wolſeianis emolumenta ſolita munerum ſuorum concedere*, ut refert Godwinus in Commentario de præſulibus Angliæ. Ita & hîc non una ſed plures Curiæ Legatinæ Commiſſariorum Regiorum erigi poſſunt, quæ Curias omnes ordinarias ſubruant. Pag. 193.

Fingit Mucketus Commiſſarijs poteſtatem utriuſque gladij demandatam ad ſupplendam, & corroborandam, ubi deficit, ordinariam Epiſcoporum & Archidiaconorum juriſdictionem. *Quandoque enim fit*, inquit, *ut propter inferiorum judicum Eccleſiaſticorum negligentiam & conniventiam, aut impiam delinquentium pervicaciam, in contemnendis Eccleſiæ cenſuris, propter illorum fugam ab una Epiſcopali Diœceſi in aliam, & potentiam in Comitatu ubi degunt, aut criminum atrocitatem multi ordinaria Archidiaconorum & Epiſcoporum Juriſdictione vel non omnino vel non pro meritis plectantur, qui hac Regiorum Commiſſariorum poteſtate per univerſum Angliæ & Hiberniæ regnum protenſa, & non modo cenſuris Eccleſiaſticis, ſed etiam pœnis temporalibus munitâ, multò ocyus in ordinem rediguntur, & acrius puniuntur*. Agnoſcit igitur Epiſcoporum & Archidiaconorum negligentiam, conninentiam, & imbecillitatem, ſed an ſerio? Nequaquam: verùm, ut hac fallaciâ maiorem tyrannidem introducant. In conſtitutione edita per Simonem Mepham in Concilio ſuo provinciali celebrato anno 1323. habemus iſta, quæ ſequuntur. *Diſtrictè hoc approbante Concilio provinciali præcipimus, ut omnes judices ordinarij noſtræ Cantuarienſis provinciæ ſe invicem ſine aliqua difficultate juvent in citationibus & executionibus faciendis, ac quibuſcunque mandatis licitis exequendis*. Quò fugeret reus, ſi judices ordinarij ſe invicem iuverint. Si contumax excommunicationis fulmine ictus fuerit poteſt Epiſcopus per Breve regium, *De excōmunicato capiendo* Vicecomitis opera in carcerem trudendum curare. In Brevi quodam Regio *de excommunicato capiendo* dicitur, quod *poteſtas Regis ſacroſanctæ Eccleſiæ in ſuis querelis deeſſe non debet*, teſte Apologia proceſſuum in Curijs Eccleſiaſticis. Si igitur judices ordinarij habent & mutuum, & brachij ſæcularis auxilium, quod de fuga dicit ſubterfugium eſt. Si ſupplenda Epiſcoporum negligentia & Archidiaconorum, ſi corroboranda juriſdictio judicum ordinariorum, reſtituantur presbyteri in ſuum locum, & unacum Epiſcopo ut in veteri Eccleſia communi conſilio & auxilio Eccleſiam gubernent. Convocentur bis ſingulis annis Synodi Provinciales. Frequentes coeant in concilijs nationalibus. Si quid ad

Pag. 304.

Lindwoode in Provinc. lib. 2. de iudicijs, fol. 65

Pag. 8.

hæc deſideratur, imploretur brachium ſæcularis auxilij, vel vindicta, prout æquum videbitur. Non eſt cœlum terræ miſcendum, divina & humana jura confundenda gladij temporales & ſpirituales in unum conflandi & conferruminandi præſertim in Eccleſia, ut ipſi prædicant, bene conſtituta & florentiſſima. *In favorem Eccleſiæ nihil iniuſtum ſtatui debet*, inquit Occamus. Poſſunt Commiſſarij litem inchoatam coram judice ordinario, ad ſe advocare, ubi nulla deprehenditur negligentia aut conniventia. Poſſunt etiam judices ordinarios antevertere, quod ſæpius faciunt, & ubi poſſunt ordinariam jurisdictionem in ſuis Curijs, malunt extraordinariam iſtam & delegatam exercere in Curia illa auguſta, majori terrore, maximè cum quis ad conformitatem cogendus, vel ob ſcriptum aliquod contra crucem aut ſuperpelliceum caſtigandus. Non igitur ad ſnpplendam negligentiam aut conniventiam judicum ordinariorum (nam ipſi ſunt aut eſſe debent illi judices ordinarij) conſtituti ſunt Commiſſarij, niſi ſemetipſos negligentiæ, & conniventiæ inſimulare vellent Epiſcopi. Ad corroborandam quidem Epiſcoporum & Archidiaconorum juriſdictionem ordinariam, id eſt, ordinariam tyrannidem, extraordinariam juriſdictionem, id eſt, tyrannidem extraordinariam exercere Epiſcopos commiſſarios non diffitebor. Tribunal inquiſitionis Hiſpanicæ corroborat juriſdictionē ordinariam Epiſcoporum & Archidiaconorum in Hiſpania, cujus in his Commiſſarijs effigiem eſſe vivam facilè concederem. Quod de quorundam potentia cauſatur, ludibrium eſt. Columbarum non corvorum, non procerum & magnatum, ſed tenuium & plebeiorum tortura eſt iſta iuriſdictio.

De Poteſt. Pont. quæſt. 3. c. 1.

Ad Anglicani tribunalis exemplar formatum eſt anno 1610. aliud in Scotia, cujus authoritate, & poteſtate altaris Anglicani ectypon efformandum erat. Quidam miniſtri Epiſcopalem juriſdictionem & tyrannidem in Eccleſiam affectantes, armati ſunt poteſtate utriuſque gladij, quò facilius dominationem Epiſcopalem invaderent, idque ſolo diplomate Regio, abſque ullo ſtatuto vel ſpecie minima conſenſus procerum, & ordinum Regni ut in Anglia. Delegata Commiſſariorum juriſdictione freti Eccleſiam noſtram in hunc uſque diem vi ſubigunt, & miſerum in modum opprimunt Spottiſvodius Andreapolitanus, Laws Glaſcuenſis, Lindeſius Roſſienſis, Bannatinus Dumblanenſis, Douglaſius Moravienſis, Lindeſius Brechinenſis, Lindeſius Caledonius, Forboſius Abredonenſis, Boidius Argatheliæ, Lambius Caſæ Candidæ ceu Gallovidiæ, Abrenethius Cataneſiæ, Græmus Orcadum, Cnoxius inſulanorum Epiſcopi: eorumq; deceſſores aliquot Gladſtonus Andreapolitanus, Hammiltonus & Couperus Gallouidiani, Forboſius Cataneſiæ, & alij.

3 Concernunt canones vel leges relaxandas. 1. in

perpetuum

perpetuum cum prorſus abrogantur a Principe. 2. in tempus tantum, ut cum princeps abolitionem criminis vel violati Canonis alicui concedit. 3. in præteritum, & in futurum etiam, ut cum & aboletur infamia, & violator in integrũ reſtituitur. 4. Cum gratia fit Canonis in futurũ tempus, certæ alicui perſonæ, ex ſpeciali occaſione, cauſa cognita, quã Diſpenſationẽ vocant, quæ plerumq; fit, cum ſub magno ſigillo Angliæ confirmãtur facultates eiuſmodi conceſſæ per Archiepiſcopum Cantuarienſem, cui hoc munus ex ſtatuto incumbit, vel ſi ipſe abſque juſta cauſa renuat, tum Cancellarius Angliæ eas primariò concedit juxta ſtatutum in ea parte editum.

Si poteſt prorſus abrogare Canones abſque Eccleſiaſticorum, & Synodorum aſſenſu, fruſtra conditi Canones. Ordo poſtulat, ut per quas cauſas res aliqua naſcitur, per eaſdem intereat, ut Canones à Concilijs conditi à Concilijs abrogentur.

Si etiam abſque conſenſu Eccleſiæ poteſt abolere crimen & infamiam violati Canonis, fruſtra muniuntur Canones pœnis & cenſuris. Quòd ſi per fictas cauſas acciderit, ut nonnulli ejuſmodi gratias extorqueant, per quas pœnæ inflictæ ab Eccleſia aut remittuntur aut minuuntur, Tridentini Patres decreverunt in hunc modũ. *Epiſcopus apud eccleſiam ſuam reſidens, de ſurreptione & obreptione Gratiæ, quæ ſuper abſolutione alicuius publici criminis vel delicti, de quo ipſe inquirere cœperat aut remiſſione pœnæ, ad quam criminoſus per eum condemnatus fuerat, falſis precibus impetratur, per ſeipſum tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus etiam ſummariè cognoſcat, ipſamq́; Gratiam, poſtquam per falſi narrationem aut veri taciturnitatem, obtentam eſſe legitime conſtiterit, non admittat.* An non licebit de Codicillis venialibus Principis inquirere, quibus artibus extorqueantur, quod de Papæ codicillis in Eccleſia Papana licet. Conferat dignitates mundanas pro arbitrio, ſed infamibus dignitatum Eccleſiaſticarum portæ ne pateant.

Poteſt princeps authoritate legum Anglicanarum diſpenſare in omnibus cauſis Eccleſiaſticis, in quibus diſpenſationes prius ſolitæ impetrari in Curia Romana, quarum diſpenſationum theſaurum erogat in Curia Archiepiſcopi Cantuarienſis, quam Curiam facultatũ vocant, vel ipſo renuente in Curia Cancellariæ. Poteſt autem Papa diſpenſare in omni lege humana Canonica. De diſpenſationũ erogatione capite tertio opportunior erit dicendi locus.

Non

3 Non uſitata, quæ concernunt Beneficia Eccleſiaſtica, & Diœceſes, eo quod poteſt Princeps

1 Mandare Archipiſcopo, ut confirmet electionem: necnon cum duobus alijs Epiſcopis, ut confirmet electum in Epiſcopatum.

Sext. decretal. lib. 1. c. 47. Decretal. lib. 1. tit. 6. c. 3. & 25.

Canonibus cautum fuit, ne fieret confirmatio niſi prævia inquiſitione & examinatione accurata, explorando electum, electioniſque ordinem. Si ritè omnia confecta viderat Archiepiſcopus, tunc confirmationis munus impendebat. Quòd ſi electus non fuerat repertus idoneus, iteranda erat electio. Hîc vero omnia geruntur potius pro imperio. Archiepiſcopus non à Patriarcha, ſed altero Archiepiſcopo & duob. Epiſcopis, vel à quatuor Epiſcopis confirmandus eſt.

2 Unire ſive conſolidare, vel ſeparare antea unita, beneficia minora, & Epiſcopatus.

Poteſt quidem accidere, utilitate vel neceſſitate ſuadente, ne quid Eccleſia detrimenti, aut cultus divinus decrementi patiatur ob inopiam & tenuitatem, ut minora beneficia colligationem poſtulent Eccleſiolarum: quod in Epiſcopatibus, raro aut fere nunquam accidit, niſi quod Eccleſiaſticorum avaritia inſatiabilis, & ambitio importunius idipſum efflagitarunt. Epiſcopatuum & beneficiorum conjunctio fit, vel in unum corpus conflando, vel unum alteri ſubjiciendo, vel utroque ſuum gradum & titulum retinente unum principale, alterum inferius conſtituendo. Sed annon hæc omnia ſunt Eccleſiarum, quarum intereſt, aliorumque Eccleſiaſticorum conſenſu & judicio prius probanda, ne unio pariat diviſionem, & ne Epiſcoporum & paſtorum greges diſſipentur; nihilne refert ſintne Epiſcoporum vires gregibus ſuis paſcendis impares? Epiſcopatuum unionem quis, niſi qui lanam & lac ovium potius quam commodum ſitiet, eximia laude ornabit. De provinciarum, & diœceſium civilium unione & jure Metropolitico civitatib. in uſum civilem conferendo nihil dicimus.

3 Fiduciario titulo, quem Commendam vocant, concedere vacantem Epiſcopatum, aut beneficium minus.

De miniſter. & benef. l. 5. cap. 8.

Priſcis temporibus ſolebat Eccleſia vacans probo alicui viro commendari, donec præficeretur paſtor idoneus, & Commendatarius tanquam tutor quiſpiam aut procurator bonæ fidei, actus ſui rationem reddebat. *Verùm* (inquit Duarenus) *res ad conſulendum Eccleſijs vacantibus excogitata, tandem in ipſarum perniciem, peſtemque mirabiliter*

mirabiliter converſa eſt, & ſic immutata, atque deleta, ut priſcæ illius fiduciæ vix imago quædam umbrave ſuperſit, & mores ubique recepti faciunt, ut non ſimplex Depoſitarius curatorve, ſed Dominus quodammodo habeatur commendatarius. Fiduciarios iſtos diſpenſatores rectiùs fucatos diſſipatores vocandos cenſet. Non videbatur duarum Eccleſiarum eſſe paſtor, qui eſſet unius paſtor, alterius tantum cuſtos & commendatarius. Atque ita fiduciarijs cuſtodijs, vel potius mancipationibus in fraudem canonum, Epiſcopi & alij beneficiarij minores, & poſtea etiam magnates plura poſſidere beneficia cœperunt. *Quæ peſtis noſtro ſæculo ita graſſatur,* inquit Renatus Choppinus, *ut maxima ſacerdotiorum portio à Satrapis teneatur ſub aliena vilium ſacrificulorum fiducia, taciteque fideicommiſſo. Inde manat etiam ſacrorum munerum nefanda hæreditas, vel oppigneratio, vel turpis nundinatio, certiſſima Eccleſiaſticorum bonorum labes, & ruina.* Fiduciæ ſunt, tam perpetuæ quam temporariæ: fiduciæ, perpetuæ, ſicut depoſitum vel mandatum ſimplex, revocari non poſſunt. Videmus igitur quanta impendeant mala ex fiduciarum ceu commendarum poteſtate.

De ſacra polit. lib. 1. p. 39.

4 Epiſcopos ab uno in alium Epiſcopatum transferre.

Quàm odioſa ſit Canonibus alieni Epiſcopatus affectatio, & Epiſcoporum tranſlatio videat lector Conc. Nicen. c. 15. Sardicenſ. can. 1. Antioch. can. 21. Chalced. ca. 5. Carthag. 3. ca. 38. Poteſt quidem accidere, ut tranſlationem ſuadeat Eccleſiæ utilitas aut neceſſitas, ſed de utilitate, & neceſſitate judicare debet Eccleſia, abſque cujus conſenſu transferri non debent. Alioquin non præcideretur Epiſcoporū avaritia & ambitio, ſuæ civitatis mediocritatem faſtidientium, & celebrioris loci; adminiſtrationem ambientium, ſed foveretur, ſi unius principis libidini permittenda eſſet iſta poteſtas, ſicut unius Papæ arbitrio olim permiſſa fuit. Primùm quidem non niſi probata apud Synodum Provinciæ cauſa, & interpoſito Epiſcoporum decreto poterat Epiſcopus ab una Eccleſia in aliam transferri. Poſtea non licebat incōſulto Pontifice Romano tranſire ad aliam diœceſin, eiuſque authoritate intercedente, etſi legatus à latere id concederet. Nunc inconſultis Synodis & Eccleſijs transferuntur ab una ſede in aliam.

5 E duobus nominatis unum in Suffraganeum Epiſcopum eligere.

Suffraganeorum Epiſcoporum ſedes 25. in Epiſcoporum Diœceſibus conſtitutæ 26. Henric. 8. cap. 14. Facultas permiſſa Epiſcopo, duorum nomina in ſcriptis ſub ſigillo, Regiæ Majeſtati exhibendi, & rogandi, ut eorum unum nomine, titulo, & dignitate

Epiſco-

Epiſcopi Suffraganei civitatis N. ornaret. Regio diplomate monitus Archiepiſcopus Epiſcopum Suffraganeum benedictionibus, & ceremonijs requiſitis unà cum duobus alijs Epiſcopis, aut Suffraganeis inauguraturus eſt. Epiſcopi comprovinciales Archiepiſcopi Suffraganei dicuntur. Sed iſti ſunt Epiſcoporum comprovincialium Suffraganei. De quibus plura ſuo loco. De Epiſcoporum electione in genere ſupra diximus.

6 Fines & terminos cuiuſlibet Diœceſeos extendere vel contrahere.

In univerſo Angliæ regno unà cum Walliæ principatu ſunt comitatus quinquaginta & duo, quorum minimus in circuitu habet milliaria plus minus quinquaginta, maximus plus quàm ducenta teſte ipſo Mucketo: & tamen Epiſcopales Diœceſes ſunt tantum vigintiſex, quarum aliquot per unum, aliæ per duos, nonnullæ per plures iſtorum Comitatuum extenduntur; quod principatum magis quàm Epiſcopatum nobis exhibet. Fines & terminos cujuſlibet Diœceſeos extendere licet Principi in uſum politicum, ſed Epiſcopi poteſtatem eouſque extendere, quò Diœceſiũ limites, poſſe pernegamus. Poteſt enim Princeps ad provinciæ amplitudinẽ diœceſin extendere. Extenſiva Epiſcoporum poteſtas in integras Diœceſes nulla æquitate ſubſiſtit, ut poſtea docebimus.

De Polit. cap. 1.

Epiſcoporum tranſlatio, Epiſcopalium ſedium mutatio, aut conſtitutio, Epiſcopatuum unio, ſeparatio, extenſio, contractio hîc Principi reſervata, numerabantur olim inter Reſervata Papæ, quæ ſolus per ſe, aut ſpeciali mandato expedire poterat.

Si Princeps poteſt diſpenſare in omnibus cauſis, in quibus olim Papa diſpenſabat: preſbytero jus Parochi conferre; novas leges de ritibus & ceremonijs ferre: Synodorum canones irritos & nullos reddere: diœceſes Epiſcopales unire, ſeparare, contrahere extendere: in omnibus cauſis Eccleſiaſticis etiam hæreſis, ſimoniæ, idololatriæ & ſimilium appellationes recipere: ſequitur *Supremi Gubernatoris* titulo, non intelligendum Principem eſſe ſolùm vindicem jure gladij, ut ſæpius inculcat Bilſonus in libro de obedientia, ſed etiam eſſe legiſlatorem & judicem in omnibus cauſis Eccleſiaſticis. In Comitijs Ordinum regni Scoticani anno 1606. (ubi Proceres & Magnates quidam Regiæ Majeſtati gratificantes, pſeudo-Epiſcopos ad tertium Ordinem Parliamenti reſtituerunt, ut Abbatias in feudo perpetuo retinere poſſent) declaratum *Regem eſſe ſupremum Monarcham, abſolutum Principem, Judicem & gubernatorem in omnibus cauſis, tam temporalibus quàm ſpiritualibus.* Si Princeps poteſt in omnibus cauſis Eccleſiaſticis tùm vindicare gladio temporali, tum cenſuris & pœnis ſpiritualibus caſtigare, & reformare omnes errores, ſchiſmata, hæreſes, & enormitates, eamq; poteſtatem

poteſtatem alijs demandare; ſequitur poteſtatem Principis eſſe non objective tantum, & materialiter Eccleſiaſticam & ſpiritualem, ſed etiam proprie & formaliter, & Primatum Regium eſſe proprie & formaliter ſpiritualem, non Primatum quoad ſpiritualia tantùm. Nam quatenus cuſtos & vindex utriuſque tabulæ habet poteſtatem vis coactivæ in cauſis Eccleſiaſticis, & proinde objective Eccleſiaſticam. Sed virtute Primatus Regij habet omnimodam juriſdictionem Eccleſiaſticam, & ſpiritualem, & proinde cenſurarum & pœnarum ſpiritualium poteſtatem in omnibus cauſis Eccleſiaſticis, eamque demandare poteſt, quibus libet indigenis, et reipſa Commiſſarijs ſuis demandat. Poteſtas pœnarum & cenſurarum ſpiritualium in Principe, & Commiſſarijs, non eſt alia, atque alia: alia in Committente, alia in Commiſſarijs: ſed eadem. Vtraque igitur eſt, vel formaliter politica, quod abſurdum, vel omnimoda juriſdictio Eccleſiaſtica, quæ antè exercebatur in Eccleſia Papana, non eſt unita Coronæ Regiæ, nec demandata Commiſſarijs Regijs, quod falſum. Obſervandum non modò extraordinariam Commiſſariorum, ſed etiam Archidiaconorum & Epiſcoporum juriſdictionem ordinariam in foro exteriori à Principe tanquam ſupremo Capite manare, ut deſertè dicitur in reſcripto Edwardi 6. quod ſupra memoravimus. Per ſtatutum ejuſdem Edwardi redintegratum Iacob. 1. tenentur Epiſcopi, literas citatorias, edicta, & decreta, non ſuo ſed Regio nomine munire, & proceſſus formare, ſigilliſque ſuis non ſua inſignia, ſed Principis incidere, eaque Bullis ſuis apponere aut appendere. Quod quamvis in quotidiana praxi non obſervant, non tamen arguit eos authoritate Regia, & poteſtate à Principe derivata non exercere juriſdictionem ordinariam. Farrarius Menevenſis ſub Edwardo 6. incuſatus quod Cancellarium conſtituiſſet omiſſo Regis titulo, & authoritate, in tabulis mandatæ juriſdictionis: & in collationibus & inſtitutionibus ſuum nomen authoritatemque non Regis uſurpaſſet, Primatuſq; non meminiſſet. Ad prius reſpondit, utcunque peccârit in forma, authoritatem tamen Regiam ſatis elucere in tabulis illis: ad poſterius, ſe collationes & inſtitutiones confeciſſe, ſi non nomine, ſaltem authoritate Regia, Primatumq; memoraviſſe. Whitgiftus Cantuarienſis iſtud non diffitetur. *Agnoſcimus*, inquit, *omnem iuriſdictionem, quam habet aut exercet ulla Curia in Anglia, ſive civilis ſit, ſive Eccleſiaſtica, exerceri nomine, & authoritate Maieſtatis Regiæ, ab eaque, ut ſuprema Gubernatrice deſcendere.* Epiſcopi Pontificij, licet Papam ut Christi Vicarium recognoſcant, cum excommunicationis ſententiam ferunt, non tamen dicunt in nomine vel virtute Papæ, inquit Swarez, ſed ſua utuntur ordinaria poteſtate, vel dicere poſſunt in virtute Chriſti, vel per poteſtatem à Chriſto conceſſam, quia Chriſtus eſt author

Replica p. 680.

Defenſ. l. 3. cap. 11. ſect. 15. 16.

Principalis, Papa tantum Chriſti vicarius. Non tamen negat poſſe miniſtrum, vel Legatum Pontificis dicere ſe id facere poteſtate à Pontifice accepta, quia non attribuitur effectus Pontifici, ut principali cauſæ ſimpliciter, ſed tantùm in genere miniſtri ceu vicarij communicantis iuriſdictionem ſuam, quod ſecus fortaſſe eſſet, ſi diceretur in nomine aut virtute Petri aut Papæ, quia hæc verba ſignificare videntur authoritatem Principalis Domini; Et quamvis dicere poſſunt authoritate a Papa conceſſa, non eſt tamen hic aut ſimilis loquendi modus, *Neceſſarius atque uſitatus ab ordinarijs Paſtoribus, ut ſunt Epiſcopi, qui poſt acceptam poteſtatem ad modum cauſæ proximæ ſuo iure utuntur.* Vt Epiſcopi Pontificij mediante Papa habent juriſdictionem in foro exteriori, quamvis non uſurpent nomen Papæ in exercitio juriſdictionis, ita & hîc non ſequitur juriſdictionem in foro exteriori non manare à Principe ut ſupremo capite Eccleſiæ Anglicanæ, quamvis Epiſcopi & Archidiaconi non uſurpent nomen Principis in exercitio juriſdictionis exterioris. Eſt tantum peccatum in forma, & contra ſtatutum, quod nomen Principis & titulum ſupremi Capitis prætereunt, rem ipſam tenent. Obſervat Molinæus excommunicandi poteſtatem in Eccleſia Papana manare non à poteſtate ordinis Presbyteratus, nec Epiſcopatus natura, ſed ab authoritate & juriſdictione, quam habent à Papa, apud quem eſt ſcaturigo Eccleſiaſticæ juriſdictionis omnimodæ. *Epiſcopos deſcendere à Pontifice, tanquam à Capite, nihil aliud apud nos eſt,* inquit Becanus, *quam accipere iuriſdictionem fori exterioris à Pontifice.* Fugata igitur Pontificis Romani authoritate alium oportebat Caput ſufficere, & ex ejus ſcaturigine juriſdictionis omnimodæ poteſtatem haurire: nam abſque Capite ſubſiſtere non poſſunt Epiſcopi, & Archiepiſcopi. Detrahebant olim veteres ſtatuis capita, & alia imponebant. Hermas Pentelicos (id. eſt ſtatuas ex marmore Pentelico) cum capitibus æneis, ad ſe quamprimum mittat Pomponius Atticus, petit Cicero. Whitgiftus aſſerit Principem exercere ſupremi regiminis in omnibus cauſis, ut partem unam per Cancellarium, ita & alteram per Archiepiſcopos. A Principe igitur fluit juriſdictio omnimoda etiam Eccleſiaſtica in foro exteriori, & per appellationes ad eundem refluit. Quòd ad poteſtatem ordinis, & juriſdictionis in foro interiori ceu conſcientiæ non derivatur à Principe, ab eo tamen pendet ipſius exercitium. Alia autem eſt ratio juriſdictionis in foro exteriori ut diximus. Notandum etiam, Principem poſſe hæc omnia jura particularia Primatus Regij exercere, quà talis eſt ſimpliciter, & non quatenus Chriſtianus. Nam ſunt in perpetuum unita Coronæ Regiæ. Sive igitur ſit Ethnicus ſive Chriſtianus dummodò Coronæ poſſeſſor, eandem ſemper retinet authoritatem. Et certè quan-

De vocat. l. 1. p. 138.

Examen. concord. Angli. p. 113.

Ad Atticū. l. 1. epiſt. 8.

Replic. p. 381.

quantamcunque de jure habet poteſtatem Princeps in cauſis Eccleſiaſticis, habet quatenus Princeps ſimpliciter, & non quatenus Princeps Chriſtianus. Spalatenſis aſſerit Principis poteſtatem in externis Eccleſiæ, jure divino, & naturali & poſitivo, cum poteſtate Regia ita neceſſariò connexam eſſe, ut infidelis etiam Princeps tali, ſi velit & ſciat, legitimè uti poſſit poteſtate. Et *Turcicos ego*, inquit, *Magiſtratus in mea Diœceſi Spalatenſi, quæ maxima ex parte Turcis ſubeſt expertus ſum invigilantes ſuper Chriſtianos ſubditos, ac præſertim Eccleſiaſticos miniſtros, ut leges proprias ſervarent.* Nihil igitur novi juris accedit Principi ex Chriſtianiſmo: tantum ſcientiæ lumine, & voluntatis inclinatione redditur magis idoneus & promptus ad dextrè & commodè exercendum ſuam poteſtatem. Quòd ſi eodem vitio laboraverit, quo Ethnicus, vel cœcæ mentis vel depravatæ voluntatis, non ceſſaret ab officio ſuo Eccleſia, ubi opus fuerit, nec ſibi aut membris ſuis in caſu neceſſitatis deeſſe debet: ſiquidem poteſtas Principis ſive Ethnici, ſive Chriſtiani *Cumulativa* eſt, ut ſupra diximus, *non privativa. Salus Eccleſiæ ſuprema lex eſto. Regia prærogativa complectitur ampliſſima privilegia Regiam Maieſtatem ab uſitata juris norma eximentia, quæ aliquibus cancellis circumſcribere eſt difficile*, inquit Mucketus. Sic circumſcribit tamen Renatus Choppinus in præfatione Operis de ſacra politia. *Regiam nimirum authoritatem Eccleſiæ ſolùm metimur commodis, tantùmque ipſi tribuimus, ut ſacro Cœtui quæ adjumento eſſe debet, offendiculo non ſit, neve cujus adjutrix ornandæ illa quondam fuit, Eccleſiaſticam opprimat libertatem. Haud ſecus ac Horatiani equi auxiliator in cervum, cuius implorata ope, frænoque recepto, victor quidem equus diſceſſit ab hoſte, at non equitem dorſo, non frænum depulit ore.* Quamvis Principum opem imploravimus, ad Papam oppugnandum & debellandum cavendum tamen nè excuſſo Papæ jugo Magiſtratibus tribuamus novum Papatum: alioquin non Papatum, ſed Papam ſolummodo mutabimus, & Papiſmum Papatus comitem nunquam penitus profligabimus. Extrema ſemper vitanda, & media incedendum eſt viâ. Spalatenſis in eodem Regno duo corpora Reipublicæ & Eccleſiæ formaliter diverſa eſſe ait, quamvis materialiter ſint unũ corpus. *Eadẽ multitudo ut civilis, conſtituit unum genus Reipublicæ, cuius caput ſolus ſit Rex, & cuius membra ſint omnes homines quatenus pars ſunt Reipublicæ civilis: neque membrum ullum eſt quod non ſuo ſubdatur Capiti. Et rurſus eadem multitudo ut fidelis, & Chriſtiana, aliud toto genere diverſum à priori conſtituit Republicæ genus quod eſt Eccleſia, cui præeſt Sacerdos, & non Rex, qui Rex reſpectu huius ſecundi generis Reipublicæ membrum eſt, & non Caput: ſicut prioris Reipublicæ Pontifex membrum eſt & ipſe, non caput: Ideoque in priori Republica Pontifex ſubjicitur Regi, in poſteriori vero Rex ſubjicitur Pontifici.* Ipſam poteſtatem Regiam illi

Oſtenſio errorũ Suarezij. cap. 3. num. 23.

De polit. ca. 2 p. 399.

Lib. 6. cap. 3. num. 17.

*Numer.*11. non ſubjici antè dixerat. Et paulo ſupra, *Poteſtas ſpiritualis & temporalis cum ſint inter ſe diverſiſſimi ordinis nullo modo poſſunt invicem commiſceri.* Hoc puto velle Spalatenſem, Principem eſſe formaliter caput reipublicæ in regno, & tribuum & ſingulorum civium, ſed non Eccleſiæ in regno, nec formaliter exercere poteſtatem Eccleſiaſticam poſſe, eamve alijs demandare, quod eſt officium capitis.

Qui Primatus Regij jura diſcere voluerit ex Hierarchicorum contra Pontificios ſcriptis Polemicis, nihil certi reperiet. Nam vel Andabatarum more inter ſe dimicant, vel diſſimulant, vel de facto potius exempla quorundam Imperatorum à recta norma ſæpius deflectentium congerunt, quam de jure argumenta proferunt. Ex ſtatutis regni, Commiſſariorum juriſdictione in cauſis Eccleſiaſticis, & tabulis Hierarchiæ faciliùs & certiùs omnia Primatus Regij jura edoceri poſſumus.

Capvt. II.

De Epiſcoporum Gradibus.

NVlla eſt jure divino graduum imparitas inter Eccleſiæ paſtores. Differentia inter Epiſcopum & Presbyterum introducta in Eccleſiam, erat tenue illud initium unde orta eſt Monarchia Papæ: & gradus Epiſcoporum erant gradus, quibus ſceleratus ille, & exlex Antichriſtus Romanus aſcendit ad faſtigium dignitatis & tyrannidis. *Antichriſtus*, inquit

Dialog. l. 4. *cap.* 26. Wicleffus, *habet ſub ſpecie Cleri Procuratores duodecim contra Eccleſiam Chriſti machinantes, cuiuſmodi communiter ponuntur Papæ, & Cardinales, Patriarchæ, Archipræſules, Epiſcopi, Archidiaconi, Officiales Decani, Monachi, & Canonici bifurcati, pſeudofratres introducti iam ultimò & quæſtores. Omnes autem iſti duodecim & ſpecialiter Prælati Cæſarei, & fratres infundabiliter introducti, ſunt manifeſti diſcipuli Antichriſti, quia libertatem Chriſti tollunt, aconerant ſanctam Eccleſiam ac impediunt, ne currat lex Evangelij libere ſicut olim.* Idem aſſerit, *quod ſuperbia Cæſarea hos gradus & ordines adinvenit. Similiter dico*, inquit, *quòd tempore Pauli fuit idem presbyter atque Epiſcopus, ut patet* 1. *Tim.* 3. *& ad Titum* 1. *& idem teſtatur ille profundus Theologus Hieron. ut patet* 87. *Diſt. cap. Olim. Tunc enim adinventa non fuit diſtinctio Papæ & Cardinalium, Patriarcharum & Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & Archidiaconorum, Officialium & Decanorum cum cæteris officiarijs & privatis religionibus, quorum non eſt numerus neque ordo.* Presbyteros quamuis ordine ſuo abutentes non numerat

merat inter Antichriſti diſcipulos, & gradus ſuperbia Cæſarea invectos in Eccleſiam, ſicut Epiſcopos. Sed quia de Epiſcopi & Presbyteri diſcrimine paulò fuſiùs capite quarto dicturi ſumus, tantiſper largiamur adverſarijs noſtris Epiſcopos Presbyteris eſſe poteſtatis gradu de jure divino ſuperiores & majores, graduum tamen differentias inter ipſos Epiſcopos eodem jure conſtitutas fuiſſe pernegamus. Sunt qui Timotheum Aſiæ proprie dictæ, & Titum Cretæ Archiepiſcopos proprie dictos fuiſſe volunt. Epiſcopos Diœceſanos fuiſſe datum ſit, non conceſſum, Archiepiſcopali etiam gradu alijs Epiſcopis ſuperiores fuiſſe non evincent. Nullos legimus eis ſubordinatos Epiſcopos Diœceſanos in Aſia aut Creta. Mandat Paulus Tito, ut conſtituat oppidatim Presbyteros. Et ne forte putent ſub voce Presbyteri latere Epiſcopum antonomaſtice, poſtea ſic dictum, quia vocabula tunc erant communia, obſervandum eſt Apoſtolum non dicere, *κατὰ πόλιν πρεσβύτερον*; nec *κατὰ πόλεις πρεσβυτέρους*, ſed *κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους*; ſicut & Act. 14. 23. Paulus & Barnabas *κατ' ἐκκλησίαν πρεσβυτέρους*, conſtituiſſe refert Lucas. Conſtituit igitur Presbyteria, non Diœceſanum Epiſcopum in ſingulis oppidis, aut civitatibus Titus. Mandat Timotheo Paulus, ut adverſus Presbyterum accuſationē non recipiat: de accuſatione adverſus Epiſcopum Diœceſanum recipienda nihil dicit. De Presbyteris, Diaconis & viduis præcepta tradit; De Epiſcopis Diœceſanis, nec ſub Epiſcopi, nec Presbyteri nomine, ullis mandatis inſtruit. Ad Archiepiſcopos vel Metropolitanos ſcilicet ſcriberet Apoſtolus tres integras Epiſtolas, & inter tot & tam varia mandata, ne vel unum, quod Archiepiſcopo vel Metropolitano proprium, interſereret. Nihil de convocandis Epiſcoporum Synodis, de Epiſcoporum conſecrationibus, de corrigendis exceſſibus, & defectibus Prælatorum, de recipiendis appellationibus in Epiſcoporum conſiſtorijs interpoſitis, monet Apoſtolus: quamvis hæc ſunt præcipua Archiepiſcoporum munera, ut volunt Hierarchici. Epheſus quidem poſterioribus ſæculis conſtituta eſt ſedes Metropolitana, ſicut & Gortyna Cretæ. Vtrum verò hanc prærogativam loci præſtantia, an ſucceſſione à Timotheo adepta fuerit, nihil certi & definiti affirmare audet Bilſonus. *De gubern. c. 16. p. 489.* Iacobum Apoſtolum fingunt Epiſcopum, & affigunt Hieroſolymis. At ſedes Hieroſolymitana non fuit Metropolitica, ſed poſterioribus ſæculis ſubdita Epiſcopo Cæſareæ. Magna erat illius Eccleſiæ præcellentia, & ob Evangelij primam propagationem, Chriſti paſſionem, & veteris civitatis præſtantiam, ob quas cauſas ad Patriarchatus dignitatē tandē evecta eſt. Si Cathedrā tenente Iacobo fuiſſet ſedes Metropolitica, eâdē dignitate poſtea diminuta, nō fuiſſet Cęſareenſi ſubjecta

Iacobus Apoſtolus igitur erit ſolummodò Epiſcopus Diœceſanus, Timotheus vero & Titus Evangeliſtæ erunt Archiepiſcopi. Siccine Apoſtolos in Epiſcopos, Evangeliſtas verò in Archiepiſcopos transformabunt. Inter Angelos ſeptem Eccleſiarum Aſiaticarum eratne unus Archangelus? Annon omnes inter ſe pares, & tanquam rami æquales ex eodem Candelabri aurei ſcapo prodeuntes. Quid ſingulare laudat vel vituperat Chriſtus in Angelo Epheſino, quod in cæteros Angelos Archiepiſcopalem juriſdictionem redolet: quamvis quidam ipſorum in Aſia minori etiam ſedes habebant. Præterea Timotheus & Titus Paſtorale munus exercere poterant ex officio in qualibet præfecturæ ſuæ parte, Titus in quovis oppido Cretæ, Timotheus in quavis civitate Aſiæ, ſi modò Aſiatica gens fere tota credita fuit Timotheo, ut vult Chryſoſtomus. *In 1. Tim. 5.* At Archiepiſcopus non debet Paſtoris officio fungi in qualibet Diœceſi provinciæ ſuæ. Non igitur erant Archiepiſcopi, ſed vel Epiſcopi, vel Evangeliſtæ. Obiter notandum Diœceſes Epiſcopales non protenſas fuiſſe ad Provinciarum, Inſularum, aut Regionum amplitudinem. Ergo nec quatenus Epiſcopi evangelizare tenebantur in tota ſuâ præfecturâ, ſed quatenus Evangeliſtæ. Principium iſtud mihi certiſſimum, nullum Miniſtrum ordinarium ab Apoſtolis præfectum fuiſſe pluribus Eccleſijs, ut exempli cauſa Epheſinæ, & Pergamenſi, Pergamenſi & Laodicenſi, ſed uni tantùm. At unam Eccleſiam Provincialem nullam legimus, ſed in plurali numero plures unius ſive Provinciæ, ſive Regionis Eccleſias. Denique, ſi præcipuæ muneris Archiepiſcopalis partes Metropolitanis, non niſi poſt Apoſtolicum ſæculum attributæ fuerint, ab Apoſtolis non ſunt inſtituti. At prius verum Epiſcoporum conſecratio Synodorum convocatio, electiònum confirmatio, appellationum definitio, Provinciæ viſitatio, in Concilijs præſidentia, ſunt præcipuæ partes muneris Archiepiſcopalis. At hæ omnes poſt Apoſtolorum ætatem tranſlatæ ſunt in Metropolitanos, ut paulò infra oſtendemus. Whitgiftus Cantuarienſis *Replic. pag. 310. 311. 316.* Archiepiſcoporum uſum in Eccleſia quandoque neceſſarium, quandoque inutilem eſſe aſſerit, & ad Principum arbitrium eſſe mutabilem. Non ſunt igitur divinæ inſtitutionis. Nam quod Chriſtus inſtituit, Principes tollere non poſſunt, & ordinaria Eccleſiæ miniſteria, quæ ſunt inſtitutionis divinæ, fluxum & refluxum Eurypi inſtar non patiuntur. Downamus cum actu conſtitutos ab Apoſtolis Archiepiſcopos docere non poſſet, ad arcanas Apoſtolorum intentiones ſe recipit, & Apoſtolos intendiſſe diverſis Eccleſijs in Provincia conſtitutis Metropolitanum omnibus præficiendum, quod tamen nullis certis indicijs demonſtrare poteſt. Ex præſumptis intentionibus etiam Epiſcopum Oecumenicum, & Patriarchas majores excudere poſſunt Hierarchici, ſi tantopere illis

illis talia figmenta arrideant. Prædicarunt Evangelium, ut plurimùm, inquies, in civitatib. celeberrimis, ut inde ad oppida minora ocyùs & faciliùs evulgaretur. Non ſequitur tamen illarum civitatum Eecleſijs juriſdictionem in converſas tributam fuiſſe. Sic enim Hieroſolymitana matrix fidei, & religionis Chriſtianæ, non modo Cæſareenſi, cui poſtea ſubdita, ſed etiam Romanæ, & Alexandrinæ, totius denique Orbis Eccleſijs præficienda erat. Præterea quamvis Apoſtoli, ut prudentes operarij miſerunt falcem in ampliorem meſſem, & paululum fermenti indiderunt in magnam maſſam, quo citius totam fermentarent, non tamen minores neglectim præterierunt. Spargebant ſemen Evangelij non temere ſed prout à ſpiritu ſancto erant ducti, ſive ad civitates ſive ad oppida, & villas, & Pagos. Obibat ipſe Dominus urbes omnes, ac Vicos Mat. 9. 35. & ſic ſuo exemplo præmonſtravit, quid facturi eſſent Apoſtoli emittendi in univerſum orbem. Non deerat Apoſtolis opportunitas conſtituendi Archiepiſcopos ſua etiam ætate, ut in Eccleſijs Aſiaticis, nullos tamen actu conſtituiſſe legimus. Si Epiſcopos non ſolum converſis ſed etiam convertendis actu præfecerunt in ſingulis Diœceſibus Apoſtoli, ut vult Downamus, cur non etiam Provincijs convertendis, etſi actu nondū converſis, Provincialem actu Epiſcopum itidem conſtituerunt. Eat igitur intentionalis iſte Archiepiſcopus Apoſtolorum ætate nondum natus, & quærat ſibi ſpurius alios patres, quàm Apoſtolos. Patres Nicæni Metropolitanorum originem, non ad inſtitutionem Apoſtolicam, ſed ad τὰ ἀρχαῖα ἔθη referunt. Non tam de ſedibus Romana, Alexandrina, Antiochena, quam de gradibus ipſis Metropolitanorum loqui patet ex adjectione *cæterarum Provinciarum*, nullâ ſedium particularium expreſſâ. Preterea nullos legimus perpetuos Epiſcoporum conſecratores, & moderatores, Metropolitanis priores in Provincia Romana Romano, in Antiochena Antiocheno, in Alexandrina Alexandrino, &c. Oſtendant nobis vel unicum exemplum perpetui præſidis Metropolitano prioris cæteris comprovincialibus conſecrandis, convocandis, moderandis præpoſiti. Quod erat illi nomen? Metropolitanus indigitari non potuit, qui Metropolitanæ Eccleſiæ Epiſcopus non fuit. Faſtuoſum Archiepiſcopi vocabulum nondum erat in Eccleſia uſurpatum, Sed non mirum eſt Anonymum fuiſſe, qui nullus fuit. Conjectura igitur Bilſoni inanis eſt. *Cùm verò miranda illa ſpiritus ſancti dona ab hominibus defecerunt, quæ prima forſan Eccleſia ſpectavit in eligendo præcipuos quoſdam cæterorum Epiſcoporum moderatores, ætates proximæ ſubſequentes, ut viros celeberrimos Eccleſijs præfecerunt, ita Eccleſiarum illarum Epiſcopos τὰ πρεσβεῖα prærogativam inter fratres habere voluerunt.* Vt mittam, quod Nazianzenus *non dignio-* De gubern. p. 487. 488.

rum

Orat. in laudem Baſilij. *rum, ſed potentiorum Epiſcopales thronos fuiſſe queritur*, addam & portentorum, qui erant illi mirandis donis præditi, ab Apoſtolis, aut Evangeliſtis alij, quod eorum munus, & quo ornatum nomine?. Frivolum etiam eſt, quod profert Saravia ex Apoſtolorum Canonibus. *Epiſcopos ſingularum gentium ſcire oportet, quis inter eos primus ſit, qui habeatur veluti Caput præter cujus ſententiam nihil quod maioris momenti ſit, agant.* Comminiſcitur inde hanc provinciam alijs, quam Metropolitanis commiſſam fuiſſe, quia Metropolitani non meminit Canon Apoſtolicus. At Canon ille deſumptus eſt paulùm mutatis verbis, ex Concilio Antiocheno, ubi & Metropolitanus dicitur, & cauſa redditur, cur ad Metropolitanum potius, quàm alium controverſiæ Eccleſiaſticæ deferendæ ſint. Canones falsò dictos Apoſtolicos Antiocheno Concilio recentiores eſſe, vel hoc unicum evincit, quòd Canones illi qui nomine Clementis Græce editi, præcipiunt Natalem Domini celebrari 25. Decembris, quod prorſus ignotum erat in Eccleſia Orientali ante Epiphanij & Chryſoſtomi ætatem, & horum Canonum tamen meminerint Canones Apoſtolici. *Quum hi Canones vetuſtatem ſuam tueri non poſſunt*, inquit Scaliger, *quantò minus & illi nomine Apoſtolorum, qui illorum meminerunt, & quædam dicunt in illis eſſe reprehenſioni opportuna?* Tilenus tamen Saraviæ aſſecla his recentioribus Canonibus tuetur Metropolitarum vetuſtatem. Sed detur canones Apoſtolicos Antiocheno Concilio fuiſſe vetuſtiores non tamen Metropolitanorum authoritate antiquiores fuiſſe ſequitur, & proinde Antiochenus Canon erit tantum Apoſtolici exegeticus. Ex ipſorum audaci conjectura vanitatis etiam arguitur Downami delirium de Apoſtolorum intentione. Si enim Apoſtoli intendiſſent Metropolitanos comprovincialibus præficiendos, cur alij quàm Metropolitani conſtituti ſunt comprovincialium inſpectores à Patribus. Vel arcanas illas intentiones ipſis nondum innotuiſſe ſequitur, vel Apoſtolornm inſtituta deſpexiſſe. Patres igitur Niceni ad vetuſtum morem referunt gradum Metropolitani, non ſedem tantùm. Vox ἀρχαῖα in Canone Nicæno multas retro annorum centurias neceſſariò non innuit. In Concil. Carthag. 3. can. 54. ſecundum Zonaram ὁ ἀρχαῖος τύπος dicitur antiqua forma quæ ante annos ſeptuaginta in Concilio Nicæno inſtituta fuerat. Petrus Actor. 15. 7. dicit Deum elegiſſe ſe ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων *jampridem* (ad verbum *a diebus antiquis*) *ut per os eius audirent gentes ſermonem Evangelij.* Quod non noſtra ætate, ſed avorum extitit ab antiquo fuiſſe dicimus, quamvis proavorum aut abavorum tempora non attigerit. Sed ipſius rei vetuſtatem & initia videamus. Iuſtinus Martyr, & Irenæus de Epiſcoporum gradibus nihil differunt, ſed altum eſt apud illius ævi ſcriptores

De gradib. cap. 20.

Can. Iſagog. l. 3. p. 301. 302.

Paræn. p. 19.

ſcriptores

ſcriptores de eis ſilentium. Silent & ineunte Centuria tertia, Tertullianus, Clemens Alexandrinus, Origenes. Mediâ Centuriâ Tertiâ Cyprianus Epiſcopos inter ſe æquales eſſe ſcribit. *Epiſcopatus unus eſt, Epiſcoporum multorum concordi numeroſitate diffuſius*. Item, *Epiſcopatus unus eſt, cuius à ſingulis in ſolidum pars tenetur*. In verba Cypriani hæc commentatur Spalatenſis. *Ipſos vero omnes Epiſcopos non reducit Cyprianus ad ullam unitatem per ſubjectiones & Prælationes uſque ad unum ſupremum, quæ eſt unitas ſubordinationis, ſed omnes in ſolidum illam totam Eccleſiam gubernant. Si in ſolidum omnes & ſimul, certe inter ipſos neque eſt Prælatio neque ſubjectio. Et unus omnium,* inquit, *Epiſcoporum eſt Epiſcopatus, hoc eſt omnes Epiſcopi ſimul ſumpti & in ſolidum unum tenent Epiſcopatum, & omnium eſt unum & idem officium, & munus inter multos tamen diffuſum*. In Concilio Carthaginenſi idem Cyprianus hæc habet verba, *Neque enim quiſquam noſtrum Epiſcopum Epiſcoporum ſe conſtituit, aut tyrannico terrore ad obſequendi neceſſitatem collegas ſuos adigit, quando habeat omnis Epiſcopus pro licentia libertatis, & poteſtatis ſuæ, arbitrium proprium, tanquam judicari ab alio non poſſit, cum nec ipſe poſſet alterum iudicare*. Quòd ſi quis dixiſſet, ſic impune poſſe Epiſcopos quidvis agere, reſpondet alibi, *Idcirco, frater chariſſime, copioſum eſt corpus ſacerdotum concordiæ mutuæ glutine, atque unitatis vinculo copulatum, ut ſi quis ex collegio noſtro hæreſin facere, & gregem Chriſti lacerare & vaſtare tentaverit, ſubveniant cæteri, quaſi paſtores utiles & miſericordes oves Dominicas & gregem colligant. Hos multos Epiſcopos ut redigat in unum,* inquit Spalatenſis, *glutine eos concordiæ facit ſimul inter ſe cohærentes. Cohærentia hæc paritatem ſupponit, neque admittit ſubordinationem unius ad unum: admittit ſubordinationem unius ad plures, vel ad collegium, ceu Corpus ſacerdotum ut loquitur Cyprianus*. Hieronymus Epiſtoli ad Evagrium Epiſcopos inter ſe pares eſſe ex eo colligit, quòd omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſint. *Vbicunque,* inquit, *fuerit Epiſcopus, ſive Romæ ſive Eugubij, ſive Conſtantinopoli ſive Rhegij, ſive Alexandriæ ſive Tanis, eiuſdem eſt meriti, eiuſdem eſt ſacerdotij. Potentia divitiarum, & paupertatis humilitas, vel ſublimiorem vel inferiorem Epiſcopum non facit. Cæterum omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſunt*. Whitgiftus Cantuarienſis ait Epiſcopos & Archiepiſcopos eſſe pares quoad miniſterium, non quoad juriſdictionem, & eſſe eiuſdem ordinis, non eiuſdem gradus. *Non nego,* inquit Downamus, *Metropolitanos eſſe Epiſcopis comprovincialibus ſuperiores poteſtate juriſdictionis, quantumvis omnes omnino Epiſcopi poteſtate ordinis ſint æquales*. Hæc eadem Bellarminus. *Illud autem quod Hieronymus dicit, Epiſcopos eſſe eiuſdem meriti & ſacerdotij, verum eſt, ſed intelligi debet de Epiſcopatu ratione ordinis, non juriſdictionis. Nec enim negare voluit Hieronymus maiorem eſſe ditionem Epiſcopi Alexandrini, quam Tanenſis, cum conſtet illum tribus magnis*

L. 4. epiſt. 1. De ſimplic. Prælat.

De rep. Eccleſ. lib. 3. c. 1. num. 14.

L. 3. epiſt. 13

De eccleſ. rep. l. 3. c. 1. n. 14.

Epiſt. 85.

Repl. p. 386. 387.

Defenſ. l. 3. p. 127.

De Pontif. l. 2. c. 16.

provinciis, iſtum uni tantùm civitatulæ præfuiſſe. At Whitakerus reſpondet, *Illud non eſſe exponere Hieronymum, ſed illudere. Illud* Sacerdotij *ordinem ſignificat, de quo reſpondent : ſane* meriti *quid aliud eſſe poteſt, quam dignitatis, poteſtatis, authoritatis, iuriſdictionis? Quaſi dicat Hieronymus, Epiſcopi omnes non tantùm ſacerdotio, atque ordine, ſed etiam merito, & poteſtate & honore & authoritate æquales ſunt.* Et id valere nomen *meriti* oſtendit ex verbis Hieronymi, nam prius dixit, *ſi authoritas quæritur*, tum ſubjicit, *omnes ſunt eiuſdem meriti & ſacerdotij.* Poſſunt eſſe ditiores aut tenuiores, ſed tamen hæc inæqualis potentiæ, aut paupertatis conditio non tollit dignitatis atque authoritatis æqualitatem. Quod ad objectionem de majore ditione Epiſcopi Alexandrini quam Fanenſis, vel ut alij Tanenſis, reſpondet Hieronymum de jure, non de humana conſuetudine aut conſtitutione loquutum eſſe. *Æqualitas ordinis à Deo eſt*, inquit Iunius, *inæqualitas verò illius, quam hic Bellarminus dicit, iuriſdictionis à poſitivo & humano iure.* Eadem totidem fere verbis Tilenus. *Neſcivit*, inquit Spalatenſis, *diſtinguere Hieronymus ab ordine iuriſdictionem? Ignoravit Epiſcopos iuriſdictione eſſe æquales, quos pares ordine faciebat ſcilicet, ſub titulo Sacerdotij incluſit quicquid & ordinis & poteſtatis haberet Epiſcopus, & pro unica irrefragabili huius æqualitatis ratione poſuit Apoſtolorum ſucceſſionem.* Epiſcopus & Presbyter ſunt eiuſdem ordinis, quamvis ſecundum Hierarchicorum ſententiam iuriſdictione ſint impares. An igitur ut Epiſcopus ad Presbyterum, ita ſe habet Archiepiſcopus ad Epiſcopum? Cypriani teſtimonia de juriſdictionis poteſtate pari intelligenda eſſe, quis adeo vecors eſt qui non ſentiat. Metropolitanorum poteſtatem non inſtitutione Apoſtolica, ſed conſtitutione humana ſubnixam arguunt Synodorum convocatio & in ijs Præſidentia in ſecunda annorum centuria. Prope finem Centuriæ ſecundæ refert Euſebius fideles ſæpius conveniſſe, doctrinam Montani examinaſſe, hæreſimque ejus reprobaſſe, & ex Eccleſia exterminaſſe. A Metropolitanis Synodos illas convocatas fuiſſe non refert. Eodem libro narrat convocatas fuiſſe varias Synodos ob controverſiam de Paſchate, & Synodo in Paleſtina præfuiſſe Theophilum Cæſareenſem, & Narciſſum Hieroſolymitanum. Non præfuit igitur unus jure Metropolitico, Synodo, Epiſcoporum Ponti Palmas præpoſitus ὡς ἀρχαιότατος ut vetuſtiſſimus. Non ergo ut Metropolitanus præſidebat, nec in Palmam hanc prærogativam ob ſenectutem contuliſſent, ſi Metropolitano vel jure divino, vel lege aliqua Eccleſiaſtica, vel conſuetudine debita fuiſſet. Si Metropolitanus non præfuit, nec convocaſſe cenſendum eſt. Qui nec ex officio præſidebant in Synodicis Epiſcoporum conventibus, neque eoſdem convocabant, Epiſcopos conſecraſſe, Provincias viſitaſſe, appellationes recepiſſe, comprovincia-

De pontif. quæſt.1.c.3. n.27.

De rep. Eccleſ.l.2. c.6. num.6.

Hiſtor.lib.5. cap.14.

Lib.5.c.21.

vincialium exceſſus & defectus correxiſſe quis compos mentis affirmare audebit. Hieronymus Epiſtola ad Evagrium, neque ab Epiſcopis, neque à Metropolitanis ordinatos Epiſcopos in Eccleſia Alexandrina, ſed à Presbyteris ſolum electos & in celſiori gradu collocatos memorat. *Nam & Alexandriæ,* inquit, *à Marco Evangeliſta uſque ad Heraclam & Dionyſium Epiſcopos, Preſbyteri unum ex ſe electum in celſiori gradu collocatum Epiſcopum nominabant.* Conſecrationis vox in Epiſcoporum Ordinationibus nondum nata, imò nec ordinationis. Nam Epiſcopi & Presbyteri una erat & eadem ordinatio. Erat igitur iſta evectio ad Epiſcopatum nuda tantum electio & in proſtaſia perpetua collocatio. In Cẽturia tertia legimus convocata fuiſſe in Africa Concilia quædam, quibus tamen non præfuerunt Epiſcopi Carthaginenſes, ut Lambeſitanum, in quo damnatus Privatus à 90. Epiſcopis, & Capſenſe convocatum ad Epiſcopi Capſenſis ordinationem. Prope finem Centuriæ tertiæ convocata Synodus Antiochena non à Samoſateno Antiocheno, ſed contra Samoſatenum. Mutuo conſenſu miſſis invicem literis Epiſcopi coiere in Synodis propè tres annorum centurias, nec uni ex officio cura convocandi, & præſidendi prærogativa perpetua in omnibus provinçijs alligata fuit. Cyprianum Archiepiſcopum, vel Provincialem Epiſcopum non fuiſſe comprovincialibus ſuperiorem ipſius teſtimonia à nobis citata ſuperiùs abundè teſtantur, ex quibus colligit etiam Muſculus de Metropolitanis, & Patriarchis ne cogitaſſe quidem Cyprianum. Scribit quidem Cyprianus in hunc modum. *Sed quoniam latiùs fuſa eſt noſtra provincia, habet etiam Numidiam & Mauritanias duas ſibi cohærentes.* Sed ſcribit nomine Collegarum, ut indicant verba præcedentia; *Sed cum ſtatuiſſemus collegæ complures, qui in unum conveneramus.* Non erat fuſior illa provincia unius Cypriani, ſed omnium Epiſcoporum comprovincialium ex æquo communis. Nazianzenus de Cypriani quadam præfectura hæc habet verba, *Neque Carthaginenſi tantum Eccleſiæ, nec Africæ præficitur, verùm etiam occiduis omnibus regionibus ac propè etiam ipſi Orienti, necnon Auſtrali & Septentrionali Oræ.* Satiſne ſanus eſt, qui Cypriani juriſdictionem in has tam latè fuſas provincias ex his verbis eliceret, & Pontificem Oecumenicum aliquem fuiſſe affereret. Quòd igitur ubivis laboranti Eccleſiæ opem ferret ſcriptis aut conſilio, & doctrinæ luce in Eccleſia tanquam majoris magnitudinis ſtella inter minora ſidera coruſcaret, & cura univerſalis Eccleſiæ, quæ in communi omnibus Epiſcopis incumbebat, ipſum magis ſollicitum redderet, ideo Rhetoricè potius quam dialecticè Nazianzenus præficiendi verbo utitur. Eadem enim fere cura emicuit in Cypriano, quæ in ipſis Provinciarum illarum Præfectis, quibus tamen non præeſſe, ſed prodeſſe volebat. Quod de Cypriano Nazianzenus ſcribit, perſonale

Cypr. l. 1. epiſt. 3. & l. 3 epiſt. 23.

Loc. com. de miniſtr. poteſtat.

Lib. 4. epiſt. 8

Nazianz. in laudẽ Cypr.

fuit,& Carthaginenſibus Epiſcopis neutiquam accommodandum. Si fortè alicubi occurrant de alijs illius Centuriæ Epiſcopis ſimiles phraſes, perſonarum elogia, non ſedis aut dignitatis præfectura,inde colligenda ſunt, niſi cæteris eiuſdem ſedis Epiſcopis eaſdem congruere,ex illius ævi ſcriptoribus probare poſſint, quod non poſſe confido.

Natura ſuadente, Apoſtolica Eccleſia exemplo ſuo præeunte,& neceſſitate flagitante coierunt vicini Epiſcopi ejuſdem Provinciæ, regionis,aut Præfecturæ civilis,ut canones conderent, hæreſes & ſuppullulantes errores ſupprimerent,aliaq; communia eccleſiarum ſuarum negotia curarent. Non erat penes unum convocandi, aut præſidendi prærogativa : ſed ex condicto, & communi conſenſu, vel ſynodi decreto & indictione Synodos Provinciales indixerunt, & præſidem elegerunt, vel qui ætatis,ut in Synodo Ponti Palmas, vel qui donorum ratione maxime idoneus, ſive is eſſet Metropolis Epiſcopus, ſive alius aliquis. Poſtea alligata eſt tum convocandi,tum præſidendi prærogativa Metropolitano, ſed abſque iuriſdictione: eratque mera proſtaſia, quamvis perpetua: verùm quia perpetua, etiam periculoſa, & in juriſdictionis poteſtatem poſtea facillime mutata. Peſſimo conſilio ſedibus, & locis prærogativas alligarunt,ac ſi ſpiritus ſanctus ipſis etiam ſedibus alligatus eſſet, *cum deterimi quique perſæpe ſunt primi, qui in adminiſtrando æque inſolentes eſſe ſolent*, inquit Bilſonus, *ac in aſſequendo impudentes fuerunt.* Ex throni prærogativa orta eſt violenta & tyrannica dominatio. Hinc illæ lachrymæ, & votum Nazianzeni. *Vtinam*, inquit, *μήδε προεδρεία μήδε τις τόπου προτίμησις καὶ τυραννικὴ προνομία eſſet, ut ex ſola virtute cognoſceremur.* Proedria igitur & loci prerogativa tyrãnicæ, & violẽtæ dominationi viam cõplanarunt. Imprudẽtes quidẽ veteres,neſcij quis vel qualis futurus eſſet Antichriſtus,myſteriũ iniquitatis, quod Apoſtolorũ tẽporibus peragebatur,ſedulò promovebãt,prudẽtes tamẽ & de induſtria Politiam Eccleſiæ ad Romani Imperij typũ & formã conformabant. Tres celeberrimi Metropolitani alijs Epiſcopis in ſuarum ſedium civilibus præfecturis præpoſiti ſunt primùm conſuetudine, deinde lege & decreto Synodi Nicenæ. Romæ ſedem habebat Præfectus urbi, cujus juriſdictio ad centeſſimum ab urbe lapidem procurrebat, & quatuor regiones Latium vetus & novum, partem Tuſciæ & Piceni ejus Præfectura complectebatur. Eadem præfectura erat Metropolitæ Romani provincia. Ruffinus qui ſcripſit non multo poſt Synodum Nicænam ſic reddit verba Canonis ſexti. *Vt apud Alexandriam, & in urbe Roma vetuſta conſuetudo conſervetur, ut vel ille Ægypti, vel hic ſuburbicariarum Eccleſiarum ſollicitudinem gerat.* Eccleſias ſuburbicarias intelligit Eccleſias

De gubern. c.16.p.478.

in regionibus urbicarijs, ceu ſuburbicarijs, quæ ad Centeſimum ab urbe lapidem protenſæ erant, ut erudite demonſtrat Conjector Anonymus in diſſertatione de Romæ Regionibus & Eccleſijs ſuburbicarijs, eiuſque Vindicijs. Metropolitanus Alexandrinus eandem habebat Præfecturam quam Præfectus Alexandrinus (qui & Præfectus Ægypti, & Præfectus Auguſtalis dicebatur) id eſt Ægyptum, Lybiam, & Pentapolin. Antiochiæ ſedem habebat Comes Orientis, & Antiochenus Metropolitanus quandoq; Orientis Epiſcopus dictus ejus pręfecturæ Metropolitanus fuit. Quâvis Alexandrini & Antiocheni Provinciæ latius fuſæ erant, quàm Romani, Romanus tamen Metropolita ob urbis, & pręfecti dignitatem dignior habebatur: in alios vero Metropolitanos poteſtatem nullam habebat. Non erant plures Epiſcoporum gradus tempore Nicæni Concilij quàm duo, nempe Epiſcopus & Metropolitanus. Hallucinantur, qui Patriarchas à Patribus Nicænis conſtitutos arbitrantur. Nondum vel Archiepiſcoporum vel Patriarcharum nomina audita in Eccleſiâ, nec ulla erat Metropolitanorum ad Archiepiſcopos majores aut Patriarchas ſubordinatio, etiam in celebrioribus illis Prouincijs & Præfecturis Alexandrina, Antiochena & Romana. Latè quidem patebant Alexandrini & Antiocheni, fortè etiam aliorum quorundam pręfectutæ ante Concilium Nicęnum cum tamen nulli ſuberant ipſis Metropolitani. Proferant vel unicum exemplum ullius Metropolitani ſub Antiocheno aut Alexandrino tempore concilij, quamvis eorum Pręfecturæ erant ampliſſimæ. Non terrarum latifundia, ſed Metropolitanorum ſubordinatio, & relatio Patriarcham conſtituunt. Et in canone Nicæno Metropolitæ, non aliud nomen uſurpatur. Veteres in his gradibus gradum non ſiſtunt, ſed gradum celſiorem poſt Concilium Nicenum mutatâ civilis Politiæ ratione fabricati ſunt? Scriptor ille Anonymus in Vindicijs in hunc modum diſſerit. *Poſteaquã Imperatorib⁹ Conſtantino nominatim adminiſtrationes, & Magiſtratus multiplicandi libido inceſſit, ſive minuendæ Magiſtratuum potentiæ, ſive quò plures ad Reipublicæ munia admitterentur, ſive alia quacunque tandem ratione, ex una & ſimplici adminiſtratione ſive Provincia Diœceſis tandem una facta fuit. Hac quidem ratione, ut ſingulis Provincijs ſinguli imponerentur Magiſtratus, ſumma tamen ferme omnium, atq; adeo totius Diœceſeos adminiſtratio priſtino Magiſtratui relinqueretur, ut ecce, Ægyptus, quæ præfectum Auguſtalem agnoſcebat, una fuerat initio Provincia, ceu adminiſtratiò, in tres poſtea diviſâ illa, atq; adeo ex Provincia Diœceſis, facta fuit. Simli exemplo una primùm centeſimi milliari adminiſtratio fuit, ea poſtea in plures, Suburbanas videlicet ſubdiviſa Provincias Præfecti urbis Diœceſis facta fuit, ſingularum nihilominus ferme per hanc Diœceſin Provinciarum cura ſingulis Rectoribus commiſſa.* Pag. 83

Subdiviſis igitur Præfecturis amplioribus, vel ut Spalatenſis loquitur, patentiſſimis, ſub veteribus Metropolitanis conſtituti ſunt alij Metropolitani, & illi veteres in celſiorem gradum evecti ſunt. Graduum Hierarchicorum ſcalam illuſtrat locus illuſtris Scaligeri in Notitia Galliæ. Pag. 73. *Poſtea,* inquit, *Conſtantinus Magnus inſtitutis quatuor Præfectis Prætorio, duobus in Oriente, totidem in Occidente, alterum Occidentis in urbe Roma, alterum in urbe Trevirenſe collocavit, qui Præfectus Prætorio Galliarum vocatus fuit. Et quia per occupationes imperij in illis urbibus hærere perpetuò non licebat, Vicarij aliquot eis attributi ſunt, qui eâdem poteſtate provincijs jus dicerent. Præfecto igitur Prætorio Galliarum tres Vicarij dati, primo ſedes data Treveris, ſecundo Lugduni, tertio Viennæ. Itaque ut horum Vicariorum magna erat authoritas, ita urbium quoque in quibus ſedem habebant, maxima claritas. Treverenſi Vicario parebant primæ & ſecundæ Germania, & Belgica, & Britannia, &c. Totum hoc quod unius Vicarij iuriſdictioni ſubjacebat Latini quomodo deſignarint neſcio, ſed Græci* ἐξαρχίαν, διοίκησιν, πατρείαν *vocant. Regnorum vices,* inquit, *multa in hac diviſione mutarunt, ſed ſtatus Eccleſiaſticus tam in Oriente quàm Occidente ejus integra veſtigia hactenus retinuit. Nam civitates quæ in Provincijs nomina fecerunt* Μητροπόλεις *vocant, & ſi in eis ſedes Vicarij fuerit, quem* ἔξαρχον *dicebant, eas non ſolum* Μητροπόλεις, ſed & ἐξαρχίας, & πατριαρχίας *nominant, & Præſules earum* ἐξάρχους, καὶ πατριάρχας, reliquos Μητροπολίτας καὶ Ἀρχιεπισκόπους qui ſub ſe ἐπισκόπους tantum habeat. Nam οἱ ἔξαρχοι ſub ſe præter ἐπισκόπους etiam Μητροπολίτας habent, Μητροπολῖται vero tantum ἐπισκόπους. *In Eccleſia Latina Archiepiſcoporum & nomen & jus manet & iuriſdictio in ſuos ſuffraganeos Canonica, ſed* ἐξαρχίων *nulla veſtigia exſtant, niſi forte quædam umbra ejus fuerit, quod Metropolita ſive Archiepiſcopus Viennenſis Primatem Primatum ſeſe appellat.* Vides igitur tertium gradum introductum ad imitationem ſtatus civilis, nempe Patriarcharum, qui ἔξαρχοι dicebantur & Metropolitanis ſuperiores erant, ſedeſque eaſdem cum Vicario Præfecti Prætorio, habebant. Sicubi eſſet ſedes etiam Imperij, & Præfecti Prætorio cæteris digniores cenſebantur, & duo illi Patriarchæ Romanus, & Conſtantinopolitanus inter ſe ſæpius dimicarunt, donec tandem ſuperior evaſerat Romanus. Aucta Provinciæ aut civitatis dignitate, Epiſcoporum pariter in eadem civitate, aut Provincia augebatur authoritas aut dignitas, eâdem concidente & Epiſcopalium ſedium dignitas concidit. Cano, 17. *Si quæ vero civitas,* decreverunt Chalcedonenſes, *Imperatoria authoritate innovata eſt, vel deinceps innovata fuerit,*

fuerit τοῖς πολιτικοῖς καὶ Δυμοσίοις τύποις, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡ τάξις ἀκολουθεῖτο, *id eſt civiles & publicas formas Eccleſiaſticus quoq; ordo conſequatur.* Cæteris dignior habebatur Epiſcopus Romanus διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, *quod vrbs illa regnaret*, vel cæteris imperaret, ut dicitur in eodem Concilio. Conſtantinopolitanus quamvis poſt Alexandrinum & Antiochenum ortus eis tamen prælatus, quòd Conſtantinopolis eſſet quaſi nova Roma Senatu & imperio cohoneſtata, & æqualibus cum vetere Roma privilegijs frueretur. Tranſlata ſede Præfecti Prætorio Illyrici è Syrmio Theſſalonicam, tranſlata etiam dignitas Eccleſiaſtica illius ſedis, & tum ipſam præfecturam Sacerdotalis honos cõſecutus eſt, ut ait Iuſtinianus, qui Theſſalonicenſem Epiſcopum *ſub umbra Præfecturæ, non ſuo merito aliquam prærogativam meruiſſe dicit.* Diviſa Cappadocia Anthymus Tyanenſis Eccleſiaſtica unà cum civilibus dividi oportere contendebat, & Baſilio Cæſareenſi in eo certamine ſuperior evaſit. Videmus igitur non-modo in ſedibus conſtituendis, dividendis, transferendis, evehendis, ſed etiam in ipſis gradibus conſtituendis ad typum civilis imperij politiæ Eccleſiaſticæ formam æmulatione ambitioſa & periculoſa compoſuiſſe veteres. Delirium Flaminum & Archiflaminum, ipſi rejiciunt. Myræus in Epiſtola præfixa Notitiæ Patriarchatuum agnoſcit hanc æmulationem Imperij. *Huic* nempe Romano Pontifici, inquit, *proximi olim Patriarchæ quatuor Primarij, ſed longo proximi intervallo. Sequũtur Metropolitani, ſive Archiepiſcopi, & longa ſerie Epiſcopi. Singulis ſuæ diœceſes & Provinciæ ſunt attributæ, & commiſſæ. Diviſionis huius typos, & formas Eccleſia à Republica Romana magna ex parte eſt mutuata, adeo quidem, ut veteres Provinciæ & Eccleſiaſticæ cum civilibus fere conveniant.* Quamvis ad amuſſim in omnibus Eccleſiaſtica civilibus reſpondere non poterant, vel ob gentes nondum converſas, vel alia impedimenta, tamen maxima ex parte inter ſe cohærebant, & ut plane reſponderent conabantur veteres. *Sat, ſi dicamus*, inquit Fileſacus *priſcos illos naſcentis Eccleſiæ Patres è Republica non ſolùm pro urbium dignitate, qualis tunc temporis exiſtebat, quin potius Provinciarum partitione, quæ eo ſæculo cernebatur, ſupremarũ in Eccleſia dignitatum inſtitutionem, imitatione aliqua derivaſſe.* Sed urbium etiam dignitatem reſpexiſſe ſupra oſtendimus. In concilio Taurin. lis inter Arelatenſem & Viennenſem de Primatu ſic derempta eſt, ut qui civitatem ſuam Metrolim in temporalibus probaverit, is totius Provinciæ Primatum, & ordinationum haberet poteſtatem. Sic *ſub Bonifacio quarto Toletanæ Eccleſiæ ius Metropoliticum defenditur*, inquit Spalatenſis, *à Rege Gundemaro, quia Imperij ſolio erat Toletana civitas ſublimata, & unica erat in temporalibus Provinci, cuius Metropolis erat Toletum.*

Can. 28.

Novel. 11.

Spalat. l. 3. c. 2. num. 2.

Sarav. cap. 24. ſect. 3.

De epiſcop. author. cap. 9. ſect. 2.

De repub. eccleſ. l. 3. c. 2. n. 13.

Ibidem, *Totam vero hanc Hierarchicam ſubordinationem inter Epiſcopos Catholicæ Eccleſiæ, ſuo jure humano Eccleſiaſtico eſſe inſtitutam inde vel maximè patet quod in Concilijs omnes controverſiæ circa illam, non niſi ex ſtatutis Eccleſiaſticis terminantur, & ex civitatum typis ſæcularibus.* Agnoſcit etiam Downamus Eccleſiam à Republica politiæ formam mutuatam eſſe. *Vera origo*, inquit, *ſuperioritatis Metropolitanorum & Patriarcharum in ſuis ditionibus erat Politiæ civilis exemplar in Imperio Romano.* Sed oggerit nobis Saravia, & iſta omnia nullius momenti eſſe dictitat. *Populare quidem vel potius puerile eſt*, inquit, *quod de Metropolitanis, & Diœceſibus & Patriarchis adfertur, cum æque Perſicum, Babylonicum, Turcicum, vel Abyſſinum referat, ac Romanum Imperium.* Verum quidem eſt referre etiam alia imperia, & quomodo Turcicum referat elegantiſſime depinxit Peucerus in libro de divinationum generibus. Sunt quædam communia imperijs & Politijs, ut Leoni, & Leopardo, & Tigri. Veteres tamen non proponebant ſibi exemplar imperij Perſici, Turcici, aut Babylonici, ſed Romani in formanda politia Eccleſiaſtica. Formabant beſtiam ad imaginem illius beſtiæ, & pro incremento, inclinatione, aut mutationibus in imperio, tum in gradibus tum in ſedibus æmulati ſunt politiam Romanæ reipublicæ. Et quamvis Patres Nicæni qui Metropolitanos, & Conſtantinopolitani, qui partitis Provincijs Patriarchas teſte Socrate ſtabiliverunt, prudentes, ut ſupra dixi, Antichriſtum non introducebant, imprudentes tamen id agebant, & dignitatum gradus, non tam prudentia humana, quàm aut ſpiritu ambitionis ducti, aut in natura Chriſtianæ politiæ dignoſcenda hallucinantes conſtituerunt. Cyprianus queritur, *in ſinu ſacerdotum ambitionem dormiviſſe, ibi ſub umbra recubaſſe, ibi in ſecreto thalami ſe fraudulenter occultaſſe.* Irenæus, *Dominici patrimonij damna conquiritis, dum ſoli vultis in Eccleſia potentari.* Euſebius perſecutionem Diocletiani procuratam à vitijs Eccleſiaſticorum refert. Præſides Eccleſiarum & paſtores, repudiata pietatis regula, diſſidio & contentione inter ſe exardeſcebant, & *tyrannorum more Principatum obtinere ſtudebant.* Libellos illos in Concilio Niceno oblatos Conſtantino, de limitibus provinciarum, aut Diœceſeon contentioſas lites fuiſſe auguror. Doctrinam Dæmoniorum introduxiſſent, niſi unus obſtitiſſet Paphnutius. Qui tam proclives ad lapſum, & errorem in alijs rebus, in diſciplina ſcilicet & politia Eccleſiæ conſtituenda hallucinari non poterant; cum non niſi corrupta Eccleſiæ politia ad ſolium ſuum aſcendere poterat Antichriſtus, & iniquitas iſta peragebatur in myſterio, tum in ortu, tum in incremento.

De tripl. Epiſcop. p. 57.

Lib. 5. cap. 8.

Serm. de jeiunio & tētat.

Adverſ. hæreſ. l. 4. c. 44.

Hiſt. lib. 8. c. 1. & 2.

CAP.

CAPVT. III.

De Archiepiſcoporum in Anglia dignitate & poteſtate.

HActenus de perſonis ſupremam adminiſtrationem habentibus, ſequuntur perſonæ, Minus amplam habentes adminiſtrationem, eamque vel judicialem, vel Minime judicialem. Iudicialem, eamque vel lege conſtitutam vel lege minime introductam. Lege conſtitutam, ut ordinariorum judicum. Hi autem ſub Principe eam exercent vel nomine proprio vel nomine alieno. Nomine proprio ut Epiſcopi ſic dicti cum additione iſta, ut Archiepiſcopi, vel Epiſcopi ſimpliciter.

Archiepiſcopi, quorum in Anglia duo, Cantuarienſis, & Eboracenſis, conſiderantur, vel reſpectu peculiarium ſuarum Diœceſium, prorſus ut alij Epiſcopi: vel reſpectu totius provinciæ, ſecundum locum quem tenent in ſtatu Eccleſiaſtico, vel in ſtatu Civili. In ſtatu Eccleſiaſtico, vel juxta locum quem tenent utrique Archiepiſcopo communem, vel peculiarem Cantuarienſi. Vtrique Archiepiſcopo communem, vel in ordinatione ipſa, vel poſt ordinationem.

In ordinatione ipſa, ut ſi non fuerint ante Epiſcopi, conſecrentur a quatuor Epiſcopis. Si fuerint, eorum electio confirmetur a quatuor Epiſcopis.

Epiſcopus, etſi antè Preſbyter, de novo conſecratur: Archiepiſcopus, etſi ante Epiſcopus, de novo non conſecratur. Non ſunt igitur Epiſcopus & preſbyter Hierarchicorum praxi ejuſdem ordinis. Nam ſi eſſent ejuſdem ordinis, ut Epiſcopus & Archiepiſcopus, non conſecraretur, Epiſcopus qui ante Presbyter, magis quàm Archiepiſcopus qui ante Epiſcopus. Archiepiſcopi electio ſecundum veteres Canones facta per omnes comprovinciales Epiſcopos, Clerum, & Plebem, eratque moraliter una actio,

 electio

electio, confirmatio, ordinatio ſeu conſecratio. Qui eligebant Epiſcopi comprovinciales etiam confirmabant, non tres aut quatuor ſolummodo, & qui confirmabant etiam conſecrabant. *Et certum eſt*, inquit Spalatenſis, *Epiſcopos conſecratores fuiſſe quoque ordinarios electionum, electorumq; confirmatores, & approbatores, & conſequenter examinatores & indagatores.* Anicetus ad Epiſcopos Galliæ, *Illud autem, quod de Archiepiſcopi conſecratione prædictum eſt, atque præceptum, id eſt, ut omnes Suffraganei eum ordinent, nullatenus debet immutari, quia qui alijs præeſt ab omnibus quibus præeſt debet conſtitui, ſi aliter præſumptum fuerit, viribus carere non dubium eſt, quia irrita ſecus erit ejus acta ordinatio.* Idem ſtatuit Gelaſius, *Et viciſſim ſi Metropolitanus humanæ conditionis ſorte deceſſerit, à comprovincialibus Epiſcopis ſicut forma tranſmiſit, ſacrari modis omnibus cenſeatis: nec quemquam ſibi quod vobis antiqua diſpoſitione conceſſum eſt, patiamini vindicare.* Sic Leo primus, *Metropolitano defuncto, cum in loco ejus alius fuerit ſurrogandus provinciales Epiſcopi ad civitatem Metropolin convenire debent, ut omnium clericorum atque civium voluntate diſcuſſa, ex preſbyteris ejuſdem Eccleſiæ Diaconus optimus ordinetur.* Sic leguntur extrema verba in Editione Gregorij 13. Concilium Aurelianenſe etiam præcipit Metropolitanum à comprovincialibus Epiſcopis eligi, cum conſenſu cleri & civium; *Quia æquum eſt, ut qui præponendus eſt omnibus, ab omnibus eligatur.* Balſamo in concilij Conſtantinopolitani cap. 2. *Nota ergo*, inquit, *ex hoc canone quod olim omnes Provinciarum Metropolitani erant αὐτοκέφαλοι, & à proprijs Synodis ordinabantur.* Confirmationem Epiſcopi per Patriarcham, quamvis Pontificem Romanum ut occidentis Patriarcham agnoſcant non urgemus, ſed vetuſtiorem Eccleſiæ morem eligendi, confirmandi, & ordinandi in Epiſcoporum Synodis obſoletum, ab Anglicanis non reſtitutum, ipſos non veteri, ſed recentiori humanæ politiæ forma uti indicare dicimus. Archiepiſcoporum & Epiſcoporum conſecrationis ritus ijdem, de quibus infra.

Lib. 3. c. 5. num. 9.

Diſtinct. 66. cap. cap. 1.

Diſt. 54. cap. 6.

Diſt. 63. cap. 19. Metropolitano.

Aurelian. 3. can. 3.

Poſt ordinationem, vel quatenus ſunt Metropolitani, vel Archiepiſcopi, vel Primates ſive Patriarchæ minores.

Mucketus in hanc titulorum varietatem ſic commentatur. *Verùm eſt noſtri hodie Archiepiſcopi, & Primates in Angliâ ſolùm Epiſcopos habent ſibi ſubditos, tamen inſigniuntur tum Archiepiſcoporum & Primatum titulis, tum horum perinde ac Metropolitanorum officijs funguntur.* Qui fucatum ordinis Hierarchici ſplendorem tantopere nobis commendatum volunt, viden' ut eundem ipſi labefactent. Miram veterum ſolertiam & prudentiam canunt Hierarchici in fabricanda graduum Hierarchicorum ſcala, cum tamen facto ſtultitiam

De polit. eccleſ. Angl. cap. 4.

titiam

titiam & imprudentiam ipſis objectent. Quid enim opus erat tot gradibus, ſi unus Metropolitanus in ſua provincia, abſque vlteriori graduum ſubordinatione tribus fungi officijs poterat, vel potius virtute unius omnia peragere munia, quæ tribus diſtincti gradibus Epiſcopi exercere tenebantur. Litem inter juris Cæſarei, & Canonici conſultos, an Metropolitanus & Archiepiſcopus ſint ejuſdem gradus, ſic componit Matthias Stephani. Quoſdam Archiepiſcopos ait eoſdem eſſe cum Metropolitanis, ut Mediolanenſem, Ravennatenſem, &c. alios verò eſſe Archiepiſcopos, quibus ſubjiciuntur non modo Epiſcopi, ſed etiam Metropolitani ut Piſanum, Aquileienſem, Gradenſem, & ſimiles. Downamus ait Archiepiſcopum tenere medium locum inter Metropolitanum & Patriarcham. Rectiùs Anglorum eruditiſſimus Iohannes Raynoldus in Collatione cum Harto, ex Novellis probat Archiepiſcopum fuiſſe olim eundem cum Patriarcha Διοικήσεως. Suprà vidimus in Scaligeri Notitia, ἔξαρχον τῆς διοικήσεως dictum etiam Patriarcham. Diœceſis autem vox non uſitata apud nos notione, ſed pro plurium provinciarum adminiſtratione ſumenda eſt. Patriarchæ igitur, & exarchi harum majorum Diœceſium primùm dicti ſunt Archiepiſcopi, non autem Metropolitani eis ſubjecti. Vſurpata Archiepiſcopi vox in Concilio Chalcedonenſi, ſed in denotandis tantummodo celeberrimis Patriarchis, non autem inferiorum ſubſelliorum Metropolitanis, à quibus ad Patriarchas illos appellare ut etiam ad Exarchum Diœceſeos majoris à Synodo conceſſum fuit. Poteſt vox ἀρχὴ in compoſitione ſignificare principatum inter cæteros, non in cæteros ejuſdem ordinis. Sed quibus, & qua ratione imponuntur nomina ſpectandum, non quod ſit etymon, & quæ propria vocis ſignificatio. Cum igitur in compoſitione ſignificat etiam principatum in alios, & non principatum ſolum inter alios ad denotandũ primum ordine vel præcipuum inter cæteros ejuſdem ordinis, & priori ſenſu attribuitur Patriarchis, qui in alios Epiſcopos, & Metropolitanos, principatum obtinebant, a quibus per Canones & Leges ad ipſos provocare licebat, faſtuoſum eſſe vocabulum dicimus, & tantùm ſæculi typhum ſpirare, adeo ut ipſi impoſitores primi Metropolitanis communicare non dignati ſunt. Exarchi nomen in ſe modeſtiſſimum, inceptorem communium deliberationum ſignificans reſpuerunt tamen Patres Africani in Concilio Carthaginenſi. *Primæ ſedis Epiſcopus non appelletur* ἔξαρχος τῶν ἱερέων *Princeps ſacerdotum, vel ſummus ſacerdos, aut aliquid huiuſmodi, ſed tantum Primæ ſedis Epiſcopus*, addit Gratianus, *univerſalis autem nec etiam Romanus Pontifex appelletur*, ne forte quis putet præcedentia de Romano Pontifice intelligenda eſſe. Dicit Saravia Longinum in Italiam attuliſſe

De iuriſdict. l.3. part. 1. cap. 7.

D. ſenſ. l. 2. cap. 1. p. 17.

Diſt. 99. cap. 3. primæ

De gradib. cap. 25. ſect. 14.

attuliſſe novum regiminis nomen Graiæ ſuperbiæ plenum, ut ex-archus diceretur. Fatetur etiam veriſimile eſſe patres metuiſſe ne ſimul cum nomine parem poteſtatem Romani Epiſcopi in Collegas adſumerent. Sed de Epiſcopis Romanis non intelligenda Canonis verba ex Gratiano oſtendimus. Archiepiſcopi nomen communicatum eſt Metropolitanis, ſed ſeriùs. *Video*, inquit Fileſacus Theologus Pariſienſis, *in Occidente Archiepiſcopi appellationem nonniſi ſerò receptam fuiſſe*. Ibidem. *Archiepiſcopi nomen primùm uſurpatum in his partibus Concilio Matiſconenſi primo, canone ſexto, à qua voce diu abſtinuerunt noſtri, & rarò ea uſi ſunt*. Vbi in præfatione Concilij Moguntini ſub Carolo Magno Hildebaldus memoratur Sacri Palatij Archiepiſcopus, Archicapellanum legendum eſſe contendit, & ſibi adſtipulantem adducit Nicolaum Fabrum. Ambroſij opus de dignitate ſacerdotum vel ſuppoſititium vel interpolatum eſſe alij obſervarunt. Quando cœptum eſt appellari ab Epiſcopis & clericis ad Metropolitanum, & qui ordine tantum prior in conventibus, cœperat eſſe etiam gradu poteſtatis & juriſdictione ſuperior, abſorpta & in eum tranſlata Synodi poteſtate, tunc paſſim Archiepiſcopi auguſtiore nomine inſignitus Metropolitanus. Vides igitur appellationum rationem ſemper fere ſequutam hanc vocem. Appellationum autem tranſmarinarum cauſa dixerunt Patres Africani Pontificem Romanum fumoſum ſæculi typhum in Eccleſiam introducere voluiſſe. Tilenus inflato ſpiritu inflatos Archiepiſcoporum, & Patriarcharum titulos propugnat. *Quaſi vero*, inquit, *in ſignis & vocabulis ſit faſtus, ac tum demum optimè habitura ſit Eccleſia, cum paſtores abjectis Epiſcoporum, Archiepiſcoporum, & Primatum titulis, fraterculorum illorum, qui Minores & Minimi dici gaudent, nomina aſſumpſerint. Nempe non ſolus Diogenes Platonis, ſed veſtri quoque miniſtri Epiſcoporum faſtum alio calcant faſtu*. In ſignis & vocabulis poſſe ineſſe faſtum quis niſi cerebroſus aliquis negabit, & in Archiepiſcopi, exarchi, & Patriarchæ nominibus revera ineſſe oſtendimus, nec niſi Patriarchis celeberrimis, & exarchis Vicariorum ſedes poſſidentibus primùm impoſita. Et ἀρχὴ principatum in alios inferiores etiam ipſos Metropolitanos innuere docuimus, nec Metropolitanis ubique communicatum, donec in gradum poteſtatis & juriſdictionis ſuperioris evecti eſſent. Epiſcopi, Presbyteri, προεστῶτες nomina retinemus & eo ſenſu retinemus, quem docuit nos ſpiritus ſanctus. Faſtum in titulis & nomenclaturis ſcripturæ ineſſe ſi quis dixerit, impius eſſet. In perſonis faſtum damnamus Diogenicum, ſicubi deprehenderimus. Sed quis tu es qui judicas alienum ſervum & Diogenicum faſtum in animo latentem perſpicis. Ex proprio ingenio viros pietate

De ſacra Epiſco. author. cap. 9. ſect. 14. 15.

Paræneſ. cap. 8.

pietate & vera modeſtia conſpicuos te metiri, qui Tilenum norunt, omnes norunt. Hypocriticas Minorum & Minimorum appellationes & nomenclaturas etiam vitamus. Epiſcopi nonnunquam ſe *ſervos ſervorum* dictitarunt, ut adductis exemplis oſtendit Fileſacus. Paulus Aquilegienſis Epiſcopus ſe *Servorum Domini* *De Epiſcoporũ author. cap. 9. ſect. 5.* *ultimum ſervum* appellat. Diedericus Epiſcopus Metenſis, Bonifacius Moguntinenſis, Maurus Epiſcopus Ravennas, & alij Epiſcopi in epiſtolis ad Bonifacium aut alios miſſis ſe *ſervos ſervorum Dei aut famulos famulorum Dei* inſcribunt. *Et Græci*, inquit, *Epiſcopi cum de ſeipſis loquuntur perſimili demiſſionis forma* τὴν ἡμῶν μετριότητα, *noſtram mediocritatem dicunt.* Alij etiam *peccatoris* nomine ſubſcribebant, ut Prætextatus Rhotomagenſis, Germanus Pariſienſis, & alij in Concilio 1. Turonenſi. Obſervat & Meurſius in gloſſario hanc vocem ἁγιωσύνη in ſermone & Epiſtolis ad Patri- *Pag. 7.* archas & Epiſcopos uſurpaſſe, & Patriarcham Metropolitanos & Archiepiſcopos in literis ἱερωτάτους ſimpliciter appellaſſe, ipſos autem ſeſe mutuò πανιερωτάτους. Habet igitur fraterculorum Minorum & Minimorum faſtum Diogenicum in Epiſcopis & Ar- *De repub. Eccleſ. p. 113* chiepiſcopis ſuis Tilenus. Sed pergamus. Primates regulariter ſunt, ut vult Zecchius, qui præſunt tribus Metropolitanis, ut Reges qui tribus ducibus. Iohannes Belethus ſimiliter, *Primates qui tribus Archiepiſcopis præſunt, vel præeſſe poſſunt, Regem exprimunt, cujus po-* *De divinis officijs. c. 14.* *teſtas ſe extendit ad tres Ducatus. Metropolitani ſive Archiepiſcopi comparantur ducibus, qui pluribus præſunt Comitibus. Nam & Archiepiſcopi pluribus Epiſcopis præeſſe dicuntur. Epiſcopi habent ſimilitudinem Comitum.* Aucta Metropolitanorum poteſtate, hoc etiam Archiepiſcopi titulo aucti ſunt. Secundum uſum hodiernum Patriarchæ dicuntur quatuor illi celeberrimi Antiochenus, Romanus, Alexandrinus, Conſtantinopolitanus, & quintus honorarius Hieroſolymitanus. Sex præterea minorum gentium numerantur Patriarchæ hoc titulo ex privilegio & conſuetudine inſigniti, Aquileienſis, Gradenſis, Bituricenſis, Toletanus, Piſanus, Cantuarienſis, quibus addunt quidam Magdeburgenſem. Patriarchæ tamen nomen Metropolitanis etiam communicari poſſe aſſerit Matthias Stephani. *Poſſunt*, inquit, *& Metropolitani quodammodo Patriarchæ appella-* *De iuriſdict. l. 3. part. 1. cap. 8.* *ri, licet non ſint verè Patriarchæ, item Primates, licet certum ſit ab his ad illos appellari poſſe.* Proprie igitur Primates & Patriarchæ ſunt ad quos à Metropolitanis appellare licet. Sed de vocabulis fortè plus ſatis.

Quatenus Metropolitani

1 In confirmandis Epiſcoporum ſuæ provinciæ electionibus.

2 In conſecrandis huiuſmodi Epiſcopis unà cum duobus alijs Epiſcopis.

Quod de Archiepiſcoporum electione, confirmatione, & conſecratione ſupra diximus, de Epiſcoporum etiam electione, confirmatione, & conſecratione verum eſt. Nam præſentibus tam Metropolitano quàm cæteris Epiſcopis comprovincialibus eligebatur Epiſcopus, quamvis hodie poſt electionem adire ſolent Metropolitanum, inquit Duarenus, & Canonem Nicenum de confirmatione apud nos uſitata non intelligendum eſſe aſſerit. *Nulla ratio ſinit, ut inter Epiſcopos habeantur, qui nec à clericis ſunt electi, nec à plebe ſunt expetiti, nec à comprovincialibus Epiſcopis cum Metropolitani iudicio conſecrati,* inquit Leo. Si commodè convenire poterant omnes Provinciæ Epiſcopi, electioni & ordinationi intereſſe tenebantur per Can. 4. Concil. Nicen. & cæterorum qui aberant conſenſus per literas requirebatur. *Sed melius eſt,* inquit Lucius Papa, *ſi ipſe* nempe Metropolitanus, *cum omnibus, eum qui dignus eſt, elegerit, & cuncti pariter Pontificem conſecraverint.* Sed ſemper difficile, nunquam melius Archiepiſcopo Anglicano convocare Synodum Provincialem Epiſcoporum, & unâ eâdemque operâ, electionem, confirmationem & conſecrationem conficere: certe quia Pontificiorum Metropolitanis parilis mos eſt, quos ſtudioſè imitantur & non veteres illos Metropolitanos. Quamvis tempore Synodi Nicænæ Provinciæ erant paucæ, & patentiſſimæ, ut loquitur Spalatenſis, tamen ſtatuit Synodus Nicæna, ut omnes Provinciæ Epiſcopi adeſſent. Quòd ſi quis commode non poterat, conſenſum miſſis literis ſignificaret. Omnes tamen præmonere tenebatur Metropolitanus, quamvis provinciæ erant ampliſſimæ. Poſt Concilium Nicenum multiplicatis Provincijs, cum jam facilius poterant convenire, multiplicati etiam ſunt canones de Synodorum conventibus, & ſynodica electione & conſecratione Epiſcoporum. Antiochenum Concilium, *Epiſcopus præter Synodum, & præſentiam Metropolitani nullatenus ordinetur. Hoc autem modis omnibus coram poſito melius quidem eſt, ut omnes ſimul adſint ejuſdem Provinciæ ſacerdotes quos Metropolitanus Epiſcopus per literas convocabit.* Vide etiam Anacletum, & Martinum Papam in Gratiani Decreto, item librum Synodicum Conſtantinopolitanorum in Theodoreti hiſtoria Eccleſiaſtica, ubi Nicænorum patrum ſanctionem ſemper valuiſſe memoratur. Sed Epiſcopi Anglicani vel in aula vel in palatijs Epiſcopalibus molliter otiari malunt quam collapſam veterum diſciplinam inſtaurare, nedum primævam & Apoſtolicam. Ad Metropolitanos jure divino Epiſcoporum conſecratio, non magis referenda eſt, quàm ad alios Epiſcopos. Spalatenſis aſſerit jure divino quemcunque Epiſcopum poſſe à quocunque Epiſcopo

De miniſt. et beneſ. l. 5. c. 1

Diſt. 62. c. nulla.

Decret. lib. 1 titul. 11. c. 6.

L. 3. cap. 5. num. 9.

Can. 19.

Diſt. 64. c. 1. & 7.

L. 5. c. 9.

Lib. 3. cap. 5. num. 1.

copo ordinari & conſecrari, ſed jure humano Eccleſiaſtico ad confuſiones vitandas non eſſe permiſſum. Sed *diviſæ ſunt*, inquit, *Provinciæ, juxta ſæculares, & mundanas, Chorographicaſque diviſiones, ut Epiſcopi uniuſcuiuſque provinciæ ſuos eiuſdem provinciæ Epiſcopos ordinarent. Atque hæc cura potiſſimum in Metropolitanum provinciæ conjecta eſt, cuius prima & potiſſima inſtitutio propter jam dictas ordinationes.* Presbyteros unum ex ſuorum numero elegiſſe, & in celſiori gradu conſtitutum Epiſcopum nuncupaſſe ſupra ex Hieronymo oſtendimus. In Primitivæ Eccleſiæ centuria ſecunda rariores erant Synodi. Nondum igitur erant Epiſcopi ab Epiſcopis alijs nedum Metrepolitanis conſecrari. Poſſe alios Epiſcopos permiſſu Metropolitani Epiſcopum conſecrare, patet ex decretalium libro primo: imò conſecratos abſque Metropolitani conſenſu & conſcientia eſſe tamen legitimos Epiſcopos patet ex Hilarij Papæ reſcripto ad Epiſcopos Tarraconenſes, diſpenſantis in ordinatione Epiſcopi abſque notitia & conſenſu Metropolitani. At nec Metropolitani hanc provinciam alijs demandare vel permittere, aut Papa diſpenſare poſſet, ſi jure divino Metropolitanis ordinandi poteſtas competeret. Sylveſter Giraldus in Topographia Hiberniæ, *Archiepiſcopi vero in Hibernia nulli fuerant, ſed tantum ſe Epiſcopi invicem conſecrabant. Donec Iohannes Papyrio Romanæ Sedis legatus non multis retro annis advenit. Hic quatuor Pallia in Hiberniam portavit.* Vide Fileſacum. Ex Beda Anglo-Saxone etiam conſtat quandoque Presbyteros Epiſcopos conſecraſſe in inſula S. Columbani. *Habere autem ſolet ipſa inſula*, inquit Beda, *Rectorem ſemper Abbatem Preſbyterum, cuius iuri & omnis provincia, & ipſi etiam Epiſcopi ordine inuſitato debeant eſſe ſubiecti, iuxta exemplum primi Doctoris illius, qui non Epiſcopus ſed Preſbyter extitit, & Monachus.* Et ibidem, *Ab hac ergo inſula ab horum collegio Monachorum ad Provinciam Anglorum inſtituendam in Chriſto miſſus eſt Aidanus accepto gradu Epiſcopatus, quo tempore eidem monaſterio Segenius Abbas & preſbyter præfuit.* Non opus eſſe præſentia metropolitani in Epiſcoporum conſecratione colligit Fileſacus ex Concilio Aurelianenſi quarto, & Carthaginenſi quarto, & ſatis eſſe ſi eius conſenſu fiat. Henricus Spencerus Epiſcopus Norwicenſis conſecratus eſt ab Archidiacono Norwicenſi, ut ex Nevillo refert Godwinus Landavenſis. Guilielmus de Eboraco conſecratus eſt Wiltoniæ Epiſcopus Sarisburienſis à Fulcone Epiſcopo Londinenſi anno 1247. Per leges Anglicanas renuente Archiepiſcopo poteſt vel Archiepiſcopus alter, vel alius quivis Epiſcopus ab alijs Epiſcopis conſecrari. Caniſius in ſumma iuris Canonici, *Conſecratur vero Epiſcopus à tribus ut minimùm eiuſdem provinciæ Epiſcopis iuſſu Metropolitani cæteriſque Epiſcopis abſentibus aſſenſum ſuum accommodantibus; quamvis melius foret, ſi ipſe Archiepiſcopus*

Titul. 11. *c.* 6. & 7. *titul.* 31. *cap.* 10. *Cauſa* 1. *quæſt.* 7. *cap. Quoniam.*

De Epiſcoporū author. cap. 9. *ſect.* 14

Beda Hiſt. lib. 3. *cap.* 4.

Cap. 5.

Commentario de præſul. Angliæ. p. 492.

pus unà cum ſuis Suffraganeis hoc munus conſecrationis obiret. Si igitur primaria & potiſſima inſtitutio Metropolitani ſit propter Epiſcoporum ordinationes, ut dixit Spalatenſis, & tamen ab alijs eædem peragi poſſunt, ſequitur Metropolitanorum ordinem nec juris divini, neque neceſſarium eſſe.

Quòd ad ritus conſecrationis attinet ſic ſe habent in libro ordinationum quem Latina civitate donavit Mucketus. *Evangelio & Symbolo finitis,* inquit, *electus, per duos alios Epiſcopos illius provinciæ Archiepiſcopo præſentabitur, vel alicui Epiſcopo ex ipſius conſenſu vices ſuas gerenti* (vides non neceſſario requiri ipſius Archiepiſcopi præſentiam) *ſub hac* concepta *verborum formula, Reverendiſſime in Chriſto pater, præſentamus tibi hunc pium, & doctum virum, ut in Epiſcopum conſecretur. Tunc Archiepiſcopus mandatum Regium de illius conſecratione produci & publice recitari curabit. Deinde juramentum de ſuprema Regis poteſtate agnoſcenda electis miniſtrabitur. Poſtremo iuramentum ſuſcipiat de obedientia debita Archiepiſcopo præſtanda, eo modo quo ſequitur. In Dei nomine, Amen. Ego* I. N. *Eccleſiæ atq; ſedis* N. *electus Epiſcopus profiteor, atque polliceor omnem reverentiam, atque obedientiam debitam Archiepiſcopo, & Eccleſiæ Metropoliticæ* N. *& ſucceſſoribus ſuis, ſicut me Deus adjuvet per Ieſum Chriſtum. Mox Archiepiſcopus cœtum præſentem ad auxilium Divinum implorandum hortatus ſic eos alloquetur. Scriptum eſt fratres in Evangelio S. Lucæ, Chriſtum Servatorem noſtrum totam noctem precatione inſumpſiſſe antequam Apoſtolos ſibi elegerat, &c. Deinde ſicut in ordinatione Diaconi Litania decantatur. Poſt hæc verba* [*ut Epiſcopos, Paſtores, & miniſtros Eccleſiæ, &c.*] *additur brevis petitiuncula cum reſponſorio.* Litania verò *hac oratione concluditur. Omnipotens Deus largitor bonorum omnium qui per Sanctum tuum ſpiritum diverſos miniſtrorum ordines in Eccleſia tua conſtituiſti &c. Tunc Archiepiſcopus in Cathedra ſedens, quærit ab eo, qui conſecrandus adſtat, qua ratione munus hoc ſuſcepturus eſſet, & quam fideliter eo functurus eſt. Hic pſallitur vel recitatur, Veni Creator, &c. Deinde precatur: finita precatiuncula Archiepiſcopus & Epiſcopi præſentes manus ſuas imponũt ſuper caput Epiſcopi electi, ſic dicente Archiepiſcopo: Accipe Spiritum ſanctum, & excitare memineris gratiam Dei quæ in te eſt per manuum impoſitionem. Dedit enim nobis Deus Spiritum non timoris, ſed poteſtatis, charitatis, & ſobrietatis. Porro Archiepiſcopus S. Codicem accipiens eiq; tradens, hæc dicit verba, Attendas lectioni, exhortationi, atque doctrinæ. Archiepiſcopus hic ſe accingit ad S. Cœnam qui cum recens conſecratus Epiſcopus alijq; communicabunt. Inſtar ultimæ Collectæ immediate ante benedictionem, concludit cum hac precatiuncula, Clementiſſime pater, Oramus te ſupplices, &c.* collectas, Litanias, Lectiones, quæſtiones, orationes ipſas brevitatis ſtudio prætermiſi. Idem fere ordo obſervatur, qui in Papatu ſecundum præſcriptum Pontificalis Romani

mani. Iuxta Pontificale Romanum, *Nemo conſecrari debet, niſi prius conſtet conſecratori de commiſſione conſecrandi, ſive per literas Apoſtolicas, ſi ſit extra Curiam, ſive per mandatum à Camera Apoſtolica emanatum in ipſa Curia, ſive per Commiſſionem vivæ vocis oraculo à ſumma Pontifice conſecratori factam, ſi conſecrator ipſe ſit Cardinalis.* Conſecratio Epiſcopi debet fieri Dominico vel feſtivo die, quod obſervant etiam Anglicani. Paratur in loco congruo Credentia, id eſt menſa competentis longitudinis, latitudinis, & altitudinis cum vaſis. Parantur item paramenta Pontificalia tempori & officio Miſſæ convenientia. Item faldiſtorium & tria ſcabella, miſſale & Pontificale. Hîc etiam habent & ſuam menſam & paramenta, pro Cœna, ſuum Miſſale, librum communionis, ceu communium precum, & paramenta Pontificalia. Ibi adſunt duo ad minus Epiſcopi aſſiſtentes, qui induuntur ſuperpelliceo, ſi non induuntur Rocheto. Et hîc adſunt duo induti ſuperpelliceo vel rocheto. Sedet conſecrator: electus vero medius inter aſſiſtentes Epiſcopos mitratos cum ſuo bireto & pluviali ducitur ante conſecratorem. Ita hîc ducitur medius inter duos aſſiſtentes. Ibi Senior aſſiſtentium verſus ad conſecratorem dicit, Reverende pater, &c. Ita & hîc. Ibi legitur mandatum Apoſtolicum, quod Notarius conſecratoris accipiens de manu Epiſcopi, legit à capite ad calcem. Ita & hîc. Ibi juramentum fidelitatis coram conſecratore electus genuflectens præſtat tactis Evangelijs: ita & hîc, ibi conſecrator ſtans cum mitra, ponit librum Evangeliorum ſuper cervicem & ſpatulas electi capellano ipſum ſuſtentante, quouſque in manus electi tradendus ſit. Refert & Petitio ad Reginam, conſecratorem debere ponere Codicem Evangeliorum ſuper cervicem electi. Ibi conſecrator & aſſiſtentes Epiſcopi ambabus manibus caput conſecrandi tangunt, dicentes, Accipe ſpiritum ſanctum. Ita & hîc. Ibi conſecrator dat pacem conſecrato, & ille ſuis aſſiſtentibus; Ita & hic, unà cœnam Dominicam celebrant. Lectiones, Litaniæ hymni, collectæ, Evangelia, examen eadem, aut fere eadem. Ibi conſecrator cum mitra ſedens imponit chirothecas manibus conſecrati. Hîc conſecrati diſtribuunt chirothecas amicis ſuis paranymphis. Nam conſumatum jam eſt matrimonium Epiſcopi cum ſponſa Eccleſia. Stando, ſedendo, genuflectendo eaſdem fere vices ſervant, quas Pontificij. Vides lector conſecrandum præſtare juramentum Canonicæ obedientiæ, quod puto non irrepſiſſe in Eccleſiam, priuſquam erant Papæ jurati clientes. Emittebant quidem Epiſcopi conſecrandi profeſſionem fidei Catholicæ & orthodoxæ, ut inde conſtaret ſe ab alijs Epiſcopis non diſſentire, eamque juramento firmarunt, quod poſtea ad juramentum obedientiæ detorſerunt Pontifices & Metropolitani. Vides etiam ut Metropolitanus impoſitis manibus donat ſpiritum ſanctum, ad imitationem

Pag. 6.

Chriſti, qui poſt reſurrectionem ſtans in medio diſcipulorum, afflavit eos, & dixit, Accipite ſpiritum ſanctum. De quo plura in ordinatione preſbyteri dicturi ſumus.

3 In convocandis provincialibus Synodis juxta reſcriptum Regium.

4 In moderandis Synodis, & ultimo ſuffragio ferendo.

Provinciam convocandi Synodos in Metropolitanum voluntaria Epiſcoporum ceſſione tranſlatam fuiſſe, non divino jure competere ſupra docuimus. Nec taanſlata poteſtate, liberumerat Metropolitano convocare, vel non convocare. Decretum ut ſingulis annis bis celebrarentur Synodi provinciales; erantq; ijs præſtituta anni tempora per Canonem 5. Conc. Nicæni. Diem menſis & locum indicebat Metropolitanus, & præter ordinarias alias etiam extra ordinem convocabat, ſive ad Epiſcoporum ordinationes, ſive ob alias cauſas. Etſi enim in Concilio Antiocheno, Motropolitano delata eſt iſta prærogativa, addita hac ratione, *Propterea quòd ad Metropolin omnes undique, qui videntur negotia habere, concurrunt*. Ex concilio Turonenſi tamen & Toletano tertio patet delectum fuiſſe locum. Non opus eſſe ullo Metropolitano ad convocandas Synodos Provinciales docet experientia Eccleſiarum reformatarum. In Eccleſia Scoticana, ubi nulli erant Epiſcopi aut Metropolitani plura Concilia Nationalia à prima reformatione celebrata ſunt, quàm hos annos 300. in Anglia Provincialia, ubi Archiepiſcoporum longam & interruptam ſeriem jactitant. Quid prohibet quin reſcriptum Principis ad alium quàm Metropolitanum dirigi poſſit. Tantum abeſt ut ad convocanda concilia Provincialia opus ſit Archiepiſcopo, ut niſi eo ſublato hanc libertatem Eccleſia recuperare non poſſe videtur. Non habent vera & legitima concilia Hierarchici Anglicani: Synodos Hierarchicas Epiſcoporum Decanorum, Archidiaconorum, & id genus hominum etiam rariſſimè. Rejicit Bilſonus culpam in Principem, quandoque in ipſius rei difficultatem, quia longo diſſiti intervallo ſunt inter ſe Epiſcopi. Sed quæro, an ſerio unquam rogarunt Principem, ut reſcripto facultatem convocandi concederet, ut Dioeceſes divideret, & extenſivam ſuam poteſtatẽ in plures comitatus minueret, quò commodius coire in Synodis poſſint. Gregorius Auguſtino Anglorum Epiſcopo. *Fraternitatem tuam ita volumus Epiſcopos ordinare, ut ipſi ſibi Epiſcopi longo intervallo minime disiungantur, quatenus nulla ſit neceſſitas, ut in ordinatione alicuius Epiſcopi convenire non poſsint.* Sed fimbrias ſuas, quas tam latè extenderunt, contrahere illis cordi non eſt.

Turonenſ. cap. 1. Toleta. cap. 28.

Cap. 16. p. 452.

Diſt. 80. cap. 6.

Oppugnat Bellarminus Ariſtocraticum regimen Epiſcoporum hoc argumento. Si Eccleſiæ Regimen eſſet Ariſtocraticum, Eccleſia fere ſemper careret Rectoribus, nec eſſet ullus cui commune bonum ſit curæ: omnes enim Prælati inter ſe pares ponuntur, & commune bonum curare non poſſunt, niſi vel congregentur, vel communi conſenſu Magiſtratum aliquem eligant, qui hoc præſtet. Congregatio vero Conciliorum fit rariſſimè, & cum maximo incommodo. Reſpondet Spalatenſis, *Neque ullo Magiſtratu opus eſt, ubi in ſolidum omnes laborant ad unum finem: neque ipſorum congregatio generalis adeo frequens eſt neceſſaria, niſi in graviſſimis cauſis totius Eccleſiæ. Synodi tamen Provinciales ſicut debent, ita poſſunt facilè eſſe frequentiſſimæ: & dum ſingulæ provinciæ bono regimine gubernantur, tota Eccleſia univerſalis egregie remanet gubernata.* Idem fere Fildus. Dicit enim coacta fuiſſe olim Concilia Provincialia bis ſingulis annis, item ob Epiſcoporum ordinationes, Metropolitanumq; ad convocandum Synodos canonibus obſtrictum fuiſſe. At niſi in perpetuum obſtringatur, & Eccleſia Provincialibus Synodis Epiſcoporum regatur ordinariè, non erit Epiſcoporum regimen Ariſtocraticum regimen illud quòd commendarunt Eccleſijs Apoſtoli: & proinde non ſolvitur Bellarmini argumentum, ſi non ſint ſtata concilia Provincialia, ſicut olim fuerunt, quod reſpondit Fildus. Queritur Gerſon, & quærit, *ubi ſunt Synodi Provinciales ſecundum patrum conſtitutiones ſemel, vel bis in anno celebrandæ.* Reſpondebunt Archiepiſcopi Anglicani non opus eſſe Synodis. Nos & umbras noſtras Archidiaconos, Cancellarios, Officiales, hactenus canones conditos executioni mandaturos. Non eſt opus Epiſcopis presbyterorum Senatu, nec nobis Synodico Epiſcoporum conſeſſu; Monarchæ ſumus.

Spal. de rep. eccleſ. l. 1. c. 12. n. 47.

De Eccleſ. l. 5. c. 30.

Gerſon. epiſt. Pacis. part. 1.

Conciliorum Provincialium proſtaſiam olim fuiſſe mutabilem patet, ex Synodis cenauriæ ſecundæ, ubi præſides, non perpetuos ſed electitios fuiſſe monſtravimus. Præſidentiam mutabilem & temporariam, poſtulat regiminis Ariſtocratici ratio, ſi æqualitatem illam ſartam tectam ſalvari volumus, quæ inter optimates poteſtate pares eſſe debet. Proſtaſia perpetua anſam præbet ambitioſis certaminum, & litium; ambulatoria autem tollit. A perpetua proſtaſia ordinis ad primatum poteſtatis facilis eſt tranſitus. Preterea, qui præeſt in Concilio libero, cæteris gradu poteſtatis ſuperior eſſe non debet. Nam tametſi in Synodo ſileat exercitium poteſtatis ſuperioris, metu tamen cæteri non liberantur. Archiepiſcopus ut Metaopolitanus eſt tantum præſes ordinis, ſed ſenſu diviſo, & quatenus Archiepiſcopus eſt, poteſtate jurisdictionis ſuperior quovis Epiſcopo comprovinciali, quam, quando libitum fuerit, exercere poteſt. Præcipuum Metropolitani munus eſt, ut dictitant Hierarchici præeſſe Synodis. At abſque Metropolitanis poſſunt con-

cilia provincialia gubernari. Non modo primitivæ Eccleſiæ ſed etiam Eccleſiarum reformatarum, ut dixi, experientia docet, non opus eſſe præſide Metropolitano. Imo & Hierarchicorum exemplis idipſum docemur. In Synodo provinciali celebrata Londini anno 1603. pro præſide ſe geſſit Bancroftus Londinenſis. Vacabat quidem tunc temporis Sedes Cantuarienſis: ſed ſat eſt, quod ſede vacante alius iſto munere fungi poterat, & ut in æternum vacet, per me licebit. Obiter obſervandum Londinenſem potius quàm quemvis alium præfuiſſe ex officio, ut Decanum in Epiſcoporum Collegio. *Habet enim*, inquit Lindvodius, *Archiepiſcopus Cantuarienſis in collegio Epiſcoporum, Epiſcopos, Londinenſem Decanum, Wintonienſem Cancellarium, Lincolnienſem Vice-cancellarium, Sariſburienſem Præcentorem, Wigornienſem Capellanum, Roffenſem cruciferarium.* Et in libello ſeptuaginta Archiepiſcoporum Londinenſis Epiſcopus ad Synodos convocandas deſignatur ut Decanus. In Synodo, quæ convocatio Cleri dicitur, &c. cum ordinum Regni Comitia celebrantur, habetur, Præſes, qui prolocutor dicitur, eſt electitius. Whitgiftus reſpondet, *Archiepiſcopum nihilominus ſuam authoritatem retinere, quamquam Clero inferiori permiſſum ſit ſibi eligere Præſidem ſicut rex aut Dominus cuſtos ſuam authoritatem retinet, etſi permiſſum ſit in Domo inferiori eligere ſuum præſidem.* Viden' ut Principibus, & officiarijs Regni æquiparat Archiepiſcopum. Sat eſt, quod Archiepiſcopo abſente alius hoc munere fungi poteſt; & proinde, ſi Metropolitano non ſit opus, vel ad ordinationes Epiſcoporum, vel Concilia convocanda aut regenda, ob quas cauſas præcipue inſtitutum volunt, non eſt omnino neceſſarius, multo minus divinæ inſtitutionis.

Lindwood. lib. 5. titul. de pœnis, cap. 1.

Replica. tract. 8. cap. 3.

Quatenus Archiepiſcopi;

1 In recipiendis appellationibus, & reſcribendo ad appellationes interpoſitas ab Epiſcopis ſuis ſuffraganeis.

Suffraganeos dictos fuiſſe comprovinciales Epiſcopos perſuaſum nobis vult Downamus, à ferendis ſuffragijs in Metropolitanorum electione, & in Synodis Provincialibus à Metropolitanis celebratis, unà cum ipſis Metropolitanis. Fallacia eſt in ſuffragij ſignificatione, quam detegit ingenuè Lindvodius, *Suffraganeis ſic dictis, quia Archiepiſcopo ſuffragari, & aſſiſtere tenentur. Vocati enim ſunt in partem ſollicitudinis Archiepiſcopi, non in plenitudinem poteſtatis.* A ſuffragijs ferendis in Synodis provincialibus unà cum Metropolitanis, Suffraganei dici non poterant,

Defenſ. l. 2. cap. 6. p. 113

Lib. 1. tit. de cõſtitutionib. cap. altiſſ.

cum

cum jam Prouincialia Concilia in deſuetudinem abijſſent, aut à
ſuffragiis ferendis in Epiſcoporum electionibus, cum jam electio
ad Canonicos ſolos, aut ad Principem & Canonicos deferebatur.
Cum proſtaſia ordinis in gradum imperij, & poteſtatis mutata
fuit, & Epiſcopi Metropolitano ſubjici cœperunt tum ſuffraganei
dicti ſunt. Videmus quàm plena periculi res ſit, ferre perpetuam
proſtaſiam in Ariſtocratico Eccleſiæ regimine. Appellare igitur
licet ab Epiſcopo ad Archiepiſcopum ſecundum leges Anglica-
nas. At nihil olim potuit Metropolitanus in aliena Diœceſi abſque
comprovincialium ſententia. Anicetus ad Epiſcopos Galliæ, *Si*
autem aliquis Metropolitanorum inflatus fuerit, & ſine omnium com- Cauſ. 9.
provincialium præſentia, vel conſilio Epiſcoporum, aut eorum, aut alias quæſt. 3. c. 6.
cauſas (niſi eas tantum, quæ ad propriam ſuam parochiam pertinent) age-
re, aut eos gravare voluerit, ab omnibus diſtrictè corrigatur, ne talia
deinceps præſumere audeat. Higinus Papa, *Salvo in omnibus Roma-* Cauſ. 9. qu.
næ Eccleſiæ privilegio, nullus Metropolitanus abſque cæterorum 3. c. 4.
comprovincialium Epiſcoporum inſtantia, aliquorum audiat cauſas,
quia irrita erunt aliter acta, quàm in conſpectu eorum omnium ventila-
ta, & ipſe, ſi fecerit, coerceatur a fratribus. Concilium Antioche- Can. 19.
num, *Viſum eſt bis in anno per ſingulas provincias Epiſcoporum*
Concilium fieri; in quo & preſbyteros & Diaconos præſentes eſſe o-
portet, & omnes quotquot ſe læſos exiſtimant, & ſynodicam expec-
tare ſententiam. Ab Epiſcopo ad Synodum Epiſcoporum, non
ad Metropolitanum gravatus appellabat. Concilium Sardicen-
ſe ſic quidem ſtatuit. *Qui ejectus eſt*, nempe Preſbyter, aut Di- Sard. ca. 15.
aconus per Epiſcopum *habeat poteſtatem confugiendi ad Metropo-*
litanum Epiſcopum illius provinciæ. Sed *Canones iſtos meritò ha-*
bemus pro ſuſpectis, inquit Sutlivius Hierarchicorum, etſi non De Pontif. l.
eruditiſſimus, tamen virulentiſſimus. Et Spalatenſis, *Sardicenſes* 3. c. 13. pag.
enim Canones ab Eccleſia univerſali nunquam fuerunt admiſſi, unde 256.
& in corpore antiquo Canonum univerſalis Eccleſiæ, quo Oriens Spal. de rep.
ſemper uſus eſt, nullus Sardicenſis Canon locum habuit. Iuſtinia- eccleſ. l. 4. c.
nus quidem legem tulit, *Quòd ſi a Clero aut alio quocunque a-* 8. n. 34.
ditio contra Epiſcopum fiat, propter quamlibet cauſam, apud Metro- Novella 123.
politanum eius cauſa judicetur, ſecundum ſacras regulas & leges no- c. 22.
ſtras. Et ſi quis iudicatis contradixerit, ad Archiepiſcopum & Pa-
triarcham Diœceſeos illius cauſa referatur, qui ſecundum Canones &
leges cauſam judicet. Sed leges Iuſtiniani nobis nullius momenti
ſunt, quatenus à verbo Dei diſcrepant. Concilio Conſtanti-
nopolitano primo decretum ut læſus ab Epiſcopo, *Primum a-*
pud omnes illius Provinciæ Epiſcopos accuſationem inſtitueret: Conſtant. 1.
quòd ſi non ſint idonei ad correctionem eorum criminum quæ Can. 6.
in Epiſcopum conferuntur, tunc eos accedere iubet ad maius

Concilium illius Diœceſeos Epiſcoporum. Hic à minore ad maius Concilium conceditur provocatio. At poſtea in Chalcedonenſi Concilio, quod incidit circiter annum Chriſti 455. cum ſenſim omnia vergerent in deterius, decretum, ut, *Si clericus cum proprio vel etiam alio Epiſcopo negotium aut litem habet, à Provinciæ Synodo iudicetur. Si autem cum ipſius provinciæ Metropolitano Epiſcopus vel Clericus controverſiam habeat Diœceſis exarchum adeat, vel Imperatoriæ vrbis Conſtantinopolis thronum, & apud eum litiget.* Hic ad Exarchum aut Patriarcham conceſſa provocatio, non tamen ad Metropolitanum ſeorſim à Synodo Provinciali. Sed perinde eſſet, ſive à Patribus in Concilio aliquo Oecumenico, ſive a Iuſtiniano invecta ſit ad evehendum Metropolitanum iſta ſubordinatio appellationum ab Epiſcopo ad Metropolitanum, à Metropolitano ad Exarchum aut Patriarcham: cùm pernicioſam invexerit mutationem regiminis Eccleſiaſtici. Mutationem iſtam meritò introductam in Eccleſiam, nec moleſtè ferendam aſſerit Bilſonus. *Videbant,* inquit *intolerandos ſumptus, & moleſtias, quibus provinciæ cuiuſque Epiſcopi pene exhauſti erant, dum apud Synodos manerent tandiu, quoad privatas omnes contentiones, & querelas in quaque provincia exorientes componerent: nec quicquam cauſæ perſpiciebant, cur totius orbis Epiſcopis bis quotannis negotium circa multiplices quorundam controverſias faceſſerent, magis autem illa ratione eventurum animadvertebant, ut lites aut longam procraſtinationem, aut levem examinationem, & præproperam ſententiam acciperent.* Et paulò infrà. *Quàm iniquum & intolerandum foret, ut omnes huius regni Epiſcopi in unum convenirent, & non laborem ſolùm ſed ſumptum in audiendis, examinandis, judicandiſque tot controverſijs, iniurijs, & contentionibus inſumerent, quot hodiè in omnibus Angliæ Conſiſtorijs verſantur.* Etiam poſt Iuſtiniani tempora ſunt celebrata quotannis Concilia Prouincialia, nedum ætate Iuſtiniani quando lex illa lata. Nondum cauſabantur veteres labores aut ſumptus, ut fingit Bilſonus. Et quando decretum, ut ſemel tantum quotannis celebrarent Synodum, alias ponunt cauſas, quàm ſumptus & labores. Concilium in Trullo præcipit, *ut quoniam propter Barbarorum incurſiones, ac alias ob cauſas, quæ incidunt, Eccleſiæ præſides non poſſunt bis in anno Synodos celebrare, ut omnino ſemel ſingulis annis in unaquaque Provincia Synodus fiat.* Poſtea quidem laborarunt Epiſcopi inertia & deſidia, & itinerum longitudinem obtendebant, ut in Nicæna Synodo 2. *Propter vexationem, & quod itineri perficiendo minus ſufficerent, qui cogebantur*, ſtatuit *ut ſemel in anno hoc fiat, & ſi Metropolitanus id fieri non curaverit, ut Canonicis pœnis ſubjiciatur.* Non tamen, ut vides, omnino ſuſtulerunt ipſi ſuperſtitioſi Patres Nicæni ſtata Concilia provincialia, ut Epiſcopi Anglicani vel Pontificij. Honorem & dignitatem Epiſcopatus ambiunt, onus & operam defugiunt. In aula aut Palatijs

Chalced. can. 9.

De gubern. cap. 16. p. 462. 463.

Can. 8.

latijs ſuis delitijs reſoluti, & reſupini pompis otiantur pigri, & cauſantur leonem eſſe in ſemita. Sumptus ſuppetunt ad pompam & nihil deeſt,ſed cum ad laborem & Eccleſiæ negotia vocantur,nil cum eſt tamen.Provincia Cantuarienſis æque late protenditur fere ac ipſum regnum. Sed Epiſcoporum Diœceſes contrahendæ eſſent, & Metropolitanorum Provinciæ Synodorum commoditati accomodandæ, & commenſurandæ, ſi non ſuæ dignitati amplificandæ ſed Eccleſiæ ſaluti conſulere vellent. Præterea non neceſſe eſſet, ut laborem & ſumptum in audiendis,examinandis & judicandis tot controverſijs, & cauſis inſumerent, quot verſantur in omnibus Angliæ conſiſtorijs, ſi ſe civilibus cauſis immiſcere nollent, *Forſitan decimarum, teſtamentorum,legatorum, Sponſalium, nuptiarum & ſimilium cauſarum judicia à Synodis removeritis,* inquit Billonus, *atque ea ſolum admitteretis, quæ ad delicta coercenda pertinent.* Quidni removeremus,cùm in criminibus & delictis, non in poſſeſſionibus aut rebus civilibus ſit poteſtas noſtra, ut loquitur Bernardus. Strepitus cauſarum civilium ab Eccleſia abarcendus eſt. *Quid vero ſecundum iura ſervandum ſit in appellationibus, quomodo agitandæ, quomodo inbibendum, quid ſit circa attentata agendum, & de ſimilibus tricis innumeris digladiantur inter ſe iuriſtæ. Nos ſcimus quia* 1. *Cor.* 11. *contentiones faciendi Eccleſia Dei conſuetudinem non habet, niſi poſtquam facta eſt pene tota temporalis, & ad Papatum pervenerint inquieti, & Theologiæ expertes iuriſtæ.* Præterea non cognoſcit ipſe Archiepiſcopus cauſas illas delatas ad curiam illam quam vocant Curiam de Arcubus,ſed Curiæ Arcuatæ præeſt Decanus,qui ad omnium in Provincia Cantuarienſi appellationes reſcribit, qui Decanus de Arcubus nuncupatur. *Advocati in hac Curia ſunt ſedecim aut plures pro Archiepiſcopi arbitrio, omnes legum Doctores,ſcribæ duo, procuratores decem,* ut refert Camdenus in Britannia ſua, ubi de tribunalibus Angliæ. *Par eſt,* inquit Billonus, *ut aliquos adiutores habeant, niſi placeat vobis, plus eos temporis in humanis legibus addiſcendis, quàm in ſacris ſcripturis recognoſcendis inſumere,eoque ineptè facere mihi videmini qui tam acriter in Curiam De Arcubus, aliaque Eccleſiaſticæ Jurisdictionis conſiſtoria invehimini.* Ineptias certè fundit, qui cauſas Eccleſiaſticis committit,ad quas cognoſcendas & tractandas prorſus ineptuli ſunt, & quarum cognitionem in alios rejicere oportet, vel ob imperitiam, vel ob negotiorum magnam molem,ut Papa ad ſuos Auditores. Par eſt,ut miſſis Canoniſtis veſtris, & relegatis cauſis civilibus ad judices competentes,Eccleſiaſtici Eccleſiaſtica, & ordine Eccleſiaſtico ſolùm tractent. Obiter monendum, iſtius Curiæ præſidem Decanum appellari,quia jurisdictionē exercet in 13. Parœcias civitatis Londini exemptas ab Epiſcopi Londinenſis iurisdictione : & Decanus de Arcubus,quia turris templi Parœciæ primariæ Arcuato opere ædificatur.

De gubern. c.16.p.463.

Spalat.lib.3. cap.8.num. 13.

Pag.481.

ædificatur. Admittimus igitur Conſiſtoria merè Eccleſiaſtica & non alia. *At*, inquit Bilſonus, *ipſa tamen experientia docet, quanto tempore cauſæ, tam multitudinis, quam magnitudinis ratione, pendeant in maximis Curijs Eccleſiaſticæ iuriſdictionis, licet iudices bene multi toto anno legitimis, ut vocant diebus, iuri dicendo vacare ſoleant. Annon opus perquàm laude dignum foret veſtra cauſa efficere, ut paſtores per cunctam provinciam conſtituti in uno loco perpetuo conſiſterent, & appellationibus tantùm inſervirent, quæ ab omni parte frequentiùs interponerentur.* Habet Anglia Comitatus 39. unicum tamen Prætorium Weſtmonaſterienſe, in quo fora judiciaria conſtituuntur, tum juris tum æqui, & ſtatis temporibus, quæ dies legitimos juridicos, ſive faſtos vocamus, cauſas cognoſcunt: & hæc quatuor anni tempora vix trimeſtre conficiunt. Non tamen juſtitij interſtitijs, quid detrimenti capit reſpublica. Sunt in Comitatibus Vicecomites, & Barones, qui in ſuis Curijs cauſas minutiores cognoſcunt, & in civitatibus & oppidis maioribus judices, ubi lis eſt etiam de majore pecuniæ ſumma, ſalva tamen libertate provocationis ad ſuprema tribunalia. Si reſtituerentur parœcijs conſiſtoria, Decanatibus Claſſica Preſbyteria, comitatibus Synodi, Omnibus in commune Nationalia Concilia, ablegarentur Cancellarij, Officiales, Archidiaconi, & cætera illa colluves, tractarent Eccleſiaſtici cauſas tantum Eccleſiaſticas, & ordine Eccleſiaſtico, raro interpellarentur appellationibus ſtata Concilia, & Synodi Provinciales bis ſingulis annis celebratæ. Hoc experti in Eccleſia noſtra novimus, ubi à conſiſtorijs Parœcianis, & claſſicis conventibus, qui ſingulis hebdomadis habebantur, rariùs provocatum eſt ad Synodum Comitatus, à Synodo ad Concilium Nationale, quod ſingulis annis ſemel celebrabatur, rariſſimè. Idipſum experintia edoctæ ſunt & aliæ reformatæ Eccleſiæ, ubi rariora ſunt Concilia Nationalia. Non mirum eſt ab officialibus, Cancellarijs & Archidiaconis veſtris appellationes ſæpius interponi. Sed ab Epiſcopo uno ad alium juriſdictione ſuperiorem, judicem ſingularem provocandum neutiquam æquum cenſemus, multo minus à claſſico conventu ad Epiſcopum aut Archiepiſcopum. *Ineptum eſſet arbitrari Deum negare velle ſpiritum ſuum pluribus, & unum ſolum inſpirare velle*, ut in Appellationum cauſa ſcripſerunt Patres Africani ad Cæleſtinum Papam. Civilium cauſarum potiſſimùm, non delictorum ratione multiplicatas appellationes agnoſcit Spalatenſis. *Atque ita cauſæ ſubditorum Suffraganeorum ante omnia ad Metropolitanos devolvuntur, poſtquam præſertim & judicia forenſia & modus procedendi ſecularis eſt introductus in Eccleſiam.* Quid opus eſt faceſſere negotium Synodis, dicit Bilſonus, cum minore labore poſſunt cauſæ expediri per Archiepiſcopum. Opus erat Synodis olim ad conſtitutiones condendas, conditis jam Canonibus non opus eſt

De gubern. c. 16. p. 463.

De repub. eccleſ. l. 3. c. 8. num. 1.

eſt ſtatis Synodis. *Synodi multis de cauſis in Eccleſia ſunt neceſſariæ,* inquit Beza, *tum ad retinendum conſenſum, tum ad remedia communibus occurrentibus malis communi conſilio quærenda, tum etiam ut ijs conſulatur, qui particularium illorum preſbyteriorum judicio non acquieſcunt, & ſibi injuriam factam putant.* Non tam iniquus Saravia quàm Bilſonus. *De neceſſitate Synodorum facile,*inquit *cum D. Beza ſentio.* Convocatæ ſunt olim Synodi non ſolùm, ut Canones conderent,ſed etiam, *ut ſingula emergentia corrigerent,* ut dicitur in Concilio Chalcedonenſi: *propter Eccleſiaſticas cauſas, & quæ exiſtunt controverſias diſſolvendas, & ut omnes quotquot ſe læſos exiſtimant, Synodicam expectent ſententiam,* dixerunt patres Antiocheni: *ut omnes quæſtiones communiter examinentur,* dixerunt priores patres Nicæni,*ut Canonicè inquiſitiones fiant per Epiſcoporum congregationes,* dixerunt poſteriores Nicæni. Poteſtas non modo dirigendi per Canones, ſed etiam regendi ſecundum Canones uni permittenda non eſt. Alioquin Ariſtocraticum quod hactenus poſuimus, & probauimus Eccleſiarum prouinciæ regimen, in Monarchicum mutabimus. Nam Monarchæ etiam ſecundum latas leges regunt ſubditos, & tamen Monarchæ ſunt. Poteſt Archiepiſcopus non minus abripi affectibus, & tyrannidem exercere in Canonum executione, quàm conſtitutione. Metropolitanum Anglicanum ſolum unà cum principe poſſe etiam διατυπώσεις καὶ ὁρισμοὺς Agendarum formulas, & capitula de diſciplina & ordine Eccleſiaſtico formare capite primo monſtravimus. Mirum certe Bilſoni artificium in fabricandis Metropolitanis & Archiepiſcopis ſuis obſervare ludus & jocus eſt. Initio capitis 16. pluribus diſſerit de Synodorum utilitate, & neceſſitate, ut Metropolitanum ſuum utilem & neceſſarium eſſe oſtenderet, ſed ſtatim retexit telam, quam texebat, & Synodorum utilitatem & neceſſitatem tollit,imò multa incommoda & difficultatem obtendit, ut Archiepiſcopum introducat, qui abſque Synodo lites definiat, & provinciales regat: id eſt Metropolitanum deprimit,ut Archiepiſcopum evehat: & Archiepiſcopum Metropolitani animam intercludere jubet. Nam initio capitis parem Metropolitanorum & Synodorum neceſſitatem ſtatuit. Amphora cœpit inſtitui, currente rota cur urceus exit?

De triplici Epiſcopatu pag. 91.
Conc. Chalc. can. 19.
Antich. ca. 20.
Nicæn. 1. c. 5.
Nicæn. 2. c. 6.

2 In viſitanda ſecundum leges, & conſuetudines tota provincia.

Archiepiſ. Anglic. quamvis rarò per alios aut per ſe vix unquam viſitat, ut judex ordinarius Eccleſias provinciæ ſuæ viſitare tamen poteſt,etiam cauſa correctionis. Whitgift. Cantuar. dicit Archiepiſcopum, *cum viſitat,non poſſe ferre novas leges, neque præſcribere no-*

Replica. pag. 439.

vos ritus, niſi imperatum illi fuerit à poteſtate ſuperiori, tantummodo inquirit, an obſerventur leges & conſtitutiones, quibus Epiſcopi & alij parere tenentur, neq; abſque illis quicquam decernere, niſi quod ipſorum conſenſu, legum & principis authoritate conceſſum, aut quicquam in ipſorum diœceſibus agere, quàm quod ipſi præſtare tenentur. Conſenſum Epiſcoporum intelligit voluntariam ipſorum ceſsionem, vel approbationem in Comitijs regni, cum legibus ſanciretur Archiepiſcoporum poteſtas. Nam invito & inconſulto Epiſcopo poſſe viſitare provinciam, & immiſcere ſe cauſis ad ſuffraganeos ſuos propriè ſpectantibus ſatis conſtat. Ad leges regni & principis edicta authoritatemve ſe recipiunt, cum aliter ſe tueri non poſſunt. Sic nodos Gordios ſecare gladio, non argumentis ſolvere illis ſolenne eſt. Leges humanas legi divinæ adverſantes antiquari poſtulamus : nec quid de facto ſed de jure poſſunt principes, quærimus. Si Epiſcopale regimen ſit divinum inſtitutum, ut ipſi volunt, & nos adhuc ponimus, Archiepiſcopum tamen cum poteſtate viſitandi provinciam, & corrigendi exceſſus, & defectus Prælatorum Suffraganeorum nec jure divino, nec veteri Eccleſiæ politia ſubniti unquam demonſtrabunt. Anicetum, & Higinum ſupra audivimus, audiamus etiam Calixtum. *Nullus Primas, vel Metropolitanus Diœceſani Eccleſiam, vel parochiam, aut aliquem de ejus parochia præſumat excommunicare, vel iudicare, vel aliquid agere abſque eius conſilio vel judicio. Sed hoc obſervetur, quod ab Apoſtolis, & patribus, & prædeceſſoribus noſtris eſt ſtatutum, & à nobis confirmatum, id eſt, Si quis Metropolitanus Epiſcopus (niſi quod ad ſuam ſolummodò propriam pertinet parochiam) ſine conſilio & voluntate omnium comprovincialium extra aliquid agere tentaverit, gradus ſui periculo ſubiacebit, & quod egerit irritum habeatur, & vacuum. Sed quicquid de provincialium coepiſcoporum cauſis, eorumque Eccleſiarum, & clericorum atque ſecularium neceſſitatibus agere aut diſponere neceſſe fuerit, hoc communi conſenſu comprovincialium agatur Pontificum, nec aliquo dominationis faſtu, ſed humillima atque concordi adminiſtratione.* In Concilio Tridentino decretum in hunc modum. *A Metropolitanis verò etiam poſt plenè viſitatam Diœceſin non viſitentur Cathedrales Eccleſiæ, neque Diœceſes ſuarum Provinciarum, niſi cauſa cognita & probata in Concilio Provinciali.* Saniores ſunt igitur in minuenda Metropolitani poteſtate Tridentini, quàm Anglicani. Dicunt etiam adverſarij, *durante Archiepiſcopi viſitatione iuriſdictionem Ordinarij ſuſpendi, & non aliam poſſe illum exercere iuriſdictionem, quàm quæ derivatur ab Archiepiſcopo, & quam exercet, ut ipſius delegatus.* Archiepiſcopus non modò inquirere, ſed etiam corrigere poteſt, cum viſitat, imò ipſum Epiſcopum ſuffraganeum officio privare, & gradu movere, ut teſtatur Cartwrightus. Reſpondet Whitgiftus, *Non poſſe vel Metropolitanū, vel omnes ſimul Epiſcopos Epiſcopum exauctorare*

Cauſ. 9. quæſt. 3. c. 7.

Seſſ. 24. ca. 3.

Downamus. Lib. 2. ca. 6. p. 112. 113.

Repl. p. 440.

vare abſque principis conſenſu. Sat eſt, quod annuente principe ſolus abſque alijs Epiſcopis coepiſcopum privare officio poteſt. Nam apud Pontificios *Archiepiſcopus cognoſcere poteſt de crimine Epiſcopi,* inquit Sylveſter, *licet non poſſit procedere ad eius depoſitionem, quæ ſoli papæ reſervatur.* In Concilio Antiocheno decretum, *Si quis Epiſcopus de certis criminibus iudicetur, & contingat de eo comprovinciales Epiſcopos diſſidere, cum iudicatus ab alijs innocens exiſtimatur, reus ab alijs, pro tota componenda controverſia uiſum eſt ſanctæ Synodo, ut Metropolitanus ex propinqua provincia alios evocet iudicaturos, ut per eos ſimul & comprovinciales Epiſcopos, quod iuſtum viſum fuerit, approbetur.* Vides non potuiſſe Metropolitanum ſuo ſuffragio diſsidium componere, & de Epiſcopo decernere, ſed neceſſe erat finitimos Epiſcopos accerſere. Sic in Synodo Conſtantinopolitana celebrata ſub Honorio & Arcadio. *Non oportere reum judicatum* (Epiſcopum) *nec à tribus, nec à duobus deponi, ſed ſententia maioris Concilij, & eorum qui ſunt eiuſdem provinciæ.* Fildus fatetur veterum Canones poſcere ad Epiſcopi deprivationem, & degradationem, duodecim ad minimum Epiſcoporum conſenſum.

Voce Archiepiſ.

Antiochen. ca. 14.

De eccleſ. li. 5. c. 30.

Non modò in viſitatione, ſed etiam extra viſitationem, habet iuriſdictionem in totam provinciam. Whitgiftus in caſibus ſolummodo exemptis, Metropolitanum poſſe exercere iuriſdictionem aſſerit. Sed, quod non poteſt ut Archiepiſcopus poteſtate ordinaria, poteſt ut Commiſſarius Regis poteſtate extraordinaria. Spalatenſis qui nimius eſt in Papa minore Archiepiſcopo ſuo evehendo, illud etiam de caſibus exemptis rejicit. *Vt propterea,* inquit, *vana ſit exceptio Iuriſtarum, qui reſtringunt hanc Metropolitani poteſtatem, ad ea ſola negotia quæ iuribus expreſſa habentur.* Vult enim Metropolitanum tanquam Canonum cuſtodem & pravarum conſuetudinum vindicem univerſalem, boni communis totius provinciæ promotorem, ſuffraganeorum correctorem & judicem ordinarium, ubicunque & quandocunque delicta occurrunt, in delinquentem comprovincialium nomine inſurgere, & quicquid poteſt Eccleſia tota in Epiſcopos ſuos id poſſe in ſuffraganeos ſuos Metropolitanum. Epiſcopos omnes jure divino pares pluribus argumentis ipſe probavit; & purioribus ſæculis nihil potuiſſe Metropolitanum abſque comprovincialibus ſupra oſtendimus. Quod vel Metropolitanorum arrogantia, aut comprovincialium deſidia, vel ignavia poſt multas annorum centurias tranſlata eſt in Metropolitanum poteſtas appellationum, viſitationum, & correctionis in certis caſibus, & Synodi provinciales tandem abijſſent in deſuetudinem, Epiſcopis otio indulgentibus in amplis ſuis Dioeceſibus, & latis latifundis, erat veteris diſciplinæ labefactatio, deploranda potiùs, quàm imitanda. Qui minutulum nobis Antichriſtum obtrudunt, cur non etiam Epiſcopum Romanum majorem

Repl. p. 464.

Lib. 3. c. 8. n. 14.

jorem Antichriſtum amplectuntur, ſi non ut univerſalem Epiſcopum, ſaltem ut Patriarcham occidentis cum eadem poteſtate in Archiepiſcopos, quam tribuunt Archiepiſcopis in Suffraganeos, & ut vindicem & cuſtodem Canonum Conciliorum generalium. Quod ſi impar ſit regimini Eccleſiæ univerſæ, ut Epiſcopus univerſalis, non tamen impar erit regimini Eccleſiarum Occidentis, ut Patriarcha. In Concilio Chalcedonenſi conceſſa provocatio à Metropolitano ad Exarchum majoris Diœceſeos, vel Patriarcham Conſtantinopolitanum. At Conſtanrinopolitanus dignitate ſecundus erat à Patriarcha Romano. Zypæus Archiepiſcoporum juriſdictionem, quatenus erant judices ordinarij Epiſcoporum, à Concilio Tridentino mutatam dicit, ut nunc eorum judices ſint in gravibus cauſis criminalibus Papa, in minoribus Concilium Provinciale. *Et in illis forte receſſum eſt à jure antiquo, ut à pluribus Epiſcopis junctim ſeriò magis examinaretur; tam inſuper quod aliquando contingere poteſt, ut ob appellationes & ſimilia aliquando inter Archiepiſcopos & Epiſcopos ſint aliquæ difficultates, ob quas affectui forte nonnihil darent. Utut ſit imminuta eſt hîc Archiepiſcoporum authoritas, uti etiam in capite tertio, ut Archiepiſcopi etiam viſitata tota ſua Diœceſi non viſitent ſuffraganeorum, niſi cauſa in provinciali Concilio cognita, quæ tamen Archiepiſcopi viſitatio in uſu eſſe deſierat ante Concilium.* Vides quid ex decretis reformationis, Seſſ. 13. & 24. Concil. Tridentini colligit Zypæus. Quod accreſcit Papæ ex poteſtatis Metropolitani diminutione, non probamus, ſed quantum Concilio Provinciali reſtituitur, in tantum reſtitutam veterem diſciplinam agnoſcimus, & Tridentinos Anglicanis æquiores eſſe judicamus. Sancta congregatio Cardinalium interpretum Canonum & Decretorum Concilij Tridentini in Declarationibus ſuis, ſic interpretatur decretum quoddam, Seſſ. 13. *Archiepiſcopus non debet ſe ingerere in prima inſtantia cauſarum quæ agitantur coram eius Suffraganeo.* Archiepiſcopus Anglicanus poteſt ingerere ſe in quamcunque cauſam, vel agitatam, vel nondum agitatam, coram ſuffraganeo, poteſtate ordinaria, aut delegata extraordinaria; & omnimodam iuriſdictionem Eccleſiaſticam exercere tum in ſuffraganeos, tum in Suffraganeorum ſubditos, & proinde viribus, & malignitate ſuperat quemvis Archiepiſcopum Pontificium, ſive veterem ſive novum Tridentinum, Pontificis Romani exuvijs ditatus, & utriuſque gladij poteſtate in Curia Legatina armatus.

Ius pontif. l. 1. tit. de Officio Ordinarij. p. 71. 72.

In ſeſſ. 13. cap. 1. lit. i.

Quatenus Primates ſive Patriarchæ minores, 1. De jure, ut appellationes admittere ab inferioribus judicijs, etiam omiſſo medio, 2. Ex conſuetudine præſcripta, ut vacante quavis provinciæ ſuæ ſede Epiſcopali cuſtodiam Eccleſiaſticæ juriſdictionis habere.

Primates Anglicani duo, Cantuarienſis & Eboracenſis, non ſolum poteſtate, dignitate, & officio, ſed etiam Suffraganeorum numero pares erant, uſque ad tempora regis Guilielmi, ut ex Studbeſio refert Godwinus in Eboracenſibus: qui etiam narrat ex decreto Regis & procerum, Pontifice Romano permittente, ſeparatam Humbro flumine Eboracenſem provinciam à Cantuarienſi, & perexiguis finibus concluſam. Varia erant inter duos Archiepiſcopos certamina de Primatu, donec tandem decerneretur, ut Eboracenſis Primas Angliæ, Cantuarienſis Primas totius Angliæ nuncuparetur, quibus titulis cum inſulſa & ridicula iſta differentia in hunc uſque diem gaudent. Ad Primates iſtos etiam omiſſo medio appellare poſſunt. Quod Spalatenſis de immediata ad Papam appellatione ſcribit, huc referri poteſt. *Nunc vero*, inquit, *Leguleij noſtri axioma fecerunt, licere omiſſo medio immediatè ad ſedem Apoſtolicam convolare,* nempe omiſſo Metropolitano. Ita & hîc omiſſo medio licet appellare illos ut ad Primates. Sic enim diſtinguunt, ut liquet ex tabulis. Matthias Stephani appellationum immediatarum inſtitutum ad avaritiam explendam excogitatum dicit. *Quod autem iure Canonico omiſſo quocunque medio appellari poteſt ad ſolum Papam, id ideo conſtituerunt, ut omnes quæſtiones in ſuum currum traherent, & ſuam avaritiam ſatiarent, quia clericorum animus eſt enixus præ cæteris in pecunijs cumulandis, contra honeſtatem communem & fidem Deo promiſſam.* Sîc Papæ minores, primates, qui hîc Patriarchæ minores dicuntur, ad ſuas Curias lites & cauſas ventilatas in inferioribus Curijs devolvendas curant pluribus medijs, nempe vel mediate vel omiſſo medio. Appellationes ab Archidiaconis, alijſque inferioribus Prælatis, eorumq; officialib⁹ ad Archiepiſcopū omiſſis Suffraganeis non probat ipſe Innocen. 4. in Sexto Decret. tit. de appellationibus. Quæ de appellationibus ſupra diximus, in immediatas maxime intorqueri poſſunt. Quòd ſede vacãte Primas cuſtodiam habeat ſpiritualis juriſdictionis in Diœceſi qualibet ſuæ provinciæ, Capituli jura, nedũ Eccleſiarum in Diœceſi authoritaté minuit. Nam capitulum jure ordinario ſuccedit Epiſcopo. *Propterea ſtatim atque mortuus eſt E-*

Cõmentariꝭ de præſulib.

De repub. eccleſ. l. 3. c. c. 7. num. 15.

De iuriſdict. l. 3. part. 1. cap. 3.

Lib.2.cap.9 num.10. *piſcopus interim dum alius ſubſtituatur, ordinarie regimen illius Eccleſiæ totum, plenum, & integrum, excepta ordinatione, & actibus ordinis Pontificalis proprijs, eſt penes totum Collegium Preſbyterorum, ſive capitulum Canonicorum, ſed Preſbyterorum,* dicit Spalatenſis. Et Papam nihil amplius de jure poſſe in ſuæ provinciæ Eccleſijs vacantibus, quarum adminiſtrationem capitulo eripere, & alij committtere non poteſt, niſi in caſu negligentiæ, idem aſſerit libro tertio. Quod addit, de caſu negligentiæ, non veterum inſtitutum, ſed Cap.9.num.25. depravatioris diſciplinæ ſub Antichriſto additamentum erat. De ipſius capituli poteſtate ſuo loco dicturi ſumus.

Iuxta locum quem tenent Archiepiſcopi in ſtatu Eccleſiaſtico peculiarem Cantuarienſi. 1. Quilibet Epiſcopus ſuæ provinciæ ab ipſo confirmatus exhibeat unum Capellanum, donec ſufficiens aliquod beneficium proſpexerit. 2. Quatenus totius Angliæ Primas literas tuitorias concedere poſſit, quibus abſque moleſtia interea exhibenda ei, qui appellaverit, appellationem ſuam proſequi liceat.

Ampliſſima eſt dignitas Archiepiſcopi Cantuarienſis in Hierarchia Anglicana in qua cæteris Epiſcopis antecellit, & non minus nunc quam olim ab Vrbano 2. alterius orbis Patriarcha, vel veriùs Papa dici poteſt. Quamvis depoſito Legati nati titulo, quem à Pontifice acceperat, tantùm Primatis & Metropolitani totius Angliæ cognomento gaudet, non minor tamen eſt eius dignitas & poteſtas, quàm fuit ſuperioribus ſæculis. In Curia Legatina principis aliam legatinam juriſdictionem exercere poteſt cum utriuſque gladij vindicta, ut diximus. Duæ hic ſolummodo peculiares ejus prærogativæ enumerantur. Quòd Capellanos habeat, hoc ei commune eſt cum alijs Epiſcopis, ſed quod Suffraganeus ab ipſo confirmatus exhibeat unum Capellanum, donec beneficium aliquod ei proſpexerit, ipſi peculiare eſt. Bleyn. introduct. p.327. *Altaria nonniſi in Eccleſijs paſſi ſunt Chriſtiani,* inquit Bleynianus, *donec Principibus Oratoria domi cum altaribus & ſacrificulis, ſingulari privilegio, fuere permiſſa; ac tandem ea permiſſio etiam ad privatos quoſque, interveniente dummodo* De parœciarum origine, cap. 7. *Epiſcopi authoritate, fuit extenſa.* Ex *omnibus ſatis liquet,* inquit Filetacus, *quàm male ſibi, & animæ ſuæ cōſulant, qui vel neſcioquo faſtu vel faſtidio, aut denique ſupina negligentia publicum illum Paræcialis Miſſæ conventum aſpernantur. Sunt qui efflagitatam, & ut verius loquar, inique extortam Epiſcopalem indulgentiam ceu diſpenſationem prætexunt, qua in privatis Oratorijs ſacrum audire ſibi fas eſſe contendunt.*

dunt. Hanc corruptelam meritò damnarunt plurimi Galliæ Epiſcopi ſuis Synodis Diœceſanis. Decretum quoddam Diœceſanum Guilielmi Epiſcopi Andeganenſis anni 1314. ibidem ſubjungit. Quod de Miſſa dicunt, de vero Dei cultu rectè affirmatur. Si Nobiles ſunt membra Eccleſiæ Parœcianæ, debent una cum cæteris membris ad publicum cultum coire. Sed quod Epiſcopi Sacellanorum etiam turbam haberent, qui in Capellis ſuis vel alibi pro ipſorum arbitrio concionentur arguit ipſos non modo aliorū, ſed ſuo etiam faſtui, & otio nimium indulgere, & cum Magnatibus omnibus modis contendere, ne quid ad pompam deeſſe videatur. Capellani Epiſcoporum, & Magnatum, aut Beneficiarij ſunt, aut Beneficium nullum habent, ſed ambiunt. Nam in hunc finem maximè ſe addicunt Epiſcopo, aut Nobili, ut eorum opera Beneficium acquirere poſſint. Nec comparato ſibi Beneficio cum cura animarum curant gregem, ſed in Nobilium aulis verſantur, & non eſt qui eſurientibus in parœcia interim panem frangat. Huius criminis tam reus eſt Epiſcopus, quàm quivis alius. Sacellanorum turba inde orta videtur, quòd, cum rigido iure canonum, qui beneficium curatum poſſideret, reſidere tenebatur, nec erat qui domeſtica ſacra curaret, excogitatum eſt ut plures haberent capellanos, qui per vices annuas, ſemeſtres, aut trimeſtres in procerum & Nobilium Capellis & oratorijs miniſtrarent: greges ſuo ſe ſucco alere interea oportebat. Non tamen vices iſtæ ſemper obſeruatæ ſunt, ſed ad apertam perpetuæ Non reſidentiæ profeſſionem res redijt. De Capellanorum Non reſidentia & beneficiorum pluralitate ſtatim plura dicturi ſumus. Alterum peculiare Cantuarienſi, de literis tuitorijs appellanti concedendis improbandum non eſſet, ſi ipſi peculiare non eſſet, & ipſæ appellationes ſive mediatæ ſiue immediatæ ad Archiepiſcopum legitime introductæ fuiſſent. Quamvis enim malitia appellantis coercenda eſt, ad præſidium tamen innocentiæ legitime appellantem tueri adverſus inferiorum inſolentiam oportebat.

Iuxta locum quem tenent in ſtatu civili, vel utrique communem, vel alterutri peculiarem. Vtrique communem vel de jure communi Municipali, vel conceſſione principum. De jure communi Municipali vel in rebus Eccleſiaſticis, vel civilibus.

In rebus Eccleſiaſticis, in quibus hanc habent prærogativam, ut approbent & inſinuent teſtamenta, & concedant adminiſtrationem bonorum ab inteſtato ſuccedentibus, quorumlibet mortis ſuæ tempore bona

nota-

notabilia habentium, in diverſis Diœceſibus aut juriſdictionibus ſuæ provinciæ.

Can. 93. Bona notabilia definiuntur in nuperis canonibus Concilij Provincialis anni 1603. ſummâ quinque librarum Anglicanarum. Habet Archiepiſcopus forum, quod Curiam Prærogativæ vocant, *In qua*, inquit Camdenus, *Commiſſarius de hæreditatibus ab inteſtato, ceu teſtamento delatis*, *jus dicit*. Si defunctus nulla habuit bona notabilia extra Diœceſin in qua obijt, teſtamenti probatio, id eſt, probationum per teſtes aut inſtrumenta receptio, approbatio, id eſt, decreti de teſtamenti validitate probatio, inſinuatio, id eſt, apud acta judicis publicatio & tranſumptio, item commiſſio adminiſtrationis bonorum inteſtati, & cautio de fideliter adminiſtrando ad Epiſcopi Diœceſani Cancellarium, Commiſſiarium, aut Officialem, non ad Archiepiſcopum pertinent. Si vero habeat in diverſis Diœceſibus bona notabilia Cancellarius, Commiſſarius, Officialis aut quicunque alius juriſdictionem Eccleſiaſticam exercens, ſingulos ad curiam ſuam ſuper teſtamenti probatione, vel adminiſtrationis bonorum negotio citatos, aut etiam ultro advenientes præſtito priùs juramento dimittit & *hoc negotium ad prærogativam Archiepiſcopalem eiuſdem provinciæ ſpectare, aperte diſerteq́ profitebitur, quinetiam partem ipſam monebit, & hortabitur, ut apud iudicem dictæ Prærogativæ, teſtamentum illud probet, vel adminiſtrationem talium bonorum petat, & coram ipſo eiuſmodi probationem ſive adminiſtrationem, ſigillo Curiæ prærogativarum munitam, infra quadraginta dies continuos exhibeat. Regiſtrarius etiam cuiuſque iudicis inferioris Apparitorem Curiæ prærogativæ (ſemel duntaxat ſingulis menſibus ad ſe venientē) ſine omni difficultate certiorem reddet, quos executores vel adminiſtrationē petentes iudex ſuus infra menſem proximè præcedentem, (ob incompetentiam ſuæ in hac parte juriſdictionis) ad Curiam prærogativæ dimiſerit*. Hæc ſunt verba conſtitutionis 93. ſecundum ipſorum verſionem ex quibus lector dignoſcere poteſt Curiam Prærogativæ non eſſe proprie Eccleſiaſticam, ſed civilem. Tituli de Teſtamentis, Legatis, Fideicommiſſis, Succeſſionibus, &c. in jure civili oſtendunt Imperatores Præfectis & Præſidibus ſuis definiendas olim demandaſſe has cauſas, fuiſſeque mere civiles. Lindvodius de inſinuatione teſtamentorum dicit, *quòd inſinuatio ſive publicatio teſtamentorum prohibetur Clericis de iure, & ratio redditur in iuribus allegatis, quia opprobrium eſt Clericis, ſi velint ſe peritos oſtendere negotiorum forenſium*. Ibidem, *hæc autem publicatio de conſuetudine Angliæ pertinet ad judices Eccleſiaſticos, ſecus tamen eſt de iure communi*. Item, *libertas quoad approbationem huiuſmodi fundatur ſuper conſenſu Regio, & ſuorum procerum ab antiquo conceſſo*. Non poſſunt ſcilicet judices ſæculares diſcutere, ſitne teſtamentum prius poſteriori

Lib. 3. titul. de teſtament. Cap. item quia locorum

Cap. ſequ.

poſteriori vitiatum, ſitne irritum, ruptum, nullum, ſitne legatum perpetuum, an in diem, purum, an conditionatum ut vocant: ſitne conditio honeſta an poſſibilis: deceſſeritne defunctus inteſtabilis, vel inteſtatus, pubes an impubes? Qui de immobilibus judicant, de mobilibus judicare non poſſunt? Qui de lymphaticis, lunaticis, & furioſis in alijs cauſis diſcernere poſſunt, num furioſus, num mente captus fuerat in extremis defunctus explorare non poſſunt? Per indicia & teſtes exquirere non poſſunt, num ſurdus? Quid item prohibet Legatarium per Breve è Cancellaria perſequi legata, magis quam creditorem, qui fideicommiſſarium ceu teſtamentarium executorem per Breve è Cancellaria teſtatoris vel defuncti nomine perſequitur. Si ad Epiſcopalem audientiam delatæ ſunt cauſæ teſtamentariæ ob Epiſcoporum pietatem, hac ratione omnes cauſæ, tum Civiles, tum Criminales ipſis committendæ ſunt, & ipſi negotijs ſæcularibus ſunt implicandi. Præterea ſi eligitur pietas & virtus perſonæ, cur conſtituunt judices vicarios, & in alios hoc onus rejiciunt? An pietatem & probitatem Officialibus, Commiſſarijs & Cancellarijs communicare poſſunt. Deniq; non ſemper pij, qui officio tenus ſancti: & quis nequior Clerico degenere, & extra propriam ſphæram evagante.

In civilibus rebus, ut

1 Titulum habere Clementiæ, quem Anglicè *Grace* vocamus.

Archiepiſcopus uterque clementiæ *My Lords Grace*, Epiſcopus Domini *My Lord* titulo ornatur. Titulus Clementiæ *Grace* in Anglia Ducibus ſolummodo communicatur, non alijs in inferiori gradu Nobilium conſtitutis, non Comitibus aut Marchionibus. Nec appellatione domini *My Lord* indigitant alios, quam Nobiles aut ſæculari aliqua dignitate fulgentes: aliamque apud eos notionem habet, quàm in mutuis ſalutationibus & compellationibus voce latina interdoctos. Et qua ratione inſigniũtur his titulis, Ducum, Marchionum, Comitum & Vicecomitum titulis etiam cohoneſtari poſſunt. Quandoquidem non ſunt iſtæ Magiſtratuum ut olim ſed dignitatum, nomenclauræ. Et quidem Dunelmenſis Epiſcopus cenſetur Comes Palatinus, teſte Camdeno, qui refert a Guilielmi Normanni temporibus Epiſcopatum eius Comitatum Palatinum judicatum fuiſſe, & ſua jura Regalia habuiſſe Epiſcopum, adeo ut proſcriptorum bona illi, non Regi cederent. *Et nuper*, inquit, *Iacobus Pilkintonus Epiſcopus Divam Elizabetham de bonis Caroli Nevilli Comitis Weſtmorlandiæ, & aliorum in hoc agro proſcriptorum, qui in Patriam bellum nefarium moverant, in jus vocavit; cauſamque perſequutus eſſet, niſi authoritas Parlamentaria* *In Britan. edit. Francofurt. 1616. p. 600. 601.*

interceſſiſſet, & pro eo tempore, ſic ſe habent verba, Reginæ adjudicaſſet, quòd impenſis ſuis maximis cum Epiſcopum, tum Epiſcopatum è ſeditioſorum faucibus eripuiſſet. Alius nobiliſſimi, & aurati equeſtris ordinis Epiſcopus appellatur, ut refert Traverſus. Societatem nobiliſſimam equitum auratorum conſcripſit Edwardus 3. ut militarem virtutem honoribus prœmijs & ſplendore decoraret, quos ob periſcelidem ſuam in prælij, quod fœliciter ceſſit, teſſeram datam Garteri ſive periſcelidis equites nominavit, qui cærulea Periſcelide aureis literis inſcripta ſiniſtram tibiam ſubſtringunt, ut refert Camdenus. In hanc ſocietatem cooptati ſunt potentiſſimi orbis Chriſtiani Principes, & in hunc ordinem noſtro ævo adſcripti ſunt quidam Epiſcopi Anglicani. Huic Prælato Garteri, ſive Periſcelidis magna incumbit cura in feſtis Georgianis cum ante equites geſtantur biblia loco crucis, ut dicitur, ab authoribus commonitorij ad Comitia Parliamentaria. Quod de ſedibus & gradibus in Imperio civili ſupra diximus, verum etiam eſt de dignitatum titulis. Nam Magiſtratuum in Imperio Romano, alij illuſtris, ut præfectus Prætorio, præfectus urbi, comes ſacrarum largitionum. &c: Alij Spectabilis, ut proconſul, Comes Orientis, Præfectus Auguſtalis: Alij clariſſimi titulis, ut Prætor, & alij, decorabantur. Epiſcopi eadem epitheta vel captarunt, vel avidè exceperunt, cœperuntque illuſtres inſcribi & ſalutari, ut primi ordinis Senatores, & Sereniſſimos dicendos ex Clementinis colligit Chaſſanæus in Catalogo gloriæ mundi parte 4. conſideratione 25. Etiam ante hac in Epiſtolis ſuis ſic inſcribebant, τῷ τιμιωτάτῳ κυρίῳ *Domino honoratiſsimo*, τῷ κυρίῳ μακαριωτάτῳ *Domino beatiſsimo* τῷ αἰδεσιμωτάτῳ ἀδελφῷ *fratri reverendiſsimo*. Socrates hunc morem carpit in proœmio libri ſexti. *Qui perſonas Eccleſiaſticas in ſummo habent honore nobis crimini dabunt, quod epiſcopos non vocamus* θεοφιλεστάτους ἢ ἁγιωτάτους *Deo chariſſimos aut ſanctiſſimos aut alijs id genus nominibus. Alij qui ſunt paulo curioſiores interdum vertent vitio, quod imperatores non diviniſſimos, aut Dominos, aut alijs titulis, quos homines illis tribuere ſolent, appellamus. Verùm quoniam veterum ſcriptorum teſtimonijs perſpicuè probare oſtendereque poſſum ſervum in eorum libris Dominum ſuum proprio nomine compellaſſe; Ego quo rerum veritati ut debeo inſerviam iſtos Dignitatum titulos penitus contemnam.* Chriſtus interdixit diſcipulis ſuis, Luc. 22. 25. dignitatum mundanarum titulis, dicens, *Reges Gentium dominantur eis, & qui authoritatem habent in eas* εὐεργέται *Benefici vocantur.* Non vult Apoſtolos magnificis titulis ornari, quibus Reges & dynaſtæ gentium & Regnorum ornantur. Nec interdicit Chriſtus unico titulo Evergetarum, quo honeſtabantur duo

De diſciplina Eccleſ. fol. 59

Clement. de elect. c. in pleriſque.

Reges

Reges Egypti,ſed Synecdochice omnibus id genus titulis, quibus Reges, qui dominantur, & Magiſtratus alij inferiores,qui poteſtatem habent in gentes, utuntur. Titulus clementiæ *Grace*, qui nonniſi Principibus & Ducibus convenit,cum Evergetarum titulo de magnificentia certat. Ille munificentiam,hic Clementiam & Gratiam oſtentat. Ridiculum igitur eſt, quòd quidam Beneficos, non Gratioſos & Clementes ſalutandos & appellandos Dominum interdixiſſe volunt. Dicit Bilſonus Chriſtum *prohibere, ne honorem alioqui illis debitum aut ambitioſè affectent, aut cupide excipiant*, At *De gubern. cap. 6. p. 98.* prius dixit Chriſtum præcepiſſe, *ut ſplendidos principum titulos, qui Prophetarum & Apoſtolorum vocationi minime conveniunt, nec captent, nec expectent diſcipuli ſui, ſed tam verborum quàm rerum magnificentiam huius ſæculi poteſtatibus relinquant.* Cum ad huc premimus, Si Benefici titulus, in quo non eſt tantus faſtus, Apoſtolis negatur, quanto magis iſtæ, quæ gravius animos inflant,ampullæ Gratioſi ceu Clementis Domini,reſpondet, *Nomen Benefici nec Sacerdoti nec è populo cuiquam negari debet, ſi modo reipſa liberalis in Rempublicam,* *Pag. 94.* *aut in homines privatos extiterit. Vt autem Benefici nomen quis ambiat, cum à Beneficentiæ,ac Benignitatis laude quamplurimum abſit id quoniam redolet inanis gloriæ cupiditatem æque Principibus, ac Paſtoribus eſt illicitum.* Stare loco neſcit, tam pugnantia loquitur. Chriſtus ipſos titulos uſurpare prohibet, quibus Reges & Principes Gentium utuntur,ſive reipſa præſtiterint,ſive non,quod titulis innuitur. Alioquin Sereniſſimi titulus negandus erit Principibus, qui nihil minus quam Sereni ſunt:& nullus Archiepiſcop⁹ Gratioſi ceu clementis cognomento cohoneſtãdus,qui immitis eſt|&crudelis tyrãnus,ut ſunt Archiepiſcopi Anglicani, cnm tamen omnes excipiant clementiæ titulum.Cuilibet è populo aut ordine Eccleſiaſtico non licet hos titulos aſſumere,aut delatos excipere, etſi reipſa munificus fuerit, aut gratioſus. Principes munifici & benefici appellantur, ut qui reipſa hanc munificentiam exercere poſsint in alios, unde & ab Hebreis Principes *Nedibim*, id eſt munificorum & liberalium cognomento antonomaſtice decorantur,ut fatetur Whit- *Replica p. 63* giftus,cui titulus Evergetarum reſpondet. Non ſemper deferuntur tituli perſonis ratione virtutum, ſed ratione dignitatis & gradus ſæcularis. Virtutum cognomenta ſæpiùs quidem uſurpantur, ubi nulla ſubeſt vera virtus, & aptiores ſunt tituli potentiam & Maieſtatem oſtentantes, quam moralium virtutum denominationes. Chriſtus tamen cum dominatum & poteſtatem interdixit,omnes titulos hoc unico Evergetæ damnavit,quos ad principatum illum & poteſtatem oſtentandam aſſumunt ſibi ſive jure ſive injuria Principes. De titulo Domini, *My Lord*, ſimiliter judicandum eſt. Nam quod objicitur de Elia, 1. Reg. 18. & Elizeo, 2.Reg.2. nihil juvat. Rebecca ſervum Abrahami, Gen.24.18.

Sara maritum, Gen. 18. 12. Græci Philippum, Iohan. 12. 21. Magdalena quem putabat eſſe hortulanum, Ioh. 20. 15. Dominum appellant. Vox Hebræa *adonai* & Græca κύριος, apud Orientales non erant tituli dignitatum ſæcularium, ſed honorificæ appellationes, quibus civiliter ſibi invicem tenuioris fortunæ quilibet honorem præbebant. Hinc & in Orientalium Epiſcoporum Epiſtolis κυρίῳ vox ſæpius uſurpata fuit, additis pro more Orientalium, honoratiſſimi, reverendiſſimi, &c. aliquando etiam ſed inſulſè, beatiſſimi & ſanctiſſimi honorificis Epithetis. Vt etiam hac ætate viri Docti inſcribunt Epiſtolis ſuis Domini appellationem. Adeo pervulgata erat ejus uſurpatio ut Epiſcopi etiam preſbyteros Dominos nuncuparint. Alexander Alexandrinus Epiſcopus, Epiſt. ad Athanaſium dum erat Preſbyter ſic inſcribit. Athanaſio Domino & dilecto filio. Sed quod Illuſtris titulo quo primi ordinis Senatores decorabantur & à Spectabilibus ac Clariſſimis diſtinguebantur, poſtea illuſtrari voluerunt, prorſus aliud erat, & idipſum quod Apoſtolis Dominus interdixerat. Vox Domini irrepſit in Eccleſiam Occidentalem, ſed eodem ſenſu primùm quo vox Græca & Hebræa apud Orientales, ut in Concil. Arelatenſi 3. Aurelianenſi 3. Turonenſi 1. Toletano 3. & Epiſt. Ambroſ. 81. ubi Aper Preſbyter ſubſcribit Epiſtolæ Synodicæ ex juſſu Domini Epiſcopi Geminiani. In concilio Emeritenſi Parœcus preſbyter Dominus dicitur. *Hi etiam* nempe Clerici, *victum & veſtitum diſpenſatione Preſbyteri merebuntur, & Domino & Preſbytero ſuo atque utilitati Eccleſiæ fideles eſſe debent.* Fileſacus *Domini vocem Parœco attributam dicit non ad authoritatem erga Clericos explicandam ſed venerationis tantum cauſa.* Domini titulus idiomate Anglicano non tam vulgaris eſt, ut paſtoribus communicetur, ſed auguſtioris eſt ſignificationis, & non niſi Nobilium aut Magiſtratuum eminentiorum titulus. Qua ratione appellentur Domini *My Lords*, quærendum eſt. Downamus aſſerit ſic appellari ratione juriſdictionis & authoritatis, & quamvis cōmunis cum nobilibus & politicis Magiſtratibus ſit titulus, Epiſcopos tamen non eſſe civiles Dominos, quod probat per vulgatam ſpiritualium & temporalium Dominorum diſtinctionem. Si ratione juriſdictionis Eccleſiaſticæ appellantur Domini, ut vult Down. tunc epiſcopi ſunt Domini in Eccleſia. At in Eccleſia unus eſt ſolummodo Dominus, Dominus Chriſtus, neque miniſtris & famulis competit Domini titulus. Dicit relationem ad Eccleſiam eſſe in voce ſubintellecta Epiſcopi, cum appellatur Dominus Roffenſis, Bathonienſis & Wellenſis, ac ſi diceretur Dominus Epiſcopus Roffenſis, &c. Quàm frivolæ ſunt iſtæ argutię. Si enim hoc titulo ornatur quatenus epiſcopus, ergo ratione Eccleſiaſtici regiminis, quod in Paſtores Eccleſiæ non congruere diximus. At Angelorum titulo, qui eſt magnificentior, ab ipſo Chriſto decorantur.

Cap. 18.

De parœtia. Orig. p. 609

Defenſ. l. 3. c. 6. p. 150.

P. 153.

decorantur. Primùm nego Angeli, quam Domini ſpiritualis titulum eſſe magnificentiorem. Ille miniſteriū, hic Dominium ſignificat. Deinde non ſequitur ab improprijs & allegoricis propheticarū & viſionum appellationibus ad quotidianas & ordinarias ducēū argumentum. Magiſtratus Dij dicuntur. Ineptiret tamen imo in Deum impius cenſeretur, qui Regem Deum Angliæ indigitaret. Pręterea, omnes miniſtri Angelorum etiam titulo inſigniuntur, & tamen dignitatum ſæcularium titulis non ornantur. In tabulis dicuntur Epiſcopi Dominorum titulo decorari ratione Baroniarum Epiſcopatibus ſuis annexarū. Idem dicit Mucketus. Fruſtra igitur allata ſunt Eliæ & Elizęi exempla. Nam non poſſederunt Baronias & lata latifundia, quorum ratione Domini ſalutarentur. Diſtinctio igitur Dominorū temporalium & Spiritualium non à dominatus diverſitate ſumitur ſed à perſonarum qualitate quod hi ſint Eccleſiaſtici, illi ſæculares, vel ſi à diverſitate Dominatus, tunc neceſſe eſt, dicere Epiſcopos Spirituales Dominos dici, quia pręterquàm quòd ſint Barones & ea ratione Domini ſicut alij ſæculares, qui Baronias poſſident, habent etiam dominatum in cauſis ſpiritualib⁹, & Eccleſiaſticis, ut qui ſint mixtum genus, Proleſq; biformis. Sed cum omnino interdicâtur his titulis Apoſtoli, ſicut ipſis poteſtatibus & dignitatibus civilibus quarū cognométa ſunt, nec diviſa nec conjuncta ratione *Dominorū* Epiſcopi, aut *Clementiæ* titulo Archiepiſcopi ſunt ornandi. In concilio Arelatenſi tertio qui ſubſcribit presbyter, non ſcribit Deſiderius presbyter directus à domino meo honoratiſſimo Domino N. hujus vel illius ſedis, ſed à Domino meo Iohanne Epiſco. Sic Aper, ex juſſu Domini Epiſcopi Geminiani, id eſt, ex juſſu Domini mei Geminiani, qui eſt Epiſcopus N. Nominibus præponebatur appellatio Domini honoris cauſa, non ſedibus ut in Anglia dignitatis oſtentandæ gratia.

De polit. p. 313.

2. Præcedentiam ſupra omnes Duces Regni.

Epiſcopi etiam, inquit Mucketus, habent, *præcedentiam præ alijs Regni Baronibus, non modo in privatis congreſſibus, ſed etiam in ſupremo Regni Concilio, Parliamento: ubi quia ſunt Domini Barones hoc ordine habent ſuas ſeſſiones. Poſt reverendiſſimos Archiepiſcopos Cantuarienſem & Eboracenſem; primo loco ſedet Epiſcopus Londinenſis, deinde Dunelmenſis, proxime Wintonienſis, reliqui Epiſcopi ut conſecratione priores, niſi quòd poſt Epiſcopum Dunelmenſem primum locum teneant, qui Regi fuerint à ſecretioribus conſilijs.* Iohannes Stratfordius, Archiepiſcopus Cantuarienſis ſub Edwardo 3. ad Cameram Parliamentalem accedens, cum à miniſtris Regijs à foribus arceretur dixit adſtantibus, *Rex me ad hoc parlamentum ſcripto ſuo vocavit, & ego tanquam major Par regni poſt Regem, ſuffragium primum in Parliamento habere debeo, jura Eccleſiæ meæ vendico & ingreſſum in Parliamentū peto.* Sic refert ex Berchintono Godw. in côment. de præſul.

De Polit. c. 8. p. 313.

P. 157.

Idem ex Regiſtro Archiepiſcopi Guilielmi Courtnei tranſcripſit iſtam proteſtationem. *Cum de iure & conſuetudine regni Angliæ ad Archiepiſcopum Cantuarienſem, necnon cæteros ſuos ſuffraganeos, coepiſcopos, Abbates, &c. per Baroniam de Rege tenentes, pertineat in Parlamentis Regis quibuſcunque ut Pares Regni prædicti, cum cæteris Regni Paribus perſonaliter intereſſe, conſulere, tractare, definire, &c. de jure intereſſendi, &c. cum cæteris Paribus Proteſtantur. Verùm propterea quòd in hoc Parliamento agatur de nonnullis rebus, in quibus non liceat illis per ſacrorum Canonum inſtituta intereſſe, proteſtantur porro ſe abituros, iure Paritatis cuiuſlibet eorum ſemper nihilominus ſalvo.* Mater filiorum Zebedæi petijt à Chriſto ut ſederent duo ipſius filij unus ad dextram, alter ad ſiniſtram Chriſti in regno ejus, Matth. 20. 21 quod mundanum fore ſomniabant. Chriſtus, ut dilirium curaret, ad meditandum cœleſte regnum ſubvehebat. Noſtri tamen Prælati, viri Patritij honorariam ſeſſionem & præcedentiam inter Pares regni ſibi vendicant, à dextris Principum ſedere ambiunt, & hoc morbo levari renuunt. Cantuarienſis ut Primus Par Regni præ omnibus Regni Officiarijs præcedentia utitur, Eboracenſis præ omnibus præter Dominum Cancellarium, Epiſcopi præ alijs Regni Baronibus. In Comitijs Parlamentarijs Scotiæ anno 1606. Epiſcopi ad ordinem tertium reſtituti, ijs ipſis Comitijs de loci & ſuffragij prærogativa cum Nobilibus contenderunt. In Concilio generali octavo Conſtantinopolitano anno 871. decretum ut Epiſcopi dignitatem ſuam tueantur. *Si quis vero Epiſcopus poſt hanc ſanctionem, ſuam dehoneſtaverit dignitatem cadens ab honore ſibi debito per Canones, vixeritque abjectè ſecundum veterem & agreſtem conſuetudinem, amoveatur per annum, & Princeps qui in cauſa fuerit, excommunicetur per biennium.* Prohibet iſte Canon, ne *Epiſcopi Principibus vel viris militari dignitate præditis obviam longiſſimè procedant ab eorum Eccleſijs: nec à mulis equiſue deſcendant in occurſu, aut timidè abiectèque ante genua procidant quaſi adoraturi.* Synodus Tridentina *audiens Epiſcopos aliquos ſui ſtatus oblitos Pontificiam dignitatem non leviter dehoneſtare; qui cum Regum miniſtris, Regulis, & Baronibus in Eccleſia & extra indecenti quadam demiſſione ſe gerunt, & veluti inferiores miniſtri altaris, minus indignè non ſolum loco cedant, ſed etiam perſonaliter illis inſerviunt,* Mandavit, *ut tam in Eccleſia, quam foris ſuum gradum & Ordinem præ oculis habentes, ubique ſe patres & paſtores eſſe meminerint.* Quid ad hæc Gentiletus. *Non diffitemur paſtorem de tuenda amplificandaque ſua exiſtimatione ſollicitum eſſe debere, & operam dare, ne miniſterium ſuum contemptibile reddat: at non contendendo de ſede, aut primo loco inter Proceres vendicando, aut ſe ijs minime officioſum præbendo, verùm recte verbũ Dei docendo, omneſque etiam Proceres ſuorum vitiorum arguendo. Non iſta tumida gravitate veteres Epiſcopi ſeſe venerandos, & ſpectabiles exhibebant, ſed ſyncera*

Pag. 173.

Act. 9. c. 14.

Seſſ. 25. decret. 17.

Exam. p. 284

munerum

munerum ſuorum functione, & veris pietatis exercitijs. Didicerunt à Patribus Tridentinis, & Curia Romana Patres noſtri Reverendi & Reverendiſſimi ambire prærogativam honorariam præcedentiæ in publicis congreſſibus,& loci in Conſeſſibus Procerum. Si iſtam diataxin laudamus,cur non etiam in laude ponimus ordinem conſidendi Regum & Cardinalium in publicis conſeſſibus ſecundũ regulas Curiæ Papalis; vel ſaltem Patriarchas celebriores Principibus æquiparamus,& ordinẽ probemus,qui obſervatur in Aula Imperatoris, in majoribus Germanici Imperij Comitijs,ubi ſedendi jus eſt Trevirorum Antiſtiti è Regione Romani Principis,(ceu Bullæ Aureæ verbis) ex adverſo, lineari directione verſus Imperatoris faciem, ut refert Choppinus. Quanto dignior eſt Patriarcha Occidentis Epiſcopus Romanus,quàm Anglus minorum gentium Patriarcharum unus, tanto digniorem ſibi locum vendicare poteſt. Controverſias inter Prælatos de præcedentia quid memorem, cùm inter inferiores etiam in proceſſionibus, in tumulandis defunctorum corporibus, in deferenda umbella,& ſimilibus ſæpius ortæ ſint,teſtibus ipſis Tridentinis decret. 13.Seſſ. 25. *De polit.l.2. p.335.*

Notandum ordinem veterem in diataxi Anglicana immutatum eſſe. Nam Concilio Milevitano,Africano, Carthàginenſi græco, Bracarenſi primo, Toletano quarto, decretum ut ordo conſecrationis obſervaretur ſalva Metropolitani dignitate. Ex ſerie ſubſcribentium Epiſcoporum in Concilijs conſtat,non ſedibus ſed ætati delatam prærogativam,ut qui plures annos egiſſet in Epiſcopatu priorem ſibi locum vendicaret. Vt in concilio Aquileienſi ante Genuenſem ponitur Brixianus,in Mediolanenſi præponitur Genuenſis Epiſcopus. Vide Baronium. Tam religioſè obſervatus hic ordo, ut presbyteri ab Epiſcopis miſſi ad concilia ipſorum vice,in ſubſcribendo ſuorum Epiſcoporum ordinem retinerent ante alios Epiſcopos illis ordinationis tempore poſteriores, ut in concilio Cabilonenſi, Aurelianenſi ſecundo, Epaunenſi, Florentino. Hic Londinenſis, Dunelmenſis, & Wintonienſis prærogativâ ſedis,non tempore conſecrationis ſuæ nituntur. *Milenit.c.13 Africa.c.53 Cartha.c.89 Bracarenſ. c.24. Toleta.c.3. Ann.451.*

Sunt & alia,quæ Prælatorum pompam mortalium oculis oſtentant, præter dignitatum cognomenta, Præcedentiam, & loci prærogativã.Præſules Anglicani non incedunt abſque numeroſa & incondita turba 20.30.40.aut 60 famulorũ præeuntiũ,aut à tergo ſequentiũ quorũ maxima pars nullo alio fũgitur miniſterio,quàm educere & reducere Dominum Epiſcopũ, aut Archiepiſcopi Clementiam, male frugi homines. Teſtis mihi vir eximius Epiſcopomaſtix ille Thomas Cartwrightus. Alios habet Statores, Calatores alios, alios equiſones,aut coquos, aut à caliculis,aut à cubiculis, aut à ſacris, aut diſcophoros, aut ſyrmatophoros, quos etiam à cauda indigitare licet. Hi ſunt qui Archiepiſcopi Syrma plurium *In 1.Repl.p. 97.*

rium ulnarum à tergo manibus ſublevant. Habet & alios pediſſe-
quos menſæ aſſeclas, quos enumerare piget. Cum tranſit Archie-
piſcopus per Baſilicam S. Pauli, quæ eſt Londini, expectant ipſius
Clementiam *my Lords Grace* Doctores juris Coccinati, ut refert te-
P. 127. ſtis oculatus author libri, qui inſcribitur *Abſtractum*. Non vidit
in Epiſcopo Landavenſi celebris illa Synodus Dordracena pom-
pam præſulis Anglicani. Godwinus Landavenſis in Commenta-
P. 619. rio de præſulibus, refert *Epiſcopatum Landavenſem totius Angliæ*
Walliæque eſſe longe tenuiſſimum: adeo ut ſacerdotia non pauca Diœceſis
hæc habeat, quæ fructus longe uberiores incumbentibus reddant, quam
ſuo epiſcopo hæc ſedes: videte quem delegerunt Legatum ad Synodũ.
Quibus artib⁹ tenuiores epiſcopatus reſarciũt in Cõmendarũ diſpẽ-
ſatione dicemus. Si quis in patria ſua Epiſcopum aut Archiepiſcopũ
μετὰ πολλῆς φαντασίας incedentem ſpectaret, annon Epiſcopos
olim uno aut altero Acolytho comitatos, abſque ſolenni aliquo
Euſeb. Hiſt. apparatu, non clientelis ſtipatos & magna pediſſequorum & aſſe-
l. 7. c. 29. clarum comitante caterva inceſsiſſe ſtatim diceret. *Neque de hoc*
dicemus, quomodo in ſuperbiam elatus (Paulus Samoſatenus) *munda-*
nas dignitates uſurpaverit, ac Ducenarius magis quàm Epiſcopus vocari
voluerit, perque forum incedens, & epiſtolas legens, ſimulque publicè ingre-
diendo dictans, numeroſam catervam ſatellitũ, partim præcedentium partim
ſubſequentiũ circa ſe habuerit, ita ut et fides noſtra invidiæ et odio propter
faſtum, & ſuperbiam cordis illius facta ſit obnoxia. Hunc Paulum
Can. 15. 31. Samoſatenum, non Tarſenſem imitantur Præſules Anglicani. In
34. 45. Synodo Carthaginenſi 4. quamvis ſuppoſititia decretum, *Vt Epiſ-*
copus non longè ab Eccleſia hoſpitiolum, vilem ſuppellectilem, & men-
ſam, & victum pauperem habeat, & dignitatis ſuæ authoritatem, fide &
vitæ meritis quærat, & ut Clericus profeſſionem ſuam, & habitu & in-
ceſſu probet, & ideo nec veſtibus nec calceamentis decorem quærant. I-
Diſt. 95. & *tem ut Epiſcopus quolibet in loco ſedens preſbyterum ſtare non patiatur,*
41. *ut rebus Eccleſiæ, tanquam commendatis non tanquam proprijs vtatur,*
In vita Au- quę omnia ſere inſerta ſunt decreto Gratiani. *Auguſtinus menſa uſus*
guſtin. *eſt frugali & parca*, ut refert Poſsidonius, *quæ quidem inter olera &*
legumina, etiam carnes aliquando propter hoſpites vel quoſque infirmiores
continebat. Cochlearibus tantum argenteis utens, cætera vaſa quibus
menſæ inferebantur cibi, vel teſtacea, vel lignea, vel marmorea erant. I-
Sozom. lib. 6 tem, *teſtamentum nullum fecit, quia unde faceret pauper Chriſti non*
cap. 16. *habuit.* Cum interminatus eſſet Baſilio magno bonorum publica-
tionem Imperatoris præfectus, reſpondit, *Horum nihil me cruciare*
poteſt. Equidem opes non habeo, præterquam laceram veſtem & paucos
libros. Præſules Anglicani palatia inhabitant, quorum conclavia
1. Repl. p. 37 fulgent auratura, & vaſaria onerantur toreumatis, ut refert Cart-
wrightus. Cum Grandeſonus Epiſcopus Exonienſis ædes magnifi-
cas extruxiſſet Taintonæ, & ſuppellectile abunde inſtruxiſſet, dixit
ſe

ſe paraſſe locum illum, *ut haberent ſucceſſores, ubi caput ſuum reclinarent, ſi forte in manum Regis eorum temporalia caperentur,* ut narrat Godwinus in Commentario, & Camdenus in Britannia. Quantam pecuniæ vim in ædium Epiſcopalium inſanis ſubſtructionibus, eiſque reficiendis erogarunt Prælati Anglicani, videat lector in Commentario Godwini. Has ædes magnificas poſſident hodierni Præſules, hîc reclinant caput ſuum, & vulpes foveas habent. Eorum quotidiana prandia, inquit Cartwrightus, ſunt convivia, tanta ferculorum varietate inſtruuntur ipſorum menſæ. Eorum cœnæ cœnas Saliares nobis referunt. Tota eorum familia cultu ſplendidiore eniteſcit. Bernardus in hunc luxum & pompam invehens, ſic ſcribit, *Vnde hanc illis exuberare exiſtimas rerum affluentiam, veſtium ſplendorem, menſarum luxuriem, congeriem vaſorum argenteorum & aureorum, niſi de bonis ſponſæ? Inde eſt, quod illa pauper, & inops, & nuda relinquitur, facie miſeranda, inculta, hiſpida, exangui. Non eſt hoc ornare ſponſam, ſed ſpoliare: non eſt cuſtodire, ſed prodere: non eſt defendere, ſed exponere: non eſt inſtituere, ſed proſtituere: non eſt paſcere gregem, ſed mactare, & devorare.* Hieronymus ſimiliter, *Turpe eſt ante fores ſacerdotis Chriſti crucifixi & pauperis, & qui cibo quoque veſcebatur alieno, lictores Conſulum & milites excubare, iudicemque provinciæ melius apud te prandere, quàm in palatio. Quòd ſi obtenderis te facere hæc, ut roges pro miſeris atque ſubiectis: iudex ſæculi plus deferet clerico continenti, quam diviti, & magis ſanctitatem tuam venerabitur, quàm opes. Aut ſi talis eſt, qui non audiat clericos pro quibuſlibet tribulantibus, niſi inter phyalas, libenter carebo huiuſmodi beneficio: & Chriſtum rogabo pro judice, qui magis & citius ſubvenire poteſt, quam judex:* Vt boves in prælepibus, ſic illi in Epiſcopatibus ſuis ſaginantur. Sicut olim alluſit ipſe Edendonus Wintonienſis, dicens, *Cantuariæ cratem Papalarem altiorem quidem, ſed Wintoniæ præſepe opimius,* innuens opibus & reditibus tunc affluentiorem fuiſſe Wintonienſem, quamvis dignitate Cantuarienſi inferiorem, ut interpretatur Godwinus in Wintonienſibus.

P. 469. *Camden. in Danmonijs.* *In Cantic. ſerm. 77.* *Ad Nepotianum de vita clericorũ* *Comment. de præſulib. p. 234.*

Qui de altari parcè olim vivebant, & ex fidelium erogationibus alimentorum ſubſidia ſibi & familiæ neceſſaria comparabant, nunc de altari ſuperbiunt & luxuriantur, & in agrum non tanquam villici, ſed tanquam Domini exeunt, quibus non crucifixus, ſed infixus eſt mundus. Pollicitus eſt in prima editione Conſilij Profectionis ſuæ Spalatenſis in nono libro de Republica Eccleſiaſtica ſe diſſertaturum, *quàm parca debeat eſſe miniſtrorum Eccleſiæ ſuſtentatio.* Sed in verſione Anglicana, & poſtea in ſecunda editione Conſilij præfixa libris de Eccleſiaſt. republ. expunctis verbis, *quam parca,* habemus, *qualis debeat eſſe miniſtrorum Eccleſiæ ſuſtentatio.* Non magis ſollicitus eſt Pontifex Romanus de ſua triplici corona, quàm Præſules Anglicani & Scoticani de ſua tyrannide & pompa

tuenda. Si chalcographo, qui primus illi in Germania occurrebat, imprimendum conſignaſſet Opus ſuum, ut ſtatuit in eodem conſilio profectionis, non opus fuiſſet, ut tantum metueremus, in ipſius opere ab Epiſcoporum Anglicanorum conſilio & providentia. Sed & illud *in Germania* expungendum qui curarunt, reipſa ſuadent, ut Opus illud ex officina Epiſcoporum excipiamus.

Conceſsione principum, ut immunitates, libertates, &c. in proprijs latifundijs.

Non ſolum Archiepiſcopi, ſed etiam Epiſcopi ſuis, in ſuis, latifundijs, cōceſſione Principum, immunitatibus, libertatibus, & privilegijs gaudent. Hugo Lincolnienſis anno 1186 *Regi dedit mille marcas ut receptam redimeret conſuetudinem in ſingulis feſtis Circumciſionis pelles quaſdam pretioſas, quas ſablas nuncupamus, ipſi quotannis exhibendi*: ut refert Godwinus. *Heruæus iam Epiſcopus nihil prius habuit*, inquit Camdenus, *quàm ſuæ Eccleſiæ dignitatem augere: ut eſſet ubique à telonio libera* (*Elienſis libri verbis utar*) *impetravit, de iugo ſervitutis, & cuſtodia quam caſtello Normici debebat, liberavit.* De Dunelmenſi Epiſcopatu ex eodem Camdeno ſupra quædam retn. limus. Sed quibus præſentationum diplomata oculis luſtrare datum, plures harum libertatum & immunitatum ſpecies enumerare poſſunt

In comment. pag. 346.

Britan. p. 391.

Alterutri peculiarem videlicet Eboracenſi, ut habere precedentiam ſupra omnes Officiarios Regni præter Dominum Cancellarium. Cantuarienſi de jure communi Municipali, ut

1. Præcedentia uti præ omnibus Regni Officiarijs, unde dicitur primus Par Regni.
2. Inaugurare Regem in Coronatione.

Si inauguratio Regum eſſet Paſtoralis muneris pars, ad Presbyterum non minus quam Epiſcopum, nec ad Metropolitanum magis, quàm alium Epiſcopum ſpectaret. Ivo Carnotenſis contra Remenſem Epiſcopum, qui ſibi ſoli jus inaugurandi Regem arrogabat, ſic ſcribit. *Cum ergo hæc eadem poteſtas ſit cuiuſque Metropolitani in Metropoli ſua, mirum videtur, quare unus in proprium ius ambiat vindicare, quod multorum conſtat eſſe commune. Niſi forte quis dicere audeat maiorem vim Sacramentorum eſſe apud alios, quàm apud alios quod ſchiſmaticum eſſet, & unitatem Eccleſiæ divideret.* Regum unctionem Sacramentalem fuiſſe arbitrabantur actionem, & eam vim habere

Ivo Epiſt. 189.

habere, ut Spiritus Sancti munera conferat, augerique interius, quod exterius unctio præſignabat, ut ex Hoſtienſi colligit Mathias Stephani. Vngebantur Reges & Principes oleo Catechumenorum in brachijs & humeris. *Etſi quidem alij Reges Hieroſolymitanus nempe, Anglorum, & Siculorum, ſacra unctione imbui conſueverint, non tamen ex oleo divinitus demiſſo ac miraculi in ſpeciem, uti Rex Chriſtianiſſimus*, inquit Choppinus. Præter ceremoniam iſtam Iudaicam, miraculo nobis commendatam diſcribuntur & alij ritus in Pontificali Romano. Poſtquam Metropolitanus unxerit Regis brachium & ſpatulas cum oleo Catechumenorum, Rex a ſuis ducitur ſub Papilione, ubi cum bombyce extergitur unctura olei, & induitur veſtibus Regalibus. Metropolitanus tradit in manum Regis gladium evaginatum. Enſis à miniſtris in vaginam reponitur. Metropolitanus poſtea accingit Regem gladio. Rex accinctus ſurgit, & eximit enſem de vagina, illumque viriliter vibrat, deinde ſuper brachium ſiniſtrum tergit, & reponit in vaginam. Tunc ei corona imponitur, quàm omnes Prælati, qui adſunt, de altari per Metropolitanum deſumptam manibus tenent, ipſo Metropolitano illam regente, & capiti Regis geniculantis imponente, deinde tradit illi ſceptrũ. Regi ſurgenti diſcingitur enſis, & in vagina datur alicui, qui eum ante Regem immediatè geſtet. Metropolitanus, & alius Prælatus deducunt Regem medium ad ſolium, ſceptrum in manu, & coronam in capite ferentem, & collocat eum in throno Metropolitanus. Suntne hæc, quęſo, munera paſtoralia?

De iuriſdict. l. 2. par. 1. cap. 1.

Chopp. de ſacra polit. l. 2. p. 245.

Pontif. Rom. fol. 87.

3. Redditus fundorum, qui jure homagij de ſe tenentur, recipere, dum hæres minor eſt 21 annis, etiamſi alios fundos in capite de corona teneat hæres.

Narrat Camdenus in editione Anglicana Britanniæ ſuæ Guilielmũ primum primùm inſtituiſſe, ut Epiſcopi & Abbates, qui Baronias ſuas in pura & perpetua eleemoſyna tenebant, in poſterum à Rege clientelari lege, & in ſervitio militari tenerent, & unicuiq; præſcripſiſſe, quot militum numerum ad bella conſcriberent. Epiſcopi ſimiliter, qui agros & prædia ſua colonis elocare, aut in in emphyteuſin pro canone emphyteutico, ceu annuo cenſu, emphyteutis, quos feudifirmarios vocamus, dare debebant, vaſſallos feudi militaris acquiſiveruut, qui ipſis ad ſervitia militaria, aliaque obſequia adſtricti eſſent, adeo ut nobiles etiam prædia & fundos ab Archiepiſcopis & Epiſcopis tenerent in ſervitio militari, & ad obſequia adſtringerentur. *Manerium de Tunbrige*, inquit Camdenus) *Gloceſtriæ Comites Clientelari iure ab Archiepiſcopis Cantuarienſibus ea lege tenuerunt, ut Archiepiſcopis in inthroniſatione Seneſcalli, &*

In Britan. edit. Francofurt. 1616. p. 246.

& eorum liberi ipſis in tutela eſſent. Refert & Godwinus, in profuſis illis epulis, quas ad inthroniſationem ſuam apparavit Georgius Nevillus Archiepiſcopus Eboracenſis anno 1466 Comitem Warwicenſem Seneſcallum Archiepiſcopi miniſtraſſe. Narrat etiam

Pag. 587. Camdenus, *Barones de Meinel nonnulla prædia de Archiepiſcopis Cantuarienſibus tenuiſſe, & pro iiſdem Coignieros & StrangWaios, & alios qui ab ipſis prognati ſunt, ad obſequia & ſervitia militaria adſtrictos eſſe. Cumque ex prærogativa Rex Angliæ (prærogativæ verbis utor,* inquit) *habebit cuſtodiam omnium terrarum eorum, qui de ipſo tenent in capite per ſervitium militare, de quibus ipſi tenentes fuerint ſeiſiti in dominico ſuo, ut de feodo, die quo obierunt, de quocunque tenuerint per huiuſmodi ſervitium, dum tamen ipſi tenuerint de rege aliquod tenementum ab antiquo de Corona uſque ad legitimam ætatem hæredis. Excipiuntur tamen hæc feoda, & alia Archiepiſcoporum* , inquit Camdenus, *ita ut habeant huiuſmodi terrarum cuſtodiam licet alibi, tenuerint de Rege.* Sed quid Eccleſiaſticis cum jure homagij, ſervitio militari, obſequijs clientelaribus, fundorum cuſtodia, quam Wardam realem, aut hæredum tutela, quam perſonalem Wardam vocant? Quid cum Nobilium, aut aliorum clientela ijs, qui curæ animarum, & divino cultui mancipati ſunt?

4 Proprijs canibus venari in quovis vivario ferarum intra ſuam provinciam.

Habent Epiſcopi etiam vivaria ſua, & theriotrophia, & ichthyotrophia ad divitiarum & deliciarum cumulum. Camdenus refert

Camdenus in Coritanis. Archiepiſcopos Eboracenſes in *SuthWell* palatium peramplum, & tria adiuncta vivaria feris referta habere. Godwinus ſcribit Simonem Iſlip Archiepiſcopum Cantuarienſem anno 1349 Comiti Arundeliæ vendidiſſe jus 26. damarum annuatim ipſi, ſucceſſoribuſq; reddendarum: & Henr. Burwaſh Lincolnienſem, qui ut amplum haberet vivariũ, cum prædiis ſui juris latifundia quorundam pauperum incluſiſſet, poſt mortem apparuiſſe cuidam Nobili, brevi tunica indutum, eaque viridi, arcum, pharetram & ſagittas manibus geſtantem, & cornu venatorium ad cervicem pendulum, tanquam vivarij illius cuſtodem. Nicolaus Papa mandat Albino Archiepiſcopo, ut Synodale cum Epiſcopis & ſuffraganeis ſuis concilium convocaret, & Landfredo Epiſcopo Paſtorali authoritate

Diſtinct. 33. cap. 1. præciperet, *ut ab omni beſtiarum vel volucrum venatione penitus alienus exiſtat, atq; ab immoderata filiæ ſuæ familiaritate ſemet omninò coerceat.* Ibidem. *Nam ut beatus Hieronymus dicit Venatorem nunquam legi-*

Lib. 9. c. 44. *mus ſanctum.* Crantzius in Metropoli, Epiſcoporum inertiam & luxum carpens, *Nunc ſi Dijs placet,* inquit, *erubeſcimus divinum in*

Syneſ. epiſt. 105. *Eccleſia miniſterium, & ſacramus canes in nemore, aut adoramus ſeculares principes in aula.* Syneſius quamvis ante ſuſceptum Epiſcopatum

patum venatione delectabatur, poſt ſuſceptum tamen ſibi neceſſe eſſe ſcribit ab eo inſtituto deſiſtere. Archiepiſcopus Cantuarienſis poteſt venari non modo in ſuis vivarijs, ſed in quolibet vivario intra ſuam provinciam. In Concilio Lateranenſi decretum, *quod Archiepiſcopi parœcias viſitantes, pro diverſitate provinciarum & facultatibus Eccleſiarum 40. vel 50. evectionum numerum, Epiſcopi autem 20. vel 30. Cardinales 25. nunquam excedant, Archidiaconi vero 5. vel 7. Decani conſtituti ſub Epiſcopis duobus equis contenti exiſtant. Nec cum canibus venatorijs & avibus proficiſcantur, ſed ita procedant, ut non quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti, quære videantur.* Qui plura de hoc argumento deſiderat, videat titulum *De Clerico venatore.* lib. 5. decretal. tit. 24. *Decret. lib. 3 tit. 39. cap. 3.*

Per ſtatutum, ut Gratiam facere Canonum, aliarumque legum Eccleſiaſticarum, per omnia Imperij Anglici Dominia, quas vocant Facultates.

Inter Archiepiſcopi Cantuarienſis Curias numeratur Curia Facultatum, quam ſic deſcribit Camdenus: *Curia facultatum, in qua præfectus conſtituitur, qui deſideria cognoſcit eorum, qui Eccleſiaſtici iuris quandoque rigidi, atque ſtricti relaxationem petunt, & Regiſtrarius, qui conceſſas diſpenſationes in ſcripta refert.* *Poſtremo*, inquit Muckeтus, *ex Regni ſtatutis neceſſitatis aut maioris utilitatis cauſa (ſummaria huius, tum illius cognitione prius habita gratiam facit Canonum, aliarumque legum Eccleſiaſticarum per univerſum Angliæ Regnum*, nempe Archiepiſcopus Cantuarienſis. Lege lata 25. Henr. 8. data illi poteſtas, ſub ſigillo Archiepiſcopali per ſe, aut per commiſſarium ad facultates, concedendi facultates, diſpenſationes, reſcripta, in quacunque cauſa concedere ſolebat Pontifex Romanus. Quod ſi taxa facultatis aut diſpenſationis in Cancellaria Romana exceſſerat ſummam quatuor librarum Anglicanarum, ut confirmetur magno ſigillo, & conſcribatur in Cancellaria Regia per Clericum quem ad Facultates vocat Camdenus, in hunc finem conſtituendum. Merito igitur, dicit Cartwrightus, profligata Papæ authoritate Archiepiſcopum in Pontificis Romani locum ſurrogatum, ſalvo ſolummodo iure principis: & fœdam, ac non ferendā nundinationem exercere ipſum aſſeris. *Hinc nempe,* è jure Canonico, inquit Traverſus, *forum illud Romanum, in quo turpiſſimus diſpenſationum, ut appellant, nefariarum mercatus, & omnis quæſtuoſa perdendæ Eccleſiæ ratio exercentur.* Authores commonitorij ad parliamentum referunt omnia hîc fere venalia eſſe, ſicut olim in Curia Romana, cujus nundinationes nec modum, nec fundum, nec finem, nec pudorem habent. Diſpenſant non modo in legibus humanis, ſed etiam divinis, ut non reſidentia, beneficiorum curatorum, & Eccleſiarum pluralitate, ſimonia, &c.

Brit. p. 110. *De polit. p. 308.* *Raſtal. Roma. 3.* *1. Repl. part. p. 87.* *De diſciplin. fol. 12.* *Pag. 3.*

In legibus divinis abundè ſatis in omnes caſus proſpexit Deus legiſlator. In humanis, ſi quid deficit ratione determinationis particularium circumſtantiarum, ſtricti iuris relaxatio, neceſſitatis aut majoris utilitatis cauſa, deneganda non eſt. Sed quid hæc ad Pontificem Romanum, aut Papam Anglicanum? Rectè Spalatenſis, *Leges omnes Eccleſiaſticas eſſe ſub Imperio, & poteſtate ipſarummet Eccleſiarum, ita ut unaquæque Eccleſia, ubi neceſſitas, aut opportunitas ita poſtulat, poſſit in legibus univerſalibus, per ſe ex graviſſima cauſa diſpenſare, imo etiam mutare, moderari, & penitus abrogare, præſertim in Synodis, & quo majores erunt Synodi, eo maiorem etiam habent poteſtatem.* In legibus igitur humanis, merè Eccleſiaſticis, & pro temporum, & locorum ratione mutabilibus, expenſa neceſſitate & utilitate, ſummum jus relaxandum eſſe à Senatu Eccleſiaſtico, non adeo moroſi ſumus ut negemus. Iudices enim Eccleſiaſtici tum juris tum æqui judices ſunt. Si neceſſitas, aut maior utilitas relaxationem ſtricti juris poſtulat, diſpenſatio debetur ex juſtitia, non ex gratia: nec à Papæ ullius majoris aut minoris arbitrio penderet, ut nonniſi ſoluto ipſis pretio impetretur. Ex gratia, neceſſitate aut utilitate non perpenſa, concedi non debent diſpenſationes: nam id genus diſpenſationes legum verè vulnera ſunt. Et tales tamen ſunt fere omnes diſpenſationes Romanæ, & AnglicoRomanæ. In taxa Cancellar. Apoſtol. dicitur, *Nota diligenter, quod huiuſmodi gratiæ, & diſpenſationes non conceduntur pauperibus, quia non ſunt, & ideo non poſſunt conſolari.* In Cancellaria Anglicoromana, id eſt, Curia facultatum idipſum religioſiſſimè obſervantur.

Lib. 2. c. 10. num. 74.

Facultates conſiderantur, vel Particulariter, vel Generaliter; Particulariter, quæ ſæpiuſculè conceduntur habita prius Cauſæ ſummaria cognitione, ut

1. Deſignare publicos Notarios.

Deſignare Notarios qui tabellionatus officium in curijs Eccleſiaſticis exerceant, quamvis Archiepiſcopo daremus, ad cauſas tamen civiles publicos deſignare Notarios ab Eccleſiaſticis alienum eſſe dicimus. Cum ex Notariorum imperitia, ut dicitur in Concilio Tridentino, adde etiam nequitia, tot damna & lites oriantur, & licet ſingulares, hoc nomine ſunt in teſtimonio perhibendo inſtar duorum teſtium, non unius Archiepiſcopi arbitrio & libidini, Notariorum deſignatio permittenda eſt.

Seſſ. 22. de refor. cap. 10

2 Veſci carnibus diebus quibuſdam vetitis ob Politicas ſolùm rationes, valetudinarijs, puerperis, ſenio confectis, ægrotis.

Si

Si ſolum valetudinarijs, puerperis, ſenio confectis, ægrotis, cur non omnibus valetudinarijs, puerperis, &c. an quia non omnium crumenæ pariunt nummos. Et cur non ſolis, ſi iſti ſolummodò à vinculo legis eximuntur. Si interdictum ſit veſci carnibus diebus quibuſdam vetitis, ob politicas ſolùm rationes, cur non à politicis veſcendi facultas conceditur? Eoſdem obſervant dies tum in quadrageſima, tum extra quadrageſimam, quos Pontificij, & eandem jejunij formam, nempe à carnium non piſcium eſu ſeſe & alios cohibentes, & diebus dominicis tempore divinorum, feſtos, vigilias dies carniſpriviales in ſequentem ſeptimanam incidentes populo denunciare tenentur Parœci. Religionis ergo, vel ſuperſtitionis potius intuitu, vetitum veſci carnibus certis diebus: de qua ſuo loco dicturi ſumus.

3. Matrimonium celebrandi, licet trinundina denunciatio, quas Bannas vocant, non præceſſerint.

In libro publicæ Liturgiæ, de Bannis ſive edictis tribus vicibus promulgandis ſic ſtatuitur. *Primùm Banna edenda, ſive promulganda ſunt tribus diebus Dominicis, vel feſtivis, divinorum officiorum tempore, populo præſente, iuxta antiquum morem.* Walterus Raynoldus evectus ad Epiſcopatum Cantuarienſem anno 1313 in Synodo Provinciali decrevit in hunc modum. *In matrimonio quoq; contrahendo ſemper tribus diebus Dominicis, vel feſtivis, à ſe diſtantibus, quaſi tribus edictis perquirant Sacerdotes à populo de immunitate Sponſi & Sponſæ.* Denuntiationes, & celebrationem matrimonij coram Eccleſia de ſolennitate, non de matrimonij eſſentia eſſe aſſerit Caniſius in ſumma iuris Canonici. Non tamen temere relaxandus eſt trium præconiorum ordo, ne clancularijs, & clandeſtinis nuptijs ineundis occaſio præbeatur. In nuperis conſtitutionibus anni 1603. videntur præſules Anglicani abundè caviſſe, ne ordo iſte temeraretur. *Nulla in poſterum facultas vel indulgentia pro matrimonio abſque trina Bannorum denuntiatione iuxta librum publicæ Liturgiæ inter quoſlibet celebrando per quamvis perſonam iuriſdictionem Eccleſiaſticam exercentem, vel privilegia ulla Eccleſiæ ſuæ nomine ſibi vendicantem, niſi tantum per eos, qui Epiſcopalem authoritatem obtinent vel per Commiſſarium ad facultates, vel ſede plena per Archiepiſcopi & Epiſcoporum Vicarios Generales, aut ſede vacante per Cuſtodes ſpiritualitatis, vel Ordinarios Epiſcopalem iuriſdictionem de iure exercentes, & non per alios concedetur: idque duntaxat illuſtris & claræ conditionis hominibus, ſuæ reſpectivè iuriſdictioni ſubditis, interpoſita etiam idonea & ſufficienti cautione.* Cautionis interponendæ capita ſequenti canone perſcripta ſunt, nempe, *Quod nullum exiſtit impedimentum ratione præcontractus, conſanguinitatis, affinitatis, vel alterius cauſæ cuiuſcunque de iure*

Provincial. Lindwood, tit. de Sponſ. cap. 1.

Caniſius tit. de clam contrahentibus.

Can. 101.

iure prohibitæ, quod dicto matrimonio occurrere, aut obſtare poſſit. 2. *Quòd nulla controverſia, lis, aut querela mota ſit, vel pendeat in aliqua Curia, coram ullo iudice Eccleſiaſtico ſuper aliquo contractu, vel matrimonio alterutrius dictarum partium, cum alia quavis perſona.* 3. *Quòd Parentum modo ſint in vivis, vel alias tutorum ſive gubernatorum ſuorum expreſſum conſenſum in hac parte obtinuerint.* 4. *Quòd dictum matrimonium in Eccleſia Parochiali, vel Capella, ubi contrahentium alter commoratur, & non aliâs, idque publice in facie Eccleſiæ inter horas octavam & duodecimam curabunt ſolennizari*. Has cautionis leges non improbamus, ſed cur ea facultas illuſtribus per Canonem concederetur & non obſcurioribus, qui eandem cautionem interponere parati ſint, primùm quærimus. Fortè munera eorum non ſunt illuſtria. Nonniſi penſitato ære hanc facultatem etiam illuſtribus licet interpoſita cautione concedunt, & munera potius, quàm cauſas relaxandæ legis, & leges interpoſitæ cautionis penſitant. Si nuptiarum candidati, qui gratioſam diſpenſationem petunt, munere potentes ſint, illuſtrium numero cooptabuntur. Non obſtante præcedenti Canone gratiæ trinundinæ denuntiationis tot pariunt abuſus & enormitates, quot vigebant ante canonem conditum. Parentes fraudantur liberis etiam hæredibus: præcontractibus matrimonij illuditur, clandeſtina matrimonia celebrantur: & connubio junguntur, inſcio paſtore aut Eccleſia cujus membra ſunt: ut referunt authores defenſionis petitionis ad Regem. P. 116. De ipſius matrimonij celebratione, & cauſis matrimonialibus ſuis locis dicturi ſumus.

4. De cauſis Beneficialibus, ut,

1 Ad abolendum irregularitatem abſque dolo malo contractam.

Irregularitas definitur à Canoniſtis & Theologis, Impedimentum Canonicum quo quis prohibetur ordinem Eccleſiaſticum ſuſcipere, aut in ſuſcepto miniſtrare. Sunt alia impedimenta jure divino, aut naturali ſubnixa, ut fœmineus ſexus, defectus baptiſmi, defectus membrorũ, & organorum neceſſariorũ ad e exercitium muneris ad ordinem ſacrum ſpectantis. Qui iſtis impedimentis detinentur, ne ad ordines ſacros promoveri poſſint, nõ irregulares, ſed incapaces dicuntur, ſuntque iſta impedimenta, veluti negationes quædam, & impotentiæ. Irregularitas autem præſupponit capacitatem in ſubjecto, illudque privat exercitio ceu uſu talis capacitatis. Delicta omnia gravia etiam impediunt, ſi ſequatur infamia, ut volunt Canoniſtæ. At irregularitas eſt tale impedimentum, ut etiam poſt pœnitentiam impediat, donec diſpenſatione tollatur. Quædam irregularitas fundatur in ſola indecentia, alia in indecentia includente culpam. Nam indecentia eſt adæquata irregu-

irregularitatis cauſa apud Canoniſtas, ut ſi quis habeat defectus alioquin inculpabiles, ſi miniſterij vel ordinum decentiam minuunt, irregularis eſt. Quædam irregularitas contrahitur per actum hominis proprium, alia ſine ipſius actu. Quæ per ſolam paſſionem ſine actu morali contrahitur, culpa vacat, impedimentum tamen Canonico jure introductum eſt, ut defectus natalium. Irregularitas autem per proprium actum contrahitur, quandoque cum culpa, quandoque ſine culpa. Magiſtratus qui gladij & vindictæ poteſtatem habet, ſi gladio aut ſecuri percuſſerit maleficum, irregularis eſt, ſed abſque culpa. Homicida, qui voluntarium homicidium committit, irregularis eſt cum culpa. In contrahenda irregularitate lata culpa æquiparatur dolo. *Nam ſtudioſa negligentia dolo comparatur, & inducit irregularitatem, quia videtur affectare delictum ex tanta negligentia.* Hinc tot regulæ irregularitatum diſcernentes dolum & pravam voluntatem à negligentia. Irregularitates pleræque ex Cacozelia legis Moſaicæ ortæ ſunt, ut ex Levit. 21. ubi enumerantur quædam irregularitates legales, & cœcus claudus, curtus, prælongus membra, vir in quo eſt fractura pedis, vel fractura manus, aut gibboſus, aut gracilis, aut cujus in oculo eſt ſuffuſio, aut in quo eſt pſora, aut ſanioſa ſcabies, aut thlibias teſte, prohibentur appropinquare ad offerendum Iehovæ. Sic ob vitia quædam corporis per canones recentiores inducta eſt irregularitas, quamvis hoc malo ſe non affecerit, afficiendum curaverit, ſed violentia aut natura ipſi contigerit. Ammonius monachus dextram aurem ſibi amputavit, ne ad Epiſcopatum promoveretur, quam irregularitatem noſtri prælati, ſat ſcio, nunquam contrahent, qui Epiſcopatus tam avide ambiunt, & invita Eccleſia invadunt. Si quis etiam ſine culpa ſua oculo careat, ſive dextro, ſive ſiniſtro, excluditur à ſacro miniſterio. *Nam illi, cui erutus eſt oculus, non poſſunt ſecundum Canones ſacerdotij jura concedi. Neque enim aliquid ei prodeſt, quod oculum invitus amiſit, cum nec volens quiſquam oculum amiſiſſe credendus eſt, nec ſacratiſſimos Canones aliquem caſum in amiſſione oculi, qui ad ſacerdotium adipiſcendum non impediret, ſuis excepiſſe regulis invenimus, ſed hoc tantummodo ad prohibitionem ſuffeciſſe videmus patribus, ut qui careat oculo, ſacerdotij officium adipiſci non poſſit,* ut ſcribit Gelaſius Rufino Epiſcopo. Irregularitas oritur ex macula in oculo. *Tibi quòd in oculo maculam habeas, & filius Canonici fueris, objectum. Unde Cantuarienſi Archiepiſcopo dedimus in mandatis, ut pro eo, quòd Canonici filius diceris, in promotione tua ex multa diſpenſatione procedat. De macula vero Archiepiſcopo prædicto mandavimus, ut cum conſilio ſuffraganeorum ſuorum, quòd exinde viſum fuerit, exequatur, in quo tibi ex maxima diſpenſatione curavimus providere,* inquit Alexander 3. Vides oculi maculam, magnam inducere irregularitatem, & non committi, niſi ex diſpenſatione

Abbas in caput. Quæſitum, de pœnit. & remiſſ.

Diſt. 55. cap. 13. Si Evangelica.

Decret. lib. 1. tit. 20. cap. 2. Cum de tua.

N Papæ.

Papæ. Qui caret virtute videndi in oculo dextro, quamvis nec oculo careat, nec exterius appareat deformitas, non eſt irregularis. Si tamen virtute viſiva careat in oculo ſiniſtro, eſt irregularis. Quia licet non reddat faciem abſolute deformem, facit tamen, ut ipſe actus celebrandi ceu legendi canonem cum deformitate quadam fiat. Propterea *oculus ſiniſter oculus Canonis vocari ſolet Romano ſtilo*, dicit Swarez. Qui pollice impotens eſt ad hoſtiam frangendam, irregularis eſt, ut colligitur ex capite ultimo tituli 20. lib. 1. decretal. Ex imitatione legis Deuter. 23. 2. *Spurius ne venito in congregationem Iehovæ, etiam decima ejus generatio ne venito in congregationem Iehovæ*, id eſt, publicum munus in populo Dei ne gerito, ut interpretatur Iunius, aliam induxerunt irregularitatem ex defectu natalium. Legem illam latam de Mamzere, id eſt, eo qui ex proſtibulo natus eſt incerto patre, certa infamia, iſti extenderunt in quoſvis ex illegitimo quovis coitu prognatos, cuiuſmodi ſunt nothi, & quos naturales appellamus, & conſtituerunt, neminem beneficium aut ordinem conſequi poſſe, qui ex iuſto matrimonio editus non eſt, metum incontinentiæ paternæ, & crimen parentum in filijs vindicandum obtendentes. Sed *undecunque homines naſcantur, ſi parentum vitia non ſectentur, & Deum recte colant, honeſti & ſalvi erunt*, dicit Auguſtinus. *Iephthe inter viros ſanctos Apoſtoli voce numeratus, meretricis eſt filius*, dicit Hieronymus ad Pammachium. *Naſci de adulterio, non eſt ejus culpa qui naſcitur, ſed illius qui generat*, ibidem ſcribit idem Hieronymus. *Satis perverſum, & contra Ecceleſiaſticam probatur eſſe cenſuram, ut fruſtra pro quorundam voluntatibus, quis privetur, quem ſua culpa vel facinus ab officij, quo fungitur, gradu non dejicit*, inquit Gregorius Epiſtol. ad Columbam Epiſcopum Numidiæ, ut habet Gratianus in Decreto. Iure igitur decrevit Synodus Middelburgenſis anno 1581. *Quando ſpurij & illegitimi habent divina neceſſaria dona, non eſt ratio, nec cauſa cur ad officia Diaconatus, Senioratus, miniſtri verbi non debeant aut poſſint admitti*, ut refert Scultingius. Non ſolum Digamus, qui ſucceſſive, & diverſis temporibus duas uxores, ſic enim digamiam extendunt pontificij, ſed etiam qui viduam uxorē duxit, ipſis irregularis eſt. Quippe lege Moſaica præceptum fuit, ut Pontifex virginem tantum uxorem ducere poſſet, Levit. 21. Irregularitatem homicidij deducunt ex illo loco, 1. Chron. 22. *Non es ædificaturus domum nomini meo, quia ſanguinem multum effundis in terram*, id eſt, non erit tibi tantum otij à rebus bellicis, ut eam ædificare poſſis. Effuſio ſanguinis non fuit irregularitas in ipſis ſacerdotibus veteris Teſtamenti, & miniſtris templi, ut vult Aquinas. Non igitur potuit dimanare à teſtamento veteri ad miniſtros novi teſtamenti. Imo ait Moſes Levitis ob cœdem trium millium, *Conſecrate miniſterium veſtrum hodie Iehovæ*, Exod. 32. 29. Si quid hic myſterij eſt,

De cenſuris diſput. 51. ſect. 2. num. 15.

Diſtinct. 56.

Scultingij Anacryſis, l. 9. p. 12.

In 4. ſentent. diſt. 25. quæſt. 2. Art. 3.

eſt, Salomonem Chriſtum Regem pacificum adumbrare voluit Dominus. Laſciviunt tamen in hujus generis irregularitatibus Pontificij. Accuſans vel deferens aliquem ob crimen, pro quo debetur pœna capitis, vel truncatio membri, eſt irregularis. Iudex, actor, vel procurator, notarius ſive dictator, vel promulgator, ſi in membris ſecuta eſt mutilatio, irregularis eſt. Advocatus qui tractavit cauſam ſanguinis, licet nec mors nec ſanguinis effuſio fuerit ſubſequuta: exercens artem chirurgiæ, ſi propter imperitiam, & negligentiam eius, ſit mors ſubſequuta ab inciſione, aduſtione, aut potione, quam dedit infirmo: extrahens ſagitttam vel telum, vel gladium infixum corpori alicujus, ſi vulneratus propterea citius moritur, irregularis eſt. Qui plura exempla deſiderat, adeat tractatum ſacerdotalem Nicolai de Plove. Qui prudens ſciens rebaptizatus eſt, eſt etiam irregularis. Ex illicita & indebita ordinum ſuſceptione & uſurpatione, & adminiſtratione variæ oriuntur irregularitates; Ex hæreſis & Apoſtaſiæ delicto, non ex adulterio & inceſtu, niſi ſequatur infamia, oritur irregularitas. Quòd ſi ſequatur ex adulterio aut alijs delictis, tunc non ex delicto, ſed alio capite nempe infamiæ naſcitur irregularitas. Digamus eſt irregularis, adulter, niſi ex adulterio generetur infamia, non eſt irregularis. Tam belle dividunt, & diſtinguunt delicta & irregularitates Canoniſtæ. Canoniſtas Anglicanos non alias ponere irregularitates, quàm pontificios certum eſt: ſed an omnes dubitatur. *Itaque tandem ius Eccleſiaſticum Anglicanæ Eccleſiæ,* inquit Mucketus, *comprehendit omnes Canones in vaſto juris Canonici corpore, à jure civili, ubi deficiunt, adjutos, per Canonum doctores explicatos, omnéſq; conſtitutiones, ac decreta Nationalia, ac Provincialia in Eccleſiaſticis noſtris Curijs olim uſitata, quæ nec ſtatutis, aut iuribus municipalibus Regni, nec nuperis Eccleſiaſticis conſtitutionibus ſtatutorum authoritate conditis repugnant, neq; privilegijs Regijs incommodant.* Ex his verbis colligo omnes fere irregularitates iuris Canonici manere in Eccleſia Anglicana, quia nulla aut perpaucæ tolluntur ſtatutis Regni, aut nuperis conſtitutionibus Eccleſiaſticis. Cæteras vel obſervant, vel obſervare poſſunt. Dixi *vel obſervare poſſunt,* quia quaſdam irregularitates majoris momenti, & quæ divina ſunt potius, quam Canonica impedimenta, negligunt, quas maxime obſervare oportebat. Apoſtaſiæ irregularitas inter graviſſimas numeratur. Preſbyterorum tamen Anglicanorum plurimi, qui ſub Edward. 6. papatui abrenunciarunt, & Marianis temporibus ſacrificulorum munere functi ſunt, regnante Elizabetha gradum ſuum aut retinuerunt, aut facile recuperarunt, ut referunt authores commonitorij ad Comitia Parliamentaria, & Cartwrightus. Temporibus Ioſchijæ, ſacerdotes, qui adoleverant in excelſis Iehudæ, abdicati ſunt ipſi, & ipſorum poſteri à miniſterio ſuo, nec permiſſum eſt

Polit. Eccleſ. Anglica, c. 2. p. 199.

1. *Repl. p.* 16

ipſis offerre in altari Iehovæ Ieruſchalaimis, 2. Reg. 23. 8. 9. De Levitis, qui longe receſſerunt à Domino, & ſequuti ſunt Deos ſtercoreos, quum errarent Iſraelitæ, dicit Dominus, *Non acceſſuros ad me, ut ſacerdotio fungantur mihi, & accedant ad ullas res ſanctas meas, ad res ſanctas ſanctarum, ſed reportaturos ignominiam, & abominationes ſuas, quas fecerunt.* Ezechiel 44. 10. 13. Quamvis ex Aaronis genere eſſent, & non aliunde, quam ex Levitica tribu deligeret ſibi ſacerdotes, loco tamen movet, quia peregrino cultu ſeſe polluerunt. Multo magis in Eccleſia Chriſtiana, ubi nulla tribuum differentia, ſed undique delectus haberi poteſt, gradu ſubmovendi ſunt, nedum in integrum reſtituendi, aut retinendi. Cyprianus ad Epictetum, & plebem Aſſuritanorum de Fortunatiano quondam eorum Epiſcopo, ſic ſcribit. *Graviter & dolenter motus ſum, fratres chariſſimi, quòd cognoverim Fortunatianum quondam apud vos Epiſcopum, poſt gravem lapſum ruinæ ſuæ, pro integro nunc agere velle, & Epiſcopatum ſibi vendicare cœpiſſe.* Et paulo infra, *miſer audet ſibi adhuc ſacerdotium, quod prodidit, vendicare, quaſi poſt aras Diaboli accedere ad altare Dei fas ſit.* Et inferiùs, *Qui gravia in ſe delicta adduxerunt, id eſt, qui idolis ſacrificando ſacrilega ſacrificia fecerunt, ſacerdotium Dei ſibi vendicare non poſſunt.* Idem libro primo Epiſtolarum de Baſilide & Martiali libellis idololatriæ commaculatis, & nefandorum facinorum conſcientia convictis, ſic ſcribit. *Fruſtra tales Epiſcopatum ſibi uſurpare conantur, cum manifeſtum ſit eiuſmodi homines, nec Eccleſiæ Chriſti poſſe præeſſe, nec Deo ſacrificia offerre debere. Maxime cum jampridem nobiſcum, & cum omnibus omnino Epiſcopis in toto mundo conſtitutis, etiam Cornelius collega noſter, ſacerdos pacificus, & iuſtus, decreverit huiuſmodi homines ad pœnitentiam quidem agendam poſſe admitti, ab ordinatione autem Cleri, atque ſacerdotali honore prohiberi.*

Lib. 1. epi. 7.

Lib. 1. epi. 4.

Can. 1.

In Concilio Ancyrano decretum, ut Presbyteri, qui tormenta ad finem perferre non potuerunt, ſed victi fidem abnegarunt, & idolis ſacrificarunt, ſi poſtea ſeriò reluctati fuerint, & cum pura confeſſione pœnitentiam egerint, ad ſolum honorem & Cathedram recipiantur, neque offerant, neque ſermonem conferant, id eſt, ne doceant, neque aliquid aliud ſacerdotale exequantur. Hic eſt ſenſus Canonis ex mente Balſamonis. Contra igitur, qui antequam torquerentur, ceſſerunt, aut ſimulatè tormenta obtendebant, nec honore nec cathedra digni habebantur. Tales fuiſſe refert Cartwrightus, apoſtatas illos, qui à lapſu Petri, quem allegavit Whitgiftus, illorum Apoſtaſiam ſic diſtinguit. Petrus una hora negavit Chriſtum, illi plures annos: Petrus retinuit corde, quem negavit ore; Illi & ore & manu veritati

2. Repl. part. 1. pag. 178. 179.

ritati

ritati abrenuntiarunt, apoſtaſiam ſuam chirographo ſubſignantes: Petrus metuebat vitæ, illi honoribus & beneficijs Eccleſiaſticis: imo quidam, inquit, ceſſerunt, ut compararent ſibi plura beneficia: Petrus in angulo, illi in foro publico ceu Curia: Petrus ſolummodo negavit ſe noviſſe Chriſtum, aut fuiſſe unum ex numero diſcipulorum, non laceravit famam ipſius, aut in doctrinam ipſius debacchatus eſt; illi probra & opprobria jactarunt in Evangelium, & Evangelicos: Petrus lapſus eſt, uno quaſi ictu ex improviſo perculſus; illi poſt oblatam deliberandi facultatem: Petrus non militavit in caſtris Scribarum & Phariſæorum hoſtium Chriſti; illi miniſtrarunt, & militarunt ſub Antichriſto. Lapſus Petri non juvat, quia Petrus immediatè, & extraordinem à Chriſto ad Apoſtolatum vocatus, à Chriſto, qui poteſtatem habet in legibus ſuis diſpenſandi, reſtitutus in gradum ſuum, vel potius de novo confirmatus erat. Aaron vituli aurei idololatria contaminatus, non tamen amotus à ſacerdotio; quia immediatè à Deo vocatus erat, & orante pro eo Moſe Deuteron. 9. 20, probabile eſt Deum, & culpam condonaſſe, & in functione ſacerdotali confirmaſſe; Sed ex 2. Reg. 23. & Ezech. 44. quid lege ordinaria debeat facere Eccleſia, diſcendum nobis eſt. Quod igitur de Fortunatiano, & ejus aſſeclis dixit Cyprianus, in ſacrificulos illos apoſtatas torqueri poteſt. *Stipes, & oblationes, & lucra deſiderant, quibus prius inſatiabiles incubabant, & cœnis, atque epulis, etiam nunc inhiant, quarum crapulam nuper ſuperſtite indies cruditate ructabant; nunc manifeſtiſſime comprobantes, nec ante ſe religioni, ſed ventri potius, & quæſtui profana cupiditate ſerviiſſe.* Aſſerit Whitgiftus apoſtatas ſacrificulos poſſe, vel reſtitui in gradum ſuum, vel retineri, dummodo reſipiſcant, & pœnitentia purgetur ipſorum Apoſtaſia. De interna illorum reſipiſcentia iudicet Dominus: de externa & publica coram Eccleſia pœnitentia nihil legimus. Præterea irregularitas non tollitur pœnitentia, ſed diſpenſatione. Nam etiam poſt peractam pœnitentiam manet irregularitas impedimentum Canonicum. Et ideo quantumcumque hominem pœniteat ſui delicti, non poteſt ex vi alicujus ſententiæ liberari à tali onere. In irregularitatem non cadit abſolutio, ſed diſpenſatio. Apoſtaſiæ irregularitas à nemine infra ſummum Pontificem; qui divina & humana ſibi vendicat, diſpenſari poteſt ſecundum Canoniſtas. Peracta penitentia, & ſanato vulnere, manet cicatrix. Levitæ & ſacerdotes, de quibus ſupra, reſipiſcentes, non tamen reſtituti ſunt in gradum ſuum. Irregularitas Apoſtaſiæ non tam in pœnam delicti impoſita, quam ob ſcandalũ vitandum, & ad majorem cautelam, Eccleſiæq; ſecuritatem, ne in fide inconſtantes ad miniſterium promoveantur.

Lib. 1. epi. 7.

Pag. 144. 145.

Qui fidei & virtutis duces fratribus ſuis eſſe non potuerunt, perfidiæ & temeritatis magiſtri extiterunt, ut loquitur Cyprianus, alios fortiter in prælio ſtare docebunt? Ianuam divinæ miſericordiæ nemini occludimus, & Apoſtatas in greminm Eccleſiæ recipiendos non negamus: ſed ad ſacrum etiam miniſterium provehendos eſſe non ſequitur. Qui Eccleſiæ Anglicanæ ſtatum probè norunt, Curiones & ſacerdotes ipſorum ſcena mutata non ægre ad pontificiorum caſtra etiam nunc retrahi poſſe judicant. Tanta eſt conformitas inter cultum pontificium & Anglicanum, cui ſe conformarunt Formaliſtæ. Si quis irregularitates omnes percurreret, quantam irregularium turbam deprehenderet.

2 Ad abolendum ſimiliter quandocunque Simoniacum ambitum.

Simonia definitur à Canoniſtis, ſtudioſa voluntas emendi vel vendendi aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum. Beneficia ſunt ſpiritualibus annexa, ideo in beneficijs etiam Simonia committi poteſt. Simoniam Eccleſiæ Anglicanæ, ut lepram totum corpus Eccleſiaſticorum pervagantem tranſcribam ex Brightmanni commentario in Apocalypſin. *Sed imprimis flagitandi mendicitas inſignis eſt. Percurrite enim oculis, & animis, totum Clerum. Vultis exordiamur ab infimis: Curiones quos vocant, tum ipſa re, tum omnium iudicio mendici ſunt. In quibus videre licet, quod denunciatu fuerat familiæ Eli, homines incurvantes ſe pro nummo argenteo, & buccella panis, uniq; ſacerdotiorum adiungi poſtulantes, ut fruſtulum panis comedant, 1. Sam. 2. 36. In reliquis, qui præ maiori affluentia ſubnixiùs ambulant, quæ curſitatio? quæ largitio? quàm importuna flagitatio? quantæ blanditiæ totius obſequij, omniumq; officiorum aſſentationes, ut Eccleſiaſtica ſibi munera comparent? Complures ad regiam aulam advolant, vel ad ædes nobiliſſimi viri Domini Cuſtodis Magni ſigilli. Hæc enim loca ſunt inſtar ſpecioſæ portæ templi Salomonis: frequentes hac homines ingrediuntur, & magna ſpes eſt auferendi ſtipem, Act. 3. Alij Magnates, & proceres ſectantur, quibus vel domeſtici Capellani fiunt, vel ut ita dicam, Clientelares. Quam quæſo ob cauſam? Vti quam primum beneficium aliquod, ut vocant, vacuum contigerit, eodem ipſi ſuorum Dominorum munere fruantur. Atque hæc honeſta videtur eſſe ratio conſequendæ Eccleſiaſticæ provinciæ.--- Reliqua turba ruri vulgus patronorum colit, quorum quidem incubat veſtibulis, blanditur uxoribus, adulatur liberis, famulos captat, ac miſeram ubivis mendicorum ſpeciem præbet. Quidam aſtutiùs, quemadmodum qui in bivijs, & vijs publicis conſident, decorticatas virgas viatoribus offerunt, ut nummum impetrent. Sic iſti, vel largitione præſentium pecuniarum, vel pactione certi reditus aditum ſibi faciunt. Sed ut pergamus, ubi res emendicata eſt à Patrono, quantū negotij reſtat indoctiori turbæ, ut impetretur ab Epiſcopo inſtitutio? Hic non ſolū ſupplican-*

Brightman. in Apoc. c. 3. v. 17.

plicandũ eſt ſummo Domino, ſed et examinatorib⁹ rubiculariis, Notariis, Promis Condis, & infimo cuique. Non quod inſcitia ab ingreſſu arcebit, ſed quod majori lucro famulis eſſe ſolet, cui opus eſt plus gratiæ. Nulla arx tam munita, quam aſinus onuſtus auro non expugnat: nec quiſquam fere tam ineptus, qui repulſam fert, quibus vero machinis adhibitis ipſi viderint. Eadem eſt ratio præbendariorum, Archidiaconorum, Decanorum. An ipſi Epiſcopi hac ſorde carent? Quid ergo vult illa frequens Aulæ & Magnatum aſſectatio? Quare non expectant, dum accerſantur? Cur non inuiti rapiuntur à Muſæis? Imo ſi quis eorum conſcientias appellaret, utrum opima illa prædia Epiſcopatuum ſuorum locata ſunt ſponte deſideratis redemptoribus, an pactæ ſunt largitiones adiutoribus dignitatis? Sed nunquid in ambiendo ſolùm mendici ſunt? Eo ſane mendicitatis quidam proceſſerunt, ut ſi mutanda ſit ſedes, primitias non ſolvant, niſi eleemoſynam pauperibus Rectoribus benevolentiæ nomine turpiter corraſerint. Mendicus es igitur Angele Anglicane. Ac ideo apud te uſu venit, ut prætereantur optimi, aliiq; minus digni, potiori loco ſint. Nam ut cœcis, claudis, & ulceroſis, aliquid erogamus, obthuramus contra eos aures, quos habitiore corpore, habituq; honeſtiore eſſe videmus, ſic homines cœcæ mentis, deformis & mutilatæ doctrinæ & ingenii, ſtipes ſatis multas colligunt, cum illi qui plus eruditione valent & judicio, vel quia tam fortiter vociferari nequeunt, vel quia mendicare magis pudet, vel quia minus eorum homines miſeret, eſurire ſinantur, & fame perire, &c.

Poſſem etiam Cartwrightum, & alios teſtes adducere in ſimoniacum ambitum Epiſcoporum & miniſtrorum gradus inferioris, ſed tam luculentum eſt Brightmanni teſtimonium, ut aliis non ſit opus. Cum Simoniæ pretium ſit munus, vel à manu, vel à lingua, vel ab obſequio, non ſolum pecunia numerata aut numeranda, interceſſione, precibus, aſſentatione, ſed etiam obſequio temporali vel ſpirituali, ordines, & beneficia ſibi comparant. Nam non ſolum Capellani Epiſcoporum, ſed etiam ipſorum famuli atrienſes ad ſacros ordines & beneficia promoventur. Teſtis mihi author Petitionis ad Reginam Epiſcopos Anglicanos, atrienſes, alioſque viliores & inertes famulos in ſacro miniſtrorum ordine conſtituere. Et quamvis non præceſſerit expreſſa pactio, tamen hac ſpe addicunt ſe tum Capellani, tum alii Epiſcopis, & obſequia præſtant. Non ſolum Simonia committitur a dante & accipiente, ſed etiam diſpenſante, & ipſa diſpenſatio ambitus ſimoniaci non fit abſque Simonia. Sic & cæteræ diſpenſationes in irregularitate, impedimentis matrimonii, nonreſidentia, pluralitate beneficiorum, veſcendis carnibus, &c. Nam in diſpenſationibus ſervanda eſt æquitas juſtitiæ diſtributivæ, & pro ratione cauſæ neganda, vel concedenda eſt diſpenſatio, qua æquitate ſublata corrumpitur, & enervatur Eccleſiaſtica diſciplina. Nam diſpenſatio vel petitur ex cauſa legitima, & tunc debetur ex juſtitia, nec jure poſtulari poteſt pretium,

2. Replica p. 227.

Petit. 70.

pretium,vel cauſa non eſt legitima, & tunc turpiter venditur. Si dixerint diſpenſationes odioſas eſſe, & propterea petentibus onerosas reddendas, ne nimia detur licentia importuniùs diſpenſationes petendi, reſpondemus, ſi ex iuſta cauſa & legitima petantur, odioſæ non ſunt, ſi non ex juſta cauſa, merito odioſæ ſunt, & propterea negandæ ſunt, non concedendæ cum onere petentis,& lucro diſpenſantis. De officialium ſtipendijs, ſigillo,charta, reſcriptis & teſtimonijs, & ſumptibus pro ijs expendendis nihil hîc dicimus, ſed de lucro quod cedit in utilitatem diſpenſantis. Nihil igitur reliquum eſt quod prętexant, quàm quod Pontifices Romani, nempe exigi aliquid ad ſuſtinenda onera dignitatis diſpenſantis. Sic venales eſſe poſſunt conciones, & ſacramentorum miniſtrationes, & quicquid ſacratiſſimum eſt in Eccleſia ſub ſpecie ſtipendij, non nomine pretij,cum certum ſit ſtipendium datum eſſe ratione perſonæ, quia operarius eſt dignus mercede ſua, & ſi quid ultra petierit pro ſingulis actibus ſui muneris, ſive actibus ordinis,ſive juriſdictionis,ſimoniam committere. Onera dignitatis ſuſtineri debent ab omnib⁹,non à ſingulis in ſingulis actib⁹. Sed ut redeamus ad primum de ambitu Simoniaco,tum in ordine,tum in beneficio,dicitur hîc per Archiepiſcopū auferri & aboleri poſſe,& quoad omnes pœnas ipſum diſpenſare,excommunicationé majoré, ſuſpenſionem, depoſitionem, irregularitatem mediante infamia. Si igitur duriores & rigidiores fuerint Canones, & conſtitutiones Eccleſiaſticæ,aſperitatem emolliendi hîc habent remedium paratiſſimum Simoniaci,quo ſuæ triſtitiæ mederi poſſint. De turpi lucro in elocanda juriſdictione Eccleſiaſtica officialibus & Cancellarijs poſtea dicemus,item de feodis,vt vocant, pro literis Ordinum, addo tantum præclaram Imperatoris Anthemij conſtitutionem.

Cod. tit. de Epiſco. & Cleric.

Si quenquam vel in hac urbe regia, vel in cæteris provincijs, quæ toto orbe diffuſæ ſunt,ad Epiſcopatus gradum provehi, Deo authore, contigerit: puris hominum mentibus, nuda electionis conſcientia, ſyncero omnium iudicio proferatur. Nemo gradum ſacerdotij venalitate pretij mercetur, quantum quiſque meretur, non quantum dare ſufficit, æſtimetur. Profectò enim quis locus tutus, & quæ cauſa poterit eſſe excuſata, ſi veneranda Dei templa pecunijs expugnentur? quem murum integritatis, aut vallum fidei providebimus, ſi auri ſacra fames penetralia veneranda proſerpat? Denique quid cautum poterit eſſe, aut ſecurum, ſi ſanctitas incorrupta corrumpatur? ceſſet altaribus immenere profanus ardor avaritiæ, & à ſacris adytis repellatur piaculare flagitium. Ita caſtus & humilis noſtris temporibus eligatur Epiſcopus: ut quocunque locorum pervenerit, omnia vitæ propriæ integritate purificet. Non pretio,ſed precibus ordinetur Antiſtes. Tantum ab ambitu debet eſſe ſepoſitus, ut quæratur cogendus, rogatus recedat,invitatus effugiat: ſola illi ſuffragetur neceſſitas excuſandi. Profectò enim indignus eſt ſacerdotio,niſi ordinatus fuerit

fuerit invitus. Cum ſane, ſi quis hanc ſanctam, & venerandam Antiſtitis ſedem pecuniæ interventu ſubiiſſe, aut ſi quis, ut alterum ordinaret, vel eligeret, aliquid accepiſſe detegitur: inſtar publici criminis, & læſæ majeſtatis accuſatione propoſita, à gradu ſacerdotii retrahatur. Nec hoc ſolum deinceps honore privari, ſed perpetuæ quoque infamiæ damnari decernimus; ut eos quos par facinus coinquinat & æquat, utroſque ſimilis pœna comitetur.

3 Beneficium vacans fiduciario titulo (quem Commendam vocant) concedere ad tempus, vel durante vita.

Cum alicui cura, & adminiſtratio eccleſiæ commendatur, & ob hanc curam fructus beneficii, vel ſaltem pars aſſignatur, non ipſum beneficium in titulum confertur, commenda dicitur. Commendatarius autem non eſt prælatus, vel proprius eccleſiæ Rector, ſed tantum quaſi procurator, vel gubernator. Commendæ initio introductæ ſunt in favorem eccleſiæ vacantis, ne diſtituta Rectore proprio, omni interim regimine deſtitueretur. Sed temporariæ tantum erant, & ſex menſium ſpatio concludebantur, ut habetur in Sexto decretalium. *Nemo deinceps paræcialem eccleſiam, alicui non conſtituto in ætate legitima, & ſacerdotio, commendare præſumat: nec tali etiam niſi unam: & evidenti neceſſitate, vel utilitate ipſius eccleſiæ ſuadente, hujuſmodi autem commendam, ut præmittitur, rite factam declaramus ultra ſemeſtris temporis ſpatium non durare. Statuentes, quicquid ſecus de commendis eccleſiarum parœcialium actum fuerit, eſſe irritum ipſo jure.* Sed jam dantur potius in favorem commendatarii ad plures annos vel in perpetuum, non ſolum eccleſiæ paræcianæ & beneficia minora, ſed etiam beneficia maiora & epiſcopatus, qua ratione, ut facete quidam dixit, non commendæ, ſed comedendæ appellari debent. *Richardus Cheynæus conſecratus Aprilis* 19 *1562. præfuit, & eccleſiæ Gloceſtrenſi ſimul ac Briſtolienſi (quam rexit commendatarius per Reginæ diſpenſationem annos plus ſedecim,* ut teſtatur Godwinus. Sit & *Iohannes Bullingham Gloceſtrenſis quoque Epiſcopus, Briſtolienſem eccleſiam ſimiliter per diſpenſationem adminiſtravit ad annum* 1589. *quando Reginæ viſum Briſtolienſibus proprium dare Antiſtitem,* teſte eodem Godwino. In Concilio Chalcedonenſi ſtatutum, *Clericum in duarum eccleſiis civitatum eodem tempore conſcribi non oportere.* Verum quidem eſt addere Gratianum. *Sed contra, nonnunquam epiſcopus civitatis unius efficitur Archiepiſcopus alterius civitatis, nec tamen priorem eccleſiam deſerit: ſed prior eccleſia quaſi commendata relinquitur, ſecunda quaſi titulata habetur.* Corruptum gloſſema. Idem enim eſt, ac ſi dixiſſet, quamvis non liceat uni habere duas uxores poteſt tamen unam uxoris aliam pellicis titulo habere. Hæc una eſt artium illarum qua epiſcopatus ſuos, ſi forte tenuiores ſunt, amplificare & ditare poſſunt, quamvis conceduntur

Lib. 1. tit. 6. cap. 15.

In Commentario de præſulib. pag. 551. 557.

Cauſ. 21. qu. 1. c. clericum.

ceduntur commendæ etiam ubi non ſunt tenues reditus epiſcopatus, ut de Gloceſtrenſi & Briſtolienſi diximus. Altera eſt beneficiorum minorum fiducia & commendæ. Tertia eſt, unio aliorum beneficiorum ad menſam epiſcopalem. Novimus & in eccleſia noſtra epiſcopos a beneficio minori ad maius evectos una ſecum beneficium minus tuliſſe,& epiſcopatui univiſſe,quò reditus beneficij maioris augerent,idque authoritate regia abſque eccleſiæ conſenſu,ut alia fere omnia faciunt. Tridentini tamen ſaniores, qui decreverunt prius judicandum in Synodo de epiſcopatus tenuitate. *Quoniam pleræque Cathedrales eccleſiæ tam tenuis redditus ſunt & anguſtæ,ut epiſcopali dignitati nullo modo reſpondeant,neque eccleſiarum neceſſitati ſufficiant examinet Concilium provinciale, vocatis ijs quorum intereſt, & diligenter expendat,quas propter anguſtias, tenuitatemque,invicem unire, vel novis proventibus augere expediat: confectaque de præmiſſis inſtrumenta ad ſummum Romanum Pontificem mittat; quibus inſtructus ſummus pontifex ex prudentia ſua expedire judicaverit, aut tenues invicem uniat, aut aliqua acceſſione ex fructibus augeat.* Nolo, ut ex dictis quis colligat epiſcopatus Anglicanos eſſe reditibus tenuiores. Nam epiſcopi, Nobiles, & Magnates,plerique pleroſque, annuis proventibus ſuperant. Si forte duo vel tres, ut Landauenſis & Carleolenſis habent redditus tenuiores ab epiſcopatu proprie provenientes, non reipſa ſed inſatiabili epiſcoporum avaritia id æſtimandum eſt, qui ne ampliſſimis quidem opibus ſaturari unquam poſſint. Nihil nimium eſt ad dignitatem iſtam epiſcopalem cum pompa, & ſplendore mundano ſuffulciendam. Præterea epiſcopatus reditus eccleſiarum minorum ſpoliis locupletant atque ita tenuitati medentur. De commendis plura diximus capite primo.

Concil. Trid. Seſſ 24. decret. reform. 13.

4 Vt filius beneficio patris poſſit immediate ſuccedere.

Conſtitutio Iohannis Peccham Archiepiſcopi Cantuarienſis extat apud Linduodium his verbis. *Cum jure ſit inhibitum, ne abſque diſpenſatione Apoſtolica præficiantur filij Rectorum, aut Preſbyterorum in eccleſiis, in quibus patres eorum immediate, ceu proximò miniſtrarunt, & conſtet ipſa beneficia vacare. Si contrarium de facto fuerit attentatum, præcipimus ut prælati de eccleſiis ſic vacantibus, diligenter inquirant. & juxta juris exigentiam de eis non differant ordinare: cautius præ caventes de cætero, ne tales ad huiuſmodi beneficia ullo titulo admittant: ne contra juſtitiam hæreditati crucifixi per ſurreptionem locus ſucceſſioni pateat.* Dicitur *immediate*, id eſt, nulla perſona intermedia ibi miniſtrante. Nam perſona media purgaret vitium, inquit ibidem Linduodius; & colligit ex reſcripto Papæ ad Archiepiſcopum Cantuarienſem. *Ex tranſmiſſa conqueſtione G. clerici percepimus, quòd ad Abbatis de caſtris præſentationem in quodam beneficio eccleſia*

Provincial. lit. 1. titul. de filiis preſbyterorum.

Decretal. lib. 1. tit. 17.

eccleſiæ de N. eum in præſenti recipere diſtuliſti, eo quod pater eius in præfata eccleſia miniſtravit: quo defuncto media interceſſit perſona, cui prædictum beneficium eſt collatum. Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, prænominatum Guiliel. ad præfatum beneficium admittere non poſtponas, non ideo minus obſervato Apoſtolici reſcripti decreto, quod ſucceſſionem in eccleſia Dei hæreditariam deteſtatur. Presbyteri filius vel ex damnato, & illegitimo concubitu natus eſt, vel ex legitimo, id eſt ſecundum canoniſtas, ex uxore legitima ante ordinum ſuſceptionem. Qui ex damnato concubitu natus duplici impedimento Canonico detinebatur, ne ad beneficium patris promoveretur 1 quod illegitimus 2 quod filius ſacerdotis. De priori caſu ſupra diximus, ubi de iregularitate egimus. Quod ad ſecundum attinet, proſpiciendum quidem eſt, ne quis paternum beneficium tanquam hæreditarium vendicare audeat, aut eo nomine, quod pater illud ſive immediatè ſive mediatè poſſideat, ſed quòd pure & ſimpliciter promoveri non poſſit eccléſia eligente & rogante, aut Patrono, ut ipſi volunt, præſentante, nullo alio obviante impedimento Canonico, iniquum cenſemus, & proinde nulla hîc diſpenſatione opus eſſe, ſive nati ſint ante, ſive poſt ſuſceptos ordines.

5 Vt ad aliquod tempus (ob graviorem aliquam cauſam) Beneficiarius non reſidere teneatur: ſed per alium idoneum deſervire.

Beneficiariorum non reſidentium numerus in eccleſia Anglicana quantus ſit, ſi quis recenſeret, forte exteri fidem non haberent. Soli capellani Regis, principis, Nobilium, epiſcoporum, aliorumq; magnam conficerent turbam. Hi veſtiuntur mollibus, & in aulis Regum, principum, procerum, & epiſcoporum molliter vivunt ex proventibus beneficii paræcianæ eccleſiæ, interim fraudantur paræciæ ſpirituali pabulo. Hooperus in concione habita coram Edwardo 6. *Oportet maieſtatem veſtram incipere à ſacello & ſacellanis tuis, & cogere, ut inſerviant animabus illis, quæ pro ipſorum victu ſudant. quod ſi non fecerit maieſtas veſtra, verſatur in periculo anima tua.* Et *Leverius* coram eodem *Edwardo*. *Domini mei, tum laici tum ex clero, Dei nomine moneo, ut obſervetis, quod Dominus Dominorum, quando viderit gregem ſuum diſſipatum & perditum, ſi ſanguinem inveſtigaverit, deprehendet in aula iſta, & domibus veſtris fures illos qui mactant, & perdunt gregem Chriſti, quos vos fovetis.* Aulæ igitur principis, & procerum, & epiſcoporum ſpeluncæ ſunt iſtorum latronum. Sic & Academiæ, Oxonienſis & Cantabrigienſis, latibula ſunt latronum Nonreſidentium. Ibi qui in collegiis theologicis dicuntur Socii, fruuntur beneficiis paræciarum, paræciis interim neglectis. Sunt & eccleſiæ cathedrales ceſſatorum longurionum ſpeluncæ, ut referunt authores commonitorii ad comitia Parlia-

mentaria. Quibuſdam non ſatis idoneis ad miniſterium etiam poſt ſuſceptos ordines, & collatum beneficium aliquod, conceditur, ut per triennium in Academia commorentur, & miſeræ eccleſiæ interim totos tres annos in medio mari ſine gubernatore fluctuantur, ut refert Traverſus. *Cur autem hi ſero ſapiunt*, inquit, *& non ante ad Academiam ad diſcendum mittunt, quam ad docendum admittunt? Aut quæ eſt iſta Epimethei ingenii perverſitas, ut ad docendum eum conſtituant, cui in cathedra diſcendum ſit?* pudet ipſos pontificios huius corruptelæ. *Multo etiam ſtrictior eſt nunc Parœcorum reſidentia*, inquit Zypæus, *quam ante concilium Tridentinum. Quippe ſtudiorum cauſa poterant per ſeptennium abeſſe facultate ordinarii. Hodie Ordinarii talem licentiam dare non poſſunt, nec Parochi abſentes fructus percipere, Quippe cum conferantur hodie per concurſum, præſupponitur, quòd, qui ut magis idoneus erit electus, ſatis ſit literatus.* Sunt & alii non reſides, ſtellæ erraticæ provincias peragrantes, quibus per Achiepiſcopum iſta non reſidendi facultas conceditur. Archiepiſcopus audet quod ipſi Archangeli non audent, qui prærogativas non reſidendi non tam dat, quam vendit. Obtinuit illud ſemper, ne qui ſacris operarentur, à loco ſacerdotii diſcederent. *Quoſdam exilia uno loco tenent, quoſdam ſacerdotia*, inquit Seneca, de tranquill. vitæ. Inde eſt quod curavit Schelomo domicilia ædificari circa templum 1 Reg. 6. & Apoſtolus 1 Cor. 9. 13. dicit, qui altari aſſident, cum altari participare. Verbo προσεδρεύειν ſignificatur hoc munus perpetuam aſſiduamque curam poſtulaſſe, ut ſacerdotes quærendo alia ratione victui vacare non potuerint, ut annotat. Beza. Paſtores vigiles ſunt, eccleſia civitas obſeſſa. Nulla pax, nullæ induciæ. Fideles ſunt oves gregis Dominici, miniſter eſt paſtor ovium, ducit ad læta paſcua, & quod in ſe eſt, indicat lupum, inſtigat canes. Væ paſtori, qui adipem comedit, & lanam induit, quod opimum eſt mactat, gregem autem non paſcit, morbo affectam non confirmat, ægrotam non curat, confractam non obligat, depulſam non reducit, peremptam non requirit, Ezechiel 34. 6. Chriſtus paſtoribus omnibus in perſona Petri dixit, *Paſce, paſce, paſce*, ut aſſiduitatem ipſis commendaret. *Aut oportuit te gregem dominicum minime ſervandum ſuſcipere, aut ſuſceptum nequaquam relinquere*, inquit Bernardus. Cum peteret papa Innocentius, ut ad ſe veniret, reſpondit ſe plane parvulos lactare, & propterea ſine ipſorum periculo non poſſe. Paulus valedicens preſbyteris epheſinis Act. 20. 28. hortatur, ut attendant ſibiipſis, & gregi, in quo ſpiritus ſanctus illos conſtituit epiſcopos ad paſcendum eccleſiam Dei: & alio dicendi genere idem monet Petrus 1. epiſt. cap. 5. *Paſcite Dei gregem, qui penes vos eſt* (vel, qui à vobis pendet) *illius inſpectioni vacantes*, ἐπισκοποῦντες, ut oſtendat non inane eſſe nomen

De diſcipl. eccl. fol. 77. 78.

Zype. jus pontif. lib. 3. titul. de clericis non reſid. num. 24.

Bern. epiſt. 83. epi. 153.

Epiſcopi

Epiſcopi, operis & laboris non ignaviæ & deſidiæ nomen eſſe. Si quis omnia paſtoris munia percurreret, verbi prædicationem, ſacramentorum adminiſtrationem, admonitiones publicas privatas, conſolationem anxiorum, caſuum conſcientiæ paratiſſimam enodationem, vitam exemplarem, fatebitur paſtorem non poſſe gregem abſq; periculo derelinquere. *Nam quis dubitat, ut inquit ille, quod ianitor ad januam, villicus ad villam, gubernator navis ad gubernaculum, præceptor ad ſcholam, & alij ad ſua munera ſedere debeant*, ut dicitur in Concilio Bononienſi anno 1586. Paſtor omnibus iſtis munijs in unico munere ſuo fungi debet, janitoris, villici, gubernatoris, præceptoris: reſidere ergo debet. Paulus præcipit ut miniſterium ſuum impleant. *Implere autem illud ſe nequaquam poſſe ſciant, ſi greges ſibi commiſſos, mercenariorum more deſerant, atque ovium ſuarum, quarum ſanguis de eorum eſt manibus à ſupremo iudice requirendus, cuſtodiæ minime incumbant: cum certiſſimum ſit, non admitti paſtoris excuſationem, ſi lupus oves comedit, & paſtor neſcit*, dixerunt ipſi patres Tridentini. Debet eſſe regula & exemplar alijs, morum probitate, & pietate. Sed ſi longius remota fuerit regula à regulato, quomodo adaptabunt mores ſuos ad eius exemplar? *Seſſ. 6. decr. reformat. 1.*

Cajetanus ut demonſtret Epiſcoporum reſidentiam eſſe juris divini, ſic argumentatur. Ad illud tenetur Epiſcopus ſub præcepto divino, quod neceſſarium eſt ad finem Epiſcopi, qui eſt cura animarum. Sed reſidentia Epiſcopi eſt neceſſaria ad curam animarum. Ergo Epiſcopus tenetur ſub divino præcepto ad perſonaliter reſidendum in ſuo Epiſcopatu. Maior eſt per ſe nota, & patet inductivè. Nam qui tenetur ſimpliciter ad aliquid agendum, tenetur ad medium neceſſarium ad illam actionem. Famulus tenetur ſequi Dominum non ſimpliciter ſed ex ſuppoſitione, ſi de equo ipſi proſpexerit. Miles tenetur ad pugnandum ex ſuppoſitione, ſi miniſtrata fuerint ipſi arma. Sed Epiſcopus non ex ſuppoſitione, ſed abſolutè & ſimpliciter, tenetur ad curam animarum, & propterea tenetur ad medium ſibi poſſibile neceſſarium ad curam animarum. Nec ſolùm tenetur, ſed eadem neceſſitate qua tenetur ad finem, tenetur ad medium, ex quo medium eſt ita neceſſarium, quod ſine illo non poteſt finem conſequi. Minor probatur. Epiſcopus tenetur ad curam animarum mediantibus his actibus perſonalibus, ſcilicet doctrina, miniſtratione ſacramentorum, conſecrationibus, viſitatione, cuſtodia, ac diligentia. Ergo reſidentia perſonalis Epiſcopi eſt neceſſaria ad curam animarum. Vnde colligit, quod *non conſuetudo, ſed abuſus eſt tot Epiſcoporum non reſidentium, & ſequentium curias.* *in 2. 2. quæſt 185. art. 5.*

Cum agitata eſt iſta quæſtio in Concilio Tridentino Pauli 3. temporibus. An Pontifici liceret Epiſcopos à reſidentia ſolvere. Plerique theologi negarunt licere, reſidentiam enim juris eſſe divini,

atque adeo nemini fas eſſe ab eo quenquam ſolvere, idque conſtare ex Levit. 18. ubi Levitis Dominus ita præcipit. *Die nocteq; manebitis in tabernaculo, obſervantes cuſtodias Domini, ne moriamini.* Quam diſceptationem cum ex literis legatorum intellexiſſet, mox eis mandavit, ut quæſtionis definitionem in aliud tempus rejicerent. Interea validam manum quadraginta Epiſcoporum in auxilium miſit, ut ſuffragiorum numero in illius quæſtionis definitione poteſtatem à reſidentia ſolvendi retineret, quod & accidit, ut refert Gentiletus. *Adverſus communiſſimam & veriſſimam ſententiam inſurrexit,* inquit Spalatenſis, *Ambroſius Catharinus, & pro ſolita ſua audacia, ſcriptis opuſculis reſidendi obligationem ad ſolum jus reduxit eccleſiaſticum poſitivum.* Quod de Epiſcoporum reſidentia dictum eſt, ad parochorum reſidentiam accommodandum eſt. Nuperis Canonibus anni 1603. decretum in hunc modum. *Quilibet Decanus, præfectus, Guardianus, vel Rector primarius cuiuſuis eccleſiæ cathedralis, vel collegiatæ, 90 dies ad minus in ſingulis annis conjunctim vel diviſim in dicta cathedrali vel collegiata eccleſia reſidebit, niſi aliàs gravibus & urgentibus cauſis, iiſque per Epiſcopum diœceſanum approbandis, detentus fuerit, vel legitima aliqua ratione diſpenſatus.* Satis igitur erit, ſi 90 dies adfuerit, & cum decretum legitimæ occupationis exceptionem habet, non deerit prætextus Epiſcopo approbante, aut Archiepiſcopo diſpenſante etiam in trimeſtri illo ſpatio, ad vim decreti eludendam. Item *nullius Eccleſiæ cathedralis, aut collegiatæ præbendarius vel canonicus, qui unum vel plura beneficia curata obtinet (nec in ſua Eccleſia Cathedrali aut collegiata reſidentiarius exiſtit) à beneficiis ſuis curatis, prætextu præbendæ ſuæ, ultra tempus unius menſis aliquo anno aberit, niſi ex urgente cauſa, & pro certo tempore per Epiſcopum Diœceſanum approbandis :* præbendarij & Canonici Reſidentiarij *poſt exactum reſidentiæ ſuæ terminum, per ſtatuta localia, aut conſuetudinem Eccleſiæ ſuæ definitum, ad beneficia ſua, vel unum ex iis, aut ſaltem ad aliam aliquam curam in qua ipſorum præſentia lege requiritur, quamprimum convolabunt, ut debitis illic officiis perfungantur.* Durante igitur reſidentiæ tempore in cathedrali aut collegiata Eccleſia paræcianos famelicos quis paſcet, & cum liberatur à reſidentia, tamen plurium Eccleſiarum cura diſtrahendus eſt ſi plura habet beneficia. Quod ad menſtruas vel trimeſtres Non reſidentium conciones, non reſidentiæ crimen non purgant. Dicit Hieronymus Epiſcopos debere eſſe indeſinenter in tabernaculo Domini, ut aut à Deo aliquid diſcant, aut ipſi populum doceant, legendo ſcripturas divinas & ſæpius meditando. Babington. in 10 præcepta fatetur canem mutum eſſe, qui non ſingulis ſabbathis concionatur. Præceptum de reſidentia dicent eſſe affirmativum, præcepta autem affirmativa, licet ſemper obligant, non tamen ad ſemper, ut loquuntur Scholaſtici, ſed pro loco & tempore. De loco non eſt dubium

Gent. exam. Seſſ. 23. decret. 1.
Spalat. l. 2. c. 6. num. 14.
Can. 42.
Can. 44.
Diſt. 36. cap 3. Si quis vult.

ad

ad propriam paræciam, vel Eccleſiam obligari paſtorem. De tempore judicandum eſt ex actibus & munijs paſtoralibus. Quidam habent determinatum, & certum tempus, ut dies Dominicos & ſtata tempora concionandi, & cœnam celebrandi, quidam indeterminatum, ſed frequentius occurrens, ita ut nulla ſit temporis exceptio, ut eſt actus paſcendi gregem Chriſti. *Oportet enim paſtoralibus actibus ita aſſiduum paſtorem eſſe, ut quaſi continuè paſcat oves*, inquit Cajetanus. A paſtore quoque exiguntur, inquit, illi actus ſupra dicti in Ezechiele quos aut continuum, aut frequens valde tempus exigere conſtat. Et ratione eorum tenetur Epiſcopus continuè in Epiſcopatu reſidere, quantùm tanta temporis frequentia continuam exigit reſidentiam, cum ex frequentia exercitij actuum hujuſmodi, tum ex præparatione ad iſtos actus. *Nam licet omne tempus non occupetur in exercitatione actus paſtoralis, nullum tamen tempus eſt exemptum, in quo non oporteat Epiſcopum eſſe paratum ad exercitationem actus paſtoralis. Ideo per ſe loquendo Epiſcopus tenetur ſub præcepto ad continuam reſidentiam in ſuo Epiſcopatu, ita quod hoc præceptum affirmativum ex natura rei præceptæ, ſicut habet locum determinatum ſcilicet propriam dioeceſin, ita habet tempus determinatum, ſcilicet, aſſiduè. Et ſic, licet præcepta affirmativa formaliter obligent ſemper, ſed non ad ſemper, ſed pro loco & tempore quo oportet, & in hoc differant formaliter à negativis: hoc tamen præceptum gratia materiæ obligat ad ſemper ceu aſſidue, quod eſt quaſi ſemper, & ad certum locum.* Obtendunt præterea vicariorum operam. Canone 46. earundem conſtitutionum anni 1603. *Beneficiarius ad concionandum non admiſſus concionem ſingulis menſibus vnam ad minus in Eccleſia ſibi credita per concionatorem legitime approbatum haberi procurabit: ſi tamen beneficij valor Ordinarij judicio id ferre poſſe videbitur: omni autem die dominico, cum in ipſius Eccleſia deficiet concio, dictus beneficiatus aliquam ex homilijs publica authoritate præſcriptis, aut præſcribendis, per ſe vel certè per Curatum ſuum recitabit.* Hîc conceditur ei, qui ad concionandum non eſt idoneus, frui beneficio, & mercenarij concionatoris operam ad menſtruam concionem conducere: & ſic probe ſatis ſcilicet conſultum eſt gregi. Et ſequenti canone. *Quilibet Beneficatus, cui propter neceſſitatem officij aliâs incumbentis diſpenſatio de non reſidendo in beneficio ſuo per huius regni leges eſt indulta, per Curatum, qui concionator eſt idoneus, & ſufficienti authoritate approbatus; Curæ ſuæ proſpiciet, modo beneficij valor non repugnet.* Repugnabit, ſi inter Epiſcopum & beneficiarium bene convenerit, & ſic ne conductitio quidem mercenario paræcia gaudebit. Sed de vicaria conductitiorum opera eleganter ſcripſit Damaſus. *Videntur mihi*, inquit, *eſſe meretricibus ſimiles, quæ ſtatim ut pariunt, infantes ſuos alijs nutricibus tradunt educandos, ut ſuam citius libidinem explere poſſint. Sic & iſti infantes ſuos, id eſt, populos ſibi commiſſos alijs educandos tradunt, ut ſuas libidines* *Epiſt. 5.*

nes

nes expleant. Non taliter Dominus docuit, nec apoſtoli inſtituerunt, ſed ipſi, qui curam ſuſcipiunt ipſi peragant, & ipſi proprios manipulos Domino repræſentent. Nam ipſe ovem perditam diligenter quæſivit, ipſe invenit, ipſe proprijs humeris reportavit, noſque idipſum facere perdocuit. Quam ſuis humeris portarent Arcani Domini imponunt plauſtro, & vaccis trahunt. Imò maxima pars ne plauſtrum quidem & vaccas conducit, ut refert Cartwrightus. Qui vicaria quorundam opera in obeundo munere ſuo utuntur, ab Innocentio a damnantur his verbis. *Præcipimus etiam ne conductitijs preſbyteris eccleſiæ committantur, & unaquæque eccleſia, cui facultas ſuppetit, proprium habeat ſacerdotem.* Et in decretalium libro tertio ſtatuitur, ut qui non reſidet in beneficio, etiam modicæ æſtimationis, illo privetur. Non diſſimilis eſt clericus eccleſiam ſuam deſerens militiæ deſertori: quare & cingulum honoris ſui eum amittere & pro ea deſertione caſtigari debere conſtitutum eſt, inquit Duarenus. In ordinatione Epiſcopi dicitur. *Vade, & prædica populo Dei,* non dicitur mitte ad prædicandum. Petro dictum eſt paſce non paſce per alium. Recte Cajetanus. *In debitis perſonalibus non abſolvitur debitor, ſi per alium facit. Et cum dicitur, Salus animarum poteſt procurari abſque perſonali Epiſcopi cura, ergo non neceſſitat ipſum ad perſonalem curam. Reſpondetur, quod in moralibus non attenditur poſſibile ſecundum potentiam logicam, hoc eſt quod non implicat contradictoria, ſed ſecundum potentiam moralem officiorum. Conſtat autem ex Domini ſententia quod mercenarij officium non ſe extendit ad id quod præcipuum eſt in paſtore ſcilicet amorem ovium ſuarum, non alienarum. Et propterea dicitur, quod per ſe loquendo ſalus animarum ita neceſſitat paſtorem ad perſonalem curam, quod regulariter non poteſt ſine ipſius perſonali cura Epiſcopi haberi quamvis per accidens contingere hoc forte poſſet. Sed quod eſt per accidens, non variat naturam moralium vinculorum. Et propterea non excuſatur Epiſcopus à perſonali reſidentia, ex hoc quod per optimum vicarium providet eccleſiæ.* Mercenarius leviter & perfunctorie obit partes muneris præſcriptas a beneficiario, non quaſi devinctus ex amore. Curat gregem alienum non ſuum, & pro lucello vili. Quæritur, an in nullo caſu licet tantiſper à grege abeſſe non valetudinis curandæ aut rei familiaris cauſa. *Id quod continuum dicitur interpellationem patitur,* inquit Lindvodius. *Stillicidium enim non ſemper cadens habet cauſam continuam. Teſtis qui deponit ſe vidiſſe Titium decem annis continue poſſidere, bene probat. Nam non oportet, quod omni momento eum viderit, ſed ſufficit quod eum viderit omni anno colligere fructus. Verba civili modo ſunt intelligenda.* A vinculo continuæ reſidentiæ abſolvunt neceſſitas impedimenti, & qualitas negotij. Impedimentum provenit ab intrinſeco, vel extrinſeco. Perſecutio extrinſeca quandoque poſtulat fugam paſtoris: ſed ex eccleſiæ bono ſumenda eſt ratio abſentiæ vel preſentiæ etiam cum periculo.

a Reply.
Cauſ 27. quæſt. 2. c. 5.
Lib. 3. tit. 4. cap. conſequente.
De miniſterijs, lib. 8. c. 5.

impe-

Impedimentum intrinſecum, ut infirmitas corporis, quandoque cogit valetudinarium ad recuperandam ſanitatem abeſſe à grege. Qualitas etiam negotij perpendenda eſt. Quandoque negotium, quod ad tempus ſubtrahit paſtoris præſentiam, tendit in commodum gregis ſui, & eſt pars muneris paſtoralis Quandoque negotium ſpectat ad utilitatem Eccleſiarum conſociatarum : *Nam bonum partis ordinatur ad bonum totius, ut finem,* inquit Cajetanus. Sed oportet ut negotium commune ſit neceſſarium· *In caſu, quo totius bonum periclitatur partes etiam perdendo naturales ſuos ſtatus ordinantur ad bonum totius. Secluſo autem,* inquit, *neceſſitatis caſu, ſeu periculo totius, natura totius non requirit defectum in parte aliqua, ſed nititur ſingulas partes ſalvare in ſuis naturalibus ſtatibus. Sic quælibet particularis ordinatur ad univerſalis eccleſiæ bonum & ſervitium, abſolute quidem, ſalva cujuſque eccleſiæ perfectione, in caſu autem neceſſitatis ordinatur ad bonum univerſalis Eccleſiæ, etiam cum ſui detrimento.* Approbat igitur, ut quis mittatur legatus ad ſynodum, ſed ut quis ſit Epiſcopus, & interim Romæ reſideat, ut ſecretarius ſedis Apoſtolicæ, vel auditor Rotæ, prorſus reprobat, *quia ſervitia quæ Romæ exhibentur in hujuſmodi officijs, nulla neceſſitate communiter exigunt quod Epiſcopi incumbant talibus officijs, ſed ſunt tales in Eccleſia Dei velut monſtra in natura.* Cum igitur Epiſcopi Anglicani ſunt frequentes in aula, aut præſideant in ſecretiori ſenatu aut ſunt judices in cauſis ſæcularibus, aut regi ab eleemoſynis, non funguntur munere neceſſario ad ſalutem totius Eccleſiæ. Sed de Epiſcoporum juriſdictione civili poſtea dicturi ſumus. Proventuum ſubſtractione redire ad Eccleſias ſuas coacti erant olim Nonreſidentes; quod ſi adhuc cunctarentur jactura beneficii mulctabantur. *Quintò certum eſt Epiſcopos, & alios habentes curam animarum, ſi abſque legitima cauſa abſint à ſuis Eccleſijs, debere pro rata abſentiæ fructus reſtituere. Et ratio eſt, Quoniam, ut eſt in regula juris, beneficium datur propter officium. Quare ſi quis non præſtet debitum officium, inique fructus percipit. Quod ſi dicas poſſe fieri ſatis populo per miniſtros vicarios, ac proinde non debere illum in tali caſu involuntarie contribuere fructus. Contra eſt, quod populus non quomodocunque contribuit fructus, ut ſibi ſatis fiat ſpirituali miniſterio ſed ut ſibi ſatisfiat per officium veri paſtoris & proprij, quando legitima cauſa aliud non poſtulat. Nam ſpectat ea in re populus id quod ſibi eſt optimum, & utiliſſimum. Ratio autem optima, & per ſe accomodatiſſima ad bonum ſpirituale ſubditorum promovendum eſt, ut à proprio paſtore curentur,* inquit Gregorius de Valentia. In re manifeſta diutius immorari non lubet. Nam Oratore potius quam dialectico hîc opus eſt qui in animicidas iſtos intonet, in capellanos, in ſocios illos, qui tanquam teſtudines, ut dixit quidam, in collegijs ſuis liqueſcunt, & conſeneſcunt, in Præbendarios beneficiarios, alioſque omnes non reſidentes. Triturantibus os obligatur,

Tom. 3. diſput. 10. quæſt. 3. puncto. 5.

tur, in carcerem truduntur fidi Paſtores, interim aut aſini, aut fuci aluntur.

6 Vt Laicus Muſis operam navans præbendam poſſit retinere, nec tamen ad miniſterium ineundum adigatur.

Præbendas in quemvis alium licitum uſum concedi poſſe libenter damus, potius quam in canonicorum, aut ſubcanonicorum aliorumque id genus hominum. Non igitur anxie inquiram an præbendæ illæ ſint Canonicatibus annexæ, necne.

7 Vt ſacris initiatus & alias juxta leges idoneus duo Eccleſiaſtica beneficia poſſit retinere, curata quidem intra certam diſtantiam, Non Curata abſque ratione diſtantiæ.

Lib. 3. titul. de præbendis cap. Audiſtis. Curam animarum, largè intelligendo, habet, inquit Linduodius, *qui eam habet, ſive in foro pœnitentiali, ſiva aliâs, & ſive ſit Eccleſia Cathedralis, parochialis, vel capella, habens parochianorum curam de Jure, vel de facto, dummodo parochiam habeat, in qua Jus parochiale exerceat, & ſive ſit dignitas, vel officium, ſive Eccleſia, ſicut ſunt multi Archipreſbyteri, Archidiaconi, & Decani, qui nullam habent Eccleſiam cui præſunt, habent tamen iuriſdictionem ſuper multas Eccleſias.* Caniſius in *P. 344.* Summa juris Canonici, *Beneficia Curata dicuntur, quæ animarum curam annexam habent, idque duplici ratione, Vel quia Beneficiatus certis perſonis, puta Parochiæ ſuæ Sacramenta Eccleſiaſtica adminiſtrat, & verbum Dei denunciat, vel quia exercet ea, quæ ſunt iuriſdictionis ſpiritualis, veluti ſunt viſitare, inquirere, ſuſpendere, excommunicare, abſolvere. Nam & hæc animarum curam concernunt. Non Curata quidem beneficia ſunt, quibus nulla huiuſmodi cura annexa eſt.* Muckctus dicit diſpenſari in beneficiis Curatis intra certam diſtantiam, *quò com-* *Pag. 71.* *dius in utriſque ſuum munus obeat.* Author petitionis ad Reginam narrat vetitum Canonibus Anglicanis ne quis poſſideret plura, quam duo beneficia, eaque ad ſummum non ultra 26 milliaria Anglicana à ſe invicem diſtantia, plurimos tamen 3 aut quatuor ad *1. Repl. p. 46* centum uſque milliaria poſſidere. Cartwrightus refert quendam poſſidere collegii præfecturam ceu Magiſterium in uno regni angulo, Decanatum in alio, præbendam in tertio. Per ſtatutum 21 Hen. 8. licet Archiepiſcoporum Capellanorum ſingulis ſex, item ducis, poſſidere duo beneficia Curata, Marchionis & Comitis 5 Capellanorum ſingulis duo; item ſingulis duorum capellanorum qui ſunt Ducum, Marchionum, Comitum, & Baronum viduis à ſacris duo. Secretarii Regis, Theſaurarii, prætoris Comitatus, Chartophylacis ceu illius qui ab Archiuis, Decani ſacelli Regii, Re-

gis

tis Eleemoſynarii, duorum Capellanorum ſingulis duo. Eccle-ſiaſtici ceu, ut vocant, ſpirituales, qui ſunt Regi à Conſiliis poſſunt tria beneficia cum cura animarum poſſidere. Capellani Regis, Reginæ, principis utriuſque, aut cujuſvis liberorum Regis, aut fratrum, aut ſororum, patruorum, avunculorum, amitarum & matertérarum Regis poſſunt ſinguli duo poſſidere beneficia. Imo in gravaminibus exhibitis in Comitis ordinum anno 1610 dicitur Capellanos Regis poſſe poſſidere tot quot libet beneficia, alios quatuor ſimul in diverſis Comitatibus, quoſdam duo, & tamen in nullo eorum reſidere, interim dum obſequium præſtant Dominis ſuis, quorum ſunt ſacellani, quod quidem non ferendum eſt in republica Chriſtiana, ut ibidem dicitur. Aſſertor petitionis pro reformatione refert innumeram eſſe turbam beneficiariorum, qui duo beneficia Curata poſſident, & quidam præterea 2 3 aut 4 dignitates Eccleſiaſticas. Quod igitur antea conſtitutionibus anni 1604 ſtatuerunt, non ſerio, ſed ut illuderent ſpecie aliqua reformationis, id egerunt. *Nemini in poſterum facultas, ſive diſpenſatio concedetur de pluribus beneficijs Curatis ſimul retinendis, niſi tali duntaxat, qui pro eruditione ſui dignior, & ad officium ſuum plenius præſtandum habilis, & idoneus cenſebitur, nimirum qui ad gradum Magiſterij ad minus in altera noſtratium Academiarum promotus fuerit, publicuſque ac idoneus concionator, idemque legitime approbatus extiterit. Proviſo ſemper ut ſufficienti cautione obſtrictus teneatur de perſonali ſua reſidentia in ſingulis beneficijs per bonam anni cuiuſque partem facienda, & ut eiuſmodi beneficia non amplius* 30 *millarium ſpatio ab invicem diſtent, & denique ut in eo beneficio in quo non reſidebit concionatorem rite approbatum retineat, qui populum docere utiliter, & informare poſſit.* Audiamus Brightmani cenſuram in ſimilem canonem conditum anno 1597. *Quid de te malè meriti ſunt Magiſtri artium, ut iſtos primos tanto ſcelere obſtrictos eſſe volueris. Fateris pluralitatem eſſe rem malam & coercendam, iſtis tamen hanc peſtem indulges. Inſigne ſcilicet privilegium ſui gradus, quo primis licet eſſe malis. Sed tibi forſan ſatis eſt tantum titulo cohibendæ pluralitatis homines fallere. Tot ſunt Deo gratia magiſtri artium, quot ſi omnes nulla alia relligione impediti libertate conſtitutionis tuæ uterentur, plures credo paræciæ reſidentibus ſecum paſtoribus carerent quam hodie carent. Sic tu prudenter amplificando malum cohibes.* Interim vides lector, quænam ſit illa diſtantia inter duo beneficia curata, quæ per ipſorum Canones legitima eſt, nempe 30 milliarium. Longior eſt intercapedo inter nos & Solem, quàm inter nos & Lunam, æque tamen impoſſibile eſt manibus Lunam, ac Solem tangere. Nemo poteſt duobus Dominis ſervire. De conductitia vicariorum opera ante diximus. Si mercenarii illi ſint ad miniſterium idonei, cur non ipſi præficiuntur paſtores gregibus illis. Si non ſunt idonei, cur conducunt ipſorum operam; ſed multi ne conducti-

Pag. 10.
Pag. 132.
Can. 41.
In Apocal. cap. 3.

tios quidem habent mercenarios. Author libelli de vera & genuina relligione refert apud pluraliſtas, nec in numero, nec in ſitu modum eſſe, nec in quantitate. *In numero,* inquit, *non eſt modus, quia non ſolum duas quaſi Rectorias perſonales, vel tres poſſident, ſed his adjungunt unam, & alteram præbendam in pluribus Cathedralibus Eccleſijs. Imo qui Decanus eſt in una Cathedrali, non dedignatur in alterius Cathedralis choro ut Canonicus & præbendarius ſedere. Hæc fiunt, & aguntur in Romana Eccleſia, cui Eccleſiæ noſtræ infæliciter ſimiles.* Tantam Eccleſiæ deformationem eſſe ex hac pluralitate exortam aſſerit Duarenus, ut nulla vis humani ingenii ad eam exprimendam ſufficiat. *Prodigioſa ſane res eſt,* inquit, *in Eccleſia hæc beneficiorum cumulatio, quæ ſine delectu paſſim recipitur: nec minus mihi monſtroſi videntur, qui tot perſonas in Eccleſia ſuſtinent, quam Briareus ille qui manus centum habuit, ut eſt in fabulis, aut Geryon, quem trium fuiſſe corporum perhibent.* Idem fere Calvinus, *Sed dico utrumque eſſe prodigioſum flagitium, quod Deo, naturæ, & Eccleſiaſtico regimini prorſus adverſetur, ut unus prædo pluribus ſimul Eccleſijs incubet: ut paſtor nominetur qui gregi ſuo adeſſe, etiamſi velit, nequeat.* Quod de præbendarum pluralitate dicit Aquinas, fortiori ratione de beneficiorũ curatorum & proprie dictorum affirmari poteſt. Dicit ille præbendarum pluralitatem in ſe continere plurimas deordinationes: *Utpote quia non eſt poſſibile aliquem in pluribus Eccleſijs deſervire, in quibus eſt præbendatus, cum præbendæ videantur eſſe ſtipendia ibidem miniſtrantium Deo. Sequitur etiam divini cultus diminutio, dum unus loco plurium inſtituitur. Sequitur etiam in aliquibus defraudatio voluntatum teſtatorum, qui ad hoc bona Eccleſijs contulerunt, ut ibi eſſet certus numerus ſervientium Deo. Sequitur etiam inæqualitas, dum unus pluribus beneficijs abundat, & alius nec unum habere poteſt. Sequuntur etiam multa alia hujuſmodi.* Hæc ex Aquinate Sylveſter in Summa Gregorius magnus ſcribit Epiſcopis in hunc modum. *Singula Eccleſiaſtici juris officia ſingulis quibuſque perſonis committi jubemus.* Item, *Neque uni quantumlibet exercitatæ perſonæ uno tempore duarum rerum officia committenda ſunt: quia ſi totum corpus eſt oculus, ubi auditus?* Item, *ſicut indecorum eſt, ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio, ita nimirum noxium ſimulque turpiſſimum, ſi ſingula rerum miniſteria perſonis totidem non fuerint diſtributa:* Alexander 2 Papa, *Nullus Preſbyter duas habeat Eccleſias.* In duabus Eccleſiis aliquẽ connumerari poſſe ſeptima Synodus prohibet, dicens c. 15. *Clericus ab inſtanti tempore non connumeretur in duabus Eccleſijs Negotiationis enim hoc eſt, & turpis lucri proprium, & ab Eccleſiaſtica conſuetudine penitus alienum.* In Concilio Lateranenſi decretum eſt, ne uni plures dignitates, vel Eccleſiæ conferantur. Sic ſe habent verba libro tertio decretalium. *Quia nonnulli modum avaritiæ non ponentes, dignitates diverſas Eccleſiaſticas, & plures Eccleſias paræciales, contra*

Pag. 124.

De ſacris Eccleſi miniſt. lib. 8. cap. 4.

Inſtitut. l. 4. cap. 5. ſ. 7.

Beneficium in quarto.

Gratianus diſt. 89. c. 1.

Cauſ. 16. q. 7 c. per laicos.

Cauſ. 21. qu. 1. c. 1. Cler.

Titul. 4. c. 3. Qu. 4.

contra ſacrorum Canonum inſtituta nituntur accipere, ut cum unum officium vix implere ſufficiant, ſtipendia ſibi vendicent plurimorum: ne id de cætero fiat, diſtrictius inhibemus. Cum igitur Eccleſia, vel Eccleſiaſticum miniſterium committi debuerit, talis ad hoc perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam eius per ſeipſam valeat exercere. Quod ſi aliter actum fuerit: & qui receperit quod contra ſacros canones accepit, amittat: & qui dederit, largiendi poteſtate privetur. In ſequenti titulo habetur etiam decretum aliud Alexandri 3 in Concil. Lateran. *Quia in tantum quorundam proceſſit ambitio, ut non duas vel tres, ſed plures Eccleſias perhibeantur habere, cum nec duabus poſſint debitam proviſionem impendere, per fratres & coepiſcopos noſtros hoc emendari præcipimus, & de multitudine præbendarum canonibus inimica, quæ diſſolutionis materiam & evagationis inducit, certumque continet periculum animarum, eorum qui Eccleſijs deſervire valeant, indigentiam volumus ſublevari.* Othobonus Pontificis Legatus in Angliam miſſus in conſtitutionibus ſuis Legatinis ſic ſcribit. *Chriſtianæ religionis veritas ita pleroſque in ſuorum cordium elatione reliquit, ut cum animæ ſuæ curæ vix unuſquiſque ſufficiat, ipſi ſe mendaci ſtatera penſantes, non ſolum unius beneficii, ſed multorum intrepide curam ſuſcipiunt.* In Concilio Chalcedonenſi decretum ne Clericus in duabus ſimul Eccleſiis conſcriberetur, & qui aliter fecerit, de proprio excidat gradu. *Quoniam Eccleſiaſticus ordo pervertitur & avaritiæ fomentum præbetur, cum unus plurium ſinitur occupare officia Clericorum, ſalubriter poſt complures ſacroſanctos Canones à Synodo Tridentina cautum fuit, ut unicum ſingulis miniſtris conferatur beneficium*, inquit Molanus. Poſt exortam beneficiorum pluralitatem ſemper optimi quique adverſati ſunt, & fuerunt, qui conſcientias ad Eccleſiarum polygamiam proſtituere noluerunt. Non tamen pudet Anglicanos fovere Dualiſtas ſuos Trialiſtas Pluraliſtas & Totquotiſtas (barbara vocabula barbaris moribus adaptare licet) & inculpatæ vitæ paſtores unico ſuo beneficio aut ſtipendio privare. Quot habent Pluraliſtas & Totquotiſtas, tot habent Epiſcopatus & cæterarum papatus reliquiarum acerrimos propugnatores. Obſervant nonnulli Epiſcoporum Anglicanorum neminem eſſe qui non ante ſuſceptum Epiſcopatum plura poſſederit beneficia, & beneficiorum minorum proventibus aditum ſibi patefecerit ad maiora, ceu epiſcopatus.

Tit. 5. c. 5. Quia.

De inſtitut. & collat. ca. 1.

Chalced. ca. 10.

Theol. pract. tract. 5 c. 13.

8 Addit Mucketus, *Vt præparatus ad ſacros ordines queat ordinem Diaconatus, & Preſbyteratus ſimul & tempore non ſtatuto ſuſcipere.*

De politi. p. 309.

Nuperis conſtitutionibus anni 1604 ſtatutum eſt in hunc modum. *Cum ex patrum antiquorum ſententia, & primitivæ Eccleſiæ praxi, Diaconi officium ad miniſterij dignitatem gradus quidam ſit conſtitutus, ſtatuimus & ordinamus ut nullus deinceps epiſcopus aliquem cujuſvis*

Can. 32.

conditionis perſonam (quibuſcunq; tandem animi dotibus commendatum) uno, & eodem die Diaconum, & preſbyterum conſtituat, quin ut ritus in ea parte præſcriptus in libro de Epiſcopis, Preſbyteris, & Diaconis ordinandis, & inaugurandis ſtrictè obſervetur, non quòd Diaconos omnes Preſbyterij aditu per annum integrum probibeamus (cum tamen Epiſcopus juſtam eius admittendi cauſam alioquin invenerit) verum ut cum quatuor tempora Diaconorum & Preſbyterorum ordinationi, in ſingulos annos ſint decreta, aliquid ſaltem ſpatij detur ad periculum de ſingulis faciendum, quales in officio Diaconi ſe exbibuerint, priuſquam in ordinem preſbyterorum ſuſcipiantur. Bene eſt, quod non tuentur canonem ſuum jure divino. Nom inſtituerunt Apoſtoli, ut ad Preſbyterii gradum nemo promoveretur, niſi prius in Diaconatu tyrocinium faceret. Sunt diverſæ functiones, & miniſtrationes, earumque dona ſunt diverſa, quarum neutra alteram includit. Diaconus eſt menſarum & viduarum miniſter, Paſtor eſt ſermonis & verbi miniſter. Poteſt quis inſtrui donis ad obeundum Diaconatum, qui ad verbi miniſterium nunquam erit idoneus. Cum igitur Apoſtolus Diaconum dicit ſibi gradum bonum acquirere, non intelligit gradum ad miniſterium, ceu Epiſcopatum, ſed decus & dignitatem. Cum præcipit Apoſtolus, ut per oppida & civitates Titus conſtitueret preſbyteros, an prius erant Diaconi in illis Eccleſiis nondum conſtitutis, qui ad Preſbyterorum gradus promovebantur. Preſbyteri Epheſini & Hieroſolymitani omnes, an prius erant Preſbyteri? Teſtantur hiſtorię Laicos ad Epiſcopatum, nedum ad Preſbyterorum gradum evectos. Ambroſius heri Catechumenus, hodie Epiſcopus. Severus à Lanificio ad Archiepiſcopatum vocatus Quod ſi omiſſo Preſbyteratu poteſt quis ex Diacono fieri Epiſcopus (quem morem fuiſſe in quibuſdam Eccleſis orientalibus narrat Photius, teſte Spalatenſe) an non omiſſo Diaconatu multo magis poteſt quis fieri Preſbyter? Sed an non merum ludibrium eſt, quod, dum pro gravi ſcelere habetur, immediate, & per ſaltum, ex Laico Preſbyterum creare omiſſo Diaconatu, Diaconum prius conſtituunt, qui vel per trimiſtre ſpatium Diaconi titulo potius, quam miniſterio fungatur, vel per diſpenſationem utrumque ſimul ſuſcipere poteſt non obſervatis temporum inſtertitiis, cumque ſe in inferiori miniſterio nondum exercuerit. Sic in papatu ad pompam & ſpeciem potius, quam veritatem inferiorum ordinum titulos aſſumunt, quorum actus & officia nunquam exercent, qui ad maiores ordines aſcenſuri ſunt. Has umbras & larvas papatus ſectantur Anglicani Præſules. De tempore ordinationibus præſtituto infra dicturi ſumus.

De rep. l. 2. c. 4. n. 28.

9 Generaliter, unde poterit Archiepiſcopus diſpenſare in omnibus cauſis verbo Dei non repugnantibus,

modo

modo aut ſolitæ fuerint in Curia Romana obtineri, vel, Si non ſolitæ ſint obtineri, princeps ipſe, vel qui ſunt a ſecretioribus conſiliis permiſerint.

Quibus in cauſis papa diſpenſare ſolebat, notum eſt; ſi in iiſdem Archiepiſcopus canonum gratiam facere poteſt, in uſuris, perjurio, & gradibus conſanguinitatis & affinitatis & ſimilibus diſpenſare poteſt, imo in pluribus cauſis, quam ſolebat pontifex Romanus, dummodo princeps & qui ſunt à ſecretioribus conſiliis permiſerint. Quod additur, *verbo Dei non repugnantibus*, parum juvat. Non adeo frontem perfricuit pontifex Romanus, ut ſibi licere palam aſſerat diſpenſare in cauſis verbo Dei repugnantibus. Quamvis impudentes quidam Canoniſtæ dicunt papam diſpenſare poſſe in jure divino, ſaniores tamen theologi id negant, & in ſolo jure Canonico poſitivo papam diſpenſare poſſe contendunt, divinum autem jus tantum declarare & interpretari. Sub ſpecie declarationis & interpretationis juris divini, revera diſpenſat in cauſis verbo Dei repugnantibus. Sic poteſt Anglicanus Primas diſpenſationes ſuas declarationũ & interpretationum velamento obtegere. An non diſpenſat primas ille Anglicanus in cauſis verbo Dei repugnantibus, qui in non reſidentia, Simonia, beneficiorum pluralitate, commendis irregularitatibus juris divini, diſpenſare poteſt. Eat igitur, & in uſuris, perjuriis, gradibus prohibitis, eandem ſibi libertatem vendicet. Sed quęro quis pontificem Romanum, aut primatem Anglicanum diſpenſatorem conſtituit? Non Eccleſiæ Dei. Legitimi igitur diſpenſatores non ſunt. Leges omnes Eccleſiaſticæ quæ ſunt humani juris, ſub ipſarummet Eccleſiarum poteſtate & imperio ſunt, quas mutare aut abrogare, & in quibus omnibus diſpenſare ex graviſſimis cauſis poſſunt, *Præſertim in Synodis*, inquit Spalatenſis, *& quo maiores erunt Synodi, eo maiorem etiam ad hoc habent poteſtatem*. Ab unius pontificis Romani aut Anglicani nutu & arbitrio tanta rerum Eccleſiaſticarum moles pendere non debet. *L.3.c.9.n.22*

Vides lector Archiepiſcopum Cantuarienſem profligato papæ imperio in Anglia, eius ſpoliis ditatum atque locupletatum eſſe. Nam curia iſta facultatum & diſpenſationum, non niſi poſt exterminatam papæ authoritatem conſtituta eſt, quam merito authores admonitionis ad Comitia Parliamentaria vocarunt *abominationum impuram voraginem, & venenatam lacum*. Nam in iſta lacuna, Simoniæ, nonreſidentiæ, pluralitatis beneficiorum, ſordes abluuntur, & gratioſis Archiepiſcopi diſpenſationibus exit reus nive candidior, relictis à tergo ſordibus in Curia facultatum.

Præter curiam Prærogativæ, Curiam Audientiæ, Curiam de Arcubus, Curiam facultatum, habet etiam Cantuarienſis aliam, quæ Curia peculiarium dicitur, *quæ ad quaſdam Parochias ab Epiſcopatu Jurisdictione* *In Britan. ed. Francof. p. 110.*

juriſdictione in nonnullis Diœceſibus ſeparatas & Archiepiſcopo Cantuarienſi peculiares ſpectat, ut ſcribit Camdenus. Quot ſub papatu paræcias in aliorum Epiſcoporum diœceſibus poſſidebat, eaſdem retinet. Si Diœceſes diviſæ ob commoditatem regiminis Eccleſiaſtici, cur quæſo exemptæ ſunt quædam paræciæ à Dioceſani juriſdictione, & immediatè aliis ſubjiciuntur extra Diœceſin. Quis neget iſtam paræciarum exemptionem non ordinis cauſa, ſed Archiepiſcopalis imperii amplificandi cauſa introductam?

In conſtitutionibus anni 1604 ſunt quidam caſus abſolutionis reſervati Archiepiſcopo. Canone 2 ſtatutum, *ut qui regalem principis primatum in cauſis Eccleſiaſticis ullatenus lædere, aut extenuare præſumpſerit, excommunicetur ipſo facto, nec niſi per Archiepiſcopum reſtituendus*. Canone 5 ſtatutum, *ut qui ullos ex 39 articulis de doctrina editos anno 1562 ulla ex parte ſuperſtitioſos, aut erroneos exiſtere, vel omnino eiuſmodi &c. excommunicetur ipſo facto, nec niſi per Archiepiſcopum reſtituendus*. Vides augeri indies Archiepiſcopi authoritatem, non minui, ut in Papatu. Minor papa eſt orbis minoris, vel ſecundum Bancroftum, Propapa, Synodorum provincialium & Pontificis Romani exuviis ditatus & temporali etiam vindicta in Commiſſariorum regiorum Curia armatus, & proinde poteſtate intenſiva potentior quam unquam fuit ſub papatu. Quam etiam extendet ad imperii Britanici fines, ſi duo regna iiſdem legibus, ſicut jam unius regis imperio unita fuerint.

Chap. IV.

Epiſcopus & Preſbyter ſunt eiuſdem gradus.

PResbyter venerabilis Theodorus Beza tractatum edidit de triplici Epiſcopatu, Divino, humano, & Satanico. Divinum dicit eſſe munus illorum, qui alio peculiari nomine vocantur paſtores, nam omnes paſtores in ſacris ſcripturis Epiſcopi etiam vocantur. Epiſcopatum humanum, id eſt, ex ſola prudentia humana introductum in Eccleſiam præter expreſſum Dei verbum definit, poteſtatem quandam uni cuidam paſtori ſupra ſuos collegas attributam, canonibus tamen certis ceu regulis aduerſus tyrannidem comparatis definitam, qua poteſtate qui fungebantur dicti ſunt Epiſcopi ſuorum ſympresbyterorum totiuſque cleri reſpectu, quaſi clero impoſiti inſpectores. Satanicum ex humano propagatum deſcribit, eorum qui à Presbyteriis prorſus ſeſe ſegregarunt, adeo ut nihil habeant cum Presbyteris commune, aut Presbyteria prorſus aboleverunt, & totam adminiſtrationem Eccleſiaſticam, ac imprimis electionem, depoſitionem, jura Eccleſijs erepta

erepta ſibi & neſcio quibus officialibus vendicarunt, ut jam non tantum ſuperiores, ſed tanquam ſoli clero dominentur, temporalia dominia invaſerunt, reipublicæ negotiis non modo intereſſe, ſed etiam præeſſe voluerunt, uſibus ſacris dicata in luxu & pompa contra conſcientiam & pudorem omnem conſumpſerunt. Tilenus in petulantiſſima ſua paræneſi iſtam viri venerabilis diviſionem carpit. Quaſi, inquit, quot epiſcoporum totidem Epiſcopatuum ſint formæ ac differentiæ, aut non aliter inter ſe differant, Epiſcopi Chriſtianæ Eccleſiæ, quam differebant Aaronis poſteri à ſacerdotibus Ieroboàmicis, utrique à Balaamitis. Diſcrimina hîc ſunt, inquit, non ſolum Sacerdotum, ſed & Sacerdotiorum. In Chriſtiana vero Eccleſia non niſi unus eſt Epiſcopatus divinitus inſtitutus, licet humanarum traditionum fermento, vel etiam Satanicarum ſuperſtitionum veneno variè poſſit inquinari, quemadmodum & Leviticum Sacerdotium per filios Heli, aliosque permultos, itemque per altaria in excelſis paſſim exſtructa fuit contaminatum. *Cap. 7.*

Iſta ſunt tela, quæ ex Saraviæ pharetra deprompſit Tilenus. In Eccleſia Chriſtiana unum ſolummodo Epiſcopatum divinitus inſtitutum obtinere debere agnoſcimus, ſed de facto varias Epiſcopatuum ſpecies in Eccleſiam introductas fuiſſe ſuperioribus ſæculis aſſerimus, & totidem Epiſcopatuum genera, quot erant Epiſcoporum, quatenus erant Epiſcopi. Regiminis Epiſcopalis ſpecies non perſonarum moribus, pietate aut impietate, pura aut depravata fide ſincero aut contaminato cultu, ſed intrinſecis regiminis differentiis & formis diſtinguimus. Quis enim neſcit aliam eſſe regiminis formam, cum paſtores omnes Epiſcopi divinitus inſtituti communi conſilio & auxilio Eccleſiam gubernant: aliam, cum unus antonomaſticè dictus Epiſcopus nonnullam in collegas poteſtatem habet canonibus ceu repagulis circumſeptam, ne in tyrannidem erumpat: aliam, cum ſolus in gregem & Presbyteros dominatur. Qui Ariſtocraticum regimen à Monarchico temperato aut mero diſtinguere non novit opus eſt illi collyrio ad perſanandum ſcotoma quo laborat. Dant igitur nobis ἀντιβαλλόμενα quid pro quo Saravia eiuſque aſſecla Tilenus, ſicut quandoque ſolent pharmacopolæ. Pius Epiſcopus ab impio ſpecie nihil differt. Malus prætor aut malus conſul non ceſſat propter improbitatem eſſe prætor aut conſul, quandiu præturam aut conſulatum non evertunt. Apoſtolatus Iudæ proditoris non fuit diverſus ab eo quo fungebatur Petrus. Sacerdotio eodem functus eſt Caiaphas quo Aaron. Aberrationes quæ ſunt humanarum traditionum, eſſentiam unius miniſterii non tollunt, ſed contaminant. Ludat in iſto campo Saravia, adverſarium tamen non impetit. Si Conſul principatum perpetuum, aut perpetuam dictaturam ſibi vendicaverit, an non alius erit ab eo qui prius fuit. Epiſcopus ab Epiſcopo differt non ſolum ut conſul *De 3. Epiſcopat. p. 21*

aut prætor probus ab improbo prætore aut Conſule, ſed etiam ut Conſul à Principe aut Dictatore perpetuo. Quæ igitur ſuperſtruit Tilenus per ſe corruunt. Quòd Epiſcopatum humanum Satanicum non nuncupaverit D. Beza ipſius modeſtiæ aſcribendum eſt, qui mitius egerat cum veteribus,qui zelo quidē ſed abſque ſcientia Epiſcopatū illum invexerant ordinis ut illi putabaut, tutius conſervandi cauſa. Licet igitur Epiſcopatus humanus prudentiæ humanæ fœtus, Satanicus etiam quadam ratione dici poſſet, quia in ipſius inſtitutione peragebatur myſterium iniquitatis, eratque venenatum illud ovum ex quo prognatus Antichriſtus,tamen quia imprudentes id agebant, humanum vocat. Nam,errare, decipi aut labi, humanum eſt. Sed quòd unus ſingulari poteſtate, & ſecluſis Preſbyteris in ſympreſbyteros dominaretur, quis zelum aut prudentiam humanam obtendet? Quis non ab homine ordinis tuendi, ſed à Dæmone quodam ordinis evertendi cauſa ortum non diceret? Varia igitur Epiſcopatuum genera in Eccleſia Chriſtiana de facto fuiſſe non dubium, niſi quod in humano Epiſcopatu diſcribendo, & à Satanico diſtinguendo perſpicuitate opus eſt. Epiſcopus, poteſtatem ſuam exercet vel conſultis vel inconſultis preſbyteris. Si inconſultis, ſingularem exercere poteſtatem palam eſt. Si conſultis,ſuffragia ipſorum vel ſunt deciſiva, vel conſultiva. Si deciſiva, tunc Epiſcopus eſt ſolum præſes, & ſympreſbyterorum ſententiis, ceu repagulis coercetur. Si ſolum deliberativa ceu conſultiva, non adſtringitur numerandis ſententiis, ſed ab ipſius arbitrio pendet, num maiorem aut minorem, ſaniorem aut inſaniorem partem ſequi velit: & ſuffragio ſuo affirmativo aut negativo ipſorum ſuffragia affirmativa aut negativa tenues vaneſcere in auras jubebit, quotieſcunque libitum fuerit. Iſte quamvis non ſegregaverit à ſe Preſbyterium, à poteſtate tamen ſua & juriſdictione omni ſegregat. *Non magis detrahit Epiſcoporum dignitati*, inquit Dounamus, *uti prudentûm & eruditorum conſilio, quam Majeſtati Regum conſulere prudentes & fidos viros, qui ſunt eis à conſilijs.* Item, *Ambroſius*, inquit, *loquitur de paraſtaſia Preſbyterorum ad conſulendum & dirigendum, qualis eſt conſultatio conſiliariorum principi, illi de paraſtaſia ad regendum numero ſuffragiorum, ut in Senatu Romano, Epiſcopo ſuo ne ſuffragium quidem negativum concedentes.* Nulla eſt hîc differentia poteſtatis Epiſcopalis, quando adhibet ſympreſbyterorum conſilia & ſuffragia deliberativa, vel quando illis inconſultis ſuam exercet juriſdictionem. Nam utrobique eſt ſolus judex & princeps.

Defenſ. l. 1. c. 7. p. 161.

Dicit idem Dounamus authoritatem Epiſcopi non minorem eſſe, cum Preſbyterorum conſilium adhibet, quàm cum non adhibet, ſicut principis authoritas non minuitur, cum conſulit eos qui à Conſiliis. Tria igitur Epiſcopatuum genera ſic diſtinguimus. Unus eſt Epiſcopus paſtor divinitus inſtitutus. Nam omnes paſtores dicuntur

Defenſ. l. 3. cap. 5. p. 111

dicuntur Epiſcopi in Scripturis, nec unquam reperitur vox iſta relata ad Presbyterium, ſed ad gregem, quem paſcunt. Alius eſt Epiſcopus præſes, quem humanum vocare poſſumus, qui perpetuam habet proſtaſiam in Presbyterium, & antonomaſticè dictus eſt Epiſcopus. Qui tantummodo moderatur actiones Eccleſiaſticas in ſacro cœtu, rogat ſententias, earumque maiorí numero, ſicut alii ſympresbyteri, obnoxius eſt. Tertius eſt Epiſcopus princeps, & judex, qui ſolus habet poteſtatem in Presbyteros & gregem, qui Presbyteros conſulere vel non conſulere poteſt, eorumque conſilia vel amplecti vel repudiare. Hunc Epiſcopatum Satanicum eſſe dicerem á Satana ad evertendũ omnem Eccleſię politiã excogitatum. De ſecundo & tertio Epiſcopatu lité nobis movent adverſarii: Præſertim de tertio, cum controvertitur, an Epiſcopus & Presbyter ſint eiuſdem ordinis, necne. Nullus enim unquam dubitavit præſidem licet perpetuũ & alios Sympresbyteros eſſe eiuſdẽ ordinis. Decanũ aut Archipresbyterum non Epiſcopum eſſe volunt iſtum præſidem Epiſcopus princeps eſt etiam Epiſcopus pręſes, ſed Epiſcopus pręſes non eſt è converſo Epiſcopus princeps Idcirco argumenta quæ promunt adverſarii pro Epiſcopo Pręſide nihil juvant Epiſcopũ principem. Sunt diverſę regiminis ſpecies, & proinde argumenta non ſunt cõmunia. Nos igitur ſeparatim de utroq; diſſertaturi ſumus, & primum de Epiſcopo principe & judice, quem ſolum agnoſcunt adverſarii. Nam unicum tantùm Epiſcopatũ nempe tertium agnoſcunt, eumque divinitus inſtitutum eſſe aſſerunt. In Epiſcopo Hierarchico diſtinguenda eſt poteſtas intenſiva ab extenſiva. Nam poteſtate ſua ſuperior poteſt eſſe paſtoribus unius parœciæ, vel totius Diœceſeos. Ponatur enim in una Congregatione, ceu parœcia, plures eſſe paſtores & Presbyteros, quod in Eccleſiis quibuſdam reformatis, & in primitiva Eccleſia ſæpius uſu venit, ſi unus paſtor Presbyteris & Paſtoribus cæteris ſuperior ſit regiminis præcellentia & maioritate, iſte Epiſcopus non minus erit, quam qui in Presbyteros totius Diœcæſeos eandem habet poteſtatem. Rex Salem non minùs Rex eſt, quam Rex Iudeæ. Aliud igitur eſt Epiſcopum abſolutè & ſimpliciter conſiderare, aliud quatenus eſt Diœceſanus extendens & exercens poteſtatem ſuam in plures Eccleſias. Poteſt igitur eſſe vel Parœcianus, vel Diœceſanus.

De intenſiva principis Epiſcopi poteſtate.

Dounamus cavet ſibi à vocibus *ſola* & *ſingularis*, dum attribuit Epiſcopo maioritatem poteſtatis. Sed dùm neminem in conſortium poteſtatis admittit, nec maioritas illa refertur ad minoritatem aliquam regiminis Presbyterorum in foro externo, maioritas illa poteſtatis nihil aliud eſt quam ſingularitas poteſtatis, qua ſolus poteſtatis eminentia ſuperior eſt ſympresbyteris, qui maioritatem illam minuere & comprimere ſuffragiorum numero, aut cenſuris

non poſſunt. Poteſtas Eccleſiaſtica duplex eſt ordinationis & juriſdictionis. Vtraque eſt Epiſcopi, ut volunt Poteſtate juriſdictionis Preſbyteri ſunt Epiſcopo ſubjecti ut Rectori, ut judici. Vt Rectori, per quem ducendi ſunt & dirigendi in exercitio poteſtatis ordinis. Nam actus ordinis ſui exercere non poſſunt, aut quid maioris momenti agere abſque eius venia & conſcientia. Ille enim ſolus propriè Paſtor in Eccleſia, cæteri tantum ſunt ſubſidiarii aſſumpti in partem ſollicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. Vt judici, per quem corripiendi & corrigendi ſunt cenſuris & pœnis Eccleſiaſticis ſuſpenſionis, Excommunicationis, depoſitionis. Epiſcopus igitur princeps eſt ille qui habet poteſtatem ordinationis, & maioritatem ſingularem, vel ſingularitatem poteſtatis directivæ & correctivæ in Preſbyteros, & gregem. Epiſcopum iſtum Rectorem & judicem contendunt eſſe divinum, quod ex conſequenti probant, quia nempe eſt Apoſtolicæ inſtitutionis. Sunt qui à Chriſto ipſo inſtitutam hanc differentiam volunt inter Epiſcopum & Preſbyterum, ſed ſic una ſententia alteram jugularet. Nam ſi à Chriſto immediate inſtituta hæc differentia, non eſt Apoſtolicæ, ſed Dominicæ inſtitutionis. Si Apoſtolicæ inſtitutionis, non eſt Dominicæ, id eſt, à Domino ipſo in terris verſante inſtituta. Si tamen Apoſtolicæ, divinum eſſe inſtitutum non negabimus, Ducebat enim & dirigebat Spiritus ſanctus Apoſtolos ut in doctrina tradenda, ita & in politicia Eccleſiæ formanda. Apoſtolicam eſſe inſtitutionem tribus argumentis, aſcendendo per gradus, probant.

Doun. def. l. 2. c. 4. p. 67. Field l. 5. cap. 27 pag. 135. 136.

1 Argumentum. Illud regimen, quod ubique & ſemper in omnibus Eccleſijs obtinuit annos 300. à Chriſto & Apoſtolis, nec in Conciliis generalibus inſtitutum fuit, abſque omni dubio Apoſtolicæ inſtitutionis erat. *Quod univerſa tenet Eccleſia*, inquit Auguſtinus, *nec Concilijs inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi Apoſtolica autoritate traditum rectiſſime creditur.* At regimen Epiſcoporum directivum & correctivum in Preſbyteros & gregem, ubique & perpetuo 300 annos poſt Chriſtum, & eius Apoſtolos in omnibus Eccleſiis obtinuit, nec in Conciliis generalibus inſtitutum fuit. Sic neceſſariò aſſumere oportet, ut negatum concludant. *Si non unius Epiſcopi autoritate, ſed communi Preſbyterorum Conſilio Eccleſias regi voluit Chriſtus*, inquit Tilenus, præcentoribus & præceptoribus ſuis novis ſuccinens, *ſi non ſine tyrannica uſurpatione plures Eccleſiæ & Paſtores uni unius, ſive Diœceſeos ſive provinciæ Paſtori, vel præſuli poſſunt ſubjici: unde obſecro tantus ac tam repentinus omnium quotquot per totum orbem terrarum ab Apoſtolis collectæ ac conſtitutæ fuerunt, Eccleſiarum atque ipſorum etiam Preſbyterorum, in tyrannicum hoc regimen conſenſus.* Propoſitionem non concedimus ut neceſſariam & certam, ſiquidem in propoſitione dicitur *abſque omni dubio.* Poſſunt enim omnes Eccleſiæ viſibiles & particulares errare. Concilia particularia

De baptiſm. contra Don. l. 4. c. 24.

Paræn. c. 7.

particularia & generalia errare poſſunt. Doctores & Patres errare poſſunt. Praxis perpetua & univerſalis Eccleſiæ poſt Apoſtolorum tempora non eſt certum indicium traditionis Apoſtolicæ. Pontificii ſuas traditiones, jejunium quadrageſimale, 7 ordines, obſervationem paſchatis &c hac regula tuentur. Ad legem igitur & teſtimonium in ſacris Scripturis, ubi conſignatas reperiemus traditiones Apoſtolicas, eamus, & non ad mortuos. *Vnde iſta traditio?* inquit Cyprianus de Baptiſmo hæreticorum, *Vtrumne de Dominica & Evangelica auctoritate deſcendens, an de Apoſtolorum mandatis, atque Epiſtolis veniens?* Item, *Si ergo aut Evangelio præcipitur, aut in Apoſtolorum epiſtolis, aut Actibus continetur, ut à quacunque hæreſi venientes non baptizentur, ſed tantum manus illis imponantur in pœnitentiam, obſervetur Divina hæc & ſancta traditio.* Socrates de feſto Paſchatis licet antiquiſſimo, & de multis aliis rebus ſic ſcribit. *Mihi quidem certe videtur, ſicut res aliæ multæ in locis quibuſque ex more quodam introductæ fuerunt ita feſtum paſchatis ex quadam conſuetudine apud ſingulos populos obſervationem privatam habuiſſe, propterea quod nemo ex Apoſtolis Legem de eo, ut dixi, alicui tradidit.* Tertullianus de conſuetudine ſic ſcribit. *Conſuetudo fere initium ex ignorantia, vel ſimplicitate ſortita in uſum per ſucceſſionem corroboratur, & ita adverſus veritatem vindicatur.* Præterea unde certò docebimur univerſalem & perpetuam praxin 300 annorum poſt Apoſtolos. Nam multi patres nihil ſcripſerunt, multa etiam ſcripta perierunt, nonnulli nonnulla tradiderunt quæ fatentibus adverſariis non ſunt Apoſtolica, à quibus reliquos diſſenſiſſe non poſſunt oſtendere, inquit Whitakerus. Plurima etiam ſunt ſuppoſititia & adulterina ſcripta patrum nomine inſcripta. Qua de cauſa Vincentius Lirinenſis ait veritatem aſſerendam aut hæreſin impugnandam non ſemper eſſe teſtimoniis humanis. *Sed neque ſemper, neque omnes hæreſes hoc modo impugnandæ ſunt, ſed novitiæ recenteſque tantummodo, cum primum ſcilicet exoriuntur, antequam infalſaverint vetuſtæ fidei regulas: ipſius temporis vetentur anguſtijs: ac priuſquam manante latius veneno maiorum volumina vitiare conentur. Cæterum, ſi dilatatæ & inveteratæ hæreſes, nequaquam hac via aggrediendæ ſunt, eò quòd prolixo temporum tractu longa ijs furandæ veritatis patuerit occaſio. Atque ideo quaſcunque illas antiquiores vel ſchiſmatum vel hæreſeôn prophanitates nullo modo nos oportet, niſi aut ſola, ſi opus eſt, ſcripturarum autoritate convincere, aut certe tam antiquitus univerſalibus ſacerdotum Catholicorum Concilijs convictas damnataſque vitare.* Cum igitur inueterata ſit Epiſcoporum authoritas, nec noſtro ſæculo exorta, veterum ſcriptis fidendum non eſt. Dicunt Antichriſtum vitiaſſe patrum ſcripta, ut primatum ſuũ ſtatuminaret. Neceſſe erat etiam pro Epiſcopatu tuendo falſarium agere, ſiquidem ſublato Epiſcopatu ruet primatus Pontificis Romani. Veteres, qui patres ſuppoſitios,

Epiſt 74. ad Pompeium.

Hiſt. l. 5. c. 21

De veland. virginib.

Controu. 1. qu. 6. c. 4.

Dionyſium Areopagitam, Clementem Romanum, Ignatium, Dorotheum, Canones Apoſtolorum nomine falſò inſcriptos, nobis procuderunt, nihil fere niſi Epiſcopatum & Hierarchiam ſpirantes, genuinos etiam patres vitiaſſe, præſertim poſt Aerii intentatam litem contra Epiſcoporum gradus non injuria metuimus. Nam quibus religio non eſt fictitios patres & ſcripta ſuppoſititia in lucem edere, nec aliorum genuina ſcripta interpolare ſcelus erat.

Controu. 1. quæſt. 6. c. 4. Quod ad Auguſtini regulam attinet, *Vt hanc admittamus*, inquit Whitakerus, *opus eſt duplici cautione, prima, ſi ita retentum quid fuerit, ut ſimilis ſemper ratio fuerit obſervandi, hoc eſt, ſi ſimiliter ſemper obſervatum fuerit. Secunda, ſi ut neceſſarium ſervatum fuerit.* Contra Bell. contro. 1. l. 4. c. 9. not. 11 Tilenus in Regula Auguſtini complectitur Apoſtolorum tempora. *Placet hæc Regula: Nam quod in univerſa Eccleſia omnibus retro temporibus ſervatum; id utique ab ipſis etiam Apoſtolis, reliquiſque ſanctis hominibus, univerſæ Eccleſiæ membris, ſervatum fuit: quod vel à Chriſto in terris* πολιτευσαμένῳ *acceptum, diſcipulis ſuis & viris Apoſtolicis tradiderunt: vel deinde ſpiritus ſancti afflatu inſtituerunt.* Deinde negamus aſſumptionem ut falſam. Non conſpirarunt in tyrannicam unius paſtoris in plures Parœciæ, Diocœſeos, aut Provinciæ dominationem. Non obtinuit regimen unius cum poteſtate directiva & correctiva in alios ſympreſbyteros in omnibus Eccleſijs primos 300 annos. Euſeb. lib. 3. c. 28. *Igitur ad ea uſque tempora virgo pura & incorrupta manſit Eccleſia, ijs, qui ſanum ſalutaris prædicationis canonen corrumpere conati ſunt, ſi tum aliqui fuerunt, in obſcura quadam caligine ad id uſque temporis deliteſcentibus. Poſtquam autem ſacer Apoſtolorum chorus differentem ſortitus eſt finem, & generatio illa præteriit, quæ divinam ſapientiam auribus audire meruerat, tunc impij erroris conſpiratio per ſeductionem eorum, qui alienam doctrinam tradebant, initium cœpit, qui etiam, quoniam nemo amplius erat ſuperſtes ex Apoſtolis, jam nudo vertice contra veritatis prædicationem falſi nominis ſcientiam ex adverſo prædicare conati ſunt,* inquit Hegeſippus. Si ereptis Apoſtolis hæretici exerere caput auſi ſunt, Diotrephen etiam primatum ambientem Apoſtolorum ætate eundem poſt ipſorum obitum ambiiſſe impudentius, non eſt, quod miremur. Myſterium iniquitatis Pauli temporibus operabatur. Non veretur Mornæus dicere poſt Hiſt. pap. p. 7. Apoſtolorum deceſſum non diu otiatam eſſe ambitionem, quin primis veſtigiis inſiſteret. Dicimus igitur quoſdam imprudentia lapſos, quoſdam ambitione tumidos mutationem aliquam in quibuſdam Eccleſijs tentaſſe, ſed omnes Eccleſias in ſingularem maioritatem Epiſcopi Rectoris & judicis conſpiraſſe etiam imprudendentes nedum Apoſtolicam diſciplinam proterve conculcaſſe, nuſquam dicimus.

Ad firmandam aſſumptionem argumentum ducunt à continua Epiſcoporum ſucceſſione in omnibus celeberrimis Eccleſiis deducta ab

ab Apoſtolis uſque ad Concilium Nicænum:& interruptam ac perpetuam ſucceſſionem probant ex catalogo Epiſcoporum Eccleſiæ. Alexandrinæ, Hieroſolymitanæ Romanæ, &c. quem contexuit Euſebius. Euſebii teſtimonium pluribus de cauſis infirmum eſt. *Verùm res ipſa hoc jam in ipſo exordio expetit*, inquit, *ut mihi ignoſcatur, Confiteor namque maius eſſe viribus noſtris, abſolutumque & imcomprehenſibile, quod pollicemur ac profitemur. Nam & primi nos argumentum hoc jam aggreſſi, velut deſertam quandam & inuſitatam viam, ingredi conamur. Et quamvis Deum nobis viæ ducem, & cooperatricem Chriſti potentiam adeſſe oramus, nuſquam tamen nobis nuda eorum hominum veſtigia deprehendere licet, qui eandem hanc ante nos viam ingreſſi ſunt niſi* σμικρὰς προφάσεις *exiguas duntaxat occaſiones, quibus alius aliter ſuis quibuſque temporibus, particulares nobis narratiunculas, quaſi faculas quaſdam, reliquerunt.* Succeſſio Epiſcoporum ex ſcriptoribus cuiuſq, ſæculi non ex authoribus qui poſt 300 annos incertæ famæ aut narratiunculis de manu in manū traditis nitebantur probanda eſt. Præterea, non ſatis attente & cum delectu legit, quæ ante ipſius tempora extabant ſcripta veterum, nec perpendit fabuloſas traditiunculas, quas à maioribus accepit. Epiſtolam Chriſti ad Abgarum quæ extat apud Euſebium, Gelaſius papa in concilio Romano 70 Epiſcoporum, ut Apocrypham, rejicit, licet Euſebius referat ex Archivis deſumptam, & è Syrorum lingua tranſlatam. Quæ Philo Iudæus ſcripſit de Eſſenis Iudæorum, dicit Euſebius ſcripſiſſe de monachis Chriſtianis, quod falſum eſſe oſtendit ex ipſo Philone Scaliger in elencho Trihæreſii. Hiſtoriam Petri Romæ crucifixi probat tumulo Petri, ac ſi certum eſſet Petrum Romæ mortuum fuiſſe, In deſcribendis miraculis quàm fabuloſus? In temporum notatione quot hallucinationes, & anachroniſmos obſervat in animadverſationibus in ipſius Chronicon, Ioſephus Scaliger. Imo ipſas ſcripturas oſcitanter legit. Ait Cepham à Paulo reprehenſum Antiochiæ, non fuiſſe Petrum Apoſtolum, ſed eiuſdem nominis alium è numero 70 diſcipulorum. Euſebii Hiſtoriam, non autem Socratis, aut Sozomeni rejecit inter Apocrypha Gelaſius. *In Chronico*, inquit Spalatenſis, *alij alios, nec leves, inveniunt errores, & temporum falſiſſimam aſſignationem*. Præfuit conciliabulo Tyrio contra Athanaſium, & à partibus Arrianorum ſtetit. Teſtimonia veterum de Euſebii erroribus, & Arrianiſmo recenſet Ioſephus Scaliger in Theſauro temporum. Quidam narrant reſipuiſſe, alii in perfidia Arriana mortuum eſſe. Dum texeret hiſtoriam, Arrianus erat. Sed ſit ipſe teſtis omni exceptione maior, interpolatam tamen hiſtoriam Euſebii ab imperito aliquo impoſtore non dubium eſt. Sozomeni enim meminit, qui 100 poſt annos natus eſt. Denique catalogus Euſebii Epiſcoporum ſeriem quidem nobis exhibet, n[illegible]

Promiū hiſt. Eccl.

L. 1. c. 14.

Diſt 15. c. 3. Sancta Romana.

L. 4. c. 1. num. 21.

Animadv. p. 168.

tam[illegible]

tamen Epiſcoporum judicum & principum, qui ſingularem habent poteſtatem, ceu maioritatem poteſtatis directivæ & correctivæ in Preſbyteros & gregem, quod erat probandum. Epiſcopi vocabulum audio, ſed officium & poteſtatem directivam & correctivam non audio. Æquivocatio eſt in nomine Epiſcopi. Detur igitur fuiſſe Epiſcopos omnes quos recenſet Euſebius, peculiariter & antonomaſticè ſic dictos fuiſſe non ſequitur. Detur etiam antonomaſtice & peculiariter ſic dictos fuiſſe non tamen ſequitur Epiſcopos judices fuiſſe, cum & præſides etiam antonomaſtice & pecülariter dicti ſunt Epiſcopi. Sed quia Catalogum iſtum nobis reponunt ut crambem bis coctam in ſecundo argumento, progrediamur ad ſecundum gradum ipſa nempe Apoſtolorum tempora.

Secundum argumentum. Illud regimen quod ipſis Apoſtolorum temporibus in Eccleſiis Apoſtolocis uſurpatum nec ab Apoſtolis reprehenſum fuit abſque dubio Apoſtolicæ inſtitutionis eſt. At reregimen Epiſcoporum cum poteſtate directiva & correctiva in Preſbyteros & gregem, ipſis Apoſtolorum temporibus in Eccleſiis Apoſtolicis uſurpatum fuit, nec ab ipſis reprehenſum. Ergo &c. Si probanda eſſet propoſitio oporteret iſto uti medio. Quæcunque uſurpata ſunt ipſis Apoſtolorum temporibus in Eccleſiis Apoſtolicis, nec ab ipſis reprehenſa ſunt abſque dubio ſunt Apoſtolicæ inſtitutionis. At multa adiaphora uſurpata ſunt in Eccleſiis Apoſtolicis. Præterea non ſat eſt non reprehendi quæ uſurpantur, ut ſint divinæ inſtitutionis, ſed oportet etiam approbari. Poſſunt enim multa uſurpari in Eccleſiis neſciis Apoſtolis, & in remotis, ut aiunt, agentibus. Deniq; quæ Apoſtolis vivētibus, videntibus, & approbantibus uſurpata fuerunt, licita fuiſſe non dubium eſt. Non tamen quæ approbant, ſemper inſtituunt. Apoſtolorum inſtitutio non accedit commento humano, ſed præcedit. Docet & dirigit ſpiritus Apoſtolos, & illi ducunt alios, cum quid inſtituunt, quod in Eccleſia Chriſtiana permanſurum ſit. Dounamus Preſbyterorum regimen commune comparat argento, Epiſcopi maioritatem auro. Si igitur Preſbyterorum regimen uſurpatum fuiſſet Apoſtolorum temporibus, quod fruſtra negant adverſarii, an reprehendiſſent Apoſtoli, ſi quidem erat argenteum. Sed tranſeat propoſitio, & tranſeamus ad aſſumptionem. Magno, inquiunt, conſenſu teſtantur authores Apoſtolorum ætate non ſolum Epiſcopos fuiſſe ſed etiam Epiſcoporum & ſucceſſionem in Eccleſia Romana, Alexandrina, Hieroſolymitana, Antiochena. Denuo proferunt Euſebium, qui catalogum ſuum orſus eſt ab ipſo Apoſtolorum ſæculo. Romæ, Linus, Anacletus, Clemens, Hieroſolymis, Iacobus Iuſtus, & Simeon filius Cleophæ; Antiochiæ, Euodius & Ignatius: Alexandriæ, Marcus, Anianus, Abilius; Cerdo, fuere Epiſcopi Apoſtolis viventibus, videntibus, & approbantibus.

Nos

Nos illud ſi non ab ipſo Chriſto immediatè inſtitutum, inquit Tilenus, *ac ſaltem ſub Apoſtolis, & ab Apoſtolis factum fuiſſe demonſtravimus antequam illi rebus humanis eximerentur; Alexandrinæ Eccleſiæ Epiſcopatum geſſit Marcus, octavo Neronis anno mortuus, cui ſucceſſit Anianus, huic Abilius, qui omnes ſuperſtite Iohanne Apoſtolo, Eccleſiæ illi præfuerunt Euſeb. l. 2. cap. 24. & l. 3. c. 13. 21. Euodius Antiochiæ & poſt Iacobum fratrem Domini, Simeon Hieroſolymis ſedit, Polycarpus Smyrnæ, vivente & vidente illo, quem dixi Apoſtolo.* Hîc iterum prodit Euſebius, qui poſt annos 300 teſtetur, quid actum fuerit Apoſtolorum ætate, qui qua fide dignus ſit, ante diximus. Hiſtoriam aggreſſus teſtatur ſe inuſitatam & deſertam viam ingreſſum, quod in ipſo limine præſertim ei accidiſſe fatendum eſt. *Quàm vero multi, & quinam ex illis ſinceri imitatores Eccleſias ab Apoſtolis fundatas, paſcere potuiſſe probati ſunt, non poterit facile dici, niſi quatenus quis eos ex Pauli verbis collegerit*, inquit ipſe Euſebius. *Intervallum illud ab ultimo capite Actorum Apoſtolicorum ad medium Traiani imperium, quo tractu Quadratus & Ignatius florebant, plane cum Varrone ἄδηλον vocari poteſt, in quo nihil certi de rebus Chriſtianorum ad nos pervenit, præter admodum pauca, quæ hoſtes pietatis obiter delibant, Suetonius, Cornelius Tacitus, Plinius Cæcilianus, quem hiatum ut expleret Euſebius* ἐκ τῶν ὑποθέσεων *Clementis neſcio cuius (non eſt enim ille eruditus Alexandrinus* ὁ ςρωματεὺς*) &* ἐκ τῆς πεντάβιβλου *Hegeſippi non melioris ſcriptoris ſine delectu ea deprompſit*, ut obſervavit Ioſephus Scaliger. Tilenus hanc obſervationem Scaligeri nomine ſuppreſſo tranſtulit in ſuas animadverſiones. *Illorum temporum hiſtoria*, inquit, *magnos habet hiatus & lacunas, quas ſpurij Clementes, alijque eiuſdem furfuris ſcriptores depromptis ex cerebro ſuo fabellis, & hiberis næniis expleverunt.* Item, *Supra monuimus in Eccleſiaſticæ hiſtoriæ initijs magnas eſſe lacunas. Etenim à fine Actorum Apoſtolicorum uſque ad Traiani tempora vix aliquid certi exſtat. Hinc quidlibet audendi & confingendi arrepta occaſio à malè feriatis hominibus, quibus ne Apoſtolica quidem tempora caruerunt.* Pudeat igitur Dounamum huius effati. *Hiſtoria*, inquit, *actorum deſijt* 40. *annos ante obitum Iohannis, reliqua Apoſtolorum acta à Clemente & Hegeſippo memoriæ conſecrata ſunt.* Quid in hiſtoria Eccleſiaſtica magis decantatum, quam de Petro hærente Romæ annos 25. Velenus tamen pluribus argumentis refellit. Ioſephus Scaliger in notis in novum teſtamentum annotat, religionis & cultus Iudæorum Metropolin unam fuiſſe Hieroſolyma: politiæ autem tres, Hieroſolyma, Babylonem, Alexandriam, Diſperſionis duas, Aſianam ad quam ſcribit Petrus, Europæam cuius mentio Iohannis 7. 35. Aſianæ caput erat Babylon, Europeæ Alexandria. Ad Iudæos diſperſionis Aſianæ ſcribit Petrus ex ipſa Metropoli Babylone. *Quum igitur*, inquit, *Petrus*

Paræneſ. cap. 10.

Hiſtor. l. 3. cap. 4.

Prolegomen. in Chronic. Euſebij.

Contro. 2. l. 2. cap. 2. not. 39.

Cap. 3. not. 6

Defenſ. l. 4. p. 92.

ad περιτομὴν *miſſus eſſet videtur in* διασπορᾷ *Aſiana periiſſe,*
ſi conjecturæ locus eſt. Nam de eius Romam adventu, ſede 25 annorum,
& ſupremo capitis ſupplicio ibidem, nemo, qui paulò humanior fuerit,
Contro.3.l.2 *credere poſſet.* Tilenus Scaligeri veſtigiis inſiſtens idem ſcribit. *De*
cap.5.not.3. *Petri Romam adventu, & morte quicquid adfirmatur, non niſi hominum*
teſtimoniis adſtruitur: imo, ſi verum fateri volumus, unius tantum ho-
minis, quem alij nimia credulitate ἀβασανίστως *ſequuti; Papiæ inquam,*
quem & perexigui judicij & peregrinarum fabellarum captatorem, ac
diſſeminatorem fuiſſe agnoverunt etiam ij, qui in hoc negotio ei fidem ha-
buerunt. Si Papias primus diſſeminator huius fabellæ, nubes illa
Cap.5.not.7 teſtium quos producunt adverſarii, unum tantummodo teſtem no-
bis exhibet. *Nam quod ab unico teſte traditum ad alios dimanavit, non*
niſi unici & ſingularis teſtimonij auctoritatem obtinet, etiamſi illud idem
ab innumeris alijs μυριομυριάκις *deinde affirmetur.* Apoſtoli non eſſe
Cap.4.not.2 certo loco affixum ſedere, ſed per orbem terrarum diſcurrere &
Ca.2 not 22 omnes gentes docere, aſſerit idem Tilenus, inprimis autem Petri
Cap. 7. not. partes fuiſſe circumciſionis miniſterium apud Iudæos diſperſionis
10. 12. implere: non ad arcem Romani imperii, ſed ad circumciſionis mi-
niſterium deſtinatum fuiſſe, Petri propriam meſſem fuiſſe Iudæos
diſperſionis, in illis regionibus prædicaſſe, quibus propterea etiam
priorem ſuam epiſtolam inſcripſit, ordinariè Iudæis extra ordinem
quandoque gentibus, Paulum contra gentibus ordinariè, extraor-
dinem Iudæis. *Proinde nihil tam conſentaneum, quam de Chaldæorum*
L 2. cap.2. *Metropoli accipere illam appellationem* (nempe Babylonis ad finem
not.1. prioris Epiſtolæ Petri) *in qua Petrus, quippe circumciſionis Apoſto-*
latum ſortitus, Epiſtolam illam ſcripſerit: ibi potiſſimum ſubſiſtens, ubi
ob maximam Iudæorum frequentiam copioſiſſimam exercendi miniſterij
ſui meſſem cernebat. Quia Babylon in Apocalypſi figuraliter Ro-
mam ſignificat, forte Papiam & alios veteres in errorem induxit,
hîc non propriè ſed figuraliter eſſe accipiendum. Si igitur veteres
Papiam ſequuti errarunt in Petri adventu Romam, & ſede tot an-
norum, quid de cæteris judicandum eſt? Quod de priſcis Græco-
rum hiſtoriis Thucidides, de veteribus affirmari poteſt Euſebio,
Iræneo, Hieronymo, &c, *Quæ à maioribus acceperant poſteri, ea*
ἀβασανίστως, *ſecuri examinis ſui item poſteris tradiderunt*, ſicut ex
Thucidide reddit Tilenus. De Lino, Cleto, Anacleto, Clemente, qui
in Catalogis Romanorum Epiſcoporum poſt Petrum numerantur
tanta eſt ſententiarum varietas quis cui & quo ordine ſucceſſerit,
ut conciliari nullo modo poſſit. Cleti nuſquam neq; Iræneus neque
Euſebius meminerunt. De conturbato ordine ſucceſſionis, & tanta
ſcriptorũ diverſitate eruditè diſſerit Franciſcus Iunius. *Errori cauſa*
Contro 3 l.2 *præfuit*, inquit, *quòd Epiſcopus non unus prim.ũ in Eccleſijs erat, ſed multi*
c.5. not.18. *ſimul præerant, qui Epiſcopi ſive Presbyteri ab Apoſtolis dicti ſunt. Horum*
autem

autem natales, id eſt dies exſulij, ſive martyrij, & mortis, in Eccleſiæ diptychis conſignabantur, fiebatque eorum ad exemplum & inſtitutionem publicam commemoratio ſolennis. Itaque Linus, Clemens, Cletus, Anacletus, alij, ſimul Epiſcopi ceu Presbyteri fuerunt Romæ, etiam quo tempore Petrus & Paulus in urbe dicuntur fuiſſe, quorum exceſſum Linus poſt menſes quatuor ſequutus eſt, poſt Cletus, deinde Anacletus, ac poſtremo Clemens, ut ex Tertulliano, Martyrio, Damaſo, & breviario ipſo oſtendimus. Sed falſa eſt eorum ſupputatio, qui Anacletum dant Clementi ſucceſſorem: quam rem Damaſo in mentem non veniſſe, evincit apertiſſime annorum per faſtos conſulares notatio, quibus fuerunt martyrio coronati. Idem vitium Auguſtino, & Optato oblatum eadem ex cauſa. Quod verò Cletum Ignatius, Iræneus, Euſebius, & alij ne nominant quidem, ab eodem eſt argumento; quia nihil attinuit celebres quoſque Preſbyteros ſive Epiſcopos Romanæ Eccleſiæ nominari, modo ratio ſucceſſionis & temporum conſtare poſſet: prout nominato Anencleto factum, qui inde à morte Lini, teſte Damaſo in Eccleſiæ Romana miniſtravit ad illud ferme tempus uſque, quo Clemens ex Græcia reverſus eſt. Apage infœlices illas correctorum ſpongias, qui omnes auctorum narrationes conturbare malunt, quam huic dicto ex veritate cedere, quod plures fuerunt in Eccleſia Romana Epiſcopi, id eſt, Preſbyteri, antequam ſchiſmatum orientium occaſio diſtinctionem Epiſcoporum à Preſbyteris peperiſſet. Linus, Cletus, Anacletus igitur erant Eccleſiæ Romanæ tantùm Preſbyteri ſive Epiſcopi Paſtores, non perpetui præſides, nedum judices, & principes Epiſcopi, qui ſimul Eccleſiam regebant cum pluribus aliis, quorum nomina non memorantur in hiſtoriis. Spondet vir clariſſimus Gerſomus Bucerus in neruoſa & erudita ſua diſſertatione, ſe manus daturũ, ſi tanti diſſidii conciliatio aliqua inveniri poſſet, quæ liquidò doceat quem libet eorum pontificum toto Epiſcopatus ſui, quem fingunt tempore, ſolum inſtar Epiſcopi διακριτικῶς appellati Eccleſiæ Romanæ præfuiſſe. Tria igitur obſervanda ſunt in veterum ſcriptis de Epiſcoporum ſucceſſione. 1 A maioribus abſq; delectu & examine multa acceperunt & poſteris tradiderunt, quæ nec cum ſcriptura, nec inter ſe conciliari poſſunt. Propter Papiæ autoritatem vel antiquitatem multi putarunt Petrum Romæ fuiſſe. *Hic author multarum fabularum primus ſcripſit Romæ Petrum fuiſſe, hunc Hegeſippus, Iræneus, & alii propter antiquitatem ſecuti ſunt & ſic opinio invaluit*, inquit Whitakerus. Iræneus apud Euſebium ait, Iohannis auditorem & Polycarpi ſocium Papiam, at Euſebius dicit illum nequaquam fuiſſe ſanctorum Apoſtolorum auditorem, aut eoſdem oculis ſuis aſpexiſſe. Præterea ait fuiſſe exigui judicii, peregrinas quaſdam parabolas, & quędam fabulis ſimiliora, quàm veris hiſtoriis tradidiſſe. Si Papias vetuſtiſſimus ſcriptor ipſius Euſebii judicio fabularum author ſit, non ſunt veterum teſtimonia abſque examine & judicio, accipienda. 2 Vt

De Pontif. qu. 3. cap. 2.
Euſeb. lib. 3. c. 39.

tabulas ſucceſſionum ab ipſis Apoſtolorum temporibus deducerent, & retroſiora ſæcula ad ſua conformarent, cum plures erant Epiſcopi ceu Preſbyteri in celeberrimis Eccleſijs, unum quendam doctrina,authoritate,annorum gravitate,experientia,zelo, pietate, fama,cæteris celebriorem ſelegerunt,quem catalogo inſcripſerunt. 3 Quem ſelegerunt & catalogo inſcripſerunt peculiariter & antonomaſticè ſecundum morem ſui ſæculi Epiſcopum nominarunt, qui ætate ſua qua florebat abſque diſcrimine Epiſcopus vel Preſbyter, ſicut & alii ſympreſbyteri, dicebatur. Imò ſuo etiam ſæculo Irçneus indiſtinctè Preſbyteros vel Epiſcopos vocat,cum de Apoſtolorum ſucceſſoribus ſcribit, niſi mallemus Irenæum de vera & communi Preſbyterorum omnium ſucceſſione interpretari, potius quàm de peculiari iſta ad temporum notationem in hiſtoria deſignandam excogitata, vel ad hæreticorum ora obſtruendum, qui Doctorum celebrium ſeriem nullam ab Apoſtolis deducere potuerunt hæreſes & errores tradentium poſteris, ſicut poterant Orthodoxi ſincerioris doctrinæ ſucceſſionem perſonali quorundam Doctorum ſucceſſione monſtrare, qui in Eccleſiis quibuſdam inclaruerunt. *Oportet*, Inquit Irenæus, *adhærere ijs, qui Apoſtolorum ſicut*

L.4.c.44. *prædiximus, doctrinam cuſtodiunt, & cum Preſbyterij ordine ſermonem*

c.43. *ſuum, & converſationem præſtant.* Item, *Quapropter & eis,qui in Eccleſia ſunt Preſbyteris obedire oportet, his qui ſucceſſionem habent ab Apoſtolis, ſicut oſtendimus, qui cum Epiſcopatus ſucceſſione chariſma veritatis certum ſecundum placitum patris acceperunt.* Item. *Quum au-*

L.3.c.2. *tem ad eam iterum traditionem, quæ eſt ab Apoſtolis, quæ per ſucceſſiones Preſbyterorum in Eccleſijs cuſtoditur, provocamus eos, qui adverſantur traditioni dicent ſe non ſolum Preſbyteris, ſed etiam Apoſtolis exiſtentes ſapientiores ſinceram inveniſſe veritatem.* Quæ de Epiſcoporum Catalogo dicta ſunt in genere, Epiſcopis Eccleſię Alexandrinę, &

2140 Hieroſolymitanæ etiam accommodari poſſunt. Quærit Ioſephus Scaliger, quum Epiſcoporum Eccleſiæ Hieroſolymitanæ nomina certa & continua ſucceſſio hactenus memoriæ prodita ſint, ubi fuerit Eccleſia Hieroſolymitana. Nam certum eſt Hieroſolymis eam conſiſtere non potuiſſe. Funditus deleta civitas eſt,adeo ut ne veſtigium quidem urbis appareret. Aratrum illi impreſſum à Muſonio Tyrrheno præfecto munitionum,adeo ut non ſolum urbs eſſe deſierit, ſed & in poſterum nemini licuerit illi ſolo vel caſam ſuperſtruere poſt aratrum inductum. Et tamen Euſebius Epiſcopos numerat uſque ad everſionem quam ab Hadriano perceſſa eſt. Ne quis putaret nullam ſucceſſionem cathedræ Hieroſolymitanæ fuiſſe, veteres finxerunt non totam prius dirutam, ſed Domini vaticinio & ipſius Ioſephis hiſtoria refelluntur, inquit Scaliger. In Eccleſiæ Antiochenæ Epiſcoporum ſerie eadem fere diverſitas ſententiarum cum illa, quæ in Romanæ Eccleſiæ Epiſcopis. Alii

Euodium,

Euodium, alii Ignatium referunt primum Epiſcopum. Erant tantum Eccleſiæ Antiochenæ Preſbyteri,& collegæ. Verùm quia ambo fama cæteris ſympreſbyteris nobiliores erant,poſteri catalogum contexentes utrumque ſucceſſive,ſed non eodem ordine in catalogum ſuum retulerunt. Quid de Ignatio magis pervulgatum,quàm ex Syria Romam perductum fuiſſe beſtiis objiciendum. Quærit tamen Scaliger, qui fieri id potuit,ſiquidem provincialis magiſtratus de Chriſtianis ſupplicium ſumebat.Si quis dixerit fuiſſe civem Romanum, reſpondet, civem Romanum beſtiis objicere non licebat. De Alexandrina Eccleſia dicit quidem Hieronymus, *A Marco Euangeliſta uſque ad Heraclam & Dionyſium Epiſcopos Preſbyteri ſemper unum ex ſe electum in celſiori gradu collocatum Epiſcopum nominabant.* At Marcus martyrio coronatus octavo Neronis anno ſecundum eundem Hieronymum, & proinde ante Martyrium Petri & Pauli. Sequitur igitur viventibus Apoſtolis Epiſcopatum ob inuiſſe in quibuſdam Eccleſiis. Hieronymum Euſebium ſequutum in hiſtoricis, Euſebianis etiam multa inſerſiſſe, anachroniſmis laborare & pugnantia loqui obſervavit Ioſephus Scaliger. Irenæus ait, *poſt horum* (nempe Petri & Pauli) *exceſſum Marcus diſcipulus & interpres Petri, & ipſe quæ annunciata erant à Petro per ſcripta nobis tradidit.* Non igitur viventibus Petro & Paulo Epiſcopatus ille Alexandrinus ortus eſt, nedum videntibus,& approbantibus. Apoſtolorum pauci à Neronis 14 anno ſuperſtites erant; pauciores à Marci martyrio. Nam,ut vides,Irenæus refert ſcriptũ eſſe Evangelium poſt exceſſum Petri & Pauli id eſt poſt ultimum Neronis annum, ut volunt omnes Pontificii. Hieronymus & alii aſſerunt ſcripſiſſe Euangelium Romæ. Oportebat igitur aliquot adhuc annos agere Alexandriæ, & in Ægypto. Vnde Dorotheus & alii producunt annos Marci ad imperium Traiani. *Sub Traiani verò regno*, inquit Dorotheus in Synopſi, *in Alexandria rudenti collo injecta, à loco qui Bucolus dicitur, uſque ad eum qui Angelorum (ceu nunciorum) dicitur, tractus, ibique igni ab inſanis ſimulachorum cultoribus menſe Aprili combuſtus, & in Bucolo ſepultus eſt.* Secundum Dorotheum & alios igitur, ne Iohanne quidem ſuperſtite hoc accidit, quod refert Hieronymus. Quid ſi vivente Iohanne ſi tamen non vidente,ut qui longè aberat Alexandria,Epiſcopatus iſte ordinis Alexandriæ à Preſbyteris inſtitutus eſſet. Multa fiebant in Eccleſiis, quæ latebant Apoſtolos, nec niſi ex aliorum relationibus ſcire poterant. Potuit ne igitur tale quid fieri in uno aliquo orbis angulo, & unum latere Apoſtolũm. Cum intelligeret Iohannes Diotrephen primatum ambiiſſe & fratres ex Eccleſia ejeciſſe, minatur cum venerit, ſe renovaturum memoriam facinorum ipſius epiſt.3.9.10. Sicubi Apoſtoli perſpexiſſent ſemina malorum, non erat dubium,quin reprehendiſſent. Myſterium iniquitatis ipſorum

2123

Ad Evagrium.

L.3.c.1.

ætate operabatur. Non mirum igitur ſi alicubi primatus Antichriſti fundamentum, ipſis inſciis, jaceretur. Præterea celſior ille gradus nil aliud erat quam perpetua ordinis proſtaſia. Nos jam de primatu poteſtatis, de Epiſcopo non ſolum præſide ſed etiam principe diſputamus, & quidem dato, non conceſſo, nec in re ipſa nec in temporis aſſignatione hallucinatum fuiſſe Hieronymum. Hallucinatum fuiſſe in aliis quæ de Eccleſia Alexandrina retulit ſequutus Euſebium, ſatis conſtat. Scribit Hieronymus Philonem Iudæum cum Eſſenos deſcribit, Chriſtianorum Alexandrinorum, quale ſub Marco vitæ inſtitutum agerent, ſignificare voluiſſe. *Ex quo* (inquit) *appareret talem primam in Chriſto credentium fuiſſe Eccleſiam, quales nunc monachi eſſe nituntur & cupiunt, ut nihil illis proprium ſit, nullus inter eos dives, nullus pauper, patrimonia egentibus dividantur, orationi vacetur & Pſalmis, doctrinæ quoque & continentiæ; quales & Lucas refert primum Hieroſolymis fuiſſe credentes.* Qui monachos in Eccleſia Alexandrina ſub Caio Imperatore, id eſt, Philonis ætate fuiſſe refert, non mirũ, ſi Epiſcopos etiam ibidẽ fuiſſe aſſerat. *Scribit Philo,* inquit Euſebius, *quo pacto præſideant inter eos, ij quibus Eccleſiaſtica commiſſa ſunt miniſteria, diaconatus etiam, & quæ ſupra cunctos eminent Epiſcopatus præſidentiæ.* De Eſſenis judæis non de Chriſtianis intelligendum eſſe Philonem demonſtrat Ioſephus Scaliger in Elencho Trihæreſii. Hieronymus dicit Preſbyteros unum ex ſe electum in celſiori gradu collocaſſe uſque à Marco Evangeliſta. Oportet igitur etiam Anianum in illo gradu celſiori collocaſſe. At ex fragmento cuiuſdam vetuſti codicis refert Gerſomus Bucerus ab ipſo Marco Pentapolin profecturo Anianum ordinatum fuiſſe. Sunt qui dubitant de ipſo Marco num unquam Alexandriæ fuerit, quia Papias primus, qui Romæ, unde Alexandriam miſſum à Petro dicunt, Petrum fuiſſe retulit. *Vides igitur quàm in dubio ſit,* inquit Parkerus, *quod dixit Hieronymus Epiſcopos à Marco Alexandriæ fuiſſe cum ipſum Marcum Alexandriæ fuiſſe ommino, adhuc non ſatis conſtet. Syriacam Teſtamenti verſionem, ut probat ex Boderiano Feyldus, ab Aſſyriis & Perſis accepimus: illi vero eam ſibi à Marco Euangeliſta traditam dicunt. Hoc ſi verum ſit, Marcum in Syria potius, quàm in Egypto vixiſſe probabile eſt.* De Marco, Simeone, Lino, Euodio, & Iacobo in tertio argumento plura dicturi ſumus. Epiſcopos in Eccleſiis poteſtate ordinationis & juriſdictionis ſuperiores Apoſtolorum ſæculo fuiſſe quibus teſtimonis & teſtibus, & qua fide dignis probant, hactenus vidimus. Videamus etiam quos in ſacra ſcriptura dant nobis Epiſcopos ſub Apoſtolis in Preſbyteros & Eccleſias poteſtatem directivam & correctivam exercentes.

De ſcriptorib. Eccleſ. in Marco & Philone.

L. 2. c. 17.

P. 449.

De Politeia l. 2. c. 26.

Epaphroditus, dicit Dounamus, Apoſtolus erat & Epiſcopus Phillippenſium, Philip. 2. 25. Qui ſuccedebant Apoſtolis in regimine particuliarium Eccleſiarum dicti ſunt, inquit, Apoſtoli, ut

qui

qui eandē cum Apoſtolis, & Apoſtolicis viris poteſtatem maxima ex parte habebant. *Eoſdem olim vocabant Preſbyteros & Epiſcopos, eos autem qui nunc vocantur Epiſcopi, nominabant Apoſtolos. Procedente autem tempore nomen quidem Apoſtolatus reliquerunt iis, qui olim appellabantur Apoſtoli. Ita Philippenſium Apoſtolus erat Epaphroditus, Cretenſium Titus & Aſianorum Timotheus,* inquit Theodoretus. Theodoretus cùm perciperet Epiſcopi vocabulum commune fuiſſe omnibus Paſtoribus, ut Epiſcopos ipſius ætate Preſbyteris ſuperiores auguſtiore aliquo ornaret titulo, Apoſtolos Apoſtolico ſæculo dictos autumat, vel fingit, quia Preſbyteris, qui etiam Epiſcopi dicti, Apoſtoli gradu ſuperiores Epiſcopos ſuos, ut ipſe putabat, referebant, vel Epiſcopi gradum Apoſtolico ſimillimum occupabant. Nullis enim ſcripturæ teſtimoniis aſſertio Theodoreti firmari poteſt. Ambroſius in Epheſ. 4. & 1. Cor. 12. 28. per Apoſtolos intelligit Epiſcopos. *Apoſtoli,* inquit, *Epiſcopi ſunt. Prophetæ verò explanatores ſcripturarū, quamvis inter ipſa primordia fuerint Prophetæ ſicut Agabus, &c. Nunc autem interpretes Prophetæ dicuntur, Euangeliſtæ Diaconi, ſicut fuit Philippus.* Quam propriè & genuinè iſta ad Eccleſiæ ſui temporis ſtatum applicet, videat Lector, à ſenſu Apoſtoli aliena eſſe quis ambiget? Apoſtoli nomen in ſacra Scriptura vel communi ſignificatione pro quovis legato ſumitur, vel anguſtiore, pro duodecim illis primariis Chriſti diſcipulis & Matthia, Paulo & Barnaba in Apoſtolorum chorum poſt Chriſti Aſcenſionem cooptatis. *In communi Græcorum uſu* Ἀπόστολοι *dicebantur,* inquit Caſaubonus, *certi homines, qui negotij gerendi gratia, magis quam deferendi nuntij, aliquò mittebantur. Sic accipitur Iohannis* 13.16. Ibidem, *Sic & Epaphroditum vocat Paulus, ſcribens ad Philippenſes, illorum* ἀπόστολον *Philip.* 2. 25. *tanquam ad ſe miſſum ab illis, qui ipſi miniſtraret.* Ibidem, *Certum eſt appellationem Apoſtolorum nemini præter illos quos dixi* (nempe duodecim, Matthiam, Paulum & Barnabam) *poſſe tribui, niſi fortaſſe* (nempe apud Patres) *figuratè & æquivocè.* In Actis cap. 1.20. Petrus Apoſtolatum vocat ἐπισκοπὴν, ſed in eadem oratione Apoſtolatus dicitur etiam διακονία, an propterea Diaconi Apoſtoli dicti ſunt. Obſervat Serrarius ex Epiphanio hæreſ. 30. fuiſſe apud Iudæos Tiberiadenſes, qui ab ipſorum Patriarcha ſecundas tenebant, eique à Conſiliis erant, & huc atque illuc in provincias ablegabantur, ut decimas, primitias, aliaque ſimilia colligerent, & quæ depravata viderentur corrigerent, atque Apoſtolos dictos. Syriacam vocem *Scheli hin* variis miniſtris in Iudaicorum rituum deſcriptione tributam oſtendit Caſaubonus. Cum itaque Paulus Epaphroditum Philippenſium Apoſtolum vocat, nihil aliud vult quam Philippenſium legatum, ut indicant verba, quæ ſequuntur, *quique mihi ſubminiſtravit,*

Theodor. in 1. Tim. 3.

In Epheſ. 4.

Exerc. 14. pag. 313.

P. 315.

In Rabbinis duobus c. 32 p. 311.

quibus mihi opus erat, quaſi in hunc finem miſſus eſſet Romam à Philippenſibus, ut ipſi neceſſaria miniſtraret.

Illuſtrat hunc locum, quod 2. Cor. 8. 23 de Legatis Eccleſiarum dicitur. Titus & alii duo ad Corinthios miſſi erant, ut eorum munera collata in ſubſidium Eccleſiæ Hierosolymitanæ colligerent. Hi duo collegæ Titi dicuntur Legati Eccleſiarum, Græcè *Apoſtoli Eccleſiarum*. Si quis permutatis vocabulis diceret *Epiſcopi Eccleſiarũ* an genuinum ſenſum verborum exprimeret? Dicti igitur ſunt Legati Eccleſiarum *quia ab Eccleſijs* delegati ſingulariter, *ut oblationem eorũ acciperent apportentque*. Delectos fuiſſe ab Eccleſiis ad colligendam Eccleſiarum Achaiæ beneficentiam patet ex ver. 19. ubi de collegarum uno dicitur, quod ſuffragiis delectus eſſet ab Eccleſiis ſocius peregrinationis Pauli cum beneficentia quæ adminiſtranda erat: & ver. 24. ubi dicit Apoſtolus, *Itaque demonſtrationem charitatis veſtræ, & noſtræ de vobis gloriationis edite in eos, in conſpectu Eccleſiarum*, nempe à quibus miſſi fuerunt. Quaſi diceret, *teſtes huius veſtræ pietatis habituri eſtis omnes Eccleſias in quarum conſpectu verſamini, quum legatos cernitis earum ſuffragijs delectos*. Epaphroditum delectum & delegatum à Philippenſibus ad perferendum ipſorum beneficentiam ad Paulum ſimiliter patet ex cap. 2. 25. *quique mihi ſubminiſtravit, quibus mihi opus erat*, & cap. 4. 19. *omnia accepi & abundo, expletus ſum, acceptis ab Epaphrodito, quæ à vobis miſſa ſunt, odorem bonæ fragrantiæ, hoſtiam Deo acceptam ac placentem*. Delegatum ad perferendum ipſorum benevolentiam fatentur, ſed huius particularis & unius legationis ratione ipſorum Apoſtolum dici negant, nec veriſimile eſſe nomenclaturam tam auguſtam ad ſacram Apoſtolorum functionem denotandum uſurpatam tam obſcuro miniſterio, aut ab hominibus delegatis imponendam, ipſis videtur. Miniſterium illud non erat vile & obſcurum, ſiquidem Corinthiorum munera & beneficentiam *Gratiam*, Philippenſium, odorem bonæ fragrantiæ appellat Apoſtolus. Et Legati hominum communi Græcorum & Syrorum uſu ἀπόστολοι & Schelichin dicebantur ut ſupra oſtendimus etiam ex ipſis ſcripturis Iohan. 13. 16. Sic Angelorum nomine deſignantur beati & cœleſtes illi ſpiritus, Græcorum tamen uſu communi quivis nuncius aut legatus, Angelus dicitur, ut Iacob. 2. 25. ubi memoratur Rahab accepiſſe τοὺς ἀγγέλους nuncios illos, & alia via emiſiſſe. Græcorum igitur uſum in Græcis vocabulis, non latinorum intueri oportet. Latini legatos & nuncios quotidiano ſermone Angelos vel Apoſtolos non vocant: Græcis tamen familiare illud erat. Non tamen negamus tum Epaphroditum, tum duos illos Titi collegas aliud præterea miniſterium in Eccleſiis obiiſſe. Collegas Titi Paulus vocat gloriam Chriſti, id eſt tales, per quos Chriſti gloria illuſtratur, & unius

Junius contr. Bel. Cont. 5. l. 1. c. 15. not. 1.

Beza. 2. Cor. 8. 24.

unius eorum fratrum laudem eſſe in Evangelio per omnes Eccleſias His nominibus eos commendat Corinthiis, partim ne de ipſorum fide in re pecuniaria dubitarent, partim, ut uberior eſſet ipſorum collatio, quò maior eorum eſſet auctoritas. Sic Epaphroditum ipſius cooperarium & commilitonem dicit, aliiſque nominibus commendat, ut ſolebat, quos ad Eccleſias mittebat. Legati tamen Eccleſiarum dicuntur huius particularis legationis reſpectu de qua diximus. An probabile eſt Eccleſias voluiſſe ablegare epiſcopos ſuos Romam aut Hieroſolymam cum oblationibus ſuis. Quis pro Rectore & judice interim ſe gereret, ſiquidem nullum erat Epiſcoporum Preſbyterorum regimen in foro externo, ut ipſi volunt. Quid opus eſt multis? Ipſi Anglicani in ultima tranſlatione utrobique, 2.Cor.8.23. & Philippi 2.25. Græcam Apoſtoli vocem *Legatum* reddunt. Apoſtoli igitur nulli dicuntur, niſi primarii illi de quibus diximus vel communi notione quivis legatus. Sed & iſtud largiamur, alios quã primarios Eccleſiæ Architectos Apoſtolos vocari, non tamen ſequitur Epiſcopos ſæculo Apoſtolico Apoſtolorũ titulo ornatos. Imo non abſque periculo ordinariis Eccleſiarum paſtoribus communicaretur extraordinariorum & præſertim ſummorum auguſtiſſimus & maxime peculiaris titulus; nam communio nominum rerum confuſionem pareret. Apoſtolis potius ereptis Epiſcopi Apoſtoli dicendi erant, ſi, ut ipſi volunt, ipſis in regimine externo ſucceſſerunt, non autem Epiſcopi, ſiquidem vocabulum illud Preſbyteris commune erat. Si Epaphroditus Philippenſium Epiſcopus fuiſſet, non dixiſſet Apoſtolus, *Neceſſarium duxi Epaphroditum ad vos mittere.* Dixiſſet potius, *remittere*; ſi erat ipſorum Epiſcopus. Nam poſtquã obiit legationem, & ſubminiſtravit ea, quibus Paulo opus erat, ratione officii tenebatur reverti ad Philippenſes, ſi Epiſcopus illius Eccleſiæ fuiſſet. Non tamen reverſurus videtur niſi Apoſtolus eum mittere neceſſarium duxiſſet. Ratio, cur Epaphroditum miſerat, *quia expetebat vos omnes, & graviſſime angebatur, propterea quod audiſſetis ipſum infirmum eſſe*, id eſt, ut reddit Syrus interpres. *Cupidus erat videndi vos omnes, & anxius erat, quia cognoverat quod audiviſſetis quòd infirmatus fuiſſet.* Ipſorum ſollicitudo de Epaphrodito poſtquam audiverant de ipſius infirma valetudine, acuit Epaphrodito deſiderium, ut viſat Philippenſes de ſe tam ſollicitos, alioquin non ſtatim reverſuro. Dicit præterea Apoſtolus ſe miſſurum Timotheum, *poſtquam*, inquit, *videro rerum mearum ſtatum* 2.23. item, v.24. *Confido in Domino me quoque cito venturum ad vos* v.25. ſed neceſſarium duxi Epaphroditum, &c. Adverſativa particula oſtendit Epaphroditum miſſum ex occaſione quadam, nempe quia nondum potuit mittere Timotheum. Qualis igitur Timotheus talis Epaphroditus, nempe Pauli cooperarius, huc atque illuc, prout opus erat, miſſus & proinde Euangeliſta non Epiſ-

copus Rector & iudex Epiſcoporum Paſtorum Eccleſiæ Philippenſis de quibus cap.1.1. Legati Eccleſiarum de quibus, 2.Cor.8.non erant Epiſcopi Eccleſiarum. Non enim commodè, ut dixi, poterant Eccleſiæ ordinariis ſuis rectoribus tam diu privari. Præterea duos Epiſcopos (nam de duobus, tantùm loquitur Apoſtolus) Eccleſiarum Apoſtolos appellare, inepta eſſet locutio. Non duo ſed plures Epiſcopi Eccleſiarum Epiſcopi dicendi ſunt. Apoſtolus non de duabus, ſed pluribus Eccleſiis loquitur. Si igitur Apoſtoli dicendi erant, non ratione legationis ad colligendam Corinthiorum beneficentiam, ſed ratione auguſtioris alicuius functionis & miniſterii, tum dicendi ſunt Apoſtoli Eccleſiarũ, quia ad Eccleſias has atque illas miſſi,prout ferebat occaſio, non autē quia Epiſcopi Eccleſiarum.Nam Epiſcopus eſt unius non plurimarum Eccleſiarũ Epiſcopus,& duo Epiſcopi Eccleſiarum Epiſcopi dici non poſſunt, præſertim cum vel de pluribus, vel indefinite loquimur. Non mirum, ſi Euangeliſtæ dicti ſint Apoſtoli, quia vel cum Apoſtolis peragrabant regiones vel ab Apoſtolis Apoſtolorum inſtar huc atque illuc miſſi ſunt ad Eccleſias conſtituendas, & confirmandas. Epiſcopi autem uni Eccleſiæ particulari addicti ſunt,quam deſerere non debent. Patres hoc ſenſu Epaphroditum Apoſtolum, nempe quia Euangeliſta, intellexiſſe videntur. Chryſoſtomus, *Apoſtolum veſtrum*, inquit, *vel qui vos docuit, vobis mittimus*. Hieronymus, *quia & ipſe in ijs acceperat Apoſtolatus officium*. Ambroſius, *Erat enim Apoſtolus ab Apoſtolo factus, dum illum ad exhortationem eorum mittebat*. Iſta omnia Epaphroditum perpetuum & ordinarium Phi-

Parænes.c.5. lippenſium Paſtorem & Rectorem fuiſſe non probant, ſed contrarium potiùs ſubindicant. Iſti tamen ſunt Patres, quos Tilenus nominat. Sed, ut redeamus eò unde cœpimus, dico Epaphroditum & Titi collegas, licet Euangeliſtæ fuerint, non tamen hac ratione Apoſtolos dictos. Si enim collegæ Titi Apoſtoli dicti ſunt Eccleſiarum ratione functionis, qua peculiari nomenclatura deſignati ſunt Apoſtoli primarii. Nam & ipſi Eccleſiarum Apoſtoli erant, id eſt,ad Eccleſias miſſi. Qui Eccleſiarum Apoſtoli dictiſunt,Apoſtoli etiam ſimpliciter appellari potuerunt. Si quis dixerit primarios Apoſtolos dictos eſſe Apoſtolos Chriſti, Evangeliſtas autem Apoſtolos Eccleſiarum,vel Apoſtolorum reſpondebit Caſaubonus.

Exercit.3.7. *Quid dicemus de Baronio, qui unius Romani papæ proprium jus eſſe dicit Apoſtolos creandi, quod à Domini Apoſtolis nunquam factum fuiſſe legimus*. Sicut igitur dicti ſunt Eccleſiarum Apoſtoli ad quas miſſi ſunt, ita etiam Chriſti mittentis Apoſtolos dici oportuit. Dicti ſunt igitur Apoſtoli Eccleſiarum notione communi, id eſt legati Eccleſiarum, nempe illarum particulariter, quæ ipſos delegerunt ad beneficentiam Eccleſiarum Achaiæ colligendam,& Hieroſolyma perferendam, ut ſupra oſtendimus. Idem de Epaphro-

dito

dito ſentiendum qui à Philippenſibus miſſus, ut Paulo miniſtraret, ea quibus egebat. Vtcunque eſt, Epiſcopi nunquam dicti ſunt Apoſtoli Apoſtolorum temporibus. An unquam, putas, tam auguſtam appellationem renuiſſent, & ad vulgarem Epiſcopi titulum ſe demiſiſſent, ſi Apoſtolico ſæculo Apoſtolorum titulo ornati fuiſſent.

Sub Apoſtolis Epiſcopos principes & judices ex Angelis Eccleſiarum Aſiaticarum etiam procuderunt, quorum argumentum ſic nectit Tilenus. *Ex Epiſtolis quas ad ſeptem Eccleſiarum Aſiaticarum Angelos θεοπνεύστως, ſcripſit Iohannes, firmiſſimum nectitur argumentum quo gradum illum Apoſtolicis temporibus inſtitutum fuiſſe evincimus. Quorſum enim ſinguli Eccleſiarum illarum Angeli, ſive Paſtores ſoli compellantur, laudantur, objurgantur, officij admonentur, ſi quæ in qualibet Eccleſia rectè vel ſecus facta, non ipſorum magis, quam communi Preſbyterorum, vel diligentia, vel ſocordia evenerunt? Quid inquius quàm toto peccante collegio ex æqualibus inter ſe Preſbyteris conſtituto, unum ex ijs cujus exſors ſupra cæteros auctoritas prorſus nulla, communem omnium culpam præſtare, & reprehenſionem ſuſtinere ſolum?* *Paran. cap. 10.* Item, *Cuius ad Smyrnenſem Angelum quem ne veſtri quidem Polycarpum fuiſſe negant, extat Epiſtola Apocalyp. 2. 9. in quo uno nihil cum carpat, nihil deſideret Iohannes, ex veſtra ſententia hoc ſaltem reprehenſione dignum erat, quod Eccleſiæ illius regimen uſurpaſſet ſingulariter; non ſingulari laude alioqui ornandus, ſi in illo regimine omnia illi cum collegis & Sympreſbyteris erant communia. Quemadmodum quod in militia à militibus & centurionibus, inferiorbuſque ordinum ductoribus peccatur, non immeritò tribunis & ſuperioribus præfectis imputatur: ita quidquid in Aſiaticis illis Eccleſijs, non modo greges, ſed etiam Preſbyteri, qui Epiſcopi reſpectu pars ſunt gregis, deliquerunt, nulla ratione uni Angelo ſive præſidi exprobraretur, niſi eius in coercendis utriſque, & exſors quædam fuiſſet poteſtas.* Dounamus ſimiliter, *Annon Scriptura hoc paſſim teſtatur, quando Eccleſiæ Epheſinæ Angelus commendatur, quòd exploraverit, nec tulerit eos, qui ſe dicebant Apoſtolos eſſe, & non erant. Et contrà Angelus Thyatirenſis reprehenditur, quòd tulerit Doctores hæreſeos Nicolaitarum, qui comparantur interdum Balaamo nonnunquam Iezabeli, eò quòd fornicationem & idololatriam perſuaderent.* Sunt, fateor, noſtrorum quidam, qui Angeli appellationem non συλληπτικῶς, ſed ἰδιωτικῶς ſumunt, ut Raynoldus Anglorum eruditiſſimus, Theodorus Beza, & alii. Sed Angelum præſidem ſolummodo, ceu προεστῶτα interpretantur, non Epiſcopum judicem & principem. Raynoldus in collatione cum Harto dicit, Preſbyteros in ſingulis Eccleſiis conſtitutos Epiſcopos à ſpiritu ſancto ad attendendum gregi, eumque paſcendum: idque ut facilius communi conſilio & conſenſu effectum darent, ſæpius coire in *Cap. 4. diviſione 3. ad finem.*

unum cœtum ſolitos: & unum elegiſſe præſidem conventus, actionumque moderatorem, quem Chriſtus Apocalyp.2.1. Angelum Eccleſiæ appellat, ad quem ſcribit ea, quæ per ipſum cæteris ſignificare volebat. *Atque hic eſt ille*, inquit, *quem poſtea in primitiva Eccleſia Patres Epiſcopum nominarunt.* Theodorus Beza ſimiliter dicit. *Angelo, id eſt, προεστῶτι, quem oportuit nimirum imprimis de his rebus admoneri, ac per eum cæteros collegas, totamque adeo Eccleſiam. Sed hinc ſtatui Epiſcopalis ille gradus, poſtea humanitus in Eccleſiam Dei invectus, certe nec poteſt, nec debet. Imo ne perpetuum quidem iſtud προεστῶτος munus eſſe neceſſariò oportuiſſe, ſicut exorta inde illa tyrannis oligarchica (cuius apex eſt Antichriſtiana beſtia) certiſſima cum totius non Eccleſiæ modò, ſed etiam orbis pernicie nunc tandem declarat.* Serrarius in Rabbinis, de Archiſynagogo ſic ſcribit. *Poſtea cœpit à Iudæis dici Scheliach tſibbur, id eſt, princeps coetus ἄγγελος* vel *ἀπόστολος τῆς συναγωγῆς, ceu congregationis.* Ad hunc angelum alludere Chriſtum quidam arbitrantur. Sed Caſaubonus Apoſtolum non Angelum Synagogæ interpretatur, *Scheliach tſibbur. Invenitur etiam in illorum ritibus, qui Scheliach tſibbur ἀπόστολος τῆς συναγωγῆς nominatur, quaſi dicas legatum Synagogæ. Habent*, inquit, *& hodiernæ Synagogæ ſuos Schelichim, quos volunt eſſe cantores, qui pro univerſo cœtu preces ad Deum mittunt.* Qualecunque ipſius officium fuerit, præfectum Synagogæ fuiſſe non apparet. Fuerunt enim plures in una Synagoga Archiſynagogi, ceu Synagogæ præfecti, ut patet ex Marci 5.22. & Act.13 15. Noſtrorum alii collectivè vel indefinitè de pluribus Angelum interpretantur ut Foxus, Perkinſus, Brightmannus & alii. *Nec uni alicui Angelo mittuntur, ſed toti, ut ita dicam Collegio Paſtorum, qui omnes hac communi voce comprehenduntur. Non enim unus erat Angelus Epheſi, ſed plures, nec inter iſtos aliquis princeps, ut manifeſtum eſt ex Paulo, qui Miletum accerſivit Preſbyteros ceu Epiſcopos Epheſi, Act.20.17 28. Multitudini peperciſſet, ſi præfuiſſet unus aliquis authoritate reliquis: vel ſaltem inter reliqua monita unum verbum feciſſet de obſequio erga primarium Epiſcopum. Sed huiuſmodi principatus nondum natus erat, Tunc primùm cœpit, poſtquam adempti erant rebus humanis Apoſtoli, niſi quod Diotrephes aliquid eius ſpecimen dedit.* Horum ut accedam ſententiæ & interpretationi, quæ ſequuntur argumenta, iuducunt. 1 Apellatio Angeli tribuitur omnibus Paſtoribus, item ſacerdotibus & Prophetis in veteri & novo Teſtamento Iudic.2.1. Chaggai 1.13. Malach.2.7. 1.Cor.11.10.ut nonnulli interpretantur hunc locum, inter quos Hieronymus, qui Angelos, 1.Corinth.11. interpretatur de iis qui præſident Eccleſiis. Rabbi David Camius teſte Druſio duo ſtatuit Angelorum genera unum eorum, qui in ſuperis locis domicilium habent, alterū

In Apoc. 2. 1. — *Cap. 31.* — *Exerc. 14. p. 311.* — *Brightman. in Apoc.2.1* — *Druſ. præter in Apoc. 1. 20.*

eorum qui hîc in inferiobus. Et tales ſunt, inquit, Prophetæ aut ſacerdotes. Neque tribuitur iſta appellatio ratione juriſdictionis, ſed legationis, ut qui ſint nuncii & interpretes voluntatis Dei. Paſtores autem omnes tales ſunt interpretes. Si rectorem aut judicem certum deſignare volebat rectoris, judicis, aut prçſidis titulo compellare facilè poterat Chriſtus. Nam qui aliis præſunt, appellatione aliqua ipſorum poteſtatem ſignificante nuncupari ſolent, non autem ea quæ officium cum aliis commune ſolummodò denotat. 2 Chriſtus aperiens myſteria candelabrorum & ſtellarum dicit, Candelabra ſeptem ſunt ſeptem Eccleſiæ, non autem ſeptem ſtellæ ſunt ſeptem Angeli ſeptem Eccleſiarum, ſed 7 ſtellæ ſunt angeli 7 Eccleſiarum Apoc. 1. 20. Non abs re numerus angelorum omittitur, ne unum forte in ſingulis ſeptem Eccleſiarum angelum intelligeremus. Singulæ ſtellæ ſignificant plures angelos ceu paſtores. Vnus aries bicornis Daniel. 8. 3. 20. non unum ſed plures reges Medorum & Perſarum ſignificabat. Quatuor cornua Zach. 1. 18 non 4, ſed omnes Iehudam & Iſraelem infeſtantes adverſarios & ſingula cornua plures hoſtes adumbrabant. Quinque virgines prudentes ſponſum expectantes, non quinque, ſed omnes pios parabolicè repreſentabant, & eodem capite Matth. 25. quinque ſervi quibus talenta tradita, non quinque, ſed plures ſignificabant. Nihil uſitatius quam in parabolis, typis, viſionibus Propheticis, unum & individuum quid in ſigno plura in re ſignata repreſentare. Imo quamvis in interpretatione myſterii numerum ſeptenarium etiam Angelis appoſuiſſet, non ſequeretur tamen unicum tantùm fuiſſe angelum in ſingulis Eccleſiis. Dicitur cap. 8. 2. ſeptem illos angelos (nempe quorum antè meminit) ſtare coram Domino. Sed nomine 7. angelorum, quos ibi ſpiritus miniſtratorios intelligit Rainoldus, dicit ſignificari non ſeptem propriè, ſed per ſynecdochen univerſos angelos. Nam nulli ſunt præciſè 7 angeli, qui ſoli adſtant coram Deo, ut patet ex Danielis cap. 7. utut de 7 angelis coram throno Dei ſtantibus garriant Magi & Cabaliſtæ. Nam articulus τοὺς adjunctus, inquit, indicat mentionem facere rei notæ, & de qua prius ſermo habitus eſt, item, adjunctum illud *qui adſtant*, de quibus loquitur, ſatis oſtendit. Iam, capite 7 mentio facta omnium angelorum, & dicuntur ſtare in circuitu throni, & capite 5 dicit eſſe millies centena millia. *Quare*, inquit, *cum commune ſit omnibus electis Angelis Dei ſtare coram throno, videtur nomine ſeptem Angelorum ſignificari univerſos Angelos Dei.* Item, *Ita numero ſeptenario ſæpe ſignificari omnes, numerum ſaltem infinitum numero finito, docent 7 columnæ Prov. 9. ſeptem paſtores Mich. 5. ſeptem oculi Zachar 3. ſed in primis in iſtis myſterijs Apocalypſeôs, 7 candelabra, 7 lampades, 7 phialæ, 7 plagæ, Apoc. 4. 5. 15.* Si quis ex Mich. 5. 5. *Quum venerit Aſſyrius in terram noſtram, & quum calcaverit palatia* *Cenſura libr. Apocryp. præfation. 64.*

 noſtra,

noſtra, conſtituemus ſuper eum ſeptem paſtores, præciſè tantùm ſeptem conſtitutos colligeret, non ex mente Prophetæ id faceret. Duo teſtes à Domino excitati Apocalypſ. 11.3. ut prophetarent, non erant præciſè duo. Vides igitur etiam appoſito numero numerante non ſemper præciſè ſecundum numerum rem numeratam ſumendam eſſe. 3 Vbicunque eſt mutatio numeri ſingularis in pluralē, de pluribus, non de uno ſermonem haberi certum eſt. *Servabitur tamen*, nempe mulier, *liberos gignendo, ſi manſerint in fide & charitate*, 1. *Tim*. 2. 15. *Verbum numero multitudinis eſt poſitum ſummo omnium codicum conſenſu*, inquit Theodorus Beza. *Multi impoſtores ingreſſi ſunt in mundum, qui non profitentur Ieſum Chriſtum veniſſe in carne. Hic eſt ille impoſtor & Antichriſtus*, 2. *Ioh*. 7. Sic in Epiſtolis ad 7 Eccleſias dirigitur ſermo ad plures, ut cap. 2. 24. *vobis autem dico, & reliquis Thyatirenſibus. Vobis*, nempe angelis Eccleſiæ Thyatirenſis, nam de aliis, quam de Angelo, nulla ante mentio in illa epiſtola; & diſtinguntur iſti à reliquis Thyatyrenſibus. Cum igitur initio epiſtolę *Angelo* dicitur, indefinitè intelligendum, cuivis illius Eccleſiæ Angelo vel collectivè. Eſtque hæc uſitata Synecdoche in Scripturis etiam ubi apponitur articulus. *Vir autē ille qui commiſerit ſuperbè, ut non auſcultet Sacerdoti conſtanter miniſtranti ibi Iehovæ Deo tuo, aut ſummo judici, &c.* Deut. 17. 12. Non unicum Sacerdotem, aut judicē, ſed plures ſynecdochicè intelligere hoc loco oportet, ut patet ex ver. 9. *Et adibis ad ſacerdotes Leviticos, vel ad ſummum judicem, qui erit diebus illis.* Math. 9. 18. dicitur veniſſe ad Ieſum Synagogæ præfectus, & Act 18. 8. dicitur Criſpus præfectus Synagogę, & v. 17. Soſthenes præfectus Synagogæ, cum tamen fuerint plures Synagogæ præfecti. Ὁ σπείρων, ὁ θερίζων, Ioh. 4. 37. ὁ κλέπτης, Ioh. 10. 10. Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς geminato articulo, Ioh. 10. 11. & ſimilia multa paſſim occurrunt, ubi non de certo individuo, ſed indefinite de pluribus ſermonem fieri ſatis conſtat. Et in hac ipſa *Angeli voce*, ut cœleſtes Spiritus ſignificat, Synecdochica loquutio occurrit, Pſal. 34. &c. *Caſtra metatur Angelus.* Act. 4. 1. loquentibus ipſis ad populum ſupervenerunt ſacerdotes, & præfectus templo. Erant tamen plures præfecti, ut patet ex Luc. 22. 4. *Abiens colloquutus eſt cum primariis ſacerdotibus, & præfectis templo.* 4 In viſionibus Apocalypticis ſæpius per unum Angelum intelliguntur plures concionatores Evangelium prædicantes. Septem Angelos cum 7 tubis non ſeptenos ſed plurimos concionatores ſignificare ex communi interpretum mente, Haymonis, Richardi de Sancto Victore, Ambroſii Anſberti & aliorum teſtatur Blaſius in Apocal. cap. 8. ſect. 8. & primum Angelum Apoſtolos, ſecundum paſtores 2 Centuriæ &c. Atque ita unus Angelus mille, vel millies mille ſignificabit. Vt igitur collectivè ſumitur nomen Angeli in

cæteris

cæteris viſionibus, ſive concionatores verbi ſive miniſtratories ſpiritus interpreteris, ita & initio libri, ubi in ſingulari numero de ſingulis ſeorſim loquutus eſt, ut à capite ad calcem libri omnia inter ſe congruerent. Sylleptice interpretati ſunt angelos Eccleſiarum ipſi veteres. Auguſtinus, ſi author homiliarum in Apocalypſin, quæ eius nomine inſcribuntur. *Quod autem dicit Angelo Thyatiræ habeo adverſum te pauca, dicit præpoſitis Eccleſiarum, qui luxurioſe fornicantibus & aliud quodlibet malè agentibus ſeveritatem diſciplinæ Eccleſiaſticæ non imponunt.* Gregorius Magnus, *Sæpe ſacram ſcripturam prædicatores Eccleſiæ. pro eo quòd patris gloriam annunciant, Angelorum nomine ſolere deſignare: & hinc eſſe, quod Iohannes in Apocalypſi ſeptem Eccleſiis ſcribens, Angelis Eccleſiarum loquitur id eſt, prædicatoribus populorum.* Quòd de Oneſimo, quem Epheſinæ, & Polycarpo quem Smyrnenſis Eccleſiæ Epiſcopum fuiſſe referunt, nullius momenti eſt. Nam licet ad ſalvandam hiſtoricorum fidem reſpondere poſſem, Epiſcopos fuiſſe illarum Eccleſiarum, ſed non ſingulares, verum unàcum aliis, tamen ut verum fatear, non flocci facio pugnantes inter ſe veterum relationes, cum etiam de conſentientium fide non immeritò dubitatur, ut ſupra dixi de Petri pontificatu Romano. Alii narrant Timotheum, tunc temporis, cum ſcripta Apocalypſis, fuiſſe Epheſinæ Eccleſiæ Epiſcopum, quos ſequuntur Ribera, Lyranus, Pererius. Blaſius relinquit in medio, & incertum dicit, quis fuit ille Angelus. Ignatii Epiſtolæ ſunt ſuppoſititiæ. De Polycarpo teſtatur Euſebius martyrio coronatum ſub Antonino Vero: Martyrologium Romanum ſub Decio perſequutione ſeptima. Apocalypſis autem, ut volunt, 14 Domitiani ſcripta eſt. Angelos igitur & ſtellas intelligimus omnes Paſtores. Si ſtellæ ſignificant miniſtros, etiam Angeli, nam ſtellæ ſeptem ſunt Angeli Eccleſiarum. At ſtellæ in Apocalypſi ſignificant omnes Paſtores, non Epiſcopos ſolos, niſi quis dixerit caudam draconis ſolos Epiſcopos cælo detraxiſſe. Non ſolum in Apocalypſi ſed etiam Danielis 12 ſtellarum elogio concionatores ornantur. Si quis in iſtam ſententiam de angelis collectivè vel indefinitè ſumendis trahi non poteſt, ſuo ſenſu abundet, ſummæ controverſiæ nihil tamen detrahitur, licet interpretum illorum ſententiam ſequatur, qui de ſingulari & individua perſona, accipiunt, ſed præſide tantum & moderatore. Hanc igitur etiam tueamur ſententiam. Cur dirigitur ſermo, inquiunt, ad unum, ſi plures erant collegæ. Dicunt Pontificii, cum Chriſtus dixit Petro, *Tibi dabo claves* Petro promiſſas eſſe claves. Reſpondet Tilenus, *Chriſtus claves regni cælorum Petro quidem, ac non ſoli, ſed tum ipſi cum ſociis communiter promittit.* Cum Bellarminus duas repræſentandi ſpecies poſuiſſet, hiſtoricam & parabolicam, addit tertiam Tilenus. *Tertius igitur modus repræſentandi aliquid eſt*, inquit, *cum quis non tantum alieno,* *ſed*

Homil. 2

Lib. 34. moral. in Iob. c. 4.

Contro. 3. l. 1. c. 12.

ſed etiam nomine ſuo negotium agit, tanquam membrum illius corporis, ac τάγματος, cuius perſonam gerit. Non pluribus nec maioribus circumſtantiis deſcribuntur & nominantur à Notariis perſonæ hæredes, aut legatariæ quàm perſona Petri hoc textu, inquit Caietanus, & tamen Tilenus non uni Petro, ſed omnibus ſociis communiter fuiſſe promiſſas reſpondet. Hoc loco ne nomine quidẽ deſignatur certa aliqua perſona. Reſpondemus igitur, quod uni præſidi dictum, omnibus collegis dictum. *Petrus non gerebat perſonam communem ex officio: ex eo patet, quod nondum erat conſtitutus Paſtor eorum; neque erat propriè caput eorum, niſi ſicut primus inter Canonicos poteſt dici caput Canonicorum,* inquit idem Caetanus. Addo nullum habuiſſe primatum ordinis ex officio, & tamen quod Petro promiſſum omnibus Apoſtolis promiſſum intelligitur. Multò magis igitur, ubi ſermo de negotio & officio communi dirigitur ad præſidem, ad collegas etiam dirigi intelligendum eſt. Præterea ex ipſo epiſtolarum contextu patet ad plures dirigi, plures laudem, plures etiam ubi peccabatur, vituperium ferre. Quid aliud ſibi volunt iſtæ comminationes, vituperia, laudes, promiſſiones. *Veniam adverſum te, & movebo candelabrum tuum à loco ſuo: Ecce futurum eſt ut conjiciat Diabolus aliquos ex vobis in carcerem: Vobis autem dico, & reliquis Thyatirenſibus, quicunque non tenetis doctrinam hanc, & qui non approbaſtis profunditates Sathanæ, &c.* Et cum in ſingulari numero dicitur, *Propter nomen meum laboraſti; non negaſti fidem meam; neque frigidus neque calidus es;* an unicus, quem volunt, Epiſcopus laudatur aut vituperatur, non autem alii. Cur igitur alii plectendi, aut præmiis ornandi propter unicum Epiſcopum; *veniam adverſum te, & movebo candelabrum tuum; veniam adverſum te & pugnabo cum illis gladio oris mei: non imponam vobis aliud onus.* Si igitur ſingulari numero dicta, *laboraſti: non negaſti: reſipiſce: obſervaſti nomen meum:* non tamen ad ſingularem perſonam & individuam dirigi intelligenda ſunt, cur non etiam & iſta, *quod non poſſis ferre malos, & exploraris eos qui ſe dicunt Apoſtolos eſſe, & non ſunt, & comperiſti eos eſſe mendaces: permittis mulierem Iezabel, quæ ſe dicit Prophetiſſam, docere:* & ſimilia quæ videntur poteſtatem quandam innuere; cum eodem contextu cum antecedentibus legantur. Revera tamen ex his verbis non poteſt neceſſario elici poteſtas in foro externo. An pſeudapoſtolos compellavit, vel ad conſiſtorium ſuum citavit Angelus Epheſinus, & maioritate poteſtatis ſuæ excõmunicavit. Certe aliud illa verba ſubindicant, *onere preſſus fuiſti, & toleras. Non ſuſtinere malos, explorare eos qui ſe dicunt Apoſtolos; permittere mulierem Iezabel docere,* etiam privatis Chriſtianis competunt, qui judicio diſcretivo pollent, ſpiritus probare & lupos averſari debent, etſi non ſit eorum judicare judicio jurisdictionis. De privata & communi omnium poteſtate intelligenda eſſe iſta verba oſten-

De Romani pontif. inſtitut. cap. 4.

Ibid. cap. 4.

oſtendunt ſequentia, *odiſti facta Nicolaitarum: habes iſtic qui tenent doctrinam Balaam: habes etiam qui tenent doctrinam hanc: qui non approbaſtis profunditates Sathanæ.* Vide igitur quid ſit *ſuſtinere, explorare, permittere.* Sed & iſtud largiamur de foro externo intelligenda eſſe, an in iſto foro ſolus Epiſcopus regnabat. *Vobis autem dico, & reliquis Thyatirenſibus, qui non tenetis doctrinam hanc & non approbaſtis*, cap. 2. 24. *Vobis*, id eſt tibi, qui præſidis officio fungeris & collegis tuis dico. Nam qui alii ſunt à reliquo grege ſecernendi. Quamvis dixiſſet vobis autem reliquis Thyatyrenſibus, non opponeretur unus Angelus omnibus reliquis Thyatirenſibus, quaſi ipſe ſolus peccaſſet. Opponerentur Thyatirenſium alii qui permiſerunt Iezabelem docere, aliis qui non tenebant doctrinam hanc, nec cognoverunt profunditates Satanæ. Ergo permittere Iezabelem docere non erat unius Angeli, ſed aliorum etiam Thyatirenſium. Si per modum juriſdictionis voluntariæ, tum plures collegæ permiſerunt. Si approbando tantum & auſcultando, tum alii etiam ex populo. Sed cum dicit, *vobis autem, & reliquis Thyatirenſibus*, opponit collegas collegis & gregis partem ſaniorem parti morbidæ. Nam ex hoc verſu patet non ſolum ex grege, ſed etiam ex Presbyterio aliquos in ſana doctrina non perſtitiſſe. Si Angelus Thyatirenſis fuerat tantum præſes, Epheſinus & alii etiam ſimiliter. Ex argumento igitur epiſtolarum liquet non unum compellari, objurgari, moneri, laudari, vituperari, ſed plures, tum ex grege tum ex Presbyterio. Non ad unum, ſed ad plures dirigi Epiſtolas patet, tum ex epiſtolarum argumento, tum ex ſubjecto Epiphonemate. *Qui habet aures audiat quid ſpiritus dicat Eccleſijs*, & ex cap. 1. 11. *Scribe & mitte 7 Eccleſijs quæ ſunt in Aſia.* Hinc eſt, quod quidam Angelum Eccleſiam interpretantur, quod non probo, quia ſic ſtellas & candelabra in unum conflarent. Sat eſt, ut Angelum ſtatuamus tantummodò præſidem, quòd ad Eccleſias mittuntur epiſtolæ, quòd in unum non coniicitur culpa, unus non cumulatur laudibus, unus omnium communem culpam non præſtat, aut reprehenſionem ſuſtinet ſolus, unus non permittit Iezabelem docere, unus non explorat eos qui ſe dicunt eſſe Apoſtolos, & non ſunt. Nihil igitur lucrantur quamvis Angeli appellationem noſtrorum quidam exponunt ἰδιωτικῶς. Quoniam, quæ de Archippo, Oneſimo, & aliis Apoſtolici, ut volunt, Epiſcopis, afferunt, non ſunt tanti, ut in iis confutandus immorer, pergemus ad tertium gradum.

3 Argumentum. Ipſi Apoſtoli Epiſcopos poteſtate ordinationis & juriſdictionis Presbyteris majores ordinarunt, & Eccleſias ipſis commiſerunt. Ergo functio Epiſcopalis eſt abſque controverſia Apoſtolicæ inſtitutionis. Nos negamus Antecedens, & nullos præſides perpetuos, nedum Epiſcopos principes poteſtate ordi-

 nationis

nationis & jurisdictionis directivæ, aut correctivæ Presbyteris ſuperiores ab Apoſtolis conſtitutos fuiſſe, aſſerimus. Epiſcopos ab Apoſtolis ordinatos, probant partim ex traditione, partim ex Scripturis. Ex hiſtoriis & veterum monumentis producunt Euodium Antiochiæ, Linum Romæ, à Petro & Paulo ordinatos Epiſcopos, Marcum Alexandriæ, ſi non ordinatum, ſaltem deſignatum à Petro, Smyrnæ Polycarpum à Iohanne Apoſtolo ordinatum, Iacobum Iuſtum Hieroſolymæ à Petro Iacobo & Iohanne, vel ut alii, ab Apoſtolis omnibus, ante diſperſionem ſtatim poſt paſſionem Domini conſtitutum Epiſcopum, & poſt Iacobum Iuſtum interfectum Simeonem Cleophæ filium ab Apoſtolis, diſcipulis, & conſanguineis Domini, qui adhuc erant ſuperſtites, undique convenientibus electum, ut Iacobo in Epiſcopatu ſuccederet. Veterum vetuſtiſſima monumenta, quibus probant eorum Epiſcopatus, ſunt lacunæ illæ Clementis & Hegeſippi non melioris ſcriptoris, Papiæ fabularum authoris ipſius Euſebii judicio de quibus ſupra diximus. Ignatius epiſtola ad Antiochenos dicit Euodium primum poſt Apoſtolos eius Eccleſiæ gubernacula ſortitum eſſe. Sed iſti pſeudo-ignatio contradicit eiuſdem Antiochenæ Eccleſiæ Presbyter Chryſoſtomus & apertè profitetur primum omnium à Petro eidem ſedi fuiſſe præfectum Ignatium. Idem aſſerit Theodoretus, & Fœlix Papa in epiſtola ad *Zenonem* Imperatorem. Alii dicunt Euodio ſubrogatum Ignatium. Clemens in conſtitutionibus refert ſimul creatos Epiſcopos Euodium à Petro, Ignatium à Paulo. Præterea narrant Euodium conſtitutum Epiſcopum Antiochiæ anno 45 Chriſti. At poſt annum 45 nulla eius fit mentio, Act. 13. 1. 2. 3. ubi legimus Paulum & Barnabam ſegregatos ad opus ad quod ipſos vocaverat ſpiritus ſanctus, etſi nominatim ibi recenſentur præcipui Prophetæ & Doctores. Cum reverſi ſunt Antiochiam Paulus & Barnabas, congregarunt Eccleſiam & retulerunt, quanta per ipſos Deus effeciſſet Act. 14. 37. Non retulerunt Euodio Epiſcopo. Cum miſſi ſunt quidam Hieroſolymam Act. 15. 2. Euodium aut quemvis alium Epiſcopum ab Antiochena Eccleſia miſſum non legimus. Sic Act. 15. 22. 23. 30. 31. 32. nihil de Euodio aut Ignatio memoratur, licet oblata ſic occaſio. Romæ poſt Petrum quidam Linum, quidam Linum ſimul & Cletum, quidam Clementem primum Epiſcopatum ſuſcepiſſe referunt. Quidam narrant Linum ante, alii poſt martyrium Petri & Pauli conſtitutum Epiſcopum. Bellarminus ait Petrum paſſione ſua imminente Clementi ſedem Epiſcopalem reliquiſſe, Petro autem mortuo Clementem in ſede Apoſtolica ſedere noluiſſe, donec vixerunt Linus & Cletus, qui ipſius Beati Petri adjutores fuerant in Epiſcopali officio. Quocirca primus à Petro Pontifex non Clemens ſed Linus fuit. *Contumaciæ & rebellionis exemplum in primo Petri ſucceſſore. Quo*

Chryſoſt. de ac tranſlat. S. Ig. 4 9. Theodor. de Immut. dial. 2.

Cont. 3 l. 2. ca. 5. n. 1. 2.

Iure, qua fronte munus Apoſtolica authoritate ſibi demandatum, detrectare potuit iſte Clemens; nonne demens, ſi ipſo Petro ſe ſapientiorem exiſtimaverit, inquit Tilenus. A Marco Evangeliſta uſque ad Heraclam & Dionyſium dicit Hieronymus ad Evagrium Preſbyteros unum ex ſe electum in excelſiori gradu collocaſſe, & Epiſcopum nominaſſe. Voces *A Marco* intelligendas eſſe excluſive patet. Non enim ex ſe elegerunt aut ordinarunt Preſbyteri Marcum, quem ipſi dicunt à Petro miſſum, vel ordinatum. At idem Hieronymus alibi Marcum Eccleſiæ Alexandrinæ primum Epiſcopum fuiſſe ſcribit. Verùm, ſed impropriè, ſicut ipſum Petrum Eccleſiæ Romanæ Epiſcopum primum fuiſſe dixere veteres, quem tamen Dounamus fatetur Apoſtolum, non Epiſcopum fuiſſe. Euſebius in Chronico non Marcum quem Evangeliſtam & Pauli interpretem vocat, ſed Anianum in ſerie Epiſcoporum Alexandriæ primum collocat. *Primus poſt Marcum Apoſtolum & Evangeliſtam Anianus Alexandrinæ parœciæ adminiſtrationem ſucepit vir pius & per omnia celebris.* Euangeliſtam & Apoſtolum, id eſt, Euangeliſtam propriè dictum vocat Marcum Euſebius. Et Euangeliſtæ opus peregiſſe teſtantur hiſtoriæ, quæ referunt ipſum Ægyptum Libyam & Pentapolin aliaſque regiones peragraſſe. Fabulæ igitur ſunt, quæ de Petro ordinante vel Alexandrinæ Eccleſiæ Epiſcopum deſignante referuntur. *De Eccleſiæ Alexandrinæ primordijs, nihil ex ſcriptura imò ne ex patribus quidem qui ante Synodum Nicæam floruerunt, quicquam certi demonſtrari poteſt*, inquit Tilenus. Initium erroris, ut videtur, ex malè intellectis Petri verbis. *Salutat vos ea quæ eſt in Babylone Eccleſia vobiſcum electa, & Marcus filius meus*, 1. Pet. 5. 13. Obiter obſervandum eſt Hieronymum dicere, a Marco Preſbyterum à Preſbyteris electum & in celſiori gradu collocatum Epiſcopum nominatum. Non igitur Apoſtolorum ſæculo Epiſcopi Apoſtoli dicti ſunt, ut ſomniavit Theodoretus. De teſtimonio Hieronymi, eiuſque Prochroniſmo ſupra diximus. Addo Clementem Romanum in conſtitutionibus dicere, *Anianum Alexandriæ Epiſcopum, quem primum Marcus Euangeliſta ordinavit, huic ſucceſſiſſe Abilium à Luca Evangeliſta ordinatum.* Non dicit Preſbyteros in celſiori gradu collocaſſe quem nominarunt Epiſcopum. Pergit Clemens, *Ariſtonem primum Epiſcopum Smyrnæ, huius poſt mortem ſucceſſorem fuiſſe Strateam Loidis filium, cui ſucceſſit tertius Epiſcopus alter Ariſton.* Suidas Bucolum primum, Polycarpum ſecundum Eccleſiæ Smyrnenſis Epiſcopum dicit. Adde, quæ ſupra diximus de intervallo inter ſcriptam Apocalypſin & Polycarpi Martyrium. Vetuſtiſſima veterũ monumenta nihil certi tradere poſſint de ijs quæ ab Apoſtolis geſta ſunt, quia vel fabuloſa ſunt, vel ſuppoſititia, vel interpolata. Baronius id ipſum fatetur in Annalibus. *Cum Apoſtolorum nomine tam facta quam ſcripta reperiantur eſſe ſuppoſititia; nec ſi quid*

Proœm. in Matth.

Hiſt. l. 2. c. 24.

De Pont. l. 1 c. 24. not. 1.

Conſtitut. l. 7 c. 42.

Ann. 44. n. 42.

de illis à veris ſinceriſque ſcriptoribus narratum ſit, integrum & incorruptum omnino remanſerit: in deſperationem plane quandam animum dejiciunt poſſe unquam aſſequi, quod verum, certumque ſit. Præterea non ſat eſt Euodium, Polycarpum, Linum, veterum teſtimoniis ab Apoſtolis conſtitutos Epiſcopos probaſſe, niſi etiam ſingulari poteſtate ordinationis & juriſdictionis Presbyteris & collegis ſuis ſuperiores fuiſſe etiam demonſtraverint. Sed pergamus ad Iacobum minorem. Hieronymus, inquiunt, in Catalogo ſcriptorum, teſtatur Iacobum fuiſſe ordinatum Epiſcopum ab Apoſtolis. *Iacobus ſtatim poſt paſſionem Domini ab Apoſtolis Hieroſolymorum Epiſcopus ordinatur.* Et Clemens Alexandrinus Hypotypoſeôn ſexto refert Petrum, Iacobum & Iohannem poſt aſſumptionem Salvatoris noſtri Iacobum Iuſtum Hieroſolymorum Epiſcopum elegiſſe. Euſebius etiam ex Hegeſippo refert ſedem Epiſcopatus Iacobo fratri Domini ab

Hiſt.l.2.c.23 Apoſtolis delatam fuiſſe. Reſpondeo primùm teſtes illos recentiores eſſe, quàm ut de Apoſtolorum actis fidem mereantur. Catalogus ille ſcriptorum non eſt Hieronymi judice ipſo Bellarmino in

P.166. ſcriptoribus Eccleſiaſticis. *Numerat enim Hilarium Pontificem, qui ſancto Leoni ſucceſſit, qui diu poſt mortem Hieronymi clarere cœpit.* Iu-

Contr.5.l.1. c.15.no.18. nius conjicit ſic legendum, *Cuius Iohannes in libro ſuo meminit poſt paſſionem Domini ſtatim, ab Apoſtolis Hieroſolymorum Epiſcopus ordinatus eſt.* Conjecturam non levem probat ex ipſius Hieronymi verbis Hegeſippi verba referentis. *Suſcepit Eccleſiam Hieroſolymæ poſt Apoſtolos frater Domini cognomento Iuſtus.* Senſus igitur eſt, quòd non ſtatim à paſſione Domini, ſed poſt Apoſtolos, id eſt poſtquam Apoſtoli Hieroſolymis ceſſerunt in orbem terrarum profecturi ad prædicationem Euangelii, ut interpretatur ibidem Iunius. Apoſtolos Hieroſolymis poſt paſſionem Chriſti plures annos ſubſtitiſſe liquet ex actis Apoſtolorum. De tempore non multùm laboramus, ſed de re ipſa. Euſebius & Hieronymus Hegeſippum Clemente Romano non meliorem ſcriptorem, ut dicit Scaliger, huius hiſtoriæ primum authorem citant. Tota Hegeſippi narratio fabuloſa eſt. Dicit enim Iacobum ex utero matris ſanctum fuiſſe, vinum & ſiceram non bibiſſe, novaculam in caput eius non aſcendiſſe, huic ſoli licitum fuiſſe in ſancta ingredi, neque enim lanea

2077 veſte, ſed ſindone utebatur, & alia multa quæ obſervavit in Animadverſionibus ſuis Ioſephus Scaliger. *Patres,* inquit Whitakerus,

Whitak. de Pontific. qu. 2.c.15.ſ.2. *Cum Iacobum Epiſcopum vocant, aut etiam Petrum, non propriè ſumunt Epiſcopi nomen, ſed vocant eos Epiſcopos illarum Eccleſiarum, in quibus aliquandiu commorati ſunt.* Ibidem, *Et ſi propriè de Epiſcopo loquatur,* inquit, *abſurdum eſt Apoſtolos fuiſſe Epiſcopos. Nam qui propriè Epiſcopus eſt, is Apoſtolus non poteſt eſſe, quia Epiſcopus eſt unius tantùm Eccleſiæ. At Apoſtoli plurium Eccleſiarum fundatores & inſpectores erant.* Item, *Sed illi certè omnino inſaniunt. Hoc enim non multum*

diſtat

diſtat ab inſania dicere Petrum fuiſſe propriè Epiſcopum, aut reliquos Apoſtolos. Summam enim miniſterij authoritatem habuerunt: munus Epiſcopi nihil eſt ad munus Apoſtolicum. Item, *Apoſtoli omnibus Epiſcopis maiores fuerunt. Non poteſt utrumque munus in unam & eandem perſonam cadere. Epiſcopus enim unum tantum gregem habet, quem paſcat ut ſuum. At Apoſtoli nullam certam habuerunt provinciam, neque ullas certas Eccleſias, quibus alligati ſunt. Non enim cuiquam Apoſtolorum commiſit* Chriſtus *certam aliquam Eccleſiam, quod certè feciſſet, ſi fuiſſent Epiſcopi, ſed omnibus dixit, Ite in univerſum mundum: & illi memores ſuæ legationis, ita fecerunt. Fieri quidem potuit, ut diuturniorem fecerint moram in uno loco, quàm in alio. At non ut Epiſcopi, quia tum deſiiſſent eſſe Apoſtoli, quales à Chriſto facti ſunt. Qui ſcirent ſibi ſpiritus ſancti ductum ſemper ſequendum eſſe, quoque eos ipſe vocaret, eò continuò proficiſcendum, ſi ſedes ſuas certis quibuſdam locis affixas habuiſſent. Petrum unius loci aut vobis Epiſcopum facere eſt,* inquit Tilenus, *Apoſtolicam dignitatem ei detrahere.* Quod de Petro affirmatur, de cæteris Apoſtolis affirmari poteſt. Iunius æquivocationem in voce Epiſcopi ſic expedit. *Epiſcopus abſolutè aut relatè dicitur, vel (ut melius dicamus) communiter & ſingulariter. Abſolutè communiterve dicimus Epiſcopum, qui dono & vocatione Dei inſtructus eſt, & habet τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης citra contemplationem particularis loci: relatè verò ſingulariterve Epiſcopum qui loco & Eccleſiæ deſtinatus certæ Omnes autem Apoſtoli communiter fuerunt Epiſcopi, ex quo vocati ſunt: poſtea vero ordinis & commoditatis Eccleſiarum cauſa tractus quidam, & quaſi ſortes regionatim quadam conventione inter ipſos fuerunt diſtributæ.* Dounamus dicit Iacobum differre à Petro, & aliis Apoſtolis in eo, quòd Petrus & alii peragrarunt varias regiones, & quamvis cum provecti ætate eſſent commorari cœperunt in una aliqua civitate, in qua operam ſuam navarunt atque ideò a veteribus habiti ſunt illius loci Epiſcopi, licet fortè quidam eorum non erant propriè Epiſcopi & Patriarchalem potius poteſtatem in locis illis, ubi fundarunt & conſtituerunt Eccleſias, exercuiſſe arbitratur, ut Iohannem Epheſi, & alibi alios: at Iacobum ab initio ante diſperſionem aſſignatam Eccleſiam Hieroſolymitanam, nec ab una regione in aliam profectum. Sed mora vel trium vel 30 annorum in una civitate non imminuit Apoſtolatū. Semper manſiſſet Apoſtolus, licet 100 annos manſiſſet Hieroſolymis. *Poterant Apoſtoli facere, imo faciebant ut Apoſtoli,* inquit Whitakerus, *quæcunque Epiſcopi facere poſſunt, aut debent, & aliquid amplius.* Præterea non mora, ſed obligatio ad morandum perpetuò in uno loco facit Epiſcopum. At Apoſtolos oportebat ſequi ductum ſpiritus ſancti, & obligari non poterant ad commorandum ſemper in uno loco. *Neque enim Apoſtolus ullus uni civitati tanquam glebæ aſcriptus fuit, quod gregarij eſt Epiſcopi, non Apoſtoli,* inquit Tilenus.

Queſt. 3. cap. 3. ſect. 9.

De pontif. l. 2. c. 4. not. 6.

Contro. 3. l. 1. c. 23. not. 3

Defenſ. l. 4. cap. 3. ſ. 7.

De Pontif. 1 quæſt 6. cap. 15. ſect. 2.

De Pont. ſ. l. 1. cap. 25. not. 7.

Denique Iacobus non unius Eccleſiæ Hieroſolymitanæ curam ſuſcepit, ſed omnium in Iudæa. Nam plures erant Eccleſiæ Iudææ ut liquet ex Galat. 1. 22. *Eram ignotus facie Eccleſijs Iudææ, quæ erant in Chriſto*: Et 1. Theſſ. 2. 14 *Vos enim fratres imitatores eſtis Eccleſiarum Dei quæ ſunt in Iudæa*. Dounamus ipſe dicit Iacobo Iudæam aſſignatam. Non ergo unius Eccleſiæ Epiſcopus erat Iacobus, ſed plurium, id eſt, Apoſtolatu ſuo functus eſt in pluribus Eccleſiis Iudææ. Epiſcopus propriè dictus unius Eccleſiæ Epiſcopus eſt. Inauditum eſt in Eccleſia Epiſcopum dici plurium Eccleſiarum Epiſcopum. Epiſcopus & grex non Epiſcopus & greges ſunt relata. Iacobus Galat. 2. 19. dicitur Apoſtolus. *Alium autem ex Apoſtolis non vidi quenquam, niſi Iacobum fratrem Domini*. Et cap. 2. 9 Iacobus Cephas & Iohannes dextras ſocietatis dederunt Paulo & Barnabæ, ut hi apud Gentes, illi apud incircumciſos Apoſtolatu fungerentur. Qualis igitur Petrus & Iohannes, talis Iacobus frater Domini, nempe Apoſtolus circumciſionis, non unius Eccleſiæ Hieroſolymitanæ Epiſcopus. Iudæi ita diſtinguebantur; Hebræi Palæſtinæ, diſperſio Babylonis, Diſperſio Helleniſtarum. Helleniſtarum principes erant Iudæi Alexandrini. Helleniſtæ dicti quia Biblia Græca in Synagogis legebant. Babylonenſes erant caput diſperſionis Aſiaticæ. Hebræorum Palæſtinorum, Hieroſolyma. Vide Scaligerum in libro tertio Canonum Iſagogicorum, & quæ ſupra citavimus ex eius Notis in novum Teſtamentum. Videtur igitur, quòd Petrus, ut Apoſtolus circumciſionis, præcipue Eccleſias diſperſionis Aſiaticæ poſt diſperſionem Apoſtolorum, Iacobus vero Hebræorum Palæſtinorum Eccleſias curabat. Hac Iudæorum diſtinctione à Scaligero ſumpta Tilenus eandem ſuperſtruit diviſionem provinciarum & regionum. *Reliquis Apoſtolis in Provincias diſcedentibus æquum fuit, unum ex illo collegio Hieroſolymis manere, Iudæorum ſaluti invigilaturum: ſic igitur Iacobus Spartam ſuam inter Iudæos* Εβραΐζοντας, *Hieroſolymis ornavit, ſuam Marcus inter Helleniſtas Alexandriæ, ſicuti Petrus in Orientali* διασπορᾷ, *Babylone. Sed horum Epiſcopatus, quemadmodum fuit immediatæ vocationis, & ſingularium chariſmatum fulgore coruſcavit: ita nihil eſt cauſæ, cur eorum* πρωτεῖα *ad ſubſequutos Epiſcopos ab hominibus vocatos pertinere exiſtimentur*. Si Apoſtoli ordinarunt Iacobum Epiſcopum Hieroſolymitanæ Eccleſiæ, an contulerunt in illum novam poteſtatem, quam antea non habebat quatenus Apoſtolus? Reſpondet Dounamus habuiſſe prius poteſtatem ordinis, ſicut habent Epiſcopi qui ſunt ſine titulo: ſed poteſtatem juriſdictionis tunc accepiſſe, cum deſignatus erat Epiſcopus Hieroſolymitanus, & aſſignata eſſet ei particulariter Eccleſia Iudææ, diceret, aſſignatæ eſſent Eccleſiæ Iudææ. Reliqui igitur Apoſtoli habebant,

Defenſ. l. 4. p. 56.

De Pontif. l. 1. c. 8. not. 25

habebant. Dounami ſententia, poteſtatem tantum ordinis, non autem juriſdictionis. Nam non erant ordinati Epiſcopi particularium Eccleſiarum, ut ipſe fatetur. At poteſtas juriſdictionis collata eſt Apoſtolis omnibus in generali illa legatione. *Sicut miſit me pater, ita & ego mitto vos*, Matt.28.18. Et Matt.18.18. *quæcunque ligaveritis in terra, &c.* Et Iohan.20.23. poſtquam afflavit eos, dixit, *Accipite ſpiritum ſanctum. Si quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, &c.* His locis videmus Iacobum, & omnes Apoſtolos accepiſſe poteſtatem juriſdictionis, & ordinis. Paulus nullibi conſtitutus Epiſcopus alicuius particularis Eccleſiæ, ubivis tamen poteſtatem habebat juriſdictionis. Si Apoſtoli reliqui non habebant poteſtatem juriſdictionis, quomodo poſſunt Epiſcopi ſuccedere Apoſtolis in regimine externo Eccleſiæ, ſiquidem regiminis externi pars quam ut præcipuam & maximè propriam ſibi vendicant Epiſcopi, eſt poteſtas juriſdictionis. Gloſſator in Diſtinct. 66. c. Porro, de conſecratione Iacobi in hunc modum diſſerit. *An non omnes Apoſtoli Epiſcopi? Ad hoc dicunt quidam, quod omnes Apoſtoli erant ſimplices ſacerdotes, & tamen conſecrare poterant. Nam Moſes ſimplex ſacerdos erat, & tamen conſecravit Aaron, ut 21 diſt. nec tunc erat differentia inter Epiſcopum & ſacerdotem, ut 95 diſt. Olim. Vel dic, quòd tantùm viſibili unctione hi tres conſecraverunt eum, ſed prius erat inviſibiliter unctus à Domino. Vel dic, quòd non ordinaverunt eum, ſed tantùm formam ordinandi aliis oſtenderunt. Vel dic, quòd non Epiſcopum, ſed Archiepiſcopum eum ordinaverunt. Vel dic, quòd ordinaverunt id eſt inthronizaverunt eum ad adminiſtrationem certi loci: prius enim erat Epiſcopus ſine titulo.* Vides in quas & quot anguſtias coguntur, qui Iacobum propriè dictum Epiſcopum volunt: & unde ſumpſit Dounamus abſurdam illam diſtinctionem, nempe Apoſtolum prius Epiſcopum ſine titulo. Si daretur manus impoſitas fuiſſe Iacobo, non ſequetur tamen Epiſcopum fuiſſe, magis quàm Paulum & Barnabam fuiſſe ordinatos Epiſcopos Act.13. ut vult Bellarminus. *De pontif. l. 1.c.23.*
Ex dicta Iunii diſtinctione reſpondet Bellarmino Tilenus. *Ordinatio ad Epiſcopatum Apoſtolicum bifariam conſideratur; abſolutè vel relatè: priori ſenſu omnes Apoſtoli ordinati ſunt Epiſcopi immediatè à Deo ad obeundum univerſum orbem terrarum, ad prædicandum omnibus gentibus: poſteriore ſpectatur cum σχέσει & relatione ad provincias quas ad commoditatem functionis, inter ſe ſortiti ac partiti ſunt Apoſtoli. Hoc pacto Paulus Apoſtolico illo ſuo Epiſcopatu abſolutè conſiderato jam diu functus, certos fines intra quos verſaretur, ſibi attributos accepit: quæ aſſignatio impropriè appellatur ordinatio. Sic enim non ad officium; ſed ad locum, in quo obiret officium, ordinatus fuit.* Non igitur propriè ordinatus fuit Iacobus Epiſcopus ſed aſſignata illi, ſicut & cæteris Apoſtolis ſua provincia, in qua Apoſtolatu fungeretur. Nam unius Eccleſiæ Hieroſolymitanæ curam ſuſcepiſſe ipſi

non

non audent aſſerere. Fatetur Dounamus, totius Iudææ, ergo Eccleſiarum Iudææ. Et quandoquidem Hieroſolyma erat Metropolis omnium Hæbreorum Palæſtinorum, omnium Eccleſiarum Palæſtinæ curam ſuſcepiſſe conſentaneum eſt. Erat enim Apoſtolus circumciſionis ſicut Petrus. Non Eccleſiæ particularis cauſa manſit, ſi verum quod manſerit, Hieroſolymis, ſed omnium Iudæorum undique Hieroſolymam confluentium durante politia Moſaica, & Levitico templi cultu. *Vides frater quot ſunt millia Iudæorum qui crediderunt.* Act.21.36. Sed quod de aſſignatione dicitur cautè accipiendum eſt, ne ductum ſpiritus ſancti tollamus, quem Apo-
L.4.c.6.n.5. ſtolos ſequi oportebat. *Apoſtolus nullus, multo minus Petrus, ulli unquam ſe loco certo fixè alligavit, aut uſque ad mortem alligare debuit*, inquit Spalatenſis. Quòd mortuus ſit Romæ, dicit eſſe merum accidens, & ſi martyrio ibi non coronatus fuiſſet, aut vinculis & car-
Ibid. n. 17. cere impeditus, aliò profectus eſſet vel proficiſci potuit. Mors nihil tribuit illi ſedi, inquit, ut fatetur Bellarminus, ut dicatur propria ſedes Petri. De inthroniſatione quod dicitur fabuloſum eſt. Thronorum Epiſcopalium & Archiepiſcopalium faſtuoſa vocabula nondum nata, nec nota Eccleſiis. Euſebius ergo cum Iacobum
[illegible] c.1. Epiſcopum nominat & thronum ei tribuit, ſecundum morem ſui ſæculi loquitur; Non erant ſollicuti Apoſtoli de thronis & inthroniſationibus, ut fingit gloſſator. De Simeone filio Cleophæ refert Euſebius poſt vaſtatam Hieroſolymam Apoſtolos & Diſcipulos
[illegible] c.11. Domini qui adhuc ſupererant in unum undique unà cum cognatis Domini ſecundum carnem eſſe congregatos, & una eademque ſententia judicaſſe dignum, qui ſuccederet Iacobo in ſede parœciæ Hieroſolymitanæ. Rumor eſt, inquit, Euſebius. An ex rumoribus ſucceſſionum Epiſcoporum tabulas conficere debuit. Quandoquidem de eius Epiſcopatu in ſacris tabulis ne γρυ quidem legimus, rumores mittamus, ne bonas horas malè collocemus in iſtiuſmodi nugamentis confutandis. Num fuerit Euangeliſta necne, non moveor, cum de re ipſa ut dubitem, tam multa ſunt quæ moveant. Si Iacobus ſtatim à paſſione Domini ordinatus Epiſcopus 30 annos præfuit, & Simeon non ſucceſſerit ante everſionem Hieroſolymorum, vacabat ſedes annos decem. Tantine erat, Epiſcopum Hieroſolymitanum eligere, ut oporteret & Apoſtolos undique ex remotiſſimis regionibus convenire Hieroſolymis? Viventibus Apoſtolis alium quam Apoſtolum in Apoſtoli locum ſubrogarent? Carni & ſanguini ſcilicet detulerunt in donandis Epiſcopatibus, & Domini conſilium obliquè carpſerunt, qui Simeonem Apoſtolum non elegerat. Atque hæc de Epiſcopis quos ex veterum monumentis probant ab Apoſtolis conſtitutos, pergamus ad Timotheum & Titum, quos ex ſacra ſcriptura Epiſcopos ab Apoſtlis ordinatos eſſe contendunt.

Timothei

Timothei & Titi Epiſcopatum, ut didicit à Saravia, ſic probat ex ſcripturis Tilenus. *Perſpexi Soſthenem, Silvanum, Timotheum, Titum, Tychicum, Creſcentem, Lucam, Iohannem Marcum, & ſi qui præterea tales; à Paulo ad Eccleſiæ miniſterium proximè vocatos, ac tum gregibus, tum pluribus gregum paſtoribus præpoſitos eumpſe, quem ex germana illa antiquitate retinuerunt Angli, Epiſcopatum geſſiſſe, acceptamque à Paulo poteſtatem non tantùm ad tempus uſurpaſſe, ſed ad poſteros quoque tranſmiſiſſe, adeò ut quàm neceſſarium eſt Eccleſiæ verbi & Sacramentorum miniſterium tam ſit in hoc miniſterio perpetuum jus illud, ac poteſtas inſtituendi Miniſtros, non minùs gradibus quàm dotibus inter ſe diverſos: ita ut gradu ſuperiores, pluribuſque Eccleſijs præfecti judicent de inferioribus, unum duntaxat gregem paſcentibus; inſtitutaſque contra hos accuſationes, vel admittant vel repellant; legitimè convictos palam arguant; nemini citò manus imponant; nihil partium ſtudio aut κατὰ πρόσκλισιν, omnia χωρὶς προκρίματος ſanctè ac religioſè adminiſtrent, 1. Timoth. 5. 19. 20. 21. 22. Temporarias in Eccleſia has functiones eſſe qui ſtatuit, ipſam Eccleſiam temporum vicibus tandem evertendam, ac peſſundandam putat.* Idem capite quinto paræneſeos; *Proinde ſi à Lyſtricæ Eccleſiæ Preſbyteris ordinatus fuit Timotheus, uti autumat Beza; & pluribus Aſiæ Eccleſijs Præpoſitus fuit, quibus ſingulis ſingulos dedit paſtores, quemadmodum Titus Cretenſibus, uti præceperat Paulus; dubitamus ne adhuc, paſtorem unum idoneis dotibus inſtructum, pluribus non modo gregibus, ſed etiam paſtoribus legitimè præponi? Pergemuſne ſponte cæcutire in pervidenda illa hypotypoſi Eccleſiaſticæ gubernationis, prout eam ipſe Paulus penicillo ſuo nobis delineavit, exemploque expreſſit? Num extraordinarij nobis erunt, ac temporarij Canones illi in Epiſtolis ad Timotheum & Titum perſcriptis? Cur igitur noſtrorum Patrum ordinationes ad hanc normam exigimus?* Sed fortiùs premit argumentum Dounamus. *Ex epiſtolis Pauli ad Timotheum & Titum apparet,* inquit, *eum ordinaſſe Timotheum Epheſi Epiſcopum, & Titum Cretæ quum ipſæ epiſtolæ ſint functionis Epiſcopalis vera exemplaria & πρότυπα. Quemadmodum enim Apoſtolus Epiſcopalem auctoritatem reſpectu tum ordinationis, tum juriſdictionis ipſis commiſerat, quod in epiſtolis præſupponitur, ſic his epiſtolis eos inſtruit, atque in ijs omnes epiſcopos, qua ratione functionem ſuam exercerent: primò reſpectu ordinationis (ut Tit. 1. 5. Reliqui te in Creta, ut conſtituas oppidatim Preſbyteros, ſicut ego tibi mandavi, 1. Tim. 5. 22. Manus citò ne cui imponito, neque communicato peccatis alienis. Atque in hunc finem deſcribit, quales Preſbyteri, & Diaconi, quos ordinarent eſſe deberent 1. Timoth. 3. 2. & 8. Tit. 1. 6. 7. 8. 9.) Secundò reſpectu juriſdictionis non ſolum in plebem, ſed etiam in Preſbyteros; injungens ipſis, ut ſimul duces cenſoreſque doctrinæ ipſorum eſſent (ut 1. Timoth. 1. precatus ſum te, ut permaneres Epheſi ut denuncies quibuſdam, ne diver-*

Paræneſ. c. 4.

In concione.

ſam doctrinam doceant, nec attendant fabulis &c. 2.Timoth.2. profanos de rebus inanibus clamores cohibe Tit. 1. Multi ſunt deceptores οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν, *quibus oportet os obthurare, qui totas domos ſubvertunt, docentes quæ non oportet turpis lucri gratia, quam ob cauſam eos redarguito præciſè, ut ſani ſint in fide: Et Tit. 3. ſtultas quæſtiones, & genealogias, & contentiones, ac pugnas legales cohibe)* ſimulque judices & perſonarum & converſationis eorum, ut 1.Tim.5. *Adverſus Preſbyterum accuſationem ne recipito, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus. Eos qui peccant coram omnibus argue, ut & reliqui metuant. Obteſtor in conſpectu Dei & Domini Ieſu Chriſti, & electorum Angelorum, ut hæc obſerves ſine præjudicio, nihil faciens in alteram partem inclinando. Tit.3. Hæreticum hominem poſt unam & alteram admonitionem repelle.* Tria ſunt hîc nobis diſcutienda. 1 An omnia, quæ hîc enumerantur, præcepta poteſtatem judicis, ceu juriſdictionis neceſſariò innuant. 2 An ſolis Timotheo & Tito mandata eſt exequutio. 3 utrum ut Euangeliſtis an ut Epiſcopis. Quòd ad primum attinet. Imponere manus, & conſtituere Presbyteros, ad poteſtatem ordinationis ſpectare non dubium eſt. Denunciare quibuſdam, ne diverſam doctrinam doceant, tam extra conſiſtorium quàm in Conſiſtorio peragi poteſt, ſicut denunciare jis, qui divites ſunt in hoc ſæculo, ne efferantur animo, 1.Timoth.6.17. Præterea, ut obſervavit Theod. Beza τὸ παραγγέλλειν *propriè de eo mandatorum genere dicitur, quod per manus traditur & accipitur, ut auctor quidem ipſe mandati dicatur* διαγγέλλειν, *id eſt, per alium ſignificare, qui vero nomine alterius aliquid denunciat, quaſi per manum acceptum,* παραγγέλλειν, adeò ut hæc denunciatio non tam ipſius Timothei, quam mittentis Apoſtoli ſit. Vel, *ut denuntiares,* id eſt, *ex parte Dei nuntius eſſes,* ut interpretatur Anſelmus Cantuarienſis In hunc locum. Et quid aliud eſt denunciare, ne diverſam doctrinam doceant, quàm illud, quod idem Paulus mandat Timotheo. 2.Timoth.2.14. *Hæc ſuggere, obteſtans in conſpectu Domini, ne de verbis pugnent, quod nullam adfert utilitatem,* obteſtans, id eſt, Domino etiam ut teſte, aut potius judice advocato. Profanos de rebus inanibus clamores cohibere, ad verbum *circumſiſtere,* nihil aliud eſt, quam obſervare & obſidere, ne in Eccleſiam irrepant, ut Beza interpretatur. Et quid illud eſt niſi vigilare, quod omnibus Presbyteris Epheſinæ Eccleſiæ mandat Apoſtolus Act.20.28. 29. Si verò græcam vocem reddideris *Devita,* adhuc minus ſignificabit. Obthurare ora deceptoribus Tit.1.11. nihil aliud eſt, quàm redarguere, & *ratione ſcripturarum ſuperare, & ſilentiam illis imponere pondere teſtimoniorum,* inquit Anſelmus. Dixerat enim priùs ver. 9. à paſtore requiri, ut poſſit contradicentes convincere. Atqui hoc præſtare poteſt quivis paſtor, etiam extra conſiſtorium. Et

Annot. in 1. Theſſ. 4.2.

ver.13.

ver. 13. idem mandatum aliis verbis repetens, dicit, *quam ob cauſam redarguito eos præciſè, ut ſani ſint in fide*, redarguito præciſè, id eſt, expreſſè ac ſine ullis ambagibus, ut nulla pateant ad effugiendum diverticula. Eos qui peccant coram omnibus arguere, palam pro concione fieri poteſt. Adverſus Preſbyterum accuſationem non admittere niſi ſub duobus aut tribus teſtibus; & hæreticum poſt unam aut alteram admonitionem rejicere judicialem proceſſum innuere quidē videntur. Sed concedatur Conſiſtorialia eſſe omnia quæ ad juriſdictionē ſpectare dixit Dounamus, tamen in Timothei & Titi ſolius poteſtate fuiſſe non ſequitur. *Falluntur, qui putant vel Timotheum Epheſi, vel Titum in Creta regnum exercuiſſe, ut ſuo uterque arbitrio omnia diſponeret. Præfuerunt tantum, ut bonis & ſalutaribus conſilijs populo præirent in conſtituendis miniſtris, non ut ſoli excluſis alijs omnibus alijs agerent, quod placeret*, inquit Calvinus. Quod Apoſtoli ipſi non fecerunt, Timotheum & Titum feciſſe non eſt veriſimile. Apoſtoli ſoli non excommunicarunt, ubi erat Eccleſia conſtituta. Paulus ſibi ſoli excommunicationem inceſtuoſi non vendicat, ſolus non imponit manus Timotheo, ſed unà cum Preſbyterio. Et cum Paulus mandat Timotheo, ne cui citò manus imponat, monet, ut ſeipſum purum ſervet, & ne alienis peccatis communicet. *Videri poteſt*, inquit Piſcator, *contineri his verbis alteram præcepti partem, qua prohibet Apoſtolus Timotheo, ne conſentiat alijs Preſbyteris eligentibus aliquem ad miniſterium Eccleſiæ qui non ſit dignus.* An mandatum de viduis ſuſtentandis ad ſolum Timotheum reſtringendum eſt, quia Apoſtolus, dicit Honora viduas. Ipſi Apoſtoli Act. 6. ſibi ſolis hanc poteſtatem non arrogarunt. *Accuſationem admittere eſt crimen ad Eccleſiam deferre, reum in judicium adducere, palam reprehendere*, inquit Whitakerus, *quod non modo ſuperiores poſſunt ſed æquales etiam ac inferiores. In romana republica Equites, non de populo tantum ſed etiam Senatoribus & Patritijs judicabant. Et certè non videtur Timotheus tale conſiſtorium aut forum habuiſſe, quale poſt Epiſcopis in Eccleſia conſtitutum fuit.* Item, *qualis hæc authoritas fuerit, ex eo quod ſequitur, intelligi poteſt. Eos qui peccant coram omnibus ἔλεγχε, quod æquales quoque poſſunt.* Elienſis in Tortura Torti fatetur juriſdictionem fori exterioris inſtitui Mat. 18. his verbis *Dic Eccleſiæ, &c.* At dicere uni præſuli, non eſt dicere Eccleſiæ. Quæ igitur ſcripta ſunt Timotheo & Tito non ideo ſcripta ſunt, ut ſoli exercerent juriſdictionem fori exterioris ſed ut ſalvo jure Eccleſiarum ſuas partes agant. Quæ hîc mandantur Timotheo & Tito Preſbyteris alibi etiā mandata eſſe poſtea oſtendemus. Dices, cur ergo ad Timotheum & Titum inſcribuntur epiſtolæ. Dixi ſupra ex epiſtolarum inſcriptionibus non rectè colligi poſſe ſingularem eorū poteſtatem, quibus inſcribuntur. Sat eſt ſi ſint præſides ac moderatores actionum Eccleſiaſticarū ad quos diriguntur epiſtolæ, quod

Inſtitut. l. 4. c. 3. ſect. 15.

Contr. 4 qu. 1. c. 2. ſ. 16.

Juſt.l.4.c.3. ſ. 15. quod ipſi nominatim compellentur. *Nempe ſic Romani Hiſtorici non raro loquuntur,* inquit Calvinus, *Conſulem, qui comitia habuerit creaſſe novos Magiſtratus, non aliam ob cauſam, niſi quia ſuffragia receperit, & populum moderatus ſit in eligendo. Non eſt certè credibile Paulum plus conceſſiſſe Timotheo, & Tito, quàm ſibi ipſe ſumpſerit. Videmus autem ipſum ex populi ſuffragijs Epiſcopos creare ſolitum. Sic ergo intelligendi ſunt ſuperiores loci, ne quid de communi Eccleſiæ jure, & libertate imminuant.* Timotheum & Titum proſtaſiam retinuiſſe quandiu ibi ſubſtiterunt, non negamus. Sunt Præterea in Timotheo & Tito conſideranda præter vulgarem ordinis proſtaſiam quædam peculiaria. Primum gradus eminentioris functio. Præſides vulgares ſunt eiuſdem cum collegis functionis: Timotheus & Titus ſuperioris & altioris. Deinde erant Apoſtolorum cooperarii ab Apoſtolis ad Eccleſias illas miſſi cum mandatis Apoſtolicis, quæ curarent perfici ab Eccleſiis eodem ordine, quo ipſe, eadem ſi adeſſet, perfeciſſet. Non abs re eſt quod Apoſtolus 2. Timoth. 4. 22. ſcripſerit, *Gratia ſit vobiſcum*, & Tit. 3. 15. *Gratia Dei ſit cum omnibus vobis*. Tertio nonerant omnes Eccclesiæ in Aſia & Creta conſtitutæ. Alia eſt ratio Eccleſiarum conſtituendarum, alia conſtitutarum. Non mirum ſi oppidatim conſtitueret Preſbyteros Titus ſolus, ubi nulli erant Preſbyteri, aut Timotheus in Aſia. Nam non Epheſiorum ſolum, ſed Aſianorum etiam Epiſcopum referunt Timotheum. Sed in Eccleſiis conſtitutis non ipſos quidem Apoſtolos ordinariam juriſdictionem ſolos exercuiſſe poſtea videbimus.

Quod ad tertium attinet, Adverſarii Timotheum & Titum Epiſcopos, noſtri Euangeliſtas fuiſſe aſſerunt, & proinde non ad ordinaria munera trahendum eſſe, quicquid Timotheo & Tito licitum aut mandatum fuit. Euangeliſtas fuiſſe teſtantur ipſorum pereginationes & per varias regiones cum Paulo & extra Pauli comitatum peragrationes. Reſpondent, verum Euangeliſtas fuiſſe, & varias regiones peragraſſe, tandem tamen certis Eccleſiis aſſignatos & poteſtate Epiſcopali inſtructos. Nam Paulus voluit Timothenm προσμένειν, id eſt, perpetuo morari, aut continenter manere Epheſi: & Titum reliquit Cretæ, non ut res corrigeret ad momentum, ſed ut amiſſa reſtauraret & ſemper cuſtodiret Eccleſiam illam quaſi reparandam, ut oſtendit vis verbi ἐπιδιορθώσαι, 1.Timoth.1.3. Tit.1.5. At contra verbum προσμένειν non ex ſe ſignificat perpetuam commorationem, ſeu quandoque tridui moram, ut Matth. 15. 32. *Iam triduum permanent apud me, & non habent quo veſcantur,* & Marci 8.2. quandoque indefinitum tempus, & breve non perpetuum ut Act. 18. 18. *Paulus verò cum adhuc permanſiſſet multos dies,* nempe Corinthi. Προσμένειν ſignificat etiam expectare

expectare alicuius adventum, quod cum verbis Apoſtoli 1.Tim.4. 13. *Donec venero attende lectioni* bellè congruit: Et ſic Auguſtinus reddidit *Rogavi te ut ſuſtineres me Epheſi*. Paulus commoratus eſt ἐκάθισε Corinthi annum & menſes ſex Act.18.11.quod verbum, inquit Theodorus Beza, veteres Epiſcopi ſuum fecerunt, non tamen inde colligendum Paulum fuiſſe Epiſcopum Corinthi. Cum dicit, *Donec venero attende lectioni*, 1.Timoth.4.13. innuit ſe non propoſuiſſe, ut ibi perpetuo maneret, tanquam Epiſcopus illius Eccleſiæ. Si conſtitutus fuiſſet Epiſcopus, non dixiſſet Apoſtolus, *Rogavi te, ut permaneres Epheſi vel expectares me Epheſi*. Nã ſi fuit Epiſcopus Epheſinus quare rogandus erat, ut Epheſi ſubſiſteret? Annon officii & muneris Epiſcopalis ratio hoc poſcebat, ut ſibiipſi & gregi attenderet, ſuper quem eum conſtituit ſpiritus ſanctus. Deinde comparatè, non abſolute capiendum eſt verbum, *permanere*. Nam Timothei commoratio Epheſi opponitur itineri Pauli; Nolebat Timotheum comitem, quià tunc temporis, oportebat ipſum ipſius vices ſupplere in Eccleſia Epheſina. Ideò Anſelmus ſic interpretatur verba. *Vt remaneres Epheſi, id eſt, ut vice mea præſens ageres & ordinares Eccleſiam Epheſi, quam ego abſens non poteram ſufficienter gubernare*. Sed quòd, *Remanere* vertit, ut editio vulgata; græcæ voci non reſpondet. In itinere potius Macedoniam proficiſcens rogavit Timotheum, ut Epheſi ſubſiſteret. Vnde aliud ſuppeditatur argumentum. Nam qui ordinati erant paſtores, Eccleſiis præſentibus & annuentibus conſtituti ſunt, Apoſtolorum temporibus. Denique ipſius Timothei peregrinationes poſt ſcriptam priorem Epiſtolam evincunt non prius fuiſſe conſtitutum Epiſcopum Eccleſiæ Epheſinæ. Scripta enim prior epiſtola, cum adhuc juvenis eſſet Timotheus, ut liquet ex his verbis. *Nemo tuam juventutem contemnat*, 1.Timoth. 4.12. id eſt ita te gerito, ut nemini oblata ſit occaſio deſpiciendi juventutem tuam. Parum refert, utrum profectione Pauli ſuſcepta ex Aſia in Macedoniam Act.19. an illâ ſuſceptâ ex Græcia, ut Iudeorum inſidias vitaret, rogatus ſit, ut ad tempus ſubſiſteret Epheſi. Nam ante Pauli vincula & captivitatem ſcriptam eſſe epiſtolam priorem patet ex epiſtola poſteriore quam conſtat captivum Romæ ſcripſiſſe Paulum, & quidem initio biennii illius, cuius meminit Lucas Act.28.30 quod ſic docet Baronius. Non multò poſt adventum ſuum Romam, nimirum ſtatim poſt primam ſuam coram Nerone defenſionem ſcripſit, & de iis quæ proximè ei accidiſſent, deque diverſo ſuorum ſtatu, & quinam eum deſeruiſſent, certiorem reddidit. Cum verò præter hæc, multa quæ ab eodem Timotheo præſtari cuperet, eum admonuiſſet, multaque de his quæ obventura eſſent, mala prænuntiaſſet, demum, quod vehementer optabat, rogavit ſemel atque iterum, ut Romam venire feſtinaret ante hiemem, ac ſecum afferret penulam, quam anno ſuperiore

L.2.cont. Parm.

An. 59.

periore ipſe Paulus reliquerat Troade, necnon libros maxime autem membranas. Sic in Epitomen redegit verba Baronii Spondanus. Pedibus iter fecerat Paulus Troade Aſſum uſque Act. 20. 13. ideo fortè reliquit penulam, libros, & membranas, cum profiſceretur in Syriam. Meminit etiam Paulus Alexandri fabri ærarii, 2. Timoth. 4. 14. qui ut videtur Act. 19. Demetrium argentarium in concitando tumultu adverſus Paulum adjuverat. Trophimum, inquit, 2. Timoth. 4. 20. reliqui infirmum Mileti nempe cum prætervcheretur littus Aſiæ Act. 27. Nam Trophimus aſcenderat Hieroſolymam cum Paulo, Act. 21. 10. Cum igitur memoret Apoſtolus quæ recentiora erant, non eſt verisimile poſt plurium annorum curriculum ſcripſiſſe epiſtolam poſteriorem. Præterea mandat Timotheo, ut Marcum ſecum adducat, 2. Tim. 4. *Eſt enim*, inquit, *perutilis mihi ad miniſterium.* Ex Epiſtola ad Philemonem Roma etiam miſſa, adduxiſſe Marcũ, liquet Philen. 24. Vnde ſatis evidenter conſtat Epiſtolam ſecundam ad Timotheum ſcriptam eſſe ante illas ad Philemonem Philippenſes & Coloſſenſes, quas omnes certum eſt miſſas eſſe poſt Timothei adventum, quandoquidem in illis ſingulis una cum Paulo in titulo inſcribitur Timotheus, inquit Baronius. Quidam arbitrantur omnium noviſſimam ſecundam ad Timotheum, quod Paulus dicat, 2. Timoth. 4. 6. *Nam ego jam libor & tempus præſtitutum meæ dimiſſionis inſtat*, quaſi ſpiritu Prophetico prævideret appropinquans ſuum martyrium. Sed non cohæret hæc interpretatio de inſtanti martyrio cum verſu 17. *Dominus mihi adfuit & corroboravit me, & ereptus fui ex ore leonis & eripiet me Deus ab omni opere malo*, &c. Cur jubet adducere Marcum quia utilis illi ad miniſterium, & afferre libros & membranas, ſi inſtaret Martyrium. In poſterioribus vinculis referunt Paulum detruſum fuiſſe in carcerem ibique novem menſes ad mortem uſque aſſervatum. Non igitur potuit commodè ſcribere aut mittere epiſtolas, ſicut priùs cum biennium manſit in proprio conducto. Fruſtra etiam ad Timotheum ſcripſiſſet ut Romam veniret, penulam, libros & membranas ſecum afferret & Marcum adduceret, quia perutilis illi ad miniſterium; nec diceret ſe ereptum ex ore Leonis. Et certe veriſimile non eſt Neronem tam humanum Paulo fuiſſe in poſterioribus, ut in prioribus vinculis. Si ergo Timotheus erat Epiſcopus Epheſinus, ut volunt, cum Paulus ſcriberet epiſtolam poſteriorem, cur avocat à grege, cur etiam poſt eius adventum Romam miſſurum ſe dicit ad Philippenſes, ſimulatque viderit rerum ſuarum ſtatum Philip. 2. 19. & interim mittit Epaphroditum. Legimus etiam alicubi vinctũ Timotheum & vinculis ſolutum ad hebræos mittendũ, Heb. 13. 23. Conſtat igitur Timotheum Epheſi non conſtitutum Epiſcopum, nec verbum προσμένειν fixam & perpetuam commorationem aut reſidentiam ſignificare &

Baronius an. 68.

Timo-

Timotheum ut priùs, poſtquam ad tempus ſubſtitiſſet Epheſi, varias regiones peragraſſe. Multò minùs ex voce ἐπιδιορθοῦν Titi reſidentiam Epiſcopalem colligere poſſunt. Nihil enim aliud vult Apoſtolus quàm ut Titus perficiat ædificium, quod ipſe inchoaverat, ut τὰ λείποντα ea quæ deſunt, aut reliqua ſunt, corrigat & ſuppleat. Quid autem deerat, indicat, cum dicit, *ut conſtituas oppidatim Preſbyteros, ſicut ego tibi ordinavi, Tit.* 1.5. Non ut conſervaret Eccleſias ſartas tectas, & proſpiceret in futuros eventus & caſus omnes de novo in poſterum emergentes dereliquit illum in Creta, ſed ut ad faſtigium perduceret & attolleret ædificium cuius fundamenta jecerat Apoſtolus. *Reliquit diſcipulum*, inquit Anſelmus Cantuar. *ut rudimenta naſcentis Eccleſiæ confirmaret, & ſi quid videretur deeſſe corigeret.* Ibidem, *omne quod corrigitur imperfectum eſt. Ut ea, inquit, quæ deſunt corrigas id eſt, ut ea quæ à me correcta ſunt, & necdum ad plenam veri lineam ſunt redacta, à te corrigantur, & norman æqualitatis recipiant.* Titi etiam peregrinationes oſtendunt Euangeliſtam non Epiſcopum fuiſſe. Aſcendit Hieroſolymam unà cum Paulo & Barnaba Galat. 2.1. Corintho venit in Macedoniam 2. Cor. 7.5. Ad Corinthios iterum ablegatus 2. Corinth. 8.6.23. relictus à Paulo in Creta Tit. 1.5. & ad tempus tantùm, nam mandat ut Titus veniat Nicopolin Tit. 3. Profectus eſt Roma in Dalmatiam 2. Timoth. 4.10. cum Paulus erat Romæ in vinculis. Scripta eſt autem epiſtola ad Titum ante vincula Pauli. Cum peragraſſet Macedoniam Apoſtolus venit in Græciam Act. 20. Verùm non pedeſtri itinere ut conjicit Baronius: ſed per Ægeum mare Cycladas adnavigans prius pervenit Cretam ubi reliquit Titum & anno ſequenti ſcripſit epiſtolam in qua mandat ut ad ſe veniat Nicopolin. Sed largiamur & iſtud, Timotheum & Titum permanſiſſe hunc in Creta, illum Epheſi, non ſequetur tamen fuiſſe ordinarios Paſtores & Epiſcopos, niſi probaverint ita affixos ſedibus ſuis ratione officii & muneris ordinarii, & Euangeliſtam ad Paſtoris ordinarii gradum inferiorem deiici poſſe. Apoſtolum Iacobum non obſtante fixa ſtatione Hieroſolymitana Apoſtolatum retinuiſſe ſupra diximus. Idem de Timotheo & Tito Euangeliſtis dicimus. Imo disertè jubet Apoſtolus, cum ſcriberet è vinculis, Timotheum peragere opus Euangeliſtæ ſive Epheſi, ſive alibi fuerat, 2. Timoth. 4.5. Et qui hanc epiſtolam ſcriptam volunt à Paulo in poſterioribus vinculis magis firmant argumentum noſtrum, nempe quod etiam aſſignati certis Eccleſiis, non tamen Epiſcopi creati, ſed Euangiſtarum munere functi ſunt in regionibus ceu provinciis ſibi aſſignatis. Videamus, ut iſtud argumentum eludit Tilenus. *Cæterum quod mihi à Genevenſibus Magiſtris perſuaſo viſum, id vobis quoque in eodem ludo edoctis videri, non miror. Hariolati ſunt illi Timotheum &*

In Epiſt. ad Titum ca. 1.

An. 57.

Titum,

Titum, & reliquos illos Pauli ϲυνεργὑς Euangeliſtas fuiſſe. Ruenti hariolationi adhibetur fultura ex loco 2.Timoth.4 5.ubi Timotheus peragere jubetur opus Euangeliſtæ. Poterat non abſimili ſuffragatione etiam in Apoſtolorum collegium coeptari Timotheus ex loco 1.Cor. 16.10. Vbi ille dicitur opus Domini operari, ſicut Paulus Apoſtolus. In ludo Genevenſi edoctos fuiſſe nos non pœnitet. Genevenſium hariolationibus captum ſe fatetur, propterea non miratur nos etiam captos. Ac ſi mirum eſſet, ſi quis non in eundem lapidem impingeret, in quem Lynceus oculis & perſpicaciſſimus ſcilicet Tilenus impegerat. Sed miſſa Sectarii arrogantia ad rem ipſam veniamus. Opus Domini operabatur ſicut Paulus, quia ipſius cooperarius & ſocius germanus erat in opere Domini, ſicut alium cooperarium, Philip. 4.3. hoc elogio commendat, quaſi ſub eodem jugo in agro Domini trahentem. Iuvenis erat Timotheus, ut igitur conciliaret illi authoritatem apud Corinthios, hortatur ne pro nihilo illum habeant, id eſt, ut alibi, ne juventutem eius deſpectui habeant, & operari opus domini dicit, ut & ego. Preterea non dicit ut ego, ſed ut & ego, ὡς καί ἐγώ, quæ longe diverſa ſunt. Ambo operati ſunt opus Domini, ſed non opus Apoſtoli. Timotheus operatus eſt opus Domini, ſicut & Apoſtolus, ſed non ſicut Apoſtolus. Eſto, dixerit Apoſtolus, operatur opus Domini, ſicut ego, non ſequeretur vi & virtute eiuſdem & paris functionis operatum fuiſſe. Paulus ad Galatas dicit, *neque reſpuiſtis, ſed me ut Angelum Domini, ut Chriſtum Ieſum excepiſtis, Galat.*4.14. non tamen par erat Angelo Domini, aut Chriſto Domino Apoſtolus Galatarum judicio. Non ergo paritas aut æqualitas inter Timotheum & Paulum, ſed ſimilitudo notatur nempe quòd in uno tertio convenirent in opere Domini. Sed peragere opus Euangeliſtæ, non eſt operari opus Domini ſicut & Euangeliſta operatur, ſed ſicut Euangeliſta operatur, imò Euangeliſtam ſeriò agere. Quid eſt opus Euangeliſtæ peragere, inquit Dounamus, niſi Euangelizare, hoc eſt Euangelium prædicare, quòd quivis concionator & miniſter Euangelii poteſt. (*Defenſ.l.4. c.4.S.12.*) Sed aliud eſt Evangelizare ſenſu largiore, aliud opus peragere Euangeliſtæ. Iſtud enim eſt ut Euangeliſtam Euangelizare: alioquin non erit proprium opus Euangeliſtæ. Apoſtolus urget Timotheum, ut perpendat dignitatem functionis ad quam vocatus quò animoſius pergeret: cum jam amiſſurus eſſet præceptorem fidelem: quod obſervatum eſt à piæ & fœlicis memoriæ Magiſtro Gevevenſi Reverendo Calvino. Sit igitur *Evangelizare* omnibus commune, qui docendi & prædicandi poteſtate præditi erant, Euangeliſtarum tamen appellatio nullibi in ſcripturis tribuitur, niſi jis qui erant Euangeliſtæ propriè dicti, qui Euangelium prædicarunt non in una ſed pluribus Eccleſiis. Si nullibi in ampliore ſignificatione

nificatione ſumitur iſta appellatio, & nihil cogit ut hoc loco diſcedamus ab eodem ſignificato, perperam ab Euangelizationis opere communi ratiocinantur contra Euangeliſtæ appellationem ſubſidiariis Apoſtolorum miniſtris peculiarem. Nam ſic etiam Diaconos tollere poſſunt, quia verbum *miniſtrare* ipſis Apoſtolis & Euangeliſtis tribuitur. Fatetur præterea Dounamus Timotheum fuiſſe Euangeliſtam, nihil igitur impedit quò minus Euangeliſta dicatur, qui reipſa fuit Euangeliſta. Euangeliſtas propriè & ſtrictè dictos Timotheum & Titum non fuiſſe ſic probat Tilenus in Saraviæ ludo edoctus. *Euangeliſtas propriè ac ſtrictè acceptos conſtat ex authenticis Novi Teſtamenti tabulis, à Chriſto non minus immediatè vocatos fuiſſe, quàm ipſi fuerunt Apoſtoli. Timotheum verò, diſcipulus cum eſſet, fratrum qui Lyſtris & Iconii erant, teſtimonio ornatum, & à Paulo ad miniſterium verbi adſcitum fuiſſe, legimus exertè, Act.* 16.2.3. *Preſbyterium de quo* 1.*Timoth.*4.14. *ſive cœtum ac collegium Preſbyterorum ſignificet, ut vult Beza, ſive munus à Paulo per manuum impoſitionem demandatum Timotheo, ut vult Calvinus, cui ego aſſentior; nihil ad Euangeliſtam propriè dictum; neque enim quod extraordinarium duntaxat & temporarium eſt munus, ab ordinariis Eccleſiæ miniſtris cuiquam poteſt mandari; neque Preſbyter qui ordinatur, idem Euangeliſta, quales fuerunt illi lxx, dici poteſt. Hi enim ab ipſo Domino vocati & inſtituti hominis* ψιλῆς *inſtitutionem & præcepta, qualia Timotheus non pauca accepit, minimè deſiderant.* Primùm, ait à Chriſto non minùs immediatè vocatos Euangeliſtas, quàm Apoſtolos. Septuaginta diſcipulos intelligit, quos dicit ab ipſo Domino vocatos, & inſtitutos Euangeliſtas. Vtrumque falſum. Nulli erant Domino in terris verſante inſtituti Evangeliſtæ. Septuaginta diſcipulos è numeroſa diſcipulorum turba Dominus ſelegit, quos apparitorum inſtar miſit binos ante faciem ſuam in omnem civitatem & locum quò ipſe venturus erat, Luc. 10. *Vt nimirum hi non tam prædicarent Euangelium, quod nondum erat impletum, quàm ut præpararent quodammodo populos per generalem annunciationem jam adveniſſe Meſſiam, & appropinquare regnum Dei*, inquit Spalatenſis. *Neque hìc inſtituitur ſolemnis quædam prædicatio Evangelij, qualis fuit à diſcipulis uſurpata, quum jam Eccleſias conſtituerent, ſed mittuntur iſti tanquam Chriſti apparitores, qui eum ſignificarent adventare Hieroſolymam, & verum & ultimum, jubileum promulgarent, nempe ut Chriſtus ſupremarum ſuarum concionum & paſſionis, item ac reſurrectionis plurimos teſtes haberet*, inquit Theodorus Beza. Vides, ut convenit inter Spalatenſem & Magiſtrum Genevenſem. Hæc autem geſta fuiſſe in ultima Chriſti profectione exiſtimat, cum dirigeret faciem ſuam ad eundum Hieroſolymam. Imperfectam & limitatam iſtam promulgationem vocat Spalatenſis. Temporia etiam fuit iſta legatio, quam una tantum vice obire mandatum fuit, & proinde

Paræ. cap. 5.

L. 1. *c.* 2. *num.* 3.

Annot. in Luc. 10. 7.

Spalat. l. 2. c. 3. num. 3. nondum ad munus aliquod ſtabile & fixum vocati ſunt. *Duodecim Apoſtolos jam propriè ſic nominatos firma & conſtanti electione ordinarios ſuos miniſtros dum viveret eſſe voluit. Hos 70 diſcipulos ad certum, & ſtabile aliquod talis numeri corpus non redegit, ſed ſuos præcurſores eſſe voluit. Peracto hoc primo munere non legimus eos amplius miſſos à Chriſto in miniſterium verbi, neque novam illis replicatam commiſſionem cum extenſione, ſicut duodecim Apoſtolos ſcimus denuo accepiſſe à Chriſto poſt reſurrectionem mandatum, & commiſſionem generalem ſui Apoſtolatus perpetui & univerſalis in orbem terrarum & de illis ſeptuaginta nullam amplius habemus mentionem in ſacris literis ſub hoc præfixo numero, niſi ſub communiſſimo diſcipulorū nomine.* Nomina 70 diſcipulorum, qui a Domino fuerunt electi, dum ſingula exprimere conati ſunt aliqui; omnes ferè, quorum meminit Paulus in Epiſtolis, nullo judicio conſarcinantes, inter diſcipulos Domini adnumerarunt, cuius rei primus poſt Hippolytum auctor fuit Dorotheus, inquit Baronius. Euſebius, cum in iis hinc inde perquirendis, haud parum laboris inſumpſiſſe videatur, fatetur nuſpiam inveniri eorum catalogum. Diſcipuli, qui Iohann. 4.2 dicuntur baptizaſſe non erant ex numero 70 diſcipulorum. Imò nondum omnes Apoſtoli ad diſcipulatum, nedum ad Apoſtolatum vocati erant. Erant adhuc rudes & ignari, verè diſcipuli, non magiſtri: & proinde ipſorum baptizare nil aliud erat quàm ad mandatum Chriſti præſentis & Euangelizantis tingere. Et ideo Iohann. 3.22 dicitur Ieſum baptizaſſe, quia ipſius mandato adminiſtrarunt externam tingendi actionem. Septuaginta diſcipulos à Chriſto denuo confirmatos ante aſcenſum in cœlos nuſquam legimus. Auguſtinus & Ambroſius, teſte Spalatenſi, ſentiunt à Chriſto defeciſſe, quia Chriſtus converſus ad duodecim dixit, *Nunquid & vos vultis abire Iohann.* 6.67. Epiphanius defeciſſe, ſed rediiſſe ſaltem quoſdam arbitratur. Chriſtus quidem dixit iis, *Gaudete verò potiùs, quòd nomina veſtra ſcripta ſint in cœlis Luc.* 10.20. Sed ad munus & vocationem rediiſſe non putabat Epiphanius, qui ſeptem Diaconos ex horum numero ſelectos ſentiebat, quod tamen probabile non eſt. Nam propter murmur inter Helleniſtas & Hebræos Act.6. veriſimile eſt Diaconos omnes Hebræos non fuiſſe. Videmus tamen non modò Genevenſes Magiſtros, ſed etiam Patres 70 diſcipulorum vocationem immediatam ad Euangeliſtarum munera denuò à Chriſto confirmatam negare. Non ſequitur ergo Timotheum & Titum non fuiſſe propriè & ſtrictè dictos Euangeliſtas, quia à Chriſto non ſunt ἀμέσως vocati, quia neminem à Chriſto ante ipſius aſcenſionem ad munus illud vocatum legimus. Extraordinariam tamen Euangeliſtarum vocationem fuiſſe agnoſcimus. Nam extraordinaria vocatio fit non modo immediatè à Deo aut Chriſto ſua voce compellante, ut vocatus eſt Moſes Samuel & alii in veteri Teſta-

Ann. 34.

Hiſt. lib. 1. c. 12.

Teſtàmento, & Apoſtoli à Chriſto, ſed etiam mediante hominum miniſterio, & internunciis adhibitis, non qui jus conferant, ſed qui Dei voluntatem & mandatum denuncient. Omnis immediata vocatio extraordinaria eſt, non contra. Nam extraordinaria eſt vel mediata vel immediata. Immediata eſt quæ citra hominum miniſterium fit, aut voce compellante, aut ſpiritu inſpirante. Euangeliſtæ vocati ſunt, aut immediatè ſpiritus afflatu intrinſeco, aut mediante hominum miniſterio. Spiritus afflatu intrinſeco vocatus eſt Philippus Euangeliſta, ut videtur. Nam cum ante diſperſionem eſſet tantummodo Diaconus, poſt diſperſionem inſciis Apoſtolis profectus eſt in Samariam, ut prædicaret Euangelium, & Euangeliſta poſtea dictus eſt. Alii etiam qui primi ex eadem diſperſione in Phœnicia & Cypro Euangelizarunt, & inconſultis Apoſtolis Eccleſiæ Antiochenæ fundamenta jecerunt Act. 11. 19 eodem modo vocati videntur. Mediante hominum miniſterio vocatus eſt extra ordinem Timotheus. Ne negligas donum quod eſt in te, quod datum eſt tibi per Prophetiam, 1. Timoth. 4. 14. *Per Prophetiam quomodo? quia ſcilicet ſpiritus ſanctus oraculo Timotheum deſtinaverat, ut in ordinem paſtorum cooptaretur. Neque enim delectus tantum fuerat hominum judicio, ut fieri ſolet, ſed præceſſerat ſpiritus nuncupatio*, inquit Calvinus in hunc locum. Et ne quis fortè putet Calvinum ſenſiſſe Timotheum non fuiſſe Euangeliſtam ſed ordinarium paſtorem, ſciat illum pluribus argumentis probare Timotheum fuiſſe Euangeliſtam, in commentariis & concionibus in eundem locum & inſtitutionum libro quarto, ubi dicit. *Per Euangeliſtas eos intelligo, qui quum dignitate eſſent Apoſtolis minores, officio tamen proximi erant, adeoque vices eorum gerebant. Quales fuerunt Lucas, Timotheus, Titus, & reliqui ſimiles.* Extra ordinem vocatum Timotheum ex 1. Timoth. 4. 14. alii etiam colligunt. *Non humano ſuffragio Epiſcopus factus fuiſti, ſed Prophetia hoc eſt divina revelatione*, inquit Theodoretus, *ſpiritu ſancto jubente*, ait Theophilactus, *ſpiritus mandato*, interpretatur Oecumenius. *Quid eſt ex Prophetia?* inquit Chryſoſtomus. *Ex ſpiritu ſancto. Quippe munus eſt Prophetiæ non modo futura prædicere, verum & præſentia dicere: quoniam & Saul prophetia oſtenſus eſt, qui inter vaſa latebat. Deus enim revelat juſtis. Prophetia itidem fuit, cum dicit ſpiritus ſanctus: Separate mihi Paulum & Barnabam: ita & Timotheus electus eſt. Prophetias autem plurimas dicit. Fortaſſis & illam per quam ipſum acceperat, quando eum & circumcidit atque ordinavit, quemadmodum & ipſe ſcribit, Noli negligere gratiam quæ eſt in te. Igitur ut illum excitaret, ſobriumque ac vigilantem faceret, admonet eum, quis illum elegerit atque ordinaverit, ac ſi apertius dicat, Deus ipſe te elegit, ipſe tibi Eccleſiam credidit, non te judicium promovit humanum: Noli igitur ſententiam Dei probro afficere.* Si prophetarum nuncupatione deſignatus fuiſſet

Cap. 3. ſ. 4.

Homil 5 in 1 Timoth. 1.

Epiſcopus Epheſinus, quid opus erat, ut rogaret eum Paulus, ut ſubſiſteret Epheſi. Non eſt veriſimile Timotheum non obſequuturum divinæ revelationi abſque ullo rogatu aut precibus Pauli. De prima igitur aſſumptione ad Euangeliſtæ officium hæc ſpiritus nuncupatio intelligenda eſt. An Timotheus donis non inſtructus donec ſubſtiterat Epheſi, quum tot annos antè prædicaſſet Euangelium in Eccleſiis celeberrimis. Pergamus ad alios. Anſelmus Cantuarienſ. *Videtur Apoſtolus prophetiam vocare inſpirationem ſancti ſpiritus, per quam ſciebat, quid de hoc & de cæteris eſſet acturus.* Per prophetiam, inquit Piſcator, *id eſt, per ſingularem vocationem teſtatam ab aliquo propheta ex revellatione Spiritus ſancti, qualis diſcribitur vocatio Pauli & Barnabæ ad prædicandum Euangelium in Græcia Act.* 13.2.3.4. *Mihi etiam probabile videtur per prophetiam intelligi divinam revelationem*, ait Spalatenſis. Videmus igitur non ſolos Gevenenſes, ſed & veteres & recentiores agnoſcere vocationem extraordinariam in Timotheo, licet mediatam, jubente per os prophetarum ſpiritu ſancto. Agnoſcunt & ipſi Hierarchici. Dounamus in concione ad finem, & Bilſonus de gubernatione Eccleſiæ. Sic enim ait. *Triplicem eligendi in novo Teſtamento rationem invenio, per ſpiritum, per ſortes, per ſuffragia. Per ſortes Matthias deligebatur: per ſuffragia Diaconi: per ſpiritus vocem emiſſam Paulus & Barnabas ad Gentes docendas ablegati ſunt: per ſpiritum in Prophetis loquentem Timotheus deſignabatur*, 1. *Timoth.* 4. 1. *Timoth.* 1. Et eodem capite *Timotheum igitur teſtimonio Prophetarum approbatum & commendatum Paulus in comitatum aſſumpſit, & ſecum proficiſci voluit, & per impoſitionem manuum ſuarum eum ſpiritu ſancto locupletavit.* Vbi etiam vides de prima aſſumptione prophetarum prædictiones intelligere Bilſonum. Et certè abſurdum eſſet exiſtimare Timotheum Epiſcopi munus non niſi prægreſſis prophetiis ſuſcepiſſe, non autem Euangeliſtæ. Addit Bilſonus Prophetarum prædictionibus alium etiam modum extraordinem vocandi Paſtores in primitiva Eccleſia, nempe afflatum intrinſecum ſpiritus in ipſis Apoſtolis. *Spiritus ſanctus*, inquit, *Apoſtolos in Paſtorum delectu voce, prophetia, vel afflatu dirigebat, in quos manus imponerent, quoſque ipſe cœleſtibus ſuis donis ac miniſterio dignis adornaret*, Act. 19. Item, *quos ipſe ſpiritus, vel inſtinctu, vel voce, vel per Prophetas nominaverat. in eos Apoſtoli manus impoſuere.* Item, *Idem ſpiritus Petrum & Iohannem Samariæ dirigebat, in quos manus ſuas imponerent. Pari modo Paulum afflavit, ut duodecim illis Epheſijs ad Eccleſiam ibi plantandam multiformes ſpiritus dotes impertiret.* Euſebius etiam refert Iohannem Apoſtolum ex inſula Pathmo Epheſum reverſum nonnullos in clerum elegiſſe, quos ſpiritus ſanctus ſignificabat. Si igitur in Paſtoribus deſignandis Apoſtoli afflatu intrinſeco & inſtinctu ſpiritus dirigebantur, multò magis in aſſumendis cooperariis, & commilitonibus ſuis,

qui

L. 2. *cap.* 4. *num.* 20.

Cap. 7. *pag.* 129.

Pag. 128.

Cap. 9. *pag.* 161.

Cap. 7. *pag.* 125

Cap 7. *pag.* 129.

Hiſt l. 3. *cap.* 23.

qui non uni Eccleſiæ ſed pluribus & per plures provincias Evangelium promulgaturi erant. Dirigebat ſpiritus ſanctus Apoſtolos in peregrinationibus ſuis, & in comitibus deligendis deſereret? Ne quis fortè miretur tot & tam variis modis Euangeliſtas extra ordinem vulgarē vocatos, nempe prophetarū teſtimonio, afflatu intrinſeco ipſius Euangeliſtæ vocati, vel vocantis Apoſtoli, ſimilē, velim, obſervet varietatē in eligendis Apoſtolis. Quoſdā viva voce Chriſti in terris, alios voce Chriſti cœlitus compellante, Matthiam interveniente hominum Miniſterio, & per ſortes, ad Apoſtolatum vocatos perſpiciet. Barnabas quo modo vocatus fuerat, non conſtat. Extra ordinem tamen in Apoſtolorum numerum cooptatus eſt. Nam Apoſtolum fuiſſe eiuſdem gradus cum Paulo apparet ex multis indiciis. Abſque ulla reſtrictione & ἁπλῶς Apoſtolus appellatur, Act.14 4.14. Et pari authoritate cum Paulo præditus emittitur ad gentes Act.13. Alii erant in ipſorum comitatu, tamen Barnabas ut par, non inter ſuppares nominatur. Lyſtrenſes Barnabam Iovem, exiſtimabant Act.14.12. Paulum vero Mercurium: & ſæpius priùs nominatur Barnabas, quàm Paulus. Semper diſtinguitur ab aliis comitibus Pauli, & in illa peregrinatione per gentes, & cum aſcenderent ad conſilium Hieroſolymitanum. Exacerbatio inter Paulum & Barnabam orta ut alter ab altero abſceſſerit, Act. 5. 39 & poteſtas aſſumendi cooperarium Iohannem cognomento Marcum, Apoſtolum non Euangeliſtam fuiſſe oſtendunt. Silas erat Euangeliſta propriè & ſtrictè dictus ut Barnabas, dicit Saravia. Sed imaginariam ſuam diſtinctionem Euangeliſtarum demonſtrare non poteſt. Hoc ipſo loco Act.15.40. Paulus Sila allecto abiit commendatus gratiæ Dei à fratribus: Barnabas aſſumpto Marco navigavit in Cyprum. Vides Silam non parem fuiſſe Barnabæ, nec aſſumpſiſſe cooperarium, ſed à Paulo aſſumptum. Act.11.22. videtur Barnabas in eundem finem miſſus Antiochiam, in quem Petrus & Iohannes Samariam. Caſaubonus Barnabam in Apoſtolorum numerum cooptatum fuiſſe dicit. Baronius Paulum & Barnabam ſuper Duodenarium numerum fuiſſe allectos ſcribit, ſicut Senatores qui ſupra numerum per gratiam in Senatum allegebantur quos Senatores abortivos appellari ſolitos ſcribit Suetonius. Calvinus ait, *Niſi forte, quia Paulo additus erat collega Barnabas, utrumque in pari officij gradu ſtatuimus: ita Apoſtoli titulus verè in ipſum competet.* Ipſe Dounamus dicit Apoſtoli appellationem κατ᾽ ἐξοχὴν tributam Paulo & Barnabæ Act.14.14. *His* (nempe Duodecim Apoſtolis) inquit Tilenus, acceſſit *Paulus peculiariter gentibus deſtinatus Act.9.15. Galat.2.7. forſitan & Barnabas.* Rhemiſtæ Paulum & Barnabam Apoſtolos etiam vocant Act.15.2. Plurium teſtimonia cumulare poſſem, ſed redeundum eſt eò unde

Cap 2. & 4

Ann.44.

Act.14.4.

Defenſ. l.4. ca.3.ſect 14.

Syntagma p. 195.

 digreſſus

digreſſus ſum. Euangeliſtas à Chriſto viva voce vocatos fuiſſe negamus, quia ſcriptum non legimus: extraordinariè tamen vocatos, & ab Apoſtolis aſſumptos dicimus. Nec etiam diffitemur è numero 70 diſcipulorum quoſdam ad id muneris poſtea allectos, ut ex aliis Chriſti diſcipulis. Quòd omnes vel quidam allecti fuerint ab Apoſtolis, quia prius ad id munus vocati à Chriſto, negamus. Sed ad ſecundum caput progrediamur. Eſto, inquient, vocati fuerint extra ordinem, non tamen ad Euangeliſtæ, ſed Preſbyteri munus vocatus eſt Timotheus, *Ne negligito donum quod eſt in te quod datum eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum Preſbyterii,* id eſt, ut interpretantur, ad officium Preſbyterii ſive Preſbyteratus. At nullibi in novo teſtamento uſurpatur vox iſta *Preſbyterium* pro officio, ſed collectivè pro cœtu & conſeſſu Preſbyterorum. Calvinus utrumque ſenſum non malè quadrare dicit, hunc ſenſum tamen non rejicit. *Preſbyterium*, inquit, *qui hic nomen collectivum putant pro Preſbyterorum collegio poſitum rectè ſentiunt meo judicio.* Sed certè ſyntaxis & ſeries verborum ſenſum illum de officio Preſbyterii ferre non poteſt. Quis enim eſſet ſenſus, ſi quis ſic redderet verba, *Ne negligito donum quod eſt in te, quod datum eſt tibi per impoſitionem manuum Preſbyteratus;* adde ſimilia, per impoſitionem manuum Epiſcopatus, Diaconatus, &c Nec in ſcripturis, nec apud probatos authores reperies impoſitionem manuum cum officio ad quod quis vocatus, ſed cum perſonis imponentibus conſtructam. Si Preſbyterii vocem referes ad donum, non modò erit hyperbaton inelegans. Ne negligas donum (quod eſt in te, quod datum eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum) Preſbyterii, ſed & ipſa phraſis (donum Preſbyterii vel Preſbyteratus, quod eſt in te) durior erit. Apoſtolus alibi illuſtrat ſenſum huius loci. *Quam ob cauſam ſuggero tibi ut exſuſcites donum Dei, quod eſt in te per impoſitionem manuum mearum,* τῶν χειρῶν μȣ 2.Timoth.1.6. Impoſitio manuum perſonæ eſt ibi non officii. Ipſa etiam res & hiſtoria rei geſtæ iſtum ſenſum reſpuit. Vel Euangeliſtam vel Epiſcopum oportet fuiſſe Timotheum. Nam Timotheum Preſbyterum ſimplicem non fuiſſe conſtat, inquit Bellarminus. *Quis vero dubitet*, ait Spalatenſis, *primos plures Epiſcopos ab Apoſtolis Epiſcopatum habuiſſe totum immediatè abſque prævio Preſbyteratu: qualis fuit Timotheus, Titus & Barnabas, Silas, Barſabas & ſimiles.* Sed cum alibi Timotheum Epiſcopum generalem nulli certæ ſedi alligatum à Paulo vocari adjutorem ſuum dicit, nil aliud ſequetur quàm Euangeliſtam fuiſſe, & ad id munus immediate, id eſt, abſque prævio Preſbyteratu vocatum fuiſſe. Nam quem ille generalem Epiſcopum, nos ſecundum ſcripturæ phraſim Euangeliſtam vocamus. Sic Oecumenius. *Iuxta ſpiritus revelationem Timotheus & à Paulo in diſcipulum electus, & circumciſus, & Epiſcopus ordinatus eſt.*

Comment. in 1.Timoth. 4. 14.

De Cleric. l. 1. cap. 15.

L. 2. c. 4. num. 28.

L. 2. cap. 3. num. 60.

At

At cum à Paulo aſſumptus Euangeliſta, non Epiſcopus propriè fuit. Sive igitur Preſbyteratus ſive Epiſcopatus propriè dictus, Preſbyterii voce hîc intelligi non poteſt, quia nec hiſtoria rei geſtæ, neque verborum ſyntaxis, nec ipſius vocis uſitata ſignificatio in ſcripturis, hunc ſenſum ferre poteſt. *Nobis verior videtur græcorum expoſitio*, dicit Bellarminus, *qui nomine Preſbyterij intelligunt chorum ſive cœtum Preſbyterorum, id eſt, Epiſcoporum qui novo Epiſcopo manus imponunt; ſic enim exponunt Chryſoſtomus, Theodoretus, Theophilactus, & Oecumenius.* Licet de Epiſcoporum cœtu interpretentur, *rationi temporum ſuorum ſuam interpretationem accommodantes*, ut ait Iunius, de cœtu & conſeſſu tamen non de officio Græci interpretes Græcam vocem interpretati ſunt. Epiſcoporum cœtum non intelligere hac voce Apoſtolum patet vel ex eo, quod tunc temporis non erat collegium Epiſcoporum Lyſtræ, ubi aſſumptus Timotheus. Antonius de Roſellis ait, *propter inopiam Epiſcoporum Paulus Timotheum & Titum ſolus Epiſcopos conſecravit*. Iohannes Maior, idem dicit, *Paulus non quæſiuit duos pro ordinatione Titi & Timothei.* Aquinas ait nondum editum canonem Apoſtolicum, ne Epiſcopus abſque tribus Epiſcopis ordinaretur. Armachanus cum quemvis Preſbyterum legitimum confirmationis miniſtrum probare vellet, hunc locum de Preſbyterorum cœtu exponit in libro undecimo queſtionum Armenicarum, teſte Bellarmino. At, inquiunt, munus extraordinarium & temporarium ab ordinariis Eccleſiæ miniſtris cuiquam mandari non poteſt. *Neque enim fas erat*, inquit Ambroſius, *neque decebat ut inferior ſuperiorem ordinaret. Nemo enim tribuit, quod non accepit. At ſine ulla controverſia*, ait Apoſtolus, *Id quod minus eſt, ab eo quod maius eſt, benedicitur*, & non è contrario. Reſpondeo, primum, non Preſbyteros ſolos impoſuiſſe manus Timotheo, ſed etiam Apoſtolum Paulum, ut patet ex 2. Timoth. 1.6. ut *exſuſcites donum, quod eſt in te per impoſitionem manuum mearum*. Apoſtolus maior eſt Euangeliſta, etſi uterque extraordinario fungatur munere. Dounamus dicit Preſbyterium iſtud poſſe ſignificare cœtum Apoſtolorum, aut Apoſtolicorum virorum, id eſt, ſi non Epiſcoporum, ſaltem plùs quàm Epiſcoporum. *Eos Preſbyterium vocat*, inquit Theodoretus in illum locum, *qui Apoſtolicam acceperant gratiam.* Si non unus Apoſtolus, ſed plures Apoſtoli, aut viri Apoſtolici plus quàm Epiſcopi initiarunt Timotheum impoſitione manuum, in Euangeliſtæ munere, tum extraordinarii extraordinarium initiarunt. Sed Apoſtolos plures, aut Apoſtolicos viros, ſive Epiſcopos, ſive plus quam Epiſcopos fuiſſe Lyſtræ aut Epheſi, quum imponerentur manus Timotheo qui juſtum Preſbyterorum Senatum conſtituerent, probare, non abſque ſcripturis divinare debuit. Preſbyterii vox ordinarium & ſtatum conſeſſum Preſbyterorum alicuius loci ſignificat non autem numerum

In 1. Tim. 1.

De Clericis l. 1. cap. 15.

Monarch. part. 2. ca. 7.

in 4. ſentent. diſt. 27. qu. 3

In 1. Tim. 4.

De confirm. cap. 12.

Defenſ. l. 3. cap. 4. ſ. 10.

pro re nata coeuntium, aut ſibi obviam occurrentium Preſbyterorum, ſive ſimplices ſint Preſbyteri ſive plus quam Preſbyteri. Miſſis igitur divinationibus & inanibus conjecturis, dicimus Preſbyterium id eſt, cœtum Preſbyterorum certæ alicuius Eccleſiæ impoſuiſſe manus Timotheo, ſed Paulum Apoſtolum, qui Euangeliſta dignitate & gradu ſuperior eſt, manus etiam impoſuiſſe & proinde à ſuperiori non inferiori initiatum fuiſſe. Inferiores etiam ſuperiorem ordinare, & inaugurare poſſe in ipſa Romana Eccleſia ſatis conſtat. Epiſcopi Archiepiſcopum, Archiepiſcopi Papam inaugurare poſſunt. *Imò* inquit Anaſtaſius in vita Pelagii, *cum non eſſent, qui eum ordinarent, inventi ſunt duo Epiſcopi, Iohannes de Peruſio, & Bonus de Ferentino, & Andreas Preſbyter de oſtia, & eum ordinaverunt Epiſcopum.* Preſbyteri Eccleſiæ Alexandrinæ, qui unum ex ſe in celſiori gradu collocarunt ut præſidem, poſtea mutata illa proſtaſia in gradum poteſtatis abſque dubio in initio etiam conſecrarunt. Duo Abbates mitrati, & unus Epiſcopus ex Papæ diſpenſatione in Eccleſia Romana conſecrare poſſunt Epiſcopum, at abbates illi Preſbyteri ſunt. Imò unum Abbatem Epiſcopos conſecraſſe ex Beda ſupra oſtendimus. Conſecrans conſecrando ſuperior eſſe poteſt & ſi non conſecrato peracta conſecratione ſuperior ſit. Preſbyterium eſt maius Epiſcopo etiam conſecrato, nedum conſecrando: Epiſcoporum Synodus Archiepiſcopo, etſi ſinguli Preſbyteri ſeorſim non ſint maiores Epiſcopo, aut Epiſcopi Archiepiſcopo. Ananias Paulo impoſuit manus, non modo ut curaret cæcitatem, ſed etiam ut acciperet ſpiritum ſanctum. Prophetæ & Doctores impoſuerunt manus Paulo & Barnabæ Act. 13. 3. quamvis Paulo & Barnaba inferiores, & ſeparati eſſent illi ad opus ad quod vocaverat eos ſpiritus ſanctus, ab ipſo ſpiritu ſancto. *Nullus tunc aderat ex duodecim Apoſtolis,* inquit Spalatenſis. Litigent inter ſe pontificii, utrum impoſitio iſta manuum fuerit ordinativa, & ad Epiſcopatum relata, an tantum precatoria, nos tenemus precatoriam fuiſſe & commendatoriam (nam commendarunt eos gratiæ Dei, ut dicitur capite 14. 26.) tamen ut ordinare non potuerunt, & ad miniſterium vocare Apoſtolos, qui erant extra ordinem vocati, ita nec ad opus certum, vel locum. Nam ſpiritus ſanctus dirigebat Apoſtolos in ſuis peregrinationibus, & hîc diſerte dicitur quod emiſſi ſunt à ſpiritu ſancto, & tamen impoſuerunt illis manus. *Deſtinavit eos ſpiritus ſanctus,* inquit Spalatenſis, *ad maiores adhuc labores, & ad novas ampliores que provincias Chriſti fide imbuendas. Ad hoc verò quoniam egebant plurimùm gratia ſpiritus ſancti, qui illos regeret, foveret, confirmaret, & tueretur, idcirco ipſiſ net, ut par eſt, credere ita expoſcentibus, & rogantibus, Eccleſia tota illa, in qua erant, Antiochena, jejunijs & orationibus tam grande opus converſionis gentilium Domino commendabat, & gratiam ſpiritus ſancti pro his duobus implorabat,*

Bellarm. de Eccleſ. lib. 4. cap. 8.

L. 2. cap. 2. num. 10.

Ibidem num. 13.

bat, & per impoſitionem manuum impetrabat. Exponit poſtrema verba in ſequentibus, cum dicit impoſitionem manuum fuiſſe ceremoniam piam & tunc conſuetam, uti partem qnandam efficacis orationis. Sed rectius diceret fuiſſe ritum, & geſtum orantis indicantis perſonam cui gratiam implorabant, quàm partem efficacem orationis. Cum aſſumendi erant Levitæ è medio filiorum Iſraelis, ut purificarentur, jubet Dominus ut admoveantur coram Iehova, & nitantur filii Iſraelis manibus ſuis ſuper ipſos Levitas, Num. 8. 9. 10. Etſi Dominus juſſerat Levitas conſecrare in miniſterium, tamen jubet etiam Iſraelitas imponere manus Levitis, tanquam ſi ultro ſuo nomine eos dederent ad miniſterium, ut appoſitè interpretatur Franciſcus Iunius in Analyſi. Videmus ergo quam ineptum ſit ab impoſitione manuum argumentum ducere contra vocationem extraordinariam, & inde colligere Timotheum non fuiſſe Euangeliſtam propriè dictum, quia manus ei impoſitæ à Paulo & Preſbyterio. Impoſitionem manuum exiſtimant ſacramentale ſignum eſſe, vim ſacramentalem habere, & gratiam conferre & proinde inferiores non poſſe maioribus, & ordinarios extraordinariis imponere manus, quia per impoſitionem manuum gratiam conferre non poſſunt. At error eſt, principium illud cui innituntur, qui jamdiu in ſcholis inolevit. Impoſitio manuum ordinaria, gratiam non confert, ſed tantum indicat perſonam cui impetranda eſt gratia, & in vocatione extraordinaria ſignum eſt approbationis, & quaſi obſignatio, & teſtificatio extradinariæ vocationis. Cum igitur Timotheus intiandus erat in munere extraordinario, expediebat teſtimonium habere cuiuſdam Eccleſiæ de vocationis modo & ordine teſtantis, & præterea commendari gratiæ Dei ab Eccleſia illa precibus ſuis, quarum in perſonalibus actionibus ceremonia conſueta erat manuum impoſitio. Nam multi & magni labores erant Timotheo exantlandi, & magna illi militia militanda erat. Notandum etiam magnum diſcrimen eſſe inter impoſitionem manuum Preſbyterii & Pauli. Nam per impoſitionem manuum Apòſtolorum Deus conferebat chariſmata non antem per impoſitionem manuum Preſbyterorum. Ideo de ſua impoſitione ſic loquitur, *Donum quod eſt in te per impoſitionem manuum mearum:* de impoſitione autem manuum Preſbyterii non ait *per impoſitionem manuum Preſbyterii, ſed cum impoſitione manuum Preſbyterij:* non διὰ ſed μετὰ. Quod ad regulam illam captioſam, *Nemo poteſt dare quod non habet*, reſpondeo, non dediſſe Preſbyterium Timotheo vel dona vel poteſtatem Euangeliſtæ, ſed, ut dixi, ſuo judicio & teſtimonio obſignaſſe, & Deo precibus ſuis commendaſſe. Præterea fallit etiam in ordinariis hæc regula. Nam concedatur Timotheum fuiſſe Epiſcopum, dare tamen poterant Preſbyteri Lyſtrenſes Epiſcopatum Timotheo, ut Alexandrini Alexandrino:

Controverſ. 4. qu. 2. cap. 15. ſect. 2. *Nam Epiſcopatus non eſt donum aliquod reale, ſed functio, quæ quidem dari poteſt, ab ijs qui ea uti non poſſunt*, inquit Whitakerus. *Sic populus in quibuſdam locis Regem creat, ſic olim milites imperatorem & tamen non penes hos imperii adminiſtratio fuit, nec penes populum regni. Deinde*, inquit, *Eccleſia poteſt facere Epiſcopum; Eccleſiæ data poteſtas eſt ſuos Epiſcopos & Paſtores nominandi & creandi. Et quanquam tota non poteſt fungi hoc munere, poteſt tamen eligere, & ordinare qui eo fungantur, ut ſi nullus eſſet in orbe Epiſcopus, tamen Eccleſia poſſet Epiſcopos creare*. Guilielmus Altiſiodorenſis in ſumma ſua lib. 4. ait. *Si eſſent in mundo tantùm tres ſacerdotes, oporteret quod aliquis illorum conſecraret alium in Epiſcopum, alium in Archiepiſcopum*, ſimplices ſacerdotes non tamen ſunt Epiſcopi. Vide Saraviam. *Dare*, inquit Whitakerus, *aliquod donum reale propriè dicimur, quod habemus, quod cum dedimus, non habemus*. At Epiſcopatus non eſt donum reale, ut ſupra dixit, ſed functio, certè nec Euangeliſtæ functio eſt donum reale. Reliquum eſt adhuc tertium Tileni dictum. Euangeliſtas propriè dictos ab ipſo Domino vocatos, & inſtitutos hominis ψιλȣ̃ inſtitutionem & præcepta, qualia Timotheus à Paulo non pauca accepit, minime deſiderare dicit: & proinde innuit Timotheum non fuiſſe Euangeliſtam propriè dictum. Euangeliſtarum propriè dictorum, qui nulla mandata ab Apoſtolis acceperant neminē nomine deſignat, ut diſcrimen fuiſſe inter illos & Timotheum oſtendat. Saravia Silam & Barnabam Euangeliſtas prioris generis exiſtimat. At Tilenus ſupra annumeravit Silvanum (qui etiam Silas nominabatur ut patet ex Act. 17. 15 & 18. 5. 1. Theſſ. 1. 1. & 1 Theſſ. 3. 6) poſterioris generis Euangeliſtis. De Barnaba ſupra diximus. Dounamus unicum Philippum Euangeliſtam nominat, quem ex numero 70 vel 72 diſcipulorum & à Chriſto immediatè vocatum fuiſſe aſſerit, Barnabam ut ſupra oſtendimus, Apoſtolo Paulo aſſociat. At Philippus erat 7 Diaconorum unus, priuſquàm ad Euangeliſtæ munus vocatus. Non ergo à Chriſto in carne vel poſt reſurrectionem vocatus ad Euangeliſtæ officium. Nam miniſterium menſarum & viduarum à miniſterio verbi ſepararunt Apoſtoli. Euangeliſtæ erant miniſtri verbi, & miniſterii illius exercitium intermiſiſſe, vel utrumque miniſterium ſimul exercuiſſe non eſt credendum, cum decreto Apoſtolorum ſeparata eſſent iſta munia. Immediate tamen vocatum per afflatum intrinſecum ſpiritus non negamus, Vel, *ſi ex Diacono Euangeliſta factus eſt extraordinem, aut à Deo per Angelum vocatus, quod innuere videtur ſingularis illa revelatio act. 8. 26 aut priuſquam Hieroſolymis diſcederet ab Apoſtolis ad hunc miniſterij gradum provectus*, ut vult Tilenus, non reluctabimur, & ſic mediante hominum miniſterio vocatum non ægre dabimus, cum Philippum, tum alios, qui primi poſt diſperſionem in Phœnicia & Cypro Euangelizarunt, Act. 11. 19. Sed nulla acce-

Defenſ. c. 2.

Sara. tract. cap. 2.

Defenſ. l. 4. ca. 4. ſect. 11

Syntagm. diſput part. 2. diſput. 21. ſect. 24.

piſſe mandata ab Apoſtolis Philippum,qui ab Apoſtolis,ut ait ille, miſſus eſt, an credibile eſt. An veriſimile eſt abſque mandatis emiſſum ab Apoſtolis aut Cæſareæ manſiſſe & nulla à Iacobo aut aliis Apoſtolis,mandata accepiſſe, Act. 21. Non ſunt pugnantia: vocari extraordinē etiã immediatè,& tamen,mandata ab Apoſtolis accipere. Non enim omnes qui extra ordinem vocantur, aut immediatè, ſunt Apoſtolis donorum menſura æquales, & extra omnem erroris aleam conſtituti, ut illi. Ponatur Philippum à Chriſto viva voce vocatum, Philippum & alios interfuiſſe cœtui Apoſtolorum, & deſcendiſſe ſuper eos ſpiritum ſanctum die Pentecoſtes Act.2. an propterea tot & tanta chariſmata in illos quot in Apoſtolos effuſa. Num omnes Apoſtoli? *Vt Apoſtolis maior data poteſtas, ita etiam in ijs maior relucebat gratia*, inquit Saravia. Si omnia non ſunt illis revelata ſicut Apoſtolis, quod ab Apoſtolis mandata acceperint, credere par eſt. Saravia Silam propriè dictum Euangeliſtam vult, & tamen Lucas refert Paulum aſſumpſiſſe eum ſibi comitem & eius opera ſubſidiaria,ſicut & Timothei,uſum. An cooperarium habuit, qui mandata nulla ab ipſo acceperat. Præterea multa mandata accepit à Paulo Timotheus,non tàm ſui quàm Eccleſiarum, ubi ſubſtitit ad tempus, cauſa. Multa enim mandata Timotheo Paulus dedit quorum ignarus non erat, ut qui in Pauli comitatu eorundem praxim in aliis Eccleſiis obſervaverit. Eccleſiarum igitur ad quas ablegatus vel ubi ſubſtitit, cauſa,præcipue mandata Timotheo data ſunt. Apoſtoli non poterant Eccleſiis omnibus, quas plantarunt, præſentes operam ſuam addicere, nec viva voce informare. Et Apoſtolorum ſcripta aut nulla aut pauciora in Eccleſiæ primordiis extabant; Oportebat ergo mandata & mandatarios mittere, qui vel mandata in ſcriptis acceperant, vel ex ipſorum ore exceperant, ut per mandata & mandatarios, quo ad poterant, abſentiam ſuam ſupplerent. Mandata autem dederunt plerumque vel ut ædificium quod inchoaverant & adverſariorum importunitate coacti, aut alias ob cauſas, reliquerant, exædificarent, aut Neophytos trementes ob perſecutiones recens excitatas confirmarent, aut pſeudoapoſtolis & impoſtoribus occurrerent, aut dogmata de doctrina plenius traderent,aut de politia formanda præceptis Apoſtolicis informarent. Et in hiſce Euangeliſtas illos imaginarios prioris generis, Apoſtolis nullam operam accomodaſſe cenſebimus? Subſidiarios vocant Apoſtolos, & tamen nullum ſubſidium Apoſtolis tuliſſe ſequitur, ſi nulla ab Apoſtolis mandata acceperant. Apoſtolos oportet fuiſſe potius quàm Euangeliſtas, qui ſua authoritate omnia abſque Apoſtolis peragebant. At nullos agnovit Eccleſia ſummos Architectos, niſi primarios Apoſtolos. Oportebat ſemper Eccleſias certiores reddi, quicquid de fide, vel politia neceſſaria & perpetua tradebatur, ab Apoſtolis

Defenſ.

fluxiſſe, vel ſuper Apoſtolorum fundamenta ædificatum eſſe. Et quibus mediis externis certiores reddi poterant, nondum abſoluto Canone Scripturarum, quam miſſis aliis, qui ex ipſorum ore ut ex fonte omnia hauſerant,& ipſorum vias in Chriſto noverant. *Propterea miſi vobis Timotheum,qui eſt filius meus dilectus,& fidelis in Domino qui vobis in memoriam revocabit quæ ſint viæ meæ in Chriſto, ſicut ubique in omnibus Eccleſijs doceo,* 1. Corinth. 4. 17. *id eſt, quam viam & regulam ſequor paſſim in docendis Eccleſiis*,ait Beza in Annot. Vias meas id eſt, *diſpenſationes, pericula, mores, leges, ſortes,regulas Apoſtolicas, & alia item omnia*, inquit Chryſoſtomus. *Et tu quæ audiſti ex me inter multos teſtes, committe fidis hominibus, qui ſunt idonei ad alios quoque docendos*, 2. Timoth. 2. 2. *Tu vero aſſequutus es doctrinam meam, vitæ meæ rationem, propſitum, fidem*, 2. Timoth. 3. 10. Rectè igitur Gerſomus Bucerus in ſua diſſertatione ſentit, qui, quod ab Euangeliſtis manavit merè humanum non fuiſſe deputandum aſſerit. *Nihil enim aliud*, inquit, *Eccleſiis tradebant,quàm quod à Domino & Apoſtolis acceperant, & auctore Dei ſpiritu, cuius impulſu ac juſſione ſubſidiariam operam Apoſtolis præſtabant, in uſum Eccleſiæ deſtinata eſſe certò perſuaſi erant. Nam quæ Titus Cretenſibus, Timotheus Epheſiis, cum voce, tum inſtitutione ſua ex Apoſtoli præſcripto tradiderunt, verè Apoſtolica eſſe,tanquam ab Apoſtolis immediatè profecta nemo unquam inficias ivit.* Ex dictis patet Euangeliſtas omnes mandata ab Apoſtolis, ut ipſorum cooperarios, & quaſi Apoſtolos ſubſidiarios accepiſſe, idque non minuiſſe Euangeliſtarum authoritatem, ſed potius amplificaſſe. Sunt ergo in Timotheo,Tito,& aliis Euangeliſts extraordinaria, iſta quæ ſequuntur. 1 quòd extraordinem vocati. 2 quod non uni Eccleſiæ,ſed pluribus per plures provincias & regiones operam ſuam accomodarunt. 3 quod Apoſtolorum cooperarii & comites cum eſſent, ab Apoſtolis ablegati ad Eccleſias conſtituendas confirmandas & informandas doctrinam & mandata Apoſtolorum perferebant, & proinde maiori authoritate præditi erant, & in doctrina tradenda, & diſciplina dirigenda, quam alii paſtores, qui particularibus Eccleſiis operam ſuam addixerunt. 4 maiora habuerunt dona non induſtria modò acquiſita,ſed etiam extraordinem,& proinde extraordinaria. Chariſmata ſpiritus ſancti effuſa ſunt in Euangeliſtas maiori menſura quàm in alios. Nam cum ſecundi eſſent ab Apoſtolis & authoritate & onere, donis etiã ſpiritus ſupra alios in Eccleſia inferiores miniſtros ornari par erat. Barlous Epiſcopus Roffenſis fatetur donorum ſpiritus ratione multũ differre Epiſcopos noſtros à Timotheo & Tito. *Tanta eſt*,inquit *differentia, quanta inter hæc duo λόγος σοφίας, & λόγος γνώσεως* 1. Cor. 12. 8. *Illorum cognitio maxima ex parte infuſa erat per ſpecialem revelationem, noſtra autem magno labore & induſtria acquiſita eſt.* Bilſonus de gubernatione Eccleſiæ in Anglicana editione hæc habet:

Homil. 14. in 1 Cor. c. 4

Pag. 557.

Conci. fol. 6 pag. 2.

Ca 7. pa 58.

habet verba. *Illa duo dona, occulta reſciſcendi* 1 *Cor.*14.25 *& ſpiritus diſcernendi,* 1 *Cor.*12.10 *quibus præditi erant Prophetæ & Euangeliſtæ licet longè minori menſura, quam Apoſtoli; huic maximè uſui inſerviebant, ut idoneos ad miniſterium Eccleſiæ à non idoneis internoſcere poſſent.* In latina editione illa verba, *quibus præditi Euangeliſtæ & Prophetæ* expuncta ſunt, quia cauſæ ſuæ officere perſpexerunt. In Latina tamen editione iſta habet. *Chariſmata ſpiritus in Timotheum collata. Annon Pauli ſufficiebant manus, & ad gratiam prophetiæ dandam, & alia ſpiritus chariſmata tribuenda, quibus homines eo tempore inſtruebantur ad ſacrum miniſterium obeundum? Ex quo ſequitur Paulum ſine plebis & Preſbyterii conſenſu vel conſilio (quippe quibus ea conferendi ſpiritum ſanctum facultas non erat conceſſa) ſola manuum ſuarum impoſitione Timotheum tantis ſpiritus ſancti donis cumulare potuiſſe, ut divinitus in Paſtorem, Prophetam, aut Euangeliſtam delectus cenſeretur? Quod argumentum eſt, Pauli manus ſatis habuiſſe virium ad creandos Euangeliſtas, Prophetas, Paſtores, in Eccleſia Chriſti, tametſi Preſbyterium nullum operam ſuam aut poteſtatem adjungeret. Timotheum teſtimonio Prophetarum approbatum, & commendatum Paulus in comitatum aſſumpſit, & ſecum proficiſci voluit, & per impoſitionem manuum ſuarum eum ſpiritu ſancto locupletavit.* Quod de Preſbyterio aſſerit, aſſentimur, & ſupra diximus impoſitionem manuum Pauli diverſam fuiſſe ab impoſitione manuum Preſbyterii. Paulum impoſitione manuum ſuarum contuliſſe chariſmata ſpiritus, Preſbyteros ſimul oraſſe, Timotheum dediđiſſe, vocationem teſtimonio ſuo comprobaſſe, & gratiæ Dei commendaſſe. Pauli impoſitio manuum erat miraculoſa, Preſbyterorum ordinaria. Sed readeamus. Apoſtolus Corinthios monet, quoties conveniunt, ut omnia ad ædificationem fiant, *quiſquis canticum habet, doctrinam habet, linguam habet, revelationem habet, interpretationem habet,* 1. Corinth. 14.26. In una Eccleſia Corinthiaca erant plures qui κατ' ἀποκάλυψιν docebant, & id Timotheo, qui ad Corinthios confirmandos in fide ab Apoſtolo miſſus erat, negabimus? In Eccleſia una particulari in plures, ubi nullus erat uſus, niſi propter ornamentum Eccleſiæ, & doctrinæ confirmationem, donum linguarum effuſum erat, & Euangeliſtis, qui plures provincias & regiones luſtrarunt, dono linguarum præditos fuiſſe dubitabimus? Tam egregiis elogiis ab Apoſtolo exornantur, ut inſignibus etiam ſupra alios donis inſignitos eſſe oportuit. Vtrum vero omnes Euangeliſtę per impoſitionem manuum Apoſtolicarum chariſmata acceperint, necne dubium eſt. Quia Act 2.1. vox ἅπαντες, dubium eſt, utrũ referatur ad proximè præcedentia verba *undecim Apoſtolis*, an ad remotiora, nempe *turbam capitum, quaſi* 120. cap. 1.15. Vſitatius eſt ut referatur vox aliqua ad proximè præcedentia, & in duobus vetuſtis

Pag. 120. Pag. 120. Pag. 124. Pag. 125. Pag. 128.

codicibus additum eſt, *οἱ ἀπόστολοι*, ut refert Beza. Petrus dicitur ſtetiſſe una cum undecim, ut apologiam ederet, & ut videtur ſolummodò pro ſe & undecim collegis. Præcepta dedit Apoſtolis, quum ſurſum receptus eſt, Chriſtus Act. 1 2. Eis mandavit, ne abſcederent Hieroſolymis, ſed ut expectarent promiſſionem patris, Act. 1. 4. Videtur igitur, quòd Apoſtolorum manibus & miniſterio aliis communicata fuerint chariſmata. Vtcunq; eſt, ſive dona effuſa ſunt abſque impoſitione manuum Apoſtolicarum die Pentecoſtes in quoſdam Euangeliſtas ſive non, omnium par poteſtas & authoritas erat in Eccleſia. Petrus in quem effuſa die pentecoſtes dona ſpiritus, non maior erat Paulo qui per manus Ananiæ accepit ſpiritum ſanctum. Et ſi qui alii acceperant dona die Pentecoſtes ſive ex numero 70 diſcipulorum fuerint, vel ex promiſcua diſcipulorum turba, nondum tamen ad Euangeliſtarum munera vocati ſunt, niſi donorum menſuram dignoſcentibus Apoſtolis, & quos idoneos ad id muneris cenſebant, allegentibus, aut intrinſeco afflatu ſpiritus poſtea impulſi, ut ſupra diximus. In iis, ſi qui fortè tales, dona anteceſſerunt vocationem, in aliis, qui Apoſtolorum miniſterio dona acceperant, conjuncta erant dona & vocatio. Si quis dixerit, non veriſimile eſſe Timotheum & Titum chariſmata extraordinem accepiſſe, quia Paulus hortatur Timotheum, ut attendat lectioni, exhortationi, & doctrinæ, 1. Timoth. 4. 13. ſciat primùm lectionem publicam ſcripturarum ibi non minus poſſe intelligi unde exhortationis & doctrinæ argumenta ſumebant concionaturi, quàm privatam. Deinde non negligenda erat lectio privata, etiam ab jis qui per Apocalypſin quandoque docebant. Ignis cœlitus demiſſus oleo tamen in templo alendus erat. Paulus libros & membranas habuit, quibus, dum otiũ eſſet, incumbebat, non ſemper per Apocalypſin loquutus eſt in Eccleſia 1. Cor. 14. 6. Quandoque lectio privata ſtimulabat ad petendum Apocalypſin. Daniel *conſiderans ex libris numerum annorum, quibus fuerat verbum Iehovæ ad Iirmeiam prophetam completas fore vaſtitates Ieruſchalaimorum, ſeptuageſimum eſſe, Dan. 9. 2* oravit, & declarationem illam propheticam 70 Septimanarum impetravit. Non modo Iirmeiæ prophetias, ſed etiam hiſtorias legiſſe videtur. Exercitatiſſimi & illuminatiſſimi igitur ſcripturarum privata lectione ſe exercere potuerunt. Præterea donum loquendi per Apocalypſin non eadem menſura datum Euangeliſtis, quâ Apoſtolis. Ideo erant Apoſtolorum comites, ut quod nec ſua induſtria aſſequi poterant, nec prophetico lumine ipſis revelatum fuerat, ab iis haurirent. *Lumen Propheticum non ineſt intellectui prophetæ per modum formæ permanentis, alias oporteret, quòd Prophetæ ſemper adeſſet facultas prophetandi,* inquit Aquinas, ſed per modum, *cuiuſdam paſſionis, vel impreſſionis tranſeuntis. Et ſicut aer ſemper indiget nova illuminatione, ita etiam mens prophetæ ſemper revela-*

2. 2. quæſt. 171. art. 2.

Indiget nova revelatione. Si quid ſedenti ἀποκαλυφθῇ *revelatum fuerit*, ait Apoſtolus 1 Cor. 14. Ergo non omnia omnibus revelata erant. Alioquin non opus fuiſſet miſiſſe Timotheum ad Corinthios. Cum igitur divina revelatione vocatus fuerit Timotheus, & chariſmata ſpiritus ſancti extraordinaria acceperit, doctrinam ex ipſo fonte, Apoſtolico ore hauſerit, & quaſi rivulos ad Eccleſias ab ipſo fonte duxerit, & non uni Eccleſiæ addictus, ſed ad varias & per varias regiones & provincias ablegatus fuerit, & Euangeliſtæ opus non Epiſcopi opus peragere monetur, virum Apoſtolicum, pluſquam Epiſcopum, & Euangeliſtam propriè dictum, eumque eximium fuiſſe, abſit, ut dubitemus. Euangeliſtam fuiſſe non negant, ſed cum ſubſtitit Epheſi tunc ordinatum volunt Epiſcopum. Quæro an novam & ampliorem poteſtatem illâ, quam *Defenſ. l. 4.* ſomniant, ordinatione, acceperat, quàm habuerat priùs cùm eſſet *p. 94.* Euangeliſta. Ita, reſpondet Dounamus. Cum erat Euangeliſta erat tantummodo Preſbyter, & poteſtatē ordinationis & juriſdictionis non habebat, ordinatus Epiſcopus utraque poteſtate inſtructus erat. Philippus etſi Euangeliſta Samaritanis converſis manus non impoſuit, ſed oportebat Petrum & Iohannem mitti Samariam ut manus imponerent, Act. 8. Adverſarii hunc locum adducere ſolent, ut Epiſcopos ſolos confirmationis ſacramentalis miniſtros probent. Iam adducunt, ut ordinationis poteſtatem Epiſcopis propriam fuiſſe evincant. Sed de neutrà hoc loco agitur, nec de impoſitione manuum conſecratoria, nec confirmatoria, vel ſi de conſecratoria, non de ordinaria, quam ſibi vendicant Epiſcopi, ſed extraordinaria illa & miraculoſa, qua Apoſtoli miranda ſpiritus ſancti dona contulerunt. *Nam cum primùm Eccleſiæ* *Cap. 7. pag.* *plantarentur, etiam illi, qui credebant, in diuinis ſcripturis & myſterijs adeo* *123. 124.* *tyrones fuerunt, & rudes, ut ad populum docendum & regendum nulli fuerint idonei: niſi quos Apoſtoli per manuum ſuarum impoſitionem varijs ſpiritus ſancti donis inſtruerent, & ad illud munus exequendum aptos efficerent*, inquit Bilſonus, *In Samaria recens ad fidem converſa* *Pag. 125.* *prorſus ad Euangelij prædicationem, & Eccleſiæ gubernationem inermes & inepti fuerunt, donec Petrus & Iohannes eorum aliquos Spiritus ſancti virtute per manuum impoſitionem donantes alios Prophetas, alios Paſtores, alios Doctores mirabiliter effecerant: quemque donis ad functionem neceſſarijs adornantes.* Philippus licet Euāgeliſta propriè dictus & primi generis, ut volunt, hac poteſtate prǽditus non erat, non ſequitur, ab omni ordinaria manuū impoſitione Philippum cohibitū fuiſſe. Præterea Durandus, qui hîc de ſacramento confirmationis agi putat, dicit: *Ex illo textu non eſt clarum, an Apoſtoli confirmaverint* *In l. 4. diſt.* *tanquam Epiſcopi vel tanquam ſacerdotes: ſacri etiam canones hoc clare* *7 queſt. 3.* *non determinant.* Auguſtinus, vel qui author eſt quæſtionum veteris & novi teſtamenti dicit impoſuiſſe manus, ut Preſbyteros.

Videant

Videant iſta adverſarii. Nos neutrum concedimus, nec ut Epiſco-
Quæſt. 101. pos, nec ut Preſbyteros, ſed ut Apoſtolos manùs impoſuiſſe. Vtrum verò dona illa collata per impoſitionem manuum Apoſtolorum, talia fuerint, quæ aptos ad miniſterium reddebant, conii-
Defenſ. c. 3. ſect. 2. cere, probare non poſſunt. Audiamus ipſum Saraviam. *Vt Samaritanis manus imponerent, & ſpiritum Sanctum acciperent miſſi leguntur Apoſtoli, ut ſic eos in recepta fide confirmarent. Quod ad Eccleſiæ conſtitutionem, fieri cœpta eſt, & perfici poterat, etiamſi nullus miſſus ad eos fuiſſet Apoſtolus.* Item, *per univerſum orbem plurimæ fuerunt conſtitutæ Eccleſiæ, antequam ad eas pervenire potuerint Apoſtoli, & ad quas accedere omnino non potuerunt.* Vides Saraviam agnoſcere Philippum habuiſſe poteſtatem ordinationis, & impoſitionis manuum ordinariæ. Nam quomodo conſtituere potuit Eccleſiam, ſi manus imponere non potuit. Ex Euſebio libro 3. cap. 31. adducit hæc
Tractat. de gradib. c. 19. verba, *Etenim plerique omnes diſcipuli, qui eo tempore vixerunt, ardentiore ſapientiæ cœleſtis ſtudio amoreque incenſi, & præ quodam divini verbi deſiderio animis perculſi, præceptum Servatoris antea traditum exquiſitè executi ſunt: & his qui ope indigebant, facultates ſuas libenter impertierunt. Deinde à domicilijs ſuis peregre profecti, munus obierunt Euangeliſtarum, atque iis, qui ne adhuc quidem omnino verbum fidei audiviſſent, Chriſtum prædicare & ſcripturas ſanctorum Euangeliorum tradere omni cura & cogitatione ſtuduerunt. Qui cũ in locis quibuſdà peregrinis fidei duntaxat jeciſſent fundamenta, Paſtoreſq; alios conſtituiſſent, illiſque curam eorum, qui ad fidem nuper erant adducti, doctrina Chriſti ſedulò excolendorum commiſiſſent, ipſi ad alias regiones genteſque cum gratia & virtute divina ſe contulerunt.* Vides Euangeliſtas Apoſtolorum diſcipulos, poſt Apoſtolorum obitum Eccleſias & Paſtores conſtituiſſe, & cooperarios Apoſtolorum Euangeliſtas ab Apoſtolis ipſis huc vel illuc, prout expediebat, miſſos idem potuiſſe negabimus? Apoſtoli non potuerunt ſoli per univerſum orbem Eccleſias conſtituere. Quod ipſi perficere non potuerunt, per cooperarios ſuos peragere oportuit. Ipſe Dounamus fatetur veteres Græcos Chryſoſtomum, Theodoretum, Theophylactum, Oecumenium interpretari vocem *Preſbyterij* 1. Timoth. 4. collectivè, ſed intelligunt, inquit, Senatum ceu cœtum Apoſtolorum aut Apoſtolicorum vi-
Defenſ. libro 3. ca. 4. ſ. 10. rorum, id eſt, Epiſcoporum, aut pluſquam Epiſcoporum, de quo commento ſupra diximus. Sed qui nam quæſo erant illi viri Apoſtolici plus quam Epiſcopi. Num alii quam Apoſtolorum comites
Lib. 4. ca. 3. ſect. 16. & cooperarii. Ipſe Apoſtolicos viros alibi dicit Euangeliſtas fuiſſe. Si Euangeliſtę imponere manus Timotheo potuerunt, Timotheus, dum erat Euangeliſta, aliis, ſcilicet, imponere manus non potuit? Supra audivimus ex Bellarmino abſurdũ eſſe dicere Timotheum fuiſſe ſimplicem Preſbyterum, & ex Spalatenſi generalem quendam Epiſcopatum accepiſſe. Idem alibi in hunc modum ſcribit.

Initio

Initio quidem naſcentis Eccleſiæ Epiſcopi ſine certa Eccleſia creabantur, & Eccleſiæ univerſali, ceu in communi deputabantur, ut ipſi & Eccleſias fundarent particulares, & eas vel ſibi retinerent, vel alijs traderent. Euangeliſtas intelligit, quos Epiſcopos quoſdam generales eſſe vult, id eſt Epiſcopos, ſed impropriè dictos, ut nos volumus. Vides igitur Timotheum, Titum, Philippum, Silvanum, & alios Euangeliſtas poteſtatem ordinationis & impoſitionis manuum habuiſſe, etiam antequam affixi erant certis locis. Proinde quærimus quàm novam poteſtatem, nova quam fingunt ordinatione, acceperit? Detur ſubſtitiſſe Epheſi uſque ad obitum, non tamen deſiit eſſe Euangeliſta, ſicut Iacobus non deſiit eſſe Apoſtolus, poſtquam aſſignatus eſt Eccleſiæ Hieroſolymitanæ. Philippus Act. 8. dicitur Euangelizaſſe in omnibus civitatibus uſque dum veniret Azoto Cæſaream, & Act. 21. 8, Paulus, & qui cum eo erant, dicuntur veniſſe Cæſaream, & manſiſſe domi Philippi Euangeliſtæ. Philippus manſit Cæſareæ & Euangeliſta nihilominus vocatur. Timotheus manet Epheſi, & opus Euangeliſtæ peragere nihilominus hortatur Paulus. Iacobus manſit Hieroſolymis, & Apoſtolus nihilominus vocatur, Galat. 1. 19. Euangeliſta igitur non deſiit eſſe Timotheus, licet Epheſi commoratum fuiſſe conceſſerimus. Si Euangeliſta ergo pluſquam Epiſcopus, ut ipſe Dounamus viros Apoſtolicos interpretatus eſt. Apoſtolus Epheſ. 4. Euangeliſtas collocat in gradu celſiori ſupra Paſtores & Doctores, *Paſtores & Doctores, quo uno verbo ſignificavit* (inquit Bellarminus) *confuſè totam Hierarchiam miniſtrorum Eccleſiæ.* Euangeliſtæ igitur ſuperiores ſunt confuſa Hierarchia. Euangeliſtas interpretatur eos, qui Euangelia ſcripſerunt, & Dounamus 4 Euangeliſtas & forte inquit 72 diſcipulos. Non audet certò affirmare, ne forte Epiſcopis ſuis Diœceſanis ſuperiores viderentur. Bellarmini interpretatio eſt inſulſa. Agit enim Apoſtolus de officiis & functionibus à Deo inſtitutis ad opus miniſterii. Scribere Euangelia non eſt functio inſtituta ad opus miniſterii, magis quam ſcribere Acta Apoſtolorum, aut epiſtolas. Hoc accidentarium erat & commune tam Apoſtolis, quam Euangeliſtis ſcribere Euangelia, quod una etiam vice præſtiterunt. Hîc autem diſtinguuntur alii ab aliis ſpeciali aliqua, & peculiari functione. Quod ad Dounamum, hæſitanter loquitur, & commentum illud de 72 diſcipulis ad Euangeliſtarum munus à Chriſto vocatis nulla niti ſcripturæ authoritate ſupra oſtendimus. Sed detur verum eſſe, cur tamen alios excludit Euangeliſtas, quos & Euangeliſtas fuiſſe fatetur, eorumque functionem extraordinariam. An extraordinaria munera cum ordinariis miſcebit? Multò magis igitur fatendum eſt Euangeliſtas illos hoc loco indicari, cum nulli alii ſunt niſi unius generis Euangeliſtæ, quamvis modo vocationis differant, nempe quod Apoſtolorum afflatu intrinſeco, aut per Prophetas ſpiritu ju-

Lib. 2. cap. 7. num. 26.

De Pontif. l. 1. c. 9.

L. 4. cap. 4.

bente vocati fuerint, priuſquam miſſi, aut aſſumpti ab Apoſtolis. Ex dictis liquet Timotheum Euangeliſtam fuiſſe, virum Apoſtolicum, & plus quam Epiſcopum, & proinde ad Epiſcopi gregarii ordinem abſque iniuria non redigendum. Salmeron in 1 Timoth. Pag. 405. *Videtur ergo quod fuerat pluſquàm Epiſcopus, etiamſi ad tempus in ea ciuitate ut Paſtor prædicaverit, & ad ſacros ordines promoverit, unde quidā vocant eum Epiſcopum.* Epiſcopum ad Preſbyteri gradum reducere ſacrilegium eſſe dixerunt olim quidā Chalcedonenſes: ſed Euangeliſtas ſuo loco movere, & ad Epiſcoporum gradū deiicere grandius ſacrilegium eſt. Sed dicent fuiſſe ſimul Euangeliſtas & Epiſcopos, nec propterea capite diminutos, quia Epiſcopatum geſſerint. *Imo,* De guberna. cap. 12. p. 179. 180. *Euangeliſtas potius & Epiſcopos,* inquit Billonus. *Quamprimum enim certis affixi ſedibus cum poteſtate & authoritate, quam dixi, Apoſtolorum comites eſſe deſierant, quid aliud, quam Epiſcopi eſſe poterant? Apoſtolis præſentibus quidem aſſiſtebant, abſentium vero vices ſupplebant, Eccleſiaſque ab ipſis relictas in eodem ſtatu conſervabant. Iam verò, ſi Apoſtoli poteſtatis iſtius ratione, cum in alicubus locis permanerent, Epiſcopi eſſent, multò magis Euangeliſtæ.* Reſpondeo diverſa eſſe hæc duo munera, Euangeliſtarum, & paſtorū ſub quibus conprehendunt Epiſcopos ſuos Hierarchicos. *Alios,* inquit, *dedit Euangeliſtas, alios Paſtores* & proinde, ut illi volunt, Epiſcopos. Extraordinarium opponitur ordinario. Non poteſt unus, & idem ſimul & ſemel in eadem materio fungi officio ordinario & extraordinario, ſed alterutrius exercitū ſuſpendi oportet. Vti ordinarius paſtor alligatur uni certæ Eccleſiæ ex officio, quam deſerere non poteſt, ut extraordinarius non uni Eccleſiæ alligatur ex officio, licet commoratus fortè ad obitum ibi fuerit, ſed tenetur, aliis Eccleſiis operam ſuam accomodare, & ſemper paratus eſſe ductum ſpiritus ſancti, aut Apoſtolorum mandatum, ſi Euangeliſta, ſequi. Dixit ſupra Whitakerus, quicquid egerat Iacobus, ut Apoſtolum non ut Epiſcopum egiſſe, ſic dico Euangeliſtam omnia, ut Euangeliſtam egiſſe, non ut Epiſcopum, etiam cum ſubſtitit plures annos in aliqua certa Eccleſia. Iacobus ſubſiſtens Hieroſolymis vocatur Apoſtolus, Philippus Cæſareæ, Timotheus Epheſi commorantes non Epiſcopi ſed Euangeliſtæ nuncupantur. Euangeliſtæ & Apoſtoli nominibus deſignatur functio, quam exercebant, nempe quòd non ordinaria fuerat ſed extraordinaria. Alia præterea, & maiori authoritate prædicabant Euangelium Euangeliſtæ, quam paſtores ordinarii, nempe legatione ſua fungentes, ut legati extraordinarii donis extraordinariis præditi, & Apoſtolorum mandatarii, quod non poterant ordinarii paſtores. Si Epiſcopi & Euangeliſtæ functio formaliter non ſit eadem, nec actus Epiſcopi & Euangeliſtæ formaliter idem, inquit, vir limatiſſimi ingenii Banefius Anglus Perkinſi ſucceſſor in codice quodam manu ſcripto. Quod quidam obiiciunt inferiores

functiones

functiones in ſuperioribus contineri, reſpondet, ſi intelligunt, virtute & eminenter nempe quod Apoſtoli & Euangeliſtæ potuerunt exercere actus omnium inferiorum functionum, ſed altiori ratione, iſte ſenſus, inquit, aliquatenus tolerabilis eſt. Sed ſi intellexerint formaliter & eadem ratione qua inferiores, falſum eſt. Exempli gratia, inquit. Capitalis juſtitiarius Angliæ non eſt formaliter Coneſtabularius. Materialiter Euangeliſta & paſtor ordinarius operantur circa eandem materiam, ſed eodem modo formaliter non operantur. Præterea non continetur Epiſcopus Hierarchicus in Apoſtolo & Euangeliſta ſicut Preſbyter. Apoſtoli quandoque Preſbyteri vocantur, quia Preſbyteris & Apoſtolis multa ſunt communia, ſed Epiſcopi, eo ſenſu quo volunt Hierarchici Epiſcopatum ſuum defendere, nuſquam vocantur. Si Apoſtolus & Euangeliſta continet in ſe Epiſcopum ut inferiorem, oportet primum extra Apoſtolum & Euangeliſtam dare inſtantiam de Epiſcopo, ut damus de Preſbytero. Nam ut Apoſtolus vel Euangeliſta continebat ſub ſe Preſbyterum, ita reipſa habuit Eccleſia Preſbyteros alios ab Apoſtolis & Euangeliſtis. Similiter, ut Apoſtolus vel Euangeliſta contineat in ſe Epiſcopum Hierarchicum, tanquam inferiorem oportet oſtendere in Eccleſiis Apoſtolicis Epiſcopos Hierarchicos alios ab Apoſtolis & Euangeliſtis ut verba Apoſtoli ipſorum ſententiæ ſic quadrare poſſint. Alios dedit Apoſtolos, alios Euangeliſtas, alios Epiſcopos Hierarchicos, alios Preſbyteros. Oportet monſtrare non unum & eundem ſimul Apoſtolum & Epiſcopũ, Euangeliſtam atque Epiſcopum, ſed alium atque alium. Apoſtolos non Euangeliſtas, Euang. non Apoſt. Preſbyteros nec Apoſtolos nec Euangeliſtas paſſim monſtrabimus. Epiſcopum Preſbytero gradu poteſtatis directivæ & correctivæ ſuperiorem ab Apoſtolo vel Euangeliſta alium nunquam nuſquam ex ſcripturis monſtrabunt. Eſt ergo petitio principii, cum dicunt Timotheum ut Euangeliſtam continere ſub ſe Epiſcopum, quia nullus erat ille Epiſcopus in rerum natura alius ab Euangeliſta, qui ſub eo contineretur. Præterea non opus fuiſſet nova ordinatione, ut Epiſcopatum ſuſciperet Epheſinum, ſi ut Euangeliſta contineret ſub ſe Epiſcopum. Detur igitur Apoſtolum & Euangeliſtam continere ſub ſe Preſbyterum non modo eminenter, ſed etiam formaliter, quicquid poſſunt agere & operari ultra Preſbyterum, agunt & operantur, non ut Epiſcopus Hierarchicus Preſbytero ſuperior, qui nullus erat, ſed ut Apoſtoli & Euangeliſtæ in celſiori gradu extra ordinem & ad tempus à Domino collocati. Sed replicat Dounamus, *Auctoritas, quæ ipſis commiſſa fuerat, perpetuò eſt neceſſaria: abſque qua neque gubernari poteſt Eccleſia, ut abſque juriſdictione, neque in poſterum conſervari, ut abſque ordinatione, ideoque non peculiaris extraordinarijs perſonis, ſed ordinaria derivatione continuanda in iis, qui* *In concion.*

Timothei ac Titi ſucceſſores ſunt. Item, *ac ne putemus hæc illis dicta fuiſſe, tanquam extraordinarijs perſonis, quarum auctoritas, cum ipſis interitura eſſet, ſed ipſis, eorumque ſucceſſoribus uſque ad mundi finem: ſevere iniungit Timotheo, ut mandata præceptaque, quæ ipſi tradiderat, inviolata ſervarentur uſque ad adventum Domini noſtri Ieſu Chriſti* 1 *Timoth.*6.23.14. *ac proinde à talibus qui æqualem auctoritatem habituri eſſent in finem uſque.* Communem omnium cantilenam ſic canit Tilenus. *Num extraordinarii nobis erunt ac temporarij Canones illi in Epiſtolis ad Timotheum & Titum perſcripti? Cur igitur noſtrorum Patrum ordinationes ad hanc normam exigimus? Alia quoque occurrit in Genevenſibus placitis hallucinatio, quòd extraordinarium cum temporario confundunt, quaſi extraordinarium quod eſt, idem temporarium eſſe neceſſe ſit, perpetuum eſſe non poſſit. Atqui ut inauguratio Aaronis ad Sacerdotium, licet extraordinaria, non tamen propterea Aaronis morte fuit finita; ſed principium fuit & fons ſucceſſionis ordinariæ; ſic etiamſi extra ordinē, & ab ipſo Chriſto immediatè vocati fuiſſent Timotheus & Titus, quod falſiſſimum eſſe modò oſtendimus: non tamen hinc efficeretur, plurium Eccleſiarum præfecturam ipſis ſolis commiſſam, non item alijs, quibus ipſi acceptam à Paulo, vel etiam à Chriſto lampada tradidiſſent; vel quos Eccleſia in demortuorum locum ſuffeciſſet, committi potuiſſe.* Et alibi, *acceptam à Paulo poteſtatem non tantùm ad tempus uſurpaſſe, ſed ad poſteros quoque tranſmiſiſſe, adeo ut quàm neceſſarium eſt Eccleſiæ verbi & ſacramentorum miniſterium; tam ſit in hoc miniſterio perpetuum jus illud, ac poteſtas inſtituendi miniſtros, non minus gradibus, quàm dotibus inter ſe diverſos. Temporarias has in Eccleſia functiones eſſe qui ſtatuit, ipſam Eccleſiam temporum vicibus tandem evertendam, ac peſſundandam putat.* Bellarminus probat oportere aliquem Petro ſuccedere in Pontificatu Eccleſiæ univerſæ ex fine Pontificatus. Nam certum eſt, inquit, Pontificem eſſe propter Eccleſiam, non Eccleſiam propter Pontificem. Reſpondet Tilenus. *Etiam Apoſtolatus, & Prophetia, & Euangeliſtarum munus fuit propter Eccleſiam, Epheſ.*4.11. *An ergo ſemper in Eccleſia Prophetæ, Apoſtoli, & Euangeliſtæ?* Dicit Bellarminus, non minùs, imò magis nunc egere Eccleſiam uno Paſtore quàm tempore Apoſtolorum. Reſpondet Tilenus, *Hinc ſequeretur etiam pluribus eam nunc egere Apoſtolis, & Prophetis. Negamus vero eadem prorſus requiri in jaciendis fundamentis, & in erigendis parietibus, exædificandoque toto corpore: alia ratio rei in generatione, alia in conſtitutione.* Dato igitur non conceſſo Petrum totius Eccleſiæ paſtorem fuiſſe tempore Apoſtolorum, non tamen concedit Tilenus eius Pontificatum ad unicum perpetuo ſucceſſorem dirivandum, quia alia eſt ratio rei in generatione, alia in conſtitutione. *Nec ſequeretur denique egere nunc ex eo quod tunc eguerit, ſi hoc concederemus,* inquit Iunius, *nam fieri poſſet, ut tunc eguerit novella, quæ nunc non egeat radicata.* Whitakerus ait,

Paran. ca. 5.

Cap. 4.

*De Pontif. l.*2. *cap.* 12. *not.*6.8.

ait, *Vultne quicquid Apoſtolorum tempore fuit id eſſe perpetuum? At multa tum extraordinaria fuerunt. Et aliam fuiſſe formam regiminis tempore Apoſtolorum, aliam nunc, Stapletonus ipſe fatetur. Nam tum per Apoſtolos, Euangeliſtas, Prophetas, Eccleſia gubernata fuit, at nunc per ſolos Paſtores & Doctores regitur: reliqui enim ſublati ſunt.* Non ſolum dona dicit fuiſſe extraordinaria, ſed etiam aliam regiminis formam Apoſtolorum temporibus, quàm poſtea ſub Paſtoribus ordinariis. Sicut domo exędificata non opus eſt Architectis ad fundamenta jacienda, neque aliis operariis ad parietes erigendos, ut in extruenda: ita nec Apoſtolis eorumque cooperariis opus eſt Eccleſia jam conſtituta, ſicut initio naſcentis Eccleſiæ. Temporaria functio non ex modo vocationis ſolummodò, quia ſcilicet vocatur quis ad eam extra ordinem, ſed etiam ex ipſius natura, dignoſcenda eſt. Aaronis & Poſterorum ſacerdotium ordinarium erat, ex Dei inſtitutione, licet Aaronis vocatio fuerat extraordinaria. Extraordinarium erat ortu, licet in progreſſu ordinarium eius & poſterorum munus. Non modò ſunt à Chriſto ἀμέσως vocati Apoſtoli, ſed etiam donis extraordinariis præditi, & functione temporaria & extraordinaria inſtructi ad peragrandum orbem, & prædicandum Euangelium cum authoritate divina, potius quàm humana, & Eccleſiam Chriſti in terris fundandam. Cum Apoſtolus ait Epheſ. 4. Alios dedit Apoſtolos, alios Euangeliſtas, alios Prophetas, alios Paſtores & Doctores, utrum enumerat dona ſolummodò, an etiam functiones? *Non de donis in abſtracto ſolum agit, ſed de functionibus, & qui eas legitimè adminiſtrant inſtructis*, reſpondet Tilenus. *Non de donis illic agit Apoſtolus de quibus ante egerat; ſed de vocationibus & adminiſtrationibus in Eccleſia inſtitutis pro demenſo donationum eius*, reſpondet Iunius. Epiſcopos ſuos & totam Hierarchiam dicunt in horum verborum *Paſtores & Doctores* involucris latere. Si *Apoſtoli & Euangeliſtæ* nomina functiones ſignificent, oportet diverſas eſſe ab omnibus Hierarchiæ functionibus, quæ ordinariæ ſunt. Non ergo ſolummodo vocatio & dona Apoſtolorum & Euangeliſtarum ſunt extraordinaria, ſed & ipſæ functiones. An Apoſtolus nil aliud ſignificat, quam dona perſonalia Apoſtolorum, non autem officium? Similiter Euangeliſta? Aaron & poſteri ſucceſſores nec authoritate nec poteſtate aut functione diſtinguebantur, ut Apoſtoli & Euangeliſtæ ab omnibus ordinariis functionibus in Eccleſia, neque habebat functionem aliam, quæ includebat & in ſe continebat ſacerdotium illud quo functi ſunt eius ſucceſſores. Sed pergo. Downamus, ne Epiſcopatum, quem Apoſtolicæ inſtitutionis & divini juris eſſe aſſeruit, perpetuò & immutabiliter ad eſſe Eccleſiæ neceſſarium ſtatuere cogatur ex loco illo ſupra citato 1. Timoth. 6.23. excogitavit iſtam diſtinctionem. *In omni regimine*, inquit, *diſtinguenda ſunt, poteſtas, ordo, forma vel modus titulus*

Controv. 4. queſt. 4. c. 1. p. 374.

De Pontif. l. 1. c. 9. not. 82.

titulus ſive applicatio poteſtatis ad perſonam, & uſus. Ipſa poteſtas exercenda, & ordo quibus inferiores ſuperioribus ſubjiciuntur, & ſubordinantur, ſunt eſſentialia & immutabilia in omni regimine, ſed forma vel modus id eſt utrum Monarchicè, Ariſtocraticè, an Democraticè exercenda poteſtas: titulus, utrum rectores ſucceſſione an electione jus acceperint in poteſtatem, & uſus quomodo exerceant, ſunt mutabilia. Si iſta ſunt diſtinguenda in regimine ordinario, quod aſſerunt eſſe Apoſtolicæ inſtitutionis, multo magis in extraordinariis Eccleſiæ rectoribus diſtinguenda ſunt. Apoſtolorum igitur, & Euangeliſtarum functio extraordinaria à poteſtate juriſdictionis & ordinationis diſtinguenda eſt. Euangeliſtarum functio non eſt perpetuò neceſſaria, quippe quæ extraordinaria & temporaria tantummodo erat, ſed poteſtas ordinationis & juriſdictionis, quam exercebant, eſt perpetuò neceſſaria uſque ad illuſtrem adventum Domini noſtri Ieſu Chriſti. Chriſti mandatum de prædicando Euangelium omnibus gentibus, baptizando & mortem Chriſti annuntiando in Euchariſtia celebranda uſque ad ipſius reditum Apoſtoli per ſe præſtare non poterant ſed per ipſorum ſucceſſores perficiendum & implendum erat. Non tamen oportebat ſucceſſores Apoſtolos eſſe. Sic Euangeliſtæ & Apoſtoli poteſtatem ordinationis & juriſdictionis exercebant in Eccleſia. non tamen oportebat Apoſtolos & Euangeliſtas in Eccleſia durare uſque ad finem ſæculi. Moſes & eius ſucceſſor Ioſue duxerunt populum Dei per deſertum, & introduxerunt in terram Canaan. An propterea cum introductus Dei populus in terram Canaan oportebat eligere ſucceſſores, qui in eodem gradu ſuccederent Moſi & Ioſuæ? Apoſtoli & Euangeliſtæ duxerunt fideles per deſertum Paganiſmi, & plantarunt Eccleſias. An idcirco oportebat alios eligere, qui Apoſtolis & Euangeliſtis in eodem authoritatis gradu ſuccederent? Ordinarium regimen reipublicæ Moſes inſtituit, licet ipſe extra ordinem à Deo excitatus! & penes ſummum Synedrion ſummam poteſtatem ordinariam ex Dei inſtituto reliquit. Ita & Apoſtoli ac Euangeliſtæ reipublicæ Chriſtianæ regimen ordinarium, quod permanſurum decreverunt, non apud ſui ſimiles, ſed apud Preſbyterium ceu Preſbyterorum Senatum depoſuerunt.

Controv. 5. lib. 1. cap. 14 not. 15. *Nunquam inſtituit Chriſtus, ut Apoſtolis ſecundum gradum in Eccleſia ſuccederetur,* inquit Iunius: *quæ res, ſi fuiſſet, jam Apoſtolatus functio ordinaria dicenda eſſet. Hoc autem veritati & rationi adverſatur. Omnes Dei ſervi in doctrinam Apoſtolorum ſucceſſerunt, in gradum eorũ neminem adoptavit Deus.* Succeſſio, ait Baneſius, eſt vel in gradum eundẽ, vel in caput. In gradum eundẽ, ut cum frater fratri ſuccedit in jure hæreditatis. In caput, cum quis non eadẽ linea ſed ex alia legaliter ſuccedit. Sic in gradum Apoſt. & Euang. quia extraordinarius & temporarius nemo ſucceſſit. In caput, Preſbyteri & paſtores ordinarii,

ordinarii, quaſi ex alia linea, quia ordinarii, ſucceſſerunt. Leges à Moſe de Politia latæ non erant temporariæ & extraordinariæ, ſed durante Iſraelis republica ſervandę, licet non perpetuò à ſucceſſoribus, qui in gradum Moſis ſuccederent. Sic Canones in Epiſtolis ad Timotheum & Titum perſcripti ſunt, non ut apud eiuſdem gradus, & functionis ſucceſſores perpetuo maneret regimen Eccleſiæ. Eccleſiaſtica poteſtas, ait Gerſon, tribus modis conſideranda eſt, formaliter ceu abſolute, materialiter ceu reſpective, prout huic vel illi applicatur, & executive. Etſi abſolutè duret poteſtas eadem, tamen applicative variata eſt, & quæ erat in Apoſtolis & Euangeliſtis, non ſemper apud Apoſtolos & Euangeliſtas manſit. Sicut de jure in Apoſtolorum vel Euangeliſtarum gradum nemo ſuccedere potuit, ita nec de facto aliquis ſucceſſit. Tito Eccleſiarum totius inſulæ cura demandata eſt. Non ſucceſſit unus aliquis, cui ex æquo omnes Eccleſiæ totius inſulæ commendatæ ſunt. Philippus Epiſcopus Gortinenſis eſt primus, quem poſt Apoſtolorum tempora proferunt Titi ſucceſſorem. At ille non erat Epiſcopus Eccleſiarum omniū in Creta. Nam Epiſcopus eſt unius tantùm Eccleſiæ Epiſcopus, licet jam ponamus Eccleſiam illam eſſe amplam & Diœceſanam. Plures erant in Creta Diœceſes. Vnius earum Epiſcopus memoratur Philippus. At Titus non unius, ſed omnium curam ad tèmpus ſuſcepit. Dices igitur Archiepiſcopum fuiſſe. Hoc etiam falſum. Non Archiepiſcopus nullus eſt, qui non habet ſibi ſubordinatos Epiſcopos Diœceſanos. At Titus nullos Epiſcopos Diœceſanos, ſed Preſbyteros oppidatim conſtituit in Eccleſiis & nullos habebat tales Epiſcopos ſibi ſubordinatos. Præterea Archiepiſcopus non eſt plurium Eccleſiarum Epiſcopus, ſed unius tantummodo, licet plurium in eadem provincia Epiſcoporum in ſynodis præſes. Epiſcopum Eccleſiæ alicuius audivimus, ſed Epiſcopum *Eccleſiarum* aut Archiepiſcoporum Eccleſiarum aliquem dici inſolens eſt. Archiepiſcopum Alexandriæ, non autem Archiepiſcopum Ægypti dicimus. Archiepiſcopo non ſunt ex æquo traditæ omnes ſuæ Provinciæ Diœceſes. At Titus non curabat unam Diœceſanam in Creta ut Epiſcopus, & alias ut Archiepiſcopus. Si nec Epiſcopus nec Archiepiſcopus, an non Euangeliſtam fuiſſe neceſſariò oportet, etiam tum cum in Creta ab Apoſtolo derelictus, imò etiamſi inde nunquam migraſſet, nec alias regiones poſtea ut Euangeliſta peragraſſet, ſed ibi diem ſupremum obiiſſet. Si Titus Archiepiſcopus fuiſſet, ſequeretur etiam Archiepiſcopos eſſe Apoſtolicæ inſtitutionis, & priores Epiſcoporum inſtitutione. At prius falſum, nec id apertè profiteri ipſi audent, & poſterius abſurdum eſt. Si Titus nec Epiſcopus nec Archiepiſcopus ſed Euangeliſta fuit, an Timotheum Epiſcopum vel Archiepiſcopum fuiſſe judicabimus? Timotheum Epheſi ſubſtitiſſe, non unius Eccleſiæ

De poteſtate Eccl. conſiderat. 6.

cleſiæ Epheſinæ, ſed aliarum quæ in Aſia propriè dicta & vicinis locis erant, valde probabile eſt. Nam veriſimile eſt ob eundem finem ibi manſiſſe, ob quem prius Apoſtolus triennium. *Ita ut omnes, qui habitabant in Aſia, tum Iudæi tum Græci audirent ſermonem Domini Ieſu* Act. 19. 10. Ibi oſtium magnum apertum 1. Cor. 16. 9 & illuc ventitabat omnis Aſia minor, inquit Lorinus in Act. 18. 19, vel religionis cauſa ad Dianæ templum, vel negotiorum ad metropolin & urbem proconſularem, vel ſtudio Philoſophiæ: nam inde fluxit Philoſophia Ionica; Iudęi etiam dictæ civitatis municipes erant eiuſque privelegiis potiebantur. Tilenus noſter dicit Timotheū non ſolum Eccleſiam, quę erat Epheſi, ſed & in locis finitimis curaſſe. Chryſoſtomus ait, *Quæri meritò poteſt, quomodo Timotheum ad ſe vocet, cui Eccleſiæ gentiſque totius crediderat gubernacula?* Theodoretus in 1. Timoth. 3. Aſianorum Epiſcopum vocat, quod propriè dici non poteſt. Nam, ut dixi Epiſcopus eſt unius Eccleſiæ Epiſcopus. At in Aſia plures erant Eccleſiæ. Si nulli Tito & Timotheo in tam ampla juriſdictione ſucceſſerunt, indicium eſt Euangeliſtas fuiſſe, non ordinarios Paſtores, & eorum functionem non fuiſſe ad ſucceſſores ſui ſimiles derivandam. Quod igitur dicunt Paulum præſcribere in epiſtolis ad Timotheum & Titum, quomodo ſe gerant Epiſcopi in ſuo munere, falsum eſt. Nam quomodo perſcriberet Canones & regulas jis, qui nulli erant, vel re & inſtituto, vel propoſito Apoſtoli. Epiſcopi, verum, poſtea occuparunt locum affinem gradui Euangeliſtarum, & propterea Canones perſcriptos Timotheo & Tito exequi potuerunt, ſed non ſequitur ex ipſorum facto vel jure humano eſſe legitimos ſucceſſores Titi & Timothei. Quæ ſcripſit Apoſtolus tum Timotheo & Tito ut Euangeliſtis tum legitimis ſucceſſoribus in tabulis teſtamenti deſignatis, nempe paſtoribus ordinariis perſcripſit. Ipſe Dounamus fatetur canonibus hiſce informari non ſolum Epiſcopos, ſed etiam ubi deſunt Epiſcopi, Preſbyteros. Apoſtoli ipſi non erant Epiſcopi, & tamen hos canones obſervarunt. Cum in ſcripturis nullibi pedem figere poſſunt, ad ſubſcriptiones epiſtolarum, & teſtimonia Patrum confugiunt. Nam ſubſcriptiones annexas ad finem Epiſtolarum non eſſe Canonicæ Scripturæ partē ullam ſatis conſtat. Tanta varietas eſt harum ſubſcriptionum in codicibus manuſcriptis, ut nullo pacto conciliari poſſit. Ipſi Pontificii Baronius, Serrarius, Rhemiſtæ, & alii falſi arguunt plurimas. Ex epiſtolarum argumento earum falſitatem evincit Beza. Cum ſcriberet Paulus ad Corinthios epiſtolam priorem, an certum illi fuit ſe ſcripturum aliam? Cur igitur ſubſcriberet Paulus, *Prior ad Corinthios* ſimiliter ad Theſſalonicenſes, & ad Timotheum. In prioris epiſtolæ ad Timotheum ſubſcriptione dicitur ſcriptam eſſe ex Laodicea. Beza, Baronius & Serrarius conjiciunt ſcriptam fuiſſe in Macedonia,

Contro. 3. l. 1 c. 9. not. 42.

In 2. Timot. homil. 10.

Macedonia. Laodicea Phrygiæ Pacatianæ Metropolis dicitur. *At nuſquam hoc epitheton apud illius ætatis ſcriptores legitur,* ut obſervavit Beza, *ſed apud recentiores illos, qui Romani imperij jam inclinantis provincias deſcripſerunt, adeo ut ex hoc etiam loco conſtare poſſit, multo poſt has ſcriptas epiſtolas tempore iſtiuſmodi ſubſcriptiones additas fuiſſe, ab aliquibus plerunque vel indoctis, vel certè non ſatis attentis.* Codex Claromontanus nullius loci meminit. Ad finem poſterioris epiſtolæ dicitur Roma eſſe ſcripta ad Timotheum, qui primus Epheſi ordinatus fuit Epiſcopus. At hoc membrum deeſt in quibuſdam vetuſtis codicibus, in veteri vulgata editione,& apud Syrum interpretem. Paulus ita ſcripſiſſet, *ad Timotheum Epiſcopum Epheſi vel Epheſinæ Eccleſiæ,* non autem, *ad primum,* cum nondum certum, an ſuccederet ſecundus, nec *ad primum Epiſcopum qui ordinatus fuit,* ſed potius *ordinatus eſt.* Poſtremum membrum non extat apud Syrum. Paulus ita ſcripſiſſet, *cum ego iterum ſiſterer Cæſari Neroni,* non autem, *cum Paulus iterum ſiſteretur Cæſari Neroni.* Præterea ex verbis Apoſtoli, 2.Timoth.4. 16. *In prima mea defenſione nemo mihi adfuit,* colligunt quidam liberationem è prioribus vinculis, & poſt decennium fere poſteriora vincula, in quibus iterum ſiſteretur Neroni. De re ipſa non multum laboro,ſed ex verſu illo tale quid poſſe colligi pernego. Quaſi verò poſt 9 aut 10 annos ſcriberet, quid accidiſſet illi in prima defenſione,præſertim Timotheo quem poſt priora vincula conveniſſe, & Epheſi Epiſcopum conſtituiſſe referunt. Epiſtolam iſtam ſcriptam fuiſſe in prioribus vinculis ſupra pluribus argumentis probavimus,& proinde hoc poſtremnm ſubſcriptionis membrum non eſt ab Apoſtolo additum aut annexum epiſtolæ. Si igitur poſt priora vincula, è quibus ſcripta eſt iſta epiſtola, Timotheus fuit conſtitutus Epiſcopus, quod hic dicitur, *ſcriptum eſſe Roma ad Timotheum, qui primus Epheſi ordinatus fuit Epiſcopus,* aſſumentum ſcriptoris alicuius imperiti eſſe oportet. Nam nondum erat ordinatus Epiſcopus niſi poſt priora vincula, ut ipſi volunt. Interim meminiſſe oportet Theodoreti regulam falſam eſſe, aut Paulo ſic ſcribendum erat, *ad Timotheum Apoſtolum Eccleſiæ Epheſinæ.* Subſcriptione annexa ad finem epiſtolæ ad Titum dicitur ex Nicopoli Macedoniæ ſcripta. At non ibi fuit cum ſcripta eſt iſta epiſtola. *Quum miſero Artemam ad te, aut Tychicum, ſtude venire ad me Nicopolin, nam illîc decrevi hyemare.* Non dicit *Hic*, ac ſi ibi eſſet dum ſcriberet, ſed *illic* quo nondum in iſto itinere pervenerat. Præterea *ordinatus primus Epiſcopus Eccleſiæ Cretenſium*, & quis quæſo erat ſecundus Epiſcopus Cretenſium, imo an unquam ullus? Epiſcopum Diœceſanæ alicuius Eccleſiæ, ſed non omnium Cretenſium legimus. Deinde dixiſſet Epiſcopum Eccleſiarum Cretenſium, non Eccleſiæ Cretenſium. Nam gentis aut nationis alicuius Eccleſias Chriſtianas ſemper in plurali

numero Eccleſias, nunquam in ſingulari numero Eccleſiam appellant Lucas in Actis, & Paulus in Epiſtolis. Denique Claromontanus codex, teſte Beza, non aliud habet quàm, *finita eſt epiſtola ad Titum*. Syrus, *finitur epiſtola ad Titum quæ ſcripta fuit è Nicopoli.* Vulgata vetus editio, nihil habet de Titi Epiſcopatu. Quod ad veterum teſtimonia attinet, nulla proferunt eorum, qui primis 300 annis floruerunt, niſi Pſeudodionyſii, qui patribus annos ferme 600 ignotus fuit. Aliorum ſcripta ſunt vel ſuppoſititia ut Catalogus ſcriptorum, qui Hieronymo, liber de vita & morte ſanctorum, qui Iſidoro tribuitur, aut fabuloſa & inter ſe pugnantia, ut Nicephori, Dorothei, Antonini. Dorotheus ait *Euangelium Chriſti exorſus Epheſi Illyricum uſque, & in univerſa Hellade prædicavit, ubi & mortuus & honorificè ſepultus eſt.* Si perſuaſum unquã fuiſſet iſti Dorotheo Timotheũ fuiſſe à Paulo Epheſi conſtitutum Epiſcopũ, hæc nunquam ſcripſiſſet. Nam Euangeliſtam potius quàm Epiſcopum nobis his verbis depingit. Magiſter hiſtoriæ ſcholaſticæ refert illum fuiſſe Epiſcopum Lyſtrenſem. Aut ſunt recentiora veterum illorum teſtimonia, ut Theophilacti, Primaſii, & ſimilium. Aut ſecundum morem ſui ſeculi ſcripſerunt, cum Epiſcopi gradum ſublimiorem Euangeliſtarum gradui affinem & ſimilem occupabant, non autem propriè locuti ſunt. Quot veteres citat Bellarminus, qui Petrum Epiſcopum appellant? Petrum tamen non fuiſſe Epiſcopum anguſta ſignificatione aſſerunt etiam Hierarchici, ut Sultiuius contra Bellarminum de Pontifice & Dounamus, & impropriè locutos fuiſſe veteres illos, qui Petrum Epiſcopum vocarunt. Annon etiam impropriè, qui Euangeliſtam Epiſcopum ap-
l. 3. c. 34. pellarunt. Euſebius refert in prima poſt Apoſtolos ſucceſſione plurimos fuiſſe Euangeliſtas. Cum igitur opus adhuc eſſet Euangeliſtis, quamdiu ſupererant Apoſtolorum aliqui, cur ceſſarent à fun-
In Tit. 3. ctione ſua Euangeliſtica Timotheus & Titus? *Quia ergo poſt fundamentum aliarum Eccleſiarum neceſſarius erat Titus qui ædificium ſuperſtrueret, ſcribit ei, ut cum Artemam aut Tychicum, unum ſcilicet de duobus, qui ſecum fuerant in Cretam miſiſſet, impleturos locum eius, ipſe Nicopolin veniret.* Eundem Tychicum Epheſum Roma miſit, cum Timotheum ad ſe venire jubet. Iohannem hiſtoriæ tradunt in provinciarum diviſione ſortitum eſſe Aſiam &. Et Epheſi commoratum maxima ex parte uſque ad relegationem in Pathmum, & poſtea etiam rediiſſe Epheſum. Quomodo igitur fuit Timotheus Epiſcopus. Nam uſque ad Iohannis relegationem ibidem Epiſcopum conſtituunt. Si Timotheum Epiſcopum volunt conſtitutum, priuſquam Epheſum venerat Iohannes, cum tamen Timothei annos producunt ad annum Chriſti 90 alii ad 108 una Epiſcopatũ geſſiſſe oportuit. At Apoſtolos fatentur Epiſcopos conſtituiſſe non in iis locis, ubi ipſi ad tempus commorati ſunt, ſed in aliis, cum

alio

aliò migrarent. Nam ubi aderant Apoſtoli, poteſtatem omnem Epiſcopalem ſibiipſis reſervaſſe dicunt. Maneat igitur firmum Euangeliſtas ſemper fuiſſe non Epiſcopos Hierarchicos Timotheū & Titum, ut & pleroſque alios, qui tanquam Planetæ in ſuis, ſphæris pererrabant, dum ordinarii Paſtores ſuis locis hærerent, ut ſtellæ in firmamento fixæ. Si daremus Epiſcopos fuiſſe Titum & Timotheum, non tamen ſequitur eumpſe, ut ait Tilenus, Epiſcopatum geſſiſſe, quem Angli. Nam Anglus ſingulari ſua poteſtate ſolus dominatur in Eccleſias per ſe aut per Cancellariū ſuum, officialem, aut commiſſarium, non ita Titus aut Timotheus. Imo nos qui Euangeliſtas fuiſſe aſſerimus, in Eccleſiis conſtitutis ſingularem poteſtatem exercuiſſe negamus. Quæ ſcripta ſunt Timotheo in triplici ſunt differentia, ſicut ea quæ dicta ſunt Petro. Quædam ei ſcripta ſunt pro ſe tantum, quædam pro ſe & omnibus Chriſtianis, quædam pro ſe & omnibus aliis Epiſcopis Eccleſiæ Epheſinæ de quibus Act. 20 prout ex diverſa ratione colligi poſſunt. Quicquid enim juris communis eſt rectè de unoquoque ſingulariter dicitur κατ' ἰδίαν, & de aliis intelligitur κατὰ συνεκδοχήν. Atque hæc de Timotheo & Tito quos ex ſcripturis probare conantur conſtitutos fuiſſe ab Apoſtolis Epiſcopos. Si reſponſio noſtra de Euangeliſtica ipſorum functione ſatis habet ponderis fatetur Bilſonus Epiſcopalis muneris & poteſtatis everſionem & ruinam inde ſequi. *Plane enim*, inquit, *hoc ſi defecerit, Epiſcopis ſuam authoritatem Eccleſiæ conſuetudine vendicare liceat, divino aliquo jure aut ſcripturarum teſtimonio non licebit.* De gubern. c. 6. p. 347.

Ex conſequenti quomodo probaverit Dounamus Epiſcopos eſſe Apoſtolicæ inſtitutionis hactenus vidimus. Videamus & eorum argumentum qui immediatè à Chriſto ipſo inſtitutos eſſe volunt. Quamvis Dounamus ulterius non progreditur, quam ad inſtitutionem Apoſtolicam, tamen ait plurimos Patrū aſſerere Chriſtum in Apoſtolis & Septuaginta diſcipulis duos miniſtrorum gradus inſtituiſſe, Epiſcoporum & Preſbyterorum. Et qui dicunt Epiſcopos Apoſtolis ſucceſſiſſe, ex conſequenti etiam dicere Chriſtum, cum inſtituit Apoſtolos, Epiſcopos inſtituiſſe. Septuaginta diſcipulos ad ſtabile & perpetuum munus à Chriſto, dū eſſet in carne, vocatos non fuiſſe, ſed ad temporariam quandam & generalem annunciationem advêntus Meſſiæ ſupra oſtendimus. *Itaque non propterea quod defecerint 70 negabo illis directam ſucceſſionem per noſtros Preſbyteros, ſed quod illos non tanquam ſtabile aliquod corpus illius numeri Chriſtus inſtituerit, ſicut ſtabile duodecim Apoſtolorum collegium fecerat. Unde & in locum Iudæ, antequam illi aggrederentur munus Apoſtolicum poſt reſurrectionem illis commiſſum, ſubſtituendus fuerat Matthias Act. 1 profectò ipſius Chriſti inſpiratione, & in ſortibus illis concurſu. Et quoad quiſque eorum vixt, Apoſtolicum munus expreſſè ſibi*

Defenſ. l. 4. cap. 3 ſect. 1.

L. 2. cap. 3. num. 6.

ſibi cum mandato generali commiſſum exercuit. Quam confirmationem, quodque mandatum & generalem miſſionem à Chriſto factam 70 diſcipulis non invenio, neque poſſum affirmare in ipſis fuiſſe directè, proximè, & immediatè inſtitutum ordinem Preſbyteralem, ſicut in 12 Apoſtolis directè & immediatè inſtitutus eſt ordo Epiſcopalis, ait Spalatenſis. Poſtea in Euangeliſtarum aut Preſbyterorum ordinariam vel extraordinariam functionem omnes aut aliquot ipſorum traductos fuiſſe non negamus. *Imò ante omnia, ne penitus irrita eſſet illa Chriſti actio, qua 72 elegit, Apoſtoli ſancti illos eoſdem 70 diſcipulos, ut verè perpetuos Chriſti aſſeclas, etiam poſt peractam primam miſſionem denuo univerunt poſt Chriſti aſcenſionem*, dicit Spalatenſis, quod fieri potuiſſe non inuiti dabimus: illud etiam, quod dicit ex illis 70 diſcipulis plures ab Apoſtolis factos ſimiliter Apoſtolos generales, hoc eſt, ut nos ſecundum ſcripturam loquimur, Euangeliſtas. Sed ad ordinem Preſbyteralem fuiſſe vocatos negat. Apoſtolos fatetur Saravia non accepiſſe poteſtatem ligandi & ſolvendi, niſi poſt mortem Chriſti. Nam *Apoſtolatus*, inquit, *ſua initia & progreſſus habuit & nonnihil à ſe diverſus fuit poſt acceptum ſpiritum ſanctum. Præterea claves regni cœlorum, poteſtatemque ligandi ſe daturum promiſit, quam ante mortem ſuam non dedit, quippe quæ adhuc conjuncta erat cum Aaronico ſacerdotio, non prius finem acceptura, quàm ſacrificio corporis ſui Leviticas hoſtias aboleret, ſacerdotiumque & quicquid cum eo conjunctum erat, in ſeipſum tranſtuliſſet. Et hinc ſtante vetere Eccleſia novam fundare non poterant.* Si ante Chriſti mortem ligandi & ſolvendi poteſtatem non habuerunt, Epiſcopi nondum erant. Quid ſi nec Preſbyteri? Nam illa miſſio in civitates Iudææ communis illis cum 70 diſcipulis non fuit ad munus ſtabile & fixum prædicandi Euangelium, ſed ad generalem illam annunciationem & proclamationem de qua ſupra diximus, cum de 70 diſcipulis egimus. Negat etiam Th. Beza baptizandi poteſtatem. *Nec verum eſſe arbitror quod ais*, inquit, *baptizandi quoque poteſtatem tunc illis fuiſſe commiſſam, cum nulla ne tenuiſſima quidem fiat eius apud Euangeliſtas mentio.* Miratur Saravia D. Bezam qui annotationibus doctiſſimis novum Teſtamentũ illuſtravit, ter quaterve ad incudem revocavit, iterum atque iterum legit & relegit, tam abſurdè ſcribere, *Cum diſerte apud Iohannem legatur Dominum non baptizaſſe, ſed ipſius diſcipulos Ioh. 4. 2 & 3.22. Hic lapſus*, inquit, *D. Bezam admonere debet ipſum labi potuiſſe, nec oraculum eſſe quicquid ab ipſo proficiſcitur, &c.* Sic impudenter pergit ac ſi per triumphum captivum duceret virum illum eruditiſſimum, audax & inſolens. Diſcipulorum baptizare nihil aliud erat quàm tingere Chriſto Euangelizante, ut ſupra diximus. *Ille quidem docebat & Euangelizabat (quomodo enim ſuum baptiſmum Chriſtus daret ſine Euangelizatione) diſcipuli vero hi tunc primum adhuc rudes & nondum ſatis ad Euangelizandum inſtructi verè*

Lib. 2. cap. 3. num. 8.

Defenſ. ca. 3. ſect. 3.

Ibidem.

L. 2. cap. 3. num. 2.

adhuc diſcipuli, nondum magiſtri ſuum miniſterium ſolummodo in baptizando ita jubente Chriſto exercebant. Nondum enim illos ſuos duodecim collegerat, neque ullum ex diſcipulis ad Euangelizandum adhuc miſerat, ſed quos habebat diſcipulos eos tantum apud ſe ut diſcerent & teſtes oculati eſſe poſſent vitæ & actionum ipſius detinebat, eoſque ad baptizandum interdum adhibens, mox ad euangelizandum & baptizandum tanquam magiſtros emiſſurus erat. Si nondum ad diſcipulatum omnes Apoſtoli, ad Apoſtolatum ulli vocati ſunt, quomodo quæſo ut Preſbyteri baptizare poterant. Baptizaſſe id eſt tinxiſſe tantùm Chriſto ipſo Euangelizante & mandante ſequitur. Hæc enim geſta eſſe ante Iohannem conjectum in carcerem ſatis conſtat. Quod ſeorſim & per ſe baptiſmum miniſtraverint, docentes & tingentes, ne tenuiſſima ſit apud Euangeliſtas mentio. Quomodo baptizare potuerunt diſcipuli priuſquã ad Apoſtolatum vocati, non capio, niſi illorum baptizare fuerit ſolummodo tingere. Vocationem & rectè quidem à miſſione prima & ſecunda diſtinguit Saravia & vocationem interdum præcedere, non ſemper cum miſſione conjunctam eſſe aſſerit. Eſt enim non rarò poſt vocationem opportunitas miſſionis expectanda, ut in Moſe & Davide oſtendit. Et proinde miſſio illa 12 Apoſtolorum Matth. 10. non eſt neceſſe ut propriè & peculiariter Apoſtolica appelletur, *ad quam tum implendam prorſus inepti fuiſſent Apoſtoli ſed fuit duntaxat quoddam eius præludium & rudimentum, ut omnes ac pene ſinguli ad audiendum ipſum Chriſtum accurrerent.* Beza de grad. cap. 1. Sed eſto: poteſtatem baptizandi habuerint, poteſtatem tamen ligandi & ſolvendi non habuerunt ante Chriſti reſurrectionem, ait Saravia. Vnde ergo colligunt Apoſtolos 70 diſcipulis poteſtate ſuperiores fuiſſe. Dignitate inferiores fuiſſe 70 diſcipulos Apoſtolis non negamus, ſed Apoſtolos ullam habuiſſe in 70 diſcipulos poteſtatem negat ipſe Saravia. *Subjectos autem fuiſſe Apoſtolis ego nuſquam aio, quod ſciam, ſed uno gradu inferiores. Vtroſque fuiſſe primos ſub Domini directione, dum in terris vixit, Euangelij præcones.* Defenſ. c. 1. In quem finem igitur Apoſtolorum & 70 diſcipulorum diſtinctionem adducunt, ut Epiſcopi poteſtatem directivam & correctivam in Preſbyteros probent. Patres, qui poſt annos amplius 300 ſcripſerunt, Epiſcopos ſuos Apoſtolis, Preſbyteros ſeptuaginta diſcipulis ſuccedere dixerunt. Nunquam dixerunt ex inſtituto Chriſti ſuccedere, quia nunquam inſtituit Chriſtus, ut Apoſtolis *ſecundum gradum in Eccleſia ſuccederetur,* inquit Iunius. *Quomodo ergo, inquies, dixerunt hos illis ſuccedere? nempe humana ac non divina inſtitutione, analogica ratione quadam, non autem propria, imitatione communi quadam, non ſingulari neceſſitate Eccleſiæ. Succedere igitur ex ſimili non autem ex pari hos illis dixerunt Patres, quia gradus in Eccleſia non pares, ſed ſimiles, non plene, ſed quodammodo obſervari putabant alij poſſe, alij oportere. Si qua autem ſimilitudo eſt, tantùm ſecundum* De Cleric. c. 14. not. 15.

 quid

quid & remotiſſima, tamen ſimilitudo eſt, ſi verè vera, ſi imaginariè imaginaria. Hæc verò ſecundum quid, remota, & imaginaria ſimilitudo eſt, ex qua, ſi qui abſolutè concludunt, abſolutè fallunt. Bellarminus. *Eo modo ſuccedunt Epiſcopi Apoſtolis, quo Preſbyteri diſcipulis 72. At conſtat Preſbyteros non ſuccedere propriè diſcipulis, ſed ſolum per ſimilitudinem. Nam diſcipuli illi 72 non fuerunt Preſbyteri, nec ullum ordinem aut juriſdictionem à Chriſto ſuſceperunt.* Vides ut convenit inter Bezam, Bellarminum, Spalatenſem, de munere 70 diſcipulorum. Sed quid proprie adumbrarunt? Apoſtolos & eorum cooperarios, qui in orbem terrarum mittendi erant. Sed pergamus ad poteſtatem plenam Apoſtolatus, quam acceperunt poſt reſurrectionem, tum datæ ſunt illis claves, quas ante promiſerat Chriſtus & miſit eos ſicut ipſum pater miſerat, effuditque in eos dona ſpiritus ſancti. An non tum conſtituit Apoſtolos Epiſcopos? Reſpondeo non conſtituiſſe Epiſcopos propriè, ſed Apoſtolos. Nam Epiſcopum volunt adverſarii eſſe paſtorem ordinarium qui habet in alios paſtores poteſtatem. Talem poteſtatem non habuit Apoſtolus ullus, ac ſi Epiſcopatum haberet ordinarium incluſum in Apoſtolica functione, & ab ea diverſum. Omnem quam habebant poteſtatem Apoſtoli in Preſbyteros, ut Apoſtoli exercebant, non ut Epiſcopi gregarii. Si etymon vocis reſpicias Apoſtolica illa poteſtas Epiſcopalis dici poteſt, & Apoſtolatus Epiſcopatus, ut Iudæ Apoſtolatus Epiſcopatus dicitur, Act. 1. *Ad illud de Iuda reſpondeo in Pſalmo* 108 *vocari Epiſcopatum*, ait Bellarminus, *non id quod propriè nunc vocamus Epiſcopatum, ſed præfecturam quamcunque. Eſt enim in Hebræo Pekudah, quod viſitationem ceu præfecturam ſignificat. Et credibile eſt Petrum Hebraicè allegaſſe hunc Pſalmum, & nomen illud præfecturæ ad Apoſtolatum Iudæ accomodaſſe. Lucas autem hæc referens Græcè ſequutus eſt* 70 *interpretes, qui verterunt* τὴν ἐπισκοπὴν, *qua voce* 70 *interpretes non potuerunt intelligere niſi præfecturam in genere, cum non eſſet ipſorum tempore Epiſcopatus propriè dictus adhuc inſtitutus. Adde quod etiam Cicero lib.* 7. *epiſt. ad Atticum hoc nomine utitur, cum dicit ſe à Pompeio totius Campaniæ Epiſcopum conſtitutum.* Addo ex Iunio prophetam ſcripſiſſe propriè in Doegum aut alium improbum, & ad Iudæ hiſtoriam minimè reſpexiſſe, licet Petrus accommodet verba Apoſtolatui Iudæ. Obſervat etiam Chemnitius eadem in Examine. *In Pandectis ſunt Epiſcopi præfecti rebus venalibus. Et illa vocabela eo lubentius accommodarunt ad miniſterium Eccleſiaſticum, quia ex Græca Veteris teſtamenti verſione nota tunc & vulgata erant. Pakod pekudah pekudim quæ ſignificant viſitationem, inſpectionem, munus, curam, adminiſtrationem commiſſam, officium demandatum Græci reddiderunt* ἐπισκοπεῖν ἐπισκοπὴν & ἐπισκόπους *Num.* 13. *Epiſcopi exercitus, Iudith* 9 *Abimelech habet Epiſcopum Zebul*

De pontif. l. 4. c. 25.

De Pontif. l. 1. c. 23.

De Sacram. ordinis c. 4.

bul. 4 Reg.11. Epiſcopi qui ſunt ſuper exercitum: Ibidem, Cuſtodiæ poſitæ ſuper domum Domini ita exponuntur à Græcis, conſtituit Epiſcopos ſuper domum domini, 2. Paralip.34. Inſpectores operantium vocantur Epiſcopi Num.4. Munus ceu officium Eleazar in tabernaculo Domini vocatur ἐπισκοπή, *ita Pſal.106. functio Iudæ vocatur* ἐπίσκοπή. Hoc poſtremum de Iudæ functione aliter in parallelis interpretatur Iunius, nempe de Iuda non prophetaſſe hoc loco Davidem, ſed tantum accomodata eſſe verba prophtæ ad Iudæ Apoſtolatum accommodationis genere ætiologico. Vtcunque eſt, videmus græco vocabulo ſignificari in veteri teſtamento, unde citatus locus, non id quod nunc propriè vocamus Epiſcopatum, ſed præfecturam quamcunque. Præfecturam habuiſſe Apoſtolos tantum abeſt, ut negemus, ut ſummam in Eccleſia præfecturam ſub Chriſto eis tribuimus, & præfecturam illam Apoſtolicam extraordinariam & temporariam fuiſſe dicimus omni dignitate & poteſtate ordinaria ſublimiorem. *Quarta* Apoſtolatus *nota*, inquit Caſaubonus, *eſt poteſtas longè maior & auguſtior; quam ulli unquam alij functioni ſpirituali fuerit attributa. Solis enim Apoſtolis dictum eſt, ſicut miſit me pater, ita & ego mitto vos, Iohannis* 20. 21, *quod etiam ſignificat Apoſtolus* 1 *Cor.*12.29. *B. vero Chryſoſtomus eum locum tractans, ea quam dixi, homilia, ut magnitudinem muneris Apoſtoli exprimeret, comparationem ſpiritualium dignitatum* (*ipſe* ἀρχὰς *nominat*) *cum civilibus, quas* αἰσθητὰς *appellat, inſtituit, & ait Apoſtolatum inter ſpirituales eſſe* ὑπατίαν πνευματικὴν, *id eſt, ſupra omnes alias functiones ſpirituales ſic eminere, ut ſupra omnes civiles magiſtratus eminet poteſtas Conſularis.* Itaque, inquit, Apoſtolatum nominat poteſtatem omnium maximè ſpiritualem, item poteſtatem poteſtatum, & præterea poteſtatum ſpiritualium caput, radicem, & originem ſive fundamentum; quoniam Apoſtolatu continentur omnes inferiores poteſtates, quas eo loco Paulus enumerat. *Quis neſcit,* inquit Auguſtinus, *illum Apoſtolatus principatum cuilibet Epiſcopatui præferendum.* Sed quid ad iſta regerit Tilenus diſcipulus, vel potius Saravia Magiſter. *Verum excipitis extraordinarias functiones, ac temporarias cum ordinarijs ac perpetuis perperam à me miſceri, ac confundi. Apoſtolum igitur audite docentem, quorſum iſta munia ac gradus à Christo instituti, in quem finem referendi, quamdiu retinendi, quando deſituri: ſic ille; Ad inſtaurationem ſanctorum, ad opus miniſterii, ad ædificationem corporis Chriſti: donec evadamus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, ad menſuram ſtaturæ adulti Chriſti, &c. Eph.ſ.4,12.13.14. In altero demum ſæculo id futurum teſtatur ipſemet Beza diſciplinæ veſtræ, ſi non conditor, ſaltem inſtaurator & aſſertor acerrimus. Quantiſper igitur in hoc ſæculo verſatur Eccleſia, ſicuti Sanctorum* καταρτισμῷ, *operi miniſterii, ædificatione corporis*

Exercit. 14. pag. 314.

L. 2. de baptiſmo cap. 1.

Parænеſ. c. 3.

Paræn. c. 4.

poris myſtici; ita & muneribus illis, diverſiſque munerum gradibus locus eſt. Itē, *Num igitur dicetis ſuperstites adhuc, aut ex ᾅδου reduces habemus Apostolos, Prophetas, aut Euangeliſtas? An Epiſcopi etiam τοῦ τυχόντος ordinatio vel conſecratio, eiuſdē prorſus notæ Legatos ac Tribunos Chriſti nobis exhibebit, quos non niſi ab ipſo militiæ huius Imperatore Chriſto ἀμέσως, ut vocari, neceſſariiſque donis inſtrui, ſic & copiis ſuis præfici poſſe perſuaſum habemus? Sic igitur habetote: In functionibus quas extraordinarias ac temporarias fuiſſe pertenditis, nos quidem multa extraordinaria dona ac temporaria vobiſcū agnoſcimus: ipſas autem functiones οὐσιωδῶς acceptas, non niſi ad breviſſimum illud tempus, quo Apoſtoli in carne vixerunt inſtitutas fuiſſe falſiſſimum eſt. Fuerunt ſanè illi à Chriſto immmediatè vocati miſſique, teſtes eius αὐτόπτοι, nullis certis finibus circumſcripti, ſed ad univerſum terrarum orbem obeundum præconiique ſui luce collustrandum deſtinati, à ſpiritu ſancto ita eruditi ac gubernati, ut in excitando ſpirituali Eccleſiæ ædificio nihil niſi purum putum aurum, vel in fundamento ponerent, vel in parietibus ac tecto ſuperſtruerent. Fuerunt hæc in Eccleſiæ primordiis inchoando operi, & tum convertendis infidelibus tum confirmandis fidelibus gliſcente hoſtium Euangelii rabie, & immanitate, planè neceſſaria chariſmata, quibus acceſſerunt & alia, miraculorum, ſanationum, linguarum, rerum occultiſſimarum intelligentia, futurarum prædictio &c. ſed hæc aliis quoque conceſſa Apoſtolorum non fuerunt propria. Poſtea vero conſtitutis Eccleſiis, circumlatoque per orbem Euangeliſmo, dona illa continuari ac perennare neceſſe non fuit, cum & tabulæ fidei præſto eſſent, ad doctrinæ, ipſiuſque etiam Chriſto probatæ diſciplinæ declarationem, & miraculis olim editis, utraque etiam hodie obſignetur: ipſas autem Apoſtolici muneris partes eſſentiales, quæ in verbi prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, & diſciplinæ gubernatione ſpectantur; non magis quam ipſam Chriſti Eccleſiam evaneſcere, aut aboleri oportuit. Ne vos quidem fratres Scoti graduum inæqualitatem inter paſtores in verbo laborantes & Preſbyteros morum præfectos; inter hos & Diaconos pauperum curam gerentes negare ſuſtinetis; hoc unum ferre non poteſtis, ut Paſtor Paſtori, Preſbyter Preſbytero præſtet, aut præſit. Quaſi cum Paulus Timotheo (Petrus συμπρεσβύτερον ſe vocans) aliis Preſbyteris mandata dedit; ille Paſtor iste Preſbyter eſſe deſuiſſet: aut quod priſcis Eccleſiæ temporibus, aureoque illo Apoſtolorum ævo divini fuit inſtituti, hodie pro humano aut etiam Satanico habendum eſſet commento.* Hæc ſumma diſſertationis Saravianæ, quæ habetur cap. 16. 17. 18. tractatus de gradibus, quam alibi etiam aliis verbis attingit, ut ſupra diximus, ubi extraordinarium cum temporario confundendum non eſſe dicit, & Timotheum & Titum ſucceſſiſſe in eo, quod ordinarium habebat Apoſtolatus. *Quo circa tam illi, quam alii plures eiuſdem notæ ab Apo-*

Paræneſ. c. 5.

ſtoſtolis adſtiċti συνεργοι, in eo quod ordinarium, eſſentiale, ac perpetuum habet Apoſtolatus, iure merito eorum collegæ dicuntur; ac propterea Paulus in quibuſdam epiſtolis modò Soſthenis, modò Sylvani, modò Timothei nomen cum ſuo conjunctum præſcribit. De extraordinaria vocatione,& munere temporario & extraordinario ſupra egimus, & utrum Apoſtoli & Evangeliſtæ fuerint Epiſcopi propriè dicti, necne,& utrum eorum functiones erant in Eccleſia permanſura, pag.140 141.142. 172 173.174. Sed quia reponit Tilenus eadem, pluribus verbis, plura etiam & nos addemus. Apoſtolus Epheſ.4. non vult ſingula illa munera, quæ ibi numerantur,durare, quantiſper in hoc ſæculo verſatur Eccleſia, ſed ſingula inſervire operi ædificationis Eccleſiæ uſque dum abſoluta fuerit tota illa cœleſtis civitas,quod quidem opus erit in perpetuo motu uſque dum omnes fideles evaſerint in unitatem fidei & agnitionis filij Dei in virum perfectum. In ædificationis autem iſtius opere alij fundatores,alij ſuperſtructores. Non eſt neceſſe, ut fundatores ſint ſuperſtructores, ſed jactis ſemel fundamentis defuncti ſunt officio ſuo, & durat etſi non actu, virtute tamen in opere ipſorum opera. *Et murus urbis habebat fundamenta duodecim, in quibus erant duodecim nomina Apoſtolorum Agni,* Apoc.21.14. *Et fundamenta muri urbis omni lapide pretioſo ornata* 21. 19. Apoſtoli dicuntur, fundamenta Eccleſiæ triplici ratione,ait Fildus,1. quia ipſi primàs plantarunt & fundarunt Eccleſias,ac infideles ad Chriſtianiſmum converterunt 2. quia ipſorum doctrina immediatè à Deo accepto eſt regula fidei omnibus poſteris,& fundamentum immobile,cui innititur fides Eccleſiæ uſque ad finem. 3. quia erant capita, rectores, & paſtores univerſalis Eccleſiæ, penes quos erat non modo ſupremum, ſed etiam primum & originale regimen Eccleſiæ, è quorum larga & ampla legatione omnes poteſtas & authoritas Eccleſiaſtica, licet inferiore gradu,& modo, ad ſucceſſores erat derivanda. Vides igitur quomodo Apoſtoli inſervierint ædificationi corporis Chriſti nempe ut inceptores operis, fundamenta ædificij jacientes, quibus ſuperſtruxerunt Evangeliſtæ, & ſuperſtruunt paſtores ordinarj,uſque dum abſolutum fuerit ædificium. Cum quærimus, num ſuperſtites adhuc, aut ex inferis reduces habemus Apoſtolos, prophetas, aut Evangeliſtas, reſpondet Tilenus, functiones ipſas ὑσιωδως acceptas durare,licet multa fuerint in functionibus extraordinaria & temporaria: item ipſas muneris Apoſtolici partes eſſentiales manere,nec magis quam ipſam Chriſti Eccleſiam evaneſcere aut aboleri oportere. At functionis Apoſtolicæ partes eſſentiales non erant omnes ordinariæ & perpetuæ, ſed aliæ extraordinariæ aliæ ordinariæ. Nec extraordinaria vocatio nec dona extraordinaria ſunt partes functionis & miniſterij Apoſtolici. Functionem

Paræneſ.c.5.

Lib.5.c.1

nem extraordinariam & aliam à Paſtoribus & Doctoribus ordinariis ὑσιωδῶς differentem habebant Apoſtoli. *Apoſtoli & Paſtores ſeu Epiſcopi propriè dicti ita diſtinguuntur, ut aliud planè ſit Apoſtolus, aliud Paſtor, ſive Epiſcopus. Et ipſe, inquit Apoſtolus, dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam Prophetas, alios verò Evangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores, Epheſ 4. Quid diſertius dici potuit? quoſdam dedit Apoſtolos, alios autem Paſtores & Doctores.* Hæc Sutclivius Hierarchicorum unus, cum probaturus eſt Petrum non fuiſſe Epiſcopum. Si aliud planè Apoſtolus, quam Paſtor aut Epiſcopus, non habent omnes muneris partes eſſentiales communes, & certè illud eſſet miſcere & conturbare omnia, ſi functiones quæ ſunt planè aliæ ab aliis, partibus omnibus eſſentialibus convenire ſtatuerimus. Tilenus alibi ſic ſcribit. *Petri autem ſicut, & reliquorum Apoſtolorum munus fuit extraordinarium, ideoque temporarium non perpetuum.* Non dicit vocationem, & quædam dona, ſed munus ipſum fuiſſe extraordinarium & temporarium. Item *Petro ſucceditur, vel ut Apoſtolo, vel ut Monarchæ & totius Eccleſiæ Rectori, vel ut miniſtro Evangelij. Apoſtolatus ſtrictè ſumptus functio eſt extraordinaria, in qua locum non habet ſucceſſio. Monarchia extra Chriſtum eſt commentitia, ab ipſo Petro aliena, nedum ſucceſſori cuipiam conveniens. Miniſterium verbi, ſicuti ordinaria eſt in Eccleſia functio, ita hoc reſpectu omnium Paſtorum eſt communis iſta Petri ſucceſſio.* Hæc ex Iunii nota 18 tranſſumpſit Tilenus. Vides Apoſtolatum ſtrictè ſumptum, & à Paſtoris munere diverſum, eſſe per ſe functionem, eamque extraordinariam. Mirum certè, ſi ſit per ſe functio, eſſentiale tamen nihil habeat à Paſtoris munere diverſum. Nam quid ingredietur eſſentiale in definitionem functionis Apoſtolicæ, ſi omnes partes muneris eſſentiales ſint communes. Vel fallit vel fallitur Tilenus, cum partes eſſentiales muneris Apoſtolici enumerat, Verbi prædicationem. Sacramentorum adminiſtrationem, diſciplinæ gubernationem. Si per diſciplinæ gubernationem intelligit tantummodo gubernare Eccleſiam & diſciplina regere erat pars quidem eſſentialis muneris Apoſtolici, ſed communis Preſbyteris. Si per gubernationem diſciplinæ intelligit, ſummam illam poteſtatem & præfecturam quam habebant in univerſali Eccleſia, ſupra omnes Paſtores & Doctores ordinarios, tantum abeſt ut negemus eſſe partem eſſentialem functionis Apoſtolicæ, ut inter præcipuas muneris Apoſtolici partes numeremus. In hac præcipue parte latet fallacia. Nam iſta præfectura & ſumma poteſtas in Eccleſia univerſali, extraordinaria erat, & temporaria neutiquam ad ſucceſſores aliquos tranſmittenda. In extraordinarijs enim locum non habet ſucceſſio. Nam ſucceſſio eſt ordinis & perpetuitatis. At non poteſt idem eſſe ordinarium & extraordinarium. Cum dixiſſet Bellarminus Epiſcopos ſuccedere Apoſtolis non propriè quomodo

De Pontif. lib. 2. cap. 10

De Pontif. lib cap. 12. not 13.

Nota 20.

unus Epiſcopus alteri,& unus Rex alteri, ſed per quandam ſimili-tudinem,& proportionem: quia nimirum ſicut Chriſto in terris vivente primi erant ſub Chriſto Apoſtoli duodecim, deinde 72. diſcipuli,ita nunc primi ſub Romano Pontifice ſunt Epiſcopi,poſt eos Preſbyteri, inde Diaconi, &c. Nam nullam, inquit, habent partem veræ Apoſtolicæ authoritatis. Nam Apoſtoli poterant in toto terrarum orbe prædicare, & fundare Eccleſias, ſcribere libros canonicos, habuerunt donum linguarum & miraculorum, & in totam Eccleſiam habuerunt juriſdictionem: hæc autem non habent Epiſcopi: quid reſpondit Tilenus? *Si apud ſe fuiſſet cum iſta* De Ponti.f. lib 4. cap.25. nota.3. *ſcriberet, utique cogitaſſet, ad Apoſtolicam authoritatem pertinuiſſe etiam iſta quæ in ordinario Eccleſiæ miniſterio locum habent & uſque ad conſummationem ſæculi ſunt permanſura, puta verbum Dei prædicare, Sacramenta miniſtrare, diſciplinam curare,& ſi quæ ſunt ejuſmodi,ut toti Eccleſiæ perpetuo neceſſaria,ita & omnibus Eccleſiæ Paſtoribus,tam extraordinarijs, quam ordinarijs communia. Propria Apoſtolorum* γνωρίσματα *ſunt hæc,* 1. *immediata à Chriſto vocatio.* 2. *immediata ab eodem inſtitutio in doctrina.* 3. ἀναμαρτησία *in doctrina ſive ſcripto, ſive viva voce ab ipſis tradita.* 4. προστασία *ceu præfectura, & auctoritas in Eccleſiam univerſam,utcunque deinde ad functionis commoditatem provincias inter ſe diviſerint.* Vides ut inter propria Apoſtolorum γνωρίσματα numeret præfecturam & auctoritatem in Eccleſiam univerſam, & diſtinguit à cura diſciplinæ, quam, hîc in parænesi,diſciplinæ gubernationem vocat, & utrobique communem facit paſtoribus tum ordinarijs,tum extraordinarijs. Præfectura iſta, & auctoritas in Eccleſiam univerſam eſt pars eſſentialis muneris Apoſtolici, & ἐπισκοπὴ quædam extraordinaria. *Omnes* De Pontif. quæſt. 2. cap.8. ſect. 41. *Apoſtoli propter muneris ſui dignitatem atque amplitudinem mundo omni præfuerunt, ut poſſis veriſſimè dicere, Apoſtolos fuiſſe Epiſcopos totius mundi, mundumque totum fuiſſe Apoſtolorum διοίκησιν,* inquit Whitakerus. Ex eadem mente Iunius. *Epiſcopatus Petri, ut Apoſto-* Iunius de pont l.2.cap 4.not.1. *lorum omnium fuit Catholicus non Romanus,aut glebæ Romanæ aut rupi Tarpeiæ adſcriptus.* Epiſcopatus iſte Catholicus erat extraordinarius temporarius & de eſſentia Apoſtolatus. *Eſt enim Apoſtolatus* De pont lib. 1.c.23.not 3 *proprie nihil aliud,* inquit Iunius, *quàm Epiſcopatus immediatè à Deo inſtitutus, purè θεόπνευστος, & communis, id eſt, ſine certi loci aſſignatione.* Epiſcopatum iſtum & authoritatem Apoſtolicam inter temporaria numerat etiam Bellarminus, niſi quod in uno Petro Apoſtolatum quendam fingit & Epiſcopatum univerſalem,qui ad ſucceſſores Petri tranſijt. *Fuit,* inquit, *in illis Eccleſiæ primordijs* De pont. lib. 1.cap.9. *neceſſarium ad fidem toto terrarum orbe celeriter diſſeminandam ut primis prædicatoribus, & Eccleſiarum fundatoribus ſumma poteſtas, & li-*

bertas concederetur. Mortuis autem Apoſtolis Apoſtolica authoritas in ſolo Petri ſucceſſore permanſit. Saravia & ejus diſcipuli omnem pudorem exuerunt, qui in Epiſcopis Hierarchicis Apoſtolicam authoritatem durare dicunt. Qui ſuccedit proprie parem authoritatem habet,cum eo cui ſuccedit. Sic Rex Regi ſuccedens eandem authoritatem habet: ſic proconſul proconſuli.*Sed in iis quæ Apoſtoli extraordinariè habuerunt non ſucceſſerunt illis epiſcopi, hoc eſt, in illa poteſtate quæ verè & proprie Apoſtolica eſt. Nam Bellarminus ipſe fatetur Epiſcopos non habere authoritatem prædicandi in toto orbe,& Eccleſias fundandi : unde intelligi poteſt, quàm inconſideratè quidam Theologaſtri affirmant, Apoſtolicam authoritatem adhuc in Eccleſia remanere*, inquit Whitakerus. Saraviam abſque dubio eiuſque diſcipulos Theologaſtros intelligit.Et quid Tilenus niſi Theologaſter Whitakero? Summa igitur illa præfectura non tantùm extenſive, ſed etiã intenſive extraordinaria fuit,& temporaria,id eſt,non tantùm,quia univerſalis,& ubiq; gentiũ fundare Eccleſias,& omnibus Paſtoribus præeſſe authoritate Apoſtolica poterant,ſed etiã intenſive.Nam nõ alia erat natura poteſtatis Apoſtolicæ in particularibus ſtationibus, ubi commorati ſunt,ab ea, quæ inerat in univerſali. Ex dictis colligo, 1. præfecturam iſtam, & ſummam poteſtatem in Eccleſiam univerſam, & in ſingulas ejus partes prout ferebat occaſio ἐπισκοπὴν quidem, ſi vocis etymon reſpicias, ſed extraordinariam & temporariam, Apoſtolatus partem eſſentialem &c. proinde ad ſucceſſores non tranſmittendam. 2. Apoſtolatus non includit Epiſcopatum propriè dictum, & ordinarium, ut includit in ſe Preſbyteratum. Nam præfectura Apoſtolica & ſumma poteſtas in Eccleſiam univerſam non poteſt eſſe ſimul ordinaria & extraordinaria. *Dicunt Petrum ordinaſſe reliquos Apoſtolos Epiſcopos, ſed abſurdè & inſulſe. Quorſum enim qui omnem in Apoſtolatu acceperunt Epiſcopalem iuriſdictionem ordinarentur Epiſcopi? Num Rex creari ſolet quæſtor, aut ſummo Magiſtratui inferior poteſtas concedi ſolet* inquit Sutclivius. Iacobus manens Hieroſolymis nec novam poteſtatem ab Apoſtolica, & ſumma poteſtate diverſam accepit, ut fieret Epiſcopus, ſed determinationem tantum ſummæ præfecturæ ratione particularis loci, etſi concederetur aſſignatam illi Eccleſiam illam particularem non autẽ Palæſtinæ & Iudæorum Hebræorum Provinciam. Inter præfecturam Apoſtolicam, & poteſtatem Preſbyteralem nulla eſt media poteſtas, ſed quicquid potuerunt Apoſtoli plus quam Preſbyteri, id egerunt ut Apoſtoli. Etiam ipſe Preſbyteratus qui in Apoſtolatu includitur non ita fuit in Preſbyteris, ſicut in Apoſtolis, ſed in his altiori ratione & eminenter, ut ſupra dixit Bayneſius,& dicit etiã Fildus de Eccleſia libro quinto.Prędicabant verbum non ut ordinarij Preſbyteri ſed ut Apoſtoli, ut legati extraordinarj & αὐτόπτισοι. Summa huc redit, Apoſtolos habuiſſe

De Pont.lib. 1.quæſt. 8. cap.3.nota 2

De Pontif. lib.1.cap. 1.

Pag.116.

ἐπιστασίαν quandam, id eſt, præfecturam quandam & poteſtatem in Eccleſia univerſali & qualibet eius parte, ſed ea erat Apoſtolica proprie, & de ipſius Apoſtolatus ſtricte & præciſe ſumpti eſſentia, & proinde extraordinaria & temporaria, quam non tranſmiſerunt ad ullos ſucceſſores. Erat enim perſonalis & inſtructa donis extraordinariis, & ad tempus neceſſaria ad Eccleſiam in terris fundandam, & inchoandum ædificium cœleſtis Hieroſolymæ. Qui ergo argumentantur à gradu Apoſtolico & ipſorum præfectura ad gradum Epiſcopalem & Epiſcoporum in Presbyteros præfecturam ſtabiliendum, abſque ratione inſanire mihi videntur. Pudet certe Dounamum ab Apoſtolorum Epiſcopatu in genere argumentum ducere, tantum adducit Iacobum, quem ordinatum ab Apoſtolis Epiſcopum, dicit, quod etiam falſum eſſe & impoſſibile ſupra oſtendimus. Oportet igitur oſtendere extra Apoſtolos, Epiſcopos quibus cõmiſerunt præfecturam in Presbyteros, alioquin quomodo conſtabit præfecturam illam fuiſſe ordinariam. Dicit Tilenus Timotheũ & Titum ſucceſſiſſe in eo quod erat eſſentiale & perpetuũ in Apoſtolatu. Dicimus nos Paſtores omnes ita ſucceſſiſſe. Prætèrea in Timotheo & Tito erat etiã præfectura extraordinaria, licet non ſumma, ut Apoſtolica, eaque gradu minor. Oportet extra præfecturas extraordinarias tum Apoſtolorum tum Euangeliſtarũm exemplum unius præfecturæ ordinariæ in Paſtores & gregem in ſcripturis, monſtrare ſi Epiſcopos ſuos maioritate poteſtatis directivæ & correctivæ Presbyteris ſuperiores divino inſtituto vincere vellent, alioquin operam ludunt. Quid ſibi poſtea vel vindicarunt ex humano inſtituto vel uſurparunt, ad jus divinum non ſpectat. An ſatis ſanus igitur Tilenus, qui abſque hac præfectura Apoſtolica Eccleſiam oportere evaneſcere dixit. Nam vel hanc præfecturam intellexit cum ſupra de perpetuis & ordinariis Apoſtolici muneris partibus egit, vel extra oleas vagatus eſt. Hierarchici certè fatentur Epiſcopale regimen non eſſe ita neceſſarium Eccleſiæ, ut abſque eo aboleri oporteat Eccleſiam. Videte igitur quò provectus eſt iſte Sectarius.

Progrediuntur alii & Epiſcopos poteſtate ordinis & juriſdictionis Presbyteris ſuperiores eſſe jure divino probant ex figura Teſtamenti veteris, ut Bellarminus libro de Clericis. Nam erat unus ſummus ſacerdos Aaron, & qui ei ſuccedebant; erant præterea minores ſacerdotes, omnes videlicet filii Aaronis & qui ab illis deſcẽdebant ac denique erant Levitæ cæteri, qui à Levi originem ducebant, ſed non per Aaronem. At Epiſcopi, inquit, id ſunt in Eccleſia, quod erant Pontifices in Teſtamento Veteri, id Presbyteri apud nos, quod illic minores ſacerdotes, ut etiam id Diaconi noſtri, quod illorum Levitæ, ut docent Damaſus Epiſt. 3. de Choreepiſcopis, Hieronymus Epiſtol. ad Evagrium 85, Leo Epiſtol. ad Cap. 14.

Epiſcopos Germaniæ, & alii. Tilenus & alii Hierarchici ſæpius inculcant politiam veteris Teſtamenti, in qua ſub Legis Oeconomia diſtinctio Miniſtrorum fuit inſtituta. *Illic*, inquit Tilenus, *ſub uno eodemque ſacerdotio diſpares & inæquales Sacerdotum & Levitarum gradus conſtitutos videmus. Illic non modo ſacerdotes ſupra Levitas eminebant, ſed inter ipſos quoque ſacerdotes varii erant gradus & ordines. In ſummo ſacerdote ſeu Pontifice, non typi ſolum, ſed* εὐταξίας *quoque ratio conſpicua. Neque enim ille typum geſſit Chriſti reſpectu Regiæ, & judiciariæ poteſtatis, quam habet Chriſtus, qui alioqui tam ſecundum ordinem Aaronis, quam ſecundum ordinem Melchiſedeci, Regis & Sacerdotis dignitatem habuiſſet. Præterea qui in veteri Teſtamento Patres & capita Sacerdotum, in novo* ἀρχιερεῖς, *Sacerdotum principes appellantur, in 24* τάγματα *à Davide diſtributi (machlekoth, miſhmaroth, Pekuddoch, vocant Hebræi, Græci* διαιρέσεις, ἐπισκήψεις, κλήρους, ἐφημερίας*) ut videlicet ſingulæ familiæ certis hebdomadum vicibus miniſterium obirent. Hi omnes non ſolum ordine, ſed etiam poteſtate inferioribus ſacerdotibus erant ſuperiores.* Bellarminus à typis & figuris argumentatur, cum probare vellet jure divino politiam Iudæorum introductam in Eccleſiam Chriſtianam. Nam & Eccleſiam Veteris Teſtamenti figuram fuiſſe Eccleſiæ Chriſtianæ dicit, & ſacerdotium Veteris Teſtamenti figuram Sacerdotii Novi Teſtamenti. Intelligit autem ſacerdotes ſuos ſacrificulos. Si vera eſſet Bellarmini affirmatio de typo proprio & deſtinato, ſpeciem aliquam haberet juris divini ipſius argumentum. Sed negatur. Nam nec Eccleſia Veteris Teſtamenti figura fuit Eccleſiæ Chriſtianæ; ſi propriè loqui volumus. *Etenim figura non eſt idem cum re figurata: Synagoga autem non minus fuit Eccleſia, quam hodie eſt cœtus Chriſtianorum, qui & ipſe appellatur Synagoga Iacob.2.2. Abundavit quidem typis ac figuris priſca Eccleſia at non propterea nihil fuit ipſa niſi typus aut figura Eccleſiæ Chriſtianæ.* Neque ſacerdotes veteris Teſtamenti erant typi ſacrificulorum ceu ſacerdotum majorum & minorum novi Teſtamenti. Sic enim ſummus Pontifex Oecumenicum aliquem Pontificem adumbraſſet, ſicut & Eccleſia veteris Teſtamenti Eccleſiam univerſam viſibilem. At quod ad ſummum Pontificem *Agnoſcimus*, inquit Tilenus, *hunc fuiſſe proprium ac deſtinatum typum Chriſti, quo exhibito ejuſmodi umbris ac typis locum eſſe negamus.* Sed *Ex figura communi ſive exemplo nihil concludi neceſſario poteſt: ex figura autem propria optime concluditur*, inquit Iunius, *id revera eſſe aut fore, quod figuratum eſt. In hunc autem modum ſummus ille Pontifex olim fuit typus & figura propria venturi Chriſti, vel umbra legalis fuit, cuius corpus eſt in Chriſto.* Idem alibi, *Ex typo ſingulari perſonæ Chriſti non poteſt duci argumentatio ad rationem*

Paræneſ.c.2

De pontific. lib.1. cap.9.

Tilen. de Pont.l.1. ca. 9. not.13.

Tilen. de pōtif. l. 2. c.9. not. 15.

Iun. de pont. lib.2. ca 12. not. 14.

Iun. de pontif. lib.2. cap. 12. not. 16.

rationem miniſterii noſtri ordinarii, ex ſingulari ceu perſonali univerſale confici, ex legali ceremonia obſervatio perpetua. Hierarchici noſtri non à typo deſtinato & proprio, ſed à figura communi & exemplo ratiocinantur. *Nam figura una communis eſt, quam vocamus exemplum, altera vero propria ſive deſtinata, quam umbram vel typum dicimus.* In ſummo ſacerdote conſideranda eſt, inquit, non ſolummodo ratio typi, ſed etiam ordinis & politiæ. Neque enim ille typum geſſit Chriſti reſpectu Regiæ & judiciariæ poteſtatis, quā habet Chriſtus qui alioqui tam ſecundum ordinem Aaronis, quam ſecundum ordinem Melchiſedeci Regis & ſacerdotis dignitatem habuiſſet. Sed cum ſancti omnes ſint Deo ſacerdotes, annon illa ipſa eminentia ſummi ſacerdotis, in qua illi ponunt ordinem & eutaxiam, typica fuit & ſupereminentem ſummi Pontificis noſtri ſupra omnes alios ſacerdotes dignitatem adumbrabat, cuius ſacerdotium in omnes fideles influit & ethicos licet non politicos in externo regimine ſacerdotes & Paſtores facit. Non ſequitur tamen Chriſtum ſic fore ſacerdotem tam ſecundum ordinem Aaronici Pontificis, quam Melchiſedici. Non enim erat poteſtas ſummi ſacerdotis Regia, ut fuit Melchiſedeci, & proinde non poterat ſummus Pontifex regale Chriſti ſacerdotium adumbrare. Habuit Pontifex ſummus dignitatem quandam & eminentiam ſupra alios etiam ut ſacerdos, licet non regiam. Sed detur ſeparata ratio politiæ & ordinis in his gradibus ab omni typo proprio diverſa, non tamen ex figura cōmuni ceu exemplo concluditur neceſſariò eandē politiam eoſdemq; gradus in Eccleſiā Chriſtianam introduci oportere, imo nec probabiliter. A diverſis gradibus Sacerdotū & Levitarū ſub lege Moſis nullam poſſe trahi neceſſariam conſequentiam fatetur ipſe Bilſonus. *Nam tribus Levitica, inquit, neque alterius tribus regimini fuit ſubiecta, neque ſine manifeſta ἀταξίᾳ omni gubernatione carere potuit. Quomobrem ut cæteræ omnes, ita hæc quoque ſuos proprios Magiſtratus habuit, videlicet Principem, Seniores, Iudices, Præfectos, Chiliarchas, Centuriones, qui mos illius reipublicæ fuit.* Addit, quod Iuriſprudentia Iudæorum Moſaicis libris comprehenſa reipublicæ gerendæ formam continebat, & propterea Sacerdotes & Levitæ tanquam illius ſcientiæ peritiſſimi in iiſdem cum judicibus ſubſelliis ſunt collocati: quòd hæc illis tributa eſt dignitas in ſuis familiis hæreditario jure & primogenituræ reſpectu: quod *miniſteria ſanctuarii & ſacrificiorum ritus ac ceremoniæ, à quibus reliquæ tribus præter Leviticam omnes arcebantur, non unius generis erant, ut mirum videri non poſſit, diverſos miniſtrantium gradus pro diverſitate officiorum ac miniſteriorum diſtingui, quamvis vel in poſtremis Domino inſervire ſemper honorificum fuerit. Aſt in Eccleſia Chriſti verbum & ſacramenta Paſtoribus omnibus nullo diſcrimine cōcredita, ut uniuſmodi ſunt, nec ullam habent adminiſtrationis, celebrationiſve differentiam, ita nec diſcrepantes*

Iun. de pontif. l. 1. ca 6. not. 14.

De gubern. cap. 2.

Pantes Miniſtrorum gradus poſtulant. Familiæ 24 hebdomadam integram operabantur in templo, & vocantur ſtationes hebdomadicę a Luca ἐφημερίαι ab Hebreis *miſhmaroth*, id eſt, φυλακαὶ & Talmudiſtis ſtationes utraque voce à militia deſumpta ut obſervavit Ioſephus Scaliger in Canonibus Iſagogicis. Comparatur & Levitarum miniſtrantium in tabernaculo ambulatorio miniſterium militiæ Numer.4. propter ordinem quaſi militarem, quem Sacerdotes cum Levitis in externo miniſterio obſervabant. Vbi erat unicum templum commune, commune ſacerdotii miniſterium, millia miniſtrantium in quaque familia, non mirum ſi in tali ſacerdotio & miniſterio fuerit graduum ſubordinatio. Mutato ſacerdotio, mutata lex eſt & politia illius Eccleſiæ ſtatui congrua. Dico etiam nec probabiliter trahi poſſe conſequentiam à diverſis gradibus in Veteri Teſtamento. Dicit Bilſonus licet neceſſaria conſequentia trahi non poteſt, Dei tamen ſapientiam in politeia Levitica relucentem non eſſe repudiandam aut parui ducendam. Idem & nos dicimus, addimus & adorandam, non tamen imitandam, ubi non ſubeſt eadem ratio. Primum, quia nec talem tribuum diſtinctionem, nec commune templum & commune miniſterium in uno tēplo pro univerſali vel Nationali aliqua Eccleſia habemus. Secundo quia umbras & typos, ut illi non habemus, à quibus pēderet iſta diverſitas. Nam licet daremus diverſam rationem politiæ à typo, à typo tamen maxima ex parte pendebat illa diverſitas. Quia erat unus, qui præ aliis magis vivam expreſſerat Chriſti imaginem, an non ob illam cauſam etiam in politeia ſacra dignitate ſummus erat. Tertio non eſt liberum quamlibet politeiæ formam in Eccleſiam Chriſtianam introducere licet per ſe aut ratione quarundam circumſtantiarum alibi laudabilem. Iſtud enim argueret Chriſtum non tam bene proſpexiſſe Eccleſiæ Chriſtianæ, quàm veteri proſpectum fuit, cum tamen Chriſtus *fidelis fuerit ei qui ipſum conſtituit, ut & Moſes fidelis fuit in tota domo ipſius*, Hebræ 4. 3. 5. Non reliquit Chriſtus Eccleſiam tanquam tabulam raſam, cui inſcriberentur ad hominum arbitrium leges de gradibus miniſtrorum ipſi miniſtrantium in Eccleſia ſua. Atque hæc de argumenti conſequentia. In ipſa etiam graduum collatione qualis ſit analogia videndum. Id ſunt Epiſcopi, inquiunt, in Eccleſia, quod erant Pontifices in Veteri Teſtamento, id Preſbyteri apud nos quod illic minores ſacerdotes, ut etiam id Diaconi noſtri, quod illorum Levitæ. At *Diaconiæ uſus non fuit in veteri Teſtamento, quia rebus pauperum & afflictorum alia via Lex Dei proſpexerat non ergo poſſunt Diaconi noſtri ſimpliciter id eſſe, quod Levitæ erant, ſed tantum reſpectu quodam ſive ut loquuntur ſecundum quid, nempe qua datiuum eſt & acceſſionale miniſterium ipſorum, prout Levitarum miniſterium ad opus Sacerdotum fuit acceſſorium autoritate Domini, & qua miniſtrant menſis*

p. 197.

Iunius de Cler. cap. 14. not. 13.

menſis. Preterea, *fuit inter ſacerdotes par conſortium honoris & poteſtatis, ſed ordine impari, qua familiarum, qua temporis reſpectu. Penes conſeſſum Sacerdotum ex lege fuit ordinaria juriſdictio Eccleſiaſtica*, non penes unum ſummum Pontificem. At Epiſcopo Hierarchici tribuunt maioritatem poteſtatis directivæ & correctivæ quam non habuit ſolus Pontifex ſummus in inferiores familiarum principes, aut illi in inferiores ſacerdotes, Imperfecta eſt igitur iſta analogia, & proinde non concludit negatum, licet daremus neceſſariam poſſe trahi conſequentiam à gradibus ſub veteri Teſtamento. Not. 14. Not. 11.

Sunt qui Monarchiam eſſe optimam reipublicæ formam & proinde in Eccleſia erigendam contendunt. Sed Sutliuius aſſerit politicorum ſententia monarchiæ alias formas præferendas eſſe, præſertim Ariſtocratiam. *Hoc autem feciſſe videntur, primò qua hoc genus imperii antiquiſſimum fuiſſe videtur, & ordini naturæ maxime conſentaneum: deinde quia populus Dei illud primum probavit: tertio quia Deus non regnum, ſed optimatum regimen populo Iſraelitico præſcripſit: quarto, quia ratio hanc formam optimam eſſe ſuadet: Poſtremò quia divina & humana teſtimonia illam omnibus anteponendam eſſe docent.* Qui ab apibus, gruibus, armentis argumentantur, non plus ſapere dicit quam pecora campi: ſolum hominem ſecundum Ariſtotelem eſſe animal politicum: animalia rationis expertia non certa lege ſociari: multa etiam animantium genera reperiri, quæ abſque duce liberè vagantur. *Animalia pleraque nullius prorſus regiminis inter ſe ſunt δεκτικὰ ut leones lupi, feræ pleræque omnes; aves item ac piſces. Ex terreſtribus quod maximum eſt, puta elephas, itemque quod minimum formica videlicet, ad Democratiam, quam ad Monarchiam propius accedere videntur. Quæ vero Monarchiæ aliquam ſpeciem referunt, & ab uno regi ſolent ut boves, oves, equi, aſini, &c. nullum agnoſcunt ducem congenerem, ac ὁμοειδῆ, ſed hominis ductu & imperio reguntur,* ait Tilenus. Homerus unius imperium multorum imperio utilius eſſe cum dicit, de rerum bellicorum adminiſtratione Agamemnonem loquentem introducit, *quæ ob repentinos caſus & incerta belli unius imperio tutiſſimè committitur,* inquit Tilenus. Sed miſſis politicorum diſputationibus dicimus non alibi quærendum regiminis eccleſiæ typum, quam qui expreſſus eſt in ſcripturis novi Teſtamenti. Alioqvin argueremus Chriſtum non præſcripſiſſe Eccleſiæ formam politiæ. *Quærimus qualem rempublicam Chriſtus in facto inſtitueret perpetuò retinendam, non qualis inſtituenda per humanam ſapientiam, quæ in rebus divinis potius inſipientia eſt videtur,* ait Spalatenſis. Sutliuius de Pontif. l. 1. cap. 2. Tilenus de Pontif. lib. 1. cap. 2. not. 7. Not. 28 Lib. 1 ca. 11. num. 12.

Argumenta noſtra contra Epiſcopi principis poteſtatem intenſivam ſequuntur, Intenſivam iſtam poteſtatem ſupra poſuimus in ſingulari poteſtate ordinationis & juriſdictionis directivæ & cor-

rectivæ in Preſbyteros & ipſorum greges. Quod poſſint uti conſilio Preſbyterorum non minuit ipſorum principatum magis quàm Senatus aut Conſilium regium Regis Monarchiam. *Certè enim Salomon 3 Regum 12 ſeniorum cœtum habebat à conſilijs, & Aſſuerus Eſter 1 ſapientum conſilio in rebus omnibus utebatur, nec tamen ideo non erant Reges,* inquit Bellarminus, Et alibi etiam dicit, *quòd Epiſcoporum auctoritas non ſit in cœtu Preſbyterorum quaſi Conſulis in Senatu, ſed ut Principis in Conſilio Conſiliariorum ſibi ſubjectorum*; Eandem eſſe ſententiam hierarchicorum noſtrorum ſupra oſtendimus. Cum igitur penes unum Epiſcopum ſit τὸ κρᾶτος καὶ τὸ κῦρος, de ſingulari poteſtate nihil minuitur, etſi aliorum conſilio utitur. Nam maiorem ſententiarum numerum ſequi, ut ipſi volunt, non tenetur. *Præterea quod Epiſcopi veteres ſine Preſbyterorum conſilio nihil agerent utile ac ſalutare, non tamen neceſſarium fuiſſe*, aſſerit Bellarminus. Aſſerunt id ipſum Hierarchici, quod & praxi ſua oſtendunt. Non enim conſulunt Epiſcopi Senatum Preſbyterorum: ut olim in veteri Eccleſia, imo nec opus eſſe poſt jam conditos tot canones conciliorum dictitant. Senatum Preſbyterorum nolunt eſſe inſtitutum divinum, ut ſit Epiſcopo à conſiliis, tanquam Conſuli, nedum ut dirigat & regat Epiſcopum, & proinde utrumque Senatus uſum rejiciunt. Nonne igitur jure divino Epiſcopum principem eſſe genuinum illum Epiſcopum, de quo controvertitur, contendunt. Perinde igitur eſt, ſive ſponte ſive canonibus adactus utatur Presbyterio, cum de jure divino diſputamus. Nam jure divino ſe non teneri aſſerunt. Ius Canonum eſt tantum jus humanum mutabile, quod etiam ipſi antiquatum eſſe dicunt, ſaltem abiiſſe in deſuetudinem. Cum igitur jus humanum mutabile ſit, & pro ipſorum arbitrio mutatum fuit, nos autem jus immutabile & perpetuum quærimus, Epiſcopum principem, quem ſingulari poteſtate ordinationis & juriſdictionis correctivæ & directivæ divino jure præditum volunt his argumentis impugnamus.

Bellar. de Pontif. lib. 1. cap. 8.
De Clericis cap. 14.
De pontif. lib. 1. cap. 8.

1 Argumentũ Nullibi in ſcripturis reperimus Epiſcopum alium quàm Paſtorem ordinarium, non Epiſcopum Præſidem, nedum principem. Ergo jure divino nullus habet ſingularem poteſtatem ordinationis directivæ & correctivæ in alios. Antecedens probatur exemplorum & teſtimoniorum inductione. Archippus, Epaphroditus, Timotheus, Titus & ſic de cæteris non fuerunt tales Epiſcopi, ſed vel erant Euangeliſtæ, vel Presbyteri ceu Paſtores ordinarii abſque tali juriſdictione. Et Apoſtolus Rom. 12. 1. Cor. 12. Epheſ. 4. enumerans dona & Officia Eccleſiæ data, non meminit huius Epiſcopi, & ſic de aliis locis. Conſequentia argumenti eſt neceſſaria; nam alioquin ſequeretur præcipuum eccleſiæ Rectorem à quo pendet cujuſque particularis Eccleſiæ regimen omiſſum eſſe à Chriſto legiſlatore, quod abſurdum. Cum igitur jure divini inſti-

inſtituti non ſint humano introductos eſſe neceſſe eſt. Nam quod de cœlo non eſt ex hominibus eſt, Math. 21.25 26.

2 Argumentum ſumitur à mandato Chriſti Matth. 18. Dic Eccleſiæ. Non dicit Chriſtus, quod ſi non audiverit te aut duos illos fratres, quos tecum aſſumpſiſti, *dic Epiſcopo*, ſed *dic Eccleſiæ*. Vult Chriſtus offenſam deferri ad plures, non ad unum, ut oſtendit gradatio. Progreditur enim Chriſtus ab uno ad duos, à duobus ad plures. Eadem habentur, inquit Druſius, in libro Muſar 221 quamquam Paulo aliter. *Qui arguit ſocium ſuum, debet primum hoc* *Præter. in*
facere placide inter ſe & ipſum ſolum verbis mollibus, ita ut non pude- *Novum teſt.*
faciat eum. Si reſipiſcet bene eſt; ſin, debet eum acriter arguere, & pude- *Math. 18.*
facere inter ſe & ipſum. Si non reſipiſcit, debet adhibere ſocios, ipſumque coram illis pudore afficere. Si nec hoc modo quicquam proficit, debet eum pudefacere coram multis, eiuſque delictum publicare. Videmus igitur progrediendum ab uno ad duos, à duobus ad plures, non regrediendum ad unum. Dicunt Eccleſiam, poſſe unum aliquem ſignificare (nempe perſonam publicam) qui virtualiter ſit multitudo & cœtus, ejuſque authoritatem habeat. Sed, præterquam quod nullibi in ſcripturis monſtrare poſſunt hanc vocis Eccleſiæ uſurpationẽ repugnat non modo gradatio de qua dictum, ſed etiam promiſſo ratihabitionis ſententiæ; Dicit enim in plurali numero, *quæcunque* **De Pont. l.**
ligaveritis, non in ſingulari, *quæcunque ligaveris. Illud, Dic Eccleſiæ,* **1. cap. 6.**
dicit Bellarminus, *ſignificare, defer ad publicum Eccleſiæ judicium, id eſt, ad eos, qui publicam perſonam in Eccleſia gerunt. Ita enim Chryſoſtomus exponit, Dic Eccleſiæ, id eſt præſuli.* Reſpondet Tilenus noſter, *Multitudinis numero utitur Chryſoſtomus* προέδροις, καὶ προεστῶσι. *Nota 5.*
Imo, inquit Iunius, *dicit Chryſoſtomus præſulibus ſcilicet ac præſidentibus* προέδροις καὶ προεστῶσι, *id eſt, Synedrio Eccleſiaſtico,* *Nota 19.*
ſive collegio ex Preſbyteris & Senioribus conſtituto. Per Eccleſiam, ait Sutliuius, *non unus aliquis (nam hoc verbi ratio prohibet) ſed plures* **Sutc. de Pon.**
Eccleſiæ præſidentes intelliguntur. Vt autem unus tantum ſummus Eccle- **l. 1. c. 5.**
ſiæ Monarcha deſignetur per nomen Eccleſiæ fieri non poteſt. Repugnat enim primo & nomen & natura Eccleſiæ, quæ eſt congregatio ex pluribus, & in vno conſiſtere, ſi propriè loquamur, non poteſt. Repugnat deinde & patrum interpretatio, qui una voce non unum pontificem, ſed Epiſcopos & præſidentes Eccleſiæ, ceu ut patres Synodi Baſilienſis loquuntur, Eccleſiæ præſidentium concilium deſignari volunt Chryſoſt. in Math. 18 Æneas Syl. in act. Concil. Baſil. Agit ibi de ſummo tribunali in Eccleſia univerſali rationes tamen militant etiam pro Eccleſia particulari, nempe quod nomen & natura Eccleſiæ quæ eſt congregatio ex pluribus & in uno ſi propriè loquamur conſiſtere non poteſt, prohibent unum intelligi per Eccleſiam; alioquin poterat replicare Bellarminus, Si Eccleſiæ vocabulo intelligitur unus in Ec-

cleſia particulari, quid impedit, quin & eodem unus Monarcha ſummus deſignetur, qui præſit cum poteſtate Eccleſiæ oecumenicæ. Præterea hic locus propriè & primariò de Eccleſijs particularibus intelligendus eſt, non de œcumenica ſive eſſentiali ſive repreſentativa. Nam deferre offenſas ad Eccleſiam œcumenicam eſſentialem impoſſibile eſt. Concilium œcumenicum raro convocatur,& eſt conventus extraordinarius. Chriſtus amandat fideles ad conventum ordinarium & remedium paratiſſimum. In veteri teſtamento vox Kahal item Gneda & verſione Græca vox Eccleſia ſignificat totam congregationẽ populi ſive civilem ceu Eccleſiaſticam, aut congregationem ceu cœtum Seniorum & Rectorum populi,aut prophetarum. *Deus adſtat in cœtu fortium & inter Magiſtratus iudicat*, Pſal.82.1. *Vt non moriatur, qui occidit, tantiſper dum ſtat coram cœtu in iudicium.* Num.35.12. *Tunc ius dicent cœtus inter ipſum percuſſorem & vindicem ſanguinis illius ſecundum iudicia iſta,* verſ.24. *Tunc mittentes Seniores civitatis illius, accipient eum inde, & tradent in manum vindicis illius ſanguinis,ut moriatur.* Deut.19.11. Seniores uno loco vocantur, qui altero cœtus. Sic Ioſæ 20.4. & 6. *Vidit Lakahath hanebiim congregationem prophetantium*, Lakahath per metatheſin pro kehillah, græcè Eccleſiam prophetantium, 1. Sam. 19.20. Eaſdem voces Hebræas Septuaginta reddunt per *Synedrion* ut Prov. 26.26. *Revelabitur malitia eius in congregatione*, Septuaginta, *in Synedrio*. Et vice verſa græcam Synedrij vocem, Matth. 5. 22. Syrus reddit per vocem kenuſhta quæ alibi ſignificat cœtum & Synagogam. Cum igitur vox Eccleſia & ei correſpondentes voces Gnedah & kehillah nunquam unum ſingulariter ſed unum collective ceu plures in unum cœtum collectos ſignificent, patet Chriſtum amandaſſe fratrem offenſum non ad unum ſingulariter, ſed ad plures in unum collectos.

Sutcl. de pōtif. l.2.c.7. 3 Argumentum ſumitur ab interdicto Chriſti, Luc. 22. *Chriſtus diſertè Apoſtolis omnem in fratres dominationem, & præcipuè monarchiam interdixit. Nam cum contentio inter eos eſſet de dignitate, dixit eis, Reges gentium dominantur in eos, & qui poteſtatem habent ſuper eos benefici vocantur : Vos autem non ſic.* Bellarminus Pontificis Romani monarchiam propugnans,reſpondet , Dominum non removiſſe Monarchiam ab Eccleſia, ſed potius eam inſtituiſſe atque admonuiſſe tantũ diverſam eſſe à Monarcha civili gentium;& velle vicarium ſuum præeſſe,ſed abſque libidine dominandi qualis eſt in regibus gentium qui tyranni ſunt plerunque,imperantque ſubjectis ut ſervis, & omnia referunt ad ſuum commodum & gloriam.

De Pontif. quæſt. 1. cap.3. ſect. 1 Reſpondet Whitakerus. *Chriſtus illis Ethnicorum Regum exemplum proponit, non quo ambitionem modo fugiant, ſed ut poteſtatem regiam à ſe prorſus alienam eſſe intelligant. Id ex verbis non obſcure colligi poteſt. Quanquam enim* κατακυριεύειν *&* κατεξουσιάζειν, *quibus*

verbis

verbis Matthæus vtitur, imperium immoderatum interdum ſignificant, Lucas tamen præpoſitionem omiſit in utroque verbo. Atqui κυριεύειν *&* ἐξουσιάζειν *de ijs dicuntur, qui poteſtatem & dominationem obtinent, non qui inſolenter aut tyrannicè imperant, &c. Non enim omnes, qui principatum adepti ſunt inter gentes, crudeliter & iniuſtè imperarunt, imò multorum & iuſtitia & clementia laudatur. Nec illud* κατα *malum aut præpoſterum aliquid ſemper arguit.* Ibidem. *Si igitur non* Sect.2. *debet eſſe in Eccleſia tale aliquid, quale eſt civilis Monarchia, quod ipſe concedit Bellarminus, tum vnius in alios omnes dominatus non modo à Chriſto, ſed ab ipſo etiam Bellarmino tollitur.* Sed quid iſta ad Epiſcopum inquies. Certe ſi contra Papæ Monarchiam in Eccleſiam hæc ratio militat, militat etiam contra inferiores, ſive Metropolitanum, ſive Epiſcopum. Non ſomniabant diſcipuli de ſumma auctoritate, ſed ſubordinata ſub Chriſto, & Chriſtus non Imperatorū, ſed Regum. Luc. 22. 25. Principum & Magnatum, Matth. 20. 25. exemplum eis proponit. Ipſe Calixtus Papa in Epiſtola ad Epiſcopos Galliæ citat hunc locum contra faſtum Metropolitanorum qui ſine Epiſcoporum conſenſu vel præſentia iudicabant de comprovincialium ſubditis. *Quicquid de provincialium coepiſcoporum* Cauſ. 9. *cauſis, eorumque Eccleſiarum, & clericorum atque ſæcularium neceſſitatibus* Quæſt.3. *agere, aut diſponere neceſſe fuerit, hoc communi conſenſu compro-* cap.7. *vinciilium agatur pontificum, nec aliquo dominationis faſtu, ſed humillima atque concordi adminiſtratione, ſicut Dominus ait, Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare, & alibi, Qui maior erit veſtrū, erit miniſter veſter.* Si Metropolitanus excommunicare, judicare, vel aliquid agere præſumens, ut ibi dicitur, contra aliquem Diœceſani parochiam abſque eius conſilio & conſenſu, dominatur ut ſolent principes & Magnates, an non Epiſcopus etiam quem dicunt jure divino non teneri conſenſu & concordi adminiſtatione Preſbyterorum dominatur inſtar Magnatum, qui poteſtatem exercent inter gentes. Calixtus deſiderat non modo humilem ſed etiam concordem adminiſtrationem. Bernardus ad Eugenium ſcribens hunc locum in eundem finem citat. *Nec tibi dare Petrus potuit, quod non habuit,* De conſid. *quod habuit hoc dedit, ſollicitudinem ſuper Eccleſias. Nunquid domi-* l.2. *natum? Audi ipſum: Non dominantes ait in Clero, ſed forma facti gregis. Et ne dictum ſola humilitate putes, non veritate, vox Domini eſt, Reges Gentium dominantur eis, vos autem non ſic. Planum eſt Apoſtolis interdicitur dominatus, &c.* Et tandem concludit, *Forma Apoſtolica hæc eſt, dominatio interdicitur, indicitur miniſtratio. Ita Bernardus* De Pontif. *aperte docet,* inquit Whitakerus, *non requiri in dominatione humilita-* q.1.c.3.S.3. *tem, ſed ipſam dominationem prohiberi. At Bellarminus permittit domi-* Iun. de pon *nari, ſi humiles & modeſti, & mites in dominatione fuerint. Chriſtus* l.1.c.9. not. *de re dixit,* inquit Iunius, *dominantur, non autem de modo dixit hoc* 81.

 vel

vel illo modo dominantur. Illi dominantur inquit, vos autem non ſic; id eſt, non dominabimini. Simplex negatio eſt rei propoſitæ. Tilenus ſimiliter, *Non ſolum τὸ ποῖον, ſed etiam τὸ ὂν prohibet Chriſtus, & rem & rei modum removet.* Objicit Bellarminus, *Qui autem dicit tu non ſic præeris ut ille, id ſignificat præeris quidem ſed aliter quam ille. Deinde nonne clarè hoc loco ſubjungitur. Qui inter vos maior eſt, fiat ſicut minor & præceſſor, Græce ἡγούμενος, id eſt dux & princeps, fiat ſicut miniſtrator? Vnus igitur erat à Domino dux deſignatus.* Reſpondet Tilenus. *Non ergo reſtinxit, ſed inflammavit ambitioſum illum affectum Dominus in ſuis, illudque quod de Othone Tacitus Hiſtor. l. 1. Omnia ſerviliter pro dominatione: diſcipulis ſive præceptum ſive conſilium inſtillavit. Quod ſi vel cogitatu impium, omnino dicendum Chriſtum ad mentes & cogitationes illorum reſpexiſſe quas illi φιλοπρωτεύοντες ſecum volvebant. Atque ita Interpretatur Mattheus ita mentem Chriſti enuntians, Quiſquis volet magnus eſſe, non quiſquis ex meo inſtituto erit magnus, ſed ex pravo ſuo deſiderio.* Cogitationes quæ in diſcipulorum animos ſubrepſerunt, non de tyrannide, ſed ſuperioritate & majoritate poteſtatis erant. Videmus igitur non modo noſtros, ſed etiam Hierarchicos hunc locum adducere ad impugnandam Papæ dominationem in rebus & cauſis Eccleſiaſticis, & nos contra uſurpatam Epiſcoporum dominationem ne dicam tyrannidem eodem jure adducimus. Siquidem Epiſcopi etiam dominantur ſoli in ſuis diœceſibus & jure divino nullum habent gradu poteſtatis ſuperiorem non Papam non Archiepiſcopum. Quod ſi jure humano & Canonico ſe ſubjecerint Archiepiſcopo eodem jure ejus jugum excutere poſſunt, at divino jure Monarchæ ſunt, niſi Archiepiſcopos etiam jure divino inſtitutos eſſe docuerint, aut Synodos provinciales jure divino ſtatas & ordinarias eſſe debere, ad quas quotieſcunque læſi presbyteri provocare poſſint & agnoverint, & reſtituerint. Concludam verbis Spalatenſis. *Promittit eis thronos in gloria, & de throno Eccleſiæ ne verbum quidem facit. Debuit quidem animos eorum à temporalibus dignitatibus abducere quas etiam ſibi ſomniabant, non tamen debuit tacere de vero & proprio throno Eccleſiaſtico, ſi quem ſub ratione throni & principatus relinquebat. Neque debuit ſolam ignorantiam pravæ diſpoſitionis auferre, quia ſibi temporalem dominatum affingebant; ſed etiam permittere non debebat eos ignorantia puræ negationis ulterius laborare: ſed inſtruendi fuiſſent quamnam maioritatem inter ipſos eſſent habituri, & tunc præſertim quando in ipſo fere momento ipſius in cœlum elevationis, &c.*

Tilen. not. 66

Bel. de pont. l. 1. c. 9.

Not. 67.

L. 1. cap. 11. num. 3.

4 Argumentum ſumitur à praxi Eccleſiarum Apoſtolicarum, ut Corinthiacæ, Theſſalonicenſis, & Aſiaticarum. In Eccleſia Corinthiaca non vnus ſed plures diſciplinam exercuerunt. Penes plures non penes vnum erat poteſtas excommunicandi inceſtuoſum.

Dicunt

Dicunt Hierarchici Apoſtolum ſolum excommunicaſſe, quia dicit κέκρικα. *At verbo* κρίνειν hic non ſignificatur decretum ceu ſententia judicis decernentis in foro exteriori, prout debet fieri in excommunicatione, ſed tantum Pauli judicium, & approbationem de vtilitate & neceſſitate excommunicandi tam ſceleratum. Nondum erat lata ſententia cum ſcripſit Epiſtolam Paulus, ſed tantum oſtendit dignum eſſe ut feratur ab ipſis Corinthijs. Præterea non excluduntur alij verbo κέκρικα magis quam Act. 15. 17. cum Iacobus Apoſtlus dicit ἐγὼ κρίνω. Hîc diſerte dicitur, *vobis & meo ſpiritu in nomine Domini congregatis*. At dices Pauli mandatum & ſententiam reſcindere non poterant Corinthij, incumbebat illis neceſſitas parendi. *Nam in hunc finem etiam ſcripſi, ut cognoſcerem probationem veſtri, id eſt an ad omnia obedientes ſitis*, 2. Cor. 2.9. Hoc fit ex accidenti quod tenebantur excommunicare, nempe præmonſtrata à Paulo neceſſitate & vtilitate, & propter judicium Apoſtolicum quod certum erat. Liberum erat tamen Corinthijs non excommunicare, ſi de libertate abſoluta loquamur, & excommunicatus non fuiſſet non obſtante Pauli κέκρικα, ſi reipſa à Corinthijs non fuiſſet excommunicatus. Peccaſſent quidem ſic Corinthij non parentes monitis Apoſtoli in re etiam tam perſpicua, penes ipſos tamen poteſtas erat non excommunicandi. Prterea mandatũ Pauli non tollit ipſorum poteſtatẽ, ſed exſuſcitat. Qui mandantibus & monentibus alijs præſertim in ſuperiori gradu poſitis officio ſuo fungitur non eo ipſo poteſtate ſua privatur. Objiciunt deinde Tradere Satanæ hîc nil aliud eſſe, quam corpus Satanæ affligendum morbo aut cruciatibus tradere, ut quidam patrum interpretantur : & illud poterat ſolus Apoſtolus. At iſta interpretatio eſt tantum conjectura. Nam non veriſimile eſt Paulum abſentem & ſolo ſpiritu preſentem potuiſſe tradere Satanæ excruciandum inceſtuoſum. Præterea iſta interpretatio tribuit Paulo non ſingularem poteſtatem excommunicandi, ſed tantum partes illas extraordinarias, quibus pollebat Apoſtolus, quas ἐνεργήματα δυνάμεων alibi appellat, 1. Cor. 12.9. ut quum Petrus Ananiam & Saphiram verbo occideret. Nam excommunicatum ſimul Satanæ traditum iſto ſenſu fatentur. Sed ſunt alia, quæ communem pluribus fuiſſe ordinariam excommunicandi poteſtatem arguunt. Accuſat ipſorum conniventiam, & ignaviam, quod ſceleratum iſtum tam diu in ſuo cœtu ferrent. *Et vos inflati eſtis, & non potius luxiſtis, ut tolleretur è medio veſtri, qui hoc facinus patravit.* 1. *Cor.* 5.2. *Non accuſat*, inquit, *Chryſoſtomus, quod non ei ſignificarunt, ſed quod non deplorarant, ut tolleretur : oſtendens quod etiam ſine monitore id fieri oportuit propter peccati evidentiam.* Ne quis putet Paulum de iudicio aliquo

aliquo extraordinario intelligendum, ac ſi Corinthios perſtringeret quod non orarint, ut vindicta aliqua divina tolleretur, verſu ultimo dicit, *Tollite igitur iſtum improbum ex vobis ipſis.* In ipſorum igitur poteſtate poſitum erat, tollere ſceleratum ex Eccleſia, etiam non monente Apoſtolo. Cum tamen deeſſent officio ſuo, acriter objurgat, & monet, ut tandem exerceant poteſtatem ſibi traditam. Idem mandatum alijs verbis repetit cum dicit, *Expurgate vetus fermentum*, id eſt ut interpretatur Theophilactus, *adulterum hunc è medio tollite, & alios facinoroſos propellite.* Tertio indicat ſe ante ſcripſiſſe, ne commiſcerentur cum ſcortatoribus, addit, ne edant quidem cum fratre ſcortatore idololatra, ebrioſo aut rapace verſ. 9. 10. 11. Potuerunt igitur quod in genere ſcripſerat Apoſtolus, effectum dare in particularibus, & legitimo judicio convictum jubere faceſſere ab Eccleſia, & in poſterum etiam poſſunt omnes ebrioſos rapaces & ſcortatores ejicere. Quartò argumentum ducit non ſolum ab ipſius Epiſtola ante ad ipſos ſcripta, ſed etiam ab ordinaria ipſorum poteſtate. *Nonne de ijs qui intus ſunt vos judicatis*, v. 12. Vtitur verbo κρίνειν quod judicialem in foro externo ſententiam hoc loco ſignificat ut oſtendunt antecedentia & conſeqnentia. Antecedentia cum ait, *Quid enim mea intereſt de extraneis judicare.* Cum in una ſignificatione judex dicitur de *omni diſcernente ceu cognoſcente, maxime ſecundum habitum aliquem ſpeculativum aut operativum, ut Geometra iudex eſt & judicat de figuris & ipſorum accidentibus, medicus de ſanis & ægris, prudens de agendis & fugiendis*, hoc modo judicare poteſt, quilibet, etiam de extraneis. Cum de fratre ſcortatore, idololatra &c. vel ijs qui intus ſunt loquitur, id eſt, de membris Eccleſiæ poteſtatem judicandi ordinariam agnoſcit, non modo communem illam judicii diſcretivi poteſtatem ſed ampliorem & magis propriam indicat. Sequentia etiam hanc judiciariam poteſtatem confirmant, cum dicit De extraneis verò Deus judicat, & ſubijcit Tollite igitur iſtum improbum. Quaſi diceret de extraneis ſcortatoribus judicabit Dominus vel ut Heb. 13. 4. ſcortatores & adulteros damnabit dominus, de iis qui intus ſunt nonne vos judicatis. Tollite igitur ſceleratum illum ex vobis ipſis. Tollere ſceleratum eſt effectus judiciariæ poteſtatis externæ. *Conſequenter cauſam reddit* (inquit in hunc locum Oecumenius) *cur non prohibeat converſari cum Græcis ſcortatoribus, aut avaris ac cæteris. Quia judicium de illis, inquit, Deo permittendum eſt: nos autem fratres corrigimus.* Quintò ἐπιτιμίαν ceu cenſuram Eccleſiaſticam à pluribus non ab uno irrogatam patet ex 2. Cor. 2. 6. *Sufficit iſtiuſmodi homini iſta increpatio à pluribus illis profecta*, ὑπὸ τῶν πλειόνων. Non fuiſſe excommunicatum apparet. Nam Paulus dicit iſtam ἐπιτιμίαν ſufficere. Si Satanæ tradidiſſent

Marſil. pata. defenſ. pa. 15 dict. 1. cap. 2.

ſuſtuliſſent,

ſuſtuliſſent, expurgaſſent, nihil amplius reſtaret. Sit ne vero iſta ἐπιτιμία idem quod ἐπιτίμησις increpatio an præterea publica aliqua animadverſio, perinde eſt. Nam utcunque capiatur à pluribus peracta eſt, & gradus erat ad excommunicationem quam inſigni reſipiſcentia prævertiſſe videtur Inceſtuoſus: & idem ſentit Saravia. Gradus in admittendis lapſis ad ſacram communionem quos ſervavit vetus Eccleſia ſcriptores Eccleſiaſtici vocarunt τόπους ἐπιτιμίων, nempe πρόσκλαυσιν ἀκρόασιν, ὑπόπτωσιν, σύστασιν, de quibus vide Caſaubonum. Ἐπιτιμία aliquãdo nihil aliud quàm mordacem reprehenſionem & jurgatoriam ſignificat. Videtur quod inchoatò judicio non ſolummodo increparunt, ſed à ſacra cœna arcebant ac ad ejectionem properabant, quibus medijs in reſipiſcentiam adductus, & propterea ulteriùs non progrediuntur. Denique qui reconciliare & pacem dare lapſo poterant, excommunicare etiam obſtinatum poterant. At illud prius erat penes plures, 2. Cor. 2. 7. Ergo & poſterius. In Eccleſia Theſſalonicenſi ſimiliter penes plures erat exercitium diſciplinæ. Dicit enim Apoſtolus, 2. Theſſ. 3. 14 *Si quis non auſcultat noſtro per epiſtolam ſermoni, hunc notate, & ne commercium habetote cum eo ut eum pudeat, neque ut inimicum ducite, ſed admonete ut fratrem.* Alij ſic legunt, *Si quis Sermoni noſtro non auſcultat, hunc per Epiſtolam notate,* ac ſi iſte eſſet ſenſus. Si quis ſermoni noſtro non auſcultaverit, judicate mihi per Epiſtolam. At Græci interpretes Oecumenius, Theophilactus, Baſilius, & Syrus priorem lectionem amplectuntur. Nec dicit Apoſtolus σημαίνετε ſignificate vel indicate, ſed σημειοῦσθε. id eſt, notate publico iudicio & ne commercium cum eo habetote. Nec dicit indefinite δι' ἐπιστολῆς, ſed διὰ τῆς ἐπιστολῆς per hanc Epiſtolam, quaſi diceret ſi quis ſermoni noſtro per hanc Epiſtolam, id eſt noſtræ huic Epiſtolæ non auſcultet, & poſthac perget inordinate ambulare, contra quam præcepimus in hac Epiſtola, τοῦτον σημειοῦσθε id eſt Eccleſiaſtico judicio notate, & ne commercium cum eo habetote, Ab ejus commercio cavere non poterant, niſi prius convictus & damnatus eſſet. Si tantum per Epiſtolam delatus eſſet Paulo ut inordinate ambulans, non protinus ab eius commercio abſtinuiſſent. Illuſtratur hæc interpretatio alijs ſcripturæ locis, 1. Cor. 1. 2. *Laudo vos, quod ſicut tradidi vobis, traditiones retinetis. Scitis quæ præcepta dederim vobis,* 1. *Theſſ.* 4. 2. Item, *Qui hæc ſpernit, non hominem ſpernit, ſed Deum, qui Spiritum ſuum Sanctum dedit.,* 1. *Theſſ.* 4. 8. *Teſtatus eſt autem Apoſtolus,* inquit Whitakerus, *in eodem capite, quod præſcripſit, id ſe à Domino accepiſſe: nunc ſi quis repugnet, monet eum eſſe primò notandum,*

Def. cap. 8. ſect. 10.

Exercit. c. 16 p. 553.

Contr. 4. qu. 7. c. 2. ſect. 1.

dum, ſecundò excommunicandum, tertio fugiendum ut pudeat. De Eccleſijs Aſiaticis ſupra diximus ubi de Angelis 7 Eccleſiarum egimus.

5. Apoſtoli ipſi non exercuerunt ſingularem poteſtatem ordinationis & juriſdictionis. Non impoſuerunt manus ſoli ut patet 1. Tim. 4. ubi Paulus vna cum Presbyterio impoſuit manus Timotheo. Nec Apoſtoli plures convocati in Concilio Hieroſolymitano definierunt controverſias, ſed vnà cum Presbyteris. Neque ſolus Paulus excommunicavit inceſtuoſum. At opponunt illud Apoſtoli. *Quid vultis cum virga veniam ad vos, an in ſpiritu manſuetudinis,* 1. Cor. 4. & 2. Cor. 13. 10. hæc abſens ſcribo, ne præſens præciſa ſeveritate vtar ex auctoritate, quam dedit mihi dominus, &c. Virga & poteſtas ſunt idem, & poteſtatem ſibi datam affirmat Paulus, inquit Bellarminus. Præterea, inquit, Paulus ſolus tradidit Satanæ, id eſt, excommunicavit & vexandum Diabolo permiſit Alexandrum & Hymenæum ut ipſe dicit, 1. Tim. 1. Reſpondet Iunius virgam eſſe aut miniſterio Eccleſiaſtico communem atque ordinariam, aut ſingularem Apoſtolorum extraque ordinem. Communem atque ordinariam fuiſſe vnius hominis, quâ Apoſtolus Chriſti, ſingulari auctoritate & teſtimonio & virtute Spiritus inſtructus: ſed hanc in exemplum ab ullo trahi meritò non poſſe. Alibi etiam poteſtatem illam extraordinariam ad tempus naſcenti Eccleſiæ Evangelicæ datam, quam habuerunt, quâ Apoſtoli ſupra Eccleſiam totam ab illa quam communem cum Presbyteris habuerunt diſtinguendã dicit. *Secundum illam communẽ Petrus fuit* συμπρεσβύτερος *ſympreſbyter*, 1. Pet. 5. 1. *Secundum hanc ſingularem Ananiam & Saphiram perdidit,* Act. 5. *Illa communi Paulus dicit,* 1. Cor. 5. 4. *vobis & ſpiritu meo in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti congregatis: hac vero ſingulari dicit. Quid vultis cum virga veniam ad vos, &c.* 1. Cor. 4. 20. Hanc duplicem Eccleſiaſtici miniſterij virgam tranſcripſit in notam 62. Tilenus. Alij per virgam intelligunt etiam objurgationes, reprehenſiones, comminationes ſeveras, quia opponitur lenitati & manſuetudini. Hymenæus & Alexander non certo conſtat an ullius Eccleſiæ plenè conſtitutæ membra fuerint. In Eccleſijs imperfectis vel nondum conſtitutis non mirum Apoſtolos ſolos ſingulari poteſtate uſos. Si tradere Satanæ ſit Diabolo vexandum tradere, adhuc minus mirum eſt ſolum Paulum eos Satanæ tradidiſſe quia hæc poteſtas ſingularis erat & extraordinaria. Si nihil extraordinarium aut corporale ſignificat illa phraſis, non tamen ſequitur Paulum ſolum excommunicaſſe Hymenæum & Alexandrum, magis quam ſolum manus impoſuiſſe Timotheo quia dicit 2. Tim. 1. 16. Per impoſitionem manuum mearum. Nam alibi dicit per impoſitionem manuum Presbyterij, 1. Tim. 4. 14. Si fuerunt membra Eccleſiæ Epheſinæ poſt conſtitutum

Contr. 3. lib. 4. cap. 16.

Not. 63.

De Conc l. 2. cap. 16. not. 6

de pont. lib. 4 c 16. not. 62.

tum ibi Preſbyterium, non eſt veriſimile eum præſentem feciſſe quod abſens à Corinthiaca Eccleſia facere noluit. Curabat excommunicandos, dirigebat judicium Eccleſiaſticum cui præerat, & ſententiam publicè promulgavit in publico Eccleſiæ cœtu & propterea dicitur tradidiſſe eos Satanæ. Duobus igitur caſibus Apoſtoli ſingulari ſunt uſi poteſtate, vel cum neceſſe erat infligere ſupplicia corporalia vi virtutis illius miraculoſæ quam communicavit eis Dominus, ut cum Petrus Ananiam & Saphiram verbo occidit, & Paulus ſolus Elymam excommunicavit vel in Eccleſijs nondum plene conſtitutis. Saravia agnoſcit diſcrimen Eccleſiarum conſtitutarum à non conſtitutis. Def. cap. 20. ſect. 4. *Apoſtolos & Evangeliſtas rebus & Eccleſijs jam conſtitutis & in parochias Epiſcopis diſtributis nihil quod ad communem Eccleſiæ ſtatum pertinuiſſet, fuiſſe facturos, inconſultis & invitis locorum paſtoribus & Epiſcopis me firmiter credere.* Addit Def. cap. 20. ſect. 2. & tertium caſum cum dicit cum paſtoribus & Preſbyteris Eccleſiarum communicarunt conſilia, de rebus de quibus à Domino nullum habebant præceptum, ſed in eorum poſitæ erant diſpoſitione. Si Apoſtoli in conſtitutis Eccleſijs omnia quæ erant ordinaria & ad communem Eccleſiæ ſtatum ſpectabant communi conſenſu & conſilio Preſbyterorum & Paſtorum adminiſtrarunt, proprio arbitratu & pro imperio nihil geſſerunt quamvis extraordinarijs donis & ſumma præfectura in Eccleſia præditi quanto magis Prælati ex communi Preſbyterorum ſententia res Eccleſiaſticas tractare debent.

6 Nullum eſt diſcrimen jure divino inter Epiſcopum & Preſbyterum. Non ergo inſtitutus eſt vnus, qui ſingulari poteſtate ordinationis & juriſdictionis in alios Preſbyteros ceu Paſtores inſtructus erat. Superioribus argumentis tollitur ſingularis Epiſcopi principis poteſtas, ſed non differentia graduum. Nam Apoſtoli erant Preſbyteris gradu ſuperiores, licet communi Preſbyterorum conſilio & conſenſu res Eccleſiæ tractarent. Et in Conſiſtorijs noſtris omnia communi conſilio geruntur licet paſtor Senioribus gradu ſuperior ſit. Sed ſublata etiam graduum inter miniſtros verbi differentia, quod jam conamur, per ſe corruit etiam Epiſcopi principis poteſtas. Probatur Epiſcopi & Preſbyteri nullam eſſe differentiam his argumentis.

1 Nullibi in Scripturis reperitur iſta graduum differentia. Ergo non eſt de jure divino. Paſtorem ordinarium alijs Evangelij ordinarijs miniſtris gradu ſuperiorem, ſicut miniſter verbi Preſbytero gubernante, aut Diacono ſuperior eſt, licet non exerceat ſingularem poteſtatem juriſdictionis, oſtendant ſi poſſunt.

2 In alijs functionibus Eccleſiaſticis nulla fuit inſtituta graduum imparitas. Non igitur credibile eſt inter Paſtores iſtam imparitatem graduum inſtitutam. Nullus Apoſtolus coapoſtolis gra-

du ſuperior, nec Evangeliſta Evangeliſtis. In ordinarijs functionibus ſimiliter, nullus Senior cæteris Senioribus, nullus Diaconus Diaconis gradu ſuperior erat ex inſtituto divino. Si nec in extraordinarijs nec ordinarijs nec ſuperioribus nec inferioribus functionibus ulla graduum imparitas reperiri poteſt, in hac unica graduum inæqualitatem inſtitutam fuiſſe.quis credet.

3 In Scripturis nulla propria & peculiari appellatione deſignatur iſte Epiſcopus gradu Preſbyteris ſuperior, ſed ſemper confunduntur nomina. A communione nominum Epiſcopus & Preſbyter eoſdem fuiſſe Epiſcopos & Preſbyteros colligit Hieronymus in Epiſtola ad Evagrium. *Legimus in Eſaia,* inquit, *Fatuus fatua loquitur. Audio quendam in tantam erupiſſe vecordiam, ut Diaconos Preſbyteris, id eſt, Epiſcopis anteferret. Nam cum Apoſtolus perſpicuè doceat eoſdem eſſe preſbyteros quos Epiſcopos quid patitur menſarum & viduarum miniſter, ut ſupra eos ſe tumidus efferat ad quorum preces Chriſti corpus ſanguiſq; conficitur. Quæris authoritatem. Audi teſtimonium Paulus & Timotheus ſervi Chriſti Ieſu omnibus ſanctis qui ſunt Philippis cum Epiſcopis & Diaconis. Vis & aliud? In actibus Apoſtolorum ad unius Eccleſiæ ſacerdotes ita Paulus loquitur, Act.*20.*Attendite vobis, & cuncto gregi in quo vos ſpiritus ſanctus poſuit Epiſcopos vt regeretis eccleſiam Domini quam acquiſivit ſanguine ſuo. Ac ne quis contentioſe in vna eccleſia plures epiſcopos fuiſſe contendat audi & aliud teſtimonium in quo manifeſtiſſime comprobatur eundem eſſe epiſcopū atq; preſbyterum. Propter hoc reliqui te in Creta vt quæ deerant corrigeres, & conſtitueres preſbyteros per civitates ſicut & ego tibi mandavi. Si quis eſt ſine crimine, vnius vxoris vir, filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ. Oportet enim epiſcopum ſine crimine eſſe, quaſi Dei diſpenſatorem. Et ad Timotheum, Noli negligere gratiam quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per impoſitionem manuum preſbyterij. Sed & Petrus in prima epiſtola, Preſbyteros, inquit, in vobis precor compreſbyter & teſtis paſſionum Chriſti, & futuræ gloriæ quæ revelanda eſt particeps, regere gregem Chriſti & inſpicere non ex neceſſitate ſed voluntariè juxta Deum, quod quidem græcè ſignificantiùs dicitur* ἐπισκοποῦντες *id eſt, ſuperintendentes, vnde & nomen Epiſcopi tractum eſt.* Reſpondet Downamus Hieronymum ſolummodo probare nomina fuiſſe communia & confuſa eoſdemque dictos preſbyteros & epiſcopos, donec vnus è preſbyteris eligeretur qui cęteris pręponeretur, quod obtigiſſe ibidem afferit Hierônymus Alexandriæ à Marco Evangeliſta & proinde Apoſtolorum temporibus, antea qui nunc Epiſcopi dicuntur Apoſtolos nominatos, quia non erant è preſbyteris electi, ſed Apoſtolorum comites & viri Apoſtolici. De Theodoreti commento quòd epiſcopi dicti ſunt Apoſtoli Apoſtolorum temporibus ſupra diximus. Non arridet ipſi Bellarmino, qui faciliorem cenſet Chryſoſtomi & aliorum multorum commentarium in Philip. 1. nempe Apoſtolorum

Defenſ. l. 4. c. 5. ſect. 6.

rum tempore nomina illa, epiſcopus & presbyter, communia fuiſſe omnibus ſacerdotibus tam majoribus, quos nunc epiſcopos dicimus, quàm minoribus, quos presbyteros appellamus, licet res ipſæ & poteſtates diſtinctæ eſſent. Et quamvis nunc nomen epiſcopi tantum principali analogato, id eſt, ſummo ſacerdoti tribui ſoleat, tamen convenit ſuo modo nomen Epiſcopi minoribus etiam Sacerdotibus nam & illi ſuperintendunt & regunt populum ſaltem in foro conſcientiæ, & ex delegatione Epiſcopi. *De iſtis majoribus minoribuſque ſacerdotibus nihil ſacra ſcriptura tradit. Chryſoſtomus maiores minoreſque ſecundum rationem ſuo tempore obſervatam pronunciat. Præſtitiſſet autem eos priores & poſteriores dici*, inquit Iunius. Theodoreti figmentum tamen meritò rejicit Bellarminus. Nam *hoc tantum novi Theodoretus affert, quod primum epiſcopum ſive presbyterum tradit Apoſtolum* καταχρηστικῶς *dictum fuiſſe quin re vnius & alterius ſcripturæ loci falſa interpretatione deceptus eſt*. Hieronymum nomina ſolum communia fuiſſe non probare vel ex eo liquet quod conatur tueri presbyterorum dignitatem adverſus arrogantiam & vſurpationem Diaconorum, quam oſtendit eandem fuiſſe tum Epiſcopali. Si nomina tantum erant olim communia nullius ponderis fuiſſet Hieronymi argumentum. De conjectura Hieronymini quod Alexandriæ primum à Marco Evangeliſta epiſcopus coeperat καταχρηστικῶς dici primus presbyter ſupra diximus. Hieronymum idem ſenſiſſe cum Aerio infra oſtendemus. Nunc ſatis eſt monſtraſſe ex communione nominnm rerum communionem collegiſſe. Epiphanius ad locum illum Philip. 1. 1. aliter reſpondet. Dicit Paulum ita ſcribere ſolitum, quod eo tempore ob miniſtrorum penuriam multis in locis non eſſent presbyteri vlli ſed epiſcopi ſoli cum Diaconis: poſſunt enim epiſcopi etiam presbyterorum officio fungi. At hæc Epiphanij explicatio tum haberet locum, inquit ipſe Bellarmiuus, ſi Paulus diceret, cum epiſcopo & Diaconis, aut ſi non ad vnam civitatem ſed ad multas ſimul ſcriberet. Sed cum ipſe ad vnam vrbem Philippenſem ſcribat, & dicat ſe ſcribere ad Epiſcopos & Diaconos, quomodo quæſo illa explicatio locum habere poteſt? Si enim in vna vrbe multi epiſcopi eſſe poterant, quanto *facilius vnus epiſcopus & aliquot presbyteri*? Theodoretus fatetur per epiſcopos, Philip. 1. 1. intelligi presbyteros. *Nec fieri quidem poterat*, inquit, *vt multi epiſcopi eſſent vnius civitatis paſtores, quo fit vt eſſent ſcilicet presbyteri quos nominavit epiſcopos*. Oecumenius in Philip. 1. *Non quod in vna civitate multi eſſent epiſcopi, ſed epiſcopos vocat presbyteros; tunc enim nominibus adhuc communicabant*. Chryſoſt. Homil. 1. ad Philip. *Quid hoc? an vnius civitatis multi erant epiſcopi? Neqnaquam, ſed presbyteros iſto nomine appellavit. Tum enim nomina adhuc erant communia atque etiam ipſe epiſcopus vocabatur Diaconus*.. *Procedente vero tempore proprium*

De clericis, cap. 15. not. 2.

Nota 31.

Hæreſ. 75.

De cleric. cap. 15.

prium cuique diſtributum eſt nomen, vt hi quidem epiſcopus ille vero preſbyter appellaretur. Preſbyteri igitur erant qui dicti ſunt epiſcopi Philip. 1. 1. ſic act. 20. Tit.1, 1.Pet.5. vt ex ipſis locis patet. Fatentur nomina fuiſſe communia ſed non ſequi fuiſſe communionem rerum. Petrus ſe ſympreſbyterum vocat, 1. Pet. 5. Nunquid igitur Apoſtolorum & preſbyterorum idem officium: Apoſtolatus item διακονία an propterea Diaconi Apoſtoli. Comites nonnonnulli vt Flandriæ & Palatinus Rheni Domini ſunt aliorum Comitum. Gandavi qui Conſulis perſonam inter Scabinos ſuſtinet nullo diſcreto à Collegis vocabulo diſcernitur, ſed tantùm primus Scabinus nuncupatur. Reſpondeo, Apoſtolus, Preſbyter, & Diaconus, non ſunt vocabula ἀντίστροφα. Apoſtoli preſbyteri aut Diaconi dici potuerunt, propter vocis etymō & latiorem ſignificationē, ſed Diaconi & presbyteri nunquam dicti ſunt Apoſtoli. *At ſunt ex Dei verbo ἀντίστροφα epiſcopus & preſbyter,* inquit Iunius. In dignitatibus & functionibus diſtinguendis vel proprijs appellationibus vel addito adjuncto aliquo aut deſcriptione vtimur. Comes Palatinus ab inferioribus eo ipſo diſcernitur, quod Comes Palatinus & Conſul inter Scabinos Gandavenſes quod, licet ordine tantū pręſit in Senatu, Primus Scabinus dicitur. At Epiſcopus Hierarchicus nullibi aut propria appellatione, aut addito adjuncto, aut deſcriptione diſcernitur à presbytero in ſcripturis. *Communio nominum in ſcripturis vſurpata & ab adverſarijs quoque agnita etiam rerum communionem deſignat. Neque enim preſbyter vere dici poteſt epiſcopus, niſi vere ſit epiſcopus præſertim cum à nomine ad rei, id eſt, officij deſcriptionem tranſeat, Act.* 20. 28. *Tit.* 1. 7. 1. *Pet.* 5. 1. 2. inquit Tilenus. *Nos verò contra ſic argumentamur,* ait Iunius, *cum nomina eo tempore fuerint communia, nominum autem communio quum vere dicitur, communionem rerum importet, quæ nomine communi ſunt deſignatæ, ex eo probari neceſſaria conſequentia, ergo vt nomina ſic res communes eſſe nominibus deſignatas: epiſcopos & preſbyteros id eſſe communiter, quod communiter dicuntur eſſe. Eorum autem quæ ſunt idem, profecto quà idem ſunt, eadem eſt operatio.* Syrus interpres adeo confundit epiſcopi & presbyteri nomina, vt retineat etiam presbyteri nomen ubi in gręco eſt epiſcopi, vt 1 Tim. 3. 2. Tit. 1. 7. Subjiciam Lorini obſervationem de communione nominum. *Sidonius Appollinaris nominat Antiſtitem ordine in ſecundo Claudianum, qui tamen Epiſcopalem gradum non habebat Epiſt.* 25. *Profert quoque Sidonij Scholiaſtes Iohannes Savaro exempla epiſcopalis appellationis, alijs quam ſacratis epiſcopis attributæ, ita vt rite ordinati ad Epiſcopale munus dicerentur cum additione ſummi epiſcopi vel Sacerdotes: alij inferiores miniſtri nonnunquam vocarentur epiſcopi, lib.* 3. *cap.* 14. In Act. 20. 21. *Id quoque notatu dignum aliquando nomen epiſcopi dici de non epiſcopo, ſed ſimplici ſacerdote, qui munia quædam potiora Eccleſiaſtica*

De Conc. et Eccleſ. l. 4. *cap.* 8. *not.* 13

De Miniſt. ord. diſput. 1

De clerix. ca. 15. *not.* 4.

In Act. 20. 17. 28.

aſtica obeat. Docet exemplis Eccleſiæ Viennenſis & Arutrnicæ Iohannes Savaro Scholiaſtes Sidonii Apollinaris. Vides poſt invectam graduum inæqualitatem, ubi commune erat epiſcopi nomen, additione tamen diſtinguebantur,& potiora eis munia permittebantur. Argumentum igitur a communione nominũ & deſcriptionum ſic ſe habet. Quibus nulla propria appellatio ſive ſimpliciter, ſive cum adjuncto, nulla peculiaris deſcriptio convenit, ſed tantum communis quæ omnibus ex æquo competit, ij habent rerum communionem, & proinde ſunt inter ſe pares. At nulli paſtori ordinario tribuitur propria appellatio aut deſcriptio ſed ea quæ communis eſt omnibus Paſtoribus. Ergo. Sic argumentamur non ſolum a communione nominum epiſcopus & Presbyter ſed etiam aliorum omnium.

5 Ab inductione rerum ipſarum argumentum ſic ducimus. Quibus res omnes communes, munia & poteſtates, ij ſunt inter ſe gradu poteſtatis æquales. At Epiſcopo Paulino & Preſbytero res omnes ſunt communes. Ergo. Communionem rerum complectimur poteſtate ordinis & juriſdictionis, ſecundum vulgatam Scholaſticorum diſtinctionem.

Ad poteſtatem ordinis refert Downamus poteſtatem prædicandi, ſacramenta miniſtrandi, peccata remittendi & retinendi, ordinandi miniſtros. Preſbyteros habere poteſtatem prædicandi, ſacramenta miniſtrandi, peccata remittendi & retinendi in foro conſcientiæ, non negant. *Quia tamen hanc poteſtatem vario modo participant Preſbyteri & epiſcopi,* inquit Bellarminus, *inde duæ ſunt ſpecies ſacerdotum. Preſbyteri in conſecranda Euchariſtia ſaltem quoad uſum pendent ab epiſcopis, qui poſſunt eis interdicere ne conſecrent vel ſuſpendere ad tempus, vel præcipere ut tali loco, tali modo, tali tempore celebrent, & præterea Preſbyteri non ita habent hanc poteſtatem ut eam aliis communicare poßint.* Et alibi, *Eſt tamen obſervandum hæc omnia & præcipuè officiũ prædicandi propria epiſcoporum eſſe, ita ut ne preſbyteris quidem prædicare liceat niſi ex Epiſcopi mandato aut conſenſu.* Idem docent Hierarchici Epiſcopos nempe eſſe maiores Preſbyteris exercitio poteſtatis ordinis, poteſtate ordinationis & juriſdictionis. Dounamus duplici diſtinctione ſuam ſententiam explicat. *Quamvis,* inquit, *quivis miniſter quatenus eſt preſbyter habet poteſtatem ordinis, non tamen ſequitur poſſe eum pro ſuo arbitrio eam poteſtatem exercere. Quiſque miniſter habet poteſtatem ordinis quatenus ſimpliciter eſt Preſbyter, ſed poteſtatem Juriſdictionis quatenus eſt Prælatus aut Paſtor. Quarum priorem habet ipſi traditam in ordinatione ſua, poſteriorem in inſtitutione. Per priorem authoritate inſtruitur ad prædicandum & ſacramenta miniſtrandum, & alias actiones ſpirituales ordinis ſui peragere quas alius, qui non eſt ejuſdem ordinis, non poteſt ne quidem conceſſa licentia exequi. Non poteſt tamen ea munia quæ ad ipſius ordinem ſpectant, adminiſtrare in alia congregatione ut paſtor illius, niſi grex ille aſſignatus & commendatus fuerit,*

Defenſ. l.3. cap. 4. ſect. 24.25.

De ſacram. ordinis ca. 5.

De clericis cap. 13.

Defenſ. l.3. ca.2. ſ.11.

fuerit ab epiſcopo, cui incumbit cura totius diœceſeos. Presbyter igitur licet habeat poteſtatem ordinis, non poteſt Paſtoris munus fungi in ulla congregatione, quæ pars eſt epiſcopalis provinciæ, niſi authoritate ab ipſo epiſcopo in hunc uſum muniatur a quo accipit poteſtatem juriſdictionis curamque animarum & regimen eccleſiæ parochialis in inſtitutione. Diſtinguere etiam oportet inter poteſtatem ipſam & ipſius exercitium. Nam licet quilibet miniſter eandem habet poteſtatem ordinis, quæ ei communis eſt cum epiſcopis ratione prædicandi verbum & ſacramentum baptiſmi & Cœnæ Dominicæ adminiſtrandi, exercitium tamen poteſtatis eſt & ſemper fuit obnoxium authoritati epiſcopi, qui illud permittebat, dirigebat, aut ſuſpendebat. Idem alibi Epiſcopum in diœceſi ſua propriè paſtorem eſſe vult, Preſbyteros & paræcos ſolummodo coadjutores & ſubſidiarios operarios. Eadem habet Fildus de poteſtate ordinis & juriſdictionis & epiſcopo propriè paſtore paræciarum ſuæ diœceſeos. *Epiſcopus*, inquit Saravia, *in Paræcia quæ ad ipſius curam pertinet, inſtituere paſtorem non valet, quod tamen in ſua diœceſi poteſt, nimirum qui verus omnium paræciarum ſuæ diœceſeos ſit paſtor, & communicet alteri quod ipſe habet*. Spalatenſis etiam ait ab hoc uno ita pendere univerſam ſuæ diœceſeos curam animarum, ut ipſe ſit proprius & ordinarius paſtor, qui tamen poſſit & debeat ad curam alios preſbyteros aſſumere? & poteſt parochi officia ipſe plene, quoties voluerit, exercere ab ipſius directione, inſtitutione, deſtitutione, parochos pendere: uſum poteſtatis preſbyteralis quam in ordinatione acceperunt, permitti, dum fiunt parochi, poteſtatem ipſam non concedi, quæ tota integra & perfecta presbyteralis in ordinatione eis tribuitur: Eccleſiaſtica tamen prohibitione ligatur. Dum verò ad curam mittuntur animarum tunc ligamentum prohibitionis ſolvitur, ut jam poſſit in actum producere ſuam ſacri ordinis preſbyteralis poteſtatem. Somnia ſua ut referunt, hierarchici vidimus, ſed nulla teſtimonia ex ſacris ſcripturis proferunt. Presbyteros poteſtatem ordinis non legimus accepiſſe, niſi quando eam in actum producturi eſſent in particulari aliqua eccleſia. Nam cum ordinatio duplex ſit communis qua quis abſolutè mancipatur & dicatur miniſterio eccleſiæ citra certi gregis, aut particularis Eccleſiæ aſſignationem, & ſingularis, qua particularibus & certis Eccleſiis ἰδικῶς obſtringuntur, priori modo extraordinarii illi paſtores emittebantur, nempe Evangeliſtæ, poſteriore Preſbyteri ceu paſtores ordinarii. Qui ordinati erant ἀπολελυμένοι, poteſtatem quam habebant ſtatim exercere poterant, ubicunque locorum ſubſiſterent, qui etſi non certum gregem curabant, gregem tamen aliquem indefinitè ſemper curabant. Sic non otioſa & iners erat poteſtas ipſis collata. Presbyteros autem ordinatos fuiſſe, communi & abſoluta ordinatione, qui per diœceſin aut provinciam errarent otioſi ut individua vaga, ligati vinculo prohibitionis apoſtolicæ nedum epiſcopi

Defenſ. li. 2. c. 4. pa. 67.

Fild. de eccleſ. l. 5. c. 27.

Sarau. de tuip. epiſ. p. 87.

Spalat. l. 2. c. 9. num. 15.

copi ne poteſtatem in ordinatione collatam exercerent, ne vel vnico exemplo demonſtrare poſſunt. Appoſitè Baynesius, Non creat Dominus miniſtros, vt Academici Doctores Medicinæ, quibus nullos aſſignant valetudinarios curandos, aut Magiſtros artium abſque diſcipulis. Quos ad miniſterium vocat, ad exercitium ejuſdem eadem opera mittit, dicens, Ite prędicate, & ſemper cum relatione ad gregem, vel indefinitum, vt Apoſtolos & Evangeliſtas, aut definitum, vt Paſtores ordinarios. Mandat Paulus Tito, vt conſtituat oppidatim preſbyteros, non vt ordinet vagabundos, vel inertes; pręterea preſbyteri & epiſcopi nomina ipſi fatentur fuiſſe confuſa in primitivà eccleſia. At preſbyter dictus Epiſcopus reſpectu gregis, quaſi alijs ſuperintendens. *Sed forte in primitiva Eccleſia*, inquit Durandus, *non faciebant tantam vim in differentia nominum ſicut modo, propter quod omnem habentem curam vocabant epiſcopum.* Si igitur preſbyter idem ſit nomine tenus, qui Epiſcopus, & Epiſcopus omnis habebat curam animarum, ſequitur non fuiſſe alios preſbyteros ordinatos ad miniſterium verbi & ſacramentorum abſque cura animarum, qui ſimpliciter dicerentur preſbyteri, non epiſcopi, & alios cum cura animarum, qui ſimpliciter dicerentur epiſcopi, ſed omnes preſbyteri ad miniſterium vocati, indifferenter epiſcopi dicti ſunt, quia omnes ad curam animarum vocati ſunt. Non ſolet Paterfamilias oeconomos conſtituere, niſi cum ejus opera opus ſit in familia: ſic fit in Eccleſia. Non vocat dominus, niſi ad locum vacuum, vt ſint actu, non potentia tantùm paſtores. Sed de abſoluta iſta ordinatione damnata à Concilio Chalcedonenſi infra ſuo loco plura dicemus. Dicunt non ſolum vt preſbyterum, ſed etiam vt paſtorem & prętatum cum cura animarum pendere, quoad exercitium poteſtatis ab epiſcopo, epiſcopum eſſe propriè paſtorem, parœcos eſſe ſolum coadjutores, & paraſtatas ceu aſſiſtentes. *Quia primæ eccleſiæ ab Apoſtolis inſtitutæ adeo latè erant fuſæ, vt plures poſtularent verbi & ſacramentorum miniſtros, & tamen vnius eccleſiæ vnus tantum paſtor eſſe debuit, ideo ſtatum Eccleſiarum ita compoſuerunt*, inquit Fildus, *vt plures in eadem preſbyteros inſtituerent, ſic tamen, vt vnum tantum conſtituerent, qui eſſet loci illius Paſtor præcipuus, reliqui autem aſſiſterent.* Quod in quaque eccleſia vnicus tantùm eſſe debeat paſtor propriè dictus, non ſolum abſque ſcriptura, ſed etiam ratione aſſeritur. Imo non deſunt exempla quibus monſtrare poſſumus duos fuiſſe epiſcopos, & ex conſequenti duos paſtores proprie dictos in vna eccleſia. Sic ab vno paſtore argumentum ducunt pontificij pro vniverſali epiſcopatu Romani pontificis. Ille eſt paſtor ovilis Domini, Rector domus Dei, Cuſtos vineæ, Sponſus eccleſiæ, epiſcopus vniverſalis. Sic epiſcopus eſt Paſtor, Rector, Cuſtos, ſponſus eccleſiæ Diœceſanæ. Nam non pudet eos aſſerere epiſcopi matrimonium cum ec-

L. 4. diſt. 24. quæſt. 5.

De eccleſ. li. 5. c. 27.

Bell. de pont. l. 2. c. 31.

cleſia in electione inchoatum in conſecratione conſummatum eſse. De Preſbyteris Saravia ait, *Qui tantum in partem ſolicitudinis paſtoralis adſumpti ſunt ab Epiſcopis, ulterius quam ipſis mandatum eſt, progredi non poſſunt.* Ex dicto Leonis epiſt. 88. ad Epiſcopum Theſſalonicenſem decantato in ſcholis Scholaſticorum & Canoniſtarum (*Vices noſtras ita tuæ concedimus charitati, ut in partem ſis vocatus ſollicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis*) orta eſt, ait Spalatenſis, *illa immenſa plenitudo poteſtatis ac fere omnipotentia, ut illi ſoli,* nempe Pontifices Romani, *Eccleſiaſticam habeant pleniſſimam juriſdictionem in tota eccleſia univerſali, epiſcopi vero non niſi in partem ſollicitudinis ſint vocati, hoc eſt meri adjutores Papæ, & conſequenter non niſi ejus vicarij & adminiſtri. Sollicitudinem omnium eccleſiarum ad ſe vult Papa noſter pertinere. Huius vero ſollicitudinis ipſius partem ſe ait Epiſcopis commendare, ut ubi ipſe non poteſt, illi pro eo ſuppleant. Quod eſt profecto epiſcopos facere ſolius Papæ coadjutores, qui non proprium ſed Papæ officium & munus, ipſius Papæ nomine exerceant. Siquidem ſollicitudinem Epiſcopalem faciunt partem ſollicitudinis Papalis, quæ ſit tota in Papa, tanquam in proprio & adæquato ſubjecto.* Si epiſcopus ex Hierarchicorum ſententia eſt paſtor totius eccleſiæ diœceſanæ, ceu ovilis dominici particularis per totam diœceſin, preſbyteri ſunt tantum in partem ſollicitudinis vocati, hoc eſt meri adjutores epiſcopi & conſequenter non niſi ejus vicarij & adminiſtri, ut ubi ipſe non poteſt, partem ſollicitudinis ipſius illi pro eo ſuppleant, quod eſt profecto preſbyteros ſolos epiſcopi adjutores facere, qui non proprium ſed epiſcopi munus & officium ipſius epiſcopi nomine exerceant. At iſtud eſt abſurdum & contra ſcripturam. Nam Preſbyteri ſunt Legati Chriſti & ipſius nomine legatione funguntur, ſunt paſtores conſtituti à ſpiritu Sancto ſuper gregem ποιμνίου, ad paſcendum eccleſiam Dei, act. 20. 28 Sunt oeconomi ceu diſpenſatores myſteriorum Dei, oeconomi autem à patrefamilias conſtituuntur ſuper familiam; Dominus meſſis extrudit operarios in meſſem ſuam. Ille ſponſus, paſtores ſunt à ſponſo conſtituti ut miniſtrent ſponſæ. Non derivant preſbyteri ab Epiſcopo poteſtatem ordinis magis quum Epiſcopi à Papa Romano, ſed à Chriſto. Ordinatio & inſtitutio non magis evincunt preſbyteri poteſtatem ab Epiſcopo derivatam eſſe, quàm Epiſcopi ab Archiepiſcopo conſecrante. Nam licet in ordinaria vocatione ad miniſterium interveniat miniſterium humanum, Chriſtus tamen confert poteſtatem, quod apta ſimilitudine illuſtrat Baynesius. Ut in Collegijs, inquit, Socij aliquem admittunt, quem fundatoris ſtatuta deſcribunt, ſic Eccleſia hunc vel illum eligit & admittit ad miniſterium, quem Leges Chriſti à Spiritu ſancto perſcriptæ in ſacris tabulis, quaſi intento digito monſtrant. Si non ab Epiſcopo, ſed à Chriſto derivant ſuam poteſtatem, non ſunt legati, miniſtri,

Sar. def. cap. 1 p. 33.

l. 2. cap. 5. num. 27.

vicarij

vicarij Epiſcopi, nec pendet exercitium miniſterij ab Epiſcopo, ſed à Chriſto, cui rationem reddituri ſunt pro grege, quem ij ſis commendavit Dominus. Imo etiamſi daretur ſubordinatio graduum, non tamen ſequeretur presbyteros eſſe vicarios & legatos epiſcopi, magis quam Evangeliſtas Apoſtolorum, ſacerdotes & Levitas inferiores ſuperiorum. Deſignata erant ab ipſo Domino ſacerdotium inferiorū munia & miniſteria, quæ obirent, æque ac ſuperiorū. Sic & Evangeliſtæ ita erant inferiores Apoſtolis, vt tamē à Chriſto ſuam derivarēt poteſtatē, qui alios dedit Apoſtolos, alios Evangeliſtas, non ab Apoſtolis. Non poterāt Apoſtoli eos poſtquam vocati fuerant, cohibere ab exercitio muneris, aut partis eiuſdē, ſicut Epiſcopus parœcos ſuos, quos libet, à munere prædicationis Evangelij reprimet. Evangeliſtæ ita ſerviebant in miniſterio vt non Apoſtolis eorumq; perſonis, ſed Domino eiuſq; operi operam navabant. *Operatur opus Domini*, vt & ego, dicit Paulus de Timotheo. *Eorum ſervitus*, inquit Baynefius, *non erat perſonalis ſed realis*. Chriſtus cum emiſit 70 diſcipulos, non ſubjecit ipſorum miniſterium poteſtati Apoſtolorum. *Chriſtus autem omnes Apoſtolos atque Diſcipulos qui Epiſcopalem & Preſbyteralem ordinem referebant, immediatè, individuè, & collectivè miſit, ſicut à patre ſuo, id eſt, cum juſta & ſpirituali authoritate ad Eccleſiam regendam neceſſaria miſſus fuerat, conſtrigit totum ordinem hierarchicum, epiſcopali & ſacerdotali ordine conſtantem immediatè, proportionatè tamen atque ſubordinatè, ſuam poteſtatem & iuriſdictionem hoc eſt facultatem regendi Eccleſiam à Chriſto derivare quemadmodum in Gallijs inferiores iudices ac magiſtratus, quamquam ſubditi Parlamentis, æque tamen immediate auctoritatem ſuam à rege Chriſtianiſſimo mutuantur, quàm ipſa Parlamenta.* Sic Pariſienſes. Si igitur daretur presbyteros eſſe Epiſcopis inferiores, non tamen ſequitur à Chriſto æque immediate non derivatam eſſe ipſorum ac Epiſcoporum poteſtatem. Sed dicent ſe agnoſcere ordinariam in presbyteris poteſtatem non delegatam. Dicit enim Spalatenſis. *Cum itaque iure divino & ipſi ſuam habeant poteſtatem, errant quicunque presbyteros parochos meros faciunt miniſtros Epiſcoporum, qui tamen propriam ac ordinariam, & non delegatam, vt conſtat, habent poteſtatem.* Hîc videtur damnare Hierarchicos, qui Presbyteros Epiſcoporum merè miniſtros faciunt, cum tamen ſubjicit (*Ita tamen ordinariam, vt in actum eam reducere non poſſunt, iure Eccleſiaſtico humano niſi vbi ab Epiſcopo applicentur ſive fixè ſive vagè, prout Epiſcopo placuerit in tota ſua Diœceſi*) reipſa idem dicit. Quod ſtatim dicit, *vbi tamen applicantur ibi propriam & ordinariam non vicariam aut delegatam exercent poteſtatem, vt immediati Chriſti miniſtri*, nihil eſt. Nam poteſtas illa applicativa eſt tota in poteſtate Epiſcopi, nec poteſt ſe in actum exerere poteſtas presbyteri, niſi pro ejus arbitrio. Papalini Epiſcopos verbo tenus principes abſolutos & non Papæ miniſtros

de Eccleſ. & politica poteſtate p. 9.

L. 2. cap. 9. num. 9.

aut vicarios faciunt ait Spalatenſis. *Aſſumuntur inquit Bellarminus de Romano Pontifice, lib. 4.cap.25. Epiſcopi à Pontifice ad ſuum ipſius onus ſuſtentandum. Onus ergo Epiſcoporum non eſt onus ipſorum proprium, ſed eſt onus Papæ: & Epiſcopi illud non vt proprium, ſed vt Papale tanquam meri coadjutores & adminiſtri ſuſtentant.* Alij non habent juriſdictionem niſi ex ſola communicatione & participatione cum Papa, quantum ipſe conceſſerit. *Nam vocat ipſe Epiſcopos in partem ſuæ ſollicitudinis. Vbicunque ergo Papa vult ſuam ſollicitudinem ipſemet exercere, coadjutor non poteſt impedire, quia coadjutor non proprium, ſed Papæ onus, in parte illa ſollicitudinis papalis ſuſtentat.* Sic presbyteros verbo tenus ordinariam non delegatam poteſtatem habere dicunt, & non eſſe Epiſcopi miniſtros & vicarios, Cum tamen Epiſcopus aſſumere presbyteros dicitur ad partem oneris ſuſtentandam, quod ſolus in Eccleſia dioeceſana, quam dicunt eſſe Epiſcopi Eccleſiam, ſuſtinere non poteſt, onus presbyterorum non eſt ipſorum onus proprium, ſed onus Epiſcopi, & presbyteri illud non vt proprium, ſed vt Epiſcopale tanquam meri coadjutores & adminiſtri ſuſtentant: & vbicunque Epiſcopus vult ſuam ſollicitudinem ipſemet exercere, Presbyter coadjutor non poteſt impedire, quia coadjutor non proprium ſed Epiſcopi onus in parte illa ſollicitudinis Epiſcopalis ſuſtentat, & ſic ſi plures annos in aliqua Parœcia manſerit Epiſcopus, & ſuam ſollicitudinem exercere voluerit, bene valeat Parœcus. Sed commentum iſtud de plenitudine poteſtatis & parte ſollicitudinis merum figmentum eſt. Deus nulli ampliorem & pleniorem poteſtatem contulit, quàm per ſe quis exercere poterit, ſicut hoc argumento demonſtrat Bayneſius. Deus nemini mandare poteſt, vt majorem provinciam ſuſcipiat, quàm cui viribus proprijs par ſit, niſi ſimul etiam conceſſerit facultatem aſſumendi alios, quibus partem ſollicitudinis & oneris communicet. Nam qui vult finem, vult etiam media ad finem. Si voluiſſet conſtituere paſtorem oecumenicum & vniverſalem omnium Eccleſiarum, neceſſario etiam oportebat ipſi concedere facultatem ſubſtituendi alios, & derivandi ad eos poteſtatem docendi & regendi particulares Eccleſias. Si quis vni committeret oves ſuas, quæ in pluribus paſcuis paſcerent, nonne etiam concedit popoteſtatem aſſumendi alios opiliones inferiores, qui ſubſerviant. Sic, ſi Epiſcopo commiſit totam Eccleſiam dioeceſanam & particulares in ea parœcias cum plenitudine curæ & regiminis paſtoralis, oportet etiam conſtituiſſe illum caput à quo manaret poteſtas docendi & regendi, ad alios, quos neceſſe erat aſſumere ad partem oneris & ſollicitudinis ſuſtentandam, & ſic ex officio Epiſcopi redderent rationem malè vel benè geſtæ rei Domino, non Presbyteri: vt inferiores illi opiliones ei, cui commiſſæ ſunt oves, non Domino & poſſeſſori.

Lib.2.cap.5. num.27. 28.

Si

Si dixerint Dominum conſtituiſſe Epiſcopum Paſtorem ea lege, ut alios habeat in parœciis inferiores miniſtros & coadjutores, ſi tamen epiſcopo permiſit quos vellet aſſumere, eodem res recidet, nempe epiſcopi non Domini miniſtros eſſe. Si tales voluit eum aſſumere quales ipſe ſuis legibus deſignavit, tunc ſequitur non ampliorem epiſcopo poteſtatem contuliſſe, quam per ſe exercere poteſt, aliis non minus authoritate a Chriſto inſtructis, quàm epiſcopis, ut proportionatè ſuo fungantur munere. Cum Chriſtus dixit Petro, *paſce oves meas*, idem eſt, inquit Bellarminus, ac ſi dixiſſet *paſce omnes oves meas*; quod cum per ſe non poterat præſtare, ex plenitudine poteſtatis neceſſaria potuit per alios paſcere. Reſpondet Whitakerus Chriſtum non commendaſſe Petro, has aut illas aut ſimul omnes oves, ſed indefinitè, & una cum aliis. Dixit, Ite & docete omnes gentes. Petrus paſcebat per ſe non per alios, quia hoc demum illud eſt, quod amorem noſtrum erga Chriſtum teſtatur. Apoſtoli in paſcendis ovibus nulli præterquàm Chriſto operam ſuam impenderunt. *Vicaria paſcendi ratio numquam fuit a Chriſto inſtituta, Non plus Chriſtus in paſcendo requirit à quoquam, quàm quantùm præſtare ipſe poſſit, & quantum quiſque poſſit, tantùm ipſe requirit.* *Whit. cont. 4. q. 2. c. 8. ſ. 1.* Si a Petro non requirit certe nec ab epiſcopo, nec epiſcopum unquam conſtituit paſtorem totius diœceſeos, quam per ſe paſcere non poteſt, atque ita, quem illi volunt propriè & præcipuum ac univerſalem diœceſeos paſtorem, non erit propriè paſtor, ſed parochi qui per ſe paſcunt greges ſibi commendatos. Cum in Concilio Tridentino dimicarent Patres & Theologi de epiſcoporum poteſtate ſitne jure divino necne, dixit Lainezius Ieſuitarum Generalis, Petrum ſolum & unicum paſtorem fuiſſe Eccleſiæ, quod in uno Paſtore collocata ſit poteſtas indiviſa, qui eam comminiſtris ſuis, prout res poſtulat, impertit & communicat, in ſola ſede Apoſtolica eſſentialiter eſſe juriſdictionem, in aliis per derivationem & participationem: papam tollere non poſſe ordinem univerſalem epiſcopos in eccleſia conſtituendi quoniam à Deo eſt, quemlibet tamen particularem, cū ſit de jure Canonico pontificia authoritate tolli poſſe. *Petri Suavis hiſtor. Concil. Trid. l. 7. p. 687. 688. edit. francof.* Oratio Lainezii quamvis a papalinis laudata, ab adverſa parte adulatoria, a quibuſdam hæretica exiſtimabatur. Epiſcopus Pariſienſis valetudinarius apud omnes profitebatur, ſe quamprimum haberetur Congregatio, libere ſententiam dicturum contra eam doctrinam prioribus ſæculis inauditam, ante annos quinquaginta a Cajetano primum excogitatam, ut pileum Cardinalitium mereret: eam a Theologis Sorbonenſibus eo ipſo tempore ignominioſe notatam, quæ eccleſiam ſpoliet titulo ſponſæ Chriſti, & eam veluti ſervam unius hominis libidini proſtituat. *pa. 690.* *Vult*, Lainezius, *ſcilicet unum tantum epiſcopum a Chriſto inſtitutum, cæteris nullam eſſe poteſtatem niſi ab illo pendentem, quod perinde eſt ac ſi diceret,*

unum ſolum eſſe epiſcopum, ceteros ejus vicarios ad nutum amovendos.
Pag. 673. Simon Florentinus dixit ſucceſſorem Petri eſſe de jure divino epiſcopum *de cætero Epiſcopatum eſſe de jure divino, ita ut non in ipſius Papæ poteſtate ſit efficere, ut non ſint Epiſcopi in Eccleſia: at ſingulos quoſque epiſcopos eſſe de jure Pontificio, unde fit, ut ipſe eos poſſit creare, transferre, ipſorumque Diœceſes reſtringere, aut extendere, majorem aut minorem ipſis authoritatem conferre, ſuſpendere etiam aut deprivare, quam poteſtatem in eo quod eſt de jure divino, non habet. Siquidem non poteſt a Sacerdote auferre authoritatem conſecrandi propterea quod eam habet a Chriſto, at ab epiſcopo omnem juriſdictionem poteſt auferre, haud aliam ob cauſam quam quia eam ab ipſomet habet.* Quæ pro epiſcopis falſo allata ſunt, Preſbyteris recte accomodari poſſunt contra epiſcopum papam minorem. nempe ſi pendeat ipſorum poteſtas ab epiſcopis perinde eſſe ac ſi ille ſolus eſſet Paſtor ipſi vicarii tantū ad ejus nutum amovendi, & ſi poſſit ipſorum authoritatem eorumque paræcias reſtringere aut extendere, ſuſpendere aut auferre, ſequetur non eſſe preſbyteros de jure divino. Antonius de Groſſeto Dominicanus ex verbis Pauli ad Epheſios cum eſſent Mileti hortantis *ut*
Pa. 671. 672 *attenderent gregi cujus regimini a ſancto Spiritu præpoſiti eſſent* obſervavit, epiſcopos officii ſui functionem ab hominibus non habere, nam ſi ita res eſſet mercenarios fore, quorum oves non ſunt propriæ, tum ubi ei, à quo hæc cura demandata, ſatisfactum fuerit, nihil ipſis ultra cogitandum: Paulum demonſtrare obligationem regendi populum Chriſtianum eſſe divinam & a ſpiritu Sancto impoſitam, ut conſtare poſſit eos inde vi nullus humanæ diſpenſationis excuſari poſſe: nullam fieri mentionem ordinatoris, ſed totum ſpiritui ſancto tribui, qui non ſolum authoritatem dederit regendi, verum etiam partem gregis diviſerit, ipſiſque paſcendam attribuerit: dicendumque cum S. Paulo Spiritum ſanctum gregi paſcendo præponere: nunquam opus aſcribi inſtrumento, aut miniſtro, ſed ſemper agenti principali & ex Epheſ. 4. Chriſtum poſt aſcenſum in cælos paſtores dare. Quæ ex his locis obſervavit pro epiſcoporum independenti poteſtate preſbyteris accomodanda ſunt non epiſcopis. Nam Preſbyteros Epheſinos, qui dicti ſunt epiſcopi, alloquitur Paulus, non epiſcopos antonomaſticè ſic dictos. & de loco Eph. 4. ſupra diximus. Adeo ſtrenuè certarunt pro dignitate ſua & authoritate Papæ minores ceu epiſcopi contra Papam majorem pontificem maximum ut conqueſti ſunt *Sacerdotes epiſcoporum*
Pag. 384. *authoritatem nimiopere auctam Clerum vero in ſervitudinem graviorem*
Pag. 563. *adductum. Id unum ſpectabant patres, ut tot eſſent papæ, quot epiſcopi. Epiſcoporum unicus erat ſcopus adminiſtrationem habere liberiorem, hoc*
Pag. 310. *ſe conſecuturos ſperabant tribus proviſionibus factis primo ſi parochi ab ipſis pendeant.* Dum non alio reſpicerent, niſi ad authoritatis ſuæ incrementum, imprudentes argumenta fabricati ſunt, quæ pro pa-

rochis

rochis fortiùs militabant quam epiſcopis, licet parochos ſervum pecus negligebant. Quod cum obſervaret Paulus Iovius totus papalinus, dum urgerent reſidentiam cleri eſſe de jure divino, *iis hoc inſtillatum cupere quicquid in eo genere operantur id Parochiis uſui futurum, ad ipſos epiſcoporum imperio eximendos. Nam ſi articulus obtineat, confeſtim dicturos, epiſcopum nec poſſe ipſos Eccleſia dimovere nec poteſtatem ipſorum reſervationibus reſtringere, & tanquam paſtores immediatè à Deo datos plus juris in gregē quàm ipſis epiſcopis concedant, vindicaturos: neque eſſe quod iis reſpondeatur.* Atque hæc de derivatione, dependentia, & exercitio poteſtatis prædicandi, & ſacramenta miniſtrandi. Interim vides lector cujus Eccleſiæ membrū ſit epiſcopus, nempe quod non alicujus percecianæ Eccleſiæ, ſed Diœceſanæ tantum ex pluribus parœcianis conſtatæ, cujus ex æquo, & non alicujus parœcianæ in parte, venditat ſe paſtorem. Nam etſi reſideat in una parte diutius, quam in alia, tamen eſt æque paſtor illius parœciæ, quam nunquam vidit, atque illius in qua reſidet. Verum eſt quod idem Iovius dixit (licet in alium finem & animo iniquo in præſulum reſidentiam) *omnino regni cujuſque metropolin, in quibus fere præſules Sedes ſuas figunt, eſſe præ aliis deformitate notabilem: & contra miſeras aliquot urbes, quæ a centum annis epiſcopum ſuum non aſpexerunt, vitiorum ſordibus minus eſſe corruptas, in ipſis montibus, ubi nunquam viſus epiſcopus, eccleſias reperiri, quæ civitatibus epiſcopalibus exemplo præire poſſunt.* O infœlicem paſtorem quo abſente grex eſt fœlicior Sed ab iſta digreſſiuncula redeamus. Pa. 549. Pag. 548.

Ordinationem ad Ordinis poteſtatem referunt adverſarii: & hunc actum poteſtatis ordinis epiſcopis maxime proprium & peculiarem eſſe contendunt; cum alia pleraque reſervata ſunt epiſcopis potius ad honorem ſacerdotii, quàm ad legis neceſſitatem, ut Eccleſiarum dedicatio, pænitentium reconciliatio, & ſimilia. Volunt autem ordinatoriam manuum impoſitionem eſſe ſacramentum, & proinde a proprio Miniſtro adminiſtrandum, proprium autem ejus miniſtrum eſſe epiſcopum, non Preſbyterum. Dounamus definiendo poteſtatem ordinis Epiſcopalis, dicit, *Poteſtas ordinis epiſcopalis eſt præter illam, quæ ipſi cum Preſbyteris communis eſt, poteſtas per impoſitionem manuum gratiam conferendi, ut ordinarium ſpiritus ſancti inſtrumentum, vel baptizatis ad eorum confirmationem, vel pænitentibus ad eorum reconciliationem, vel deſignatis ad miniſterium ad eorum ordinationem* 1. *Tim.* 4. 14 2. *Tim.* 1. 6. Ex qua definitione ſequitur non modo impoſitionem manuum ordinatoriam, ſed etiam reconciliatoriam, & confirmatoriam eſſe ſacramenta. Sunt enim iſtæ impoſitiones manuum actiones ſacræ ſpiritualis efficaciæ ipſius judicio, & gratiam conferunt baptizatis, & pænitentibus: & ſic habemus tria ſacramena addita baptiſmo & Cœnæ Dominicæ: Impoſitionem manuum ordinatoriam in ſpecie ſic definit. *Eſt* Lib. 3. ca. 4. pag. 105.

Pag. 106. *actio ſacra ſpiritualis efficaciæ, hominum cultus Divini miniſterio conſecrans, in eum conferens poteſtatem ordinis illius, in quo conſtitutus eſt, quæ id operatur ut ordinatus poſſit facere actus ſacros ſpiritualis & ſupernaturalis efficaciæ.* Scholaſtici & pontificii duplicem tribuunt effectum impoſitioni manuum ordinatoriæ, gratiam gratum facientem, & poteſtatem illam ſpiritualem miniſtrandi, quam characterem vocant. Dounamus dicit conferri gratiam & poteſtatem. Bilſonus apertius. *Impoſitis manibus Miniſtros creare non hoc ſolum continet, ut poteſtas illis fiat verbum & ſacramenta diſpenſandi, ſed etiam ut impertiatur ſpiritus ſancti gratia, quæ utramque partem muneris ſanctam faciat & fructuoſam.* Primùm largiemur eſſe ſacramentum, non tamen ſequetur ejus miniſtrum proprium eſſe epiſcopum. Fatetur Fildus Scholaſticorum eruditiſſimos in hac fuiſſe ſententia, epiſcopos poteſtate conſecrationis vel ordinis majores Presbyteris non fuiſſe, ſed ſolum ejus exercitio. In ſcripturis non legimus diſtinctum fuiſſe miniſtrum baptiſmi & Cœnæ ab aliorum ſacramentorum miniſtro: nec veriſimile eſt ullam conſecrationem majorem fuiſſe ex ordinatione divina conſecratione Euchariſtiæ. *Diſtinguendum eſt de poteſtate*, inquit Durandus, *quia quædam eſt juriſdictionis, & quædam conſecrationis. Poteſtas iuriſdictionis eſt ad regendum populum, poteſtas autem conſecrationis eſt ad conſecrationem, & adminiſtrationem ſacramentorum. Harum duarum poteſtatum, ſi quælibet præciſe comparetur, & conferatur una alteri, dignior eſt ſecunda quam prima: ordinatur enim prima ad ſecundam.* Hac ratione & conſecratio euchariſtiæ eſt dignior conſecratione ordinatoria: ordinatur enim iſta ad illam. Cum igitur conſecratio dignior & nobilior conveniat, eum ab inferiore excludere iniquum eſt. Hinc inter veteres ſic argumentati ſunt: Baptizare poteſt, corpus dominicum conficere; ergo & manus imponere, & ſacramenta omnia adimplere. Audiamus Hieronymum, vel quiſquis fuerit author epiſtolæ ad Ruſticum Narbonenſem, quæ inſerta eſt Gratiani Decreto. *Sed quia ſcriptum eſt, preſbyteri duplici honore honorentur, maxime, qui laborant in verbo Domini, prædicare eos decet, utile eſt benedicere, congruum confirmare, convenit reddere communionem, neceſſe eſt viſitare infirmos, orare pro invalidis, atque omnia Dei ſacramenta complere.* Ita pungit Bilſonum epiſtola iſta, ut temperare ſibi nequeat à convitiis in authorem iſtum, quem perſonatum Hieronymum vocat. Bellarminus tamen in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis hanc epiſtolam ex genuinarum numero non expunxit. Sed eſto, non ſit Hieronymi, eſt tamen criticorum judicio authoris eruditi Epiſtola. Objiciunt etiam illud Hieronymi. *Quid facit, excepta ordinatione Epiſcopus, quod non facit Preſbyter.* Ergo, inquiunt, ſaltem ordinatio erat peculiare Epiſcopi. Hieronymus ea Epiſtola contendit pluribus argumentis eundem eſſe Epiſcopum & Preſbyterum jure divino,

Margin notes: *De gubern. eccl. cap. 9. pag. 156.* — *De eccleſ. l. 5 c. 27.* — *In 4. ſent. di. 24. quæſt. 5.* — *Diſt. 95. ca. Ecce.* — *Epiſt. ad Evag.*

cujus

cujus veſtigia etiam ſua ætate manſiſſe aſſerit nempe quod ipſius ſæculo nihil faceret Epiſcopus, quod non faceret Preſbyter, excepta ordinatione. Nam juriſdictio erat communis Epiſcopo, & Senatui Preſbyterorum: ſed ordinatio, vel potius ordinationis ritus, nempe χειροθεσία erat ſolius Epiſcopi propria, licet actus ipſe ordinationis erat etiam communis: nec erat adminiſtratio ritus ſemper & ubique reſervata ſoli epiſcopo, ut poſtea docebimus. *De* Whit. de
conſuetudine loquitur temporum illorum: ne tum quidem, cum conſue- pontif. queſt.
tudine eccleſiæ major preſbytero epiſcopus eſſet, ulla tamen in re præterquam 1.c.3. ſ.29.
in ordinatione plus epiſcopum quam Preſbyterum potuiſſe. Imò alibi & ipſam ordinationem preſbyteris Hieronymus tribuit, inquit Whitakerus. De Cleric.
Et Iunius, *nempe, quo tempore hæc ſcribebat Hieronymus ex poſteriori* ca.15.not.7.
inſtituto: ſed tempora confundit Bellarminus, ut imperitiores fallat elenchi ignoratione. Et alibi. *Actum ordinationis communem habet* ca.3.not.22.
epiſcopus cum toto Preſbyterio. 1. Tim. 4. ſed ritus ordinandi per impoſitionem manuum ad epiſcopum ſolum pertinebat, id eſt, ad eum qui præerat preſbyterio, ſive perpetua inſtitutione præeſſet (ut poſt factum eſt epiſcopis) ſive temporaria, annua, menſtrua, hebdomadaria &c. De hoc ritu agebat Hieronymus, quem σωνκλησιαστικῶς ordinationem vocat. Hieronymus poſtquam teſtimoniis ex ſcriptura depromptis probaſſet eundem fuiſſe epiſcopum & Preſbyterum, ſubjicit. *Quod autem poſtea unus electus eſt,* qui cæteris præponeretur, &c. deinde ſubjungit. *Quid enim facit excepta ordinatione epiſcopus quod non facit Preſbyter.* Ex qua ſerie verborum patet Hieronymum intelligendum de ſuo ſæculo: & poſt ſæculum illud quo poſtea unus electus, poſtea, nempe poſt omnia teſtimonia allata e ſcriptura: adducit autem & ex epiſtolis Iohannis, qui ad Trajani tempora vixit. Sed ſi de Hieronymi, *poſtea* plura dicemus. Objicitur Chryſoſtomus etiam ad eundem ſenſum in commentario ſuo cap. 3. priores ad Timotheum. *Inter Epiſcopum atque preſbyterum intereſt ferme nihil, quippe* Comm in c.
& Preſbyteris Eccleſiæ cura permiſſa eſt: & quæ de Epiſcopis dixit, ea 3. prioris ad
etiam Preſbyteris congruunt. Sola quippe ordinatione illi ſuperiores ſunt, Tim. hom. 11
atque hoc tantum pluſquam preſbyteri habere videntur. Sic cum interprete latino Bellarminus, Billonus, Downamus & alii. Sed verba poſtrema τὴν γὰρ χειροτονίαν μόνην αὐτῶν ἀναβεβήκασι, καὶ τοῦτο μόνον δοκοῦσι πλεονεκτεῖν τοὺς πρεσβυτέρους doctiores interpretes ſic vertunt. *Sola enim ſuffragatione horum aſcenderunt* De Cleric.
atque hoc ſolo videntur Preſbyteris injuriam facere. Sic Iunius. cap.7.no.61.
χειροτονία (hîc) *Preſbyterorum non Epiſcoporum dicitur; quod ſi χειροτονία eſt ordinatio, ergo Preſbyterorum eſt ordinatio. Tum quis ita verbum* πλεονεκτεῖν *intterpretatur cum accuſandi caſu. Suidam appello dicentem* πλεονεκτῶ, τὸ πλέον ἔχω, γενικῇ: καὶ

τῶν οὐκ ὑδίδε λόγων πλεονεκτεῖ· πλεονεκτῶ δὲ, τὸ ἀδικῶ, ἀπατητικῆ: ὡς τὸ πλεονεκτεῖ ἡμᾶς ὁ Διάβολος. *Differentiam igitur non ſtatuit Chryſoſtomus, in eo, quod jus ordinandi habent epiſcopi ac non Preſbyteri : ſed in eo, quod aſcendunt ſupra preſbyteros in gradum* Ἐπισκοπῆς, *etſi, quia aſcendunt Preſbyterii ſuffragiis, injuriam Preſbyteris videntur facere, quum poteſtatem ullam aſſumunt ſibi qui ordinis cauſa non poteſtatis præfecti ſunt de ſuffragiis illorum*, ibidem. *Medium*, inquit Chryſoſtomus, *inter epiſcopos & diaconos, ſi quod eſt, perparuum eſt, cum epiſcopi & preſbyteri æquales ſint munere, officio, unum denique re & ratione ſunt : ſola vero ordinatione humana differant, quatenus à collegarum ſuffragiis habent Epiſcopi, quod præſunt Preſbyterio ordine, quo ſolo præeuntes, iniuriam Preſbyteris videntur facere, quum poteſtate præſunt, minuuntque poteſtatem preſbyterii.* χειροτονία etiam apud Scriptores Eccleſiaſticos non ſumitur ſemper pro ordinatione, ſed quandoque pro electione per ſuffragia ut obſervarunt Balſamo & Zonaras in Apoſt. can. 1. Theophylactus etiam ſic interpretatur Chryſoſtomum. *Is in hunc locum*, fatente Saravia, *idem quod Chryſoſtomus paulum mutatis verbis, habet. Eſt enim Theophylactus Epitomus Chryſoſtomi. Ipſius hæc verba ſunt. Quæ de Epiſcopis dixit, ea Preſbyteris etiam conveniunt. Nam & ipſis docendi munus, & præfectura Eccleſiæ commiſſa eſt, ſola electione inferiores.* Sed concedatur Chryſoſtomum per χειροτονίαν ordinationem activè ſumptam intellexiſſe, & barbarè nec non ſolæciſantem loquutum fuiſſe, non ſequitur tamen actum ordinationis fuiſſe proprium epiſcopo. *Veruntamen eſto activè accipiatur nomen ordinationis*, Inquit Iunius, *ut Bellarminus accipit, adhuc tamen manet æquivocatio, quod ſolus quidē Epiſcopus ordinabat ſigno & ſermone ſacram inſtitutionem eius qui ordinabatur enuncians, ac non ſolus tamen ordinatione veritatis, quam repræſentabat ſignum.* Sed addo, ſi ordinationem activè ſumpſiſſe dixerint Chryſoſtomum, non rectè commentatum eſſe in locum Pauli. Dicit Apoſtolum tranſiliiſſe ab Epiſcopis ad Diaconos omiſſo Preſbyterorum ordine, quia medium quod intervenit inter Epiſcopum & Preſbyterum perparuum eſt. Sed nihil ibi Apoſtolus de Epiſcopis qui poſtea antonomaſticè dicti ſunt, ſed de Preſbyteris qui etiam Epiſcopi dicti ſunt ut patet ex collatione loci prorſus ſimilis Tit. 1. 5. 6. 7. 8. Chryſoſtomus igitur ſi ita intellexit Apoſtolum, ut ipſi volunt, ob inveteratam & receptam inter Epiſcopum & Preſbyterum differentiam tanquam nebulam interpoſitam, perſpicere verum non potuit & res duas vice unius concepit. Erant ὁμότιμοι Epiſcopus & Preſbyter, nec opus eſt fingere Apoſtolum tranſilientē; & Preſbyterorum τάγμα ceu ordinem prætereuntē. Redeamus ad Hieronymum. Hieroy. ſenſiſſe nullam poteſtatem ordinis vel conſecrationis ſacerdotali majorem eſſe, ex ejus

De triplici epiſ. pag. 37.

De cleric. ca. 15. not. 29.

ejus dictis colligit Durandus. *Hieronymus*, inquit, *videtur conſenſiſſe quod ſumma poteſtas conſecrationis ſive ordinis, erat poteſtas ſacerdotalis, ita quod omnis ſacerdos, quantum eſt de poteſtate ſacerdotali, poteſt omnia ſacramenta miniſtrare confirmationem, omnes ordines, omnes benedictiones, & omnes conſecrationes facere, ſed propter periculum ſchiſmatis fuit ordinatum, ut ſacerdotes unum ex ſe ipſis eligerent, qui diceretur Epiſcopus, quaſi ſuper illos intendens cui obedirent, & cui reſervatum eſt ordines facere: & hoc non faciunt niſi ſoli Epiſcopi. Epiſcopus ergo maior eſt ſacerdote, quantum ad poteſtatem iuriſdictionis, ſed non quoad poteſtatem ordinis vel conſecrationis, ſed ſunt pares quamvis ex ordinatione Eccleſiæ aliqua ſunt reſervata Epiſcopis, & prohibita presbyteris. Et quod ita ſit probatur ex dictis Hieronymi, multipliciter oſtendendo quod ſcriptura &c.* Et infra. *Sic ergo dicit Hieronymus, quod Epiſcopus & Presbyter olim fuerant nomina ſynonyma, & etiam adminiſtrationes, quia communi conſilio Sacerdotum regebantur Eccleſiæ: ſed in remedium ſchiſmatis, ne unuſquiſque ad ſe trahens Eccleſiam rumperet eam, ordinatum eſt ut unus præeſſet, & quoad nomen, ut ille ſolus Epiſcopus diceretur, & quo ad adminiſtrationem aliquorum ſacramentorum & ſacramentalium ipſi reſervarentur de conſuetudine Eccleſiæ.* Et infra: *Conſuetudo autem & inſtitutio eccleſiæ poteſt dare juriſdictionem, ſed non poteſtatem ordinis vel conſecrationis.* Non dicit Durandus Hieronymum ſenſiſſe hanc mutationem ab Apoſtolis ſchiſmatis vitandi cauſa introductam, ut illi affingit Fildus. Senſit igitur Hieronymus, ut ibidem dicit Durandus, poteſtatem ordinis vel conſecrationis majorem fuiſſe in Epiſcopo, quàm ſimplici ſacerdote ex ordinatione Eccleſiæ, non ex natura ordinis & conſecrationis ſecundum divinam inſtitutionem. Dicit quidem Panormitanus Apoſtolos limitaſſe exercitium hujus poteſtates in Preſbyteris. *Immediatè*, inquit, *poſt mortem Christi omnes Presbyteri in communi regebant Eccleſiam, nec ſic erant inter eos epiſcopi, ſed idem presbyter, quod Epiſcopus, & pariter conferebant omnia ſacramenta, ut in c. olim 95 Diſt. & c. legimus 93 diſt. poſtmodum ad ſchiſmata ſedanda fecerunt, ſeu ordinaverunt Apoſtoli, ut crearentur Epiſcopi, & certa ſacramenta eis reſervarunt illa interdicendo ſimplicibus presbyteris.* Quod dat accipimus, in initio Preſbyteros omnia contuliſſe ſacramenta, quod addit de reſervatione ab Apoſtolis inſtituta negamus, & nullo id firmat Scripturæ teſtimonio. Durandus loco ſupra dicto refert non modo ſententiam Hieronymi, ſed etiam aliorum Doctorum. *Dicunt etiam aliqui*, inquit, *quod tunc omnibus qui præferebantur plebibus, conferebatur utraque poteſtas, ut plebes in promptu haberent Principem Eccleſiaſticum, qui poſſet omnia ſacramenta miniſtrare, & miniſtros inſtituere.* Hæc autem ratio eſt æquitatis perpetuæ, nempe ut plebes in promptu ſemper habeant, qui ſacramenta omnia miniſtrare poſſint. Quod de ſublato poteſtatis exercitio per Apoſtolorum inſti-

De Eccleſ. li. 5. cap. 27.

In Decret. l. 1. titul. de Conſuetud. cap Quanto.

ſutum fabulantur, duobus modis intelligendum eſt. Vel ita ſublatum volunt poteſtatis exercitium, ut illicita tantùm ſit omnis Preſbyteri per Preſbyterum ordinatio: vel ut non modo ſit illicita, ſed etiam irrita & nulla. Id eſt, ut non modo peccet ordinando Preſbyterum, ſed etiam, quod nihil efficiat, & factum non ſit validum. Illuſtremus exemplo. Perſbyter dum baptizat, aut Cœnam celebrat in aliena parochia abſque venia, peccat, licet quad genus facti vera ſint, quæ miniſtravit, ſacramenta, quia hi ſunt, inquiunt, actus poteſtatis ordinis Preſbyteralis. Exercitium poteſtatis conſecrationis ita ſublatum volunt ab Apoſtolis, ut ſi quid in ordinatione per ſe Preſbyteri tentaverint, nihil efficere ſentiunt: Sic dicit loco dicto Panormitanus. *Item nota, quod ritus Apoſtolorum circa ſacramenta habent impedire characteris impreſſionem.* Item, *Et vides hîc, quod talis ordinatio* (id eſt inſtitutum Apoſtolorum de quo Paulo ante) *habet impedire etiam impreſſionem characteris, quia, ſi Preſbyteri illa de facto conferunt, nihil conferunt.* Adverſarii etiam nullam per Preſbyteros ordinationem validam niſi in caſu neceſſitatis, id eſt, quando deſunt omnino Epiſcopi, aut deficiunt à fide, ſentiunt, utcunq; verbis aliud ſimulant. Nam ut refert Iohanneſonus in priore tractatu de miniſterio Eccleſię Anglicanę, Sacerdotibus Pontificiis ordinatis regnãte Maria ſive in Anglia, ſive Romę, ſive Rhemis, aut alibi non opus, erat nova ordinatione: ſed Mariani ſacerdotes retenti in hunc uſque diem, Tirellus, Titherus, Nicolaus, & alii qui Romæ, vel Rhemis creati ſacerdotes, abſque ulla ordinatione nova per Prælatos in beneficia inducti: Contra, qui erant legitimi in Eccleſiis tranſmarinis miniſtri, non ſunt capaces beneficiorum, donec prius creati fuerint Diaconi & Presbyteri per Pręlatos, ut oſtendit exemplis Whitingami, Traverſi, & Wrighti, qui cum ante miniſter fuerat in Belgio, non tamen prius inſtitutus & inductus in beneficium, quàm à Scamlero Norwicenſi creatus eſſet Presbyter. Videtur mihi non modò abſurdum, ſed etiam impium aſſerere Apoſtolos irritum & nullum ſtatuiſſe actum poteſtatis conſecrationis, quam habent Presbyteri vi ordinis ex inſtitutione Chriſti: & idem eſſe, ac ſi quis diceret Apoſtolos potuiſſe ſtatuere, ut cœna à Presbytero celebrata, non eſſet verum ſacramentũ. (pag. 96.)

Preterea abſurdum eſt dicere poteſtatem conſecrationis manere, & actum poteſtatis tamen non modo eſſe irregularem & peccare contra Canonem Apoſtolicum, ſed etiam nullum eſſe: hoc enim eſſet non modo exercitium, ſed ipſam poteſtatem tollere. Quod ſi ab Apoſtolis ſublatum ſit exercitium eatenus tantum, ut peccent Presbyteri Presbyteros ordinantes, manet tamen poteſtas ipſa & actus poteſtatis illius ſunt validi. Sed & iſtud abſurdum Apoſtolis non temere affingendum eſt. Nam quod de ſacramento Confirmationis affirmat Swarezius, de ſacramento ordinationis ſimiliter

ſimiliter affirmari poteſt. Sic ille. *Si Preſbyteri ex vi ſuæ ordinationis habERENT ſufficientem poteſtatem ordinis ad hoc ſacramentum miniſtrandum ſine cauſa in vniverſum prohiberentur illud conferre, dicerentarque, ſi hoc ſacramentum dare tentent, excedere modum ſuum & quæ Epiſcopalis faſtigij ſunt propria vſurpare, vt loquitur Gelaſius.* Sic ſi Preſbyteri ex vi ſuæ ordinationis habent ſufficientem poteſtatem ordinis ad hoc ordinationis ſacramentum miniſtrandum; ſine cauſa in vniverſum prohiberentur illud conferre, dicerenturque ſi hoc ſacramentum ordinis dare tentent, excedere modum ſuum, & quæ Epiſcopis ſunt propria, vſurpare. In vniverſum prohibentur, cum non ſunt miniſtri ordinarij, vel ſi nulla & omnino irrita ſit ipſorum ordinatio: ſic phraſin illam, *in vniverſum prohibentur,* in ſacramento Confirmationis intelligit Swarezius. Apoſtolos igitur in vniverſum prohibuiſſe preſbyteris exercitium poteſtatis ordinis ſui, quam habebant ex vi ordinationis ſuæ, non eſt veriſimile. Sive igitur priori, ſive poſteriori modo ſublatum dixerint exercitium poteſtatis ordinandi ab Apoſtolis, canonem monſtraſſe oportuit. Quæſt. 72. diſp. 36. ſect. 1. n. 3. Tom.

Preſbyterum eſſe jure divino ordinarium huius ſacramenti miniſtrum probatur. Qui ſunt vnius & ejuſdem ordinis, eadem poſſunt miniſtrare ſacramenta. Preſbyter & Epiſcopus ſunt vnius & ejuſdem ordinis. Ergo, eadem poſſunt miniſtrare ſacramenta. Lombardus. *Cumque omnes,* nempe ordines, *ſint ſpirituales & ſacri, excellenter tamen Canones duos tantum ſacros ordines appellari cenſent Diaconatus ſcilicet & Preſbyteratus, quia hos ſolos primitiva Eccleſia legitur habuiſſe, & de his ſolis præceptum Apoſtoli habemus.* Scholaſtici cum ſeptem tantum numerent ordines, epiſcopatum & Preſbyteratum pro vno habent. Petrus Soto in Concilio Tridentino dixit, *Canoniſtas extra terminos ſuæ profeſſionis egreſſos duos alios adjunxiſſe primum tonſuram & Epiſcopatum, quorum opinio multos alios errores capitaliores poſſet inducere.* Sed Saravia dicit parum referre ſint vnius ordinis, necne. *Vnde ſunt qui non tantũ gradu ſuperiorem Epiſcopum Preſbyteris eſſe contendunt, ſed etiam ordine, Quod parum referre arbitror, modo cum antiquitate hæc actio propria concedatur eſſe Epiſcopo.* Downamus dicit Scholaſticos ſtatuiſſe Epiſcopum & Preſbyterum vnius eſſe ordinis ex relatione ad Euchariſtiam, & idolum miſſæ, quia quilibet ſacerdos tantùm poteſt in conſecratione Euchariſtiæ, quantùm ipſe Papa. Sed veteres, inquit, conſtituunt tres gradus, Epiſcoporum, Preſbyterorum, & Diaconorum, & conſequenter ordinum miniſterij. Nam *quid eſt ordo,* inquit, *niſi gradus ille, quem quis vel quid inter perſonas aut res ſubordinatas aliàs alijs, alijs ſuperioribus, alijs inferioribus, exiſtentibus obtinuit.* Sed *cum ordo tripliciter accipitur,* vt dicit Durandus, *vno modo pro relatione vel habitudine ordinatorum & ſic loquitur de ipſo Auguſtinus, quòd ordo eſt parium, diſ-*

Lib. 4. diſt. 24.

Petri Suavis hiſtoria conc. Trid. l. 7 p. 659. edit. Francof.

Sar. defenſ. de grad. cap. 24. in appen. p. 288.

D. f. l. 3. cap. 4. ſect. 23.

In 4. ſent. diſtinct. 24. quæſt. 1.

pariumq́ ſua loca cuique tribuens diſpoſitio. Alio modo accipitur pro gradu, qui ordinem primo modo acceptum facit. Tertio modo accipitur ordo, pro eo, quod exterius ſenſibiliter geritur circa aliquem, vt in gradu aliquo conſtituatur: & hoc magis proprie vocari deberet ordinatio, quàm ordo. Secundo modo acceptus eſt ſpiritualis poteſtas vel deputatio ad diſpenſationem ſacramentorem. Ab ordine tertio modo accepto, id eſt ordinatione probo Epiſcopum & Presbyterum eſſe vnius & eiuſdem ordinis ſecundo modo accepti, id eſt, vnius & ejuſdem gradus, vt ipſi loquuntur, nempe reſpectu poteſtatis diſpenſandi ſacramenta. Ordo ille & gradus poteſtatis quem habet Epiſcopus ad confirmandum & conferendum ordines habet per ordinationem & modum ſacramentalem, vt illi dicunt: *At Preſbyteri & Epiſcopi vna eſt & eadem ordinatio*, ait Ambroſius. (*in 1.Tim.3.*) Preſbyteri & Epiſcopi cum ſit vna & eadem ordinatio, Ergo vna eademque poteſtas collata Epiſcopo & Presbytero ad diſpenſanda ſacramenta. Vbi vna eademque confertur poteſtas, vnus idemque erit gradus poteſtatis diſpenſandi ſacramenta. Imo ordinationem epiſcopalem eſſe verè ſacramentum negatur à veterib. Scholaſticis fatente Bellarmino, (*De ſacr.ord. cap.5.*) quod de Presbyterali tamen concedunt. Bonaventura dicit in Epiſcopatu non imprimi novum characterem, nec novam poteſtatem. Signum & res ſenſibilis vtriuſque ordinationis, Epiſcopalis & Preſbyteralis eſt impoſitio manum. Quòd ad baculi collationem non eſt ſignum ceu res ſenſibilis huius ſacramenti, ſicut nec inunctio. *Vnde ſicut collatio pallij non dat novum ordinem Archiepiſcopo vltra Epiſcopum; ſic nec collatio baculi, aut annuli, aut mitræ, aut alicuius conſimilis vltra ſacerdotem, talia enim potius ſunt ſacramentalia, quam ſacramenta,* inquit Bonaventura. (*In 4. ſent. diſtinct.25. quæſt.P.*) Et ibidem. *Vnde ſicut non accipit alias claves, ita nec alium ordinem.* Inungitur Epiſcopus non ad neceſſitatem, ſed ad ſolennitatem. *Sicut ampliatur vocabulum & ſignificatio ordinis, ita & verbum, cum dicitur iſte ordinatur in epiſcopum. Vnde non ita propriè dicitur aliquis ordinari, cum promovetur in Epiſcopum, ſicut cum promovetur in ſacerdotem, ſed magis propriè dicitur conſecrari.* Si ordinatio Epiſcopalis non ſit ſacramentum, ſequetur Epiſcopos non habere poteſtatem ordinandi ſibi collatam per ordinationem Epiſcopalem, ſed per Preſbyteralem, & proinde quà Presbyteros non quà Epiſcopos conſecrare. Nam ſacramentalia, vt collatio baculi, annuli, inunctio, non poſſunt conferre Epiſcopo, vel gratiam gratum facientem, vel characterem novum, aut characterem Presbyteralem ampliare aut extendere. Non novum characterem, vt illi ſcholaſtici fatentur, nec Presbyteralem extendere, *Nam eadem,* inquit Bellarminus, (*De ſacr.ord. cap.6.*) *efficacia requiritur ad characterem reipſa extendendum, & ad imprimendum novum.* Durandus (*In 4. ſent. diſtinct.24. quæſt.5.*) dicit quidem Epiſcopatum ceu ordinationem Epiſcopalem eſſe verè ſacramentum, non tamen præciſe diſtinctum à ſacerdotio ſimplici, ſed *eſt vnum*

vnum ſacramentum cum ipſo, inquit, *ſicut perfectum & imperfectum: cum perfectum ſit, quod poteſt facere ſibi ſimile, ideo illud ſacerdotium non eſt completum, per quod ſacerdos non recipit poteſtatem ordinandi alium ſacerdotem, & tale eſt ſacerdotium ſimplex. Sacerdotium autem ſummum, id eſt, Epiſcopatus eſt perfectum ſacerdotium, quia per ipſum recipitur poteſtas ordinandi alium in ſacerdotem ſummum vel ſimplicem, & ſic ordinatio ſimplicis ſacerdotis & ordinatio epiſcopalis conſtituunt vnum ſacramentum.* Ridicula ſunt iſta. Inſtituitne Chriſtus ſacramenta imperfecta & incompleta, quæ conferrent poteſtatem imperfectam & incompletam. Opera Chriſti omnia opera perfecta. Bellarminus dicit ordinationem Epiſcopalem eſſe novum ſacramentum à Presbyteratu diſtinctum, & imprimere novum characterem, quia Epiſcopus poteſt duo ſacramenta conferre; nempe Confirmationem & ordines ſacros, quæ non poſſunt vlli alij inferiores ordines: & ſi tentent id facere, nihil prorſus efficiunt. At idem Bellarminus in ſacramento Confirmationis dicit. *Confirmare eſſe actum ordinis, & eum ordinem eſſe etiam in Preſbtyero, ſaltem inchoatum & imperfectum.* Et *characterem epiſcopalem, ſive ſit alius à Preſbyterali, ſive idem extenſior & maior*, dicit, *eſſe poteſtatem abſolutam & perfectam & independentem conferendi ſacramenta confirmationis & Ordinis: Characterem autem preſbyteralem eſſe quidem poteſtatem abſolutam, perfectam*, & independentem quoad ſacramentum baptiſmi & euchariſtæ, eſſe autem poteſtatem inchoatam, imperfectam, & dependentem à voluntate Superioris, *quoad ſacramentum confirmationis*, addidiſſet & ordinationis vt cohæreant ſubſequentia cum antecedentib. Annon hîc idem ſentire videtur cum Durando, & in eadem commenta de ſacramentis incompletis & imperfectis incidit. Et quod ordinatio Epiſcopalis non ſit ſacramentum diſtinctum à Presbyteratu, vt in hîc in ſacramento ordinis probare conatur, patet primum ex eo, quòd nemo poteſt in Epiſcopum conſecrari, qui vel ante non eſſet Presbyter, vel non tunc ſimul accipiat vtramque ordinationem. Si eſſet diſtinctum & novum ſacramentum, poteſt etiam dividi à Presbyteratu & ſic Epiſcopus poſſet ordinare, qui tamen non poſſet conſecrare euchariſtiam, quod abſurdum. Poteſt quis ordinari Presbyter qui antea non fuit Diaconus. Reſpondent Presbyteratus non includit Diaconatum eſſentialiter, ſicut Epiſcopatus Presbyteratum. At hæc ipſa ratio probat Epiſcopatum & Presbyteratum non eſſe duo ſacramenta, ſed ordinationem Epiſcopalem includere Presbyteralem vt intellectivum includit ſenſitivum, vel ſimul conferendo vtramque poteſtatem nempe ordinis Presbyteralis & Epiſcopalis, & ſic erit vnum proprie ſacramentum, vel ſupponendo ordinationem Presbyteralem & poteſtatē inchoatam, & ſic etiam erit vnum ſicut perfectum & imperfectum, inchoatum & completum, quo tamen modo vnum

De ſacram. ordinis.

Cap. 12.

num dicere abſurdum eſt. Preterea eadem eſt res ſenſibilis vtriuſq; Presbyteralis ordinationis & Epiſcopalis conſecrationis. Imo Iohannes Pariſienſis Doctor Sorbonicus, in libro de poteſtate Regia & Papali à facultate Theologica probato, probat Epiſcopos eſſe Presbyteris æquales quantum ad dignitatem eſſentialem miniſterij, *quod eorum ordinatio conſtat iiſdem verbis, quibus & Epiſcoporum & Apoſtolorum, nempe accipite Spiritum ſanctum, & quodcunque ligaveritis in terra, erit ligatum in cœlo.* Vide Pleſſeum de Eccleſ. & Euchariſtia. Si ſit idem ritus neceſſarius & eſſentialis, nempe impoſitio manuum (nam baculos, annulos, mitras, & inunctiones non moramur) & eadem verba, cur non idem etiam ſacramentum. Cauſa quæ movet Bellarminum, vt tueatur eſſe duo diſtincta ſacramenta, eſt, quòd aliter tueri non poteſt Epiſcopos eſſe Presbyteris majores ordinatione & juriſdictione. *Secundo*, inquit, *quia ſi Epiſcopatus ſit ſacramentum à Presbyteratu diſtinctum facile erit defendere Epiſcopum jure divino maiorem eſſe Presbytero tam ordine quàm iuriſdictione, quod hoc tempore omnes hæretici negant: alioqui ægre id defendi poterit.* At Epiſcopalem ordinationem ſcholaſticorum alij ne ſacramentum quidem eſſe volunt, alij à Presbyteratu non præciſe diſtinctum, ſed idem cum Presbyteratu ſacramentum, nos prorſus idem eſſe ex alijs probavimus, ergo ſequitur defendi non poſſe epiſcopum maiorem eſſe Presbytero ordine & juriſdictione ex jure divino. *Inextricabiles & inſolubiles emergunt difficultates, ſi & ordo ponatur verum ſacramentum* (quod faciunt Hierarchici, Romanenſes & Anglicani) *& Epiſcopatus ac Presbyteratus duo diverſi ordines aſſerintur, alter ſuperior, alter inferior. Canoniſtæ fere omnes in cap. Cleros diſtinct. 21. & in cap. Perlectis diſt. 25. ac cum ipſis non pauci ex antiquioribus Scholaſticis, atq; vltimo loco Bellarminus, novum & diſtinctum à Presbyteratu faciunt Epiſcopatum. Ac certe poſito, quòd ordo ſit propriè ſacramentu, cum ſacramentalis operatio conſiſtat in indiviſibili, ad hoc omnino coguntur, ſiquidem ipſi quoque conſtanter aſſerunt jure divino Epiſcopos eſſe Presbyteris ſuperiores: alioquin ſi ordinatio etiam diſtincta non ſit, defendere illud, nulla ratione poſſunt, quod expreſſe fatetur Bellarminus.* Cum veteres numerant tres gradus, nempe Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, numerant gradus ſuis ſæculis obtinentes in Eccleſia. Nec ſæculis omnibus poſt Apoſtolorum tempora, eadem erat diſtantia inter duos priores. Epiſcoporum gradus primò erat tantum prioritatis & honoris. Deinde erat gradus poteſtatis quo ad juriſdictionẽ externam qui pro temporum latitudine minor aut major erat. Sed quod ad gradum poteſtatis diſpenſandi omnia ſacramenta Epiſcopus & Presbyter ſemper erant, etiam corruptioribus ſæculis, ejuſdem gradus. Et hic gradus poteſtatis & ordo idem ſunt. Nam ordo in ſecundo ſignificato, ut ſumitur pro gradu poteſtatis, dicitur a Durando, eſſe ſpiritualis poteſtas.

de Eccl. c. 11. de euch. l. 2. c. 8.

de ſacram. ord. cap. 5.

Spalat. l. 2. c. 4. num. 24.

teſtas vel deputatio ad diſpenſationem ſacramentorum. Non dicit ad conſecrationem Euchariſtiæ, ſed in univerſum, adminiſtrationem ſacramentorum. Cum autem hic gradus poteſtatis ſit poteſtatis ordinis ceu diſpenſandi ſacramenta: & poteſtas ordinis confertur per ordinationem ſacramentalem: & Epiſcopi & Presbyteri ſit una eademque ordinatio, idemque ſacramentum, neceſſario ſequitur eſſe unius ejuſdemque ordinis ceu gradus, prout gradus ſumitur pro gradu poteſtatis diſpenſandi ſacramenta, nam de poteſtate juriſdictionis poſtea agemus. Nos ex iiſdem locis ex quibus ipſi colligunt impoſitionem manuum ordinatoriam eſſe ſacramentum, ex iiſdem colligimus ejus miniſtros ordinarios fuiſſe Presbyteros, 1.Tim.4.14. Dicit enim Apoſtolus Presbyterium id eſt Senatum Presbyterorum impoſuiſſe manus Timotheo. Si cum Paulo miniſtro extraordinario in promovenda functione extraordinaria ſimul impoſuit manus Presbyterorum Senatus, ſublatis miniſtris & functionibus extraordinariis & temporariis, ordinarias miniſtrorum ordinariorum ordinationes Presbyteris, ut ordinariis miniſtris, ab Apoſtolis demandatas fuiſſe, haud dubium eſt. Per *Presbyterii* vocem Senatum Presbyterorum intelligi ſupra probavimus. In hunc locum reſpexiſſe videntur conſarcinatores commentitii illius Concilij 4. Carthag. cum ſtatuerent in hunc modum. *Presbyter cum ordinatur, Epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput ejus tenente, etiam omnes Presbyteri qui præſentes ſunt, manus ſuas iuxta manus Epiſcopi ſuper caput illius teneant.* Vtcunque de authoritate illius concilij ſentiamus, tamen morem illum vetuſtum fuiſſe ſatis liquet ex Pontificali Romano, & ordine Romano. Bonaventura hunc morem jus vocat. *At illud,* inquit, *quod dicitur de impoſitione manuum Presbyteri, dicendum quod Presbyter ibi vocatur Senior, & Apoſtolus intelligebat ſeipſum per impoſitionem manus Presbyteri: gloſſa Presbyterum vocat Epiſcopum: vel Presbyteri, id eſt, Presbyterorum, quia ſicut dicit jus, ſaltem tres ſacerdotes debent manus imponere.* Vides, vt impoſitionem manuum Presbyterorum jus vocat, & præterea in loco Pauli interpretatur *Presbyteri* ſynecdochice cœtum Presbyterorum; quid ſi legiſſet *Presbyterij*, vnica ſimplici interpretatione dixiſſet, *Presbyterij*, id eſt, cœtus vel Senatus Presbyterorum. Addit tamen ibidem Bonaventura, *Sed tamen ipſi non imponunt, vt dantes poteſtatem vel ordinem, qui ab vno ſolo dari poteſt & debet. Vnde ipſi non benedicunt ſed ſolus Epiſcopus, ſed hoc eſt in ſignum conſecrationis ſuæ.* Idem alibi, *Dicendum quod illa manus impoſitio non eſt ad ordinationis collationem, ſed ad ſignificationem. Significatur enim gratia communionis, quæ in ordine ſacerdotali confertur, & per ſacerdotem debet adminiſtrari. Ideo non imponunt ſacerdotes manus Diacono, ſed ſolus Epiſcopus, in cujus impoſitione manuum non tantum eſt ſignificatio, ſed etiam poteſtatis collatio.* Falſa & ficta diſtinctio excogitata, poſt reſtitutum

Can. 3.

In 4. ſentent. diſtinct. 25. quæſt. A.

Diſtinct. 24. quæſt. M.

illum morem de quo diximus, à poſteris ad palliandam Epiſcoporum vſurpationem, qui ſuis ſæculis vt jus peculiare hanc poteſtatem ſibi vendicarunt, quam diſtinctionem arripuerunt etiam Hierarchici noſtri. *Hanc manuum impoſitionem ad conſenſum potius quàm ad conſecrationem referre oportebit*, inquit Billſonus. Item *tum verò preſbyteri qui præſentes ſunt veluti ordinationi conſentientes manus ſuas juxta manum Epiſcopi tenent.* Saravia ſimiliter: *Nullum Concilium facit poteſtatem Preſbyteri preſbyterum creandi, ſed tantum manus ſuas conſecrantis Epiſcopi manibus apponere jubentur, conſenſus & voluntatis teſtificandæ gratia, vt ſimul bene precarentur ei, qui in ipſorum adſumebatur ordinem.* Idem alibi. *Preſbyteri imponunt manus tantum conſenſus gratia. In Preſbyteris impoſitio manuum eſt bene precantium ſignum, quod eſt in Epiſcopo ordinantis.* At dicit Fildus, quòd, *vbi in ordinatione Diaconi ſecundum 4. Concil. Carthag. ſufficeret Epiſcopum ſolum impoſuiſſe manus capiti ordinandi, eò quòd non ſanctificatus erat ad dignitatem ſacerdotalem, ſed ad miniſterium eccleſiæ: ad ordinationem tamen miniſtrorum verbi, & ſacramentorum, alij concurrere debeant miniſtri, æque ac Epiſcopus, vt qui ſunt illi æquales poteſtate ordinis & miniſterij.* Hæc igitur impoſitio manuum manat à poteſtate ordinis, & vi ordinis ſui habent poteſtatem imponendi manus. Si tantum ſignificandi gratia nempe preſbyterum electum & cooptatum eſſe in ordinem & numerum Preſbyterorum impoſuiſſent manus, nihil impediebat quin & Diaconi vnà cum Epiſcopo manus etiam ordinandis Diaconis imponere potuiſſent ad ſignificandum conſenſum, & cooptationem in eundem ordinem, & quid opus erat impoſitione manuum cum manus aſſociationis ſuffeciſſet ad ſignificandum conſenſum vt fit in Eccleſijs Gallicanis poſt impoſitionem manuum. Quod Preſbyteri non vnà cum Epiſcopo manus impoſuerunt Diacono ordinando ſicut Preſbytero, vide quid ſentiat Amalarius libro ſecundo de Eccleſiaſticis officijs; ſic ſcribit. *Eſt libellus quidam apud nos de ſacris ordinibus, neſcio cuius auctoris, qui dicit ſolum Epiſcopum debere manus imponere ſuper Diaconum, quia non ad ſacerdotium conſecratur, ſed ad miniſterium. Nunquid ſcriptor libelli doctior, atque ſanctior Apoſtolis, qui poſuerunt plures manus ſuper Diaconos, quando conſecrabantur, & propterea ſolus Epiſcopus ponat manum ſuper Diaconum, ac ſi ſolus poſſit precari virtutem gratiarum, quam plures Apoſtoli precabantur? An forte ideo non imponit ſacerdos manum ſuper eum qui ad Diaconatus officium conſecratur, vt non fiat quod ipſe eſt, id eſt ſacerdos? Si ita eſt, nec epiſcopum oportet ei manum imponere, vt non fiat Epiſcopus. Quod ſi propterea oportet ei Epiſcopum manum imponere, quia ipſe orat pro eo, non ſolus ille orat, ſed omnes qui piè intendunt verbis Epiſcopi, ac mente retinent.* Recte carpit Amalarius ridiculam illam differentiam in ordinandis Presbyteris & Diaconis, cum alioqui ſive plures imponant manus, ſive vnus, idem eſt

ſive

de guber. eccleſ. cap. 13. p. 297.
de grad. defenſ. cap. 24. in Appendice. p. 289.
de ſtipl. Epiſc. p. 30.
de Eccleſ. l. 5. cap. 56.
Cap. 12.

ſive in ordinatione Diaconi ſive Presbyteri, dummodo ille vnus plurium presbyterorum nomine imponat, & ſibi ſoli hunc ritum non vendicent, ac ſic ipſum actum, id eſt ordinationem, vt ſibi proprium invadat. Non poterant quidem plures enunciare benedictionem abſque confuſione & indecoro, ſicut poterant plures imponere manus. Dum obtinebat Epiſcopatus, preſente Epiſcopo, ipſe ſolus protulit benedictionis & coſecrationis verba, non tamen penes Epiſcopum ſolum erat ipſa poteſtas ordinandi. *Solus quidem Epiſcopus ordinabat ſigno & ſermone* (inquit Iunius) *ſacram inſtitutionem eius qui ordinabatur enuncians, at non ſolus tamen ordinatione veritatis, quam repreſentabat ſignum. Quin & ſacerdotes alij cum Epiſcopo manus initiando imponebant, vt cautum legimus apud Gratianum Diſt. 23. c. Preſbyter.* Signum igitur impoſitionis manuum erat commune Epiſcopo & preſbyteris, & in eundem finem nempe vt dicit Amalarius, *ad precandum gratiarum virtutem*, & vt ait Saravia, *erat Preſbyterorum bene precantium ſignum*, & vt Bilſonus. *Vt ſacram hanc atque publicam actionem communibus votis precibuſq; promoverent.* Sed an etiam ad ordinandum. Imo ad ordinandum, & inducendum in poſſeſſionem muneris ad quod ante ab eligentibus deſignatus erat, vt infrà docebimus. Verba conſecrationis erant ad vitandam, vt dixi, ataxiam, ab vno prolata, ſive ab Epiſcopo, ſive à presbytero, Epiſcopo vel abſente vel aliàs impedito. Nec tunc erant nullius valoris verba conſecrationis ex ore Presbyteri prolata. Gratianus hæc habet in prima parte Decreti ex Concilio Toletano. *Quorũdam Clericorum, dum vnus ad Preſbyterium, duo ad Levitarum miniſterium ſacrarentur, Epiſcopus oculorum dolore detentus fertur manum ſuam ſuper eos impoſuiſſe tantum & Preſbyter quidam illis contra Eccleſiaſticum ordinem benedictionem dediſſe. Sed quia jam ille examini divino relictus humano iudicio accuſari non poteſt, ij qui ſuperſunt, gradum ſacerdotij vel Levitici ordinis, quem perverſe adepti ſunt, amittant.* Privatio præſupponit habitum. Non poterant moveri gradu, quem omnino non conſecuti ſunt; proferente igitur presbytero verba cõſecrationis, adepti ſunt illi gradum ſuum, licet egerit contra ordinẽ illum, qui in Eccleſia tunc temporis invaleſcebat. Declaraſſet Concilium potius irritam, & nullam fuiſſe ordinationem illam, in qua Presbyter protulit verba conſecrationis, quam ordinatos gradu deturbaſſet, ſi nullius pretij erant verba conſecrationis enunciata per presbyterum. Sed quo modo hunc nodum ſolvit Spalatenſis. Miſſionem poteſtativam diſtinguens à precibus, dicit. *Propterea igitur idem Concilium ſupponit illos accepiſſe gradum ordinum, quibus Epiſcopus lippus manus impoſuerat, Preſbyter vero preces recitarat. Deponendos enim cenſuit, quia vi licet Epiſcopus etiam ſine verbis, ſola illa manuum impoſitione, illos ſufficienter ordinaverat: preces vero illæ ad externam Ceremoniam decorumq; pertinebant, & ad eas fundendas lege*

de Cleric. cap. 15. not. 29.

Diſt. 23. cap. Quorundam.

De rep. eccle. l. 2. cap. 3. num. 54

Eccleſiaſtica Epiſcopi tenentur, ſed ordini ſacro omni ex parte, & abſolutè loquendo eſſentiales non ſunt. Viden, ut à verbis conſecrationis rurſus relabuntur ad impoſitionem manuum, quam miſſionis poteſtativæ ſignum facit Spalatenſis. At ſignum iſtud eſt commune omnibus presbyteris de Iure, licet ipſius adminiſtratio ſit quandoque de facto vnius. Sed quando de facto eſt vnius ritus impoſitionis manuum, actus tamen ordinationis, & vt loquitur Spalatenſis, miſſionis poteſtativæ non eſt vnius. ſed totius preſbyterij. Nec erat ritus iſte ita peculiaris Epiſcopo, quin & alij, etiam abſente Epiſcopo, adminiſtrare poterant. *Quod ſi hoc divini eſſet juris vt ſolus Epiſcopus ordinet, quo tandem iure Preſbyteri in Ægypto ordinaſſent; hoc enim Ambroſius & Auguſtinus ſua adhuc memoria narrant factum.* Idem alibi, *Conſignare dicit Ambroſius non confirmare: & Auguſtinus interpres idoneus exponit conſecrare, id eſt ordinare; vel quiſquis auctor quæſtionum eſt ex vtroq; teſtamento quæſt.* 101. *dicens, vbi de ordinatione agitur. Nam in Alexandria, & per totam Ægyptum, ſi deſit Epiſcopus, conſecrat Preſbyter.* Imò criticorum judicio idem auctor, quiſquis eſt, eſt ſui interpres. *Poſtremo accedit, quòd idem videtur eſſe auctor horum commentariorum,* (nempe qui circumferuntur nomine Ambroſij in Epiſtolas) *& quæſtionum veteris & novi Teſtamenti, quæ extant inter libros S. Auguſtini: doctrina enim horum commentariorum, & illarum Quæſtionum ſimillima eſt, vt notaverunt Cenſores Lovanienſes in notis ad Auguſtinum. Stilus videtur etiam eſſe idem, & ætas mirificè conſentit.* Hoc idem de Lovanienſium cenſura obſervavit Reynoldus in collatione cum Harto, & colligit ex quæſt. 44. editas fuiſſe quæſtiones illas 300 à Chriſto annis. De conſecratione Euchariſtiæ abſente Epiſcopo per presbyterum non modo in Alexandria & per totam Egyptum, ſed etiam per totum orbem Chriſtianum nemo dubitabat, de alia igitur conſecratione loqui intelligendus eſt auctor ille. Sed ad alia exempla magis perſpicua veniamus. In concilio Ancyrano decretum eſt in hunc modum: *Chorepiſcopis non licet Preſbyteros aut Diaconos ordinare, ſed nec Preſbyteris civitatis, ſine præcepto Epiſcopi vel literis, in vnaquaq; Parochia.* Licet Fildus dicat chorepiſcopos fuiſſe presbyteros, non tamen inde argumentum aucupabimur. Nam Chorepiſcopos fuiſſe primum veros Epiſcopos docebimus. Ex hoc tamen Canone duo elicimus. Primò, presbyteros civitatis ordinaſſe presbyteros & Diaconos in eundem modum ac faciebant Chorepiſcopi, idque abſque vlla permiſſione aut literis Epiſcopi, & valida erat eorum ordinatio, licet ordinaverant in aliena parœcia, multò magis igitur valida erat ordinatio, ſi celebrata in propria parœcia. Reſpondet Spalatenſis, *Non eſſe inſolitum in natura corrupta, vt aliqui, qui iam gradum aliquem in Eccleſiaſtico miniſterio obtinent, non modo ambiant ſuperiorem, ſed interdum etiam officia aliqua gradus ſuperioris de facto invadant. Hic ergo*

De Cleric. cap. 15. not. 29.

Cap. 17. not. 5.

Bell. de ſcrip. p. 145.

Cap. 8. diviſ. 6. p. 567. in edit. Anglic.

Can. 13.

de rep. eccl. l. 2. c. 3. num. 53.

go Canon ante omnia cavet, ne quis ad tales perveniat vſurpationes. Sed cur dicto canone in poſterum cohibendi presbyteri civitatis, & non in vniverſum omnes presbyteri Diœceſeos, niſi quod presbyteri civitatis idem fecerant, quod Chorepiſcopi. Chorepiſcopos autem ordinaſſe presbyteros & Diaconos ante conditum contra Canonem ſatis notum eſt. Si gradus presbyteri erat incitamentum ad vſurpationem ordinationis, omnes onmnio presbyteri erant reprimendi, & non civitatis ſolummodo presbyteri, qui etiam hoc canone id tentare in aliena tantummodo parœcia prohibentur. Secundo ex hoc Canone patet, permiſſione & venia Epiſcopi poſſe etiam in aliena parœcia presbyteros civitatis ordinare presbyteros & Diaconos, & proinde non neceſſariam eſſe impoſitionem manuum Epiſcopi, ſed ſufficere impoſitionem manuum presbyterorum, cujus poteſtatem habent vi ordinis ſui. Reſpondet Spalatenſis. *Quod autem ex delegatione & commiſſione Epiſcopi, videtur concedere Epiſcopis, vt poſſint ordinare Preſbyteros & Diaconos, non eſt facile admittendum. Illa enim Gentiani verſio videtur mutila & imperfecta. Alia clarius ſic habet. Chorepiſcopis non licere Preſbyteros aut Diaconos ordinare: ſed nec Preſbyteris civitatis ſine præcepto Epiſcopi, vel literis in vnaquaq; parochia aliquid imperare: nec ſine authoritate literarum ejus in vnaquaq; parochia aliquid agere.* Clara iſta verſio omnino lutulenta & fœda eſt. Conferat Lector cum Canone Græco. Num.53.

χωρεπισκόπους μὴ ἐξεῖναι πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους χειροτονεῖν, ἀλλὰ μηδὲ πρεσβυτέρους πόλεως, χωρὶς τοῦ ἐπιτραπῆναι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου μετὰ γραμμάτων, ἐν ἑτέρᾳ παροικίᾳ. Ita habetur apud Balſamonem. Bilſonus ſic reddit. *Chorepiſcopis non licere Preſbyteros vel Diaconos ordinare, ſed nec Preſbyteris civitatis, niſi permittantur ab Epiſcopo, idq; cum literis, in alterius parœcia.* Hæc longe diverſa ſunt ab *imperare, aut aliquid agere in vnaquaq; parochia.* Downamus ſimiliter intelligit prohibitum Preſbyteris civitatis hoc canone ordinare Presbyteros & Diaconos. Patet igitur etiam poſt conditum hunc Canonem potuiſſe Presbyteros in aliena parœcia ordinare Presbyteros & Diaconos permittente Epiſcopo. Nondum ergo obtinuit axioma illud jam diu vſurpatum apud Hierarchichos. *Epiſcopus poteſt delegare ea quæ ſunt juriſdictionis, non autem ea, quæ ſunt ordinis.* Downamus dicit, *non poſſe Epiſcopum communicare iſtam poteſtatem alijs, vt poteſt juriſdictionem.* Saravia in appendice capitis 24 ait, *Epiſcopus verò, quæ ſunt juriſdictionis Eccleſiaſticæ in cenſura morum, & cæteris quæ ſunt hujus generis poteſtatem facere poteſt Preſbyteris, ut quæ ſunt Epiſcopi judicio reſervata, decidant; ſed actiones conjunctas cum Epiſcopali gradu non poteſt, ut eſt impoſitio manuum Presbyterii & ordinatio.* Vera eſſent iſta omnia, ſi Epiſcopus eſſet unicus & proprius miniſter hujus ſacramenti

de gub. cap. 14. p. 356.

Def. l. 1. cap. 8. p. 189.

Def. l. 3. ca. 4. p, 106.

Def. cap. 24. p. 288.

menti. Nam Miniſter proprius alicujus ſacramenti non poteſt permittere, aut delegare alium qui non eſt miniſter illius ſacramenti, ad miniſtrandum. Si poteſt permittere Preſbyterum ordinare, indubitatum ſignum eſt Preſbyterum vi ordinis ſui eandem habere poteſtatem, & cohibitum fuiſſe ipſius exercitium ſolummodo canone Eccleſiaſtico, non ſublatum jure divino. Downamus oblitus fortè triti illius axiomatis, vel potius vi veritatis victus alibi fatetur Epiſcopos in primitiva Eccleſia hanc poteſtatem ordinationis communicaſſe aliis; idque ſatis luculentè ex dicto Canone Concilii Ancyram evicimus. ubi etiam obſervavimus ante conditum Canonem ſubindicari Preſbyteros civitatis ordinaſſe Presbyteros abſque literis & permiſſione Epiſcopi, & non prohiberi ordinare Preſbyteros in ſua parœcia abſque literarum Epiſcopalium authoritate etiam condito jam Canone. Quæ de miniſtro Confirmationis aſſerit Durandus de ordinationis etiam miniſtro multò magis affirmari poſſunt. *Suppoſito, quòd confirmatio* vel ordinatio, *ſit ſacramentum verum a Chriſto inſtitutum, & ex inſtitutione Chriſti Epiſcopus ſolus ſit miniſter Confirmationis vel Ordinationis nullo modo ſimplex ſacerdos ex commiſſione Papæ poteſt* (multò minus inferioris Epiſcopi) *conferre hoc ſacramentum. 1 ratio, de materia cujuſlibet ſacramenti ſunt materia, forma, & miniſter. Sed Papa*, vel Epiſcopus, *nihil poteſt mutare circa formam ſacramentorum, vel circa materiam; ergo nec circa miniſtrum. Igitur aut ſimplex ſacerdos ex divina inſtitutione eſt miniſter confirmationis* (ordinationis) *& tunc abſque commiſſione Papæ,* vel Epiſcopi, *poteſt eam conferre, aut non eſt miniſter ſed ſolus Epiſcopus, & tunc ex quacunque commiſſione nihil poteſt. Quod miniſter ſe habet extrinſecè ad ſacramentum, materia & forma intrinſece, nihil impedit, quia ſicut miniſter conferens ſe habet extrinſecè ad ſacramentum, ita & ſuſcipiens ipſum, ſed ubi ſuſcipiens aliquod ſacramenmentum eſt determinatus, ut in ordine maſculus, per Papam* aut Epiſcopum *non poteſt mutari, & ſi fiat, nullum eſt ſacramentum, ut ſi mulier ordinetur. Ergo circa miniſtrum nihil omnino mutari poteſt abſque evacuatione ſacramenti, quamvis extrinſece ſe habeat ad ſacramentum. 2 Diſpenſare ſacramenta, quorum actus reſpiciunt corpus myſticum aut convenit Papæ & Epiſcopis ratione juriſdictionis, aut ratione conſecrationis. Non ratione juriſdictionis, quia cum Papa electus & Epiſcopus confirmatus habeant plenam juriſdictionem, antequam ſint conſecrati, poſſent tunc hoc ſacramentum, diſpenſare, ſeu conferre, quod falſum eſt. Ergo non convenit eis ratione juriſdictionis, ſed conſecrationis. Sed ea quæ conſecrationem recipiunt, non conſecrato committi non poſſunt. Ergo papa vel Epiſcopus non poſſunt committere non Epiſcopo, quod poſſit talia ſacramenta conferre. Quando competit alicui ſacramenta miniſtrare vel etiam ſacramentalia ratione ordinis, nullus poteſt diſpenſare quod alius non ſic ordinatus poſſit ea miniſtrare, niſi inſtitutor prædictorum ſacramentorum*

Def. li. 3. ca. 4. pag. 90.

In 4 ſentent. diſt. 7. qu. 4.

rum vel ſacramentalium. Et quia ſolus Chriſtus inſtituit ſacramenta, Eccleſia autem inſtituit multa ſacramentalia, ideo etiam in miniſtro inſtituto per Chriſtum pro adminiſtratione talis vel talis ſacramenti, Eccleſia, vel Papa non poteſt variare aliquid, vel in aliquo diſpenſare, quin totum fruſtretur. In ſacramentalibus per Eccleſiam inſtitutis Papa poteſt diſpenſare circa miniſtrum, ſed minor Papa, puta quicunque alius Epiſcopus, non poteſt, niſi ſibi ſpecialiter eſſet per Papam indultum. 3 Papa non habet maiorem poteſtatem in collatione confirmationis vel ordinis, quã quicunq; Epiſcopus, licet habeat majorem poteſtatẽ in foro cauſarum. Si ergo ex cõmiſſione Papæ ſimplex ſacerdos poteſt cõfirmationẽ vel minores ordines cõferre, idem poterit quilibet ſacerdos ex cõmiſſione proprii Epiſcopi, quod à nullo conceditur: nẽpe ſęculo Durandi cũ jam obtineret axioma illud de quo paulò ante diximus. Nam antiquitus aliter ſe res habebat, ut probavimus ex Concilio Ancyrano, & Dounamus etiam faſſus eſt. Præterea in caſu neceſſitatis potuiſſe Preſbyteros ordinare concedebatur etiam corruptiſſimis ſæculis. Valet tamen argumentum Durandi ex ſuppoſitione, quod Epiſcopus ſit ex inſtitutione Chriſti proprius miniſter ſacramenti confirmationis vel ordinationis Papa non poteſt diſpenſare, vel committere Preſbytero miniſterium confirmationis, aut ordinationis. 4 *Sicut in baptiſmo confertur poteſtas ſuſcipiendi ſacramenta, ſic in ordine confertur poteſtas diſpenſandi ea: ſed Papa* vel Epiſcopus minor Papa *non poteſt facere, quòd nõ baptizatus ſuſcipiat verum ſacramentum. Ergo non poteſt facere, quòd non ordinatus illa ordinatione, qua quis accipit poteſtatem diſpenſativam confirmationis vel ordinis, poſſit hoc ſacramentum conferre. Mirum enim eſſet, ſi aliquis poſſet in actum, reſpectu cujus non habet potentiam. Charecterem autem ordinis vel baptiſmi nullus habere poteſt ex commiſſione Papæ,* vel Epiſcopi, *ſed requiritur ſuſceptio ſacramentorum. Ergo non habenti characterem ordinis per ſuſceptionem ſacramenti; non poteſt per quemcunque committi actus illius ordinis. Ex his ergo videtur quòd ex commiſſione cujuſcunque nullus poſſet conferre ſacramentum, quod non poſſet conferre ex ſe.* Cum igitur permiſſione vel commiſſione Epiſcoporum Preſbyteri olim ordinem Preſbyteratus conferre potuerunt, & Papæ commiſſione adhuc poſſint, patet veram eſſe alteram ſuppoſitionem Durandi, nempe *quod miniſter ſacramenti confirmationis,* ordinationis, *ſit omnis ſacerdos, quantum eſt ex inſtitutione Chriſti, licet ex prohibitione Eccleſiæ reſervata ſit ejus,* ſic ordinationis, *collatio ſolùm Epiſcopis, nec neceſſaria eſt commiſſio, niſi forte propter prohabitionem Eccleſiæ ad vitandum culpam inobedientiæ. Tunc facile eſt dicere quod ex commiſſione Papa ſimplex ſacerdos poſſit confirmare.* vel etiam ordinare. Teſtis Alexander de Hales referens quorundam Doctorum ſententiam, *qui dicunt, quòd ex demandatione Papæ ordinatus poteſt conferre ordinem, quem habet.* Ergo ex demandatione Papæ Preſbyter Preſbyterum ordinare poteſt. Ad iſtam objectionem:

Panorm. in 1 de cretal. tit. De Conſuet. cap. Quanto.

nem: *Non poteſt papa committere non Preſbytero ut conficiat corpus Chriſti, quia Chriſtus hoc commiſit ſolis Preſbyteris, ut ibi, ita videtur dicendum in propoſito,* nempe collatione ordinum, *ut ſicut in confectione Euchariſtiæ non diſpenſavit contra inſtitutionem Chriſti, ita nec in ordinatione miniſtrorum ipſius ſacramenti*: Reſpondet Panormitanus. *Ego potius putarem, ut ſacerdoti hoc poſſit delegare indiſtinctè,* id eſt ſive in majorum ſive in minorum ordinum collatione, *quia licet de ſacramento Euchariſtiæ ſit diſpoſitum inſtitutione dominica, qui habeant illud adminiſtrare, hoc tamen non eſt diſpoſitum in collatione ordinum. Nam olim Preſbyteri in communi regebant Eccleſiam, & ordinabant ſacerdotes. Unde quemadmodum olim poterant, ita videtur quòd papa poſſet hoc concedere ſacerdoti, maxime delegando.* Si ex commandatione vel conceſſione Papæ conceſſum fuerat poſtremis ſæculis Preſbyterum poſſe ordinare Preſbyterum, patet Presbyterum quemvis inſtitutione Dominica eſſe miniſtrum hujus ſacramenti ordinationis, & tantū Eccleſiaſtico Canone id eis inhiberi. Idē Leo 1 Papa Presbyterorum conſecrationes numerat inter ea, quę Canonibns & regulis Eccleſiaſticis, non autem jure divino ſunt reſervata Epiſcopis.

Epiſt. 86. ad Epiſcopos Germaniæ & Galliæ.

Quamvis Chorepiſcopis & Preſbyteris plurima cum Epiſcopis miniſteriorum communis ſit diſpoſitio, quædam tamen authoritate veteris legis, quædam novellis & Eccleſiaſticis regulis ſibi prohibita noverint ſicut eſt Preſbyterorum & Diaconorum, aut virginum conſecratio, ſicut conſtitutio altaris ac benedictio vel unctio. Extant verba in Decreto Gratiani. Et paulò infra. *Quæ omnia ſolis deberi ſummis pontificibus authoritate Canonum præcipitur, ut per hoc & diſcretio graduum, & dignitatis faſtigium ſummi pontificis demonſtretur*, id eſt, ut loquitur Hieronymus, Ad honorem potius ſacerdotii, quàm ad legis neceſſitatem. Seclusa igitur prohibitione Eccleſiæ & Canonum, potuerunt Presbyteri ordinare Presbyteros. Quod autem irrita erat ordinatio per Presbyteros, non evenit inde quod vi ordinis, & jure divino non erat valida Presbyterorum per Presbyteros ordinatio, ſed ex rigore Canonum, ut & multæ aliæ ordinationes.

Diſt. 86. ca. Quamvis.

De Eccl. l. 3. cap. 39. pag. 159.

Quod dicitur, inquit Filêus, *ex patribus ordinationes per Preſbyteros adminiſtratas fuiſſe irritas, intelligendum eſt ſecundum rigorem canonum, qui ipſorum ætate in uſu erant, non abſolutè, ex natura rei ipſius, quod patet ex eo, quod ſimiliter ordinationes ſine titulo erant irritæ Conc. Chalced. Can. 6. Ordinationes Epiſcoporum per pauciores tribus Epiſcopis & metropolitano, ordinationes preſbyterorum per Epiſcopos extra ſuas Eccleſias abſque venia, cum certò ſciam tamen Romanenſes nolle ullam earum irritam pronunciare, licet qui faciant iſta omni culpa non vacent. Deinde ipſorum dicta ſunt intelligenda regulariter, non abſque omni exceptione caſuum particularium, qui emergere poſſunt.* Ut igitur ordinationes Presbyterorum ſine titulo etiam per Epiſcopos Chalcedonenſium Patrum ævo irritæ declaratæ ſunt, cum tamen poſterioribus hiſce

ſæculis

ſæculis nihil uſitatius, tum in Romanenſi tum in Anglicana Eccleſia: ita contrà, ordinationes per Presbyteros olim validæ erant, ut ſupra docuimus, licet novellis & Eccleſiaſticis regulis ut Leo loquitur præciperetur, ut irritę eſſent. Quod quidē ſęculis corruptioribus non ſine ſumma injuria introductū eſt. In caſu tamē neceſſitatis conceſſerunt Saniores Scholaſtici Presbyteros poſſe conferre etiam majores ordines. *Videtur,* inquit Armachanus, *quòd ſi omnes Epiſcopi eſſent defuncti ſacerdotes minores poſſent Epiſcopos ordinare.* Si poſſint ordinare Epiſcopos multò magis Presbyteros. Iſtud teſtimonium Armachanii citat Fildus. Apud Saraviam habetur tale teſtimonium ex ſumma Guilielmi Altiſiodorenſis. *Si eſſent in mundo tantum tres ſimplices ſacerdotes, oportet quòd aliquis illorum conſecraret alium in Epiſcopum, alium in Archiepiſcopum. Preſbyteri, ſicut & Epiſcopi, in ſua ordinatione, claves regni cœlorum accipiunt, ſunt enim etiam Apoſtolorum ſucceſſores.* Perpende rationem. Presbyteri poſſunt conſecrare Epiſcopum, quia in ſua ordinatione acceperunt claves regni cœlorum, & ſunt ſucceſſores Apoſtolorum. Ipſe Saravia. *Quamvis ordinationes miniſtrorum Eccleſiæ propriè ad Epiſcopos pertinere judicem: neceſſitas tamen facit, ut ubi illi deſunt, nec haberi poſſunt, orthodoxi Preſbyteri poſſunt in neceſſitate ordinare Preſbyterum; quæ res, tametſi præter ordinem fiat receptum ab ipſis Apoſtolorum temporibus, neceſſitate tamen excuſatur: quæ facit, ut in tali rerum ſtatu Preſbyter ſit Epiſcopus. Proinde quamvis factum ſit extraordinarium, vocatio extraordinaria non eſt cenſenda.* Ibidem, *Atque hoc etiam verum eſt, quòd in tali Eccleſiæ perturbatione, quando omnes Epiſcopi à vero Dei cultu deficiunt ad idololatriam, ſine ulla gubernationis Eccleſiæ violatione, ad pios Preſbyteros & Orthodoxos tota Epiſcopalis gubernationis Eccleſiaſticæ authoritas devoluitur ut Preſbyter liquidò ordinare poſſit Preſbyteros.* Et paulò infra dicit, amotis quolibet modo ſuperioribus ordinibus tota clavium Eccleſiæ poteſtas reſidet apud eos, qui ex infimo ordine remanent. Item, *ubi Epiſcopi omnes facti ſunt impii hæretici, ab illorum juriſdictione orthodoxi Preſbyteri liberantur: & poteſtatem clavium, quam in ſua ordinatione acceperunt, ſibi vendicare debent.* Dounamus ſimiliter. *Vbi nego, vel Epiſcopos uſos aut potuiſſe Preſbyterorum paraſtaſia, in utrarumque,* (nempe ordinations & juriſdictionis) *alterutra, vel Epiſcoporum defectu utrumque poſſe peragi per Preſbyteros;* Quòd ad prius, cum dicunt Preſbyteros imponere manus non ad conſecrationem vel ordinationem, ſed tantùm ſignificandi conſenſus gratia, non dicunt impoſitionem manuum ordinatoriam eſſe ſolius Epiſcopi, licet 100 Preſbyteri apponerent manus ſuas juxta manus Epiſcopi. Sed redeamus. Concedit Dounamus in Epiſcoporum defectu Preſbyteros poſſe ordinare. Cùm ex Pontificiorum ſcriptis, Summa Angelica, voce Ordo, docuiſſet eos ſentire Papam poſſe Preſbyteris concedere poteſtatem ordinandi, ſic infert.

L. 11 quæſt. Armen. c. 7.

De Eccleſ. l. 3. ca. 39 pa. 159.

De gradib. defen. cap. 2. pag. 31.

De gradib. defenſ. cap. 2. pag. 32.

Pag. 33.

Def. l. 2. cap. 1. ſect. 13.

Def. l. 3. c. 4. ſect. ult.

infert. *Si pontificis permiſſu Presbyter poteſt ordinare Presbyteros, multò magis Senatus Presbyterorum, ad quem in defectu Epiſcopi cura Eccleſiæ devolvitur, inſtrui poteſt ea authoritate cogente neceſſitate, quæ nullam habet legem.* Videmus igitur Hierarchicorum ſententia Presbyteros in caſu neceſſitatis poſſe ordinare Presbyteros. Sed quem dicunt illi eſſe caſum neceſſitatis. *Extrema neceſſitas*, inquit Saravia, *dat Epiſcopalem poteſtatem Presbytero.* Extremam voco, *quando aut Epiſcopus nullus eſt, aut eorum qui ſunt, impius eſt uſus. Noti iuris eſt vacante ſede, ad Presbyterium Epiſcopi, hoc eſt ad Presbyteros devolui, quod erat ante ſolius Epiſcopi. Et quæ ratio, quod Dei verbum ordinationem miniſtrorum excipit, quando Epiſcopum habere non datur.* Si vacante ſede ad Presbyterium Epiſcopi devolvitur, quod ante erat ſolius Epiſcopi, tunc ſequitur quòd ſuperſtitibus alibi etiam orthodoxis Epiſcopis, capitulum jure devoluto poſſit ordinare Presbyteros, alioquin non devolueretur ad Presbyterium Epiſcopi, ſed ad alios Epiſcopos, jus, quod ante ſolius Epiſcopi. Videant igitur quomodo cohæreant extrema neceſſitas, & devolutio juris Epiſcopi vacante ſede ad capitulum. Nam eadem etiam habet Dounamus in teſtimonio paulò ſupra citato. Imò apertius adhuc Dounamus: *Eadē videtur ratio impoſitionis manuum in confirmatione baptizatorum, reconciliatione publicè pænitentium, quæ in ordinatione miniſtrorum: Sed licet duæ priores reſervatæ ſunt Epiſcopis æquè at tertia, extra odinem tamen, in caſu neceſſitatis, & in defectu vel abſentia Epiſcopi, vetus Eccleſia ſenſit licitum fuiſſe miniſtris imponere manus, vel ad baptizatorum confirmationem, vel pœnitentium reconciliationem. Prius teſtantur Ambroſius in Epheſ.* 4. *& Auguſt. quæſt. ex vet. & novo teſt. mixtim q.* 101. *poſterius Cyprianus l.* 3. *ep.* 17. *& Concilia, Carthag. græc. c.* 43. *Carth.* 2. *c.* 4. *Conc. Arauſic. c.* 2. Infero. Ergo non modo defectu Epiſcopi vel ſede vacante, ſed etiam Epiſcopo abſente, poſſunt Presbyteri Presbyteros ordinare. Nam non modo vacante ſede, ſed etiam Epiſcopo ſolummodò abſente, dixit Dounamus Presbyteros potuiſſe imponere manus in confirmatione, & reconciliatione pœnitentium. Ex quo ſequitur Epiſcopum non eſſe proprium & unicum Sacramenti ordinationis miniſtrum, ſed etiam Presbyterum poſſe ordinare, idque vi poteſtatis ordinis ſui & conſecrationis, quam æqualem habet ex inſtitutione Divina cum Epiſcopo. Nam ut vacante ſede vel abſente Epiſcopo, in Egypto, Presbyteri conſignabant, id eſt confirmabant ut interpretatur Ambroſium Dounamus (licet Iunius & alii interpretentur vi ordinis ſui *ordinabant* ut ſupra oſtendimus) & in Africa reconciliabant, ſic vacante ſedes vel abſente Epiſcopo ordinare poſſunt Presbyteri vi ordinis. *Quod igitur Patres officia Epiſcopi, ſi præſens non eſſet, Presbyteris permiſerunt, ideò factum, quod ea quæ humanitus propter ordinem, & diſſidiorum excludendorum cauſâ excogitata eſſent, in Eccleſiæ detrimentum*

Margin notes: De tripl. Epiſc. p. 88. — Def. l. 3. c. 4. ſect. ult. — Diſſert. de ... ib. eccl. p. 59.

detrimentum verti nollent, ac proinde in neceſſitatis caſu Preſbyteris jus ſuum remitti maluerint, quàm nimis ſtricta humani inſtituti obſervatione Eccleſiam fraudari, ut obſervatum eſt a Gerſomo Bucero. Et aliud ab eodem viro clariſſimo alibi notatu dignum obſervatur. *Quare abſentia Epiſcopi, quando vel ipſe tandem, vel alius hujus loco obtineri poteſt, non eſt immutabilis neceſſitas. Quod nihilominus preſbyteris in eo poteſtas ordinandi facta fuit, quis non hinc prodiiſſe videat, quod patribus certò conſtaret diſtinctionem illam Epiſcoporum & Preſbyterorum tantum humanæ inſtitutionis eſſe? Alioqui talis neceſſitatis caſus, quem declinare potuerunt, nullam purgandi facti ſui rationem ipſis reliquam feciſſet* Cur devoluta fuit iſta poteſtas ad Presbyteros magis quàm Diaconos, niſi quòd Presbyteri hanc haberent poteſtatem vi ordinis, non autem Diaconi. Sive caſus neceſſitatis ſit ineluctabilis ſive non, non poſſunt Presbyteri ordinare, ſi non eſſent divina inſtitutione inſtituti hujus ſacramenti miniſtri. Nam cum ordinatoria manuum impoſitio, ut ipſi definiunt, ſit actio ſpiritualis efficaciæ conferens ordinando poteſtatem ordinis, in quo conſtitutus eſt, quomodo poteſt non Epiſcopus qui hanc poteſtatem ordinandi non accipit in ordinatione ſua, aliis conferre gratiam & poteſtatem ordinis. Nam ipſa poteſtas ordinandi non confertur niſi per modum ſacramentalem, ut ipſi dicunt, & nos adhuc ponimus. Oportet igitur in ordinatione ſua Presbyterum accepiſſe poteſtatem ordinandi, alioquin nulla neceſſitas eum hac poteſtate indueret. Nam miniſter eſt de integritate ſacramenti, ut ſupra audivimus ex Durando. Quod de baptiſmo objicit Dounamus, in caſu neceſſitatis, ubi Miniſtri obtineri non poſſunt, poſſe Laicos baptizare, omnino negamus. Non eſt tanta neceſſitas baptiſmi, ut propterea oporteat Laicum baptizare, ubi vel quando Presbyteri obtineri non poſſunt. Nam in ordinatione Presbyteri confertur poteſtas vel deputatio, per quam ordinatus poteſt aliquid facere quod non poterat prius, inquit Durandus: v. g. poteſt ordinatus in ſacerdotem conficere corpus Domini quod prius non poterat. Poteſt quis non ordinatus celebrare actionem exteriorem pronunciando verba inſtitutionis, & ritus adminiſtrando, nihil tamen efficit. Sic dico ego, poteſt quis non ordinatus celebrare baptiſmum quoad genus facti exterioris, nihil tamen efficit niſi ſit ordinatus. Quod baptiſmum exceperint Scholaſtici & Pontificii, ex alio errore, nempe ſummæ neceſſitatis hujus ſacramenti, ortum eſt. Idem dico de ordinatione, quod ſi deſint & deficiant cum Epiſcopi tum Presbyteri non poſſe Laicum ordinare, ſi ordinatio ſit ſacramentum, ut adhuc ponimus. Proinde falſum eſt, quod dicit Dounamus *poteſtatem ordinationis & juriſdictionis devolui etiam ad corpus Eccleſiæ in caſu neceſſitatis, id eſt, ſui cleri ſucceſſione, & aliorum auxilio deficiente.* Falſum dico, hoc poſito quod tuentur Hierarchici,

Pag. 363.

Diſtinct. 24. Quæſt. 2.

Def. li. 4. ca. 4. ſect. 13. pag. 99.

nempe Ordinationem eſſe ſacramentum: non enim poteſt corpus Eccleſiæ conferre per modum ſacramentalem, gratiam ſacramenti aut poteſtatem ordinis. Quod dicit Dounamus veriſſimum tamen eſt hoc poſito quod ordinatio non ſit ſacramentum, ex eoque non eſſe ſacramentum oſtendemus. Dominus enim ſic proſpexit Eccleſiæ ſuæ, quod ſi nullibi reperirentur ſacramentorum miniſtri Eccleſiæ tamen contulit poteſtatem eos abſque ſacramentali conſecratione inſtituendi miniſtros & collapſum ordinem reſtaurandi. Denique, ut in pauca ſuperiorem diſſertationem contraham, conceſſo etiam quòd ſit ſacramentum impoſitio manuum ordinatoria, ejus poteſtatem eſſe penes quemvis Presbyteruum ex ordinatione divina patet ex ſcripturis, fatentibus etiam adverſariis: ejusque exercitium ab Apoſtolis nunquam ſublatum: nec ab Eccleſia ſtatim poſt Apoſtolos, ſed validas fuiſſe ordinationes etiam per Presbyteros celebratas: Nec quando irritæ ſunt habitæ, id proveniſſe abſolutè ex natura rei, ſed ex rigore canonum, ut factum in aliis ordinationibos, quæ ſæculis hiſce noviſſimis in Eccleſia Romanenſi & Anglicana non modo validæ ſunt, ſed etiam uſitatæ: & ut patet etiam ex conceſſa poteſtate pontifici hanc poteſtatem delegandi Presbyteris etiam ſæculis corruptiſſimis: & ex jure devoluto ad Presbyteros in caſu neceſſitatis cum eluctabilis, tùm ineluctabilis, conſecrandi non modo presbyteros, ſed etiam Epiſcopos. Abbates extra caſum neceſſitatis ineluctabilis etiam Epiſcopos conſecraſſe ſupra ex Bedæ hiſtoria oſtendimus, & quod in caſu neceſſitatis ineluctabilis poſſint, teſtantur Altiſiodorenſis & doctores illi de quibus ſupra Alexander de Hales. Non tamen diſſimulandum eſt ſummam fuiſſe injuriam in divinam inſtitutionem quæ illata eſt presbyteris, ſæculis corruptioribus, irritas ſtatuendo ordinationes per presbyteros. Nam quod dicit Durandus *Eccleſia poteſt artare miniſtrum ſuo ſtatuto: ſed non poteſt irritare ſacramentum, concurrentibus his quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti*, priore parte partim verum eſt, poteſt poteſtas regulari & dirigi, dummodo non tollatur ordinarium ejus exercitium: ut omnia fiant ordine & decenter ad Eccleſiæ ædificationem. Ex poſteriore parte verum eſt, non poteſt Eccleſia irritum & nullum decernere ſacramentum Euchariſtiæ celebratum à legitimo & vero presbytero, qui hanc poteſtatem habet ex inſtitutione divina. Et ſic de aliis ſacramentis, & conſequenter de Ordinatione ſi ſit ſacràmentum, quod adhuc conceſſimus. Sequitur jam probandum ordinationem non eſſe ſacramentum, & proinde multo magis Presbyteros poſſe imponere manus, & conſecrare ordinandos. Nam nulla conſecratio major eſt ſacramentali: Si ergo poteſt Presbyter conſecrare in ſacramento poteſt etiam extra ſacramentum. Ordinationem non eſſe ſacramentum probatur. Si ordinatio ſit ſacramentum conferens gratiam gratum facientem

L. 4. diſt. 7. qu. 4. prope finem.

A

cientem, & poteſtatem miniſtrandi ſacramenta, tunc ſequitur a Chriſto inſtitutam fuiſſe, & de materia, & forma conſtare. *Si quidpiam tale fuit a Chriſto inſtitutum, adeone obſcure & latenter id feciſſet, ut adhuc poſt mille & ſexcentos annos in Eccleſia noſtra incertum ſit, quæ ſit propria hujus ſacramenti materia, ſive res ſenſibilis, quæ in Scholis appellatur elementum: num ipſa manum impoſitio? num traditio calicis & patenæ? de quibus certant Scholaſtici: ſicut & circa formam ac verba, quibus prolatis impleatur ſacramentum. Nam in Preſbytero ordinando formam aliqui volunt eſſe, Accipe poteſtatem remittendi peccata &c. alii vero, Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium. Itane facimus unum Sacramentum a Chriſto inſtitutum, de cujus tota ſubſtantia adhuc ſumus incerti? An Chriſtus ludit & illudit ſuam Eccleſiam? Et ubinam quæſo in verbo Dei mandatum habemus datum Epiſcopis, ut ordinantes dicant, Accipe hanc vel illam poteſtatem.* Gratiam gratum facientem probant ex 1. Tim. 4. 14. at reſpondet Salmeron, tomo quarto ubi de ſacramento Ordinis, ibi eſſe non χάρις ſed χάρισμα quòd gratiam gratis facientem ceu donum ſignificat, non gratiam ſanctificantem. Apoſtoli conferebant dona ordinatis per impoſitionem manum ut ſupra diximus, quod non erat ordinarium & perpetuò duraturum. Imò nunc dona ſupponuntur ante impoſitionem manuum, non conferuntur ſimul ac imponuntur manus, nedum per impoſitionem manuum. Quomodo igitur poteſt impoſitio manuum eſſe ſacramentum, cum ſacramentum ſit ſignum viſibile inviſibilis gratiæ, ut ipſi definiunt, & quidem gratiæ ſanctificantis perſonam, ut rite & dignè poſſit tanto fungi miniſterio. Nam ut recte Spalatenſis, nu. 43. *Ordo non eſt eo inſtitutus ut digne quis poſſit miniſtrare, ſed abſolutè ut poſſit miniſtrare,* nec a dignitate morali miniſtri pendet virtus & efficacia Sacramentorum. Quod ad officium & poteſtatem ipſam miniſtrandi valde abuſive dicitur gratia ordinis vel officii. Dona autem officio annexa propriè ſunt χαρίσματα præſertim ſi extra ordinario modo collata. Sed ſacramenta non ſunt inſtituta ad conferendas gratias gratis datas ut loquutur, ceu dona, nec officia vel poteſtatem miniſtrandi in officio, quibus dona ſunt annexa. Conferre poteſtatem miniſtrandi in cultu divino per modum ſacramentalem, eſt commentum Scholaſticorum qui de charactere ordinis variè nugantur, & inter ſe dimicant.

Spalatenſ. de rep. Eccleſ. lib. 2. cap. 4. num. 25.

Præterea ſi impoſitio manum ordinatoria eſſet ſacramentum, non poterit quis ordinari abſque impoſitione manuum. Nam ſignum ſacramentale debet eſſe ceremonia religionis ſtata & perpetua. At vt dixit ſupra Spalatenſis controvertitur an impoſitio manuum ſit materia, ceu res ſenſibilis hujus ſacramenti. *Et multi Theologi eam non habent pro neceſſaria, quicquid alij aliter ſentiant. Etiam celebres Canoniſtas, Hoſtienſem, Iohannem Andream, Abbatem &*

Pet. Suavis. hiſt. Conc. Trid. l. 7. p. 667. edit. Francofurt.

alios affirmare Papam ſolo verbo preſbyterum ordinare poſſe, dicendo, Eſto ſacerdos, quodq́; pluris eſt, Innocentium omnium Canoniſtarum parentem, vniverſè aſſerere, niſi formulæ illæ recens adinventæ obſtarent, abunde futurum, ſi ita diceret Ordinator, Eſto ſacerdos, aut verbis tantundem valentibus vteretur; nam formulas quæ obſervantur ab Eccleſia pòſt conſtitutas. Sic Melchior Cornelius Luſitanus in Concilio Tridentino. Vide Petri Suavis Hiſtoriam. Spalatenſis ſimile affert, *Mirandum verò,* inquit, *quòd Eccleſia Romana Canoniſtarum quoddam dictum adeo approbat, vt ne mutire quidam contra ipſum quiſquam ex catholicis audeat, nimirum Cygas cum DD. ab eo citatis, q. 8. de Præſ. n. 3. & Rebuffus de benif. imit. Summum Pontificem ſolo verbo poſſe facere & ſacerdotem & Epiſcopum, ſi dicat alicui duntaxat, Eſto ſacerdos: vel Eſto Epiſcopus.* Subjicit, *Pugnantia ſunt iſta Ordinem eſſe verum & proprium ſacramentum, quod ſine certa, & conſtanti ceremonia eſſe non poteſt: & ſolo verbo Papæ poſſe hominem ſacris initari. Cum tamen ſatis appareat, & melius ſim ad huc mox rem cōfirmaturus, ordinationē in ſola, legitima tamen & poteſtativa deputatione conſiſtere, facile etiam ipſe Canoniſtis conſenſerim poſſe non modò Papam, ſed quemcunq; Epiſcopū ſolo verbo Preſbyterum & Epiſcopum facere, nimirum vt factum teneat. Quamvis contra præceptū Eccleſiaſticum, ſi omittantur ceremoniæ, ſit, qui hoc fecerit, peccaturus.* Quid Til. noſter? *Ritus impoſitionis manuum,* inquit, *qui in ordinatione Miniſtrorū adhibetur, etſi non poſſit improbari: tamē cum exemplo potius, & veteris eccleſiæ praxi, quàm Chriſti inſtitutione & præcepto nitatur, neque ſacramentalis ſtrictè & propriè dici poteſt; cum non eadem quæ ſacramenta propriè dicta, beneficia vel præbeat, vel obſignet; neque ad ordinationem miniſtrorum ſimpliciter eſt neceſſarius.* Præterea ſingula quæque ſacramenta ſua peculiaria propria & analoga cum re ſua ſignificata ſigna habent. At impoſitio manuum eſt ceremonia communis, vt ipſi fatentur, pluribus alijs religionis actibus. Inde dicunt impoſitionem manuum aliam fuiſſe curatoriam, aliam conſecratoriam, aliam confirmatoriam, aliam reconciliatoriam. Et in veteri teſtamento, vnde hic ritus deſumptus eſt, non modo in ſacris, ſed etiam civilibus hanc ceremoniā vſurparunt. Iacob benedicens filijs Ioſephi impoſuit manus, Gen. 48. Moſes Ioſuæ ſucceſſori Num. 27. 23. in dedicandis Levitis nitebantur filij Iſraelis manibus ſuis ſuper Levitas ipſos, Num. 8. 10. & quiſque filiorum Iſraelis ſuper caput holocauſti ſui, Levit. 1. 4. Impoſitæ manus ijs qui electi erant in numerum Senatorum Synedrij Magni. Ei qui promovebatur ad Magiſterium imponebantur manus à Rabbino aliquo. Manus impoſitio vocata eſt *ſemicah:* qui manum imponebat *ſomech,* qui gradu Magiſterij auctus & cui impoſitæ manus, *ſamuch.* Verborum formula vetuſtiſſima huic ritui adjuncta erat. *Ego tibi impono manū, & manus impoſita tibi eſto,* hoc eſt, *& Magiſter eſto,* vel ſic, *Eniſomech otheca: thibieh ſamuth,* id eſt, *ego tibi manū impono,*

De rep. eccl. l. 2. cap. 4. num. 19.

2. Part. Synt. diſp. 58.

Scalig. elench. trihær. ſ. c. 5

pono, tu eſto is cui manus impoſita ſit, aut *Ego te Magiſtrum creo; tu creatus eſto*, aut *te magiſtrum facio, eſto Magiſter*. Vide Scaligerum in elencho trihæreſij, & Nicolaum Serrarium in Rabbinis. Cum igitur fuerat ceremonia adhibita in tot heterogeneis actionibus, & inaugurandis etiam doctoribus, ducibus, & Senatoribus, in paſtoribus inaugurandis ſacramenti ſignum, ceu rem ſenſibilem eſſe non cenſendum eſt. Si ordinatio eſſet Sacramentum, non poteſt irrita reddi ordinatio per Epiſcopum celebrata, licet ſuſcipiens ſit ſimoniacus aut alijs vitijs contaminatus modo donis ad exercendum officium ſit inſtructus. Nam ſi Euchariſtiam aut baptiſmum idem acceperit non impediunt vitia in ſuſcipiente, quin vera ſacramenta ſuſceperit, At multæ ordinationes etiam per Epiſcopos irritæ habebantur à Patribus ob vitia & indignitatem ſuſcipientium, vt probat Spalatenſis ex Cypriano, Hieronymo, Auguſtino & alijs. Denique, ſi ordinatio Preſbyteri per impoſitionem manuum ſit ſacramentum, cur non etiam Diaconi. nam & ijs imponuntur manus. In Diaconatu *Nulla poteſtas vel Deputatio confertur ordinato per quam poſſit aliquid facere interius vel exterius, quod non poterat prius, ſed ſolum quod non licebat prius, quicquid enim poteſt facere Diaconus ordinatus, puta legere evangelium, miniſtrare ſacerdoti, id totum poterat prius facere, ſed non licebat ei*, ſic Durandus. Diaconus eſt tantum menſarum & viduarum miniſter. Sed *demus quodcunque volumus officium & miniſterium Diaconis, ſive temporale, ſive etiam ſpirituale, cum ipſorum inſtitutio ſit ab Apoſtolis, quis jam audeat ordinationem Diaconi inter ſacramenta Chriſti Domini numerare?* dicit Spalatenſis. Diaconi ordinatio igitur eſt tantum mera officij injunctio, & libera deputatio, vt idem dicit. Preſbyteri ordinatio ergo non ideo eſt ſacramentum, quia ibi eſt externus ritus impoſitionis manuum. *Impoſitio manuum non poteſt dici eſſe ceremonia à Chriſto inſtituta, vt in ea conſiſtat ordinis ſacramentum: quia de tali inſtitutione nihil habemus: & in tanta re non eſt divinandum: neque ex humanis ſolis conjecturis, quæ vix probabilitatem contineant, ſunt ſacramenta ſtabilienda*, inquit Spalatenſis. Quid ergo? *Conſtat verò manuum impoſitionem ab Apoſtolis adhiberi ſolitam, tanquam partem efficacis orationis, vbi preces pro particulari aliqua perſona funderentur, vt factum eſt in nova Apoſtolica Diaconorum inſtitutione Act. 6. quam non fuiſſe ſacramentalem paulò poſt probabo: & in Pauli ac Barnabæ ſegregatione Act. 13. quam ſimiliter ſacramentalem non fuiſſe eſt à me demonſtratum. Quia igitur miniſtri Chriſti plurimum indigent divina gratia ad ritè ſua munera obeunda, in ipſorum deputatione preces efficaces adhibendas eſſe dixerunt Apoſtoli, per manuum impoſitionem. Quod ſic fuiſſe cum Timoth. 1. Tim. 4. & 2. Tim. 1. affirmat Paulus. Ita etiam cum nuper Baptizatis faciebant Apoſtoli, vt per manuum impoſitionem invocarent ſuper eos ſpiritum ſanctum, Act. 8. Hujuſmodi verò manuum impoſitiones*

Serrarij Rabbin. lib. 1. c. 21.

l. 2. c. 4. num. 3. 4 5. 6. 7.

In 4. diſt. 24. 24. qu. 2.

Spal. de rep. eccl. l. 2. c. 4. num. 45.

Spal. de rep. eccl. l. 2. c. 4. num. 30.

ones non fuiſſe ſacramentales ſatis explicat Auguſtinus, dum de ipſis in vniverſum illud proferat. De bapt. con. Donatiſt. lib. 3. cap. 16. Manus autem impoſitio non ſicut baptiſmus, repeti non poteſt: quid enim eſt aliud, niſi oratio ſuper hominem. Impoſitio manuum rectiùs dicitur geſtus orantis, quàm pars orationis vt à Spalatenſe, aut oratio ipſa, vt ab Auguſtino, & geſtus iſte ac ritus eſt quidem ſignum, ſed non ſacramentale ſignificans aut exhibens gratiam, ſed indicans & demonſtrans perſonam quæ deputatur ad officium eccleſiaſticum, & commendatur gratiæ Dei per orationem. Si igitur ſit geſtus orantis, benedicentis, & dedicantis Deo perſonam certam & particularem, quid impedit Preſbyterum imponere manus, cum orare poſſit, & benedicere, æque ac Epiſcopus. *Etenim abnuenti mihi iſta, ſic di-*

Epiſt. de 7. gradib. eccleſ. ad Ruſticum Narbonenſ.

cam: qui non vult Preſbyteros facere, quæ iubentur à Deo, dicat quis major eſt Chriſto? aut quid corpori ejus & ſanguini poterit anteponi? Si Preſbyter Chriſtum conſecrat, cum in Altario Dei ſacramenta benedicit, benedicere populo non debet, qui Chriſtum etiam meruit conſecrare? Benedicit in altari, ergo poteſt benedicere populo, ergo & ordinato. Conceſſo jam quod ordinatio non ſit ſacramentum, quàm bellè congruunt omnia, quæ alioqui videntur aſyſtata. Cur fuerunt irritæ ordinationes per Epiſcopos & Preſbyteros pluribus de cauſis vt oſtendit Spalatenſis? quia ordinatio non eſt ſacramentum. Cur potuit Papa demandare poteſtatem Preſbytero ordinandi? quia non eſt ſacramentum. Cur poteſt Papa ſolo verbo preſbyterum ordinare? quia non eſt ſacramentum. Cur deficientibus Epiſcopis & Preſbyteris devolvitur ordinatio ad Eccleſiam? quia non eſt ſacramentum. Cur in caſu neceſſitatis devolvitur ad Preſbyteros? quia non eſt ſacramentum inſtitutum à Chriſto cum proprio miniſtro. Cur non eſt ritus neceſſarius impoſitio manuum, quia non eſt ſacramentum. Vtrum vnus an plures imponant manus ordinando adiaphoron eſt, modo ille vnus ſibi ſoli actum & poteſtatem

ann. 44. num. 35.

non vendicet, vt ſupra diximus. Baronius ex Rabbi Nathane dicit quum quis ad docendos alios promovetur collecto Seniorum concilio, eo prius examinato, ideoneoque reperto, omnes qui aderant, manus impoſuiſſe. Eſto quod vnus, vt de vno videntur loqui Scaliger & Serrarius, qui dictus *ſomech* ὁ χειροθέτης qui vnà cum manuum impoſitione vtebatur concepta verborum formula: vel vnus ſigno & ſermone ſed nomine aliorum. Sic in Eccleſia. *Diſtinguenda ſunt tempora*, inquit Iunius, *Primo enim tempore dicebantur Epiſcopi,*

De cleric. ca. 3. not. 10.

quicunq; miniſtrabant Eccleſiæ ſalutis verbum, Act. 20, & hujus Preſbyterij erat impoſitio manuum, 1. Tim. 4. Poſtea quum Epiſcopi humano ordine Preſbyterijs præfuerunt, ordinationis inſtitutum fuit penes totum Preſbyterium; ſignum vero fuit penes Epiſcopum, id eſt, impoſitio manuum fiebat ab Epiſcopo, ſolum nomine totius Preſbyterij, vt in corporibus & collegiis partes ejuſmodi ſolent iis qui primi ſunt ordine, demandari.

Idem

Idem alibi. *Atque hi omnes inſtituto Dei erant Epiſcopi ſive Preſbyteri: ordini verò communi ex inſtituto Eccleſiæ unus de numero ipſorum præerat, qui Epiſcopus ἐξαιρέτως dicebatur. Ex quo profectum eſt, ut aliis in Eccleſiis ut Epiſcopus ſolus conſignaret ordinaretque manuum impoſitione, velut totius preſbyterii nomine: in aliis verò Preſbyteri aut cum Epiſcopo, aut etiam abſente Epiſcopo ordinarent, ut ſuo tempore Ambroſius & Auguſtinus Alexandriæ teſtantur obſervatum.*

De Conc. & Eccl. l. 4. ca. 8. not. 23.

Fildus tamen licet Hierarchicus verba illa Concilii Hiſpalenſis, *Epiſcopus ſolus honorem dare poteſt, ſolus auferre non poteſt,* dicit non *capienda, ac ſi Epiſcopus ſolus abſque Preſbyteris poſſit ordinare Preſbyteros, ſed quòd abſque aliorum Epiſcoporum concurſu, ordinem Preſbyteralem poteſt conferre, quem abſque eiſdem auferre non poteſt. Nam alioqui cavet Concil. Carth. 4 can. 3. quòd in ordinatione preſbyteri Epiſcopo manum ſuper caput ejus tenente, & benedicente Preſbyteri qui præſentes ſunt. &c.* Et alibi, *requirebatur conſenſus 6 Epiſcoporum ad deprivationem Preſbyteri.*

De Eccleſ. l. 5. c. 56.

Bilſonus etiam ex Concil. Hiſpal. 2. can. 6. & Africano can. 20. probat Epiſcopum Preſbyteros ſacro ordine privare non potuiſſe abſque aliorum Epiſcoporum adminiculo.

Cap. 30. pa. 2118. 219.

Ergo cùm patres Hiſpalenſes dixerunt, *Solus honorem dare poteſt,* non intelligunt, ſecluſis Preſbyteris, ſed Epiſcopis. Nam ita intelligunt vocem, *Solus* in altero membro. *Solus,* nempe ſecluſis Epiſcopis, *auferre non poteſt.* Sed perinde eſt ſive ſolus ſive unà cum aliis impoſuerit manus, ſiquidem nomine Preſbyterii impoſuerit, & ille ſolus honorem non dedit, licet ſolus adminiſtravit ritum & ſignum impoſitionis manuum. Actus erat communis totius Preſbyterii. Imo non ſolum nomine preſbyterii, ſed etiam Eccleſiæ inducebat ordinandum in poſſeſſionem muneris. *Fuit ergo Eccleſiæ, fuit Preſbyterii ordinare: ſed poſtea fuit Epiſcopi initiare ordinationis ritu, quum Preſbyterium ei partes illas, ut Eccleſia Preſbyterio ſuas contuliſſet ex inſtitutione Eccleſiaſtica, non autem divina, ut Tertullianus & Hieronymus, & Ambroſius docent.*

Iunius de Cler. cap. 3. not. 10.

Quod dicitur â Beza De tripl. Epiſc. p. 28. 29. Epiſcopū impoſuiſſe manus nomine Preſbyterii, miratur Saravia, multo magis quod nomine Eccleſiæ. *Quamvis enim omnes cujuſvis gradus paſtores ſunt Eccleſiarum miniſtri: omnia tamen quæ ab ipſis in Eccleſia fiunt nomine & authoritate Domini noſtri Ieſu Chriſti, non Eccleſiæ neque Preſbyterii faciunt.* Ut cum docent, ſacramenta miniſtrant ſolvunt & ligant addit tamen *quomodo autem Ordinatio manuumque impoſitio authoritate fiat Preſbyterii, opus habet maiore diſquiſitione.* Spalatenſis ſimiliter dicit, *Plebem nullam partem habere in traditione poteſtatis Eccleſiaſticæ.* Item *poteſtas ordinandi,* inquit, *miniſtros non eſt in communitate Eccleſiæ, quæ conſtat ex Clericis & Laicis, ſed eſt in Epiſcopis, qui ſoli in hac mittendi & ordinandi authoritate Apoſtolis ſucceſſerunt.*

De rep. eccl. l. 2. cap. 2. num. 92.

Sic Epiſcopos Sponſæ, non miniſtros ſed dominos faciunt.

Lib. 5. c. 12. num. 3.

Cum dicimus Epiſcopum initiationis ritus adminiſtraſſe

niſtraſſe, & manus impoſuiſſe nomine Preſbyterii & Eccleſiæ, non excludimus Dei authoritatem, ſed opponimus authoritatem preſbyterii & Eccleſiæ ſingulari poteſtati Epiſcoporum, ceu illius qui imponit manus. *Id enim ponendum eſt authoritate utraque Dei & Eccleſiæ paſtores à paſtoribus ordinari: Dei quidem & Chriſti, ut Mediatoris, Domini, & Sponſi: Eccleſiæ verò, ut ſponſæ illius. Hic communis eſt Sponſi Sponſæque auctoritas, cujus ſunt communes adminiſtri à Chriſto & Eccleſia inſtituti, quos Epiſcopos, Preſbyteros, ſive paſtores appellamus. Sic totum in ſolidum ordinationis poteſtatem habet Chriſtus, quam cum Eccleſia ſua communicat, uterque vero pro ſuo jure. Sponſus inquam & Sponſa Preſbyterio tradit divino jure. Poſtmodum vero humano jure Preſbyterium contulit eam poteſtatem in Epiſcopos ſpeciatim dictos, unde ſequuta eſt uſurpatio, pervetus illa quidem, at non propterea injuſtior, in qua tyrannis ſeſe obſirmavit jam diu.* Cum nemo debeat ordinari ad miniſterium ἀπολελυμένως, ſed ſingulariter ad hujus aut illius Eccleſiæ miniſterium, æquum eſt ut in miniſterio ἰδικῷ particularis Eccleſiæ per ipſam ordinetur communi Eccleſiæ illius nomine. In ordinatione ſunt varii actus & ritus, benedictiones & preces, dedicatio & mancipatio ad miniſterium, miſſio poteſtativa, ut vocat Spalatenſis, ceu potius inductio in poſſeſſionem muneris, & confirmatio electionis præcedentis, item impoſitio manuum ſive ut geſtus orantis & benedicentis, ſive etiam ordinantis & inducentis in poſſeſſionem muneris, ut in promonendis ad Magiſterium in ſcholis Rabbinorum. Hæc omnia fiunt authoritate Dei & Eccleſiæ. Et dum unus orat & imponit manus, id facit nomine Eccleſiæ & Preſbyterii. *Sic ordinat Deus per Eccleſiam, ordinat Eccleſia per Preſbyterium; ordinat Preſbyterium per Epiſcopos & Paſtores ſuos: ſinguli conferunt quæ ſua ſunt.* Deficientibus Epiſcopis & Preſbyteris docentibus poſſe Seniores imponere manus, eorumque unũ, orare benedicere & quaſi repræſentare ordinandũ Deo Eccleſiæ nomine fatentur ipſi Hierarchici. Addo & deficientibus Senioribus, poſſe Eccleſiam conſtituere ex ſuorum numero qui imponat manus & inducat in poſſeſſionem muneris ad quod per electionem deſignatus eſt, nomine Eccleſiæ. Nam non eſt impoſitio manuum, ut diximus, ſacramentum, quod requirat proprium ſuum miniſtrum ex inſtitutione divina. Et ſi Dounamus hoc jus ordinandi conceſſit corpori Eccleſiæ, etiam hoc poſito, quòd ſit ſacramentum ordinatio, ut ſupra ex Dounamo oſtendimus, quantò magis id concedendum, ſi non ſit ſacramentum. Et ſic nunquam peritura eſt Eccleſia, quia in caſu neceſſitatis cii & fideles congregati in nomine Chriſti poſſunt eligere & electum inducere in miniſterium. *Nullus fidelium cœtus adeo parvus, in vera fide conſociatus, qui in illa extrema neceſſitate ſi conſtituatur, non habeat tantum poteſtatis in rebus Eccleſiaſticis, quantum theologi diſputant à Domino univerſali Eccleſiæ,*

Iunius de clericis cap. 3 not. 16.

Junius de cleric. cap. 3. not. 5.

Eccleſiæ, ad ſui ædificationem, tam in doctrina fidei, quàm diſciplina morum eſſe datum & relictum. Theologorum communis ſententia eſt, clavium nomine omnem ſignificari poteſtatem Eccleſiaſticam, & eas datas non tantum perſonis, ſed etiam univerſæ Eccleſiæ, inquit Saravia. Nonne idem dicit quod aliis verbis Bucerus. *Deus non ſimpliciter ſingularibus perſonis, ſed Eccleſiæ ordinandi poteſtatem tradidit, & ordinariè per illam miniſtros ſibi conſecrat.* Radicaliter igitur & originaliter eſt poteſtas ordinandi in Eccleſia & ſemper, etiam extra caſum neceſſitatis; ordinarium inſtrumentum Eccleſiæ ad adminiſtrandum ritus initiationis eſt Paſtor, qui pro hominibus conſtituitur in iis quæ apud Deũ agenda ſunt; extra ordinẽ & in Eccleſia conſtituenda aut penitus collapſa reſtauranda, inſtrumentũ eſt ſi deſit paſtor quem piorum cœtus elegerit ad actum illum ordinationis ipſius nomine celebrandum. Ex dictis patet Presbyterium non minus quam Epiſcopum nomine Eccleſiæ initiare poſſe ordinationis ritibus, quippe qui jure divino ſit conſtitutus pro hominibus in iis quę apud Deum agenda ſunt: & cum Epiſcopus, qui jure humano tantum præeſt & Presbyterio & Eccleſiæ, & ipſum ordinationis actum ſibi ſoli totum vendicet, debere Presbyteros poſſeſſionem ordinariam ſui juris repetere & recuperare. Nam jura poſitiva cum primum incipiunt corrumpere viam ſuam, ut loquitur Panormitanus, antiquanda ſunt, Atque hæc de poteſtetate ordinationis quam referunt ad poteſtatem ordinis, quia putabant ordinationem eſſe ſacramentum: ſed cum non ſit ſacramentum, & præter benedictiones & preces quas Spalatenſis dicit non eſſe abſolutè eſſentiales ordini ſacro, ſit miſſio poteſtativa ut loquitur ille vel inductio in poſſeſſionem muneris ad quod ante per electionem deſignatus erat ordinandus, referenda eſt potius ea ratione ad poteſtatem juriſdictionis. Nam promovere ordinandum ad officium aut munus aliquod, electionemque ante greſſam confirmare eſt juriſdictionis, ut & ipſa electio quæ confirmatur: Diſtinguenda igitur conſecratio & ſanctificatio hominis ad miniſterium à traditione poteſtatis vel confirmatione electionis, etſi ſimul tempore peragantur.

Sara. de trip. Epiſc. p. 90.

De gubern. eccleſ. p. 360.

De rep. Eccl. l. 2. c. 3. nu. 54.

Sequitur poteſtas altera nempe juriſdictionis. Iuriſdictionem dividit Dounamus in internam & externam. Iuriſdictionis internæ ceu ſpiritualis poteſtatem concedit presbyteris parochis & illam dicit eſſe poteſtatem *gubernandi modo privato & quaſi in foro conſcientiæ.* Hac poteſtate regunt non ſolum in publico miniſterio, ſed etiam privata cura. Quod ad publicum miniſterium ſunt duces inquit & directores populi in cultu publico, prædicant verbum admonentes, increpantes, conſolantes, & ſacramenta adminiſtrant. Presbyterum etiam non parochum poteſtate ordinis ſui poſſe non modo baptizare, liturgiam celebrare & concionari, quæ ſunt communia Presbyteris cum Diaconis (authoritate ab Epiſcopo inſtructis)

Defenſ. li. 1. cap 2. ſ. 10. p. 42.

Defenſ. li. 3. ca. 4. ſect. 24 pag. 105.

ct.s) ſed etiam miniſtrare ſacram cœnam, & remittere & retinere peccata. *Hæc poteſtas*, inquit, *remittendi & retinendi peccata appellatur clavis ordinis, & ſecundum doctrinam pontificiorum refertur ad collationem ſacramenti pœnitentiæ.* Vides hîc Dounamum conſtituere duos tantum actus ordinis Presbyteralis nempe celebrationem Euchariſtiæ, & poteſtatem remittendi & retinendi peccata ſeorſim à prædicatione verbi & miniſtratione ſacramentorum, idque in foro interiori, de quo ſtatim dicemus. Et ſic pontificii duas in Presbytero dicunt eſſe poteſtates unam conſecrandi corpus & ſanguinẽ Chriſti alteram remittendi peccata. Baptiſmum miniſtrandi jus, & prædicandi, ut ille tribuunt etiam Diaconis. Hanc poteſtatem remittendi peccata refert ad poteſtatem ordinis presbyteralis quia, inquit, eam in ordinatione accipit presbyter, eique cõpetit ſimpliciter quatenus eſt Presbyter abſque juriſdictione ceu relatione ad gregẽ aut curam animarum. Poteſtas Iuriſdictionis externæ eſt non modo in ligandis & ſolvendis peccatis ſed etiam in miniſtris vocandis, controverſiis doctrinæ diſcutiendis & dijudicandis, tum legibus de politia externa ferendis. De vocatione miniſtrorum, electione puta, ordinatione & miſſione ſupra diximus. Superſunt poteſtas δογματικὴ quæ verſatur in dijudicandis controverſiis, διατακτικὴ quæ verſatur in conſtituenda politia externa per Canones & regulas in rebus externis & adiaphoris ad conſervandum τὸ πρέπον & εὐταξίαν, & poteſta κριτικὴ ſeu Iudiciaria, quæ verſatur in offendiculorum coercitione. Quod poteſtas δογματικὴ Presbyteris competat patet ex Act. 15. *Congregati ſunt igitur Apoſtoli & Presbyteri ut diſpicerent ſuper hac re* verſ. 6. nempe obſervatione legis & cap. 16. 4. ubi decreta ejus Concilii vocantur δογματα inſtituta vel placita Apoſtolorum & Presbyterorum, τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν Ἀποςόλων καὶ πρεσβυτέρων. Si placita ſunt decreta ab Apoſtolis & Presbyteris falſum eſt quod dicit Bellarminus *in iſto Concilio interfuiſſe Apoſtolos tanquam judices ad definiendum Presbyteros autem ad conſultandum.* Nec minus Presbyteros unà cum Apoſtolis habuiſſe ſuffragium deciſivum. Nam licet ſingulari ratione fuerant ſupra Eccleſiam reliquam Apoſtoli, ordinaria tamen & communi, cum aliis ordinariis communicabant. *Ordinaria verò uſi ſunt, ubi jam Eccleſiæ erant conſtitutæ, niſi res eiuſmodi eſſet, quæ divina extra ordinem revelatione dici deberet, aut motu divino geri. Communicatio*, inquit Iunius, *in revelatione extraordinaria non habet locum. Hîc autem Apoſtoli utuntur uſi communicatione.* Et quamvis Apoſtoli ſatis inſtructi ut per ſe poſſent decernere, noluerunt tamen abſque Presbyteris placitum edere, ut ſic oſtenderent Presbyteris primum eſſe locum in Conciliis ut, qui ex-

De Concil. lib. 1. cap. 16

Iunius de concil lib. 1. ca. 16. not. 1.

tra ordinem tunc primi erant, ſucceſſoribus. Si in Synodis & conventibus extraordinariis tulerunt ſuffragia in dijudicandis controverſiis etiam præſentibus Apoſtolis multò magis id poſſunt in preſbyterio. Paulus hortatur Preſbyteros Epheſinos, ut attendant animum in gregem & obſervent eos qui loquuntur perverſa, ut poſt ſe diſcipulos abſtrahant, Act. 20. 28. 29. Et idem Apoſtolus dicit 1.Cor.14.32. *Spiritus prophetarum prophetis ſubjiciuntur.* Preſbyteros tales vult conſtitui Paulus Tit.1.9 qui poſſunt τὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. Si contradicentes argumentis convincere debeat preſbyter, in dijudiicandis controverſiis ſuffragium deciſivum ferre quid prohibet. Poteſtas διατακτικὴ Preſbyteris etiam competit ut patet ex dicto capite Act.15 ubi decretum ab Apoſtolis & Preſbyteris ut gentes converſæ *abſtinerent ab iis quæ immolata ſunt ſimulachris & ſanguine & ſuffocato,* Act.15.29. Et Act.21.25. *Nos* (Iacobus & Preſbyteri qui aderant, aderant autem omnes vet 18.) *ſcripſimus & decrevimus ne quid hujuſmodi obſervent, niſi ut caveant ab iis quæ ſunt immolata ſimulachris & à ſanguine & rebus ſuffocatis, ac ſcortatione.* Conſulit etiam Presbyterium Hieroſolymitanum Paulo, ut aſſumeret ſibi ſocios viros quatuor qui voto obſtricti erant, & cum eis ſanctificarentur, ut fratribus infirmis & paci Eccleſiæ conſuleret, Act.20.21.22.24. Cum paulus mandat Corinthiis ut omnia decenter & κατὰ τάξιν fiant 1 Cor.14.40. nonne agnoſcit poteſtatem conſtituendi eutaxiam in ſua particulari Eccleſia Poteſtas κριτικὴ communis cui ſubſunt omnia Eccleſiæ membra, nempe ligandi in foro exteriori ut & ſolvendi competit Presbyteris. *Cenſura duplex eſt*, inquit Epiſcopus Ciceſtrienſis, *publicani & ethnici, minor & major. Minor à ſacramentis excludit modo. De majore vero altera, quæ arcet Eccleſia ipſa, quæ perinde reddit ut ethnicos; quibus nec fas templum ingredi quod tamen licuit publicanis: de illa vix quiſquam eſt quin fateatur inſtitutam eam à Christo Mat. 18. per verba Dic Eccleſiæ &c. De exteriore foro ibi agitur: exterioris fori iuriſdictio illo nec alio loco fundata eſt.* Bellarminus fatetur hic tractari de foro exteriori, *Et quamvis hic tractari videatur præcipuè de poteſtate* juriſdictionis *qua peccatores excommunicantur tamen Patres jam nominati locum hunc de utraque poteſtate ordinis videlicet & juriſdictionis exponunt.* Dicit Apoſtolis non datas ſed promiſſas fuiſſe claves ordinis & juriſdictionis, datas autem fuiſſe Iohannis 20.21. Clavem ordinis cum dixit, *accipite ſpiritum ſanctum quorum remiſeritis peccata*: juriſdictionis cum dixit, *Sicut miſit me pater & ego mitto vos.* At in his poſterioribus verbis nulla mentio clavium ſed in prioribus ubi actus clavium remittere & retinere peccata id eſt ligare & ſolvere ut dixit Mat. 18 exprimuntur. His ergo verbis eædem traduntur claves quæ promittuntur, Mat.16. & 18 & conſequenter claves juriſdictionis externæ cujus actus nobiliſſimus eſt major illa excommunicatio de

Tortura torti pag. 70. edition. Hanoviæ in 8.

De pontif. l.1. cap.12.

qua ſupra. Cui conceduntur actus clavium datur & poteſtas ipſa à qua tales actus dependent. At Presbyteris conceduntur actus clavium nempe remittere & retinere id eſt loquendo proprie, aperire & claudere cœlum. Nam in ordinatione Presbyteri dicit Epiſcopus. Accipe ſpiritum ſanctum: quorum remiſeris peccata &c. Dicunt pontificii his verbis ſignificari tantùm claves ordinis, id eſt actus ligandi & ſolvendi in privato foro pœnitentiæ. Dounamus, ut ſupra vidimus, licet videatur repudiare ſacramentum pœnitentiæ videtur tamen amplecti forum pœnitentiale ſecretum & privatum confitentis & Confeſſarii. Nam concedit Presbytero poteſtatem remittendi & retinendi peccata extra prædicationem verbi & ſacramentorum celebrationem: & concedit tantum in foro privato. Sed cum eædem ſunt claves quæ promittuntur Mat. 16. & 18. & traduntur his verbis, claves juriſdictionis externæ in foro publico traduntur: & proinde cum Presbyteris traditur poteſtas remittendi & retinendi peccata traditur poteſtas excommunicandi. Futile eſt commentum dari poteſtatem ordinis ad remittenda & retinenda peccata in foro pœnitentiæ, & tantum dari Presbytero juriſdictionem in foro interno. Nam ſic confunduntur poteſtas ordinis & juriſdictionis. Imo nullum erat forum pœnitentiale privatum ſæculis purioribus. *Externa Eccleſiaſtica pœnitentia initio fuit ſemper* Lib. 5. ca. 7. num. 37. *publica, non modo ubi quis ad pœnitentiam redigebatur accuſatus & convictus pro crimine publico & famoſo; ſed etiam ubi ſponte quis pro occultis quoque delictis vellet habere Eccleſiaſticam ſolutionem. Publicè enim ſua crimina particularia fatebatur & ſic ligabatur ac excommunicabatur excommunicatione pœnitentiali & inter pœnitentes publicos reponebatur deinde peracta pœnitentia reconciliabatur*, ait Spalatenſis. Quando peccata gravia ſunt manifeſta & ſcandalum pariunt, merito ligatur peccator per claves donec reſipuerit, & in publico profiteatur reſipiſcentiam. Sed cum injungeret ſatisfactiones & opera pœnalia peccantibus, tunc ſuperſtitioſi putabant interna reſipiſcentia ſe non ſatis tutos, nec dignè poſſe Euchariſtiam percipere, niſi prius ſponte confeſſi eſſent occulta crimina, ut ſic primum ligarentur deinde ſoluerentur: & ſcrupulum illum auxerunt Patres hortando ad externam pœnitentiam pro gravioribus criminibus etiam oc- Li. 5. cap. 7. num. 26. cultis. *Et quia ſimiliter certa & infallibilis eſt eadem Chriſti promiſſio, ut data per Eccleſiam ſolutione vinculi Eccleſiaſtici, clave non errante, ſtatim certò, & infallibiliter in cœlis quoque vinculum, quo ſe peccator coram Deo ligavit, & cui Eccleſia ſuum excommunicationis addiderat vinculum, per certam & infallibilem peccati illius remiſſionem diſſolvatur, hinc ſicut Patres vehementer ſemper hortati ſunt fideles peccatores poſt lavacrum baptiſmi criminibus contaminatos, ut tutioris cautelæ ergo non contenti ſibi remedium ex interna pœnitentia ſola, licet de ſe ſufficienti, adhibuiſſe, voluntariè per propriam peccati gravis etiamſi occulti,*

eorum

coram miniſtro ſaltem Eccleſiæ confeſſionem, ligari ſe Eccleſiaſtica illa pœnitentiali excommunicatione curent, ut inde obtenta ab hoc ligamine per reconciliationem ſolutione, omnino certi ſint in cœlis quoque ſibi peccatum illud eſſe remiſſum, ſic Spalatenſis. Pœnitentia igitur externa erat primùm publica pro manifeſtis criminibus, deinde publica etiam pro occultis, ubi publica erat peccati manifeſtatio, & peccator beneficio clavium frui volebat, *poſtea vero ita quidem publicè pœnitentia hæc & aſſumebatur & peragebatur, ut tamen peccatum grave quod de ſe non eſſet publicum & notorium ſecretò in Eccleſia Epiſcopo vel ſacerdoti pœnitentiario aperiretur, & pro qualitate delicti pœnitens quantitatem ſubibat pœnitentiæ, quam tamen publicè perageret & à ſacris abſtineret, & cum publicè pœnitentibus peculiari loco ad hoc in Eccleſia deſtinato maneret & actus humilitatis exerceret ac tandem reconciliationem & conſequenter ſolutionem in terra & in cœlo obtineret.* Et ex Sozemeno rationem mutationis indicat. *Odioſum, ut credibile eſt, ſacerdotibus ab initio viſum fuit, tanquam in theatro audiente Eccleſiæ multitudine, delicta pronunciare. Preſbyterum itaque aliquem vitæ integritate quam maximè ſpectabilem, ſecretorum etiam tenacem ac ſapientem huic officio præfecerunt, eum accedentes, qui peccarant, acta vitæ ſuæ confitebantur. Ille verò pro cuiuſque delicto quid aut facere ſingulos aut luere oportebat interminatus, abſoluebat, ut à ſe ipſi commiſſorum pœnas exigerent.* Exautorato ſacerdote pœnitentiario temporibus Theodoſii Senioris ſublatum dicit publicam pœnitentiam. *Poſtea factum eſt ut publica poenitentia tota ad ſecretam reduceretur, non modo quò ad peccati manifeſtationem, ſed etiam quoad ipſius poenitentiæ peractionem, ut peccator ſeipſum miniſtro Eccleſiæ ad hoc deputato accuſans, ſecreto de ſecretis ab eo ligaretur, & excommunicatione poenitentiali à ſola nimirum Euchariſtiæ participatione plecteretur, & ad externam ſibi iniunctam Eccleſiaſticam poenitentiam ſecreto peragendam obligaretur, ea vero rite peracta reconciliaretur, & ad ſacræ Coenæ communionem admitteretur. Hæc itaque*, inquit Spalatenſis, *eſt tota introductio ſecretæ poenitentiæ occultorum, quæ illa eſt ipſiſſima, & non alia, publica poenitentia, ad ſecretum duntaxat reducta modo explicato, ut videlicet qui criminibus ſecretis, & non publicis ac notoriis gravarentur, cuperentque clavium beneficio remiſſionem obtinere, ſecretum peccatum propria confeſſione miniſtro Eccleſiæ ſecreto aperirent, & ita poenitentiæ Eccleſiaſticæ, ſed ſecreto peragendæ ſubiicerentur & ligarentur, ac demum per miniſtrum virtute clavium reconciliarentur & ſoluerentur.* Et alibi, *Initio quidem ut diximus, etiam publice omnibus audientibus confitebantur, poſtea ſecreta fiebat confeſſio, ſed poenitentia etiam publicè: ac demum & confeſſio & poenitentia ſecreta fuerunt. Et profecto poenitentia ipſa Eccleſiaſtica ſemper una & eadem eſt poenitus in ſe, in ſua virtute & efficacia & in peragendi tota pœnitentia à principio ad finem: ſolum variata fuit penes publicum & ſecretum.* Sed in ſe etiam ſecre-

Num. 37.

Lib. 7. c. 16.

Spalat. lib. 5. ca. 7. nu. 40.

Num. 41.

Num. 42.

tiſſima

tiſſima pœnitentia eadem penitus eſt, quæ erat illa maximè *publica, quam noſtri moderni ſolennem vocant.* Ex dictis colligo quandoquidem ſerius introductum eſt forum iſtud privatum ſecretæ pœnitentiæ, ineptè & pueriliter fingi claves ordinis tradi cum dixerat Chriſtus Ioh. 20. quorum remiſeritis &c. non autem juriſdictionis in foro exteriori. Nam remittere & retinere peccata & ligare ac ſoluere eadem ſunt & claves hic traditæ eædem ſunt quæ ante à Chriſto promiſſæ. Promiſit autem poteſtatem ligandi etiam refractarium & qui non vult audire Eccleſiam. Hoc fit in foro exteriori. In interiori illo pœnitentiæ foro ligabit ſacerdos tantum volentem & ultro conſentientem. Patet igitur ex dictis poſſe Presbyteros ligare & ſoluere in foro exteriori, quia poſſunt remittere ac retinere peccata ut ipſi fatentur, ac in foro publico, ut ipſi loquuntur, quia de publico agit Chriſtus Mat. 18. ubi de poteſtate ligandi & ſolvendi tractatur, & ſecretum illud pœnitentiæ ſerius invectum eſt in Eccleſiam. Proprium & adæquatum effectum dicit Spalatenſis eſſe tantum ligare & ſoluere peccata, ſic & Ciceſtrienſis in Tortura Torti. At Fildus etiam ligare per leges ponit inter actus clavium. Presbyteros in Conciliis poſſe condere canones ipſi adverſarii non negant. Pergamus ergo ad praxin alterius actus. In Eccleſia Corinthiaca presbyterorum primæ erant partes in excommunicando. Potuerunt excommunicare inceſtuoſum inconſulto Apoſtolo, ut ſupra probavimus Poſſunt multò magis inconſulto Epiſcopo. Necdum erat conſtitutus Epiſcopus Corinthi cap. 8. Saravia negat etiam presbyteros fuiſſe tunc temporis in Eccleſia Corinthiaca. Qui quæſo adminiſtrarunt ſacram cœnam ſtatis & ordinariis temporibus niſi Presbyteri. An intermiſſa eſt celebratio cœnæ donec Apoſtolus aut Evangeliſta aliquis viſitaret Eccleſiam illam, quod erat fortuitum. Loquitur Apoſtolus de cœna conjuncta cum Agapis ac de re ordinaria. Dicit Bilſonus quod *Per ſortes, per Prophetas cœleſti numine concitatos Apoſtoli paſtores deſignabant, imò potius per impoſitionem manuum ſuarum, prout ſpiritus ducebat, omnibus rebus ad paſtorum munus neceſſariis eos inſtruebant, quos imparatos & impolitos offenderant.* Idem quod *erat plane divinum opus & ſpiritu ſancto dignum, cum homines indicare Paulo, in quos manus imponeret, tum eos admirandis gratiæ ſuæ ſubſidiis augere ut Prophetas & Paſtores ad Eccleſiæ commodum utiles & opportunos eos efficeret.* Apoſtolum tanta ſpiritus abundantia donatum neminem rebus neceſſariis ad Presbyteri munus inſtruxiſſe an vero ſimile eſt. Celebris erat Eccleſia illa propter dona prophetiæ & linguarum, & tamen ne unum innuentum etiam rudem & impolitum quem donis ornaret Apoſtolus ut ad gubernacula ſederet; quis credit. Epiphanius quem citat ibidem Saravia licet conjiciat Epiſcopos non ſtatum in primordiis cujuſque Eccleſiæ conſtitutos, *Preſbyteris*

Pag. 100. edit. Hanov. Fild. de Eccleſ. l. 5. c. 22.

cap. 7. p. 139

Pag. 130.

hæreſ. 75.

byteris

byteris tamen, inquit, *& Diaconis opus erat. Per hos enim duos Eccleſiaſtica compleri poſſunt.* Sed quid immoror in refutanda tam abſurda ſententia cum fateantur ipſi Hierarchici fuiſſe tum Corinthi presbyteros, Barlous in concione habita anno 1606. Billonus, *quanquam in poſteriori epiſtola Paulus de eodem homine verba faciens præpoſitos ac Doctores alloqui videatur 2 Cor. 1. Sufficit iſtiusmodi homini iſta objurgatio à pluribus profecta.* Alibi dicit *unumquamq; Eccleſiã multis preſbyteris abundaſſe & inter alias Corinthiacã.* Spalatenſis. *Ad 4 reſpondet Ambroſius in 1 Cor. cap. 11. nondum tunc datũ fuiſſe Corinthiis unum Epiſcopũ, qui ſupra preſbyteros illos emineret, cui ipſe quoque aſſentior.* Sed miſſa hac digreſſiuncula pergo. Quod de presbyteris Eccleſiæ Corinthiacæ idem de Theſſalonicenſis Eccleſiæ presbyteris dici poteſt, ut patet ex collatione cap. 5. ver. 12. prioris epiſtolæ & cap. 3. ver. 14. poſterioris epiſtolæ. Κριτικὴ propria nempe in Eccleſiaſticos uſque ad καθαίρεσιν depoſitionem Presbyteris etiam competit. Monet Apoſtolus presbyteros Epheſinos ut vigilent, quia exorituri erant lupi graves & qui loquerentur perverſa. In quem finem vigilarent, niſi ut lupos arceant; De regimine hunc textum interpretantur ipſi hierarchici; ſed in eo fallere cupiunt quod preſbyterorum nomine ſuos Epiſcopos intelligant, quia ἐπισκόπους eoſdem vocat. At unius Eeclesiæ non erant multi Epiſcopi ſecundum ipſorum principia: & Bilſonus numerat Eccleſiam Epheſinam inter Eccleſias quæ multis presbyteris verbo laborantibus abundabant. *Illi autem quos alloquebatur eo ſermone Paulus erant preſbyteri Eccleſiæ Epheſinæ quos ad ſe Miletum vocaverat Act. 20. 17. non autem unus aliquis ut volunt Epiſcopus.* De presbyterorũ regimine externo in genere loquitur Petrus, cum prohibet dominari in cleros id eſt greges ceu ſortes hæreditarias domini. *Tanquam ſi dixiſſet cur dicam Eccleſiis dominari vos non oportere. Si forte quæritis hæc certiſſima eſt ratio quia ſingulæ Eccleſiæ ſunt κλῆροι ſortes ſive hæreditates Domini quibus ſolum Dominum dominari æquum eſt non ejus adminiſtros. Eccleſia appellatur κλῆρος. 1 hæreditas reſpectu domini grex vero ceu ovile dicitur reſpectu paſtorum & adminiſtrorum illius.* Presbyteros non ſubjicit Epiſcopis, ſed jubet ipſos presbyteros ἐπισκοπεῖν, id eſt, eſſe Epiſcopos ſive inſpectores gregis, & paſcere, verùm non ὡς κατακυριεύοντες ut dominantes & poteſtate regiminis externi abutentes. Nam ſi nullum regimen externi fori habebant, id in dominationem mutare non poterant. Vel nullum erat regimen publici fori in Eccleſiis Ponticis, & reliquis diſperſionis illius, vel presbyteri regebant in foro publico. Per Cleros intelligi greges & particulares Eccleſias fatetur Bilſonus. *In plebem*, inquit, *quam Petrus clerum gregemque Domini prius & poſterius appellavit.* Et Fildus. *Hæ portiones Eccleſiæ Dei ſic diviſæ, & ſingulorum preſbyterorum*

De gubernat. cap. 9. p. 173

De rep. Eccleſ. lib. 2. cap. 3. num. 34.

Pag. 329.

Pag. 329.

Iunius de cler. li. 1. c. 14. not. 17.

Cap. 14. not. 25.

Præfat. p. 21

De Eccleſ. l. 5. cap. 28. pa. 141.

preſbyterorum curæ commendatæ appellatæ ſunt Tituli, quia titulum in eas Dominus habuit, atque ſibi vendicavit tanquam ſortem hæreditatis ſuæ. Et per Presbyteros intelligi ſimplices presbyteros, agnoſcit Bilſonus, cum dicit, *Diſtingue tempora & reconciliabis ſcripturas. Fuit teſte Hieronymo tempus quum Eccleſiæ communi Preſbyterorum conſilio gubernarentur. Illo tempore Paulus hanc ad Preſbyteros Epheſinos orationem habuit. Illo Petrus ad Preſbyteros Iudæorum epiſtolam ſcripſit.* Fatetur ibi nullos fuiſſe tunc Epiſcopos in Eccleſia Epheſina, aut inter diſperſos Iudæos, niſi qui Presbyteri eſſent iique in una Eccleſia ſæpenumero multi. Denique Preſbyterorum Præfecturam in regimine externo & publico indicant elogia & variæ appellationes quibus ratione officii & præfecturæ ſuæ ornantur. Paſtores dicuntur ipſorumque opus & labor paſcere dicitur Act. 20. 1. Pet. 5.

De gubern. cap 12. pag. 270.

At ποιμαίνειν ſignificat amplius amplius quam βόσκειν. *Βόσκειν ut Theophilactus obſervat, curam mitiorem ſignificat, ποιμαίνειν acrioris imperii videtur habere ſignificationem.* Rectè etiam Bellarminus quod *actus paſtoralis non eſt tantum præbere cibum, ſed etiam ducere, reducere, tueri, præeſſe, regere, caſtigare.* Hinc Reges paſtores dicuntur metaphorice, & regere paſcere, ut Mat. 2. 6. Apoc. 2. 27. & 12. 5. & 19. 15. Agnoſcit Saravia tam apud prophanos quàm ſacros ſcriptores quòd paſcere ſignificat regere. Dounamus concedit per paſcere ſignificari regere cùm Paſtoribus civilibus id eſt regibus & Magiſtratibus tribuitur, at cū ſpiritualibus, tantùm præbere pabulū. Sic ſua authoritate minuit in Metaphora vim propriæ ſignificationis. Nam in Metaphora tota vis propriæ ſignificationis transfertur. Et licet non eodē modo regant civiles & ſpirituales Paſtores, utriq; tamen ſuo modo, ut his aut illis congruit Metaphoræ analogia. Paſtores Eccleſiæ non regunt more imperatorio aut Regio, non virga ferrea, ſed baculo & pedo benigni Paſtoris. *Non dubium eſt quin per paſcere officiū Paſtoris intelligitur. Et quia hoc de Miniſtris metaphoricè dicitur debent hos paſtorales actus præſtare: cibū comparare, ducere, reducere, præire voce & vita, tueri à lupis cæteriſq; feris, præeſſe in rebus ſpiritualibus regere non tanquā Domini, ſed ut tutores, non imperio ſed ὡς τύποι gregis: caſtigare reprehenſionibus, monitionibus, excōmunicationibus & diſciplina reliqua,* inquit Whitakerus. Chryſoſtomus non ſemel officium Paſtoris προστασίαν vocat. Paſtoris eſt non ſolum fiſtula canere ſed etiam pedo Eccleſiaſticæ diſciplinæ regere, & lupos abigere. Epiſcopi vendicant ſibi ſolis pedum, & Presbyteris unicam relinquunt fiſtulam, & ne hanc quidem, niſi prout ipſis libitum fuerit. Dicuntur & προϊστάμενοι & προεστῶτες. 1. Theſſ. 5. 12. 1. Tim. 5. 17. Bilſonus, *Cur novum aut inauditum cuiquam videatur ſi Miniſtros verbi non ποιμένας ſolùm hoc eſt, gnavos & ſedulos ad*

Caſaubo. exerc. 16. pag. 714.
De pontif. l. 1. ca. 15.
Defenſ. c. 9. ſect. 4.
Def. l. 1. pa. 113.
Contr. 4 qu. 2. ca 7. ſ. 2.
Chryſ. l. 2. de ſacerdot.
De gubern. c. 10 p. 181.

ad docendum, ſed καλῶς προϊστῶτας *ad gubernandum inſpiciendumque pervigiles eſſe debere contendimus, quum Apoſtolus utrumque in Paſtoribus iis quos volumus conjungat* 1. *Theſſ.* 5. *Ubi quidam doctiſſimus hujus diſciplinæ Patronus ita ſcribit. Notandum eſt quibus titulis Paſtores deſignet. Primo dicit eos laborare, ſimul præfecturæ nomine eos ornat Calvin. in Theſſ.* 5. De Senioribus quos vocant Laicos, negat Bilſonus intelligendum loqui Apoſtolum, de docentibus tamen Presbyteris concedit. Cum Apoſtolus Prebyterum Epiſcopum vult 1. Tim. 3. 4. 5. καλῶς προστῆναι bene præeſſe domi ſuæ, alioqui non dignum cenſet, qui Eccleſiam Dei curet, oſtendit regimen Eccleſiæ presbyteris committendum fuiſſe. Vocantur & ἡγούμενοι Hebræ 13. 17. id eſt ductores ceu rectores, Syrus, gubernatores. Ἡγούμενος *vox caſtrenſis & politica eſt: quæ idem ſignificat quod* ἡγέμονα εἶναι: *& de publica perſona dicitur, quæ aut in civitate, aut in caſtris præeſt, & reſpondet hebraicæ voci Nagid, id eſt, princeps, dux, præſul, antiſtes:* inquit Saravia. Et Bilſonus *Paulus ad Hebræos miniſtros verbi* τοὺς ἡγουμένους *appellat. Inter* προΐστασθαι *autem quod antiſtare ſignificat, &* ἡγεῖσθαι *quod ducum more præire, quid vobis diſcriminis videtur. Audite igitur eum, cujus eruditionem non debetis, judicium in hac parte non ſoletis contemnere; Idem valet* τὸ προΐστασθαι, *quod* ἡγεῖσθαι *quia nimirum Paſtores gregi præeant.* Concedit Presbyteros docentes vocari ἡγουμένους, & eſſe vocabulum auguſtius, magnæque authoritatis conceſſit Saravia. De Presbyteris hunc locum interpretatur etiam Hierony. *inter quos Eccleſiæ cura æqualiter dividebatur.* Ipſum presbyteri vocabulum *honorificum ſemper & nonniſi principibus & Magiſtratibus reip. datum apud Hebræos*, teſte Saravia, *Preſbyter græca vox eſt, quæ Hebraicæ Zaken reſpondet, & non ſolùm ætate ſeniorem, qui propter ætatem venerandus eſt, ſignificat, ſed etiam eum qui in Republica dignitate & authoritate præſtat: eſtque honoris vocabulum quo honoratiores & Magiſtratus in veteri teſtamento nuncupantur: & inde tranſlatum eſt ut Rectores Eccleſiarum Chriſti in novo teſtamento ſignificet.* Idem quòd *Epiſcopi nomen tunc*, id eſt Apoſtolorum ævo, *erat laboris & officii, Senioris erat honoris & dignitatis.* Preſbyteri igitur vox impoſita Paſtoribus fatente Saravia non tam ætatis ratione quàm honoris, dignitatis & authoritatis: nam ea ratione tribuitur rectoribus in veteri teſtamento. Epiſcopi vox quidcunque ſignificet, laborem, officium, inſpectionem, regimen, preſbyteris etiam tribuitur in novo teſtamento. *Et certe Epiſcopi nomen Cenſuram indicat, eſt enim* ἐπισκόπου *vox deducta ab* ἐπισκοπῇ *quæ non modo viſitationem, ſed & animadverſionem deſignat, quòd in ſacris Literis occur-*

Saravia defenſ. cap. 9. ſect. 19.

De gubern. ca. 10. p. 18.

In Tit. 1.

Defenſ. cap. 25. ſect. 1.

Tract. de grad. ca. 9.

Def. cap. 23. ſect. 1.

Fileſatus de Epiſcop. author. p. 13.

 rit

rit nonnunquam ut Eccleſiaſt. cap. 18. ὥρη ἐπισκοπῆς hora viſitationis ſeu caſtigationis dicitur ita apud Heſychium ἐπισκοπὴ exponitur ἐκδίκησις ultio & Syneſio ἐπισκοπὴ θεοῦ dei animadverſio in malos. Quomodo uſurpatur vox epiſcopi in veteri teſtamento apud 70 interpretes &
Pag. 182. ſcriptores prophanos ſupra oſtendimus. Cum Presbyteri toties in ſcriptura vocentur Epiſcopi, regimen etiam & præfectura eodem nomine deſignata illis competit. Quodcunque & qualecunque fuit regimen Eccleſiaſticum, omne, privatum, publicum, elogiis ante dictis ornatur. Patet igitur penes Presbyteros in Eccleſia Apoſtolica fuiſſe juriſdictionis poteſtatem ordinariam.

Gratianus in Decreto citans Hieronymum in Epiſtolam ad Titũ
Diſt 95. cap. olim. habet hæc verba. *Olim idem erat Preſbyter, qui & Epiſcopus. Et antequam Diaboli inſtinctu ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis, Ego ſum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephæ, communi preſbyterorum conſilio Eccleſiæ gubernabantur. Poſtquam vero unuſquiſque eos, quos baptizaverat, ſuos putabat eſſe non Chriſti, toto orbe decretum eſt, ut unus de preſbyteris electus ſuperponeretur cæteris, ad quem omnis Eccleſiæ cura pertineret, & ſchiſmatum ſemina tollerentur:* & paulò poſt. *Sicut ergo preſbyteri ſciunt ſe ex Eccleſiæ conſuetudine ei, qui ſibi præpoſitus fuerit, eſſe ſubjectos, ita Epiſcopi noverint ſe magis conſuetudine, quam diſpenſationis Dominicæ veritate preſbyteris eſſe maiores, & in commune debere Eccleſiam regere.* Similia habet Hieronymus in epiſtola ad Evagrium quæ ſupra pag. 204. citata videat Lector. Tria di-
Junius de Cleris ca. 15. nota 16. ſtinguit tempora Hieronymus. *Primum, quo Eccleſiæ communi Preſbyterorum conſilio gubernabantur. Secundum, quo ſtudia in religione facta ſunt, ac dictum eſt in populis ac non Corinthi ſolum &c. Nam quum primum illa Corinthi dicerentur, adhuc communi preſbyterorum conſilio Eccleſiæ gubernabantur ut patet ex 1 Cor. 5. & 2 Cor. 1. tertium demum, quo unus de preſbyteris electus cæteris fuit ſuperpoſitus. Atque hæc ſingula tempora ſuam, ut cum vulgo loquar, latitudinem habuerunt.*
Def. lib. 4. cap. 5. ſect. 3. Quod ad tempus primum tria dicit Dounamus primò Hieronymi ſententiã falſam eſſe reſpectu Hieroſolymitanæ Eccleſiæ & probat ex ipſo Hieronymo, qui dicit in Catalogo ſcriptorum Iacobũ ſtatim poſt paſſionẽ Domini ab Apoſtolis Hieroſolymorum Epiſcopum fuiſſe ordinatum. At Catalogus ille ſcriptorum non eſt Hieronymi judice ipſo Bellarmino & ut ſupra obſervavimus pag. 140.
Pa. 140. 141 142. ſed recentioris cujuſdam. De teſtimonio ipſo & Iacobi Epiſcopatu, vide quæ ſuprà à nobis allata ſunt: jam de Hieronymi mente & teſtimonio agimus. Dicit ſecundò, preſbyteros ad tempus guber-
Defenſ. li. 4. ca. 3. ſect. 10 naſſe Eccleſias, modo privato iis in commune attendendo, eaſque regendo quaſi in foro conſcientiæ, & paſcendo ſacramentis & verbi divini pabulo. At regimen iſtud nunquam fuit mutatum, nam poteſtatem hanc regendi in foro interno in hunc uſque diem retinent: Hieronymus loquitur de ea reginimis forma quod poſtea

mutatum

mutatum eſt, id eſt, de juriſdictione exteriore fori publici: Dicit tertiò presbyteros ad tempus gubernaſſe Eccleſias cõmuni conſilio, ſed quaſi ſub Apoſtolis, qui ſibi reſervarunt Epiſcopalé poteſtatem ordinationis, nempe & juriſdictionis externæ & publicæ. Nomen Epiſcopi cum Presbytero confuſum fuiſſe, officia Epiſcopi & Preſbyteri non fuiſſe confuſa, ſed officium & authoritatem Epiſcopi adhuc in Apoſtolis fuiſſe, Presbyteris ſub Apoſtolis tunc talibus exiſtentibus, quales poſtea fuerunt ſub Epiſcopis. Item presbyteros nunquam habuiſſe poteſtatem ordinationis & juriſdictionis publicæ. Sub Epiſcopis tantum conſiliarios non judices fuiſſe paſſim dicit, nec adſtrictos ipſorum conſilio Epiſcopos. Sententiam ſuam ſic illuſtrat. *Ponatur, inquit, rempublicam Iudæorum provinciam ſub imperatore Romano gubernatam fuiſſe per ſynedrion ad tempus, aut communi conſilio Seniorum, donec præficeret ipſis imperator regem, ſicut præfecit Herodem, poteſt dici rempublicam illam gubernatam fuiſſe ad tempus communi Seniorum conſilio, ſed quaſi ſub imperatore, qui in ſua poteſtate retinuit authoritatem regalem. Hinc colligi non poteſt officia Senatorum & Regis fuiſſe confuſa. Nam ſumma authoritas fuit in Imperatore, & Senatores tales erant ſub Rege, quales prius ſub Imperatore. Preſbyteri Hieronymiani*, inquit Saravia, *omnia officia præſtabant in Christi Eccleſia, quæ Epiſcopi, ſoli juriſdictionis poteſtate & ordinatione excepta.* Billonus ſimilia paſſim habet. Tilenus, *Quod vero ex eodem Hieronymo objicitur nullos fuiſſe Apoſtolorum tempore qui iure ſuo Eccleſiatum preſbyteriis præeſſent, ſed unamquamque communi presbyterorum conſilio gubernari conſueviſſe, id nos quidem haud gravatè concedimus, de illis ſcilicet temporibus, quibus ſuperſtites Apoſtoli nullis dum conſtitutis vicariis aut ſucceſſoribus, Eccleſias ipſi ſubinde inviſebant, tanquam generales & Catholici omnium & ſingularum Epiſcopi.* Reſpondeo, primò, ſi Presbyterorum conſilio uſi ſunt Apoſtoli in externo regimine, non regebant tantum modo privato & quaſi in foro conſcientiæ. Nam ſi tales erant Presbyteri ſub Apoſtolis quales Seniores Synedrii ſub Imperatore nondum conſtituto rege non gubernabant ſolùm quaſi in foro conſcientiæ, ſed etiam in foro publico licet ſuperiores eſſent Apoſtoli. Et contra ſi excipias ordinationem & publicam juriſdictionem, quid reſtabit niſi ſingularis illa & privata cujuſque paſtoris cura & inſpectio, & qualenam, quæſo, regimen fingendum, quo presbyteri quaſi ſub Apoſtolis communi conſilio Eccleſias gubernabant? Hieronymus dicit id regimen fuiſſe Presbyterorum abſque Epiſcopo, cujus cura & ſolicitudo poſteà delata eſt Epiſcopo. At regiminis externi & fori publici, ordinationis & juriſdictionis publicæ poſt delata eſt ſolicitudo & cura Epiſcopo. Ergo ante præpoſitum Epiſcopum ſentit Hieronymus Presbyteros per ſe communi conſilio gubernaſſe Eccleſiam & ratione ordinationis & juriſdictionis publicæ. Non diſtinguit

Li.4 p.120.

Pag. 123.

Pag. 122.

Def. cap.23. ſect.7.

De guo.pag. 14.272.273.

Paræneſ. cap.9.

 Hierony-

Hieronymus, ſed univerſum regimen Eccleſiaſticum complectitur ſuis verbis cum dicit *Eccleſiæ communi Presbyterorum conſilio gubernabantur:* ac ſi dixiſſet omne regimen Eccleſiæ in initio erat penes Presbyteros: De regimine publico loqui patet etiam ex locis ſcripturæ Act. 20 Heb. 13. ex quibus oſtendit ibidem apud veteres eoſdem fuiſſe presbyteros & Epiſcopos. Bellarminus licet de ordinatione neget, de juriſdictione tamen fatetur Hieronymum ita ſenſiſſe. *Videtur B. Hieronymus in ea ſententia fuiſſe, ut exſtimaret Epiſcopos, ſi de juriſdictione agatur, eſſe quidem presbyteris maiores, ſed iure Eccleſiaſtico non divino, quæ ſententia falſa eſt.* Veram eſſe ſententiam Hieronymi ante probavimus, nunc agitur tantum de ſenſu verborum Hieronymi. De juriſdictione fatetur, ordinationem alibi excipit quia Hieronymus in Epiſtola ad Evagrium ſic ait. *Quid facit excepta ordinatione Epiſcopus quod non facit Presbyter.* At de ſua ætate ut ſupra diximus, loquitur Hieronymus. Proprius igitur accedunt alii. *Ioan. Antoni Delphinus li. 2. de Eccleſia docet ex Hieronymi ſententia, initio naſcentis Eccleſiæ omnes Presbyteros fuiſſe Epiſcopos. Non quod idem ſit Epiſcopatus & Presbyteratus, ſed quod utraque dignitas omnibus ſacerdotibus primo illo tempore daretur. Deinde autem ad ſchiſmata evitanda cœpiſſe aliquos ſolum presbyteros ordinare, & hoc modo ex Eccleſiæ conſuetudine factum eſſe, ut Epiſcopi maiores presbyteris eſſent. Dicunt aliqui,* inquit Durandus, *quod tunc omnibus qui præferebantur plebibus conferebatur utraque poteſtas, ut plebes in promptu haberent principem Eccleſiaſticum, qui poſſet omnia ſacramenta miniſtrare, & miniſtros inſtituere.* Saniores iſti Hierarchicis Anglicanis. *At hæc ſolutio non plenè ſatiſfacit*, Bellarmino, *S. enim Hieronymus tueri conatur Presbyterorum dignitatem, qualis erat ſuo tempore adverſus inſolentiam Diaconorum, ut patet ex Epiſtola ad Evagrium. Inde autem demonſtrare nititur dignitatem presbyterorum eſſe maximam, quòd eadem ſit cum Epiſcopali. Nihil autem ad hoc probandum efficeret, ſi ſolum doceret primos presbyteros ideo fuiſſe Epiſcopis pares, quod haberent etiam Epiſcopalem poteſtatem, nec eſſent ſimplices Presbyteri. Deinde, ſi ideo primi presbyteri fuiſſent pares Epiſcopis, quod eſſent etiam ipſi veri Epiſcopi diſtincto quæ ex Hieronymi ſententia poſtea exorta eſt, inde accidiſſet quod aliqui ſimplicem Presbyteratum in ordinatione poſtea accepiſſent. At S. Hieronymus contrarium ſignificat docet enim Epiſcopatum eſſe novum, & ex Eccleſiæ conſuetudine, non ſimplicem presbyteratum: ſic enim ipſe ait Communi presbyterorum conſilio Eccleſiæ gubernabantur. Poſtquam vero unuſquiſque erat.* Genuinus igitur ſenſus verborum Hieronymi eſt, Presbyteratum fuiſſe Epiſcopatum, unum idemque officium, & non duo diverſa officia in uno ſubjecto compatibilia & presbyteros eadem potuiſſe facere vi ſui ordinis & clavium ſibi traditarum, quæ poſtea ſunt reſervata Epiſcopo. *Magis autem mirandum,* inquit Durandus, *quod Hieronymus per verba ſua quæ*

De pontific. li. 1. cap 8.

De clericis cap. 15.

Bellar. de clericis cap. 15.

in 4. ſent diſt. 24. q. 5.

De clericis cap. 15.

in 4. ſentent. diſt. 24. q. 5.

ponit in fine illius capituli Olim, videtur æquare presbyteros Epiſcopis, non ſolum quoad conſecrationem, ſed etiam quantum ad regimen Eccleſiæ, quod pertinet ad poteſtatem iuriſdictionis. Multa poſſum hîc accumulare teſtimonia interpretantium Hieronymi ſententiam de uno eodemque officio, ſed brevitati ſtudeo. Non pudet tamen Hierarchicos noſtros dicere Hieronymum intelligendum reſpectu nominum differere Epiſcopum & Presbyterum eundem eſſe, quorũ novus & imbellis hyperaſpiſtes Tilenus noſter non minori vel ignorantia vel impudentia ſic ſcribit. *Qui animadvertunt parum præſidii repoſitum eſſe in promiſcuo vocabulorum Epiſcopi & Presbyteri uſu, quem in ſcriptura cernimus, ubi Apoſtoli quoque & Diaconi nomina quandoque ponuntur ἀδιακρίτως: in qua tamen nominum communione nemo miniſteriorum æqualitatem aut graduum confuſionem ſuſpicatus eſt, ii Hieronymi patrocinium advocant. Ait ille in epiſt. ad Tit. Epiſcopos magis conſuetudine quam Dominicæ diſpoſitionis veritate presbyteris eſſe maiores. Sed quid ſi in lidem id eſt ex eadem nominum communione, etiam Hieronymo errandi occaſio fuerit obiecta?* Non erraſſe Hieronymum pluribus teſtimoniis probando eundem fuiſſe & re & nomine Epiſcopum ſupra pag. 204. 205. 206 docuimus: jam ſat eſt quod apertè non negat Hieronymum ſenſiſſe eundem non fuiſſe Epiſcopum & presbyterum, quandoquidem jam de ſententia Hieronymi agitur. *S. Hieronymi verba aliqui piè interpretari conantur, ut S. Thomas qui in 2.2. q. 184. art. 6. ſcribit Hieronymum loqui ſolùm de nominibus Epiſcopi & presbyteri, non de ipſa re. At certe verba illa citata: communi presbyterorum conſilio Eccleſiæ gubernabantur. Et illa: Magis conſuetudine, quam diſpoſitionis dominicæ veritate presbyteris eſſe maiores, &c. aliud ſignificant quam ſolùm cõmunitatem vocabulorum,* inquit Bellarminus. Hieronymus conatur tueri presbyterorum dignitatem adverſus inſolentiam Diaconorum in epiſtola ad Euagrium. Pueriliter & inepte diſputaſſet Hieronymus, ſi ſolum argumentum a communione nominum duxiſſet, & non officii: Potuerunt enim Diaconi regerere, quòd in ſcriptura Apoſtoli quoque & Diaconi nomina ponuntur ἀδιακρίτως ut ſupra dixit Tilenus. Dicit unum reliquis præpoſitum in ſchiſmatis remedium, & in celſiori gradu collocatum, & Epiſcopum nominatum. Si poſt excogitata erat ſimul cum nominũ diſtinctione graduum diſtinctio, ſequitur prius cum communione nominum fuiſſe etiam graduum communionem id eſt, unum eundemque fuiſſe munere & officio Epiſcopum & Presbyterum. Si ſola diſtinctio nominum non fuit excogitata in remedium ſchiſmatis, ſed etiam graduum, ſola communio nominum non erat cauſa ſchiſmatum, Quæ Epiſcopis in remedium ſchiſmatis delata ſunt, oſtendunt ante remedium communia fuiſſe presbyteris. Dicuntur maiores presbyteris, præpoſiti presbyteris; ante remedium ergo non erant maiores, nec præpoſiti. Præterea dicit Hierony-

Parænes. c. 9

De cler. c. 15

Hieronymus non modo presbyteros ante ſchiſmata,& ſchiſmatum remedia communi conſilio gubernaſſe Eccleſias abſque Epiſcopo ſed etiam adhuc debere Eccleſiã regere, licet Eccleſiæ conſuetudine presbyteris maiores ſint. Secundum tempus de quo Hieronymus, eſt tempus ſchiſmatum, *Cum diceretur in populis, ego ſum Pauli,&c.* At hoc accidiſſe ſuo tempore teſtatur Paulus 1 Cor. 1 dicunt Hierarchici, & ab eo tempore ſenſiſſe Hieronymum natum eſſe Epiſcoporũ principatum. Hieronymus non tam Corinthiacam Eccleſiam, quàm alias complures reſpexit, & ideo non dixit *Corinthi,* ſed *in populis, & poſtquam unuſquiſque quos baptizaverat &c. Malum non Corinthi ſolùm, ſed Eccleſiarum malum in populis natum, atque prædicatum glorioſè narrans, antequam ad illud conſilium in toto orbe veniretur. Negat ipſe Paulus, qui malum quidem Corinthiæ Eccleſiæ reprehendit, ſed de Epiſcopo ſuperponendo nullum verbum in ea epiſtola, nullum in ſecunda facit. Quod Paulus dicit, id de Eccleſia dicit Corinthiorum ſolum, at longè aliter Hieronymus, cum diceretur in populis, inquit: Item, in toto orbe decretum eſt. Diverſa igitur eſt temporum ratio: licet ad malum ſingulare, quod in Corinthiis reprehendit Paulus, Hieronymus de malo ubique diffuſò dicens alluſerit.* Iſtud tempus quo conjicit Hieronymus ſchiſmata viguiſſe ſuam habuit latitudinem. Non uno eodemque anno dictum in populis, Ego ſum Pauli &c. Graſſabatur hoc malum per populos,& non in una aliqua particulari Eccleſia, priuſquam in toto orbe decretum, ut unus ſuperponeretur. Nimis enim inquum fuiſſet propter ſchiſmata unius Eccleſiæ in omnibus alius mutaſſe ordinem divinitus inſtitutum. Tertia periodus temporis ſequitur cum præpoſitus erat Epiſcopus. *Non enim dicit Hieronymus cœpiſſe ab eo tempore,* quo dictum in populis, *ſed poſt illud tempus. Poſtquam verò unuſquiſque quos baptizaverat ſuos eſſe non Chriſti putabat, in toto orbe decretum eſt ut unus de presbyteris electus cæteris ſuperponeretur. Num hoc ab Apoſtolis factum decretum eſt? Hieronymus ipſe reſpondeat: Sicut Presbyteri, inquit ſciunt ſe ex Eccleſiæ conſuetudine Epiſcopo ſibi præpoſito eſſe ſubiectos. Ex Eccleſiæ conſuetudine, ait Hieronymus, non Apoſtloorum decreto: Tum ſubnectit ita epiſcopi noverint ſe presbyteris maiores conſuetudine magis quàm Dominicæ diſpoſitionis veritate. At ſi illum ordinem mutaſſent Apòſtoli & presbyteris epiſcopos præfeciſſent, & communi presbyterorum conſilio eccleſias regi vetuiſſent, ea ſane Dominica diſpoſitio fuiſſet, utpote à Chriſti Apoſtolis profecta, niſi forte quæ Apoſtoli decreverunt, ea conſuetudini, non diſpoſitioni Dominicæ aſcribenda ſunt. Sed vivis Apoſtolis nihil eſt in illo ordine mutatum. Nam illa ad Corinthios ſcripta epiſtola eſt, cum Paulus in Macedonia ageret: at poſt hoc tempus in Creta Titum reliquit, ut presbyteros oppidatum conſtitueret. Si mutandum ordinem Apoſtolus putaſſet, non præcepiſſet conſtitui in ſingulis oppidis presbyteros: nec Hieronymus ex Paulo, ex Petro, ex Actis, ex Iohanne*

Iunius de clericis c. 15. not. 16.

De pontific. lib. 1. cap. 8. not. 24.

Iunius de clericis c. 15. not. 17.

Whitak. de pontific. qu. 1. ca 3. ſect. 29.

hanne teſtimonia attuliſſet, quibus presbyterum eundem eſſe cum Epiſcopo demonſtraret. Paulus epiſtolas ſuas ad Philippenſes, ad Timotheum, ad Titum, & Petrus ſuas, & Iohannes ſuas poſt ſcripſerunt quam illud Corinthi natum ſchiſma eſt: & lucas etiam Presbyteros Epheſinos poſt illud ſchiſma à Paulo Miletum accerſitos eſſe ſcribit. Cum Hieronymus his potiſſimum locis Philip. 1.1. 1 *Tim.* 3.2 *Tit.* 1.5.7 1 *Pet.* 5.1 *Act.* 20.17. *contendat presbyterum parem eſſe Epiſcopo per omnia, non potuit tam eſſe immemor ſui ut putaret ab Apoſtolis eam rationem mutatam eſſe. Sic alibi, cum ſcripturæ teſtimonia adduxiſſet, quibus Epiſcopum & Preſbyterum non differre evinceret, ſubjicit, poſtea unum electum, qui cæteris præponeretur. Si poſtea electus unus eſt, qui presbyteris ſuperior eſſet, non ergo Apoſtoli, ſed Eccleſiaſtica quædam conſuetudo aut conſtitutio differentiam illam introduxit. Imo in fine epiſtolæ indicat, hanc eſſe traditionem Apoſtolicam ut iidem ſunt. Non ergo Apoſtoli contrarium decreverunt.* Sed ipſa verba *toto orbe decretum* non innuunt decretum alicujus Concilii ſive Apoſtolorum, ſive poſt Apoſtolorum tempora. Nullum tale concilium viventibus Apoſtolis legimus celebratum vel in ſcripturis vel extra ſcripturas: & poſt Apoſtolorum tempora nullum, quod totius orbis concilium dici poteſt, ante Concilium Nicænum. Nec eadem ſunt, *decretum toto orbe*, & *decretum Concilio totius orbis*. Nam decretum Concilii totius orbis non recte dicitur decretum toto orbe. Senſus igitur verborum eſt, quum diceretur in populis, toto orbe, id eſt in populis decretum eſt, hoc eſt in particularibus Eccleſiis, aut Conciliis provincialibus. *Toto orbe* diſtributivè id eſt totius orbis partibus, non repræſentativè in Concilio œcumenico totius orbis. Quis enim non videt hæc verba *toto orbe decretum* idem ſonare, ac *decretum per totum orbem*, quòd diſtributive eſt capiendum. Præterea decretum Concilii generalis & repræſentativi totius orbis fit ſimul & ſemel, at Hieronymus ait *Paulatim ad unum omnem ſollicitudinem eſſe delatam*, & *ex conſuetudine Eccleſiæ* præpoſitum Epiſcopum Presbyteris, quæ verba non congruunt decreto Concilii generalis, ſed decretis particularium Eccleſiarum, aut partium orbis, Eccleſiis aliis aliarum exempla ſequutis, & idem, quod aliæ, decernentibus. Vnde infert Hieronymus Epiſcopos presbyteris maiores eſſe conſuetudine Eccleſiæ magis quàm Dominicæ diſpoſitionis veritate, id eſt magis conſuetudine quæ irrepſit in Eccleſiam, quam authoritate ſcripturarum aut Domini per ſe aut per Apoſtolos inſtitutione. Nam ante dixerat Hieronymus *putat aliquis noſtram eſſe, non ſcripturarum ſententiam Epiſcopum & Presbyterum unum eſſe.* Deinde adducit teſtimonia ſcripturæ; tandem infert magis conſuetudine Eccleſiæ quam diſpoſitionis Dominicæ veritate id eſt *quàm*, ut ſupra dixit, *ſcripturarum ſententia*. Nec dicit ſcripturarum ſententia Epiſcopum & presbyterum unum fuiſſe utpote in primordiis, ſed unum

eſſe, ac ſi dixiſſet ſcripturarum ſententia ſemper unum fuiſſe. Qui igitur fingunt Hieronymum per conſuetudinem Eccleſiæ intellexiſſe inſtitutum Apoſtolorum & diſpoſitionem Dominicam ipſius Chriſti inſtitutionem, præterquam quòd ineptè loquutum fingunt Hieronymum vocando inſtitutum Apoſtolorum conſuetudinem Eccleſiæ, affingunt ipſi etiam multa abſurda. Nam mutatis mutandis ſecundum iſtorum interpretationem ſic capienda Hieronymi verba. *Vt ergo Preſbyteri ſciant ſe Apoſtolorum decreto Epiſcopo ſibi præpoſito ſubjectos eſſe, ita Epiſcopi noverint ſe Apoſtolorum decreto magis quam Dominicæ diſpoſitionis veritate presbyteris eſſe maiores; & in communi debere Eccleſiam regere*, ac ſi ſub Apoſtolis ſchiſmata nata eſſent & ipſi Apoſtoli vitandi ſchiſmatis cauſa mutaſſent Dominicam diſpoſitionem. *Quod perabſurdum mihi videtur dicere*, inquit Saravia. *Dominus noſter qui eſt Dei ſapientia, longe melius norat, quid utile & neceſſarium eſſet prævenientis ſchiſmatibus quàm Apoſtoli. Quorum ut non fuit plus ſapere in hac re velle videri: ita non fuit ipſorum ob unius Eccleſiæ peccatum mutare Domini inſtitutionem.* Item, *Inſtitutionem Dominicam Paulum mutaſſe, & ut id voluiſſet, potuiſſe, non eſt probabile. Cæteri Apoſtoli, qui erant per varias nationes diſperſi, ignorabant quid ageretur Corinthi, ut decreto Pauli addidiſſe credantur ſuum calculum. Sed ut demus ſchiſma illud Corinthiacum ad eorum perveniſſe notitiam, & ex diverſis & maximè remotis orbis partibus miraculo aliquo ſimul conveniſſe; cui probabitur, vitandi ſchiſmatis cauſa in mutationem Dominicæ inſtitutionis conſenſiſſe?* Et alibi, Abſit ut tam leves Apoſtolos fuiſſe cenſeamus, ut divinitus *inſtitutam regiminis formam mutaverint, aut aliam ipſi obſervaverint, aliam obſervandam tradiderint.* Rectè elicit abſurda iſta ex interpretatione illa, ſed quod putat eam fuiſſe Hieronymi mentem, fallitur. Apoſtoli ut ſupra oſtendimus nec ſuſtulerunt nec tollere potuerunt poteſtatem ordinis presbyteralis ſic nec juriſdictionis quæ manat ab ordine & exercetur etiam in publico foro. Maneat igitur recta interpretatio verborum Hieronymi, nempe diſpoſitionis dominicæ veritate id eſt ſcripturarum authoritate Epiſcopi non ſunt maiores presbyteris. *Veritas enim*, inquit Billonus, *apud antiquos patres pro veritate ſcripta non raro accipitur Vide Tertullianum de Corona militis Cyprian. contra Stephan. Concil. Carthag. de bapt. 2 ind. hæretic.* Veritatem iſtam ſupra Hieronymus vocavit ſententiam ſcripturarum. Aliam igitur excogitant interpretationem ſed à mente Hieronymi ſatis alienam, quam Tilenus ſic exprimit. *Ille vero non erravit*, nempe Hieronymus, *ſi hoc tantum ſibi voluit, nempe quod quæ ex Dominicæ diſpoſitionis veritate utriſque communia erant nomina, ex Eccleſiaſtica demum conſuetudine fuerunt diſtincta. Sciendū vero ea tempeſtate, qua id ſcripſit Hieronymus, preſbytero neque concionari neque baptizare, aut cœnam Domini adminiſtrare licuiſſe, præſente Epiſcopo ſine* ipſius

Tractat. de grad. ca. 23.

Def cap. 23. ſect. 14.

De gubern. ec. 12 p. 284

Parœneſ. ca. 8.

ipſius venia & permiſſu ut teſtatur Tertullian. de baptiſmo, atque ipſe Hieronymus adverſus Lucifer & Poſſidon. in vita Auguſtini, qui mos ſola Eccleſiæ conſuetudine nullo Chriſti mandato nitebatur. Non voluiſſe tantum nomina communia diſpoſitionis dominicæ veritate poſtea Eccleſiæ conſuetudine fuiſſe diſtincta ex verborum ſcopo & contextu evicimus. Et quod ad ſubjectionem illam temporis decurſu introductam verum eſt non eſſe ſecundum dominicæ diſpoſitionis veritatem, ſed omnem omnino ſubjectionẽ, presbyterorum conſuetudini Eccleſiæ tribuit, & paritatẽ dominicæ diſpoſitioni ut patet ex argumentis quibus probat ex ſcripturarum ſententia Epiſcopum & Presbyterũ unum eundemque eſſe & nondum ullo modo vel in re minima Epiſcopum præpoſitum fuiſſe presbytero. Tandem quia vident nulla interpretatione depravata poſſe extorqueri alium ſenſum, dicunt Hieronymum non ſibi conſtare & alibi contradicere, ut cum Iacobum dicit conſtitutum Epiſcopum Hieroſolymorum ab Apoſtolis, & Marcum Alexandriæ in Catalogo, item traditionem eſſe Apoſtolicam ut Epiſcopi præponantur Presbyteris. De Iacobo, Marco, & traditione Apoſtolica ſupra egimus p. 140. 125. 189. 190 & Bellarminum negare catalogum illum eſſe Hieronymi. Rectè Hieronymus in cap.23. Matth. *Quod de ſcripturis autoritatem non habet, eadem facilitate contemnitur, qua probatur.* Et in cap.1. Aggæi *quæ abſque auctoritate & teſtimoniis ſcripturarum, quaſi traditione Apoſtolica ſponte reperiunt atque confingunt, percutit gladius Dei.* Concludo verbis Spalatenſis. *Sunt qui Hieronymum in rectam ſententiam vel invitum velint trahere. Ille tamen dum conſuetudini ſoli Eccleſiaſticæ, Eccleſiæque humano decreto tribuit, id quod ab Apoſtolis jure divino* (falſum) *eſt factitatum, aliquantulum certe deflexit, & exorbitavit: neque in hoc aut excuſari ſatis poteſt, aut in alium contrarium ſenſum trahi: verba illius neque aliam ſententiam, neque defenſionem, neque excuſationem admittentia ſunt hæc in Epiſt. ad Titum. In toto orbe decretum &c.* De repub li. 2 ca.3. num. 46. Et ipſius Tileni, *Quod ex horum paſtorum ceu presbyterorum collegio unus reliquis eſt præpoſitus, & Epiſcopi cognomento ornatus ſingulariter, ab humano ortum inſtituto, non à divino præcepto exiſtimamus, non ſolùm cum Hieronymo, verum etiam cum Lombardo, Gratiano, Card. Cuſano & aliis, Hieronym. in c. 1. Tit. & ad Evag. Lombard. l.4. diſt.24 Grat. diſt 93. c. Legimus & diſt. 95. c. Olim. & c. ſeq. Cuſanus de concord. Catholica c.13.* Syntag par. 2. diſput. 20. Et in ſpeculo Antichriſti ortum & incrementa aperiens citat Hieron. in c.1. ad Tit. aphoriſ 87. Et aphor.88. ait *Epiſcopos & Presbyteros re & munere eoſdem fuiſſe, non Hieronymus ſolùm in 1 Tim.3 ſed etiam ſcriptura perſpicue docet Tit.1. Act.20. Phil 1. ac proinde humani inſtituti ſive poſitivi ut vocant juris ſit illa ſub diverſis nominibus munerum diſtinctio.* Atque Hæc de ſententia Hieronymi.

Quòd ad rem ipſam attinet, cum dicunt in ipſis primordiis non

fuiſſe Epiſcopos, nec opus fuiſſe, quia Apoſtoli ipſi inviſebant Eccleſias, ſed poſt inſtitutos ab Apoſtolis & migrantes Apoſtolos reliquiſſe ſubſtitutos, obeuntes deſignaſſe ſucceſſores, utraque parte falſiſſimum eſt. Nam Apoſtolorum generalis cura & inſpectio non ſuſtulit neceſſitatem ordinationis & juriſdictionis exercendæ in quaque Eccleſia particulari. Quaſi verò, preſbyteri diſperſionis nullam exercere poterant juriſdictionem, priuſquam Petrus Babylone literas aut legatum miſiſſet, aut ipſe adveniſſet. Corinthios reprehendit Apoſtolus, quòd tam ſegnes fuiſſent in ejiciendo inceſtuoſo & agnoſcit eos poteſtatem habere judicandi de iis qui intus ſunt. Non opus eſt repetere, quæ ſupra attulimus argumenta, quibus probavimus penes presbyteros fuiſſe poteſtatem ordinationis & juriſdictionis. Nec minus falſum eſt, abſentes vicarios, decedentes verò aut vita defunctos ſucceſſores deſignaſſe, neque ulla exempla proferunt, niſi Timothei Titi & ſimilium, qui non paſtores ordinarii ceu Epiſcopi fuerunt, ſed Evangeliſtæ de quibus apud Bilſonum ſic Chryſoſt. ſerm. 11. in Epheſ. 4. *Paſtores & Doctores eos vocat, quorum fidei totus populus erat creditus; & inferiores iis erant, qui Evangelizantes omnes ebibant regiones, quia erant in uno loco occupati.* Præterea in Eccleſiis conſtituendis conſtituerunt Preſbyteros non Epiſcopos, & conſtitutas abeuntes commendarunt preſbyteris, ut Paulus Act. 20. cum jam putaret ſe non amplius viſurum faciem ipſorum, & in confinio mortis poſiti ut patet ex Epiſtola ad Philippenſes. Preſbyteri in conſtituendis primi inſtituti ab Apoſtolis & in conſtitutis poſtremi relicti ſunt & proinde inſtituto divino genuini Apoſtolorum ſucceſſores, non autem Epiſcopi qui Eccleſiæ conſuetudine & inſtituto Humano preſbyteris præpoſiti ſunt. Sit certa Hieronymi conjectura tum non dubitamus aſſerere non fuiſſe conſilium ſpiritus ſancti ad tollenda ſchiſmata, ſed Satanæ ad jacienda Antichriſtianſmi fundamenta, & ſchiſmatum materiam. Antidotum verſum fuiſſe in venenum, & remedium ipſo morbo nocentius probavit eventus.

Cap. 12. pag. 260.

Non eſt exiſtimandum ſtatim poſt Apoſtolorum deceſſum introductum fuiſſe hunc de quo diſſerimus, Epiſcopatum. Ariſtocratia non eſt ſtatim mutata in Monarchiam. Primi qui, poſt Apoſtolorum tempora, Epiſcopi, erant ſolummodo præſides perpetui in Preſbyteriis, non principes. At inquit Bilſonus, *Hæc germana quidem eſt deſcriptio Majoris & Senatorum civitatis, aut præfecti & Decurionum oppiduli cujuſdam apud nos. Epiſcopi verò qualem habuit aut habere debuit Chriſti Eccleſia minimè.* Et Dounamis *ſub veterum Epiſcoporum nomine deſcribunt nobis Decanos, qui archipresbyteri quandoque dicti ſunt, quandoque* κωρεπισκοποι. Calvinus dicit. *Neque tamen ſic honore & dignitate ſuperior erat Epiſcopus, ut dominium in collegas haberet: ſed quas partes habet Conſul in Senatu, ut referat de negotiis, ſententias*

De gubern. Eccleſ. ca. 11 pag. 286.
Def. lib. 3. pag. 9.
Inſtit. l. 4. ca. 4. ſect. 2.

tentias reget, conſulendo, monendo, hortando aliis præeat, autboritate ſua totam actionē regat, & quod decretum fuerit communi conſilio id exequatur, ad muneris ſuſtinebat Epiſcopus in Preſbyterorum cœtu. Sed iſta repudiant. Non eſt Epiſcopus iſte, ſed Decanus. Quid ergo? Epiſcopos veteres in Preſbyteriis, nolunt fuiſſe ut Conſules in Senatu, ſed ut Reges inter conſiliarios, quorum conſilio, non ex neceſſitate ſed libera voluntate uſi ſunt. Vide quæ ſupra citavimus pag. 113. 114. 115. Si nulli ſunt Epiſcopi niſi tales, primi illi Epiſcopi erant nomine tenus tantùm Epiſcopi, revera tantùm perpetui præſides & πρωτοπρεσβύτεροι. Nonne author commentariorum, qui circumferuntur nomine Ambroſii, dicit, Epiſcopum nihil aliud fuiſſe, quam primùm preſbyterum. Quid ſignificat quæſo *primus preſbyter* aliud quàm πρωτοπρεσβύτερος. *Primi preſbyteri appellabantur Epiſcopi, ut recedente eo ſequens ei ſuccederet*, inquit author ille, Et *Hic enim eſt Epiſcopus, qui inter preſbyteros primus eſt*. Et idem author in queſtionibus veteris & novi Teſtamenti (nam eundem fuiſſe authorem ſupra pag. 228. ex Bellarmino & aliis oſtendimus.) *Quid eſt Epiſcopus*, inquit, *niſi primus preſbyter, hoc eſt ſumus ſacerdos*. Paulò infra. *Et turpe eſt judicem dicere primicerium. Nam in Alexandria, & per totam Egyptum, ſi deſit Epiſcopus, conſecrat preſbyter*. Sic ſcripſit author ille Ambroſii coætaneus, vel potiùs, ut volunt alii, paulò vetuſtior. Ex altera parte de Presbyteris Pſeudoignatius in Epiſtola ad Trallianos dicit, *quod ſunt* ὡς συνέδριον τοῦ θεοῦ, καὶ σύνδεσμος Ἀποστόλων χριστοῦ, *tanquam ſenatus Dei, & colligatio* (vel cœtus) *Apoſtolorum Chriſti*. Item, *quid vero preſbyterium, quàm ſacer cœtus* σύστημα, *conſiliarii* σύμβουλοι, *& aſſeſſores Epiſcopi* συνεδρευταί. Et in Epiſtola ad Epheſios tale deſiderat preſbyterium Epiſcopo adunatum, *quomodo chordas in citbara colligatas cernimus*. Irenæo Presbyteri dicuntur principes. In epiſtola quæ de 7 Eccleſiæ ordinibus inſcribitur, & extat inter opera Hieronymi, dicuntur preſbyteri judices. *Inde ab initio negotiorum judices eſſe mandati ſunt Preſbyteri, & intereſſe ſacerdotum conciliis, quoniam & ipſi preſbyteri ut legimus, Epiſcopi nominantur, ſecundum quod ſcriptum eſt ad Titum &c.* Auguſtino *Patroni & rectores terræ*. Origeni libro tertio adverſus Celſum *Eccleſiæ* βουλευταί. Sedebat Epiſcopus in throno, ſedebat etiam & Preſbyter dixit Aetius, & non negavit Epiphanius. Nazianzenus narrat quomodo providentia divina Baſilium τοῖς ἱεροῖς τοῦ πρεσβυτερίου θρόνοις *ſacris preſbyterii ſedibus admoverit*, dicit à lectorum munere ad preſbyterorum, exeunde ad Epiſcopi thronum perveniſſe. *Preſbyteri*, inquit Bilſonus, *Carthaginenſis Eccleſiæ è Clericorum erant ordine, qui unà cum Epiſcopo ſedebant, & commune conſilium de Eccleſiæ negotiis capiebant*. adducit Cyprianum.

Ad Epbeſ. cap. 4.

1. Tim. 3. quæſt. 101.

Lib. 4. c. 44.

Serm. 36. ad fratres in Eremo.

in Laudem Baſilii.

De gubern. cap. 11. pag. 224.

Li 4. ep. 10. num. *Numidicus preſbyter aſcribatur preſbyterorum Carthaginenſium numero, & nobiſcum ſedeat in clero.* Irenæus invehitur in *preſbyteros principalis confeſſionis tumore elatos.* Chryſoſtomus *ſollicitè præſidere* inter Preſbyterorum quinque talenta numerat & parum intereſſe inter Preſbyterum & Epiſcopum idem dicit καὶ γὰρ αὐτοὶ διδασκαλίαν εἰσὶν ἀναδεδεγμένοι καὶ προστασίαν τῆς ἐκκλησίας. *Etenim & illi docendi munus ſuſceperunt & præſidendi Eccleſiæ & quæ de Epiſcopis dixit eadem & de preſbyteris convenit dici.* Origines dicens *Etſi videor tibi manus dextera eſſe, & preſbyter nominor*, innuit presbyteros pro manu Eccleſiæ dextra habitos fuiſſe, interprete ipſo Bilſo. Cenſuræ non erant penes unicum Epiſcopum. *Cogimur ad literarum divinarum commemorationē,* inquit Tertullianus, *ubi fidem ſanctis vocibus paſcimus, ſpem erigimus fiduciam figimus, diſciplinam præceptorum nihilominus inculcationibus denſamus. Ibidem etiam exhortationes, caſtigationes, & cenſura divina. Nam & iudicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conſpectu, ſummumque futuri judicii præjudicium eſt, ſi quis ita deliquerit, ut à communicatione orationis, & conventus, & omnis ſancti commercii relegetur. Præſident probati quique. Seniores honorem iſtum non pretio, ſed teſtimonio adepti.* Eſto, nihil juvet Seniores quos vocant Laicos locus iſte, Seniores docentes tamen docet præſediſſe in caſtigationibus & cenſuris divinis, in excommunicatione etiam maiori, ut vocant. Particularem Eccleſiam deſcribit & tamen plures Seniores ceu Presbyteros præſidere dicit. Irenæus, *Preſbyteris iis in Eccleſia obedire oportet, qui ſucceſſionem ab Apoſtolis habent, & unà cum ordine preſbyterii ſanam doctrinam præbent ad informationem & correctionem aliorum. Tales preſbyteros nutrit Eccleſia.* De Presbyteris Paſtoribus intelligendum locum fatetur Bilſonus. de correctione judiciali intelligendum oſtendit contextus loci, ubi damnantur preſbyteri injuſti qui damnant innocentes, & laudantur probi. Hieronymus, *Apud Deum non ſententia Sacerdotum, ſed reorum vita quæritur, quomodo ergo ibi* id eſt in lege *Leproſum Sacerdos mundum vel immundum facit, ſi & hîc alligat vel ſoluit Epiſcopus & preſbyter.* Idem, *Mihi ante Preſbyterum ſedere non licet; illi ſi peccavero, licet me tradere Satanæ ad interitum carnis, ut ſalvus ſit ſpiritus.* Siricius Epiſcopus Romæ epiſtola ad Ambroſium narrat Iovinianū, Auxentium &c. Preſbyterii ſui examine & totius cleri conſenſu hæreſeos damnatos fuiſſe, accuſatus Chryſoſtomus ὅτι ἄνευ συνεδρίου καὶ παρὰ γνώμην τοῦ κλήρου ποιεῖ τὰς χειροτονίας. Gregorius, *Si quid de quocunq; Clerico ad aures tuas pervenerit, quod te juſtè poſſet offendere, facile non credas, nec ad vindictam te res accendat incognita, ſed præſentibus Senioribus Eccleſiæ tuæ diligenter eſt veritas perſcrutanda, & tunc ſi qualitas rei popoſcerit, canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis.* Alibi preſbyterium damnat negligentiæ, quòd in Hilarium

Marginal notes: Li 4. ep. 10. — Iren l. 4 c. 44 — Hom. 53. in cap. 25. in Mat in cap. 3. prior ad Tim. hom. 11 — hom. 7. in Ioſ. — De gub. pag. 245. — In Apologet. — Li. 4. ca. 42. 43. — De gubern. pag. 244. — in Mat. c. 16 — Epiſt. ad Heliodorum. — Ambroſ. epiſt. 80. — Synod contr. Chryſ. jur. græcorū 56 — Lib. 11. epiſt. 49.

Hilarium quendam non animadverterunt. *Nec illud ad excuſationem veſtram credatis eſſe idoneum, quòd vobis quaſi judicare volentibus frater & coepiſcopus noſter Paſchaſius dicitur diſtuliſſe. Nam ſi zelus in vobis rectitudinis viguiſſet, facilius uni à multis rationibiliter ſuaderi, quàm multi ab uno poterant differri.* In concilio Carthaginenſi quarto decretum. *Ut Epiſcopus ſine conſilio clericorum ſuorum clericos non ordinet, ita ut civium aſſenſum & conniventiam & teſtimonium quærat. Ut Epiſcopus nullius cauſam audiat abſque præſentia clericorum ſuorum, alioquin irrita erit ſententia Epiſcopi, niſi clericorum præſentia confirmetur.* Canones hujus Concilii Baronius vocat Eccleſiaſticæ promptuarium diſciplinæ ab antiquioribus uſu receptæ & ad priſtinam conſuetudinem revocatæ. Cypr *Presbyteris & Diaconis non defuit Sacerdotii vigor, ut quidam minus diſciplinæ memores, & temeraria feſtinatione præcipites, qui cum lapſis communicare jam cœperant, comprimerentur.* Clemens, ut in fratrum controverſiis non apud judices ſæculares, *ſed apud presbyteros Eccleſiæ quicquid illud eſt dijudicatur.* Concilium Hiſpalenſe *Sacerdotibus ac miniſtris ſolus*, id eſt abſque aliorum Epiſcoporum adminiculo, non autem abſque Synedrio & Clero ſuo ut dictum *honorem dat poteſt*, *ſolus* id eſt abſque aliis Epiſcopis, *auferre non poteſt Tales enim neque ab uno damnari, nec uno judicante poterunt honoris ſui privilegiis exui, ſed præſentari ſynodali judicio, & quod canon de illis præciperet, oportet definiri.* Concilium Carthaginenſe tertium. *Si autem Presbyteri vel Diaconi fuerint accuſati, adjuncto ſibi ex vicinis locis proprius Epiſcopus legitimo numero collegarum, quos ab eodem accuſati petierint id eſt, una ſecum in presbyteri nomine ſex in Diaconi nomine tribus, ipſorum cauſas diſcutiat, eadem dierum & dilationum, & à communione remotionum, & diſcuſſione perſonarum, inter accuſatores, & eos qui accuſantur, forma ſervata. Reliquorum autem clericorum cauſas etiam ſolus Epiſcopus loci agnoſcat, & finiat.* Extat hic Canon in decreto Gratiani additur nota. *Solus autem ad excluſionem aliorum Epiſcoporum, non ſuorum clericorum dicitur, ſine quorum præſentia ſententia ejus erit irrita.* Sicut cum dicitur Solus honorem dare poſſe, intelligitur, abſque Epiſcopo, non tamen abſque Synedrio & clero, ob quod accuſatus Chryſoſtomus, & de quo cautum in Concilio Carthaginenſi quarto, ut jamjam vidimus. Sic ſolus auferre non poteſt, nempe excluſis vicinis Epiſcopis. Presbyteros igitur & Diaconos Epiſcopus gradu dejicere non poterat abſque coepiſcopis ſecundum decretum Concilii Carthaginenſis. In *cæteros* nempe clericos, inquit Bilſonus, *Epiſcopus ſolus judicium exercere poterat abſque aliorum Epiſcoporum adminiculo, non tamen ſine Cleri ſui ſenioribus, ut rectè Gregorius monet, & in Concilio Africano can. 20. ſcitum eſt* Sic etiã ſupra Fildus. Concilio Turonenſi ſecundo decretum, *Quem nempe Archipresbyterum aut abbatem, negligentia ejicit, cum omnium Presbyterorum conſilio*

Can. 22. Can. 23. Ann. 398. num. 14. Cypr. lib. 3. epiſt. 5. Ep. 1. ad Iacob. Con. 2. Hiſp. can. 6. c. 8. Cauſ. 11. queſt. 7. cap. 5. De gubern. Eccleſ. c. 11. pag. 219. Can. 6.

conſilio refutetur. Quid opus eſt ut immorer in particularibus, cum in genere omnia communi presbyterorum & Epiſcopi conſilio & Bilſonus cap. 11. pa. 224. calculo gerebantur. *Preſbyteri ac ſeniores iſti σύμβουλοι καὶ συνέδριοι conſiliarii & aſſeſſores Epiſcopi erant, ut memorat Ignatius; communi conſilio Eccleſiam regebant, ut refert Hieronymus; eorum ſine conſilio nihil agebatur in Eccleſia ut aſſerit Ambroſius, nec defuit iis ſacerdotii vigor, ut teſtis eſt nobis Cyprianus.* A primordio Epiſcopatus ſui ſtatuerat Cyprianus nihil ſine Preſbyteriorum conſilio ſua privatim Li. 3. ep. 10. ſententia gerere, idcirco ait. *Omni actu ad me perlato placuit presby-* Li. 3. ep. 19. *terium contrahi.* Et alibi, negotium quod ad totius Preſbyterii conſilium ac ſententiam ſpectabat, præjudicare ſe, & ſolum ſibi rem communem vendicare auſum non fuiſſe. Se non pro arbitrio tantum ſed ex debito & officii vinculo hoc feciſſe teſtatur cū ad Preſ- Li. 3. ep. 10. byteros & Diaconos ſcribens ait. *Sed cum ad vos per Dei gratiam venero, tunc de iis quæ vel geſta ſunt vel gerenda, ſicut mutuus honor poſtulat, in commune tractabimus.* Mutuus honor poſtulat, ut in commune tractent negotia quæ ad omnium conſilium & ſententiam De gubern. cap. 11. pag. 284. ſpectarent. Et Billſonus dicit hunc eſſe germanum ſenſum verborum Hieronymi, quod Epiſcopi debent in communi cum presbyteris regere Eccleſiam ſecundum Dominicæ diſpoſitionis veritatem, Epiſcoporum autem præfecturam excluſis preſbyteris non Chriſti aut Apoſtolorum inſtitutione aliqua ſed temporis decurſu introductam, & paulatim invaluiſſe. Ambiebant quidem ætate Hieronymi hanc ſingularem poteſtatem Epiſcopi quidam, ſed noncum tamen eam Lege aliqua adepti ſunt. *Eccleſia habet Senatum cœtum* Cauſ. 16. qu. 1. cap. 7. Eccleſia. *presbyterorum, ſine quorum conſilio nihil monachis agere licet. Roboam filius Salomonis, ideo perdidit regnum, quia noluit audire presbyteros ſuos. Senatum quoque Romani habebant, cujus conſilio cuncta agebant: & nos habemus Senatum noſtrum cœtum presbyterorum,* inquit Hieronymus: vide Gratianum. Hieronymus dicit Epiſcopos debere in commune regere Eccleſiam cum Presbyteris, quia initio omnia communi Presbyterorum conſilio gubernabantur, antequam præpoſitus fuit Epiſcopus. Inde eſt quod Cyprianus ſibi ſoli rem omnem vendicare non audebat, quæ ad omnium conſilium & ſententiam ſpectabat, non quod ſponte ſe obſtrinxerat, cum Epiſcopatum ſuſciperet, De Pontif. li. 1. c. 6. not. 3. & c. 8. not. 19. ut fingit Bellarminus. *Si præter officium hoc fecit, ſponte peccavit, & quidem tanto gravius quanto maiore noxa & periculo Eccleſiæ & Prælatorum, quàm Reipublicæ & principum iura imminui clamitant Pontificii,* inquit Tilenus. Ex dictis elicimus omnes cauſas & lites communi Presbyterorum & Epiſcopi conſilio definitas, nec in controverſiis aut cenſuris determinaſſe, aut decreviſſe Epiſcopos, abſque Preſbyterio. Canones, verum, prohibent presbyteros etiam quid tentare ſine Epiſcopo, nempe in iis quæ ad commune omnium conſilium & ſententiam ſpectabant, ſicut Epiſcopi comprovinciales

prohibiti

prohibiti abſque Metropolitano agere quicquam in iis rebus quæ ad provinciam ſpectarent. Sicut igitur Metropolitanus coepiſcopis ordine ſolum ſuperior, non iuriſdictione fuit purioribus ſæculis, ſic epiſcopus Presbyteris. Et ſicut conſtituto ſemel Metropolitano præſide concilij Provincialis non poterant Epiſcopi in unum coire neglecto & contempto Metropolitano niſi prius ſublato ipſo ordine & gradu Metropolitanorum, ſic conſtituto ſemel perpetuo præſide Presbyterii qui nominabatur Epiſcopus, eo neglecto & contempto nō poterant presbyteri aliquid tentare in iis quæ ad communem ſolicitudinē & curā ſpectabant, niſi prius ſublata ipſa perpetua proſtaſia. Illud eſt quod in Presbyteris ſuis culpans Cyprianus, ait quod, *aliqui de Preſbyteris, nec loci ſui memores, nec præpoſitum ſibi Epiſcopum cogitantes cum contumelia & contemptu præpoſiti totum ſibi vendicent.* Lib. 3. ep. 14 Cum igitur dicti Preſbyteri nihil egiſſe ſine Epiſcopo, non intelligendum, ac ſi Epiſcopus habuiſſet vocem, ut vocant, negativam in Senatu Eccleſiaſtico quæ irrita redderet maioris partis Presbyterorum ſuffragia, ſicut non ita intelligendum cum Epiſcopi dicti nihil potuiſſe in cōmunibus negotiis absque Metropolitano; Nam Metropolitanus plurium ſuffragiis adſtrictus erat. Presbyteros fuiſſe judices negotiorum & cauſarum non ſimplices conſiliarios patet ex teſtimoniis ſupra citatis, quę ſingula percurrere poteſt lector. Cum Bellarminus Epiſcopum Regi, presbyterium Senatui & conſilio Regio comparaſſet, reſpondet Tilenus noſter. *Longè diverſa ratio ac comparatio Regis cum conſiliariis & Epiſcopi cum Preſbyteris: ille verè ac propriè eſt dominus conſiliariorum ſuorum: iſte tamen conſervus eſt ac συλλειτουργὸς preſbyterorum.* De pontif. lib. 1. cap. 8. Ex altera parte inquit Fildus, *non volumus poteſtatem Epiſcoporum inſtar poteſtatis principum fuiſſe, ut vult Bellarminus, ſed paternam.* De Eccleſ. li. c. 27. p. 137. Sed certe ſi præſidet ut Rex in conſilio, proſtaſia ejus eſt regia & non paterna. Epiſcopus & Preſbyteri ſunt collegæ; Preſbyteri Epiſcoporum collegæ vocantur in concilio Carthaginenſi quarto. can. 35. Et Auguſtinus in Epiſcopum electus Presbyteros ſuos collegas vocat. epiſt. 137 & 110. Archiepiſcopus Granatenſis in Concilio Tridentino, ex eo quòd Pontifex appelletur Epiſcoporum collega in Epiſtolis veterum, argumentatur, *Eſſe contra collegii naturam, ut conſtet è diverſi generis perſonis. Id ſane naturam collegii admittere, ut in eo caput ſit, atque ita de Epiſcopali evenire cujus Papa caput eſt: nempe ad ædificationem duntaxat, & quod dici ſolet, in beneficentem cauſam* Petri Suavis hiſtor. Concilii Trident. l. 7. p. 679. edit. Francof. Sic ſi Presbyteri Epiſcoporum collegæ & fratres ſunt, non ſunt ſolùm conſiliarii. Cum igitur dixit Hieronymus de Presbyteris Alexandrinis, quòd unum ex ſe electum in celſiori gradu collocarunt, non de diverſo ordine miniſterii loquutus, (Nam illud inſtituere non eſt penes Eccleſiam ullam) ſed de gradu ordinis & honoris, quem quilibet præſes habet in quocunque collegio. Alii ipſum locum in quo ſedebat Epiſcopus præ-

ſes interpretantur fuiſſe gradum illum de quo Hieronymus, quod locus eſſet celſior & ſublimior, unde totum conſeſſum Presbyterorum moderabatur. Huc alludit Canon 35 Concilii Carthaginenſis quarti, Epiſcopus in Eccleſia & in conſeſſu *Preſbyterorum ſublimior ſedeat intra D. domum verò collegam ſe preſbyterorum cognoſcat.* Sedebant etiam & Presbyteri, nam ejuſdem Concilii can. 34. decretum, *ut Epiſcopus in quolibet loco ſedens ſtare Preſbyterum non patiatur.* Vtcunque eſt, ſive de gradu loci ſive de gradu ordinis ſive utriuſque intelligendus Hieronymus, de gradu poteſtatis, præterquam quæ præſidi cuivis eſt neceſſaria, non eſt loquutus. Reſervataa ſunt etiam Epiſcopo præſidi quædam peculiaria ob ſacerdotii honorem, non ob legis neceſſitatem, ut pœnitentium reconciliatio, baptizatorum confirmatio, Eccleſiarum dedicatio, virginum conſecratio, ritualis Presbyterorum & Diaconorum ordinatio, Chriſmatis confectio: item quòd ſi præſens eſſet, ipſe prædicaret, baptizaret, Euchariſtiam conſecraret. Sed hæc poſtrema non paſſim obtinuerunt, ſic utteſtatur author quidā vetus. *Nemo hinc Epiſcoporum diabolicæ tentationis invidia inflatus iraſcatur in templo, ſi preſbyteri interdum exhortentur plebem, ſi in Eccleſiis prædicent, ſi plebibus, ut ſcriptum eſt, benedicant. Etenim abnuenti mihi iſta ſic dicam &c. quoniam & ipſi preſbyteri, ut legimus, Epiſcopi nominantur ſecundum quod ſcriptum eſt &c. Sed oderunt hoc ſacerdotes ſuperbi in preſbyteris nomen, qui nolunt eſſe quod Chriſtus, qui diſcipulorum pedes lavit &c. Propterea hæc ſcribo, ut ſi præteriti temporis error non poteſt jam revocari, vel ad præſens in Eccleſiis ſervetur humilitas, ut preſbyteri hoc in Eccleſiis ſuis faciant quod Romæ, ſive quod in Oriente, quòd in Italia, quòd in Creta, quod in Cypro, quod in Africa quod in Illyrico quod in Hiſpania, quod in Britannia, quod etiam ex parte per Gallia, quòd in omnibus locis, ubi humilitas perſeverat.* Hieronymus, *Peſſimæ conſuetudinis eſt in quibuſdam Eccleſiis tacere presbyteros, & præſentibus Epiſcopis non loqui.* Ait in quibuſdam Eccleſiis non in omnibus, vel paſſim & ubique. Peſſima iſta conſuetudo quæ ætate Hieronymi in quibuſdam Eccleſiis obtinebat, & reſervationes iſtæ præteriti temporis errores, ut ad unius ſacerdotis Epiſcopi nempe præſidis honorem multum adferebant, presbyterorum, qui ſunt genuini Epiſcopi, authoritati & dignitati multū detraxerunt. Sed miſſa faciamus iſta quæ ſpectant ad actus ordinis, cū jam de juriſdictione agitur. Dico igitur veteres Epiſcopos in exercitio juriſdictionis exterioris & publicæ, ſive in controverſiis definiendis, ſive in legibus ferendis, ſive cēſuris & pœnis irrogandis, omnia communi presbyterorum non modo conſilio, ſed etiā auxilio, judicio & concilio peregiſſe. Proinde cum legimus Epiſcopū aliquem excōmunicaſſe aut gradu moviſſe ſemper intelligendū eſt unà cum Presbyterio & Senatu Eccleſiaſtico. Imò cū additur vox (Solus) alios coepiſcopos non Presbyteros aut clerum excludi

Ad Ruſtic. Narbon. de 7 gradib. diſt. 95. cap. 6. Gratia.

Epiſt. 2. ad Nepot.

cludi fatentur ipſi Hierarchici ut ſupra oſtendimus in explicatione Can.Concilii Hiſpalenſis. Epiſcopi canonica ſententia ut Synodus Carthaginenſis græca vocat κανονικὴν ψῆφον, non erat abſque concilio aut presbyterio, licet tyrannicam quidam & contra Canones poteſtatem arrogabant. Vnde in Concilio Hiſpalenſi ſic decretum. *Iuxta antiquorum Patrum decretum ſtatuimus; ut nullus noſtrum ſine Concilii examine quemlibet Presbyterum & Diaconum dejicere audeat. Nam multi ſunt, qui indiſcuſſos poteſtate tyrannica, non authoritate Canonica damnant.* Concilium tamen iſtud recentius eſt.

Can. 9.

Conc. Hiſp. 2. can. 6.

A presbyterorum ſuffragiis in Conciliis Provincialibus colligere non inepte, puto, poſſumus eorundem poteſtatem in Presbyteriis, nempe quod in eis non conſiliarii tantum ſed etiam judices fuerant. *In omnibus Provincialibus & Nationalibus Synodis*, inquit Fildus, *presbyteri tulerunt ſuffragia, & ſubſcripſerunt eodem pacto quo Epiſcopi, ſive ad Canones diſciplinæ condendos congregati fuerant, ſive ad cauſas cognoſcendas, ſive ad controverſias in doctrina definiendas.* Interfuiſſe Conciliis Provincialibus probat ex Concilio Antiſiodor. Can.7. Tarraconenſ.can.13 Tol.q.c.3 Toletan. 1 & Gregorii li.4. ep.c.88. & ſuffragium tuliſſe deciſivum ex ſubſcriptionibus Conc. Elibertini & Synodi ſub Gregorio. Licet Pontificii quidam ſolis Epiſcopis ſuffragia in Conciliis eſſe contendant exempla tamen ab ultima antiquitatis memoria deeſſe non dicit Bilſonus, quibus contrarium doceatur. *In Synodo Romana à Cornelio anno Chriſti 225 adverſus Novatum indicta Sexaginta Epiſcopi & plures Presbyteri atque Diaconi interfuerunt, ut refert Euſebius. A Synodo Antiochena, quæ Paulum Samoſatenum Epiſcopatu dejecit anno domini 270 non Epiſcopum ſolum, ſed Presbyteri & Diaconi, ut ex ipſorum literis conſtat, ſcripſerunt. In Concilio Elibertino prope tempus primi Coucilii Niceni præter Epiſcopos, 36 Presbyteri memorantur. In Arelatenſi ſecundo eodem fere tempore 12 Presbyteri cum Diaconis aliiſque Clericis ſubſcripſerunt. Idem videre eſt in Conciliis Romæ habitis ſub Hilario & ſub Gregorio, ubi poſt 22 Epiſcopos Presbyteri 34 & in primo ſub Symmacho ubi poſt 72 Epiſcopos Presbyteri 67 ſubſcripſerunt. Similiter in 3,5 & 6 ſub eodem Symmacho. His addatur Concilium ſub Felice Romano 43 Epiſcoporum & 74 Presbyterorum.* Adducit etiam ad firmandam ſuam ſententiam Concil. Antiſiodorenſ. can.7 Tarracon. can.13 Toletan. 4. In Synodis Provincialibus condiderunt Cannones & leges Eccleſiaſticas. Qui provinciales condere poterant, ſtatuta in Presbyteriis, ſcilicet, cōdere non poterant, Et qui leges conſtituere potuerunt in provincialibus & nationalibus Conciliis, in legum earundē tranſgreſſores cenſuras exercere unà cum Epiſcopis in Conſiſtoriis non potuiſſe an veriſimile eſt. *Hoc addi poteſt*, inquit Dounamus *dictæ, miniſtrorū authoritati quod inferendis legibus Eccleſiaſticis ipſi ſuffragium habeant, vel per ſe, ſi miſſi fuerint ad Synodum, vel per eos quos ipſi elegebant.* Item,

De Eccleſ. li. 5. ca. 49. pa. 374. cap. 30. pag. 160.

De gubern. cap. 86. pag. 468. 469.

Euſeb. li. 6. ca 43 & li. 7. cap. 30.

Subſt. Elib. Con. fol. 282

Subſt. Arela. conc. 2. f. 293

Tom. 1. Con. fol. 951.

Gregor. lib. 4. ca. 88.

Tom. 1. conc. fol. 1002.

Defenſ. li. 1. cap. 2. ſect. 11. p. 43. 44.

Maxima Eccleſiaſticorum authoritas exercetur in Synodis, Synodorum autem maxima authoritas eſt in ferendis legibus Eccleſiaſticis. Quibus maxima authoritas cōceditur in Synodis an minor neganda in presbyteriis. Præterea in Synodis non modò definierunt controverſias de doctrina & damnarunt hæreticos, ſed etiam Synodali ſententia deiecerunt Epiſcopos; Presbyteros, Diaconos. Dicit Fildus in Synodis provincialibus tractatum de Epiſcoporum ordinationibus, depoſitionibus, & litibus ac cauſis, quæ per appellationem à particularibus Eccleſiis delatæ erant ad Concilia Provincialia, Qui juriſdictionem exercebant in ipſos Epiſcopos in Synodis, & de cauſis per appellationem delatis judicare poterant, in presbyteriis etiam judicaſſe exiſtimandum eſt. Epiſcopi & Presbyteri in Concilio Antiocheno Samoſatenum ejecerunt In Concilio Sinueſſano preſbyteri unà cum Epiſcopis damnarunt Marcellinum.

De Eccleſ. li. 5. ca. 30. pa. 160.

Def. pacis 2. part. 2. c. 15.

Ex dictis igitur patet Epiſcopos veteres fuiſſe ſolummodo præſides in Senatu Eccleſiaſtico & Presbyteros fuiſſe judices unà cum Epiſcopo. *Et ideo ſecundum veritatem, & intentionem Hieronymi, non aliud Epiſcopus quam Archipresbyter,* ut ait Marſilius Patavinus. *Et quid facit excepta ordinatione Epiſcopus, quod non facit Presbyter,* dixit Hieronymus, Idem ſecundum ipſorum interpretationem dixit Chryſoſtomus, nempe *quod ſola ordinatione Presbyteris ſuperiores fuiſſent.* Iuriſdictio igitur communis erat, quod vidit Bilſonus, cum iſta ſcriberet, *Quæ Epiſcopis peculiaria & non committenda Presbyteris erant, hujuſmodi ſunt ſuccedendi privilegium, & ordinandi prærogativa:* & in Præfatione ait ordinationem eſſe prope unicam Epiſcopi & Presbyteri diſtinctionem. Sed de ordinatione ſupra diximus, & nullam ne hîc quidem jure divino eſſe differentiam inter Epiſcopum & Presbyterum evicimus.

De guberna. ca. 13. p. 291

page 15.

Presbyteri, qui erant in puriore Eccleſia negotiorum & cauſarum judices, tandem excluſi ſunt à communi regimine & rerum gerendarum adminiſtratione, & paulaim Epiſcopus præſes mutatus eſt in principem, imò principe omni deteriorem dominum. Nam cùm principes aliorum conſiliis in republica adminiſtranda uti teneantur, Epiſcopi non tenentur uti conſilio Senatus Eccleſiaſtici; imò ne vel ipſius præſentia neceſſariò requiritur ut volunt Hierarchici. Sic qui olim erant judices jam ne vel ſpectatores vel conſiliarii ſunt. Bilſonus dicit non eſſe neceſſariam presbyterii aſſiſtentiam vel ad conſilium ut olim. *Nondum enim aliam dirigendi ſe rationem habebant, præterquam presbyteria ſua. Poſtea creſcente & florente Evangelio, cum Synodi cœperunt frequentius convocari, & multarum Eccleſiarum paſtores, tunc literas ultrò citròque mittendo, tum conventus celebrando, de ordine & diſciplina in Eccleſiis ſuis conſtituenda deliberarent, plus otii & vacationis à majoribus Eccleſiæ negotiis particularium locorum Presbyteriis datum eſt, eo quod, quæ antea.*

De gubern. c. 14. p. 355.

antea presbyterorum curam requirere ſolerent, provincialia Concilia ſibi eſciſcerent. Item, *Principiò nec erant concilia, quæ Canones præſcriberent, nec Chriſtiani principes, qui leges ferrent, ſed unuſquiſque locus propriæ ipſius in dirigendo prudentiæ & conſilio relictus erat. Itaque ne ſola Epiſcopi voluntas rerum omnium in Eccleſia gerendarum eſſet regula, adminiſtratio Eccleſiaſtica ita initio diſpenſata fuit, ut nec Presbyteris abſque Epiſcopo ſuo quicquam agere nec Epiſcopo ſine Presbyterio ſuo maiora negotia conficere liceret.* Similia habet Dounamus, qui dicit primis 300 à Chriſto annis maximè neceſſarium fuiſſe Epiſcopo uti conſilio Presbyterorum cum Chriſtiani nec haberent frequentes Synodos ad definiendas controverſias, nec conſtitutiones Synodicas ad dirigendum Epiſcopos, nec authoritatem Magiſtratus ad reformandum enormitates in regimine Eccleſiæ, alioquin pro lege ſtetiſſet Epiſcopi voluntas, ejuſque regimen expoſitum fuiſſet errori in ſeipſo, injuriæ immedicabili in clerum & populum, obloquio & ſcandalo multorum: ſed cum frequentius convocarentur Synodi provinciales ad definiendas controverſias, injurias recognoſcendas, canones condendos, quot viderentur ſufficere dirigendis Epiſcopis, & accederet auxilium Chriſtiani Magiſtratus, conſilium & aſſiſtentia presbyterii non erant tantæ neceſſitatis, Presbyteris otium & ſcholaſticam vacationem deſiderantibus, Epiſcopis ſingulare regimen affectantibus. Sic interpretatur Ambroſii verba, vel authoris illius qui paulò vetuſtior erat Ambroſio. Ambroſius de Senioribus, quos ipſi vocant laicos, loquitur, ut ſuo loco oſtendemus, non de Presbyteris tum docentibus tum regentibus. Nam non exoleviſſe uſum Senatus Eccleſiaſtici diu poſt tempora illius authoris patet ex teſtimoniis quæ ſupra attulimus ex Hieronymo, Gregorio & aliis. Præterea Presbyteria ſunt ordinarii conventus Eccleſiæ, Synodi ſunt extraordinarii. Extraordinarii conventus non debent tollere ordinarios. Etiam ante annum 300 frequentiora erant concilia provincialia, non tamen ſublata erant Presbyteria. Nec erat iſte unicus Presbyteriorum uſus, ut quoties dubium aliquod incideret, conſilium præberent, ſed etiam ut ſua authoritate & poteſtate ſibi tradita uterentur in corrigendis vitiis, ideo ut dixi erant judices cauſarum. Præterea ſemper occurrunt dubia, & emergunt novi caſus, quibus præſenti remedio opus eſt præſertim hiſce temporibus, cum non celebrantur Synodi Provinciales bis quotannis, ut apud veteres. Imò ſæpius de jure controvertitur, & de interpretatione canonum antè conditorum in conciliis Provincialibus & Nationalibus? Præter Canones Conciliorum opus eſt etiam ſtatutis particularibus pro ut poſcit Eccleſiarum particularium in quaque civitate commoditas. Denique Canonum exequutio non minus neceſſaria eſt ad ſalutem Eccleſiæ, quàm Canonum præſcriptio. At, inquit Bilſonus, *Cum revera Conciliorum Canones & Chriſtianorum*

Pag. 355.

Defenſ. li. 1. cap. 8. p. 191. 192.

cap. 14. pag. 359.

norum principum conſtitutiones moderando ac terminando eas omnes controverſias & quæſtiones, quæ in presbyteriis antea tractari ſolebant, effecerint, ut nec tanta eorum utilitas eſſet, nec tantus eis honos haberetur. Proinde ſoli Epiſcopo, nec conſciis nec conſultis Presbyteris legum omnium executionem mandarunt, majoribus Curiis minorum Decuriarum judiciis decreta ſua ſubmittere nolentibus. De canonibus conditis ad informandum Epiſcopum jam diximus,& de canonum exequutione quòd erat erat etiam penes Presbyterum. Frivolum igitur eſt quòd dicit Bilſonus maiores Curias decreta ſua minorum decuriarum judiciis ſubmittere noluiſſe. Non hoc volumus, ſed minores decurias decreta maiorum curiarum exequutas, id eſt Presbyteria Provincialium ſynodorum canones adminiſtraſſe non minus quàm Epiſcopum,alioquin ſententia Epiſcopi non erat Canonica. Poteſt Epiſcopus abripi affectibus tam in exequutione canonum, quàm eorundem præſcriptione. Monet Hieronymus etiam poſt conditos jam multos canones in Conciliis tum generalibus tum provincialibus, in commune cum Epiſcopo debere Preſbyteros regere Eccleſiam. Nam ſi antequam orirentur diſſidia communi conſilio regebant Eccleſiam,priùsquam ullus præponeretur Epiſcopus,non eſt præripienda ipſis omnis poteſtas regiminis ullo decreto aut conſuetudine Eccleſiæ, ſed propter honorem diſpoſitionis Dominicæ, qua perſe regebant Eccleſiam, in honore eos habere debent, & unà cum iis regere. An Apoſtoli ubi aderant in conſtitutis Eccleſiis, uſi ſunt Presbyterorum conſilio ad informationem, quia nondum conditi Canones, an auxilio potius & conſortio poteſtatis in adminiſtratione clavium. Largiamur jam Epiſcopos præpoſitos preſbyteris Apoſtolorum decreto; vel ita præpoſiti erant ut in communi Eccleſiam regerent, vel ut liberum eſſet Epiſcopo uti vel non uti ipſorum opera & auxilio. Si prius, ergo Apoſtolicæ inſtitutionis eſt ut in commune regant. Si poſterius,ergo Apoſtoli inſtituerunt Epiſcopum Monarcham & principem cum ſingulari regimine & poteſtate. At etiam poſt Apoſtolorum tempora Presbyteri erant judices tum in Conciliis tum in Presbyteriis. Præterea quomodo conſiſtant iſta quæ ſequuntur non video Bilſonus docens,qua occaſione Presbyteriorum poteſtas primum decrevit, dicit, *non quod Epiſcopi jura eorum uſurpaverint, aut dominium in eos arripuerint, ſed quæ anteà in ſingulis presbyteriis tractari ſolebant, tum demum in Synodis & magnis Epiſcoporum & paſtorũ totius regni & provinciæ cõciliis agitari cœperunt.* Alibi tamen,*Non reprehendit,nempe Ambroſius quod Laicos Saniores à regimine Eccleſiæ depuliſſent, ſed quia fratres & conſervos, quibus aſſeſſoribus & conſiliariis in omnibus cum doctrinæ tum diſciplinæ cauſis uti ſolebant, nimia ſapientiæ affectatione à ſacris conſiliis removiſſent.* Et Dounamus dicit id eveniſſe Doctorum id eſt Epiſcoporum arrogantia & ſuperbia dum ſoli volebant aliquid videri

De gub. cap. 14. pa. 358.

Cap. 11. pa. 216.

Def l. 1. ca. 8. pag. 1[illegible]2.

deri. Si non opus erat Presbyteriorum conſilio & paraſtaſia, quia conditi tot canones, non erant, ſuperbiæ & arrogantiæ damnandi Epiſcopi. Sed falſum etiam illud omnia agitata fuiſſe in Conciliis, quæ antea in ſingulis presbyteriis tractari ſolebant. Erat iſtud impoſſibile. Et, ſi verum, quid quæſo relictum Epiſcopo, magis quàm Presbyterio. Dices executionem canonum. At canonum procuratio tractabatur etiam in Presbyterio. Vel agitabatur exequutio canonum particulariter in Conciliis vel non agitabatur. Si prius, non opus erat Epiſcopo, magis quam Presbyterio. Nam ibi non minus erat legum procuratio, quàm canonum præſcriptio. Si poſterius, tum non omnia agitata in Presbyteriis tractata ſunt in conciliis: & non minus Prrsbyterio quàm Epiſcopo opus eſt in Canonum exequutione, ut legum exequutionem procurent, propter Epiſcoporum aut negligentiam, aut arrogantiam, alioſque pravos affectus. *Verum tamen*, inquit Billſonus, *quò gubernationi eorum modum quendam ec rationem præſcriberent, ut Patriæ poteſtati ſimilis*, *cuiuſmodi ab initio ſemper in Domo Dei fuerit, non Regiæ par eſſet, metu dominandi in hæreditatem Domini; Eccleſia Chriſti nihil Epiſcopo in quibuſdam maioris momenti negotiis abſque Synodo aut Presbyterorum ſuorum conſenſu aggredi permiſit.* Citat Conc. Carth. 4. c. 23. 32. Concil. Hiſpal. 2. can. 6. deinde infert *Plura ſunt huiuſmodi, in quibus Epiſcopo ſine Presbyterio ſuo, aut Synodo, minimè ſe interponere licebat, quorum alia legibus mutata ſunt, alia in præſentia obtinent.* Dixit ſupra ex Ambroſio, quod nihil abſque eorum conſilio agebatur, & ex Hieronymo, quod omnia communi conſilio gerebantur, jam dicit cautum eſſe de rebus maioris momenti. Sed cur ſaltem res omnes magni momenti non tractantur communi conſilio & conſenſu presbyterii. An bonorum Eccleſiaſticorum alienatio eſt res unica magni monenti. Idem certe obvenit presbyteriis quod Synodis. Metropolytanus Synodorum jura ut ſupra oſtendimus, ſuſtulit, ſic presbyteriorum Epiſcopus, & jā progreſſus fit non à Presbyterio ad Synodum, ſed ab Epiſcopo ad Metropolitanum, à Metropolitano ad Regis delegatos. Veſtigia quidem non modo communis conſilii, ſed etiam regiminis manſerunt quòd abſquecapitulo bona Eccleſiæ diſtrahere non potuit Epiſcopus, & *quod ſede vacante cuſtodia Epiſcopatus & jurium Epiſcopalium quodammodo refertur ad capitulum*, ut fatetur Dounamus: & quod non penitus ſublata ſit poteſtas clavium à Presbyteris. *Ad nos quod attinet*, inquit Bilſonus, *etſi clavium poteſtatem omnibus Paſtoralem animarum curam habentibus communem eſſe ſuo quodam gradu exiſtimemus; ad evitandas tamen infinitas excommunicationum procellas, quæ in omnes Eccleſias paræciaſque alioqui irruerent, redundarent, & intolerandas inde lites atque pugnas neceſſariò conſecuturus, ſi cuivis presbytero pro arbitrio ſuo excommunicare liceret; Eccleſiæ Dei prudentiam in eo maxime laudamus, quòd*

De gub. cap. 14. pa. 362.

Cap. 11. pa. 224.

Def. li. 1. ca. 8. pa. 190.

De gub. cap. 14. p. 369.

nemini

nemini inferioris alicuius loci excommunicandi facultatem, niſi de conſenſu & authoritate Epiſcopi tribuerit. Nos nulli Presbytero ſingularem excomunicandi poteſtatem tribuimus, nec Epiſcopi conſenſum & authoritatem ſufficere, ſed presbyterii totius authoritate & conſenſu excommunicaſſe & in Eccleſia Apoſtolica & purioribus, quæ ſequuta ſunt, ſæculis presbyteros diximus. Vnde proveniunt tot bruta excommunicationum fulmina niſi ex Epiſcoporum conſiſtoriis, quæ ejaculantur ipſorum Cancellarii & officiales etiam ob

Cap. 14 pa. 366. rem pecuniariam & alias res leviſſimas. Dicit idem Bilſonus, *Non tamen omnem clavium poteſtatem Presbyteris ita prorſus abjudicamus, quin reis confitentibus præſcribere poſſint, ut abſtineant ad tempus à menſa Dominica; publicam verò earum adminiſtrationem, quæ in excludendo præfractos & obſtinatos peccatores ab omni fidelium communione tam ſacra quam civili verſatur, nullo modo illis permittimus, quia hanc Eccleſia Chriſti ſemper, ac ſolis conceſſit Epiſcopis.* Quid metuit nuper Bilſonus, ſi Presbyteri habeant poteſtatem minoris ſolummodo excommunicationis, & non majoris. Nam ſi non poſſunt excommunicare excommunicatione maiori, non poterant tot excommunicationum procellæ in Eccleſias irruere. Sed ut Panicus erat terror ille, ita nec iſtud cuius presbytero concedimus excludere à ſacra cœna pro arbitrio, ſed authoritate & conſenſu presbyterii. Excommunicationem majorem fuiſſe penes Presbyterium & Senatum Eccleſiaſticum non modo ex ſcriptura, ſed etiam è patribus ut Ter-

in Matt. 18. tulliano & aliis ſupra probavimus, adde & Theophilactum τινε inquit, ἐπὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας πρόεδρων δημοσίευσον τὸ πταισμα. Vni Eccleſiæ plures tribuit Antiſtites ceu prælatos coram quibus divulgandum peccatum, & qui ligandi & ſolvendi poteſtatem habebant. Dounamus dicit non omnem clavium poteſtatem ademptam eſſe presby-

Defenſ. li. 1. cap. 2. pag. 42. teris, *ſed tantam exercent clavium poteſtatem per verbum & ſacramenta, quanta de jure eis competit, tum ligando manifeſtò ſcandaloſos & impenitentes contra eos denunciando judicia Dei in verbi prædicatione, & repellendo à ſacramentis, tum ſolvendo fideles reſipiſcentes applicando gratuitas Evangelii promiſſiones, & addendo ſacramenta ut ſigilla.* Hîc tantum minorem excommunicationem & quodam caſu concedit Presbyteris, non autem maiorem in conſiſtorio. An Chriſtus aliis tradidjt poteſtatem excommunicationis maioris, aliis minoris, aliis in peccata manifeſta, aliis in peccata non manifeſta. Sed quid ſi &

Parkerus de Polit. Eccl. l. 3. c. 4. pa. 169. in minori excommunicatione fallat nos Dounamus. *Extat quidem in Rubrica Leiturgiæ Anglicanæ canon quidam, quo paſtori permittitur notorios arcere,* nempe à Cœna Dominica, *ſed in deterius jam praxis Eccleſiæ noſtræ prolapſa eſt, & eluditur hic Canon interpretamento Canoniſtarum, qui nullos pro notoriis à paſtore habendos dicunt, niſi qui antea in foro Cathedralis Eccleſiæ pro notoriis condemnati ſunt: quod coincidit cum hac ſententia Whitgiſtiana omnes quanquam notoriè cognitos in*

Eccleſia

Eccleſia eſſe, ſi ad ſacramenta accedere velint, donec excommunicatione ſeparentur. Bene eſt tamen, quod illud minutulum concedunt preſbyteris ore tenus, nam veſtigium eſt authoritatis & poteſtatis clavium, quam integram habuerunt. *In aliis,* inquit Durandus, *non eſt niſi derivata & limitata poteſtas prout Papæ placet inter quos gradum infimum tenent ſimplices ſacerdotes, quibus de jure, cuius papa eſt conditor, aut nulla juriſdictio competit aut minima, ut excommunicare pro furtis notoriis: & huiuſmodi in locis, ubi hoc de conſuetudine obtinent.* Qui excommunicare poſſunt pro furtis notoriis, & pro aliis criminibus excommunicare poſſunt. Non enim diſtinxerunt veteres inter furta & alia peccata, multò minus Apoſtoli, aut Chriſtus cum tradidit claves, qui dixit quæcunque ligaveritis, non quæ furta ligaveritis. Et iſtud quòd dicit Durandus veſtigium eſt poteſtatis clavium quæ erat olim penes Presbyteros. Alexander 3 Florentino Epiſcopo. *Cum ab Eccleſiarum prælatis Eccleſiaſtica ſententia in malefactores aliquos promulgatur, rata debet & firma conſiſtere, & uſque ad dignam ſatisfactionem inviolabiliter obſervari. Quapropter mandamus, quatenus ſi quando Plebanus ſancti P. in clericos vel laicos parœcianos ſuos interdicti vel excommunicationis ſententiam rationabiliter tulerit, ipſam facias inviolabiliter obſervari, & eam ſine congrua ſatisfactione, atque eiuſdem plebani conſcientia non relaxes.* Hîc videmus Parochos & Plebanos in Laicos & Clericos Parochianos interdicti excommunicationiſque ſententiam ferre poſſe. Fileſacus in commentario in Titulum iſtum, *Gloſſa in caput hoc nos docet prælatos, quo nomine etiam Parochi cenſentur, ex omnium conſenſu excommunicare poſſe.* Idem Alexander 3 Lingon. Epiſcopo ſic ſcribit de eo qui furtivè ordinem Diaconatus ſuſcepit, *ſi non fuit à te, vel ab aliquo Archidiaconorum aut Prælatorum tuorum ſub Anathematis interminatione prohibitus &c.* Inde colligit Fileſacus, *Parochi ſub anathematis interminatione prohibere poſſunt eum qui furtive ordinem ſuſcepit, ne in ſuſcepto ordine miniſtret.* In capitulis Caroli Magni & Ludovici impp. ſic ſtatuitur. *Placuit, ut fideles ne parvipendant excommunicationem ſacerdotum illorum: quoniam ſi hoc fecerint, juſte ſegregabuntur à cœtu Chriſtianorum.* Fileſacus, hîc *apertius etiam Sacerdotes inferioris ordinis ſub ipſis Epiſcopis, quos Parochos dicimus, excommunicandi facultatem habere ſignificatur.* In iiſdem capitulis ſtatutum, *Ut excommunicatus à Sacerdote, quandiu eſt in ipſa excommunicatione, maiores natu vel Epiſcopos accuſare non præſumat. Quod ſi præſumpſerit, non recipiatur ſed aut maiori excommunicationi ſubiiceat aut ab Eccleſia pellatur.* Fileſacus, *Non dubium eſt ex iis verbis Sacerdotes indicari alios ab Epiſcopis, & illos non alios exiſtere quàm Parochos.* In Concilio Nannetenſi ſtatutum, ut Epiſcopi in omnibus conventibus, reliqui ſacerdotes in Eccleſiis inceſtuoſa contrahi matrimonia publicè prohiberent, eos quoque excommunicationi ſubjicerent, quicun-

In 4 ſentent. diſt. 24. qu. 5.

L. 1. decret. Titul de officio ordinar. cap. 3.

Pag. 123.

Decretal. l. 5. tit 30 ca. 1.

Page 123.

Li. 6. c. 224.

Page 124.

Li. 7. c. 128.

Pag. 124.

Epiſtol 65.

que poſt præſentis Synodi actionem inirent inceſtarum fœdera
Pag. 125. nuptiarum ut memorat Hildebertus Turonenſis Archiepiſcopus. Filesacus, *Nemo ſanus negaverit reliquos illos ſacerdotes, quos nominat Paræcos intelligendos. Odo Pariſienſis Epiſcopus*, inquit idem Filesa-
Pag. 125. cus, *in Synodicis conſtitutionibus ante annos* 400 *Capitulo de matrimonio, admonens Paræcos, habet. Probibeant (Paræci) firmiter laicis per excomunicationem ſacrilegia fieri. Probibeat Sacerdos in Eccleſia, publicè ſub excommunicatione, ne aliter conjugum tranſeat ad religionem, aut recipiatur, niſi per Epiſcopum. Capitulo de communibus præceptis Synodalibus numero* 37 *probibeant Sacerdotes per excommnnicationem & maximè tempore vindemiarum ſingulis diebus dominicis, ne aliquis Chriſtianus retineat apud ſe marchum vindemiarum, quem Iudæi calcant aliquo modo propter illam horribilem immunditiam, quam in contemptum ſacramenti Altaris faciunt, & ſi remanſerit, detur porcis vel expendant ad opus pro fimo. Numero* 30 *probibeant per excommunicationem ſæpe, ne Carnifices permittant Iudæos laniare carnes ſuas, niſi totum detineant Iudæi. Numero* 41. *Sacerdotes ſub pœna excommunicationis inhibeant Parochianis ſuis, ne ignotos concionatores audiant, propter pericula hæreſeum & errorum, quos ſeminant.* Item, *Et quidem ſi ex ſententia*
Pa. 137. *B. Thomæ à jure Parochis conceſſum eſt ob furtum, rapinam, & ſimiles caſus excommunicationem proferre, non ſine cauſæ cognitione id fiet. Qui excommunicationem non niſi a iudicibus ferri dicunt, quidni parochos etiam Iudices exiſtere credent. Nam titulus, quem nos interpretandum ſuſcepimus, De officio judici Ordinarii, cum parochos complectatur, ut omnes concedunt, etiam juridcam poteſtatem innuit.* Objectioni, quòd excommunicatio propriè prælatorum eſt & ad juriſdictionem ſpectat, Parochis nec Prælatorum nomen nec juriſdictio competit, reſpondet. *Parochos ipſos prælatos appellare tam vulgare eſt, & toties repetitum in iure Canonico, ut nulla ratione hæc impropria appellatio cenſeri debeat. Capite iſto id manifeſtum, ubi diſerte Prælati vocantur ipſi Parochi, & in eam rem Parochi ceu Plebani S. Pancratii mentio fit. Et apud Bernardum Papienſem inſcriptio eſt, de officio & Prælati & iudicis ordinarii. Et lib.* 5 *decretal. tit* 30 *de eo qui furtiue ord. ſuſc. cap.* 1. *ex Epiſtola Alexandri tertii ad Lingonenſem Epiſcopum, memorat prælatos & ipſi Epiſcopo ſubjectos, qui nulli alii ſunt niſi Abbates, Parochi & ſimiles, & textus id demonſtrat facilè. Eodem libro ſequitur, Tit.* 31 *de exceſſibus Prælatorum quo nomine etiam Parochos comprehendi nemo etiam ſanus negabit, & poſtrema capita ſatis indicant, ac cap.* 7. *quòd repetitur ex Concil. Lateranenſ ſub Alexandrio* 3 *part.* 1 *cap.* 4 *& Lateranenſi ſub Innocentio* 3. *c.* 33. *ubi Decani ruſticani, dum legitimum viſitandarum Eccleſiarum ſibi commiſſarum modum accipiunt, Prælatorum numero habentur. At ii Parochi. Lib.* 3. *decret. tit.* 6 *de Clerico ægrotante c.* 4 *prælationis officium nominatur, onus regendæ paræciæ. Gloſſa locis permultis, ſeu hoc ipſo capite ſeu titul. de exceſſibus Prælat.*

ceu

ſen 1 quæſt.6. Nemo, verbo, Excommunicet, & aliis ſupra. Quod ad juriſdictionem attinet, addunt & cauſæ cognitionem, quæ cum illa conjuncta eſt. Gloſſa in illo verbo, excommunicet, de qua nunc dictum, & de exceſſibus prælat. c.2. Iuriſdictionem Parochis ipſis attribuit, & cauſæ cognitionem, non tamen talem qualem habet Epiſcopus. Cauſæ cognitionem colligit ex dicto loco Aquinatis in additione 3 partis q.22. artic.1. Videmus igitur ſæculis recentioribus, & ſub Antichriſto regnante Parochos excomunicare potuiſſe *licet non illo ſolenni ritu de quo 11 q.3. c. Debent, & Burchardus lib. 11 copioſe.* Sed ſi ad puriora aſcenderimus ſæcula, deprehendemus ex ante dictis excommunicationē maxime ſolennem prolatam non niſi authoritate & conſenſu Presbyterii. Sed cum ſolennitates nihil addunt aut mutant eſſentiale, ſaterat quod Parochis etiam corruptiſſimis ſæculis eſſentialia excommunicationis permittebantur. Imo nimium erat, quod ipſis permiſſum, nempe ut abſque ullius presbyterii aut Senatus Eccleſiaſtici authoritate & conſenſu excommunicare poterant: quod nos nec in Epiſcopo nec Parocho, nec prælato maiori nec minori ferre poſſumus. Vidimus ſupra Spalatenſem aſſerentem poteſtatē excommunicandi non eſſe diverſam ab ea quæ per claves exercetur in foro pœnitentiali & pœnitentiam ſecretiſſimam eandem eſſe penitus, quæ erat illa maxime publica, quam noſtri moderni ſolennem vocant. Atque hanc ſecretam nunquam negarunt presbyteris. Denique Presbyteros potuiſſe reconciliare publice pœnitentes ipſe Dounamus non negat, ut ſupra oſtendimus. Atque hæc de poteſtate juriſdictionis.

Pag. 126.

Li. 5. cap. 9. num. 2.

Li. 5. cap. 2. num. 48.

Cum itaque presbytero competat utraque poteſtas & ordinis & juriſdictionis, non ſunt Epiſcopus & Presbyter diverſi ordinis & gradus miniſterii. Spalatenſis ad poteſtatem ordinis reducit actus, qui licet externi ſint & viſibiles, internum tamen effectum, & qui pertingat in animam, moliuntur. Poteſtatem juriſdictionis ponit in illis actibus Eccleſiaſticis externis, in quibus Eccleſia externum etiam principaliter & directè intendit effectum. *Poteſtas vera & propria eſſentialis Eccleſiaſtica eſt tota ſpiritualis, & ſpiritualem ſolum ac internum effectum operatur quam ego propriè voco poteſtatem ordinis ceu miniſterialem. Huic vero acceſſoria eſt poteſtas circa externa Eccleſiæ, ut circa ritus divini cultus, circa errantium correptiones & excluſiones, circa temporalium rectam adminiſtrationem, circa miniſtrorum electiones ac deputationes & ſimilia, quæ per ſe & directè pacem Eccleſiæ, decorum, purgationem, debitumque in ea ordinem reſpiciunt, omnia tamen ad finem ſpiritualem, ut Deus rite colatur &c.* Dicit utramque poteſtatem, ſive ordinis & juriſdictionis, directè & immediatè fluere ab ipſo ordine, & dato ordine dari ſimul cum ordine ſacro omnem ſacram & Eccleſiaſticam poteſtatem, quæ ſit Eccleſiæ propria, ſive illam voces ordinis ſive juriſdictionis, ineptèque ſeparari po-

Li. 5. cap. 3. num. 5.

teſtatem juriſdictionis quamcunque velis intelligere, modo ſit propriè Eccleſiaſtica, *hoc eſt ſpiritualis ſive ad ſpiritualia per ſe & eſſentialiter ordinata*. Recedit à recepta explicatione Scholaſticorum in diſtinguenda poteſtate ordinis & juriſdictionis. Sed annon cui poteſtas eſſentialis verè & propriè Eccleſiaſtica convenit, convenit etiam acceſſoria. Nonne abſurdum eſt exiſtimare Presbyteros idoneos eſſe ad actus ſpirituales & ſacros, ad actus autem regiminis merè externi omnino ineptos eſſe. *Si regimen externum gubernativum & miniſtrorum ordinationem excipias, poſſunt vi ſui ordinis Presbyteralis quicquid poſſunt Epiſcopi, etiam circa rerum & perſonarum benedictiones & conſecrationes & hoc ſane jure divino, & ut dixi ex vi ſui ordinis, legitimè Eccleſiaſtica ſunt Epiſcopis aliqua reſervata*, inquit Spalatenſis. Ordinationem etiam eſſe reſervatā lege Eccleſiaſtica non jure divino oſtendimus, & cum poteſtatē juriſdictionis manare dicat à poteſtate ordinis, cur externum regimen gubernativū negatis, quibus quod principale eſt conceſſit. Nam acceſſoriū debet ſequi principale. Dicit idē *quod claves omnibus æque Apoſtolis ſunt datæ, & non ſoli Petro: & ab Apoſtolis, ad omnes Epiſcopos & Presbyteros ex æquo tranſierunt*. Et an alio atque alio modo tranſierunt, alio ad Epiſcopos alio ad presbyteros, vel alio ad presbyteros, quā quo Apoſtolis traditę ſunt. Non tamen tam iniquus eſt Spalatenſis in commune regimen. Nam fatetur non decere Epiſcopos ſine ſuis Presbyteris ſuas Eccleſias præſertim in gravioribus negotiis gubernare & quandoquidem jure divino ſunt in miniſteriis eſſentialibus Epiſcopi collegę & ſocii, adhuc communi conſilio & labore in res Eccleſiaſticas debere incumbere. Quid? an adhuc? etiam poſt tot canonum & conſtitutionum congeſtam farraginem. Faceſſant igitur alii Hierarchici cum canonum ſuorum prætextu.

Li.5. cap. 3. num. 10.

Lib 5. ca. 12. num. 28.

Parænef. ca. 10.

Ecquis neſcit, inquit Tilenus, *Aerium diſcrimen hoc abolere conantem inter hæreticos ab Auguſtino relatum eſſe*. Addat & Epiphanium, quem ſequuti ſunt Auguſtinus & Philaſter. Sed non erat hæreticus Aerius, licet ita judicaverit vel Auguſtinus vel Epiphanius. Argumenta Aerii, quem Theodorus Bibliander dicit fuiſſe virum doctiſſimum, plura fortè erant, quàm quæ refellenda ſelegit ſibi Epiphanius. Aerea certe contra Aerium Epiphanii reſponſiones, quas ſingulas ſuis locis ſupra examinauimus. Epiphanius omnium primus qui Aerium inter hæreticos retuli, ſua authoritate privata & nulla ſynodo damnatum. Epiphanii ingenium dignoſci poteſt ex ipſius concertationibus cum Chryſoſtomo, & uſurpata Diaconorum ordinatione in aliena Diœceſi, & altercatione cum Eudoxia Auguſta pro & contra Monachos Origeniſtas. Adeat lector Socratem & Sozomenum. Nec tanti faciendum eorum judicium, qui Aerium etiam hæreticorum albo inſcripſerunt, quia mortuos non invocandos, pro mortuis non offerendum vel orandum, certos

In Chronograph.

Socrat. l 6. cap 11.

Sozom. l. 8. cap. 15.

jejunia

jejuniorum dies non ſtatuendos eſſe contendebat. Et ſi ſeceſſionem fecit, ut dicitur, ob has & multas alias corruptelas in Eccleſiam irrepentes, & *invaleſcentem* Epiſcoporum arrogantiam jura Presbyterorum & Eccleſiæ uſurpantium, & dominationem affectantium, pleriſque in locis, id feciſſe probabile eſt. Quod Arrianus fuerat, veriſimile non eſt, Quis enim infenſior hoſtis Aerio, quàm Euſtathius ipſius Epiſcopus Arrianus. Solus Epiphanius Aerio Arrianiſmum impingit, & qui poſt idem ex Epiphanio deſumpſerunt. Theodoretus, Socrates, Euagrius, Sozomenus nihil tale memorant. *Senſit ſane cum Aerio Hieronymus, quo minus curandum eſt toties nobis objici Aerium ab injuſtis hominibus. Si fuit in hac re hæreticus Aerius ſocium hæreſeos Hieronymum habuit, nec illum modo ſed alios etiam veteres Patres græcos pariter & latinos, quemadmodum Medina confitetur. Non differre jure atque authoritate divina Presbyterum ab Epiſcopo Aerius ſenſit; hoc ipſum Hieronymus contendit, iiſdemque ſcripturarum teſtimoniis defendit quibus Aerius. Quàm autem de illis teſtimoniis inepte ac pueriliter Epiphanius reſponderit, omnes videre poſſunt.* Saravia Hieronymi opinionem cum Aerio conſentaneam fuiſſe fatetur. *Quod Epiphanius inter hæreſes hanc Epiſcoporum dejectionem annumeraſſet, erat privati hominis ſententia, nec mali: Nam etiam Auguſtinus ei ſubſcripſit: non tamen erat publica Eccleſiæ definitio. Et ſane Hieronymus recentiſſimum Epiphanii adhuc viventis librum de hæreſibus legebat, in hac tamen Epiſcoporum & Presbyterorum paritate ab Epiphanio damnata diſſentiebat, & Epiphanium immerito inter hæreſes eam paritatem poſuiſſe putabat*, ait Spalatenſis. *Michael Medina*, inquit Bellarminus, *in lib. 1. de ſacrorum hominum origine & continentia cap. 5. affirmat S. Hieronymum idem omnino cum Aerianis ſenſiſſe neque ſolum Hieronymum in ea hæreſi fuiſſe, ſed etiam Ambroſium, Auguſtinum, Sedulium, Primaſium, Chryſoſtomum, Theodoretum, Oecumenium, & Theophilactum. Atque ita, inquit Medina, iſti viri alioqui ſanctiſſimi, & ſanctarum ſcripturarum conſultiſſimi, quorum tamen ſententiam prius in Aerio, deinde in Waldenſibus, poſtremo in Iohanne Wiclefo, damnavit Eccleſia.* Et infra. *Ergo in Hieronymo, & Græcis illis patribus olim propter eorum honorem, & reverentiam hæc ſententia aut diſſimulabatur aut tolerabatur in illis; contra in hæreticis, quod in aliis quoque multis ab Eccleſia declinarent, tanquam hæretica ſemper eſt damnata.* Refert Petrus Suavis in Hiſtoria Concilii Tridentini, cum adductus eſſet celebris locus Hieronymi & authoritas Auguſtini agnoſcentium Epiſcopatum eſſe Eccleſiaſticam conſtitutionem, quod Michael Medina reſponderit, *non eſſe mirandum, ſi Hieronymus, Auguſtinus & ſi quis alius è patribus in eam hæreſin incurriſſet, re non ſatis uſquequaque clara. Commovit haud parum auditores eius dicti audacia, quod Hieronymus & Auguſtinus hæreticè ſenſiſſent. Verum doctor ille opinionis ſuæ hoc ipſo retinentior, pro virili eam*

Whitak. cont. 4 qu. 1. cap. 3 ſect. 30.

De gradib. *cap. 23.*

Spal lib. 2. cap 3. nu. 47

De Cleric. cap. 15.

P. 664 edit. Francofurt.

ſuſtentabat. Poſſem & alios plures citare qui Hieronymum & alios Patres cum Aerio conſenſiſſe contendunt. Cum Richardus Bancroftus, qui tandem ad Archiepiſcopatum Cantuarienſem evectus eſt, pro concione habita Londini ad Crucem quam Pauli vocant anno 1588 9 Februarii, dum celebrarentur comitia ordinum regni, dixiſſet Aerium damnatum fuiſſe hæreſeos univerſæ Eccleſiæ conſenſu, quòd aſſeruiſſet jure divino nullam eſſe differentiam inter Epiſcopum & Presbyterum, & Puritanos in Aerio ab Eccleſia damnatos fuiſſe, rogatus per literas vir clariſſimus Iohannes Raynoldus à viro illuſtriſſimo Franciſco Knollio, qui erat Reginæ à conſiliis, ut de Bancrofti aſſertione ſententiam ederet, reſcripſit; Bellarminum Ieſuitâ agnoſcentem infirmitatem reſponſionis Epiphanii ad argumentum Aerii producit. Probat ex Hieronymo aliiſque ſcriptoribus qui Epiphanii contemporanei, aut poſt Epiphanium floruerunt. Auguſtinum exiſtimaſſe aſſertionem iſtam Presbyterum, ab Epiſcopo nulla differentia debere diſcerni fuiſſe hæreticam, tantùm ut reperit relatam ab Epiphanio, cum ipſe neſciret quouſque hæreſeos nomen extendendum eſſet, ut teſtatur in præfatione de hæreſibus ad quodvult deum. Sed quod jure divino nulla ſit inter Epiſcopum & Presbyterum differentia ipſum Auguſtinum reipſa dicere Epiſt. 19. Iuellum etiam contra Hardingum idem quod Bancroftus aſſerentem citat allegantem Chryſoſtomum Auguſtinum, Hieronymum, Ambroſium. Addit ex Michaele Medina, Theodoretum, Primaſium, Sedulium, Theophylactum. Addit ipſe Oecumenium in 1 Tim. 3. Anſelmum Cantuarienſem Archiepiſcopum in Epiſt. ad Titum & alium Anſelmum Collect. can. lib. 7 ca. 87 & 127. Gregorium P. & Gratianum diſt. 39 & 95 & gloſſam in diſtinctiones illas. *Quibus addi poteſt,* inquit, *quod qui hos annos 500 navarunt operam in reformanda Eccleſia docuerunt, quod omnes paſtores. ſive Epiſcopi ſive Presbyteri dicti, parem habent ex verbo Dei authoritatem & poteſtatem. Primo Waldenſes,* Æneas Sylvius hiſt. Bohem. cap. 35. & Pigh. Hierarch. Eccleſ. lib. 2. cap. 15 *deinde Marſilius Patavinus* (defenſ. pac. part. 2. cap. 15.) *Wiclefus & eius diſcipuli,* Thomas Waldenſis doct. fidei Tom. 1 lib. 2 cap. 60 & Tom. 2. cap. 7 *Poſtea Huſſus & Huſſitæ,* Æneas Sylvius loco citato *Lutherus* adverſus falsò nominat. ordin. epiſt. & adverſus papat Rom. *Calvinus* (in Epiſt. ad Philip. 1 & Tit. 1 *Brentius,* Apologia confeſſionis Wittenberg. cap. 21.) *Bullingerus* Decad. 5. ſerm. 3 *Muſculus* loc. com. titul. de Miniſter. *& alii qui maiore numero recenſeri poſſunt apud nos tum Epiſcopi,* Iuellus loco citato & Pilkingtonus in tractatu de incendio Paulinæ Baſilicæ, *tum profeſſores Regii in Academiis noſtris,* D. Humfredus in Campianum & Duræum Ieſuitas par. 2. ratio 3 & D. Whitakerus ad rat. Campiani rat. 6 & confutatio Duræi Ieſuitæ lib. 6 *aliique viri docti,* Bradfordus, Lambertus,

Cont. 5. li. 1. cap. 15.

tus, & alii de quibus Foxus in actis & monument. D. Fulko contr. Briſtoi motivo 40 & contra Rhemiſtas Tit. 1.5 *in eo conſentiunt, & apud exteras nationes, omnes quos legi, qui illud tractant argumentum, & abſque dubio plures alii, quos nondum legi.* Et infrà ſubjicit communem ſententiam reformatarum Eccleſiarum in Helvetia, Sabaudia Gallia, Germania, Belgio, Hungaria, Polonia. Puto ego Aerium hæc tria aſſeruiſſe. Primùm, nullam eſſe jure divino differentiam inter Epiſcopum & Presbyterum, quamobrem adduxit argumentum è ſcripturis Philip. 1. 2 Preſbyterum ab Epiſcopo nulla differentia diſcerni debere nempe jure Eccleſiaſtico, id eſt Eccleſiam non poſſe conſtituere ullam eſſentialem differentiam inter Epiſcopum & Preſbyterum; 3 nullam de facto hactenus ipſius ætate introductam differentiam eſſentialem Quod ad primum idem ſenſit Auguſtinus ipſe cum ſcriberet iſta, *Quamquam ſecundum honorum vocabula quæ jam Eccleſiæ uſus obtinuit Epiſcopatus Preſbyterio maior ſit; tamen in multis rebus Auguſtinus Hieronymo minor eſt.* Dicit Epiſcopatum eſſe honorem majorem Presbyteratu, & vocabulum honoris maioris quàm Presbyteratus ex uſu Eccleſiæ, Non dicit ſe nudo Epiſcopi vocabulo Hieronymo maiorem eſſe, Eccleſiæ conſuetudine. Nam hoc leve eſſet ad captandam Hieronymi benevolentiam, Dicit ergo etſi quatenus Epiſcopus ſit adeptus majorem honorem ex uſu jam obtinente in Eccleſia quàm Hieronymus qua tenus eſt Presbyter, tamen in multis rebus Auguſtinus Hieronymo minor eſt & inferior. Secundum retulit inter hæreſes, quia ab Epiphanio ita relatum interpretatur non quod ipſe determinaret eſſe hæreſin. Nam fatetur ſe neſcire quouſque extendenda ſit definitio hæreſeos. Enumerat hæreſes quas ab aliis ſcriptoribus notatas reperit, quibus tamen ſingulis definitionem hæreſeos non applicat. Et certè ſi jure divino inter Epiſcopum & Preſbyterum nulla ſit differentia non eſt hæreſis aſſerere nullam debere eſſe inter Epiſcopum & Preſbyterum differentiam eſſentialem. Non enim jure poteſt Eccleſia mutare illud quod eſt de jure devino, imò ne Apoſtoli ipſi, ut ſupra diximus. Quod ad tertium, id etiam tuebatur Aerius, ut patet ex argumentis quæ ducit à re præſenti & facto Eccleſiæ. *Imponit manus Epiſcopus, imponit & Preſbyter. Sedet Epiſcopus in throno, ſedet & Preſbyter,* inquit Aerius, & hæc negare non potuit Epiphanius. Et procul dubio ſi exſtarent ſcripta Aerii, pleniorem accepiſſemus enumerationem eorum quæ communia erant ſua ætate Epiſcopis & Preſbyteris etiam jure Eccleſiaſtico, & quæ protulit contra Epiſcopos maiorem affectantes poteſtatem quam quæ ipſis jure divino vel Eccleſiaſtico competebat, inter quos ipſius Epiſcopus Euſtathius Sebaſtienſis Monachorum in Armenia auctor Aerii hoſtis infenſus non minùs quàm Epiphanius ex Monacho creatus Epiſcopus.

Epiſt. 19.

De

De Walderſibus & Albigenſibus eorumque propagine Pauperibus de Lugduno, Rainerius Piſanus qui annum circa 1250 ſcripſit in hunc modum. *Inter omnes ſectas, quæ ſunt vel fuerunt, non eſt pernicioſior, quam pauperum de Lugduno; tribus de cauſis. Prima, quia diuturnior: quidam dicunt quod duraverit à tempore Sylveſtri: alii dicunt quòd à tempore Apoſtolorum. Secunda, quia eſt generalior, fere enim nulla eſt terra in qua hæc ſecta non ſerpat. Tertia, quòd omnes aliæ cum immanitate blaſphemiarum in Deum horrorem inducant, hæc Leoniſtarum magnam habens ſpeciem pietatis, eò quod coram hominibus juſte vivunt, & bene omnia de Deo credant, & omnes Articulos qui in ſymbolo continentur, ſolam Romanam Eccleſiam blaſphemant, & oderunt.* Iacobus De Riberia in ſuis de Toloſa collectaneis ait fuiſſe doctrina & eruditione præcellentiſſimos, & Sacerdotes Waldenſibus ingenio pares non fuiſſe. Vidit & audivit ruſticum idiotam Rainerius, qui recitaret Iobum de verbo ad verbum, *& plures alios qui novum teſtamentum ſciverunt perfecte.* Waldenſes iſti eorumque ſoboles docuerunt unum eundemque eſſe Presbyterum & Epiſcopũ ut ſupra audivimus ex Thoma Waldenſi: & gradus miniſtrorum eſſe imaginem beſtiæ quæ deſcribitur in Apocalypſi, ut refert Vſſerius, & tamen Rainerius dicit ſectam iſtam, (ſic loquitur adverſarius) latè & per omnes fere regiones diffuſam perduraſſe, à temporibus Apoſtolorum ut volunt quidam. Michael Ceſennas Minoritarum generalis, qui ante annos 230 floruit, & à Papa Iohanne 22 damnatus, & propria bulla & excommunicatus, aſſeruit, *ſacerdotes omnes cujuſcunque gradus exiſtunt, eſſe æqualis authoritatis, poteſtatis & juriſdictionis ex inſtitutione Chriſti,* ut refert Antoninus Florentinus in ſumma parte quarta. Idem tutatus eſt Petrus de Corbaria. Iohannes de Veſalia Wormatienſis, omnes Epiſcopos & presbyteros pares eſſe dixit. Vide Goldaſtum in Monarchia imperii. Videmus igitur in ipſis tenebris Cimmeriis & ſub adulto Antichriſto affulſiſſe hanc lucem non paucis. Recentiorum teſtimonia quid memorem, cum cuivis obvia ſunt pene innumera. *Convenit inter omnes,* inquit Caſſander, *olim Apoſtolorum ætate inter Epiſcopos & Preſbyteros diſcrimen nullum fuiſſe.* Et poſt Apoſtolorum tempora Epiſcopum jure Eccleſiaſtico docuimus fuiſſe tantum Archipresbyterum, cum communi presbyterorum & Epiſcopi conſilio, auxilio, & conſenſu gerebantur omnia, licet quidam affectabant ſingularem poteſtatem. Excluſo Senatu Eccleſiæ à communi regimine manſiſſe tamen veſtigia communis regiminis in Capitulo, & poteſtatis clavium in Parochis ceu Prælatis minoribus etiam in Eccleſia corrupta. Inter purioris autem doctrinæ & reformationis vindices ſemper agnitam Presbyterorum plenam & legimam poteſtatem etiam ſæculis corruptiſſimis.

Catal. teſt. veritat. li. 15 pa. 1529.
Mornæ: hiſt Papat. in 8. pag. 731.
pag 732.
pag. 733.
Queſt. ca. 8. pag 257.
Catal. teſti. verit. li. 18. pag. 1793.
Tom. 1.
Conſult. art. 14.

De Epiſcopi poteſtate extenſiva.

SVblata Epiſcopi principis poteſtate intenſiva, tollitur extenſiva. Non enim poteſt extendere poteſtatem in plures Eccleſias, qui non habet in unam. De extenſiva tamen Epiſcopi poteſtate pauca pro ratione inſtituti hujus operis dicturus ſum. Eccleſiæ vox in ſacra Scriptura nunquam uſurpatur ad denotandam Nationis, Provinciæ, aut Diœceſeos fideles & Chriſtianos, ut jam uſurpatur cum dicimus, Eccleſia Gallicana, Anglicana, Scoticana. Non eſt iſta phraſis dictata à ſpiritu ſancto in ſcripturis. Poſſumus quidem ita dicere, ſi eo aut ſimili ſenſu, quo Eccleſiam univerſalem & Catholicam dicimus. Sed cum de Eccleſia particulari & propriè viſibili loquimur, non pro numero fidelium Nationis, Provinciæ, aut Diœceſeos uſurpatur, ſed pro numero fidelium in cultu divino & diſciplina communicantium. Legimus quidem Act.7.38 Eccleſiam Iudæorum numero ſingulari, ſed loquitur ibi Stephanus de natione Iudæorum quæ erat in deſerto, & tunc temporis unà congregati erant, & caſtrametabantur circa arcam. Imò cum pervenerunt in terrã Canaan, communicarunt ſimul in cultu divino tribus præcipue feſtis, quibus tenebantur aſcendere ad templum locum communem cultus publici. Et extra illa ſtata tempora, ſacerdotes & Levitæ miniſtrabant in templo non pro civitate Hieroſolymorum ſolummodò, ſed etiam pro tota gente, aſcenderuntque pii ad ſacrificia & cultum divinum; prout vel lege tenebantur, vel devotione impellebantur. Habuit civitas illa plures ſynagogas, ſed templum commune erat omnibus regionem incolentibus. Non ita vult coli Chriſtus in Eccleſia Chriſtiana, aut in ulla Natione, Provincia aut Diœceſi erigi locum communem publici cultus, in quo communicent fideles. Cum de ipſis Iudæis Chriſtianis loquitur Paulus, non dicit Eccleſia Iudæorum, vel Iudaica, ſed in plurali numero, Eccleſiæ Iudææ Galat. 1. 22 Eccleſiæ per Iudæam Act.9.31 ſic de aliis ſcriptura ut Eccleſiæ Galatiæ, Galat.1.2 1 Cor.16.1, Eccleſiæ Aſiæ 1 Cor.16.19, Eccleſiæ Macedonum 2 Cor 8.1 Eccleſiæ Syriæ & Ciliciæ, Act. 15.41 Eccleſiæ per Galilæam & Samariam Act 9.31. Et cum de Eccleſia particulari loquitur ſcriptura ſæpius etiam utitur præpoſitione ἐν ad denotandum locum illum particularem, ubi communicarunt membra unius Eccleſiæ, qui locus nec Provincia nec Diœceſis fuit, ut Eccleſia ἐν ἱεροσολύμοις Act 8.1 Act. 11 22 ἐν κορίνθῳ, 1 Cor. 1.2 2 Cor.1.1 ἐν Ἀντιοχείᾳ Act.13.1 ἐν περγάμῳ Apocal.2.12 ἐν θυατείροις Apoc. 2. 18 ἐν σάρδεσι Apoc.3.1 ἐν φιλαδελφείᾳ Apoc.3.7. Non igitur porrigebantur Eccleſiæ per integras Diœceſes aut Provincias Apoſtolorum ſæculo. Inepta enim fuiſſet locutio, ſi Eccleſiæ erant

Def.l. 2. c4. 3. pag. 55. Diœceſanæ. Quis enim diceret Diœceſanam Eccleſiam eſſe in aliqua civitate,ut Antiochiæ,Londini,Eboraci.. Quidni,inquit Dounamus, ut anima dicitur habitare in capite, licet ſit in toto corpore. Anima poteſt dici eſſe in capite, licet ſit in reliquo corpore, quia eſt quiddam indiviſibile & tota eſt in qualibet parte. Non eſt quid quantitativum, cujus pars una extra aliam. Non poſſunt fideles totius Diœceſeos eſſe in civitate. Si fideles non poſſunt, Eccleſia Diœceſeos dici non poteſt eſſe in civitate. Nam quid eſt Eccleſia niſi quid aggregativum multorum fidelium. Si Eccleſia eſt anima, civitas caput, quod nam erit corpus diverſum ab anima. Cum igitur ſcriptura dicit Eccleſiam fuiſſe in civitate Hieroſolymitana, Antiochena, Thyatirenſi, Corinthiaca &c. perſpicuum eſt Eccleſias particulares jurisdictione ordinaria & diſciplinæ poteſtate inſtructas non fuiſſe Diœceſanas aut Provinciales.Tam exiguus erat in primis initiis fidelium numerus Eccleſiarum particularium etiam in amplis civitatibus, ut facilimè & commodè potuerint ἐπὶ τὸ αὐτὸ & in unum cœtum coire & in divino cultu communicare, Act.2.44.46, Act.5.12. Act,21.22, 1 Cor.5.4, 1 Cor. 11, 17, 18, 20, 23 &c. Nec certis judiciis demonſtrari poſſe puto Apoſtolorum ævo adeo creviſſe fidelium numerum, ut non potuerint in unum locum & ἐπὶ τὸ αὐτὸ congregari.Sed largiamur propter numerum auctiorem pluribus in locis conveniſſe, nec potuiſſe in unum cœtum coire, tamen fatentur adverſarii, non fuiſſe diſtinctos cœtus aut ut nos vulgari ſignificato dicimus, parœcias Apoſtolorum ſæculo, ſed promiſcuè in variis conventibus coiſſe, & Presbyteros in promiſcuo miniſtraſſe & docuiſſe. Quandiu tamen numerus fidelium in quaque civitate non diviſus erat in fixas, certas, & ſtatas congregationes, licet indiſtinctè plures agitarent in una civitate conventus, numerus ille Eccleſiæ non Eccleſiarum nomine indigitatur. Vt Amſtelredamenſen Eccleſiam non Eccleſias dicimus, quia promiſcuè concionantur paſtores, & promiſcuè in iſto vel illo templo fideles coeunt. Sic dum ſcriberetur Apocalypſis, Eccleſiæ particulares Epheſina, Thyatirenſis, Laodicena, non dicuntur Eccleſiæ in plurali, ſed Eccleſia in ſingulari licet ipſi conjiciant plures ſed promiſcuos fuiſſe in illis civitatibus conventus, dum ſcriberet Iohannes. Nam ut appoſitè Baynefius, aliud eſt, cum paſcuntur oves in communi paſcuo, licet non idem individuum gramen depaſcunt, aliud cum in diverſis & diſtinctis paſcuis. Præterea non ſolum promiſcuè docebant presbyteri, ſed etiam in commune regebant Eccleſiam quæ ipſorum curæ commendatæ erat, ut dixit Hieronymus, & proinde in commune Eccleſiam regere debent. Dicit Dounamus non ſequi; presbyteros in commune toti gregi attentiorem operam dediſſe, priuſquam Eccleſiæ conventus promiſcui in ſtatas congre-

In Conc. prope finem.

gationes

gationes digererētur & Preſbyteri ſeparatis parœciis affixi, ſed poſtquam ſuis titulis aſſignati eſſent ſinguli ſingulis, Epiſcopum & Presbyteros quos apud ſe retinuit, quorumque conſilio utebatur, regimen & curam omnium in ſe ſuſcepiſſe. Sed quo jure. Num Apoſtolico. At ipſe Dounamus fatetur Apoſtolorum ævo non diviſam fuiſſe Eccleſiam unius civitatis in plures & diſtinctas congregationes ceu Parœcias. Excipit alicubi Eccleſiam Alexandrinam, quia dicit Euſebius Marcum Alexandriæ conſtituiſſe Eccleſias. Non dicit ſibi certò conſtare Euſebius, tantùm, *aiunt* inquit Marcum primum in Ægyptum miſſum, primumque Eccleſias Alexandriæ conſtituiſſe. Præterea firmat ſuam conjecturam erronea Philonis interpretatione, qui de Eſſenis non Chriſtianis loquitur, quam Euſebii hallucinationem obſervavit Ioſephus Scaliger in elencho trihæreſii, ut ſupra diximus. videat etiam lector, quæ ſupra notavimus de Euſebio & Marco. Præterea cum de diſtinctis in Eccleſia Alexandrina parœciis citat Epiphanium hæreſ. 69. Dounamus, dicit ante Conſtantini ætatem diviſas fuiſſe. Nicetas Choniates diſtinctas parœcias Alexandriæ memorans non ad Marcum aut Apoſtolorum tempora aſcendit, & quæ refert ex Epiphanio deſumpſiſſe ait Fileſacus. Nicephorus dicit tantum ex conſuetudine antiqua unum præeſſe omnibus Presbyteris in Alexandrina Eccleſia Epiſcopum, Presbyteros autem ipſos ſuas regere Eccleſias & populum in eis congregatum docere, ut obſervat idem Fileſacus. Duarenus dicit in ſingulis civitatibus fuiſſe Presbyterorum collegium quoddam, cui præerat Epiſcopus, in quorum locum ſucceſſiſſe videntur Canonici. *Nondum enim Preſbyteri ſeparatas habebant Eccleſias, in quibus docerent & ſacramenta adminiſtrarent. Quòd vel Sozomenus demonſtrat, cum ait conſuetudinem fuiſſe in Alexandria tempore ſuo, ut uno exiſtente ſuper omnes Epiſcopo Presbyteri ſeorſim Eccleſias obtinerent, & populus in eis collectus ſolemniter celebrarent, tripart. hiſt. lib.* 1 *cap.* 19. Ipſius Sozomeni verba ſunt iſta. *Arius mittit legatos ad Paulinum Epiſcopum Cyri & Euſebium cognomento Pamphium Eccleſiam Cæſareæ Paleſtinæ gubernantem & Patrophilum Epiſcopum Schythopolis, petitque ut poteſtas ſibi utpote gradum Presbyteri antè adepto, unà cum ſuis permittatur populum ſibi faventem ad conventus vocandi. Nam conſuetudinem fuiſſe Alexandriæ, ſicut nunc eſt, ut licet unus omnibus præeſſet Epiſcopus, Preſbyteri tamen ſeparatim Eccleſias retinerent, populumque ſibi commiſſum ad conventus cogerent.* Ait conſuetudinem fuiſſe Alexandriæ, non Marci inſtitutum. Cum igitur nulla ſit iſta exceptio Dounami manet firmum quod ſæpius alibi dicit, non fuiſſe Eccleſias civitatum Apoſtolorum ævo diviſas in diſtinctas Parœcias eaſque uni matrici & Cathedrali ſubordinatas. Dicunt quidam Euariſtum anno Chriſti centeſimo titulos id eſt Parœcias in urbe Roma Presbyteris diviſiſſe. Onuphrius

Def. li. 2. *pa.* 124.
Hiſt. lib. 2. *cap.* 16.
Pag. 126.
Pag. 119. 125. 126.
Def. lib. 2. *pag.* 35.
Nicet. l. 5. *orthod. fid. cap.* 1.
De origine Parœciar. pag. 599.
Niceph. lib. 8. *cap.* 11.
De ſacris Eccleſ. miniſter. lib. 1. *cap.* 7.
Hiſt. lib. 1. *cap.* 14 *lat. edit. Baſil.* 1587.

Panuinius libello de Epiſcopatibus, titulis & Diaconiis Cardinalium, *Porro autem, ne Presbyterorum adminiſtratio in promiſcuo eſſet, idem Evariſtus, qui tertius poſt Beatum Petrum Apoſtolum Romanus Pontifex fuit, circa annum à Chriſto nato centeſimum, titulos, vel, ut nunc dicimus, parœcias in urbe Roma ipſis Preſbyteris diviſit, ut ſinguli à ſe invicem ſecreti in ſua urbis regione titulo vel Parœcia, confuſionis tollendæ cauſà, divina myſteria populum erudientes, ſacramenta dei omnibus ad ſe venientibus exhiberet, ſingulosque Preſbyteros in unoquoque titulo poſuit. Sufficere enim tum viſus eſt is numerus propter credentium paucitatem.* Sed Eremita iſte non facilè, perſuadebit vera eſſe quæ refert. Idem, fateor, Platina memorat, ſed perſonatum, Damaſum ſequutus, *ut ait Damaſus*, inquit. *Sed liber iſte*, nempe de vitis Pontificum, qui Damaſo tribuitur, *eſt Anaſtaſii Bibliothecarii non Damaſi, ut notum eſt*, ait Bellarminus. At Anaſtaſius Bibliothecarius Abbas Romanus floruit circa annum 858. Quid ſi ipſe Damaſus dixiſſet, an fides illi habenda, qui recentior eſt & prope finem centuriæ quartæ Pontifex. Perſonatus Platinæ Damaſus, & tamen, *ut Damaſus ait*, inquit. Ipſe pro certo affirmare non audet. Præterea, *tituli*, inquit Onuphrius, *erant templa, vel ut nunc dicitur, Eccleſiæ ſive loca ſacra in ſanctorum honorem aut memoriam erecta & per urbis regiones à Romanis Pontificibus antiquitus diſtincta in quibus animarum cura à Preſbyteris in eis commorantibus, habebatur,* Downamus *tituli*, nempe quos aſſignavit Preſbyteris Evariſtus, *erant ædes ſacræ, vel loca conventuum*: item, *Evariſtus diviſit ſingulis Preſbyteris titulos id eſt, ſtata conventuum loca, quæ nos Eccleſias Parœcianas vocamus, quibus ipſi intitulati erant, & dicti hujus aut illius tituli aut Parœciæ Preſbyteri.* An veriſimile eſt imperante Trajano qui perſecutionem movit in Eccleſiam, & à perſecutione immani tandem ceſſans atque inquirendis Chriſtianis, oblatos tamen puniri juſſit, in urbe Roma tot ædes ſacras conſtructas fuiſſe? Nec quod de Higino dicitur idem Onuphrius probabile eſt, nempe quod *non longè poſt fidelium quotidie creſcentium multitudinem permotus Higinus Romanus Pontifex, quum tot credentibus non ſufficerent hi, plures in unoquoque titulo quum Clericos tum Preſbyteros eſſe voluit. Hinc autem Preſbyterorum Cardinalium nomen manaſſe crediderim, ut is videlicet eſſet Preſbyter Cardinalis, id eſt principalis qui cæteris Preſbyteris ejuſdem tituli præeſſet.* Scribit Onuphrius de Cardinalibus ad Cardinalem Diaconum Alexandrum Farneſium; idcirco ab antiquiſſimis quàm potest temporibus eorum originem repetit. Sed Bellarminus Onuphrii *crediderim* de Cardinalium nomine errorem eſſe oſtendit. Nec Onuphrio in cæteris ego crediderim. Platina dicit Higinum *clerum prudenter in ordinem redegiſſe & diſtribuiſſe*, ſed ut alia nempe *inſtituiſſe ne templa ſine celebratione dedicarentur, neve augerentur diminuerenturve ſine arbitratu Metropolitani vel Epiſcopi: ne ligna reliquave materies*

Platina in Evariſto

Bellar. de ſcriptor. pa. 136.

Def. lib. 2. pag. 96.

Pag. 100.

De Cleric. li. 1. c. 16.

teries ad ædificanda templi congeſta, in prophanos uſus converteretur, poſſe tamen ad ſtructuram alterius templi vel cœnobii concedente Epiſcopo transferri. Quid? an tempore Higini ſtructa cœnobia & templa, & Higinus poſt Petrum, ut dicunt illi, nonus Pontifex erat patriarcha, qui haberet ſibi ſubditos Metropolitanos, quibus etiam leges præſcriberet? Alii Dionyſium quem 25 poſt Petrum numerant, anno 290 primum diviſiſſe parœcias, quia Epiſtola 2 ad Severum ſic ſcribit, *Eccleſias ſingulas ſingulis Preſbyteris dedimus, Parochias & cœmiteritia eis diviſimus.* Sed adhuc de fide Epiſtolarum, quæ tribuuntur Pontificibus Romanis illius & ſuperioris ætatis controvertitur, & dubitant doctiores inter ipſos Pontificios. Utcunque eſt, ſive Evariſtus ſive Higinus, ſive Dionyſius ſive Marcellus Parœcias ſingulas ſingulis Presbyteris in urbe Roma diviſerit, tamen exacto Apoſtolorum ſæculo id factum eſt, idque in urbe ampliſſima, non tamen ſtatim in omnibus civitatibus. Præterea non damnamus diviſionem maiorum & ampliorum Eccleſiarum in minores: ſed ita dividere ut Eccleſiæ illæ diſtinctæ ſuo proprio ſpolientur Preſbyterio & exercitio diſciplinæ: ſaltem ita dividi ut particularium Eccleſiarum Presbyteri excludantur à communi regimine diſtinctarum Parœciarum. Nam ita vult Dounamus diviſas fuiſſe, ut Presbyteri qui ante diviſionem in commune regebant Eccleſiam, facta diviſione ſuam ſolummodo parœciam regebant quaſi in foro conſcientiæ, relicta Epiſcopo & paucis quibuſdam Presbyteris ipſius conſiliariis in Cathedrali & matrice Eccleſia in diſtinctas Parœcias communi juriſdictione in foro exteriore. Sed quæritur quo jure poſſunt ita Parœciis diſtinctis affigi Presbyteri ut à communi regimine diſtinctarum abſtineant, & conſequenter à ſuæ Paroeciæ regimine externo & in foro cauſarum. Nam ſecundum veritatem diſpoſitionis Dominicæ Presbyteri ut ſupra probavimus, Eccleſiam in commune regebant. Ius humanum divinum tollere non poteſt. Ut Preſbyteri ſunt omnes inter ſe pares, eorumque nullus à communi Eccleſiæ regimine excludendus, ſic & Parœciæ diſtinctæ ſunt inter ſe poteſtate pares, & una alteri non ſubordinatur. Dicit Dounamus Apoſtolos conſtituiſſe per civitates Presbyteros, ut eorum miniſterio fermentaretur tota civitas. Dum maſſa tota jam fermentata non diviſa erat in plures panes, concedit Preſbyteros communi conſilio gubernaſſe, at diviſa jam maſſa in plures panes, præpoſitos ſuis ſingulis ſingulos preſbyteros fuiſſe, & Epiſcopum cum paucis conſiliariis in cathedrali ſua Eccleſia juriſdictionem in omnes exercuiſſe. Sed illud eſt de quo quæritur, cur una pars maſſæ diviſæ imperaret in alias. An pars illa prius fermentata quàm aliæ id eſt ſeparata illa pars prius converſa & convertit alias. Non eſt veriſimile unam civitatis plateam aut regionem urbis converſam ante alias, ſed promiſcuè per

varias civitatis regiones & partes converſos fuiſſe fideles, qui in unum aggregati cœtum, paulatim alios ſimili modo converterunt promiſcuè per civitatis partes, & ſic tota maſſa fermentata, non poterat in diviſione ſeligi una quæ alias fermentaſſet, ſed neceſſariò fideles qui in primum cœtum coiere, diviſa integra maſſa, diviſi etiam & ipſi, & ſuis titulis ac diſtinctis Parœciis aſcripti, ſicut ipſi Presbyteri. Præterea non ſequeretur, una pars prius fermentata fermentavit aliam: ergo debent aliæ illi ſubordinari & ſubjici. Converſa convertentem ut in Chriſto priorem & ob converſionis beneficium in honore habere poteſt. Sed Chriſtus tantum poteſtatis conceſſit converſis Eccleſis quam convertentibus. Nam ſi hæc ratio eſſet ullius momenti, Hieroſolymitana Eccleſia omnibus aliis imperitaſſet, Antiochenæ, Romanæ, Alexandrinæ &c. *Suſcepit à Græcis Romanus populus gratuitè non coactè leges quaſdam vocatas decem tabularum, à quibus tanquam ab origine leges reliquæ Romani populi proceſſerunt. Et tamen conſtat Romanum populum Græcis nulli juriſdictione vel autoritate ſubjectum*, inquit Marſilius Patavinus. Et an hæreditaria etiam iſta poteſtas; Quid ſi convertens mater fiat meretrix vel defecerit à fide, & filia converſa in fide permanſerit. Quid ſi pia mater exuerit maternum affectum, & ſatis pro imperio ſe geſſerit. Sed redeamus. Vna pars maſſæ non eſt alia ſuperior & authoritate maior. Piſtor maſſam integram dividit in pares panes. Sed utcunque piſtor diviſerit maſſam ſuam, ita vult Chriſtus dividi Eccleſias ampliores, quando jam non poſſunt commodè in unam coaleſcere Eccleſiam, ſed mole ſua laborant. Dicit Spalatenſis univerſam Chriſtanam multitudinem, quotquot per univerſum orbem ſparſi inveniuntur, unum efficere magnum cœtum, unicamque rempublicam ſpiritualem. *Et hæc unitas eſt unius totius integralis in re quantitativa, homogenea, quæ habet partes duntaxat integrantes, ſed homogeneas: ſicut, ſi divideres unum magnum lapidem in plures partes, & particulas, ita lignum, aurum, terram, aquam &c. Eccleſia hæc una eſt, unicus magnus grex, cujus partes & particulæ non ſubjectivæ, non potentiales, non morales aut metaphyſicæ; ſed merè & purè integrantes, homogeneæ tamen & ejuſdem rationis ſunt particulares Eccleſiæ majores & minores. Vnitas itaque Eccleſiæ univerſalis militantis non eſt unitas generis, quod multiplicetur per ſpecies uſque ad ſpecialiſſimam: neque unitas per eſſentialem ſubordinationem, quia inter partes hujus magnæ Eccleſiæ integrantes duntaxat nulla eſt eſſentialis ſubordinatio, nulla dependentia & conſequenter nulla ſubjectio, nulla prælatio*; hæc de particularibus Eccleſiis æquè affirmari poſſunt. Maſſa diviſa in plures eſt ſicut magnus lapis diviſus in plures particulas. Maſſa ante diviſionem totum integrale, parœciæ diſtinctæ partes integrantes ſed homogeneæ; nulla hîc eſſentialis ſubordinatio, nulla dependentia nulla ſubjectio, nulla prælatio.

Defen. pacis 2 part. ca. 18 pa. 296.

De rep. Eccl. lib. 3. cap. 1. num. 10.

prælatio. In ratione formali Eccleſiæ per quam Eccleſia eſt Eccleſia nempe fide & religione univerſa Eccleſia eſt una, inquit, & ex hac unitate tota eſt homogenea, nam ejuſdem ſunt rationis partes cujus eſt totum, ſicut aquæ partes diviſæ ſunt aqua: & multæ partes aquæ conjunctæ ſimul nihil aliud faciunt, niſi magnam aquam: ſic multæ Eccleſiæ per orbem poſitæ partiales conſtituunt unicam Eccleſiam totalem magnam. Sic & partiales hujus maſſæ Eccleſiæ ſunt unius fidei & relligiones participes, cur non ergo & communis regiminis. *Fallitur*, inquit, *Bellarminus, dum corpus Eccleſiæ facit unum beterogeneum, ſicut una arbor eſt ex ramis & radice.* Falluntur certè vel fallere potiùs volunt Hierarchici, dum corpus Eccleſiæ ut civitatis aut Diœceſeos faciunt unum Heterogeneum, ac ſi cathedralis mater eſſet cæteræ partiales, filiæ, vel potius illa domina, illæ ancillæ, &, ut lepidè quidam dixit, ut campanaria turris Eccleſiæ cathedrâlis devoraret turricillas parœcianarum. Supereminet illa inter alias tantum,quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi, ad oſtendandam reginæ Majeſtatem. Sed non tam de immani turrium ſtructura, quàm de Domini Epiſcopi turrita poteſtate jam diſſero. Olim dictum filia devoravit matrem, jam vice verſa dici poteſt, mater devoravit multas filias. Cum igitur ſunt Eccleſiæ partiales *ſorores conſanguineæ*, ut utar verbis Bedæi, *eodem ſemine incorrupto genitæ, in eadem familia Catholici educatæ, membra ejuſdem capitis, palmites ejuſdem vitis, cohæredes ejuſdem hæreditatis, filiæ dominæ Saræ, non autem ancillæ Agar*, & in tot privilegiis pares an poteſtate regiminis impares eſſe debent? Eccleſiæ ergo pares, earumque Presbyteri pares, & nulli ſunt à communi partialium unius maſſæ Eccleſiarum regimino excludendi. Ante diviſionem pari conſortio præditi erant honoris & poteſtatis. In concilio Hieroſolimitano interfuerunt Preſbyteri Eccleſiæ & Act 21. 18 cum introjit Paulus ad Iacobum adfuerunt omnes presbyteri. Poſt diviſam maſſam quo jure ſunt ſecludendi. Certè ſi tale inſtitutum obtinuiſſet in Eccleſiis ſive ſecunda annorum centuria ſive tertia imprudenter, ne quid gravius dicam, violatum ordinem divinum dicerem & poſt tot annorum centurias in Eccleſiis reformatis jure reſtitutum, in aliis ſumma cum Eccleſiarum injuria non inſtauratum. Sed negamus id factum eſſe primis illis ſæculis. Non erant alii Presbyteri Romanæ Eccleſiæ aliis prælati per multa ſæcula, vel ipſo Bellarmino teſte. Nam cum ſunt tria Cardinalium Presbyterorum officia, unum commune cum omnibus aliis Presbyteris ut conſecrare Euchariſtiam, remittere & retinere peccata in foro pœnitentiæ, duo reliqua ipſis propria ſunt officium eligendi ſummum Pontificem,& eidem perpetuo aſſiſtendi, eumque in regenda univerſa Eccleſia conſilio & induſtria adjuvandi. Sed *non eſſe adeo antiquum, ut ſoli Cardinales duobus officiis*

De jure regum pa. 67.

poſterio

De Clericis cap. 16. *poſterioribus fungantur*, dicit Bellarminus. *Nam à tempore Apoſtolorum per multos annos, immò etiam per aliquot ſæcula, quia pauci erant Preſbyteri, & Diaconi omnes ſimul ad electionē Epiſcopi, & ad Concilia vocabātur, neq; opus erat tunc diſtinguere à Cardinalibus non Cardinales, ſicut etiam in aliis Eccleſiis non diſtinguebantur Canonici à non Canonicis. Quare Cyprianus, cum aliquoties ſcribat ad Romanum Clerum, non ſcribit ad ſolos Cardinales, ſed ad omnes Preſbyteros & Diaconos Eccleſiæ Romanæ. Et ſimiliter illi cum Cypriano reſpondent, Preſbyteri & Diaconi omnes reſpondent. Vide lib 2 epiſt. 7 & lib. 3 epiſt. 5 & 21.* Cum creviſſet multitudo Cleri dicit vocatos quidem omnes ad electionem ſed non ad Concilia, ſed *aliquos principales, qui Romæ & aliis quibuſdam in locis Cardinales dicebantur.* Sed nulla hujus mutationis monumenta profert ante tempora Gregorii. *Id conſtat*, inquit, *ex ſynodo Gregorii lib. 4 regiſtri c. 88. Nam ſolum Concilio interfuerunt ex Preſbyteris 34 & ii titulares omnes, id eſt, Cardinales. Certum autem eſt tunc Romæ fuiſſe multò plures Preſbyteros, quam 34. Nam ſi tempore S. Cornelii circa annum Domini 250 in medio perſecutionum regnantibus Idololatris tamen erant Romæ 46 Preſbyteri, ut ex epiſtola ejuſdem Cornelii refert Euſebius lib. 6 hiſtor. ca. 33 certè multò plures erant tempore Gregorii circa annum Domini 600, quando nullus in urbe erat Paganus.* D. Fildus licet Hierarchicus eadem dicit, abſque ullo diſcrimine

De Eccleſia lib. 5. cap. 28. pa. 142. 143 Preſbyteros omnes electioni & conſultationibus Epiſcoporum interfuiſſe. Num omnes interfuerint conſultationibus Gregorii ætate dubitat, electioni tamen Epiſcopi omnes interfuiſſe certò conſtare ait. *Denique poſtremis quingentis annis*, inquit Bellarminus, *neque ad Concilia neque ad electionem admiſſi ſunt omnes Clerici, quod nimis multi eſſent, ſed ſoli Cardinales.* Vera cauſa erat ſtudium amplificandi dignitatem quorundam, ad conciliandam Romanæ ſedi ampliorem majeſtatē. Nunquam tam multi, quin poſſent in unum coire conſiſtorium: & quo jure poſtremis annis quingentis magis excludendi ab electione, quàm mille annis præcedentibus. *Non enim jus divinum definivit, ut hi potius quam illi ex clericis eligant*, ut

De clericis cap. 8. fatetur ipſe Bellarminus. Et à communibus conſultationibus cur excluderentur temporibus Gregorii (ſi verum ſed teſtimonia ex ipſo Gregorio in contrarium ſupra attulimus) magis quàm tot annorum centuriis ante ipſius ætatem. Si in Romana igitur Eccleſia per aliquot ſæcula, ut dicit Bellarminus, non diſtinguebantur Cardinales Preſbyteri à non Cardinalibus, diſtributio in titulos ceu Parœcias non ſuſtulit Preſbyterorum commune regimen. Si de Romana Eccleſia id verum, multò magis de aliis. Nam, ut ait Bellarminus, etiam in aliis Eccleſiis per aliquot ſæcula non diſtinguebantur Canonici à non Canonicis: immo diviſionem parœciarum in aliarum civitatum Eccleſiis ſtatim ab Apoſtolorum temporibus introductam quis pro certo affirmare audet. Sicut Siricius Epiſcopus

pus Romanus Epiſtola ad Ambroſium dixit *facto preſbyterio*, ita Cyprianus, *placuit contrahi Preſbyterium*. Cyprianum, qui ſtatuit ab initio Epiſcopatus ſui nihil inconſulta plebe agere, preſbyteros aliquos excluſiſſe an veriſimile eſt. Epiſcopus non ſolum regebat in commune cum Preſbyteris, ſed etiam docebat promiſcuè, ut alii Preſbyteri ante diviſam maſſam in particulares Eccleſias, & poſt diviſionem in ſua ſeparata Eccleſia, licet ut præſes Preſbyterii habuerit inſpectionem in cæteras diſtinctas parœcias. Nam pro arbitrio in hac vel illa civitatis parœcia miniſtraſſe verbum & ſacramenta Epiſcopum pro ſuo arbitratu & tanquam communem omnium Paſtorum non legimus. At ita fieri debuit, ſi Epiſcopus ſit uniuerſalis omnium diſtinctarum Parœciarum non inſpector ſolùm, ſed etiam paſtor. Non debet in una parte hærere, ſi omnium ſit Paſtor. Nam ſi ſingulis Preſbyteris ſingulæ aſſignatæ ſunt Parœciæ, & partes gregis Dominici vel ſeparatam habet partem gregis ut Preſbyteri, cui & ipſe addictus eſt, vel nullam. Si nullam, vel eſt Paſtor abſque grege, vel totum gregem ex æquo paſcere debet, una pars non charior illi eſſet quàm alia. Templum Cathedrale ſi non ſit illius parœciæ in quo ſitum eſt peculiare, ſed commune omnibus, idolum eſt. Nam ſi Parœciani ſinguli ſuis interſint Parœciis, ut per canones tenentur, ſicut pluribus probat Fileſacus. ex Cathedra Epiſcopus concionabitur tanquam aerem, cædens & parietes verberans. Profert ex Onuphrio Fildus in ſingulis titulis fuiſſe Eccleſias quaſdã principales, in quibus miniſtrabatur Baptiſmus, quæ propterea dictæ ſunt baptiſmales, in his Eccleſiis Ediſcopum concionatum pro arbitratu, & ſecum duxiſſe catervam numeroſam, & conventus iſtos ſtationes dictos, quia ſtabant inter orandum, & inde dictas Eccleſias iſtas Stationales vel Stationum. Sed cum probandum eſſet exemplis, nulla proferunt ante Gregorii ætatem, qui dicitur in Eccleſiis hiſce concionatus eſſe. *Statio*, inquit Bellarminus, *nihil aliud erat, niſi vigilia diurna tempore ſolennis jejunii. Cum enim publicè & ſolenniter jejunabatur, vigilabant in orationibus, & ejuſmodi vigiliæ & quaſi excubiæ orantium & jejunantium ſtationes dicebantur vocabulo deſumpto ex militia.* Item, *Porrò S. Gregorius ſtationibus certa loca attribuit in urbe Roma, & ipſe ad ea loca veniens tempore ſtationum viginti homilias in variis Eccleſiis declamavit.* Non modo Gregorius ipſe ſed & alii Preſbyteri ad ſtationum loca venerunt, nec ſolus Epiſcopus concionatus dicitur illis locis: alioquin cur diceret Iohannes Diaconus in vita Gregorii lib.2.cap.18. Gregorium declamaſſe viginti homilias in illis Eccleſiis, cum potius dicendum erat Gregorium ex officio in iis locis, quæ ſtationibus attribuit, homilias habuiſſe. Convenerunt ad Panegyricos illos conventus non modo populus ſed etiam Preſbyteri: & cum baſilica ad quam ſtatio indicta, tantam populi multitudinem

Epiſt 80.
Cypr. li. 3. *epiſt.* 11.
Libro de origine Parœciarum.
Li. 5. *p.*141.
De bonis operib. in par. 1.2.*cap.*22.

tudinem capere non poſſet, & omnes tamen ſtationis participes eſſe cuperent, conſuetudo introducta eſt, ut nunc iſti, nunc illi locum ſtationis adirent, & ſic à ſummo mare uſque ad veſperam nunquam deeſſent, qui in Eccleſia Deum precarentur,& laudarent. Et Epiſcopus ſolus,ſcilicet, à ſummo mane ad veſperam in divino cultu conventibus hiſce præfuit. Vt parœciæ diſtinctæ temporibus hiſce ſolennioribus coierunt in unum, ſic & Preſbyteri earum & in commune paſcebant & dirigebant ut ante diviſam maſſam. Eccleſiæ totalis.

Concedatur Epiſcopum non modo inſpectorem, ſed etiam Paſtorem diſtinctarum Paroeciarum in civitate & fuiſſe, & ex officio eſſe,an etiam in regione contermina & adjacente nunc videndum. Vox διοίκησις, ut refertur ad Epiſcopum ignota Euſebio & ſuperioribus ſæculis. In Concilio Africano eo ſenſu capitur. In Chalcedonenſi & Conſtantinopolitano ditionem aut circuitum juriſdictionis Archiepiſcopi maioris ceu Patriarchæ,de quo capite ſecundo diximus, ſignificat. Euſebius utitur voce παροικίας & quidem variè. παροικία Euſebio ſignificat Eccleſiam quæ civitatem & ſuburbia civitatis incolebat, quando relata eſt iſta vox ad Epiſcopum vel ubi non diſtincta erat in partiales Eccleſias, etiam ad Preſbyterum:non autem Eccleſias illas quæ erant in regione. Vtitur enim ſæpius eadem phraſi qua ſcriptura,ut cum dicit Epiſcopus Paroeciæ in hac vel illa civitate. Quomodo quæſo Eccleſiæ ἐν ταῖς χώραις poſ-
Def. lib. 2. cap 7. p. 125 pag. 105. ſunt dici eſſe ἐν τῇ πόλει. Dicit Dounamus Euſebium uti quandoque etiam præpoſitione κατὰ, ut cum de Dyonyſio loquitur τῆς προστασίας, τῶν κατ᾽ Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησιῶν τὴν ἐπισκοπὴν ὑπολαμβάνει hiſtor. lib.7.cap.35. At cum ipſe interpretur κατὰ in vel circa Alexandriam, & eodem ſenſu dicit Euſebium quandoque uſum κατὰ quo ἐν, nihil aliud vult Euſebius quàm Dionyſium ſuſcepiſſe Epiſcopatum προστασίας Eccleſiarum, quæ erant in civitate Alexandrina & ſuburbiis circa civitatem. Et quod dicit *Eccleſiarum* non *Eccleſiæ* inde ortum, quòd Eccleſia Alexandrina erat diviſa in diſtinctas paroecias & Eccleſias, ut ſupra ex Sozomeno didicimus, licet diviſio iſta ad Marci inſtitutum, aut Apoſtolorum tempora non ſit referenda. Idem ait Dounamus ſentire Euſebium, cum dicit Epiſco-
Lib. 2. pa. 11 pus παροικίας vel παροικιῶν ἐκκλησίας vel ἐκκλησιῶν. aſſumo. At Euſebius ait Demetrium fuiſſe Epiſcopum τῆς αὐτόθι παροικίας lib.6. ca.8. cum igitur dicit lib. 6 cap.1 Demetrium eundem ſuſcepiſſe τῶν δὲ αὐτόθι παροικιῶν τὴν ἐπισκοπὴν nihil aliud vult quàm Paroeciarum diſtinctarum, quæ erant in Paroecia magna Eccleſiæ Alexandrinæ, non autem Paroeciarum per agros & regionem adjacentem ut Epiſcopum Diœceſanum, vel Paroeciarum Epiſcopalium per totam Ægyptum ut Metropolitanum. αὐτόθι illic, in vel intra non extra aut circa ſignificat, Sic phraſes iſtæ ἐν παροικίᾳ & αὐτόθι παροικίας

Paroeciam

Paroeciam illam civitate & ſuburbiis comprehenſam fuiſſe indicant. Sic Apoſtolus utitur κατὰ Rom. 16. 5. Salutare Priſcillam & Aquilam καὶ τὴν κατ᾽ οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν Eccleſiam quæ domi eorum. Euſebius etiam alia phraſi utitur quæ idem exprimit, ut cum dicit lib. 6. cap. 26 Demetrium τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἐπίσκοπον Epiſcopum Eccleſiæ Alexandrinorum. Ineptè quis loqueretur, puto, ſi Dioeceſanam Eccleſiam Epiſcopi Londinenſis vocaret Eccleſiam, Londinenſium. Non enim ſunt rurales Parœciæ in Diœceſi, Londinenſium civium, ſed Epiſcopi Londinenſis. Vtitur Parœciæ & Eccleſiæ vocibus in ſingulari numero, cum ſcribit de Epiſcopis Alexandrinis etiam poſt Demetrium & Dionyſium. Ipſa etiam vox παροικία proprie ſignificat accolatum eorum, qui ædes contiguas vel non longe à ſe invicem diſſitas incolunt. Quod de civitate unà cum regione Diœceſana ineptè dicitur. Tandem vox iſta Parœcia & corruptè Parochia impropria loquutione impoſita eſt integræ Diœceſi ſed poſt Euſebii ætatem.

Sed extenderint alias ſuas ultra civitatē & ſuburbia Epiſcopi civitatū ante Euſebię ætatē & alia phraſi deſignatę ſint ipſorū Eccleſię in agris ut ἐν ταῖς χώραις vel κατὰ χώραν, reſpondeo primū non ſic fuiſſe ab initio. Nam ἐν ταῖς χώραις fuiſſe alios à civitatū Epiſcopis, quos Chorepiſcopos vocabant, omnibus notum eſt. At repelicant Chorepiſcopos fuiſſe Epiſcoporum tantum ſuffraganeos, eorumque vices ſuppleviſſe & hac ratione dictos Chorepiſcopos. At oppoſitio uſitata inter πόλιν καὶ χώραν oſtendit alia ratione dictos Chorepiſcopos, nempe quod ἐν ταῖς χώραις Epiſcopi eſſent, quod fatetur Dounamus. Cum decretum fuerit in Concilio Antiocheno can. 10 ut Chorepiſcopi ordinentur in poſterum ab uno Epiſcopo ſicut Presbyteri, non autem ut ante à Metropolitano & tribus Epiſcopis ut Epiſcopi civitatum, ſicut Balſamo interpretatur & ipſe Dounamus, patet Chorepiſcopos Epiſcopis civitatum ſubjectos non fuiſſe, ſed poteſtate pares, ut qui Epiſcopalem manuum impoſitionē accepiſſent à Metropolitano ſicut ipſe Epiſcopus civitatis, & ſuo jure ordinaſſe Presbyteros & Diaconos quod etiam hac ſynodo vetitum in futurum, niſi permittente Epiſcopo, unde colligit Bellarminus Chorepiſcopos illos fuiſſe veros Epiſcopos, cum etiam nonniſi permittente Epiſcopo civitatis poterant ordinare Preſbyteros & Diaconos, quia ritu Pontificum ſunt conſecrati. Alios fuiſſe Chorepiſcopos dicit, qui conſecrationem Epiſcopalem acceperant, ſed Chorepiſcopi dicti ſunt, quod non haberent propriam Eccleſiam, ſed in aliena Diœceſi miniſtrarent,

Def. li. 2. pa. 27.

Li. 2 pa. 29.

De Clericis cap. 17.

[illegible] Epiſcopi quidam Titulares,qui & Suffra-[illegible] Alii verò Chorepiſcopos fuiſſe, qui nihil aliud, [illegible] ſed in pagis ac villis ceu etiam oppidulis Epiſ[illegible] quo modo repræſentarent, quibus ne ſubdiaconos [illegible] licuiſſe Damaſus epiſt. 3 affirmat Verum quidem eſt [illegible] gem ſtatuiſſe Concilium Antiochenum, ut deinceps Chorepiſcopus ordinetur ab uno Epiſcopo, & proinde Presbyter ſit non Epiſcopus: & de omnibus omnino Chorepiſcopis hoc ſtatuit. Nam vult Canon ille ut nulli omnino Chorepiſcopi ordinentur, ut antea ordinati ſunt à Metropolitano & aliis Epiſcopis, quia ordinatio illa erat ſignum paritatis, quam inter Epiſcopos civitatum & Chorepiſcopos ſublatam volebant. Nam ſpiritu ſuperbiæ afflati jam & antè, non ferre poterant rivales Chorepiſcopos, vel dignitatem ſuam vileſcere, quod futurum putabant, ſi dignitas Epiſcopi communicaretur etiam ruralibus Chorepiſcopi omnes ſuas habuerunt Eccleſias & ditiones, ut Epiſcopus civitatis, non erant titulares aut ſuffraganei. Nam cur ordinati ut Epiſcopus civitatis à Metropolitano,& non ab Epiſcopo, quorum dicuntur ſuffraganei fuiſſe,cur ſubſcripſerunt Concilio Nicæno, ut Epiſcopi civitatum, cur ordinarunt Presbyteros & Diaconos, donec canone interdictum fuit.Damaſus verus an ſuppoſitius parum refert,vult Epiſt.4 fuiſſe ſolummodo Presbyteros,& ne Subdiaconos quidem ordinare

Lib. 1. pag. 29 30. potuiſſe, Sed de fide decretalis illius Epiſtolæ dubitat ipſe Dounamus. Ex Epiſtola tamen illa colligi poteſt Chorepiſcopos Epiſcopalis authoritatis munia præſtitiſſe, licet Damaſus iſte illos propterea arrogantiæ & ambitionis inſimulet. Cur non irritæ eorum ordinationes,ſi non habuerint poteſtatē ordinandi.Concilio Ancyrano interdictum tantum ne id facerent in aliena Parœcia, ut ſupra

Can. 13. oſtendimus. Iam cœperant deprimi Chorepiſcopi. Nā in Concilio Neocæſareinſi cui interfuerunt complures ex iis qui ſubſcripſerunt Ancyrano dicuntur eſſe ad inſtar 70 diſcipulorū. Sed Canon Antiochenus,de quo ſupra, oſtendit Concilii illius provincialis canonem (ſi genuinus) nihil moviſſe Chorepiſcopos:ſed functos fuiſſe nihilominus officio eodem quo Epiſcopi civitatum, donec cohibiti erant per Canones. Imo ex Damaſi Epiſt. 4 & Leonis Epiſt. 86 conſtat graves rixas extitiſſe inter Epiſcopos civitatum & Chorepiſcopos. Si Epiſcoporum ſolummodo ſuffraganei fuiſſent ex primo inſtituto, non autem Epiſcopi ejuſdem juris & poteſtatis, non ſuſtinuiſſent tam diu certamina cum Epiſcopis urbanis. Sed tandem gradu & dignitate cedere coacti ſunt & ipſo Chorepiſcopi no-

Lib. 2. p. 17. mine. Ipſorum ditiones Dounamus dicit fuiſſe inſtar decanatuum ruralium in Anglia. Et Muckētus, *Decani rurales veteris Eccleſiæ*

Cap. 9. pag. 339. *Chorepiſcopis & Archipresbyteris Regionariis haud abſimiles.* Quod ad poteſtatem prorſus abſimiles fuiſſe ſuo loco oſtendemus, Quod

ad

ad ditionis circuitum idem dicit cum Dounamo.

Quam auguſti fuerint fines Diœceſeon Epiſcopalium inde liquet, quod celebraverint Concilia provincialia Epiſcoporum quotannis, quòd jam non poſſe propter Diœceſeon & provinciarū latitudinem cauſantur Anglicani. Item ex eo, quòd ad examinandam cauſam Presbyteri accuſati, ſex Epiſcopi ex vicinis locis, ad cauſam Diaconi tres adjungerentur Epiſcopo, Conc. African. can. 20. Tam prope habitabant, ut in unum coire ſatis cōmodè potuerint. Narrat Cyprianus *Privatum veterem hæreticum, in Lambeſitana colonia, ante multos fere annos, ob multa & gravia delicta nonaginta Epiſcoporum ſententia condemnatum.* Vides in una Synodo Lambeſitana 90 Epiſcopos multos ferè annos ante ſcriptam à Cypriano epiſtolam iſtam. *In* Synodo Carthaginenſi celebrata adverſus Novatum de pace lapſis pœnitentibus danda interfuerunt 84 Epiſcopi ut auctor Synodici cap. 22 refert. Carthagine celebratum eſt circa annum 308 concilium Donatiſtarum Epiſcoporum 270 cujus meminit Augyſtinus Epiſt. 48 Concilium Carthaginenſe ſextum celebratum eſt ab Epiſcopis 217. Si tot interfuerant in Conciliis quot erant per univerſam Africam. Auguſtinus contra Gaudentium, innumerabiles in Africa fuiſſe Epiſcopos orthodoxos memorat. Victor Vticenſis in perſecutione Vandalica 660 Epiſcopos fuga ſibi conſuluiſſe refert. In quibuſdam Eccleſiis erant tantum duo Presbyteri vel unus, aliquando nullus ut probat ipſe Bilſonus ex Ambroſio in 1 Tim. cap. 3, Concilio Carth. 3 can. 45 & Africano can. 56. Vbi tam pauci Preſbyteri non lata Diœceſis. Cum eligeretur Epiſcopus, plebe præſente & univerſa fraternitate electus eſt, ut de Sabino refert Cyprianus. *Quod & apud vos factum videmus in Sabini collegæ noſtri ordinatione, ut de univerſæ fraternitatis ſuffragio & de Epiſcoporum, qui in præſentia convenerant, quique de eo ad vos literas fecerant, iudicio, Epiſcopatus ei deferretur, & manus ei in locum Baſilidius imponeretur.* Ibidem ait de traditione divina & Apoſtolica obſervatione deſcendere, ut electio fiat plebe præſente. Non adeo numeroſa plebs erat, quin ad eligendum Epiſcopum in unum convenire poſſet. Hæc & ſimilia oſtendunt Epiſcoporum ditiones non adeo latè fuſas fuiſſe, ut nunc ſunt, & Epiſcopos non modo in civitatibus, ſed etiam oppidis pagis ac villis per agros & regionem conſtitutos fuiſſe. Et diſertè apud ſcriptores dicitur Epiſcopos in oppidis & villis Epiſcopatum geſſiſſe. *Gregorius autem Naziunzi urbis Cappadociæ perexiguæ* (in qua pater ejus ante rexerat Eccleſiam) Epiſcopus creatus, πόλεως ἐυτελοῦς ut ait Socrates. Alexander quidam qui ſe Carbonarium finxit à Gregorio Thaumaturgo vico Comano præpoſitus eſt Epiſcopus, vide Baronium anno 233 num. 10 villam fuiſſe patet ex Euſebio lib. 6. ubi dicit Ζωτικὸν ἀπὸ κουμάνης κώμης Zoticum a vico Cumano fuiſſe. Theodo-

Lib. 1. Epiſt. 3

Page 19.

De gubern. ca. 13. pag. 301. 302.

Lib. 1. ep. 4.

Lib. 4. c. 26

ritus refert, quendam, qui nominatur Maris, ab Euſebio præpo-
Lib. 5. cap 4. nendum Dolichæ, quæ πολίχνη parvum oppidum ibi dicitur.
Gennadius de viris illuſtribus dicit Aſclepium vici non grandis E-
Lib. 1. c. 10. piſcopum fuiſſe. Spiridion Trimithantis oppidi Epiſcopus ut refert Sozomenus, quem in Epiſcopatu poſitum etiam opilionem fuiſſe tradunt. Obſervat Cartwrightus non extare in tabulis Geographicis nomina 4 aut 5 oppidorum, quorum Epiſcopi memorantur in-
Repl. 1. part. pag. 535. terfuiſſe Concilio Carthaginenſi Cypriani ætate celebrato. Hieronymus Epiſtola ad Euagrium confert frigida quædam oppidula cum Roma & Alexandria, ubi tamen Epiſcopi erant. Oppidum Triumtabernarum Velitris vicinum fuit, habuit tamen ſuum
Lib. 2. ep. 35 Epiſcopum, licet poſtea Gregorius papa reliquias vaſtatæ illius Eccleſiæ Epiſcopo Veliterno ſubjecit, Sic & plurium aliarum vicinis ſuis aggregavit & univit. Caſtrum Cumanum ſuum habuit Epiſ-
Lib. 2. ep. 31 copum. Gregorius Benenato Epiſcopo, *Et temporis qualitas & vicinitas nos locorum invitat, ut Cumanam atque Miſenatem unire debeamus Eccleſias, quoniam nec longo itineris ſpatio à ſe ſeiunctæ ſunt, nec (peccatis facientibus) tanta populi multitudo eſt, ut ſingulos, ſicut olim, habere debeant ſacerdotes. Quia igitur Cumani caſtri ſacerdos curſum vitæ huius explevit, utraſque nos Eccleſias præſentis auctoritatis pagina uniiſſe, tibique commiſiſſe cognoſce, propriumque utrarumque Eccle-*
Epiſt. 35. *ſiarum ſcito te eſſe pontificem.* Olim igitur, antequam hoſtilis impietas, ut idem dicit epiſt. 35 deſolaſſet Eccleſias illas Cumanam atque Miſenatem, ſuos habuerunt Pontifices, licet non longo itineris ſpatio à ſe ſejunctæ eſſent. *Remigius apud Laudunum Clabatum, quod erat caſtrum ſuæ Diœceſeos conſtituit Epiſcopum, addit Hincmarus, dum hæc refert, B. Remigium & Canonum Africanorum & Apoſtolica*
Pag. 300. *authoritate fultum id peregiſſe*, inquit Fileſacus in Commentario de Epiſcoporum authoritate. *Apud alias verò nationes reperius ubi & pagis Epiſcopi ordinantur, ſicut apud Arabes ac Cypros ego comperi, &*
Hiſt lib 7. cap. 19. *apud Novatianos ac Montaniſtas eos qui degunt in Phrygia*, ait Sozomenus. Eſto, quod non ubique in pagis & villis ac oppidis per agros conſtituti ſunt Epiſcopi, ſed quòd Epiſcopi civitatem Parœcias illas rurales gubernarint in locis compluribus, tamen ſequitur praxin Eccleſiæ non fuiſſe interpretem intentionis Apoſtolorum ut vult Dounamus. Nam vult Dounamus Apoſtolos intendiſſe ut Epiſcopi civitatum regerent regionem adjacentem & intentionem probat praxi Eccleſiarum poſt Apoſtolorum tempora. At poſt Apoſtolorum tempora varia erat praxis ut jam oſtendimus concedendo quod ſtatim in quibuſdam provinciis conſtitutæ erant Eccleſiæ Diœceſanæ. Præterea negamus ſtatim poſt Apoſtolorum tempora id factum, ſed seriùs, & Epiſcoporum aut incuria aut ambitione dilatatos fines Eccleſiarum ſuarum, qui Presbyteros in villis & oppidis conſtituerunt, quos ſibi & Preſbyteriis ſuis in civitate

vitate obnoxios fecerunt, non autem Preſbyteria erigi aut Epiſcopos conſtitui curarunt. Nam cum ipſi eorumque Preſbyteri & Chriſtiani Eccleſiæ civitatis lucrifeciſſent primi eos, qui etiam erant in agris, priuſquam aliunde accederent alii qui eam operam navarent, non dederunt operam, ut Preſbyteria & Epiſcopatus creſcente fidelium numero per agros conſtituerentur, ſed ut paulatim converſi ſunt, paulatim ſub ſuam ditionem redegerunt. Quod cum aliarum civitatum Epiſcopi percepiſſent, ut dignitate aliarum civitatum Epiſcopis pares eſſent, Chorepiſcopos & Epiſcopos oppidorum & villarum deprimere cœperunt paulatim, donec tandem penitus ſubacti eſſent & ipſum nomen expungeretur. Hinc canones ſequentes conditi. *Non debere in villis Epiſcopos ordinari, ſed viſitatores, id eſt, qui circumeant conſtitui; hos autem, qui antehac ordinati ſunt nihil agere cenſemus ſine conſcientia Epiſcopi civitatis.* Balſamo in hunc Canonem, *Alii quidem Canones* ἐν ταῖς κώμαις καὶ ἐν τοῖς χωρίοις χωρεπισκόπους *in vicis & pagis Chorepiſcopos & Preſbyteros conſtituendos definierunt. Præſens autem Canon iubet fieri* περιοδευτὰς *& non Epiſcopos, ne dignitas Epiſcopalis vilis & contempta evadat, utpote cum non habeat pagus, in quo ordinatus eſt Epiſcopus, hominum multitudinem ad Dei & Epiſcopatus honorem. Si qui autem ante Canonem, inquit ſunt in his locis conſtituti Epiſcopi, ne eiiciantur, ſed omnia exerceant cum ſcientia Metroplitani, qui eos ordinavit.* Ex hoc canone & Balſamonis interpretatione patet in Oriente Epiſcopos in vicis & pagis conſtitutos fuiſſe non in civitatibus tantum: & qui hactenus conſtituti erant ante hunc Canonem omnia peregiſſe abſque conſcientia Epiſcopi civitatis; Sed quinam ſunt iſti periodeutæ viſitatores, ceu ut alii circumcurſatores, aut circuitores. *Sunt autem periodeutæ*, ait Balſamo, *qui hodie ab Epiſcopis promoventur exarchi. Hi enim circumcurſant, & delicta animæ obſervant, & fideles perficiunt. Periodeutæ,* inquit Zonaras in eundem Canonem, *ex eo dicti, quod nullibi propriam ſedem Cathedramque habentes huc illuc fidelibus in officio continendis vagentur.* Filcſacus, *Si in eo ius Canonicum latinorum ſequi vellemus Periodeutas non alios ſignificare, quàm Archipreſbyteros ceu Decanos ruſticanos diceremus.* Iuſtellus in hunc Canonem, *Sunt igitur* περιοδευταὶ *in Eccleſia circuitores ſive viſitatores, qui veluti Epiſcoporum vicarii regiones civitatibus ſubiectas viſitant ac circumeunt nullamque propiiam ſedem habent, ut ait Zonaras.* Hoc eſt, quod de Chorepiſcopis falſo ſupra dixit Dounamus, eos nullam propriam habuiſſe Eccleſiam. Nam Chorepiſcopi à Periodeutis diſtinguntur hìc apud Balſamonem & apud Iuſtinianum C. de Epiſcop. & Cleric. li. 41. ubi poſt Chorepiſcopum ponit περιοδευτήν. *Gennadius Patriarcha Conſtantinopolitanus*

Conc. Laod. cap. 57. vide Grati. an. diſt. 80.

De Origin. Paræciarum. p. g. 570.

epiſtola

epiſtola encyclica ad S. Leonem Magnum P. R. in enumerandis *Eccleſiaſticis dignitatibus & officiis poſt Chorepiſcopum recenſet* περιοδευτὴν *ceu circuitorem, ceu viſitatorem dicas. Et ſub finem rogat Pontificem, ut huius epiſtolæ exemplaria tranſmittat Epiſcopis Occidentis &* περιοδευταῖς, *iis nimirum quorum munus Eccleſias circuire & viſitare*, vide Fileſacum. In quibuſdam codicibus legitur ἢ περιοδευτάς; in aliis ἀλλά. Photius in Nomocanone Canonem Laodicenum ſic interpretatur. *Ne ſit omnino Epiſcopus* ἐν πόλει βραχείᾳ ἢ κώμῃ *in parva civitate vel vico.* Balſamo ex hujus legis æquitate, dixiſſem iniquitate, colligit pari ratione quòd *multò magis non eſt ad Dei honorem, ſi antiſtes propter paupertatem eat pedes, & privetur neceſſariis. Quocirca in Eccleſiis Orientalibus, in quibus non admodum multi inveniuntur Chriſtiani, Epiſcopos eligi tutum non eſt.* Vergit ad Epiſcopatus dedecus, ſcilicet, ſi exiguo populo præſit, ſi pedes incedat. Celebratum eſt Concilium iſtud Provinciale Laodiceæ circa annum 364. Anacletus, *Epiſcopi non in Caſtellis, aut modicis civitatibus debent conſtitui*, & infra, *non ad modicam civitatem, ne vileſcat nomen Epiſcopi, ſed ad honorabilem urbem titulandus & denominandus eſt.* Adulterinam eſſe epiſtolam illam decretalem qui tribuitur Anacleto lippis & tonſoribus notum eſt. In Concilio Sardicenſi decretum *non licere ſimpliciter Epiſcopum conſtituere in aliquo pago vel parva urbe, cui vel unus Preſbyter ſufficit. Non neceſſe eſt enim illic Epiſcopum conſtitui, ne Epiſcopi nomen & auctoritas vilipendatur. Sed provinciæ Epiſcopi debent in iis urbibus Epiſcopos conſtituere, ubi etiam prius Epiſcopi fuerint. Si autem inveniatur urbs aliqua tam populoſa, ut ipſa Epiſcopatu digna indicetur, accipiat.* Balſamo in hunc Canonem, *Quia autem vilibus electis Epiſcopis in parvis vilibuſque Parochiis, in quibus ſæpe ne erant quidem Epiſcopi, qui & pedibus incedebant, & erant alioqui contempti, Epiſcopalis dignitatis contemptui habebatur, ſtatuerunt Patres, ne conſtituatur Epiſcopus in vico, ſive in pago, vel in exiguo oppidulo, in quo vel unus ſacerdos ſufficit, ne Epiſcopalis dignitas vilipendatur, ſed in illis urbibus conſtituantur Epiſcopi, quæ hominibus abundant & quæ jam olim habent Epiſcopos. Tanquam autem dixiſſet quiſpiam, iniquum eſſe urbem populo frequentem non habere antiſtitem, eò quod iam olim Epiſcopus in ea non conſtituatur, adiecerunt Patres in huiuſmodi civitate etiam de novo conſtitui poſſe Epiſcopum.* Ipſe Sutlivius canones quoſdam hujus Concilii pro ſuſpectis habet. Bene eſt tamen, quod concedunt populi frequentiam requirere Epiſcopum. Vbicunque igitur eſt populi frequentia ſive in urbe, ſive in vicinis pagis & vicis, debet erigi Preſbyterium. Nam Epiſcopum conſtitui alicubi abſque Preſbyterio non volebant Patres illi. Gregorius Iunio ſcribit Bonifacio Epiſcopo Epiſt. 1 in hunc

Pag. 571. tit. 1. ca. 19.

Diſt. 80. c. 3

Can. 6.

De Pontific. pag. 256.

Cauſ. 16. qu. 1. c. 53.

hunc modum, *præcipimus ut juxta ſacrorum Canonum ſtatuta, ubi multitudo excrevit fidelium, ex vigore Apoſtolicæ ſedis debeatis ordinare Epiſcopos. Pia tamen contemplatione, ut non vileſcat dignitas Epiſcopatus.* Zacharias Papa ad Bonifacium Epiſcopum *Meminerimus, quod in ſacris Canonibus præcipimur obſervare, ut minime in villulas vel in modicas civitates Epiſcopos ordinemus, ne vileſcat nomen Epiſcopi.* Eidem tamen permiſit ut in caſtello quod dicebatur *Marſeburg* Epiſcopalem Cathedram conſtitueret. Leo Papa ad Epiſcopos Africæ epiſt.85 c.2. *Illud ſanè quod ad ſacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus canonum ſtatuta ſervari, ut non in quibuſlibet locis, neque quibuſlibet caſtellis, & ubi ante non fuerunt, Epiſcopi conſecrentur.* Infra *ne quod ſanctorum Patrum divinitus inſpirata decreta vetuerunt, viculis & poſſeſſionibus vel obſcuris & ſolitariis municipiis tribuatur ſacerdotale faſtigium.* Hæc patrum decreta in Concilio Laodiceno & Sardicenſi non divinitus inſpirata, ſed à ſpiritu ambitionis. Nullam enim cauſam reddunt decreti vel patres illi vel pontifices Romani qui authoritate ſua decreti exequutionem promovebant, quam ne nomen & auctoritas Epiſcopi vileſceret. Non Eccleſiæ ædificationem, & commodam gubernationem, ſed ſplendorem & magnificentiam Epiſcopi ſæcularem reſpexerunt. Ejuſdem eſt meriti & ſacerdotii Epiſcopus, ubicunque fuerit. Potentia divitiarum & paupertatis humilitas vel ſublimiorem vel inferiorem Epiſcopum non facit, ut ait Hieronymus. Sol lucet in pagis & oppidis ruralibus æquè ac civitatibus, nec eo obſcurior. Potuerunt hac ratione pagis & villis negaſſe Preſbyteros, quos Apoſtolus duplici honore dignos ait, ne turba, aut locus ignobilis contemptibiles redderet. Vir honeſtat locum, non locus virum. Sed Satan his mediis promovebat myſterium iniquitatis & quia Epiſcopos minores volebat eſſe principes, aliorum ſpoliis caput unius exaltandum omnibus modis curavit ut rectè obſervavit vir ille clariſſimus Thomas Cartwrightus. Ex vicis & pagis non tantum ſuppetebat quantum ſufficeret ad pompam quam affectabant. Tandem Concilio Toletano 12 can.4 ut ex Burchardo citat Dounamus, denunciatum anathema in eum qui curaverit Epiſcopum conſtituendum, ubi non ante erat Epiſcopus. Africanos ipſos eadem cupido amplificandæ dignitatis ſuæ, & extendendæ Diœceſeos tandem inceſſit. *Nam & iſti decreverunt, ut Diœceſes quæ nunquam habuerunt Epiſcopum non habeant & illa Diœceſis quæ aliquando habuit, habeat proprium. Et ſi accedente tempore, creſcente fide Dei populus multiplicatus deſideraverit proprium habere rectorem, ejus videlicet voluntate in cujus poteſtate eſt conſtituta, habeat Epiſcopum.* Viden ut mutuo muliſcabunt. Idem decretum Concilio Africano can. 20 ut extat apud Gratianum. Tantum aberat, ut permitterent erigi novos Epiſcopatus illi in quorum poteſtate erat ut populus etiam vi-

Tom.2 Con epiſt. ult.

2 Repl. part. 1 pag.525.

Li.2. p.26.

Can.2. ca.5.

Cauſ. 16 qu. 1. cap. Si Multis.

cinerũ Dioeceſeos invadere conati ſunt. Hinc certamina inter Epiſcopos de dilatatis Diœceſibus ut patet ex Concilio Africano can. 84 85 86. Hæc tamen omnia demonſtrant conſuetudinem Eccleſiæ veterem fuiſſe conſtituendi Epiſcopos & Preſbyteria per agros & regionem in oppidis, vicis, pagis, caſtellis, municipiis, æque & in civitatibus amplioribus, & cum diu obluctatum fuiſſet, invaleſcente Policepiſcoporum ambitione, potentia & authoritate, tandem Monopolis iſtis ceſſiſſe integras regiones. Sic qui unius Parœciæ in civitate Epiſcopus fuit, tandem etiam regionis totius: & ipſum Parœciæ nomen quod à ταῖς χώραις diſtinctum, utriuſque & Parœciæ civitatis & ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις impoſitum eſt eaſque una notione complexum eſt. *Quantum negotii credimus eſſe,*

Eccleſiaſt. lib. 1.

inquit Eraſmus, *cum præter vicos & pagos, viginti frequentes & amplæ civitates uni parent antiſtiti?* Item, *Multorum præſulum ditio tam latè patet, ut ſi quàm maximè forent expediti omnibus mundanis negotiis, non poſſent tamen in omnibus oppidis concionari, quum hodie una*

Loc. cōmun. de miniſt. verb.

civitas complures requirat Eccleſiaſtas. Muſculus, *viderint Epiſcopi qui quum ne uni quidem Eccleſiæ legitime miniſtrent, Epiſcopatus ſui poteſtatem non ad pauculas aliquot Eccleſias, ſed ad integras etiam provincias extendunt.* Bernardus, *Quum præſideant,* inquit, *urbibus valde*

Epiſt. 82.

populoſis, & totas, ut ita dicam, patrias propriæ Diœceſis ambitu circumcludant, occaſione inventa ex quocunque veteri privilegio, ſatis agunt ut & vicinas ſibi ſubdant civitates, quatenus duæ, quibus vix duo præſules ſufficiebant, ſub uno redigantur antiſtite. Tanta eſt Epiſcoporũ impudentia, ut patentiſſimo rictu multas devorent civitates. *Atque certe,*

In 8 præcept.

ſi jam vigeret antiquus ille erga populum amor, agnoſcerent ipſi plus in una civitate negotii eſſe, quàm quod facilè ab optimis expediri poſſit. Satis norunt primitivam Eccleſiam nullos hujuſmodi Epiſcopos habuiſſe ante tempora Sylveſtri primi, dixit Hooperus Epiſcopus. Dixit ibidem Epiſcopos & Preſbyteros mutuo ſcabere. Epiſcopi Preſbyteris permittunt plura beneficia, alioquin potuiſſent regerere Preſbyteri Epiſcopis, quod Epiſcopus unius civitatis Epiſcopus eſſe debet. *Atque ita fieri debet: & dum Magiſtratus in hunc ordinem redegerint, tam impoſſibile erit Epiſcopo pie & ſobriè in omni re religionis ſcripturam*

Saran. de grad. cap. 24

tranſuadare, quam Camelum adigi per foramen acus Epiphanius hæreſi 68, *ſcribens de Alexandrina Eccleſia innuere videtur hunc morem illa ætate fuiſſe in multis Eccleſiis, ut duos ſimul haberent Epiſcopos, quando in Alexandrina Eccleſia hanc conſuetudinem fuiſſe negat ut duos ſimul haberet Epiſcopos,* οὐ γὰρ πώποτε ἡ Ἀλεξάνδρεια δύο ἐπισκόπους ἔσχεν, ὡς αἱ ἄλλαι πόλεις. Non intendiſſe Apoſtolos ut Parœcia civitatis dominaretur in παροικίας ἀγροικὰς ſeu ἐγχωρίους ut vocantur in Concilio Chalced. ca. 17 patet primum

ex

ex eo quod regimen cujuſque Eccleſiæ particularis tale inſtituerint a quo nulli Presbyteri illius Eccleſiæ excluderentur, ſed communi conſilio & auxilio eandem regerent exercitio diſciplinæ ordinario. At Preſbyteri univerſæ Diœceſeos non poſſunt coire in unum ad regimen ordinarium & continuum diſciplinæ exercitium. Conventus Diœceſani ſunt extraordinarii, & rarius occurrunt. Nos jam agimus de foro ordinario Nam, ut ante dixi, Eccleſiæ Diœceſanæ partes omnes ſunt homogeneæ, tum in civitate tum extra extra civitatem, & Eccleſiæ rurales æque ſunt Eccleſiæ atque Eccleſiæ civitatis; quid dixi, Eccleſiæ civitatis? Epiſcopus ac Canonici Cathedralis baſilicæ nullam volunt ſeparatam parœciam, ſed templum commune. At Preſbyteri diſtinctarum Parœciarum ſunt ejuſdem meriti & ſacerdotii cum Canonicis, & per multa ſæcula non erat differentia inter Canonicos & non Canonicos ut ſupra audivimus ex Bellarmino. Non eſt igitur, Eccleſia totalis, in Diœceſi conſtituenda major aut amplior, quam quæ in tot tantum dividatur partiales, ut commodè earum Preſbyteri in unum frequentiùs coire poſſint ad ordinarium diſciplinæ exercitium. Nam quod Epiſcopus unus cum uno Preſbyterio exerceret juriſdictionem in regionem adjacentem, & excluderent Eccleſias alias eorumque Preſbyteros a communi regimine eſt contra inſtitutum & intentionem Apoſtolorum. Nec ea lege Parœciis Preſbyteri κατ' ἰδίαν ἐπιτεταγμένοι ut loquitur Epiphanius hæreſ. *69* de Preſbyteris Alexandrinis, ut communi regimine ſecluderentur, cujus porticipes erant ante diviſam maſſam. Præterea regimen Eccleſiarum particularium ex Apoſtolorum inſtituto fuit non merè Ariſtocraticum, ſed Democratia temperatum pro jure plebis in electionibus & excommunicationibus. At populus latæ Diœceſeos non poteſt ſuis partibus frui in communi regimine. Imò apud Hierarchicos nullę ſunt populi partes vel in cõmuni regimine totalis totalis vel proprio ſuæ partialis Eccleſiæ. Apoſtolorum intentio etiam manifeſta ex eo, quod Eccleſiã particularem in portu Corinthiaco Cenchreis cõſtituerint, licet vicina eſſet Corinthiacę, nec Corinthiacæ ſubjectã, ideo & poſtea ſuum habuit Epiſcopũ nomine Lucium, ſi vera refert Clemens Conſtitutio- Apoſtoli l. 7 c. 48. Non igitur ea mens Apoſtolorũ ut Eccleſia civitatis ſicut domina exerceret juriſdictionẽ in alias ut ancillas. Parœciæ diſtinctæ quaſi coronamento unitę ſub cõmuni Preſbyterio habent cõmune regimen, ſed in Hierarchicis Diœceſibus nec uniuntur pari jure cõmuni Preſbyterio, nec uniri poſſunt, nedum Democraticã ſuam poteſtatẽ exercere. Si ſalvãdum regimen Ariſtocraticũ per Presbyteros, tunc tot haberemus Epiſcopos quot Decanatus urbanos & rurales ceu claſſica Preſbyteria, ſi Democraticũ, tunc pro uno in una Diœceſi Epiſcopo cẽtum, ducentos aut trecentos. Sed latæ Epiſcoporum Diœceſes non

modo ſpoliarunt particulares Eccleſias conſiſtoriis, Decanatus claſſibus, ſed etiam provincias Conciliis provincialibus. Singulæ unius provinciæ Diœceſes tam latè protenduntur, ut non poſſint ſingulis annis bis celebrari Concilia Provincialia ſicut olim. Imò nunquam in Anglia celebrantur ſtata vel ſingulis trienniis Concilia, ſed rarò, extraordinè, & more Hierarchico, forte ſemel 20 annorum ſpatio, ſi viderint Epiſcopi neceſſe eſſe novos condere Canones ad fulciendam dominationem ſuam in Eccleſiam. Si illud non viderint, non celebrant vel more ſuo Concilia provincialia. Sic dominantur ſoli Epiſcopi & Archiepiſcopi, & appellationes fiunt ab Epiſcopis eorumque conſiſtoriis ad Archiepiſcopum. Gropperus in Concilio Tridentino cum cuperet reſtitui judicia Synodalia, ſic diſſerebat. *Sicuti judicia primitus ſolus Epiſcopus non conſtituebat, ſed Epiſcopus de concilio ſacerdotum: Sic olim non ad unum aliquem, ſed ad aliam congregationem univerſam apocllatum. Verum Epiſcopis viſum ſublatis Synodis more judicum ſæcularium forum & officiales inſtituere. Neque in hoc veſtigio malum pedem fixiſſe, ſed ad abuſus mage majores quàm in foro ſæculari gradum non cunctanter feciſſe. Illic enim provocationem non fieri niſi ad judicem immediatè ſuperiorem, tantum abeſſe, fas ut ſit ad ſupremum primo ſaltu tendere. Neque licere in articulis cauſæ provocare à Decretis judicis, quæ vocantur interlocutoria, ſed cauſæ finem, & decreta litis deciſoria neceſſariò eſſe expectanda. At contra in judiciis Eccleſiaſticis & appellari à ſingulis actis judicis, unde & cauſarum immenſitas naſcitur, & immediatè ad ſupremum.* Et infra. *Atque ut jus maiori fide ac ſinceritate dicatur reſtituenda judicia Synodalia tot tantiſque corruptelis non adeò obnoxia, profligandos cum ſuo foro Officiales, per quos in orbem tantum ſcandali eſt invectum, ut Germania eos diutius perferre non poſſit.* Caſtellus Bononienſis Papalinus dicebat *veterem regendæ Eccleſiæ formam conducibilem non fore, niſi Eccleſiæ quoque ſtatus antiquum obtineat. Eccleſias olim fuiſſe parvas, ethnicis circumſeptas, & quia hoſti vicinas, hoc inter ſe magis unitas: at nunc & amplas, & ſine adverſario, qui in via officii contineat.* Sed cur quæſo ampliores jam quam olim? an ut ſublatis Presbyteriis & Synodis ſolus regnet Epiſcopus? Præſules Itali *judiciorum Synodalium reſtitutionem prope omnes averſabantur, quod Epiſcopalem dignitatem imminutum iret, & populare quiddam ſaperet. Cum autem ventum eſt ad judicium contra ipſas perſonas Epiſcoporum, nemo unus facilem ſuimet judicio coercendi rationem expediebat; nemo de judiciis in Synodo provinciali, cujus olim erant propriæ, reſtituendis verba faciebat.* Quis inter Pontificios aut Anglicanos Epiſcopos peteret, ut Diœceſes dividi aut contrahi, Provincialia Concilia reſtitui poſſint? Certe nullus. Præterea non poteſt fungi Paſtoris munere per diſtinctas omnes Diœceſeos ſuæ Parœcias, quarum omnium tamen ſe Paſtorem primarium univerſalem & proprie dictum venditat. Non eſt par huic

Petri Suavis hiſt. Conc. trid. Li. 4. p 373. 374 edit. Francof.

Pag. 374.

Pag. 375.

huic oneri ferendo in Parœciis unius civitatis, multo magis impar erit, ſi per centum 200 aut 300 Parœcias Diœceſeos eo munere fungendum ſit. Sed ſtatuerunt apud ſe ſe non præſtituros officium illud paſtorale quod ſibi vendicant. In Concilio Triburienſi quod celebratum eſt anno anno 895 *relata eſt coram Sancta Synodo querimonia plebium, eo quod ſunt quidam Epiſcopi nolentes ad prædicandum vel confirmandum ſuas per annum Parœcias circuire.* Si juſta querimonia, totus orbis Chriſtianus meritò querimoniis perſonare poteſt. Sed reſpondiſſent Anglicani, qui eſuriunt aut ſitiunt accurrant ad templa cathedralia, & ſi non nos, præbendarium unum aut alterum audient. Si dixerint ſe parœcias omnes paſcere licet non per ſe, tamen per Presbyteros paræcos, reſpondimus ſupra paſtoris munus eſſe officium perſonale, quo per ſe fungi oportet paſtorem, non per alium. Nec alium agnoſcit ſcriptura Paſtorem. Atque hæ abſurditates & injuriæ, hæc ut pleraque alia, incommoda extenſivæ poteſtatis Epiſcoporum.

Fileſacus de orig. paræc. pag. 537.

De Epiſcopo Præſide.

CVm omnia communi Preſbyterorum conſilio gerebantur aureo illo Apoſtolorum ſæculo, ordinis tamen cauſa aliquis ſemper præfuit, qui nullam in collegas poteſtatem habebat, eo uno excepto quod in cœtu primus erat actionum moderator, qui res proponeret, ſuffragia colligeret, & alia peragerer, quæ ad quemvis cujuſvis collegii præſidem neceſſariò pertinent. Exacto Apoſtolorum ęvo proſtaſia iſta, quę fuit prius tēporaria, mutabilis, & ambulatoria, mutata eſt in προστασίαν ἀδιάδοχον, ceu perpetuam. Initium perpetua proſtaſia habuit in Alexandrina Eccleſia, ſi vera, quæ retulit Hieronymus. Ibi Preſbyteri unum ex ſe electum in celſiori gradu collocarunt & Epiſcopum nominarunt. In Africa ſemper naſcitur aliquid novi, monſtrum aliquod. Non tamen ubique inſtitutum Alexandrinorum ſtatim obtinuit, ſed pedetentim & paulatim, ut alia quæ non lege ſed conſuetudine introducta ſunt. Non prævidebent mala inde oritura, ideo procliviores erant in hunc ordinem veteres. In omni regimine Ariſtocratico periculoſa eſt perpetua præſidis proſtaſia, & metuendùm ſemper ne primatus ordinis ſenſim mutetur in primatum poteſtatis. Nam præſidentia omnis etiam temporaria poteſtatem aliquam neceſſario annexam habet, ut conventus indicendi extraordinem, & in conventibus omnibus tum ſtatis tum extra ordinem indictis de negotiis referendi, ſententias rogandi, ſuffragia colligendi, ſententiam ferendi, & Preſbyterii nomine & auctoritate multa alia adminiſtrandi, & procurandi. Non expedit igitur ut perpetua ſit & fixa proſtaſia iſta. Eventus docuit ex perpetua proſtaſia ortum

Epiſcopatum poteſtatis, Archiepiſcos, Patriarchas,& ipſum Antichriſtum, pontificem Babylonium, Epiſcopum Oecumenicum. Docti ſuperiorum ſæculorum experientia poſſumus cum venerabili Beza aſſerere, *fœdum illum rivum ex humano Epiſcopatu paulatim corrupto deductum, vix aliter penitus areſieri poſſe, quam ſemel obſtructo gradus illius Epiſcopalis fonte vix minùs ambitioſis futuris pleriſque, qui ordinabuntur, quàm qui ſunt ſuperioribus ſæculis ordinati*, Dicit alibi etiam ingenuè vir clariſſimus. *Niſi ſic illa Hieronymi verba accipiantur, ſat mihi eſt dicere nulla cum Patrum injuria, paulatim ſic, quamvis iis nihil minus cogitantibus, illi gradui Epiſcopali aditum humanitus apertum, per quem mox ingreſſa ambitio gradum iſtum initio quidem in oligarchiam, ac tandem in horrendam illam Antichriſtianam tyrannidem Oecumenicam evexit, haud ſatis ſcio an unquam abolendam, niſi ſemel ſublatis quibus eò aſcendit gradibus, in ordinem divinæ inſtitutionis redigatur.* In Antichriſto deſignando errarunt Patres, quia nondum agnitus & revelatus, ideo diſciplinam imprudentes adulterarunt, & viam muniverunt ejus tyrannidi. Ex parvo ſemine ſæpe oritur arbor procera. Si non adulterata fuiſſet diſciplina æquè ac doctrina, nunquam vidiſſet Eccleſia magnum illum Antichriſtum. Hæreſes & errores in doctrina fidei illum nunquam introduxiſſent, niſi etiam in regimine turpiter erraſſent Patres. Nam impia Antichriſti Monarchia eſt pars regiminis Eccleſiaſtici ſed corruptæ & faſtigium Hierarchiæ cujus illi fundamenta jecerunt. Nec eſt quod quis objiciat nobis authoritatem Eccleſiæ primitivæ. Nullam enim aliam agnoſcimus purè primitivã niſi Apolorum ætate. Tandiu virgo manſit, poſt eorum exitum myſterium iniquitatis, quod ipſorũ ſęculo peragebatur, altius caput ſuum exerere cœpit. Liber Apocalypſeos ſignatus erat 7 ſigillis. Dixit Hieronymus Lombardellus Franciſcanus. *Non minorem eſſe Eccleſiæ hujuſce temporis authoritatẽ quàm fuerat primitivæ.* Quod verum eſt, ſi intelligatur, excepta illa prima quæ propter collegium Apoſtolorum majoris erat gratiæ & authoritatis, ut loquitur Driedo de variis dogmatibus lib. 4 cap. 4. Si deteſtamur igitur Antichriſtum jam revelatũ, deteſtemur & ovum ex quo ipſe prognatus eſt. Quòd veteres illi & primi Epiſcopi tantum fuerant præſides & reipſa Archipresbyteri, licet nomine Epiſcopi, ſupra oſtendimus.

De gradib. ca 23 ſect. 35

ſect. 31

In Concil. Tridentino. Petrus Suavis hiſtoria Concilii Trident. pa. 201

De Epiſcopo Presbytero.

IN ſcriptura idem eſt Epiſcopus, qui Presbyter, ut ſupra probavimus.

Excrevit præter expectationem ultra juſtam Capitis menſuram, ut vides Lector, iſta de Epiſcopatu diſſertatio. Non tamen omnia quæ de iſto argumento dicere paratus ſum huc congeſta ſunt, nec erat illud inſtitutum operis hujus. Pergamus ad Epiſcopatum Anglicanum.

CAP.

Cap. V.

De Epiſcoporum in Eccleſia Anglicana Dignitate & Poteſtate.

DIcit Tilenus. Soſthenem, Sylvanum, Timotheum, Titum, Tychicum, Creſcentem, Lucam, Io. Marcum, & ſi qui præterea tales, eumpſe, quem ex germana illa antiquitate retinuerunt Angli, Epiſcopatum geſſiſſe. Præterea *non minus infeſtus erat Pontifici Romano Lutherus, quàm Beza: ille tamen quamvis nullum non lapidem moveret in diſturbanda Babylonis turre de gradu, quem legitimi, quales Anglia habet, Epiſcopi obtinent, litem movit nemini; compertumque habens rem ſine Eccleſiæ pernicie abrogari non poſſe, quod unum potuit, nomen ſuſtulit, inductoque & expuncto puriore vocabulo Græco parum latinum ſuppoſuit, pro Epiſcopis Superintendentes; pro Archiepiſcopis Superintendentes generales appellans, quæ nomina ne illi quidem aſpernantur, qui per Germaniam, Sarmatiam, finitimiſque regiones excuſſo Pontificis jugo non omnia Lutheri dogmata probant.* Timotheum Titum & qui præterea tales Evangeliſtas fuiſſe non Paſtores ordinarios ſuperiori capite probavimus. Ne Apoſtoli quidem ipſi, nedum Evangeliſtæ talem geſſerunt Epiſcopatum qualem Præſules Anglicani. Vbi conſtitutæ erant Eccleſiæ unà cum Presbyteris regebant Eccleſias. Tradiderunt authoritate Apoſtolica Eccleſiis ſoli, quæ ſpiritus revelavit, ſed non judicarunt ſoli in foro exteriori. Sicut ſacerdos ſummus per Vrim & Thummim revelatam renunciavit ſolus Dei voluntatem, non tamen judicabat in foro exteriore ſolus, ſed in & una cum Synedrio. Et apud veteres poſt Apoſtolorum tempora Epiſcopi non ſoli præſidebant Eccleſiis, ſed probati quique Seniores, & quæque Eccleſia Senatum habebat Presbyterorum, ſine quorum conſilio nihil agebatur, ut ſuperiori capite oſtendimus, nec negare poſſunt ipſi Hierarchici. At Epiſcopus Anglicanus ſecluſis Presbyteris, & ſpreto Senatus Eccleſiaſtici conſilio, auxilio, & conſortio, electionem, depoſitionem, excommunicationem, beneficiorum collationem, viſitationem, & alia omnia Eccleſia jura ſibi & ſuis Cancellariis, officialibus, Archidiaconis, qui Epiſcopo adhærent ut umbra corpori, vindicavit, ut ſolus ſingulari poteſtate dominetur in hæreditatem Domini, & evagando extra ſphæram juriſdictionis Eccleſiaſticæ immiſcet ſe negotiis reipublicæ, & regni. Non igitur eumpſe gerit Epiſcopatum, quem veteres illi Epiſcopi, nedum quem Miniſtri illi extraordinarii Eccleſiæ verè primitivæ, Apoſtoli & Evangeliſtæ, (nam non alium agnovit Epiſcopatum ætas illa aurea quam indefinitum & extraordinarium Apoſtolorum & Evange-

Paræneſ. cap. 4.

Paræneſ. cap. 6.

Evangeliſtarum, ſi Epiſcopatus dicendus ſit, aut definitum & ordinarium Presbyterorum) ſed eumpſe quem poſtremis quingentis annis geſſerunt ſub Antichriſto. Si quis peragraverit Italiam, Galliam, Hiſpaniam, non aliam regiminis Epiſcopalis formam inveniet, quàm quæ in Anglia, præterquàm quòd reſpectu ſubordinationis ad Pontificem Romanum apud illos, in Anglicana Eccleſia novum erexerunt Papatum Romani Pontificis exuviis locupletatum, cui ſubordinantur Epiſcopi. Qua etiam ſubordinatione potentiores evaſerunt quàm unquam ſub Papa Romano fuerunt. Excepta illa ſubordinatione per omnia ſimiles Epiſcopis Italis, Gallis, Hiſpanis, eadem regiminis forma, Conſiſtoria & fora exteriora eadē, lites & cauſæ eædem, judiciorum ſtrepitus idē, iidem præfecti angariis Cancellarii, officiales, Archidiaconi, Vicarii generales, & tota fœda illa colluvies eadem quæ in Pontificiorum Curiis. Epiſcopatus ergo Anglicanus nec eſt divinus, quem Apoſtoli inſtituerunt, nec humanus, quem veteres invexerunt, ſed Satanicus, quem Antichriſtus adultus, filius perditionis, Satanæ organon nequiſſimum, & Antichriſti aſſeclæ evexerunt in perniciem Eccleſiæ & ad vaſtationem vineæ Dominicæ. Lutherus Epiſcopum & Presbyterum jure divino eundem fuiſſe non dubitavit. Recitata alicubi Hieronymi ſententia hæc habet verba. *Hieronymus non modo Epiſcopos æquat inter ſe, ſed & Presbyteros Epiſcopis comparat, alterum ætatis alterum officii nomen eſſe pronuntians.* Item, *Apoſtolus Paulus Epiſcopos definivit Act. 20 per attendere gregi & regere Eccleſiam Dei. Attendite inquit vobis & univerſo gregi, in quo poſuit vos Spiritus Sanctus Epiſcopos &c. quum tamen ad Presbyteros loqueretur, ut ex textu colligit apertè Beatus Hieronymus.* Et in 1 Pet. 5 Epiſcopos non alios fuiſſe quàm Presbyteros. Audiamus & alios Germanicarum Eccleſiarum Theologos. In articulis Smalcaldicis de Primatu & Poteſtate Papæ, & de poteſtate & juriſdictione Epiſcoporum exhibitis principibus in conventu Smalkaldię celebrato idem Hieronymus introducitur, & eo colligitur *diſtinctos gradus Epiſcoporum & Presbyterorum ſive Paſtorum tantùm humana authoritate conſtitutos eſſe, idque res ipſa loquitur, quia officium & mandatum plane idem eſt & ſola ordinatio poſtea diſcrimen inter Epiſcopos & Paſtores fecit. Sic enim poſtea inſtitum fuit, ut unus Epiſcopus ordinaret miniſtros verbi in pluribus Eccleſiis. Quia antem jure divino nullum eſt diſcrimen inter Epiſcopum & Paſtorem, non eſt dubium ordinationem idoneorum miniſtrorum à Paſtore in Eccleſia ſua factam jure divino ratam & probatam eſſe &c. Hactenus de ordinatione diximus, quæ una, ut Hieronymus ait, diſcernebat Epiſcopos à Presbyteris. Itaque nulla diſputatione opus eſt de cæteris Epiſcoporum officiis, niſi fortaſſe de Confirmatione, Campanarum baptizatione, & ſimilibus præſtigiis dicendum eſſet, quæ propemodum ſola Epiſcopi retinuerunt. Sed de juriſdictione aliquid dicendum reſtat.*

Reſolut. in diſput. Lipſ.

Commentor. in pſal. 2.

Conſtat

Conſtat juriſdictionem illam communem excommunicandi reos manifeſtorum criminum pertinere ad omnes Paſtores, & eam Epiſcopos tyrannicè ad ſe ſolos ad quæſtum ſuum turpiter explendam attraxiſſe. Officiales enim licentiam ſuam intolerabilem exercuerunt, & ex avaritia vel aliis cupiditatibus homines afflixerunt nimiùm, & ſine legitima & juſta cognitione excommunicarunt. Quæ autem iſta tyrannis eſt, qua officialis in civitate aliqua poteſtatem habet pro ſuo affectu pravo ſine juſta cognitione damnandi, vexandi, cogendi & excommunicandi homines? Cum igitur hanc juriſdictionem Epiſcopi tyrannicè ad ſe ſolos tranſtulerint, eaque turpiter abuſi ſunt, & præterea ſufficientes cauſæ ſint, cur ipſis non obediatur, certe licet hanc furto & vi ablatam juriſdictionem rurſum ipſis adimere, & paſtoribus ad quos ea de mandato Chriſti pertinet, reſtituere, & curare, ut legitimè exerceatur ad vitæ emendationem & ad illuſtrationem gloriæ Dei. Reliqua eſt juriſdictio in iis cauſis quæ Pontificio ceu Canonico jure ad forum Eccleſiaſticum pertinet, ut imprimis ſunt cauſæ matrimoniales. Hanc juriſdictionem Epiſcopi etiam humano tantum jure arripuerunt, & quidem non admodum veteri, ut ex Codice & novellis Iuſtiniani apparet cauſas matrimoniales à Magiſtratu politico dijudicandas fuiſſe, qui certe debet illas dijudicare, præſertim ſi Epiſcopi injuſte pronuncient aut negligentes ſunt, id quod & Canones teſtantur. Hìc ſingulis verbis pingunt ſuis coloribus, & pungunt Epiſcopum Anglicanum. Nam talis eſt Epiſcopatus Anglicanus qualem illi damnant in Germanicis Pontificiis. Approbarunt articulos hoſce Iohannes Bugenhagius. Vrbanus Regius, Georgius Spalatinus, Andreas Oſiander, Martinus Bucerus, Philippus Melanchton, Paulus Fagius, Iohannes Æpinus, Iohannes Fontanus, Iohannes Brentius, Antonius Corvinus, Dionyſius Melander, & alii quorum nomina lector videre poteſt in centuria 16 Oſiandri. Poſſem aliorum Germanorum teſtimonia quàm plurima citare, in eandem ſententiam, ſed ſunt cuivis obvia. At Germanicæ Eccleſiæ *retenta re mutarunt nomina & pro Epiſcopis crearunt Superintendentes, & pro Archiepiſcopis Generales aut Provinciales Superintendentes, quaſi de nominibus, non autem de ipſa re iſta ſit controverſia*, ait Saravia in prologo ante tractatum de gradibus, & Tilenus, ut modo audivimus qui nihil poteſt in hoc argumento ſapere ſupra Saraviam. Non deſunt ergo, dices, in Eccleſiis Germanicis reipſa Epiſcopi & Archiepiſcopi quos mutatis bonis græcis nominibus in male latina vocant Superintendentes & generales Superintendentes. Mirarer certè, ſi ſic deſiperent, ut tantum græcas voces latinis commutarent, rem ipſam tamen illibatam & intactam retinerent. Verum quidem eſt quod ſcribit Auguſtinus Epiſcopatum eſſe nomen operis non honoris. *Græcum eſt enim atque inde ductum vocabulum, quòd ille qui præficitur, eis quibus præficitur, ſuperintendit, curam eorum ſcilicet gerens, ἐπὶ quippe ſuper σκοπὸς verò intentio eſt. Ergo ἐπισκοπεῖν ſi* De civit. Dei lib. 19. c. 19.

Cauſ. 8. q. 1. cap. Qui Epiſcopatum. *velimus, latine ſuperintendere poſſumus dicere.* Quæ verba Decreto Gratiani inſerta ſunt. Si reſpicias vocum ſignificationem primariam, verum eſt Superintendentes poſſe appellari Epiſcopos. Sic Parœci omnes, qui habent curam animarum Epiſcopi appellari poſſunt, ut & in ſcriptura ſic appellantur. Sic Ædiles Cereales, qui præerant pani & cæteris rebus venalibus, quæ civitatum populis quotidianum victum ſuggerunt, dicti Epiſcopi. Homerus Hectorem vocat Epiſcopum civitatis. Apud Athenienſes adoleſcentes ab anno decimo-octavo uſque ad vigeſimum cogebantur oculis luſtrare vicinas regiones, ut cum ingrueret neceſſitas, eſſent regionum, viarum, & locorum periti, & dicti ſunt ἐπίσκοποι τῆς χώρας regionis inſpectores. Cicero lib. 7. epiſtolar. ad Atticum dicit ſe à Pompeio totius Campaniæ Epiſcopum conſtitutum. Ezechiel, qui cap. 33 dicitur *tſophe* ſpeculator dici poteſt Epiſcopus. Vide plura pag. 182. Omnes qui quovis modo præſunt, ἐπίσκοποι, ἔφοροι, ſupertendentes, inſpectores, inſpectatores dici poſſunt. Rectè igitur Everardus ait, non eſſe firmum argumentum ductum à vocis etymo, quando eſt exceſſus verbi, ut cum ſignificatio excedit rem ſignificatam, & poteſt aliis rebus communicari, *ut Epiſcopi*, inquit *dicti ſunt quaſi Superintendents, ſed ſunt & alii Superintendentes.* Quod ad res ipſas attinet, officia Archiepiſcoporum, Epiſcoporum Anglicanorum, & Superintendentium Eccleſiarum Germanicarum non ſunt eadem. Inter eos, qui approbarunt articulos Smalcaldicos, de quibus ſupra, erant quidam Superintendentes, Vrbanus Regius Eccleſiarum in Ducatu Luneburgenſi Superintendens, Æpinus Hamburgenſis, Fontanus inferioris Haſſiæ Superintendens. Saravia fatetur Superintendentes differre ab Epiſcopis Anglicanis. *Forma autem regiminis Eccleſiaſtici Anglicanæ Eccleſiæ in aliquibus ab illis* (nempe Germanicis) *diſcrepat.* Dixiſſet in multis, & longe aliam eſſe formam regiminis. Schultingius in Anacryſi Hierarchica ait, *Tametſi Lutherani omnes & Calviniani etiam quidam, ut Zepperus Paſtor Herbornenſis in ſuæ politiæ libris & alii, Superintendentes conſtituant, tamen iſti adeò inter ſe diſſident, ut nemo alteri velit cedere, nemo alterius ſententiam ſequi, ideoque nullum etiam generale caput ferre poſſunt, ſed quilibet in ſuo loco gallus in ſuo gallinaceo, & Epiſcopus & pontifex eſſe cupit.* Cupiunt eſſe Epiſcopi, non igitur exiſtimat eſſe verè Epiſcopos. *A nulla officii paſtoralis parte Epiſcopi vel inſpectores Eccleſiarum* (quos etiam Decanos & Superintendentes vocat Zepperus initio capitis) *exempti aut immunes ſunt. Gradum non poteſtatis, ſed ordinis ſuſtinent, eumque temporarium & definitum. Communi diſciplinæ & cenſuris Eccleſiaſticis ſubiacent. Nullas ipſi pro ſuo arbitrio leges condunt. Propria authoritate nihil agunt, ſed communi omnia Synodi fratrum, & pii Magiſtratus conſenſu & decreto.* Item, *Quemadmodum Senatus conſulem requirit, qui primariam reipublicæ curam*

Margin notes: Legal. loc. 4. — Cap. 24. pa. 298. — Li. 5. pa. 14. — De polit. l. 1 c. 14. p. 519. — Pag. 522.

curam gerat, oculatiſſimè, ne quid detrimenti ea capiat, obſervet, Senatum convocet, de proponendis cogitet, vota colligat, authoritate ſua totam actionem gubernet, contentioſos & exorbitantes compeſcat, conſulendo, monendo, hortando aliis præeat, communi conſilio decreta exequatur: ita miniſtrorum etiam collegium talem quempiam deſiderat, quem reliqui revereantur & obſervent in iis, de quibus ſecundum communia conventus ipſorum & pii Magiſtratus decreta, atque ſententiam ipſos monent & exhortentur. Item, *Vt ergo ſummam hactenus dictorum colligam, certis Eccleſiis, & miniſtrorum collegio præſidem & inſpectorem præfici oportet ordinis, politiæ, & pacis conſervandæ gratia, qui ſic dignitate alios antecedat, aliiſque præpoſitus ſit, ut à ullis tamen omnium miniſtrorum officii partibus immunis ipſe ſit: & ſic alios obſervet, ut ipſe tamen in verbi divini obedientia, & diſciplinæ ratione aliis etiam reciproca quadam obligatione & lege ſubiectus ſit.* Et quòd, ſicut ab omnibus ſimul Eccleſiarum miniſtris quibus præeſt, eligitur ſic convocatis omnium ſimul Eccleſiarum quibus præeſt ſenioribus & miniſtris deſtituatur, ſecundum formam Eccleſiæ peregrinorum Londini in Anglia per Eduardum ſextum inſtitutæ anno 50, approbat. Superintendens Zepperi gradum ordinis non poteſtatis obtinet, eumque temporarium & definitum, ut conſul in Senatu præeſt, & reciproca obligatione iis quibus ordinis cauſa præeſt, ſubjectus eſt. Si talis ſit etiam Superintendens Lutheranus vel ſi paulò majorem habet poteſtatem, & ſit præſes perpetuus in Synodis, claſſibus vel Conſiſtoriis multum tamen differt ab Epiſcopo Anglicano. Epiſcopus Anglicanus mandante rege eligitur à Capitulo & denuò conſecratur, quia Epiſcopatum à Preſbyteratu ordine diverſum profitetur. Eccleſiarum omnium ſuæ Diœceſeos non modo inſpector ſed etiam Paſtor eſt, non ullius particularis Eccleſiæ ceu parœciæ, & ſolus ſingulari poteſtate juriſdictionem exercet in omnes illas Eccleſias eorumque paſtores per ſe aut per Cancellarios, officiales, Commiſſarios & Archidiaconos ſuos, nec ulla obligatione reciproca ſubjicitur omnibus fortè 300 aut 500 miniſtris Eccleſiarum quibus præeſt. Mitto pompam, luxum, dignitatem ſæcularem, Baronias & ſimilia quæ ſunt acceſſoria ad Epiſcopatum Anglicanum. An talis eſt Superintendens Lutheranus? Nequaquam. Archiepiſcopus Anglicanus abſque Synodo & Epiſcopis exauctorare coepiſcopos poteſt, appellationes ab Epiſcopis ſuffraganeis recipere, eorumque conſiſtoriis, & quatenus Primates etiam omiſſo medio, leges etiam de Politeia Eccleſiaſtica condere unà cum principe & pleraque alia de quibus ſupra cap. 3 & Cantuarienſis habet Curias Facultatum & diſpenſationum, Curiam prærogativæ, Curiam Audientiæ, Curiam de Arcubus, Curiam peculiarium; Habent Archiepiſcopi præcedentiam ſupra omnes duces regni & ornantur titulo clementiæ. An tales Germanici Superintendentes Genera-

Pag. 524.

Pa. 529.

les aut Provinciales? Nullibi niſi in Romana Eccleſia habent Pa-
res Patres Anglicani. Non tamen diſſimulandum eſt Superinten-
dentium proſtaſiam præſertim ubi perpetua, & qualemcunque,
quam habent, poteſtatem, non eſſe probandam. Gualterus epiſto-
la ad Th. Bezam dicit Superintendentes Lutheranos in Germania
nimia poteſtate armatos, adeo ut nihil non licere ſibi putant. Extat
Pag. 379. epiſtola in Eraſti confirmatione Theſium de excommunicatione.
Et alibi acrius invehitur, *At non inter Pontifices modò & Epiſcopos,*
diſpenſatores illi nequam inveniuntur, ſed apud eos etiam, proh dolor, qui
In Lucam *Evangelii doctrinam puriorem profitentur. Quam procul enim ab iſtorum*
homil. 132. *moribus abſunt Superintendentes quidam, qui in multas Eccleſias jus*
folio 344. *ſibi ſumunt, & non ſolum illis contra Chriſti præceptum, verum etiam*
earum miniſtris ſuperbè dominantur. Et cum multorum corruptos mores
facilè ferant, eos tamen ferre nequeunt, qui vetus illud papiſticæ doctrinæ
fermentum improbant, & ſimpliciter veteris Eccleſiæ ſententiam tradunt.
Quam primum enim iſtis verbulum aliquod excidit quo craſſa ipſorum
opinio perſtringitur, mox ceu Catones quidam è Cœlo delapſi, eos ad ſuum
quaſi tribunal citant, nec rationem doctrinæ ab eis exigunt, ſed ut nondum
convicti errorem & culpam agneſcant, petunt, & in hominum quorun-
dum verba iurare cogunt, quorum authoritatem ipſi ſupra omnes primitivæ
Eccleſiæ doctores atque Martyres eminere volunt. Quod ſi obedire detrac-
tent, ad amicum colloquium aut diſputationem ſeſe offerant, & ut ratio-
nes ipſorum audiantur, poſtulent, tunc novi iſti omnium doctrinarum cen-
ſores maiori rabie accenſi apud principes eos accuſant, & odioſis Sacra-
mentariorum & Suermerorum nominibus gravatos ab Eccleſiarum mi-
niſterio deturbant, & cum uxoribus atque dulciſſimis liberis in exilium
ejiciunt. Annon hoc eſt conſervos & ancillas in domo Dei percutere? Ad-
de his, quod iidem illi ampliſſimis ſtipendiis ditati cum ebrioſis aulicis co-
meſſantur & ludunt, fame interim tantumnon pereuntibus multis verbi
adminiſtris, qui tenuiſſimo ſalario tanquam pecudum paſtores conducti in
diē victitant. Superintendentis Lutherani tyrannide deſcribenda de-
pingit certè mores Epiſcoporum Britannicorum. Similes ſunt mo-
ribus, licet poteſtate impares ſint; Si pumiliones Germanici tantum
ſæviunt, quid cenſendum, putas, lector, de Gigantibus Britannicis.
Nam illi ad iſtos ſunt, ut pumiliones ad Gigantes. Brittanici eti-
am eo inſolentiores, quod poteſtatem ſuam ſe ex jure divino habe-
re jaccitant, Germanici tantùm jure humano & libera paſtorum
ceſſione ſuam niti profitentur.

In Epiſcopatu Anglicano ſunt hæc quatuor præcipuè obſervan-
da 1 derivatio poteſtatis ipſius 2 ſingulare illius exercitium 3 de-
putatio aliorum ad ejuſdem exercitium 4 Extenſiva poteſtas.

Quod ad primum attinet, juriſdictionem ſuam derivant à Rege
immediatè ut à capite & fonte, ſicut Pontificii à Summo Ponti-
fice. Poteſtas juriſdictionis apud illos eſt tota in uno pontfice ut in
ſuo

ſuo fonte, in inferioribus non niſi derivata & limitata. Sic & apud Anglos poteſtas juriſdictionis omnimoda eſt unita coronæ regiæ & à corona Regia manat ad Commiſſarios celſæ commiſſionis, ad Epiſcopos alioſque ordinarios. Vir illuſtris Edwardus Cocus aſſertor ſtrenuus libertatum Patriæ, legum Anglicanarum peritiſſimus in Relationum parte quinta, nempe de jure Regis Eccleſiaſtico, hæc habet verba editione latina folio 8. *Quæ omnia* (nempe membra corporis politici) *lex bifariam in Clericos & laicos dividit, qui utrique proximè & immediatè ſub Deo ſuo capiti* (nempe Regi de quo paulo ante) *ſubjiciuntur & obſequuntur. Regium etiam politici hujus corporis caput plenaria & integra poteſtate, prærogativa & juriſdictione ad ſuum cuique hujus corporis membro diſtribuendum, cuiuſcunque loci ac ordinis in omnibus cauſis Ecclaſiaſticis vel ſæcularibus inſtructum eſt & armatum, alias totius corporis caput non eſſet. Et perinde ac in ſæcularibus Rex in foris judicialibus cauſas temporales judicat & determinat juxta leges Angliæ temporales: ita in cauſis Eccleſiaſticis & ſpiritualibus, ſcilicet Blaſphemia apoſtaſia, hæreſibus, ſchiſmatibus, Ordinibus conferendis, Clericorum admiſſionibus & inſtitutionibus, rerum divinarum celebratione, ritibus matrimonialibus, Divortiis, Baſtardiis generalibus, decimarum jure, & earundem ſubtractionibus, oblationibus, obventionibus, dilapidationibus, Eccleſiarum reparationibus, teſtamentorum probationibus, adminiſtrationibus, ſimoniis, inceſtibus, fornicationibus, adulteriis caſtitatis oppugnationibus, penſionibus, procurationibus, appellationibus Ecclaſiaſticis, pœnitentiæ commutatione, & aliis (quorum cognitio ad communes leges Angliæ non ſpectat) à judicibus Eccleſiaſticis determinandæ & decidendæ ſunt juxta hujus regni regias leges Eccleſiaſticas. Quemadmodum leges, quas Athenis Romani tranſtulerunt, cum ab ipſis comprobatæ & confirmatæ fuiſſent, eas nihilominus jus civile Romanorum nominarunt; ut etiam Normanni pleraſque ipſorum leges ex Anglia mutuo acceptas nomine legum vel conſuetudinum Normanniæ inſignierunt. Sic licet Angliæ Reges Eccleſiaſticas, quas habent, leges ab aliis deduxerunt, ex illis tamen quotquot hîc generali omnium conſenſu approbatæ fuerunt, appoſitè & rectè Angliæ leges Regiæ Eccleſiaſticæ appellantur. Quod quicunque negaverit, idem denegat Regem plenariam habere poteſtatem, juſtitiam in omnibus cauſis ſuis ſubditis adminiſtrandi vel crimina & delicta infra hoc regnum puniendi. Quia, ut jam liquido conſtat, determinatio tot & tanti momenti cauſarum in cognitionem legum communium non cadit & conſequenter Rex non eſt abſolutus Monarcha, nec caput totius integri corporis huius regni.* Senſus eſt, ut Rex in foris judicialibus cauſas temporales judicat & determinat juxta leges Angliæ temporales, ita in foris Eccleſiaſticis cauſas Eccleſiaſticas & Spirituales judicat & determinat juxta leges Angliæ Eccleſiaſticas. Non diſputat vir illuſtris an jure divino ita fiat, tantum refert leges & infert quæ ſupra dixit. In eundem ſen-

 ſum

ſum Whitgiftus Epiſcopus Cantuarienſis ſcribit. *Agnoſcimus omnem juriſdictionem, quam habet aut exercet ulla Curia in Anglia, ſive civilis ſit ſive Eccleſiaſtica exerceri nomine & authoritate Maieſtatis Regiæ & ab ipſa ut ſuprema gubernatrice deſcendere.* Item, *Reginam exercere ſupremum ſuum regimen in omnibus cauſis, in civilibus per Cancellarium, in Eccleſiaſticis per Archiepiſcopos. Quamvis autem procedendi formulæ, & proceſſus in Curiis Eccleſiaſticis* inquit Vir illuſtris, *ſint ſub Epiſcoporum &c. nominibus, non ſequitur Curias illas non eſſe Regis, vel legem iuxta quam procedunt non eſſe Regis legem. Sit hoc exemplum inſtar multorum. Quilibet Viſus Franc. Pleg. à ſubdito in nomine Domini ſui tenetur, & tamen Regis eſt Curia, & omnes in ea proceſſus ad Regis leges diriguntur, ſubditique quamplurimi Curias ex Recordo, & alias in Anglia tenent, iuxta tamen Regis leges & Regni conſuetudines in eis procedunt.* Relationum part. 5 fol. 39. Videat plura lector ſupra pag. 33. 34. Actus igitur juriſdictionis Eccleſiaſticæ exercentur authoritate derivata à Rege. Si authoritatem illam Civilem appellare libet, tum actus ſpiritualis naturæ ut ſunt excommunicare, officio deſtituere &c. civili authoritate peraguntur, quod abſurdum eſt, Sed cum impoſſibile ſit, ut elevetur ſupra naturam ſuam authoritas civilis ut fiat ſpiritualis, ſequitur ſpiritualem poteſtatem coronæ regiæ unitam eſſe, & ab iſta derivari Epiſcoporum juriſdictionem ordinariam. Poteſt etiam Rex Epiſcopos creare abſque capitulo, quando libitum fuerit. Annoſus Verementanus ex eo inter alia, quòd Pontifex Epiſcopos à plebe & Clero non electos Eccleſiis præficiat, aut præficere poſſit, colligit, Epiſcopalem poteſtatem in Romano Pontifice velut in fonte contineri & ad Epiſcopos derivari. *Libenter enim in Romanum pontificem, quod Epiſcopos à plebe & clero non electos Eccleſiis præficiat, velut in divini juris violatorem involares. Sed modum non invenis, hoc quo præſtare poſſis, quin eadem opera in Regem Sereniſſimum Magnæ Britanniæ irruas. Is enim in regnis ſuis tanquam ſupremus Pontifex Eccleſiaſtica gubernat, quos placuerit Epiſcopos Eccleſiis præficit, nec eos Clero nedum populo eligendos permittit.* Hæc dicta in Spalatienſem à ſcriptore illo, quiſquis eſt. De Epiſcoporum creatione, nominatione imaginaria capituli electione, & poteſtate regia creandi Epiſcopos abſque imaginaria illa capituli electione, diximus ſupra capite primo, ut & de derivatione poteſtatis Epiſcoporum ab authoritate regia.

Repl. p. 680 — *Pag. 381.* — *Monarch. Eccl. lib. 2. pag. 402.*

Quod ad ſecundum attinet audiamus cenſuram Franciſci Baconi qui poſt creatus Cancellarius Angliæ. *Duæ ſunt,* inquit, *circumſtantiæ in Epiſcoporum adminiſtratione, in quibus nunquam mihi ſatis fuiſſe factum confiteor. Vna eſt, ſingulare exercitium authoritatis; altera ejuſdem deputatio. Quod ad Primam, Epiſcopus confert ordines ſolus, excommunicat ſolus, judicat ſolus. Hoc videtur eſſe abſque omni*

fere in regimine exemplo, & proinde veriſimile eſt irrepſiſſe degenerantibus & corruptioribus ſeculis. Videmus ſummos Reges & Monarchas ſuum habere Conſiliariorum Senatum. Nulla eſt Curia temporalis altioris naturæ ullibi, ubi authoritas in unius perſona reſidet. Bancus regius, Bancus communis communium placitorum, & Scaccarium (utar juridicorum ſtilo forenſi in tranſlatione, ſicut Camdenus in Brittannia) *In 8 pag. 107.* *ſunt Banci* vel fora *plurium definito numero judicum. Cancellarius Angliæ habet paraſtaſiam duodecim Magiſtrorum Cancellariæ. Magiſter generalis Curiæ Wardorum habet Curiæ ſuæ Senatum ſic & Cancellarius Ducatus. In Scaccario Dominus Theſaurarius cum Cancellario & Baronibus conjunguntur. Magiſtri Requeſtarum ſemper uno plures. Aſſiſſarum juſtitiarii ſemper duo. Dominus præſes in limitanea regione & plaga Septentrionali habet Senatum. Camera ſtellata eſt cœtus conſiliariorum Regis Dominis ſpiritualibus & temporalibus aſperſus. Ita ut in omnibus Curiis qui præcipuus, ſemper habet collegas aut Aſſeſſores. Simile reperiri poteſt in aliis ritè adminiſtratis apud exteros regnis ubi juriſdictio adhuc magis diſtribuitur, ut in Curiis Parlamentorum Galliæ & aliis locis. Nemo negabit actus, qui exercentur per juriſdictionem Epiſcopi non minoris eſſe momenti, quam qui in civilibus curiis. Nam hominum animæ majoris pretii ſunt quam corpora, ſic etiam exiſtimatio. Habent ſuas infirmitates Epiſcopi nec exempti ſunt à communi illa maledictione in omnes viventes denunciata, Væ ſoli, nam ſi ceciderit &c. Imò authoritas cauſarum ſpiritualium primùm conceſſa, pluribus commendatur, Dic Eccleſiæ, quod non fit in temporalibus. Et in cauſis communibus Eccleſiaſtici regiminis, habentur totius Cleri conventus in Conciliis, æque ac Ordinum in Comitiis. Unde igitur ſingulare iſtud juriſdictionis exercitium? Certe judico, & non abſque ratione, ut arbitror, quod ab initio non fuit ita, & quod Decanus & Capitula erant concilia juxta Epiſcoporum ſedes & Cathedras, erantque illis Preſbyteria & Conſiſtoria, & immiſcuiſſe ſe non modo redituum & bonorum adminiſtrationi, ſed etiam & multo magis Juriſdictioni Eccleſiaſticæ. Sed illud probabile eſt Decanum & Capitulum, in rebus quæ lucrum & mundum ſpectabant, pertinacius adhæſiſſe Epiſcopo, nec ſuum ius amittere voluiſſe. Sed quod ad juriſdictionem quia æſtimabant rem laboris & aſſiduæ inſpectionis plenam, permiſerunt Epiſcopo irreptare, & uſurpare idcirco durat unum, interiit alterum. Et videmus Pontificem Romanum, (fas eſt ab hoſte doceri, & abſque dubio prima illius Eccleſiæ inſtituta erant præſtantiſſima) omnem Eccleſiaſticam juriſdictionem exercere quaſi in Conſiſtorio. Et ex quibus conſiſtit iſtud illius Conſiſtorium, nonne Preſbyteris Parœcianis Romæ, qui ſe Cardinales indigitant, à Cardinibus mundi, quia venditat ſe univerſalem totius orbis Epiſcopum. Atque iterum quaſdam ejus umbras durare videmus in quantum Decanus & Capitulum Pro forma eligunt Epiſcopum quod in juriſdictione ſummum eſt. & quod, quando Epiſcopus confert ordines, ſi qui fortuito adſunt Preſbyteri,*

teri, advocat, ut una cum ipſo manus imponant, & quædam alia particularia ſunt. Idcirco id videtur mihi pium & æquum, & primæ inſtitutioni conſentaneum, ut Epiſcopi in cauſis gravioribus, & quæ ſpiritualem poſtulant dijudicationē, ut ordinatione, ſuſpenſione, de privatione miniſtrorum, excommunicatione ad genuinum & proprium uſum reſtituta, ut poſt indicabitur, ſententia ferenda in validitate matrimonii & legitimationibus, judicio cauſarum criminalium, ut Simoniæ, inceſtus, blaſphemiæ & ſimilium, non debet ſolus & abſque aſſiſtentia procedere. Qui articulus reformationis talis eſt, ut inſtitui poſſit ſine ſtrepitu, & res illius naturæ, quæ addet robur Epiſcopis, gratiam conciliabit inferiorum graduum Prælatis, & fœliciorem proceſſum & determinationem cauſarum quæ agitabuntur. Et ut optarem robur illud addi Epiſcopis tuis in Senatu, ita non indignum eſt Majeſtatis veſtræ Regiæ penſiculatione, num convenire judicaverit corroborandum generale Cleri Concilium domum Convocationis, cujus poteſtas tunc cum pars Regni ſuſpecta erat ob hominium non multos abhinc annos præſtitum Pontifici Romano, cohibita fuit, qui ordo nulli jam cedet in fide & obſequio erga Maieſtatem veſtram. Vbi hîc dicitur Decanum & Capitulum, primitùs fuiſſe Epiſcopo à Conſiliis, intelligendum eſt cum primum conſtituerentur Decanus & Capitulum, non cum primum inſtitueretur Epiſcopatus, multò minus cum communi omnia Preſbyterorum conſilio gerebantur abſque Epiſcopo. Preſbyteri erant ante Epiſcopum, & cum primum Epiſcopi Preſbyteris præpoſiti ſunt, ſimplices erant præſides, & quaſi Decani. Non erat alius à Præſide Epiſcopo Decanus, nec differentia erat inter Preſbyteros Cardinales & non Cardinales, Canonicos & non Canonicos per multa ſæcula, ut illi non iſti eſſent Epiſcopo à conſiliis, ut oſtendimus ex ipſo Bellarmino capite ſuperiori, & ex Fildo Hierarchico, ſed omnium totius civitatis Preſbyterorum conſilio omnia gerebantur, ut ſi jam Londini omnes miniſtri parœciani conſtituerent una cum Epiſcopo Senatum Eccleſiaſticum, eumque pro totali civitatis parœcia, non pro Chorepiſcoporum ditionibus. Tantum abeſt, ut inſtituta Romanæ Eccleſiæ prima fuerint præſtantiſſima, licet reſpectu Monarchiæ Pontificiæ valde ſpecioſa, ut ille delectus quorundum alios Paſtores legitimos regimine ſuarum Eccleſiarum, quæ ipſis præ aliis chariores erant, ſpoliarit, à communi etiam regimine extruſerit, & Cardinalium dignitatem amplificarit. Ex Babylone illa myſtica ſede Antichriſti præſtantiſſima regiminis inſtituta non expectanda, nec petenda ſunt. Cardinales illi tamen erant Preſbyteri Parœciani, & Diaconi civitatis Romæ, non ita Canonici ceu Præbendarii noſtri in civitatibus Epiſcoporum ſedibus: Sed & capituli iſtud commune regimen tandem etiam exolevit. Quàm periculoſum igitur eſt recedere ab ea regiminis forma, quæ præſcripta eſt in divinis tabulis, & peregrinas

alias

alias comminiſci regiminis ſpecies; Quod dat politicus, accipimus, & cujus pudeat Epiſcopos Anglicanos, quòd Pontifex Romanus omnia adminiſtret quaſi in Conſiſtorio, quod habeat Senatum Cardinalium, quorum conſilio utitur, illi nullum Senatus uſum habent niſi cum agitur de diſtrahendis Eccleſiæ bonis, requiritur Capituli conſenſus. Et qualis quæſo illa regiminis forma quæ ne in reipublica bene conſtituta probatur. *Pœnæ, ſuſpenſiones, excommunicationes in conſiſtorio Epiſcopi procedunt ab authoritate & judicio unius Epiſcopi, ſi adſit, vel à ſententia & poteſtate Vicarii Generalis, aut unius Commiſſarii, ſi abſit. Imò nonne omnes ejuſmodi cenſuræ in Archidiaconi conſiſtorio procedunt ab unius Archidiaconi authoritate, vel ſi abſuerit, à ſingulari Officialis ipſius authoritate.* Sed ſimile reperiri non poteſt in republica, ubi adminiſtratur juſtitia in cauſis criminalibus alicujus unius ſubditi miniſterio. In foro juris quod Bancum Regium vocant, quòd Rex in eo præſidere ſolebat, Capitalis juſtitiarius Angliæ ſolus abſque tribus vel quatuor aſſeſſoribus Iuſtitiariis legem aut ſtatutum interpretari non poteſt, ubi oritur controverſia de interpretatione legis aut ſtatuti, ſed poſſunt alii tres, ſi in aliam ceſſerint ſententiam, forum trahere in ſuam interpretationem, nec poteſt ſolus in reum pœnam decernere, niſi prius confitentem, aut duodecim virorum, quos juratores vocant, inquiſitione examinatum. In foro, quod Bancum communem vocant, quia communia placita inter ſubditos ex jure quod commune dicitur, in eo agitantur, Capitalis juſtitiarius ſimiliter habet juſtitiarios aſſeſſores tres vel quatuor. *Et nonne ſatis conſtat*, inquit ipſe Dounamus, *quòd judices in Banco Regio aut communium placitorum, qui ſunt Iuſtitiariorum Capitalium paraſtatæ eorum cuilibet conjuncti ſunt, ut ad auxiliandum in rectè adminiſtrando judicium, ita etiam ad reprimendum, ne pro arbitratu ſolus judicet.* In curia Wardorum ceu pupillorum præter Magiſtrum Generalem habent Superviſorem liberationum, receptorem generalem. Attornatum ceu Advocatum generalem & alios. Sic in æquitatis foris, ut in Cancellaria & Curia requeſtarum ubi pauperum & regiorum famulorum cauſæ cognoſcuntur, ſunt plures. Percurrit ſingula juris & æqui fora uſque ad infima in regno Anglicano Aſſertor politiæ Chriſtianæ, & oſtendit jus adminiſtrari in ſingulis per plures, non per unum. Aliunde igitur, Babylone nempe, advenit ſingulare Epiſcopi aut ejus Cancellarii, Archidiaconi ejuſve officialis regimen. Nam non congruit cum regimine reipublicæ Anglicanæ. Non hæc dico, quòd regimen Eccleſiæ vellem conforme civili, ſed quod puderet Eccleſiaſticos ea regiminis forma uti quam bene conſtitutæ Reſpublicæ, quantum poteſt fieri, repudiant.

Aſſertio veræ Chriſtianæ polit. pa. 367. 368.

Def. lib. 3. pag. 143.

Quantum ad tertium, nempe deputationem attinet, Epiſcopus Anglicanus ſpoliatis conſiſtoriis & Decanatuum claſſicis Preſby-

teriis ſua poteſtate, etiam Capitulo, quod ipſius Senatum & Preſbyterium vocant Hierarchici, omnem ipſorum poteſtatem ſibi ſoli vendicavit, quam tamen ſolus exercere non poteſt. Sed quia oneri impar eſt neceſſe habet poteſtatem aliis communicare. Nec remittit ad Preſbyteria & Eccleſias jura ſua, ſed transfert in novitiam quandam prolem puriotibus ſæculis ignotam, Vicarios, Cancellarios, Archidiaconos, Officiales & Commiſſarios Decretalium Romani Pontificis excrementa. Pedum Paſtorale à propriis paſtoribus abſtulit, & tradidit in manus extraneorũ, quibus ovium nulla cura. Sed pergat politicus in Cenſura ſua. *Quod ad ſecundam circumſtantiam, nempe deputationem authoritatis ipſorum, attinet, neque illius certum & firmum fundamentum video, ut quæ ab exemplis & regulis recti regiminis aliquantulum diſcrepet. Epiſcopus exercet juriſdictionem ſuam per Cancellarium, Commiſſarium, Officiales &c. Vidimus in omnibus per orbem legibus munera quæ requirunt peritiam & fidem non transferri aut exerceri per deputatum, niſi expreſſè contineatur in Originali & eo caſu habetur legitimum. Nullus unquam iudex in ullo foro conſtituit Vicarium. Epiſcopus eſt iudex, & quidem naturæ ſublimioris. Vnde igitur provenit, quod alium ſurrogat, cum fiducia omnis, ut dictum, ſit perſonalis & inhærens, nec in alium transferri poſſit. Certè quod ad iſtud etiam, Ab initio non fuit ita. Sed probabile eſt, cum Epiſcopi nimium ſe addicerent pompæ hujus ſæculi, & evaderent Magnates in Regnis, Principum Conſiliarii, delegaſſe juriſdictiones quæ magis propriæ erant, ut res conditionis longe inferioris quam quæ amplitudinem ſuam illuſtrarent & tunc inſtar Regum & Comitum Palatinorum volebant habere Cancellarios & judices. Sed exemplis Regum & Magnatum ſe tueri jure non poſſunt. Nam duæ ſunt rationes, ob quas Reges adminiſtrant jus per judices ſuos, licet ipſi ſint ſummi judices. Prima eſt, quia officia Regum ſunt maxima ex parte hæreditaria. Et eſt regula juris, quod officia hæreditaria ſunt res, quæ magis intereſſe quam fiduciam ſonent, quippe quæ mulieribus, infantibus, lunaticis, idiotis, aliisque, qui inepti ſunt ad juriſdictionem per ſemetipſos exercendam, deferri poſſint, & proinde ſecundum omnes leges talia per delegatos adminiſtrari poſſunt. Secunda ratio eſt propter juriſdictionis ſuæ amplitudinem quæ tanta eſt, quantam vel Natalium à majoribus aut à Deo gladii jus effecerit. Idcirco Moſes, qui gubernator erat populi non adeo numeroſi ejuſque congregati unà in caſtra non per provincias & civitates diſperſi, & ipſe ſpiritu extra ordinem inſtructus, non tamen par erat ſolus regendo per ſe populo, & judicium miniſtrando ſed conſilio ſoceri ſui Jethronis à Deo probato ſubſtituit Seniores & judices: multò magis id poſſunt alii Reges & Principes. Eſt & alia tertia ratio à præſenti inſtituto non valde aliena, nempe quod Reges vel Rerumpubl. ſuarum reſpectu, vel patrimoniorum ſuorum amplitudinis ratione ſunt plerumque in cauſis partes, & tunc judices ſtant medii inter eos eorumque ſubditos.*

ſubditos. Sed in Epiſcopo nihil horum firmum eſt. Nam primum munus eſt electivum & ad vitam, non patrimoniale, nec hæreditarium munus peritia, fiducia, & donis idoneis dignum. Quod ad ſecundam rationē, verum eſt, juriſdictionem ipſorum eſſe latam & amplam, & quod horæ ipſis dividendæ ſunt ſecundum operam navandam tam in verbo & doctrina, quàm in juriſdictione & regimine: Non tamen capio, poſito, quod judicia in Curiis adminiſtrentur ſincere & abſque artibus obliquis excogitatis ad multiplicandas cauſas ob feodorum ceu ſalariorum *quæſtum, quin tamen Epiſcopus in cauſis majoris momenti per ſe judiciali munere fungi poſſit. Nam oculis noſtris cernimus Cancellarium Angliæ expedire cauſas æquitatis totius regni, quod non provenit à præſtantia perſonæ honoratiſſimæ, illius, qui nunc locum illum poſſidet, ſed ſemper ita fuit, quamvis magis aut munus oneroſum litiganti, quò magis vel minùs valebat ille cauſas expediendi facultate. Si, quod ante dictum, oportere Epiſcopum laborando in ſermone & doctrina horas, ut plurimum, collocare, retorqueatur, regero, & Cancellarium negotiis Regni maxima ex parte otium ſuppeditaſſe, quippe qui plerumque tales erant, ut in ipſorum conſilia à Reges noſtri maximè recumberent. At Epiſcopus, cujus ditio non tam ampla nec lites adeo multiplices, ubi referendi beneficium & certiorem reddendi per libellos ultro citroque miſſos inter viros delectos & idoneos ad actionum proceſſus maturandos, aliaque adjumenta, quæ ordinarie occurrunt in juriſdictione, obvia ſunt, ipſe munus ſuum obire poteſt. Eſt & aliud adminiculum. Cauſæ ad eum delatæ ſunt de decimis, legatis, bonorum adminiſtratione aliiſque rebus teſtamentariis, item matrimonialibus, miniſtrorum accuſationibus ad ſuſpenſionem, deprivationem, aut degradationem tendentibus, ſimonia, incontinentia, hæreſi, prophanatione Sabbati, & id genus aliis, quæ aliis offendiculo ſunt. Harum duæ primæ, meo judicio, cæteris alſimiles ſunt nempe de decimis, & teſtamentariis. Sunt enim res natura ſua temporales & emolumentum afferunt, licet temporalium judicum benignitate & venia permiſſum fuerit* Curiis *Eccleſiaſticis iis ſe immiſcere. Prioribus, ut Clerici poſſent contendere coram judicibus ſuis pro eo quod ad ſublevandæ vitæ ſubſidium datum erat Poſterioribus, quia defunctorum teſtamenta exequutioni mandanda curare opus pium habebatur. Sed quod ad illas duas attinet, poteſt Epiſcopus abſque graviore ullo periculo deonerare in judices ipſius ordinarios. Exiſtimo etiam ſic futurum ut lites illæ majorem numerum conficerent. Quod cæteras attinet, quæ peritiam & dijudicationem ſpiritualem deſiderant, ratione naturæ ipſarum, aut offendiculi quod ex eis oritur, æquum eſt, meo judicio ut Audientia* (ſic Canoniſtæ de judicio Epiſcopali loquuntur) *non niſi per Epiſcopum ipſum concedatur, adhibitis, ut ante ſubindicatum, paraſtatis. Neceſſarium etiam eſſet, ut Cancellarius, aut alius qui ſimili ſub Epiſcopo fungitur munere, juris civilis peritus, ipſi vacaret ad eum erudiendum in formulis juris & praxi forenſi Curiæ: quod ſi fieret minùs neceſſaria eſſet Officialis Curia, de qua tot iam excitantur querelæ:*

Si cauſæ illius generis ante dictæ ad Epiſcopalem Audientiam deferrentur, nugatoriæ lites reprimerentur, & cauſæ competentes majori gravitate & ſinceritate diſceptarentur. Politicus iſte abſque dubio plura dixiſſet in deputationem iſtam, ſi non cavendum ſibi potius duxiſſet, ne nimia libertate ſibi crearet periculum. Dixiſſet dividendas & contrahendas eſſe Diœceſes, ut Epiſcopi facilius per ſe munere fungi poſſint unà cum aliis ut in Senatu. Diœceſes ampliores ſunt quàm ut eas brachiis ſuis circumplecti poſſint, pertinaciter tamen retinent, ne quid deſit ad luxum & pompã, Dicit Duarenus, *Sed nec ea juriſdictio ab Epiſcopis ipſis nunc exercetur, quod olim non ſolum magna cum gravitate & decore, ſed etiam lenitate ac ſimplicitate fiebat, ſed à Vicariis quibuſdam juridicis, qui officiales vulgo dicuntur. Quorum auditoria calumniis, impoſituris, ac ſtrophis forenſibus, quæcunque regia, ac prophana tribunalia longè ſuperant.* Non dubito tamen, quin, ſi Epiſcopi ipſi in conſiſtoriis ſuis exercerent juriſdictionem ſub larvata gravitate gravior graſſaretur tyrannis. Epiſcopi Pontificii & nunc & ſuperioribus ſæculis perſonata gravitate Anglicanis noſtris non inferiores, & tamen crudeles tyranni, de quibus Lutherus. *Perinde habet in Epiſcopis malis & impiis, ac ſi Satanas ipſe mitratus & annulatus in Cathedra ſedens populo imperaret.* Poſſunt igitur Epiſcopi Anglicani majori cum gravitate ſedere in conſiſtoriis & Curiis ſuis quam ipſorum Cancellarii aut Vicarii, quia majori cum pompa & habitu Phariſaico, ſed non minori tyrannide, quod, quando & ubi ipſi exercent juriſdictionem, oſtendunt, nec majori ſinceritate, quia fortè denarius Cancellarii non competit dignitati Epiſcopi. Major & magis genuina gravitas, majorque ſinceritas eſſet ſi præſideret Senatus Eccleſiaſticus. Quod item conſulit politicus ut Epiſcopus utatur conſultore Cancellario aut officiali juris civilis perito ad erudiendum Epiſcopum, & ut ita fiat, neceſſarium eſſe aſſerit, idem eſt quod Bilſonus olim reſpondit. *Quæ hæc dementia eſt,* inquit, *Presbyteriis veſtris earum legum adminiſtrationem tribuere quas nunquam poſſunt vel legere vel intelligere Primum eos ſcholis edocendos tradite, deinde, cum legendi eas ſcientiam nacti fuerint ad Academias deducite, poſtremo ubi tantum ſtudio profecerint ut jus ſecundum eas dicere poſſint, poſtulationem pro iis interponite ut civilis curiæ loco in quaſi libet Parœcia ſubſtituantur.* Fingit replicantem, *Quaſi vero Epiſcopi veſtri tantam juris ſcientiam haberent.* Reſpondet, *Eo magis Cancellariis aliiſque juriſperitis opus habent.* Regero, Eo magis Presbyteria Cancellariis aliiſque juriſperitis opus habent. Nam eodem jure poſſunt Presbyteria uti Cancellario conſultore quo Epiſcopus. Imo Epiſcopus non modo utitur eo ut conſultore ſed etiam judice. Nam etiam abſente Epiſcopo judicat Cancellarius, abſente Archidiacono officialis Præterea non inſtituitur comparatio ſolum inter conſiſtoriũ Epiſcopi & conſiſtorium Parœcianũ, ſed

De miniſt. & beneſic. lib. 1. ca. 4.

Adverſ. falſo nominatum ordinẽ Epiſcopor. tom. 2. 310.

De gubern. cap. 14. pag. 364. 365.

ſed etiam inter conſiſtorium Epiſcopi & claſſica Preſbyteria, inter conſiſtorium Epiſcopi & totius diœceſeos commune Preſbyterium,quod concilium potius vocandum. An non iſta uti poſſunt conſultore Cancellario aut alio juriſperito. Sed nugatur Bilſonus. Removeantur à foro Eccleſiaſtico Decimarum, teſtamentorum, legatorum, & ſimilium cauſarum judicia, & tunc non opus erit Preſbyteriis vel Parœcianis vel claſſicis juriſperitorum conſilio. Canones de ordine Eccleſiaſtico & præſertim de offendiculis removendis & purganda Eccleſia pauci ſunt, quorum periti paſtores omnes, etiam Seniores, facile eſſe poſſunt. Quales quæſo ſunt Canones regiminis Eccleſiaſtici, quorum ipſi Epiſcopi ignari ſunt, qui ſibi ſolis vendicant gubernationem Eccleſiæ & proinde quibus opus eſt conſultoribus juriſperitis. *In eodem articulo occurrit dubium,* inquit Cajetanus, *An Epiſcopus debeat eſſe doctus & doctor Theologiæ an juris Canonici. Ad hoc quidam dicunt, quod licet priſcis Epiſcopis magis ſcientia Theologica conveniebat, quàm ſcientia juris, quia opus erat contra hæreticos Theologiæ gladio percutere, hodie tamen quia magis accidunt quæſtiones ſpectantes ad jus quam ad fidem, convenit magis,quod Epiſcopi ſint in jure periti. Sed hi longe aberrant, tum quia officium Epiſcoporum, quod eis in conſecratione imponitur eſt prædicare, materia autem prædicationis non eſt jus,ſed Evangelium,dicente Domino,prædicate Evangelium, ſub quo ſacra Scriptura comprehenditur, quæ eſt verè & propria ſcientia theologiæ. Nec minus tenentur hodie quàm olim Epiſcopi ad prædicandum, quia non minus hodie quàm olim hoc imponitur, quamvis hodie tanta eſt abuſio,quod non ſit qui faciat fere uſque ad unum. Tum quia magis tenetur Epiſcopus ad docendum populum ſervare ea quæ ad bonos mores ſpectant, quæ Ieſus Chriſtus mandavit ſervari, quam docere homines Canones ſacros, quos non ipſe Dominus ſed homines ediderunt.* Et infra, *Et propterea dato quod hodie ceſſaſſent quæſtiones fidei maxima tamen neceſſitas eſt doctrinæ morum.* Sed cum Epiſcopi ſint Rectores, & ſedent ad gubernacula Eccleſiæ expedit ut non modo theologiæ ſed etiam juris Eccleſiaſtici periti ſunt (jus ſtercoreum Decretalium ablegamus Romam) ut pedo Paſtorali poſſit regere oves ipſi commendatas. Alioquin cur auferretur pedum aliis Paſtoribus & traderetur Epiſcopo, qui eo uti neſcit niſi adhibitis conſultoribus juris Canonici aut civilis peritis. Non eſt Epiſcopatus regnum hæreditarium, ut propterea non ſit neceſſaria illi juris Eccleſiaſtici peritia ſicut in regnis hæreditariis imperat quandoque mas, quandoque fœmina, quandoque puer, & ideo juris peritia non requiritur neceſſario, ſed in eligendo Epiſcopo eligitur perſonæ induſtria & peritia. Raro concionantur Epiſcopi Anglicani, & *quidem ab hoc opere deſtiterunt, quia nullam aut minimam ſui muneris partem exiſtimant*, ut refert Replicator in ſecunda Replica contra Doun. Redeamus eò unde digreſſi ſumus. Epiſcopi Anglicani non modo

In 2. 2. qu. 85. art. 3.

Part. 1 pag. 26.

modo utuntur Cancellariis & juriſperitis ut conſultoribus, ſed etiã ſurrogarunt ut judices. Atque hæc de deputatione juriſdictionis.

Quod ad quartum attinet, extenſivam nempe Epiſcoporum poteſtatem, Diœceſes Anglicanæ latius fuſæ ſunt, quam ut in iis conſervari poſſit vel legitimũ & ordinarium particularis ullius Eccleſiæ regimen (nam omnes Parœcias Diœceſeos unam conſtituere Eccleſiam particularem dicunt Hierarchici) per commune Preſbyterium, vel extaordinarium totius provinciæ per Concilia Provincialia. *Conſtat hinc*, inquit Parkerus, *ne ipſas quidem Provincias veterum Metropolitanorum, quæ multos tamen ſub ſe ſe Epiſcopatus habuerunt adeo latas fuiſſe, vt nunc Epiſcoporum Anglicanorum Diœceſes ſunt. Quis enim non moleſtum putaret vel totam Diœceſin Anglicanam bis in anno convocari?* Idem, *Quorum*, nempe Archiepiſcoporum & Epiſcoporum Anglicanorum, *circuitus immoderatus eſt, ut qui ad 40 plus Anglicana millaria nonnunquam porrigatur.* De Eboracenſi hæc refert Camdenus. *Iam inde Eccleſiaſtica dignitas in hac vrbe convaluit, pallioque ab Honorio P. P. miſſo facta eſt civitas Metropolitana, quæ præter duodecim in Anglia Epiſcopatus, in omnes Scotiæ Epiſcopos primatis jure fungeretur: ſed ante quingentos annos defecitã ſua Metropoli Scotia, & ipſa Metropolis alios vicinos Epiſcopatus, tenues illos quidẽ & fere umbratiles ita devoravit ut jam 4 ſolũ in ſua Diœceſi habeat Dunelmenſem ſcilicet, Ceſtrenſẽ, Carliolenſẽ, & Mannenſem ſive Sodorenſẽ in Mannia inſula.* Vnus igitur Epiſcopatus, Eboracenſis devoravit alios 7 tenues quidẽ, ſi conferantur cum Epiſcopatibus, qui jam ſunt in Anglia, non tamen tenues, ſi reſpicias regimen Eccleſiæ. *Fœliciores eſſent res humanæ, ſi omnia regna eſſent parva & concordi vicinitate lætantia*, ait Auguſtinus. Sic & Eccleſiæ res fœliciores eſſent, ſi divideretur unus Epiſcopatus in plures. Apoſtoli non alias particulares Eccleſias inſtituerunt, quàm parvas, anguſtis finibus concluſas & concordi vicinitate lætantes. De Lincolnienſi Diœceſi ſic ſcribit Camdenus, *Horum Diœceſis non contenta anguſtis illis finibus, quibus in primitiva Saxonum Eccleſia contenti erant Epiſcopi Siduaceſtrenſes, qui huic agro præfuerunt, tot regiones complexa eſt vt ſua magnitudine laborarit. Et licet Henricus ſecundus Elienſem Provinciam & Henricus 8 Petroburgenſem detraxerit, juriſdictione tamen & comitatuum numero, totius Angliæ longè maxima etiamnum cenſetur, & Parochiales Eccleſias 1247 in ſua Diœceſi habet.* Et Linduodius, *Vbi enim conficitur Chriſma in Eccleſia Cathedrali quæ diſtat à loco Baptiſmi forſan per centum milliaria vel amplius, ut eſt ponere exemplum in Diœceſi Lincolnienſi, non eſt imputandum Preſbytero ſive Curato, ſi in ipſo ſabbato ſancto non habeat novum chriſma, cum eſſet impoſſibile & ad impoſſibile nemo obligatur.* Vides non poſſe obſervari ſtatutum Iohannis Peccham, *quod Preſbyteri per ſe aut per Diaconos aut ſubdiaconos à locorum Epiſcopis annis ſingulis ante Paſchæ ſolennitatem vel citius*

De Politeia Eccl. li. 3 ca. 19. ſect. 26. pag. 293. ſect. 23. pag. 287.

Camd. Brit. edit. Francof. in 8 pa. 570.

De civit Dei lib. 4 cap. 15

Britann. pa. 430.

Provinciale Lyndewode l. 1. titulo de ſacra unct. cap. Cum ſacri verb. vel quanto citius

titius fieri poterit, ſacrum chriſma ſingulis Eccleſiis petere teneantur, propter Diœceſeon quarundam amplitudinem. An etiam inſtituta Chriſti & Apoſtolorum, quibus omnes Preſbyteri communis regiminis participes eſſe debent, violanda ſunt potius, quàm ditiones Epiſcoporum minuendæ. Gregorius Auguſtino Anglorum Epiſcopo, reſponſo octavo, *Fraternitatem tuam ita volumus in Anglia Epiſcopos ordinare, ut ipſi ſibi Epiſcopi longo intervallo non disjungantur: quatenus nulla ſit neceſſitas, ut in ordinatione alicujus Epiſcopi convenire non poſſint. Nam Epiſcoporum ordinatio ſine aggregatis tribus vel quatuor Epiſcopis geri non debet.* Addendum erat & ut veteres alii Eccleſiæ canones, ſi non Apoſtolorum inſtituta, conſervari poſſint. *Duas habet Anglia Provincias, Archiepiſcopatus item duos Cantuarienſem, nimirum totius Angliæ Primatem & Metropolitanum; & Eboracenſem, quibus ſubſunt 25 Epiſcopi: Cantuarienſi 22, Eboracenſi tres reliqui*, ſic Camdenus in Britannia. Epiſcopatuum Anglicanorum plerique plures comitatus obtinent, Licolnienſem omnium maximũ ſex terminant Comitatus. Franciſcus Godwinus Epiſcopus Landavenſis in Commentario ſuo de præſulibus Angliæ, in Iudice Epiſcopatuum veterum numerat 52, modernorum 26. Vide etiam lector quæ ex Mucketo attulimus ſupra p. 30-32. De incommodis & injuriis extenſivæ poteſtatis egimus capite ſuperiori.

Diſt. 80. ca. 6.

pag. 100.

Sunt & alia præter quatuor iſta obſervanda in Epiſcopatu Anglicano ut pompa & dignitas aliaque quæ in ſequentibus nobis occurrent. Hactenus de Archiepiſcopis, qui ſic dicti cum additione, ſequuntur.

Epiſcopi ſimpliciter. Quorum in Anglia 24. Quorum conſiderandus ſtatus in Republica, in Eccleſia. In Republica, Quòd titulum habent Dominorum ratione Baroniæ Epiſcopatui annexæ; Præcedentiam coram aliis Baronibus in Conventu trium Ordinum, Cæteriſque congreſſibus.

De titulo *Dominorum, my Lords*, diximus ſupra pag. 74 75 76. Hîc dicitur Epiſcopos iſto titulo ornatos ratione Baroniæ Epiſcopatui annexæ. Prædiorum Domini non ſunt Epiſcopi, ſed ſolummodo uſufructuarii. Non enim poteſt vendere, alienare, donare, permutare pro ſuo arbitrio. Quæcunque olim donabantur Eccleſiæ ad pium uſum donabantur. Prædia & poſſeſſiones vendebant Domini, & pretia poſuerunt ante pedes Apoſtolorum. *Poſtquam retinere cœpit Eccleſia hujuſmodi poſſeſſiones, negare non poſſum Eccleſiæ Dominium, quorum Dominium verum transferri video donantium voluntate in ipſam Eccleſiam. Et dum dico in Eccleſiam, intelligo cum Auguſtino, non Epiſcopos, non prælatos alios, non ſacri dotam collegii,*

De Republ. lib. 9. cap. 6. num. 10.

legia, non Eccleſiaſticos ſolos, ſed totum cœtum fidelium: primum quidem & immediatè particularium Eccleſiarum. At profectò à dominis donantibus dominium in totam Eccleſiam aliquam particularem, hoc eſt in ipſum totum fidelium cœtum illius Eccleſiæ transferri planum eſt, quia intentio eorum omnium eſt, ut bona hæc uſui communiſſimo Eccleſiaſtico inſeruiant: & in Eccleſiaſticis hominibus Eccleſia ipſa nunquam cognovit aliam poteſtatem, quàm meræ & ſimplicis adminiſtrationis, ait Spalatenſis. Bona itaque Eccleſiaſtica ſunt bona cõmunitatis, & dominium ipſorum eſt penes totam communitatem illam particularem, quatenus eſt communitas ſpiritualis & Eccleſiaſtica non temporalis, quæ tota communitas eſt prima & immediata Domina ſuorum bonorum, & licet totus fidelium cœtus ſit horum bonorum Dominus quoad poſſeſſionem, quoad uſum tamen illa pars ſola huius cœtus his bonis fruitur, quæ indiget & ex Evangelio vivere debet ut pauperes & miniſtri, quorum unus eſt Epiſcopus. Nec eſt abſolutum ipſius Eccleſiæ dominium in illa bona, ſed aliqua ex parte conditionatum, ut loquitur idem Spalatenſis, nam non poteſt Eccleſia hæc bona diſtrahere extra uſum pium & Eccleſiaſticum, quia intentio Domini quando Eccleſiæ donavit fuit transferre in Eccleſiam Dominium conditionatũ ad pios ſolum uſus. *Dominium itaque plenũ (non tamen ad prophana) rerum omnium Eccleſiaſticarũ ſive immobilium, ſive etiã mobiliũ ſubſiſtentium, & quarũ ſubſiſtantia perſeverat, uſuque ſtatim non conſumuntur, ſecundum Spalat. eſt penes Eccleſiam, & in tota fidelium communitate.* Commendata quidem fuit bonorum Eccleſiæ adminiſtratio quibuſdam præſertim Eccleſiaſticis, ſed non adminiſtranda arbitrio ſolius Epiſcopi, ut miniſtrentur & dividantur pro eius arbitrio per Diaconos vel œconomos, licet paulatim ſibi ſingularem hanc poteſtatem arrogarit. Et ſi communitas fidelium viderit Eccleſiaſticos adminiſtratores malè dividere aut adminiſtrare bona illa poteſt adminiſtrationem illam corrigere ex iure divino. Sed facta bonorum diviſione mobilium & immobilium e aſſignata cuiq; ſua portione & inter alios Epiſcopo ſed maiore quàm par erat, invaleſcente iam avaritia & ambitione non tamen erant Epiſcopi Domini prædiorum ipſis aſſignatorum ſed adminiſtratores vel uſufructuarii ſolummodo. At non ea ratione qua ſunt uſufructuarii Prædiorum ornantur titulo Dominorum *my Lords* Epiſcopi Anglicani. Nam ſic omnes alii uſufructuarii, quia ſunt Domini fructuum eodem titulo idiomate Anglicano ornandi eſſent, Imò, ait Spalatenſis, *& Nobiles ſive Theologi ſive Canoniſtæ Epiſcopos faciunt uſuarios tantum, & non propriè uſufructuarios quia neque de fructibus ipſis, ſolo excepto uſu pio, poſſunt prolibitu ſuæ voluntatis diſponere.* Vtcunque eſt, fundi Dominus non eſt. Præterea non quicunque Dominus eſt fundi aut prædii alicuius, eo ipſo ornatur apud Anglos Domini *my Lord* titulo. Eſt tamen vitium

Num. 21.

Lib. 9. cap. 7. num. 46.

ſæculi

ſęculorum recentiorũ ut & temporalia Epiſcopatus prędia Baronię nomine,& Epiſcopi ipſi *Baronium* titulo & conſequenter *Dominorũ* ornentur.*Barones autem in Anglia ultimum locum inter nobiles majores obtinent*,ait Camdenus.Et Smithius in Repub. Anglicana dicit titulũ iſtum *my Lord* memini Baronis ordine inferiori cõpetere, niſi iis qui muneris alicujus ratione eo cohoneſtantur. Chriſtus interdixit Apoſtolis ſuis non modo juriſdictionem, & imperium civile, ſed etiam ſplendidos titulos quibus Magnates,Principes & in dignitatibus ſæcularibus poſiti condecorantur. Et corpus & umbram, dignitates mundanas, earumque titulos,omnemque ſtrepitum gloriæ mundi ab Eccleſia ſua faceſſere juſſit. Sed de hiſce ſupra pag. 76. 77 ſatis dictum. Tantum addam Iohannis Bedæi ſententiam. *Vnde colligere eſt, quanta ſit malitia atque aſinina imperitia eorum, qui Epiſcopum dicunt Dominum Pariſienſem, Dominum Carnutenſem &c. Solus enim Rex illorum locorum Dominus eſt. Verum quidem eſt in aliquibus Provinciis Epiſcopos territorii dominos eſſe, qualis eſt Epiſcopus Romanus,& aliquot Epiſcopi in Germania,quibus adverſatur dictum Papæ Nicolai epiſtola 8 dicentis eos, qui ſub Evangelio Reges ſunt & ſacerdotes eſſe membra Diaboli. Quicquid ergo prætexant Eccleſiaſtici, certum eſt eos neque territorium, neque juriſdictionem habere ulla juris authoritate, neque partem ullam imperii meri aut mixti, quale eſt juriſdictio.*

Brit. edit. *Franc. p.104* *Pag. 29.* *Ius Regum, pag. 45.*

Eadem eſt præcedentiæ quæ titulorum ratio. Eodem interdicto Chriſti prohibentur. Nam ſedere à dextris & ſiniſtris Chriſti, quem ſomniabant diſcipuli fore Monarcham, ejuſdem eſt generis cum præcedentia ante alios. De ordine conſidendi in publicis conventibns & præcedentia egimus p.77.78.

Non ſolum ab imperio, juriſdictione, dignitatibus, titulis, & præcedentia diſcipulos ſuos cavere voluit Chriſtus, ſed etiam ab omni alia pompæ & luxus oſtentatione in veſtitu, famulitio, victu, ædium magnificentia, & ſimilibus, in quibus peccant etiam Epiſcopi Anglicani ut dictum p.79.80.81. Spalatenſis Gerſonem iſtam pompam & luxum improbantem in tractatu de temperantia in cibis, potu & veſtibus prælatorum adducens, ait. *Deinde diſputationem reducit ad tria capita. Vel enim, inquit, pompam in veſtibus, in ferculis, in ſervitoribus quærunt Eccleſiaſtici ad placendum Deo, vel ut proficiant proximo: vel ad Eccleſiæ honeſtatem & authoritatem. Non primum, inquit,quia ex Hieronymo non tenera veſtis, ſed munditia mentis facit ornatum Clericorum. Et quia plus placent Deo opera pietatis,in quibus poſſent expendi ea, quæ talis pompa requirit. Non ſecundum,quia, inquit, plus ſcandalizat laicos pompa hæc Clericorum quàm ædificet; plus ad indignationem,& murmur,& invidiam eos excitat,quam ad amorem: & plus auget in eis avaritiam & ſuperbiam quam extinguat:neque poteſt ſacerdos pompaticus verbo & exemplo humilitatem, frugalitatem, & ſo-*

De rep. lib. 9 cap 5. 44.

brietatem aliis perſuadere. Et infra, *Dum objiciunt, inquit, iſti pompatici ſacerdotes, non ad ſuperbiam non ad excellentiam hoc facinus, ſed ut Eccleſia per hoc cum ſuis ſervitoribus honoretur, & ſic honorata creſcat in ſua autoritate, Reſpondet, Honor debet dari in teſtimonium virtutis, non propter exteriores divitias vel ornatum. Sicque populum inducunt in errorem, dum ille ab eis diſcit honorare Eccleſiam propter temporalia iſta & non propter bona futura & ſpiritualia. Alioquin Chriſtus & ejus Apoſtoli non ſufficienter ornaſſent Eccleſiam & honoraſſent, quando talia in ſe cotempſerunt & aliis ſpernenda ſuaſerunt.* Ipſe Spalatenſis cum multa in Epiſcoporum pompam & luxam protuliſſet, tandem ait. *Atque ut ego aliquid mihi indulgeam, non ſum adeo rigidus ut Epiſcopum velim inſtar meri ſerui aut vilis mercenarii mendici plane vitam agere. Volo itaque Epiſcopum tantum ſumere & ſeponere, ut ipſe præter victum circa crapulam, veſtimenta habeat honeſta, non pompoſa, neque nimium pretioſa, juxta temporum varietatem commoda & opportuna. Famulos neceſſarios tantum, non ad pompam & nudam clientelam, ſed qui hoſpitibus recipiendis & bene tractandis ſint oportuni.* Et alibi, *Reverentia, quam nobis populus exhibet ob ſolum ſplendorem externum, eſt reverentia etiam extrema, popularis, plauſibilis, tota vana & ſpiritui nihil proficua, & ſplendor hic, ut dicebat Barnardus, admirationem non devotionem excitat. Si itaque collapſa jam reverentia ſpirituali, quæ ad ſpiritualem populi profectum plurimum valet, dum mihi bona prædicanti credit, meque cum reverentia & devotione libenter audit: quid ad ſpiritum, quem ſolum Ecclleſia reſpicit. ſi populus me tanquam divitem & in mundo potentem ac honoratum mundano ſolo honore revereatur? Pereat & hæc reverentia, ne ex illa & per illam populus etiam in errorem inducatur, ut ex carnali etiam carnalior fiat.* Ammianus Marcellinus, cujus verba vide ſupra pag. 9. 10. licet ethnicus, beatos prædicat non Epiſcopos Romanos, ſed Provinciales quoſdam *quos tenuitas edendi potandique parciſſimè, indumentorum vilitas, & ſupercilia humum ſpectantia, perpetuo numini, veriſque ejus cultoribus, ut puros commendat & verecundos.* Non externo ſplendore, rerum urbanarum oſtentatione, epulis profuſis, numeroſo famulitio, ædium magnificentia conciliandæ eſt Paſtori reverentia, ſed ornamentis virtutum. *Quique ſplendorem hunc eximium in prælatis & Eccleſiis neceſſarium, aut ſaltem utilem & expedientem arbitrantur, falluntur plurimum, & id docentes nihil aliud efficiunt, niſi pallia quædam proferunt, quibus nos miſeri turpidudinem noſtram quoquo modo obtegamus. Qui nobis prælatis,* inquit Spalatenſis, *nimium applaudunt & noſtras cupiunt fovere pompas, avaritiam nutrire, ambitioni arridere, & luxum, obducta larva cujuſdam decentiæ & honeſtatis obumbrare.* Marcellus ſecundus Pontifex Romanus cum reformationem inſtituendam diceret, & metum illum extenuandæ auctoritatis Pontificiæ, quem deceſſores ipſius objiciebant, inanem fuiſſe. *Ea enim,* nempe reformatione, *ſolidum nil tolli, ſed*

[Margin notes: *De rep. l. 9. cap. 7. nu. 48* — *Lib. 9. cap 5 num. 39.* — *Spalat. li. 9. cap. 5. num. 40.* — *Lib. 9. ca. 7. num. 31.*]

ſed vana tantùm ſpecioſa, imo quæ ſumptuoſa & gravia, præſulum luxum & pompam, & comitatus frequentiam, ſumptus immodicos & ſupernacaneos, aliaque quibus Pontificis dignitas vileſcit potius, quam majorem parit venerationem. Hiſce ineptiis amputatis haud dubiè veram auctoritatem, potentiam, exiſtimationem, auctum iri apud omnes. Meritò Lutherus falſò nominatum ordinem Epiſcoporum vocat *equeſtre & heroicum genus ſacerdotum quod ſe principes Eccleſiarum nominare audet.* Cum probaſſet ex Act. 20 omnes Preſbyteros, & qui noſtra ætate Parochi & Concionatores communi nomenclatura vocari Epiſcopos, & jure poſſidere titulum & nomen Epiſcopi, ait. *Sed Paulus forſan Papiſtarum libellos & apologias illas miſerè confutas non legit. Quinam aliàs auſus fuiſſet vni vrbi plures præficere Epiſcopos & omnes Preſbyteros vnius vrbis appellare Epiſcopos, cum non fuerint omnes principes neque ſatellitium, neque caballos aluerint, ſed vix plebei quidam & infimæ ſortis homines? Nam ignoravit forſan paulus (quod noſtro ſæculo inolevit) neminem vere magnum Epiſcopum eſſe poſſe, qui non centum equos (vt ille inquit) alat in præſepibus altis, cujus domus non regali ſplendida luxu perſtrepat, qui non regiis titulis dominationem præfulgeat.* Gratianus ex Concilio Triburienſi hæc habet. *Vaſa in quibus ſacroſancta conficiuntur myſteria calices ſunt & patenæ, de quibus Bonifacius Martyr & Epiſcopus interrogatus, ſi liceret in vaſculis ligneis ſacramenta conficere: reſpondit, quondam ſacerdotes aurei ligneis calicibus vtebantur, nunc è contrario lignei ſacerdotes aureis utuntur calicibus.* Ferrerius Orator Gallus in Concilio Tridentino dixit Epiſcopis, *Si prius ſe in Ambroſios, Auguſtinos & Chryſoſtomos formaverint & Eccleſiam purgaverint, effecturos, vt principes etiam evadant Theodoſii, Honorii, Arcadii Valentiniani & Gratiani.* Non opus eſt ut immorer in re tam perſpicua. *Interrogetur experientia, & magna voce clamabit. Ita eſt: Nihil verius eſt. Nam unde fuit tanta principum & Sæcularium devotio apud antiquos Eccleſiaſticos pauperes & pannoſos? Vnde tantus honos? tanta reverentia? tantus cultus? vtique quia pompas tales nihili pendebant. Idcirco tanquam apud bonos & fideles diſpenſatores copioſiſſimæ eis miniſtrabantur divitiæ. Sed poſtquam inſoleſcere & eis abuti cœperunt, in contraria verſa eſt prior largitio,* inquit Gerſon in tractatu de temperantia in cibis, potu & veſtibus prælatorum. *Res ipſa loquitur immenſam quorundam principum, vtcunque pius eſſet affectus eorum, tantum virus in Eccleſiam ſparſiſſe, vt ex Pixide illa Pandoræ à Poetis decantata, non plus malorum inter homines & calamitatum exiliiſſe videatur.* ait Duaremus.

Petri Suavis hiſt. Conc. Trid. l. 5. p. 438. edit. Francof.

Tom. 2. pag. 250 de abrog miſſ. privat.

Tom. 2. pag. 322. Adverſ. falſo nominatum ordinem Epiſcopor.

De conſecr. diſt. 1. cap. Vaſa.

Petrus Suavis in hiſtor. Con. trid. li. 8 p. 863. *edit. Francof.*

De benef. & miniſterius l. 2. c. 4.

In Eccleſia ratione Vocationis aut Functionis. Ratione Vocationis externæ ad Epiſcopatum in qua quædam reſpiciunt principem, quędam Epiſcopos. Princi-

pem idque Ante electionem, Nominare, Facultatem eligendi concedere, Poſt electionem, Regium aſſenſum adhibere, Mandare Archiepiſcopo ut confirmet, Ipſi duobuſque aliis conſecrare, Homagii jusjurandum ab Epiſcopo novo exigere, poſſeſſiones Epiſcopatus reſtituere. Epiſcopos, Archiepiſcopum qui confirmet electionem; Ipſum duoſque alios qui conſecrent ad præſcriptum libri Ordinationum.

De Polit. Pag. 313. Mucketus ſic, *Poſtquam Regis licentia & mandato Epiſcopi in Anglia à Decano & Capitulo Cathedralium Eccleſiarum infra Diœceſes quibus præficiendi ſunt, eliguntur, illius aſſenſu electi comprobantur, confirmati conſecrantur, & tum conſecrati homagii juramentum Regi præſtiterint, Rex illis viciſſim ſuorum Epiſcopatuum poſſeſſiones reſtituit.* Aſſertor politiæ Eccleſiaſticæ veræ & Chriſtianæ ſic deſcribit ordinem procedendi. Cum vacat Eccleſia aliqua ut Cantarienſis Wintonienſis &c. Decanus & Capitulum ſignificant Regi ſe orbatos eſſe Epiſcopo, & ſupplices rogant Regiam Majeſtatem, ut concedat ipſis facultatem eligendi alium, Rex diplomate ſuo obſignato concedit facultatem, monens, *ut talem eligant in Epiſcopum & Paſtorē, qui Deo devotus, & Eccleſiæ ſuæ neceſſarius, nobiſque & regno noſtro utilis & fidelis exiſtat.* Sed una cum diplomate mittit literas commendatitias, quibus nominatur Epiſcopus eligendus. Peracta electione iterum rogant, ut aſſenſum Regium adhibeat Domino electo, *to the Lord elected.* Deinde mittit aliud diploma ad Archiepiſcopum, vel alium quem delegerit Epiſcopum, ut comprobatum ſuo aſſenſu confirmet & conſecret ſecundum ordinem præſcriptum. Peracta confirmatione & conſecratione, & præſtito homagio ac juramento fidelitatis Breve Regium mittitur è Cancellaria ad eum qui refert bona publicata ad Scaccarium ceu Fiſcum principis, mandans, ut illi reſtituantur temporalia Epiſcopatus. Poteſt etiam Epiſcopus, ſi libitum fuerit, aliud Breve à Cancellaria obtinere præcipiens clientibus & villicis, ut eum agnoſcant ſuum Dominum. Imaginaria iſta electionis forma Eccleſiæ ipſius libertatem in eligendo ominino ſuſtulit. Nihil hîc de conſenſu, nedum ſuffragiis populi & honoratorum civium, aut Presbyterorum Diœceſeos. Cum in Concilio Tridentino ageretur de Epiſcoporum qualitatibus nulla erat controverſia, omnibus in vitia & enormitates præſulū, atque Ordinis Eccleſiaſtici uno ore declamitantibus. Verum Iohannes Salazar Epiſcopus Lancianenſis culpam omnem in Aulam Romanam tanquam mali fontem conjecit, quæ in Epiſcopatuum diſtributione, non perſonarum promerita ſed operam

Pag. 274. 275.

Petri Suavis hiſtor. Conc. Trid pa. 277 edit. Francofurt.

ram

tam ſibi præſtitam contemplatur. *Quem Epiſcopus Bitontinus excipiens prudenter admodum reſpondit, immeritò in Curiam Romanam crimen illud conferri, quod aliò ſit transferendum: Cùm in Germania Epiſcopatus per electionem, in Gallia, Hiſpania, Hungaria, per nominationem Regiam deferantur; in Italia plerique ſint de jure Patronatus, & in his qui ſunt liberi, deferendis, principum commendationibus, quorum preces ſunt armatæ, plurimum ſit tribuendum, qui cum excuſationem non admittant, Pontifici eorum pro merito conferendorum libertatem adimunt.* Cardinalis Lotharingius de Epiſcoporum electione in alia illius Concilii congregatione ſententiam dicturus, *Concordata palam damnavit, dicens inter papam Leonem & Regem Franciſcum collationem beneficiorum Regni diſtributam fuiſſe, quæ capitulorum eſſe debebat: & parùm abfuit, ut diceret ſicuti præda dividi ſolet inter venatores.* Paulus 4 dicebat, *decretum ſibi, ubi aulam ſuam ab hoc fermento* nempe Simoniæ *perpurgarit in eum modum ut ei nemo objectare poſſit illud, Medice cura teipſum, & Principibus ipſis oſtendere Simoniæ malum in ipſorum aulis graſſari vehementius, & ejuſdem auferendi non deeſſe ſtudium ſibi, qui principibus æque ac præſulibus antiſtet.* De hoc malo Simoniæ in promovendis Epiſcopis Anglicanis vide quæ ſupra pag. 95 tranſcripſi ex Brightmanno. Galli in ſuis Synodis vertunt ſe ad planctum & preces. In Synodo Rhotomagenſ. 1581 dicunt, *Optamus omnes à Deo atque à Chriſtianiſſimo noſtro Rege ſupplices precamur, electiones reſtitui cum veteri & ſincera eligendi forma. Sed quoniam impetrandi ſpes nondum oſtenditur, cum contigerit ſedem vacare, preces & ſolennes ſupplicationes ad Deum ut gregi paſtorem det idoneum, fieri mandamus.* Item in Concil. Bitur. 1584 decretum *ut vacante ſede Epiſcopali fiant preces publicæ, & ſupplicationes capitulis indicantur.* Optant autem jus electionum reſtitui Clero, ut patet ex Concilio Rhemenſ. 1583. Fœliciores quidem eſſent res Eccleſiæ, ſi Clero permitteretur libera electio, quàm cum eam totam aut integram ſibi arrogant principes, aut nominationem & comprobationem ſolummodo relicta Capitulo umbratili quadam nominati electione, quæ propriè electio dicenda non eſt. Nam electio omnis propriè comparativa eſt, qua à pluribus unus eligitur maxime idoneus. Neque eſt iſta electio per Capitulum probanda, licet integra eſſet, nec eſt adeo antiqua. Supra vidimus ex Bellarmino & Fildo per multa ſæcula non agnitam fuiſſe differentiam inter Canonicos & non Canonicos, Cardinales & non Cardinales Preſbyteros, & ætate Gregorii omnes Clericos interfuiſſe electioni. Sed *poſtremis* 500 *annis, neque ad Concilia, neque ad electionem admiſſi ſunt omnes Clerici,* inquit Bellarminus, *quod nimis multi eſſent, ſed ſoli Cardinales.* Et tamen ætate Gregorii erant multi Preſbyteri in Romana Eccleſia. Nam ſi tempore Cornelii circa annum 250 in medio perſequutionum regnantibus Idololatris erant 46 Preſbyteri Romæ, multò plures

Pag. 790.

Pag. 447.

Bochellus in decretis Eccleſ. Gallatian. pag 771.

De clericis cap. 16.

plures erant tempore Gregorii, quando nullus erat in urbe paganus; Sic conjicit ibidem ipſe Bellarminus. Nec eſt numeroſa Preſbyterorum turba juſta excludendi aliquem à jure electionis cauſa. Nam eadem ratione pauci Epiſcopi evocandi erant ad Concilia generalia: & ordinum Comitia minori quam par eſt conſiſtent numero. Debent igitur omnes miniſtri Londinenſes convocari ad eligendum Epiſcopum & non illi ſoli qui ſunt membra Capituli. Iſta electionis forma, licet eſſet integra in Anglia, nempe per Capitum eſt recentior & nonniſi poſt invectam iſtam Canonicorum &

Inſtitu. lib. 4. cap. 1. ſect. 2. Capituli inſtitutionem. *Ad Canonicos ſolos*, inquit Calvinus, *integra poteſtas* nempe eligendi Epiſcopos, *tranſlata eſt. Illi in quem volunt conferunt Epiſcopatum cum mox in conſpectum plebis producunt, non examinandum ſed adorandum.* *De cler. ca. 7* In Germania Epiſcopi à ſex tantum aut octo interdum hominibus eliguntur fatente Bellarmino. Cum dico omnes Preſbyteros habere jus electionis intelligo non civitatis ſolummodo, ſed totius etiam Diœceſeos. Nam ſi ante diviſam maſſam totius particularis Eccleſiæ Diœceſanæ in partiales ceu paroecias, Preſbyteri omnes eligebant, non eſt æquum, ut facta maſſę diſtributione, ita affigerentur ſuis particularibus parœciis, ut à communibus negotiis excludantur, nec ut una Eccleſiæ pars ſit potior jure electionis quàm alia. Sed eſt & alia electionis forma antiquior nempe per Clerum & populum. De Cornelio E-

Lib. 4. ep. 2. piſcopo Eccleſiæ Romanæ ſic Cyprianus. *Factus eſt autem Cornelius Epiſcopus de Dei & Chriſti ejus judicio, de Clericorum pene omnium teſtimonio, de plebis, quæ tunc affuit, ſuffragio, & de ſacerdotum antiquorum, & bonorum virorum collegio,* quidam codices *conſenſu.* De quo etiam narrat, quòd *Epiſcopatum ipſum nec poſtulavit nec voluit, nec vt cæteri, quos arrogantiæ & ſuperbiæ tumor inflat, invaſit; ſed quietus & modeſtus, & quales eſſe conſueverunt, qui ad hunc locum divitus eliguntur, pro pudore virginalis conſcientiæ ſuæ, & pro humilitate ingenitæ ſibi & cuſtoditæ verecundiæ, non vt quidam vim fecit, ut Epiſcopus fieret, ſed ipſe vim paſſus eſt, vt Epiſcopatum coactus ſuſciperet.* Nullam vim patiuntur Brittannici vt Epiſcopatum ſuſcipiant,

Lib. 1. ep. 2. ſed pluribus artibus ambiunt. Et de Sabino etiam narrat Cyprianus, quod *de univerſæ fraternitatis ſuffragio, & de Epiſcoporum qui aderant judicio Epiſcopatus ei delatus erat.* *Euſeb. lib. 6. cap. 29.* Cum eligendus erat ſucceſſor Anteri refert Euſebius fratres omnes in Eccleſia congregatos, & cum multi de compluribus illuſtribus viris eligendis cogitarent, populum Fabianum Epiſcopatu dignum proclamaſſe. In Epiſtola Concilii Nicæni ad Alexandrinos & fratres qui in Ægypto,

Hiſt. l. 1. c. 9. Lybia & Pentapoli, quæ extat apud Theodoritum, decretum, ut quia à Meleto creati fuiſſent, ſacratiori ordinatione confirmarentur. *Quod ſi quis forte Eccleſiæ præſul obdormierit jus eſto paulò antè receptis ſuccedere in locum demortui* εἰ ἄξιοι φαίνοιντο, καὶ ὁ λαὸς αἱροῖτο

modò

modò digni viderentur & populus eos eligeret, Mortuo Auxentio A- Sozomenus
riano contendunt Mediolanenſes, propterea quod non unum om- li.6.c.24.
nes ad Epiſcopatũ Mediolanenſis Eccleſiæ capeſſendum deligebant
ὃ τὸν αὐτὸν αἱρούμενοι, tandem communibus ſuffragiis ad Am-
broſium Epiſcopatum deferunt ut refert Sozomenus. Refert etiam Lib.8.cap.2.
Chryſoſtomum ſucceſſiſſe Nectario ψηφισαμένων δὲ τοῦτο τοῦ
λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου, *Poſtquam in hoc Clerus & populus ſuffragia ſua
contuliſſent.* Et ipſum Nectarium electum narrat Theodoritus Th.li.5.c.9.
παντὸς τε κλήρου καὶ πάσης ἐπιψηφιζομένης τῆς πόλεως cum
omnium clericorũ & *totius civitatis approvatione.* Mortuo Eudoxio
Conſtantinopolitano *Ariani in locum ejus Demophilum ſufficiunt: ſed* Soc.l.4.c.14
*qui fidei Conſubſtantialis favebant, ſe tempus opportunum nactos arbi-
trati Evagrium quendam ipſorum fidei fautorem* προεβάλλοντο
deſignabant, ait Socrates: Et Sozomenus *Evagrium quendam* Soc.l.6.c.13
ψηφίζοντο *ſuffragiis ſuis eligunt.* Homouſiani Paulum quendam Soc.li.2.c.6.
ad Epiſcopatum Conſtantinopolitanum προχειρίζονται deligunt
ait Socrates Poſt abdicatum Neſtorium multi Conſtantinopolita- Soc.l.7.c.35
ni Philippum plures etiam Proclum ἐπιλέγοντο elegerunt.
Itaque in prima Eccleſia populus proponebat nominabat eligebat atque de- Bilſon. de
cernebat perinde ac Clerus: & licet Preſbyteri in diſcernendo plus judi- gubernat. ca.
cio pollebant, in eligendo tamen Paſtores ſuos populus facultatem habebat, 15. p.434.
*adeo ut ſi major pars eorum conſentiret etiam contra Clerum vota plurium
obtinerent dummodo electi ii eſſent, quos Canones paterentur, nec ordi-
nantes juſtam improbandi cauſam haberent.* Auguſtinus aſtante & Cle-
ro & frequenti populo dixit *Preſbyterum Eradium mihi ſucceſſorem* Epiſt.110.
volo. Et cum populum probare ipſius nominationem perſpiceret.
Rogo ut dignemini geſtis ſubſcribere quotquot poteſtis. Et cum ſileret
populus, urget, *hîc mihi veſtra aſſenſione opus eſt, de hac aſſenſione ali-
quid acclamate. A populo acclamatum eſt fiat, fiat, dictum vicies quin-
quies.* Albinus Flaccus Alcuinus, *Cum Epiſcopus civitatis fuerit de-* Lib. de divi-
functus eligitur alius à Clero ceu populo fitque decretum ab illis & veni- nis officiis.
*unt ad Apoſtolicum cum ſuo electo, deferentes ſecum ſuggeſtionem i. eſt
rogatorias literas, ut eis conſecret Epiſcopum.* Plura accumulare teſti-
monia quid opus eſt, cum adverſarii idipſum fateantur *Hic modus,* De Cleric.ca.
inquit Bellarminus, ut eligeret Clerus & populus civitatis, *fuit in* 9.
uſu tempore Chryſoſtomi, Auguſtini, Leonis, Gregorii. Sed non tam In Cyprian.
candidè Pamelius. *Non negamus itaque,* inquit, *veterem electionis* ep.68.not.16
*Epiſcoporum ritum, quo plebe præſente, imo & ſuffragiis plebis eligi ſo-
lent, verum plebi ſola ſuffragia conceſſa non electionẽ, quæ per ſubſcriptio-
nem fieri ſolet.* Quum Leo diſtinguit officia ſingulorum in electio- Leo epiſt. 87
ne, & civibus vota, populis teſtimonia, honoratis arbitrium, cleri-

cis

cis electionem vel ſic, Clericis ſubſcriptionem, honoratis teſtimonium, ordini & plebi conſenſum tribuit, rhetorice potius more ſuo loquitur, quàm dialecticè diſtinguit. Nam teſtimonium modò populis, modò honoratis tribuit. Præterea de more ſui fortè ſæculi loquitur. Nam ex ſupra allatis teſtimoniis patet populum propoſuiſſe, nominaſſe, elegiſſe, decreviſſe, deſignaſſe. Ipſam προβολὴν primam nominationem fuiſſe penes populum ſupra audivimus. Si quando aliqui ad Epiſcopatum capeſſendum deſignati eſſent vel à Clero vel à Concilio, tamen populi ſuffragiis vel aſſenſu unus erat electus. Sic nominatio erat aliorum, electio erat populi, & contra, ſi nominatio erat populi, conſenſus & electio erat aliorum. Vtrum acclamatione, manuum elevatione, an ſubſcriptione aſſenſum ſuum teſtati fuerint, perinde eſt, populus conjunctis paſſibus cum Clero incedebat, ut loquitur Bilſonus. *Hoc enim tunc potiſſimum agebatur*, inquit Pamelius, *ut invitæ plebi non daretur Epiſcopus, non tamen ſic ut cogerentur Epiſcopi admittere quemcunque plebs poſtulaſſet uti patet ex Can.* 1 *&* 2 *Græcarum Syno. à Martino Bracarenſi collectarum & ex dicta Celeſtini epiſt. & Stephan Papæ decreto* 63 *diſt.* 2 *c. noſſe. Sed ſi quam petiiſſet contra ſtatuta Canonum denuo & ſæpius convocari ſolitos Clerum & plebem donec concordarent in quempiam idoneum, colligere licet ex epiſtol. Gelaſii Papæ ad Philippum & Gerontium citata à Gratiano diſt.*63 *c. Plebs. Si qua autem contradictio quorundam oboriretur, diſcutiebantur primò perſonæ contradicentes, & tum denum, ſi vera non eſſent, quæ objicerentur ordinabatur Epiſcopus ut conſtat ex can.* 40. *Concilii Carthag.* 3. Nec coactus eſt populus recipere quemcunque Clerus aut alii Epiſcopi nominaſſent. Nec Clerus nec populus potuerunt cogere alios præter Canones. Qui Proclum elegerunt deſtiterunt, cum docuiſſent quidam Canonibus vetitum Epiſcopum alicujus civitatis nominatum ad aliam civitatem transferri. Sat eſt quod concedit Pamelius invitæ plebi non datum Epiſcopum & abſque populi ſuffragiis inutilis erat iſta ſubſcriptio quam memorat Leo. Et iſte modus eligendi nempe cum teſtimonio & conſenſu populi duravit ſatis diu ait Bellarminus. Pamelius fatetur ad Gregorium uſque, imo ad tempora Caroli & Ludovici imperatorum duraſſe. Baronius uſurpatam à Caroli prædeceſſoribus electionem Epiſcoporum in priſtinam libertatem reſtitutam refert ſancita lege una cum Ludovico Imperii conſorte, quæ extat inter capitula ſive leges Eccleſiaſticas & civiles Caroli & Ludovici lib. 1 cap. 84 & inſeritur Decreto Gratiani diſt. 63 cap. 34. At eo capitulo tribuitur electio & Clero & populo & ſecundum ſtatuta ſacrorum Canonum. Habes lector verba capituli ſupra p. 8 Populi electionem à divina authoritate deſcendere dicit Cyprianus. *Propter quod plebs obſequens præceptis Dominicis & Deum metuens à peccatore Præpoſito ſeparare ſe debet nec ſe ad ſacrilegi ſacerdotis ſacrificia miſcere,*

De gubern. c. 15 p. 434.

Socrates lib. 7. cap. 35.

De Cler. c. 8.

Ann. 813. nu. 7.

Li. 1. ep. 4.

miſcere, quando ipſa maxime habeat poteſtatem vel eligendi dignos ſacerdotes vel indignos recuſandi. Quod & ipſum videmus de divina authoritate deſcendere ut ſacerdos plebe præſente ſub omnium oculis deligatur, & dignus atque idoneus publico judicio ac teſtimonio comprobetur. Hic plebs poteſtatem habet eligendi dignos & recuſandi indignos. Atque hæc epiſtola non eſt unius Cypriani, ſed Synodi Africanæ, & complurium Epiſcoporum. Exempla afferunt ab electione Matthiæ Act. 1. 23 & Diaconorum Act. 6. 5 ubi multitudini fidelium diſpiciendi viros idoneos & eligendi partes tribuuntur. Quibus addi poteſt aliud ex Act. 14. 23, ubi Paulus & Barnabas dicuntur per ſuffragia creaſſe Presbyteros in ſingulis Eccleſiis. Nam χειροτονέω ſignificat propriè manum porrigo, aut protendo aut attollo, quaſi τὴν χεῖρα τείνω, quod fiebat in ferendis ſuffragiis, & proinde ſignificat, non modò manum protendere in ferendo ſuffragio, ſed etiam per ſuffragia creare Magiſtratum, cum conſtruitur cum accuſativo. Vt apud Athenienſes rogante in foro præcone cives ſuffragium per manus elevationem ſignificabant, ita in Eccleſia fideles rogante præſide actionis. Sed manus imponere ordinando aut inaugurando nunquam ſignificat, vel apud Prophanos ſcriptores, vel alibi in ſcripturis. Nam 2 Cor. 8. 19 proprie ſumitur pro ſuffragiis electo. aliis locis metaphorice pro decernere aut deſignare quovis modo, ut Act. 41 nam Deus non delegit Apoſtolos ulla manus porrectione nec imponendo manus ordinavit. Septuaginta interpretes impoſitionem manuum inauguralem exprimunt alia voce nempe ἐπίθεσις τῶν χειρῶν. Lucas ab uſitatis 70 interpretatum vocibus & phraſibus quoad fieri poteſt non recedit, uſurpatæ enim erant Septuaginta interpretum phraſes inter Helleniſtas. Nec novam affinxiſſe ſignificationem, qua ante eum Græci authores nunquam uſi ſunt, credendum eſt. Et quidem ſignificationem, quam ipſe mos ferendi ſuffragia per manus porrectionem repudiat. Elevabant enim manus, dum ſignificarent ſuffragium. Præco enim dicebat cui hoc vel illud non place ἀειράτω τὴν χεῖρα. Quis enim aptè manuum impoſitionem & proinde depoſitionem ſuper caput ordinandi manuum elevationem diceret. Abuſi tamen ſunt iſtius vocis genuina ſignificatione Patres & ipſam manus impoſitionem in ordinatione χειροτονίαν appellarunt. Interdum tamen propriam retinent ſignificationem, ut Pſeudoignatius in Epiſt. ad Philadelphienſes. Sic Concilium Laodicenum interprete Balſamone. Canon eſt *Non opportere τὰς χειροτονίας fieri in præſentia audientium.* χειροτονίας, inquit, *hic nominat τὰς ψήφους id eſt ſuffragia vel electionem;* Quia in electionibus dicuntur nonnulla indigna de iis, qui eliguntur, audientes Synodus non vult intereſſe, ſic ille. Eandem interpretationem ſequitur Zonaras, & in Can. 1 Apoſtol. hæc habet, *Nunc quidem χειροτονία vocatur perfectio precum, & ſancti ſpiritus invocatio, dum* Can. 5. Zonaras in Can. 1. Apoſt.

ſacerdotio

ſacerdotii quo initiatur, & conſecrationem ſortitur. Ex eo dicta, quòd Pontifex manum extendat, benedicens homini ad ſacra deligendo. (At illa manus extenſio non eſt ritus conſecrationis à quo ordinatio denominanda, ſed antecedit tantum, & præterea illa extenſio non fit porrigendo in altum, ut ſolebat fieri in ferendis ſuffragiis.) *ſed quondam* αὐτὴ ἡ ψῆφος χειροτονία ὠνόμασται *ipſum ſuffragium nominatum eſt Chirotonia. Nam quum populis civitatum liceret eligere ſacrorum præfectos, conveniebat populus & alii quidem hunc, alii vero deligebant illum. Quatenus autem plurium ſuffragium vinceret, eligentes ferunt ſolitos extendere manus. Et per manus ita porrectas numerabantur, qui vel hunc vel illum delegiſſent. Plurium vero calculis electum ſummo ſacerdotio præfecerunt. Chirotoniæ nomen hinc deſumptum, quo ſic etiam Synodorum Patres inueniuntur vſi, ſuffragium* ψῆφον *nominantes Chirotoniam.* Poteſtas in eligendis ad alia munia, Eccleſiam in paſtoribus eligendis jus habuiſſe indicat. *Socius peregrinationis Pauli* χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν *ſuffragiis delectus ab Eccleſiis* ad munera collata in ſubſidium Eccleſiæ Hieroſolymitanæ perferenda 2 Cor. 8.19. Et Act. 15.22. *Tunc viſum eſt Apoſtolis & Preſbyteris cum tota Eccleſia mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba* ἐκλεξαμένους ἄν-
De rep. li. 1. δρας ἐξ αὐτῶν *delectos ex ſeſe viros Iudam & Silam* cum Epiſtola Sy-
c. 22 num. 10 nodi. *In electionibus vero miniſtrorum etiam Apoſtolorum tempore, & ipſorum inſtituto plebem & totam multitudinem magnam habuiſſe partem, qui eſt primus & fortaſſe præcipuus Democratiæ effectus, vt ipſa multitudo eligat ſibi Magiſtratus & gubernatores,* ait Spalatenſis. Ibidem, *Habet Eccleſia ſuo modo in ſe nonnihil formæ democraticæ: non in eo tantum, quod etiam ex infima plebe aſſumi poſſint & ſoleant homines ad Eccleſiaſtica officia, & miniſteria, etiam Epiſcopatus ſi ſint idonei: quod tamen vix redolet minimum quid Democratiæ: & hoc in plebe eſt aliquid paſſivum duntaxat, ipſa vero hinc nihil habet poteſtatis & auctoritatis.* Active igitur & executive ſuo modo concurrere ait ad excommunicandum & in electionibus activum quid habuiſſe ex
Cap 3. inſtituto Apoſtolorum aſſerit, & pluribus docet libro tertio & probat multis exemplis fuiſſe morem veteris Eccleſiæ, eumque morem
De Rep. Eccl. duraſſe ad noſtra pene tempora. *Jam vero poſt Concilium Nicenum*
l. 3. c. 3 n. 12 *in electionibus eundem prorſus veterem morem perpetuo Eccleſiam, ad noſtra pene tempora ſervaſſe, vt à Clero & populo fieret, ex patribus, ac rebus geſtis, & Conciliis, & juribus: ex Romanorum Pontificum atteſtationibus, & Decretis jam ſumo comprobandum.* Populi partes fuiſſe non modò teſtimonium reddere de vita & moribus eligendi, ſed etiam decernere, eligere, proponere, poſtulare, & quandoque poſtulato aſſenſum adhibere ſupra exemplis Eradii, Ambroſii, Flaviani, Nectarii, Euagrii, Procli & Alcuini teſtimonio probavimus.
Diſt. 62. c. 2. Si plebs aliquem indignum, aut contra Canones poſceret, docendam non privandam jure ſuo docuit Cœleſtinus epiſt. ad Epiſcopos

pos Calabriæ & Apuliæ. Atque hunc non alium eſſe ſenſum Canonis Concilii Laodiceni aſſerit Spalatenſis, nempe *non eſſe permittendum, ut plebs abſolutè ſuam expleat voluntatem circa perſonarum electiones, ubi videlicet contra Canones perſonas etiam inhabiles eligit. In quo ſenſu Canonem hunc intellexit Martinus Bratarenſis. In ſua enim collectione c.1 hoc pacto eum ponit diſt.* 63. *Non licet. Non licet populo electionem facere eorum, qui ad ſacerdotium promoveuntur: ſed in judicio Epiſcoporum ſit, ut ipſi eum probent ſi in ſermone & fide, & ſpirituali vita edoctus ſit. Per electionem itaque intelligit etiam approbationem. Simplex itaque electio relinquitur jure communimiſſimo plebi: dummodo electi approbatio vel reprobatio non ſpectet ad plebem ſed ad Epiſcopos ordinatores.* Praxis Eccleſiæ ante & poſt conditum canonem illum oſtendit quis ſit genuinus ſenſus. Clerum multitudinem ſequi aut ejus erroribus abripi debere nullus adeo deſipit, ut ſuadeat. Invitis autem Eccleſiis populum non obtrudendum communis ſenſus docet, *ne plebs invita Epiſcopum non optatum aut contemnat aut oderit, & fiat minus religioſa, quàm convenit, cui non licuerit habere quem voluerit.* In Concilio Pariſienſi quod celebratum anno 559 decretum in hunc modum. *Et quia in aliquibus rebus conſuetudo priſca negligitur, ac decreta Canonum violantur, placuit, ut juxta autiquam conſuetudinem canonum decreta ſerventur. Nullus civibus invitis ordinetur Epiſcopus, niſi quem populi & Clericorum electio pleniſſima quæſierit voluntate, non principis imperio, neque per quamlibet conditionem contra Metropolis voluntatem, Epiſcoporum comprovincialium ingeratur.* Iam cœperant principes paulatim invadere jura Eccleſiæ, cum viderent Epiſcopos evaſiſſe rerum potentes in ſæculo, & Magnatum æmulos pleriſque in locis. Primo conſentientium tantum numero haberi volebant, & electionem jam factam ratam habentium, & initio ne hoc quidem, ſed tandem arrogarunt ſibi omnem poteſtatem relicta quibuſdam in locis Capitulo umbratili quadam nominati electione vel potius approbatione. Si quis dixerit tranſlatam eſſe in regem populi poteſtatem conſenſu populi. Nam in comitiis ordinum cives omnes regni per legatos ſuos conſentiunt in legem latam de iſto modo eligendi. Sic reſpondet Whitgiftus Cantuarienſis. Sed replicat Cartwrightus. Hoc illud eſt de quo quæritur, num jure hoc fecerint. Num ovum iſtud electionis Papiſticæ amiſerit naturam ſuam venenoſam, quod incubuerit ipſi Parliamentum. Conſenſus civium in Comitiis ſemel, nempe cum fertur Lex, præbetur; at quoties eligendus paſtor, requiritur particularis conſenſus. Conventus ordinum in Comitiis non eſt conventus Eccleſiæ. Conventus nationalis Eccleſiæ, id eſt legitimum & liberum Concilium nationale, præſertim ubi eſt reformata Eccleſia, debet definire hunc electionis modum eſſe legitimum, prius quàm quid de eo ſtatuatur in Comitiis ordinum, id eſt ſanciri poteſt in Comitiis hæc forma

Laod. Conc. can. 13.
*Spalat. de Rep. l.*3.*c.*3. *num.*50.

electionis, ſi prius inſtituta à Concilio Eccleſiæ, ubi repræſentatio habetur Eccleſiæ, quatenus eſt communitas Eccleſiaſtica & ſpiritualis, & non in Comitiis ordinum. Hoc inquam, poſito, quod particulares Eccleſiæ poſſint cedere jure ſuo, non niſi præeunte decreto Synodi generalis id poſſint. Sed non poſſunt transferre jus illud, & præſertim jus perpetuum & quaſi hæreditarium electionis in Concilium Nationale, multò minus in principem. Eſt enim, ut ait Cartwrightus, jus electionis libertatum illarum pars, quam Chriſtus acquiſivit ſanguine ſuo, quamque in alium transferre non licet, aut alienare, magis quàm hæreditatem regni cœlorum, cui annexa eſt. Nam de omnibus mediis ſalutis ſollicita eſſe debet Eccleſia. Debet ergo eligere Paſtorem unum ex mille, ut loquitur Iobus, præſtantiſſimum, ſanctiſſimum, erudiſſimum, & quem poteſt, vigilantiſſimum, non ab aliorum pendere arbitrio, præſertim principũ aut potius aulicorum. Dimicant inter ſe Canoniſtę & Imperialiſtę, illi pro Pontifice, iſti pro Imperatore. Vtrinque adulatio, Pauci pro Eccleſia. Non quia Pontifices hac libertate ſpoliarunt Eccleſias, eam ſibi vendicare debuerunt Imperatores & Principes, ſed ut nutritii & advocati Eccleſiæ, ſiquidem his elogiis gaudent, Eccleſiis reſtituere. Tributa exigant, Regalia aut juriſdictiones alias civiles temporalibus Epiſcopatuum annexas etiam infimarum Curiarum recipiant, electionem paſtorum, libertatum Eccleſiæ non minimam & ex qua ſalus Eccleſię pendet, Eccleſiis relinquant, alioquin majoris ſacrilegii poſtulabantur, quàm ſi mille Epiſcopatuum prædia diriperent. Experientia ipſa elata voce clamat magis aut minus florentes eſſe Eccleſias, prout magis aut minus libera electio, & florentiſſimas illas, ubi docente & ducente Preſbyterio honorati cives, & inferioris ordinis plebei fideles una poſtulant, eligunt, aut dignos recipiendi, & indignos recuſandi, ut loquitur Cypr. poteſtatem habent. Sed cum dormientibus & invitis, gementibus, ſed hiſcere non audentibus, præponitur Epiſcopus, quem aula vel Pontificis vel Principis emiſerit, hinc Epicureiſmum illinc Papatum, vel etiam hinc Papatum & illinc Epicureiſmum invehi in Eccleſiam, cœcus eſt, qui non perſpicit. De Epiſcoporum electione videat plura lector ſupra p. 6.7.8.9.

1 Repl. 1 part. p. 126.

De aſſenſu Regio diximus pag. 21. Non damnamus ſimpliciter aſſenſum Regium. Non enim ignoramus Imperatores & Principes electioni liberæ Cleri, & populi aſſenſum ſuum quandoque adhibuiſſe. Sed ita pendere ab aſſenſu principis electionem, ut denegato aſſenſu vel omnis electio irrita redderetur, vel illa ſola vim habeat, quam aſſenſu ſuo roborarit, pernegamus. Nam prius tribuit Principi poteſtatem privativam in iis quæ Chriſtus conceſſit Eccleſiæ primariò & immediatè, & ſic nullos haberet Eccleſia Paſtores, ſi ita Principi placuerit. At Princeps habet tantum poteſtatem

tem cumulativam in libertatibus, quas Chriſtus tradidit Eccleſiæ, non privativam. Poſterius etiam, ſi non omnem, liberam ſaltem electionem tollit, & perinde erit ſive antecedenter elegerit, ſive conſequenter aſſenſum ahhibuerit, nam in idem recidunt. Si populus aliquem poſtulaſſet vel elegiſſet contra Canones, ſæpius convocari ſolitos Clerum & plebem, donec conſentirent in idoneum quempiam, dixit ſupra Pamelius. Sed ſi canonicè quis electus à Clero & populo, inutilem tamen reddi poſſe electionem per Principem pro mero ipſius arbitrio iniquum eſſet. Non ita pendet à ſummi Magiſtratus arbitrio Magiſtratuum in civitatibus electio. Præterea quid opus eſt particulari aſſenſu principes in qualibet electione, ubi legum authoritate id eſt Principis & ordinum in Comitiis conſenſu legitima electionis forma ab Eccleſia prius recepta ſanciri poteſtas.

De Epiſcoporum confirmatione per Metropolitanum egimus pag. 50 & 54.

In Epiſcoporum conſecrationibus tria ſunt expendenda 1 conſecratio ipſa, 2 conſecrator, 3 ritus Conſecrationis. Quod ad primum attinet, oſtendimus Epiſcopi & Presbyteri unam eademque eſſe ordinationem nec ullam hactenus differentiam eſſentialem introductam in Eccleſiam, ne quidem ſub ipſo Papatu. Ejuſdem ordinis Epiiſcopum & Presbyterum eſſe probavimus, & pro inde non opus eſt Epiſcopo nova ordinatione, ceu ut vocant, conſecratione. Bonaventura, *Non ita propriè dicitur aliquis ordinari, cum promovetur in Epiſcopum, ſicut cum promovetur in ſacerdotem, ſed magis propriè conſecrari*, quia ut paulo ante dixit, *ſicut non recipit alias claves, ita nec alium ordinem*; & infra, *Sacerdos non inungitur ad ordinis neceſſitatem, ſed magis ad ſolennitatem, ut digne poſſit corpus Chriſti ſacratiſſimum conſecrare.* Item, *Vnde ſicut collatio pallii non dat novum ordinem Archiepiſcopo ultra Epiſcopum, ſic nec collatio baculi annuli, aut mitræ, aut alicujus conſimilis ultra ſacerdotem. Talia enim ſunt ſacramentalia potius quam ſacramenta. Non enim ſacramentalia tantum præcedunt ſacramentum, ſed etiam ſequi poſſunt.* Accepit igitur Epiſcopus ſacramentum Ordinis, vel Ordinationis cum erat ordinatus Presbyter, quid jam ultra accipit, niſi ludicra quædam ſacramentalia non à Chriſto, ſed ab Eccleſia inſtituta. Nulla erat primo poſt Apoſtolorum ætatem ſæculo alia ad Epiſcopatum promotio quam per electionem, idque etiam colligit Willetus ex Ambroſii & Hieronymi teſtimoniis: Ambroſii cum dicit *Epiſcopi & Presbyteri una eſt & eadem ordinatio* & Hieronymi, cum ait *Alexandriæ Presbyteri unum ex ſe electum in celſiori gradu collocatum Epiſcopum nominarunt.* Albinus Flaccus Alcuinus ex iiſdem Hieronymi verbis colligit non aliam fuiſſe Epiſcopi conſecrationem, quàm electionem. *Qualis autem eſſet antiquitus Conſecratio Epiſcoporum oſtendit Hierony-*

In lib. 4. diſt. 25. qu. 3.

Synop pag. 241.

Libro de Divinis officiis cap. 36. vel pag. 63.

mus in epiſtola ad Evagrium, Alexandriæ, inquiens, à Marco Evangeliſta vſque ad Heraclam & Dionyſium Epiſcopos, Preſbyteri ſemper unum ex ſe electum in excelſiori gradu conſtitutum vel collocatum Epiſcopum nominabant, quomodo ſi exercitus Imperatorem faciat, & Diaconi eligant de ſe, quem induſtrium noverint & Archidiaconum vocent. Archidiaconus eandem conſecrationem habet, quam cæteri Diaconi, ſed electione fratrum præponitur. Item Hieronymus ſuper epiſtolam ad Titum. Antequam ſchiſmata in religione fierent & diceretur in populis &c. in toto orbe decretum eſt, ut unus de Preſbyteris electus ſuperponeretur cæteris. Vt ergo Archidiaconus eandem quam cæteri Diaconi conſecrationem habens electione fratrum præponitur, ſic Epiſcopus eandem conſecrationem habens quam cæteri Epiſcopi id eſt Preſbyteri quos ſcriptura Epiſcopos nominat, electione fratrum præpoſitus fuit. Floruit iſte Albinus Alcuinus Bedæ diſcipulus circa annum 780. Quod ad ſecundum, nempe Ordinatorem ceu Conſecratorem attinet, dato ſed non conceſſo quod nova fieri debeat conſecratio, tum dicemus quemcunque Epiſcopum à quocunque Epiſcopo poſſe conſecrari, nec Metropolitano proprium eſſe, idque probavimus ſupra pag. 54. 55 imò & Preſbyteros conſecraſſe Epiſcopos ex Beda ibidem oſtendimus. Et certe, ſi largiendum eſſet Hierarchicis Timotheum fuiſſe ordinarium Epiſcopum, tunc locus ille 2 Tim. 4. probaret etiam Preſbyteros impoſuiſſe manus ordinandis Epiſcopis. Nam per *Preſbyterium* intelligi cætum Preſbyterorũ capite ſuperiori docuimus. Fatentur etiam Rhemiſtę ex hoc Pauli loco deductum Canonẽ illum Concilii Carth. 4 quo Preſbyteris in ordinatione Preſbyteri permittitur apponere manus juxta manus Epiſcopi. Quod igitur aiunt, minus à majori benedicendum nullius momenti eſt. Et quomodo conſecrat Epiſcopus Epiſcopum imo & Archiepiſcopum & Hoſtienſis Papã. Reſpondeat Bonaventura Epiſcopus benedicit Epiſcopum, dicendum quod hoc *nullum eſt inconveniens, quia non benedicitur niſi in quantum caret ordine ſive dignitate Epiſcopali.* Preſbyteri conſecrantes ſunt majores Preſbytero conſecrando in Epiſcopum. Et Altiſiodorenſis in ſumma lib. 4 ait. *Si eſſent in mundo tantum tres ſimplices Sacerdotes oporteret quod aliquis, illorum conſecraret alium in Epiſcopum alium in Archiepiſcopum. Preſbyteri ſicut & Archiepiſcopi in ſua ordinatione claves regni cælorum accipiunt, ſunt enim etiam Apoſtolorum ſucceſſores.* At nullo caſu id facere poſſunt Preſbyteri, niſi eam conſecrationis poteſtatem haberent vi ordinis ſui Preſbyteralis: ſed de hiſce ſatis dictum ſuperiori capite. Quod ad numerum Epiſcoporum conſecrantium, hîc trium requiritur. Sed non ita apud veteres. *In Conciliis etiam Epiſcoporum ordinationes & depoſitiones faciendas eſſe dixerunt. Si quid autem horum alibi factum eſſet, hoc illi pro nullo habuerunt. De traditione divina, inquit Cyprianus, & Apoſtolica ordinatione ſervandum eſt &*

In 4 ſentent. Diſt. 25. q. 1.

Sutclivius de Pontifi lib. 1 cap. 5. pa. 62

& tenendum, quod apud nos quoque, & ferè per univerſas provincias tenetur, ut ad ordinationes ritè celebrandas ad eam plebem cui præpoſitus ordinatur, Epiſcopi ejuſdem Provinciæ proximi quique conveniant. Ejuſdem etiam moris veſtigia in multarum ſynodorum actis apparent, inquit Sutlivius. *Cum autem* inquit *conſuetudo illa paulatim antiquari cœpiſſet, manſit tamen mos iſte, ut Epiſcopi ſinguli non ab uno Epiſcopo Romano ſed à duobus aut tribus Epiſcopis ordinarentur; & hoc canones Apoſtolorum ſervandum præceperunt.* Canones illos ſuppoſititios eſſe lippis & tonſoribus notum. Canone quidem Concilii Nicæni quarto decretum, ut ſi omnes Epiſcopi Provinciæ convenire non poſſint propter urgentem neceſſitatem vel viæ longitudinem, à tribus ordinandum, abſentibus tamen ſuffragium ferentibus, ſcriptiſque aſſentientibus. Balſamo electionem intelligit in hoc canone per χειροτονίαν non autem καθιέρωσιν conſecrationem. Vtcunque eſt ſive ad electionem, ſive ad ordinationem, præmonendi erant omnes ut convenirent, & qui non poterant, conſenſum ſuum literis ſignificabant, electionemque & conſecrationem una eademque actione conficiebant. Sed Epiſcoporum Anglicanorum latæ Diœceſes impediunt, quo minus in Epiſcoporum comprovincialium Synodo ordinationes fieri poſſint, de quo ſupra diximus pag. 54. 55. De ritibus etiam conſecrationis diximus pag. 56 & 58. In libro priori editione ordinationum, cui ſubſcribere oportet, ut 36 articulum interpretantur miniſtri Lincolnienſes, imperatur, ut in conſecratione & ordinatione utantur Alba, capa, ſuperpelliceo & baculo paſtorali; Author petitionis ad Reginam refert, eos uti quidem ſuperpelliceo, rarius capa nunquam baculo Paſtorali, Lincolnienſes tamen dicunt fieri poſſe quod quidam his omnibus utantur. Vtcunque eſt libro illo ordinationum omnibus uti præcipitur. Item ut codex Evangeliorum ponatur ſuper caput conſecrandi, & baculus Paſtoralis tradatur in manum ejus, ut refert idem Author petitionis, licet jam tradant in manuum conſecrati biblia: & tamen regit pedo magis quàm paſcit pabulo, & baculo non abigit canes & lupos, ſed percutit conſervos Paſtores & extrudit. Verum quidem eſt Concilium Carthaginenſe 4 can. 2 habere, ut *cum Epiſcopus ordinatur, duo Epiſcopi ponant & teneant Evangeliorum codicem ſuper caput & cervicem ejus, & uno ſuper eum fundente benedictionem reliqui omnes Epiſcopi qui adſunt, manibus ſuis caput ejus tangant.* Sed Concilium illud eſt ſuppoſititium, ut ſæpius diximus. Fulco dicit Canones illos ex Pontificum Romanorum decretis conſarcinatos eſſe. Illud vero, inquit Albinus Alcuinus, *Quod duo Epiſcopi teneant codicem Evangeliorum ſuper caput ejus, & uno fundente ſuper eum benedictionem, reliqui qui adſunt Epiſcopi manibus ſuis ſuper caput ejus tangunt, non reperitur in auctoritate veteri neque nova, ſed neque in Romana traditione.* Videat igitur lector, quid judicandum ſit de 4

Lincol. epitome pa. 101.

Petit. p. 66.

Petitio p. 5

Contra Rhemiſt. in 1 Tim. 3 ſect. 7

Lib. de divinis officiis p. 62. 63.

Carthag-

Carthag. Extat quidem in Ordine Romano pag 71. ſed vel conſcriptum vel interpolatum poſt Alcuini tempora ex dictis patet. Amalarius Fortunatus Epiſcopus Treverenſis hæc habet. *Dicit libellus ſecundum cujus ordinem celebratur ordinatio apud quoſdam, ut duo Epiſcopi teneant Evangelium ſuper caput ejus, quod neque vetus auctoritas intimat neque Apoſtolica traditio, neque Canonica auctoritas.* Dicit Durandus hoc ritu moneri Epiſcopum *quòd Pondus Evangelicæ prædicationis circum quaque ferre pigere eum non debeat.* Baculi benedictionem & videat lector in eodem Ordine Romano. Quando datur baculus dicitur in Ordine Romano, *Accipe baculum paſtoralis officii, poteſtatem ligandi atque ſolvendi, & ſis in corrigendis vitiis perſeverans, judicium ſine ira tenens, in fovendis virtutibus auditorum animos demulcens, in tranquilitate ſeveritatis cenſuram non deſerens.* Pontifex tamen Romanus Paſtorali virga non utitur, *tum propter hiſtoriam*, ait Durandus, ſi credere fas eſt, *tum propter rationem* ſed ridiculam, videat lector. Nam piget tranſcribere. Baculi ſicut & annuli collationem inter conſecrationis ritus irrepſiſſe puto, cum mos ille inveſtiendi Epiſcopos & quaſi inducendi in poſſeſſionem temporalium per baculum & annulum introductus, quem inveſtituræ ritum unà cum feudorum jure à Longobardis ortum quidam exiſtimant. In conſecratione Epiſcoporum eſt ſignum ſacramentale. Sed de ſacramentatibus & ſymbolicis ſignis in cultu divino (nam conſecrationem ſacramentum eſſe volunt, nos actionem relligioſam) poſt ſuo loco tractabitur, & de litaniis, collectis, lectionibus & id genus aliis. De veſtibus etiam ſacerdotatibus in genere dicemus loco magis opportuno. Obſervandum eſt obiter quod Albinus Alcuinus inter alia refert electum Dalmatica indutum introduci ab Archidiacono, tum Pontificem dicere. *Clerus univerſus & plebs conſentiens civitatis cum adjacentiis ſuis eligerunt ſibi illum Preſbyterum vel Diaconum Epiſcopum ſibi conſecrari.* Ait *cum adjacentiis*, & proinde non ſolius civitatis conſenſum, ſed etiam adjacentis regionis, ſaltem ſuburbanæ conſenſum adhibitum fuiſſe in electione.

De Eccleſiaſt. offic. lib. 2 cap. 14.

Durand. in Rational. lib. 2. c. 11 n. 8.

Ration. lib. 3 c. 15. num. 14

De jurejurando homagii ſive hominii dictum ſupra pag. 11. 12.

Ratione functionis, in rebus ſpectantibus, vel Ordini Epiſcopali, vel juriſdictioni. Ordini Epiſcopali, ut

1 Ordinare Diaconos & Miniſtros ad præſcriptum Libri Ordinationum.

Poteſtatem ordinationis non eſſe peculiare Epiſcoporum jus, ſed commune cum Preſbyteris capite ſuperiori probavimus. De præſcripta formula ordinandi Preſbyteros & Diaconos, & an Diaconatus ſit ordo infra ſuis locis diſſeremus. Vnicum hîc obſervandum ejuſdem eſſe juris & inſtituti nempe humani hæc omnia, quæ hic recenſentur,

recenſentur nempe quod Epiſcoporum ſit ordines conferre, Eccleſias dedicare, pueros confirmare,& quod magis ob honorem ſacerdotii quàm ob legis neceſſitatem reſervata ſunt Epiſcopo. Concilium Aquiſgranenſe quod celebratum ſub Ludivico Imperatore ann. 816 ordinationem reſervatam Epiſcopo ſolum propter auctoritatem dicit *Presbyterij autem interpretantur Seniores : quia Seniores ætate Græci Preſbyteros vocant. His enim ſicut Epiſcopis diſpenſatio myſteriorum Dei commiſſa eſt. Præſunt enim Eccleſiæ Chriſti, & in confectione Dominici corporis & ſanguinis conſortes ſunt cum Epiſcopis : ſimiliter & in doctrina populorum & in officio prædicandi : ac ſolùm propter auctoritatem ſummo ſacerdoti Clericorum ordinatio & conſecratio reſervata eſt.* Eadem habentur apud Iſidorum libro ſecundo de Eccleſiaſticis officiis. *Sciendum eſt præterea poſt hanc Eccleſiarum partitionem & diſtributionem,* inquit Duarenus, *Epiſcopi in magni illa Diœceſi ſua & Preſbyterorum in ſuis Eccleſiis parem non fuiſſe poteſtatem atque authoritatem : cum ordinatio Preſbyterorum, cæterorumque miniſtrorum Eccleſiæ, baſilicarum conſecratio & quædam alia Epiſcopo tantum permiſſa ſint, non etiam Preſbyteris inferioribus.* Ac ſi dixiſſet, ante Parœciarum diſtributionem & diviſionem hæc munia erant Epiſcopo & Preſbyteris communia. Diſtributionis parœciarum per civitates & pagos authorem accipit Dionyſium Romanum ex relatione epiſtolæ ſecundæ Dionyſii papæ ad Severinum Epiſcopum. *Sed & hoc ipſum quod ex Dionyſio Papa profertur conſictum eſt multis temporibus poſt Dionyſium. Epiſtola enim illa Apocrypha eſt & nullius authoritatis,* ait Spalatenſis. *Cum Romani Pontifices eccleſias ſingulas ſingulis Preſbyteris deſignaſſent, & parochias eis diviſiſſent, Honorius Archiepiſcopus Cantuarienſis circa annum à ſalute reparata 636 Angliam primus in parochias, vt legitur in hiſtoria Cantuarienſi, diſtribuere cœpit,* vt refert Camdenus. Vtcunque eſt, ſive ante ſive poſt diviſionem, ordinationem eodem modo & jure reſervatam, dicit Epiſcopo Duarenus, quo baſilicarum conſecrationem,& citat verba Iſidori, quæ extant apud Gratianum, diſt. 25. cap. perlectus. Sic Leo, ut ſupra vidimus pag. 232 ordinationem & baſilicarum conſecrationem canonibus & regulis eccleſiaſticis reſervatam Epiſcopis dixit.

Cap. 8.

Cap. 7.

De Benef. & miniſt. l. 1. c. 7.

L. 9. c. 7. num 34.

B it. p. 100. edit. Francof.

2 Eccleſias, & loca ſepulturæ dedicare.

Mucketus ſic, *Verbo & gratiarum actione eccleſias, & ſepulturæ loca ſacris vſibus dedicare : quod,* inquit, *teſte Euſebio libro 10. cap. 3. in templis à Conſtantino magnificè extructis veteres Epiſcopi magna cum ſolennitate præſtiterunt.* Et cur quæſo ante Conſtantinum non proferunt dedicationum exempla. Nam etiam ante Conſtantinum habuerunt Chriſtiani ſua, vt vocat Iſidorus Peluſiota l. 2. Epiſt. 247. ἐκκλησιαστήρια, ceu loca eccleſiæ congregandæ deſtinata; quæ & εὐκτή-

De polit. eccl. 5. p. 319.

Euſeb. Hiſt. l.8.cap.1. ρια & προσευκτήρια. id eſt, oratoria vocabant. Ante perſecutionem ſub Diocletiano motam refert Euſebius tam numeroſas fuiſſe aggregationes, & inſignes concurſus ad oratoria. vt priſcis ædificijs non contenti in ſingulis civitatibus ampliores & ſpatioſas ex ipſis fundamentis extruxerint eccleſias. De eccleſiarum dedicatione ante Conſtantini ætatem quidem legimus in ſuppoſititijs Clementis Evariſti, aut ſimilium Epiſtolis, quorum ſæculo Chriſtiani nulla habuerunt templa nedum conſecrata, ſed in privatis ædibus, quandoque in ſpeluncis & criptis ſubterraneis ſæviente nimirum perſecutione conveniebant. Conſtantinus vnà cum luxu & magnificentia templorum & baſilicarum dedicationes invexit. Ædificia impiorum tyrannorum machinis deſtructa & ſolo æquata, rediviva conſtructione clariora, & celſiora conſurgere ſub Conſtantino cœpere. *Optatum ea tempeſtate, & deſideratum nobis ſpectaculum exhibetur celebrationes videlicet encœniorum per civitates, & oratoriorum recens ſtructorum conſecrationes*, inquit Euſebius. Levia primùm & humilia ædificia ſtruebantur, & quandiu levia & humilia, nulla dignati ſunt ea conſecratione. Sed cum aulas regias, ſplendore, magnitudine & ornatu ſuperarent, tunc dedicare cœperunt. Ac ſi religio eſſet in illis ratione ornatus & ſplendoris. Ritus tamen dedicationis & cōſecrationis. Hiſtrionici illi, nempe, qui extant in Pontificali & ordine Romano ætate Conſtantini non ſum introducti in Eccleſiam. Quibus ritibus Anglicani dedicent Eccleſias, nondum mihi liquet. Habent haud dubio formam præſcriptam & officium conſecrationis. Nam licet Muckerus dicat verbo & gratiarum actione dedicari apud eos eccleſias & cœmiteria, non tamen abſque peculiari officio id fieri arbitror, præſcriptis nimirum lectionum, precum, litaniarum, canticorum numero & forma atque alijs ceremonijs. Quod ſi conſecrationis officium vllibi deſcriptum reperiſſem, multa haud dubio deprehendiſſem Pontificali Romano conſentanea. Hookerus negat poſitionem primarij lapidis per Epiſcopum vſurpari inter ritus dedicationis Anglicanæ. Nec opus eſt; Nam vt Piaceſius obſervat ex gloſſ. in cap. Nemo Eccleſiam Diſt. 1. in conſecration. *Hunc actum nempe poſitionem primarij lapidis poteſt alteri ſubdelegare.* Alios ritus dedicationis ſilentio tegit Hookerus. Eſto: nec pingantur cruces in parietibus. nec accendantur lampades ante cruces, nec pulſetur oſtium & aperiatur nec baculo paſtorali deſcribatur alphabetum in pavimento, nec aſpergatur templum mixtura ex aqua vino ſale & cineribus, nec inungatur Chriſmate, ſuperſunt tamen multæ aliæ ineptiæ & ritus ſuperſtitioſi. Sed miſſis particularibus, quia nullibi, vt dixi, deſcriptum inveni officium dedicationis Anglicanæ, videamus, quid ſibi velit iſta Eccleſiarum & Cœmiteriorum per verbum & gratiarum actionem dedicatio & conſecratio. Nullum

L.10.cap.3.

De Polit. lib. 5. ſect.12.

Prax. epiſc. part.1.c.5.

lum

lum habemus præceptum in novo teſtamento vel determinandi ſtatum & certum locum in unaquaque parœcia pro conventibus eccleſiaſticis, vel erigendi ædificia. Licitum eſt fidelibus coire in vnum ad publicum cultum, vbicunque commodè poſſunt, & ſub dio etiam celebrare conventus, ſi libitum fuerit. Sed ob commoditatem tamen, expediebat, vt ſtatum frequentarent locum, ne loca conventuum aut abſque vlla neceſſitate multiplicarentur, aut incerta redderentur, ijs qui extra eccleſiam & alliciendi ſunt in gremium eccleſiæ. Et licet interdum ſub dio conventus celebrari poſſunt, non tamen ſemper id fieri commodè poteſt, ideo ædificia extrui ad depellendas aeris & cœli injurias expediebat. Neceſſitate igitur flagitante & commoditate ſuadente erecta & erigenda ſunt ædificia in vſum civilem, nempe ad propulſandas cœli injurias à cœtu, & miniſtrandas ſedes commodas, non ad colendum Deum templis & ædificijs. Swarez dicit locum ſacrum dupliciter ſpectari poſſe, vel ſub ratione loci dicati ad continendum Dei populum ad divinum cultum congregatum, & ſic peculiarem habere rationem ſanctitatis, vel quatenus eſt res quædam conſecrata & deſtinata ad cultum divinum, ſub qua habet convenientiam cum alijs rebus ſacris, vt vaſis & veſtibus. Ratione priore nullam, poſteriore ſuperſtitioſam habet ſanctitatem, & ſi hoc ſenſu fabricæ illæ dictæ à veteribus κυριακαι non probarem. Templum Hieroſolymitanum erat pars cultus divini, non ita templa in eccleſia Chriſtiana. Alioqui inſtituiſſet templa exſtruenda in eum finem. Nam nullum alium vult cultum, quàm quem nobis præſcribit. Ædificia eccleſiaſtica ſunt annexa ſpiritualibus, nempe prædicationi verbi, ſacramentorum celebrationi orationi & alijs publicis pietatis exercitijs, ſicut & alia bona eccleſiaſtica. Annexa autem ſunt ſpiritualibus materialia ædificia ad protegendum cœtum fidelium ab aeris injuria, & vt commodè poſſint vacare cultui divino & ſpiritualibus exercitiis. Nec arctius eſt connexionis vinculum inter ædificia illa & cultum divinum, quam inter bona alia eccleſiaſtica, & eundem cultum. Nam ſeparari poſſunt ædificia iſta à publico cultu, imo Chriſtiani ſæpe deſeruerunt ſplendida illa ædificia, vt purum retinerent cultum publicum, cum tamen difficulter poſſit ſuſtentari cultus divinus abſque alijs bonis eccleſiaſticis. Vbicunque coierit in vnum cœtus piorum, Chriſtus pollicetur præſentiam ſuam, ſive in æde conſecrata, ſive in ſolitudine, ſive in monte. *Primò & per ſe promittit nobis præſentiam ſuam, vt templis ſuis in omni loco; locus verò, in quæ convenimus, ſive aris ſive templis promittit per accidens & ſecundariò propter nos: imo verò non promittit eis, ſed nobis in eis.* Et certe neſcio an locus vllus dicendus ſanctus etiam præſente eccleſia. Nam templum Hieroſolymitanum ſanctum erat propter typum, propter aſpectabilem Dei præſentiam & quia dicatum ipſi deo immediate, & prop-

De relig. tom. 1. lib. 3.

Iun. de cultu ſanct. cap. 4. not. 35.

terea ſanctum erat etiã extra tẽpus divini cultus non ita ſynagoga Iudæorum nec templa noſtra materialia. Vtcunque eſt, cur, quæſo, dedicantur, verbo & precibus. Mitto jam nugas alias, & ritus hiſtronicos. Annon ut ſeparentur ab omni uſu profano, & dicarentur actionibus ſolummodo ſacris. Nam benedictio duplex eſt, inquit Suarez alia conſtitutiva rei ſacræ, nempe quæ permanentem producit effectum & conſtituit rem permanenter ſacram, ut conſecratio Eccleſiæ, aut calicis, benedictio aquæ aut veſtimenti, res autem ſacras quæ per benedictionem conſtituuntur appellari ſacramentalia permanentia. Alia benedictio eſt invocativa, ſive privata, ut benedictio menſæ, benedictio paterna & quam ſenex dat juveni *Aliæ vero ſunt,* inquit, *benedictiones, quæ licet rem propriè non conſecrent, nec ſeparent illam à communibus & prophanis uſibus, nihilominus fiunt ſpeciali ritu à miniſtris Eccleſiæ, & ex ſpeciali ejus inſtitutione, ut habeant ſpecialem effectum, ſaltem per modum impetrationis in nomine totius Eccleſiæ, & ideo merito inter ſacramentalia numerantur. Et tales ſunt benedictiones nuptiarum, item benedictio navis vel domus aut aliquorum ciborum, prout in Miſſali vel Pontificali habentur.* Et has benedictiones vocat ſacramentalia tranſeuntia. Benedictio in conſecratione Eccleſiæ eſt benedictio conſtitutiva rei ſacræ, ſicut in conſecratione altaris, calicis, patinæ & ſimilium. Non jam diſtinguo more Pontificio benedictionem ſive verbalem, ſive cum aqua benedicta à conſecratione per unctionem, ſiquidem eadem vis eſt benedictionis ſimplicis ſecundum adverſarios etiam abſque illa mixtura aquæ, ſigno crucis, & unctione Chriſmatis, quæ cum illis, nempe conſtituere in eſſe ſacro. Et qua ratione ſic conſecrant Eccleſias, conſecrare etiam debent poculum Euchariſtum, menſam Euchariſticam & ſimilia. Chriſtus certè cum celebravit cœnam, conſecravit panem & vinum, non materialem menſam, mappas, calices, catinos, parietes imo nec panem & vinum conſecravit, ut permanerent res ſacræ extra uſum, ſed in uſum præſentem. Dicunt ſe ſacrare templa verbo & precibus, ſed ubi oratio fidei, ubi promiſſio Chriſti, ubi verbum inſtitutionis, unde ergo authoritas conſtituendi res ſacras & ſacramentalia permanentia tẽpla, altaria, calices, patinas, & ſimilia. Addicere bona mobilia & immobilia Eccleſiæ pium & laudabile eſt, ſed ſacrare ea, adeo ut nefas ſit eis uti, cum non utitur Eccleſia, etiam ad res licitas ſed prophanas, ac ſi eis pollueretur Eccleſia, vel menſa, vel calix, & ſimilia, execranda eſt ſuperſtitio. Et certè hæc eſt benedictionis & conſecrationis eorum vis, nempe ut conſtituant res illas in eſſe ſacro, quam vim non promiſit Dominus precibus & orationibus noſtris, niſi in conſecrandis iis, quæ ipſe conſecranda inſtituit, ut pane & vino in Euchariſtia, aqua in baptiſmo. Parietes, calices, patinas, menſas conſecrari non inſtituit. Poſſunt & muſcariis id eſt flabellis ad evẽtilandas

Suarez. de virtute & ſtatu religionis tom. 1. lib. 4. cap. 14 ſect. 1. 2.

tilandas muſcas à vino in poculo comparatis eadem ratione eandem operam impendere. Ordinantur enim, ut vides, ad abigendas muſcas à vino. Tantam tamen ineſſe putant vim ſuis conſecrationibus, ut ſi quis de re prophana, licet licita, in ſacrata æde tractaverit, rem ſanctam & ſacram prophanaſſe exiſtiment. Eccleſiæ vox 1 Cor. 11 propriè & ſimpliciter cætum notat, locum vero illius connotat, qui forte fuit in privatis ædibus. In conſtitutionibus Eccleſiaſticis provinciæ Cantuarienſis anno 1604 Canone de *Eccleſiarum religione prophanis uſibus non polluenda*, ſtatuerunt, ut Eccleſiarum Oeconomi & inquiſitores non patiantur *curias ſæculares, Viſus Franci plegii* Leets, *juratus laicos* Layjuries, *luſtrationes militum, vel prophanum ullum uſum ſive ritum in Eccleſiis, capellis, aut cœmiteriis ſuis fieri, aut celebrari.* ac ſi templa & cœmiteria hiſce curiis & aliis rebus licitis pollucrentur. *Tanta eſt Eccleſiarum religio & reverentia, ut nedum illicita in Eccleſiis prohibeantur, verum etiam quæcunque prophana, etſi alibi legitimè exerceantur,* inquit Durantus, *Quare judicia & arbitria in Eccleſiis exerceri vetitum eſt in Concilio Lugdunenſi.* Abutuntur verbis Chriſti *Domus mea, domus orationis*, quæ de Hieroſolymitano templo dicta ſunt. Non ſinebat Chriſtus, ut vas deportaret quiſquam per templum Marc. 11. 16 quod etiam fieri audio in Anglia præſertim per Cathedrales baſilicas. Sed à templo Hieroſolymitano argumentum duci non poſt ad tuendam baſilicarum noſtrarum dedicationem, religionem, & immunitatem, ut ſupra diximus. Non polluitur Eccleſia Curiis aut arbitriis. Vnum idemque ædificium indifferens eſſe poteſt, & ad cultum divinum, & ad curias ſæculares, modò non impediatur exercitium cultus divini, ob quem primariò addictus eſt locus Eccleſiæ. Vnum idemque poculum indifferens eſſe poteſt ad communem & ſacram potationem, non tamen polluitur, nec opus eſt execratione ulla, ut loquuntur, ut licitè id fieri poſſit. Non ſunt enim vaſa Eccleſiæ ſacra ut fuerunt vaſa templi Hieroſolymitani quæ deportata Babylonem, & prophanata in convivio Belſchatzaris. Nam ut templum illud ſanctum, ſic ſancta erant & eius vaſa. Qui templi Hieroſolymitani exemplo ſuas conſecrationes & immunitates tuentur, etiam ſacramenta extra Eccleſias celebrata damnare debent. Nam ſacrificia nullibi oblata, niſi in templo voluit Dominus. Inutilis eſt conſecratio templi, ſi extra templum conſecratum conſecrare quis poteſt panem Euchariſticum, ſicut inutilis fuiſſet conſecratio templi Hieroſolymitani, ſi extra illud templum ubique licitum fuiſſet offerre ſacrificia. An ſanctior Euchariſtia quæ celebratur in æde conſecrata, quàm quæ extra, quàm quæ à Chriſto celebrata, quàm quæ adminiſtrata ab Athanaſio in Eccleſia nondum dedicata Apolog 2 ad Conſtantinum. Hookerus Anglus tamen dicit *quodammodo videri Eccleſias conſecratas lugere, quaſi ſuo jure fraudatas, cum præſtruntur*

Can. 88.

De ritibus Eccleſiæ catholicæ 1 cap. 26 num. 7.

De politia l. 5. ſect. 16.

eis alia loca non conſecrata ad exercitium cultus publici abſque ulla neceſſitate: cultum divinum non eam gratiæ & decoris perfectionem habere, quam haberet, ſi concurreret dignitas loci quem deſiderat, majeſtatem & ſanctitatem loci eſſe ratione noſtri magnæ virtutis & efficaciæ, inſeruire, ut adminiculum ſenſibile ad excitandam devotionem, eaque ratione præſtantiores efficere actiones noſtras etiam ſanctiſſimas & præſtantiſſimas. Nonne eadem dicit quæ Pontificii. *In Eccleſia ſunt omnia accomodata ad excitandam devotionem, quæ orationi maxime neceſſaria eſt. Nam altaria, cruces imagines, reliquiæ, ipſi etiam parietes Deo dicati movent ad pietatem; quæ certe alibi non inveniuntur* inquit Bellarminus. Vnde infert, *Eccleſiæ Chriſtianorum rectè ad orandum oratione etiam privata, inſtituuntur.* Idem certè ſequitur ex dictis Hookeri verbis. Et ſic frequentanda erunt templa privatæ orationis cauſa, quia majeſtas & ſanctitas loci excitant devotionem, & ipſi parietes Deo dicati movent ad pietatem. In cœtibus Eccleſiaſticis, verum, omnia fieri debent ordine & decenter. Sed annon ordine & decenter poſſunt ſacramenta miniſtrari, verbum prædicari extra locum conſecratum, in aliis locis æquè commodis, ubi nihil deeſt niſi parietum conſecratio. Parietes conſecrati movere fortè poſſunt ſuperſtioſum, veram devotionem excitare non poſſunt; Nam parietum & locorum conſecrationem non mandavit Dominus: & figmentis cerebri noſtri non benedicit, nec ut mediis utitur ad devotionem excitandã vel augendam. *Quid ſupplicaturus Deo locum ſanctum requiris? volens in templo orare in te ora, & ita age ſemper, ut Dei templum ſis, ibi enim Deus exaudit, ubi habitat,* ait Auguſtinus. Non eſt ſacratior & commendatior nobis Dei præſentia in templis quã alibi: & Chriſtus monet ut oraturus intret εἰς τὸ ταμεῖον in conclave & oret ἐν τῷ κρυπτῷ in occulto, quando orationes privatas concipit; non ablegat ad conſecratos parietes. Et in publicis cœtibus major erat fervor, cum nullas habuerunt conſecratas Eccleſias. Dedicationem id eſt deputationem loci in uſum Eccleſiæ per tabulas donationis aut aliis modis, quibus rerum dominia tranſferuntur vel fiunt juris publici, probamus. Suarez. dicit oratorium per ſimplicem voluntatem ad ſacra miniſteria deſtinari poſſe tom. 3. diſput. 81. ſect. 2, Cur non etiam Eccleſia. Ex Eccleſiarum conſecratione natæ ſunt earum immunitates & libertates, execrationes, reconciliationes, reconſecrationes, aliaque abſurda, quæ omnia per ſe corrunt ſublato iſto conſecrationum principio.

De cultu ſanctor. c. 4.

Lib. ſententiarum.

Sublata Eccleſiarum conſecratione cœmiteriorum tollitur etiam benedictio & dedicatio. Nam ſi templa non ſunt conſecranda, multo minus cæmiteria. Vſus ſepulchrorum, eſt uſus civilis ad excipienda defuuctorum corpora Iudæi in ſuis prædiis ſepulchra habebant judic. cap. 2 9 Ioſu. cap. 24. 30 32 Gen. 23 19. Si quis locum ſepulchrorum ſanctum dixerit eo ſenſu, quo leges & jura magiſtratuum

giſtratuum, muros & portas civitatum, valla propugnaculorum & arcium, ſpeculas excubitorum, & legatos ſanctos & ſacroſanctos dicimus, nempe quia res hæ non violandæ ſunt, & ab injuria Magiſtratus authoritate, legis ſanctione, & pœnæ irrogatione muniuntur, & defenduntur, non contradicimus. Sed nulla hîc opus erit benedictione conſtitutiva terræ ſanctæ, ac ſi ſanctior eſſet terra illa ad excipienda defunctorum corpora, quàm alia. Nam naturaliter videtur ad mortuum pertinere locus in quem ipſe infertur *locus in quo ſepelitur corbus efficitur religioſus* Codi. lib.3. tit. 43. l.2. Cadaveris igitur ipſius præſentia efficit locum dicto ſenſu ſacroſanctũ & religioſum abſque ulla benedictione Pontificali. Et propterea qui ſepulchrum violat vel diruit, vel inhabitat, cadavera mortuorum ſine permiſſu in alium locum transfert, ſaxa, marmora aliaque ornamenta aufert, defunctorum reliquias contrectat, puniatur. Sed armiluſtria, curias ſæculares, juratus laicos, non pati in Cœmiteriis, ut ſupra vidimus in Canone Anglicano, ac ſi iis locus aliquis ſanctus pollueretur & prophanaretur, eſt ſuperſtitionis pollutio non levis. Quieſcunt cadavera in locis ſubterraneis in orbe illo inviſibili, nec polluuntur negotiationibus, judiciis, arbitriis, magis quàm deambulationibus. Deſcenderunt ad inferiora terræ, relicta ſuperiora viventibus in uſus licitos. Mynſingerus in Iuſtiniani inſtitutiones in locum illum *Religioſum locum unuſquiſque ſua voluntate facit, dum mortuum infert in locum ſuum*, ſic commentatur, *Ex hoc igitur textu notandum eſt, religioſum locum eum dici, in quem illatum eſt hominis mortui corpus vel totum, vel quod in eo principale eſt, id eſt caput. Tametſi enim ſacrum*, ut ædes ſacra, *nonniſi publica authoritate conſtituebatur: religioſum tamen locum cuilibet privata authoritate olim facere permiſſum erat, hodie vero ſecus eſt propter jus pontificium de cæmiteriis conſecrandis proditum, quo non fit locus religioſus, niſi per Pontificis conſecrationem.*

Lib. 2. tit. 1. ſect. religioſum.

Vides igitur ſepulchrorũ dedicationem a iure ſolummodo pontificio introductam, cum tamen ædium ſacratum conſecratio partim κακοζηλία Iudaiſmi & dedicationis templi illius vnici & typici nempe Hieroſolymitani, partim paganiſmi imitatione introducta ſit. *Nam fiebat olim conſecratio eiuſmodi à conſule juſſu populi: tranſlato verò in principem imperio per Cæſarem ipſum, aut illius authoritate per Pontifices, qui concione advocata & ritu quodam ſingulari adhibito capite velati foculum accendebant, in quo carmen præfabantur, &, tibicine præeunte, concepta quædam verba enunciabant: idque ritè & vſque adeo religioſè, vt ne quidem verbo aut ſyllaba caderent, Hodie verò apud nos per ſolos religionis noſtræ antiſtites, & Epiſcopos fit rerum locorumve ſacrorum conſecratio, certis tamen & ſolennibus præfatis verbis, ac ritu quodam ſingulari, quos pontificia lex præſcripſit.* Diſtinguit Iuſtinianus res ſacras a religioſis & ſanctis prout lege civili diſtinguebantur & ſepulchrorum

Mynſing. ib. Parag. Sacræ res.

pulchrorum locum propriè religioſum dicit. Sed nulla eſt propriè loci illius religio alia, quàm rerum aliarum, quòd inviolabilis ſit vt ſupra diximus de rebus, quæ in jure civili ſanctæ dicuntur. *Patet autem ex Ciceronis 2 de legibus ea loca, in quæ mortuus illatus erat, neque arari neque coli ius fuiſſe, vnde religio à relinquendo dicta putatur à Ser. Sulpitio & Maſſ. Sabino. Nam in arando locus ille ſepulturæ relinquebatur. Itaque ſi Pontifices purum eſſe locum aliquem decernebant, exarari iubebant.* Purus locus erat, qui nec ſacer, nec ſanctus, nec religioſus habebatur. Exarari cœmiteria, aut violari ſepulchra inhumanum ducimus, ſed immunitates à curijs ſæcularibus cœmiterijs tribuere imò & templis eſt ex preceptorum pſeudoapoſtolicorum genere, quæ damnat Paulus, Coloſſ. 2. 21. *Ne ederis, neque guſtaris, neque attigeris.* Templorum conſecratio nonnihil augebat vicini Cœmiterij religionem: adeo vt extra cœmiterium ſepeliri habebatur non leve periculum animæ. Inde etiam eſt, quod alij in templo potius quàm in cœmiterio, alij in Cancello potius quàm navi templi ſepulchri locum eligerent, & quo propius altare primarium eò beatiores ſeſe judicabant. Vtilius tamen fuiſſet cœmiteria à templis ſejuncta fuiſſe ad ſuperſtitionis omnis anſam tollendam, & extra civitates & vrbes in agris deſignata & deputata in hunc vſum loca certa, ſi commodè fieri potuit ad evitandum aeris inſalubrioris periculum. *Lege autem decemvirali non licuit aliter, quàm extra civitatem ſepelire mortuum. Nam in vrbe locove publico ſepulchrum facere duodecim tabulis alijſque legibus vetitum eſt, & ſtatuta eſt D. Adriani reſcripto, in contemptores quadraginta ſolidorum pœna*, inquit Mynſingerus ubi ſupra. *Vt autem appropinquavit* Chriſtus *portæ civitatis* quæ vocabatur Nain, *tum ecce defunctus efferebatur*, Luc. 7. 12. Chryſoſt. ſermone de lege & fide ait: omnem civitatem & omne caſtellum ante ingreſſum habere ſepulchra. Refert Plutarchus Lycurgum legem tuliſſe vt ſepelirentur mortuorum cadavera in civitatibus & circa templa. A Lycurgo fortè mors iſte manavit in eccleſiam. De cœmiteriorum dedicatione & benedictione habemus multa in Pontificali Romano. Cœmiterij benedictionem pontificale Romanum neceſſariam eſſe non aſſerit, ſed tantum non ſupervacaneam. *Quanquam plerique aſſerant cœmiterij benedictionem neceſſariam non eſſe, dicentes circuitus extra eccleſiam, & cœmiterij aſperſiones quæ fiunt, quando eccleſia dedicatur, ſufficere: ſupervacaneum tamen non eſt benedictionem huiuſmodi fieri.* Quibus ritibus vtuntur Pontificij in benedictione cœmiterij poteſt Lector ex eodem pontificali diſcere.

Calvin in lexico voce Religioſus.

In vita Lycurgi.

Folio 147

De miniſtro conſecrationis ceu dedicationis eccleſiarum & cœmiteriorum nulla eſt fere inter nos & adverſarios controverſia. Nam ipſi fatentur hanc conſecrationem epiſcopo reſervatam ſolummodo inſtituto eccleſiæ, & ad honorem ſacerdotij magis quàm

ob

ob legis neceſſitatem. Et certè, ſi admittendæ iſtæ conſecrationes eſſent, Preſbyter non minus conſecrare poteſt, quàm epiſcopus. Nam qui panem & vinum in Euchariſtia conſecrare poteſt, vaſa & templa conſecrare poteſt vi ordinis presbyteralis. Ex Leone, Iſidoro, Duareno ſupra audivimus regulis eccleſiaſticis & inſtituto eccleſiæ reſervatam epiſcopo hanc conſecrationem. Azorius etiam ait,quod *Pontificis Romani authoritate poteſt committi ſimplici ſacerdoti eccleſiæ conſecratio.* Non opus eſt pluribus in re tam perſpicua & nullius momenti. Si quis quæſierit, quis repræſentabit eccleſiam, cum transfertur Dominum areæ & ædificij ſolenni juris formula,aliud eſt, & reſpondeo, quemvis poſſe,quem elegerit in hunc finem cœtus fidelium, ſive Epiſcopus, ſive Presbyter, ſive Diaconus,ſive ex plebe aliquis ſive conſiſtorium. Nam communitas fidelium eſt domina ædificij & adjacentis cœmiterij,non autem Dominus Epiſcopus aut Presbyter vllus. *Inſtit.moral. tom.1.lib. 10.cap.26.*

Pergerem ad ſequentia,ſi non templorum etiam ornatum ſumptuoſum,& formam Iudaicam probarent adverſarij. Ornatum templorum exemplo templi Hieroſolymitani tuetur Hookerus; Sic Bellarminus & alii Pontificij a magnificentiſſima ædificatione templi & tabernaculi inſanas iſtas templorum ſubſtructiones opera ex ſuo genere pia eſſe colligunt. Sed *ad utrunque fuit mandatum Dei: ad magnificentiam tabernaculi, mandatum legale & extraordinarium; ad magnificentiam templi mandatum ſingulare ex analogia legis, & extraordinarium per prophetas ejus. Hæc autem magnificentia fuit legalis, & figurativæ, ſive typicæ inſtitutionis, qua externus ornatus in teſtamento vetere tabernaculi & templi internam gloriam Dei & Chriſti in eccleſia, & eccleſiæ in Chriſto figurabat. Inconſequens igitur eſt ex diſpari argumentatio* Synagogarum fabricæ non certarunt cum templo de magnificentia. Adducit deinde Hookerus exempla veterum, qui conceſſa pace eccleſiæ magnifica extruxerunt templa. Non ſunt probanda quæcunque veterum κακοζηλία. Non probarunt prudentiores inter ipſos veteres. Munditiem, ornatum ſimplicem & modeſtum, amplitudinem cœtui cuiq; convenientem non damnamus, ſed ornatus exceſſum & redundantiam.Non conciliat ornatus iſte majeſtatem,prout ſupra voluit Hookerus, divino cultui. *Aurum ſacramenta non quærunt, neque auro placent, quæ auro non emuntur,* ait Ambroſius. vide Gratianum. Perſius licet Ethnicus, *Dicite Pontifices in ſancto quid facit aurum. Domum Dei decet ſanctitudo,* ait Bernardus, *quæ non tam politis marmoribus, quàm ornatis moribus delectatur,& puras magis diligit mentes,quàm ſuperauratos parietes.* Idē Apologia ad Guilielmum Abb. *Omitto oratoriorum immenſas altitudines, immoderatas longitudines,ſupervacuas latitudines,ſumptuoſas depolitiones, curioſas depictiones, quæ dum orantium in ſe retorquent aſpectum, impediunt & affectum, & mihi quodam modo repræſentant antiquum*

De polit. l.5 ſect.15.

Iunius de cultu ſanct. cap.6.not.4.

Cauſa 12. qu.2.cap.70

Bern.ad milites templi cap.5.

Epi. ad Nepotian. *ritum Iudæorum. Multi,* ait Hieronymus, *ædificant parietes & columnas eccleſiæ ſubſtruunt, marmora nitent, auro ſplendent laquearia, gemmis altare diſtinguitur, & miniſtrorum Chriſti nulla electio eſt. Neque mihi aliquis opponat dives in Iudæa templum, menſam, lucernas, thuribula, patellas, ſchyphos, mortariola, & cætera ex auro fabrefacta. Tunc hæc probabantur à Domino, quando Sacerdotes hoſtias immolabant, & ſanguis pecudum erat redemptio peccatorum. Nunc vero cum paupertatem domus ſuæ pauper Dominus dedicarit, cogitemus crucem eius, & divitias lutum putabimus. Malè vos parietum amor cepit,* inquit Hilarius, *malè eccleſiam Dei in tectis ædificijſque veneramini, malè ſub his pacis nomen ingeritis. Anne ambiguum eſt in his Antichriſtum eſſe ſeſſurum? Montes mihi & ſylvæ, & lacus, & carceres & voragines ſunt tutiores. In his enim prophetæ aut manentes, aut demerſi ſpiritu Dei prophetabant.* Olim erant aurei ſacerdotes cum calices erant lignei: nunc contra lignei ſacerdotes cum calices aurei ſunt. Dicit Bellarminus templa magnifica eſſe maguo ſplendori civitatibus. Eſto: at iſta magnificentia nee convenit eccleſiæ, nec vtilis eſt: Ornatum iſtum ſacramenta, vt dictum, non quærunt. Præterea non ſunt fraudandi pauperes, qui ſunt templa viva & egent non modo otnatu ſed etiam neceſſarijs & pauperes ſemper habebimus. *O vanitas vanitatum, ſed non vanior quam inſanior, fulget eccleſia in parietibus & in pauperibus eget, ſuos lapides induit auro, & ſuos filios nudos deſerit.* Palatia, prætoria & alia loca publica magnificentia & ornatu ſplendori civitatibus eſſe poſſunt, & propter infirmitatem humanam opus eſt ad tuendam dignitatem poteſtatum ſæcularium & civitatnm externis hiſce medijs. Quod ad eccleſiam attinet, ornatus ſimplex & modeſtus ædificiorum, ſuſtentatio miniſtrorum ſacerdotum aureorum, ſuppeditatio rerum neceſſariarum ad cultum divinum promovendum, & ornatus pauperum ſunt ornamento & ſplendori eccleſiæ, non templorum inſanæ ſubſtructiones.

Contra Auxentium.

Bern. Apol. ad Guilielm. Abbat.

Quod ad formam attinet, tribus partibus conſtare dicunt eccleſias Pontificij, & ad ſimilitudinem templi Salomonis, in quo erat atrium, ſancta & ſancta ſanctorum. Prima pars eſt porticus ante ingreſſum in templum, ſecunda navis, tertia ſacrarium ſive ſanctuarium pars interior templi, vbi erat altare, quæque diviſa erat a reliquo templo gradibus, cancellis, & velis ſive aulæis, neque eò penetrabant alij, quam ſacerdotes cum ſuis miniſtris clericis. Hookerus reſpondet. Eſto, & cur non poſſunt Eccleſiæ extrui ad ſimilitudinem templi Salomonis, ſicut palatia regum poſſant ad ſimilitudinem palatij Salomonis. Reſpondeo, non par ratio, non eadem libertas in eccleſiaſticis quæ in civilibus. Partitiones templi Hieroſolymitani erant exemplaria & typi rerum cœleſtium. Duo ſunt vitanda in eccleſiarum materialium forma, vnum ſuperſtitio, ne vmbra vmbrarum veteris teſtamenti, adhuc manere videatur, alterum,

Bellarm. de cult. ſanct. cap. 3.

De Polit. l. 5. ſect. 14.

alterum, ne impedimento ſit ædificationi populi, vt fit per partitiones iſtas in pontificiorum eccleſijs, vbi populus auribus percipere verba ſacerdotis è ſanctuario prolata vix poteſt, quod etiam evenit in Anglicanis dum dant operam liturgicis, vt infra oſtendemus. Bellarminus ait eccleſias Chriſtianorum vt plurimum ad O- *De cultu*
rientem converſas fuiſſe, quia Iudæi orabant & orant ad occiden- *ſanct. c.3.*
tem, vt ſignificemus eorum eſſe literam occidentem noſtrum autem ſpiritum vivificantem. At contra ethnici orabant ad Orientem: & Iudæi vbicunque locorum erant proſpectabant verſus templum, ſive orientem ſive occidentem verſus. Nec idololatrarum more convertendi ſumus inter orandum verſus orientem. Ezechiel. 8. 17 nec Iudæorum verſus occidentem, ceu potius verſus templum aut templi locum, ſed vt ait Auguſtinus, *Cum quis* *Ad Simplicianum lib.*
quærit orationem collocet membra, ſicut ei occurrit. Sed detur eo ſo-
lummodo intuitu oraſſe orientem verſus, quod falſum, nam alias *2. quæſt. 4.*
affert rationes Bellarminus, ſequitur nec Iudaizandum in forma & partitionibus templi. Nolebant veteres celebrare paſcha 14 lunæ, ſed die dominica proxima lunæ quartæ decimæ poſt æquinoctium vernum, ne viderentur Iudaizare & qui contra faciebant, Quartodecimanos vocabant. Refert Epiphanius Iudæum quendam pſeudoprophetam ſceleſtiſſimum nomine El Xai (vel vt rectius Scaliger in Elencho trihæreſij cap. 27. Eſſenus quidam qui *Epiph. hæ-*
addito articulo El Arabicè κατ' ἐξοχὴν ita vocatus fuit) prohibuiſſe *reſ. lib. 1.*
Orare ad orientē aſſerentē non oportere ſic intendere, verum faciem Hieroſolymam convertere ex omnibus partibus, ita vt hi qui in oriente ſunt in occaſum Hieroſolymis intendunt. vide Baronij Annales. Id damnat Epiphanius. Omnes omnino formas probamus, quæ ex con- *Anno 105.*
tingente decoro ad ædificationem populi aptæ ſunt. Partitiones *num. 3.*
nullas quæ ſunt impedimento ædificationi populi, probamus, omnium minimè illas quæ fiunt de induſtria & ſtudio imitandi templum Salomonis, ſicut faciunt pontificij, qui templa præcipuè propter ſacrificium Miſſæ extructa docent, ſicut templum Salomonis propter ſacrificia Deo oblata, & ideo oportet ſacrificulum in loco ſacratiore & ſeparato ſacrificare.

3 Pueros confirmare.

Mucketus ſic *Confirmare precibus & manuum impoſitione pueros*
Catechiſmum edoctos. Tilenus, *De baptizatorum confirmatione miror* *De Polit.*
inſtitutam à veſtris vitiligationem, cum ipſe Calvinus ritum illum non *p. 319.*
modo puriori antiquitati probatum fuiſſe fateatur, ſed etiam probet ipſe, *Parænеſ.*
ac reſtitutum velit, inſtitutionum lib. 4. c. 19. ſect. 4. Sed optat potius *cap. 15.*
quàm ſperat ſimplicem uſum impoſitionis manuum reſtituendum. Rem ipſam nempe erudiendos pueros in doctrina catechetica, priuſquam admittantur ad cœnæ participationem, proque iis oran-

 dum

dum probamus quod & ſingulis vicibus, cum examinantur facimus. Sed ritum impoſitionis manuum natura ſua indifferentem cenſemus; Quid enim eſt, niſi geſtus orantis, ut poſtea audiemus. Et quandoquidem degeneravit ritus iſte in ſpurium confirmationis ſacramentum, meritò omiſerunt Eccleſiæ reformatæ. Nos verò, ejuſdem reſtitutioni obſiſtimus, partim ad aſſerendam libertatem Chriſtianam in ritibus adjaphoris, partim ad amoliendum ab Eccleſia noſtra Confirmationis Anglicanæ ſacramentum.

Impoſitio manuum eſt ritus ſimpliciſſimus, communis Eccleſiæ ſub veteri & novo teſtamento, geſtus nempe orantis vel benedicentis, quo manu impoſita indicatur perſona pro qua preces & benedictiones funduntur. Iacob benedicens filiis Ioſephi manus impoſuit Gen.48 Moſes Ioſuæ Num.27. Impoſitæ etiam manus iis, qui cooptati erant in numerum Senatorum Synedrii Magni, & qui ad Magiſterium promovebantur à Rabbinis. Vſus itaque iſtius ritus erat vulgaris, & in ſacris & civilibus, patriarcharum benedictionibus, ſenatorum, Doctorum, Ducum inaugurationibus. In novo teſtamento legimus Chriſtum, cum oblati eſſent ei pueruli; ut manus eis imponeret, & precaretur, impoſuiſſe eis manus Mat, 19 13 15. Ipſi Pontificii fatentur Chriſtum hîc non inſtituiſſe ſacramentum Confirmationis. *Ibi enim nulla promiſſio, nullum præceptum, nulla materiæ aut formæ deſignatio legitur, ſine quibus ſacramenti inſtitutio eſſe non poteſt: item veriſimile non eſt Chriſtum pueros illos confirmaſſe, quia ut diximus cum D. Thoma, decuit hoc ſacramentum ante Chriſti glorificationem non miniſtrari: & alioqui illi pueri nondum erant baptizati, neque ad hunc finem Chriſto offerebantur, ſed ut ab eo benedicerentur, ut Hieronymus dicit: vel ut curarentur, ut ſignificat Anſelmus.* In miniſtrorum ordinationibus manus impoſitæ 1 Tim. 4.14, Paulo item & Barnabæ emiſſis ab Eccleſia Antiochena Act. 13 3 Paulo cum curaretur ipſius cæcitas, & impleretur ſpiritu ſancto Act. 9 17. Item in curandis ægrotis & infirmis impoſitæ manus Matth.4 18 Marc. 5 23 Marc.16 18 Act.28 8. In conferendis etiam donis extraordinariis ſpiritus ſancti Apoſtoli impoſuerunt manus dum orabant Act.8 15 17. Erat igitur geſtus apud Iudæos familiaris manuum impoſitio, quoties ſolennis erat precatio aliqua aut benedictio, præſertim ubi perſona ſingularis erat, cui benedicendum erat. Nam ſi numeroſior eſſet cœtus, tum attollebantur manus. *Tum attollens Aaron manus ſuas verſus populum benedixit eis* Leu.9 22. E Chriſtus ſublatis manibus ſuis benedixit diſcipulis Luc.24 50. Obſervat Druſius, Sacerdotes cum populo benedicerent, ſi in urbe eſſent, levaſſe manus ſuas verſus ſcapulas. Veteres etiam in Eccleſia Chriſtiana variè hoc geſtu uſi ſunt in miniſtris ordinandis, in Catechumenis admittendis, in converſis hæreticis amplectendis, in lapſis reconciliandis, ut ſupra diximus pag.238. Cum

Suarez. in 3 part. Sum. diſput. 32. ſect. 2.

Commentar. in loca difficiliora pentatenchi pag. 370.

tam

tam variè uſurpatus hic ritus ſit tam in veteri quàm in nouo Teſtamento, & apud veteres, & nihil aliud ſit quàm geſtus orantis indicans perſonam pro qua orat quis nomine Eccleſiæ ut impetretur gratia, non ſignificans multo minus obſignans & exhibens gratiam quam petit orans vel benedicens, ſacramentum dici propriè non poteſt. Nulla eſt analogia inter geſtum iſtum & gratiam quam petit Eccleſia vel baptizato vel reconciliando, vel ordinando, vel ad Euchariſtiæ ſacramentum admittendo adulto. Et ſi analogiam quandam comminiſci poſſimus, tamen deerit Chriſti inſtitutum & promiſſio, nihil obſignabit. Nam Chriſti ſolius eſt, qui poteſtatem habet excellentiæ inſtituere ſacramenta. Sed, ut dixi, uſurpatus hic ritus ad indicandam perſonam illam ſingularẽ pro qua gratiam petimus, non ad ſignificandum gratiam ipſam eamque obſignandam.

Pontificii excogitarunt materiam ſenſibilem hujus ſacramenti, chriſma ex oleo olivarum & balſamo compoſitum, tanquam materiam remotam & unctionem ex chriſmate factam in figura ceu ſigno crucis, tanquam materiam proximam nec aliam manuum impoſitionem agnoſcunt Pontificii eſſentialem huic confirmationis ſacramento, quàm quæ includitur intrinſecè in ipſa unctione. *Dicendum eſt*, inquit Swarez. *nullam manus impoſitionem diſtinctam ab unctione Chriſmatis manu Epiſcopi facta eſſe de eſſentia hujus ſacramenti ipſam verò unctionem eſſe eſſentialem & utrunque ſatis conſtare ex dictis, & ex uſu Eccleſiæ, neque huic veritati obſtare Apoſtolicum factum nempe Act.* 8 *quia illud non fuit juxta legem & inſtitutionem ſacramentorum, ſed præter illam ex ſpeciali omiſſione vel diſpenſatione, & conſequenter ſignum illud ſimplicis impoſitionis manus non fuiſſe verum ſacramentum Confirmationis quoad ſubſtantiam, fuiſſe vero quoad effectum.* Item, *Simplicem manuum impoſitionem, qua uſi ſunt Apoſtoli Act.* 8 *&* 9 *revera non fuiſſe ſacramentum Confirmationis quod nunc habemus, quia in ritu ſenſibili valde differebat, imo nec ſimpliciter ſacramentum fuiſſe, quia non erat ceremonia firma & ſtabili lege inſtituta.* Bellarminus, etſi capite ſecundo de Confirmatione dicat non rejectam eſſe manus impoſitionem. *Bis enim Epiſcopus manus imponit confirmandis, ut ex Pontificali Romano intelligi poteſt, ſemel cum ſuper eos manus extendit atque orat; & rurſum cum ſignat in fronte atque ungit: ipſa enim unctio & ſignatio cùm manu fiat, manus impoſitio rectiſſimè dicitur.* Capite tamen nono, *idem eſſe unctionem Chriſmatis & manus impoſitionem. qui enim ungit, manus imponit, & idcirco utrumque ſignificari, etiamſi alterum tantum exprimi videatur. Nam Conſtat Apoſtolos in Confirmatione uſos eſſe Chriſmate.* Ad primum locum Bellarmini ſic Spalatenſis. *Atqui illa extenſio manuum valdè impropriè dicitur impoſitio, & ſi ſit impoſitio, non eſt tamen ſacramentalis ſed purè deprecatoria: neque in ea quiſquam noſtrum poſuit*

Swarez. tom. 3. diſp. ut. 33 ſect. 4.

De repub. l. 5. ca. 5. n. 29

vim ſacramenti: non ergo illa extenſio aut impoſitio eſt materia proxima ſacramenti. Pollice vero duntaxat frontem tangere eſſe manum imponere nimis coactum eſt, nimiſque violentum. cum manus impoſita ſemper intelligatur expanſa, & deſuper applicata. Pontifex autem tantummodo tangit uno digito adverſam frontem hominis confirmandi, idque non ut ei manum imponat, ſed ut crucem imprimat. Ad poſteriorem ſic,

Num. 30. *Mira certe ſacræ ſcripturæ declaratio an detorſio? Manus imponebant, hoc eſt, unguento ungebant. Quæro ex duabus actionibus ad unum effectum concurrentibus, ut ſunt adbibitio manus & unctio tali adhibitione per manum facta, quæ ſit præcipua & Sacramentalis propriè? Certe ſi manus adhibetur non ſui gratia ſed gratia ungendi, tunc manus adhibitio erit inſtrumentalis, unctio vero erit actio principalis, & principaliter intenta. Ineptè ſcilicet Lucas, ubi debuit exprimere actionem principalem cui effectus deberetur, nempe unctionem, ſolam poſuit inſtrumentalem, & ſive generalem, incertam ac indefinitam: quia manu multa fieri poſſunt circa hominem: poteſt ille aliena manu lavari, poteſt ungi, poteſt percuti, poteſt pingi* &c. Cum igitur ſolam manus *impoſitionem, eam profecto ut principalem actionem & per ſe intentam, non ut inſtrumentalem expreſſit.* Ex Cypriano & Tertulliano patet propriam manus impoſitionem adhibitam fuiſſe præter eam manus actionem, quæ includitur in unctione chriſmatis. *Caro ungitur,* inquit Tertullianus, *ut anima conſecretur, caro ſignatur ut anima muniatur, caro manus*

Lib. de reſur. carnis. *impoſitione adumbratur, ut anima ſpiritu illuminetur.* Et libro de baptiſmo *Egreſſi de lavacro perungimur benedicta unctione,* & paulo poſt, *Dehinc manus imponitur per benedictionem advocans & invitans ſpiritum ſanctum.* Cyprianus epiſtola ad Iubaianum de baptizandis hæreticis. *Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Eccleſia baptizantur per præpoſitos* (ſic Bellarminus legit cap. 6. de confirmatione non præpoſitis) *Eccleſiæ offerantur, & per noſtram orationem & manus impoſitionem ſpiritum ſanctum conſequantur, & in ſignaculo Dominico conſummentur.* Similia paſſim reperiuntur apud patres de manuum impoſitione, unde à quibuſdam manus impoſitio, ab Euſebio Emiſſeno, vel quicunque fuit auctor, Sacramentum impoſitionis manuum dicitur in ſermone de Pentecoſte. *Unctio Chriſmatis bap-*

Pag. 218. *tiſmo haud aliter ferè atque calix ſanguinis Domini corporis Dominici ſacramento conjungebatur,* ait Caſſander in Liturgicis. *Et quemadmodum baptizati, Chriſmate, ab Epiſcopo confirmari, ita quoque qui corpus Domini acceperant, ab Epiſcopo Preſbytero vel Diacono calice ſanguinis Domini confirmari dicebantur.* Probat ex libro Romani Ordinis. Itaque verbum confirmandi utrique actioni, id eſt unctioni Chriſmatis & *diſpenſationi ſanguinis commune erat. Quanquam confirmationis nomen huic actioni qua baptizati Chriſmate inunguntur, hodie tantùm accommodatur.* Spalatenſis docet in veteri eccleſia per plura ſæcula ceremoniam confirmandi ceu conſignandi fuiſſe ceremoni-

alem

alem ritum baptiſmi non peculiare per ſe ſacramentum, idque patere ex dictis Clementis in conſtitutionibus, Dionyſij Areopagitæ, Tertulliani, Cypriani, Concilij Elibertini, Optati Milevitani, authoris quæſtionum apud Iuſtinum, Hieronymi, Ambroſij, Auguſtini, Theodoreti, Severi Patriarchæ Alexandrini, Damaſceni, Alcuini, Rabani, demonſtrat. Ex quibus colligit iſta, ex Melchiade & Fabiano. *Confirmatio ergo non eſt nomen abſolutum vnum per ſe ſacramentum ſignificans, ſed relativum, vt vnctio Chriſmatis ſit baptiſmi confirmatio, hoc eſt vltima ceremonia vltimuſque ritus, quo totus baptiſmi ritus abſolvitur & conſummatur.* Ex Tertulliano. *Igitur ad ipſam Baptiſmi religionem ſpectarunt & vnctiones & manuum impoſitiones ad ſpiritum ſanctum invocandum.* Ex Cypriano, *Manus impoſitionem fuiſſe in vero eccleſiaſtico baptiſmo partem ceremonialem, & vltimum ritum, quo baptiſmi ſacramentum conſummaretur, vltimumque acciperet complementum.* Ex Hieronymo adverſis luciferianos. *Vlterius innuit imò & explicat Hieronymus Confirmationem per manus Epiſcopalis impoſitionem eſſe quidem ceremoniam ad baptiſmum pertinentem, ita tamen, ut neque neceſſaria ſit, neque quicquam illa per ſe ſpiritualiter efficiat, ſed quod ei à quibuſdam tribuit ſolet, ut det ſpiritum ſanctum, id totum perfectiſſimè haberi in ſolo baptiſmo, lege tamen Eccleſiaſtica eam adhiberi propter ſolum honorem quendam externum Epiſcopalis dignitatis.* Ex Auguſtino *Confirmationem eſſe partem Ceremonialem & Eccleſiaſticam baptiſmi, quia baptizatos ungit Eccleſia.* Ex Alcuino, *Non eſt igitur hæc conſignatio Sacramentū confirmationis, ſed eſt confirmatio ſacramēti nempe baptiſmi, & conſequenter etiam ſecundum Alcuinum ad baptiſmum ſpectat.* Deinde in genere, *Atque ex his omnibus teſtimoniis confirmatum maneat primum argumentum, quo ego confirmationem à numero propriè ſumptorum ſacramentorum excludebam, quia à Chriſto non erat inſtituta ſed ab Eccleſia ad ritus baptiſmales complendos.* Supra audivi ex Tertulliano ſtatim egreſſos ex lavacro perunctos fuiſſe: dehinc manus impoſitas. Vnctio igitur & manus impoſitio claudebant baptiſmi miniſtrationem. Non erant duæ unctiones poſt baptiſmum una in vertice per Presbyterum, alia in fronte per Epiſcopū, ſed una uſque ad tempora Sylveſtri. Ante Sylveſtri tempora facile poterant baptizatos chriſmate ſignare Epiſcopi, quandiu non habebant latè fuſas Diœceſes, ſed anguſtis finibus concluſas, & duraret mos ille celebrandi baptiſmum ſtatis temporibus paſchæ & pentecoſtes & in uno eodemque loco nempe civitate. Sed cum latius extenderentur Diœceſes, & obſoleſcere cæperat mos ille, & non uno in loco ut puta civitate baptizarentur infantes, nec potuit Epiſcopus, qui in honorem ſacerdotii non ob legis neceſſitatem iſtam ungendi chriſmate & imponendi manus prærogativam jam acquiſiverat, ad ſingulos baptizatos in pagis & villis excurrere, ne tamen omnino chriſmate deſtituti eſſent baptizati & ex hac vita migrarent.

De repub, lib. 5. cap. 5. num. 10. & ſequ. ad 26.

Num. 25.

migrarent ante adventum Epiſcopi, inſtitutum eſt ut Chriſma quo baptizati in vertice à Preſbytero inunguntur, in omni ordinario baptiſmo adhiberetur, reſervata nihilominus Epiſcopo unctione chriſmatis in fronte, quam tamen non diſtulit ad ſeptennium aut decennium ætatis baptizati, ut nunc apud pontificios ſed ſtatim data occaſione opportuna. Auguſtinus ait *Quando impoſuimus manus iſtis infantibus, attendit unuſquiſque veſtrum, utrum linguis loquerentur.* Et alibi dicit quando paruuli confirmantur, eos qui illos offerunt pro ipſis reſpondere ſicut in baptiſmo. Vides non expectaſſe Epiſcopum, donec per ſe Pſittacorum inſtar recitare poſſent pauca quædam capita brevis catechiſmi. *Hoc autem inſtitutum vt baptizati chriſmate à Preſbytero in vertice linirentur, Sylveſtro attribuunt*, inquit Caſſander. Beda, cum duarum unctionum meminiſſet, unius ante baptiſmũ, alterius, quæ ſtatim fit poſt baptiſmum ait. *Sciendũ autem, quod illa unctio, quæ fit per manuum impoſitionem ab Epiſcopis quaſi alia à duabus prædictis & vulgo cõfirmatio dicitur, eadem eſt cum ſecunda, propter arrogantiam tamen non conceſſa eſt ſingulis ſacerdotibus ſicut & multa alia.* Vnica igitur vnctio poſt baptiſmum erat olim *neque ſeparatæ chriſmatio in vertice & chriſmatio in fronte*, ait Spalatenſis, ſed propter arrogantiam Epiſcopi qui antè ſolebat vngere, & prærogativum illam ſibi delatam amittere non voluit, & ne omnino tamen baptizati decederent ex hac vita abſque Chriſmate, excogitata eſt duplex Chriſmatis unctio poſt baptiſmum quarum hæc altera propter arrogantiam reſervata eſt Epiſcopo, vt & multa alia propter arrogantiam reſervata ſunt, inquit Beda. *Ante tempora Tertulliani nullam Chriſmationum memoriam authenticam invenio & ſcriptores Eccleſiaſtici ante Tertullianum de vnctione confirmationis nihil dixerunt Iuſtinus præſertim Apol 2. in fine qui exacte recenſet totos ritus baptiſmi & eucbariſtiæ, de conſecratione ne verbum quidem.* Spalat. num. 31. Iuſtinus nec vnctionis nec impoſitionis manuum meminit, tum tamen profitetur ſi nihil omiſſurũ, *ne*, inquit, *maligne quicquã, & diſſimulanter agere in hac narratione videamur.* Hic igitur videtur fuiſſe ortus & origo Confirmationis. Concludentes baptiſmi miniſtrationem orabant pro baptiſato, ſicut nos in eccleſijs reformatis ſtatim poſt ipſam aſperſionem concipimus brevem precatiunculum pro baptizato, nempe vt eum Dominus tueatur, vt gratia illa quæ obſignatur in baptiſmo ſe exerat cum ad adultiorem pervenerit ætatem, & indies creſcat ad extremum halitum, & ſimilia. Dum ita orabant concludentes baptiſmum imponebant manus, additum Chriſma & ſignum crucis. Nos rem ipſam tenemus nempe precatiunculum pro baptizato, vt dictum, ritum autem impoſitionis manuum non vſurpamus nec quæ addita ſunt Chriſma & ſignum crucis, quia inde error natus eſt ſpiritum ſanctum non datum in ipſo baptiſmo, niſi ad remiſſionem

Tractat. 6. in 1 Canonicã Iohan.

De Eccleſ. dogmat. cap. 52.

Tom. 8 in Pſal. 26.

Lib. 5. ca. 5. num. 31

nem peccatorum. Si nuda manſiſſet impoſitio manuum abſque Chriſmate & ſigno crucis, dum clauderent baptiſmi celebrationem vt ſimplex geſtus orantis & benedicentis baptizato, ſicut variè vſurpatus erat in perſonalibus benedictionis geſtus ille in veteri & nova lege, & ad alias etiam perſonales benedictiones adhiberetur, ut cum recipiuntur converſi, aut reconciliantur pœnitentes, tolerabilis eſſet mos ille. Hic & non alius eſt locus impoſitionis manuum, ſi ſervandus ſit mos veterum, licet poſtea divulſa fuerat una cum unctione frontis à baptiſmo, & tandem dilata in ſeptennium aut decennium, ſicut jam fit in Anglia, ubi rejecto chriſmate ſignum crucis reliquerunt in clauſula baptiſmi, & impoſitionem manuum diſtulerunt ad ſeptimum vel octavum annum.

Eccleſia Anglicana non obſervat morem veterum imponendi manus infantibus baptizatis, vel priorem in baptiſmi clauſula vel poſteriorem ſtatim à baptiſmo data prima occaſione. Sed quid ſi Eccleſiæ primitivæ Apoſtolicæ exemplum ſe imitari potius dicant. Impoſitio illa manuum de qua Heb.6 erat adhibita adultioribus qui ſtatim ad ſacram cœnam admittendi erant, qui in Eccleſiam adultorum recipiendi erant, qui recipiebant ſe diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſeſe ſubjecturos. Interpretantur quidam locum illum de impoſitione manuum extraordinaria qua Apoſtoli conferebant dona illa extraordinaria, alii de impoſitione ordinatoria ceu conſecratoria, qua inaugurantur Miniſtri ad munus miniſterii obeundum. alii de Catechumenorū admiſſione in Eccleſiam adultorum, vel liberorum fidelium adultorum qui hactenus erant in Eccleſia fæderatorum, vel converſorum à paganiſmo aut hæreſi, qui utrique probè tenebant capita doctrinæ catecheticæ, ut de fide in Deum, reſipiſcentia ab operibus mortuis, reſurrectione mortuorum, & judicio æterno. Admitto jam interpretationem iſtam tertiam, & tamen dico non favere Pontificiæ aut Anglicanæ Confirmationi, ſed potius Eccleſiis reformatis illis, quæ ad rem ipſam proprius accedunt, nempe neminem admittentes extraneum in gremiū Eccleſiæ, aut ad ſacram Cœnam, abſque fidei profeſſione ſolenni, examinatione, fœderis pactione, & precibus Eccleſiæ, & ubi quid deſideratur, reſtitui optamus, licet ritum adiaphorum impoſitionis manuum ſua natura liberum, eſt enim tantum geſtus orantis, & tam fœdè conſpurcatum ſuperioribus & hiſce ſæculis, tum à Pontificiis, tum ab Anglis, ut ſtatim videbimus, non uſurpent. Si uſurparetur, non tamen propterea confirmatoriam diceremus ratione ſpiritus ſancti confirmantis, ſed Eccleſiæ approbantis & confirmantis ſua approbatione examinatū & ad verum illud ac geminuum Confirmationis ſacramentum admittentis. Proprie quidem & primariò eſſet geſtus orantis tempore precum, ex conſequenti autem Eccleſiæ confirmantis & approbantis. Et ſic quod perſonatus Clemens

Apoſtolicar. conſtitut. lib.3.cap. 17. tribuit vnguento ſuo, nempe quod ſit βεβαίωσις τῆς ὁμολογίας confirmatio confeſſionis ſcilicet ſidei, impoſitionis ritui, prout eſt ſignum eccleſiæ confirmantis & approbantis confeſſionem Catechumeni, tribueremus, non vim ſacramentalem confirmandi. Sed quia vt dixi, ritus ipſe eſt indifferens & fœdè conſpurcatus, meritò omiſſus in eccleſijs reformatis, tum in clauſula baptiſmi, vbi eam veteres vſurpabant temporibus Cypriani & Tertulliani, tum in admiſſione catechumenorum in eccleſiam adultorum, cum jam ſunt futuri participes ſacræ cœnæ, & diſciplinæ eccleſiaſticæ ſubjiciendi. Angli ſicut pontificij, nec in clauſula baptiſmi imponunt manus, nec expectant tempus maturum, quo Catechumeni catecheticam doctrinam probè edocti ad ſacram cœnam admitti poſſunt, ſed ſat erit, ſi exegerint annum ſeptimum vel octavum, & memoria teneant ſymbolum, orationem Dominicam, & paucula quædam capita Catechiſmi. *Quid*

De polit. lib. 3. c. 16. ſect. 11. *ergo ſibi vult,* inquit Parkerus, *quòd in privatis ædibus adminiſtretur? quòd ſæpe tenelli confirmentur, priuſquam ad perfectam ætatem per Canonem Aurelianenſem debitam pervenerint? quod confirmentur quicunque Catecheſin Anglicanam verbotenus recitare poſſunt, quam vel triennalis quiſque diſcere poterit, & Martini Buceri judicio imperfectior eſt? quòd & ſi lege Anglicana, ni fallor, capax cœnæ Dominicæ ſit, qui confirmatur, confirmentur tamen, qui modo Catecheſin recitare poſſunt, qui ſeſe examinare non poſſunt, vel rite ſeſe ad menſam Domini præparare, ad quam etiam non niſi multos poſt annos accedere ſolent?* Martinus Bucerus in cenſura ſua in librum Sacrorum eccleſiæ Anglicanæ,

Cap. 17. ait. *Quibus conferri pueris debeat confirmatio, definiuntur in libro eſſe ij, qui poſſint recitare Articulos fidei, precem Dominicam, & decem præcepta, & hinc commodè reſpondere ad quæſtiones brevioris Catechiſmi. Iſtud autem diligentem profectò poſtulat ponderationem. Aut enim id quæritur, vt ad confirmationem pueri faciant ſeriam fidei ſuæ confeſſionem, & ejuſmodi confeſſionem, quam eccleſia meritò ratam habeat, ijs quibus baptiſma impertit in ætate adulta: aut ſatis exiſtimatur, ſi verba modò ejus confeſſionis recitent.* Non ſat ait eſſe recitare verba Catechiſmi, *ſed requirenda eſt ejuſmodi fidei confeſſio quæ iudicari poſſit non eſſe nata in ore aut ex humana tantùm parata doctrina: ſed ea quoque ſigna habeat in vita & moribus, vt recipi debeat ab Eccleſijs tanquam profecta ex corde Evangelio verè credente & doctrinæ ſpiritus ſancti. Vnde olim ij qui petebant baptizari adulti quos Competentes vocabant, explorabantur multo tempore, qui ex fructibus fidei ſcilicet qui in vita & moribus credentium proferuntur, cognoſcerentur.* Et infra. *In quibus itaque hæc novi hominis veræque in Chriſtum fidei ſigna neceſſaria non appareant, horum neſcio qua bona conſcientia poſſit recipi fidei confeſſio illa maximè publica & ſolennis in Eccleſijs, ſunt enim hæ columnæ & firmamenta veritatis. Et conſtat non paucos pueros huiuſmodi facere confeſſionem,*

ſionem, haud maiore fidei ſenſu, quàm pſittacus aliquis ſuum effert χαῖρε.
Et capite 18. *At quis dubitat Catechiſmo opus eſſe iuvenibus, donec ſcientiam religionis plenam fuerint conſequuti? Iam confirmari debent, qui verba modo catechiſmi recitare poſſunt. Tollendam igitur optarim iſtam parentheſin (which are not confirmed)* qui nondum ſunt confirmati, *& pro eo adjici huic præcepto, vt adſint Catechiſmo adoleſcentes ac juvenes omnes mares & fœminæ, vſque dum eò in doctrina Chriſti profecerint, vt à paſtore ipſo remiſſionem huius præcepti accipiant. Nec ea paucula tantum verba tradenda & exigenda ſunt pro toto Chriſti Catechiſmo quæ in libro ſunt præſcripta: ſed debent catechumeni in claſſes diſtribui, omniaque Chriſti myſteria, eaque ratione diligentia atque copia explicari & elucidari, commendari & infigi, qua & citius & pleniùs quiſque poterit proficere.* Eſt quidem aliquantulùm prolixior Catechiſmus quem pueri ad confirmationem adducendi memoriter ediſcerent, quàm fuit, dum iſta ſcriberet Bucerus, ſed vt Parkerus dicit, quem vel triennalis quiſque tamen diſcere poteſt. Dicitur in libro precum ceu ſacrorum ſe confirmationem puerorum adminiſtrare, cum ad maturiorem ætatem pervenerint, *quod non alienum ſit à conſuetudine primitivæ eccleſiæ, qua præceptum erat, vt confirmatio adhiberetur illis, qui ad ætatem maturiorem perveniſſent, vt ipſi jam in religione Chriſtiana inſtituti ſuam ipſorum fidem publicè profiterentur, & promitterent ſe divinæ voluntati & mandatis eius obtemperaturos.* Quàm vera ſunt iſta, ex jam dictis patet. *Mucket. p. 245.*

Dicitur ibidem, quòd confirmatio adminiſtratur cum ad maturiorem ætatem pervenerint. *Quoniam confirmatio illis adhibetur qui iam baptizati ſunt, vt per impoſitionem manuum & orationem vires & defenſionem accipiant contra omnes inſultus peccati, mundi, & Diaboli, commodiſſime adminiſtratur cum pueri eam ætatem attigerint, qua tum per ſuam carnis infirmitatem, cum per varios huius mundi & Diaboli inſultus in maximo periculo conſtituuntur, ne in graviſſima peccata prolabantur.* Hackwillus in concione habita de confirmatione dicit adminiſtrari, vt tum præſertim cum illuceſcente *vſu rationis, incipiunt labi in peccata varia, & nondum ſat virium habent ad reſiſtendum defectu experientiæ, per impoſitionem manuum & preces accipiant vires & defenſionem contra tentationes mundi, carnis & Diaboli.* Sic Swarez, *Magis expedit non confirmari infantes ante vſum rationis. Quanquam rationis vſu illuſceſcente etiam expediat non admodū illam differre, ſed prævenire infantem innocentem prius quàm graviter peccare incipiat.* At Aquinas, Bonaventura, & alij plerique Theologi cenſent expedire magis infantiæ tempore, quia ætas infantilis non eſt capax fictionis, qua effectus ſacramenti impediatur, & huic ſententiæ favet antiquus vſus Eccleſiæ, ait ibidem Swarez. Sed interim quomodo congruant iſta duo non video, nempe quod expectanda ætas maturior ob publicam profeſſionem fidei ſecundum conſuetudinem *Tom. 3. diſput. 35. ſect. 2.*

eccleſiæ primitivæ, & tamen ſtatim confirmandos illuſcente vſu rationis. Nam non erat conſuetudo eccleſiæ primitivæ exigere à pueris 7 aut 8 annos natis profeſſionem publicam fidei, ſed ab adultis. Non conſiſtunt iſta duo tempora illuſcentis vſus rationis, & publicæ profeſſionis fidei. Imo vix norunt pueruli confirmandi, quid ſit profiteri fidem, licet norunt recitare verba catechiſmi. *At publicam facere fidei confeſſionem in Eccleſia Chriſti illam qua iam à ſcientibus & volentibus fœdus ſalutis cum Deo conſtabiliendum ſit, vt in libro eſt propoſitum, & eam confeſſionem ratam haberi publice in Chriſti eccleſijs, id certè non video quomodo liceat, quamdiu adeo nullo probabili argumento datur credere eſſe confeſſionem fidei quæ inſit confitenti, ſitque cognitionis veræ evangelij, & non vana quædam verborum imitatio, quæ verba pueri tandem ediderunt, vt ea modo memoriter recitarent, etiamſi nihil eorum animis ſentiant.* Conſtabiliendum fœdus hac profeſſione puerorum colligit Bucerus ex his verbis libri ſacrorum. *Quia cum pueri ad maturiorem ætatem pervenerint & didicerint, quæ & quanta ſuſceptores ipſorum nomine in Baptiſmo promiſerint, ipſi proprio ore, proprio conſenſu, publicè in conſpectu eccleſiæ eadem agnoſcant & confirment, profiteanturque ſe divina gratia adiuvante conaturos ea omnia fideliter obſervare, quibus jam ſuis verbis, ſua confeſſione aſſenſerint.* Septennes ſcilicet apti ſunt ad conſtabiliendum fœdus. Obſervandum etiam non neceſſariò differendam eſſe confirmationem ad ſeptennium aut decennium ætatis, ſed *vt confirmatio maiore cum puerorum ædificatione adminiſtretur,* ſicut dicitur in libro Sacrorum. Rata igitur erit confirmatio infantium licet minore cum puerorum ædificatione adminiſtretur. Sic Swarez *ob aliquam gravem cauſam conveniens eſſe poſſe interdum prævenire, & infantem ante vſum rationis confirmare, vt ſi diuturna abſentia epiſcopi timeretur, aut ſi infans eſſet in periculo mortis. Quin potius addo non videri in hoc tantam eſſe tamque vrgentem eccleſiæ conſuetudinem, vt præceptum inducat. Vnde ſi Epiſcopus ex ſola benevolentia vel alia ſimili cauſa infantem confirmaret ante vſum rationis abſque ſcandalo,* nempe ob violatam eccleſiæ conſuetudinem jam obtinentem, *non admodum peccaret.* Vel confirmatio eſt adminiſtranda baptizatis iure divino ſtatim à baptiſmo, vel jus divinum aliud determinavit tempus. Si prius, vt fuit praxis veterum, tum non differenda ad ſeptennium, tum non inſtituta ob Catechiſmum, tum non expectanda ætas maturior prætextu majoris ædificationis, alioquin eadem ratione poſſunt differre baptiſmum, vt maiori cum fructu & reverentia percipiatur ab adultis. Si aliud determinavit tempus jus divinum, quod quæſo, an ſeptennium aut decennium à baptiſmo, an potius adultiorem ætatem, illam ſcilicet qua Ethnici converſi admiſſi ad baptiſmum & ſacram cœnam, nam ad vtramque ſimul admiſſi fuerunt. *Et hoc tempore cum baptizantur adulti, eodem die datur Baptiſmus, Confirmatio & Eucha-*

Bucer cenſura cap. 17.

Tom. 3. diſp. 35 ſect. 2.

riſtia

riſtia, vt veteres faciebant, ait Bellarminus. Non erant admiſſi ſeptennes catechumeni. Duo fuerunt Catechumenorum genera, vnum eorum qui audiebant conciones & volebant fieri Chriſtiani, ſed nondum petierunt baptiſmum, & ij dicti ſunt Auditores ſeu Audientes: alij petebant baptiſmum & dicti ſunt competentes, ſeu electi. Diſtinguit Swarez Catechiſmum adultorum in ſubſtantialem & ceremonialem. Subſtantialem vocat eum, qui per ſe & ex natura rei ſuppoſita inſtitutione & fine baptiſmi neceſſarius erat ad convenientem vſum baptiſmi & *conſiſtebat in ſufficienti inſtructione & doctrina rerum fidei ac morum. Atque ita ſemper in eccleſia ſervatum eſt, vt ante baptiſmum ſufficiens catechiſmus præcederet.* Alterum ceremonialem vocat, qui ad priorem ordinabatur, & illum includebat, ſolumque addebat ſpecialem quendam modum & ordinem ab Eccleſia inſtitutum & obſervatum in catechumenorum inſtructione & præparatione ad baptiſmum. Poſt petitum baptiſmum à competentibus inchoabatur iſte catechiſmus. In quo catechiſmo fiebat ſcrutinium, quo nomine ſignificatur, inquit Bellarminus, *propriè examen & exploratio quædam, an competentes firmiter crederent. Et vt certiùs exploraretur, an vera eſſet catechumenorum converſio ad fidem, fiebant ab Eccleſia ſeptem ſcrutinia infra illos 25 dies à die quo dabant nomina vſque ad diem baptiſmatis.* Subſtantialem catechiſmum reliquerunt eccleſijs reformatis, ceremonialem retinuerunt non adultorum illum, de quo modo dixi, cum ſcrutinio, ſed pſittacorum puerorũ qui ad fœdus initum in baptiſmo conſtabiliendũ omnino inepti ſunt, Recitando memoriter catechiſmũ ſcilicet cõfirmant fœdus. Hîc habemus duas confirmationes vnam cõfeſſionis fidei confirmantis fœdus, alteram ſpiritus ſancti collati per impoſitionẽ manuum & preces ad confirmandũ & corroborandum puerum in gratia. Ab iſta poſteriori denominatur iſte ritus confirmatio apud Anglos, quicquid dicant de priori ad fallendum. Eſt etiam hîc obiter notandam dici in libro Sacrorum, vt ſupra audivimus, pueros cum ad maturiorem ætatem pervenerint publicè & in conſpectu eccleſiæ confirmare ea quæ ſuſceptores ipſorum nomine in baptiſmo promiſerunt. Quòd quàm verum ſit diſcere ex Parkero poſſumus. *Sæpe non in publico loco exercetur, ſed in privatis Epiſcopi ædibus: & quando publicè adminiſtratur, adminiſtratur tamen in eo loco, qui multis militaribus ab eccleſia diſtat de cuius membro agitur: & ſi quando in eadem eccleſia, ea tamen non conſulta quidẽ, vel ad conſenſum requiſita.*

De confirm. cap. 7.

Tom. 3 in quæſt. 81. art. 1.

De baptiſm. cap. 25.

De polit. l. 3. cap. 14. ſect. 11.

In catechiſmo jam aucto poſt tempora Buceri dicitur, Chriſtum duo tantum inſtituiſſe ſacramenta in genere ad ſalutem neceſſaria, baptiſmum ſcilicet & ſacrã cœnam. Quid? ſunt igitur alia ſacramenta quæ non ſunt generalia & omnibus communia vt ſacramentum ordinationis, alia generalia ſed non ad ſalutem neceſſaria vt ſacramentum Confirmationis? Ipſi Pontificij non aſſerunt eſſe

In lib. 4. diſt 7. ſect. 18. neceſſarium ad ſalutem. *Etſi nulla alia ſuppeteret huius rei probatio, ſola eccleſiæ vniverſalis conſuetudo ſatis magnam vim ad probandum haberet, vtpote quæ baptizatis ceu parvulis ceu adultis in mortis neceſſitate conſtitutis, nec adhuc confirmatis ſacramentum hoc adhibere non curat,* ait Eſtius.

Gratiam quæ confertur in confirmatione liber ſacrorum vocat *vires & defenſionem contra omnes inſultus peccati mundi & Diaboli:* Illud eſt quod pontificij dicunt, in baptiſmo accipi gratiam in remiſſionem peccatorum, in confirmatione ad animam corroborandam & viribus inſtruendam ad ſpiritualem pugnam, præcipuè ad confitendum fidem tempore proſequutionis. Hookerus ait in Baptiſmo infantes admitti in Dei familiam vt ibi vivant, ſed in *Pol. lib. 5. p. 354.* confirmatione efficiuntur apti ad militandum in exercitu Dei & proferendum fructus ſpiritus ſancti. Hacwillus ait in baptiſmo nos credere remiſſionem peccatorum ad juſtificationem; in confirmatione animari nos ad profitendum fidem iſtam ad ſalutem. Pontificij dicunt paracletum, quem promiſit Chriſtus accipi in ſacramento confirmationis & ſeptiformem gratiam ſpiritus ſancti. Idcirco ſic orant ante confirmationem: *Emitte in eum ſpiritum ſanctum ſeptiformis gratiæ tuæ paracletum de cœlis, ſpiritum ſapientiæ & intellectus, ſpiritum conſilij & fortitudinis, ſpiritum ſcientiæ & pietatis, adimple eum ſpiritu timoris Domini, & conſigna eum ſigno crucis, in vitam propitiatus æternam.* Angli dicunt, *Omnipotens æterne Deus, qui hos ſervos tuos per aquam & ſpiritum ſanctum regenerare dignatus es, omniaq́ ijs peccata condonare, confirma eos quæſumus Domine, Spiritu paracleto, muneraque Divinæ gratiæ in illis auge, ſpiritum Sapientiæ & intellectus, ſpiritum conſilij & fortitudinis, ſpiritum ſcientiæ & veræ pietatis. Denique ſpiritu ſancti timoris tui animos eorum reple. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Amen.* Hæc verba *conſigno eum ſigno crucis* omittunt quia ſignant ſigno crucis claudentes miniſterium *Amalarius de eccleſ. off. l. 1. c. 27.* baptiſmi. *Sacerdos cum vngit Neophytum ait Deus omnipotens pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui te regeneravit ex aqua & ſpiritu ſancto, quique dedit tibi remiſſionem omnium peccatorum, ipſe linit te Chriſmate ſalutis in vitam æternam. Epiſcopus verò tranſilit verba, Ipſe te linit Chriſmate ſalutis, quaſi ditior non ſolum vt ſalvare poſſit, ſed etiam ditare ideo dicit: Emitte in eum ſeptiformem ſpiritum ſanctum tuum, &c.* Hackwillus ait gratiam ſpiritus in baptiſmo inchoatam confirmari & perfici in confirmatione. Dicuntne idem pontificij non eſſe perfectum & plenè Chriſtianum qui non eſt confirmatus, vnctionem confirmatoriam eſſe vnctionem perficientem, Novatum non fuiſſe plenè Chriſtianum quia non Confirmatus. Derogant ne iſta omnia veris ſacramentis? In baptiſmo accipimus gratiam ſpiritus ad vitam & ſanctificationem, cuius tantum pars eſt robur & fortitudo ad reſiſtendum inſultibus carnis, mundi, & Diaboli,

&

& ad profitendum fidem. Dona quæ conferuntur poſt baptiſmum promittuntur in baptiſmo, & promiſſio aſſiſtentiæ & auxilij divini obſignatur nobis per ſacramentum baptiſmi, atque indies præſtat fideliter Dominus promiſſa ſua ſuppeditando robur & vires ad militandum contra Diabolum, mundum, & carnem, quibus nos ex parte noſtra polliciti ſumus nos abrenuntiaturos. In baptiſmo induimus Chriſtum,& arma ſpiritualia quibus armamur ad pugnam. Concilium Milevitanum, *Qui dicit Baptiſmum in remiſsionem peccatorum dari tantùm, non etiam in adiutorium gratiæ anathema ſit.*

Signum ſenſibile conſtans ex rebus & verbis quibus applicatur promiſſio gratiæ in hoc ſacramento, *fuit manus impoſitio cum oratione*, inquit Bellarminus. In libro ſacrorum Eccleſiæ Anglicanæ dicitur *Confirmatio illis adhibetur, qui jam baptiſati ſunt, ut per impoſitionem manuum & orationem vires & defenſionem accipiant contra omnes inſultus peccati.* Et in precatiuncula poſt impoſitas manus ait Epiſcopus, *Supplices tibi preces fundimus pro his pueris ſuper quos ad exemplum Apoſtolorum tuorum manus impoſuimus, vt certiores eos hoc ſigno redderemus tuæ in ipſos benignæ voluntatis.* Dounamus ait ad *poteſtatem ordinis Epiſcopalis pertinere per impoſitionem manuum conferre gratiam vt ordinarium ſpiritus Sancti inſtrumentum vel baptizatis ad confirmationem, vel pænitentibus ad reconciliationem, vel deſignatis ad miniſterium ad ordinationem. Precatio vim præcipuam habet*, inquit Huttonus teſte Parkero, *manus impoſitio minus præcipuam, aliquam tamen, alioqui Petrus & Iohannes niminè opus habuiſſent tantum laborem ſumere, vt ab Hieroſolymis ad Samariam itinerarentur. Nam precari adæque Hieroſolymis potuerint.* De Petro & Iohanne ſtatim dicemus. Interim vides lector impoſitionem manuum eſſe Anglis ſignum benignæ voluntatis divinæ obſignatorium, eſſe inſtrumentum per quod gratia confertur, & ineſſe ipſi vim & efficaciam. Eſt igitur Confirmatio Anglicana ſacramentum,& impoſitio,manuum pars ſigni ſenſibilis neceſſaria ſine qua non confertur ſpiritus ſancti gratia ad robur & fortitudinem, ſine qua non confirmatur baptizatus, ſine qua non perficitur gratia baptiſmi. *Impoſitio illa manuum Apoſtolicarum non erat niſi temporaria & ad effectum ſenſibilem, & quæ erat ceſſatura, non erat ſacramentum Eccleſiæ ſtatum & perpetuum: nec illa impoſitio manuum erat propriè ſacramentalis.* Imò licet per impoſitionem manuum Apoſtolorum ad Apoſtolatum authoritate condecorandum ut per inſtrumentum Dominus dona illa extraordinaria ut linguarum & Prophetiæ contulerit, non ſequitur hanc prærogatiivam dediſſe aliis ad conferendum per impoſitionem manuum gratiam ſpiritus ſancti ordinariam. Quàm variè adhibita fuerat tum in veteri tum iu novo teſtamento manuum impoſitio ſupra oſtendimus. Fuit ritus & geſtus orantis & indicantis perſonam pro qua impetrat Eccleſia gratiam, non autem

De confirmat. cap. 2.

Defenſ. lib. 3 cap. 4. ſect. 6

De polit. lib. 3. cap. 16. ſect. 12.

Spalat. lib. 5 cap. 5. num. 33.

tem

tem ſimbolum ſignificans multo minùs obſignans gratiam ipſam. Ideo Auguſtinus dixit repeti poſſe. *Manus autem impoſitio non ſicut baptiſmus repeti non poteſt, quid enim eſt aliud niſi oratio ſuper hominem*, inquit Auguſtinus. *Cum itaque ex Auguſtino conſtet Spiritum ſanctum non datum per manus impoſitionem tanquam per ſacramentum ex opere operato, ſed tanquam per preces & orationem Eccleſiæ, quis iam in tali manus impoſitione agnoſcet rem ſacramentalem, vel ſacramentum*, ait Spalatenſis. Schiſmatici & hæretici qui ab Arrianis converſi ad Eccleſiam per impoſitionem manuum recipiebantur, etſi per impoſitionem manuum confirmabantur in ſua ſecta. Sed Eccleſia Anglicana *nullam fides profeſſionem exigit à Papiſtis quando ad Eccleſiam redeunt.* Confirmationem Pontificiam exiſtmant eſſe verum Confirmationis ſacramentum eoque accipi ſpiritum ſanctum, ideoque converſis pontificiis manus non imponunt. Nec puto utuntur mauuum impoſitione in pænitentium reconciliatione. Vtcunque eſt impoſitionem manuum confirmatoriam nunquam repetunt, licet nova egeant confirmatione, præſertim cum ingruit perſecutio aliqua in fideles. Hocne etiam ex veteri illo errore ortum Confirmationem imprimere Characterem indelebilem. In articulis Doctrinæ Chriſtianæ Eccleſiæ Anglicanæ hæc habentur verba. *Sacramenta à Chriſto inſtituta non tantum ſunt notæ profeſſionis Chriſtianorum, ſed certa quædam potius teſtimonia & efficacia ſigna gratiæ atq; bonæ in nos voluntatis Dei, per quæ inviſibiliter in nobis operatur, noſtramque fidem in ſe non ſolum excitat, ſed etiam confirmat. Quinque illa vulgò nominata ſacramenta ſcilicet Confirmatio, pænitentia, ordo, Matrimonium, & extrema vnctio pro ſacramentis Evangelicis habenda non ſunt, ut quæ partim à prava Apoſtolorum imitatione profluxerint partim vitæ ſtatus ſunt in ſcripturis quidem probati: ſed ſacramentorum eandem cum baptiſmo & cœna Domini rationem non habentes, vt quæ ſignum aliquod ſenſibile ceu ceremoniam à Deo inſtitutam non habeant.* Articuli hi approbati erant ab Epiſcopis & Archiepiſcopis in convocatione habita Londini anno 1562. Non erant ſui memores cum in articulum iſtum conſentirent. Nam in libro ſacrorum quid ſentiant jam vidimus. *Nonne articulus hic 25 vim omnem ad corroborandam impoſitioni manuum denegat, non ſolum ex opere operato (quod nec ſignis ipſis ſacramentalibus Anglicana tribuit Eccleſia) ſed etiam ex opere operantis? Certè teipſo fatente doctiſſimus ille Iohannes Raynoldus ſecunda die Hamptonienſis colloquii rubricam liturgiæ per quam miniſtratur confirmatio ad corroborandum manifeſtam huic articulo contradictionem continere affirmavit.* Sed nec articulum illum explanari, nec verba in libro ſacrorum emendari in colloquio paſſi ſunt.

Lib. 3. de bapt. ſ. cap. 16

De rep. Eccleſ. l. 5. c. 5. num. 42.

Parkerus de Pol. li. 2. cap. 16. ſect. 10.

Articul. 25.

Parkerus de Politia lib 3 ca. 16. ſ 12.

Habent etiam ſuſceptores in Confirmatione pueri ſicut in baptiſmo, per quos ad Epiſcopum confirmandi adducuntur ut in libro

ſacrorum

ſacrorum dicitur, & hoc etiam more Pontificio. Rationem bellam commentus eſt Aquinas. *Sicut aliquis de novo natus indiget inſtructore in his quæ pertinent ad converſationem vitæ, ita illi qui aſſumuntur ad pugnam indigent eruditoribus à quibus inſtruantur, de his quæ pertineat ad modum certaminis. Et ideo in bellis materialibus conſtituuntur duces & Centuriones per quos alii gubernentur. Et propter hoc etiam ille, qui accipit hoc ſacramentum, ab alio tenetur quaſi per alium in pugna ſpirituali erudiendus.* Sed annon obligatus eſt ſuſceptor, patrinus, ceu ſponſor in baptiſmo ad hanc operam præſtandam. Quid igitur jam opus novo & alio ſuſceptore in confirmatione. *Hic monendum ſupereſt nullam penitus ſpiritualem cognationem ex hac ſola confirmationis ceremonia reſultare. Cum enim ſacramentum illa non ſit, ſed baptiſmi complementum, neque novam inducere poteſt cognationem. Nam neque novis indiget ſuſceptoribus, ſi illa ut nunc fit, à baptiſmo ſeparetur. Inde enim ſuſceptores in chriſmatione prodierunt, quòd olim chriſmatio eſſet ceremonia baptiſmum complens, & illi iidem ſuſceptores, qui baptizandum offerebant, offerebant etiam chriſmandum & ſic unicam non duas ſpirituales cognationes & compaternitates contrahebant* ait Spalatenſis. De patrinis baptiſmi dicetur ſuo loco. *Part. 3 q 72 art. 10.* *De rep. eccl. l. 5. c. 5. nu. 53*

Miniſtrum confirmationis volunt eſſe ſolum Epiſcopum non quemlibet Preſbyterum. *Id nempe vos urit quod negotium hoc curet Epiſcopus*, inquit Tilenus. *Illi Paſtori ex veſtra ſententia mandandum, qui confirmandos antea baptizavit & inſtituit, & quod non alius eorum ordinarius ſit paſtor. At enimvero qui Epiſcoporum ordinem divina inſtitutione niti didicerunt, iidem Epiſcopum uniuſcujuſque Eccleſiæ ad ſuam diœceſin pertinentis paſtorem ordinarium ἐξόχως dicendum norunt.* Poteſt pugator ex ſupra dictis perſpicere eſſe alia quæ reformatione indigent in confirmatione Anglicana propter quæ adeo exoſa nobis eſt. Sed noſtrarum rerum ignarus iſte ut cæcus & quaſi mentis impos præ adulandi libidine in viros bonos inani ſtrepitu verborum irruit. Epiſcopum non eſſe ordinarium paſtorem omnium parœciarum diœceſeos ex divina inſtitutione capite ſuperiori oſtendimus. Et proinde quæ infert, falſa ſunt, *ejus partes eſſe univerſum ovile ſuum luſtrare, atque etiam ſingulas oves quoad ejus fieri poteſt, noſcere & explorare; viciſſim ipſe noſcendus omnique honore ac reverentia proſequendus eſt ab iſtis. Proinde hoc confirmandi officium nemini alii rectius & convenientius tribui poteſt; ſi quidem is hoc pacto non modo ovium ſuarum in fidei doctrina captum & profectum cognoſcat verum etiam paſtorum particularibus illis gregibus præpoſitorum in illis paſcendis ſedulitatem & induſtriam perſpicit, ut ſi quis non ea qua par eſt fide ac ſtudio verſatur, eo remoto ſuccenturietur alius Spartam hanc diligentius ornaturus.* Hæc paſtoribus ſingulis parœcianis rectius tribuuntur, qui etiam facilius agnoſcere vultum gregis ſui poſſunt, quàm Epiſcopus, qui centena millia animarum plerumque habet *Parænes. c. 5.*

in Diœceſi, quarum ſe paſtorem ordinarium jactitat Paſtor ſtultus. Et hocne eſt Paſtorem agere, paſcere per alium, inſtruere in doctrina catechetica per Preſbyteros, ſicut etiam ipſos paſcit verbo nempe per Preſbyteros concionando, cum paſtoris munus ſit perſonale, ut medici & Doctoris. Imo magis obligatur per ſe paſcere, quàm Medicus curare per ſe. Et ovium ſuarum captum & profectum in doctrina fidei cognoſcit, ſcilicet, Epiſcopus, qui pueros pſittacorum more catechiſmum recitantes audierit, & numquam reviſet, quid agant. Imo ipſe Epiſcopus non tenetur proponere quæſtiones Catecheſeos, quas ante abſque ipſius opera edocti ſunt, ſed alius quicunq; pro ipſius arbitrio, ut dicitur in libro ſacrorum. *Ne hoc quidem negari poteſt*, inquit, *hanc in obeundo toto ovili curam à ſuperioris ordinis ac gradus paſtore ſuſceptam illis qui examini ſe ſiſtendos norunt, quibus Epiſcopus bene precatur, impoſitiſque manibus fidei & aliorum chariſmatum incrementa & in gratioſo Dei fœdere perſeverantiam conceptis precibus expetit, non leve calcar ut promiſſum Deo in baptiſmo per ſuſceptores ac* [illegible] *obſequium ſe ratum ac gratum habere alacrius teſtentur, perdiſcendiſque catecheticis fidei rudimentis incumbant ſtudioſius.* Ceremonialem catechiſmum ediſcunt, quem oretenus adventante Epiſcopo tenent & ſtatim dediſcunt quem non intellexerunt. Luſtra oculis Eccleſias omnes. Vbi major regnat ignorantia quàm ubi viget Confirmationis iſtius ritus, & contra in Eccleſiis reformatis, vbi catechiſmus ſubſtantialis, plenior inter ipſos plebeios cognitio, ubi gradum non ſiſtunt in principiis ſed ad altiora perducuntur. Quod orandum ſit pro incremento fidei & aliorum chariſmatum & perſeverantia in fœdere, nullus dubitat, & ſemper iſta precibus expetit in conventibus ſuis quæque Eccleſia pro omnibus & ſingulis membris tam pueris quàm adultis in publicis precibus. Sed quod una vice & ſolus Epiſcopus impoſitis manibus iſta expetit imo per modum ſacramenti impertit baptizatis, ac ſi paracletum dare ipſius non Preſbyteri eſſet, ac ſi ſpiritus ſancti gratiam ad reſiſtendum inſultibus peccati in baptiſmo non accepiſſent, ferre non poſſumus. Quod additur baptizatos ſic ſe ratum ac gratum habere promiſſum Deo obſequium in baptiſmo per ſuſceptores, teſtari, quomodo fiat & quomodo fieri debeat paulo antè diximus. Et hoc abſque Epiſcopo commodè fieri non poteſt? Preſbyter aliquis aut quicunque alius pro arbitrio Epiſcopi propoſuit queſtiones catecheſeos forte in ædibus Epiſcopi aut in Eccleſia aliena non confirmādorum propria. O præclarum teſtimonium, præclara fœderis confirmatio. Epiſcopus fide implicita examinatos ab aliis confirmat. Poſt acceptum ſpiritum per impoſitionem manuum Epiſcopi tanquam inſtrumentū ordinarium jam ingreditur actu in prælium ſpirituale, ac ſi nunquam ingreſſus, nec ingreſſurus eſſet ante adventum Epiſcopi. *Cæterum poſtquam omnia quæ bene* [illegible]*, audite nebulonem, hæc in partes arrodere conjue-*

bunt

verunt mecum perpendi, non aliam ob cauſam eos obſtrigilare animadverto, quàm quòd Epiſcopatus gradus, quem vos quantovis pretio ſublatum cuperetis, etiam hac in parte ſuam ex germana antiquitate originem demonſtrat: ſemper enim illa has partes Epiſcopo nunquam Presbytero, niſi de conſenſu Epiſcopi mandavit. Quis adhibet tibi fidem os impudens, non alias potuiſſe multa perpendenti cauſas occurrere, quàm odium germanæ antiquitatis. Homines ſumus, errare poſſumus, humani nihil à nobis alienum putamus, ſed mero antiquitatis odio & non aliam ob cauſam Epiſcoporum hac ex parte gradum damnare eſſet diabolicum non humanum. Sed dic mihi, quænam ſit germana antiquitas, an illa quæ ad honorem ſacerdotii detulit hanc prærogativam Epiſcopo? Annon illa eadem chriſmatis unctionem etiam addidit, Euchariſtiam infantibus baptizatis dedit, cujus jam pudet ipſos Pontificios. Ante chriſmatis unctionem invectam demonſtra, ſi potes, reſervatam Epiſcopo iſtam prærogativam. Nobiſne liberum eſt, ut reſpuere chriſma & ineptias alias antiquitatis, ſic & tollere reſervationẽ iſtam, & tamen abſque odio antiquitatis. Miſeret nos antiquitatis ridiculos ritus introducentis, non tamen antiquitatis nomine, ſed errorũ eos omnes damnamus. Nullam agnoſcere debet Eccleſia Chriſtiana germanam antiquitatem poſt Apoſtolorum ſæculum. Poſſem hic excurrere in latum campum, ſed digrediendum non eſt in rem tam perſpicuam. Amici veteres, ſed magis amica veritas. Etiam poſt inſtitutam iſtam reſervationem potuerunt Presbyteri confirmare abſque conſenſu Epiſcopi, ſi modo tantùm abeſſet. Nam, ut refert author ille commentariorum in Epiſtolas qui circumferuntur nomine Ambroſii, in Ægypto, abſente Presbytero, conſignabat Presbyter, & idem forte author in quæſtionibus ex veteri & novo teſtamento mixtim ait *Nam in Alexandria & per totam Ægyptum, ſi deſit Epiſcopus, conſignat Presbyter.* *queſt. 101.* Ex his duobus locis abſente Epiſcopo, Presbyteros confirmaſſe colligit Dounamus. Si vel abſente Epiſcopo & illo inconſulto poterant confirmare Presbyteri, non tam ſuperſtitioſè *Def. lib. 3. ca. 4 p. 108.* mar ſi hîc ritus penes Epiſcopos, quin Presbyteri etiam conſignare poſſent. Quod ſi alii illis conſultis vel conſentientibus confirmare poſſint, ut fatetur Tilenus, quomodo cognoſcit ipſe captum & profectum ovium ſuarum in doctrina fidei, ſicut hac ratione modo voluit Tilenus hoc officium nemini alii tribui niſi Epiſcopo, quomodo cognoſcet ipſe vultum gregis ſui. Quàm bellè congruant iſta quis non videt. De miniſtro Sacramenti confirmationis alibi tamen ſic ſcribit Tilenus. *Ac ne quis dubitet hunc eſſe characterem Antichriſti ſupra Chriſtum & omne numen ſeſe efferentis. Cum baptiſmus à gregariis ſacerdotibus ac diaconis imo etiam a mulierculis rite dari exiſtimetur, hoc unguentum non niſi ab Epiſcopis tractari fas eſt. Nempe ut tanto præſtantius habeatur Antichriſti excrementum, Chriſti* *Syntagm. part 2 diſput. 58.*

 ſacra-

ſacramento, quanto Epiſcopus Sacerdote & quovis laico; Pontifex ipſo Chriſto major eſſe conatur. Hoc poſtremum non obſcurè innuit Bellarminus, ubi hanc rationem adfert, cur non niſi ab Epiſcopo legitimè dari poſſit confirmatio: quia cum ea ſit complementum & perfectio baptiſmi, ultima hæc forma nonniſi à primo agente imprimi poſſit: & quia adſcribere ad militiam non niſi Ducum & Imperatorum ſit, quorum majeſtatem cum Epiſcopis aſſerit, non obſcurum eſt quas tum Chriſto in Eccleſiaſtica militia partes relinquat. Ibidem, *Quaſi verò qui in baptiſmo Chriſtum induunt, non etiam robur ab eo accipiant ad retundendos Diaboli impetus, nec militiæ Chriſti adſcribantur, qui in fœdus & familiam ejus aſciſcuntur.* Omnes miniſtri paræciani ſunt duces in Chriſtiano exercitu, omnes ſunt ovium ſibi commendatarum paſtores, eaſque conſignare poſſunt, ſi conſignandæ eſſent. Fatetur igitur Bonaventura quod *in talibus* nempe rationibus & convenientiis quas excogitarunt Scholaſtici, *magis locum habet congruitas, quàm neceſſitas, quia inſtitutio neceſſitatem facit præcipuè.* Imo nec ulla eſt in iis congruitas, quia nituntur falſo principio nempe Epiſcopum eſſe Presbytero ſuperioré, deinde multa inde oriuntur incommoda. Nam ſi confirmationis ſacramentum vtile & commodum eſſet, paſtores omnes illud miniſtrare debent, alioqui lugendi eſſent qui in viculis & pagis à preſbyteris baptizati ante moriuntur quàm ab Epiſcopis inviſantur. Vbi non conſervatur fructus & vtilitas nulla eſt vera congruitas. Hîc vides, Tilene, aliam ſubeſſe cauſam, ob quam Epiſcopos huius ſacramenti miniſtros proprios eſſe nolumus, quàm odium antiquitatis. Sed redeamus. Congruitatem & neceſſitatem in ſola inſtitutione quærimus. Vbi eſt inſtitutio? Conantur tamen ſe tueri exemplo Apoſtolorum Act. 8. vbi Petrus & Iohannes mittuntur Samariam ad imponendum manus baptizatis, vt acciperent ſpiritum ſanctum? Si Philippus potuit idem præſtare, non opus fuiſſet mitti Petrum & Iohannem. Apoſtoli ſoli manus impoſuerunt & imponendo ſpiritus ſancti gratiam contulerunt. Epiſcopi autem Apoſtolorum ſucceſſores ſunt. Largiamur jam Epiſcopos eſſe Apoſtolorum ſucceſſores, negari tamen non poteſt Preſbyteros eſſe etiam eorum ſucceſſores, vt capite ſuperiori oſtendimus. Deinde non ſuccedunt vel Epiſcopi vel preſbyteri Apoſtolis in extraordinaria eorum auctoritate. Quod impoſitis manibus poterant Apoſtoli conferre dona prophetiæ & linguarum erat extraordinarium quod ſolis fere datum Apoſtolis. Legimus etiam Ananiam, Act. 9. impoſuiſſe manus Paulo, vt impleretur ſpiritu ſancto. Hanc poteſtatem extraordinariam non habuit Philippus licet Euangeliſta: & Epiſcopi ſcilicet vendicabunt, quod Evangeliſta non potuit. Ordinariam ſpiritus ſancti gratiam collatã in baptiſmo fuiſſe non dubitat Hieron. *Niſi forte Eunuchus à Philippo Diacono ſine ſpiritu ſancto baptizatus fuiſſe credendus eſt.*

In l. 4. diſt. 7 num. 17.

Diaconum

Diaconum tantum fuiſſe putat, & tamen ſine ſpiritu ſancto bapti-
zaſſe non credit. Sed ponatur fuiſſe ordinariam illam manus im-
poſitionem. Durandus tamen ait, *Ex illo textu non eſt clarum an A-* In l. 4. diſt.
poſtoli confirmaverint, tanquam Epiſcopi vel tanquam ſacerdotes : ſacri 7. quæſt. 3.
etiam canones hoc clarè non determinant Author quæſtionum veteris
& novi Teſtamenti, ait eos confirmaſſe vt ſacerdotes. Sed nos nul- quæſt. 101.
lam ibi confirmationem ſacramentalem fuiſſe dicimus, ſed extraor-
dinariam doctrinæ confirmationem de qua Apoſtolus, Heb. 2. 3. 4
Nam effectus impoſitionis manuum erant viſibiles & dona illa, quæ
ſcholaſtici vocant gratias gratis datas, ad ædificationem eccleſiæ.
Nec ſolum ad dona illa conferenda miſſi ſunt ſed etiam ad conſti-
tuendam eccleſiam. Hæc igitur ſit prima ratio, nempe quod & in-
ſtitutione & exemplo ſint deſtituti. 2. ratio ſic, Epiſcopus & Preſ-
byter ſunt eiuſdem ordinis. Cum igitur confirmare ſit actus ordi-
nis ſecundum adverſariorum doctrinam ſequitur Presbyteros vi
ſui ordinis confirmare poſſe. Si dixerint differre tamen exercitio
poteſtatis ordinis, reſpondendum erit, Chriſto aut ſpiritui ſancto
tantam imprudentiam non aſcribendam, vt concederet poteſtatem
cuius exercitium nunquam permitteret. *Si Presbyteri ex vi ſuæ or-*
dinationis haberent ſufficientem poteſtatem ordinis ad hoc ſacramentum In Aquinat.
miniſtrandum ſine cauſa in vniverſum prohiberentur illud conferre, ait 3 part. qu.
Swarez. Aſſumo at vi ſuæ ordinationis habent ſufficientem pote- 27.
ſtatem ordinis ad hoc ſacramentum conferendum. Ergo ſine cau-
ſa in vniverſum prohibentur illud conferre. Tilenus cum presby-
teros ordinare poſſe probaſſet, veterem morem exercitium poteſta-
tis illius ſupprimentem improbat. *Quod Deus inſtituit, nulla eccleſia* Syntag. part.
id prohibere poteſt. At Deus inſtituit vt presbyterio eccleſiæ ius faſque ſit 2. diſput. 25.
alios vocare et ordinare. Ergo nulla eccleſia id prohibere poteſt ac multo mi-
nus papa. Eadem de confirmatione dici poſſunt. Si ex vi ordinis
presbyteralis Presbyteri confirmare non poſſunt, ex diſpenſatione
papæ vel licentia Epiſcopi id etiam non poſſent, & ſi quid tenta-
rent nihil efficerent. *Sicut ſi Epiſcopus vel Papa darent licentiam laico*
Eucharistiam conſecrandi, & in Presbyterum illum non ordinarent. Con- De rep. eccl.
cedere autem licentiam alicui ut aliquid faciat, ſupponit illum habere jam l. 5 c. 12.
remotam & quieſcentem poteſtatem illud faciendi, ſed aliquō præcepto num. 23.
ligatam ne exeat in actum. Si tamen exit in actum, factum tenet, ait
Spalatenſis. Quàm iniquum ſit præceptum quo ligatur poteſtas,
jam dictum. Presbyteros diſpenſatione Papæ poſſe confirmare,
concedunt Pontificii præſertim Canoniſtæ. Gregorius lib. 3, epiſt.
26 Ianuario Epiſcopo Carolitano ſic ſcribit. *Pervenit quoque ad nos* Vide Gratia-
quoſdam ſcandalizatos fuiſſe, quòd Presbyteros chriſmate tangere in fron- num. diſt. 95.
te eos qui baptizati ſunt prohibuimus. Et nos quidem ſecundum uſum cap. 1.
veterem eccleſiæ noſtræ fecimus. Sed ſi omnino hac de re aliqui contri-
ſtantur, ubi Epiſcopi deſunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos

 chriſmate

chriſmate tangere debeant, concedimus. Prius interdixiſſe dicit, non quia inſtitutū divinum nec quia mos univerſalis Eccleſiæ, ſed quia mos vetus Eccleſiæ Romanæ, poſterius permittere, quia contriſtabantur aliqui, & certe ſi tanta ſit virtus Epiſcopalis confirmationis meritò contriſtantur, qui ea fraudantur. Tilenus, *Græca Eccleſia perpetuo ſervavit & ſervat indifferenter, ut tam Preſbyteri quàm Epiſcopi chriſmate confirment, qua in re Photius Patriarcha Conſtantinopolitanus apud Baronium tom. 10. ann. 863 nu 41 acriter Romanam Eccleſiam perſtringit, & oſtendit privilegium hoc Epiſcoporum, neque ex ſcripturis, neque ex divina inſtitutione uſquam haberi, imò vix humana. Atque idem jus fuiſſe Preſbyterorum etiam in latina Eccleſia, ſatis colligitur ex eo quod Gregorius l. 3 indic. 12 ep. 9. data nova inhibitione ne Preſbyteri chriſmate in fronte tangerent baptizatos, multos ſcandalizatos ait fuiſſe, dicitque l. 4. ind. 13 epiſt. 33 id ſe ex veteri uſu Eccleſiæ* Romanæ verùm *feciſſe.* Ex decretali Innocentii tertii patet ſimplices ſacerdotes conſtantinopoli ex conſuetudine confirmaſſe. In Concilio Arauſicano ſub Leone primo papa ſic ſtatutum. *Nullus miniſtrorum qui baptizandi recipit officium ſine chriſmate unquam debet progredi, quia inter nos placuit ſemel in baptiſmate chriſmari. De eo autem, qui in baptiſmate quacunque neceſſitate faciente chriſmatus non fuerit, in confirmatione ſacerdos commonebitur. Nam inter nos chriſmatis ipſius non niſi una benedictio eſt.* Teſtimonia pro miniſtro chriſmatis valent etiam pro miniſtro impoſitionis manuū Abbates ex privilegio confirmare potuerunt, qui tamen erant Preſbyteri. 3 ratio, qui poſſunt imponere manus in conferendis ordinibus, poſſunt etiam in confirmatione. Sic argumentatur Armachanus lib. 11. Armenicarum queſtionum cap. 4 ex 1 Timoth. 4 teſte Bellarmino libro de ſacramento confirmationis cap. 12. Probat inde Epiſcopis & Presbyteris commune fuiſſe munus confirmandi. 4 ratio eſt authoris epiſtolæ ad Ruſticum Narbonenſem de ſeptem gradibus Eccleſiæ. *Sed quia ſcriptum eſt. Preſbyteri duplici honore honorentur, maxime qui laborant in verbo Domini, prædicare eos decet, utile eſt benedicere, congruum confirmare, convenit reddere communionē, neceſſe eſt viſitare infirmos, orare pro invalidis, atque omnia Dei ſacramenta complere &c.* A conſecratione Euchariſtica infert etiam benedicere populo poſſe. Imo non modo congruum eſt, ut preſbyter confirmet, ſed etiam utile, ſi tanta utilitas ſit hujus ſacramenti, quantam illi prædicant. Hieronymus adverſus Luciferianos ait, ſi ad Epiſcopi tantum imprecationem ſpiritus ſanctus defluit, lugendi ſunt, qui in viculis aut caſtellis aut remotioribus locis per Preſbyteros aut Diaconos baptizati ante dormierunt, quàm ab Epiſcopis viſerentur. Multis locis id factitatum eſſe reperit, nempe ut per manus Epiſcopi accipiant ſpiritum ſanctum ad honorem potius ſacerdotii, quàm ob legis neceſſitatem. Ait *multis in locis non ubique,* & ad honorem ſacerdotii.

Spalat de rep. 5. c. 12. num. 22.

Decretalum lib. 1. tit. 4. cap 4.

can. 1.

Gratian. diſt. 95 cap. 6.

dotii, non ob legis neceſſitatem. Beda apertius in Pſalm. 36 arrogantiæ id tribuit, ut ſupra audivimus. *Verum ut taceam, ubi inde ſe ipſi refellunt,* inquit Calvinus. *Quotam enim populi ſui partem poſt baptiſmum perungunt. Cur igitur patiuntur in ſuo grege tales ſemichriſtianos, quorum imperfectioni mederi facile erat: cur tam ſupina negligentia omittere eos ſinunt, quod omitti ſine gravi piaculo non licebat? cur non ſeverius exigunt rem adeo neceſſariam, & ſine qua ſalus obtineri non poteſt? niſi forte quis ſubita morte præventus fuerit. Scilicet dum ita licenter contemni permittuntur, tacite fatentur, non tanti eſſe quanti venditant.* Spalatenſis, *Cur etiam Epiſcopi tam rigidi ſunt, ut ſuis parochis facultatem confirmandi non permittant, quando præſertim ad eas parochias viſitandas, non niſi admodum rarò ipſi accedunt. Et ſane Epiſcopi illi, qui amplas habent in Turcica ditione Chriſtianorum Diœceſes, ut meus habet Archiepiſcopatus Spalatenſis, ad quas ipſis Epiſcopis acceſſus non datur tutus, deberent, ſi ceremonia hæc magni momenti exiſtimetur, ſuis parochis inibi degentibus facultatem confirmandi liberam concedere. Imo negantibus etiam id epiſcopis poſſunt & debent illi parochi hanc ceremoniam propria authoritate exercere. Fateor tamen me potuiſſe, ſed noluiſſe meis Preſbyteris inter Turcas cum Chriſtianis ſuis degentibus facultatem hanc concedere; quia nullam videbam hujus ceremoniæ nunc neceſſitatem, quam ſacramenti nomine inſigniri æquum non erat. Et jam illa quoque apud noſtros ad lucrum & avaritiam eſt converſa. Honeſtius ergo omittitur quam exercetur.* Et dictis patet quam vera ſit Tileni obſervatio. *Primi mali labes,* inquit, *ac* πρῶτον ψεῦδος *Catharorũ eſt Epiſcoporum* καθαίρεσις. *Epiſcopum qui ſalvum vult de confirmationis ritu litem ei non movebit, nec vanos horrebit ſtrepitus, quos hic excitatis, quaſi periculum ſit, ne in Papanum tranſeat ſacramentum. Non migrabit ſede ſua hic ritus, quantiſper ſana ac ſalva manebit fidei doctrina.* Ineptè nobis tribuis, Arminiane, Catharorum nomen, cum Cathari ſuos habuerint epiſcopos, quos nos omnes ſublatos ex omnibus eccleſijs optamus. Epiſcopum ſalvum voluerunt Photius, Armachanus, Spalatenſis, epiſcopi, qui tamen ritum volebant communem Epiſcopo & Preſbytero. Eſſe revera Papanum ſacramentum, licet chriſmate non vtantur loco impoſitionis manuum, ſed ipſa impoſitione manuum in Anglicana eccleſia, ſupra oſtendimus, & corruptam eſſe doctrinam confirmationis, vt plerunque fieri ſolet, vbi ritus externi ſunt corrupti. Nec vanos horremus ſtrepitus, qui certò novimus Anglicana nobis indies obtrudi.

Inſtit. l. 4. c. 19. ſect. 9.

De rep. eccl. l. 5. c. 12. num. 24.

Ad poteſtatem ordinis ſpectant duo alia quæ hic omiſſa ſunt, annumeravit tamen Mucketus. *Diligenter docere evangelium, non tantùm in cathedralibus eccleſijs, quibus præſunt, ſed etiam paſſim per omnes eccleſias ſuæ diœceſeos, vbi maximè putabunt expedire. In ijſdem Cathedralibus eccleſijs feſtis ſolennibus Capa decenti amictos ſacram cœnam adminiſtrare,* addendum erat, ſi auſint, vt dicitur in conſtitutionibus

De poli eccl. p. 115.

nibus

Can. 14. nibus, anni 1604. *Per Cathedrales omnes & collegiatas eccleſias ſacram cœnam in feſtis ſolennibus adminiſtrari volumus, nonnunquam per Epiſcopum, ſiquidem præſens extiterit, nonnunquam verò Decanum, quandoque etiam per Canonicum vel prælendarium (miniſtrum ibidem maximè eminentem) eundemque decente Capa amictum, ac adiutum ab Evangelij & Epiſtolæ lectoribus.* De diebus feſtis & veſtibus ſacris dicemus ſuis locis. Diligentia & ſinceritas in prædicando deſideratur in epiſcopis Anglicanis. Nam quidam rarò concionantur, alij omnino ceſſant, ac ſi eſſet muneris ipſorum pars minima, vt refert Replicator contra Downamum. *Contra præfat. p. 26.* Latimerus in concionibus invehitur in prælatos non docentes, epiſcopos Dominos epiſcopos defides, quorum conciones rariores, vt fragia ſemel ſingulis annis redeunt. Munus docendi eſt præcipuum munus epiſcopi. *De Pont. l. 1. c. 15.* *Tametſi plerique eorum nempe Pontificum Romanorum*, inquit Bellarminus, *non concionantur, tamen alios multos exercent actus paſtorales, dum ligant, ſolvunt, diſpenſant, controverſias iudicant, epiſcopos creant.* Sic probè defunctos ſe putant præcipua muneris ſui parte Anglicani, licet iſtorum pleraque alijs etiam commendent. De Pontificibus Romanis ſic Tilenus, *Ibidem.* *Ligant ſanè, ſed potius tanquam lictores & tortores non vt doctores. Concionandi munus tanquam ſuo faſtigio indignum in ſordidiſſimorum monachorum mendicabula reijciunt, non linguæ vitio aut ſenio impediti, ſed faſtu faſtidioq; verbi divini correpti ac corrupti.* De Anglicanis in genere & gradu ſuo hæc eadem dici poſſunt. Tindallus Martyr in libro de obedientia de epiſcopis, hæc habet: *Pag. 152.* *Poſtquam deſierunt epiſcopi prædicare verbum, commenti ſunt mutam iſtam confirmationis ceremoniam, vt aliquid ſaltem retinerent, quod in diœceſin ſuam poteſtatis ſignum eſſet. Reſervarunt ſibi etiam campanarum baptizationem, eccleſiarum, cœmiteriorum & altarium dedicationem & coniurationem, calicum conſecrationes, quas confirmationes vt & alias coniurationes nunc commiſerunt Suffraganeis, quia talibus miniſtrandis ipſis vacare non datur, partim quia libidine, delitijs & rerum omnium affluentia, partim quia Regis & Regni negotijs impediti ſunt. Vnus eſt cuſtos privati, alius Magni ſigilli, alius eſt Confeſſarius, id eſt privatus proditor, aut occultus Iudas: Ille præſes Senatus ſanctioris, alius eſt Legatus, tertius eſt Regi à Conſilijs. Væ regnis illis vbi illi à conſilijs. Æquè vtiles ſunt illi regno conſilio ſuo, ac ovibus lupi vel anſeribus vulpeculæ.*

Ratione functionis in rebus ſpectantibus ad iuriſdictionem, eaque eſt vel delegata vel Ordinaria lege tributa, Delegata ei nonnunquam a principe, non quatenus epiſcopus, ſed civis & ſubditus, vt ſi conſtituatur Eizenarcha, Si a ſecretiori

conſilio

conſilio Principis, Legatus mittatur ad externum aliquem principem. Vel quodvis aliud honeſtum civile munus demandatum habeat.

Quatenus Eirenarchæ epiſcopi poſſunt in carcerem & vincula conjicere, quem furti, rapinæ, homicidij reum ſuſpicantur, aut pacis & otii communis violatorem, & aſſervandum curare, donec convenerint cæteri Eirenarchæ. Inter Eirenarchas, qui in quoque comitatu ſunt numero triginta aut quadraginta, quidam ſunt primarii, Iuſtitiarii Quorum dicti, quibus præcipuè in hac cura innititur princeps. Inter primarios hoſce ſæpius cooptantur epiſcopi. Habent Eirenarchæ conventus trimeſtres, in quibus inquiritur in ſuſpectos & reos. Deinde denuò inquiritur & animadvertitur in foro Aſſiſarum. *Aſſiſæ quas dicimus*, inquit Camdenus, *in quolibet Comitatu bis anno habentur in quibus duo aſſiſarum Iuſtitiarij ad hoc deputati cum Eirenarchis ſive pacis Iuſtitiarijs comitati, & de civilibus & criminalibus cognoſcunt.* Atque ita epiſcopi quatenus Eirenarchæ cum alijs Eirenarchis ceu pacis Iuſtitiarijs debent celebrare ſex conventus; Concilia tamen ipſorum diœceſana ſunt rariora. Sunt & quidam epiſcopi à ſecretiori conſilio principis. Non ſolum Eirenarchæ, conſiliarij, & legati munere fungi poſſunt, ſed etiam quodvis aliud honeſtum munus civile exequi, vt hîc dicitur & à Mucketo p. 314. Supra audivimus Archiepiſcopos & Epiſcopos in conventu trium ordinum, cæteriſque congreſſibus præcedentiam habere. Conſtituunt in comitijs maioribus, ceu conventu trium ordinum ordinem unum. Suprema & abſoluta poteſtas regni, vt ait Smithius in Republica, reſidet in comitiis maioribus ceu Parlamento. *Parlamentum*, ait Smithius, *abrogat leges antiquas, fert novas, iura & poſſeſsiones privatorum, pondera & menſuras mutat, præſcribit modum ſuccedendi in regno, tributa, vectigalia, & capitationes; controverſias, vbi non antè lata lex, dijudicat, famæ & ordini reſtituit, damnat aut abſolvit quem princeps ipſorum examini & judicio ſubjicit;* Denique, *quicquid fieri potuit à populo Romano in Comitiis Centuriatis aut Tributis id à parlamento Anglicano fieri poteſt, quod repræſentat, & poteſtatem habet totius regni, tum capitis tum corporis.* Iudices, ait idem Smithius, ſunt Princeps, Domini temporales & Spirituales, Legati comitatuum & civitatum. Quid poſſunt epiſcopi quatenus Domini parlamentarii ex dictis patet. Sunt autem omnes Epiſcopi Anglicani Domini parlamentarij & membra Senatus ſuperioris, ſicut Nobiles & Barones alii qui eiuſdem Senatus membra ſunt. Legati autem comitatuum & civitatum numero 300 aut 400 conſtituunt Senatum inferiorem parlamenti.

Brit. p. 168. edit. Francofurt.

Pag. 45.

Pag. 46.

Supra etiam audivimus ex Cancellario Franciſco Baccone Cameram Stellatam conſiſtere perſonis tum eccleſiaſticis tum ſæcularibus, vt loquuntur. *In camera verò Stellata tractantur criminalia perjurii, impoſturæ, dolus malus, &c.* ait Camdenus. *Iudices ſunt Dominus Cancellarius Angliæ D. Theſaurarius Angliæ, D. Præſes Conſilij privati, D. Cuſtos privati ſigilli, D. Seneſcallus hoſpitij, Secretarius Regius, Capitalis Iuſtitiarius Angliæ, Magiſter Rotulorum, Magiſter Iuſtitiarius communis Banci, & omnes Conſiliarii ſtatus, tam eccleſiaſtici quàm Laici, & ex Parlamenti Baronibus illi quos princeps advocabit.* Cauſæ huius fori numerantur à Smithio, Raptus, impoſturæ, aut crimen falſi, libelli famoſi, conventicula illicita & ſimilia. Pœnæ ſunt carcer, mulcta, colliſtrigium. Denique quodcunque munus publicum civile quo eccleſiaſtici fungebantur ſub papatu hîc nomine honeſti muneris civilis intelligitur, eodemque fungi nunc poſſunt Epiſcopi Anglicani. Functi ſunt autem munere D. Cancellarij, D. Theſaurarij, Secretarij, Cuſtodis privati ſigilli, Capitalis Iuſtitiarij, Cuſtodis magni ſigilli & ſimilium. Iohannes Mortonus epiſcopus Elienſis, Warhamus Cantuarienſis, Nevilius Ciceſtrenſis, Burnellus Bathonenſis & Wellenſis, Edendonus Wintonienſis, Edmundus Stafford Exonienſis, Iohannes Salmon Norwicenſis erant Angliæ Cancellarij. Iohannes Hotham, alijs Hothun, Epiſcopus Elienſis, Academiæ Oxonienſis, fiſci Regij, & Angliæ Cancellarius, triplici Cancellariatu functus eſt, vt refert Godwinus in commentario de Præſulibus Angliæ. *Hubertum Walterum Archiepiſcopum Cautuarienſem Cancellarium creavit* Richardus 1. *& ſummum Angliæ Iudicem ſive Iuſtitiarium, omniumque ditionum tam in Anglia quàm alibi ſe abſente præſidem atque gubernatorem, ac præter alia multa nobilium pupillorum regni (munus quæſtioſiſſimum) illius fidei commiſit.* Petrus de Rupibus epiſcopus Wintonienſis *anno* 1214 *factus eſt Angliæ ſummus iudex ſive capitalis Iuſtitiarius.* Iohannes de Kirkby Elienſis, Angliæ theſaurarius, *à tempore,* inquit Oſneienſis, *quo nactus eſt præſulatus celſitudinem, continuò vſque ad finem vitæ fallibilis, officio Theſaurariæ Scaccarii D. Regis non ſegniter incumbebat; adeo vt de animarum ſibi commiſſarum cura penitus non curaret. Quinetiam prætextu officii ſui vltra modum prædeceſſorum ſuorum ſe extulit ſupra ſe, vt nomen Theſaurarii nomen Pontificis totaliter adumbraret.* Nicolaus Bubwich epiſcopus Londinenſis fuit Angliæ Theſaurarius. Thomas Brentingham epiſcopus Exonienſis anno 2. Richardi 2, Theſaurarius Angliæ conſtitutus eſt. Richardus Sampſon Epiſcopus Coventrienſis & Lichfeldenſis Walliæ factus eſt præſes; eoque functus eſt munere ad ſecundum Edwardi ſexti. *Iohannes Whitgift epiſcopus Wigornienſis Waliæ propræſes deſignatus eam rexit provinciam menſibus* 30, *quandiu nimirum Sidnæus prorex Hiberniæ præfuit.* Iſte Iohannes Whitgift ætate noſtra ad epiſcopatum Cantuarienſem

Brit. p. 107. edit Francofurt.

P. 119.

Pag. 274.

Pag. 316.

Pag. 223. *

tuarienſem

tuarienſem evectus eſt. Decani & Archidiaconi etiam hiſce publi-
cis muneribus gaudebant olim in papatu. Iohannes Stafford, *Hen-* P.182
*rico quinto ſatagente factus eſt Decanus Wellenſis, Prebendarius Sariſbu-
rienſis, & ſigilli privati cuſtos, ac dein Angliæ Theſaurarius.* Tho. Becke-
tus a Theobaldo Cantuarienſi donatus Archidiaconatu Cãtuarienſi
à Rege ad honoratiſſimũ ſummũ Angliæ Cancellarij munus prove-
ctus eſt; quatuor aut quinque annos Cencellariatus munere functus
eſt, antequam Theobaldo in Archiepiſcopatu ſuccederet. *Iohannes* P.242.
*de Chiſhul eccleſiæ D. Pauli Decanus, & Londinenſis quandoq; Archidi-
aconus, poſtquam magni ſigilli cuſtos fuiſſet, ac deinde Angliæ Theſau-
rarius, in Epiſcopum Londinenſem conſecratus eſt. Rogerus Waldenus ex* P.246.
*ſumma pauperie tenuiſſimaq; fortuna parvo temporis ſpacio Decanus eva-
ſit Eboracenſis, & vrbis Caletenſis Theſaurarius, tum Secretarius Regius
ac inde ſummus Angliæ Theſaurarius.* Wolſæus poſtea Cardinalis an-
tè vero Eleemoſinarius Regius Lincolnienſis Decanus. *Lancelotus* P.193.
Andrews, cum Ciceſtrenſis eſſet Epiſcopus & Iacobo Regi ab eleemoſynis, P.335.
huc, nempe ad Epiſcopatum Elienſem, *tranſlatus eſt.* Hic eſt auctor
ille Torturæ Torti. Videmus jam quænam alia ſunt honeſta illa
munera civilia, quæ Epiſcopis Anglicanis demandari poſſunt a
principe, nempe Cancellarij, Secretarij, Theſaurarij, Capitalis
Iuſtitiarij, Cuſtodis magni & privati ſigilli, præſidis & propræſidis
Walliæ, Eleemoſynarij & ſimilium. *Vnde & nonnulli* (inquit vir
pius & eruditus Guilielmus Traverſus in Tractatn de Diſciplina
Eccleſiaſtica Rupellæ excuſo anno 1574. *Eboracenſis provinciæ præ-* Fol 59.
*fecturam & ſimilium munerum authoritatem, quibus non ita pridem
fungebantur, viris politicis omni dignitate præſtantibus delatam eſſe, tan-
quam de illata iniuria conqueruntur.* Et certe qui legati, Eirenarchæ,
conſiliarij, Domini Parlamentarij, judicis in Camera Stellata, pro-
præſidis Walliæ, cuſtodis magni ſigilli (quo munere jam fungi-
tur Epiſcopus Lincolnienſis) eleemoſynarij Regii perſonam ſuſti-
nere poſſunt, Cancellarii, etiam Theſaurarii, Secretarii, Capitalis iu-
ſtitiarii munera avidè amplecterentur, ſi oblata eſſent, & a politi-
cis ea ſibi præripi haud dubiò indignantur. Habent etiam epiſco-
patibus ſuis annexas Baronias & Baroniarum ratione curias quas
Baronis Curias vocant, in quibus Beneficiarii iurati iuratam con-
ſtituunt, qui ſtatuta ſibi peculiaria condunt, quorum mulcta in Do-
mini vſum cedit Anglicanorum feuda annexam habeant etiam
clientelam militarem. Saravia ait, quòd *Feuda in Anglia quæ dantur* Tract. de ho-
Epiſcopis aliiſq; eccleſiaſticis nullam plerumq; exigunt militiam, ſed dantur nor. præſul.
in puram, vt vocant, eleemoſynam: nihilominus tamen veteres omnes epiſ- debit. cap. 8.
*copatus plurimos fundos, &c. clientibus ſuis in feudo militari tenendos
conceſſerunt, qui hac ratione militaris, aliaque obſeqnia debita, vicè Epiſ-
coporum Regibus Angliæ præſtant, ab eiſque epiſcopos ſic immunes red-
dunt.* Camdenus in Britanniæ editione Anglicana refert Guiliel- Pag. 270.

 mum

mum primum inſtituiſſe, vt Epiſcopatus & Abbatiæ, quæ Baronias tenebant in pura & perpetua eleemoſyna, & hactenus libera erant ab omni obſequio ſæculari, in poſterum ſubjicerentur ſervitio militari, & præſcripſiſſe quot quiſque epiſcopatus & Abbatia quæque ipſi & ſucceſſoribus milites tempore militiæ ſuppeditaret. Hoc igitur ſenſu annexa habent feuda epiſcoporum clientelam militarem, nempe vt ſi non ipſi, ſaltem alij ipſorum vice militarem operam præbeant. In conſeſſu Parlamentario dixit Thomas Arundellus Cantuarienſis, *quanquam ipſi non militarent, clientes tamen & famulos ipſorum Regi nunquam ita defuiſſe, quin auxilia tulerint in omnibus bellis pro rata portione laicis multo copioſiora.* Rex Guilielmus 2 *reverſus ab expeditione Wallica expoſtulare cœpit cum illo* nempe Anſelmo Cantuarienſi *de militibus ab eo ad id bellum miſſis, vt & paucis & inertibus, & tamen non optimè inſtructis.* Prima feudorum cauſa, ut obſervat Saravia, fuit militia equeſtris, ut princeps equitatum & capitaneos ſemper haberet paratos ad reipub. defenſionem: & feuda nihil aliud fuerunt in principio, quàm militiæ ſtipendia non hæreditaria, ſed annuis penſionibus ſimilia. Leges clericum non idoneum tunc cenſebant, qui feudum teneat, nempe militare, ſed pari ratione mulieres & impuberes excludebant alioſque omnes ad militandum ineptos, hodie tamen admittuntur, quia poſſunt debitum militiæ obſequium, ſi quod debeatur, æquè ac mulieres & impuberes, per alium præſtare. Sed quod datur Eccleſiæ & accipitur purè ſimpliciterque dandum & accipiendum eſt, non cum conditione talis obſequii. Nam Eccleſiaſticorum non eſt milites ad bellum mittere, licet per ſe non militent. Vide de iſto argumento plura ſupra pag. 11. 12. An ſint verò qui inter Epiſcopos Anglicanos per ſe militare teneantur, nondum mihi conſtat. Certum eſt Spencerum Norwicenſem fuiſſe virum bellicoſum, *qui* ut ait Walſingamius, erat *antiſtes belliger, velut aper frendens dentibus nec ſibi nec hoſtibus parcens.* Sed ex animi libidine potius quàm pro obſequio ſe bello immiſcuit. Dunelmenſem tamen Comitem Palatinum, cui libertates & jura omnia regnante Maria reſtituta fuiſſe refert Camdenus, Sancti Cuthberti vexillum in acie ſua, ut arbitror, contra Scotos ferendum curare tenetu. Vtcunque eſt *arma viri bellumque gerant quis arma ferenda.* Habent & Epiſcopi juriſdictionem ordinariam ratione officii in civilibus, utpote cauſis de decimis & rebus teſtamentariis, quæ abuſivè Eccleſiaſtica dicuntur. Sed miſſa juriſdictione ordinaria quam habent ratione officii, de qua poſtea, nos de delegata juriſdictione civili ſolummodo nunc diſſerimus.

Godwinus in commentario de præſulibus p. 178.

Pag. 90.

Cap. 18.

Godwinus pag. 494.

Britann. pa. 601 edit. Francof.

Ante legem latam utramque juriſdictionem Eccleſiaſticam & politicam ab uno eodemque adminiſtrari potuiſſe patet exemplo Melchiſedeci, Iobi & aliorum. Vnde & conjunctionis harum juriſ-

dictionum

dictionum monumentum eſt vox *Cohen*, quæ quandoque ſacerdotem quandoque principem & præſidem politicum ſignificat. Sed quum rempub. Iſraeliticam in eaque rite ordinatam Eccleſiam conſtituturus erat Dominus, poteſtates natura ſua diverſas diverſis adminiſtratoribus committi voluit: nec poſtea ordinariè & regulariter in una coaluere perſona. Ordinariè dico, quia extra ordinem quandoque collapſo reipub. & Eccleſiæ ſtatu Dominus excitavit ſacerdotes & Levitas, ut eundem inſtaurarent. Sic Heli & ſummus pontifex & judex politicus fuit, Samuel Levita, propheta & judex. Si corporis naturalis membrum aliquod adeo debile fuerit, ut officio ſuo fungi non poſſit, aliud opem feret. Vt ſi quis pedibus incedere non poteſt, manibus ambulabit & manibus truncus dentibus cibum accipiet. Vbi non ſunt milites mercenarii, ipſi cives poſſunt & debent armis civitatem defendere. *Sic Clerici, non niſi deficientibus laicis, ſe debent ſæcularibus negotiis immiſcere*, inquit Occamus. Fortuitus caſus non evertit regulam. Dico etiam regulariter, quia quæ contra legem veniunt, in exemplum non ſunt trahenda. Vt confuſio illa invecta Levitarum & Sacerdotum ambitione & avaritia poſt victorias partas per Maccabeos. Vt iſta ſeparatio ſatis perſpicua erat in ſingularibus perſonis, ſic etiam in ſynedriis tum majoribus, tum minoribus. Synedrium majus civile diſtinctum erat ab Eccleſiaſtico, Cauſis ceu rebus, perſonis & pœnis ac cenſuris. Summus judex judicabat de ſanguine, id eſt cæde & cauſis capitalibus, & de lite, id eſt cauſis civilibus rerum ad vitæ commoda pertinentium. Sacerdotes de plaga, id eſt lepra & morbis ſive incommodis, quæ ratione Eccleſiſtica & ceremoniali ſecundum legem diſtingui oportet, ut optimè interpretatur Franc. Iunius in Deut. 17. Nam reſpectivè verba eſſe intelligenda diximus ſupra pag. 24. Amarias Sacerdos primarius præerat in ſynedrio Eccleſiaſtico in omni negotio Iehovæ id eſt cauſis ſacris, Zebadias filius Iiſmaelis anteceſſor in domo Iehudæ id eſt in regno, in omni negotio regio id eſt in politicis regni cauſis 2 Chron. 19. 11. *In Thalmudico tractatu de ſynedrio, & in ultimo libro Iad Moſis Ægyptii, qui eſt de eodem argumento, legimus deferri ſolitum principem in ſynedrio locum, ſapientiſſimo è ſeptuaginta ſynedris Auctor illum appellat Roſh haieſchiba caput ſynedrii. Nam Ieſchiba hoc loco idem eſt ac beth din domus judicii. Curia aut conſeſſus judicum. Addit vero Maimonides hunc præſidem illius conſeſſus, qui Moſis perſonam referebat à Sapientibus appellatum fuiſſe Naſi principem: habuiſſe illum quaſi Vicarium, ad dexteram ipſi adſidentem, qui diceretur Ab Beth Din Pater domus judicii. Quod autem hic Naſi fuerit Pontifex Maximus dictus neque ullo teſtimonio probari poteſt, & ratio certa confutat.* Summus pontifex erat præſes ordinarius ſynedrii Eccleſiaſtici non autem politici, Diſtinctorum ſynedriorum exemplum habemus

De poteſt. Pont. qu. 8. cap. 5.

Caſaub. exerc. 13. ann. 31. num. 10. p. 243. 244.

Ierem. 26 8 9 & ſeqq. Synedria ſimiliter inferiora & minora alia erant Eccleſiaſtica quæ in ſynagogis exercebant cenſuras Eccleſiaſticas, alia politica quorum conſeſſus habebatur in portis civitatum. Poſtquam verò ſacerdotes qui Maccabæos ſequuti ſunt, poteſtatem politicam ſibi arrogaſſent, actionum confuſio totam Eccleſiam & rempublicam Iudæorum occupavit. *Etſi autem illius adminiſtrationis maxima fuit poſterioribus illis temporibus corruptio, tamen veſtigia non obſcura & quaſi rudera colligi ex novo teſtamento poſſunt, ex quibus fuiſſe adhuc per illud tempus diſtincta conſilia, quamvis retuſa auctoritate ipſorum, demonſtremus*, inquit Iunius; vide Locum. At dices, etiamſi diſtincta fuerint ſynedria, cum majora tum minora, in politicis tamen interfuiſſe etiam Levitas & Sacerdotes. Reſpondeo vt de jure reſponſa darent. *Iudiciales Iudæorum leges ab ipſo Deo latæ ſunt: & jus civile judaicum pars Theologiæ fuit, unde factum eſt, vt in populo Dei iidem fuerint Theologi & Iuriſconſulti*, ait Saravia. Si, ut de facto etiam ſuffragia ferrent, reſpondendum, incorrupta manente adminiſtratione in Eccleſia & politia non eoſdem Levitas & Sacerdotes utriuſque ſynedrii membra & judices fuiſſe. Cum enim numeroſa eſſet tribus Levitica, & tot millia diſtributa in claſſes quot ſufficerent cultui divino, ſupernumerarii conſtituti ſunt Iudices, moderatores, *ſchoterim* baculifiri id eſt apparitores, qui res judicatas exequebantur & baculo ac loro populum ad præcepta obſervanda cogebant. Præterea à Iudæorum politia neceſſariam non poſſe trahi conſequentiam fatetur Bilſonus, cujus verba videat ſupra lector pag. 25. Et conceſſo unico ſynedrio, illius exemplum non imitandum oſtendimus pag. 26. nam ſequeretur ordinariam poteſtatem vitæ & necis poſſe habere Eccleſiaſticos ex Dei inſtituto abſque ulla principis delegatione. Nec mirum, ſi talis fuiſſet adminiſtratio populi Iſraelitici: nam leges eorum judiciales fere omnes erant mixtæ & partim ceremoniales. Nã ceremoniales obſervantias habebant in cibis, veſtibus, aratione, agrorum redemptione. Imò ipſa terra erat typica. *Omnia*, ut ait Apoſtolus 1 Cor. 10 *contingebant illis in figura*: & *totus ſtatus illius populi*, ut ait Aquinas, *figuralis erat*. Denique ſpiritualia temporalibus adumbrabantur. *Auctoritas Pontificalis in nova lege ſpiritualior eſt & magis à terrenis negotiis elongata, quàm fuerat auctoritas Pontificalis in veteri lege, quemadmodum lex nova eſt magis ſpiritualis quàm vetus*, inquit Occamus. Bellarminus Regem ſacerdotis officium invadere in veteri teſtamento non potuiſſe cum probaſſet, ait munera ſacerdotum in novo teſtamento eſſe longè auguſtiora quam fuerant in veteri. Nicolaus Papa in epiſtola ad Michaelem Imperatorem quæ incipit, *Propoſueramus*, ait. *Fuerunt hæc ante adventum Chriſti, ut quidam typice reges ſimul & ſacerdotes exiſterent, quod ſanctum Melchiſedech fuiſſe ſancta prodit hiſtoria, quodque in membris ſuis diabolus* imi-

In Deut. 17.

Defenſ. de gradib. ca. 11

1 2 qu. 104 art. 2.

De poteſt. Pontif. qu. 1. cap. 12.

De pontif. li. 1 ca. 7.

imitatus (utpote qui ſemper, quæ divino cultui conveniunt ſibimet tyranco ſpiritu vindicare contendit) vt Pagani Imperatores iã & maximi pontifices. *Sed cum ad verum ventum eſt eundem Regem, dicerentur atque Pontificem vltra ſibi nec Imperator jura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomen imperatorium vſurpavit: quoniam idem Mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus ſic actibus propriis & dignitatibus diſtinctis officia poteſtatis vtriuſque diſcrevit, propria volens medicinali humilitate ſurſum efferri, non humana ſuperbia rurſus in infernum demergi, vt & Chriſtiani Imperatores pro æterna vita pontificibus indigerent & Pontifices pro curſu temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus vterentur, quatenus ſpiritualis actio carnalibus diſtaret incurſibus, & ideo militans Deo minimè ſe negotiis ſæcularibus implicaret, ac viciſſim non ille rebus divinis præſidere videretur qui eſſet negotiis ſæcularibus implicatus.* Quæramus igitur veritatem in veritate novi, non in umbra veteris teſtamenti. Chriſtus exemplo ſuo docuit quid facere debeant miniſtri Evangelii; fuit enim ipſe miniſter Evangelii: hereditatis tamen herciſcundę poteſtatẽ recuſavit, ut à munere ſuo alienam Luc. 12 24 Bellarminus ipſe ait *Dominũ in hoc mundo ſuſcepiſſe perſonam Pontificis, non principis temporalis, & illis verbis monuiſſe ſimplices Pontifices, ne ſe miſceant alienis negotiis. Nec judex dignatur eſſe litium, nec arbiter facultatũ*, inquit Ambr. Iohannis 8 in adulterã ferre ſententiá renuit & Ioh. 6 15 *cũ noſſet venturos, & ſe abrepturos, vt facerent ſe regem, ſeceſſit rurſus in montem ſolus ipſe.* Inde Bell. obſervat quod ſequitur, *Apparet ergo eum noluiſſe acceptare electionẽ ſuam in Regem.* Nec invaſit politiça, nec oblata arripuit. Regnum Chriſti non erat ex hoc mundo Ioh. 18. Venit in hunc modum abſque armorum ſtrepitu, obſervatione & pompa, & ut ros cæli deſcendens in vellus Gedeonis. Ejecit è templo ementes boves & oves Iohan. 2 ſed *ſciendum Chriſtum non ejeciſſe illos homines ex templo, quaſi pontificia vel regia poteſtate, ſed more prophetarum, zelo quodam divino, quo Phinees occidit ſcortatores & Helias prophetas Baal*, ait Bellarminus. Imo extraordinario modo exeruit vim divinæ poteſtatis. Sicut exemplo ſuo præmonſtravit quid Apoſtoli & omnes deinceps paſtores facerent, ſic etiam verbis docuit. Non permittit diſcipulo quem vocabat ad annunciandum evangelium, vt priùs ſepeliret patrem, ſed ſtatim ſequi iubet. *Sine vt mortui ſepeliant mortuos ſuos: tu vero profectus annuncia regnum Dei.* Luc. 9. 60. Noluit illum retardari officio pietatis in parentes, quod iure naturæ debetur, de muneribus ciuilibus quid igitur ſentiendum. Non tulit leges civiles ſecundum quas iudicaret eccleſia, nec cõmiſit Apoſtolis pœnarũ temporaliũ ſed ſpiritualium cenſurarum poteſtatem. *Cenſuram eccleſiæ ſuæ diverſam conſtituit ab ea quæ fuit tempore legis ſub Moſe: nihil enim eam habere voluit, quod eſſet civilis imperij, ne eius prætextu leges utraque gentium civileſque adminiſtrationes, Apoſtoli aliiq; eccleſiarum paſtores perturbarent.*

De pontif. li. 5 cap. 10.

ibidem.

Defenſ. c 11 ſect. 16.

turbarent, aut ſibi adſumerent, ait Saravia. Claves non gladios commiſit Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus. Clavigeros non enſiferos eos conſtituit dominus. *Turba adverſus Dominum gladiis armata proceſſerat, & ipſe recondi gladium præcepit, ſignificans quia eos non humano, ſed oris ſui gladio eſſet perempturus.* inquit Anſelmus. *Quid tu vſurpare gladium tentas, quem Petrus iuſſus ponere in vaginam,* ait Bernardus. *Membrum Chriſti Rex, Membrum Chriſti Sacerdos, gladius Regis cenſura Curiæ, gladius ſacerdotalis eccleſiaſticæ rigor diſciplinæ,* inquit Hildebertus. Quibus nec leges civiles, nec poteſtatem coactivam tradidit, politicos Dominos non conſtituit. *Apoſtolis interdicitur Dominatus: I ergo tu, & tibi vſurpare aude, aut dominans Apoſtolatum, aut Apoſtolicus dominatum. Forma Apoſtolica hæc eſt, interdicitur dominatio, indicitur miniſtratio,* inquit Bernardus. Filii Zebedei ſecundum opinionem, quæ iamdiu inſederat animis Iudæorum, ſomniabant regnum Chriſti fore terrenum, & Chriſtum Monarcham potentiſſimum, ambiebant propterea locum à dextra & ſiniſtra Chriſti, id eſt ſecundas partes in imperio. Chriſtus docet illos fore miniſtros non Dominos & principes. *Reges gentium dominantur in eas, & qui auctoritatem habent in eas, benefici vocantur, Vos autem non ita : Luc.* 22.25.26. Et ne quis regiam ſolummodo poteſtatem interdictam putet, Matthæus ait, οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν principes gentium, & οἱ μεγάλοι Magnates. Dicunt non prohiberi illis verbis epiſcopis Dominatum, qualis eſſe poteſt Regum & principum piorum, ſed qualis eſt Regum ignorantium Deum, qui tyranni ſunt potiùs quàm Reges, & probant ex verborum proprietate. Nam Matthæus ait, κατακυριεύουσιν, id eſt violenter dominantur: Sed κατὰ in compoſitione non ſolum ſignificat contrà, vt in καταχρᾶσθαι καταγινώσκειν *aut de vt in* κατηγορεῖν *aut deorſum vt in* καταφέρειν καταβῆναι *& ſimilibus, ſed etiam intendit duntaxat ſignificationem, vt in* καταφαγεῖν κατανοῆσαι, *&c. ita eſt verbum* κατακυριεύειν, *vt Gen.* 1.28. *& Pſal.* 72.8. *& ſimilia multa. Quapropter hic diſputator & linguæ Græcæ, & locis ſcripturæ iniuriam facit. Poſtremo confutat Lucas* 22.25. *qui eadem verba repetens Chriſti interpretatur ſecus. Reges,* inquit, *gentium dominantur eis, & qui habent eas in poteſtate vocantur benefici. Videtiſne Chriſtum ſimpliciter de dominatu agere, non de violento ſolum.* Lucas vtitur verbo ſimplici κυριεύουσι. *Sicut* κυρεῖν *&* κατακυρεῖν *idem ſignificant Græcis; ita &* κυριεύειν *&* κατακυριεύειν *ſive vſum ſpectes ſive analogiam,* ait Tilenns noſter. Vel cum Spalatenſi dicamus includi verbo Græco violentiam, ſed non iniuſtam vt puta tyrannidem, ſed legitimam propter vim coactivam, quam habent principes omnes etiam iuſti & legitimi in ſuos ſubditos, qui ita dominantur, vt eis etiam invitis dominentur, lib. 5. cap. 2. num. 6. Non erant adeo impudentes diſcipuli vt peterent tyrannidem ſub Chriſto, nec tam rudes vt tyrannos illos conſtiturum crederent Chriſtum. Denique

Reges

In Mat. 27.

De conſiderat. l. 4.

Epiſt. 40.

De conſiderat. l. 2.

Iunius de Pontif. lib. 5. *ca.* 10. *not.* 6.

Ibidem.

Reges gentium plerique gubernarunt gentes maiori cum laude quàm plerique Reges Iudæorum & Iſraelitarum. Regia poteſtas etiam inter gentes & ethnicos eſt à Deo ordinata. *Dominativum igitur modum regendi, & poteſtatibus ſæculi obſervandum Apoſtolis interdixit*, vt ait Occamus. *Et præceptoriè & conſultoriè inhibuit*, ait idem. Aliud effugium quærunt & dicunt Chriſtum interdixiſſe, ne poteſtatem & dominatiuum regendi modum ſibi vendicarent ratione muneris proprij Apoſtolatus, non autem ne oblatam poteſtatem amplecterentur, ſic epiſcopos non quatenus ſunt epiſcopi vi & virtute muneris epiſcopalis poſſe ſibi vendicare dominium publicum, tamen quatenus ſunt cives regni ceu Reipublicæ poſſe munera civilia obire vt Eirenarchæ, Conſiliarii, Cancellarij & ſimilium. At non ita limitat verba Chriſtus, *vos autem quatenus Apoſtoli non ſic*, ſed ſimpliciter ait, *Vos autem non ſic*. Removet omne dominium civile non modo à natura Apoſtolatus, ſed etiam à perſonis Apoſtolorũ, & vult incompatibiles, vt loquuntur, eſſe has duas poteſtates in vno eodemque ſubiecto. Alioquin facile potuiſſent regerere diſcipuli. Non quatenus paſtores & doctores cupimus dominatum vllum politicum, ſed quatenus cives regni & membra primaria ceu principes imperij quod arbitramur fore potentiſſimum & patentiſſimum. Sic hodie Epiſcopi Germaniæ qui ſub imperatore ſunt etiam principes Imperii; & ſic tuetur Pontificum principatum Bellarminus. *Sicut iiſdem ovibus, vt ſunt cives Reipublicæ dominatur princeps politicus, ita iiſdem poteſt dominari eadem ratione Pontifex, ſi ſit eorum princeps politicus*. Sed revocant noſtri ad interdictum Chriſti. Interdicitur dominatio, indicitur miniſterium. Petro Iacobo & Iohanni indicitur miniſterium, & interdicitur dominatio non ſolum quà erant Apoſtoli, ſed quia erant Apoſtoli. Duæ ſunt autem cauſæ cur dominationem & principatum politicum interdixit Chriſtus; Vna eſt, quia ipſorum officium erat nudum & merum miniſterium, nihil eos ideo voluit habere meri aut mixti imperii aut ex iure Apoſtolico aut aliunde collatum, ne potentia evangelii armis carnalibus potius quàm ſpiritualibus & virtute ſpiritus inniti videretur. *Nunc autem duæ virgæ ſunt, altera Regum gentium, alia diſcipulorum Chriſti: virga Regum gentium virga dominationis; virga diſcipulorum Chriſti virga directionis; virga paſtoralis officij ſupra curam animarũ ſolicitè vigilantis: illa virga quæ dominationis eſt, non eſt conceſſa miniſtris evangelij pacis*, ait Rupertus Abbas Tuitienſis. *In criminibus non in poſſeſſionibus eſt poteſtas veſtra, quoniam propter illa, & non propter has accepiſtis claves regni cœlorum prævaricatores excluſuri non poſſeſſores. Quænam tibi maior videtur poteſtas peccata remittendi an prædia dividendi? Habent hæc terrena & infima iudices ſuos, Reges & Principes terræ: quid fines alienos invaditis? quid falcem veſtram in alienam meſſem extenditis? Cur maior vis eſſe domino, qui*

De poteſtate Pontif qu. 1. c. 7.

De pont. lib. 5. cap. 10.

In Mat. c. 16

De conſid. l. 1. c. 6.

interpellatus à quodam dicente, Dic fratri meo, vt dividat mecum hæreditatem, reſpondit, Quis me conſtituit iudicem inter vos, inquit Bernardus. Alia autem ratio fuit ne diſtraherentur à munere ſuo, cui totos vacare oportebat. Idcirco Paulus Apoſtolus dicit ſe eſſe

Ad Auxentium.

ἀφωρισμένον εἰς εὐαγγέλιον θεȣ Rom. 1. 1. Quod præcepit Chriſtus Apoſtoli obſervarunt diligentiſſimè. Elymæ excæcatio, Ananiæ & Sapphiræ exanimatio erant res extraordinariæ & miraculoſæ, non à temporali Magiſtratuum poteſtate, ſed temporaria illa Apoſtolorum quæ δύναμις dicitur, procedentes. Dum adhuc commorarentur vnà Hieroſolymis Apoſtoli, licet donis extraordinariis inſtructi, ſentiebant tamen ſe non pares fuiſſe vtrique oneri & miniſtrandi menſis & prędicandi verbum, propterea diaconos inſtituerunt. *Non eſt æquum nos derelicto ſermone Dei miniſtrare menſis.* Erant vtraque hæc munia eccleſiaſtica, vtraque ſimul tamen obire renuerunt Apoſtoli. Epiſcopis tamen Anglicanis derelicto grege aulam ſectari & Regi ab eleemoſynis eſſe ſatis æquum videtur. De Wintonienſi ſic olim Gualterus Mapezius in libello qui inſcribitur Planctus ſuper epiſcopis hæc habet. *Wintonienſis armiger Præſidet ad ſcaccarium, Ad computandum impiger, Piger ad Evangelium, Regiſ revolvens rotulum, Sic lucrum Lucam ſuperat, Marco marcam præponderat, Et libræ librum ſubiicit.* Ad aliud menſarum miniſterium ſe recepit Wintonienſis, nempe ad tabulam illam quadrangularem Scaccarii Regii, vbi cauſæ quæ ad fiſcum pertinent, audiuntur. Grego-

Diſt. 89. cap. Singula.

rius, cuius verba extant in Gratiani decreto, ſic ſcribit: *Singula eccleſiaſtici iuris officia ſingulis quibuſq́. perſonis ſingulatim committi iubemus. Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent; ita in eccleſiæ corpore ſecundum veridicam Pauli ſententiam in vno eodemq́ ſpiritu alii conferendum eſt hoc officium, alii committendum eſt illud: neq́ vni quantumlibet exercitatæ perſonæ vno tempore duarum officia committenda ſunt: quia ſi totum corpus eſt oculus vbi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diverſa officia & robur corporis ſervat, & pulchritudinem repræſentat: ita varietas perſonarum per diverſa nihilominus officia diſtributa & fortitudinem & venuſtatem ſanctæ Dei eccleſiæ manifeſtat. Et ſicut indecorum eſt, vt in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio; ita nimirum noxium ſimulq́ turpiſſimum eſt, ſi ſingula rerum miniſteria perſonis totidem non fuerint diſtributa.* Ex loco Apoſtoli ad Romanos cap. 12. 6. 7. 8. argumentum promit Gregorius, quo probat duo officia eccleſiaſtica vni non committenda eſſe, ſicut iam vidimus in Diaconatu & Apoſtolatu. Si duo eccleſiaſtica officia non ſunt

De fuga ſæculi. c. 2.

vni committenda, multo minùs eccleſiaſticum & civile. *Quod enim ad alia officia confertur, hoc religionis cultui atq́ huic noſtro officio decerpitur,* ait Ambroſius. Natura ipſa ἓν πρὸς ἓν vnum inſtru-

mentum

mentum vnius rei vſui aptavit: nec in corpore politico probandum eſt ὀβελισκολύχνιον aut δορυδρέπανον multo minus in Eccleſia. Nam ſpirituale debet eſſe ordinatius quam temporale. *Nemo qui militat implicatur hujus vitæ negotijs, vt ei placeat à quo delectus eſt miles*, 2. Tim. 2. 4. Ad clangorem tubæ & ſonitum tympani ſemper paratus eſt miles relicta vxore & familia ſequi ducem & imperatorem quocunque vocarit. Nolunt regimen politicum hîc vocari negotia ſæculi ceu hujus vitæ Bellarminus, & alij adverſarij, ſed curam parandi victus, & proinde negotiationes, mercimonia, & ſimilia. *Sed negatur diſtinctio: nam id vniverſè ſimpliciterque dicitur. Deinde ſi minus impedimentum vetatur; annon vetatur maius? eſt autem maius impedimentum principis & regiminis politici, ſi quis bene defungi volet.* Apoſtolus Act. 18. 3. manſit apud Aquilam & Priſcillam & operabatur, quia eiuſdem erat artificij: erat autem ars illorum conficere tabernacula. Alibi ait. *Laboramus operantes proprijs manibus*, 1. Cor. 4. 12. Item *nocte ac die operando, ne cui veſtrum oneri eſſemus, prædicavimus apud vos evangelium*, 1. Theſſ. 2 9. ſic 2. Theſſ. 3. 8. Licet igitur parare victum artificio aliquo, ſi aliunde non ſuppetit vnde vivamus. Rectè, nolunt compedibus ferreis, aureis tamen libenter implicari volunt epiſcopi; licet graviùs onerent aurei quàm ferrei. Vbi iam illa limitatio per *quatenus*. Annon epiſcopus implicatur negotijs huius vitæ, quando vt civis regiminis politici cura diſtrahitur. Ridicula eſt igitur illa diſtinctio, & indigna alia refutatione quàm bubulci illius, qui Archiepiſcopo Colonienſi eodemque Duce per pagum quendam incedente, eumque proſequente caterva militum, a riſu temperare ſibi non potuit. Interrogatus quæ cauſa riſus, reſpondit valde ſibi ridiculum videri, quod Petrus Apoſtolus ſacerdotalis ordinis princeps in tanta inopia vitam egiſſet, vt eius ſucceſſores adeo locupletarentur, & regibus Satrapiſq; pares fierent. Objiciente Archiepiſcopo perſonam ſe duplicem ſuſtinere ducis ſcilicet & Epiſcopi, maiorem multo cachinnum ſuſtulit, velim, inquit, hoc vnum abs te doceri cum hunc ducem, cuius perſonam geris, iam fato functum cacodæmones ad inferos rapient, quonam iturum epiſcopum exiſtimas. Vide Duarenum de beneficijs & miniſt. l. 1. cap. 4. vbi hæc refert ex libro 6 collectaneorum Fulgoſij. Sed redeamus. Quemadmodum ſæculi militibus non concedebatur procurationem alienorum negotiorum ſuſcipere, & poſſeſſiones conducere, ne a ſignis ſuis avocentur milites C de locato ſic & clericis id non indulgetur, vt infra videbimus. Cautum erat lege civili in hunc modum, *Militem nec pro patre, vel matre, vel etiam vxore, nec ex ſacro reſcripto procuratorio nomine experiri oportet, cum neq; defenſionem alienam ſuſcipere, vel redimere negotia, vel quaſi ſuffragatorem accedere vtilitate publica permittatur*. Milites cœleſtis militiæ ſunt ſemper quaſi in procinctu vel in expeditione, multo

Iur. de pont. l. 5. c. 10 not. 15.

Co l. l. 2. tit 13. l. 7.

magis igitur non ſunt negotijs huius vitæ implicandi. Sacrum munus miniſterij aſſimilatur militiæ, Num. 4 3. & 8. 24. 25. 1. Cor. 9. 7. Philip. 2. 25. Hieronymus hunc locum Pauli explicans ait, *Multo magis nos liberos eſſe debere à negotiis ſæcularibus vt Chriſto placeamus.* Ambroſius, *Eccleſiaſticus autem idcirco ſe Deo probet, vt huic devotus officium impleat, quod ſpopondit in Dei rebus ſollicitus, à ſæculari negotio alienus. Non enim convenit vnum duplicem habere profeſſionem.* Apoſtolus 1. Cor. 6. cum fratres à fratribus in ius vocari, eorumque lites diſceptari coram Magiſtratu infideli cerneret, atque ita Chriſtianiſmum exponi iudicum profanorum ludibrio, ad arbitros & cognitores domeſticos membra eccleſiæ retrahit. Nec tamen conſtituit paſtores iudices aut arbitros harũ diſceptationum, qui ſuis functionibus occupati erant, ſed ait, *Itane non eſt inter vos ſapiens, ne vnus quidem, qui poſſit decernere inter fratres ſuos*, 1. Cor. 6. 5. Imò potius quàm iudicio experiri coram iniuſtis oporteat, *Si iudicia habetis de ijs quæ ad huius vitæ vſum pertinent* κριτήρια βιωτικά, *eos qui nullo loco habētur in eccleſia* τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ *eos in ſubſelliis collocate*, 1. Cor. 6. 4. Latimerus epiſcopus Wigornienſis de Epiſcopis qui erant in Anglia regnante Edwardo 6. in concione de aratro hæc habet verba: *Ocupati ſunt quidam in negotiis Regis, quidam ſunt Legati, quidam principi à ſecretiori conſilio, quidam in aulà, alii domini Parlamentarii, alii præſides, & officinæ monetariæ præpoſiti. Bene, Bene? Hoccine munus veſtrum. Si Apoſtoli nolebant derelicto ſermone Dei fieri Diaconi, an debet quis propter curam officinæ monetariæ derelinquere. Audi patria mea Anglia, quid dicat Apoſtolus*, 1. Cor. 6. *Itane non eſt inter vos ſapiens, ne vnus quidem, qui poſſit inter fratres ſuos decernere. Ad erubeſcentiam veſtram dico, &c. Sic Anglia ad pudorem tibi incutiendum dico. Eſtne nobilis apud vos, qui præſidis munus obeat, ſed oportet Prælatum eo fungi? Eſtne quis ſapiens in regno, qui præponatur monetariæ officinæ. Ad incutiendum vobis pudorem loquor, atq; iterum, ad incutiendum vobis pudorem loquor. Si non ſit inter vos ſapiens, ne vnus quidem, conſtituite lixam ceu aquæ Bajulum, ſartorem ærarium, ſutorem veteramentarium, mancipium, pediſſequum, præfectum monetarij, Præſidem create generoſum fortunæ tenuioris aliquē cubicularium, ingenuum vel* ſtilo forenſi *legalem hominem, mendicum.* Item, *Eſt opprobrium nobilibus ac ſi prudentiæ & eruditionis expertes omnino inepti eſſent ad talia munera, & omni religione ſoluti.* Apoſtolus vocat judicia de diſceptationibus iſtis ἐλαχίϛα κριτήρια id eſt de rebus minimi pretii, cujuſmodi ſunt τὰ βιωτικά: & proinde indigna quibus diſtrahantur paſtores, ſed committenda potiùs iis,

De cura Paſtorali. qui nullo loco habentur in Eccleſia. *Oculum, qui prævidendis ſummis præeminet, cura pulveris non obſcuret*, ait Gregorius. *Quibus datum eſt judicium in majora, quidni contemnat judicare de terrenis poſſeſ-*

ſiunculis

ſtuneulis hominum, qui in cœleſtibus & angelos judicabunt, ait Bernardus. Clemens epiſt. 1 ad Iacobum fratrem Domini. *Neque enim judicem aut cognitorem ſæcularium negotiorum hodie te ordinare vult Chriſtus: ne præfocatus præſentibus hominum curis non poſſis verbo Dei vacare, & ſecundum veritatis regulam ſecernere bonos à malis. Iſta namque opera quæ tibi minùs congruere ſuperius expoſuimus, exhibeant ſibi invicem vacantes Laice: & te nemo occupet ab his ſtudiis, per quæ ſalus omnibus datur.* Vide Gratianum. Gregorius Romano defenſori, *perlatum eſt ad nos reverendiſſimum fratem noſtrum Baſilium Epiſcopum, velut vnum de laicis in cauſis ſæcularibus occupari, & prætoriis inutiliter deſervire. Quæ res quoniam & ipſum vilem reddit & reverentiam ſacerdotalem annihilat: ſtatim ut reverentia tua hoc præceptum ſuſceperit. &c.* Extant verba apud Gratianũ. *Proh dolor,* ait Rabanus, *multi inveniuntur hujus temporis viri inter Eccleſiaſticos, qui relicto prædicandi officio & ſpirituali juriſdictione eò ſe magnos æſtimant, ſi terrenis negotiis præponantur, & diſceptationibus ſæcularium ſæpe interſint ita vt in eorum conventibus quaſi arbitri ſedeant, & eorum conflictuum judices fiant.* Teſtimonia hæc omnia illuſtrant dictũ locum 1 Cor. 6. *Hæc illa eſt igitur Apoſtolica doctrina ipſius Chriſti & mandato & exemplo plurimis locis confirmata, nedum vt vtrunque gladium ceu Petro ceu aliis à Petro vllis Paſtoribus conceſſerit. Quod ſi attente vtopportuit, à veteribus illis Epiſcopis ab ambitione fateor quæ mox illos ſequuta eſt, procul remotis, ſed tamen ab Apoſtolica regula deficientibus fuiſſet conſideratum, neque ſeipſos tot laboribus fatigaſſent, de quibus alicubi conqueritur Auguſtinus, & Gregorius quoque Romanus: neque poſteris invadendæ Magiſtratuum poteſtati aditum certo cum humani generis exitio tandem ſequuturo patefeciſſent.*

De conſiderat. l. 1.
Cauſ. 11. qu. 1. c. 29. Te quidem.
Diſtinct. 88. cap. perlatũ.
Epiſt. ad Hemnonem.
Bezæ Annot. in 1 Cor. 6 1.

Doctrinæ Chriſti & Apoſtolorum ſubjiciam è veterum ſcriptis paucula quædam in eandem ſententiam. Canonum, qui Apoſtolorum inſcribuntur, unus ſic habet, *Epiſcopus vel Preſbyter vel Diaconus* κοσμικὰς φροντίδας *ſæculares curas non ſuſcipiat; alioqui deponatur.* Can. 81 *diximus non oportere Epiſcopum vel Preſbyterũ ſeipſum* εἰς δημοσίας διοικήσεις *ad publicas adminiſtrationes demittere,* ἀλλὰ προσευκαιρεῖν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς χρείαις *ſed in Eccleſiaſticis negotiis verſari.* Can. 83. *Epiſcopus vel Preſbyter vel Diaconus exercitui vacans, & vtraque obtinere volens* ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν καὶ ἱερατικὴν διοίκησιν *Romanum ſcilicet Magiſtratum & ſacerdotalem adminiſtrationem deponatur.* Cyprianus Preſbyteris & Diaconis & plebi Furnis conſiſtentibus, de Victore, qui Fauſtinum Preſbyterum tutorem nominavit. *Cum jampridem in Concilio Epiſcoporum ſtatutum ſit, ne quis de clericis & Dei miniſtris tutorem vel curatorem teſtamento ſuo conſtituat, quando ſinguli divino ſacerdotio ho-*

Can. 6.
Lib. 1. ep. 9.

norati, & in clerico miniſterio conſtituti nonniſi altari & ſacrificiis deſervire, & precibus atque orationibus vacare debeant. Scriptum eſt, enim nemo militans Deo obligat ſe moleſtiis ſæcularibus, ut poſſit placere ei cui ſe probavit. Quod cum de omnibus dictum ſit, quanto magis moleſtiis & laqueis ſæcularibus obligari non debent, qui divinis rebus & ſpiritualibus occupati ab Eccleſia recedere & ad terrenos & ſæculares actus vacare non poſſunt. Pamelius in hunc locum. *Hoc autem Concilii ſtatutum, ne quis Clericum tutorem vel Curatorem teſtamento conſtituat, denuo renovatum eſt per Concilium Chalcedonenſ. can. 3. exceptis tutelis miſerabilium perſonarum, & legitimis tutelis, ad quas per leges compelli poterant, ſed & his legibus poſtea liberati ſunt Epiſcopi Preſbyteri Diaconi, ſubdiaconi, Monachi Conſtitut. Iuſtin. Imperato. L. Generaliter Cod. de Epiſcopis & Clericis quam Leoni Auguſto perperam Gratianus aſcribit 16 queſt. 1 Generaliter. Hodie itaque nemo illorum ad legitimas tutelas tenetur, multo minus ad teſtamentarias aut dativas.* Si tam rigidi erant Africani in opera pietatis, quid putas de aliis negotiis magis alienis ſentiebant. Syneſius *Memetipſum ſciens vix ad alterum pertingere poſſe admiror eos, qui utraque poſſunt; mihi vires non ſunt ut poſſim duobus dominis ſervire, Si qui vero ſunt qui rerum diverſarum aggreſſione non læduntur, illi poſſunt ſimul & ſacerdotio fungi & civilibus praeeſſe.*

Epiſt. 57.

Gregorius, *Dei cauſam relinquimus, & ad terrena negotia feſtinamus, locum ſanctitatis accipimus, & terrenus actibus implicamur.* Item, *Dum nobis competentia relinquimus, & nobis non competentia cogitamus, peccata noſtra barbaricis viribus ſociamus.* Hilarius ad Auxentium, *Quibuſnam ſuffragiis ad prædicandum Evangelium Apoſtoli uſi ſunt, quibus adjuti poteſtatibus Chriſtum prædicarunt, gentiſque omnes fere ex Idolis ad Deum tranſtulerunt. Anne aliquam ſibi e palatio dignitatem ſumpſerunt hymnum Deo in carcere inter catenas & poſt flagella cantantes. At nunc proh dolor divinam fidem ſuffragia terrena commendant, inopſque virtutis ſuæ Chriſtus, dum ambitio nomini ſuo conciliatur arguitur.* Bernardus De conſideratione ad Eugenium lib. 2. *Non monſtrabunt puto qui hoc dicunt ubi aliquando quiſpiam Apoſtolorum judex ſederit hominum aut diviſor terminorum aut diſtributor terrarum. Stetiſſe denique lege Apoſtolos judicandos, ſediſſe judicantes non lego.* Idem, *perſtrepunt in palatio leges, ſed Iuſtiniani non Domini. Qua mente obſecro ſuſtines coram te ſemper ſilere iſtas garrire illas.* Extat titulus in decretalibus lib. 1 de obligatis ad ratiocinia. Eſt autem illa obligatio vinculum quoddam reddens hominem impeditum ad Eccleſiaſtica miniſteria, propter adminiſtrationes publicas forenſes & privatas pupillorum, Duobus modis obligantur primo ad tales actiones ceu miniſteria peragenda ad quæ obligantur ratione talis muneris, deinde ad reddendam rationem peracti muneris. Durante priore obligatione irregulares erant ad ordines ſuſcipiendos procuratores, Actores, executores ceu Curatores

Hom. 17.

ratores pupillorum ceu tutores. Quia ratione Curiales qui actu ſunt membra Curiæ inepti ſunt, ut ad clericatum aſſumantur, ſic è converſo qui jam actu ad ordinem miniſterii promoti ſunt, non debent iiſdem adminiſtrationibus forenſibus ſe immiſcere aut aliorum ſæcularium aut temporalium, quæ irregularitatem inducunt. Gratianus in Decreto. *Generaliter ſancimus omnes viros reverendiſſimos Epiſcopos, necnon Presbyteros ſive Diaconos & Subdiaconos, & præcipuè monachos, licet non ſint clerici, immunitatem ipſo jure omnes habere tutelæ, ſive teſtamenentariæ, ſive dativæ ſive legitimæ, & non tutelæ ſolum eos expertes, ſed etiam curæ: non ſolum pupillorum & adultorum ſed & furioſi & ſurdi & muti, & aliarum perſonarum, quibus tutores vel curatores à veteribus legibus dantur. Eos tamen Clericos & monachos hujuſmodi habere beneficium ſancimus, qui apud ſacroſanctas Eccleſias vel monaſteria permanent, non divagantes neque circa divina miniſteria deſides: cum propter hoc ipſum beneficium eis indulgimus ut aliis omnibus derelictis Dei omnipotentis miniſteriis inhæreant.* In decretalium libro tertio titulus habetur. Ne clerici vel monachi ſæcularibus negotiis ſe immiſceant, ubi capite primò prohibentur eſſe conductores ſecularium rerum, aut procuratores. Capite 2 ne miniſtriū laicor fiant, nec in rebus eorum procuratores exiſtant: & cap. 4. *Sed nec procurationes villarum aut juriſdictiones etiam ſæculares ſub aliquibus principibus & ſæcularibus viris, ut juſtiarius eorum fiat, clericorum quiſquam exercere præſumat. Si quis autem adverſus hæc venire tentaverit, quia contra doctrinam Apoſtolici dicentis, Nemo militans Deo implicet ſe ſæcularibus negotiis, ſæculariter agit, ab Eccleſiaſtico fiat miniſterio alienus: pro eo quod officio clericali neglecto, fluctibus ſæculi, ut poteſtatibus placeat, ſe immergit.* Epiſcopi tamen Anglicani, cum ſunt pacis juſtitiarii, aut judices in camera ſtellata, aliave munera obeunt, quæ juriſdictionis ſæculares exercitium poſtulant, fluctibus ſæculi, ut poteſtatibus vel ſibi potius placeant, ſe immergunt. Capite 8 Innocentius tertius, *Fraternitati tuæ mandamus, quatenus clericis in ſacris ordinibus conſtitutis tabellionatus officium per beneficiorum ſubtractionem appellatione poſtpoſita interdicas.* Capite 6 Alexander 3 Londinenſi Epiſcopo *Secundum inſtituta prædeceſſorum noſtrorum ſub interminatione anathematis prohibemus, ne monachi vel clerici lucri cauſa negotientur.* Idem Alexander 3 Cantuarienſi Archiepiſcopo capite 5. *Clericis in ſacris ordinibus conſtitutis ex Concilio Toletano judicium ſanguinis agitare non licet Unde prohibemus, ne aut per ſe truncationes membrorum faciant aut judicent inferendas. Quod ſi quis tale quid fecerit, honore privetur & loco. Iubemus etiam ſub interminatione anathematis, ne quis ſacerdos officium habeat Vicecomitis aut præpoſiti ſæcularis. Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, & commonitus emendare noluerit, excommunicationi ſubjaceat.* Guilielmus Courtnejus Epiſcopus Cantuarienſis, cum proceres nonnullos qui ſeditionis inter

16. qu. 1. cap. 40.

ter regem & optimates autho res ferebantur, ad ſupplicium popoſciſſent; priuſquam ea de re quicquam decerneretur, Archiepiſcopus quem Canones prohibebant adeſſe, cum de ſanguine ageretur, abductis ſecum ſuffraganeis ſuis è Parlamento diſceſſit proteſtatione priùs facta, quam vide ſupra pag. 78. Capite nono ejuſdem tituli ab Innocentio tertio ſtatutum, ut ſententiam ſanguinis nullus clericus dictet aut proferat, ſed nec ſanguinis vindictam exerceat, aut vbi exerceatur interſit, nec quiſquam clericus literas dictet, aut ſcribat pro vindicta ſanguinis deſtinandas. Nullus quoque clericus ruptariis vel baliſtariis aut hujuſmodi viris ſanguinum prępenatur. Non ſolum judices in cauſis ſanguinis, ſed etiam curiales ceu miniſtri juſtitiæ ut tabelliones, procuratores, ſollicitatores, & inferiores etiam miniſtri qui vel denuntiant vel ſcribunt ſententiam, vel aliquod ſimile munus exhibent, aut quomodocunque ad cauſas ſanguinis cooperantes, per Canones erant irregulares. Sed ridiculum eſt, quod Bonifacius 8 in Sexto Decretalium decrevit. *Epiſcopus*, inquit, *ceu quicunque alius prælatus vel clericus juriſdictionem obtinens temporalem, ſi homicidio aut alio maleficio ab aliquibus in juriſdictione ſua commiſſo, ballivo ſuo aut alii cuicunque injungat, ut ſuper hoc veritatem inquirens juſtitiæ debitum exequatur, irregularis cenſeri non debet, quamvis ipſe ballivus vel alius contra malefactores ad pœnam ſanguinis proceſſerit juſtitia mediante. Nam licet clericis cauſas ſanguinis agitare non liceat, eas tamen cum juriſdictionem obtinent temporalem, debent & poſſunt metu irregularitatis ceſſante aliis delegare.* Bozius ad iſtam objectionem *Papa & Epiſcopi qui habent præpoſitos ſanguinis videntur occidere*, Reſpondet verbis Alenſis. Eſt auctoritas jubendi, eſt & auctoritas innuendi, gladium exeri non ad juſſum ſed ad nutum ſacerdotis. Quàm frivola ſunt iſta? nam ſi ad ejus nutum præpoſitus ſanguinis vel ballivus ad pœnam ſanguinis proceſſerit, nonne ad cauſam ſanguinis efficacius & potentius cooperatur in cauſa ſanguinis, quàm tabelliones aut alii curiales. Præterea an non idem eſt ad juſſum & ad nutum occidere? quomodo poſſunt quæſo juſſum à nutu diſtinguere, niſi nutum mutum finxerint. Denique an non derivatur poteſtas præpoſiti vel ballivi ab Epiſcopo, qui habet temporalem juriſdictionem? Duces & comites, qui habent temporalem juriſdictionem & regalia non per ſe ſed per alios præpoſitos ſanguinis procedunt ad pœnam ſanguins, cōmunicata nimirum poteſtate gladii quam habent, inferioribus iudicibus. Non igitur pudeat Epiſcopos, qui talem habent poteſtatem, inſignia ſua cum baculo paſtorali tum gladio decorare, ſicut fecit Luderus Monaſterienſis. Dignum notatu eſt quod de Burggraviis habetur in Chronico Carionis. *Deſignabantur Burggravii judicio & arbitrio Imperatorum. Munus eorum erat, vt eſſent ceu cuſtodes pacis publicæ, conſtituerent & gubernarent judicia publica, & omnem vniverſim exercerent*

De temporali Monach. li. 3. ca. 7.

Li. 5. p. 715.

rent poteſtatem politicam loco Imperatorum, & eorundem authoritate in certis ac deſtinatis terris & regionibus, quæ attributa erant Eccleſiæ & Epiſcopis, conceſſione & beneficio Imperatorum. Epiſcopis enim quibus ſola rerum ſacrarum adminiſtratio, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ procuratio incumbebat, quæ verbo peragitur, & his commendata eſt divinitus, aut occupari ſollicitudine curandarum & conficiendarum opum aut verſari & conſpici in foro aut jus gladii uſurpare nefas erat. Sed *Vetera Burggraviorum jura multis in locis paulatim fregerunt Epiſcopi, cum impatientia alieni imperii poteſtatem politicæ gubernationis rapuerunt, uſi occaſionibus ſuperſtitionis, qua faſcinatæ tenebantur mentes omnium ordinum. Poſtea Epiſcoporum exemplo idem fecerunt alii, donec attenuatis publicis imperii viribus opibus & poſſeſſionibus parem comitibus Palatinis & Burggravis in ſuis ditionibus ſinguli Principes & Epiſcopi conſenſu Imperatorum poteſtatem uſurpare cœperunt.* Pag. 714.

Objiciunt imperatores & principes, qui donaverunt Epiſcopis principatus temporales, fuiſſe viros pios, & pleroſque eorum, qui ejuſmodi opes & principatum receperunt. Sed *non ſequitur pii fecerunt, ergò piè. Nam & pii quoque non infrequenter zelo ſine ſcientia traducuntur. In omnibus autem hiſce donationibus tria videnda ſunt zelus pietatis, quem in illis agnoſcimus, ſcientia veritatis & prudentia adminiſtrationis. Hæc duo deſideramus plurimum. Nam etſi res ſuas alienare potuerunt, tamen nec veri judicii nec prudentis fuit civilem adminiſtrationem in Eccleſiaſticos tranſmittere.* Petrus Ferrarienſis non dubitavit veteres imperatores vocare *ſtultos cæſares* propter tales donationes. De Epiſcopis Simon Schardius, *Diabolica ſuperbia atque dominandi cupiditate elatios contra divinum præceptum ſæcularibus negotiis ſeſe implicare falcem protervam in meſſem non ſuam temere porrigere, utramque perſonam gerere.* De origine & progreſſu hujus corruptelæ pauca dicenda ſunt. Petrus Suavis in hiſtoria Concilii Tridentini ſic habet. *Conſtantinus Imperator explorato hujus judicii,* nempe Eccleſiaſtici, *in controverſiis terminandis fructu, quantumque poſſet vis religionis capturis ac fraudibus actionum detegendis, quas judices deprehendere non poterant, legem ſanxit, ut à ſententiis Epiſcoporũ provocatio non eſſet, eaſque judices exequerentur. Quinimo lite coram judice ſæculari pendente, quicunque eſſet cauſæ ſtatus, ſi alterutra pars, altera licet obluctante, Epiſcopum ſibi judicem depoſceret, ilico ad ejus cognitionem lis uti referretur. Exinde judicium Epiſcopi cœpit eſſe forenſe, & cum Magiſtratum haberet ſententiæ exequutorem Iuriſdictionis Epiſcopalis, item Audientiæ Epiſcopalis, & ſimilium titulorum nomina ſibi vendicare. Etiam Valens Imperator forum illud ampliandum cenſuit anno 365 in ſpectione in pretia rerum promercalium ei attributa. Quæ forenſis negotiatio bonis moderatiſq; Antiſtibus parum placebat. Refert enim Poſſidonius Auguſtinum huic cognitioni interdum aduſque prandii horam, nonnunquam uſque ad veſperam vacantem, ſolitum eam Angariam dice-*

Junius de pontif. lib. 5. cap. 9 nota 12 13.

Catalogus teſtium veritat. p. 856.

L. 4. p. 369. 370 edit. Francofur.

re, quæ minimum à rebus ad ſe propriè ſpectantibus avocabat, perq; eam res utiles omitti, ut perplexis ac tumultuoſis incumberetur. Neq; D. Paulum id ſibi muneris ſumpſiſſe, quod Prædicatori minus conveniebat, ſed ad alios ablegaſſe. Epiſcoporum verò non nemine, authoritate per Conſtantini legem conceſſa abutente, eadem lex 70 poſt annis ab Arcadio & Honorio revocata, ſtatutumque ut religionis modo cauſas dijudicarent, civiles autem non aliter, niſi de partium voluntate & conſenſu, ſimul declaratum, nullum illis forum deberi. Quæ quidem lex, cum Romæ propter ſummam Epiſcopi poteſtatem parum attenderetur, Valentinianus anno 452 in ea ipſa urbe degens legem reſtauravit, & exequutioni curavit mandandam. Verum à principibus inſequentibus poteſtatis antea ademptæ bona pars reddita, Iuſtiniano etiam forum ſtabiliente & Audientiam, iiſque unà cum cauſis religionis, delicta Clericorum Eccleſiaſtica & in laicos varias juriſdictiones ſpontaneas aſſignante. Videtur confundere Eccleſiaſticum conſiſtorium, ubi unà cum Senatu Preſbyterorum judicabat Epiſcopus de Eccleſiaſticis, cum cognitione rerum civilium ipſi abſque Senatu permiſſa. Et quod de foro dicit, negant alii. Audiamus igitur juriſperitos. Conſtantinus Magnus legem ſanxit qua permittebat alteri parti litigantium, ſive actori ſive defenſori quicunque eſſet cauſæ ſtatus, in quacunque cauſa, ſive antè ſive poſt conteſtationem cauſæ & quidem inſtante judicio, evocare cauſam ad Epiſcopum etiam adverſa parte obluctante, & ab eo ſententiam judicii accipere ſine appellatione. Lex inſerta eſt decretis Gratiani Cauſa 11 qu. 1 can. 35. Quicunque, & can. 38. Omnes. Ratio redditur, *Illud eſt enim veritatis auctoritate firmatum, illud incorruptum, quod à ſacroſancto homine conſcientia mentis illibatæ protulerit. Videndum itaque an unquam fuerat obſervata. Negatur, & non potuiſſe obſervari ſine totius ordinis judiciarii corruptione dicitur. Nam quum judicia redduntur in invitum, & poteſtas illa ſive facultas judicandi, quam nos juriſdictionem dicimus, conſiſtat in eo potiſſimum, ut vi legum & authoritate Magiſtratus quiſque in officio retineatur, quam porro vim habuiſſet lex, quam poteſtatem Magiſtratus, ſi liberum cuique fuiſſet aut eum judicem admittere, aut ejus juriſdictionem pro arbitrio declinare. Quare lex illa interpretanda eſt de bono & ſalutari conſilio, quod pius ille imperator dabat ei, qui ab Epiſcopo evocabatur, ne judicium ipſius recuſaret, tanquam prudentis arbitri, & ſic Paulus Corinthios arguebat, quod judicio experirentur ſub judicibus infidelibus: neque tamen vel Paulo vel Imperatori propoſitum fuit neceſſitatem imponere, qua judiciorum ordo everteretur. Probetur eam legem unquam obſervatam fuiſſe, ut nimirum laica perſona de re merè prophana unquam fuerit ad Epiſcopum evocata, niſi*
Pag. 74. 75. *forte juramenti prætextus fuerit, aut ſimilis alicujus facti ſpiritualis, & manus dabo*, ait Benignus Milletotus in Divionenſi Curia Conſiliarius in Tractatu de Delicto communi & caſu privilegiato. Nec alio ſenſu intelligendam probat ex lege Arcadii & Honorii. *Si qui*

ex

ex conſenſu apud ſacræ legis antiſtitem litigare voluerint non vetabuntur: ſed experientur illius in civili duntaxat negotio, more arbitri ſponte reſidentis judicium Codic.lib.1 titulo de Epiſcopali audientia Lege 7. Hîc tres notabiles obſervat adſtrictiones Milletotus. 1 ut adſit conſenſus partium 2 ut in civili duntaxat negotio, non in cauſis criminalibus 3 more arbitri ſponte reſidentis. *Deinde lex illa bene intellecta magis tendebat in favorem laicorum, quibus permittebatur Epiſcoporum juriſdictionem ſubire, quàm Eccleſiaſticorum ad juriſdictionem ampliandam. Nam ut jubebantur omnes hujus vitæ occupationes abjicere ne in ulla prorſus occupatione invenirentur mundani negotii occaſione, ne præfocati præſentibus hominum curis non poſſent verbo Dei vacare* 11 *queſt.*1. *Canon Te quidem. meritò etiam dubitari poſſit, an liceret ipſis ſedere arbitris ad componendas Chriſtianorum lites: quod ipſis quidem iſtæ leges permittunt, ſed nunquam imponere tamen neceſſitatem voluerunt ad eos confugiendi.* Imperatores Valens Gratianus & Valentinianus ſtatuerunt, ut cauſæ civiles Eccleſiaſticorū tractarentur in ſynodis Diœceſanis more controverſiarum de rebus Eccleſiaſticis *l.*23 *Qui mos eſt C. Theod. de Epiſc. Eccl. & Cler.* Imperatores Valentinianus 2 Theodoſius & Arcadius pro ſynodis Epiſcopos conſtituerunt, ſed nullam aliam cognitionem illis tribuerunt, quàm rerum Eccleſiaſticarum *L.*3 *graviter quæ eſt ult. C. Theodoſii. de epiſc. judi.* ex hac lege extractus Canon ille, *Continua* 11 queſt.1 ſed adeo truncatus ut legiſlatorum intentio prorſus evertatur. Eandem legem confirmarunt Arcadius & Honorius *Leg.*1 *Cod. Theod. de relig. Quoties de religione agitur Epiſcopos convenit agitare, cæteras verò cauſas quæ ad ordinarios cognitores, vel ad uſum publici juris pertinet legibus oportet audiri.* Et magis perſpicuè Valentinianus tertius lib. Novel. Valent. 3 tit.12 de Epiſc. judic. & divinſ. negot. *De Epiſcopali judicio diverſorum ſæpe cauſatio eſt, ne ulterius querela procedat, neceſſe eſt præſenti lege ſanciri. Itaque, quum inter Clericos jurgium vertitur, & ipſis litigatoribus convenit, habeat Epiſcopus licentiam judicandi, præeunte tamen vinculo compromiſſi, quod & de laicis ſi conſentiant, authoritas noſtra permittit: aliter eos judices eſſe non patimur, niſi voluntas jurgantium interpoſita, ſicut dictum eſt, conditione præcedat: quoniam conſtat Epiſcopos & Preſbyteros forum legibus non habere, nec de aliis cauſis ſecundum Arcadii & Honorii divalia conſtituta, quæ Theodoſianum corpus oſtendit, præter religionem poſſe cognoſcere. Si ambo ejuſdem officii litigatores nolint, vel alteruter, agant publicis legibus & jure communi.* Vnde colligit Milletotus iis temporibus jus commune attribuiſſe judibus ſæcularibus cognitionem omnium cauſarum etiam Eccleſiaſticorum exceptis rebus ſpiritualibus, & ad religionem pertinentibus, ac per conſequens juriſdictionem judicum ſæcularium in Eccleſiaſticos fundamentum habuiſſe jus commune. Martianus Imperator l.25 cum Cler. C. de Epiſc. & Cler. & l. 14

*Pag.*76.

*Pag.*78.

Decernimus C. de Epiſc. audientia iſtas conſtitutiones confirmans, addidit, ſi pro rebus prophanis actor laicus nollet coram Epiſcopo litigare adverſus Eccleſiaſticum defenſorem cognitio deferretur pro Clericis, qui ſuberant Archiepiſcopo Conſtantinopolitano,ad præfectum prætorio. Leo & Anthemius ad alias etiam ditiones & provincias iſtam legem extenderunt,ſtatueruntque non admittentibus partibus judicium Epiſcoporum ſponte ſua, ut judices ordinarii judicarent *apud ſuos judices ordinarios id eſt Provinciarum rectores omnium contra ſe agentium excipiant actiones l 32 Omnes qui ubique & leg. 36 jubemus ſect. ult. C. de epiſc. & Cleric.* Sic videmus ad Iuſtiniani uſque tempora non potuiſſe Eccleſiaſticos de aliis cauſis quàm ſpiritualibus cognoſcere,& de aliis tantum ex compromiſſo & more ſedentis arbitri. Soli Imperatores Honorius & Theodoſius videbantur multum auxiſſe poteſtatem Epiſcoporum, *leg.* 41. *Clericos C Theod. de Epiſc. Eccl. & Cler.* ſed explicata fuit & reſtri-
Pag. 79. cta per Valentiniani 3 Martiani, Leonis & Anthemii conſtitutiones, ut dictum. *De delictis porro & criminibus* etiam *Eccleſiaſticorum non concernentibus ſpiritualia nunquam reperias temporibus dictorum Imperatorum ad Iuſtinianum uſque Epiſcopos cognoviſſe,*inquit Milletotus. Authentica, *Vt Clerici apud proprios Epiſcopos primum conveniantur, & poſt hoc apud civiles* judices, pro civilibus cauſis,in quibus defenſores erant Eccleſiaſtici, ſtatuit, ut coram Epiſcopo tractentur, modo ſit compendiaria diſceptatio, & deplano, & *ex non ſcripto examinetur negotium ſine damnis, & accipiat formam etiam ſcriptam, ſi hoc partes quoque voluerint & popoſcerint, & liberentur alterutro certamine. Si verò aut propter cauſæ naturam,* id eſt ſi controverſia non pertinet ad Epiſcopi cognitionem, *aut quandam forte dif-*
Pag. 85. *ficultatem* id eſt ſi non vacet decidere negotium quod ad ſuam cognitioné pertinet, ut interpretatur Milletotus *non fuerit poſſibile Deo amabili Epiſcopo decidere negotiũ,tunc licentiam eſſe ad judices civiles pergere.*In criminalibus diſtinguens inter crimina civilia & Eccleſiaſtica ait,*Si Eccleſiaſticũ ſit delictũ egens caſtigatione Eccleſiaſtica & mulctâ, Deo amabilis Epiſcopus hoc diſcernat nihil cõmunicantibus chariſſimis provinciæ Judicibus. In criminibus autem civilibus provinciarum præſides ſint judices.* Crimina eccleſiaſtica appellat commiſſa in diſciplinã eccleſiaſticam, alia civilia quæ etiam communia dici poſſunt, quia iure cõmuni vel legibus publicis vindicantur. In eccleſiaſticis caſtigationem & mulctam Eccleſiaſticam tantum concedit. Repetit & confirmat novella 123 eandem diſtinctionem, quam fecerat Novella 83 adjiciens ſe permittere, ei qui actionem criminis habet adverſus eccleſiaſticum pro delicto civili aut communi coram epiſcopo agere ſi volet. Non deſcendam ad corruptiora ſęcula & impuros Canones. Nã Canones extant in Decretis quibus edicitur vt non modo inter clericos, ſed quælibet inter Chriſtianos ortæ controverſiæ de-

ferantur

ferantur eccleſiæ iudicio, & ab Eccleſiaſticis decidantur. Cauſ. 11. quæſt. 1. Canon Quæcunque & Canon ſi qui ex fratribus. *Nihilominus tamen certum eſt*, ait Milletotus, p. 26. *quo tempore eccleſia ſine controverſia fuit maximè pura, nihil tam ſeverè probibitum fuiſſe eccleſiaſticis, quàm temporalibus negotijs ſe immiſcere, quæ interdictio verbis Apoſtoli nititur, Nemo militans, &c. Cuius inſequutus veſtigia S. Clemens diſcipulus & ſucceſſor S. Petri inter Canones Apoſtolicos ab ipſo collectos hunc recenſet, Epiſcopus aut preſbyter, aut diaconus ſæculares curas ne ſuſcipito, alioqui deponatur. Quod ipſum Concilijs Carthag.* 1. *&* 4. *Chalcedonenſi, Moguntino & aliis confirmatur & ratum habetur. At ſine tunc temporis nullam contentioſam iuriſdictionem habebant, nullum forum legibus, ſed audientiam & notionem duntaxat. Neque tamen in omnes perſonas neq; indifferenter in omnibus caſibus, ſed in eccleſiaſticas tantùm perſonas. In reliquis omnibus contentioſa omnis iuriſdictio & omnis mundana negotiatio, tam ſeriò illis probibita, vt Iuſtinus Imperator in quadam conſtitutione, nempe leg.* 40. *Cod. l.* 1. *tit.* 3. *de Epiſcopis & clericis dicat abſurdum eſſe, imo etiam opprobrioſum, ſi peritos ſe diſceptationum forenſium velint oſtendere, eiſq; multam impoſuerit quinquaginta librarum auri, ſi teſtamentorum reſignationi & publicationi ſe immiſcerent lege* 23. *conſulta divalis Cod. lib.* 6. *tit.* 23. *de teſtamentis. Cuius probibitionis origo poteſt ad concilium Carthaginenſe* 4 *referri, in quo Canon extat his verbis, Epiſcopus teſtamentorum tuitionem non ſuſcipiat.* Iohannes Bedæus Advocatus in Parlamento Pariſienſi in tractatu de jure Regum hæc habet. *Vnde colligere promptum eſt, quanta ſit militia atq; aſinina imperitia eorum, qui epiſcopum dicunt Dominũ Pariſienſem, Dominum Carnutenſem, &c. Solus enim Rex locorum illorum Dominus eſt. Verum quidem eſt in aliquibus provincijs epiſcopos territorij Dominos eſſe, qualis eſt epiſcopus Romanus, & aliquot epiſcopi in Germania, quibus adverſatur dictum Papæ Nicolai epiſtola 8 dicentis, eos qui ſub Evangelio reges ſunt & ſacerdotes eſſe membra Diaboli. Quicquid ergo prætexunt eccleſiaſtici, certum eſt, eos neque territorium neque juriſdictionem habere vlla iuris authoritate, neq; partem vllam imperij meri aut mixti, quale eſt iuriſdictio, vel titulo teſte De Epiſcopali audientia, qui differt à titulo de iuriſdictione omnium iudicum, in quem ſcribens doctus Cuiacius, ſic ait, Epiſcopi iuriſdictionem non habent, nec forum nec apparitionem, nec excutionem.* Pag. 45.

Vtcunque ab imperatoribus acceperint epiſcopi poteſtatem & juriſdictionem temporalem ſive delegatam, ſive epiſcopatibus annexam vt fuit ſæculis hiſce poſterioribus, & poſt feudorum leges introductas graviter peccatum eſt. Nec ea probitas & charitas emicuit in eccleſiaſticorum judicijs, quam expectabant Imperatores & principes. Nec mirum: nam quibus religio non eſt ſuum munus negligere, & ἀλλοτριοεπισκόπους eſſe, in alieno munere ſe nequiter gerere ſcelus non eſt. *Id vtinam ſaltem illi veteres tam prob*

cognoviſſent & tam prudenter caviſſent, quam Sylvanus ille Troados tunc
Beza annot. in 1. Cor. 6. 1. *Epiſcopus, quum iam in immenſum Tyrannis epiſcopalis ſub Arcadio & Theodoſio iuniore excrevißet, de quo libet exſcribere quæ Nicephorus recitat lib. 14. cap. 39. Quoniam,* inquit, *is vir optimus erat, quum ij qui ſub eo erant Clerici in cauſis, vt nugis vndecunque inter eos qui iudicio contenderent, provenientibus veluti nundinationem inſtituerent, ne quis ex clero poſthac cauſam iudicaret, conſtituit, ſed ſupplicantium libellos acceptos (en gradus epiſcopalis fructum) vni ex fidelibus laicis, quem præcipue iuſti & æqui ſtudioſum eſſe ſciebat accito dedit, eique iudicio cauſarum commiſſo de iure contendentium nugamenta ad eum reiecit.* An ſaniores ipſi epiſcopi? nihil mirus. *Epiſcoporum non nemine authoritate per Conſtantini legem conceſſa abutente eadem lex 70 poſt annis ab Arcadio & Honoria revocata,* ſupra dixit Petrus Suavis. & Pontificem Romanum parum attendiſſe ad legem Arcadij & Honorij, propterea à Valentiniano reſtauratam. De epiſcopis Romanis & Alexandrinis ſic Socrates. *Verum gravis tum invidiæ flamma contra*
L. 7. c. 11. *eos* nempe Novatianos *incẽſa fuit, cum Epiſcopatus Romanus non aliter atq; Alexandrinus, quaſi extra ſacerdotii fines egreſſus ad ſæcularem principatum erat iam ante delapſus.* Cum epiſcopus Romanus Solis inſtar fulgeret, oportebat epiſcopos coruſcare vt minora ſidera, alioquin fuiſſet inſtar vlulæ vlulantis in deſerto abſq; grege concolorũ avium. Vt igitur ipſe princeps erat in patrimonio Petri, curavit vt alii epiſcopi crearentur Duces, Comites, Palatini, Barones, Cancellarij, Secretarij, Theſaurarij, Eirenarchæ, id eſt, ἀλλοτριοεπισκόποι & παντεπισκόποι, adeo vt Antimus Trapezuntij Epiſcopus diceret, *Magnitudinem & dignitatem ſacerdotii non ſpiritualem eſſe animarum curam, ſed quendam civilem principatum,* Conſtant 5. Act. 1. Pius 4.
Pet. Suavis hiſt. Conc. Trid. l. 8. p. 812. edit. Francof. Pontifex cogitabat *de conſtitutione ſancienda, ne epiſcopi Romæ & in ſtatu eccleſiaſtico functionis ſæcularis procurationem ſuſcipiant. Sed ab Legato Simoneta aliiſq; ſuis prælatis monitus eſt, id magno eccleſiaſticorum præiudicio ceſſurum in Gallia, Polonia & aliis regnis, in quibus Regibus ſunt a conſiliis, & alia regni munera ampliſſima ſuſtinent, quæ facile fuerit eis abrogare. Principibus exemplum ſanctitatis ſuæ imitantibus & nobilitate ſæculari vtilitatum propriarum aſpectu ad id procurandum excitata. Quo circa ſi ita conſtitutum haberet, exequi quæ deſtinaſſet, rebus id ipſis faceret, non lege ſcripta; ne ordini eccleſiaſtico alijs in regnis tam grave præiudicium afferret.* Cum Iohannes Baptiſta de Bernardis epiſcopus Adiacenſis de Epiſcoporum abſentiæ cauſa tollenda diſſerens dixiſſet in Concilio Tridentino. *Abſentiæ non aliam eſſe cauſam,*
P. 549. *niſi quòd epiſcopi in aulis Principum ſecularibus negotijs adminiſtrandis impliciti tenerentur, iudicum, Cancellariorum, Secretariorum, Conſiliariorum, & Quæſtorum munia obeuntes: adeo vt vix fere munus aliquod publicum reperiatur, in quod epiſcopus aliquis adlectus non ſit. Hanc alieni muneris vſurpationem prohibitam à D. Paulo neceſſarium ducente, vt*

qu

qui eccleſiæ militat ſæcularibus abſtineat negotijs. In ſumma vrgebat, vti ſynodi declaratione innoteſceret cunctis, neq; epiſcopis neq; alijs, quibus animarum cura incumbit, fas eſſe, ſæculare aliquod munus aut officium exercere. Sed epiſcopus Quinqueccleſienſis Orator Cæſaris refragatus eſt, aſſerens, ſic eccleſiam vniverſam & Principes omnes ab anno octingenteſimo ad hunc vſque diem damnandos, eo nomine quod iuriſdictiones temporales donarint epiſcopis, Epiſcopos quòd acceperint: eccleſiæ amplitudinem & ſingularem qua apud omnes eſt, exiſtimationem, non aliunde magis provenire; quàm quod dignitates eccleſiaſticæ viris illuſtribus & ſanguinis nobilitate conſpicuis deferantur, & ampliſſima in adminiſtratione publica munia præſulibus demandentur, quorum ſi eccleſiaſtici eſſent incapaces, tunc neminem è nobilitate ad ſacrum ordinem aſpiraturum; nullum præſulem aliquo loco ac nomine futurum; imo eccleſiam, quæ ſolis plebeijs & plebeio more viventibus ſic conſiſteret, in omnium opprobrium & contemptum ituram. Hæc & ſimilia nullius momenti attulit. Sed *hæc ſententia communi omnium Præſulum applauſu fuit accepta, etiam eorum qui reſidentiam de iure divino eſſe putabant, adeo potentes ſunt in hominibus affectus,* inquit Petrus Suavis, *ad iudicium, ne contradictiones poſſit diſcernere, corrumpendum.* Omnia quæ ſupra diximus de reſidentia & Non reſidétibus hûc afferri poſſunt, videat Lector. Tantum addam Caietani ſententiam de epiſcopo legato. *Quocirca cum officium epiſcopi præcipuè circa ſpiritualia verſetur, & ſpirituale eſt magis neceſſarium eccleſiæ quàm temporale, non licitè epiſcopus propter temporale negotium alterius perſonæ vel eccleſiæ privaret eccleſiam ſuam ſpirituali paſtu, ad quem perſonæ ſuæ præſentia tenetur. Sed è contra optimè faceret, ſi in temporalibus damnum ſuſtineret ſuæ eccleſiæ, vt alteri in ſpiritualibus ſubveniret. Similiter cum vnum ſit magis bonum neceſſarium quàm aliud: puta negotium fidei vel pacis, quàm miniſtratio ſacramentorum, & huiuſmodi, laudabiliter epiſcopus pro negotio fidei vel pacis in aliena moratur eccleſia. Et hac ratione epiſcopi licitè ſunt legati ad pacem inter reges Chriſtianos componendam. Si enim cuiuſquam, inquit Ambroſius, officium pacem facere, ſacerdotis maxime officium eſt. Quod autem legati eant promiſcuè ad temporalia negotia abuſionis eſt. Scriptum eſt enim nemo militans Deo, &c.* Quòd epiſcopi legati eant promiſcuè ad temporalia negotia damnat Cajetanus, nec tamen omnino probandum eſt vt propter negotium pacis mittantur, ac ſi oratores Cæſarei ad pacem impetrandam argumentis deſtituti eſſent; nec propter negotium fidei magis aptus eſt epiſcopus quàm preſbyter. Neuter autem Legati pompam & magnificentiam oſtentare debet, ſed oratoris ſimplicis, & Legati divini perſonam gerere. Quod de epiſcopo ob munera ſæcularia non reſidente dicitur, idem etiam de reſidente occupato iiſdem muneribus dici poteſt, quia *epiſcopus ad vtrumq; ſimul tenetur ad reſidentiam*

P. 550.

2. 2. quæſt. 185. art. 5.

tiam & opus, vt objicienti reſpondet ibidem Caietanus. Albertus Duimius epiſcopus Veglienſis in Concilio Tridentino, *multum immoratus eſt in illo Chriſti dicto Bonus Paſtor ante oves vadit, proprias oves vocat nominatim, currit per deſertum vt vnam perditam quærat, vitam pro ipſis ponit: quæ accipienda cenſet de omnibus ijs, quos Chriſtus paſtores inſtituit id eſt de omnibus ijs, qui habent curam animarum; Epiſcopis maximè, ſicut D. Paulus dixit & ſcripſit. Quodſi quis ſe minime reputabit Chriſti decreto ad hæc officia obligatum, aut ſemetipſum deprehendet Regnorum & Rerũ publicarum negotijs vtiliorem, abjiciendũ paſtoris munus & ſecularibus tantum negotijs invigilandum: opus eſſe bene magnum vno officio rectè fungi, duobus contrarijs ſane impoſſibile.*

Pet. Suavis in hiſt. concil. Trid. lib. 7. p 723. edit. Francofurt.

Proponit difficultatem practicam Suarez, Videmus in Curijs principum & Regum Clericos eſſe ordinarios iudices cauſarum civilium, & huic muneri eſſe deputatos, nec propterea cenſeri irregulares, vel ad vſum ordinum, vel ad promotionem ad ſuperiores, etiam durante tali munere: & tamen miniſterium illud non minus implicat negotijs ſæcularibus, quàm officium advocati & ſimilia. Nullam poteſt excogitare ſolutionem in qua acquieſcat niſi iſtam. *Nihilominus* inquit *vſu receptum eſt ſive ex conceſſione Pontificum, ſive quia conſuetudo ita interpretata eſt ipſa iura, vt Clerici abſque nota irregularitatis, vel alterius impedimenti canonici poſſint eſſe conſiliarii Regum in huiuſmodi iudiciis ceu tribunalibus, in quibus de convenienti regni gubernatione & providentia, vel adſummum de cauſis civilibus agitur. Aut enim hoc miniſterium non eſt iudicatum adeo repugnans officio Clericali præſertim quando clericus curam animarum aut aliam ſpecialem obligationem ratione beneficii non habet, vel certè propter commune bonum regni aliquid de rigore juris in hac parte remiſſum eſt: ideoq́ hoc non eſt extendendum, ſed quoad fieri poſſit limitandum.* Sed conceſſio Pontificum jus divinum violare poteſt, nec contra illud præſcribere conſuetudo ctingentorum annorum. Et cum Canones ipſi in hunc ſenſum torqueri non poſſunt, pravam eſſe oportet interpretationem, quæ à conſuetudine & Pontificum conceſſione deducitur. Fatendum erat ingenuè contra ipſos Canones hac in re peccatum eſſe. Quod de cõmuni bono regni obtenditur, quam frivolum ſit iam vidimus in Caietano & Veglienſi. Cõmune iſtud quod dicitur bonum regni fingitur ad detrimentum eccleſiæ. Non ſunt miniſtri evangelij quales Perſarum Magi aut Gallorum Druides. Si ſenſerit ſe aptiorem ad Regni & Reipublicæ negotia adminiſtranda, nec ſit vllus aptior inter ſæculares ex ordine equeſtri aut nobilium, imo ex infimo ordine vt dixit ſupra Latimerus, tunc abdicet ſe miniſterio, vt epiſcopatum eius accipiat alius magis idoneus. Nam niſi penitus collapſo vtriuſque & Republicæ & eccleſiæ ſtatu adeo vt nec in eccleſia ad ſacrum miniſterium, nec in republica ad rerum ſæcularium adminiſtrationem vllus ſit aptior, ferenda non ſunt animalia

De cenſuris diſput. 51. ſect. 3. num. 19.

ἀμφίβια

ἀμφίβια mixtumque genus prolesque biformis. Sed contrà cernimus in florentiſſimis regnis,in quibus unus ex mille inter ſæculares magis aptus eſt ad ſæcularia adminiſtrandum ,quàm Epiſcopus; tamen rudes & ineptos Epiſcopos ad maxima Regni munia evehi non abſq; graviſſimo præjudicio in ſæculares. Dicit præterea Suarez judicatum fuiſſe non adeo repugnans officio Clericali, & quare quæſo ita judicatum , niſi quod compedibus aureis ut ſupra dixi non autem ferreis implicari voluerunt. Sic dicit Bellarminus quod poteſtas Eccleſiaſtica & Politica non ſunt contrariæ ſed utraque bona, utraque laudabilis, & una alteri ſervit, ergo non pugnant inter ſe; imò magis diverſa ſunt pax & bellum quàm bona temporalia & ſpiritualia, tamen unus & idem Rex ſimul præeſt Senatui & exercitui,togatis & armatis. *Datur proſyllogiſmus, non pugnare inter ſe: nam res coordinatæ ſunt in ſocietate humana, ſed negatur conſequens, ergo ſimul in eodem homine eſſe poſſe utrumque principatum ſive adminiſtrationem illius. Non enim id ſolum videri opus eſt, ne inter ſe pugnent: verumetiam vt idem ſubjectum ſit vtriuſque capax,atque ferendo par, vt Deo probetur vocatio, vt expediat publico. Neminem ordinariè à Deo vocatum ad ſacerdotium & ad principatus temporalis adminiſtrationem ordinariè vocari concedimus 2 Tim.2 negamus publico expedire, ſive adminiſtrationem ſpiritualem, ſive temporalem reſpexeris. Pacis & belli genus vnum & finis communis eſt,licet modus differens: adminiſtrationi vero temporali & ſpirituali non item.* Reſpondeat etiam Tilenus. *Elenchus παρὰ τὸ ἑπόμενον. Non pugnant inter ſe, non ſunt contrariæ quotquot ſunt artes ac diſciplinæ aut legitimæ vocationes. Num propterea vnus idemque homo par omnibus? puta, vt ſimul ſit agricola & nauta, & medicus & Epiſcopus & miles & Rex & Agaſo &c. Exclamemus hîc cum Apoſtolo: Ad hæc quis idoneus? 2 Cor. 2 16.* Item. *Ineptum conſequens; quaſi res terrenæ ſive temporales & ſpirituales non magis inter ſe differant quàm toga & arma. Interim ſi ne id quidem fieri ſolet aut aptè commodèque fieri poteſt, vt vnus idemque ſive Senator ſive Tribunus aut miles, ſimul ſit togatus & ſagatus ſive armatus, quanto minus aptum & appoſitum, vt vnus idemque Epiſcopus, & materialem tractet gladium & ſpiritualem? id eſt armis à militia ſua toto genere diverſis vtatur 2 Cor.10.4.* Objici prætearea poteſt;quid ſi quis Eccleſiaſticus ſit dominio princeps , puta ſi dominium ad ipſum directè pervenerit ortu, donatione, & ſimilibus modis, & ad hæredes tranſierit non ſucceſſores Eccleſiaſticos,& è cõverſo princeps dominio fiat Eccleſiaſticus dono & vocatione Dei. Reſpondet Iunius oportere utrumque politicę adminiſtrationi renuntiare. *Statuo ſimpliciter duas illas procurationes vel adminiſtrationes non eſſe conjungendas ab homine, qui ad vtramuis liber eſt. Sic ſtatuit Chriſtus Matth. 20 ſic docet ratio 2 Cor. 2. Ad hæc quis idoneus? Deus zelotes eſt: cujus qui adminiſter eſt, ſi principatum politicum in ſe receperit, nec*

Junius de pont. l 5. ca. 9. not 7. 8.

Ibidem not. 10. 11.

De Pontif. l. 5. ca. 9. not. 1.

gravitatem ſuæ adminiſtrationis, nec vim divinæ zelotypiæ cenſendus eſt cognoſcere. Sic qui eſt dominio princeps, ſi dono & vocatione Dei Eccleſiaſticus fieret, politicæ procurationi & adminiſtrationi renuntiare debet. Nam eadem eſt via Athenis Thebas, quæ Thebis Athenas. Renuntiarunt quidam & dominio & procurationi, & clauſtris ſe abdiderunt. Abſurdum eſſet, ſi quis geſtaret gladium ad vindictam, & ſimul ſacerdotio fungeretur in templo, ſicut Malabarum Reges in India Orientali qui ſimul & Reges ſunt & Sacerdotes atque Brachmanes. Multo magis debet Eccleſiaſticus ad quem dominium indirectè pervenit nempe reſpectu Eccleſiæ, renuntiare procurationi politicæ. Et talia dominia non debent donari Eccleſiæ, multo minus adminiſtrari ab Eccleſiaſticis dominiorū illorum principatus. Quod de principatu ſummo dicimus, idem de inferioribus adminiſtrationibus ſentiendum eſt. Sed an non quatenus cives Regni & membra reipublicæ poſſunt intereſſe Comitiis ordinum, ordinemque unum conſtituere, ſiquidem lex fundamentalis eſt ut Eccleſiaſtici conſtituant tertium ordinem. Reſpondeo non poſſunt; nam eadem ratione quatenus cives poſſent omnia ſubire munia quorum capaces ſunt cives, atque ſe implicare quibuſlibet negotiis ſæcularibus ut ſupra dictum. Sic fierent Eccleſiaſtici Cancellarii, ſecretarii, Cuſtodes ſigilli, præfecti limitanei, vicomites, capitanei &c. Parliamentum eſt ſuprema Curia in qua leges feruntur & judicatur cum de civilibus tum de criminalibus poteſtas autem utraque & aliena eſt à munere miniſtri Evangelii. Deinde quatenus cives repræſentantur in comitiis per alios cives regni, ut legatos civitatum & comitatuum; Non debet Eccleſia duplici modo repræſentari in comitiis regni, uno quatenus Eccleſia & communitas fidelium, alio quatenus communitas civium. Nam priori modo univerſa fidelium totius regni communitas coagmentativè in unum congregata non poteſt nec debet ferre leges aut judicare de civilibus & criminalibus, multo minus repræſentativè per legatos ſuos. Nam licet eadem ſit cum republica materialiter, & eadem ſint utriuſque membra, tamen quatenus eſt formaliter Eccleſia eſt communitas ſpiritualis. Quatenus autem formaliter eſt communitas ſæcularis ceu temporalis, repræſentatur ut dixi per ſæculares, legatos nempe civitatum & comitatuum. Si univerſa fidelium communitas quatenus eſt communitas ſpiritualis non poteſt ſe immiſcere negotiis ſæcularibus multò minùs Clerici ceu Eccleſiaſticorum natio, qui ſibi ſolis Eccleſiæ nomen vendicarunt ut eo nomine corpus per ſe conſtituant. Sed certè corpus illud multò magis amovendum eſt à poteſtate ſæculari. Et quota quæſo civium pars illi, ut ſeparatum per ſe ordinem conſtituant quatenus cives. Sed audiamus Gentiletum in examine Concilii Tridentini. *Hujus ordinis Hierarchici conſtitutio (magnum præ ſe ferens ſplendoris fucum) privilegiorumque ab ipſis coacervatorum cumulus ingens effecerunt, ut tandem*

Lib. 4. ſeſſ. 23. ſect. 2.

tandem Eccleſiaſtici à Nobilitate & popularibus diſtincti ſint, ſtatuſque publici ordinem Eccleſiaſticum origine vltimum & ordine primum obtinuerint. Antea enim vnuſquiſque eorum natalitio ſuo ordini jungebatur, Nobiles nempe Sacerdotes Nobilium ordini, & populares populari: neque vnquam à ſuis gregibus ſeparabantur, quinimo hoc vinculo arctiſſimè colligabantur. Aſt vbi ſeparatum ab aliis ordinem obtinuerunt, & innumerabili privilegiorum congerie (quam hodie multi Mare magnum vocitant) partim à quorundam principum indulgentia, partim vero maximè à Romani Pontificis profuſa liberalitate ſeſe munierunt, cœpit priſca illa, quæ inter Paſtores & greges intercedebat vnio, paulatim frigeſcere & obliterari. Præterea falſum eſt lege fundamentali Epiſcopos & Abbates (nam hi ſunt domini parlomentarii) conſtituere ordinem tertium, corpus regni non eſſe integrum abſque iſto ordine, leges ferri abſque eorum ſententiis non poſſe. Willetus in Synopſi Papiſmi ait nondum elapſos annos 400 à quibus dignitas iſta à Regibus Angliæ collata Epiſcopis ut fierent Barones & Domini Parlamentarii. Contr. 5. qu. 3. pa. 241. Author Abſtracti pag. 216 ſentit Henric. 2 conceſſiſſe hanc dignitatem Epiſcopis ut ſint Domini parlamentarii & ſedeant in Camera ſtellata, quod colligit ex verbis Matthæi Paris. *Archiepiſcopi, Epiſcopi, & vniverſæ perſonæ regni, qui de Rege tenent in capite, habeant poſſeſſiones de Rege ſicut Baroniam, & inde reſpondeant juſtitiariis & miniſtris Regis, & ſequantur & faciant omnes conſuetudines regias: & ſicut cæteri Barones debent intereſſe judiciis curiæ Regis cum Baronibus, quouſque perveniatur ad diminutionem membrorũ, vel mortẽ.* edit. Tig. anni 1589 pa. 97. Nõ dicitur ibi *Inſpeximus*, nẽpe libertates & privilegia eis conceſſa à maioribus noſtris vt fieri ſolet in confirmationibus & repetitionibus antiquarũ libertatum. Sed quia poteſt quis reſpondere ibidem ante enumeratas libertates in genere dici, *Facta eſt recognitio ſive recordatio cuiuſdam partis conſuetudinum & libertatum anteceſſorum ſuorum Regis videlicet Henrici avi ſui & aliorum, quæ obſervari debeant in regno & ab omnibus teneri propter diſſenſiones & diſcordias ſæpe emergentes inter Clerum & Iuſtitiarios Domini Regis & Magnatum Regni, Henricum alterum huius Henrici 2 annum hanc dignitatem ijs conceſſiſſe potiùs exiſtimandum eſt.* Pag. 96. Facta autem eſt iſta recognitio apud Clarendonam anno 1164. februarij 80. Sed aſcendant ad ipſum Guilielmum Normanniæ ducem, ſi velint, quingentorum circiter annorum dignitas erit. Aſſertor politiæ eccleſiaſticæ pluribus exemplis probat leges latas abſque prælatorum aſſenſu & authoritate, imò & abſque præſentia, quandoque etiam excluſo Clero, vt in ſtatutis Edwardi primi dicitur. *Habito Rex cum Baronibus Parlamento & Clero excluſo ſtatutũ eſt.* Pag. 167. & ſeqq. Si prælati intereſſe non debuerunt, cum ad ſtatuta de diminutione membrorum, aut morte perveniretur, quid opus erat eorum præſentia aut ſuffragijs, cum leges ferendæ de poſſeſſionibus, &c. Multo magis deſideratur eorum ſen-

tentia, cum de capite quàm cum de bonis & fortunis agitur, quia bonis & fortunis vita charior eſt. Denique quomodo quæſo repræſentant illi eccleſiam cum non ſunt legati eccleſiarum, ſicut alij ſunt ciuitatum & comitatuum, exceptis nobilibus. Sed quid ſi Baroniarum ratione & quatenus Barones habent ius ſuffragij in Comitiis? Certe ſi epiſcopi eſſent quales olim fuerunt, ſi de primimitijs & decimis viverent, ſi feuda & Baronias non poſſiderent, à dextera principis in maioribus comitiis non ſederent; Non pietate vlla in eccleſiam moti igitur hanc dignitatem & poteſtatem prælatis concedunt principes, nec propter Chriſtum. Nam Chriſtus pauper & inops nullum ibi inveniret locum. Imò vt Hilarius ait ad Conſtantium, efficiunt epiſcopos ne ſint Epiſcopi. Et ſervum illud pecus epiſcopi in comitiis primi ferunt ſuffragia ad imponendum onera ſubditis. Væ illi regno, ut ait Tyndallus, vbi illi ſunt à Conſilio vel regis vel ordinum regni. Supereſt vna quæſtiuncula. Quandoquidem ferunt ſententiam deliberativam non deciſivam, quid prohibet quin poſſint intereſſe Comitijs. Falſum eſt ferre ſententiam deliberativam ſolummodo: nam numerantur non ponderantur ipſorum ſententiæ ſicut aliorum qui habent ius ſuffragii, & ius ſuffragii quod habent Ordines non eſt deliberativum tantum, ſed etiam deciſivum, & licet principi, quo iure neſcio, concedatur ſuffragium negativum, non tamen poteſt abſque eorum ſuffragiis ſtatutum aliquod ſceptro tangere. Parlamentum, vt ait Smithius, eſt ſuprema Curia, & membra ſunt Iudices. In ſuperiori Senatu in medio ſuper laneis ſaccis ſedent Iudices regni, Magiſter Rotulorum & Secretarius: nullum tamen ferunt ſuffragium, ſed adſunt ſolummodo vt conſulti de iure reſpondeant, ſi difficultas aliqua orta fuerit, ait idem Smithius in Republica Anglicana. Non ſic interſunt epiſcopi, vt de iure divino conſulti reſpondeant, ſed numerantur eorum ſententiæ. Imò ſi controverſia aliqua aut difficultas orta fuerit in re religionis, conſulitur convocatio Cleri, quę ſemper celebratur comitiorum tempore: Hic & non alius, ſi vllus, eſt locus Epiſcoporum. In hoc cœtu repręſentatur ordo Eccleſiaſticus licet more Pontificio non libera electione. Suntne peritiores iuris divini & humani Pręſules Anglicani equitando a Baſilica Pauli ad Weſtmonaſterium, quam Clerus Pedeſtris Domus Convocationis? Quid opus eſt duplici epiſcoporum conſultatione ac conſenſu & in ſuperiori ſenatu, & in convocatione Cleri? Non ſumus adeo rigidi, vt nullum locum demus eccleſiaſticis comitiorum tempore. Si opus ſit Theologorum conſilio in re dubia & caſu aliquo, vt dicunt, conſcientiæ advocentur, ut ex verbo Dei reſpondeant. Epiſcopis qui ſæpius indocti ſunt, conſilium iſtud non alligamus. Debet etiã eccleſia legatos ſuos mittere fidos & probos, qui poſtulata Eccleſiæ exhibeant Ordinibus & curent ne quid Ec-

Pag. 48.

cleſia detrimenti capiat, & nihil præterea ſibi arrogent. Hic fuit mos Eccleſiæ Scoticanæ comitiorum tempore celebrare Concilium Nationale, ubi delecti legati plures aut pauciores prout opus erat. Imo ipſa ſynodus obſervabat, ſi quid tentaretur in jura & libertates Eccleſiæ. Non tamen ſynodus aut Synodi legati in legibus ferendis aut judiciis exercendis ſuffragia tulerunt: imo nec legati ſemper interfuerunt dum ferrentur ſententiæ, nec ſi aderant ſuffragia ferebant. Epiſcopi autem quaſi legati nati invita Eccleſia Eccleſiam repræſentare ſe dicunt, & procuratores Dei & Eccleſiæ ſe jactitant, cum tamen ſæpius ſint proditores libertatum & Patriæ & Eccleſiæ, ut Creatori ſuo, qui donat ipſos Epiſcopatibus, & quando libitum fuerit auferre poteſt, placeant.

Miniſter Evangelii propter ſimplicitatem miniſterii non debet dignitates ſæculares amplecti: propter ejus dignitatem non debet ſe ad negotia terræ demittere & judicia iſta minima ut Paulus vocat: propter ejus gravitatem non poteſt, *Intentus eſto lectioni, exhortationi, doctrinæ. Hæc meditare in his eſto: intentus eſto tibipſi & doctrinæ & permaneni iſtis* 1 *Tim*. 4 13 15 16 *inſta tempeſtivè intempeſtivè* 2 *Tim*. 4 2. Pſalterium ſemper haberet in manibus. Ignis altaris continuo ardet, quem continuò fovere debet. Et propter decorum; *Abſurdum namque eſt, ſi promiſcuis actibus rerum turbentur officia & alii creditum alius ſubtrahat.* Cod. de teſtamentis leg. Conſulta Divalia. In Eccleſia indecorum ut unum membrum fungatur officio plurium. Sic & in republica. Non eſt dubitandum, quin Naviculatii non debent decuriones creari: quia utrumque officium gerere non poſſunt.

Iuriſdictio ordinaria lege tributa in Diœceſi propria eſtque vel juriſdictionis exercendæ nervus, vel juriſdictio ipſa. Iuriſdictionis exercendæ nervus ut cenſuræ Eccleſiaſticæ, eæque ſunt vel quæ & Laicis & Eccleſiaſticis poſſunt infligi, vel peculiaris in Eccleſiaſticos. Quæ laicis & Eccleſiaſticis poſſunt infligi, ut Interdictio divinorum, Monitio, Suſpenſio vel ab ingreſſu Eccleſiæ vel perceptione ſacramentorum, Excommunicatio, Anathematiſmus contra hæreticum pertinacem, Peculiaris in Eccleſiaſticos, ut Sequeſtratio fructuum Eccleſiæ, Suſpenſio ab officio, ab officio & beneficio, Deprivatio, Depoſitio, eaque vel verbalis per ſententiam, vel realis quæ

Degradatio dicitnr. Quarum nempe Cenſurarum Vna videlicet excommunicatio infligitur pro contumacia ſola vel non ſe ſiſtendo in judicio vel non parendo mandatis Eccleſiaſticis, Reliqua tam pro contumacia quam pro actualibus delictis.

De polit. pag. 315. *Monitio*, inquit Mucketus, *omnes fere cenſuras Eccleſiaſticas praecedit & illarum vi nemo cenſetur Ethnicus & publicanus, niſi prius Eccleſiam non audierit ſub excommunicationis comminatione praecipientem.* Excommunicatio Canoniſtis eſt duplex minor & major. *Minor eſt ſuſpenſio ab ingreſſu Eccleſiae aut à ſola Sacramentorum ſuſceptione quam Cyprianus vocat abſtenſionem: & propter contumaciam & alia delicta adhibetur, ſed praecipue propter contumaciam in non comparendo in Curiis Eccleſiaſticis, aut non parendo illarum mandatis, quae quandoque in rebus infimis poteſt eſſe ſumma*, ait Mucketus. *Pag. 316.* Suſpenſio ab ingreſſu Eccleſiae privat precum publicarum & praedicationis verbi beneficio, ideoque non ad aedificationem ſed deſtructionem introducta eſt. Hanc eſſe hujus ſuſpenſionis efficaciam patet ex 5 queſt. 2 Can. praeſenti. Ad conciones audiendas admittendi ſunt omnes excommunicati etiam excommunicatione majori. Nam verbi praedicatio eſt ordinarium ſpiritus ſancti inſtrumentum quo & convertuntur infideles & lapſi ad vitae emendationem & obedientiam revocantur. Non probanda eſt graduum diſtinctio quos vetus Eccleſia in admittendis lapſis ad ſacram caenam ſervavit. Quinque loca poenae obire oportebat, antequam ad ſacram communionem pervenirent: quorum primus & ab altari remotiſſimus extra portas Eccleſiae conſtitutus erat, qui πρόκλαυσις dicebatur, quia qui in hoc loco conſiſtebant non permittebantur ingredi in Eccleſiā ſed pro foribus flebant, & orationes fidelium poſtulabant, non ſolum à fidelibus ſed etiam Catechumenis ſeparati tres ut plurimùm annos. Proximus gradus ſive locus dicebatur ἀκρόασις, intra portas erat, unde audire verbum Dei cum Catechumenis poterant, ſed non fas fuit iis ut Competentibus Eccleſiae precibus intereſſe. Tertio loco qui ὑπόπτωσις, dlctus quaſi dicas humiliatio, quo precum participes non tamen admiſſi ad coenam ſed unà cum Catechumenis exibant. Quartus locus σύστασις dictus ubi ſtabant unà cum fidelibus, ſed Euchariſtiae participes nondum erant. Quintus μέθεξις jus communicandi, cum jam poenitentiam abſoluiſſent & ſolùm expectabant tempus reconciliationes & participationis Euchariſtiae. D. Fildus *De Eccleſ. lib. 1 cap. 15* ait excommunicationem minorem excludere ſolùm à Sacramentis & dici excommunicationem quando peccator eſt contumax nec vult ſubjicere ſe diſciplinae Eccleſiae, ſed ſi ſe ſubmiſerit, eſſe actum diſciplinae paenitentialis, quam praeſcribit Eccleſia reſipiſcentibus.

Excom-

Excommunicatio major eſt, inquit Mucketus, *qua peccator non ſolùm à perceptione ſacramentorum vel ingreſſu Eccleſiæ, ſed toto fidelium conſortio excluditur.* Privatur precum publicarum beneficio, ſacramentorum participatione, & privato fidelium conſortio ac communione politica. Infertur excommunicatio vel à jure vel ab homine ait Caniſius in ſumma juris Canonici. A jure cum quis ipſo facto abſque judicis miniſterio excõmunicationi ſubditur, quæ & idcircò latæ ſententiæ excommunicatio nominatur. Quando excommunicatio fertur ab homine ferendo legem ſtabilem ac permanentem obligantem ſub pœna excommunicationis, quam ipſo facto incurrant tranſgreſſores, dicitur fieri ab ipſo Iure. Quando fertur ab homine proferendo ſententiam, aut præcipiendo aliquid in ſingulari actione vel negotio, in quo non ſtabilitur jus aut ſtatutum permanens ſed tranſitorium mandatum, dicitur per antonomaſiam ferri ab homine. *Hæc mihi diviſio in ea parte videtur jamdiu intolerabilis, in qua ponitur aliqua excommunicatio ſive à jure ſive ab homine in quam quis propter aliquod factum ex ſeipſo incurrat, & non ſit ipſe nominatim per particularem actum ligandi excommunicatus. Video in hac excommunicotione iuris & ipſo facto ceu latæ ſententiæ magnum Papatus arcanum latere, cui rudes & imperiti Canoniſtæ ceu potius Decretiſtæ ſpiritum & robur addere ſunt conati. Excommunicationem tamen hanc ipſo facto & latæ ſententiæ nullam penitus eſſe nec in animam operari mihi ſtat indubitatum.* Dicit abſurdiſſimum eſſe vt quis ſe excommunicaret, *etiam vbi pœna juris eſt notiſſima, & factum ſimiliter ſit notorium, quod anticipata excommunicatione puniri videatur, in quo caſu adhuc neceſſitatem declaratoriæ requirunt Canoniſtæ. Sed tales declaratoriæ ſemper ſemper ſunt falſæ & nullæ, quia hic nunquam fuit ligatus & excommunicatio requirat ſpeciale ligamentum. Hæc enim ſunt vincula quæ ſine ligante, & ſine præſentia eius qui ligandus ſit, non ligant. Quando ferebatur talis excommunicatio tunc erat ligans & vinculum ſed ligandus nemo aderat: quando vero affuit ligandus, tum ligans non aderat; vinculum fortaſſe aderat, quod tamen ſine ligante nemo poteſt conſtringere. Niſi igitur quando iſte commiſit factum, cui annexa erat iuris excommunicatio, latæ ſententiæ, tunc ſpecialiter & nominatim excommunicetur, profecto excommunicatio illa iuris latæ ſententiæ nihil penitus nocebit.* Item. *Excommunicare etenim eſt actu aliquem ligare non potentia: non enim ligatur qui poteſt aut debet ligari, ſed qui reipſa ligatur. Quomodo autem reipſa ligatur qui liganti eſt ignotus.* Quòd igitur excõmunicationis cenſura ita imponeretur per legem ceu conſtitutionem, vt ſtatim per tranſgreſſionem legis contrahatur ante ſententiam judicis tam condemnatoriam quàm declaratoriam, damnat Spalatenſis, & merito, nam ſi lex aut conſtitutio per ſe excommunicationem infligeret, obligaretur ipſe reus ad eius executionem quia non intervenit ibi perſona alia, à qua poſſit executioni manda-

De politeia Eccleſ Angl. c. 7. p. 316.

Li. 3. tit. 25.

Spalat. de repub. Eccleſ. l 5. ca. 9. numer. 22.

num. 23.

num. 24.

num. 25.

ri & prætereanemo puniendus, niſi auditus aut contumax, vt juxta levitatem vel gravitatem delicti puniatur. Excommunicatio latæ ſententiæ non ſolum à iure ſed ab homine, ut fertur in generali ſub conditione peccati committendi, Si quis commiſerit tale peccatum excommunicatus ſit ipſo facto, vbi eædem rationes quæ in antedictis militant. Nullam igitur vim habent verba illa *ipſo iure* vel facto ante ſententiam condemnatoriam nec ſtatim poſito delicto inducunt effectum excommunicationis. Iſto tamen modo ferendi ſententiam excommunicationis crepant conſtitutiones Anglicanæ: vt in conſtitutionibus anni 1604 Regii in eccleſiam Anglicanam primatus impugnatores excommunicandi ipſo facto, nec niſi per Archiepiſcopum reſtituendi, can. 2. *Quicunq; in poſterum affirmabit liturgiæ formam in Eccleſia Anglicana legibus ſtabilitam, & in libro precum publicarum ac adminiſtrationis ſacramentorum comprehenſam, corruptum ſuperſtitioſum aut illicitum eſſe Dei cultum, vel quicquam in ſe continere, quod ſcripturarum Canoni ſit contrarium, excommunicetur ipſo facto, non niſi per Epiſcopum Diœceſanum vel Archiepiſcopum reſtituendus*, can. 4. *Quicunq; in poſterum affirmabit Eccleſiæ Anglicanæ ritus ac ceremonias legibus conſtitutas, impias Antichriſtianas aut ſuperſtitioſas eſſe, vel denique eius generis, vt homines pij ac religioſi, quamvis legitima authoritate iuſſi, non poſſunt integra conſcientia eas approbare aut obſervare, vel etiam (prout occaſio tulerit) eiſdem ſubſcribere, excommunicetur ipſo facto*, Can. 6. *Quicunque in poſterum affirmabit Eccleſiæ Anglicanæ ſub Regia Majeſtate regimen & diſciplinam per Archiepiſcopos Epiſcopos, Decanos, Archidiaconos & reliquos ad ejuſdem gubernaculum conſtitutos, Antichriſtianum eſſe ac divino verbo contrarium excommunicetur ipſo facto* can. 7. *Quicunque in poſterum affirmabit aut docebit formam & ritum Epiſcopos Preſbyteros & Diaconos ordinandi & inaugurandi quicquam in ſe continere, quod pugnet cum verbo divino, illoſque omnes quotquot ad eum modum Epiſcopi Preſbyteri & Diaconi ordinantur, non eſſe rite ordinatos, neque vel à ſeipſis vel ab aliis pro Epiſcopis Preſbyteris aut Diaconis habendos, priuſquam ad ſacra illa officia aliam ordinationem fuerint adepti, excommunicetur ipſo facto*. can. 8. Sic quotquot apud ipſos viri boni ſunt purioris cultus & Diſciplinæ vindices, aſſertores & defenſores ſunt excommunicati ipſo facto, more Pontificio. Sic imaginariis iſtis vinculis & terriculamentis ordini ſuo reverentiam & obedientiam comparare ſe poſſe putant Epiſcopi. In excommunicatione deinde conſideranda eſt perſona excomunicantis ceu miniſter excommunicationis. Mucketus ſic, *Hujus minoris excommunicationis ſententiam pro contumacia in non comparendo in judicis Eccleſiaſticis aliquis eruditus Preſbyter (quamvis enim ſolus Epiſcopus ordinaria, delegata tamen poteſtate vt in ſupplemento ad tertiam partem recte obſervavit Aquinas, preſbyter excommunicare poteſt) ab Epiſcopo authoritate*

De politia Eccleſiæ Anglicanæ ca. 7. pa. 316

authoritate ſufficienti munitus denuntiat, idq́; ex præſcripto iudicis, quem vocamus epiſcopi Cancellarium, qui per eccleſiæ noſtræ conſtitutiones cum ad hunc cenſuram ferendam tenetur accerſere & ſibi aſſociare. Item, *Secundum eccleſiæ noſtræ canones quotieſcunque maior excommunicatio in immediatam pœnam cuiuſvis notoriæ hæreſeos, ſchiſmatis, ſimoniæ, periurij, vſuræ, inceſtus aut gravioris alicuius criminis venerit infligenda per epiſcopū in propria perſona pronuntiatur, vnà cum eiuſmodi frequentia & aſſiſtentia quæ ad maiorem rei authoritatem conciliandam conducere videbitur.* Quod ait in propria perſona epiſcopum pronuntiare ſententiam excommunicationis majoris in pœnam hæreſeos aut alicuius gravioris criminis, poteſt interdum fieri, ſed non ſemper fit: & cur graviora à lenioribus diſtinguit crimina. Tria damnamus in miniſtro excommunicationis, quod epiſcopus ſibi vt ordinariam excommunicandi poteſtatem arroget, quod ſingulari authoritate eam exerceat, quod laicis eam deleget. Excommunicationis miniſtrum ordinarium eſſe quemvis Preſbyterum & ordinaria non delegata poteſtate excommunicare poſſe capite ſuperiori probavimus. Singulari poteſtate eam exercere notum eſt. Quod de aſſiſtentia refert Mucketus, non de aſſiſtentia iudicum aliorum intelligendum eſt. Nam ipſe Epiſcopus eſt ſolus & vnicus iudex. Cancellarius et ſi qui alij adſunt nullum habent ſuffragium deciſivum: ſed ſunt mera mancipia epiſcopi cui adhærent vt vmbra corpori. Non adeſt hîc Eccleſiaſticus Senatus ceu Preſbyterium vetus, nec capitulum quod recentius. Si cauſas vt vocant inſtantiæ & lites civiles ad judices civiles ablegaret; & cauſas quas vocant officij tractaret ſolummodo non opus eſſet illi Cancellarij au juriſconſulti conſilio. In cauſis officij peritiores ſunt Preſbyteri quam cancellarij. Singularem Epiſcopi poteſtatem in excommunicando capite etiam ſuperiori refutavimus. Delegant etiam alijs excommunicandi poteſtatem. Sed ſi ſolis epiſcopis excommunicere liceat non poteſt eam poteſtatem transferre in alium etiam preſbyterum hanc poteſtatem. Nam poteſtas clavium eſt poteſtas ſpiritualis. Apud Anglos tamen iuris civilis Doctores quales ſunt Cancellarij & officiales ne in ſacris quidem ordinibus conſtituti hanc poteſtatem vſurpant. Reſpondet Bilſonus, *Nequaquam ſibi clavium poteſtatem Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus peculiari iure traditam aſſumunt, ſed pœnam ob contumaciam infligunt, qua omnes illæ animadverſiones continentur quæ legibus in eos ſancitæ ſunt, qui claves eccleſiæ temere contemnant, quocunq́; nomine appellentur; ſive ſuſpenſio ſit ſive condemnatio aut excommunicatio nihil refert, dummodo ne poteſtatem hanc divino ſed humano ſibi iure vendicent. Quanquam ſi ſententia Canonis nullum non eiuſmodi contemptum excommunicationis vinculo involvat, nihil cauſæ eſt quin judices civiles delinquentem in pœnam Canonis incidiſſe declarent. Nihil enim aliud eſt, quam ſi eum præfractè obſtinatum adeoque excommunicationis*

Pag. 317. 318.

Pag. 245. 246. 247. 248. 262. 263. 271. 272. 273.

Pag. 245. 246. 247. 262. 263. 271. 272. 273.

De guber. eccleſ. cap. 14. p. 369.

municationis reum decreto Canonis eſſe pronunciarent Hæc ſunt folia ficulnea quibus eccleſiæ ſuæ nuditatem tegere ſtudet Bilſonus. Pœna iſta eſt pœna ſpiritualis qua reus privatur precum publicarum beneficio, ſacramentorum perceptione, & fidelium conſortio, quæ infligitur poteſtate clavium qua ejicitur peccator extra eccleſiam & exponitur Satanæ. De excommunicatione canonis ceu latæ ſententiæ, quòd imaginaria & nulla ſit ante oſtendimus. Sed nec ſinguli canones continent latam ſententiam excommunicationis. Et non ſolum declaratoriam, ſed etiam condemnatoriam excommunicationis ſententiam; & hanc quidem ſæpius quam illam ferunt. Sic ſe res habet. Sub papatu poteſtas excommunicandi delegari potuit cuivis clerico etiam extra ordines ſacros conſtituto. Neceſſaria erat tantum prima tonſura per quam quis conſtituebatur in clericorum ordine. Laico autem non delegata fuit iſta poteſtas. Et *dicuntur laici non ſolùm illiterati, ſed etiam literati dum tamen primam tonſuram non acceperint*, ait Linvodius. *De cætero verò cavendum à fraternitate veſtra eſt*, inquit Gregorius, lib. 7. epiſt 66. *ne ſæcularibus viris atque non ſub regula noſtra degentibus, res eccleſiaſticæ committantur, ſed probatis de veſtro officio clericis*. Extant verba apud Gratianum, diſt. 89. capit. Iudicatum. Concilium Hiſpal. 2. c. 9. *Indecorum eſt vicarium epiſcopi laicum eſſe & ſæculares in eccleſia iudicare*. Hæc poteſtas delegandi excommunicationem cuivis clerico, retinetur apud Anglos, niſi quòd abſurdiùs quàm Pontificii hanc poteſtatem delegarunt Cancellarijs & officialibus, qui iam non in clericorum ordine, nedum ullo ordine ſacro conſtituti ſunt, nec primam tonſuram accipiunt, vt in clericorum ordine conſtituantur. Atque ita deteriùs ſe res habet in eccleſia Anglicana quàm Romana ceu Papana, nec tam bene inter ſe conveniunt, quæ ex Babylone tranſumpſerunt. Author abſtracti refert etiam alios laicos qui non erant iuris civilis Doctores excommunicaſſe, vt Bedellum, Chippindalum, Glaſierum, Talentinum & alios, quorum quidam erant Diaconi & proinde in ſacro ordine conſtituti, alij tamen non erant Diaconi. Non tamen Diaconis concedimus excommunicandi poteſtatem delegatam. Aliud effugium quærunt & dicunt Cancellarios, officiales, commiſſarios decernere excommunicationem, ſed teneri accerſere & ſibi aſſociare eruditum aliquem preſbyterum ab Epiſcopo authoritate ſufficienti munitum qui ſententiam excommunicationis denuntiet. Siccine novo commento illuderent eccleſijs. Verum quidem eſt inter articulos pro clerico, qui per Archiepiſcopum, epiſcopos, & reliquum clerum Cantuarienſis provinciæ in Synodo anno 1584 approbati, haberi verba iſta: *Denique quod vnuſquiſque vicarius Generalis, officialis, ſeu commiſſarius, qui ordines eccleſiaſticos non ſuſceperit, eruditum aliquem Preſbyterum ſibi accerſet & aſſociabit, qui ſufficienti authoritate vel ab ipſo in iuriſ-*

Provincial. Lindewod. l. 3. tit. de Clericis coniugatis cap. Cum ex eo.

iuriſdictione ſua, vel ab Archidiacono Presbytero exiſtente in iuriſdictione ſua munitus, idque ex præſcripto ipſius iudicis tunc præſentis, excommunicationis ſententiam pro contumacia denunciabit. Vides hîc ſufficere, ſi vicarius generalis, officialis aut Commiſſarius eccleſiaſticos ordines ſuſceperint, vt puta, ſi ſunt Diaconi, tunc non eſt accerſendus Presbyter. Vides etiam obiter Archidiaconum ſi ſit etiam Presbyter, poſſe Presbyterum munire poteſtate denuntiandi ſententiam. Sed ad rem ipſam accedamus. Cancellarius, officialis aut commiſſarius etſi nullos ordines ſuſceperunt, decernere tamen excommunicationem poſſunt: ex præſcripto judicis cancellarij nempe vt ſupra dixit Muckeeus, officialis aut commiſſarij, denuntiat ſententiam, presbyter. Cancellarius eſt Iudex item officialis ceu commiſſarius, non autem Presbyter ille quem tenetur accerſere, & qui denunciat. Ille citat reum, cognoſcit, iudicat & decernit, & format ſententiam, presbyter eſt tantum miniſter vel potius carnifex qui verba ex ſcriptis recitat. Illuſtre exemplum habemus in aſſertione politiæ Chriſtianæ vt ſequitur. *Iohannes Hone Legum Doctor Officialis venerabilis Domini Archidiaconi Surr. omnibus & ſingulis Rectoribus &c. ſalutem. Cum nos rite & legitimè procedentes omnes & ſingulos quorum nomina &c. in non comparendo coram nobis, &c. ſeu ſaltem in non ſatisfaciendo mandatis noſtris, &c. pronuntiaverimus contumaces ipſoſque &c. excommunicandos fore decreverimus, Cumque diſcretus vir Magiſter Roul. Allen Presbyter, eoſdem omnes & ſingulos ſubſcriptos, ex officio noſtro excommunicaverit in ſcriptis juſtitia id exigente, vobis igitur committimus, &c. quatenus eos omnes &c. ſicut præfertur ex officio noſtro mero excommunicatos fuiſſe, & eſſe, &c. palam denuntietis, &c. Datum ſub ſigillo officialitatis noſtræ 19 die Decembris, anno Domini* 1587. Miſer ille curio Roulandus Alanus ex ſcripturis protulit verba ſententiæ, ſed excomunicati ſunt tamen ex officio & decreto iudicis nempe Doctoris Hone officialis, qui etiam rectoribus & parochis committit, vt denuntient excommunicatos fuiſſe. Tria hic ſunt diſtinguenda, decretum Doctoris Hone officialis, Presbyter proferens ſententiam, & denuntiatio ſententiæ per Rectores & Parochos. Nam poſt ſententiam illatam mittunt ad parochos excommunicatorum nomina, vt cunctis convenientibus innoteſcat qui fuerant excommunicati, & ſic excommunicatis vbique occludatur aditus eccleſiaſticus, & hoc propriè denuntiatio ſententiæ dicitur. Quoad ad primum, decretum nempe, non competit Officiali aut Cancellario laico, & probatur ex conſtitutione Henrici Chichele Archiepiſcopi Cantuarienſis. *Cum ex eo quod Clerici coniugati, bigami, nec non laici iuriſdictionem eccleſiaſticam exercere ac de criminibus & exceſſibus ad forum & coercitionem eccleſiæ pertinentibus interdum ſuo interdum ſub alieni nominis vmbra ceu velamine inveſtigare, & inquirere eaque punire & corrigere, ac excommunicationum literas &* Pag. 388. Lind. provin. l. 3. titul. de cleric. coniugatis cap. cum eo.

 ſuſpenſio-

ſuſpenſionum decernere præſumunt ac negotiorum correctionum huiuſmodi ſcribæ & regiſtrarij ac regiſtrorum eorundem cuſtodes exiſtunt non modicum patiatur eccleſia ſcandalum, ac eccleſiaſtica vileſcat auctoritas & cenſura. Nos igitur huiuſmodi ſcandalis occurrere, & eccleſiæ honeſtati & decori providere volentes. Linduodius in gloſſa in verbum *decernere.* Non dicit excommunicare vel ſuſpendere & forſan legiſlator ex certa ſcientia ſic ſcripſit, vt innueret quod perſonis prædictis etiam decernendo non licet ſe intromittere de rebus ſpiritualibus. Extra de judicijs, cap. Decernimus. Vbi etiam prohibetur ne prælati laicis talia committant. Quod ad ſecundum, presbyterum nempe proferentem verba ſciendum eſt in ferenda excommunicationis cenſura quod primùm ſententia ſcribitur, deinde ex ſcriptis profertur. Non eſt autem neceſſarium vt ipſe judex proferat verba legendo per ſcriptum. *Quare probabile eſt,* inquit Swarez, *neceſſarium non eſſe vt iudex eccleſiaſticus per ſeipſum proferat cenſuram, quia & conſuetudine magis receptum eſſe videtur & ad finem intentum in illo cap. 1. hoc non eſt neceſſarium. Nec verba eius in omni proprietate ſumpta id continent: dicitur enim judex proferre, ſive per ſe ſive per miniſtrum proferat: alias oporteret etiam per ſeipſum talem ſententiam ſcribere, quod nemo dicet: & hoc certius eſt in Epiſcopis, quos etiam dicti auctores excipiunt propter ipſius dignitatem.* Quod igitur Cancellarius vel officialis in nullo ordine ſacro conſtitutus presbyterum authoritate ab Epiſcopo munitum accerſit, vt verba ex ſcriptis legat, fucus eſt ad fallendum ſimpliciores, vel potius illudendum eccleſijs. Quod ad tertium attinet nempe denuntiationem, oportet pachum excommunicati, qui non accerſitus & ordinis antecedentis ferendam ſententiam, aut in ferenda ſententia ignarus eſt, parœcianos ſuos certiores facere N. excommunicatum eſſe. Et Roulandus Alanus curio triobolaris, eruditus ſcilicet Presbyter profert ex ſcriptis ſententiam excommunicationis in parœcianos aliorum parochorum. Officialis & Curatus aſſociati vt bos & aſinus arant in agro Dominico. Nam presbyter ille quem aſſociat ſibi Cancellarius, eſt plerunque omnium infimus, & imperitiſſimus vt refert Author defenſionis Petitionis, p. 175. Sciendum præterea non Epiſcopum modò, ſed etiam Decanos Canonicos & prebendarios in omnibus prope Angliæ eccleſijs Cathedralibus & collegiatis habere exemptas quaſdam parœcias in quibus omnes cenſuras ſpirituales ferunt vel per ſe vel per vicarios ſuos, imò quod maius eſt in regione Septentrionali integros Decanatus exemptos eſſe à iuriſdictione epiſcopali, in quibus Diaconi eorumve Vicarij non ſolum teſtamenta probare adminiſtrationem bonorum concedere poſſunt, ſed etiam de criminibus eccleſiaſticis cognoſcere, & cenſuras ſpirituales ferre vt refert Aſſertor Politiæ Chriſtianæ. Falſum eſt igitur quod ſupra duxit Muсketus Epiſcopum ſolum ordinaria.

De cenſuris diſp. 3 ſect. 13.

Pag. 419. 429.

ordinaria. Preſbyterum delegata tantum poteſtate excommunicare poſſe. Nam dicti omnes Decani & Canonici ſunt tantùm Preſbyteri. Et ordinaria poteſtate excommunicare in Eccleſia Papana Pontificis legatum à latere, Vicarium Epiſcopi, Vicarium electum à Capitulo ſede vacante dicit Swarcz. *Denique omnes qui ex aliquo ordinario munere & ſtatuto Eccleſiæ hanc juriſdictionem habent, dici poſſunt illam ut ordinariam habere ut Cardinales in propriis Eccleſiis, in quibus ſuos titulos habent, item ſuperiores Religionum. Denique multi ſunt in Eccleſia Abbates, Archidiaconi, & Archipreſbyteri quibus quoad hanc partem Epiſcopalis juriſdictio cōmunicata eſt, qui proinde illam ut ordinarium habebant.* Si Epiſcopus ſolus habet excōmunicandi ordinariã poteſtatem, cur eandem Archidiaconis & Decanis ceu Archipreſbyteris permittunt Epiſcopi Anglicani. An Pontificis Romani exemptio, aut temporis præſcriptio contra jus divinum valere debent. *Nullum* ut dicunt *tempus currit Regi nullum tempus currit Reipublicæ.* Similiter *Nullum tempus currit Eccleſiæ, Nullum tempus currit Domino.* Videmus igitur morem veterem qui fuit ſub papatu retentum in Eccleſia Anglicana. Interim Preſbyteri Parochi hac poteſtate tum ordinaria tum delegata privati ubique, & in eorum greges dominantur alieni. In articulis pro Clero in capite de exceſſibus circa excommunicationem reformandis habentur hæc verba. *Nihilominus ut excōmunicatio, quæ authoritatis ac diſciplinæ Eccleſiaſticæ quaſi nervus quidam ac vinculum habenda eſt, ad priſtinum ſuum decus ac dignitatem reducatur: Cautum eſt ut quotieſcunque cenſura iſta in immediatam pœnam cujuſvis notoriæ hæreſeos, ſchiſmatis ſimoniæ, perjurii, uſuræ, inceſtus, adulterii, ceu gravioris alicujus criminis venerit infligenda, ſententia ipſa vel per Archiepiſcopum Epiſcopum, Decanum, Archidiaconum vel Præbendarium (modo ſacris ordinibus & Eccleſiaſtica juriſdictione præditus fuerit) in propriis perſona pronunciabitur, unà cum ejuſmodi frequentia & aſſiſtentia quæ ad majorem authoritatem conciliandam conducere videbitur.* Falſum eſt ergo quod ſupra dixit Mucketus Epiſcopum ſolum pronuntiare ſententiam excommunicationis, quando cenſura iſta infligenda eſt in immediatam pœnam gravioris criminis. Nam Præbendarii in ſacris ordinibus conſtituti aut Eccleſiaſtica juriſdictione præditi ſicut ubique fere ſunt, idem præſtare poſſunt. Præterea hîc ſola pronnntiatio ſententiæ reſervatur, quam judicem ipſum proferre non eſt neceſſe. Sic de gravioribus criminibus ut adulterio inceſtu &c. Cancellarius Epiſcopi judicare & cenſuram decernere nihilominus poteſt, etiamſi non ſit in ſacris ordinibus conſtitutus. Eadem cautio adhibetur in conſtitutionibus anni 1597 & iiſdem verbis. Audiamus cenſuram Brightmani. *Quis eſt hic priſtinus uſus pronuntiandi ſententiam per eos quorum nomina dempto ſolo Epiſcopo, ne audita quidem erant in Eccleſia, qua diu verum decus & dignitas excommunicationis manſit?*

De Cenſuris diſp. 2. ſect. 2

In Apocal. cap. 3. fol. 69 in 8.

minſit? Quare nullus locus relinquitur Paſtori cujuſque cœtus, cujus olim erat ſententiam pronunciare? forſan hujus nihil refert quid ſit ſuis ovibus vel fieri poteſt ut minus ſit idoneus, nec ſatis judicio & ſapientia præditus. Revera nonnihil valere potuit hic metus jam olim: & nunc non debuit cum eo tu nos liberaſti primo capite Conſtitutionum tuarum. Non eſt enim dubitandum, quin ille qui præſentatione, Certificatorio & reliquis inſtructus fuerit, quibus illidem eum inſormeſti, ſatis ſuperque idoneus ſit ad quamlibet partem ſui muneris: vel ſi ſerio tecum agendum ſit, quid impediet quo minus Paſtor adhibito aliorum conſilio, diligentique diſquiſitione facta, non tam pronuntiet ſententiam, quam vel Epiſcopus vel præbendarius vel quivis alius? At inquies, non unius labor eum egi communi conſilio, ſed unius tantum ſtare arbitrio. Haccine mens eſt tuæ reformationis, atque tamen audeas, priſtini uſus, decori & dignatis meminiſſe, Chriſtus juſſit dicere Eccleſiæ. An unus aliquis hujus vicem ſuſtinebit? Vnus quidem ordinis gratia olim pronuntiabat ſententiam, ſed res judicata fuit non ejus unius, ſed totius concilii arbitrio. Neque Paulus Inceſtuoſum excommunicari voluit, niſi congregatis & conſentientibus fratribus 1 Cor. 5 1. Atque ſic Eccleſia per aliquot ſæcula poſt ut liquet ex Origene, Tertulliano, Cypriano & aliis. Idcirco miror te de priſtina dignitate tam audacter polliceri, niſi eos ſcirem bonorum ora non timere. Sed quid ſi hæc tua quam præfers emendatio, viam etiam aperiat graviorum criminum impunitati? Commiſſarius quamdiu ejus intererat, bis ſaltem quotannis æedituos virtute juramenti compellebat, ut ſceleratos deferrent: nunc quorſum id agat nihil forſan eſt, cum aſſociatus ſibi Presbyter ſententiam in hujuſmodi denuntiare non poſſit Nec ſane ſperandum eſt, ut æditui ſponte ad Epiſcopos Archidiaconos, Præbendarios advolent, quos neſciunt ubi loci inveniant vel longiùs forte abſint, nec iter ſine ſumptu fieri poteſt, cum præſentes, idque alienis ſumptibus, vix ſacramento poſſint adigi, ut reos indicent: Hæc cogitaſſe te oportuit, nec adhibuiſſe remedium pejus ipſo morbo. Habes hîc luculentam Brightmanni cenſuram in conſtitutionem iſtam. Sed videtur in poſteriori parte non omnia examinaſſe. Scripſerat iſta forte poſt nuper editam conſtitutionem cum nondum perſpecta fallacia. Nam nihill prorſus video in illa conſtitutione reſervatum Epiſcopo, Decano, Archidiacono, aut Prębendario, pręter ſententię pronuntiationem. Poſſunt iidem qui ante judices citare, judicare, decernere & Swarez ait non eſſe neceſſarium ut ipſe judex legendo ex ſcriptis verba ſententiæ proferat. Excommunicant in Eccleſia Anglicana ob res leviculas valoris 12 forte denariorum, aut non perſoluta feoda ut vocant ſive ſalaria juris Eccleſiaſtici adminiſtris debita, ut refert author Petitionis; Crimina & delicta non debita pecuniaria ſunt materia ſive objectum excommunicationis. In Concilio Aureliaenenſi quinto ſic ſtatutum, *Nullus ſacerdotum quenquam rectæ fidei hominem pro parvis & levibus cauſis à*

communione

communione ſuſpendat, præter eas culpas quibus antiqui Patres ab Eccleſiis arceri juſſerunt committentes. Idem habetur in Wormatienſi c. 13. & meritò quum tot damna & incomoda excommunicationem ſequuntur In Eccleſia Anglicana, *his excommunicationum vinculis conſtricti non poſſunt eſſe in Curiis ſive Civilibus ſive Eccleſiaſticis Actores aut teſtes : & ſi ultra 40 dies obſtinati perſiſtunt per reſcriptum Regium ex Cancellariæ Curia manans illud Epiſcopo poſtulante, carceri à Comitatus in quo degunt Vicecomite mandantur, donec Epiſcopo dederint ſufficientem cautionem pignoratitiam, fidejuſſoriam aut juratoriam ſe ejus mandatis & decretis obtemperaturos.* An permittendũ cujuis igitur officiali excõmunicare ob non perſoluta quæ debentur feoda curiæ adminiſtris, aut debita quæ ipſi decreverint actori ſolvenda. Monitio autẽ excommunicationẽ antecedens perſæpe non eſt canonica. Apparitor, etſi non convenerit citandum domi, ſignificat uxori aut famulis : ſi non dicto die comparuerit, ob contumaciam excommunicatur, ſicut refert Defenſor petitionis pag. 181. Vt excommunicantur ob cauſas leves, ſic etiam eadem facilitate abſolvuntur, nempe perſolutis feodis adminiſtris curiæ aut debitis actori. Non excommunicantur, neque abſoluuntur præſente cœtu Eccleſiæ ſed in curia Officialis aut Cancellarii. Ideo in articulis pro Clero ſic ſtatutum. *Volumus etiam ut ſicut conſtitutum eſt ejuſdem excommunicationem per miniſtrum Eccleſiæ denuntiari : ita ipſe judex de abſolutione ipſius Rei poſt ſatiſfactionem ſuam peractam, eundem miniſtrum certiorem faciet, qui eandem abſolutionem populo publicè denuntiat. Ac interim quod bene licebit dicto miniſtro Reum à ſacris arcere & repellere tanquam in Eccleſiam minime recipiendum donec ejuſmodi, Certificatorium ab ipſo Iudice exhibuerit.* Vides ſententiam ferri in Conſiſtorio Epiſcopi per Epiſcopum aut ejus Cancellarium in Conſiſtorio Archidiaconi per Archidiaconum aut ejus Officialem, Parocho autem relinqui puram excommunicationis & abſolutionis denunciationem, quam noſtri intimationem vocant. Notandum etiam quod verba quibus fertur ſententia, concipiuntur lingua Latina. *Anathematiſmus*, inquit Mucketus, *tantùm in pertinacem hæreticum exeritur, quo iſte tanquam publicus Dei hoſtis rejectus, maledictus, execratus, æterno judicio & damnationi devovetur. Anathema enim, ut notat Hieronymus in cap. primum ad Galatas nomen eſt execrationis & maledictionis.* Swarez tomo quinto in 3 partem Summæ Aquinatis ait anathema ſubſtantialiter non differre ab excommunicatione majori, atque adeò omnem excommunicationem quoad eſſentiam eſſe quoddam anathema, *accipi autem interdum, ut diverſa ſecundum aliquam accidentalem ſolennitatem vel gravitatem, quia excommunicari quis dicitur, quoties talis cenſura in eum fertur : anathematizari autem (præſertim cum ſit ab homine) addere videtur publicam denunciationem, cum quibuſdam exterioribus ſignis ac ceremoniis terrorem & dam-*

Mucketus de Politia Eccl. Angl. cap. 6 pag. 318.

Pag. 318.

Diſ 8. ſect. 2

damnationem majorem judicantibus. Quando verò in excommunicationibus à jure latis adjungitur verbum illud, judicatur major gravitas delicti, & præſertim judicari ſolet peccatum hæreſis aut ſchiſmatis, vel aliud æquivalens: Et proinde diſtinctionem eſſe tantùm accidentariam in gravitate delicti,& in ceremoniis & in publica acclamatione. Non tamen poteſt ſe expedire difficultatibus quæ oriuntur ex decretis. *Engeltrudam uxorem Boſonis noveris non ſolum excommunicatione quæ à fraterna ſocietate ſeparat, ſed etiam anathemate quod ab ipſo Chriſti corpore quod eſt Eccleſia recidit, crebrò percuſſam eſſe,* Inquit Iohannes 8 ſcribens cuidam Epiſcopo. Excommunicatio minor non ſeparabat à fraterna ſocietate,erat igitur in eam prius lata ſententia excommunicationis majoris, ſed creſcentibus pertinacia,& flagitiis anethemate percuſſa ut acriori & maxima, quæ in Eccleſia eſt pœna. In concilio Meldenſi cap.56 ſtatutum, ut *Nemo Epiſcoporum quem libet ſine certa & manifeſta peccati cauſa communione privet Eccleſiaſtica. Sub anathemate autem ſine conſcientia Archiepiſcopi aut coepiſcoporum nullum præſumat ponere, niſi unde Canonica docet auctoritas: quia anathema eſt æternæ mortis damnatio & non niſi pro mortali debet imponi crimine, & illi qui aliter non potuerit corrigi.* Sylverius Papa de Guiliſario vel ut alii legunt Belliſario. *Ego tamen propterea non dimiſi nec dimitto officium meum: ſed cum Epiſcopis, quos congregare potui, eos qui talia erga me egerunt anathematizavi, & unà cum illis Apoſtolica & ſynodali auctoritate ſtatui, nullum unquam realiter decipiendum, ſicut deceptus ſum & ſi aliquis deinceps ullum unquam epiſcoporum totaliter deceperit Anathema maranatha fiet in conſpectu Dei & ſanctorum Angelorum.* Ex his decretis colligi poſſe videtur anathema quoddam fuiſſe reipſa diſtinctum à majori excommunicatione, & non ſolennitate tantum aut accidentaliter diverſum. Habuit eccleſia Iudæorum tres gradus excommunicationis, *Niddui, Cherem,* & *Schamatha. Niddui* vox ſumpta à verbo, quod in eo ſenſu Eſaias uſurpat cap.66.5.vt Druſius interpretatur quæſtionum lib.1.quæſt.9. ſignificat proprie ſeparationem. Qui excommunicatus erat per *Niddui*, dicebatur *Menuddeh*, qui excommunicabant eum *Menaddim* vocabantur. In templo Salomonis erat (inquit Druſius in Ioh. 9 22.) porta lugentium & ſeparatorum per quam lugentes & ſeparati ingreſſi in templum. Si labrum ſuperiùs velaverant ſciebant fuiſſe lugentes, ſi non fuerat velatum,ſeparatos ceu cœtu motos Templum ingredi licebat non item ſynagogam vt conjicit Druſius in Iohan.9.22. Nam deſtructo templo lugentes & ſponſi intrarunt ſynagogas ſecundum R. Iuda. Separatorum autem nulla apud eum mentio. Separatis ingredientibus templum dicebant: *Qui habitat in hac æde indat cordi tuo vt audiamus verba ſociorum tuorum* Qui ſic excommunicatus abſque reſipiſcentia obijt, lapidabant urnam eius. Hæc ſpecies excommunicationi non multum

Cauſ 3. qu. 4. ca. Engeltrudam.

Cauſ. 11. qu. 3. ca. nemo.

Cauſ. 23. qu. 24. ca. Guliſarius.

tum

tum diſſimilis excommunicationi minori. Cherem, cum vox propriè ſumitur, nam quandoque omnes excommunicationis ſpecies ſignificabat, erat ſecunda ſpecies excommunicationis qua, qui priori ſpecie non revocati, exterminati ſunt ex Iſraele & pro incircuncisis habiti, cui reſpondet excommunicatio maior & exponere Satanæ. Tertia dicitur *Schammaths*, vel eodem ſenſu *Maranatha*, id eſt Dominus venit. *Maran* Dominus, & *atha* venit, ſic *Schem*, id eſt nomen pro nomine tetragrammato per antonomaſiam, id eſt Domino vſurpatur. Hæc fuit vltima devotio & execratio, qua Domini judicio & adventui permittebatur is, qui tentatis omnibus remedijs & officijs deploratæ ſpei ſe peccatorem oſtendit. Beza presbyter venerabilis in 1. Cor. 16. 22. diſtribuit excommunicationem in duas ſpecies Nidui & Cherem, id eſt, anathema & anathema in ſimplex & Maranatha. Nam res ideo devotæ, quæ etſi redimi non poterant, tamen non peribant, ſed ſacerdotibus cedebant, vt Num. 18. 14 Cherem nomine indigitantur. Cum Apoſtolus ait Anathema Maranatha, coniungit genus Anathema cum ſpecie vna Maranatha. Iſta ſpecie anathematis parciſſimè & rarò vtendum dicunt Theologi. Sed neſcio an vnquam vtendum, niſi extra ordinem revelatum fuerit iſto anathemate percutiendum peccaſſe in ſpiritum ſanctum. Chryſoſtomus tertiam ſpeciem anathematis nomine videtur intellexiſſe in tractatu quo contendit non eſſe anathemate vtendum in eccleſia Chriſtiana. Ab excommunicatis excommunicatione etiam majore ædificandis, & ad frugem revocandis non abſtinet eccleſia, ſed ab anathemate Maranatha perculſo abſtinet. Sylverij Papæ anathematis Maranatha vibratio in Guiliſarium erat ſacerdotis rabidi inane terriculamentum.

Interdictum ſequitur, *quo vniverſitas ſeu communitas (home enim inquit noſter Lindwodus propriè excommunicatur & propriè locus interdicitur) ob publicum aliquod delictum divinis officijs, ſepultura, adminiſtratione & perceptione ſacramentorum prohibetur.* Swarez abſtrahit propriam definitionem interdicti & à loco & perſonis, ab vſu & activo & paſſivo, quia interdictum in genere ab hoc etiam præſcindit, & interdum vtroque modo, interdum altero ferri poteſt, & definit in hunc modum. Interdictum eſt *cenſura eccleſiaſtica prohibens vſum quarundam rerum divinarum, & fidelibus communem, quatenus talis eſt.* Dictum *quatenus talis eſt, vt ſeparetur hæc cenſura ab excommunicatione. Nam excommunicatio privat quidem vſu talium rerum ſacrarum: non tamen quatenus eſt vſus rei ſacræ, ſed quatenus eſt communicatio cum alijs fidelibus. Interdictum vero formaliter privat vſu talis rei ſacræ per ſe ac independenter à communicatione cum alijs.* Excommunicatio privat non ſolum communicatione in divinis, ſed etiam humanis: interdictum vero ſolum privat uſu rerum ſacrarum, nec privat uſu omnium rerum ſacrarum ſed quarundam. Deinde dividitur

Mucketus de Polit. Eccleſ. Ang. p. 318.

De cenſuris diſp. 32. ſ. 2.

dicut interdictum in locale & perſonale. Locale directè fertur ad locum, quia in eo directè fieri divina officia interdicuntur. Hoc interdictum dicitur locale, *quia prohibitio ejus proximè verſatur circa locum & intra illum continetur, tamen illam prohibitionem ad homines dirigi, qui in eo loco prohibentur divina audire, facere, aut recipere, quamvis non prohibeantur ſimpliciter ſeu extra talem locum. Atque hæc cenſura ſemper eſt pœna alicujus vel aliquorum hominum, propriè quidem illius ob cujus culpam interdictum ponitur, latè vero & quaſi per communicationem etiam illorum quibus talis locus interdicitur. Non ergo dicitur interdictum locale, quia non ſit pœna & gravamen perſonarum: ſed quia directè cadit in locum, & per illum in perſonas redundat. Interdictum perſonale immediatè dirigitur ad perſonam eique interdicit certum quendam uſum divinarum rerum, differtque à præcedenti, quod non terminatur ad certum locum. Nam ſi perſona interdicta eſt ſimpliciter, prohibita eſt ne alicubi talibus officiis divinis uti valeat.* Interdictum quod ſimul locale & perſonale eſt, interdictum complexum vocant. Interdictum quod deambulatorium dicitur, eſt locale vel certe plura localia ſucceſſivè continet prout talis perſona ſucceſſivè mutat loca, & includit etiam perſonale vel formaliter vel virtute, ferturque hoc modo. Vbicunque Petrus fuerit ille locus interdictus ſit. Vtrumque interdictum & locale & perſonale dividunt in generale & ſpeciale. Generale locale eſt quod in aliquem locum quaſi generalem & plura partialia loca complectentem dirigitur. Speciale, quo ſpecialis locus nimirum hæc vel illa Eccleſia interdicitur. Speciale perſonale eſt quoties in ſingularem perſonam fertur, ſive illa ſit una ſive plures, & ſive certa ſive incerta. Generale reſpicit aliquod corpus politicum collectivum plurium perſonarum, & perſonas ſingulas ſolum prout ſunt partes talis communitatis. Omnes interdicti effectus ad tria capita revocantur quæ ſunt privatio activa & paſſiva ſacramentorum quorundam, privatio activa & paſſiva divinorum officiorum, privatio Eccleſiaſticæ ſepulturæ.

Caniſius in ſumma juris Canonici lib. 3. titul. 13. §. 355.

Non tamen interdicti tempore omnia ſacramenta & divina officia interdicta ſunt, ſed permittitur baptiſmus, Confirmatio, pœnitentia, Euchariſtia, ſed duo poſteriora duntaxt morientibus, item miſſæ aliorumque divinorum officiorum celebratio, dummodo ſubmiſſa voce januis clauſis, & campanis non pulſatis dicantur: præterquam in feſtivitatibus Natalis Domini, Paſchæ, Pentecoſtes & aſſumptionis D. Virginis, quibus divinorum officiorum celebratio etiam pulſatis campanis, apertis januis, altaque voce admittitur: ſicut latius conſtitutione Bonifacij 8 continetur. Interdictum perſonale, inquit Spalatenſis, pars quædam eſt pœnalis excommunicationis.

De republ. Eccl. li. 5. ca. 9. num. 38.

Interdictum locale & generale prout nunc propria eſſe cenſura aſſeritur & uſurpatur, novum eſt & priſcæ Eccleſiæ inauditum. Subtile ſane, ſed tamen parum pium, ne dicam impium inventum hoc prodiit poſt milleſimum jam à Chriſto annum, cui primam manum licet imperfectam

perfectam admovit ille Hildebrandus, qui longe major Jove fuit fulminum jaculator. Succeſſores Hildebrandi pro exemplari arripuiſſe nutat interdictum cujuſdam Abbatis nomine Odelrici, atque interdictum, quale nunc eſt integrum & completum peperiſſe. *Quodnam Evangelium, quæ ſcriptura docet devianti à recta via homini per generalem divini cultus ſubtractionem eſſe ſuccurrendum? Plebs tota fidelis alicujus magnæ civitatis aut Provinciæ aut Regni vel ipſa in aliqua re peccavit graviter vel nihil. Si ipſa peccavit, Sacerdotum eſt pro illa orare, illam docere, arguere, increpare, obſecrare, expiare, 2 Tim. 4. 2. Sed certè rarò admodum inveniemus interdictum fuiſſe populum pro ipſius populi delicto: & quando delictum eſt univerſale, cenſura locum non habent. Si autem populus erit innocens, ſed propter peccatum principis populo ipſi divina omnia externa publica auferuntur, & tamen in judicio divino filius non portabit iniquitatem patris.* Et infra. *An vero pro privato homine excommunicato ferri ſolitum fuit interdictum? Quæro, vel plebs ei conſentit in delicto, pro quo quis excommunicatus eſt, nec vult ſe ab eo ſeparare vel contra. Si conſentit, non expellet neque tenetur ei vim adhibere: patietur etiam interdictum: ſi non conſentit, illa non habet poteſtatem quenquam expellendi: & ſatis ei eſt, cum illo non communicare. Eccleſia tamen poteſt ſemper recurrere ad auxilium brachii ſæcularis, & ſic reus expelletur. Sed quorſum hæ expulſiones? quorſum turbæ? poſtquam Eccleſia excommunicavit, nihil aliud quod agat in illum habet, ut eſt communiſſimum omnium Sanctorum dictum. Si autem interdictum adhuc ſupereſſet, tunc excommunicatio non eſſet ultima pœna Eccleſiaſtica. Non ergo legitima eſt, ſed ſpuria hæc cenſura, ac penitus abominanda, quam Eccleſia pro ſua non agnoſcit. Reſtat igitur ut propter principes interdictum hoc fuerit excogitatum.* Cum viderent Pontifices excommunicatis principibus populum nihilominus adhærere & principes excommunicationem floccipendere, experiri volebant an Odelrici inventum principum excommunicationibus vim addere poſſet, ideo populum cœleſti pabulo, divino cultu, & rebus ſacris privarunt, ut populum in principem concitarent, ut ait Spalatenſis. *Si interdictum juſtum in ſe eſſet, cum tamen multò plura & certiora mala producat, quàm bona, quæ vix illa unquam etiam leviſſima conſequuntur, inde adhuc iniquius redditur & abominabilius. Si præterea ex injuſta cauſa feratur, quod jam, ut plurimum contingit, erit profecto interdictum maximè abominandum.* Linduodius ait interdictum habere ſimilitudinem cum excommunicatione minore, quæ à ſacramentis tantùm ſeparat, non à communione fidelium. *Unde* inquit *cum excommunicatio minor ab aula receſſerit, interdictum videtur quodammodo in ejus locum mutato nomine ſurrexiſſe.*

Num. 39.

Num. 41.

Provinciali. l. 2. tit. de jurejurando cap. evenit verb. interdicti.

Interdictum *excipit*, inquit Mucketus, *corporalis pœnitentia ſic dicta quia non ſolum interiori, ſed etiam exteriori homine luenda, quæ publica in Eccleſia primum pœnitentiæ, quam Cyprianus epiſtol. 10. Exa-*

De politia Eccleſ. Angliæ 4. ca 6. pag. 328.

mologeſin vocat, *eſt quam ſimilima*. De ritibus ſolennis pœnitentiæ in Eccleſia Anglicana ſic habet. *Eique* nempe reo qui compurgatores comparare non potuit, & ad tempus excommunicatur, *per excommunicationem humiliato* (*vt Eccleſiæ ſatiſfiat & palam conſtet illum reſipuiſſe*) *infligitur publica pœnitentia, quæ cum magis fuerit ſolennis his ritibus peragitur. Die aliquo dominico, initio matutinarum precum, pœnitentiam acturus capite & pedibus nudus, linteo velamine candido à collo ad crura demiſſo indutus, albamque virgam manibus geſtans, ſtat mœrens & lachrymabundus in porticu Eccleſiæ, illamque intrantium ardentes apud deum, vt ſibi ignoſcat preces humillime petit, & cum hoc modo paululum in porticu ſubſtiterit, ipſam Eccleſiam ingreſſurus, ſe humi proſternit, terramque deoſculatur, & inde elevatus recta adit templi meditullium, vbi in loco eminentiori, vnde à tota congregatione poſſit conſpici, & è regione Miniſtri ſacra celebrantis erectus ſtans admonetur, quam tremendum ſcelus commiſerit, quàm Deo exoſum & Eccleſiæ ſcandaloſum, quòd offenſo Deo nullo alio modo ſatiſfiat, quàm per cruentum Chriſti ſacrificium, ſibi viva fide applicandum, nec Eccleſiæ, quam per humilimam peccati ſui agnitionem, ſinceram teſtificationem ſuæ pœnitentiæ, doloris, angoris pro illo perpetrato, non modo verbis & voce, ſed lachrymis quàm poteſt vberrime fuſis; ſanctè promittendo tanquam in Dei & Angelorum conſpectu, ſe divina gratia auxiliante per jugem Dei invocationem, verbi Divini meditationem, aſſidua pietatis & ſanctimoniæ opera, contra mundi tentationes carnis illecebras, & Satanæ inſidias diligentias in poſterum vigilaturum. Et hæc pœnitens cum perfecerit magna cum adſtantium commiſeratione, illique miniſter peccator remiſſionem annuntiaverit, ipſe totam congregationem per viſcera Ieſu Chriſti ſuppliciter & obnixè rogat, vt ſibi graviſſimum ſcandalum quo illam affecit, condonare, in ſuam ſanctam communionem illum quo illam affecit, condonare in ſuam ſanctam communionem illum recipere, pro vero Eccleſiæ membro reputare, & in horum teſtimonium vnà cum eo dominicam orationem alta voce recenſere ex Chriſtiana ſua charitate dignentur.* In ſcriptis Anglicanis plura non reperio de forma & ritibus ſolennis pœnitentiæ. Nec quæ jam retulit Mucketus de lachrymis pœnitentis, de admonitione miniſtri pia & gravi, aliter quàm perfunctoriè ut pleraque alia geri arbitror. Quæ de pedibus nudis, alba virga, deoſculatione terræ, confuſa orationis Dominicæ recitatione refert, non modo ſuperſtitioſa, ſed ridicula & abſurda ſunt. Linteum etiam velamen candidum à collo ad crura dimiſſum non probo. Corporales pœnitentiæ & opera pœnalia quæ vocarunt veteres ſatiſfactiones, quomodo degeneraruut in ſatiſfactiones pro peccatis, omnibus notum eſt. Ipſa prima inſtitutio harum ſatiſfactionum non erat per ſe laudabilis. Nam nec Deo ſatiſfit, nec Eccleſiæ ſatiſfieri debet operibus pœnalibus, aut pœnitentiis hiſce corporalibus. Spiritualibus mediis uti debet Eccleſia, comminationibus

legis,

legis, ſeparatione à ſacra communione, publica redargutione, & ſimilibus, & ad domandum contumaciam, ſi aliter corrigi nequeat peccator, à fidelium conſortio excludendus eſt, nec antè recipiendus quam ſatiſfecerit Eccleſiæ non operibus pœnalibus aut corporalibus his pœnitentiis quas injungunt reis, & quas ſubire & obire ſilent etiam pro forma hypocritæ abſque interna & vera reſipiſcentia, ſed perſuadendo Eccleſię, quoad humanitus fieri poteſt ſe seriò reſipiſcere, & quidē publicè pro publicis criminibus. Perſuadebit autem efficaciùs naturalibus ſignis reſipiſcentiæ teſtimoniis, quàm injunctis, quas vocant, pœnitentiis. Nā vera reſipiſcentia interna facile & ſponte prorumpet in naturalia ſigna, dejectū vultum, lachrymas, pectoris tunſionē, corporis humiliationē, ingenuam confeſſionē, importunam fidelium & totius cœtus obteſtationē, ut ſcandalum condonare, & una ſecum à Deo ipſi veniā deprecari, & in gremium ſuū recipere velint. Mutos ſtare pœnitentes ad tēpus præſcriptum loco publico non probo. Hæc & ſimilia ſigna naturalia poſtulat publica reſipiſcentia, nòn tamen in omnibus omnia, Nā non omnibus datur lachrymas effundere. Et cū ſic inſtanter inſtantius inſtantiſſimè, vt dicunt, reconciliationem petierit, & jam ſatis explorata ſit eccleſiæ ipſius reſipiſcentia, repiciendus eſt, nec obſervāda ſuperſtitioſè ſunt tempora præſcripta, ſed contrahenda aut protrahenda prout conſtiterit de ſeria illius reſipiſcentia, & ſemper rejiciendus donec eccleſiæ iudicio ſatisfecerit (alias ſatisfactiones non agnoſco) id eſt, donec eccleſiæ ſatis perſuaſum fuerit eum ſerio reſipiſcere. Nam vt dicitur in ſynodo Cabilonenſi, ſub Carolo, *Non eſt penſanda pœnitentia quantitate temporis, ſed ardore mentis.* Item, *Multi quod ſine dolore dicendum non eſt, in pœnitentia non tam peccati remiſſionem quàm temporis conſtituti expectant expletionem.* Tempus quidem maxime oportunum edendi publicæ reſipiſcentiæ indicia eſt, dum fit conventus fidelium totius eccleſiæ. Locus debet eſſe certus, & paulò eminentior, ſaltem talis, vt inde ab omnibus & audiri & conſpici poſſit. Conſiſtorialem exomologeſin, quæ publicam ex eccleſia proſcribit, & vbi jam ſcandalem per eccleſiam aliquam latius propagatum eſt, miror, ſi qui ſunt, qui tueri velint. *Quando ita cuiuſque crimen notum eſt omnibus, & omnibus execrabile apparet, vt vel nullos prorſus, vel non tales habeat defenſores per quos poſſit ſchiſma contingere, non dormiat ſeveritas diſciplinæ,* inquit Auguſtinus. Sed redeamus ad Anglicana. Solennis pœnitentiæ Anglicanæ ineptias ſupra vidimus, ſed an ſæpius ita ineptiunt? Ne quis forte putet rigidiores eſſe præſules Anglicanos, ſciendum eſt rariora eſſe apud eos exempla publicæ pœnitentiæ licet graſſentur ſcandala. Apud eos commutatio pœnitentiæ tollit fere omnem publicam pœnitentiam. *Anglicanæ eccleſiæ Canones ſtatuerunt*, inquit Mucketus, *ſi crimen non fuerit notorium & publicum ſolennem pœnitentiam poſſe commutari in*

Cap. 34.

Cap. 35.

Li. 3. contra Parmen. epiſ. cap. 2.

mulctam pecuniariam in levamen pauperum eiuſdem parœciæ, vel in alios pios vſus erogandam modo conſtiterit eam eſſe ad reum reformandum ſaniorem & tutiorem rationem. Habetur quidem Canon in articulis pro Clero anni 1584. & in capitulis ceu conſtitutionibus anni 1597 cuius titulus *De moderanda ſolennis pœnitentiæ commutatione*, vbi hæc eadem fere verba, de quo ſic Brightmannus, *Præterea commutationem pœnitentiæ, feoda officiariorum, apparitorum exceſſus, de quibus tollendis potius quam moderandis agi debuiſſet, & Regiſtra.* Sed quando eſt crimen notorium & publicum? Parkerus ſupra pag. 272 dixit Canoniſtarum interpretamento nullos pro notorijs habendos, niſi qui antea in foro cathedralis eccleſiæ condemnati ſunt. Vtrum ſit notorium publicum delictum necne ipſi in conſiſtorijs judicant Vtrum vero commutanda ſit pœnitentia in mulctam pecuniariam oportet prius conſuli epiſcopum. *Ne qua poſthac ſolennis pænitentiæ commutatio niſi rarioribus gravioribuſque de cauſis, atque adeo cum ipſi epiſcopo conſtiterit eam eſſe ad reum reconciliandum & reformandum ſaniorem & tutiorem. Quicunque vero abſque Epiſcopi Diœceſani notitia pœnitentiam commutaverit, aut pecuniam ratione commutationis huiuſmodi ſolutam, in alios vſus quàm ſupra eſt expreſſum,* nempe relevamen pauperum eiuſdem parœciæ vel alios pios vſus, *converterit vel aliter præſentem hanc conſtitutionem volaverit: is ab executione officii per eundem Diœceſanum per integros tres menſes ſuſpendetur.* Capitulum iſtud habetur in conſtitutionibus anni 1597. Sic Epiſcopum videmus judicare de gravitate cauſæ, ob quam commutanda ſit pœnitentia corporalis in pecuniariam, & Cancellarios & Officales an delictum ſit notorium necne, & publicum. Pœnam pecuniariam non debent infligere viri Eccleſiaſtici. Nam pœna civilis eſt. Alexander 3 Cantuarienſi Archiepiſcopo ſic ſcribit. *Accepimus quod Archidiac. Coventrenſ. Epiſcopatus pro corrigendis exceſſibus & criminibus puniendis, à Clericis Laicis pœnam pecuniariam exigunt, & pro annua pecuniæ exactione perſonas quandoque ſuſpendunt, Eccleſias interdicunt, à vicariis denarios, vt eos in Eccleſiis cantare permittant, exigere non formident & alia agunt, quæ Canonum obvient inſtitutis, & de radice cupiditatis & avaritiæ prodire videntur.* Eccleſia non habet fiſcum, & propterea Epiſcopo non licet nummarias pœnas ſuis loculis quaſi fiſcis addicere, quum fiſcum non habeat, nec purè & ſimpliciter reis mulctas irrogare nullo adjecto uſu vel cauſa pia, in quam talis pecunia inſumatur, nam tunc ſibi Epiſcopus aut officialis mulctatitiam pecuniam adjudicare videbitur. Gregorius 9 ſtatuit contra linguam in blaſphemiam ſe relaxantem publicè contra Deum, vel aliquem ſanctorum ſuorum & maxime beatam virginem, vt per temporalem poteſtatem *blaſphemus ſi dives fuerit quadraginta ſolidorum, alioquin triginta ſive viginti, & ſi ad id non ſufficiat, quinque ſolidorum vſualis monetæ pœna mulctetur.* Vbi agnoſcit Gregorius

In Apocalypſ. cap. 3. fol. 69. in 8.

Decretal. l. 5 tit. 37. cap. licet.

gorius 9 ad temporalem poteſtatem pertinere, purè ſimpliciterque mulctam pecuniariam irrogare. Sicut purè & ſimpliciter irrogare non poteſt, ita nec mulctam dicere debet judex Eccleſiaſticus, etiamſi in pium quendam uſum judicans deſtinarit. Nam pius ille uſus non mutat naturam pœnæ, manet nihilominus natura ſua pœna civilis. Sed dices hic non infligitur pœna pecuniaria à judice, ſed eligitur à reo, qui corporalem pœnitentiam hac pœna pecuniaria redimit. Vnde in articulis Cleri decernitur, inquiunt. *Si Prælatus imponat pœnam pecuniariam alicui peccato & petat illam, Regia prohibitio habet locum. Verum tamen, ſi Prælati imponant pœnas corporales, & illi ſic puniendi velint hujuſmodis poenas per pecuniam redimere; non habet locum regia prohibitio, ſi coram prælatis pecunia exigatur.* Sed licet directè non infligitur pœna pecuniaria, tamen indirectè infligitur, cum tam graves pœnitentiæ injunguntur, ut cogantur redimere ſuas pœnitentias. Ideo ſtatutum fuit à Iohanne Stratfort Cantuarienſi Archiepiſcopo. *In commutationibus etiam poenitentiarum corporalium pro pecunia, quas abſque magna & vrgente cauſa fieri prohibemus, locorum ordinarii taliter moderentur, quod delinquentibus poenitentias corporales graves & publicas non imponant adeo exceſſivas, vt cauſativè & per obliquum cogantur redimere ſuas poenitentias pecuniaris gravi ſumma.* Vrgentem cauſum ibi dicit Luduodius eſſe cum *perſona eſt nobilis, vel talis cuius opinio ex inde multum læderetur & generaret grave Eccleſiæ ſcandalum, pro quo vitando quandoque omittitur veritas iuſtitiæ.* Si crimen fuerit publicum & notorium, ipſi non audent aſſerere commutandam ſolennem pœnitentiam cum mulcta pecuniaria. Nam ſic divites & nobiles publicam & ſolennem pœnitentiam quovis pretio redimerent & ſic pergerent in perpetrandis flagitiis, & recidivo continuando. Et illa pecunia à judicibus Eccleſiaſticis, licet in ſacros uſus erogata, non eſſet pœna ſed merces ſcorti in Domum Dei non introducenda. Nam licet non datur voti aut eleemoſynæ nomine, cum tamen redimitur liberè pœna ſcortationis, emitur ſcortum & datur merces ſcorti Deuter 23. Si crimen non fuerit notorium & publicum nullus eſt locus publicæ & ſolenni pœnitentiæ. Non eſt enim ſecundum regulas charitatis reus adigendus ad publicam exomologeſin propter delictum, quod non eſt notorium & publicum. Et ipſe Mucketus ait, *Quandoque enim fit vt Cyrillus lib. 3. in Levit. piè & prudenter monet, vbi ſervari ſuum peccatum ſecretum viderit ille qui peccat, ſervabit & ipſe emendationis pudorem. Si vero viderit peccatum ſuum per exomologheſin proclamari, & ſeſe (pravo ſuo judicio) defamari, illico ad impudentiam convertetur.* Vnde & Iohannes Peccham Cantuarienſis ſtatuit olim in hunc modum. *Præterea cum juxta ſacros canones peccata graviora vt inceſtus & ſimilia quæ quaſi vulgatiſſima ſuo ſcandalo totam commovent civitatem ſunt ſolenni poetentia caſtiganda*

Mucket. de polit p. 318.

Lindwood in provinciali l. 5. tit. de pœnis cap. Quoniam rem.

De Polit, pa. 318.

ganda : quorundam tamen negligentia agente &c. Si crimen non ſit notoriũ & publicum debet reum. Senatus Eccleſiaſticus non Cancellarii aut Officiales, ad ſeriam reſipiſcentiam hortari non imponendo opera pœnalia & corporis afflictiva quæ poſtea cogantur redimere pecunia, ſed mediis illis ſalutaribus de quibus ſupra diximus. Nam quorſum quæſo opera pœnalia commutarentur cum pœna pecuniaria, an ut adduceretur reus ad veram reſipiſcentiam & dolorem ſecundum deum pœna pecuniaria, qui non potuit operibus pœnalibus & pœnitentiis privatis. Verum eſt quod dixit facetò Petrus Marcutius in Concilio Tridentino *ab Epiſcopis Eccleſiaſticam cenſuram in cenſum & aurifodinas converſam, dum homines leviſſimis de cauſis à ſacra communione expellunt, ut poſtea ab eiſdem abſolutionis precium extorqueant.* Et Spalatenſis, *Claves regni cœlorum in claves arcarum & ſcriniorum commutavimus.* Refert Barrous in Defectione pag. 232 penes Epiſcopum aut ejus commiſſarium eſſe cenſuras Eccleſiaſticas, & exerceri non ob contumaciam errori aut delicto conjunctam, ſed ob contemptum, aut non comparendo in curiis Eccleſiaſticis, aut non parendo illarum mandatis, utpote in diebus feſtis, aut cruce in baptiſmo &c. *Nec,* inquit, *alia novi ego delicta de quibus inquirunt præter adulterium & fornicationem Si non pro equæ magiſtri Commiſſarii ſolea ferrea nummos expenderit, fieri poteſt quod oporteat reum publicam agere pœnitentiam in linteo candido coram omnibus paroeciæ Sodomitis, interim dum Rector legit librum precum aut homiliam. Sed ſi ſuggeſſerit verbulum in aurem Commiſſarii, & dixerit ſe purgationem Canonicam ſuſtinere velle, tum oportet, ut comparet ſibi compurgatores ſui ſimiles, qui ſuper librum Magiſtri Commiſſarii jurent ſe credere ut ſunt corrupta conſcientia, inſontem illum eſſe. Quo facto, & perſolvis feodis ceu impenſis Curiæ licet tota vita adeo egregius fuiſſet ſcortator ut nihil ſupra, & ſæpius detectus ac deprehenſus in ipſo crimine, nulla tamen fides adhibenda probationibus, ob juramenta, quæ ſodales Sodomitæ præſtiterunt, & hæc dicitur ipſius purgatio. Me pudet, & horret animus vel cogitare ea, quæ illi poſtulant ad probationem adulterii, abſque quibus omnis intentata querimonia aut accuſatio eluditur. Sic ſancti illi patres Epiſcopi adulterium vel riſus vel rei pecuniariæ materiam efficiunt perjurio aut riſu expiantes.* Quorum authoritate rei ejici & reſipiſcentes rurſum ad exomologheſin publicam admitti Eccleſiæque reconciliari debeant, ex iis quæ capite ſuperiori dicta ſunt de poteſtate juriſdictionis, manifeſtum eſt. Nam ſi Preſbyter excommunicare poteſt, reconciliare etiam poteſt. Reconciliationem pœnitentium adverſarii fatentur reſervatam Epiſcopo ob honorem ſacerdotii tantum non ob legis neceſſitatem. Bellarminus dicit pœnitentiam publicam ſolennem à ſolo Epiſcopo indici, & ab eodem pacem reddi pœnitentibus, Preſbyteris tamen id licere in abſentia Epiſcopi & urgente neceſſitate. *At*

Gentiletus in examine ſeſſ. 22. p. 213.

De Republ. Eccl. li. 5. ca. 7. num. 86.

pænitentiam non ſolennem, inquit, *Preſbyteri quoque injungere poterant & pœnitentes reconciliare*. Deſcripſit ſupra Mucketus pœnitentiam publicam ſolennem. Sed an aliam habent, quæ ſimpliciter & propriè publica dicitur quæ à ſolenni diſtincta? Puto nullam. *Sed propriè dicitur publica illa quæ fit in facie Eccleſiæ ſine ſolennitate, de qua dicitur 50 diſtinct. ca. In Capite, ſcilicet, cum injungitur peregrinatio per mundum cum baculo & pera benedictis. Et hanc poteſt imponere quilibet ſacerdos ſuo Parochiano ſecundum Raymundum. Vnde multo fortius poteſt hoc facere poenitentiarius* Epiſcopi *generalis ſecundū gloſſam Wil. ſuper Raymundum, niſi conſuetudo ſit contraria*, inquit Linduodius. Ex Tertulliano capite ſuperiori audivimus probatos quoſque Seniores præſediſſe, judicaſſe, caſtigaſſe, & omnes cenſuras exercuiſſe.

Provincial. l. 5. titul. de pænitentiis cap. prætere a.

Poſtrema Eccleſiaſtica poena Laicis *& Clericis communis eſt denegatio Chriſtianæ ſepulturæ in locis ſacratis*, inquit Mucketus. *Omnes autem excommunicati, perjuri, feloniæ crimine ſtrangulati, inſignes foeneratores, hæretici, apoſtatæ, mortem ſibi aſciſcentes (niſi de extraordinaria illorum poenitentia certior factus fuerit Epiſcopus, qui tum licentiam concedit eos in locis ſacratis inhumandi) hoc vltimo pietatis officio orbantur*. Diximus ſupra locum ſepulturæ eſſe ſolummodo locum civilem non ſacrum; & quandoquidem jam non habent familiæ loca hæreditaria ſeparata à loco communi ſepulturæ, iniquum eſt ut ob ſingularia quorundā cadavera oporteat loca religioſa multiplicare, vel potius in pura ut juriſcōſulti loquuntur & injuriis expoſita exponere. Quando mixti erant cum ethnicis Chriſtiani, & diſtincta habebant cœmiteria locū habere potuit ſepultura in Chriſtiano cœmiterio denegata; Sed cum jam cives omnes ſint Chriſtiani nec diſtincta habeant cœmiteria, aliud quatenus cives, aliud quatenus Chriſtiani nec ſit locus religioſus ullus niſi per Pontificis conſecrationem, ut ait Mynſingerus, ſecundum jus pontificium, ſed manet purus, excludere cives communi cœmiterio & omni omnino loco religioſo & ſacrato eſt exponere cadaver in locum arationi, foſſioni, inhabitationi & id genus aliis ſepulchri violationibus obnoxium. Sed illud alias omnes abſurditates ſuperat quod excommunicatos abſolvunt etiam poſt obitum ut participes fiant Chriſtianæ ſepulturæ, ſicut refert Franciſcus Ihonſonus in diſſertatione cum Henrico Iakobo pag. 65 & alii.

De politia p. 319.

Ibidem.

Inſtit. lib. 2. tit. 1. parag. religioſum.

Sequuntur Eccleſiaſticæ cenſuræ in Eccleſiaſticos peculiares. *Harum prima fuit Sequeſtratio à jure Civili (vt videre eſt in Digeſtis & Codice) in jus Canonicum derivata, quæ eſt fructuum Eccleſiæ ad tempus apud alium depoſitio ad jus alicujus tuendum, aut onus declinandum, vel ejus qui fructuum Dominus eſt contumaciam caſtigandam: quam ſi quis poſt legitimam ejus publicationem in locis vbi facienda eſt, violaverit juxta antiquos Eccleſiæ* Anglicanæ *Canones majorem excommunicationem*

De polit. pag. 319.

tionem ipſo facto incurrit, inquit Mucketus. Canonem intelligit Iohannis Stradford Archiepiſcopi Cantuarienſis. *Præſentis ſtatuimus deliberatione Concilii, quod in Provincia noſtra violatores ſequeſtrorum per Epiſcopos aut vicarios ſuos generales ipſorumve Officiales Principales ex cauſis juſtis & veris, in bonis Eccleſiaſticis aut aliis in caſibus à jure permiſſis interpoſitorum, poſt & contra publicationem debitè factam in locis, in quibus bona ſic ſequeſtrata conſiſtunt, majoris excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrant. Si tamen à ſequeſtro fuerit appellatum & appellatione legitime proſecuta, ea pendente poſſeſſores bonorum ſequeſtratorum & alii liberè & impune vtantur eiſdem.* Fuit autem Iohannes Stratford Epiſcopus Cantuarienſis anno 1333. Linduodus interpretatur conſtitutionem iſtam de ſequeſtratione quæ fit judicis poteſtate, non autem ex partium conventione. Sed cum judicia ipſa ſint de cauſis civilibus, ſequeſtrationis pœna quæ inde oritur eſt pœna civilis & proinde aliena à judicio Eccleſiaſtico.

Provin: Lindwode lib. 2. tit. de Sequeſtrationibus.

Proxima cenſura eſt ſuſpenſio, qua monitione præcedente in ſcripto & cauſa expreſſa perſonæ Eccleſiaſticæ interdicitur exercitium ſui officii vel beneficii vel vtriuſque ſimul, in toto vel in parte, ad certum tempus vel in perpetuum. Tertia cenſura eſt Deprivatio, qua Eccleſiaſtica perſona ob grave aliquod crimen ab Eccleſiaſtico beneficio amovetur. Vltima eſt Depoſitio poena in primæva Eccleſia vſitata. Et hæc ſecundum Jus Canonicum vim adhuc in Eccleſia Anglicana obtinens eſt vel verbalis per Judicis ſententiam, vel realis, quæ fit degradatione, cum ſcilicet perſonæ Eccleſiaſticæ propter hæreſin veſtes & inſignia ordinis ſui per Epiſcopos detrahuntur in præſentia civili Magiſtratus, cui poſt degradationem coercendus relinquitur. Quotieſcunque ſuſpenſio imponitur ſolùm, vt delictum puniatur, & non ut à contumacia recedatur, non habet rationem cenſuræ, ſed ſolius pœnæ, ait Swarez. Suſpenſio quæ eſt cenſura non habet abſolutam durationem, ſed tantùm durante contumacia. Suſpenſionem autem vindicativam dividunt in temporalē & aliquomodo perpetuam. Temporalis dicitur quæ ad certum & limitatum tempus fertur, ut cum dicitur in lege vel ſententia, Sit per annum vel duos menſes ſuſpenſus. Perpetua vero aliquo modo dicitur, quæ pro delicto commiſſo ſine ulla temporis limitatione fertur vel indefinite ſuſpendendo nullo adjuncto ſigno expreſſè ſignificante perpetuitatem, vel addendo illud. Sed illa prior nempe ſuſpenſio perpetua negativè vel indefinita poteſt retinere nomen ſuſpenſionis ait Swarez, poſterior vero quæ poſitivè & ſimpliciter perpetua magis dicenda videtur depoſitio. Sic aliquam dicunt eſſe ſuſpenſionem ab officio aliam à beneficio, aliquam eſſe ſuſpenſionem ab ordine & non à juriſdictione aliam à juriſdictione & non ab ordine, aliam ab utroque. Mira certe iſta varietas ſuſpenſionum. Suſpenditur quis ab una parte officii & non ab alia. Suſpenditur quis à beneficio cum tamen non ſuſpenditur ab officio.

Mucketus de politia pag. 320.

cio. Nam beneficium datur propter officium & acceſſorium debet ſequi principale. Sic deprivatio à beneficio ſequi debet depoſitionem ab officio. Depoſitionem faciunt aliam verbalem, aliam realem quæ degradatio dicitur. Depoſitio verbalis eſt duplex, quædam eſt quæ abſolute & per ſe fit ſine ordine ad aliud; alia quæ fit in ordine ad degradationem realem. *Ad tollendas verborum æquivocationes vocamus priorem depoſitionem abſolutam, aliam reſpectivam, ſeu illam tantum depoſitionem, hanc depoſitionem verbalem, alia vero aut non vocetur depoſitio ſed degradatio aut dicatur depoſitio realis ceu actualis. Quando ergo depoſitio dicitur nihil aliud eſſe, quam quædam ſuſpenſio poſitivè perpetuà & irremiſſibilis intelligendum id eſt de depoſitione abſoluta.* Depoſitus abſolutè non poteſt ſine nova ſententia degradari. Vna depoſitio eſt pœna in qua ſiſtitur, alia eſt quaſi via ad degradationem. Ad illam quæ ordinatur ad degradationem requiritur ſpecialis ſolennitas, quæ ad aliam abſolutam depoſitionem neceſſaria non eſt. Depoſitio quæ ad degradationem ordinatur, nunquam imponitur ipſo jure, neque incurritur ipſo facto, quia requirit ſolennitatem, quæ non poteſt niſi mediante hominis ſententia adhiberi. At depoſitio abſoluta interdum imponitur ipſo jure. Vnde licet aliquis ipſo jure depoſitus ſit, ad realem degradationem non proceditur, donec ab homine ſit depoſitus verbaliter cum ſolennitate. Comparantur depoſitio quæ ordinatur ad degradationem & degradatio, ſicut ſententia & ſententiæ executio. Nam per verbalem depoſitionem profertur ſententia, per degradationem mandatur executioni quoad aliquas actiones vel effectus, qui per ipſammet ſententiam abſque hominis actione perfici non poſſunt. Pro iiſdem criminibus imponuntur, quia vnam integram pœnam complent ſicut ſententia & executio idē crimen reſpiciunt. Degradatio differt à depoſitione qualibet in ſolennitate. Nam licet illam ſpecialem ſolennitatem non requirat, quam ejus verbalis depoſitio, aliam tamen propriam poſtulat. Specialis ſolennitas degradationis ejuſmodi eſt ſecundum Swarezium. *Degradandus indutus ſacris veſtibus & portans inſtrumenta ſacra id eſt, vaſa aut librum ſive quæ pertinent ad illum ordinem, à quo degradatur, ad Epiſcopi præſentiam adducatur, & ab eo publicè illis exuatur ac tandem radatur, vel tondeatur caput illius cum aliqua forma & terrore verborum, quæ effectum hujus degradationis declarant. Per quam ceremoniam, quoad privationem ordinis aut beneficiorum nihil de novo fit. Nam per prolationem ſententiæ depoſitionis erat jam factum, ſed illud ipſum quaſi ſolenniter promulgatur, & repræſentatur ad majorem ignominiam & terrorem, & vt perſona illa veluti diſponatur ad vltimum effectum, quem addit hæc poena vltra depoſitionem verbalem.* Degradatio privat privilegio clericali & privilegio fori, non item depoſitio. *Veteri Eccleſiæ conſuetudine cum Eccleſiaſtico cuivis ad ſtatum ſæcularem erat redeundum, ne Eccleſiæ miniſteria*

Suarez de cenſuris diſp. 30. ſect. 1.

De cenſuris diſp. 30. ſect. 2.

Petri Suavis hiſt. Conc. Trident. l. 4. p. 375. edit. Francoſ.

miniſterio deſignati ſæcularia tractare conſpicerentur, Epiſcopi gradum eſt Eccleſiaſticum demebant (Vnde degradationis nomen) ad exemplum militiæ armatæ, quæ ad tuendam profeſſionis ejus dignitatem non permittebat militi munus caſtrenſe deſerere, aut Judici civili ſubjici, niſi prius exau-
Pag. 375. *ctorato & ordine militari privato, cingulo ſcilicet & armis militaris privilegii inſignibus ei detractis.* Iuxta præſentem conſuetudinem degradationis uſus eſt tantùm cum quis ſtatim tradendus eſt brachio ſæculari, à quo pœna mortis mulctetur. *Ad eam vero modo ſolenni perficiundam tot circumſtantiis requiſitis factum rei difficultate vt rariſſime eo ſit perventum. Imo ad augendam ordinis Clericalis reverentiam valere plurimum putabatur, quod Iudex ne juſto quidem Juſticio Clerici ſanguinem fundere poterat niſi multa ſolennitatum ſerie præcedente.* Sed cum Degradatio non auferat characterẽ quem dicunt ordinis magis quam depoſitio, quicquid porro agitur eſt mera ceremonia. Et tales adhuc ineptias, ut vides retinent Angli, ac ſi depoſitio abſoluta non ſufficeret, ſi ulla depoſitione opus eſſet, ut quis tradatur brachio ſæculari morte mulctandus, & ac ſi Iudex ne juſto quidem judicio Clerici ſanguinem fundere poterit niſi depoſitione & ſolenni degradatione præcedente. Depoſitionis poteſtatem ſibi ſoli arrogat Epiſcopus Anglicanus quod vetitum fuit canonibus apud veteres vide pag.263. In conſtitutionibus anni 164 habetur hic Canon. *Quotieſcunque in Curia aliqua Eccleſiaſtica ad quemlibet huius Provinciæ Epiſcopum ſpectante contra miniſtrum accuſatio inſtituetur, Cancellarius, Commiſſarius, Officialis vel quivis alius Eccleſiaſticam ju-*
Can. 122. *riſdictionem obtinens (cujus incererit) cauſam omnem per proceſſus, aliaſque vias & modos adverſus eum expediet, ejuſque in non comparendo contumaciam primo ſuſpenſionis, eandem vero continuatam excommunicationis poena vlciſcetur. Sin autem debitè comparens legitimo juris proceſſui ſe ſubmiſerit, tunc vbi cauſæ maturitas ſententiam poſtularit, ſi forte delicti meritum vel deprivationem vel depoſitionem à ſacris Ordinibus ex decreto juris exigat; nullam ejuſmodi ſententiam per quamlibet perſonam pronuntiari volumus præterquam per Epiſcopum, adhibitis ipſius Cancellario & Decano, ſi commode id fieri poteſt, & aliquot præbendariis, ſi prope Eccleſiam Cathedralem dicta Curia teneatur, vel Archidiacono, modo ejus facultas detur, aliiſque duobus ad minus gravibus miniſtris ac eiſdem concionatoribus per Epiſcopum advocandis, quando Curiam aliis in locis haberi contigerit.* Non eſt penes Decanum vel Præbendarios ſuffragium deciſivum in tali ſententia, imo nec requiruntur ut conſultores, ſed ad quandam actus ſolennitatem vel potius ad fallendum ſimpliciores ac ſi ibi eſſet judicum ſenatus. Eorum præſentia requiritur, idque tantum ſi commodè fieri poterit, non autem cooperatio in pronuntianda ſententia. Non ſunt igitur veri judices aſſeſſores. Præterea Epiſcopus ſolus ſententiam ſolummodo pronunciat, judicat Cancellarius, officialis aut Commiſſairus

miſſarius, & cauſam omnem per proceſſus aliaſque vias & modos adverſus miniſtrum expedit, donec cauſæ maturitas ſententiam poſtularit. Miniſter, qui juris proceſſui ſe ſubmittit ſtat interim capite aperto coram Cancellario, officiali aut Commiſſario. Si quis omiſerit crucem in baptiſmo, geniculationem in cœna, ſuperpelliceum aut ſimile quid, non evadet impunè. Sed ebrios, ſcortatores, adulteros, non reſidentes, &c. nuſquam in his curiis damnatos invenies.

Eſt & alia pœna, ſed temporalis nempe Carceris, Clericorum propria. Exſtat apud Lindvodium ſtatutum Bonifacij Archiepiſcopi Cantuarienſis de carcere epiſcopi. *Item ſtatuimus quod quilibet Epiſcopus habeat in ſuo epiſcopatu vnum vel duos carceres ad clericos flagitioſos deprehenſos in crimine vel convictos iuxta cenſuram Canonicam detinendos. Et ſi clericus aliquis adeo malitioſus & incorrigibilis fuerit, & conſuetus ad flagitia committenda, pro quibus etiam ſi laicus eſſet ſecundum leges ſæculi vltimum debet pati ſupplicium, talis clericus perpetuo carceri adjudicetur.* Secundum diœceſeos amplitudinem ſtatutum, vt epiſcopus haberet vnum aut duos carceres ad detinendos clericos flagitioſos. In cauſa hæreſeos licebat etiam etiam judici eccleſiaſtico laicum in carcerem conjicere, ait Lindvodius. Habent adhuc epiſcopi carceres ſuos. Hinc forte ortum quod in foro Aſſiſarum damatus aliquis furti prima vice admittitur ad clericatum. Et in hunc finem ad forum Aſſiſarum mittit epiſcopus judicem ſub ſigillo authoritate munitum, vt de clericatu judicet. Exhibet damnato pſalterium vt pauca verba legat. Rogatus à judice in foro Aſſiſarum commiſſarius epiſcopi *Legit vt clericus?* ſi reſponderit *legit* traditur Epiſcopi commiſſario, vt committatur carceri epiſcopi cuſtodiendus ad inquiſitionem aliam clericorum, vt refert Smithius in Republica Anglicana. *Eugenius 2 Papa inſtituiſſe carceres fertur cuſtodiaſq; primus ad clericorum delicta cohibenda* ait Choppinus. Fuit autem Eugenius pontifex circa annum 824. Repertum eſt igitur iſtud ſtatutum primùm in cauda Draconis. Non eſt enim iſta pœna ſpiritualis ſed purè temporalis quæ non conceſſa eſt à Chriſto miniſtris Evangelij. Dicit Whitgiſtus Cantuarienſis poſſe eodem jure epiſcopum conjicere in carcerem, quo Petrus Ananiam & Sapphiram morte mulctavit. Sic Pighius contra Marſilium Patavinum. Sed non accepit inquis coactivam poteſtatem à Chriſto in preceptionum ſuarum tranſgreſſores. Credo negarent hoc tibi Ananias cum uxore Sapphira, qui ob fraudatã exiguam partem pretij ſui agri divenditi, quod ad pedes Apoſtolorum depoſuerant ad incutiendum *terrorem cæteris vita mulctati ſunt, & in ſe experti authoritatis Petri coactivam aut punitivam efficaciam.* Sed Cartwrightus replicat, iſtud feciſſe Petrum non ordinaria poteſtate conceſſa eccleſiæ, sed extraordinaria, nempe vi illius poteſtatis quam Paulus δύναμιν

Provincial. lib.5.tit.de pœnis cap. item ſtatuimus.

Pag. 166.

De ſacra politia lib. 2.p.243.

Hierarch. lib.5.cap.2

μιν vocat, 1. Cor. 12. quam etiam civilis Magiſtratus non habet, nec erat peccatum manifeſtum, ſed occultum diſſimulatio Ananiæ & Sapphiræ de quo judicare non poterat civilis Magiſtratus. Cum Paulus ait, Quid vultis in verga veniam ad vos 1. Cor. 4. 21. *non aliquam ordinariam forenſem temporalem punitivam, ſed extraordinariam in ſignis ac miraculoſis punitionibus* interpretatur Chryſoſtomus & exemplum Petri Act. 5. 10. & Pauli Act. 13. 11. adducit. Vide Spalatenſem. Habent Epiſcopi etiam quatenus Commiſſarij Regij in celſa commiſſione, eirenarchæ, aut ſimili juriſdictione civili delegata poteſtatẽ conjiciendi in carceres Regios & comunes.

De Repub. lib. 5. cap. 2. num. 42.

Iuriſdictio ipſa, quæ eſt vel voluntaria vel contentioſa.

Voluntaria eſt, *ad quam exercendam Epiſcopus à nullo pro ſuo intereſſe aut publica vindicta actore cogitur. Contentioſa eſt, ad lites inter Actorem & Reum dirimendas inſtituta.*

Voluntaria ſtabilitur vel Statuto vel Iure municipali, vel Iure municipali & confirmatur Eccleſiaſtico vel Iure eccleſiaſtico & confirmatur iure municipali.

Mucketius p. 320.

Statuto vt 1 Facultatem ad tempus aliquod concedere veſcendi carnibus diebus alioqui vetitis, 2 Ut quis approbatus poſſit facere medicinam vel chirurgiam in illa diœceſi, aut pueros erudire, 3 Vnire & conſolidare eccleſias minores juxta ſtatutum in ea parte editum, 4 Aſſiſtere civilibus judicibus in exequendis aliquot ſtatutis cauſas eccleſiaſticas concernentibus, 5 Decimas & ſubſidia Principi ab eccleſiaſticis cogere, idque vel pignoribus captis vel per cenſuras eccleſiaſticas.

Nulla hîc opus explicatione: nec in refutatione multum laborandum eſt. De primo, quod ſuperſtitioſum, dictum eſt ſupra pag. 87. Vt quis approbatus poſſit exercere medicinam aut Chirurgiam ad Eccleſiam iuriſdictionem non attinet. Non vni ſive epiſcopo ſive loci ordinario committenda eſt Pædagogorum ſive Ludimagiſtrorũ examinatio & approbatio. Condiderunt Canonem epiſcopi de pædagogis ſive ludimagiſtris quo ſibi & ſuæ Hierarchiæ cavent. *Nemo ſive in ſchola aliqua publica ſive in privatis ædibus pueros docebit aut erudiet, niſi qui ab epiſcopo Diœceſano vel loci ordinario licentiam eiuſdem manu & ſigillo roboratam obtinuerit*; & ſub finem & *denique qui primo & tertio articulis* (*ſupra memoratis*) *integris ac ſecundi duobus prioribus membris ſubſcripſerit*, nempe articulo de primatu Regio,

Can. 77. ann. 1604.

gio, de libro articulorum religionis compoſito anno 1562. & de libro publicæ liturgiæ, & libro ordinandi Epiſcopos, Preſbyteros, & Diaconos, Canon 79. inter Ludimagiſtrorum officia referunt die feſtivo diſcipulos ſuos ad eccleſiam adducere, catechiſmum vel ampliorem vel breviorem publica authoritate hactenus editum latine aut Anglicè pro captu puerorum pueros edocere. Si quis privatus officio miniſterij fuerit, quod ritibus Anglicanis conformare ſe nolit, non poteſt pueros erudire, Chirurgiam aut medicinam exercere abſque facultate conceſſa ab epiſcopo. Sic aditus omnes occludunt, unde periculum metuunt. Refert author petitionis ad Reginam facultatem iſtam non concedi ludimagiſtris abſque pretio. Cum tamen Alexander 3 Epiſcopo Wintonienſi aliud præceperat. *Prohibeas ne in Parœcia tua pro licentia docendi exigatur aliquid aut etiam promittatur. Si quid vero poſtea ſolutum fuerit vel promiſſum remitti promiſſum facias & reſtitui appellatione ceſſante ſolutum ſciens quòd ſcriptum eſt: Gratis accepiſtis, gratis date.* Chaſſanæus in hunc titulum ait, hunc titulum eſſe partem tituli de ſimonia. *Hi enim prope ad ſimoniæ crimen accedunt, qui avara cupiditate ab his aliquid extorquent, qui ad ſcientiarum, bonorumque diſciplinarum cognitionem aditum pateficiunt & muniunt quos decet potius præmijs & muneribus ad docendum invitari.* De eccleſiarum vnione diximus pag. 30. Iudices civiles non cognoſcunt de cauſis merè eccleſiaſticis niſi civiliter, non modo eccleſiaſtico, & proinde epiſcopi aſſiſtentia non opus eſt: & cur epiſcopus magis quam ex ordine preſbyterorum delectus aliquis alius? Quod ad vltimum & res ipſa eſt ab epiſcopi munere aliena, & modus exigendi decimas & ſubſidia pignoribus captis. Per cenſuras eccleſiaſticas exigere eſt cenſuris abuti. Huc etiam refert Mucketus, quod exigunt quandoque *à nonnullis iuramentum regij primatus, & iuramentum fidelitatis infra diœceſes ſuas epiſcopales.* Item, *quod ex ſpeciali aliqua cauſa iudices civiles reddant certiores de pontificijs qui abiurata ſua ſuperſtitione accedunt ad noſtra ſacra aut obſtinati his penitus ſe ſubducunt.* Quomodo contra fiat teſtatur indies auctus pontificiorum numerus.

Pag. 61. Decret. lib. 5 tit. 6.

Iure municipali vt 1 ad reſcriptum regium certiores facere civiles iudices de legitimis vel illegitimis natalibus, 2 Item certificare de de legitimis vel illegitimis nuptijs. 3 Regium reſcriptum requirere de hæretico pertinaci antea condemnato, comburendo. 4 Item requirere reſcriptum Regium pro carceri mandando corpore illius, qui vltra 40 dies obſtinato animo excommunicatus perſiſtit.

Primum

Primum & ſecundum habent ex eo, quod iudicant de cauſis matrimonialibus, de quo poſtea. Tertium pars eſt legis illius quam tulit Henricus 4. *Per antiquas eccleſiaſticas huius regni leges nemo hæreticæ pravitatis quæ crimen eſt læſe maieſtatis contra divinum Numen convinci poterat, niſi ab Archiepiſcopo & univerſo eiuſdem provinciæ clero, & inde abjuratus, & poſtea de integro convictus & condemnatus à clero eiuſdem provinciæ in ſynodo generali: Sed ſtatutum 2. Henr. 4. cap. 15. authoritatem epiſcopo Diœceſeos hæreticos condemnandi tribuit. Quodq́ ante ſtatutum illud hæreticus ſeculari brachio ad concremandum committi non poterat, donec ſemel ab iurasſet & in eandem vel aliam hæreſin relapſus fuiſſet.* Sic vir illuſtris D. Edwardus Cocus in Relationum parte quinta. Epiſcopus citabat, examinabat, iudicabat, damnabat, Magiſtratus vt carnifex exequebatur, imo Epiſcopus reſcriptum regium requirebat ad comburendum antea condemnatum, & quomodo quæſo hoc agere poterat abſque periculo irregularitatis. *Pernicioſe ſe decipiunt qui exiſtimant eos tantum homicidas eſſe qui manibus hominem occidunt & non potius eos, per quorum conſilium & fraudē & exhortationē homines extinguuntur. Nam Iudæi Dominū nequaquam propriis manibus occiderunt ſicut ſcriptum eſt. Nobis non licet interficere quenquam. Sed tamen illis mors Domini imputatur dicentes crucifige, crucifige eum.* Swarez multum ſudat, vt Inquiſitores tradentes reos mortis & de crimine convictos brachio ſæculari ab omni irregularitatis periculo eximat, ſed fruſtra. *Primus omnium Thomas Arundell in Wiclevianos vivicomburio ſævijt*, vt refert Godwinus in commentario de præſulibus Angliæ. Fuit ille Epiſcopus Cantuarienſis eiuſdem Henrici 4. contemporaneus. Quod ad vltimum attinet, hic ordo ſervatur. Si excommunicatus perſtiterit obſtinatus 40 dies, defertur nomen ejus ad Cancellariam per epiſcopum. Lindvodius ait, quod *ad rogatum inferiorum prælatorum Rex non conſuevit ſcribere pro captione excommunicatorum. Vnde ſi aliquis excommunicatus fuerit ab inferiori epiſcopo, vt puta Decano vel Archidiacono invocatio regiæ maieſtatis fieri debet per epiſcopum. Nam inferiores epiſcopis non poſſunt invocare brachium ſæculare, ſed epiſcopi exequentur eorum ſententias, quod ſi Epiſcopi hoc facere noluerint, compelli poſſunt per Archiepiſcopum.* Coſinus tamen ait in Apologia ordinis procedendi in curiis eccleſiaſticis, alios hanc authoritatem in quibuſdam caſibus habere nempe *Cancellarium Oxonienſem, cuſtodem ſpiritualitatis ſedis vacantis, officialem & vicarium generalem epiſcopi, ipſo in remotis agente.* Oportet expreſſè dicatur excommunicatum fuiſſe excommunicatione maiori & quidem nominatim non autem indefinitè aut generaliter. Nec ſemper neceſſe eſt exprimi cauſam excommunicationis niſi in 10 criminibus quorum mentio 5. Elizab. cap. 23. at in alijs criminibus eccleſiaſticis aut in cauſis teſtamentarijs, matrimonialibus, de decimis &c. ſat eſt, ſi dicatur *propter ſuam manifeſtam*

fol. 23.

33 qu. 3. c. 23.

De cenſuris diſp. 47. ſect. 2.

Provin. lib. 5 tit. de ſenten. excom. cap. Præterea verb. Prælatorum.

Part. 1. pag. 8.

feſtam contumaciam vel *propter ſuam manifeſtam contumaciam in non parendo certis mandatis licitis ſibi factis*, vel *propter manifeſtas offenſas ſuas*. Deinde obtinetur reſcriptum regium ex Cancellariæ curia *De excommunicato capiendo*. Cum obtinuit Epiſcopus ſuum *Significavit*, ſi negligentior fuerit Vicecomes per Breve ad eandem Cancellariæ curiam citandus eſt. Cum ſignificaverit Epiſcopus Cancellariæ excommunicationem, non poteſt deinceps excommunicatus eſſe actor aut teſtis in vllis Curiis civilibus aut eccleſiaſticis. Captus et in carcerem coniectus non inde liberabitur, niſi prius pręſtita cautione pignoratitia, fidejuſſoria aut juratoria *de parendo mandatis Eccleſiæ in forma juris, & de ſatisfaciendo tam de contemptu quam de injuria Eccleſiæ illata*. Præſtita cautione abſoluitur excommunicatus, & mandat Epiſcopus vicecomiti, ut liberet è carcere. Si ab excommunicationis ſententia appellaverat, eique adhæreat, è carcere etiam liberabitur. Habent ut vides viliſſima illa Officialium, Cancellariorum, cõmiſſariorum decreta & ſententiæ latæ pro rebus etiam viliſſimis auxilium brachii ſæcularis. In quodam veteri reſcripto Regio de excommunicato capiendo habentur hæc verba quod *poteſtas Regia ſacroſanctæ Eccleſiæ in ſuis querelis deeſſe non debet*. In alio, *Iura & libertates Eccleſiaſticas illæſa volentes in omnibus obſervari*. Vbi originalis cauſa excommunicationis eſt delictum violans jura & libertates Eccleſiæ damno aut illata injuria, fateor implorari poteſt auxilium brachii ſæcularis & reus cogi ad reſarciendum damnum, & civilem ſatiſfactionem, vel etiam ſi jam excommunicatus interturbare vellet ſacra, aut violare jura & libertates Eccleſiæ. Sed vbi ex delicto vel contumacia non damnum aut injuria infertur in jura & libertates Eccleſiæ, ſed ſolummodo ſcandalum oritur, neſcio an ullus imploгato brachii ſæcularis auxilio cogendus ſit ad ſatisfactionem quam vocant pœnitentialem. Nam ut Eccleſia in ſe non habet vim coactivam ſic nec per obliquum uti debet ad extorquendum coactas & proinde fictas exomologeſeis. Hæc ſalvo aliorum judicio dicta à me accipiat lector & donec meliora edoctus fuero. Dicit Coſinus hoc Reſcriptum Regium de excommunicato capiendo & carceri committendo eſſe peculiarem Eccleſiæ Anglicanæ libertatem, non communem, quod ſciat, aliis Eccleſiis. Ad caput iſtud de jure Municipali refert Muckctus, *ad reſcriptum regium certiores facere judices civiles non modo de legitimis ac illegitimis nuptiis & natalibus*, ſed etiam *de excommunicatis & in aliis cauſis Eccleſiaſticis, quarum aliquando in curiis civilibus eſt incidens cognitio, ratione temporalium cauſarum, quarum ſunt appendites. Quædam Regis brevia à civilibus ejus curiis manantia pro beneficiis legitimè præſentato reſtituendis, perſonis Eccleſiaſticis nullum habentibus ſæculare feudum judicio civili quandoque ſiſtendis exequi.*

Ibid. pag. 8.

Ibid. pag. 8.

Iure municipali & confirmatur Eccleſiaſtico ut 1 Defunctorum teſtamenta probari & inſinuari facere 2 ab inteſtato decedentium bona proximo agnato vel cognato adminiſtranda concedere. 3 Bona caduca (cum nullus hæreditatem adire velit) tuto cuſtodienda & colligenda mandare. 4 Rationes adminiſtrationis hujuſmodi reddi facere, eaſque vel approbare vel rejicere, prout jus poſtulaverit.

Eadem habet Muckerus; tertium ſic, *Bona caduca (cum nullus hæreditatem adire velit) mandant tuto cuſtodienda & colligenda, donec ſecundum juris præſcriptum diſtribuantur.* Cauſæ teſtamentariæ ſunt natura ſua civiles, abuſivè tantum dicuntur Eccleſiaſticæ, & proinde abuſivè referuntur ad juriſdictionem ordinariam Epiſcoporum, cum ne delegata quidem juriſdictione res teſtamentarias tractare debeant. De juriſdictione civili in genere ſupra diximus & de cauſis teſtamentariis in ſpecie, pag. 72.

Iure Eccleſiaſtico & confirmatur jure municipali ut 1 conferre beneficia ad præſentationem aliorum. 2 Inſtitutos inducendos mandare. 3 Beneficiorum vacantium fructus ſub tuto ſequeſtro ad uſum proximi ſucceſſoris colligendos & cuſtodiendos mandare. 4 Congruam portionem Vicario aſſignare. 5 Literas dimiſſorias vel teſtimoniales concedere. 6 Quolibet triennio Diœceſin viſitare & inquirere.

Mucketus de polit. pag. 311. Inter beneficii collationem & ad illud inſtitutionem, *hoc tantum diſcrimen quidam Canonum periti ſtatuerunt; ut hæc ſit conceſſio Eccleſiaſtici beneficii limitata, nempe Clerico à patrono nominato & oblato: illa libera, clerico cui ipſe Epiſcopus voluerit.* De collatione, inſtitutione, inductione alio loco plura dicturi ſumus. *Ibidem.* *Porro ejuſdem juris Eccleſiaſtici vi, admittunt reſignationes beneficiorum, quorum vacantium fructus, ſub tuto ſequeſtro ad uſum proximi ſucceſſoris colligendos & cuſtodiendos mandant;* ſed verba 3 membri ſunt magis generalia. Aſſertor poleitiæ Chriſtianæ refert Epiſcopum eo nomine quo ſibi vendicat, quod ſit cuſtos Eccleſiarum, vacante Eccleſia, ſtatim *mittere literas ſequeſtrationis ad ſequeſtrandum fructus in uſum proximi incumbentis, quem pro cura adhibita ad conſervandum fructus in ipſius uſum oportet ſolvere 12 plus minus aſſes pro literis ſequeſtrationis, & tantundem pro literis quas dicunt Relaxationis, priuſquam realem*

poſſeſſionē obtinere poterit, & præterea 3 aut 4 denarios Apparitori in ſingula miliaria. Unde ſit injuria Patrono, qui ſtatuto 25 Edw. 3, eſt Dominus & advocatus beneficii & proinde quā diu vacat, penes eum cuſtodia & poſſeſſio illius eſſe debet. Quartum ut alia omnia ſibi ſoli vendicat Epiſcopus. De portione ipſa definienda ſic ſtatuit Stephanus Cantuarienſis in Concilio Cantuarienſi. *Statuimus ut vicario perpetuo ad minus redditus quinque marcarum aſſignetur, qui ſcilicet pro quinque marcis ſolet dari ad firmam niſi forte in illis partibus Walliæ ſit in quibus propter tenuitatem Eccleſiarum minori ſtipendio vicarii ſunt contenti. Provideat quoque Diœceſanus Epiſcopus penſata Eccleſiæ facultate utrum vicarius onera Eccleſiaſtica ſubire debeat aut perſona:* i Rector, the Parſon, *an ad ea ſimul debeat conferre, utrique proviſo tamen quod Archidiaconus loci ſive ab illis aut altero eorum debeat procurari una tantum procuratione ſit contentus.* In definienda igitur portione congrua Vicario penſanda ſunt onera & facultates Eccleſiæ. Hæc *ſumma* nempe quinque marcarum, *quo ad habentes curam animarum etiam licet ſolum fuerint vicarii temporales videlicet preſbyteri ſub rectoribus vel Vicarii Parochiales limitata fuit ad ſex marchas: demum vero ſub Simone ſubdury Archiepiſcopo Cantuarienſi extenſa fuit etiam quo ad tales vicarios temporales ad octo marcas vel alias ad quatuor marcas cum ciboriis, ſicut de prædictis patet & legitur infra de celibrati miſſ. c. effrenata. Unde ſi in vicariis temporalibus conſiderata temporum qualitate hæc ſumma à quinque marcis ad octo marcas ſit augmentata & nihilominus tali ſalario ipſi ſacerdotes non contentantur in pluribus locis his diebus niſi decem ad minus marcas pro ſalario acceperint, multo magis igitur apparet quod iſta ſumma ſi quinque marcarum non erit hodie ſufficiens tali vicario perpetuo de quo hic loquitur maxime attentis & conſideratis oneribus ei ſi quæ ſunt incumbentibus ratione reſidentiæ utputa hoſpitalitatis &c.* Tertium igitur quod penſandum eſt in definienda portione congrua eſt temporis circumſtantia. *Vicarios autem perpetuos habent Monachi vel Canonici: qui titulis vel præbendis annexas habent parochiales Eccleſias & his vicariis aſſignari debet pars redituum aut proventuum, nomine portionis congruentis ſive μέρος ἀνήκον καὶ ἐπιβάλλον.* De quinto ſic Mucketus, *Literas Dimiſſorias ceu teſtimoniales concedunt initiandis in ſacris ordinibus, vel jam initiatis ad animarum curam admittendis ab alterius Diœceſis Epiſcopo. Si Miniſtri & Curati ex una Diœceſi in alteram tranſierint, nequaquam ad curam ullam exercendam admittentur, niſi Epiſcopi ejus Diœceſeos unde advenerint, vel loci ordinarii litteris teſtimonialibus de ipſorum honeſta converſatione, ſufficientia, conformitate ad Eccleſiaſticas regni Anglicani leges* (jam rem acu tetigit) *muniti acceſſerint. Hic Canon imitatur canonem 12 qui dicitur Apoſtolorum, Non recipiendus ſi, apud alium ſine commendatitiis litteris receptus fuerit.* Huic *enim* Canoni *Harmenopulus in epitome ſacro. canon. tit. 3. hoc Scholion ſubjicit. Commendatitiæ*

Provinc. Lindewode de officio Vicarii cap. Statuimus.

Lindewode ibidem cap. Quoniam.

Chaſſanæus in paralitl. in decretal. tit. de officio Vicarii.

Pag 328.

Provinc. tit. de Cleric. peregri. cap. Cũ quanta.

datitiæ ſic dictæ quia continent teſtimonium ſive commendationem de vita honeſtate & moribus ordinandorum. Hæ tamen literæ dicuntur alias formatæ de quarum forma habetur 73 diſtinct. per totum & has non poſſunt concedere inferiores Epiſcopis, niſi hoc habeant de conſuetudine ſive privilegio: & hoc æſtimo verum quo ad ordines ſuſcipiendos; ſecus quo ad recipiendum hujuſmodi clericum ad divina in ordinibus ſuſceptis, dum tamen ipſe qui has literas commendatitias concedit notus ſit & perſona credibilis. Nam non ſolus Epiſcopus, ſed quicunque bonus Prælatus tales literas commendatitias concedere poteſt Dimiſſoriæ dicuntur per quas aliquis dimittitur à juriſdictione ſive poteſtate prælati ſui, & dicuntur quandoque licentiales quoniam videlicet licentia datur ad aliquid faciendum utputa ordines ab alieno Epiſcopo ſuſcipiendos. Has literas ad ordines non poteſt concedere prælatus non exemptus inferior Epiſcopo, niſi ſibi hoc competeret de conſuetudine præſcripta. Chaſſanæus ait conſtitutum pridem clericos qui de ſuis civitatibus quacunque de cauſa

In titulum de Clericis peregrinis.

proficiſcuntur Epiſcoporum literis debere muniri, neque alias recipi poſſe ab extraneis Epiſcopis. Hæ literæ Græcis dictæ *γράμματα συστατικὰ* quia conciliant animum ejus ad quem ſcribuntur, Latinis commendatitiæ item formatæ & dimiſſoriæ. Has tamen à commendatitiis aliqua ratione dicit ſeparare Cuiacium. Ordinem ipſum probamus, ſed quod ab Epiſcopo pendeat, & illius ſtet cadatve arbitrio, damnamus; qua autem fide dignæ ſint eorum literæ dimiſſoriales, norunt Eccleſiæ Anglicanæ. De membro ſexto ſtatim videbimus. Addit Mucketus,

De polit. pag. 321.

Dant licentiam collocandi ſedile in Eccleſia, diruendæ veteris fabricæ Eccleſiæ & novæ extruendæ, ex humandi cadaver & alio transferendi: aſſignant Rectori Eccleſiæ morbo ita impedito, ut muneri ſuo supereſſe non poſſit, coadjutorem ad explendum ejus officium. Solus omnia.

Pars præcipua voluntariæ juriſdictionis eſt quolibet triennio Diœceſin viſitare & inquirere per Oeconomos aut per teſtes Synodales de exceſſibus & defectibus vel ipſius miniſtri vel Oeconomorum ipſorum, vel reliquorum Parochianorum.

Ipſius Miniſtri quatenus miniſter, aut quilibet alius. Quatenus miniſter vel reſpectu publicæ ſuæ functionis idque vel committendo quod non oportuit, vel omittendo quod debuit, vel reſpectu vitæ privatæ, quia plurima tolerantur in laicis quæ miniſtros dedecent.

Oeconomorum ipſorum idque ſecundum eorum munus vel in Eccleſia ſive templo vel extra.

Reliquorum Parochianorum, vel quatenus erga peculiarem habentes aliquam functionem vel quatenus erga alios quoſlibet Chriſtianos delinquentes.

Quatenus erga peculiarem habentes aliquam functionem, ut medicos, chirurgos, ludimagiſtros, Obſtetrices, idque ſi exerceant vel non probati vel adminiſtrent Sortilegium, aut aliquid ſuperſtitioſum, Hoſpitalium cuſtodes, ubi ex ipſorum fundatione vel ipſe Epiſcopus viſitator ſtatuitur aut nullus alius omnino.

Quatenus erga alios quoſlibet Chriſtianos delinquentes, in cauſis vel contra pietatem, Iuſtitiam, aut Sobrietatem.

Contra pietatem, qualis eſt Blaſphemia in ipſum Deum Contumelioſi, aut Iurantis per Nomen Dei temere veluti non in judicio, juſtitia, veritate, Per alia quam per nomen ipſius idque vel per creaturas, Idola aut fictitia quævis; aut blaſphemia in ſacram ſcripturam, idque vel authoritatem ejus minuendo vel profanè eam uſurpando: Idololatria, Superſtitio, Sortilegium modo hujuſmodi ſit quod legibus civilibus regni vel non omnino coerceatur, vel ipſarum legum diſpoſitione Eccleſiaſticis cenſuris etiam ſubjicitur, Læſio fidei coram Eccleſiaſtico judice, privato alicui voluntarie præſtitæ, Hæreſis, Error contra articulos religionis editos in naturali Synodo habita 1562 & regia authoritate confirmatos, Schiſma, Conventicula illicita, Abſentia a divinis in propria parochia celebratis diebus dominicis, feſtis, ubi legitimum non ſubeſt impedimentum, Abſentia illegitima a ſacræ coenæ perceptione, quæ ter

quotannis ad minimum percipienda pręcipitur.

Contra juſtitiam qualis eſt circa cauſam aliquam Ecclesiaſticam calumnia, contumelia, convitium, Simoniacus ambitus vel in conſequendo ſacro Ordine ſive gradu aut Beneficio, Uſura vltra ratam 10 in centenis per annum, Temeraria adminiſtratio bonorum defuncti, ſubornatio perjurij, Falſum circa aliquem actum Eccleſiaſticum commiſſum, Contemptus erga miniſtrum, Detentio Legatorum ad vſum vel pauperum vel quemlibet alium pium deſtinatorum aut bonorum debitorum ad publicos vſus Eccleſię, Adminiſtrationis rationem non referre, Dilapidationes Eccleſiaſticorum Bonorum edificiorum.

Contra ſobrietatem qualis eſt Incontinentia quęvis, Eaque eſt vel inceſtus cum conſanguinea aut affini intra quartum gradum excluſive ſive juxta iuris civilis computationem vel Adulterium tam ſecundum jus civile cum aliena vxor violatur, quam canonicum vbi maritus etiam cum ſoluta mœchatur, vel Stuprum cum vidua corrumpitur, vel Fornicatio, cum ſolutus ſolutam violat, Spurci ſermones, Sollicitatio alienæ pudicitię, Ebrietas, Matrimonium clandeſtinum vel ratione Conſenſus Parentum vel Tutorum non adhibiti aut loci privati, aut Teſtium vltra duos non adhibitorum, aut Trinundinæ denunciationis, ſive Bannorum editionis non adhibitæ per tres dies vtiles videlicet Dominicales vel feſtos alios.

Addam ex Mucketo plura capita de quibus inquiritur, alia etiam pleniora et planiora ex eodem dabo. Exploratio de exceſſibus et defectibus miniſtrorum verbi eſt, *an iugiter & ſincere evangelium cantionentur, religioſe & reverenter adminiſtrent ſacramenta,* dixiſſet ſuperſtitioſe, *iuventutem & rudiorem plebem in Catechiſmo inſtruant,* quod

quod rarum niſi præparando ad confirmationem epiſcopalem. *ægrotantes ſedulò viſitent*, more quem infra videbimus, *vitam piè & ſobriè inſtituant*, ſcilicet, *veſtimentis gravitati ſuæ conſentaneis induantur & reliqua faciant ab eccleſiæ canonibus præſcripta*, de quibus ſuis locis videmus. *De delictis Oeconomorum vtrum invigilent, vt omnes parochiani eccleſiis ſuas diebus dominicis debitè frequentent, ædes ſacræ abſq; ſordibus ab æ lituis ceu oſtiarijs mundè conſerventur, pecuniarum à ſe in eccleſiæ vſum expenſarum rationem fideliter reddant, in mores hominum inquirant & ſcandaloſos ordinario bis in anno denuntient, ac alia ſua munera ſincere peragant. De delictis ludimagiſtrorum an ſuos diſcipulos catechiſmum publica authoritate hunc in finem Latinè & Anglicè impreſſum edoceant, ad eccleſiam ſacro quolibet & feſtivo die adducant, curent vt ibi ſe quiete & modeſte gerant, quid ex concione quoties haberi contigerit didicerint, prælegant ſuis diſcipulis aliam grammaticam quam quæ publica authoritate fuerit approbata. Poſterior inquiſitio de erratis quorum libet Chriſtianorum eſt. Et primo an delinquant in pietatem per blaſphemiam, quæ eſt in ipſum Deum & ſacram ſcripturam vel Dei ſanctos convitium aut maledictum, temeraria iuramenta, &c. idololatriam concedentem creaturæ honorem debitum creatori, ſuperſtitionem tribuentem certis rebus & verborum aut geſtuum obſervationibus effectus qui neque rationibus phyſicis aut politicis neque Dei verbo nituntur: an per ſortilegium, divinationes, incantationes, veneficia legibus regni civilibus non coercita; Sepultorum in ſacratis locis exhumationes, aut ipſorum ſepulchrorum violationes: periurium ſive læſionem fidei coram iudice eccleſiaſtico, vel privato alicui in cauſis eccleſiaſticis præſtitæ an per hæreſin, &c. ſchiſmata aut conventicula illicita ad ſchiſmata tendentia, abſentiam, &c. an per contemptum baptiſmi, quem Miſcreancie appellamus, dilationem baptiſmi in articulo mortis; contemptum confirmationis epiſcopalis; ſacrilegium quando non eſt felonia, negligentiam (ſi patres aut matresfamilias ſint) in non mittendis liberis & famulis ſuis diebus dominicis & feſtis, vt à miniſtris in Catechiſmo erudiantur donec eundem perdidicerint; contemptum & deſidiam, ſi liberi & famuli à patribus & matribus familias miſſi adeccleſiam vt illic catechizentur, tempore conſtituto non compareant: an per incuriam in non ſubſerviendo clara voce miniſtro confeſſionem orationem dominicam, & ſymbolum (corpore tunc erecto) recitanti, in non ſubiiciendo reſponſa quæ in libro communium precum præcipiuntur, non inclinando genua quando confeſſio, litania, & reliquæ preces recitantur, nomen Domini Ieſu quoties inter divina inciderit, non congrua & humili reverentia excipiendo, in capite quando divina celebrantur, contegendo, niſi ex infirmitatis cauſa contegatur pileolo aut rica; an per immodeſtos geſtus in templo, obambulationes, pulſationes campanarum, riſum, garritum, quemvis ſtrepitum tempore divini cultus eum quoquo modo perturbantem; dum in quaſcunq; in alijs rebus tunc temporis occupationes quam in verbo diligenter audiendo, &*

precibus,

precibus devote effundendis: an per venditionem eduliorum à cauponibus & tabernariis, & quorumvis ab illis receptionem in ſuas cauponas & tabernas: otioſas ambulationes in cœmiteriis & porticibus eccleſiarum quando ſacra fiunt; temerariam & otioſam ratiocinationem de ſcripturis & rebus ſacris; profanationem dierum ſacrorum & dominicarum in publicis nundinis & mercatibus celebrandis, ſervilibus & manualibus operibus faciendis, officinis venditioni & emptioni deſtinatis aperiendis: an per convitia aut contumelias in regimen eccleſiaſticum, liturgiam, ritus ſacros, formam ordinandi in Eccleſia Anglicana; communem vitæ vſum & conſuetudinem cum excommunicatis dum in vivis ſunt; & præſentiam in cohoneſtanda eorum cum mortui fuerint ſepultura. Denique an per prophanationem rerum divinis vſibus dicatarum vt ſacri calicis, ſuggeſti, patinæ, menſæ euchariſticæ, baptiſterij, & in particulari per prophanationem templi aut cœmiterij, quæ fit pugnis, rixis, lictorum violentijs (quas vulgo dicimus Arreſts) *ludis ſcenicis, ſpectaculis, convivijs, tripudiis, luſtrationibus militum, mercium venditionibus, & alijs negotijs ſæcularibus. Secundo inquiſitio fit an delinquant in Juſtitiam per calumniam ſeu mendacem infamationem, fœnerationem, contumeliam qua malum culpæ, convitium quo malum pœnæ alicui objicitur in cauſa aliqua Eccleſiaſtica, an per Simoniacum ambitum, & in eo interceſſum ad ſacrum ordinem vel beneficium conſequendum; temerariam adminiſtrationem bonorum defuncti, perjurium in ſpiritualibus cauſis & curiis Eccleſiaſticis, ſubornationem perjurii in eiſdem, crimen falſi circa aliquem actum Eccleſiaſticum (vt in literis vt loquuntur teſtimonialibus, & ſacrarum ordinationum & inſtitutionum inſtrumentis) commiſſum, an per contemptum erga verbi miniſtrum, violentas manus ei injiciendo, quibuſcunque calumniis, contumeliis, & convitiis eum impetendo, fotum diſſidiorum inter maritum & vxorem, patrem & filium aut quoſvis alios, detentionem legatorum ad vſum pauperum, vel quemlibet alium pium vſum deſtinatorum aut detentionem bonorum ad publicos vſus Eccleſiæ deſtinatorum, dilapidationem Eccleſiaſticorum bonorum & ædificiorum, defectum vtenſilium in Eccleſia vt librorum ſacrorum, baptiſterii, menſæ ſacræ, tapetis ſericæ vel alterius materiæ decoræ pro ea contegenda, ciſtæ ad eleemoſynarum cuſtodiam, pulpiti &c. denique an per defectum commodi nitoris & ornatus in his omnibus quæ parochianorum expemſis ſunt comparanda. Tertio quæritur an delinquunt in ſobrietatem per inceſtum cum conſanguinea vel affini infra gradus Levit. 17. prohibitos, adulterium &c. ſpurcos ſermones, cantilenas rithmos à muſicis vel aliis recitatos, lenocinium & ſollicitationem alienæ pudicitiæ, ebritatem; an per matrimonium initum ante ætatem Eccleſiæ canonibus conſtitutam, nempe quando mas eſt infra annum 14 fœmina 12 & priuſquam contrahentes rudimenta religionis didicerint, matrimonium clandeſtinum vel ratione conſenſus parentum aut tutorū non adhibiti, teſtium vltra duos non adhibitorum, trinundinæ denunciationis non adhibitæ per tres dies Dominicales*

cales vel feſtos, temporis & loci ſi non in parochiali Eccleſiæ inconſpecta congregationis, inter horas octavam & duodecimam ſolennizetur, Poſſent & plura enumerari quæ habentur in articulis, de quibus inquirebatur in Diœceſi Gloceſtrenſi & Briſtolienſi anno 1594 Londinenſi anno 1589 & anno 1601 Wintonienſi anno 1603. Sciendum eſt primum non omnia delicta canonica ſupra enumerata eſſe aut in articulis illis. Sunt multo plura, quæ ad juriſdictionem Eccleſiaſticam ſpectant, ut furtum, homicidium, Sodomia, polygamia &c. Nam licet de iis judicet Magiſtratus, nihil prohibet Eccleſiam etiam ſuo fungi officio præſertim ceſſante aut remittente Magiſtratu. Nam quandiu magiſtratus non procedit ad pœnam mortis, exilii, relegationis, aut ſimilem pœnam quæ impediat reum, ne coram ſenatu Eccleſiaſtico compareat, debet reus cenſuris Eccleſiaſticis caſtigari, & ad veram reſipiſcentiam, ſi fieri poſſit, revocari. Idem delictum poteſt eſſe utriuſque fori, civilis nempe & Eccleſiaſtici objectum, nec tamen unum detrahet juriſdictioni alterius. Etſi fur in foro civili cogatur ad reſtituendum quadruplum non tamen abſque explorata reſipiſcentia admittendus ad ſacramentorum perceptionem, ſed ejiciendus donec reſipuerit, ne Eccleſia fiat ſpelunca furum & latronum. Diſtinctio delictorũ in Eccleſiaſtica & Laica efficit, etiam ut negligentiores ſint magiſtratus in caſtigandis quibuſdam criminibus, quæ lege divina capitalia eſſe debebant, ut adulterii, incantationum &c. Enumerantur hîc quædam delicta de quibus raro aut nunquam formantur articuli ad œconomorum informationẽ, & oſtenditur in ſupra dictis potius quod ſint hæc omnia Eccleſiæ juriſdictioni ſubjecta, quàm quod de iis omnibus inquirant in viſitationibus ſuis Epiſcopi. Plures aut pauciores pro ipſorum arbitrio formantur articuli de delictis, quæ ab œconomis & teſtibus Synodalibus detegenda ſunt & denuncianda. prout patet ex collatione articulorum in viſitatione diœceſis Gloceſtrenſis, Londinenſis, Wintonienſis, quorum ſupra memini. Articulos formant pleroſque de delictis contra canones de cõformitate, ut detegant & denuntient, ſi miniſter celebraverit ſacram cœnam abſque genuflexione, baptizaverit abſque ſigno crucis, mutet aut omittat quid in libro precum publicarum, dum celebrat divina, num recitarit litaniam diebus Mercurii & Veneris, num inter liturgiæ publicæ celebrationem Superpelliciis utantur, num diebus Dominicis tempore divinorum feſtos, vigilias, dies carniſpriviales in ſequentem ſeptimanam incidentes populo denunciarit, num excommunicatos aut abſolutos in ipſorum curiis denunciarit, num in publicis precibus memoret omnes titulos principis. Num admiſerit ad ſacram cœnam excommunicatum immeritô in ipſorum curiis, num precetur pro Archiepiſcopis &

epiſcopis, num Rogationum diebus peragraverit limites Parœciæ & cantaverit Pſalmos 103 & 104 cum ſuffragiis, letania, & homilia præſcriptis in hunc uſum de quibus omnibus & pleriſque aliis videbimus infra in officio Preſbyterorum & Diaconorum. Item ſi ex populo aliquis diebus Dominicis relicta parœcia ubi eſt mutus & miſer Curio profectus fuerit in aliam parœciam auditurus concionatorem, ſi non ſubſervierit clara voce miniſtro confeſſionem, orationem Dominicam, & ſymbolum (corpore tunc erecto) recitanti, non ſubjiciendo reſponſa quæ in libro communium precum præcipiuntur, ſi non inclinarit genua, quando confeſſio, litania, & reliquæ preces recenſentur, ſi nomen Domini Ieſu, quoties inter divina inciderit, non congrua & humili reverentia exceperit, ſi dies feſtos operibus manualibus & ſervilibus aut apertis tabernis prophanarit, an prophanarit cœmiterium, an convitia aut contumelias effutiverit in regimen eccleſiaſticum, liturgiam, ritus ſacros, formam ordinandi in Eccleſia Anglicana, an ineat ſocietatem cum excommuuicatis in ipſorum curijs, an non communicarit geniculans. Denique in quacunque re ſe læſos fore exiſtimant, aut Hierarchiæ ſuæ dignitatem imminui, de ea diligenter inquiri volunt. Adulterij, & inceſtus, aut ſcortationis & ſimilium delictorum reos etiam, fateor, detegendos curant, & quidem ſeriò, non tamen ſincere, nempe vt citentur, & res clam tranſigatur adhibita quandoque pro forma purgatione canonica, aut commutata pœnitentia, nam ad publicam & ſolennem pœnitentiam rarò adiguntur. Quod ad blaſphemiam in Deum, in ſcripturam, prophanationem ſabbathi, ſimoniam, & alia multa, dicis cauſa tantum ſupra enumerata ſunt. *Graviora peccata vel omnino non caſtigantur, vt blaſphemia, vſura, ebrietas, &c. vel leviuſculè ut puta lodice linea aut linteo velamine vt adulterium, ſcortatio & quæ non ſunt vera delicta, vt ſi quis non fuerit conformis ritibus pontificijs, ſi non comparuerit ad ſibilum cancellarij officialis & id genus hominum, qui nullam habent citandi authoritatem, ſeveriùs coerceretur, non ſolum excommunicatione, ſuſpenſione, deprivatione, atque alijs ſpiritualibus, quas dicunt coercitionibus ſed etiam exilio, carcere, opprobrijs, dicterijs, &c.* Vbi magis graſſatur ſimonia, vbi magis execrandæ blaſphemi in Deum, vbi maior prophanatio ſcripturarum quàm etiam in concionibus publicis Formaliſtarum, præſertim in Aula. Et epiſcopis cordi aut curæ eſt ſcilicet ſanctificatio diei dominicæ, *qui cum in ſtrictiorem illius obſervationem, vterque Senatus parlamenti ſuperior & inferior conſenſiſſet 27 Elizabethæ, reluctatum eſt à nullis magis quam Epiſcopis qui etiam authores fuerunt, ne Regina legem de ea re ferret.* Poſſem addere & recentiora de eadem re exempla. Si ſingula quæ ſupra enumerata ſunt percurrerem, videret lector non aliter hîc recenſeri delicta, quam apud Canoniſtas & Summiſtas pōtificios vbi plenior

Admonit. ad Parl.

Aſſertor politiæ eccleſiaſt. verè Chriſtianæ p. 187.

plenior eſt enumeratio, ad oſtentationẽ nempe, & fucũ. Duo ſunt genera delictorum quæ non negligunt, nempe quæ Hierarchiam lædunt, aut reliquias papatus violant vel quæ lucrum ſibi & curijs ſuis afferunt. *Sed cum hæc conſtitutio*, inquit Lindvodius, *nihil lucri temporalis importare valeat in burſis prælatorum, pauci ſunt vel nulli qui eam exequantur, cum tamen & communiter prælati circa obſervantiam illarum conſtitutionum multum invigilent, quarum prætextu pœnæ aliquæ pecuniariæ à ſubditis levari poſſunt, prout alias notatur in conſtitutione Othonis, &c.* In indice ſic habet, *Vigilare non curant prælati quamplures, vt obſerventur ſtatuta nullam vtilitatem burſalem inducentia.* De Genevenſium diſciplina contrà teſtimonium præbet Bodinus in Methodo hiſtor. *Quorum illud*, inquit, *laudabile eſt, ſi quid vſpiam gentium, quodq́ rempublicam efficit, ſi non opibus & imperij magnitudine, certe virtute ac pietate florentem: illa nempe Pontificum cenſura, qua nihil maius aut divinius cogitari potuit ad coercendas hominum cupiditates, & ea vitia quæ legibus humanis & judicijs emendari nullo modo poſſunt. Hæc tamen coercitio ad Chriſti normam dirigitur, latenter primum & amicè deinde paulò acerbius, tunc niſi pareas ſequitur interdictio ſacrorum gravis & efficax, interdictionem animadverſio Magiſtratus. Ita fit vt quæ legibus nuſquam vindicantur, illic ſine vi ac tumultu coerceantur. Igitur nulla meretricia, nullæ ebrietates, nullæ ſaltationes, nulli mendici, nulli otioſi in illa civitate reperiuntur:*

Provin. l. 3. tit. de vita & honeſtat. cleric. cap. Vt clericalis verbi vigilanter.

Hactenus vidimus capita de quibus iuxta Canones ſuos viſitatores epiſcopi in triennalibus Diœceſeon ſuarum viſitationibus inſtituunt explorationem, jam videndum quo ordine progrediuntur, vt illa ſi fuerint contra Canones perpetrata, detegunt aut quibus medijs exquirunt. *Primum Epiſcopus per ſua ſcripta ſignificat omnibus verbi Miniſtris, Oeconomis, teſtibus Synodalibus trium vel quatuor decanatuum (tota enim Diœceſis plures Decanatus complectens adeò ampla eſt vt omnes omnium Decanatuum miniſtri, oeconomi, ſynodales teſtes commodè vno loco & ſimul intereſſe nequeant) vt ſtatuto die & hora in aliqua primaria horum Decanatuum eccleſia compareant Cum autem tempore & loco indictis epiſcopus cum ſuo cancellario ceu Vicario & Archidiacono ſuo aſſiſtentibus ac reliqui ad comparendũ moniti convenerint poſt effuſas apud Deum preces, & concionem ab ipſo Epiſcopo aut exercitato aliquo Theologo habitam*, qualis formaliſta ille qui in viſitatione quadam Dunelmenſis Diœceſeos, dixerat Papam eſſe legitimum Petri ſucceſſorem, &c. *de mutuis paſtoris in gregem & gregis in paſtorem officijs omnes coram epiſcopo in eminentiori eccleſiæ parte ſedenti ſe ſiſtunt. Tum Epiſcopus brevi commemorat Oeconomis & teſtibus Synodalibus quinam ſint præcipui defectus & quæ crimina quibus detegendis debent ſedulo & fideliter operam ſuam navare, quam arctum ſit coram Deo conſcientiæ vinculum, ſolenne illud juramentum quo ſacro codice manu apprehenſo & ore deoſculato ſanctè ſpondent ſe tanquam Deum con-*

Musket. de pol. p. 325.

tinuò præ oculis habentes abſque odio, favore, ſpe, metu, omnique pravo affectu cum ardenti zelo ad promovendum pietatem, (dixiſſet ad explendam ſitim curiæ) *& impietatem extirpandam*, dixiſſet ſinceritatem & puritatem religionis exterminandam, *omnes infra ſuas parœcias delictorum ſupra enumeratorum*, non niſi in articulis ipſis oblatis digeſtorum, *aut facti evidentiâ, vel probabilibus indicijs, & vehementi ſuſpicione aut publica fama reos Ordinario ſuo detecturos & denuntiaturos.* Iuratos habent Corycæos & exploratores Oeconomos & teſtes Synodales, vt duo illa delictorum genera de quibus ſupra dixi per eos exquirant, ſæpiſſimè tamen perjuros, vt fatetur ipſe Mucketus cum ait Presbyteros ab Euchariſtæ perceptione repellere debere

P. 344. donec reſipuerint, *Oeconomos & teſtes Synodales in criminibus Ordinario retegendis nefariè perjurios.* Ordinariorum appellatione comprehenduntur non modo Epiſcopi, ſed etiam alij inferiores prælati, ceu quilibet habens juriſdictionem ordinariam. Pergo. *Deinde alloquitur verbi miniſtros vt cum Oeconomis & teſtibus ſynodalibus in criminibus retegendis operas ſuas velint communicare, & ſi hi in ſuo officio præſtando præ timore potentium aut incuria fuerint remiſſiores ipſi illa deferant caſtiganda.* Poſcit opem & ſubſidiariam operam miniſtri ad denuncianda ſed non ad caſtiganda delicta; imo præcipua denunciationum cura incumbit Oeconomis & teſtibus Synodalibus non miniſtro, qui ſicut illi, non adſtringitur juramenti vinculo: imo ſæpius œconomi ipſius miniſtri delicta contra impios & impuros ipſorum canones & ritus denunciant. Hortatur præterea & monet miniſtros vt officio ſuo fideliter fungantur, ignaros inſtruendo, immorigeros redarguendo, hortando ſegnes, reducendo errantes, confirmando infirmos, conſolando afflictos, &c. Cum tamen eorum plerique ad hæc munera tam apti ſint quam bos ad volandum, miſeri Curiones qui vix intelligunt quæ legunt ex præſcripta liturgia. *Atque his, ita ſumma* affectata, & vix quidem affectata *cum pietate & gravitate peractis & certo die præſtituto, quo verbi miniſtri, œconomi, teſtes ſynodales, ſuas delictorũ detectiones epiſcopo vel eius vicario monentur deferre, ſolvitur hic ſacer* (quia auri ſacra fames) *conſeſſus. Poſtquam autem tempore deſignato delinquentium nomina & habitationes ſecundum Iuris formulas Epiſcopo delatæ fuerint illos accerſit & quorum erratorum accuſantur indicat. Quæ ſi agnoſcantur & leviora ſunt, delinquentes ab eo animo ſedato* (qui nunquam commotus) *& ex charitatis* in ſeipſum magis quam errantem *affectu tantum increpantur, redarguuntur, admonentur* quaſi per ludum & iocum *vt reſipiſcant & in poſterum fiant cautiores* ſi non caſtiores: *ſin graviora ſint* prout ipſi eorumque cancellarij gravitatem penſant, *nec agnoſcantur, exigit ab accuſatis ſi fide digni & veriſimile eſt eos non pejuraturos*, ſi non tranſegerint cum Epiſcopo aut Cancellario, *vt ſuam innocentiam præſtituto iuramento teſtentur. Quod ſi interpoſito iuramento*

ramento quidpiam aſſerere vel negare recuſaverint, & ad hoc faciendum trinis vicibus ſolenniter rogati pervicaces perſtiterint, ſua taciturnitate tanquam propria confeſſione rei pronunciantur. Et tametſi juramento obſtricti intentatum ſibi crimen repulerint, tamen non dimittuntur inſontes priuſquam ſuſtinuerint canonicam ſui purgationem. Purgatio Canonica introducta eſt ad abolendam purgationem vulgarem. Purgatio vulgaris dicta, quæ fiebat per duellum, per candens ferrum & iudiciū aquæ frigidæ vel ferventis, quæ quia paſſim recepta erat, vulgaris dicta eſt, Canonicæ purgationis ordinem ſic deſcribit Muckerus. *Epiſcopus ceu ejus Vicarius imperat reo ab Oeconomis denunciato, ut ad purgandum ſe à crimine ſibi objecto die ſtatuto ad Iudicij locum redeat & ſecum afferat compurgatores quatuor, ſex vel octo, ſecundum judicis arbitrium pro loci diſtantia & delicti aut perſonæ qualitate eorum numerum æſtimantis, ſpectatæ probitatis viros ſibi vicinos, ſuamque vitam exploratam habentes, qui illum ab hoc delicto immunem eſſe juramento ſuo confirmeant. Interea Epiſcopus miniſtro Parochiæ, cujus reus eſt incola, præcipit, ut per ſex ad minimum dies ante tempus purgationi deſtinatum, hoc ſuum mandatum publicè in Eccleſia, dum ſacra celebrantur, notum faciat omnibus ſuis parochianis, indicans iis tum compurgatorum, tum rei nomina, diemque purgationis, ut ſi aliqui ſint contra hanc exceptiones prolituri, illas Epiſcopo ejuſve Vicario, tempore conſtituto, exhibeant. Tandem cum compurgatores unà cum reo comparuerint & iis Oeconomorū detectiones cum ſingulis illarū circumſtantiis clarè fuerint patefactæ, & reus forti animo & conſtanti juramentum veritatis præſtiterit ſe non commiſiſſe crimen ſibi intentatum, compurgatores etiam juramentum credulitatis appoſuerint, quod conſcientia ſua perſuaſiſſimum habeant, eum verum juraſſe, ſubinde habetur inſons. Verum ſi reus nullos compurgatores queat comparare, aut duntaxat legitimis exceptionibus expoſitos, ſententia judicis reus decernitur, & ad tempus, ſi crimen ejus fuerit publicū totamq; Eccleſiā offenderit excōmunicatur, eique per excōmunicationē humiliato (ut Eccleſiæ ſatiſfiat & palam conſtet illum reſipuiſſe) infligitur publica pœnitentia, quæ cum magis fuerit ſolennis his ritibus peragitur.* v de ſupra ritus ſolennis pœnitentiæ. Obtinuit olim, ut ait Ivo Epiſcopus Carnotenſis epiſt. 206 ut fieret purgatio Canonica ejus tantum juramento, qui pravæ alicujus ſuſpicionis macula laboraret. Poſtea illud in uſu cœpit eſſe, ut & compurgatores eidem adhiberentur, qui jurati teſtimonium dicerent de innocentia rei & exceptiones ejus adfirmarent, Id fieri dicitur adſumpta manu tertia, quarta vel ſeptima ordinis ſui, id eſt, ut qui ad purgationem cum reo admittuntur, ejuſdem gradus ſint, ordinis, & conditionis. *Manus vero mentio fit* τῶν σχῆμα, *quia tactis ſacroſanctis Evangeliis, quaſi manu juratur.* Quando reus purgationem Canonicam ſuſtinere velit quales ſibi comparet compurgatores vidimus ſupra in Barroi teſtimonio. Sed

De politia pag. 327.

Chaſſan. parad. in decret. l. 5. tit. 34.

de purgatione Canonica dicendi occaſio recurret prope finem capitis.

Epiſcopi Anglicani non viſitant ſingulas Eccleſias particulares ſeu parœcias, ſed ut ſupra dixit Muckettus, convocatis trium aut quatuor decanatum Oeconomis, teſtibus ſynodalibus, & miniſtris generali in delicta inquiſitione utitur, & quidem ſingulis tantum

Bochelli Decret. Eccleſ. Gallic. Pag. 864.

trienniis. At Epiſcopi Gallicani viſitant ſingulas quotannis. *Præcipuum hoc Epiſcopalis officii munus eſt, vultum pecoris ſui agnoſcere, & ſuper greges ſuos conſiderare. Quotannis itaque ſingulas & ſibi ſubditas & alias etiam exemptas, quarum viſitatio facultate ſibi à ſacris Canonibus conceſſa, eorum curæ incumbit, Eccleſias Epiſcopi viſitent. Quæ anno perfici non poterit, in ſequentem viſitatio prorogetur.* Sic decretum in Concilio Tholoſano anno 1590. In Burdegalenſi anno

Pag. 853.

1582 decretum. *Quod ſi eam totam propter ejus latitudinem peragrare non poſſint, ſaltem majorem ejus partem luſtrare curent, ita tamen vt biennio compleatur.* Idem Decretum in Concilio Rhem. anno 1583. In Concil. Trident. ſeſſ. 24. c. 3. de reform. ut quotannis viſitent & intra biennium ſui diœceſeos viſitationem abſolvant. Præterea Epiſcopi licet opima habeant beneficia, & amplos reditus, quibus ſuſtinere poſſunt onera ſui muneris, tamen viſitationibus annexum habent ſalarium quoddam, quod procurationem vocant, quia ſcilicet, *Nemo tenetur beneficium facere de proprio vel propriis ſtipendiis militare.* Sic milites iſti mercenarii ſtipendio pluſquam liberali conducti non militabunt, niſi numerato pro ſingulis fere militiæ actibus ſtipendio. Primum quidem inſtitutum eſt, vt viſitatori, ejuſque comitibus annonæ, cibaria & pabulum jumentorum præberentur ab Eccleſia quam viſitabat procurationis nomine die illo quo viſitabat, & canonibus cautum eſt ne graviori eſſent oneri

Decret. li. 3. tit. 9. cap. ex Apoſt.

Eccleſiis eas obeundo. *Grave nimis eſſe dignoſcitur, quod quidam prælatorum ita in procurationibus graves exiſtant, vt interdum Eccleſiaſtica ornamenta ſubditi exponere compellantur, & longi temporis victum brevis hora conſumat. Quocirca ſtatuimus, quod Archiepiſcopi parœcias viſitantes pro diverſitate provinciarum & facultatibus Eccleſiarum 40 vel 50 evectionum numerum, Epiſcopi autem 20 vel 30, cardinales 25 nunquam excedant, Archidiaconi vero 5 vel 7, Decani conſtituti ſub Epiſcopis duobus equis contenti exiſtant. Nec cum canibus venatoriis & avibus procedant, ſed ita procedant, vt non quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti quærere videantur. Nec ſumptuoſas epulas quærant, ſed cum gratiarum actione recipiant, quod honeſtè & competenter illis fuerit miniſtratum.* Sic decretum in Concilio Lateranenſi. In Concilio Tholoſano an-

Bochellus pag. 864.

no 1590 decretum in hunc modum. *Epiſcopi in viſitatione ſint modeſto equitatu ſimulituque contenti. Qui plures quam qui pro dignitate Epiſcopi ſufficiunt, equos homineſve ſecum duxerint, eos illi propriis ſumptibus alant. Duo tantum menſæ fercula etiam jubeant apponi. Inferiorem*

ferierum viſitatorum comitatum, pro temporum, locorum, perſonarumque ratione definiant. Poſtea plerifque locis cibariorum & annonæ vice data pecunia procurationis nomine. *Fælicis recordationis Gregorius papa 10 prædeceſſor noſter,* inquit Bonifacius 8 *prohibuit in Concilio Lugdunenſi, ne aliqui ob procurationem ſibi ratione viſitationis debitam exigere pecuniam præſumerent, vel etiam recipere à volente. Verum quoniam rerum experientia nos inſtruxit ex tam perſonis viſitantibus quam locis Eccleſiis viſitatis multa incommodorum diſpendia provenire concedimus vt Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & alii quibus ex officio competit viſitare, à volentibus Eccleſiarum & locorum viſitatorum rectoribus ceu perſonis pecuniam licitè recipere valeant pro ſumptibus moderatis faciendis in victualibus diebus quibus viſitationes perſonaliter exercebunt: adjicientes quod non liceat viſitanti, niſi vnam procurationem recipere vna die, ſive vnum locum viſitaverit ſive plura, etiamſi locus quilibet viſitatus ab illo ſufficeret ad procurationem integram perſolvendam, cum eidem ſufficere debeat, vt temporalia metat à locis perſonaliter viſitatis pro diebus quibus eis ſpiritualia ſubminiſtrat.* Decret. li. 3. tit. 20. cap. 3 *Ratio autem,* inquit Linduodius, *quare viſitans plures Eccleſias vno die non recipiet niſi vnam procurationẽ eſt, quia viſitatio eſt principale procuratio acceſſoriũ. ideo viſitationi vnius diei nõ debet accedere procuratio pluriũ, nec convenit, quod acceſſoriũ ſit majus ſuo principali.* Provinc. lib. 3. titi de cenſib cap. quãvis ve. o. Canones. Epiſcopi Anglicani plures imo circiter quadraginta Eccleſias viſitant uno die, uno loco, & tamen non unius, ſed omnium & ſingularum procurationes exigunt. *In Anglia communis vſus habet,* inquit Linduodius, *vt nomine procurationis Archidiaconus recipiat in pecunia 7 ſolidos & 6 denarios, hoc eſt pro ſeipſo & equo ſuo 28 denarios, & pro qualibet alia evectione cum ſuo ſeſſore 12 denarios, vbi vero conſuetudo ſummam procurationis non limitat, recurrendum eſt ad ea quæ habentur in extrauaganti Benedicti quæ incipit Vas electionis.* Ibidem. Piaceſius in praxi Epiſcopali ait, quod *munera qualiacunque, & quomodocunque illa offerantur, recipere non poteſt, ne quidem comeſtibilia, vt ſecum aſportet. Neque Cancellarius, auditor, vel notarius Epiſcopi recipere quicquam poteſt à viſitatis pro ſcriptura proceſſus viſitationis. Neque tenentur viſitati præſtare vecturas equorum neque ferraturas pro equis viſitatoris. Procurationem tamen ſive alimenta illius diei qua viſitat pro ipſo & ſuo comitatu viſitati providere obligentur. Non epulæ autem ſumptuoſæ, ſed victus frugalis pro temporis neceſſitate quo viſitatio expeditur, & non amplius dari debet. Et non niſi pro moderato comitatu qui viginti vel triginta evectiones excedere non debet. Et quidem hic numerus comitatus in locis abundantibus reditibus ſuſti ieripſiſſet, aliæ autem Eccleſiæ pauperes quæ tanto munero ſuſtentando ſufficere non poſſent, vltra ſuas vires gravari non debent cap. Illud te 10 queſt. 3 ſed ſi una non ſufficiat ad ſuſtentationem duæ vel tres vel etiam plures vnam procurationem componant cap. Procurationes, De cenſibus Liberum eſt etiam viſitati, ſi velint pecunia redimere procurationem, Viſitator tenetur*

Part. 2. cap. 3 1. 255. 256

De polit. l. 3. cap. 11. *tur recipere in ea ſpecie quæ ol lata cap. Fælicis de Cenſibus.*

Viſitationum vtilitatem & neceſſitatem pene incredibilem cum Zeppero agnoſcimus, & gradus illos qui Synodorum vel conventuum gradibus reſpondent, domeſticas per conſiſtorium eiuſve deputatos viſitatores, conſiſtorij per claſſes eorumve deputatos, Claſſium per Synodum particularem ceu provincialem eiuſve deputatos, Synodi particularis per nationalem eiuſve deputatos, modo ne pauci deputati vltra inquiſitionem exceſſuum & defectuum procedant ad correctionem & cenſuras, ſed renuntient deputantibus. Nam illud eſſet emittere temporarios quoſdam epiſcopos. Sed in Eccleſia Anglicana nulla talis conventuum ſubordinatio & proinde nec quæ ei reſpondeat viſitationum. Archiepiſcopi, Epiſcopi, Archidiaconi hanc omnem poteſtatem ſibi vendicant. Non viſitant ſingulas eccleſias prout ſecundum veteres canones debent niſi neceſſitatis coegerit duas treſve aut plures vnà vel duo die viſitare, ſed 40 vno die vno loco per Oeconomos & teſtes Synodales. Non ſingulis annis, ſed ſingulis triennijs, non vt inquirant tantum & referant ad ſenatum eccleſiaſticum, ſed vt ipſi corrigant per ſe aut ſuos officiales: nec tam vt corrigant quam vt varijs artibus nummos corrodant, proinde, vt audio, apud Anglos vſurpatur iſtud dicterium in viſitantem, venit epiſcopus ad comparandum ſibi aurum. *Quis mihi det vt videam eccleſiam Dei ſicut in diebus antiquis quando Apoſtoli laxabant retia in capturam non auri ſed animarum*, dicit alicubi Bernardus De conſiderat. ad Eugenium. Denique non eſt neceſſe vt per ſe viſitent, poſſunt per alios. *Vt quod quidam ait, A bove majori diſcat arare minor, Minores non tantum Epiſcopi ſed & Archidiaconi, eorumque male officioſi (abſit verbo invidia, non de malis loquor, quæ plurima turba eſt, non de bonis quorum vtinam maior eſſet multitudo) eorum inquam Officiales & Vicarij plerunque, dum diæceſes & parœcias obequitant, non tam facinoroſos & criminum reos pœnis & correctionibus à vitijs deterrent, quo fine peregrinationes huiuſmodi olim fuerunt iure Canonico ordinatæ quam pecunia præſenti & numerata titulo procurationis, ne dicam fictitiæ juriſdictionis emungunt, & exigunt tum clericos tum laicos*, inquit Eſpencæus in Epiſt. ad Titum. Viſitantium retia declinare non poſſunt Ludimagiſtri. Oportet omnes ſingulis viſitationibus oſtendere facultatem conceſſam erudiendi pueros; & licet nihil inerit vitij, oportet novo ſalario redimere, *Inſpeximus* illud ceu *apprabamus*.

Hæ ſunt publicæ & magis generales per totam diœceſin inquiſitiones, ſunt, & *Epiſcopales* in Eccleſia Anglicana *viſitationes Cathedralium eccleſiarum & Hoſpitalium, quæ ſunt tanquam privatæ*, inquit Mucketus. De eccleſiarum Cathedralium viſitatione licet nihil legimus, facile tamen conjici poteſt eundem ſervari ordinem qui apud Pontificios; Inquirunt apud Pontificios an quilibet officium

Mucket. p. 322.

um ſuæ præbendæ annexum exerceat, num prælati & Canonici ad pulſum campanæ ſoleant congregari, num in admiſſione ad poſſeſſionem Canonicatuum præbendarum vel diſtributionum accipiant deductiones aliquas ex fructibus, ſolutiones, donativa, ſeu iucundos ingreſſus vel ſi quo alio nomine vocentur profeſſionem fidei num exigant à recipiendis, num diſtributiones quotidianæ ſint ſufficientes, an ita tenues ut veriſimiliter negligantur, an juxta præſcriptum iuris dividantur, & ſimilia, vide Piaceſium, & his ſimilia Anglicani, de quibus infra videbimus. Hoſpitalium & Curiarum viſitatio etiam ſimilis eſt. Sed ne Viſitator ſubditis exhibere medicamenta ſalutis ſe velle præ ſe ferens præbeat mortis exempla, prius familiam ſuam reformare, mores ſuos & domeſticorum ad præſcripta puriorum canonum componere debet. Nam ipſius familia eſt quaſi in ſpeculo poſita ut ſit magiſtra publicæ diſciplinæ. Legant præſules Anglicani caput primum de Retione ſeſſ. 25 Concil. Trident. *Optandum.*

Sequitur Epiſcoporum contentioſa circa cauſas Eccleſiaſticas juriſdictio, ubi judicium redditur in invitum. Non enim ſponte comparet Reus, nec libenter expectat judicis ſententiam, ideo dicitur Reus *pars fugiens.* Sunt autem cauſæ vel civiles vel criminales.

Contentioſa juriſdictio, in qua conſiderantur vel perſonæ, vel res judicatæ, vel judicia ipſa.

Perſonæ in judicio verſantes, Iudex, iſque vel Ordinarius ipſe vel ſurrogatus ipſius, aut Partes, Actor & Reus, hique litigant vel per ſeipſos, vel aliorum, Conſilium ut Advocatorum, Operam ut procuratorum.

Res judicatæ eæque ſunt vel Publici, vel privati intereſſe.

Publici vel Intereſſe, vel vindictæ, Intereſſe ut pro contributione ad Reparationes in Eccleſiæ fabricam, aut cœmiterii maceriam inſumendas, vel acquiſitionem alicuius rei, quæ deſideratur in Eccleſia. Vindictæ pro delicto vel contumelia Eccleſiaſticis puniendis.

Robertus Winchelſee ſtatuit, ut parœciani ſuis ſumptibus compararent *legendam, antiphonarium, graduale pſalterium troperium*, librum

Lindwode provinc. tit. de ædificand. Eccleſ.

LII

librum ſequentiarum, *Ordinale, miſſale, manuale, calicem &c.* item repararent, *clauſuram cœmiterii, & navim Eccleſiæ tam interius quam exterius, tam in imaginibus quam in feneſtris vitreis, item libros & veſtimenta, quando opus erat reparatione.* Sic in conſtitutionibus anni 1604 ſtatutum, ut Eccleſiarum & Capellarum omnium œconomi & Inquiſitores ſumptibus parochianorum comparent librum publicarum precum, Biblia ampliſſimi voluminis, Homiliarum libros publica authoritate approbatos; ut baptiſterium ex lapide in loco antiquitus uſitato ſtatuatur; ut menſæ in uſum ſacræ cœnæ conſerventur, & ſubinde reficiantur, & tempore divini cultus operiantur tapete ex ſerico, ſive ex alia quæ per loci Ordinarium decora & congrua judicabitur materia, ut decalogus pingatur in orientali parte Eccleſiæ, ut Eccleſiæ ſartæ tectæ conſerventur. Eccleſiæ fabricam reficiendam, ſarta tecta conſervanda, neceſſaria & commoda utenſilia comparanda probamus, ſed ubi quarta bonorum Eccleſiaſticorum pars, quæ fabricis reficiendis deſtinata erat: primum & navi & cancello, jam ne quidem cancello reficiendo pleriſque in locis reſervata. *Hæc reparatio,* nempe cancelli *de jure communi pertinet ad eum, qui recepit quartam illam, quæ ab antiquo aſſignata erat fabricæ Eccleſiæ 12 q. 2 quatuor, & ſic de jure communi pertinet ad Rectorem, qui habet ipſam quartam, non autem parochiano 10 q. 3 c. vnio, conſuetudo tamen transfert onus reparationis ſaltem navis Eccleſiæ in Parochianos, & ſimiliter cancelli quandoque, ſicut ſatis conſtat in civitate Londinenſi in multis Eccleſiis, & hanc conſuetudinem ſervare debent compelli Parochiani. Secundo concludit, quod in caſu dictæ conſuetudinis parochiani debent contribuere ad fabricam ſecundum portionem terræ quam poſſident & numerum animalium quæ tenent & nutriunt infra parochiam,* inquit Linduodius. Sed unde orta conſuetudo, niſi ab Eccleſiaſticorum & præſertim Epiſcoporum inexplebili avaritia ad luxum & ſplendorem omnia bona Eccleſiæ abſorbentiũ, & populũ novis oneribus prementium.

De officio Archidiacon. c. Archidia.

Privati intereſſe, verſaturque in cauſis vel matrimonii vel ſucceſſionis in bona vel Eccleſiaſticorum jurium.

Matrimonii, vel per Actionem, directam aut Contrariam; directam eſtque Matrimonii conciliandi, veluti quando agitur, ut juxta contractum celebretur & conſummetur matrimonium; poſt celebrationem præſtentur obſequia mutua conjugalia: Contrariam, veluti quando intendimus actionem iactitationis matrimonii contra eum, qui falſo jactitat contractum matrimonialem interceſſiſſe in præjudicium

noſtrum:

noſtrum: 2 Supportandi, veluti quando poſt nuptias agitur pro pecunia in dotem cum ſponſa promiſſa: 3 Diſſolvendi ob 1 præcontractum alterutrius cum altero matrimonialem 2 frigiditatem perpetuam & incurabilem 3 conſanguinitatem vel affinitatem vel per concubitum licitum vel illicitum. 4 Adulterium cum quis violat thorum alienum aut ſuum, 5 Nimiam ſævitiam, in quo caſu fit a thoro & menſa non a vinculo ſeparatio.

Ad actionem directam refert Mucketus jus, quo petitur ut *poſt celebrationem, quando alter conjugum alteri vi vel dolo aufertur, ut reſtituatur, & humanius tractetur, & ei præſtentur obſequia conjugalia.* Ad matrimonium ſupportandum, *quando poſt nuptias agitur de legitimis vel illegitimis natalibus &c. Ad matrimonium diſſolvendum quoad præſuppoſitum vinculum ob defectum conſenſus ex metu, ex ætate infra 14 maris & 12 fœminæ annos, vel ex perſonæ ignorantia, ob præcontractum alterutrius cum altero matrimonium, frigiditatem perpetuam & incurabilem, conſanguinitatem vel affinitatem contractam per concubitum licitum aut illicitum. Ultimo ad matrimonium ſeparandum ſecundum thorum & menſam vel propter adulterium vel propter nimiam ſævitiam: & in ſeparatione ex hac poſteriori cauſa peracta agitur ad comparandum alimoniæ ſumptus, quibus uxor in quam ſævitum eſt, ſe ſuſtentet.* Contractus mixtus eſt, partim divinus, partim politicus, qui non ut alii contractus, ſola contrahentium voluntate ſed imprimis dei ipſius interventu & authoritate ſancitur, & proinde non eſt locus diſſolutioni ex ſola contrahentium voluntate, ſicut in aliis contractibus. Cum igitur ſit partim divinus cauſæ etiam matrimoniales ex parte ad forum Eccleſiaſticum pertinent. Nam in conciliando matrimonio cavendum ne contrahatur inter gradus prohibitos jure divino alioqui inceſtuoſis pollueretur Eccleſia. Licet igitur ceſſaret Magiſtratus aut etiam permitteret matrimonia intra gradus prohibitos jure divino, non debet connivere Eccleſia aut ferre in ſuo cœtu talia membra. Fungantur judices Eccleſiaſtici officio ſuo; ejiciant ex Eccleſia quos non poſſunt ex republica. Quod de conciliando & contrahendo matrimonio idē de diſſolvendo dicimus. Nam abſque legitima cauſa in verbo præſcripta non ſunt approbanda divortia. *Sed quorſum hoc ad officiales, promotores, procuratores, totam denique illam porcorum colluviem quæ Eccleſiam Dei jampridem devaſtat? quorſum hoc ad illa non Eccleſiæ tantummodo Chriſtianæ, verum etiam univerſi*

De politia Eccleſ. Angl. pag. 331.

Beza de Repudiis & divortiis prope finem.

mundi dedecora? Quatenus autem hic contractus ad ſocietatem humanam ſpectat, civilis eſt. *Sed rurſus quum contractus iſte, ut* Beza ibidem *paulo ante dixi, vel maxime ad ſocietatem humanam pertineat, plurimaque merè civilia in controverſiis conjugalibus incidunt, ut quæ ad jus dotium, ad donationes mutuas, & plurima ejuſmodi ſpectent: atque adeo plurimum interſit reipublicæ rite aut minus ritè ex verbo Dei conjunctos aut poſtea ſeparatos, auctoritate quoque magiſtratus divinarum etiam legum cuſtodis vindicisque cognoſci: iure certe ſuo non tantum prophani verumetiam Chriſtiani & religioſi principes leges de coniugiis poſuerunt paſſim extantes & ex eis civiliter iudicarunt.* Apud Anglos eadem juriſdictio in cauſis matrimonialibus quæ apud Pontificios, confuſa & mixta partim civilis partim Eccleſiaſtica. Coſinus de rebus datis vel promiſſis ob cauſam matrimonii affirmat, quod ad Eccleſiaſticam juriſdictionem ſpectant. Citat Bractonem idipſum aſſerentem. Apologia part. 1 p. 26 *Sic de rebus datis vel promiſſis ob cauſam matrimonii principaliter: & ſic de rebus quæ accidunt matrimonio ut ſi pecunia promiſſa fuerit ob cauſam matrimonii, quia eiuſdem iuris id eſt iuriſdictionis eſſe debet aceeſſorium cuius eſt principale.* Ac ſi juriſdictio de cauſa principali nullo modo ſpectaret ad Eccleſiaſticum magiſtratum; aut ſeparari non poſſint acceſſorium & principale. *His exceptis conditionibus,* nempe Monogamia, inſolubilitate, & erga proprium ſanguinem cognationiſque gradum aliquem reverentia, *iam coutractus matrimonii ut contractus eſt & ſane humanus, corporeus & totus in genere rerum temporalium, civilis eſt, &* De rep. l. 5. ca. 11 num. 1 *civili omnino ſubiectus poteſtati: ac proinde in multis aliis conditionibus & circumſtantiis per ipſam civilem poteſtatem eſt regulabilis,* ait Spalatenſis. Ex matrimoniis bonorum & hæreditatum, imo etiam regnorum dominia & ſucceſſiones pendent. Excludendinè igitur Magiſtratus à cauſa principali, & ſolis officialibus Epiſcoporum viliſſimis mancipiis committenda? Beza de repudiis ibid. *Quæcunque igitur ſive pontificii, ſive Epiſcopales canones civiliter de coniugiis, ut & de rebus fere omnibus ſtatuerunt, ea Chriſtianorum omnium principum munus eſt, vel ſuo nomine edere, ſi iuſta ſint vel ut ab illegitimis legiſlatoribus ſancita abolere: nedum ut ubi inſtaurata eſt pura religio, ullo modo ferri tam turpis tam manifeſta, tam diuque intolerabilis ἀταξία debeat, quam Epiſcoporum ambitio extorſit, avaritia eorundem confirmavit, utraque aboleri iam non ſinit.* Præterea judicant officiales ſecundum jus canonicum; ex eoque divortium etiam ob adulterium non eſſe cum ſolutione vinculi, ſed ſeparatione quoad thorum & menſam ſtatuunt, unde ſequitur ſeparatos non poſſe contrahere novum matrimonium. *In & de republica Iudaica loquebatur Chriſtus in qua tam viri quam fœmanæ adulterium morte expiabatur, & ſic coniunx* L. 5 ca. 11. num. 10. *innocens ab illo coniugio penitus liber erat. Cum ergo,* ait Spalatenſis, *quantum ex parte legis mortua ſit adultera, etiamſi ex miſericordia vivat,*

vir

vir tamen eius ita liber eſt, ac ſi facto ipſo mortua illa eſſet. Quæſtio propoſita erat de repudio etiam ubi nulla ſuberat pœna mortis quo tamen & dimittens & dimiſſa liberi erant ad nova matrimonia, Chriſtus tantum cauſam improbat omnem excepta fornicationis, libertatem illam non tollit. Qui de matrimonialibus cauſis juſtum tractatum & plenam diſſertationem deſiderat, adeat Bezæ tractatum de polygamia, repudiis & divortiis & reſponſum ad Neocomenſium literas epiſtola 10, ubi tractatur quæſtio. *An propter lepram fieri poſſit divortium.* Non enim datur impræſentiarum immorari in ſingulis. Tantum addam pauca ex Aſſertione politiæ Chriſtianæ. *Totius controverſiæ cardo vertitur præcipue in eo, num contractus conceptus fuerat per verba de futuro, cum iuramento an abſque iuramento. Multum ſudant revolvendo & replicando ingentia volumina ad probandum vel confutandum accipio & accipiam. Quandoque dimicant de literis & accentibus. Quantus labor in diſcutiendis locutionum formulis, ſi quis dixerit. Te volo, te accipiam, mihi perplacet te accipere, nullam niſi ſe volo, ſi vnquam duxero vxorem te ducam & non directe reſponderit, te accipio in vxorem. Et vtcunque in ſcripturis determinatum ſit, & iure civili de conſenſu parentum, in Eccleſiaſticis tamen curiis obtinet ius papale canonicum, quo definitur conſenſus parentum eſſe tantum de honeſtate non de neceſſitate, & quia matrimonia debent eſſe libera, & non pendere ex alieno arbitrio. Quod ſi matrimonium non contrahendum abſque conſenſu parentum nec celebrandum abſque legitima promulgatione non obſtante ſola facultate conceſſa, veriſimile eſt multorum hæreditates ob legitimorum aut illegitimorum natalium controverſiam ex iure canonico definiendam non diu, vt nunc plerumque fit, incertas fore. Non tot & tam durabiles lites orirentur inter poſteros vnius de iure hæreditatis & patrimonii, nec multi ex ordine equeſtri & generoſi lugerent quaſi furto ſurreptas filias, neptes, pupillas. Nec foret poſſibile, vt vlla impetraret quatuor aut quinque diverſas facultates nubendi quatuor aut quinque maritis, nec in Eccleſiaſtica Curia concederetur facultas indefinita relicto loco puro & vacuo quo quodlibet nomen inſcribi poſſit, qua poteſt impetrans matrimonium contrahere cum nupta aut ſorore: nec poſt ſolenniter celebratum matrimonium, & cohabitationem quatuor aut ſex annorum orto diſſidio aut faſtidio prætextu alicuius præcontractus probandi per teſtes ſuppoſititios nullum decerneretur: nec cuivis poſt matrimoniū ſolenni more celebratum & ratione divortii ob allegatum præcontractum rurſus diſſolutum, & contractum cum eo matrimonium pro quo ſententia præcontractus lata eſt, idque coactè per cenſuras Eccleſiaſticas permittente eodem conſiſtorio, liceret poſt divortium 10 aut 12 annorum priorem quam habuit vxorem repetere iam etiam nuptam quæque poſſet oſtendere libellum teſtimonialem divortii ex eodem conſiſtorio multos ante annos emanantem.* Quibus indiciis & argumentis adulterium

Pag. 109 & ſeqq.

terium evinci volunt abſque quibus opera perditur, horret animus vel cogitare ait Barrcus. Poſſent hîc multa alia referri, ſed quid opus eſt, cum à Pontificiis conſiſtoriis Anglicana quis diſcere poteſt. nam qui illa nôrit & iſta noverit.

Detectio. p. 233.

Succeſſionis in bona defuncti teſtamento condito, vel ab inteſtato demortui; Defuncti teſtamento condito, Univerſalis velûti quando agitur ad probandum vel improbandum teſtamentum exhibitum; Particularis veluti cum agitur ad legatum aliquod conſequendum: Ab inteſtato demortui, idque vel proprie cum nullum conditur teſtamentum, vel per viam inteſtati, cum nullus eſt qui onus executionis teſtamenti in ſe ſuſcipere velit. Agiturque, vel ad conſequendam adminiſtrationem, vel contra temerarium adminiſtratorem; Ad conſequendam adminiſtrationem, vel ſimpliciter, vel cum voluntate ultima annexa, ut compleatur, vel cum tutela & ad uſum Minoris: Contra temerarium adminiſtratorem, qui nulla munitus authoritate ſeſe defuncti bonis immiſcet.

De cauſis teſtamentariis egimus ſupra pag. 72 73, vide etiam pag. 389 Cauſas omnes teſtamentarias eſſe propriè civiles non negant adverſarii.

Eccleſiaſticorum jurium qualia ſunt, Decimę prædiales perſonales Mixtæ, Oblationes debitæ pro conſuetudine, vel Qualibet anni quarta, in baptiſmis, Matrimoniorũ benedictionibus, in gratiarum actione a puerperio, Sepulturis, Mortuaria, Impenſæ ob dilapidationes ædificiorũ Eccleſiaſticorum per prędeceſſorem factas, Penſiones indemnitatis, procurationes viſitationis plerumque prętandæ, Synodalia, Salaria quædam debita ex cauſis judicialibus, vel judici vel advocato, vel procuratori, vel ſcribæ; Extrajudicialibus, ut Curatis, Aedituis.

Deniqne,

Denique ait Mucketus, *Jura beneficii vel acquirendi, eum præſentatum Ordinarius abſque legitima cauſa rejicere videtur; vel retinendi contra Ordinarium aliumve quemlibet, qui beneficio ejuſve poſſeſſione abſque legitima cauſa nos ſpoliatos volunt; vel recuperandi contra Ordinarium, qui minus juſte nos ſpoliaſſe beneficio ejuſve fructibus videtur, & contra quemlibet alium qui in noſtrum beneficium intruſit ſe propria authoritate aut prætenſa Ordinarii admiſſione.* Decimæ perſonales ſoluuntur ratione perſonæ; puta ex lucro negotiationis, venationis, militiæ, vel alterius muneris ſive artificii: prædiales ex proventibus prædiorum, veluti ex frugibus, fœno, vino, fructibus arborum, ex obventionibus molendinorum, locatarum ædium, & ſimilium. Nam hæc omnia ex præſcripto ſacrorum canonum decimarum functioni ſubjecta ſunt ait Caniſius in ſumma juris Canonici. *Sunt qui bis tertium genus decimarum interjiciunt, quas mixtas appellant, id eſt partim prædiales partim perſonales; quales ſunt, quæ ex fructibus pecorum, aliorumque animalium, veluti ex fœtu, lana, lacte, colliguntur. Sed commodius hæc revocantur,* inquit, *ad prædiales decimas, ubi animalia in prædiis paſcuntur: at ſi domi porrecto paſtu, ad perſonales referuntur, niſi forte utrinque æque paſcerentur, quæ ſpecie mixtum genus conſtituerent.* Ius naturæ docet non obligandum eſſe os bovi triburanti, & æquum eſt, ut qui ſerunt ſpiritualia metant temporalia & carnalia. Quis enim militat ſuis ſtipendiis. Ex puro diſcurſu rationis ceu puro jure naturali non ſequitur tamen obligatio ſoluendi decimas. *Ratio naturalis dictat, ut iis qui pro populo laborant populus alimenta præbeat: unde enim deducimus deberi Regibus tributa, & militibus ſtipendia & judicibus aliiſque miniſtris publicis ſalaria, inde etiam deducere poſſumus deberi ſacerdotibus decimas vel aliquid earum loco,* ait Bellarminus. *Decimas,* ait, *vel aliquid illarum loco.* Ergo decimæ non ſunt determinata materia ſtipendii miniſtrorum de jure naturæ. Præterea determinatio quantitatis multò minus eſt de jure naturæ. Et materia & materiæ determinatio erat imperata à Domino in lege veteri. Ante legem ſcriptam nullum legimus præceptum de ſoluendis decimis. *Lex autem de decimis non fuit ante tempora Moſis, nec ratio dictat, ut ſacerdoti dentur decem partes, ſed ut detur quantum ſatis eſt ad ejus ſuſtentationem,* inquit Bellarminus. Modus offerendi ex voto Gen. 28 oſtendit non fuiſſe ex obligatione, ſed ex devotione & ſpontanea promiſſione ait Swarez. Ex gratitudine, reverentia, gratiarum actione, non ex obligatione ait Abrahamum dediſſe decimas Melchiſedeco. Erat igitur præceptum de decimis non divinum morale, nam ſic etiam obligaſſet ante legem; nec divinum ceremoniale: nam quid myſterii quæſo aut ſignificationis latet in denario numero. Si eſſet divinum ceremoniale omnino ceſſiſſet nec renovari potuiſſet per legem humanam.

De politia Eccleſ. Angl. p. 331.

Lib. 2 tit. 28

De Clericis cap. 25.

Tom. 1 de virtute & ſtatu religionis.

manam. Reliquum igitur eſt, quod fuerit divinum judiciale quoad determinationem decimæ partis, *Vnde in rigore & proprietate ſermonis decimarum ſolutio non poteſt dici proprie ceremonia. Nam ſuſtentatio miniſtrorum non eſt ceremonia, ut per ſe patet*, inquit Swarez. Determinatio quantitatis nullam omnino ceremoniam continet ſed inſtituta eſt ad conſtituendam & ſervandam æquitatem, & proportionem inter partes populi, inter tribum Leviticam & alias tribus. Erat igitur præceptum in lege veteri de decimis divinum poſitivum non divinum morale, & proinde non obligat Eccleſiam Chriſtianam, id eſt, ex vi illius præcepti quod populo Iſraelitico datum, non tenentur Chriſtiani dare decimas paſtoribus. In novo teſtamento nullum de decimis extat præceptum, & proinde nec jure divino novi teſtamenti obligantur vel ad materiam vel ad determinationem materiæ, ſed ad legis æquitatem nempe congruam ſuſtentationem. Sequitur igitur quod præceptum iſtud ſit de jure Eccleſiaſtico vel politico ad exemplum tantummodo & ſimilitudinem juris divini poſitivi in lege veteri. Quod ad jus Eccleſiaſticum nego Eccleſiam poſſe determinare vel materiam vel quantitatem materiæ. Obligantur quidem dare temporalia qui accipiunt ſpiritualia non tamen debet Eccleſia præſcribere ſingulis & ſingulorum poſteris & materiam & quantitatem materiæ ſive ſextam ſive decimam ſine duodecimam partem. Hæc determinatio eſt actus civilis poteſtatis ſi de præcepto loquimur. Voluntariam unius aut communi conſenſu plurium vel omnium determinationem agnoſco, & dedicationem bonorum ſive mobilium ſive immobilium, ſed non abſque multiplici cautione, nempe ne poſteri aut reſpublica gravius detrimentū patiantur ob donationes nimium profuſas, aut inde ſuperſtitioſus aliquis cultus foveatur. Cum quidam civis Carthaginenſis ἄτεκνος donaſſet Eccleſiæ omnia quæ habuit bona reſervato, durante vita, uſufructu, & poſtea liberis præter ſpem à deo donatus eſſet *reddidit Epiſcopus*, nempe Aurelius *nec opinanti ea quæ donaverat*, ait Author ille ſermonum de tempore apud Auguſtinum. Tot artibus emunxit Eccleſiaſticorum natio ſub papatu populum argento, & bona traxit in ſuum korban, ut dementes & ſtulti putarent ſe liberos debita & in parentes & liberos charitate dum modo facultates ſuas donarent Eccleſiæ. Merito igitur Imperatores populi donationibus limites conſtituerunt ut patet Cod. lib. 1 tit. 5 leg. 16 & ex ſtatuto quod vocant *manus mortuæ*. Sed non abſque graviſſimo ſcelere tamen Magiſtratus miniſtros ſcholas, pauperes, privabit congrua & competenti ſuſtentatione quam vel fideles dicarunt in eum uſum aut ipſorum majores ratam habuerunt, quod tamen fit in quibuſdam Eccleſiis reformatis, ubi paſtor præſertim ruralis vix alere familiam ſuam poſſit. Sed miſſa faciamus iſta omnia & de

Ibidem p. 73

Ad fratres in Eremo ſerm. 52.

de eo quod præcipuum hîc caput eſt, nempe de foro cauſarum agamus. Certum eſt non poſſe parochum ſua authoritate per vim decimas accipere etiamſi ſubditus injuſte detineat, vel ſolutionem differat, ait Swarez, & parochum non poſſe parochiano negare ſacramenta donec decimas ſolverit, quia hoc eſſet propria authoritate illum cogere & bonis ſuis vel poſſeſſione & uſu eorum privare. Item quia illa coactio vel eſſet per juridictionem forenſem & coactivam ceu punitivam in foro externo quam non habet parochus: vel eſſet per facultatem quaſi intrinſecam non dandi ſacramentum indignis, & hac non uti poteſt parochus, niſi quando eſt publicum & indubitabile delictum: hîc autem peccatum non eſt publicum, quia non eſt per ſententiam declaratum, nec eſt ita indubitabile, ut ſit publicum evidentia facti quia poteſt quis jus aliquod prætendere. Ergo per publicam poteſtatem cogendi ſunt ſolvere decimas, qui detinent aut non ſolvunt. Sed adhuc manet dubium in quo foro, non in Eccleſiaſtico; nam Eccleſia non poteſt authoritate ſua determinare quantitatem bonorum ſolvendam. Ergo nec in foro ſuo recuperare, nam quæ civili authoritate imperantur ejuſdem auxilio recuperantur. Præterea imperari poſſunt decimæ magiſtratus authoritate etiam hæreticis & excommunicatis, aliiſque qui extra Eccleſiam ſunt, de quibus tamen in foro ſuo non judicat Eccleſia. Controvertitur inter leguleios Anglicanos teſte Coſino in Apologia, de tempore quo cœperint cauſæ de decimis à foro ſæculari ad Eccleſiaſticum transferri. Sed de tempore non litigabimus, ſiquidem de reipſa conſtiterit nempe ab initio non fuiſſe has cauſas fori Eccleſiaſtici. Bella ſcilicet eſſent litigia in Preſbyterio Eccleſiæ de *decimis lactis*, *de proventibus boſcorum, pannagiis ſilvarum & cæterarum arborum ſi vendantur, vivariorum piſcariorum fluviorum, ſtagnorum, arborum, pecorum, columbarum, ſeminum, fructuum, & beſtiarum guarennarum, ancupitii hortorum, curtilagiorum, lanæ, lini, vini & grani, turbarum in locis quibus fabricantur & fodiuntur, cignorum, caponum, aucarum & anatum, ovorum, thenitii agrorum, apum mellis & ceræ: molendinorum, venationum, artificiorum & negotiationum, nec non equorum, vitulorum, pullorum equorum ſecundum eorum valorem, & omnium proventuum rerum*, ſcilicet quas producit terra. Hæc enim omnia enumerat Robertus Winchelſee Epiſcopus Cantuarienſis in ſua conſtitutione. Quot hîc oriuntur lites? Ut quot oboli ſolvendi pro ſex agnis aut infra, quomodo dividendæ ſunt decimæ, quando oves alibi hyeme alibi æſtate paſcuntur, de paſcuis communibus & non communibus, de ſylva cædua, de arboribus thenitii id eſt creſcentibus circa agros eoſque claudentibus, quot denarios valeat vitulus, quot pullus equinus ut ex denariorum numero pars decima abſtrahatur & innumera alia de quibus litigatur in curiis Eccleſiaſticis. Nam

Part. p. 8.

Lindwode provincial. tit. de decimis cap. ſancta.

curiæ illæ vindicant ſibi locum Preſbyteriorum. Si igitur lites iſtæ non conveniunt Preſbyteriis certe nec curiis illis quæ ipſorum locum & authoritatem ſibi arrogant, Statutum 32 Hier. 8 quod Rectores & Curiones quinque parœciarum Royſtoni eorumque ſucceſſores poſſint recuperare decimas in Curia Cancellariæ. Sunt ne illarum parœciarum decimæ magis temporalia bona quàm aliarum omnium parœciarum, vel an non ſimiliter decimæ aliarum parœciarum in curiis ſæcularibus recuperandæ ſunt. Cum ſextuplicem Eccleſiaſticam poteſtatem eſſe contendit Cameracenſis, Sextam eſſe ait poteſtatem exigendi neceſſaria vitæ ab iis quibus miniſtrantur ſpiritualia, Reſpondet Spalatenſis, *Sexta vero neque eſt poteſtas neque Eccleſiaſtica poteſtas inquam non eſt, quia concionator nullam habet vim coactivā vt compellat laicos ſibi alimenta neceſſaria miniſtrare, neque talem poteſtatē Chriſtus vnquā conceſſit Apoſtolis. Quando enim dixit, Dignus eſt operarius mercede ſua, ius naturæ explicavit, æquū eſſe, ac omnino juſtum, vt qui ſpiritualia populis impertit, ab iis accipiat corporalia ad vitæ ſuſtentationem neceſſaria. Igitur neque poteſtas talis poteſtas eſt, multo minùs Eccleſiaſtica. Nam ſi miniſtri rerum ſpiritualium pro alimentis ſuis habent aliquam actionem, eam coram principe rerum temporalium tractant, & ad poteſtatem recurrunt temporalem.*

Aſſertio politia p. 99.

De rep. l. 5. c. 1 nu. 10.

Quod ad oblationes attinet earum natura eſt, ut ſpontaneæ ſint & voluntariæ, præterea ſuperfluæ ſunt ubi ex decimis aut aliunde miniſtri Eccleſiæ commodam habeant ſuſtentationem. *Nam*, ut ait Suarez, *nullus iuſtè cogitur vt duplicatam mercedem ſolvat pro eadem opera, ſed Parochian illi ſolvendo decimas dant ſtipendium & ſuſtentationem miniſtris, non tantum ſufficientem ſed etiam ordinariè abundantem; ergo titulo ſuſtentationis non poſſunt iuſtè obligari ad novas oblationes. Vnde in eo caſu qui recipit decimarum fructus, tenetur ſufficienter Eccleſiæ & miniſtris eius providere & prælati tenentur ſolicitè curare, vt ita fiat, & ne pauperes ac fideles nimium graventur.* Denique quid ſibi vult oblatio ad altare præſertim feſto aſcenſionis Chriſti, & cur magis in puerperiis, matrimoniorum benedictionibus, & exequiis & baptiſmis quam in aliis actibus & officiis miniſterii exercendis, niſi vel ut ritus Iudaicus ſtabiliant, aut fucatæ ſimoniæ reatum incurrant. Hæ oblationes ſunt potius operum & actuum pretia, quam ſtipendium ſuſtentationis, quicquid dicis cauſa de ſalario ceu ſtipendio dixerint. *Anno* 1119 *habito Rhemis Galliæ Concilio ex omnibus Chriſtiani orbis provinciis a Calixto 2 Pontifice præſente inter alia ſancitum eſt ut refert Andericus Vitalis Anglus S. Ebrulfi Lexoviorum Cœnobita, in hiſtorico ſuorum temporum Codice autographo, Ne in baptiſmatis ſacri & ſepulturæ acceptione & infirmorum viſitatione vel vnctione vllum pretium exigant*, ut refert Renatus Choppinus libro ſecundo de ſacra politia p. 339. Statutum de Mortuariis editum per Robertum Winchelſe ſic interpretatus eſt Simon Langham Archiepiſcopus Cantuarienſis, *Vt videlicet*

De virtute & ſtatu religion. tom. 1 pag. 61.

licet ſi decedens tria vel plura cuiuſcunq; generis in bonis ſuis habuerit animalia, optimo cui de iure fuerit debitum reſervato, Eccleſiæ ſuæ à qua ſacramenta recepit dum viveret ſine dolo, fraude ſeu contradictione qualibet pro recompenſatione ſubtractionis decimarum perſonalium necnon & oblationum ſecundum melius animal reſervetur poſt obitum pro ſalute animæ ſuæ Eccleſiæ ſuæ huiuſmodi liberandum. Quod ſi duo tantum in bonis decedentis extiterint animalia de manſuetudine Eccleſiæ exactio quælibet nomine mortuarii remittatur. Sic ergo, inquit Linduodius, *ad effectum quod debeatur mortuarium ſufficit quod ſint tria animalia unius & eiuſdem generis, puta tres equi vel tres vaccæ, vel etiam quod ſint duo eiuſdem generis, ut duo equi & tertium alterius generis, ut una vacca. Et idem erit ſi tria illa animalia fuerint trium diverſorum generum* viz. *unus equus, unus bos, & una ovis*. Et in illa verba *pro ſalute animæ ſuæ, quæ* inquit, *conſiſtit in peccati remiſſione, quod non remittitur niſi ſubſtractum reſtituatur*, de ſubtractione ex negligentia vel ignorantia intelligendum ſtatutum non de voluntaria. Hæc ſunt Mortuaria illa de quorum jure agi poteſt in curiis Eccleſiaſticis, quorum inſtitutum & uſum videtis; quæ autem lites & controverſiæ poſſunt agitari in cauſis mortuariorum ex eadem conſtitutione declarativa Simonis Langham colligi poteſt. De Synodalibus ſic Duarenus. *Poſtquam reditus Eccleſiæ, qui antiquitus erant communes & ab Epiſcopo*, ſed una cum Preſbyterio, *diſtribuebantur, diviſi ſunt, & ſingulis miniſteriis attributi, Epiſcopis ſingulis vectigal quoddam ab inferioribus Eccleſiis pendi cœptum eſt. Huiuſmodi inprimis illud eſt quod in ſynodo à ſingulis curionibus & inferiorum Eccleſiarum gubernatoribus exigunt. Nam duos ſolidos ſinguli Epiſcopo dare jubentur* 10 *queſt.* 3 *cap. Illud: diciturque hoc ius vulgo Cathedraticum quod Cathedræ id eſt honori Epiſcopali debeatur.* Dicit Fildus miniſtros inferiores Epiſcopo nunc procurationes tantummodo ſoluere. Choppinus etiam dicit iſtud vectigal Francicis moribus non penſitari niſi vel indotatæ Eccleſiæ præfectis, vel aliis ex continuæ poſſeſſionis uſu honorarium hoc Epiſcopale corrogantibus. *Ob id Ninervenſium præſule nuper 25 aſſes æris depoſcente à parocho in ſpecie Cathedraticæ erogationis, hic Senatum appellavit Abuſus nomine. Tales enim indictiones nummarias intendebat Curio à patria conſuetudine pendere, ac ita demum probandas, ſi ex priſco regionis ritu ab Hierarchi perciperentur.* Cathedraticum quandoque Synodaticum appellatur ait ibidem Choppinis, & citat cap. *Olim* titul. *de cenſibus* lib. 3 decretal. De procurationibus ſupra diximus, ubi de viſitatione diœceſeos egimus. *Hoc autem munus ideo procuratio vocatur, quia Eccleſias Epiſcopi procurant, id eſt curunt, id eſt alunt ac tuentur: ſicut pueri dicuntur procurari à nutricibus, & equus à Domino apud Plautum & alios authores latinos, qui proprie ac emendatè locuti ſunt*, inquit Duarenus. Sed quàm verè iſta de Epiſcopis dici poſſint teſtan-

De conſuetudine cap. Sicut unum.

De Eccleſiæ miniſteriis lib. 7 ca. 5.

De Eccl. l. 5 cap. ult.

Chop. de ſacra politia lib. 2 cap. tit. 7.

De ſacris miniſteriis lib. 7 cap. 5.

teſtantur Eccleſiæ. Salaria quæ feoda vocant, habent quam pluri- ma, ut refert aſſertor politiæ, Feoda pro excommunicatione, ab- ſolutione, inſtitutione, inductione, poteſtate concionandi, facul- tate celebrandi matrimonium abſque trinundina bannorum, ut vocant, denunciatione, commutatione pœnitentiæ, relaxatione ſequeſtrationis &c. Iohannis Stratford Cantuarienſis conſtitutio talis habetur apud Linduodium, *Sæva & miſerabilis cupiditas adin- venit, vt pro literis inſtitutionum clericorum ad beneficia Eccleſiaſtica admiſſorum, & literis ordinum pro ſcripturarum labore ac ſigillis fi- ant multotiens exactiones immenſæ id reprobante canone, dicente quod ſicut non decet Epiſcopum manus impoſitionem vendere, ita nec mi- niſtrum calamum venundare. Archidiaconorum quoque & ſuorum of- ficialium, necnon & aliorum clerici* ſcilicet ſcribentes in ipſorum officiis, inquit Linduodius, *certificatorias* literas *inquiſitionum,* quæ nempe præcedere debent admiſſiones ad beneficia, *ſuper beneficiis vacantibus factas tradere renuunt niſi prius exceſſivam nimis ſummam pecuniæ habeant pro ſcriptura: Nos igitur hunc abuſum abolere volentes præſentis deliberatione concilii duximus ordinandum, quod pro ſcriptura literarum inquiſitionum, inſtitutionum, vel collationum, & commiſſio- num ad inducendum, vel certificatoriis,* ipſarum nempe inductionum, *in beneficiis vltra 12 denarios, pro literis vero cuiuſlibet ſacri ordinis vltra ſex denarios dicti clerici per ſe vel per alios non recipiant quovis modo. In cæteris* nempe quæ renumeratione digna eſſent ultra ſcripturam *vt puta conceptione literarum huiuſmodi & aliis ipſorum laboribus,* inquit Linduodius, *Ordinarii ſuis teneantur miniſtris ſtipendia conſtituere, pro ſigillatione vero literarum huiuſmodi, aut mariſcallis.* I qui regunt aulas Epiſcoporum & interiora, inquit Linduodius, *pro introitu ceu Ianitoribus, hoſtiariis, vel barbitonſoribus* (*quorum officium eſt ordi- nandorum coronas aptare vt in conſpectu ſui ordinatoris deferant tonſu- ram congruentem,* ait Linduodius) *Epiſcoporum à clericis minoribus vel maioribus ordinibus decoratis nihil omnino exigi volumus vel perſo- lui.* Cautum quidem in Conſtitutionibus anni 1597 *quod neque alia neque maiora feoda ab Epiſcopo, Ordinario, Archidiacono, vel eorum miniſtris deinceps vlla de cauſa percipiantur quam ea quæ ineunte hoc regnum regia nunc Maieſtate percipi ſolebant: quodque tabula quædam ſingulorum huiuſmodi feodorum ſummas continens in quolibet conſiſto- rio ante feſtum ſancti Iohannis Baptiſtæ proximè venturum figatur, cuius exemplar manu ipſius ordinarii ſubſignatum intra tempus prædi- ctum ad Archiepiſcopum tranſmitettur.* Item decretum, *vt citra vl- timum diem menſis Mai proxime ſequentem Epiſcopus quilibet, vel ſede aliqua Epiſcopali vacante, cuſtos ſpiritualitatis ibidem, curet tabulam ma- nu ius dicentis eiuſque Regiſtrarii ſubſcriptam publicè figi, vel in loco quolibet, ubi ius ab illo dicetur, vel alias publicè in eiuſdem iuriſdictionis archivo ita vt quivis eiuſdem tabulæ inſpiciendæ facultatem habeat; Quæ quidem tabula in ſe continebit ſeparatas ſummas ſingulorum feodorum,*

Pag. 73 79

Lindwode de cenſibus cap. Sæva.

quæ tam à iudice quam à ſingulis aliis officiariis & miniſtris eiuſdem Curiæ frequentius ac uſitatius ab initio regni dictæ Sereniſſimæ Reginæ uſque ad 18 maieſtatis ſuæ annum percipi conſueverunt. Refert tamen Defenſor petitionis aucta mirum in modum eſſe ſalaria pro ſententia judicis abſque ulla pauperum habita ratione: pro teſtamentorum probatione duplum exigitur ſupra ſummam ſtatuti: pro apochis executores 10 aut 20 forte poſt annis coguntur ſoluere quidã quadraginta quidam quinquaginta ſolidos. Initio regni Elizabethæ pro literis inſtitutionum ſumma feodi una libra, jam quatuor aut quinque libræ Anglicanæ, & pleriſque locis eadem ſumma feodi pro literis ordinum. Archiadiaconi quandoque in viſitationibus ſuis exigunt pro libello articulorum 12 aut 16 quandoque 24 denarios, qui tamẽ vix tribus æſtimandus denariis. Denique, inquit, non citò nec facile enumerari poſſunt exceſſus curiarum Eccleſiaſticarum poſt annum illum 1597. Nec mirum, nam *pœna cuiuſque Ordinarii ac Miniſtri maiora feoda, quàm quæ in huiuſmodi tabulis reſpectivè exprimentur, percipientis, ſuſpenſio erit per ſex menſes ab executione officii ſui per Ordinarium ſuum infligenda, vel Ordinario negligente aut id facere omittente, per Archiepiſcopum, qui alium delinquentis loco interim deputabit*, ut habetur in Conſtitutione anni 1597. Rigidi ſcilicet cenſores in Officiarios & Miniſtros ſuos ſunt Ordinarii. De beneficio acquirendo, retinendo, & recuperando agitur etiam in Curiis Eccleſiaſticis. Atque hæc de materia litium in foro Eccleſiaſtico, ſequuntur. Pag. 213. 214.

Judicia ipſa in quibus conſiderantur, in jus vocatio, litis conteſtatio, Cauſæ cognitio, Sententia, Quæ poſt ſententiam ſunt.

In jus vocatio, Monitione facta præſenti in judicio per judicem, Citatione eaque vel Perſonaliter, vel Viis & modis facta idque vel denuntiatione vel affixione ad locum ſolitæ habitationis, Denunciatione vel uxori citati, vel publice in Eccleſia parochiali.

Litis conteſtatio, quæ fit Generaliter & minus propriè licet magis uſitate cum narrata prout narrantur negantur eſſe vera, ideoque petita prout petuntur fieri non debere aſſeritur, Particulariter & proprie quando tandem certum aliquid in quo ſtatus totius cauſæ vertitur ab uno affirmatur, ab alio negatur, unde naſcitur ſtatus controverſiæ vel facti vel juris.

Cauſæ cognitio, quæ emergit partim ex probatione per Teſtes, Inſtrumenta authentica vel privata, authentica originalia aut tranſcripta, Indicia, hæcque ſunt vel levia vel probabilia vel violenta, partim ex Exceptione contra teſtium perſonas aut dicta, partim ex horum reprobatione per alios vel majoris numeri vel fidei, partim ex Advocatorum diſceptatione de tota cauſa.

Sententia vel Interlocutoria; quarum alia in meris terminis interlocutoriæ remanet, alia habet vim definitivæ, Definitiva vel Abſolutoria vel Condemnatoria, vel partim Abſolutoria partim Condemnatoria.

Quæ poſt ſententiam ſunt vel ejuſdem executio vel ab eadem appellatio, Ejuſdem executio vel de reipſa principali de qua controvertebatur, vel de expenſis. Ab eadem appellatio ad ſuperiorem, quæ fit vel proprie & dicitur ſimpliciter Appellatio vel minus proprie, & fit vel per viam querelæ extraordinariæ ad principem vel per remiſſionem totius cauſæ vel ad ipſum principem vel ad ejus delegatos.

Proceſſú in cauſis civilibus dijudicandis, qualis hîc ponitur, non damnamus tantum ſi tria iſta obſervarentur: nempe ſi non in Eccleſiaſtico, ſed civili foro cauſæ civiles diſceptarentur, ſi ſpiritualibus cenſuris non abuterentur in caſtigandis non comparentibus, mandatis curiæ non parentibus etiam ubi cauſæ ſunt mere civiles, ſi denique lites non nimium protraherentur. De primo ſic Spalatenſis. [De repub. l.5 c. 2. num. 28.] *Quod vero nunc Eccleſia in ſuis Rectoribus tota pene facta terrena, poſthabitis ſanctis antiquis Canonibus ſpirituale regimen dirigentibus ad temporalia deflexit, & ex ſtrepitoſo ſæculi foro ad ſe terrenas attraxit tricas, legibuſque mere terrenis ſua implevit volumina*: Item, [Num. 26.] *Cur quæſo Iuſtinus Imperator in quadam lege C. De Epiſc. & Cleric. l. 41 abſurdum eſſe aſſerit, imo etiam opprobrium, ſi Eccleſiaſtici peritos ſe velint eſtendere diſc ptationum eſſe forenſium, niſi quia ſciebat valde indecens eſſe, vt Cleri.i, quæ ad forum ſpectant, agitent, aut profiteantur. Improbat igitur æmerito in Eccleſiaſticis ſtudium legum civilium. Si enim ſolis rebus divinis debent eſſe intenti, verè abſurdum & opprobrioſum eſt, vt humana iura ſciant, quibus temporalia agitantur, quæ à*

profeſſione

profeſſione Eccleſiaſtica tota ſpirituali, & omnis iuriſdictionis veræ experte ſunt remotiſſima. Cum abſurdum ſit, ſi Ecleſiaſtici peritos ſe velint oſtendere diſceptationum forenſium, diſceptationes ipſæ forenſes ab Eccleſia debent etiam eſſe remotiſſimæ. Nam nullas alias diſceptationes aut cauſas tractari voluit Chriſtus in foro Eccleſiaſtico niſi eas de quibus judicare poſſint Eccleſiaſtici. Non juſſit Chriſtus juris cæſarei Doctores conſtitui in Eccleſia ad diſcutiendas cauſas civiles aut Menochii, Farinachii, Maſcardi aliorumque juriſperitorum deciſiones de præſumptionibus, probationibus, & exceptionibus examinandis afferri, ſed cauſas civiles earumque deciſiones judicibus ſæcularibus reliquit. Nihil jam dicam quomodo non modo divina ſed & humana jura pervertunt Cæſareum nimirum & Canonicum Officiales qui ſunt harum cauſarum judices; de quibus capite ſequenti agemus. De ſecundo ſupra diximus, ubi de cenſuris egimus. Excommunicant pro rebus leviſſimis, & re pecuniaria 12 fortè denariis. De tertio inter alios querimoniam edidit Defenſor petitionis in confutatione Oxonienſium. Nunc inquit, *iudex, Regiſtrarius, Advocatus, procurator conſpirarunt ad protelandum lites quæſtus cauſa*, & ut ait propheta, Mich. 7 3, *contorquent ærumnam.* Pag. 218.

Atque hæc de cauſis Eccleſiaſticis, quas appellant civiles, criminales ſequuntur. Crimina & delicta, de quibus judicatur, enumerata ſunt ſuperius in tabula viſitationis, & in eaſdem obſervationibus. De cauſis criminalibus judicium variè inſtituitur ordinaria Epiſcoporum authoritate, per viam Accuſationis, Denunciationis, Inquiſitionis. Per viam Accuſationis, quando quis ſuſcipit ſe crimen contra accuſatum probaturum, & in hunc finem teſtes producit à judice citandos & examinandos. Per viam denunciationis, cum œconomi qualibet triennali Epiſcopi viſitatione, & per binas vices annuatim judici Eccleſiaſtico delicta detegunt, ſed probationis onus minime ſubeunt. Per viám ſpecialis Inquiſitionis contra certam perſonam Epiſcopus vel alius judex Eccleſiaſticus ex officio ſuo inquirit in ejus delictum vel interrogando vicinos Rei de ejus crimine & delicto, eorumque teſtimonia contra eum aſſumendo, vel ſciſcitando ipſum reum de ſuo delicto, ut illud in judicio detegatur, & detectum cenſuris Eccleſiaſticis caſtigetur. Ipſum reum interpoſito ad veritatem declarandam juramento de ſuo delicto ſciſcitatur: Hæc omnia habet Mucketus. Dixi per viam ſpecialis inquiſitionis, quia inquiſitio triplex eſt, *alia dicitur generaliſſima, quæ fit mero judicis officio in generali provinciali Concilio. Alia eſt generalis quæ fit de ſtatu Eccleſiæ, civitatis, caſtri vel loci, præſertim dum prælatus viſitat, hoc etiam fit mero judicis officio, & quandoque aliquo impetrante. Generalis fit tribus modis, prima quoad perſonas & quoad delicta v. g. inquirit Ordinarius, ſi ſit*

De polit. Eccl. Anglic.

Lindwode de conſtitutionib. cap exterior. verb. inquirunt.

in loco ſuæ Juriſdictionis aliquis Clericus, vel Laicus, qui ſit vitioſus, aut malæ converſationis. Secundo modo eſt generalis, quo ad perſonas ſed quoad delictum ſingularis, ut puta ſi inquiratur, an aliquis ſit infra juriſdictionem ipſius inquirentis qui commiſit tale certum crimen. Tertio modo eſt generalis quoad delicta ſed ſpecialis quoad perſonas, videlicet quando inquiritur contra certam perſonam crimine non expreſſo. Specialis igitur inquiſitio erit ſingularis, quoad certam perſonam & certum delictum. Inquiſitio igitur viſitationis eſt generalis, Inquiſitio judicis in Conſiſtorio eſt ſpecialis. Illa eſt ad iſtam præparatoria. *Abſoluto viſitationis proceſſu, ſi accuſatus fatetur delictum puniendus eſt, non pœna ordinaria, ſed arbitraria: hæc enim eſt propria pœna judicii inquiſitionis. Tanto magis, quod viſitatio fit potius per modum fori poenitentialis quàm contentioſi, nec in ea præciſè puniendi finis intendendus eſt ſed corrigendi & ſalutaris pœnitentiæ injungendæ. Quod ſi accuſatus in negatione perſiſtat, & fuit depoſitum contra ipſum de fama & credulitate tantum, nec adſit modus quo probari poſſit facti veritas, adſit tamen infamatio ceu ſcandalum, & non levis præſumptio iniungenda eſt Canonica purgatio, quod ſi in purgatione defecerit pro confeſſo haberi debet. Si autem negat accuſatus, & fuit depoſitum de certitudine facti, & gravis ſit orta infamia vel ſcandalum, ceu agatur de præjudicio tertii, reſervandus eſt ad judicium ordinarium, & contra illum per modum accuſationis ab Advocato fiſci Epiſcopalis procedi debet. Et tum demum deveniri poteſt ad inquiſitionem ſpecialem, in qua & iurare teſtes, & non niſi legitimi admitti debent. Nam tunc poteſt, ſi velit, accuſatus excipere contra teſtes, poteſt petere probationum copias, & omnibus defenſionum remediis uti, pœna etiam ordinaria, & à iure ſtatuta hoc caſu puniri debet delinquens.* Hæc Piaceſius in praxi Epiſcopali. An idem ordo ſervatur in Eccleſia Anglicana, nondum mihi conſtat. Sed redeamus. Accuſatio ut ſtrictè ſumitur & propriè ἔγκλημα dicitur, eſt criminis delatio apud judicem publicæ vindictæ cauſa interveniente legitima inſcriptione. Hujus formula hæc extat apud Paulum I.C. *Ego Lucius Titius profiteor me Mæviam lege Iulia de adulteriis reum deferre, quod cum Caio Seio in illo loco N. in tali domo N. menſe illo N. conſulibus illis N. N. adulterium commiſerit, cujus profeſſionis cauſa ſubſcribo, vel alius meo nomine, quia literas neſcio.* Inſcriptio inſtituta ad injiciendum accuſatori terrorem ne temere calumnietur. Denunciatio autem triplex eſt. Alia Civilis, alia Canonica, alia Evangelica. Civilis eſt, quæ à jure civili introducta eſt, ait Cam̃iſius, veluti quæ fit per miniſtrú publicum ad hoc conſtitutum, ut delicta admiſſa renunciet magiſtratui, eorumque actores prodat, in quos deinde inquiſito fiat: & hîc in curiis Eccleſiaſticis eſt, quæ fit judici per œconomos. Alii publicam judicialem denunciationem vocant, Angliċè *preſentment*. Canonica denunciatio, inquit Caniſius e SS. canonibus prodita eſt contra

prælatos

prælatos Eccleſiarum & Monaſteriorum, quos ſubditi clerici vel Monachi delinquentes, ſi monitioni non acquieverint, deferre poſſunt ad ſuperiorem ſuum; cum eorum interſit habere bonum prælatum. Denunciatio verò Evangelica, inducta eſt ex lege Evangelica, in qua hic ordo ſervatur, ut delinquens primùm privatim corripiatur, deinde ſi correptioni non paruerit, iterum moneatur, adhibito uno vel duobus teſtibus, demum ſi contumax perſtiterit, denuncietur Eccleſiæ Mat. 18. Civilem ceu publicam iudicialem denunciationem non habent Eccleſiæ reformatæ, quæ habent in ſingulis parœciis conſiſtoria. Nam quid opus eſt juratis œconomis ad denunciandum delicta ubi ipſi Paſtores & Seniores ſunt vigiles iidem & cenſores morum. Excluſis igitur Senioribus inſtituti ſunt iſti Oeconomi ad denunciandum delicta, non de delictis judicandum, Eccleſiæ Apoſtolicæ, aut quæ poſt ſequuta eſt primitivæ nunquã noti. Dicit Mucketus probationis onus eos non ſubire, quia præſumuntur quicquid in hac re faciunt, non odii & malevolentiæ, ſed fidei ſuæ liberandæ cauſa facere, notum tamen eſt & perjurii & malevolentię ſæpiſſime reos eſſe. Perjurii non detegendo prout metuunt aut favẽt, & malevolentiæ calumniandoin vindictã.

Ad ſpecialem inquiſitionem non debet deſcendere judex, niſi priùs crimen fuerit, ut dicunt, notorium, aut criminis perpetrati fama, indicia, ex quibus fama ſtatim eſt ſequutura, aliave legitima ejus retegendi media per clamoſam inſinuationem id eſt frequentes hominum fide dignorum ſermones, ad ejus aures delata præceſſerint, ut agnoſcit Mucketus, ne temere in aliquem cum periculo exiſtimationis ſuæ graſſetur, ait Caniſius. *Quære reus contra inquirentem judicem rectè prius excipit de publica delicti fama, quod ea non reſperſus ſit. Si enim hanc exceptionem omiſerit reus, ſuſtinebitur contra eum inquiſitio tanquam huic exceptioni ipſe tacite renunciaverit.* Sed cum ad comprobandam famam duos tantum requirant teſtes, quis non videt, quam facile judex malevolus duos teſtes ſibi comparare poſſit, ut ſic aditum aperiat ſpeciali inquiſitioni. Ex officio non modo mercenario id eſt ad inſtantiam alicujus, ſed etiam mero permoventur judices Eccleſiaſtici in Eccleſiis reformatis. Sed quod reus juramentum cogitur interponere ad veritatem enarrandam, ut fit in Eccleſiis Anglicanis non probamus. Reſpondent id fieri tantùm quando delicti fama, manifeſta indicia, & reliqua illud detegendi media duobus teſtibus fuerint comprobata. Audiamus cenſuram D. Franciſci Baconi, qui poſt creatus Angliæ Cancellarius. *Eſt & tertium quid non tam in juriſdictione ipſa quam in modo procedendi, quod reformatione indiget, eòque magis, quòd contrarius ſit legibus & conſuetudinibus regni, quæ etſi hunc ordinem procedendi non regunt, tamen ad dirigendum conſuli poſſunt, eſtque juramentum ex officio, quo quis cogitur accuſare ſemetipſum, & quod*

P. 334.

Summa iuris Can. l. 4 tit. 19.

majus eſt, iuramentum indicitur, vbi nullæ accuſationes declarantur. Per leges Angliæ nemo tenetur ſeipſum accuſare. In cauſis ſummis læſæ majeſtatis quæſtio fit ad detectionem per tormenta non ad indicium. In capitalibus cauſis, nullius delinquentis reſponſio præſtito iuramento poſtulatur, imo nec permittitur. In criminalibus non capitalibus, quæ in Camera ſtellata, aut cauſis conſcientiæ ceu æqui & boni quæ in Cancellaria tractantur, iuramentum partis requiritur. Sed quomodo? vbi eſt accuſatio, id eſt, vt nos dicimus, libellus querimoniæ ceu denunciationis, (à quo deflectere non poteſt denunciator, & extra cuius cancellos examinari non poteſt reus) curiæ exhibitus, & reo per proceſſum editus. Sed quemvis examinare præſtito prius iuramento, ex inſinuatione ſolius famæ, aut accuſationibus ſecretis & nondum editis vtcunque à iure civili ſpeciem aliquam habere videatur, ex diametro tamen ita opponitur ſenſui iuris communis, vt meritò aliquam admittere poſſit limitationem. Vides hîc tyrannidem quam exercent in Curiis ſuis Anglicani, præſertim quando conjiciunt viros pios impegiſſe in canones de Hierarchia & ritibus ſuis. *In ſpeciali inquiſitione reo edendi ſunt articuli de quibus inquirendum eſt; item nomina & dicta teſtium necnon exceptiones & replicationes illi permittendæ*, ait Caniſius. Cum nec propria confeſſione nec teſtibus, nec facti ipſius evidentia de crimine convinci poſſit, ſi oneratus fuerit forte ex invidia aut odio ſuſpicione aliqua indicunt illi purgationem Canonicam & nondum editis articulis, de quibus inquirendum, cogunt præſtare juramentum.

Ibid.

CHAP. VI.

De Vicariis generalibus, Officialibus & Archidiaconis.

HActenus de Epiſcopis qui ut ordinarii judices minus amplam habentes adminiſtrationem judicialē lege conſtitutam, eam ſub principe exercent nomine proprio ſequuntur qui alieno.

Nomine alieno ut Epiſcoporum ſurrogati, videlicet Vicarius generalis ad univerſitatem cauſarum juriſdictionis voluntariæ, Officialis principalis ad univerſitatem cauſarum contentioſæ juriſdictionis, Commiſſarius ad certas cauſas, & intra aliquam partem Diœceſeos.

Minus amplam habentes adminiſtrationem judicia-

lem lege minime introductam, ſed vel Regali compoſitione vel privi legio, vel præſcriptione temporis, vt exemptarum juriſdictionum nonnulli, item Archidiaconi, quorum Officium lege conſtitutum eſt, ut Inquirant de Eccleſiarū ſartis tectis, ſuppellectile &c. & de exceſſibus Eccleſiaſticis mulctandis, Referant ad ordinarium graviora quæque, Inducant in beneficia: Iuriſdictio, ut præſcripſerint: exercetur autem vel per ſeipſos vel per Officiales.

De deputatione juriſdictionis Epiſcopalis ad judices ſurrogatos habes ſupra cenſuram Cancellarii Baconi pag. 313 314 315.

Vicarius generalis conſtituitur ad univerſitatem cauſarum juriſdictionis voluntariæ & proinde viſitare poteſt vice Epiſcopi, & alia omnia expedire, quæ ſpectant ad juriſdictionem voluntariam cujus capita enumerata habes capite ſuperiori. Dicit Fildus Vicarios generales potuiſſe omnia fere agere ad juriſdictionem ſpectantia, quæ ipſi Epiſcopi potuerunt, & citat teſtem Linduodium. Habet quidem Linduodius in conſtitutionem Iohannis Stratford Archiepiſcopi Cantuarienſis, titulo de ſequeſtrationibus cap. Frequens hæc verba, *Horum* nempe Vicariorum generalium, *poteſtas differt ab officialium principalium poteſtate. Nam Officiales dicuntur, quibus cauſarum cognitio generaliter per habentes iuriſdictionem Eccleſiaſticam committitur, & in tales tranſfunditur cognitio cauſarum totius diœceſeos, non tamen inquiſitio nec correctio ſive punitio criminum, vt legitur in c. licet de officio Vicarii l. 6 nec poſſint aliquos amovere à beneficiis, nec conferre beneficia niſi ſpecialiter fuerint talia eis commiſſa. Sed vicarii generales omnia prædicta facere poſſunt virtute officii, excepta collatione beneficiorum, vt patet de Officio Vicarii c. vlt. l. 6.* In articulis pro clero editis anno 1584 ſtatuitur, quod unuſquiſque, *Vicarius generalis, Officialis ſeu Commiſſarius, qui ordines Eccleſiaſticos non ſuſceperit, eruditum aliquem Preſbyterum ſibi accerſet & aſſociabit qui ſufficienti authoritate vel ab ipſo Epiſcopo in iuriſdictione ſua, vel Archidiacono (Preſbytero exiſtente) in iuriſdictione ſua munitus, idque ex præſcripto ipſius iudicis tunc præſentis excommunicationis ſententiam pro contumacia denunciabit.* His verbis vides Vicarium Generalem poſſe excommunicare, & ſi ordines ſacros ſuſceperit, poſſe per ſe denunciare ſententiam, ſi non, per Preſbyterum authoritate munitum, quod reipſa idem eſt, ut ſupra obſervavimus. Et licet ex generali commiſſione Vicarius generalis aut officialis

Epiſcopi beneficia conferre non poſſunt, poſſunt tamen, ſi beneficiorum collatio ipſis ſpecialiter ſit commiſſa, ut habetur in 6 decretal. titul. de officio Vicarii cap. cum in generali. Et Caniſius ait. *Quæ autem concernunt juriſdictionem rerum ſpiritualium veluti ſunt inquirere, punire, corrigere exceſſus ſubditorum, conferre beneficia & officia Eccleſiaſtica vel adimere, aliaque huiuſmodi, ea rectè alteri committuntur, ſed ſpeciali mandato, quem licet vocare Vicarium in ſpritualibus.*

Summa iuris Canonici l. 1 tit. 12.

Officialis principalis Epiſcopi dicitur in Eccleſia Anglicana Cancellarius & Officialis foraneus dicitur Commiſſarius. Sic enim diſtinguit Cowellus in Interprete. *Officialis* inquit, *in jure Canonico ſumitur pro eo cui Epiſcopus generaliter committit ſpiritualis juriſdictionis provinciam. Et hoc ſenſu vnus eſt in quaque Diœceſi Officialis principalis, quem ſtatuta & leges hujus regni Cancellarium vocant Anno 32 Henr. 8 c. 15 cæteri, ſi ſunt plures alii, jure Canonico Officiales foranei appellantur gloſſ. in Clement. 2 de reſcriptis, ſed apud nos Commiſſarii, vt in ſtatuto Henr. 8 quandoque Commiſſarii foranei, Diſcrimen iſtud legere potes apud Linduodium tit. de ſequeſtrationibus cap. 1. Sed vox hæc Officialis in ſtatutis noſtris & jure communi ſignificat eum quem ſurrogat Archidiaconus in exercitium iuriſdictionis, vt liquet ex dicto ſtatuto & aliis locis pluribus. Commiſſarii vox titulus eſt Eccleſiaſticæ iuriſdictionis (ſaltem quouſque commiſſio permittit) in partibus Diœceſeos à primaria civitate tam longe diſſitis, vt Cancellarius ſubditos ad principale conſiſtorium Epiſcopi citare non poſſet abſque magna eis moleſtia. Iſte Commiſſarius à Canoniſtis dicitur Commiſſarius vel Officialis foraneus Lindw. de accuſat. c. 1 verb. mandat. Archiepiſc. in gloſſa. & in hunc vſum inſtitutus eſt, vt ſuppleat vices Epiſcopi in iuriſdictione & officio in remotis diœceſeos partibus, vel in parœciis Epiſcopo peculiaribus, & ab Archidiaconi iuriſdictione exemptis. Nam vbi ſunt Archidiaconi qui præſcriptione aut compoſitione habent in archidiaconatu ſuo iuriſdictionem, ut pleriſque locis habent, ibi Commiſſarii opera eſt ſupervacanea, & plerumque divexat & obturbat populum ob lucrum potius quam delinquentium mores corrigere conatur. Proinde Epiſcopus ab Archidiacono quotannis præſtationis nummos accipiens pro exteriori iuriſdictione vt vulgo dicitur, onerando ipſius circuitum Commiſſario, non modo iniuria afficit Archidiaconum, ſed etiam & multo magis tenuiores ex plebe, vt communis praxis docet, magno ipſorum malo.* Epiſcopi Cancellarii & Commiſſarii, & Archidiaconi Officiales, à Canoniſtis communi appellatione Officialum indigitantur, ſed diſtinguntur in Officiales principales, Officiales foraneos, & Officiales Archidiaconi. In legibus & ſtatutis Angliæ Officialis principalis dicitur Cancellarius (quorum unus erat Gulielmus Linduodius gloſſator in provinciales conſtitutiones), Officialis foraneus Commiſſarius, Officialis Archidiaconi ſimplici appellatione Officialis

cialis. Non adeo vetuſta eſt Cancellarii dicto ſenſu appellatio ac Officialis, ut obſervat Fildus de Eccleſiæ lib. 5 p. 173, de qua voce vide Onuphrium in interpretatione vocum Eccleſiaſticarum voce Cancellarius.

Archidiaconi habent in ditione ſibi ſubdita juriſdictionem. *Singulæ propemodum diœceſes præſertim quæ maiores in Archidiaconatus quibus Archidiaconi Epiſcoporum oculi invigilant quandoque quartam, ſæpe quarta minus aut magis amplam diœceſis partem complectentes: Minores enim aliquot vnum tantum habent Archidiaconatum, vt Cantuarienſis, Roffenſis, Wigornienſis, Gloſſiceſtrenſis, Briſtolienſis & aliæ.* Officium Archidiaconorum (qui poſt Epiſcopum potiorem locum obtinent) eſt inquirere in viſitationibus ſuis de Eccleſiarum ſartis tectis, ſuppellectile & utenſilibus Eccleſiæ & de exceſſibus Eccleſiaſticis mulctandis, & referre ad Epiſcopum graviora quæque. *Viſitationem per modum ſcrutationis ſimplicis tanquam Vicarius Epiſcopi habet Archidiaconus de iure communi*, (inquit Linduodius) *ſed in tali ſcrutatione vt nomine ſuo correctiones faciat, præterquam in levioribus, niſi conſuetudo hoc ſibi tribuat munus non habet.* Ex privilegio & conſuetudine præſcripta tamen poſſunt corrigere etiam graviora, *Initio Archidiaconi miſſi ſolummodo ab Epiſcopo ad viſitandū & referendum, non ad ferendum ſententiam in vllius cauſa, aut vt correctioni ac reformationi vllius reiſe immiſcerent, ſed poſtea progreſſu temporis authoritate muniti ſunt ad iudicandum & corrigendum ac reformandum leviora. Vnde in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro 3 ſtatutum, ne Archidiaconus ferat ſententiam in aliquem. At in Concilio Rhotomagenſi (apud Iverum 2 claſſ. ſect. 2 ex Burchard. lib. 1 cap. 90) conſtitutum, vt Archidiaconi & Archipreſbyteri ſint præcurſores Epiſcopi, & corrigant ac reforment, quæ ſunt leviora & minoris momenti. Inde evenit, quod Archidiaconi quorum opera multum vſus eſt, & qui Epiſcopum in viſitationibus vt plurimum comitabantur, & leviora delicta corrigebant, tandem etiam gravioribus coercendis ſe immiſcebant, & poſtea præſcriptionis titulo graviorum delictorum correctionem ſibi vendicarunt. Atque ita Diaconi ſaltem primarii, ſcilicet Archidiaconi (quibus initio non licebat ſedere coram Preſbytero, niſi iubente) ratione demandatæ illis ab Epiſcopo operæ, tandem non modo Preſbyteris vulgaribus, ſed etiam ipſis Archipreſbyteris maiores evaſerunt. Idcirco ab omnibus conceditur Archidiaconos nullam iuriſdictionis authoritatem & poteſtatem habere vi gradus aut ordinis ſui, ſed ſolummodo præſcriptione, nec maiorem, quam vt præſcripſerant. cui tamen præſcriptioni æquitas ineſſe videtur, quia exiſtimatur Epiſcopum conſenſiſſe eorum exercitio in iis regiminis partibus, quas præſcriptione ſibi aſſerere poſſint*, ait Fildus Hierarchicus. Concilio Toletano quarto quod celebratum fuit ſub Honorio

Provinc. tit. de officio Archidiaconi cap. Vt Arch.

De Eccleſ. lib. 5. c. 29.

decretum erat in hunc modum. *Epiſcopum per cunctas Diœceſes parochiaſque ſuas per ſingulos annos ire oportet, vt exquirat quo vnaquaque baſilica in reparatione ſui indigeat. Quod ſi ipſe aut languore detentus, aut aliis occupationibus implicatus, id explere nequit, Preſbyteros probabiles aut Diaconos mittat, qui in reditus baſilicarum, & reparationes, & vitam miniſtrantium inquirant.* Epiſcopus autem, ait Fildus miſit plerumque Diaconos præſertim Archidiaconos, qui erant inter Diaconos primarii, & tantum miniſtri Eccleſiæ & Epiſcopo magis vacabant quam Preſbyteri, expectantes mandata, & ad expediendum negotia parati. Habes hîc lector ortum & progreſſum authoritatis Archidiaconi. Sed quod ait Fildus exiſtimari nihil hic abſurdi eſſe, quia videtur Epiſcopum conſenſiſſe, quatenus præſcripſerint, an quid abſurdius? Sic conſuetudine præſcripta tueri poteſt ſuam juriſdictionem omnimodam pontifex Romanus; ſic turpitudo omnium fere errorum ac abuſum in Eccleſia Papana velari poteſt. *Conſuetudo quæ apud quoſdam obrepſerat, impedire non debet quo minus veritas prævaleat & vincat. Nam conſuetudo ſine veritate vetuſtas erroris eſt,* ait Cyprianus in epiſtola ad Pompeium contra epiſtolam Stephani, vide locum in Gratiani decreto diſt.8 cap.8. Vbi etiam Nicolaus Papa habet hæc verba ca.4. *Mala conſuetudo quæ non minus quam pernicioſa corruptela vitanda eſt, niſi citius radicitus evellatur in privilegiorum jus ab improbis aſſumitur, & incipiunt prævaricationes & variæ præſumptiones celerrimè non compreſſæ pro legibus venerari, & privilegiorum more perpetuò celebrari*, & Auguſtinus l.3 de baptiſmo contra Donatiſtas cap. 6. *Nemo conſuetudinem rationi & veritati præponat: quia conſuetudinem ratio & veritas ſemper excludit.* Audiamus Hieronymum invehentem contra Diaconorum ſupercilium Epiſtola ad Evagrium. *Sed dicis, quomodo Romæ ad teſtimonium Diaconi Preſbyter ordinatur? Quid mihi profers vnius orbis conſuetudinem? Quid paucitatem, de qua ortum eſt ſupercilium in leges Eccleſiæ vindicas? Omne quod rarum eſt plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere pretioſius eſt. Diaconos paucitas honorabiles Preſbyteros turba contemptibiles facit. Cæterum etiam in Eccleſia Romæ Preſbyteri ſedent & ſtant Diaconi licet paulatim increbreſcentibus vitiis inter Preſbyteros abſente Epiſcopo ſedere Diaconum viderim, & in domeſticis benedictionibus benedictionem coram Preſbyteris dare. Diſcant qui hoc faciunt, non ſe rectè facere, & audiant Apoſtolos. Non eſt dignum, vt relinquentes verbum Dei miniſtremus menſis. Sciant quare diaconi conſtituti ſunt, legant Acta Apoſtolorum, recordentur conditionis ſuæ.* Et eadem epiſtola. *Nam cum Apoſtolus perſpicue doceat eoſdem eſſe Preſbyteros quos Epiſcopos, quid patitur menſarum & viduarum miniſter, vt ſupra eos ſe tumidus efferat, ad quorum preces Chriſti corpus ſanguiſque conficitur?* Autor Quæſtionum veteris & Novi teſtamenti quæ extant apud Auguſtinum tomo

Can. 35 vide Gratianum 10. qu 1 ca. Epiſcopum.

mo quarto queſt. 101. habet ſimilia. *Quidam qui nomen habet Falcidii duce ſtultitia & civitatis Romanæ iactantia Levitas ſacerdotibus, & diaconos Presbyteris coæquare contendit, non dicam præferre, quia ſtultius eſt & forte incredibile videtur, & nos non emendatores ſed calumniatores habeamur. Qua igitur lege, quave conſuetudine, quonam exemplo hoc aggredi audeat, nullum ſcire arbitror, vt iſtos quibus conſeſſus in Eccleſia datus eſt, minime iis coæquet, qui propter quod antiſtites Dei ſunt in domo Dei & in honore Chriſti cum dignitate conſiſtunt. Quæ audacia eſt Presbyteris miniſtris ipſorum pares facere? Quæ temeritatis præſumptio ſacerdotibus baiulos tabernaculi & omnium vaſorum eius & lignorum conciſores & portitores aquæ conferre.* Et infra. *Sed quia Romanæ Eccleſiæ miniſtri ſunt, idcirco honorabiliores putantur, quam apud cæteras Eccleſias propter magnificentiam vrbis Romanæ, quæ caput eſſe videtur omnium civitatum. Si itaque ſic eſt hoc, debeat & ſacerdotibus ſuis vendicare quia ſi ii qui inferiores ſunt, creſcunt propter magnificentiam civitatis, quantò magis qui potiores, ſublimandi ſunt. Quicquid enim Officialibus præſtatur, augmentum fit poteſtati, ſicut honor ſervi ad laudem proficit Domini.* Et prope finem. *Et iterum quo inflentur, & putent ſibi multum deberi à nobis: Perducuntur enim, inquiunt, qui ordinandi ſunt, vt dum lateri illorum ſepti ſunt honore digni videantur. Fateor facti eorum eſſe, ſed quaſi officialis, Ab Epiſcopo enim mittitur, vt obſequium præbeat ordinando.* Tota quæſtio illa inſumitur in iſto argumento, *Quomodo contra Levitas Romanos diſceptandum ſit, qui contendunt levitas ſacerdotibus & diaconos Presbyteris coæquare.* Videmus ubi cœperit Archidiaconorum authoritas vel potius ſupercilium & inſolentia, Babylone occidentali unde omne malum, & quouſque provecti ſunt. Preſbyteris in Eccleſia Anglicana non pares ſed multis gradibus ſuperiores ſunt, & vt refert Cartwrightus *dedignantur paſtores probatiſſimos Eccleſiæ agnoſcere ſibi æquales.* 1 *Repl.p.73* Archiepiſcopi *Reverendiſſimi*, Epiſcopi *Reverendi*, Archidiaconi *Venerabilis* elogio cohoneſtantur; Preſbyterorum turba nullo ornatur honoris cognomento. Archidiaconi per totam fere Angliam vi ſolus præſcriptionis ceu conſuedinis ſub Papatu præſcriptæ in Archidiaconatu ſuo juriſdictionem exercent, viſitant, ſcedulas detectionum quas Anglice *Bills of Preſentments* vocant, accipiunt, conſiſtoria habent, ubi vel per ſe vel officiales quos ſurrogant, juriſdictionem exercent in miniſtros aut laicos. Quàm gravis & moleſta ſubditis fuerat utriuſque Epiſcopi ſimul & Archidiaconi juriſdictio in viſitationibus, & in curiis Eccleſiaſticis patet ex Canone 121 Conſtitutionum anni 1604. *In partibus iis, vbi Epiſcopus & Archidiaconus ſive ex præſcriptione, ſive ex compoſitione ad diverſa vnius & ejuſdem anni tempora viſitationes ſuas obire conſueverunt, ne Maieſtatis ſuæ ſubditi in pluribus Curiis Eccleſiaſticis ſuper vno & eodem crimine, non ſive gravi ipſorum moleſtia)*

poſtuleatur

poſtulentur, ſtatuimus & ordinamus vt quilibet Archidiaconus vel eius Officialis infra vnum menſem, poſt peractam eo anno viſitationem, & præſentationes acceptas, Epiſcopum vel eius Cancellarium ſub ſua manu & ſigillo inſtruat ac informet de omnibus, & delictis eorum omnium qui in viſitatione ſua fuerint detecti & præſentati, quo is ſuper vlla cauſa aut crimine ad Archidiaconum prius delato aliquem convenire deinceps abſtineat. Pari ratione decernimus vt Cancellarius, infra idem tempus poſt finitam Epiſcopi viſitationem, & detectiones receptas eorum ſontium nomina & delicta, quos in proxima ipſius viſitatione præſentari contigerit, ſua ſubſcriptione & ſigillo verificata, ad Archidiaconum vel eius Officialem in prædictum finem tranſmittat. Quod ſi dicti Officiarii vel ſe invicem (ſicut præfertur) inſtituere aut informare omiſerint, vel poſt factam eiuſmodi informationem, perſonas aut culpas in aliena viſitatione detectas & præſentatas attigerint, tunc eorum quilibet ſic delinquens ab omni iuriſdictionis ſuæ exercitio per Epiſcopum Diœceſanum eatenus ſuſpendetur, donec expenſas omnes per hanc moleſtiam ſuſceptas perſonæ gravatæ reſtituerit. Puto tamen ſubditos hoc gravi onere non eſſe levatos. Vtcunque eſt, hac tranſactione prædam inter ſe dividunt Archidiaconus & Epiſcopus, Cancellarius & Officialis Archidiaconi. *Et nota quod Archidiaconus, etiamſi non ſubſit cauſa, poteſt ſemel in anno viſitare: ſed ſi ſubſit cauſa ſæpius viſitandi, poteſt etiam ſæpius in anno viſitare. Nec obſtat extra e.c. 1. vbi dicit quod debet viſitare de triennio in trieniũ, quia hoc debet intelligi ſic, ſcilicet de triennio in triennium viſitet de neceſſitate, ſed quolibet anno poteſt viſitare ſi velit,* inquit Linduodius. De procuratione viſitationis tum Epiſcopi tum Archidiaconi, ſupra diximus. In conſtitutione quæ adſcribitur Iohann. Stratford ſic ſtatutum. *Sacro approbante Concilio ſtatuimus vt hi qui admiſſos ad beneficia Eccleſiaſtica ad mandata ſuperioris tenentur inducere, pro inductione huiuſmodi facienda ſumptibus contententur moderatis, videlicet ſi Archidiaconus inducat, 40 denariis, ſi ſuus officialis, duorum ſolidorum perceptione pro ſingulis ſuis & ſuorum expenſis pro dieta penitus ſit contentus.* De 40 denariis, ait Linduodius, *Quæ ſumma ſufficere videtur pro quatuor perſonis & totidem equis cum vno ſummario.* Ad objectionem ex titulo de Cenſibus cap. *Cum Apoſtolus*, ubi conceditur Archidiacono viſitanti accipere procurationem pro 7 equis, reſpondet, alternativè ibi dici 7 vel quinque. *Vnde conſiderato minori numero bene ſufficiet hæc ſumma, maxime cum in inductione facienda non oporteat Archidiaconum tot equitaturis ſtipari, ſicut in ſua viſitatione, vbi opus eſt vt plures habeat miniſtros, videlicet Officialem ſuum & Regiſtrarium, præter alios ſuos familiares & ſervientes pro tunc ſibi & ſuis neceſſarios, quos tamen ſecum habere omnes non oportet in hoc actu nempe inductionis.* Vide quò equeſtre genus Archidiaconorum evectum eſt ſupra pedeſtre Preſbyterorum, quibus præſentibus non licebat

Tit. de inſtitutionib. l. e quia.

licebat olim ſedere Diaconos. Ad fucandum iſtum faſtum & Archidiaconorum authoritatem & eminentiam ſupra Preſbyteros, dicit Fildus Canonibus Eccleſiæ Anglicanæ cautum eſſe, ne quis Archidiaconi officio fungatur niſi qui Preſbyteri ordinem ſuſceperit. Eſto; non tamen officio Archidiaconi fungitur quatenus Preſbyteri, ſed quatenus Archidiaconorum locum occupantes, & quam conſuetudine præſcripta acquiſiverunt juriſdictionem eandem eodemq; nomine exercentes. Quis docuit conferre utrumque munus in unam eademque perſonam, cum diſertè ſejunxerint Apoſtoli iſtas duas functiones Preſbyteri & Diaconi Act. 6, ut Preſbyteri poſſint vacare ſermoni & doctrinæ. Præterea unde habet Preſbyter unus magis quàm alius juriſdictionem in plures Preſbyteros eorumque greges. Denique falſum eſt omnes Archidiaconos Anglicanos eſſe etiam Preſbyteros. Nam quid ſibi volunt verba illa *Archidiacono Preſbytero exiſtente* vel non exiſtente in Articulis Cleri anni 1584, & in conſtitutionibus anni 1597. *Lib. 5. ca. 29*

De officialibus Epiſcoporum principalibus & foraneis, & Archidiaconorum qui ſimpliciter Anglis Officiales dicuntur pauca dicenda ſunt. Hi ſunt judices illi ſurrogati, qui Epiſcoporum & Archidiaconorum nomine juriſdictionem exercent in eorum conſiſtoriis, & ſunt plerique Doctores juris civilis in nullo ſacro ordine conſtituti, ut ſupra oſtendi. Choppinus de ſacra politia lib. 2 p. 240 refert oportere Officiales Epiſcoporum & Archiepiſcoporum Eccleſiæ Gallicanæ gradum aliquem ſuſcepiſſe & in ordine Preſbyteratus conſtitutos eſſe. *Les Officiaux des Eveſques & Archeveſques doivent eſtre graduez & conſtituez en ordre de preſtriſe, & ne peuuent tenir de l'Eveſque le ſeau à ferme ne antre choſe. Par L'art 45 de l'Edict de Blois Can. omnis Oppreſſus 2 quæſt. 6 parlant de clericorum cauſis ſacerdotali tantum judicio diſceptandis.* Anglicani licet non ſint in ordine Preſbyteratus conſtituti non ſecus tamen de cauſis Eccleſiaſticis judicant quam ſi ipſi Epiſcopi & Archidiaconi intereſſent conſiſtorio & judicarent. *Officiales nempe Epiſcopi habent idem auditorium cum Epiſcopo de appell. c. Romana in princ. l. 6. Nec ab eis appellatur ad Epiſcopos, ſed ad eos ad quos appellaretur ab ipſis Epiſcopis, ut ibi patet. Non tamen ſic eſt in aliis, qui non ſunt Officiales principales, quales ſunt officiales foranei etiam ad univerſitatem cauſarum in certa parte Diœceſeos deputati* & idem, *ſi duo ſint deputati æqualiter, tamen unus eorum reſidet in loco principaliore nam ille cenſebitur Officialis principalis*, inquit Linduodius. Dixit ſupra Linduodius in officiales principales tranſfundi cognitionem cauſarum totius Diœceſeos non tamen inquiſitionem, nec correctionem criminum: & dicto capite ait, *horum Officium maximè conſiſtit in cauſarum cognitione, quæ per commiſſionem eis etiam generaliter factam in eos virtute ipſius officii tranſfunduntur. Ceſſat tamen eorum poteſtas* [illegible] *De ſequeſtr. cap. frequens v. Officiales.*

minum correctione, exceſſuum punitione, & à beneficiis vel adminiſtrationibus amotione: nec etiam conferre poſſunt beneficia abſque ſpeciali commiſſione. De ſui ſæculi conſuetudine ſcribit Linduodius. Sed quanta ſit noſtro ſæculo ipſorum authoritas patebit ex ſequentibus. In conſtitutionibus anni 1571 habetur hic canon. *Nullus horum, nec Cancellarius, nec Commiſſarius, nec Officialis in cognitione cauſarum procedet vſque ad ferendam ſententiam excommunicationis, niſi tantum in cauſis inſtantiarum. In correctionis negotiis alia quidem facient omnia, quæ de jure poſſunt & ſolent fieri. Excommunicationis autem ſententiam deferent tantum ad Epiſcopum: eamque aut ipſe per ſe pronunciabit, aut gravi alicui viro in ſacro miniſterio conſtituto pronunciandam committet.* Hîc vides Cancellarios, Officiales, & Commiſſarios iudicare de cauſis non modo inſtantiarum ſed etiam correctionis. Ibidem; *Cancellarii, Officiales, Commiſſarii omnem adhibebunt diligentiam, vt cæteri omnes qui ipſorum juriſdictioni ſubjiciuntur, officium faciant. Imprimis verò, vt Rectores, Vicarii, & miniſtri Eccleſiarum ſtudioſè verſentur in ſacris literis, & ſibi libros ordine & profeſſioni ſuæ congruentes comparent, vt quicunque ad Magiſterium Artium non acceſſerit, emat ſibi duos libros Novi Teſtamenti, alterum latinè tranſlatum, alterum Anglicè, vt illorum quiſque memoriter ediſcat ea penſa ſcripturarum, quæ illi vel ab Eccleſiaſtico iudice Ordinario, vel ab alio cujus fidem & induſtriam, Epiſcopus eligere maluerit, fuerit impoſita: vt obſervet ordines & ritus deſcriptos in libro publicarum precum, tam in legendis ſacris ſcripturis, & precibus dicendis quàm etiam in adminiſtratione ſacramentorum, vt neve detrahant aliquid, nevè addant, nevè de materia nevè de forma: vt honeſtè ſe gerant & in gravi veſtitu in libello admonitionum propoſito,* in the book of Advertiſements, *modeſtè & decenter ambulent &c.* Item, *Videbunt etiam ne Rector Vicarius aut Parochus vſpiam inſerviat vel in capella vel in Oratorio, aut publicas preces dicat in cuiuſquam privatis ædibus, niſi Epiſcopus autographo ſuo, & manus ſuæ ſubſcriptione eius rei poteſtatem fecerit.* In Canonibus anni 1604 ſtatutum, ut delicta Cancellariiis Commiſſariis & Officialibus detegantur. Canone 112 ſtatutum, *Vt quotieſcunque in Curia aliqua Eccleſiaſtica ad quemlibet provinciæ Epiſcopum ſpectante, contra miniſtrum accuſatio inſtituetur, Cancellarius, Commiſſarius, Officialis vel quivis alius Eccleſiaſticam juriſdictionem obtinens (cuius intererit) cauſam omnem per proceſſus aliaſque vias & modos adverſus eum expediet, eiuſque in non comparendo contumaciam primò ſuſpenſionis, eandem vero continuatam excommunicationis pœna vlciſcetur. Sin autem debitè comparens legitimo iuris proceſſui ſe ſubmiſerit, tunc, vbi cauſæ maturitas ſententiam poſtularit, ſi fortè delicti meritum vel deprivationem vel depoſitionem à ſacris ordinibus ex decreto iuris exigat, nullam eiuſmodi ſententiam pronunciari volumus, præterquam per Epiſcopum adhibitis &c,* vide reliqua

ſupra pag. Vides Commiſſarium, Officialem, vel Cancellarium poſſe ſuſpenſionis, deinde excommunicationis ſententia miniſtri contumaciam in non comparendo ulciſci; & ſi comparuerit, & juris proceſſui ſe ſubmiſerit, cauſam maturare uſque ad ſententiam, quam etiam pronunciare nulla religio vetat, ſi licet excommunicare. Sed pronunciatio ſententiæ reſervata Epiſcopo & ejus Cancellario Decano & aliquot præbendariis fallacia eſt ut ſupra oſtendimus pa.404. Meritò igitur Cartwrightus de hac ſeruitute queritur. *Perſpicere poteſt lector*, inquit, *quam indignis modis Eccleſiam tractent Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Archidiaconi, quibus non ſufficit per ſe tyrannidem in eam exercere & quæ ſibi non competunt privata autboritate ſua ſibi arrogare, ſed etiam in ſervitutem redegerunt ſub ipſorum ſervos & ſervorum ſervos, intelligo Cancellarios, Commiſſarios,* &c. Illud etiam quod Cancellarius vel Officialis non cunſtitutus in ſacris ordinibus nempe nec Preſbyter nec Diaconus adjunget ſibi Preſbyterum qui pronunciet ſententiam excommunicationibus, quàm ridiculum ſit oſtendimus etiam ſupra pag.404. Præterea dicit Cartwrightus excommunicationes & abſolutiones in eorum Curiis non eſſe gratuitas, ſed à miniſtris curiæ, quotquot inciderint in ipſorum manus, argento emungi, qui hoc quæſtu vberrimo cum omni ſplendore & feſtivitate vitam tranſigunt: imo & abſolnere unum pro alio. *Curia Commiſſarii* inquiunt admonitores in Admonitioue ad Comitia anno 1570 *quid aliud eſt quàm fœ ida lacuna. In hac Curia vnus ſolus excommunicat, vnus ſolus ſedet iudex, & qui pro arbitrio quam tulit ſententiam revocare poteſt etiam invocato jam nomine Dei & quidem pro pecunia, quod dicitur commutatio pœnitentiæ. In hac Curia excommunicabitur quis ob non ſolutos duos denarios, vel ſi non comparuerit citatus. Hæc Curia expilat parœcias, cruciat pauperes Sacradotulos, Oeconomos onerat manifeſtis periuriis, adulterium & fornicationem caſtigat ridiculis cenſuris, remittit abſque ſatisfactione Eccleſiæ præſtita, & id genus mille abominatioues perpetrat, vbi iudices, Advocati, Procuratores plerique ſunt Pontificii. Quod ad Scribas & Notarios ſunt avidi helluones. Quod ſi fortè viderint ſcriptum iſtud, exacerbarentur vt veſpæ, & pungerent vt Crabrones. Tres eorum ſufficerent vt ad mortem quemvis fodicarent quippe quod ſunt Commiſſarii celſæ commiſſionis.* Item, *qui ſunt eorum Cancellarii, niſi ſuſpecti papatus. De nemine audio qui non ſit dorodocus? Qui eorum Apparitores niſi ſervi viliſſimi. Quid Canoniſtæ niſi ſuſpecti pontificii? Apud quos magis pollent exiſtimatione quam Epiſcopos? vt ſint eorum præcipui adiutores & commiſſarii celſæ commiſſionis, vt vna cum iis fratres obtorqueant, ſi ſunt viri pii, & pontificios libertate donent, vel levius caſtigent? Quomodo tractantur cauſæ in eorum Curiis, nonne pro arbitrio Reginæ pecuniæ? Quanto oneri ſunt Clero; Quantam ſummam corradunt quotannis, cui alioqui parci poteſt?*

2 Repl. part. 2 p.69.

Ibidem.

poteſt! Non eſt minutulum quid quod ſuſtentat eorum Curias. Item, *Offendere: caſtas aures audire obſcœna litigia in eorum Curiis. Apparitores imo Regiſtrarii ipſi, Archidiaconus, & Magiſter Cancellarius ſæpe ſibi temperare nequeunt, quin oporteat in riſum ſolui.* Vides ubi comparare poſſunt ſocios vel commilitones in celſa commiſſione Epiſcopi ad exercendam tyrannidem in Eccleſiam, ex ipſorum Curiis officiales Cancellarios & Commiſſarios, ſervum pecus. Quod hîc dicitur de Cancellariis & Officialibus ſuſpectæ fidei, Epiſcopi poſtea in Canonibus provincialibus ſimulabant ſe emendaturos. Sed quid boni hîc expectandum ab iis qui ipſi eodem morbo laborant. Et quid miri ſi munera captent, *cum quidam Cancellarii & Officiales pendant* 20 *quidam* 30 *quidam* 50 *libras. Regiſtrarii quidam* 100 *quidam* 200. *Quomodo igitur caveri poteſt, ne extorqueant ab aliis, & iniquis & non ferendis exactionibus reſarciant reditus*, inquit defenſor Petitionis contra Oxonienſes. Qui charè emit chariùs vendit. In decretalium libro quinto habetur titulus, *Ne prælati vices ſuas vel Eccleſias ſub annuo cenſu concedant.* cap. 1, ſic Alex. 3 in Concil. Lateran. *Præterea quoniam in quibuſdam partibus ſub pretio ſtatuuntur, qui Decani vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate Epiſcopalem Juriſdictionem exercent: Præſenti decreto ſtatuimus, vt qui de cætero hoc præſumpſerit, officio ſuo privetur: & Epiſcopus conferendi hoc officium poteſtatem amittat.* Et in gloſſa ibidem dicitur *Si Epiſcopus committat vices ſuas alicui, poteſt & debet conſtituere ſalarium de camera ſua, cum ille ad hoc non teneatur.* cap. 2 eiuſdem tituli. *Quoniam in quibuſdam partibus Decani quidam vel Archipreſbyteri ad agendas vices Epiſcoporum ſeu Archidiaconorum & terminandas cauſas Eccleſiaſticas ſub annuo pretio ſtatuuntur, quod ad ſacerdotum gravamen & ſubverſionem iudiciorum non eſt dubium redundare, id vlterius fieri prohibemus.* Quæ his capitibus de decanis ruralibus juriſdictionem ſpiritualem habentibus dicuntur, de Cancellariis & Officialibus etiam dici poſſunt. Idem titulus habetur etiam apud Linduodium provin. lib. 5 *vbi extat conſtitutio Stephani Cantuarienſis, vt Archidiaconatus vel Decanatus vel aliquod officium quod in ſpiritualibus mere conſiſtit nulli detur ad firmam.* Choppinus etiam ut ſupra vidimus, refert non oportere Officialibus ab Epiſcopo ſigillum locari in firmã vel annuum cenſum. Dicit Suarez poſſe ſummum pontificem vendere clericatum Cameræ & auditoratum Cameræ, quæ ſunt munia conſtituta ad Eccleſiaſticã juriſdictionem exercendam vice pontificis. Nam quia emolumentum temporale magnum erat, partem ejus ſibi reſervavit, eamque ſimul à principio redimi voluit, & ita ſine ſimonia, *aut venditione juriſdictionis ſpiritualis illud emolumentum exigit in prædictis officiis conferendis. Inferiores vero prælati non habent tantam poteſtatem, & ideo non extenditur hæc licentia.* De poteſtate pontificis

Pag. 213.

Tom. de virtute & ſtatu religion. &c. tom. 1 de ſimonia cap. 28.

tificis Romani non nunc diſceptandum eſt; ſed eandem poteſtatem negat inferioribus prælatis. Vices ſuas aliis concedere Epiſcopis non licet, ſi modo jure divino claves & juriſdictio fori exterioris iis committuntur. At vices ſub annuo cenſu addicere & quaſi auctionari fœdæ pactionis ſpeciem præ ſe fert, quam Canones non probant. Sed Redeamus. Muccketus Cancellarios Ecdicorum, quorum mentio Canone 2 Concilii Chalcedonenſis, munus adminiſtrare aſſerit. *Etenim Cancellarii,* inquit, *vtriuſque Juris periti Epiſcopis in audiendis Eccleſiaſticis cauſis contentioſæ iuriſdictionis præcipuè ſunt adiumento: eiuſmodi officio antiquitus fungebantur Eccleſdici ceu Epiſcoporum Ecdici.* Dicto Canone medii locantur inter œconomos & paramonarios vel ut alii, manſionarios. *Paramonarii autem erant è genere eorum qui res Eccleſiaſticas adminiſtrabant id eſt villi i ſive actores poſſeſſionum*, inquit Doctiſſimus Cuiacius in titulum codicis de Epiſcopis & Clericis. Gentianus Hervetus & alii interpretes reddunt ἔκδικον canone illo Defenſorem. Erant Ecdici alii politici alii Eccleſiaſtici. Ecdici dicti civitatum defenſores item ἐκδικηταὶ, quorum munus erat judicio experiri contra eos, qui aurum vel argentum vel pecuniam Reip. debebant. Ecdici Ciceroni epiſt. ad Familiares l. 13 ep. 56, videntur dicti illi, quibus à civitatibus cura mandata erat, de his quæ deberent, cum privatis tranſigendi. Quænam igitur ſimilitudo inter Ecdicorum politicorum & Cancellariorum officia? In ſynodo Carthaginenſi can. 57 videtur Ecdicorum munus fuiſſe pauperes adverſus ditiorum & potentiorum tyrannidem defendere. *Quia autem nonnulli, vt veriſimile eſt Epiſcopi, cum de pauperibus & afflictis dicerent, non exaudiebantur, ſtatuerunt patres vt imperatores admonerentur, vt cum Epiſcoporum electione ab eis darentur* ἐκδίκοι *defenſores pro reprimenda divitum tyrannide: vt ſic ceſſet aſſidua Eccleſiarum perturbatio qua ab eis afficiuntur, qui ad eas accedunt, quod à potentioribus injuria affecti ſunt*, ait Balſamo ibidem. Ibidem Zonaras, *Epiſcopi non tantum populos ipſorum curæ commiſſos docere ſed eorum quoque patrocinium, ſi injuſtè lædantur ſuſcipere, ac illos pro viribus tueri debent. Quoniam verò aliqui pollentes opibus Epiſcoporum quoque auctoritatem contemnebant, poſtulant ab Imperatore huius ſynodi patres* δοθῆναι τινὰς ἐκδίκους, *vt Defenſores aliqui conſtituantur qui ſimul cum Epiſcopis potentiorum tyrannidem reprimant, ne pauperum oppreſſionibs, hoc eſt gravibus iniuriis, quæ ipſis inferuntur, aſſidue Eeccleſia perturbetur, hoc eſt ob pauperes ad ipſam confugientes, atque ab ea ſibi opem implorantes, aſſiduis perturbationibus implicetur.* Vides Ecdicorum ceu Eccleſiecdicorum (non autem Epiſcoporum Ecdici dicti ſunt apud veteres, quod memini)

Ab Anglis accepi apud Anglos eundem eſſe Vicarium generalem in ſpiritualibus & Cancellarium Dioceſeos, quod de quibuſdam diœceſ. vere dici poteſt non tamen de omnibus, ut videtur quia canones Anglicani diſtinguunt Cancellarios a Vicariis.

In eo ibi hallucinatur quod verba novel 15 Ecdicis Eccleſiaſticis accommodat.

ni) munus, quorum auxilium adhibitum, quia deſpectui habita Epiſcoporum authoritas. An quis Cancellarii dicto audiens erit, qui Epiſcopum ſpreverit? Quod autem imponit Zonaras Epiſcopo patrocinium populi ex Epiſcopo facit ἀλλοτριοεπίσκοπον, ſi præter fines vocationis velit ſuſcipere cauſarum civilium cognitionem & judicium. Nec id volunt verba Canonis, ſed tantum defenſorem pauperum Eccleſiæ opem implorantium μετὰ τῆς τῶν ἐπισκόπων προνοίας ἐπιλεγῆναι *cum Epiſcoporum providentia* ceu proviſione *deligi*. Horum Ecdicorū primus dicebatur πρωτέκδικος, qui in Eccleſia Conſtantinopolitana ampliorem habebat poteſtatem ut & alii Ecdici quam in aliis. Sed quis faſtum & dignitatum & officiorum ſedis illius cum ipſa Babylone de prærogativa certantis, cuius Patriarcha Antichriſti præcurſor, non faſtidiret. Πρωτέκδικος idem ut arbitror, qui Onuphrio primicerius defenſorum in Eccleſia Romana. *Gregorius ut auctor eſt Johannes Diaconus remotis à ſuo cubiculo ſæcularibus, Clericos ſibi prudentiſſimos conſiliarios, familiareſque delegit. Nemo laicorum quodlibet palatii miniſterium, vel Eccleſiaſticum patrimonium procurabat, ſed omnia Eccleſiaſtici iuris munia Eccleſiaſtici viri ſubibant: ob quod nonnulli procerum ſe ſub obtentu religionis tonſurare cœperunt.* Proceres igitur antè erant Primicerii Defenſorum. Eſto, aucta fuerit Ecdicorum poteſtas poſt Chalcedonenſem & Carthaginenſem ſynodos, & cauſis merè Eccleſiaſticis ſe immiſcuerint, ſive in Cōſtantinopolitana ſive in Romana ſive in utraque Eccleſia, non tamen erunt Cancellarii Ecdiccorum illorum Chalcedonenſis & Carthaginenſis ſynodi ſucceſſores. Sed undecunque originem traxerint, à Satana invecti ſunt ad excludendum Preſbyterorum Senatum. Sivetus quod evincere non poſſui t quid inde? nonne & Satanas vetus veterator eſt. Ne quis fortè putet plus nimio invectum eſſe in Officiales audiat Petrum Bleſenſem in epiſtola ad amicum quendam, qua eum hortatus eſt, ut deſinat eſſe Epiſcopi Officialis. *Quia te affectuoſiſſimè deligo,* inquit, *in viſceribus Jeſu Chriſti, propoſui te ſalutaribus monitis adhortari, ut de Ur Chaldæorum, & de medio Babylonis tempeſtivus exeas, & miniſterium damnatiſſimæ villicationis omittas. Scio quia cupiditas ſubvertit cor tuum, ut fieres officialis Epiſcopi. Credo huiuſmodi Officiales non ab Officio nomine ſed ab Officio verbo mutuaſſe vocabulum. Tota Officialis intentio eſt, ut ad opus Epiſcopi ſuæ iuriſdictioni commiſſas miſeras oves, quaſi vice illius tondeat, emungat, excoriet. Iſti enim ſunt Epiſcoporum ſanguiſugæ, evomentes aliorum ſanguinem quem biberunt. Quod aggregant per oppreſſionem pauperum, Epiſcopis quidem ad delicias cedit, officialibus ad tormentum. Epiſcopus quaſi longa manu bona aliena diripit, & notam criminis à ſe removens, ſuis officialibus culpæ & infamiæ diſcrimen impingit.*

Interpretat. vocum Eccleſ.

Epiſt. 25.

pingit. Ideo quaſi ſub vmbra Epiſcopi, & obtentu iuſtitiæ palliatæ ſubditos opprimunt, Eccleſias gravant, redditus alienos violenter inuadunt, oculos habent ad munera, pupillæ & viduæ non intendunt. Hanc adminiſtrationem quam tibi damnabiliter vſurpaſti, patientius ferrem, niſi ſacrarum literarum ſcientia præmineres. Cauſæ & judicia quibus te imprudenter, ne dicam impudenter immiſces, potius conſuetudinario & ſæculari jure deciduntur. Virum literatum & Eccleſiaſticum non ſic decebat ſecularibus negotiis implicari. Apoſtolus ad Corinthios ſcribens dicit, ſæcularis negotia ſi habueritis eos qui contemptibiles ſunt inter vos, conſtituite ad iudicandum. Officium officialium, quorum te numero aggregaſti, hodie eſt iura confundere, ſuſcitare lites, tranſactiones reſcindere, innectere dilationes, ſupprimere veritatem, fovere mendacium, quæſtum ſequi, æquitatem vendere, inhiare exactionibus, verſutias concinnare. Iſti ſunt qui hoſpites ſuos gravant ſuperflua evectione & multitudine clientelæ: quærunt delicatos & ſuperfluos cibos, cum ſcriptum ſit Luc.10 7 comedentes & bibentes quæ apud illos ſunt. De alieno enim prodigi, de proprio ſunt avari, verborum inſidiatores, & aucupes ſyllabarum, tendunt laqueos & pedicas in capturam pecuniæ, jura interpretantur ad libitum & ea pro voluntate ſua nunc abdicant, nunc admittunt; bene dicta depravant, prudenter allegata pervertunt, rumpunt foedera, nutriunt ſimultates, fornicationes diſſimulant, matrimonia diſtrahunt, adulteria fovent. Calvinus officialem à pietate non alienum admonet epiſt.248 ut munere illo ſe abdicet. *Quam difficile ſit purum atque integrum deo obſequium præſtare quiſque pro ſe experitur. Tua vero peculiaris ratio, qui iniuſtæ illius & ſacrilegæ dominationis ſatelles eſſe cogeris, ac miniſter. Diſciplinæ quidem præeſſe honorificum eſt: ſed vide quam ſtrenuè in purgandis flagitiis labores, quæ pueris quoque ipſis nota ſunt. Tuum eſt vt de ebrietate aliiſque vitiis taceam, ſcortandi licentiam in clero cohibere: nunc tecum reputa quam in hac craſſa quæ omnibus nota eſt, obſcœnitate, tolerabilis ſit tua diſſimulatio. Atque vt ſeveriſſimus ſis in hac parte, nempe hoc erit operæ tuæ pretium, vt idolis maneat integer cultus, vt ſua ſacrilegia exerceant veſtri ſacerdotes. Præcipuam enim juriſdictionis tuæ partem in hoc ſitam eſſe non negabis, vt ſalva ſit & intacta Papatus religio quam ſcis innumeris corruptelis ſcatere.* Sic Officiales Anglicani ſatellites ſunt Epiſcoporum, Archiepiſcoporum, & Archidiaconorum, eorumque præcipua juriſdictionis pars in hoc ſita eſt, ut ſalva & intacta ſit Hierarchia & liturgia Anglicana, id eſt Papatus Anglicani religio. Et infra, *Vt dicam vno verbo, etiamſi reipſa Chriſto tuum obſequium offerre coneris, titulus ipſe Antichriſti vexilliferum eſſe docet Ad tam exitiale fædumque exemplum res ipſa accedit: quia ſi furtim neſcio quid boni admiſees, nunquam tamen è tribunali ſurgis quin multa officia præſtiteri, impiæ dominationi cui mancipatus es. Reliqua iuriſdictio in cauſis civilibus conſumitur, vbi vtcunque ſummam æquitatem colere ſtudeas, fines tamen à Domino*

præfixos

præfixos evertis, dum ſub fallaci regiminis prætextu alienam provinciam vſurpas. Et inſtitut. l.4 cap.11 ſect.6. *Fuit igitur facinus nimis improbum, quod vnus homo nempe Epiſcopus tranſlata ad ſe communi poteſtate & tyrannicæ libidini patefecit aditum, & Eccleſiæ, quod ſuum erat eripuit, & conſeſſum à ſpiritu Chriſti ordinatum ſuppreſſit & abdicavit, ſect.7. Verum (vt aliud malum ſemper ex alio naſcitur) Epiſcopi veluti rem ſua cura indignam faſtidientes ad alios ablegarunt. Inde creati Officiales qui locum illum ſuſtinerent, nondum dico quale genus hominum, hoc tantum dico nihil differre à prophanis iudicibus. Et tamen ſpiritualem iuriſdictionem adhuc vocant, vbi nonniſi de rebus terrenis litigatur. Vt nihil ſit illud mali, forum litigioſum, qua fronte vocare audent judicium Eccleſiæ? At illic ſunt monitiones, eſt excommunicatio. Scilicet ita cum Deo luditur, debet pauperculus aliquis pecuniam, Citatur, ſi comparet, damnatur &c.* Quid opus eſt multis? *De hoc vocabulo Officialis dicit Wil. in Clement. & ſi principalis de reſcrip. quod hic dicitur ab officio, cis, quod idem eſt quod nocere, quia tales vt plurimum nocent maximè ſubditis quibus præſunt.*

Lindewode tit. de ſequeſtrat. v. Officiales.

Procuratorum in Curiis Eccleſiaſticis clamores importunos ipſis etiam judicibus & Advocatis moleſtos & Regiſtrariorum ac Apparitorum, qui ſunt Curiarum canes venatici, exceſſus quid memorem? Ex fœda illa colluvie Cancellariorum, Commiſſariorum, Officialium, Regiſtrariorum, Procuratorum, Advocatorum, Apparitorum ecquid boni ſperare poſſumus.

Curiæ iſtæ Eccleſiaſticorum Senatuum jura invaſerunt, & cauſarum civilium ſimul & Eccleſiaſticarum Babylonicum chaos in forum ſuum invexerunt. *Denique ſi de cauſarum Eccleſiaſticarum diſceptatione quæritur, ac præſertim de correctionis diſciplina, vbi quæſo in papatu invenias Preſbyterorum collegium? vbi legitima judiciorum forma, quibus erudiantur indocti & peccatores ad reſipiſcentiam adducant, vbi Dei verbum? vbi veteres Synodi & Canones ad convincendos hæreticos? Penes quos eſt excommunicandi poteſtas, & quibus de cauſis? quæ abſolutionum & ſatisfactionum Eccleſiaſticarum formula?* quærit Venerabilis Beza in Antitheſi Papatus & Chriſtianiſmi. Hæc omnia pungunt etiam Eccleſiam Anglicanam.

Sunt & quidam Decani ac Præbendarii qui juriſdictionem exercent, ſicut ſupra dictum eſt. Præterea in ſingulis, *fere Diœceſibus Epiſcopalibus ſunt Eccleſiaſticæ* juriſdictiones *exemptæ*, ait Mucketus, *aut ab Archidiaconatibus & Diœceſi Epiſcopali: aut à Diœceſi Epiſcopali & provinciæ Archiepiſcopali, vel denique à provinciis Archiepiſcopali & Regiæ Maieſtati ratione Appellationum, immediatè ſunt ſubditæ.*

De politia pag. 294.

CAP.

CHAP. VII.

De Suffraganeis & Decanis ruralibus.

HActenus de perſonis habentibus adminiſtrationem minus amplam eamque judicialem, ſequuntur habentes,

Minime judicialem, Iique ſunt vel Eccleſiaſtici vel Laici, Eccleſiaſtici, Diaconus, & Miniſter. Iique functionem habent vel abſque titulo perpetuo ut Curati, vel cum titulo, iique habent præter communem peculiarem functionem vel minime peculiarem.

Præter communem peculiarem functionem, vel per totam aliquam Diœceſin, ut Epiſcopi titulares, qui olim Chorepiſcopi nunc Epiſcopi Suffraganei vocantur, veniuntque conſiderandi ſecundum locum quem tenent, In Republica proximum poſt Barones, vel in Eccleſia ut pote qui Epiſcopi ſunt vocatione & ordine, ſed carent juriſdictione, Coadjutores aliorum Epiſcoporum quorum vice nonnunquam ordinant miniſtros & Diacanos, Dedicant Eccleſias, Confirmant pueros ante informatos Rudimentis Chriſtianiſmi, in Diœceſi ipſis attributa.

In parte aliqua Diœceſeos ut Archipresbyteri quos Decanos rurales vocant, atque nunc plerumque adhibentur, Ad convocandum ſuam claſſem, ad ſignificandum iis nonnihil ab Ordinario ut fit per literas, Ad inducendum in beneficia vice Archidiaconi remotiùs agentis.

Dicitur hîc Suffraganeos Epiſcoporum olim Chorepiſcopos fuiſſe dictos, ſed Mucketus Decanos rurales potiùs Chorepiſcopis ſucceſſiſſe exiſtimat, *Decani rurales*, inquit, *veteris Eccleſiæ Chorepiſcopis & Archipreſbyteris Regionariis haud abſimiles ab Epiſcopis qui* *De polit, p. 339.*

Ppp *illos*

illos adhibent, plerumque adhibentur ad convocandum Clerum ad ſignificandum Preſbyteris & Diaconis infra ſuos Decanatus nonnihil ut fit, per literas, ad inducendum in beneficia vice Archidiaconi remotiùs agentis. Chorepiſcopi initio Epiſcopis urbanis poteſtate pares, eorumque rivales eandem omnino jurisdictionem exercebant quam Epiſcopi urbani, poſtea diminuta eſt eorum poteſtas retento tamen nomine. Sed & Epiſcopi in Chorepiſcopi titulo vocem oderunt *Epiſcopi*, quia metuebant ne forte antiqua jura repeterent, & ablato Chorepiſcopi nomine Archipreſbyteros rurales, tandem Decanos rurales appellarunt, & in gradum Archidiaconatu inferiorem detruſerunt, Vel *etiam dici poteſt*, inquit Bleynianus, *hoc fuiſſe factum, nempe ut Archipreſbyteri Archidiaconis cedant imo etiam ſubſint, ne propter ſubrogationem in locum Chorepiſcoporum ſuperbirent Archipreſbyteri, & idem ſibi, quod antea Chorepiſcopi arrogarent, ſi immediatè Epiſcopis ſupponerentur.* Et jure quidem vendicare ſibi poſſunt Archipreſbyteri ratione ordinis ſui, quod Archidiaconi non poſſunt. Nam Epiſcopus & Preſbyter jure divino ſunt ejuſdem ordinis & gradus, non autem Epiſcopus & Diaconus. Vides igitur ex odio & metu Epiſcoporum non modo violatum jus divinum, ſed etiam turbatum ordinem veteris Eccleſiæ, effectumque ut Archipreſbyteri ordine maiores dignitate tamen minores eſſent Archidiaconis. Cum dico Decanos ſucceſſiſſe Chorepiſcopis non intelligo in omnem eorum poteſtatem, ſed tantum in eorum locum & ditionem. Inde eſt quod ait Schultingius in Anacryſi Hierarchiæ. *In ſublati Chorepiſcopi vicem ſucceſſit quidem ex parte Archipreſbyter ruralis vel Decanus Chriſtianitatis ad quem Gregorius 9 cap. Dudum, de privilegiis reſcripſit.* Nam quod ad poteſtatem, Epiſcopus exuto omni poteſtate Chorepiſcopo, eam omnem ſibi vendicavit, eamque communicavit Cancellariis, Commiſſariis, Suffraganeis, Vicariis generalibus, partem aliquam reliquit Decanis ruralibus, ſed minime judicialem niſi conſuetudine præſcripta eandem recuperarint. Sed ad Suffraganeos noſtros redeamus, quibus committunt vices ſuas in conferendis ordinibus. Quod Epiſcopo maxime proprium clamitant, nempe Preſbyterorum & Diaconorum Ordinationem aliis tamen titulo tantum tenus Epiſcopis, communicant, nempe Suffraganeis ſuis. Epiſcopi poſterioribus hiſce & corruptioribus ſæculis, ut otio diffluerent, vel civilibus & publicis reipublicæ negotiis vacare poſſint, Suffraganeis ea quæ ſunt ordinis, Cancellariis ea quæ ſunt jurisdictionis commiſerunt. Nihil quod Epiſcopale exercebant ipſi, ne implicarentur boni milites negotiis Eccleſiæ & rebus ſpiritualibus. Epiſcopus Guadicenſis in Concilio Tridentino invectus eſt in Epiſcoporum titularium ordinationem. *Affirmabat eorum ordinationem eſſe Curiæ Romanæ inventum etiam hoc ipſo verbo uſus figmentum humanum &*

Introductio in praxin & theoriam beneſ. p. 422.

L. 16. p. 150

eius.

eius apud antiquos nullum cerni veſtigium. Nam ſi Epiſcopus olim Epiſcopatu exutus eſſet aut Epiſcopatum renunciaſſet, id ſic acceptum quaſi non amplius eſſet Epiſcopus, ſicut cui vxor deeſt non eſt amplus maritus. Itaque legi apud antiquiſſimos Doctores Canoniſtas invalidas eſſe ordinationes habitas ab eo qui Epiſcopatum renunciavit. Simonias & ineptias quibus cauſam dant iſtiuſmodi epiſcopi, aliiſque diſciplinæ corruptelis nihil eſſe præ hoc abuſu concedendi nomen epiſcopi iis, qui verè non ſunt, & inſtitutionem Chriſti & Apoſtoli immutandi. Fildus ex Melchiore Cano hæc habet de Suffraganeis. *Tales epiſcopi Melchior Canus differens de Conciliis, & perſonis quibus Concilia conſiſtunt, ait tantum abeſſe, quod habeant locum vllum aut ſuffragium in Conciliis, vt nec habent nec habere debeant locum vllum in Eccleſia. Epiſcopos de quibus illic ſermo eſt, vocat annulares Epiſcopos, forte quod Epiſcopi qui completè ſunt epiſcopi habeant & baculum & annulum, cum ad juriſdictionem ſuam tum matrimonium cum Eccleſia ſignificandum, iſti annulum ſolummodo haberent.* Si Epiſcopus poteſt uni communicare titulum & ordinem Epiſcopi, & ſic poteſtatem ordinandi Preſbyteros & Diaconos, poteſt & pluribus, omnibus Decanis ſine Cathedralibus ſive ruralibus,& ruralibus omnem veterem Chorepiſcoporum juriſdictionem reſtituere. *Imo ſi vult Epiſcopus, & Canones non prohiberent, poteſt ſuos parochos plenè epiſcopos facere, & ordinare vt omnes ſui ordinis actus plene poſſint explere: & ſimul ac in ſolidum cum ipſo Eccleſiam gubernare,* inquit Spalatenſis. Maledicant juri Canonico Parochi quod omnem ademerit ipſis juriſdictionem fori exterioris, & poteſtatem ordinationis abſque ulla ſpe reſtitutionis. De Suffraganeis dicit Fildus, quicquid obtendant eſſe tantum Preſbyteros,de Eccleſ l.3 cap.59. In conſtitutionibus anni 1604 can.35 habentur hæc verba. *Quod ſi quis Epiſcopus vel Suffraganeus in ſacros ordines quempiam ſine prædictis qualitatibus aut juſto, vt ſupra,examine, cooptarit,per Provinciæ ſuæ Archiepiſcopum ea de re certiorem factum (aſſidente vno alio Epiſcopo) ab omni ordines conferendi poteſtate in integrum biennium ſecludetur.* Hìc vides ſuffraganeum poſſe cooptare in ſacros ordines. Et can. 60. *Cumque in triennali Epiſcoporum viſitatione mos ſanctiſſimi iſtius operis,* nempe Confirmationis, *peragendi in Eccleſia per multas ætates obtinuerit; volumus & ordinamus, vt quilibet Epiſcopus vel eius Suffraganeus in conſueta viſitatione ſua morem & ritum illum in propria perſona diligenter obſervet.* Hìc vides Suffraganeum poſſe confirmationis ſolennitatem celebrare. De Suffraganeis vide plura pag.31 32, de differentia iuter Epiſcopos ſuffraganeos Archiepiſcoporum & Epiſcopos titulares Epiſcoporum Suffraganeos, pag. 60 61 & de Chorepiſcopis pag.201 202.

Petri Suavi hiſtor. Conc. Trident l. 8. pag. 803. edit.Francof.

De Eccleſ. l.5. pag.158

De repub. l. 2. cap. 9. num. 15.

De Eccl. li. 3. p.159.

Decani rurales ante dicti Archipreſbyteri vicani ceu rurales. Sunt autem, *Archipreſbyterorum duo genera,* inquit Duarenus, *quo-*

De ſacris miniſt. l. 1. cap. 8.

rum Vrbani quidam dicuntur, qui in vrbe & maiore Eccleſia officio ſuo funguntur. Cum enim Epiſcopus propter abſentiam fortè vel occupationes ſuas (ab officio, puto, alienas) *non poſſit omnia Epiſcopi munia vel ſolus vel vnà cum Presbyteris obire, ſed curas ſuas cum eis partiri neceſſe habeat: vtilius viſum eſt, ex Presbyteris vnum cæteris præponere, qui ea quæ ad Presbyterorum officium pertinent, partim ipſe exequatur, partim aliis facienda præſcribat, quam omnibus ſimul Presbyteris id committere, ne contentio aliqua inter ipſos ex communione adminiſtrationis oriretur. Itaque Archipresbyter Vrbanus eam poteſtatem habet in maiore Eccleſia, quam quivis Presbyter in Eccleſia ſibi aſſignata habere dicitur. Sed & cæteris quoque eiuſdem eiuſdem Eccleſiæ Presbyteris, qui Cardinales id eſt primarii & præcipui dicuntur, ad differentiam eorum qui in inferioribus Eccleſiis ſunt conſtituti, haud dubie præeſt. Archiepresbyteri Vicani nullam in vrbe poteſtatem, nullum miniſterium habent ſed in maioribus, celebrioribuſque pagis conſtituuntur. Ac ſingulis præter Eccleſiæ propriæ curationem, certarum Eccleſiarum, certorumque Presbyterorum, qui per minores titulos habitant, inſpectio, obſervatioque committitur.* De Decani appellatione hæc habet Scaliger in Opuſculis. *De ſcholis militiarum hoc certò ſcias, quod in artificiis erat collegium, id in militiis fuiſſe ſcholam. Schola autem erat proprie corpus militum quod ad caput certum referebatur. Itaque in centuria militum erant decem decuriæ, quæ olim tabernacula dicebantur. Vnaquaque decuria, quæ ex decem militibus conſtabat, referebatur ad ſuum caput, quem Decanum vocabant, aliter autem caput ſcholæ. Hodie eius veſtigia exiſtunt in collegiis Eccleſiaſticis ſeu, vt vocant Canonicis. Nam decimum collegii vocant alii Decanum, alii caput ſcholæ. Itaque in tota provincia Narbonenſi ac meliori parte Italiæ Decanum vocant Capiſhol, hoc eſt, caput ſcholæ.* Decani rurales exiguam habent veterum Chorepiſcoporum poteſtatem nempe convocandi Presbyteros ſuæ claſſis, & ſignificandi nonnihil ab Ordinario per literas. Presbyteri claſſis ſunt qui initio conſtituerunt Presbyterium Chorepiſcopi. Non enim exiſtimandum eſt Chorepiſcopum, dum etiam Epiſcopo par erat, omnia gubernaſſe abſque Presbyterio ſingulari aliqua poteſtate: nondum enim poliepiſcopi illam Monarchiam ſibi arrogarunt. Sed invaleſcente paulatim Epiſcopi urbani authoritate ſenſim decrevit Chorepiſcoporum poteſtas; donec tandem devenerint ad Decanorum ruralium, vt vides infima ſubſellia. Non numeratur hîc ut vides inter perſonas judicialem adminiſtrationem, ſed inter neminè judicialem habentes. In quolibet Decanatu continentur 9 10 aut 12 parœciæ. *Decanatus quibus præficiuntur rurales Decani antiquis Archipresbyteris non multū diſſimiles, & cōprehendentes aliquando decē parœcias, quas Conc. Chalcedonenſe Rurales & Regionales vocat,* inquit Muckerus. Aſſertor politiæ Chriſtianæ p. 268. refert quemque Archidiaconatum

Pag. 393.

De politia p. 294.

natum dividi in decanatus, & Rectorem vel Vicarium antiquiſſimæ Eccleſiæ, quæ dicitur Matrix eccleſia Decanatus, eſſe præſidem cum conueniunt, niſi communi miniſtrorum conſenſu alius eligatur. De Archipreſbyteris ruralibus habetur Decretum. Decet Gregorij 9. ex Synodo habita Ravennæ. l. 1. tit. 25. *Vt ſingulæ plebes Archipreſbyterum habeant, qui non ſolum imperiti vulgi ſollicitudinem gerat, ſed etiam Preſbyterorum qui per minores titulos habitant, vitam jugi circumſpectione cuſtodiant, qua quiſq́ induſtria divinum opus exerceat, epiſcopo enunciet. Nec contendat Epiſcopus non egere plebem Archipreſbytero quaſi ipſe eam gubernare valeat; quia etſi valde idoneus ſit, decet tamen vt ſua onera partiatur, vt ſicut ipſe matrici eccleſiæ præeſt, ita Archipreſbyteri præſint plebibus, vt in nullo titubet eccleſiaſtica ſollicitudo; cuncta tamen referant ad Epiſcopum nec aliquid contra ejus decretum ordinare præſumant.* Refert Fildus Archipreſbyteros rurales electos fuiſſe à Clero, & Epiſcopum ratam habuiſſe electionem, nec potuiſſe Epiſcopum gradu ſubmovere Archipreſbyterum abſque conſenſu Cleri. *Vt Epiſcopus nec Abbatem nec Archipreſbyterum ſine omnium ſuorum compreſbyterorum & Abbatum conſilio de loco ſuo præſumat ejicere, neque per præmium alium ordinare, niſi facto conſilio tam Abbatum quam Preſbyterorum ſuorum*: Concil. Turon. 2. can. 6. Admonebant delinquentes. *Si quis ex ſæcularibus inſtitutionem aut commonitionem Archipreſbyteri ſui contumacia faciente audire diſtulerit, tandiu à limitibus ſanctæ Eccleſiæ habeatur extraneus, quandiu tam ſalubrem inſtitutionem adimplere ſtuduerit.* Preterea, ait Fildus, bis ſingulis annis viſitabant Eccleſias ſibi ſubjectas, & ſi quid reformatione, confirmatione, aut reparatione indigebat, vt id fieret, curabant, & citat Synodum Auguſtanam. Decani ruralis officium erat *in cauſis Eccleſiaſticis citationes ei tranſmiſſas* nempe ab Epiſcopo aut eius ſurrogato, *exequi, cuius ſigillum in talibus eſt authenticum*, inquit Lindvodius titulo de judicijs in conſtitutionem Iohannis peccham Cantuarienſis. Conſtitutionis verba ſunt iſta. *Statuimus, vt nulli traditur certificatorium, vel aliàs concedatur ſub ſigillo alicuius Decani ruralis conſignatum, niſi prius in aliquo die ſolenni intra miſſarum ſolennia in Eccleſia, vbi citatus fovet larem, vel amplius converſatur, publicè recitetur* certificatorium: *hoc adiuncto moderamine, vt citatus ſufficientes habeat inducias, vt die & loco ſibi præfixis competenter valeat comparere. Hic deciditur,* inquit Lindvodius, *quomodo Decani rurales pecunia corrupti ſigillabant multotiens falſa certificoria, & alijs malitijs circa ea vſi ſunt in præiudicium multorum.* Certificatorium inquit ibidem erat, *litera reſponſiva directa judici ſuper mandato quod ab eo emanavit ad aliquem citandum.* Statuitur, vt certificatorium publicè recitetur *Non enim intelligas quod citatio debeat ſic fieri, ſed ſolum citationis recitatio vt per hoc conſtare poſſit, quod deponens apponens ſigillum non eſt in dolo vel frau-*

De Eccleſ. l. 5. c. 29.

Conc. Antiſiodorenſ. can. 44.

Cap. Quidam verbi Decani ruralibus.

Verb. certificatorium.

Verb. Recitetur.

de ſigillando forſan fictum vel falſum certificatorium. In fine illius conſtitutionis habentur hæc verba. *Et hoc jurent Decani rurales ſe facturos in epiſcopali Synodo omni anno.* Lindvodius ibidem in gloſſa. *De his nominatim & ſpecialiter iſtud ordinatur, quia per eos potius quàm per alios qui habent ſigilla authentica multæ fiebant fraudes.* In illa verba, *Omni anno. Hoc ideo dicit fortaſſis, quia quolibet anno mutantur Decani, & fiunt novi, alias poſtquam ſemel jurati eſſent non oporteret hujuſmodi juramentum requiri, niſi ſubeſſet cauſa ſuſpicionis.* Quarto, ait Fildus, habebant ſtata capitula quatuor ſingulis annis, & extra ordinem ſæpius pro re nata, & anno tranſacto ab inductione in beneficia parochi tenebantur præſtare juramentum Decano, & ſic admiſſi ad conſidendum in capitulo, & tenebantur intereſſe annuis capitulis, alijſque data occaſione habendis, & oneris partem ſubire. Iuramentum admittendorum in capitulum non erat ſimplex ſed cum limitatione iſta, *Salvis juribus Capituli*, & citat Synod. Trevir. de Decanis Chriſtianitatis, non tamen fuiſſe illud vbique receptum arbitror. Lindvodius de capitulis ruralibus ſic ſcribit. *Quandoq; vero capitulum ponitur pro collectione plurium, & non communiter viventium, ſed ob tractatus communes inter ſe habendos ad aliquem locum confluentium. Exemplum patet in capitulis generalibus Monachorum & Regularium, ſecundum quem modum collectio Rectorum, Vicariorum, & aliorum virorum Eccleſiaſticorum ob huiuſmodi tractatus communes inter ſe habendos dicitur etiam Capitulum. Et quia vt communiter huiuſmodi capitula celebrantur in locis minus inſignibus videlicet in rure conſtitutis, hinc eſt quod capitula ruralia dicantur, vt hic apparet: & hæc capitula quandoq; appellantur conventus in conſtitutione Othonis. Et horum capitulorum quædam tenentur de tribus hebdomadis in tres, quædam ſemel in quarta anni & hæc dicuntur capitula principalia propter maiorem confluentiam Cleri.* Hæc capitula erant quaſi veſtigia ceu reliquiæ preſbyteriorum Chorepiſcopalium. Hæc capitula habent eccleſiæ reformatæ in Belgio quæ Claſſes vocant, & de tribus in tres hebdomadas habent, & Eccleſiæ Scoticanæ, quæ Preſbyteria vocant (nam parœciana conſiſtoria alio nomine nempe Seſſiones appellant) & quæque ſingulis hebdomadis in vnum coeunt, quorum poteſtas antea Synodis provincialibus tantum ſubordinata & Concilio nationali, jam enervata eſt Epiſcoporum potentia vi & tyrannide omnia jura & libertates eccleſiæ noſtræ conculcantium. In capitulis illis Archipreſbyteri ceu Decani rurales, ait Fildus, ſtatuta Synodorum Epiſcopalium & provincialium recitabant excluſis laicis, ſi ſpectarent ad clerum, qui alioqui intereſſe poterant, dum promulgarentur conſtitutiones vtriſque communes. Sic quidem conſtitutio Iohannis Peccham lata eſt de promulganda conſtitutione contra concubinarios excluſis laicis. Statuitur vt Epiſcopi *conſtitutionem prædictam faciant in quatuor anni principalibus*

De conſtitut. cap. Quia in contin. verb. Capitulis ruralibus.

cipalibus capitulis ruralibus per ſe, vel eorum officiales, vel ſaltem per Decanos rurales, vel gerentes eorum vices diſtinctè & apertè coram toto capitulo, excuſis laicis, recitari. Et cur quæſo non ſimpliciter per ſe, ſed vel per alios, nempe officiales ſuos aut Decanos rurales? *Per ſe,* inquit Lindvodius, *ſi forſan præſentes ſint alias autem ſufficiet, vt per ſuas literas fieri præcipiant vel per nuntium præſertim cum non doceat ſtatum Pontificalem in ſingulis capitulis hujuſmodi perſonaliter intereſſe.* Vides faſtum; capitalia ruralia etiam principalia non dignantur vel præſentia ſua decorare epiſcopi. Deinde ait Fildus, non ſolum promulgarunt ſtatuta in capitulis ſuis, ſed etiam eorundem executionem procurabant, inquirebant in eccleſias vacantes, qua occaſione & cuius culpa vacarent; ſi quis ingeſſit ſe in miniſterium; in inveſtituras eorum qui recens miniſterij munus inierunt, & qua authoritate ſurrogati aliorum vices ſupplerent, præterea admonituri erant quos viſitatione aliave informatione reprehenſibiles deprehenderant, quod ſi ne ſic quidem lucrifacere poſſent, laicos ſuſpendebant à ſacramentorum perceptione, & clericos à functionis exercitio. Si tamen ad huc pertinaces pergerent, detulerunt epiſcopo, ſi res ipſa non poſſet moram ferre, vel ſequenti Synodo Epiſcopali denuntiarunt. Hæc poſtrema de admonitione, ſuſpenſione, denuntiatione confirmat citatis ſtatutis Synodalibus Epiſcopi Hildeſemenſis. Extant ſtatuta cap. 2. vbi etiam habentur hæc verba. *Conſiderantes quod Archipreſbyteri rurales pro eo conſtituuntur, vt Clericorum honeſtatem & confratrum vtilitatem procurent, exceſſus eorum referant, mandata noſtri Vicarij & officialium noſtrorum debitè, exequantur, & ſingula quæ à ſuperioribus mandantur, ad notitiam confratrum ſuorum deducant, quæ tamen ab Archipreſbyteratibus ſuis abſentes nequeant adimplere: ſtatuimus, &c.* Quantulacunque Archipreſbyterorum poteſtas vel fuit vel adhuc remanet quibuſdam locis, exigua eſt præ illa quam initio habebant Chorepiſcopi, hodieque ſunt tantum ſervi Epiſcoporum. In Anglia hæc ſunt Decanorum ruralium egregia ſcilicet munia, vt convocent Claſſem quod tamen raro aut nunquam fit, ac ſignificent Preſbyteris & Diaconis infra ſuos Decanatus nonnihil vt fit per literas, & inducant quempiam in beneficia vice Archidiaconi remotiùs agentes. Sunt quidē quidam rurales Decani in regione Septentrionali, vt in Comitatu Eboracenſi, Lancaſtrenſi, Richmōdenſi, Ceſtrēſi, &c. qui non modo teſtamentorū probationes, adminiſtrationumque poteſtatē habent, ſed etiam cognitionem eccleſiaſticorum delictorum cum poteſtate cenſurarum vt refert Aſſertor politiæ Chriſtianæ. Sed iſti Decani rurales exempti ſunt à iuriſdictione Epiſcopi & Decanatum habent per modum tituli ac quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem exercent. Ne quis forte putet rurales *Decanatus* Claſſicorum Preſbyteriorum umbras & veterum reliquias ceu veſtigia vnius Angliç ſolum

verb. per ſe.

Pag. 419.

ſolum fuiſſe, ſciat etiam vbique ferè adhuc apud Pontificios haberi. Extat titulus in libro 2. Decretalium de Archipreſbyteris, vbi quæ habentur cap. vltimo de ruralibus ex Synodo Ravennæ habita ſupra videas. Et ſtatutis Synodalibus epiſcopi Hildeſemenſis iſta ſtatuta de Archipreſbyteris colligit Scultingius in Anacriſi.

Lib. 1. p. 27. *1. Vt bis Synodos capitula, ſive vt illi vocant, Claſſes celebrent, 2. vt cogant omnes ad oſtendendos ſuos titulos & inveſtituras. 3. vt reſideat perſonaliter. 4. eſt hic mentio Camerarij, quem ignorant Calviniſtæ. Is eſt perpetuò aſſiſtens Archipreſbytero, tanquam Conſiliarius ab eodem proximus. 5. Archipreſbyteri de ſcandaloſis exceſſibus, quales hic octo ſpecies numerantur, Archidiaconum vel Epiſcopum, faciet certiorem. 6. Archipreſbyter non poteſt ſuum officium exercere, niſi ſit à Vicario in ſpiritualibus, vel ipſo Archiepiſcopo confirmatus. 7. in confirmatione juramentum præſtabit.* Et ad interrogationem 106 Synodi Middelburgenſis, vbi dicitur, *Claſſicæ congregationes non in vno loco ſemper*

Lib. 11. p. 165. *ſervabuntur, ſed circulariter & orbiculariter per vices, quoad poſſibile eſt.* Reſpondet. *Contrarium obſervatur in Capitulis ruralibus, hoc eſt Claſſicis conventibus noſtris quæ ſemper in templo vno loco ſervantur, licet Benedictinorum Capitula, (vnde illi proculdubio hoc hauſerunt) ſint orbicularia, nunc in hac nunc in alia Abbatia.* Sed perinde eſt ſive orbicularia ſint ſive fixa. Nam de loco ſtatuere poſſunt, prout commodum viderint. In confutatione Synodi Nationalis Belgicæ,

Lib. 13. p. 8. Grmanicæ, Gallicæ, Artic. 25. *Adeo frequentes conuentus Claſſicos non improbarem, ſi non eſſent contra Antiquitatem. Canones enim ordinarunt id bis in anno tantum fieri oportere, toties ſcilicet, quoties ſervantur Concilia Diœceſana.* Sed ſupra oſtendimus ex Lindvodio ſub ipſo Papatu frequentiores fuiſſe conventus claſſicos. Ipſe Scultingius alibi cum dixiſſet, *Obſerva fervorem ſectæ in frequentibus claſſi-*

Lib. 11. p. 120. *cis conventibus annuatim inſtituendis,* ſubjicit *Non improbant Canones antiqui frequentes conventus claſſicos & Synodos particulares, quoniam ſic facilius extirpantur & citius vitia ſingulis annis.* Præſidem Claſſis Decanum foraneum ceu Chriſtianitatis ibidem vocat, ſed mutabilem non vult, lib. 13. p. 9. Nos contra mutabilem non perpetuum præſidem volumus propter tyrannidis periculum, & ne mutetur in Claſſicum Epiſcopum. Bochellus in Decretis Eccleſiæ Gallicanæ habet etiam Titulum de Decanis ruralibus ceu Vicarijs foraneis,

Lib. 5. vbi ex Synodo Aquenſi 1585. affert iſta. *Vt Epiſcopus in vrbe etiam externum gregem facilius quaſi præſens intueri & curare poſſit, deligat aliquot probatos ſacerdotes, qui literarum ſcientia, morumq́; integritate & rerum agendarum vſu præſtantiores ſint, quibus ſingulis impoſito Vicarii foranei nomine tribuat certas regiones Diœceſis ſuæ, octo vel decem parochiales Eccleſias continentes, conſtituto tamen vicariatu in aliquo loco inſigniori & frequentiori: illis tamen eam facultatem tribuere poterit Epiſcopus, quam ipſe & pro illorum conditione, & pro locorum*

temporumve

temporumve ratione tribuendam cenſuerit. Hi autem Vicarij regioni ſibi per Epiſcopum commiſſæ Preſbyteros cuiuſcunque conditionis, curam animarum habentes ſemel ſingulis menſibus modò in vnam modò in aliam ejus regionis parochialem eccleſiam congregent: idq; in orbem eodem ordine ſemper faciant. Iidem autem Vicarij libellum de caſibus conſcientiæ Apoſtolicæ ſedi & Epiſcopis reſervatis Metropolitani cura edendum reliquis ſacerdotibus legent, & aliquot capita tum horum conſtitutionum, tum earum, quæ in Synodis Diœceſanis fiunt, ſimulq; aliquid ex probata aliqua ſumma de caſibus conſcientiæ explicabunt. Præcipuè autem de Preſbyterorum vita & moribus quærant, & quales ſe in paſtorali præbeant cura: & an eorum culpa in eccleſia divinus cultus deſideretur: an re ipſa præſtentur ea quæ Epiſcopi vel alij eorum nomine in Eccleſiarum neceſſitatem eorumve reparationem impendi juſſerint: an libros habeant, quos præſertim ex Synodi decreto habere debent, &c. Hi autem Vicarij voluntate Epiſcopi ab officio amoveri ſemper poſſint, ac ſi malè id adminiſtrarint pœnas dent ejuſdem epiſcopi judicio. Ex Concilio Rhemenſi, 1583. *In Synodis Decani rurales reddant rationē eorum quæ in ſuis Calendis & viſitationibus egerint, & compererint.* Sunt & plura alia eodem titulo decreta de Decanis ruralibus eccleſiæ Gallicanæ quæ lubens omitto, quia ſatis eſt oſtendiſſe claſſium ceu Preſbyteriorum claſſicorum vmbram adhuc manere ſub Papatu, eorumque originem pervetuſtam eſſe, & quamvis apud Pontificios ſub Epiſcopis ſervitutem ſerviunt, tamen frequentius in vnum coeunt, quam apud Anglos, vbi neſcio neſcio an vnquam habeant Capitula iſta ruralia. Manent nomina Decanatuum & fines ceu limites ſed conventus, ut audio, nullos celebrant, per ſe ſinguli. Ipſorum Decanorum ſervilia, quæ ſint munia, ſupra vidimus.

CAP. VIII.

De Eccleſiis & Decanis Cathedralibus.

HActenus de ijs qui præter communem peculiarem habent functionem, ſequuntur qui

Minime peculiarem, ijque collocantur, vel in Cathedrali eccleſia vel Parochiali.

In Cathedrali aliqua aut collegiata eccleſia, cujus ſunt vel membra vel minime membra; Membra quorum, præcipuum Decanus. In Eccleſiæ antiquæ fundationibus aliæ etiam dignitates, vt Subdecanus, Cancellarius, Præcentor, Theſaurarius Eccleſiæ,

In omnibus Canonici ſive præbendarij, quorum in antiquioribus Eccleſijs alij ſunt Reſidentiarij maiores qui omnia cum Decano adminiſtrant & regunt in illa Eccleſia, habentque ſedile in Choro, jus ſuffragij in Capitulo; Non Reſidentiarij, habentque ſedile in Choro, ſed non ſuffragium in Capitulo,

Minime membra, atque inſerviunt, Adminiſtrationi publicæ liturgiæ & ſacramentorum vt Subcanonici ſive Vicarij Chorales, vel Aſſiſtendo celebrantibus, vt Epiſtolæ, Evangelij Lector.

De Polit. Eccl. Angl. p. 336. Mucketus ſic. *Nam in hiſce Eccleſijs plura ſunt membra, 1. Lectores Epiſtolæ & Evangelij, 2. Pueri & viri Symphoniaci, qui Regijs injunctionibus tenentur hymnos in Dei Omnipotentis laudes cantare ijs modulationibus, vt ipſæ hymnorum ſententiæ vnà intelligantur,* non tamen obſervatur iniunctio iſta ſicut nec pleræque aliæ, 3 *ſunt Subcanonici ceu Vicarij Chorales, Matutinis & veſpertinis precibus publicè in Choro quolibet die celebrandis, frequenti Euchriſtiæ adminiſtrationi ſervientes & per Canones ne ignavi in otio vitam ducant, ſtudio ſcripturarum incumbentes, 4. ſunt Canonici ceu Prebendarij, quorum in antiquioribus eccleſijs aliqui ſunt non Reſidentiarij ſedes habentes in Choro, ſed non ſuffragium in Capitulo, & ſecundum Eccleſiarum ſuarum conſuetudines ſtatis vicibus concionantes: alij Reſidentiarij qui tum ſedent in Choro, tum ferunt ſuffragium in Capitulo, ac quibus toto neceſſariæ ſuæ Reſidentiæ tempore incumbit, vt ſint Hoſpitales & non modo in Cathedrali Eccleſia cujus ſunt Canonici, ſed in alijs etiam Eccleſijs eiuſdem Diœceſeos, vnde ipſi vel ipſorum Eccleſiæ aliquod vectigal ceu annuos reditus percipiunt, Evangelium diligenter annuncient: Poſtremo in Cathedralibus eccleſijs antiquæ fundationis ſunt Officiarij, vt Theſaurarius, Præcentor, Cancellarius, Subdecanus, quorum varia ſunt juxta diverſarum Eccleſiarum ſtatuta munera. Et his omnibus præeſt Decanus, qui 90 dies ad minimum ſingulis annis in Eccleſia collegiata reſidere, per totum hoc tempus verbum divinum ſedulò prædicare, hoſpitalitatem exercere, feſtis ſolennibus (ſi ad hoc peragendum præſens non fuerit Epiſcopus) decenti capa amictus ſacram cœnam adminiſtrare canonibus obſtringitur.* Wicleffus capite *De ſpeciebus Miniſtrorum,* hæc habet, *In iſtis* *Dial. l. 4. cap. 26.* *autem eſt maior deceptio, cum Antichriſtus habeat ſub ſpecie Cleri procuratores duodecim contra Eccleſiam Chriſti machinantes, cujuſmodi communiter ponuntur Papæ, & Cardinales, Patriachæ, Archipræſules, Epiſcopi, Archiepiſcopi, Archidiaconi, Officiales, Decani, Monachi, & Canonici biſurcaci, Pſeudofratres introducti jam vltimo & Quæſtores.*

Omnes

Omnes autem iſti duodecim, & ſpecialiter prælati Cæſarei, & fratres inſundabiliter introducti ſunt manifeſti diſcipuli Antichriſti, quia libertatem Chriſti tollunt, & onerant ſanctam Eccleſiam, & impediunt, ne currat lex Evangelij ſicut olim. *Canonici dicti ſunt a canone ſive regula, quia communem quandam vitæ regulam inſtitutumque obſervabant. Nam eccleſiarum Miniſtri antiquitus certis ſe votis obſtringebant ferè non aliter ac Monachi nec eorum vitæ ratio à Monachorum inſtituto multum diſcrepabat,* inquit Duarenus. *Sed poſteaquam horum ſodalitiorum nonnulla ijs vinculis ſoluta liberataque ſunt, factum eſt ut cæteri ab imperitis qui vim Græci verbi parum aſſequebantur non ſimpliciter canonici, ſed canonici Regulares vulgo dicebantur quaſi diverſa eſſet utriuſq; vocis ſignificatio. Quodſi quis à canone dictos potius eſſe contendat id eſt penſione ſive annona, quæ ipſis diſtribuebatur, veluti pro ſtipendio & mercede, equidem non repugno. Canonicam enim ordinariamque ac certam penſionem ij tantum accipiebant fortè, qui ad id collegium admittebantur: cæteris eccleſiæ miniſtris ſive clericis pro cujuſque merito aliquid erogari ſolebat, ex oblationibus incertis, quæ fiebant in Eccleſia. Nam ea fere eſt ejus verbi ſignificatio apud veteres.* Fabricius Bleynianus tamen in introdductione in Theoriam & praxin beneficiorum aliam ponit denominationem. *Quemadmodum enim in ſcholis Pythagoreorum, qui primas in adjudicando partes, longeque ratas, maxime rationi adſcribebant κανόνικοι hoc eſt Harmonici dicebantur, ut refert & interpretatur Cælius Rhodiginus in lib.5. Antiquari c.11. ſic & in Eccleſia, qui in album clericorum primi ordinis & gradus adſcripti ſunt, Canonici appellari ſolent, fortè quia canonicum id eſt certum & regulatum locum inter alios clericos obtinent, cum clerici ſecundi aut inferioris ordinis, quales Aſſiſias & Matricularios oſtendimus, ſedes certas & proprias in choro non habeant. Nam quod in quibuſdam proditum eſt canonicos & canonicatus dici à canone ſive ſtata annona, quam quotannis prioris ordinis clerici percipiunt, nec Foget. in tractatu de perſonis eccleſiaſticis, nec nobis etiam arridet.* Canonici qui præbendas habebant à præbendis dicti præbendarij. *Præbendarum nomine veniunt generaliter omnia beneficia Eccleſiaſtica. Ita verò dicuntur, quod clericis aſſignatæ ſint ad vitæ ſubſidium, quaſi eis alimenta præbeant: eaque ratione Caſſiodoro, lib.3. variar. Epiſt. 42. & lib. 5. epiſt.39. viaticum exercitus vel annona ſive σίτησις cuiquam à principe muneris loco data præbendarum vocabulo venit & ſignificatur,* inquit Alexander Chaſſanæus in Paratitlis in Decretales. *Præbendæ vocabulum hoc titulo, ut & toto fore hoc jure, reſtrictius eſt quodammodo, & ſignificat tantum beneficium quòd quis habet tanquam Canonicus Sæcularis vel Regularis in Eccleſia Cathedrali, vel ea quæ conventum Clericorum aut Monachorum habet, unde & Canonici Præbendarij dicti in can. ſanctorum diſt. 70. Alij ſunt Canonici, qui in Eccleſia quidem inſtituti ſunt, nondum tamen præbendam ſunt aſſequuti, ſed proximè vacaturam expectant.* Canonicos qui non ſunt Præbendarij ſed

De ſacris Miniſt lib. 1, cap. 18.

Pag. 386.

In lib.3. tit.5

P.258.

Titul. de cõceſſione præbendæ. cap. Eſurientis verb. præbendas.

De ſacris miniſterijs lib.5.cap.4.

proximè vacaturam expectant, ad effectum & in herbis Canonicos vocant, ait Bleynianus. *Præbenda differt à Canonia,* inquit Lindvodius. *Nam Canonia eſt jus ſpirituale, quod aliquis aſſequitur in Eccleſia per receptionem in fratrem, & aſſignationem ſtalli in choro & loci in capitulo. Præbenda verò eſt jus ſpirituale recipiendi certos proventus pro meritis in eccleſia competens percipienti ex divino officio cui inſiſtit: & naſcitur ex canonia tanquam filia à matre. Et ſic nota, quòd præbenda eſt nomen juris, quia non conſtituitur tantùm ex poſſeſſionibus, ſed ex iure canoniæ cui annectitur, quæ ſine reditu non poteſt conſtitui, quia ſic non eſſet quod Præbendario præberetur.* Duarenus Canonicorũ beneficia ceu præbendas duabus fere rebus cõſtare ait. *Nam in quibus eccleſijs eſt præbendarum diſtinctio certa prædia & poſſeſſiones obtinent ſinguli, quas ſic in poteſtate ſua habent, vt reditum ab alio quopiam accipere eis neceſſe non ſit. Fructus autem hujuſmodi ſibi acquirunt, ſi præſentes ſunt in civitate, quamvis in templo quotidie non pſallant, aut pſallentibus non aſſiſtant. Præter eas poſſeſſiones qui pſallunt in Templo, aut ſacris cantionibus interſunt, quamvis pleruмque in collegium canonicorum cooptati non ſint hi in ſingulos dies atque adeo horas ſtipem recipere ſolent, ac veluti quaſdam ſportulas, quibus à manu vulgo nomen inditum eſt, quod tantum præſenti in manum tradantur. Sunt qui diſtributiones quotidianas appellant non ineptè. Ego à Latinis Diaria propriè vocari ſcio.* Et infra, *Videtur autem hoc erogationis genus ideo excogitatum eſſe, vt cùm à beneficiarijs vulgò contemneretur pſallendi aut ſacris aſſiſtendi munus, quaſi proprium ipſorum non eſſet, ſpe hujus dianomes & mercedis illecti id munus amplecterentur. Nam ijs tantum, qui ſacris interſunt hæ ſportulæ diſtribuuntur, non alijs niſi fortè eos excuſet valetudo.* Ad conſequenda hæc diaria præſentiam ait non ſufficere, niſi ſacris cantionibus precationibuſque quis aſſiſtat. Excogitatas igitur quotidianas diſtributiones exiſtimat, ne Canonici cæterique eccleſiæ beneficiarij quibus eæ diſtribuuntur ſi interſunt, munus pſallendi deſererent, vt *ſpe quæſtus id faciant ad quod efficiendum ideo cogi poſſe non videntur, quia ſecundum veterem inſtitutionem fortaſſis alia fuit eorum in Eccleſia functio.* Et ſupra dixit, *Permulta eſſe ad eorum munus pertinentia, quibus exequendis Eccleſiæ non minus imo vero magis prodeſſe poſſunt. Hoc enim pſallendi munus, quamvis negligendum non ſit, tamen olim inferiorum tantummodo clericorum fuit nec inter præcipua ac magis Eccleſiæ neceſſaria habitum fuit. Vnde ſit* (inquit) *vt quod in compenſationem miniſterij illius antiquioris & præcipui datur canonico tametſi forte in ſingulas hebdomadas, menſes, aut dies diſtribui ſoleat, tamen appellatione Diariorum minime hîc contineatur. Nam interdum canonici nullam certam poſſeſſionem in miniſterio ſuo aſſignatam habent, ſed à diviſore aliquo frumentũ aut vinũ ſtato tempore ipſis diſtribuitur. Sed & panes quoq; dantur eiſdem illis non omnino diſſimiles, quia juris civilis authoribus panes civiles dicuntur. Eoque cibaria licet cantionibus ſacris non aſſiſtentes capiunt.*

Petrus

Petrus Suavis in hiſtoria Concilii Tridentini refert Canonicos quatuor modis percepiſſe reditus aſſignatos Eccleſiæ Cathedrali aut collegiatæ. *Vel enim omnes vna ſolum menſa ſumptu communi inſtar Monachorum regularium alebat, vel ſua cuique ſeorſim portio præbebatur, Præbenda inde denominata vel poſt præſtitum à ſingulis Eccleſiæ debitum miniſterium dimenſum ſuum in annona aut pecunia numerata capere conſueverunt. Diſciplina ea vivendi in commune exiguo tempore viguit, pleriſque diviſionem vel in præbendas vel in quotidianas diſtributiones ſingulis faciendas flagitantibus, cum aliis, qui vel ob invaletudinem, vel ob exercitium aliquod ſpirituale ſacris officiis intereſſe non poſſent, excuſari cupientibus. Neque erat difficile aliquid cauſari cur ſacris non intervenirent, vnde in re divina parum frequentes præbendæ tamen fructum perciperent. Vbi vero non niſi opere peracto ſua cuique menſura tribuebatur, non adeo proclive erat excuſationem obtendere adeoque diſciplina ſanctior & in frequentandis officiis divinis aſſiduitas in ſecundo genere quam in primo diligentius culta. factumque inde vt viri pii ex eo tempore Eccleſiis quidpiam donantes aut legantes id in quotidianas diſtributiones conferri præciperent experimentiſque comprobatum, quo maiores eſſent diſtributiones, hoc Canonicos ad Eccleſias itaſſe frequentius.* Præcipuum Canonicorum miniſterium erat canere hymnos, & Pſalmos & celebrare laudes Dei certis horis à Canone definitis, quæ Canonicæ inde dictæ ut vult idem Author. Cumque ſegniores eſſent in obeundis divinis officiis, ad eorum ſocordiam diſcutiendam ratio percommoda viſa eſt Tridentinis ut præbendarum pars aliqua in diſtributiones converteretur. In Dunelmenſis Epiſcopatus Eccleſia Cathedrali, non percipiunt diſtributiones *the dividendes* niſi divinis officiis Canonici ſuis vicibus interfuerint. Quē morem obſervent in aliis & ſingulis nondū didici. Non fuiſſe præcipuum munus veteris Presbyterij & Senatus eccleſiaſtici munus pſallendi ut ait Duarenus facile cōcedimus, ſed canonicos in aliis permultis prodeſſe poſſe Eccleſiæ negamus. Nā Presbyteri civitatis nondū diviſa maſſa integra in plures Eccleſias particulares attendebant gregi promiſcuè, poſt diviſam maſſā ſinguli paræciis, & communi conſilio unà omnes regebant Canonici autem Presbyteri miniſtrant in baſilica Cathedrali quā dicunt Epiſcopi nō eſſe particulare ullius parœciæ diſtinctę ædificium, ſed commune totius Diœceſeos. Templum commune, quale fuit Hieroſolymitanum Eccleſiis Chriſtianis frequentandum non præcepit Dominus. Illius loci ob typum & Dei præſentiam cultus erat proprius & peculiaris in quo communicabat totius Iſraelis populus, quem alibi celebrare nefas erat, ideo locus erat communis peculiaris cultus quem undique frequentabat. Prædicatio verbi, ſacramentorum miniſtratio, aliæque liturgiæ publicæ partes ſunt omnibus Eccleſiis & Parœciis communes. Cultum aliquem Cathedra-

Lib. 6 pag. 555 edit. Francofurt.

li alicui Eccleſiæ peculiarem præter ordinarium & communem num Chriſtus aut Apoſtoli inſtituerunt? Si dixerint prebendarios pleroſque habere etiam Eccleſias Parœcianas, & curam animarum in aliis locis extra Cathedralem Eccleſiam, illud etiam ut impium damnamus. Nam ſi præbendarii, qui habent parœcias 20 aut 30 millaria Anglicana ut complures habent, à Cathedrali baſilica diſtantes, in quem finem relicto grege & ſparta ſua quam nacti ornare debent, præbendarum prætextu civitatem adeunt, quibus nullum in Cathedrali baſilica miniſterium neceſſarium,eſt. Non injuria igitur invehitur vir eruditus & inſignis ille Epiſcopomaſtyx Thomas Cartwrightus in Præbendarios quod neglectis parœciis, ubi ipſorum cura eſt neceſſaria latitent ignavi & deſides in Cathedralium Eccleſiarum latibulis & ex aliarum Eccleſiarum ſpoliis genialiter victitant, & cutem curant (hæc eorum hoſpitalitas) Eccleſias Cathedrales latibula & ſpeluncas Lurconum & Longurionum, præbendas pingues bucceas ceu offas vocat, quas præſtaret academiis erigendis, & ſuſtentandis aſſignare in illis locis. Imo hac umbra miniſterii fraudantur quædam civitates, ubi ſitæ Eccleſiæ Cathedrales, debita animarum cura. Cantuariæ ubi ſedes Archiediſcopi ſunt 12 aut 13 parœciæ non tamen 4 probati concionatores, quibuſdam locis nullus. Si dixerint præbendariorum ſaltem in capitulo operam eſſe utilem & neceſſariam, reſponderem non, quatenus ſunt Canonici ceu præbendarii & miniſtri Eccleſiæ Cahedralis, (nam ſic nullum habent certum gregem) excluſiſque parœciarum ſingularum paſtoribus. Quatenus autem ſunt particularium parœciarum paſtores adhibendi quidem eſſent ad commune Eccleſiæ regimen ſed non ſoli. Nam ut diximus capite 4 jus divinum non diſtinguit inter Canonicos & non Canonicos, Cardinales Presbyteros, & non Cardinales, imo nec Eccleſia multis annorum centuriis poſt Apoſtolorum tempora. Sed quid ſi in capitulo ipſi Canonici ceu Præbendarii non ſint Eccleſiarum Dioceſeos communis regiminis conſortio, cum Epiſcopo præditi. In diſtrahendis forte Eccleſiæ bonis abſque capituli conſenſu nihil poteſt agere Epiſcopus, nec opus erit in hunc finem conventu capitulari, ſat illis ſi capitulares ſeparatim præbuerint conſenſum. Iuriſdictionem voluntariam & contentioſam Vicariis, Cancellariis, Commiſſariis commiſerunt, Archidaconis eorumque Officialibus permiſerunt. *Iam vero*, inquit Mucketus, *Epiſcopus hunc Decanum, & aliquos ex Canonicis & Officiariis recenſitis in Presbyteris & Diaconis ordinandis, & à beneficio vel officio removendis, in colloquiis cum inquietis & turbulentis ſchiſmaticis ad eos in ovile reducendos & ſedandos, in præfractis hæreticis juridicè condemnandis ac anathematizandis in ſententia excommunicationis ſolemniori adverſus facinoroſos & infames peccatores denunciandâ, & in aliis Eccleſiæ*

a Repl. pag. 163 164 165. Aſſertor politiæ p. 151.

De politia p. 336 337.

ecleſiæ publicis & maximi momenti negotiis tranſigendis ſibi aſſociat. Aſſociat quot & quos libitum ipſi fuerit, ut eorum præſentia ſingularitatem poteſtatis ſuæ monarchicæ obumbret. Duo treſve ex illo numero unà cum Epiſcopo non conſtitunt conſeſſum judicum. Nam nullam habent poteſtatem ſuffragii deciſivi, Iudicat ſolus Epiſcopus. In ordinationibus etiam adſunt non ob conſecrationem quam volunt eſſe unius Epiſcopi ſed ad aſſiſtentiam ſolummodo ut dicunt. Ad colloquia cum ſchiſmaticis fortè opus eſt Epiſcopo illuminatorum Doctorum auxilio, quia ipſi huic certamini impares. Ob operam iſtam navatam in colloquiis cum ſchiſmaticis ceu ipſorum Dialecto Puritanis, & alia officia ad ſuffulciendam eorum tetram dominationem præſtita iſti aſſeclæ egregiam laudem & ſpolia ampla referunt. Sed ſi capitulum refert imaginem veteris Presbyterii & Senatus Eccleſiaſtici cur non ordinariè exercetur juriſdictio in & cum capitulo. Capitulum habent ad electionẽ imaginariã illius quem princeps nominaverit eligendum Epiſcopum aut ad conſenſum præbendum alienationi bonorum Eccleſiæ, præterea nihil: niſi forte ad proſpiciendum, ut in choro tempore cultus ritè & competenter omnia inſtituta obſerventur, ut utantur capis, caputiis, ſuperpelliceis, Rochetis, &c. Sed pergamus. Canonici omnes non ſunt neceſſario Presbyteri, ſed alii Presbyteri, alii Diaconi. In Concilio Tridentino decretum, ut *dimidia ſaltem pars Preſbyteri ſint, cæteri vero Diaconi aut Subdiaconi, ubi vero conſuetudo laudabilior obtinet ut plures vel omnes ſint Preſbyteri omnino obſervetur.* Canonicorum quidam habent ſimplicem Canonicatum, alii præter Canonicatum etiam dignitatem. Sic diſtinguit inter dignitatem & perſonatum Chaſſanæus. *Forte hoc modo poſſunt invicem ita diſtingui, ut perſonatus ſit quædam dignitas in choro, quæ licet non habeat juriſdictionem diſtinctam adjunctam, tamen aliquibus prærogativis utitur, & cæteros Canonicos præcedit, qualis primiceriatus, & aliæ ejuſmodi. Dignitas vero ea eſt, quæ adminiſtrationem, notionem aut animarum curam habet, vel cui extra chorum munus aliquod vel officium incumbit. Igitur dignitas omnis & perſonatus eſt indiſtincte: at non æque perſonatus dignitas eſt: ſed per* καταχρησιν *tantùm propter miniſterium chori, & honorem primi conſeſſus, quem Canonici inferiores debent perſonatum habenti. Primicerii,* ait Ioachimus Stephani in Inſtitutionibus juris Canonici, *in Eccleſia tales dicuntur, qui curam ſpecialem habent, ut Diaconi & alii in ſacris Ordinibus conſtituti lectiones aliaque officia Eccleſiaſtica abſque ulla negligentia rite adminiſtrent. Et cum ad eoſdem cura pſallendi in Eccleſia ſecundum modos & tonos pro diverſitate dierum & feſtorum ſpectabat, Cantores dicebantur, & habebant ſub ſe ad pſalmodiam & cantionem Præcentores, Succentores, & Concentores.* Caniſius autem in ſumma juris Canonici ſic, *Ad primicerii (qui & Cantor ſive præcentor dicitur) curam pertinet:*

Seſſ. 24 de refor. ca. 12.

Paratitl. in lib. 3 Decr. tit. 5.

Lib. 1 cap. 8. *pertinet; vt in docendo præſit Diaconis, & aliis Eccleſiæ miniſtris, lectioneſque diſtribuat Diaconis ad nocturna Clericorum Officia.* Theſaurarium ſic deſcribit Ioachimus Stephani, *Sacriſta eſt cuſtos ſacrorum vaſorum, veſtimentorum & ornamentorum Eccleſiæ, quem Theſaurarium olim vocarunt, ad quem ſpectat Baſilicarum reparatio & omnium redituum Eccleſiæ cura, & Theſauri collectio & conſervatio. Quod officium Theſaurarii tandem officio Sacriſtæ conjunctum eſt.* Caniſius ſic. Lib. 1 tit. 21 *Sacriſtæ qui & Theſaurarius dicitur incumbit cuſtodia ſacrorum vaſorum, veſtimentorum Eccleſiaſticorum ſive totius Theſauri Eccleſiaſtici, necnon eorum, quæ ad luminaria pertinent. Scholaſticus*, ait Ioachimus Stephani Lib. 1 cap. 8 *in numero Canonicorum is dicitur, qui magiſter, gubernator & præfectus eſt Scholarum, diſciplinas & literas profitetur & juriſdictionis legem in ſcholam exercet. Vnde & in aliquibus capitulis Cancellarius dicitur, videlicet, ſi in ea vrbe, in qua eſt Capitulum, etiam Academia extat. Habent enim collegia Cathedralia Scholas, quibus ſub aſſignatione præbendarum Magiſtrum ceu præceptorem qui à Scholaſtico eligitur præficiunt. Et ne hic Magiſter pro munere docendi aliquid exigat; Capitulo iniungitur, vt ſubſidiis vitæ ei ſufficienter provideat. Sed cum poſt ſynodum Baſileenſem vti & Ferrarienſem in Germania Academiæ à principibus Germaniæ aperiæ, ex decreto harum Synodorum ius Cancellariatus ad Epiſcopos Diœceſium in terris Eccleſiæ & imperii tranſlatum eſt,* & infra *His præterea Epiſcopis Diœceſium in terris Eccleſiæ & Imperii vel eorum Cathedris ſingulari indulgentia Imperatorum & Pontificis Romani jus Regale conceſſum eſt, vt in Candidatos literarum ſcrutinio vel examine probatos dignitates graduum, puta Doctorum, licentiatorum Magiſtrorum, Baccalaureorum, &c. conferrent. Vnde & Decanis facultatum in Academiis licentiam, ius vel facultatem creandi Doctores, licentiatos, magiſtros, Baccalaureos, &c. ab his Epiſcopis vel eorum Cathedris petere neceſſum eſt.* Bochellus ex Synodo Turonenſi 1583 habet Decretum iſtud. *Scholaſtici & Cancellarii tam Cathedralium quam collegiatarum Eccleſiarum cum lecturos aut decantaturos in his Eccleſiis matutinarum lectiones, Evangelia & Epiſtolas docere teneantur, quo puncta & accentus cantando debitè obſervent.* Mucketus ait Subdecani, Theſaurarii, præcentoris, Cancellarii varia eſſe munera juxta diverſarum Eccleſiarum ſtatuta. *Dignitatem non habet Epiſcopus Dominus*, ait Ioachimus Stephani, *quia eſt apex dignitatum, vt princeps apex eſt magiſtratuum, ſed alii maiorum ordinum Eccleſiarum Clerici qui Epiſcopi fratres dicuntur, vt Archidiaconi, præpoſiti, Decani ceu Archipreſbyteri, primicerii & Cantores, Scholaſticus ſeu Cancellarius, Sacriſta, Oeconomi, Apocriſiarii & alii qui beneficia dignitatum habent.* Decanus 90 dies tantum reſidere tenetur in Eccleſia Cathedrali aut collegiata, idque conjunctim vel diviſim, prædicationi incumbere & hoſpitalitatem exercere; *niſi aliâs gravibus & vrgentibus cauſis, iiſque per Epiſcopum Diœceſanum approbandis*

dis detentus fuerit, vel legitima aliqua ratione aliter diſpenſatus. can. 42 conſtitut. ann 1604 Sic poſtico fallunt lectorem candidi Canonum conditores. Feſtis ſolemnibus in Cathedrali Eccleſia ſi præſens non fuerit Epiſcopus tenetur adminiſtrare ſacram cœnam decente Capa amictus per canonem 24 earundem conſtitutionum. Cum petit baſilicam deducitur præeunte uno qui geſtat ſceptrum ceu virgam argenteam ad ſedem præcipuam ubi pulvinar ſericum heteromallum. Calvinus inſtitut. lib.4 cap.5 ſect 10 in Canonicos, Decanos, Capellanos, præpoſitos invehens, & quicunque otioſis ſacerdotiis aluntur, ait, *Quale enim Eccleſiæ miniſterium præſtare queunt? Nam verbi prædicationem, curam diſciplinæ, & ſacramentorum adminiſtrationem tanquam onera nimis moleſta à ſe depulerunt, Quid ergo habent reliquum quo ſe veros eſſe Presbyteros jactent? Cantum ſcilicet & ceremoniarum pompam.* Item. *Qui in Canonicos degenerarunt Presbyteri eſſe debuerant, ut fuerant olim, qui Eccleſiam cum Epiſcopo in commune regerent, & veluti collegæ ejus eſſent in munere paſtorali. Dignitates illæ Capitulares quas vocant nihil prorſus ſpectant ad veram Eccleſiæ gubernationem. Omnes ergo eiuſmodi ordines, quibuſcunque titulis inſigniantur novitii quum ſint certe nec Dei inſtitutione nec antiqua Eccleſiæ obſervatione ſuffulti, locum nullum habere debent in deſcriptione regiminis ſpiritualis quod ore Domini ipſius conſecratum Eccleſia recipit &c.* Decretalium libro quinto tit. 5 *cavetur ut in ſingulis Eccleſiis quæ capitulum habent Theologo præbenda aſſignetur qui præcat viam Canonicis ad ſanctiſſimæ philoſophiæ aditus perſcrutandos*, ait Chaſſanæus: Et in Concilio Tridentino ſeſſione 5 decreto 1 de reformatione ſancitum, ut in unaquaque Eccleſia Cathedrali præbenda una aſſignaretur Theologiæ Doctori ceu lectori qui ſacram ſcripturam doceat? Sed Gentiletus ait ſuper præbendis Theologalibus melius proſpectum conſtitutione regia Aurelianenſi art.8 quæ præcipit. *Ut à unaquaque Eccleſia Cathedrali aut collegiata præbenda conſtituatur, qua Doctor Theologiæ deſtinetur, qui diebus Dominicis & feſtis ſolennibus verbum Dei prædicet, & ternas ſingulis hebdomadis lectiones Theologicas prælegat, quibus Canonici interſint præbenda quiſque ſua, ni faciant, cariturі. At nondum in animum induxerant huic conſtitutioni parere tum quod pluribus aliis impedimentis diſtrahuntur, tum quia ne ridiculi habeantur, metuunt, ſi denuo ad pridem diſſueta ſcholarum auditoria redire cogerentur.* Decretum etiam ut clauſtra monachorum lectores Theologiæ haberent. Lectores iſti forte non tam inſtituti in Concilio Lateranenſi quam reſtituti, erant illi qui propriè Doctores dicendi, & quos Vincentius Lirinenſis tractatores vocat in commonitorio cap.40. Indiſcriminatim ponit Doctores, tractatores, Magiſtros, prophetas. *Cæterum quos Apoſtolus ad Epheſios ſcribens quinto loco ponit Doctores hos Vincentius toto hoc opere ſuo Magiſtros vocat, quemad-*

Paratitl. in lib. 5 tit. 6.

modum & D. Hieronymus in commentariis huius Epiſtolæ hunc locum enarrans, ait Coſterius in Annotationibus. In Eccleſia Conſtantinopolitana erat unus Doctor ὁ τοῦ εὐαγγελίου qui Evangeliſtas, alius ὁ τοῦ Ἀποστόλου qui Apoſtolum & tertius ὁ τοῦ ψαλτηρίου qui pſalmos interpretabatur erat etiam quartus dictus ὁ κ[illegible] ut obſervavit Meurſius in gloſſario voce διδάσκαλος Sunt & extra Eccleſias cathedrales in aliis locis concionatores ſtipendarii & qui lectores dicuntur *Lecturers* in canonibus Anglicanis, quia iſtud prælegendi munus exercent. Inter membra Cathedralis Eccleſiæ numerant Subcanonicos ceu Vicarios chorales. Canon 42 Conſtitutionum anni 1603 videntur diſtingui his verbis, *At ut minores Canonici, Vicarii chorales aliique Eccleſiæ ſuæ miniſtri ad ſacrarum literarum ſtudium compellantur, & eorum unuſquiſque novum teſtamentum non ſolum ſermone vernaculo, ſed & Latino penes ſe habeat.* An vicarii Chorales ſint illi qui aliis dicuntur Aſſiſii, neſcio. Sed *Aſſiſii ſic dicti quaſi aſſidui: fortè propter aſſiduitatem, quam maiorem propemodum quàm ipſi Canonici divino cultui exhibere tenentur, ex quo pro ſupplendis ipſorum Canonicorum defectibus adſciti, & Eccleſiaſticorum proventuum participes effecti videntur. Unde facetè Iohannes Andreas ipſos Aſſiſios quaſi aſinos, quod totum fere divini cultus portent onus, appellat*, refert *Panormitanus*. Lector Epiſtolæ & Evangeli, *the Piſtler and Goſpeller* diſtinguntur, ac ſi diverſa eſſent munia legere Epiſtolam & Evangelium. Epiſtolæ lectio ſumitur non ſolum ex Apoſtolorum epiſtolis, ſed etiam ex veteri teſtamento, & tamen epiſtola dicitur. Lectio epiſtolæ præcedit lectionem Evangelii. *Epiſtola namque deſignat officium quod Iohannes ante Chriſtum exercuit, qui præivit ante faciem Domini parare vias eius*, inquit Durandus. *Gerit quoque epiſtola figuram Legis & Prophetiæ, quæ Chriſti adventum præceſſerunt, ſicut ipſa Evangelium præcedit.* Dicitur quoque Epiſtola in loco inferiori, Evangeliū in ſuperiori & ſuppoſito panno. Sedentes audiunt epiſtolā ſed Evangelium ſtantes in ſacrificio miſſæ, ac ſi majori veneratione dignum eſſet Evangelium quam epiſtola quæ idem docet Evangelium. In Anglia etiam ritu ſuperſtirioſo ſtantes audiunt Evangelium, ſedentes Epiſtolam. Ritum iſtum fertur Anaſtaſium Papam introduxiſſe. Officium legendi non eſt per ſe diſtinctum in Eccleſia officium. Chriſtus ipſe legit deinde interpretatus eſt. Legere igitur & interpretari ſcripturā non ſunt officia ita diſtincta quin uni & eidem competere poſſint. Poterat Preſbyter, Diaconus, Subdiaconus, ſcripturas legere. Quot officia tot fere ordines, ſaltem ad numerum ſeptenarium excogitarunt veteres ſæculis poſterioribus, & ad certum miniſterium ſacrificio miſſæ exhibendum retulerunt, & quæ erant tyronum rudimenta ac præparationes ſeminarii ad miniſterium Preſbyteri commutarunt in functiones ordinum ut Oſtiariorum, Lectorum, Acolythorum.

Bleynianis Introductio in praxin de beneficiis pa. 273.

Rationale li. 4 cap 16. num. 3.

Pueri & viri ſymphoniaci poſtremis tabulis numerantur inter

laica Cathedralis Eccleſiæ membra. Muccetus Cantores ſacros ait recenſeri Conc. Laodic. can. 22 23 inter eos qui ſint Eccleſiaſtici ordinis. Sed variè accipi nomen ordinis apud ſcriptores Eccleſiaſticos agnoſcit ipſe Bellarminus. *Et ideo inquit Cornelius papa in epiſtola ad Fabianum apud Euſebium lib. 6 hiſt. cap. 33 nullam facit mentionem Cantorum vel laborantium vel aliorum quos alii numerant, quia nimirum illi nec habent propriam ordinationem, nec referuntur diſtincta ratione ad ſacrificium & in Concilio Carthaginenſi quarto additur vltimò loco pſalmiſta ceu cantor, ſed ibidem Concilium monet, pſalmiſtam non ordinari ab Epiſcopo, ſed etiam ſine licentia Epiſcopi ſola juſſione Preſbyteri poſſe officium canendi ſuſcipere.* In Concilio Carthag. 4 c. 10 hæc habentur verba *pſalmiſta id eſt cantor poteſt abſque ſcientia Epiſcopi ſola juſſione Preſbyteri officium cantandi ſuſcipere, dicente ſibi preſbytero, vide vt quod ore cantas corde credas, & quod corde credis operibus comprobes.* Nec puto miniſterium iſtud canendi in choro apud Anglos numerari inter ordines; licet Mucketus locum illum allegarit. Imo Pſalmiſtatus eo inferior erat prima tonſura, quod prima tonſura licet ordo non eſſet, cum ordinibus tamen in eo conveniebat, quod per ſpecialem ritum & per ſe à ſolo Epiſcopo conferebatur: Officium autem pſallendi poterat committi à Preſbytero per ſolam electionem ceu mandatum. Sed tamen hîc peccatur quòd miniſterium illud & officium canendi reſtringatur ad perſonas ſelectas, & aliquo modo ſacras, & peculiari cura ad id deputatas, quod commune eſſet debet omnibus fidelibus. Albertus 4 diſt. 24 art. 20 aſſerit officium iſtud laudandi Deum eſſe officium totius communitatis, & totius corporis Eccleſiæ totumque fidelium cœtum poſſe eſſe chorum & reſpondere præcinentibus in laudem Dei. Baſilius epiſt. 63 *populus domum precationis petit, & facta ad Deum confeſſione tandem ab oratione ſurgentes ad pſalmodiam inſtituuntur* Tertullianus ex epiſtola Plinii ad Traianum refert de Chriſtianis *præter obſtinationem non ſacrificandi nihil aliud ſe de ſacris eorum comperiſſe quàm cœtus antelucanos ad canendum Chriſto & Deo, & ad confœderandam diſciplinam homicidium, adulterium, fraudem, perfidiam, & cætera ſcelera prohibentes.* Ad cantum fideles hortatur Apoſtolus Epheſ. 5 & Coloſſ. 3 ut in pſalmis, & hymnis, & canticis ſpiritualibus ſe exerceant. Baronius Annalum tom. 1 ann. 60 n. 28 dicit populum olim promiſcuè cum clericis in Eccleſia cantaſſe. Vt autem omnia ordine & decenter fiant, aliquem conſtitui poſſe præcentorem non negamus, ſicut jam in choro cantorum præſidet unus præcentor vulgo appellatus: penes quem eſt auſpicatus melodiæ quod Græci ὑποψάλμα vocant. Quid impedit eundem ordinem ſervari in communi cætu fidelium, nempe ut præeat præcentor aliquis. Primum igitur quod in cantu damnamus eſt reſtrictio iſtius miniſterii ad cer-

De Cleric. cap. 11.

Apologet. c. 2.

tam claſſem, clericorum nempe aliorumque Pſaltarum ſelecto-rum. Secundum eſt cantus ſymphoniacus in Eccleſiis Cathedralibus. *Cantus Eccleſiæ primitivæ non erat varius & diſſonus ex quatuor vocum ſymphonia & concurſu ſed ſimplex. Deinde invectus eſt à Gregorio Quinto circa annum Domini 735 is cantus qui Muſicalis dicitur, ubi ſunt cantores & pueri ſymphoniaci quæ certè mera eſt corruptela cantus Eccleſiaſtici & qui nihil habet pietatis: ſed totus ad aurium delectationem comparatus.* Auguſtinus ſe accuſans ait, *Cum mihi accidit, ut me ampliùs cantus quam res quæ canitur, moveat, pænaliter me peccare confiteor, & tunc mallem non audire cantantem.* Et Bernardus, *Sæpe ad ſacrum myſterium vocem meam fregi ut dulcius canerem; magis delectabar in vocis modulatione quam in cordis compunctione.* Hieronymus in locum illum Epheſ. 5 19 ſic commentatur. *Audiant hi quibus in Eccleſia pſallendi eſt officium, Deo non voce ſed corde cantandum: nec in tragœdarium morem guttur & fauces medicamine leniendæ ſunt ut in Eccleſia theatrales moduli audiantur & cantica.* Concil. Conſtant. 6 in Trullo can. 75 ſic habet. *Eos qui in Eccleſiis ad pſallendum accedunt volumus nec inordinatis vociferationibus* βοαῖς ἀτακτοις *uti, & naturam ad clamorem urgere, nec aliquid eorum quæ Eccleſiæ non conveniunt & apta non ſunt aſciſcere, ſed cum magna attentione & compunctione pſalmodias Deo, qui eſt occultorum inſpector, offerre.* Cantus ſymphoniacus ad aurium potius oblectamentum quam animæ devotionem excitandam inſeruit. Præter iſtud periculum eſt & aliud incommodum, quòd plerumque non intelligitur quod canitur contra præceptum Pauli 1 Cor. 14 & ſic non in re & materia ſed in cantu oblectat ſe & pſallens & auditor. Obſervatur ut laude dignum in Athanaſio, quod in Eccleſia Alexandrina pſalmiſtam vel pſalmi lectorem tam modico vocis flexu ſonare juſſit ut pronuncianti vicinior videretur quam canenti ſicut teſtatur Auguſtinus loco ſuprà citato. In Extravagantibus communibus titulo de vita & honeſtate Clericorum, videtur commendari ſimplex cantus & tantum per modum exceptionis addi, Ut interdum, præcipuè dibus feſtis ſive ſolennibus liceat proferre ſupra cantum ſimplicem Eccleſiaſticum aliquas conſonantias, quæ melodiam ſapiunt. Author petitionis ad Reginam refert injunctionibus Elizabethæ præcipi cantum ſimplicem, ſobrium, & diſtinctum, pronunciationi potius quam cantui ſimiliorem, ſed curioſitatem cathedralium Eccleſiarum hanc ſimplicitatem ſpernere. Tertium, quod damnamus, eſt cantus alternatus, cum in horis Canonicis pſalmi alternatim per ſingulos verſus à pſallentibus dicantur, quæ alternatio antiphona vocatur. Habet & alias ſignificationes antiphona. Hîc vero ſumitur pro illa reciprocatione alternatim canentium, quatenus alternatim per verſus reciprocè à duobus choris canitur. Socrates refert Ignatium hunc cantum inſtituiſſe Antiochiæ,

Danai Iſagoge part. 4 cap. 26. li. 4.

Confeſſ. lib. 10 cap. 33.

Meditat. cap. 11.

Pag. 69.

chiæ, nempe ut per ὕμνους ἀντιφώνους populus caneret, & Ignatio oblatam viſionem Angelorum ſanctam Trinitatem hymnis alterna vice decantatis collandantium, & formam canendi in ea viſione expreſſam Eccleſiæ Antiochenæ tradidiſſe. Nugæ. Theodoritus contrà de Flaviano & Diodoro ſic refert. *Hi primi in duas partes diviſi cœtibus pſalmos accinentium, inſtituerunt alternis Davidicam melodiam decantare, quod Antiochiæ fieri cæptum pervagatum vſquequaque eſt.* Theodoritum ſequuntur Sigebertus & alij complures. Pamelius in tractatum Cypriani de oratione Dominica refert inſtitutum iſtud ad Flavianum & Diodorum,& nititur authoritate Sigeberti. Quiſquis eſt author,ipſum inſtitutum non eſt laudabile, quia non intelligitur plerunq; materia,& qui canere debet & voce & corde, corde canit non ore vt debet, ſiquidem in hunc finem inſtitutus cantus vt voce & cantu proferamus laudes Dei. Lib. 6. c. 8. Hiſt. lib 2. c. 24. Not. 6.

Quartum,quod damnamus, eſt cantus Organicus ceu ad Organa, & ipſe organorum ſtrepitus, *Inſtrumenta inanimata, ſive ea ſint ψιλὰ φωνητὰ ſive ἐμπνευστά quicunque in Eccleſiam revocant Synagogam priùs ſepultam hac in parte refodiunt. Nam ad Leviticum cultum iſta pertinuiſſe nos aſſerimus freti loco, 2. Chron. 29 25. neque vero Davidis exemplo niti poſſunt, qui Nathanis,id eſt prophetæ præcepto illud imitari non jubentur. Et inſtitutum hoc alienum ab Eccleſia non modo veteres adfirmant, qui eiuſmodi crepitacula pueros magis decere aiunt, quam viros,quos par eſt.* τὰ τῶν νηπίων κατεργεῖν, *Iuſtinus quæſt. 107 verum etiam Scholaſtici qui apertè hoc vocant Iudaizare, Thom. 2. 2. q. 91. art. 2. Caietanus ibidem.* Sic Tilenus adverſarius noſter olim in Syntagmate. Aquinas loco citato ait. *Neque fiſtula ad diſciplinam eſt adducenda, neque aliud aliquod artificiale organum puta cithara, & ſi quid tale alterum eſt, ſed quæcunque faciunt auditores bonos. Hujuſmodi enim muſica inſtrumenta magis animum movent ad delectationem, quam per ea formatur interiùs bona diſpoſitio. In veteri autem Teſtamento vſus erat talium inſtrumentorum tum quia populus erat magis durus & carnalis, vnde erat per huiuſmodi inſtrumenta provocandus, ſicut & per promiſſiones terrenas: tum etiam quia hujuſmodi inſtrumenta corporalia aliquid figurabant.* Ex quo loco patet falſum eſſe tempore Vitaliani Pontificis circa annum Domini 606. Organorum vſum in Eccleſia cœpiſſe, vt Platina, vel Ludovici pij, id eſt poſt annum 820, vt Almoinus lib. 4. de geſtis Francorum refert. Caietanus in hunc locum Aquinatis ſic obſervat. *Nota quod tempore Divi Thomæ eccleſia non non vtebatur organis. In cujus ſignum adhuc Romana Eccleſia coram ſummo Pontifice non vtitur.* Durandus etiam teſtatur in capella Summi Pontificis non exſtare, & refert Navarrum ſemel atque iterum ſcripſiſſe ſuperſtite Thoma Aquinate vſum organorum nondum receptum fuiſſe. Polydorus Virgilius de inventione rerum,ait incertum eſſe authorem, *Mul-* Syntag partis 1. diſp 49. theſ. 47. 2. 2. qu. 91. art. 2. ad 4. De ritibus l. 1. cap. 13. L. 3. c. 18.

ta inſuper noviſſimis temporibus inſtrumenta Muſica inventa ſint, quorum auctores jam in oblivionem venerunt, ex quibus propter ſuavitatem concentus omni admiratione & laude digna ſunt illa quæ Organa vocant, valde quidem ab illis diſſimilia quæ David Iudæorum Rex fecerat, quibus Levitæ ſacros hymnos accinerunt. Laude digna ſint, ſi reſpicias oblectationem ſed non ita ſi Chriſtiani cultus puritatem & ſinceritatem. *Operoſum illud machinamentum, quod Antonomaſticè vocant Organon Vitaliani Papæ inventum ac donum illis arrideat, qui magnæ meretrici ſupparaſitari, quàm Chriſtianæ ſimplicitati ſtudere malunt: non abſimiles Ethnicis, quos Lactantius ad templa ventitare ait, non tam religionis gratia quàm vt videant quod oblectet, lib. 2. c. 7. & quibus publicorum conventuum finis non eſt παιδεία ſed παιδιά,* dixit olim Tilenus.

Syntag. part. 2. diſp. 49. theſ. 48.

Non ſolum organa illa muſica confragoſa, quæ, vt ait Zepperus, varium vocum garritum efficiunt, & templa lituis, tubis, & ſiſtulis, perſonare faciunt, ſed nulla omnino inſtrumenta muſica ſuperſtite Thoma Aquinate in eccleſiam invecta ex ipſius dictis colligitur. Author Quæſtionum apud Iuſtinum omnia in genere inſtrumenta muſica ex eccleſia explodit, canere cum inſtrumentis & crotalis, *Itaque ex templis exploſus eſt, & ſublatus vſus inſtrumentorum ejus generis, aliorumque quæ pueris digna ſunt relictuſq́ eſt & retentus cantus omnino.* Ad locum Iuſtini reſpondet Bellarminus, *Nos verò fatemur vſum inſtrumentorum muſicorum non ita convenire perfectis & imperfectis & ideo in Eccleſia ſerò admitti cœpiſſe.* Iuſtinus dicit vſum inſtrumentorum conceſſum Iudæis propter imperfectionem ipſorum & ideo locum non habere eiuſmodi inſtrumenta in eccleſia Chriſtiana, vt locum illum interpretatur ipſe Bellarminus. Nihil eſt igitur quod reſpondet. Nam non ſunt comparandæ inter ſe particulares perſonæ rudiores in eccleſia Chriſtiana cum rudioribus in Eccleſia Iudaica, ſed vtriuſque eccleſiæ ſtatus inter ſe. Status Eccleſiæ Iudaicæ erat imperfectior Chriſtianæ perfectior. Præterea, an nulli erant in eccleſia Chriſtiana imperfecti ante Aquinatis tempora. Aquinatis argumentum ſumitur à ſtatu totius Eccleſiæ Chriſtianæ collatæ cum Iudaica. Dicit preterea Thomas inſtrumenta huiuſmodi corporalia aliquid figuraſſe. Willetus in 2. Samuel cap. 6. quæſt. 9. ait orientales ut ſunt affectibus ferventiores, ſic & muſica magis affici quàm Septentrionales. Perpendenda præterea temporum conditio, qua ſub pœdagogia legis omnia erant typis & vmbris plena, & hac Muſica inſtrumentali repreſentabantur cantiones illæ ſpirituales de quibus Apoſtolus, Epheſ. 5. 13. & in Synopſi ſimiliter ait harmonicam muſicam inſtrumentorum Iudaicorum fuiſſe typum ſpiritualis harmoniæ & gaudij in cordibus ſecundum illud Apoſtoli, Epheſ 5. 19 Zepperus de lege Moſaica, lib. 4. ait, *Inſtrumentalis muſica in ſacris & cultu divino populi Iudaici ad ceremonialia Moſaica pertinuit; quæ nunc abolita ſunt.* & paulò

Quæſt. 107.

De bonis operib. in particulari l. 1. cap. 17.

P. 593.

Cap. 9. pag. 346.

Io poſt de organis invectis in Eccleſiam Chriſtianam ait, *Vtut ſit contra præceptum & regulam D. Pauli factum eſt, qui 1. Cor. 14. 19. 26. vult, vt in conventibus eccleſiaſticis ad ædificationem omnia fiant, vtque alij intelligant & informentur. Quo quidem nomine linguas etiam in eccleſia ibidem rejicit nedum confragoſa illa organa muſica, quæ varium vocum garritum efficiunt, & templa lituis, tubis, & fiſtulis perſonare, imo perboare & remugire faciunt.* P. 347. Theſ. 41. Andreas Chraſtovius Polonus in Praxi de ceremonijs & Canone miſſæ. *Vulgo enim fit, vt aures hominum aſſuetæ concentibus auditum verbi Dei faſtidiant: & ea quæ debet Eccleſia ore in teſtimonium fidei ædificationis cauſa dicere vel cantare; mutis & irrationalibus organis committantur, vt ſunt pſalmorum, ſymbolique Niceni, & aliarum rerum decantationes. Ore enim fit confeſſio ad ſalutem non tubis vel tympanis, quo fit vt ordini Melchiſedeciano alii magis obeſſe, quàm prodeſſe inſtrumenta Muſicorum doceant. Ordini enim Aaronico aptiora eſſe vel ipſum tempus, quo cœperunt in ſacro officio adhiberi movet Chriſtianos. Nam etiam Bellarminus fatetur ortum eſſe vſum illorum tempore Vitaliani Papæ. Sed nullam rationem affert cur aureo Apoſtolorum ſæculo & Conſtantini Magni ætate non fuerint adhibita. Si enim poſt annum 660. vel 820. adhiberi cœperunt quomodo credemus vim non fuiſſe paſſam naturam humanam: quæ tandiu ad Dei laudes facultatem hanc ſuam non admoverat? Ex omnibus enim viribus Apoſtolos Chriſtum dilexiſſe credimus.* Et Theſi 42. *At ætas ſuperior & religioſior infirmos etiam habuit, non tamen propter eos organa adhibuit. Vtrum autem promoveant vel tædium minuant, neſcio. Magiſtros enim Muſicorum rariſſimè pios vident omnes, & longitudine ſua interdum choro vocali eſſe moleſta iſta inſtrumenta. Vtut tamen res eſt, aio Bellarminum rationem Petri Martyris diſtinctione ceremoniarū non poſſe expugnare. Sicut enim cruentarum victimarum oblatio erat Iudæis & gentibus communis, nihilominus tamen ſanguine crucis ſublata eſt tanquam ordini Melchiſedeciano contraria. Ita & vſus iſtorum inſtrumentorum ceremonijs Iudaicis conveniens eſt, quamvis gentes quoque in que in ſolennitate Deorum ſuorum (vt fecit Nebuchodonoſor in dedicatione ſuæ ſtatuæ) Muſicis vtebantur inſtrumentis. Sicut enim oblationes ita muſica inſtrumenta interpretibus ſpiritualem ſenſum demonſtrant, quod vel vnius Auguſtini Pſalmorum enarratio ſtudioſis declarabit.* Sed quamvis concederetur non fuiſſe Muſicam inſtrumentalem in veteri teſtamento præfigurativam gaudij piorum & cantionum ſpiritualium in cordibus noſtris non tamen ſequitur vſurpari poſſe in Eccleſia Chriſtiana. *Quæcunque res futuras præſignificaverunt ea poſt complementum in Chriſto vſurpare eſt impium. Quæ illius Eccleſiæ fuerunt propria vel ſingularia eadem nunc vſurpare eſt ridiculū.* Iunius in Exod. cap. 15. Diſtinguit Iunius ſigna lege imperata. *Eorum quæ lege imperata ſunt alia ad rei futuræ præſignificationem pertinuerunt, alia ſingularem illius Eccleſiæ habuerunt ſignificationem.* In pſal. 37. verſ. 2. Calvinus exiſtimat non aptiora

eſſe

eſſe cultui divino in Eccleſia Chriſtiana inſtrumenta Muſica quam ſuffitum luminaria aliaſque umbras legis Moſaicæ. Paræus, *In ecclesia excitandus eſt animus ad Deum & lætitiam ſpiritualem, non tibijs, tubis, tympanis: quod veteri duræ cervicis & ſtupidæ mentis populo Deus olim indulſit: ſed ſacris concionibus, pſalmodijs, & hymnis.* Aquinas, *Eccleſia non aſſumit inſtrumenta muſica, ſicut citharas & Pſalteria in divinas laudes, ne videatur Iudaizare.* De Davidis inſtituto ex præcepto Domini & prophetarum eius videat lector inſignem illum locum, 2. Chron. 29.25. ibi videmus ordinatam fuiſſe muſicam inſtrumentalem ex præſcripto Domini ad cultum Domus Iehovæ quæ fuit theatrum ceremoniarum legalium, non autem fuiſſe communem cuivis ſynagogæ. Hæc inſtrumentalis muſica ſi apta cultui divino in eccleſia Chriſtiana, cur denegatur ſingulis parœcijs & conceditur tantum Cathedralibus eccleſiis, & ſacellis Regiis. Si ſumptuoſum ſit organon ſufficiet tibia vtricularis aut cythara. An Chriſtus inſtituit cultum peculiarem & proprium cathedralibus aut collegiatis eccleſijs alijſve locis inſignioribus, quem negavit alijs ſicut factum ſub veteri teſtamento? Quis igitur non videt hîc κακοζηλίαν apertiſſimam. Schultingius in Anacryſi hierarchiæ etiam fœminas in Anglia tangere refert. *In Anglia quidem cantatur, & quidem ſuaviſſimè adhibitis etiam inſtrumentis Muſicis, quæ etiam fœminæ interdum in eccleſia tangunt, non ſecus ac viri.* In Eccleſijs reformatis non habent organa locum aut ſtatum vllum in cultu divino. *Vnde*, inquit Zepperus, *in quibuſdam Eccleſijs reformatis organa illa muſica retinentur non autem niſi omnibus cultus divini partibus peractis & dimiſſo cœtu Eccleſiaſtico pulſantur ad finem politicum propter illos, qui ex hoc ſono & numeris oblectationem quandam quærunt, quibuſque huic inſtrumentali Muſicæ intereſſe libet.* Quintum quod damnamus, eſt quod canunt non canenda, vt ſymbolum & in ſepultura Antiphonas quaſdam verſus ſcilicet deſumptos ex Evangelio ſecundum Iohannem, cap. 11. Iob.19. 1.Tim. 6. & ſimilia in alijs liturgiæ partibus. Ideo frequens illa admonitio in liturgia Anglicana & libro ordinationum, *dicatur aut canatur, decantetur aut recitetur*, nempe hæc vel illa litania aut Antiphona aut aliud quid. Nam alta vociferatio ſub lata cantus ſignificatione comprehenditur, & cantus dicitur in divinis officijs. Cum ſpecies odarum ceu cantionum ſpiritualium ſint pſalmi & hymni, illi canunt ea quæ nec Pſalmi nec hymni compoſitionem aut formam habent. In divinis officijs apud Pontificios hoc carpit Willetus, quod nempe canant non canenda, vt Lectiones ſcripturæ & preces quæ cani non debent. *Non decet orantem canere,* ait Hieronymus, præfat. lib.2. in Habacuk. Sextum quod damnamus eſt, quod tempus hoc exercitio teritur, alijſque decerpitur magis neceſſarijs & nobilioribus, *Nobilior modus eſt provocandi homines ad devotionem per doctrinam*

In 1. Cor. 14.7.

2.2 qu. 91. art. 2.

Lib. 10. cap. 37.

De lege Moſai. l. 4. c. 9. p. 347.

Synopſis papiſ. p. 545.

2.2. qu 91. art. 2. ad 3.

doctrinam & prædicationem quam per cantum, ait Aquinas.

Atque hæc de eccleſiis cathedralibus, vbi capæ, organa, altaria, aliæque ceremoniæ & res ſacræ, vt in publico theatro pompam ſuam objiciunt omnium oculis. Collegiatæ Eccleſiæ habent ſuos etiam canonicos & præbendarios quorum caput plerunque Præpoſitus dicitur.

CAP. IX.

De rebus Adiaphoris & ceremonijs.

PAucas Propoſitiones de ritibus & Adiaphoris in genere hoc capite poſuimus, quia ſequenti ceremoniæ quamplurimæ occurrent examinandæ.

Actus humanus dicitur indifferens, qui nullam habet bonitatem vel malitiam moralem, id eſt, qui nulla lege naturali aut divina imperatur aut vetatur.

Eſt Adiaphoria quædam in rebus Phyſicis, vt Receptionis quam habet materia reſpectu formarum, Communitatis, quam habent ſuperiora reſpectu inferiorum, Identitatis, quam habent ea quæ ſunt eadem eo modo quo ſunt eadem, ut habet Caſtanæus in Synopſi, ſed hæ non ſuut huius loci. Nec etiam omnis actionum humanarum adiaphoria. Poteſt enim aliquis actus fieri ſucceſſivè bonus vel malus, & actus ex genere ſuo bonus fieri malus ſi deſit vel vna circumſtantiarum debitarum, vt actus dandi eleemoſinam poteſt ordinari ab operante in finem malum, oſtentationem. Diſputant etiam pontificii de indifferentia inter meritum & demeritum vitæ æternæ, quæ inter ſe opponunt ſicut bonum & malum in moribus. Sed nos de pura puta adiaphoria, quæ nullam præſupponit bonitatem aliam aut molitiam moralem, agimus. Dixi *bonitatem aut malitiam moralem*, quia omnis actus humanus habet ſuam bonitatē moralem. *In actione humana bonitas quadruplex conſiderari poteſt. Vna quidem ſecundum genus prout ſcilicet eſt actio, quia quantum habet de actione & entitate tantum habet de bonitate. Alia vero ſecundum ſpeciem, quæ accipitur ſecundum objectum conveniens. Tertia ſecundum circumſtantias, quaſi ſecundum accidentia quædam. Quarta autem ſecundum finem, quaſi ſecundum habitudinem ad bonitatis cauſam.* In actionibus etiam malis moraliter eſt ſua entitas & bonitas naturalis cuius autor Deus, quæ in bonis ſubſternitur bonitati morali. Dixi *nullam* bonitatem vel malitiam moralem, quia ſi vlla ex parte actus humanus includit rationē boni vel mali non iam eſt indifferens. Opor-

Aquinas 2. 2. qu. 18. art. 4.

tet igitur actum indifferentem tenere locum præciſe medium inter bonum & malum. Inde Adiaphora vocantur media, *τὰ μέσα, τὰ ἐν μέσῳ κείμενα, ἀδιάκριτα* quia diſcrimine boni vel mali carent. Adiaphora non ſunt media per participationem vt rubedo inter album & nigrum, ſed per negationem vtriuſque extremi, conformitatis & difformitatis ad rectam rationem ceu legem. Nec ſolum requiritur negatio confirmitatis ceu difformitatis ad legem ceu rectam rationem, ſed etiam majoris propenſionis in vnam quàm in aliam partem. Tertium quod conſtituit huius medii formale eſt non repugnantia ad vtrunque extremum. Lapis non eſt cœcus nec videns. Habes ibi medium negationis, ſed cum repugnantia ad vtrunque extremum. Actus homicidii in bove cornu peta nullam habet conformitatem aut difformitatem ad rectam rationem, non tamen dicitur actus indifferens, quia ibi eſt repugnantia ad vtrunque extremum, nam bos eſt animal irrationale. Adiaphora igitur ſunt dubia, indiſtincta, & vtroque vergentia, ſed non magis vergentia in vnum quàm alterum extremum. Dixi nulla lege, diuina aut naturali imperari aut vetari actum indifferentem quia poteſt actus eſſe indifferens ſecundum legem naturalem vt edere carnem ſuillam, qui tamen vetabatur lege divina poſitiva in veteri teſtamento. Divinam legem voco illam revelatam in verbo quæ exemplum eſt perfectum exemplaris legis æternæ quæ adumbratur in natura & Scriptura.

Actuum ſecundum ſuam ſpeciem indifferentium nullus à deliberativa ratione procedens eſt in individuo ceu actu exercito indifferens, ſed pro circumſtantiarum & finis ratione eſt moraliter bonus vel malus.

Conſideratur actus moralis vel ſecundum rationem quam ſortitur ex obiecto abſque circumſtantiis, vel ſecundum rationem quam ſortitur ex obiecto cum omnibus circumſtantiis, finis loci temporis, &c. Prior reſpectu ſecundæ eſt generalis vel vniverſalis, quam vocant conſiderationem actus ſecundum ſpeciem, quia ab obiecto ſumitur ſpecificatio cuiuſcunque actus. *Nam ſicut res naturalis habet ſpeciem ex forma ſua, ita actio ab obiecto, ſicut & motus à termino.* Secunda conſideratio reſpectu primæ eſt particularis vel ſingularis quæ dicitur à Theologis conſideratio actus ſecundum individuum & actualem exiſtentiam, quæ eſt cuiuſlibet rei ſecundum eſſe ſingulare, & cum omnibus circumſtantiis ſuis. Poſſe dari actum indifferentem ſecundum ſpeciem ſuam, id eſt qui ratione obiecti ſui nihil includit rectæ rationi couforme aut difforme ſatis patet. Nam ratio neque affirmando quod levanda ſit feſtuca de terra, ne-

que levandam eſſe negando magis recta eſt, quatenus actus ille conſideratur præciſè ſecundum rationem quam ſortitur ex obiecto. Vbi ratio eſt æquè indifferens quoad veritatem & falſitatem in affirmando & negando actus eſt etiam indifferens quoad malitiā vel bonitatem in proſequendo & fugiendo. Nam rectitudo rationis conſiſtit in conformitate ad legem naturalem vel divinam. Atque hoc eſt argumentum Durandi. Cum dicitur actus eſſe indifferens ſecundum ſpeciem, hic non eſt ſenſus, quod de ratione ſpecifica illius actus ſit, quod ſit indifferens. Nam ſic actus omnes individui ſub illa ſpecie eſſent etiam indifferentes, quia ea quæ ſunt de ratione ſpeciei conveniunt omni individuo ſub illa ſpecie. Illo ſenſu nullus eſt actus indifferens ex ſpecie ſua. Omne enim obiectum actus humani poteſt ordinari ad malum vel bonum per finem vel circumſtantiam. Sed hic eſt ſenſus, quod de ratione ſpecifica cuiuſdam actus non eſt, quod ſit differenter vel determinatè bonus vel malus, ſed vtrunque poteſt illi per aliud convenire. Sic multi ſunt actus ſecundum ſuam ſpeciem indifferentes, cum tamen nulli ſub illis actus individui a deliberativa ratione procedentes ſint indifferentes. Nullum eſſe actum humanum indifferentem qui non poſſit in individuo fieri bonus vel malus nemo negabit. Actu & reipſa nullum eſſe actum humanum in individuo à deliberativa ratione procedentem qui ſit indifferens tuentur Thomiſtæ, eorumque argumenta mihi videntur firmiſſima. Bellarminus cum actiones humanas diviſiſſet in naturales quales ſunt ambulare, ſedere, colere agros, gerere bella, & huiuſmodi alia, morales quibus actiones omnes virtutum & vitiorum continentur, vt eleemoſynam dare, furari, fornicari, & huiuſmodi: & divinas ac ſupernaturales quæ propriè ad ſalutem æternam conſequendam pertinent, vt credere, ſperare, diligere, orare, & ſacrificare, &c. ſubjungit. *Et quamvis actiones primi generis, quas naturales diximus, & à quibuſdam civiles etiam denominātur in particulari, ſive vt Theologi loquuntur in individuo, neceſſariò ſunt bonæ & malæ moraliter iuxta doctrinam Sancti Thomæ, (quam nos vt probabiliorem ſequimur) tamen ex genere ſuo indifferentes, id eſt (vt ipſe Thomas interpretatur) ſecundum ſpeciem.* *De gratiâ & lib. arbitr. l. 4. cap. 1.* Actus individuus in exiſtentia ſua ſemper habet aliquam circumſtantiam per quam trahitur ad bonum vel malum. Circumſtantiæ dicuntur conditiones quæ ſunt extra ſubſtantiam actus humani, & tamen aliquo modo actum attingunt, vt cum penſatur quis fecit, quid, propter quid, circa quid, quibus auxilijs, quo loco, quo tempore, quo modo. Modus qui eſt circumſtantia eſt qualitas actus, vt quod aliquis percutit fortiter vel remiſſe non autem bene vel malè agere, circa quid eſt conditio adjuncta obiecto ceu cauſæ materiali, ſicut in obiecto non dicitur circumſtantia furti quod ſit alienum (hoc enim pertinet ad ſubſtantiam furti) ſed quod ſit magnum vel

Aquinas 2.2 qu. 18. art. parvum: quid, attingit actum ex parte effectus, vt quod aliquis perfundens aliquem aqua abluit & abluendo noceat frigore vel calore, abluere non eſt circumſtantia, ſed ſanare vel nocere. Propter quid notat finem adiunctum, extraneum & remotum. Nam in aliqua actione conſiderari poteſt duplex finis proximus quem immediatè reſpicit operatio & eſt ipſum obiectum actus, remotus eſt in quem obiectum ordinatur ab agente. Prior appellari ſolet finis operis, poſterior finis operantis. Priorem finem reſpicit operatio ex ſua natura, poſteriorem vero ex libera voluntate operantis ordinantis actionem ad eum finem. Quodſi operans intendat illum eundem finem ad quem opus ſua natura ordinatur, tunc finis iſte dicetur finis operis & operantis. Si quis aliquem interfecerit, vt auferat eius pecunias homicidium erit finis proximus huius actus, & furtum remotus. Huius finis remoti & extranei circumſtantia inter circumſtantias eſt præcipua quia non tantum habet rationem circumſtantiæ reſpectu actus, ſed etiam principij & cauſæ ſuæ bonitatis. Circumſtantiæ etiam aliæ non ſolum augent bonitatem & malitiam actuum moraliu m, ſed etiam dant novam ſpeciem, vt locus ſacer mutat furtũ in ſacrilegium. Hiſce præmiſſis, ſequitur probanda ipſa Theſis nempe nullum actum humanum à deliberativa ratione procedentem eſſe in exercitio ceu individuo indifferentem. Ratio deliberativa quando agit dirigit actum ad aliquem finem. At debet ſemper ordinare ad bonum finem & cum debitis circumſtantiis. *Dico autem vobis, quod de omni verbo otioſo, quod loquuti fuerint homines reddent rationem in die iudicij*, Mat. 12. Verbum eſt otioſum, quando profertur ſine debito fine. *Otioſum verbum eſt quod vtilitate rectitudinis, aut ratione iuſtæ neceſſitatis, aut piæ vtilitatis caret*, ait Gregorius. Inde argumentatur Thomas. Si non caret ratione iuſtæ neceſſitatis, aut piæ vtilitatis, eſt bonum. Eadem eſt ratio de omni alio actu otioſo. Omnis actus qui debito fine caret eſt otioſus, & proinde de eo reddituri ſumus rationem quia malus. Et qui tuentur ſententiam Thomæ hoc etiam argumento vtuntur. Sicut agentia naturalia determinantur ſuis inclinationibus ad omnes actus ſuos convenientes proprijs naturis, ita agentia libera habent à ſuo auctore præceptum tendendi ſuis actibus liberis in finem convenientem naturæ rationali, bonum nempe rationis, quod eſt bonum morale. Objiciunt contrà ſentientes locum Hieronymi epiſtola quadam ad Auguſtinum. *Bonum eſt continentia, malum eſt luxuria, inter vtrunq́ eſt indifferens ambulare, dirigere alvi ſtercora, capitis naribus purgamenta projicere, ſputis phlegmata iacere: hoc nec bonum nec malum eſt: ſive enim feceris ſive non feceris, nec iuſtitiam habebis nec iniuſtitiam*. Reſpondent quidam actus hos communiter fieri abſque deliberatione ſolo impulſu naturæ. Alij actus hos deſeruire indigentiæ naturæ, & tales ſolummodo concedunt eſſe in

L. 7. Moral. c. 25.

individuo

individuo indifferentes, Sed rectiùs alii ſic reſpondent, ſi deliberatè fiunt actus illi vel fiunt ad ſuccurrendum indigentiæ naturæ, aut alium utilem finem vel otioſè. Si prius, habent ſuam bonitatem moralem. Nam quod quis agit ordinatè ad ſuſtentationem vel quietem ſui corporis ad bonum virtutis, ordinatur in eo qui corpus ſic ordinat in bonum virtutis. Sed ſpuere deliberatè & tamen otioſè non ob utilem finem eſt actus otioſus & proinde non indifferens. Quod quis ſpuat aliud cogitans non procedit ex deliberata ratione, & de eo ſtatim dicemus. Nec dixit Hieronymus actus illos eſſe omnino indifferentes: ſed indifferentes ſecundum ſpeciem. Ideo alibi ait *Indifferentia nec bona nec mala ſunt ſed velut in meditullio poſita uſu & eventu bona vel mala fiunt.* Item *Indifferentia ſunt nec bona nec mala, & pro utentium qualitate variantur.* In theſi dixi *actum à deliberativa ratione procedentem*, quia Scholaſtici excipiunt actus ex imaginatione procedentes, ut cum quis movet manum, pedem, baculum aliis intentus, vel fricat barbam, ſed tum dicunt actiones illas hominis quidem dici, ſed non humanas propriè, cum non ſint hominis quatenus eſt homo. Illas autem propriè humanas dici, quarum homo eſt dominus: eſſe autem dominum ſuarum actionum per rationem & voluntatem. At reſpondetur, imperio rationis & voluntatis ſubeſſe motus iſtos locales membrorum exteriorum, quos prævenire debebat ratio. Concedunt rationem debere actum prævenire, quando materia eſt peccatum mortale, ſed quando actuum objecta ſecundum ſe non ſunt peccata, ut fricare barbam, levare feſtucam, movere pedem aut manum dicunt nos non peccare etiamſi negligentiores ſimus in præveniendo, quia circa hos actus ratio nullo modo tenetur eſſe pervigil niſi in caſu alicuius adjuncti, & proinde eſſe extra genus moris, indifferentes ad bonum & malum. Sed certè ſi ratio tenetur eſſe pervigil, ne tranſgrediatur labia noſtra verbum otioſum, quia de eo rationem reddituri ſumus in die judicii, vigilare etiam debet ne prodeat actus aliquis otioſus. Rigidum jus legis divinæ minuere mihi videntur qui iſta negant. In multis labimur omnes, ut obſtruatur omne os. Accipientes *quippe mandatum & ſentientes defectum, clamabimus in cælum & miſerebitur noſtri Deus.* Sed ſat eſt impræſentiarum, ſi concedatur actus à deliberativa ratione procedentes non eſſe indifferentes, quia de ejuſmodi jam diſſerendum erit. Si enim quis in percipienda Euchariſtia fricaret barbam deliberatè ſive pro animi libidine, ſive ut morem gerat principi imperanti, dignus eſt cui barba radatur. Dico igitur nullum actum à deliberativa ratione procedentem eſſe in individuo indifferentem ſed vel veſtitum eſſe omnibus debitis circumſtantiis, maxime finis vel non eſſe, ſi prius erit actus bonus, ſi poſterius malus. Nam quilibet ſingularis defectus cauſat malum;

Contra Jovinian. l.2. c.29

In Iſaiam cap. 55.

Bernard. in ſerm. 50.

lum: bonum autem cauſatur ex integra cauſa, & corruptio cujuſlibet circumſtantiæ debitæ maximè finis eſt ab erratic à regula. Vſus rerum indifferentium determinandus eſt regulis ſobrietatis, charitatis, & pietatis. Sobrietas poſtulat ut ſobriè utamur. Nam libertas Chiſtiana non eſt effrænis licentia: non debet eſſe occaſio carni Galat. 5 13 non malitiæ velamen 1 Pet. 5 2 16. Charitas exigit ut uſu rerum indifferentium proximum non lædamus aut offendamus, ſed abſtineamus ab omni ſpecie mali ad vitandum ſcandalum ne ruat exemplo noſtro proximus in peccatum. Pietas poſcit, ut omnia referamus ad Dei gloriam. *Sive editis ſive bibitis ſive quid facitis, omnia in Dei gloriam facite.* 1 Cor. 10 31. Qui nec explicitè id eſt actu de Dei gloria fine ultimo cogitans operatur, nec implicitè id eſt de aliquo fine bono in particulari, unde ſequitur gloria Dei, etiamſi de ea actu non cogitet, nullo modo nec explicitè nec implicitè refert omnia ad Dei gloriam. Et tamen vel explicitè vel implicitè omnia referre oportet ſecundum præceptum illud Pauli ut agnoſcit Bellarminus.

De gratia liber. arbit. l. 5. c. 10.

Rebus & ritibus ſacris ceu ceremoniis cultus divini à Deo præſcriptis res aut ritus ſacros Iudaicos aut ab hominibus inſtitutos addere non eſt adiaphoron ſive ad ſignificationem ſive ad operationem.

Iunius de politia Moſis cap. 7.

Dixi rebus aut ritibus ſacris ceu ceremoniis, quia *in jure politico ſui ſunt imperati & ſolennes ritus, ceremoniæ verò propriè non niſi ſacræ obſervationes in cultu divino appellantur:* & obſervationes ordinis & decori propter eutaxiam non dicuntur propriè ceremoniæ aut ritus ſacri; Nam eutaxiæ leges ſunt communes civilibus & ſacris. Ex natura eſt & communi jure, quod ſint oſtiarii vel æditui in Eccleſia, non tamen eſt officium æditui ordo ſacer cleri ſed officium commune ad res humanas æque ac ſacras pertinens *Officium, inquam, commune eſt in ſacris & prophanis rebus.* Ceremonia propriè & ſimpliciter dicitur Bellarmino actio externa, quæ non aliunde eſt bona & laudabilis, niſi quia fit ad Deum colendum, ut ſacrificium, genuflexio, & ſimilia. Sacrificium, genuflexio & ſimiles actus exteriores non ſunt actus alterius virtutis ullius, in ordine tamen ad voluntatem religioſam habent ſuam honeſtatem ſufficientem in qua fundari poſſit ceremonia ſive ritus ſacer & accommodari poſſint ad ſignificandum cultum divinum. Quilibet actus exterior de ſe indifferens non habet iſtam proportionem ad ſignificationem cultus divini ut deambulare, agitare tauros, & ſimiles. Votum de agitandis tauris in honoré Dei non eſt validum, quia etſi actus ille ſit indifferens nihil in ſe habet utilitatis aut convenientiæ, ut ad Dei cultum quicquam conferre poſſit. Ideo ait

De Cleric. ca. 13. not. 2. De ſacram. lib. 2. ca. 29.

Suarez,

Suarez, *Dico igitur (eſtque generaliter obſervandum) ut actus indifferens fiat honeſtus ex fine honeſto non ſatis eſſe quod ex libertate aut falſa apprehenſione operantis in eum finem referatur: ſed oportere ut talis relatio prudenter fiat, & cum proportione ac fundamento alicuius convenientiæ inter tale medium & talem finem, id eſt quod ſit utile ad illum vel proximè vel interventu aliorum mediorum, quia aliàs eſt imbrudens relatio talis medii ad talem finem, & potius videtur in verbis aut falſa apprehenſione, quàm in re ipſa exiſtere*. Actus igitur agitandi tauros nullam accipit honeſtatem ex relatione ad honorem Dei, ut poſſit dici ritus ſacer, aut ceremonia in cultu divino. Actuum de ſe indifferentium alii determinari poſſunt à privato quolibet, quia natura ipſa docet genu flectere, manus elevare & oculos, pectus tundere & alia ſigna cultus interioris. Sed nos jam differimus de determinatione actuum, & accommodatione ad cultum divinum ex mero inſtituto, & dicimus Deum ſolum hos actus ſacros & religioſos ceu ceremonias determinare & præſcribere jure poſſe. Dixi rebus aut ritibus ſacris à Deo præſcriptis, quia Deus non modo ritus ſed etiam res ſacras inſtituit. Res ſacræ aliæ ſunt ortu ipſo ſacræ, ut ſcriptura ſacra, aliæ inſtituto, ut templum Hieroſoſolymitanum, veſtes, & vaſa ſacra, ſic ſacramenta in novo Teſtamento. Nam ex inſtituto divino aqua, panis, vinum fiunt res ſacræ. Templa, altaria, veſtes, imagines, cerei accenſi, vaſa ſacra pontificiorum non ſunt ex inſtituto divino res ſacræ, ſed humano commento, & proinde non ſunt inter res ſacras numeranda. Templa ſunt tantum ædificia, quæ deſerviunt eidem uſui Eccleſiæ, cui publica ædiſicia deſerviunt in Republica, ut ſupra oſtendimus & ut ſimile in officio æditui de quo jam dictum arguit, ſic vaſa. Imagines autem cerei accenſi, altaria & ſimilia ſunt ſuperſtitioſorum & maleferiatorum figmenta hominum. Ex rebus & ritibus ſacris conſtituitur materia alicuius cultus particularis, ut adminiſtrationis ſacramenti, prædicationis verbi, cantus pſalmorum, oblationis precum, gratiarum actionis &c. Ex particularibus ceu partialibus conſtituuntur officia divina. Nam quandoque omnes concurrunt, quandoque plures, quandoque pauciores in liturgia publica. Dixi ſive Iudaicos ſive ab hominibus inſtitutos, quia Iudaici erant olim à Deo inſtituti non ab hominibus, ſed tamen antiquata jam lege Moſaica non ſunt amplus uſurpandæ res aut ritus ſacri Iudaici qui erant ex inſtituto divino non ipſo ortu ſacri. Dixi denique ſive ad effectus ſpirituales ſive ad ſignificationem, quia ceremoniæ ratione finis ceu effectus aliæ inſtituntur ad effectus ſpirituales ut ad dæmones coercendos aut peccatum veniale remittendum &c. quam vim ſpiritualem tribuunt exorciſmis ſuis aquæ benedictæ, ſigno crucis &c. vel ad ſignificationem ut veſtis alba neophytorum, lumina cereorum, ſuperpelliceum &c.

L. 2 de votis cap. 4.

actus

actus ordinis & decori non ſunt propriè ceremoniæ, ut ſuprà dictum.

Quod res aut ritus ſacros addere non liceat ritibus & rebus ſacris à Deo præſcriptis probatur. *Ne addite ad verbum illud quod ego præcipio vobis neque detrahite de eo, ut ſervetis præcepta Iehovæ Dei veſtri quæ ego præcipio vobis Deut.4. Infidelitatis argumentum fuerit, & ſignum ſuperbiæ certiſſimum, ſi quis eorum quæ ſcripta ſunt aliquid velit rejicere, aut eorum quæ non ſcripta introducere.* Cyprianus epiſtola ad Pompeium, *Vnde eſt*, inquit, *iſta traditio Vtrum de dominica & Evangelica authoritate deſcendens an de Apoſtolorũ mandatis atque epiſtolis veniens? Ea enim facienda eſſe, quæ ſcripta ſunt, teſtatur Deus, & proponit ad Ioſue, dicens, non recedet liber legis huius ex ore tuo &c. Si igitur aut in Evangelio præcipitur, aut in Apoſtolorum Epiſtolis & actibus continetur, obſervetur etiam hæc ſancta traditio*, Cyprianus non unam, ſed omnes traditiones damnat quæ non poſſunt ex ſcripturis Evangelicis & Apoſtolicis confirmari. Dogmatica & ethica in ſcriptura expreſſè contineri aut ex eadem juſta conſequentia deduci dicet aliquis, non autem ritualia. Si per ritualia intelligant ceremonialia ceu ritus ſacros cultus divini, falſum. Bellarminus dividens traditiones ratione materiæ in traditiones de fide & moribus, *Traditio ad mores pertinens eſt*, inquit, *quod ſignum crucis in fronte pingendum ſit, quòd certis diebus jejunia ſunt ſervanda aut feſta celebranda &c.* Verbum Dei reſpectu finis, ad quem à Deo ordinatur, perfectum exactum & abſolutum eſt, ait Hookerus. At ordinatur in iſtum finem, ut inſtruat nos in omnibus quæ ad fidem vel bonos mores, maxime autem quæ ad cultum Dei pertinent. Scriptura de cultu divino tractat ex propoſito, & ut inſtruat quo modo colendus ſit Deus, ſi ergo non plenè tractat imperfecta eſt, & ſcopum non attigit. Sub Evangelio habemus legem noſtram cerèmonialem determinantem legem moralem quoad cultum, ſicut ſub lege Moſaica Iudæi; Ad hanc legem pertinent ſacramenta & eorum ritus omnes quorum inſtitutio referri non poteſt ad jus naturæ, ſed ad voluntariam Chriſti determinationem. Legi ceremoniali Iudæorum non licebat hominibus addere aut detrahere quicquam. *Vnamquamque rem quam ego præcipio vobis eam obſervantes facite: ne addite ei neque detrahite ex eo Deut.12 32.* Loquitur ibi de cultu dominus. Non minus perfecta eſt lex ceremonialis ſub lege nova, quam ſub lege veteri. Ergo nec ei addere aut detrahere licet.

Baſilius ſer. de fidei confeſſ.

De verbo Dei non ſcripto cap. 2.

De politeia lib.3.p.144

Vis huius conſequentiæ patet primum ex eo, quòd non minùs nunc quàm tunc rationem humanam coerceri certis ſeptis, & quaſi cancellis circumſcribi opus ſit, ne in rebus divinis laſciviat, aut in ſuperſtitiones delabatur. Deinde ex eo, quòd Apoſtolus & Pontifex profeſſionis noſtræ Ieſus Chriſtus fidelis fuit ei qui ipſum

conſtituit,

conſtituit, vt & Moſes fidelis fuit in tota domo ipſius. Et Moſes quidem fidus fuit in tota domo ipſius, vt famulus; At Chriſtus vt filius domui ſuæ præeſt. Heb. 3. 2. 5. 6. Moſes exactè deſcribit omnes ritus cultus divini, & in extruendo tabernaculo rerum minutiſſimarum materiam & formam conformavit ad exemplar quod miniſtratum illi in monte ſcutulas, annulos, vectes, forcipes, trullas. Concedit ipſe Bellarmiuus omnia, quæ ad cultum Dei pertinebant in ſpeciali determinata fuiſſe in lege veteri, ſed negat eandem eſſe rationem teſtamenti veteris & novi. *Quia lex teſtamenti veteris dabatur vni tantum populo, & ad certum tempus, nimirum vſque ad Chriſti adventum, potuit facile detrminare omnia, vt etiam fecit. Nam in ſpeciali præſcribit omnia, quæ tam ad cultum Dei, quam ad judicia & forenſes contentiones pertinent. Et ideo non eſſe mirum ſi probiberet addi alias leges. At lex Evangelica datur toti mundo, id eſt diverſiſſimarum nationum populis, & duratura eſt vſque ad finem mundi. Et id circo non poterat tam facilè determinare omnia in ſpeciali, vt non eſſent adhuc neceſſariæ aliæ leges tam civiles quam Eccleſiaſticæ.* Ideo inquit, *Deus melius eſſe judicavit, ſi in Evangelio, quod eſt commune omnibus, traderet communiſſimas leges de ſacramentis atque articulis fidei, & alia magis ſpecialia pro locorum & temporum diverſitate relinqueret inſtituenda per Apoſtolos eorumque ſucceſſores.* Sic etiam reſpondent Hierarchici, Hookerus *leges Moſaicas Iudaicam tantum gentem concernere: & ideo comparationem nullam inferri poſſe tam exactæ politeias pro omnibus Eccleſiis Chriſtianis, quæ multæ imo pene innumeræ ſunt.* Quod ad legem judicialem nullam habemus niſi Eccleſiaſticam de regimine & diſciplina Eccleſiæ; judicialem forenſem & politicam non tulit legiſlator noſter, quia temporale regnum ſibi non acquirebat, nec rempublicam Eccleſiaſticam iuſtituit ſed de cultu externo in Eccleſia præcepta dedit, ritus & ceremonias præſcripſit. *Non poterat,* inquit *Bell. tam facilè determinare omnia in ſpeciali in novo teſtamento.* Reſpondeat Iunius, *Quid? tu mihi Bellarmine potentiam Dei circumſcribes numero perſonarum locorum & temporum? tam profectò in illa potuit quàm in hac Deus æque potentia atque eſſentia infinitus & immutabilis. Marcionitarum non Chriſtianorum ſententia illa eſt.* Ritus ſacri omnes ſunt univerſales aut particulares, univerſales, ut pingere crucem in fronte, particulares ut jejunium ſabbathi quod in Eccleſia Romana & quibuſdam aliis, ſed non ubique obſervabatur. Vniverſales nonne facilè potuit Dominus determinare? Homines potuerunt & Deum etiam non facilè potuiſſe ſi quis dixerit, impius eſt. Particulares vel non pendent à circumſtantiis loci temporis & perſonarum, vel pendent. Si non pendent tum fieri poſſunt univerſales. Si fieri poſſunt univerſales, tum etiam facilè determinare potuit Deus, & de iis legem ferre. Iejunii obſervatio eſt univerſalis, & à Deo etiam præcepta in ge-

De Pontif. li.4. ca.17.

De politiâ Eccl. lib.3. p. 154.

De Pontif. l.4. c. 17. not. 12.

nere. Præſcriptum tempus eſt etiam ritus univerſalis; ſed inſtitutus ab hominibus, quem facile Deus etiam præſcribere poterat, ſi placuiſſet illi talis ritus. Iejunium ſabbathi erat tempore Auguſtini ritus particularis Eccleſiæ Romanæ & aliarum quarundam. Sed ritus ille particularis non pendebat à circumſtantiis illarum Eccleſiarum. Facile poterat ubique obſervari, & Deus etiam facillimè potuit determinare ut jejunium ſabbathi eſſet univerſale, ſi præſcriptum quodvis tempus ipſi utile viſum eſſet. Si pendent à circumſtantiis locorum, temporum, perſonarum, potuit tamen Deus potentia & ſapientia infinitus determinare. Sed primùm nulli ſunt ejuſmodi ritus particulares, qui pendent à circumſtantiis locorum, temporum & perſonarum, niſi ritus ordinis & decori, ſi ritus dicendi ſunt, at ritus ſacri nulli particulares fuerunt in Eccleſia, qui pendebant à circumſtantiis. Detur inſtantia. Præterea etſi daretur, non tamen approbat ejuſmodi ritus ſacros dominus, qui ne univerſales quidem ab hominibus inſtitutos probat. Si particularibus Eccleſiis liceret univerſalibus ritibus ſacris alios ſuperaddere particulares, quanta eſſet varietas vel eſſe poterat cultus externi in Eccleſia. Vniverſales ritus inſtituit Dominus, plures potuit, pauciores voluit, ſed propter novæ legis ſuavitatem & libertatem multiplicare noluit. *Levijugo ſuo nos ſubdidit, & ſarcinæ levi, unde ſacramentis numero pauciſſimis, obſervatione facillimis, ſignificatione præſtantiſſimis ſocietatem novi populi colligavit.* Imo nec ſacràmenta inſtituiſſet, niſi quid ſingulare haberent præter alios ritus. Alia Bellarmini & Hierarchicorum reſponſio eſt, *Cum Moſes præcipit non eſſe addendum ad id quod lex præſcribit, hoc debere intelligi de additione corrumpente non autem perficiente opus præceptum. Vt cum lex dicit, ſolùm ſacrifices oves & boves & aves mundas: ſi quis vellet ſacrificare etiam canes & ſues & homines, ille addet, & corrumpet præceptum*, diſtinctionem iſtam illuſtrat ſimilitudine libro ſecundo de effectu ſacramentorum. *Idem videmus in monetarum corruptione. Illi enim dicuntur falſarii, qui vel ipſas monetas corrumpunt, addendo ſtannum argento, aut minuendo ipſum argentum, vel qui monetas à ſe cuſas obtrudunt pro moneta principis. Nihil autem horum invenient in ceremoniis Eccleſiæ.* Eadem & diſtinctione & illuſtratione utitur Mortonus. Nulla habent illi arma, niſi quæ miniſtrantur à pontificiis in controverſiis cum orthodoxis quos illi Puritanos vocant. At additio perficiens etiam prohibetur quia arguit imperfectionem in præcipiente. Nam quod perficitur imperfectum eſt, *Scriptura ſacra eſt perfecta divinitus, eoque nec contra ipſam nec præter ipſam lex addi aut minui in Eccleſia poteſt. Imo ſiquæ inſuper adduntur, ex facto ſunt contrariæ verbo Dei, quod ſibi addi aut minui vetat*, inquit Iunius. Sic Tilenus, *petitur principium, quin & hoc ipſo contraria eſt quælibet nova lex, quod divinæ additur; quandoquidem iſta ſibi quicquam*

Auguſtinus ep. 118. c. 1.

De pontif. lib. 4. ca. 17.

Cap. 31.

Defenſ. ceremoniar. p. 29

De pontif. l. 4 c. 17 not. 20.

Nota 11.

quicquam addi vetat. Si nullũ aliud eſſet vitiũ in ritu ullo, ſat eſt quod additur ad opus præceptum. Ipſe Bellarminus damnat additionem rei homogeneæ ad opus præceptum, ut cum Deus jubet comedi in paſchate unum agnum à ſingulis familiis, ſi aliqua familia duos agnos comediſſet, multò magis igitur damnanda rei heterogeneæ additio. *Legiſlatores ipſi non jactabant ſe novum quicquam tradere, ſed tantum addere cavendi formulas quæ media eſſent adminicula ad ſervandum Dei legem.* Deus prohibet ne addant ad præcepta ipſius ut cuſtodiant ea, illi dicunt ſe addere ut cuſtodiant & melius obſervent ac ſi ritus inſtituti ab hominibus præſervare poſſint præcepta Dei, & efficere ut melius obſerventur, cum contra videamus pluris fieri mandata hominum, quàm præcepta Dei. Alia additio eſt ad numerum præceptorum & hanc non eſſe prohibitam contendunt pontificii, & adverſarii noſtri. Nam Iudæcos addidiſſe ad numerum præceptorum ceremonialium probat Bellarminus, exemplo feſti Purim. Sic Hookerus & Mortonus; Reſpondet Tilenus, *Feſtum hoc aut ex Mordochæi aut ex Regis præcepto, aut communi populi conſenſu inſtitutum fuit. Si primum; auctoritate prophetica id factum, eadem videlicet qua liber ille ſcriptus. Si ſecundum, politicum eſt mandatum non Eccleſiaſticum, & à probatione quæſtionis alienum. Si poſtremum, non modo alienum ſed etiam adverſum eſt: ſequeretur non Monarchicum ſed Democraticum eſſe regimen.* Adducunt etiam feſtum dedicationis inſtitutum à Machabæis. Sed exemplum iſtud non imitandum aut omnino probandum. Nam de authoritate legitima quæritur. Ad utrumque tamen reſpondet Sutlivius, *Oſtendere etiam debet illas fuiſſe leges Sacerdotum, & non prophetarum qui hæc ex Dei mandato inſtituerunt.* De prophetis autem Whitakerus. *Si Prophetas dicat mandaſſe aliquid novi, fuerunt illi æquales Moſi, & æqualem poteſtatem habuerunt. Nam prophetæ qui poſtea ſuis temporibus exorti ſunt, ſpiritus ſancti organa fuerunt, & ex ore Domini ſunt locuti.* Sed de utroque feſto plura dicturi ſumus capite ſequenti, ubi de dierum feſtorum obſervatione tractabitur. Mortonus ut probet additiones ad præcepta affert factum Salomonis 1 Reg. 8 & ait Salomonem erexiſſe in templo aliud altare æneum, cum vidiſſet altare Domini non capere omnia holocouſta. Sed rectiùs Bellarminus, à quo iſtud argumentum mutuatus eſt, ait tantum ſanctificaſſe alium locum in templo, & ibi obtuliſſe holocauſta, inde quidem colligit in eo non peccatum fuiſſe quod Achaz altare novum in templo erexerit, ſed quod altare erexerit ad ſimilitudinem altaris idoli Damaſceni, nec quod Manaſſes aras extruxerit in templo, ſed quod extruxerit eas militiæ cœli. Reſpondet Iunius. *Non ſequitur ex diſpari. Nam factum eſt extra ordinem, & occaſione ſingulari ex neceſſitate præſente cui per analogiam communis iuris proſpectum eſt, forte etiam particulari reve-*

Calvnus in Mat. 15.2.

De pontif. l.4. ca.17. not.5.

De pontif. l.4. ca. 6. p.440.

De pontif. quæſt.7.cap. 3. ſect. 2.

De Pontif. lib 4 ca.19.

Ibidem.

Nota 2.

latione. At illi nihil fecerunt, niſi execrando pruritu Idololatriæ Tilenus, *Ab exemplo & facto extraordinario nihil legitimè concluditur pro poteſtate Pontificis ordinaria; qui neque Rex eſt neque Propheta, qualis fuit Salomo Canonicorum librorum ſcriptor, cuius notæ non ſunt epiſtolæ decretales.* Et cum dixiſſet Bellarminus Deum Salomonis factum nec imperaſſe nec approbaviſſe, niſi potius approbaſſe dicendus ſit, cum ſequenti capite Salomoni per quietem apparuerit, cumque laudaverit, ac multa bona illi promiſerit. *Hinc,* inquit, *rectiùs colligeret Bellarminus præceſſiſſe peculiarem inſpirationem de loci illius in templo ſanctificatione: non enim laudat Deus* ἐθελοθρησκείαν. Whitakerus, *Reſpondeo Salomonem quidem conſecraſſe medium atrii, ut ibi etiam ſacrificia offerrentur, quia non ſatis amplum erat prius atrium propter ſacrificiorum multitudinem. Sed primo Salomon non extruxit novum altare, non id legitur, ſed tantum ipſum atrium ad eam rem conſecravit, id eſt pavimentum atrii, ut Lyranus interpretatur. Secundò quicquid Salomon fecit id Dei authoritate & ſpiritus ſancti nutu fecit.* Sutlivius, *Deinde Achaz & Manaſſes non tantum reprehenduntur, quod idolis immolaſſent, ſed quod novi generis altaria extruxiſſent in templo Dei: quòd autem Salomon ſecundum altare in atrio extruxit, ex revelatione proculdubio divina fecit.* Si unquam raptus ſpiritu Salomon in illa dedicatione templi raptus erat, ut bene obſervatum in Replica contra Mortonum, & colligi poteſt ex hiſtoria 1 Reg. 8 & 2 Chron. 6 & 7 Præterea ſacrificarunt ſacrificium boum vicies bis mille & pecudum centies vicies mille, quum dedicarent domum Dei rex & totus populus; altare æreum quod fecerat, non poterat capere holocauſta munera & adipes; conſecravit internam partem ceu interius atrium nempe ſacerdotum. Neceſſitas cogebat ſupplere, quod deficiebat. Sacrificia erant magis neceſſaria, quàm altaria. Altare enim erat propter ſacrficium non autem ſacrificum propter altare. Noluit igitur ille deeſſe ſacrficio, etſi deerat altare ſacrificio. Nec dicitur erexiſſe aliud altare, ſed ſanctificaſſe interius atrium in hunc præſentem uſum, non enim ſuffeciſſet etiam aliud altare, & potius pavimentum quam altare conſecravit, ne altare altari adderet. *Quia verò æneum altare, quamvis amplum eſſet, non erat omnium ſacrificiorum capax, dicitur Salomon conſecraſſe medium atrii hoc eſt pavimentum quod erat iuxta victimarum altare, ut etiam ibi ſacrificia offerentur. Dicitur autem Salomon conſecraſſe non quod ipſe atrium ingreſſus fuerit ſed quod afflatu divino ſacerdotibus mandavit locum illum conſecrari.* Et quid ſi erexerit altare neceſſitate ſacrificii urgente, non tamen erat ſtabile & perpetuum, ſed quale terreum illud quod ante extructum taberculum fuit, & quod facile dirui poterat. Quomodo igitur inde excudent ceremonias ſuas ſtabiles; ſine quibus integer tamen ſtare poteſt Dei cultus.

Ibid. nota 2

Not. 3.

De Pontif. ſum 7 c. 3. ſect. 7.

De Pontifice, l. 4 c. 6. pag. 447.

Pet. Martyr in 1 Reg. 8 64.

Qui

Qui fecit altare æreum ex præſcripto divino, quidni etiam poterat Deo inſpirante, aut per Vrim & Thummim conſulto, vt ſolebat fieri in re dubia, aut caſu emergente, altare temporarium erigere. Sed cur diceret conſecraſſe atrium interius in hunc finem, ſi altare tantùm conſecraſſet. Danæus, *Nam & pars illa atrij erat iam non ex hominum, ſed ex Dei inſtituto ſancta, Exod. 27. & 40. (vtpote in qua erat altare holocauſtorum) & ſacrificijs recipiendis deſtinata (nam in eadem parte verſabantur ſacerdotes ſacrificantes) verum per totam illam atrij medij & ſacerdotalis partem & pavimentum ſacrificavit & crema-vit.* Altare quod ad Iordanem extruxerunt Gaditæ & Rubenitæ, Ioſ. 22. objicit Mortonus. Altare illud nullum habebat ſtatum in cultu divino. Non extruxerunt, vt in eo offerrent holocauſtum cum munere, ſive vt pararent in eo ſacrificia euchariſtica, ſed vt eſſet teſtimonium iuris ſui quod habebant commune cum alijs, ne dicerent in poſterum filijs ipſorum, *Non eſt vobis portio in Iehova Satis ergo ſuperque* (inquit Calvinus) *à noxa ſe eximunt filij Ruben, Gad & Manaſſe, dum profitentur non alium fore uſum altaris, quam vt vinculum ſit fraternæ coniunctionis, & iuſtam rationem adferunt: quia periculum erat, ne longo temporis progreſſu decem tribus alias excluderent tanquam alienas, quod non eandem terram incolerent. Nam quia regio trans Iordenem non fuerat initio comprehenſa in fœdere, poterat diverſa ratio habitationis movere litem diſſidij. Poſteris itaque ſuis tempeſtivè conſulunt, vt altari quaſi publicis tabulis ius ſuum tueri queant, vt ita alij alios mutuò agnoſcant, & communiter ſerviant vni Deo.* Argumentum quo probetur additiones prohibitas in veteri Teſtamento ſumi etiam poteſt è locis novi Teſtamenti, vbi damnantur traditiones Phariſæorum à majoribus acceptæ quas δευτερώσεις vocabant. De quibus extat conſtitutio Iuſtiniani Novell. 146. in hæc verba. *Quæ deuteroſis quaſi ſecundaria traditio ab ipſis dicitur, in univerſum interdicimus, vt quæ ſacris libris comprehenſa non ſit, neq; deſuper tradita per prophetas, ſed excerpta quædam virorum contineat, qui terrena duntaxat loquuntur, nec quicquam divini in ſe habeant numinis.* Reprehenduntur autem non ſolum dogmata de fide ſed etiam ceremoniæ inutiles & ſuperſtitioſæ, cuiuſmodi erant lotiones, Marc. 7. *Nam Phariſæi & omnes Iudæi niſi pugno*, id eſt, manu in pugni formam compoſita, tum ſic elata primum & deinde demiſſa, vt interpretatur Scaliger, *laverint manus, non edunt, tenentes traditiones Seniorum, & à foro venientes, niſi loti fuerint non edunt. Et alia multa ſunt quæ acceperunt, nempe lotiones poculorum & ſextariorum, & æramentorum & lectorum*, ſed fruſtra colunt Deum, docentes doctrinas quæ ſunt mandata hominum reſpondit Chriſtus Phariſæis interrogantibus cur diſcipuli illotis manibus ederent. Et tamen iſtæ παραδόσεις τῶν πρεσβυτέρων in admirationem rapiebãt vulgus imperitum. *Videntur igitur* (inquit Hieronymus) *obſervationes Iudaicæ apud im-peritos*

Contro. 3. l. 4. c. 19.

Defen. p. 66.

In Ioſue. cap. 22. ver. 26.

Epiſt. ad Algaſiam. qu. 10.

peritos & vilem plebeculam imaginem habere rationis humanæq́; ſapientiæ, vnde & doctores eorum σοφοὶ hoc eſt ſapientes vocantur, & ſi quando certis diebus traditiones ſuas exponunt diſcipulis ſuis, ſolent dicere οἱ σοφοὶ δευτερῶσι, id eſt, ſapientes docent traditiones.

Quod ad ordinis & decori conſtitutiones, Iudæos non aliter ac Chriſtianos potuiſſe ſtatuere non negamus: & quo plures erant ritus & ceremoniæ,eo plures poſcebant de ordine & decoro cõſtitutiones. Inde ſynagogarum erectio,ſtata tempora & horæ precationum,aliaque multa. Ineptè igitur arguitur à ſynagogarum conſtitutione ad probandum additionem ceremoniæ ad legem ceremonialem. Nam ſynagoga non erat typus & figura vt templum; Neceſſe fuit ſingulis ſabbathis vacare lectioni & interpretationi legis & prophetarum. Non poterant Iudæi ſingulis ſabbathis convenire in locum, vbi erat tabernaculum vel templum. Oportebat igitur ædificari ſynagogas in varijs locis vt commodè convenire poſſent.

Iun. et Trem. in Act. 13. 15. *Morem recitandi legem in ſynagogis diebus ſabbathi introductum ab ipſo Moſe tradunt, & deinde poſt reditum à captivitate ab Ezra in vſum revocatum & amplificatum adjuncta prophetarum lectione.* Ad ordinem item non ad ceremonias ſpectat, quod *legem dividunt in Sectiones totidem* (*quas vocant* Paraſhoth) *quot ſunt in anno ſabbatha, quo ita ſingulis annis tota lex perlegatur, finiaturque in feſto tabernaculorum, rurſumq́; ſequenti ſabbatho repetatur.* Item quod *ex prophetis capita quædam,quæ appellant* Haphtaroth *lectionibus legis tum numero tum doctrinæ conſenſu quatenus fieri poteſt correſpondentia ſelecta conſtitutaque ſunt quæ ſimul legantur eo ordine quo deſcripta ſunt ad finem bibliorum Venetijs excuſorum.* Ad ordinem pertinet horarum precationis determinatio, Tertiæ, Sextæ, Nonæ. Nec neceſſe eſt, vt tertiæ ceu matutinæ precationis tempus referant ad Abrahamum Sextæ quæ dicta precatio muneris ceu precatio meridiana ad Iſaaci, Nonæ ceu precationis veſpertinæ ad Iahakobi inſtitutum. Hæc enim inſtituta ſunt in poteſtate Eccleſiæ ſervato ordine & decoro. Poſſum plura percurrere, ſed hiſce paucis differentiam poſſumus dignoſcere inter ea quæ fuerunt typica & ſacra, & ea quæ erant ordinis & decori gratia tantummodo inſtituta. Si ergo non licebat homini addere ceremonijs ceu ritibus ſacris cultus divini ſub lege, nec ſub Evangelio licebit. Nam Chriſtus legiſlator eſt Moſe dignior & ampliori gloria præditus. Moſes vt famulus in domo Dei fidelis, Chriſtus ut filius ſuper domum conſtitutus, Moſes adminiſter & promulgator eorum quæ à Deo accepit referenda, at principatus impoſitus humeris Chriſti,Iſa.9.6.

Dixi non licitum reſtituere ritus Iudaicos, Nota eſt omnibus Auguſtini diſtinctio in tria tempora Vnum ante paſſionem Chriſti, in quo legalia neque erant mortua neque mortifera: aliud poſt plene promulgatum Evangelium,quo mortua ſunt & mortifera;

tifera; tertium medium à paſſione Chriſti ad plenam Evangelij promulgationem, quo mortua erant nec vllam obligandi vim habebant, non tamen fuerunt mortifera Iudęis converſis dummodo non ſentirent neceſſaria ad ſalutem, ac ſi ſine ijs juſtificari non poſſint. Ceremonias Iudęorum dividunt Scolaſtici in ſacrificia, ſacramenta, & ſacra, & obſervantias. Sacra appellant inſtrumenta illa deſervientia cultui divino ſacrificij vt templum, vaſa, tabernaculum, obſervantias appellant obſervationes in cibis, veſtimentis & alijs hujuſmodi, quibus in ſingulari converſatione diſtinguebantur ab idololatris. De ceremoniarum legalium abrogatione habemus paſſim teſtimonia, Coloſſ. 2. 17. Galat 5. 3. & alibi. *Quis enim ceremonias illas in hoc tempore velit teneri mordicus aut redintigrari quas Deus inſtituerat olim, vt res futuras adumbrarent conſummata jam veritate, aut quas ordini & modo illius reipublicæ contemperaverat ſublata jam republica per voluntatem judiciumque ipſius. Atque ad hæc duo ceremoniæ omnes pertinebant: aut ad ſignificandum veritatem præcipuè futuram, aut ad cultum inſtituendum ſecundum eam rationem, qua Deus ſeſe colendum patefecerat, & circumſcripſerat cultoribus ſuis in illa republica & eccleſia ſua. His ergo ſublatis & ceremonias ſublatas confirmamus,* inquit Fr. Iunius. Auguſtinus ait ceremonias Iudæorum & perniciosas & mortiferas eſſe Chriſtianis, *& quicunque eas obſervaverit ſive ex Iudæis ſive ex gentibus, non ſolum veraciter ſed etiam ſimulatè, eum in barathrum Diaboli devolutum.* Item, *Ac proinde quiſquis nunc Chriſtianorum quamvis ſit ex Iudæis ſimiliter celebraverit, tanquam ſopitos cineres eruens non erit pius deductor vel bajulus corporis, ſed impius ſepulturæ violator.* In eundem fere ſenſum Calvinus, *Nunc cum ſatis conſtat tales ceremonias, nec vela eſſe nec ſepulchra, quibus tegitur Chriſtus, ſed fœtida potius ſtercora, quibus obruta eſt ſincera fides & religio, qui promiſcuè faciant liberum earum vſum longè plus Papæ arrogant, quàm legi ſuæ Deus concedit.* Cum lex revocatur quaſi privativè tantum auferendo ſolummodo imperium & obligationem dicitur mortua, Cum quaſi contrariè prohibendo vſum eius etiam materialiter, id eſt prohibendo opus illud quod ante pręcipiebatur, vel pręcipiendo quod prohibebatur, dicitur mortifera. Non ſolum igitur non obligant ceremoniæ legales, ſed etiam nocent, ſi ſeruantur & propterea graviſſimè peccant Romanenſes & qui Romanenſium imitatores, quòd Iudaicos ritus ſimiarum more imitentur, & legis ceremonialis ſpeciem eccleſijs Chriſtianis repręſentent. Fœlix Papa ſic defendit vnctiones, altaria, veſtes ſacras, dedicationum ritus, &c. *Si enim Iudæi, qui vmbræ legis deſerviebant hæc faciebant, multo magis nos,* inquit, *quibus veritas patefacta eſt.* Sic argumentatur etiam Gregorius Papa. *Quod autem octo diebus Encœnia ſunt celebranda in libro Regum perlecta dedicatione Templi reperietis.* Quod Pontificius cultus Iudaico affinis ſit,

De Politia Moſis, cap. 8

Epiſt. 19.

Ibidem.

In act. 13. 3.

Gratia decret.

De conſecr. diſt. 1. cap. 2.

Cap. ſolennitates.

ſit,& quàm ſimillimus negari non poteſt,ſed duo obtendunt. Primò non eſſe prorſus eandem materiam rerum,nec eadem mente & in eundem finem ſervari. *Non debere mirum videri ſi noſtræ ceremoniæ habent aliquam ſimilitudinem cum Iudaicis. Nam erant illæ figuræ rerum noſtrarum, vt 1.Cor.10. legimus*,ait Bellarminus. Falſum. Erant vmbræ ſpiritualium myſteriorum, non novarum ceremoniarum. Quod ſi typi & figuræ fuiſſent ceremoniarum in novo teſtamento, oporteret exactè & plenè reſpondere typo, adeo vt nulla ſit ceremonia Iudaica quę non haberet antitypon & correſpondentem ceremoniam in Eccleſia Chriſtiana. *Et vero vt fuerit hoc diſcrimen,quod tu in illis inveniſti,vt in veſtris cera ſit,illorum oleum,& illorum ſuffimentum ſit & thus veſtrum, etiamſi thus illorum quoque ſuffimento admiſceretur, etiam ſine ſuffimento incenſum conficeret,verum vt hoc maximè inter illos diſcrimen largiamur, veſtri tamen ritus ipſo genere Iudaici ſunt, quia vmbræ ſunt, quales Iudaici exſtiterunt. Atque ſanè probabile eſt inventores eorum à Moſe ipſos accerſiviſſe,quemadmodum patroni ex Moſe ipſos ſtabiliunt. Nam maximè ſpecioſus fucus, quo vel Durandus Epiſcopus vel alij eos adumbrarunt,hic eſt, Deum eos in lege Moſaica edixiſſe*, ait Rainoldus. Item, *Non tamen id diſcriminis inter vos & Iudæos affert Innocentius, vt veſtra ſacra vnctio ex oleo & balſamo confecta ſit, quum illorum ex oleo fuerit & myrrha aliiſque aromatis. Non erat neſcius huius aut illius, quæ admiſcentur cathartici, in materia diſcrepantiam,non liberaturam eccleſiam veſtram à Iudaizandi conſuetudine in genere cathartici, hoc eſt ritus quo ſacerdotes & altaria conſecratis. Nihilo certe magis, quam ſi canem immolaretis, deindeque diceretis non in eo vos Iudæos imitari, quum illi non canes, ſed oves & boves immolarent.* Confugiunt à ſimilitudine ſymboli ad intentionem & finem diverſum. Licet aliqua ſimilitudo ſit in externo ſymbolo,tamen abſolutè maximum eſt diſcrimen, ait Bellarminus, quia finis diverſus; non pręnunciant Chriſtum venturum ſed partim ſunt in memoriam rerum futurarum, partim ad ſignificandam gloriam futuram. Sic etiam Hierarchici dicunt non eſſe damnandos omnes ritus Iudaicos, ſi alia mente & in alium finem vſurpentur. Ceremoniarum legalium vſus triplex. Formalis, materialis, & mixtus ceu medius, id eſt partim materialis, partim formalis. Formalis vſus eſt, ſi legalia obſerventur ſpiritu Iudaico, id eſt vel ponendo in ijs ſpem ſalutis, vel vt pręfigurantia Meſſiam venturum. Hunc vſum damnant. Materialis vſus eſt, ſi res illæ in vſum aſſumuntur ſine ſpiritu legis tanquam durantis aut ſine intentione cultus, vt ſi quis ad curandam valetudinem tondeatur vel abſtineat aliquo cibo. Mixtus ceu medius vſus eſt, ſi fiant ex intentione cultus in genere, & tanquam religioſæ ceremoniæ in generali ratione religonis. Etſi vſus iſte ſit materialis reſpectu legis, eſt formalis tamen ratione intentionis cultus, & hic vſus nempe

De effectu ſacramentorum.cap.32.

Collop. cum Harto. cap. 8.Sect.4.

medius & mixtus partim materialis partim formalis eſt illicitus. Circumciſionis vſus materialis eſt licitus, ſicut ſi quis circumcideretur propter ſanitatem, quo exemplo vtitur Aquinas. Sed circumciſionis vſus apud Æthiopes eſt partim materialis partim formalis. Caietanus extenuat hunc vſum, quia inquit ſervant hunc ritum non ſpiritu legali, ſed ſolum ex quadam intentione imitandi Chriſtum, & ſic materialiter vtuntur, addita extrinſeca honeſtate. Sed ab aliis refutatur in hunc modum. Qui circumciditur ob Chriſti imitationem, vel reſpicit Chriſtum vt ſuſcipientem circumciſionem tanquam ſacramentum quoddam à Deo inſtitutum, & ſic incidit in ſuperſtitionem Iudaicam, vel reſpiciunt Chriſtum ſolum vt affectum tali vulnere ceu cicatrice, quod non eſt veriſimile & eſſet etiam vana ſuperſtitio, quia conformitas in ſola illâ materiali læſione non cedit in honorem Chriſti, aut denique reſpiciunt conformitatem in paſſione illius doloris, quod etiam non eſt probabile, quia in infantia non eſt ſenſus talis conformitatis, nec adultis licet manus aut pedes perforare, vt in illo dolore & paſſione Chriſto confirmentur, eſſetque etiam vana ſuperſtitio. Circumciſſionem Moſaicam obſervandam arbitrantur Æthiopes, & Europæos reprehendunt, qui circumciſionem non admittunt. Nam vt refert Fra. Alvarezius in hiſtoria Æthiopica, exemplo Chriſti vtuntur ſuſcipientis circumciſionem tanquam ſacramentum ſicut Ebionæi & Corinthiani hæretici, *Vrgent exemplum Chriſti,* inquit Epiphanius, *Chriſtus circumciſus eſt octavo die, ergo & nos circumcidendo ſumus.* Sed audiamus Rainoldum in Colloquio cum Harto. *Quod autem ad diſcrimen illud quo Papa vnctionem veſtram aliud efficere & figurare, aliud illorum, primum quidem non minora in illorum altaribus quàm in veſtris efficit, quantum ego percipio. Deinde in illorum Sacerdotibus Spiritus ſancti dona figurabat, quod etiam in veſtris facere is affirmat. Poſtremò, vt habuerit ſive effectum aliud ſive ſenſum aliam apud vos quam apud illos, vt quodammodo habet ſive eum qui inſtituit, ſive cauſam quare inſtituit, reſpiciamus: poterat tamen ceremonia nihilominus eſſe Iudaica. Nam (ſpero equidem) non ibis inficias quin Iudaiſmi rea foret eccleſia veſtra, ſi agnum offerret in holocauſtum, etſi faceretis id quo non Chriſtum venturum, vt Iudæi ſed Chriſtum veniſſe & per paſſionem ſuam cum ipſum ingreſſum eſſe, tum alios quoq; induxiſſe in gloriam ſuam ſignificetis.* Synodus ſexta in Trullo celebrata damnat vſum Agni ad repræſentandū Chriſtū inter imagines τοὺς ἐν παλαιοῖς τύπους καὶ τὰς σκιὰς ὡς τῆς ἀληθείας σύμβολα τε καὶ παραχαράγματα, &c. *Antiquas ergo figuras & vmbras vt veritatis ſigna & Characteres eccleſiæ traditos amplectentes gratiam & veritatem præponamus.* Non ſolū in ſacramentis, ſacrificijs, & ſacris ſed ne in obſervantijs quidem Iudaizandū licet diverſa mente docet Apoſtolus, Galat. 2. *Petrus ſaltem gentes coegit Iudaizare quum eius exemplo & auctoritate*

2.2 qu. 103 art. 4.

In 3. par. qu. 37.

Vide Rainol. de Apocripha. tom. 2 p. 907.

Hæreſ. 30.

Cap. 8. ſect. 4.

Can. 82.

Rainold. ibid.

inducti Iudaicum ritum in delectu ciborum approbrent. *Atqui neque illi eo ſenſu approbant quo Iudæis indicebatur. Ipſis enim indicebatur vt ſanctimoniam eam deſignaret ad eamque ipſos deduceret, quam Chriſtus per gratiam fidelibus erat allaturus. Neque vero latuit, Petrum, hoc revera præſtitiſſe Chriſtum, eamque figuram etiam vniverſum Moſaicæ legis iugum ſuſtuliſſe: quod quoque gentes edocuit. Quare etiamſi eccleſia veſtra ritus Iudaicos ſenſu alio retineat, quam quo ipſos Iudæis Deus indixit ſicut affirmat Innocentius, vt illi*
Cap. 8. *medeatur vlceri: hoc tamen Petri exemplum oſtendit rem ipſam Iudaicam eſſe, voſq; Iudaizare qui obſervatis.* Auguſtinus de doctrina Chriſtiana lib. 3. *Quod ad eos quos Deus invenit ſub ſignis inutilibus non ſolum ſervilem operationem ſub talibus ſignis, ſed ipſa etiam ſigna fruſtravit, removitque omnia.* Et alibi, *Mihique de animo meo crede, quod coram Deo loquens iure charitatis expoſco, nunquam viſum mihi fuiſſe etiam nunc Chriſtianos ex Iudæis factos ſacramenta illa vetera quolibet affectu celebrare & quovis animo debere ab eis vllo modo coli:* Et ne quis putet illum loqui ſolùm de ſacramentis propriè dictis, non autem largè, ante dixit, *Ipſum verò Paulum non ad hoc id egiſſe, quod vel Timotheum circumcidit, vel Cenchreis votum perſolvit, vel Hieroſolymis à Iacobo admonitus cum iis qui voverant, legitima illa celebranda ſuſcepit vt putare videretur per ea ſacramenta etiam Chriſtianam ſalutem dari, ſed ne illa, quæ prioribus vt congruebat temporibus, in vmbris rerum futurarum Deus fieri iuſſerat, tanquam Idololatriam Gentilium deteſtari crederetur.* Æmulatores legis iactitauerant per doctrinam Chriſti, *velut ſacrilega nec Deo mandante conſcripta damnari, quæ per Moſem patribus fuerunt monſtrata.* Ideo inquit Auguſtinus, *Cuius falſæ criminationis invidiam congruentiùs devitare non poſſet, quàm vt ipſe ea celebraret, quæ damnare tanquam ſacrilega putabatur, &c. Propter authoritatem divinam, & ſacramentorum illorum propheticam ſanctitatem,* vt loquitur Auguſtinus ad tempus non erant mortifera, ſed tantum mortua legalia, & cum honore ſepelienda. *Verumtamen ſicut defunctorum corpora neceſſariorum officijs deducenda erant quodammodo ad ſepulturam; nec ſimulatè ſed religioſè, non autem deſeranda continuò vel inimicorum obtrectationibus tanquam canum morſibus projicienda, proinde nunc quiſquis Chriſtianorum, quamvis ſit ex Iudæis ſimiliter ea celebrare voluerit, tanquam ſopitos cineres eruens, &c.* Sentit igitur Auguſtinus contra quàm de eo ſuſpicabatur Hieronymus tantùm ad tempus legalia obſervata & obſervari potuiſſe, nunc verò ne quidem à Iudæis fidelibus quovis animo, quolibet affectu, vllo modo celebranda aut colenda. Sicut quoddam diſcrimen in materia vel fine non efficit legitimam differentiam, ſic nec in forma ritus vel actionis. Paſcha celebratum in Ægypto, Exod. 12. ſingularibus in illam horam ceremonijs inſtructum erat, nempe vt comederent lumbis ſuccinctis, cum feſtinatione, cum baculo in manu, cum cal-

Epiſt. 19.

ceamentis

ceamentis ad pedes,& tamen non erat diverſum paſcha,quod celebratum in terra Canaan. Purificatio poſt partum, ſacræ veſtes, oleum, luminaria, altaria, dies feſti, velamen inter chorum & altare in quadrageſima, arcula & ſacramentum, vnctiones, benedictiones paſchali agni, agnorum cereorum, aqua exorcizata, ſunt Iudaizantis Romanæ Eccleſiæ ceremoniæ, etſi non omino eædem Romanis & Iudæis, ſed diverſitas quædam ſit quandoque in materia,quandoque in modo,quandoque in fine, vt ſupra probatum eſt. In Concilio Niceno decretum Paſcha vno & eodem die ab omnibus celebrandum non autem 14 luna, vt ſolebant Quartodecimani ſive eſſet Dominica, ſive non, ſed Dominica proxima lunæ Decimæquartæ poſt æquinoctium vernum. Rationem reddit Conſtantinus in literis ad eccleſias de habita Nicææ Synodo. *At primum indignum planè videbatur, vt ritum & conſuetudines imitantes Iudæorum (qui quoniam ſuas ipſorum manus immani ſcelere polluerunt meritò vt ſceleſtos decet, cæco animorum errore tenentur irretiti) iſtud feſtum ſanctiſſimum ageremus.*) Et infra, *Nihil nobis commune cum Iudæorum turba omnium odioſa maximè Aliam enim viam inſiſtamus quam à ſervatore didicimus. Proponitur nanque noſtræ religioni curſus quidam & legitimus & decorus: hunc igitur conſentientibus animis mordicùs tenentes fratres honoratiſſimi ab illa deteſtabili Iudæorum opinione nos ipſos removeamus. Eſt enim revera abſurdiſſimum, vt illi inſolenter ſe jactent nos abſque ipſorum diſciplinæ ſubſidio iſtas res nullo modo poſſe obſervare.* Et infra, *Proinde quid eſt cur iſtos imitemur quos conſtat gravi erroris morbo laborare.* Bellarminus fatetur, *Primos Chriſtianos propter recentem memoriam ſacerdotij Aaronici abſtinuiſſe non ſolum à vocabulo templi, ſed etiam ſacerdotij, ne viderentur adhuc durare Iudaicæ ceremoniæ. Itaque Apoſtoli in ſuis Epiſtolis pro ſacerdotibus epiſcopos & Preſbyteros, pro templis eccleſias dicunt & ſimiliter loquuntur Iuſtinus, Ignatius, & cæteri antiquiſſimi Patres.* Qui à nominibus, multò magis à rebus & ritibus Iudæorum abſtinuiſſe credendum eſt, & utinam ſopitos cineres non eruiſſent, qui primos illos Chriſtianos ſequuti ſunt. Dicit etiam eccleſias Chriſtianorum, vt plurimùm ad orientem converſas fuiſſe, quia Iudæi orant ad occidentem, Sed de Iudæis id non verum, niſi κατὰ π. Nam Iudæi Romæ ortum reſpiciebant. Concilio Laodiceno decretum. *Quod non oportet ἰȣδαΐζειν Iudaizare & in ſabbatho otiari.* Zonaras, *Proinde Sabbatho otiari, tanquam repetito à Iudæis more, fidelibus haud permiſſum, quique Iudaicis ritibus adhæreſcunt ijs anathema apud Chriſtum indicit.* Item. *Septuageſimus Apoſtolorum Sanctorum canon, neque jeiunia cum Iudæis exercere, nec feſtos dies agere, nec quæ in ipſorum celebritatibus Xenia mittuntur accipere fideles ſinit,* nempe azyma, aut tale quid, ut dicitur in illo Canone. In quem ſic Balſamon. *Ne dixeris autem eos Iudaizare tanquam idem cum Iudæis ſentiant: omnino*

Euſebius De vita Conſtantium li. 3. cap. 17.

De cultu Sanctorm c. 4

Can. 29.

enim non depoſitioni vel ſegregationi ſolùm ſubjicientur, ſed etiam abſolutæ & omni ex parte perfectæ excommunicationi, vt iubet canon Laod. Synod. *ſed dic hos quidem rectè ſentire, & orthodoxos eſſe, ſed Eccleſiaſticarum traditionum contemptores καὶ ἀδιαφόρως ζῶντας & indiſcriminatim viventes.* Zonaras. *Nam tametſi non ſentiat quod illi, multis tamen occaſionem ſcandali præbet in ſeq; ipſum ſuſpicionem ὡς τὰς ἰουδαϊκὰς τιμῶν τελετὰς quaſi Iudaicos habeat in honore ac pretio ritus. Denique diligenter vitat Eccleſia in huiuſmodi ceremonijs & obſervantijs,* ait Suarez, *omne conſortium & apparentem ſimilitudinem cum Iudæis vel alijs infidelibus, vt colligitur ex Auguſtini dicta epiſtola* 119. *& Epiphanij lib:* 3. *contra hæreſes in fine.* Non præſtitit quod debebat eccleſia, agnoſcit tamen, vt vides debere eccleſiam vitare omne conſortium & omnem etiam apparentem ſimilitudinem in ipſis ceremonijs & obſervantijs cum Iudæis. Atque hæc de ritibus Iudaicis quos non ſolum Romanenſes, ſed etiam Anglicani Romizantes imitantur & tuentur.

In 3 partem. Summæ Aq. tom. 3. diſp. 15. Sect. 2

Non ſolùm ſacros ritus Iudaicos eorumve vel apparentem ſimilitudinem vitare debemus, ſed etiam cavere, ne alios ſubſtituamus, quàm quos Dominus nobis in novo teſtamento determinavit. Auguſtinus de cumulatis ſuo tempore ceremonijs, habet hæc verba; *Etiamſi non intelligatur quomodo contra fidem ſunt, tamen quoniam onerant religionem & ſervilibus oneribus premunt, quam Chriſtus voluit pauciſſimis & manifeſtis celebrationum Sacramentis liberam eſſe, propterea faciunt vt tolerabilior ſit conditio Iudæorum, qui etiamſi tempus libertatis non agnoverunt, legalibus tamen ſarcinis ſubjiciebantur, non humanis præſumptionibus.* Deterior erit ſtatus Eccleſiæ Chriſtianæ quàm Iudaicæ, ſi ſubjicienda ſit humanis præſumptionibus, cum illa Dei inſtitutis ſolummodo ſubiicienda erat. Omnia erant illis perſcripta in ſacris tabulis quæ ad ceremonias ſacras ſpectabant Ianſenius aſſerit, *Quod vni Iudæorum populo per Moſem diligenter ſatis præſcripta eſſent quæcunque ad religionem pertinerent, & juſtitiam inter homines ſervandam.* Non ſuſtulit iugum ſuum, ut aliud imponerent homines. *Veteres ceremonias ſublatas eſſe, non modo quia figuræ fuerant, ſed & quod multæ & moleſtæ nimiùm fuerunt, & Deus voluit quodammodo gratiã inire cum novo populo, eumq́; ſibi ſingulari beneficio devincire, cum eum his ceremoniis liberaverit. At ſi his ſublatis ceremonijs tam multæ aliæ novæ introductæ fuerint, tum nullum erit hac in re Chriſti beneficium,* dicit Whitakerus. Galat. 5. 1. Apoſtolus ait, *State in libertate qua nos Chriſtus liberavit, & nolite iterum ſervitutis iugo implicari.* Patientius ferendum eſſet divinum quàm humanum jugum. Chriſtus Math. 15 9 alludens ad verba, Iſaiæ 29. 13 14 damnat omnem cultum ab hominibus inventum. Apoſtolus Coloſſ. 2 damnat omnes ἐθελοθρησκείας, id eſt cultus voluntarios & fictitios, quos homines ſibi ipſis comminiſcuntur, vel ab aliis accipiunt, etſi videantur

Epiſt. 119. cap. 19.

Concord. Evang. c. 120.

De Pontif. q. 7. c. 3. ſ 6.

habere

habere rationẽ ſapientię & ſummiſſionis animi. Argumentatur loco illo Apoſtolus, ut obſervat Th. Beza à comparatis. Abrogatis enim illis ipſis ritibus quibus olim Deus ipſe mundum erudiit, quæ eſt impudentia humanas ſuperſtitiones inculcare. Sic ver. 18 *Nemo præripiat vobis jam partum palmarium* θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ id eſt ἐθέλω ταπεινοφρονεῖν καὶ ἐθελοθρησκεῖς θέλων abſolutè ponitur tanquam nomen ἐθελοντής. Non ſolum cultum angelorum, ſed etiam ritus illos non comedendi, guſtandi, attingendi ἐθελοθρησκείαν vocat. Vtitur etiam Apoſtolus verbo δογματίζεσθε verſ. 20, etſi de ritibus agat & traditionibus in delectu & pollutionibus ciborum. Sic Act. 16 decreta Apoſtolorum de abſtinentia à ſanguine & ſuffocato vocantur dogmata. Damnatur ἐθελοθρησκεία omnis in genere in ſecundo præcepto decalogi. Nam ibi damnatur omnis ſuperſtitio: ſuperſtionis autem ſpecies ſunt Idololatria, quæ defert cultum cui non debet, & ἐθελοθρησκεία, quæ Deo ſed aliter quam debet. Imaginis nomine ſynecdochicè omnem alium cultum à nobis excogitatum inhibet, ſicut in aliis præceptis ſynecdochicè comprehenduntur alia plura quàm quæ exprimuntur. Et quid aliud leges de ſacrificiis, ſacramentis, & ſacris ritibus quàm determinationes cultus externi, quem præcipit Deus hoc præcepto, & contra prohibemur negativo præcepto ex noſtro cerebro determinare, quibus ſacramentis aut ſacris ritibus utendum ſit in externo cultu privato ceu publico; ac ſi dixiſſet Deus, non facies tibi ſculptile &c. id eſt non determinabis tu pro tuo arbitrio quomodo ſum colendus, ſed quo modo ego determinavero, eo modo coles. Lex ceremonialis Iudaica erat determinatio moralis legis quoad cultum externum. Et quæ contrà fiebant, ut cultus in excelſis, ignis alienus, & ſimilia erant hujus præcepti violationes. Qui ſculpit ſibi ritum quem habeat ut ſacrum in cultu divino violat præceptum, etſi non ad literam ſculpat ſibi ſtatuam, cui ſe incurvet. Dicunt Hierarchici ſe non urgere ritus ſacros & ceremonias ut neceſſarias ad cultum Dei. Si intelligant neceſſarios ad eſſe cultus, ac ſi abſque iis non poſſet conſiſtere cultus divinus nec eo modo urgere ſe dicunt pontificii. *Fatemur enim omnes Catholici*, inquit Bellarminus, *ceremonias Eccleſiaſticas non eſſe præcipuum cultum, nec ab iis pendere eſſentiam & efficaciam ſacramentorum nec habere vim iuſtificandi ut habent ſacramenta, proinde inferiora eſſe ſacramentis.* Si neceſſarios intelligant perpetuos & immutabiles, nec id aſſerunt Pontificii. Suárez negat inferiores paſtores mutare poſſe univerſales ritus, & qui perpetuo fuerunt in Eccleſia, mutari tamen poſſe non negat. *Summus autem pontifex deplenitudine poteſtatis ſuæ poſſet huiuſmodi ritus mutare: quia eius poteſtas non eſt inferior, ſed eadem cum illa ex qua huiuſmodi ritus originem* duxerunt

Scalig. in elencho Tri. hæreſ. ca. 17.

De effectu ſacram. c. 30.

In 3 part. tom. 3. quæ. 65 diſ. 15. ſect. 3.

duxerunt. Nunquam tamen id facit aut faciet ſine magna neceſſitate vel utilitate, præſertim in his obſervantiis quæ antiquiſſimæ ſunt in Eccleſia. Atque eadem proportione iudicandum eſt de privatis ceremoniis particularium Epiſcopatuum. Nam illæ etiam poſſunt ab Epiſcopis mutari, ſi expedire cenſuerint, quando propria ſummi pontificis auctoritate non ſunt confirmatæ propter eandem rationem. Poſſe privatos Epiſcopos in ſuis Diœceſibus nonnullos ritus & ceremonias inſtituere, quæ non ſunt contra univerſalem Eccleſiæ legem aut traditionem, eoſdemque mutare, univerſales autem ab Eccleſia univerſali ceu ſummo Pontifice mutari poſſe aſſerit. In ſacramento requiritur, ut ſit ceremonia religionis ſtata & ſolennis; nam ſacramenta tam diu durare debent, quandiu durat ipſa religio. Sed in omnibus aliis ceremoniis id non requiritur. Cum celebraretur paſcha in ægypto, obſervarunt ceremonias quaſdam, quæ non obſervabantur in terra Canaan, ſed illa una hora cum mox egreſſuri erant ex ægypto, & tamen erant ritus ſacri, & ſi obſervaſſent Deo non imperante, ſed ultro, fuiſſet cultus voluutarius. Nec igitur neceſſitas nec perpetuitas, requiruntur ad conſtituendum ritum ſacrum. Affingunt Pontificii ritibus ſuis opinionem meriti, neceſſatis obedientiæ, quibuſdam efficaciæ, omnibus ſanctitatis, & cultus. Sed non ſunt iſta omnia neceſſaria ad conſtitutionem ritus ſacri; Sat eſt ſi quis ſponte & abſque ulla neceſſitate, aut opinione efficaciæ aut meriti aſſumit actum aliquem in uſum ſacrum, detque ei ſtatum in cultu divino. Cum dico ſtatum, non intelligo ſtabilitatem. Nam de ſtato ſtatu ante dixi non eſſe neceſſarium ad conſtitutionem ceremoniæ, ſed accomodationem & uſum actus alicuius in cultu divino ſive privato ſive publico ad finem ſacrum & religioſum. Neceſſitatem non requiri ad definitionem ceremoniæ in genere patet ex ipſo ἐθελοθρησκείας nomine. Significat enim voluntarium cultũ quem quis ſponte ſibi ſculpit & comminiſcitur. Poteſt quidem voluntarius cultus ſenſim vergere in neceſſarium, ἑκουσιασμὸς in ἀνάγκην quando quis affingit neceſſitatem, & in ἐντάλματα ἀνθρώπων ut cum Superiores aliis eoſdem ritus obſervandos imperant. Haſidæi initio præter ea quæ lege tenebantur facere, etiã ſponte quædã impendia faciebant in templũ & ſacrificia. Horum propago Phariſæi non modo voluntarios ſumptus ſed etiam voluntarios cultus in præcepta & canones redigerunt, non ſolum ut darent decimas anethi &c. ſed etiam ut lavarent ſæpius &c. Hinc παραδόσεις πρεσβυτέρων & ἐντάλματα ἀνθρώπων. Sed iſtæ acceſſiones, etſi augeant malitiam pravi cultus, ad cultum tamen ſufficit, quòd adſit voluntatis electio & affectus colendi Deum hoc vel illo ritu. Superſtitionis nomen huic voluntario cultui optimè convenit. Iſidorus alias etymologias rejiciens iſtam amplectitur,

amplectitur, Superſtitionem dictam à *ſuperſtatuo vel ſuperinſtituo eo quod ſit ſuperflua aut ſuper ſtatuta obſervatio*. Quando igitur quis intendens cultum Dei, rebus aut ritibus in eum finem utitur non comprehenſis in ejus ſtatutis, ſuperinſtituit. Futilis eſt illa diſtinctio in hac controverſia, Superſtitionem eſſe non quicquid præceptum non eſt, ſed quicquid contra præceptum eſt. Nam ſuperinſtituere non eſt ſolùm contra iuſtituere, ſed etiam præter inſtituere. Idem eſt hic cultus ſine lege & cultus contra legem. Non eſt aliud Evangelium præter illud quod Evangelizavit Paulus. Sic nec alius cultus præter illum quem præſcripſit Deus. In colendo vero Deo cultus ſuperſtitioſus eſt pernicioſus vel ſuperfluus. Pernicioſus cum utimur ſigno mendaci & falſo ut ſi in cultu Dei uteremur circumciſione aliiſque ritibus Iudaicis, quia jam falſam ſignificationem habent ex vi primævæ ſuæ inſtitutionis. Sic qui inter Pontificios ementitias reliquias venditant. Nam Deus non colendus mendaciis. Iis enim non honoratur ſed irridetur. Superflua ſuperſtitio eſt quæ offert Deo pro cultu id quod lege impoſitum non eſt. Pernicioſus cultus eſt mendax, & falſus dicitur cultus ob duplicem falſitatem cum in dicendo ceu ſignificando tum in eſſendo, quia omnis cultus ſuperſtitioſus in eſſendo falſus eſt. Superfluus eſt in eſſendo falſus, ſed non in ſignificando. Quia etſi ſignificetur res vera, tamen eſt cultus inanis ob alium defectum. Superſtitionem quæ dicitur eſſe ſuperflui cultus ſubdividunt in turpem & levem ceu vanum cultum. Turpem quando quis intendit colere Deum iis actibus, qui aliàs pravi & turpes ſunt, etſi non ſunt mendacia, ut immolatio hominis in ſacrificio turpitudinem & malitiam involuit in ipſamet actione colendi. Superfluus cultus rem etiã in ſe indifferentem adhibet ad cultum divinum, Deoque exhibet acſi Deo gratia foret, quam à manibus cultoris nunquam requiſivit. Superſtitio non tantum addit actibus veri cultus ſed etiam detrahit, ut cum Pontificii miniſtrant ſacram cœnam ſub una non ſub utraque ſpecie. Tam enim ſuperſtitioſum eſt miniſtrare in ſolo pane quàm addere ultra panem & vinum aliam materiam. Nec obſtat, quod talis cultus ſit per modum privationis, quia illamet privatio exigitur ut pars ritus. Imo ad ſuperfluum cultum hoc genus etiam referunt, etiamſi ritus ille ſit quaſi privativus, quia ille etiam ſuperfluus eſt & reddit totum cultum vanum & inutilem, adde & turpem. Nam mutilatio ſacramenti eſt contra particulare præceptum *Hoc facite*. Dico igitur diſtinctionem iſtam præter & contra ſcripturam nullius eſſe momenti. Nam ſi ſit præter eſt etiam contra. Quod eſt contra generale præceptum eſt contra particularia. At de tota lege Ceremoniali exſtat generale præceptum ut ſupra dictum, *Ne addas neque diminuas*. Addere ergo vel detrahere eſt contra iſtud generale præceptum, ergo contra omnia

Lib. 8 etymol. cap. 3.

parti-

particularia præcepta. Sed redeamus. Ad cultum aut ceremoniam igitur non exigitur neceſſitas aut perpetuitas, ſed libera voluntatis electio & voluntas colendi illo ritu ſacro ceu ceremonia, ut oſtendit ipſa vox ἐθελοθρησκείας, aut ἐθελοπερισσοθρησκείας quo verbo ſuperfluum Phariſæorum cultum jugulat Epiphanius. Quod ad efficaciam ſpiritualem eam non tribunt omnibus ſuis ceremoniis & rebus ſacris ipſi pontificii. Quod ad ſanctitatem negant Hierarchici ſe ſuis ritibus affingere ullam ſanctitatem inhærentem, aut infuſam. Negant etiam pontificii ſanctitatem intrinſecam rebus inanimatis, ſed extrinſecam & relativam tantum tribuunt, & *honorificè tractantur*, ait Suarez, *propter ſanctitatem quam habent ex eo quod cultu divino dedicatæ ſint: non ſunt capaces res inanimatæ*, inquit, *propriæ excellentiæ aut intrinſecæ ſanctitatis, ſed tantum per quandam denominationem ceu relationem extrinſecam ſunt capaces honoris*. Reſpectivam propterea non abſolutam venerationem rebus ſacris ſuis tribuunt. Vaſques *Res inanima ſecundum ſe ſancta non eſt ſed ex ordine ad aliam cui primo ſanctitas convenit, ſancta nuncupatur*. Bellarminus ait Imagines eſſe ſanctas propter duo, primò popter ſignificationem & repræſentationem rei ſanctæ, ſecundo propter Eccleſiæ inſtitutionem *Nam quemadmodum calices & veſtes & ipſi homines eo ipſo fiunt ſacri quod dicantur cultui & ſeparantur à prophano uſu &c.* Hanc ſanctitatem extrinſecam tribuunt rebus & ritibus ſuis Hierarchici. Imo inſeparabilis eſt iſta proprietas ab omni ceremonia religionis ceu ritu ſacro, nempe opinio vel exiſtimatio ſanctitatis. Nam cultoris exiſtimatione ſemper ſacer eſt quamdiu eo modo utitur. Fundatur autem ſanctitas in ſignificatione, repreſentatione, ſanctificatione, aliave ſpirituali efficacia, vel immediatè offertur Deo in cultum adorationis, ut thus adolendo. Si utitur abſque ulla relatione ſacra non colit ſed ludit. Dicunt præterea Ceremoniarum Patroni diuini cultus partes alias eſſe eſſentiales, alias accidentarias; eſſentialibus non addendum, accidentariis addi poſſe. Hæc ipſiſſima eſt pontificiorum diſtinctio. Nomine ceremoniæ primum in genere definiunt, ſignificari poſſe omnẽ cultum Dei externũ, qui certo ac definito ritu fit ob maiorẽ reverentiam Dei, & ſic ſub cæremoniæ voce cõprehendunt ſacramenta, ſacrificium Miſſæ, ſacra, id eſt, deputata ad ſacrificium peragendum, aut ſacramenta miniſtranda, ut ſunt vaſa ſacra, veſtes, templa, & ſimilia & obſervantias, id eſt actiones quibus cultores Dei utuntur, ut eis ſeſe ad cultum dei diſponant, ut uſus ſigni crucis, &c. Quas in ſacramentis & ſacrificio Miſſæ actiones vel circumſtantias religioſas obſervant præter eas quæ ſunt de eſſentia ceu ſubſtantia ſacrificii aut ſacramenti ut verbi gratia in baptiſmo unctio, exorciſmus & alia huiuſmodi, vocant ſacramentalia ceu ceremonias ſacramentales. Diſtingunt variis modis, vel

In Ancyrato pag. 475. vid. Cauſau. exer. p. 65.

In 3 part. tom. 3. Diſp. 81 ſect. 8.

De adorat. lib. 2 diſp. 6. cap. 2.

De Imaginib. cap. 19.

Suarez. in 3 partem. tom. 3. diſp. 25 ſect. 1.

vel juxta ſeptem circumſtantias actuum moralium, ut ſunt circumſtantia loci, temporis, perſonæ, modi, & ſimilium, vel prout in diverſis Categoriis collocari poſſunt, ut unctio fiat oleo olivarum, & vinum miſceatur aqua naturali in Categoria ſubſtantiæ, ut miſceatur aqua modica, vel baptiſmus fiat trina immerſione in categoria Quantitatis, quòd panis ſit azymus, veſtis huius vel illius coloris in Categoria qualitatis. Quaſdam revocant ad relationem, quia ſolum propter deputationem quandam aut extrinſecam benedictionem cenſentur ſacræ, ut oleum benedictum & alia hujuſmodi. Item quædam conſiſtunt in temporis vel loci determinatione, ut templa & dies feſtivi. Aliæ ad veſtitum ſacrum pertinent: aliæ revocantur ad ſitum, ut genuflexio. Aliæ in actione & paſſione conſiſtunt, ut geſtus ſigna, & ſimilia: quinimo omnia alia, quæ numerata ſunt in tantum ad ceremonias ceu ſacramentalia pertinent, in quantum in uſu alicuius actionis ſacræ obſervanda ſunt. Omnibus his ceremoniis commune eſt, cum ſacramentis & ſacrificio, quòd ad divinum cultum ordinantur, & quod ſint actus externi virtutis moralis quæ religio dicitur, quia religio verſatur circa eos ut materiam ſuam & objectum *quod*, Deus autem eſt objectum *Cui*. Sed differre dicunt, quia ſacrificium, inquiunt, continet ipſum ſupremum Dei cultum, quo Dei excellentiam per alicujus rei oblatæ immutationem profitemur; ſacramenta verò ordinantur ad ſanctificationem fidelium, quam ſignificant & conferunt, ut aiunt, præſertim in lege nova. Sacramentalia autem ordinantur ad cultum Dei medio ſacrificio vel ſacramento aliquo; & quædam propinquiùs quædam remotiùs reſpiciunt ſacramenta, ut altare propinquiùs quàm templum, & calix quàm altare. Eſtque hæc illis propria ratio ceremoniæ ſacramentalis, quod ſit quaſi circumſtantia ſacramenti, & à ſubſtantia eius diſtincta, ſitque veluti accidens ejus. Vſum ſacramentalium ceremoniarum ad cultum Dei ſecundariò ſaltem pertinere dicunt, *& ideo pertinere dicuntur ad cultum ſecundarium*, inquit Suarez, *non ſolùm, quia continent cultum externum, ſed etiam quia in ipſomet externo cultu ſunt veluti accidentia aliarum actionum nobiliorum, ſcilicet ſacrificii & ſacramentorum*. Bellarminus etiam negat eos ſentire præcipuum Dei cultum in his ceremoniis conſiſtere. *Fatemur enim omnes Catholici ceremonias Eccleſiaſticas non eſſe præcipuum cultum nec ab iis pendere eſſentiam & efficaciam ſacramentorum, &c.* Aquinas ait, quæ pertinent ad ſolennitatem ſacramenti non eſſe de neceſſitate ſacramenti, ſed ad bene eſſe. Vides eodem modo diſtinguere Formaliſtas, quo Pontificii. Ad hæc quatuor capita revocat Aquinas ceremonias omnes legis veteris, ſacrificia, ſacramenta, ſacra, & obſervantias. Sacrificia & ſacramenta veteris legis vocant Pontificii cultus partes fundamentales & ſubſtantiales, ſacra & obſervantias ſecundarias & accidentarias. At inde argumentati ſumus

3 p. qu. 66. art. 10 ad 4.

 ſuprà,

ſuprà, cum ceremoniæ illæ quaſi magis accidentariæ ſunt à Deo inſtitutæ & definitæ, iiſque non licebat addere aut detrahere. Sic nec in nova lege licet hominibus inſtituere aut definire has ceremonias quas ſecundarias & accidentarias vocant. Nam quòd ait Suarez,
Nu. 3. *In veteri lege, quia erat lex ſervitutis, magis conſiſtens in exterioribus oneribus, quàm in interiori gratiæ ſpiritu, plurimæ ceremoniæ fuerunt divina inſtitutione traditæ ac præceptæ: At verò lex nova eſt lex gratiæ & ſpiritus: & ideo ſolum in ea tradidit Chriſtus, quæ ad gratiam obtinendam ſunt neceſſaria media, vel utilia inſtrumenta: reliqua verò Eccleſiæ diſponenda commiſit*: ſupra confutavimus in comparatione Moſis & Chriſti: & præterea dicimus, quia Chriſtus tradidit ea, quæ ſunt ad gratiam obtinendam neceſſaria media & utilia inſtrumenta, nihil reliquum eſſe, niſi ut in iis mediis utendis ſervetur ordo & decorum, & ut media neceſſaria ac inſtrumenta illa utilia ordinentur ad eum finem ad quem à Deo inſtituta ſunt, nempe ædificationem. Deinde non quæritur, an ceremoniæ, de quibus controvertitur, ſint partes eſſentiales ſacramenti vel ſacrificii, vel alicuius alterius primarii cultus, ſed an ſint partes cultus, id eſt an ſint ceremoniæ ceu ritus ſacri quibus colitur deus. Nam ſnnt ceremoniæ etiam à Deo imperatæ in ipſo ſacramento, quæ tamen eſſentiales partes non ſunt ſacramenti, verbi gratia, fractio panis in Euchariſtia eſt ceremonia à Chriſto imperata, & proinde pars cultus divini, non tamen eſt eſſentialis ratione ſacramenti. Nam partes eſſentiales ſunt materia, ritus & elementa, forma verbum. Sublata una iſtarum tollitur eſſentia, & non eſt ſacramentum. Fractio panis eſt pars integrans unius partis eſſentialis, nempe materiæ. At ſublata qualibet parte integrante non ſtatim tollitur eſſentia. Amputata manu aut brachio homo manet homo, conſtans partibus eſſentialibus corpore & anima, ſed mancus, quia manus & brachium ſunt tantùm partes integrantes materiæ, id eſt corporis. Sic cœna abſque fractione poſt benedictionem eſt cœna, ſed manca ritu, & rei ſunt coram Deo qui mancam celebrant cœnam non minus, quàm lege civili qui alicujus brachium aut manum amputaverit. Sunt quidem partes quædam integrantes materiam, quibus ſublatis deſtruitur totum compoſitum ex materia & forma, ut amputato capite deſtruitur homo, propter dependentiam eſſentiæ à parte illa integrante. Sic ſublatis benedictione, diſtributione, manducatione, & hauſtu, ritibus integrantibus materiam, tollitur ſacramentum. Dicent forte ſacra & obſervantias in veteri lege fuiſſe partes cultus divini, quia à Deo imperati, fractionem ſimiliter & ſimiles ritus in nova lege. Manet tamen differentia inter partes ſubſtantiales & accidentarias non obſtante Dei inſtitutione, ut illi diſtingunt. Sic ſi quis jam offerenda ſacrificia præciperet, & templa in eum finem erigi, alioſque ritus præſcri-

beret

beret & obſervationes ſacras in ordine ad ſacrificium, alias cultus illius partes conſtitueret ſubſtantiales & fundamentales, alias quaſi accidentarias. Hæc eſt unica differentia quod authoritas divina in utroque genere diſtinguit legitimum cultum, eiuſque partes res & ritus omnes, ab illegitimo. Alioquin quod ad materiam, formam, & finem homo Simia ſimilia fingit omnia, iiſque partibus & ritibus ſecundariis & primariis colit Deum, ſicut veri cultores Iſraelitæ Deum ritibus & primariis & ſecundariis coluerunt, tantum non legitimo cultu colunt. Authoritas Dei ſola poteſt facere legitimam & neceſſariam partem cultus, ſive ſit ſubſtantialis ſive accidentalis pars alicujus cultus particularis, ſacrificii, aut ſacramenti. Denique non quæritur an ceremoniæ ſint eſſentiales partes alicuius alterius cultus, ſed an per ſe ſpectatæ non habeant etiam eſſentiam cultus. Nam ſi non habent, quomodo dicuntur ulla ratione cultus, aut iis coli Deus. Si ritu aliquo ſacro colitur Deus, habet cultus eſſentiam, licet non ſit eſſentialis pars totius particularis, ſacrificii nempe aut ſacramenti: Sic colebatur Deus in veteri lege ſacris & obſervantiis. Sic de ritibus obſervantiis imperatis ab homine vel ultro ſuſceptis colitur opinione colentium, licet fruſtra colunt me mandatis hominum, ait Dominus, & voluntarius cultus eſt cultus, licet ſit ſuperfluus, vel ob turpitudinem vel ob levitatem, vel etiam, ubi non apparet levitas aut vanitas judicio carnis, ſed rationem habet ſapientiæ, ut ait Apoſtolus. Cum igitur eodem modo & in eundem finem inſtituit ritum ſacrum, homo quo Deus, nempe ut ſignificet vel myſterium aliquod aut officium noſtrum, aut ad ſanctificandum, aut operandum, & alioqui per ſe laudabilis non ſit, vel ad ordinem vel decorum, nonne *apponit limen ſuum limini meo, & poſtem ſuum ad poſtem meum*, ait Dominus Ezechiel 43 8. Etſi ſit res vel actus ordinis aut decori, ſi ultra hunc uſum ſuperaddat ſignificandi, ſanctificandi, operandi virtutem, adhuc apponit limen ſuum limini Dei, & elevat rem vel actum illum ſupra naturam ſuam ad ceremoniæ ſacræ naturam. *Cultus ſui ſolus legiſlator eſt Deus, quæ hominibus permiſit, ea non ſunt cultus, ſed ad cultum.* Origines, *Nemo qui oculis animæ cernit, alio modo Deum colit, quàm ſicut ipſe docuit.* *Iunius cont. 5. l. 2 c. 16. not. 21.* *Orig. Cont. Celſ. lib. 7.*

Dixi in theſi ad operationem ſive ſignificationē, quia ceremoniis quibuſdā tribuunt Pontificii vim & efficaciā ad effectus ſpirituales ut aquæ luſtrali & crucis ſigno &c. ad delendum peccata venialia, ad fugandos dæmones, & curandos morbos. Quam vim tribuunt aquæ benedictæ notum eſt, & unde eam vim habeat, nempe ex precibus & impetratione Eccleſiæ, abutentes loco Apoſtoli, 1 Timoth. 4 dicunt, *Omnis creatura Dei bona eſt & nihil abjiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem.* Sed locus ille nihil juvat. Sanctificatur creatura

per verbum Dei, cum ex verbo agnoſcimus Deum creaturas ſuas inſtituiſſe ad uſum noſtrum: per preces & gratiarum actionem, cum gratias pro donis illis agimus, & rogamus, ut creaturarum uſum efficiat nobis utilem & ſalutarem. In modo & fine peccant Pontificij; In modo, cum ſigno crucis benedicendi & ſanctificandi vim tribuunt, ac ſi per illud ſignum rebus creatis aut benedictis virtus cœleſtis infunderetur. In fine, cum ad vſus divinitus non inſtitutos ſanctificant. Sanctificamus panem ad vſum communem in victu communi, & myſticum in ſacramento, quia ad vtrunque Deus inſtituit. Candelarum lumen inſtituit Deus ad expellendas tenebras, illi ſanctificant ad effectus ſupernaturales, ad fugandos Dæmones. Deeſt hic verbum fidei, quia deeſt inſtitutum Dei. Sed in his ritibus non immoramur, quia hos effectus ſupernaturales, delendi peccata, fugandi Dæmones, & curandi morbos, non agnoſcunt adverſarij formaliſtæ. Vim tamen ſacramentalem tribuunt impoſitioni manuum confirmatoriæ & conſecratoriæ vt ſupra probatum, quod non facerent ipſi Pontificij, niſi ſentirent eſſe ritum altioris ordinis, quàm ſunt huius generis ceremoniæ, & verum ſacramentum. Nam licet his ritibus & rebus benedictis tribuant vim ad effectus ſupernaturales, non tamen ſacramentalem, quam Deum ſolum poſſe dicunt. De efficacia & virtute quàm tribuunt formaliſtæ ſigno crucis, dicemus ſuo loco.

Ceremonias ſignificantes nullas inſtituit Chriſtus, niſi ſacramentales; quibus addere alias, ſive in celebratione ſacramenti ſive extra in ulla alia liturgiæ parte, ut in prædicatione verbi, pſalmorum cantu, precibus publicis &c. non licet. Nam, ut ſupra dictum, legi ceremoniali novi teſtamẽti non addendũ magis, quàm legi ceremoniali in veteri teſtamento. Imò cum Chriſtus ipſe ſacramenta non inſtituiſſet, niſi etiam ut eſſent ſigna exhibitiva & ſigilla, indicat nullas eſſe ceremonias ſymbolicas ex inſtituto humano addendas. Quæcunque per ſigna viſibilia doceri voluit verbo & ſignis ac ritibus ſacramentalibus circumſcripſit & determinavit. Aquinas, *etſi idem poteſt per diverſa ſigna ſignificari, determinare tamen, quo ſigno ſit vtendum pertinet ad ſignificantem. Deus autem eſt, qui nobis ſignificat ſpiritualia per res ſenſibiles in ſacramentis & per verba ſimilitudinaria in ſcripturis.* Chriſti ſolius eſt ſignare ſua bona. Si liceret hominibus addere ritus ſymbolicos, liceret etiam res ſymbolicas, ut lac & mel aquæ in baptiſmo, pani & vino in Euchariſtia, ſi iis non tribuatur præcipuum officium ſacramenti, ſed tantum ſignificandi; Sic olim in baptiſmo delibatio lactis & mellis ceu vini erat in uſu (ut teſtatur Tertullianus lib. 1 contra Marcionem & Hieronymus in dialogo contra luciferianos) in ſignum novæ infantiæ in Chriſto. Alludebant ut infantes, ad locum Petri *quaſi modo*

3 par. qu. 60 art. 5 ad 1.

Bellar. de baptiſ. c. 27.

modo geniti infantes lac concupiſcite. Et tamen jam non eſt in uſu apud ipſos pontificios. Pudet eos imitari morem patrum, etſi ſignificatio ſit petita è ſcripturis. Concilio Antiſidiorcuſi decretum, ne quis offerret mulſum in altari, at cur ab omni uſu ſacro etiam ſignificandi ſepararunt, & ſolum panem, & vinum aqua miſtum, quod apoſtolicum venditant, admittunt. Sic argumentantur Bracarenſes. *Ait enim Evangeliſta, Accepit Ieſus panem & calicem &c. ceſſet ergo lac in ſacrificio offerri, quia evidens exemplum Evangelicæ veritatis illud offerri non ſinit.* Argumentantur negativè ab inſtitutis contra addenda omnia. Et licet de oblatione loquantur, tamen etiam de ſignificatione valebit argumentum. Nam ad utrumque, illorum judicio inſtituit elementa Chriſtus, & cur à baptiſmo amoverunt, ubi ſignificandi tantùm officium habebant. Si liceret res rebus addere in ſignificationis uſum, poſſemus habere menſam bene inſtructam rebus varia ſignificantibus, pane, vino, agno, lactucis, &c. & parietes imaginibus columbarum, ovium, avium, ſerpentum, &c. & allegoriæ omnes atque ſimilitudines, quæ habentur in ſcripturis poſſent pingi in parietibus: & non modo in pingendo ſed etiam agendo repræſentari, ut ad ſalis allegoriam exprimendam adhibeatur guſtus ſalis, lampades, incenſum, veſtis alba Neophytorum &c. nam hæc omnia habent ſuas ſimilitudines in ſcripturis. Balſamon in can. 82 Synodi 6 in Trullo. *Si autem hæc ita ſe habent, eos male facere arbitror, qui in Eccleſia columbas emittunt pro ſpiritus ſancti adventu: & qui pro illa ſtella, quæ novo modo apparuerat & erat admirabilis, cereos accendunt: & qui arcanam & ſalutarem Domini & Dei & ſervatoris noſtri Jeſu Chriſti generationem thoro ſtrato exprimunt, & quæ ſunt ſupra rationem & mentis cogitationem, ἀνθρωπίνοις ἐπιτηδεύμασι διαγράφουσι humanis ſtudiis deſcribunt.* Quod ſi res ſymbolicas rebus addere non licet, certè nec ritus. Nam quæ ratio imparitatis? Cum ſecundo præcepto prohibemur facere nobis ſculptilia, prohibemur, ut dixi ſupra, exſculpere ex cerebro noſtro ritum aliquem ſacrum in cultu divino; at ritus ſignificans & ſymbolicus propter analogiam quam habet cum re ſignificata proximè accedit ad imaginis & ſculptilis repræſentationem. Si Chriſtus non inſtituiſſet ſacramenta num Eccleſia poterat etiam ſymbola inſtituere ad ſignificationis uſum? Non omnino. Imo non dubitat judicio & doctrina vir præſtantiſſimus Parkerus aſſerere ſacramenta imaginum nomine damnata in ſecundo decalogi præcepto, niſi imperaſſet Chriſtus, & imperavit, ut dixi, non tam ob ſignificationem quàm exhibitionem rerum ſignificatarum.

Cracar. 3 ca. 1.

De cruce par. 1 pag. 61.

Præterea diſſimilitudo inter Iudaicam & Chriſtianam Eccleſiam hunc modum docendi, memoriam excitandi, & affectus afficiendi oſtendit alium magis ſpiritualem commendatum fuiſſe Eccleſiæ Chriſtianæ quàm Iudaicæ. Iudæorum ſtatus erat puerilis, ideo hac pædagogia & puerilibus hiſce rudimentis opus habebant. Sunt peræque rudes in Eccleſia Chriſtana ac olim inter Iudæos. Eſto. At clarior lux Evangelij affulget rudioribus in Eccleſia Chriſtiana, quàm in veteri teſtamento. Ibi velatum hîc revelatum. Semper adoratus Deus in ſpiritu & veritate, *ſed in hoc differunt novi cultores à veteribus, quod ſub Moſe ſpiritualis Dei adoratio multis ceremoniis adumbrata & quodammodo implicita erat, quibus abolitis nunc ſimplicius adoratur.* Auguſtinus, *Chriſtiana libertas eos quos invenit ſub ſignis utilibus, interpretatis ſignis quibus ſubditi erant, ad eas res quarum illa ſunt ſigna elevavit.* Bellarminus ait aquam, oleum, aliaſque res benedictione conſecrari ad ſignificandos ſpirituales effectus. Nam cineris aſperſio pœnitentiam; palmæ, victoriam; cerei paſchalis, gloriam reſurrectionis ſignificat. *Nec obſtat*, inquit, *ratio Brentii de adumbratione. Nam iſtæ adumbrationes non ſunt propriè adumbrationes futurorum, ſed repræſentationes externæ rerum præſentium inviſibilium & ſpiritualium, vel etiam rerum præteritarum, quæ vtiliſſimæ ſunt ad effectum excitandum.* Iunius. *Negatur ſolutio. Brentius promiſcuè de omni adumbratione dicit, ac non rerum futurarum ſolum. Nam & præterita & præſentia quoque adumbrari poſſunt. Sed in rebus divinis & ſacris ad eccleſias pertinentibus negat alias adumbrationes rectè adhiberi, quàm quas inſtituit Deus, cui ſoli regnum eſt & potentia & gloria in eccleſia.* Cum Bellar. finem ceremoniarũ in dedicatione & conſecratione eccleſiarũ dixerat fuiſſe ad ſignificandum, altare Chriſtum, altare lapideum Chriſtum petram, materiale templum Eccleſiam ſpiritualem, & ſimilia rectè deſignare. Reſp. Iunius. *Falſum. Nam quid opus eſt ea ſignificari, quæ adſunt, quæque videntur oculo præſentiſſima, & cernuntur fide per ſpiritum? Eccleſiam vides præſentem, cur ſignificas? Chriſtum cernis & ſentis in te, in tuo corpore operantem: quid ſignificatione opus? Inane, ridiculum, mendax, impium eſt rerum divinarum præſentiſſimarum ſigna in Eccleſia ab homine imperari, quæ ſolus Deus & Dominus Ieſus Chriſtus informare in ea poteſt, velut domo ſua & corpore ſuo.* Bellarminus ait eos rectè ad ſupernaturales effectus efficiendos & ſignificandos vti aqua, oleo, aliiſque rebus benedictione conſecratis. Negat vtrunque Iunius. Quia efficere ſupernaturales effectus opus eſt ſolius Dei: eſt autem eiuſdem vti rebus ad ſupernaturales effectus, cujus & efficere. *Quod ſi ad vſum inſtituere non poteſt quiſquam, profectò neque ad ſignificationem homo legitimè poteſt adhibere, niſi humano & arrogante inſtituto, ne in privato quidem, quanto minùs in eccleſia Dei, & publica adminiſtratione ipſius. Non poteſt eſſe benedictio aut conſecratio*

Calvin. inſtit. l. 4. c. 10. ſ. 16.

De doctrin. Chriſt. l. 3. cap. 8.

De cult. ſanct. c. 7.

Contr. l. 3. c. 7. not. 14.

Cap. 5. not. 20.

Cap. 7. not. 12.

conſecratio eccleſiaſtica ſine verbo inſtitutionis & oratione fidei. Hic nullum comparet inſtitutionis verbum, oratio autem fidei non poteſt ibi eſſe, vbi nec Dei inſtituentis mandatum, nec promiſſio eſt. Venerabilis Beza Epiſtola ad Grindallum Epiſcopum Londinenſem. *Deinde illud quoque conſiderare oportuit, non eſſe idcirco abolitas legales ceremonias, vt alia ſervitus ſuperinduceretur, neque enim hoc fuiſſet jugum legis tollere ſed mutare, ſed idcirco potiùs, vt Chriſtum exhibitum nudum jam & in clara luce verſantem, nulliſq; figuris aut vmbris rurſum obſcuratum omnes intuerentur.* Item. *Et vt ſemel dicam, quicquid à Iudæis, quicquid à Paganis in ritus Chriſtianos eſt tranſlatum præter Chriſti inſtitutionem, & certum Apoſtolorum exemplum: itemque ritus omnes ſymbolicos ſemel ex eccleſia Chriſtiana, in quam nullo vnquam iure invehi potuerunt, profligari oportere, nec ijs manentibus ſuam eccleſiæ nativam pulchritudinem reſtitui poſſe exiſtimo.* Chemnitius. *Quod verò prætenditur per illos ritus ab hominibus additos multa pie & vtiliter ſignificari, moneri, & doceri, ad illud reſponderi poteſt figuras proprias eſſe veteris teſtamenti: quæ vero in novo teſtamento Chriſtus moneri & doceri voluit, non vmbris, ſed luce verbi tradi & proponi voluit. Et de verbi non autem de figurarum ab hominibus inventarum efficacia habemus promiſſionem. Quos verò ritus verbo adhiberi voluit eos ipſe inſtituit.* Danæus. *Blaſphemum eſt ſentire & docere rem vllam externam in eccleſia Dei eſſe rerum ſpiritualium Chriſtianis ſignum, aut ſacramentum poſſe, niſi fuerit expreſſè à Deo in eum finem inſtituta.* Parkerus beneficium, quo fruitur Eccleſia Chriſtiana per ceremoniarum figurantium ceu ſymbolicarum abrogationem illuſtrat comparatione ſimilium elegantiſſima. Obſcuriore per hieroglyphica ſcriptione apud Ægyptios ſucceſſit planior per literas Alphabeticas. Sic orientalibus magnum erat beneficium, quod imperator abrogaverat obſcuriorem leges per Notas licet compendioſam ſcribendi formam, & introduxerat faciliorem. Sic Philoſophicis Scholis, quod Ariſtoteles Platonicorum & Pythagoricorum docendi modum per numeros & figuras alio planiori excluſerit. Quòd Diodorus Tarſenſis allegoricas ſcripturæ interpretationes ſpernens ſimplicioram & literalem protulerit. Hæ allegoricæ interpretationes, quibus nimium addicti Patres procliviores fortè ad ſymbolicos ritus inſtitnendos vel amplectendos reddiderunt. Symbolicis ritibus inter alia hoc inerat vitij, quod muta eſſent ſignat ænigmata. Chriſtus non inſtituiſſet ipſa ſacramenta ad nudam ſignificationem, ſi non etiam ad exhibitionem, nec inſtituit vt muta ſigna, ſed addidit verbum ad elementa & ritus. Illi contra & ſigna rerum ſpiritualium coruſcante iam luce Evangelij invehere auſi ſunt, & adhuc retinent Iudaizantes aut Paganizantes Chriſtiani, & quidem muta. Hiccine aptus eſt docendi modus docere per ſigna, cum ipſa ſigna explicatione opus habeant. Et in quem finem addenpretium

Ep.ſt.8.

Exam.8. part.2. De ritibus ſacram.

l.3. c.17. 7.19.

De cruce part.1.p.98.

da explicatio ſignorum humanitùs inſtitutorum. Operæpretium ne fecerit, inquit Replicator ad Mortonum, qui doceret populum pro concione, quid ſuperpelliceum, quid capa ſignificet. Ite & docete omnes gentes, quid ſignificent ſacræ veſtes, &c.

Objiciunt ceremoniarũ Patroni ſignũ elevationis manuum, genuflexionis & ſimilia. At cũ ſigna ſint duplicia voluntaria ſive, data & naturalia ſive nata, quæ nõ pendent ex nova inſtitutione, ſed natura ſua ſignificant, vt fumus ignem, aurora orientem Solem, odor rem odoratam, nos iam agimus de ſignis non natis ſed datis. Reſpicere in cœlum, tollere manus, flectere genua, tundere pectus, dum oramus, natura ipſa docet, vt notum eſt, & fatetur Bellarminus. Vt in ſignis vocalibus, ſic in ſignis realibus ſe habet. Nam voces aliæ ſunt naturales & eædem apud omnes gentes, vt plorare, ſuſpirare, ridere. Aliæ ſunt arbitrariæ & variantur, prout pro arbitrio hominum & variarum gentium imponuntur. Sic in ſignis realibus, quædam ſunt homini naturalia, quibus interiores animi affectus quaſi expromit alijs, vt in cultu divino animi ſubmiſſionem, dolorem, divinæ excellentiæ recognitionem exprimit, quæ natura omnes mortales docuit: alia ſunt ex inſtituto. Sed ea quæ ſunt ex inſtituto varia ſunt, alia enim nullã habent cum re ſignificata ſimilitudinem aut analogiam, ſed ſolummodo pendent ex inſtituto, vt hedera reſpectu vini vendibilis, pulſus campanæ reſpectu concionis habendæ. Alia habent ſimilitudinẽ vel analogiam, ſed in determinatam & confuſam, donec determinentur ab aliquo ad actu ſignificandum aliquid qualia ſigna ſunt ſacramenta, & ſymbolicæ ceremoniæ, ſic imagines, quæ neminem in particulari ſignificant, niſi determinentur addito alio ſigno. Quædam tantam habent cum re ſignificata ſimilitudinem, vt ſine ulla inſtitutione naturaliter ſignificent, vt veſtigium in arena impreſſum ſignum eſt eſt pedis, addit Bellarminus imagines quaſdam vt Chriſti. Nos ſigna repreſentantia res ſacras per ſimilitudinem vel analogiam ex determinatione humana damnamus. Signa quæ communi conſuetudine aut conſenſu vſurpantnr ab hominibus ordinis cauſa nemo damnat, cuiuſmodi ſunt pulſus campanæ reſpectu concionis habendæ; Nummus ille plumbeus qui datur communicaturis, vt diſcernantur ab indignis & ignotis, &c. Sed non ſunt iſtæ ceremoniæ ſacræ.

De effic. ſacram. cap. 29

De ſacram. l. 1. cap. 9.

Mortonus ceremoniarum advocatus myſticam ſignificationem ceremoniarum diſtinguit in ſacramentalem & moralem: ſacramentalem qua ſignificatur gratia à Deo nobis collata; moralem, qua officia noſtra ſpiritualia & obedientia Deo debita ſignificantur. Ceremoniæ noſtræ inquit, ſunt ſigna moralia; ſuperpelliceum eſt ſignum ſanctitatis vitæ, frontis conſignatio, cum ſigno crucis eſt ſignum conſtantiæ in fide Chriſtiana, genuflexio in percipienda euchariſtia

Defenſ. cerem. p. 53. 54.

eucharistia signum humilitatis. Signum ſacramenti inquit, duplex eſt,ad modum ſigni,& ad modum ſigelli. Myſtica illa ſigna,inquit, quæ vocamus ſacramentalia differunt à myſticis moralibus, tum quatenus ſignificatione repręſentant ſpeciali, tum quatenus obſignant applicando & confirmando fœdus gratiæ. Moralia autem non repręſentant collationem gratiæ à Deo nobis datę, ſolummodo nota faciunt officia moralia alicius virtutis quę Deo debemus. Primò obſervandum confundere Advocatum naturalia ſigna cum inſtitutis ab hominibus. Nam genuflexionem agnoſcimus eſſe ſignum ſubmiſſionis, ſed naturale, proinde ſolummodo exigi à nobis rectam eius accommodationem & ordinatam. In percipienda eucharistia genua non eſſe flectenda & proinde non rite accommodatum ſignum eſſe ſuo loco probabimus. Deinde malè dividit ceremoniarum ſignificationem myſticam, in ſacramentalem & moralem, quod ante eum neminem feciſſe arbitror. Nam ceremonia ſacramentalis, quæ à ſacramento diſtinguitur,definitur à Suarezio exterior actio religioſa, aut circumſtantia ſeu conditio ad reverentiam & convenientiorem modum miniſtrandi ſacramentum ceu offerendi ſacrificium. Et quia ceremoniæ ſacramentorum ejuſdem fere rationis ſunt cum nonnullis aliis ritibus, qui extra ſacramenta fiunt & obſervantur, ideo nomen Sacramentalis latiùs frequenter uſurpari, & doctrinam de his ceremoniis ſacramentorum magna ex parte poſſe ad alias extendi. Sacramentales dividunt variè ratione ritus exterioris, aut ratione finis. Quæ ſpecialiter propter ſignificationem inſtitutæ, earum ſignificatio duplex moralis & myſtica. Sic diſtinguit Suarez. Signum morale nihil aliud eſt, quàm eſſe id quo exteriùs indicamus bonum interioris animi motum & affectum, cujus generis ſunt ſigna exteriora interioris reverentiæ & affectus, ut genuflexio,capitis inclinatio, manuum elevatio. Oſculum ſignificat, quandoque reverentiam, ut cum ſacerdos oſculatur ſacras veſtes & altare, quandoque amorem vel benevolentiam, ut in oſculo pacis, & ſic oſculum datur in Miſſa ſub duplici ſignificatione morali. Alia ſignificatio harum ceremoniarum eſt myſtica, cujus generis ſunt actiones illæ omnes quas ſacerdos in ipſa conſecratione ad imitationem Chriſti facit, ut accipiendo panem, benedicendo &c. & aliæ etiam extra eſſentiã ſacramenti,ut manuum lotio poſt primam oblationem, ut cum brachia extendit ſacerdos poſt conſecrationem in repræſentationem crucifixionis Chriſti,diviſio hoſtiæ in tres partes,miſtio particulæ panis, quem putant eſſe jam corpus domini, cum ſanguine, uſus ſigni crucis ad commemorandam Chriſti paſſionem & modum ejus, & in miſſis ſolennioribus thurificatio, &c. Inter hæc ſigna vides extra illas actiones quibus ſacerdos imitatur Chriſtum in conſecratione eſſe alias ceremonias, quarum

Tom.3.diſp. 15 ſ.2.

Tom 3.diſp. 84 ſect. 1.

myſtica ſignificatio myſterium aliquod ſalutis repræſentat, ut in frequenti uſu ſigni crucis, miſtione particulæ panis, diviſione hoſtiæ in tres partes &c. Lotio manuum poſt oblationem priorem ante ſacrificium fit in ſymbolum oportere nos à peccatis omnibus mundari, accenduntur autem luminaria tempore ſacrificii tum ut ſub typo luminis corporalis oſtendatur lux illa ſpiritualis, tum ut Chriſtus ignem charitatis accendere & nutrire in nobis dignetur. Vides igitur non omnia ſacramentalia, extra ritus quos inſtituit Chriſtus, ſignificare officia noſtra, ſed quædam repræſentare nobis alia myſteria ſalutis, eodemque modo quo res & ritus inſtituti à Chriſto, id eſt ſymbolicè. Nam quod non obſignent & ſint ſigilla, ut res & ritus Chriſti, nemo dubitat, & ipſi pontificii eandem vim non tribuunt ſacramentalibus quę ſacramento, ut ſupra dictum. Gratis igitur affertur huc à Mortono diſtinctio inter ſignificationem ad modum ſigni & ſigilli. Quod ait ceremonias additas ſignificare officium noſtrum erga Deum, non autem Dei beneficia erga nos ſicut ritus ſacramenti, innuere videtur ſacramenti ipſius ritus non indicare officium noſtrum. At Replicator iſtum ſenſum refellit argumento à natura fœderis ſumpto, cujus ſignum & ſigillum eſt ſacramentum; ex parte enim noſtra proteſtamur in fœderis confirmatione officium noſtrum, & ex etymologia ac notione vocis ſacramenti, quatenus ſacrum juramentum & Euchariſtiæ, quæ gratiarum actionem ſignificat, & annunciatione mortis Chriſti in Euchariſtia. Bellarminus non negat hunc uſum ſacramentorum. *Nam etiamſi hanc vtilitatem cum aliis habeant ſacramenta, vt admoneant homines bonorum operum, & virtutum, (nam certe negari non poteſt, quin merſio in baptiſmo & emerſio admoneat mortis, qua mori debemus peccato, & reſurrectionis, qua reſurgere debemus ad novam vitam, cujus rei meminit etiam Apoſtolus* 1 Cor. 6, *& Euchariſtia admonet pacis & amicitiæ, quæ inter nos eſſe debet. Sumus enim vnum corpus, qui de vno pane participamus* 1 *Cor.* 10) *tamen non eſt iſte ſolus nec præcipuus ſacramentorum vſus.* Et alibi, *Tertiò vocat* nempe Nazianzenus, *baptiſmum ſigillum vel obſignationẽ fidei, quia baptiſmus eſt publica approbatio vel teſtificatio fidei eius, qui baptizatur.* Hoc officium ſacramentorum & verbi uſurpãt ſigna ab hominibus inſtituta, ut ſignum crucis in fronte & ſuperpelliceum uſurpant officium baptiſmi & Euchariſtiæ. Nam baptiſmo & Euchariſtia eadem profitemur, nempe conſtantem fidei profeſſionem & ſanctitatem vitæ, iiſque de his officiis monemur. Præterea falſum eſt eos ſacramentalia retinere in hunc ſolum uſum. Nam ſignum crucis ſemper repræſentat Chriſti paſſionem & crucifixionem, eſtque hæc primaria ejus ſigni ſignificatio; cum autem pingitur in fronte baptizati habet officium illud ſecundarium ſignificandi conſtantiam in fide. Habet etiam alia officia & virtutes in

De ſacram. in genere li. 2 c. 15.

Cap. 17.

Anglicana

Anglicana Eccleſia de quibus ſuo loco. Veſtium ratio myſtica eſt, non tantum ſignificatio moralis, ait Suarez, quatenus ſunt virtutum inſignia, quibus tanquam ſcripturis utentes admonentur, quid debeant appetere, quid vitare, ſed etiam myſtica, interdum ut alba veſtis ſignificat illam qua Chriſtum illuſit Herodes. In Eccleſiis Cathedralibus Anglicanis adminiſtratur cœna ab Epiſcopo ſi adfuerit, vel Decano glorioſa capa amicto. Non ſolũ diſtinguuntur veſtes ſignificatione ſacra à communibus, ſed etiam relatione ad unam divini cultus partem magis quàm ad aliam. Non in qualibet adminiſtratione cœnę licet cuivis ſacerdoti Anglicano uti capa, nec ſuperpelliceo ſemper utitur in exercitio muneris ſui; Nam qui concionatur & ſacra non miniſtrat præſcripta in liturgia, non tenetur induere ſupepelliceum. Sed de cruce & veſtibus ſacris plura ſuo loco dicemus capite ſequenti. Denique largiamur, in hunc uſum ſolummodo eos habere ſacramentales aliaſve ſimiles ceremonias, tum non damnabit, puto, Pontificios ſuperſtitionis ob alias id genus ceremonias omnes. At Eccleſia Anglicana veſtes alias repudiavit, quæ moralem ſolùm habent ſignificationem, cur non igitur alias omnes ceremonias moralia ſignificantes. Vtcunque eſt, meritò utrique damnandi. Nam non magis mores, quàm alia myſteria fidei per ſigna docendi ſumus, niſi ſigna illa quæ Chriſtus inſtituit, quæ, ut ſæpius dixi, non tam inſtituit ad docendum & ſignificandum ipſa ſalutis myſteria, quia ſatis perſpicuè Chriſtus crucifixus coram omnium oculis in ipſa prædicatione Evangelii, quàm ad obſignandum fœdus gratiæ, idq; non abſque addito verbo. An nõ æquè neceſſe eſt doceri myſteria ſalutis per ſigna ac per mores. Reddat, Mortonus rationem differentiæ. Imo illa potius quàm iſta, ſi ulla, quia magis myſtica. Sed nulla, quia, ut ſupra pluribus argumentis & teſtimoniis confirmavimus, pædagogica illa per ſigna docendi forma puerili Iudæorum ſtatui non adulto Chriſtianorum conveniebat, & confundunt diſſimilitudinem inter utrumque populum, qui eundem modum retinent in Eccleſia Chriſtiana, ut bene monet Calvinus in opere illo nunquam ſatis laudato Inſtitutionum. Populus Dei non ſolummodo hoc modo ſed etiam ad hæc utraque erudiebatur, nempe & myſteria ſalutis beneficiaque per Chriſtum comparanda, & mores officiaque pietatis, quæ etiam tunc ſub lege debebant Domino. Percurre ſacramenta, ſacrificia, ſacra, & obſervationes omnes Iudaicas, & facillimè deprehendes. Si quis igitur, ut nos doceret officium noſtrum ſinceritatis, per panem azymum docere vellet, nonne umbra Iudaica adumbraret quod verbi prædicatione clariùs docere poteſt, & de qua ipſa actio ſacra per ſe monet. *Experientia*, inquit Bellarminus, *docet facilius intelligi, ſi quid verbo dicatur, quàm ſi nutu ſignificetur. Quid autem ſunt ſacramenta, ſi cum verbis comparentur.*

Tom 82

Lib. 4 cap. 10 ſ. 14.

De ſacram. l.1. cap. 14. *parentur, niſi nutus quidam? Pari ratione experientia docet magis perſuadere verba, quàm muta ſigna, modo non ſint miracula.* Si ad elementa & ritus ſacramenti non acceſſiſſet verbum, aliquid diceret, ſed contra muta ſigna multum dicit. Superpelliceum & capa ſunt muta ſigna. Crucis ſignum quædam tacet & nutu tantum ſignificat, alia loquitur apud Anglos. Sed non decet imagines loqui in Eccleſia, Quid loquitur videbimus ſuo loco. Quàm efficax ſit hic docendi modus, teſtantur ſanctorũ ſacerdotumq; conſtantia & cruce ſignatorũ mores, quod obſervat oculatus teſtis Replic. contra Morton. Objiciunt ceremoniarum Patroni impoſitionem manuum, oſculum pacis Agapas, & velamen illud de quo Apoſtolus, 1. Cor. 11. Quod ad impoſitionem manuum, dicimus non fuiſſe ceremoniam repręſentantem rem aliquam ſignificatam, vel gratiam, vel myſterium fidei, vel mores, ſed tantum ritum indicantem rem vel perſonam, dum orabant, benedicebant, aut inaugurabant, vt in impoſitione manuum ordinatoria ceu conſecratoria ſuprà oſtendi fuiſſe ſolummodò geſtum orantis, ceu benedicentis indicantem perſonam, pro qua petebant gratiam, vel cui benedicebant, non autem ſignum repręſentans gratiam ipſam quam petebant. In vſu fuit ſub lege, & ante legem, quod tempus vtrunq; fuit præfigurativum, non tamen fuit iſte ritus figura: nec ſignum rememorativum alicujus rei præteritæ, nec præfigurativum alicuius rei futuræ, nec adumbrans rem aliquam præſentem inviſibilem aut ſpiritualem, ſed indicativum ceu demonſtrativum perſonæ aut rei externæ. Inſulſè igitur argumentum ducunt à ſignis externis res alias externas indicantibus ad probandum ſigna rerum inviſibilium & ſpiritualium nunc eſſe licita. De manuum extenſione quæ fit ſuper oblata in Miſſa, dum recitatur illa oratio, *Hanc igitur oblationem ſervitutis noſtræ, &c.* nihil dictum in particulari apud authores vel veteres vel recentiores. *Vnde non videntur intellexiſſe continere aliquam ſignificationem myſticam, ſed ſolum gravem quandam & reverentem demonſtrationem ſacrificij correſpondentem illi ſigno demonſtrativo, Hanc igitur,* inquit Suarez. *Tom. 3. diſp. 84. ſ. 1.* De ſuo affingit ſignificationes huic geſtui, vt & impoſitioni manuum affictæ ſunt, ſed impoſitæ manus etiam victimis, vbi evaneſcunt affictæ illæ ſignificationes. Nihil aliud impoſitio manuum continet, niſi demonſtrationem rei vel perſonæ, quam offerimus, cui benedicimus, pro qua oramus. De impoſitione manuum plura vide ſupra capite quarto. Quod ad agapas attinet, controvertitur, num præceſſerint ſacram ſynaxin an addectæ fuerint, quaſi appendix; item, vnde ortæ. Nam quidam putant Chriſtianos hac in re Iudæos, qui ſacrificia ſua epulis finiebant, & Gentiles, qui in idoleis convivia plerunque luxurioſa agitabant imitatos, ſed alio titulo ſobrias & frugales ἀγάπας ſacris peractis celebraſſe, quibus divites promiſcuè & pauperes accumbebant, ſed

cito

ctto invectum abuſum, & propterea Apoſtolum apertè vetuiſſe commeſſationes in eccleſia quocunque fuco pingantur. *Non vult igitur ſive Iudaico ſive Gentilitio ritu epulas prophanas ſacris miſteri*, inquit Paræus. Qui etiam ex collatione Iuſtini & Tertulliani colligit earum vſum in Græcia, Africa, & apud orientales tantùm obtinuiſſe, non autem apud occidentales, quod probabile eſt. In Concilio Laodiceno can. 28. vetitæ, quæ conſtitutio inſtaurata in Trullana ſynodo can. 74. adiecta pœna. *Hoc ipſum*, inquit Durantus, *longè ante vetuerat S. Paulus* 1. *ad Corinth.* 11. *Nunquid non habetis domos ad manducandum & bibendum, aut Eccleſiam Dei contemnitis, & poſtea, Si quis eſurit domi manducet.* Sic Suarez. diſput, 81. ſect. 8. *Hinc etiam convivia ceu agapæ in Eccleſia prohibentur à Paulo* 1. *Cor.* 11. *quod poſtea multa Eccleſiaſtica decreta confirmarunt*, 6. *Synod. can.* 74. *Concil. Antiſiodorenſ. c.* 2. *Africanum. c.* 27. *Carthag. c.* 45. *Aquiſgran.* 1. *c.* 59. *&* 80. *c. Nullus. c. Non oportet. diſt.* 42. Qualiſcunque fuerit origo earum, & finis maximè laudabilis, nempe exercendæ charitatis ergò, hæc cœna communis erat non myſtica. *Hæc cœna à myſterijs toto genere fuit diverſa, & poſtea templis eſt ejecta, ac tandem penitùs ſublata*, inquit Caſaubonus. Non ergo habebant ſtatum in cultu divino, etſi agitabantur in Eccleſiaſterijs. Balſamon in Canouem 74. Trullanæ Synodi, Statuit, canon, ne aliqui in Eccleſia conviventur. *Hoc enim vocat* ἀγάπην ἢ ὡς συςατικὸν ἀγάπης, ἢ δι' ἀγάπην γινόμενον *vel quod ſit dilectionis efficiens; vel quod fiat propter dilectionem.* Non alio modo ergo erant ſigna charitatis, quàm cauſa efficiens vel finis ceu effectum alicujus rei eſt eius ſignum: ſic quodvis effectum cauſæ ſuæ ſignum eſt. Nulla eſt hîc myſtica ſignificandi ratio magis quàm miſericordiæ in dante eleemoſynam. Quod ad oſculum attinet, eius uſus erat frequens apud orientales: tum ethnicos tum Iſraelitas. Obviam ſibi invicem occurrentes ſeſe invicem ſalutabant oſculo in ſignum amicitiæ, teſte Xenophonte lib. 1. pædiæ Cyri, & Herodoto in Ciio, ſic 2. Reg. 20 9. Non fuit igitur ſignum appropriatum, vt ſic loquar, ſacris conventibus, ſed in morum civilitate vſurpatum in ſignum amicitiæ, ut apud nos dextras jungere. *Magis verò ſolenne fuit primis Chriſtianis, vt tum aliàs* (nota, tum aliàs) *tum præſertim in ſacris conventibus ante ſacram ſynaxin ſeſe oſculo, ſive amico amplexu ſalutarent, dicentes, Pax tecum; erat hoc communicaturis reconciliationis ac iniuriæ omnis remiſſæ puræque charitatis ſymbolum.* Sic Cornelius à Lapide in locum illum Pauli, *Salutate alij alios oſculo ſancto.* 2. *Cor.* 13. 12. ſancto id eſt pudico, & ab animo charitatis ſanctæ pleno proficiſcente, vt quod erat in morum civilitate vel impudicum vel ſimulatum ſæpius, omni vitio & fraude careret. Nihil aliud vult Apoſtolus, niſi vt mutuam charitatem oſtendant. Erat etiam ſubje-

In 1. Cor. 11. 22.

De ritib. l. 2. cap. 26. num. 8.

Exercit. lib. 16 p. 512.

ctionis & reverentiæ ſignum apud orientales, vt patet ex hiſtoria Ioſephi. Sed ſive amoris & benevolentiæ, ſive adorationis & reverentiæ ſignum ſit, ſignum morale eſt interioris motus & affectus animi, vt ſupra dixit Suarez, ideo annumeravit genuflexioni, elevationi manuum, capitis inclinationi, tunſioni pectoris. Non eſt autem myſtica huius ceremoniæ ſignificatio. Nam cum myſtica quandoque etiam quid ad mores pertinens ſignificat, vt lotio manuum, de qua ſupra dixi, & myſtica moralis dicitur, huius ſignificatio purè moralis abſque myſtico vllo ſignificaodi modo, & proinde ſignum indicans non ſymbolicè repræſentans rem ſignificatam. Nos ceremonias myſticas omnes ſiue mores, ſive myſteria fidei ſignificantes damnamus. Et quod ad illud ſignum morale & naturale oſculi, propter abuſum ſublatum eſt. Manſit eius veſtigiũ in oſculo tabellæ pacis. In talibus ſignis quæ facile in abuſum verti poſſent fundare myſteria ſpiritus ſanctus noluit, & myſtica ſigna niſi ſtata mala voluit. Iungere dextras, & amplexus, ſunt eiuſdẽ generis ſigna moralia. Sic avertere faciem eſt ſignum odij aut animi malevoli. *Quiſquam ne tibi invitus communicat, quiſquam ne ad te extenſa manu vertit faciem*, inquit Hieronymus ad Theophil. Alexandrin. Sic cedere honoratiori & dignitate ſuperiori, in ſacro conventu, ut obſervat Replicator ad Mortonum, eſt ſignum reverentiæ. Quod ad velamen, de quo Apoſtolus, 1. Cor. 11. attinet. Quidam ſentiunt Apoſtolum hunc morẽ Corinthiorum reprehendere, quòd mulieres velamine depoſito, capite nudo, bacchantiũ ritu orabant & prophetabant: viri contra promiſſo capillitio, vel capite velato, quaſi in Lycæo Philoſophantes, vel in idoleio ſacrificantes ad orandum & prophetandum in cœtus prodibant, Gentilium ritu, apud quos Pythiæ ecſtaticæ nudatis capitibus paſſiſque capillis oracula fundebant: contra ſacerdotes ſacra vt plurimum mitris, calyptris, coronis, vittis capita præcingebant. Sic Paræus in locum illum. Sequi ſe dicit veterum receptam ſententiam, nempe Apoſtolum loqui de mulieribus ſpiritu precum & prophetiæ ita quandoque afflatis, vt publicè in preces & oracula edenda impetu quodam divino prorumperent, & Apoſtoli præceptum imperantis mulieri ſilentium in publico eccleſiæ cœtu intelligendum de ordinario modo, excipi dona extraordinaria. Ex hac interpretatione loci ſequitur nihil aliud Apoſtolum reprehendere quàm modum quem ſervabant in orando & prophetando, nempe quod velamine poſito & crinibus paſſis Pythiarum aut Sybillarum Ethnicarum ritu prophetarent, & ſic peccarent contra decorum, & præterea quia tali ritu divina & diabolica oracula pari modo edi & haberi videbantur. Si cui non arridet iſta interpretatio Paræi de dono prophetandi extraordinario, & deformitate in modo ad imitationem ethnicorum quam tamen confirmat authoritate Chryſoſtomi, aliam accipiat. Prophetare

tare hîc eſt canere. *Nam etiam prophetæ cymbalis, vt Levitæ olim in templo inſtrumentis muſicis perſonantes in teſtamento veteri dicti ſunt prophetare*, vt obſervat in eundem locum Iunius. Sic Cornelius à Lapide. *Nota τὸ mulier orans aut prophetans. Prophetans hîc non ſumitur propriè vt idem ſit, quòd prophetiam proloquens aut explicans, ſed impropriè, idemque eſt, quod ſacris hymnis & Pſalmis Deum laudans, eoſque decantans. Nam loquitur hîc Paulus de publica conventu, vbi non permittit mulieri loqui, nec docere, ſed bene canere, cum ſcilicet totus cœtus canit. Sic propheta pro cantore capitur*, 1. *Paral.* 25. *v.* 1. 1. *Reg.* 10. *v*, 10. *Sic Saul dicitur fuiſſe inter Prophetas, id eſt, inter cantores Dei laudes canentes. Sic filij prophetarum in libris Regum dicuntur ij, qui Dei laudibus & cultui ſerviebant.* Coacta certè mihi videtur eorum interpretatio, qui prophetare accipiunt paſſivè, ac ſi dixiſſet Apoſtolus, *Mulier prophetans*, id eſt, *prophetiam audiens*. Nam nuſquam alibi ſumitur paſſivè, cur hîc igitur vis infertur ſignificationi vocis. At dices, mulieres non magis oraſſe, quàm prophetias interpretatas fuiſſe, licet canere ſolitas non abnuendum ſit. At vt voce accinentes dicuntur canere, ſic etiam orantem miniſtrum mente & animo conſequentes orare dicuntur; prophetiam verò aut concionem audiens nunquam prophetare aut concionari dicitur. Populum tempore precum orare, tempore interpretationis aut prædicationis predicare nemo dixerit. Qui orat mente, canit voce, rectè orare aut canere dicitur, & eſt agens in actu illo, qui tantùm audit concionantem eſt patiens quod ad actum illum. Ἀταξία quam carpit Apoſtolus hæc fuit, quod in cõventibus eccleſiaſticis mulieres, cum ventũ erat ad preces & cantũ, depoſito velamine & crinibus paſſis, Pythiarũ aut Sybillarũ ethnicarũ inſtar orabant & canebant, quia eo ritu ſolebant canere & oracula ſua fundere Pythiæ & Sybillæ, & viri Sacerdotes imitantes velabant faciem ſuã, dum orarẽt aut pſallerent. Nam dum explicarentur prophetiæ, tantùm auditores erant, ſed dum orarent & canerent jam ſentiebant ſe omnes Pythias & Sacerdotes eſſe, quia ſimilibus fungebantur officiis in Chriſtiano cœtu, quibus Pythiæ & Sacerdotes in ſacris Gentilium. Contra iſtam deformitatem diſputat Apoſtolus, & probat Mulieres non debere, dum orant aut canunt, deponere velamen, quo utebantur in publico extra cætum ſecundum morem gentis, & quo ſuam conditionem inferiorem profitebantur, & ſic exuere pudorem omnem, ac ſi inter ſacra liceret ſigna illa inferioritatem ſuam indicantia nulla habita decori ratione rejicere. Confirmat decorum eſſe inſtitutum civile de velamine argumento à natura ducto. *Anne natura quidem ipſa hoc vos docet, quod viro quidem comatum eſſe dedecori ſit, mulieri contrà comatam eſſe decori? Nam coma pro velamine data eſt ei* 1 *Cor.* 11 13 14 15. Sic etiam Beza, *Coma mulieris non eſt propriè velamen, ſed indicat mulieris caput velamine indigere. Natura enim viro*

viro breviores capillos, etiamſi quis ſinat excreſcerere, mulieri prolixiores & capiti obvoluendo idoneos tribuit. in 1 Cor. 11 15. Per naturale velamen probat decorum artificialis velaminis quo utebantur mulieres. Sic etiam viri peccabant, quòd non ſervarent decorum illud, dum orarent & canerent, quod in civili converſatione ſervabant in ſignum ſuæ ſuperioritatis. Nam viri incedebant abſque velamine, cur, igitur dum orarent aut canerent, velamen induerent ſicut mulieres ſolebant etiã extra convẽtus ſacros. De velo loquitur Apoſtolus quo utebatur mulier non utebatur vir in publico. Nam nudo capite abſque omni tegumento inceſſiſſe virum ſub dio quis credet, abſque velamine ſatis conſtat. Aut dum prophetæ interpretarentur, an credibile eſt Corinthios audiiſſe prophetantes nudo capite. Imo videmus in veteri teſtamento Sacerdotes, dum miniſtrarent, miniſtraſſe capite tiaris operto. Exod. 28 40 Ezech. 44 18, & notum eſt pileum libertatis ſignum fuiſſe apud veteres. Velamen igitur mulieris tantum prohibet, dum orat aut canit vir. Deus Deut. 22 5 in genere ſit præcipit, *Ne eſto inſtrumentum virile ſuper fœminam, neque induito vir veſtem fœminæ. Nam abominationi eſt Iehovæ Deo tuo quiſquis facit iſta. Præceptum iſtud eſt honeſtatis, non in ceremonia, non in jure civili ſive politico, ſed natura ipſa fundatæ. Ex quo fit, vt hoc præceptum, qua fundamento naturali eſt, juris perpetui eſſe ſtatuamus; eſt enim plane analogum præcepto illi, quod Paulus adfert* 1 Cor. 11 *de capillamento: vt enim oſtendat viri eſſe vt capillo breviori ſit: fœminæ vt comam alat, ideo naturam ipſam appellat teſtem, quæ cum nihil (vt Philoſophi loquuntur) fruſtra fecerit, profectò nec viro breviores crines, nec fœminæ longiores fruſtra dediſſe putanda eſt.* Natura igitur ducit ad conſtituendum diſcrimen in habitu & veſtitu inter virum & mulierem accommodatum diſcrimini quod Deus in natura poſuit. Determinatio variatur ſecuudum variarum gentium morem. Vbicunque mos naturę conſenraneus eſt, ut fuit in velaminis diſtinctione, ſicut probat Apoſtolus, ſervatur decorum, quod inter ſacra non eſt violandum. In Belgio alius mos eſt, non velo ſed calyptris utuntur mulieres, quas Heucas vocant. Si igitur mulieres Belgicæ inter ſacra, cum ventum eſſet ad preces, & cantum pſalmorum exuerent ſe calyptris, quibus vtuntur in publico incedentes, an non decorum violarent, & furere potius quàm orare aut canere viderentur. Admittamus iam tertiam interpretationem & paſſivè accipiatur verbum *prophetantes*, & ſit ſenſus, dum precibus aut prophetiæ & ſcripturarum interpretationi interſunt, tamen de velo non de quovis capitis tegumento capitis loquitur. Nam, vt dixi, non eſt veriſimile viros nudo capite durante liturgia intentos ſacris fuiſſe. Vult ſolummodò Apoſtolus, ne decorum illud quod ſecundum morem ipſi naturæ conſentaneum extra cœtum ſervabant, ſtatim

vt ſe ad ſacra in conventu Eccleſiaſtico accinxerint, violarent, ac ſi inter ſacra decorum civile & quidem in naturæ principiis fundatum non eſſet ſervandum, Sive depoſito velo, ſive etiam paſſis crinibus id violarent mulieres, aut aſſumpto, cùm aliàs extra cœtum Eccleſiaſticum non utebantur viri. Eſt igitur ſignum iſtud artificiale in natura fundatum à gentibus præſertim orientalibus determinatum cui apud alias gentes reſpondebat aliud analogum, non autem myſticum ſignum aut ab Eccleſia inſtitutum. Ineptè ergo argumentantur à ſignis moralibus artificialibus ad decorũ in communi converſatione ſervandum inſtitutis,& naturæ conſentaneis, ad myſticum morum, aut myſteriorum fidei ſignificationem in Eccleſiam, ubi coruſcat lux Evangelii, introducendam. Sunt, qui etiam luxum & mollitiem in viris, impudentiam in mulieribus Corinthiacis reprehendi ab Apoſtolo volunt, quod viri comam alebant, quod apud antiquos aut mollitiei aut ferociæ argumentum habebatur, Mollitiei nomine Cicero Gabinium inſectatur, ut concinnatum ganeonem, & calamiſtratum ſaltatorem. Piſonem quòd madenti eſſet coma, compoſito capillo, & fronte notata calamiſtri veſtigiis. Ad ferociam alluditur Iobi 5 5 Pſal. 68 22. *Quamobrem cum comæ nutritæ argumentum eſſent, aut mollitiei aut ferociæ, ob eam cauſam Paulus modeſtiam in Chriſtianis requirens ſingularem, jubet, ne comam nutriant more cincinnatorum aut ferocularum militum, ſed ut tonderent*, vide Reynoldum de libris Apocryphis. Mulieres Corinthiacæ cultui veneris addictiſſimæ, adeo ut quotidie mille puellas in honorem veneris ad ipſius templum lenonibus & lenocinio exponerent, ut habet Cornelius à lapide in hunc locum, & hinc forte impudentiores,& in Chriſtianorum cætus ex vitio gentis aliquid indecori irrepſerat. Vtcunque eſt, de indecoro agit Apoſtolus: Sed tamen ſecunda ſententia mihi maximè arridet, propter ea quæ dixi de velo & capite nudo dum orarent aut prophetarent & activa ſignificatione vocis *prophetans* alioquin ſimpliciter & abſolutè reprehendiſſet impudentiæ & mollitiei ſigna etiam extra tempus liturgiæ ſacræ. Non dixiſſet *Mulier orans aut prophetans*, ſed ſimpliciter *Mulier*. More igitur ethnico, orantes aut prophetantes non ſervabant decorum illud quod extra cœtus ſacros ſervabant. Multa dici hìc poſſunt de velo ejuſque uſu apud varias gentes, ſed ſat eſt attigiſſe ea quæ objectionem pro ſignificantibus ceremoniis in Eccleſia refellant. Imponunt velamen faciei Chriſti glorioſoque Evangelii miniſterio qui myſticos ritus urgent. *Nonne*, inquit Reyncldus, *conſtat Iudaicas umbras, hoc eſt, obſcura lineamenta Chriſti (tanquam picturæ cujuſdam quæ ille adventu ſuo abolevit, quippe qui imago ipſa eorum & corpus ſit) iterum penicillo religionis veſtræ pictorum deduci?* Confeſſio Wittembergica, *Nec licet reſtituere veteres ceremonias legis, ne-* *Colloq. cap. 8 ſect. 4.* *Art. 3*

que novas comminiſci ad adumbrandam veritatem iam expoſitam & in lucem prolatam per Evangelium, vt interdiu candelas accendere ad ſignificandum lucem Evangelii. Eadem ratio militat contra omnes alias ceremonias myſticæ ſignificationis.

Etſi liceret rebus & ritibus in novo teſtamento inſtitutis, addere res & ritus ſacros inſtitutos ab hominibus, non tamen licet mutuari aut retinere res aut ritus ſacros Idololatrarum, ſive ethnicorum ſive Pontificiorum, ſive ab ipſis excogitati fuerint, ſive ab aliis, ſed ab illis ſuperſtitione polluti & ſi in ſe fuerint res adiaphora, modo non ſit neceſſarius earum uſus.

Vitandam eſſe omnem conformitatem cum Idololatris docemur præceptis datis populo Iſraelitico. Levit.19 ſic præfatur dominus, ſancti eſtote quia ego ſanctus ſum, deinde ver. 19 ait, *Ne ſinito iumentorum tuorum coire duo genera, in agro tuo ne ſerito duo ſeminum genera & veſtimento duorum generum ne obtegito te.* Voluit *Dominus,* inquit Aquinas, *ut populus eius diſtingueretur ab aliis populis: non ſolùm ſigno circumciſionis, quod erat in carne, ſed etiam certa habitus diſtinctione. Et ideo prohibitum fuit eis, ne induerentur veſtimento ex lana & lino contexto, & ne mulier indueretur veſte virili, aut è converſo propter duo, primo quidem ad vitandum idololatriæ cultum. Huiuſmodi enim variis veſtibus ex diverſis contextis Gentiles in cultu deorum ſuorum vtebantur, & etiam in cultu Martis mulieres vtebantur armis virorum, in cultu autem veneris è converſo viri vtebantur veſtibus mulierum.* Et ver.27 eiuſdem capitis præcipit, ne circumcidant aut circumtondeant capillum aut barbam Arabum & ethnicorum more, De Arabum more teſtatur Herodotus in Thalia. *Dicunt Arabes tonderi ſui capillamenti comam, vt ipſe Dionyſius id eſt Bacchus tonſus eſt: tondentur autem in ſubrotundam formam circumradentes tempora,* vide amputatos latere qui habitant in deſerto Ierem.9 26 & 49 32. Becanus in analogia veteris & novi teſtamenti. *Ægyptii & alii Gentiles putabant ſuos deos figura rotunda vtpote omnium capaciſſima & perfectiſſima præ cæteris delectari. Ideoque in illorum gratiam capita ſua in rotundum attondebant. Immo etiam templa rotunda diis ſuis ædificabant, vt Numa Pompilius Veſtæ: Auguſtus Cæſar omnibus univerſim diis, Alii alii ſpeciatim. Igitur Iudæi ne ſimiles eſſent Gentilibus prohibiti ſunt ſectari hanc ſuperſtitionē.* Sic Levit.21.5. in luctu pro mortuis præcipit. *Ne capillos evellendo calvitium capiti ſuo inducunto, neque latus barbæ ſuæ radunto, neque in carne ſua cæſuram inciduntο.* Sic Deut.14.1. Horum rituum variæ apud Ægyptios, Arabas, Syros, Cenahanæos fuerant obſervationes vt ex Herodoto & Diodoro conſtat, inquit Iunius in Levit. 21.5.

[Margin: 1 2 qu. 102 art. 6 ad 6.]

[Margin: Cap. 15.]

&

& ratio redditur, verſ. 6. vt ipſo Deo ſancti ſiut, & res Dei ſanctè procurent. Ezek. 44. præcipit vt ſacerdotes nec prorſus radant, nec prorſus alant cæſariem: & Bellarminus fatetur, *Sacerdotibus Iudæorum prohibitam raſuram, non quod in ſe mala ſit, ſed ne viderentur ſimiles ſacerdotibus gentilium, in quorum vicinis habitabant, qui toto capite raſo idolis ſacrificabant, vt ex epiſtola Ieremiæ apparet.* Item, *Solùm ergo propter viciniam Idololatrarum prohibebantur Sacerdotes Iudæorum radi, quæ fortè cauſa erat, cur Optati, Hieronymi, & Ambroſij tempore, Chriſtiani ſacerdotes non raderentur, ſed tonderentur. Nam adhuc ipſorum tempore erant Sacerdotes Iſidis, qui caput radebant, vt Ambroſius epiſt. 36. & Hieronym. in cap. 44. Ezechielis teſtantur, Poſteaquam autem illa cauſa ceſſavit, nihil abſurdi faciunt, qui ad aliquid ſacrum ſignificandum caput radunt.* Vbi Iunius, *Etſi in rem vtramvis Chriſtianus non obligatur, quia eſt libera, tamen ratio illius rei permanet, ne vel vel ſigno aut ſpecie quidem communicare nos cum ſuperſtitione pietati adverſa oportere.* Sic Deut. 16. 22. *Ne conſerito tibi lucum vllis arboribus ſecundum altare Iehovæ Dei tui.* Sic enim faciebant idololatræ, Exod, 34. 13. Sic 2. Chron. 13. 9. *Feciſtis vobis ſacerdotes, vt populi reliquarum regionum.* Sic Deut 12 30. præcipit Dominus, *Cave tibi ne ſequendo eas illaqueris, poſtquam perditæ fuerint à facie tua, & ne exquiras de Dijs earum dicendo quomodo coluerunt gentes iſtæ Deos ſuos, vt ſic faciam ego quoque, ne facito ſic Iehovæ Deo tuo. Nam quicquid abominationi eſt Iehovæ, qui quid odit, fecerunt dijs ſuis, cum etiam filios ſuos & filias ſuas comburant igne offerentes Dijs ſuis. Vnamquamque rem quam ego præcipio vobis, eam obſervantes facite, ne addito ei neque detrabito ex eo.* Omnem cultum Idololatrarum cultui ſimilem vetat. Impietatum Achazi non minima erat, quòd cum vidiſſet altare quod erat Damaſci, miſerat ad Vriam ſacerdotem ſimilitudinē illius altaris, & ſtructuram eius ſecundū totum artificium eius, vt ſimile extrueret. 2. Reg. 16. 11. Peliſchtæi accipientes arcā Iehovæ impoſuerunt eam plauſtro, vt deportetur ad Iſraelitas. Impoſuerunt ſimiliter Iſraelitæ arcam Dei plauſtro novo, cum deportanda eſſet Iebuſum. Perimitur Huzza in itinere quia non ſecundum ritum ſuum, ſed idololatrarum id fecerunt. *Quia principio vos non feciſtis hæc irrupit Iehova Deus noſter in nos quum non requireremus eum ritè*, ait David Levitis, 1. Chron. 15. 13. Aquinas ait, quod adoratio ad occidentem introducta fuit in lege ad excludendam idolatriam, nam omnes Gentiles in reverentiam Solis adorabant ad orientem, & probat ex Ezech. 8. Quid omnes ritus legis ceremonialis niſi ſeptum intergerini parietis quo dirimebantur Iudæi à Gentibus. Æquitatem huius legis viderunt Chriſtiani veteres. *Nobis quibus Sabbata extranea ſunt, & Neomenia & feriæ aliquando à Deo dilectæ, Saturnalia & Ianuariæ & Brumæ & Matronales frequentantur, munera commeant, ſtrenæ conſonant, luſus, convivia conſtrepunt*

De Monach cap. 40.

Cap. vlt. Baruch.

1. 2. qu. 102 art 4. ad 5.

De Idololat. c. 14.

ſtrepunt. O melior fides nationum in ſectam ſuam quæ nullam ſolennitatem Chriſtianorum ſibi vendicat, non Dominicum diem, non Pentecoſten! etiamſi noſſent, nobiſcum non communicaſſent, timerent enim ne Chriſtiani viderentur. Nos ne ethnici pronunciemur, non veremur. In libro de oratione, cum reprehendiſſet quoſdam, qui non niſi ablutis manibus orationem obirent, addit, *Sed quoniam vnum aliquod attigimus vacuæ obſervationis, non pigebit cætera quoque denotare, quibus meritò vanitas exprobranda eſt, ſiquidem ſine vllius aut Dominici aut Apoſtolici præcepti authoritate fiunt. Vt eſt quorundam poſitis penulis orationem facere. Sic inim adeunt ad idola nationes.* Et infra, *quod aſſignata oratione mos eſt aſſidendi quibuſdam, &c. Quem morem hic impugnet, non perinde conſtat,* inquit Pamelius, *propter verba illa,* aſſignata ceu tranſacta oratione, *& illa,* cum adoraſſem & ſediſſem. Sed qualiſcunque fuerit mos, vacuis obſervationibus annumerat, & à more gentilium contra ritum iſtum ſic argumentatur. *Porrò eum perinde faciant nationes adoratis ſigillaribus ſuis reſidendo, vel propterea in nobis reprehendi meretur, quod apud idola ſua celebratur,* Concil. 2. Brachar. decretum *ne obſervationes agerent Calendarum vel lauro aut viriditate arborum domos cingerent,* addita ratione iſta, *quia omnis iſta obſervatio Paganiſmi eſt* Concil. Toletano. 4. *In temporibus verò reliquis 1. Calendis Ianuarij quæ propter errorem Gentilium aguntur, omnino Alleluia non decantabitur.* Melchiades Papa conſtituit, *Vt die Dominico & quinta feria jejunium nullus fidelium ageret, quia eos dies Pagani quaſi ſacrum jejunium celebrant.* Vide Caranzam in ſumma Conciliorum, pag. 40. Veteres huius legis æquitatem extenderunt, & non ſolùm cum ethnicis, ſed etiam cùm hæreticis omnem conformitatis ſpeciem vitandam judicabant. Cum conſtituiſſent Manichæi diem Dominicum diem jejunij, Chriſtianis itidem non faciendum iudicabat Auguſtinus. *Die Dominico ieiunare ſcandalum eſt magnum, maximè poſtquam innotuit hæreſis Manichæorum, qui ſuis auditoribus ipſum conſtituerant ad ieiunandum tanquam legitimum diem.* Ex Concilio Martini Papæ, *Si quis Preſbyter propter publicam pœnitentiam à ſacerdote acceptam abſque aliqua neceſſitate die Dominica pro quadam religione jejunaverit, ſicut Manichæi, anathema ſit.* Concil. Toletanum 4. ca. 5. *Propter vitandum autem ſchiſmatis ſcandalum vel Hæretici dogmatis vſum ſimplam teneamus baptiſmi merſionem, ne videantur apud nos qui tertiò mergunt, hæreticorum approbare aſſertionem, dum ſequuntur & morem.* Concilio Bracarenſi primo decretum vt *Quicunque in Clero cibo carnium non vtuntur, pro amputanda ſuſpicione Priſcillianæ hæreſis vel olera cocta cum carnibus tamen prægustare cogantur.* Bellarminus dicit Epiphanium in fine librorum contra omnes hereſes recenſuiſſe ceremonias eccleſiæ vt indicaret quaſdam veluti notas quibus eccleſia ab omnibus ſectis diſcernitur. Suarez etiam dicit diligenter vitare eccleſiam in

Cap. 12. — *Can. 73.* — *Can. 10.* — *Epiſt. 86.* — *Decret. part. 3. diſt. 30. cap. 17.* — *Can. 32.* — *De effect. ſacr. l. 2. cap. 31.*

in huiuſmodi ceremonijs & obſervantijs omne conſortium & ap-
parententem ſimilitudinem cum Iudæis vel alijs infidelibus, vt col- *tom. 3. qu.*
ligitur ex Auguſtino epi. 119. & Epiph. lib. 3. cont. hæreſes in fine. *65. diſp. 15.*
Vt in militia teſſerarum militarium communio parit ἀταξίαν & *ſect. 2.*
confuſionem, ſic inter Eccleſiam orthodoxam & hæreticam com-
munio rituum. Præterea præcipit Deus, ut Iſraelitæ deſtruerent
loca illa in excelſis montibus & ſingulis collibus & ſub quaque ar-
bore virenti, ubi gentes coluerunt Deos, ut diruerent altaria,
confringerent ſtatuas, lucos comburerent igne, ſculptiles Deos
earum ſuccinderent, & efficerent ut periret memoria eorum,
Deut. 12 23 ne audiretur nomen deorum alienorum in ore eorum
Exod. 23 13 quod obſervarunt pii Pſal. 16 4 Hoſch. 2 17 Iehoſhuæ
23. Vide reformationem Ioſchijæ 2 Reg. 23 abolevit omnia inſtru-
menta idololatriæ & idolothyta. Æquitatem hujus præcepti vide-
runt veteres Chriſtiani. Tertullianus in libro de Idololatria ido-
lolatriæ affines facit idolorum fabricatores, etſi non colant, & ar-
tifices etiam, qui templum, aram, ædiculam eis extruxerit, ſi
bracteam expreſſerit, aut inſignia, aut domum ejus fabricaverit, item
ludimagiſtros alioſque, quos literarum profeſſores vocat, *quibus
neceſſe eſt Deos nationum prædicare, nomina, genealogias, fabulas, or-
namenta honorifica quæque eorum enunciare, tum ſolennia feſtaque eo-
rundem obſervare.* Nam *Si fidelis,* inquit, *literas doceat inſertas ido-* Cap. 10.
*lorum prædicatione, ſine dubio dum docet, commendat, dum tradit af-
firmat, dum commemorat, teſtimonium dicit. Deos ipſos hoc nomine
obſignat, cum lex prohibeat, vt diximus, Deos pronunciari, & nomen
hoc in vano collocari.* Vnde infert, *Nulla igitur ars, nulla profeſſio,* Cap. 11.
*nulla negotiatio, quæ quid aut inſtruendis aut formandis idolis admi-
niſtret, carere poterit titulo idololatriæ, niſi ſi aliud omnino interprete-
mur idolatriam, quàm famulatum idolorum colendorum.* Item, *Sed*
omnem adflatum eius vice peſtis etiam de longinquo devitemus, non in Cap. 13.
*his tantum, quæ præmiſimus, ſed in vniverſa ſerie humanæ ſuperſtitio-
nis, ſive deis ſuis, ſive defunctis, ſive Regibus mancipatæ, vt ad eoſdem
ſpiritus immundos pertinentis, modò per ſacrificia & ſacerdotia, modo
per ſpectacula & hoc genus, modo per feſtos dies.* Propterea non
debere ait communicare ſive habitu, ſive victu, ſive quo alio gene-
re lætitiæ in feſtis & ſolennitatibus eorum. *Plures iam invenies ethni-
corum fores ſine lucernis & laureis, quàm Chriſtianorum. De iſta quo-
que ſpecie quid videtur. Si idoli honor eſt, ſine dubio idoli honor idolola-
tria eſt.* Item. *Si templis renunciaſti, ne feceris templum ianuam tuam.*
In libro de corona militis, *Propterea Apoſtolus inclamat fugite idolo-*
latriam, omnem vtique & totam. Recogita ſylvam, & quantæ latitant Cap. 10.
*ſpinæ. Nihil dandum idolo, ſic nec ſumendum ab idolo. Si in idolio re-
cumbere alienum eſt à fide, quid in idoli habitu videri. Quæ communio
Chriſti & Beliæ? & ideo fugite, longum enim divortium mandat ab ido-*

 lolatria,

Epiſt. ad publicol. 154.

lolatria, in nullo proximè agendum. Sic Auguſtinus. *Omnis honor idoli cum apertiſſima deſtructione ſubvertatur.* In re perſpicua quid opus eſt multis ? Aſſumamus tantùm. At pontificii doctrina hæretica omnes qui unquam fuerunt, hæreticos ſuperant, & idololatria ac ſuperſtitione ipſos ethnicos, panis cruſtulum adorantes, quorum caput Antichriſtus ille inſignis, qui Romam Babylonem, fornicationum & adulteriorum matrem incolit, ex qua monentur fugere quotquot ſe ſaluos volunt.

Replicant adverſarii ſe non eadem mente uti ritibus quibus Pontificii Suprà diſtinximus, & diſtinctio eſt ipſius Suarezii, uſum ceremoniarum judaicarum fuiſſe materialem, formalem, medium ceu mixtum, & non formalem ſolùm ſed mixtum partim materialem partem formalem damnari. Sic uſus ſigni crucis materialis quomodo eo ſæpius utitur artifex in opere ſuo, aut ſuperpellicici ad tergendas patinas, aut ſi libet etiam tegendam nuditatem pauperum, non damnamus, ſed in cultu divino, quia miniſtri Antichriſti Sacerdotes Baalis eodem vtuntur. Præterea ad eundem tamen finem non alium quàm illi referunt vtrunque & ſuperpelliceum & crucis ſignum, cum conſignant baptizatum. Quod verò aiunt ſe non intendere imitationem Romanenſium, nihil eſt. Imitantur tamen cum ritum eundem, eodem modo, in eadem divini cultus parte obſervant. Quid imitationem definiemus, ſi iſta imitationem non conſtituant. Pontificij imitantur Iudæos & Ethnicos, eorumque cultus ex Iudaiſmi & Paganiſmi ritibus conflatur, non tamen ethnicos aut Iudæos imitari ſe profitentur. *Licet in externo ſymbolo ſit aliqua ſimilitudo inter noſtros ritus & ritus Gentilium & Iudæorum, abſolutè tamen maximum eſſe diſcrimen. Nam à fine & intentione ſumunt externæ actiones ſpeciem ſuam. Ritus Gentilium fiebant ad cultum Dæmoniorum : noſtri fiunt ad colendum verum Deum*, inquit Bellarminus. At ritus, quibus gentes coluerunt Deos ſuos, etiamſi ipſi exhibeantur, ſunt illi abhominationi. Sic ritus Romanenſium complures referebantur ad idolum illud panis tranſubſtantiati in ſacrificio miſſæ, inter quos numerant etiam ſacras veſtes. Alij etiam ad ſacrum vſum ſed ſuperſtitioſè vſurpati abſque illa relatione, ſaltem relatione proxima in ipſo actu miniſterij ſacrificij, vt crucis ſignum in baptiſmo vel confirmatione. Eiuſmodi ritus omnes in cultu ſuo reſpuit Dominus. Imitatio in opere præcepto prohibetur, non ſolummodo eadem intentio quoad omnia. Si Iſraelitæ circumcidiſſent comam, aut barbam raſiſſent, & non animo imitandi ethnicos ſe id feciſſe proteſtati fuiſſent, reos tamen violati præcepti fuiſſe negaturum neminem puto. Et ipſum etiam imitandi propoſitum arguit, quod dicant Formaliſtæ ſe retinere quoſdam ritus Pontificiorum, vt eos lucrifacere poſſent & reducere in rectam viam. Ergo imitari intendunt, licet re-

De effect. ſacram. cap. 32.

vera

vera iſtum lucrifaciandi finem ſolùm prætendant. Deus in dirigendis ſuis prudentiſſimus aliam præſcripſit rationem, longe diverſam, vt nempe ab omni gentium ſuperſtione & idololatria eſſent quantùm fieri poſſet, remotiſſimi. Nam ſpecies conformitatis, aut reſervatæ reliquiæ ſuperſtitionis & idololatriæ illaqueant pios & confirmant idololatras in ſua ſuperſtitione & idololatria. Gloriarentur Iudæi, vt ſupra dixit Conſtantinus, ſi viderint religionem noſtram non poſſe ſubſiſtere abſque illorum ritibus. Et Hieronymus ait Iudaicas ceremonias in Eccleſia Chriſtiana retentas non efficere Iudæos Chriſtianos, ſed Chriſtianos Iudæos. Auguſtinus ſecundū regulā illam à legiſlatore prudentiſſimo datam populo ſuo ſic conſulit. *Si quæritis, vnde vincantur Pagani, vnde illuminentur, vnde ad ſalutem vocentur. Deſerite omnes ſolennitates ipſorum. Deſerite nugas eorum. Etſi non conſentiant veritati noſtræ, ſaltem pudeat paucitatis ſuæ.* Chriſtiani orabant converſi ad orientem, ſive ne viderentur Iudaizare, ſive etiam ut conjicit Scaliger Elench. trihæreſ. cap. 20. *quia Chriſtus à Prophetis vocatus eſt* ἀνατολή Luc. 1 78 *vt rectè verterunt Septuaginta Ierem.* 23 5 Zach 3 8 6 12 ubi *Hebraicè eſt tſemach* tamen Leo Papa contra incurvandi orientem verſus morem ſic ſcribit, *Abſtinendum eſt ab ipſa huiuſmodi ſpecie officii, quam cum in noſtris invenit, qui deorum cultum reliquit, nonne hanc ſecum partem opinionis vetuſtæ, tanquam probabilem retentabit, quam Chriſtianis & impiis viderit eſſe communem.* Quia eundem morem ſervabant ethnici, licet ab ethnicis, ſi illæ vera cauſæ ſupra dictæ, non ſumpſerunt, conſultum tamen non putat eo uti, ne confirmentur in ſua ſuperſtitione. Tertullianus objicientibus, *Sed idem* nempe Apoſtolus *alibi jubet, omnibus placere curemus, quemadmodum ego inquit omnibus per omnia placeo;* Reſpondet, *Nimirum Saturnalia & Kalendas Ianuarias celebrans hominibus placebat, an modeſtia & patientia, an gravitate, an humanitate, an integritate. Proinde, cum dicit, Omnia omnibus factus ſum, vt omnes lucrifaciam, numquid Idololatris Idololatres, numquid ethnicis ethnicus, nunquid ſæcularibus ſæcularis.* Non eadem tunc temporis ratio rituum Iudaicorum, qui quia imperati à Domino, erant cum honore ſepeliendi, & ethnicorum ceu Idololatrarum, qui ſemper erant Deo execrationi. Sic jam Antichriſti ceremoniis conformitatem non debemus. Quæ communio Chriſto cum Antichriſto, Hieroſolymis cum Babylone. Pontificiorum numerus indies auctus in Anglia per ſe arguit imprudentiæ commentum iſtud lucrifaciendi quod prætexunt, & ſolummodò prætexunt ut ſtatim oſtendemus. *Si verò diligimus,* inquit Bucerus, *Deum & Soſpitatorem noſtrum Ieſum Chriſtum ex toto corde, tota anima, & cunctis viribus à quo lex pendet omnis, ſi vt ex hac dilectione conſequi neceſſe eſt, illud immenſæ & immutabilis charitatis eius beneficium, quod ſe & in mortem pro nobis, &*

Auguſt. ep. 11.

De verb. Domin. ſer. 6

Serm. 7. *de Nativ. Dom.*

De idololatria cap. 14.

Cap. 9. *pag.* 471 472.

in

in alimoniam nobis vitæ æternæ grati amplectimur, & , vt par eſt, ſuſpicimus & adoramus, nihil ſanè ad extremam reliqui facimus deteſtationem & ſeveriſſimam profligationem omnis eius impietatis atque abominationis, quam Satan per Antichriſtos ſuos invexit contra hæc ſanctiſſima myſteria: nihilque prorſus apud nos loci invenient vel retinebunt eæ res omnes, verba, & geſtus, in quibus vel appareat eſſe aliquid tantis impietatibus affine, aut ad illa rapiantur (quanquam improbè & abſque vlla data cauſa) harum ſuarum impietatum commendationem & picturam, niſi id exiſtat ex iis rebus, verbis aut ſignis, quæ Dominus noſter commendavit. Hæc Bucerus ad Anglos in cenſura liturgiæ Anglicanæ.

Dixi *ſive ab Antichriſto, ſive ab aliis excogitatos, ſed ab Antichriſto pollutos vel magis pollutos, & vſurpatos.* Sunt quidam ritus ab Antichriſto adulto inſtituti & invecti in Eccleſiam, ut genuflexio in actu participationis Euchariſtiæ, quæ mille annis ignota fuit Eccleſiæ, aliæ antè introductæ, ut crucis ſignum. Dicunt Formaliſtæ eos non ab Antichriſto, à Pontificiis, à Romana Eccleſia, ſed à patribus, ceu à primititiva Eccleſia, ritus ſuos accepiſſe. Reſpondeo primo, non omnes ritus Anglicanos à Patribus deſcendiſſe. Nam eorum geniculatio in ſacra cœna, ut dixi, nunquam nota fuit Patribus, aut Eccleſiæ ante tranſubſtantionis monſtrum natum & jam adultum, ut ſuo loco capite ſequenti videbimus. Et de veſtibus Walafridus Strabo tradit per incrementa auctas eſſe. *Veſtes etiam Sacerdotales per incrementa ad eum, qui nunc habetur, auctæ ſunt ornatum. Nam primis temporibus communi indumento veſtiti, Miſſas agebant, ſicut & hactenus quidam Orientalium facere perhibentur*: & ſic pergit enarrando, quomodo Stephanus, Sylveſter, alijque Pontifices hanc vel illam veſtem introduxerint. Sed ſint veſtes adeo vetuſtæ, ac ſignum crucis quod Tertulliani ævo fuit in vſu, & ſimiliter omnes aliæ ceremoniæ Anglicanæ, non tamen à patribus, ſed ab Eccleſia Romana immediatè acceperunt. Antichriſtus enim eos ritus & ceremonias omnes conſervavit, quæ alioquin fortè perijſſent, & in deſuetudinem abijſſent, niſi ille coluiſſet, auxiſſet, & lucem evangelij qua earundem vanitas & ſuperſtitio diſcernenda, ſuppreſſiſſet. Præterea Antichriſtianiſmum ipſi patres introduxerunt. Apoſtolorum ætate peragebatur myſterium iniquitatis. Natus patrum ævo & ab ijs educatus. *Sublatis Apoſtolis nullum ſeculum, imo nullus fere annus aut dies fuit, in quo non additum eſt aliquid ad Antichriſtianiſmum & Apoſtaſiam, donec tandem ad ἀκμὴν & ἀκμὴν Chriſti ventum ſit.* Natus tum fuit Antichriſtus ſed vagientem in cunis & myſterio involutum non obſervarunt. Liber Apocalypſeos liber ſignatus ſeptem ſigillis intus & foris, quæ nemo poterat ſolvere, inquit Pererius in Apocalypſ, cap. 5 & hoc commune eſt prophetijs, vt obſcuræ ſiut donec impleantur. Putarunt patres oriundum

De rebus Eccl. ca. 24.

Whitak. de pontif qu. 5 pag. 654.

oriundum è tribu Dan & regnaturum tribus annis cum dimidio, cum tamen ipſi in ſinu ſuo foverent catulum. Præterea *veteres Eccleſiæ Chriſtianæ Paſtores plus æquo ſe voluerunt, tum Iudæis tum ethnicis accommodare: quod exiſtimarent eos ad Evangelium citiùs allectum iri quibuſdam ceremoniis, iiſque apud vtroſque familiaribus, quàm ſi adhæreſcerent puræ ſimplicitati à Chriſto inſtitutæ, & in eius verbo comprehenſæ. Vnde multæ ceremoniæ in Eccleſiam irrepſerunt. At experientia declaravit Deum non benedixiſſe huic conſilio: tandem enim homines omiſſo ſpirituali Dei cultu exteriora prorſus amplexi ſunt.* Tilenus in ſyntagmate de patribus eadem ſcribit. *Cæterum multi magnum operæpretium facere ſibi viſi ſunt, dum ethnicos ritus tanquam hoſtium manubias in Eccleſiam transferunt: quod humanæ & carnalis prudentiæ conſilium Pontificii non ſolum reprehenſione & culpa vacare putant, ſed etiam laudibus ornare ſuſtinent Baron. an. 57 ſect. 108 & 601 S.22 &c. Quidni etiam Aaronis ex Ægyptio auro vitulum conflantis factum probaverint quod tam gnaviter æmulantur.* Idem ibidem 26
dicit patres in paræneticis & demogoricis, hyperbolis & Rhetorum pigmentis luſiſſe, in agoniſticis & eriſticis tam impotenter & incautè nonnunquam efferveſcere, ut dum quidvis undeunde ad cauſæ ſuæ præſidium rapiunt, nimioque impetu ad proſternendum adverſarium rapiuntur, ipſoſmet in contrarii erroris foveam aliquando ruiſſe præcipites. *Sed & in ipſis exegeticis ſcriptis frequentes hallucinationes ex linguarum ignoratione, & incommoda ac vitioſa bibliorum verſione, qua plerique vſi, potiſſimum obortæ cernuntur: cuiuſmodi vitiis cum vetus Pſalmorum tranſlatio maximè ſcateat: fruſtrà eſt profectò; quiſquis genuinum eorum ſenſum per expoſitionum tubulos derivari potuiſſe putat ab iis, qui ex tam turbido & cænoſo rivo hauſerunt.* Rurſus tam in demogoricis quàm in exegeticis pleroſque 29
nodos in ſcirpo quærentes immodicè indulſiſſe allegoricis, anagogicis, & tropologicis, quas vocant, expoſitionibus, faſtidita ſimplicitate textus & ſenſu hiſtorico. Doctrinam Theologicam floſ- 30
culis Rhetorum & tam variorum pigmentorum mirotheciis propemodum obruiſſe, ut non facilè à quovis erui, & ad ædificationem tranſferri poſſet; dogmata etiam ex philoſophorum ſcholis 31
præſertim ex platonis Academia, nonnulla etiam ex Zenonis porticu introduxiſſe & civitate donaſſe. Qua fronte igitur audet Virum illum clariſſimum piæ & fœlicis memoriæ Th. Bezam contumelia afficere ob liberam ſuam cenſuram de Patribus, eorumque conciliis. *Si optimis etiam temporibus ea fuit Epiſcoporum ambitio, futilitas, ignorantia, ac multorum etiam apertiſſima ac deſperatiſſima improbitas, vt Satanam planè cœtibus eorum præfuiſſe, vel ipſi facillimè perſpiciant: quemadmodum,* inquit, *abſque rubore vociferatur Beza.* Quid ais? *abſque rubore vociferatur.* Perfricuiſti frontem? Probat duobus locis Nazianzeni, & probare dicit temporum

Sadeel cõtra Monachos Burdegalenſ. art.13. pag. 58 in 8.

Pars.2. diſp. 6. theſ. 33.

Theſ. 28.

Epi. ad Lect. Ante notas in Canones Synod. Dordrac.

hiſtoriam. Non omnibus ſed multis deſperatiſſimæ improbitatis notam inurit. Et in conciliis majori parte, quæ ſæpius vincit ſaniorem, horum futilitate, illorum ignorantia, aliorum improbitate, fretus Satanas Antichriſti regnum & myſterium iniquitatis promovebat. Nonne ignorationem linguarum & futilitatem patrum in exegeticis, affectuum impotentiam in agoniſticis, κακοζηλίαν paganiſmi in ritibus, errores, imprudentiam, ſtrophas, pigmenta ad ædificationem non juvantia ipſe olim agnoviſti, & in diſputatione de Conciliis, graviſſimas calamitates Eccleſiæ importatas fuiſſe ab iis qui ſpecioſis Epiſcoporum ac doctorum titulis ſeſe venditarunt. Epiſcoporum ambitionem, contentiones ob προεδρίαν, Athanaſii aliorumque ſanioris judicii damnationem in Conciliis, tumultus, & excitatam perſecutionis procellam in pios veterum monumenta & hiſtoriæ non diſſimulant, etiam ætate illa florentiſſima quartæ centuriæ. Sub ethnicis etiam imperatoribus ambitionis morbo laborabant Epiſcopi, ut ex teſtimoniis Origenis, Euſebii, Irenæi conſtat, quorum quædam ſuprà capite ſecundo & quarto attulimus. Concilium ipſum Nicænum omnium celeberrimum volebat legem novam in Eccleſiam introducere, ait Socrates, ut qui eſſent ſacris initiati, cum uxoribus, quas duxerant cùm
Lib.1.cap.8. laici, non dormirent; Niſi unus reſtitiſſet Paphnutius doctrinam dæmoniorum introduxiſſet, & gradus Hierarchiæ ſtabiliuit, quibus aſcenderet Antichriſtus in ſolium ſuum. Non potuiſſet aſcendere in tantum faſtigium niſi per Conciliorum canones & authoritatem primus patriarcha conſtitutus eſſet. Et Satanam in filio perditionis formando & educando ſegniorem fuiſſe credemus?
Comment. in Roman.5. diſp.41. Salmeron Ieſuita ait Doctores juniores perſpicaciores fuiſſe veteribus. Dominicus Bannes in 2 2. Summæ Aquinatis hæc habet
Tom.2 qu.1 art.7. quæſt.1 art.7 concluſione ſecunda, *Non eſt neceſſe, ut quantò remotior fuerit Eccleſia à tempore Apoſtolorum, tantò ſit in illa minùs perfecta, cognitio myſteriorum fidei. Hæc concluſio probatur, quia poſt Apoſtolorum tempora non ſtatim fuerunt in Eccleſia viri doctiſſimi in rebus fidei intelligendis, & explicandis dexteritatem habentes.* Et concluſione tertia aſſerit *ſuccedentibus ſæculis quædam uberiùs & ſubtiliùs à poſterioribus Eccleſiæ Doctoribus pertractari, quàm fuerant à prioribus definita.* Quælibet ætas ſuam menſuram habet, ut bene obſer-
De politia Eccl.lib.2 vat Parkerus, & ætatum inſuper antecedentium menſura fruitur, & ipſorum Pontificiorum teſtimoniis, Andradii, Bonderiani &c. probat Deum plura ætati noſtræ revelaſſe, plura ad veritatem eruendam media largitum eſſe, omnia hoc ſæculo renovata, literaturam quaſi denuo renatam. Linguarum cognitione politiore & cultiori hujus & ſuperioris ſæculi doctores omnium ſuperiorum doctores antecellere, quis negabit; Non jam habemus tam turbidos & cœnoſos vitioſarum tranſlationum rivos quàm veteres.

Quàm

Quàm in ritibus & ceremoniis prudentes fuerunt Patres, vel ex unius baptiſmi ritibus judicare poſſumus, geſtu ſalis, exufflatione, unctione chriſmatis, cereo accenſo, veſte candida, delibatione lactis & mellis ceu vini. *Miſſam facio Auguſtini & Innocentii ſententiam (quæ ex falſa expoſitione Ioh. 6. 63 Niſi manducaveritis) ſexcentos circiter annos viguit in Eccleſia Euchariſtiam etiam infantibus neceſſariam,* ait Maldonatus in Ioh. 6. 53 vide Mortonum in Apologia 1 part. cap. 23. Pudet ipſos Pontificios huius ritus dandi Euchariſtiam infantibus eoſque confirmandi. Qui ſe imitari Patres dicunt, profitentur ſe eodem morbo laborare imprudentiæ quo illi κακοζηλίαις Iudaiſmi & Paganiſmi, eorumq; hallucinationes & ineptias venerari. Sed an imitantur iſti patres, qui regimen Eccleſiæ Hierarchicum quale fuit 200 ab hinc annos ſub Papatu patribus nunquam notum nempe per Epiſcopos ſecluſo Preſbyterorum Senatu, & per eorum Cancellarios, Archidiaconos, Officiales retinent. Qui regimen Eccleſiæ, geniculationem in cœna aliaque ipſius Antichriſti adulti excrementa ab Eccleſia Romana, etiam omnes alias ſuas ceremonias, quas retinent, acceperunt. Antichriſtus erat futurus, ut ait Lutherus, Rex potens pompis & ceremoniis. Pro Domino ceremoniarum ſe geſſit, cum veterum ceremonias alias rejecit, alias retinuit, alias adjecit. Dicant mihi Anglicani, num retinuiſſent eaſdem veterum ceremonias quas Romanenſes, ſi Pontifex Romanus illas repudiaſſet, aut abiiſſent in deſuetudinem ſæculis ſuperioribus. Atque hæc de ceremoniis, quæ etiam à patribus ortæ per ſe vitioſæ erant. Dico præterea abſtinendum nobis eſſe etiam ab iis ritibus qui patribus Adiaphori, ab Antichriſto poſtea ſuperſtitione, cultus, meriti, neceſſitatis opinione inquinati, modò non ſint uſus neceſſarii. Habet iſtud principium Theologicum Zanchius in 4 præceptum. Quòd etiam adiaphora abuſu & ſuperſtitione polluta ſunt tollenda & exterminanda ex Eccleſiis. Et Epiſtola ad Reginam Elizabetham, *Neque enim honeſtum eſt, vt quæ in Dei contumeliam vſurpata diu fuerunt, ſi res ſunt per ſe ἀδιάφορα ea in Eccleſia, cum diſcrimine etiam ſalutis piorum retineantur.* Epiſt. lib. 1. pag. 431. Probatque exemplo Ezechiæ. *Serpens æneus, qui inſtitutus fuerat à Deo, & quidem ad ſalutem Iſraelitarum, per pium Regem Ezechiam, quia illo contra Dei verbum abutebantur Iſraelitæ ſublatus eſt, & ab hoc facto ſummè laudatur Ezechias, quod illum ſcilicet ſerpentem redegerit in cineres, eoſque in profluentem, ne vllum vnquam extaret eius veſtigium, proiici juſſerit.* Quanto magis res & ritus Adiaphori ab hominibus inſtituti cum vergunt in ſuperſtitionem vel alios abuſus. Agapæ initio, ut ſentiunt quidam, in conventus Chriſtianorum introductæ charitatis exercendæ ergò. Vtilis iſte finis, & tamen ſublatæ ſunt, ac ut ſuprà vidimus, cum anathemate eas revehere in Eccleſias prohibitum. Omnium maximè

De cruce part. 41 p. 76

res adiaphoræ, cum fiunt idolothyta Antichriſti, omittendæ ſunt, quia ab idolothytis cavendum eſt. Eleganter Parkerus, virginem ducere oportuiſſe ſacerdotem Domini, & animal offerre quod nunquam jugum tulit, ſic virgineos ritus velle dominum, qui ab Antichriſto nunquã inquinati, nec ſub illius ingo unquã ararunt, Non dicit Ezechias, reſtituam ſerpentem æneum ad priſtinum uſum, ut ſit monumentum Iſralitis, auferam abuſus, & providebo ne in poſterum populo ſit ſcandalum, ſed ſimpliciter ſuſtulit, & in pulverem comminuit. Nulla igitur injuria afficimus Patres, cum res eorum adiaphoras abuſu & ſuperſtitione poſtea pollutas rejicimus, magis quàm Moſem Ezechias. Si igitur ulla ceremoniarum de quibus inter nos & Formaliſtas ceu Conformitanos controvertitur, fuiſſet primo inſtituto adiaphora, tamen quia ab Antichriſto polluta ſuperſtitione & abuſu, rejiciendam exiſtimamus. Sed nullas novimus ejuſmodi ceremonias quas nobis obtrudunt, quin ab initio ſuperſtitionis ſuæ maculam habuerunt, tum cum à patribus inſtitutæ. Non magis licebat patribus primitivæ poſt Apoſtolos Eccleſiæ, quàm patribus Eccleſiæ hujus ſæculi ceremonias ſymbolicas inſtituere, & alias ineptias in Eccleſiam invehere. Tilenus patrum appellatione ὑπερηχῶς ſumpta Paſtores omnes quocunque ſæculo vixerint cohoneſtari poſſe non negat. Authoritate pares ſunt, an dono linguarum & interpretationis ſcripturarum inferiores ſunt hujus ſæculi patres? *Si canalis aquam ducens qui copioſè prius & largiter profluebat ſubito deficiat, nonne ad fontẽ pergitur, ut illic defectionis ratio cognoſcatur,* inquit Cyprianus. *Quod & nunc facere oportet Dei ſacerdotes præcepta divina ſervantes, ut ſi in aliquo nutaverit & vacillaverit veritas ad originem dominicam & Evangelicam & Apoſtolicam traditionem revertamur, & inde ſurgat actus noſtri ratio unde & ordo & origo ſurrexit.* Et ad Cæcilianum, *Religionẽ noſtræ congruit, & timori & officio Sacerdotii noſtri cuſtodire traditionis Dominicæ veritatem: & quod prius videtur apud quoſdam erratum, domino monente corrigere, ut cum claritate ſua & maieſtate cœleſti venerit, inveniat nos tenere quod monuit, obſervare quod docuit, facere quod fecit.* Vides Cyprianum recipere ſe ad ſacram ſcripturã & defugere authoritatẽ veterum, etſi inter veteres ipſe vir primarius & Apoſtolorum ſæculo aureo ſucceſſerit centuria annorum tertia.

Syntagm. part. 2 diſp. theſ. 3.

Ad Pompeium contra epiſtolam Stephani.

Li. 2 epiſt. 3.

Dixi *modo non ſit earum rerum uſus neceſſarius*, quia ſi uſus ſit neceſſarius licitè iis uti poſſumus. Quid? inquiunt Formaliſtæ, nulla re utendum, quam abuſu & ſuperſtitione polluit Antichriſtus. Ergo etiam ipſa ſacramenta auferenda, nam ea etiam polluit. Templa alia extruenda, quàm quæ ſub papatu erant ſacrificio miſſæ aliiſque ſuperſtitionibus polluta. Pontifices Romani ſine bonis legibus quod politicum & externum ordinem attinet, non potuiſſent firmare ſuam tyrannidem, inquit, Sara-

Saravia. Reſpondeo, divina inſtituta non ſunt Antichriſti ſed Eccleſiæ. Antichriſtus eſt poſſeſſor malæ fidei, ut fur gemmæ furto ablatæ. Quæ ſunt divina, non accipimus ab Antichriſto ſed vendicamus, cuiuſmodi ſunt ſacramenta. Excepit ſuprà Bucerus res, verba, aut ſigna, quæ Dominus noſter commendavit. *Hæc enim, vt nulla nobis vitiare poteſt hominum perverſitas: ita nec propter illorum abuſum intermittere debemus.* Sunt adulterata & vitiata verbum & ſacramenta à Pontificiis, nos tamen non ab illis vitiatam veritatem, ſed ex ipſis fontibus puram haurimus. Quod ait Saravia non potuiſſe Romanum Pontificem ſine bonis legibus firmare ſuam tyrannidem, quod politicum & externum ordinem attinet, verum; ſed verum etiam quod idem ſubjungit. *Inter latrones non poteſt retineri ſocietas; niſi natura quas docuit ſocietatis conſervandæ leges obſerventur. Antichriſtus πολιτικὸς & filiis lucis prudentior ex ipſius naturæ & divinarum inſtitutionum fontibus hauſit multa non modo vtilia ſed prorſus ſocietati humanæ neceſſaria.* Nos ex iiſdem fontibus ſcripturæ, & naturæ principiis inſtitutiones ordinis & decori haurimus, non ab Antichriſto accipimus magis quàm à latronibus leges boni ordinis. Communia ſunt nobis naturæ principia non illorum propria. Nos de ceremoniis & ritibus ſacris, non natura ducente aut ſcriptura docente inſtitutis, ſed ex mero hominis placito & arbitrio proficiſcentibus agimus: Coronariis, ut vocat Tertullianus, objicientibus, *Sed cur maior exigitur ratio Chriſtianarum obſervationum, cum illas etiam natura defendit, quæ prima omnium diſciplina eſt.* Reſpondet, naturam ipſam præſcribere coronam ex floribus capiti non convenire. Applicationem firma ſit necne, non nunc diſquiremus, ſed cum putaſſet ſe probaſſe, infert. *Quæres igitur Dei legem habens communem iſtam in publico mundi, in naturalibus tabulis, ad quas & Apoſtolus ſolet provocare: vt cum in velamine fœminæ: Nec natura vos, inquit, docet? Vt cum ad Romanos: natura facere dicens Nationes ea quæ ſunt legis & legē naturalem ſuggerit & naturalē legē.* Objicientibus, Mercurii literas enarraviſſe neceſſarias & cōmercii rebus & noſtris erga Deum ſtudijs, primum medelas Æſculapium exploraviſſe, Minervam navem primam molitam. *Si & vniuſcuiuſq; ſupellectilis & ſingulorum vaſculorum aliquem ex Dijs ſeculi auctorem nominaris agnoſcam neceſſe eſt, & recumbentem in lectulo Chriſtum, & cum pelvem diſcipulorum pedibus offert, & cum aquam ex vrceo ingerit & cum linteo circumſtringitur propria Oſiridis veſte. Huiuſmodi quæſtioni, ſic vbique reſpondeo, admittens quidem vtenſilium communionem, ſed provocans eam ad rationalium & irrationalium diſtinctionem, quia paſſivitas fallit obumbrans corruptelam conditionis, qua ſubjecta eſt vanitati. Dicimus enim ea demum & noſtris & ſuperiorū vſibus, & Dei rebus, & iſi Chriſto competiſſe, quæ meras vtilitates, & certa ſubſidia, & honeſta ſolatia neceſſariis*

Defenſ. c.4. ſect. 28.

Cenſura c. 9.

Sect. 28.

Sect. 31.

De corona militis cap. 5

Cap. 6.

Cap. 8.

rijs neceſſitatibus vitæ humanæ procurent: vt à Deo inſpirata credantur, propiore proſpectore, & inſtructore, & oblectatore, ſi fortè hominis ſui. Quæ verò hunc ordinem exceſſerint, ea non convenire vſibus noſtris, nec Dei rebus, nec in converſationibus Chriſti recognoſci eſt. Sic ad illud quod de templis objiciunt, reſpendemus ea eſſe, vt Tertullianus loquitur, inſtrumenta exhibitionis humanæ, meras vtilitates, certa ſubſidia & honeſta ſolatia neceſſitates vitæ humanæ procurantia. Nam templis vtimur non vt rebus ſacris aut conſecratis, ſicut fuit templum Hieroſolymitanum, & ſicut ijs vtuntur Pontificij propter ordinem quem habent ad corpus Chriſti in ſacrificio miſſæ, reliquias & imagines ſanctorum, ſed ad ſubſidium vitæ humanæ vtile & neceſſarium, nempe vt propulſent iniurias cœli & aeris, dum colimus Deum, & hic vſus civilis eſt. Idcirco Pontificij exiſtimant noſtro vſu pollui & prophanari templa, eaque non converterent ad vſum cultus ſui idololâtrici abſque reconciliationis, vt vocant, ritibus. Deus juſſit populum ſuum diruere fana, delubra, & ædes ſacras in excelſis, quia vnicum volebat templum ſacrum, in quo illi ſacrificandum eſſet. Ne igitur illi templo derogarent, alia dirui voluit. At nunc nullum templum ex Dei inſtituto ſanctum eſt, & quod inſtitutione humana conſecratum, non amplius vt conſecrato & ſancto vtimur. Liberum enim exiſtimamus deum colere ſive in templis ſive extra templa, vti templis vel commutare cum prætoriis aliiſve publicis ædificijs. Templa quatenus ſunt ædificia non ſunt inventa Anticriſti, ſed eodem naturæ lumine extructa, quo alia ædificia tum publica tum privata. Quæſtio noſtra eſt de rebus aut ritibus ſacris num licet addere rebus aut ritibus ſacris à Deo inſtitutis. Templis autem vtimur, non ut rebus ſacris aut ſacrum quid ſignificantibus, ſicut ſacerdos ſuperpelliceo. Parkerus revocat ad 4 capita res omnes idololatrarum quarum vitium & abuſus purgari poſſit. Primæ Claſſis ſunt, res idololatrarum non idololatricæ, quarum lege Moſaica per aquam aut ignem purgatarum vſus erat licitus, Num. 31. 23. vt veſtimenta leproſi non leproſa aqua abluenda, Levit. 14. 8. Secundæ Claſſis ſunt res idololatrarum idololatricæ, ſed quæ ſtatum non habent in cultu idololatrico, vt fons aquæ vnde aqua hauritur ad miniſterium idoli, Sol in firmamento, quem adorarunt ethnici. Nam alia ratio Solis alia imaginis aut ſymboli, ſive ſit ignis Perſarum, ſive humana effigies, coloſſus, aut aliud quid ſimile. Tertiæ Claſſis ſunt, quæ habuerunt in cultu idololatrico ſtatum, tamen quia à Deo inſpirata ſunt, & eorum vſum licet non eundem licitum eſſe & durabilem. Inſpirata à Deo ſecundum Tertullianum dicit ea, quæ procurant meras vtilitates, certa ſubſidia, honeſta ſolatia neceſſitatibus humanæ vitæ. Quartæ Claſſis ſunt Dei inſtituta, cujuſmodi ſunt ſacramenta quæ ita vitiare nulla perverſitas hominum

num

num poteſt, quin eiſdem vti teneamur. Revocari tamen poſſunt ad Dei aut naturæ inſtituta & dona. Nec ſuperpelliceum, nec crucis ſignum ad vllam iſtarum claſſium revocari poſſunt.

Ex dictis igitur ſequitur ritus Pontificios non adglutinandos aut aſſuendos ritibus a Deo ipſo inſtitutis, etſi ab ipſis non primùm excogitati, ſed prima inſtitutione adiaphori fuerunt, ab ipſis vero ſuperſtitione & abuſu polluti. Nam ſi primo inſtituto adiaphori, liberi ſunt, ſi liberi, cur ultro iugum trahimus cum idololatris. Si vſus earum rerum fuerit neceſſarius ad vitæ humanæ ſubſidium, vt à Deo inſpiratas, aut natura ducente & neceſſitate vitæ humanæ cogente accipimus. Sed ad cultum divinum nihil neceſſarium poteſt excogitari ab hominibus, nec ab Antichriſto unquam excogitatum eſt. Quæ in hunc uſum inſpirata à Deo ſunt, nobis tradita ſunt ſcriptis per ſpiritus ſancti amanuenſes. *Quale igitur habendum eſt apud homines veri Dei, quod à Candidatis Diaboli introductum, & ipſis à primordio dicatum eſt, quodꝙ jam tunc idololatriæ initiabatur ab idolis, & idolis adbuc vivis?* Huius generis eſt geniculatio in euchariſtia. Pudetne Formaliſtas clamitare religionem abſque ceremonijs nudam & incultam, & ritibus, quibus etiam Pontificij utuntur, ornandam. Primo ſomniant quid turpe & deforme in religione, quæ in ſe pura eſt & immaculata, ſua puritate & ſplendore Adamo in integritatis ſtatu ſimilior quàm Adamo peccatori, quæ veſtimentis non eget, ſed obvelatur & obſcuratur potius veſtibus ceremoniarum ab hominibus inſtitutarum. *O bone Ieſu*, inquit Thomas Waldenſis, *Nunquid videbantur redarguendi diſcipuli, quibus mandaveras adducere tibi aſinum & pullum, quia ſuperaddebant juſſis tuis decentem ſeſſionis ornatum, imponentes ſuper eos veſtimenta ſua, & teipſum deſuper ſedere fecerunt.* Quid ais, aſine? Religionem virginem pulchram aſino aut pullo aſinæ aſſimilas? Si hac ſimilitudine ludere liceat rectiùs Hermannus Hamelmannus eam accommodat. *Chriſtus non opus habet iſta externa ſapientia in ſuis ſacramentis. Venit pauper ſedens in aſina ad filiam Sion, in quo adventu noluit aliquam exornationem, ergo non vult quoque illam in ſuis ſacramentis.* Iunius expendi petit ab ijs qui ſimplicitatem myſteriorum Chriſti circumveſtiendam putant humanis traditionibus quas repudiat Chriſtus, primùm, qua auctoritate quove exemplo adducti, id ſentiant. Deinde in quem finem, *Si vt honeſtiora ſint omnia quid ſimplicitate Chriſti honeſtiùs? quid honeſtate ſimpliciùs?* Cultus divinus eſt ſimilis mari vitreo coram throno quod pellucidum eſt, non corpus opacum aut ceremonijs velatum. Præterea cur ornamenta meretricis Babylonicæ anus fronte rugoſꝙ conquirunt ad ornandã ſponſam Chriſti, etiamſi ornamẽtis vllis opus eſſet? *Quid ſibi obſecro voluit Deus*, inquit Zanchius, *quum vetuit ne araretur bove & aſino, & cavit, ne idẽ ager diverſa ſereretur ſemente, & ne quiſpiam veſtiretur veſte*

Tertul de coron. milit. cap. 7.

Præfatio in de ſt. in de ſacramentalibus.

De tradit. part. 1. l. 4. col. 373.

Eccleſ. l. 3. cap. 5.

Epiſt ad Reginam Elizab.

ex

ex lana & lino contexta? Res eſt Deo odioſa & execrabilis, ſi idem agit Domini colatur ab Epiſcopis impijs ſimul & pijs; ſi in eadem Eccleſia cum doctrina Evangelij doctrina etiam Papiſtica doceatur, ſi denique ſacramenta, ceremoniæ, & ritus ex Apoſtolicis & Papiſticis conflati vſurpentur; & ijs ceu veſte ex lana & lino confecta Eccleſia veſtitur. In eo deceptus Zanchius, ſi ſenſerit Epiſcopos ullos poſſe eſſe pios, qui eccleſia invita epiſcopatum invadunt, aut Anglicanos vlles ceremoniarum Pontificiarum hoſtes eſſe, cum præcipui ſint actores in perſequutione ob ceremonias, & epiſcopatus ſui authoritate pij ſcilicet epiſcopi eccleſiam opprimunt. Sed quod ait ceremonijs ex Apoſtolicis & Papiſticis conflatis, ceu veſte ex lana & lino confecta, non veſtiendam eccleſiam rectè monet. De ornatu myſtico & ſacro iam agimus, nam de ordine & decoro civili ſuo loco dicemus.

Etſi liceret res & ritus ſacros Pontificiorum addere rebus & ritibus ſacris divino iure inſtitutis, non tamen expedit, quia ad vitandum ſcandalum abſtinendum eſt ab omni ſpecie mali.

Intendere ruinam ſpirituale proximi aut diſpoſitionem ad ruinam quovis dicto aut facto, vel per ſe malo, vel quod ſpeciem habet mali peccatum eſſe & formaliter ſcandalũ nemo negabit. Nam intendere ruinam ſpirituale proximi Diabolicum eſt. Sed de iſta formalitate metaphyſica ſolum non loquitur ſcriptura, cum monet vitandum ſcandalum, his verbis Væ ijs per quem ſcandala veniunt. Tribus modis ponimus offendiculum coram proximo. Primò, cum directè intendimus illum finem, nempe ut impingat vel ruat in errorem aut peccatum. Secundò, cum inducimus conſilio noſtro aut opera ad actum malum non peccati ipſius ſed noſtræ libidinis cauſa. Tertiò, cùm incuria &, negligentia noſtra committitur dicto aut facto peccatum, vel actus mali ſpeciem habens coram proximo. Primo modo ſcandalum committitur, & ex genere operis & ex intentione perverſi finis. Secundo & tertio, ex conditione operis non intentione operantis. Ad conditionem operis, vt ſit inductiuum ad peccandum, non eſt neceſſe vt ſit per ſe malum. Sat eſt, ſi habeat ſpeciem mali. *Scandalum activum ſemper eſt peccatum in eo qui ſcandalizat, vel quia ipſum opus quod facit eſt peccatum, vel etiam, ſi habeat ſpeciem peccati, dimittendum eſt ſemper propter proximi charitatem, ex qua vnuſquiſq; tenetur ſaluti proximi providere, & ſic qui non dimittit, contra charitatem agit,* inquit Aquinas. Item, *Dictum aut factum alterius poteſt eſſe dupliciter alteri cauſa peccandi, vno modo per ſe, alio modo per accidens. Per ſe quidem, quando aliquis malo ſuo verbo vel facto intendit alium ad peccandum inducere, vel etiam ſi ipſe hoc non intendat, & ipſum factum eſt tale, quod de ſui ratione habet, quod ſit inductivum ad peccandum, puta cum aliquis publicè facit peccatum vel quod*

2. 2. qu. 43. art. 2.

Art. 1.

habet

habet ſimilitudinem peccati. Et tunc ille, qui huiuſmodi actum facit, propriè dat occaſionem ruinæ, vnde vocatur ſcandalum actiuum. Per accidens autem, aliquod verbum vel factum vnius eſt alteri cauſa peccandi, quando etiam præter intentionem operantis, & præter conditionem operis aliquis malè diſpoſitus ex huiuſmodi opere inducitur ad peccandum, puta cum aliquis inuidet bonis aliorum. Rectè ergo Scholaſtici definierunt ſcandalum dictum aut factum minus rectum præbens occaſionem ruinæ. Nam quando dictum aut factum non eſt per ſe malum, ſi tamen mali ſpeciem habet, eſt minus rectum, quia inordinatè fit. Nam ſi ordinatè quid fieret, non induceret ad peccandum. Species mali inducit ad peccandum. Ergo dictum aut factum ſpeciem mali habens, etſi non haberet aliam moralem malitiam per ſe eſt minus rectum, & ſcandali malitiam habet. *Nam prima differentia actus moralis eſt bonum & malum. Ergo illud, quo per ſe primò actus efficitur malus, qui aliàs eſſet bonus, niſi fieret cum illa conditione obiecti, neceſſe eſt, quod ſit ſpecificans & determinans actum ad ſpeciem, etiamſi non ſit talis conditio per ſe intenta, vt v. g. ſi quis comedat carnes, quando ſibi licitum eſſet comedere niſi proximus ſcandalizetur, tunc talis comeſtio, collocatur in ſpecie ſcandali, quoniam non aliunde habet malitiam,* inquit Dominicus Bannes. His præmiſſis dico, quod ad vitandum ſcandalum puſillorum ceu infirmorum vitanda omnis ſpecies conformitatis cum ſynagoga Antichhriſti, omniaque eius idolothyta, etiamſi aliàs per ſe licita eſſent. Nam ſi ſpiritualia bona minus neceſſaria ſunt ad tempus occultanda aut differenda, multo magis adiaphora conſpurcata & vitiata ab Antichriſto. *Si de veritate ſcandalum ſumitur, vtiliùs naſci permittitur ſcandalum, quàm quòd veritas relinquatur,* ut ait Gregorius. *Sed dimittendum eſt propter ſcandalum omne quod poteſt prætermitti ſalva triplici veritate ſcilicet vitæ, juſtitiæ, & doctrinæ.* ut ait Hieronymus. Gloſſ. ordinar. in Mat. 15. ſuper illud, *Audito hoc verbo ſcandalizati ſunt.* Sic ſi bona temporalia ſunt permittenda propter ſcandalum, ut comedere carnes, multo magis ſunt adiaphora inquinata ab Antichriſto, quorum uſus non eſt neceſſarius in cultu divino. Apoſtolus noluit ſuo jure uti metendo temporalia, cum ſeminaſſet ſpiritualia Corinthiis, cum videret ſic interrumpi poſſe Evangelium. Signum crucis, ſuperpelliceum, geniculationem &c. quis dixerit habere uſum neceſſarium in cultu divino, aut temporalibus bonis, neceſſariis humanæ vitæ ſubſidiis comparanda, multò minus ſpiritualibus bonis, quæ ſæpe ad tempus prætermittenda ad vitandum ſcandalum infirmorum. Epiſcopi tamen Anglicani & Scoticani paſtores ſtipendiis, eorumque greges ſpiritualibus bonis privare malunt, quàm ceremonias illas vel excogitatas ab Antichriſto, vel magis pollutas (nam ſemper aliquo modo pollutæ) omitti. Gravia ſunt monita Apoſtoli de vitando ſcandalo, quæ illi ſuſque de-

In 2. 2. q. 43.

Homil. in Ezech. el. 9.

que habent. *Hic potiùs adhibite judicium, ut ne fratri proponatis* πρόσκομμα ἢ σκάνδαλον *quidpiam ad quod impingat aut offendat*, Rom. 14 13. Monet ibi, ut tum à graviori, tum à leviori offendiculo caveamus, ſive omnino impediat, ſive retrahat ſive retardet & remoretur fratrem in via ſalutis. *Si propter eſcam frater tuus triſtitia afficitur, non jam ſecundum charitatem ambulas. Ne eſca tua illum perdito, pro quo Chriſtus mortuus*, v. 15 *ne cibi cauſa deſtrue opus Dei, omnia quidem munda, ſed malum eſt homini* τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι *qui edens impingit*, v. 20 *Bonum eſt non edere carnes, neque bibere vinum*, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀσθενεῖ *neque* quicquam facere, *in quo frater tuus impingit vel offenditur vel infirmus eſt*, v. 21. *Videte ne quomodo poteſtas illa veſtra offendiculo ſit iis qui infirmi ſunt* 1 Cor. 8. 9. *Si eſca offendiculo eſt fratri meo, non edam carnes in æternum, ne ſim offendiculo fratri* 1 Cor. 8. 13. *Nemo quod ſuum eſt quærat, ſed quiſque quod alterius eſt*, 1 Cor. 10 24 Infirmi frates erant vel Iudæi vel gentiles converſi. Iudæi infirmi, de quibus Apoſtolus epiſtola ad Romanos, putabant diſcrimen ciborum lege Moſaica imperatum etiam in Chriſtianiſmo retinendum. Hortatur firmiores fide, ut fraternè eos ſuſcipiant, amanter inſtituant, patienter tolerent, ne ſua libertate utantur cum offendiculo infirmiorum, eos triſtitia afficiendo. Nam ne reprehenderentur, quaſi judaizantes propter abſtinentiã edebant fluctuante conſcientia cibos quos putabant vetitos lege Dei, unde triſtitia & dolor, vel firmiores fide averſabantur ut prophanos & gulæ deditos Hoc utroque modo triſtitia afficiunt fratres ſuos Epiſcopi. Nam multos inducunt, & cogunt ut reclamante conſcientia induant ſuperpelliceum, & conſignent ſigno crucis, unde cruciatus in eorum conſcientiis. Nam ut ait Apoſtolus. *Qui vero ambigit, ſi ederit, condemnatus eſt, quoniam non edit ex fide*, Rom. 14. 13 id eſt lædit conſcientiam, & peccati ac damnationis reatum incurrit. Alios, qui nec induci nec cogi poſſunt ad edendum, induendum, aut geniculandum &c. inducunt tamen ſuo exemplo & præcepto, ut ſentiant eos prophanos, & nullo religionis ſenſu affici, ſed ſua quærere. Opus Dei id eſt fidem infirmam multorum deſtruunt, quantum in ſe eſt, & qui videbantur fratres jam receſſerunt à nobis ad Pontificiorum caſtra Si in uſu ciborũ lege Dei vetitorum prudentiam & charitatem requirat in firmioribus fidelibus, quantò magis requirimus nos in idolothytis antichriſti, quæ Deus nunquam imperavit, ſed contrà omnia idolothyta & idololatriæ inſtrumenta tolli & exterminati ex Eccleſia voluit. Corinthii firmiores fide libertate ſua in eſu idolothytorum, id eſt carnis immolatæ idolis infirmiores fide induxerunt, ut conſcientias ſuas infirmas polluerent, dubitantes rectène an ſecus facerent, edentes ad exemplum firmiorum, & infideles in ſua idololatria confirmarunt. Sed Apo-

ſtolus ait, ſi eſca facit, ut offendat frater meus, non veſcar carnibus in æternū. Apoſtolus dixit Bonum eſt non edere carnes nec bibere vinū, neque quicquam facere, in quo frater impingat vel ruat. Epiſcopi & Formaliſtæ contra Bonum eſt edere carnes & bibere vinū, curemus cutem, pereant Puritani, ruat vel impingat populus in Iudaiſmum cum Iudæis Romanenſibus, in paganiſmum, cum Corinthiis infirmioribus id eſt in Papiſmum ex Iudaiſmo & Paganiſmo conflatum. Non ſum ego cuſtos fratris mei. Hæc negant verbis ſed facta clamant. Dicunt primùm eſſe ſcandalum acceptum non datum, paſſivum non activum. At reſpondemus etiam ſcandalum paſſivum quandoque è medio tollendum, nempe ſi res ipſa non ſit neceſſaria, etſi alioqui laudabilis. Serpens æneus erat monumentum à Moſe pio inſtituto erectum, & tamen Ezechias contrivit & in pulverem comminuit, quia monumentum non neceſſarium, & jam populus nulla data occaſione impingebat. Amiculum Gidhonis fuit tantùm monumentū partę victorię, abuſi ſunt tamen eo Iſraelitæ ad cultum Idololatricum poſt mortem Gidhonis, fuitque familiæ ejus in tendiculam. Iud. 8 27. Præſtitiſſet oriente abuſu & ſcandalo paſſivo omnino ſuſtuliſſe. Parkerus illuſtrat iſta eleganti ſimilitudine. *Qui vitiis nutriendis parcit, & favet ne contriſtet peccantium voluntatem, non tam eſt miſericors, quàm qui non vult cultrum puero rapere, ne audiat plorantem, & non timet ne vulneratum doleat vel extinctum.* Extant verba in decreto Gratiani Simile habetur 22 qu. 2 c. 14 de eo, qui gladium ſibi commendatum ab aliquo non reddit petenti ſi petierit, cum factus fuerit furioſus, ne ſe vel alium interimat. Principium eſt à natura inditum homini. Neminem lædendum eſſe. Hinc elicitur concluſio generalis. Nihil committendum eſſe quo quiſquam lædi poſſit. Hinc rurſus particularis determinatio legis judicialis Deut. 22. *Quum ædificabis domum novam, tum facies loricationem ad tectum tuum, vt reatum ſanguinis non imponas domui tuæ.* Tecta Syrarum ædium erant ambulatoria. Opus igitur in ambitu repagulis ceu loricatione, ne quis caderet. Ex eodem principio orta alia lex Ex. 21 33 *quum retexerit quis foveam, aut quum foderit quis foveam, deinde non operuerit illam, ac ceciderit illuc bos aut aſinus, Dominus foveæ rependito* Idem ſentiendum de periculo animæ, & proinde in lege ceremoniali ſimilia præcepta ſervanda ſunt. Si id quod mali ſpeciem non habebat, ut Serpens æneus, ſublatum tamen fuit, propter ſcandalum paſſivum, quanto magis quod mali ſpeciem habet. Quia tunc non eſt ſolummodo paſſivum in impingente ſed etiam actiuum in præbente occaſionem ruinæ vel diſpoſitionis ad ruinam. Idolothyta omnia habere ſpeciem mali, & apta eſſe ad inducendum in peccatum fratrem infirmum conſtat ex 1 Cor. 8 & 10. Nam quę ratio eſt carnis immolititiæ eadem eſt aliarum rerum

23 qu. 5. cap. 38.

conſecratarum. At crucis ſignum, ſuperpelliceum, geniculatio in cœna, ſunt idolothyta Antichriſti. Dicunt ſe non intendere ruinam infirmiorum. Illud profitebitur nullus niſi Diabolus. Scandalum eſt in conditione operis, ſi non in intentione operantis. Qui committit adulterium non intendit ſpiritualem ruinam illius, quî cum committit adulterium ſed tantùm ut libidini ſuæ ſatisfaciat, & tamen facto ſuo præbet occaſionem ruinæ. Et dixi ſuprà quod non ſolum cum quis ſciens prudens quid facit ex quo prævidet ſcandalum oriturum, ſed etiam, cum incuria & negligentia id facit quod ex ſe aptum eſt ad inducendum ad peccatum, committit ſcandalum. Sed Epiſcopi non temere & ex incuria ac negligentia hîc ſcandalum committunt ſed deliberatè & multos jam annos, admonentibus fratribus, & paſtoribus, & plangentibus, tum voce tum ſcriptis. Si igitur ſola incuria Reverendi aut lata culpa patres cultrum permittunt filiorum manibus culpandi tamen ſunt propter latam culpam. Doceantur, inquiunt infirmiores, & de recto uſu inſtruantur. In his ſpiritualibus bonis, quæ non ſunt de neceſſitate ſalutis diſtinguit Aquinas, *quia ſcandalum quod ex eis*
2 2 qu. 43. art. 7. *oritur, quandoque ex malitia procedit, cum ſcilicet aliqui volunt impedire huiuſmodi ſpiritualia bona ſcandala concitando & hoc eſt ſcandalum Phariſæorum qui de doctrina Chriſti ſcandalizabantur, quod eſſe contemnendum dominus docet Mat.* 13. *Quandoque verò ſcandalum procedit ex infirmitate vel ignorantia & huiuſmodi eſt ſcandalum puſillorum propter quod ſunt ſpiritualia bona vel occultanda vel etiam interdum differenda, vbi periculum non imminet, quouſque reddita ratione huiuſmodi ſcandalum ceſſet. Si jam poſt redditam rationem huiuſmodi ſcandalum duret, iam videtur ex malitia eſſe & ſic propter ipſum non ſunt huiuſmodi ſpiritualia opera dimittenda.* Ex hoc loco Formaliſtæ habent effugium ſuum ad conſervanda ſuum pſeudoadiaphora, ſed fruſtra. Nam illorum idolothyta non ſunt bona ſpiritualia, ut actus docendi ceu prædicandi Evangelium, qui interdum occultandus aut differendus, ne ſanctum detur canibus, ut monet Chriſtus Matth. 7, ſed ut ipſi profitentur (verùm ut ſimpliciores fallant nam maiori habent in pretio) adiaphora & conſpurcata ſuperſtitione & idololatria. Talia non dicit occultanda aut differenda ob ſcandalum puſillorum, donec reddita ratione ceſſet ſcandalum. Secundo dicit occultanda aut diſſimulanda, donec puſilli reddita ratione inſtructi ſcandalum non accipiant, at non illi occultant ad tempus & differunt uſum idolothytorum, donec reddita ratione ceſſet ſcandalum puſillorum. Sed eadem opera urgent & uſum ceremoniarum & informationem puſillorum. Prius ſub pœna deprivationis, excommunicationis, carceris &c. & via præcepti; poſterius frigidè & via conſilii tantum, non ſub pœna carceris, deprivationis &c. Interim puſilli cadunt in foveam. Dominus fo-

veæ rependit pro bove & aſino, qui cecidit in foveam, & illi non rependent pro animabus, quas ſanguine ſuo redemit Chriſtus? Vaſques ad teſtimonia quædam Patrum ſic reſpondet pro imaginibus. *Si abſolutè illi loquantur, intelligendi ſunt illicitam exiſtimaſſe Dei picturam & imaginem non ex ſe ſed ratione periculi imperitæ multitudinis, quo ceſſante, (ut admonet Concil. Tridentinum) diligenti ſolicitudine, & doctrina paſtorum manifeſtum eſt eas imagines iure damnari non poſſe.* Eccleſiæ tamen reformatæ conſilium iſtud inconſultum ſpernentes ipſas imagines ſuſtulerunt, ut & Anglicana initio reformationis, reddita hac ratione in Homilia de idololatria tunc edita. *Non ubique prædicatur verbum, & ubi prædicatur, non tam efficax eſt remedium quàm ſi ipſa idolatriæ monumenta amoveantur.* Sed nunc alia mens etiam de imaginibus. Serenus Maſſilienſis Epiſcopus, cum videret populum adorare imagines exemplo regis Ezechiæ eas confregit. Gregorius magnus ſuperſtitioſus pontifex factum reprehendit. *Convocandi*, inquit, *tibi ſunt diſperſi Eccleſiæ filii eiſque ſcripturæ ſacræ teſtimoniis oſtendendum, quia omne manufactum adorare non liceat &c.* imprudens conſilium, ut probavit eventus. Si Epiſcopi fuiſſent Ezechiæ à conſiliis, non confregiſſet Serpentem æneum, cum nolint comburi ſuperpelliceum vel capam. *Obſecro ſi quis ſit in bivio lapis ad aliquem uſum collocatus, ad quem tamen omnes, niſi attentiſſimi, non ſine vitæ periculo corruant, utrum ſatius eſt lapidem illum ſemel tollere de via, vel potius illo relicto, prætereuntes aſſiduè monere in quam partem convertere ſe debeant, ut offendiculum vitent? Quid ſi enim vel pigri vel non ſatis attenti ſint monitores, vel fruſtra pleroſque moneant?* Refert Parkerus pluribus locis nullas haberi conciones, aliis negligi iſtas admonitiones, aliis afferri pravas interpretationes, partim ut gratificentur aulæ & Epiſcopis, partim ut fratrum afflictiones graviores efficiant, & citat dictum Caſſandri *ſed utinam illi à quibus hæc informatio accipienda eſſet, non ipſi harum ſuperſtitionum auctores eſſent.* Bucerus in Cenſura liturgiæ Anglicanæ, capite de veſte candidida & chriſmate. *Pridem autem effectum vidimus per Antichriſtos Romanenſes, & innatam omnibus hominibus impietatem, qui ſacras colendi Dei ceremonias in varios & nefarios ſemper convertunt ludos, ut iſta hodie ſigna apud minimè paucos magis retinendæ, & augendæ ſuperſtitioni ac ludis, quàm pietati ſerviant atque religioni. Horum autem malorum amputandæ ſunt non retinendæ occaſiones. Et ſi dicamus uſum iſtorum ſignorum ſalutarem poſſe reſtitui per doctrinam: videmus doctrinam aliis deeſſe aliis eò uſque non prodeſſe: Sublata itaque hæc ſigna malim quàm retenta.* Apoſtolus aliam nos inire rationem vult quam offendiculũ ſimul ponere coram fratre infirmo & diſceptare. *Eum verò, qui fide infirmus eſt aſſumite non tamẽ ad certamina diſceptationũ.* Rom. 14. 1 Inſtituendi prius ante factũ quàm inſtituenda diſceptatio poſt factum

De adorat. l. 2. diſp. 3. cap. 4.

Lib. 9 ep. 9.

Beza ep. 8.

De cruce part. 1. pag. 43.

Conſult. art. 21.

Cap. 10.

Qualenam quæſo illud docendi genus? Ceremoniæ ſignificantes docent, & docere tamen opus eſt, quid doceant. Vix poteſt paſtor puſillos adducere ad cognitionem earum rerum quæ ſunt neceſſariæ ad ſalutem, & nugis inſtruet? Qualeſnam ſunt iſtæ ceremoniæ, quibus opus eſt prędicatione verbi ad maiorem cautelam. Denique puſilli moventur magis factis quàm verbis, & putant monitiones illas & informationes eſſe proteſtationem facto contrariam. Eſto, ſit in docendo miniſter diligentiſſimus, non tamen auditores omnes ſemper attentiſſimi ad ſingula quæ dicuntur. Vulgus externa ſigna ſemper habet in conſpectu; ijſq; delectatur, quamvis non intelligat. *Videmus ſiquidem vulgus delectari actionibus ſcenicis, & multis uti ſignis, quorum tamen ſignificationem plerique non intelligunt, pauciſſimi conſiderant,* inquit Bucerus. Si viderent actiones ſcenicas Miſſæ Anglicani rudiores & puſilli, vix diſcernerent ab Anglicana cœnæ celebratione, non prorſus abſimilem ſaltem & æque laudabilem judicarent Miſſæ celebrationem, ſi lingua vulgari miniſtraretur. Pręterea non ait Aquinas, data ratione ceſſare ſcandalum puſillorum, & tunc peccare ex malitia. Sed tantùm videtur ceſſare ſcandalum, *Nota circa quartam concluſionem poſſe contingere, ut puſilli non ſint capaces rationis redditæ, & tunc quamvis reddita ſit illis ratio, ceſſandum eſt tamen ab huiuſmodi ſpiritualibus non neceſſarijs. Et ratio eſt. Quia tunc non ex malitia ſua ſcandalizantur, ſed ex ignorantia vel infirmitate. Et propterea D. Thomas in concluſione uſus eſt verbo opinativo, dicens, jam videtur ex malitia eſſe,* inquit Dominicus Bannes. At inquiunt, miniſtri ſunt dociles, illis non indulgendum, & data ratione ceſſat ſcandalum activum, illi autem peccant ex malitia, idcirco eorum ſcandalum eſſe paſſivum & acceptum, non à nobis datum. Ego quidem mihi perſuadeo, ſi haberent æquos judices in diſceptatione ſuperiores fore, quantùm ex polemicis eorum & Antagoniſtarum ſcriptis colligere poſſum. Sed ſint inferiores; infirmitatem tamen in doctiores cadere poſſe neminem negaturum puto, & ſuperiorum temporum hiſtoria de dimicationibus inter doctores eccleſiæ ob ceremonias idipſum probat. Parati ſunt etiam coram Deo teſtari ſe non poſſe acquieſcere in Formaliſtarum folijs ficulneis. Pręterea non eſt bonum ſpirituale ex quo oritur ſcandalum. Non ideo data ratione ceſſat ſcandalum infirmorum aut mutatur in ſcandalum Phariſæorum. Nam illi ex rectè factis ſumebant occaſionem impingendi & animo malitioſo in ipſam veritatem. Cum ſcandalum fratribus datum negare non poſſunt, prętexunt cauendum, ne pontificijs ſcandalum præbeamus, quod tenemur officio charitatis lucrifacere etiam hoſtes eccleſiæ Paulus factus eſt omnia omnibus, &c. Reſpondemus, primo non eandem habendam eſſe rationem fratrum & hoſtium. Apoſtolus hortatur Corinthios, ut habeant rationem præcipuè

Cenſura cap. 8.

In 2.2. qu. 43. art. 7

quæ fratrum infirmiorum. Secundò non ſunt invitandi ad eccleſiam orthodoxam ſimilitudine ceremoniarum ceu communione rituum, vt pluribus præceptis & exemplis probavimus theſi ſuperiori. Non eſt Paulus factus ethnicus ethnicis, Idololatris Idololatra, ut ſupra dixit Tertullianus, ſed ex legibus, id eſt gentilibus quaſi exlex, id eſt, quaſi non obligatus lege ceremoniali Moſaica in dierum aut ciborum diſcrimine, & omnibus omnia, infirmis tum Iudæis tum Gentilibus quaſi infirmus, firmis quaſi firmus, & ſic omnibus omnia ut aliquos ſervaret non mentuendo ſed compatiendo, non ſimulantis aſtu, ſed compatientis affectu, vt ait Augnſtinus, epiſt. 9. & 19. Num Deo prudentiores ſumus, qui etiam victu & amictu diſcerni voluit populum ſuum ab omnibus alijs. Non repetam quæ ſuprà dixi contra communionem rituum & conformitatem cum Idololatris, ſat eſt monuiſſe peccari hac ratione contra præceptum illud divinum de vitanda conformitate. Præterea ſi vllius momenti eſſet iſta ratio, etiam Turcis conformes eſſe debemus, atque ita turcopapiſmum introducere in eccleſiam. Tertiò, conſilium carnis iſtud inconſultum eſt. Contraria contrarijs curantur, inquit Parkerus. Hoc non eſt ſalvare ægrotantem cum languente conſumi, curare valetudinarium febres mentiendo, vt ait Auguſtinus, epiſt. 19. Quartò, retorqueri poteſt iſta ratio in formaliſtas, qui conformitate ſua ponunt offendiculum coram Pontificijs. Placent quidem Pontificijs ſed non ædificant. Gloriantur & geſtiunt animo, cum vident trophæa damnatæ ſuæ ſectæ erigi in eccleſijs noſtris, quod non diſſimulant. Apertè profitentur ſe ſpem concipere redituros nos ad eccleſiam catholicoromanam. Nihil illi concedent nobis vel in doctrina vel in ceremonijs. Tenaciſſimi ſunt vſque ad minimum quadrantem. Si vel obulum conceſſerimus, ex eo arguunt noſtram approbationem cultus aut doctrinæ ſuæ. Sanderus confirmat vſum imaginum exemplo crucis Anglicanæ. Hardingus liturgiam eccleſiæ Romanæ vſu crucis, ſuperpellicei, &c. apud Anglos. Parſonus librum communium precum ceu liturgiæ Miſſale tranſlatum vocat. Guilielmus Rainoldus probat neceſſitatem baptiſmi per uſum privati baptiſmi. Rhemiſtæ abſolutionem ſuam, auricularem confeſſionem, ſacramentum pœnitentiæ, confirmant abſolutionis ægrotantium modo præſcripto in liturgia. Hæc & plura habet Parkerus in libro de cruce. Cum Idololatræ rapiunt vſum idolothytorum ad approbationem idololatriæ & ſuperſtitionis ſuæ, eorum vſus eſt illicitus, quia ex ipſorum confeſſione patet obfirmatos eſſe in damnata ſua ſuperſtitione & idololatria. Debemus potius inducere ad dubitandum de cultu idololatrico, ſi omnino abſterrere non poſſumus quàm ſpecie ſimilis cultus confirmare. Præterea, coram omnibus Pontificijs ponitur offendiculum etiam hoſtibus pertinaciſſimis, de

quibus

quibus dubium non eſt noſtra conformitate confirmari. Nec aliter fieri poteſt, cum conformitas eſt publica. Audivimus quid verbis prætexant, jam audiamus quid facta clamant. Quærit Parkerus, num ſint inter formaliſtas, qui reditum ad papiſmum moliuntur, ſicut inter Iſraelitas erant Ægyptij qui ſuadebant reditum in Ægyptum. Nullo ſubtiliori commento, quàm ceremoniarum conformitate nec leniùs licet lentiùs poteſt vulgus ſub jugum Antichriſti reduci. Nam idolothyta ſunt nervi religionis idololatricæ, & cuniculi per quos ceremoniarum Magiſtri poſſunt irrepere, & eccleſias ſubvertere. De ſcandalo dato Pontificijs judicare poſſumus ex impunitate & augeſcente eorum numero, & viribus. Sint alij qui etiamſi non ſpiritu Ægyptiaco & dolo moliuntur reditum ad Papiſmum, at incuriæ, & latæ culpæ reatum tamen incurrunt, qui, modò Epiſcopatibus & opimis beneficijs gaudeant, ſecuri in vtramque aurem dormiunt. Imò Parkerus ſiniſtro propoſito urgere ceremonias ex ipſorum factis colligit, & ſpiritu Demetrij prætexere bonum publicum, intendere commodum privatum, clamitando, *Nulla ceremonia Nullus Epiſcopus*, & perſequendo quemque gallum gallinaceum cantu ipſis arcto ſomno oppreſſis moleſtum. Nam hoc illis certum τεκμήριον eſt non poſſe æquo animo ferre, quod ipſi otio & divitijs diffluant, pompa ſplendeant, dominentur in Eccleſiam, Pluraliſtas, Nonreſidentes foveant, &c. qui ceremonias Papatus etiam reliquias averſantur. Iſlebius Chriſma & oleum acerrimè defendit, vt ipſe unctior diſcederet, ſic illi ut pinguiores traditiones tueantur, alias etiam urgent tanquam ſepimentum quo pinguiores circumſepiunt. Nam ſi bonum publicum intenderent, ipſi uterentur Alba, Cappa, Caſula, baculo paſtorali, ſecundum præſcriptum libri precum editi regnante Edwardo. Nam nulla alia lege tenentur ad ceremonias Miniſtri quàm quæ librum illum ſanxit. Sed illi exleges ac ſi omni religione ſoluti rigidum jus legis tamen religionis obtentu à miniſtris exigunt. Qui edit Idolothytum in privato convivio coram fratre infirmo inordinatè & non ſecundum charitatem ambulabat. Quid igitur ſentiendum de ijs qui in eccleſias ceu publicos conventus idolothytorum uſum vi invehunt. Illius ſcandalum erat privatum, iſtorum publicum, & lapidem ponunt in via in quem multi impingant. Quot Pontificij obfirmantur, quot ſunt apud eos qui impingentes claudicant inter Deum & Baalem, quot profeſſores tepidi nec frigidi nec fervidi, (adeo vt Brightmannus eccleſiam Anglicanam etiam horum reſpectu ſub typo Laodicenæ olim depictam exiſtimet) quot ſunt qui ad Atheiſmum deflexerunt. Primi reformatores non potuerunt omnia una hora & momento repurgare, quia nondum illuxerat evangelium omnibus locis, & priùs inſtruendus erat populus, & errores ex animo evellendi, quàm vi avel-

De cruce part. 2. p. 55.

ſendus ab externis illis ceremonijs quas formaliſtæ dicunt non per ſe impias eſſe. Deinde, *illud quoque obſervandum videtur, tolerari quidem multa propter infirmos poſſe, quæ tamen ſemel ſublata inſtaurari minime debeant, quoniam hoc non eſſet infirmitatem tollere, ſed potius aliqua ex parte ſublatam reſtituere, & quaſi fugientem revocare: quo fit, minimè mirer nonnullos hîc ſeſe difficiliores in quibuſdam reſtituendis præbere quàm initio fortaſſe fuiſſent, quum de illis abrogandis ageretur. His & illud addo, infirmitatem fruſtrà in eo regno prætexi, in quo tot iam annos & prædicatum & receptum, & tot excellentiſſimorum martyrum ſanguine confirmatum Evangelium fuerit.* Hæc vir venerabilis Th. Beza in Epiſtola ad Grindallum Londinenſem ſcripſit anno 1566, & tamen adhuc infirmitatem prætexunt. Præterea, toleratio illa ſola tolerabilis eſt, quæ eſt in initio reformationis & ad tempus dum multitudo tota fere carnalis, & juncta cum diligenti informatione infirmiorũ, ut ſpontè deſerere inolitos errores poſſint. At illi contrà invitas eccleſias, vbi deſierat idolothytorum vſus, cogunt recipere, qui ſunt magis ſpirituales & alios docendo abſtrahunt à fœcibus illis & reliquijs Papatus, perſequuntur, quos omnibus humanitatis officijs proſequi & currntes inſtigare debebant. Et non ſuos ſolum ſacellanos alioſque ſibi addictos inſtigant, vt earum uſum tueantur, ſed etiam fratres ſuos epiſcopos Scoticanos, qui gnaviter dant operam, vt in eccleſiam Scoticanam reducantur, quarum nec vola nec veſtigium manſerat à primo reformationis anno 1560. percutiunt paſtores, gregibus terrorem injiciunt, minas iactantes & pericula denuntiantes. Sic fratrum infirmitati quam prætexunt, conſulunt, ſed væ ijs per quos veniunt ſcandala. Sic erga conſervos ſe gerunt; ſed beatum ſervum Dominus quum venerit, præficiet ſupra omnia quæ ſibi ſuppetunt, & ſervus nequam, qui dixit in corde ſuo, Tardat Dominus adventum, (vt ore etiam Lauis Epiſcopus Glaſcuenſis) cœperitque cædere ſervos & ancillas & edere & bibere & inebriari, cœdetur multis plagis, Luc. 12. 45. 46. 47. 48. *Epiſt. 8.*

Stat igitur firma theſis noſtra, non expedire res & ritus ſacros Pontificiorum, id eſt eorum idolothyta addere rebus & ritibus ſacris iure divino inſtitutis, ne ponamus offendiculum coram fratribus, eos triſtitia afficiendo aut retardando in via ſalutis, aut ad ruinam inducendo ceu diſponendo, nec coram hoſtibus, eos obfirmando in errore. Nam licet præcepta iuris naturalis negativa ut non occidendum, non ſunt violenda ob vitandum ſcandalum, affirmativa tamen, quia obligant ſemper quidem ſed non ad ſemper, ſed quando & quomodo oportet, ſunt dimittenda quandoque, quia tunc forte non oportet, ut ingredi ædes mulieris conſtitutæ in extremis ad dandum eleemoſynã, ſi ſcandalum inde oriretur, ſin itenda potiùs eleemoſyna; Sic bona omnia ſpiritualia non neceſſa-

ria ad ſalutem poſſunt ad tempus occultari ad vitandum ſcandalum puſillorum, & Apoſtolus dicit ſe ab iijs rebus potiùs velle abſtinere quas Deus creavit & vſu ad quem eas in creatione inſtituit, quàm fratrem inducere ad impingendum. Quantò magis ab idolothytis quæ Deus uec creavit, & ab uſu quem nunquam inſtituit, imo nec probavit unquam, abſtinendum eſt, potius quàm triſtitia afficiatur, aut impingat frater meus, aut cœcus idololatra errans extra ſemitam obfirmetur. Nam qui ponit lapidem offendiculi ante cœcum reus etiam eſt, Levit, 19. 14.

Etſi liceret ceremonijs ſacris à Deo inſtitutis addere alias, ſive à nobiſipſis, ſive à Patribus ſive Pontificijs aut alijs excogitatas, non tamen debent eſſe vanæ aut ludicræ, non nimium multiplicandæ, earumque nec perpetuitas, nec vniformitas, nec obſervatio extra caſum ſcandali aut contemptus neceſſaria.

Hæc theſis nititur hypotheſi. Dato enim & non conceſſo licitum eſſe ceremonias ab hominibus inſtitutas addere à Deo præſcriptis, non tamen ineptas, &c. In iſta igitur theſi confirmanda non immorabimur. Vanas & ludicras ceremonias condemnant ipſi Pontificij in genere, licet in ſpecie actiones ſcenicas, geſtus hiſtrionicos, & ceremonias ineptas & ridiculas complures habeant. Sic Formaliſtæ idipſum concedunt in genere, licet in ſpecie & particulari factum ſit proteſtationi contrarium. Nam digito pingere lineas in aere vel ſuper frontem baptizati, eſt geſtus hiſtrionicus, & candida veſtis eſt ſcenica, de quibus ſuis locis capite ſequenti dicemus. Non etiam nimium multiplicandas concedunt adverſarij, ſic etiam Pontificij. Bellarminus concedit ceremonias eccleſiaſticas non eſſe *nimis multiplicandas, ita vt ſua multitudine obruant quodammodo religionem, cui ſervire debent.* Et leges abſolutè impoſitas omnibus Chriſtianis dicit eſſe tantùm quatuor, nimirum de ſervandis feſtis, de ſervandis jejunijs, de confeſſione ſingulis annis facienda, & de ſacra communione in Paſchate habenda, cæteras tantum conditionales, particulares, vel non leges ſed pias admonitiones vel inſtitutiones. Formaliſtæ etiamſi non habeant tot numero ceremonias, quot Pontificij, plures tamen inſtituere vel reſtituere ſe poſſe non negant. Et certè quo jure vnum ritum myſticæ ſignificationis admittunt, plures imo omnes Pontificios ritus ejuſdem generis amplecti poſſint. Eadem enim eſt ratio omnium aliorum ejuſdem generis, quæ unius. Nam de numero litigare non debent cum Pontificijs, cum determinatio numeri ſit in ipſorum poteſtate, & quantum fieri poteſt dicunt ſe debere Pontificijs ſeſe conformare. Reſtituant igitur chriſma, oleum, ſputum, cruces ſignificantes

De ſacra li. 2 cap. 30.

De pontif. l. 4 cap. 18.

ficantes in miſſa, cereos accenſos, veſtes alias miſſales, imagines ut ſint ſigna commonitoria ſicut ſignum crucis, & multa alia. Illi Romanæ Eccleſiæ in numero non ſunt conformes, & nos in ipſa ritus natura conformes eſſe volunt, id eſt addere ritus ſignificantes ritibus à Deo inſtitutis, quod gravius eſt, quàm in numero rituum ſignificantium conformari. Nam ſi natura ipſius ritus non probanda ſit, ne vel in una conformandum eſt. Ceremoniarum perpetuitatem non eſſe neceſſariam concedunt Pontificii, ut ſupra oſtendi in teſtimonio Suarezii, & probatur etiam temporum hiſtoria. Nam nonnulli ritus, qui per univerſum ferè orbem olim obſervabantur, paulatim abrogati ſunt, ut prægustatio lactis & mellis poſt baptiſmum ad infantiæ ſignificationem, item non geniculando, ſed ſtando orare die dominico & per omnem Pentecoſten, id eſt quinquaginta dies inter Paſcha & Pentecoſten, Euchariſtia data infantibus. Priores duo ſolùm ſignificantes, & ſignificationis ratio perpetua, tamen ipſi ritus abrogati ſunt. Vniformitatem in ritibus non eſſe neceſſariam concedunt etiam pontificii. Suarez fatetur particulares ritus etiam hac ætate in uſu eſſe in variis regionibus, & privatos Epiſcopos poſſe in ſuis Diœceſibus particulares ritus inſtituere. Bellarminus etiam dividit ceremonias in univerſales & particulares. Cuique Eccleſiæ ſuis ritibus frui licebat, nec una alterius conſuetudini cedere cogebatur. *Sit ergò vna fides vniverſæ quæ vbique dilatatur Eccleſiæ, tanquam intus in membris, etiam ſi ipſa fidei vnitas quibuſdam diverſis obſervationibus, celebratur, quibus nullo modo quod in fide verum eſt, impeditur. Omnis enim pulchritudo filiæ regis intrinſecus: illæ autem obſervationes, quæ variæ celebrantur, in ejus veſte intelligantur. Vnde ibi dicitur, in fimbriis aureis circumamicta varietate. Sed ea quoque veſtis ita diverſis celebrationibus varietur, vt non adverſis contentionibus diſſipetur*, inquit Auguſtinus. Sic nos contendimus non debere Epiſcopis Eccleſiis omnibus uniformitatem rituum præſcribere, dato ſed non conceſſo (quod ſæpius repetendum) ritus ſymbolicos poſſe addi ceremoniis à Deo inſtitutis. Auguſtinus loco ſuprà dicto loquitur de ritu ordinis tantum, non de ipſius ritus natura, nempe de jejunio ſabbathi, de quo contentio orta tempore Auguſtini. Romani Petrum aſſerebant inſtituiſſe jejunium ſabbati, Orientales Iacobum & alios Apoſtolos vetuiſſe *interminabilis eſt iſta contentio*, inquit *Auguſtinus*, *generans lites non finiens quæſtiones*. Ego dixiſſem neutris credendum, & varietatem iſtam argumentum eſſe nullum omnino præſcriptum jejunio diem ab Apoſtolis. Sed hoc poſito, quod jejunii ſtata debent eſſe tempora & dies, dico contentionem fuiſſe de lana caprina, de actu ordinis, non de ritu ipſo. Nam ſi de ritu ipſo, nempe de præſcribendo & ſtatuendo diem jejunio non moverem litem, de die non contenderem.

Tom.3 diſp. 15. ſect.3.

De effectu ſacram. ca.2.

Epiſt.86.

rem, omnino litigioſus eſſem. Sic quod ait alibi Auguſtinus amplector. *Alia verò quæ per loca terrarum regioneſque variantur, ſicuti eſt quod alii jejunant ſabbatho, alii vero non: alii quotidie communicant corpori & ſanguini dominico, alii certis diebus accipiunt, alibi tantum dominico, & ſi quid aliud huiuſmodi anidmadverti poteſt, totum hoc genus rerum liberas habet obſervationes, nec diſciplina vlla eſt in his melior gravi prudentique Chriſtiano, quàm vt eo modo agat, quo agere viderit Eccleſiam, ad quamcumque forte devenerit.* Nam iſta varietas eſt in ordine duntaxat non in ipſis ritibus, quorum quidam ſunt inſtituto divino alii humano, Vt in divinorum obſervatione circumſtantia temporis eſt libera, ut quo die, & quoties ſingulis annis vel menſibus celebranda ſit Eucharistia, ſic in humanorum, concesso quod ſint liciti, circumſtantia temporis etiam libera eſt, ſervatis regulis generalibus ordinis & decori. Ritum ipſum nempe ſtatum tempus jejunandi non attigit Auguſtinus, ſumpſit pro confeſſo inolitum errorem, quia ritus ille, ut plures alii jam invaleſcebant magno numero in Eccleſia & viam præparabant Papiſmo. Sed demus exemplum in ritu ſignificante. Bellarminus dicit lotionem pedum poſt baptiſma non fuiſſe ritum univerſalem, ſervatum Mediolani, non Romæ, & colligit ex Auguſtini epiſt. 118 & Ambroſio de Sacramentis lib. 3 cap. 1 ceremonia illa, lavandi pedes Neophytorum mox à Baptiſmo erat eccleſiarum quarundam particularis, non obligabat alias. Quin expedit diverſitatem ceremoniarum, in Eccleſiis viderit ait Zepperus, ut libertas Chriſtiana rectiùs intelligatur. Si quis dixerit univerſales tamen obligare, negatur. Nam quæ univerſales, initio particulares erant. *Mihi quidem certè videtur*, inquit Socrates; *ſicut aliæ res multæ in locis quibuſque ex more quodam introductæ fuerunt: ita feſtum Paſchatis ex quadam conſuetudine apud ſingulos populos obſervationem privatam habuiſſe, propterea quod nemo ex Apoſtolis legem de eo, vt dixi cuiquam edidit.* Dicit res multas in locis quibuſque ex more introductas. Quod apud ſingulos populos ex more initium cepit, una hora aut momento totum orbem non occupavit. Præterea non quia univerſales ideo perpetui eſſe debent ritus. Nam etiam univerſales ritus abrogatos eſſe fatentur. Abrogati autem ſunt non uno anno, ſed paulatim & plurium annorum curriculo, quod fieri non poterat niſi in particularibus quibuſdam provinciis cœpiſſent primum obſoleſcere. Quid igitur impedit, quò minùs eadem permittatur libertas Eccleſiis hujus ſæculi: ut deſuetudine paulatim evaneſcant. Libertatem iſtam habent Eccleſiæ particulares in ritus univerſales, etiam licitos, multò magis ſi judicaverint abſque legitima authoritate introductos. Denique ritus ii ſunt univerſales dicendi, non qui ſunt communes nobis & Romanenſibus, nam quamdiu inter nos & illos non convenit de doctrina, & fundamentalibus

Epiſt. 118.

De effectu ſacram. c. 29

De politia cap.

Lib. 5 ca. 21.

talibus, in ritualibus conformitas non eſt utilis nedum neceſſaria, imò valde periculoſa & vetita, ut ſupra probavi. Veræ Eccleſiæ ſunt ſorores, non falſa & vera. Meretrix illa Babylonica non eſt ſoror noſtra, ſed aliæ Eccleſiæ reformatæ quæ nobiſcum conſentiunt in doctrina. Puderet igitur Formaliſtas uniformitatem cum Eccleſia Romana urgere, quæ non eſt vera Eccleſia, & cum aliis Eccleſiis reformatis conformitatem renuere. Dico igitur non eſſe jam ritus illos univerſales, ſed abrogatos à pluribus Eccleſiis, & amplius abrogandos ſperamus, prout ſpiritu oris Chriſti conſumetur filius perditionis. Dixi *obſervationem extra caſum ſcandali & contemptus non eſſe neceſſariam.* Nam ſi ſint res per ſe mediæ earum obſervatio libera eſt, niſi aliunde accedat adjunctum aliquid quod peccatũ inducat. Decretum de ſanguine & ſuffocato Apoſtoli vocarunt neceſſarium non ſimpliciter, ſed *κατά τι* nempe reſpectu Iudæorum, quos offendebant Gentiles; ut faciliùs coaleſcerent in unum uterque populus, & in comuni convictu non averſarentur Iudæi gentiles, hæc pauca quæ continentur decreto illo Act. 15 impoſuerunt gentibus de lege Moſaica ceremoniali, præterea nihil, nec ut obligarent conſcientias, ac ſi non liceret veſci ſanguine & ſuffocato etiam extra caſum ſcandali & contemptus. *Non ſimplex hæc neceſſitas fuit, ſed accidentalis aut hypothetica reſpectu aliorum. Neceſſaria hæc fuerunt propter quoſdam, id eſt, infirmos, non abſolutè: ergo libera horum rerum obſervatio fuit, modo caverent, ne alios offenderent. Non ergo per ſe aut propter ſe ſed propter ſcandala neceſſaria fuerunt Neceſſe fuit gentibus ab his abſtinere, ſi periculum ſcandali vitare vellent.* Datum hoc præceptum ad tempus tantùm, donec confirmati eſſent Iudæi. Si jam ſervaretur decretum illud ut quibuſdam locis diu ſervatum, non ſine ſuperſtitione id feret. Non juſſerunt abſtinere ab his ut immundis, ſicut lege Moſaica præceptum fuit, ergo propter ſcandalum tantùm. Non committitur igitur duplex peccatum in ceremoniis ſacris ab homine inſtitutis, unum in re ipſa aliud in contemptu, ſed in contemptu ſolùm, quia tenemur lege generali parere licitis ſuperiorum mandatis, ſed lege particulari non teneor in conſcientia, nam eſt res per ſe media, de his enim loquimur. Si enim ſit res præcepta aut prohibita à Deo, tunc obligatur conſcientia reſpectu rei ipſius etiam in occulto & extra caſum ſcandali & contemptus: quia tunc præceptum humanum continet quid divinum, & authoritas divina obligat interiorem hominem in conſcientia metu pœnæ. Affingunt Pontificii etiam meriti opinionem. Sed illud illis commune eſt etiam aliis bonis operibus. Quod ad cultus opinionem, dixi ſupra theſi tertia me non poſſe capere, quomodo quis fingere poſſit ceremoniam ſacram, quin ſimul affingat opinionẽ cultus. Nam ſi affinxerit ſpiritualem vim aut operationem, aut ſignificationem myſticam alicui rei aut

Whitak. de pontif. 7 cap. 2 p. 822.

ritui, & uſurpaverit in eum finem, dum colit Deum eo ritu, ut aliis ritibus à Deo inſtitutis eandem naturam, idemque officium habentibus, colit, licet cultus ille ſit ſuperſtitioſus & Deo ingratus. Doctorem quendam in Comitiis Oxonienſibus anno 1605 verſus ſequentes evulgaſſe refert Parkerus

De Cruce
§.1 p.89.

In Domini cultu, ſi quid medium eſſe videtur,
Quod populi dubio ſtat, cadit, arbitrio:
Hoc ſacroſancta parens Eccleſia ſi modo ſanxit,
Inque ſacris cultum hunc ſi velit eſſe ratum:
Non erit hic cultus medius, cogetur ad illum
Quiſque: neceſſarius hic quoque cultus erit.

Ex rebus mediis cultum & quidem neceſſarium poſſe Eccleſiam conſtituere dixit doctor ille. Neutrum quidem jure poteſt, utrumque falſò, ut ſupra probavimus. Opinio itaque cultus eſt inſeparabilis à ceremoniis myſticis & rebus conſecratis. Ab actibus ordinis & decori ſeparari poteſt, vel ſuperſtitioſè ſuperaddi, quod faciunt Pontificii.

Sicut rebus & ritibus ſacris à Deo inſtitutis addere non licet alias res aut ritus ſacros, ſic nec detrahere aut ritum inſtituere, qui detrahat.

Qui miniſtrant ſub una & non ſub utraque ſpecie panis & vini detrahunt rebus à Deo inſtitutis. Sic qui abſque diſtributione communicantium. Nam verba illa Chriſti *Dividite inter vos*, cum porrexit poculum, continent præceptum. Debent igitur communicantes non ſinguli è manu miniſtri accipere poculum, ſed inter ſe dividere. Qui ritus excludit ritum iſtum imperatum à Domino, & inducit alium, nempe ut accipiant ſinguli è manu miniſtri, non eſt licitus. Non eſt igitur quilibet geſtus in ſacra cœna aut ſitus corporis indifferens. Quòd ad genuflexionem non modo detrahit, ſed etiam idololatriæ reatum addit. De diſtributione communicantium dicemus ſuo loco capite ſequenti. Regula ipſa generalis eſt de omni detractione. Nam duobus modis detrahimus, omiſſione ſimplici, vel excluſione, quæ neceſſariò ſequitur ritus cuiuſdam additionem.

Cum igitur nec addere nec detrahere liceat rebus & ritibus ſacris à Deo inſtitutis, ſequitur Eccleſiæ poteſtati permiſſam duntaxat rerum & rituum ſacrorum à Deo inſtitutorum adminiſtrationem & procurationem dirigendam generalibus quibuſdam canonibus Deo in natura & Scriptura datis, ut omnia fiant ordine & decenter, atque ita res & ritus ſacri adminiſtrentur ut ædificent.

Theſes

Theſes quarta,quinta, ſexta erant ſolùm hypotheticæ, dando non concedendo,quod liceret addere res & ritus ſacros divinitus inſtitutis, tamen non licitum diximus addere Idololatrarum ritus, & ſi liceret non tamen expedire, quia vitandum ſcandalum, & ſi liceret addere vel à nobis vel à patribus vel idololatris excogitatos,tamen non multiplicandos,non vanos aut ludicros, nec neceſſariam vel perpetuitatem vel uniformitatem, vel obſervationē extra caſum ſcandali aut contemptus. Sed cum nullos omnino addere liceat,nec inſtitutis detrahere,vt dictum theſi tertia & ſeptima, ſequitur, rerum & ceremoniarum ſacrarum a deo inſtitutarum procurationem & adminiſtrationem ſolummodo eccleſiæ relictam eſſe,cuius officium eſt curare vt omnia illa à Deo inſtituta,res & ritus fiant,ordine & decenter fiant, & ad ædificationem fiant. Omnis ἀταξία eſt præter naturam, ordo contrà etiam politicus in rebus politicis res pulchra eſt & amabilis. Finis ordinis & decori in rerū & ceremoniarum adminiſtratione eſt ædificatio eccleſiæ,& ſingulorum in Eccleſia in fide & pietate. Omnia fiant ad ædificationem inquit Apoſtolus,1.Cor.14.26. cantica, linguarum donum, ſcripturæ interpretatio,revelatio,omnia denique Dei dona ordinaria & extraordinaria eiuſque inſtituta. Res & ritus Dei proprè ædificant animam. Actus ordinis & decori dirigunt res & ritus divinos ad finem ſuum. Confuſio contra impedit ne aſſequantur ſuum finem. Si quis igitur lingua exotica concionaretur aut miſcens exoticam cum vernacula adminiſtraret rem divinam, non ædificaret. Finis iſte, nempe ædificationis eſt cynoſura quæ dirigere debet eccleſiaſticos in conſtitutionibus eccleſiaſtico politicis. Ad cultum divinum neceſſaria ſunt inſtrumenta quædam ut ædificia publica, vaſa, poculum, patina, menſa, &c. Inſtrumenta iſta cultus divini non ſunt res ſacræ, vt olim fuerunt in templo Hieroſolymitano. Chriſtus cùm inſtituit ſacram cœnam,non conſecravit patinam, calicem, menſam, cœnaculi parietes. In inſtrumentis igitur cultus divini nihil aliud ſpectamus, quàm materiam & formam materialem ceu phyſicam, ut ſint aptæ ad talem vſum,& decorum civile ceu ornatum honeſtum. Formam quam Suarez vocat quaſi ſpiritualem, id eſt conſecrationem nullam agnoſcimus. Nec calicem ex contactu vini, aut patinam ex contactu panis in Euchariſtia conſecrari exiſtimamus. Neutram conſecrationem, inquam,agnoſcimus,vel per unctionem Chriſmatis,vel per contactum panis & vini. Non enim inſtituta ſunt elementa in hunc finem,ut ſanctificent res inanimatas. De materia & forma vaſorum phyſica non ſumus anxij, ſitne poculum argenteum an ſtanneum an aureum,ſitne patina quadrata vel orbicularis &c. Hæc enim omnia ſunt obſervationis liberæ, pro locorum varietate, Vt conſecrationem non agnoſcimus, ſic nec ſacram aut

myſticam

myſticam ſignificationem,ut Pontificij,qui Corporale purum lineum eſſe volunt,vt ſignificet Chriſtum ſyndone involutum. Nos hic decorum & ornatum civilem tantum reſpicimus. Ceremonias proinde illas myſticas quæ verſantur circa vaſa aut alia inſtrumenta ludicras cenſemus,vt quòd mappa illa qua altare totum cooperitur,exui non debeat,niſi feria quinta hebdomadæ quam ſanctam vocant,ob ſpecialém ſignificationem Chriſti nudati à veſtimentis ſus. Decorum in inſtrumentis opponitur ſordibus & luxui. Nam vt non debent eſſe ſordida ſed munda ſic nec nimium pretioſa. Aurum enim ſacramenta non quærunt. Et ordo opponitur ineptæ eorundē diſpoſitioni,& collocationi, qua fiunt ineptiora ad uſum cultus divini. Ordo rerum & rituum ipſorū opponitur confuſioni & ataxiæ. Eſt quidam ordo divinus,qui non permittitur abitrio hominis, vt in euchariſtia, benedictio, fractio, diſtributio,manducatio, quo ordine præcederet vna aliam. Eſt & ordo quidam quem vocant diſpoſitivum,quem ipſa rei natura docet, ut precatiuncula concipienda ante interpretationem verbi ad animæ præparationem. Alius ordo eſt liber & ex placito , ut quo ordine canendi Pſalmi, aut legenda ſcriptura ſacra in publico conventu. Decorum in rebus & ritibus ipſis divitus inſtitutis diſpenſandis opponitur levitati in geſtu,pronunciatione, cantu,item confuſioni & perturbationi ordinis. Nam ex ordine etiam oritur decorum, & contra ex confuſione indecorum. Contra ordinem & proinde etiam contra decorum peccatur, cum duæ actiones ſacræ vno & eodem momento celebrantur in uno eodemq; conventu, vt ſi in ipſo actu celebrationis euchariſtiæ populus cantet aut lector legat. Sic ſolent ſacrificuli miſſas ſuas ſimul in anguiis templi demurmurare & celebrare. Eſt hîc ἀταξία, & ſimilis illi, quam carpit Apoſtolus in Corinthiaca eccleſia & ἀκαταστασίαν vocat. *Prophetæ duo aut tres loquantur,&c. Non enim eſt incompoſiti ſtatus author Deus.* Ad ordinem pertinent tempora conventuum,vices concionandi, pſallendi, precandi,ſacramenta miniſtrandi,item numerus et ordo lectionum, precum,&c. Nam ex iſto principio et canone vniverſali, *Omnia fiant ordine & decenter* nectitur concluſio, Ergo ſtatuenda ſunt certa tempora cultui divino. Deinde accedit determinatio pro circumſtantiarum varietate varia ex prudentum judicio. Principium et concluſio ſunt ipſius juris naturalis,particularis determinatio eſt ex prudentum judicio. Hinc duo ſequuntur, primū,actus ordinis et decori non eſſe propriè ceremonias ſacras, ut diximus theſi tertia, ed actus politicos cōmunes tum civilibus tum ſacris actionib⁹,tam ſacris veteris teſtamenti quàm novi. *Quæ autem ſunt ceremonialia ordinis*,inquit Iunius in libro de politia Moſis, *puta conventus haberi tertio loco & tempore hæc non tam ceremoniarum quàm politiæ ſunt, & quia inſtituta politica iuris communis ſunt immutabilia, vt ante oſtendimus,*

Cap.8.

dimus, propterea hæc à nobis non tanquam ceremonialia, ſed tanquam politica eccleſiæ, id eſt, ad juſtum ordinem honeſtatemque ipſius pertinentia quæ duo Paulus præcipit diligentiſſime, 1. Cor. 14. 40. curantur religioſe ſumma. Sin ad ordinem Juris particularis ſpectant, quod jus particulare ad Chriſtianos reipſa minime pertinet, &c. Sunt igitur iſta politica Eccleſiæ potiùs quàm ceremonialia dicenda. Hookerus ceremoniarum Patronus, ait, Omnem ceremoniam eſſe vanam quæ non ſit ſignificans. Ceremonias ſignificatione vacuas eſſe otioſos hominum delirantium geſtus. Si nullus actus ceremoniæ appellatione dignus ſit, qui non ſit ſignificans, ſequitur eos qui ſunt ordinis & decori non eſſe proprie ceremonias. Sed extendatur vſus vocabuli ſi lubet, nam de nominibus non litigabimus, ſi cum reſtrictione dicantur ceremoniæ ordinis & decori. Pontificij etiam ceremonijs ordinis & decori addiderunt myſticas ſignificationes, vt corporali, ſicut dictum, item ipſi patinæ & calici, vt calix ſepulchrum, patina lapidem ſepulchro ſuper impoſitum ſignificet. Non tamen vaſis propter affictas ipſorum ſignificationes abſtinendum, quia ſunt inſtrumenta neceſſaria cultus divini. Colligo ſecundo, determinationes concluſionum elicitarum ex communi illo principio, & canone vniverſali non eſſe eaſdem apud omnes, nec omni tempore, quia non ſemper eadem circumſtantiarum ratio. In hiſce politicis eccleſiæ quæ ſunt mutabilia pro fluxa & mutabili conditione circumſtantiarum nec perpetuitas, nec vniformitas aut exigenda aut expectanda. De his ritibus nempe eccleſiaſticopoliticis afferunt exempla Socrates & Augnſtinus locis ſupra citatis. Hi ſunt innumerabiles ſecundum innumerabiles determinationes ordinis & decori in varijs locis. *Cum Romam venio, jejuno ſabbatho, cum hic ſum non jejuno*, ait Ambroſius, conſulenti eum hac de re Auguſtino, quia cæperat perturbari & fluctuare mater ipſius. Et rectè, nam ſi concedenda eſſent ſtata tempora jejunij, determinatio diei eſſet libera. Sic in Paſchate obſervando de diei determinatione contendebant. Iejuniorum ratio ante paſcha aliter ab alijs obſervata eſt, ait Socrates. Nam Romæ tres ſeptimanas ante Paſcha Sabbato & Dominico exceptis, ſimul jejunant, qui in Illyria & tota Græcia quique Alexandriæ habitant ante ſex ſeptimanas jejunia quæ ante paſcha fiunt, ordiuntur, alij præter horum conſuetudinem ſeptem ſeptimanas ieiunant. Sic in Synaxi celebranda variæ erant conſuetudines. *Nam quanquam omnes vbique in orbe terrarum eccleſiæ ſingulis ſeptimanis vertentibus die ſabbathi myſteria celebrant: Alexandrini tamen & Romani ex antiqua traditione iſtud facere renuunt.* Etſi cõſuetudo erat vniverſalis, tamen non ſunt conformes Alexandrina & Romana eccleſia, & traditionẽ antiquã prætexunt quæ nihil aliud erat quàm antiqua cõſtitutio eccleſiaſtico politica ipſis peculiaris de die quo celebratum erant ſynaxin. *Apud*

De polit. l. 5. ſect. 65. p. 341.

Auguſt. Ep. 118.

Hiſt. l. 5. cap. 21.

omnes religionum & ſectarum formas nuſquam reperire poteris duas, quæ in precandi more inter ſe conſentiant, ait ibidem Socrates. Publicarum precum hoc eſt divini officii (ſic enim eo nomine divinum officium indigitant & librum liturgiæ ceu officii divini Angli inſcribunt librum communium precum) exercitia & partes erant preces, pſalmodia, lectio, concio, ſacramentorum celebratio. *In particulari tamen quot & qui Pſalmi hymnique recitandi aut canendi, quæ pars ſacræ ſcripturæ legi debeat, quid orare, quid petere debeamus, &c. Nunquam Eccleſia vniverſa plenè conſenſit; ſed vnaquæque eccleſia aut ſaltem provincia proprium ſibi officium compoſuit & ordinavit*, inquit Spalatenſis. *Hiſpaniæ Iſiodori Breviarium & Miſſale diu ſunt ſecutæ, & id quod Mozarabæ vocatum fuit: Mediolanenſis eccleſia Ambroſianum officium detinet adhuc in matrice. Monachi Benedictini proprium ſequuntur Breviarium & Miſſale, Dominicani ſuum.* Sic in Anglia divinum officium celebrant ſecundum uſum Sarum. Quanta digladiatio orta eſt propter officium Gregorianũ & Ambroſianum, Gallicanum, Mozabicum, vtrum cederent Gregoriano, necne. Quandoquidem convenerat de præſcripta formula verborum & de rebus ac ritibus ipſis etiam ſuperſtitioſis & ludicris, ridiculum erat dimicare & contendere de hac vel illa verborum formula, de brevitate aut prolixitate huius aut illius precatiunculæ, de ordine legendi & ſimilibus quæ erant tantùm politicæ conſuetudines ſuarum eccleſiarum; ſic percolabant culices & deglutiebant camelos. Anglicanum verò officium nobis obtrudendum peccat & in materia & forma, & præſcribit conceptis verbis formulas precum, litaniarum, collectarum, &c. de quibus diſſeremus capite ſequenti. De eccleſiaſtico-politicis ortæ diſſenſiones ob quorundam contentioſam timiditatem & ſuperſtitioſam timiditatem, vt ait Auguſtinus, *Tantùm quia ſubeſt qualiſcunque ratiocinatio cogitantis, aut quia in ſua patria ſic ipſe conſuevit, aut quia ibi vidit vbi peregrinationem ſuam quo remotiorem à ſuis eo doctiorem putat.* Nonne litigioſus eſſet, qui hebdomadariæ concioni intereſſe renueret in alijs locis, quia in ſua eccleſia non habent eundem ordinem, forte inveterato plurium ſœculorum more. Non alius fuit ſcrupulus & ſuperſtitioſa timiditas matris Auguſtini, quæ non de præſcribendo tempore jejunij, ſed de ipſo die dubitabat. Eccleſiaſtco-politica non ſunt cultus, ſed ad cultum ut ſupra dixit Iunius. Quia tamen ad cultum ordinantur & in ipſo cultu vſurpantur, ad eccleſiæ non magiſtratus politici arbitrium conſtituenda ſunt & determinanda. David diſtribuit Levitas in certas claſſes quod erat eccleſiaſtico-politicum, ſed propheta fuit, & ex aliorum prophetarum conſilio id fecit.

De repub. eccl. l. 7. c. 12 num. 94.

Epiſt. 118.

CAP.

CAP. X.

De vocatione & functione Presbyterorum eccleſiæ Anglicanæ.

HActenus de Eccleſiaſticis in Eccleſia Cathedrali, ſequuntur

Eccleſiaſtici in Parochiali Eccleſia, Miniſter & Diaconus.

Quos Eccleſiæ reformatæ *Miniſtros* Angli vulgò *Prieſts* vocant. Deduci quidem videtur nomen *Prieſt* à Preſbyter, Gallicè *Preſtre*, & contractè *Preiſt*. Cum tamen depravatum ſit à Pontificiijs Anglis ad ſignificandum ſacrificulum ceu ſacerdotem Miſſalem, eademque voce ſacerdotes veteris teſtamenti deſignant, vel excogitanda fuit alia vox qua *ἱερεὺς*: i. ſacerdos exprimeretur vt *ſacrifiſcer* vel nomen Anglicanum *Elder*, quod propriè voci Preſbyter reſpondet (ſi tantopere illis non arrideat Miniſtri vocabulum) aut paſtoris, aut aliud ſimile ſubſtituendum erat loco illius nominis, *Preiſt*. Siquidem patria lingua per *Preiſts* Sacrificos intelligunt, qui Apoſtolorum ſermone dicuntur ἱερεῖς, neq; vnquam Apoſtoli hoc nomen ἱερεῖς eccleſiæ Chriſtianæ paſtoribus attribuerunt. Si reſponderint ſe non eſſe Dominos verborum nec poſſe verba alijs imperare, negamus id magis difficile fuiſſe illis, quàm alijs Eccleſijs reformatis. Sed Epiſcopi in ordinationibus, collationibus, canonibus, vſurpant vocabulum *Preiſt*, quod patria lingua ſacerdotem aut ſacrificum ſignificat, & diſcrimen vocum in verſionibus, concionibus, interpretibus, & concionatoribus imperare ſcilicet non poſſunt, qui omnia omnibus imperant. Fatetur Bellarminus, *Primos Chriſtianos propter recentem memoriam ſacerdotij Aaronici abſtinuiſſe non ſolum à vocabulo templi ſed etiam ſacerdotij ne viderentur adhuc durare Iudaicæ ceremoniæ. Itaq; Apoſtoli in ſuis epiſtolis pro ſacerdotibus Epiſcopos & Preſbyteros pro templis eccleſias dicunt, & ſimiliter loquuntur Iuſtinus, Ignatius, & cæteri antiquiſſimi Patres.* Multò magis abſtinendum nobis eſt à vocabulis illis propter tam recentem memoriam, & adhuc vigentem vſum ſacerdotij Miſſalis. *De cult. ſanct. cap. 4.*

Miniſter, in quo conſiderantur, Externa vocatio vel publica miniſtri functio.

Externa vocatio vel ad Ordinem vel ad Beneficium, ſive locum miniſterii.

Vides aliam eſſe vocationẽ ad ordinem, aliam ad beneficium ſeu Miniſterij locum. *Externa vero bipertita eſt*, inquit Mucketus, *cum ſit vel ad ipſum ſacrum miniſterium, vel certum locum, quo miniſterium exerceatur. Atque hæ duæ vocationes externæ, licet ad plurimùm conjunguntur, ſecundum primævæ & Eccleſiæ Anglicanæ Canones, quibus certum eſt neminem ſine certo titulo & deſignato muneris ſui exercendi loco ordinandum, tamen quandoque, ſicut olim in primæva, ſic hodie in Anglicana Eccleſia, aliqui vocantur ad miniſterium certo miniſterij ſui loco minimè deſtinati, vt ſocij collegiorum, & ante quinquennium artium Magiſtri proprijs ſumptibus degentes in Academijs.*

De polit. Eccleſ. Angl. cap. 10. p. 339.

Authores Admonitionis ad Parlamentum referunt vna vice [Epiſcopos quoſdam *emiſiſſe 60.80.100. quibus ordines contulerant, tanquam famulos abſque heris.* Item, & cum creati fuerint, vel in collegio ſuo deliteſcere poſſunt & ignavi vitam tranſigere, vel cum bullis Epiſcopalibus vbique & paſſim errare, ac circumcellionum inſtar in aliorum Parœcijs concionari, prout libitum illis fuerit, vel amicitia, nummis, aut aſſentatione comparare ſibi beneficia, vbicunque captare poſſunt, vel denique, ſi iſtis omnibus fruſtrati fuerint, *mendicorum inſtar oberrare & in multas ineptias incidere, vel, vt plerique fecerunt, ſchedulam affigere ad Pauli, vel in regio periſtilio,* (quod Burſam vulgus, R. Elizabetha Excambium regium dixit) *aliiſve locis publicis*; *quibus ſibi procurant probos certe quoſdam heros qui ipſos in obſequijs habeant.* Sic ſtudia ſua & laborem deferunt quibuſvis & quovis fere pretio. Sed de vocatione ad beneficia dicemus ſuo loco. Apoſtoli non ordinarunt preſbyteros vagos, ſed κατ' ἐκκλησίας & κατὰ πόλιν, Act. 14. 23. Tit. 1. 5. Concilio Chalcedonenſi can. 6. decretum, *Neminem* ἀπολελυμένως *id eſt abſolutè ordinari, nec Preſbyterum nec Diaconum, nec omnino aliquem eorum, qui ſunt in ordine eccleſiaſtico, niſi* εἰδικῶς (Balſamo & Zonaras ἰδικῶς) *ſpecialiter in Eccleſia civitatis vel pagi aut martyrio aut monaſterio is qui ordines ſuſceperit* ἐπικηρύττοιτο *deſignetur* vel ut alij prædicetur, alij *pronuncietur,* τοὺς δὲ ἀπολύτως χειροτονουμένους *eos autem qui abſolutè ordinantur, decrevit ſancta Synodus irritam eſſe eiuſmodi manuũ impoſitionẽ, & nuſquam poſſe operari, ad eius qui ordinavit injuriam.* Zonaras in hunc canonem ſic cõmentatur, *Sacerdotem aut Diaconum creari, aut alium quemvis hominem ita Clero adſcribi, vt facultas ei libera ſacra faciendi, ſacraſve functiones, quibus locis collibuerit, exercendi, relinquatur hic Canon vetat. Sed eos omnes eccleſiæ cuipiam vrbanæ aut oppidanæ, aut dicato Martyribus templo, vel monaſterio nominatim addictos, ita demum ordinibus inſigniri iubet. Quin vt hoc tempore ſingularum vrbium ſinguli Epiſcopi renunciantur, ſic quicunque olim ordinibus inſignitus eſſet certæ cuiuſdam eccleſiæ ſacerdos, Diaconus, clericusve*

clericuſve (quamvis hæc poſtea tota ratio ſit neglecta) nuncupabatur. Vidimus can. conc. Chalc. opponi ἰδικῶς & ἀπολελυμένως ceu ἀπολύτως. *Poſteriores verò conſtitutiones pontificum huic juri derogaverunt, quibus conſtitutum eſt, ut irrita non ſit ordinatio, ſed is qui ordinat ordinatum, ſi egens ſit, interim alere cogatur, dum certus ei titulus aſſignatus fuerit c. cum ſecundum. De præbendis & c. Epiſcopus. Quæ conſtitutiones confuſionem incredibilem & dedecus attulerunt Eccleſiæ,* inquit Duarenus. Dicit Muckêtus, ut plurimum conjungi utramque vocationem, ſequitur igitur non ſemper, quod tamen ſemper factum in Eccleſia Apoſtolica & ſemper fieri decrevit Concilium Chalcedonenſe, alioquin ἄκυρον irritam eſſe τὴν τοιαύτην χειροθεσίαν ejuſmodi manuum impoſitionem. Et quomodo quæſo ut plurimum conjungunt, docet, quia nempe Canonibus cautum, ut nemo ordinetur ſine certo titulo & deſignato muneris ſui exercendi loco. Intelligit haud dubiò canonem primum conſtitutionum anni 1574, in quem vide cenſuram Brightmanni in Apoc. 3. vel 33 conſtitutionum anni 1603 cujus hæc verba. *Multis jam olim Patrum decretis cautum eſt, ne quem liceret Diaconum vel Preſbyterum ordinari, niſi quem conſtaret certum aliquem & deſignatum muneris ſui exercendi locum per id tempus obtinere, quorum nos authoritatem ſecuti ſtatuimus & ordinamus; ne quis deinceps in ſacros ordines admittatur, niſi qui eodem tempore præſentationem ſui ipſius ad promotionem aliquam Eccleſiaſticam infra Diœceſin illius Epiſcopi à quo manuum impoſitionem petit, tunc vacantem exhibuerit: vel verum & indubitatum certificatorium attulerit ſive de Eccleſiâ aliqua infra Diœceſin ceu iuriſdictionem dicti Epiſcopi, cuius cura fungi poſſit, ſive de loco Diaconi vel Preſbyteri in Cathedrali aut collegiata Eccleſia aliqua infra eandem Diœceſin vacante, in quo functionem ſuam exerceat, vel niſi fidem fecerit ſe eſſe actu Socium aut jura Socii obtinere, vel deſignatum eſſe Conductitium ſive Capellanum in aliquo Collegio Cantabrigienſi aut Oxonienſi, vel etiam ad Magiſterii gradum ante quinquennium provectum, ſuis ibidem ſumbtibus vivere: vel niſi ab Epiſcopo ipſum ordinante in Beneficium, ſive ad exercendum aliquam Curam tunc etiam vacantem, brevi poſt ſit admittendus. Si quis vero Epiſcopus in ſacros ordines quenquam aſciverit, qui prædictorum aliquo titulo non ſit præditus, tunc omnia illi neceſſaria eatenus ſubminiſtrabit, donec eidem de aliqua Eccleſia proſpexerit. Qui ſi facere recuſaverit per Archiepiſcopum, uno præterea Epiſcopo aſſidente, ab ordinatione Preſbyterorum & Diaconorum per integrum annum ſuſpendetur.* Deeſt hîc clauſula (quam irritantem vocant) nempe irritam eſſe eiuſmodi ordinationem ad dedecus Epiſcopi, qui ordinavit, ut in Concilio Chalcedonenſi decretum & poſtea in Piacentino ſub Vrbano 2 vide diſtinct. 70, hîc tantum ſuſpendendus Epiſcopus ordinans per integrum annum ab ordinatione Preſbyterorum &

De ſacr. miniſt. l. 1 c. 15

Diaconorum ſi rigidior voluerit Archiepiſcopus eſſe in Epiſcopum, quod ob delicta etiam graviora non eſt metuendum. Sed ſic lubet illis illudere Eccleſiis talibus ſanctionibus. Deinde quid tituli nomine intelligunt, an certum gregem aut parœciam? nihil minus, ſed cum pontificiis ordinis omnis & decori juratis hoſtibus titulum interpretantur reditum ceu poſſeſſionem depravata interpretatione evertentes ſenſum Canonis. Vetus interpres forte legit τιμὴν pro κώμην unde prava *interpretatio poſſeſſionis pro pagi* ut conjicit Duarenus. In ſynodo Chalcedonenſi ſancitum eſt, ne abſolutæ fierent ordinationes, hoc eſt, *quin locus ſimul aſſignetur ordinatis, vbi munus ſuum exerceant. Hoc decretum duplici nomine vtiliſſimum eſt, ne onerentur Eccleſiæ ſupervacuo ſumptu, & in homines otioſos expendatur, quod erogari pauperibus debet. Deinde vt ii qui ordinantur, cogitent ſe non ad honorem promoveri, ſed munus ſibi mandari ad quod obeundum ſolenni teſtificatione obligentur. At Romanenſes Magiſtri (qui nihil in religione curandum putant præter ventrem) primò titulum interpretantur reditum, qui ad alimoniam ſufficiat, ſive ex patrimonio ſit ſive ex ſacerdotio. Itaque quum Diaconum vel Preſbyterum ordinant, nihil ſoliciti vbi debeant miniſtrare, ordinem illis conferunt, ſi modo ſatis divites ſint ad ſe alendos. Verum quis hominum hoc recipiat, vt titulus quem requirit Concilii decretum ſit annuus proventus ad alimoniam.*

Calvinus inſtitut. l 4. ca. 5. ſect.4.

Sic titulum hoc Canone interpretantur & intelligunt non ſolũ Eccleſiam vacanté, ſed etiã locum Diaconi aut Preſbyteri in Eccleſia Cathedrali vel Collegiata, aut Socii, aut cõductitii ſive Capellani in collegio aliquo Cãtabrigienſi aut Oxonienſi, aut ſi quis ad magiſterii gradum provectus ante quinquenniũ ibidem ſuis ſumptibus viveret, aut ſi brevi poſtea ab Epiſcopo ordinante ad beneficium aut curam aliquam exercendam ſit admittendus. *Hoc certum, poſt Eccleſiam primitus fundatam, conſtitutamque, aſſignatis cuique cœtui miniſteriis neceſſariis, aureis illis temporibus, neminem ad ſacros ordines admiſſum, qui non peculiari miniſterio deſtinatus. Verum pia hæc inſtitutio mox corrupta aliis, quod exemptionibus eſſent muniti, aut ob alios aſpectus humanos; Epiſcopis verò vt numeroſum haberent Clerum nemini petenti ſacros ordines denegantibus. Itaque in Concilio Chalcedonenſi id genus ordinationis prohibitum, quod tunc temporis vocabant abſolutum aut ſolutum (ita enim proprie ſonat vox græca) decretumque vti nemo, niſi ad munus peculiare ordinaretur, atque vt liberæ ſolutæque ordinationes nullæ eſſent ac irritæ: idque multis deinceps Canonum poſteriorum ſanctionibus fuit confirmatum vt jam pro regula generali reciperetur in Eccleſia, Neminem ſine titulo poſſe ordinari. Iam antiquis illis boniſque temporibus Tituli appellatione denotabatur munus aut miniſterium obeundum. Vbi vero corruptelæ invaluere Tituli nomine cœpit intelligi redditus, unde victus comparatur, adeoque quod ſancitum erat, vt in Clero nemo eſſet otioſus, mutavit in illud*

Petri Suavis hiſt. Concil. Trident. lib. 6. p 550. edit Franc.

illud ut nemo eſſet egenus: ne quis labore ſuo victum ſibi parare cogeretur. *Ita Canonum ſenſu hac interpretatione obvelato Alexander* 3 *in Lateranenſi ſuo ſanxit. Ne quis ordinaretur ſine titulo, ex quo tantum poſſet capere, quantum ad vitam alendam eſſet neceſſarium, addita exceptione à regula niſi de ſuo aut hæreditate paterna abunde illi ſuppeteret.* Quibus artibus exceptionem illam deluſerint, & ſic nihilominus creverit inopum ſacerdotum numerus oſtendit Petrus Suavis. Cum de ordinatione ad titulum diſſertaretur in Concilio Tridentino hæc ſententia multos habuit ſuffragatores, *videlicet ut mos ille jam receptus neminem ordinandi ſine titulo, aut beneficii Eccleſiaſtici aut Patrimonii ad victum idonei porro obtineat, ne ſacerdotes cum ſumma ſacri ordinis contumelia mendicantes deprehendantur. Tum ut ad prævertendum fraudibus ſtatuatur omnem Epiſcopus adhibeat diligentiam, ne patrimonium ad quod Clericus ordinatus fuit, alienetur.* Hæc unica ut videmus cura tum Romanenſium tum Anglorum, ne nimirum Clerici in ordinibus majoribus conſtituti præ egeſtate adigantur ad vilia exercenda officia, vel ut dicitur in gloſſa in diſt. 70. *ne dicatur in plateis mendicat infœlix Clericus.* Quod in Canone Anglicano dicitur. *Si quis vero Epiſcopus in ſacros ordines quenquam aſciverit qui prædictorum titulorum aliquo non ſit prædictus, tunc omnia illi neceſſaria eatenus ſubminiſtrabit, donec eidem de aliqua Eccleſia proſpexerit.* Non eſt recens Eccleſiæ Anglicanæ decretum. *Iam vero quia recentiores Canones Epiſcopos damnabant eorum alimonia, quos ſine idoneo titulo ordinaſſent, quo ſic reprimerent nimiam eorum facilitatem, etiam cautio excogitata eſt qua eluderent pœnam. Nam qui ordinatur nominato qualicunque titulo promittit eo ſe fore contentum. Eo pacto ab alimentorum actione depellitur. Taceo mille fraudes quæ hic fiunt, ut quum alii inanes ſacerdotiorum titulos mentiuntur ut &c.* Authores admonitionis ad Parlamentum referunt, ſi obſervatum fuiſſet iſtud decretum 3 *aut* 4 *Epiſcopi aluiſſent ſinguli magis numeroſam familiam, quàm unquam ullus Magnatum in hoc regno.* Hic opus eſſet literis, quas vocant, juſtitiæ. Nam Codicilli ceu reſcripta Pontificis ſummi dicuntur juſtitiæ ad futura beneficia, quibus iubetur Epiſcopo conferre beneficium Clerico quem ordinavit, quia juſtum eſt eum alere quem pauperem ordinavit. Canones quibus damnati Epiſcopi alimonia eorum quos ſine titulo ordinaſſent, vide Decretalium lib. 3 titulo de Præbendis & Dignitatibus cap. *Non licet*, & cap. *Epiſcopus*, & cap. *Cum ſecundum Apoſtolum*, & lib 1 titul. de ætate & qualitate & ordine præficiendorum cap. *Accepimus.* & Sexto Decretalium titulo de præbendis cap. *Si Epiſcopus.* Adeo rigidi erant hac in re canones etiam recentiores, ut cautum fuerit, *Si quis ordinaverit ſeu ad ordinem præſentaverit aliquem promiſſionem vel iuramentum ab illo recipiens, quod ſuper proviſione ſua non inquietet eundem, ordinator à collatione, præſentator vero ab exe-*

Calvin inſtitut. li. 4 ca. 5 ſect. 4.

cutione ordinũ per triennium, & ordinatus ab ordine ſic ſuſcepto, donec diſpenſationem ſuper hoc per ſedem Apoſtolicam obtinere meruerint, noverint ſe ſuſpenſos. Gloſſa ibidem *Pactum tale ſive iuramentum turpe eſt, ideo nullam obligationem inducit.* Epiſcopus Guadicenſis in Concilio Tridentino invehitur in Epiſcopos titulares. *At enim, dicebat ille Epiſcopus, eſſe dignitati Epiſcopali annexum tanquam rem eſſentialem, habere locum & diœceſin. Epiſcopum & Eccleſiam relativa eſſe, ſicuti maritus & uxor, quorum unum ſine altero eſſe non poteſt. Adeoque naturam contradictionis non pati, ut ulla cauſa creandi Epiſcopos titulares dicatur legitima.* At idem eſt Epiſcopus, qui Preſbyter Apoſtolorum idiomate. Ergo, non ordinandus Preſbyter, niſi ſimul habeat certum cœtum & gregẽ unde meritò dici poſſit Epiſcopus. *In ordine autẽ Romano fit mentio talis pronunciationis Epiſcopi nomine per Archidiaconum factæ. De titulo S. Stephani eligimus Petrum ad lectorem ad eundem titulum.* gloſſa in diſt. 70 Si ne lector quidem admiſſus abſque titulo, quanto minus debet Preſbyter.

Decretal. lib. 3 tit. 3 cap. Si quis.
Petri Suavis hiſt. Conc. Trident. l. 8. p. 803 edit. Francof.

Externa vocatio ad ordinem ſive gradum, cerniturque in Rebus ordinationem præcedentibus vel in ordinatione re ipſa.

In rebus ordinationem præcedentibus, quales ſunt,

1 Publica per Epiſcopum facta denunciatio diei ordinationum in locis celebrioribus Dioeceſeos 2 Literæ teſtimoniales ad Epiſcopum ordinantem a viris probatæ fidei & religionis, tam de ordinandi converſatione quàm Natalibus, veluti quod non eſt ſpurius aut ſervus. 3 Examinatio Ordinandi, vel educationis, utrũ in ſchola triviali an academia, vel profectus in literis humanioribus & theologia. In quo conſiderantur vel profectus ipſe, idque vel per Epiſcopum ipſum diſpiciendus, vel per Archidiaconum vel aliquem eius vice aſſumptum, vel ipſe gradus ſcholaſticus initus.

In ordinatione ipſa, conſtatque in precibus pro ordinando, cohoortationibus ad eũ, Manũ impoſitione.

Epiſcopus appropinquante die ordinationum affigit edictum valuis Eccleſiæ Cathedralis & aliis locis celebrioribus quo monet ord-

ordinandos, ut ſiſtant ſe ad locum deſignatum & diem dictum celebrandis ordinationibus. Zerola in praxi Epiſcopali. *Vndecimò, qui praxi utendum, quando Epiſcopus voluerit agere ordines generales, quæ ſolum ſex temporibus anni fieri poſſunt, nempe, Quatuor temporibus, ſitientes & ſabbatho ſancto: dico quod per menſem ante ordines debet ponere edictum ad valuas Eccleſiæ Cathedralis vel alibi, ubi ei magis convenire videbitur, quo vocentur omnes ordinandi & tunc accipiant commiſſionem ab ordinario directam parocho pro capienda informatione, poſtea feria quarta ante ordinationem omnes præſentari debent coram Epiſcopo &c.* Nam primum examen inſtituitur in parochia ordinandi per parochum vel alium cui illam provinciam commiſerit Epiſcopus *& reductum in ſcripturam occluſum remittendum ad Epiſcopum*, ut refert Piaceſius in praxi Epiſcopali. Apud Anglos non obſervatur ordo iſte aut primum iſtud examen. Lampridius de Alexandro Severo refert, quòd *Vbi aliquos voluiſſet vel Rectores provinciis dare, vel præpoſitos facere vel procuratores id eſt, rationales ordinare, nomina eorum proponebat, hortans populum, ut ſi quis quid haberet criminis, probaret manifeſtis rationibus, ſi non probaſſet ſubiret pœnam capitis. Dicebatque grave eſſe, cum id Chriſtiani & Iudæi facerent in ordinandis ſacerdotibus, non fieri in provinciarum Rectoribus, quibus & fortunæ hominum committerentur & capita.* Vmbram moris veteris videmus durare apud Pontificios & Anglos, ſed tantùm umbram. Nam ætate Severi non extenderant Epiſcopi juriſdictionem per integram diœceſin, nec nunc eorum nomina proponuntur, ut tunc factum innuit Severus: & quamvis proponerentur, non ſunt diœceſi noti, ut tunc fuerunt Eccleſiæ unius civitatis aut oppidi, & plerumque ex illius Eccleſiæ clero ſatis noto eligendi, aut aliunde, ut ſatis noti, erãt poſtulandi. Bulla ſua Epiſcopali denunciat Epiſcopus appropinquare diem ordinationum, quâ quaſi claſſicum canit ad congregandum exercitum, qui poſtea impoſitis eius manibus ſtatim involet in Eccleſias & invadant invitas, ut appoſitè dixit egregius ille Epiſcopomaſtyx Thomas Cartwrightus: An diſertè etiam per edictum moneantur omnes in Diœceſi, ut denuncient, ſi quæ noverint, ordinandorum delicta, dubitat, ſed largiendo quod etiam illud fiat, tamen ſeriò & candidè in hoc negotio Epiſcopos non agere his rationibus docet. *Nam ut prætercam illud*, inquit, *qqod Epiſcopus ſolebat adire Eccleſiam illam cui præponendus erat Paſtor*, nempe dilatatis jam finibus ditionis, aut Eccleſia una majore diviſa in plures particulares, *non autem Eccleſiæ acceſſerunt ad Epiſcopum, & ut incommodum etiam illud mittam, quomodo Eccleſiis totius diœceſeos diverſoria ſufficere poſſint uno in loco, præſertim in villula, ubi ſæpiùs Epiſcopus confert ordines, & illud etiam, quòd ſchedula quæ affigitur valuis Eccleſia, exaratur lingua latina, unde fit ut accingere ſe nequeant tubæ ſonitum non diſcernentes, ut inquam hæc*

Part. 2 verb. Ordo.

Part. 1. c. 1. num. 49.

2 Replica part. 1 pag. 149 150.

omnia mittam, quid intereſt Eccleſiis adeſſe examini idoneorum ad miniſterium quæ iam habent curæ incumbentem. Nam conferunt ordines Epiſcopi tam vacantibus quàm non vacantibus Eccleſiis. Et quid agerent ibi Eccleſiæ vacantes, cùm incertæ ſint, an vllum illa ordinatione an alia quadam præcedente creatum nacturæ ſint, in illa Diœceſi an in alia. Sed ſint certæ, quod tamen non poteſt fieri, ex illo numero vnum ſe accepturas, & vacaverint forte quatuor aut quinque, vel oportet inquirere in vitam & mores 40 50 imò quandoque 100 ordinandorum, quod impoſſibile, aut decipi facilè poſſunt. Nam Patronus & Epiſcopus aſtringi nolunt iis in quos illæ inquiſierint, ſed ſeligent ex integro numero, quem libitum fuerit. Et licet creandorum numerus vacantium Eccleſiarum numero major non eſſet, cum tamen non verſati fuerint in ea diœceſeos parte, vbi ſitæ ſunt vacantes Eccleſiæ, quomodo objicient in eos quos antè nunquam viderant, aut de quibus nihil unquam audierunt. Si ineſſet candor ille, quem ſimulant Epiſcopi, primum ſcirent quinam illi ſunt qui in miniſterium initiari deſiderant, deinde denunciarent Eccleſiis, vt ante diem certum præſtituendum in hos aut illos ambientes inquirant.

Literæ teſtimoniales de converſatione ordinandi cujuſmodi fuerant, referunt authores Admonitionis ad Parlamentum, nempe ſi comparaſſet ſibi ordinandus literas commendatitias alicujus ex Nobilium aut equeſtri ordine, ex infima plebe quivis, doctus an indoctus parum intererat, promovebatur. In conſtitutionibus anni 1597 ſtatutum, ut cooptandus in ſacros ordines, *de vita ſua laudabili & morum integritate literas teſtimoniales ſub ſigillo vel alicuius collegii Cantabrigienſis aut Oxonienſis, vbi antea moram fecerat, vel alicuius Iuſtitiarii ad pacem Dominæ Reginæ conſervandam aſſignati, vnà cum ſubſcriptione & teſtimonio aliorum proborum & fide dignorum hominum eiuſdem parœciæ, vbi per tres annos ante proximè elapſos commoratus eſt, exhibeat.* & can. 34 conſtitutionum anni 1603. *Nullus Epiſcopus in ſacros ordines quenquam de cætero cooptabit, qui non ex ſua ipſius diœceſi fuerit: niſi vel ex noſtratium Academiarum altera prodierit &c. at vlterius de vita ſua laudabili & morum integritate literas exhibuerit, ſub ſigillo alicuius Collegii Cantabrigienſis aut Oxonienſis, vbi antea moram fecerit, vel certè trium aut quatuor gravium miniſtrorum vnà cum ſubſcriptione & teſtimonio aliorum probabilium & fide dignorum hominum, quibus eiuſdem vita & mores per proximum triennium fuerant explorati.* Academiarum, ſi eſſent Academiæ quales eſſe debent, teſtimonia non eſſent contemnenda, nec eorum fides labefactanda, ſed legenti ſcripta Anglicana occurrunt non leves de eis querimoniæ Quod ad trium aut quatuor gravium miniſtrorum literas teſtimoniales, novimus quinam ſunt illi tantæ gravitatis elogio ornati *diſcretus vir Rollandus Alanus* & alii Curiones miſelli, teſtes graves & religioſi ſcilicet ipſo forte ordinando nequiores & viri illi compertæ fidei forte illius ſodales & conſortes & eorundem

tem delictorum participes. Hæc ita ſe habere clamant ſcripta piorum, & vox populi: Et ſi cum teſtibus hiſce ἀντιμαρτυροῦντες alios quis componeret, facilè eorum fidem elevaret. De natalibus extat decretum Alexandri 3. *Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd neque ſpurios neque ſervos ordinare debes: & ſi memor es, in conſecratione tibi dictum vide ne quemlibet ſervilis conditionis ad ordines promovere præſumas.* Gloſſa ibidem. *Spurius eſt cui pater eſt vulgus, & ſic non poteſt oſtendere patrem, vel ſi oſtendit, verecundum oſtendit, quem habere non licet.* De illegitimis natalibus vide pag. 90. Servos non ordinandos ante plenam manumiſſionem jure quidem decrevit concilium Toletanum, ut habetur eodem titulo, & ratio redditur in canonibus vulgò dictis Apoſtolorum can. 82 ὅτι τὸ τοιοῦτον ἀνατροπὴν τῶν οἴκων ἐργάζεται *familias evertit, ſubductis nimirum Domino miniſteriis alioquin neceſſariis. Fortaſſis enim ſervus ille procurator eſſe poſſit domus & negotiorum Domini ſui, vel tabernæ Dominicæ præpoſitus, vel cuius fidei ſunt creditæ pecuniæ ad negotiationem: propterea Domino ſuo moleſta foret eius ordinatio. Quod ſi ſervus ſacro dignus exiſtimetur, Epiſcopum cum Domino de eo negotio communicare oportet: hic autem ſi conſenſerit, ille ordinetur. Magnus etenim Paulus Oneſimum Philemonis ſervum, cuius miniſterium judicabat utile Philemoni, ſine Domini voluntate non decrevit eum retinere, ſed ipſum remiſit ad Philemonem.* Hæc Zonaras in illum canonem. Non licebat ſervis olim militare invito aut repugnante Domino. Et licet ſervus propriè dicatur, qui jure gentium contra naturam ſubjicitur dominio alterius, nec ſervitus hujus generis jam ullibi in Europa locum habeat, tamen æquitas & ratio, quæ eſt anima legis, in aliis etiam ſervis valet, qui mancipati ſunt publicis aut privatis ſervitiis. Non enim hîc tam ſpectanda vilis conditio ſervi, nam in Chriſto non eſt differentia niter ſervum & liberum, quàm quod diſtraheretur à cura ſacri muneris, vel damnum pateretur Dominus.

Decretal. lib. 1 tit. 18.

Inſtante ordinationis die, examinatur ordinandus per Archidiaconum. Dicit Piaceſius, licet de jure ſpectet hoc examen ad Archidiaconum, poſſe tamen Epiſcopum aliis viris eruditis, hoc examen demandare, vel ipſemet examini præſidere: rarò tamen examini iſti ante diem ordinationis præſidet ipſe Epiſcopus, quamvis *rigoroſè examen hoc inſtitui debet*, ut ait Piaceſius. Nam examinatur de iis in quibus periculum animæ vertitur, integritate vitæ & doctrina. Cum eligitur Epiſcopus eligitur induſtria perſonæ, fides, peritia. Non debet igitur demandare examen iſtud aliis: multò minùs ferre, ut Archidiaconus Preſbytero &c. ordine & gradu inferior examinet Preſbyterum, quia Papali quadam conſuetudine hoc munus ſibi arrogat. Si dixerit quis Archidiaconum eſſe

Praxi Epiſcopal. p. 1. c. 1 num. 49.

etiam Preſbyterum, id de omnibus Archidiaconis affirmari non poteſt. Præterea non quatenus Preſbyter, ſed quatenus Archidiaconus eo munere fungitur: & Archidiaconus Preſbyter monſtrum eſt in Eccleſia. Imo cur in ullum Preſbyterum rejiceret hoc onus Epiſcopus, ſiquidem in eligendo Epiſcopo eligitur, ut diximus, induſtria & fides perſonæ. Author Abſtracti refert quandoque Archidiaconum examinare in una regni regione, Epiſcopum in alia conferre ordines. Sed ad ipſum examen veniamus. De converſatione fides adhibenda, inquiunt, literis teſtimonialibus. Quemlibet præſumere debemus dignum quem neſcimus indignum, dicunt Canoniſtæ. Timotheus tamen aliis & amplioribus elogiis ornatus à fratribus, cum aſſumeret eum ſibi comitem Apoſtolus. Doctrina quia eſt quid extrinſecum & accidentale homini, idcirco non præſumitur homini ineſſe niſi induſtria & diligentia acquiratur. Hic actuali ut dicunt, & agnoſcunt, examine opus eſt. In conſtitutionibus anni 1571 habentur hæc verba, *Archdiaconi & illorum ſubſtituti, quos officiales appellant, in viſitationibus ſuis vocabunt clerum ad rationem quantum quiſque promoverit in ſtudio ſcripturarum, & quicunque ex illo ordine Magiſteriũ artium in Academiis non attigerint, illis proponent partem aliquam Novi Teſtamenti memoriter ediſcendam, eoſque in proxima ſynodo ad repetitionem adigent, & contumaces & negligentes Epiſcopo indicabunt.* Primùm creantur ductores gregis deinde fiunt diſcipuli. Qualitates adeſſe debent eo tempore quo diſpoſitio ſumit effectum. In opilione, vigile, milite, magiſtratu & aliis id obſervandum nemo negat. Cleri nomine Preſbyteros intelligi oſtendunt verba ſequentia, *Peracta viſitatione Archidiaconus ſignificabit Epiſcopo, quos invenerit in quoque Decanatu ea doctrina & judicio præditos, ut digni ſint qui pro concione doceant populum, & præſint aliis, ex illis Epiſcopus poteſt delectum facere quos velit eſſe Decanos rurales.* Conſtitutionibus anni 1597 & Canone 34 conſtitutionum anni 1603 videntur majorem peritiam exigere in ordinandis. *Nullus in ſacros ordines quenquam de cætero cooptabit, qui non ex ſua ipſius Diæceſi fuerit, niſi vel ex altera noſtratium Academiarum prodierit; vel niſi literas (quas vocant) Dimiſſorias attulerit ab Epiſcopo de cujus juriſdictione exiſtit: & ſi Diaconus fieri expetit 23 ſin Preſbyter 24 ætatis ſuæ annum jam compleverit, ac etiam in altera dictarum Academiarum gradum aliquem ſcholaſticum ſuſceperit, vel ſaltem niſi rationem fidei ſuæ iuxta Articulos religionis in ſynodo Epiſcoporum & cleri anni 1562 approbatos, latino ſermone reddere poſſit & eandem ſcripturæ teſtimoniis corroborare.* Non exigit canon iſte, ut nulli cooptentur in ſacros ordines, niſi qui prodierint ex Academiis, ſed ſi ſunt Diœceſani vel alienæ Diœceſeos ſubditi & habens

habent literas dimiſſorias, modo poſſunt rationem fidei reddere, ut dictum, latino ſermone non rejiciendi.] Præterea gradus ſcholaſticus in literis humanioribus ſufficit, non autem requiritur neceſſariò in Theologia. Prçterea obſervandum nihil hîc requiri in Preſbytero magis quàm in Diacono. De cooptandis non in ordinem Preſbyteratus in ſpecie ſed in ſacros ordines in genere ſtatuit canon ille, & verba utriſque accommodari poſſunt. Deinde nihil hîc de dono concionandi ſtatuitur. Annon quia exiſtimant donum concionandi non eſſe Preſbytero neceſſarium & eſſentiale, ſicut & Pontiſicij. Tertiò nec illud obſervatur quod conſecrati etiam poſt canonem illum conditum debeant reddere rationem fidei ſuæ iuxta articulos illos ſermone latino, & corroborare teſtimonijs ſcripturæ, quod tamen eſſet facillimum. Reſpondet Maſonus Hierarchicus in libello de authoritate eccleſiæ in condendis canonibus, eſſe vitiū non legis ſed trangreſſorum legis. Nonne ipſimet conditores canonum ſunt eorundem violatores, & quis contrà hiſcere audet? Quid iuvant leges æquiſſimæ, vbi dominantur Domini, dixiſſem, tyranni legum adminiſtri & executores. Nullus candor in condendo canone, ſed tantum fallacia, ad gignendam ſpem reformationis in animis piorum. *Recole igitur mecum noviſſimas tuas conſtitutiones*, inquit Brightmannus, *quæ ſolent eſſe ſapientiſſimæ, tractatas in Synodo Londinenſi & editas anno* 1597. *quam medicinam eccleſiæ laboranti facis? Primùm decernis vt homines idonei ad ſacros ordines & beneficia, vt vocant, Eccleſiaſtica admittantur. Equidem titulus recreabat multos, & vti tandem oculis complures te iudicabant. Hoc hominum genus eccleſiam iam diu male habuit. Spes erat remedij, quando tu morbum videres & agnoſceres. Ex malis enim moribus naſcuntur bonæ leges. Sed quàm tu ſapienter occurriſti huic malo & expectationem bonorum expleviſti, tecum ipſe perpendas, deinde ſententiam feras. Noſti ſancitum eſſe ſtatuto regni, Neminem admittendum ad ſacros ordines, niſi qui natus ſit* 24 *annos ad minimum, atque priùs attulerit* Diœceſano *teſtimonium hominum, quos cognitos habet Epiſcopus eſſe ſanæ religionis tum de proba ſua vita tum de profitenda doctrina eccleſiæ noſtræ: nec non potuerit rationem fidei ſuæ reddere latino ſermone, vel ſaltē præcipuo quodam concionandi dono fuerit præditus. Hoc tam diu conſtituto nihilominus laboravit Eccleſia nova turba hominum indigniſſimorum. Quibus ergo cautionibus imbecillitatem legis ſublevaſti? Solent enim prudentes & oculati viri perſpecta legum infirmitate ſtrictioribus ſanctionibus in illam partem adiuvare, quà vident hominum audaciam perrumpere.* Et eodem capite habet auream illam & veriſſimam ſententiam *Nihil proficimus noſtris legibus, vbi Chriſti leges non ſervantur.* Quorſum leges, ſi epiſcopi exleges ſunt. Quorſum leges, vbi prima lex, nempe de legitimo regimine quod commendatur nobis in ſcripturis, non primas tenet, ſed p[illegible]rius

In Apoc. cap. 3. p 68. in octavo.

ſus exulat. Nec præcipit canon ut repellatur ordinandus, & irrita fiat ordinatio etiam poſt impoſitas manus, ſi compertum fuerit non fuiſſe idoneum. Nec in ordinantem gravior ſtatuitur pœna. Canone ſequenti ſic decreverunt. *Quod ſi quis Epiſcopus vel Suffraganeus in ſacros ordines quempiam ſine prædictis qualitatibus aut iuſto (vt ſupra) examine cooptarit per provinciæ ſuæ Archiepiſcopum ea de re certiorem factum (aſſidente vno alio Epiſcopo) ab omni ordines conferendi poteſtate in integrum biennium ſecludetur.* Gravis ſcilicet animadverſio. Nam ſi Epiſcopus ſuſpenderetur ad biennium integrum à conferendis ordinibus habet Suffraganeum qui & ad eius nutum conferret. Si Suffraganeus, ipſe Epiſcopus conferet. Deinde quis ille qui audet adire palatium Archiepiſcopi eumque ſegniorẽ excitare ad judicandum de Epiſcopo. Sic imponunt eccleſijs impoſtores illi, interim patitur eccleſia, & retinet ordinem conſecratus, nam character eſt indelebilis. Obiter vides lector, licet Archiepiſcopi unà cum Epiſcopis conjurati ſint contra libertates eccleſiæ, quid tamen poſſit de jure Anglicano Arch. nempe ſolus ſuſpendere epiſcopum ab officio. Nam Epiſcopus qui aſſidet non eſt iudex, ſed aſſidet ſolummodo. *Habent Epiſcopi,* inquit Calvinus, *ſuos vicarios qui ante ordinationem de doctrina inquirant. Sed quid? an legere ſuas miſſas poſſint: an vulgare aliquod nomen, quod in lectione occurret declinare, an conjugare verbum, an vocis vnius ſignificationem noverint. Nec enim eſt neceſſe, vt vnius verſiculi ſenſum reddere ſciant. Neque tamen à ſacerdotio repelluntur, qui in his quoque puerilibus elementis deficiunt, modo aliquam pecuniæ vel gratiæ commendationem attulerint.* (Inſtit. l. 4. c. 5. ſect. 5.) Si liturgiam Anglicanam quis legere queat articulatè, omnibus neceſſarijs miniſtri Anglicani munijs fungi poteſt. At ſi non perfectam omnibuſque numeris abſolutam rerum cognitionem in omnibus neceſſariam dicimus, mediocrem tamen deſideramus, vtque talis ſit ad ordinem Preſbyteratus promovendus quales vulgo homines eruditos appellare ſolemus, ait Duarenus. (De ſacr. miniſt. l. 4. c. 2.)

De loco & tempore ordinationum extat Canon in conſtutionibus anni 1603. (Can. 31.) *Vt nulli in poſterum Preſbyteri aut Diaconi ordinentur niſi in diebus Dominicis immediatè ſequentibus Iejunia quatuor temporum vulgo ſeptimanas cinerum,* Anglicè *the Ember weekes, ad preces & Iejunia, idq́ hunc in vſum antiquitùs inſtitutas) atque in eccleſia Anglicana hodiè continuatas. Quod vtique fieri volumus in Eccleſia Cathedrali vel Parochiali, vbi Epiſcopus commoratur, ac tempore Divinorum, aſſiſtente non ſolum Archidiacono, ſed & Decano, & duobus ad minus Præbendarijs, aut (illis legitimè detentis) quatuor alijs gravioribus perſonis, quæ Magiſtri artium ad minimum extiterint & pro publicis concionatoribus legitimè approbatæ.* Aſſiſtentes iſti non habent poteſtatem ordinationis, ſed eam ſingularem vendicat ſibi Epiſcopus. *Soli epiſcopi his verbis Accipite ſpiritum ſanctum, &c. Preſbyteros creant,* inquit

Mucketus

Muſketus) *licet vnà cum iis Decani, Cathedralium Eccleſiarum præbendarij & Archidiaconi ad tam ſacroſanctam, & publicam actionem communibus votis promovendam, manus quoq; imponant.* Non datum Preſbyteris etiam Decanis aut Præbendarijs dicere ordinando, *Accipe ſpiritum ſanctum,&c.* Quomodo diſtinguunt inter impoſitionem manuum epiſcopi & aſſiſtentium, vide ſuprà pag. 226 Ordinationes non eſſent celebrandæ in eccleſia Cathedrali vel Parochiali, vbi commoratur Epiſcopus ſed in eccleſia Parochiali, cui præponendus Preſbyter, ſi non conſecrarentur ἀπολελυμένως contra canonem Concilij Chalcedonenſis, & Apoſtolicæ Eccleſiæ morem. Præterea licet in Eccleſia Cathedrali aut Parochiali, vbi commoratur confert ordines ſtatis temporibus, extra hæc tempora ſolennia contulerunt ordines quandoque epiſcopi pro re nata in ſacellis ſuis. Ordinationes abſque titulo introduxerunt quoque ſtaordinationum tempora. Nam quandiu ordinatio erat ad certum titulum ceu gregem non erant ſtata tempora. Nam non poterant omnes vno tempore diverſis parœcijs, & diverſis locis præfici. Non igitur erat traditio Apoſtolica, ut aſſerit Leo ſerm. 3. ac 4. de jejunio ſeptimi menſis. Stata tempora definiuntur Decretalium lib. 1. tit. 11. cap. 3. quatuor tempora, ſabbatum ſanctum, ſabbathum ante Dominicam de paſſione, adde & ex capite primo, ſabbathum poſt Pentecoſten. *Conſuetudo*, ait gloſſa in 75. diſtinct. cap. Quod à Patribus, *tamen habet quod tantum circa horam nonam ſabbathi fiunt ordinationes.* Si die Dominico non jejunandum, & tamen die Dominico celebrandæ ordinationes Preſbyterorum & Diaconorum apud Anglos, quomodo celebrant ordinationes cum jejunio. Si dixerint continuato jejunio uſque ad prandium, ante prandium celebrari ordinationes, an non tamen ex parte dies Dominicus erit dies jejunij, quia vetitum ante celebratas ordinationes comedere. Fulco Rhemiſtis hæc jejunia quatuor temporum authoritate illius loci, Act 13. 3. confirmantibus reſpondet. *Ieiunia veſtra Septimanis Cinerum nihil aliud ſunt, quàm ludificatio veteris diſciplinæ eccleſiaſticæ? Nam obſervatis dies illos ex neceſſitate, quamvis nulli ſint in Diœceſi ordines ſuſcepturi, & quandoq; epiſcopi veſtri conferunt ordines abſque præparatione jejunij.* Sic puto epiſcopos Anglicanos ſingulos ſingulis Septimanis cinerum non celebrare ordinationes, & extra hæc tempora celebraſſe jam diximus abſque ullo jejunio.

De Politia pag. 348.

In conferendis ordinibus hunc morem obervant. Ad Preſbyteratus gradum per Diaconatum aſcendere oportet ſervatis debitis temporum interſtitijs. Poteſt tamen Archiepiſcopus concedere facultatem, ut præparatus ad ſacros Ordines queat ordinem Diaconatus & Preſbyteratus ſimul & tempore non ſtatuto ſuſcepere. De aſcenſione iſta per gradus, temporum interſtitijs, & diſpenſatione vide pag. 109. 110.

Can.

Can. 35. conſtitutionum anni 1603. ſic decretum. *Epiſcopus priuſquam cuilibet ordinando manus imponet, diligenti eum examine excutiet & explorabit, præſentibus iiſdem Miniſtris, quos velit in impoſitione manuum ſibi aſſiſtere. Quòd ſi Epiſcopus legitimè impeditus prædicto examini vacare nequeat, illud tamen à præfatis Miniſtris ſollicitè fieri procurabit. Proviſo ſemper, vt qui Epiſcopo in dicta examinatione, & manuum impoſitione adeſſe debeant, de ipſius Cathedrali eccleſia exiſtant (ſiquidem eorum facultas dabitur) alioqui tres ad minus idonei concionatores ab eadem Diœceſi adſciſcantur.* Epiſcopus Anglicanus etiam jejunijs quatuor temporum ceu Septimanis cinerum legitimas fingere poteſt cauſas, quibus impeditus non poteſt ordinandorum examini vacare; Semper occupatus alienis negotiis & ſœcularibus, nunquã poteſt curare ſpiritualia & ſua. Sed perinde eſt ſive Epiſcopus ſive Cathedrales Presbyteri examinaverint. Canonem & amuſſim examinis habemus, can. 34. cuius partes ſuprà vidimus. Præſcribatur accuratior modus examinandi, nihil tamen inde commodi percipiet eccleſia, quandiu eiuſmodi habet examinatores, epiſcopum vel Decanum & præbendarios tres aut duos epiſcopo ipſo nihilo probiores, vt paulo antè diximus.

Forma ſive ritus ordinandi Presbyteros hæc eſt. Poſt exhortationem, qua monentur de munere & officio ſuo, qui Eccleſiaſticum miniſterium ſuſcepturi ſunt, ſequitur ſtatim S. cœnæ adminiſtratio, epiſtola prælegitur ex Act. 20. a verſu 17 ad 36. vel ſi forte contingat eodem die & Diaconos & Presbyteros ordinari totum cap. 3. 1. ad Timoth. Poſtea legitur etiam pars evangelii extrema ſecundum Math. à verſ. 18. ad finem, vel Ioh. 10. a verſ. 1. ad 17. vel Ioh. 20. à verſ. 19. ad 24. Evangelio lecto recitatur vel decantatur hymnus, *Veni Creator ſpiritus, Mentes tuorum viſita, &c.* quem habes in Pontificali Romani fol. 19. *Hymno finito, Archidiaconus eos omnes, qui Preſbyteratum illo die ſunt ſuſcepturi, præſentabit Epiſcopo hiſce verbis vſus, Reverende pater in Chriſto, præſento tibi perſonas hîc adſtantes, vt ad ordinem preſbyterii admittantur. Hic vero adhibeantur interrogationes & reſponſiones, quæ ſupra præmittuntur in ordinatione Diaconorum. Tuncque Epiſcopus ad populum converſus dicet. Dilecti fratres, hi ſunt illi, quos annuente Deo ſtatuimus hodie in ſacrum Preſbyterij miniſterium cooptare. Nihil enim invenimus poſt examinationem debitam obſtare, quominus cenſeamus eos aptos & idoneos ad illud munus obeundem, adeoque legitimè vocatos eſſe. Si quis autem veſtrum in eorum quovis gravius vllum crimen vel impedimentum cognoſcit, cuius cauſa ad ſacrum iſtud miniſterium non debeat recipi, ne gravetur id extemplò in Dei nomine patefacere.* Quomodo his dictis illudunt eccleſiæ, paulo antè diximus. *Si gravius aliquod crimen vel impedimentum objectum fuerit in aliquem, abſtinebit ab ejus ordinatione epiſcopus, donec reus à tali criminationi ſe liberum eſſe probaverit.* Sunt ordinandi

handi abſolutè & ſine titulo, quis igitur anxius erit, utut ſe res habeant, & ſi graviſſima ſive facti ſive juris infamia laboraverint. Hic mos tamen arguit conſecratos fuiſſe olim Preſbyteros præſente grege ſuo. In Pontificali Romano poſtquam Archidiaconus adduxit ordinandos ad epiſcopum, Pontifex ceu epiſcopus, *Legendo annunciat Clero & populo juxta ſtatutum Carthaginenſis concilij ſedens cum mitra & dicens. Quoniam dilectiſſimi fratres: Rectori navis & navigio deferendis eadem eſt ſecuritatis ratio vel communis timoris par eorum debet eſſe ſententia quorum cauſa communis exiſtit. Neque enim fuit fruſtra à patribus inſtitutum, vt de electione illorum qui ad regimen altaris adhibendi ſunt, conſulatur etiam populus, quia de vita & converſatione præſentandi quod nonnunquam ignoratur à pluribus, ſcitur à paucis, & neceſſe eſt & facilius ei quis obedientiam exhibeat ordinato, cui aſſenſum præbuerit ordinando. Horum ſiquidem Diaconorum in Preſbyteros (auxiliante Domino) ordinandorum converſatio, quantum mihi videtur probata, & Deo placita exiſtit, & digna vt arbitror eccleſiaſtici honoris augmento. Sed ne vnum fortaſſe vel paucos aut decipiat attentio vel fallat affectio, ſententia eſt expetenda multorum, &c.* Folio 17. Poſthæc epiſcopus eos qui digni fuerint reperti cõmendans precibus vniverſi cœtus, vnà *cùm clericis & plebe præſente Litaniam recitabit* (quæ habetur in libro precum publicarum, & incipit, *Pater de cœlis Deus, &c. cum hac precatione. Omipotens Deus largitor bonorum omnium qui per ſanctum tuum ſpiritum diverſos miniſtrorum ordines, in eccleſia tua, &c. Hic ſingulis ordinandis juramentum de ſuprema regis poteſtate, ſicut præſcribitur in ordinatione Diaconorum proponet Epiſcopus.* Iuramentum fidelitatis ſuſcipitur hac verborum formula, *Ego A. B. verè & ſincerè agnoſco, profiteor, teſtificor, & declaro in conſcientia mea coram Deo & mundo quod ſupremus Dominus noſter Rex Iacobus, eſt legitimus & verus Rex hujus regni, & omnium aliorum Maieſtatis ſuæ Dominiorum & terrarum. Et quod Papa nec per ſeipſum nec per vllam aliam auctoritatem eccleſiæ, vel ſedis Romanæ, vel per vlla media cum quibuſcunque alijs aliquam poteſtatem, nec auctoritatem habeat Regem deponendi, vel alicui principi extraneo ipſum damnificare, aut terras ſuas invadere auctoritatem concedendi, vel vllos ſubditorum ſuorum ab eorum ſuæ Maieſtatis obedientia & ſubjectione exonerandi aut vllis eorum licentiam dare arma contra ipſum gerendi, tumultus ſeminandi, aut aliquam violentiam aut damnum Maieſtatis ſuæ perſonæ, Statui vel Regimini, vel aliquibus ſuis ſubditis infrà ſua Dominia offerendi. Item, juro ex corde, quòd non obſtante aliquâ declaratione, vel ſententia Excommunicationis aut deprivationis factâ vel conceſſa, aut fienda vel concedenda per Papam vel ſucceſſores ſuos, vel per quamcunque auctoritatem derivatam vel derivari prætenſam ab illo ceu à ſua ſede contra dictum Regem hæredes aut ſucceſſores ſuos, vel quacunque abſolutione dictorum ſubditorum ab eorum obedientia, fidelitatem tamen & veram obedien-*

tiam ſuæ maieſtati, hæredibus, & ſucceſſoribus ſuis præſtabo; Ipſumque & ipſos totis meis viribus contra omnes conſpirationes & attentata quæcunque, quæ contra perſonam illius vel illorum, eorumque coronam & dignitatem, ratione vel colore alicujus ſententiæ vel declarationis, aut aliàs facta fuerint, defendam: omnemq́ operam impendam revelare & manifeſtum facere ſuæ Maieſtati, hæredibus & ſucceſſoribus ſuis omnes proditiones & proditorias conſpirationes, quæ contra illum aut aliquos illorum ad notitiam vel auditum meum pervenerint. Præterea, juro, quòd ex corde abhorreo, deteſtor & abjuro tanquam impiam & hæreticam, hanc damnabilem doctrinam & propoſitionem, Quòd Principes per Papam excommunicati vel deprivati poſſint per ſuos ſubditos vel alios aliquos quoſcunque deponi aut occidi. Et vlterius credo, & in conſcientia mea reſolvor, quòd nec Papa nec alius quicunque poteſtatem habet me ab hoc juramento aut aliqua eius parte abſolvendi: quod juramentum agnoſco recta ac plena auctoritate eſſe mihi legitimè miniſtratum, omnibuſque indulgentijs ac diſpenſationibus in contrarium renuncio. Hæcque omnia planè ac ſincere agnoſco & juro juxta expreſſa verba per me hic prolata, & juxta planum ac communem ſenſum & intellectum eorundem verborum abſque vlla æquivocatione, aut mentali evaſione, vel ſecreta reſervatione quacunque. Hancque recognitionem & agnitionem facio cordialiter, voluntariè & verè in vera fide Chriſtiani viri: Sic me Deus adjuvet. Hoc juramentum quod habes lector ex verſione latina Mucketi in libello de *Forma conſecrandi Archiepiſcopos & Epiſcopos & ordinandi Preſbyteros & Diaconos in Eccleſia Anglicana*, hîc obiter inſertũ, vt videat lector diſcrimen inter juramentum primatus de quo capite primo pag. 3. & juramentum fidelitatis. Habet deinde oratiunculam ad ordinandos epiſcopus, qua obteſtatur, vt ſeriò cogitent de onere officij ſui, vtpote qui appellentur in S. literis Legati, Excubitores, Paſtores ac Diſpenſatores Domini ad docendum, præmonendum, paſcendum & curandum familiam Domini, vt quotquot fidei ſuæ committuntur oves, vel in poſterũ committentur, nunquam ceſſent ad veram Dei cognitionem perducere, & in vnitate fidei conjungere ac fovere, vt erroribus exploſis ſana doctrina erudiantur. Admonet ne ſcandalum vel occaſionem ſcandali alijs præbeant; quanto ſtudio in ſacris literis perlegendis & perdiſcendis, verſari oporteat. Hæc ſumma illius oratiunculæ quæ extat in libello Ordinationum. Sed hîc ſatis mirari nequeo, qua fronte ita alloquantur ordinandos, quorum pleroſque ſatis norunt non magis aptos ad docendum, exhortandum, convincendum, quàm bos eſt ad volandum, qui ſupra liturgiam aut nihil aut certè parum ſapiunt. Niſi quòd, dicis cauſa, veteres, abſque vlla virtute, ſimiarum inſtar admonitiones & exhortationes adhibeant. Deinde percontatur quædam Epiſcopus 8. vel 9, quæſtionibus, quarum tertia eſt, *Nunquid fidelem & aſſiduam navabis operam in doctrinæ,*

ſtrinæ, ſacramentorum, atque diſciplinæ Chriſtianæ diſpenſatione iuxta præceptum Domini & receptam morem huius regni, gregemque tuæ fidei commendatum docebis eadem omni ſtudio obſervare. ℞. ita faciam Domino auxiliante. Quomodo navarent operam in doctrinæ diſpenſatione, qui docendi donum non habent, vel an doctrinæ diſpenſaſationem volunt illam Evangeliorum & Epiſtolarum ordinatam lectionem decantandam aut recitandam more Pontificio. Cum poteſtas diſciplinæ omnibus Preſbyteris erepta ſit, quid intelligunt diſciplinæ nomine, quæ diverſa eſt à Doctrina & ſacramentis, aut quomodo eam diſpenſant Preſbyteri? an denunciationem publicam ſententiæ excommunicationis latæ in conſiſtorio Epiſcopi per Cancellarium aut Officialem? vel an diſciplinam illam pœnitentialem, quam Confeſſarij injungunt confitentibus, intelligunt? vel an abſque ullo ſenſu verba quibus vtebantur veteres cum diſciplina erat penes Preſbyteros, dicis cauſa, uſurpant? Quæſtio poſtrema eſt, *Nunquid ordinario tuo alijſque præcipuis Eccleſiæ Miniſtris, quorum iuriſdictioni ſubeſſe te contigerit, obedientiam cum debita reverentia præſtabis, libenti animo ſalutaribus eorum monitis obtemperans, eiſq; cenſuris acquieſcens.* Reſp. *Hoc quoque faciam Domino auxiliante.* In re maxime ſeria ſibi tamen ſemper conſulunt. In Pontificali Romano *genuflexus ponit manus ſuas iunctas inter manus Pontificis dicentis, promittis mihi & ſucceſſoribus meis reverentiam & obedientiam & ille reſpondet, promitto.* Deinde optat illis dona ad hæc officia præſtanda. *Poſt hæc rogabitur vniverſa congregatio, vt velint tacitis ſuis precibus & votis ardentibus iſtud negotium eiuſque ſucceſſum Deo commendare. Cuius rei gratia pauxillum temporis ſpatium, prout viſum erit expedire, ſilentio tranſigatur.* Deinde precatur gratias agens quod Chriſtus in cœlum aſcendens, Apoſtolos, Prophetas, Evangeliſtas, Doctores, & Paſtores in hunc modum (Anglicanumnè?) emiſit, & orat, vt concedat ipſis animorum gratitudinem pro tanto beneficio obedientia ſua declarare. *Hac finita precatione Epiſcopus & Preſbyteri præſentes manus ſuas imponant ſingulorum qui ordinantur capitibus ſeparatim. Quibus in genua ſubmiſſè procumbentibus Epiſcopus hæc verba pronunciabit, Accipito ſpiritum ſanctum: Cuius remiſeris peccata erunt ei remiſſa, & cuius ligaveris peccata, erunt ei ligata. Tu vero fidelem age diſpenſatorem verbi Dei & ſacramentorum, in nomine Patris & Filij & ſpiritus ſancti Epiſcopus item ſingulis eorum in manum tradens S. ſcripturæ codicem, ſic dicet, Habeto tu auctoritatem prædicandi verbum Dei & adminiſtrandi Sacramenta in illa Eccleſia, quæ tibi fuerit commendata.* Qua authoritate dicit, *Accipito ſpiritum ſanctum* eadem etiam poteſt irritari Chriſtum imperantem mari turbido, vt ſit tranquillum. Si dixerint iſtud in Chriſto fuiſſe miraculoſum, ſic & illud. Ideo in imperativo modo dixit, *Accipite ſpiritum ſanctum,* vt qui poteſtatem habuit conferendi

rendi dona ſpiritus ſancti : Non orabat, vt aliàs ſolebat, cum hu-mauitatis ſuæ ſigna & teſtimonia edere volebat. Si verba, etiam ſignum externum iuſufflationis uſurpare poſſunt. Facto ſimul & verbo ſignificavit ſpirituale donum quod Apoſtolis contulit. Apoſtoli ipſi non iſto modo creabant Preſbyteros, & licet hoc privilegium illis conceſſum,vt impoſitis manibus conferrent ſpiritus ſancti dona,tamen orantes non præcipientes aut imperantes ordinarunt Preſbvteros. *Servamus, inquiunt, exemplum Domini. At multa egit Dominus, quæ nobis exemplum eſſe noluit. Dixit Dominus Diſcipulis, Accipite Spiritum ſanctum. Dixit & Lazaro, Lazare, veni foras, Dixit Paralytico, Surge & ambula. Cur non eadem dicunt omnibus mortuis & Paraliticis? Divinæ ſuæ virtutis ſpecimen edidit, quùm inſufflando in Apoſtolos, ſpiritus ſancti gratia illos replevit. Hoc ipſum ſi conantur efficere, Deum æmulantur, & tantum non ad certamen provocant, ſed longiſſimè abſunt ab effectu, nec aliud inepto iſto geſtu quàm Chriſtum illudunt. Sunt quidem adeo effrontes, vt aſſerere auſint conferri à ſe Spiritum ſanctum, ſed quàm id verum ſit, docet experientia, quæ clamat ex equis fieri aſinos, ex fatuis phreneticos, quicunque in ſacerdotes conſecrantur.* Hæc Calvinus. Et ceremoniam inſufflationis damnans, *quando quidem à Chriſto in ſingulare miraculi ſymbolum vſurpata eſt*, innuit miraculum in verbis illis, *Accipite ſpiritum ſanctum.* Cum Epiſcopus ait, *Age fidelem diſpenſatorem verbi Dei,* ſeriòne loquitur, an ludit & illudit. An poteſt Curio Liturgicus diſpenſare verbum Dei, qui nihil aliud poteſt, niſi legere Epiſtolas, Evangelia, Collectas, preces præſcriptas ſtatutis temporibus, prout dirigit liber Liturgiæ publicæ, vel an illa diſpenſatio verbi, vt dividitur in Lectiones in libro illo & legitur, eſt ἱερουργεῖν. Similiter cum tradit codicem ſacræ ſcripturæ in manus ait, *habeto authoritatem prædicandi verbum Dei.* Sed quid ſi non habeat donum concionandi, ſicut eo carent plerique Preſbyteri Anglicani. Deinde quid ſi non conceſſerit Epiſcopus poteſtatem illam. Nam nemo tenetur concionari apud Anglos vi ordinis Preſbyteralis, ſed oportet etiam poſt impoſitas manus & fortè pluribus poſt annis hanc facultatem impetrare ab Epiſcopo. Sicut in Pontificali Romano habetur, Epiſcopus cum inſtruit & admonet Preſbyteros ordinandos ait, *Sacerdotem etenim oportet offerre, benedicere, præeſſe, prædicare, & baptizare.* Item, *ſub eodem quoque myſterio & eadem figura in novo Teſtamento Dominus 72 elegit atque binos ante ſe in prædicationem miſit.* Item, *Sit doctrina veſtra ſpiritualis medicina populo Dei, ſit odor vitæ veſtræ, delectamentum Eccleſiæ Chriſti, vt prædicatione atque exemplo ædificetis domum id eſt familiam Dei.* Et cum imponit caſulam, ait *Tu Domine ſuper hos famulos tuos, quos Preſbyteris*

Inſtit.l 4. c. 19. ſ. 29

Fol. 17.

Folio 17.

byterii honore dedicamus, munus tuæ benedictionis infunde, ut gravitate actuum & cenſura vivendi probent ſe eſſe Seniores, his inſtituti diſplinis quas Tito & Timotheo Paulus expoſuit (& citantur 1 Timoth. 3 ad Titum 1) *ut in lege tua die & nocte, omnique tempore meditantes, quod legerint credant, quod crediderint doceant, quod docuerint imitentur.* Non tamen ſunt omnes Preſbyteri apud Pontificios concionatores, niſi quibus ea poteſtas conceſſa fuerit, ſic apud Anglos. Hortationes, & admonitiones iſtæ ſunt fragmenta veterum illarum quæ adhuc reliquæ ſunt in pontificalibus ſuis, quas non hiſtrionum more qui non ſine arte hiſtrioniam agunt, ſed Simiarum inſtar abſque ullo delectu aut recta applicatione more ſuo liturgico recitant. Cum tradit codicem ſacræ ſcripturæ, traderet potius in manus ordinandi librum precum publicarum ceu publicæ liturgiæ. Et ſicut apud Pontificios Preſbyteri non concionantes abſolvere poſſunt in foro pœnitentiæ, remittere vel retinere peccata, ſic omnibus Preſbyteris Anglicanis, ſive prædicare ſive non prædicare poſſint, in ordinatione data poteſtas remittendi & retinendi peccata. Præterea cum ait, *Habeto tu auctoritatem prædicandi verbum Dei & adminiſtrandi ſacramenta in illa Eccleſia, quæ tibi fuerit commendata*, hoc etiam modo illudit, quaſi certum eſſet commendandam fore ordinando Eccleſiam, cum à Patrono & Epiſcopo tota res pendeat, & ſi deerit qui conducat, nemini operam ſuam locare poteſt. *Hoc peracto Symbolum fidei decantetur per cœtum* (& quidem abſque rithmo ut arbitror) & per cœtum utrum intelligendus omnium ſpectantium an ordinandorum tantùm, neſcio. In Pontificali *Pontifex accepta mitra vertit ſe ad ordinatos, qui ante altare coram ipſo ſtantes ſimul profitentur fidem quam prædicaturi ſunt dicentes Credo in Deum Patrem &c.* Decantato ſymbolo *ſtatim ſe ad S. communionem accingunt, quam omnes qui ordines ſuſcepturi ſunt pariter ſuſcipiant in eodem permanentes loco, ubi manuum impoſitionem acceperunt, donec S. cœna fuerit peracta.* Piaceſius in praxi Epiſcopali ait ordines non conferendos niſi in Miſſa *Maiores videlicet, nam minores poſſunt etiam abſque Miſſa conferri.* Audivimus ſtatim poſt primam exhortationem ſequi S. cœnæ adminiſtrationem, jam poſt ordinem collatum ſequi communionem & Euchariſtiæ perceptionem. Priore actione nonne refertur Miſſa, poſteriore communio. Deinde an non eſt prophanatio ſacramenti ſic dividere ſacram cœnæ celebrationem, & inter conſecrationem & elementorum diſpenſationem, aliud agere imo aliud ſacramentum, ut ipſi opinantur, celebrare, nam ordinatio illis ſacramentum eſt. Sic unius ſacramenti celebrationem dividunt, duorum conjungunt vel potius miſcent & confundunt ac ſi unum ſacramentum aliud ſanctificaret, vel ſanctius reddere non poſſet niſi dividendo unum & inſerendo alterum. Vtrum verò alii quàm ordi-

Fol. 19.

Fol. 21.

Part. 1 ca. 1.

nanti percipiant etiam Euchariſtiam neſcio, ſed ex hoc loco videtur poſſe collegi quòd non, atque hæc alia etiam ſacræ cœnæ prophanatio. *Tunc autem poſt vltimam Collectam immediatè ante benedictionem ſequitur iſta precatio Miſericors pater* &c. ubi habemus hæc verba. *Quò verbum tuum illorum voce prædicatum ſemper vim ſuam & efficaciam obtineat, nec vllo tempore inutile auditoribus vel infructuoſum reperiatur.* Vides denuò prædicationem verbi expectandam ab omnibus ordinatis ſed quam ridiculè, jam diximus. *Si Diaconatus & Preſbyterii ordines eodem die conferantur, tum omnia in S. cœnæ celebratione eodem modo peragantur, quo præſcribitur in ordinatione Preſbyterorum, niſi quod loco Epiſtolæ legatur cap. 3 1 ad Timoth. Poſt Epiſtolam vero ſtatim ordinentur Diaconi & litaniam ſemel decantare aut recitare ſufficiat.* Sunt & alia plura, quæ non habentur in libello ordinationum, ut paramenta, locus ordinationis, & ſimilia de quibus nihil reperio apud ſcriptores Anglicanos.

De vocatione ad miniſterium in Eccleſia Anglicana videamus quid ſentiat Th. B za epiſtola ad quoſdam Eccleſiarum Anglicanarum fratres. *Quæritur an probare poſſimus iſtam ἀταξίαν in miniſterii vocatione, quòd videlicet abſque legitimo ſuffragio Presbyterii, & vlla aſſignata parœcia leviſſimo examine vitæ & morum turba ordinandorum in album referatur, quibus poſtea pro Epiſcopi arbitrio poteſtas fiat verbi Dei ad certum tempus annunciandi vel recitandæ liturgiæ,* imo non annunciandi omnino, niſi permittente Epiſcopo, ſi non excipiantur per canonem. Reſpondet, *Certe quod ad nos attinet nolimus miniſterii functionem hac ratione ne oblatam quidem recipere, nedum petere.* Si reſciviſſet alia omnia quæ requiruntur in vocatione tum ad ordinem tum ad gradum, quid reſpondiſſet?

Epiſt. 12.

Inter ordinationis effectus numerat Piaceſius, *quòd ordinato dari debent literæ teſtimoniales ordinationis ſuæ ab Epiſcopo ordinante & ſine literis non crederetur ipſi. Nec ſufficeret habere litteras ſacerdotii, ſed omnium ordinum haberi debent: poſſet enim præſumi fuiſſe per ſaltum promotus.* Canone 137 conſtitutionum anni 1603 habetur hic Canon. *Cum non minima ſit viſitationis cauſa & effectus, vt Epiſcopus, Archidiaconus, aut alius viſitans de ſtatu, ſufficientia, & facultatibus Cleri, & aliorum viſitandorum perfectiorem aliquam notitiam conſequantur, æquum duximus, vt quilibet Rector, Vicarius, Curatus, ludimagiſter, & alius quicunque licentiatus literas ordinum, Inſtitutionis, & Inductionis, itemque diſpenſationes, Licentias & Facultates ſuas quaſcunque in viſitatione prima illius Epiſcopi, vel in proxima poſt eius admiſſionem exhibeat per dictum viſitantem approbandas, aut (ſi iuſta fuerit cauſa) reiiciendas, & ſi approbatæ fuerint, per Regiſtrarium (vti moris eſt) conſignandas, quodque feoda in viſitationibus (intuitu præmiſſorum) conſueta ſolui, ſemel duntaxat tempore*

Præſ. epiſt. part. 1 ca. 1.

Alicuius Epiſcopi integra perſolvantur ; in reliquis verò eiuſdem viſitationibus, quamdiu in ea ſede permanſerit, dictorum feodorum dimidiũ tantùm exigatur. Gregorius ſynodo generali præſidens ſic ſtatuit, *Sicut non debet epiſcopus manum quam imponit, ita nec miniſter* (i Archidiaconus qui examinat promovendos) *vel Notarius in ordinatione ejus vocem vel calamum vendere. Pro ordinatione igitur vel vſu pallii, ceu chartis atque paſtillis, eum qui ordinatur, omnino aliquid dare prohibemus.* Idem prohibetur cauſa 1 qu. 2 cap. *Sicut Epiſcopum.* Aſſertor politiæ Chriſtianæ ait negari non poſſe. *Præter feoda ceu ſalaria illa quæ ipſi Epiſcopo ejuſve Regiſtrario aut Scribæ pro expediendis literis dantur, Epiſcopi etiam Secretarium, Silentiarium, cubicularium, promum condum, panarii cuſtodem, atrienſem, alioſque ex eius famulitio exigere & accipere feoda quoſdam maiora quoſdam minora, priùs quàm miſero miniſtello permiſſum fuerit prætergredi Atrienſis domunculam cum capſula qua continentur literæ ordinum.* Petrus Suavis diſſerens qua occaſione ſimonia in collationem ſacrorum ordinum ac beneficiorum irrepſerat, ait, *Poſtquam temporale quod in communi aſſervabatur & poſſidebatur, cæptum eſt dividi, & reditus certus appellatione Beneficii titulis applicari, cum hucuſque diſtincta non eſſet ordinatio à collatione tituli, ac proinde beneficii titulo annexi, ſed vnà darentur & acciperentur, tunc primum viſum eſt ordinatoribus, propter emolumenta quæ ordinatis inde proveniunt, propter ſpirituale temporale aliquid dari, cuius intuitu in remunerationem temporale quiddam ſumi poſſet. Cum vero propoſitum erat beneficium impetrare, is ſeſe ad voluntatem dantis accommodare neceſſe habebat.* Inde ait ſequutam negotiationem apertam in orientali præſertim Eccleſia. *In occidentali item, bonis licet frementibus, eadem alibi magis alibi minùs obtinuit vſque ad annum ſalutis milleſimum, quo tempore facta inter ordinationem & collationem beneficii diſtinctione, ordinatio cœpit gratuitò, ſed in collatione pretium exigi manifeſtiùs. Ex eo crevit ſemper abuſus variis impoſitis denominationibus, vtpote annatarum, minutorum ſervitiorum, ſcripturæ, ſigilli & iſtiuſmodi tegumentorum, quibus coopertus graſſatur per Eccleſiam exigua ſpe ejus aliquando tollendi, quoad Chriſtus ipſe alia vice nummulariorum menſes evertat, & flagello nundinatores iſtos è templo ejiciat. Verum ordinationi quæ à collatione beneficii ſeparata gratis adminiſtrabatur non diuturnum id fuit gaudium. Epiſcopi enim ſpreta ea tanquam abiecta & infructuoſa, ad alterum ſolum, vnde emolumentum percipiebant, erant attenti. Vnde à veris Epiſcopis in ſolo temporali adminiſtrando occupatis relicta pedetentim ordinationum adminiſtratione inſtituti Epiſcopi titulares, qui miniſteria epiſcoporum Eccleſiaſtica obirent. His, quod reditus nullos poſſiderent neceſſum erat è functionibus quas obibant, ſibi victum parare: iique viciſſim, quos ad ordines admittebant, his aliquid conferre cogebantur, primum eleemoſynæ nomine ſive oblationis, dein honoratiore titulo donationis,*

Hiſt. Conc. Trident. li. 6 p. 555. dit. Francof.

tionis, ac denique ne cum debitum eſſet, omitteretur impoſito nomine mercedis, non quæ Epiſcopo ordinanti, ſed famulis eius aut tabellioni, aut aliis inter ordinandum miniſtrantibus cederet. De hoc igitur abuſu articulus inſtitutus altero illo qui in collatione beneficii uſu venire ſolet relicto tanquam deplorato, neque alio remedio, quam extremo, ſanabili. De articulo iſto quàm variæ fuerint ſententiæ in Concilio Tridentino legat ibi lector. *De mercede Notarii debita nonnihil dictum aliis officium illud Eccleſiaſticum, aliis mere ſæculare eſſe cenſentibus, adeòque quod iis penditur non invidendum. Antonius Auguſtinus Epiſcopus. Ilerdenſis rerum antiquarum diligens obſervator affirmabat in Eccleſia veteri miniſtros in conſpectu totius populi ordinari ſolitos, ut diplomate aut literis teſtimonialibus opus non eſſet: tum uni titulo ſive beneficio addictos diœceſin non mutaſſe, ſed ſi forte negotii cauſa aliquò proficiſcendum eſſet, ab Epiſcopo literam impetraſſe, quæ tum Formata dicebatur. Teſtimonialium literarum uſum, ex quo populus ordinationibus intervenire deſiit, & clerici vagari ac diſcurrere cœperunt, ad ſupplendam populi præſentiam introductum. Itaque munus illud pro ſæculari ducendum, ſed quod in materia ſpirituali verſetur, cum moderatione exercendum, & mercedem quidem Notariis concedendam videri, ſed certis limitibus circumſcriptam ac moderatam.*

Externa vocatio ad Beneficium ſive locum miniſterii certum, idque vel Rectoriam vel Vicariam.

In quorum utraque conſideranda veniunt, Nominatio, Examinatio, Admiſſio.

Nominatio, ſive cum jus præſentandi eſt in alio quàm in Nominante, ut quandoque fit, ſive cum jus & nominandi & præſentandi ſpectat ad eum.

Examinatio donorum ſuorum vel conditionis ad hujuſmodi beneficium capacis vel incapacis per Epiſcopum.

Admiſſio, ad titulum ipſum, cum Epiſcopus inſtituit ad præſentationem alterius dicitur Inſtitutio, cum Epiſcopus ipſe inſtituens habet Iuſpatronatus dicitur collatio, vel ad poſſeſſionem per inductionem, aut ipſius Archidiaconi propria opera factam, aut ſui ſurrogati.

Cum jam ſuſceperint ordinem Preſbyteratus, & ordinati ſint

quaſi *in nubibus*, nulli certo gregi addicti, priuſquam ad certum miniſterii locum ceu beneficium admitti poſſint Patroni alicuius & Epiſcopi gratiam mereri oportet. Ambitum eorum Simoniacum graphicè depinxit Brightmannus, vide ſupra pag. 94, ne cogar repetere. Patronus & Epiſcopus, ut venatores prædam, libertates Eccleſiæ inter ſediviſerunt, & liberam miniſtrorum electionem ſuſtulerunt. Invecta eſt nefanda illa beneficiorum diviſio in collativa & electiva. Electiva vocant ad quæ per electionem imaginariam quis vocatur, cuiuſmodi ſunt Epiſcopatus aliaque benefi:ia majora, ac ſi ad minora etiã non vocandus eſſet quis per electioné: de electione vide ſupra, p. 6 7 8 9 10 45 325 326 327 328 329 330 331 332. Ius patroni honorificum, quo ei conceditur locus honorificus in Eccleſia, Vtile, quo ei ſubvenire debet Eccleſia maiori cura quàm aliis pauperibus, ſi ad egeſtatem redactus fuerit, & oneroſum, quo licitè poteſt defendere ſuam Eccleſiam, ne bona eius dilapidentur, ex natura rei ſeu ex naturali gratitudine videbantur conſequi pro beneficio quod patronus Eccleſiæ contulit. Sed quod Eccleſiaſtici voluerunt etiam concedere illis jus præſentandi ad beneficia, prætextu alliciendi alios ad hæc opera pietatis, quis ſaniori judicio præditus probare poteſt. Sic enim avari liberam electionem miniſtrorum vendiderunt, vel Epiſcopi reſervata ſibi collatione prodiderunt. Chaſſanæus illud jus conniventibus oculis potius admiſiſſe, quàm induxiſſe exiſtimat Eccleſiam, & probat cap. 3 tit. 38 lib. 3 Decretalium. Temporibus Iuſtiniani primum invaluiſſe putat propter Canonem Pelagii, qui ſub Iuſtiniano floruit, & extat cap. Abbatem 18 q. 2. Iuſtinianus ipſe Nou. 57 cap. ult. & N. 123 cap. 18 nominatim cavet, ei qui Eccleſiam extruxit & alimenta Clericis in ea miniſtrantibus conſtituit, licere Clericos Epiſcopo præſentare ejus judicio probandos & inſtituendos. *Præſentare vocat dicto capite* 18 *ἐπιλέγειν, καὶ ὀνομάζειν, vnde & ius patronatus dicitur paſſim jus nominationis. Eadem fere ratione olim obtinuit, vt qui certamina ad civitatis vel municipii decus inſtituerent, ſibi hæredibuſque ſuis poſſent illud jus excipere, vt ludis præeſſent tanquam Agonothetæ.* Electio miniſtrorum non eſt ludus aut jocus, ſed res magni momenti, & in qua vertitur periculum animæ. Qui templum extruere, dotem aſſignare, & expenſas Clericis miniſtrare non vult, niſi ea lege, ut poteſtatem in eam Eccleſiam ſibi acquirat, ſimoniacum & impium ego dixerim, non pium & religioſum. Gloſſa in cap. piæ mentis 16 quæſt. 7 ait, quod *olim tamen nihil juris habebant Patroni præ aliis vt* 10 *quæſt.* 1 *c. noverint.* Suarez negat in Decretis illis denegari hoc jus patrono, *ſed ſolum tale jus in bona Eccleſiæ, vt illa vſurpare aut adminiſtrare præſumat.* Vtcunque eſt, de jure divino jus iſtud ortum non eſt. *In ipſis Eccleſiæ naſcentibus exordiis non prodiit ius eiuſmodi vllum ei competiiſſe,*

Paratitla in Decretal. l 3 tit. 38.

De Simonia cap. 28.

Chaſſanæus in decretal. lib 3 tit. 38

qui vel conſtruxiſſet Eccleſiam, vel dotem ei aſſignaſſet. Id tantùm licuit, vt quam vellet legem & conditionem ſumptibus diceret, vt conſtitutum eſt l. 15 ἐάν τις *C. de ſac. Eccleſ. Quod vero Gelaſius papa, qui ſub Zenone & Anaſtaſio floruit, cavet de proceſſionis aditu in can. Piæ mentis: & Can. Frigentius 16 qu. 7 id nullam prærogativam, neque jus ædificanti tribuit: ſed quod omnibus Chriſtianis licuit, in dedicatione ipſius Eccleſiæ proceſſionem adire, cum ad cultum religionis adducebatur qua de re eſt can. precepta. & can. certam de conſecrat. diſt.*1. Centurio ſynagogam ſuis ſumptibus extruendam curaverat, Luc. 7 5 nihil tamen juris inde in eligendis ſynagogæ præfectis ſibi, aut hæredibus ſuis, arrogavit. Abſurdum eſt patronum, qui unus eſt, & unum Eccleſiæ membrum totius multitudinis poteſtatem ſibi vendicare: ſed adhuc abſurdius, transferri jus illud electionis in hæredes per ſucceſſionem aut alios per donationem aut permutationem, quibus non eadem plerumque electionis cura quæ primis patronis, & qui ſæpius nec illius Eccleſiæ membra ſunt, cujus jura invadunt. Bilſonus ait in villis colonos, qui agris colendis vacabant non habuiſſe tantas opes, ut templa ſuis ſumptibus extruere, nec tantam facultatem, ut de fructu & proventu agrorum Domini partem aliquam Miniſtris tribuere poſſent.

De gubernat. Eccleſ. c. 15 p. 440.

Adeo vt in viculis ac pagis ruſticanis aut templa non omnino ædificari, & Clericos rebus ad victum neceſſariis deſtitui; aut Dominos cuiuſque ad eam largitatem honore & prærogativa nominandi Rectores Eccleſiis ſuis neceſſe erat provocari, Subiicite, inquit, *animis veſtris memoriam & imaginem huius inſulæ ſæpius victorum armis expugnatæ, cum nemo liberum quod aiunt tenementum, aut ad vitæ terminum ſibi haberet, ſed omnes excepto Domino in ſervitutem addicerentur; quis tum Rectorem eligere poterat niſi loci Dominus, qui ſolus libertatem retinebat?* Sed reſpondemus primùm non hac eſca pelliciendos fuiſſe Dominos villarum, nec in initio pellectos fuiſſe, ſed pio & religioſo affectu ductos rem ſuam Deo dicaſſe, eiuſque proprietatem reſignaſſe. Et quamvis dominus ſit ejus ſoli in quo baſilicam ædificat, aut earum rerum quas Eccleſiæ conſtitutio donat, tamen poſt dedicationem is locus eæve res Deo dicatæ in eius dominio non manent. Si res ipſę quę ſunt merètẽporales eximuntur post dedicationẽ illius dominio, multo magis Eccleſię libertates & animę colonorũ, quę nunquã erant ſub ipſius domino. Agricolæ non minus ſunt mẽbra Eccleſiæ quàm ipſe Dominus villæ. & in Chriſto non eſt ſervus & liber, ſed omnes ſunt liberi. Si ab hac libertate nempe electionis excludendi ſint, ab ipſa etiam Eccleſia excludi poſſint, eo nomine, quòd coloni ſint agricolæ aut ſervi. Præterea non negat Bilſonus extructis templis & ſtipendiis ſacræ militiæ aſſignatis, aliis liberum clientelam conceſſiſſe, alios ſervilem conditionem retinuiſſe, ſed negat propterea derogandum prioribus ipſorum privilegiis. At

quod

quod ab initio non valuit tractu temporis conualeſcere non poteſt. Servitus etiam propriè dicta jure gentium introducta nullibi ferè in Europa jam locum habet. Denique jus Patronatus habent, qui tamen villarum vel Parœciarum nequaquam Domini ſunt. *Nos credimus* inquit Sopingius, *non cum primis Evangelii exordiis, neque ſtatim in Eccleſia poſt profligatum Paganiſmum emerſiſſe: neque etiam apud Græcos & Latinos, cum res Eccleſiæ ibi adhuc eſſent puriores, ſed forſan in Latina Eccleſia demum poſt Auguſtini tempora ortum videri. Quod vel inde patet, quod hæc vocabula Patronus, Patronatus, Advocatia, Præſentatio, guardias habere, & reliqua ſunt latina nova & barbariſmum ſapiant, ideoque vergente ſæculo in Eccleſia Latina primum nata, aut tunc maxima ex parte aucta, propagata, & certis legibus roborata.* Beza de reſurrectione homil. 13. *Annon etiam cuilibet notum eſt, pro electionibus Chriſtianis fuiſſe in Eccleſiam intruſos patronatus, indultus, collationes, reſignationes, permutationes, devoluta, tam apertè tam directè & ex diametro repugnantia omnia Eccleſiæ veteri, & antiquis puris canonibus, quàm tenebræ luci ſunt contrariæ.* Vide etiam ſupra pag. 6. Si quis dixerit patronum non quemlibet debere nominare ſed ſacro munere dignum, ab Epiſcopo examinandum, quem rejicere poteſt Epiſcopus, ſi compertum fuerit non eſſe ſatis idoneum. At tollitur tamen libera electio dignioris. *Is eligendus eſt ex omni populo, qui præſtantior eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior,* ut ait Origenes Perfectam digni paſtoris ideam nobis depinxit ſacra ſcriptura; Ad perfectam ideam reſpicere debent eligentes, ac eò digniorem eligere quo propiùs ad eam perfectionem acceſſerit.

Reſponſ. ad Romam fidē Sibrandi p. 50.

Hom. 6 in Levit.

In Concilio Tridentino decretum, ut vacante Eccleſia Parochiali Epiſcopus eligat, vel concurſu propoſito invitet, qui ſe velint ſubjicere examini examinatorum deputatorum in ſynodo Diœceſana, *Examinatores autem ſingulis annis in Diœceſana ſynodo ab Epiſcopo vel eius Vicario ad minus ſex proponantur, qui ſynodo ſatiſfaciant & ab ea probentur, advenienteque vacatione, aut eoſdem aut alios tres quos maluerit ex prædictis illis ſex eligat.* Et infra, *peracto deinde examine renuncientur, quicunque ab his idonei judicati fuerint ætate, moribus, doctrina, prudentia, & aliis rebus ad vacantem Eccleſiam gubernandam opportunis, ex hiſque Epiſcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum judicaverit.* Cum jus patronatus eſt Eccleſiaſticum, vel clericale, decrevit ſynodis examen promovendorum fieri per concurſum plurium, & digniorem eligendum. Sed in jurepatronatus laicorum hujuſmodi examen per concurſum non urgebant, laicis patronis vel nimium indulgentes, vel de re ipſa deſperantes. Sed apud Anglos nullum habent ejuſmodi examen per concurſum, ſive Eccleſiaſtici, ſive Laici ſint patroni. Sufficit ſi præſentatus habeat, quæ ſunt neceſſaria, ad liturgicum miniſterium. Sed

Seſſ. 24 cap. 18 de refor.

quid opus nova examinatione promovendi ad beneficium? an non examinatus, cum ſuſceperat ordinem Preſbyteratus, vel an admittunt ad ordinem Preſbyteratus, quos ad certum locum miniſterii ceu beneficium non admittent abſque novo examine. Patrono præſentante aliquem, cui contulit Epiſcopus ordines, non poteſt rejicere Epiſcopus, niſi culpam ſimul in ſe transferat. Sed cuiuſmodi, quæſo, eſt examen illud promovendi ad beneficium ceu certum miniſterii locum? Multi aiunt, inquit Cartwrightus, pro diſculo fructuum aurei ſurculi eos locare, & venum exponere hortulos domini, *Qui donum non habet in mente, ſi tamen habet in manu non opus illi alia clave, qua reſeret valuas Eccleſiæ, & aditum ſibi patefaciat ad beneficium. Nonne* inquit aſſertor politiæ Chriſtianæ, *commendarunt nobis Epiſcopi eos, qui diſcernere non norunt inter apem & feritorium, inter articulos fidei & orationem Dominicam, cuius rei Rector Haskamenſis nunc capellanus in Diœceſi Wintonienſi proferri poteſt teſtis omni exceptione maior. Rector iſte, rogante Epiſcopum quodam ex ordine equeſtri, interrogatus quænam eſſet prima petitio orationis Dominicæ, ſublatis in cœlum oculis & meditabundus tandem reſpondit,* Credo in *Deum patrem. Et licet impetrare tunc temporis non potuit inſtitutionem, poſtea tamen procurante eiuſdem Epiſcopi Cancellario, in idem beneficium inſtitutus eſt, eoque in hunc vſque diem fruitur abſque vlla moleſtia, quamvis vix legere queat Anglicana ad captum populi. Poſſum etiam & plures alios nominare in ea diœceſi commorantes qui beneficia poſſident.* Cartwrightus etiam malum iſtud graſſari teſtatus ait. *Certò ſcio, omnes quæ extant hiſtorias Eccleſiaſticas non poſſe tot nobis producere miniſtros eo munere indignos vbique per Eccleſias totius orbis electos temporibus Apoſtolorum, quot paucis his annis agminatim prodierunt quaſi ex equo Troiano è palatiis paucorum illorum Epiſcoporum, qui ſunt in Anglia. Si quis contrà luſtret oculis Galliam, tum pacis tum perſecutionis tempore, & deinde vertat ſe ad Eccleſias Sabaudicas, & in quibuſdam Germaniæ civitatibus, redeat deinceps ad vicinos Scotos, & conferat inter ſe generatim miniſtros electos ab Eccleſiis, cum maximo eorum numero quos crearunt Epiſcopi (ſi non ſit minis philautus, aut pertinax propugnator cauſæ quam defendendam ſuſcepit) cogetur fateri tantam eſſe inter vtreſque differentiam, quanta eſt inter aurum & æs cyprium, aliudve metallum reprobum.* Author Calvinoturciſmi ex ſcriptis miniſtrorũ flagitantium reformationẽ excerpſit quæ ſequuntur. *Ad commendationem inquiunt alicujus viri nobilis Miniſtri ſtatim fiunt, ſine diſcrimine docti & indocti, fungi & fatui de extremis populi vt fecit Ieroboam,* 3. *Reg.* 17.31, *Ad contumeliam Evangelij vnico ſaltu deferuntur ab officina in Eccleſiam, mutantes derepente tunicam ſervi in tunicam Miniſtri, quum aliter vivere non poſſunt, ad miniſtrerium tanquam ad vltimum perfugium & extremam anchoram*

2 Repl. 1 part. p. 110.

Pag. 83.

P. 236 239

Pag. 238.

2 Repl. 1 part. p. 537. 548.

Calvinoturciſm. l. 1. c. 15.

Admon. ad Parl.

thoram decurrentes. Id proximè requiro, annon illi vel nobiles vel mercatores, quibus jure patronatus eſt beneficia Eccleſiaſtica conferendi poteſtas, ea plerunque circuncidunt, agros quos poſſunt auferunt, magnam fructuum partem avertunt, & ſimoniacis deinde pactionibus quod reſtat addicunt ei, quem minimo pretio poſſunt conducere, vt miniſtri perſonam gerat. Nec hoc ſalvo pudore inficiari potes, quum publicis libris teſtatum ſit, ipſos Epiſcopos, qui contra hanc nefariam largitionem maximè debeant invigilare, eadem tamen non minus eſſe infames quàm reliquos. Nam & hanc quoque tum Laicorum tum Epiſcoporum rapacitatem, tum alij tum comminiſtri veſtri publicis libris toti parlamento, atque adeo toti mundo expoſuerunt. Certè diligens quidam & doctus hiſtoricus, qui ad poſteritatem tranſmiſit mores & Reip. & eccleſiæ veſtræ, poſtquam conqueſtus eſt, quòd illi, quos penes ea quam dixi in beneficijs conferendis autoritas, illa tribuunt ſuis piſtoribus, coquis, & agaſonibus in longi & laborioſi ſervitij compenſationem, adſcribit, Hæc vera eſt cauſa, quod textores circumforanei, Chirothecarij, evaſerunt Miniſtri, quia nimirum viri doctiores recuſarunt ciuſmodi nundinationes. Sartor autem vel chirothecarius præclarè ſecum agi putat, ſi octo vel decem librarum incremento ſtatum ſuum emendare poteſt, libenterque Patrono reliquum quod Parocho jure debetur, cedit, modo ipſe de tali hac penſione poſſit eſſe certus. De epiſcopis vero miniſtri, & ii permulti teſtantur, quod illi epiſcopi maximum ſtudium in eo ponunt, quemadmodum clerum ſubiectum deprædentur & exhauriant, quemadmodum beneficia eccleſiaſtica elocent, vel agros vel domum Parochi alienent, ob ſatis magnam pecuniæ ſummam ſuis ciſtis inferendam, vel ob munera vxoribus ſuis, aut liberis, aut officiarijs, aut famulis perſolvenda, quorum tamen portio ad ipſos reveniat. Brightmannus in cenſura Canonum 1597. *Quid quæſo hæc omnino conducunt, vt quis idoneus admittatur? Quid vt deinceps ordinentur miniſtri vel doctiores vel probiores? An ſancto ſpiritu clamante per Paulum quis idoneus eſt ad hæc, tu hominem obtrudes cum præſentatione, cum certificatorio, cum literis Dimiſſorialibus, vel qui initiatus fuit die Dominico & ſimilibus nugis. Sed non exagitabo rē vehementiùs, tantùm appello tuam conſcientiam, vtrum aliquid hac in re proſpexeris, qui caſurum parietem tam inepto tectorio obduxiſti. Patroni præſentatio, epiſcopi collatio aut inſtitutio, Archidiaconi inductio, multas pariunt lites & actiones* inquit Aſſertor Politeiæ pag. 258. 259. *quandoque inter Patronum & Epiſcopum, quandoque inter clericos duos quos præſentarunt duo Patroni, quandoque inter Clericum præſentatum & epiſcopum, clerico epiſcopum per duplicem querelam ad judicium coram Archiepiſcopo aut Judicibus in Curia Audientiæ citandum curante ob denegatam inſtitutionem, quandoque inter clericum inſtitutum & Archidiaconum epiſcopi mandatum de inducendo non exequentem, fortè quia nondum vacat eccleſia: item inter præſentatum & actu incumbentem, vnde oriuntur ſæpius turbæ, violatio pacis Regiæ, & illicita conventicula pro ineunda*

Cartw. Repl. 1 pag. 26.

Hollinſhed deſcriptio. Britan. l. 2. ca. 5 fol. 36.

Admonit. 2. ad Parlam. pag. 23.

In Apoca. cap. 3 fol. 68. in 8.

aut conſervanda poſſeſſione Archidiaconus inducit ceu mittit in poſſeſſionem beneficij non modo per ſe, ſed etiam per alium, ut ait Lindvodius & ſtatuit Iohannes Stratford Cantuarienſis in Provinciali conſtitutione *Item quia: Si Archidiaconus inducat, 40 denarijs, ſi ſuus officialis dictorum ſolidorum perceptione pro ſingulis ſuis, & ſuorum expenſis pro dieta penitus ſit contentus.* Sed de feodis iſtis & ſub feodorum prætextu expilatione & deprædatione ſatis ſupra diximus.

Lib.3 tit. de conſtitutionibus.

Ex ſupra dictis vidimus, quomodo vocentur ad miniſterium Preſbyteri Anglicani; ad ordinem ipſum Preſbyteratus abſolutè & abſquè titulo: ad beneficium ceu certum miniſterij locum per præſentationem,inſtitutionem,collationem,inductionem, non autem per electionem vel conſenſum eccleſiæ cui præponuntur, aut Preſbyterij examen. *Negari non poteſt*, inquit Aſſertor politiæ Chriſtianæ, *quadragéſimum* quemque in quadrageſima quaque Parœcia non poſſe affirmare ſe unquam vel vidiſſe vel audiviſſe miniſtrum deſignatum per ordinarium, priuſquam viderit vel audiverit Oſtiarium ceu clericum Parochialem gradum cum clavibus accelerantem ad eccleſiam & pulſatas campanas, ad Rectoris vel Vicarij inductionem ceu realem poſſeſſionem. Rectorem Angli vocant *Perſon*, Rectoriam *Perſonage*, beneficium quod conſiſtit in jure percipiendi decimas maiores, Vicariam minores. Rectoris & Vicarij appellationes tribuuntur tum Preſbyteris tum Diaconis. A diverſa beneficij nomenclatura dicitur Preſbyter, Rector, vel Vicarius, ſic Diaconus Rector vel Vicarius. Curatus autem Anglis eſt Preſbyter vel Diaconus ſtipendiarius abſque titulo perpetuo beneficij. Non habent ſingulæ parœciæ & Rectoriam & Vicariam. Sunt enim quædam, quas appropriatas vocant, quarum redditus percipiunt Epiſcopi, Decani, Præbendarij in Eccleſijs Cathedralibus & Collegiatis, Patroni, in quibus vix habet ſtipendarius unde ſe aut familiam ſuam alere poſſit, licet ſtatuto 15. Ricard. 2. c. 6. cautum fuerit, ut in eccleſijs appropriatis tantum decerperetur, quantum & pauperibus parœciæ ſuſtendandis ſufficeret, & congrua portio aſſignanda eſſet Miniſtro, quam Canonica inſtitutionis & inductionis forma poſſideret, ſicut alij Rectorias ſuas, quod tamen non obſervatur ab ipſis Epiſcopis, vt refert Aſſertor Politiæ Chriſtianæ p. 130. 146. Epiſcoporum pompa, luxus, & famulitium numeroſum, non poteſt ſuſtentari abſque ruina multarum Parœciarum. Illi ſunt apri vaſtantes vineam Domini. Nam etſi ſint alij qui habent eccleſias appropriatas, quandiu tamen Epiſcopi, Decani, Præbendarij, de rapina ſua nihil remittunt, non eſt expectanda reformatio in Laicis. Epiſcopi erant huius ſceleris primi authores, eorumque conſenſu abbatijs, monialibus & Monachis appropriatæ ſunt illæ parœciæ quas jam poſſident Laici.

Abſtract. p.40.

Ex parœcijs 9284 in Anglia 3845 fuerunt appropriatæ, ut numerat Camdenus Britanniæ editione ultima. Appropriationes qui impropriationes vocant rectiùs loquuntur.

Priuſquam ulteriùs progreſſi fuerimus lubet ordinationum celebrationi ſubjicere Canonem de ſubſcriptione qui extat inter conſtitutiones anni 1603. *Nemo ad ſacros ordines vel Eccleſiaſticum* Can. 36.
aliquod Beneficium per inſtitutionem aut collationem, vel ad Concionatoris, Prælectoris, aut Catechiſtæ munus exercendum ſive in alterutra Academia, ſive in Cathedrali vel Collegiata aliqua Eccleſia, ſive in vrbe aut oppido mercatorio, ſive in Parochiali eccleſia, vel capella, vel alio denique huius regni loco deinceps admittetur, niſi prius vel ab Archiepiſcopo vel Epiſcopo eius Diœceſeos, in qua eſt victurus, vel ab altera Academiarum licentiam & facultatem earundem ſubſcriptionibus & ſigillis munitam impetraverit, tribuſque ſequentibus articulis (modo & forma à nobis præfinitis) ſubſcripſerit. 1 Quod Maieſtas Regia ſecundum Deum vnicus eſt & ſupremus gubernator huius Regni, omniumq́ aliorum ipſius dominiorum, ac territoriorum, tam in omnibus ſpiritualibus ſive eccleſiaſticis rebus & cauſis, quàm in ſæcularibus, & quòd nullus extraneus princeps vel perſona, nec vllus Prælatus, ſtatus aut dominatus habet aut habere debet vllam juriſdictionem, poteſtatem, ſuperioritatem, præeminentiam vel authoritatem eccleſiaſticam, ſive ſpiritualem infra Maieſtatis ſuæ dicta regna, dominia, & territoria, 2. Quod liber publicæ liturgiæ & Preſbyteros & Diaconos ordinandi & conſecrandi nihil in ſe contineat, quod verbo Dei ſit contrarium quodque eodem taliter vti liceat: & quòd ipſe in publicis precibus & ſacramentis adminiſtrandis illam prorſus formam, quæ in dicto libro præſcribitur, & non aliam ſit obſervaturus. 3 Quod librum de Articulis religionis, in quos conſenſum eſt ab Archiepiſcopis & Epiſcopis vtriuſque provinciæ, ac reliquo omni Clero in Synodo Londinenſi anno 1562 omnino comprobat; & quòd omnes ac ſingulos Articulos in eodem contentos (qui 39 citra ratificationem numerantur) verbo Dei conſentaneos eſſe agnoſcit. Hiſce tribus Articulis, qui volet ſubſcribere, ad vitandam omnem ambiguitatem, hac verborum formula (nomine & cognomine ſuo expreſſis) in ſubſcribendo vtetur: Ego N. N. tribus his præfixis Articulis, omnibuſque in eiſdem contentis lubens & ex animo ſubſcribo. Quod ſi quis Epiſcopus aliquem ordinaverit, admiſerit, vel facultate aut licentia, vt ſuperiùs dictum eſt, vlla donaverit, niſi prius ſub modo & forma præſtitutis ſubſcripſerit, is à collatione Ordinum, & licentiarum ad concionandum per anni ſpatium ſubmovebitur. Academias verò, ſi quid hac in parte deliquerint, juris vltioni & Regiæ cenſuræ relinquimus. Et per can. 37 Ordinatis Diœceſin mutantibus ſubſcriptio coram epiſcopo Diœceſano iteranda. *Si quis concionandi, legendi, prælegendi, vel catechizandi legitima alioqui poteſtate prædıtus, vt ſuprà in vllam Diœceſin ibidem commoraturus venerit, is ad huiuſmodi munera exercenda, vel ad ſacramenta celebranda,*

ad

aut quamlibet eccleſiaſticam functionem illic obeundam nullatenus admittetur, (à quocunque tandem dictam poteſtatem acceperit) niſi prius coram epiſcopo eiuſdem Diœceſeos, in qua munerum præfatorum aliquo fungi debeat, in ſupra dictos Articulos per manus ſuæ ſubſcriptionem conſenſerit. Per can. 38. ordinati poſt ſubſcriptionem prævaricantes à miniſterio removendi. *Si quis Miniſter, poſtquam præfatis Articulis ſubſcripſerit, liturgiæ formula vel ritibus & ceremonijs quibuſcunque in libro precum publicarum indictis vti deinceps omiſerit, ſuſpenſionis pœna coerceatur, ac niſi poſt menſem ſe emendârit, ac ſubmiſerit, excommunicetur, quod ſi per alium adhuc menſem in contumacia permanſerit, à miniſterio ſacro amoveatur.* Subſcriptio ſcriptis ſubjecta in jure ſubſcribentis arguit conſenſum & approbationem. Qui ſubſcribit igitur, approbat primatum ceu Papatum Anglicanum, gradus Hierarchiæ, formam conſecrationis epiſcoporum & ordinationis Preſbyterorum & Diaconorum præſcriptam in libello ordinandi & conſecrandi, & ritus omnes ac ceremonias liturgiæ publicæ, quòdque in his libris nihil continetur quod ſit verbo Dei contrarium, confitetur; nam ſubſcriptio eſt profeſſionis ceu confeſſionis ſpecies quædam, & quidem authentica. Obligat ſe præterea ſubſcriptione ad obſervandum in publicis precibus & ſacramentis formam in libro Liturgiæ præſcriptam & non aliam.
Epiſt. 12. Th. Beza conſulit Anglis, ut potius deſerant eccleſias. *Sin verò Miniſtris non tantùm, vt iſta tolerent præcipitur, ſed etiam vt ea tanquam recta vel chirographo comprobent, vel ſuo ſilentio foveant, quid aliud ſuadere poſſimus, quàm vt de ſua innocentia teſtati & omnia remedia in timore Domini experti, manifeſtæ violentiæ cedant.* Sunt qui prætexunt ſe ſubſcriptione ſua ſolummodo obedientiam & uſum ceremoniarum ſpondere. At contrà, vt patet ex articulo ſecundo, approbat omnia quæ continentur in libro ordinandi, & conſecrandi, & libro publicæ Liturgiæ, vt recta: & ni id faciat, dolo malo vtitur. Prætexunt alii Epiſcopos concedere quibuſdam interpretationes, limitationes, exceptiones, ſed fruſtrà: nam non habent poteſtatem Epiſcopi ſupra commune ſtatutum, ut concedant exceptiones, interpretationes, limitationes, quæ deſtruant ipſius ſtatuti ſenſum, id eſt ut gloſſa deſtruat textum. Præterea tenues vaneſcit in auras gloſſa vel interpretatio, litera ſcripta manet. Pilatus Chriſtum condemnavit præmiſſa ſpecie quadam proteſtationis, ſed proteſtatio fuit contraria facto. Nulla in re manifeſtiùs exerunt tyrannidem ſuam Epiſcopi quàm, in ſubſcriptione exigenda. Hîc obſtruitur omnis aditus viris bonis, qui in domini vinea operam deſiderant, & coguntur Galeno aut Iuſtiniano operam ſuam locare. Et qui annos plures in eadem domini vinea utilem navarunt operam, ſubſcriptionem renuentes gradu ſuo ſubmoventur, officio & beneficio privantur, cum uxoribus & liberis omnibus inju-

rijs & miſerijs exponuntur. Suſpendunt cytharas ſuas ad ſalices Babylonis,crucem & ſuperpelliceum. At inquies,licet ſubſcriptio non ſit tolerabilis, quia judicij & mentis approbationem ſecum trahit, conformitas tamen in ipſo facto non eſt culpanda Vir clariſſimus Theod. Beza etſi ſubſcriptionem deteſtatur, tamen ait poſſe & debere etiam multa tolerari, quæ rectè non prę- cipiuntur; *Itaq́ primùm reſpondemus,etſi noſtro quidem judicio non rectè revehuntur in eccleſiam, tamen quum non ſint ex earum rerum genere, quæ per ſe impiæ ſunt,non videri nobis illas tanti momenti, vt propterea vel paſtoribus deſerendum potius ſit miniſterium,quàm vt veſtes illas aſſumant,vel gregibus omittendum publicum pabulum, potius quàm ita veſtitos paſtores audiant.* At ſalva viro venerabili reverentia liceat mihi dicere quod ſentio. Non video cohærere conſilium cùm rationibus allatis cõtra rem ipſam,nempe veſtes ſacerdotales. *Concedimus,* inquit, *eſſe res medias,ſi per ſe conſiderentur. Sed quis illas ita conſiderabit? Nam qui Papiſtæ ſunt, quicquid lex civilis prætexat,ſane hac ratione in ſua ſuperſtitione inveterata confirmantur. Qui cœperunt ſuperſtitiones eo uſque deteſtari, vt etiam illarum veſtigia cœperint execrari, quantopere offendentur? Qui meliùs ſunt inſtituti,quem fructum inde percipient? Anne verò tanti eſt iſta diſtinctio, vt propterea tam multorum conſcientias perturbari oporteat, repetita videlicet ab ipſis manifeſtis & juratis ſanæ doctrinæ hoſtibus iſtius diſtinctionis ratione? Quid quòd ex ijs qui eccleſiaſtici vocantur, non minima pars dicitur adhuc Papiſmum in pectore geſtare? an iſti verò in meliùs proficient reſtituto hoc habitu, ac non potius, quaſi inſtaurandi mox ipſius Papiſmi ſpe criſtas erigent.* Vbi tot ſcandala orirentur ex uſu habitus, non conſultum videtur eius uſum conſulere. Præterea vir clariſſimus eo loco politicum duntaxat finem & vſum veſtium contemplatur. Petebatur enim ab eo,utrum in pileis & veſtibus tum in communi uſu tum in miniſterij functione diſtinctionem probet. Etſi civilem & publicum ordinem minimè putat improbandum, tamen non quamvis diſtinctionẽ approbandam, *Quid ſi enim jubeantur miniſtri perinde vt moriones ac hiſtriones veſtiri.* Omnium verò minimè probat diſtinctionem iſtam ſumptam ab hoſtibus per habitum non modo Papiſtis ipſis pleriſque ridiculum,ſed etiam ſuperſtitione pollutum. De politico igitur ordine & uſu veſtium,tum in communi uſu tum in miniſterij functione tantùm differit eo loco,& hoc intuitu dixit non deſerendas eccleſias, ac, ut dixi, conſilium iſtud vix conciliari poteſt cum ipſius rationibus. Sed veſtes quibus vtuntur in functione miniſterij non ſint inſtitutæ ad diſtinctionem, quid enim opus diſtinctione per habitum concionanti aut ſacramenta miniſtranti? annon ipſa actio ſacra diſtinguit miniſtrum in exercitio publico ſui muneris ab alijs? veſtes iſtæ ſunt veſtes ſacræ & ſymbolicæ, & ſuperpelliceum,vt ſupra dixit Mortonus capite prę-

Epiſt. 12.

cedenti ſignificat puritatem ceu ſanctitatem vitæ; & ut relationem habebat olim ad ſacrificium miſſæ, ſic adhuc apud Anglos non ſemper eo utitur miniſter Anglicanus in exercitio publico muneris ſui; cum miniſtrat ſacramenta, aut decantat vel recitat præſcriptas preces,&c induit ſacram veſtem,non autem neceſſariò cùm cõcionatur. Ritus autem omnes ſymbolicos damnavit vir ille clariſſimus anno ſuperiore ante ſcriptam epiſtolam iſtam. *Itemque ritus omnes ſymbolicos ſemel ex eccleſiana Chriſtiana, in quam nullo vnquam jure invehi potuerunt,profligari oportere,nec ijs manentibus ſuam eccleſiæ nativam pulchritudinem reſtitui poſſe exiſtimo.* Pileos & veſtes ergo vocat res per ſe medias diſtinctionis ſolius intuitu, non autem reſpectu ſymbolicæ ſignificationis, quam habent ſacræ veſtes in miniſterij functione, quod obliti ſunt exprimere, qui virum venerabilem conſulerunt, ut patet ex ſtatu queſtionis quem format ex illorum verbis. Nam de diſtinctione ſolùm agit. De crucis autem conſignatione ait, *Denique cum maximè abominandæ ſuperſtitioni & omnium horribiliſſimæ illi hyperduliæ crucis primùm aditum patefecerit, multo minus velim illam inter ἀδιάφορα numerare, quàm æneum illum ſerpentem Ezechias.* Imagines aut ritus ſymbolicos in eccleſiam invehere non eſt res per ſe adiaphora. Largiamur in theſi conſilium eſſe ſalubre,nempe ob res per ſe medias non deſerendas eccleſias, cum ventum fuerit ad hypotheſin,& ceremonias, de quibus inter nos & tyrannos illos, omneſque formaliſtas controvertitur,ſentiet lector ingenuus non eſſe res per ſe medias. Interim conſulo, ut epiſcopi qui tyrannidem ſuam viri venerabilis verbis obvelare ſtudent, obſervent quid moneat epiſtola ad Grindallum epiſcopum Londinenſem. *Denique illud dicere non verebor, æquitate tua fretus. Si peccant,qui potius quàm res illas ſibi contra conſcientiam obtrudi patiantur,cedere eccleſijs malunt: multo majore reatu coram Deo & ipſius Angelis teneri,ſi qui greges paſtoribus privari, & deſertis à paſtoribus eccleſijs horrendæ diſſipationis fundamenta jaci potius ſuſtineant,quàm miniſtros alioquin inculpatos hoc potius quàm illo habitu veſtitos cernere, & nullam potius alicubi famelicis cœnam præberi, quàm genuflexionem omitti.* Sed redeamus ad cætera. Vult D. Beza ut interim iſta non foveant ſilentio, ſed coram R. M. & apud epiſcopos ſuas conſcientias modeſta & gravi obteſtatione liberent, & apertè apud greges ſuos inculcent quæ ad tollendum hoc offendiculum pertinent, & in iſtorum etiam abuſuum emendationem,prout occaſionem obtulerit Dominus, incumbant. At iſta non audent omnes, nec qui audent vel offendiculum tollent vel emendationem procurabunt. Teſtis plurium annorum experientia. Nam ſunt qui facto conformes declamitant contra abuſum ipſum quem ſe tolerare dicunt, ſed offendiculum non tollunt. Factum doctrina efficacius,ut oſtendi capite ſuperiori,& proteſtatio contraria facto ridicula eſt.

Epiſt. 8.

Epiſt. 8.

Epiſt. 8.

Tolerare

Tollerare non eſt agere ſed pati: Non autē patitur tantùm, qui agit etiamſi coactus agat, ſed eſt mixta actio partim voluntaria partim coacta: coacta reſpectu externi, ſed voluntaria reſpectu interni principij ceu voluntatis & liberæ electionis. Ex duobus malis minus eligendum, ſi ſint mala pœnæ. Sed ubi duo mala, vnum pœnæ alterum culpæ, eligendum malum pœnæ. Non faciendum eſt malum ut eveniat bonum. Actor eſt approbator, tolerator etiam ſi lubet, quia non ſolùm in alijs tolerat ſed etiam in ſe, & ſic non nudus tolerator, ſed etiam actor eſt. Cives qui in civitate ſua tolerant lupanaria, non tamen ſi ipſi lenocinium exercerent, tolerare amplius dicendi ſunt. Tolerare eſt tantum non punire, in alijs non tollere. Qui non punit quæ tollere non poteſt, tolerare & quidem prudenter poteſt, ſi non ceſſauerit ab omni ſtudio emendandi & ſenſim corrigendi, ut tandem tollere poſſit. At conformitas in ipſo facto eſt quid majus quàm ſimplex toleratio, & in malo nunquam tolerabilis. Sed ponamus conformitatem eſſe in re per ſe media, tamen in re etiam per ſe media, propter abuſus & propter ſcandalum puſillorum, hoſtium in malo obfirmationem, inſidias eorum qui ſubverſionem eccleſiæ meditantur & machinantur, aliave incommoda non eſt conformitas in facto toleranda. Apoſtolus non ſolum tolerabat Iudæos infirmiores ſed etiam Iudæis Iudæus factus in facto conformis, ut infirmiores Iudæos lucrifaceret, quod lege mortua ſed nondum mortifera licebat, ſed contra hîc conformitas urgetur in facto, ubi offendiculum ponitur coram fratribus, & facto noſtro obfirmantur etiam jurati hoſtes in idololatria non abſque magno periculo, & malo ab utriſque & puſillis relabentibus & obſtinatis hoſtibus metuendo. De iſta conformitate in facto videat lector quæ ſupra diximus capite nono. Mercenarius fugit & deſerit gregem vel ob lucrum, vel imminente periculo, at illi conjiciuntur in calamitates & miſerias multas, qui tentatis omnibus medijs non poſſunt diutius ſalva conſcientia fungi ſuo munere. Neceſſitatis vel vtilitatis cauſa poſſe epiſcoporum mutationes fieri ait Anterus Papa. *Non enim tranſit de civitate in civitatem, nec tranſfertur de minori ad majorem, qui hoc non ambitu, nec propria voluntate facit, ſed aut vi à propria ſede pulſus, aut neceſſitate coactus, aut vtilitate loci aut populi non ſuperbè ſed humiliter ab alijs tranſlatus & inthronizatus eſt.* Præſumit canon locum non mutari, cum animus non ſit mutatus, ſicut virgo cenſetur, cum non ſit animus corruptus, licet corpus ſit corruptum. *Quis ſana mente putaverit ſe perdere pudicitiam, ſi forte in apprehenſa & oppreſſa carne ſua exerceatur & expleatur libido non ſua,* ait Auguſtinus. Extant verba in Gratiani decreto 32. quæſt. 5. cap. itane. Vbi gloſſa. *Argum. quod non debet dici quis perpetraſſe quod nolens fecit vel paſſus fuit: nec debent imputari, quia per coactionē abſolutam fiunt.* Atquæ coactio magis violente

7. qu. 1. 38.

De civit. Dei l. 1. c. 18.

lenta quàm per cruciatus conſcientiæ. Separantur à grege nolentes corpore, cui animo adhærent, ut columba quæ dilectionem non amittit, ſed ſemper gemit. Imò refert Parkerus non ſolùm argumentis, lachrymis, precibus vſos, ut in ſtationibus ſuis manerent, ſed tam firmiter adhæſiſſe quoſdam, ut non niſi vi manifeſta avulſi fuerint à gregibus ſuis. Et quamvis à grege ſeparati ſunt, miniſterium ad quod ſeparati fuerunt, non deſerunt, ſed quocunque vocarit dominus, ubi ſalva conſcientia evangelium prædicare poſſunt, vocantem ſequi parati ſunt. Gregem interim à quo avulſi ſunt exemplo ſuo in veritate, cui tam illuſtre teſtimonium præbent, confirmant nec ſolum gregem ſuum, ſed & alias eccleſias particulares. Athanaſius conſtantia ſua confirmavit non ſolùm Alexandrinam quam deſerere coactus, ſed alias penè omnes totius orbis eccleſias. Cedendo cadit, ſtabilitur patiendo veritas. Si non oppoſuiſſent ſe viri docti & pij jam annos ſexaginta, qualemnam habuiſſemus hodie in Anglia eccleſiæ faciem, rerum periti divinare poſſunt. Sed ad ſubſcriptionem redeamus. Latiùs quidem patet quàm conformitas. Nam conformitas exigit obedientiam in ijs duntaxat, quæ ad cujuſq; functionem peculiarem pertinent præter communem illam omnium membrorum eccleſiæ. Subſcriptio verò approbationem omnium, quæ & ipſe & epiſcopi & alij in ſuis functionibus faciunt ſecundum præſcriptum libelli ordinandi, & publicæ liturgiæ, & inde gravior eſt carnificina conſcientiæ. Non tamen ſequitur ſimplicem in facto conformitatem eſſe tolerationem, aut nullum malum, quia è duobus malis culpæ eſt minus malum. Petrus Martyr epiſtola ad Amicum quendam in Anglia fatetur ſe erraſſe, cum conſuluiſſet potius uti veſtibus ſacris quàm pati jacturā miniſterii, quia ex eo videbat præſens ingruere periculū, & ſpem fortaſſis aliquam fore, quemadmodum altaria & imagines ablatæ ſunt, ita etiam illas ſpecies Miſſæ auferendas ſi Epiſcopi in id incumberent. *Attamen*, inquit, *quia ſcandala eius generis vidi prorſus evitanda, propterea in ſententiam eius* nempe Bullengeri qui cenſuit illis non utendum, ne malo exemplo res quæ ſcandalo eſt confirmetur, ut ibidem refert) *facilè ceſſi.* Et infra. *Tu vero id videto ne adverſus conſcientiam quicquam facias.* Et infra. *Ad extremum ego te id ſcire velim quæſtiones huius generis nobis quoque duras eſſe, ideo conſilium non tam facilè dari poteſt. Ego cum eſſem Oxonii veſtibus illis albis in Choro nunquam vti volui, quamvis eſſem Canonicus. Mei facti ratio mibi conſtabat. Quare tibi quoque conſulo vt in arena conſilium capias. Novi exemplum meum non debere tibi juſtam eſſe confirmationem. Quod verò me movit & adhuc movet, & te fortaſſe movere poterit, nempe id non faciendum, quod ea confirmet quæ conſcientia mea non probat.* Non eſt facile judicare, quænam ſint res per ſe mediæ, & quando diſcernuntur, tamen propter ſcan-

De cruce 1. part p. 188.

Loc. com. in fine p. 1117.

dala oritura cenſet potius à concionandi munere ceſſandum. De ſcandalis orituris judicare poſſunt omnes rerum periti & prudentes ſecundum regulas ſacræ ſcripturæ & experientiam ſæculorum præcedentium: ſed omnium optimè ii,quorum res agitur,qui ſunt in campo aut arena conſultare poſſunt,quia de Eccleſiarum ſuarum ſtatu melius judicare poſſunt quàm exteri. Rectè propterea monuit amicum, ut in arena conſilium caperet.

Vocationi miniſtrorum ad ordinem vel Beneficium ſubjiciam ſequentia,quorum quis ſit uſus,neſcio, niſi ſit forte lucrum aut commodum *Quolibet anno*, ut refert Mucketus, *ad feſtum Sancti Michaelis Archangeli, vel intra ſex hebdomadas idem feſtum ſubſequentes unuſquiſque Epiſcopus tenetur numerum, nomina, gradus & qualitates eorum omnium quos in ſacros ordines vel ad aliqua beneficia promoverit ad Archiepiſcopum tranſmittere.* *De polit. p. 343.*

Hactenus de externa Miniſtri vocatione ad ordinem vel beneficium, ſive locum Miniſterii certum, ſequitur

Publica Miniſtri functio, vel in Concionando vel in Reliqua adminiſtratione.

In concionando, aut facultate ſibi in ea parte poſt Epiſcopi approbationem conceſſa, proprio gregi,vel foris ad populum ceu clerum; aut minimè impetrata ad id facultate, veluti ſi Magiſter Artium, aut gradus ſuperioris,proprio gregi concionetur abſque facultate.

Si Preſbyteratus ordini eſſentiale & neceſſarium eſſet munus concionandi, non opus eſſet ulla inſuper facultate ad concionandum magis quàm ad ſacramenta adminiſtranda. Qui vocatur ad beneficium ceu certum miniſterii locum, poteſt omnia liturgica obire munia legendo, recitando aut decantando lectiones & pſalmos & celebrando ſacras ſacramentorum actiones, non impetrata facultate, licet non ſit Magiſter artium: concionari autem non poteſt, niſi facultate ſibi ea in parte poſt Epiſcopi approbationem conceſſa. Indène argui poteſt eos exiſtimare, non eſſe neceſſarium munus Miniſtri prædicare verbum? Cur admittunt ad ordinem Preſbyteratus, qui non habent donum concionandi: ſi habent donum, qui audent talentum, quod dedit Dominus in terram defodere. Si in vocatione ad ordinem ceu gradum miniſterii negligentiores fuerint, qui audent in ſecunda illa vocatione ad beneficium ceu miniſterii certum locum,quempiam approbare, qui ad munus illud non ſit idoneus, vel ſi idoneus, quid opus alia

inſuper facultate ſpeciali, ſi non ſit Magiſter Artium aut gradus ſuperioris, ac ſi dona Dei alligata eſſent Academiis, aut contrà Philoſophiæ Baccalaureus ſtatim præditus eſſet dono concionandi, aut Doctoris Theologiæ eadem eſſent quæ paſtoris dona. Sed cum ipſi Magiſtri artium, aut ad ſuperiorem gradum provecti hanc facultatem habeant ex privilegio, non vi ordinis Preſbyteralis, patet quod concionandi munus non eſt præcipua miniſtri Anglicani & maxime neceſſaria functionis pars, ſed accidentaria, & dependens à privilegio, vel ſpeciali facultate impetrata ab Epiſcopo. Præterea Diaconi etiam habent concionandi poteſtatem facultate impetrata ab Epiſcopo. Sic enim in libello ordinationum ait Epiſcopus. *Diaconi munus in eo præſertim conſiſtet, ut præſto ſit Preſbytero, dum ſacris adminiſtrandis incumbit in Eccleſia ſibi aſſignata &c.* Item, *Si ſcripturas atque homilias populo perlegere, Iuniores in articulis fidei erudire, infantes baptizare, necnon verbum Dei prædicare, dummodo ab ipſo Epiſcopo cenſeatur idoneus, qui ad id muneris admittatur,* &c. *Hæccine tu libenter & alacriter præſtabis? R. Præſtabo Deo auxiliante.* Dounamus etiam fatetur communem eſſe utrique, Preſbytero & Diacono poteſtatem. *Poteſtas ordinis Preſbyteri eſt*, inquit, *præter divinæ liturgiæ adminiſtrationem, & poteſtatem miniſtrandi ſacramentum baptiſmi, & prædicandi, communem iis & Diaconis (qui ad ea authoritate muniti fuerint per Epiſcopum) eſt poteſtas miniſtrandi ſacram cœnam, & authoritas remittendi & retinendi peccata hominum.* Quibus verbis, vides lector, quantula ſit differentia inter Preſbyterum & Diaconum Anglicanum. Si quis *prædicare* interpretatus fuerit legere aut recitare ſecundum illud Durandi, *Lector prædicat id eſt legit ſive recitat populis, quid ſequantur: pſalmiſta verò canit*, ſciat eo ſenſu non poſſe hîc accipi. Nàm ad ſimplicem recitationem qualis eſt lectoris, non opus eſt Preſbytero aut Diacono ſingulari quodam dono, nec facultatem impetrare ab Epiſcopo. Præterea diſtinguntur in libello ordinandi, ut vides, ſcripturas & homilias perlegere & verbum Dei prædicare. Dounamus etiam munus illud prædicandi, quod habent Preſbyteri, tribuit Diaconis. De prædicatione igitur concionatoria, intelligenda ſunt verba, & ita intellexerunt veteres, cum inter ordinandum tam ſeriò hortarentur Preſbyteros ad prædicandum verbum Dei. Non opus fuiſſet tam gravi exhortatione, ſi prædicare nihil aliud eſſet, quàm recitare aut legere. Canonibus anni 1603 multæ habentur conſtitutiones de miniſtris concionatoribus & non concionatoribus. Can 45. *Singuli Beneficiati in Beneficiis ſuis reſidentes, dummodo ſint legitima authoritate ad concionandum admiſſi per ſingulos dies Dominicos (juſto impedimento ceſſante) in Eccleſiis aut capellis ſuis, vel vicinarum aliqua, Miniſtro concionatore deſtituta, (ubi maximè facultas datur) concionem ad populum*

Defenſ. lib.3. c.4. pa.105

Rationale lib.2 c.5.

lum habent vnam, in qua ſobriè & ſyncerè verbum veritatis dividens in Dei gloriam & ſalutarem populi ædificationem. Beneficiatus tenetur hoc canone unam tantum habere concionem ſingulis diebus Dominicis, idque tantùm juſto impedimento ceſſante. Occurret autem impedimentum, quoties libitum fuerit ipſis cauſas fingere. Canone 46. *Omnis Beneficiatus ad concionandum non admiſſus concionem ſingulis menſibus vnam ad minus in Eccleſia ſibi credita per concionatorem legitimè approbatum haberi procurabit; ſi tamen Beneficii valor Ordinarii judicio id ferre poſſe videbitur.* Boves arant & aſini paſcuntur. Habemus igitur conciones alias menſtruas, alias hebdomadarias; nec menſtruas, ſi ordinarii judicio valor Beneficii id ferre non videbitur. Cum deficit concio, ſufficiet homilia per Beneficiatum aut Curatum ſuum recitanda. Can. 47, *Quilibet Beneficiatus cui (propter neceſſitatem officii aliâs incumbentis) diſpenſatio de non reſidendo in Beneficio ſuo per hujus regni leges eſt indulta, per Curatum, qui Concionator ſit idoneus & ſufficienti authoritate approbatus, Curæ ſuæ proſpiciet, modò Beneficii valor non repugnet.* Beneficiatus ergò concionator operam vicariam poteſt adhibere Curati concionatoris, propter neceſſitatem officii aliâs incumbentis, quod tamen officium vel non eſt neceſſarium, imo nec utile Eccleſiæ, vel ſi neceſſarium, eo alius fungi debet. Can. 48 Miniſtri, niſi ex Epiſcopi vel ordinarii approbatione pro Curatis non ſunt admittendi. Can. 49 Miniſtris ad concionandum non admiſſis gloſſæ & paraphraſes in publica ſcripturarum lectione interdictæ, & homilias tantum legere permiſſum. Can. 50. *Miniſter, Oeconomi, aliique Eccleſiæ Officiarii neminem patientur in ſuis Eccleſiis, aut Capellis concionari, niſi qui licentiis ſuis ad prædicandum exhibitis iuſta authoritate in eam partem muniti comperientur.* Can. 51. Advenæ concionatores, niſi authentico teſtimonio commendati, ad concionandum in Eccleſiis Cathedralibus non admittendi. Can. 52. Concionatorum advenarum in ſingulis Diœceſeos Eccleſiis nomina in librum referenda. *Oeconomi Eccleſiarum, eorumque Aſſiſtentes librum quendam comparabunt, in quo vnuſquiſque concionator, qui ad ipſorum Eccleſiam aliunde acceſſerit, nomen ſuum inſcribet, adjecto etiam die, in quo concionem ibidem habuerit, ac Epiſcopi nomine à quo concionandi poteſtatem acceperit.* Can. 54. *Si quis per Archiepiſcopum, aut Epiſcopum vllum, vel alterutram Academiam in præteritum ad concionandum admiſſus, quovis deinceps tempore recuſaverit legibus, inſtitutis, & ritibus Eccleſiaſticis infra regnum Anglicanum ſtabilitis ſeipſum conformem reddere, eundem per Epiſcopum Diœceſanum, vel loci ordinarium quàm primùm admoneri volumus, vt eorundem vſui & debitæ obſervationi ſe ſubmittat. Quod ſi tali admonitione præmiſſa infra menſem ſe minimè reformarit, eiuſdem facultatem ſive licentiam ad concionandum eo ipſo irritam eſſe, & pro nullo habendam eſſe decernimus.*

Omnes

Omnes iſti canones de facultatibus & licentiis indicant verbi prædicationem non eſſe præcipuam & neceſſariam muneris Presbyteri partem: poſſe concionatores quibus concedendam vult Epiſcopus, & quibus conceſſa eſt ejuſmodi facultas, poſſe eadem mulctari. *Sed cum Chriſtus Presbyteros ſuos prædicare juſſerit, quis prohibere poteſt*, inquit Wicleſus in expoſitione concluſionum exhibitarum Epiſcopis apud Foxum in Actis & Monumentis Martyrum. Aſſertor Politiæ Chriſtianæ refert *Populi qui paſcitur ad populum qui non paſcitur eam eſſe rationem, quæ digiti ad vlnam, aut manipuli ad plenam aream*. Author petitionis ad Reginam refert, *Vbi Epiſcopi vnum aptum ad docendum, viginti prorſus ineptos creant miniſtros*.

Pag. 245. Pag. 52.

Zecchius ait *munus prædicandi competere Curatis de jure & ex officio ſuo ordinario, & eſt communis ſententia tam Canoniſtarum quàm Theologorum, & tam de ipſis quàm de Epiſcopis probatur evidenti ratione. Primò, quia ii omnes ſunt Paſtores, Curati quidem in foro interiori, Epiſcopi etiam in exteriori. At Paſtoris eſt non ſolum vigilare ſuper gregem, ſed multò magis eſt paſcere, vt ait Propheta thren.4. Parvuli petierunt panem, nec erat qui frangeret iis. Hinc Apoſtolus prædica verbum, argue, increpa &c. Secunda ratio, quia nemo poteſt prædicare, niſi mittatur, ſic ii qui mittuntur, prædicare tenentur, at paſtores ſunt qui mittuntur jure quodam ordinario, tanquam ordinarii quidam miſſi, qui etiam ordinariò prædicare debent; ordinario autem iure mittuntur omnes hoc ipſo, quòd eliguntur ad prælaturas, aut ad curam animarum. Hinc eſt quod ii tanquam legitimi & idonei prædicare debent, & non opus eſt alia licentia*. Sic in Concil. Tholoſ. ann. 1590 *Epiſcopi proprium eſt docere, id quoad eius facultas, negotiaque ferent, frequentius præſtare conabitur. Sin minus, probos ſaltem eruditoſque viros ad id muneris ſeligat, nullumque in ſua Diœceſi ſine expreſſa ipſius licentia concionari ſinat, niſi id ei ex proprio munere, vtpote parochiam obtinenti, eamque in concedenda cautionem adhibeat, vt neminem niſi ætate jam maturum, ſudiaconatuſque ſaltem ordinem conſequutum admittat*.

De Rep. Eccleſ. tit. De Concionatoribus.

Bochelli Decreta Eccl. Gallic. pag. 1335.

Thomas de Arundellis Cantuarienſis in conſtitut. *Reverendiſſimæ ſynodo. Qui verò per locorum Diœceſanos ſe miſſos fore prætendunt, ipſius Diœceſani literas ſub ſigillo ſuo magno* (nam *ſigillum armorum ſive ſignetum non faceret fidem* ait Linduodius) *adhoc ſibi confecta ſimiliter oſtendat. Curatum vero perpetuum miſſum intelligimus à jure ad locum & populum curæ ſuæ. Perpetuum*, ait Linduodius, *qualis eſt Epiſcopus in ſua Diœceſi, Rector & Vicarius in ſua parochia, & quilibet alius perpetuò intitulatus ad beneficium cui incumbit cura animarum*. Nicolai Papæ ad Michaelem Imperatorem verba paſtoribus omnibus accommodari poſſunt. *Diſpenſatio eſt nobis cœleſtis ſeminis injuncta. Væ ſi non ſparſerimus, væ ſi tacuerimus. Quod cum electionis vas formidet & clamet, quanto magis cuilibet exiguo metuendum eſt.*

Lindw. tit. de hæreticis.

Diſt. 43.

Can.

Can 55. habemus precationis formulam, quam concionaturi imitantur. *Omnes concionatores & Miniſtri in aditu cuiuſque ſuæ Concionis, Lecturæ, & Homiliæ, populum hortabuntur vt ſecum in precibus concurrant in hanc aut ſimilem modum idq́ (quantum licet) ſumma brevitate: Precamini pro Chriſti ſancta Eccleſia Catholica, id eſt, pro vniverſo cœtu populi Chriſtiani per orbem terrarum diffuſi ac diſſeminati, ſpecialiter vero pro Eccleſijs Angliæ, Scotiæ, & Hiberniæ; & in his præcipuè pro excellentiſſima Regia Majeſtate, clementiſſimo Domino noſtro Iacobo Dei gratia Angliæ, Scotiæ, Franciæ, & Hiberniæ Rege, Fidei Defenſore, & ſuper omnes perſonas in omnibus cauſis tam Eccleſiaſticis quàm civilibus infra regna & dominia ſua ſupremo Gubernatori. Precamini etiam pro Miniſtris divini verbi & ſacramentorum, tam Archiepiſcopis & Epiſcopis, quam cæteris paſtoribus & Curatis. Precamini etiam pro honoratiſſimis Regiæ Majeſtatis Conſiliariis ac Proceribus, & Magiſtratibus huius regni vniverſis; vt hi omnes & ſinguli in ſua quiſque vocatione, ad Dei gloriam populique ædificationem, & rectam adminiſtrationem officiis ſuis diligenter & fideliter perfungantur, memores reddendæ olim rationis, cum ad Chriſti tribunal ſiſtentur iudicandi. Precamini etiam pro populo & plebe huius regni vniverſa, vt in vera fide, & ſancto timore Dei, in humili erga Regem obedientia, & fraterna in ſe invicem charitate vitam ſuam inſtituant. Poſtremò gratias & laudes Deo reddamus pro illis omnibus, qui in fide Chriſti ex hac vita exceſſerunt, humiliter Deo ſupplicantes, vt per illius gratiam vitam noſtram ad pium eorum exemplar dirigentes, vt ita tandem hac mortali vita defuncti reſurgamus cum illis in die Ieſu Chriſti ad cœleſtem gloriam & vitam æternam; ſemper cum oratione Dominica concludentes.* Non precantur ſed jubent precari, & exhortationem oportet concludere recitando orationem dominicam.

Quibus conceditur concionandi facultas, vel rarò concionantur, vel ſi concionantur, tot tamen canonibus, injunctionibus, Admonitionibus, Articulis, tanquam cancellis circumſcribuntur, ut omne Dei conſilium liberè annunciare non liceat impunè; Si quis παρρησίᾳ qua debet utatur, ſchiſmaticus habebitur, & licentia concionandi mulctabitur, etiamſi ſit Magiſter artium, vel in carcerem conjicietur, vel gradu ſubmovebitur. Nam in Eccleſia Anglicana hæc duo conſiſtere ſimul poſſunt, ut nempe quis, qui concionatus eſt plures annos, poſſit mulctari licentia concionandi, non tamen de gradu Preſbyteri ceu Miniſtri dejici. Concionatores probatiſſimi, deturbantur & ejiciuntur, qui plures animas Chriſto lucrifecerunt, & qui omnino inepti ſunt ad concionandum aut qui concionando vel gloriam vel quæſtum & quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Chriſti, aut ſalutem animarum, aut oratorum inſtar prophana blandiloquentia aut facetiis auditores ſuos paſcunt, eloquia Dei non loquentes, foventur. Cum jactabundus dixiſſet

Mortonus Ceſtrenſis quibuſdam Miniſtris. Non eſt inter vos Puritanos unus qui convertit tot animas quot D. Whitus. Reſpondit ipſe Whitus (aderat enim) Cum eram Puritanus multos converti, plures tamen Midſlejus Ratſdellenſis. Pius tamen ſenex, ut audio, mulctatus fuit concionandi licentia.

In reliqua adminiſtratione ad præſcriptum vel Iniunctionum Regiarum non modò legibus Regni non repugnent, vel liturgiæ publica authoritate editæ.

Injunctiones Regiæ hîc intelligendæ ſunt eæ quæ ſunt editæ anno 1 Elizab. additur *modo legibus regni non repugnent*, quia forte illorum moribus repugnant. Nam art. 6 prohibentur Eccleſiaſtici ludere aleis aut chartulis. Epiſcoporum tamen capellani, eorumque aſſeclæ chartas inſtruere norunt optimè, iiſque & aleis ſe exercent. Articul. 11 non reſidentes, quorum annuus reditus excedit 40 librorum ſummam, tenentur quadrageſimam partem diſtribuere pauperibus parœciæ, quod tamen non obſervatur Art. 12. Rectores Vicarii &c. quorum reditus annuus excedit 100 libras pro ſingulis centenis erogarent tres libras ſex ſolidos 8 denarios in pauperes alumnos Academiarum aut ſcholarum trivialiũ. Si curaſſent Epiſcopi iſtud præſtari, ſingulis annis mille alumni inopia ſublevari potuiſſent. Sed in Decanos Doctores, & Capellanos ſuos rigidiores eſſe nolunt viri boni, legum ſcilicet obſervantiſſimi. Art. 20 diebus feſtis vacandum concionibus audiendis, precibus privatis & publicis, diſſidiis reconciliandis, Sacramentorum participationi, pauperum viſitationi; Epiſcopi tamen eorumque ſacerdotes comediis ſpectandis, Sphæromachiæ ceu globulis &c. vacant. Art. 22 omnes picturæ ſuperſtitioſæ in vitreis feneſtris aut parietibus, ſive in Eccleſiaſteriis ſive in privatis ædibus abolendæ, Multæ tamen feneſtræ eiuſmodi picturas habent, nec è conclavibus Epiſcoporum eliminantur Art. 49. Cantus Eccleſiaſticus debet eſſe ſimplex; tanquam pronunciantis potius quam canentis: Curioſitas tamen Eccleſiarum Cathedralium hanc ſimplicitatem faſtidit. Art. 50, Subditorum nulli aliis hæreticorum, ſchiſmaticorum puritanorum agnomina imponant. Hoc tamen ſolenne Epiſcopis eorumque aſſeclis & creaturis. Art. 52 aperienda ſunt capita & inclinanda genua cum profertur nomen *Ieſus* in concionibus, lectionibus &c. At Epiſcopi eorumque capellani illud obſervant ſolum cum legitur Evangelium, ac ſi Evangelium reliqua ſcriptura ſanctius eſſet: præſertim vero negligunt cum viriliter & gnaviter jurant *per Ieſum* Art. 59 poteſt quis ab Eccleſiæ ſuæ parœcianæ precibus publicis abeſſe, ſi modo interea aliam illius civita-

tis vel oppidi Eccleſiam petierit, ubi habetur concio. Epiſcopi tamen eorumque Officiales animadvertunt in eos, qui ita fecerint, niſi marcam aut feodū aliud eiuſmodi dederint. Hæc omnia obſervavit ex Injunctionibus Regiis Author petitionis ad Reginam. Obſervat etiam idem Author, nec legis Regni tam obſervantes eſſe, quàm jactitant. Statutis regni ii habentur Miniſtri, qui apud exteras Eccleſias inaugurati ſunt, modo ſubſcripſerint Articulis fidei & doctrinæ 13 Eliz. c. 12 Epiſcopi tamen pro Laicis habuerunt, qui in reformatis Eccleſiis ad miniſterium vocati ſunt, cum tamen ſacerdotes pontificios ſatis idoneos ad miniſterium judicaverint. Lex exigit ſubſcriptionem ſolummodò Articulorum de doctrina fidei & Sacramentorum 13 Elizab. c. 12. Epiſcopi tamen homiliarum, ordinandi & conſecrandi libros, item publicæ liturgiæ approbari ſubſcriptione volunt. Statuto 23 Elizabeth cap. 1 Ordinarii eorumve Miniſtri à ludimagiſtris pro facultate docendi nihil peterent. Archiepiſcopi tamen; Epiſcopi, Cancellarii aut officiales, prout quiſque admiſerit ludimagiſtrum 7 10 vel 12 ſolidos extorquent. Imo nec Canones à ſeipſis conditos obſervant, ut oſtendit idem Author

Pag. 67 68
Pag. 60 61
Pag. 70.

Ad præſcriptum liturgiæ publica authoritate editæ, & concernit, vel Epiſcopum, vel Eccleſiam, vel Miniſtrum ipſum.

Epiſcopum nimirum in ratione confirmationis puerorum.

Eccleſiam, vel in ritibus aliquot, ut in genuflexione vel in Reſponſionibus quibuſdam.

Miniſtrum ipſum, Qua in parte conſideranda veniunt, Ipſius libri ſubſtantia, ut illic eſt videre, vel directoria quædam, quæ continentur in Calendario aut Rubricis.

In Calendario, ad dirigendum Miniſtrum, vel in rebus ſpectantibus Miniſtrum ipſum vel parochiam. Miniſtrum ipſum, vel in lectione pſalmorum aliquot quolibet die menſis cujuſque, vel Reliquorū Bibliorum, partim ex Canonicis partim ex Apocryphis intra annum: Parochiam etiam totam de diebus Carniſprivialibus aut feſtis obſervandis.

In Rubricis inſervientibus ad modum adminiſtratio-nis vel Quarundam liturgiæ partium, vel Sacramentorum.

Quarundam leiturgiæ partium, in rebus reſpicientibus vel omnes vel Quoſdam; Omnes qui ſunt illius congregationis, ut in publicis precibus, vel ordinariis vel peculiaribus alicui Tempori vel Occaſioni, aut in lectionibus Homiliarum ſacrarum; Quoſdam, ut circa Matrimonii celebrationem, Gratiarum actionem à puerperio, Infirmiorum viſitationem & conſolationem, Sepulturas defunctorum.

Sacramentorum, Baptiſmi, Sacræ Coenæ: vel publicè in Eccleſia, vel privatis in ædibus urgentibus de cauſis, miniſtrandorum.

De politia Eccleſ. pag. 343 344.

Mucketus adhuc pleniùs deſcribit Preſbyteri Anglicani functionem his verbis. *Iam Preſbyterorum, poſtquàm ita Epiſcopi inſtitutione ad Rectoriæ vel Vicariæ titulum, deinde Archidiaconi inductione ad alterutrius poſſeſſionem admiſſi fuerint; hæc eorum munera ſunt & officia: Verbum ſyncerè prædicare (ſi Epiſcopi authoritate ad concionandum fuerint approbati) per ſingulos dies Dominicos in Eccleſiis ſuis, vel vicinârum aliqua Miniſtro concionatore deſtituta; legere omni die Dominico (ſi ad concionandum non fuerint approbati) homilias publica authoritate præſcriptas, cum in ipſorum Eccleſiis deficiet concio, quæ ut ſingulis menſibus habeatur per concionatorem legitimè approbatum, tenentur procurare, adminiſtrare ſacramentum Baptiſmi, in quo pueros cœnæ Dominicæ incapaces pro ſuſceptoribus admittere, & quem ſi infans ſit infirmus aut in mortis periculo differre prohibentur: adminiſtrare ſacramentum Euchariſtiæ, & ab eius perceptione extraneos, in genua non inclinatos, manifeſtè infames aliquo ſcelere, & in eo impœnitentes viventes, cum proximis ſuis malitioſè contentioſos, Oeconomos & teſtes Synodales in criminibus Ordinario detegendis nefariè perjuros, ſchiſmaticos Anglicanæ Eccleſiæ apertè calumniantes repellere, donec reſipuerint; liturgiam ad Rubricarum in ea præſcriptum diebus ſacris, & in eadem litaniam diebus Mercurii & Veneris, diſtinctè & cum debita reverentia recitare; diebus dominicis & feſtis ante preces veſpertinas ad ſemihoræ ſpatium vel amplius, juventutem & rudiorem plebem examinare, & inſtruere in Catechiſmo, qui in libro communium precum extat, diebus dominicis tempore divinorum feſtos, vigilias, dies carniſpriviales in ſequentem ſeptimanam incidentes populo denunciare; matrimonium*

trimonium celebrare, gratias agere à puerperio, ægrotantes ſedulò viſitare & conſolari, defunctos ſepelire; in his fere omnibus peragendis congruo ſuperpelliceo, & caputiis, ſi gradum aliquem in Academia ſuſceperint, indui; baptizatorum, nubentium, ſepultorum regiſtrum conſervare; pontificios noſtris ſacris intereſſe recuſantes, & alios ſententiâ excommunicationis ob inſignem contumaciam, vel graviora ſcelera obſtrictos, ſingulis ſex menſibus ſequentibus die aliquo dominico tempore divinorum pro excommunicatis denunciare: Denique omnes pontificios cujuſcunque ſexus vel ætatis vltra tredecim annos, qui ſacramenti participes eſſe, vel noſtris publicis precibus intereſſe renuerint (obſervato inter eos diſcrimine) in ſuis parochiis, vt inquilinos vel hoſpites commorantes, eorumque vera nomina, vel quæ aliàs pro tempore vſurpant exquirere, in ſcriptum referre, illudque ante feſtum Nativitatis ſuis Ordinariis fideliter exhibere. Et vltra hæc omnia Preſbyteri docti & magis exercitati frequentiùs habent conciones funebres, baptiſmales, nuptiales; conciones in Epiſcoporum viſitationibus, & conſecrationibus, Diaconorum & Preſbyterorum ordinationibus, inferiorum Magiſtratuum electionibus, coram Regis Iudicibus & Iuſtitiariis pro tribunali ſeſſuris, ad celebrandum diem quo Rex regnum ſuum auſpicatus, inauguratus, ceu coronatus eſt, ad commemorandum liberationem Regis aut Regni à publicis & graviſſimis periculis, graſſante peſte & fame, in ſchiſmaticorum & hæreticorum libris publicè comburendis, ad inſignes ſchiſmaticos, cum in eos Epiſcopi ſolennem ſententiam, vt loquuntur, condemnatoriam ſint laturi, redarguendos & refutandos: aut quando aliæ iſtiuſmodi occaſiones obvenerint: quas ideo percenſemus, vt qui in Academiis ſacro miniſterio ſe conſecrant, quàm gravè ſit onus præſentiant, & ad illud obeundum accedant vndique paratiores. Grave ſcilicet onus Preſbyteris doctis & concionatoribus, concionari ſemel die dominico, vel in ſua vel ob lucrum in aliena parœcia, propter lucrum etiam habere conciones funebres, nuptiales, baptiſmales, in alienis parœciis, ubi non ſunt Preſbyteri concionatores, ſi rogati fuerint & invitati à divite aut Nobili, aut ſi unus ex multis quandoque concionetur in viſitationibus, conſecrationibus, ordinationibus vice Epiſcopi aut Archidiaconi, & protuenda eorum dignitate, & poteſtate: nam ſinguli non exercentur in omnibus præmiſſis. Graviſſimum, facile credo, illud de redarguendis & refutandis, quos hîc, vocat inſignes ſchiſmaticos. Nam intelligit, opinor fratres noſtros quos illi Puritanos, vel quos Browniſtas vocant. Non repetam, quæ ſuprà ſæpius, presbyteros alios omnino ineptos ad concionandum, alios habere donum, ſed pendere uſum & exercitium ab Epiſcopo, alios habere facultatem, ceu ut vocant licentiam Epiſcopi, ſed vel non reſides & pluraliſtas eſſe vel in Cathedralibus & collegiatis Eccleſiis latitare. Sunt

& alij, qui ſi non ſint Nonreſidentes loco, ſunt Nonreſidentes officio. Quàm ſincerè Evangelium prædicant multi qui concionantur, cum de libero arbitrio, de juſtificatione, de Chriſti deſcenſu ad inferos, de Antichriſto, de ſucceſſore Petri, & alia Papiſmi dogmata & Lutheraniſmi pro concione tradunt. Pontificiorum nomina Ordinarijs exhibere tenentur legibus, ſed quàm fideliter eo munere Presbyteri, aut Ordinarij ſuo, fungantur lippis & tonſoribus notum. Quàm diligenter inſtruunt rudiores in Catechiſmo diebus dominicis & feſtis, qui nihil minus curant. De denunciandis excommunicatis, pag. 403. De repellendis manifeſtè infamibus à ſacra cœna diximus, pag. 272. De cæteris dicemus ſuis locis. Notanda hîc eſt diſtinctio Presbyterorum in concionatores & non concionatores. Non diſtinguntur ulla parte eſſentiali muneris Presbyteralis. Alioquin eſſent duo Presbyterorum ordines præter illum gubernantium quos Seniores appellamus. Præterea in nulla re diſtinguuntur, quæ non ſit communis Presbyteris, & Diaconis Concionatoribus. Nam Diaconis etiam hanc concionandi facultatem concedere poteſt epiſcopus. Habet Presbyter in muneris exercitio præſcripta alia, quibus circumſcribitur præter regiarum injunctionum, & liturgiæ præſcripta, nempe libelli admonitionum Epiſcopalium, Articulorum pro Clero, & Canonum ceu conſtitutionum Synodicarum. Sed de præſcripto liturgiæ jam agemus.

Libri publicæ Liturgiæ Eccleſiæ Anglicanæ partes ſunt tres, preces communes, forma miniſtrandi ſacramenta, & ritualia in matrimonij celebratione, viſitatione infirmorum, Sepultura & ſimilibus: & proinde inſcribitur in editione Gallicana, *Liturgia ceu liber precum publicarum, Adminiſtrationis ſacramentorum, aliorumque rituum & ceremoniarum in Eccleſia Anglicana.* Et rectè quidem nomen liturgiæ tribuitur non cœnæ ſolummodò celebrationi, ſed etiam alijs exercitijs cultus publici. Nam λειτουργεῖν eſt obire miniſteria circa res ſacras, per quæ Deus à Chriſtianis colitur, ut orare, ſcripturas recitare, aut interpretari, concionari, ſacramenta adminiſtrare, pſallere. *Abhac notione,* inquit Caſaubonus, *dictæ ſunt λειτουργίαι deſcriptiones quædam ordinis ſervandi in ſacris celebrandis. Latini vocant Ordinem agendi vel officium, Græci aliquando ἀκολουθίαν.* De huius vocis notione ſtrictâ, laxa, communi, propria videat ibidem, lector. Qui librum publicæ Liturgiæ in Eccleſia Anglicana Miſſale tranſlatum vocant, aut è Miſſali excerptum dicunt, minus propriè loqui mihi videntur. Nam liber iſte Anglicanus conflatur ex tribus Pontificiorum libris Liturgicis, Breviario, Miſſali, & Rituali. Pars prima, nempe precum publicarum ex Breviario, Ordo adminiſtrandi ſacramenta, celebrandi matrimonium, viſitandi

Exercit. p. 135.

infirmos,

infirmos, & Sepulturæ ex rituali deſumuntur. Ordo conſecrandi in cœna, Evangelia, Epiſtolæ, collectæ quædam ex miſſali: Nam ante collectas, hic eſt titulus, *Collectæ, Epiſtolæ, ac Evangelia ad ſacram communionem, ſive in cœna Domini dicenda per totum annum.* Et de forma benedicendi & conſecrandi dicemus ſuo loco. Ex tribus his igitur ſed contractis nempe Breviario, Miſſali, & Rituali conflatur liber publicæ liturgiæ. Forma conſecrandi Archiepiſcopos & Epiſcopos & ordinandi Preſbyteros & Diaconos in Eccleſia Anglicana ex alio libro nempe Pontificali Romano deſumitur. Habent Eccleſiæ reformatæ etiam ſuum ordinem in celebrandis ſacris, ſed à Romana, vt decet, longè diverſum.

Omnibus his publicæ Liturgiæ partibus illud commune eſt, quod miniſtri arbitrio nihil permittitur, non preces concipere, prout (afflaverit ſpiritus, non exhortari, prout ſecundum donorum menſuram poteſt, ſed conceptis formulis & præſcriptis verbis orare, exhortari, admonere, docere. Nam hæc omnia præſcribuntur in adminiſtrandis ſacramentis, & precibus, adeo ut non liceat Preſbytero Anglicano, licet Angelorum linguis loqui poſſet, in cœna celebranda alijs verbis exhortari, excitare affectus, aut docendo illuminare & inſtruere quàm verbis præſcriptis, & ſic in alijs publicæ liturgiæ partibus. Habemns quidem nos etiam in Eccleſia noſtra Agendas, & ordinem in ſacris celebrandis ſervandum, ſed nemo alligatur precibus aut exhortationibus liturgiæ noſtræ, proponuntur tantùm ut peradigmata, quibus precum aut exhortationum materia & forma quoad ſubſtantialia indicantur, non ut eiſdem verbis adſtringantur miniſtri. Totos ego tredecim annos, quibus functus ſum miniſterio, ſive in ſacramentis, ſive in alijs ſacris celebrandis, exhortationibus aut precibus quæ extant in Agenda noſtra, nunquam uſus ſum. Sic etiam alij complures; & omnibus etiam liberum eſt idem facere. Et puerile eſt, ut mihi videtur, aliter facere. Qui orant, exhortantur, aut admonent abſque præſcriptis verbis, rectiùs mihi facere videntur, & efficaciùs movere auditores quàm qui præſcriptis verbis tanquam glebæ aſcripti orant aut exhortantur. Nihil ego puto à quovis præſcriptum tam exactè, quin addi aliquid poſſit, aut perfectius reddi à quovis qui miniſterio dignus, ad docendum vel movendum affectus. Nam facile eſt addere inventis, & præſcriptis. Et licet fortè nihil exactius dari poſſet, tamen languet oratio, ubi non eſt verborum varietas, nec prorumpunt affectus interiores orantis aut exhortantis liberè in verba. Nam ut afficiat auditores oportet ipſum affici. Non autem afficitur ut debet, qui ſemper eiſdem verbis orat, aut exhortatur. Deum omnibus viribus animæ colendum eſſe nemo negabit. Pij dei cultores in veteri & novo teſtamento varijs formis & modis orandi uſi ſunt, & propheta Regius non ſolùm

ſum res diverſas ſed etiam rem eandem pluribus verborum formu-lis petijt à Domino, ut patet ex Pſal. 119. Qui orat ſecundum verborum pręſcriptum habere poteſt generalem orandi affectum & intentionem ante prolata verba, particularem de petenda re particulari non habet, niſi forte teneat memoria verba præſcripta, & ſint orantis affectui accommodata quod accidentarium eſt. Eſt autem per ſe præſtantior orationis vocalis modus quando vox formatur, & verba quaſi determinantur per affectum interiorem præcedentem & naturali quaſi impetu prorumpentem & redundantem in exteriora, Cum miniſter orat, ſi abſque præſcripta verborum forma, affectus miniſtri orantis præcedunt verba prolata, ſed reſpectu auditorum verba prolata præcedunt affectum, eumque gignunt & movent, verum vehementiùs, quàm ſi oret ſecundum præſcriptum verborum. Nam tunc non afficitur quantum debet & poteſt, ipſe qui aliorum, quantum debet aut poteſt, affectus movere debet. Et puto ego, auditores alias flammulas in animis ſentire, cum præit miniſter verbis determinatis à præcedente, quàm cùm ſequente affectu, præſertim ubi aliquandiu aſſueti ſuut auditores verbis præſcriptis. Nec tamen adeo rigidus ſum, ut rudioribus privatim oraturis hæc adminicula, nempe præſcriptas verborum formulas omnino denegem, ſi ſimul doceantur ſic memoriæ infigere, ut poſſint affectui vt accommodare, & ſic affectus verba præcedere poſſet; & ipſi ad perfectiora tendere nec in rudimentaria iſta forma hærere. Sunt qui tota vita adeo rudes ſunt, ut extra prȩſcriptas ſuas formulas vix poſſunt decem verba proferre, non abſimiles ijs qui apud Pontificios nihil poſſunt abſtracti à formulis illis, quæ habentur in officio Beatæ Mariæ, aut à Roſario. Addo quod etiam adultioribus non denegarem libros precum, partim ut videant quid imitentur in pijs ſanctorum precibus, partim ut materialiter verba legendo prębeatur materia meditationis, & moveantur affectus, ſi ſe ſegniores & torpeſcere ſentiant, cum ſint oraturi. Nam aliud eſt legere materialiter vel ſtudij gratia vel preparationis cauſa, aliud formaliter & cum affectu orare. Prętérea in domeſticis precibus etiam non negarem poſſe patremfamilias precari ſecundum prȩſcriptum, ſi non habet donum concipiendi verba. Nam licet in conclavi verbis exprimere animi affectus pro arbitrio poteſt, quia Dominus cor intuetur & affectus, tamen publicè coram tota familia idem abſque indecoro non poteſt. Prȩſtat autem prȩſcriptas in familia preces habere quàm nullas. Sed nollem eum in iſto orandi modo hærere, ut ante dixi de alijs privatis. In Eccleſia, vbi orat miniſter qui debet habere donum concipiendi verba tum in precibus tum in exhortationibus æquè ac in docendo & interpretando ſcripturas, ſentio debere uti dono illo, idque exuſcitare, & alios ad idem donum colendum excitare.

Non mihi placet,dicam ingenuè quod ſentio, quòd miniſter adſtringat ſe verbis præſcriptis in publicis precibus, aut exhortationibus ceu admonitionibus in ſacris celebrandis, etiamſi à viris doctis & piis conceptæ ſint, præſertim recitando è libro; Nam attentio ad verba recitanda e libro & magis impediunt affectuum impetus, & correſpondentes geſtus corporis exteriores, quàm ſi quis memoriç ita infixerit,ut affectui accommodata ſint eumque quaſi ſequantur. De re iſta tamen litem nemini moveo, nec propterea à ſacris hoc modo celebratis, ſi non aliæ acceſſerint corruptelæ, quæ ſeceſſionem merentur, abſtinendum judico. Sed in Eccleſia Anglicana non permittitur iſta libertas. Adſtringuntur ſub pœna præſcriptis verbis, nec licet impunè aliquid omittere, etiamſi ad ſacrorum ſubſtantiam aut ſacramentorum eſſentiam non ſit neceſſarium, ut patet ex canone 38 conſtitutionum ann. 1603. *Si quis miniſter, poſtquam præfatis Articulis ſubſcripſerit, liturgiæ formula vel ritibus & ceremoniis quibuſcunque in libro precum publicarum indictis, vti deinceps omiſerit ſuſpenſionis pœna coerceatur, ac niſi poſt menſem ſe emendarit ac ſubmiſerit, excommunicetur, quod ſi per alium adhuc menſem in contumacia permanſerit, à miniſterio ſacro amoveatur.* Sic Pius Quintus Pontifex Romanus ſtatuit de Breviario ipſius juſſu edito. *Statuentes Breviarium ipſum nullo vnquam tempore vel totum vel ex parte mutandum, vel ei aliquid addendum vel omnino detrahendum eſſe &c.* Præſcriptas verborum formulas in liturgia Eccleſias Apoſtolorum ſæculo habuiſſe ex ſacra ſcriptura colligi non poteſt, præter verba determinata à Chriſto in Baptiſmo, & ſacra cœna, ſed potius contrarium, oraſſe,ut præſenti actioni, & circumſtantiis loci, temporis, perſonarum conveniebat. Miſſas ceu liturgias quæ tribuuntur Petro, Iacobo, Matthæo, Andreæ, Marco,Clementi,Dionyſio Areopagitæ,aliiſque Chriſti diſcipulis Chriſti,ſuppoſititias eſſe ſcriptores noſtri pluribus indiciis evicerunt. Liturgia, quam Paulus tradidit Corinthiis, prout eam accepit à domino, ſuppoſititias illas falſitatis arguit. An nullas, inquies, probabo liturgias? Abſit. Nam liturgiæ publicæ partes & exercitia ſunt precari, pſallere, ſcripturas legere, & interpretari ac tractare,ſacramenta adminiſtrare, quæ qui ſublata vellet, dei cultum ſublatum cupit. Præterea probamus præſcriptum ordinem harum partium tum per ſe tum inter ſe, ut omnia fiant ordine & decenter in Eccleſia, & ut partes illæ finem ſuum ad quem inſtituit eas dominus facilius aſſequantur,nempe ædificationem Eccleſiæ. Tertiò probamus etiam illa orationum & admonitionum exemplaria, quæ habentur in liturgiis noſtris, dummodo tradantur ut exemplaria, non ut præſcripta quibus præcepto adſtringendus miniſter, & rectiùs facere cenſeo, qui non hæret in formulis verborum, ubi non determinavit ſcriptura,

quàm qui ne γε quidem addere vult, etiamſi liberum illi ſit, & nullo obligetur præcepto ad conceptas verborum formulas. In Anglicana igitur liturgia primum quod damnamus eſt, præſcripta in omnibus liturgiæ partibus præcepta, & imperata non leviori quàm ſuſpenſionis, excommunicationis, depoſitionis, & deprivationis pœna.

Secundum quod damnamus in liturgia eſt, quòd verbi prædicatio quæ debet eſſe quaſi anima liturgiæ habetur tanquam acceſſorium quid ad totam liturgiam, & accidentarium, quæ vel adeſſe vel abeſſe poteſt, & tamen integra ſemper ſuis partibus & omnibus numeris abſoluta conſtare poteſt liturgia; Imò nec pleriſque locis magis aptus eſt Sacerdos Anglicanus ad concionandum, quàm aſinus ad lyram, & tamen omnia liturgiæ Miniſteria, ſive Breviarii ceu officii horarii, ſive Miſſalis & Ritualis obire poteſt, ſacramenta adminiſtrare, Nuptiis benedicere, mortuus mortuos ſepelire, peccata remittere & retinere &c. Miniſtrorum & Miniſteriorum ſacræ liturgiæ alia erat ratio Apoſtolorum ſæculo. Oportet Epſicopum qui idem ac Preſbyter, eſſe διδακτικὸν ait, Apoſtolus. Quod ad miniſteria, non habebant illi officia horaria id eſt precum & laudum, nec cœnæ celebrationem, abſque doctrina & interpretatione ſcripturarum. *Perdurabant in doctrina Apoſtolorũ & communicatione & fractione panis & precibus* Act.2 42. Lyranus, *Tum quia quotidie communicabant, tum quia omnes cibos, ſicut & cætera communia habebant.* Syrus interpres, *Et perſeverabant in doctrina Apoſtolorum & communicabant in oratione & fractione Euchariſtiæ.* Et Act.13 1 λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ. Oecumenius ibi τί ἐστι λειτουργούντων τοῦτ᾽ ἔστι κηρυττόντων, id eſt prædicantibus ceu concionantibus. Sic Chryſoſtomus in eundem locum. Cajetanus. *Non explicatur ſpecies Miniſterii, ſed ex eo quod dixerat prophetæ & doctores, inſinuatur quod miniſtrabant Domino docendo & prophetando.* Et dicit Paulus ſe ἱερουργεῖν τὸ εὐαγγέλιον. Atque hic mos fuit in Iudæorum Synagogis poſt lectionem legis & prophetarum interpretari ſcripturas & exhortari. Luc. 4 18 Act.15 21, Act.13 14, unde Synagogæ dictæ ſunt domus expoſitionis. *Si quis eſt in vobis ſermo exhortationis*, id eſt Midraſh, Act. 13 14. Cajetanus in Nehemiam c. 8. *Iuxta Hebræum habetur declaratio cum appoſitione intellectus. Et eſt ſenſus, quod legerunt in libro declarato cum appoſitione intellectus, hoc eſt, quòd non ſolùm legebatur diſtinctè proferendo cum debitis punctis; ſed etiam, ubi opus erat, declarando ſenſum & veram ſententiam verumque intellectum ſententiarum apponendo. Hoc enim faciebat Eſdras. Et intellexerunt cum legeretur. Fructus doctrinæ ſignificatur.* Hic mos obſervabatur etiam in publicis Chriſtianorum conventibus, nempe ſcripturas legere

&

& deinde interpretari ac concionari. Nam argumentum ſumebat Paſtor concionaturus ex ſcriptura jam perlecta, ut patet ex his verbis, quæ apud Patres pluribus poſt Apoſtolorum ætatem ſæculis ſæpius habentur, *Audiviſtis filii librum legi Iob. Audivimus fratres tum Evangelium legeretur, Dominum dicentem, Multa ſunt quæ in iſtis paucis verbis Domini requiruntur. Liber lectus eſt quo prophetatur. Pulchrè dum legimus hodie Evangelium, ſpiritus ſanctus nobis obtulit lectionem. Audiviſtis lectionem Evangelii* & ſimilia. Non debet Paſtor abeſſe à cœtu fidelium, cum conveniunt ad officia divina, & quandoquidem in omnibus officiis habetur lectio ſcripturæ, non debet Paſtor quem adeſſe oportet, omittere interpretationem. Vtar verbis Bellarmini, licet in alium finem quàm ille. *Itaque quemadmodum non licet ſic argumentari, Matres dant infantibus panem diſſectum in particulas vel etiam præmanſum, poſſent igitur dare etiam integrum & ſolidum, nam eſt idem panis. Ita non licet argumentari. Miniſtratur populis verbum Dei explicatum à concionatore. Igitur miniſtrari etiam debet ſine explicatione & vulgari lingua ſcriptum.* Non ſufficit igitur, quòd Angli in divinis officiis legunt ſcripturas lingua vulgari, ſed etiam debet Miniſter talis eſſe, qui poſſet & velit etiam diſſecare. Sed proh dolor. Parvuli eſuriunt, & non eſt pleriſque locis, qui frangat panem aut frangere poſſit eſurientibus. Sacerdos in ſanctuarium Domini ingredi, ex eoque egredi non debet abſque tintinnabulorum ſonitu, id eſt verbi interpretatione, aut ſermone exhortationis. Non urgeo juſtam concionis, qualem nunc habemus diebus dominicis, menſuram, in ſinguis officiis divinis, etiam horariis ceu precum matutinarum & veſpertinarum. Sed quandocunq; & ubicunq; habentur divina officia ſive horaria ceu precum & laudum ut vocant, ſive ſacramentaria, unà cum lectionibus ſcripturæ conjungi debet aliqualis interpretatio, & pro ratione actionis præſentis doctrina. Sed liturgia Anglicana etiam ipſo die dominico non ſolum hac parte manca eſt, ſed etiam ordinariis concionibus non cedit. Oportet priùs officium diei illius celebrari, & tædio affici populum qui auditurus eſt concionem, ſi ulla habenda erit. Fateor breviora eſſe illorum breviarium, miſſale, rituale quàm pontificiorum. *Tantus fuit numerus, tanta varietas regularum, ut loquebantur Picæ, tot mutationes in officio Eccleſiaſtico, ut revolutio libri ad inveniendum quid legeretur, plus negotii & difficultatis faceſſeret, quàm lectio ejus quod fuerat inventum. Horum & ſimilium incommodorum conſideratione officium Eccleſiaſticum juxta Sanctorum Patrum conſilium ad primam inſtitutionem revocamus.* Liturgia Eccleſiæ Anglicanæ, ſi credere fas ſit, revocata eſt ad primam inſtitutionem. Sed à quibus inſtituta fuerat, oſtendiſſent. *Ordo Romanus divinorum Officiorum idem eſt nunc quoad ſubſtantiam, qui fuit ab initio Eccleſiæ*, inquit Bellarminus, *Iſidorus*

De verbo Dei l. 2 c. 16

Vt dicitur in Præfatione præfixa libro liturgiæ.

De verbo Dei l. 2 c. 15

*enim lib.*1 *de officiis Eccleſiaſticis cap.*15 *affirmat à B.Petro cœpiſſe hunc ordinem divinorum officiorum quo vtitur Eccleſia Romana.* Reſpondeat Tilenus, *A Petro cœpiſſe? quidni à Iapeto.* Sed de liturgiis falſò dictis Apoſtolicis ſupra dictum. Sic Paulus tertius de Brevario Romano à Cardinale Quignono reſtituto ait in diplomate editionis, *Nuper conſultis atque adhibitis doctis & prudentibus viris aliqua addendo, atque immutando, prout commodius duxit, ſumma cura atque diligentia recognovit, atque ad veterum ſanctorum Patrum Conciliorumque inſtituta ac meliorem precandi ritum, & normam faciliorem breviorem que redegit, vt clericis eius libri ordine ac brevitate ad legendas Deo quotidianas preces magis alliciantur*, vide Spalatenſem. Sic ſemper prætexunt omnes qui breviaria reformant, ſe revocare ad primam inſtitutionem. Bene eſt. Brevius eſt jam Breviarium & Miſſale Anglicanum quàm olim fuit, at brevius tamen optandum, cum locus dandus concioni, & omittendum potius, quàm ut pariat tædium aut faſtidium in auditoribus audituris verbi prædicationem. Romana Curia, quia Curiales aliis occupati negotiis, Romanæ Eccleſiæ Longiarium mutavit in Breviarium, ait Spalatenſis, id eſt horas ſibi Canonicas breviores præpararunt. *Itaque aliud officium olim fuit Eccleſiæ Romanæ, aliud Capellæ Papæ.* Si levioribus negotiis, ut ibi ait, occupati quàm quæ Chriſti miniſtros deceant, in capella ſua breviores ſibi horas præpararunt, multò magis ſunt vel contrahendæ ſi quid detrahunt ædificationi, quàm ex verbi prædicatione percipere poſſunt auditores, aut omnino omittendæ potiùs quàm amittenda occaſio audiendi prædicationem Evangelii, quæ habet conjunctas ſecum alias etiam liturgiæ partes, preces & pſalmorum cantum. Apoſtolus dicit, ſe miſſum non ad baptizandum, ſed ad prædicandum, multò minùs igitur ad cantandum lectiones & Pſalmos. Apoſtoli Diaconos inſtituerunt, ut ipſi vacare poſſent orationi & doctrinæ memores mandati Chriſti, *Ite & prædicate.* Gregorius Magnus decreto conſtituit in Concilio ab ipſo habito, ne Diaconi officium cantandi vſurparent, *quos ad prædicationis officium & eleemoſynarum ſtudium vacare congruebat.* In Concilio Colonienſi decretum in hunc modum. *Jam & illud non rectè fit in quibuſdam Eccleſiis, vt ob cantorum & organorum concentum omittantur aut decurtentur ea quæ ſunt præcipua. Cujus generis ſunt recitatio verborum propheticorum aut Apoſtolicorum, quam Epiſtolam vocamus, Symbolum fidei, præfatio, quæ & gratiarum actio, & precatio Dominica.* Certè multò minus omittenda aut decurtanda eſt prædicatio verbi propter lectionum, Pſalmorum & collectarum præſcriptum numerum. In regulis de ceremoniis quæ habentur in libro liturgiæ edito regnante Edwardo Sexto habentur hæc verba *propter concionem ad populum, vel aliam juſtam cauſam Miniſter poterit ſuo arbitratu omittere Letaniam, Gloria in excelſis, Credo,* &

*Ibid. not.*46

*De rep. Eccleſiaſ. l.*7. *cap.*12 *num.*96.

Num. 94.

Gratian, diſt. 92 *ca.*2.

*Titul. de officio & vita Cleric. ca.*12

Bucerus in ſcriptis Anglicanis pag. 455.

& exhortationem ad communionem. At nunc non ea eſt permiſſa libertas. Oportet recitare divinum officium & quidem perfectè, etiamſi omittendam vel contrahendam viderint prædicationem verbi. Omnia perfecte planè & diſtinctè recitare vel cantare oportet, non tranſcurrendo ceu ſyncopando aut detruncando, ut dicitur in ſynodo Lingon. ann. 1404. Canone 14 Conſtitutionum anni 1603 ſic ſtatuerunt Reverendi patres, *Liturgia publica diſtinctè & debita cum reverentia legetur vel canetur in illis diebus, & eorum vigiliis, qui in libro precum publicarum ſacri ac feſtivi deſignantur, horiſque eorundem congruis & uſitatis, atque in eo potiſſimum Eccleſiæ cujuſque loco, qui Epiſcopo Diœceſano vel loci ordinario ratione vel amplitudinis vel anguſtiæ, commodiſſimus, & ad populi ædificationem maximè opportunus videbitur. Singuli etiam Miniſtri ſtudioſè obſervabunt inſtituta, ritus & ceremonias omnes, quæ in dicto libro præſcribuntur, tam in ſacris ſcripturis legendis ac precibus recitandis, quàm in adminiſtrandis ſacramentis, abſque ulla ſive materiæ ſive formæ additione aut diminutione, reſpectu vel concionis vel alterius cauſæ cujuſcunque.* Et Can. 16. *In omnibus utriuſque Academiæ Collegiis & aulis per integram liturgiam, & ſacræ Cœnæ adminiſtrationem debitè & abſque omni aut omiſſione, aut innovatione obſervari volumus ordinem, formam ac ceremonias omnes, prout in dicto publicæ liturgiæ libro præſcriptæ inveniuntur.* Liturgica officia non ſunt ullibi omittenda, concio tamen etiam die Dominico omitti poteſt. Si quis die Dominico petierit aliam parœciam, ubi habetur concio, habebitur plus nimio religioſus, & præciſus Puritanus. Author petitionis ad Reginam refert oportere parœcianum abſentiam à Divino officio in ſua parœcia ſingulis vicibus redimere pecunia. Illud3 jam obtinet apud Anglos preces & laudes in divinis officiis præferendas eſſe concionibus ceu prædicationi verbi, ut apud Pontificios. Inde eſt quod Epiſcopi, Pluraliſtæ, & Non-reſidentes munus illud negligant vel incuriam & negligentiam hoc velamine tegant, ut refert Parkerus de cruce lib. 2 pag. 192 Imo non pudet quoſdam aſſerere verbi prædicationem non eſſe partem cultus divini, ut Howſonum ſerm. in Pſal. 118 pag. 78. & Can. 19 conſtitutionum anni 1603 diſtinctè ponuntur iſta duo *tempore divini cultus aut concionis.* Liturgiæ vox tribuitur, ut ſupra diximus, prædicationi Evangelii, & Apoſtolus dicit ſe ἱερουργῶν τὸ εὐαγγέλιον, & ſacramentorum adminiſtratio ab ipſis enumeratur inter partes liturgiæ, item lectio ſcripturarum, imo & Homiliarum. Apoſtolus præfert Prophetiam alijs omnibus donis ſpiritualibus. 1. Cor. 14. ubi de orandi ordine etiam loquitur & pſallendi. Prophetia & per ſe ædificat, & alias liturgiæ partes ad ædificationem dirigit, eſtque totius liturgiæ quaſi anima & vita. Lectio ſcripturæ exhibet panem integrum, enarratio & interpretatio diſſectum

Cap. 2.

& præmanſum. F· cum Apoſtolus deſignat præcipuum paſtoris munus, ait, Preſbyteri duplici honore ſunt digni, maximè qui laborant in ſermone & doctrina. Domini inſtitutum, praxis Apoſtolorum & purioris Eccleſiæ, illud munus ut primarium nobis commendarunt. Multa hîc congerere poſſem ad probandum prædicationem eſſe præcipuum munus Epiſcoporum ceu Preſbyterorum, ſed de hiſce ſupra dictum. Meminerint interim illi duplicis Væ. *Væ mihi niſi Evangelizavero. Væ ijs qui faciunt opus Domini negligenter.* Denique talis eſt totius liturgiæ Anglicanæ ordinatio, vt ἀλόγιος Preſbyter poſſit omnia illius ſacra celebrare, licet nunquam concionetur, imo nec concionari poſſet, ſi vellet. Poteſt autē leviori labore omnia miniſtrare quàm ſacerdos Romanenſis, quia breviora ſunt breviarium Miſſale & Rituale quàm apud Pontificios. Regulas quas Picam vocant, Rubricas, collectas, lectiones habet pauciores & breviores, & proinde non tanta illi difficultas & moleſtia in revolvendo & quærendo locum indicatum in Calendario aut Rubricis generalibus], quanta Romanenſi Sacerdotulo, ut jure exprobrant authores admonitionis ad Parliamentum, &
P. 47. Cartwrightus, cum ait pueros decennes poſſe omnia ea munia per-
1. Replic. agere, quæ exigit liber publicæ liturgiæ. Sacerdos Romanenſis Lati-
p. 104. na, illi lingua duntaxat vulgari celebrant. Sacerdotes, Canonici & Prebendarij adſtringuntur ſeptem horis Canonicis, nocturnis vigilijs, frequenti Miſſarum celebrationi. Anglicanorum ſacerdotum munus non eſt tam operoſum, ut Romanenſe vel Turcicum, quod probaturus Reginaldus Anglo-Rhemenſis in Calvinoturciſmo ex ſecunda Replica Cartwr. ſic refert, *Ideoq; poſtquam diebus*
Lib. 2. cap. *Dominicis orationes quaſdam & Pſalmos coram populo recitaverint (con-*
27. *ciones enim, quas dixi rariores ſunt, & à paucioribus Miniſtris adhibentur, nec ad eas quiſquam Miniſter ordinaria Principis lege, niſi quater in anno adſtringitur, & licet nec ſemel toto anno concionetur, levi tamen pecuniæ mulcta legis tranſgreſſionem poteſt redimere, unde & alicubi in oppidis prope ipſas Academias ſitis, ubi probabile eſt redundare concionatores, totis quatuor annis, nec ulla talis concio audita eſt, &c. in reliquam totam hebdomadam præclarè ſe officio defunctos exiſtimant: & à Pſalmis, à Concionibus, ab orationibus, à ſacrificijs pro ſua populique ſalute offerendis ſive veris ſive metaphoricis liberi ſunt & ſoluti.* Sunt quidem obligati precibus matutinis & veſpertinis recitandis vel privatim vel publicè, vt infra oſtendemus, ſed quantulum illud ad ſacerdotis Romanenſis exercitia, & quàm negligentes ſint in penſo illo perſolvendo? Sed ſtatutum eſt inquies, ut legat homiliam diebus dominicis ceu in officio horario, ceu in celebratione ſacræ cœnæ. Sed & iſtud miniſterium puer obire poteſt. Non eſt illud Dei verbum ritè ſecare homiliam legere. Debet miniſter ipſe eſſe διδακτικὸς, & doctrinam applicare pro perſonarum & temporis ratione, quod

quod non ſit nec fieri poteſt, dum leguntur præſcripta verba perſcriptæ ab alijs homiliæ. Deeſt hîc ars agricolæ ad ſubigendum & colendum agrum, calor nutricis lac digerentis & concoquentis, ut fiat dulce parvulis, ſicut eleganter alluſit Parkerus. Deeſt hîc latens illa energia vivæ vocis quæ prorumpit ex impetu interiorum affectuum concionatoris, & intimis quaſi viſceribus amantis Paſtoris. Paſtoris, Patris, diſpenſatoris, Agricolæ, aliæque nomenclaturæ metaphoricæ, quæ miniſtris in ſermone & doctrina laborantibus tribuuntur in ſcripturis, dona quæ requiruntur, monita quæ dantur, Paſce, paſce, paſce, iuſta tempeſtive intempeſtive, attende lectioni, exhortationi, doctrinæ, exuſciſcita quod eſt in te donum, & ratio reddenda domino de cura gregis, monent, quomodo prædicandum ſit verbum Dei. Sed vel non habent plerique donum, quod exuſcitent, vel non exuſcitant, vel non annnnciant omnia Dei conſilia. Legere homilias non eſt donum, quod aſcendens in altum Chriſtus dedit hominibus, cum daret paſtores & doctores. Qua ratione homilias, etiam pios quoſvis tractatus in eccleſia legendos imperare poſſunt. Hac umbra contenti plerique deſident domi, & non frequentant conciones in alijs locis. *Sed quid dicendum de Vicario W.* inquit Aſſertor politiæ, *qui die quodam feſto cum homiliam ad populum vel habere nequibat, vel legere nolebat, ad parœcianos deterrēdos Dei indicijs & ad reſipiſcentiam permovendos legit publicè fictas fabulas è libello inſcripto, Mira nova è Calabria prædicta per M. Iohannem Doleta.* Illud etiam obſervandum in libro liturgiæ indictum, *ut poſt ſymbolum, ubi non habetur concio legatur homilia vel hactenus edita, vel poſthæc publica authoritate edenda.* De futuris contingentibus non eſt determinata veritas. Nemini certò conſtat homilias edendas ſaniorem doctrinam allaturas. Et ſi ex re præſenti divinare liceat, non niſi impuriores expectandæ ſunt. Nam, ut refert Examinator quidam liturgiæ, multa Papiſmi & Luteraniſmi dogmata, tum in aula tum in civitate pro concione traduntur, ob quæ nulla lis movetur concionantibus, ſicut ijs, qui de reformatione vel hiſcere cœperint. Et tamen ſubſcriptione approbandæ ſunt etiam antequam editæ fuerint. Pag. 238.

Tertio obſervandum eſt in liturgia Anglicana quaſdam eſſe partes populi in quibuſdam reſponſionibus & ritibus, ut genuflexione, capitis inclinatione, &c. Quandoque comprecatur unà cum Sacerdote populus, quandoque tacente Sacerdote reſpondet, quandoque unus omnium vice reſpondet. In matutinis v. g. *Generalis confeſſio ab univerſa congregatione dicenda genibus flexis, Abſolutio per ſolum miniſtrum pronuncianda: Populus reſpondebit Amen.* Symbolum Apoſtolorum *dicatur, Miniſtro & populo ſtantibus. A miniſtro & tota eccleſia dicatur alta voce, Pater noſter qui es in cœlis, &c.* In cœna celebratione, *Recitabit ſacerdos clarè decem præcepta, & univer-*

ſus populus poſt ſingula mandata, genibus flexis miſericordiam Dei implorabit pro violatione illorum. Generalis confeſſio, nempe omnipotens Deus Pater, &c. *fiat nomine eorum qui communicaturi ſunt, vel per eorum aliquem, vel per vnum ex miniſtris, aut per ipſum Sacerdotem omnibus ſubmiſſe genua flectentibus.* Nota obiter verba illa vel *per vnum ex Miniſtris aut per ipſum ſacerdotem.* Miniſtros hîc intelligunt opinor Diaconos aut quos vulgò clericos vocant, qui ſolent reſpondere vice populi. *Miniſter dicet orationem dominicam & populus recitabit poſt illum ſingulas petitiones.* Quandoque, ut in Letania miniſter narrat quid petendum, & populus orat. Quandoque populus reſpondet ſolùm per *Amen.* Sed vnus vice populi ſæpius reſpondet, quarum reſponſionum exempla ſunt in liturgia Anglicana paſſim obvia. Hic mos ortus eſt ex prava interpretatione verborum Apoſtoli, 1.Cor.14. ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου, ac ſi intelligeret Apoſtolus aliquem qui vice populi reſponderet, ſed iſtam interpretationem rejicit ipſe Bellarminus. *Hæc verba*, inquit, *non ſignificant ſecundum vſum linguæ Græcæ, eũ qui gerit vices idiotæ, ſed quĩ adimplet locum idiotæ, id eſt, qui ſedet in locis idiotarum, qui occupat locum idiotarum, qui eſt ex idiotis, & idiota, vt exponunt Chryſoſtomus & Theophilactus hoc loco, Nam non ſolùm prophani auctores, ſed etiam ſacri non vtuntur nomine illo τόπος pro vice, ſed adverbio ἀντὶ.* Non igitur, Bellarmino ipſo judice, ſunt verba intelligenda de idiota officio, id eſt idiota qui reſpondet pro idiotis. Chryſoſtomus in hunc locum ἰδιώτην δὲ λαϊκὸν λέγει, Idiotam autem laicum vocat. Comprecari vnà cum miniſtro non abſque confuſione & indecoro fieri palàm eſt. Si miniſter eſt os Dei ad populum & in precibus, confeſſionibus, alijſque rebus, & ut ait Apoſtolus ἐν τοῖς πρὸς τὸν θεόν os populi ſpiritu & mente orantis, confitentis, &c. quid voce comprecari opus eſt, aut poſt precantem repetere. Et ſi in alijs precibus aſſenſum teſtentur in fine per Amen, cur in hiſce non eandem ſervant formam. Si comprecari vel repetere non debent in illis, nec in his, ſi in his & in illis. Nam eadem eſt & par ratio. Præterea arbitrantur rudiores has preces & orationes, quas ipſi ore proferunt magis ad ſe pertinere quàm alias, aut ſanctiores eſſe, majoriſve efficaciæ. Genuflexionis ritum in quibuſdam precibus imperare non in aliis ſuperſtitioſum, aut in ullis omnino precibus hypocriticum geſtum inducit. Naturalia hæc ſigna interiorum animi motuum et affectuum libera eſſe debent, non præſcripta, et quo liberiora eo ſunt decentiora. Si ſtatueretur ut orantes omnes elevarent oculos aut pectus tunderent, inſtruerentur quomodo hypocritas agerent, aut ut in ſignis exterioribus devotionis vim et virtutem collocarent. Genuflexio, manuum vel oculorum elevatio, et pectoris tunſio ſunt ritus & ſigna ejuſdem generis. Veneratio alia eſt negativa, alia poſitiva. Negativa precepta, quibus prohibentur actiones minus decentes

De verbo Dei, lib.2. cap.16.

ſentes inter orandum aut aliàs in ſacris celebrandis proban da ſunt Non autem deſignis his naturalibis poſitiva quia vel ſuperſtitionē vel hypocriſin nutriunt. Cum legitur evangelium, ſtantes audiunt, cum aliæ habentur lectiones ex veteri teſtamento vel epiſtolis Apoſtolicis ſedentes audire illis ſcelus non eſt, ac ſi majoris eſſet authoritatis pars illa ſcripturæ, quàm cæteræ omnes, aut non eſſent dictata ejuſdem ſpiritus. Audito nomine *Ieſus* aperiunt capita, inclinant genua, et pauimentum pedibus ſcalpendo tantum efficiunt ſtrepitum, ut aliquandiu nequeat quis auribus percipere verba a lectore aut concionatore prolata, abutentes verbis Apoſtoli Phil. 2 9. 10. *ac donavit ei nomen quod eſt ſupra omne nomen, vt ad nomen Ieſu omne genu ſe flecteret cœleſtium ac tereſtrium et ſubteraneorum.* Quæ verba nihil aliud ſignificant, quàm Chriſti impetio & poteſtati ſubjici creaturas omnes ubicunque fuerint. Nam *Nomen* in ſcripturis quandoque dignitatem, poteſtatem, authoritatem, imperium, famam & celebritatem, quandoque ipſam rem nominatam ſignificat, ut invocare nomen domini idem eſt ac invocare Deum ipſum. Sic Act. 4 12. *Non eſt aliud nomen quod datum ſit inter homines per quod oporteat nos ſalvari*, id eſt non eſt alius vel alia vis & authoritas. Hæc ſignificata etiā quoad Chriſtum indicant hæ locutiones, *Baptizari in nomen Chriſti*, Act. 2 38. *Per fidem in nomine ipſius Act.* 3 16. *Per nomen Ieſu adſtare iſtum ſanum*, Act. 4 10 *ne loquerentur in nomine Ieſu*, Act. 5 40, Et *quicquid feceritis in nomine Ieſu id facite*, id eſt invocato ejus nomine vel ad ejus gloriam Coloſſ. 3 17. Hæ phraſes & periphraſes Hebræis familiares ſunt. Non ergo nominationem ceu titulum iſtum *Ieſus* intelligit hoc loco Apoſtolus, ſed ipſum Ieſum, vel ejus dignitatem, poteſtatem, imperium, poteſtatem, cui ſubjiciuntur omnes creaturæ, etiam quæ invitæ ſe ſubmittunt. Genuflectere per ἀνθρωποπαθείας tribuitur etiam creaturis, quæ non habent genua materialia quæ inclinent, ut ſpiritibus, qui etiam inviti coguntur agnoſcere illius dignitatem & poteſtatem. Dicunt ſe non colere ipſum nomen Ieſu, ſyllabas aut ſonum vocis, ſed rem repreſentatam audito hujus vocis ſono. At cur audito magis quàm viſui totidem literis & ſyllabis in ſcriptis objecto? Cur magis audito hujus vocis ſono in templo quàm extra templum? Nam Apoſtolus non diſtinguit. Ipſi tamen diſtinguunt, quùm abſque ullo ſcrupulo in familiari ſermone jurant per nomen *Ieſus*. Cur magis ad nomen *Ieſus* quàm audito *Servatoris* quod idem, aut *Chriſti*, *Meſſiæ*, *Redemptoris*, *Mediatoris*, aut ipſius *Dei* vel *Jehovæ* quod Iudæis ἄῤῥητον. Cur magis ad titulos Filii, quàm Patris aut Spiritus ſancti? Inæquilitatemne perſonarum ſacroſanctæ ſanctæ Trinitatis hac ſua ἐθελοθρησκείᾳ vel coadoratione innunere volunt? Atque hæc de Liturgia Anglicana ingenere dicta ſunt, ad partes veniamus.

 Prima

Prima pars libri liturgiæ Anglicanæ reſpondet Breviario Romano, quo continetur officium horarium, ſeu precum Matutinarum & Veſpertinarum. In breviario Romano habent ſeptem horas Canonicas; Angli tantum duas, Matutinarum & Veſpertinarum nempe precum. Officium habent, ſicut Pontificii, ordinarium & proprium de tempore. Nam habent proprias lectiones diebus dominicis & aliis ſolennioribus. Officii horarii partes ſunt ſententiæ breves ſacræ ſcripturæ, confeſſio abſolutio, pieces, Pſalmi & Cantica, lectiones ex ſcriptura & libris Apocryphis, Collectæ, aliæque orationes & preces. Ordo in precibus Matutinis & Veſpertinis ſervandus hic eſt. *In principio Matutinarum & Veſpertinarum precum Adminiſtrator ſacrorum clara & aperta voce pronunciabit vnam e ſacræ ſcripturæ ſententiis, quæ conſequntur, poſt quam ſubjiciet orationem* ceu admonitionem, *quæ ſententiis eſt appoſita. Deinde habetur generalis confeſſio ab vniverſa congregatione dicenda genibus flexis.* Deinde *Abſolutio per Miniſtrum ſolum pronuncianda. Cui populus reſpondebit. Amen. Tunc miniſter ordietur alta voce orationem dominicam.* An aliquando ſubmiſſiori voce & in quem finem? Deinde ſequuntur tres verſiculi cum eorum reſponſoriis. *Domine Labia* &c. *Deus in adjutorium* &c. *Gloria Patri* &c. & conconcludunt cum *Amen* & *Halleluiah.* Tunc canitur pſalmus 95. *Venite exultemus*, deinde *ſequuntur Pſalmi ordine in tabula deſcripto, niſi diei aſſignentur propri pſalmi, & ad finem vniuſcuiuſque pſalmi per totum annum, ſequetur Gloria Patri, nec non in fine hymnorum, Benedictus, Benedicite, Magnificat, & nunc dimittis. Poſt Pſalmos duæ lectiones diſtinctè & clara voce pronuncientur, vt à populo audiantur, prior ex veteri, poſterior ex novo Teſtemento, vt in Calendario proponuntur, niſi diei aſſignatæ fuerint propriæ lectiones. Miniſter lectionem pronuncians eo modo verſa facie ſtabit, quo commodius audiri poſſit. Et vt faciliùs intelligatur in his locis, vbi Muſica figuralis cani ſolet, lectiones, Epiſtolæ, & Evangelia ſimpliciter & naturali tono in modum perpetuæ dictionis diſtinctè legantur.* Sic Mucketus; Anglicana editio ſic habet. *Et vt facilius intelligat populus in locis illis vbi canere ſolent, ibi canent lectiones tono ſimplici inſtar diſtinctè legentium. Similiter Epiſtolam & Evangelium. Poſt primam lectionem ſequetur per totum annum,* Canticum *Te Deum laudamus* &c. *Aut hymnus, Benedicite, Dan.* 3. Deinde *ſequetur ſecunda lectio, qua finita canatur hymnus Zachariæ, Benedictus &c. Luc.* 1. *aut pſalmus* 100 *Iubilate. Deinde dicatur Miniſtro & populo ſtantibus,* Credo in *Deum Patrem &c.* Poſt hæc ſequuntur per totum annum ad Matutinas & Veſpertinas, *Hæ preces, omnium genibus religioſè flexis,* primum ſalutatio illa *Dominus vobiſcum* & *reſponſio, Cum ſpiritu tuo.* Deinde Litaniæ iſtæ iſto ordine *Kyrie eleeſon, Chriſte eleeſon, Kyrie eleeſon. Deinde à Miniſtro & tota Eccleſia dicatur alta voce Pater noſter,* &c. Miniſter

erigens

erigens ſe dicet *Oſtende nobis* &c. ad ſingula commata, dividunt inter ſe ſuffragia Miniſter & reſpondentes. *Has preces ſequuntur quotidie tres collectæ. Prima de die, ea ſcilicet quæ aſſignatur dicenda ad communionem eo die. Altera pro pace: Tertia pro gratiâ Dei, perſeverantia in fide & vera doctrina. Poſteriores autem duæ nunquam mutantur, ſed per integrum annum dicuntur ad Matutinas & Veſpertinas. In feſtis Natalis Domini, Epiphaniæ, Matthiæ, Paſchatis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Trinitatis, Iohannis Baptiſtæ, S. Iacobi S. Bartholomæi, S. Matthæi, Simonis & Judæ, & S. Andreæ, ad Matutinas ſtatim poſt Benedictus canetur Symbolum Athanaſii.* Sequitur *Ordo Veſperarum per totum annum. Sacerdos ſive Miniſter dicet Pater noſter* &c. Deinde ſequuntur verſiculi & reſpõſoria, ut in Matutinis. *Poſtea canantur pſalmi præmonſtrati in tabula, niſi feſtum fuerit quod proprios habet pſalmos. Hos ſequitur prima lectio ex Veteri Teſtamento, niſi fuerint propriæ lectiones feſti. Deinde canitur, Magnificat,* &c. Luc. 1 Pſal. 93 *Cantate Domino* Lectio ſecunda ex Nova Teſtamento, *Poſtquam finitam canatur canticum Simeonis vel* pſalmus 67 *Deus miſereatur noſtri* &c. *His finitis, adduntur ſymbolum cum aliis ſuffragiis ſupra ad matutinas præſcripta cum tribus Collectis, quarum prima ſit de die, Secunda pro pace Tertia pro Dei adjuterio adverſus omni pericula.* Secunda & tertia *dicuntur ad Veſperas per totum annum.* In Rubricis generalibus habetur directorium iſtud. *Sciendum eſt etiam Collectam, Epiſtolam, Evangelium Dominicæ diei repeti per totam Septimanam, niſi inciderit feſtum quod proprium habet officium.* Deinde *ſequitur Letania & Supplicationes cantandæ diebus dominicis, feriis quartis & ſextis, atque aliis temporibus cum ordinatum fuerit.* Vbi ſinguli verſus repetuntur, vel ad ſingula fere verba reſpondetur octies *libera nos domine*, vicies *Terogamus audi nos.* Adjiciuntur & aliæ Orationes ordinariæ & extraordinariæ pro pluvia tempore neceſſitatis, pro aeris ſerenitate, tempore famis, belli, peſtis, gratiarum actiones pro pluvia, ſerenitate aeris, annonæ copia, pace & victoria.

In ordine iſtoprecum matutinarũ & Veſpertinarũ reprehenſione digna ſunt, 1 Quod miniſter dum precatur adſtringitur præſcriptis verborum formulis, de quo ſupra dictum. 2 Quòd oporteat quaſdam preces alta voce proferre ac non omnes. Hanc formam obſervant pontificii in Miſſa ob myſteria. Et quæ alia hujus varietatis ratio reddi poteſt? Nam ſi verba ipſa ſint ſancta & pia, & omnium nomine dicuntur, cur non omnium auribus percipienda. Suntne quædam religionis myſteria occultanda tanquam ſacra Ceteris? Sed eſto: etiam illa quæ ſubmiſſiori voce proferantur, auribus hauriant, ſi velint, omnes auditores, cur hæc ſubmiſſa, illa voce altiori & clariorie pronuncianda? 3 quod in quibuſdam precibus indicitur, ut genibus flexis precentur: cur non idem

imperatur in omnibus aliis, aut in his non in illis? dixiſſem cur in ullis? Nam hæc ſigna naturalia affectuum & motuum animæ interiorum, ut dixi, non ſunt extorquenda imperio externo, ſed ex actu imperato qui actum elicitum voluntatis piæ ſequitur, prorumpere debent. In libro liturgiæ edito regnante Edwardo 6 habentur regulæ quædam de Ceremoniis, quarum una eſt. *Quantum ad genuflexionem, & conſignationem ſigno crucis, elevationem manuum, tunſionem pectoris, & ſimiles geſtus liberum erit cuique ſuam ſuam ſequi ſententiam.* Vide Ordinationem Miniſterii Eccleſiaſti-
Pag. 455. ci in Anglia, in ſcriptis Anglicanis Buceri. Etſi hîc confundantur ſigna myſtica cum naturalibus, conſignatio crucis cum genuflexione, pectoris tunſione, manuum elevatione, tamen prudenter permiſerunt liberum uſum ſignorum naturalium. De geniculatione in Cœna alia ratio eſt; duplici nomine eam ibi damnamus, tum quia naturale ſignum interioris affectus & reverentiæ extorquetur imperio, tum quia rectæ celebrationis violationem ſecum trahit, & idololatriam, ut ſuo loco dicemus. Cum regius propheta Pſ. 95 6 ait, *venite incurvemus nos & procumbamus, flectamus genua coram Iehova qui fecit nos*, hortatur & invitat, non imperat. Si præceptum ullum traditum eſſet de genuflexione precationum tempore, peccaſſet Iehoſaphat, & populus Iudææ 2 Chro. 20 5 6 13 qui ſtantes orabant & publicanus, Luc. 18 11. Ve-
In Matth. 6 teres, Iudæi ut obſervat Druſius orabant ſtantes, non de geniculis ut nunc: unde *ſtatio* vnum ex 7 nominibus orationis, & dictum illud R. Iudæ *Sine ſtationibus non ſubſiſteret mundus.* Secundo Samuelis 7 18 dicitur, quòd *Ingreſſus Rex David conſedit coram Iehova.* Dico itaque genuflexionis ritum, & alia ſigna naturalia interiorum animi motuum & affectuum debere eſſe libera, & quo liberiora eo gratiora, quia cum ſint adumbrationes paſſionum & motuum interiorum, gratiam quandam accipiunt & decorum à paſſionibus & affectibus internis, qui in exteriora membra quaſi impetum faciunt, in iiſque quaſi typum ſuum imprimunt. Sed cum vi præcepti quis trahitur, ut exprimat quod non imprimit affectus, motuſve animi interior, non eſt cultus Deo gratus qui populum ſuum vult eſſe voluntarium Pſal. 110. 4 Quòd populus quandoque comprecatur cum miniſtro, quandoque repetit, quandoque reſpondet, & inter ſe dividunt orationem miniſter & reſpondentes ad ſingula fere membra & verſus, de quo ſupra dictum. 5 Quòd tot vicibus repetant unam eandemque orationem, ſupplicationem, aut gratiarum actionem, ut in Letania *Libera nos Domine*,
Epitome p. 95. octies, *te rogamus audi nos* vicies. Lincolnien. referũt in uno eodemq; conventu octies quandoque recitari orationem dominicam & verſiculum *Gloria Patri* 12 vicib. quod fit cum alia plura concurrunt divina officia cum horario. Chriſtus inſtituens Apoſtolos quo mo-

do

do orarent, tradidit in oratione dominica exemplar Mat. 6, quo exemplari indicat quomodo vitanda ſit πολυλογία in concipiendis precibus & inanis repetitio verborum ceu βαττολογία. Cum illa ipſa oratio in uno eodemque conventu toties repetitur, ac ſi nulla pars liturgiæ, nullum officium abſque illa ſanctificari poſſit, non ſolùm eodem exemplari abutimur ad battologiam, ſed etiam ad ſuperſtitionem. Sic toties inculcare *Kyrie eleeſon, libera nos Domine, te Rogamus audi nos*, non modo in uno eodemque officio, ſed in una eademque orationis formula, ut in Letania, eſt illud ipſum τὸ βαττολογεῖν quod uſurpabant in ſuis Litaniis ethnici. 6 Quod breves precatiunculas, quas collectas vocant, & quatuor aut quinque lineis ceu verſiculis abſoluunt, triplicant, ac non potius continuata oratione precantur. Finita una collecta ceſſant, & poſt modicum intervallum inchoant aliam, qua etiam finita poſt modicum itidem intervallum tertiam. Nulla alia intervenit actio, cujus occaſione intermittant aut abrumpant actionem precandi, & tamen abrumpunt, & ſervatis ſuis pauſis denuò incipiunt? Num πολυλογίαν vitare ſtudent in brevitate collectarum? At in earundem multiplicatione brevitatem prolixitate compenſant. Ridicula eſt iſta precandi forma, & inepta. Eſt & illud obſervandum in collectis, quod habet ab Eraſmo Caſſander, nempe non ſolutum, vagum, ſed certo ambitu & deſciptione inciſorum atque membrorum definitum compoſitionis genus: *Periodum quamque ut plurimum conſtare duobus membris, quorum utrunque in duo commata ceu inciſa dividatur, & inter duo membra intercedat comma, ſive membrum ſolitarium*. Sed inanis & iſta obſervantia informandis precum formulis. Æquè inanis etiam illa, quam dicit ſervaſſe authores in numeris extrema periodorum & membrorum certis dimenſionibus temporum terminantibus. Collectas vocatas dicit Caſſander, *omnes illas orationes, quæ ab Epiſcopo vel Preſbytero non modo in celebratione ſacræ communionis, ſed in quavis ſynaxi etiam matutina & veſpertina ſuper populo vel cœtu aliquo collecto recitabantur*. Aliis dicitur collecta quia pauciſſimis verbis colligit quicquid à Deo poſtulandum eſt. Alii alias afferunt nominis rationes. Vide Bellarm. 7 Quod feriis quartis & ſextis magis, quàm ſecundis tertiis, quintis Letania & ſupplicationes cantandæ. Sed de Litania ſtatim plura dicemus. 8 Quod non præcipiant, ut Miniſter ceu Sacerdos, dum orat eo modo verſa facie ſtet quo commodius audire poſſit populus. Habetur Rubrica ut ſtet verſa facie ad populum quo commodiùs audire poſſit, dum pronunciat lectionem. Cur non etiam ſemper dum precatur. *Averſa facie*, ut refert Cartwrightus, *& obverſo tergo precatur in Cancello, ac ſi ſecretum haberet ad Deum alloquium, quod nefas populo audire, & quandoque tam longè abſcedit à populo quàm poteſt, non impediente remotiſſimo cancelli pariete*.

In operib. p. 305.

De Miſſa. 2. cap. 16.

pariete, ac ſi inter illum & populum eſſet quoddam diſſidium. ***Multi interim diſcernere nequeunt, vtrum maledixerit an benedixerit, Anglicène an Latinè loquutus ſit. Refricat memoriam Levitici ſacerdotij, in quo ſubduxit ſe Pontifex è conſpectu populi in ſanctum ſanctorum, vbi cum Deo colloquium habebat.*** Ritus Iudaicos pertinaciter retinere quàm populi ædificationi ſtudere malunt. Quod ad materiam orationum, de commodis & incommodis hujus vitæ valde ſolliciti ſunt, etiam vbi nulla neceſſitas: Vt in Letania à fulgure, à tempeſtate, plaga & peſtilentia, fame, bello, morte ſubitanea, ſeditione, conſpiratione liberari poſtulant, vbi & quando nihil eiuſmodi metuitur. Si enumeranda ſint omnia huius vitæ incommoda, nullus erit finis. Expunxerunt tamen è Litania ſua ſuffragium quod extabat in libro liturgiæ regnante Edwardo ſexto. *A tyrannide Epiſcopi Romani libera nos Domine.* Quid ſibi vult iſtud ſuffragium ceu ſupplicatio in eadem Litania. *In tempore tribulationis & proſperitatis noſtræ, in hora mortis & die Iudicii libera nos Domine.* In tempore proſperitatis liberari poſtulant. Item illud *A fornicatione & aliis omnibus peccatis mortalibus libera nos Domine.* Collecta 12. dominicæ poſt dominicam Trinitatis habet hæc verba, vt *dimittas quæ conſcientia metuit, & adjicias quæ oratio poſtulare non audet.* Quam affinitatem aut congruitatem habent pleræque collectæ aſſignatæ certis temporibus cum diebus quibus aſſignantur?

De Pſalmis Canticis & Hymnis obſervanda ſunt 1 Pſalmi quos canunt non panguntur carmine metrico, vt canantur in officijs, ſicut in Eccleſijs reformatis. Habent quidem eccleſiæ particulares pleræque, vbi habetur concio ceu predicatio verbi eundem, quem noſtræ morem in cantu pſalmorum, ſed in officio precum matutinarum & vepertinarum, adminiſtratione cœnæ aliiſque præſcriptæ liturgiæ miniſteriis, canunt pſalmos ſoluta oratione ſecundum morem Romanenſium. Et cantum hunc eſſe Gregorianum non dubito, cum in duro illo certamine cum Ambroſiano à quo multum, & Mozarabico officio ac Miſſali à quo parùm diſcrepabat officium & Miſſale Gregorianum, triumphum egerit Gregorianum. Et præterea Auguſtinus Monachus à Gregorio miſſus in Angliam ritus Romanos introduxit. Canunt alternatim in Cathedralibus, collegiatis aliiſque eccleſiis celebrioribus. Canere autem nemo tenetur niſi quibus hoc ſpecialiter commendatur, alii omnes liberi ſunt, vt aſſiſtant ſi velint. Hymnos Breviarii Romani non retinent, quia, ut opinor, hymni tranſlati amittunt eam venuſtatem quam habent metrici & rithmici Latinè, non autem quia non extant in ſacra ſcriptura. Nam Canticum *Te Deum laudamus,* quod non habetur inter Cantica ſcripturæ, retinent, & quidem ampliori dignantur prærogativa, quam Pſalmos aut alia Cantica. Oportet enim iſtud canticum frequenter cantari inter primam & ſecundam

lectionem

lectionem,cum tamen Pſalmi & alia cantica ſuis tantùm vicibus in menſis curriculo aſſignatis decantentur. *Compoſitum fuit*, inquit Bellar. *Deo inſpirante à ſanctis patribus Ambroſio & Auguſtino, qui ſtatim à baptiſmo ejuſdem Auguſtini toto populo obſtupeſcente canticum illud alternatim cecinerūt.* Fabulæ Dacii. Hoc habent cōmune cum aliis ſcripturæ ſacræ partibus Pſalmi & cantica, quòd lectioni, meditationi, enarrationi ceu interpretationi inſerviant: hoc ſingulare quod canenda. Sed dum & quatenus canuntur non ſunt preces. Nam canere propriè non eſt orare. *Cantus Pſalmorum, etſi vaticiniis, doctrinæ, & δοξολογία habet preces permixtas non raras, propriè tamen ad prædicationem laudum Dei ſpectat*, inquit, Caſaubonus. Et carpit Baronium, quod iſta duo malè confunderet, prædicationem laudum Dei, & modum concipiendi preces, quoties piorum aliquis opem atque auxilium Dei aut delictorum veniam vult impetrare. Qui ordinariam precandi formulam in ordinario Pſalmorum cantu ſtatuunt, Orare & canere confundunt. Imo abſque cantu, non ſunt tamen ſemper preces, & cum preces continent, tamen non ſemper congruunt circumſtantiis loci & temporis, ſi in ordinario officio, ſuo ordine & in hunc uſum conſtituantur. De cantu ſymphoniaco, alternato, & inſtrumentis muſicis, vide quæ ſupra diximus capite nono.

Lib. 2. c. 16.

Exercit. 15. 325.

Quod ad lectiones attinet, obſervanda ſunt iſta 1 *Vetus Teſtamentum tam in matutinis quàm veſperis, primis lectionibus deſtinatur, quibuſdam tantum libris & capitibus exceptis, quæ omittuntur, propterea quod ad ædificationem minus ac reliqua conferre videantur.* Cur omittenda? an non omnis ſcriptura divinitus inſpirata, & utilis ad doctrinam, redargutionem, correctionem, inſtitutionem? An Apocrypha magis ad ædificationem conferent quàm canonica. Dixit Deus, *De fructu omnis arboris huius horti liberè comedes, ex qualibet ſcripturæ parte*, inquit Irenæus. Et tamen omiſſis his capitibus & libris legunt Apocrypha ſcripta, etiam diebus feſtis, & prælati quamvis rarius concionentur, tamen non rarò textum deligunt ex Apocryphis. De librorum Apocryphorum veteris teſtamenti authoritate nil opus eſt, ut multa dicam. Cum ſatis conſtet Iudæos nunquam habuiſſe pro canonicis, & multas abſurditates, fabulas & ineptias continere. Licet daretur nihil continere quod ineptum aut abſurdum, tamen non ſunt tubæ à Deo ſanctificatæ, quibus clangerent ſacerdotes Domini. Purior Eccleſia non alia legit quàm Prophetarum & Apoſtolorum monumenta. In Concilio Laodiceno decretum, *Quod non oportet ἰδιωτικοὺς ψαλμοὺς privatos Pſalmos dici in eccleſia nec libros non canonicos, ſed ſolos canonicos veteris & novi teſtamenti.* Non vult concilium legi in eccleſia nedum annumerari libris Canonicis. Apocrypha ſcripta apud Anglos leguntur, canuntur, enarrantur ut Canonica. In libro Liturgiæ in

Rubricis

Rubricis generalibus, & Rubrica ante *Te Deum laudamus*, communi elogio *Sacræ Scripturæ* cum canonicis ornantur. Vnde ortus error ille, qui invaluit ſæculis ſuperioribus, quod hi libri eſſent Canonici, eorumque authoritas irrefragabilis, niſi ex eo quòd in eccleſia legerentur. Quia hic honos illis delatus eſt præ aliis ſcriptis Apocryphis ut in Eccleſia legerentur, dicti ſunt in initio eccleſiaſtici non canonici. Nam Eccleſiaſtici titulus non erat proprius & particularis unius libri ut nunc, ſed communis. *Sciendum tamen eſt*, inquit Ruffinus, *quòd & alii libri qui non canonici, ſed eccleſiaſtici à maioribus appellati ſunt, ut eſt Sapientia Salomonis & alia Sapientia, quæ dicitur filii Syrach, qui liber apud Latinos hoc ipſo generali vocabulo eccleſiaſticus appellatur, quo vocabulo non auctor libelli ſed ſcripturæ qualitas cognominata eſt. Eiuſdem ordinis eſt libellus Tobiæ & & Iudith & Machabæorum libri. In novo verò Teſtamento libellus qui dicitur Paſtoralis ſive Hermetis, qui appellatur duæ viæ vel judicium Petri, quos omnes legi quidem in eccleſiis voluerunt, non tamen proferri ad auctoritatem ex his fidei confirmandam. Cæteras verò Scripturas Apocryphas nominarunt, quas in Eccleſiis legi noluerunt.* Sixtus Senenſis quos veteres Eccleſiaſticos, deuterocanonicos ceu ſecundi ordinis canonicos appellat, non quòd jam non par ſit eorum & protocanonicorum authoritas, ſed quia ſtatim initio naſcientis Eccleſiæ non fuerunt omnium patrum conſenſu indubitatæ fidei. De ortu & progreſſu huius authoritatis & dignitatis ſic ſcribit. *Quos olim priſci Eccleſiæ patres tanquam Apocryphos & non Canonicos habuerunt, eoſque apud ſolos Catechumenos nondum canonicæ lectionis capaces, vt in ſynopſi teſtatur Athanaſius, primùm legi permiſerunt, deinde procedente tempore, vt Ruffinus in ſymbolo ſcribit, apud omnes fideles recitari conceſſerunt, non ad dogmatum confirmationem, ſed ad ſolam populi inſtructionem, & quia publicè in Eccleſia legerentur, Eccleſiaſticos nuncuparunt: demum verò inter ſcripturas irrefragabilis autoritatis aſſumi voluerunt.* Vides quando & quo prætextu legi cœperunt, in Eccleſia nempe ad populi informationē. Nonne ſcriptura ſacra quoad lectionem, ſufficit ut ad confirmationem fidei, ſic etiā ad morū informationē. Omnis enim ſcriptura divinitus inſpirata utilis eſt ad correctionē, redargutionē, inſtitutionē, conſolationem, ut reddat virū Dei perfectū. Si ut illuſtrent ſacram ſcripturā, legendos dixerint, meminerint, ſi quid obſcurū & difficile intellectu in ſacra ſcriptura, Chriſtū aſcendiſſe in altum ut dona daret hominibus interpretādi & explicandi quę ſunt difficiliora & obſcuriora. Secundo ſi legendo illuſtranda eſt in locis obſcurioribus ſcriptura, an non una pars ſcripturę melius illuſtrabit aliā quàm ſcripta Apocrypha & certiorem dabit interpretationem, & morum informationem? An illi ita legunt Apocrypha, ut adaptent locis ſcripturæ difficilioribus? Annon eodem ordine legunt quo Canonica

Expoſit. in ſymbolum

Bibliothec. ſanct. lib. 1. c. 1.

Pag. 1.

abſque

abſque correſpondentibus ad Canonicam ſcripturam locis? An tantum otii ad legenda Apocrypha, cum Canonica vix poſſent anno uno aut biennio perlegi. Præſtat legere unum librum Canonicum centies quàm ſemel omnia ſcripta Apocrypha. Divina ſcripta non poſſunt ſatis inculcari & frequenti lectione memoriæ infigi, & interim tempus terendum legendo ſcripta Apocrypha. Si quid difficile & obſcurum in Apocryphis an etiam explicandum? Certè ſi legendum etiam interpretatio adhibenda. Nam nihil legendum in Eccleſia quod non etiam, ſi opus fuerit, enarrandum & explicandum. Sunt in ſcriptura ſacra multa intellectu difficilia, & iis neglectis ac omiſſis quæ ſcrutari nos jubet dominus, Apocryphis explicandis dabimus operam. Ipſi Iudæi, quorum res agebatur in ſcriptis Apocryphis, non dignati ſunt ea dignitate ut in ſynagogis ſuis legerent, & nos dignabimur. *Voces* (ſic vocantur ſcripta veteris teſtamenti Act 13 27) *prophetarum leguntur per omne ſabbathum.* Voces prophetarum ſolum legebant non aliorum, Sic in Chriſtianorũ conventibus, ut refert Iuſtinus, legebantur ſolùm τὰ ἀπομνημονεύματα τῶν Ἀποςόλων ἢ τὰ συγγράμματα τῶν προφητῶν *Apol. 2.*
commentaria Apoſtolorum & ſcripta prophetarum. Præterea videmus conſilio inconſulto introductum morem legendi ſcripta Apocrypha in Eccleſias. Nam ut videmus, parem cum Canonicis ſcripturis authoritatẽ ſibi vendicarunt cum in morum informatione tum in dogmatum fidei confirmatione, tum in divinis officiis dum legunt, canunt, interpretantur. Imò oportet Canonica ſcripta cedere Apocryphis diebus feſtis. Apud Anglos ut apud Pontificios lectiones ordinariæ & feriales ex Canonicis ſcriptis omittendæ ſunt quibuſdem diebus feſtis, ut lectiones ex Apocryphis recitentur. Si nihil aliud reprehenſione dignum eſſet in lectionum ex Apocryphis recitatione, præter dicta incommoda inde orta, nempe perniciofum errorem de Canonica eorum authoritate & pari cum Canonicis conſortio, & quod tantum temporis detrahitur lectioni & interpretationi ſacræ Scripturæ quantum iis legendis & enarrandis impenditur, ex Eccleſiis exterminanda eſt eorum lectio & interpretatio. Sed præterea habent permiſta multa fabuloſa inepta, abſurda & erronea, eæ ipſæ lectiones quas ex Apocryphis delegerunt & divinis officiis aſſignarunt Angli. Inſpiciat lector & conferat hæc loca Tob. 5 12. Tob. 6 7, & 7 3 8 9, & 8 2 3 & 11 8 12 14, & 12 12 15. Iudith 9 2 10 13, & 10 3 4. Sap. 3 18 & 4 4 3 Eccleſiaſtic. 1 15 & 12 5, & 15 15, & 24 11, & 48 13. Hiſtor. Suſan. cap 13 Daniel. (nam ſic inſcribunt) ver. 5 28 45 64 65. Meritò Hieronymus monuit Lætam, *Multa admixta vitioſa, & grandis eſſe prudentiæ in auro lutum quærere.* Non puduit tamen Bancroftũ Londinenſem aſſerere in colloquio Hamptonienſi Hieronymi exceptiones contra libros Apocryphos fuiſſe Iudæorum cavillationes, & Wintoni-

eiuſdem fuiſſe *Canonicos ad mores informandos.* Nec ſatis circumſpectè loqui mihi videntur, qui proximam iis poſt Canonicas ſcripturas authoritatem deferunt. Nam quæ cum Canonicis in omnibus conveniunt, majoris æſtimanda ſunt quàm ψευδεπίγραφα fabulis, ineptiis & erroribus reſperſa. Non hîc prætereundum quod refert Bellarminus libro ſecundo de Verbo Dei, c. 15. *Audivi à quodam fide digno*, inquit, *cum in Anglia à Miniſtro Calviniſta in templo legeretur lingua vulgari capitulum 25 Eccleſiaſtici, ubi multa dicuntur de malitia mulierum ſurrexiſſe fœminam quandam & dixiſſe, Iſtud eſt verbum Dei? imò potius Diaboli eſt.* Miniſter iſte Calviniſta proculdubio fuit Liturgicus aliquis Curio, qui ſecundum Calendarii directorium legebat 24 Auguſti capitulum 25 Eccleſiaſtici. *Novum teſtamentū alteri lectioni inſervit in Matutinis & Veſperis & ſingulis annis ter perlegetur unà cum Epiſtolis & Evangeliis, excepta Apocalypſi, ex qua lectiones aliquot depromptæ feſtis quibuſdam propriis deſignantur.* Et cur non ſumuntur lectiones ex Apocalypſi ad officium ordinarium, ſed reſervantur diebus feſtis? Quid ſibi vult illud, *Novum teſtamentum alteri lectioni inſeruit unà cum Epiſtolis & Evangeliis?* Ergo unum idemque capitulum ex Evangelio erit diverſa ratione lectio vel Evangelium, ex epiſtolis lectio vel Epiſtola. 2 De propriis pſalmis & lectionibus habetur Rubrica generalis, *In feſtis mobilibus, immobilibus & dominicis, quæ proprios habent pſalmos & lectiones, omittentur pſalmi & lectiones nominatæ in Calendario.* At contra Spalatenſis. *Nunquam feriale officium mihi videtur deferendum aut non niſi in maximis anni ſolemnitatibus. Poteſt enim in feriali officio addi lectio martyriorum & ſacrarum pro ratione diei hiſtoriarum.* Non magis interrumpendæ lectiones ordinariæ, quàm pſalterium; nam eadem eſt ratio. 3 Quod cantentur lectiones, ceu ſacra ſcriptura, dum legitur, & ſic canunt quæ non ſunt canenda, ac cantando ſcripturam ſacram ſic ſe deum colere exiſtimant. Obſervavi abuſus in legenda ſcriptura ſacra apud Anglos, In recto uſu, ut non probo lectionem abſque interpretatione ita nec alterum extremum, conciones abſque lectione. Nam legere ſolùm quatuor aut quinque verſus quando concionandum, non ſufficit ad muuus iſtud ritè obeundum. Eccleſia Iudaica legit ordine & perlegit totam ſcripturam intra definitum temporis ſpatium. Sic Eccleſia Chriſtiana in publicis conventibus diebus dominicis, quando habebant publicos conventus, ut refert Juſtinus. Eccleſia non ſolum cuſtos eſt & depoſitaria ſed etiam teſtis & præconis officio fungitur dum legendo publici juris facit & promulgat & interpretis dum enarratur. Nec abs re eſt quod eadem vox *Kara* ſignificet & legere & promulgare ceu proclamare Iſa. 29 12 & 61 112, Zachar. 7 7, & Act. 15 21. Nam lectio Evangelii ejuſque ut promulgatio &

De Republ. Eccleſ. l.7. cap.12. num. 95.

& proclamatio pars prædicationis eſt. Lectionem ſcripturæ commendat nobis ſcriptura Deut. 31 11 12 13. Nehem. 8 3, Epheſ. 3 4, Coloſſ. 4 16, 1 Theſſ 5 27, & 1 Tim. 4 13. Nam de publica lectione inteprertantur nonnulli locum illum; quam interpretationem confirmant antecedentia, *Interim dum venio*, & ſequentia *exhortationi & doctrinæ*, & praxis Eccleſiæ. Iudaicarum hiſtoriarum libri traditi ſunt ab Apoſtolis legendi in Eccleſiis ait Origen. hom. 15 in Ioſua. Quod ad menſuram & quantitatem ſectionum aut capitulorum attinet, non ad præciſum anni ſpacium dividenda ut apud Iudæos, quia jam auctior eſt Canon ſacræ ſcripturæ, ſed pro arbitrio Eccleſiæ, ut in primitiva Eccleſia. Nam ut refert Iuſtinus, *Solis qui dicitur die omnium qui vel in oppidis vel ruri degunt in eundem locum conventus fiunt. Et commentaria Apoſtolorum aut ſcripta prophetarum, quoad tempus fert, leguntur.* Apol. 2. Sive biennio, ſive triennio abſolvatur lectio ſacræ ſcripturæ, perinde eſt, modo non perfunctoriè fiat dum convocatur cœtus, tantùm, ſed ſeriò & poſt convocatum jam cœtum fidelium. Non eſt datum omnibus legere: & quibus datum eſt, ſunt negligentiores. Expedit tamen ut omnes diſcant ex ipſa ſcriptura ſacra, & ex ipſis fontibus affatim bibant, ut de doctrina tradita per concionantem certiores reddantur, ut probare poſſent ſpiritus, & memoria retinere quæ dicta ſunt. Dixi, & forte idem non ſentiunt alii: unuſquiſque fruatur judicio ſuo. Interim ordinem Anglicanum neminem puto probaturum. Abſque conventu ordinario & publico totius Eccleſiæ ſoli legunt & canunt ſcripturas Curati aliique qui ad horarum penſum perſolvendum obligati ſunt, etiamſi nullus ex populo advenerit, cum tamen propter populum præcipuè inſtitutus ſit ordo legendi ſcripturas, pergunt in matutinis & veſpertinis legendo & canendo paucis fortuitò advenientibus & forte nullis, ſed ſibi ſolis & die dominico in publico conventu legunt & canunt illius diei lectiones. Sic fraudantur beneficio lectonum aliarum totius fere ſcripturæ. Non obligatur nec obligari debet populus intereſſe ordinariæ recitationi lectionum in matutino & veſpertino officio per hebdomadam. Ordinaria igitur lectio reſervanda eſt publicis conventibus, vel ſaltem ſuum legendi ordinem & perlegendi habere debent, ſi propter populum hic ordo inſtitutus. Ideo Iudæi ſingulis ſabbathis legebant.

De loco officii horarii celebrandi habemus, Rubricam iſtam *Matutinæ preces & Veſpertinæ celebrabuntur in locis Eccleſiarum, capellarum & Chororum conſuetis, niſi aliter illius loci ordinario viſum fuerit. Chorus etiam manebit eadem forma qua ſuperiorum temporum fuit.* Sic can. 14 conſtitutionum anni 1603 decretum in hunc modum. *Liturgia publica diſtinctè & debita cum reverentia legetur vel canetur in illis diebus & eorum vigiliis, qui in libro precum publicarum ſacri ac feſtivi*

deſignantur, horiſque eorundem congruis & vſitatis, atque in eo potiſſimum Eccleſiæ cujuſque loco, qui Epiſcopo Diœceſano, vel loci ordinario (ratione vel amplitudinis vel anguſtiæ) commodiſſimus, ac ad populi ædificationem maximè opportunus videbitur. Non eſt unus idemque locus miniſterii in legendis ſcripturis, ac precibus recitandis, & in adminiſtrandis ſacramentis, ut refert Cartwrightus. Preces matutinæ & veſpertinæ celebrandæ in locis conſuetis, niſi aliter loci Ordinario viſum fuerit, ut vult Rubrica, Baptiſmus celebratur prope oſtium. Matrimonium in medio Eccleſiæ vel navi, ut vocant. Locus conſuetus precum Matutinarum & Veſpertinarum eſt in cancello. Sic migrat è loco in locum Curio liturgicus non abſque myſterio. Et licet in poteſtate ordinarii ſitum ſit locum commodum deſignare ad ædificationem populi maximè opportunum, non tamen recedunt à more veteri. Nam poſt editam Rubricam illam refert Cartwrightus ſacerdotulum averſa facie quandoque precari, & à populo abſcedere ad remotiſſimum Cancelli parietē, ac ſi arcanum quid Deo effari vellet; præterea ait Cartwrightus, *Mihi certò perſuaſum eſt decimam quamque Eccleſiam in Anglia non habere integrum officium divinum eo in loco celebratum, vbi totius Eccleſiæ cœtus auribus verba percipere poſſet.* De Choro ſic Bucerus in cenſura in librum Sacrorum Eccleſiæ Anglicanæ. *Vt enim Chorus ſit tam procul ſejunctus à reliquo templo, & in eo tantùm ſacra repræſententur, quæ tamen ad omnem pertinent populum, clerumque, hoc Antichriſtianum eſt, Chori tanta à reliquo populo ſejunctio eò ſeruit, vt Miniſtri, qualeſcunque fide ſint & vita, ipſo tamen ordine & loco habeantur quaſi Deo propinquiores, quàm laici, & qui poſſint his placare Deum vi exteriorum operum, quæ faciunt ſibi propria, cùm ſunt totius populi Chriſti. Quòd verò in Choro tantum ſacra illa communia peraguntur, quia confirmatur eo ſuperſtitio illa pernicioſiſſima, qua gratus Deo cultus putatur legere, recitare, atque audire ſcripturas & preces, ſine mente, ſine intellectu fidei. Hi ergo tam alieni ab inſtituto Chriſti ritus, vt quibus intoleranda fit Deo contumelia, debent quamprimum & ſeveriſſimè corrigi: alioqui totum regnum ſe læſæ divinæ Majeſtatis obſtringit: in perpaucis enim Eccleſiis non adhuc notata labes hæret.* Audivimus ex Cartwrighto non in decima quaque Eccleſia populum audire integrum officium, qui poſt Buceri tempora floruit. Addit Bucerus. *Ex formis antiquiſſimorum templorum atque ſcriptis S Patrum ſatis cognoſcitur fuiſſe ſtationem Cleri apud veteres in mediis templis, quæ fere rotunda erant, ex eoque loco ſic ſacra divina populis eſſe exhibita, vt exaudiri plane poſſent quæ recitabantur, & intelligi ab omnibus qui erant præſentes.* Abuſus quem notavimus redolet inolitum errorem, *Divinorum officiorum finis præcipuus non eſt inſtructio vel conſolatio populi, ſed cultus Dei, & quæ populum ſcire oportet ex divinis officiis à Paſtoribus explicantur.* Ac ſi fines ſubordi-

Bell. de verbo dei l. 2. c. 16.

nati

nati inter ſe pugnarent, & non ſimul Deus coli & Dei populus ædificari debeat. Objicit Bellarminus morem Levitici ſacerdotii. *Hinc Levit.* 16 *Deus præcipiebat, ut dum Sacerdos ſanctuarium ingreſſus pro ſe & pro populo oraret, populus foris maneret, ita ut non ſolùm non intelligeret, ſed nec audiret nec videret ſacerdotem, quod etiam factum eſſe tempore Zachariæ legimus Luc.* 1 *& tamen quis dubitare poteſt, quin illa oratio populo prodeſſet. Oratio Eccleſiæ*, inquit, *non fit populo, ſed Deo pro populo. Itaque non eſt opus, ut populus intelligat, ut ei proſit, ſed ſatis eſt ſi intelligat Deus.* Ex hoc errore ortum etiam, quòd ſacra celebrarunt lingua non vulgari ſed Latina. Fructus orationis pro aliis etiam abſentibus, ratione acceptationis à Domino & exaudititionis poteſt pervenire etiam ad abſentes, ſed in præſentibus audientibus & comprecantibus requirit Apoſtolus etiam fructum ædificationis, nam tunc ipſi orant unà cum miniſtro. Oratio Eccleſiæ eſt quæ fit à populo Dei. *Si qua non fit à populo Dei, non eſt oratio Eccleſiæ, etſi in Eccleſia fit. Tota Eccleſia reipſa orat, quamvis unus in ea ſermonem habeat, quia Chriſtus omnes in ſe & ſecum effecit Sacerdotes coram Deo & Patre.* Quod ad ſacerdotis ingreſſum in ſanctuarium, erat modus à Deo imperatus ob typum. Signis externis inſtruebatur populus dum ſacerdos erat in ſanctuario; Veriſimile etiam eſt, ut conjicit Cartwrightus, alios ſacerdotes alia cum populo exercitia interim habuiſſe. Alia eſt ratio ſub Evangelio, ubi non ſunt ejuſmodi typi, & omnia oportet fieri ad ædificationem, adeo ut ſi quis haberet donum extraordinarium linguarum non debet jam loqui in Eccleſia abſque interprete.

Junius Ibid. not. 13 17 18.

Qui obligantur ad preces matutinas & veſpertinas jam videndum. In præfatione præfixa libro publicæ Liturgiæ habentur hæc verba: *Omnes item Miniſtri & Diaconi preces matutinas & veſpertinas ſingulis diebus publicè vel privatim perlegere obſtringentur, niſi aut prædicando, aut ſtudio Theologiæ incumbendo, aut aliqua alia gravi cauſa impediantur. Parochi ſimiliter qui in Eccleſiis parochialibus aut Sacellis miniſtrant, domi exiſtentes & nulla legitima cauſa impediti in eccleſia parochiali, vel Sacello ubi miniſtrant, eaſdem preces perlegent, & aliquantiſper antequàm incipiunt, campanam pulſabunt, ab aliis neceſſariis occupationibus liberi ad verbum Dei audiendum & comprecandum convocentur.* Omnes miniſtri & Diaconi Anglicè *all Prieſts and Deacons* tenentur vel publicè vel privatim perlegere preces veſpertinas & matutinas ſingulis diebus. Quid, annon ſaltem privatim licebit alias preces concipere. Licet, ſed præſcriptas omittere non debet. Latet hîc magnum proculdubio myſterium. Pontificij definiunt orationem publicam eſſe illam quæ fit nomine publico, & non tantum privato, id eſt quæ fit à ſacerdote nomine eccleſiæ, ſeu quæ fit ab eccleſia per miniſtros ſuos, vt tales ſunt; privatam, quam vnuſquiſque ſua auctoritate, & ut privata perſona offert. Priorem

publicam eſſe, etiamſi intra ſcubiculum clauſo oſtio ſolitariè & ſubmiſſa voce fiat: Poſteriorē privatam etiamſi in templo vel plateis fiat. Si quis recitaverit horas Canonicas ab Eccleſia inſtitutas, ſed id faciat tantùm ut privata perſona & devotione propria erit oratio privata & non publica. Oportet igitur vt oratio ſit publica, ut qui orat ſit perſona publica, miniſter deputatus ab eccleſia ad orandū nomine ſuo, & modo à ſe præſcripto, & hac intentione ut expleat munus ſuum. Eccleſiam dicunt non permittere, ut oratio quæ ad Deum ſuo nomine fundenda eſt, aliter fiat, quàm modo ab ipſa præſcripto. Poteſt quidem miniſter deputatus ab Eccleſia orare verbis pro arbitrio conceptis & pro eccleſia objectivè, ut privatus aliquis qui dicit orationem dominicam. Nam tum & pro ſe, & pro alijs orat, ideo dicit *Pater noſter* non autem *Pater mi*, quia ſinguli debemus pro omnibus orare. Sed ſubjectivè, miniſterialiter, & repreſentativè oportet perſonam publicam orare præſcriptis ab eccleſia verbis. Hîc jam habes myſteriū hujus ritus. Cum miniſtri & Diaconi obſtringuntur ad perlegendum preces matutinas & veſpertinas, vel publicè vel privatim, orant repræſentativè pro Eccleſia, & oratio eſt publica, etiam cum privatim orant in cubiculo. Sic ſi parochus (nam omnes miniſtri non ſunt parochi, quamvis in ordine Preſbyteratus conſtituti) cum vacat, pulſata campana perleget in Eccleſia parochiali aut ſacello preces, etiamſi nullus venerit. Et ſanè pauci aut nulli plerunque adſunt. Ipſe ſolus repreſentat Eccleſiā; & ſi non adfuerit qui reſpondendo ſubſerviat, tamen vel in eccleſia vel in cubiculo ſibi reſpondet nomine Eccleſiæ. Ex eodem errore nempe, quòd divinorum officiorum finis non eſt inſtructio vel conſolatio populi, ſed cultus Dei, ortus mos iſte. Debere miniſtrum etiam privatim orare pro grege & univerſa Eccleſia objectivè nullus dubitat: ſed orationes ceu preces præſcriptas ab Eccleſia eſſe orationes ceu preces eccleſiæ, id eſt offerri nomine Eccleſiæ, ac ſi ipſa Eccleſia eo munere in actu illo quem repræſentativum vocant, fungeretur, etiamſi à miniſtro proferantur, ridiculum eſt. Nam actus orandi ceu prædicandi perſonalis eſt, nec unquam eccleſia orare dicitur, niſi cum actu orat. Vide ſuprà, quid dixerit Iunius. *Eccleſia eſt populus Dei; oratio eccleſiæ eſt, quæ fit à populo Dei. Si qua non fit à populo Dei, non eſt oratio eccleſiæ, etſi in Eccleſia fit.* Additum in Rubrica, *niſi prædicando, aut ſtudio Theologiæ incumbendo aut aliqua alia gravi cauſa impediantur.* Studium theologiæ hîc intelligitur non privatum, ſed publicum in Academia aut Scholis. Durantus enumerans *cauſas, ex quibus à precum Canonicarum recitatione Clerici vel Beneficiarii excuſentur.* Primam ponit morbum gravem. 2. impedimentum naturale, ut ſi quid repente & ſubitò accidat, quod prætermitti non poſſit ſine peccato vel ſcandalo. 3. ſummi pontificis diſpenſatio. 4. ſi deficiat breviarum,

De ritib. l. 3. c. 23. ſ. 6.

viarium, nec teneat memoria preces canonicas: nemo enim ad impoſſibile obligatur. *Quinta cauſa à quibuſdam additur, cum quis optimis diſciplinis atque artibus ſtudet conſtituto Vicario, qui beneficio deſerviat. At hæc cauſa communi calculo improbatur. Maledictum ſtudium, (inquit gloſſ pragmat. in cap. Qualiter horæ ſunt dicendæ) propter quod prætermittitur divinum officium. Itaque juris divini vel humani ſtudioſi, et ſi vicarium habeant in eccleſia ſua ad preces Canonicas obligantur.* Et meritò, ſi tanta ſit vtilitas & neceſſitas iugis ſacrificij precum canonicarum, quantam illi prædicant, & illi ad recitandas preces illas repræſentativas deputati ſint. Canonem rigidum de perſolvendo horarum canonicarum penſo vide diſt. 92. cap. ult. Præterea adminiſterium eſtne quis vocandus, aut Preſbyteri gradu ceu ordine dignus, quem oportet incumbere ſtudio Theologiæ in Academijs, Ductorem gregis & doctorem populi conſtituunt quem tamen longè abeſſe à grege Diſcipulum oporteat. Illud hîc non prætereundum non numerari epiſcopum inter eos qui obligantur ad perſolvendum iſtud penſum, vel publicè in choro vel privatim in cubiculo. Decet Epiſcopum ante alios omnes publicè & in choro recitare preces repreſentativas. Nam Epiſcopus eſt caput totius Diœceſeos. In comitijs ordinum regni ſedet inter proceres etiam invita & nolente eccleſia: quare quia repreſentat diœceſin: alioquin non habet ibi locũ Eccleſia. Quando in ſynodis provincialibus condunt canones, repræſentant eccleſias ſuas etiam nolentes. Vbique cum de dignitate, lucro, aut juriſdictione agitur, repræſentationes uſurpant. Sed in precibus repreſentativis vacare non poſſunt. In conſtitutionibus anni 1603. habemus canonem iſtum, *Omnis miniſter in Beneficio Curato conſtitutus, licet prædicationi potiſſimum vacet, & Curatum ſub ſe retineat, qui reliqua eccleſiæ officia ipſius vice exequatur, ſimiliter etiam quilibet concionator ſtipendiarius, qui prælegendi, catechizandi aut concionandi munus in aliqua eccleſia vel capella exercet, Liturgiam publicè recitabit duobus ad minus cuiuſque anni diebus dominicis ad horas tum matutini tum veſpertini temporis conſuetas & uſitatas, atque in ea eccleſia, in qua Beneficiatus eſt, vel prælectoris,* of a Lecturer *catechiſtæ, aut concionatoris munere fungitur.* Hîc vides non ſolum beneficiarios, ſed omnes omnino concionatores ſtipendiarios obſtringi ad recitandas & cantandas publicè preces matutinas & veſpertinas, etiamſi ſit in parœcia curatus qui hoc munere fungitur, ut ſic facto ſuo conformitatem, & illius ordinis precum approbationem oſtendant; Sed ad privatam recitationem ſingulis diebus obſtringuntur omnes Miniſtri & Diaconi ut dictum, licet negligentiùs à pleriſque obſervetur. Can. 56.

De Litania habemus hunc canonem, *Litania à Rectoribus, Vicariis, Miniſtris ſive Curatis in Cathedralibus, Collegiatis, & parochiali-* Can. 15.

bus

bus eccleſiis ac Capellis omnibus, earumque loco aliquo conveniente, pro arbitratu epiſcopi diœceſani, vel loci ordinarii, recitabitur vel canetur in illis temporibus, & ſub ea forma quæ in libro publicæ liturgiæ præſtituuntur, ac (ut reſtrictiùs loquamur) ſingulis diebus Mercurii & Veneris (etiamſi non fuerint feſtivi) Miniſter ad horas divinas precibus conſuetas in eccleſia aut capella praſtò erit, & populo per ſonitum campanæ convocato, Litaniam in dicto libro præſcriptam recitabit; cui ſinguli patres-familias, qui præſertim infra dimidium milliare ab eccleſia habitant, vel ipſi debebunt intereſſe, vel unum ſaltem de familia ſua mittere idoneum, qui Miniſtro inter precandum aſſiſtat. Cur magis diebus Mercurij & Veneris obligantur, quàm alijs temporibus, & ad litaniam magis quàm alias preces, & propinquiores unus è familia magis quàm remotiores? Si ut aſſiſtant Miniſtro inter precandum: annon alijs etiam diebus obſtringendi, quando non recitatur litania? Sed ad officium feriale neminem invitum à vocatione ſua legitima abſtrahendum ſentio, niſi extraordinarium jejunii aut gratiarum actionis ſabbathum indictum fuerit. Permiſit enim Deus homini ſex dies ad opera vocationis. Sed præcipuum quod hîc reprehendo, eſt, quòd ordinaria illa litania & ferialis diebus illis feria quarta & ſexta recitanda eſt, ac ſi eſſent dies jejunij, cum tamen reipſa non jejunent, nec ad Letaniam convocatur totus populus, ſicut in jejunio fieri debet, ſi ſeriò res ageretur. Litaniæ vox, ut vult Serarius in Litaneuticis, precationem & quidem ſeriam cordatamque ſignificat. Vnde apud Homerum οἱ λιτανεύοντες eius quem precantur genua amplectuntur, in pulvere ac ſeruibus volutantur. Poſſet igitur, eius judicio, iſta vox quamlibet eccleſiæ precem, cum ea nunquam non ſeriò & ardenter inſtituatur, denotare. Vſu tamen & cõſuetudine receptũ eſt, ut unum tantummodo certum genus, in quo precandi ardor & cõtentio inſit ſignificet. *Litania*, inquit Caſſand. *eccleſiaſtica phraſi vocatur publica rogatio ad Dei miſericordiã implorandam inſtituta* Litaniarum uſus erat in initio extraordinarius & urgente aliqua calamitate belli, peſtis, terræmotus &c. et quidem plerunque cum proceſſione. Theodoſius Senior præliaturus cum Eugenio circircumibat cum ſacerdotibus orationum loca, & jacebat in cilicio proſtratus ante martyrum thecas, ut refert Ruffinus. Theodoſius Iunior, ſi Nicephoro credendum libro. 14. cap. pro ſerenitate & clementia aeris, habitu privato unà cum cætu totius eccleſiæ ſupplicantes proceſſere, & ſtatim mutato aere turbido ſerenitas reddita. Sic eodem Theodoſio imperante, cum civitas Conſtantinopolis gravi & diuturno terræmotu concutereretur, indictæ ſunt Litaniæ & ſupplicationes, ut refert idem Nicephorus ibidem cap. 46. Platina Mamercum Viennenſem epiſcopum in pretio fuiſſe tempore Leonis primi referens, ait. *Primus enim Mamercus ut aiunt, ſupplicaniones quas Græci Litanias vocant, inſtituit, ob frequentes terræmotus*

Liturg. p. 242.

Li 2. c. 33.

In Leo. I.

motus, qui tum maximè Gallias vexabant. Litaniarum ordinem & formam mutuati ſunt veteres ab Ethnicis. Nam illi habebant Lita. nias ſive ſupplicationes circa aras & ſtatuas, Ideo Dionyſius Halicarnaſſ. dicere ſolet, λιτανείας ποιεῖσθαι πρὸς ἱδρύσι θεῶν καὶ βωμοῖς quod obſervauit Caſaubonus. *Polybius verò eleganter id vocat* μαγγανεύειν πρὸς τοὺς θεούς, *quaſi dicas lenocinium & blanditias indecoras adhibere, vt Deos flectas. Non diſſimile apud alios ſcriptores* καταδυσωπεῖν τοὺς θεούς, *quo ele- elegantiſſimo verbo id planè ſignificant profani auctores, quod hîc dicit Dominus de Gentibus, ipſas* τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσεσθαι, *exiſtimare ſe copia verborum, quaſi aginine facto, vt loquitur Tertullianus, quod petunt a diis ſore impetraturos.* Multiloquium inſigne fuiſſe in precibus illis quas in urbis periculo concipiunt apud Æſchylum Thebanæ muliereculæ, lectori indicat. Quòd etiam omnes fere ſanctos nominatim inuocent Pontificii poſt innuocatam Trinitatem, agentibus ortum. *Nam in ſumma rerum ignorantia, quem potiſſimum deûm aut Dearum orarent, neſciebant: omnes igitur precabantur, vel certè plurimos, quod illic muliercula ſtudioſiſſimè faciunt. Hûc refer illa Seruii ad primum Georgicorum. Poſt ſpecialem invocationem tranſit ad generalitatem, ne quod numen prætereat: more Pontificum, per quos ritu veteri in omnibus ſacris poſt ſpeciales Deos, quos ad ipſum ſacrum quod fiebat neceſſe erat invocari, generaliter omnia numina invocabantur. Adde quod Pagani crediderunt ſuos Deos coacervatis elogiis & congeſtis capi titulis.* Sic Pontificii in Litaniis ſuis compellant ſigillatim ſanctos. Sancta Maria ora pro nobis, Sancte Michael & omnes Angeli orate pro nobis &c. Angli ſublata Sanctorum compellatione & invocatione incipiunt ab invocatione omnium perſonarum Trinitatis, & ſigillatim compellando, quod non faciunt in Collectis. Deinde congerunt elogia & titulos. *Sancta beata & glorioſa Trinitas, tres perſonæ & vnus Deus miſerere nobis. Fili Dei te rogamus audi nos, Agnus Dei da nobis pacem, Chriſte audi nos: Kyrie eleeſon, Chriſte eleeſon, Kyrie eleeſon. Per myſterium ſanctæ Incarnationis, Nativitatis, Circumciſionis, Baptiſmi, jejunii & tentationis tuæ, libera nos domine: per agonem & ſanguineum ſudorem, per crucem & paſſionem, per pretioſam mortem, & ſepulturam, per glorioſam Reſurrectionem, & Aſcenſionem tuam in cœlum, & adventum Spiritus ſancti, libera nos Domine.* Ad particularia poſtulata deſcendunt, & ad ſingula ſupplicationes habent vel rogationes (iſtud vocabulum magis aptum judicio Caſſandri, quia Supplicationis nomen ex Gentilitate remanſit, *Erant autem ſupplicationes feriæ indictæ, quibus ſacrificia fiebant ex bonis damnatorum & ſupplicio affectorum*) nempe *Libera nos Domine*, aut *Te rogamus audi nos*. Rogant autem, ut à fulgure, & tempeſtate, à plaga & peſtilentia, fame, bello, latrocinio, &c. liberentur. Litanias ceu rogationes

Exercit. p. 317.

Pag. 317.

gationes veterum & ſupplicationes extraordinarias graſſante malo aut ingruente, tempeſtatis, belli, famis, &c. indictas pro re nata in variis regionibus congeſſerunt in unum faſciculum Pontificii, & ordinarias fecerunt, vel in Eccleſia recitandas vel extra Eccleſiam, cum proceſſione. Hinc ordinariæ Litaniæ annales ceu annuæ & hebdomadariæ. Annuæ recurrunt ſingulis annis. Habent Angli etiam utriuſque generis Litanias, nempe ſingulis annis cum proceſſione, & ſingulis hebdomadis in Eccleſia Litaniam ex pluribus extraordinariis, ut dixi, conflatam. Quid abſurdius quàm ex ſupplicationibus extraordinariis veterum premente aut imminente malo cōpoſitis, ordinarias abſque ulla neceſſitate, aut ſenſu mali, efficere. Cur non etiam inſerunt in Litaniam ſuam ſupplicatiouem iſtam. A lue inguinaria libera nos Domine. Nam Gregorius Turonenſis lib.4 hiſt. cap.5 refert. *S. Gallum, cum lues illa quæ inguinaria vocabatur Arelatenſem provinciam vexaret, inſtituiſſe rogationes, ut media quadrageſima pſallendo ad Baſilicam B. Iuliani Martyris venirent.* Cur non inſerunt ſuffragium iſtud ceu ſupplicationem, *ab obſidione libera nos Domine.* Nam in tali caſu habuerunt quidam ſupplicationes. *Cum enim Childebertus & Clotharius Cæſarauguſtanam civitatem obſiderent, cives induti ciliciis abſtinentes à cibis & poculis, mulieres quoque amictæ nigris palliis, cæſarie ac ſuperpoſito cinere cum tunica S Vincentii muros civitatis pſallendo circuibant*, ut refert Gregorius Turonenſ lib.3 c.29. Cur non inſerunt in ordinariam Litaniam ſuam & iſtam ſupplicationem. *Ab ira Regis libera nos Domine.* Nam *Antiocheni, quò Deus Theodoſium pertinaciter ipſis offenſum leniret, publicas peragebant ſupplicationes, carmina quædam luctuoſa & ad commiſerationem movendam compoſita numeroſo cantu continentes*, ut refert Nicephorus lib. 12 cap. 43.

Cap. 10. Hæc & ſimilia exempla & teſtimonia habet Durantus libro 2 de ritibus. Vt iſtæ Supplicationes imperatæ malo urgente ſic & aliæ tempore peſtis, belli, famis, fulguris, & tempeſtatis, ſeditionis, latrocinii; Et ut ridiculum eſſet, & ineptum ordinariè publicas peragere ſupplicationes de liberatione à Rege infenſo, à lue inguinaria, ab urbis obſidione, ubi non imminent iſta mala, ſic à fulgure, tempeſtate, ſeditione, peſte, fame, bello, cum aer ſerenus, pacata in regno omnia, annonæ copia, pax, & nulli graſſantur morbi epidemici. Si denique ex ſupplicationibus extraordinariis ordinariæ fieri debeant, cur non & ex extraordinariis gratiarū actionibus ordinariæ pro liberatione à fulgure, tempeſtate &c. Superſtruunt ineptias ſuas ſicut pontificii petitioni ultimæ orationis Dominicæ quam habent etiam in Litania, *Sed libera nos à malo.* A malo id eſt à fulgure, ſeditione &c. Quod de diabolo dicitur ad hujus vitæ incommoda torquent imperitè, verba enim ſunt ἀπὸ τοῦ πονηροῦ *à malo vel pravo*, id eſt Diabolo, ut innuit articulus:

culus: *Nam πονηρὸς potius de perſona quàm de re dicitur, & arti-* Bezà annot.
culus maſculinus adjunctus omnem dubitationem tollit, interpretate ip- tat. in Mat.
ſo Iohanne 1 Iohan. 2 10 & Tertulliano, qui malignum interpretatur 6 13.
in libro de Fuga. Et ſenſus petitionis eſt, ne nos inducas intentionem, ſed libera nos à tentatore Satana. Nam Mat. 4 3 dictus eſt
ὁ πειράζων. *Græci patres omnes*, Bellarmino fatente, *per malum* De bon. ſ
intelligunt Diabolum ut Nyſſenus, Cyrillus, Chryſoſtomus, Euthymius, operib. in
& Theophylactus. Movet autem eos articulus additus ad nomen: ſic part. li. 1 c. 6.
enim legunt ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Eandem ſententiam ſequuntur ex Ibidem.
Latinis Ambroſius, Chryſologus, Caſſianus. Annon Græci patres ſunt optimi interpretes linguæ Græcæ. Et quæ citat teſtimonia ſcripturæ Bellarminus, ut probet etiam cum articulo de re non de perſona dici ſecundum ipſius interpretationem de malo culpæ, non de malo pœnæ, aut calamitate aliqua intelligenda ſunt. Sed prior locus Rom. 12 9 ἀποστυγοῦντες τὸ πονηρὸν *abhorrentes à malo*, de malo culpæ intelligendus, ut oſtendit vel ipſa antitheſis, *adhærentes bono*, alter locus Matth. 5 37 de Satana intelligendus qui κατ' ἐξοχὴν dictus ὁ πονηρὸς, quia in omni ſcelere exercitatus eſt, & ad alios in ſcelera inducendum ſemper comparatus. Ex prava verborum interpretatione inſtituta eſt formula illa cujus meminit Bellarminus in ſacrificio altaris poſt verba illa, *libera nos à malo* ſubjecta, quaſi explicationis gratia *Libera nos quæſumus Domine ab omnibus malis, præteritis, præſentibus & futuris, ut ope miſericordiæ tuæ adjuti, & à peccatis ſimus ſemper liberi & ab omni perturbatione ſecuri.* Sed non eſt hujus loci ſenſus, ut jam probavimus. Imo à malo pœnæ in genere & univerſaliter ut liberemur poſtulare non licet. Eſſet abſque promiſſione & proinde ſine fide oratio. Non promiſit Deus ſe nos in hac vita exempturum omni malo. A malo præſenti vel urgente liberationem petere licet, quia præcepit ut in die tribulationis imploremus ipſius opem: & cum exceptione, ſi expediat ad Dei gloriam & noſtram ſalutem. Et comprehenduntur poſtulata de temporalibus commodis & incommodis hujus vitæ petitione quinta, ubi neceſſaria ſemper petere licet. In hac petitione comprehenduntur ſpiritualia ſicut & in præcedenti. Non regreditur Dominus à ſpiritualibus ad temporalia, nec unà petitione & ſpiritualia & temporalia complectitur: ſed ſpiritualia tantum & in eundem finem tendentia. Præterea non dicit *Et* libera nos à malo, ſed utitur particula adverſativa ἀλλὰ quæ indicat ſecundum membrum ad idem referi, ad quod prius, prioriſque quaſi explicationem eſſe, non autem diverſam petitionem. Semper opportunum eſt & licitum, petere, ut liberemur ab illo malo: quia ille malus ceu improbus ſemper inſidiatur nobis

& proinde ſemper verſamur in præſenti periculo. Concludo igitur Litaniam illam, quam feria quarta & ſexta recitare oportet, & cui aſſiſtere tenetur delectus parœcianorum cœtus, eſſe in re ſeria rem ludicram battologicam orandi formam, ethnicæ ſimillimam, non in fide fundatam.

Dierum feſtorum officium horarium habet ſuas lectiones proprias, collectas, &c. Sequitur igitur, ut de dierum obſervatione pauca dicamus. Preſbyteri officium eſt *diebus dominicis tempore divinorum feſtos, vigilias, dies carniſprivviales in ſequentem ſeptimanam incidentes populo denunciare.* Catalogus dierum ſanctorũ ut habetur in libro liturgiæ, hic eſt. *Hi ſunt obſervandi ut dies ſancti & nulli alii. Omnes dies dominici per annum, dies feſti; Circumciſionis Domini noſtri Jeſu Chriſti, Epiphaniæ, Purificationis beatæ Virginis, Matthiæ Apoſtoli, Annunciationis beatæ Virginis, S. Marci Evangeliſtæ, Sancti Phillippi & Iacobi Apoſtolorum, Aſcenſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, Nativitatis S Iohannis Baptiſtæ, S. Petri Apoſtoli, S. Iacobi Apoſtoli, S. Bartholomæi Apoſtoli, S. Matthæi Apoſtoli, Sancti Michaelis Archangeli, Sancti Lucæ Evangeliſtæ, Sancti Simonis & Iudæ Apoſtolorum, Omnium Sanctorum, S. Andrææ Apoſtoli, S. Thomæ Apoſtoli, Nativitatis Domini, S Stephani Martyris, S. Johannis Evangeliſtæ, Sanctorum Innocentium, diei Lunæ & Martis in Septimana Paſchali, die lunæ & Martis in Septimana Pentecoſtes.* Apud Anglos die S. Georgii. proceſſionem habent magnificam qui ſunt ex ordine equeſtri cum variis inſtrumentis Muſicis, habet etiam Sanctus iſte Capellanum palatinum ejuſdem ordinis quem in dextro pollice annulum aureum geſtare oportet, ut refert Barous in detectione. Præterea habent vigilias, Rogationes, Septuageſimam, Quinquageſimam, Septuageſimam, quadrageſimam, Septimanam cinerum, feriam quartam & ſextam aliosque dies ſolenniores, *Calvino papiſtæ Angli,* inquit Gretſerus, *ut in aliis quæ ad ritus ac ceremonias pertinent longè liberaliores ſunt, quàm Puritani in Gallia, Germania, Belgio, ita & in feſtis retinendis longè largiores eſſe voluerunt.* Imò plures habent dies ſanctos Angli quàm Iudæis, inquit Cartwrightus, determinavit Dominus in lege veteri; In feſtorum obſervatione primò obſervandum, apud Anglos ſervari ſanctorum & Angelorum dies feſtos. *Cæterum longè tetrius eſt virus illud,* inquit Tilenus, *quo nonnulli ex veſtris Eccleſiam Anglicanam perfundere & conſpurcare auſi ſunt, quaſi ea obretentas quaſdam Apoſtolorum & Angelorum nomina præferentes feſtivitates, dies illos creaturis non creatori conſecratos ſtatuat: Atque hîc omnia amarulentiſſimæ calumniæ vela panduntur, ut Angli tanquam manifeſtarii idololatræ ἐπ' αὐτοφώρῳ deprehenſi, apud omnes reformationis conſecraneos traducantur. Eſt quidem inſignita hæc injuria, ac oppidò puerilis κακοήθεια. Si creaturæ alicujus nomenclatura idololatricam*

Mucket. Pag. 341.

Pag. 82.

De feſtis lib. 2 cap. 2.

Repl. 1 pag. 121.

Parœneſ. cap. 16.

cam reddit feſti diei celebrationem, quaſi creaturæ illi, cujus nomen præfert, ſit dicatus: quid obſtat quò minus Moſes aut etiam Deus ipſe populo Iſraelitico idololatriæ fuerit auctor? Ejus juſſu celebrati dies Azymorum, Tabernaculorum, primitiarum. Ejuſdem κελεύματος erant Encænia, dies Purim, ſive ſortium à Mardochæo inſtituti, Eſtheræ edicto confirmati. Nemo tamen hactenus ita inſimivit, vt panibus tabernaculis, frugibus, aut ſortibus dies illos dicatos fuiſſe putarit. Excutiatur liturgia Anglicana, preceſque per illos dies recitari ſolitæ, vel ad Genevenſis diſciplinæ libellum appendantur, nulla noſtrorum antiſtitum idololatria ſed magna quorundam demagogorum veſtrorum ſycophantia deprehendetur. Videbis lector cœcum viri impudentis furorem & in ignotos impetum. Nullus ex noſtris ſcripſit ante editam Tileni Parœneſin ad Scotos de feſtis Sanctorum. Scripſit contra paraſynagma Perthenſe & quinque Articulos ibi receptos lingua vulgari unus, & inter alia contra obſervationem dierum feſtorum Chriſto conſecratorum, quia de iis ſolùm lis agitabatur & controverſia. Nam ſimulabant Adverſarii de feſtis Sanctorum ſe non eſſe ſollicitos. Et ut facilius pertraherent alios incautos ad dominicorum feſtorum approbationem ſparſerunt rumorem, Regiam Majeſtatem dixiſſe ſe non hili facere feſtum, *he nor ſhe Saint*, ullius Sancti maris aut Sanctæ fœminæ, nec plures obtrudendos dies feſtos Chriſti. Non tamen adhibebant fidem viri boni, nec adhuc adhibent. Nam Anglicanas quiſquilias omnes & juſtam conformitatem moliuntur. Hac ſeta feſtorum Chriſti introducturos tanquam filum etiam ſanctorum dieś feſtos certi ſumus. Propè finem indicat ſcriptor ille Eccleſiam Anglicanam obſervare certo numero dies feſtos ſanctorum. De horum feſtorum obſervatione apud Anglos aut alios prętcrea nihil loquutus. Librum illum vel legit, vel ut alius illi legeret, curavit Tilenus, quod ex indubitatis indiciis mihi ſatis conſtat. Et tamen, inquit, hîc omnia amarulentiſſimæ calumniæ vela panduntur, ut Angli tanquã manifeſtarii idololatræ traducantur. Inſignita eſt hæc injuria & puerilis κακοήθεια &c. At vides lector cęca maledicendi libidine abreptum debacchari, ubi nondum data occaſio, virum impudentem. Sed Tilenum antehac mendacem & cæco furore percitum jam forte non vanum fuiſſe vatem confirmabo. Admonitores Angli in Admonitione ad Parlamentum inter alia, & inde confirmant ſua monita de abrogandis ſanctorum feſtis non contemnenda, quod à ſanctis nomenclaturam accipiunt. Reſpondet Whitgiftus non denominari diem à ſancto, alia ratione, quàm quod Scripturæ, quæ eo die leguntur in Eccleſia reſpiciant ſanctum illum, & contineant illius vocationem, prædicationem, perſecutionem, martyrium aut ſimilia. Replicat Cartwrightus primò iſtud non intelligere populum. Nam non ſolum inveterata conſuetudo ex Papatu

ſed etiam ipſæ diei appellatio et nomenclatura ad aliam eos ducit interpretationem. Nam ſicut de feſtis Trinitatis & Chriſti audita appellatione diei Trinitatis, diei Nativitatis Chriſti &c. ſtatim mente concipiunt et interpretantur dies illos inſtitutos in honorem Trinitatis & Chriſti, ſic cum dies aliquis vocatur dies Pauli, aut dies virginis Mariæ, non alio modo interpretabuntur quàm dies illos inſtitutos eſſe in honorem Pauli vel virginis Mariæ, niſi aliud doceantur, ſed remedium illud docendi, non tam latè patere quàm morbum, & ſi inſtruerentur, tamen nomina non abrogata dedocere. Reſpondet Whitgiſtus, retineri nomina diei Lunæ, Solis, Saturni, neminem tamen interpretari dies illos inſtitutos in honorem Solis, Lunæ, Saturni. Replicat denuò Cartwrightus, iſtarum rerum uſum in Eccleſiaſticis non tam liberum eſſe ac in civilibus. Secundo non educatum ſub Paganiſmo populum, aut in adoratione Solis & Lunæ, ſicut ſub Papiſmo, nec inter eiuſmodi Idololatras vivere nec intelligere, paucis exceptis, dies illos unquam ſacratos Soli & Lunæ. Quòd ſi ita educati & edocti fuiſſent, abroganda fuiſſe etiam nomina illa. Nam exemplo Davidis, Pſal. 16. abſtinendum exiſtimant pii ab ipſis nominibus idolorum, quantum fieri poreſt, & vulgaris uſus loquendi finit, niſi cum deteſtatione nomina eorum labiis ſuis uſurpando. Rectè quidem: nam neceſſitas plerunque cogit nos uſurpare illa nomina, quia ad captum vulgi loquendum cum vulgo. Inde eſt quod Act. 17. 19. dicitur, *Duxerunt eum in Areopagum*, & Act. 28 11. *Cui inſigne erat Caſtor & Pollux. Deos Nationum nominari lex prohibet, non utique ne nomina eorum pronunciemus, quæ nobis ut dicamus converſatio extorquet*, inquit Tertullianus. *Nam id plerunque dicendum eſt. In templo Æſculapii illum habes, & vico Iſidis habito, & Sacerdos Iovis factus eſt, & multa alia in hunc modum, quando & hominibus hoc genus nomina inducuntur. Neque enim Saturnum honoro, ſi ita vocavero eum nomine ſuo, tam non honoro quàm Marcum ſi vocavero Marcum.* Item, Nam & ſcriptura Deos nominat ſed adjicit ſuos & nationum. Sed conſuetudinis vitium eſt dicere me hercule, me Dius Fidius accedente ignorantia quorundam, qui ignorant juſiurandum eſſe per Herculem. Auguſtinus in Pſal. 93. Dies Mercurii, *Sic dicitur à Paganis, & à multis Chriſtianis, ſed nolumus ut dicant, & utinam corrigantur, melius de ore Chriſtiano ritus loquendi eccleſiaſticus procedit. Sed ſi quem forte conſuetudo, &c.* Cum in civili uſu retinentur nomina idolorum, abrogato cultu ipſo, πρὸς διάκρισιν tantùm, etſi præſtaret etiam ipſa nomina abrogari, tamen cogente neceſſitate cum vulgo loquendum. Hoc caſu nuda nomenclatura non ducitur populus ad interpretandum Deum illum aut Sanctum coli à quo res denominatur. Sic ubi abrogatur cultus Sanctorum audita templi appellatione ad διάκρισιν retenta, nempe cum dicimus templum Petri, Baſilica

1. Repl. part. 2. p. 195.

De idololat. cap. 20.

ſilica

ſilica Pauli,&c, non ducimur ad interpretandum illic Petrum vel Paulum coli. Sed ubi colitur memoria Sanctorum, ſicut apud Anglos, facile per nomenclaturam ducitur populus ad interpretandũ illic coli ſanctos. Bellarminus à teſtimoniis veterum templa vel eccleſias à ſanctorum nominibus nuncupata teſtantibus probat & infert ſanctorum cultum apud veteres, & populus non idem colliget ex dierum nomenclatura. Non idem periculum in feſtis tabernaculorum, azymorum, &c. Nam non à perſonis ſumuntur iſtæ nomenclaturæ religioſè antea cultis, ut dies feſti ſanctorum, nec a rebus antè cultu idololatrico adoratis. Sed non uſurpantur in Liturgia Anglicana iſtæ dierum appellationes, ut diſtinguantur ab aliis diebus menſis ad uſum civilẽ, ſicut cum dicimus forũ Trajani, Forum Appii, Platea Catulliana, Martiana, Regillia, quod tamen eſſet nec utile nec neceſſarium, poſſunt enim communi diſtinctionis forma uti, ſed quia diebus illis memoria ipſorum colenda eſt. Sed pergo; dicit Tilenus, ſi excutiatur liturgia Anglicana preceſq; per illos dies recitari ſolitæ, nulla idololatria deprehendetur. Sic argumentari videtur Tilenus, Non invocant ſanctos illos in precibus : Ergo non ſunt idololatræ. Non ſequitur. Nam poſſunt coli aliis modis, quam invocatione. Nam ſi dies ipſe ſit in eorum honorem ſacratus & liturgia etiam puriſſima prædicandis eorum laudibus actiſque commemorandis die illo ſolenni accomodetur & canetur coluntur ipſi ſancti, cultu religioſo. At Angli hoc modo ſanctorum dies feſtos obſervant. Sanctorum laudes prædicant in Liturgia præſcripta & pro concione cum celebritate diei feſti, & ceſſatione ab omni opere ſervili. At dices, non in cultum ſed in memoriam Martyrum dies iſtos obſervare, Deum autem colere in ſanctis aut propter ſanctos. Non poſſunt iſta duo, celebrare diem in memoriã & celebrare in cultum, ſeparari. Nam ſi finis celebrationis ſit memoria ſanctorum, finis etiam eſt honor ſanctorum. At honor ſanctorum celebris & cum ſolennitate diei feſti qui Deo ſoli debetur, eſt cultus religioſus. Addunt Pontificii alium etiam cultum nempe invocationis, ſed cultus ille non proprius feſto, ſed adventitius eſt & craſſior eorum idololatria Eſt conjunctus honor & cultus Dei etiam apud Pontificios. *Feſta Sanctorum Deo dicari*, ait Bellarm. *ſed in memoriam Sanctorum, quemadmodum templa ſacrantur Deo in memoriam Sanctorum, & honorem Dierum feſtorum immediatè & terminativè pertinere etiam ad Sanctos, ſed talem honorem eſſe cultum duliæ non latriæ.* Et alibi. *Aliter dicitur Miſſa S. Petri, aliter Baſilica S. Petri. Nam Miſſa non offertur ullo modo S. Petro, nec primariò nec ſecundariò; at baſilica verè ædificatur S. Petro, ſi non primariò ſaltem ſecundariò.* Item *ſacras ædes verè extrui Martyribus, & non ſolùm Deo in eorum memoriam.* Eadem eſt ratio de feſtis ſanctorum. Nonne tuentur ſe patrum authoritate adverſarii, qui dies

De cult. ſanct. cap. 6.

Ibid. cap. 4.

feſtos

feſtos Sanctorum colunt. At patres,quos citant, dicunt dies feſtos in memoriam & honorem ſanctorum inſtitutos. Vide Bellarminum de cultu Sanctorum & Centuriatores cent 4. col. 450. *Feſtivitates Apoſtolorum & in honorem Martyrum antiqui Patres in veræ rationis myſterio celebrari ſanxerunt.* inquit Iſidorus. Whitgiftus Hieronymi teſtimonio ſe tuetur ubi dicit, *& pro varietate regionum diverſa in honorem Martyrum tempora ſunt conſtituta.* Si conſtituta ſunt in honorem Martyrum, ergo non ſoli Deo ſacrantur. In utriuſque & Dei & Sancti honorem inſtituitur dies feſtus a Sanctis denominatus. Imò contra Bellarminum ſic argumentatur Hoſpinianus. Propter quod unumquodque eſt tale,illud eſt magis tale, Sed propter Sanctos & eorum honorem cultumque inſtituunt ferias Deo, Sin minus,cur non ſufficiunt illis ſolius diei feſta? Ergo magis propter ſanctos quàm propter Deum. Tilenus Hoſpinianum ſequutus, in ſyntagmate eodem modo reſpondet. *Cum Pontificij aiunt dies illos Deo ab Eccleſia Rom. dicari propter ſanctos ſive in ſanctorum memoriam, objectum crimen non deluunt, ſed ejus atrocitatem augent. Nam ſi propter ſanctos inſtituitur hic cultus maior eorum quàm Dei ratio habetur, ſi verum eſt, illud pervulgatum, Propter quod unumquodque eſt tale, illud eſt magis tale.* Willetus in Synopſi inde probat, Sancto potius quàm Deo dicari templum Petri vel Pauli, quia a Sancto non a Deo nomenclaturam ſumit. Vt Cæſar Marci Bibuli collegæ nomen, & Caſtor Pollucis,cum ad utrunque extructum fuiſſet templum, ſuppreſſit, ut diceretur Caſtoris tantum non Caſtoris & Pollucis templum, ſic cum & Deo & Sancto dicatus ſit dies, de iniuria expoſtulare poteſt, quod a Sancto non ab ipſo vel utroque appellationem ſumpſerit,quòd a ſtella ſol obſcuretur. Sed ſi Hoſpinianus & eum ſequutus Tilenus rectè reſponderint, nulla iniuria. Nam etſi eo die colitur Deus,tamen celebratio Dei inſtituta eſt propter ſanctum non propter Deum. Sed ſive primariò ſive ſecundariò propter ſancti honorem inſtituta diei celebritas, eſt cultus religioſus. *Dona à Deo in Martyres alioſve ſanctos collata, neque oblivione ſunt ſepelienda, neq; etiam iis modis recolenda & prædicanda, quibus auctoris gloria obſcuretur, aut maieſtas minuatur*, dixit in Syntagmate ſuo Tilenus. Mariæ Magdalenæ factum Chriſtus prædixit recolendum, ubicunque prædicandum fuerit Evangelium, tamen non diem feſtum inſtituit in eum finem. Et Apoſtolus,Heb.13.7. hortatur,ut memores ſint ducum ſuorum & eorum fidem imitentur,non auté,ut ferias colant in eorum memoriam. Dies ſacrandi in novo teſtamento ſoli Deo, ſicut ſabbatha in veteri teſtamento. Mandatum Domini, *erit ſabbathum Domino Deo tuo*. Bullingerus in Rom. 14. refert Eccleſiam Tigurinam obſervaſſe feſta Sanctorum,& id facere liberum fuiſſe eccleſijs,ſed recentiore,puto,editione retractavit illam ſententiam. Et eccleſia

Cap. 16. De divinis offic. l. 1 ca. 34.

In 4 præcept. diſp. 44 theſ. 33.

Syntagma diſp. 44. Chriſ. 34.

Tigurina

Tigurina cum pluribus aliis feſta ſanctorum damnavit in Confeſſ. cap. 24. Non habent igitur quod in eo teſtimonio glorientur adverſarii. vide epiſt. 129 inter epiſt. Calvini. Muſculus in 4 præceptũ nullo prætextu defendi poſſe aſſerit. Hooperus eorum primã inſtitutionem licet vetuſtam damnat. Cartwrightus inurit notam præſumptionis veteribus illis primis inſtitutoribus, quòd ea tentarunt quæ non audebant Eccleſiæ populi veteris ſub lege, quæ prophetas, nec Apoſtolorum ſęculo quę Apoſtolos duces habuerunt. Nam nec Eccleſia Iſraelitica, Moſi, Danieli, Davidi, nec Apoſtolorum ætate Stephano Iacobo aliiſve Martyribus aut aliis viris piis poſt beatam conſummationem dies ſacrarunt in eorum memoriam. *Non ſtatim ſimul cum naſcente Eccleſia, ſed aliquanto tempore poſt initium cepit,* ut ait Caſaubonus, *mos celebrandi natales Sanctorum.* Sic vocabant dies paſſionis vel Martyrii. Hujus mali origo erat ethnicorum imitatio, vel quia ſimilibus obſervationibus in paganiſmo aſſueti erant, vel quia religionem Chriſtianam facilius admiſſam iri ſperabant, ſi rejectis ethnicorum ſolennitatibus novas inſtituerent. *Anniverſariæ veterum ad μνημεῖα Martyrum πανηγύρεις, ſicuti ethnica imitatione teſte Cyrillo l.6. contra Julianum Grego. Nyſſ. oratione de vita S Gregorii Thaumaturgi Theodo. Evangel. verit. lib. 8 de Martyr. in Eccleſiam invectæ fuerunt: ita paulatim labente diſciplina in immanem illam idolomaniæ, fœdiſſimæ nundinationis, quam hodie cernimus lernam degenerarunt,* inquit Tilenus Orthodoxus. Nihil verius: nam interceſſionem & invocationem ſanctorum, cultum reliquiarum, peregrinationes, alioſque errores invexerunt. Si origo ethnica imitatio & eventus immanis idolomania, tum non toleranda anniverſaria ſanctorum feſta, etiamſi nullum in ſe continerent religioſum ſanctorum cultum. Nam etiam Adiaphora non neceſſaria & tam horrenda idolomania polluta ſunt abroganda, ut capite ſuperiori probavimus. Gregorius ſenſit *feſta Paganorum ſenſim in Chriſtiana eſſe commutanda, & quædam ad eorum ſimilitudinem facienda, ut facilius fidei Chriſtianæ accederent.* Rhenanus in Tertullianum de Corona militis de colendis natalitiis more ethnicorum hæc habet. *Hoc tametſi ethnicum aliquando Eccleſia toleravit, Concilium Nicænum & ſequentia apertè damnant. Opus autem erat multa Chriſtianis indulgere, quæ plerumque jam ſenes cum ad noſtram religionem convertebantur difficulter relinquentes, quibus per omnem vitam aſſueverant, ſecus eſt hodie.* Non ſolum plebeii & ſimpliciores, ſed etiam Magiſtri in Iſraele hunc ethnicum morem ſervarunt. Ambroſius ad Felicem Epiſcopum Comenſem, *Natalem,* inquit, *tuum proſequamur noſtris orationibus, & tu noſtri in tuis votis non oblivíſceris.* Vbi videntur natalium memoriæ apud quoſdam, ſed privatim ſolennes & feſtivæ fuiſſe Feſtum privatum diei natalis, quod unuſquiſque die natali aniverſario celebrabant,

In 4 præcep.

Exerc. 1. Pag. 123.

Syntag. par. 1 diſp. 44. theſ. 35.

Lib. 9 epi. 71.

In Tertul. de Corona militis.

Lib. 1 ep. 5.

vocabant γενέθλια. Diem natalem defuncti quem celebrabant amici & familiares γενέσια vocabant, licet impropriè ſumatur vox pro viventis die Natali Math. 14 & Marc. 6. Sic ut conſervarent memorias Martyrum, dies paſſionis & Martyrii pro natali die celebrarunt. Conquerenti Vigilantio ſuperſtitionem ethnicam à Paganorum diis ad Martyres tranſlatam, reſpondet Hieronymus. *Et quia quondam colebamus idola, nunc Deum colere non debemus, ne ſimili eum videamur cum idolis honore venerari? Illud fiebat idolis, & idcirco deteſtandum eſt, hoc fit martyribus, & idcirco recipiendum eſt.* Loquitur ibi de cereis, ſed reſponſio eſt generalis. Apertè profitetur cultum idolorum tranſlatum ad Martyres. Poſſem hîc digredi in latum campum de imitatione ethnica, ſed ſufficiant quæ hîc & capite ſuperiori dicta ſunt.

Contra Vigilantia c. 3.

Feſta non ſine proſopolepſia diſtribunt inter ſanctos. Simoni & Iudæ conjunctim unum diem aſſignant, Philippo & Iacobo alium, cum aliis Apoſtolis ſingulis ſingulos & Petro duos, ac ſi uno die celebrari non poſſit memoria & acta ac laudes prædicari omnium Apoſtolorum, vel unius Apoſtoli, aut Mariæ. De Andrea, Bartholomæo, Simone, Matthia, & pluribus aliis quid certi referre poſſunt niſi vocationẽ ad Apoſtolatum & quæ ſunt communia illis cum aliis Apoſtolis, de quibus ex ſacra ſcriptura conſtat. In collecta diei S. Andreæ dicunt, *qui dediſti beato Andreæ Apoſtolo tuo, ut acerbam & ignominioſam crucis mortem duceret ſibi pro magna gloria.* Vnde illud illis conſtat Andream ſupplicium crucis pertuliſſe? Cur non etiam legunt lectiones illas de vita Andreæ quæ habentur in Breviario Romano, ubi narratur cruci affixum, in eaque biduum pendentem nunquam intermiſiſſe Chriſti fidem prædicare. Habent Pontificii de omnibus aliquid quod memorent ſive verum ſive falſum. Angli nihil niſi communia illa, & tamen ſigillatim obſervant eorum feſta. Si antiquitatem & primam inſtitutionem horum feſtorum indagare quis velit, vel nihil certi, vel univerſalem obſervationem recentiorem fuiſſe reperiet. Quando item inſtitutum feſtum Barnabæ Apoſtoli? Nam ſic appellatur in calendario & in collecta diei. Feſtum purificationis Mariæ inſtitutum dicit Caſaubonus anno demum Iuſtiniani decimoquinto. Res magni momenti purificatio Mariæ ob quam inſtitui oporteret diem feſtum. Commune hoc feſtum dicunt Chriſto & Mariæ, ſed à Purificatione non à præſentatione Chriſti nomenclaturam accepit. *Erat antiquitus Romæ conſuetudo, ut circa principium Februarii urbem luſtrarent eam ambiendo cum ſuis proceſſionibus geſtantes ſinguli candelas ardentes in manibus ſuis,* quem morem adhuc retinent pontificii, & vocatur dies ille Candelaria à Candelis in eo geſtatis. *Et Beda hanc ceremoniam ardentium cereorum, quos Chriſtiani die purificationis circumferunt à Februalibus Romanorum ſacris originem traxiſſe.*

Raineldus de libris Apocryph. prælect. 222.

traxiſſe. Ita, inquit, pertinaci Paganiſmo mutatione ſubventum eſt, cum rei in totum ſublatio potius irritaſſet. Quaſi verò, jam circa annum 600 irritaſſet, cum Romæ nulli fere ethnici eſſent, vel Chriſtianos jam converſos offendiſſet. De antiquitare feſti Innocentium ejuſque authoritate, utrum ſit feſtum præcepti an tantum devotionis controvertitur. In collecta dici dicunt Angli, *cujus hodierna die præconiũ Innocentes martyres non loquendo ſed moriendo confeſſi ſunt.* Vnde illis conſtat illa die trucidatos infantes, cum de die Epiphaniorum & Magorum adventu controvertitur. Deinde quomodo Martyres appellare poſſunt infantes bimulos & minores, qui occaſione Chriſti nati non pro Chriſto nato ejuſve præconio deleti ſunt, nec adhuc capaces erant ullius cognitionis. Rhemiſtæ fatentur fieri potuiſſe ut inter eos fuerint etiam ethnicorum liberi. Celebre eſt dictum Auguſti de Herode, Malim eſſe Herodis porcus quàm filius. An Herodis etiam filius inter protomartyres numerabitur. Si Innocentes Martyres, Stephanus non erat Protomartyr. Origenis homiliæ in diverſos notatur à doctis inter ſuppoſititia ſcripta vel quæ Origenis, interpolatæ à Ruffino Scriptore latino. Feſtum Michaelis Archangeli celebrant menſe Septembri. Duo olim feſta Angelorum, unum menſe Maio quod Michaeli ſacratum ob ipſius apparitionem in monte Gargano, ut fabulantur, aliud menſe Septembri, quod celebratum in memoriam omnium Angelorum quamvis denominetur ex dedicatione templi Michaelis Archangeli. Apparitio facta, ut nugantur, ætate Gelaſii primi, templum dedicatum ſub Bonifacio ſecundo. Feſtum maii non fuit ſub præcepto ſicut feſtum Septembris. Ideo in Diſt. 3 de conſec. cap. 1 & in decretalib. titul. de Feriis cap. ultimo feſtum dedicationis Angelorum numeratur, nulla alterius mentio: & proinde ex devotione non obligatione ſervatur inter ipſos Pontificios. Alterum menſe Sept. celebratum, quod ſub præcepto, ſervant Angli. Non eſt neceſſe ut repetam quæ de cultu ſanctorum per dierum dedicationem dicta ſunt. Hæc omnia de Angelorum feſtis dici poſſunt & ἀγγέλων θρησκείαν probant, quam damnat Apoſtolus Col. 2. Deinde quomodo probant Michaelem quem ex Apocalypſ. 12 colligunt pontificii eſſe patronum Eccleſiæ, Angelum aut Archangelum eſſe. Nam Michael ille eſt Chriſtus. Sic Auguſtinus Homil. 9. in Apocalypſin *Michaelem intellige Chriſtum.* Origines etiam Hom. 6. in Ioſuam non alium principem cœleſtis militiæ quàm Chriſtum aſſerit. Danielis 10. etiam Michaelis nomine Chriſtus intelligendus, cui ſoli competit titulus principis eccleſiæ, cum Angeli ſunt conſervi noſtri. Et nomen ipſum indicat Chriſtum intelligi. Nam nomen ſonat *qui Deo forti ſimilis.* Qui de ſingulis Sanctorum feſtis plura deſiderat legat Hoſpinianum. Hactenus de feſtis Sanctorum, quæ ſunt iis propria; ſunt

De ratione tempor. lib. 1 cap. 12.

& quædam communia illis & feſtis Chriſto ſacratis, vt generale illud, an ulli omnino dies ſint ſacrandi præter dominicum.

De cultu ſanct. cap 15 Dies Chriſto ſacrati non ſunt omnes antiquitate pares. *Feſtum Circumciſionis videtur eſſe ſatis recens. Nam non ſolum veteres Patres non meminerunt ejus feſti, verum etiam Iſidorus, Micrologus, Amalarius, Rabanus, Walafridus, Strabo, qui deſcribunt offi ia omnium feſtorum. Meminerunt quidem officii diei octavæ Natalis Domini, ſed non ſub nomine circumciſionis*, inquit Bellarminus. Leo in ſermonibus de Epiphania ſignificat feſtum illud proximè poſt Nativitatem Domini celebratum fuiſſe. Octavæ ratio ſufficiens videbatur ad ſolennitatem quoad officium, ſed non ad obſervantiam feſti, niſi cum die Dominico vel alio peculiari jungeretur myſterio. Adjunxerunt myſterium circumciſionis, ut peculiaris feſti ratio miniſtraretur. *Qui ante hos quingentos annos feſtos anni totius deſcripſerunt, circumciſionis non meminerunt*, inquit Caſaubonus. Quod ad feſtum Epiphaniorum, *prima naſcentis Eccleſiæ tempora ſi reſpicias, ſolennitatis huius nullum veſtigium invenires*. Hoc feſtum vulgo feſtum trium regum vocant, quia primitus inſtitutum credunt ad recolendam memoriam aduentus Magorum, ſed Epiphaniæ appellatione refellitur iſta opinio. *Nam Græci ἐπιφανείας appellant apparitionem numinis quoquo tandem modo Deus aliquis ſuæ præſentiæ ſignum dediſſe crederetur, & in memoriam apparitionum hujuſmodi dies feſtos ſæpe inſtituerunt quos è re dixerunt τὰ ἐπιφάνια. Ad hoc exemplum in veteri Eccleſia Græca ſolennitas illius diei τὰ ἐπιφάνια eſt dicta, non quo Magi advenerant, ſed quo filius Dei aſſumpta carne è B. Virgine natus mortalibus conſpiciendum ſeſe præbuit. Nam ipſa nativitas dicitur illis ἐπιφάνεια, & diem quo adventum Chriſti in terras & ἐπιφάνειαν celebrabant dixerunt τὰ ἐπιφάνια non genere fœminino, vt imperiti linguæ Græcæ putarunt. Is dies erat ſextus Ianuarii, in quem diem plurimæ Eccleſiæ olim natalem Domini retulerunt. Idem dies non ſolum Epiphania ſed etiam Theophania eſt dictus*. At poſtea ceperunt celebrare natalem Domini die 25 Decembris. *Ab illo tempore remanſit quidem appellatio Epiphaniorum diei ſextæ Ianuarii, ſed cauſa appellationis aliter quàm ante reddi cepit. Nam qui dies prius colebatur vt natalis Chriſti, poſtea cultus eſt vt baptiſmum ejuſdem repræſentans & Magorum adventum.* Atque ita deſiit fieri commemoratio nativitatis Chriſti die Epiphaniorum. Quod mihi videtur ſatis abſurdum, quoniam ut probavimus ἐπιφάνεια vox tam in ſcripturis *quàm apud Patres adventum Domini vel priorem vel poſteriorem ſemper ſignificat, baptiſma verò aut Magorum adventum nunquam.* In ea abſurditate tamen hærent Angli, qui à Romana Eccleſia rem ipſam feſtum cum nomine Epiphaniæ acceperunt. In huius diei collecta dicunt, *Deus qui vnigenitum filium ſtella duce revelaſti.* Quæ verba indicant aliam appellationis rationem ſequutos fuiſſe latinos, dicta eſſe Epiphania quoniam

Margin notes: Exercit. pag. 177. — Exer p. 185. — 185 & 186 & 187. — Pag. 187.

quoniam ſtella ἐπιφάσει apparitione ſua Chriſtum deſignavit, ſed hoc longè petitum dicit Caſaubonus. *Romani ſcriptores vel ignari veræ cauſæ appellationis Epiphaniorum, vel certo conſilio, ut veteris inſtituti memoriam abolerent, alias rationes excogitarunt.* Præterea cum in ſextum diem Ianuarii retulerunt Græci, & nativitatem & baptiſmum Chriſt, *per hanc mutationem ſeparata eſt ſolennitas baptiſmi à ſolennitate nativitatis contra opinionem, quæ diu olim in Eccleſia obtinuit, Chriſtum qua die natus fuerat, eadem trigeſimo anno vertente, fuiſſe baptizatum, quod ex verbis lucæ colligebant* 3 23. Lectiones propriæ hujus diei ex Evangelio in liturgia Anglicana duæ ſunt Luc. 3 ad v. 23 Iohann. 2 ad ver. 12. Nam ſolennitatis hujus diei tres cauſas aſſignarunt latini ſcriptores, magorum adventum, Chriſti baptiſma, primum in Cana miraculum, quæ tria eodem die ſed diverſis annis putabant facta. Sic liturgia Anglicana divellit diem baptiſmi à die nativitatis, contra opinionem illam quæ olim obtinuit. Sed cum de die Nativitatis non conſtet, imo certius ſit non fuiſſe Chriſtum natum 25 Decembris, de die Purificationis conſtare non poteſt, aut de die baptiſmatis Chriſti, ſi dies nativitatis & baptiſmatis idem, aut de die adventus magorum. Hîc plures ſolennitatis cauſæ in unum diem concervantur, quando Sanctus aliquis de quo nihil habent ſingulare & certum quod dicant, habeat ſuum proprium feſtum. Pag. 188.

Diem nativitatis Chriſti certum deſignant 25 Decembris, cum de die certo nulli mortalium conſtare poteſt, etſi daretur quod dicunt Zachariam patrem Iohannis Baptiſtæ fuiſſe ſummum Pontificem, quia dicitur obtuliſſe ſuffitum, quod ſummus Pontifex ſolebat facere ſemel ſingulis annis in ſancto ſanctorum decimo die menſis 7 id eſt menſe Sept. Nam diem nativitatis Chriſti à die conceptionis & nativitatis Iohannis baptiſtæ numerant. Sed de die cõceptionis Iohannis Baptiſtæ conſtare non poteſt. Implevit Zacharias ſeptem dies miniſteri ſui, deinde abiit domum: μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας *poſt dies iſtos concepit Eliſabet vxor eius. Nulla hic certa dies, quam velle indagare otio eſt abundare, prodere tanquam certo inventam, ſeriam hiſtoriam in fabulas mutare,* inquit Caſaubonus in exercitationibus p. 122 Menſe ſexto poſt conceptionem Iohannis Baptiſtæ mittitur Gabriel Angelus Gabriel ad Mariam Luc. 2 36. Hîc etiam menſes ſex completos numerant, cum dicat Evangeliſta tantum, *hic menſis eſt ſextus ipſi quæ vocabatur ſterilis*, ex quibus verbis non poteſt colligi interveniſſe ſex menſes ſolidos inter diem conceptionis Chriſti & Iohannis Baptiſtæ, ut volebant veteres, ſed potius ineunte menſe ſexto elapſos tantum quinque menſes. Sed certum eſt Zachariam non fuiſſe ſummum pontificem. Nam quod ad ſuffitum attinet, erat quotidianus non ſolennis ille,

qui die expiationis fiebat à ſolo pontifice maximo in ſanctum ſan. ingrediente, quod decepit Ambroſium, Auguſtinum & alios patres præſertim latinos. Nam erat ſacerdos ex claſſe ceu ephemeria Abiæ. Poſteritatem Aaronis in 24 familias diſtinxit Rex David. Illæ familiæ operabantur divinis in templo vice ſua ſeptem dies, nempe à matutino ſacrificio Sabbati ad matutinum ſacrificium ſequentis Sabbati. Exibant ex miniſterio ante matutinum ſuffitum in inſtauratione panum propoſitionis. Sic dies functionis unius ephemeriæ erant ſeptem, omnium 24 familiarum 168. Orbem hieraticum appellat Ioſephus Scaliger. Vnaquæque Ephemeria poſt 161 dies redibat ad functionem ſuam. Rex David ita familias diſtinxit, ut ejus prærogativa eſſet, cujus prima ſors exiit. Ioiaribi prima ſors exiit; claſſis Abiæ fuit octava. 1 paral 24 7. Populares unius Ephemeriæ functiones ſuas partiebantur in ſeptimana miniſterii ſui. Alius enim incenſum ſortiebatur, alius concinnationem lampadum & lychnorum, alius lignorum conſtructionem ſuper altari, & ſic de aliis, ut extat 1 Chron. 23 28 29 30 31. Sic videmus Zachariam patrem Iohannis baptiſtæ popularem Ephemeriæ Abiæ incenſi curam ſortitum fuiſſe. Itaque præter Zachariam nemo poterat incenſum offerre. In libro liturgiarum Iudaicarum ſic legitur. *Dicit illis præfectus, Ingredimini, & ſortiebantur quis immolaret, quis ſpargeret, quis cinere levaret altare interius.* Dicit ingredimini, nempe in templum; Ibi enim ſortiebantur. Et de ſuffitu ibidem ſcriptum extat. *Neoterici ad ſuffitum ingredimini & ſortimini; ſortiebantur, & eum contingebat ſors, cui ſors competebat.* Hæc omnia habet vir illuſtris memoriæ Ioſephus Scaliger in Appendice ad libros de emendatione Temporum. Ipſius Lucæ verba ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ non vnũ diem expiationis ac ſi fuiſſet ſummus pontifex, ſed plures dies Liturgiæ ceu publici miniſterij ipſius indicant. Et verba illa κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας ἔλαχε τοῦ θυμιᾶσαι *Secundum ritum functionis Sacerdotalis ſortitus eſt munus ſuffitus faciendi,* demonſtrant non fuiſſe ſummum Pontificem. Nam ſummus Pontifex non fungebatur ſacerdotio in ordine alicujus claſſis, nec ſortitò illi obvenit miniſterium offerendi ſuffitum in ſancto ſanctorum in die expiationis. Nam abſque ulla ſortitione hoc illi ſoli competebat. Non erat igitus iſte ſuffitus quem obtulit Zacharias ſolennis ille, ſed quotidianus. Pater igitur imperitè definitum diem 25. Decembris fuiſſe diem nativitatis Chriſti, & quòd in eo hallucinati ſunt qui putabant Zachariam fuiſſe ſummum Pontificem. *Argumenta de ſummo Pontificatu Zachariæ, de incenſo decimæ Tiſri, de decremento vel incremento dierum ex quibus collectum die 25 Decembris Chriſtum natum fuiſſe, & decima Tiſri conceptũ; omnia ſunt ab eccleſia Occidentis;* inquit

Scaliger

Scaliger in Canonibus Iſagogicis. Chryſoſtomus in homilia de Pag. 381
die natali, dicit nuper ab occidentis partibus tranſmiſſum ad ori-
entis eccleſias fere ante decennium antequam homiliam illiam ha-
beret ad populum. *Epiphanius etiam oſtendit ſeſe ignoraſſe occidentis
eccleſias paulo antequam opus ſuum in hæreſes componeret natalem Do-
mini in 25 Decembris ſtatuiſſe. Omnes enim eccleſiæ tam Orientis quam
Ægypti die epiphaniorum & natalem Chriſti & baptiſmum eius vnâ
celebrabant*. Vnde colligit ſuppoſititios eſſe Canones Clementis, &
qui Apoſtolorum nomine circumferuntur, qui illorum mimine-
runt, quia in illis Natalia Domini 25 Decembris celebrari præci-
pitur. Eodem indicio ſeſe produnt alij ſcriptores ſuppoſititij Græ-
cè ab impoſtoribus conſcripti ſe non ſcripſiſſe ante tempora Epi-
phanij & Chryſoſtomi. *Vetuſtiorem qui eius meminerit Ambroſio
habemus neminem*, ait ibidem Scaliger. Non debent igitur celebra-
ri natalia Chriſti 25 die Decembris, etſi celebranda eſſent cum ſo-
lennitate diei feſti. Nam confirmatur ea temporis circumſtantia
vetus error de Pontificatu Zachariæ,& erronea ſcripturæ interpre-
tatio. In Liturgia Anglicana igitur quando in collecta diei natalis
Chriſti dicunt, *hodiernaque die de pura virgine naſceretur,* num vera
& certa prædicant? Eandem collectam recitant uſque ad octavam
nativitatis ceu feſtum circumciſionis. An ſingulis illis diebus na-
tus eſt? Videmus erroris fontem, nempe quod Zachariæ Evange-
liſmum & ſtatim conceptionem Iohannis in 24 Septembris ſtatu-
erunt veteres in Eccleſia Occidentali. Ioſephus Scaliger inviolatam
revolutionem orbis hieratici probat ex Iudæorum ritualibus.
Nunquam in miniſterio alia aliam antevertebat, aut liturgiæ tem-
pus præripiebat, ſed ſingulæ ordine ſibi ſuccedebant. Ordinem
ſtatutum 1. Chron. 24. 7. ad ſua tempora conſtantiſſimum duraſſe
teſtari Ioſephum. Legem horrendi carminis ex Iudæorum Ritua-
libus iſtam affert. *Omnis ſive ſacerdos ſive Levita, qui ſeſe immiſcuerit* Canon. Iſa-
functioni alterius capite luat. Exiſtimabant nefas ephemeriam in lo- gogic. p.
cum alienum ſuccedere. Ephemeriam Ioiarib iniviſſe munus ſu-
um 22 Novembris demonſtrat. Inde colligit ephemeriam Abiæ
miniſterium ſuum iniiſſe die 21 Iulii, impletos dies miniſterii die
28 Iulij. *Et quia quinque menſes integros occultavit ſe Elizabeth, &* Scalig. in ap-
ſexto ineunte Gabriel Angelus miſſus ad Mariam, hæc omnia inciderint pend. ad lib.
circiter finem Decembris: quo tempore poſt Evangeliſmum Gabrielis de emendat.
*Maria cognatam ſuam inviſerit, cui menſis inibat ſextus, quæ vulgo ha-
ctenus vt ſterilis digito notabatur. Quare natalis Chriſti competeret cir-
citer finem Septembris diebus σκηνοπηγίας cyclo lunæ* 18 *æſtibus an-
ni, quando & in tabernaculis ſub dio, & paſtoribus quoque ἀγραυλεῖν
anni tempus finit.* Caſaubonus. *Scaligeri ſententiam mirificè confir-* Exercit. p.
mat conſuetudo eccleſiæ Alexandrinæ quæ nativitatem Iohannis baptiſtæ 123.
primis

primis temporibus ſolennitatis illius introducta celebravit die Aprilis 23. Confirmant alii hoc anni tempore natum Chriſtum argumentis ſumptis à myſterijs quibuſdam, quòd circa hoc tempus erat initium novi anni, & in menſe Septembri celebrarentur plures dies ſolennes, quòd diebus σκηνοπηγίας Chriſtus ἐσκήνωσε Ioh. 1. 14. commoratus eſt inter nos, & hoc menſe arca introducta in templum, 1 Reg. 8. 1. 6. Vt ad tempus anni deſignandum quo natus eſt Chriſtus certiora quæ jam dicta ſunt, de die tamen nulli mortalium conſtat. Non ſtatim poſt Apoſtolorum tempora inſtitutũ hoc feſtum. *Nam quia non ſtatim ſimul cum naſcente eccleſia, ſed aliquanto tempore poſt initium habuit mos celebrandi natales Sanctorum nemo pius mirari debet in tantis primorum temporum perſecutionibus memoriam rerum prateritarum, ita exactè ſervari non potuiſſe, quin variæ opiniones ſuper eadem re perſæpe exiſterent. Hoc adeo verum eſt, vt etiam de nativitate & paſſione Domini, variæ admodum ſententiæ in Eccleſia olim extiterunt, quibuſdam natum prodentibus ſexto Ianuarii, quibuſdam decimono Aprilis, aliis* 19. *Maii, nonnullis menſe Septembri, pleriſque* 25 *Decembris*, inquit Caſaubonus. Imo potius credendum divina providentia celatum hunc diem, ſicut Deus abſcondit corpus Moſis, ne eo abuterentur Iſraelitæ ad idololatriam. Conſtat veteres ex gentilitate in Eccleſiam invexiſſe natalium celebrationem; Pudebat Martyrum Natales publicè celebrare, ſua etiam γενέθλια privatim, & γενέθλια Chriſti non colere. Ideo ſcrutantes diem nativitatis Chriſti ſuas conjecturas ſequuti ſunt. Clementis conſtitutiones, ſermo de nativitate Chriſti qui extat inter opera Cypriani, & aliorum quæ citat Bellarminus pro hujus feſti antiquitate ſcripta ſuppoſititia ſunt. Cum de die nativitatis Chriſti conſtare illis non poterat, nec de aliis ab eadem pendentibus vt die Annunciationis, quem etiam feſtum incarnationis, de die conceptionis vel nativitatis Iohannis Baptiſtæ, de die Circumciſionis, de die purificationis quem etiam feſtum Præſentationis vocant.

Exercit. p. 123.

Feſtum transfigurationis in calendario præfixo liturgiæ libro refertur ad diem 6 Auguſti ſed in Catalogo feſtorum non video, nec in propriis collectis, fortè non obſervatur ut dies feſtivus nec in eccleſia Romana ante Calixti 3 tempora celebratum fuit, vt refert Platina in eius vita. Antè fortè incepit quoad officium Chori & ſolennitatem miſſæ; Sed quia non obſervatur ut dies feſtivus apud Anglos quantum ex libro liturgiæ diſcere poſſum de eo plura non dicam.

Paſchatis feſtum omnium antiquiſſimum non tamen Apoſtolicum. *Nam neque Servator, neque Apoſtoli iſtud obſervandum lege aliqua præceperunt*, ait Socrates. Item, *Mihi quidem certè videtur, ſicut*

Hiſtor. l. 5. c. 22.

res

res aliæ multæ in locis quibuſque ex more quodam introductæ fuerunt; ita feſtum Paſcatis ex quadam conſuetudine apud ſingulos populos obſervationem privatam habuiſſe, propterea quòd nemo ex Apoſtolis legem de eo edidit. Et quod ex conſuetudine potius, quàm ex lege ab antiquis temporibus obſervari cœptum ſit, rerum eventa perſpicuè declarant. Plerique namque in Aſia minore antiquitus decimoquarto die Menſis nulla ratione diei ſabbati habita obſervarunt Quod dum faciebant, cum aliis qui aliam rationem in eodem feſto agendo ſequebantur, vſque eo nequaquam diſſenſerunt, quoad Victor Epiſcopus Romanus ſupra modum iracundia inflammatus, omnes in Aſia qui erant τεσσαρεσκαιδεκατῖται *appellati id eſt qui decimo quarto die menſis paſcha celebrabant excommunicaverit.*
Dicit feſtum paſcharis, ex quadam conſuetudine apud ſingulos populos privatam primum obſervationem habuiſſe, & ex more ut alia multa fuiſſe introductum, non lege Apoſtolica fuiſſe conſtitutum. Et initio non fuiſſe de die litigatum licet poſtea altercatio gravis orta ſit, ut meritò dictum ſit in præfatione ante harmoniam Confeſſionum in editione Anglicana illam controverſiam de die feſti Paſcharis agitatam inter veteres 200 fere annos jam diu à nobis deriſui habitam. Whitakerus, *Magnam quidem de hac re* *De ſcriptura* *olim fuiſſe contentionem ſed ſine cauſa, vt mirum ſit de re tantilla & pene nullius momenti, tantas & tam graves fuiſſe diſſentiones.* *quæſt. 6 c. 9.* Suum quique morē ut aliis commendarent, Apoſtolorum praxin allegabant. *Qui quartodecimo die menſis paſcha celebrant eum morem obſervandi à Iohanne Apoſtolo ipſis traditum dicunt, qui autem Romam & alias partes Occidentis incolunt, Petrum & Paulum Apoſtolos conſuetudinem quam illi tenent ipſis reliquiſſe affirmant. Verum nemo iſtorum omnium de his rebus ſcriptis proditum proferre poteſt. Et quòd ex conſuetudine potius in ſingulis locis quàm ex vlla alia cauſa cœpta ſit feſti Paſchatis celebratio hinc facio conjecturam.* Apud Euſebium habetur Epiſtola Polycratis Epiſcopi Epheſini ad Victorem Papam, *Hiſtor. l. 5. c. 22.* ubi aſſerit Polycrates Philippum Apoſtolum & Iohannem Polycarpum, Melitonem & plures alios quartadecima luna paſcha celebraſſe. Sed ſuppoſititia eſt iſta Epiſtola Polycratis. Inſurgit Tilenus. *De die quo paſcha eſſet celebrandum nimis acriter rixatos conſtat Orientales cum Occidentalibus: nec diſplicet quod ex Socratîs hiſto-* *Parænes. cap. 16.* *ria objicere conſueſtis: puta Apoſtolos non eadem cura ac religione definiiſſe hæc ritualia, qua definierunt dogmata. At ferendum non eſt, quod quæ Euſebius de Polycarpi ſuper hac re Epiſtolis narrat, infruniti zelotæ mendacii inſimulant, & quaſi totidem Alexandri eſſent, nodos quibus ſolvendis impares ſunt audacter ſecant, quodque propter contentiones de re exortas rem ipſam abolendam eſſe ſciſcunt, venerandoſque antiquitatis canos proiecto ſemel pudore protervè conſpuunt.* Socrates non modo non eadem cura definiiſſe ait Apoſtolos hæc ritualia qua alia dogmata, ſed etiam nullam omnino legem de paſchate

edidiſſe, & quod ex conſuetudine potius in ſingulis locis quàm ex ulla alia cauſa cœp a ſit feſti paſchatis celebratio. Et ex ea varietate in obſervando die,eam,quam nos, conjecturam facit, nempe non inſtitutum fuiſſe ab Apoſtolis, & qui Apoſtolicam traditionem pro more ſuo venditabant,tamen iis fidem non adhibet. *Verum nemo iſtorum omnium* inquit *teſtimonium de his rebus ſcriptis proditum proferre poteſt*. Et tamen citat librum quintum Eccleſiaſticæ hiſtoriæ Euſebii. Vel interpolatus eſt poſt Socratis tempora Euſebius, vel non genuinam cenſuit epiſtolam illam Polycratis.

Part. 2. diſp. 16. theſ. 14 Quàm religioſus cultor & acer vindex videri vult honoris patribus deferendi Tilenus, qui in ſyntagmate ſuo eorum authoritatem vellicavit. An quid detrahit eorum honori qui ſcripta ſuppoſititia ab adulterinis diſcernit? Nonne prudentiæ judicio germana patrum ſcripta ab adulterinis internoſcenda deſiderabat ipſe olim in ſyntagmate ſuo? *Part. 2. diſp. 16. theſ. 14.* Quid igitur ſibi vult infruniti hominis audax impudentia, qui eam libertatem nobis non permittit. Sed ad examen criticum veniamus. Legit aut legere potuit in paraſynagmate illo lingua vulgari conſcripto cenſuram Ioſephi Scaligeri in epiſtolam illam Polycratis,quæ extat apud Euſebium. *Elench. Trihæreſ. cap. 25* *Quod vero ait*, nempe Serarius, *ab iiſdem viris ſcriptum Iacobum τὸ πέταλον geſtaſſe in fronte quale ſummus pontifex Exod. 37 36 eſt σφάλμα μνημονικόν. Hoc enim de Iohanne Apoſtolo, non de Iacobo ab eodem Euſebio relatum ex Epiſtola Polycarpi Chriſti martyris,* Dixiſſet opinor Polycratis ad Victorem, *Neutrum concedet*, nempe ſive de Iacobo ſive de Iohanne, *qui ſiverit nullum Chriſti Apoſtolum Sacerdotem fuiſſe, & nulli præterquam ſummo ſacerdoti πέταλον geſtare licuiſſe. Et tamen vetuſtiſſimus & Iohannis diſcipulus & ſanctiſſimus Epiſcopus & Martyr Chriſti fuit qui hoc ſcribit Quin impii & novatores vocabuntur, qui non credent.* Polycrates dicit Iohannen geſtaſſe τὸ πέταλον quod Hieronymus in libro de viris illuſtribus interpretatur laminam, Scaliger negat vel Iacobum, ut vult Epiphanius, vel Iohannem geſtaſſe laminam in fronte, aut quod ei liceret,ut refert Epiphanius,ingredi in ſancta ſanctorum. Habes unam fabulam ex Epiſtola Polycratis. *Euſeb. Hiſt. l. 5. c. 22.* *Adhuc* inquit *& Iohannes qui ad pectus Domini recubuit ὃς ἐγενήθη ἱερεὺς τὸ πέταλον πεφορηκὼς & ſacerdos fuit & laminam geſtavit.* Hunc ait celebraſſe Paſcha decimaquarta luna & quidem ſecundum Evangelium ſi credere fas eſt. Præterea ait, *Philippus unus ex duodecim Apoſtolis qui obdormivit Hierapoli & duæ ejus filiæ quæ in virginitate conſenuerunt & alia eius filia, quæ in gratia ſpiritus ſancti converſata requievit Epheſi.* Philippum Evangeliſtam cum Philippo Apoſtolo confundit, ut & eum ſequutus Euſebius l. 3 c. 28 ubi eadem denuò extat Polycratis epiſtola. Dico igitur vetuſtiſſimum hujus traditionis monumentum nempe Apoſtolos obſervaſſe paſcha eſſe fabuloſum,ſi non ſuppoſititium. Sed ad traditionem

ditionem ipſam veniamus. Eſtne veriſimile Iohannem Apoſtolum reſurrectionis feſtum celebraſſe luna 14 menſis primi quo die immolabant Iudæi agnum ad veſperam; *Abſurdum eſt uno anno bis Paſcha facere & alio nunquam. Atqui hoc accidebat illis, qui Paſcha 14 die agebant*, inquit Bellarminus. Et Iohannes Apoſtolus in abſurditatem illam lapſus eſt? Si dixerint, ut accomodaret ſe Iudæis converſis in initio, hoc feciſſe, tamen nihil juvabit. *Dies paſchæ non erat dies feſtus, ut dies Azymorum ut à veſpera uſque ad veſperam celebraretur, ſed ejus tantùm finis, hoc eſt veſpera, quam in hac diſputatione poſteriorem ſæpe appellavimus, quia agno immolando dicatus erat & Paſcha vocatur*, inquit Ribera. *Quod ſi ſcripturæ verba obſervemus, inveniemus diem Azymorum, ſolennem & feſtum, & ſolennitatem vocari, diem vero decimumquartum ſolennem non dici nec feſtum, nec ſolennitatem, quoniam ſimpliciter non erat ſolennis ſed ſecundùm extremam partem*. Et probat ex collatione locorum Iohan. 13 Lev. 23 Num. 9 & 28 Deut. 16. Et quia Azyma inceperunt ab ipſa veſpera paſchatis, & continuò ſequuntur dies Azymorum, veſperam illam cum ſequentibus diebus unam ſolennitatem conficere. *Obſervandum etiam*, inquit, *in aliis diebus feſtis mentionem veſperæ non fieri niſi in Paſcha, quoniam totus dies profeſtus erat, eius tantum extremum ſacrum erat, quia tunc agnus immolabatur. Quare Paſcha non duas veſperas habebat, ut feſti dies, ſed eam quæ diem decimum quartum claudebat*. Si 14. luna non erat dies feſtus Iudæis, quomodo accommodavit ſe Iudæis converſis in obſervanda 14 luna. Sunt, qui probare conantur ex 1. Cor 5. 7. 8. Quia in more poſitum erat apud veteres ut pœnitentes poſt trium, ſeptem, decem, aut plurium annorum pœnitentiā non reconciliabantur ſolenni ceremonia, niſi feria quinta ante Paſcha, quæ dicitur cœna Domini. Imponebatur pœnitentia publica feria 4 ante primam Dominicam Quadrageſimæ, reconciliabant & communicabant feria quinta. Cujus adhuc veſtigium apud Pontificios. *Adſunt certo die ante Paſcha in eccleſia Cathedrali quam appellant, quos vocant Pœnitentes, Pauperes, & obſcuri homines, velata facie ne agnoſci poſſint: præit illis pœnitentiarius ſacrificus ſuam triſtitiam plerumque & vultu & ventre ſatis declarans, & ſeptem illos Pſalmos pœnitentiales demurmurans: ſequuntur illi triſti facie & genibus nitentes à vestibulis eccleſiæ ad magnum altare. Ibi recitatur execranda Litania in qua tot ſunt pene blaſphemiæ in filium Dei quot inſunt ſyllabæ. Habetur conciuncula ad omnes ſtabiliendos veræ pœnitentiæ abuſus, tandem celebratur ſacrum in quo offeratur Chriſtus*. Poteſt quidem fieri, vt verba illa Apoſtoli reſpicientes veteres hunc morem & ritum in reconciliandis pœnitentibus inſtituerint, ſed Apoſtolum loqui de anniverſario paſchate non ſequitur. Auguſtinus contra epiſt. Parmen. l. 3. c. 21. ut in hunc locum obſervat Fulco, interpretatur paſcha iſtud eſſe perpetuum, & quod durat durante vita.

De cultu ſanct. cap. 12

De templo l. 5. c. 3.

Beza Anti-theſi Papatûs & Chriſt. cap. 7.

Sic etiam ipſi Pontificii interpretantur. *Quaſi dicat, perenne habemus paſcha, vnus continuuſque ſit nobis dies feſtus Paſchæ, vt Chriſto agno Paſchali ejuſque beneficiis & donis quotidie* veſcamur, & feſtivè epulemur ſpiritualiter fide, ſpe, charitate, aut etiam realiter in venerabil Sacramento, idque in Azymis, id eſt, cum Azymis ſinceritatis & veritatis. Item. *Hinc etiam eccleſia hunc locum Apoſtoli pro Epiſtola legit in ſolennitate Paſchæ, quando omnes communicare, & de hoc agno Paſchali manducare præcipit cum in primitiva eccleſia de eodem fideles quotidie manducarent, vti hic hortatur Apoſtolus.* Si quotidie manducabant verum agnum paſchalem in euchariſtia non reſtringendus eſt locus Apoſtoli ad communionem anniverſarii Paſchatis. Sed nec de ſacramentali manducatione etiam frequenti tantùm intelligendus hic locus, ſed de omnibus conventibus eccleſiæ, & ſingulis eccleſiæ membris & de morali obſervatione. *Moraliter Chryſoſt. epulandum dicit non quia Paſcha eſt aut Pentecoſte, ſed quia omne tempus tempus epulationis eſt Chriſtianis ob collatorum beneficiorum excellentiam. Hinc S. Sylveſter omnes dies vocavit ferias, vt dicamus feria prima, ſecunda, tertia, quia omni die Chriſtiani à peccato feriari debent, & Deo vacare, & feſtum agere ſpirituale. Hinc & Clemens Alexandrinus, l. 7. Stromat. Vniverſa, inquit, vita viri iuſti eſt quidam celebris ac ſanctus dies.* Non igitur de Paſcate aniverſario loquitur hîc Apoſtolus, ſed de feſto moraliter agitando ſpirituali lœtitia, puritate & integritate vitæ. *Neque enim de ſacra cœna hic agitur, ſed de cultu morali ceu vita Chriſtiana quæ fermento veteri vacare, h. e. pura & ſancta eſſe debet. Iubet, inquam Apoſtolus expurgare fermentum non Phyſicum ſed morale, non panis ſed vitæ & vitiorum, non ex pane ſed ex corde.* Adde etiam ex corpore & cœtu eccleſiæ, ſed nón propter cœnam paſchalem magis quam quotidianam & ſæpius repetitam. Nam non eſt ſanctior alijs communio in Paſchate anniverſario. Sed ex eccleſiæ cœtu ſemper expurgandum vetus fermentum ſcelerum vult Apoſtolus. Præterea alludit Apoſtolus, non ad vnam veſperam qua immolabatur agnus, ſed ad totos ſeptem dies Azymorum, vt ſicut Iudæis mactato agno non licebat habere domi fermentum, ſed ab eo abſtinebant ſeptem dies, ſic qui ſacrificii Chriſti ſemel in cruce peracti participes ſunt, totam vitam in integritate & ſinceritate tranſigere debeant, & vult ſingulos eſſe panes azymos ut tota eccleſia ſit pura & nova maſſa. *Senſus ergo eſt,* inquit Cornelius à Lapide, *Chriſtus pro nobis quaſi phaſe immolatus nos redemit, nobiſque initiavit ſolennitatem Azymorum. Itaque poſt hoc paſcha, poſt Chriſti immolationem & redemptionem, agimus feſtum hoc Azymorum ſpirituale, vt ſimus Azymi, & puri ac conſequenter veſcamur Azymis, id eſt, fruamur puritate vitæ per ſeptimanam noſtræ vitæ, id eſt, per totum eius decurſum (ſeptem enim diebus revolutis omne noſtrum tempus decurrit vnde ſeptenarius vniverſitatis eſt ſymbolum)*

Paræus in 1. Cor. 5. 8.

cujus

eoque memoriam redemptionis Chriſti agni Paſchalis noſtri puris & dignis moribus ſacrificiis & laudibus celebremus. Denique non de reconciliatione pœnitentium hîc agit Apoſtolus, ſed de tollendo potius inceſtuoſo, & purganda eccleſia. De reconciliatione agit Apoſtolus epiſtola poſteriore ad Corinthios. Nec probari poteſt hunc morem fuiſſe Apoſtolicarum eccleſiarum differendi tempus reconciliationis ad feriam quintam ante paſcha etiam poſt præſcriptum tempus pœnitentiæ completum. Imo contra charitatis legem peccatur ſi non receptus fuerit in gremium eccleſiæ, & particeps fiat ſacramentorum quæ ſunt pignora reconciliationis, ſi teſtatus fuerit ſecundum præſcripta illi onera ſeriam reſipiſcentiam. Hactenus de priori ſcripturæ loco quem nec Bellarminus nec Gretſerus, ut ſuum Paſcha anniverſarium defendant, allegare auſi ſunt. Deducunt etiam Paſchatis ſolennitatem adverſarii ex Pſal. 118. 24 *Hic ipſa die effecit Iehova exultemus & lætemur in ea.* vel ut alii reddunt *hic eſt dies quem Iehova fecit, exultemus,* Quia Chriſtus eſt lapis quem reprobarunt ædificantes & factus caput anguli, quod factum dicunt die dominico cum reſurrexit Chriſtus. Ergo exultemus & lætemur in ea. Sed non loquitur Propheta de die definito naturali aut artificiali, ſed diem ſumit pro tempore indefinitè & cum latitudine, ut loquuntur, plures dies complectente. Vt ſicut in Davide lapide typico, quem ſpreuerunt ſtructores, id eſt proceres in populo, evenit, is factus eſt caput anguli, in quo tanquam fundamento coaluerunt Iuda & Iſrael, quod non uno die effectum eſt, ſic Chriſtus quem reprobarunt ſtructores ſacerdotes & ſeniores factus eſt lapis angularis, in quo totius eccleſiæ Iudæorum & Gentium ædificium coagmentatum creſcit, quod uno die peractum non eſt. *Nunc eſt tempus acceptum, nunc dies ſalutis & hodie ſi vocem eius audiveritis. Nox præceſſit dies autem appropinquavit.* Hæ & ſimiles phraſes oſtendunt vocem diei non eſſe reſtringendam ad diem naturalem aut artificialem. Præterea ſi in Davide typico lapide reſtringenda vox *Diei* ad definitum diem ad diem coronationis ceu inaugurationis referenda eſſet. At dies aſcenſionis cum aſcendit ad cœlos Chriſtus & ſedit ad dexterum patris dicendus eſt potius inaugurationis dies quã dies reſurrectionis. Si ad diem reſurrectionis reſtringendus eſſet ad diem dominicum ſingulis hebdomadis recurrentem reſtringi debet, non ad unicum paſchalem. Nulla enim ratio eſt cur ſolennior ſit dominica paſchalis propter revolutionem Solis anniuerſariam, quam hebdomadicam niſi duplicem dominicæ paſchalis dedicationem vel Chriſtum vel Apoſtolos inſtituiſſe fingendum ſit vnam cõmunem & ordinariam ad cultum ordinarium, aliam ſolenniorem ad feſtum. Imperatores titulo de feriis diei dominicæ obſervationem ſuis legibus munientes poſt enum ratas alias feſtivitates ſubdunt.

in Pſal.117. *Et dies ſolis, quos Dominicos ritè dixere maiores, qui repetito in ſe calculo revolvuntur, parem neceſſe eſt habere reverentiam, &c.* Sed, vt dixi, vim inferunt verbis prophetæ, qui ad definitum diem naturalem vel artificialem referunt. *Extendunt alij, vt Rickerius*, inquit Lorinus, *poſt Auguſtinum, pleroſque alios, & Hieronymum alibi, nempe in Iſa. 52. diem hanc ad totum tempus novæ legis in qua omnia ſecunda & læta. Cyrillus Alexandrinus interpretatur diem hanc qua Chriſtus illuxit ſol juſtitiæ, intellectualis lucifer cordibus credentium exoriens.* Hactenus examinavimus vetuſtiſſima monumenta hiſtoriæ ſcriptis conſignata, & quæ allata ſunt ex ſcripturis ſacris, vt Paſchatis feſtum anniverſarium probent eſſe Apoſtolicæ obſervationis, perpendimus. De temporibus baptiſmi reſtrictis ad feſtum Paſchatis & Pentecoſtes dicemus ſuo loco, fatetur Hookerus non ita factum ab initio, & proinde mores poſtea invecti de reſtringendo ſive baptiſmum ſive reconciliationem pœnitentium ad certa tempora, non probant Apoſtolos obſervaſſe dies illos. Si dies ipſe Paſchatis non ſit feſtus & ſolennior aliis diebus dominicis, multo minus biduum illud annexum ad majorem ſolennitatem & celebritatem feſti.

Feſtum aſcenſionis quando cœperat obſeruari, incertum eſt. Sermones qui circumferuntur nomine Cypriani de Chriſti nativitate paſſione & reſurrectione ſuppoſititios eſſe agnoſcit ipſe Bellarminus. Clementis Romani conſtitutiones non eſſe ſcripta genuina obſervarunt alij. Veriſimile igitur eſt, quod conjicit Hoſpinianus, apud vetuſtiores auctores non fieri peculiarem mentionem feſti aſcenſionis, quia quinquaginta dies poſt Paſcha erant dies lætitiæ, licet non dies ceſſationis, & eo numero comprehenſus erat dies Pentecoſtes. Feria quinta ſeptimanæ penultimæ ante Pentecoſten completur dies quadrageſimus à die reſurrectionis, ſed unde illis conſtat excluſivè an incluſivè numerandus ſit.

De ſcriptoribus Eccleſiaſticis p. 93.

Pentecoſten Epiphanius elicit ex locis ſcripturæ 1 Cor. 16 Act. 20. Hic non audet fidenter adſtipulari ipſe Bellarminus. *Et quamvis non ſit omnino certum, an loquantur hæ ſcripturæ de Pentecoſte Iudæorum an Chriſtianorum, tamen Epiphanius exponit de Pentecoſte Chriſtianorum.* Francolinus, *Tunc temporis non erant celebres Chriſtianorum feſtivitates, cum Evangelium non eſſet adhuc plene promulgatum.* Non neceſſe erat, ut Pentecoſtem Chriſtianorum ageret Hieroſolymis Apoſtolus, ſi Chriſtiani obſervaſſent more ſuo Pentecoſten. Pentecoſte ſuum habet biduum annexum ſicut paſcha; qua ſublata tollitur & acceſſorium.

De cult. ſanct. cap. 13.

Francolinus de horis Canonicis cap. 84.

Feſtum Trinitatis celebratur in octava Pentecoſtes ceu prima dominica poſt Pentecoſten. Agnoſcit ipſe Bellarminus hoc feſtum eſſe recentius. Nam Alex. 3 dicit ſuo tempore fuiſſe quidem in uſu apud quaſdam Eccleſias, non tamen Romæ. Micrologus reprehendit eos, qui hoc feſtum celebrant, & præfationem de Trinitate

De cult. ſanct. c. 15.

nitate monet omnibus diebus dominicis cantari ſolitam, neque propriam fuiſſe feſti Trinitatis. Verba decretalis Alex. 3 de feſto Trinitatis ſunt iſta, *Præterea feſtivitas ſanctæ Trinitatis ſecundum conſuetudines diverſarum regionum à quibuſdam conſuevit in octavis Pentecoſtes, ab aliis in dominica prima ante adventum Domini celebrari. Eccleſia ſiquidem Romana in uſu non habet quod in aliquo tempore hujuſmodi celebret ſpecialiter feſtivitatem: cum ſingulis diebus, Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto & cætera ſimilia dicantur ad laudem pertinentia Trinitatis.*

Decretal. l. titul. de feriis cap. Quoniam.

De feſtis Eccleſiæ Anglicanæ in particulari diximus quantum ſufficit. Nam non vacat omnia & quoad minutiſſima quæque perſequi. Obſervanda ſunt quoad numerum feſtorum iſta duo, primum, non longè inferiores eſſe ipſis pontificiis quoad feſta generalia, ad quæ obligantur Pontificii. Nam etſi habeant feſta particularia in provinciis & Diœceſibus, & generalia etiam quædam ex conſuetudine vel devotione tamen quoad feſta ſub præcepto generalia non multùm numero ſuperant Anglos. Secundo Sabbata habent plura, quàm Iudæis Deus imperaverat. Nã etſi dies Azymorũ, & feſti tabernaculorum erant dies ſolennes reſpectu quorundam rituum, & ſacrificiorum, primus & ultimus duntaxat erant ſabbata ceu dies ceſſationis ab omni opere ſervili. Sic præter Sabbatum ordinarium, habebant 7 primum & ſeptimum azymorum, primum & 8 feſti tabernaculorum, feſtum tubarum, diem expiationis, & Pentecoſten. Dies inter 1 & 7 in feſto Azymorum, & 1 & 8 feſti tabernaculorum erant profeſti & in eis operari fas erat. *In illis autem ſolennibus, 8 aut 7 dies obeuntur, ſemper primus & ultimus eorum dierum eſt feſtus, ut in ſolenni σκηνοπηγίας, de quo loquimur. Intermediis opus fit. Itaque illi dies vocantur Chol, id eſt prophani, profeſti. Quod ſi ſabbatum in illos intermedios dies inciderit dicitur ſhabbath hchol,* σάββατον ἐν τῷ μεταξὺ ἑορτῆς. Quod Iohannes Evangeliſta vocat μεσούσην ἑορτὴν *Iudæis dicitur Chol Scaliger de emendat. temporum p. 146.*

Scaliger de emendat. temporum p. 146.

Epiſtolæ & Evangelia aſſignantur diebus feſtis, quia ſolebant diebus feſtis celebrare miſſam ſub Papatu. Nam ad nulla alia ſub præcepto obligantur opera ſanctificationis, niſi ad audiendum miſſam; non ad officia horaria aut privatas orationes, aut meditationes. Ad iſta hortabantur, ſed non obligabant. Inde eſt, opinor, quòd in libro liturgiæ Anglicanæ ante collectas, epiſtolas, & Evangelia habetur iſta Rubrica, *Collectæ, Epiſtolæ, ac Evangelia ad ſacram communionem ſive in Cœna Domini dicenda per totum annum.* Nam etſi non celebrent cœnam ſingulis feſtis, ſub Papatu tamen Miſſam celebrare ſolebant.

Diem Dominicum agnoſcimus, & ut divinum non humanum inſtitutum accipimus. Praxis Chriſti & Apoſtolorum & Eccleſiarum

rum Apoſtolicarum hunc diem nobis commendarunt Ioh. 20 16 & 26, Act. 2. 1 & 20 7, 1 Cor. 16 1, Revelat. 1 10, Dixi Chriſti, quia Chriſtus die Dominica reſurgens apparuit ſæpius, nec legimus poſt diem reſurrectionis apparuiſſe iterum ante octavum diem. Sabbatum ab Apoſtolis in diem dominicum verſum dicit Bellarminus. *Quidni etiam à Chriſto?* reſpondet Iunius, *Qui conventus Apoſtolorum, diſcipulorum, & Eccleſiæ ſuæ conſecravit eo die præſentia ſua plurimum.* Et ſabbatum in diem Dominicum mutatum dicit, *non traditione humana ſed Chriſti ipſius obſervatione atque inſtituto, qui & die ipſa reſurrectionis & octavo quoque die vſque dum in cœlos aſcendit, apparuit diſcipulis, & in conventum eorum venit: idemque conſtante Apoſtolorum & diſcipulorum obſervatione factum eſt, & Eccleſiæ Chriſti, cui ex inſtituto & exemplo ipſius Apoſtoli tradiderunt diei Dominici obſervationem.* Et paulo poſt. *Quamobrem cum dies Dominicus Chriſti facto, exemplo, inſtitutoque Apoſtolorum, & Eccleſiæ veteris obſervatione conſtantiſſima, & ſcriptura teſte fuerit obſervatus & ſubditus in locum ſabbathi Iudaici: inepte faciunt, qui obſervationem diei Dominici ex traditione non ex ſcriptura ſacra in Eccleſia perdurare aſſerunt, vt hominum traditiones his adminiculis, ſi Deo placet, ſtatuminentur.* In præcepto de obſervatione ſabbati conſideranda ſunt jus naturale, jus poſitivum, jus ceremoniale. Ius naturale ſuadet & dictat tempus dicandum cultui divino; poſitivum determinat diem vel horam; ceremoniale addit ritus, ceremonias, & ſignificationes. Naturale obligat omnes gentes, quod earum ſolennitates & ſtata tempora ac feriæ ſacræ oſtendunt. Poſitiva etiam determinatio ipſius diei, nempe quod unus ex ſeptem in circulo hebdomadico ſit ſanctificandus, obligat omnes gentes. Nam etſi jus naturale non doceat ſeptimum magis quàm decimum aut nonum diem dicandum eſſe cultui divino, ut diverſitas determinationis apud varias gentes oſtendit, tamen poſitiva diei ipſius determinatio obligat omnes, quia hæc determinatio ab ipſo Deo poſita eſt & imperata ante legem & ante lapſum Adami. Adamus autem repræſentabat totum genus humanum. Ad poſteros Adami devenit non per lumen naturale ſed per traditionem. Deficiente paulatim univerſo fere orbe in errores & Idololatriam non mirum eſt extinctam & oblivioni traditam traditionem iſtam, Veſtigia tamen quædam hujus inſtituti manebant præſertim in Oriente. Euſebius de præparat. refert, *ſeptimum diem non hæbræos tantum ſed omnes fere tam philoſophos quàm poetas ſacratiorem eſſe cognoviſſe.* Scaliger de emendatione temporum; *primum ϭύϛημα ex diebus dicitur Septimana, res omnibus quidem Orientis populis ab vltima vſque antiquitate vſitata, nobis autem Europæis vix tandem poſt Chriſtianiſmum recepta.* In oriente, ubi datum præceptum, & propagatum erat in initio genus humanum, Syſtema dierum ſeptem

De cult. ſanct. cap. 11.

Prælect. in Gen. cap. 2. ver. 2.

L. 13. c. 7.

Pag. 9.

tem conſtituerunt, quod proculdubio ab obſervatione ſabbati manavit, licet poſtea 7 illis diebus planetarum nomina impoſuerint. Deus ipſe ceſſavit die ſeptimo ab opere creationis, & Adamum ejuſque poſteros ſuo exemplo tum docuit ceſſandum ab operibus ſuis, & non ceſſando ſolum, ſed etiam operibus ſanctificationis ſacravit diem illum, ut obſervat Paræus in Geneſin cap. 2 nempe ſanctis operibus vacando, & Adamum docendo cultum ſuum, & proinde eo ipſo die incepit ſanctificatio diei ſeptimi, nec per anticipationem dicta ſunt, quæ habentur Gen. 2 2. Vt determinatio unius diei in ſyſtemate hebdomadico obligabat omnes gentes non vi juris naturalis, ſed poſitivi divini, ſic etiam ante Chriſti reſurrectionem ad ſeptimum à creatione diem non modo Iudæi ſed & Gentes obligabantur vi ejuſdem poſitivæ determinationis. Non reliquit arbitrio hominū aut prudentię humanę iſtam determinationē, quia prævidit vel negligendum cultum ſuum, vel quia ipſe ſapientia infinitus optimè poterat ſervata proportione definire quantum temporis vindicandum ſit à cura τῶν βιωτικῶν & tribuendum cultui divino. Hæc cum ita ſe habeant, nempe quod determinatio diei ſeptimi fuit non modo ceremonialis id eſt figurativa, ſed etiam poſitiva divina ante latam legem ceremonialem, non potuit abrogari niſi divina authoritate. Sive Chriſtus ipſe, ſive Apoſtoli, non ut ordinarii paſtores aut authoritate communi ſed ut extraordinarii Eccleſiæ Architecti inſtinctu ſpiritus ſancti mutarunt diem ſabbati in diem dominicum, perinde eſt. Nam utrovis modo mutatio erit ex inſtituto divino. Sed ordinaria poteſtate quæ adhuc durat in Eccleſia id tentaſſe Apoſtolos non eſt credendum. Alia ſabbata quæ erant anniverſaria & purè ceremonialia, abrogata erant, & adveniente corpore ut umbræ evanuerunt. At dies iſte ſeptimus erat à Deo poſitus ante umbras legis, & quod poſtea factum fuerit etiam umbra, illud erat acceſſorium ad primum inſtitutum. Concludo igitur diem dominicum eſſe inſtitutum divinum, & proinde immutabilem, nec ordinaria Eccleſiæ poteſtate transferri jam poſſe in alium ſeptimanæ diem, nedum legem ipſam de die uno ſeptimanæ cultui divino dicando tolli. Prærogativas, quibus nobilitatus hic dies multas numerant. *Eo die Chriſtus reſurrexit, ſpiritus ſanctus deſcendit in Apoſtolos, lux creata eſt. Dies dominica refert nobis memoriam natalis Chriſti, & reſurrectionis ejuſdem, & adventus ſpiritus ſancti, nam Chriſtus die dominica natus eſt,* inquit Bellarminus. Leo epiſt. 79 c. 1 ait quod dies dominicæ reſurrectionis *tantis divinarum diſpenſationum myſteriis eſt conſecrata, ut quicquid eſt à Domino inſignius conſtitutum, in hujus diei dignitate ſit geſtum. In hac mundus ſumpſit exordium, in hac per reſurrectionem Chriſti & mors interitum & vita accepit initium.* Eodem die Chriſtum circumciſum & baptizatum, & ſtellam Magis

De cultu Sanct. ca. 18

Gratia. Diſt. 75 cap Quod die.

reſulſiſſe, aliaque miracula edita referunt, ſed hæc incerta ſunt. Vtcunque eſt, non oritur immutabilitas diei ex prærogativis iſtis, ſed fundatur in authoritate inſtituentis. Nam omnes hæ prærogativæ non efficiunt diem ſacrum, nedum immutabiliter ſanctum. Si determinatio talis diei, ceu mutatio ſabbati in dominicam eſſet ex inſtitutione ordinaria & humana, poſſet abrogari aut progari etiam authoritate humána, ſed mutationem ſabbati in alium diem aut determinationem talis diei mutari poſſe negamus ex humano inſtituto. Quia, ut ait Alexander 3, *tam veteris quàm novi teſtamenti pagina 7 diem ad humanam quietem ſpecialiter deputavit.* De ipſius diei obſervatione eandem habemus regulam quam jus naturale poſtulat in tempore ſacrato cultui divino. Nam licet non tam rigida eſſe debeat ceſſatio ſabbati Chriſtianorum, quàm fuit Iudæorum, quibus hoc die ignem accendere fas non erat, aut ea parare quæ ad veſcendum erant neceſſaria, quia requies & ceſſatio ſabbati erat non modo medium ad ſanctificationem & cultum diei ut finem, ſed etiam ſignificans ceremonia, & figuram figurato exactè reſpondere oportet, tamen ut diem ſacratum obſervare debemus. Nam jus naturale, quod docet certum tempus dicandum cultui divino, docet etiam ab omnibus aliis operibus ceſſandum eo tempore quod determinatum eſt, ut poſſit quisvacare cultui divino. Determinatio juris naturalis non tollit ipſum jus naturale. Nec ſimul conſiſtere poſſunt iſta duo tempus determinatũ eſſe ſanctificatũ ceu ſegregatũ ad pia exercitia cultus divini, & interim tamẽ poſſe etiam prophanari negotiis ſæcularibus.

Titulo de Jejun ca. 3.

Excepto die dominico nullum alium agnoſcimus ſacrum aut ſanctum. De ſtativis & ordinariis loquor. Nam de repentinis feriis, ut extraordinario jejunii aut gratiarum actionis die determinari non poterat ante oblatam occaſionem &, ut loquuntur, rem natam. Non alios à prima Reformatione obſervavit dies Eccleſia Scoticana, quàm diem dominicum & repentinas iſtas ferias. Non ignoramus Eccleſias alias reformatas alios etiam obſervare dies feſtos, alias plures, alias pauciores, ſed nullas rite reformatas dies feſtos Sanctis dicatos obſervare, quod faciunt Angli, novimus. Nam Tigurina quæ initio, ut ſupra dixi, retinuit dies feſtos Sanctorum aliquot, poſtea rejecit. *Noſtra Eccleſia*, inquit Bullingerus, *ante annos ni fallor 12 plura habuit feſta: ſed abrogatis his ſolum retinuit diem dominicam & feſta Chriſti, nativitatis videlicet Circumciſionis & Aſcenſionis D. Adjecit & miſſionem Sp. S. ſuperiori us propter celebrationem cœnæ. Abrogavit autem feſta alia, quod vicini interpretarentur nos ferias agere divis. Ergo, ut palam profiteremur nos non colere divos cultu ſoli deo debito, omnia in univerſum abrogavimus.* Gretſerus monet lectorem, *Claudium Taurinenſem, ut in aliis pleriſque ita in abolitione omnium dierum, qui ſanctis feſti erant, Calviniſtis*

Epiſt. 129. inter epiſtolas Calvini.

De feſt. D. l. 2.

præiviſſe *De eo enim ita ſcribit Dungalus lib. ad Ludovic. pium Imperat. In litaniis & in cæteris Eccleſiæ officiis nullum ſanctorum vult memorare aut nominare, vel eorum anniverſaria celebrare feſta, ſed velut vanam obſervationem, & inutilem conſuetudinem deſpiciens omnia permittit, ne quaſi per eorum interceſſionem aliquid à Deo poſtulare videatur.* Vides Claudium Taurinenſem hos dies feſtos Sanctorum, quos retinet in hunc diem Eccleſia Anglicana, ex Eccleſia exterminandos cenſuiſſe. Nec vanus fuit Claudii Taurinenſis metus. Nam ex commemoratione in divinis officiis, & anniverſaria ſolennitate poſtea addita, ſequuta eſt primùm Sanctorum compellatio Rhetorica, deinde aperta invocatio, ut narrat Fildus. *Audio*, inquit Spalatenſis, *Eccleſiam Anglicanam ita ſuam liturgiam reformaſſe, ut tamen & præmittat epiſtolæ & Evangelii lectionem, dieique orationem, quæ dicitur collecta, & Symboli Conſtantinopolitani recitationem, & vel communem vel ſpecialem præfationem, & hymnum Gloria in excelſis Deo. Suumque adhibet Canonem cum precibus, & verbis illis Chriſti, Hoc eſt Corpus meum, & Hic eſt calix &c. nihil ferme niſi in verbis à canone noſtro diſcrepantem, ſanctorum tamen abſtulerit commemorationem. Ego ſanè non video, cur illa fugienda ſit commemoratio. Nam in noſtro Canone Sancti non invocantur, ſi invocatio ſanctorum ſcrupulo carere non videatur.* Commemorationem illam in divinis officiis quam Dionyſius vocat ἀνάρρησιν τῶν ἱερῶν πτυχῶν ſacrorum codicum promulgationem, compellationem primum Rhetoricam, deinde invocationem introduxiſſe docet Fildus & teſtatur eventus, & proinde merito ſublata commemoratio ipſa. Sed quærere debuit Spalatenſis, cur ſublata Sanctorum commemoratione in Canone miſſæ retinuerint anniverſariã cum ſolennitate commemorationem non modo nominum, ſed etiam actorum, & dies feſtos Sanctis dicatos. De feſtis Chriſto dicatis, utcunque ſe habet praxis in aliis Eccleſiis Reformatis, certum eſt nullas Eccleſias Reformatas exiſtimare nos in eo peccaſſe, quòd non alios dies ſacros aut feſtos retineamus quàm diem dominicum. Præterea nemini conſultum videri arbitror poſt 60 annorum exilium in Eccleſiam ullam quaſi poſtliminio revocandos, & ſub eorum jugum invitam Eccleſiam eſſe redigendam. Tertiò quod etiam ubi in aliis Eccleſiis Reformatis retinentur, non deerant tamen viri docti qui teſtati fuerint ſibi non omnino probari ullum diem præter Dominicum. Excipio ſemper ferias repentinas ut ſupra dixi. In ſynodo Dordracena ann. 1574 conditus iſte Canon, ut habet Gretſerus. *Quod ad dies feſtos attinet, excepto die Dominico, quibus à labore manuali ſolet abſtineri, & conventus in templis celebrari ſolent, concluſum eſt ſolum diem dominicum ſervandum eſſe. Recepta tamen eſt conſuetudo de Nativitate Chriſti.* & In ſynodo Belgica anno 1578. *Optandum foret noſtros ſex dies laborare, & diem ſolùm dominicum laborare;*

De Eccleſ. l. 3 p. 103.

Spalat de Republ. lib 7 cap. 12 num. 103.

Hierarc. Eccleſ. cap. 3.

rare: ut habet Schultingius lib. 9 Anacriſeos. Lutherus in libro ad Nobilitatem Germanicam dicit conſultum eſſe, ut *omnia feſta aboleantur, ſolo dominico die retento.* Et in libro de bonis operibus ann. 1520. *Vtinam*, inquit, *apud Chriſtianos nullum eſſet feſtum, niſi dies Dominicus.* Calvinus epiſt. 128 refert in Eccleſia Genevenſi auctoribus Farello & Vireto ante ipſius in eam urbem ingreſſum abrogatos fuiſſe omnes dies feſtos præter Dominicum, eandemque rationem ſequutam novam Bernatium provinciam. Intelligit, ut videtur, Epiſcopatum Lauſanenſem quem per ea tempora occupaverant Bernates. *Surrexit N. nec minus tumultuoſè pro diebus feſtis, quàm olim Victor Romanus pro ſuo paſchate pugnavit. Ex quo autem fuimus expulſi,* nempe Calvinus, Farellus, Viretus, *quatuor dies feſti cum aliis quibuſdam ritibus inſtituti ſunt.* Tandem tamen plebiſcito rurſus abrogatos. *Nec verò hæc ſola fuit Eccleſia, quæ nullas, præterquam diei ſeptimæ ferias retinuerit. Argentorati enim idem olim inſtitutum erat.* In Synodo Nationali habita in Scotia anno 1590 Brittanniæ Rex Iacob. 6 ſe fælicē prædicavit *quod natus eſſet ad regnandum in ea patria, ubi vigeret in ſumma puritate cultus divinus, in Eccleſia totius terrarum orbis purgatiſſima, multo puriore Eccleſia Anglicana, nam quid, inquit, illorum liturgia niſi Miſſa Anglicè ineptius recitata, ſinceriore etiam ipſa Genevenſi. Nam illi obſervant Paſcha & Pentecoſten: qua authoritate id faciant, ipſi viderint.* Iam tamen obtrudit Eccleſiæ Scoticanæ eoſdem & plures alios dies feſtos alioſque ritus Romanenſium qui adhuc reliqui ſunt in Anglia, & in Eccleſiam purgatiſſimam ſordes Anglicanæ invehendas curat.

Ne videamur aliorum judicio niti, ac abſque ratione ulla inſanire, ſubjiciam rationes quaſdam contra dierum feſtorum obſervationem. Sed primum diſpiciendum eſt, quid ſit Feſtum. Nam dies Dominicus propriè non eſt dies Feſtus. Feſtum à Theologis latiùs quandoque ſumitur, & extenditur ad ipſa jejunii ſtata tempora, ut cum cum dicunt feſtum expiationis, cum tamen propriè loquendo dies expiationis non erat propriè dies feſtus. Nam licet Hebraicum *Mogned* comprehendat omnia ſtata tempora, ſive jejunii, ſive feſtivitatis ſive ad uſum moralem, ſive myſticum, & verborum penuria reddunt quandoque feſtum, tamen feſtum propriè eſt dies feſtivitatis & hilaritatis. *Feſtum propriè loquendo*, inquit Piſcator, *eſt publica & ſolennis ceremonia à Deo mandata, ut certo anni tempore cum ſingulari lætitia obeatur ad gratias agendum Deo pro certo aliquo beneficio in populum ſuum collato. Sicut ex inductione exemplorum, puta feſti Paſchæ, Pentecoſtes, & tabernaculorum colligere promptum eſt. Atqui tale mandatum in novo teſtamento nullum habemus.* Hookerus Hierarchicus & ceremoniarum Anglicanarum Advocatus & Atlas, ſcribit tria eſſe diei feſti elementa. *Laudes ſuas*

In Gal. 4 9 & 10 11.

eum alacri mentis hilaritate memoratas, gaudium erumpens in liberalis charitatis pluſquam ordinaria exercitia, & ſequeſtrationem ab omni occupatione ordinaria ſeu quotidiana. Ex his patet diem Sabbathi non fuiſſe, nec ἀναλόγως ei reſpondentem diem dominicum eſſe propriè dies feſtos. Nam die feſto non fas erat jejunare. Non enim cum feſtivitate diei feſti convenit jejunium & luctus. Ideo Nehem. 8. 10. in feſto tabernaculorum, cum fleret populus, dum audirent verba legis dixit es Nehemia. *Ne lugete neque flete: abite, comedite pinguia & bibite dulcia, ac mittite portiones cuicunque nihil eſt paratum. Nam ſanctus eſt hic dies Domino noſtro, & ne dolore afficiamini, quum gaudium Iehovæ ſit robori vobis,* id eſt, vt interpretatur Iunius, *Iſta Dei beneficentia exhilarare vos & confirmare debet, quum vobis terram promiſſam, vrbem, templum, cultum, doctrinamque reſtituerit.* Sic Exod. 12. 14 de Paſchate dicitur, *quamobrem erit dies iſte vobis in monumentum, vt celebretis ipſum diem feſtum Iehovæ vechaggotbem Otho chag laihovah,* id eſt, *diem cum feſtivitate celebrabitis,* ſic Num. 29. 15. de feſto tabernaculorum eadem habentur verba. *Chagag* ſignificat circumagi, ſaltare, tripudiare, & inde per metonymiam, inquit Schindlerus, feſtum diem agere vel quaſi dicas feſtivare, quia feſtis diebus lætitiam ſuam choreis & ſaltationibus declarabant & adhuc declarant Iudæi, vnde etiam *chag* non modo diem feſtum ſed diem lætum in genere ſignificat, quo edunt, bibunt, & ſaltant homines. Tres ſolennitates quibus apparebant omnes mares coram Domino vocarunt *Chaggim.* Deut. 16. 11. præcipitur vt feſtis anniverſariis lætentur coram domino. *Et lætaberis coram Jehova Deo tuo, v.* 14. *lætaberis autem celebrando feſtum, v.* 15. *eriſque tantummodo lætus.* Inde etiam eſt quòd in Synodo Laodicena vetitum fuit in quadrageſima nuptias vel quælibet natalitia Martyrum celebrare, quod adhuc obſervant in eccleſia Mediolanenſi, vt refert gloſſa in 33. quæſt 4. cap. non licet. Iohan. 19. 31. *Erat enim magnus ille dies Sabbati.* In hæc verba ſic commentatur Caſaubonus: *Parentheſis ab Evangeliſta adjecta valet ad indicandum eximium cultum eius ſabbati præter communem religionem dierum ſeptimorum. Propterea dicit Iohannes fuiſſe illum diem magnum. Judæis bonus dicitur dies feſtivitate aliqua ſolennis vt primus & poſtremus Azymorum, item primus & vltimus feſti Tabernaculorum, & id genus alij.* Et infra, *Sabbatum igitur, de quo Iohannes loquitur, propterea dies magnus ab illo dicitur, quia in eundem fuerat feria Paſchatis tranſlata.* Idem, *Auctor Megillath Thaanith capite* 11. *quod eſt de menſe Schebat, vt res diverſas, ſed quæ magnam affinitatem habent, commemorat, harbe ſabbatoth Paraſceuas ſive cœnas puras ſabbatorum, & harbe iom tob Paraſceuas dierum bonorum, id eſt, magnorum ſolennitatum.* Hic etiam ſabbatum diſtinguitur à die bono, id eſt, die ſolennis lætitiæ & feſtivitatis Buxtorfius in Abbreviaturis. *Iom tob dies bonus id eſt feſtivus, feriatus* extra

Polit. lib. 5 ſect. 7.

Exercit. 16. 479.

P. 477. 478.

Pag. 81.

Pars aliter. pag. 135. extra ſabbatum. Druſius in novum teſtamentum *unde intelligentius habet, fecit diem bonum ac lætum fratribus ſuis ſacerdotibus, id eſt lauto convivio eos excepit. Sic vocantur etiam dies nuptiarum.* Ex his patet diem feſtivitatis fuiſſe diem bonum id eſt læt um ac hilarem, quo convivia agitabant, & quo nulla luctus vel jejunii ſigna apparebant. Nullibi invenies nomen *Chag* quod tripudiare & ſaltare ſignificat tributum ſabbato hebdomadico, ſed tantum feriis feſtivalibus. Sabbato jejunare licebat Iudæis, vt patet ex his locis, *Hora ſexta, quæ ſabbatis noſtros ad prandium vocare ſolet, ſupervenit,* inquit Ioſephus. *Sabbata Iudæorū à Moſe in omne ævum ieiunio dicata,* ait Iuſtinus, *Ne Iudæus quidē mi Tiberi, tam libenter Sabbati ieiunium ſervat, quàm ego hodie ſervavi,* Suetonius in Octavio. Hæc tria teſtimonia habet Hookerus, & contendit probabile eſſe Sabbato Iudæos jejunaſſe. Forte ad horam ſextam quæ nobis duodecima ordinariè jejunabant, in ſabbato, vel ſi prorogarunt ad veſperam id fecerant abſque ullo inſtituto divino, ſicut & alia jejunia ſtata ipſi inſtituerunt. Moſes quidem vetuit ignem accēdere aut cibos coquere, non tamen antè coctos edere. Hæc tamen omnia oſtendunt licitū uiſſe in ſabbato hebdomadico jejunare, quod ſabbato anniverſario ceu die bono feſti non licebat. Sabbato non jejunaſſent Iudæi, ſi fuiſſet propriè feſtum ceu feria feſtivitatis. In canonibus qui Apoſtolorum nomine circumferuntur conſtitutum, vt Clericus, qui die Dominico vel ſabbato jejunaverit, deponatur, laicus ſegregetur, Balſamon in ſcoliis, *Sabbato non jejunamus* ἵνα μὴ δόξωμεν ἰουδαΐζοντες *ne Iudæos imitari videamur.* Magnum Sabbatū, quod ibi excipitur, eſt ſabbatum quo corpus Chriſti in ſepulchro jacebat. Sed Auguſtinus epiſt. 118 cap. 1. refert variam fuiſſe conſuetudinem, alios ieiunaſſe die Sabbati, alios vero non ieiunaſſe. Hæc igitur prima differentia inter diem ſabbati & feriam feſtivalem ceu feſtum propriè dictum. Secunda eſt, quod dies ſabbati non poterat prorogari aut transferri in alium diem; feriæ tamen feſtivales ſi immediatè præcederent ſabbatum poterant transferri in ſabbatum hebdomadicum. Hoc enim vitabant quantum poterant Iudæi, ne duo ſabbata continua obſervarentur. *Nam & in Hebraico Kalendario, & in Thalmudicis, & Rabbinorum ſcriptis inſtituti huius cauſa redditur his verbis: Non facimus, inquiunt, duo ſabbata continua propter olera & propter mortuos, quoniam mortuorum cadavera in illis calidioribus locis per autumnales calores ſervari non poterant, neque cibi in plures dies parati præſertim ex oleribus,* inquit Caſaubonus. Sic etiam Scaliger in libro de emendatione temporum. *Cum hoc inſtituerunt veteres Iudæi, inſtituerunt autem ante tempora Seleucidarum, vnius Tiſri rationem habuerunt, qui fere totus ſolennitatibus exceptus eſt. Deinde duo ſabbata continua incommoda erant in tractu Hieroſolymitano propter cibos, quos coctos biduum continuum aſſervare tempore autumni ferventiſſimo*

Lib. de vita ſua

Iuſtin. l. 36.

Can. 66.

Exercit. p. 382.

L. 7. p. 604.

tiſſimè in iis regionibus periculoſum erat. Item corpora mortuorum aſſervari non poſſunt citra putredinis & corruptionis periculum. Itaq; propter Tiſri hoc inſtitutum. Alioquin aliàs duo ſabbata continua reperiuntur. Anniverſaria feſta erant pars legis Ceremonialis, ſabbatum inſcriptum digito Dei in lapideis tabulis Decalogi & legis moralis à Deo ita fixum, ut refigere non poterant, ſicut dies ceremoniales, quos in illud transferre non autem illud in hos transferre, aut retrahere poterant. Tertia differentia inter ſabbatum & feſta: quod illud inſtitutum præcipuè ob cultum Dei in genere non ad commemorationem beneficii alicuius, aut particularis myſterii commemorationem. Et proinde feſtorum à Deo inſtitutorum uſus erat ſolummodo cõmemorationis beneficii aut myſterii gratia, ſabbati autem obſeruatio imperata fuit præcipue ob communem religionis cultum. Propterea ſabbatum ubique, & domi in civitatibus ſuis obſervarunt, feſta autem tria anniverſaria, quæ Regalim vocabant, Hieroſolymis obſervabant. Sabbati cultus ceremonialis in templo erat duplicatio quotidiani ſacrificii & cultus, feſtis autem præſcripta erant peculiaria ſacrificia, & peculiares ceremoniæ, iiſque adſtringebantur, adeo ut nefas erat eundem cultum ceremonialem extra feſtum proprium & deſtinatum celebrare. Vnde dictum illud Hebræorum *gnabar zeman gnabar korban, tranſiit tempus, tranſiit oblatio.* Habebant immundi Paſcha ſuum ſuccidaneum, & fiebat interdum tranſlatio feriarum, ſed ſimul cum tempore & feria tranſlatus cultus ceremonialis. Sabbatum erat antiquius & præſtantius omnibus aliis feſtis Dei digito tabulis inſcriptum. Ideo Hebræi vocant Sabbatum Arcanum Dei viventis. *Cum omnia feſta celebrentur vel in memoriam beneficii præteriti, vel ad ſignificandum aliquid futurum Sabbatum in vtroque excellebat,* ait Bellarminus. De cult. ſanct. cap. 11. *Nam quantum ad præteritum colebatur in memoriam primi & communiſſimi beneficii id eſt creationis mundi. Quantum autem ad futurum figura erat beneficiorum Dei ad quæ omnia alia revocanda ſunt,* nempe ut ibi interpretatur, quietis Chriſti in ſepulchro, quietis mentis humanæ ab operibus ſervilibus peccatorum, quietis ſanctarum animarum poſt mortem in ſinu Abrahæ, quam diſtinguit more ſuo a quiete glorioſa & beatitudine ſanctorum in cœlis. Sed huius loci non eſt iſta diſcutere. Quod ad diem Dominicum, in quem ſabbatum tranſlatum eſt, & mutatum à Chriſto Sabbati Domino, & cui analogicè reſpondet, non eſt propriè feſtum, ceu feria feſtivalis, & impropriè loquuntur Theologi, cum diem Dominicum diem feſtum vocant. Nam die Dominico æque licitum eſt Chriſtianis jeiunare ac fuit Iudæis Sabbato, quod ſæpiſſimè in eccleſia noſtra Scoticana factum. Nihil nos movet vetus illa conſuetudo non ieiunandi die Dominico. Eadem illius origo quæ & alterius ritus de geniculis non adorandi die Domini co-

minico. *Die Dominico jejunare nefas ducimus, & de geniculis adorare,* inquit Tertullianus. Sed ritus iſte poſterior quingentos fere jam annos ceſſavit in Eccleſia, nec nefas ducunt de geniculis jam adorare die dominico ipſi Pontificii. Canone 66 conſtitutionum Apoſtolicarum vetitum jejunare die dominico vel Sabbato. Sed audiamus Balſamonem. *Excipe autem,* inquit, *mihi divinos Patres, qui propter exercitationem nonnunquam jejunant etiam his diebus. Hi enim non condemnabuntur.* Cur excipiendi, ſi nefas eſſet jure divino die Dominico jejunare, aut ſi dies dominicus eſſet dies feſtus. Et in eundem Canonem Zonaras ait, *Niſi per dies certos jejunet aliquis, per decem verbi gratia, vel octo, pietatis atque religionis ſtudio, illiſque determinatis jejunii diebus incidant & Sabbata & Dominici dies. Quod & multi ſanctorum patrum feciſſe comperiuntur ad quadrageſimum uſque diem jejunantes.* Melchiades Papa idem de die dominico & feria quinta præceptum edidit. *Jejunium dominici diei,* inquit, *& feriæ quintæ nemo celebrare debet, ut inter jejunium Chriſtianorum & Gentilium veraciter credentium & infidelium atque hæreticorum, vera & non falſa diſcretio habeatur.* Cum Paulus Troade ſermonem ad noctem uſque continuaret, priuſquam cibum ſumeret, ſuperſtitioſus iſte ritus non jejunandi die dominico nondum invectus erat, nec de hujuſmodi ineptiis ſomniabant Apoſtoli. Præterea die dominico non celebramus particulariter memoriam reſurrectionis domini, aut alicujus particularis myſterii religionis, ſed exercemur generaliter & indefinitè in omnibus religionis myſteriis percipiendis & recolendis, atque omnibus pietatis & cultus divini officiis peragendis, tum publicè tum privatim. Et, ut Iudæi in ſabbato non habebant ſelectas ſcripturæ partes quas legerent, ſed ordine legebant Moſen & Prophetas, ſic nos die Dominico non habemus proprias collectas, proprias lectiones & ut vocant, Evangelia & Epiſtolas, aut proprias commemorationes, ſicut diebus feſtis hujus vel illius ſancti hujus vel illius myſterii religionis, cum propriis lectionibus & collectis, epiſtolis & Evangeliis. His præmiſſis, jam patet, quis ſtatus controverſiæ, nempe, an præter diem Dominicum alios liceat obſervare dies qui feſti dicuntur, id eſt qui tribus his elementis conſtituuntur, nempe commemoratione particularis beneficii aut myſterii religionis, ceu laudibus perſonæ alicuius particularis, ceſſatione ab operibus & occupationibus prophanis ceu communibus & feſtivitate ac hilaritate eiuſque indiciis, ut conviviis, aliiſve hilaritatis, liberalitatis & beneficentiæ extraordinariæ ſignis, & contra abſtinendo à mœroris & luctus aut ieiunii ſignis aut exercitiis.

De conſecrat Diſt. 3.

Primum argumentum contra obſervationem feſtorum petitur e verbis quarti præcepti in Decalogo, *Sex diebus operaberis.* Hæc

verba continent vel præceptum vel permiſſionem. Si præceptum operandi ſex diebus, ergo nullus poteſt ceſſationem ab omni opere imperare: ſi permiſſionem, ergo, nullus poteſt hanc libertatem populo eripere & ſimpliciter ceſſationem ab omni opere imperare, vel etiam ob cultum Divinum. Sed audiamus quid contrà Tilenus. *Hoc teſtimonio*, nempe Calvini Inſtitut. lib. 2. cap. 8. ſect. 32. *jugulatur utraque zelotarum exceptio 1 quod ſolius Dei ſit inſtituere dies feſtos 2 quod cum quarto præcepto ſex dierum labor vel imperetur vel permittatur; nefas ſit, vel quod imperat Deus, vetare, vel quod permittit Eccleſiæ eripere. At quemadmodum imperium illo præcepto ſignificari Calvinus, cujus vos nunquam defugietis auctoritatem, pernegat; ita permiſſionem Dei principibus ſuum circa res medias jus imminuere, nec Calvinus nec quiſquam ſobrius dixerit. Num enim ob permiſſum hominibus dominium in volucres cœli, in piſces maris, & beſtias agri; impiæ fuerint principium leges quibus aucupii, piſcationis, & venationis libertatem ſubditis aliis indulgent, aliis adimunt? Nonne in Genevenſi quoque Eccleſia præter diem dominicum, ſtatis diebus habentur conciones & preces publicæ, quibus à conſuetis operis plebs avocetur & modo antemeridianis modò pomeridianis horis feriatur?* Non dixit auctor Paraſynagmatis verba illa continere præceptum, ſed judicio quorundam interpretum imperari aſſiduam in vocatione noſtræ diligentiam. *Itaque non diſplicet mihi ſententia eorum, qui ſentiunt his verbis, ſex diebus operaberis, contineri præceptum de otioſo otio vitando, ut quiſque pro ſuſtentanda vita tum ſua tum proximi ſui, operetur aliquid manibus ſuis. Itaque videtur hic Deus populo ſuo inſtituiſſe vitam activam & contemplativam, quam vocant, tempuſque totum illi præſcripſiſſe ad utrumque vitæ genus. Loquor autem de operibus externi & ceremonialis cultus. Nam ad internum cultum quod attinet atque opera charitatis oportet quotidie &c.* inquit Zanchius. Hoc dato, non video, quomodo poſſunt iidem interpretes concedere alios dies feſtos præter diem dominicum. Sed dato, quòd verba illa non contineant præceptum, ſed permiſſionem dixit auctor ille non poſſe libertatem iſtam eripi quam dedit Deus. Non propterea ademit principi poteſtatem omnem condendi ferias, aut Eccleſiæ ſtata tempora concionum & precum, aut extraordinarias jejunii vel gratiarum actiones ferias. Nam de primo genere dixit poſſe Magiſtratum imperare ceſſationem ab opere œconomico & privato propter armiluſtrium, aliave publica regni negotia & commoda communia. Sed illud non erat imperare ſimpliciter ferias, nedum dies feſtos, ſed κατὰ τὶ tantum. Nam abſtinent ab operibus privatis & œconomicis, ut vacare poſſint publicis & politicis. Quodque membrum à ſuo opere privato ceſſans in alio exercetur opere quod ad totius corporis præſervationem tendit. Et, ut eſt natura feriæ, ſic ſtrictiùs vel molliùs avocantur ab opere privato vel tantum

Zanchius in 4 præceptum

tum ceſſat ſtrepitus litium & judiciorum. Sed principi non licet imperare cuivis ſimpliciter, & abſque ordine ad bonum commune & publicum, ut ferietur, ne vel cerdoni, ſetam tractet. Hic obiter notandum quomodo Willetus applicet legem illam Codicis lib.3 tit.12 l.4 *principis eſt ferias condere*. Si ſolius imperatoris orbis terrarum domini ſit, inquit, ferias civiles condere, in Eccleſia feriæ ſacræ ſolius Chriſti domini & Regis Eccleſiæ inſtitutioni inniti debent. Notandum etiam in titulo illo de feriis, ferias quas lex dicit eſſe ſolius principis condere, eſſe eas quæ ob res proſperè geſtas indicuntur & repentinæ dicuntur. Gratiarum actiones extraordinarias non negamus. Quod ad ſecundum genus, ſtatas nempe horas concionum & precum extra diem dominicum, non damnamus. Habemus & in noſtra Eccleſia hæc ſtata tempora, ſed tamen neminem cogendum ad feriationem ab omni opere, ut concioni & precibus vacare poſſent, ſentio. Qui poſſunt commodè, & quando poſſunt, hortandi ſunt & monendi ut interſint, ſed ſi libet dare operam negotiis ſæcularibus, non eſt libertas illa, quam conceſſit Deus ad mitigandam quam irrogavit poenam, *in ſudore vultus tui comedes &c.* adimenda. Dies Septimanæ ſex inter duo ſabbata interjecti dicuntur Hebræis *Chol haſhabbath*, ut ſupra vidimus dies interjectos inter primum & ultimum ſolennitatis azymorum & tabernaculorum dictos *Chol mogned*, id eſt dies profeſtos ſolennitatis. Sic dies ſex ſeptimanæ dicuntur *chol haſhabbath*, id eſt dies profeſti ſabbati ceu Septimanæ. Nam à Sabbato denominatur tota ſeptimana ſabbatum, ut cum dixit Phariſæus jejuno bis in ſabbato, & dies particulares, una vel prima ſabbati, ſecunda ſabbati, tertia ſabbati. *το μεταξὺ σαββάτων eſt Chol haſhabbath, quas ἐνεργὺς ἡμέρας vocat Plutarchus in Quæſtionibus Romanis. Quare legimus apud Lucam in Actis cap.13 Gentes orabant eum, ut εἰς τὸ μεταξὺ σαββάτων reliquis ſeptimanæ diebus eadem ſibi exponerentur, perinde ac in ſabbato, quo ſolo Iudæi in Synagogas & proſeuchas conveniunt.* Quomodo dici poſſunt ſex dies *Chol haſhabbath*, ſi mutari poteſt dies ſeptimanæ in ſabbathum, aut totum illud intervallum dici *Chol haſhabbath* tempus profeſtum ceu prophanum ſabbati vel ſeptimanæ, ſi parte diei alicujus poteſt conſtitui ſabbatum ſtatum & ordinarium. Eadem eſt poteſtas indicendi integrum diem, & mutandi ἡμέρας ἐνεργὺς in ἀέργυς, quæ conſtituendi dies interciſos, partim nefaſtos partim profeſtos, ex parte ſabbatum ſacrum ex parte diem prophanum. Et neminem arbitror dicturum poſſe Eccleſiam aliud ſabbatum hebdomadarium conſtituere præter dominicum. Si quis dixerit non eſſe parem rationem diei & partis diei, fateor, ſi chagitatis

Synopſ. p. 436.

Scaliger de emendat. tempo. lib.6 vel pag. 531.

ritatis regulas reſpicias, quia gravius eſt onus, ſi integer dies imperetur, tamen reſpectu poteſtatis eadem eſt & par ratio. Poſſunt abuti poteſtate ſua qui jus illud ſibi vendicant, de quo abuſu jam non diſſero, ſed ſi abuſi fuerint, manet tamen ſalva juriſdictio poteſtatis, & ſic dies integer obſervandus eſſet, ſi imperare diem ſtatum ſeptimanæ ſtatuentibus æquum videretur. Quod ad tertium genus, nempe repentinas ferias jejunii & gratiarum actionis extraordinarias, de quibus in præcepto determinari non poterat, quia nondum natæ occaſiones, orta occaſione indici & determinari poſſe & debere dicimus. *Indicite* heb. ſanctificate, jejunium, proclamate diem interdicti heb. gnatſarah, Ioel 1 14 dies interdicti dicitur, quo omni opere ſervili interdicebatur. Sic dies octavus feſti tabernaculorum dicitur dies interdicti, *die octavo convocatio ſancta eſto vobis, quo offeretis igne abſumenda Iehovæ, dies interdicti eſt, nullum opus ſervile facitote.* Lev. 23 36. Sic vocatur ultimus dies paſchatis Deut. 16 8. *Gnatſereth nullum feſtum vocari poteſt*, inquit Scaliger, *niſi ἐκ τῶν πρός τι, eſt enim clauſula alicujus cultus aut ſolennis, in quo fiebat σύναξις.* Tria ait eſſe gnatſaroth id eſt clauſulas feſtorum in anno, octavam ſcenopegiæ, 7 diem ſolennem Azymorum, quinquageſimum diem ceu πληρώματος πεντηκοστῆς. *Gnatſereth quoque eſt πανήγυρις, quæ extraordinem indicitur Ioel* 1 14, *& clauſula 7 dierum, quos extraordinem Encæniis templi ſacravit Salomo vocatur gnatſereth* 2 *Reg.* 10 20. Sed 2 Reg. 10 20 hæc habentur verba, *Et dixit Iehu ſanctificate diem interdicti Bahali quem proclamaverunt.* Videtur velle Scaliger hos dies dictos *gnatſaroth*, quaſi feſtorum clauſulas, quia gnatſar claudere ſignificat, ſed cum aliis etiam feriis ſacris tribuatur, dies jejunii poteſt dici *gnatſereth* aut *gnatſarah* quia clauduntur quaſi manus, vel cohibentur ab opere, & detinetur populus in exercitiis divini cultus. Nam hæc omnia ſignificat *gnatſar*, claudere, cohibere, detinere. Vult igitur propheta in extraordinario jejunio ob ingruens aliquod malum feriari omnes, ſicut in clauſulis feſtorum ſolennium ſolebant. Idipſum naturale dictamen rationis docet ingruente aut imminente magno malo ſubducendas manus ab opere præſenti, eaſque levare ad Deum, & deprecari veniam delictorum, ipſiuſque gratiam implorare. Analogicè eodem naturæ jure docemur parta aut oblata inſigni ab inſigni malo liberatione, ab aliis negotiis ſæcularibus ceſſare, ut gratias agamus Deo, *In die quoque lætitiæ veſtræ, & in ſolennitatibus veſtris & principiis menſium veſtrorum ſimiliter clangetis tubis illis &c.* In die lætitiæ veſtræ, id eſt, ut interpretatur Iunius, *ſi quando vos Deus lætitia publica extra ordinem affecerit, cujus lætitiæ nomine par ſit Eccleſiam publicas ei gratias agere*, Cum igitur dicimus libertatem operandi ſex diebus à Deo conceſſam non eſſe populo eripiendam, nec politicas ferias ſive ſint tantum feriæ

Canones Iſagog. p. 218.

in ordine ad ſtrepitum judiciorum tempore Meſſis aut vindemiæ, ſive ſint feriæ in ordine ad ceſſationem ob opus politicum & commodum publicum, nec ſtatas horas precum & concionum *bchol haſhbbath* dummodo libera ſit earum obligatio, nec lætitiæ aut jejunii dies extraordinarios, & pro re nata indictos tollimus. Excipimus etiam quos ipſe excepit, nempe dies feſtos anniverſarios, quos ipſe Deus ſtatuit. Nam qui permiſit Dominus ſex dierum uſum, ſibi reſervavit poteſtatem ſuam, qua jugum populo ſuo imponere poterat. Et certe dies feſti anniverſarii, quibus tenebantur mares apparere corã Domino erant pars non minima jugi illius, quo premebantur Iudæi. Æquitatem dictam viderunt ipſi Canoniſtæ. Nam part. 3 decreti diſtinct. 3 cap. 1 habentur hæc verba, *& illæ feſtivitates quas ſinguli Epiſcopi in ſuis Epiſcopatibus cum populo collaudaverint.* Et in Decretalibus. titulo de Feriis cap. *Conqueſtus. Cæteriſque ſolennitatibus, quas ſinguli Epiſcopi in ſuis Diœceſibus cum clero & populo duxerint ſolenniter venerandas.* His verbis videmus non debere Epiſcopos in Diœceſibus ſuis diem feſtum particularem imperare ſine conſenſu cleri & populi. Verbum *collaudaverint*, requirit conſenſum expreſſum. Æquitas poſtulat, ut cum hujuſmodi præcepta non ſint neceſſaria ad ſalutem, ut ipſi fatentur, & aliâs poſſit inde gravari populus, dum à lucro & labore cohibetur, ſine ſuo conſenſu non cogendus ſit. Quod de unius Diœceſeos Epiſcopo dictum, ad omnes unius nationis Epiſcopos in Concilio congregatos adde & clerum, extendi poteſt, nempe non poſſe imperare feriam prætextu cultus divini, niſi conſenſerit & collaudaverit populus, magis quàm imperare poſſunt decerpendam particulam è bonis temporalibus ad uſum præſertim non neceſſarium. Quàm iniqua igitur tyrannis iſta, qua dierum feſtorum obſervatio vi obtruditur invito populo & Eccleſiis noſtris, cum ſit ex earum rerum genere, quæ præjudicium afferunt & damnum, & non neceſſariæ ſunt. Si daretur unumquemque Chriſtianum poſſe ſe voto obligare ad ſanctificandum diem aut obſervandum tempus feſtivum, aut etiam majorem populi partem, non tamen ſequeretur poſſe ſynodos Epiſcoporum & Cleri legem illam imponere. Nam quodcunque eſt materia voti non eſt materia legis; poteſt enim quis Deo promittere actus interiores. Præterea votum non eſt lex nec actus juriſdictionis: quapropter etiamſi votum ſit majoris partis populi obligaret tantum volentes & conſentientes, quia votum obligat non in vi legis ſed tantum in vi promiſſionis. Imo etiam ſi totus populus voveret, obligarentur tantum vi promiſſionis ſinguli, non vi legis. Et proinde non ſequeretur, populum conſententientem poſſe vovere illud; ergo Epiſcopos & Clerum poſſe de eo legem imponere, & actum juriſdictionis circa illud in populum non conſentientem exercere. Sed ne

voto

voto quidem obligare ſe poteſt ad diem ſanctificandum, aut feſtum obſervandum. Quia non licet diem ullum ſanctificare etiam privatim. Nam ſacrare diem eſt ſegregare ab omnibus exercitiis prophanis ad religioſa exercitia, aut præterea in ſpecie ad commemorationem alicuius beneficii aut myſterii, aut etiam ſacram ſignificationem imponere, ut Auguſtinus diſtinguit inter diem natalis & diem reſurrectionis, quod prior in memoriam, poſterior etiam in ſacramentum inſtitutus ſit. Nam deſtinare tempus ad exercitia religionis, adeo ut non liceat eo tempore exercere negotia ſæcularia eſt ſanctum efficere, non natura (nam hoc non profitentur ipſi Pontificii, nec natura ſanctior eſt dies à Deo ipſo ſanctificatus, alioquin ſabbatum non potuiſſet mutari in diem dominicum) ſed uſu, quod non poteſt vel eccleſia vel privatus quilibet, ubi non munivit authoritate ſua dominus ſanctificationem, ut in jejunio aut gratiarum actione extraordinaria. Nam aliud eſt, cum privatus quis ſtatuit horam, aut etiam diem privato exercitio cultus divini cum hac libertate, ut avocante legitima vocationis ſuæ exercendæ occaſione, poſſit exercitium illud in aliam horã aut etiam diem differre, aut dum hora illa aut die dat operam privato cultui, ſentit ſe non adſtrictum, quin illa hora prætermiſſa aut die aliam eligere potuiſſet; aliud ita ſtatuere, & cultui divino vacare, ut non liceat illi ea hora aut die quidquid agere quod non ſanctum & religioſum. Hoc enim eſſet ſanctificare ceu ſanctum uſu efficere. Prius illud privato manet liberum, & utitur tempore tanquam non utens, cum vero poteſtas ſuperior illi imponit obſervationem, tollitur libertas, quam habuit, ſi privato inſtituto deſignaſſet horam aut diem illum ad exercitia religionis privata. Non ergo ſequitur. Privatus poteſt priori modo deſignare ordinis cauſa horam aut diem, quem ſentit ſibi commodiſſimum ad privata exercitia, & ſemper cum libertate ea prætermiſſa aliam eligendi: Ergo Superior poteſtas poteſt illi imponere legem quam violare non erit illi liberum; vel quod idem, ſtatuere illi horam & diem cum publicis tum privatis exercitiis, quem prætermittere, aliumque eligere illi liberum non erit. Si dixerint poſſe imperare diem aut horam ad publici cultus conſervationem, quia proſpicere debent Superiores, ne pereat cultus divinus, vel curare, ut magis magiſque vigeat, reſpondeo primùm, non ſolum publicum cultum imperant, ſed etiam extra convocationes ſanctas ceſſationem ab omni opere. Deinde dico Deum ipſum proſpexiſſe cultui ſuo, & quantum exiſtimabat neceſſitatibus humanis decerpendum ad cultum ſuum deſignaſſe & ſanctificaſſe, reliquum totius ſyſtmatis ſeptimanæ permiſiſſe uſui noſtro, ut cultus prætextu nemo amplius libertatem noſtram eripere jure poſſet, ac ſi de Dei cultu ille magis ſollicitus eſſet, quàm Deus ipſe; Et ple-

runque qui hoc prætextu tyrannidem ſuam palliant nihil minus curant,& diem quem Dominus ipſe ſanctificavit & ipſi violant, & edictis ſuis libertatem prophanandi permittunt,ſanctificata prophanant & prophanata ſanctificant. Nam idem Dominus qui diem vnum ſanctificavit,alios prophanavit, id eſt, pro ſanctis ipſe non habet nec habiturus eſt, niſi caſu aliquo à ſe determinato, nempe jejunii aut lætitiæ extraordinariæ ob rationes ſupra dictas, aut cum ipſe ſanctificat in uſum ceremonialem alicuius feſti. Et proinde poſterius illud,nempe diem unum aut etiam horam temporis profeſti ceu prophani ſanctificare non poteſt ceu ſanctum efficere privatus aliquis aut eccleſia, id eſt ita ſegregare aut cultui divino dicare,ut non liceat quandiu durat inſtitutio ſive in perpetuum ſive in annum, ſive menſem, &c. (nam perpetuitas, ut dixi capite nono non eſt neceſſaria ad conſtituendam rem aut ritum ſacrum) exerceri occupationibus aut negotiis ſœcularibus Oeconomicis & politicis. Catechiſmus Hollandicus explicatus à Kuchlino titulo de feſtis. *Præterea in feſtis non quies externa, vt dictum eſt eſt in ſuperioribus, ſed ſabbathi ſanctificatio requiritur. Hanc autem ſanctificationem ſolius Dei eſſe nemo negaverit ſanus. Sacrilegium apertum eſſet, ea hominibus tribui, quæ ſolius ordinationis divinæ ſunt. Eccleſiæ igitur authoritati nullus locus in tali feſtorum ordinatione.* Zanchius in 4 præceptum. *Eſt autem proprium Dei aliquem vel aliquid ex aliarum rerum prophanarum numero ſibi eligere, ſibi conſecrare,eoque ſibi ſanctificare, ſicut etiam ſolius eſt juſtificare.* Et quomodo ſanctificavit ſabbatum interpretatur verbis ſequentibus. *Cum igitur ait Moſes Deum ſanctificaſſe ſabbatum, ſenſus eſt, Deum 7 illum diem ab initio mundi è numero aliorum ſegregaſſe, ſibique,vt in eo ipſe prior quieſceret ab operibus ſuis, quæ fecerat, & deinde etiam homines à prophanis,tum naturæ noſtræ tum huius mundi operibus ceſſarent,ſolique cultui divino vacarent conſecraſſe.* Et infra. *Ex quibus conſtat dies appellari ſanctos non à cauſa formali, hoc eſt non ideo quod aliqua ſancta qualitate ceu ſanctitate donati ſint magis quàm alii: non ſic dies, qui non ſunt realis ſanctitatis capaces ſed à fine ſic vocantur,id eſt ideo appellantur ſancti, quia ad res ſanctas, ad vſus ſanctos, ad exercitia ſancta ordinati ſunt, ceu quia ad ſanctum ſanctorum pertinent, & ad eius cultum.* Item, *Non igitur permittit ſuo populo Deus, vt diem ac tempus,quo debeat convenire ad colendum Deum ſibi deligat aut inſtituat,ſed vult, vt diem ac tempus à ſe iam inde ab initio mundi benedictum & ſanctificatū ſuo cultui,ipſe etiam Deum colendo ſanctificet.* Dei igitur ſanctificatio eſt ſegregatio diei è numero aliorum, eiuſque ad divinum cultum dedicatio : hominis ſanctificatio eſt diei à Deo conſecrati celebratio & obſervatio. Inſtitutio eſt Dei, obſervatio eſt hominis. Muſculus in 4 præceptum dicit, ſi quis ſanctificare tentaverit quod non ſanctificavit Deus, quod Dei ſolius eſt ſibi vendicat. *Quamobrem*

dies

dies ſuperat diem, & omnis lux diei per annum à ſole data? Reſpondetur: *Cognitione Domini diſparata ſunt, qui mutavit tempora & ferias. Nam ex his alios exaltavit & ſanctificavit, alios ex illis repoſuit in dierum*, nempe profeſtorum *numero.* Eccleſiaſtic. 33. 7. 8. 9. 10. Videmus itaque Deum ſex dies homini ad huius vitæ negotia permiſiſſe, ac pro prophanis ceu profeſtis conceſſiſſe, quorum aliquem eodem modo ſanctificare, ut ipſe diem ſeptimum ſanctificavit, id eſt, ad ſacrum uſum ſegregare ab aliis nemo poteſt. Non eſt neceſſe, ut diſtinguant inter ſanctum natura & ſanctum uſu. Nam nullus dies eſt natura ſanctus, & dicimus etiam ad uſum ſanctum non eſſe ſegregandos, etiamſi vſus ſit cultus communis non myſticus & particularis ut in die feſto. Objicitur contrà in hunc modum. Poteſt privatus ſegregare ex bonis ſuis, & dicare eccleſiæ, ut bona mobilia vel immobilia ergo etiam & ex diebus quos illi permiſit Deus, ad operandum omne opus ſuum. Et ſi privatus poteſt, totus cœtus etiam poteſt, vel qui iuriſdictionem habent in cœtum. A conſenſu populi ad poteſtatem imponendi legem populo non ſequi ſupra probavimus. Poſſe privatum dicare partem bonorum ſuorũ eccleſiæ non negatur. Sed tempus non eſt inter privata bona numerandum, nec etiam peculiaria alicuius cœtus. Sed eſt eius generis rerum, quæ naturali iure communes ſunt, cuiuſmodi ſunt aer, aqua profluens, mare, littora maris, quorum commoditas & uſus æqualis & communis eſt omnibus. Propterea non tam liberum eſt cedere de communi uſu temporis, quàm de privato alicuius rei privatæ propter mutua inter homines commercia. Si enim quiſque pro arbitrio ſuo dicaret ceu abdicaret uſum temporis, nullus poſſet ſervari ordo in mutuis commerciis, ſic ſi quælibet eccleſia particularis ſeligeret pro arbitrio, hæc illũ, illa alium diem, ceſſarent etiam commercia. Deus igitur diem vnum ſegregavit, & ſibi ſanctificavit qui nullius eſſet, *Quod enim divini iuris eſt, id nullius in bonis eſt*, ait Iuſtinianus. Alios dies iuris publici & communis fecit Dominus ob mutua commercia ad commoditatem vitæ humanæ Anniverſaria quædam feſta imperavit præterea populo ſuo ob uſum ceremonialem, ſed erant etiam illa vniverſalia, ceu nationalia, & propterea non impediebant mutua commercia. Præterea privatus vel particularis quæque eccleſia aut etiam plures tenentur exigente publico reipublicæ aut regni commodo, ſemper parati eſſe ad ea munia ceu miniſteria peragenda & onera ſubeunda, quæ ipſis præſcribentur. Vides differre tempus à bonis privatis cuiuſlibet, nec eandem poteſtatem eſſe privati aut particularis cœtus, quæ totius reipub. & regni. Sed detur parem eſſe rationem. Non tamen idem eſt dicare etiam privata bona & ſanctificare. Ergo etiam nec diem ceu particulam diei. Nam ſanctificare ceu ſanctum efficere eſt eximere rem aliquam ab omni uſu prophano, adeo ut non liceat

Inſtit. lib. 2. titul. de rerum diviſ.

ca re ut in finem aliquem etiam honeſtiſſimum extra cultum divinum. Sic nullam rem vel privatum eccleſiæ membrum, vel toto eccleſia ſanctificare poteſt. Verbi gratia, nullus locus ita dedicatur nec ædificium cultui divino, quin extra tempus publici cultus poſſit applicari ad uſum aliquem honeſtum civilem, ceu opus civile in eo peragi, ut dictum cap. 5, cum de templorum dedicatione diſſereremus, & præterea poteſt liberè, etiamſi dedicatum ſit, omitti omne exercitium cultus divini in eo loco. Nam non adſtringit ſe eccleſia ad commune ædificium ceu Eccleſiaſterium. Poteſt eo nunquam uti. Poteſt eo non uti, & poteſt etiam quandoque uti ad opus civile, imo & poteſt etiam omnino convertere ad uſum prophanum, aliudque commodius ſibi comparare. Nam ad propulſandas cœli & aeris iniurias comparata ſunt ædificia iſta, quæ impropriè & abuſivè ſacras ædes vocant eorumque, uſus civilis eſt. Non enim exiſtimandum eſt, quicquid agit eccleſia ad promovendum cultum Dei, eſſe ſacrum & ſanctum. Sed quia conſiſtit eccleſia ex hominibus, hoc commune eſt illi cum aliis hominum conventibus politicis, quod iiſdem eget adminiculis & inſtrumentis ad actiones ſuas publicas, quibus alii conventus politici. Vſus proinde templi aut loci eſt tantum politicus & civilis, non obſtante dedicatione. Nam dedicatio communis eſt etiam aliis locis. Poteſt enim quis ſegregare ex fundo ſuo locum & dicare uſui publico totius civitatis, vel ædificare prætorium & donare communitati civium, ſic theatra, ſtadia & ſi quæ alia ſunt, quæ univerſitatis ſunt non ſingulorum. Templum Hieroſolymitanum erat ædes ſacra, quia non ad propulſandum cœli & aeris iniurias tantum, quod commune illi cum ſynagogis aliiſve ædificiis publicis, extructum, ſed etiam in alium uſum prophanum convertere aut prætermittere divini cultus in eo exercitium nefas erat. A circumſtantia loci veniamus ad inſtrumenta cultus divini, ut utenſilia templi, pulpitum, ſcamna, exedras, campanas, &c. Hæc omnia etſi dedicaverit quis, non tamen ſunt ſacra aut ſancta, inſerviunt tantùm neceſſitatibus humanis & commoditati miniſtrorum & aliorumq; membrorum eccleſiæ. Alia utenſilia ſunt neceſſaria ad ſacramentorum adminiſtrationem, ut calix, patina, menſa, &c. Nec iſta ſunt ſacra, etſi in hunc uſum dedicentur. Nam poteſt menſa eadem adhiberi ad agapas & convivia communia, quæ ad ſacram cœnam, ſic poculum & patina. Non ſunt igitur ſacra aut ſancta. Et ſi quis diceret, hîc eſt ſacra patena, ibi ſacer calix, illîc ſancta menſa, dicerem illum mente iam uerſari in templo Hieroſolymitano, aut idolio quodam ethnico aut Papiſtico, & ſecundum illorum uſum verba uſurpare. Præterea aliud eſt deputare, aliud dedicare, aliud ſanctificare. Dedicare eſt dominium alicuius rei abdicare & reſignare. Sic priuatus dedicat eccleſiæ fundum, ædificium, utenſilia, id

eſt

eſt, abdicat dominium rei privatæ, & tranſfert in Eccleſiam ejus proprietatem & poſſeſſionem. Eccleſia accipit, & utitur re dedicata, ut domina non ut ſerva, ut libera non ut ancilla, id eſt, utitur ea re, ſed liberè, nempe vel eadem re vel ejus vice alia quam deſignare libet, & poteſt ea re dedicata nunquam uti, ſed deputare alium atque alium locum, aliud aliudve utenſile & inſtrumentum. Nam ratio quæ movet eccleſiam frequentare locum à Patrono ceu privato dicatum Eccleſiæ, non eſt dedicatio, ſed commoditas. Poteſt enim liberè deſignare modo hunc modo illum locum, hunc aut illum collem, antrum, hortum, pratum. Frequentat igitur locũ illũ dedicatũ non vi dedicationis alicujus, ſed tantum vi deſignationis, deſignat locum illum, ut cõmodiſſimum, ad conventus ſuos. Eſt præterea ædificium inter bona eccleſiæ immobilia, quæ non poteſt transferre pro arbitrio in hunc vel illum locum. Immobilitas rei non tollit naturã ſimplicis deſignationis. Alia utenſilia pro arbitrio adhibet ad miniſteria cultus divini, ut libitum fuerit. Tempus inter privati alicujus aut totius eccleſiæ cœtus bona numerare ſi quis vellet, inter bona mobilia non immobilia numerandum eſſet. Fingat quis inter bona immobilia colliocari poſſe, tamen ſola immobilitas non tolleret, ut dixi, naturam deputationis ceu ſimplicis deſignationis. Si vero ipſa eccleſia rem ſibi dicatam, vel aliam communem, dedicare vellet, verbi gratia, ædificium aliquod Deo, id eſt abdicare vel reſignare dominium illius loci vel ædificii Deo, vel nullo uſui id faceret, vel ut cultui divino duntaxat inſerviat. Si prius, eſſet ridicula dedicatio, nam quid opus Deo ædificiis? Si ad cultum divinum, non poſſet jam Eccleſia exercere in illo loco opus aliquod prophanum etiam honeſtiſſimum, quia Deus eſt dominus illius ædificii, ut jam ſupponitur. Imò nec licebit negligere cultum divinum in loco illo, etiamſi aliâs extra locum illum aut ædificium liceat etiam Deum colere, ſi ea lege dedicat & tranſfert dominium loci & ædificii illius, ut in eo cultus divini exercitia celebret, quod quid aliud eſt quàm ſe loco adſtringere ut ſervam, & ſanctificare, quod ſolus Deus ſanctificare poteſt. Si vero in ſuo dominio retineat, poteſt indifferenter uti ad ſacra & prophana. De Eccleſiæ utenſilibus eadem eſt ratio. Dico igitur aliud eſſe liberè deſignare aut deputare diem aut particulam diei, aliud dedicare, aliud ſanctificare. Deputat Eccleſia vel deſignat diem profeſtum ejuſve particulam ad conciones hebdomadarias, non tamen dedicat. Poteſt enim ea ipſa temporis particula, ut prophana, ſicuti eſt, uti, eamve negligere, aliamve eligere pro arbitrio & deſignare. Si dixerint ejuſmodi eſſe dies ſuos feſtos, optarem illis frontem verecundum. Nonne apertè profitentur dedicationem dierum? nonne eoſdem dies dedicatos ſanctificandos dicunt ſanctis convocationibus, & extra convocationum publica exercitia

cogunt feriari ab omni opere honeſto, ne prophanetur tempus illud conſecratum Deo? Nam ſi non in hunc finem, in quem alium, quæſo? Nonne etiam in liturgia ſua, & canonibus dies ſanctos & ſacros vocant? Nonne Hookerus Hierarchicorum Advocatus pro ceremoniis dicit *amictos eſſe ſtola ſanctitatis?* Sanctos calices, patinas, menſas, mappas, urceolos, pulpita, ſedilia, ſcamna non dicimus, qui orthodoxè loquimur. Certè nec dies ſanctos diceremus, niſi quos inſtituto ſuo ſegregavit & ſanctificari juſſit dominus. Poteſt igitur privatus deputare vel deſignare tempus aut temporis particulam ad ordinaria pietatis exercitia, aut extraordinaria jejunii aut gratiarum actionis. Sed dedicare, id eſt ejus dominium & uſum reſignare & abdicare non poteſt, ut bona ſua privata. Nam Eccleſiæ non reſignat, & proinde Eccleſia non fit domina illius. Cum ſolo Deo eſt illi immediatè negotium. Quid Deo cum die aut particula diei niſi ob cultum? Si ea lege dedicat, ut exerceat ſe in cultu divino. Illud erit ſanctificare, nec poteſt eo die aut temporis particula operari, nam tranſiit jam in dominium Dei, cultoris opinione & intentione, & ſic ſe ſervum & diem ſanctum fecit. Quod ſi Eccleſia id non poteſt, nec privatus quivis poteſt. Si dixerint poſſe Eccleſiam mutare diem feſtum in alium, nihil juvat. Nam durante dedicatione eſt ſanctus. Dies ſeptimus, ceu ſabbati erat abrogandus, tamen durante dedicatione & vi inſtitutionis erat dies ſanctus. Atque hæc de feſto quatenus in genere ſanctus eſt & dedicatus cultui divino; Quatenus eſt memorialis aut myſticus aliis machinis oppugnabimus.

2 Argumentum ſumitur ab Eccleſiæ Iudaicæ probatis feſtis. Nulla habuit feſta anniverſaria aut menſtrua præter dominicum diem, & probata, quæ non ipſius Dei auctoritate munita erant. *Atque etiam ſabbata mea dedi ipſis, ut eſſent ſigno inter me & ipſos, ut ſciretur me Iehovam ſanctificare ipſos*, Ezechiel 20 12. Sic Exod. 31 13. *Verumtamen ſabbata mea ſervatote, nam ſignum eſt inter me & vos per generationes veſtras, ad cognoſcendum me Iehovam eſſe, qui ſanctifico vos*, id eſt, ut ſigno illo profiteamini & coram mundo teſtatum faciatis, Deum eſſe qui vos ſanctificat, voſque illi populum ſanctum eſſe. *Vt ſignum ſit, ſicut ait Lyranus, quod ſitis mibi peculiaris populus, meo cultui ſpecialiter applicatus, & ego veſter Deus. Aut apertius, Hac quiete & hoc cultu ſabbati teſtabimini vos populum eſſe à me ſanctificatum, id eſt, mihi dicatum, cum in honorem meum diem ſeptimum præter aliarum gentium conſuetudinem cuſtodiatis. Vnde & ab Ethnico poeta eſt, Cultaque Iudæo ſeptima ſacra viro.* De ſabbato hebdomadico in ſpecie idem repetit dominus v. 17, *Inter me & filios Iſraelis ſignum eſt in perpetuum.* Omnia ſabbata, non hebdomadicum ſolum à Deo data, & in ſignum ſanctificationis, Dei ſanctificantis & populi ſanctificati. Sed à Bellarmino clypeum mutuantur

Ribera de templo l. 5. cap. 2.

Ovid l. 1 de arte amandi.

tur adverſarii. Nam feſtum Purim, inquiunt, non erat inſtitutum à Deo. Reſpondeo dies purim nunquam dici in ſcriptura feſtum purim, nec ea nomenclatura appellari, qua dies feſti à Deo inſtituti. Non dicitur condictum tempus eorum *mogned*, etiamſi *mogned* quandoque latiùs pateat, & ſignificet non ſolennitates feſtorum, ſed etiam quodvis condictum tempus, ſed *zemin* tempus determinatum vel condictum, nec etiam dicuntur ſabbata. Sed dices, quieviſſe tamen 14 & 15 die. Quieverunt, verùm, ab inimicis ſuis; qui erant Suſis quieverunt die 15, qui in reliquis provinciis, quieverunt ab inimicis ſuis die 14, nam qui habitabant Suſis erant pauciores numero, nec poterant hoſtes ſuos conficere die uno. Ideo etſi interfecerant viros quingentos die 13 nondum tamen quieſcebant ab inimicis ſuis, & proinde die 14 interfecerant 300 viros, tum quieverunt ab inimicis ſuis die decimoquinto, quia jam nulli ſupererant. Et contextus verborum hanc interpretationem nobis præbet, & diſertis verbis dicitur Eſth. 9 16, *Vt reſiſtentes pro vita ſua quieſcerent ab inimicis ſuis* & verſ. 22 *pro ratione dierum quibus quieverunt ab inimicis ſuis*, Inſtituit Mordecai, ut quotannis celebrarent eos dies convivii & lætitiæ pro ratione dierum quibus quieverunt ab inimicis ſuis. Vides quomodo ipſe Mordecai interpretatur illorum *quieſcere* primis illis diebus purim, nempe quieſcendo ab inimicis ſuis. De quiete in poſterum obſervanda nihil inſtituitur. Non igitur ullis fidiculis extorqueri poteſt eos ceſſaſſe ab omni opere ſervili etiam in ipſo initio, vel in poſterum ceſſationem imperatam fuiſſe. Præterea, utitur hîc ſpiritus ſanctus alia voce ad exprimendum iſtud *quieſcere* quàm *ſh bath*, quæ vox eſt uſitata ad ſignificandam vacationem ceu ceſſationem ab opere die feſto. Nam hîc alia voce nempe *Nachu, quieverunt*, utitur, cujus radix *Nuach*. Non fruſtra abſtinet ſpiritus ſanctus à vocibus feſtorum ſolennibus, ut doceat non hîc inſtitui diem feſtum propriè dictum, id eſt ſacrum & cum ceſſatione ab omni opere, aut cultu peculiari in templo aut ſynagogis, etſi ſtatutum erat ſervandum etiam poſtquam reduces futuri eſſent in patriam. Nihil igitur ſtatuitur niſi ut celebrarent dies illos lætitia ac convivio ac hilariis, tum miſſu portionum alterius ad alterum, tum donis erga gentes v. 19 22. Sic capite 9 dicitur, quod *in unaquaque provincia & in unaquaque civitate, in quemcunque locum edictum regis, & jus illius perveniebat, lætitia & gaudium erat Iehudæis, convivium & hilaria:* an propterea dies ſanctus aut feſtum propriè dictum, de quo præcipuè jam agitatur controverſia. Ne vel feriam ſimplicem ex hoc loco evincere poſſunt adverſarii, nedum diem feſtum tribus illis elementis, de quibus dictum ſupra, conſtitutum. Non igitur temere ſcripſit Hoſpinianus, cum dixit, *In feſto Phurim operari prohibitum non eſt*, liberum enim erat illis operari quantum

De Origine feſtorum Iudaicorum.

convivia & hilaria agitando non impediebantur, vocantur dies convivii & lætitiæ, & Iehudæi Pagani dicuntur celebraſſe diem 14 menſis Adaris lætitia convivio ac hilariis heb. *die bono* vel *jocundo.* *In Eſth.8.* Elias levita Germanus Theſbyte (ut habet Druſius in Annotationibus in librum Eſter) *Diem bonum appellant ſtatas ferias, & feſta ſolennia, quæ Regalim dicuntur: item diem lætum, quo convivia agitant, etiamſi dies feſtus ille non ſit.* Cum igitur dies iſti non numerentur inter feſta ſolennia, quæ Regalim dicuntur, dicuntur dies boni communiter, quia dies læti & jocundi, ut dies nuptiales alii conviviales dicti ſunt, ſicut ſupra obſervatum fuit. Videmus itaque dies purim fuiſſe tantum dies civiles ceu politicos lætitiæ & convivii, documenta jejuniorum & clamoris ſui, ut dicitur Eſth. 9 31 vel ut dicitur v.22 quia mæror eorum in lætitiam, & luctus in hilaria converſa ſunt. A cæde civium vim parantium deſiſtentes epulis & hilaritatibus ſeſe dederunt læti propter inſperatam converſionem *Li.2 c.16.* extremi periculi in ſummam tranquillitatem. *Suntque hæc ipſorum Bacchanalia*, inquit Gregorius Tholoſanus in ſyntagmate juris. Fateor poſtea habuiſſe Iudæos in ſynagogis liturgiam peculiarem diebus illis, ſed non erat ulla liturgia à Mordecaio inſtituta, qui dies illos quotannis celebrandos inſtituit, & propterea ἡμέραι Μαρδοχαϊκαὶ dicuntur 2 Machab. cap. ult. v. 37. Et ridiculi ritus liturgiæ dierum illorum non à ſobriis ſed ab ebriis potius inſtitutam oſtendunt. *Sthindlerus in voce Phur.* *Sunt 14 & 15 menſis Adar nobis 27 & 28 Februarii, quibus Iudæi legunt hiſtoriam Eſther; quoties mentio ſit Hamani, pugnis & malleis pulſant ſcamna in ſynagogis, ac ſi caput Hamani ferirent.* Sed detur ceſſaſſe etiam ab opere omni non ſolum primis illis lætitiæ diebus (quod non negamus poſſe fieri die extraordinario gratiarum actionis) ſed etiam poſtea, & dies illos piis religionis exercitiis ſanctificatos, tamen ab authoritate Mordecai non ſequitur Epiſcopos ordinaria ſua poteſtate idem poſſe facere. Nam *Lib.1 p. 20* Propheta habetur & author libri Eſtheræ. *Plerique latinorum tradunt volumen hoc à Mardochæo hebraicè conſcriptum, quibus etiam favere videntur verba illa noni capitis 20 23, & cuncta geſta quæ epiſtolæ id eſt libri hujus volumine continentur. Scripſit autem Mardochæus omnia, quæ habentur à principio libri uſque ad ea verba, quæ in principio decimi capitis ponuntur*, inquit Sixtus Senenſis in Bibliotheca ſancta. Fuit præterea Mardochæus unus è 120, qui conſtituerunt ſynagogam magnam, inter quos erant Prophetæ, Zacharias, Daniel, *Part. altera annot. in novum. Teſt. p. 27.* Ezra, Malachias &c. *hi Canonem conſtituerunt ut communis opinio eſt*, inquit Druſius, & dicti ſunt Senes poſteriores, quorum ultimus Simeon Iuſtus, qui Alexandro Macedoni Hieroſolymam hoſtiliter adeunti obviam ſacerdotali habitu prodiit. De authoritate hujus Concilii vide Buxtorfii commentarium Maſorethicum cap. 10 in hiſtorico. Qualiſcunque igitur natura dierum Purim, vigebant

adhuc

adhuc in Eccleſia Iudaica dona extraordinaria ſpiritus ſancti, quibus inſtructi multa inſtituere poterant, quæ non ſunt in imitationem trahenda. Sed manet firmum, quod ſupra probavimus, fuiſſe tantum dies lætitiæ communi dierum bonorum ut nuptialium aut ſimilium more celebratos in initio, & ſecundum inſtitutum Mardochæi. Nota obiter, non abſque conſenſu populi inſtitutos hos dies lætitiæ, ut eſſent anniverſarii. *Quæ adferuntur ceremonialia, ea non ex auctoritate præcepta ſunt, ſed conſenſu inſtituta. Hoc autem ipſa verba hiſtoriæ ſacræ indicant manifeſtò; ſuſceperunt Iudæi ſuper ſe &c. Nam de cætero, qui poſtea addiderunt fecerunt malè,* inquit Iunius. Cartwrightus etiam obſervat inſtituiſſe & recepiſſe Iehudæos in ſe & in ſemen ſuum, & omnes qui eſſent ſe adjuncturi eis, dies iſtos memoratos & celebres fore in unaquaque ætate, & memoriam eorum non perituram à ſemine ipſorum, quod non audet ſtatuere ulla Eccleſia de ullo die feſto, non ipſa Romana Eccleſia, quæ ſibi vendicat authoritatem pro arbitrio inſtituendi dies feſtos. Singulare aliquid igitur in iſto exemplo eſt, quod non imitandum, Objiciunt prætereà feſtum Dedicationis inſtitutum à Iuda Machabæo 1 Mac. 4 *quod feſtum, etſi novum, & additum veteribus, dominus quoque præſentia ſua honoravit, ut patet* Ioan. 10, inquit Bellarminus & adverſarii noſtri. *Non feſtum propriè honoravit Chriſtus, ſed cætum piorum convenientium feſto: nam omnes ejuſmodi occaſiones ſeminandi Evangelii ſui obſervabat, & capiebat Chriſtus,* inquit Iunius. Sed nec illud patet ex textu Chriſtum honoraſſe cætum convenientium præſentia ſua. *Facta ſunt autem Encænia hieroſolymis, & hyems erat. Et ambulabat Ieſus in templo in Porticu Salomonis. Cinxerunt igitur eum Iudæi, & dixerunt ei, quouſque &c.* notantur circumſtantiæ loci & temporis, quibus quæſtio illa de Meſſia propoſita, & quid inde evenerit; ſtatim diſceſſit. *Nos vero enaviganimus Philippis poſt dies Azymorum,* inquit Lucas Act. 20 6. Non ſequitur Apoſtolum, ejuſve comites ſervaſſe dies Azymorum Philippis. Sic Act. 27 9 *Multo jam tempore peracto, & quum jam eſſet periculoſa navigatio quod jametiam jejunium præteriiſſet, admonebat eos Paulus.* Iudaicum intelligit jejunium quod obſervabant Iudæi in die expiationis menſe ſeptimo ad occaſum vergiliarum, quod tempus minus idoneum navigantibus, ut obſervavit in eum locũ Th. Beza. Non colligendum eſt Apoſtolum obſervaſſe jejunium illud, tantum deſignatur tempus, ex more Iudaici populi, periculoſæ navigationis Pauli & aliorum vectorum. Sic hic deſignatur locus & tempus, quo acta ſunt quæ poſtea narrantur ad finem capitis. Non venit de induſtria Chriſtus ad obſervandum feſtum dedicationis. Hieroſolymis fuit in feſto tabernaculorum Ioh. 7 *Manſit Hieroſolymis poſt ſolenne σκηνοπηγίας, cujus temporis acta continentur capitibus Iohannis à ſeptimo ad finem decimi. Interea incurrunt Encænia,* qui

Contr 3. ut 4. c. 17. not. 5

Ibid. not. 6.

Scalig. de emendat. tempor. lib 6 pag. 524.

qui cultus obſervatur 25 *Caſleu*, *cujus menſis Neomenia contigit* 23 *Novembris*, *& proinde Encænia* 17 *Decembris*, *feria quarta*. Ex Chriſti igitur præſentia in porticu Solomonis non poteſt colligi Chriſtum honoraſſe feſtum. Quod ad ipſum feſtum attinet, notandum primò, non abſque conſenſu & authoritate ipſius eccleſiæ factos fuiſſe anniverſarios, dies dedicationis. *Statuit Iehuda cum fratribus ſuis, & tota eccleſia Iſraelis, vt agerentur dies inſtaurationis altaris temporibus ſuis quotannis diebus octo incipientibus à 25 menſis Ciſleui cum lætitia & gaudio*, Machab. 4. 59. Hoc ſufficeret contra eos qui tyrannidem exercent in eccleſiam. Secundo, ipſa templi dedicatio fuit ex legis analogia. Negat Bellarminus Deum inſtituiſſe hanc ceremoniam. *Falſum, locus eſt præcepti de tabernaculo Exod.* 40. *& complementum Levit.* 8. *Hoc exemplū Schelomo, Ezras, Machabæi ſequuti ſunt juris legalis analogia. Quod jus ſi non extitiſſet, tamen dicendum foret, feciſſe eos, vt Prophetas revelatione extraordinaria, atque ſingulari, quæ in exemplum trahi non poteſt. Omnino certa eſt legalis analogia*, inquit Iunius. Si revelatione extraordinaria & ſingulari, vt prophetæ, dedicarunt templum poſt prophanationem, eadem poteſtate & feſtum dedicationis anniverſarium inſtituere potuerunt, & eccleſiam ad conſenſum inducere. Sutclivius, *Oſtendere etiam debet*, nempe Bellarminus, *illas fuiſſe leges Sacerdotum*, nempe de feſto purim & feſto anniverſario dedicationis, *& non prophetarum, qui hoc ex mandato Dei inſtituerunt*. Habemus hic formaliſtam Advocatum contra Formaliſtas, nec opus alia reſponſione. Tamen non deſunt alii, qui anniverſarium iſtud feſtnm non fuiſſe legitimè inſtitutum dicant. Cartwrightus contra Rhemiſtas in Ioh. 10. non probandum eſſe factum Iudæ Machabæi aſſerit. Cum poſt primam dedicationem templi ſub Solomone, 1. Reg. 8. & ſecundam poſt captivitatem, 1. Ezr. 6. nulla erat vel vnius diei memoria cum ſolennitate feſti, patet celebrationem huius feſti cum ſolennitate 8 dierum, non eo ſpiritu auctore, qui Salomonem & reduces captivos dirigebat, inſtitutum fuiſſe à Iuda Machabęo feſtum amplificante maiori magnificentia quam illi celebritatem feſti. Præterea, quod illi templum ædificantes, & omnia utenſilia ſuppeditãtes, anniverſariam memoriam non inſtituerunt, cum ille tantùm propter altare & alia quædam inſtaurata annuam tamen memoriam & celebritatē feſti 8 dierum introduxerit. Si nec Ezechias poſt templum ab Achazo prophanatum, nec Ioſias poſt Manaſſis & Amonis pollutionem, nec Zorobabel, Ezra, Nechemia poſt reædificatum, anniverſariam celebritatem encæniorum inſtituerint, Iudæ Machabæi inſtitutum authoritate deſtitutum non probat probatum fuiſſe feſtum dedicationis anniverſarium. Conſtat hoc ſæculo multas corruptelas in eccleſiam inundaſſe, & mandata ac traditiones præſertim Phariſæorum

De cultu ſanct. cap. 5. not. 4.

De Pontifice l. 4 c. 6. pag. 440.

rum

rum, qui volebant haberi Sapientes Iſraelis. *Vt recurrentibus annis* In Iohan.
in perpetuum ab ipſo Iuda Macabæo & ſuæ ætatis ſapientibus per occi- cap. 10.
dcum celebraretur inſtitutum fuiſſe ſcribitur in Talmud, inquit Iunius. Inſtitutionis cauſam ex loco ibi citato refert iſtam. *Cum ingreſſi ſunt in templum, & non invenerunt oleum mundum in ſanctuario, excepta Lenticuli quadam in qua non plus erat olei, quàm quod ſufficeret ad lucernas templi accendendas vno tantum die, ex quo oleo accenderunt ordine lucernas, quæ durarunt octo dies, donec contudiſſent olivas, & mundum oleum expreſſiſſent. Et hanc ob cauſam ſtatuerunt ſapientes illius ſæculi, vt recurrentibus annis octo illi dies, quorum principium eſt à 25. Kiſleu eſſent dies lætitiæ & laudum; accenderentq́ in eis lucernas veſpere in portis domorum ſinguli ſingulis noctibus durante illo octiduo ad huius miraculi declarationem. Et hi ſunt dies qui vocantur dedicationis, prohibitumque eſt in eis lamentari, & jejunare vt die ſortium, quo renovatur memoria irriti conſilij Haman & liberationis Iſraelitarum ſub Aſſuero. Et lucernarum accenſio in illo octiduo res eſt præcepta diſertis legiſperitorum verbis, ſicut lectio voluminis Eſther præcepta eſt.* Sapientes Iſraelis ſunt Phariſæi. *Nam Sapientes & Phariſæi ſynonyma ſunt. Scriptor hiſtoriæ Iudaicæ; Sapientes Iſrael ſunt Phariſæi, qui exponebant legem.* Sic Druſius in annotationibus in Marc. 2. 18. Et in Marc. 12. 10. ait, *Ædificantes. i. ſcribæ & Phariſæi, qui ſapientes Iudæorum, & ædificantes id eſt Bonim vocabantur, propterea quod ædificabant ſuper fundamentum legis.* Sed ſuper fundamentũ ædificabant fœnũ & ſtipulam. Quàm ridicula fuerunt feſta à Sapientibus Iſraelis inſtituta, cum ex leviſſima quaque occaſione ea inſtituerint ut cum ritum aliquem aut conſuetudinem veterem ceu miniſterium in templo aut ſynagoga coronarunt celebritate feſti. Ex more illo ligna afferendi in domum Dei temporibus condictis de anno in annum ad accendendum ſuper altare, Nehem 10. 35. inſtituerunt feſtum dictum Xylophoria. Habebant & alias obſervationes ſtatas vt Tekuphoth. Qui plura deſiderat adeat Calendarium Iudaicum. Videmus igitur à quibus introducta anniverſaria Encæniorum celebritas & quibus temporibus nempe ſæculo corruptiore, quo traditiones & mandata hominum invaleſcebant, & confuſio erat regiminis eccleſiaſtici & politici. Nam ut dicitur in eodem loco à Iunio citato prævaluerunt Macbæi ſacerdotes magni, & conſtituerunt regem ex ſacerdotibus illis. Denique ad omnia Iudæorum feſta inſtituta poſt latam legem reſpondetur vel à Deo inſtituta fuerunt per prophetas, vel poſtquam deſierunt Prophetæ à ſapientibus Iſraelis, id eſt Phariſæis, quorũ inſipientia non eſt nobis imitanda. In primo Machabæorum dicitur quod nullus tunc erant Propheta in Iſraele. Sed prius tamen illud nempe feſtum Purim non erat propriè feſtum, ut dixi, & poſterius iſtud dedicationis fuit commentum Phariſaicum.

3 Argumentum petitur à natura feſtorum Iudaicorum. Eorum feſta anniverſaria erant legis ceremonialis pars, quorum obſervatio alligabatur maximè templo ceremoniarum Iudaicarum theatro; oportebat ſingulis ſolennitatibus, quas Regalim vocabant, aſcendere ad templum omnes mares & comparere coram Domino.
Zepperus de polit. Moſ. lib. 4 cap. 9. *Nam menſtrua feſta ceu Neomeniæ in ſingulorum menſium capite ceu calendis celebrabantur certis ſacrificiis ſine tamen quiete aut ceſſatione ab operibus externis*, Num. 28. v. 11. Pſa. 8. Ezech 46. 36. Hodie tamen, *hoc die in ſynagogis convenitur, preces dicunt, lunam conſecrant, & quodammodo feſtum diem habent*, ait Buxtorfius in Abbreviatu-
p. 157. ris. Sed numerentur neomeniæ inter dies interciſos aut etiam omnino feſtos, erant omnes dies præter ſabbatum dies ceremoniales. Sabbatum etſi ceremoniale, ex parte præcipua tamen nempe poſitiva determinatione Dei ante legem non erat ceremoniale. Dies alios anniverſarios ceremoniales dicimus, quia anniverſaria eorum revolutio obſervata cum ſolennitate feſti & peculiari cultu ſacrificiorum aliorumque rituum ob uſum myſticum. Noluit Dominus cultum communem, quem moralem voco, vt diſtinguatur à myſtico, pendere ab annua revolutione diei ob magnum intervallum temporis, quo interim negligeretur eius cultus; memoriales tamen & myſticos dies ad uſum ceremonialem anniverſarios inſti-
Defenſ. Cerem. p. 64. tuit. Mortonus Epiſcopus Ceſtrenſis dicit omnia Iudæorum feſta fuiſſe naturæ ceremonialis. Feſta naturæ ceremonialis damnat Apoſtolus Galat. 4 9. 10. *quomodo convertitis vos retrorſum ad infirma & egena elementa quibus ad ſuperiora regreſſi ſervire vultis? Dies obſervatis & menſes & præſtituta tempora & annos.* Vocat feſta Iudæorum elementa, quia data Iudæis quaſi prima religionis & pietatis rudimenta, & egena ac infirma elementa, quia etſi ante Chriſti adventum erat utilis illa pœdagogia, jam poſt adventum Chriſti nullius ſunt uſus. Dixerat antè verſu 3. cum eſſent infantes, fuiſſe ſub elementis mundi, id eſt, quibus erudiebatur mundus, vel homines in mundo. At dices damnare in Galatis Apoſtolum Iudaicorũ dierum obſervationem. Verum, & Iudaicorum dierum obſervationem, & Iudaicam eorundem obſervationẽ, ſed ſimul quorumvis dierum Iudaicam aut quaſi Iudaicam obſervationem. Obſervabant Galatæ fortè eoſdẽ dies, menſes, annos, quos Iudæi, forte alios. Non obſervabant eoſdem dies quos Iudæi ſacrificiorum & oblationum cultu, alioquin negaſſent Chriſtum veniſſe in carne aut immolatum pro nobis fuiſſe, ſed ut dies memoriales prætetitorum beneficiorum, aut ut præſentia in Chriſto beneficia, & myſteria adumbrantes, ſicut qui eundem Paſchatis diem poſtea obſervarunt quem Iudæi, ſed alio ſpiritu & diverſa ratione, & veriſimile eſt Galatas mutata tantum non ſublata ſignificatione dierum Iudaicorum, ut fecerunt veteres obſervaſſe eoſdem dies, quos

Iudæi

Iudæi. Nec ſolum damnat Apoſtolus, quod exiſtimarent ſe aſtrictos vi legis Iudaicæ, ſed ſimpliciter, quòd obſervarent dies, menſes & annos. Et non Iudaicos tantùm ceu eoſdem numero quos Iudæi, ſed in genere, quòd obſervarent dies & menſes & annos. Nam ſi alios dies & menſes & annos obſervaſſent & non eoſdem numero quos Iudæi, tamen in genere ſimilis fuiſſet obſervatio. Nam ut feſta illa anniverſaria quæ inſtituit Dominus fuerunt elementa & rudimenta, quibus erudiebat populum ſuum dominus, ſic ſi alios dies in eundem uſum inſtituiſſet fuiſſent etiam elementa. Sic ſi alios homines inſtituant in uſum ſimilem. Obſervationem dierum, annorum, menſium ſub lege dicit fuiſſe elementarem inſtitutionem, & introductoriam illam inſtitutionem non convenire Eccleſiæ Chriſtianæ. Nam inſtruebantur per dies, in myſteriis religionis, non colebant ſolum Deum diebus illis, ſed per dies illos ut per elementa religionis inſtituebantur; ſervamus diem dominicum, eo die Deum colimus, eo die inſtruitur populus, ſed non per eum diem, Non erat hic finis inſtitutionis ſabbati noſtri, ut infra dicemus. Non rem diei ut ſacrificia oblationes, & ſimilia vocat Apoſtolus hîc elementa, etſi elementa etiã non modo erant egena, & mortua, ſed etiã mortifera (nam ſic non obſervabant dies Galatæ) ſed dies ipſos menſes & annos quos obſervabant eorumve obſervationẽ. Audiamus quid dicat Tilenus. Tilenus, *Neque in adulta Novi Teſtamenti Eccleſia tã firma & robuſta ſunt omnia ejus membra, ut non ſemper longè maxima pars ex lactentibus adhuc conſtans, paulatim de his myſteriis ſit erudienda per parteſque ac gradus indies provehenda: ne ſacra doctrina ἀθρόως profuſa, minimèque οἰκονομικῶς ad rudiorum captum attemperata, reſpuatur potius quàm adbibatur.* Sunt in Eccleſia novi teſtamenti lactentes, & ut Chriſtus dixit Petro, agni, qui paſcendi ſunt lacte. Sed quodnam iſtud lac ſincerum docet Apoſtolus Heb. 6 principia & elementa doctrinæ catecheticæ, non tamen ſequitur per elementa dierum inſtruendos lactentes, & œconomiam legis cum novi teſtamenti œconomia confundendam. Apoſtolus dicit veteres ſub lege etiam inſtructiſſimos, fuiſſe ut infantes ſub tutoribus & curatoribus, jam vero omnes Chriſtianos etiam lactentes liberatos eſſe ab illa pædagogia, & expiraſſe adminiſtrationem tutorum. Comparat ſtatum cum ſtatu, corpus Eccleſiæ novi Teſtamenti cum corpore Eccleſiæ veteris Teſtamenti, & hac ratione minimus in regno cœlorum, id eſt ſub Evangelio eſt majorennis, cum contra illìc maximi erant minorennes. *Tota denique legis Oeconomia, veluti rudis quædam erat diſciplina, rudibus conveniens, quum nondum pleno cornu effuſus eſſet ſpiritus ſanctus, ſi corpus ipſum Eccleſiæ ſpectes,* ait Beza. Aliud eſt inſtruere catecheticè per doctrinam & principia religionis, aliud per dierum, annorum, menſium obſervationẽ, & Eccleſiam Chriſtianam redu-

Paræn. c. 16.

in Gal. 4 3.

cere ad alphabetum Iudaicum. T[illegible]enus, *Sed hoc quoque [illegible] dies feſtos aliter olim à [illegible] Iudæis ac poſt à Papanis fuiſſe celebratos, aliter hodie celebrari ab Anglis. Libera ſunt apud hos, & per leges licita non pauca, quæ apud pontificios piacula: apud Iudæos etiam capitalia erant. Non igitur ſervile eſt hoc jugum onuſque* δυσβάστακτον, *quale fuit olim ſub cultu Levitico, præterea numerus longè minor quàm apud utroſque.* Numerus non minor quàm apud Iudæos, ut patet ex collatione feſtorum Iudaicorum cum Anglicanis. Nam cum *ſunt duplicis generis feſta. Nonnulla vocantur &* Chori *&* Fori, *quibus totis vel ſaltem antemeridiano tempore ab omni opere externo ſervili ceſſatur. Alia ſunt ſolius* Chori; *quæ in templo duntaxat divinis officiis celebrantur,* Angli habent plura feſta *Chori* & *Fori* anniverſaria, quàm Iudæi ſabbata anniverſaria, nec multo minor numerus generalium feſtorum ſub præcepto quàm apud Pontificios. Iugum gravius Iudæorum, non efficit ne nullum ſit jugum impoſitum Chriſtianis. Rigidior fuit obſervatio ipſius ſabbati hebdomadarii apud Iudæos, quàm aliorum ſabbatorum & tamen aliorum ſabbatorum obſervatio erat jugum. Iugum erat, ſiue res laborioſa & moleſta aſcendere ter quotannis hierololyma. Sed de jugo iſto non loquitur Apoſtolus. Nam non aſcendebant Galatæ aut Coloſſenſes Hieroſolyma ad obſervandum dies menſes & annos. Sed de obſervatione loquitur, qua dies illos ceſſatione ab opere & exercitiis Chriſtianæ religionis coluerunt. Nec minor eſt libertas apud Pontificios quàm apud Anglos. Nam modo ceſſent ab opere ſervili, & audiant unam miſſam nihil aliud urgent Pontificii. Hoc idem faciunt Angli. Non eſt liberum illis operari die feſto, quando eſt & feſtum chori & fori, ut teſtantur carceres in quos conjecti plerique ſunt; plerique *pauperiores ob opus ſervile ſumma urgente neceſſitate brevi ſpatio peractum citati ad Curias, & coacti mulctam graviorem pendere,* ut refert defenſor petitionis, ac ſi piaculum eſſet prophanare diem opere ſervili. Non magis libera igitur obſervatio externa apud Anglos quàm apud Pontificios. Dicunt irrogari pœnam propter contemptum legis vel Canonis, non obligari conſcientiam, & proinde majorem eſſe libertatem interiorem. Reſpondeo, verum non obligari conſcientiam, nec poſſe obligari niſi volentem & conſentientem. Nam ſolus Deus major eſt conſcientia. Sed ut privatus diem dedicans obligat ſe, & conſcientiam ſuam ad obſervandum diem quem dedicavit, & ne prophanet ullo opere ſervili, alioquin fruſtra dedicaret & cum Deo luderet, ſic qui publica authoritate diem dedicant, obligant ſe & conſcientias ſuas ad diem illum obſervandum, & curandum, ne prophanetur operibus ſervilibus, alioquin fruſtra etiam dedicarent ad uſum ſanctum, & Deo illuderent. Cum igitur intentio legis vel Canonis ſit ſanctificatio & obſervatio temporis dedicati publica authoritate, præſumitur priva-

Gretſerus de Feſtis pag. 1.

Pag. 79.

tus quiſque in obſervatione idem intendere quod legiſlatores & conditores Canonis, & ita interpretantur ac interpretari neceſſe eſt legiſlatores ejus obſervationem, etſi re ipſa fortè aliud ſentiat privatus, & metu tantùm mulctæ manus cohibeat. Irrogatur pœna non ſolum ob contemptum, quia non vult privatus agnoſcere talẽ legem vel Canonem (nam in caſu contemptus carcere caſtigantur) ſed etiam ob ſimplicem tranſgreſſionem, ut dixi, quando qui prophanavit paratus eſt ſubjicere ſe conſtitutioni, irrogant etiam tenuioribus è plebe mulctam. Et quid ſi in contemptores ſolummodo animadverterent, nonne puniuntur, quia nolunt agnoſcere diem dedicatum eſſe ſanctificandum, non prophanandum, aut ullo opere ſervili polluendum. Violat quis diem dominicum ex infirmitate, alius ex contemptu. Infligatur huic pœna carceris illi irrogetur mulcta, & quare? Nonne quia ſentiunt tempus illud ſacrum & à Chriſto ipſo & Apoſtolis dicatum Deo non polluendum opere ſervili. Sic in die quem homines dedicant, jus naturæ dictat non prophanandum ullo opere ſervili & puniendum utrumque & tranſgreſſorem ſimplicem, & contemptorem. Nam obligatio conſcientiæ oritur ex re ipſa, etſi differentia ſit inter authoritatem Dei inſtituentis & hominum inſtituentium aut dedicantium; juſta quidem obligatio ex Dei inſtituentis authoritate, quia ille ſolus habet poteſtatem dedicandi ut ſupra diximus, erronea ex hominum dedicantium authoritate, cum tamen authoritatem eam non habent, ſed fingunt, vel temere eam ſibi vendicant. Præterea privatus non modo interpretativè dicendus eſt obſervare diem ſecundum intentionem legis, ſed etiam, ubi nullus mulctæ metus, conſcientia ſe obligari ſentiunt plerique ad obſervandum dies iſtos, & revera ſanctos exiſtimant & non prophanandos, imo vix minis & cenſuris ad opera ſua mechanica & agriculturæ adigi poſſunt die feſto nativitatis Chriſti &c. Quid igitur ſentient, ſi publica authoritate dedicatos viderint, vel ut olim dedicatos & ſanctificatos approbari & agnoſci, & tranſgreſſores caſtigari? Nonne inducentur alii ut ſentiant ſe obligari in conſcientia ad obſervandos dies feſtos. In Anglia ubi æquè rigidè animadvertitur in prophanationem dierum feſtorum ac diei dominicæ aut ſeveriùs, quot ſunt qui ſentiunt ſe obligari in conſcientia, & quibus ſublata omni pœnæ formidine, tamen non perſuadebis ut operentur die feſto. Abſurdiſſimum mihi videtur etiam quod in aliis Eccleſiis reformatis tam rigidi ſunt in diebus feſtis à prophanatione per opera ſervilia vindicandis, cum diem dominicum, quem dedicarunt & ſanctificarunt Chriſtus & Apoſtoli, impunè prophanari permittãt, & quòd magis libera ſit huius quàm illorum obſervatio. Et libertas in obſervandis diebus feſtis magis in verbis quàm in re cõſiſtit, ut merito objicit Gretſerus. Hoc ſolenne in omnibus conſtitutionibus *P. 94.*

humanis, quod divinis eas vel æquarint vel prætulerint homines quia ſua commenta & ingenii ſui fœtus ſunt. Sed redeamus. Dico Apoſtolum damnare Iudaicam dierum obſervationem. Iudaicam voco, non ratione ſacrificiorum & oblationum (nam ſic non obſervabant Galatæ aut Coloſſenſes, ut dixi) ſic enim non tam Iudaizaſſe, quàm reipſa Iudæi fuiſſe dicendi fuiſſent, ſed quòd cultu Chriſtianæ religionis externo, eodem modo celebrarent quo Iudæi Iudaico. Nam ut illi dies feſtos ſuos celebrarunt cum proprio & peculiari cultu, ceſſatione ab operibus ſervilibus, & feſtivitate procul faceſſentes omnia mœroris, luctus, & jejunii ſigna, ſic qui obſervant inter Chriſtianos, dies feſtos, celebrant cum cultu proprio & officio diei, ceſſatione ab omni opere ſervili, & feſtivitate & jejunia iis diebus convenire non exiſtimant. Præterea non ſolùm in modo celebrandi, ſed etiam in fine imitantur Iudæos obſervando dies ut feſta memorialia beneficiorum ſpiritualium, vel in ſignificationem futurorum. Quod ad modum, reſpondent, Iudæos habuiſſe quædam feſtis ſuis eſſentialia, quæ noſtri non habent in ſuis feſtis. Noſtra feſta poſſunt quotidie obſervari quoad eſſentialia feſti. Nam poteſt Chriſtianus *quotidie habere paſcha & diem Pentecoſtē, & dominicū, ſi nimirum quotidie audiat ſacrum, communicet corpori Domini, recogitet divina myſteria, & omiſſis operibus ſervilibus totus Deo vacet. Imò talis eſſe debet vita Clericorum & religioſorum, propter quos omnes dies dicuntur feriæ. Hoc autem Iudæi habere non poſſunt. Non enim eis licet quotidie immolare agnum Paſchalem.* Sic Bellarminus, & qui inter adverſarios ab eo ſimilem reſponſionem mutuati ſunt. Sed ſciant primùm, non per omnia ſimilia eſſe Iudæorum & Chriſtianorum feſta, deinde eſſentialia feſti potuiſſe haberi quovis die nempe recogitando divina myſteria, & ceſſando ab operibus ſervilibus, etiam inter Iudæos. Nam non erat prohibitum recolere aliis diebus memoriam tranſitus Angeli cum percuteret omnes primogenitos Ægyptiorum &c ſed ſolennitas illius commemorationis erat adſtricta diei. & deſtinatus ei peculiaris cultus nempe immolatio agni paſchalis, & ſic de feſto tabernaculorum aliiſque feſtis. Ita apud Chriſtianos, licet quovis die liceat recolere beneficia nobis parta per Chriſtum, & myſteria redemptionis, tamen ſolennis commemoratio, & præſcriptum officium propriis collectis, epiſtolis, Evangeliis, lectionibus, concionibus, aliiſque ritibus conſiſtens, alligatur certo diei quotannis recurrenti ut apud Iudæos. Sacrificia eadem erant quæ diebus feſtis & aliis offerebantur & immolabantur, nam boves, agnos, hædos, immolabant etiam extra dies feſtos, ſed hoc numero & his ritibus ceu præſcripto modo non ita. Sic etiamſi quoad ſubſtantiam eadem commemorantur aliis diebus extra feſta, tamen hoc modo præſcripto, collectarum, Evangeliorum, epiſtolarum, lectio-

De cultu ſanct. ca. 10.

lectionum & feria feſtivali non commemorantur extra dies ſuos feſtos. Objicienti Hoſpiniano Hieronymi judicio Chriſtianum poſſe quolibet die ſibi condere & celebrare paſcha, reſpondet Gretſerus poſſe, ſed *privata devotione ac pietate, non ſolenni illa, ac publica, quæ diebus ad hoc propriè inſtitutis in cœtu fidelium viſitur.* Sic adverſariis extra Deos feſtos præſcriptos celebrare cum ſolennitate commemorationem reſurrectionis Chriſti media hyeme, aut Nativitatis circa finem Septembris, etiamſi certius ſit tunc natum fuiſſe Chriſtum, abſurdum & ridiculum videretur, aut ter in anno etiam diebus dominicis, etſi per ſe ſunt dies ceſſationis, eandem commemorationem ſolennem cum officio proprio celebrare. In modo igitur convenit inter Iudæos & feſtorum obſervatores, quid ſi etiam in fine nempe generali ratione religionis, ut ad celebrandum memoriam beneficiorum, vel in ſignificationem futurorum, futurorum inquam, non reſpectu Chriſti venturi, nam ſic non Chriſtiani ſed Iudæi eſſent, ſed reſpectu eorum quæ adhuc implenda reſtant, ut dies dominicus non ſolum eſt memoria reſurrectionis, ſed etiam vitam beatam præfigurat, inquit Auguſtinus l.22 de civitate Dei cap.30 Auguſtinus epiſt. 119, *oſtendit hoc intereſſe inter diē Natalis & diem reſurrectionis quod ille celebratur ſolùm ob memoriam, & ideo ſemper ipſa 25 die Decembris, at iſte celebratur & ob memoriam & ſacramentum & ideo variatur.* Ob ſacramentum id eſt ſacram ſignificationem, nempe vitæ beatæ poſt reſurrectionem. Sed diem dominicum inſtitutum ob ſacramentum aut ſignificationem vitæ beatæ negamus, & proinde non eſſe feſtum reſurrectionis ceu paſcha ob ſacramentum inſtituendum dicimus. Nam licet Heb 4 diſtinguntur tres ſabbatiſmi, ſabbatiſmus & requies diei veteris ſabbati, requies in terra Canaan, requies & ſabbatiſmus Chriſti & piorū in cœlis, tamen non dicitur requiem die dominico aut ſabbatiſmum Chriſtianum præfiguraſſe requiem noſtrā in cœlis, ſed duas illas prætериiſſe, & tertiam in cœlis reſtare in quam non ſunt ingreſſuri increduli. Poteſt quidem aliquis cogitando de requie diei dominicæ arripere occaſionem meditandi de requie tum ſpirituali à peccato, tum cæleſti, quæ adhuc futura eſt, ſed non eſt propterea typus deſtinatus à Deo, & ad hanc ſignificationem inſtitutus, ut bene obſervat Willetus, ſed tantum factus ceu fictus à meditante, qui à qualibet re de ſpiritualibus & cœleſtibus piarum meditationum materiam ſibi ſubminiſtrat. Non eſt igitur dies dominicus dies myſticus ob ſignificationem rei præſentis aut futuræ, & proinde non erat ſolennis ille dies Dominicus, nempe paſchalis ob ſacramentum inſtituendus. Quòd igitur in hunc finem obſervatur ſive dies dominicus ſive dominica paſchalis eſt Iudaica obſervatio. de ſymbol. ritib. vide cap. 9 theſ. 3. Sed dies feſti Iudæorū obſervabantur etiā in memoriā prꝗteritorum beneficiorū,

De feſtis lib 1 pag. 81.

Bellar. de cult. ſanct. ca. 10 & 12

Synop. contr. 9 qu. 8.

& hac etiam ratione abrogati ſunt. Nam nullatenus dies illos obſervare Iudæis converſis licebat poſt plenè promulgatum Evangelium, etſi in initio ob quorundam infirmitatem illud, ut plura alia toleratum ſit. At dies dominicus, inquiunt, inſtitutus eſt in memoriam reſurrectionis Chriſti. Reſpondeo primum, negando in hunc finem particulariter inſtitutum fuiſſe diem Dominicum. Ex nullo ſcripturæ loco id colligi poteſt, nec ab ipſa diei nomenclatura. Non enim neceſſe eſt, vt dicatur dies domnicus, quia eo die dominus reſurrexit, aut in memoriam reſurrectionis domini. Fluctuat Auguſtinus inter duas interpretationes, cum ait, *Dominicus hic dies idcirco dicitur, quia eo die Dominus reſurrexit, vel vt ipſo nomine doceret illum Domino conſecratum eſſe debere.* Fatetur poſteriori ſenſu poſſe fieri, diem illum dictum fuiſſe diem Dominicum. Et priori ſenſu cur magis diceretur dominicus, quia eo die reſurrexit, quàm dies paſſionis, quia eo die paſſus eſt. Aliam igitur rationem nomenclaturæ dari oportet. Rhenanus in Tertullianum de Corona militis obſervat magis familiare fuiſſe Chriſtianis in primitiva ecclesia *Domini* quàm *Chriſti* nomen, cum de Chriſto loquerentur. Inde ſacra cœna dicta cœna dominica, δεῖπνον κυριακὸν, & oratio Dominica: Idem igitur eſt dicere diem Domini, & diem Chriſti, ac ſi ſenſus eſſet, Chriſtum vel Dominum hunc diem inſtituiſſe, ſicut oratio Dominica ſic appellatur, quia eam dictavit Chriſtus, aut cœna Dominica, quia Chriſtus vel Dominus eam inſtituit, & dies 14 Purim ἡμέρα Μαρδοχαϊκὴ, vel dicitur dies Dominicus, quia propter Dominum vel Chriſtum eiuſque cultum præpipuè inſtitutus fuit, ſicut & cœna dominica, quia in commemorationem paſſionis & mortis Chriſti inſtituta eſt. Vnde Athanaſius ait, *In ſabbatho convenimus, vt Dominum Sabbati Jeſum adoremus.* Dicitur igitur dies Dominicus, vel Domini ceu Chriſti dies, quia eo die Chriſtus colitur & in Chriſto glorioſa Trinitas, non commemorando ſolùm Chriſti reſurrectionem, ſed etiam mortem, paſſionem, incarnationem, aliaque ejus beneficia, & omninò Deum in Chriſto colendo tum publicè tum privatim. Tilenus præterita hac reſponſione aliam, quam obiter tantum attulit author Paraſynagmatis, oppugnat, nempe Chriſti reſurrectionem alia Chriſti acta ſalutaria comprehendere & redemptionis opus abſolutum declaraſſe, analogicèque reſpondere beneficio creationis & quaſi novæ creationis initium fuiſſe, & proinde non parem aut eandem eſſe rationem nativitaris, circumciſionis, & paſſionis, quæ reſurrectionis. *Eſt autem frigida*, inquit Tilenus, *ac diluta veſtrorum Magiſtrorum ratiuncula, cum argutantur diem Dominicum reſurrectionis Chriſti memoriæ dicatum, cum primigeniæ creationi reſpondeat* ἀναλόγως; *omnia redemptionis beneficia complecti. Nam neque veteris creationis beneficium, cujus memoria ſingulis ſabbathis celebrabatur.*

De verb. Apoſt. ſerm. 15

Homil. de ſemente.

Paræneſ. cap. 16.

tur, aliorum feſtorum aut beneficiorum celebrationem excluſit olim : neque in adulta Novi teſtamenti eccleſia, tam firma & robuſta ſunt omnia eius membra, vt non ſemper longè maxima pars ex lactentibus adhuc conſtans, &c. ut ſupra. Hæc ratio allata fuit tantùm contra conſequentiam, dato non conceſſo antecedente, nempe inſtitutum fuiſſe in memoriam reſurrectionis, & non ſequi, probatum primo ab authoritate Chriſti & Apoſtolorum Chriſtus aut Apoſtoli cum diem inſtituerunt in memoriam reſurrectionis. Ergo homines ordinaria poteſtate poſſunt alios dies inſtituere in memoriam Nativitatis, paſſionis, circumciſionis, &c. Non ſequitur ab extraordinaria poteſtate ad ordinariam. Præterit etiam hanc reſponſionem Tilenus. Præterea non diluit dilutam ratiunculam, quam oppugnandam ſuſcepit. Nam beneficium creationis dicit non excluſiſſe aliorum feſtorum celebrationem, ergo nec reſurrectionis beneficium aliorum aliis diebus feſtis celebrationem debere excludere. Vno tantum reſpectu contulit autor ille beneficium creationis & reſurrectionis, quod iam cœperat nova creatio, ſed præterea dixit cõprehendere alia Chriſti acta & beneficia, quod non facit beneficium creationis. Imperatores poſt partam victoriam celebrant triumphum. Dies reſurrectionis erat dies partæ victoriæ, dies nativitatis, circumciſionis, paſſionis, erant dies humiliationis & prælii. Reſurrectio præſupponit nativitatem & mortem, non autem hæ illam. Deſcripturus Petrus Apoſtolatus munus, ait, Act. 1. 22. *Oportet ex ijs, &c. vnum fieri nobiſcum teſtem reſurrectionis ejus*, cum tamen teſtis erat futurus omnium, quæ fecerat & docuerat Ieſus. Teſtes igitur reſurrectionis dicti Apoſtoli, non quia de ſola reſurrectione teſtati, ſed quia reſurrectio eſt præcipuus articulus Evangelii, quod promulgaturi erant, & implicitè ac virtute Nativitatem, paſſionem, & mortem complectitur. Sed redeamus ad antecedens argumenti. Negamus in memoriam reſurrectionis Chriſti inſtitutum diem dominicum, quia ſi in memoriam reſurrectionis Chriſti inſtitutus fuiſſet, ſequeretur die dominico concionandum de reſurrectione, & collectas proprias de reſurrectione, lectiones, Evangelia, epiſtolas, cantica & pſalmos recitanda & decantanda ſingulis diebus dominicis, ſicut die nativitatis de nativitate, & paſſionis de paſſione, &c. Præteriit & iſtam ratiunculam Tilenus, forte quia ſenſit non tam frigidam & dilutam, quàm illam quam modò tractavimus. Sed dicent, Sabbatũ inſtitutũ in memoriã creationis, non tamẽ peculiarẽ fuiſſe creationẽ materiam, & proprium, ac vnicum ſubjectum officii divini, meditationum ceu concionum. Hoc etiam datum priùs & non conceſſum negamus, nempe Sabbatum in initio inſtitutum in memoriam creationis. Non ignoro eſſe tritam opinionem, ſed probationem deſidero. In quarto præcepto decalogi ratio ceſſationis & ſanctificationis petitur ab exemplo

emplo Dei. Ceſſavit Deus formaliter ab opere creationis, & ſuo exemplo vult nos ceſſare, ſanctificavit etiam formaliter ſabbatum, docendo Adamum, ut ſupra dixit Paræus. Ceſſavit & ſanctificavit formaliter & exemplariter, & ſanctificavit efficienter, id eſt inſtituit ſanctificandum,& quia multùm movemur exemplis proponit exemplum ſuum. In deſerto etiam non pluit eo die Manna è cœlo. Referunt etiam fuiſſe fluvium quendam in Iudæa qui ſabbato intermittebat curſum ſuum, cui nomen *Sabbation*, de quo vide Druſium in obſervation. l. 2. c. 10. Cauſam vero finalem inſtitutionis unicam vel præcipuam fuiſſe memoriam creationis non dicitur homines ſanctificatū,ſed ut eo die vacarēt cultui divino;Potuiſſe eo die recolere memoriā creationis non negatur, & diē illum potuiſſe revocare in memoriam opus creationis, ſed in hunc vnicum finem peculiariter deſtinatum nego. Sic Chriſtus die reſurrectionis ingreſſus eſt in requiem ſuam ab operibus ſuis, quibus ſe exercuit in ſtatu humilitatis, quemadmodum olim Deus in creatione quievit ab operibus creationis ubi perfecta fuerunt, *Nam qui ingreſſus eſt in requiem ipſius requievit & ipſe ab operibus ſuis, quemadmodum à ſuis Deus*,Heb.4 11. (ſic explicat hunc locum Iunius in Parallelis)& præſentia ſua in conventibus diſcipulorum poſt reſurrectionem eum diem ſanctificavit. Sic utroque modo, & ceſſando ab operibus ſuis & formaliter ſanctificando, exemplum præbuit, quo doceret quomodo ſanctificandus dies ille, quem etiam efficienter ſanctificavit,id eſt à nobis ſanctificandum inſtituit,quod verò in memoriam reſurrectionis inſtituerit,nihil dicitur. Quod ſi ad vulgatam opinionem de inſtitutione ſabbbati in memoriam creationis accederem,de die Dominico in memoriam reſurrectionis inſtituto tamen ne γρ• quidem habemus. Diximus ſuprà pluribus prærogativis nobilitatum hunc diem, non tamen in earum commemorationem particulariter inſtitutus fuit. *Eſt autem advertendum*, inquit Suarez, *licet ad hanc determinationem talis diei faciendam hæ omnes prærogativæ conſiderari potuerint, nihilominus per ſe ac directè non referri,vel inſtitui hunc diem ad peculiarem commemorationem illorū operum Dei,ſed ad Deum ipſum propter Deū ipſum ceu propter ſe colendum & propter ſuam excellentiam & maieſtatem. Nam, vt ſæpe diximus, naturalis ratio hoc modo principaliter dictat divinum cultum, & quoniam ſola ratio certum tempus ad hunc cultum non determinat,per poſitivam legem fieri determinationem oportuit,& ita in lege veteri facta eſt in die ſabbathi, cui Dominica dies ſucceſſit. Ergo ſolennitas & requies ab operibus terrenis, quæ in hoc die induitur ad ipſam divinitatem colendam ordinatur,etiamſi ad hanc determinationem pro tali die faciendam circumſtantiæ illius diei, & opera, quæ in eo Deus fecit, fuerunt conſiderata.* Et confirmat ſpecialiter dicatum Trinitati non ad peculiarem commemorationem operum diei, hoc argumento.

De relig. tom.1.l.2.c.4

Graves

Graves auctores referunt, olim præfationem Trinitatis in omnibus dominicis fuiſſe decantatam, quia Dominici dies ſanctiſſimæ Trinitati dicati erant. Ita Micrologus de eccleſ. obſervat. c. 60. Et ſumi poteſt ex cap. Invenimus. de conſec. diſt. 1 Vbi Pelagius 2. inter præfationes, quas longa retro vetuſtas in Romana eccleſia ſervavit, ponit præfationem ſanctiſſimæ Trinitatis, cum tamen eccleſia Romana ſpeciale feſtum Trinitatis non ſervaret, vt dicit Alexand. 3. in cap. 2. de fer. Ergo veriſimile eſt præfationem illam dictam fuiſſe in diebus Dominicis, vt Micrologus dicit. Item in eiſdem diebus in ordinario tempore non impedito, conſuevit dici in matutino octavum reſponſorium de Trinitate. Et in eiſdem Dominicis maximè obſervari præcipitur, ut ſymbolum fidei, quo Trinitatem profitemur, in Miſſa dici non omittatur. Sic ergo dicimus diem Dominicum in Dei ac Trinitatis cultum eſſe ſingulariter ordinatum. Feſtum Trinitatis recentiùs eſſe fatetur Bellarminus, præſertim in Romana eccleſia, etſi antè inceperat in particularibus provinciis & eccleſiis. Non erat ulla dominica particulariter dicta Dominica Trinitatis, ſed omnes dominicæ erant dominicæ Trinitatis, id eſt, dicatæ ad colendum deum trinum & unum, quod quid aliud eſt, quàm quod ſupra diximus, ad colendum Chriſtum Dominum noſtrum, vel in Chriſto Deum trinum & unum; nam abſque mediatore Chriſto nullus Deo gratus cultus. Etſi in ſymbolo vel præfatione fiebat olim in Eccleſia commemoratio Trinitatis, tamen, toto officio, & concionibus diebus dominicis habitis non unicum Trinitatis myſterium celebrabatur, ſed omnia religionis myſteria promiſcuè recolebantur, in cultum vero Trinitatis ceu Dei Trini & unius ceu Chriſti in quo Deus colitur, referebantur. Et præfationes & reſponſiora in quibus fiebant commemorationes Trinitatis in veteri Eccleſia non erant introducta niſi poſt introductam liturgiam præſcriptam. In feſto Trinitatis, quod dixi recentius, expreſſè commemoratio & explicatio fit myſterii Trinitatis in toto officio & concionibus. Cum antea dominicæ omnes dicatæ eſſent non ad recolendum particulariter myſterium Trinitatis, ſed ad colendam Trinitatem in Chriſto, feſtum hoc excogitatum ad recolendum particulariter myſterium Trinitatis, quod Alex. 3 irridet, cujus verba vide ſupra pag. 661 Objicienti Tilmanno Heſhuſio Nicephorum referre l. 17 c. 31 diem feſtum dicatum fuiſſe Juſtiniano Imperatori reſpondet Bellarminus, *Nicephorum non dicere inſtitutum fuiſſe diem feſtum Juſtiniano, ſed ſolùm quotannis Epiſcopum quendam Conſtantinopolitanum ſolitum celebrare ejus memoriam. Id quod non cogit intelligere de aliquo die feſto, ſed ſolum de laudatione Juſtiniani quam ille Epiſcopus admiſcebat concioni ſuæ, propterea quod Juſtinianus multa pia opera & Eccleſiæ vtiliſſima feciſſet. Addo præterea, quidquid illud fuerit, ſive feſtus dies ſive ſimplex laudatio, fuiſſe vnius privati Epiſcopi factum, quod non immeritò reprehendi poſſet* *De cultu ſanct. ca. 16.*

Præſertim cum ejus ſucceſſores mox omiſerint ejuſmodi celebritatem. Vides ſimplicem commemorationem non conſtituere diem feſtum. Commemoratio igitur Trinitatis in ſymbolo, præfatione, aut reſponſorio non conſtituit diem dominicum feſtum Trinitatis; & ante has præfationes, reſponſoria, & ſymbolum, dies dominicus obſervabatur, & diem dominicum poſſe adhuc obſervari nulla expreſſa Trinitatis mentione non negabunt, puto, adverſarii, cum tamen Trinitati ceu Deo trino & uni dicatus ſit, quia in ejus cultum inſumitur. Suarez eodem capite ait, *Quoniam in ipſius Dei cultum, ut Deus eſt præcipuè videtur in lege gratiæ Dominica dies ab Eccleſiæ exordio inſtituta, & tanquam præcipua feſtivitas obſervari præcepta, cum poſtea temporis decurſu ſpeciale feſtum Trinitatis adjunctum eſt &c.* Sic de ſabbato veteri dicendum non directè & per ſe inſtitutum ad peculiarem commemorationem creationis, ut etiam de die ſabbati aſſerit Suarez, ſed ad Deum colendum, *etiamſi ad determinationem pro tali die faciendam circumſtantiæ illius diei & opera quæ in eo Deus fecit, fuerunt conſiderata.* Et ſi largiremur, quod ait Tilenus, memoriam beneficii creationis celebratam ſingulis ſabbatis, quod nunquam probabit, tamen ſi non alio modo quàm per commemorationem creationis in aliqua parte Officii, non ſequeretur fuiſſe feſtum Creationis, magis quàm diem dominicum feſtum Trinitatis, ſed utrumque dedicatum Deo generaliter non modo peculiari, illud ut Creatori in prima inſtitutione, iſtud ut redemptori. Nam feſtum memoriale non habet nudam & ſimplicem commemorationem alicujus beneficii vel myſterii in parte aliqua liturgiæ, ſed in omnibus liturgiæ partibus, collectis, lectionibus concionibus ejus memoria recolitur, & in hunc finem feria feſtivalis inſtituitur. Paſcha eſt propriè feſtum memoriale reſurrectionis, quia reſurrectio eſt præcipua materia, cujus memoria eo die celebratur in concionibus, collectis, epiſtolis, Evangeliis, & dominica paſchalis directè, per ſe, particulariter ad hanc peculiarem commemorationem recolendam, & cum feſtivitate celebrandam more Iudaico inſtituitur, quod ſingulis diebus dominicis non fit, nec fieri poteſt. Non ſunt igitur dies dominici feſta reſurrectionis. Nam iis & jejunare licet & alia myſteria religionis & beneficia recolere. Denique, etſi daretur ſabbatum in memoriam creationis, diem dominicum in memoriam reſurrectionis aliis ſeptimanæ diebus prælatos, cum determinare volebat dominus quis dies inter ſeptem totius ſyſtematis dicandus eſſet cultui divino, tamen niſi directè & per ſe inſtituta fuerint ad eorum commemorationem, explicationem, celebrationem non poſſent dici feſta memorialia creationis, & reſurrectionis, & proinde nihil juvarent feſta memoralia paſchatis, Pentecoſtes, Nativitatis &c. dies dominicus igitur eſt dies Domini ceu Chriſti inſtitutus non ad refricandam

dam memoriam reſurrectionis Chriſti duntaxat, ſed etiam paſſionis Nativitatis, Circumciſionis, Mortis, omnium beneficiorum, & ad Dei cultum, ceu generaliter ad Deum in Chriſto colendum omnibus modis, quibus ipſe cultum ſuum nobis præſcripſit & imperavit, & proinde eſt dies moraliter in cultu divino celebrandus, & non myſticè per modum feſti memorialis. Alexander 3 exiſtimabat feſtum Trinitatis imprudenter inſtitutum, & ſuperfluum, cum ſingulis diebus dominicis haberetur in aliqua parte officii divini commemoratio Trinitatis, at hæc ratio militabit etiam contra feſtum nativitatis, paſſionis, reſurrectionis, aſcenſionis, quia ſingulis vel pleriſque diebus dominicis fit commemoratio eorum beneficiorum & myſteriorum, vel in precibus, vel in concionibus vel in ſymbolo, vel in ſacramentis miniſtrandis in privatis etiam piorum exercitiis. Sed, inquit Tilenus. *Nativitatis, Circumciſionis, Paſchatis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, & aliis quibuſdam diebus anniverſariis, præcipuorum redemptionis per Chriſtum nobis partæ, beneficiorum memoriam recolendam iudicavit Eccleſia Anglicana, idque non ſuo tantùm ſed totius antiquitatis judicio freta, evidentiſſimaque inſuper ratione mota; ut videlicet plebi excuſſo, quo ea plerunque torpet, veterno, beneficiorum illorum ſenſus, ipſaque adeo hiſtoria, efficacius inculcaretur, altiuſque infigeretur. Quotidie iſtud eſſe faciendum oggerunt veſtri. Ità eſt planè. Interim tamen fidi paſtoris eſt, cogitare, non modo quid fieri debeat, verum etiam quid fieri poſſit, quid humani ingenii præſertim in rudi plebecula capiat feratque imbecillitas. Eſt præterea rerum à Chriſto in terris πολιπνοσαμένω geſtarum, tanta magnitudo ac dignitas, ut omnia ſimul & ſemel, uno eodemque die vel conventu, tradi & explicari non poſſunt. Sunt quidem illa in Apoſtolorum, quod vocant, ſymbolo comprehenſa, & in compendium miſſa, quotidieque tam à paſtoribus publicè, quàm à pueris privatim recitantur: at non modo veteres, ſed vos quoque nobiſcum catecheticas inſtitutiones non modo utiliter, ſed neceſſariò quoque cum ſymbolo illo conjungi judicaſtis, eo quod neglectis iſtis exercitamentis ac fundamentis nullus vel perexiguus ex concionibus capiatur fructus. Num igitur integrum Calvini Catechiſmum quotidie totum apud plebem exponitis. Si in capita vel ſegmenta tributum aptius & utilius tradi exiſtimetis: nolite deinceps nobis gregi noſtrò ſingulari cura & ſtudio meditanda proponentibus importunè obſtrepere.* Non dicimus quotidie ſimul & ſemel omnes res à Chriſto geſtas tradi & explicari debere vel poſſe, ſed eorum beneficiorum quorum memoria recolitur diebus feſtis, commemorationem fieri ſingulis diebus dominicis in officio divino, & proinde non magis opus feſto Nativitatis, Paſſionis aut Reſurrectionis, quàm Alexander 3 ſenſit opus fuiſſe feſto Trinitatis. Dicimus præterea Catechiſmum vel totius theologiæ ſyſtema in capita & ſegmenta diſtribui & ordine diebus dominicis aliiſque tractari poſſe, adde etiam ſi

Paræneſ. cap. 16.

vis deſignatis diebus, ſed aliud eſt ordine diebus dominicis explicare capita catechiſmi vel articulos religionis, aut deſignatis etiam diebus hunc vel illum articulum, quod tamen nullibi fit, aliud dedicare diem dominicum in memoriam alicujus beneficii, redemptionis, aut myſterii, & diem illum ſolenniùs celebrare, quàm alios dies dominicos, aut diem alium profeſtum in hunc finem ſanctificare, & ut feſtivum celebrare. Catecheticè inſtituendi rudiores & lactentes, ut ſupra dictum, quod faciunt noſtri diligentius quàm feſtorum obſervatores, qui nihil minùs quàm catecheticam inſtitutionem curant, ſed non more judaico per feſta memoralia, quæ erant elementa & rudimenta convenientia ſtatui veteris populi. Si tantum inſtitutio rudiorum in Catecheſi ſpectaretur, cur non celebrant diem feſtum pro ſingulis articulis ſymboli, ut remiſſione peccatorum, ſpe reſurrectionis & vitæ æternæ, pro ſingulis præceptis decalogi, pro ſingulis orationis dominicæ petitionibus, pro fide & reſipiſcentia ab operibus mortuis &c. Nugatur itaq; cum nihil aliud, quàm catecheticam inſtitutionem rudiorum diebus illis imperari dicat. Nam cum inſtitutio per memorialia feſta, quod judaicum, obtruditur, non tam inſtitutio rudiorum (nam etiam exercitatioribus obtruduntur) quàm feſtorum memorialium obſervatio in honorem myſteriorum imperatur. Inſtitui poteſt rude vulgus abſque feſtorum obſervatione, & beneficium iſtud comparari abſque incommodis & periculis pleriſque, quæ occurrunt in dierum feſtorum obſervatione. Nihil eſt igitur quod vulgò decantatur, refricandam eſſe memoriam beneficiorum redemptionis, ne tradantur oblivioni. Quàm ſolliciti ſunt de memoria beneficiorum Chriſti, qui Eccleſiam tamen Chriſti ſponſam opprimunt, fidos paſtores percutiunt, & greges diſſipant. Recolenda eſt memoria non modò eorum myſteriorum, quorum illi memoriam celebrant diebus feſtis, verum etiam omnium, ſed non per feſta memorialia. Quoties prædicatur Evangelium, miniſtrantur ſacramenta, legimus ſacram ſcripruram, oramus, meditamur, recolimus myſteria religionis, & beneficia nobis per Chriſtũ parta. Nulla alia ſigna aut inſtrumenta memorialia myſteriorum religionis dedit nobis dominus, quàm verbum & ſacramenta. Quoties miniſtratur baptiſmus, repræſentatur nobis reſurrectio & mors Chriſti, quo die ſacra cœna eo die paſſio Domini annunciatur, & Apoſtolus ait in Evangelio crucifixum fuiſſe Chriſtum coram Galatis. Cum concluderent Rhemiſtæ non diligi Mariam à Proteſtantibus, quia non celebrant feſtum Aſſumptionis, Quaſi verò, reſpondet Fulco, ac ſi adſtricti eſſemus ad dilectionem exprimendam obſervando diem feſtivum, vel non eſſent alia media conſervandi memoriam ejus, quàm per dies ſanctos. Et cum ex verbis Mariæ Luc. 1 48. *Ecce ex hoc tempore beatam me prædicabunt omnes ætates* colligerent aliis feſtis

Mariæ addendum etiam illud Aſſumptionis, reſpondet, ſi non aliud medium beatam prædicandi Mariam, quàm celebrando feſtum aliquod novum Dominæ noſtræ, ut loquuntur, *tum fruſtrata erat effectu & eventu prophetia ejus per multas annorum centurias, Nam ait ἀπὸ τοῦ νῦν ab hoc tempore beatam me prædicabunt*, cum non niſi poſt multas annorum centurias inſtituta fuerint feſta Mariæ aut Magdalenæ, & tamen ubicunque prędicatum Evangelium, & ſtatim ac cœpit prædicari, conſervabatur memoria fœlicitatis Mariæ, & illius quod feceret Magdalena, Mat. 26 12. *Amen dico vobis, ubicunque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo etiam quòd hæc fecit dicetur ad memoriam ipſius, dixit Chriſtus Math.* 26 13. Videmus quomodo rerum geſtarũ à Chriſto memoria conſervanda ſit. Non modo ſpiritus ſancti amanuenſes literis conſignarunt ea quæ fecit & docuit Chriſtus, ſed etiam per orbem terrarum viva voce promulgarunt. Hic prætextus recolendi memoriam myſteriorum redemptionis aut beneficiorum Chriſti aditum patefecit ſuperſtioni & idolatriæ. Hinc crucis imago & ſignum, aliæque imagines. Iudæorum populo qui erat ſub legis pædagogia tradidit Deus ſigna & typos ad erudiendum intellectum, inſtrumenta muſica ad affectus cõmovendos, & alia ad memoriam juvandam. Sed nos non literalẽ per ſigna externa, ſed ſpiritualem legis memoriam in mente retinere debemus ait Hieronymus ad Celanthiam. Bilſonus in libro de obedientia pa. 349 objicientibus omnia media eſſe bona, quæ de memoria mortis Chriſti nos commonefaciunt, reſpondet, niſi ſint ſuperflua & periculoſa; duo nobis commendavit dominus, verbum & myſteria ſacra in quibus ſuperflui, aut periculi nihil eſt. Valeant igitur feſta memorialia, & omnes dies myſtici, ſive ſint myſtici reſpectu memoriæ, ſive ſignificationis rei præſentis aut futuræ, & retineamus diem dominicum ad uſum non myſticum, id eſt, vel ut feſtum memoriale reſurrectionis, vel præfigurativum vitæ beatæ, ſed ad uſum moralem id eſt ad colendum Deum quovis cultu ab ipſo imperato, prout feret occaſio, aut ordo & politia cujuſque Eccleſiæ. Rectè Willetus in Synopſi, *Non iam amplius habemus*, inquit, *ſabbatum ut myſticum, ſed ut morale.* At inquiunt, pro inſigni liberatione ab aliquo inſigni malo temporali recolimus memoriam quotannis, ut 5 Novembris pro liberatione à conjuratione pulveraria. Reſpondeo non celebratur memoria beneficii eo die cum ceſſatione ab omni opere ſervili; Secundò ſigna lætitiam eo die indicantia, ut pyræ accenſæ, indicant diem potius politicum eſſe quàm Eccleſiæ proprium. *Ignis accendi ſolet*, inquit Bellarminus, *ad lætitiam ſignificandam etiam in rebus prophanis.* Notæ ſunt αἱ πυρκαϊαί, inquit Scaliger, *quæ vigilia & die natalis Iohannis hodie* De reliquijs
accenduntur veſtigia priſcæ gentilitatis. Mei Aquitani latino verbo cap. 4.

 nonnihil

De emendat. tempor. li. 7. p. 713. *nonihil detorto Fagas, id eſt, faces ſive lampadas vocant, vt etiam vocabantur tempore Chryſoſtomi, Eæ hodieque in Africa à Mahammedanis eodem tempore accenduntur, eumque morem à Chriſtianis relictum teſtis Iohan. Leo in ſua Africa. Sed ejuſmodi* πυρκαϊὰς *vetat Canon 65 in Trullo.* Vbi in ſcholis Balſamonis habemus in *Neomeniis ante ſuas officinas & ædes ſolitos incendere rogos & ſupra eos ſalire, exiſtmantes ea quæ prius illis obtigiſſent mala comburi, foreque, vt in alia bona inciderent.* Pyræ aut faces accenſæ non ſunt ſigna lætitiæ Eccleſiaſtica & ſacra ſed civilia. Willetus comparat hunc diem cum die Purim; diſpar eſt authoritas inſtituendi dies illos quæ tunc urgebat in Eccleſia, & quæ jam ſolùm ordinaria eſt, & de perpetuitate illius conſuetudinis ſupra dictum, ubi nihil aliud quàm dies politicos fuiſſe probavimus. Kuchlinus in Catechiſ. Holland. *Ad vnicum illud Mardochæi exemplum & Eſtheræ feſtum ſortium celebrare mandantium, reſpondemus, 1. Magiſtratum hîc politicum quid ſpectaſſe manifeſtè textus indicat, 2. tempora veteris teſt. à Novi teſtamenti temporibus diſtinguenda ſunt. In veteri teſtamento multi multa fecerunt vel inſtinctu ſingulari, vel nullo præjudicio reliquis facto.* Tilenus ipſe concedit, ſi Mardochæus author, Prophetica authoritate id factum, eadem videlicet qua liber ille ſcriptus, vide ſupra pag. 505. Beneficia temporalia vel in Eccleſiam vel in rempublicam collata ſunt. Si in rempublicam, tunc politica habent media, & inſtrumenta conſervandi memoriam beneficii. Si in eccleſiam, nunquam negavimus præter repentinas ferias & gratiarum actiones extraordinarias pro re nata poſſe inculcari eorum memoriam, & commemorari, cum datur inter concionandum occaſio confirmandi retractorum temporum experientia doctrinā de divina providentia, & protectione eccleſiæ gratioſa, ſicut fit in aliis doctrinæ articulis. Sed de conceptivis feriis & ad gratiarum actionem extra ordinem indictis ſtatas & ordinarias efficere, cum beneficium cuius recolitur memoria ſit temporale, non decet, vt mihi videtur, eccleſiam Chriſtianam. Si beneficium commune ſit vtrique & reipublicæ & eccleſiæ, & materialiter eadem ſint vtriuſque membra, cum tamen formaliter diſtinguntur; in his etiam modis & mediis refricandi memoriam alicuius beneficii differre debent. Et detur dies Purim fuiſſe & feſta *Chori* & *Fori*, ut vocant, cum inſtituti primò fuerant, tamen ſcimus temporalium promiſſionum ſpe lactatum populum Iudæorum. Nunc vero ſub novo teſtamento omnia ſunt auguſtiora & magis abſtracta à temporalibus. Sed cum dies Purim non eſſent dies ſacri ut ſupra probatū, & feriæ, ſed dies politici quibus lætitiam cōviviis, & donis mittendis ad alios indicabāt, quo modo nos dies celebrare ſub novo teſtamento non docemur, & extraordinaria authoritate inſtituti fuerint nihil juvant vel feſta memorialia myſtica beneficiorum

Chriſti

Chriſti anniverſaria vel annuam memoriam beneficiorum temporalium. Quod ſi celebrarentur ea reverentia quam poſtulat eorum dedicatio, tæderet eos dierum memorialium. Sed nihil niſi otium luxum, comeſſationes & enormitates alias pariunt, & pro his reipſa litigant.

Quarta ratio ſumitur ab authoritate Chriſti & Apoſtolorum, tum negativè tum affirmativè. Negativè ſic, Nec Chriſtus nec Apoſtoli alios dies ſacros ſive feſtos, ſive alios inſtituerunt præter diem dominicum. Diem dominicum non tam inſtituerunt, quàm determinationem talis diei, quæ erat tantùm poſitiva, mutarunt propter adhærentes umbras, quæ acceſſerunt poſt primam inſtitutionem, ſabbati manente ſubſtantia, nempe determinatione diei ad exercitia cultus divini quælibet quæ Deo probata. Nam in hunc uſum inſtitutum fuiſſe ſabbatum, & ante latam legem ceremonialem ſupra probavimus, quod confirmari etiam poteſt his verbis Apoſtoli, Heb. 4. *Quamvis operibus à jacto mundi fundamento factis*. Probat Davidem Pſal. 94 non loqui de requie ſabbati, ſive diei ſabbati, *quia in illam jampridem inducti erant homines ſcilicet ab initio, cum Deus operibus ſuæ creationis perfectis ſanctificavit diem ſabbati, iuſſitque homines die illo quieſcere, & ſuam requiem imitari.* Inde colligit Cornelius à Lapide ſabbati cultum & requiem in uſu fuiſſe apud homines, ante legem Moſis ab origine mundi, alioqui vim non habere argumentum Pauli. Beza in Apoc. 1. 10. *Vt appareat 4 præceptum de 7. quoque die ſanctificando, quod ad ſabbathi quidem diem & ritus legales fuiſſe ceremonialis, quod ad cultum autem Dei attinet, eſſe legis moralis immotæ, & in hac vita perpetuæ præceptum, & ſtetiſſe quidem illum ſabbathi diem à creatione mundi ad Domini reſurrectionem, quæ quum ſit alterius ſpiritualis mundi velut altera creatio (vt loquuntur prophetæ) tunc ſpiritu ſancto iſtud Apoſtolis proculdubio dictante, pro prioris ſæculi ſabbatho ſive 7 die aſſumptus fuit novi hujus mundi primus*. Cum igitur ante latam ceremonialē legē & umbras dierum inſtitutum fuerit, non omnio evaneſcere oportebat, ut alios dies merè ceremoniales, ſed tantum mutari poſitivam ejus determinationem, & transferri omnem gloriam ſabbati in diem Dominicum, vt loquitur Auguſtinus ſerm. 251 de tempore; dies alios nempe merè myſticos & ceremoniales non mutarunt in dies alios myſticos & ceremoniales, feſta Iudæorum anniverſaria in anniverſaria Chriſtianorum feſta, umbras futurorum in umbras rerum præſentium, aut futurarum. Nec negligentia aut incuria id factum; Nam de dierum obſervatione ſæpiùs tractat Apoſtolus, tamen feſtorum celebritatē nullibi tradit; Dixiſſet hos vel illos dies obſervabitis non illos legales ceu ceremoniales, & hoc modo non illo, ſed ne γεῦ quidem Apoſtolus de ullo die myſtico, aut etiam moralis uſus, præter primā ſabbati, quàm Iohannes vocat diem Dominicum,

minicum, id eſt diem Chriſti. Nec ſatis diſtinctè deſignaſſet Iohannes diem quo raptus in ſpiritu, ſi fuiſſent alii tum dies Chriſto dicati. Dixiſſet enim, raptus ſui in die paſſionis, vel nativitatis, vel reſurrectionis Chriſti, non autem raptus ſui in ſpiritu die Chriſti, vel die Dominico, quod idem, ſi plures fuiſſent dies Chriſti, aut alii à die Dominico. Qui per antonomaſiam ſic tunc dictum volunt, ſicut hodie, debent probare alios fuiſſe tunc dies dicatos in honorem Chriſti, ſicut poſtea & jam dicati ſunt. Sed ab iſta nomenclatura diei vim argumenti non petimus, ſed, ut dixi, ſcripturæ authoritate negativa. Non inſtituerunt Chriſtus aut Apoſtoli dies feſtos, cum tamen de mutanda unius, & abroganda aliorum obſervatione ſæpius agerent, & proinde oblata erat occaſio aliquid ſtatuendi de diebus feſtis more Chriſtiano obſervandis. Auguſtinus epiſt. 118. dicit feſta paſſionis Domini, reſurrectionis, & aſcenſionis, & alia quæ in eccleſia celebrantur, ſine dubitatione vel à generalibus conciliis vel ab Apoſtolis inſtituta. Sed neutrum neceſſarium. Nam ante ulla concilia generalia, id eſt ante concilium Nicœnum, multa univerſaliter obſervabantur, quæ tamẽ non ab Apoſtolis inſtituta, ſed in particularibus eccleſijs primum orta in alias ſunt ſenſim & paulatim introducta, & tandem progreſſu temporis facta ſunt univerſalia, ut ex Socrate ſupra probavimus, & vetuſtiſſima de his feſtis monumenta, aut ſuppoſititia aut Apoſtolorum ſæculo nondum nata oſtendimus. Vide plura de regula Auguſtini ſupra pag. 118. Affirmativè ſic argumentamur. Apoſtoli non modo inſtituerunt, obſervandos alios dies, ſed etiam aliorum obſervationem damnarunt. Obſervantur autem dies, non ſolum cum inſtituuntur in memoriam myſterii alicuius, aut ſignificationem, de quo dictum in tertio argumento, ſed etiam cum aliis diebus ſanctiores aut ſacratiores æſtimantur, vel ratione alicujus veteris cõſuetudinis jam abrogatæ, vel ratione myſterii eo die peracti. Sic æſtimabant diem præ die qui dies à Deo olim inſtitutos etiamſi antiquatos tamen adhuc obſervandos, eumque honorem eis deferendum præ aliis exiſtimabant, quam æſtimationem & dierum diſcretionem ad tempus tolerarunt Apoſtoli, quia cum honore ſepelienda erat ſynagoga. Alio modo æſtimant diem præ die & obſervandos ſentiunt, vel cum feſtivitate vel cum jejunio, quia eo die ſacrum aliquod myſterium peractum eſt. Sic die paſſionis Chriſti jejunandum, die reſurrectionis lætandum & feſtum celebrandum opinantur. Hookerus ait, Opera Dei miranda dies in quibus facta ſunt, ſupra alios evexiſſe. Sic Bellarminus, *Chriſtus naſcens conſecravit locum, id eſt præſepe moriens conſecravit crucem, reſurgens conſecravit tumulũ unde exivit, cur non etiam conſecravit tempus, id eſt, dies quibus natus vel paſſus vel redditus nobis fuit devicta morte, cur præ cæteris locus ſanctus ille vocatur, ubi Dominus reſurrexit? &*

præ

præ cæteris ſancta non erit dies illa in qua reſurrexit? Atque ita eorum opinione dies à die ut ſtella à ſtella differt. Sed non opus aut actio diem vel locum conſecrat, ſed inſtitutio. Nam per verbum fidei & preces cōſecrantur res creatæ. De dierum feſtorũ inſtitutione nihil in verbo Dei habemus, ſicutq; de die Dominico. At dicent feſtorũ obſervatores ſe non obſervare dies ut ſacratiores aliis, aut æſtimare diẽ præ die, ſed tantum ordinis & politiæ cauſa ac diſciplinæ, ut eccleſia habeat ſtata tempora ad cultum Dei externum celebrandum & conſervandum, & tuentur ſe teſtimonio Hieronymi in Epiſt. ad Galat. cap. 4. *Si dies obſervare non licet & menſes, & tempora, & annos, nos quoque ſimile crimen incurrimus, quartam ſabbathi obſervantes, & Paraſceven, & diem dominicam & jejunium quadrageſimæ, & paſchæ feſtivitatem, & Pentecoſtes lætitiam, & pro varietate regionum diverſa in honorem martyrum tempora conſtituta.* Reſpondet non eadem Chriſtanos obſervare tempora quæ Iudæi, ſed alia, *quod parum ad rem*, inquit Paræus Gal. 4 pergit Hieronymus, *Et ne inordinata Congregatio populi fidem minueret in Chriſto, propterea dies aliqui conſtituti ſunt, ut in unum omnes pariter conveniremus, non quo celebrior ſit dies illa qua convenimus, ſed quia quacunque die conveniendum ſit ex conſpectu mutuo major lætitia oriatur.* Hoc probabilius inquit Paræus. Sed nullam ego probabilem rationem aut prætextum video. Nam ſi diem dominicum non haberemus, tunc alios dies ſtatos deſignare oporteret, ne inordinata congregatio populi fidem minueret in Chriſto, nec tamen dedicandi dies ſancti, aut feſta memorialia propterea inſtituenda, aut obſervandi dies ratione alicujus myſterii in iis peracti. Confundit Hieronymus diem dominicum cum diebus feſtis, ac ſi omnium eadem eſſet origo & obligatio, quo poſito neceſſe erat dicere dies aliquos obſervandos, ne inordinata congregatio populi fidem minueret in Chriſto. Sed quanta fuiſſet tum varietas tum negligentia in diebus determinandis, ſi diem dominicum non inſtituiſſet divina anthoritas. Nam, cum jus naturale, quod divinũ etiam appellatur, nullos certos dies definiat, omnino oportuit divina authoritate diem aliquem determinari alioquin ſi liberũ fuiſſet cujus ſibi dies conſtituere inde cyclopica anarchia & confuſio. Sed diei dominicæ nec eadẽ origo nec natura quæ feſtorum anniverſariorum. Dies dominicus erat determinatus à Chriſto aut ſaltem Apoſtolis poteſtate extraordinaria inſtructis, & ſpiritus inſpiratione, & ſubſtitutus in locum ſabbati, quod à Deo ipſo inſtitutum, & in id uſque tempus duraverat, dies autem feſtos nullos inſtituerunt. Diem dominicum ex hominum dominio exemerunt, quod ordinaria Eccleſiæ authoritate fieri non poteſt, & non ratione alicujus myſterii eo die peracti obſervandum præceperunt, ſed ratione ordinis & politiæ, ut obligarentur Chriſtiani authoritate non humana & ordinaria ſed

divina & extraordinaria ad convocationes ſanctas, ceu, ut Hieronymus loquitur, ad congregationes ordinatas, ne minueretur fides in Chriſto, & præterea ad privata religionis ac pietatis exercitia extra convocationes ſanctas, ceu congregationes ordinatas. Poteſt quæque Eccleſia deſignare alias etiam horas extra diem dominicum *bchol haſhabbath* ad congregationes populi, ſed libera eſt populi obligatio ad convocationes illas, præterea non dedicantur in memoriam alicuius myſterii, nec obſervantur ut ſanctiores aliis, aut æſtimando dies illos celebriores aliis ratione myſterii alicujus iis diebus peracti. Nam ſi quis privatus ad privata exercitia unam horam præ alia eligeret ratione alicujus myſterii ea hora peracti, utpote quia hac hora Chriſtus crucifixus, illa reſurrexit, tertio effuſa ſunt dona ſpiritus ſancti, ut faciunt Pontificii horis ſuis canonicis, æſtimaret horam præ hora et celebriorem exiſtimaret ratione myſterii ea hora peracti. Diximus ſupra poſſe privatum deſignare horam ordinis cauſa ad privata pietatis exercitia, non tamen poteſt dedicare & ſanctam conſtituere, nunc dicimus nec unam præ alia ratione myſterii æſtimare. Nihil ergo hîc lucrantur, qui dicunt privatum poſſe horam diei dedicare piis exercitiis, Ergo Eccleſia poteſt idem facere. Et ſi poteſt horam dedicare poteſt etiam diem. Nam negatur poſſe horam dedicare, & ſacrare, ordinis cauſa ad colendum Deum privatim, negatur etiam horam myſticam id eſt in memoriam vel ratione myſterii ea hora peracti celebrare privatim poſſe. Nec poteſt ſimiliter ulla Eccleſia ſacrare horam politiæ cauſa ad congregationem populi ad cultum divinum in genere, aut myſticam horam celebrare. Horæ precum & concionum diebus profeſtis ſeptimanæ quibus conveniunt liberè qui volunt, ſunt deſignatæ, non ſacratæ horæ nec myſticæ. Qui horam igitur ſacrare aut myſtico more celebrare non poſſunt nec diem poſſunt. Dies feſti, non ut politiæ & ordinis cauſa, ut deſignati, ſed ut ſancti ſacri & myſtici obſervantur, & ſic à patribus quos citant & quos ſe imitari dicunt, vocantur. Et rectè Bellarminus: *Certum eſt, hos dies, nempe Natalis, Pentecoſtes, Paſſionis, Reſurrectionis, Aſcenſionis, non ſervari ratione ordinis & politiæ, ſed ratione ſignificationis. Nam in primis, ſi ſolum ratione ordinis ſervarentur, temerè conſtituti fuiſſent. Quis enim eſt iſte ordo, ut inter diem paſſionis & reſurrectionis non ſit niſi unus dies medius: inter reſurrectionis & aſcenſionis ſint quadraginta? inter Aſcenſionis & Pentecoſtes ſint decem, inter Pentecoſten & Natale ſint plus quàm ſex menſes? deinde ſi ſolùm ratione ordinis celebrantur feſta, cur ſequimur lunam in feſtis mobilibus inveniendis? item cur habent iſta nomina, paſcha, aſcenſio &c. ſi nihil ſacrum ſignificant? denique Patres diſertè docent feſta iſta celebrari ad ſignificanda myſteria redemptionis, & ea externo ritu repræſentanda.* Si ratione ordinis & politiæ tantum, obſerva-

De cultu ſanct. c.10.

obſervarentur,una eſſet ratio celebritatis omnium. At Nazianzenus Paſcha dicit eſſe feſtum feſtorum,celebritatem celebritatum,Chryſoſtomus diem natalem Chriſti,feſtum maximum & feſtorum metropolin vocat. Si ratione ordinis & politiç tantum,cur non eadem libertas permiſſa die feſto quæ diebus Septimanæ profeſtis,quando habentur conciones? Si ratione ordinis & politiæ,cur dies duos aut tres anniverſarios nativitati aut reſurrectioni commemorandæ, dedicant quædam Eccleſiæ,aliæ plures celebrant,omnes tamen pauciores quàm diverſa religionis myſteria aut articuli poſtulant. Si ratione ordinis & politiæ, cur ſequuntur lunam in Paſchate obſervando, & diem menſis in Natali, & cur non etiam natale die dominico obſervant, ſicut Paſcha. Nam Romana Eccleſia, cujus morem in die menſis ſequuntur,arbitratur die dominico natum fuiſſe Chriſtum. *Nam Chriſtus die Dominica natus eſt ut patet*, inquit Bellarminus, *quia illo anno currebat litera dominicalis B ut omnes Mathematici docent, & poteſt oſtendi retrocedendo in Ciclo literarum Dominicalium.* Iudæi ſabbatum ordinarium obſervando annum civilem ceu politicum ſequebantur, paſchate annum ſacrum, & lunæ die 14 ad veſperam celebrarunt. Si ratione ordinis & politiæ, cur die dominico annum civilem in Paſchate & Pentecoſte annum ſacrum & primum anni ſacri menſem ſequimur, ſic dies obſervantes & menſes & annos. *Si autem quæratur*, inquit Bonaventura, *quare Eccleſia magis accipit feſta ſua ſecundum ſolem, quàm ſecundum lunam, exceptis duobus. Hoc ad præſens ſufficiat, quod quia ſynagoga in tenebris noctis ambulat, & minuenda erat, ideo à luminari, quod nocti præeſt, & quod minuitur in conſummatione, accipiebant ſuarum ſolennitatum diſtinctionem, quia verò Eccleſia jam ambulat in lumine, ſicut dicitur Apocalypſ. 12 ideo menſes computat & dies ſolemnes, magis ſecundum motum Solis quam lunæ, excepto ſolo paſchate, & per conſequens Pentecoſte. Paſchalis enim ſolennitas celebratur non ſolum in commemorationem reſurrectionis præteritæ, ſed etiam in præfigurationem reſurrectionis futuræ; & in hoc Eccleſia eſt quodammodo conformis ſynagogæ, unde feſtivitatem illa obſervat à luna non Iudizando, ſed potius illam futuram ſolennitatem quam expectat, ſecundum quod ſibi competit, præſignificando.* Bellæ rationes,ſed nova refutatione non dignæ. Vides hìc profiteri dies myſticos, & Eccleſiam in ſolennitatibus Paſchatis & Pentecoſtes eſſe quodammodo conformem ſynagogæ. Non ratione ordinis & politiæ igitur obſervantur dies anniverſarii ne inordinata congregatio populi fidem minueret in Chriſto, nam eſſet inordinata politia, ut videmus, ſed ut dies ſacri & myſtici, & feſta memorialia, & aliis diebus anni celebriores, & intuitu myſteriorum iis diebus peractorum quibus quotannis recolendis deſtinati ſunt. Diem dominicum præ aliis diebus æſtimamus non ratio-

Cap. 11.

Diſt. l. 2. diſt. 14. num. 48.

ne myſterii illius eo die peracti, aut ſignificationis rei futuræ, ſed tantum ratione inſtitutionis, quia divina authoritate, & politiæ ac ordinis cauſa poſitiva determinatione Chriſti aut Apoſtolorum ſegregatus fuit ab aliis ſeptimanæ diebus, ut suppleret vices ſabbati veteris, ideſt ad conſervandum Dei cultum externum tum publicum ne inordinata congregatio populi fidem minueret in Chriſto, tum privatum, ut obligarentur omnes ad vacandum meditationibus & piis exercitiis ſtato quodam die, & in hunc finem, ne vel in vilia mancipia poteſtatem haberent domini, ut abſtrahant à cultu Dei tum publico tum privato, nedum ut ipſi prophanandi libertatẽ ſibi arrogarent. Diſcrimen dierum ceremoniale & myſticum damnatur, non politicum, ſive à Deo poſitum ad quod obligamur ſive ab Eccleſia in profeſtis ſeptimanæ diebus quorum obligatio eſt libera.

5 Ratio. Si intendiſſet Deus, ut varia Chriſtianæ religionis myſteria variis & diverſis anniverſariis feſtis celebrarentur, non celaſſet diem Nativitatis, Circumciſionis, transfigurationis, epiphaniorum, præſentationis in Templo, Baptiſmi &c. ut opus diei in die ſuo celebraretur. Si opera diei dies ad majorem præ aliis dignitatem evexiſſent, & conſecraſſent, dies illos certos non alios conſecraſſent dies putativos. Diem incertum pro certo obſervant; nec eſt quod inde arguant ſe libere obſervare dies, nã incertos ut certos ad hæc uſque tempora obſervarunt. Et deprehenſo jam errore à viris doctis tamen eundem myſticum diem incertum obſervant, quem inſolito errore decepti antea obſervabant, etiamſi foveat errorem ſummi pontificatus Zachariȩ, & ne vel in dominicum diem, cujus ratio moralis & certa, transferre volunt, etiamſi eadem traditione acceperunt die dominico natum, & proinde circumciſum, & conſequenter ſecundum veterum opinionem baptizatum. Non hæc dico, quod probem ſolenniores dominicas, ut Trinitatis, Nativitatis, Reſurrectionis &c. aut magna ſabbata, qualia habebant Iudæi, ſed ut oſtendam quàm pertinaciter hæreant in fæce religionis ſuperioribus ſæculis depravatæ. De diebus certis judicare poſſumus ex incertis. Nam ſi dies Nativitatis, circumciſ. &c. celavit, & abſcondit ut corpus Moſis, ne colerentur aut obſervarentur, indicat non ſe voluiſſe dies certos reſurrectionis, aſcenſionis, effuſionis donorum ſpiritus peculiari hac ratione & modo celebrari.

6 Ratio communis diebus feſtis cum aliis rebus adiaphoris. Nam ut dictum capite nono, adiaphora ſuſperſtitione & abuſu inquinata ex Eccleſia exterminanda ſunt & abolenda; quod principium Theologicum habet Zanchius in 4 præceptum, ubi de dierum obſervatione diſſerit. *Tenenda enim eſt hæc regula; quæ in abu-*

Col. 678. *ſum venerunt, & ſuperſtitionibus contaminata fuerunt, ſi neceſſaria ſunt*

in

in cultu divino ea penitus tolli à nobis ex Eccleſia nec debent, nec poſſunt. Itaque abuſibus tantum & ſuperſtitionibus repurganda ſunt, veluti eſt baptiſmus cœnaque Dominica, & publicæ preces, & alia nonnulla. Si vero ſunt adiaphora, tolli ea prorſus poſſunt, & ſæpe etiam debent, ſicut fecit Ezechias. In hoc ſecundo genere ſunt præter alia multa etiam dies feſti, præſertim qui diei dominico additi ſunt. Non malè igitur fecerunt, qui omnia præter diem dominicum aboleverunt. Quæ ſubjicit, cum principio poſito non cohærent. Conſtat feſta non modo ſuperioribus ſæculis, ſed etiam hodie contaminari non ſolum ſuperſtitione, ſed etiam prophanitate, ac ſi Baccho non domino vel utrique dicata eſſent. Et qui ſanctificant piis exercitiis, ab opinione cultus liberi non ſunt. Nam qui rem aliquam Deo ſacrat, & ut ſacrata aut ſancta utitur, ea re colit Deum. Nam quomodo fingi poteſt aliquid Deo dedicari ut ſacrum & neutiquam prophanandum, & non ſimul hoc modo Deum coli. Fingant ſibi aliam intentionem tamen cum exterius re ut ſacra utuntur, & non prophanda, facto proteſtantur quod mente negant. Si ſanctis dicare dies ſit ſanctorū cultus, certè & Chriſto ſacrare erit etiam cultus voluntarius & ἐθελοθρησκεία. Worſtius in Antibellarmino dicit obſervationem dierum eſſe cultum, etſi non neceſſarium. Sic neceſſitatem & perpetuitatem à ceremoniis ſacris ſeparari poſſe diximus ſupra cap. 9. De Waldenſibus teſtatur Æneas Sylvius, quod ſenſerint, *Nullo die ab opere ceſſandum, niſi quæ nunc Dominca appellatur;* Nec nos pænitet in eadem manere ſententia. Non aliud evenit diei dominicæ, quàm libris ſcripturæ canonicis. Legunt Apocryphos libros in Eccleſia, ac ſi ſatis ſuperque canonicos inculcaſſent eoſque probè tenerent omnes, ſic, ac ſi diem dominicum rigidè obſervaſſent, nec ſufficeret explicandis religionis myſteriis, quibuſdam, forte duobus aut tribus explicandis alios Apocryphos ſupererogando addiderunt. Sed, dices concionandum potius, quàm ut populus in æſtu ad ſolem deſideat. Dico contrà abſtrahendum populum tum ab otio tum à ſuperſtitione abſtinendo à peculiari illo cultu diei aſſignato, vel ab omni cultu externo. Nam fovetur ſuperſtitio, dum ſanctificatur feſtū religioſo cultu. Sanctificatur efficienter inſtituendo & dedicando, ſed non ſanctificatur formaliter niſi piis divini cultus exercitiis. Non eſt autem curanda prophanitas per ſanctificationem formalē, nam ſic curatur non prophanitas populi, ſed prophanatio diei per populum, & confirmatur ſuperſtitio, cum diem feſtum prophanare licet, quia reipſa & Dei æſtimatione profeſtus eſt, ſanctificare tamen quod non ſanctificavit dominus, non liceat.

Hiſtor. Bohem. ca. 35.

Habent & ſtata jejuniorum tempora. Feſta nonnulla habent vigiliarum jejunia alia non habent. Ideò in Calendario prę fixo liturgię Anglicanæ die præcedente quędam feſta habes annotatum, *Hîc jejunandum*, ut coram feſto purificationis, Nativitatis Iohannis

Baptiſtę, Petri Apoſt. &c. Circumciſionis, Epiphaniorum, Philippi & Iacobi &c. non habent eam prerogativam. Dicit Bellarminus in profeſtis magnorum dierũ conſueverat Eccleſia vigilare & jejunare. *Cæterum quoniam paulatim occaſione nocturnarũ vigiliarum abuſus quidã irrepere cœperant, vel potius flagitia non rarò committi, placuit Eccleſiæ nocturnos conventus, & vigilias propriè dictas intermittere, ac ſolum in iiſdem diebus celebrare jejunia.* Caſſander in ſcoliis ad hymnum Gregorii, *Primo dierum omnium*, &c. ait, *In maioribus tamen feſtis, vt eſt Natalis Dominicus, Populus totam noctem pervigilabat. Vnde vigiliarum nomen ductum eſt, quod tamen ob certas cauſas, quamvis Apoſtolicæ traditionis haberetur, mutatum eſt, & ieiunium tantum, nomine vigiliarum ſervato, retentum.* In defenſione libelli de officio pii viri dicit vigilias in iejunia commutatas. *Tertio loco ſunt*, inquit, *quæ olim eccleſiæ initio tutò & caſtè obſervabantur, ſed poſtea multitudine & licentia populi creſcente in abuſum venerant, vt erant celebrioribus temporibus nocturnæ in eccleſiis Vigiliæ, ex quibus hoc religioſiſſimè tenebatur, ne nocte Paſchæ ante noctis medium populus dimitteretur. Verum hæ nocturnæ vigiliæ in populo obſoletæ à ſolis fere Monachis vtcunque retentæ & maiorum prudentia in ieiunia ſunt commutatæ, quæ ideo ieiunia diſpenſationis vocantur, ſic vt ipſi ieiuniorum huiuſmodi dies, ipſarum vigiliarum vnde commutata ſunt, hodieque nomen obtineant.* Quid diſpenſatione opus, ubi nulla erat obligatio. Non enim adſtringebatur populus vigilare nocte, ſive ante dies feſtos, ſive aliis noctibus, nec erat mos ille traditio Apoſtolica. Nulla eius veſtigia habemus in ſacra ſcriptura, vbi de conventibus fidelium ſæpius agitur, niſi quando premente perſecutione noctu conveniebant, quod iam ceſſante cauſa non eſt imitandum. Dicit Propheta ſe ſurrexiſſe media nocte ad confitendum domino, & oculos eius prævenisse diluculum, & Chriſtus etiam dicitur pernoctaſſe in oratione. Paulus & Silas in carcere media nocte laudarunt Deum. Hæc fecerunt non ex obligatione ad vigilandum, ſed vel jam vigilantes, vel ut urgebat præſens occaſio. Non erant illis nocturnæ vigiliæ ſtata precum & laudum tempora, nec de iis præcepta eccleſiæ tradiderunt, ſicut vult hymnus quidam his verbis, *Mentes manuſq; tollimus, Propheta ſicut noctibus, nobis gerendum præcipit, Pauluſq; geſtis cenſuit.* Propheta ait, *Septies in die laudem dixi tibi*, Pſal. 119. & *Benedicam Domino omni tempore*, Pſal. 33. an propterea obligatur quiſque ſepties in die laudes dicere, aut totus eccleſiæ cœtus ad officium laudum & precum ſepties in die convenire. Si qui obligarentur exemplo Davidis Reges obligarentur. Zelum habebant veteres, ſed hîc abſque ſcientia, nec deerant qui hanc κακοζηλίαν reprehenderant & nocturnas vigilias, *nedum vanas ſed & in Deum, qui noctem ad ſomnum & quietem fecerit injurioſas affirmabant, quos illi Nyctages appellabant, ut habet Iſidorus.* Acriter & acerbius.

Opera claſſ. p. 178.

Pag. 856.

Durantus de ritib. l. 3. c. 4. n. 6.

bius, ut ait Fildus de Eccleſ. li. 3. cap. 9. quàm decet virum modeſtum, eo nomine perſequitur Vigilantium Hieronymus, quem propterea dormitantium vocat, *Ex ortus eſt ſubito Vigilantius, ceu potius Dormitantius, qui immundo ſpiritu pugnat contra Chriſti ſpiritum, & damnandas dicit eſſe vigilias.* Sed permutato nomine Vigilantius appellari meritò poterat Hieronymus, qui vigilias defendebat, nec humanæ naturæ fragilitatem perpendens, nec abuſus qui jam ante irrepſerant, ut patet ex concilio Elibertino can. 33. *Placuit prohiberi ne fœminæ in cœmiterio pervigilent, eò quòd ſæpe ſub obtentu orationis ſcelera latenter committant.* Et *ſane ſi quis Hieronymum legerit, inveniet Vigilantium argumentis, Hieronymum verò convitiis & calumniis uti,* ait Whitakerus de eccleſia, qu. 5. c. 7. Commutatio igitur vigiliarum in jejunia diſpenſationum nullo ſacræ ſcripturæ fundamento nititur. *Eccleſia Catholica,* inquit Bellarminus, *in profeſtis magnarum celebritatum jejunia inſtituit ut animi paratiores ſint ad vacandum rebus divinis.* Cur non idfit in omnibus. Vides majorem præparationem ad dies feſtos, quàm ad diem Dominicum, quem Dominus ipſe nobis commendavit. Nam jejunium ſabbati alio nomine introductum, quàm ut eſſet Paraſceue diei dominici, nempe *in memoriā humilitatis Domini qui die ſabbati jacuit mortuus & clauſus in ſepulchro,* nec fuit hic ritus ætate Auguſtini univerſalis, & Can. Apoſt. damnatus. Morem hunc mutuati ſunt non à Iudæis ſed Ethnicis. Nam etſi Iudæi die antecedente feſtum habebant Paraſceuen propter diei magni apparatum, non tamen ieiunabant. *Quid quod ne illud quidem facile probatu Iudæos in ſuis Paraſcevis jejunaſſe imo conſtat non ieiunaſſe aut certè non in omnibus. Ne longe abeam in Paraſceve Paſchatis Agnus Paſchalis edebatur,* inquit Caſaubonus. Ex Ethnicorum vero ritibus hæc habet. Sic dicit Arrianus in diſſertationibus Epicteti, eum qui ſuſcepturus erat myſteria, acceſſiſſe ἁγνευκότα *id eſt poſtquam obſervaſſet leges caſtimoniæ proprias illis myſteriis quibus initiari volebat. Pars autem caſtimoniæ, ſive ut veteres loquebantur, caſtus illius, erat poſita in ciborum delectu.* Patres Latini Græcum vocabulum παρασκευὴ, quod feſti præparationem ſignificat, verterunt aliquando *Cœna pura. In Ritibus Paganorum cœna pura appellabatur cœna illis apponi ſolita, qui in caſto erant, quod Græci dicunt* ἁγνεύειν *vel* προαγνεύειν. *Erant autem pro diverſitate ſacrorum ritus diverſi, & multiplex ciborum obſervatio.* Vndecunque ritum iſtum ieiunandi die feſtum antecedente mutuati ſunt, qui vigilias in ieiunia diſpenſationis comutarunt vel una cum vigiliis ieiunia obſervabant, imprudenter ne dicam inſipienter fecerunt. Nam quæ ratio ieiunandi die antecedente, ut paratiores ſint ad vacandum rebus divinis die feſto, cum die ipſo feſto non ieiunarent, quo tamen die potius ieiunandum erat cum iam vacarent rebus divinis. Nam ieiunium cum actione ob quam indicitur aut ſuſ-

De boni operib. in part. l. 2. cap. 11.

Cap. 8.

Exercit. 16. p. 663.

P. 661.

Ibidem.

ſuſcipitur coniungendum eſt ut inter ipſa divini cultus exercitia promptiores reddat, non autem ſeparandum. Hodie ieiunant ad domandam carnis ferociam, ut aiunt, cras quod à carne detraxerant reddunt, & eandem ferociorem quàm priùs efficiunt.

Ieiunium 4 temporum in Septimanis cinerum à Caliſto inſtitutum, ut refert Platina, *Caliſtus Pontifex in tanta rerum perturbatione tamque ſceleratis Impp. nequaquam ab inſtituto ſuo diſcedens conſtituit, ut ter in anno ieiunaretur die Sabbathi, præſertim frumenti, vini, & olei gratia ſecundum Prophetiam, videlicet quarto menſe, ſeptimo & decimo inchoando annum Hebræorum more. Verum poſtea mutata ſententia id in 4 anni tempora tranſtulit in vernale ſcilicet, æſtivale, autumnale, & hyemale, quibus temporibus deinceps ratio ſacrorum ordinum habita eſt, cum antea id quidem tantummodo Decembri menſe fieri conſueviſſet.* Ordinationes miniſtrorum non ſunt adſtringendæ ſtatis temporibus, ut dixi ſupra, pag. 581 ubi vide etiam plura de ieiunio quatuor temporum. Bellarminus ordinationes Decembri menſe inſtitutas & ieiunium colligit ex Act. 27, ſed erat ieiunium illud non Chriſtianorum ſed Iudæorum quo deſignabatur tempus periculoſæ navigationis Pauli & vectorum, ut in eum locum obſervavit Th. Beza, & agnoſcit Baronius in an 58. nu. 168. Sic Act. 20. mentio fit Pentecoſtes, non tamen erat Pentecoſte illa Chriſtianorum, ſed Iudæorum. Præcipua cauſam inſtitutionis ieiuniorum quatuor temporum fuit, inquit Bellarminus, ne Chriſtiani Iudæis apud quos ſolenne fuit jejunium quater in anno Zach. 8. remiſſiores viderentur. Sed non licet Chriſtianis ritus Iudaicos imitari, ut ait Chemnitius, & Origenes Hom. 9. in Levit. *Qui ergo obſervat ieiunia aſcendat ter in anno in Hieruſalem.* Præter pravam æmulationem in ritibus Iudaicis à Deo imperatis conſiderandum eſt occaſione calamitatum, quarum memoria & miſeria adhuc durabat obſervata fuiſſe illa jejunia Ierem. 52. 4. 6. 7. & ſublata cauſa ceſſaſſe, quod prædixit Propheta Zach. 8. Præterea reprehenſione vacare non videtur quod hæc ſtata jejunia inſtituerint, ut videtur colligi poſſe ex Zach. 7. 5 & Chemnitius dicit à Deo per Prophetam reprehenſa fuiſſe, quod non ex preſcripto Domini, ſed ex ſuo cerebro inſtituiſſent.

Platina in Caliſto.

Iejunium tridui ante aſcenſionem quod jejunium Rogationum vocant unà cum Litaniis inſtituiſſe, aiunt Mamertum Viennæ Epiſcopum. In Anglia ſacerdotes luſtrant agros, & Litanias, Pſalmos, aliaſque orationes in campis recitant diebus *Rogationum* ut refert Barrous. A litaniis, id eſt ſupplicationibus ceu rogationibus dicti ſunt dies iſti Rogationes. Litaniæ aliæ ſunt dictæ maiores aliæ minores. Majores appellatæ illæ, quæ tribus diebus ante Aſcenſionem, Minores quæ die Sancti Marci dicuntur. Has majores obſervant Angli & quidem in agris cum proceſſione. Nam ſequitur

Detect. pag. 63.

tur ſacerdotem Litanias & Evangelia recitantem caterva promiſcua plebeiorum,& ex fœce vulgi. An minores etiam neſcio. Habent igitur,ut ſupra dixi,Litanias annuas & hebdomadicas. Mos iſte derivatus ab Ethnicis, qui ſua habebant ſacrificia Ambarvalia. *Ambarvalis hoſtia eſt, quæ rei divinæ cauſa circum arva ducitur ab iis qui pro frugibus faciunt*,ut deſcribit Sextus Pompeius ; *Ab ambiendis arvis hoſtiæ nomen acquiſitum eſt. Hoc ſacrum ita peragebatur. Vt Elimas,ſuem, ſcilicet ovem & Taurum, vnde Suovitaurilia id ſacrificium appellatur, maturis fructibus ter circum arva ducebant, omneſq; poſt-clamantes ſequebantur: ex quibus vnus querna corona ornatus cum ſolenni ſaltatione compoſito carmine Cereri decantabat laudes , ac poſtquam vino & lacte libaſſent,antequam fruges meterent, porcam Cereri immolabant.* Ieiunium Rogationum *videtur non tam præcepti quàm conſilii fuiſſe, cum ſatis conſtet inter Paſcha & Pentecoſten ex antiquiſſima conſuetudine nulla jejunia imperari*,ait Bellarminus. V.de Roſin. antiq lib.4. cap 17. Bell. de bon. operib. in part.l.2.c.21

Iejunium Quadrageſimale ceu Paſchale etiam obſervant. Severiora Quadrageſimæ exercitia , quæ deſunt, reſtitui optant , ut patet ex Præfatione ante *comminationem in peccatores , cum precibus quibuſdam vtendis diverſis anni temporibus. Poſt Matutinas preces populo convocato per Campanæ pulſationem , & in Eccleſiam conveniente Litania Anglica juxta morem aſſuetum dicenda erit, qua finita Miniſter ſuggeſtum aſcendet,ac ſic dicet, Fratres, in primitiva Eccleſia pia erat diſciplina , vt in initio Quadrageſimæ, tales perſonæ, qui peccatores erant manifeſti ad publicam pœnitentiam eſſent coacti, & in mundo hoc correpti, quo eorum animæ fierent ſalvæ in die domini,& vt eorum exemplo alii admoniti magis extimeſcerent peccare. In cuius loco (donec eadem diſciplina reſtitui poſſet , quod maximè eſt optandum) viſum eſt, vt hoc tempore coram vobis legerentur generales maledictionis dei ſententiæ adverſus impœnitentes peccatores collectæ ex 27 capite Deuter. aliiſque ſcripturæ locis , & vt vos ad ſingulam quamquè ſententiam reſpondeatis.* Sic tranſtulit Anglicana Mucketus. Vbi obiter obſerva, oportere ſacerdotem mutare locum, in loco inferiore litaniam recitare , & ea finita ſuggeſtum aſcendere , & maledictiones legis generales legere, quas ſingulas eſſe debitas his vitiis quæ nominatim recenſentur , affirmat populus. Iſta loci mutatio videtur inde orta, quod præceperat Dominus . ut ederent benedictiones in monte Gerizzimorum, & maledictiones in monte Hebalis Deut.11 29. Cùm piam diſciplinam publicæ pœnitentiæ in initio Quadrageſimæ reſtitui optant , profitentur opera poenalia ſatiſfactionum ſe optare reſtitui & ritus quos obſervabant veteres in pœnitentibus admittendis & reconciliandis. Imponebatur pœnitentia publica feria quarta ante primam Dominicam Quadrageſimæ quæ dicitur In capite Iejunii. Pœnæ Pænitentium multiplices erant, & variæ , ut abſtinere à participatione divinorum myſteriorum, non promo-

veri ad ordines, abſtinere à Nuptiis, ad militiam ſæcularem non accedere, unctione infirmorum carere, ſingulis diebus jejuniorum ad Eccleſiam venire, mortuos ſepelire, diebus dominicis & tempore Paſchali, cum fideles ſtantes orarent, genua flectere ad orandum, non ire ad balnea aut convivia, jejunis, orationi, ſacco & cineri incubantes aſſiduè operam dare. Hæ erant pœnitentium, pœnæ, ut recenſet Bellarminus, De pœnitentia lib. 1 cap. 22. Habitum certum quo diſtinguebantur à cæteris ait fuiſſe pullam veſtem, cilicium, caput detonſum, exceptis fœminis; *Et quamvis tempus pænitendi aliis longius aliis brevius præſcriberetur, ut trium, ſeptem, decem aut plurium annorum, tamen ſingulis annis in 5 feria majoris hebdomadæ omnes reconciliabantur*. Hæccine diſciplina illa, quam reſtitui optant. Nam hæc veterum diſciplina, ut ibidem probat Bellarminus. Pœnitentia publica imponebatur feria 4 ante primam dominicam quadrageſimæ. *Habemus adhuc veſtigium hujus ritus*, inquit Bellarminus, *in conſecratione & aſperſione, quæ eo die fieri ſolebat*. Hoc die habent collectam iſtam Angli, *Omnipotens æterne Deus, qui nihil odiſti eorum quæ feciſti, & remittis peccata omnibus pænitentibus: crea in nobis cor contritum, ut dignè peccata noſtra defleamus & agnoſcamus iniquitates noſtras, & à te Deo omnis miſericordiæ perfectam peccatorum remiſſionem conſequamur. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Amen.* Vides illos ſe iam ſeriò accingere ad deflenda peccata, quod toto anno facere debebant, vel peccata toto anno ante commiſſa hoc exercitio ſe expiaturos eſſe putant. Secunda ratio inſtitutæ quadrageſimæ eſt, ut ad ſacram communionem, quam in Paſchate nullus omittet, per jejunium quadrageſimale præparentur, ad ſaginam ſpiritualem per per jejunium corporis. In quem finem conſtituerunt Epiſcopi Anglicani in ſynodo 1603, *ut parochiani ſinguli quotannis ad minimum, nominatim verè in feſto paſchatis, ſicut in libro publicæ Liturgiæ jubentur, poſſint ſacramentum illud*, nempe Cœnam Dominicam, *percipere*. Nonne quia ad Communionem Paſchalem præparantur per jejunium quadrageſimale, & non aliis temporibus. Innocentius 3 decrevit in Concilio Lateranenſi in hunc modum. *Omnis utriuſque ſexus fidelis poſtquàm ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua ſolus peccata ſemel in anno fideliter confiteatur proprio ſacerdoti, & injunctam ſibi pænitentiam propriis viribus ſtudeat adimplere, ſuſcipiens reverenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ ſacramentum, niſi forte de proprii Sacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus ab hujuſmodi perceptione duxerit abſtinendum, alioquin & vivens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura. Nota*, ait gloſſa, *quod quilibet fidelis ſemel in anno pænitentiam accipere debet & communionem*. Hanc conſtitutionem alia conſtitutione Provinciali corroboravit Simon Sudbury Cantuarienſis, quæ extat in Provinciali

Decret. tit. de pœnitent. & remiſſ. Cap. Omnis.

Linduo-

Linduodii titulo de pœnitentiis & remiſſionibus. Duo mala ex iſto more orta ſunt; primum quod ſacratior habetur cœna Domini in paſchate quàm aliis temporibus, 2 quòd propterea negligentior ſit populus aliâs in percipienda Euchariſtia, cum in primitiva Eccleſia ſingulis dominicis diebus communicarent. *Accipe quotidie, quod tibi quotidie proſit, qui non meretur quotidie accipere non meretur poſt annum accipere*, ait Ambroſius. Tertio inſtitutum dicunt, ut Chriſtum eo modo quo poſſumus, imitemur. Imitamur autem per hoc jejunium, cùm paſſionem Chriſti quam hoc tempore ipſe pro nobis pertulit, tum etiam illud ipſum jejunium quod noſtri cauſa ſuſcipere dignatus eſt. Non imitandus eſt Chriſtus in doloribus quos pertulit pro nobis. Nam non pertulit ut præberet exemplum patiendi vel affligendi, ſed ut ſatiſfaceret juſtitiæ Dei. Paſſio Chriſti eſt imitanda cum vocamur ad crucem, non autem vana ſuperſtitione, Alioquin poteſt & debet quiſque perforare manus & pedes, ut Chriſti vulnera imitetur eique conformis fiat. Chriſti jejunium non fuit propriè jejunium, nam non eſuriebat ante diem quadrageſimum, & proinde non erat Chriſti abſtinentia exercitium temperantiæ, ſed opus divinum & miraculoſum quo legiſlatorem novi Teſtamenti ſe oſtendere volebat. Chriſtus, ſicut Moſes qui legem à Deo latam tradidit populo veteri, & Elias qui inſtauravit, ſuam vocationem ſimili jejunio ſancitam habuerunt. Nec Moſes, nec Elias, neque Chriſtus jejunium 40 dierum ipſi iterarunt vel in veteri vel in nova lege imitandum præceperunt, Chryſoſtomus, *Non enim dicit Chriſtus, jejunium ſuum eſſe imitandum, quamvis quadraginta illos dies poſſet proponere, ſed diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde. Imo verò contra omne quod apponetur vobis*, &c. Auguſtinus, *Non ergo, quia Chriſtus ſtatim poſt baptiſma jejunavit tanquam regulam obſervationis tradidiſſe credendus eſt, ſed planè illo exemplo docuit jejunandum eſſe, quando fortè acriore luctamine cum tentatione confligitur.* Si Chriſtum imitari ſatagunt, cur non jejunant à ſexta die Ianuarii uſque ad 14 Februarii. Nam tunc cenſent Chriſtum jejunaſſe, & ſequitur ex eo quod putant 6 die Ianuarii baptizatum fuiſſe Chriſtum. Sed jejunium 40 dierum ante Paſcha nec Chriſtum nec Apoſtolos inſtituiſſe patet ex varietate in obſervando dierum numero. Socrates, *Iejuniorum rationem, quæ ante paſcha fiunt, aliter ab aliis obſervatam eſſe facile eſt reperire. Nam qui ſunt Romæ tres ſeptimanas ante Paſcha, Sabbato & Dominico exceptis, ſimul jejunant, qui autem in Illyrio & tota Græcia, quique Alexandriæ habitant, ante ſex ſeptimanas ieiunia quæ ante Paſcha fiunt, ordiuntur, illudque tempus Quadrageſimam vocant. Alii præter horum conſuetudinem 7 ſeptimanas ante illud feſtum initium ieiunandi facientes, quamvis quindecim dies ſolum quibuſdam intervallis interpoſitis ieiunent, nihilominus ta-*

De S l. 5.

Homil. 47 *in Matthæ.*

Præfat. in Pſal. 30.

Hiſt. l. 5. *c.* 21.

men tempus illud Quadrageſimam vocant. Irenæus apud Euſebium Hiſt.l.5 cap.23. *Non enim de die tantum diſceptatio eſt, ſed & de ipſa ſpecie ieiunii. Siquidem alii vnum ſibi diem ieiunandum eſſe putant, alii duos, alii plures, alii quadraginta horas diurnas & nocturnas computantes diem ſuum ſtatuunt.* Non loquitur Irænæus de varietate continuandi jejunium ſine omni cibo in quadrageſima, id eſt an tempore Quadrageſimæ cibus ſumendus eſſet ſemel, aut ſemel poſt biduum aut triduum &c. ut vult Bell. (Non eſt enim veriſimile ultra biduum aliquos continuaſſe jejunium) ſed de determinato tempore Paſchalis jejunii nempe quòd varium erat & liberum. *Ignatii epiſtolas imò & Teleſphori, in quibus mentio Quadrageſimæ hoc quoque inter cætera probat aut nothas eſſe, aut ſaltem poſt Irenæi tempora interpolatas, quod eas ignoravit Irenæus. De Clemente & Apoſtolorum Canonibus rectè pronunciavit Gelaſius apud Gratianum diſt.15 & 16 quæ ſcripta etiam Auguſtini oculos fugerant, vt colligitur ex eius epiſt.86 ad Caſul.* inquit Tilenus, & totidem pene verbis Iunius, cont.1 l.4 c.9. unde ille iſtam theſin ut multa alia paſſim ex ejus operibus tranſcripſit. Varietas iſta dierum antepaſchalis jejunii arguit ne vel unum diem jejunii ab Apoſtolis inſtitutum aut præſcriptum. Alia etiam varietas nempe in ciborum delectu idipſum arguit. *Quinetiam non de numero dierum ſolùm diſcrepant, verumetiam de abſtinentia à cibis variam ſequuntur rationem. Nam alii omnino ab omni animantium genere abſtinent, alii inter animantia piſces ſolum comedunt, alii cum piſcibus volucres etiam manducant, eaſque ex aqua (vt eſt apud Moſen) naſci aſſerunt, Alii à fructibus duris integumentis involutis, & ab ovis temperant, alii arido pane ſolo veſcuntur, alii ne illo quidem. Sunt qui cum ad horam nonam ieiunarint, variis ciborum generibus vtuntur. Alia ratione apud alias gentes ieiunatur: cuius rei ſunt cauſæ propè infinitæ Ac quoniam nemo de ea præceptum literarum monumentis proditum poteſt oſtendere, perſpicuum eſt liberam poteſtatem in eadem, cuiuſque menti & arbitrio permiſiſſe, vt quiſque nec metu nec neceſſitate inductus quod bonum ſit, ageret*, inquit Socrates. Quos ritus obſervent tempore Quadrageſimali in Eccleſia Anglicana nondum didici, niſi quod Lincolnienſes referunt ſingulis feriis hebdomadæ, quam ſanctam vocant, id eſt illius qui diem Paſchatis immediatè antecedit, haberi ſingulis diebus præſcriptum officium, proprias collectas, epiſtolas, Evangelia, & quòd die paſſionis ceu paraſceues habent tres collectas. Dies iſte ratione myſterii in eo peracti æſtimatur præ aliis diebus, & peperit jejunium feriæ ſextæ. Sed æſtimationem diei præ die vel hoc intuitu, non probaſſe Apoſtolos patet ex Roman. 14. In collecta dominicæ quartæ Quadrageſimæ habent hæc verba, *Concede quæſumus omnipotens Deus, vt qui ex merito noſtræ pravitatis affligimur*, anglicè, worthily puniſhed, *tuæ gratiæ conſolatione reſpiremus.* Quid aliud ſibi volunt iſta

Syntag. part. 2 diſp. 53. num. 39.

Hiſt. l.5. ca. 21.

Epitom. 90 91.

verba,

verba, quàm ieiunium quadrageſimale ſuſcipi, ut opus pœnale & ſatiſfactorium pro peccatis & negligentiis toto anno commiſſis, quo Deum placare nituntur, ut ait Bellarminus. Non enim affliguntur aliqua calamitate aut pœna à Deo inflicta in Quadrageſima. Imo in collecta dominicæ 2 Quadrageſimæ ſic orant, *Deus qui conſpicis omni nos virtute deſtitui, interiùs exteriùſque cuſtodi, ut ab omnibus adverſitatibus muniamur in corpore, & à pravis cogitationibus mundemur in mente.* Habent ante Dominicam paſſionis ſeptem celebres Dominicas, quarum prima dicitur Septuageſima, ſecunda Sexageſima, tertia Quinquageſima, quarta prima Quadrageſimæ, quinta ſecunda Quadrageſimæ, ſexta tertia Quadrageſimæ, ſeptima quarta Quadrageſimæ, *In dominica Septuageſimæ, quia commemoratur captivitas legitur in officio ex initio Geneſeos peccatum primi hominis, & omittuntur omnia cantica læta*, ait Bellarminus. Sic & illi ex eodem Geneſeos capite propriam lectionem habent, & intermittunt ab eo die ad Paſcha cantica lætitiæ & hallelúiah. Habent etiam in Quadrageſima frequentiores & crebriores conciones. *De cultu ſanct. cap. 14*

Stata ieiunii tempora habent annua ut quadrageſimæ, menſtrua, ut ieiunium quatuor temporum, & hebdomadica, ut ieiunium ſextæ feriæ & Sabbati, ſic ieiunii etiam ratione obſervantes dies & annos & menſes. Ieiunium probamus, tum publicum urgente aliqua calamitate indictum, aut in gravi aliquo Eccleſiæ negotio ut in paſtorum ordinatione, & privatum etiam ad carnis ferociam domandam & terendam ſuperbiam, quando fortè acriore luctamine cum tentatione confligitur, ut modo dixit Auguſtinus. Non tamen debent publica ieiunia aut privata eſſe ſtata & ordinaria. Populo ſuo Deus unicum tantum ieiunii diem ſtatum imperavit, qui feſto expiationis adiungebatur, quod typicum erat & legale. Nam publica quæ uſurpantur ob calamitatem, vel quæ ob alia graviora Eccleſiæ negotia indicuntur ieiunia, iis peractis & ceſſante cauſa, ceſſare debent. Nam abſque cauſa impellente, calamitatis aut neceſſitatis boni alicuius ſenſu ludicra & frigida erunt ieiunia. Sic etiam privatis ieiunii ſtata tempora præſcribere, ac ſi tentationis horas & dies dignoſcere poſſent periti iſti animarum medici, æquè ridiculum eſt. *Egregiè verò Bellarminus ideo ſemel duntaxat Chriſtum ieiunaſſe coniectat, quia non niſi ſemel fuerit tentatus, nobis vero ſingulis annis ieiunandum eſſe, quia ſingulis annis pugnandum eſt. Scilicet*, inquit Tilenus, *ſtatas anni vices ſervat in Agonibus iſtis Tentator, ſicut Apollo Pythius: ac propterea Eccleſia Romana etiam Bacchanalia eodem menſe celebrat quo veteres Romani olim agitabant Quirinalia id eſt ſtultorum ferias.* Non idem omnibus tempus luctæ cum tentatore & concupiſcentiis carnis. Non aliud propterea jejunium ſtatum nobis imperavit *Syntag. par. 1 diſp. 53 th. 35.*

Chriſtus aut Apoſtoli quàm morale & perpetuum, nempe parſimoniam & temperantiam. Naturale autem id eſt abſtinentiam ab cibo & potu ſtata tempora non imperarunt, ſed in genere tantùm, cum oblata eſſet occaſio cauſa impellens jejunii. *Ego in Evangelicis & Apoſtolicis literis totoq́; inſtrumento, quod appellatur teſtamentum novum, animo id revolvens, video præceptum eſſe iejunium. Quibus autem diebus oporteat, & quibus non oporteat, præcepto Domini vel Apoſtolorum non video definitum*, ait Auguſtinus, epiſt. 68. ad Caſulanum. Socrates modo dixit, *Perſpicuum poteſtatem ea in re cuiuſque menti & arbitrio permiſiſſe, vt quiſque nec metu nec neceſſitate inductus, quod bonum ſit, ageret.* Origenes Hom. 10. in Levit. *Eſt certe libertas Chriſtiana per omne tempus ieiunandi, non obſervantiæ ſuperſtitione ſed virtute continentiæ.* De Montano refert Euſebius, lib. 5. c. 18. quod leges de jejuniis præſcripſerit, *Hic ille*, inquit, ὁ νηστείας νομοθετήσας. Deinde in forma obſervandum, non mereri nomen jejunii canonicum eorum jejunium. Nam dies jejunii ſunt illis tantum dies carniſpriviales, vt vocant, & ſi morem Pontificiorum obſervant, tum ſolvunt jejunium hora ſexta ab exortu ſolis, & tamen non pudet in collecta Deo mentiri, cum dicunt, *ex merito pravitatis noſtræ affligimur.* Non minuunt, ſed mutant delitias eſculentorum. Abſtinentiam à carne indicunt, cum tamen piſcibus benè conditis, vino & opiparis cupediis variiſque lautitiis non interdicunt, quod facerent ſi ſeriò agere vellent & non cum Deo illudere. Sed oportebat in ciborum delectu Manichæorum, Eucratitarum, aliorumque hæreticorum qui orti ſunt in eccleſia primitiva, doctrinam dœmoniacam aliquo modo quamvis alio ſed magis ſpecioſo titulo ad noviſſima hæc tempora conſervari. Non jam natura caro immunda ſed diebus vetitis tantum polluta per præceptum eccleſiæ. De ciborum delectu multi multa ſcripſerunt, proinde miſſum facio. De facultate veſcendi carne conceſſa per diſpenſationem Archiepiſ. & Epiſcopi vide ſupra p. 87

Hactenus de Breviario Anglicano, ſequitur ſecunda pars libri Liturgiæ, *Ordo adminiſtrandi cœnam Dominicam ſive ſacram communionem*, quam voco Miſſale Anglicanum, non ſolum quia Miſſæ nomen ſacræ cœnæ tribuitur apud veteres, ſed etiam quia quadam ex parte repreſentat etiam ſacrificium Miſſæ. Poſt officium Matutinū celebrant cœnam, de concione parum ſolliciti. Perinde eſt, ſive habita fuerit concio necne, vel an an ſit aliquis, qui concionem habere poſſet. Nam Curatus ipſe forte nihil ſupra præſcriptam Liturgiam ſapit. Imò à Miniſtris non concionatoribus ſacramenta efficaciter adminiſtrari definierunt Can. 57. conſtitutionum anni 1603. *Cum multi à falſis doctoribus in errorem inducti liberos ſuos, niſi per miniſtrum concionatorem nolint baptizari eodemque reſpectu ad ſa-*

cram cœnam, niſi per talem adminiſtratam recuſent accedere, ac ſi illorum ſacramentorum virtus & efficacitas à Miniſtri in concionando facultate penderet, cum tamen integra tum baptiſmi, tum ſacræ cœnæ doctrina, quæ ad ſacramentorum eorundem adminiſtrationem deſideratur, in libro publicæ Liturgiæ tam plenè & integrè ſit expreſſa, vt eidem nihil addi poſſit quod ſolidum ſit & neceſſarium omnibus tali errore deceptis, mandamus & præcipimus, vt protervam hanc ipſorum pertinaciam de cætero deponant, ac eccleſiæ inſtitutis hac in parte obſequantur; cum quoad eorundem ſacramentorum efficaciam nihil interſit vtrum à Miniſtro non concionatore an ſecùs adminiſtrentur. Quod ſi qui deinceps hac in re deliquerint, parochiæque ſuæ eccleſias eo intuitu declinantes, in alienis, vel ſacram cœnam ſuſceperint, vel liberos ſuos baptizari fecerint, neq; mandato hoc noſtro admoniti ab errore ſuo & illicita hac ratione deſtiterint; ad loci Ordinarium per Miniſtrum, Oeconomos, & Inquiſitores, vel Aſſiſtentes Parochiæ ſuæ deferantur, iiſdem cenſuris eccleſiaſticis per eum caſtigandi, quales adeo obſtinatæ pervicaciæ meritò debentur: id eſt, ſi contumaces permanſerint, primò ſuſpenſionis, ſi vltra menſem deinceps perſeverarint, excommunicationis poena coerceantur. Pari ratione, ſi quis Rector, Vicarius, vel Curatus poſt præſentium Canonum promulgationem, quamlibet perſonam, quæ non ſit de ſua eccleſia, vel parochia, ad ſacræ coenæ communionem recipere, vel ex talium liberis aliquem baptizare præſumpſerit (eoſdem hac ratione in errore ſuo confirmans) is ſuſpenſionis poena eo ipſo obſtrictum ſe intelligat, à qua nunquam abſolvetur, priuſquam ſanctè promiſerit ſe hac in parte de cætero nullatenus offenſurum. Miniſter non eſt de eſſentia ſacramenti quatenus materia & forma conſtare definitur vel elemento & verbo, ſed quatenus eſt actio ſacra miniſter eſt de eſſentia ſacramenti. Nam à Chriſto conſtitutus eſt ad hoc officium. Miniſter autem jure dici non poteſt qui non διδακτικὸς & habet facultatem concionandi. O miſerum gregem cui paſtor idolum, & cœco tamen paſtori ſub pœnis tam gravibus & tam arctis vinculis adſtringitur, & quaſi mancipatur. *Cum coena dominica celebrabitur, menſa mundo panno lineo operta ſtabit in medio vel templi vel chori vbi Matutinæ vel Veſpertinæ preces dicendæ ſunt, ad cujus menſæ Septentrionalem partem Miniſter ſtans orabit precationem Dominicam.* Canone 82. conſtitutionum anni 1603. ſtatutum, *vt eædem menſæ convenienter & decorè conſerventur, & ſubinde reficiantur & tempore divini cultus operiantur tapete ex ſerico, ſive ex alia materia, quæ per loci Ordinarium, ſicubi de ea quæſtio oriatur, congrua & decora iudicabitur. Ipſo autem adminiſtrationis tempore panno lineo mundo, (prout tali menſæ convenit) veſtiantur: ſuoque loco certo conſiſtant, niſi cum ſacramentum erit adminiſtrandum quo quidem tempore in eccleſia vel cancello eiuſdem, ita conſtituentur, vt tum Miniſter inter precandum & adminiſtrandum commodiùs poſſit à communicantibus exaudiri, tum communicantes etiam convenientius, & maiore numero à miniſtro ſa-*

ſacramen-

cramentum percipere. Quid ſibi vult iſta curioſitas ornandi, collocandi, conſervandi, imo & reficiendi menſam? nonne licebit novam parare potius quàm veterem ſubinde reficere? Et de operimento unde oriri poteſt ulla quæſtio, cum extra uſum neceſſarium in celebratione, & decorum civile, quod tunc ſervandum, nihil refert operiatur necne, multo minùs, an tapete ex ſerico vel alia materia? Ipſa elementa extra uſum quid ſunt, niſi communis panis & commune vinum? Vel de loco, vbi conſiſtat cur ſolliciti, cum quovis loco vel angulo extra tempus adminiſtrationis collocari poſſit? Vel dum adminiſtratur ſacramentum, cur in Cancello eccleſiæ conſtituenda, cum non ſit locus commodiſſimus reſpectu totius cœtus, etſi fortè ſatis commodus reſpectu paucorum communicantium? Hæccine omnia redolent ſuperſtitioſam illam venerationem in papatu exhibitam vaſis ſacris? Non eſt iſta menſa ſacra, propterea quod ſuſtineat calicem & patinam. Hæc enim vaſa & inſtrumenta cõmunia ſunt, ut ſupra diximus, ſacris & communibus conviviis, ſacræ cœnæ & agapis? Menſa materialis cœnæ Paſcalis erat communis, neque eam conſecravit Chriſtus, cum cœnam ſacram inſtituturus & adminiſtraturus erat. Celebraturum oportet ſtare ad menſæ partem ſeptentrionalem, & recitare precationem Dominicam. Cur magis ad Septentrionalem partem quàm Auſtralem aut orientalem? *Tunc recitabit Sacerdos clarè* diſtinctly *decem præcepta, & vniverſus populus poſt ſingula mandata genibus flexis miſericordiam Dei implorabit pro violatione illorum.* De populo reſpondente, & eadem ſæpius repetente diximus ſupra pag. 622. Cum lex Decalogi monte Sinai data cum fulgure, & tonitru, non tamen ad ſingula mandata incurvavit ſe populus. *Tunc per miniſtrum* Sacerdotem the Prieſt *ſtantem ad ſacram menſam legetur collecta ſive oratio diei aſſignata,* non tam cœnæ quam diei propria, quia & ipſa cœna, ut olim Miſſa ſtatis temporibus alias habet atque alias Collectas, Epiſtolas, & Evangelia, quæ præfiguntur huic liturgiæ parti & huc referenda ſunt) *vnà cum altera Collectarum ſequentium pro fœlici ſtatu Regis.* Collectas collectis addunt abſque alia intercedente actione, interveniente tantum pauſa, ut ſupra obſervavimus in officio horario. *Poſt has collectas Sacerdos, ſeu quis alius Miniſter ad id deputatus legat epiſtolam loco ad id aſſignato & ſic incipiat, Epiſtola Sancti N. Apoſtoli ſcripta ad N. capite N. Epiſtola finita legatur Evangelium. Evangelium N. ſcriptum capite N.* Epiſtolæ & Evangelia ſunt lectiones ex Evangeliis, epiſtolis & prophetis, ceu potius fragmenta, non integra capita, & varia ſunt pro ratione diei cui aſſignantur. Nam pro dierum varietate varia habent in cœnæ adminiſtratione Evangelia & Epiſtolas, ſicut in miſſa ſub Papatu, alia die Nativitatis, Aſcenſionis, Circumciſionis quàm aliis diebus; nam Miſſa præcipuè ſanctificat diem. Et licet Angli in ſingulis Ec-

cleſiis non adminiſtrent cœnam diebus feſtis, tamen collectas, aliaqne propria miſſæ diei legunt & canunt, & umbram ſine corpore habent. Epiſtola legenda à ſacerdote vel alio miniſtro ad id deputato. Miniſter deputatus non eſt Preſbyter, ſed alius quis ad hoc officium deputatus. *Solis ſubdiaconis inter inferiores gradus Romana auctoritas concedit, vt ſacris veſtibus induti epiſtolam legant ad Miſſam adeo vt potius ſacerdos ipſe epiſtolam legere debeat quàm pati vt inferiores Subdiaconis id exequantur*, ut habet ex Micrologo & Bernone Durantus. Evangelii lectio inter Diaconorum officia numeratur; epiſtola per ſubdiaconum aut in minoribus ordinibus conſtitutum, ſi neceſſe, legi poterit. Differentiam inter Evangelium & Epiſtolam obſervant etiam Angli, præſertim in Eccleſiis Cathedralibus, aut alibi ubi Diaconos habent, & ſedentes Epiſtolam ſtantes Evangelium audiunt, de quibus ritibus ſupra diximus. *Poſt Evangelium ſequitur ſymbolum*, nempe Conſtantinopolitanum cujus canendi in miſſa uſus antiquior eſt apud Orientales quàm occidentales, ut ait Bellarminus. *Poſt ſymbolum ſequatur Concio ſive legatur vna homiliarum jam editarum, aut in poſtero publica authoritate edendarum.* Qualeſnam edituri ſunt conjicere poſſunt ſagaciores qui iudicio pollent, & quò tendunt vel flecti poſſunt. Hîc vides perinde eſſe, ſive habeant concionem ſive homiliam. *Finita homilia aut ſermone ad populum Paſtor indicabit Feſtos, aut jejunos dies, ſi qui fuerint, ſequenti ſeptimana. Imprimiſque hortabitur a vt pauperum meminerint, & eorum inopiam ſublevent. Deinde cantentur vel recitentur vna vel plures ex ſententiis ſequentibus, prout ipſi videbitur.* Sententiæ illæ omnes huc tendunt, ut liberales ſint in pauperes. *Interea ædiles ſeu alii quibus illud munus aſſignabitur, colligent oblatam à populo eleemoſynam*, anglicè, the devotion of the people (ſic appellatur illa eleemoſyna,) *& in ciſtam ad pauperum vſum reponent: Singuli*, everie man and woman, *item conſuetas oblationes, & decimas ſuo tempore paſtori perſolvent*, In editione Anglicana anni 1607 de decimis nihil habetur, ſed de oblationibus diebus oblationum conſuetis perſolvendis; Poſt hæc Miniſter dicit. *Oremus pro ſtatu vniverſalis Eccleſiæ hîc militantis.* In oratione iſta dicit, *petimus vt clementer accipias hæc munera, atque has preces noſtras, quas offerimus divinæ majeſtati tuæ.* In margine ad hæc verba ſic monentur, *Si nulla largiatur eleemoſyna omittitur (hæc munera atque.)* Nam ſi nullus largietur eleemoſynam, non poteſt dicere *hæc munera.* In Iuſtini Apologia 2 videmus panem, & vinum per populum oblata Epiſcopo ceu allata (nam utitur verbo προσφέρεται) non autem oblata Deo per Epiſcopum. *Huiuſmodi oblationem panis vini & aquæ fieri vidi Epiſcopo in Eccleſia noſtra Vratiſlavienſi, quando rem divinam publicitus fecit*, ait Langus Iuſtini interpres. Vide Mornæum lib. 1 c. 5 de miſſa. Quod ſupererat ceſſit in

Durant. de ritib. l. 2 c. 18

De Miſſ. l. 2 c. 16.

Quod ſi iuxta exemplum Apoſtolicæ indictionis neceſſario fieri debeant collectæ fidelium in uſus pauperũ vel pro reſtauratione eccleſiarum oportet hoc fieri tempore opportuno & non inter Miſſarum ſolennia, ait Bernoldus vide Caſſandr. Liturg. cap. 27.

ſuſtentationem pauperum. Vt oblationes illæ abundare cœperunt pars earum in Miniſtrorum Eccleſiæ alimenta impenſa fuit, ut obſervat eodem capite, *unde avaritiæ feneſtra patuit, per quam & cæteri abuſus catervatim irreperunt.* Cum oratione Sacerdotis cœperant Deo conſecrari oblationes per Epiſcopum aut Presbyterum more judaico aperta eſt feneſtra ſuperſtitioni & execrando miſſæ ſacrificio. Cum itaque & miniſtrorum & pauperum ſuſtentationi aliter proſpectum ſit, eundē morem retinere eſt imitatio ridicula, & Deo offerre in precibus populi eleemoſynam abſurdum, non eſt enim eleemoſyna propriè dictum ſacrificium vel alimentum miniſtrorum, aut oblatio Deo facta, & exhibita, etſi propter Deum, pauperibus aut Miniſtris deſtinentur, (nam ea ratione etiam decimæ erunt ſacrificium aut oblatio proprie dicta aut quævis eleemoſyna) ſed metaphoricè. *Sacerdos dum panem offert & aquam vino miſcet & calicem etiam offert, quaſdam orationes & deprecationes profert, quibus & oblationem ſuam & totius populi ad Deum dirigit, & ab eo poſtulat, vt ei placita ſit, & vt dignis mentibus offeratur,* inquit Suarez, & has orationes & benedictiones ſacras dicit eſſe veluti quaſdam præparationes oblationis ſacrificalis. Præparatoriæ oblationi ſimilis eſt Anglicana. Dum oblationes ſuſcipiebat ſacerdos nihil olim canebatur. *Quod autem tempore huius oblationis aliquid canatur, non conſtat ſemper fuiſſe obſervatum, nec à quo primum inſtitutum ſit, Alii enim Adriano, alii Gregorio, alii Cœleſtino id tribuunt,* ait ibidem Suarez. *Offertorium quod inter offerendum cantatur, quamvis à prioris populi, id eſt Iudaici conſuetudine in vſum Chriſtianorum veniſſe dicatur, tamen quis ſpecialiter addiderit officiis noſtris apertè non legimus,* inquit Walafridus Strabo, *ſicut & de antiphona quæ ad communionem dicitur, poſſumus fateri: cum verè credamus prioribus temporibus patres ſanctos ſilentio obtuliſſe vel comminicaſſe, quod etiam hactenus in ſabbato ſancto Paſchæ obſervamus* Vnde infert vir verè nobilis Mornæus priſcos illos Epiſcopos & ſacerdotes non dixiſſe *offero, ſacrifico, offerimus, ſacrificamus,* ſed cum populus obtuliſſet, Antiſtitem panem & vinum in uſum ſacræ cœnæ accepiſſe, inſtitutionem Chriſti recitaſſe, mox ejus exemplo ſacramenta diſtribuiſſe. Honorius in Gemina animæ ait, *quod cum Eccleſia numero quidem augebatur ſed ſanctitate minuebatur, quia populo non communicante non erat neceſſe panem tam magnum fieri, ſtatutum eſt eum in modum denarii formari, & vt populus pro oblatione farinæ denarios offerret pro quibus dominum traditum recognoſceret. Qui tamen denarii in vſum pauperum qui membra ſunt Chriſti cederent vel in aliquid quod ad hoc ſacrificium pertinet.* Vides quid ſignificent denarii in pauperum uſum erogati. *Tunc ſequetur hæc exhortatio certis temporibus quando Preſbyter,* anglicè the Curat, *videbit populum negligenter accedere ad ſacram Communionem.* At ſatis novit qui ſunt acceſſuri, nam ut in rubrica prima

In 3 part. tom. 3 diſp. 83 ſect. 1.

Cap. 22.

Lib. 1 cap. 3

Cap. 58.

prima hujus tituli ſtatuitur; *Quotquot cupiunt fieri participes ſacræ communionis indicabunt nomina ſua Paſtori*, anglicè the Curat, *pridiè aut manè, priuſquam inchoentur Matutinæ, vel immediatè poſt principium Matutinarum precum*. In primitiva Eccleſia frequentius communicabant; cum zelus iſte deferveſceret, hortati ſunt miniſtri eos qui aderant, ut accederent ad menſam, & dicis cauſa exhortationem ſimilem retinent Angli, cum tamen, ut dixi, ante adminiſtrationem quotquot cupiunt fieri participes ſacræ communionis, indicarunt nomina ſua Curato. Quàm importuni tamen volunt videri in exhortatione, *Quotquot adeſtis invito, obſecro per Chriſtum per beatam ſpem adventus eius & fœlicitatem æternam, non detrectetis accedere; noſtis quàm grave ſit atque moleſtum jam paraſſe ſplendidum convivium, menſam apparatu magnifico inſtruxiſſe, atque dum nihil aliud ſupereſt quàm vt accumbatur, convivas nulla juſta legitimaque cauſa renuntiare ſe non acceſſuros &c. Qui convivium patriſſamilias recuſarunt, quod villam emiſſent, &c. Eſt quidem contumelia repulſam dare invitanti, ſed ea longè ſit major, dum aſtatur, & interim cum aliis non diſcumbitur, nec editur neque bibitur: hoc porro eſt ludibria haberi myſteria Chriſti, Dicetur cunctis, Accipite & edite, Accipite & bibite ex hoc omnes: Hoc facite in mei commemorationem, Quo ore? qua fronte? quo animo hec audietis? Quid erit aliud negligere, contemnere, ac irridere teſtamentum Chriſti, niſi hoc fuerit? Quare potius abite, atque ſanctis date locum. Sed abeundo, quæſo, vobiſcum reputate maturè ac graviter, vndenam diſcedatis: nempe à Deo, à Chriſto, à fratribus & epulo ſummæ charitatis!* Quo ore? qua fronte? quo animo audetis vos ludibrio habere myſteria Chriſti, & ludere tam maniſeſtè in re ſeria. Nam nemini miniſtrabitis, niſi qui nomen indicaverit pridie aut mane. Non jam tempus examinandi, approbandi, rejiciendi, dignos vel indignos; an promiſcuè omnes invitatis? Quorſum igitur tot monita, hortationes, expoſtulationes? Videat lector ſuprà in ordinatione Preſbyterorum ſimilem hiſtrioniam. *Aliquando etiam dicetur hoc pro arbitratu Preſbyteri*, Anglicè, the Curat, *Dilectiſſimi &c.* Prope finem hujus exhortationis habentur hæc verba. *Et propterea quod non eſt fas quenquam accedere ad hæc myſteria, niſi ſolida fiducia miſericordiæ divinæ, & ſedata & tranquilla conſcientia eo incitatum, Idcirco ſi quiſquam è vobis ſit, qui ſuperioribus rationibus non poſſit pacare conſcientiam ſuam, verum eget ampliore conſolatione, tum me petat vel alium aliquem conſultum & eruditum miniſtrum verbi divini & nudet vulnus, vt poſſit recipere ſpirituale conſilium, admonitionem & ſolatium, vt conſcientiæ levetur onus, & vt miniſterio verbi divini conſequatur fomentum & beneficium abſolutionis ad pacificationem conſcientiæ, & amotionem omnis ſcrupuli, & hæſitationis.* Hic auricularem confeſſionem ſibi vel aliis ſacerdotibus fieri aliquatenus poſtulant Curati & abſolutionem promit-

tunt, qui verbum Dei prædicare neſciunt. A medico indocto libera nos Domine. Sed quorſum iſta monet in ipſa actione? An jam tempus opportunum confitendi & abſolvendi? Obiter obſervandum can. 113 ſtatutum quòd ſi quis peccata ſua occulta alicui miniſtro privatim confiteatur, ne alicui retegat, *niſi ſit ex eo genere criminum quorum occultatio ex legibus huius regni ſit capitalis: qui contra fecerit eo ipſo irregularis eſto.* Pœna irregularitatis caſtigandus qui ſigillum confeſſionis violaverit. *Tunc Miniſter,* Angli. the Prieſt *recitabit hanc exhortationem, Dilecti in Domino &c.* Qua finita, *deinde Miniſter,* the Prieſt, *alloquetur communicaturos his verbis, Vos quos verè & ſerio* &c. *acceditepropius, vt percipiatis hoc ſalutare Sacramentum ad veſtram conſolationem, confitemini humiliter peccata veſtra Deo & Eccleſiæ hic congregatæ in nomine ipſius, ſuppliciter,* anglicè meekly, *genua flectentes. Tunc fiat hæc generalis confeſſio nomine eorum qui communicaturi ſunt, vel per eorum aliquem, vel per vnum ex Miniſtris aut per ipſum Sacerdotem, omnibus ſubmiſſè genua flectentibus, Omnipotens Deus* &c. *Tunc eriget ſe Sacerdos, aut Epiſcopus ſi adſit, & converſus* nota, converſus nam quandoque avertit quandoque convertit ſe ad *populum, ſic loquetur.* Paucis verbis orat, ut condonet iis Deus omnia peccata. *Sic Miniſter,* the Prieſt, *etiã dicet,* nẽpe duas aut tres ſententias ſcripturæ, venite, qui laboratis &c. & ſimiles. *Quo finito Miniſter,* the Prieſt, *procedendo dicet, Surſum corda, Reſponſio, Habemus ad dominum. Miniſter, Gratias agamus Domino Deo noſtro, Reſponſio, dignum & juſtum eſt, Miniſter, Verè dignum & juſtum eſt, quodque Jure debemus nos tibi ſemper & vbique gratias agere domine, ſancte Pater omnipotens & æterne Deus. Sequetur propria præfatio, ſi quæ ſit aſſignata,* nempe diei, *alioqui ſtatim ſubjungetur, Ideo cum Angelis, & Archangelis cumque omni militia cœleſtis exercitus hymnum glorioſo tuo nomini canimus te ſine fine laudantes, ac dicentes, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus, Deus, Sabaoth, Pleni ſunt cœli & terra gloria tua Oſanna in excelſis.* Præfatio appellatur, inquit Bellarminus, quia eſt præparatio & excitatio populi ad illam actionem in qua propriè conſiſtit ſacrificium. Finita præfatione, inquit, ducitur Canticum, Sanctus, Sanctus &c. quod quidem partim deſumptum eſt ex hymno Angelorum Iſai. 6. partim ex Cantico Hebræorum quod Chriſto cecinerunt in die palmarum. Expectant ſtatim realem corporis Chriſti præſentiam. *Tunc Sacerdos apud dominicam menſam,* Anglicè, Gods Board, rectius the Lords Table, *nomine eorum qui communicare volunt, ſic orabit genibus flexis. Orat, vt edentes carnem Chriſti ſic edant, vt corpora peccatis inquinata munda fiant perceptione ſacratiſſimi corporis ſui,* & bibentium animæ laventur in pretioſo ſanguine ſuo. *Tunc Miniſter erigens ſe dicet, O Deus omnipotens pater &c. Exaudi nos quæſumus, miſericors pater, & concede vt nos ſumentes has tuas creaturas panis*

Bel. de miſſ. l. 2. c. 17.

nis & vini juxta ſacroſanctam inſtitutionem filii tui Servatoris noſtri Ieſu Chriſti in memoriam ejus mortis & paſſionis participes ſimus ſanctiſſimi corporis & ſanguinis eius. Qui eadem nocte qua tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, ac dedit diſcipulis ſuis, dicens, Accipite, comedite, hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem. Simili modo poſtquam cœnatum eſt accepit calicem &c. Hîc verba inſtitutionis recitantur Deo, nam recitantur in oratione, & continuata oratione Deo dicuntur ſicut in Canone Miſſæ, audiente quidem ſed non audienti communicantium numero, non ut ab inſtruente per verbum inſtitutionis quod eſt verbum fidei, ſed ut Deo aliquid oblaturo. Horrenda eſt iſta prophanatio verborum inſtitutionis. Vtrum verò, dum Deum alloquitur & recitat verba inſtitutionis accipit panem & poculum in manus, ut in canone Miſſæ præſcribitur, ex liturgia Anglicana non ſatis liquet, niſi quod innuere videantur verba iſta, *has tuas creaturas*, vel in manus ſumere vel manibus extenſis demonſtrare. *Tunc Miniſter ipſe primò recipiet Euchariſtiam ſub vtraque ſpecie, proximo loco tradet idem reliquis miniſtris ſi qui adſint vt præcipuum miniſtrum adjuvent.* Crederem potius quia diſtincti erant ſub papatu ſacerdotes communicantes a laicis. Nam communio laica ſacerdotibus ignominiæ & pœnæ loco erat. Et quid opus tot adjutoribus quot ſunt mininiſtri in Eccleſiis Cathedralibus cum forte 4 tantum communicantes. Rituale Romanum hunc ordinem præcipit his verbis. *Poſtea ad communicandum accedit incipiens ab iis, qui ſunt ad partem epiſtolæ ſed primò ſi ſacerdotibus vel aliis ex clero danda eſt communio iis ad gradus altaris genuflexis tribuatur, vel ſi commodè fieri poteſt intra ſepimentum altaris ſint à Laicis diſtincti, ſacerdotes verò tum ſoli communicent.* Hîc præcipitur ut ſtatim poſt conſecrationem Curatus ipſe primo recipiat Euchariſtiam. Sic canone 21 conſtitutionum anni 1603. *Proviſo ſemper, vt Miniſter quilibet ſacram illam Cœnam adminiſtraturus ipſe ſemper primus* nota, ſemper primus, *communicet.* Quid aliud ſibi volunt Rubrica & conſtitutio iſta quàm repræſentationem ſacrificii Miſſæ. Nam ſacrificandi actionem in miſſa præcedere oportet ſacramenti diſtributionem, oblationem ſacrificalem ut vocat Suarez & ſacrificiū ac immolationē ante epulum Euchariſticum. Alioquin permitteretur ut adiaphoron, ſive primus ſive poſtremus communicet. Chriſtus panē non ſumpſit primus. Nam gratias egit, fregit, dedit, antequā ipſe ſumeret, ut ipſa verborum ſeries indicat. Nō dicunt Evangeliſtę *gratias egit, fregit, manducavit, dedit* &c. Præcipitur in Rubrica, ut conſecrans ſub utraq; ſpecie ſumat. Hoc poſtulant & pontificii, ut ſub utraq; ſpecie integrum conficiat ſacrificium & celebret ſacramentū, ſed ut ſub utraq; ſpecie tradat aliis etiam miniſtris qui adſunt hîc non præcipitur. De communicanti-

bus, vt illi communicent, vel ut illis tradatur cœna ſub utraque ſpecie non ſunt ſolliciti, ideo non repetunt verba *ſub vtraque ſpecie.* Imo fallor ſi hoc neceſſarium illis videtur, ſed ex gratia conceſſum aliis. *Nam nedum Laici, ſed & Clerici, imò ſacerdotes ipſi non conficientes communicant tantum ſub vna ſpecie,* inquit Durantus. Propterea Mucketus noluit hæc verba Anglicana. *And next deliver it to other Miniſters,* reddere *proximo loco tradet eam* vel *eandem* nempe euchariſtiam, ſed *proximo loco tradet idem reliquis Miniſtris,* ubi manifeſtus ſolœciſmus, & idem intelligit *corpus* non ſanguinem, quia hunc vult eſſe verborum ſenſum. Per *idem* non intelligit Miniſtrum. Nam non habetur in Anglicana phraſi, ubi habetur *ille he* & deerit vox *id.* Præterea ubi in Anglicano hâbetur in verbis præcedentibus *cõmunioun* non reddidit *cõmunionem* ut in titulo, ſed *euchariſtiam,* quam vocem corpori frequentius tribuunt Pontificii. Vel qui Mucketi operam conduxerunt ad transferendum Liturgiam, hunc ſenſum verborum à Liturgiæ reformatoribus acceperunt, & data occaſione iſtud arcanum myſterium aperient, vel hunc errorem ſacrilegum ipſi apud ſe alunt. In libro Liturgiæ edito regnante Edwardo, Rubrica iſta concipitur his verbis. *Tunc ſurget ſacerdos populo adhuc genuflectente & cõmunicabit ipſe primo ſub vtraq; ſpecie: & deinde miniſtri, vt poſſint eum juvare in comunicando populo. Deinde Miniſter tradet Euchariſtiã populo in manus genibus flexis, & cum exhibet panem dicet, Corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti quod pro te traditum eſt, conſervet corpus tuum & animam tuam in vitam æternã. Et accipe & ede hoc in memoriam quod Chriſtus mortuus ſit pro te, fide illum ede in corde tuo cum gratiarum actione.* In Rituali Romano, *Sacerdos vnicuique porrigens ſacramentum, & faciens cum eo ſignum crucis ſuper pixidem ſimul dicit: Corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti cuſtodiat animam tuam in vitam æternam. Amen.* Signum crucis non habet hîc vim conſecrandi, nam præteriit conſecratio in Miſſa, tamen omittunt Angli. Sed non ſibi conſtant, cum in baptiſmo retinent, ubi majorem habet efficaciam & virtutem, ſicut ſuo loco videbimus. Curatus Romanenſis orat, ut corpus Domini cuſtodiat animam. Anglicanus, & corpus & animam. Verbum promiſſionis, quo uſus Chriſtus, dum porrigunt ſacramentum, neuter uſurpat. Eſſet illud illis abſurdum. Nam illa verba, *Hoc eſt corpus meum,* ſunt illis verba conſecrationis, quæ nunc porrigentes ſacramentum proferre nolunt, ut fecit Chriſtus, quia ſic denuo, ut ipſi opinantur, conſecrarent, cum prius in oratione ad Deum conſecraſſent his verbis. De mutato numero plurali in ſingularem, cum dicunt, *Accipe, ede,* pro *Accipite, edite,* & mutata enunciativa forma in precatiunculæ formam, dicemus ſtatim, cum de genuflexione diſſeratur ſumus *Miniſter cum exhibet poculum, dicet, Sanguis Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui pro te effuſus, conſervet corpus tuum & animam tuam* in

De ritib. lib.

in vitam æternam. Et bibe hoc in memoriam Chriſti ſanguinem pro te effuſum eſſe. Hîc etiam verbum promiſſionis in precatiunculam mutatur, & Miniſter ipſe tradit ſingulis poculum in manus, ſicut priùs panem, de quo ritu ſtatim dicemus. *Tunc Miniſter dicet Orationem Dominicam. Et populus recitabit poſt illum ſingulas petitiones.* De frequenti orationis Dominicæ repetitione, & ſingularum petitionum vide ſupra, pag. 627. *Deinde dicetur Oratio ſequens, O Domine cœleſtis Pater, &c. vel iſta Oratio, Omnipotens æterne Deus, &c. Deinde dicatur aut canatur, Gloria in excelſis, &c. Poſtremo ſacerdos, vel Epiſcopus ſi adſit, dimittet eos hac benedictione, Pax Dei quæ ſuperat, &c.* In libro Liturgiæ prope finem hujus tituli, *De ordine adminiſtrandi ſacram cœnam,* habentur Rubricæ quædam generales, quarum vna eſt iſta. *Sequuntur Collectæ dicendæ poſt offertorium, quando non adſunt communicantes, quolibet tali Die vna, quoties occaſio datur, poſt collectas Matutinarum & Veſpertinarum precum vel Letaniæ, quæ etiam dici poſſunt pro arbitrio miniſtri.* Canunt vel recitant Offertorium, etiamſi nullus adſit qui offerat. Nam nulli offerre debent ſecundum ritum veterum, niſi qui communicaturi ſunt. Si nulli adſunt communicantes, nihil offertur, & tamen hîc dicitur *poſt offertorium.* Et iſta, *Diebus feſtis ſi non adſint Communicantes, dicentur tamen omnia quæ præſcripta ſunt vſque ad finem Homiliæ, addendo orationem illam generalem pro vniverſali ſtatu totius militantis eccleſiæ, atque vnam aut alteram è Collectis præcedentibus, vt occaſio erit.* Hîc habemus Miſſam ſiccam. Nam licet non celebrent ſingulis feſtis ſacram cœnam, collectas Miſſæ diei feſti recitant, & umbram ſine corpore habent, ut ſupra dictum. In libro liturgiæ ante titulum de Cœna habetur eiuſmodi titulus, *Collectæ, Epiſtolæ & Evangelia ad ſacram communionem ſive in cœna Domini dicenda per totum annum,* & dicunt, etiamſi non celebretur cœna. *Miſſa ſicca,* inquit Durandus, *dicitur, quoniam, ſi ſacerdos non poteſt conficere, quia forte jam celebravit, vel ob aliam cauſam poteſt accepta ſtola epiſtolam & Evangelium legere & dicere Orationem Dominicam, & dare benedictionem, quinimo ſi ex devotione non ſuperſtitione velit totum officium Miſſæ ſine ſacrificio dicere, accipiat omnes veſtes ſacerdotales, & Miſſam ſuo ordine celebret uſque ad finem Offerendæ, dimittens ſecreta, quæ ad ſacrificium pertinent. Præfationem verò dicere poteſt, licet in eadem videantur Angeli invocari ad conſecrationem corporis & ſanguinis Chriſti, de canone vero nihil dicat ſed orationem dominicam non præmittat, & quæ ibi ſequuntur ſub ſilentio dicenda non dicat: calicem vel hoſtiam non habeat: nec de his quæ ſuper calicem ceu euchariſtiam dicuntur aliquid dicat vel faciat. Poteſt etiam dicere, Pax Domini ſit ſemper &c. & exinde Miſſæ officium ſuo ordine peragat. Melius eſt tamen alia omittere.* Hîc vides Miſſam ſiccam Romanenſium eſſe ſolum paulò locupletiorem Anglicana. Rubricam iſtam de Miſſa ſicca illu-

Rational. lib. 4. cap. 1. num. 23.

ſtrabit

ſtrabit Rubrica in libro Edward.6. *Diebus Mercurij & Veneris Litania Anglicana canatur vel dicatur omnibus locis ſicut à ſereniſſimo Rege eſt præſcriptum. Cum autem non adſunt communicantes tamen diebus dictis poſt Letaniam Sacerdos indutus Alba aut linea cum cappa recitabit ea quæ in cœna Domini recitari ſolent vſq; dum perveniat ad Offertorium. Tunc enim poſt vnam aut alteram Collectam dimittet populum cum benedictione conſueta. Nuſquam celebretur cœna Domini vel Miſſa ut vocatur, ſine communicantibus.* Bucerus dicit hoc eſſe quoddam cœnæ Dominicæ ſimulachrum à perverſitate Romanenſium Antichriſtianorum mutuatum, valere ad confirmandum ſuperſtitioſis impiam Miſſæ fiduciam, & refert quaſdam nobiles fœminas palam auſas petere memorias dum deeſſent communicantes, & repertos ſacrificulos qui tales celebrarent memorias in gratiam ſuperſtitioſorum hominum etiam eodem tempore & templo quo cœna ipſa exhibita à Miniſtris ordinariis. *Et quam poſſit habere rationem*, inquit, *ex verbo Dei cæteras preces, Pſalmos, & divinas lectiones, quarum rerum omnium per ſe eadem eſt dignitas, eadem divina vis, dicere miniſtros aut communibus veſtibus, aut ſola indutos ſimplici alba illa linea, atq; aliis in locis quàm ad menſam Domini: iſtam autem dimidiatam Miſſam dicere veſtibus omnino Miſſalibus & ad Domini menſam? Defugienda eſt igitur & hoc abuſu tollenda ſpecies mali, præſcindendaque offendiculi occaſio in Miſſam adhuc ſuperſtitioſis: & agendum quod fidem Chriſti certo ædificet, non vel ex parte ſimulandum quod gerere non eſt propoſitum.*

Cenſura Liturg. cap. 3.

Miſſam ſiccam alii inter Pontificios etiam Nauticam ceu Navalem vocant, quia in mari & fluctibus celebrari ſolet, quibus locis propter motum & agitationem fluctuũ Miſſę ſacrificium non celebrandum cenſent. Sequitur iſta Rubrica, *Ac ipſa quidẽ cœna Domini nunquam celebrabitur niſi juſtus ſit hominum numerus, qui cum Miniſtro* the Prieſt *communicent, prout ipſi videbitur. Quod ſi non ſint plures in parœcia, quàm viginti maturæ ad communicandum diſcretionis, nulla tamen communio erit, niſi quatuor vel minimum tres cum miniſtro* the Prieſt *communicent. In eccleſiis verò Cathedralibus & Collegiatis, in quibus plures exiſtunt miniſtri* Prieſts *ac Diaconi omnes ſingulo die Dominico ad minimum cœnam cum Miniſtro, niſi legitima excuſatio intercedat participabunt.* Vides hîc quàm propè accedant ad privatam Miſſam. Etſi enim nolunt ſacerdotem ſolum ſibi celebrare, & Euchariſtiam percipere, juſtum tamen numerum communicantium definiunt tres communicantes præter Miniſtrum, & quidem in loco publicorum conventuum & contra præceptum Apoſtoli qui 1. Cor. 11. vult, ut alii alios expectent, ut omnium una ſit communio, & ne ſeparatim Euchariſtiam celebrent. *Itaque fratres mei cum convenitis ad veſcendum alius alium expectate.* Quæque factio propriam cœnam prǽoccupabat alios in cœtum venientes prǽvertendo v. 21. quod non erat cœnam Domini, ſed ſuam cœnam edere.

Nam

Nam dominus omnibus ſuis diſcipulis eam diſpenſavit. *Ad invicem expectandum dicit Apoſtolus, ut omnium oblatio ſimul celebretur, ut & omnibus miniſtretur,* inquit Ambroſius in locum illum. Præterea 1 Cor. 10 17. panis fractionem unitatis & mutuæ charitatis ſymbolum eſſe ait. *Quoniam unus eſt panis, unum corpus nos* illi *multi ſumus, nam omnes ex uno illo pane participamus.* Id eſt inquit Paræus, *Cur panem frangimus hoc eſt panem unum dividimus in multas partes, quas ſinguli accipimus & manducamus? Ad ſignificandum, quod ſicut particulæ multæ ſunt unus panis, de quo omnes participamus; ſic multi nos ſumus unum corpus h.e. virtute hujus ſacramenti coaleſcimus in unum corpus invicem, & cum Chriſto.* Et proinde ſenſus erit *quoniā unus panis* eſt nempe quem frangimus & in multas partes dividimus ſic *multi efficimur unum corpus quia omnes de uno illo pane fracto & diſtributo manducamus.* Quod enim frangitur unum fuit, & unum facit eos qui illud participant. *Unus panis erat mole & maſſa,* inquit, *in veteri Eccleſia, quando ex oblatione farris unus panis Euchariſtiæ conſecratus frangebatur in unitatis ſymbolum, qui mos diu obtinuit.* Eadem unitas repræſentabatur per multa grana ex quibus unus panis, & multas uvas ex quibus vinum conficitur. Cum igitur Euchariſtiæ perceptio ſit non modo ſigillum promiſſionum Dei, ſed etiam profeſſio non modo conjunctionis noſtræ cum Deo, verum etiam fraternæ dilectionis & coalitionis in unum corpus, qui ſeparatim ab aliis Euchariſtiam percipiunt profiteri eo ipſo ſe nullam habere cum cœteris communionem ceu ſocietatem colligit Cartwrightus. Si dixerint Formaliſtæ ſe optare ut omnes communicent & hortari in hunc finem in exhortatione poſt offertorium cum jam accipit Miſſa fidelium; reſpondeo primò ludicram eſſe illam exhortationem, & dicis tantum cauſa recitari, ut ſupra oſtendimus. Præterea non ſat eſt optare & hortari, ſed iſti tres aut quatuor monendi ſunt, ut expectent diem ordinarium quo celebranda cœna in publico Eccleſiæ cœtu. Et quamvis hæc tempora zelo & charitate deferveſcente non tam frequentes ferent cœnæ celebrationes quam in primitiva Eccleſia, tamen ſæpius celebranda & ſtatis temporibus omnes adigendi ſunt ad Euchariſtiā percipiendam, qui non cenſuris Eccleſiaſticis ob crimina & ſcandala arcendi. Ex ſola negligentia vel contemptu, vel ſuperſtitioſo metu ut abſtineant non ſunt ferendi. *Qui enim ea ſunt: voluntque perſeverare animi impuritate, & nolunt (nam poſſunt quicunque volunt) Chriſti communionem ad ſalutem ſuam promovendam percipere, hi in judicium condemnationis & Evangelium audiunt, & cum Eccleſia Chriſti precantur. Nam, ut D. Chryſoſtomus verè ſcripſit, Qui indignus ſit horum ſacramentorum perceptione is etiam indignus eſt, qui precibus Eccleſiæ interſit, menſæque Domini adſtet, imò indigni omnes hujuſmodi ſunt, quos Domini terra ſuſtineat, ſuſtentet, tegat cœlum. Qui enim in ullo*

Repl. 1 pag. 116.

Cenſura in ordinat. miniſterii Eccl. p. 460.

peccato perſeverant ſcientes, hi filium Dei conculcant pedibus, & habent ſanguinem teſtamenti prophanum, inquit Bucerus. Nec minus graviter verbis ſequentibus. *Et quid iſti nauſeantes librum vitæ æternæ homines ſua à ſacra cœna abſtinentia aliud ſignificant, cum velint haberi Chriſtiani, quàm plus Chriſti exhiberi in hoc ſacro atque Evangelio & baptiſmate, aut ſaltem requiri plus dignitatis, hoc eſt fidei & ſanctimoniæ ad recipiendam Chriſti ſervatoris communionem per ſacramentum Euchariſtiæ quàm ad recipiendam eam communionem per Evangelium & baptiſma? Nec eſt quod iſti de reverentia ſacramenti prætexant, & ſua indignitate. Nemo enim indignus domini ſui menſa habetur, quàm qui retinet peccandi voluntatem, ea vero nunquam non deponenda eſt. Et mira ſanè ſacramenti reverentia, qua contemnitur, & ſaluifica in eo oblata filii Dei communicatio repudiatur.* Et infra. *Quam ergo tandem ob rem iſta amatur communicatio Chriſti ex menſa ejus ab ejus communicatione quæ percipitur verbo & precibus ſejuncta, cum planè conſtet hanc ſacrorum Chriſti diſtractionem iſti ferri acceptam Antichriſto? Ab Apoſtolis enim per omnia Eccleſiæ memorabilia tempora, menſa domini præſentes ei omnes pariter communicabant, ita vt dominus hoc ſuum memorabile inſtituit, quique id facere neglexiſſent excommunicabantur, vt legitur in Act. Apoſt. 9.* Intelligit Canones qui vulgo Apoſtolorum nomine circumferuntur, ubi canone 10 ſic ſtatuitur. *Omnes fideles qui conveniunt in ſolennibus ſacris ad Eccleſiam, ſcripturas Apoſtolorum & Evangelium audiant. Qui autem non perſeveraverint in oratione vſque dum Miſſa peragitur, nec ſanctam communionem percipiunt, velut inquietudines Eccleſiæ moventes convenit communione privari.* Sic Anacletus Epiſt. 1. *Peracta conſecratione omnes communicent, qui noluerint Eccleſiaſticis carere liminibus. Sic enim & Apoſtoli ſtatuerunt, & ſancta Romana tenet Eccleſia.* Item ex Concilio Martini Bracarenſis cap. 83 habetur decretum in Gratiano hujuſmodi. *Si quis intrat in Eccleſiam Dei, & ſacras ſcripturas audit, & pro luxuria ſua ſe avertit à communione ſacramenti, & in obſervandis myſteriis declinat conſtitutam regulam diſciplinæ, illum talem projiciendum de Eccleſia Catholica eſſe decernimus, donec pœnitentiam agat, & oſtendat fructum pœnitentiæ ſuæ, vt poſſit communione percepta indulgentiam promereri.* Ambroſius ait, *Qui ſemper pecco, ſemper debeo habere medicinam.* Hilarius, *Si non ſunt tanta peccata vt excommunicetur quis, non ſe debet à medicina corporis, & ſanguinis Domini ſeparare.* Ex his patet, vel pro ſuperſtitioſo, qui inani metu detinetur habendum, vel pro prophano, qui peccandi propoſitum profitetur, & à ſacra cœna abſtinet, ac neutrum ferendum. *Nam quid poſſit omnino homini in Chriſtum baptizato obſtare, quo minus oblatam Chriſti accipiat gratus, & hoc ſacramento communionem, cum ex ea menſa Domini adminiſtratur, quàm quod nolit in Chriſto vivere & habere ipſum viventem in ſe, repudietque ita baptiſma ſuum, in quo hanc communio-*

De conſecr. diſt. 2 c. 18.

Ibid. c. 14.
Cap. 15.

communionem primam recepit, fœduſque ſalutis omne ei renuntiet? inquit Bucerus, & lectorem remittit ad Chryſoſtomi homiliam 3 ad Epheſios. Contra qui ſe indignum ſentit & fide infirmum eo ipſo dignior eſt. *Qui non meretur quotidie accipere, non meretur poſt annum accipere*, ait Ambroſius. Et, *qui vulnus habet medicinam requirit.* Cum ita ſe res habeat, audiamus quid conſulit Bucerus. *Atque quos publica doctrina & hortatu huc non poterunt permovere, vt eos privata admonitione & obteſtatione eò adducant: vt deſinant tandem cibum vitæ æternæ tam impiè ad æternam ipſorum perniciem faſtidire. Qui vero nec ſic permoveri ſe ſuſtineant, vt & S. cœnæ, quotieſcunque ea feſtis diebus publicè celebratur adſint, niſi juſtis negotiis impediantur, cumque adfuerint ſalvificam Chriſti communionem è menſi ejus non accipiant, hi certè debent excommunicari, vt qui baptiſma abnegent ſuum, & fœdus æternæ ſalutis Domino & Eccleſiæ palam irritum habeant, Eccleſiamque eos ab hac ſua pernicie revocantem audire obſtinatè recuſent.* L 5 de ſacr. cap. 4. Cenſura pa. 461.

Præcipua negligentiæ cauſa eſt quod opus cenſent præparatione per opera pœnitentiæ, ſicut in ante paſchali jejunio, vel quod paſchatis cœnam celebriorem & ſacratriorem aliis exiſtimant propter quadrageſimalem præparationem, & propterea ad tempus illud præcipuè differunt, quia præparationem ad tempus antepaſchale differunt. Etſi ad tria tempora obligantur per canonem 21 & Rubricam, tamen nominatim ad percipiendum illud ſacramentum in feſto paſchatis adſtringuntur. Rubrica ſic præcipit. *Atque hîc obſerva vnumquemque è parœcia ter ad minimum ſingulis annis communicare oportere, nominatim verò ad paſcha, ac ſacramenta cœteroſque ritus juxta hujus libri formam percipere.* Tolle quadrageſimale jejunium & paſchatis ſolenniorem Miſſam, deinde conſtituantur non tria tantum ſed ſex vel duodecim ſtata tempora celebrandæ ſacræ cœnæ, experientur totum Eccleſiæ cœtum toties frequentaturum locum publicum & percepturum ſacram Cœnam. Si qui negligentiores ſint aut contemnant vel ejicere vel poenis & cenſuris in ordinem cogere poſſent. Et qua ratione ad tria tempora rubrica vel canone obligant, eadem & ad duodecim, ſi conſultum ipſis videbitur, obligare poſſunt. Et hoc velle videntur cannone 22 conſtitutionum anni 1603. *Cum laicorum quiſque ad ſacræ Cœnæ communionem ter quotannis obligetur, multique nihilo ſecius vix ſemel communicent, miniſtris omnibus præceptum volumus, vt quotieſcunque ſacramentum illud celebrare voluerint, parochianis ſuis ſolenniter in Eccleſia inter preces matutinas idque præcedente die dominico, quo melius veniant præparati, id denunciare non omittant: quas vtique monitiones parochiani viciſſim ſuſcipere, ac eiſdem parere ſub periculo & pœna legis tenebuntur.* Si ſub poena obſtringere poſſint ad tria tempora poſſunt & ad plura. Dico igitur tollendum & temporum ſolennium & præparationum diſcrimen, quo ſublato communicantium nume-

roſos cœtus habebant etiã abſque obligatione ad pœnam. Rubrica autem ſupra dicta non tam propter communicantes quàm propter miſſam ipſam trium ad minimum numerum deſiderat. Non enim diſſimilis eſt decreto quod extat in Gratiano. *Hoc quoque ſtatutum eſt, ut nullus Presbyterorum Miſſarum ſolennia celebrare præſumat, niſi duobus præſentibus, ſibique reſpondentibus ipſe tertius habeatur, quia cum pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiſcum, & illud in ſecretis, Orate pro me, aptiſſimè convenit, ut ipſius reſpondeatur ſalutationi.* Obiter notandum quod in dicta Rubrica additur, *Vnuſquiſque porro ad Paſcha computum cum ſuo Rectore, Vicario, Miniſtro,* Angli. or Curate, *ejuſque vel eorum deputatis annuatim inſtituet, eiſdemque omnia Eccleſiaſtica debita eo tempore ſolita numerari perſolvet.* Et in alia Rubrica ſic edicitur, *Si vero quicquam panis vel vini ſuperfuerit miniſter,* the Curate, *ad ſuos uſus capiet:* Nihil hîc cedit pauperibus, devorat reliquias Curio, etſi de ipſius alimento & ſuſtentatione aliunde proſpectum ſit. *Panis autem ac vinum in communionem præparatum per Miniſtrum, atque æditus,* by the Curat and Churchwardens, *Parœciæ ſumptibus parabuntur, ipſaque Parœcia ejuſmodi pecuniarũ ſummis reliquiſque impenſis, quas domatim hactenus ſingulis diebus dominicis pro eiſdem erogarunt, liberabitur.* Si ſumptibus parœciæ parabuntur panis & vinum per Curionem & æditus, quid retinent offertorium & oblationes, cum hunc in finem præcipuè obtulerint vel potius attulerint veteres panem & vinum & diſponebant in menſa unde ſumpſit partẽ Miniſter, conſecravit & diſtribuit cõmunicantibus. Si quod præcipuũ in oblationibus abrogatum, vel alio modo & tempore comparatur quàm per oblationẽ, cur in aliis oblationes retinent. Refert liturgię Examinator ad Weſtmonaſterium cœnam miniſtrari rotundis placentulis, & conjicit Prçlatos pedetentim ſuperſtitionem provecturos. Hoſtiæ rotundæ non modò nihil faciunt ad ædificationem, ſed etiam grave offendiculum præbent infirmis, dũ detinentur in errore inveterato de corpuſculo Chriſti in hoſtia latente, & obfirmantur pontificii. Sacramentalis analogia ſpiritualis nutritionis obſcuratur. *Nam propriè loquendo panis non ſunt, ſed tenues lamellæ ceu minutiæ viſcoſæ ex farina & aqua, ferro calente compreſſæ nutritioni inutiles difficiles, concoctu, ut fatentur Medici. Ideo pharmacopæi non panes ſed Nebulas appellant, ventriculum inſtar glutini cujuſdam turgere facientes, ut apparet ex fumigatis, quæ lentore etiam collam ſuperant, ita ut pro cera hiſpanica ad literas obſignandas à multis uſurpentur.* Panis autem ſacramentalis talis eſſe debet, ut vi ſua nutritia poſſit repræſentare nobis ſpiritualem nutritionem per Chriſti corpus. Impediunt etiam vel potius omnino tollunt ritum fractionis à Chriſto inſtitutum, nec ad diſtributionem ſatis cõmodæ ſunt. *Notum eſt enim quanta curâ ſubtiles illas & pluma leviores placentulas in patellis geſtare oporteat. Sollicitè cavendum eſt, ne qua frangatur,*

De Conſecr. diſt. 1 ca. 61

Paræus de ſymbol. lib. 1 cap. 6.

gatur, ne qua excidat, ne duæ pro vna fortè arripiantur, aut halitu miniſtri difflentur. atque diffugiant, cuiuſmodi non raro contingere ipſimet non ignorant. Gregorii ætate primum cœpit immutari panis Euchariſticus in placentas rotundas in ſacrificio Miſſæ, quas Coronas oblationum vocabant, ut ibidem probat, ſed hæ coronæ oblationum majores erant, & frangi ac diſtribui commodè poterant. Bernoldus Preſbyter, expoſitor ordinis Romani ut creditur, qui vixit circa annum 1089 ait, ante ſuam ætatem oblatas ex pugillo ſimilæ ad ſpeciem Coronæ confectas fuiſſe, & tortam panis vocat. De nummulariis autem hoſtiis paulò ante ipſius ætatem introductis, & nondum ubique receptis, ſic ſcribit. *Si nihil omnino debet fieri intra vel extra templum Domini abſque menſura & ratione, videntur Oblatarum minutiæ ad Chriſtum & Eccleſiam nihil pertinere, quia ſunt abſque menſura atque ratione.* Caſſander in Liturgicis Bernoldi ſententiam de hoſtiis nũmulariis his verbis explicat, *Plura ab eodem auctore alioqui prudenti, pio & Eccleſiaſticarum traditionum ſtudioſiſſimo in eam ſententiam dicuntur, qui indigniſſime tuliſſe videtur ætate ſua in quibuſdam eccleſiis oblatas panis, quæ priſca eccleſiæ conſuetudine ad vſum ſacrificii ad menſam domini à populo fideli offerebantur ad imaginẽ nummorum & ad tenuiſſimã quandam & leviſſimã formam à veri panis ſpecie alienam fuiſſe redacta. Quare per contemptum minutias nummuliariarum oblatarũ appellat, imaginariam & vmbratilẽ levitatem illis tribuit, & indignas eſſe panis vocabulo pro ſua tenuitate, ac propter eas officium atque religionẽ Eccleſiaſtici officii multum per omnẽ modum confundi aſſerit, pluribuſque & acerbioribus dictis eas inſectatur.* Liturgici ca. 27 p. 61. Cum tranſubſtantionis commento ſimul excogitata eſt iſta hoſtiarum numularium forma, ut populo faciliùs perſuaderent poſt conſecrationẽ non remanere panem, ſed eſſe Chriſti corpus ſub ſpecie panis, cum tam ſubtilẽ & minutam formam & umbrã ac ſpectrum panis potius quã verum panẽ viderent & in ore liqueſcere ſentirent abſq; manducatione. Propter execrandã idololatriam cui inſerviunt, & confuſionem quam efficiunt in adminiſtratione cœnæ præcipuè ἀρτοκλασίας excludendo, abrogandæ ſunt, non autem revehendæ in eccleſias reformatas. Forma panis de ſe eſt indifferens, nam perinde eſt ſive ſit quadrata ſive rotunda, ſive globoſa & ſphærica ſive plana placentæ forma ſive oblonga, modo frangi & diſtribui cõmodè poſſit. Sed forma quæ fractionem & diſtributionem excludit, & analogiam ſignificationis obſcurat non eſt indifferens. Panis fermentatus etiam multo aptior eſt quàm azymus ad ſuſtinendam ſacramentalem analogiam. *Nutrire quidẽ poteſt etiam infermentatus panis, ſed cõcoctu difficilior eſt, fermentatus autẽ & nutritioni & digeſtioni eſt accõmodatiſſimus fatente Galeno*, inquit Paræus, & panẽ fermentatum magis ſeparare dominicã cœnã à Iudaiſmo quàm infermentatũ dicit, & panes azymos cum ipſo feſto azymorum per Chriſtum ſublatos.

De ſymbolis l.1.c.10.

Apparetque panes infermentatos Iudæorum quibus veſci ſeptem integris diebus tenebantur, non fuiſſe delicias aut cupedias, ſed cibum inſuavem ac miſerum Ægyptiacæ miſeriæ ſymbolum atque μνημόσυνον. Chriſtus panem azymum uſurpavit in cœna, non propter myſterium aut ſignificationem, ſed propter temporis circumſtantiam. Nam inſtituit poſt eſum agni Paſcalis quo tempore non licebat habere panem fermentatum. Neceſſitate igitur adactus pane azymo celebravit; quod ſi extra feſtum azymorum inſtituiſſet, proculdubio pane fermenmentato celebraſſet. Inſtituit autem ea nocte qua traditus eſt ob varias, quas vocant, cõgruentias. Hoſtiæ igitur infermentatæ non magis pertinẽt ad ſacramentũ cœnæ dominicæ, quàm aliæ ceremoniæ paſchatis Iudæorũ cum feſtinatione fugã ex Ægypto ſignificantes. Pergo. Canone 24 Conſtitutionum anni 1603 ſtatutum in hunc modum, *Per Cathedrales omnes & Collegiatas eccleſias, ſacram cœnam in feſtis ſolennibus adminiſtrari volumus, nonnunquam per epiſcopum (ſiquidem præſens extiterit) nonnunquam vero per Decanum, quandoque etiam per canonicum vel Præbendarium (miniſtrum ibidem maximè eminentem) eundemque decente capa amictum ac adjutum ab Evangelij & epiſtolæ lectoribus (iuxta Admonitiones in ſeptimo Elizabethæ promulgatas) idque iis horis, & cum illa prorſus limitatione, quæ in libro publicæ Liturgiæ præfiniuntur.* Et ſequenti Canone, *In Cathedralibus & Collegiatis eccleſiis ceſſante coena Dominica ſatis erit tempore Divinorum Superpelliceis duntaxat uti: niſi quòd eccleſiarum Collegiatarum Decani, Magiſtri ac præfecti, itemq; Canonici & Præbendarii (dummodo graduati) cum Superpelliceis Caputia gradibus ſuis reſpectivè congrua inter rem divinam gerere tenebuntur.* Sed de veſtibus ſacris dicemus ad finem huius capitis, quia omnibus Liturgiæ officiis communes ſunt. De variis geſticulationibus quibus utuntur modo avertendo modo convertendo ſe ad populum, modo genua flectendo & ſtatim erigendo ſe ad aliam orationem recitandam, deque orationum duplicatione, repetitione, reſponſionibus, &c. diximus ſupra in Officio horario. De Organis & muſica inſtrumentali, & cantu alternato uſurpatis in eorum Miſſa aliiſve Officiis diximus capite octavo. Si quis videret cœnam adminiſtratam in Cathedralibus eccleſiis, altaria, capas, ſuperpellicea, genuflexiones, adorationem, oblationes, & alia de quibus ſupra dictum, & muſicam inſtrumentalem & vocalem audiret diceret ovum ovo non eſſe ſimilius quàm Romanenſi Miſſam Anglicanam.

De geniculatione in percipienda euchariſtia diſſertaturus præmittam ob majorem perſpicuitatem, quæ habet magnus ille Ioſephus Scaliger in libro 6 de emendatione temporum de tranſlatis ritibus clauſulæ cœnæ Paſchalis ad cœnam Dominicam. Per φρατρίας (id eſt contubernia quæ συμπόσια & πρασιαὶ dicuntur Marc. cap. 6.) epulis Paſcalibus diſcumbebant & operam dabant. Duplici cœ-

na

na fungebantur in ritu agni Paſchalis. Quinetiam omnia ſolennia maxima, ut Paſcha, Pentecoſte, Scenopegia, florentibus opibus Iudæorum ac templo ſtante, ſemper duarum cœnarum commiſſione tranſigebantur. In priori hoſtiis immolatis veſcebantur. Hoc erat ſacrificium illius diei. In altera quædam canebantur ἐξιλαστικὰ καὶ εὐχαριστικὰ & vocabatur δεῖπνον ἀπολυτικὸν cœna dimiſſoria, quæ erant veluti ſecundæ menſæ apud Gentiles. Nam apud illos menſis ſecundis libabatur, ac potio in calice circumferebatur, & vinum menſis ſecundis libamentis Deorum impendebatur. Sic Hebræi, quos ſimiarũ inſtar imitati Gentiles, epulis ſacrificii functi ſecundis menſis gratias Deo agebant & potionem circumferebant. Secuncundæ menſæ aliorum ſolennium variis bellariis inſtruebantur, eaſque aut Græco verbo ἐπικώμιον aut patrio *Kinnuah* vocabant. In paſchali autem epulo convivæ interdicebantur omni genere bellariorum. In locum enim bellariorum afferebatur in tryblio acetarium ex intybis & lactucis agreſtibus, quorum quia triſtis ſuccus & amarus, propterea ex aceto ac aliis neſcio quibus embamma conficiebatur, in quod azyma & amara illa olera intingebantur: vocabatur *charoſeth*. Id hodie conficitur ad ſpiſſitudinem illius embammatis, quod nonnulli muſtaceam, Galli Muſtardam vocant. Erat enim ſatura olerum amarorum, quæ aliis eiuſmodi ſpiſſabatur. Primum offam azymam in illud intingebat Paterfamilias quam devorabat, deinde ſub gauſape aut mappa aliam tortam azymam reſervatam in tot fruſtra frangebat, quot in contubernio ſive φρατρίᾳ convivatores erant. Fruſtum erat magnitudine olivæ quod ſingillatim & ordine omnibus porrigebatur. Paterfamilias offam in tryblio intinctam devoraturus carmen benedictionis præmittebat. *Benedictus es Domine, Deus noſter, Rex ſæculi, qui ſanctificaſti nos mandatis tuis, & præceptum dediſti ſuper eſu panis Azymi.* Hoc carmine functus paterfamilias, & primus omnium azymis operatus, cum τὰ κλάσματα azymi contubernalibus aut domeſticis diſtribueret, hoc carmine, ſtante templo, ſacrum proſequebatur, *Iſte eſt panis ærumnæ quem comederunt maiores noſtri in terra Ægypti. Quiſquis eſurit accedat & Paſcatizet, cuicunque opus eſt, accedat, & Paſchatizet.* His peractis poculum delibatum tradebat proximo, ille ſecundo, ſecundus tertio, donec per totam φρατρίαν circumferretur potio. Carmen autem quo poculum proſequebatur huiuſmodi erat, *Benedictus es Domine Deus noſter Rex ſæculi qui creaſti fructum vitis.* Poculum autem illud vocabatur *Kos hillel* ποτήριον ὑμνήσεως. Poculum autem hymneſeos ideo vocabatur, qnod hymno poſt potionem decantato abibant. Hymnus enim ille erat τὸ ἀπολυτικὸν τοῦ δείπνου. Nam canon Paſchalis diſertè interdicebat poſt poculũ laudationis aliquid cibi aut potus ſumere. *interdicitur aliquid comedere poſt poculum hymni.* Vt cœna duplex, ita & lotio, una quotidiana non ſolum

Iudæis

Iudæis ſed & Gentibus uſitata. Quia enim in lectis diſcumbentes epulabantur, propterea prius depoſitis ſoleis lavabant, ne ſcilicet pulveroſis pedibus ſtrata inquinarent. Iudæi ſuperſtitioſiores non pedes tantùm, ſed & totum corpus intingebant. Puriores verò à ſuperſtitione pro univerſali illa βαπτίσει contenti erant ποδονιπτρῳ, hoc eſt pedilavio. In ritu autem Paſchali aliam habebant lotionem poſt eſum agni, de qua Canon. *Opus eſt ſecunda lotione tingi intybis.* De duplici lotione aliiſque ritibus noctis Paſchalis ex Iudæorum rituali habet iſta. *Quam diverſa hæc nox à cæteris noctibus, quòd in alijs noctibus ſemel tantum lavamus: in hac autem bis. Quòd in reliquis noctibus comedimus ſive fermentum ſive azymum: in hac autem omnino Azyma. Quòd in reliquis noctibus veſcimur oleribus omne genus: in hac autem intybis. Quod in omnibus noctibus tàm edentes quàm bibentes vel ſedemus vel diſcumbimus: in hac autem omnes diſcumbimus.* In ultimo paſchate, quod celebravit Chriſtus lotio iterata fuit, primum ex conſuetudine quotidiana, vt diſcumberent & agnum comederent. Deinde δείπνου γενομένου ex ritu paſcatis. Petrus itaque non quod iterum lavare neceſſe ſit miratur, ut qui ſciret in prima Azymorum hoc ſolere fieri, & lotionem iterari, ſed quod diſcipulus à Magiſtro, famulus à Domino, homunucio a vero Deo διακονεῖται. Fuit etiam duplex cœna in continenti, cum duæ lotiones vtramque præeant; una ordinaria in qua Agnus quoque comeditur, altera in qua fractio panis azymi. & intinctio azymi in tryblio embammatis, Ioh. 13. 26. & denique poſt poculum hymnus cantatur ex ritu paſchali. Hactenus Scaliger. Lotis igitur pedibus diſcubuerunt, agnum cum pedibus azymis comederunt, hac cœna peracta ſurrexerunt, ut alia oblatione ad ſecundas menſas ſeſe compararent. Chriſtus more inuſitato pedes diſcipulorum lavit, qui illius pedes lavare potius debebant, ut humilitatem eis hoc humilitatis ſuæ exemplo iam deceſſurus commendaret. Rurſum diſcumbunt in lectis, herbis amaris veſcuntur. Chriſtus caput hujus contubernii, offam in embamma intingit dedit Iudæ, qui ſtatim exiit. Aliam tortam azymam ad cœnæ clauſulam reſervatam accipit Chriſtus, benedixit, ſed aliis verbis quàm Paterfamilias ſolebat, benedixit autem autem & ſanctificavit, ut eſſet corporis ſui ſymbolum & pignus. Quibus verbis ſanctificavit & bene dixit non exprimitur, fregit & dedit, non ſingulis, ſed proximis, & dixit porrigens, non verba illa ſolennia quæ uſurpabat paterfamilias, *Iſte eſt panis miſeriæ, &c.* ſed *accipitee, dite, hoc eſt corpus meum, &c.* Panem miſeriæ ſacramentum fecit panis vivifici. Similiter accepit poculum, gratias egit, & benedixit, non illa ſolenni verborum formula quam uſurpabat paterfamilias, dum poculum hymni in manus ſumeret, ſed mutatis

tatis verbis ad præſens inſtitutum ſanctificavit ut fieret ſymbolum ſanguinis ſui. Poculum tradidit proximo, ille ſecundo, ſecundus tertio, donec per totam φρατρίαν circumferretur, & dum porrigit dixit, *bibite ex eo omnes. Hoc eſt enim ſanguis meus novi fæderis* &c. his omnibus abſolutis hymnum cecinerunt. *Et hîc proculdubio hymnus ille*, inquit Mornæus, *qui in Azymorum ſolenni ritu cœnam claudere ſolitus, pſalmus, ſi ritualibus Iudæorum fides* 114 *&* 115 *vel ſi Burgenſi à* 113 *ad* 119 *omnes.* Sed an Chriſtus & Apoſtoli hos pſalmos cecinerint, incertum, cum pleraque alia mutaverit Chriſtus in cœnæ clauſula. Hunc ſolennem hymnum magnum Hallelujah vocant Iudæi. *De Miſſa l. 1 c. 11*

Geſtus ceu ſitus corporis in percipienda Euchariſtia non eſt indifferens, ut volunt quidam, qui perinde eſſe cenſent, ſive ſedendo ſive ſtando ſive tranſeundo, ſive genua flectendo quis percipiat. Tranſeundo aut inambulando Euchariſtiam percipere confundit ordinem inſtitutum à Chriſto, & ritus quoſdam inſtitutionis excludit. Genua flectere non modo excludit ritus inſtitutionis, ſed etiam præceptum ſecundum de vitanda idololatria multis modis violat. Stando circum menſam percipere Euchariſtiam de ritibus & forma inſtitutionis nihil detrahit, non tamen eſt ſitus convenientiſſimus, quia non ordinarius convivarum geſtus, & propterea obſcurat dignitatem illam ad quam nos evexit, & familiaritatem ad quam vocavit dominus. Sedendo percipere convenientiſſimum, quia ſic nec ritus inſtitutionis violantur, nec ſuperſtitionis aut idololatriæ periculum ſecum trahit ſitus iſte, dignitatē & familiaritatē ad quam vocati ſumus meliùs exprimit, & exemplo ipſius Chriſti & Apoſtolorum in prima inſtitutione, & Apoſtolicarum poſt Eccleſiarum nobis commendatur. Chriſtus & Apoſtoli in prima cœna non ſtantes aut tranſeuntes, ſed accubentes perceperunt elementa. Sunt inter noſtrates qui fatentur Chriſtum & Apoſtolos accubuiſſe, dum veſcerentur cœna Paſchali, at non dum celebraretur ſacra cœna Novi Teſtamenti, quia, inquiunt illi, cum ſolenne fuerit Chriſto dum oraret aut gratias ageret, genua flectere, credendum eſt Chriſtum & Apoſtolos, dum gratias ageret & benediceret, geniculatos, nec poſtea mutaſſe geſtum illum ante peractā cœnam. At Evangeliſtę dicunt *edentibus illis*, nempe diſcipulis de cœna ſecunda poſtquam rurſus diſcubuiſſent. Si edentibus illis, etiam diſcubentibus illis. *Unde quod dicit Matthæus cœnantibus autem eis accepit Ieſus panē & benedixit, & quod Marcus ait; & manducantibus illis accepit Ieſus panem & benedicens fregit, idem eſt, ac ſi dixiſſet, recumbentibus illis*, inquit Baronius. Sed Matthæus & Marcus, inquiunt, interpretandus eſt per Lucam Evangeliſtam, & Paulum Luc. 22 19, 1 Cor. 11 24. *Similiter poſtquam cœnavit* &c. Reſpondeo illud dici de poculo non de pane. *Similiter*, id eſt, ut ſumpſit panem & gra- *Annal. tom. 1 an. 34. num. 44.*

tias egit, ſic etiam poſtquam cœnavit, ſumpſit poculum & gratias egit, &c. Edentibus illis ſumpſit panem, ſed intercedente actionis parte prima inter cœnam paſchalem & poculum jure dicere potuerunt Lucas & Paulus, *Similiter poſtquam cœnavit* &c. Nec neceſſe erat ut Bellarminus eorum ſententiam amplecteretur, qui ex his verbis colligunt Chriſtum inſtituiſſe ſacramentum ſub ſpecie panis in ipſa cœna Paſchali, & non niſi multis interjectis ſumpſiſſe poculum, cùm contrà credendum potius ſit *per modum unius ſigni* tantum myſterium inſtituiſſe, & nulla alia interjeciſſe. Nam per verba illa *edentibus illis* aut *cœnantibus illis* nihil aliud ſignificatur, quàm dum adhuc comederent, & nondum deſierant, non autem quod poſtea pergerent comedere de cœna paſchali ante benedictionem poculi. Fruſtra igitur hinc colligit cœnam ſub unica ſpecie, nempe panis, propriè loquendo fuiſſe inſtitutam. Detur etiam dixiſſe Evangeliſtas de pane, Chriſtum poſtquam cœnaſſet eum ſumpſiſſe, gratias egiſſe, tamen non ſequeretur non edentibus illis ſumpſiſſe. *Quamvis autem totum ſacramentum poſt cœnam inſtitutum fuerit, in ipſius tamen cœnæ fine inſtitutum eſt cum adhuc diſcumberent & manducarent. Nam manducarunt cibos alios quouſque ad inſtitutionem cœleſtis cibi ventum eſt. Ideoque Matthæ. & Marc. aiunt, Manducantibus ipſis effectum eſſe hoc ſacramentum. Adhuc enim manducabant cum dominus accepit panem, benedixit, & fregit.* Quod de Chriſto genua flectente, dum oraret aut gratias ageret, afferunt, ſi ſemper ita feciſſe intelligant, falſum. Cum paterfamilias in clauſula cœnæ paſchalis erat benedicturus, non ſurrexerunt ille & reliqui convivæ, ut genua flecterent. Brevior erat ſolennis verborum formula, & citius abſoluta quàm ut potuiſſent commodè ſurgere & in genua rurſum procumbere. Eundem morem ſervaſſe Chriſtum credibile eſt, & probatur certum eſſe ex eo, quod nunquam benedicentes ulli creaturæ procubuerint Iudæi in genua. Qui benedicit maior eſt eo cui benedicit, quatenus nempe benedicit. Ideo cum benedicerent ſacerdotes populo, levarunt, cum certæ perſonæ, imponebant manus, non procubuerunt ante populum vel certam illam perſonam cui benedicebant, ſic cum rebus aliis inanimatis, ut cibis benedicebant ſive communibus ſive ſacris, non procubuerunt in genua. Chriſtus cum Emaunte ſederet ad menſam benedixit Luc. 24 30. *Et factum eſt, quum diſcubuiſſet cum eis ſumpto pane benedixit*: quem locum quidam interpretantur etiam de ſacra coena. Sic Matth. 14 13. *Et juſſa turba per herbas diſcumbere acceptis quinque illis panibus, ac duobus piſcibus ſuſpiciens in cœlum benedixit*. Diſcumbentibus illis benedixit quinque panibus, & tantùm levavit oculos. Oculorum elevatio fuit quidem Chriſto familiaris, ut hîc vides & Marc. 6 & 7, Luc. 9, Ioh. 6 11 & 17. Ambroſius in coena etiam oculos ad coelum ſuſtuliſſe dicit, præterea nihil. Dico

De Eucharistia l. 4 ca. 27.

Barradius tom. 4. l. 3 c. 2.

De ſacram. l. 4 c. 5.

Dico igitur contrà nunquam Chriſtum aut Iudæos aut Apoſtolos dumbenedicerent ulli creaturæ procubuiſſe in genua, partim ad vitandam omnem idololatriæ ſpeciem, partim ut dixi,ut ſuperioritatem ceu maioritatem, ut ita dicam, benedicentis in hoc actu oſtenderent. Ineptè & abſque ullo ſcripturæ exemplo facere mihi videtur, qui elementis panis & vini in ſacra coena benedicturus procumbit in genua. Præterea nec illud verum Chriſtum extra benedictiones haſce, ſemper in genua procubuiſſe, dum oraret, Ioh. 17 tantum levaſſe oculos dicitur, & excitaturus Lazarum, Ioh. 11, etſi opus editurus extraordinarium & miraculoſum. Quod ſi & iſtud etiam daremus, dum benediceret Chriſtus, illum & Apoſtolos genua flexiſſe, non tamen ſequeretur geſtum illum continuaſſe. Nam poculum circumferebatur à primo ad proximum, & ſic deinceps. At cum iſto ritu non convenire geniculationem geſtum adorantis ipſi fatentur. Præterea,ſi mutaſſet ſitum corporis in coena Paſchali, nempe accumbendi menſæ, in genuflexionem in coena Evangelica non id celaſſent Evangeliſtæ. Nam cum alia omnia, quæ mutata,enarrant, rem tanti momenti, nempe mutationem geſtus ordinarii & communis in geſtum adorationis & aliûs naturæ non omiſiſſent. Nam ſi mutaſſet, inſtituiſſet. In quem enim finem alioqui mutaſſet, niſi ut oſtenderet in Evangelica coena adorandum, non diſcumbendum ut in coena paſchali. Si inſtituiſſet, tunc peccaſſent & adhuc peccarent omnes Eccleſiæ geniculationem in percipienda Euchariſtia non uſurpantes, quod ipſi formaliſtæ non audent aſſerere; denique, cum Chriſtus porrigeret panem, dixit, hoc eſt corpus meum,non concepit precatiunculam, cujus prætextu geniculationem ſuam palliare ſtudent Adverſarii. Nec ſtetiſſe Chriſtum & Apoſtolos patet,quia geſtum illum aut corporis ſitum non ferebant lecti tricliniares,in quibus diſcumbebant menſæ accumbentes in coena Paſchali. Nam oportebat mutato ſitu in coena Evangelica, vel ſtare ſuper lectos,vel inter lectos & menſam. Priori modo nimis remoti fuiſſent à menſa, poſteriorem non ferebat lectorum tricliniarium diſpoſitio & collocatio circa menſam. Si tantum intervallum fuiſſet inter menſam & lectos tricliniares, tum in coena paſchali diſcumbentes in lectis non potuiſſent commodè percipere, quæ diſponebantur in menſa. Non ſtetiſſe in coena paſchali fatentur, quia Evangeliſtæ dicunt diſertè eos accubuiſſe. Futiles iſtæ aſſertiones confutatione non ſunt dignæ ſi non Epiſcopus Roffenſis, & poſt eum duo inter noſtrates doctorculi contra unaninem interpretum cum veterum tum recentiorũ conſenſum audaci impudentia incertum aſſerere non dubitarent. Cùm igitur nec genua flexiſſe,nec ſtetiſſe in coena Evangelica conſtat, ſequitur accubuiſſe. Teſtimonia accumulare vel veterum vel recentium auctorum eſſet otio in re tam manifeſta

abuti. Sufficiat verſus iſte. *Rex ſedet in Coena turba cinctus duodena. Se tenet in manibus Se cibat ipſe cibus.* Turrecremata vocat verſum antiquorum, vide etiam Aquinatem 3 quæſt. 81 art. 1. Sed audiamus quid contrà Tilenus. *At enimvero piaculum eſt à Chriſti exemplo diſcedere, quem in hoc epulo non ſolum non flexiſſe genua, ſed etiam in lecto accubuiſſe docet hiſtoria ſacra. Cur igitur vos veterem illam in lectis tricliniaribus cubandi conſuetudinem in ſeſſionem verſam tam æquo fertis animo? Reperitur quidem vocabulum Iaſhab, quod propriè eſt ſedere, etiam accumbendi ſignificatione, vt Ezech. 23 41 vbi mulier σχατελῶσα in lecto ſedere dicitur. Chriſtum vero decubuiſſe & vos vrgetis & Iohannis in Chriſti ſinu recumbentis ſitus, & vocabula ἀνακεῖσθαι ἀνακλίνειν, ἀναπίπτειν ab Evangeliſtis vſurpata manifeſtè evincunt. Cur coetera primæ illius coenæ adiuncta inſuper habetis neglectis temporis, quod veſpertinum, loci, qui privata domus; panis, qui azymus erat, circumſtantiis? Cur privatam coenam prius non ſumitis, eaque peracta in ſecundis demum menſis ſacram hanc celebratis? Cur pedilavium diſerto Chriſti mandato ſubnixum omittitis? Ioh. 13 14. Neque vero negari poteſt inter ſacramentales ritus olim vſurpatum fuiſſe τὸ ποδόνιπτρον; antiquatum tandem poſtquam conſiderarunt Eccleſiæ antiſtites, Chriſtum regionis ac temporis illius ratione habita nihil aliud præter promptum alacremque ad quævis mutuæ charitatis & ædificationis officia præſtanda animum hac ſynecdoche deſignaſſe; quomodo & Paulus diaconiſſarum ſedulitatem & diligentiam hoc quaſi documento explorandam eſſe docet, 1 Tim. 5 10. Nimium verò in re tam ſeria ridicularii ſunt, qui in ſeſſionis ritu expreſſam noſtræ cum Chriſtio ſocietatis & vnionis imaginem cerni nugatur. Quaſi vero aut in hoc corporis ſitu, non niſi ad corporis noſtri in vulgaris cibi ſumptione quietem, & refectionem apto, ſita ſit vnio merè ſpiritualis ac planè μυστηριώδης, aut Iudas quoque quem menſa ſua dignatum Chriſtus, eodem cum reliquis modo accumbere paſſus eſt, vnionis illius fuerit particeps, aut Chriſtus jam ad dextram Patris ſedens in ſupremo exaltationis gradu, non minus hodie præſens ſit corpore, quoties Euchariſtiam celebramus, quàm fuit in illo poſtremi agonis veſtibulo, infimeque ſuæ κενώσεως gradu: denique ſeſſio non minùs ad ſacramentales ritus pertineat, quàm ipſa ſymbolorum conſecratio, panis fractio, diſtributio, ſumptio, & manducatio: quod ſi qui aſſerunt eadem illi διατελὰς ἐρρῶσθαι etiam lectos tricliniaries, menſamque ſacramenti partes integrantes eſſe deinceps affirment.* Nihil hîc novi affert Tilenus, & confutavit iſta omnia author paraſynagmatis, ſed diſſimulat Tilenus. Dixit author ille Chriſtum & Apoſtolos diſcubuiſſe ex more & conſuetudine gentis, quem in conviviis frequenter vſurpabant maximè in coena paſchali, ut patet ex verbis quæ ſupra vidimus deſcripta è Rituali Iudæorum; & collocatam fuiſſe menſam in coenaculi vel aulæ medio, ut miniſtri à tergo ſtare poſſent & miniſtrare convivis qui dicti ſunt propterea *ſtare a pedibus* ut probat ex

De ſumma Eccl. l. 1. c. 39.

Seneca

Seneca & Suetonio Petrus Ciacconius in tractatu de Triclinio, & quandoque lectos Tricliniaries tam altos fuiſſe præſertim divitum ut oporteret per gradus aſcendere. Inde colligit ineptiiſſe Roffenſem, qui dixit peccatricem Luc.7 38, quæ dicitur ſtare ad pedes Chriſti retro, & rigare pedes ejus, & capillis capitis ſui extergere, fuiſſe in illo miniſterio in genua provolutam, & ſtare ibi ſignificare in genua procumbere. Secundo dixit ridiculum eſſe imitari Simiarum inſtar ſitum corporis, qui uſurpabatur ex more gentis nec ordinariè quidem ſed in lautioribus epulis; ſat eſſe, ſi more gentis noſtræ ſedeamus. Nam ſunt tantum nationales hæ differentiæ, ſedere erectum vel inclinatum in cubitum. Et ut non adſtringimur vino rubro aut Iudaico magis quàm albo aut Gallicano, ſic non modo & formæ in ſitu corporis. Qui ſtat erectus vel qui in parietem inclinatus, uterque ſtare dicitur, ſic, qui erectus vel in cubitum inclinatus ſedet, uterque ſedere dicitur, & tam exiguam eſſe differentiam dixerat author ille inter utrumque corporis ſitum, ut non modo Anglicana verſio indifferenter utrumque *ſedendi* verbo exprimat, ſed etiam ipſa ſcriptura ut Ezechiel 23 41. *Hic ſitus neque planè jacentis eſt, neque planè ſedentis, idcirco Hebræi hoc dixerunt Sedere in lectis Ezechiel* 23 41, *de muliere delicata & peccatrice, Sedet in lecto magnifico & menſa instructa eſt ante ipſum, & in ſuperiore loco Moſis de fratribus Ioſephi, Onkelos verbum hebraicum quod ſedere ſignificat, expreſſit verbo aſchad quod Syris eſt accumbere*, inquit Caſaubonus. Vides verbum *jaſhib* etiam de iis dici, qui in lectis tricliniaribus decumbunt, ſic Geneſ. 43 33, ſedent fratres Ioſephi in convivio quod ipſe illis exhibet, cum tamen Ioſephus eandem fratrum Ioſephi hiſtoriam commemorans κατάκλισιν illis attribuit. Non ſequitur igitur, imitandum exemplum Chriſti ſedendo, Ergo eodem modo ſedendum. Nam ex regionis conſuetudine ſic faciebant. *Rabbi Schelomo modum accumbendi Iudæorum indicat, explicans vocem jattu his verbis. Vox jattu accipenda eſt notione Meſiba accubitus: quia omnis accubatio ad epulas fit cum inclinatione: accumbens enim innititur ſiniſtræ ſuæ.* Sunt qui à Romanis, alii qui à Perſis hunc morem convivandi tranſiiſſe ad Iudæos cenſent, ſed ex 1 Sam.9 22, Proverb.7 14 16, Cantic. 1 12, patet antiquiſſimis temporibus coepiſſe. Et videtur primos homines, ut conjicit Cauſaubonus, humi jacuiſſe cubito ſiniſtro innixos primis ſæculis, quia probabile non eſt illo rudiſeculo menſis, ſcamnis, ſedilibus, cathedris nondum inventis ſediſſe, more noſtro. *Poſtea lecti ſunt, inventi, menſæ, ſcamna, cathedræ, & totum inſtrumentum domus ad uſus huius vitæ neceſſarium. Tum etiam ſedendi ratio hodierna eſt inventa, & hominibus induſtriis à voluptate alienis facile probata atque paſſim recepta conſuetudine jacendi in morem ſedendi vertente.* Hic mos obſervatus à Iudæis præſertim in paſchate, ut ſupra dictum

Exercit. 61 *pag.* 490.

Caſaub. ib.

Exercit. 37 *p.* 489.

tum. *Hinc patet quare Dominus ἐν ἀνωγέῳ μεγάλῳ ἐστρωμένῳ velit ſibi parari paſcha. Intelligit enim cœnaculum magnum lectis ſtratum quos Hebræi Meſibboth, ſicut ipſos diſcumbentes Meſibbim vocant.*

Scalig. de emend. temp. l.6.p.534.

Vox *Meſab* Cantic 1.12 accubitum ſignificat circularem propriè, ait Buxtorfius in Lexico: *in orbem enim antiquitus ſedebant.* Hunc morem hodie non obſervant ipſi Iudæi, ſed ſedent more noſtro. Cum igitur accubitus iſte ſit genus quoddam ſedendi, & non planè jacentis, ſed partim jacentis partim ſedentis ſitus, ut ſupra dixit Caſaubonus, imitatio non ultra genus ipſum ad modum nationalem extendenda eſt, ſed ſufficit illum ſervare qui analogicè illi reſpondebat, & quem aliàs Iudæi ipſi uſurpabant. Hæ voces ἀναπίπτειν, ἀνακεῖσθαι, & ἀνακλίνειν, quandoque uſurpantur ab Euangeliſtis ad hunc ſitum exprimendum, ſed impropriè, iudicio Athenæi. Nam primam de animo propriè dici vult Athenæus, l.1.c.18 & idem ſignificare quod contriſtari & parvi facere, ſecundam de ſtatuis: tertiam pro κατακλίνεσθαι, poni Matth.8.11. vult Theod. Beza. Præterea, ut in forma panis & forma fractionis judaicum morem obſervare neceſſe non eſt, ſic nec in ſitus forma vel poſitura corporis, modo genere idem ſit analogicèque ex more gentis ei reſpondeat. Denique Apoſtolicæ, quæ poſtea ſequutæ ſunt eccleſiæ hunc morem accumbendi non obſervarunt, ſed communem ſedendi. Nam cùm à lectorum convivialium, ſive diſcubitoriorium numero antiquitus domos appellabant οἶκον τρίκλινον πεντάκλινον δεκάκλινον ἑκατοντάκλινον, & Plutarchus divites illos νεανιεύσθαι hoc eſt luxuriari ceu ineptire dixerit ſympoſ. 5. qui domos τριακοντακλίνους id eſt triginta lectorum & ampliores ædificant, non eſt credibile eccleſiam Corinthiacam aliaſve eccleſias Apoſtolorum ætate in lectis diſcubitoriis accubuiſſe vel ad ſacram Euchariſtiam percipiendam vel ad agapas. Præterea non erant commodi in conventibus Chriſtianorum, ubi cœtus erant numeroſiores quàm qui requirebantur ad unum contubernium in cœnaculo ad cœnam paſchalem, nec tam commodè poterant auribus percipere verba concionantis. Quod ad cætera illius primæ cœnæ adjuncta tempus veſpertinum, locum, panem azymum, pedilavium, &c. Reſpondeo non eſſe eandem horum & geſtus ceu ſitus corporis rationem. Nam lotio pedum peracta fuit ante ſecundam cœnam cœnæ paſchalis quæ duplex erat, antequam comederent acetarium, ut patet ex ſuperioribus, cum de cœna Evangelica nihil fuerat inſtitutum ante ſecundæ illius cœnæ clauſulam, & propterea non ſignificabat præparationem ad euchariſtiæ perceptionem ſed eo ſigno Chriſtus humilitatem & charitatem eos docebat jam

mi-

migraturus,nec ritum ſed rem ipſam illis commendavit. *Nam hoc mandatum præcepit humilitatem & charitatem, vt exponunt Chryſoſtomus & Cyrillus,non autem ipſam materialem lotionem pedum, vt patet ex praxi eccleſiæ : nunquam enim putarunt ſe habere ſpeciale mandatum de lotione pedum*, ait Bellarminus. Ideo mirum non eſt non uſurpatam in Eccleſia Romana cum in Mediolanenſi ſervabatur tempore Ambroſij ut ſacra ceremonia, ſed ridicula imitatione. De ſtulta æmulatione huius ceremoniæ ſic Lutherus in Geneſ. 43. *Fuit pulcherrima conſuetudo*,nempe lavandi pedes *in populo Iudaico, hodie verò exolevit, & manſit tantùm ceremonia in Eccleſia Papiſtica quam ſolenniter obſervant Reges Epiſcopi & Abbates in die cœnæ Domini,cum ſuccincti linteo lavant pedes duodecim pauperum, & poſtea cœnantibus miniſtrant. Ita enim voluerunt imitari exemplum Chriſti, vt ſuperbirent & gloriarentur in illo opere, interea verò occidunt Chriſtianos, & perſequuntur verbum*. Præterea ait, *Principes aliqui & Papiſtæ toto anno non lavant pedes pauperibus, cum lavant certo tempore eliguntur homines prius loti*. Dixit ſupra Scaliger ποδόνιπτρον uſurpatũ fuiſſe non ſolum in hac cœna paſchali, cum Chriſtus inſtiturus erat ſacrã cœnam, ſed etiam aliis cœnis paſchalibus,nunc autem nihil ſingulare fuiſſe,niſi quòd Chriſtus diſcipulorum pedes lauerit,qui illius lavare potius debebant.Lotionis pedum fratrum peregrinorum in populo Iudaico,& illius,cuius mentio 1. Tim. 5. 10. alia ratio, notum eſt. Non erat ceremonia ſed reipſa opus charitatis præſtitum à ſervis vel famulis & à Diaconiſſis peregrè advenientibus. Videmus igitur non eſſe parem rationem ſeſſionis quæ lotionis pedum. Quæ Chriſtus huius miniſterii occaſione egit ſimiliter non ſunt imitanda,nec habent eandem rationem quam poſitura corporis,vt quod Chriſtus exuit ſe pallio, & diſcubiturus rurſus induit, vt regerit in authorem Paralynagmatis Doctorculus quidam.Nam τὰ ἱμάτια,id eſt pallium poſuit,quia habitum ſervi aſſumpſit ut miniſtraret diſcipulis lauando ipſis pedes. *Servorum erat ſine pallio aut alia veſte exteriore tunicatos & cinctos vel etiam linteo ſuccinctos miniſtrare*. Ingenui, qui ſervilia munera erant obituri, ſervilem illum habitum aſſumpſerunt. *Pallium & omnis exterior veſtis, quæ brachia includit,inepta eſt ad miniſteria quæ liberum brachiorum motum requirunt : ideo ſervi ponere ſoliti : ideo etiam Chriſtus ponit.* Cum occaſione pedilavii tantùm exteriorem veſtem ceu pallium poſuiſſet, quidni abſoluto hoc miniſterio menſæ accubiturus rurſus induceret. Præterea nondum ventum erat ad inſtitutionem cœnæ, non igitur propter cœnam Evangelicam magis quàm propter paſchalem hoc fecit. Veniamus ad circumſtantias,& alia adjuncta primæ illius cœnæ tempore inſtitutionis. Dixit author Paraſ. cum tranſiit Chriſtus à clauſula cœnæ Paſchalis ad inſtitutionem cœnæ Evangelicæ quædam mutaſſe, quædam retinuiſſe cætera neceſſitate quadam

De effect. ſacram. c. 25.

Caſaub. exerc. pag. 426

quadam legis & præcepti impediente mutare non potuiſſe. Inter duas veſperas agnus Paſchalis commedendus; Veſpera mutari non poterat in tempus matutinum abſque miraculo, nec fas erat propter ritum Paſchatis. Pane azymo celebravit non fermentato, quia durante feſto nefas erat habere fermentatum panem, & legem Dei de azymis violare noluit Chriſtus. In cœnaculo ceu privata domo etiam paſchatis occaſione. Non poterant omnes uno loco comedere. Ideo qui erant peregini cœnacula conduxerunt. Cœnacula autem meritoria quæ locabant ii, qui cœnaculariam exercebant, olim in ſuperiori ædificii parte extructa fuerunt. Qui omnium tenuiſſimi erant cœnacula tegulis proxima conducebant. Inde Iuvenalis, *Vltimus ardebit quem tegula ſola tuetur. A pluvia molles ubi ponunt ova columbæ.* Futile eſt igitur quod contra ſeſſionem regerunt, quòd Chriſtus non mutaverit cœnaculum ſuperius in locum aliquem inferiorem. Circumſtantiæ loci & temporis communes ſunt omnibus actionibus humanis, & eas determinatas ſervavit Chriſtus quas neceſſitas legis vel occaſio præſens cogebat. Cum in cœnaculo & privata domo occaſione tantum Paſchatis celebravit cœnam, nugatur qui quærit cur magis in ſuperiore cœnaculo quàm in inferiore, cum in neutro, niſi ex temporis hujus circumſtantia neceſſe erat illi cœnam inſtituere. Quod etiam in tam parvo cœtu, factum eadem occaſione. Nam tot adeſſe oportebat, qui agno comedendo ſufficerent. *Sciendum eſt prodente Ioſepho lib. 6. cap. 31. de Bello Iudaico agitata fuiſſe hæc convivia in privatis ædibus* κατὰ φρατρίας: i. *per contubernia non pauciorum quàm denûm virorum, interdum etiam vicenûm*, inquit Theod. Beza in Math. 26. 20. Fulco in hunc locũ ait veriſimile alios præter 12 Apoſtolos adfuiſſe, quia vix poterant viri 13 comedere ſolidum agnum anniculum, & non negari alios adfuiſſe, ſed ullum ex duodecim Apoſtolis abfuiſſe. Sed ſat eſt, quòd non plures convivæ, quos Hebræi *filios ſocietatis* vocabant, requirebantur, quàm qui juſtum contubernium conſtituerent, & ea occaſione in tam parvo cœtu. Nam totus populus in contubernia iſta diviſus erat, nec à ſuis contuberniis & ſocietatis filiis avocandi erant. Sed accumbendi ſitus in genuflexionem facilè mutari poterat. Non enim ſpeciali lege Paſchatis adſtrictus erat ad accubitum, nec ad ſtandi ſitum. Nam dubitant Barradius, Suarez, & Ianſenius, num imperatum fuerit Iſraelitis ut comederent agnum ſtantes, & nullam circumſtantiam earum quæ præſcribuntur Exod. 12. id cogere dicunt. Nam etſi baculos in manibus tenere ibi adſtringebantur, non tamen ſequitur propterea ſtetiſſe. Sed quia recepta eſt altera ſententia reſpondetur non imperatum

De emendat. temp. l. 6 pag. 534. fuiſſe, niſi prima illa veſpera in Ægypto obſervandum. *Cum in lege præcipiatur, ut in procinctu & ſtantes atque calceati agnum immolarent, Chriſtus tamen cum diſcipulis diſcumbens in triclinio ipſum paſcha immo-*

immolavit. Non videntur Iſraelitæ in procinctu paſcha vllum comediſſe, præter primum illud quod ex Ægypto migrantes comederunt. Procinctus enim ſignificabat neceſſitatem properandi, & imminentis hoſtis periculum. At deinceps nullo hoſte imminente ſecuri, non autem ſtantes ſed ſedentes paſcha ſemper comederunt, cuius ſecuritatis manifeſta hodie extant in Rituali Iudæorum argumenta, inquit Ioſephus Scaliger, *Sciendum eſt*, inquit Tremelius in Matth.26, *ibi* nempe Exod. 12, *præcipi, qua ratione exituri ex Ægypto prima illa vice comedant paſcha, paulò antequam exeant ex Ægypto & iter ingrediantur, quia ita exigebat illius temporis neceſſitas. Sed in lege deinde vbi præcipitur, vt ceremonia illa agni Paſchalis quotannis renovetur, ea non adduntur. Quapropter omnes Hebr. doctores, tum antiqui tum recentes, ſummo conſenſu dicunt mandatum illud de aſpergendis ſanguine poſtibus, de induendis calceis accingendis lumbis, atque ſumendis baculis, & cum feſtinatione agno comedendo, non ſe extendiſſe ad generationes ſequuturas, ſed tantum fuiſſe illius noctis qua egreſſuri erant ex Ægypto. Imo antiquiſſima fuit apud eos traditio (quòd in Talmund tractatu de paſchate commemoratur) vt manducaturi Paſcha in ſignum libertatis adeptæ diſcumberent.* Sic nec ad diſcumbendum adſtringebatur Chriſtus ulla ſpeciali lege paſchatis. Cum igitur abſque ulla violatione divini inſtituti mutare potuit accubitum in alium corporis ſitum & tamen noluit, eo ipſo docuit retinendum illum ſitum eive analogicè reſpondentem more gentis, ut communem epulis & conviviis ſacris veteris & Novi Teſtamenti. Et proculdubio ex analogia juris communis & conſuetudinis in aliis epulis ſacris intellexerunt Iudæi poſt primam illam veſperam non amplius ſtandum, ſed more aliis epulis ſacris communi ſedendum vel diſcumbendum, & propterea Chriſtus eundem ſitum retinuit in epulo Euchariſtico Novi Teſtamenti. Vnde vides non ſequi pari ratione concionantem debere imitari Chriſtum ſedendo quia ſedit Chriſtus dum doceret, Nam in eo non imitandum oſtendit ipſe Chriſtus, qui modo ſtetit ut Luc.6 modo ſedit ut Mat. 5 prout ferebat opportunitas loci vel temporis, & Apoſtoli ſtabant exhortantes Act.13, & qui prophetabat 1 Cor.14 30. Et dum ſtarent exhortantes aut prophetantes Apoſtoli aut prophetæ ſedebant auditores. *Audientes ſedere prophetantes ſtare ſignificat dicendo, Quod ſi alii ſedenti*, inquit Cajetanus 1 Cor.14 30. Et Act.20 9 *ſedebat quidam adoleſcens nomine Eutychus in feneſtra, dum diſſereret Paulus.* Et nos hîc in convivarum æquè ac ipſius Chriſti accubitu imitationis exemplar propoſitum nobis dicimus. Præterea inſtituit Chriſtus actionem ritualem, ubi exhibetur ſymbolum & ſignum ſenſibile objectum oculis diſcipulorum. Coram objecto quovis ſenſibili non licet liberè & indifferenter quemvis ſitum corporis uſurpare. Præterea hîc habetur nova inſtitutio ritualis actionis. In primis inſtitutioni-

bus ſacrarum ceremoniarum ſolet idea perfecta rituum omnium & actionum deſcribi, ut exemplar imitandum, & quis Chriſto accuratiùs depingere potuit verbis, actionibus, geſtu aut ſitu corporis, quid imitandum. Cenſeo igitur quæcunque Chriſtus vel mutavit tranſiens à clauſula cœnæ Paſchatis ad inſtitutionem cœnæ Evangelicæ, vel retinuit, ſi mutari facile potuiſſent, nulla vel naturali neceſſitate vel divinæ legis inſtituto impediente, imitanda eſſe. Quamvis enim nec in miraculoſis operibus, nec actionibus naturalibus, ut edendi bibendi &c. Chriſtum imitari teneamur, tamen in moralibus & ritualibus imitari debemus, præſertim iis quæ inſtituens obſervavit Chriſtus. Cum igitur Chriſtus & Apoſtoli, dum Chriſtus inſtitueret cænam, accumbentes, & proinde quodammodo ſedentes, ut ſupra dictum, de ſacra cœna participarunt, nos eundem corporis ſitum more gentis noſtræ in hac ſacra cœna obſervare debemus. Exemplar primæ inſtitutionis imitatæ ſunt Eccleſiæ Apoſtolicæ. Cum enim ſacra cœna cum agapis in quibuſdam Eccleſiis conjuncta fuerit, & cōmunis menſa utriſque, non eſt veriſimile in agapis ſediſſe, in ſacra cœna ſtetiſſe, multò minus in genua procubuiſſe. Conjunctas fuiſſe dicit Caſaubonus, cum ait, *Paulus totam illam Corinthiorum actionem quæ ſacro & communi convivio conſtabat à potiori parte vocat Cœnam dominicam.* Auguſtinus non modo conjunctam, ſed agapis permixtam fuiſſe putat ſacram cœnam, teſte Baronio, *Corinthios autem inter cœnandum miſcentes ſacra communibus, quod correxit Paulus, Euchariſtiam ſumere conſueviſſe Auguſtinus epiſt.* 118 *ad Ianuarium affirmat.* Et num. 136 ait, *ſcriptum à Philone convivium ſacris videtur admixtum.* Philo autem de Eſſenis loquitur non de Chriſtianis; ſed ſive Eſſeni ſive Chriſtiani fuerint illi de quibus ſcribit lib. de vita contemplativa diſcumbebant ſuper ςιϐάδας ſtoreas. Locum Philonis illuſtrat Ioſephus Scaliger alio Caſſiani Monachi collat. 1 cap. ult. *Iis ipſis, quibus inſidebamus, Pſiathiis admones incubare, embrimiis pariter capiti noſtro cervicalium vice ſuppoſitis, quæ craſſioribus papyris in longos gracileſque faſciculos coaptatis, ſeſqui pedali intervallo moliter nexa nunc quidem humillimum ſedile ad ſcabelli vicem fratribus in Synaxi conſidentibus* &c. Si tales Corinthiorum agapæ quales fuerint Eſſenorum, non modo conjunctæ erant, ſed confuſæ ſacra cœna & agapæ, & in utriſque ſedebant vel diſcumbebant. Correxiſſe hanc confuſionem Apoſtolum ait Auguſtinus, non autem ſitum corporis. Hæc ejus verba, *Non debent fratres menſis ſuis iſta miſcere ſicut faciebant quos Apoſtolus arguit & emendat.* Paulus factiones & contentiones reprehendit. Quæque factio aliam prævertebat ut in agapis ſic & in cœna, quia conjunctæ erant. *Ideo*, inquit Bilſonus, *ſeparatæ Agapæ & ſeparatam cœnam ſecum traxerunt, quæ miniſtrabatur iis dum ſederent ad menſas immediatè vel an-*

Exer. 16 pag. 511.

Tom. 1 Annal. 57. num. 130.

Elencho tri. hæreſin c. 26

De obedient. pag. 460.

te vel poſt agapas, & cenſet potius poſt convivium celebratam ſacram cœnam exemplo primæ cœnæ. Sediſſe in ſacra cœna innuere etiam alibi videtur Apoſtolus reprehendens eos, qui in idoliis idolothytis veſcebantur. Dicit eos accubuiſſe in idoleio id eſt in æde idolorum, 1 Cor. 8 10 & 1 Cor. 10 21, ait eos non poſſe hoc facere. *Non poteſtis menſæ domini participes eſſe & menſæ dæmoniorum.* Potuerunt quidem naturali modo & facultate locomotiva accumbere & menſis dæmoniorum & menſæ Domini, ſed moraliter & rectè utrumque facere non poterant. *Poſſumus enim quod de jure poſſumus.* Nam qui accumbit menſæ in idolejo profitetur conſortium cum idolo, & ſe approbare ſacrificium participando de epulo poſt ſacrificium. Qui extra idoleion veſcebatur idolothytis, ſi coram infirmo, præbebat offendiculum, qui in idoleio alio etiam modo peccabat, ut jam dixi. Hac collatione inter participationem utriuſque menſæ videtur inquam Apoſtolus innuere menſæ domini participes fuiſſe ſedendo, ſicut dæmoniorum accumbendo. Si Eccleſiæ Apoſtolicæ hoc ſitu corporis uſæ ſunt in ſacra cœna, vel eum commendavit nobis Chriſtus eam inſtituens, cur non meminit illius Apoſtolus, inquies, 1 Cor. 11, quando recitat inſtitutionem. Reſpondeo & alia etiam omiſiſſe ut illud quod habent Evangeliſtæ, & *dedit diſcipulis ſuis*, quod brevitatis cauſa & ut notorium & perſpicuum tacet Apoſtolus. Sic contrà ubi Evangeliſtæ habent *quod pro vobis traditur* Apoſtolus habet *quod pro vobis frangitur.* Apoſtolus repetit ea tantum quæ ipſe Chriſtus cœnam inſtituens egerat aut dixerat, non autem alia, quæ erant communia utrique coenæ Paſchali & Evangelicæ, ut fuit accubitus, quæ non à Chriſto inſtituente & celebrante ſed ab Evangeliſtis recenſentur & Chriſtus ex re præſenti præſupponit. Sic Paulus de ſeſſione nihil eo loco memorat quia præſupponit priùs ad menſas ſediſſe, ut patet ex aliis locis ſupra dictis, nec in hoc peccarunt Corinthii, ſed quòd ſeparatis menſis de ſacra Coena participabant. Præterea nihil de legitimo miniſtro ſacramenti dicit, quia præſupponit. Sed, inquient, Apoſtoli etiam obſervarunt alia adjuncta primæ cœnæ, ut tempus veſpertinum. Nam Centuriatores dicunt Apoſtolos celebraſſe noctu. Reſpondeo non id abſolutè dicunt ſed tantum *videtur.* Chryſoſtomus homil. 7 in 1 Cor. 11 contrà aſſerit manè celebraſſe. Verior eſt ſententia media eorum, qui dicunt pro re nata vel veſpere vel mane celebraſſe. *Neque Apoſtoli ad tempus veſpertinum ſeſe adſtrinxerunt, ſed pro occaſione cœnam adminiſtrarunt, aliâs diurno tempore, ut legere eſt, Act. 2 46 aliâs intempeſta nocte ut Act. 20, quo facto ſatis oſtenderunt tempus cœnæ eſſe indifferens.* *Paraus in 1 Cor. 11.* Si quando celebrarunt veſperi aut noctu ut Act. 20, quem tamen locum aliter alii interpretantur, non ob imitationem id factum ſed occaſione urgente aut perſecutione cogente. Ibi Apo-

ſtolus diſceſſurus protenderat ſermonem ad mediam noctem & propterea miniſtrata eſt coena noctu. Quando ejuſmodi occaſiones urgent, nos idem facere noctu & privatis in locis non prohibemur. Qui autem tempus veſpertinum imitandum exiſtimabant, non obſervabant, quòd ex circumſtantia temporis & occaſione Paſchatis tantum noctu inſtituerit Chriſtus. Error iſte occupavit Ægyptios. *At Ægyptii*, inquit Socrates, *qui Alexandrinis finitimi ſunt, & illi qui Thebaidem incolunt, Sabbato ſynaxin exequuntur illi quidem: ſed non, ut mos fert Chriſtianorum, myſteria participant. Nam ubi epulati ſunt, & variis cibariis ſe ſaturarunt, ſub veſperam oblatione facta, myſteriis communicant.* Hinc tamen colligi poteſt ſedentes communicaſſe myſteriis. Nam qui tempore veſpertino & non niſi poſt vulgarem coenam, coenam ſacram celebrarunt, in ſitu corporis etiam imitatos fuiſſe non dubium eſt & quidem ſingulis ſabbathis. Sed die anniverſario, qui dicitur Coena domini, etiam aliis locis ſediſſe communicantes myſteriis, & eodem modo celebraſſe, quo in prima coena patet ex veſtigio ejus moris qui adhuc manet in Monaſteriis Benedictinorum. *Unde nimirum ritus ille ad nos dimanavit, quo vel hodie in Cathedralibus Eccleſiis, & Monaſteriis Benedictinorum in die Cœnæ Domini ante paraſceven cœna Domini palam & ſplendidiùs celebratur. Nam Evangelium Iohannis à Diacono publicè prælegitur, & dulciſſima illa colloquia Chriſti, quæ abiturus cum diſcipulis habuit, recitantur: interim ordine diſpoſitis menſis convivæ aſſident, panem azymum frangentes, & calicem invicem propinantes & in totum veteris cœnæ veſtigium præferentes*, inquit Bullingerus. Hunc morem obſervaſſe videntur olim omnes fideles hoc die anniverſario. Nam Concil. Carth. 3 Can. 31 decretum, *Ne ſacramenta altaris niſi à jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniverſario, quo Cœna Domini celebratur.* Sic in tertia parte Decreti habemus decretũ Soteris Papæ ejuſmodi. *In cæna Domini à quibuſdam perceptio Euchariſtiæ negligitur: quæ quoniam in eadem die ab omnibus fidelibus, (exceptis iis quibus pro gravibus criminibus inhibitum eſt) percipienda ſit, Eccleſiaſticus uſus demonſtrat.* Gloſſa ibi. *Sic olim: modo ſic non eſt, ſed monachi faciunt.* Quem morem Monachi nunc ſervant in die Coena, eundem omnes ſervaſſe videntur. Notanda ſunt verba Concilii Carthaginenſis *excepto die anniverſario, quo cœna Domini celebratur.* Aliis diebus Euchariſtiam percipiebant, ſed hoc non erat coenam celebrare. Hoc die anniverſario coenam celebrabant, id eſt eodem modo, quo Chriſtus coenam inſtituit, illi celebrarunt, & primæ coenæ formam repræſentarunt. Cum igitur datur Euchariſtia ſingulis genibus flexis, hoc non eſt celebrare coenam. At Chriſtus coenam inſtituens celebrare coenam juſſit. Qui coenæ formam mutant & ordinem, dant quidem Euchariſtiam, ſed non ſervant mandatum. Chryſoſtomus etiam Homil. 27 in 1 Cor.

Hiſt. l. 5 c. 21

De origine errorum circa cœnam cap. 4.

De confect. diſt. 2 c. 17.

11, abſque ulla mentione diei hujus anniverſarii ait, *& hoc facis, cum ad Chriſti menſam diſcumbis in die illa, qua carnem ejus lingua attingere dignatus es.* Waldenſes in Apologia contra binas literas Doctoris Auguſtini ſediſſe in primitiva Eccleſia aſſerunt his verbis. *Ex iſto manifeſtum eſt, quòd primitiva Eccleſia hanc fidem habuit, & illam confeſſa eſt, & non fecit reverentiam huic ſacramento, quia illo tempore exemplo Chriſti ſedentes ſtatim acceperunt, & nihil retinuerunt, nec extra domum extulerunt, & hæc inſtitutio diu ſtetit, ſicut Chronica geſtorum teſtantur.* Mornæus libro 4 de Euchariſtia hæc habet. *Mitto ſacram cœnam olim convivii inſtar, in quo diſcumbebatur, celebratam, cuius etiamnum in Benedictinorum mandato veſtigium.* Nec dubito verba illa quæ habentur in Liturgia Anglicana in exhortatione poſt Offertorium, *eſt quidem contumelia repulſam dare invitanti, ſed ea longè fit maior, dum aſtatur, & interim cum aliis non diſcumbitur, nec editur neque bibitur,* & illa, *noſtis quàm grave ſic atque moleſtum, jam paraſſe ſplendidum convivium, menſam apparatu magnifico inſtruxiſſe, atque dum nil aliud ſupereſt, quàm ut accumbatur, convivas nulla juſta legitima* &c. etſi iam dicis cauſa recitantur ab Anglis, tamen olim ſeriò dicta, & cum hæc verba haberet Miniſter ad populum, ſolitos accumbere menſę. Sed ſufficeret nobis idea primæ cœnæ, & praxis Eccleſiarum Apoſtolicarum ceu ævo Apoſtolorum. Nam ubi non dari poteſt ſpecialis ratio quæ moveret Chriſtū aut Eccleſias illas primævas, ad aliquid inſtituendum aut obſervandum, quæ temporibus his non conveniret, ibi imitandi ſunt. Acta enim Apoſtolorum in politia Eccleſiæ ſunt exemplar politiæ Eccleſiaſticæ. *Chriſtus ita inſtituit hoc ſacramentum,* inquit Lutherus, *ut in eo menſæ nobis aſſidendum ſit. Sed mutata ſunt omnia, & in locum divinarum inſtitutionū ſucceſſerint inanes hominum conſtitutiones.* Atque hæc de adjunctis primæ cœnæ, quod non eadem ratio accubitus, quę aliorum adjunctorū. Chriſtus cum mutare potuerit in genu. flexionem tamen noluit, ſed retinuit. Retinuit autē Chriſtus & retinuerunt eccleſię Apoſtolicę, ut ſitum epulo euchariſtico convenientiſſimū & aptiſſimū, atq; ita non tā inſtituerunt quàm retinuerunt, ut ſitū uſitatū in omnibus epulis ſacrificialibus. Iſraelitæ poſt ſacrificia habuerunt ſua convivia religioſa & ſacra in loco ſacro, quibus accūbebant qui obtulerant ſacrificia, quem morē imitati ſunt idololatræ & ethnici. Vt in feſto aurei vituli Iſraelitę *obtulerant holocauſta, & applicarunt euchariſteria ſeditq́ populus ad edendū, & bibendū deinde ſurrexerunt ad ludendum Ex.*32 6. *Illud quidem conſtat vel ex ea hiſtoria quam refert Herodotus in Clio de Cleobi & Bitone veteres intra ipſum quoq; templū ſolitos fuiſſe ſolennia ſacrificiorū cōvivia agitare, quod apparet ex Ariſtophane in Pluto. Imo ſolennes epulas ſolebant a ſacrificiis auſpicari,* inquit Beza in 1 Cor.8 10, quo loco teſtatur Apoſtolus menſis Dœmoniorum eos accubuiſſe. Poſt ſacrificium peractum transferebantur ex altari ad

Vide Lydii Waldenſis tom.1 Apol. pag.43.

Cap. 7.

Vide apud Muſcul. loc. com. de cœna

menſam carnes immolatitiæ, ut ex iis comederent, qui eas obtulerant. De improbis fœneratoribus ſcribit Amos, cap. 2. 8. ſuper veſtimenta in pignus accepta diſcumbunt iuxta quodvis altare. *Paraphraſtes Ionathan, vt notat Rabbi Schelomo, per veſtimenta denotari putavit iſto loco lectos, nempe tricliniares, quos in ædibus Deorum, & idololiis ſibi parabant, vt in iis epularentur, & comederent idolothyta de quibus Paulus* 1. *Cor* 10. Sic Æneid. 8. ſacrificium Evander & Æneas clauſerunt convivio. *Veſcitur Ænas ſimul & Trojana iuventus Perpetui tergo bovis, & luſtralibus extis.* Partes etiam ceu *medius* ſecum domum aſportabant, ut domeſticis diſtribuerent & ad amicos mitterent. Sic in novo teſtamento poſt ſacrificium Chriſti in cruce peractum, habemus illius ſacrificii epulum in ſacramento euchariſtiæ, & menſam cui & nos accumbere debemus. Retinuerunt Chriſtus & Apoſtoli eundem ſitum corporis, quem Iſraelitæ in ſuis epulis ſacris, in novo epulo, quod non minus lætum eſt & gratulatorium quàm illorum. Non dicimus in hoc corporis ſitu ſitam eſſe vnionē merè ſpiritualē, ut nobis affingit Tilenus. Imo nec unionis hujus ſignum eſſe dicimus. Societatis & familiaritatis qua nos dignatus eſt dominus, ſignum eſſe quid prohibet, ut in omnibus epulis, ad quæ invitant nos principes & Magnates, cum eadem dignantur menſa, teſtantur amicitiam, charitatem, ſocietatem, familiaritatem, dignitatem quam nobiſcum communicare volunt; quod ſignum eſt ex more omnium gentium receptum, & quaſi naturale. Huius imaginem in veteri teſtamento habemus. Dum enim ex victimis convivia inſtruere offerentes ſacrificia volebat Deus, & coram ſe eadem agitare in tabernaculo vel templo, Deut 12. non obſcurè teſtabatur, quòd communibus ſecum epulis dignatus ſit. *Nam cum ſemper inter eos qui communi menſa vterentur, ſumma fuerit neceſſitudo*, inquit Stuckius, *Deus ad ſuam cum populo illo familiaritatem, conſuetudinemque arctiſſimam teſtificandam ſibi ab illo carnes, ſanguinem, fruges in altari atque menſa offerri voluit, non quòd his indigeret, ſed vt oſtenderet ſe quaſi communem cum illo populo habere menſam, eſſe illius convivam perpetuum, atque ita familiariter cum ipſis habitare, & illorum conſuetudine atque officiis delectari. Viciſſim ſe illis benignè velle facere, à quibus tam piè atque amanter ad communem menſam invitetur. Hinc & menſa ſive altare, in qua dapes illæ Deo offerebantur, Domini menſa, & ipſæ dapes Domini panis atque cibus à Malachia appellantur,* Malach. 1. 7. 12. Altare erat quaſi menſa Domini, & coram Domino eiſdem epulis veſcebantur in menſa ſua offerentes. In novo teſtamento Chriſtus communem menſam inſtituit qua eandem ſocietatem atque familiaritatem deſignaret, & melius repræſentaret quàm in veteri teſtamento. Nam in novo teſtamento ſunt omnia clariora quàm in veteri. Non jam ſeparata eſt menſa Domini à menſa populi ſui. Sed una & eadem eſt & dicitur

Antiquitat. convivial. l. 1. p. 122.

tur menſa Domini, cum in veteri Eccleſia exteriori ſpecie erat tantùm quaſi eadem. Non aliam habet jam menſam populus quàm Domini menſam. Sunt qui huic corporis poſituræ alias attribuunt ſignificationes, ut quietem mentis, ceremoniarum legis ceſſationem quam non probamus. Alii cœnam ſacramentalem cœnæ cœleſtis figuram faciunt. *Et in noſtra cœna typus eſt futuræ cœnæ,ac menſæ Domini, de qua Luc.22.29* ait Muſculus in Math. 26. *Probabile mihi videtur euchariſtiam noſtram dici figuram cœleſtis convivii in gloria,* ait Spalatenſis in appendice ad Nazianzenum,l. 5.c.6.de repub. eccleſ. Aquinas ait eſſe non modo ſignum rememorativum paſſionis præteritæ,demonſtrativum præſentis beneficii,ſed etiam prognoſticum id eſt præfigurativum futuræ gloriæ. Iohannes Alaſco in Liturgia peregrinarũ eccleſiarum Londinenſium regnante Edward.6 edita dicit ſacram cœnam eſſe futuræ gloriæ præfigurativam,& hac ratione præter alias urget reſtitui hunc ſedendi morem in ſacra cœna. Verum quidem eſt alludere Chriſtum ad cœnam euchariſticam, Luc. 22. 29. cum dixit, *Ego paſciſcor vobis, prout pactus eſt mihi pater meus, regnum, vt edatis & bibatis in menſa mea in regno meo, & ſedeatis ſuper thronos, &c.* Et metadhoricè deſcribere piorum felicitatem in cœlis per accubitum in conviviis,cum dicit, *Multos ab Oriente & Occidente venturos & accubituros cum Abrahamo & Iſaaco & Iacobo in regno cœlorum.* Et parabolicè idem depingere in perſona Lazari recumbentis in ſinu Abrahami, Luc. 16. *Alludit ad accubationem epularem amicorum in conviviis. In lectis ita accumbebant, vt qui primus accumberet reclinata ſuperiori parte corporis in ſiniſtrum cubitum (quemadmodum etiam omnes accumbebant) ad caput lecti reſideret,capite leviter erecto, & pulvillis ſuffulto, vt pedes ſuos porrigeret pone tergum ſecundi; qui verò ſecundus accumbebat, is obvertebat occiput ſuum ad ſinum & vmbilicum primi, pedes autem poſt tergum tertii. Ita tertius & quartus, vnde qui ſecundus accubuerat, accumbebat quaſi in ſinu primi, quomodo tertius in ſinu ſecundi, & ſic deinceps, quomodo legimus vnum è diſcipulis recubuiſſe in ſinu Chriſti, Ioh.16. quoniam Chriſtus accumbens in ſuperiori parte lecti habuit Iohannem proximum, qui proinde dicitur recubuiſſe in ſinu Chriſti. Retinebant enim in illo convivio epularem amicorum accubationem. Iam hinc petita eſt metaphora ſinus Abrahæ quemadmodum docere poſſunt verba Chriſti, Mat. 8. 11. vbi dicit accubituros cum Abrahamo, &c. Accubituros ab hac metaphora convivii,accubituros cum Abrahamo, ita vt paulo plus exprimatur in ſinu Abrahami, quàm illud tantùm accubituros,nempe ita quaſi charos futuros Abrahamo, vt omnes quaſi proximi ei, & in ſinu accumberent.* Ex his ſcripturæ locis colligunt cœnam Dominicam eſſe cœleſtis convivii præfigurativam, & Iohannes Alaſco ait ſe dubitare, num afficiatur gloria Chriſti,& æterna ſua fœlicitate, qui ſeſſionem ſymbolum illius æternæ fœlicitatis quod commendavit nobis

De rep. l. 5. c. 6.

Part. 3. qu. 60. art. 3.

Rainold. cenſura de libris Apochryphis prælect. 79.

bis ad ineffabilem fidelium conſolationem, ex eccleſiis eliminatam vellet. Habemus quidem imaginem & repreſentationem cœleſtis illius convivii, & æternæ foelicitatis & in ſitu ſedendi, requiei noſtræ & refrigerii in coelis, non tamen auderem aſſerere eſſe earum rerum futurarum typos diſtinatos, etſi ad ea alluſerit Chriſtus. Sed rei præſentis, ſpiritualis convivii quod agitat interius in anima cum fidelibus Chriſtus Apocalypſ. 3. 30. quod eſt coeliſtis convivii pignus & prægustatio, demonſtrativum ſignum eſt, & hac ratione accubitus aut ſeſſio ſignum dici poteſt illius ſocietatis, familiaritatis, communionis, & dignitatis quibus anima interius fruitur, dum externa ſymbola percipiuntur. Nam hoc indicat hic ſitus quaſi naturaliter & inter omnes gentes. Sed ſignum unionis eſſe nullus inter noſtros unquam aſſeruit. Vnio ſignificatur per manducationem & potationem. Chriſtus eſt & conviva & convivium. Quatenus conviva, accubitu vel ſedendo profitemur dignitatem illam & communionem ceu ſocietatem cum Chriſto, ad quam nos vocavit. Quatenus conviuium & dapes nobis propoſitæ, edimus & bibimus, ut teſtemur nos carne eius & ſanguine paſci, noſque illi uniri. Vnio à communione diſtinguenda eſt, & utriuſque ſigna diſtinguuntur. Quod de Iuda igitur infert Tilenus, quia menſæ accumbebat, fuiſſe ex noſtra ſententia unionis illius participem, non ſequitur; primùm quia in hoc ſitu non dicimus ſitam eſſe unionem cum Chriſto. Deinde quia non omnes qui ſunt participes exteriorum rituum aut ſymbolorum, ſunt etiam rerum ſignificatarum compotes. Denique quod ad unionis ſignum quod in manducatione, potatione, nutritione ſitum dicimus, ne illius quidem particeps erat Iudas. Statim enim poſt intinctam offam in tryblio embammatis exiit ante inſtitutam cœnam. Nec panem Domini, nec panem Dominum comedit. Dico igitur nos hunc ſitum corporis obſervare, non ſolum quia aptiſſimus ad quietem corporis, ſed etiam propter decorum quod in convivio iſto ſymbolico ſervandum, & repræſentationem illius ſocietatis & communionis, qua nos dignatus eſt Chriſtus, & qua interim interius ſpiritualiter fruitur & ſeſe oblectat anima. Iohannes Alaſco dicit ſeſſionem non ſolum nobis commendari in celebratione cœnæ per Chriſti exemplum, per ſignificationem myſterii, nempe requiei noſtræ in Chriſto, & præfiguratione gloriæ futuræ, ſed etiam præcipi his verbis, *Hoc facite*, quia hæc verba complectuntur omnia quæ dixerit aut fecerit. Hæc ſunt ipſius verba reddita gallicè (nam nondum mihi contigit videre editionem latinam) quæ ſequuntur. *Finalement noſtre ſeſſion en l' vſage de la cene du Seigneur, ne nous eſt pas ſeulement recommandeè par l'exemple du Seigneur Chriſt, et par la ſignification de ſon myſtere, qui eſt de noſtre repos en Chriſt, ou par l'imitation figuratiue de noſtre gloire future au royaume de dieu par la ſeſſion à ce banquet,*

Liturg. fol. 84.

banquet. Mais auſſy il ſemble, qu' à peu pres il nous ſoit commandè, par les parolles du Seigneur diſant, Faictes cecy. Car on ne peut nyer, que par ce commandement, tout ce que le Seigneur Chriſt à enſeignè & fait, ne ſoit comprins. Et puis qu' il n' y a point de faute, que Chriſt n' ayt inſtituè ſa cene, ſes Apoſtres eſtans a table: on ne peut auſſy nyer, ceſte ſeſſion auoir vne partiè de l'action en la meſme inſtitution de la cene, & par ainſy ne pouvoir eſtre ſeparèe de ce commandement (Faictes cecy.) Et objicientibus eadem ratione obſervanda, tempus veſpertinum, privatum cœnaculum, &c. reſpondet tempus & locum fuiſſe tantum circumſtantias accidentarias actionis, non partes, ut eſt ſeſſio. *Car le temps & le lieu ne ſont point l' action meſme, pour pouvoir eſtre comprins aux parol de ce commandement Faictes cecy comme la ſeſſion: laquelle on ne peut nyer, quelle ne ſoit partie de l'action myſtique, obſervee du Signeur.* Folio 86. Doctorculi noſtri replicaſſent ſedere eſſe in categoria κεῖσθαι non ποιεῖν. At ſitus voluntarius præexigit actionem, qua quis componit partes corporis ad talem poſitionem, puta genuflexionem aut ſeſſionem, eſtque illius terminus. Præterea ait per circumſtantias loci & temporis non violari inſtitutionem, ſicut ſeſſionem abrogando. Tandem concludit retinendam quoad fieri poteſt, ſeſſionem. *Toutes ces objections doneques n' empeſchent point, que la ſeſſion publique ne doive eſtre obſervee (quand on le point faire) en l' action de la cene du Seigneur. Premerement à cauſe de l'exemple de Chriſt & des Apoſtres, qu' il vaut mieux ſuyure que l'abolir. Puis à reaſon du pleine myſtere d'vne treſgrande conſolation de noſtre plaix, & repos ia acquis en Chriſt par ſa mort. Et puis à cauſe de la figure de noſtre gloir celeſte à venir figurée en ceſte ſeſſion. Finalement pour l' amour du commandement du Seigneur Chriſt (faites cecy) duquel on ne doit aucunement exclure la ſeſſion, quand on la peut retenir.* Folio 87. Diximus ſupra, quomodo olim aliter darent euchariſtiam, aliter celebrarent cœnam, & ad cœnæ celebrationem ſeſſionem uſurpabant, cujus adhuc veſtigium manet apud Benedictinos. At Chriſtus his verbis *Hoc facite* cœnam celebrare juſſit, non ſimpliciter ſacramentum conficere & Euchariſtiam dare, & propterea ob cœnæ repræſentationem dicta eſt poſtea cœna domini. Miror itaque in ſynodo Cracovienſi anno 1573 decretum fuiſſe contra ſeſſionem his verbis, *Concluſum eſt vt ſecundum morem primitivæ Eccleſiæ libertati Chriſtianæ inter nos ceremoniæ permittantur, monitis tamen fratribus ſi qui ſeſſione in ſacra cœna vtuntur, vt eam ceremoniam Arrianabaptiſtis propriam relinquant.* Vide conſenſum Poloniæ in ſyntagmate confeſſionum. Sic in Vlodiſlavienſi Synodo generali anno domini 1583, Concluſ. ſynodica 6. *Quod attinet ad ceremonias cœnæ Domini ſententia jam olim in Sendomirienſi ſynodo agitata, & concluſio in generali Cracovienſi atque Petricovienſi ſynodo facta ac repetita in hoc etiam Wlodiſlavienſis ſynodi conſeſſu approbata eſt, nempe ne in vſu ſit ſeſſio ad menſam domini in vllius huius noſtri conſenſus Eccle-*

ſiis Poloniæ Lituaniæ &c. Nam hæc ceremonia licet cum cæteris libera, Eccleſiis Chriſtianis & cœtibus Evangelicis non eſt uſitata tantumque infidelibus Arrianis cum Domino pari ſolio ſeſe collocantibus propria: dicunt irrepſiſſe in Eccleſias illorum malo auſpicio Arrianorum & hortantur fratres, ut ſeſſionem commutent in ceremonias in Eccleſiis Evangelicis per Europam conſuetas. Miror, inquam potuiſſe eos latere in ritè reformatis Eccleſiis tum Belgicis tum Scoticanis ſeſſionem uſurpatam, ante annum 1583 quo habita ſynodus illa. Iam annos 63 à prima reformatione hunc ſitum corporis obſervavit Eccleſia Scoticana, ubi nullus in hunc uſque diem Arrianiſmum profeſſus eſt, nullus vel ob leviſſimam Arrianiſmi ſuſpicionem citatus aut accuſatus coram Eccleſiaſticis ſynodis aut conſiſtoriis. Miror etiam magis, quod nobilis & eruditi illius Poloni Iohannis Alaſco ſcripta, qui ſcripſit de ordine miniſterii eccleſiaſtici ante annum 1556, Poloni non legerint, & de more obſervato in Eccleſiis per eundem reſtauratis nihil audiverint. Falſum eſt igitur, quod aſſerunt nullibi in Europa tunc uſurpatam fuiſſe ſeſſionem, & futile, quod aiunt ſedentes pari ſolio cum Chriſto ſe collocare, niſi forte intelligant Arrianos ſecundum principia doctrinæ ſuæ ſe pari ſolio collocare cum Chriſto divinitatem Chriſti impugnantes, quem ſenſum ipſorum verba habere videntur, Nam alioquin dominarent Apoſtolos & Eccleſias Apoſtolicas. Ipſi Benedictini non ſentiunt ſe pari ſolio collocari cum Chriſto, cum die anniverſario Cœnæ Domini ſacram cœnam celebrant. Nec Mephiboſeth Davidi, nec David, dum privatus, Sauli ſeſe pares ſentiebant, nec inferiores magnatibus & principibus cum dignantur eos communi menſa, nec collocavit Chriſtus ſolium ſuum in menſa Dominica, ſed familiariter ſe præbet ut convivam, & amanter ut convivium. Mixtæ erant ſynodi conſenſus Poloniæ. Alii in Synodo amplectebantur Auguſtanam, alii Helveticam, alii Bohemicam confeſſionem; Non mirum eſt igitur conſenſiſſe in ſitu confeſſionibus illis reſpectivè conveniente, & earum Eccleſiis antea uſitato, ſed quod major pars conſenſerit (nam non omnes approbaſſe videntur, ut verba illa indicant. *Rogamus & hortamur fratres* &c) ſeſſionem abrogandam ut ceremoniam nullibi conſuetam in Europa in Eccleſiis Evangelicis ex ignorantia facti proceſſit. De jure non tam craſſè definiunt, nam fatentur ſeſſionem liberam eſſe. Sed in libro de diſciplina edito apud nos anno 1560 approbatur, ut huic ſacræ actioni aptiſſima, & exemplo Chriſti nobis commendata. Iohannes Alaſco non modo commendatam exemplo Chriſti & Apoſtolorum, & ob ſignificationes utilem, ſed etiam præcepto imperatam aſſerit, cum dixerat Chriſtus, *Hoc facite*. Pergamus. Quod ait Tilenus ſecundum noſtram doctrinam ſeſſionem non minus ad Sacramentales

ſalei ritus pertinere, quàm ipſam ſymbolorum conſecrationem, panis fractionem, diſtributionem, ſumptionem, manducationem, reſpondeo; ſi qui forte ſentiunt (nam omnium ſententias viritim non rogamus) ſeſſionem eſſe aptiſſimam poſitionem membrorum ad quietem corporis, & præterea nihil, illi ſacramentalem ritum non exiſtimant ſitum eſſe in hoc ſitu corporis. Sed qui ſignificationem illam, quam apud omnes gentes habet, etiam in hac ſacra cœna retinere exiſtimant, nempe communionis, ſocietatis, atque familiaritatis, qua dignatus eſt nos Dominus (ut ego quidem exiſtimo, & quomodo communis illa & quaſi naturalis ſignificatio negari poſſit, non video) tamen non eandem rationem eſſe dicunt hujus ritus, & conſecrationis, fractionis, ſumptionis, manducationis. Nam etiam eorum rituum quos hîc opponit ſeſſioni, non tamen eſt par neceſſitas. Fractio eſt ritus, & ceremonia myſtica, non tamen tantæ neceſſitatis, ut ſine ea non poſſet conſiſtere ſacramentum, quia eſt pars tantùm integrans, non eſſentialis. Vt partes hominis eſſentiales ſunt anima & corpus; integrantes caput, brachia, manus. Sic cœnæ partes eſſentiales ſunt ritus, & ſigna, & promiſſio ritibus ac ſignis annexa. Fractio eſt tantùm pars integrans. Et cum partes integrantes ſint duplices; à quibuſdam pendet eſſentia quarum una ſublata, deſtruitur totum, ut præciſo capite aut evulſo corde deſtruitur homo. Sic in cœna ſublatis ſymbolis pane, vino, & ritibus benedictonis, diſtributionis, manducationis, hauſtonis, quorum uno deficiente deficit ſacramentum. At ſunt aliæ partes integrantes, quæ ejuſmodi dependentiam non habent, quarum una deficiente manet eſſentia, ut in homine oculi, aures, nares, brachia, manus, pedes. Sic in cœna fractio, inquit Paræus in 1 Cor. 11. Non omnia quæ dixit aut fecit Chriſtus ſunt caput, cor cœnæ dominicæ, ſed alia ſunt ut oculi, alia ut aures, alia ut brachia, alia ut digitus. Vt tamen homo non abſque injuria vel minimo digito privandus ne deformis & mancus fiat, ſic nec cœnam ſacram vel minimo digito mancam probare demus. *Aliud eſt ſacramentum aliud legitimus vſus ſacramenti. Poteſt illud eſſe integrum ſine iſto*, inquit ibidem Paræus controverſ. 2. Et quandoquidem in hanc comparationem cum oculis, auribus, digitis, aliiſque ſecundi generis partibus incidimus, ut fractionem ſeſſioni præferendam concedimus, ſic ſeparatam poculi & panis benedictionem ſecundum exemplum Chriſti ſeſſione longè inferiorem eſſe non dubitamus. Conjuncta enim utriuſque benedictio nihil de benedictione minuit alios ritus inſtitutionis non excludit, non confundit, ſicut ſeſſio commutatam genuflexionis aut tranſeundi geſtum, ſed ſalva manent omnia & integra. Imò dubito an ſeparationem vel conjunctionem ritum diceremus. Nam nullum uſum hujus ſeparationis video, aut quid in eo latere poſſit myſterii. Videtur

detur hic fuiſſe mos diebus feſtivis in omnibus conviviis apud Iudæos, ut refert Stuckius, ut non modo in initio pater familias, quem *Baal Habaiith* id eſt οἰκοδεσπότην dominum familiæ vocant, primum benedicat pani, deinceps poculum vino repletum dextra manu apprehendat & conſecret; benedictionis formula dicta primus vinum deguſtet, mox aliis menſæ decumbentibus deguſtandum porrigat. Finito etiam convivio gratias agunt. *Habent præterea Iudæi plures adhuc benedictiones, quibus in feſtivis conviviis utuntur, cum inter edendum lautum aliquid apponitur. Cum enim melius vinum apponitur, dicunt, Benedictus ſis tu domine Deus noſter, qui bonus es, & benignè facis omnibus, & hanc benedictionem appellant* bircath tob vehammetib, *id eſt benedictio Benigni & Benefactoris. Cum aromata apponuntur, dicunt, Benedictus ſis Domine Deus noſter, Rex mundi, creator arborum aromaticarum. Hanc benedictionem vocant* Bircath hammugmar, *Benedictio conſummati ſcilicet convivii, quia ultimò apponi ſolebant aromata aliaque odoramenta. Cum ſuave odoramentum aliquod apponitur, dicunt Benedictus ſis tu Domine Deus noſter, qui creas ſpecies aromaticas. Hanc benedictionem nuncupant* Bircath Hamulcak, *id eſt benedictio delitiarum vel rei appetitæ. Cum fructus arborum apponuntur, dicunt, Benedictus ſis Domine Deus noſter qui creas fructus arborum. Cum apponuntur opſonia, dicunt, Benedictus ſis Domine Deus noſter, qui creas genera ciborum. Hanc benedictionem vocant* Bircath hapharphereth, *id eſt benedictionem opſonii. Ex his omnibus apparet veteres illos Iudæos nullos cibos abſque benedictione & gratiarum actione ſumere fuiſſe ſolitos. Huc nimirum & Apoſtolus reſpexit*, 1 *Tim*.4, nempe ſi lautiores ſint, nam *ſuper carnibus, piſcibus ovis, oleribus, caſeo & pulmento, nullam benedictionem recitant, de quo tale Rabbinorum præceptum extat, Res quæ propter convivium in convivium offeruntur non egent benedictione, vi caro, piſces, olera, caſeus, pulmentum*. Videmus ſeparatas vel peculiares benedictiones fuiſſe morem Iudæorum in conviviis, & nullam eſſe differentiam realem inter communem & peculiares benedictiones, magis quam inter illorum morem frangendi panem, tunc uſitatum, & noſtrum. Sed redeamus ad ſeſſionem: etſi non æquiparemus conſecrationi vel manducationi, aut etiam fractioni, tamen non temere ab ea recedendum exiſtimo, cum tantæ ſit utilitatis ratione ſignificationis. Sollicitè cavemus ne panis ſit ex alio frumento quàm tritico, etiam ubi difficulter comparari poteſt, cum non conſtat fueritnè triticeus quem conſecravit dominus, & accubitum, de quo ſatis conſtat, omittimus, imo fratres vi ab eo depellimus. Aliud conſulunt Poloni, de quibus ſupra in ſynodo Petricovienſi 1578. *Sed quia vulgus ac homines ſimpliciones mutatione rituum offenderentur, & ad ceremonias ſuæ conſuetudini diſſimiles omnino adduci non poſſent, ac ſi cogerentur, eo forſan res deveniret, ut diſciplina Eccleſiaſtica*

Antiquitatũ convivialiũ lib. 2 cap. 36

in

in eos extendenda eſſet, qua quidem propter externos ritus homines pios ferire, neque eſt Domini voluntas, neque purioris Eccleſiæ mos. Monendus eſt lector nos ſeſſionem exiſtimare retinendam in ipſo actu perceptionis Euchariſtiæ. Nam tum actu agimus convivarum partes; in orationibus & gratiarum actionibus poſſe cœtum fidelium in genua procumbere non negamus, quia in precibus etiam extra Euchariſtiam id agere licet. Adſtandi menſæ morem, ejuſmodi quem in primo paſchate dicuntur ſervaſſe Iraelitæ, præferendum cenſemus mori eorum qui tranſeuntes vel adſtantes ſinguli ſeparatim è manu miniſtri accipiunt elementa. Quia priori modo nihil mutatur niſi unicus ille ſitus ſeſſionis; at poſteriori violatur ordo inſtitutionis, ut ſtatim docebimus; tamen ſeſſionem priori præferimus, quia obſcuriûs repræſentat dignitatem illam & ſocietatem qua nos dignatus eſt Chriſtus quam accubitus. Chriſti cœna non fuit ſtataria aut inambulans, ſed diſcubitoria, cui analogicè reſpondet noſtra ſedentaria. Sed metuo præterea, ne obliquè carpant Chriſtum, Apoſtolos, & fideles primitivæ Eccleſiæ, ac ſi non cum ea qua decebat reverentia, Euchariſtiam percepiſſent. Nam etiam ubi ſcamna & ſedilia ad manum habere poſſunt, venerationem prætexunt, ac ſi ſedentes aut diſcumbentes omnes officio ſuo antehac nunquam rite defuncti fuiſſent. Si cui iſta de ſignificatione ſeſſionis vel de præcepto non perplaceant, fruatur iudicio ſuo, modò conceſſerit rem liberam eſſe, & convenientiſſimam propter decorum hujus convivii; reprehendi non poſſe, nec commutari promiſcuè in quamlibet aliam poſitionem partium corporis, aut quemlibet geſtum, ut tranſeundi aut genuflectendi. Nam præter illum ſtandi circa menſam, in nullum alium commutari jure poſſe exiſtimamus, etiamſi ſeſſio nullo præcepto munita, aut ſignificatione ornata eſſet, minimè omnium vero in genuflexionem. Largiamur itaque in ſequentibus utrumque liberum ſedere vel ſtare circa menſam non tamen licebit genua flectere ob rationes quæ ſequuntur.

Primum argumentum contra genuflexionem in percipienda Euchariſtia ducimus ab exemplo Chriſti, Apoſtolorum, & fidelium in primitiva Eccleſia. In prima cœna, nec Chriſtus, nec Apoſtoli procubuerunt in genua, ſed accumbentes menſæ perceperant elementa. Ne vel benedictionis ceu gratiarum actionis tempore mutarunt accubitum in genuflexionem, quod tamen tam facilè facere potuerunt ac Naucratitæ qui quoties ad feſti Apollinis Comæi aut Veſtæ ſolennes epulas conveniebant, poſtquam in tricliniis diſcubuiſſent, ſolebant ſurgere in genua, dum ſacrorum miniſter preces patrias recitabat: Etſi mutaſſent, tamen in ipſa perceptione elementorum eum corporis ſitum non ſervarunt, ut ſupra probavimus. In dubiis animæ inſiſtendum eſt in via tutiore. Cum in geſtu latere

Vide Caſaub. exerc. p. 540

Athenæus lib. 4.

latere poſſit periculum, nonne tutius imitari exemplum Chriſti & Apoſtolorum, quàm aliorum qui errare judicio vel affectibus abripi à recto tramite poſſunt. *Qui verò ut à Deo mandatum eſt, ſine adoratione accipiunt, ſecuri ſunt ſe à mandato Dei non deflectere, qua ſecuritate nihil melius eſt, quum quid operis inſtituimus. Habent Apoſtolorum exemplum quos non legimus proſtratos adoraſſe, ſed ut erant diſcumbentes, accepiſſe & manducaſſe. Habent Apoſtolicæ Eccleſiæ uſum, ubi fideles non in adoratione ſed in fractione panis communicaſſe à Luca narratur. Habent Apoſtolicam doctrinam, qua Paulus Corinthiorum Eccleſiam inſtituit, profeſſus ſe à Domino accepiſſe quod tradebat*, inquit Calvinus. Et noſne religioſuli Chriſto & Apoſtolis religioſiores videri volumus? Chriſtus in prima cœna fuit non ſolū inſtitutor quà dominus ſed etiam miniſter. Non modo inſtituit & docuit quomodo celebrāda & adminiſtranda, ſed ipſe celebravit & adminiſtravit, & tamen non procubuerunt aut ſurrexerunt in genua, cum traderet panem vel poculum. Et jam tradit nobis homuncio Domini ſervus, & tamen genuflectere oportet? Si dixerint Chriſtum in ſtatu humilitatis non fuiſſe adoratum, contrarium evincetur his locis. Magi adorarunt in præſepi Matth. 2. leproſus Matth. 8. Diſcipuli, Matth. 14. Syrophœniſſa Matth. 15. cœcus ſanatus, Ioan. 9. Dicit Bellarminus quod *non poterant ſemper proſtrati cum Chriſto agere & præſertim in cœna quando recumbere cum eo illis neceſſe erat. Itaq; certis vicibus illum proni adorabant, aliâs autem mente & animo venerabantur agnoſcentes verum Dei filium.* Verum, non ſemper potuiſſe proſterni, nec neceſſe erat. Nam cum actionibus vitæ humanæ naturalibus & civilibus fungebatur, & hoc modo cum eis converſaretur & conveſceretur, non potuerunt, nec neceſſe erat, ut ſemper adorarent proſtrati, ſed Bellarminus ipſe ait, *Ubique Chriſtus adorari poteſt & debet, quando cum eo tractare debemus, non enim convenit illi adoratio, quia in cœlo eſt vel in alio loco, ſed quia Deus eſt,* & probat iiſdem ſcripturæ teſtimoniis, quæ modo attulimus. At jam tractarunt cum eo de re maximi momenti, & in actione ſacratiſſima & myſtica. Hac igitur vice, ſi unquam ulla, proni adoraviſſent. Ait neceſſe fuiſſe illis cum eo recumbere in cœna. Quænam quæſo illa neceſſitas, quæ adorationem externam prohiberet. Nullum obſtabat impedimentum naturale. Potuerunt tam facile in genua ſurgere quàm Naucratitæ in precum recitatione. Obſtabat igitur decorum convivii, & ordo quem in poſterum volebat Dominus ſervari in celebranda cœna. Tilenus idem κρυφῄζαντ quærit quod Bellarminus, *At enimvero, inquiunt, rigidi magiſtri, fœda eſt hypocriſis & manifeſtæ adulationis ſpeciem habet in hac liturgia, cultu & reverentia ſuperare velle ipſos Apoſtolos, qui cum Domino accumbentes ne præſentem quidem iſto ſupplicum geſtu ſunt venerati. Nos verò iam retudimus hoc telum,* falſum, *haud metuendum ei qui conſideravit*

Inſtit. l. 4. c. 17. ſ. 35.

De euchariſtia l. 4. c. 30.

Cap. 29.

rebit ex familiari conſuetudine primiſque tyrocinii rudimentis diſcipulorum cum Domino in ſervi forma incedente converſantium & de divina eius maieſtate non magis cogitantium, quàm deinde à mortuis excitatum crediderunt, perperam peti abſolutam normam ac canonem reverentiæ ac cultus quo illum jam ſupra omnes coelos evectum, nec amplius ſecundum carnem noſcendum, à nobis affici par eſt, adeo vt neceſſe non habemus formam accubitus à Chriſto uſurpatam imitari. Et nos iſta iam retudimus confutando Bellarminum. Præterea, poſt Chriſti reſurrectionem & aſcenſionem non proſtrati aut genua flectentes adorarunt. Et veteres & Pontificii variè interpretantur locum Luc. 24. Quidam Emaunte diſcipulis miniſtraſſe euchariſtiam ſentiunt, ſic etiam Melancthon. Secundum eorum interpretationem diſcumbentibus miniſtraſſe ſequitur, ut diſertè ibi dicitur. Sed quia alii tum Patres, tum Pontificii, tum noſtri contrariam tuentur ſententiam, quæ mihi etiam probabilior videtur, mitto. Poſt aſcenſionem Chriſti, cum jam exaltatus ad ſummum gradum Chriſtus & glorificatus, non tamen adorarunt Chriſtum procumbentes in genua in percipienda euchariſtia. Menſam circundabāt aſſidendo vel adſtando (non enim jam ponimus inter has duas ſitus ſpecies differentiam; utramus eligant) non autem adgeniculando. Menſæ communes erant, ut ſupra diximus, agapis & ſacræ cœnæ. *Sed hoc nimirum Harchium & alios nonnullos malè habet* (inquit Theod. Beza) *quod in noſtris eccleſiis ſtantes, nec poſitis ad terram genibus, alicubi etiam ſedentes, & rurſum alibi, vt in Anglia ad menſam diſcumbentes ſymbola ex Paſtorum & Diaconorum manu accipiamus. Imo etiam non deſunt, qui paſtores vellent in illis, ſi non origine, ac certè vſu verè Baaliticis veſtibus apparere. Scilicet quum ipſe adſtans ad menſam Dominus verè adorandus quà Deus, & quà Deus & homo ſimul coenam inſtituebat ſurrexerunt Diſcipuli ſinguli vt in genua procumbentes panem illum & vinum illud ex manu ipſius acciperent. Et ignorabant ſcilicet ipſi Apoſtoli quo ritu deinceps celebranda myſteria eccleſiis traderent. Agapas quidem certè conſtat vix ac ne vix quidem genuflexionem admiſiſſe.* Vides Agapas non admiſiſſe genuflexionem in ſacra cœna, nam conjunctæ erant, ut ſupra diximus. Sed ut obiter perſtringam eos, qui tranſeuntes vel adſtantes miniſtro ſymbola è manu eius accipiunt, notandum etiam hunc morem Agapas vix à ne vix quidem admiſiſſe. Nulla enim maior difficultas, aut maius impedimentum genuflexionis quàm huius ritus. Nam qui poteſt adſtare miniſtro, æquè facile poteſt adgeniculari. Præterea ex ipſo Diaconorum officio menſis miniſtrantium colligere poſſumus non diu poſt Apoſtolorum tēpora ſymbola percipientes in genua incubuiſſe. Cum panē & vinum in diſco & calice per menſas circumferebant, & ex iis communicantes ſumerent panem & vinum, aliiſque porrigerent & propinarent, nemo dixerit tunc geniculatos, cum ne poſtea quidem

De cœna Domini contra dogmata Iodoci Harchii. pag. 182. volum. 3.

Iuſtini

Iuſtini ætate verba illa protulerit Diaconus inter diſtribuendum; Iuſtinus ait, *διδόασιν ἑκάστῳ τῶν παρόντων μεταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου καὶ οἴνου καὶ ὕδατος*, *dant*, id eſt porrigendo diſcos & calices efferunt vel concedunt *unicuique præſentium partem capere de pane, ſuper quo gratiæ ſunt actæ, & vino & aqua*. Non dicit eos in manum dediſſe. Sed licet hoc dixerit Iuſtinus, non tamen protulerunt inter diſtribuendum verba Diaconi, ut poſtea cum diceret inter diſpenſandum Diaconus, *Sanguis Chriſti, calix vitæ*, aut ſimile quid, cum porrigeret poculum. Si verba inter diſtribuendum non protulit, num veriſimile eſt accipientes è manu eius in genua procubuiſſe. Multo minus credendum eſt ſnperiori ſæculo id feciſſe, cum non aliter Diaconi diſpenſabant, quàm circumferendo calices & patinas per menſas, ut in agapis. Atque hic videtur ortus & progreſſus; ſublatis agapis, vel ubi nonerant agapę, circumuliſſe primum calices & patinas, & unicuique permiſiſſe, ut de pane & vino partem caperent. Tandem miniſtrum dediſſe ſingulis panem non Diaconum ut prius, & Diaconum calicem, & tunc diaconum uſurpaſſe verba inter diſpenſandum, quod neutiquam eius officio conveniebat. Et inde orta eſt iſta Diaconi functio quæ hodierno die differt à Presbyteri officio ſola conſecratione eucharistiæ & poteſtate remittendi & retinendi peccata. Nam prædicare non minus poteſt quàm Presbyter, ſi permiſerit epiſcopus, quo non permittente nec Presbyter concionari poteſt. *Diaconi ergo fuerunt olim*, ut ait Stuckius, *Dominici & ſacroſancti illius epuli quaſi dapiferi atque pocillatores*. Sed progreſſi paulum ultra aureum Apoſtolorum ſæculum redeamus. Nam de poſterioribus ſæculis infra dicemus. Dico igitur etiam poſt exaltatum Chriſtum non procubuiſſe in genua in actu participationis ſymbolorum. Secundo non minus adorandum fuiſſe Chriſtum in ſtatu humilitatis quàm exaltationis hac vice, cum tractarent cum eo de re maximi momenti. Tertiò non tam à præſentia Chriſti inſtituentis & miniſtrantis argumentum ducimus, quàm à Chriſto ipſo exhibito in ſymbolis. Non minus exhibitus fuit Apoſtolis quàm nobis, & exhibitus ut crucifixus & fractus, & humiliatus, ut nobis, tamen prætextu tanti beneficii adorationis geſtum nempe genuflexionem non uſurparunt. Dicunt geniculatores non ratione præſentiæ corporalis ſe de geniculis adorare. Perinde eſt igitur ſive Chriſtus aderat ſive aberat, ſive humiliatus ſive exaltatus fuerit, cum Apoſtoli cœnæ ſymbola participabant. Debebant in actu ſumptionis, mandacationis, potationis, adorare alia ratione, ſi hos monitores habuiſſent, nempe ob Chriſtum non inſtituentem & miniſtrantem, ſed ipſis exhibitum ut eſcam & potum ſpiritualem unà cum ſymbolis, in genua ſurrexiſſent, & ſi tunc non ſatis memores officii ſui poſtea id feciſſent.

Antiquit. convivialium l. 2. c. 21. f. 221.

feciſſent, diximus ſupra Apoſtolos ſacram cœnam celebrantes non mutaſſe verba Chriſti in precatiunculam,& proinde ſi inter diſpenſandum dixerint,hoc eſt corpus meum,non geniculatos fuiſſe ſymbola participantes. *Hac igitur inſtitutione formati cœperunt Apoſtoli ſacroſanctum frequentare myſterium propter cauſam quam Chriſtus expreſſerat, & formam ſervantes in verbis, & materiam tenentes in rebus,ſicut Apoſtolus Corinthiis proteſtatur dicens, Ego accepi a Domino quod & tradidi vobis* &c. inquit Durandus. Rationale lib.4 cap. 1.

2 Argumentum contra genuflexionem in actu percipiendi Eucharistiam ducimus à nomenclaturis quas huic ſacramento tribuit ſacra ſcriptura. Vocatur *Menſa Domini*, & *Cœna Domini*. Geniculatio non convenit menſæ aut cœnæ, vel conjungantur, menſæ conviviali. Nunquam auditum convivas è menſa conviviali dapes porrectas geniculando accepiſſe, cum vel reges & principes ſubditos ſuos hoc honore dignati ſunt.Cum David poſt proſtratum Goliathum die novilunii cum Saule accumberet, non geniculando manducaſſe & bibiſſe ſequitur. Nec geniculantes Mephiboſeth vel Chimham filius Berzillai participes erãt menſę Davidis.Apud Romanos ſervi exæquato cũ Dominis jure convivati ſunt in Saturnalibus, imo Domini ſervis miniſtrarunt.Ordinariè non admittebãt, ad menſam niſi cum manumittebat ita ut menſę cõmunicatio eſſet manumiſſionis ſignum.Hinc Tertul. *Atqui & veſtis albæ honore & annuli aurei nitore, & patroni nomine,& tribu, menſaque honorantur.* Libr. de reſur.carnis. Menſarum uſus varius eſt & multiplex,ut ſcribarum,œconomorũ, negotiatorum, artificum & opificum, nummulariorum,feneratorum,ad ſcribendum,ad rationes excepti & expenſi publicas privatasque computandas, ad monetam permutandam, mercaturam, negotiationemve exercendam,aliave opera efficienda, ſed nos de menſa conviviali agimus. Prioribus illis non ſolent ad geniculari multò minùs convivialibus menſis. Convivialium menſarum uſus eſt non modo ut ſuſtentet dapes, ſed etiam ut accumbant convivæ, aſſideant, vel adſtent, ſi lubet,menſæ, quod tamen poſtremum in conviviis nunquam niſi à feſtinantibus aliâs ceu extra convivium, uſurpatum. Ex menſis ſcamna non facimus,cum ſedendi ſitum urgemus,ut quidam regerunt,ſed aſſidendi ſuper ſcamna aut ſedilia, vel accumbendi vel adſtandi ſitum requirere menſam convivialem dicimus, & non in hunc uſum duntaxat excogitatas, ut ſuper eam diſponantur dapes, & convivis geniculantibus dapes è menſa porrigantur. Nam ſic ſufficeret in abaco collocare dapes & porrigere convivis. Sic in ſacra cœna, ſi hic ſit uſus menſæ ſolum, ut ſuſtentet elementa, quæ inde porrigenda ſunt à miniſtro cuique ſigillatim geniculanti, aut ei adſtanti ceu tranſeunti, ſufficeret abacus vel humile ſcamnum, & longitudo & latitudo menſæ altaris ſufficeret, quam *oportet eſſe tantæ longitudinis & latitudinis*, ait Suarez,

In 3 part. Aquin. tom. 3. diſp. 81. ſect. 5. *ut capere poſſit pedem calicis & hoſtiam ceu patinam, ut poſſint poſt conſecrationem ſupra illam collocari. Non autem oportet ſcrupuloſè in hoc laborare, ut calix & patina ceu hoſtia, quoad omnes partes ſuas ſuper lapidem conſtitui poſſint; ſatis enim eſt, ut quoad maiorem partem ſupra illum collocari valeant, dummodo firma ſint, & ſine periculo cadendi, quæ omnia ſunt aſſumpta ex communi Doctorum ſententia in 4 diſt.* Quid proclivius quàm à brevioribus iſtis menſis, quæ conviviales menſæ dici jure non poſſunt, tranſitum ad altaria facere. Menſam requirimus & menſæ convilialis uſum, nempe ut accommodent ſe menſæ communicantes aſſidendo vel accumbendo, vel ſi volunt etiam adſtando, quod jam largiendo dicimus, ut invicem ſibi porrigant panem & poculum, quod fieri debere ſtatim docebimus. *In humanis menſæ & ſalis communicatio amoris cauſa eſt & ſignum,* inquit Chryſoſtomus in 1 Cor 11, *quanto magis id erit in communione menſæ & panis domini.* Communicabant autem non ſigillatim adeundo & participando, ſed ſimul menſæ accumbendo vel aſſidendo. *Atque huc facit præclara illa Ben ſyræ Rabbi ſententia,*
Stuckius antiquit. convivial. l. 1 fol. 8. *Menſa parata ſive poſita contentio tollitur, qua ſignificatur menſæ communione ſive conviviis ſæpe tolli contentiones, rixas, inimicitias, & gratiam reconciliari. Eius rei exemplum vulgò profertur à Iudæis de Iſboſetho filio Saulis, in cujus ædibus cum exarſiſſet altercatio, ſervus eius adornato convivio eam diremit.* Plutarchus lib. 2 Sympoſ. problemat ultimo ait, non edendi & potandi, ſed ſimul edendi potius, ac compotandi gratia nos invicem ad convivia vocamus, & antiquam illam cuique cibi potuſque portionem in convivio tribuendi conſuetudinem improbat, quod ἀκοινώνητον quiddam & ἀνελεύθερον, id eſt à communitate alienum, atque illiberale eſſe videatur. Et lib. 7 Sympoſ. in præfatione, dicit Romanos feſtivi cujuſdam hominis dictum ſemper fere in ore habuiſſe, qui cum ſolus aliquando coenaſſet, eo die ſe non cœnaſſe, ſed ediſſe tantum dixit. Sic cœnam vult dictam Plutarchus eſſe quaſi κοινὴν id eſt communem ἀπὸ τῆς κοινωνίας id eſt communione, cujus nimirum ſit conciliatrix & interpres, & quòd communione atque amicitia tanquam condimento ſemper indigeat. Hinc eſt quod Ethnici convivium & menſam
Ovid. Faſt. 5 res quodammodo ſacras eſſe exiſtimabant. *Ante focos olim ſcamnis conſidere longis Mos erat, & menſæ credere ad eſſe Deos.* Scythæ habuerunt juſjurandum ſolenne per convictum ceu convivendi convivandive conſuetudinem. Cum itaque hoc ſacramentum dicitur menſa & cœna Domini, menſæ uſus & cœnæ ſpecies ſervanda eſt. Menſæ autem uſus eſt non ſolum ut ſuper eam ſymbola collocentur, ſed etiam, ut convivæ accumbant, aſſideant vel adſtent, tum ut participent, tum ut aliis tradant. Cœnæ etiam ſpecies idipſum requirit. *Mitto ſacram cœnam olim convivii inſtar in quo diſcumbebatur celebratam,* ait Mornæus. Si olim, cur non nunc etiam

eodem

eodem modo inſtar convivii celebranda. At, inquiunt, menſa Moſaica, quæ ſuſtinebat 12 panes & menſa propoſitionis dicta, non admittebat accumbentes vel adſtantes. Verum, quia erat tantum typica menſa illa Panaria, & adumbrabat Chriſtum, qui eſt panis vitæ, vel verbum & doctrinam. Unde Chryſoſtomus prædicationem Evangelii vocat appoſitionem menſæ ſpiritualis, ut habet Caſaub. exerc. p. 527, vel menſa Eccleſiæ, panis Chriſti ſymbolum erat. Diximus menſarum uſum multiplicē & varium eſſe etiam in prophanis. Sed nos à menſæ convivialis uſu uſurpato in ſacra cœna argumentum ducimus. Altare etiam dicitur menſa Domini, quia quæ in altari conſumebantur, erant quaſi Domini ſolius. At in novo Teſtamento communis eſt, ut ſupra dictum, menſa Domini & populi, & non dicitur Domini, quia Dominus ſolus poſſidet menſam illam, ſed quia Dominus eam inſtituit. In Eccleſia primitiva appellatio *Domini* familiaris fuit Chriſtianis, cum de Chriſto loquerentur ut obſervat Rhenanus in Tertullianum de Corona Militis. Menſa Domini igitur & menſa Chriſti idem ſignificant. Et menſa Chriſti dicitur, non quod Chriſtus eam ſibi ſoli reſervavit, ſed quia ipſe eam menſam nobis inſtruxit, & convivam offert & convivium. At inquiunt, cum cœna Domini vocatur menſa Domini, intelligitur ipſa Euchariſtia & ſymbola, non materialis menſa. Falſum, nam utrunque intelligitur. Apud authores prophanos menſa quandoque ſignificat ipſa cibaria, unde primæ & ſecundæ menſæ dicuntur primi & ſecundi cibi, ſed tum metonymica & impropria locutione ſemper menſa materialis connotatur. Cum ait Apoſtolus, 1 Cor. 10 18, *Qui edunt victimas ſunt conſortes altaris*, altaris appellatione intelligit carnes in altari oblatas, tamen altare ibi intelligitur. Sic cum ver. 21, ait *non poteſtis poculum domini bibere*, intelligit vinum in poculo, ſed poculum materiale ſimul intelligitur adhibitum in cœna. Sic cum ait non poſſe eſſe participes menſæ Domini, & menſæ dæmoniorum, intelligit ſymbola ſacræ cœnæ convium idolothytorum. Sed quia locutio eſt impropria & metonymica, quod proprium etiam intelligitur cujus ratione dicuntur menſæ, nempe habuiſſe in conviviis idolothytorum materialem menſam cui in idoleis accumbebant, & in cœna Domini ſimiliter menſam materialem cui aſſidebant. Unde ex hoc ipſo verſu colligit Th. Beza ignota fuiſſe Apoſtolicis Eccleſiis altaria; Ethnicos habuiſſe in idoliis menſam habuiſſe cui accumbebant, ait idem 1 Cor. 8 10. Cum igitur metonymicè à materiali menſa denominetur hoc ſacrum epulum, menſæ uſum & geſtum convenitem urgemus. Adgeniculatio nunquam fuit ſitus conveniens & aptus ad quietem corporis convivæ, nec eſſe poteſt commodus, *In 3 part.*
ideo nunquam uſurpatus ab ipſis barbaris. *Genuflexio quæ eſt nota tom. 1 pag.*
adorationis poteſt eſſe actus pœnitentiæ, propter pœnalitatem quam habet 764.

 adjunctam,

adjunctam, inquit Suarez. At convivarum ſitus non debet habere adjunctam pœnalitatem,ſed debet eſſe aptus & commodus ad quietem corporis. Si dixerint ſe adgeniculari,non quia aptiſſimus vel convenientiſſimus ſitus, ſed ob adorationem, tunc longiùs adhuc recedunt ab uſu menſæ, & menſam in aram transformant. Menſa convivialis in actu convivandi convivantis ſitum congruum exigit, alienum repudiat. Ne quis fortè putet propterea nos exiſtimare menſam materialem rem ſacram aut ſymbolum ſacramentale, cum nec calicem propter contactum vini, nec patinam propter contactum panis res ſacras æſtimamus, multo minus menſam materialem, quæ calicem & patinam ſuſtentat, inter res ſacras numeramus. Sunt hæc tantum inſtrumenta & vaſa neceſſaria, communia ſacris & civilibus epulis, ut ſupra ſæpius monui, tamen ut poculum neceſſarium ad vinum, ſic menſa non modo ad ſuſtentanda elementa, ſed etiam ad convivarum accubationem ceu ſeſſionem ut convivii ſpeciem & cœnæ ſacræ formam ſervare poſſint. Sitne quadrata an rotunda, humilis an ſublimis, brevis an perpetua, latior an anguſtior, non litigabimus, modo talis ſit formæ,ut communicantes inſtar convivarū ſedentes vel diſcumbentes cœnam celebrare poſſint. Nec de materia menſæ litem movebimus. Terra eſt communis menſa, & ſuppeditat nobis aream ad ſuſtentandum cibaria, & ſedes ad accumbendum. Menſa Turcarum ex corio fit,explicatur & contrahitur ut marſupium, diſcumbunt non cubito innitentes,ſed decuſſatim pedibus inter ſe complicatis more ſartorum. Si ad Chriſtianiſmum converſi eodem more, cœnam celebrarent,ritè celebrarent. Sive humi ſedeant cubitis innitentes,ſive coxim, ſive porrectis cibiis, aut ἐναλλὰξ poſitis & implicitis ut Turcæ, ſive menſis artificialibus, humilibus, vel altioribus aſſideant ſecundum morem gentis ſuæ communicantes, non laboramus, quia omnes licet vario modo convivii ſpeciem retinent, & cœnæ formam obſervant. Imo deficiente vino aliud genus liquoris analogum Norvegis conceſſiſſe papam, quia non poteſt ibi diu conſervari vinum, refert Volateranus. Sic ubi panis triticeus non poteſt comparari,poſſunt celebrare cum pane ex alio frumento. Nam ſi ſit panis nutritius rite celebratur. Gregorius Epiſcopus Theopolitanus, ut refert Evagrius, *immaculato Chriſti corpore eis*, nempe militibus, *diſtributo (erat enim ſacroſancta illa dies, quæ ſanctæ Domini Paſſioni proxima eſt) cum omnes, qui circiter duo millia erant toris in herba ad eam rem confectis accumbentes cœna excepiſſet, poſtridie domum rediit.* Non habebant ad manum menſas artificiales,tamen naturalis menſæ uſu ſpeciem & formam convivii obſervarunt. Nota obiter, accubuiſſe milites & toros in herba ad eam rem confectos, & diem hunc fuiſſe diem proximum paſſioni Domini,& proinde diem illum anniverſarium qui dicitur

Hiſtor. lib. 6 cap. 12.

cœna-

coena domini, quo die ritè coenam celebrare ſolebant veteres. Nam dies ille eſt proximus diei paſſionis. Quid opus erat toros ad accubationem conficere, ſi non hoc die ſecundum morem, non à Monachis ſolum ut nunc, ſed ab omnibus fidelibus tunc coena celebrata fuiſſet inſtar convivii & eodem modo quo prima coena. Potuerunt enim vel ſtare vel geniculari, niſi diei illius ſolennitas prohibuiſſet. De menſę igitur materia vel figura non ſumus ſolliciti, modo ſervetur decorum civile gentis, aut regionis in qua vivitur, quantum fieri poteſt, ſed de uſu menſæ. Talem volumus menſam ſuper qua ſic collocentur ſymbola, ut communicantes convivarum inſtar, coenā celebrare poſſunt. Si aerem condenſare & in hunc uſum vertere poſſunt, nobis perinde erit. Vt igitur Paræus fractionem panis probat eſſe ritum ſacramentalé, quia inde denominatur euchariſtia, *A quo ritu*, inquit, *totam Euchariſtiā denominaverat Eccleſia Apoſtolica, is proculdubio eſt ſacramentalis & neceſſarius*, ſic nos uſum menſæ convivialis dicimus eſſe neceſſariū ad legitimam adminiſtrationé, quia à menſa & coena denominatur coena Domini, & menſa Domini in ſacra ſcriptura, & ab eccleſia Apoſtolica. Patres diu retinuerunt nomen menſæ, & Euchariſtiam vocarunt ſacram menſam, coeleſtem menſam, myſticam menſam, terribilé menſam, rationalém menſam, ſpiritualé menſam, ſed uſum menſæ, unde primum denominationé illam ſumpſit, non diu retinuerunt, niſi die illo anniverſario, qui dictus coena Domini aut etiam Sabbatis ut apud Ægyptios. *Quàm non longè ab Apoſtolorum ætate cœna Domini tacta rubigine fuerit, ſed humanæ confidentiæ procacitas eſt, quæ ſe continere nequit quin ſemper in Dei myſteriis ludat & laſciviat*, inquit Calvinus. *Imitati ſunt* nempe veteres, *propius Iudaicum ſacrificandi morem quàm aut ordinaverat Chriſtus, aut Evangelii ratio ferebat*. Sed replicant adverſarii, ſi denominatio vim aliquam habet, veſpere aut doctu celebrandum hoc epulū, quia appellatur coena, Gregorius Magnus hanc rationem reddit appellationis. *Hoc convivium Dei, non prandium ſed cœna vocatur, quia poſt prandium coena reſtat; poſt cœnam verò convivium nullum reſtat, & quia æternum Dei convivium nobis in extremo præparabitur, rectum fuit vt hoc non prandium ſed cœna vocaretur.* Chryſoſtomus exiſtimat dictam coenam dominicam à Paulo 1 Cor. 11 ut remitteret illos jam inde ad illam veſperam, in qua Dominus tremenda myſteria tradidit. Sed Caſaubonus aliā reddit, quæ verior eſt. *Fortaſſe etiam ejus appellationis hæc quoque ratio redditur non malè, quod δεῖπνον maius eſt aliquid quàm ἄριστον & ſacris epulis convenientius. Nam veteres Græci & Latini prandebant parce, & vt plurimum ſoli cum ſuis; invitationes ad coenam fiebant. Coena Domini privatæ epulæ non ſunt naturâ ſuâ, ſed publica quædam omnium fidelium invitatio*, Et probat Plutarchi teſtimonio qui lib. 8 problemate 6 ait *Coenam Romanis dictam ob κοινωνίαν communionem*.

Inſtit. l. 4 ca. 17. ſ. 43.

Ca. 18 ſ. 11.

Hom. 26 in Evangelia.

Exer. pag. 511.

nionem. *Veteres enim Romanos ſolos modicè prandere ſolitos, cœnare verò unà cum amicis. Photius obſervat Paulum quando dixit* ἕκαστος τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει, *uſurpaſſe* δεῖπνον *pro* ἄριστον κατὰ τὴν τόπου συνήθειαν, *hoc, ut videtur ſignificans, priſcis temporibus omnia convivia fuiſſe appellata* δεῖπνα, *etiam quæ non fierent in fine diei.* Et infra, *Sane, quum in multis Paganicis ſacris epulæ agitarentur,* δεῖπνα *illa nominari invenias non* ἄριστα. *Sic in Oſchophoriis Athenienſium inter alia miniſteria fuerunt mulieres, quæ* δειπνοφόροι *dicebantur.* Vide etiam Concilium Ancyranum, ubi δεῖπνα vocantur convivia idolothytorum. Δεῖπνον, *ut & eius compoſitum* σύνδειπνον *generatim pro quovis convivio ſive epulo accipitur,* inquit Stuckius, *quocunque tempore illud celebratur. & apud Homerum quidem non eſt definiti temporis, ut ex multis locis conſtat.* Lucas cap. 14 myſterium regni cœlorum ceu vocationem gentium ad regnum cœleſte depingit convivii magni ſimilitudine, quod δεῖπνον appellat, Matthæus cap. 22 idem convivium ἄριστον, id eſt, prandium vocat. *Propterea quod hæc duo vocabula,* inquit Stuckius, *ut ſupra ex Athenæo probavimus ſæpe numero apud auctores confunduntur, & unum pro altero ſumitur.* Et capite nono ait, *Magis proprium vocabulum, quod ſemper pro veſpertino epulo uſurpatur eſt* δόρπος *ſive* δόρπον. Vbi etiam obſervat latinum quoque cœnæ vocabulum olim teſte Feſto pro coena uſurpatum. *Cœna porrò (quæ ſæpe generatim pro quovis convivio accipitur, dicta eſt, teſte Plutarcho, quaſi* κοινὴ ἀπὸ τῆς κοινωνίας *hoc eſt communis à communione quod nimirum ut Athenæus quoque teſtis eſt, Romani in prandio quidem ſoli atque ſeorſim, unde etiam* μονοφάγοι *à Græcis fuerint dicti, in cœna autem cum amicis accumbentes edere conſueverunt.* Vides dictam δεῖπνον non δόρπον, & coenæ vocabulum latinum, quo vox græca vocum penuria exprimitur, communionionem requirere & latiùs etiam accipi. Hoc ſacrum convivium igitur δεῖπνον dicitur, & propter hanc communionem convivarum etiam coena dicitur, & quia lautius eſt convivium. Manet itaque firmum quod diximus, retinenda ea à quibus hoc ſacrum convivium denominationes ceu nomenclaturas ſumpſit, menſam & δεῖπνον, eorumue uſum & ſpeciem, & proinde ſitum convenientem menſæ conviviali. At, inquiunt, eſt convivium ſpirituale, & proinde alius ſitus quàm qui in prophanis conviviis uſurpatur, tam ſacro convivio convenit, reſpondeo eſſe non purè ſpirituale, ſed myſticum & ſymbolicum, ubi exhibentur ſigna ſenſibilia,

Pag. 512.

Antiq. convivial. l. 1 c. 8.

ſibilia, & proinde exterius repræſentandam ſpeciem illius convivii ſpiritualis, quod interius agitant animæ fidelium cum Chriſto, qui ingreditur in animas & coenat cum eis & illæ cum Chriſto, ut dicitur Apoc. 3 quomodo Chriſtus, Apoſtoli, Apoſtolicæ Eccleſiæ, & veteres præſertim anniverſario coenæ Domini celebrarunt. Deniq; prædicatio evangelii eſt convivium ſpirituale & ſpiritualẽ menſam appellat Chryſoſtomus, tamen propter externum miniſterium & modum huius convivii agitandi non flectimus genua. Sed de iſto argumento plura dicemus ſuo loco. Oleum & operam perdunt, qui hoc convivium à prophanis in multis differre oſtendunt. Novimus enim multa licere in conviviis prophanis, quæ hîc non ſunt licita. Formam tamen & ſpeciem convivii retinendam dicimus, quam tollit geniculatio, & ritus celebrandi quos Dominus author & inſtitutor convivii præſcripſit, non ſatietatem corporis alioſve mores & ritus conviviorum cujuſq; gentis in ſacram coenam introducere volumus.

3 Argumentum contra genuflexionem in percipienda euchariſtia, ſumitur ab aliis ritibus, quos inſtituit Chriſtus, qui genuflexione tolluntur, & excluduntur. Qui ritus vnum aut plures ritus à Chriſto inſtitutos excludit, non eſt legitimus. Nam ritus inſtitutionis præcepto generali *Hoc facite* comprehenduntur. At genuflexio in percipienda euchariſtia ritus à Chriſto inſtitutos excludit. Excludenda igitur à participatione ſymbolorum. Fractionis ritus eſt ritus imperatus, vt pluribus argumentis probat Paræus, lib. 2. de ſymbolis euchariſtiæ. Verum quidem eſt geniculationẽ non excludere neceſſariò fractionem. Poteſt enim miniſter panem frangere, priuſquam diſtribuerit partes fractas geniculantibus. Refert tamen Paræus Lutherianos veram fractionem ſacramentalem non retinere. *Argumentum nonum quod Lutheriani quoque fractionem habeant, ridiculum eſt, & prophanum effugium. Quaſi verò ſit fractio ſaſacramentalis à Chriſto inſtituta; cum vel cocus, vel Pharmacopæus, vel æditutus, ex lamina ferrea minutias nebularum ſcalpro excîdit, & rotundat.* Et in 1 Epiſtolam ad Corinthios ait, neminem non intelligere orbiculos ſcalpro circinare, eoſdemque diſtribuere, non eſſe illud frangere, quod Chriſtus in cœna ſacra inſtituit. *Fractio ſacramentalis exemplo Chriſti in vſu ſacramenti à miniſtro eccleſiæ perſonam Chriſti ſuſtinente fieri debet. At orbiculorum ſculptura fit ad furnum, vel domi à Coquo, vel Apothecario vel æedituo.* Hoſtiæ nummulares fractionem excludunt apud Lutheranos. In Liturgia Anglicana nulla mentio fractionis ſacramentalis. Vnde colligo non eſſe illis ritum ſacramentalem, nec ea uti, niſi forte in quibuſdam locis qui puriorem politiam reſtitui optant, hunc etiam ritum reſtituerint. Hoc certum impune poſſe omnes omittere, etiamſi non ubique obtinet rotundarum placentularum uſus. Hanc conjicio cauſam. Triformem illam

De ſymbol. Euchar. p. 166.

in 1. Cor. 11 controverſ. 2.

illam fractionem quam habent Pontificii, non habent illi, ut patet ex libro liturgiæ. Cum tradunt geniculanti non proferunt verbum promiſſionis, *Hoc eſt corpus meum*. Prolata erant verba illa in oratione, antequam ipſe ſacerdos ſumeret euchariſtiam, & poſtquam ipſe ſumpſerit iam intempeſtivum putant frangere ob myſticam ſignificationem corporis Chriſti pro nobis fracti. Nam Chriſtus ante diſtributionem fregit. Sic verbum promiſſionis tranſponendo, vt alia inter diſtribuendum geniculantibus vſurpent, ritum illum neceſſarium in liturgia ſua omiſerunt. Alius fractionis uſus, ut per partes diſtribui inter plures poſſit, in quo etiam uſu myſticam membrorum unionem & dilectionis vinculum ſignificari oſtendit Apoſtolus 1. Cor. 10. 17. A fractionis ritu euchariſtiam denominatam fractionem panis, ait Paræus. Syrus interpretes, Act. 2. 24. & 20. 7. fractionem panis interpretatur euchariſtiam. *Cum illud quod eſt in Domini menſa benedicitur & ſanctificatur, & ad diſtribuendum communitur*, ait Auguſtinus. Vides etiam ob diſtributionem fractum panem poſt benedictionem ceu ſanctificationem. Secundo cum ſingulis geniculantibus porriguntur elementa, mutantur verba inſtitutionis. Chriſtus dixit in plurali numero, *Accipite, edite*, non in ſingulari, *accipe tu, ede tu, bibe tu.* Fennerus in doctrina de ſacramentis, ait, *Hanc loquutionem* (nempe numero plurali) *aptiſſimam eſſe ad denotandam eccleſiæ in hoc opere communionem & ſocietatem, Chriſto per miniſtrum omnes conVivas, quaſi uno communis amoris & dilectionis indicio hortante, Vt ſint hilares, & Vnà eandem eſcam ſpiritualem fide manducent.* Si dixerint miniſtrum debere ſingulis applicare promiſſiones Evangelij. Verum, ſed an propterea ſingulis tradendo ſymbola & ſigilla, id eſt, annon poteſt fieri applicatio, niſi mutando ordinem celebrandi quem inſtituit Chriſtus. Cum concionatur, applicat promiſſiones Evangelij, non tamen dicit ſingulis, *Tu* vel *ille*. Applicant ſinguli credentes. Nam applicatio non eſt unius miniſtri, ſed etiam credentium fide apprehendentium promiſſiones indefinitè enuntiatas. Languet etiam meditatio accipientium ſymbola, cum ſingulis ſigillatim verba illa dicuntur, *Accipe tu, ede tu, &c.* Nam ſuſpendunt meditationem ſuam alii, dum ventum fuerit ad ipſos particulariter, atque ita torpent; cum contra ſi pluribus ſimul in plurali diceretur, *Accipite, edite*, ſtatim & ſimul junctis meditationibus excitarentur. Mutant etiam verbum promiſſionis in precatiunculam, *Corpus Domini cuſtodiat, &c.* Habent hæc verba, verum, in Canone Miſſæ ſuæ, ſed proferunt non populo, ſed Deo quaſi aliquid oblaturi, ac ſi piaculum eſſet diſtribuere geniculantibus priuſquam protulerint illa verba, & panem & vinum iis conſecrarint. Doctorculus quidam apud nos dicit Chriſtum dixiſſe primùm, *Accipite, edite, hoc eſt corpus meum, &c.* Deinde, cum diſtribueret, dixiſſe ſingulis, *accipe tu, ede tu, &c.*

Epiſt. ad Paulinum.

& alio-

& alioquin inquit, daret ceu diſtribueret, priuſquam eſſet ſacramentum. Intelligit priuſquam prolata fuiſſent verba illa, *Hoc eſt corpus meum*. Eſt iſtud Pontificiorum quorundam delirium,qui ut conſecrationis vim verbis illis, *Hoc eſt corpus meum* alligarent, fingunt Chriſtum bis dixiſſe, *Hoc eſt corpus meum*. Sed hoc commentum repudiat Suarez. *Vbi nulla*, inquit, *ratio cogit, non oportet ordinem textus mutare, præſertim, cum ab Evangeliſtis & Paulo tanta conſenſione obſervatus ſit. Itaque poſtquam Chriſtus accepit & benedixit panem, illum in partes ſufficientes diſtribuit & in patina accommodatè poſuit, ac porrexit diſcipulis ſuis, dicens verba conſecrationis, quibus finitis ſinguli partem ſuam acceperunt.* Evangeliſtæ vno conſenſu narrant Chriſtum accepiſſe, benedixiſſe, fregiſſe, dediſſe, & dum daret ceu porrigeret dixiſſe, *Hoc eſt corpus meum*. Eundem ordinem in re tenuiſſe credendum eſt, quem Evangeliſtæ ſervant in narratione: non autem confugiendum ad deliria & figmenta cuiuſvis Doctorculi ad ſtabiliendam aut tuendam conſecrationem Pontificiam. Chriſtus inter diſtribuendum non dixit ſingulis, *Hoc eſt corpus meum*, multo minùs precatiunculam Gregorianam, aut quid ſimile. Si ſingulis elementa in manus tradidiſſet oportebat ſingulis repetere quædam verba. Non enim mutum dediſſe ſingulis elementa ipſi affirmabunt. Sed puderet ipſos Pontificios eiuſmodi tueri aſſertiones. Chriſtus igitur cum non aliam verborum formulam concepit inter diſtribuendum, quàm quæ concipitur forma enunciativa, formam enunciativam in precandi formulam mutare non debemus. Nam forma enunciativa verbum promiſſionis concipitur. Non tribuimus vim magicam conſecrandi his verbis vt Pontificii, nec Deo proferenda in oratione,ut faciunt etiam Angli, dicimus, nec damnamus recitationem verborum inſtitutionis ante inchoatam gratiarum actionem ceu benedictionem, ſed ſuo loco, nempe inter diſtribuendum proferendum verbum promiſſionis deſideramus cum ſigilla promiſſionis accipiunt fideles, etiam ſi millies recitarentur ante inchoatam benedictionem verba inſtitutionis. Non ſat eſt recitativè verba inſtitutionis & quaſi in cumulo proferre, & ab actione ſeparare, ſed ſingulos ritus ſingulis verbis in ipſa actione & celebratione accommodare & applicare debemus, vt fecit Chriſtus, præcipuè autem iſtud verbum promiſſionis, cum ejus ſigilla porriguntur. Modò enunciativa forma proferatur, ſicut fecit Chriſtus, & promiſſionis forma ſervetur, licet aliqua mutatio fieret in verbis, nullam movebimus litem. Si quis inter diſtribuendum diceret, *Hic panis eſt ſignum & ſigillum corporis*, vel *hoc eſt ſigillũ corporis*, non ſumus tam ſuperſtitioſi conceptarũ formularum cultores, ut vim omnem amittere verbum promiſſionis putemus, aut religionem eſſe in numerato tenere verba. Sed formam enunciativam in precatiunculam Gregorii Magni tempore uſurpatam

In 3. part. diſput. 58. ſect. 2.

Corpus Domini Ieſu Chriſti cuſtodiat animam tuã ad vitam æternã, aut aliam ſimilem, mutare vel omnino omittere,& alia verba uſurpare, ac ſi hoc loco nempe nempe inter diſtribuendum quęvis potius alia quàm verba ipſius Chriſti dulciſſima & conſolationis plena eſſent proferenda & qua forma aut formula protulit Chriſtus ego certè non probo. Si dixerint ſe protuliſſe ante inchoatam benedictionem, recitando verba inſtitutionis, præſtitiſſet potius non recitaſſe, quàm nunc omittere. Angli dicent ſe protuliſſe in oratione & benedictione, ſed ineptè & abſurdè verbum promiſſionis quod inter diſtribuendũ populo annunciandũ in benedictione Deo proferunt.Iſte ordo duplicẽ peperit actionẽ,unam ſacrificii offerendi,aliam dandi Euchariſtiam. Si inter diſtribuendum uſurparentur verba Chriſti, ſicut ipſe Chriſtus uſurpavit dicendo, *Hoc eſt corpus meum*, nunquam introductum fuiſſet execrandum Miſſæ ſacrificium. Sed cum hæc verba ſimul cum benedictione ceu gratiarum actione conjungerentur, & Deo proferrentur, ac ſi hæc eſſet verborum ſeries, *Accepit panem, benedixit dicens*, *Hoc eſt corpus meum*, *fregit, dedit diſcipulis*, & alia inter diſtribuendum ſubſtituerentur, quàm quæ Chriſtus uſurpavit, ac ſi alia verba inter diſtribuendum locutus fuiſſet ad Apoſtolos,& hæc verba iterare eſſet denuò conſecrare, prior pars actionis tranſiit in ſacrificium miſſæ, poſterior in communionem ceu adminiſtrationem ſacramenti Euchariſtiæ, vel duplex conſideratio ſacrificii nempe & ſacramenti excogitata eſt. Dicimus igitur hæc verba, *Hoc eſt corpus meum*,reſtituenda in ſuum locum, id eſt proferenda eſſe poſt benedictionem & fractionem inter diſtribuendum, ut obſtruatur rima iſta per quam omnes Miſſæ abominationes ingreſſæ ſunt,& inter alias iſta geniculatio, etſi non ſtatim cum iſta verborum tranſpoſitione, & ut actio non ſacrificii, ſed cœnæ celebretur ritibus & verbis Chriſti. In adminiſtrando baptiſmo ſervamus eandem verborum formulam, & in Euchariſtia adminiſtranda invertimus omnia, ac ſi majori licentia ludere & laſcivire liceret in his myſteriis quàm in illis. Tertiò, geniculatio in percipienda Euchariſtia tollit illam diſtributionẽ ſymbolorum,quam communicantibus imperavit Chriſtus. Cum Chriſtus dixit *Accipite, edite*, innuitur non tradidiſſe ſingulis in manus ſymbola panis & vini. Nec obſtat verbum ἔδωκε. nam non ſequitur immediatè & ſingulis tradidiſſe in manus. *Imperavit eis* nempe diſcipulis *ut facerent diſcumbere omnes*, nempe quinque millia virorum *συμπόσια συμπόσια per convivia ſuper viridi gramine. Diſcubuerunt igitur ſigillatim per arbeolas*, partim *centeni*, partim *quinquageni*. *Et acceptis quinque illis panibus ac duobus illis piſcibus, quum ſuſpexiſſet in cœlum benedixit ac fregit panes, deditque diſcipulis ſuis, ut illis apponerent, & duos piſces partitus eſt omnibus*, Marc. 6 41. Non tamen vel Chriſtus vel diſcipuli dederunt immediatè & ſigillatim quin-

que

que millibus virorum, ſed appoſuerunt eis panes. Cum igitur Matthæus ait, *dedit diſcipulis panes, diſcipuli verò turbæ*, non ſequitur Chriſtum dediſſe ſingulis panes, aut diſcipulos ſigillatim quinque millibus; Nam Marcus ait tantum appoſuiſſe eis, id eſt, poſuiſſe coram eis. Si igitur verbum *dedit* per ſe poſitum id non cogit, multò minus, cum dans ait accipientibus in plurali numero, *Accipite, edite, bibite*, non in ſingulari & ſigillatim cuique, *Accipe tu, ede tu.* Cuique & ſigillatim ſi dediſſet non dixiſſet, *Accipite, edite, bibite. Non eſt veriſimile*, inquit Cajetanus, *quod ſingulorum ori imponendo ſingulas partes porrexit, vel manu ſua ad manus eorum, ſed exhibuit & obtulit particulas ſacri panis in patina, à ſingulis particulam propriis manibus accipiendam. Crediderim ego, quod ſicut vnum calicem communem omnibus tradidit, ita in vna patina panem in duodecim buccellas fractum manibus propriis accipiendum tradiderit, & quod Eccleſia vſum hunc patinarum Apoſtolica traditione accepit. Ita quod ſicût calicem vnus diſcipulus dedit alii, ita patinam cum pane ſancto propinquiores Ieſu remotioribus ſucceſſivè porrexerint.* Sic Suarez, *Vt eſt probabiliter opinio, & verba ipſa indicant, non applicuit ipſe propria manu panem conſecratum ad ora Apoſtolorum, ſed obtulit tantùm catinum, & ipſi propriis manibus ſumpſerunt, quod in calice eſt evidentius, accipite & dividite inter vos. Fuit ergo per proprias Apoſtolorum manus ab vno in alium delatus.* Hæc ingenua & liberalis confeſſio concedit poculum ab uno ad alium delatum, & non è Chriſti manu, ſed ex patina panē ſumptum; Th. Beza ſentit etiam panem diſtribuiſſe & invicem porrexiſſe. *Præterea*, inquit, *ſi Chriſtus, ſingulis panem illum in os ingerere voluiſſet, certè pro accubitus ratione, aut ipſi Chriſto aut diſcipulis paulo remotiùs diſcumbentibus ſurgendum è menſa ſigillatim fuiſſet, etiamſi in medio illorum Chriſtum diſcubuiſſe dicamus, ſicut actio illa repræſentari à pictoribus conſueuit. Nihil autem tale ab Evangeliſtis narratur, imò ſicut initio convivii poculum vicino præbitum juſſit Chriſtus vt poſtea alii aliis traderent: ita probabile eſt panem à Chriſto fractum & traditum, eos ex diſcipulis, qui remotius diſcumbebant ex vicinorum manu accepiſſe. Probabile eſt*, inquit Piſcator, *dominum panem confregiſſe in duas partes, earumque alteram dediſſe illi qui proximus ipſi accumbebat ad dextram, alteram vero illi qui ad ſiniſtram, vt iſti deinceps proximè accumbentibus porrigerent, donec ſinguli particulam ſibi decerpſiſſent, qualem quidem proceſſum obſervatum fuiſſe in poculo, ita ſcilicet vt illud dederit alteri ex proximè accumbentibus, ac tum deinceps ſinguli ordine alii aliis κατὰ κυκλοποσίαν iſtud porrexerint, & alii ab aliis acceperint, colligitur ex verbis, Bibite ex eo omnes, item ex verbis apud Marcum, & biberunt ex eo omnes. Nec non ex verbis apud Lucam, de poculo convivii paſchalis accipite, hoc, & dividite inter vos. Nam in vtroque poculo parem proceſſum obſervatum eſſe probabile eſt.* 1 Lucam cap. 22 corrigit iſtam ſententiam de poculo convivii Paſchalis, ut

Vide locum in Caſſandr. Liturg. c. 31

In 3 part. diſ. 72 ſ. 1.

Epiſt. 2.

Piſcat in Matth. 26.

ſtatim videbimus de uno tantum poculo nempe Euchariſtico loquutos Evangeliſtas. Toſſanus in Matth. 26. *Credibile eſt dominum panem fractum in duas partes dediſſe in manus proximè aſſidentium ad dextram & ſiniſtram, ut ſibi mutuo porrigerent, donec ſinguli particulam ſibi decerpſiſſent. Non enim tunc Chriſtus ex menſa ſurrexiſſe vel Apoſtolorum aliquis dicitur, & Luc. 22, Chriſtus accepto poculo cum gratias egiſſet, dixit Accipite hoc & partimini vobis ipſis.* Non ſolùm ex verbis illis *Accipite, edite, bibite*, colligimus non ſigillatim cuique dediſſe ſymbola Chriſtum, ſed etiam ex præcepto Chriſti cum traderet poculum dicentis, *dividite inter vos*, Luc. 22. 17. At non de poculo Euchariſtico reſpondent ſed Paſchali iſta dicuntur. Nam de poculo Euchariſtico agitur ver. 20. Reſpondeo utrobique agitur de eodem poculo, & quod de poculo Euchariſtico dicitur hoc præceptū patet ex proteſtatione, quæ ſubjungitur ver. ſequenti, *dico autem vobis me non bibiturum ex fructu vitis, uſquequo regnum Dei veniat.* At hanc eandem proteſtationem de poculo Euchariſtico habent alii Evangeliſtæ Matthæus & Marcus Matth. 26 29, Marc. 14 25 qui tamen de poculo paſchali nihil loquuntur. Si dixerint Chriſtum bis proteſtatum, primùm de poculo Paſchali, deinde de Euchariſtico, tam facile rejicitur quàm aſſeritur, quod dicunt, quia eſt nuda aſſertio abſque illa probatione. Præterea ſic ſibi contradiceret Chriſtus. Nam ſi de poculo paſchali proteſtatus ſit ſe non amplius bibiturum ex fructu vitis uſquequo regnum Dei venerit, non bibiſſet poſtea de poculo Euchariſtico. Non bibit, inquiunt de poculo Euchariſtiæ. At contra, dicunt Evangeliſtæ Matthæus & Marcus poſtquam porrexit poculum Euchariſticum proteſtatum ſe non amplius ex fructu vitis bibiturum uſque ad diem illum quum ipſum bibiturus eſſet novum in regno cœlorum. Ergo jam biberat. Bellarminus ut in tranſubſtantiationis aut realis præſentiæ figmentum declinet ictum, quia dicitur fructus vitis etiam poſt conſecrationem, negat proteſtationem Matthæi & Marci referendam eſſe ad poculū Euchariſticum. At de nullo alio quàm Euchariſtico poculo loquitur verſu præcedente, & ex his ipſis locis colligunt ipſi Pontificii vinum eſſe elementum ſacramentale in Euchariſtia. Gabriel Biel ex hoc ipſo Lucæ loco id probat. *Eſt autem materia conſecrationis vinum de uva vitis expreſſum. Ratio principalis eſt inſtitutio Chriſti: qui in vino vitis hoc ſacramentum inſtituit. Unde Luc. 22. Accepto calice dixit, dico vobis non bibam de generatione vitis donec regnum Dei veniat, & Mar. 14. Iam non bibam de genimine vitis uſque in diem illum cum illud bibam novum in regno Dei.* Unde infert, quòd nec vinum pomorum aut artificiale, ſit apta materia conſecrationis, *quia non eſt vinum vitis, nec eſt ſimpliciter vinum, ſed æquivocè & ſecundum quid:* nec in uva vinum non expreſſum, *quia liquor ille in uva magis habet rationem comeſtibilis quàm potabilis*, nec

In Canonem Miſſæ lect. 35.

agreſtam,

agreſtam, quia nondum habet vini ſpeciem: ſed eſt in via ad vini generationem, nec acetum quia non eſt ejuſdem ſpeciei cum vino, ſed eſt vinum corruptum. Unde fit reditus de aceto in vinum. Chryſoſtomus, *ipſe quoque bibit ex eo, ne auditis illis verbis dicerent, Quid? ergo ſanguinem bibimus & carnem comedimus? & perturbarentur.* Homil. 83 in Matthæ. Miror itaque Muſculum dubitare num Chriſtus manducarit panem, & biberit vinum Euchariſticum, cum ipſe fateatur vinum fuiſſe in poculo Euchariſtico, cum Dominus proteſtaretur. *Exiſtimo,* inquit, *neminem eſſe qui neget vinum in poculo fuiſſe, cum dixerit dominus Matth. 26 Luc. 22 haud bibiturum ſe amplius.* Loc. comm. De Cœna. Hieronymus ait, quòd Chriſtus erat & *conviva & convivium, comedens & qui comeditur.* Ad Hedibiam. Hymni duo veteres manducaſſe panem canunt, *Se tenet in manibus Se cibat ipſe cibus. Se naſcens dedit ſocium, Conveſcens in edulum.* Aquinas, *Chriſtus ea quæ ab aliis obſervanda inſtituit, ipſe primitus obſervavit, unde ipſe prius baptizari voluit quàm aliis baptiſmum imponeret.* Part. 3. qu. 7. art. 1. Non opus erat ut baptizaretur propter ſe, baptizatus tamen propter exemplũ. Manducavit & bibit in cœna Euchariſtica ut præberet nobis exemplũ, & oſtenderet ſe non modo convivium eſſe, ſed etiam convivã. Conſtat igitur proteſtationem Chriſti referendam non ad poculum paſchale ſed Euchariſticum, vel ad ultimum illud Paſchale poculum quod in Euchariſticum tranſlatum eſt quod idem, nempe poculum hymni. *Canon Paſchalis diſertè interdicebat poſt poculum laudationis aliquid cibi aut potus ſumere. Interdicitur aliquid comedere poſt poculum hymni.* Scaliger de emendat. temp. lib. 6. Huc alludit proteſtatio Chriſti, *non amplius bibam &c. Alludit ad morem, quo nefas erat poſt illud poculum ἀπολυτικὸν quicquam cibi in poſterum diem capere.* Bez annot. in Marc. 14 25. Chriſtus mortem ſuam prædicens proteſtatur ſe non illa nocte ſolum ſed omnino non amplius bibiturũ vinum, donec biberit novum in regno cœlorum. Matthæus & Marcus de poculo Euchariſtico loquuti tantum ſemel proteſtationem ſubjiciunt. Lucas ut proteſtationem non bibendi jungeret cum proteſtatione non edendi ampliùs de paſchate, anticipavit inſtitutionẽ Euchariſtiæ, quæ immediate ſequitur proteſtationẽ, ubi mentionem poculi denuò fieri oportebat. Anticipationis & inverſi ordinis hoc indiciũ eſt, quod cũ de poculo Euchariſtico quatuor iſta memorent alii Evangeliſtæ 1 gratiarum actionem 2 diſtributionem & præceptum ut ex eo biberent, 3 aſſertionẽ quod eſſet ipſius ſanguis 4 proteſtationem, quod non amplius bibiturus &c. aſſertio ſolum ponitur ver. 20 quia tria reliqua jam dicta erant ver. 17 nec opus erat repetere. Similis inverſio ordinis obſervatur eodem capite, ubi poſt inſtitutionis & celebratæ cœnæ narrationem Chriſtus ait, *Ecce manus ejus qui me prodit mecum eſt in menſa.* Cum tamen Iudas ante inſtitutam cœnam Euchariſticam egreſſus fuerat. *Quod poſt calicem datum traditorem commemorat, prætermiſſa recapitulare videtur,* inquit Zacharias Chryſopolitanus. Harm. Evang. l. 4 c. 156. Anticipationem de poculo

 obſerva-

De euch. l. c. 11. obſervavit Auguſtinus l. 3 de conſenſu Evangeliſtarum cap. 1 ubi dicit, Lucam non narraſſe hiſtoriam ſuo ordine ſed per anticipationem narraſſe id quod ſuo loco Matthæus & Marcus narrarunt, ut fatetur Bellarminus, ſed dicit Auguſtinum non ſatis expendiſſe hunc locum. Dicit ſed non probat. *Reſpondendum potius*, inquit

Lib. 3. cap. 1 Ieſuita Barradius, *Chriſtum unum tantum calicem diſcipulis propinaſſe ſanguinis ſui: Lucam verò de illo uno atque eodem calice bis locutum, quæ ſententia eſt Divi Auguſtini l. 3 de conſenſu Evangeliſt. cap. 1. Euthymii Matth. 26 & Ianſenii. Probatur quia Lucas prioris calicis traditioni eadem verba ſubjicit, quæ Matthæus & Marcus ſcribunt dictata Chriſto, cum calicem veri ſanguinis ſui tradidit, ſcilicet non bibam à modo de hoc genimine vitis &c. Ergo idem erat calix ſanguinis. Præterea Lucas nullam fecit mentionem eſus agni aut azymi panis. Neque dicit, accepto agno, vel accepto pane gratias egit &c. quorſum igitur de ſolo calice hoc dixit, cum in cœna potus ſit inferior & poſterior cibo? Sanè propterea de ſolo calice loquutus eſt, dixitque Chriſtum illo accepto egiſſe gratias, quia calix ille ad agni cœnam non pertinebat, ſed calix ſanguinis erat. Uſus autem eſt præoccupatione, ut Auguſtinus docet, præoccupationis verò ſive anticipationis cauſa fuit, ut proteſtationem non bibendi conjungeret cum proteſtatione non manducandi. Bibiſſe autem ſanguinem probabiliter etiam colligitur*, inquit Suarez,

In 3. part. tom. 3 diſp. 75. ſect. 5. *ex ſequentibus verbis eiuſdem Lucæ, Non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat. Nam licet à Luca hæc verba referantur ante conſecrationem, videtur tamen id factum eſſe per anticipationem: nam & Matthæus & Marcus poſt conſecrationem illa referunt, & ita intellexit Auguſtinus, lib. 3. de conſenſ. evangel. c. 1. & Chryſoſt. homil. 83. in Matth.* A patribus & Pontificiis veniamus ad Neotericos no-

In Luc. 22. ſtros, *Ordinis inverſio aliqua*, inquit Piſcator, *quatenus pars actionis circa vinum narratur, v. 17. & 18. ante actionem circa panem. Nam verba illa de poculo cœnæ dominicæ intelligenda eſſe liquet ex Marco, qui verba illa, dico me non bibiturū, &c. verbis de poculo cœnæ dominicæ pronunciatis continenter ſubiungit.* Tam manifeſtum eſt & perſpicuum eſſe hoc loco inverſionem ordinis, ut Theod. Beza non Evangeliſtam anticipationem aut præoccupationem, ſed ſcribam tranſponentem verius, hunc ordinem verſuum, quem habemus, nobis de-

Annot. in Luc. 22. 17. diſſe conjiciat. *Quod ſi quis hic eſſet conjecturæ locus, dicerem tranſpoſitos fuiſſe verſiculos, & 16 verſiculo annectendos, qui nunc 19 & 20 habentur, quibus ſubjiciantur, quos nunc 17 & 16. numeramus. Sic enim omnia prorſus inter ſe, & cum Matthæo & Marco pulchrè conſenſerint: & in Apocalypſi duas fortaſſe non ineptè ſimiles tranſpoſitiones obſervavimus.* Theobaldus Meuſchius in defenſione Harmoniæ

Harm. evang cap. 4. generalis approbat conjecturam Thod. Bezæ, & ait, incuria tranſcribentium tranſpoſitos ver. 17. & 18. & ex verſ. 20 aſſumptos. *Accedit*, inquit, *quod Matthæus ac Marcus illud, Amen dico vobis*

quod

quod non bibam de fructu vitis in inſtitutione ſacri calicis non habent. Veroſimile eſt igitur & prope neceſſarium hos verſiculos ex ſacræ cœnæ inſtitutione huc eſſe à ſcribis traiectos. Chriſtum verò non bis juxta quorundam ſententiam diſtribuiſſe calicem, ſemel in celebratione veteris paſchatis pro more hebræorum, & rurſum in ſacræ cœnæ inſtitutione, *ſed ſemel tantum poſt cœnam juxta Lucæ teſtimonium, inde concludi poteſt, quod Iudæi panem & poculum ſoliti ſunt diſtribuere prorſus in fine Paſchatis, quibus diſtributis, quicquam porro guſtare ea veſpera nefas erat. Prorſus igitur ſtatuendum eſt Chriſtum obſervaſſe veterem ritum in diſtribuendo pane & calice, ſed in planè novum & excellentiorem vſum convertiſſe. Auguſtinum igitur ſequor, ex quo apparet in eccleſia jam olim receptum fuiſſe, ſic iſta cum aliorum Evangeliſtarum narratione conciliare, vt ſemel tantum dicatur Chriſtus poculum vnum & idem, nempe ſacramentale diſcipulis præbuiſſe.* Et paulo poſt, *Et operæpretium eſt in his advertere* ὕστερον πρότερον *Lucæ continuum. Cum enim initium ſermonis Paſchatis interrupiſſet, & ſacræ cœnæ inſtitutionem inſeruiſſet, ea abſoluta non redit ad initium ſermonis, vnde digreſſus erat, ſed retrorſum regreditur incipiendo ab ultimis, & ſic pergendo ad priora, donec eo in ſermone perveniat, unde primò digreſſus erat. Sed hæc melius conſpicientur in ſubiecto diagrammate*

Ordo Lucæ.

1 Prędictio mortis, v. 15. & 16.	5 Inſtitutio cœnæ, v. 17.21.	4 Querela Chriſti. v.21.21.	3 Contentio diſcipulorum, & informatio, v.23.28.	2 Promiſſio figurata occaſione cōtentionis, v.28. 29.30.

Si cui non arridet coniectura de tranſpoſitione, inverſionem tamen ordinis & anticipationem ob rationes jam dictas concedere oportet, præſertim cum alia ſimilis inverſio habeatur eodem loco. Præceptum igitur, *Dividite inter vos*, referendum eſt ad poculum euchariſticum. Sic Mornæus de Euchariſt, l.1.12. Calvinus inſtitut. l.4.c.17. ſ. 43. Bilſonus de obedientia pag. 495. Willetus in Synopſ. de euchariſt. quæſt.4.p.545. Iuellus de privata Miſſa diviſ. 8. hoc præceptum ad poculum euchariſticum referunt. Vt poculum, ſic etiam panem diviſum fuiſſe, & diſtributum, eumque porrexiſſe ſibi invicem credere ſuadent analogi utriuſque ſymboli ritus, & quæ ſuprà dicta ſunt de pane porrecto. Sed detur poculum invicem porrigendum non panem, hoc vnum excludet geniculationem. Non enim bene convenirent iſta duo, vt Miniſter poculum tantùm proximo porrigat, & ut panem ſigillatim diſtribuendo

buendo cauſa obambularet circum menſam vel menſas. Si non geniculandum dum dividitur poculum, nec cum dividitur panis, niſi panem ſenſerint majori cultu dignum, quàm vinum. Qui de geniculis adorant, invicem ſibi poculum porrigere nequeunt, niſi geniculationem adorationis geſtum huic etiam actioni communicent, quod abſurdum eſſe non negabunt Adverſarii. At, inquiunt, verba illa, *Dividite inter vos*, vel *Partimini vobis ipſis*, non hoc poſtulant, ut invicem ſibi porrigant, ſed ſufficit, ſi omnes biberint ex poculo, & poſtquam hauſerit quiſque partem ſuam reponat in menſa, vel in manu miniſtri ut alii accipiant, vel ut ille det caliis. Senſus igitur erit, videte ne quis ebibat totum vinum quod eſt in poculo. Sed prius illud nunquam fuit uſurpatum in ulla convivii ſpecie, nempe ut bibentes ex eodem poculo non porrigerent invicem aut traderent in manus proximi, ſed reponerent in menſa, ut proximus, ſi velit accipiat, nec ullum uſum habet, niſi forte ſuperſtitionis ridiculæ, ac ſi prophanum quid eſſet è manu proximi ſumere poculum. Poſterius eſt contra Chriſti præceptum, imperantis ut ipſi ſibi partiantur, & contra morem & ritum uſitatum in clauſula Paſchatis in qua poculum circumferebant invicem ſibi porrigentes, à qua clauſula cœnæ Chriſtus ſacræ cœnæ ritus tranſtulit. Si panem proximis ad dextram & ſiniſtram accumbentibus tantum tradidit, & illi aliis ut volunt, Beza, Piſcator, Tindallus & alii, multo magis credendum poculum etiam aliis tradidiſſe. Apoſtoli in ſacra cœna quemvis fidelium cœtum repræſentabant, ut fatentur. Non pendet virtus aut efficacia ſacramenti à morali dignitate vel miniſtri conſecrantis vel proximi diſpenſantis. Et qui miniſtrum Chriſti perſonam gerere dicunt nihil inde lucrantur, cum Chriſtus ipſe non dederit poculum ſigillatim & ſingulis, nec ſinguli repoſuerunt in manum Chriſti priuſquam traderetur proximo. Tertullianus ait, *quòd non de aliorum quam præſidentium manum eucharistiam ſumimus.* In Apologetico cap. 39. ait, quod *præſident probati quinque ſeniores*. E Seniorũ igitur manu ſumebant eucharistiam in Africa. At non ſic ab initio. Iuſtinus ait, Diaconos unicuique præſentium obtuliſſe, ut partem caperent de pane ſuper quo gratiæ actæ ſunt, & vino & aqua. Obtulerunt nempe in patina & poculis. Quo ſenſu Clemens Alexandrinus ait, *Etiam eucharistiam, cùm quidam, vt mos eſt, diviſerint, permittunt vnicuique ex populo eius partem ſumere.* Sed detur utrumque ſymbolum Diaconos fidelibus in manus tradidiſſe, non in vaſis obtuliſſe vel appoſuiſſe, non tamen tunc ſentiebant nefas eſſe ex aliorum quàm miniſtri manu accipere elementa. Si antehac è manu ſolius miniſtri accepiſſent, non detuliſſent Iuſtini ætate hoc officium Diaconis. Imò in Liturgia, quæ aſcribitur Iacobo Diaconorum officium eſt circumferre diſcos & calices. Diaconi primo utrunque elementum

De coron. militis.

Apol. 2.

Stromatum lib. 1.

miniſtrarunt,

miniſtrarunt, ut refert Iuſtinus. Poſtea Sacerdos panem Diaconus calicem diſpenſavit. Cyprianus lib. de lapſis, *Solennibus ad impletis, diaconus calicem offerre præſentibus cœpit.* Vnde Laurentius diaconus & martyr dixit Sixto. *Experire vtrum idoneum miniſtrum elegeris, cui commiſiſti dominici ſanguinis diſpenſationem.* Rationes hujus differentiæ, quas affert Thomas 3 part. q. 82 art. 3 ſunt ridiculæ, ut quod *ſanguis Chriſti continetur in vaſe, vnde non oportet quod tangatur à diſpenſante, ſicut tangitur corpus Chriſti nempe à ſacerdote.* Nam de diſpenſatione non de tactu jam queſtio eſt, & hac ratione ſequeretur antea diaconos circumtuliſſe patinam, & permiſiſſe, ut fideles caperent elementum panis. Sed differentia inde orta videtur, ut ait ibidem Saurez, quod quando Sacerdos cœpit ſingulis & ſigillatim miniſtrare, ipſe præcedens tradidit illis panem, & ſubſequutus diaconus miniſtravit calicem. Sed introducta communione ſub una ſpecie panis ceſſavit diſpenſatio poculi per diaconum. Videmus non ſtatim irrepſiſſe ſuperſtitioſum morem accipiendi elementa è manu miniſtri. Quod ad alterum illum morem reponendi in menſa, ubi aſſidebant aliis qui percepturi erant Euchariſtiam, de eo ante noſtram ætatem ſomniaſſe credó neminem, & eandem ſuperſtitionem redolet, ac ſi è manu proximi accipere nefas eſſet. Nam nulla alia poteſt reddi ratio peregrini iſtius ritus, & à primæ cœnæ forma, & à more gentis in omni cyclopoſia, ubi idem poculum dividunt, recedentis. Dicimus itaq; Chriſtum præcipiendo, ut Apoſtoli poculum ſibiipſis partiantur, voluiſſe fideles in ſacra cœna invicem ſibi poculum porrigere. Hac forma celebrare cœnam Benedictinos refert Bullingerus. Sed, utcunque illi celebrant, Apoſtolos hoc modo partitos poculum, nempe tradendo aliis, ut ſolebant poculum hymni, non eſt dubium. Si quis uſum huius ritus quærat, præterquam quod dictas de ſacramentalibus ſymbolis opiniones ſuperſtitioſas ex animis hominum evellit, amicitiæ & charitatis, mutuæque benevolentiæ ſignum eſt. Habebant Græci diem ſolennem, quem *philoteſium* appellabant, quo calicem primum à pocillatore ſumebant, & parum ex eo præbibentes quod magnæ amicitiæ erat ſymbolum, illum deinde, cui volebant porrigere ſolebant, atque hoc quidem illis erat προπίνειν. *Heſychius indicat*, inquit Stuckius, *hanc philoteſiam adhiberi poſt cœnam, cum in ſignum amicitiæ ex eodem poculo de eodem vino bibunt omnes.* Sumitur φιλοτησία cùm pro ipſa propinatione ceu invitatione ad bibendum, quæ amicitiæ & benevolentiæ ergò fit, tum pro die feſto & ſolenni quo illa olim celebrabatur, tum pro poculo quo hujuſmodi fit ſalutatio hinc κρατὴρ quoque φιλοτήσιος dictus eſt. *Philoteſia,* inquit, *eſt phiala quæ in compotationibus datur. In iis enim amicitiæ ergò humaniter ſe mutuò excipientes vini calicem ſibi invicem porrigebant, quem philoteſiam appellabant, metonymicôs nimirum, quia ſymbolum erat amoris & amicitiæ.* *Antiquit. convival. lib. 3 cap. 10.*

 citiæ.

citiæ, quo nomine veriſſimè quis illud ſacroſanctæ Domini cœnæ poculum inſignierit. At κρατὴρ φιλοτήσιος in manum tradebatur. Vnionis cum Chriſto ſignum ſitum eſt in manducatione, potatione, nutritione; communionis ſignum, in eo quòd ejus menſæ accumbentes ipſum convivam habemus; communionis inter nos quòd ex eodem pane & vino partes capimus; amicitiæ & mutuæ benevolentiæ ſignum in eo præterea quod eidem menſæ accumbentes invicem aliis craterem Philoteſium porrigimus. In Eccleſia veteri ante myſteria ſolebant ſe mutuo oſculo ſalutare. Habebant etiam agapas cum cœnis conjunctas, quæ à myſteriis toto genere diverſæ erant, & de quarum origine controvertitur, ut ſupra dixi cap. 9, nec ubique earum uſus obtinebat. Vterque mos abrogatus eſt, nihil enim de iis dominus ſacram cœnam inſtituens ſtatuit. Sed de iſto ſigno ſpeciale præceptum tradidit dicens *Partimini vobis ipſis*, cum reliquos ritus omnes generali tantũ mandato, *Hoc facite* complexus fuerit. Bibere ex eodẽ poculo non tam bene exprimit hanc mutuam amicitiam ac benevolentiam, ſicut cum porrigimus aliis, ut jure crater philoteſius dici poſſit. Denique geniculando Euchariſtiam accipere è manu miniſtri ataxiam introduxit in cultum divinum, Nam dum geniculantes percipiunt ſymbola, & illi unà cum miniſtro celebrant unam actionem, reliquus cœtus canit pſalmos, aut attendunt lectioni ſcripturarum, & proinde eſt cœna privata non publica, licet in loco publico, quam interim celebrant geniculantes. Non recens eſt, fateor, hic mos canendi pſalmos, dum diſtribuerentur elementa. Nam Auguſtinus ætate ſua teſtatur pſalmos ceciniſſe inter offerendum & diſtribuendum. *Inter hæc Hilarius vir tribunitus Laicus Catholicus, neſcio unde adverſus Dei miniſtros, ut fieri aſſolet, irritatus, morem qui tunc eſſe apud Carthaginem cœperat, ut hymni ad altare dicerentur de pſalmorum libro, ſive ante oblationem, ſive cum diſtribueretur populo quod fuiſſet oblatum, maledica reprehenſione ubicunque poterat, lacerabat, aſſerens fieri non oportere. Huic reſpondi jubentibus fratribus.* Quo ſpiritu morem iſtum reprehenderit Hilarius, aut quibus argumentis defenderit Auguſtinus, neſcio, ſed meritò reprehendiſſe, & pio zelo Hilarium judico. Tam manifeſta eſt hîc ataxia, ut nullis argumentis defendi queat. In uno eodemque cœtu pars una cum miniſtro in una parte vel angulo templi exercet ſe in uno cultus genere, nempe diſtribuendi & percipiendi ſymbola, & interim dum miniſter alloquitur geniculantes inter diſtribuendum, loquitur in reliquo cœtu lector & legit ſcripturas ſacras, aut canunt pſalmos, & exercent ſe in alio genere cultus, & neſciunt quid rerum geritur inter miniſtrum & geniculantes, niſi quantum oculis intuentes conjicere poſſint. Nunquam probavit Deus, ut in uno eodemque cœtu uno eodemque momento duæ ſimul divini cultus partes adminiſtrarentur. In quem finem

Retract. lib. 2 cap. 11.

juſſit

juſſit Apoſtolus convenire ἐπὶ τὸ αὐτὸ ad celebrandam cœnam, ſi cum convenerint in vnum locum, tamen in uno eodemque loco ſeparatas habeant menſas, vel in angulo aut per ſe fiant participes Euchariſtiæ. Si baptiſmus adminiſtraretur in una templi parte, & reliquus cœtus in alia interim caneret pſalmos aut legerent ſcripturas abſurditatem iſtam facile agnoſcerent. Hæc ataxia in cœnæ adminiſtrationem inde irrepſit, quòd ſigillatim datur cuique in manum Euchariſtia, & quia tæderet reliquum cœtum toties eadem verba repetita, quoties dat ſymbola miniſter, audire, lectionem & cantum pſalmorum excogitarunt ad levandum faſtidium, & ſic duæ ſimul voces diverſis auribus inſonant. Quod ſi menſis perpetuis accumberent, ut apud nos in more poſitum eſt, & in loco templi patentiſſimo, tum non tæderet vel participaturos, vel qui hactenus participarunt, eadem verba rariùs repetita audire, & dum alloquitur miniſter inter diſtribuendum alios accumbentes forte 60 vel 100 una vice, ſilere, & cum ſurgentibus à menſis & aliis ſuccedentibus ſimul canere, aut lectioni hiſtoriæ paſſionis attendere. Nã interim dum alloquitur inter diſtribuendum accumbentes, alii percipiunt fructum, dum ſui officii & præſentis beneficii admonentur. Nam apud nos Miniſter finita concione recitat verba inſtitutionis, habet exhortatiunculam & admonitionem, deinde benedicit, finita benedictione ceu gratiarum actione, ait, Dominus noſter ea nocte qua proditus eſt accepit panem & gratias egit, ſicut nos jam egimus & fregit, ſicut & ego jam frango, & dedit diſcipulis ſuis dicens (tum tradit proximis à dextra & ſiniſtra) hoc eſt corpus meum &c. nihil addit verbis Chriſti, nihil mutat, nihil diminuit, tum proximi frangunt majoris fragmenti ceu partis particulam, & reliquum tradunt proximè aſſidentibus, quandiu reſtat fragmenti pars reliqua, tum qui miniſtrant menſis, ubi deficit unum fragmentum, patinam offerunt, unde alius ſimile ſimiliter fragmentum ceu κλάσμα majus ſumit, & frangens tradit proximo, & ſic deinceps. Similiter poculum tradit proximis miniſter prolatis verbis Chriſti, nihil addendo, miſcendo, mutando, minuendo, & illi tradunt proximè aſſidentibus in manus, & ubi defecerit vinum, denuo implent qui miniſtrant &c. Simulac utrunque ſymbolum tradiderit proximè aſſidentibus prolatis tantùm verbis Chriſti, dum tradunt alii aliis proximè aſſidentibus panem & poculum, miniſter quandiu actus manducandi & bibendi durat, alloquitur accumbentes, inculcat memoriam beneficiorum quæ nobis parta ſunt per Chriſti mortem & paſſionem, hortatur ut fide & mente aſcendant ad cœlos cœlorum, ut perpendant quid ſignificent illa ſymbola, & quæ ſit analogia inter ſigna & res ſignatas, ut jam ſeriò inſtituant vitæ emendationem, ut fœdus cum Domino renovent. Hæc & id genus alia audiente univerſo totius Eccleſiæ cœtu ingerit men-

tibus participantium, & aliorum etiam qui participarunt, atque ita omnes hîc fructum percipiunt, etiamſi qui jam actu non percipiunt ſymbola. Dum ſurgunt illi à menſis, & ſuccedunt in eorum locum alii, & ſilet miniſter, ſurgentes à menſa, accedentes ad menſam & univerſus totius Eccleſiæ cœtus, ſimul canunt, vel legit lector hiſtoriam paſſionis. Sed dum miniſter loquitur, & dum accumbentes invicem tradunt ſymbola non legitur hiſtoria paſſionis aut canuntur pſalmi nec expedit. Nam non ſunt ſingula quæ leguntur aut canuntur in ipſo actu manducationis & potationis apta meditationis præſentis materia. Sed miniſter dum loquitur, aptat verba actioni, & ſoliloquia animæ juvat, & torpeſcentes piarum ſententiarum ejaculationibus excitat. Si univerſus Eccleſiæ cœtus poſſet una vice & ſimul accumbere menſis, eſſet jucundius & commodius, ut ſic omnes ſimul manducent, bibant, meditentur, canant, audiant alloquentem miniſtrum. Sed ubi illud non poteſt fieri, tamen quàm propè poſſunt accedere ad unam communem menſam & actionem, adniti debent omnes, nempe tot menſis accumbendo quot commodè capere poteſt amplitudo vel anguſtia loci, & ut interim cum accumbentibus animo & ſpiritu præſentes ſint alii, quæ alloquitur ad eos ſervus Dei audiant. Auguſtinus hoc ipſo loco dicit hunc morem canendi pſalmos, cum diſtribueretur populo, tum cœpiſſe in Eccleſia Carthaginenſi. Non ergo ubique vel ab initio mos iſte obtinuit. *Offertorium*, inquit Walafridus Strabo, *quod inter offerendum cantatur, quamvis à prioris populi conſuetudine in uſum Chriſtianorum veniſſe dicatur, tamen quis ſpecialiter addiderit officiis noſtris apertè non legimus; ſicut & de anitphona, quæ ad communionem legitur, poſſumus fateri: cum verè credamus priſcis temporibus patres ſanctos ſilentio obtuliſſe vel communicaſſe, quod etiam hactenus in Sabbatho ſancto Paſchæ obſervamus.* Credit Walafridus ſilentio olim fideles communicaſſe, non autem pſalmos ceciniſſe, cum communicarent, aut ſymbola diſtribuerentur. Silentio proculdubio communicaſſe credit, quia non erat actio illa interturbanda alia actione, ſed mentes communicantium meditabantur quæ erant præſenti actioni propria. Sed tædio cæperunt affici alii ſpectatores, quia ſinguli è manibus miniſtri & diaconi elementa accipere ſolebant, inde pſalmorum cantus inter diſtribuendum excogitatus. Sed non ſic ab initio. Et credimus primis temporibus, cum ſimul omnes vel quoad poterant, menſis accumberent, poſt tradita elementa à miniſtro proximè aſſidentibus, vel ſilentio eos communicaſſe meditantes de re præſenti, vel potius miniſtrum ſententiis jaculatoriis ad rem præſentem aptatis communicantium mentes inter meditandum exuſcitaſſe. Hac forma celebrarunt noſtri ſacram cœnam jam annos ſexaginta, & teſtor, ſi unquam aliâs in hac actione potiſſimum,

Cap. 22.

mum, nempe dum alloqueretur accumbentes miniſter poſt tradita ſymbola, raptos fuiſſe ſpiritu pios omnes, tum accumbentes ſuis vicibus tum qui accubituri erant, aut à menſis ſurrexerant; & contrà ubi ſingulis miniſtrantur elementa ſigillatim ſive ſtantibus, ſive geniculantibus, ſive à reliquo cœtu ſeparatis, friget tota actio, & frigent ipſi communicantes. Vidimus quantam ataxiam invexit iſta geniculatio in percipienda Euchariſtia, mutando verba inſtitutionis, pluralem numerum in ſingularem, enunciativam verborum formam & verbum promiſſionis in precatiunculam, verbum promiſſionis tranſponendo, & ante diſtributionem cum benedictione conjungendo, eique vim conſecrandi alligando, ritum illum porrigendi panem & poculum & accipiendi è manibus fidelium excludendo, & duas actiones cultus divini in uno eodemque coetu uno eodemque momento conjungendo vel potius confundendo. Iſtorum pleraque non geniculationis ſolius ſunt propria, ſed etiam cujuſque corporis ſitus, quo è manu ſolius miniſtri accipit ſymbola, qui Euchariſtię particeps factus eſt. De induſtria Eccleſiæ nullius reformatæ morem carpo, ſed cum geniculationis vitia & incommoda detegendi onus incumbit, nihil diſſimulandum erat quod in hoc genere veritatem propugnantibus nobis & ſcrutantibus ſcripturas occurrere potuit, paratis interim rectiora docentibus cedere. Et viciſſim petimus ut monita noſtra æqui bonique conſulant omnes boni, nec contemnant. *Sed vide, frater charisſime,* inquit Cyprianus, *ſi quis de anteceſſoribus noſtris, vel ignoranter vel ſimpliciter non hoc ſervavit & tenuit quod nos Dominus & exemplo & magiſterio ſuo docuit, poteſt ſimplicitati ejus de indulgentia domini venia concedi, nobis verò non poterit ignoſci qui nunc à domino admoniti & inſtructi ſumus.* Verba extant in decreto Gratiani. *Et de hoc quoque ad collegas noſtros literas dirigimus,* ait idem Cyprianus, *vt vbique lex Evangelica & traditio dominica ſervetur, & ab eo quod Chriſtus & docuit & fecit non recedatur. Quæ vltra jam contemnere, & in errore priſtino perſeverare, quid aliud eſt quàm incurrere in objurgationem domini.* Item, *Religioni noſtræ congruit & timori & officio ſacerdotii noſtri cuſtodire traditionis dominicæ veritatem, & quod prius videtur apud quoſdam erratum domino monente corrigere, vt cum claritate ſua & majeſtate cœleſti venerit, inveniat nos tenere quod monuit, obſervare quod docuit, facere quod fecit.* Item, *quod ſi nec minima de mandatis dominicis licet ſolvere, quanto magis tam magna, tam grandia, tam ad ipſum dominicæ paſſionis & noſtræ redemptionis ſacramentum pertinentia infringere fas non eſt.* Cyprianus licet media annorum centuria tertia & prope Apoſtolorum tempora vixerat, tamen ad primam originem, legem Evangelicam & traditionem Dominicam errantes revocat, & ad Pomp. contra Epiſt. Stephani monet, ut *in aliquo ſi nutaverit & vacillaverit veritas*

De Conſe. diſt. c. 3. Cyprianus.

ad originem Dominicam & Evangelicam & Apoſtolicam traditionem revertamur, inde ſurgat actus noſtri ratio, unde & ordo & origo ſurrexit, & ſi aqua veritatis quæ pura è fonte profluebat, vitio interrupti aut bibuli canalis vel plane defecerit, vel putidas ſordes contraxerit reficiendum ac confirmandum, ut eadem integritate ac ubertate repræſentetur, qua de fonte proficiſcitur, *Indignus eſt Domino*, inquit Ambroſius, *qui aliter myſterium celebrat quàm ab eo traditum*

In 1.Cor. 11 *eſt. Non enim poteſt devotus eſſe, qui aliter præſumit, quàm datum eſt ab auctore*. Toſſanus Orat. de cœna Domini. *Principium erroris circa cœnam domini, nec minima ſuperſtitionis occaſio proculdubio fuit, immutatio ceremoniarum à Chriſto inſtitutarum, & accumulatio illarum, quas humana ethelethreſcia ſucceſſu temporis excogitavit*. Cum fractione panis Lutherani dixiſſent ſacram cœnam aſſimilari prophano ſympoſio & ruſticorum comeſſationi, reſpondet Paræus non ar-

De ſymbol. euch. l. 1. c. 3. p. 136. p. 116. gumentum ſed virulentam blaſphemiam eſſe, ac ſi euchariſtiam in prophanum ſympoſium convertiſſet Chriſtus. *Aut neſcivit ſcilicet quomodo cœnam ſuam à comeſſatione ruſticorum diſcerneret? Quando piæ mentes obſervant inſtitutionem Chriſti non dubitant, ſed certò ſciunt, fidem & obedientiam ſuam placere Deo. Tunc verò neceſſe eſt eos dubitare, quando inſtitutionem Chriſti non obſervant, ſed violant aut mutant*.

Cap. 7. Item. *Obſervatio ordinis divinitus ſanciti & mandati neutiquam poteſt dici non neceſſaria, ſed eſt prorſus neceſſaria, quàm chara nobis eſt ſalus noſtra. Neque eſt innovatio, ſed mandatum vetus & obligatio vetus. Si novum nobis videtur, pudeat nos ignorantiæ noſtræ & diuturnæ prævaricationis*.

4 Argumentum. Ritus ſacri ab Antichriſto inſtituti ſunt rejiciendi, maxime ii qui ad actum craſſiſſimæ idololatriæ uſurpati ſunt, tum ob decorum, tum ob ſcandalum & periculum. At geniculatio in percipienda euchariſtia ab Antichriſto inſtituta, & ad idololatriæ craſſiſſimæ actum nempe ἀρτολατρείας uſurpata eſt. Etſi per ſe res adiaphora eſſet geniculatio in percipienda euchariſtia, aut à patribus piè inſtituta, tamen cum poſtea ab Antichriſto inquinata ſuperſtitione & fœdiſſima, quæ unquam fuit, idololatria contaminata, quandoquidem non eſt res neceſſaria, ex eccleſia abolenda

Beza epiſt. 8. eſt, ut aperta idolomania. *Non placuit*, inquit Theod. Beza, *vel ſedentibus vel ſtantibus vel accedentibus panem in manum porrigi, ut olim fiebat, ſed attolli panem quaſi venerandum. Poſtea adbibita eſt genuflexio, & buccellam in os ingerere maluerunt reverentiæ nimirum cauſa. Atqui hoc primum fuiſſe horrendæ illius artolatriæ initium quæ ne nunc quidem aboleri poteſt, quis tandem non videt? Quæ cum ita ſe habeant, & honorum iſtorum præpoſterè ſacris noſtris habitorum triſtiſſimus eventus ſatis ſuperque doceat, quanto ſatius fuerit in ſimplici Chriſti inſtitutione acquieſcere, quàm præpoſtero zelo quicquam iſtorum comminiſci? mihi quidem omnium optimè facere videntur qui iſta, quamvis non per ſe*

impia

impia (id eſt dato non conceſſo quod per ſe non ſunt impia. Nam impiam geniculationem ob inſtitutionem violatam docuimus, & idololatricam eſſe ſtatim docebimus) *tamen vt minimè neceſſaria & parum quidem utilia etiamſi quis illis* (nempe altaribus, rotundis panibus, genuflexione cauſa reverentiæ, operoſo cantu) *rectè vtatur*, (quod tamen fieri non poteſt,nam inter alia dicit rotundos panes ſingulis porrigi cœpiſſe,& ritum à domino inſtitutum fuiſſe abrogatum) *plurimum autem noxia,vt triſtiſſima eccleſiarum facies oſtendit, non minus ſedulò quàm apertas idolomanias abolent*. De rebus adiaphoris à Patribus ad pium uſum inſtitutis & uſurpatis, ſed poſtea ſuperſtitione & idololatria contaminatis vide plura capite nono. Ritus ab Antichriſto inſtitutos multo magis rejiciendos eodem capite probavimus. Petrus Martyr,in epiſtola ad Dominos Polonos evangelium profitentes, & eccleſiarum miniſtros, in hunc modum conſulit, *Itaque ſatagite fratres domum Dei ab Antichriſtis contaminatam, & prope funditus everſam inſtaurare, atque ædificando id quæſo diligenter curate, vt pravas falſaſque opiniones radicitus extirpetis, quod ideo moneo quod nonnullos interdum viderim, qui mala folia, flores, fructuſque ſuperſtitionum ſolùm abraſerint, radicibus tamen pepercerunt, quæ tamen poſtea maximo cum damno vineæ Domini repullularunt. Averruncentur ſub ipſis initiis mala ſemina & putres radices. Nam ſi à principio negligantur (ſcio quod loquor) poſtea multò difficilius tolluntur, idque providendum eſt vt in ſacramentis & præcipuè in euchariſtia quàm ſinceriſſimè fiat. Ibi ſunt,ibi, mihi crede, idololatriæ peſtifera ſemina,quæ porro niſi ſublata fuerint,nunquam Eccleſia Chriſti puro ſinceroque cultu erit ornata.* Et infra, *In ritu verò adminiſtrandorum ſacramentorum, is amplectendus eſt, qui fuerit quàm ſimpliciſſimus atque à Papiſticis nugis atque ceremoniolis maximè remotus, & ad puritatem qua Chriſtus cum Apoſtolis vſus eſt, plurimum acceſſerit.* Pag. 1111. *Si verò*, inquit Bucerus, *diligimus Deum, & Soſpitatorem noſtrum Ieſum Chriſtum ex tota anima, &c. nihil ſane ad extremam reliqui facimus deteſtationem & ſeveriſſimam profligationem omnis eius impietatis atque abominationis, quam Satan per Antichriſtos ſuos invexit contra hæc ſanctiſſima myſteria, nihilque prorſus apud nos loci invenient vel retinebunt eæ res omnes, verba & geſtus, in quibus vel appareat eſſe aliquid tantis impietatibus affine*,&c. vide ſupra pag. 542. Paræus contra hoſtias nummulares hoc ipſo argumento utitur. *Prima cauſa eſt*, inquit, *quia hoſtiæ nummulares neque à Chriſto,neque ab Apoſtolis, neque a veteri eccleſia, neque à Patribus orthodoxis, ſed à Papa Romano, poſtquam iam in Antichriſtum degeneraverat, originem trahunt, à quo tanquam ipſiſſimo Antichriſto Evangelicas etiam in rebus adiaphoris quàm longiſſimè ſejunctas eſſe convenit. Secunda, quia in honorem idoli Mayzim primùm introductæ ſunt, vt horribilem Miſſæ idololatriam & tranſubſtantiationem confirmarent, cui confirmandæ etiamnum in Papatu ſerviunt*; *De ſymbol. euchariſt. l.1.c.11.*

ſervìunt. Sic nos genuflexionem in percipienda euchariſtia ab Initio ſuperſtitionis ſuæ maculam habuiſſe, ab Antichriſto non à Chriſto, Apoſtolis, aut veteri eccleſia originem traxiſſe dicimus, & in honorem idoli Mayzim primùm introductam, ut horribilem Miſſæ idololatriam, tranſubſtantiationem & carnalem præſentiam confirmaret, cui confirmandæ etiamnum in papatu ſervit in ipſo actu idololatriæ & adorationis tranſubſtantiati panis, & eſſe quaſi vitalem ceremoniam artolatriæ. Dicit quidem Theod. Beza, adorationem in percipienda euchariſtia artolatriæ occaſionem aperuiſſe. *In ipſa panis ſumptione*, inquit, *adoratio apud menſam, quàm ſit periculoſa, vtpote quæ artolatriæ occaſionem aperuerit, vnde tandem homines ad metouſiam præcipitavit Satan res ipſa demonſtrat.* Sed ſi adorationis nomine geniculationem intelligit, non aſſentior. Nam conſtat carnalis præſentiæ errorem & tranſubſtantiationis monſtrum ante genuflexionem introducta fuiſſe. Non poſſunt adverſarii vel unum ſcriptorem proferre ante annum milleſimum, imo ante Honorii tempora, qui teſtetur genuflexionem in percipienda euchariſtia uſurpatam fuiſſe. *Non movet nos rigidum Gnesticorum ſupercilium*, inquit Tilenus, *vt noſtram cum priſca eccleſia σύγκατάβασιν tueri deſinamus. Eius conſuetudinem tum alii, tum in primis Origenes, & Cyrillus, in myſtagog. commemorant: ac fruſtra ſunt veſtri, imo & ſecum pugnant ipſi, cum aiunt Origenem, non de ſynaxi, ſed de ea quæ quovis loco ac tempore Chriſto exhibenda eſt reverentia agere: ac Catecheſes illas nomen Cyrilli falſo præferre. Verum, ſi quod vos vultis, Origenes ſibi voluit, ſequetur & ubique etiam extra ſacram ſynaxin, quotieſcunque aliqua de Chriſto vel in ſermone mentio, vel animo cogitatio incidit, in genua eſſe procumbendum, quod voſmetipſi ridiculum & abſurdum judicatis. Cyrilli Catecheſes nimis levi de cauſa in ſuſpitionem νοθείας vocantur: puta quòd in indice Græcorum librorum, quos Reſpub. Anguſtana emit à quodam Corcyræo tribuantur cuidam Iohanni Hieroſolymitano. Aliter iudicat Caſaubonus; ſuique judicii adſtipulatores laudat Hieronymum, Theodoretum, Photium, Damaſcenum, alios, adverſus Baronium, pag.* 660. In Homilia 5. in diverſa loca evangelii quæ tribuitur Origeni habentur quidem hæc verba, *Quando ſanctum cibum, illudque incorruptum accipis poculum, quando vitæ pane & poculo frueris, manducas, & bibis corpus & ſanguinem Domini, tunc Dominus ſub tectum tuum ingreditur. Et tu ergo humilians temetipſum, imitare hunc Centurionem, & dicito: Domine non ſum dignus vt intres ſub tectum meum.* Reſpondit author Paraſynagmatis eadem verba velle perſonatum illum Origenem proferri cum paſtor ingreditur in alicuius ædes, quod obſervat Bilſonus in libro de Obedientia, pag. 549. Præterea non eſſe genuinum opus Origenis fatentur ipſi Pontificii. Dicit Poſſevinus falſo tribui Origeni has homilia in titulo *Dionyſ. Areopagita.* Bellarminus ait, quod *Homiliæ in diverſa*

Quæſt. 143.

Cap. 32.

diverſa loca Evangelii ſine dubio non ſunt omnes Origenis. Sed diſſimulat Tilenus & præterit iſta ac ſi non legiſſet. Denique hîc nihil habetur de geniculatione de qua jam controvertitur. Quod ad Cyrilli catecheſes reſpondet authorille fuiſſe etiam ſuppoſititias, & in hunc finem citavit Molinæum libro de Euchariſtica idipſum ſentientem. Adde Spalatenſem. *Cyrillum Hieroſolymitanum Catecheſes ſcripſiſſe indubitatum eſſe aſſerit Bellarminus, non tamen omnes eas, quæ nunc Cyrilli nomine circumferuntur veras Cyrilli Hieroſolymitani Catecheſes eſſe indubitatè conſentiunt: & mihi ſane valde ſunt ſuſpectæ. Nam & longè poſteriora tempora olent. Ordo enim iſte liturgiæ, quem Cyrillus hic noſter Catetheſ. quinta myſtagog.* (ex qua teſtimonium pro genuflexione affert Bellarminus) *refert, totus eſt in liturgia, quæ fide tamen nutare dicitur, Iacobi fratris domini, primi Hieroſolymorum Epiſcopi. In ea vero liturgia nihil habetur de lotione manuum, nihil de oculo nihil de illis verbis, Habemus ad dominum, Gratias agamus domino Deo noſtro) quæ videntur ex noſtra latina miſſa deſumpta. At lotionis manuum, & horum verborum ante miſſæ noſtræ præfationem nulla extat memoria antiqua.* Certum igitur eſt vel ſuppoſititias eſſe vel interpolatas. Hardingi ætate non extabant niſi in ſcriptis. Veteres epiſtolarum Ignatii mentionem faciunt, non tamen ſequitur nos genuinas Ignatii epiſtolas habere, ſic nec Cyrilli Catecheſes non eſſe interpolatas, ſi apud veteres de iis mentio facta ſit. Præterea non ait perſonatus Cyrillus *flectu genu*, aut *cade pronus*, ſed *accede pronus*, quod quis facit non genua flectendo, ſed accedendo & inclinando ſuperiorem corporis partem ceu truncum. Nam qui incumbit in genua, non accedit. Cum de adoratione loquuntur Patres, vel ſpiritualem Chriſti adorationem & mentalem intelligunt, vel ſi quando de ſymbolis externis, ut unus Theodoretus, adorationem largè ſumunt pro reverenti & decenti ſymbolorum uſu ac tractatione. Sic interpretatur Theodoretum Bilſonus libro de obedientia pag. 534 & pag. 557 ait adorationem & Græcis ſcriptoribus & ſcripturis ſacris, cum tribuitur mortalibus aut creaturis, ſignificare ſolummodo reverentem uſum, & citat locum ex Gratiano de Conſecration. diſt. 3 ſect. Venerabiles in gloſſa. *In hoc ſenſu poſſumus quamlibet rem ſacram adorare.* Ethnici hujus reverentiæ ratione Chriſtianis adorationem Bacchi & Cereis affinxerunt, quia in ſacris myſteriis ſymbola panis & vini acceperunt cum gravitate & reverentia, & hymnis precibus aliiſque exercitiis religionis ſacram actionem celebrarunt, non tamen inde ſequitur Chriſtianos in genua procubuiſſe coram pane & poculo magis quàm adoraſſe ſolem aut nubes, aut caput aſini coluiſſe, vel infanticidii reos fuiſſe, ſicut calumniati ſunt ethnici: *A Cererè & Libero Paganorum diis longè abſumus,* inquit Auguſtinus, *quamvis panis & calicis ſacramentum noſtro ritu amplectimur.* Sed de geniculis adoraſſe cum ſymbola

De ſcript. Eccleſiaſt. pag. 84.

De rep. Eccl. Eccl. l. 5. ca. 6. num. 69.

Cōtra Fauſtum.

Hhhhh bola

bola acciperent è manibus miniſtri vel diaconi ante annum milleſimum nullus veterum retulit. Imo ante Honorii 3 tempora oſtendant, ſi poſſunt genuinum alicujus ſcriptoris teſtimonium. Nec inſtituit Honorius iſte, ut genua flecterent in percipienda Euchariſtia vel in elevatione hoſtiæ in miſſa. *Sacerdos vero quilibet frequenter doceat plebem ſuam*, inquit, *ut cum in celebratione miſſarum elevatur hoſtia ſalutaris ſe reverenter inclinet.* Non ait, *in genua procumbat*, ſed tantum ſe reverenter inclinet, nempe caput vel truncum corporis parum inclinando. Quod ſi idem tunc factum, cum perciperent Euchariſtiam, dixerint, id veriſimile eſſe non negabo. Sed illud erat venerationis quam adhuc imaginibus exhibent ſignum, non adorationis. In genua non procubuiſſe dum elevaretur hoſtia patet ex verbis ſequentibus. *Idem faciens cum eam defert Preſbyter ad infirmum.* Id eſt reverenter ſe inclinent cum præterit eos Preſbyter deferens hoſtiam ad infirmum. Non autem voluit ut procumberent in genua in plateis cum præteriret. De geniculis non adoraſſe veteres, dum ſumerent ſymbola Euchariſtiæ vel illud arguit, quod die dominico ſolebant hanc ſacram actionem celebrare, quem propterea Chryſoſtomus humilia 5 de reſurrect. vocat *diem panis*. At die dominico ſtabant orantes, & toto temporis intervallo inter paſcha & pentecoſten etiam extra diem dominicum. Si ſtabant inter orandum, non eſt probabile de geniculis adoraſſe cum perciperent Euchariſtiam, ſed potius contrarium, nempe ſtetiſſe. Nam ſi in genua procumbendum, inter orandum id fieri potiſſimum debet. Stantes non genua flectentes oraſſe patet ex canone 20 Concilii Nicæni, Hilarii præfatione in Pſalmos, Ambroſii ſerm. 62 Auguſtini epiſtola 119 c. 14, aliiſque patribus & Conciliis. *Ex quo intelligimus*, inquit Bellarminus, *nondum eſſe* 500 *annos ex quo ritus hic ceſſavit.* Sed audiamus quid reſpondet Tilenus. *Sic porro excipitis: Cum vetus traditio vetuerit genua flectere diebus dominicis, totoque pentecoſtes tempore, quo tamen minimè intermiſſus fuit uſus cœnæ dominicæ, ſatis conſtat neminem eam de geniculis accepiſſe. Rectè ſanè. Verum eadem traditio, quæ certis diebus genua flectere prohibuit, non ſedere ſed ſtare juſſit orantes, unde precationes ſtationes appellatas fuiſſe obſervant eruditi: quem morem ſublatum eſſe cum ne vobis quidem doleat, cur diſplicet ex antiquitate retentus in Anglia mos, eodem corporis geſtu ac ſchemate quo oramus, etiam Euchariſtiam ſumendi? Certe Paulum Ieroſolyma proficiſcentem paulo ante feſtum Pentecoſtes, non ſtantem, ſed flexis genibus oraſſe legimus Act.* 20 30. Sic doctorculi noſtri reſpondent, veteres judicaſſe eundem corporis ſitum convenientiſſimum in percipienda Euchariſtia, quem precationibus aptiſſimum exiſtimabant, nos igitur eorum exemplo, cum jam genuflexionem judicat Eccleſia aptiſſimum geſtum orantis, Euchariſtiam percipientes eundem ſitum corporis

Decretal. l. 3 tit de celebr. Miſſ. cap. Sane.

De cult. ſanct cap. 11.

potis obſervare debere. Sed replicari poteſt facillimè. Non judicarunt veteres convenientiſſimum ſtare inter orandum. Nam tunc extra diem dominicum non oraſſent genibus flexis. Author quæſtionum quæ extant apud Iuſtinum, ait quòd *Genuum inclinatio in precatione magis peccatores Deo commendat, quam ſi ſtantes orent.* *Quæſt. 115.* Non ſteterunt igitur quia geſtus aptiſſimus inter orandum, ſed ſignificationis ergò, ut ſignificarent gaudium ſuum propter reſurrectionem Chriſti, de quo tamen ritu non ſomniarunt Apoſtoli, ut patet ex loco illo Act. 20. Nam ibi genibus flexis oravit Paulus inter Paſcha & Pentecoſten. In ritibus ſignificantibus & ceremoniis ſymbolicis non eſſe imitandos Patres ſupra capite nono probavimus. Et in hoc ipſo ritu non imitantur veteres ipſi pontificii. Nam Bellarminus teſtatur annis ab hinc prope quingentis deſiiſſe hunc morem, & Caſſander in defenſione libelli de officio pii viri ait illius conſuetudinis nullum nunc in Eccleſia veſtigium eſſe reliquum. *Opera pag. 855.* Sed miſſa ſignificatione ad ritum ipſum redeamus. Dicimus præterea ſtare non eſſe orantis proprium, ſed commmunem geſtum confitenti fidem, ceu ſymbolum recitanti, aut audienti verbum vel lectum vel prædicatum. Sed geniculatio eſt adorantis geſtus. Non ſequitur igitur ex eo quod ſtabant tum orantes, tum euchariſtiam percipientes, ergo nunc de geniculis excipienda ſymbola, quia nunc de geniculis inter orandũ adoramus. Nam non ſolũ erat ſitus ille cõmunis oranti & aliis, ſed etiam iſte liber eſt non imperatus, ut fuit ille. Nam de geniculis oramus liberè, non quòd obligati ſimus ullo præcepto, ſicut ad geniculationem in percipienda Euchariſtia vi adigere nos conantur. Sed pergunt noſtri doctorculi, & dicunt fieri potuiſſe quod extra precum tempus die dominico genua flexerint, cum fierent ſymbolorum participes, vel extra diem dominicum. Nam extra diem dominicum hanc ſacram actionem quibuſdam locis celebrarunt veteres. Incumbit illis onus probandi qui nobis obtrudunt ritum iſtum; nos tamen illis morem geremus, & probabimus extra actum orandi in genua non incubuiſſe. Diximus potius inter orandum quàm alias flectenda genua, & ſi non tunc geniculati, non geniculatos in aliis actionibus ſacris. Si ſignificationis ergò non geniculati ſunt inter precandum, perderetur omnis fructus & utilitas illius ſignificationis, ſi ſtatim in alia actione in genua procubuiſſent. Vbi quæſo retinuiſſent hoc ſignum gaudij & lætitię magis quàm in convivio cœnę Euchariſticę & actu ipſo convivandi. Præterea Tertullianus non de orante, ſed de adorante in genere loquitur, *die dominico*, inquit, *jejunare nefas ducimus, & de geniculis adorare*, non ait orare ſed adorare. *De corona militis.* Concilio ſexto in Trullo celebrato can. 90 decretum in hunc modum. *Poſt veſpertinum ſacerdotum ad altare ſabbatho ingreſſum, ex conſuetudine quæ ſervatur, nemo genu flectat uſque ad ſequentem veſpe-*

ram in die dominico, in qua poſt ingreſſum in veſpertino ceu completorio genua rurſus flectentes domino preces ſic offerimus. Zonaras in ſcholiis in eundem canonem. *Medio illo tempore nullo modo in genua procumbendum eſſe denuntiat. Nam eo quidem elapſo, licet genu flexo precantes haud peccabimus.* Hieronymus adverſus luciferianos loquitur in genere de adoratione. Addunt alii inter orandum vel tempore precum, quia aliâs extra diem dominicum de geniculis adorare tempore precationum nefas non erat. Alexandri tertii decreto excipiuntur tantùm conſecrans & conſecrandus in ordinationibus. *Diebus dominicis & aliis præcipuis feſtivitatibus inter paſcha & pentecoſten genuum flexio nequaquam debet fieri: niſi aliquis ex devotione id velit facere in ſecreto. In conſecrationibus autem Epiſcoporum & Clericorum ordinationibus, conſecrans & conſecratus tantum genua flectere poſſunt, ſecundum quod conſecrationis modus requirit.* Vides excipi conſecrantem & conſecratum in ordinationibus, non autem conſecrantem aut percipientem ſymbola. *Exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis.* Alex. 3 vixit circa annum 1159. Aliis diebus extra diem dominicum ſynaxin quibuſdam locis habuiſſe concedimus, ſed de geniculatione in actu participationis ſymbolorum nihil legimus. Nec eſt veriſimile alium corporis ſitum uſurpaſſe quàm quem uſurpabant die dominico. Ægyptios in ſabbato ſynaxin celebraſſe & poſt cibum ſupra oſtendimus, & ſediſſe potius quàm ſtetiſſe, non autem geniculatos fuiſſe. Verba Dionyſii Alexandrini ad Xyſtum Romanum Epiſcopum non reſtringuntur ad ullum diem. De quodam qui ſe ab hæreticis baptizatum dolebat, ſic refert. *Cum enim & gratiarum actionem in Eccleſia audiviſſet, & ad illam unà cum aliis Amen ſuccinuiſſet, menſæ adſtitiſſet, manus ad ſuſcipiendam ſanctum cibum extendiſſet, illum etiam accepiſſet, & prolixo iam tempore corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti particeps fuiſſet, non ſum auſus eum denuò baptiſmate initiare.* Non modo indicat adſtitiſſe menſæ, ſed etiam innuere videtur unà cum aliis adſtitiſſe, & extendendo manum ad ſymbola è menſa non è manu miniſtri accepiſſe. Ait prolixo jam tempore hæc feciſſe. Si geniculatio fuiſſet ſitus ordinarius, & die dominico ſolum interdicta ob ſolennitatem & ritus diei, ordinarii non extraordinarii ſitus mentionem feciſſet. In Homilia de encæniis quæ Chryſoſtomi nomine circumfertur, habentur hæc verba. *Stemus trementes, timidi, dimiſſis oculis, renata autem anima gementes, ſine voce iubilantes corde. An non vides eos qui ſenſibili, corruptibili, temporali & terreno regi aſſiſtunt, quam ſint immobiles, non loquentes, non oculos huc & illuc mittientes.* De accubitu ſupra attulimus ipſius Chryſoſtomi teſtimonium. Tertullianus iis qui putabant ſumpta Euchariſtia ſe ſoluiſſe jejunium, ait. *Ergo devotum Deo obſequium Euchariſtia reſolvit,*

Decret. l. 2 tit. 9 de feriis cap. Quoniam.

Euſeb. hiſt. l. 7 cap. 8.

reſoluit, an magis Deo obligat? Nonne ſolennior erit ſtatio, ſi & ad aram Dei ſteteris? Nonne accepto corpore Domini & reſervato, vtrunque ſalvum eſt, & participatio ſacrificii & executio officii, id eſt, jejunii, inquit Mornæus reſp. ad Burdegal. p. 65. Stationis nomine jejunium intelligit, vide Baronium ann. 262, num. 65. Non jejunarunt die dominico. Intelligit igitur aliis diebus ſtetiſſe ad menſam quam aram Dei vocat, & Euchariſtiam accepiſſe, non tamen propterea devotum Deo obſequium, jejunii Euchariſtiam ſumptam ſoluiſſe. Stetiſſe veteres non geniculatos patet ex more qui adhuc durat in Eccleſiis Orientalibus. *Quare Orientales Eccleſiæ adorationem ſacramenti admiſerunt nuſquam, non quæ Patriarchæ Conſtantinopolitano obſequuntur, non quæ Antiocheno. Et in Abyſſinis etiam ipſis hodie ſtantes ſacramenta participant, nec eo minus reverenter.* Apud Caſſandrum in Liturgicis cap. 9 extat *Ordo celebrandæ Liturgiæ in regno Preſte Iohannis ex opere Luſitanico, & poſtea Italico* Franciſci *Aluares*, ubi habentur hæc verba. *Eodem modo datur communio illis, qui ſtant ante primam cortinam & aliis qui ſtant juxta alteram cortinam. Poſtea ſecularibus, qui ſtant iuxta portam principalem tam viris, quam mulieribus. Dum datur communio, aut aliud quippiam officii fit, omnes ſtant erecti.* Sediſſe etiam quibuſdam locis & temporibus veteres ſupra probavimus. Et ubicunque veſpere cœnam celebrarunt, in aliis etiam ritibus multo magis primæ cœnæ formam obſervaſſe credimus, quem morem ſervarunt primitus non ſolum die qui vocatur Cœna Domini, ſed etiam aliis, & quidem frequentius, ut patet ex epiſtola Cypriani ad Cæcilium, ubi Pamelius num. 48 ſic annotat. *Hinc colligitur bis in die ſolere quoſdam offerre ſemel mane & ſemel veſperi. Quod adhuc ſuo tempore in vſu fuiſſe quibuſdam in die Coenæ Domini teſtis eſt Auguſtinus dicta epiſtola nempe* 118. *Imo duraſſe videtur ea conſuetudo ad tempora vſque Honorii* 3 *per quem ſublata eſt ea. Te referente de celebratione miſſar. Et etiam aliis diebus id liberum fuiſſe tradit Walafridus Strabo dicti libri cap.* 21. De cœnâ ibi loquitur Cyprianus perſtringit enim nonnullos delicatulos qui ſaporem vini redolere nolentes cœnis matutinis abſtinuerunt & veſpertinas tantum frequentabant. Sed geniculatos fuiſſe, dum ſymbola acciperent ante Honorium 3 id eſt annum 1216 qui teſtetur neminem proferre poſſunt. Cum Alexander 3 ſæculo ſuperiore neminem niſi conſecrantem & conſecratum genua flectere die dominico permittat, ne vel inter orandum, certum eſt ſymbola Euchariſtiæ percipientem non flexiſſe genua. Ex dictis colligimus ab Antichriſto adulto & in tenebris Papatus denſiſſimis introductam geniculationem ad panis in Chriſti corpus commutati honorem, & conſtabiliendum tranſubſtantiationis commentum. *Quærit ille*, nempe Calvinus,

Mornæus de Miſſ. lib. 4 cap. 7.

Lib. 2 ep. 3.

nus, inquit Tilenus, *inſtitut. l. 4. c. 10 n. 30 ſitne humana traditio geniculatio quam repudiare vel negligere cuivis liceat; reſpondetque ſic eſſe humanam ut ſit divina.* Geniculationem agnoſcimus eſſe ſignum humiliationis & adorationis quod natura ipſa nos docet, & in orationibus probamus, licet non neceſſariò & ab invitis extorquendum ſit, quod hypocritas potius quàm pios cultores efficeret. Quid opus erat igitur Tileno congerere exempla quorundam ſanctorum, qui genua inter orandum flexerunt, cum à nemine inter noſtros negetur. Poteſt quidem quandoque accidere, ut inter orandum non poſſit quis legitimè genua flectere, ut ſtatim docebimus. Sed controverſia noſtra eſt de geniculatione in actu participationis ſymbolorum. Dixitne Calvinus hanc eſſe juris partim divini, partim humani? Cur non congeſſit hujus geniculationis exempla Tilenus; *Quorſum ergo*, ait Tilenus, *nova hæc vos inceſſit religio, ut vereamini ne poſt debellatam Pontificiæ idolomaniæ excetram populus tot jam annos puriore doctrina imbutus, ob non minus laudatum quàm antiquum hunc γονυκλισίας ritum in fœdiſſimum illius Lernæ barathrum revoluatur? Longè iuſtior eſt metus, ne perfractis ſuperſtitioſi zeli clathris, contemptui & prophanæ licentiæ habenas laxet populus; & dum ſacrorum ſymbolorum venerationem refugit, ne Christum quidem adoret. Qui conſeſſerationis cum Pontificiis ſpeciem vitandam clamitatis longè periculoſiorem cum Socinianis ſyncretiſmum non animadvertitis. Iſtis ſolenne eſt aſſidere menſæ Euchariſtiæ; genua flectere obſtinatè renuunt, ne cultum Deo debitum Chriſto quem Deum eſſe negant exhibere, videantur.* Nec laudatum nec antiquum hujus γονυκλισίας ritum probavit Tilenus; nos ab Antichriſto invectum docuimus. Dixit Tilenus cap. 16 Parænefeos, ubi de dierum feſtorum obſervatione diſſerit, in adulta novi Teſtamenti Eccleſia tam firma ac robuſta non eſſe omnia ejus membra, ut non ſemper longè maxima pars ex lactentibus adhuc conſtet, quæ per partes & gradus indies ſit provehenda & paulatim de myſteriis religionis erudienda, & fidi paſtoris eſſe cogitare non modo quid fieri debeat, verumetiam quid fieri poſſit, quid humani ingenii præſertim in rudi plebecula capiat feratque imbecillitas, jam ait non verendum, ne populus tot annos puriore doctrina imbutus ad idolomaniam Pontificiam revoluatur. Geniculatio in percipienda Euchariſtia eſt idolothyton Antichriſti & in cultu cruſtuli panis ſtatum habet ſolennem. Cum igitur idem ritus eodem momento, eadem forma, in eodem actu uſurpatur, quo apud pontificios, adeo ut externa ſpecie ne hilum quidem differant, ſi reſtitueremus, offendiculum poneremus corā infirmis fratribus & facto noſtro induceremus ad idolomaniam illam debilitatā, ſed non dum prorſus debellatam, & radicibus evulſam ex omnium animis, nec id ſperandū, donec debellatus fuerit Antichriſtus & deturbatus è ſolio ſuo quod in templo Dei poſſidet & debellata fuerit pravitas cordis humani

humani,& naturalis proclivitas ad idololatriam & ſuperſtitionem. Experientia trium annorũ in noſtra eccleſia, plurium in Anglicana, quàm periculoſa ſit iſta conteſſerationis ceu conformitatis ſpecies cum pontificiis edocti ſumus. Noſne Lynceos oculos habemus quibus ingenii humani figmenta, & ſuperſtitionis ſemina ac radices quæ in intimis cordis latebris deliteſcunt, perſpicere poſſimus. Deum coram quo omnia ſunt nuda & aperta, ducem & monitorem ſequamur qui hanc normam præſcripſit populo ſuo,nempe vitandam omnem conformitatem cum idololatis ne illaquearentur, neve illum colerent,ſicut illi colunt Deos ſuos. De conformitate cũm Idololatris in ritibus ſacris, eiuſque ſcandalo & periculo videat lector quæ dicta ſunt capite nono à pag. 536. ad 360. Periculum conformitatis in hoc ipſo ritu ſubeſſe judicarunt Theologi reformatarum eccleſiarum eruditiſſimi : *Cum autem videamus*,inquit Bucerus, *quàm potentibus, & peſtiferis præſtigiis Satan per ſuos Romanenſes Antichriſtos vt omnem Chriſti ſervatoris nobis ſeaſum & adorationem eripiat,panem nobis pro Chriſto adorando tot jam ſæculis obtruſerit,debemus quæcunque iſti artolatriæ videntur favere,ad eandem in ſimpliciorum hominum cordibus retinendam, ab Antichriſtis adhiberi, quàm poſſumus longe & purè ab eccleſiis profligare.* Peſtifera idololatriæ ſemina in hoc ſacramento, niſi penitus averruncentur, repullulaſcent, ait Petrus Martyr in epiſtola ad Polonos. *Scio quod loquor*, inquit. Innuit Apoſtaſiam eccleſiæ Anglicanæ temporibus Marianis. Nam ſcripſit epiſtolam illam anno 1556, & poſt fugam ſuam ex Anglia. Theod. Beza in ipſa panis ſumptione quàm periculoſa ſit adoratio monet quæſt.243. Hooperus in Ionam ſitum & geſtum corporis in actu participationis ſymbolorum ab omni idololatriæ ſpecie,ſuſpicione, ad eamve propenſione liberum eſſe debere ait, & propterea optat, ut geniculatio interdicatur. In Harmonia ſynodorum Belgicarum habemus cap.13. iſta verba, *Liberum eſt ſtando, ſedendo, vel eundo cœnam celebrare,non autem geniculando ob ἀρτολατρείας periculum.* Ait Tilenus longe periculoſiorem cum Socinianis ſyncretiſmum nos non animadvertere. Et p. 49. monet ne *Papanæ ſuperſtitionis odio in impium & epicureum prolabamur contemptum*. Imitatio Chriſti,& Apoſtolorum, & eccleſiarum Apoſtolicarum non eſt ſyncretiſmus cum Socinianis. Hunc morem jam annos 60 obſervauimus, & ne vel unus apud nos vel Socinianus,vel Anabaptiſta,vel Arrianus,vel Arrianabaptiſta notus,vel leviſſima Socinianiſmi, Arrianiſmi, aut Anabaptiſmi ſuſpicione notatus. At Armininianos pleroſque non modo ritu ſed re quoque & doctrina Socinianis conformes eſſe ſatis conſtat. Nec adhuc conſtat quæ monſtra hæreſeon alit Tilenus, & alii illius ſectæ duces & Anteſignani. Monet cavendum, ne perfractis ſuperſtitioſi zeli clathris contemptu & prophanæ licentiæ habenas laxet populus,

Cenſura cap. 4.

In Ionam ſerm.6.

populus. Metuit, ubi nullus metus. Nunquam peperit ſitus, quo nos utimur, prophanitati licentiam aut contemptum. Sedentes ſervamus modeſtiam, gravitatem, ſilentium, attentionem, decorum. Qui a ſeſſione metuit multò magis ab accubitu metueret, quo Chriſtus & Apoſtoli in prima cœna uſi ſunt. Athenæus veterum modeſtiam in feſtivitatibus deſcribens, refert eos κοσμίως σωφρονοῦντας, id eſt, decorè & temperanter celebraſſe. *Vnde neque accumbere moris apud antiquos, ſed ſedentes epulabantur.* Et tamen accumbentes Chriſtus & Apoſtoli primam cœnam celebrarunt. At ait Tilenus, *Si nefas vobis quicquam cum Pontificijs habere commune, nemo veſtrum deinceps ſive publicè in cœtu eccleſiæ, ſive domi ſuæ in conclavi orans, genibus incumbat.* Non ſunt iſta confutatione digna, & ideo leviter perſtringo. De geniculatione inter precandum habemus exempla Chriſti & Apoſtolorum. Habemus & alia multa communia cum Pontificiis, ſcripturam ſacram, ſymbolum fidei, & ſacramenta, quæ non rejicienda, quia eà inquinavit Antichriſtus, *Hæc enim, ut nobis nulla poteſt impiorum vitiare perverſitas, ita nec propter illorum abuſum intermittere debemus*, ut rectè monet Bucerus. Genuflexionem inter orandum commendat nobis & ſcriptura & natura. At geniculatio in percipienda Euchariſtia eſt Antichriſti inſtitutum, & idolomaniæ execrandæ in eo ipſo actu etiamnum in Papatu ſervit. Non ſunt igitur debellatæ ut vocas idolomaniæ trophæa rurſus erigenda, aut excetræ illius excrementa cum magno ſponſæ Chriſti dedecore & eccleſiæ periculo & detrimento recipienda. *Paulò acriore ſcalpro pertundenda fuit iſta* τῶν βαρυγούνων *vomica*, inquit Tilenus, *quandoquidem hîc nonnulli ſupra modum paratragœdiant lymphatico terrore omnia complentes, ac reviviſcentis in Scotia Papatus hæc quaſi ſigna attolli, brevique omnia in antiquum chaos reditura* μάλα παθητικῶς *vociferantes: quorum intemperies, ſi nulla ſanabilis eſt parænesi, vereor, ne tandem excita illa, quæ* κνημοτιγνῶ⊕ *à Poeta dicitur, Erynnis obſtipas cervices, rigidoſque poplites non amplius flectere ſtudeat, ſed frangere incipiat.* Antichriſtis commenta ſunt Papatus ſigna, & trophæa, & eriguntur ubicunque reſtituuntur. Si non acriori ſcalpro pertunderetur vomica iſta, quàm calamo gregarii iſtius Theologaſtri, nunquam ſanaretur. Nulla hoc capite argumenta attulit pro geniculatione in actu percipiendi Euchariſtiam, quæ non refellent apud nos mulierculæ. Non jocor. Reddantur omnia lingua vulgari quæ hoc capite pro geniculatione dicta ſunt, & concedatur libertas refutandi, ego mulierem deligam, quæ doctorum judicio palmam referet. Impetrabis. Fac, ſodes, periculum: nihil niſi convitia & verborum ampullas habes Thraſo, de quibus ſuo loco.

Vide Stucki. Antiquit. cōvivii fol. 125

Cenſur. cap. 2.

☞

5 Argumentum. Geniculatio in actu participationis ſymbolorum non ſolum eſt pericoloſa ob ſpeciem conformitatis cum idolomania Pontificia & ad eam inductiva, ſed etiam per ſe idololatrica

trica eſt. Probatur. Genua flectere ob reverentiam ſacramenti ceu ſymbolorum eſt idololatria. At in hoc actu genua flectunt ob reverentiam ſymbolorum. Pontificii de geniculis adorant ratione tranſubſtantiationis, Lutheriani ratione conſubſtantiationis, non tamen omnes: utrique ratione corporalis præſentiæ. Anglicani Formaliſtæ quantum ex Hookeri, Roffenſis, Suttoni ſcriptis colligere poſſumus, nolunt nos anxiè inquirere in modum præſentiæ. Hookerus dicit meditandum potius, quid ſit quid accepimus, quàm diſceptandum de modo. Roffenſis laudat veterum ſobrietatem, qui anxiè ſcrutati non ſunt, utrum *con ſub in* an *trans* præſens ſit corpus. Sic cuique liberum relinquunt judicium ſuum de modo præſentiæ, & proinde incertum, quo animo & qua intentione de geniculis adorent, Pontificia, Lutheriana, an utraque promiſcuè, vel an neutra. Sed admittatur ſana verborum interpretatio, & orthodoxa ſic omnium Formaliſtarum ſententia de præſentia Chriſti in ſacra cœna, tamen alio genere cultus inferiore & minus craſſo, idololatrico tamen peccant, quia ob ſymbolorum reverentiam genibus incumbunt. Dicunt ſe tamen non dirigere adorationem ad ſymbola ſed ad Chriſtum, licet coram ſymbolis adorationem illam exhibent Chriſto. Quod ſi verum eſſet, non tamen ab idololatriæ reatu liberi eſſent. Eſt hæc adoratio eadem cum illa quam Durandus, Holcot, Picus Mirandulanus, Alphonſus, Petrus Cluniacenſis & alii Pontificii imaginibus concedunt. Dicunt illi honorem ſe non terminare in imaginem, ſed ſolum per illam & in illa ſe honorare exemplar, ut refert Bellarminus de ſanctorum Imaginibus cap. 20, qui phraſin per illam & in illa cum phraſi *coram illa* eandem eſſe interpretatur cap. 21, & Suarez in 3 partem Thomæ tom. 1 diſp. 54, ſect. 3. *Aiunt enim*, inquit Suarez, *non aliter neque alia ratione adorari imagines, niſi quia coram eis, & circa illas exhibentur externa ſigna honoris, ut genuflexio, deoſculatio, inclinatio vel apertio capitis & ſimilia, affectus tamen interior* (*aiunt*) *quatenus eſt affectus honorandi ceu exhibendi ſignum reverentiæ ceu ſervitutis nullo modo dirigitur ad imaginem, ſed ſolum ad prototypon, tanquam ad unicum adorationis objectum.* Poteſt illuſtrari iſta ſententia ſimilitudine quam habet Bellarminus cap. 20. *Legatus Regis, inquit, aliquando honoratur ut legatus, & tunc ipſe propriè honoratur licet propter alium honoretur, propriè autem in ipſo Rex tunc honoratur. Id clarius apparet, quando unus pro alio accipit poſſeſſionem aliquam: vel cum funus celebratur abſente corpore circa ſtatuam, & fiant erga ſtatuam omnia quæ circa corpus fierent.* Dicunt Formaliſtæ ſymbola non eſſe *objectum quod* adorationis vel objectum *per illud*, aut *in illo* ſicut illi Pontificii faciunt imagines, ſed objectum *à quo ſignificative*, id eſt quo viſo corda noſtra excitantur ad ſpiritualem contemplationem Dei vel Chriſti ad quem orationem dirigimus ſicut audito verbo. Sic Mor-

tonus in defenſ. ceremoniarum pag. 285 & dicit adorationem relativam Pontificiorum illorum eſſe *aliquatenus Inhæſivè in obiecto*, vel *adhæſivè per objectum*, ſuam autem & aliorum Formaliſtarum *abſtractivè ab abjecto*: Sed illud *aliquatenus* nihil eſt, & non minus abſtractè adorant Pontificii illi imagines, quàm ipſi ſymbola. (Nam adhuc ponimus non alio modo eos adorare) idcirco debuit *objecto quod* adorationis opponere objectum adorationis *coram quo*. Nam *in illud* & *per illud*, & *coram illo* eadem ſunt ex illorum ſententia. At objectum *coram quo*, & objectum *à quo ſignificativè* illis eadem ſunt. Nam illorum ſententia imagines non ſunt adorationis objectum formale, quia adoratio non fit ratione imaginis ſed prototypi, nec eſt etiam materiale objectum. Picus Mirandul. & Durandus dicunt adorari ſolum, quia ad præſentiam imaginum adorantur prototypa, quæ per imagines ad memoriam revocantur. *Sed hoc revera nihil aliud eſt*, inquit Suarez, *quàm dicere imagines eſſe occaſiones, vel ſigna excitantia hominem ad adorandum Prototypa*. Item, *ſi tantum in earum præſentia adorantur prototypa, tunc imagines non deſerviunt, niſi ut occaſiones vel ſigna excitantia memoriam*. Non inhæſivè in objecto vel adhæſive per objectum adorant exemplar ceu prototypon alio modo quàm quòd materialiter coram objecto memoriam excitante adorant prototypon. Nulla eſt igitur differentia inter adorationem relativam illorum Pontificiorum & Formaliſtarumcum, ſacramentum vocant objectum à quo ſignificativè:nã imagines in quarũ pręſentia adorabant erant tantùm objectũ à quo ſignificative & repræſentativè. Petrus Martyr ad locum Nazianzen. in orat. de obitu Gorgoniæ, objecto 38 reſpondet ſuper altare quidem coli Chriſtum, ſed coli in ſymbolo, ſicut in ſymbolo ſignificatur. Reſpondet Bellarminus. *Si colitur in ſymbolo, vel eſt ipſe revera in eo vel non eſt. Si eſt, errant Sacramentarii, qui id negant. Si non eſt: ergo licet ſaltem coram ſymbolis procumbere, & ibi Chriſtum licet abſentem adorare. Ergo licet Euchariſtiam & imagines Chriſti venerari, neque eſt idololatria, ut ipſi paſſim clamant*. Mortonus, ut Petri Martyris ſententiam explicet, adducit alium Locum ex 4 claſſ. locor. communium cap. 10 ubi dicit adorationem *conſiſtere in invocatione, confeſſione, quæ duplex eſt & cordis & oris, atque in gratiarum actione. Ea autem debentur & Deo & Chriſto, vbicunque ſe nobis declarant. Hoc autem fit modo triplici. Primum verbo interno, cum ſubit animos noſtros vi divini ſpiritus aliqua vehemens cogitatio de Deo & Chriſto, tunc adoratio conſequitur, quia vel fatemur, vel invocamus, aut gratias agimus. Declarant quandoque iſta nobis per externa verba, cum ſanctas ſcripturas ipſi legimus, aut ſacras audimus conciones, tunc ſæpenumero incitamur ad invocandum, vel ad alia quæ ſpectent ad cultus rationem. Demum ſe declarat Deus externis ſignis, ut in monte Syna; Eſaiæ ſub forma Regis in ſolio*

Diſp. 53 ſ. 3

De Euchar. l. 2 c. 18.

Pag. 863.

in ſolio ſuo conſidentis, in arca fœderis, aut in ſacramentis, & ibi quoque adoratio impenditur. Sed quemadmodum Auguſtinus admonebat ſiſtendum non eſſe gradum in carne, ſed accedendum ad divinitatem, ita hic ego moneo adorando, cum percipimus Eucharistiam, non eſſe conſiſtendum in ſymbolis, ſed adorandum in ſpiritu & veritate Chriſtum ſedentem in cœlis ad dexteram patris. Quod quia ſimpliciores non intelligunt propter confirmatum & roboratum errorem tranſubſtantiationis, ideo exiſtimarim non eſſe inutile, ſi ab adoratione externa puta à proſtratione vel genuflectione temperaremus, quoad iſti docerentur. Adoratio interna poteſt abſque periculo adhiberi, neque externa ſua natura eſſet mala. Multi enim piè genu flectuut & adorant illis verbis Evangelii auditis. Et verbum caro factum eſt: nec tamen ipſa verba dicenda ſunt adorari, verùm ſignificata? Quod idem hic fieri quid prohibet, modo non adorentur ſymbola, ſed quod per illa ſignificatur? Verum hoc tempore ob prædictam cauſam, fortaſſis adoratio externa non eſt opportuna, niſi frequens de his rebus eſſet in concionibus mentio. Integrum hunc locum tranſcripſit Mortonus in eoque gloriantur Formaliſtæ, ac ſi eſſet oraculum quoddam. Inde colligit Mortonus Petrum Martyrem nihil aliud voluiſſe, cum reſponderet ad locum Nazianzeni, quàm *ſignificativam relationem à ſigno ad rem ſignificatam. Nam geniculans, dum Eucharistiam percipit, debet ea viſa abſtrahere cogitationes ſuas ab obiecto ſenſibili, & elevando ad cœlos tum cor tum oculos adorare id eſt invocare, confiteri, gratias agere Deo & Chriſto.* Pag. 283. Significativam relationem à ſigno ad rem ſignificatam quis negat. Sed an adoratio relativa ad rem ſignificatam coram re ſignificata dirigenda non ſit eadem cum adoratione illa pontificiorum illorum modò dictorum, Durandi nimirum Picti Mirand. &c. quæritur. Prorſus eadem. Nam & illi abſtrahunt internam adorationem ab objecta imagine, quæ memoriam excitat, & coram qua adorant prototypon per imaginem ad memoriam revocatum. Petrus Martyr ſcripſit, quæ ſupra dicta ſunt, cum eſſet profeſſor Oxonienſis, quando in Anglia receptus erat mos ille ad placandũ Pontificios, & poſtea cum ſcripſit contra Gardinerũ, & incumberet illi onus propugnandi ea quæ ſcripſerat, aliquo fuco geniculatione oblinire oportebat. Ex geniculatione probat contra Gardinerum non ſequi carnalem & localem præſentiam corporis Chriſti. *Quemadmodum*, inquit, *cum auditur illud in ſymbolo, Et verbum caro factum eſt, aut oratio aliqua conſimilis, permulti Chriſtum adorant, cum tamen corpus eius præſens non habent; Quare cum percipiuntur ſacramenta audiunturque promiſſiones ad ea ſpectantes, ſi Dominum adoremus, non propterea illius realem corporalemque præſentiam teſtamur.* Et Col. 366. *Quare ſi adoratio ea quæ ab Antichriſti mancipiis contra verbum Dei impenditur, picturis & imaginibus nõ ad ſigna refertur, ſed ad res ſignificatas, cur non poteſt idem fieri in ſacramentis, etiamſi in illis non adſit realiter & corporaliter caro* Contr. Gard. edit. Baſil. 1581. col. 160.

Chriſti. Item, *qua fronte hic nobis objiciunt abſentiam corporalem magis hic impedire adorationem, quam in ſtatua aut cruce.* Et Col. 381. *Si regem in ſuis inſignibus, in literis, in nunciis, in ſigillis veneramur, quamvis eum ſciamus in illis non eſſe incluſum, quid obſtat, quominus fideles venerari poſſunt Chriſtum in recto ſacramentorum uſu, etſi ille contineatur in cœlis.* Verum eſt non ſequi neceſſariò corporalem præſentiam carnis Chriſti ex geniculatione in percipienda euchariſtia; poſſunt enim iſta duo ſeparari exterior geniculatio, & opinio corporalis præſentiæ carnis Chriſti, quod ad Gardineri argumentum pro corporali præſentia refellendum ſufficit. Sed in uſu ſacramentorum, id eſt, in ipſo actu percipiendi euchariſtiam geniculandum, eoque modo adorandum Chriſtum corpore abſentem ante noſtram ætatem nemo unquam ſenſit. Niſi exiſtimaſſent ſuperioribus ſœculis carnem Chriſti corporaliter præſentem in cœna, nunquam incubuiſſent in genua. Corporalis præſentia & tranſubſtantiationis monſtrũ geniculationẽ pepererunt, quod non ignorabat Petrus Martyr, *Iſta autem adoratio,* inquit (nempe euchariſtiæ) *propter veſtram tranſubſtantiationem & realem præſentiam invecta eſt in eccleſiam. Quare non tantum eam verumetiam ejus radicem & matrem penitus oportuit profligari.* Ideo geniculationem iſtam nunquam concoquere potuit. Nam etiam cum eius nuditatem tegere cogitur, ingenuè fatetur propter eiuſdem opinionis de corporali præſentia carnis Chriſti vel confirmationem vel renovationem periculoſam eſſe. *Quamvis,* inquit, *ut quod mihi videtur, dicam, ad evitanda ſuperſtitionum pericula nolim hoc tempore adorationis externa ſigna in euchariſtiæ perceptione adhiberi utut non ad ſymbola panis & vini ſed ad ipſum Chriſtum in cœlis regnantem dirigerentur.* Tamen videmus quomodo nullam ponit differentiam inter modum adorationis coram imagine, & coram ſymbolis. Argumenta quibus tuetur, ſunt potius folia ficulnea quibus tegit eius fœditatem. Dicit imagines eſſe inventa humana, ſymbola autem Chriſti inſtituta, Col. 381. At debuit probare inſtituta fuiſſe in hunc finem, ut coram eis Chriſtum abſentem adoremus geniculando. Sacramenta inſtituta fuerunt à Chriſto, ut eſſent ſigna & ſigilla promiſſionum, ſed non ad ſtatum accommodatum ad adorationem: Nam alioqui ſequeretur coram omnibus rebus procumbendum quas inſtituit Chriſtus. *Illi adorarunt ad præſepe. Nos monemur, ut eundem Chriſtum adoremus in perceptione ſacramenti, idque mente ſaltem ſublata in cœlum. Nam ut proſtrato corpore aut genuflexione eo tempore adoremus verbo Dei non monemur, Imo Chriſtus euchariſtiam Apoſtolis unà ſecum ſedentibus aut diſcumbentibus exhibuit,* inquit P. Mart. Nomine imaginis comprehenditur ſynecdochicè quicquid homo in hunc uſum inſtituit, nempe ut coram eo cultum Deo exhibeat, etiamſi à Deo ad alios uſus inſtitutum, aut à Deo creatum ut Sol, Luna, & omnis exercitus

Col. 521.

Col. 160.

Col. 385.

exercitus cœlorum. *Statim audito nomine Ieſu caput aperimus,* inquit, *& in Italia cum in Evangelio legitur. Et verbum caro factum eſt, cumque ex ſymbolo recitatur, Et homo factus eſt, omnes adſtantes procumbunt. At cum Chriſtus in iis verbis pura ſinceraque fide adoretur, an in illis credimus realiter & corporaliter eſſe Chriſtum.* Non credimus in verbis illis eſſe corporaliter Chriſtum, ſed prolatis verbis illis inclinandum caput, aut in genua procumbendum non eſſe, magis quàm prolatis illis, & *crucifixus eſt,* aut *reſurrexit,* aut *intercedit pro nobis,* & mille aliis;& cur magis cum recitantur aut canuntur verba illa in officio quàm dum concionator eadem pro concione profert. Par ſanctitas omnium verborum ſacræ ſcripturæ, ſignificatio varia. Alia comminationes,alia admonitiones,alia beneficiorum commemorationes continent. Auditis comminationibus non proſternimur corpore,nec cōmemoratis beneficiis aliis. Si ſingula verba, vel in officio,dum legitur ſacra ſcriptura vel canitur, aut dum concionator citat aut interpretatur, quæ memoriam alicuius beneficiii refricant,eamque excitant,excitarent etiam ad adorationem externam, quas geſticulationes haberemus in ſacris conventibus; & ſi quiſque,prout movetur, aut afficitur, affectus ſuos ſignis externis exprimeret, quantam varietatem geſtuum eodem momento haberemus, ſurgentibus his,ſedentibus illis, geniculantibus aliis, aliis capita aut crura inclinantibus. Attentio hîc requiritur diſcipuli,non geſtus adorantis,vt ſtatim docebimus. De nomine *Ieſu* dictum ſupra, pag. 623. Præterea, non eſt par ratio verborum & ſymbolorum. Verba tenues vaneſcunt in auras. Symbola parmanent & viſui obiecta ſunt. *Vocem verborum vos audiviſtis ,ac ſimilitudinem nullam vos animadvertiſtis præter vocem,* Deut. 4.12. Deus in nulla ſimilitudine apparere voluit populo ne ea abuterentur ad idololatriam,etſi vocem formarit qua locutus eſt ad populum. *Quemadmodum cives & proceres Imperatorem ipſum venerantur in purpura,aut in diplomate,quem tamen ſatis ſciunt in rebus illis præſentem non contineri ita nos in eucharistia adoramus corpus & ſanguinem Domini, quæ tamen ſcimus in ea realiter & ſubſtantialiter non adeſſe,*ait P. Martyr. Item, *Non creditis Imperatorem præſentem eſſe in ſuo diplomate, Ergo illum non poteſtis venerari ſedentem in throno.* Et ſupra. *Regem in ſuis inſignibus, in literis, in nunciis, in ſigillis veneramur quamvis eum ſciamus in illis non eſſe incluſum.* Reſpondeo,ſatis firma ſunt iſta contra corporalem præſentiam, ſed geniculationē noſtram nihil juvant. Nam à veneratione politica ad adorationem religioſam non ſequitur. Venerantur abſentem Imperatorem in diplomate, in literis, in nunciis, in ſigillis, in inſignibus, in purpura,non tamen adorant etiam politicè & civiliter genibus flexis abſentem Imperatorem aut regem in ſigillis, nunciis, diplomate, literis, inſignibus,aut purpura. In Anglia ubi mores Perſici & Ori-

Col.381. Col.1028.

entales obtinent,coram cathedra honoris vel purpura de geniculis adorant etiam abſentem Regem,ut audio, ſed non in diplomate & ſigillis, literis & nunciis, in quibus abſentem quibuſdam ſignis venerantur. Indigent imperatores & reges his ſubſidiis & mediis ad tuenda dignitatem ſuam, ne vileſcat exilis eorum Majeſtas, partim propter infirmitatem humanæ naturæ, quam communem habent cum aliis ex fœce vulgi,nam ſunt ejuſdem carnis & ſanguinis participes, plerumq; ob vitia & ſcelera perſonæ quorū ratione Cathedra aut vilis pannus dignior eſſet veneratione quàm illi. Præterea, ut ait Auguſtinus. *Multa de cultu divino uſurpata ſunt, quæ honoribus deferuntur humanis,ſive humilitate nimia ſive adulatione peſtifera.* Symbola euchariſtiæ, ſi propriè loquamur, non ſunt purpura honoris ceu ſtatus, ut vocant, per quam ad Chriſtum deferenda adoratio. Nec purpura ipſius perſonæ regiæ ſub qua latet caro Chriſti, ut pontificii fingunt de ſpeciebus panis. *Ideo*, ait Suarez. *Primo & per ſe adoratur Chriſtus, qui eſt unicum ſuppoſitum hujus ſacramenti ad quod per ſe tendit adoratio. Coadorantur autem ſpecies tanquam Chriſto conjunctæ, & cum illo unum componentes. Quando adoratur perſona Imperatoris coadoratur thronus vel purpura ejus.* Dicit ſpecies eſſe veluti thronum in quo Chriſtus continetur, ſeu quaſi veſtimentum quo tegi voluit. Sed Chriſtus non latet vel ſub ſubſtantia panis,ut volunt Lutheriani, nec ſub ſpeciebus, ut volunt Pontificii. Sicut non coadorantur vel ſubſtantia vel ſpecies ut purpura perſonæ, vel thronus regis, quia loco non conjunguntur cum carne Chriſti,ſic etiam non ut purpura honoris. Nam Chriſtus non inſtituit ut corpore ſuo abſente ab eoque & loco & ſuppoſito ſeparatis elementis ſacramentalibus,coram eis adorationem deferant corpori ſuo. Mediatæ venerationis ſigna habent principes ob cauſas ſupra dictas ſed omnem adorationem religioſam quæ Deo deferenda,Deus vult immediatam eſſe. Sunt quidem ſymbola ſacramentalia ſigilla promiſſionum divinarum, & ideo reverenter & decenter tractanda, non tamen vel adoranda, vel coram iis adorandus Chriſtus, ſicut qui funus celebrant circa ſtatuam abſente corpore, nec ſic civili adoratione de geniculis adorant ſubditi, cum acccipiunt diploma vel ſigilla diplomatis regii, etſi honorem quendam exhibent. Honorat omnis qui adorat non autem adorat omnis qui honorat. A veneratione igitur politica ad adorationem religioſam non ſequitur. Adorandum dixit ſupra P.M. Deum vel Chriſtum ubicunque ſe nobis declarant. Declarant autem tribus modis. Primum verbo interno cum ſubit animos noſtros vi divini ſpiritus aliqua vehemens cogitatio de Deo & Chriſto, tunc adoratio conſequitur, quia vel fatemur vel invocamus vel gratias agimus. Si adorationem externam intelligit, non ſunt iſta ſimpliciter & abſolutè concedenda. Nam poteſt gratiarum actio & invocatio

De Civit. Dei l. 10 cap. 4.

Tom. 3 diſp. 65 ſect. 2.

vocatio mentalis eſſe licita, cum adoratio externa non ſit licita. *Itane ubi legitima eſt adoratio, cuiquam mortalium illegitima poteſt videri geniculatio*, inquit Tilenus? *An metuendum ne immodicus Chriſto honos exhibeatur?* Non eſt metuendum, ne immodicus Chriſto honos exhibeatur, ſed ne honos Deo aut Chriſto proprius communicetur creaturæ vel re vel ſpecie. Si ſocios Danielis ſiſtere coram ſtatua aurea juſſiſſet Nebuchadnetzar, num proſtraviſſent ſe aut in genua procubuiſſent, licet animos eorum ſubjiſſet vehemens cogitatio de Deo, quam in tam gravi tentatione ſubituram fuiſſe non dubitamus. Oraſſent mente & ſpiritu & invocaſſent Deum auxilium gratiæ divinæ implorando, non tamen genibus flexis coram imagine. Obſtabat hîc impedimentum, dices,nam interpretati fuiſſent ſerui Imperatoris eos adoraſſe ſtatuam. At illud eſt quod volumus,non ubicunque licita interna adoratio, legitimam eſſe geniculationem. Sed ad alia exempla accedamus. Nehemias orabat mente & ſpiritu dum ſtaret coram Rege, proculdubio quia tum ſubiit mentem vehemens cogitatio de Deo. Sed an rectè feciſſet, ſi coram Rege in genua procubuiſſet. Obſtabat & hîc dices impedimentum. Verum,& mille impedimenta obſtare poſſunt. Non ergo ubicunque legitima eſt interna adoratio, ut ait Tilenus, legitima eſt geniculatio, vel quandocunque ſubit animum vehemens de Deo aut Chriſto cogitatio, aut aggreditur gravis tentatio. Hîc in ſacramentalium ſymbolorum participatione obſtant etiam impedimenta, ut ſtatim docebimus. Deinde ait P. Martyr, *Declarant quandoque ſe nobis per verba externa, cum ſanctas ſcripturas ipſi legimus aut ſacras audimus conciones tunc ſæpenumero incitamur ad invocandum, vel ad alia quæ ſpectant ad cultus rationem.* Verum; incitamur ad invocandum & adorandum, ſed in ipſo actu audiendi, vel legendi geniculandum vel Deum invocandum non ſequitur. Genuflexio eſt ſignum externum adorationis internæ, dum vel mente vel voce etiam invocamus & gratias agimus. Nam geniculando excipere verba ex ore lectoris aut concionatoris prolata ratione ſanctitatis eſſet idololatria. Invocare aut gratias agere voce non concederent ipſi Formaliſtæ. Mente tamen,dices, invocare poſſunt vel gratias agere. Ergo & geniculari. Nego poſſe invocare & gratias agere quenquam dum audit. Oratio vel gratiarum actio animum attentum & ab omni alio cultus divini exercitio liberum exigit. Officium ſimiliter auditoris eſt audire & verba reponere in theſaurum cordis. Non poteſt quis uno eodemque momento attentus eſſe prout debet ad verba concionatoris vel lectoris, & ad verba mentalia ceu conceptus mentis ſuæ, orationemque coram Deo inſtruere. Id eſt ſimul audire loquentem Deum & alloqui Deum alloquentem. Nam Deus alloquitur nos in verbo ſuo ſive lecto ſive prædi-

prædicatio, & nos alloquimur Deum orando aut gratias agendo. Si quis principem, aut eius nuncium aut legatum ſic ſupplicitet rogaret dum alloquitur eum princeps, vel legatus principis, inſanire vel illudere videretur. Præterea fingatur poſſibile utrunque ſimul eodemque momento præſtare poſſe, non tamen eſt interna invocatio vel gratiarum actio tunc ſignis externis adorantis ſignificanda coram hominibus. Optimè diſtinguit Perkinſus in tractatu de Idololatria Orationem in publicam, privatam, & ſecretam. Publica eſt, quæ loco publico, à perſona publica authoritate munita concipitur. Privata à privato, in loco privato, cum privatis ſignis & geſtibus. Secreta eſt, quæ in mentis receſſu concipitur & in ſecreto cordis conclavi Deo offertur. Hujus orationis ſigna ſunt ſupprimenda. Sic Nehemias orabat coram Aſſuero, Nehem. 2.4. Supplex oravit Deum cœli nempe tacitè in ſecreto cordis ſui, cum dixiſſet illi rex, quid illud eſt ſuper quo requiris. Non procubuit in genua aut orantis ſigna alia expreſſit. Sic Channa loquebatur cum animo ſuo, tantum labia eius movebantur, vox autem eius non audiebatur, 1. Sam. 1. 13. Vnde colligit errare eos, qui putant templum eſſe locum aptiſſimum orationis ſecretæ aut privatæ. Si igitur daretur poſſe ſecretas orationes ſimul conſiſtere cum attentione & officio auditoris, non tamen ſequeretur ſecretam & purè mentalem orationem apertis ſignis & in propatulo præſertim geniculando manifeſtendam. Sed contra prohibet Chriſtus, & Phariſæos damnat quod amarent in compitis & quadriviis ſtantes precari, ut ſpectentur ab hominibus, & glorioſam ſanctitatis prędicationem conſequeretur. *Demum ſe declarat*, inquit, *aliquando Chriſtus & Deus, externis ſignis ut in monte Sina, Eſaiæ ſub forma Regis in ſolio ſuo conſidentis, in arca fœderis, aut in ſacramentis, & ibi quoque adoratio impenditur.* Sed non eſt par ratio iſtorum ſignorum. Nam in monte Sinai declaravit ſe Deus per ſigna præſentiæ ſuæ. Sic in rubo ardente præſens erat Deus, & è medio eius inclamavit Moſem. Apparitionem numinis Græci ἐπιφάνειαν vocant, quoquo tandem modo Deus aliquis præſentiæ ſuæ ſignum dediſſe crederetur, inquit Caſaubonus. In ſacramentis Deus ſe non manifeſtat hominibus per apparitiones & viſiones. Ideo ait Auguſtinus, *honorem tanquam religioſa habere poſſunt, ſtuporem tanquam mira non poſſunt.* Cum manifeſtat præſentiam ſuam extraordinariam per indicia & ſigna miraculoſa, adorandus eſt & interiori & exteriori adoratione. Sed in ſacramentis non eo modo ſe declarat nempe per ſigna præſentiæ ſed per ſigna voluntatis ſuæ. Sic arca erat ſymbolum præſentiæ divinæ, & propterea vocatur facies Domini, ut Eſa. 1. 12 *Cum venientis ad viſendum faciem meam.* Sic accipit Druſius, Pſal. 22. 30. *Coram facie tua genua flectent*, & metonymicè etiam Deus, ut 1. Sam 4. 7. *venit Deus in caſtra*, id eſt arca, & Pſal. 24. &

Exer. pag. 285.

De trinit. l. 3. c. 10.

Animadv. l. . . 39.

Dominus

Dominus exercituum, Rex gloriæ, Dominus potens bello. Cherubini extendentes alas ſuper operculum propitiatorum quaſi ſedem facientes repræſentabant Iehovam inſidentem arcæ. Inde Deus inſidens quaſi cherubinis dicitur habere templi pavimentum quaſi ſcabellum pedum ejus, unde dicebantur adorare ad ſcabellum pedum eius, cum adorarent verſus templum ratione illius præſentiæ divinæ in arca, & promiſſionis Dei promittentis ſe auditurum invocantes ex loco illo. Sed prædixit Ieremias *futurum ut non dicant amplius arca fœderis Iehovæ*, Ier. 3.11. *Sublata & probibita poſt aſcenſionem omni adoratione ceremoniali, ſive corpore ſive anima ad certum locum in terris directa, ſicut dicit, Hora venit cum neque, &c.* Ioh. 4.23 *ac proinde nec in poculo cœnæ nec in altari, nec in manu miniſtri. Per ſynecdochen enim tollit circumſtantiam omnem loci certi, ad quem in terris dirigitur adoratio Dei, quod oſtendit antitheſis manifeſtè, ſed in ſpiritu & veritate.* Corpus Chriſti arca fœderis adumbrabatur, & ſicut ad locum in quocunque erat arca fœderis, non propter locum, ſed propter arcam in eo loco præſentem converti oportebat, ſic nunc converti nos oportet ad locum illum ubi præſens eſt corpus Chriſti, quia in Chriſto habitat omnis plenitudo Deitatis corporaliter, & maſſam naturæ humanæ in unionem hypoſtaſeos ſuæ ſumpſit. *Trahit enim natura hæc creata, finita, circumſcripta adorationem huius perſonæ ad omnem locum, in quo ipſam ſubſiſtere ſubſtantia ſua certò conſtat. Nam hic eſt Dominus & Deus tuus Ieſus Chriſtus, Hunc adora, ubicunque ſe corpore ſuo, vel ſenſu vel verbo præſentem teſtatur.* At teſtatur verbo corpus ſuum eſſe in cœlis, & nunquam patefacit præſentiam ſuam in ſacramento per apparitionẽ aliquam ullave indicia externa. In veteri teſtamento nec manna demiſſum de cœlo panem Angelorum, vel geniculantes collegerunt, vel manducarunt, nec agnum paſchalem, etſi erant ſigna ſacramentalia. Alio igitur modo declaravit ſe in arca fœderis, alio in ſacramentis etiam veteris teſtamenti. Sic etiam in novo Teſtamento declarat non præſentiam in ſacramento, ſed voluntatem ut in verbo, nempe ſe offerre fidelibus carnem & ſanguinem Chriſti, ſi fidem habeant. Nam ſacramentum eſt verbum viſibile. *Symbola illa quæ adduntur ad verbum Dei, interim dum celebrantur myſteria, non dubito plurimum facere ad certitudinem. Sunt enim obſignationes promiſſionum, tamen illa Chriſtum magis præſentem nobis conſtituere quàm verba, aut promiſſiones pernego,* inquit idem P. M. contra Gardinerum, col. 735. Et Col 396. *Non enim credimus corpus Domini latere in pane, aut in ejus ſpeciebus, niſi forte ut res ſignificata dici poteſt latere in ſigno, magna myſteria latere in ſermone, aut libro, nimirum per ſignificationem. Ad hunc modum non negamus corpus & ſanguinem Chriſti latere in pane & vino.* Si Deus non dat indicia præſentiæ ſuæ in ſymbolis, nec Corpus Chriſti præſens lateat in pane & vino, vel, ut ait col.

Kuchlini. diſp. theol. pag. 597.

Ibid.

Col. 735.

407, illis quaſi quibuſdam involucris tegitur, ſed ut res ſignificata in ſigno, quod etiam non proprie dici poteſt, ideo addit *niſi forte*, non eſt eadem ratio arcæ & ſignorum apparitionis, ac ſacramentalium ratio. Tanta eſt diſtantia inter ſignum & rem ſignificatam quanta inter cœlum & terram. Conjunguntur non ſitu naturali, ſed σχέσει & relatione. Præterea ſi coram ſymbolis geniculandum, quia ſunt objectum à quo ſignificativè, ſequeretur in elevatione hoſtiæ procumbendum in genua. Nam tunc eſt objectum à quo ſigni ficativè, nam eſt conſecrata & jam celebrantur myſteria. Significationis fructus melius percipitur, inquit Bellarminus, videndo Euchariſtiam in menſa, quàm eam manducando. Nam dum manducatur continuò perit ſignificatio. Refert quidem Cartwrightus plurimos poſt conſecrationem pectus tundere, etſi eminùs & remoti à menſa ſedeant in aliquo angulo templi, nec video quid impediat, ſi adorandus Chriſtus adoratione externa, cum repræſentatur in ſymbolis caro & ſanguis ejus. Denique ſi adorandus Deus aut Chriſtus externa adoratione, quando ſe declarat, tum etiam coram ſole, luna, ſtellis, & abiectiſſima quavis creatura geniculandum eſſet. Nam per opera creationis declarat ſe Deus, & non ſunt inuenta humana. Negamus itaque procumbendum coram ſymbolis, quia ſunt obrectum à quo ſignificativè & memoriam excitant ad cogitandum de Deo, & ſic per illa honorem deferendũ adrem ſignificatam. Adorationem tamen internam recto ſenſu concedimus. Dixit, ut ſupra oſtendimus P.M. *Nos monemur, ut eundem Chriſtum adoremus in perceptione ſacramenti idque mente ſaltem ſublata in cœlum. Nam ut proſtrato corpore aut genuflexo adoremus eo tempore verbo Dei non monemur. Imo Chriſtus Apoſtolis ſecum ſedentibus &c.* Adorandum ſublata mente in cœlum non negamus. Sic col. 390. *Cumque patres ibi adhibuerunt adorationem, externa elementa non colebant, ſed ad Chriſtum ipſum regnantem & aſſidentem in cælo ad dextram patris mentem fidemque tranſmittebant.* Sic nos mentem fidemque ad cœlum tranſmittendam agnoſcimus. Et col. 408. *Nam etiam cum verba Dei, quæ auribus noſtris haurienda ſunt, & animis ac mentibus excutienda, prudenter admoneri ſolemus à concionatoribus, ut mentem altiùs attollamus, non ſono aut compoſitioni verborum attendamus, ſed ad ſignificata, hoc eſt ad magnifica conſilia atque opera Dei noſtras cogitationes referamus.* Sic & in his myſteriis admonendi ſunt homines, ut ſe altius & ſublimius attollant, ſed adoratio interna ſic ſumitur in ſenſu communi. Nam colimus fide, ſpe, & charitate, ait Auguſtinus. At ob actus fidei aut charitatis vel ſpei mentem elevantium non geniculamur, ſed cum adorat anima inter invocandum & orandum, non tamen ſemper, ut ſupra dictum, propter externa, quæ occurrunt, impedimenta. At dicunt Formaliſtæ in actu percipiendi Euchariſtiam orat & gratias agit anima

De Euchar. l. 4. cap. 23.

anima interius. Nam meditamur, de Chriſti morte,meditantes de Chriſti morte non poſſumus non recordari vitæ per mortem Chriſti partæ; tanti beneficii memoriam recolere non poſſumus, quin ſimul refricetur memoria miſeriæ noſtræ,meditatio de miſeria miniſtrat materiam orationis, ut per mortem Chriſti vitam adipiſcamur, & memoria beneficii gratiarum actioni occaſionem miniſtrat, & materiam ſuppeditat. Tota vis hujus argumenti pendet à memoria paſſionis & mortis Chriſti, & innititur huic propoſitioni tanquam fundamento. Quandocunque reminiſcor mortis Chriſti debeo vel poſſum licitè geniculari; Probatur,quia non poſſum recordari mortis Chriſti quin ſimul beneficii & miſeriæ, & proinde debeo orare aut gratias agere. *At variis modis poſſumus recordari beneficii quo Chriſtus redemptor ſua morte nos affecit*, inquit Becanus. *Primò ex perceptione ſacramenti Eucharſtiæ, quòd in eum finem à Chriſto inſtitutum eſt. Secundo ex lectione Evangelii, in quo mors & paſſio eius deſcribitur. Tertiò ex aſpectu imaginis, quæ ipſum aut paſſionem eius repræſentet.* Si viſa imagine crucifixi recordatus fuero paſſionis Chriſti, & beneficii per eam parti, an memoriæ actum obruere teneor; ſi non, tunc etiam orare & gratias agere licet, & proinde geniculari,ut vult argutator iſte. Si dixerint non parem eſſe rationem imaginis & ſymbolorum ſacramentalium, reſpondi ſupra, primò non ergo veram eſſe majorem propoſitionem. Deinde non neceſſe eſt,ut ſit par ratio, ſufficeret quod imaginum uſus hiſtoricus & memorialis ſit licitus,ut jam Formaliſtæ profitentur. Si uſus imaginum hiſtoricus & memorialis ſit legitimus, tum licebit coram imagine crucifixi geniculari,quia orare licebit. Nam coram omni ſigno memoriali licito procumbere licebit. Symbola ſunt legitima ſigna,quia à Deo inſtituta,imago crucifixi, quia à Deo permiſſa, ut jam ſupponitur ex adverſariorum ſententia. Nulla ratio reddi poteſt differentiæ, niſi quod Deus inſtituens ſigna ſacramentalia ſimul inſtituiſſet ut coram eis procumberemus, ſimulac intuiti fuerimus & recordati paſſionis & mortis Chriſti. At hoc falſum eſt. Non inſtituit ad ſtatum adorationis,ut ſupra dictum. Si dixerint illa eſſe ſacra ſymbola. Imagines non item. Vt mittam, imaginem hoc ipſo quod aſſumitur ad hunc uſum eſſe etiam ſacram, tamen ſequitur ob ſanctitatem ipſorum ſymbolorum procumbendum in genua coram ſymbolis, quod quid aliud eſt quàm de geniculis adorare ob reverentiam ipſorum ſymbolorum, quod eſt idololatricum. Sed largiamur Formaliſtas uſum hiſtoricum & memorialem imaginum averſari, tamen in ſtatu accommodato ad adorationem ſymbola ſunt imaginum nomine vetita in ſecundo decalogi præcepto. Præterea,ait Becanus, ex lectione Evangelii refricatur memoria paſſionis Chriſti. Sic in Evangeli prædicatione crucifigitur Chriſtus coram ocu-

De Communione ſub utraque ſpecie cap. 12.

lis noſtris,ut ait Apoſtolus ad Galatas. Lectio & prædicatio Evangelii ſunt media à Deo inſtituta, & dum legitur hiſtoria paſſionis Chriſti, vel prædicatione Evangelii crucifigitur, etſi recordamur beneficii redemptionis & miſeriæ noſtræ, non tamen invocamus vel gratias agimus, aut geniculamur. Falſum itaque eſt, quotieſcunque recordamur beneficii redemptionis aut miſeriæ noſtræ, debere nos orare & gratias agere in anima interiùs. Falſum quoque poſſe nos geniculari, quoties orationes ſecretas concipit anima interiùs,quia idololatria aut hypocriſis vitanda, aut alia obſtant impedimenta. Falſiſſimum quoque ab invitis geniculationem adorantis ſignum eſſe extorquendam. Secretæ orationis ſigna ſunt reprimenda, ne erumpant & ſpectentur ab hominibus. Tyranni contrà volunt ſigna in propatulo conſpici. Dixi ne quidem orandum, dum audimus verbum Dei lectum aut prædicatum, aut in actu percipiendi ſymbola Euchariſtiæ. Quid,inquiunt,an non cum fame ſpirituali & ſiti ardenti attendendum ad verbum & ſacramenta maximè. Sed ſitis & deſiderium cordis non eſt oratio. *Nam quamvis opus orationis ſupponat affectum religioſum in voluntate erga Deum, deſiderium nempe obtinendi ab ipſo aliquid ex apprehenſione propriæ indigentiæ & divinæ liberalitatis potentis remedium afferre, ille tamen, vt manet in voluntate, nondum dicitur oratio, quouſque opere intellectus loquentis cum Deo exprimatur, atque hoc propriè eſt à Deo petere, nempe deſiderium aliquid ab eo obtinendi tanquam à ſuperiore ei manifeſtare*, ait Vazquez. At licetne, dum audimus legentem aut concionantem aut percipimus ſymbola, opere intellectus loqui cum Deo, & explicare deſideria animæ. Imo licet, præſertim cum imbecilitatem fidei ſentimus, dicere Deo interiùs, Credo Domine ſed ſuccurre incredulitati meæ; ſi quid ſolatii percipit etiam gratias agere, ſed non ſunt orationes iſtæ & gratiarum actiones continuæ,& vt pſalmiſta ait,inſtructæ,Pſal. 5 4,*Iehova mane auditurus es vocem meam,mane diſſerturus ſum*,Hebr.inſtructurus nempe orationem *coram te,& ſpeculaturus.* Dicit ſe ordine diſpoſiturum orationem coram Deo. Oratio mentalis duplex eſt. Alia eſt continua,durabilis, permanens,& ex inſtituto,ut cum ad orandum aſſignatur pars horæ aut temporis notabilis, ceſſando ab omnibus aliis actionibus externis, & motionibus ſenſibilium objectorum, ſolis interioribus actibus vacando, & cum Deo loquendo per intellectum, omnia noſtra deſideria explicando, & petendo quæ deſideramus. Alia oratio diſcreta dici poteſt, quia interrumpitur, & tranſitoria & jaculatoria,quando mens ad momentum ſubtrahitur in ipſiſmet actionibus & occupationibus externis, ad Deum aſcendit, & petiones quàm citiſſimè ejaculantur. Tranſitoria ceu jaculatoria oratio mentalis cum quacunque actione & occupatione miſceri poteſt. Nulla occupatio poteſt eſſe tam vehemens & con-

De adorat. l. 1 cap. 2.

tinua,quin permittat huiuſmodi mentis receſſus vel fugas ad petendum auxilum divinum, aut ad referendum in Deum id quod agitur ſive occupatio ſit ſacra ſive civilis, & ut ait Chryſoſtomus homil. 79, ad populum, *etiam in medio ſtrepitu & clamore hominum.* Sic non modo concioni attendentes, aut ſymbola ſacramentalia percipientes,ſed etiam in quotidianis epulis, cum manducamus & bibimus,poteſt quiſq; abſq; impedimento attentionis aut actionis externæ ſe ad momentum ſubſtrahere, Sic arator dum arat, faber ferrarius dum ad incudem ſudat. In omni denique actione externa ſacra aut civili, & in omni loco, ad menſam, in fluvio, in arboris cacumine, poteſt mens per breves & jaculatorias orationes,& actus momentaneos ſe ſubtrahere. Non tamen propter breves & tranſitorias orationes geniculandum, non modo quia ſecretæ orationis ſigna ſunt reprimenda, ſed etiam, quia mens ſubtraheretur ab attentione ad actionem externam, ſive ſacram ſive civilem. Si quando intermittere actionem externam permittitur, & lubet geniculari, ſi non aliud externum prohibeat impedimentum externum,ut ſupra dictum, jam non erit amplius oratio jaculatoria, & momentanea, quæ non impedit actionem externam,ſed erit durabilis, & continua,licet non prolixa, ratione notabilis partis temporis. Iſtas orationes jaculatorias in percipienda Euchariſtia probamus, ſicut etiam inter audiendum conciones, ſed durabilem, continuam, perſeverantem orationem, quæ ſola & non niſi debito loco & tempore geniculatione exterius manifeſtanda eſt, vel inter concionandum, vel dum ſymbola percipiuntur, non concedimus. Oratio mentalis diuturna & aliquantulum durabilis requirit permanentem attentionem, & proinde ſubtraheret mentem ab attentione ad externam actionem,cui ex mandato Dei vacare debemus. Dum concionatur legatus Dei,debeo attentus eſſe ad verba, & Deum alloquentem per nuncium ſuum audire,verba auribus haurire, & rem mente percipere. Sic dum percipiuntur ſymbola, debeo & ad Chriſtum alloquentem in verbo promiſſionis & dicentem, hoc eſt corpus meum, & ad ſigna & ritus externos attendere, eorum ſignificationem & analogiam perpendere, edere, bibere,& analogicè in mente eoſdem actus exercere qui ritibus externis analogicè reſpondent, exercere, fide apprehendendo carnem & ſanguinem Chriſti,& fide manducando,& bibendo, applicãdo Chriſtum,ejuſque beneficia, & nos illi uniendo, eamque unionem & conjunctionem hoc modo confirmando. Actus elicitus fidei eſt animæ actus præcipuus, qui jam debet eſſe in opere; aliarum virtutum actus requiruntur. prout imperata fuerit earum cooperatio. Sed dum auribus,oculis,manibus,dentibus exteriùs, auribus, oculis, manibus, dentibùs fidei interius occupamur,orationem continuam & durabilem abſq; mentis divagatione ab opere præcepto & imperato in-

ſtruere non poſſumus. Habemus ſimile quo iſta illuſtrentur in hoc ipſo ſacramento. Quærunt ſcholaſtici, num Chriſtus protulerit verba quinque conſecrationis, antequam traderet diſcipulis elementa panis & vini. Suarez ait priùs conſecraſſe quàm daret panem, *Licet enim, vt rectè dixit Thomas, ſimul potuerit dare, & verba conſecrationis proferre, id tamen verum eſt, morali non metaphiſica concomitantia, quia ſcilicet ſimul cœperit porrigere & quaſi offerre panem & verba proferre; ſecundum phyſicam autem durationem verius eſt priùs abſoluiſſe verba conſecrationis quàm panem vel vinum diſcipulis dederit. Nec verò timendum eſt, quod objicit Soto, ne videlicet multitudine actionum Chriſtus impediretur. Nam perfectiſſima attentio poterat ſimul has actiones omnes exercere.* Dubitant, num Chriſtus potuit ſimul & uno actu & dare panem diſcipulis & offerre Deo, animo ad utrumque attento. Quidam non potuiſſe aſſerunt, alii potuiſſe Chriſtum, quia habuit attentionem perfectiſſimam. Sed de non ente hîc litigant quòd ad actum attinet. Nam non obtulit Deo corpus ſuum ſub ſpeciebus panis, dum porrigeret diſcipulis ſuis, ſed obtulit panem ut ſymbolum corporis ſui diſcipulis, hoc eſt dedit, & proinde non erat hîc in porrigendo panem multiplex actio, & quod fingitur de perfectiſſima attentione κρησφύγετον eſt, nec extra Chriſtum locum habet in hominibus, & Chriſtum hîc ſecundam phyſicam durationem duas actiones ſucceſſivè peregiſſe, ait Suarez. Patet itaque non ſimul orare nos poſſe, & aliam actionē internam ſimul peragere, præſertim cum ſimul celebratur actio externa, variiſque actibus & ritibus pluribus conſtans. Cum Chriſtus panem ſumpſit in manus, erat geſtus orantis nempe demonſtrantis rem cui benedicturus erat, ſic cum imponebantur manus in ordinationibus aut ægrotis ſanandis. Nam in benedictionibus & conſecrationibus ſigna demonſtrativa rei vel perſonæ benedicendæ aut conſecrandæ ſive imponendo manus, ſive extendendo ſuper rem, ſive in manus ſumendo, ut ſolebant panem & poculum Iudæi, erant orantis geſtus, ut ſupra diximus, ubi de impoſitione manuum egimus. At manducare, bibere panem vel poculum, ori admovere, non ſunt geſtus orantis. Quod de oratione diximus, de gratiarum actione ſimiliter affirmandum eſt. Gratiarum actiones, ut petitiones; aliæ ſunt durabiles & continuæ, aliæ jaculatoriæ. Has non illas permittit actus percipiendi Euchariſtiam, id eſt, accipiendi, manducandi, bibendi. At inquiunt, à gratiarum actione appellatur hoc ſacramentum Euchariſtia. Verum; ſed à patribus non à ſacra ſcriptura. Præterea à gratiarum actione quæ concipitur initio celebrationis denominatur tota actio Euchariſtia. *Eulegia & Euchariſtia vtraque vox à parte vna totam Domini actionem denotat*, inquit Caſaubonus. Et à Patribus panis ipſa Euchariſtia dicitur, quod non propriè dici poteſt, ſed potius, ut loquitur Iuſtinus ἄρτος εὐχαριστηθεὶς

In 3 part. tom. 3 diſp. 58. ſect. 2.

Exerc. p. 517

uocandus

dicendus eſt id eſt panis ſuper quo gratiæ actæ ſunt. Actio accipiendi ſymbola, manducandi, bibendi non poteſt dici gratiarum actio. At, inquiunt, imperatur omnibus anunciare mortem Domini. Sed non omnes, qui participant annunciant verbis, ſed facto, dum percipiunt Euchariſtiam, manducant, & bibunt. Ergo dicitur hoc ſacramentum Euchariſtia non ſolum ratione gratiarum actionis, qua inchoatur & clauditur ſacra hæc actio, ſed etiam actionis intermediæ, miniſtri & populi. Reſpondeo ad Ieſuiticum iſtud argumentum. Nam ſic Rhemiſtæ interpretantur verba 1 Cor. 11 26 hac commemoratione mortis Domini nihil aliud intelligi quàm repræſentationem in facto per hujus ſacræ cœnæ actiones externas. Sic Bellarminus dicit quòd *ſacrificium eſt quædam oratio, ut ſic dicam, realis non verbalis*. Fulco reſpondet etiam Patrum judicio non actione & facto ſolum repræſentandam, ſed etiam verbis commemorandam paſſionem & mortem Domini, & proinde cum doctrina & concione celebrandam, etſi prolixa concio non ſit ſemper neceſſaria, ſed brevis & ſuccincta explanatio inſtitutionis, & uſus ſacramenti ſufficeret. Sic Willetus de ſacramentis quæſt. 1. Pezelius in refutat. Catechiſmi Ieſuitarum ait annunciare mortem Domini non eſſe ſimilitudine facti repræſentare, ſed inculcare memoriam Chriſti & beneficiorum ejus, eorumque uſum & fructum explicare. Alludit Dominus ad annunciationem vel commemorationem quæ fiebat in Paſchate Exod. 13 18, *cujus verſiculi prima vox eſt vehiggadtha & annunciabis. Et voci reſpondet apud Paulum in explicatione αὐτοῦ τοῦ Sacramenti καταγγέλλετε annunciate*, 1 Cor. 11 26, inquit Caſaubonus. Ab hoc præcepto Dei originem videntur habuiſſe *Agadoth* Iudæorum. Erant autem *Agadoth* homiliarum genus quibus ſcripturarum myſteria explicabantur derivata voce à radice *Nagad indicavit, explicuit* Commemoratio itaque verbalis imperatur à Chriſto & præſtatur à miniſtro in hac ſacra actione, & à populo conſentiente attendente & approbante. Sed non eſt iſta cõmemoratio verbalis propriè gratiarum actio, ſed prædicatio mortis & paſſionis Chriſti, & beneficii redemptionis, multo minus commemoratio illa realis, quæ ex repræſentatione facti in ſymbolorum uſu oritur. Utraque refertur ad honorem Chriſti, non tamen vel hæc vel illa eſt propriè gratiarum actio. Nam, ut ait Ariſtoteles, *Honoris partes ſunt ſacra, memorationes, decantationes carminum, aut ſolutæ orationis ad laudem recitatio, præmia, delubra, primi conſeſſus, ſepulchra, publici ritus, inclinari, loco cedere* &c. Non omnes honoris partes una gratiarum actionis ſpecie comprehenduntur, ſic nec cultus divini partes. Cyrillus ait ad cultum divinum, *pertinere, ſacrificia, feſtivitates, hymnos gratiarum actiones, adorationem, preces, confeſſiones, celebritates*. Præterea, ſi in verbali commemoratione non geniculandum, multo minus in repræſentationis facto. Reſtat

De Miſſa. l. 2 c. 4.

P. 421.

Exerc. p 324

1 Rhetor. cap. 5.

Contra Iul. lib. 4.

ſtat igitur ut gratiarum actiones mentales in actu percipiendi ſymbola non aliæ ſint quàm jaculatoriæ. Sed replicat Tilen. *In qualibet precum ejaculatione cuilibet ſemper & vbilibet in genua procidendum eſſe nemo putat niſi fanaticus. At in ſynaxi, in eccleſiaſtici cœtus Liturgia, vbi coram Rege Regum ac Domino Dominantium ſe ſiſtunt ſubditi, æternique ſupplicia meriti codicillos veniales, ac reſtitutionem in integrum ſupplicibus precibus efflagitant; ſi inæſtimabilis beneficii diploma ſacroſancto ſigillo munitum ſinguli καθ᾽ ἕκαστον accipientes procumbant, & corpore ad demiſſimam animi ſignificationem compoſito, tum indignitatem ſuam tum immenſam redemptoris bonitatem ac φιλανθρωπίαν profiteantur ac teſtentur; tam illi apud æquos pietatis æſtimatores ab omni hypocriſeos & adulationis ſpecie aberunt quàm vos à reverentia & obſequio Deo, Deique vicariis principibus præſtando abeſtis.* Conviciis virulentis ad ſuum locum reſervatis videamus quid ponderis ineſt his verbis. Concedit fanaticus iſte, non ſemper & ubilibet in genua procidendum in precum eiaculatione, at in ſynaxi ubi coram rege Regum ſe ſiſtunt & ſupplicibus precibus codicillos veniales efflagitant, & inæſtimabilis beneficii diploma ſacroſancto ſigillo munitum accipiunt, procumbere debent & profiteri indignitatem ſuam & immenſam redemptoris bonitatem. Si in ſynaxis parte aliqua quæ ejaculationes tantùm permittit procidendum ſentit, fanaticus eſt. Nam, ſi actio quantumvis ſacra, cui miſcentur ejaculationes, non ſit actio adorationis, non eſt procumbendum in genua. Nam genuflexio eſt ſignum adorationis. Verbi prędicatio non eſt adorationis actus, nec eius correlatum verborum perceptio & mente & auribus. Proinde in genua incumbere non debent, etiamſi frequentes habeant ejaculationes, quæ citius tranſeunt quàm poſſit componi corpus ad ſitum genuflexionis, & de attentione mentis ad actionem nihil ſubtrahunt, ſicut facerent genuflexiones. Si in una parte liturgiæ ſacræ id non fieret, cur in alia quæ eſt ejuſdem naturæ. Nam nec actus miniſtri diſtribuentis elementa & recitantis verbum promiſſionis nec accipientiũ ſymbola, manducantium, bibentium ſunt actus adorationis nec geſtus orantium. Siſtunt ſe coram rege Regum codicillos veniales flagitantes, cum confitentur peccata, quod faciunt inchoantes liturgiam, etiam quando non celebratur cœna; & quia ſunt in actu adorationis ſignis adorationi convenientibus etiam exterius adorant. At dum diploma legitur vel explanatur idque audiunt auditores, non ſunt hi actus adorationis. Sed dicet hîc diploma datur ſingulis καθ᾽ ἕκαστον, Ergo ſinguli debent accipere genibus flexis. Negatur ſequi. Nam accipitur etiam diploma καθ᾽ ἕκαστον, dum prædicatur verbum & per claves regni cœlorum aperiuntur fores, remittuntur peccata pœnitentibus, & καθ᾽ ἕκαστον ſibi quiſque fidelium accipit

diploma

diploma oblatum, & applicat promiſſiones Evangelii. At hîc dices, accipit diploma ſigillo munitum quiſque καθ' ἕκαστον. Verum, ſed ſigillum non eſt diplomate dignius aut præſtantius. Si diploma quiſque καθ' ἕκαστον non accipit geniculando, nec cum ſigillo debet. Nam nec in honorem & reverentiam ſigilli geniculandum, quia terminaretur adoratio in ſigillum, nec coram ſigillo adorandus Deus aut Chriſtus, etſi adoratio deferatur ad Deum vel Chriſtum & ſigillum non ſit objectum *quod* adorationis. Nam venerationes politicæ non ſunt norma & regula adorationis religioſæ, ut ſupra dictum. Adorationem religioſam vult immediatam, & nullum intercedere vicarium objectum. Præterea ut ſacramenta ſunt ſigilla promiſſionum ſic ſunt ſymbola ſpiritualis refectionis, quæ nobis in hoc ſacramento offertur. In ipſo convivandi actu non ſupplicum ſed convivarum partes agere nos voluit Chriſtus, & profiteri non indignitatem & miſeriam damnati ad ſupplicium, ſed dignitatis & honoris convivæ. Non in omni actu liturgiæ ſacræ repræſentamus geſtum ſupplicum, ſed modo ſupplicum, modo auditorum, modo convivarum. Chriſtus & Apoſtoli & Apoſtolicæ Eccleſiæ hoc modo celebrarunt, qui non ignorarunt quas partes agerent in hoc actu & repræſentarent, Chriſtus talem inſtituit formam & ordinem celebrandi hanc cœnam, ut non modo non exigat in actu convivandi hanc geniculationem, ſed excludat. Non enim poteſt geniculatio coſiſtere cum iis ritibus quibus celebrata fuit prima cœna. Si miniſter enunciativa verborũ forma dicat porrigens proximis panem, hoc eſt corpus meum, & poculum, hoc poculum &c. & diviſerint inter ſe menſæ accumbentes non poſſunt geniculari adorationis ergò. Geniculandum ob commoditatem ſitus nemo etiam inter barbaros dixerit. Habent & aliam ſimilitudinem formaliſtæ priori ſimilem. Si quis accepturus eſſet donum à principe coram populo civilis reverentiæ & adorationis notas & ſigna exhiberet, niſi ruſticus agreſtis, & officii ſui ignarus eſſet. Reſpondeo, ſi è manu ipſius princips acciperet, civilis reverentiæ & honoris ſigna, ni exhiberet, ruſticus habeatur. Deinde varii ſunt gradus honoris civilis, & varia ſigna. Non ubique nec ſemper de geniculis accipiunt dona è manu principis. Si princeps invitaret ſubditum ad convivium, an de geniculis adoraret principẽ etiam in ipſo actu convivandi. Tertiò ſymbola ſunt tantum ſigna & pignora doni illius quo donat nos dominus, non ipſum donum. Symbola accipiunt omnes accumbentes non donum. Ratione illius actus qui eſt communis, & viſibilis non illius qui eſt internus in occulto cordis & peculiaris, componendũ eſt corpus. Quarto non minus in verbo quàm in ſacra cœna hoc donum accipiunt fideles. At dices, non καθ' ἕκαστον, ut in

cœna. Imo non niſi καθ' ἕκαστον, ut in cœna. At inquies, non alloquitur unumquemque ſingulariter in verbo, ſicut unicuique dat καθ' ἕκαστον ſymbola in cœna. Sed, quæro ego, quis inſtituit, ut traderet unicuique καθ' ἕκαστον in cœna. Eſt ille mos veſter & inſtitutum humanum, non domini & ataxiam invehit in adminiſtrationem cœnæ. Chriſtus dixit, *Accipite, edite, bibite, dividite inter vos, non accipe tu, ede tu*, &c. Præterea, etſi inſtituiſſet dare unicuique καθ' ἕκαστον ſymbolum tantum daret miniſter, Deus donum, nec ſemper in ipſo actu percipiendi ſymbola, percipiunt fructum fideles. Denique redolent iſta omnia realem præſentiam corporis Chriſti, ac ſi tum primùm aut tunc ſolum acciperemus corpus Chriſti. Symbola Chriſtum nobis præſentem magis conſtituere quàm verba, aut promiſſiones conſtanter pernegat P. Martyr, vide ſupra. Non inchoatur noſtra unio per hæc ſacra myſteria, ſed confirmatur & conſervatur, inquit Iuellus contra Hardingum. *Licet in myſterio poſſit intelligi, tamen verius corpus Chriſti, & ſanguis ejus ſermo ſcripturarum eſt*, ait Hieronymus. Idem, *porro quia caro domini verus eſt cibus, & ſanguis eius verus eſt potus juxta Anagogen hoc ſolum habemus in præſenti ſæculo bonum, ſi veſcamur carne eius cruoreque potemur, non ſolum in myſterio, ſed etiam in ſcripturarum lectione. Verus enim cibus & potus, qui ex verbo Dei ſumitur, ſacra ſcriptura eſt. Hoc quod modo loquimur*, inquit Origines, *ſunt carnes Chriſti. Eſt & menſa lectionum dominicarum, in qua ſpirituali doctrinæ cibo alimur*, inquit Hilarius. Eadem beneficia obſignabantur ſacramentis veteris teſtamenti. *Quicunque*, ait Auguſtinus, *in manna intellexerunt Chriſtum eundem quem nos ſpiritualem cibum manducaverunt*. Pergunt adhuc formaliſtæ, & quærunt. Cur aperto capite ſedemus in actu percipiendi Euchariſtiam, ſi non liceat etiam geniculari. Reſpondeo ne in civilibus quidem paria eſſe honoris & adorationis ſigna. Honoramus etiam æquales & inferiores capite aperto; *Honorat omnis qui adorat, non adorat omnis qui adorat*, inquit Auguſtinus. Honorem & reverentiam non negamus, nec venerationis ſigna. In canone 18 conſtitutionum anni 1603, ſic ſtatuerunt Epiſcopi Anglicani. *Nullus in Eccleſia vel capella inter rē divinam caput ſuum operiet, niſi ex cauſa infirmitatis, quo caſu pileolo aut rica*, Angl. Night-cap or Coife, *utendum*. Dum recitatur liturgia nolunt capite operto quenquam intereſſe. Sic & hîc diſtinguimus nos inter hanc actionem & verbi prædicationem, quia nihil hîc humanum, ſed divina omnia. Verba ipſius Chriſti ſonant aut ſonare debent, & elementa quæ tractamus manibus ſunt ex ejus inſtituto ſacra ſymbola. *Quemadmodum enim verba, quæ locutus eſt Chriſtus eadem ſunt quæ ſacerdotes nunc pronunciant, ita & oblatio eadem eſt, eademque baptiſmi*

Art. 1 p. 136
In pſ. 147.
In Eccl. c. 4. 8
Origines in Numer. hom. 16.
Hil. in pſal. 127.
De util. pœnitent. cap. 1
In 2 Tim. hom. 2.

Baptiſmi ratio eſt,adeo omnia in fide conſiſtunt, inquit Chryſoſtomus. Idem, *Et vox illa quidem ſemel dicta eſt, ſed per omnes menſas Eccleſiæ uſque ad hodiernum diem, & uſque ad ejus adventum præſtat ſacrificio firmitatem*. Veneratio ab adoratione diſtinguenda eſt. Adorationis ſigna cum nulla actione ſacra conſiſtere poſſunt quæ non ſunt adorationis actio. Actus percipiendi ſymbola aut audiendi verba ſcripturæ non ſunt actus adorationis. Nullius igitur momenti eſt quod objiciunt ex Pſal 95, cum comparemus coram domino flectenda eſſe genua. *Venite,incurvemus nos & procumbamus, flectamus genua coram Iehova qui fecit nos*, ait propheta. Hortatur ut veniant pii ad templum, & coram Domino vel facie Domini, ut dicit ver. 2 qui inſidebat arcæ, incurvent ſe & genua flectant. An ſequitur in omni actu liturgico genua flexiſſe. Hortatur ad gratiarum actionem, ut patet ex ver. 2. In canone Paraſynagmatis noſtri pro geniculatione ex hoc loco elicitur argumentum tale. *A Deo ipſo imperatum nobis, ut cum accedimus ad colendum eum*, to worſhip him, *procumbamus & flectamus genua coram domino qui fecit nos*. Lingua noſtra vulgari eſt homonymia in voce *worſhip*. Nam hac voce in lingua noſtra redduntur λατρεύω Phil. 3 3 & Act. 24 14, & hoc ſenſu reſpondet hebraicæ voci *gnabad*, Exod 3 12, Deut. 10 12 2 Sam. 15 8. Et σέβομαι Act. 18 7 13, cui reſpondet Hebræum *Iarè*, Iſa. 29 13. Et θρησκεία Col. 2 18 23. Et προσκυνέω Math. 2 2, Revel. 11 16, Revel. 13 4 cui vox Hebraico *hiſtachavah* reſpondet quæ propriè incurvare ſe aut proſternere ſignificat. Sic lata ſignificatione θρησκεία & cultum in genere ſignificat, ſtricta & anguſta ſignificatione προσκυνήσιν. Priori ſenſu omnes ſacræ actiones ſunt partes cultus divini, ſacramentorum adminiſtratio, verbi prædicatio, pſalmorum cantus, preces &c. poſteriori, tantùm cultus adorationis. Non imperat ſed hortatur & invitat propheta ad cultum adorationis cujus ſigna externa erant incurvare, in genua procumbere. Non ſequitur igitur in qualibet parte liturgiæ & cultus Divini procumbendum indifferenter in genua. Nobilis eſt iſta pars liturgiæ ſymbolorum diſtributio, participatio, & uſus non tamen eſt cultus adorationis. Nullane hîc igitur, dices, humilitas mentis requiritur. Maximè. Sed differunt humilitas & adoratio. Nã humilitas moderatur affectum honoris, adoratio reddit alteri debitum honorem ratione dignitatis vel excellentiæ. Virtus humilitatis moderatur affectum propriæ excellentiæ & dignitatis & intra ſuos limites cõtinet, ne ulterius procedat, ne diſpliceat Deo inferiorẽ eſſe & ſub illius poteſtate & imperio eſſe. Adoratio præterea etiam honorem debitum defert. Humilitati opponitur ſuperbia. Humilitas ſemper & præcipuè in cultu Divino requitur non in adoratione ſolum, ſed etiam in omnibus aliis partibus, ubi tamen cultus adorationis non celebratur. Sed, inquiunt quid magis prohibet incli-

Homil. & prod. Iuel.

nare genua coram pane in menſa aut manu miniſtri, quàm coram arbore, cathedra, ſcamno, aut pane communi in menſa diſpoſito. Reſpondeo non poſſe nos inclinare genua, dum oramus, quin objiciatur nobis aliquid viſibile & ſenſibile, ſed id fit fortuitò & caſu eligentibus nobis locum commodum & aptum ad corporis quietem, ne inter orandum mens diſtrahatur incommoda corporis compoſitione, non ex propoſito vel præcepto. Coram cibo communi appoſito in menſa oramus quidem, ſed non flectimus genua, niſi quando fortuitò id aliquis fecerit, quia oratio illa eſt benedictio cibi ad uſum noſtrum. Nunquam ſolebat benedicens, ut qui major re cui benedicitur, coram re benedicta genua flectere. Et ſi quis benedicens cibo genua flecteret, tamẽ non eſſet cibus objectum vel terminativum vel vicarium adorationis, ſed ſubjectum benedictionis recipiendæ & impetrandæ à Deo. Nullus unquam panem communem ſanctificatum poſt conſecrationem menſæ accipiens & manducans unquam adoravit genibus flexis. At panem conſecratum in ſacra cœna accipiunt & manducant de geniculis adorantes. Nulla hîc ratio differentiæ, niſi quod ille communis, hic vel ipſum corpus domini; ut opinantur Pontificii, vel quia ſanctus panis, ut volunt Formaliſtæ. Nam damus id ſolum ſentire. Panis eſt objectum *quod*, ſanctitas eſt ratio adorationis ceu objectum *quo*, ſicut in Rege perſona Regis honoratur per ſe, ut *quæ* Regia dignitas per ſe, ut *qua*. Honoratur autem panis ratione huius ſanctitatis & ſacræ ſignificationis geniculatione, quæ eſt nota adorationis ſoli Deo propriæ, quam recuſavit Angelus. Iſto indicio dignoſcere poſſumus panem conſecratum ante manducationem eſſe objectum adorationis terminativum, non vicarium tantum, vel ut illi prætexunt, objectum à quo ſignificative, quia etiam manducantes adorant de geniculis, cum jam non amplius ſit objectum *coram quo*. Quis unquam objectum coram quo vel à quo ſignificativè, ſibi inter adorandum primum propoſuit deinde manducavit vel immutavit, alioue modo ſtatim conſumpſit. Hucuſque dedimus non terminari adorationem in objectum, ſed præſcindi & abſtrahi ab objecto, tamen oſtendimus ejuſdem eſſe generis cum adoratione quam Durandus, Holcot, Picus Mirandulanus & plures alii imaginibus concedunt, nempe eſſe vicarium objectum adorationis. Sed certè craſſior illa idololatria qua adoratio terminatur in imagine hîc etiam reperitur. Pontificiorum pars maxima docet imagines venerandas per ſe & propriè, ut in ſe conſiderantur, & non ſolum, ut vicem gerunt exemplaris, quia in imagine verè ineſt aliquid ſacrum, nimirum ſimilitudo ad rem ſacram & dedicatio ceu conſecratio ad cultum divinum. Adoratio iſta eſt etiam relativa & reſpectiva. Priori modo tranſiit honor imaginis immediatè & formaliter ad exemplar. In hac adoratione honor terminatur in ipſam

Bell. l. 2. imag. ſanct. cap. 21.

ipſam imaginem & tranſit ad exemplar mediatè, & quaſi conſequenter. Nam qui honorat imaginem alicujus honorat propter eum, cujus imago eſt, & proinde honor imagini verè exhibitus redundat in prototypũ, ut qui facit eleemoſynam pauperi, Chriſto feciſſe dicitur, licet immediatè eleemoſyna tendat in pauperem, quia, qui eleemoſynam fecit pauperi propter Chriſtum facit, & Chriſtum honorat in paupere. Sic explicat hanc ſpeciem adorationis Bellarminus. Cum adoratur quis propter intrinſecam excellentiam, quæ eſt in aliqua perſona, ad quam res talis aliquam habitudinem habet vel conjunctionem, dicitur adoratio reſpectiva. Priori modo adorabilis eſt tantum res intellectualis, quia ſola illa eſt capax honoris & excellentiæ propter ſe honorabilis ceu adorabilis, ut virtutis, ſanctitatis, dominii &c. Poſteriori modo adorabiles ſunt res inferioris ordinis, quia cum non propter ſe ſed propter alicujus rei dignitatem & excellentiam colantur, honor illis exhibitus non in illis ſubſiſtit, ſed in ipſas perſonas propter quas adorantur, redundat. Sic Suarez definit & diſtinguit adorationem abſolutam & reſpectivam. De priori modo reſpectivæ adorationis diximus, jam de poſteriori agamus. Colligimus eos deferre adorationem ſymbolis ex eo quod ſymbola accipientes, tractantes, manducantes, & bibentes de geniculis adorant. Non id faciunt ratione brevis illius precatiunculæ, quam habet miniſter cum porrigit ſymbola dicens, *Corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti cuſtodiat* &c. Nam quàm primum accedunt ad menſam forte decem aut 16 ſimul, priuſquam ſigillatim dederit cuique ſymbola miniſter, procumbunt, & citius abſolvitur precatiuncula quam poteſt accipere ſymbola & ad os deferre, & tamen durat geniculatio dum manducat & bibit. Eſt & illud ſignum, quòd non ratione illius precatiunculæ, quia in aliis precibus & orationibus liturgiæ, ubi genuflexionem præſcribunt, non tamen ſeveriùs animadvertitur in eos, qui genuflexionem omiſerint, ſicut in eos qui in hoc actu non inclinati fuerint in genua. Quatumvis reverenter componat quis corpus & geſtum corporis, ſi nō geniculatus fuerit & ſacra cœna ſecludetur, & variis modis caſtigabitur & tandem excommunicationis gladio ferietur, & in ipſum miniſtrum etiam, ſi non geniculantibus miniſtraverit ſecundum Canonem 27 conſtitutionum anni 1603, *Miniſtri cum cœnam Domini adminiſtrant, neminem ſcienter ejuſdem facient participem qui in genua non fuerit inclinatus, ſub pœna ſuſpenſionis.* Nec ulla in hoc canone mentio precatiunculæ, ſed tantum participationis ſacræ cœnæ. Sic canone 23 ubi cœnæ uſus frequenter Academicis indictus, *volumus*, inquiunt, *vt vnoquoque anno quater ad minimum ejuſdem* nempe ſacræ cœnæ *ſint participes idque in genua reverenter, vt par eſt, inclinati.* Nec in canonibus ſuis hac ratione imperant, aut imperatam dicit Mortonus. Etſi hac ratione indicerent,

rent, eſſet tantum fallacia. Nam non precatiunculæ tempore tantum genua flectunt. Eſt & illud ſignum quod non ratione illius precatiunculæ, quia in Canone paraſynagmatis noſtri quem conſciis & conſultis Epiſcopis ex Anglia accepimus, non indicitur iſta precatiuncula, & poteſt miniſter liberè uti inter diſtribuendum eadem verborum forma qua Chriſtus, dicens *hoc eſt corpus meum*, ut & pleroſque formaliſtas dixiſſe arbitror. Denique mutatio formæ enunciativæ verborum promiſſionis in precatiunculam eſt inſtitutum humanum. Nec aſſerent, puto, formaliſtæ vel neceſſarium vel melius omittere formam enunciativam quam uſurpavit Chriſtus & uti precatiuncula, niſi Chriſtum aptiſſimam formam non uſurpaſſe dixerint & tamen geniculationem urgent. Deinde non ratione mentalis orationis, aut gratiarum actionis in actu illo de geniculis adorant. Nam non poſſunt continua & durabilis oratio aut gratiarum actio cum alia actione etiam interna ſimul conſiſtere, nedum externa ſimul & interna abſque diſtractione, & cum debita attentione, cum utraque actio ſuam attentionem exigit. Quod ad ejaculationes momentaneas, eæ miſcentur & miſceri debent omnibus actionibus externis, & miſceri poſſunt abſque mentis ſubſtractione ab actione vel interna vel externa, ut ſupra dictum, ſed non mutatur nec mutari poteſt aut debet compoſitio aut poſitura corporis propter iſtas ejaculationes. Nec in canone Paraſynagmatis noſtri ulla mentalis invocationis aut gratiarum actionis mentio, ſed tantum meditationis & elevationis cordis. Sed meditatio non eſt invocatio aut gratiarum actio, nec quævis elevatio cordis. Nam quid eſt meditatio niſi *ſtudioſa mentis actio, occultæ veritatis notitiam ductu propriæ rationis inveſtigans*, ut definit Bernardus iu Scala Clauſtralium & Auguſtinus de ſpiritu & anima cap. 32, *Meditatio eſt occultæ rationis ſtudioſa inveſtigatio*. Meditatio practica ordinatur ad excitandum vel accendendum affectum, veritates conſiderando, illarum rationes perpendendo, novas inquirendo, ad mores & actiones applicando, quandoque ad invocationem præparando, à qua ſeparari poteſt temporis intervallo. Nam in meditatione poſt diſcurſus rationis tandem concluditur quid deſiderandum, timendum, petendum, quomodo de ſe, de Deo, de honore, divitiis, fama, gloria, rebus æternis aut caducis cogitare debeat. Inquiſitio eſt ſicut motus, ſcientia eſt velut terminus. Scientia iſta ordinatur quandoque ad excitandum & præparandum affectum ad orationem propriè dictam ceu invocationem. *Meditatio parit ſcientiam, ſcientia compunctionem compunctio devotionem, devotio perficit orationem*, inquit Auguſt. libro de ſpirit. & litera. Oratio omnis cum meditatione aliqua conjungitur & miſcetur, ſed non omnis meditatio cum oratione. Nam meditatio aliqua vel ſimplex conſideratio objecti præcedere debet, ut deſiderium exci-

tetur

tetur à quo prodit oratio, ſed non contra omnis meditatio cum oratione. Quævis elevatio mentis ſimiliter non eſt invocatio aut gratiarum actio. Nam etſi oratio præſertim mentalis definiatur aſcenſio mentis ad Deum, non tamen omnis aſcenſio mentis ad Deum eſt oratio propriè dicta. Nam aliis etiam actibus mentis verſamur circa Deum, & mente ſublata in cœlum per fidem in actu participationis ſacræ cœnæ opus eſſe concedimus. Sed ejuſmodi meditationes, & mentis elevationes non ſunt orationes propriè dictæ ceu invocationes quibus alloquitur Deum anima (jaculatoriæ petitiones miſceri frequenter & obiter poſſunt) & proinde geniculationis ſitu ut ſigno & nota non ſunt manifeſtandæ. Quis meditationis aut elevationis mentis, quæ ab invocatione & gratiarum actione, aut peccatorum confeſſione ſeparatur, ſignum externum geniculationem dixerat. Sed ne hoc quidem colligi poteſt è verbis Canonis meditationem & mentis elevationem in actione iſta neceſſariam, ſed geſtum ceu ſitum corporis humillimum in meditatione & elevatione cordis eſſe huic tam divinæ & ſacræ actioni nempe perceptioni carnis & ſanguinis Chriſti aptiſſimum & decentiſſimum, id eſt geſtum ceu ſitum corporis humillimum quo in meditatione & elevatione cordis utimur, in hac tam ſacra actione uſurpare debemus. Nec in ullo canone aut conſtitutione Anglicana reperio ratione invocationis mentalis aut gratiarum actionis hanc geniculationem indictam, ſed ſolum ratione ipſius actus participandi. Nam etſi quis invocaverit aut gratias egerit mentaliter, ſed ſenſibus exteriorribus & corporis organis, & actibus fidei ſolùm interius occupetur circa objectum externum & internum, tamen rite participabit omnium judicio. Nam gratiarum actionem & invocationem vel confeſſionem mentalem ipſi formaliſtæ non dicent, arbitror, neceſſariam in ipſo actu. Si non ſint neceſſariæ in ipſo actu, ut actu exerceantur, non illarum ratione indicitur geniculatio. Nam actus contingentis & non neceſſarii ex præcepto ſignum conſtans ſtatui non debet, nec ſtatuere ſolent prudentes. Eſſet præterea ineptum & ridiculum imperare alicui privato geniculationem ob mentis orationem ſecretam coram eccleſiæ cœtu. Nunquam eccleſia geniculationem indixit ob ſecretam cuiuſvis privati orationem coram cœtu eccleſiæ, ſed ſimul vocalem exegit. Ex dictis patet non ratione precatiunculæ vocalis, nec ratione mentalis orationis geniculari formaliſtas, ſed reſpectu actus percipiendi ceu participandi, accipiendo, manducando, & bibendo. Et ſi dicerent ratione utriuſque, profiterentur primùm ſe cum Deo ludere & non ſeriò agere, orando & interim in aliam actionem, & mente, & ſenſibus & membris corporis incumbendo & vacando, quæ ſuam attentionem requirit. Deinde ſequeretur etiam actum iſtum alterum eiuſdem geniculationis participem eſſe. Nam ſi utriuſque

&

& orationis & actus percipiendi cauſa fiat, cū actus percipiendi eius notæ externæ honoris & reverentiæ particeps eſt. Et proinde perinde erit ſive ratione unius actus percipiendi, an ſimul etiam orandi ceu utriuſque indicatur, i. ſive actus participandi ſit cauſa totalis an partialis genuflexionis. Sed neminem unquam tam abſurdè ſenſiſſe iudico, ut putarit orandum, dum alia actione externa occuparetur & diſtraheretur, non ſub ipſo papatu. Etſi in hoc actu id ſenſiſſent, tamen ſibi conſtabant. Nam opinabantur panem & vinum fuiſſe carnem & ſanguinem Chriſti, & Chriſtum ipſum localiter in ſymbolis exiſtere, & actiones ſuas occupari circa eundem Dominum Chriſtum quem realiter in manu, ore, & ſtomacho habebant, Sicut ſi quis Chriſtum in carne verſantem inter orandum, & ad pedes prouolutus apprehendiſſet & amplexus fuiſſet, quia actio externa circa eundem peracta fuiſſet ad quem dirigebatur oratio. Sic Iacob luctans cum Angelo petit ut benedicat ei priuſquam diſceſſerit. Nec ſentio ego formaliſtas has duas actiones vno eodemq; momento orationis nempe ceu invocationis & gratiarum actionis, & percipiendi eucharistiam conjungere vel potius confundere velle, niſi cum pontificiis exiſtimarent corpus Chriſt corporaliter exiſtere in ſymbolis, etſi de modo exiſtentiæ utrum per tranſubſtantiationem an conſubſtantiationem *in, ſub, cum*, an *trans* nondum definierunt, nec nos anxiè inquirere volunt. Si dixerint non utriuſque ratione, ſed actus percipiendi cauſa ſolùm in genua ſe procumbere, ne inepti videantur vel illuſores in cultu divino, nec aliud profitentur, ut ſupra probauimus, tum ſequitur actum percipiendi ſolum hac honoris & adorationis nota & ſigno honorari. At actus percipiendi ſigno geniculationis honoratur, vel quia in illo actu occupantur circa corpus Domini realiter in ſymbolis exiſtens vel quia fide apprehēditur, velut in ſymbolis ſignificatur & exhibetur. Si ratione priore, tunc eorū ut Pontificiorum ἀρτολατρεία eadem. Non ſecunda, nam ſequeretur vbicunque & quandocunque manducamus carnem & ſanguninem Chriſti, fide apprehendimus, manducamus & bibimus, præſertim in cultu divino nos debere reverenter inclinari in genua & adorare, idque ſub eadem pœna qua indicitur in euchariſtia. At in promiſſionibus evangelii offertur, & nos fide appprehendimus, edimus & bibimus carnem & ſanguinem Chriſti. *Primum hoc mihi*
Col. 549. *monendus es lector,* (ait Petrus Martyr contra Gardinerum) *ne putes ex omni parte doctrinæ, cum ei habetur fides, ſumi corpus Chriſti, dum enim aut recitantur comminationes de gehenna, aut provocamur ad miſericordiam, aut narrantur impiorum hominum res geſtæ, aut orbis creatio commemoratur, nec noſtra communio cum Chriſto, nec Chriſti nobiſcum proponitur, nec corpus Domini noſtra cauſa ad mortem traditum deſcribitur cum tamen ex illa quoque parte ſcripturarum lectores*

& auditores plurimum ædificentur. Atque ita iſtæ quoque partes aliquo modo dici poſſunt panis & cibus animorum, quemadmodum Chryſoſtomus ait, quamvis propriè appellari non poſſunt corpus Chriſti. Et hoc illud eſt quod ſupra monui corpus Chriſti minus latè patere quàm ſacras ſcripturas. Pars illa ſcripturarum qua proponitur communio noſtra cum Chriſto, vel corpus Domini noſtra cauſa ad mortem traditum deſcribitur, dici poteſt corpus Chriſti. Quandocunque in promiſſionibus Evangelii offertur Chriſtus cum omnibus beneficiis ſuis, debemus fide apprehendere Chriſtum, ejus ſanguinem & carnem bibere. Petrus Martyr aſſerit part. 1 contra Gardinerum ad ſolutionem 32 objecti, ſermonem de Euchariſtia non inſtitui capite ſexto Evangelii ſecundum Iohannem. Sic Gabriel Biel, Nicolaus Cuſanus, Cajetanus, Tapperus, Heſſelius, Ianſenius & alii Pontificii, ut fatetur Bellarminus de Euchariſtia lib. 1 cap. 5. Auguſtinus tract. 25 in Iohan. ait. *Vt quid paras dentem & ventrem? crede & manducaſti,* & tract. 26. *Credere in eum hoc eſt manducare carnem ejus.* Et Bellarm. ait dicta hæc eſſe ab Auguſtino de fide incarnationis. Auguſtinus etiam de doctrina Chriſtiana l. 3 c. 16, dicit illa verba, *niſi manducaveritis carnem filii hominis*, nihil aliud ſignificare, niſi paſſioni Domini communicandum, & mente ſuaviter cogitandum Chriſti carnem pro nobis crucifixam. Sed in re perſpicua non immorabor. Cum igitur in promiſſionibus Evangelii offertur nobis caro & ſanguis Chriſti & prædicatione Evangelii crucifigitur, & exponitur nobis, nos fide apprehédere debemus, mãducare & bibere. At cum ſic offertur caro & ſanguis Chriſti in promiſſionibus & prædicatione Evangelii in genua non eſt procumbendum, nec illud urgent Formaliſtæ. Sequitur igitur illos geniculari ob participationem & manducationem non ſimpliciter fidei ſed ſacramentalem, & proinde vel coadorant tantum ſpecies ſicut Pontificii, & adorant corpus Chriſti ſub ſpeciebus latens ſicut coadoratur purpura cum perſona Regis, vel ipſa ſymbola venerantur hac adorationis nota, id eſt adorant. Nam geniculatio eſt adorationis Deo ſoli debitæ nota & ſignum in ſacra ſcriptura. Et propterea adoratio in ſymbola terminatur, in iis hæret & ſiſtitur. Nam etſi propter aliud, rem ipſam ſignificatam ejuſque excellentiam honoratur, id fit conſequenter & per redundantiam, per ſe tamen & ob ſuam ſanctitatem extrinſecam qua ad ſacrum uſum dedicantur, ſicut qui dat eleemoſynam pauperi propter Chriſtum & proinde utrovis modo committitur idololatria, Nam adorationem nullam vult dominus creaturæ communicari etiamſi honor reſultat in ipſum Dominum ex adoratione creaturæ. Non reſpectivam vel mediatam ſed abſolutam vult adorationem Dominus. Faceſſant ambages, cum occaſio hujus inſtituti ſatis arguit ob reverentiam ſacramenti indictam fuiſſe genuflexionem. In prima

reformatione Liturgiæ Anglicanæ regnante Edwardo 6, genuflexio in actu percipiendi Euchariſtiam erat res libera, liquet ex regulis de ceremoniis in ordinatione Miniſterii Eccleſiaſtici in Anglia apud Bucerum in ſcriptis Anglicanis. *Epiſcopus in celebratione cœnæ & adminiſtratione ſacramentorum induat lineam aut Albam & Cappam vel Caſulam, & habeat baculum paſtoralem. Quantum ad genuflexionem, & conſignationem ſigno crucis, elevationem manuum, tunſionem pectoris, & ſimiles geſtus, liberum erit cuique ſuam ſequi ſententiam.* Gardinerus, Bonnerus, & alii, ut conflarent odium in liturgiam, inter alia exprobrarunt, non debita veneratione & reverentia celebrari ſacram cœnam. Pontificii multa minitantes in articulis ſuis petierunt, ut major reverentia deferretur ſacramento. Ex adverſa parte alii abrepti zelo editis libellis famoſis ſacramentum altaris vocarunt, *the ſacrament of the helter*, id eſt, ſacramentum capiſtri; alii, rotundum Robertum *round Roben*, alludentes ad rotundam placentulam ceu hoſtiam; alii Iohannem in pixide, *Iack of the box*. Ne iſta concertatio in nervum erumperet, ad demulcendum Pontificios Ridleius in concione habita ad ædem Pauli eo uſque provectus eſt, vt plura non deſiderarent Pontificii, & in ſecunda reformatione liturgiæ indicta genuflexio, addita hac ratione *ne prophanetur ſacramentum*. Partim turbas metuebant, partim hallucinati ſunt (nam in diluculo reformationis omnia non poterant viri illi alioquin magni diſcernere) quod non perſpicerent genuflexionem in honorem & reverentiam ſacramenti eſſe idololatriam, licet inferiorem illa craſſa Pontificiorum ἀρτολατρείᾳ Roffenſis qui quinto ab hinc anno ſcripſit tractatum de genuflexione in ſacra cœna, ait, geniculandum ob venerationem divinorum myſteriorum. Magna, inquit, & tremenda myſteria magna humilitate mentis, & humiliatione corporis accipienda ſunt. Notum eſt Patres ſacramenta appellaſſe πλειωτικὰ μυστήρια φρικτὰ μυστήρια. Et ut tremenda viderentur, ritus occultabant à catechumenis & Paganis. *Illud verò cujuſmodi eſt, quòd cum hoc ſit religionis Chriſtianæ proprium, vt clam nihil agat (Satanicum enim eſt lucem fugere) plerique tamen ex vetuſtiſſimis illis Chriſtianorum ſacra non aliter quàm Cereris myſteria quædam occultanda cenſuerunt, adeo vt ne Catechumenis quidem adſpectandum admiſerint & totam illam actionem in qua quicquid paucis & ſimplicibus figurabatur verbo ſuo clarè & ea lingua quæ ob omnibus intelligeretur explicato palam prædicari & promulgari voluit ac præcepit Dominus; ſicut & ipſemet factitavit, in ἀπόῤῥητα quædam & ne ipſis quidem myſtis plerunque intellecta ſacra transformarunt.* Honorem tanquam religioſa habere poſſunt ſtuporem tanquam mira non poſſunt, ait Auguſtinus. In Canone Paraſynagmatis noſtri cenſuerunt ſacram cœnam celebrandam cum genuflexione ad debitam æſtimationem tam divini myſterii. Et quia

in

Pag. 455.

Pag. 124.

Beza epiſt. 8.

in canone dicitur *myſterii* non *myſteriorum* putant hoc pacto ſe effugium inveniſſe. Ipſi tamen per myſteria nos fieri participes carnis & ſanguinis Chriſti ſcripſerunt. Sed Patres euchariſtiam vocant myſterium. *Dicitur etiam antonomaſticè τὸ μυςήριον, aut numero multitudinis τὰ μυςήρια*, inquit Caſaubonus. Exercit. p. 550. Si dixerint myſterii nomine intelligi participationem carnis & ſanguinis Chriſti, quia illius mentio in verbis narrativis, ut loquuntur, Canonis, tunc ubicunque accipimus & manducamus carnem Chriſti, debita æſtimatione tam divini myſterii debemus in genua procumbere, ut cum offertur in prædicatione & promiſſionibus evangelii. Nam tunc etiam ob reverentiam Dei præſentis in cœtu piorum tempore publici cultus, & debitam æſtimationem tam divini myſterii, & memoriam unionis adeo myſticæ (nam his tribus rationibus in Canone noſtro innituntur) in genua incumbendum eſſet. Baſilius de publico cœtu, ait, in Pſal. 18. *Aſſiſtunt verba deſcribentes Angeli, adeſt & Dominus affectus intrantium conſiderans.* Origines ait, quod In Geneſ. hom. 10. *Chriſtiani omni die carnes agni comedunt, id eſt carnes verbi Dei quotidie ſumunt.* Item, *Bibere dicimur ſanguinem non ſolum ſacramentorum ritu: ſed & cum ſermones ejus recipimus in quibus vita conſiſtit, ſicut ipſe dicit, Verba quæ ego loquor Spiritus & vita ſunt.* In Num. hom. 17. *Dicite mihi*, inquit Auguſtinus, *quid vobis plus eſſe videtur, verbum Dei an corpus Chriſti. Si verum vultis reſpondere, hoc utique dicere debetis, quòd non non ſit minus verbum Dei, quàm corpus Chriſti, &c. Quia non minus reus erit, qui verbum Dei negligenter audierit, quàm ille qui corpus Chriſti in terra cadere ſua negligentia permiſerit.* In l. 50. homiliarum. Hom. 26. tom. 10. Item, *Chriſtum prædicari per linguam, per epiſtolam, per ſacramentum corporis & ſanguinis ejus.* De trinit. l. 3. c. 4. Sacramentum eſt verbum mutum & viſibile, verbum eſt quaſi ſacramentum loquens, ſacramentum auribus exhibitum. Verbo Evangelii tanquam ſemine incorruptibili regeneramur & unimur cum Chriſto. Tilenus in ſyntagmate, *Verbo Dei annunciato & fide percepto verè regeneramur, verè Chriſto inſerimur, verè illud virtutem & potentiam Dei ad ſalutem omni credenti experimur, atque hoc pacto in communionem omnium quæ filius Dei nobis peperit, quæque per verbum illud ſignificantur, beneficiorum ſocietatem admittimur. Ita etiam viſibile & palpabile illud verbum puta ſacramentum eundem planè uſum nobis præſtat duplici ſicut verbum natura & eſſentia præditum.* De ſacram. natura theſ. 30. Cum igitur non in verbo ſed in ſacramento geniculationem nobis obtrudunt, myſterii voce ſacramentum intelligunt, ſicut veteres (qui tamen in actu percipiendi euchariſtiam geniculati non ſunt) & proinde adorationem honorariam de geniculis deferri ſymbolis ſequitur, ac ſi non ſatis debita æſtimatione ceu veneratione acciperentur & manducarentur, niſi de geniculis. Vox *myſterium* in ſacra ſcriptura ſignificat quandoque totam doctrinam Chriſtianam, & Apoſtoli vocantur diſpenſatores myſteriorum Dei, nempe verbi, & ſa-

cramentorum, & totius doctrinæ Chriſtianæ. Aliquando capita quædam doctrinæ Chriſtianæ peculiariter ita vocantur, vt 1. Cor. 15 51. Epheſ. 5. 32. 1. Tim. 3 16. Sed eccleſia jam inde à principio

Caſaub. exer. pag. 553.

ferè *non ſolum in commune omnia religionis arcana nominavit myſteria & ſacramenta, ſed peculiariter doctrinæ illi quam De ſignis Auguſtinus & Lombardus appellant, Græci συμβολικὴν θεολογίαν. eas dictiones acccommodavit. Sacramenta enim μυστήρια. nuncuparunt rerum inviſibilium ſigna viſibilia quæ Deus ipſe in eccleſia ſua inſtituit.* Non igitur reſpectu actus illius participationis carnis & ſanguinis Chriſti ſimpliciter, ſed reſpectu myſticæ participationis in ſymbolo genua flectunt, cum tamen percipiunt rem ipſam cum ſymbolis tantū fideles, impii & hypocritæ ſymbola tantum accipiunt & adorant omnes. Nec tunc primum datur nobis caro & ſanguis Chriſti, ſed cum efficaciter vocati & juſtificati; tunc dicitur dari & offerri nobis, quia quoties promiſſiones Evangelii explicantur, paſſio & mors Chriſti deſcribitur, vel repræſentatur in verbo & ſacramentis, toties invitamur ad actum fidei, qua primùm apprehendimus Chriſtum eiuſque carnem manducavimus & de ſanguine hauſimus, eliciendum, exercendum, & iterandum ad habitum fidei confirmandum. Illorum verba & phraſes redolent carnalem præſentiam corporis Chriſti in ſymbolis acſi daretur in ſymbolis latēs localiter corpus Chriſti. Sed quandoquidem illud non apertè profitentur, geniculationem tamen evicimus indictam ob venerationem ſacramenti, ne prophanaretur. Crebrò habent in ore dictum, quod ſequitur, formaliſtæ. Non poſſumus ſatis reverenter accipere ſacramentum. Non negat Mortonus epiſcopus Ceſtrenſis, ſed reſpondet: primò, Num cenſetis non poſſe ſacramenta prophanari. Prophanari poſſunt nomen Dei, veritas & res ſacræ omnes. Nullus noſtrum contrarium aſſerit. Cavendam dicimus prophanationem, & venerationem ſymbolis ut rebus ſacris deferimus, reverenter & decenter accipiendo, tractando, deferendo ad os, manducando & bibendo. Sed an prophanantur, niſi etiam procumbamus in genua. Si indignè accipimus, manducamus, & bibimus, quia non geniculamur, tum prophanarunt veteres qui ſtando, eccleſiæ Apoſtolicæ quæ ſedendo, Chriſtus & Apoſtoli qui accumbendo celebrarunt.

Loc. com. pa. 1111.

Non contemnantur ſacramenta, vt inania & vana ſigna, rurſumque non illis plus tribuant homines, quàm ipſorum ferat inſtitutio. Pergit Mortonus, & ait,

Defenſ. ceremonia. p. 270

Eccleſia noſtra judicavit aptiſſimum, vt nos externa reverentia in modo percipiendi euchariſtiam teſtaremur debitam æſtimationem ejuſmodi rituum, qui ad tam ſacrum vſum conſecrati ſunt, cuiuſmodi eſt communio corporis & ſanguinis Chriſti. His verbis habemus gloſſam perſpicuam in Canonem Paraſygnagmatis noſtri. Videſne apertè & diſertis verbis fateri eccleſiam Anglicanam indixiſſe genuflexionem in actu percipiendi euchariſtiam ob debitam venerationem rituum

ſacrorum

ſacrorum, & proinde ſymbolorum, nam & ſymbola ad eundem uſu n conſecrata ſunt, & ritus ſunt actiones circa ſymbola. Nam ritualis actio per ſe nulla eſſet veneratione digna multò minus adoratione de geniculis. Perinde eſt igitur, cum dicitur, ne prophanetur ſacramentum, utrum ſymbola, an actiones circa ſymbola, id eſt ritus intelligas. Nam actiones abſque ſymbolis ne cogitatione quidem ſeparari, aut ſacramentum fingi poſſunt corporis & ſanguinis Chriſti. Sed ipſius Mortoni verba quæ præcedunt, indicant ſymbola ipſa ſimul intelligi, quia ait indictam geniculationem ad obſtruendum os adverſariis, qui ſymbola vocarunt *prophana elementa, panem piſtoris, vinum Oenopolæ*. Sed remedium morbo nocentius, ſi morbus dicenda adverſariorum malitia, & ſcandalum acceptum non datum. Non eſt committendum peccatum ob ſalutem fratrum infirmiorum, etſi omittenda quandoque quædam bona non neceſſaria ſunt ad tempus, multo minus ad demulcendum hoſtes. Sic Huttonus ait eos geniculari ad ſtatuendum diſcrimen inter panem communem & vinum, & ſacramentalia, quibus majorem deferimus reverentiam, quia ſunt amplius quid quàm communis panis & vinum commune, & ut alii ſigilla majori veneratione digna ſentiant. In genua inclinari ad teſtandum æſtimationem ceu venerationem debitam ſymbolis aut ritibus ſymbolicis eſt communicare creaturæ ſignum proprium adorationis religioſæ ſoli Deo debitæ, & proinde idololatria. Si quis dixerit non exiſtimare omnes geniculantes ſe committere peccatum, idololatriæ, quia non eo animo de geniculis accipiunt ſymbola, reſpondeo, poſſunt iſti Romam proficiſci, & è manibus ipſius Antichriſti accipere corpus Domini ſub ſpeciebus, quia ſecreta animi intentione aliud intendunt quàm Pontificii, vt volunt iſti Nicodemitæ. Sed ſciant interpretativè coram Deo & hominibus ſe haberi idololatras. Nam in quavis eccleſia qui paret canoni, ſecundum mentem & ſenſum Canonis de facto & obedientia eius iudicandum eſt, & de privata intentione per publicam. Iſmenias inclinans ſe coram rege Perſarum ut levaret de terra annulum quem de induſtria è manibus excidere paſſus eſt, adoraſſe regem cenſebatur, licet hîc alia ratio inclinationis facile prætexi poterat, Sanè ſi de privata intentione judicare liceat, non dubito pleroſque nulla habita ratione vel Dei vel ſacramenti in genua procumbere, ut morem gerant Principi, & adorare illo ſitu nec Deum nec ſacramentum, ſed Regem. Athei, & ſceleratiſſimi, quique ad hoc officium præſtandum ſunt primi & promptiſſimi, ſequuntur Laodicæni. Sed non ſic cum Deo ludendum. Non debet quis in cultu religionis in genua procumbere, niſi ob adorationem, & ob adorationem non ullius creaturæ quantumvis ſacræ, ejuſve honorem & venerationem, ſed ſolius Dei. Nec poteſt legitimus uſus hujus genicu-

lationis excogitari ab ulla eccleſia. Nam vel ob cõmoditatem ſitus corporis inſtituerẽt quod barbaræ gentes non facerent, aut qui ſenſu cõmuni non deſtituuntur, vel ob adorationẽ eamq; civilẽ aut religioſã. Civilis hîc in cultu divino locum non habet. Oportet ergo ob religioſam. Religioſa vel defertur ad Deum vel ad ſymbola. Non ad Deum, niſi cum Deo ludere liceat, & laſcivire in cultu divino; quia adorans de geniculis Deum, non debeo alia actione externa vel interna occupari & exerceri; ut ſupra dictum. At hîc in ipſo actu percipiendi Euchariſtiam, adorationem de geniculis imperare, eſſet duas actiones ſimul indicere. Oportet ergo adorationem ratione illius actus percipiendi Euchariſtiam imperari, ut cum debita reverentia & veneratione accipiatur. At genuflexio eſt adorationis Dei ſignum & exterior nota, de religioſa loquor non de civili, Ergo, actus percipiendi ſymbola non eſt celebrandus cum iſto ſigno, vel actus percipiendi rem ſignatam magis in ſymbolo quàm in verbo. Nam utrovis modo, fieret ratione ſymbolorum & rituum circa ſymbola. Nec negant Formaliſtæ, ut vides, hac ratione ſe de geniculis adorare, nec negare poſſunt, niſi velint in abſurditatem illam incidere de adoratione Dei conjuncta cum alia actione, & profiteri ſe Deum irridere. In uſu rerum tum temporalium tum ſpiritualium diſtinguenda ſunt, & ſuis vicibus & ordine ſervanda iſta tria, præparatio ad uſum & ſanctificatio, ipſe uſus, & poſt uſum & perceptum fructum gratiarum actio. Sic præparamur ad uſum cibi communis menſam conſecrando & ad uſum communem ſanctificando, deinde utimur, poſt uſum gratias agimus. Sic ad verbi prædicationem præparamur per preces & orationem: deinde utimur attentè auſcultando & mente percipiendo. Sic ad cœnam ſacram præparatur totus cœtus per preces, deinde utimur, prout ut inſtituit Chriſtus, poſt uſum gratias agimus. In ipſo uſu ſingulos orare aut gratias agere, niſi per mentales ejaculationes quæ immiſceri & debent & poſſunt omnibus noſtris actionibus, eſt abſurda ataxia, confuſio Babylonica, & à Babylone primum orta. Imò plus quàm babylonica. Nam illi cenſebant, dum erant in uſu, ſe Deum & Dominum ipſum in dente & ventre habuiſſe, dum de geniculis adorabant. Iam divulſa exteriori adorationis nota ab objecto ad quod in initio referebatur, in eodem actu adhuc retinetur, & ſimul adoratio de geniculis, & externa actio percipiendi ſymbola conjunguntur, mutato objecto, & proinde abſurdius, niſi ad vitandam iſtam abſurditatem diſertis verbis faterentur ſe de geniculis adorare, ne ſacramentum prophanetur, vel ob venerationem & æſtimationem debitam ritibus & ſymbolis ſacramentalibus, quia conſecrati ſunt ad uſum ſacrum, quod eſt idololatricum.

Sequitur tertia pars Liturgiæ Anglicanæ quam Rituale Anglicanum vocare poſſumus. Quæ de Euchariſtiæ diſtributione dicta

ſunt, huc etiam referri poſſunt & debent ſed in ſacra cœna habemus præterea miſſæ repræſentationem & formam, ideo Miſſale vocavimus. In Rituali Anglicano poſt cœnæ adminiſtrandæ ordinem ſequitur, *Ordo Baptiſmi ſervandus in Eccleſia*, ubi agitur primum de baptiſmo publico deinde de privato. In Rubrica ſic ſtatuitur. *Cum die Dominico, aut aliquo feſto infantes fuerint baptizandi, parentes eorum vel præcedenti veſperi vel mane ante initium matutinarum precum Miniſtrum* the Curate, *ejus rei admonebunt, & deinde ſuſceptores* the godfathers and godmothers, *unà cum populo, & infantibus ad baptiſterium*, the font, *parati ſint, ſtatim à finita poſteriori lectione vel matutinarum, vel ſi commodius miniſtro videbitur, veſpertinarum precum.* Publicum baptiſmum diebus dominicis reliquiſque feſtis adminiſtrandum volunt, ut veterum conſuetudinem quàm propè poſſunt, imitentur, ſicut aiunt his verbis Rubricæ, *Ex vetuſtis ſcriptoribus apparet ſacramentum Baptiſmi apud veteres duobus tantum anni temporibus, paſchatis ſcilicet & Pentecoſtes vulgo miniſtrari ſolitum, quibus quidem temporibus publicè celebrabatur in præſentia totius Eccleſiæ. Hanc conſuetudinem jam quidem exoletam, quamvis propter multas cauſas non poſſet commodè reſtitui, viſum eſt tamen quàm proximè poterimus ſequi.* Laudabilenè fuerat baptiſmi adminiſtrationem publicam reſtringere ad duo ſolennia tempora paſchatis aut Pentecoſtes aut ſolius Paſchatis, ut in Theſſalia teſte Socrate. *Aliam præterea conſuetudinem in Theſſalia eſſe cognovi, nimirum ut diebus feſti Paſchatis duntaxat baptizent. Ob quam cauſam omnes, paucis admodum exceptis, abſque baptiſmate moriuntur.* Nullos fuiſſe ſtatos dies baptiſmi Apoſtolorum ætate ait Caſſander. *Nam initiò cum Apoſtoli juſſu mandatoque Chriſti provincias obirent, & Eccleſias ex gentibus ad Evangelii communionem accitis paſſim conſtituerent, adulti Apoſtolorum doctrinæ conſentientes nullo temporum aut locorum delectu ſtatim poſt fidei profeſſionem ab Apoſtolis vel Apoſtolorum diſcipulis baptiſmi ſacramento in Eccleſiam Chriſti cooptabantur, quanquam eo tempore infantes quoque præſertim ægros per baptiſmum Chriſti conſecrandos oblatos fuiſſe credendum eſt. Poſtea verò per urbes & provincias Chriſtiana plebe augeſcente, ſingulis locis certi Epiſcopi & inſpectores ac curatores fidelis populi attributi ſunt. Quare per omnes fere Eccleſias ſummo conſenſu receptum eſt ut ſtatis tantum diebus, hoc eſt, inſtante nocte dominicæ reſurrectionis, & ſacræ Pentecoſtes ſolennibus ritibus, in Eccleſia tantum civitatis ab Epiſcopo & Præſbyteris baptiſmus adminiſtraretur, ut qui per annum ex Paganis vel Iudæis prædicatione & exhortatione præfectorum vel piorum hominum adducti, Chriſto nomen dare ſtatuerant, ſub illud tempus in civitatem venientes præceptis huius religionis voce catechiſtarum ad hoc inſtitutorum imbuerentur, quæ inſtitutio Catechiſmus dicebatur, id quod certis quoque diebus fiebat, qui Scrutiniorum dies vocabantur.* His ſtatis

Hiſt. l. 5. c. 22.

Expoſitio de auctor conſuetud bapt. infantes.

tis diebus ad ſuſcipiendum baptiſmum confluebat magna multitudo adultorum. Offerebantur etiam pueri & infantes. Sed nulla hîc ratio cur adſtringi debuerat duobus tantùm anniverſariis diebus Paſchatis & Pentecoſtes adminiſtratio baptiſmi, aut cur in civitate potius quàm in ſuis Eccleſiis particularibus baptizarentur, aut quòd infantium baptiſmus unà cum adultorum baptiſmo iis ſtatis diebus alligaretur. Sed cum Eccleſia jam incrementum non capiat ex infidelibus & ceſſat ratio, licet leviſſima, illius inſtituti, in quem finem ad hunc morem accedere conantur. *Cum jam vero Chriſtiana religio totas provincias & nationes complecteretur, jamque omnes Chriſti fidem profiterentur, ſoli fere infantes à parentibus fidelibus ad baptiſmum afferri cœperint, quapropter obſervatio illa ſtatorum dierum neceſſaria viſa non eſt, eaque obſoleſcente, paulatim in omnibus nationibus Chriſtiani nominis conſuetudo quocunque tempore baptizandi tantummodo infantes, quam nunc in Eccleſia uſitatam videmus, obtinuit, niſi quod Æthiopes in hunc uſque diem baptiſmi officio Sabbatum vel dominicum diem aſſignant. Nonnullæ autem Eccleſiæ apud Græcos & Siculos Epiphaniorum diem huic ſacræ actioni dedicabant*, ait ibidem Caſſander. Quod in Rubrica baptiſmum quovis die dominico celebrari permittitur, probo. Nam dies dominicus veteribus, teſte Chryſoſt. dictus dies panis & dies lucis *quia eo die in Eccleſiis ſacramenta adminiſtrabantur. Nam dies panis eô dicebatur, quòd adminiſtratio eſſet Cœnæ: dies lucis, quod baptiſmi adminiſtratio in eo obſervaretur. Nam Baptiſmum veteres φωτισμὸν appellarunt, diemque baptiſmi diem τῶν φώτων id eſt luminarium & baptizati νεοφώτιστοι dicebantur.* Quòd ad baptiſterium attinet, idem quod de aliis ſacramentorum vaſis menſa calice & patina judicamus. Sunt iſta neceſſaria ut vaſa & inſtrumenta ad uſum ſymbolorum ſacramentalium, ſed non ſunt ex hoc uſu ſacratiora aliis locis aut vaſis baptiſteria aut fontes lapidei. In Concilio Meldenſi, ceu Illerdenſi decretum, *ut omnis Preſbyter qui fontem lapideum habere nequiverit, vas conveniens ad hoc ſolummodo baptizandi officium habeat quod extra Eccleſiam non deportetur.* Quod vas conveniens in hunc uſum permiſerint, bene eſt, ſed quod extra Eccleſiam deportari vetuerint, ſuperſtitioſum. Baptiſteria ipſa olim extra Eccleſiam. *Ex Nazianzeno orat 40 Paulino epiſt. 12 ad Severum & aliis antiquis decretis colligere licet olim hunc baptiſmi locum ab eccleſia ſeparatum fuiſſe*, inquit Suarez. Sic etiam Durantus, *Antiquitus unum tantum per ſingulas urbes fontem ſive locum quem baptiſterium appellabant, propè maiorem Civitatis Baſilicam maiores noſtri condiderunt quod ad hæc uſque tempora obſervatum Piſis, Florentiæ, Bononiæ, Parmæ & aliis pleriſque Italiæ urbibus intueri licet in quo uno tingebantur iuvenes, ſenes, divites & pauperes.* Et infra, *Baptiſteria moris erat extra baſilicas extruere.* Et infra, *Poſt hæc baptiſteria in Eccleſiis fieri ceperant prope πρόναον id eſt templi veſtibulum.* Et ſic in Anglicanis

Junius in Gen. cap. 2.

In 3 part. tom. 3.

De ritib. l. 1. c. 19.

glicanis

glicanis Eccleſiis prope oſtium habent fontem lapideum ad quem accedere oportet Curatum baptizaturum infantem, nec caret ſignificatione ritus iſte, nempe ſignificans ingreſſum in Eccleſiam. Et fontem hunc ſacrum exiſtimant; alioqui fruſtra mutaret locum Curio. Nam faciliùs & commodiùs poteſt ex vaſe mundo aquam ſumere abſque ulla loci mutatione. Sed ut pro menſis introducta ſunt altaria lapidea & fixa, ſic pro vaſis fons lapideus in baptiſterium (nam baptiſterium utrumque ſignificat & fontem & locum ubi fons ille ſitus erat) & fontem hunc ſacrum vocarunt, & regenerationis ſacrarium. Sed de locis vaſis & inſtrumentis divini cultus ſæpius diximus ex uſu ſacra non eſſe, ſed poſſe ad alios uſus liberè converti. In Liturgia quæ exſtat in ſcriptis Anglicanis Buceri ſtare jubentur ſuſceptores cum infantibus ante oſtium, ubi preces quædam concipiuntur, & alia quædam peraguntur, priuſquam ingreſſi fuerint ad baptiſterium. Tertio hîc obſervandum tempore officii horarii finita poſteriori lectione vel matutinarum, vel veſpertinarum precum miniſtrandum baptiſmum, nulla concionis habita ratione. *Cumque*, ait Bucerus, *nec ad matutinas preces ſoleat Eccleſia coire, præſtaret ſane baptiſma adminiſtrari ſtatim à ſacra concione cum frequentiſſima adhuc eſt Eccleſia, priuſquam S. Cœnæ adminiſtratio incipiatur & ut veteres Eccleſiæ ſolebant, & hodie nonnullæ morem retinet.*

Cum ſuſceptores unà cum populo & infantibus ad baptiſterium parati adſunt, *miniſter interrogabit utrum infantes baptiſati ſint, necne. Quod ſi reſpondeat non eſſe baptiſatos* tunc monet, ut Deum invocent, ut baptizati aqua & ſpiritu ſancto recipiantur in ſanctam Chriſti Eccleſiam, & ejuſdem viva & vera membra efficiantur, quia Chriſtus dixit neminem ingredi poſſe in regnum Dei, niſi renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto. *Tunc dicet miniſter Oremus*, in precatiuncula ait, *& per baptiſmum dilecti filii tui Ieſu Chriſti ad myſticam ablutionem peccatorum Iordanis fluvium, & reliquas omnes aquas ſanctificaſti.* Non Chriſti baptiſmus, ſed inſtitutio ſanctificat aquas in hunc uſum. *Servit hæc loquendi forma ſuperſtitioſæ opinioni, quaſi aquis vis quædam ſanctificandi ſit baptiſmati impreſſa; ut ſemper ad magicas rerum mutationes tradenda homines propendent: quod tranſubſtantiationis cōmentum, &c. Adhæc, ut baptiſma nobis ſit ſacramentū peccata abluendi, id meruit nobis Dominus non tantum certè ſuo baptiſmate in Iordane, ſed &, ac multo amplius, baptiſmate crucis. Denique peccatorum ablutio quanquam ad eam conferendam baptiſmate aqua adhibeatur, tamen non aquæ hoc, ſed Chriſti Domini opus eſt.* Deinde iterum orat nulla intercedente alia actione inter hanc & priorem precatiunculam. In hac precatiuncula ait, *ut accedentes ad ſacrum baptiſma tuum per ſpiritualem regenerationem, peccatorum remiſſionem conſequantur.* Remiſſionem peccatorum ceu Pag. 579.

non imputationem non conſequimur per ſpiritualem regeneratio-nem. Pro *accedentes* Bucerus voluit ſubſtitui *adducti*. *Tunc dicet Miniſter*, the Prieſt, *Audite verba Evangelii ſcripti per divum Marcum capite decimo*, nempe ver. 13 14 15 16. *Perlecto Evangelio hac brevi exhortatione vtetur miniſter ſuper verbis Evangelii*. Finita iſta exhortatiuncula 10 aut 12 verſiculorum orat rurſus paucis. *Tunc miniſter hac oratione ad ſuſceptores vtetur*, ubi ait, *Itaque cum hac promiſſione Chriſtus ſe obſtrinxerit, infantes etiam iſtos per vos vades & fidejuſſores ſuos polliceri renunciaturos ſe diabolo & omnibus operibus eius, conſtanter fidem habituros in ſancto Dei verbo, obedienterque eius mandata obſervaturos. Tunc Miniſter*, the Prieſt, *vt ſequitur, ſuſceptores interrogabit. Renunciaſne diabolo & omnibus operibus eius, inani pompa*, &c. *Reſponſum, Illis ego omnibus renuntio, miniſter*, *Credisne in Deum patrem omnipotentem* &c. & percurrit articulos fidei. *Reſponſum, Omnia hæc firmiter credo. Miniſter, Cupiſne in hanc fidem baptizari? Reſponſum. Cupio*. Eadem habent interrogata ad infantes vel ſuſceptores infantium nomine quæ in veteri Eccleſia habebant ad adultos Catechumenos, quod quàm ineptum & ridiculum ſit audiamus virum clariſſimum Th. Bezam. *Sed longè maior fuit ſuccedentium Epiſcoporum negligentia, qui quod eorum cauſa inſtitutum erat, qui adulta ætate à Paganiſmo ad Chriſtianiſmum poſt Catechiſmum tranſibant, ad Chriſtianorum infantes poſtea tranſtulerant. Hoc an ſit factum, ſi quis ambigat, conſideret obſecro Baptiſmi formulam qualis ab vltima vſque vetuſtate accepta apud Papiſtas nunc etiam ſervatur, eo tantum excepto, quod paucula de ſuo adjecerunt, & peregrinam linguam, quæ tum erat in Occidente & Meridie vulgaris, retinuerunt. Ibi enim qui baptizandi ſunt, non tantum fidei rationem reddere, ſed etiam accedere iubentur, quod etſi poſtea nonnulli (inter quos eſt Auguſtinus) aliqua interpretatione excuſare ſunt conati, qui dixerint ſponſores ipſorum infantium nomine compellari, & reſpondere, tamen quis non videt infirmum hoc eſſe commentum, vt quod per abuſum qui ex adultorum baptiſmo in infantium baptiſmum irrepſerat, obtinuerat, aliquo colore tegeretur? Quæſo enim, ſi non niſi præeunte præſentis fidei ſponſione, adminiſtrari debet baptiſmus (niſi enim id ſtatuatur cur, obſecro, baptizandus infans, de fide ſua compellatur?) quorſum properatur baptiſmus, ac non potius cum* Catabaptiſtis, *quod abſit, baptiſmum euſque differimus, dum baptizandus fidem ſuam profiteri poſſit? Neque vero dubito, quin hac Epiſcoporum negligentia, quos oportuit infantium baptiſmum ab adultorum baptiſmo, quod ad externas ceremonias attinet, baptiſmum diutius differrent, & id quidem non rectè*. Et epiſt. 12. *puerorum autem baptizandorum interrogationem non dubitamus ex eo invaſiſſe Eccleſiam, quod Epiſcoporum negligentia retenta ſit eadem in baptiſmo infantium formula quæ initio in adultis Catechumenis vſurpabatur, id quod etiam ex aliis multis quæ in baptiſmo papiſtico adhuc vigent, perſpicere licet. Itaque*

Epiſt. 8.

ſicut

ſtent Chriſma & exorciſmus, quantumvis vetuſta, optimo jure abolita ſunt, cuperemus quoque iſtam non modo ſupervacuam ſed etiam ineptam interrogationem omitti, quamvis illam in epiſtola quadam Auguſtinus ipſe aliqua interpretatione tueatur. Hunc Catechiſmum infantium irriſerunt quidam & meritò, cum infantes, nec poſſunt in fide inſtrui, nec diabolo renunciare. Dionyſius de Hierarch. Eccleſ. cap. ult ait quoſdam irriſiſſe myſteria baptiſmi, quòd qui infantes offerunt pro eis abrenunciant, & fidei ſacramenta profitentur, reſpondet. *Non quod, ut illi ridentes dicunt, alium pro alio divinis ſacris initiet. Non enim hoc ait. Ego pro puero abrenuntio aut promitto, ſed puer abrenunciat & profitetur id eſt profiteor* &c. Si dixerint infantes polliceri per vades & fidejuſſores ſuos ſe diabolo renunciaturos, &c. nec id fieri poteſt. Non poteſt quis pro fide aliena fidem jubere, aut certo affirmare parvulos rata habituros quæ eorum nomine ſpondet. In liturgia prima interrogabant ipſos infantes *N. puer abrenuncias* &c. & reſponderunt Patrini, ſed eòdem res recidit. *Rationem in ſe nullam habet, ut roges eum, qui, quid dicas, non intelligit, & alius reſpondeat pro eo, quod ille perinde percipit, idque facias de rebus maximis, & quæ à propriis cujuſque fide per omnia pendent, uti ſane eſt renunciare Satanæ & ſtudiis eius & credere in deum. Solebant Marcionatæ, cum moreretur aliquis ex Catechumenis eorum ſub lectulo mortui aliquē, abſcondere, cumque mortuum interrogare, num velit baptizari. Ille vero nihil dicente, ut mortuo, reſpondebat ejus vice, qui latebat ſub lecto ſe velle tum baptizabant hunc hominem pro mortuo,* ut refert Chryſoſt. in 1 Cor. 15. *Quantum differt ab hac Marcionatorum amentia infantium noſtrorum catechiſmus, quo rogantur infantes & reſpondent eorum vice ſuſceptores. Vivant quidem infantes, ſed tantundem intelligunt tam de interrogationibus, quæ fiunt ad eos per miniſtros; quàm de reſponſis quæ dantur, pro eis à compatribus & commatribus. Et hæc præpoſtera agendi ratio non parum dedit occaſionis permultis, ut eò citius ad Anabaptiſtarum ſectam inclinarent, vel quod ad pædobaptiſmum attinet,* inquit Bucerus. Sed quàm longè receſſerunt ab iſta amentia, quod jam rogantur ſuſceptores hac forma verborum, *Abrenuncias, credis,* &c. Nam tantundem intelligunt de interrogationibus quæ ad compatres fiunt, quam de reſponſis, & eorum vice tum rogantur tum reſpondent ſuſceptores. *Optarim igitur omnes illas huius Catechiſmi, neſcio cur ita vocati, interrogationes fieri ad ipſos compatres & commatres ad hunc vel ſimilem modum, Vultis vos pro veſtra parte dare fideiem operam, ut hic infans cum eò adoleverit, diſcat religionis noſtræ Catechiſmum, eoque percepto renunciet Satanæ, & credere profiteatur in Deum patrem & filium* &c. Sed illi veterem & ridiculam illam formam retinent, licet infantes ipſos nomine non compellent, ſed ſuſceptores eadem forma interrogant, ut infantium vicem repræſentantes. Non de ſua opera & officio rogantur, ſed de fide infantum

Bucc. pag. 480.

Pag. 481.

tum abrenunciatione Satanæ &c. Rectè quidem Bucerus monuit mutandam formam interrogandi, ſi ſimul ad parentes interrogata dirigenda monuiſſet. Quod ad obligationem qua ſuſceptores ſe obſtringunt ad inſtituendos infantes, à reſponſione illa diverſa eſt. Nam tunc non infantium ſed ſuo nomine reſponderent, & ſymbolum recitarent non infantium nomine ſed ſuo, ut teſtentur ſe veram fidem profiteri in qua inſtituturos ſe pollicentur infantes. Sed ſuſceptores infantium nomine reſpondent, ideo manus ſuas imponunt capiti baptizandi, & nomine ejus ſymbolum profitentur, & in papatu orationem dominicam etiam recitant. Qui baptizabantur ſtatis temporibus Paſchatis & Pentecoſtes, diſtinguit Caſſander in tres ordines ratione graduum ætatis. *Erant primo adulti, qui quòd ætatem haberent, ipſi pro ſe reſpondebant. Erant & pueri ea ætate, ut ipſi quoque per ſe acceptam Catechiſmi doctrinam hoc eſt Orationem dominicam & ſymbolum reddere poſſent, qui tamen patrinorum quos vocant ſeu ſuſceptorum præſidio aliquo opus habebant. Quare cum ad confeſſionem faciendam conſiſterent, pedem ſuum ſuſceptoris pedi imponebant. Erant tertio loco infantes & parvuli qui à ſuſceptoribus dextro brachio geſtabantur, & per ora geſtantium ſolennem illam Satanæ abrenuntiationem & fidei profeſſionem edebant.* Vides ſuſceptores non nomine ſuo ſed infantium reſpondiſſe. Liberi fidelium comprehenduntur in fœdere, unde fit ut participes etiam ſint ſigilli fœderis. Fœdus autem ictum eſt cum parentibus, qui fidem ex ſua parte profitentur, & Deus profitetur ſe eſſe Deum parentum & ſeminis eorum. Fidei ſuæ profeſſionem ſuo nomine edendo teſtantur parentes ſe eſſe in fœdere, & hac ratione non ratione fidei infantium infantibus ut ſemini ſuo ſigillum fœderis petunt. Unde etiam ſequitur parentes ipſos hanc fidei profeſſionem debere edere, non alios, quia parentibus & eorum ſemini promiſit Dominus ſe fore Deum, & infantes non ſunt patrinorum ſemen aut liberi. Præterea incumbit parentibus cura & onus inſtituendi liberos jure naturali & obligatione divina. Suſceptores ceu patrini nulla obligatione, niſi voluntaria obſtricti defunctoriè promittunt inſtitutionem in fide & piam educationem infantium. *Stipulamur ab iis qui offerunt, ut adultos erudiant in ea fide in qua baptizantur; ſi nemo fidejubeat, prophanari baptiſmum certum eſt. Si vero promittant fidejuſſores, quod non eſt in eorum poteſtate, palam luditur Deus, præſertim, ſi hoc notum ſit non ſeriò ſed defunctoriè tantùm promitti. Nam ſi aſtutè fallunt culpa vacuus eſt Miniſter. Cæterum minimè dubitamus, non alios eſſe idoneos ſponſores, niſi penes quos ſit præſtandi facultas, hoc eſt qui infantem habituri ſunt in ſua poteſtate, vel qui patris aut matris rogatu fidem ſuam Eccleſiæ obligant,* loquit. Calvinus. Cum igitur ſuſceptores, qui de fonte baptizatos ſuſcipiunt eos non habeant in poteſtate ſua, quomodo poſſunt obligare fidem ſuam Eccleſiæ, & recipere

Expoſ. de antiq. conſuet. baptiz. infant.

Epiſt. 149.

recipere in ſe educationem baptizatorum. Et quamvis parentum rogatu quis obligaret fidem ſuam Eccleſiæ, niſi renunciarent parentes juri ſuo & patriæ poteſtati (cui jure divino vel naturali non poſſunt) fruſtrà promitteret. Suſceptores id eſt qui baptizatum de fonte ſuſceperunt, Dionyſius vocat ἀναδόχους. Iuſtinus quæſt. 56 offerentes, Tertullianus de baptiſmo cap 18. Sponſores, Auguſt. ſer. 116 163 & 215 fidejuſſores epiſt. 23 ad Bonifac. fidei datores vel, ut Durantus & alii fidei doctores, quia ſymbolum & orationem dominicam, atque ita fidem filios quos de fonte ſuſceperunt, docere jubentur. In ſynodo Moguntina can. 47 vocantur compatres ſpirituales, & filiolos ſuos catholicè inſtruere jubentur. Higinus papa can. in Catechiſ. de conſec. diſt. 4 appellat patrinos. *Propterea hi patrini vocantur, quia dum regenerandos ad vitam novam offerunt quodammodo adiutores ſunt ipſius regenerationis novæ*, ait Durantus. Miniſterium iſtud ſuſcipiendi è fonte baptizatum elogium patris non meretur, nedum patris ſpiritualis. *Ex hac igitur occaſione*, nempe baptizandi infantes, *inventum eſt*, *ait Walafridus Strabo*, *ut patrini vel matrinæ adhibeantur, ſuſcepturi parvulos de lavacro & pro eis reſpondeant omnia, quæ ipſi per ætatis infirmitatem confiteri non poſſunt. Pariterque debet ſpiritualis pater vel mater, ei quem de fonte regenerationis ſuſcepit, cum ad intelligibilem pervenerit ætatem, inſinuare confeſſionem quam pro eo fecit, ut qui aliena confeſſione, ſicut paralyticus fide portantium meruit à peccatorum ſolui languore ſtudeat ſaluti præſtitæ vivere non indignè, & ſua impleat executione, quod illorū confeſſus eſt ore, ſi non vult ſalvatione carere quam illorū meruit fide. Non autem pater debet vel mater de fonte ſuam ſuſcipere ſobolem ut ſit diſcretio inter ſpiritualem generationem atque carnalem.* * Vides errorem ex quo orta ſit patrinorum inſtitutio, ex eo nempe quod putarent eum qui de ſacro fonte levaret infantem ſuſcipiens illum de manu ſacerdotis eſſe patrem ſpiritualem, & nefas exiſtimabant eundem eſſe patrem carnalem & ſpiritualem. Cum igitur tam putrido fundamento innitatur eorum inſtitutio, ad utrumque errorem corrigendum parentes in ſuum locum reſtituendi ſunt. Illi fidei profeſſionem edere debent, quia fides eſt conditio fœderis ex parte parentum. Illi ſoli præſtare poſſunt & debent quod ſanctè promittunt de educatione & inſtitutione in fide, quia ſoli habent liberos in poteſtate ſua. *Si noſſent ſuſceptores*, inquit Elias Cretæ metropolitanus in reſponſis ad Dionyſium Monachum de diverſis ejus interrogat. lib. 3 juris Orientali, *quæ à magno Dionyſio definita ſunt, & quatenus curam & ſolicitudinem habere debent ejus, qui per ſpirituale lavacrum regeneratur, & ab illis ſuſcipitur, vix quidem ad ſuſceptorum munus prodirent etiam ardentius acerſiti ceu invitati.* Cum itaque ſuſceptores alii præter parentes hanc curam ſuſcipientes negligentiores ſiut & pro joco & ludo habeatur iſtud

Cap. 26.

* Sic Canone Anglicano 29 ſtatutum. *Parentes liberorum ſuorum baptiſmati intereſſe non impellentur: neque etiam eiſdem permittetur pro propriis infantibus ad ſacrum fontē Suſceptorum loco reſpondere Præterea nulli ſuſceptori aut ſuſceptrici licitum erit aliis verbis in reſpondendo uti, quam quæ in libro publicæ liturgiæ hanc in partē ſunt præſcripta.*

iſtud officium ſponſorum paternitas ſpuria germanam officio ſuo ſubmovens, non eſt ferenda in Eccleſia. Non eſt in rebus ſeriis cum Deo ludendum aut periclitanda fides promiſſionum ſolennium coram Deo & Eccleſia. Eliguntur indigni & inepti qui rudimenta fidei in qua promittunt ſe educaturos filios ſuos ſpirituales ignorant, vel quibus gratificentur amicos vel vicinos. Recte quidem Bucerus interrogationum formulas mutandas monuit, ſi ſimul ad patres dirigendas cõſuluiſſet, quibus præcipue hoc onus educationis incumbit. Quæ de patrinis dicta ſunt multò magis contra matrinas valent. De impedimentis matrimonii ortis ex imaginaria iſta cognatione ſpirituali nihil jam dicam; cum Anglicana duntaxat examinare inſtituerim. Quæri poteſt an ſaltem adhiberi poſſunt, ut teſtes baptiſmi. Reſpondeo hoc quidem levius eſſe & tolerabile, ſed tamen ſupervacaneum, ſi ordine & decenter omnia gererentur in eccleſia. Nam quid opus eſt teſtibus particularibus, cum nonniſi præſente totius eccleſiæ cœtu adminiſtrari debeat baptiſmus, & ſi forte oblivioni traderent fere omnes qui ſunt membra eccleſiæ, tamen ordo eccleſiæ poſtulat vt quæ geruntur tanta ſolennitate, Preſbyterii authoritate & cura conſignentur tabulis eccleſiaſticis, ſicut & literis & monumentis baptizatorum nomina mandata fuiſſe memorat Cyrillus catecheſi 1. Nec debent, ſi rite omnia peragerentur, ut dicet, niſi eccleſiæ cœtu ejuſque Preſbyterio præſente infantes publicè baptizari.

Poſt interrogata Miniſter petitiones quaſdam recitat & ſingulis ſuum *Amen* ſubjicit. Deinde habet precatiunculam brevem, vbi habentur iſta verba, *Concede vt omnes ſervi tui in hac aqua baptizandi accipiant plenitudinem gratiæ tuæ*, quæ verba uſurpabant 2 Edw. cum ſingulis menſibus aquam in fonte mutarent. *Tunc*; id eſt finita precatiuncula, *Miniſter infantem in manus accipiens nomen interrogabit, & ipſum nomine compellans, in aquam cautè & circumſpectè immerget dicens, N. Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Amen. Quod ſi infans infirmus ſit ſatis fuerit aquam illi leviter infudiſſe, dicens ut ſupra.* Immerſione an aſperſione conferatur baptiſmus per ſe adiaphoron concedimus. Sed infantes præſertim in regionibus, ubi aer inclementior, immergi non expedit. In Liturgia quæ extat in ſcriptis Anglicanis Buceri ſic celebratur hic actus. *Tunc Sacerdos accipiet puerum manibus & poſtulato ipſius nomine ter merget eum in aqua. Primò tingatur dextro latere: deinde ſiniſtro: Tertio tingatur verſa facie pueri ad fontem, ita tamen vt proinde fiat cum his verbis. N. Ego te baptizo. Si fuerit autem puer imbecillis ſat erit infundere ſuper ipſum aquam. Patrini autem imponent manus puero & ſacerdos induet eum veſte linea dicens, &c.* De veſte linea nihil jam indicitur in Liturgia Anglicana. Trinam an vnam merſionem obſervent

p. 437.

obſervent nec ne neſcio. Vetuſtiſſima eſt trinæ merſionis ceremonia ad ſignificandum tres perſonas trinitatis. Sed cum Arriani abuterentur ad ſignificandum tres naturas, Gregorius ſtatuit ut in Hiſpania una uterentur merſione. Pro regionum varietate una vel trina eſt hodie merſio in Papatu. In initio una tantum fuit merſio. Trina merſio in ſignum trium perſonarum eſt ceremonia ſignificans à ſpiritu ſancto non inſtituta in ſcriptura ſacra. *Deinde*, nempe poſtquam baptizaverit, *facto crucis ſigno in fronte infantis, dicet, Nos recepimus* Angl. we receiue, recipimus *hunc infantem in cœtum gregis Chriſti, & illum notamus ſigno crucis, in teſtimonium quod ipſum poſthac non pudebit confiteri fidem in Chriſtum crucifixum & ſub ejus ſigno contra peccatum, mundum, & Satanam viriliter pugnare, fidelemque eius miniſtrum & militem ad vitæ finem uſque permanere. Amen.* De ſigno crucis ſtatim diſſertabitur. *Tunc Miniſter*, the Prieſt, *dicet, Cum iam, Chariſſimi, iſti infantes renati ſint & inſiti in corpus eccleſiæ Chriſti, gratias agamus Deo pro iſtis beneficiis, & vnanimi conſenſu Deum omnipotentem comprecemur, vt ſecundum hoc initium in vniverſa reliqua vita dirigantur. Tunc dicetur, Pater noſter qui es in cœlis, &c.* addit precatiunculam pro baptizato. *Denique ſuſceptoribus convocatis miniſter hanc admonitionem addet, Quoniam infantes iſti, &c.* admonet, ut meminerint officii ſui eſſe diligenter curare, ut quàm primum per ætatem poterint, inſtituantur, quàm ſolenne votum quàm ſanctam profeſſionem per ipſos fecerint, &c. *Mandabit etiam miniſter, vt pueri ad Epiſcopum addducantur confirmandi, quam primum ediderint articulos fidei, orationem Dominicam & præcepta Decalogi, & in catechiſmo eum in finem promulgato, plenius aliquantum inſtituantur: prout in eodem præſcriptum eſt.* De catechiſmo ceremoniali & confirmatione ſupra diximus.

Quod ad conſignationem frontis baptizati per ſignum crucis ſciendum eſt in liturgia Anglicana quæ extat in ſcriptis Anglicanis Buceri, præceptum ut ante baptiſmum & ingreſſum in eccleſiam conſignarent, dum ſtarent ante oſtium, & primam partem actionis celebrarent. *Hîc petat ſacerdos de nomine pueri, quo indicato Patrinis imprimat ſignum fronti & pectori pueri, dicens, N. puer, recipe ſignum ſanctæ crucis tam in fronte quàm in pectore in teſtimonium, quod non pudefias confiteri fidem in Chriſtum crucifixum & viriliter pugnes ſub ipſius vexillo contra peccatum, mundum, & diabolum, & perſeveres fidelis miles & ſervus uſque ad finem vitæ. Amen.* Verba iſta non probat Bucerus, *non quod illa ſanctum in ſe votum non contineant, ſed quod jubentur dici ad infantem, qui ea non intelligit. Nihil tale docet ſcriptura, & ſcenica omnia ac ludicra debent ab his myſteriis abeſſe procul cum omni ſuperſtitione & ſpecie magicæ applicationis. Optarim itaque ea verba mutari in formam precis eiuſmodi. Da huic, O Deus, infanti, figmento tuo, ſic meritum, ac vim excipere crucis filii Dei vt eius ipſum nunquam* P. 455.

pudeat

pudeat, ſemperque crucifigatur mundo, & ei mundus, depugnetque ſtrenuè ſub hoc ſigno contra peccatum, mundum, & Satanam, atq; perſeveret fidelis in tua iuſtitia atq; obſequio uſq; ad finem vitæ ſuæ. Signum ipſum tamen non indecens nec inutile exiſtimat, *ſi adhibeatur, modo purè intellectum & religioſè excipiatur nulla nec ſuperſtitione adjuncta nec elementi ſervitute, aut vulgari conſuetudine.* Frigida eſt & diluta iſta cenſura, nec ſatis expendiſſe videtur huius ſigni uſum vel potius abuſum. Nec mirum, non enim potuit omnia diſcernere in diluculo reformationis. In Liturgia Anglicana poſtea reformata præcipitur, ut ſtatim poſt immerſionem vel aſperſionem conſignetur ſigno crucis in fronte, cum alia verborum formula, nempe, *Nos recipimus, &c.* De quo cenſuram venerabilis Preſbyteri Theod. Bezæ audiamus. *Crucis verò conſignatio etſi vetuſtiſſima eſt, tamen quid utilitatis afferat, ſanè non video, & quamvis mirificè & prorſus ὑπερβολικῶς à Chryſoſtomo præſertim quaſi quædam religionis ſumma commendatur, tamen quum neque authoritate verbi Dei, neque ullo Apoſtolorum exemplo (ἀπόκρυφα enim illa nihil moror) nitatur, id eſt, quum omni Dei verbo deſtituatur, nec ſanè etiam ad decorum ullo modo pertineat. Denique cum maximè abominandæ ſuperſtitioni, & omnium horribiliſſimæ illi hyperduliæ crucis aditum primum patefecerit, multò minus velim illam inter ἀδιάφορα numerare, quàm æneum illum ſerpentem Ezechias: cuius quidem ſanctiſſimi regis hac potiſſimum in re, evertendis crucis & crucifixorum idolis exemplum imitari Chriſtianos omnes principes ſanè oportuit.* Quatuor dicit contra crucis conſignationem. Primo nihil utilitatis adfert. 2. omni Dei verbo deſtituitur. 3. ad decorum nullo modo pertinet. 4. aditum primum patefecit horribiliſſimæ hyperduliæ crucis. Unde infert, etſi vetuſtiſſima ſit, abolendã. Dei verbo deſtitui, Chriſti vel Apoſtolorum exemplo aut inſtituto, palam eſt. In canone 30 conſtitutionum anni 1603 de ſigno crucis in baptiſmo, ut legitima ejus ceremonię ratio omnibus conſtare poſſit, regulas & obſervationes quaſdam omnibus eccleſię Anglicanę membris commendant. Primo obſervandum volunt, quod etiamſi Iudæi & ethnici Apoſtolos reliquoſque Chriſtianos irriderent, quòd eum prædicarent, in eumque crederent qui crucis morte eſſet affectus, tantum abeſſe, ut vel Apoſtoli vel reliqui Chriſtiani crucis opprobrio ſeipſos paſſi ſint à profeſſione ſua deterreri, ut in eadem exultandi potius & gloriandi animos inde ſumerent. *Imo Spiritus ſanctus per Apoſtolorum ora ipſum crucis nomen Iudæis utique invîſum, uſque adeo honoravit, ut non modo Chriſtum ipſum crucifixum ſub eodem comprehenderet, ſed & mortis ac paſſionis Chriſti vires, effectus, ac merita unà cum ſolatiis, fructibus, ac promiſſis univerſis quæ nos ex eiſdem aut percipimus aut in futurum expectamus. Secundo honor ac dignitas crucis nomini acquiſita etiam & ſigno crucis vel ipſa Apoſtolorum ætate (neque enim contrarium oſtendi poteſt) exiſtimationem peperit honorificam, adeo ut Chriſtiani*

haud multò poſt in cunctis actionibus ſuis eodem uti cœperunt, eo ipſo palam & apertè teſtatum facientes (etiam ad ſtuporem Iudæorum) ſe minimè ſibi pudori ducere, quod illum agnoſcerent pro Domino & ſalvatore ſuo, qui crucis mortem pro ipſis pertuliſſet. Sic argumentantur. Spiritus ſanctus per Apoſtolorum ora nomen crucis honoravit. Honor & dignitas crucis nomini acquiſita etiam ſigno crucis exiſtimationem peperit honorificam vel ipſa Apoſtolorum ætate. Crucis nomine metonymicôs Apoſtolus exprimit genus mortis ignominioſæ quam in cruce oppetiit, & hujus mortis ignominioſæ merita fructus & beneficia. Supplicium crucis erat atrox, ignominioſum & Dei ipſius ore maledictum Deut 21 23, Gal.3 13 quod ſubire oportebat Chriſtum, ut nos à maledictione legis liberaret. Ideo non ſolùm paſſionem & mortem Chriſti ſimpliciter prædicat, ſed mortem crucis in ſpecie, quam crucem vocat figuratè, ut diximus. Num ſequitur dignitatem ullam acquiſitam nomini crucis propter ſignificationem? Ex ſignificatione propria quænam, quæſo, dignitas accreſcit voci. Mors ſignificat idem propriè, & paſſio quod crux figuratê, num præterea ullus honor acquiritur nomini mortis aut paſſionis, quia mortuus aut paſſus Chriſtus. Nobilis aliquis ſuſpenſus in patibulo non patibulo honorem, ſed ſibi ignominiam acquirit. Chriſtus ignominiam pertulit & dolores in cruce quatenus crux eſt & per ſe, quod devicta morte & inſtrumentis mortis triumphavit, non cruci tribuendum. Crux, clavi, lancea mortis inſtrumenta & aculei ſunt deſpicienda & contemnenda, ut hoſtium tela & arma poſt partam victoriam & celebratum triumphum. Deinde non ſequitur à nomine ceu locutione figurata ad ipſum ſignum. Nam vocum & verborum ſignificatio eſt neceſſaria ad exprimendos animi conceptus & res, quas ſignificant. Signa realia & repræſentationes rerum per res, actiones, aut geſtus mutorum ſunt adminicula qui aliis modis ſenſa animi exprimere non poſſunt. Non ſequitur igitur, voce crucis ſignificat Apoſtolus genus ſupplicii quod pro nobis paſſus eſt Chriſtus exaggerationis ergò ut atrocitatem ſupplicii evidentius exprimeret. Ergo & crucis figuram ad eundem finem, nempe genus ſupplicii exprimendum in aere digito pingendam vel ſuper frontem, multò minus honorificè æſtimandam, cum ne ipſam vocem propter ſignificationem veneremur. Quod dicunt Apoſtolorum ætate honorificam fuiſſe exiſtimationem huius ſigni tam facilè rejicitur quàm aſſeritur, Vbi petunt contrarium oſtendi januam traditionibus ἀγράφοις aperiunt. Sufficit ab authoritate ſacræ ſcripturæ argumentari negativè. Nec inſtitutum nec exemplum ullum habemus Apoſtolorum, aliorumue Chriſtianorum ævo Apoſtolico, nec ſtatim poſt Apoſtolorum tempora. Tertullianus quidem ſuo ſæculo uſurpatum hunc ritum refert in libro de Corona militis, cum ait, *Ad omnem*

progreſſum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad veſtitum, & calceatum, ad lavacra, ad menſas, ad lumina, ad cubicula, ad ſedilia, quæcunque converſatio nos exercet, frontem crucis ſignaculo terimus.
Cap. 5. Et lib. 2. ad uxorem *Latebiſne tu, cum lectulum, cum corpuſculum tuum ſignas.* In lib de Coron. Militis numerat inter obſervationes inveteratas, ſed ut alia ejuſdẽ farinę de quibus conſtat ab Apoſtolis tradita non fuiſſe ut prægustatio lactis & mellis in baptiſmo, abſtinere per integram hebdomadam ab omni lavacro poſt baptiſmum, trina immerſio, die dominico non jejunare, nec de geniculis adorare, Euchariſtiam & victus tempore & cætibus antelucanis non niſi de præſidentium manu ſumere. Mos iſte uſurpatus tum cum ſuperſtitiones aliæ complures in Eccleſiam irrepſerant, ut patet ex enumeratis illis traditionibus quarum quædam apud ipſos Pontificios ceſſarunt. Qui Patrũ nęvos occultare cupiunt, dicunt veteres Chriſtianos hoc externo crucis ſigno ſeſe conſignaſſe, ut publicè teſtarentur coram Ethnicis ſe Chriſtianos eſſe, nec probrum ducere crucem Chriſti Iudæis ſcandalum, gentibus ſtultitiam. Hanc quidem rationem affert poſtea Cyrillus Hieroſolymitanus, *non pudeat nos Crucifixum confiteri, ſed in fronte confidentes ſignaculum crucis digitis imprimamus.* Et Auguſtinus, *In fronte illam figat, ubi ſedes pudoris eſt, ibi omnino, ibi in quo membro erubeſcitur, ibi figatur, unde non erubeſcitur.* Sed Tertullianus nec unicã nec præcipuã hanc cauſam uſurpati hujus moris reddit. Nam ait ad omnem progreſſum atque promotũ, ad lumina, ad cubicula, ad ſedilia, frontẽ ſeſe terere ſignaculo crucis, & proinde ſive aderant infideles ſive non aderant & in propatulo & in occulto. Nonne etiam lectulos ſignabant? Affictã potius poſtea hanc rationẽ exiſtimo non tam ipſius ſigni quàm frontis ſignati reſpectu. In hunc finẽ potius adhibuiſſent ſignũ permanens in materia aliqua in fronte geſtando, ſicut Iudæi phylacteria quàm ſignũ tranſiens, ſi hęc fuiſſet ratio. Sed zelo abſq; ſcientia, etiã ſi hæc vera cauſa, abreptos non dubito. Nam non adſtringimur ad profitendum fidem Chriſtianam ſemper & ubique corã hoſtibus fidei & infidelibus. Sæpius occultanda veritas & ad tẽpus ejus profeſſio intermittenda, ne coram canibus & porcis projiciamus margaritas, aut veritatem ludibrio, noſmetipſos periculo exponamus. Multo minus profeſſionis notas externas & inſignia à nobis ficta oſtentare coram infidelibus nondum edoctis myſteria religionis Chriſtianæ debemus. Nam hoc pacto vel irritabant infideles, & in rabiem verterunt, vel majori ludibrio Chriſtianam religionem expoſuerunt, & offendiculum coram infidelibus poſuerunt qui propterea Chriſtianos *crucis religioſus* appellabant, ut refert Tertullianus, quia hoc ſignum religioſè in omnibus fere actionibus uſurpabant. Erat ſcandalum datum. Nam in re non neceſſaria neque inſtituta a deo occaſionem impingendi prębuerunt. Si uſurpati hujus

Catech 13.
De verb. Domin. ſer. 8

ritus

ritus hæc vera cauſa, ſequeretur invectum fuiſſe ſtudio contendendi cum ethnicis qui crucem Chriſti exprobrarunt Chriſtianis. Fulco ait partim ſtudio contendendi cum ethinicis partim æmulationis & certandi cum hæreticis uſurpaſſe hunc ritum. In Annotationibus in Luc. 24. Valentinum hęreticum primum auctorem colligit ex Irenæo l. 1 c. 1. Valentinus Æonem crucis ſine figura fuiſſe dicit uſque ad Chriſti adventum & vim purgativam habere. Sed ſive ſtudio contendendi cum ethnicis ſive æmulandi, ſive ut ſignum memoriale paſſionis primum uſurparint, in ipſis incunabulis ſuperſtitione multiplici inquinatus fuit, ut patet ex verbis Tertulliani. Ideo quæ ſequuntur in Canone Anglicano ultro concedimus, nempe, *Hoc Crucis ſignū non modo ipſi, idque cum oſtentatione quadam ſolebant adhibere, quoties Iudæis paſſim occurrerent, ſed & liberos ſuos cū baptiſmatis aqua abluerentur eodem ſignari faciebant, vt eos per crucis ſymbolum illius ſervitio dedicarent, cujus in baptiſmo collata in ipſos beneficia crucis nomine eſſent repræſentata.* Tertulliani & Cypriani ævo baptizati ungebantur. Oleum ſimplex vel mixtum ceu Chriſma cum crucis ſigno imprimebatur, unde unctio iſta poſt baptiſmum dicta ſignatio, & conſignatio. Hinc eſt, quod ait Tertullianus, *Caro vngitur, vt anima conſecretur, caro ſignatur vt anima muniatur.* Sic Cyprianus, *Vngi neceſſe eſt baptizatum*, & epiſtola ad Iubaianum de hęreticis baptizandis ait opus eſſe ut qui in Eccleſia baptizantur, *ſigniculo dominico conſummentur.* De Novato dictum, *quod reliqua conſequutus non eſt poſt morbum quæ juxta Eccleſiæ Canonem conſequi debebat obſignationem videlicet ab Epiſcopo collatam: Quum autem illa potitus non ſit, quomodo ſpiritum ſanctum eſt conſequutus.* Cornelius Novatum in lecto baptizatum cum in gravem morbum incidiſſet, putat non accipiſſe ſpiritum ſanctum, quia poſt baptiſmum non obſignatus. *Sequitur*, inquit Ambroſius, *ſpirituale ſignaculum, quia poſt fontem ſupereſt, vt perfectio fiat, quando ad invocationem ſacerdotis ſpiritus ſanctus infunditur.* Vnctio chriſmatis baptiſmo haud aliter ferè atque calix ſanguinis domini corporis dominici ſacramento conjungebatur. Et quemadmodum baptizati Chriſmate ab Epiſcopo confirmari, ita quoque qui corporis dominici ſacramentum acciperant, ab Epiſcopo, Preſbytero, vel Diacono calice ſanguinis domini cōfirmari dicebantur. Confirmatio Chriſmatis auctarium quoddam ſacri baptiſmatis habita fuit. Confirmatio Chriſmatis, quæ per Epiſcopum fiebat poſt baptiſmum (nam baptizati omnes in civitate temporibus ſtatis Paſchatis & Pentecoſtes) contempta aut neglecta ſaluti officere credebatur. Non ſtatim neque immediatè poſt immerſionem aut baptiſmū adhibebatur, ſed aliquot ceremoniis interjectis, ut putat Caſſander. Honorius Auguſtodunenſis octavo demū die baptizatos mitras depoſuiſſe, & ab Epiſcopo in fronte conſignari conſueviſſe refert. Tantum temporis intervallum

De reſurr. carnis

l. 2. ep. 2.

Euſeb. hiſt. l. 6. c. 42.

De ſacram. li. 3 cap. 2.

tervallum interjectum in initio non videtur, ut ſupra obſervavimus capite 5. Cum creſcente fidelium numero Epiſcopus preles plificata dignitate, prolatata ditione, & aucta poteſtate non poterat omnes baptizatos in civitate confirmare, quia nec omnes ad civitatem confluere poterant, nec potuit ille ad ſingulos baptizatos in pagis & villis excurrere ad confirmandum chriſmate, ſtatutum dicunt à Sylveſtro Pontifice, ut in omni baptiſmo Preſbyteri ſtatim in vertice inungerent & ſignarent, ne forte abſque unctione omni chriſmatis morerentur, priuſquam adveniret Epiſcopus qui in fronte ſignaret. In Alexandria tamen & Ægypto conſignabat Preſbyter, non expectato Epiſcopi adventu. Iſta confirmatio quæ Tertulliani & Cypriani ætate conjungebatur cum baptiſmo ejuſque quaſi auctarium erat, adeo neceſſaria habebatur, ut qui eam non conſecutus eſſet, ſpiritum ſanctum nondum accepiſſe ſentiebant non abſque ſumma injuria in baptiſmum. Cum igitur exemplo Patrum tuentur Anglicani conſignationem poſt baptiſmum, ſciant primum conſignationem illam non fuiſſe abſque unctione, & parem fuiſſe utriuſque vetuſtatem & neceſſitatem. Si igitur unum recipiunt, reſtituant & alterum. Imo reſtituant etiam albas veſtes, prægustationem lactis & mellis, & ſimilia. Secundo non ſic fuiſſe ab initio. Nam Iuſtinus deſcribens ritus baptiſmi, ut profitetur & pollicetur, accuratiſſimè, neutrius meminit, nec unctionis nec ſignationis poſt baptiſmum. Tertiò non ſunt imitandi veteres in tam manifeſta & aperta injuria in ſacramentum baptiſmi à Chriſto inſtitutum crucem oleoſam cum aqua baptiſmi in eodem ſolio collocantes. Chriſma adjectum quod eo tanquam viſibili ſigno ſpiritus ſanctus deſignaretur. Quia non deſcenderant linguæ igneæ in baptizatos, & dona viſibili aliquo ſigno ut tempore Apoſtolorum, excogitarunt chriſma quo tanquam viſibili ſigno deſignabant ſpiritum ſanctum deſcendentem in baptizatos. Quòd quam ridiculum, & ineptum, ne quid gravius dicam, ſocors eſt, qui judicare neſcit. Chriſma autem, ut dixi, non imprimebatur abſque ſigno crucis. *Omnia chriſmata ſacerdotalis miniſterii figura crucis perficiuntur.* Hæc autem unctio præcipuè crucis ſignum exigebat, & autonomaſticè conſignatio dicitur. Quarto iſtud baptiſmi auctarium, quod Tertulliani & Cypriani ætate conjunctum erat cum baptiſmo tum adultorum tum infantium, poſtea ſub Papatu ab eodem avulſum & peculiare ſacramentum Confirmationis conſtitutum eſt, & chriſma ſimul cum conſignatione frontis externū ejus ſymbolum conſtituerunt. Nam in confirmatione hac verborum formula utuntur, *conſigno te ſigno crucis, & confirmo te Chriſmate ſalutis in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti.* Angli hæc duo divellunt. Signum crucis in baptiſmi auctario retinent, & proinde veterem confirmationem, & aliam

De conſec. diſt.5.ca.10.

aliam nihilominus confirmationem habent à baptiſmo avulſam interjecto ſeptennio aut decennio, vel majori intervallo temporis, & ſic duas habent confirmationes, quod hucuſq; non auditum in Eccleſia. In confirmatione ſolum dicunt Epiſcopi manus imponentes, *Defende Domine hunc puerum cœleſti gratia, tuus, vt ſemper maneat, quotidieque magis tuo ſancto ſpiritu augeatur, donec ad æternum regnum perveniat.* Amen. Reliqua in baptiſmi auctario habent *Nos recipimus hunc infantem in cœtum gregis Chriſti, & illum notamus ſigno crucis in teſtimonium, quod ipſum poſthac non pudebit confiteri ſidem in Chriſtum crucifixum, & ſub ejus ſigno contra peccatum mundum & Satanam viriliter pugnare*, &c. Quæ verba (exceptis prioribus, *Nos recipimus hunc infantem in cœtum gregis Chriſti* de quibus infra) ad confirmationem referenda ſunt, ſi ſibi conſtarent, ut patet ex Rubricis & precatiunculis confirmationis in libro liturgię, ubi in confirmatione per impoſitionem manuũ & orationem vires & defenſionem accipere ſe dicunt contra inſultus peccati, mundi, & diaboli & armari ad pugnam ſpiritualem, quod in baptiſmi auctario profitentur. Et hæc omnia referunt ad confirmationem Pontificii, ſicut à baptiſmo eam avulſerunt. In baptiſmo autem Preſbyter non conſignat vel inungit chriſmate frontem nec cum tali verborum formula aut ſenſu de conſtantia in profeſſione fidei aut pugna ſpirituali. Sed poſtquam baptizavit ſtatim *intingit pollicem in ſacro Chriſmate, & vngit infantem in ſummitate capitis in modum crucis dicens, Deus omnipotens Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui te regeneravit ex aqua & ſpiritu ſancto, qiq; dedit tibi remiſſionem peccatorum,* hîc inungit, *ipſe liniat te chriſmate ſalutis in eodem Chriſto Ieſu Domino noſtro in vitam æternam.* ℟. *Amen.* Sylveſtrum dicunt inſtituiſſe ut Preſbyter baptizatum illiniret chriſmate in vertice, ne ſi inexpectata mors accideret, baptizati abſente Epiſcopo ſine hac ſaltem ceremoniali unctione vita fungeretur. Illa unctio quæ fit poſtea ab Epiſcopo ab iſta ceremoniali differt, inquit Durantus, qua *ad alium effectum eſt inſtituta, neque baptiſmi aut alterius vllius ſacramenti eſt ceremonia, ſed ipſa confirmationis eſſentia.* Vides Præſules Anglicanos nec veterem Tertulliani & Cypriani ævo formam confirmandi ſervare, nec recentiorem Pontificiorum, ſed veterem dividere, vel potius ex una duplicem confirmationem conſtituere, vnam ut baptiſmi complementum & auctarium retinere, alteram à baptiſmo diſiungere interjecto plurium annorum intervallo. Quintò, expendenda & illa verba Canonis Anglicani, *vt eos per crucis ſymbolum illius ſervitio dedicarent, cuius in baptiſmo collata in ipſos beneficia crucis nomine eſſent repræſentata.* Non in hunc modum loquuti veteres illi de ſigno crucis poſt baptiſmum. Nam ſentiebant dedicatos, priuſquam ventum ad conſignationem crucis Chriſmalis in fronte. Ad confirmationem prius baptizati, & dedicati,

Ritual. Rom. p. 22.

De ritib. lib. 1 c. 19.

dedicati, ut dictum, hoc ſigno externo vtebantur. Hic tamen vides, vt diſertis verbis profitentur infantes per crucis ſymbolum dedicari ſervitio Chriſti. Mortonus humanam dedicationem ait eſſe duplicem, unam declarativam per modum proteſtationis, aliam conſecrativam per conſecrationem. Si quis voto vel promiſſione Oratorium aut capellam à communi uſu ſegregaret ad cultum divinum, eique aſſignaret, dicitur dedicatio per proteſtationem. Deinde propter ſolenniorem appropriationem ad cultum divinum requiritur conſecratio epiſcopalis, ut per preces alioſque ritus religioſos locus ille publicè dedicetur eidem cultui, & hæc dicitur dedicatio per conſecrationem. Sic ait infantem dedicari Deo per conſecrationem in baptiſmo gratiæ ſacramento ſecundum verba formalia inſtitutionis. Sed dedicatio quæ fit per ſignum crucis, non fit per ullam propriam conſecrationem Deo, vel teſſeram gratiæ à Deo acceptæ per eiuſmodi ſignum, ſed tantummodo declarativum teſtimonium officii quod poſtea baptizatus præſtare debet per conſtantem & viſibibilem profeſſionem Chriſtianæ fidei, & tantum differre quantum ſacramentalis ſtipulatio cum Deo, & moralis repræſentatio aut poteſtatio coram hominibus. Reſpondeo, dedicationem loci quam ille vocat *per proteſtationem* præcedere judaicam illam epiſcopi conſecrationem vel ſimplicem benedictionem. *Eccleſia poteſt eſſe ſufficienter dedicata divinis officiis*, ait Suarez, *etiamſi benedicta non ſit*, multò magis etiam ſi non ſit conſecrata chriſmate. Per ſolam deputationem extrinſecam poteſt ad miniſteria ſacra & celebrationem cultus divini deſtinari, & à prophanis uſibus ſegregari abſque Chriſmate conſecrationis, aqua benedicta, aut precibus conſecratoriis. Protectio à dæmone, impetratio præſentiæ divinæ ad audiendas preces etiam privatas in illo loco deputato magis quàm in alio non dedicato & ſimilia quorum cauſa dedicationem conſecrativam adhibent, ſunt ſuperſtitioſorum figmenta. Sed admittamus utramque dedicationem locorum declarativam & conſecrativam. Declarativa fit per Dominum declarantem verbis vel conſignatis tabulis alienationem ceu reſignationé loci in uſum cultus divini. Recipit eccleſia & conſecrat locum Deo ejuſq; cultui. Declarativa hîc præcedit non ſequitur conſecrativam dedicationem. Parentes afferunt liberos ſuos ad baptiſmum, & declarant ſe eos ſegregare ab infidelium numero ad cultum religionis Chriſtianæ, nec velle eos ad cultum alium abducere, petit igitur recipiant, & dedicent per preces & ritus ſacramentales baptiſmi, quibus recipiuntur membra eccleſiæ & initiantur in ſacram militiam ceu in numerum militum cooptantur, id eſt, petit dedicationem conſecrativam. In rituali Romano ſacerdos quærit à Suſceptoribus ceu Parrinis ſtantibus ante oſtium *quid petis?* reſpondet, *Fidem*. Deinde poſt exorciſmum & ritus alios celebratos,

De relig. tom. 1 pag. 461.

lebratos, *Sacerdos imponit extremam partem ſtolæ ſuper infantem & introducit eum in ecclesiam dicens, N. ingredere in templum Dei, ut habeas partem cum Christo in vitam æternam. Amen. Cum fuerint eccleſiam ingreſſi ſacerdos procedens ad fontem cum ſuſceptoribus conjunctim clara voce dicet, Credo in Deum, &c.* Et ſic progreditur ad baptiſmum. Sic in Liturgia quæ extat in ſcriptis Anglicanis Buceri, ſtant ante oſtium, ſum precibus quibuſdam aliiſque ritibus abſolutis recipit infantem, *Tunc ſacerdos apprehenſa dextera pueri unius, quem alii ſequentur, ingrediatur in eccleſiam & accedat ad baptiſterium dicens.* Deinde progreditur in baptiſmum. Hic videmus dedicationem declarativam parentum additis quibuſdam frivolis ritibus recipientis, & dedicationem conſecrativam per baptiſmum. Poſt dedicationem conſecrativam præpoſterè, inepte, & imperitè inſtituitur alia dedicatio declarativa. Nec in ulla quæ unquam extitit liturgia poſt baptiſmum habentur iſta aut ſimilia verba, *Nos recipimus hunc infantem in cœtum gregis Christi.* Nam proteſtatio iſta ceu profeſſio poſt baptiſmum in proteſtatione bapptiſmi ipſius comprehenditur, nec poſt iſtam dedicationem per modum proteſtationis quæ ſequitur baptiſmum, ſequeretur alia dedicatio conſecrativa. Præterea in utroque ſtipulatio fit Deo coram eccleſia. Dedicatur militiæ ſacræ & ſervitio Imperatoris ſummi licet coram eccleſia. Promittit Deo idque profitetur coram eccleſia ſe pugnaturum contra mundum, &c. Præterea baptiſmus eſt dedicatio non modo conſecrativa ſed etiam declarativa per modum proteſtationis. Nam hoc ſymbolo non modo initiamur & conſecramur, ſed etiam proteſtamur ceu publicè teſtamur nos eſſe membra eccleſiæ, militiæ Chriſti nomen dare. Denique quis inſtituit ſignum crucis ut ſit teſſera militum Chriſti. Solius Imperatoris eſt præſcribere & determinare qua teſſera diſtinguendi ſunt ipſius milites. Vivo Imperatore nemo alius ſignum militare poteſt aut debet determinare. Miles viciſſim non aliud ſibi eligit, ſed hoc ſignum ſuſcipiens obſtringit ſe duci jurejurando præſtito ſe non deſerturum eum in prælio, nec ſacramentum abjecturum, id eſt teſſeram. Verba igitur Canonis, *& ſymbolo honorifico per quod infans illius obſequio qui crucis mortem ſubiit in perpetuum votus eſſet & mancipatus,* confirmanda fuiſſent authoritate aliqua ſcripturæ. Nonne detrahitur baptiſmi ſymbolo officium ſuum & tribuitur ſymbolo ab hominibus inſtitutio. Baptiſmus introducit in Eccleſiam & mancipat baptizatum obſequio Chriſti, & propterea dicitur ſacramentum quaſi ſacrum juramentum. Vſurpat igitur officium ſacramenti cum introducendi officium arrogat. *Etiamſi ſacramenta vetera,* inquit Bellarminus, *non efficiebant gratiam juſtificantem tamen efficiebant legalem munditiam & introducebant in populum Dei. At nemo poteſt determinare aliquid ad legalem munditiam efficiendam aut ad introducendum*

in

Pag. 17 18.

Pag. 456.

De ſacram. l. 1 cap 21.

in certam rempublicam, niſi qui author eſt illius legis & Reipublicæ. At author legis & Reipublicæ Chriſtianæ non determinavit ſignum crucis ad introducendum aliquem in Rempublicam Chriſtianam, nec in ullum alium uſum. *Quæ enim ſcriptura ſalutiferæ crucis ſignaculo fideles docuit inſigniri*, ut dicitur in decreto Gratiani part. 1 diſt. 11 c. 5. Sed fortè dicent ſe hoc ſymbolo non introducere baptizatos in Eccleſiam, ſed receptum eſſe in gregem, poſtquam baptiſmum ſuſceperit, crucis ſigno nondum ſuperveniente, & proinde non poteſtate aliqua quæ ſigno crucis affingitur, ut explicant ſententiam ſuam in canone 30. Verum eſt verba illa, *Nos recipimus hunc infantem in cœtum gregis Chriſti* præcedere verba illa, *& illum notamus ſigno crucis*, ſed prænotatur in fronte ſigno crucis ante prolata illa verba poſteriora, imo dum recitantur verba inſtitutionis vulgò ſignant, quod non negat Mortonus, licet ineptè hoc facere & imperitè dicat. Tamen ſi quis poſt prolata verba inſtitutionis ſignaret, dum ait *Nos recepimus* &c. nec ineptè nec imperitè facturum diceret, ſicut plerique faciunt. Si non hoc ſymbolo recipitur infans, cum dicit *Recipimus*, cur ait *recipimus* poſt baptiſmum, & non potius *recepimus*. Sicut Mucketus in latina editione, ut à reformatis Eccleſiis & Pontificiis occultaret iſtud myſterium, reddidit Anglicana verba, *We receive nos recipimus*, in præterito tempore *nos recepimus*. Sed pergamus ad alterum officium conſignationis crucis, nempe dedicandi & mancipandi obſequio & ſacræ militiæ Chriſti cujus mors hoc ſymbolo repræſentatur, his verbis, *notamus illum ſigno crucis in teſtimonium* vel ſignum ceu ſymbolum token *quod ipſum poſthac non pudebit confiteri*, &c. id eſt hunc infantem recipientes in cœtum gregis Chriſti notavimus ſigno crucis, ut vidiſtis ſpectatores, in ſignum ceu teſtimonium, quod non pudebit ipſum confiteri fidē & pugnare adverſus &c. id eſt hoc ſigno dedicamus & mācipamus obſequio & militiæ Chriſti, imo hoc ſymbolo certiores reddimus quod non pudebit &c. confiteri & pugnare, & permanere fidelem militem ad finem uſque vitæ. Et hunc eſſe verborum ſenſum probat Parkerus ex verbis epiſtolæ quæ legitur dominica 22 poſt Trinitatem ſumpta ex Phil. 1 6. *Perſuaſum habens per ipſum, fore, ut qui incepit in vobis opus bonum perficiat uſque ad diem Ieſu Chriſti*, & ex ſimili in confirmatione. Nam in confirmatione *per impoſitionem manuum & orationem vires & defenſionem accipiunt contra omnes inſultus mundi & diaboli*, ut dicitur in Rubrica ante Catechiſmum. Minorem virtutem tribuere ſigno crucis, quod Hookerus *ſacrum ſignum*, & canon Anglicanus *honorificum ſymbolum* appellat, quàm impoſitioni manuū in confirmatione non eſt veriſimile. Imo crux iſta nihil aliud eſt quàm ſymbolum confirmationis à Chriſmate ſeparatum, quod in baptiſmi clauſula & complemento adhibebant veteres illi quorum

De cruce part. 1 p. 34

authe-

authoritate ceremoniam iſtam tuentur, frontis ſignationem dicit Bellarminus eſſe manus impoſitionem. *Bis enim Epiſcopus manus confirmandis imponit, ut ex pontificali Romano intelligi poteſt, ſemel cum ſuper eos manus extendit atque orat & rurſum cum ſignat in fronte atque ungit. Ipſa enim unctio & ſignatio cum manu fiat, manus impoſitio rectiſſimè dicitur.* Et *patres qui hoc in loco dicunt per impoſitionem manus dari ſpiritum ſanctum, iidem alio loco dicunt dari per unctionem Chriſmatis & aliquando utrumque ſimul conjungunt.* Tertullianus *libro de reſurrectione carnis tractans hunc ritum, dicit carnem ungi, ſignari, & manus impoſitione obumbrari, tamen in libro de præſcriptibus, ſolum exprimit ſignari in fonte.* Vtcunq; hoc certum unctionē chriſmatis in fronte baptizati factam cum figura crucis, & Bellarminus dicit unctionem chriſmatis ad crucis figuram in fronte iam eſſe materiam proximam ſacramenti confirmationis. Et cauſam reddit ex Auguſtino, cur in fronte accipitur hoc ſacramentum, *quia frons eſt locus pudoris. Datur autem hoc ſignaculum, ut non erubeſcamus dominum confiteri, etiam coram perſequutoribus.* Euſebius de Epiſcopo quodam ſic refert. *Qui Epiſcopus eum baptiſmi ſacramento illuminavit, poſtea verò ſigillo domini tanquam perfecta & tuta ejus animi cuſtodia obſignavit. Vbi apertè loquitur*, inquit Bellarminus, *de ſacramento Confirmationis quod eſt ſigillum dominicum in fronte impreſſum, & cuſtodiam præbens per gratiam quam confert.* Nazianzenus oratione in ſanctum lavacrum ait, *At ſi tu per baptiſmum te ipſum obfirmaveris, ac præclariſſimo & firmiſſimo auxilio tibi in futurum caveris, animum ſcilicet & corpus unctione & ſpiritu conſignans, quemadmodum olim Iſrael nocturno illo primigenoſque tuente cruore: quid tibi accidet.* Ex his patet conſignationem crucis baptiſmo conjunctam, quam imitari ſe dicunt Angli, fuiſſe confirmatoriam & certificatoriam. Quod ſi vel aliam confirmationem præter iſtam, ſicut nunc habent Angli, veteres illos Cypriani & Tertulliani ævo habuiſſe probare poſſunt formaliſtæ, aut conſignationem frontis aliam poſt baptiſmum ceu cum baptiſmo conjunctam quàm iſtam confirmatoriam, aut poſt avulſum iſtud auctarium à baptiſmo, interrecto plurium annorum intervallo, ut in papatu, retentam nihilominus frontis conſignationem, præſertim in hunc uſum, nempe in teſtimonium vel ſymbolum conſtantiæ in fide & pugna ſpirituali, aliquid dicerent. Fateantur igitur etſi more Pontificiorum habeant confirmationem avulſam à baptiſmo, retinere ſe nihilominus vel potius, reſtituiſſe, ſed ineptè, abſurdè, imperitè, poſt avulſionem, veterum illam confirmationem, cum utramque nulla unquam Eccleſia ab initio poſtquam invecta eſt iſta conſignatio, celebrarit. Sequitur igitur ex dictis conſignationem crucis in fronte baptizati eſſe ſacramentum, ſignum certiorem reddens baptizatum de ſpiritus ſancti gratia animam roborante contra impetus diaboli, præſer-

De confirmatione cap. 2.

Cap 9.

De Confirm. cap. 8.

Hiſt. l. 3 c. 17

Cap. 3.

tim tempore perſecutionis, ad conſtanter profitendum fidem. Et ideo verba illa *in teſtimonium quod ipſum poſthac non pudebit ipſum confiteri* &c. indicant effectum hujus ſacramenti, nempe fore ut poſthac non pudebit confiteri, & pugnare, & permanere militem, &c. non autem ſimpliciter officium, nempe quod non debeat erubeſcere etſi hoc quoque includitur in effectu. Et verba illa *in token* reddi poſſunt, & hîc reddi debent, ut ex circumſtantiis & quæ modo oſtendimus, colligitur, *in argumentum, pignus, indicium, ἀσφάλισμα*, baptizatum conſtanter profeſſurum fidem & præliaturum. Nihil hîc deeſt de ſacramenti definitione. Si confirmatio Anglicana ſit ſacramentum, quod puto me ſupra eviciſſe, certè & iſta conſignatio erit ſacramentum, de gratia ſpiritus ſancti, ejuſque virtute & aſſiſtentia infallibili certiorem reddens baptizatum, Et proinde falſum, quod ſupra dixit Mortonus eſſe dedicationem declarativam tantum per proteſtationem, vel teſtimonium declarativum profeſſionis. Eſto, profiteatur hîc baptizatus aut ejus vice alius ſe præliaturum, & permanſurum militem fidelem Chriſto, & ipſum dicare ſeſe militiæ Chriſti, ſed dedicatur conſecrativè etiam per miniſtrum externum ſymbolum conferentem & teſſeram ſacramentalem gratiæ ſpiritus animam cuſtodientis & munientis, ut Tertullianus & Nazianzenus loquuntur, & roborantis. Non dedicat ſe activè ſolum per proteſtationem declarando & promittendo ſe præliaturum, ſed etiam paſſivè dedicatur per conſecrationem. Conſecratur autem ſigno crucis, abſq; chriſmate quidem quo uſi veteres, tamen eodem modo. Eadem tribuunt cruci ſimplici quæ cruci oleoſæ ceu chriſmali, manuumve impoſitioni poſt baptiſmum tribuerunt illi. Eamque, ſi lubet, reducere jam diu eliminatam quaſi poſtliminio poſſunt. Nam ſunt gemelliparæ crucis conſignatio poſt baptiſmum & chriſma, & par utriuſque vetuſtas. Hoc opus hic labor eſt, eruiſſe myſterium hujus ceremoniæ, ejuſque nuditatem retexiſſe, quam tot gloſſis inuoluunt. Nulla itaque hic nova confutatione opus eſt. Quæ contra confirmationis ſacramentum dicta ſunt, & pro baptiſmi dignitate & fine, hîc ſimiliter pro baptiſmo contra crucem iſtam conſecratoriam & confirmatoriam militare poſſunt. Non hîc prætermittendum; quod Hookerus ſigni crucis virtutes laudibus efferens ait nullum eſſe medium efficacius ad cuſtodiendum ab eo quod æternam meretur ignominiam, & frontis ſignationem devotionem interiorem accendere, & exuſcitare operando in imaginationem & per phantaſmata, non vult tamen uſum ejus eſſe vulgarē & frequentem ne vileſcat hoc ſacrum ſignum. At hac ratione ſequitur non eſſe frequenter geniculandum in precibus ne vileſcat geniculatio, nec oculos in cœlum levandos, nullum denique ſacrum ritum ſępius celebrandum. Præterea damnabit veterum morem, qui ad omnem proceſſum atque

De polit. Eccl. l. 5 ſ. 65.

que

que promotum ad omnem aditum & exitum, ad veſtitum & calceatum, menſas, lavacra, ſedilia, cubicula, ſignabant ſe ſigno crucis. *Crebro ſignaculo crucis munias frontem tuam*, inquit Hieronymus epiſtola ad Demetriadem. *Ad omnem inceſſum manus pingat Domini crucem*, inquit idem epiſt. ad Euſtochium. Præterea hoc pacto major honos & exiſtimatio acquireretur ſigno crucis. Sed quæro primum cur non ſaltem inter ſacra miniſteria & tempore cultus divini ſæpius hunc ritum uſurpant. In ſacra cœna ſi non in ipſa conſecratione panis per quinque verba, cur non poſt conſecrationem cruces pingunt ſicut in miſſa ſolent Pontifici, ſuper oblata & ante & poſt conſecratiom, vel circa ipſum ſacerdotem. Imo cur in Confirmatione non ſignant ſigno crucis, ubi maxime uſurpari hic ritus, ſi ullibi, debet, cum jam *pueri eam ætatem attigerint, qua tum per ſuam carnis infirmitatem, tum per varios hujus mundi & diaboli inſultus in maximo periculo conſtituuntur ne in graviſſima peccata prolabantur*, ut ipſi dicunt in Rubricis Confirmationis. Forte quia hoc factum in clauſula baptiſmi, cum frontem notarunt ſigno crucis, & piaculum eſſet iterare. Denique quomodo ſignum crucis operatur in imaginationem & per imaginationem in mentem & affectus, cum mens præcurrat ipſum ſignum. Non enim quis pingeret crucem, niſi prius ejus figuram haberet pictam in phantaſmate. Crux materialis quæ ex improviſo nobis occurrit prævenit forte actum memoriæ, eumque excitat, vel appenſa fronti imaginationis ſedi, ut ait ille, non autem ſignum crucis à nobiſ ipſis pictum in aere aut fronte. Revehant igitur cruces materiales potius quàm ſigna crucis. Sed nulla nobis memorialia ſigna ſunt tuta & ſine periculo præter verbum & ſacramenta, ut dictum capite nono, præſertim materialia. Mira eſt operatio ſigni crucis pictæ aut impreſſæ in fronte, ſi etiam infantes excitat ad devotionem. Alioqui in quem finem hanc virtutem hujus ſigni nobis commendat Hookerus, qui ejus uſum vulgarem non vult, nec adultis permittat crebrò pingere aut imprimere, quibus majori auxilio opus eſt contra tentationes & inſultus Satanæ & carnis (ſi tam efficax ſit remedium contra tentationes,) quàm infantibus. Nam ad infantum conſignationem tuendam hoc puerili argumento utitur. Largiamur eos non tribuere conſignationi frontis poſt baptiſmum officium proprium ſacramenti, obſignandi nempe baptizatis promiſſionem præſentiæ divinæ & auxilii ad finem vitæ, tamen officium ſignificandi quod habent ſacramenta commune cum aliis ſignis, habet etiam iſtud ſignum. At nulla ſigna invehenda in Eccleſiam præter ea quæ dominus inſtituit. Dominus autem ſola ſacramenta inſtituit, nec ea inſtituiſſet, ſi non alius fuiſſet eorum uſus quàm ſignificatio, nempe obſignatio promiſſionum, ut ſæpius monuimus capite nono, ubi de ritibus ſignificantibus & ceremoniis ſymbolicis

egimus, præſertim ubi idem ſignificatur per ſigna vel ritus à Deo inſtitutos. Canon Anglicanus ſignum crucis appellat teſſeram & ſignum meritorium Chriſti. Sed aqua baptiſmi eſt teſſera meritorum Chriſti, & quidem ſacramentalis obſignans nobis eorum applicationem & proinde præſtantius & magis honorificum ſymbolum quàm ſignum crucis quod de cœlo non eſt ſed ex hominibus. Præterea non eſt nudum ſymbolum, ſed imago. *Crux etiam ſola refert ipſum Chriſtum crucifixum*, inquit Bellarminus. Si crux materialis ſit imago, ſignum crucis tranſiens erit etiam imago. *Si in ipſa cruce imago Chriſti depicta ceu affixa ſit, non eſt dubium quin adorari poſſit cultu latriæ, vel potius coadorari ſimul cum ipſo Chriſto. Denique etiamſi nulla alia hominis figura, ſed tantum crucis in illa appareat, eodem modo & reſpectu adorari poteſt. Quia hujuſmodi crux etiam per ſe ſola repræſentat non ſolùm aliam crucem, ſed etiam Chriſtum ipſum per modum crucis extenſum*, ait Suarez. Non adoratur imago crucis propter materiam, quia argentea aut aurea, ſed propter figuram. Et rationem differentiæ inter crucem & clavos ac lanceam hanc ponit Suarez, quòd ſola crux eſt figura Chriſti; & ideo imago crucis quæ etiam eſt imago Chriſti adorabilis eſt, non verò imago clavi aut lanceæ. Figuram crucis repræſentare dicit perſonam per ſimilitudinem, Chriſtum nempe extenſum ſuper crucem, non autem clavos & lanceam. Dicit tamen *ſi hæc interdum depingantur ad paſſionem Chriſti repræſentandam veneratione digna eſſe poſſe, quia habent ſacrum uſum, & rationem imaginis ſacræ. Quando autem hoc modo repræſentant, ex circumſtantiis & modo imaginis colligendum eſt.* Si clavi & lanceæ latiore ſenſu dici poſſunt imagines, crux hoc ſaltem ſenſu dici poſſet, etiamſi non repræſentaret Chriſtum crucifixum per ſimilitudinem. Secundo decalogi præcepto interdicuntur non ſolum imagines perſonam repræſentantes per ſimilitudinem, ſed imagines rerum ad perſonas peculiari aliqua ratione ſpectantium, Iſraelitæ cum aureum vitulum adorarunt non putabant aureum vitulum Deum repræſentare per ſimilitudinem, nec ipſi Ægyptii. Ægyptii canes & vitulos adorabant, non quod Deos forma & figura canibus aut vitulis ſimiles exiſtimabant, ſed quia eorum ſtemmata & inſignia erant dum erant in vivis. Ægyptii bovem erigentes in monumentum beneficii a Ioſepho collati in ipſos, ſi bovem adoraſſent, bos fuiſſet imago Ioſephi non ſtricta ſignificatione repræſentans figuram corporis, (nam ſtricta ſignificatione repræſentabat per ſimilitudinem tantum bovem agriculturæ inſtrumentum) metonymicè repræſentaret ipſum Ioſephum, cujus erat monumentum, & tamen eſſet imago vetita ſecundo decalogi præcepto. Nam perinde erit, ſive ſimilitudinem ipſius perſonæ, ſive rei perſonæ adoraveris. Crucem Cſtriſti rem Chriſti dicunt & ſanctificatam ex contactu corporis Chriſti. Cum igitur crux materia-

De Imag. cap. 30.

In 3 partem Aqui. tom. 1 diſp. 56 ſ. 2

lis ſit imago quædam perſonæ, ſaltem rei perſonæ, ſignum crucis erit etiam imago Chriſti. Signum crucis dicit Suarez *eſſe venerabile & adoratione dignum. Habet enim vſum & ſignificationem ſacram, nec refert quod in materia ceu actione tranſeunti conſtituatur, quia ſola diverſitas materiæ, quando figura & ſignificatio eſt eadem, adorationem non impedit.* Certum eſt ſignum crucis peperiſſe primùm cruces materiales; deinde imaginem crucifixi. Primùm ſimplici crucis ſigno utebantur, deinde cruce materiali. Tertio affixerunt imaginem crucifixi; eaſque adorarunt. Quàm fœda & horrenda idololatria inde ſecuta vel ex his paucis patebit. In pontificali Romano part. 2, de benedictione novæ crucis *Pontifex* id eſt Epiſcopus *flexis ante crucem genibus ipſam devotè adorat & oſculatur*, nempe poſtquam impoſuit thus in thuribulum, aſperſit crucem aqua benedicta, & eam incenſavit, ut ibi dicitur. Quid eſt devotè adorare & oſculari niſi religioſè colere. Nam cruces ligneæ aut lapideæ non ſunt concives noſtri nec in mundana nec in cœleſti republica. Non igitur capaces civilis adorationis. Incenſandi nomine intelligit Pontificale incenſum adolere. Bellarminus de Eccleſ. triumphante l. 1, c. 13 ait, *Suaves odores etiam cruci offerimus in Eccleſia.* In Brevario Romano etſi reformato in parte hyemali ad 3 Martii in feſto inventioinis ſanctæ crucis habentur hæc verba. *O crux ave ſpes vnica. In hoc paſchali tempore, Auge piis juſtitiam, Reiſque dona veniam.* Petunt à cruce veniam & augmentum juſtititiæ. Ex hoc hymno collegit Thomas Aquinas imaginem crucis adorandam latria. Et in Antiphona ibidem dicitur. *O crux ſplendidior cunctis aſtris, mundo celebris, hominibus multum amabilis ſanctior vniverſis, quæ ſola fuiſti digna portare mundi talentum, dulce lignum, dulces clavos, dulcia ferens pondera, ſalva præſentem catervam in tuis hodie laudibus congregatam.* In Breviario veteri ſecundum uſum Sarum die inventionis ſanctæ crucis ita invocatur. *Ara crucis, Lampas lucis, Vera ſalus hominum, nobis primum fiat patronum Quem tuliſti dominium.* Sequuntur & iſta, *Salve lignum vitæ, dignum Ferre mundi pretium: Confer iſti Plebi Chriſti Crucis beneficium.* Vides orationem dirigi ad crucē, quandoque, ut ad impetrandam per eam quandoque ut per ipſam præſtandum petendo, non ſolum gratiam, augmentū juſtitiæ & veniam reis, ſed etiam ſalutem, id eſt gloriam. Solebant pontificii ſuperioribus annis, ut bene obſervat, Rainoldus, diſtinguere inter mediatorem interceſſionis & ſalvationis. Sed utrumque cruci, ut vides, tribuerunt. Sic feria ſexta majoris hebdomadæ ceu die paraſceves *à ſummo Pontifice ad infimum caudatarium omnes crucem adorant & oſculantur*, ut refert Magiſter ceremoniarum l. 2. Cum igitur latria eadem exhibeatur à Pontificiis imagini crucis & Chriſti, quæ ipſi Chriſto, ut patet ex eff ctibus propriis latriæ invocando, & thus adolendo, quàm horribilis idolomania tandem invecta

Sect. 8.

De lib. Apocryph. prælect. 241.

vecta ſit ex hujus ſigni uſu ſatis liquet, Chriſtus in imagine concluſus, in idolum tranſformatus, & gloria ejus imagini communicata. De cruce aerea eam eſſe adorandam dixit ſupra Suarez. Sic etiam Vaſquez. *Non ſolum crux illa in qua Chriſtus mortuus eſt, ſed quæcunque crucis figura, vel in materia permanenter ſculpta aut depicta, vel in aere aut manu aut digitis expreſſa aut exoſculanda & adoranda eſt.* Paſſim habes lector apud ſcriptores noſtros exempla & teſtimonia idololatricę adorationis crucis & imaginis crucifixi. Ideo plura de iſto abuſu dicere non opus eſt. Aliis etiam modis in fœdam & execrandam ſuperſtitionem abiit ipſum ſignum crucis. Vim ei tribuerunt ad effectus mirabiles. Bellarminus dicit ſignum crucis operari mirabilia, ut ſignum divitus inſtitutum. Terret & fugat dęmones, pellit morbos & omnia mala, ſanctificat ea quibus imprimitur. Ex inſtituto Dei & ex opere operato valet ſignum crucis contra diabolum. Nam Iudęi & Pagani ſine ulla fide in Chriſtum, ſolùm intendentes facere quod Chriſtiani faciunt, fugarunt dęmones ſigno crucis. Morbos pellit & cætera mala ex opere operantis, ut ſignum fidei & fiduciæ, vel ut invocatio meritorum Chriſti ſigno expreſſa. Nam etiam nutibus orare nos dicit. Sanctificat ea quibus imprimitur, oleum, ramos, candelas, & eadem ratione, nempe quia benedicentes commendamus Deo res illas per merita Chriſti. Quod explicitè petimus precibus idem implicitè petimus per ſignum crucis. Imo negari nec debet nec poteſt, inquit, quin etiam aliqua ſanctitas accedit rebus, cùm ſignantur cruce, ſanctitas nimirum in relatione conſiſtens, qualis eſt crucis, clavorũ, veſtiumque, aliarumq; rerum quę tetigerunt Chriſtum & Sanctos, & qualis eſt eorum qui tangunt reliquias ſanctorum. Nam ſanctificantur aliquo modo qui tangunt reliquias. Hæc Bellarm. de Eccleſ. triump. l. 2 c. ultimo. *In Miſſali Romano à Pio 5 reformato c. de benedictionibus aquæ, ceræ, aliarumque rerum, ubicunque occurrit vocabulum benedictionis, collocant crucem rubram: neque hoc faciunt tanquam ceremoniam adhibentes, ſed quod vim putent ſanctificationis ab ea cruce pendere, quod tacitè in aliis locis obſervant, ubi aſcribitur nota crucis; adſcribitur autem ſemper, ubi occurrit vocabulum benedictionis, quod occurrit ubicunque de benedictionibus creaturarum diſſerunt. Aliquando autem expreſſè ſignificant ſe hoc velle per ſignum illud crucis ſanctificari creaturas, & virtutem illis cœleſtem infundi. Exempli gratia in benedictione candelarum rogant Deum, ut benedicat creaturæ ceræ ſupplicantibus ipſis, deinde adjungunt, ut benedictionem cœleſtem infundat ei per ſanctam crucem: tertio verò loco poſtulant, ut cera talem ſignaculo crucis ſanctæ fortitudinem & benedictionem accipiat, ut quibuſcunque locis accenſa, ſive appoſita fuerit, diſcedat Diabolus.* Verbo Dei & precibus ſanctificantur creaturæ ad uſum à Deo inſtitutum, non autem crucis ſignaculo ſive cum oratione ſive ſine oratione.

De adorat. l. 3 diſp. 2 cap. 2.

Rainold cenſur. de lib. Apocryph. prælect. 181.

Anglica-

Anglicani præſules dicto canone de ſigno crucis agnoſcunt abuſum ſigni crucis. *Fatendum eſt*, inquiunt, *crucis ſignum decurſu temporis in eccleſia Romana graves abuſus pertuliſſe, præſertim poſtquam eam Papiſmi labes & corruptela ſemel pervaſerat. At*, inquiunt, *rei abuſus legitimum ejus uſum nequaquam tollit.* Verum, ſi ea re uti neceſſarium ſit. At ſigno crucis uti vel ante vel poſt baptiſmum, vel in ulla actione ſacra aut religioſa non eſt neceſſe, nec à deo inſtitutum. Quorum uſus non eſt neceſſarius nec divinitus inſtitutus, & abſque vel leviſſimo cultus divini detrimenro tolli poteſt, nec abſque periculo & metu eorundem abuſuùm retineri aut reſtitui, abolendus eſt. At hujus ſigni uſus (ponamus jam adiaphoron fuiſſe in initio) non fuit à Deo inſtitutus, abſque leviſſimo cultus divini detrimento tolli poteſt, ſemper eiſdem còrruptelis obnoxius eſt. Multo magis igitur abolendus, quàm ſerpens æneus quē in pulverē comminuit & ſuſtulit Ezech. etſi à Deo inſtitutum in monumentum ſalutis. Nihil eſt igitur quod dicunt, ſe ſigno uti quomodo uſi ſunt Patres, non ut Pontificii. Nam primo patres ipſi eo uſi non ſunt legitimo modo. Auguſtinus tract. 118. in Iohan. ad finem. *Quid eſt*, inquit, *quod omnes noverunt, ſignum Chriſti, niſi crux Chriſti? quod ſignum niſi adhibeatur, ſive frontibus credentium; ſive ipſi aquæ qua regenerantur: ſive oleo quo Chriſmate inunguntur, ſive ſacrificio quo aluntur, nihil eorum rite perficitur.* De uſu ſigni crucis in baptiſmo, ait Cyprianus nos *ſignaculo Dominico conſummari.* Etſi commodè & legitimè uſi eſſent Patres, tamen propter adorationis & operationis, qui poſt adnati ſunt, abuſus, non eſt amplius ferendus, quandoquidem nec à Deo inſtitutus ſit ſigni huius uſus religioſus, nec jacturam aliquam pateretur cultus divinus etiamſi tolleretur, ut ſupra dixi, & pluribus oſtendi capite nono de adiaphoris non neceſſariis ſuperſtitione vel idololatria contaminatis. Iam enim ponimus per ſe uſum hujus ſigni religioſum eſſe adiaphoron, quod negavimus ob rationes ſupra dictas. Præterea falſum eos rectiùs uti conſignatione crucis poſt baptiſmum quàm Pontifici. *In eccleſia Anglicana*, inquiunt, *congruis omnibus ac idoneis cautelis & exceptionibus contra Papiſticam ſuperſtitionem atque errorem munitus ſemper fuit, prout in eiuſmodi caſibus fieri conſuevit.* Et probant duobus argumentis. *Primò enim eccleſia Anglicana jam inde à Papiſmo abolito ſemper ſenſit & docuit, & hodie etiam ſentit & docet ſignum crucis in baptiſmo adhibitum de ipſius ſacramenti ſubſtantia haudquaquam exiſtere. Nam ut primum Miniſter infantem immergens in aquam, vel eiuſdem faciei aquam inſpergens hæc verba recitaverit, Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & ſpiritus ſancti, infans continuò plenum & perfectum baptiſmi ſacramentum conſequitur, adeo ut ſignum crucis poſt adhibitum ad baptiſmi virtutem aut perfectionem nihil adjiciat, nec idem omiſſum de eius efficacia aut ſubſtantia quicquam detrahat.* Sic impo- Can. 30.

nunt

nunt ſimplicioribus ac ſi Papiſticum nihil redolerent, cum nec Pontificii ipſi ſentiunt unctionem ceremonialem cum ſigno crucis in vertice ſtatim poſt baptiſmum (conſignatione frontis non utuntur) eſſe neceſſariam ad efficaciam baptiſmi. *Vnctio Chriſmatis in vertice introducta videtur*, ait Bellarminus, *quia non ſemper eſt epiſcopus qui poſſit continuò dare ſacramentum confirmationis. Ideo enim interim ungitur non quidem in fronte ſed in vertice, Chriſmate ab epiſcopo conſecrato.* Cum igitur ſignum crucis poſt baptiſmum ſit tantum ſacramentale & ſacramentalia non ſentiunt eſſe neceſſaria ad ſacramentorum eſſe, ſed eſſe tantum de ſolennitate, ſequitur non exiſtimare ſuam conſignationem eſſe neceſſariam ad eſſentiam baptiſmi, *Fatentur enim omnes Catholici ceremonias eccleſiaſticas non eſſe præcipuum cultum, nec ab iis pendere eſſentiam & efficaciam ſacramentorum*, ait Bellarminus lib. de effectu ſacrament, cap. 30. cap. 30. Nec veteres ſuam conſignationem ideo neceſſariam poſt baptiſmum exiſtimabant, quòd baptiſmus non eſſet ſine eo integer quoad eſſentiam & efficaciam, tamen ea baptizatum ipſum confirmari & conſummari putabant; baptizatum omnia conſequutum ſentiebant quæ ad baptiſmum requirebantur, non tamen plenum Chriſtianiſmum, vel adhuc aliquid deeſſe ad confirmandum & conſummandum illud quod per baptiſmum adeptus erat. Sic Pontificii confirmationem quam à baptiſmo avulſerunt exiſtimant neceſſariam non ad ſalutem baptizati vel efficaciam & ſubſtantiam baptiſmi. Nam ſentiunt poſſe abſque confirmationis ſacramento ſalute nos poſſe frui, etſi ſentiunt officere ſaluti quoad gradum gloriæ. Nihil hîc igitur dicitis quod non dicent Pontificii. Facitis vero multo minus. Nam veſtra conſignatio crucis habet vim ſacramenti confirmationis Pontificiæ, ut ſupra probatum, & proinde eſt ſacramentum, non ſacramentale, & idcirco magis neceſſaria baptizato etſi non baptiſmo, quàm Pontificiorum conſignatio in vertice. Nam ſacramentum eſt magis neceſſarium quàm ſacramentale ceu ceremonia ſacramentalis. Imo ad ipſum baptiſmum neceſſariam nonne exiſtimant ex populo ij qui renuunt Patrinorum officium in baptiſmo ubi non miniſtrabitur cum ſigno crucis, qui infantes deferunt, ubi baptiſmus cum ſigno crucis miniſtrabitur, relicta parœcia ſua, ubi deſierat uſus illius ritus. Refert præterea Parkerus infantes quoſdam fuiſſe rebaptizatos, quia prius baptizati abſque confirmatione crucis. Horrendum auditu. Nec veteres ob defectum conſignationis vel in fronte vel in vertice baptiſmum unquam iterarunt, vel Pontificii ob defectũ conſignationis ceremonialis in vertice, vel cõfirmationis ceu cõſignationis in frõte. Novatus in lecto baptizatus non rebaptizatus cum cõvaluit, quia ſtatim poſt baptiſmũ cõſignationem iſtam nondũ acceperat. Sed hoc in Novato damnat Cornelius quod poſt morbũ obſignationẽ illam conſecutus non eſt. Supplebant

De cruce part. 1 p. 94

plebant quæ deerant, non iterabant ipſum baptiſmum. *Secundo* inquiunt, *palam eſt in libro publicæ liturgiæ infantem poſtquam ſuſceperit baptiſmum (crucis vtique ſigno nondum ſuperveniente) in Chriſti gregem ac eccleſiam, tanquam perfectum eius membrum receptum eſſe, ipſius adeo baptiſmi virtute, non autem poteſtate aliqua quæ ſigno crucis affingitur.* At nec aliud ſentiunt Pontificii de ſua conſignatione in vertice,imo nec de confirmatione,quæ fungitur officio veteris conſignationis in fronte. *Alter effectus nempe confirmationis,*inquit Bellarminus, *eſt character quo adſcribimur in Chriſti militiam, ſicut per baptiſmum in Chriſti familiam.* Per baptiſmum receptus in familiam, jam recipitur poſt baptiſmum in cœtum ceu gregem militantium, mancipatur obſequio Chriſti, & per crucis ſymbolum dedicatur illius ſervitio,cujus in baptiſmo collata in ipſos beneficia crucis nomine ſunt repræſentata, vt dicitur in canone Anglicano. Conſignatione Anglicana adſcribuntur poſt baptiſmum in militiam, ſicut in confirmatione apud Pontificios. Conſignatio Pontificiorum poſt baptiſmum non habet iſtud officium,nempe adſcribendi in militiam,ut patet ex verbo annexo conſignationi Anglicanæ & oratione quæ recitatur ſtatim poſt baptiſmum cum baptizatum inungit in vertice ſacerdos & ſignat cruce. Oratione illa nihil habetur de militia ſpirituali. Verbo annexo conſignationi Anglicanæ in militiam adſcribuntur, & crucis ſymbolum accipiunt in ſignum, & ἀσφαλισμα conſtantiæ in profeſſione fidei & pugna ſpirituali,quod officium eſt confirmationis. Aquinas part. 3. qu. 75. art.9. *Signantur confirmandi Chriſmate ſigno crucis in fronte, vt in manifeſto oſtendant ſe Chriſtianos eſſe, & ne nomen Chriſti ob timorem vel erubeſcentiam prætermittant.* Concil. Florentinum. *Ideo in fronte vbi verecundiæ ſedes eſt,confirmandus inungitur,ne Chriſti nomen confiteri erubeſcat & præcipuè crucem ejus propter quod crucis ſigno ſignatur.*Hoc idem verbum cum ſigno crucis habent Angli. Videmus itaq; non muniiſſe congruis cautelis contra ſuperſtitionem Papiſticam, ſed abſurdiùs uti iſta conſignatione frontis quàm illi verticis. Puderet Pontificios duas confirmationes retinere. Conjicio præſules Anglicanos aſſignaſſe huic conſignationi crucis officium iſtud adſcribendi in militiam Chriſti, & obſignandi gratiam roborantem in hunc uſum, ne ſi decederent abſque confirmatione Epiſcopali, confirmationis beneficio deſtituerentur baptizati, ſicut Pontificii verticis unctionem per Preſbyterum inſtituerunt, ne fortè omnis unctio chriſmatis deeſſet, ſi decederet baptizatus ante epiſcopi adventum; niſi quod unctionem illam ſentiunt eſſe ceremonialem, non parem cum ſacramento confirmationis, ſicut Angli conſignationem crucis. Si utramque unctionem Pontificii officio eandem ſtatuerent tum Angli eſſent Pontificiis ſolummodo pares. Sed abſurditate ſuperant,ut dixi, ipſos Pontificios. Eſto non ab-

De Sacram. Confir. cap. 11.

uterentur ſigno crucis, tamen cũ res adiaphora(ut jam ponimus)nō neceſſaria tot ſæculis ſuperſtitione contaminata abuſui & corruptelis eiſdem obnoxia ſit,quæ jam olim adnata ſunt & adhuc vigent in regno Antichriſti,retineri non poteſt abſq; periculo & magno ſcandalo Pōtificii obfirmãtur in crucis adoratione & uſu. Sanderus imaginũ uſum probat legitimum per crucis uſum apud Anglos,de cult. imag.c 13. Qua fronte poſſumus damnare eorũ conſignationẽ frequentẽ quandiu eandẽ in bap. retinemus·Qui abuſus irrepſerunt ex uſu hujus ſigni in baptiſmo refert Parkerus,qui tractatum de cruce edidit crucem crucis. Refert multos renuere officium ſuſceptoris ubi non miniſtratur baptiſmus cum ſigno crucis, iter ſuſcipere ad alias parœcias ubi ritus ille uſurpatur,quoſdam rebaptizatos ob illius defectum, ſuſceptores inclinare genu dum conſignatur frons baptizati ad fontem, & ſuam etiam frontem ſæpius interim conſignare, & ſpectatores eminus manum oſculari & corpus inclinare dum pingit crucem ſacerdos,diſertis verbis prædicare Chriſtianiſmum nondum eſſe adeptum qui non fuit cruce ſignatus in baptiſmo,parentes quoſdam liberos ſuos non ſignatos cruce in baptiſmo pręterire dum teſtantur morituri. Prętereа in funere rubras cruces ſuper pectus mortui conſuere, & albas cruces ſupra feretrum in veſtibulis ædium,aut in ſuperliminari januæ collocare,& emicare ex ſinu & circa pectora multorum. Non mirum populum delabi ad veterem ſuperſtitionem, cum in baptiſmo ſignum crucis tam honorificè uſurpetur pro ſymbolo dedicationis & conſecrationis infantium & adſcriptionis in ſacram militiam. Si quis hic nihilominus retinendum dixerit,& erudiendum populum,ſciat quod nulla neceſſitas retinendi;In quem finem igitur docebit legitimum uſum hujus ſigni quod nunquam à Deo inſtitutum, cum vix ac ne vix quidem ea quæ Deus inſtituit eorumq; rectum uſum & principia religionis Chriſtianæ ſæpius inculcata rude vulgus capit; pleriſque locis non eſt qui frangat eſurienti panem; pleriſque ſic erudiunt, ut utilitatem hujus ſigni laudibus efferentes ſuperſtitionem foveant. Iam annos 60 uſi ſunt iſto ſigno. Num docuerunt legitimum uſum hujus ceremoniæ,vel an ſatis efficax remedium contra hunc morbum experti ſunt. Nonne quæ ſupra retulit Parkerus vanitatẽ hujus effugii oſtendunt. Nonne Hookerus magiſter ceremoniarum ait crucis ſignum eſſe ſacrum ſignum,ſignum filii hominis, conſecrare ſemen noſtrum Deo, eſſe efficax remedium contra tentationes carnis aut diaboli. Cum in liturgia & Canone nihil niſi ſuperſtitionem loquitur ſignum crucis, quomodo poteſt populus rectum ejus uſum doceri. Sed de prætextu docendi rectum uſum vide plura capite nono. Nunquam erat uſus religioſus hujus ſigni legitimus. In quem finem igitur remedium abuſus per doctrinam prætexunt. Simulant ſe ſuperſtitioſum uſum non probare.

De cruce part. 1 p. 83 84. 2 part. pag. 76.

Polit. l. 5. ſect. 65.

Sis

Sic Pontificii ſuperſtionem mulierculatũ in uſu crucis damnabunt. Valentinus hæreticus genuit hunc ritũ, Montanus aluit; Orthodoxi æmulationis ſtudio ne hæreticis pietate in Chriſtum, & notis externis Chriſtianæ profeſſionis hæreticis inferiores viderentur, amplexi ſunt. Tertullianus inter orthodoxos primus, qui ejus efficaciam & utilitatem ſcriptis prædicavit. In libro de Corona militis, ait Chriſtianos hoc per traditionem obſervaſſe, nempe ut frontem crucis ſignaculo tererent. Sed *perperam illum interpretaris, ſi per nomen traditionis Apoſtolicam traditionem eum ſignificaſſe putas. Quancunque enim non ſcriptam conſuetudinem fideles obſervarent, illam quoniam ab aliquo tradita fuit, à quo vſus ejuſdem manavit, per traditionem ipſe invectam affirmat. Quod quidem tum de Iudaicis ritibus affirmat qui Apoſtolorum tempora antecesserunt, vt fœminis eorum velamen capitis ſolenne fuiſſe: tum etiam de Chriſtianis qui ſubſequuti ſunt, nec tamen ſunt Apoſtolici, vt ter mergitari qui baptizantur, & lacte melleque paſci. Quinetiam (quod planè ipſum Apoſtolos iſtic non intellexiſſe arguit) omni fideli (ejus judicio) liceat ejuſmodi ritus conſtituere, modo conſtiterint ratione, neq; autorem reſpiciamus oportet, ſed autoritatem, & traditionem colamus, quocunque traditore cenſeatur.* Eodem libro de Corona militis de velamine dicit. *Si legem nuſquam reperio, ſequitur vt traditio conſuetudini morem hunc debeat habiturum quandoque Apoſtoli auctoritatem ex interpretatione rationis.* Quod ratione putabant ſuffultum, ſi conſuetudine roboratum, Apoſtolicam auctoritatem habere dicebant. Præterea traditiones vel veteres obſervationes vocat, quæ tamen non erant univerſales, ut Euchariſtiam ſumere de præſidentium manu. Nam Iuſtinus ait Diaconos obtuliſſe fidelibus elementa. Conſuetudines Africanas igitur vocat traditiones Tertullianus. Hieronymus epiſt. ad Luc. *Vnaquæque provincia præcepta majorum leges Apoſtolicas vocat.* Iuſtinus Martyr & Clemens Alexandinus hujus ritus non meminerunt. In ſacra ſcriptura crucis nomine efficacia mortis Chriſti, ejuſve prædicatio aut ob promulgationem profeſſionemve afflictio ſignificatur, ſignum ipſum vel lignum crucis nobis nunquam commendatur, magis quàm patibulum, ſica, gladius, ſecuris quibus ſublati è medio Martyres.

Rainoldus colloquio cum Harto cap. 8 ſect. 4 p. 342.

Privatus baptiſmus ſequitur *eorum qui neceſſitate vrgente in privatis ædibus baptizantur per Miniſtrum Parochiæ, vel per alium legitimum miniſtrum cujus operâ pro ratione temporis vti licebit. Eccleſiarum paſtores & miniſtri ſubinde populum admonebunt, ne baptiſmum Infantium longiùs differant quàm in diem dominicam, aut feſtum proximè ſequentem natales infantium niſi gravis admodum cauſa per Miniſtrum approbata coegerit. Commonefaciant etiam, vt ſine gravi & neceſſaria cauſa domi intra privatos parietes infantes non baptizent. Cum autem magna illos & dura neceſſitas vrgebit, hunc in modum facient. Primùm le-*

gitimus miniſter & qui præſentes fuerint, Dei gratiam & auxilium invocabunt, dicens orationem dominicam, ſi temporis anguſtia permiſerit. Oratio dominica eſt generalis; aliam precatiunculam præſcripſiſſent ratione materiæ & ſenſus magis appoſitam & baptiſmi adminiſtrationi aptiorem. *Deinde vero unus nomine ipſum compellans, vel in aquam immerget, vel aqua perfundet dicens, Ego te baptizo* &c. Quis iſte unus. In Anglicanis habentur hæc verba. *Et compellato ab uno eorum qui præſentes fuerint, infante, legitimus miniſter vel in aqua immerget vel aqua perfundet.* In Rituali Romano, *Legitimus quidem baptiſmi miniſter eſt Parochus, vel alius Sacerdos à Parocho vel ab Ordinario loci delegatus: ſed quoties infans aut adultus verſatur in vitæ periculo poteſt ſine ſolennitate à quocunque baptizari in qualibet lingua ſive clerico, ſive laico etiam excommunicato ſiue fideli ſive infideli, ſive Catholico ſive hæretico, ſive viro ſive fæmina ſervata tamen forma & intentione Eccleſiæ.* Hoc vult Mucketus, unum præſentium etſi non ſit Parochus aut ſacerdos immergere infantem in aquam. In libro qui extat inter ſcripta Anglicana Buceri, habentur hæc verba. *Primò qui adfuerint dicant orationem dominicam, ſi tempus ferat. Tunc unus imponet nomen infanti, & merget in aquam, vel infuſa aut inſperſa ſuper eum aqua, dicat: Ego te Baptizo.* Sed de Miniſtro Baptiſmi ſeorſim dicemus. Sequenti Rubrica habemus iſta verba. *Ne dubitent autem quin puer hunc in modum legitimè & plenè baptizatus ſit: nec debet poſtea in Eccleſia baptiſmus repeti. Quod ſi tamen infans ad hanc rationem baptizatus vixerit, vehementer expedit, vt in eccleſiam adducatur, quo miniſter experiatur & probet, num legitimè domi baptizatus. Quod ſi illi qui infantem ſiſtent, reſpondebunt iam baptizatum eſſe, vlteriùs interrogabit. Per quem ſit baptizatus? Qui præſentes fuerint, cum baptizaretur? Vtrum Dei gratiam & auxilium in illa anguſtia invocaverint? Quo liquore illum baptizârint? Quibus verbis baptizatus ſit? Vtrum credant infantem legitimè baptizatum.* In libro Buceri his verbis concipiuntur interrogationes 2. 3. & 4. *Vtrum invocarint Deum dicta Dominica prece? Quæ fuerit materia? Quæ forma baptiſmi?* In editione Anglicana Liturgiæ anni 1607. de invocatione nihil habetur, & poſt 2 interrogatum habentur iſta verba. *Et quia eveniſſe poteſt quod quædam quæ eſſentialia ſunt huic ſacramento, omiſſa ſunt, præ metu aut feſtinatione in eiuſmodi extremitate, vlteriùs quæro.* Et quærit, qua materia & quibus verbis baptizatus fuerit, & num credant plenè & legitimè baptizatum? Hæc ſunt eſſentialia de quibus quærit. Videmus quomodo Sacramentum indignis modis adminiſtrari permittunt, & prophanari, quod tanto metu, tanta feſtinatione adminiſtrari oporteat, ut tamen accidere poſſit, quod nullum ſit ſacramentum, quia deeſt quid eſſentiale. Sic etſi animi propoſito & intentione ſtatuunt miniſtrare ſacramentum, evenire tamen poteſt ut nullum conficiant.

Pag. 6.

Hoccine

Hoccine non eſt ſacramentum contemptui & prophanationi exponere? *Quòd ſi miniſter ex reſponſionibus adferentium infantem intelligit omnia ritè & legitimè facta, baptiſmum non repetet, ſed aſſumet illum in gregem & populum Chriſtianum, dicens. Ego vos certiores facio quòd rectè præſtitiſtis veſtrum officium hac in re, iuſtumque ordinem retinuiſtis in baptiſmo huius infantis, qui natus in originali peccato, & ſub ira divina, nunc eſt per lavacrum regenerationis in baptiſmo in numerum filiorum Dei relatus, & hæres factus vitæ æternæ, &c. Legitur Evangelium Marc.10. vt ſupra in baptiſmate publico. Sequetur etiam hortatiuncula ſuperius præſcripta, donec perventum fuerit ad poſtremam ſententiam.* Poſtea miniſter cum ſuſceptoribus recitant orationem Dominicam. *Deinde miniſter quod ſit nomen infantis interrogabit, quod cum ſuſceptores pronuntiaverint, Miniſter addet, Tune iſtius infantis nomine renuncias Diabolo, &c.* & reſpondet Suſceptor ceu Patrinus. Deinde orat pro infante; *addatur admonitio ad ſuſceptores, vt ſupra in publico baptiſmo. Quod ſi, vt aliquando contingit, infantem adferentes incertas reſponſiones fecerint, affirmaverintq́ ſe neſcire, quid in tanta mentis conſternatione cogitarint, fecerint, dixerint, tum miniſter ad rationem publici baptiſmi ſuperiùs præſcriptam omnia peraget, niſi quod in immergendo infante ſic inquiet. Quòd ſi antea non ſis baptizatus N. ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Amen.* In Anglicana editione anni 1607. ſic habent verba. *Quòd ſi ex incertis reſponſionibus ad quæſita Sacerdotis colligi non poſſit infantem baptizatum aqua in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, quæ ſunt partes eſſentiales baptiſmi, tunc ſacerdos ad rationem, &c.* De legitimo miniſtro hîc altum altum ſilentium. Nam ſive Sacerdos, Diaconus, aut Laicus baptizaverit ſive mas ſive fœmina, modò aqua baptizaverit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, perinde erit. Validus erit baptiſmus, nec à laico aut fœmina baptizatum, baptizabunt. Etiamſi γυναικοβαπτισμὸν diſertis verbis non præcipiunt in caſu neceſſitatis, ratum tamen habent, permittunt, etſi non imperant, ut patet ex verbis ſupra dictis. In colloquio Hamptonienſi dixit Archiepiſcopus Cantuarienſis non probari apud eos baptiſmum miniſtratum à Laico vel muliere, ſed inquiri in eos in Epiſcoporum viſitationibus, & cenſuris caſtigari. Fieri poteſt, Curione aut parocho non expectato, quando commodè in ejus adventum differre poſſunt, ſi uſurpaverint illud miniſterium, increpatione aliqua levi leviùs corripiantur, ratum tamen habent ipſum baptiſmum. Sed cum feſtinatione opus, tunc nec reprehenſioni locus erit. In Rituali Romano habetur iſta Rubrica. *Sed ſi adſit Sacerdos, Diacono præferatur, Diaconus ſubdiacono, Clericus laico, & vir fœminæ, niſi pudoris gratia deceat fœminam potius, quàm virum baptizare infantem, non omnino editum, vel niſi fœmina melius ſciret formam & modum baptizandi. Quapropter curare debet Parochus, vt fide-*

les præſertim obſtetrices rectum baptizandi ritum probè teneant & ſervent. Pater aut mater propriam prolem baptizare non debet, præterquam in mortis articulo quando alius non reperitur qui baptizet, neque tunc ullam contrahunt cognationem quæ matrimonii uſum impediat. Sic, ſi verum quod dixit Archiepiſcopus, corripiuntur laici aut mulieres tantùm ob violatum ordinem non præmonito prius Sacerdote. In hunc finem miniſtri baptiſmum in articulo neceſſitatis differre vetiti canone 69 conſtitutionum anni 1603. *Si quis Miniſter de infirmitate aut mortis periculo infanti cuilibet infra ſuam Parochiam nondum baptizato imminente, debitè, & citra fraudem commonefactus, & ad locum, ubi dictus infans exiſtet, ejus baptizandi cauſa rogatus accedere vel planè recuſaverit, vel per contumaciam aut latam negligentiam tempus ita produxerit, ut cum tempeſtivè poſſet dictum locum adiuſſe, & infantem præfatum baptizaſſe, is tamen ejuſdem culpa expers baptiſmi moriatur, dictus miniſter trimeſtri ſuſpenſioni ſubjacebit, neque abſolutionis gratiam conſequetur, antequàm coram loci ordinario culpam præteritam agnoſcens, pro cætero polliceatur ſe in hoc genere ſcienter nequaquam peccaturum. Proviſo ſemper, ut in illis parochiis in quibus Curatus aut ſubſtitutus extiterit, præſens conſtitutio non ad ipſum Rectorem aut Vicarium, ſed ad dictum Curatum vel ſubſtitutum illis præſentem extendatur.* Quod ad formulam illam verborum conditionalem, *quod ſi antea non ſis baptizatus N. Ego te baptizo*, habent ut pleraque alia à Pontificiis. *De quibus dubium eſt, an baptizati fuerint, baptizantur his verbis præmiſſis. Si baptizatus es non te baptizo, ſed ſi nondum es, ego te baptizo.* In Rituali Romano habetur hæc Rubrica. *Cum baptiſmum iterare nullo modo liceat ſi quis ſub conditione ſit baptizandus ea conditio explicanda eſt hoc modo. Si non es baptizatus, Ego te baptizo in nomine Patris &c. Hac tamen conditionali forma non paſſim aut leviter uti licet, ſed prudenter & ubi re diligenter perveſtigata probabilis ſubeſt dubitatio infantem non fuiſſe baptizatum.* Quibus caſibus ſub conditione baptizandi infantes ibidem indicatur. *Si infans caput emiſerit & periculum mortis immineat baptizetur in capite: nec poſtea ſi vivus evaſerit iterum baptizandus. At ſi aliud membrum emiſerit quod vitalem indicet motum, in illo ſi periculum impendeat, baptizetur: & tunc ſi natus vixerit, erit ſub conditione baptizandus, eo modo quo ſupra dictum eſt; Si non es baptizatus ego te baptizo &c. Infantes expoſiti & inventi, ſi re diligenter inveſtigata de eorum baptiſmò non conſtat, ſub conditione baptizentur.* Sacerdos Anglicanus ſub conditione baptizat, ſi incertæ ſint reſponſiones ſuſceptorum ad ipſius interrogata. Sed quærerem ego, quid ſi antè baptizatus, prout illi legitimum æſtimant baptiſmum, nonnè jam rebaptizatus erit. Quòd ſi ante baptizatus, ego te non baptizo. An non baptizas, cum ſacramentum baptiſmi celebras vel an ſcenica eſt actio illa qua immergis vel aſpergis infantem dicens, Ego

te baptizo. Siccine ludis in ſacris eccleſiæ. Eſt baptiſmus, non eſt baptiſmus. Dubium hîc naſcitur facti ex dubio juris. Si enim non haberent ratum baptiſmum miniſtratum in privatis ædibus per laicum, marem aut fœminam, ſed irritum & nullum pronunciarent, quia jus baptizandi non habent, tum de facto ſatis conſtaret non fuiſſe baptizatum nec opus eſſet ulterius inquirere, ſive dubium ſit negativum & nulla appareant judicia, ſive poſitivum & appareant aliqua indicia ſed non ſufficientia. Nam in neutro acquieſcendum eſſet ſed miniſtrandus rite baptiſmus. Nec tamen erit baptiſmi iteratio, quia prior ille baptiſmus nullus erat & irritus. Eorum qui in Eccleſia participes facti ſunt cœnæ alia ratio eſt. Quidam ſacerdos credens ſe baptizatum & in fide baptiſmi perſiſtens obiit, poſtea compertum eſt quod non fuerat baptizatus quæſivit Epiſcopus Cremonenſis à Papa Innocentio tertio utrum Eccleſia debeat eum habere pro baptizato, ita ut poſſit pro eo orare, reſpondit, *Presbyterum quem ſine unda baptiſmatis extremum diem clauſiſſe ſignificaſti, quia in ſanctæ matris Eccleſiæ fide, & Chriſtiani nominis confeſſione perſeveravit, ab originali peccato ſolutum & cœleſtis patriæ gaudium eſſe adeptum aſſerimus incunctanter*, ubi gloſſa, *Nota quod per fidem quam quis habet de baptiſmo, licet non ſit baptizatus, ſed in fide illa deceſſit, ſalvatur.* *Decretal. l.5 tit.43 cap.2*

Baptiſmus non eſt adminiſtrandus niſi in publico totius Eccleſiæ cœtu, ſive cœtus ille congregatus fuerit in loco publico ſive premente aliqua neceſſitate in privatis ædibus aut aliis locis privatis. Nam cœtus Eccleſiæ particularis non alligatur templis, baſilicis, aut oratoriis. Vbicunque Eccleſia in unum coire poteſt, ibi ſacramenta adminiſtrari debent non extra cœtum in angulo aut privatis ædibus. Nam ſacramenta ſunt actiones ſacræ quibus fœderati non modo ſymbola externa gratiæ percipiunt, ſed etiam *inter ſe mutuæ charitatis vinculo & quaſi fraternæ ſocietatis conteſſeratione conjunguntur*, ait Tilenus. *Syntagmat. p.2 diſp.45 theſ.6.* Habemus inviſibilem & ſpiritualem communionem cum univerſa Eccleſia. Eandem profitemur fidem, eundem cultum. Non tamen communionem habemus in iiſdem numero exercitiis. Quòd immediate cum Eccleſia univerſali commune obtinere non poſſumus, mediatè per noſtram unionem cum cœtu quovis viſibili particularis alicujus Eccleſiæ aſſequimur, nempe communionem omnium bonorum & ſacrorum Eccleſiæ. Qui hunc ordinem violant iſtam unionem mediatam non profitentur. Violant autem qui ſeparatim à reliquo Eccleſiæ cœtu ſacramenta celebrant, cum particularis quiſque cœtus tam exiguus ſit aut eſſe debeat, ut facilimè ei adunari poſſint, & cum iis unam eandemque actionem celebrare; atque ita profiteri unionem cum eccleſia univerſali eo ordine quem dominus inſtituit. Particularis quiſq; cœtus habet claves ſacramentorum. Claves ſacramentorum

cramentorum traditæ ſunt Eccleſiæ, ut ait Chryſoſtomus, l. 3. de ſacerdotio, etiamſi diſpenſatio myſteriorum eorumve adminiſtratio commiſſa ſit Paſtoribus. Cum miniſter igitur adminiſtrat non tamen ſolus habet omnem poteſtatem, ut ſeparatim & quibuſlibet miniſtret pro arbitrio, ſed eccleſiæ approbationem, conſenſum, & præſentiam accedere oportet. Vbi duo aut tres convenerint in nomine Chriſti policitus eſt Chriſtus ſe fere in medio eorum, Mat. 18.20. *Ne ampliſſimus quidem cœtus illuſtriorem promiſſionem jactare poteſt*, inquit Tilenus in Paræneſi. Verum eſt Chriſtum eſſe præſentem, ubi duo vel tres fuerint congregati in nomine ipſius, non tamen ſequitur quemlibet cœtum adeo exiguum conſtituere Eccleſiam viſibilem præditam poteſtate miniſtrandi ſacramenta & exercendi juriſdictionem eccleſiaſticam. Nam ſic duo conſtituerent eccleſiam & ritè celebrarent miſſam privatam ſacerdotes Pontificii. Nam ait, *Vbi duo aut tres*, &c. multo minus ſequitur, duos aut tres qui hactenus ſunt membra alicujus cœtus, ſeparatim poſſe ſacramenta celebrare. Non convenirent illi in nomine Chriſti. Chriſtus tantùm indicat exiguum numerum cœtus fidelium alicuius eccleſiæ particularis non obſtare, quin præſentia ſua eos dignetur, non quod præciſè duo aut tres conſtituerent eccleſiam, præſertim ubi aliis aggregari commodè poſſunt. Nam ſi poſſibile eſſet vel commodum, ut totus orbis Chriſtianus in unum gregem conſociari poſſit, non deberet eſſe niſi unus cœtus viſibilis omnium fidelium in eccleſia militante. Præterea, etſi præciſè verba de binario aut ternario interpretanda eſſent, à minori ad majus argumentaretur Chriſtus. Nam ſi in medio duorum aut trium congregatorum in nomine ipſius ad exercitia privata præſens fuerit, multo magis erit in cœtu majore totius eccleſiæ ad publica coactæ. Baptiſmus eſt ſacramentum initiationis & introductionis in Eccleſiam. *Imprimis autem obſervandum eſt*, inquit Calvinus, *cum iſtud ſacramentum complectatur ſacram & ſolennem introductionem in eccleſiam Dei, ſitque teſtimonium cœleſtis noſtri municipatus in quem adſcribuntur illi, quos Dominus adoptat ſibi, fas non eſſe adminiſtrare baptiſmum, niſi in cœtu fidelium. Non quidem ut templum requiratur, ſed ut ubivis numerus aliquis fidelium conveniat qui eccleſiæ corpus efficiat, & qui baptizat pro paſtore agnoſcatur.* Bucerus in cenſura liturgiæ Anglicanæ a concione baptizandos infantes conſulit hoc argumento. *Natura enim docente ſolent homines eos quos in honeſtum collegium ſuſcipere decreverunt, atque ſocietatem, ut in Academiis, & multis aliis longè minoris momenti ſocietatibus hominum fieri videmus, id facere, cum collegæ frequentiores convenerint: ut ita quaſi ab omnibus illi in collegam recipiantur, & ſinguli officia collegarum eis deferant, ad eaq; ſe ita publicè invicem adſtringant.* In libro liturgiæ Anglicanæ in Rubricis publici baptiſmi conſuetudinem jampridem exoletam miniſtrandi

Epiſt. 185.

Cap. 9.

baptiſmum

baptiſmum duobus tantum temporibus Paſchatis ſcilicet & Pentecoſtes imitandam, quoad poſſunt, indicant. *Quamobrem admonendus eſt populus commodiſſimum eſſe, ut baptiſmus Dominicis tantum & reliquis feſtis diebus adminiſtretur cum maxima populi frequentia confluxerit, tum ut congregatio præſens recens baptizatos teſtetur recipi in numerum Eccleſiæ Chriſti, tum ut omnes qui adfuerint ex infantium tinctione propriæ profeſſionis in baptiſmo factæ admoneantur.* Adde & tertium, nempe quia cœtus Eccleſiæ particularis eſt corpus cujus baptizandus eſſe debet membrum, & jus ſuum habet in recipiendo in gremium ſuum. Sicut non niſi convocato Eccleſiæ cœtu & congregato in nomine Domini reſecandum eſt membrum à reliquo corpore, ſic nec niſi convocato in nomine Domini recipiendum, & uniendum corpori. *Qui clamitant publicum noſtri in Eccleſiam ingreſſus teſtimonium eſſe baptiſmum, ideoque publicè adminiſtrandum non cogitarunt eandem fuiſſe rationem circumciſionis, quæ licet extra templum facta, non propterea erat irrita,* ait T le ius. Sat eſſet, ſi non extra cœtum particularem cujus erat membrum circumciſi fuerint, ſive in templo ſive in ſynagoga, aut proſeucha ſive in privatis ædibus. Sed alia circumciſionis ratio ut infra oſtendemus. Præterea circumciſionis nota carni impreſſa per ſe teſtabatur de circumciſione, cujuſmodi notam viſibilem non reliquit baptiſmus in baptizatis, ideo extrinſeco teſtimonio opus eſt. Reſpondet Paganos nonnullos fuiſſe recutitos. Non fuit ergo, ſemper indubitatum gratioſi fœderis ſignum aut ſigillum, amputatum præputium. Reſpondeo. Qui non erat ex ſemine Abrahami, cum quo initum fœdus non poterat iis eſſe ſignum fœderis. Sic nec eſſet baptiſmus infidelibus aut paganis; etſi eũ uſurparent. Sed contra qui ex populo Dei erant ſecundnm carnem ſi hanc notam circumciſionis in carne impreſſam habebant, iis ſignum fœderis erat, & quia aſpectabile & permanens, baptiſmo magis opus eſt externo teſtimonio Eccleſiæ quàm circumciſioni. *At*, inquit, *iniquiſſimum certe foret, ſi nemo deinceps nobis γνήσι⊙ habendus eſſet Chriſtianus, niſi qui baptiſmi ſui teſtes αὐτόπτας magno numero queat producere.* Haberi poteſt γνήσι⊙ Chriſtianus etiamſi non conſtat baptizatum fuiſſe multò magis etiamſi teſtes magno numero producere nequeat. Imo Innocentius 3 papa Preſbyterum illum qui diem extremum ſine unda baptiſmatis clauſit, quia in Eccleſiæ fide & Chriſti nominis confeſſione perſeveravit, cæleſtis patriæ gaudium adeptum eſſe non dubitavit. Non ſequitur adminiſtrari debere ullo caſu baptiſmum extra cœtum Eccleſiæ, modo poſſint teſtes teſtes aliquos αὐτόπτας producere, partim quia publicum Eccleſiæ teſtimonium irrefragabile eſt, & majori authoritate præditum, quàm privatorum quorum teſtimonia plerumque ſunt obnoxiè dicta, nec ſatis compertæ fidei, quos ſi de forma, materia, miniſtro &

Parænes. c. 14.

ritibus privati baptiſmi percontaberis, nihil fere certi elicies, vel cui fidem tutò adhibeas, partim quia Eccleſia nonmodo teſtium officio fungitur teſtando infantem vel adultum fuiſſe baptizatum, ſed etiam matris recipientis in ſinum ſinum. *At quod publici juris eſt*, inquit Tilenus, *publicum negotium eſſe non deſinit, ne in civilibus quidem rebus, etiamſi in privatis ædibus geratur.* Non à privatis ædibus ſed à privato cœtu arcemus negotium iſtud publicum. Publicus autem cœtus eſt vel corpus ipſum Eccleſiæ coagmentativè vel Preſbyterii repræſentativè. In civilibus publica negotia publicè tractantur vel in civium conventu vel coram iis qui corpus politicum repræſentant, prout actionis natura ſecundum leges & mores civitatis poſtulat. Baptiſmi adminiſtratio ſecundum leges Eccleſiæ in publico ipſius Eccleſiæ conſpectu celebrari ſolet (ſicut ordinatio, excommunicatio, pænitentium reconciliatio, converſorum ad fidem confeſſio) non in Conſiſtorio etſi ſit cœtus repræſentativus Eccleſiæ. Obſtetrices aliæque mulierculæ, non conſtituunt publicum Eccleſiæ coetum vel coagmentativè vel repræſentativè, etiamſi adſit miniſter. Sed in coagmentativo non in repræſentativo Eccleſiæ coetu actionem iſtam celebrandam ipſius actionis dignitas poſtulat. Eccleſiæ praxis conſiſtorialem ceu Preſbyterialem illam nunquam exiſtimavit. Non ſequitur, ut vult ex noſtris principiis ſequi Tilenus, religioſiores nos eſſe Paulo & Sila, quibus nec nocturnum tempus intempeſtivum nec ſordidus carcer locus parum honorificus ad ſacri lavacri adminiſtrationem videbatur Act. 16. 33, aut fidelibus, qui ardentibus perſecutionum incendiis in cryptis & hypogæis noctu convenerunt. Nec à loci nec à temporis ratione ſacramentorum dignitatem pendere dicimus, & noctu & in cryptis & locis ſordidis, ſive perſequutione ſive alia occaſione premente rite celebrari ſacramenta concedimus; Nec à miniſtro nec à ſuſcipiente ſacramentum baptiſmi, nec ab ipſo Eccleſiæ coetu recipiente pendet dignitas ſacramenti, tamen digna celebratio ſacramenti & legitima adminiſtratio pendet à miniſtrante, percipiente, & recipiente, eorumque præſentia & officio reſpectivè, ut loquuntur, hanc actionem celebrantium. Miniſter auctoritate à ſponſo & ſponſa munitus miniſtrat; qui baptizatur, ſuſcipit, Eccleſia recipit, approbat, & precibus ac benedictionibus aſſiſtit. Baptizati commentarienſis & Lydia eorumque domeſtici extra publicum Eccleſiæ coetum, quia nondum conſtitutus erat coetus publicus, cui adiungerentur, aut Eccleſia conſtituta. Multa potuerunt Apoſtoli quæ imitari non poſſunt ordinarii Eccleſiæ miniſtri, & multa fiunt in Eccleſia naſcente ejuſque conſtitutione, quæ in Eccleſia conſtituta non ſunt imitanda aut ferenda. Circumciſionis etiam in veteri teſtamento alia etiam ratio quàm baptiſmi in novo; licebat in privatis ædibus circumcidere licet quandoque,

conventu

conventu publico celebrabatur. Præſtituit præterea diem certum circumciſioni Deus, baptiſmo nullum, nec eandem neceſſitatem. Sacramenta ſunt non tantum ſymbola gratiæ nobis exhibitæ, ſed etiam notæ externæ profeſſionis noſtræ, & ut Aquinas loquitur, proteſtationes fidei noſtræ coram mundo, Publicè igitur in viſibili coetu Eccleſiæ, ubi coram mundo publicè proficemur fidem noſtram, debent celebrari. Præterea propter ipſorum ſacramentorum vindicationem à neglectu, contemptu, & hæreticorum depravata, laicorum, quos vocant, aut muliercularum, aut ipſorum miniſtrorum præpropera & indigna adminiſtratione, in publico Eccleſiæ coetu ſunt celebranda. Privata baptiſmi adminiſtratio efficit pleroſque publicam negligere aut contemnere ut rem nullius momenti, vel non magnæ utilitatis. Miniſtrat occaſionem prophanandi: nam præter aquam & determinata verba elemento annexa, abſque vel concione vel explicatione inſtitutionis aut uſus, abſque ullis precibus, permittunt miniſtrare baptiſmum. Verbo fidei & precibus ac gratiarum actione ſanctificandæ ſunt creaturæ ad tam ſacrum uſum. Imo fatentur in materia & determinata verborum formula turpiter errare poſſe miniſtrantes præ nimia mentis conſternatione, & incertos reddi quid cogitarint, fecerint, dixerint. Inde etiam excuderunt baptiſmum incertum & conditionalem. Nam & incerti ſunt, num rite baptizaverint, & alium baptiſmum æquè incertum celebrant, dicentes, *Quod ſi antea non ſis baptizatus, Ego te Baptizo.* Ergo ſi antea baptizatus non baptizat, Nam hac lege ſolum baptizat, & ſic dum baptizat non baptizat, nec ſeriò & certo animi propoſito aut intentione baptizare audet. Hac etiam occaſione hæretici clam irrepere & baptizare poſſunt infantes fidelium, & conſtat in Anglia pleroſque infantes baptizare ſacerdotes miſſaticos in privatis ædibus, cum obſtetrices aliive laici in ſeſe officii illius ac miniſterii culpam ſuſcipiunt. Anſam etiam arripere poſſunt ipſi miniſtri clam depravandi legitimam baptiſmi adminiſtrationem, & quos libet ritus, uſurpandi. Cum igitur ſacramentum baptiſmi ratione ſuſcipientis ſit nota profeſſionis & proteſtatio fidei coram mundo, & ratione miniſtrantis à miniſtro legitimè vocato miniſtrari debeat, & ratione Eccleſiæ tum teſtantis de baptiſmo tum recipientis confederatum in ſuam fraterternitatem illius præſentiam deſiderat, & ratione adminiſtrationis, prophanatione, contemptu, & depravatione vindicanda ſit, in publico Eccleſiæ conventu celebrari debet. Nec rationem ullam obtendere poſſunt adverſarii, cur ſpretis his legibus in privato quolibet coetu adminiſtrari permittunt, ratumque habent, niſi pontificiorum erroneam illam à neceſſitate baptiſmi ad ſalutem ductam. Neceſſitatem baptiſmi ad ſalutem tueri videntur Formaliſtarum principes. In Rubrica ante catechiſmum confirmationis

Part. 3 qu. 7 art. 5.

tionis hæc habent verba. *Ne quiſquam verò putet, ex dilatione confirmationis quicquam detrimenti filiis ſuis acceſſurum, ſed apud animum conſtituat ex Dei verbo clarum & perſpicuum eſſe infantes baptizatos omnia habere ad ſalutem neceſſaria, certoque certiùs ſalutem conſequi;* Anglicè, and are undoubtedly ſaved, *& abſque omni dubio ſalutem conſequutos*. De baptizato non dubitant, de non baptizato igitur dubitant. Cantuarienſis Epiſcopus Whitgiftus in colloquio Hamptonienſi hæc effatus eſt. *Si infans moritur baptizatus, ſit indicium certiſſimum ſalutem conſequutum eſſe, cum contra conditio infantum ſine baptiſmo morientium incerta ſit.* Chriſtus Iohannis 3 5 per aquam non baptiſmum fluminis, ſed flaminis intelligit. Nam poſt aquam ἐξηγητικῶς addit vocem ſpiritus qui cum aqua ſæpius confertur Ioh. 4 14 & 7 37, Ezech. 47 2. Heb. 10 23. Et ver. 6 & 8 non amplius aquæ ſed ſpiritus meminit. Vno & eodem gradu neceſſitatis ponit aquam & ſpiritum ſanctum, at ipſi pontificii non eundem neceſſitatis gradum affirmare audent. Nulla hic Verbi mentio, an propterea abſque verbo miniſtrari poteſt baptiſmus. Præterea ſequeretur omnes baptizatos damnari, ſi de externo baptiſmo intelligenda eſſent verba, & ſic everteretur libera Dei electio & foedus Dei initum cum parentibus & ſemine, & myriades martyrum qui pro Chriſto mortem oppetierunt, gehennę adjudicarentur. Ambroſ. in orat. funebri ad ſorores Valentiniani Imperatoris, qui obiit in expeditione belli ante baptiſmum. *Celeritate temporis non voluntate, eo munere eſt fraudatus. Qui accepit ſpiritum tuum, an non ad gratiam tuam.* Infantes non afferimus ad baptiſmum, ut per eum accipiant remiſſionem peccatorum, ſed quia promiſſione foederis inducimur ad credendũ, quod antè ut electis Dei remiſſa ſint eis peccata, ideo baptiſmum ut ſigillum remiſſionis petimus. *Vide etiam,* inquit Bernardus, *ne fortè hoc Salvator cum diceret, qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit, cautè & vigilanter non repetierit, qui baptizatus non fuerit, ſed tantum qui non crediderit, condemnabitur, nimirum innuens ſolam interdum fidem ſufficere ad ſalutem & ſine ipſa nihil.* Non licebat circumcidere mares ante diem octavum, num propterea omnes qui obierunt ante diem octavum excluſi ſunt è regno coelorum, infantes qui à Herode deleti ſunt Matt. 2 puer Davidis 1 Sam. 12 & alii. Non audet id aſſerere ipſe Bellarminus l. 1 de Baptiſ. c. 6 prop. 1 & ex cauſa differri etiam potuit circumciſio ultra diem 8 ut in deſerto factum. Qui non circumciderit ſe, id eſt circumcidendum non curaverit, exſcindetur ille homo è populis ſuis Gen. 17 14. De contemptoribus loquitur Dominus, qui circumcidi carnem ſuam in ſeſe aut ſuis certa malitia negligerent, non de infantibus qui neſciunt dextram in ſiniſtris diſcernere, ut patet ex ratione addita *fœdus meum irritum fecit,* quod non niſi de voluntariè peccantibus dicitur. vide ibi Iunium. Ipſi pontificii concedunt converſionem

Epiſt. 77.

verſionem & martyrium poſſe ſupplere defectum baptiſmi, quod non poſſet fieri, ſi aqua baptiſmi ad ſalutem abſolutè neceſſaria eſſet. Veteres qui baptiſmi celebrationem ſtatis temporibus paſchatis & pentecoſtes alligarunt, baptiſmum non ſentiebant neceſſarium ad ſalutem. Nam hujus conſuetudinis occaſione multi mortui ſunt ſine baptiſmo, ut teſtatur Socrates l. 5 c. 21. Certum eſt veteres pleroſque baptiſmum diſtuliſſe ad ætatem paulo provectiorem. Ipſe Conſtantinus Imperator, *ut ei in mentem venit extremus ejus vitæ dies, exiſtimaretque hoc tempus opportunum eſſe ad delenda illa errata, quæ quoniam mortalis erat, admiſerat, crederetque arcanorum myſteriorum efficacia & ſalutaris lavacri initiatione mentem expiari,* ſe baptizari voluit, ut refert Euſebius in vita Conſtantini. Diſtulit baptiſmum ad vitæ terminum ultimum ſuperſtitioſè quidem, tamen non exiſtimabat damnatos omnes qui abſque baptiſmo morerentur. Nam expoſitus erat periculis multis, ut alii mortales, quæ ex improviſo eripere animam potuiſſent. Cur igitur diſtuliſſet, ſi abſolutè neceſſarium ſenſiſſet. Idem dici poteſt de Clinicis adultis, qui in lecto decumbentes, & non niſi morti vicini baptizati ſunt, etſi antè baptiſmum ſuſcipere potuiſſent. Catechumenorum aditus ad baptiſmum tot ſcrutiniis & ritibus cruciarunt, ut ſæpius ſine baptiſmo mortui fuerint. Iſte error de abſoluta baptiſmi neceſſitate alias abſurditates multas peperit. Neceſſitatis præpoſtero & ſuperſtitioſo prætextu inducti ſunt ut infantes quibus unum membrum promineret ex utero materno baptizandum cenſerent. Renaſci non poſſe Auguſtinus ait, qui natus nondum eſt. Innocentius puerum, ſimul ac in lucē editus eſt, baptizandū putavit. Præpoſterus iſte neceſſitatis prętextus introduxit etiam baptiſmum privatū per perſonas privatas, etiam mulieres cum ad legitimam adminiſtrationem ſacramenti Miniſter legitimus neceſſariò requiratur. Etſi enim miniſter non ſit de eſſentia ſacramenti, ut conſtat elemento & verbo, eſt tamen de eſſentia adminiſtrationis baptiſmi, id eſt ratus non eſſe debet baptiſmus ille quem non adminiſtravit miniſter legitimus. *Baptiſmum à mere privatis aut etiam quod indignius eſt, à mulieribus adminiſtratum nullo loco neque numero habemus,* ait ipſe Tilenus in ſyntagmate. *Nam ſi ne terrena quidem reſpub. ratum habet, quod privatus quiſpiam nullis ab ea mandatis inſtructus licet autoritatem ementitus geſſerit, quanto minus Chriſto & Eccleſiæ hæc ordinis divini corruptela probari poterit. Fruſtra in neceſſitatis quam vocant caſu huic ἀταξίᾳ & ἀπειθείᾳ quæritur latebra. Neque enim ulla ejuſmodi neceſſitas incidere poteſt, quæ legem ab ipſo Chriſto latam evertere nos cogat nam huic parere ſumma eſt neceſſitas. Neque diſſimulatione fovendus eſt hic error, ſed docendi potius homines, non ab externo baptiſmo aquæ quam miniſter aſpergit ſed ab interno ſpiritus baptiſmo, quem Chriſtus, ubi viſum, etiam abſque externo largitur, pendere*

Lib. 4. c. 61.

Part. 2 diſp.

ſalutem : & ſacramenti non privationem ſed contemptum exitioſum eſſe. Non aliis ſacramentorum adminiſtrationem commiſit Chriſtus quàm iis quibus commendata eſt verbi prædicatio, Quibus diplomatis interpretatio iis & ſigilli diſpenſatio demandata eſt. Baptiſta ait ſe miſſum ad baptizandum Iohan.1 33. Baptizandi officium & prędicandi conjunxit mandato ſuo Chriſtus Mat.28. In Conc.
Can.100. Carth.4 ſic decretum, *Mulier baptizare non præſumat.* Epiphanius l.3 hæreſ.79 contra Colyridianos Baptiſmum mulierū hæreſim vocat. Clemens in conſtitutionibus Apoſtolicis ait eſſe præter legem & impium, quod baptizent mulieres. *Quòd ſi hactenus mulieribus do-*
Lib.3.c.9. *cendi munus non commiſimus, quomodo munere ſacerdotali fungi præter naturam eiſdem quiſpiam permittet? Hic enim eſt error gentilium Deum negantium deis fœminis ſacerdotes fœminas eligere: at non eſt hoc à Chriſto conſtitutum. Quod ſi à mulieribus baptizari oporteret, profecto Chriſtus à matre ſua baptizatus eſſet & non à Iohanne, aut cum nos ad baptizandum miſit, miſiſſet quidem mulieres nobiſcum adhoc.* Nec juſſit nec per ſcripturam tradidit, utpote qui noſſet καὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς φύσεως καὶ τὴν εὐπρέπειαν τοῦ πράγματος, *naturæ convenientiam & rei decorum.* Eædem rationes militant contra omnes privatos vel quos laicos vocant. Ideo capite ſequenti ait, *Immo neque laico permittimus facere aliquod opus ſacerdotale ut ſacrificium aut baptiſmum, aut impoſitionem manus, aut benedictionem ſive magnam ſive parvam. Nemo enim ſibi ſumit honorem, ſed qui vocatus à Domino.* Imo nec clericis permittit poteſtatem babtizandi. De miniſtro circumciſionis, ſicut baptiſmi nulla extat lex, mandatum nullum. *Probabile eſt*, ait Bucanus, *ex Iohannis circumciſione & Abrahami exemplo ſingulas familias per ſe eam adminiſtraſſe convocatis vicinis. Adminiſtrabatur domi apud parentes, quòd circumciſio non poſſet ſine acerbiſſimo infantis cruciatu fieri, ut vulneri abſq; mora remedium adhiberetur*, loc.46. Zepperus de ſacramentis, pag 151 *Non legimus ſpeciale circuncidendi mandatum olim ſacerdotibus in veteri teſtamento datum fuiſſe, quemadmodum novi teſtamenti miniſtri eccleſiæ baptizandi mandatum habent.* Barradius in Evangelia tom. 1.l. 9. cap. 2. *Nec igitur peculiarem locum nec peculiarem miniſtrum circumciſio, niſi forte chirurgum poſtulabat.* Sic Suarez in 3. part. tom. Diſp.29, ſ.2. Hodie indifferenter circumcidit *Mohel*, id eſt, circumciſor in ædibus vel in ſynagoga. Cum igitur de miniſtro circumciſionis ſicut de baptiſmi miniſtro non extat certa lex aut inſtitutio, non ſequitur alios quàm miniſtros Evangelii poſſe baptizare. quia alii quandoq; quàm ſacerdotes circunciderunt.

In libro Liturgiæ Anglicanæ poſt baptiſmum ſequitur *Confirmatio, in qua Catechiſmus ad pueros inſtituendos continetur. Viſum eſt neminem ad confirmationem admittendum, niſi qui materna lingua fidei articulos, Orationem Dominicam, decalogi præcepta expeditè poterit & memo-*

memoriter pronunciare & ad reliquas item quæſtiones brevis illius Catechiſmi reſpondere, quas epiſcopus vel pro illius arbitrio alius quicunque propoſuerit. Hæc autem ratio plurimis de cauſis commodiſſima videtur. Primum, quia cum pueri ad maturiorem ætatem pervenerint & didicerint, quæ & quanta ſuſceptores ipſorum nomine in baptiſmo promiſerint, ipſi proprio, ore proprio conſenſu publicè in conſpectu eccleſiæ eadem agnoſcant & confirment, profiteanturque ſe divina gratia adjuvante conaturos ea omnia fideliter obſervare, quibus jam ſuis verbis, ſua confeſſione aſſenſerint. Secundò quoniam Confirmatio illis adhibetur, qui jam baptiſati ſunt, vt per impoſitionem manuum & orationem vires & defenſionem accipiant contra omnes inſultus peccati, mundi & Diaboli, cōmodiſſimè adminiſtratur, cum pueri eam ætatem attigerint, qua tum per ſuam carnis infirmitatem, tum per varios huius mundi & diaboli inſultus in maximo periculo conſtituuntur, ne in graviſſima peccata prolabantur. Tertiò, quod non alienum ſit à conſuetudine primitivæ Eccleſiæ, qua ſuſceptum erat, vt confirmatio adhiberetur illis, qui ad maturiorem ætatem perveniſſent, vt ipſi jam in religione Chriſtiana inſtituti ſuam ipſorum fidem publicè profiterentur, & promitterent ſe divina voluntati & mandatis eius obtemperaturos. Ne quiſquam verò putet ex dilatione confirmationis quicquam detrimenti filiis ſuis acceſſurum, ſed apud animum conſtituat ex Dei verbo clarum & perſpicuum eſſe infantes baptizatos omnia habere ad ſalutem neceſſaria, certòque certiùs ſalutē conſequi. Quamprimùm pueri materna lingua memoriter teneant Articulos ſidei, orationem dominicam, & præcepta decalogi, poteruntque reſpondere ad queſtiones iſtius catechiſmi, vel ab epiſcopo, vel ab alio quovis pro illius arbitrio propoſitas, tum vt teſtem habeant, confirmationis ſuæ per aliquem ſuſceptorem ad epiſcopum confirmandi adducentur. Epiſcopus autem hoc modo confirmabit. Epiſcopus. Auxilium noſtrum in nomine Domini. Reſponſum. Qui fecit cœlum & terram. Epiſcopus. Sit nomen Domini benedictum. Reſponſum. ab hoc præſenti tempore in omne vſque ævum. Epiſcopus. Domine exaudi quæſumus orationem noſtram. Reſponſum. Et clamor noſter ad te perveniat. Epiſcopus. Oremus. Omnipotens æterne Deus, qui hos ſervos tuos per aquam & ſpiritum ſanctum regenerare dignatus es, omniaque iis peccata condonare, confirma eos, &c. vide ſupra pag. 358. *Tunc epiſcopus manum in ſingulorum capita imponens, ſic dicet, Defende Domine, hunc puerum coeleſti gratia, tuus vt ſemper maneat, quotidieque magis tuo ſancto ſpiritu augeatur, donec ad æternum regnum perveniat. Amen. Epiſcopus addet. Oremus. Omnipotens æterne Deus, qui & voluntatem nobis & facultatem addis ad ea facienda quæ bona ſunt, & tuæ maieſtati grata, ſupplices tibi preces fundimus pro his pueris, ſuper quos ad exemplum ſanctorum Apoſtolorum tuorum manus impoſuimus, vt certiores eos hoc ſigno redderemus tuæ in ipſos benignæ voluntatis, paterna tua manus, quæſumus, ſemper eos protegat, & defendat Spiritus ſanctus eos*

perpetuò,

perpetuò, & ſic in ſcientiam & obedientiam verbi tui inducat, vt tandem vitam æternam conſequantur. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui tecum vivit & regnat verus Deus in omne ævum. Amen. Epiſcopus tandem benedicet pueris. Cuiuſque parochiæ miniſter, vel alius quiſquam ab eo deſignatus Dominicis & feſtis diebus paulò ante veſpertinas preces publicè in templo pueros eò miſſos pro temporis ratione diligenter inſtituet & examinabit in aliqua parte iſtius Catechiſmi, prout ipſi commodum & oportunum videbitur. Parentes ſimul & Domini curabunt vt filii & ſervi nondum in Catechiſmo inſtituti, tempore conſtituto ad templum veniant obedienter audituri & etiam miniſtris obtemperaturi, donec in hoc libro præſcripta memoriter dedicerint. Sacerdotes ipſi pleriſque locis non intelligunt catechiſmum illum brevem. Doctor *Worſhip* pro concione ad ædem Pauli afferint mille eſſe in Anglia Sacerdotes qui diſtinguere neſcirét inter *ovis* & *navis*, quę verba expunxit Epiſcopus vel ejus ſacellanus cum typis mandaretur concio illa. Sed qui intelligunt, negligunt, & nihil minus quam catecheticam inſtitutionem curant. *Quoties Epiſcopus indicaverit pueros aliquo oportuno in loco ad confirmationem coram ſe adducendos, tum cujuſque parochiæ adminiſter omnium puerorum in ſua parochia nomina qui articulos fidei, orationem dominicam, ac decalogi præcepta recitare poſſunt aut ipſe afferet, aut per ſcripta ad Epiſcopum mittet: tum etiam ſignificabit, quot eorum ſint, qui cæteris quæſtionibus hoc Catechiſmo deſcriptis accommodatè poſſunt reſpondere: Nemo autem ad ſacroſanctam communionem prius admittatur quàm & Catechiſmum dedicerit & confirmatus fuerit.* De Confirmatione Anglicana vide diſſertationem quæ habetur ſupra à pag. 347 ad 367 & quæ dicta ſunt de ſigno crucis poſt baptiſmum.

A Sheep and a Ship.

Poſt confirmationem epiſcopalem puerorum ſequitur in libro Liturgiæ *Forma ſolemnizandi matrimonium. Primum Banna edenda ſive promulganda ſunt tribus diebus Dominicis vel feſtivis divinorum officiorum tempore populo præſente iuxta antiquum morem. Quòd ſi perſonæ matrimonio conjugandæ in diverſis degant Parochiis Banna promulgari in ſingulis debent. Nec præſumat miniſter vnius parochiæ ſacram matrimonii ceremoniam ceu ſolemnizationem peragere, niſi ab alterius Parochiæ miniſtro certior factus fuerit in ſcriptis de bannis tribus vicibus promulgatis.* Canone 62 conſtitutionum anni 1603. ſub pœna ſuſpenſionis ad triennium prohibentur matrimonium celebrare, niſi banna matrimonialia per tres dies dominicos fuerint denunciata publicè in Eccleſiis parochialibus aut capellis, ubi contrahentes commorantur, & tempore divinorum: additur exceptio, *abſque facultate ceu licentia ab aliquo eorum, qui in hiſce conſtitutionibus deſignantur indulta & conceſſa.* Deſignantur autem canone 101 quem vide ſupra capite 3 pag. 87 88. Si facultatem ceu indulgentiam impetraverint, prohibentur tamen miniſtri matrimonium

celebrare

celebrare,niſi tempore precum publicarum intra horas 8 & 12 duntaxat, in Eccleſiis vel capellis, ubi partium altera commoratur. Præterea etiamſi trina bannorum indictio *præceſſerit, nec ulla proinde diſpenſatio requiratur, priuſquam parentes aut gubernatores contrahentium, ſi 21 ætatis ſuæ annum non compleverint, conſenſum ſuum vel perſonaliter, vel per teſtimonium luculentum dicto miniſtro ſignificarint,* non celebrabit. Sed vide ſupra cap.5 p.445. Redeamus ad librum liturgiæ. *Conſtituto nuptiarum die in navem Eccleſiæ ſive frequentiorem cœtum, convenient, qui ſunt connubio copulandi cum amicis & vicinis. Ac ibidem tum miniſter,* the Prieſt, *incipiet ſic. Convenimus in hunc locum, dilectiſſimi, coram Deo atque in conſpectu Eccleſiæ ejus, ut hunc virum, mulieremque hunc ſacro ſociemus conjugio: quod vivendi genus honorabile primum ab ipſo Deo in paradiſo, dum adhuc homo in innocentia perſiſteret, inſtitutum eſt, myſticam illam inter Chriſtum & ejus Eccleſiam nobis præfigurans unionem,*&c. Monet deinde, *ſi quiſquam ſit, qui iuſtam cauſam proferre poterit cur legitimè iſti conjungi nequeant, aut jam palam denunciet, aut in futurum reticeat perpetuò. Atque perſonas conjungendas matrimonio alloquens miniſter dicet, mando, præcipioque vobis* &c. mandat, ſi quod noverint impedimentum, ut illud modò confiteantur. *Quo nuptiarum die, ſi quiſquam allegabit & denunciabit impedimentum quodcunque, quo minus iſti nequeant ex Dei lege hujus regni ſtatutis matrimonio conjungi, & ſeipſum unà cum fidejuſſoribus idoneis obligare velit perſonis ſic copulandis, vel ſufficientem cautionem deponat, ad ſatisfaciendum plenè pro omnibus ſumptibus quos perſonæ copulandæ ſunt facturæ, ſe cauſam probaturum, tum ſolennizatiò prorogandi eſt in illud tempus dum rei veritas planè conſtet. Si nullum impedimentum denuncietur, tum miniſter virum alloquetur. N. vis habere hanc mulierem in ſponſam, ut cum illa in ſacro coniugii ſtatu iuxta Dei ordinationem ſimul vivas? vis eam diligere, conſolari, honorare & tam infirmam quam ſanam conſervare,atque repudiatis aliis omnibus illi ſoli adhærere, quàm diu vita utriuſque veſtrum duraverit? reſpondebit vir. Volo. Tunc miniſter mulierem alloquetur. N. vis habere hunc virum in ſponſum, ut in ſacro conjugii ſtatu juxta dei ordinationem ſimul vivas* &c. *Reſpondebit mulier, Volo. Tunc dicet miniſter. Quis hanc mulierem tradit ut huic nubat viro. Tum miniſter mulierem de manu parentis vel amicorum acceptans, admonebit virum, ut dextram mulieris prehendat, & ſic uterque alteri mutuam fidem præſtabit, viro ſic dicente. Ego N. accipio te N. in uxorem mihi, ut te ab hoc tempore in futurum præ aliis melioribus ſive deterioribus ditioribus, ſive pauperioribus habeam, teneam, diligam, & foveam, tam ſanam quàm infirmam, donec mors nos disjunxerit juxta Dei decretum, atque in huius rei confirmationem, fidem meam aſtringo. Tunc manus diſſolvent, & mulier rurſum viri dextram apprehendens dicet. Ego N. accipio te N. mihi in maritum, ut ab hoc tempore in futurum,* &c. *His*

[illegible]ibus ſic geſtis coniunctas manus relaxabunt, & maritus annulum uxori dandum libro imponet unà cum pecuniis miniſtro ac ſibi ſervienti debitis with the accuſtomed duties to the Prieſt and Cleark. *Et miniſter acceptum annulum tradet marito, ut eo digitum annularem ſiniſtræ manus uxoris exornet, & vir à miniſtro inſtructus dicet, Ego te hoc annulo mihi ſpondeo, te corpore meo honoro,* with my body I thee worſhip, *& bonorum meorum omnium participem facio. In nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti. Amen.* Liber Buceri ſic habet. *Tunc vir det mulieri annulum, & alia munera, aurum & argentum, & ponet ſuper librum, quem ſacerdos manu tenet, ac Preſbyter accepto annulo tradet viro, ut imponat quarto digito mulieris, dicens:* Cum *hoc annulo te mihi deſpondeo, hoc aurum & argentum tibi dono, cum meo corpore te honoro, & omnibus fortunæ bonis te amplifico in nomine patris* &c. *Poſtquam annulum vir reliquerit in annulari digito, videlicet quarto ſiniſtræ manus mulieris, dicet Miniſter. Oremus. Æterne Deus creator, conſervatorque totius generis humani, omniſque gratiæ ſpiritualis largitor & autor vitæ æternæ, mitte deſuper benedictionem tuam ſuper hos famulos tuos, hunc virum atque hanc mulierem, quos in tuo nomine benedicimus, ut ſicut Iſaac & Rebecca ſumma fide inter ſe vivebant, ſic iſti duo firmius perſolvant cuſtodiantque votum ac fœdus inter ſe initum (cujus eſt annuli hæc datio acceptioque argumentum & arrha) & ut in mutuo amore & pacis vinculo perſeverent, atque reliquam vitam univerſam ad legum tuarum normam dirigant. Per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. Amen. His dictis miniſter,* the Prieſt, *eorum dexteras iunget dicendo.* Quos *Deus conjunxit homo ne ſeparet. Ad populum vero miniſter ſic.* Quandoquidem *N. & N. in ſacrum conſenſerint conjugium, idque coram Deo atque hac Eccleſia ſunt conteſtati, cumque ad eius rei confirmationem mutuò ſibi fidem ſpoſponderint, datoque & accepto annulo, atque dexteris coniungendis idem palàm declarârint: idcirco eos maritum uxoremque eſſe pronuntio. In nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti. Amen. Inſuper addet hanc benedictionem miniſter. Deus Pater, Deus filius, Deus Spiritus ſanctus vos benedicat, tueatur, & protegat: miſericors Dominus ſuo vos favore benignè reſpiciat, atque omni vos benedictione ſpirituali, & gratia repleat, ut in hac præſenti vita ſic mutuo diligatis, quo in futuro ſæculo vita fruamini æterna. His ad hunc modum finitis miniſtri vel clerici Dominicam menſam verſus procedentes ſequentem pſalmum vel dicent vel cantabunt,* nempe Pſal. 128 vel 67. Liber Buceri ſic habet. *Tunc ingrediantur chorum miniſtris aut clericis canentibus pſalmum,* & adhuc chorum ingredi apparet. *Finito Pſalmo & genuflectentibus viro & muliere ante menſam Dominicam, miniſter etiam ad eandem ſtans, & in eos reſpiciens, dicet Kyrie eleeſon. reſponſum. Chriſte eleeſon. Miniſter, Kyrie eleeſon.* Pater *noſter qui es in cœlis &c. & ne nos inducas in tentationem. Reſponſum. Sed libera nos à malo. Miniſter Domine ſalvum fac ſervum tuum & ancil-*

lam

lem tuam. Reſponſum. Qui ſperant in te. Miniſter. mitte eis Domine auxilium de ſancto. Reſponſum. & eos ſemper protege. M. Eſto eis turris fortitudinis, R. à facie inimici. M. Domine exaudi preces noſtras. R. Et clamor noſter ad te perveniat M. Deus Abraham Deus Iſaac &c. orat ut ſicut ſuper Abrahamum & Saram ad eos mirificè conſolandos benedictionem miſerit, ita mittere dignetur benedictionem ſuam ſuper hos famulos &c. & ſtatim aliam habet precariunculam, *Miſericors Domine ac cæleſtis pater cuius munere gratioſo genus humanum propagatur, proſequere quæſumus hos famulos tuos benedictione tua, ut & liberorum procreatione fiant fœcundi, & ſancta dilectione & honeſtate vitam prorogent, donec filios filiorum videant in tertiam & quartam generationem ad laudem & gloriam tuam.* Amen. Sed iſtam precariunculam omittit, ſi mulier parere deſierit. Deinde tertiam habet ubi ait, *decreviſti ut de viro ad imaginem & ſimilitudinem tuam creato mulier ſumeret vivendi principium, atque eos copulando ſtatuiſti nunquam licere ſeperire, quos tu matrimonii lege unum feciſti: Deus qui tam excellenti myſterio coniugalem copulam conſecraſti, ut in ea ſpiritualis conjugium & unionem Chriſti & Eccleſiæ ſignificares & repræſentares, reſpice propitius ſupra hos famulos, ut non ſolum hic vir juxta verbum tuum uxorem diligat, ſicut Chriſtus Eccleſiam ſuam qui ſeipſum pro ea tradidit, amando atque fovendo ut ſuam ipſius carnem, verùm etiam hæc viro ſuo ſit amans ut Rachel ſapiens ut Rebecca fidelis & obediens ut Sara* &c. *Tunc dicet Miniſter Omnipotens Deus* &c. his verbis iterum benedicit *Incipiet poſtea communio & poſt lectum Evangelium concio ſequetur, in qua de more, quoties nuptiæ erunt celebrandæ, mariti & uxoris officia debita explicabuntur iuxta ſacras ſcripturas. Quod ſi non ſit qui concionetur, ipſe miniſter populum alloquetur his verbis. Quicunque* &c. legit verſus aliquot Eph. ſ. 5 coll. 3, 1 Pet. 3 1 Pet. 5 Eph ſ. 3. *Qui ſacro coniugio copulantur, eodem nuptiarum die debent ſacram ſynaxim recipere.*

Indictio nuptiarum (quam Banna vocant, & dirivant quidam à voce παν, quia omnibus innoteſcit, vel quia integram & perfectam denunciationem, primam, ſecundam, tertiam ſignificat, mutato π in β) laudabilis eſt. Hunc morem obſervant & pontificii, nam illi in pronao ſtatim poſt offertorium banna promulgant. Sed ut apud illos, ſic apud Anglos facilè poteſt impetrari diſpenſatio ceu remiſſio denunciationum, & ex canone ordinis & eutaxiæ cauſa condito quæſtum faciunt uberrimum. Vide ſupra pag. 87. Quod ad locum celebrandi, nullum cenſemus alio ſanctiorem, quin in eo rite celebrari poſſit, & proinde non minus ritè in choro vel pronao quam in navi. Imo in prætorio vel quovis loco publico in hunc uſum deſtinato ritè celebrari poteſt. In portis civitatum celebratum legimus contractum matrimonialem Ruth 4. Iudæi hodie in privatis ædibus aut cubiculo celebrant. Cœtum etiam fre-

quentiorem probamus, non tamen cœtum publicum totius Eccleſiæ particularis neceſſariò adeſſe debere exiſtimamus, & apud nos ſæpius ſolent celebrare matrimonia extra ſacra & publicum conventum totius Eccleſiæ. Nam non eſt actio iſta merè Eccleſiaſtica quæ deſideret præſentiam totius cœtus particularis illius Eccleſiæ cujus perſonæ contrahentes ſunt membra, ſicut adminiſtratio ſacramentorum. Eſt contractus civilis ſed divinus etiam, quia intervenit Dei authoritas, id eſt inſtitutum, quo ſtatuit vinculum hujus contractus non temere diſſolvendum aut violandum, non tamen ſequitur non niſi Eccleſiæ interventu celebrandum, niſi velimus quæcunque Deus inſtituit etiamſi non ad uſum ſacrum, in Eccleſia celebranda. Non excludimus præſentiam totius Eccleſiæ, imo nec infidelium, aut quorumvis qui adeſſe cupiunt, ſi ut in portis civitatum omnibus acceſſum patuiſſe non dubium eſt, ſed neceſſariam eſſe ejus præſentiam negarem. Sufficere exiſtimo ſi frequentior ſit cœtus in loco publico, modo non relinquatur cujuſvis arbitrio hunc numerum definire. Tempus, locum, cœtum, legibus definiri oportet propter incommoda & pericula quæ ex clandeſtinis matrimoniis emergere poſſunt. Miniſtri benedictionem tamen non ſpernimus. Non eſt de eſſentia contractus præſentia & benedictio miniſtri. Decrevit quidem Concilium Tridentinum nulla & irrita fore matrimonia quæ contrahuntur ſine Parœci aut alterius ſacerdotis de ipſius Parœci ſeu Ordinarii licentia & duorum vel trium teſtium præſentia, cum tamen miniſtros hujus ſacramenti dicunt Pontificii eſſe ipſos contrahentes non parœcos aut ſacerdotes. Cum ſacramentum iſtud conſtare poſſit materia, forma, efficiente, & fine abſque præſentia & benedictione ſacerdotis, quomodo irrita decernere poſſunt, ubi deſunt iſta duo. Miniſtri tamen præſentiam & benedictionem probo, non quod celebrationem iſtam actum propriè Eccleſiaſticum exiſtimem, ſed quia civilibus etiam actibus benedictionis ergò intereſſe poteſt, ut in Regum inauguratione. Poſſe miniſtrum benedicere in Regum inauguratione neminem dubitare arbitror. Si igitur miniſter benedixerit ſive in loco illo, ubi ſolet convenire Eccleſia, ſive alio quovis loco publica authoritate indicto, nihil præter officiũ faceret. Sed iſta damnamus, primò quòd matrimonium ſacramentum conſtituant, & in modum ſacramenti celebrant. Sacramentum eſſe dicunt diſertis verbis in homilia de juramento, ubi baptiſmum & matrimonium ſacramenta eſſe dictitant. Et in liturgia ſæpius inculcant ſacram ſignificationem unionis Chriſti cum eccleſia, & dicunt Deum conſecraſſe copulam conjugalem tam excellenti myſterio, ut in ea ſpirituale conjugium & unionem Chriſti & eccleſiæ ſignificaret & repræſentaret, alludentes ad locum Apoſtoli, Epheſ. 5. 32. & myſterii vocem quam vetus interpres verrit

tis ſacramentum non ad conjunctionem Chriſti cum eccleſia, ut facit Apoſtolus, ſed ad conjunctionem uxoris & mariti referentes. Præterea ſeparationem quoad thorum & menſam poſt divortium propter adulterium concedunt, non tamen ſeparationem quoad vinculum Pontificii hac ratione præcipuè matrimonium dicunt indiſſolubile nempe quia eſt ſacramentum. *Quod vnus vni indiſſolubili vinculo ita jungatur, vt quovis occurrente incommodo, etiam amiſſa* De matrim.
ſpe prolis ſejungi nequeant, ſine magno myſterio eſſe nequit, inquit Bellarminus. cap. 2.
Item, *illa omnimoda inſolubilitas in vnis nuptiis non poteſt referri in cauſam primariam & certiſſimam, niſi in ſignum conjunctionis Chriſti cum eccleſia, in quam cauſam perpetuò Auguſtinus eam inſolubilitatem refert.* Item, *Cur igitur matrimonium ſit omnino inſolubile, illa* Cap. 4.
eſt potiſſima cauſa, quia ſignificat divina inſtitutione inſolubilem conjunctionem Chriſti & eccleſiæ Inſolubilitas matrimonii quoad vinculum igitur arguit matrimonium eſſe Anglis ſacramentum, & ideo verba illa in liturgia uſurpant, *quan diu vita vtriuſque veſtrûm duraverit*, & *donec mors nos disjunxerit*. Probat etiam Aquinas matrimonium eſſe *ſacramentum à ſigno & conjecturis, vt etiam nos ſupra feci* Cap. 8.
mus inquit Bellarminus, *eſt enim ſignum hujus rei, quod matrimonium ſacerdotali benedictione ornetur, & quod ad eccleſiæ miniſtros pertineat cauſas matrimoniales judicare.* At hæc ſigna & conjecturas habent etiam Angli. Conjunctionem matrimonialem imaginem quandam eſſe conjunctionis Chriſti cum eccleſia eamque repræſentare concedimus, non tamen propterea ſequitur eſſe ſacramentum magis quàm conjunctionē palmitum cum vite, aut capitis cum corpore. Nullum hîc elementum, nec verbum promiſſionis, & communis eſt iſte contractus membris eccleſiæ veteris & novi teſtamenti, ethnicis & Chriſtianis, & in ipſo innocentiæ ſtatu conjunctio Adami & Evæ erat imago conjunctionis Chriſti & eccleſiæ per naturæ conformitatem & charitatem ac animorum unionem. Quomodo igitur ſacramentum eſſe poteſt novi teſtamenti. Sed de ſpurio iſto ſacramento videat lector quæ paſſim habent ſcriptores noſtri. Quod ad ritus celebrationis attinet, ſi celebraretur matrimonium non ut ſacramentum, aut actio propriè eccleſiaſtica, ſed ut contractus civilis, rituum uſurpationem liberiorem non negarem. Sed quod in eccleſiæ cœtu publico & inter ſacra his ritibus celebraretur matrimonium vt res ſacra, non probarem. *Vt quod annulum maritus vxori dandum libro imponit unà cum pecuniis miniſtro ac ſibi ſervienti debitis, & miniſter annulum acceptum tradet marito, vt eo digitum annularem ſiniſtræ manus vxoris exornet, dicens, Ego te hoc annulo ſpondeo, &c.* & miniſter inter orandum narrabit Deo quod annuli traditio & acceptio ſit arrha & argumentum initi inter eos fœderis. Quid ineptius? In Rituali Romano, *Parochus accipit annulum & arras de manu ſponſi, & benedicit.* Benedictio an-

 nuli.

rali. Benedic ✠ domine annulum hunc quem nos in tuo nomine benedicimus ✠ ut quæ eum geſtaverit fidelitatem integram ſuo ſponſo teneat, in pace & voluntate tua permaneat atque in mutua charitate ſemper vivat. Per Chriſtum Dominum. Reſp. Amen. Iterum orat ut D. minus mittat *benedictionem ſuper hunc annulum, ut quæ hoc fidelitatis ſigno inſignita inceſſerit, in virtute cœleſtis defenſionis ad æternam vitam ſibi proficiat. Per Chriſtum. Reſp. Amen. Benedictio Dei Patris ✠ omnipotentis & Filii & Spiritus ✠ ſancti deſcendat, & maneat ſuper hunc annulum, & has arras. Reſp. Amen. Poſtea aſpergit annulum, & arras, & ſponſos, & aſſiſtentes, aqua benedicta in modum crucis. Tum accipiat annulum, & dicat, Benedic Domine hunc annulum ut ejus figura pudicitiam cuſtodiat. Et ſponſus acceptum annulum de manu ſacerdotis imponit in digito annulari ſiniſtræ manus ſponſæ, ſacerdote dicente, In nomine Patris, & Filii, & ſpiritus ſancti.* Liturgia Anglicana vult annulum imponi libro prius quàm accipiat eum ſacerdos, & ſacerdotem tradere dinde marito, ut imponat eum digito ſponſæ. In quem finem iſta fiunt divinare nequeo, niſi ut ſic ſanctificetur & benedicatur aliquo ritu annulus, priuſquam tradiderit eum ſponſæ. Ritus iſte annuli è ſponſalibus in matrimonii contractum irrepſit. Arræ nomine in ſponſalibus datum fuiſſe annulum refert Plinius. *Qui ob obligationem,* inquit, *aureos acceperant annulos in publico tantùm utebantur eis, intra domos verò ferreis. Quo argumento etiam nunc ſponſæ annulus ferreus mittitur, iſque ſine gemma.* Et communem ſponſionibus omnibus arram fuiſſe annulus oſtendit, ex eo quod annulo omnia ſignarentur, ut intacta eſſent, & vindicarentur à rapina. Promiſſionis, & reconciliationis arrabonem fuiſſe & evectionis ad dignitatem patet ex Thamaris, & Ioſephi hiſtoria, & filii prodigi parabola, Gen. 38 & 41. & Luc. 16. Annulus igitur, fidei arrhabonem habebat, & in ſponſalibus fidem faciebat promiſſionis nuptiarum: & ea deſponſata præſumebatur, quæ annulum in digito deferebat. Mulier quæ virum deſponſatum proſequebatur, ad probationem exhibebat teſtes, quòd adverſarius ejus eam deſponſationis annulo publicè ſubarraſſet. Vide Decretalium, l. 2. tit. 27. cap. *Tenor literarum.* Ex libro precum Iudaicarum hæc habet Druſius, *Qui deſpondet mulierem, adducit teſtes & deſponſat coram eis pecunia aut re aliqua æquivalente etiam obolo quem dat ei coram illis & ait. Eſto mihi deſponſata hac re ſecundum legem Moſis & Iſrael. Quod ſi non adfuerint teſtes, deſponſatio ejus nulla eſt etiamſi ambo confeſſi fuerint. Quod ſi deſponſaverit eam ſocio ſuo, ſeu alteri, dicit, Eſto deſponſata N annulo hoc ſecundum legem Moſis & Iſrael.* Interdum conſenſus exprimitur per verba de futuro, (& tunc dicuntur ſponſalia ſeu matrimonium contrahendum) hac vel ſimili verborum forma. Promitto quod accipiam te in uxorem. Interdum per verba de præſenti (& tunc dicitur matrimonium

Lib. 33. c. 1.

Præterit in novum teſt. cap. 1.

niuns

nium contractum hac vel ſimili verborum forma. Accipio te in uxorem, vel volo te in vxorem. *Sponſalia per verba de futuro dicta fiduciatio fiunt altero ex 3 modis, ſi per ſimplicem promiſſionem, vt promitto quod accipiam te in maritum, & ſimilia. Secundo per juramenti fidei interpoſitionem, vt juro vel fidem meam promitto, quod accipiam te in maritum. Tertio per ſubarrationem, vt cum datur pecunia vel annulus vel alia res per legalitatem matrimonii contrahendi*, ut definitum in ſynodo Lingon. Videmus igitur annuli traditionem uſurpatam fuiſſe & quidem civiliter in ſponſalibus. Cur autem inſignita annulo ſponſa in quarto à pollice digito, quem medicinalem vocant hanc rationem reddunt, quia in eo eſt vena quædam ſanguinis ad cor uſque perveniens, vel, ut Gregorius Tholoſanus ait. *Ex communi conſenſu annulum in digito qui minimo vicinus eſt, quem etiam medicinalem vocant, manu præcipuè ſiniſtra geſtatum, quòd nervus quidam de corde natus prorſum pergit vſque ad digitum manus ſiniſtræ minimo proximum, & illic deſinit implicatus cæteris eiuſdem digiti nervis: & ideo viſum veteribus, vt ille digitus annulo tanquam corona circundaretur.* Hunc ritum Bucerus in cenſura probat quidem his verbis. *Subjicitur alius ritus, vt annulum, & ſi quod aliud ſignum deſponſationis ſponſus velit dare ſponſæ, ſive aurum ſive argentum vt iſta ſponſus prius ponat in librum ſacrorum, & inde miniſter ſponſo illa reddat, quo ipſe ea ſponſæ tradat, præſcriptis in libro verbis. Et hic admodum commodus ritus eſſe videtur, ſi modo, quid iſta omnia ſignificent populo ſubinde explicentur. Vt quod annulus & cætera dona, quibus ſponſus ſponſam ornare vult, prius in librum ſacrorum deponuntur, & a miniſtro ſponſo rurſus traduntur tribuenda ab eo ſponſæ, ſignificare oportere nos noſtra omnia priuſquam illis vtamur, offerre Deo cuius ſunt, & conſecrare, & illa tanquam ex ipſius manu accipere ad illius gloriam vſurpanda. Ita annuli inſertionem in proximum minimo digitum manus ſiniſtræ: in quo digito aiunt nervum quendam prodeuntem de corde finiri, cæteriſque nervis eius digiti implicari, ſignificare cor ſponſæ debere ſemper ſponſo eſſe devinctum vinculo amoris perpetuo, vt annuli nullus finis eſt. Sic reliqua munera omnium facultatum atque totius vitæ communicationem.* In hoc Buceri teſtimonio gloriantur Formaliſtæ, cum tamen multa alia non emendent quæ Bucerus in ſua cenſura reformari volebat. Sed audiamus quid Replicet Cartwrightus, *Quandoque bonus dormitat Homerus. Nam primùm oſtendi non licere nova ſigna aut ſacramenta inſtituere, Præterea periculoſum eſſe præſertim hîc, vbi confirmatur falſa & Papiſtica opinio ſacramenti, & tertio tam ineptas fingere allegorias deponendæ pecuniæ, rotunditatis annuli, & myſterii quarti digiti (liceat mihi ſalva eius reverentia dicere) valde ridiculum; Et quarto quod vult miniſtrum eiuſmodi nugas pro concione explicare, non ſapit eruditionem & iudicium M. Buceri.* Quam facile eſt rumbus ineptiſſimis bellas affingere allegorias. Si hunc ritum concederemus nullum

Beohellii decret. p. 416.

Syntag. lib. 8. cap. 7.

Cenſura cap. 20.

1. *Repl. contra Whugiftg. p. 159.*

ritum

ritum ſymbolicum quantumvis ridiculũ Romanenſium repudiare iure poſſemus. De ritibus ſymbolicis diximus ſupra cap. de adiaphoris. Hunc ritũ civiliter in ſponſalibus uſurpatũ non damnamus, nec in ipſo fœdere nuptiali damnaremus, ſi fœdera nuptialia civili modo celebrarentur, nempe ut ſponſus imponat annulum digito ſponſæ, aut ſponſi ſocius, ut apud Iudæos, obſervatum. Nam miniſtri quatenus miniſter, officium iſtud non eſt, ſed poteſt quivis alius eum ritum adminiſtrare. Sed ut imponat libro ſacrorum & deinde tradat ſponſo ſive miniſter ſive alius etiam in ſponſalibus ſuperſtitioſum eſſe quis non videt, & excogitatum ut suppleret vicem benedictionis Papiſticæ, ac ſi contactu libri ſanctificaretur annulus. Annulum ejuſve ritus introducere in Eccleſiam, & ex eo ſacrum ſymbolum conſtituere, ex ritibus circa eum ritus ſacros, ut hîc ſit, non eſt ferendum. Eccleſia conſideratur duobus modis, vel ut cœtus ſacer fidelium, vel ut communis civium. Poſteriori modo ſi conſideretur annuli traditio uſurpari poteſt (non tamen cum impoſitione ſuper librum ſacrorum) ubi congregantur ut cives ut in prætorio, aut foro, aut portis civitatum. Sed in Eccleſiam ut eſt cœtus ſacer fidelium in unum coeuntium ad Deum colendum, ejuſque cultum celebrandum, nulli ritus ſymbolici à Deo non inſtituti ſunt introducendi. Miniſter benedicere, orare, hortari, admonere poteſt. Quatenus civis & ſocius ſponſi aut paranymphus, poteſt multa facere extra conventum publicum Eccleſiæ, quæ non facit ex officio quatenus miniſter. Hoc reſpectu poteſt annulo ſponſam deſponſare, non tamen ſanctificando, vel crucis benedictione, vel deponendo ſuper librum ſacrorum, aut Deo in oratione explicando quid ſignificet iſtud ſymbolum ejuſque ritus. Sed celebrant matrimonium, ut ſacramentum in cœtu ſacro & ritus ſacra, & annulus euſq; ritus ſunt hujus ſpurii ſacramenti ſacramentalia. Habet annuli ritus annexum verbum, quod interpretari nequeunt ipſi formaliſtæ. *Ego te hoc annulo mihi ſpondeo, te corpore meo honoro*. Quid ſi volunt illa verba *te corpore meo honoro*, definire non poteſt Hookerus, ſed varios ſenſus excogitavit. Anglicana, *With my body I thee Worſhip* poſſunt reddi *corpore meo te colo vel adoro*. Nam vox *Worſhip*, vulgo ſignificat adorare vel colere, præſertim in ſacris. Nolunt tamẽ iſta verba expungere & planiora ſubſtituere, quæ facilè intelligerent rudiores, ſed ridiculam iſtam verborum formulam retinent. Et quamvis ſubſtituerent *honorandi* vocem alludentes ad locum Petri 1. epiſt. 3 7, tamen iſta verborum formula, *te corpore meo honoro* inepta eſſet & ridicula. Nam Apoſtolus loquitur de cura, & ſollicitudine mentis, protectione, tutela & debita æſtimatione, ſicut vocabulum honoris, hebræorum phraſi, largiùs ſumitur. Sed honorare corpore quomodo dici debeat maritus ſponſam magis quàm ſponſa maritum non capio. Nam

jus

ſus habet uterque in corpus alterius reciprocum. Sed an iſte τιμ-ιῶ λόγος, qui in ſacris uſurpandus, ſicut uſurpant illi, videant pudentiores. Præterea ait vir à ſacerdote inſtructus, vel potius ſacerdotem benedicentem ſubſequens. *Ego te hoc annulo mihi ſpondeo &c. In nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti.* Nam duplex eſt ſacerdotalis benedictio in Matrimonio, inquit Bellarminus. *Vna quæ datur in contractu de præſenti, cum Sacerdos dicit, Ego vos conjungo in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs ſancti, & hæc fere in domo privata dari ſolet, altera eſt benedictio, quæ datur in templo tēpore miſſæ, cum adjunctis variis precibus.* Si illa verborū formula, *Ego vos,* &c ſit benedictio, & iſta, *Ego te ſpondeo hoc annulo &c. in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti.* An non igitur annuli traditio ceu impoſitio bene dicitur. Et ſic duob. modis ſanctificatur annulus ante per impoſitionē ſuper librum, & iterum cum imponitur digito ſponſæ. Bochellus ex ſynodo Turonenſi 1583. habet iſtam formam. *Poſtea dicat Parœcus, Iuratis vterque Deo, & promittitis invicem hanc fidem perpetuò ſervare? Vterque reſpondeat, Iuro & promitto. Hoc facto dicat Sacerdos, Et ego vos in matrimonium coniungo in nomine Patris, & Filii, & Sp. ſancti. Per hanc autem formulam annuli benedicti in digito mulieris apponi ſoliti vſum in omnibus fere Diœceſibus obſervari ſolitum, alioſque ritus ab Eccleſia receptos reprobare non intendimus.* Vides in Gallia, Romanenſes in annuli benedictione eadem formula verborum uti, quam Bellarminus benedictionem appellat. Cum miſſa celebrant hoc ſacramentum. Incipit communio, & poſt lectum Evangelium concio ſequitur, in qua mariti & uxoris officia debita explicantur. Si non ſit qui concionetur, ipſe ſacerdos recitat quædam fragmenta ex epiſtolis. Sed poſſunt conducere concionatorem ſi Parœcus non ſit ſatis aptus. Nam venales ſunt apud eos conciones baptiſmales, nuptiales, funebres, præſertim ubi Parœcus ipſe donum non habet. Poſt enarrata officia debita percipiunt Euchariſtiam qui connubio juncti ſunt. Sic inter miſſæ ſolennia enarrantur debita officia. Cœna non adminiſtratur in publico Eccleſiæ conventu, nec ab omnibus percipitur, ſed in modum miſſæ oblatæ pro conjugatis celebratur. Cum annulo ſuper librum ſacrorum deponitur pecunia ſacerdoti ejuſque miniſtro debita. Non habent tempus magis oportunum pendendi debita, quàm inter ipſa ſacra. Sacra dico, nam ſacramentum celebrare ſe exiſtimant. Sed oblationum nomine cohoneſtatur iſta pecunia. Ideo ſuper librum ſacrorū deponi arbitror. De oblationibus ſæpius ſupra diximus. Ex ſynodalibus Rhemenſis & Trecenſis Eccleſiæ habet Bochellus decretum iſtud. *Probibemus ſub pœna excommunicationis ſacerdotibus, tam Curatis quàm Capellanis, ne aliquid petant vel exigant ante benedictionem nuptialem pro matrimonio celebrando, gratis tamen oblatum recipi poteſt, & poſt matrimonium celebratum exigi, ſecundùm laudabi-*

De matrimon. ca. 8.

Pag. 417.

Pag. 440.

laudabilem Eccleſiæ conſuetudinem pro labore, quæ conſuetudo à jure minime improbatur. Et Odo Pariſienſis epiſt. in ſynod. *Prohibetur diſtrictè ſub pœna ſuſpenſionis, ne ullus ſacerdos aut Capellanus aliquid exigat ante benedictionem nuptialem, ſive pro teſtimonio ferendo, ſive pro matrimonio celebrando, occaſione ferculorum quæ debentur pro nuptiis: celebrato autem matrimonio recipiat fercula, & exigat, ſi neceſſe fuerit, ſicut conſuetum eſt.* Nos nec tempus, nempe inter ſacra, nec modum nempe vel oblationis vel pretii pro re ſacra, propter ſimoniæ ſpeciem, probamus. Nam ſacramentum eſſe illorum opinione pluribus indiciis oſtendimus, cum tamen non ſit iſta actio propriè Eccleſiaſtica id eſt Eccleſiæ peculiaris, ſed ritè coram magiſtratu celebrari poſſit, ut hîc in Hollandia. Habent & tempora feriata, quibus nuptias celebrare non licebit. Inter impedimenta matrimonium contrahendum impedientia, ſed non dirimentia contractum, numerant pontificii tempus feriatum, ſic etiam Angli. *Solemnizatio*, inquit Linduodius, *non debet fieri, niſi poſt banna canonicè edita, & non poteſt fieri à dominica prima adventus uſque ad octavam Epiphoniæ excluſive, & à ſeptuageſima uſque ad primam dominicam poſt Paſcha incluſive, & à prima die rogationum uſque ad ſeptimum diem feſti Pentecoſtes incluſivè, licet quoad vinculum his diebus contrahi poſſit.* Hæc tempora feriata adhuc obſervant Angli, cum tamen Pontificii in Concilio Tridentino, tantum *ab adventu Domini noſtri Ieſu Chriſti uſque in diem Epiphaniæ, & à feria quarta cinerum uſque in octavam Paſchatis incluſive*, ſolennium nuptiarum prohibitiones obſervari præceperit: in aliis vero temporibus nuptias ſolenniter celebrari permittit ſeſſ.24 cap 10. *Quocunque tempore poteſt matrimonium contrahi coram parocho; ſed nuptiarum ſolennitates, convivia, traductio ad domum, & carnalis copula certis temporibus prohibentur.* Sic explicant Cardinales interpretes Concilii. At cum conjugium ſemper fuerit honorabile inter omnes, etiam in ſtatu innocentiæ, nullum tempus tam ſacrum quod eius celebratione polluatur. Benedictio nuptialis eſt etiam ritus ſacer. Et ſi ob carnalem copulam à ſolennitate abſtinendum, eadem ratione abſtinerent conjugati tertiam fere anni partem. Præterea ſi facultate & gratia canonis ab Epiſcopo conceſſa celebrari poſſit matrimonium his temporibus vetitis, abſque gratia & facultate illa non erit impurior celebratio. Tantæne virtutis & efficaciæ ſunt diſpenſationes, ut quod alioqui pollueret ſacrata tempora, jam non amplius polluet? Vel an vis iſta ineſt nummis quibus redimitur facultas illa? Quovis igitur anni tempore contrahi poſſunt & celebrari matrimonia, niſi in luctu publico vel privato. De remiſſionibus denunciationum, Vide ſupra pag. 87 & cauſis matrimonialibus pag. 443 444 445, de precatiuncularum concatenatione, reſponſoriis &c. diximus in genere in officio horario.

Provinc l. 4 tit de cland deſponſ. cap quia verb ſolemnizat.

Sequitur

Sequitur in libro Liturgiæ, *Ordo viſitationis infirmorum. Ingrediens Sacerdos domum infirmi dicat. Pax huic domui & omnibus habitantibus in ea. Tunc accedens ad ægrotum genibus flexis dicat. Ne reminiſcaris Domine iniquitates noſtras, vel peccata parentum noſtrorum. Parce nobis Domine, parce populo tuo, quem redemiſti pretioſiſſimo ſanguine, ne in æternum iraſcaris nobis, Kyrie eleeſon, Chriſte eleyſon, Kyrie eleyſon, pater noſter qui es in cœlis &c. Min. Et ne nos inducas in tentationem. Reſp. Sed libera nos à malo. M. Domine ſalvum fac ſervum tuum. R. Qui ſuam fiduciam in te collocat M. mitte ei auxilium de ſanctuario tuo R. Et eum perpetuò potenter defende. M. nihil prævaleat inimicus in eum. R Et filius iniquitatis non noceat ei M. Eſto ei Dominus turris fortitudinis R. A facie inimici eius. M. Domine exaudi orationem noſtram. R Et clamor noſter ad te perveniat. Oremus.* Recitat duas precatiunculas. Deinde *vtatur autem miniſter iſta ad ægrotum exhortatione. Hoc ſcias chariſſimè frater,* &c. Perlecta exhortatione præſcripta. *Sacerdos recitabit articulos ſymboli, quemadmodum fit in baptiſmate. Tunc examinabit illum Sacerdos, num ſit in charitate cum omnibus hominibus, exhortans illum, vt ex toto corde condonet illis à quibus iniuria affectus fuerit. Et ſi aliquos ipſe offenderit aut iniuriis affecerit, precetur, vt ſi i condonent, & pro ſua facultate illis ſatiſfaciat. Et ſi ante non condiderit teſtamentum, tunc condat, & dicat quæ ei debeatur, & viciſſim quæ debeat, propter quietem poſteritatis & amicorum. Sæpe autem in concionibus divites & potentes moneat de condendo teſtamento, dum valent. Hæc verba ſuperius repetita ante enunciari poſſunt, quàm Miniſter precationem ordiatur, provt ſibi viſum fuerit. Hic ne omittatur, quin Miniſter agat cum infirmo de eleemoſyna danda pauperibus. Si ægrotus ſentit ſuam conſcientiam gravatam eſſe aliqua in re, de illa Sacerdoti privatim confiteatur, & finita confeſſione, miniſter vtetur hac forma abſolutionis, Dominus noſter Ieſus Chriſtus qui dedit poteſtatem Eccleſiæ abſolvendi à peccatis verè pœnitentes & credentes in eum, ipſe ex infinita miſericordia indulgeat tibi peccata tua. Ego verò autoritate ipſius mihi conceſſa abſolvo te ab omnibus peccatis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, Amen. Deinde miniſter recitabit ſubſequentem collectam, dicens, O miſericordiſſime Domine* &c. Tunc oret *miniſter hunc pſalmum* nempe 71. *Antiphona. Salvator mundi ſalva nos. Qui per crucem & pretioſum ſanguinem redemiſti nos, adjuva nos, te rogamus ô Deus. Collecta. Omnipotens Deus.*

Canone 67 conſtitutionum anni 1603 miniſtro concionatori permittitur aliis verbis conſolari ægrotantes quàm verbis preſcriptis in liturgia. Miniſtro non concionatori non permittitur, niſi forma in libro publicæ liturgiæ concepta. Miſerrimus ille Curio qui nec concionandi nec ægrotum conſolandi, niſi verbis præſcriptis, donum habet. Rituale Romanum in Rubricis de viſitatione & cura infirmorum monet, ut Parochus *accedat ad ægrotum ita*

Pag. 120. *paratus vt in promptu habeat argumenta ad perſuadendum apta, ac præſertim Sanctorum exempla, quæ plurimum valent, quibus eum in Domino conſoletur, excitet, ac recreet. Horteturque, vt omnem ſpem ſuam in Deo ponat, peccatorum ſuorum pœniteat, diuinam miſericordiam imploret, & infirmitatis pœnas tanquam paternam Dei viſitationem patienter ferat, & ad ſalutem ſuam prouenire credat vt vitam moreſque ſuos melius inſtituat.* Si hæc faceret Parochus Anglicanus, ægrotantes efficacius moveret, quàm recitando præſcripta quædam verba. Sed ipſam formam præſcriptam videamus. Ingreditur, accedit ad ægrotum, & priuſquam alloquutus fuerit, vel intellexerit, vigiletnè an dormiat, procumbit in genua, & dictis Antiphona, *Ne reminiſcaris* &c. & parva litania, oratione dominica, precatiunculis & exhortatione &c. de bonis magis ſollicitus quàm de ſolamine animæ, monet vt condat teſtamentum. Non eſt ſacerdotis officium iſtud curare. Confeſſionem privatam ægrotantis audit & abſoluit, etiamſi nec concionari queat, nec conſcientiam gravatam aliquo peccato erigere. Et abſoluit more pontificio, non ut miniſter declarando & pronunciando peccata eſſe remiſſa, ſed ut judex per definitivam ſententiam, dicens *Ego te abſolvo ab omnibus peccatis.* Quod ad formam & ordinem precationum duximus ſupra in officio horario. Frigida & ieiuna conſolatio eſt hæc formularum recitatio.

In liturgia Anglicana viſitationi infirmorum ſubjicitur *Communio infirmorum. Cum omnes mortales ſubjecti ſint infinitis periculis, infirmitatibus & ærumnis, & ſemper incerti ſint quando ex hac vita erit emigrandum, ideo vt ſemper ſint parati, & in expectatione mortis, quandocunque Deus voluerit, Paſtor ſubinde, ſed præſertim peſtis tempore, admoneat parochianos, vt frequenter communicent ſacramento corporis & ſanguinis Domini. Sic enim cavebitur, ne cum ſubitò fuerint correpti morbo, ſoliciti ſint pro ſacra communione.* Bucerus hanc rubricam ſic
Cenſura cap. 22. corrigendam judicat. *Pro eo, quòd in prima de hoc ritu præceptione ponitur, miniſtros debere populum diligenter adhortari, vt menſa Domini frequenter communicet, maximè peſtilentiæ tempore) poni optarim, vt communicare menſa Domini omnes velint omni die Dominico.* Frequenter cõmunicare cum volunt, non ſimul totum cœtum invitant & hortantur, ſed ſingulos ut ſæpius percipiant euchariſtiam, etſi 4 tantum aut ſex unà celebrent. Pergo. *Verum, ſi infirmus non poterit venire ad eccleſiã, & petit ſibi dari ſacramentum in Domo ſua, ſignificabit tum demum poſtridie, aut primo mane parocho, quot cum ipſo vnà velint communicare. Nactuſque idoneum in ægrotantis domo locum, in quo reverenter adminiſtrare queat, ac præſente ſufficienti hominum numero, qui cum ægro ſacram communionem (omnibus adhæc neceſſariis) participare poſſint, idem adminiſter ſacroſanctam communionem celebrabit. Oremus. Omnipotens æterne Deus, &c. miſereatis huic ſervo*

suo

tuo infirmo, & præſti ut patienter hanc infirmitatem ferat, &c. Epiſtola Heb. 12. fili mi ne negligexeris, &c. Evangelium Iohan. 5. Amen, Amen dico vobis, qui ſermonem meum audit, &c. Miniſter. Dominus vobiſcum. Reſp. Et cum ſpiritu tuo. Miniſter. Surſum corda, &c. uſque ad finem, ut ſupra dictum eſt. Cum venitur ad diſtributionem ſacramenti corporis & ſanguinis Chriſti, ſacerdos primò communicet, deinde alii cum ægroto, qui ipſi ad hoc præparârunt. Verùm ſi quis, quod periculoſiſſimè ægrotet, vel quòd miniſtrum ſuo tempore non admonuerit, vel quòd juſto communicantium numero egeat, vel propter aliud quodcunque legitimum impedimentum, ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti non percipiat, tamen eum miniſter ita inſtituet, ut ſi vere de peccatis reſipiſcat, & Ieſum Chriſtum in cruce pro eo mortem pertuliſſe, & propter ejus redemptionem ſuum ſanguinem fudiſſe firmiter credat, beneficiorum ex eo acceptorum recolens, immortaleſque gratias agens, eum corpus & ſanguinem ſervatoris Chriſti (quantumvis ore ſacramentum non percipiat) ad ſuæ animæ ſalutem utiliſſimè manducare & bibere. Si eodem tempore viſitatur, & recepturus ſit ſacram communionem ægrotus, licebit ſacerdoti (quo citius officium utrunque abſolvat) viſitationis finem facere, cum ventum fuerit ad Pſalmum, In te Domine ſperavi. Atque mox inchoare officium ſacræ communionis. Peſtis, ſudoris, vel ſimilibus valetudinis & morborum infeſtis temporibus, cum nemo parochianorum aut vicinorum propter contagionis metum ad communicandum unà in ædibus ægroti adduci poſſunt, miniſter (ſi æger id enixè petat) cum eo ſolo communicare poterit.

Privatam cœnæ adminiſtrationem in unâ Rubrica non admittunt, quando deeſt juſtus communicantium numerus, & tamen rubrica ultima, Peſtis, ſudoris, vel ſimilibus valetudinis & morbo-borum infeſtis temporibus permittunt miniſtrum ſolum cum ſolo ægroto celebrare cœnam. Quomodo iſta conſiſtant, non video. Quantulum differt à Miſſa privata, cum miniſter & ægrotus ſoli celebrant? Obſervandum etiam & illud, cum nemo parœcianorum aut vicinorum infeſtis temporibus propter contagionis metum ad communicandum unà in ædibus ægroti adduci poſſunt, miniſter tamen ac ſi ab omni contagionis metu aut periculo liber eſſet, cum ægroto ſacram hanc actionem celebrabit. Præterea quem iuſtum definiunt communicantium numerum? Tres aut quatuor juſtum conficient numerum, etiam in loco publico, ut patet ex Rubricis in ordine adminiſtrandi cœnam. Vide ſupra, pag. 726 Si in templo vel eccleſiaſterio tres aut quatuor juſtum conficient numerum communicantium, eundem numerum in privatis ædibus proculdubio probabunt. At ſi locus publicus cœnam publicam non efficit extra publicum eccleſiæ conventum, certe nec ædes privatæ efficient. Multis modis miſſam dici poſſe privatam ait Bellarminus, nempe vel ratione loci cum celebratur in privato o-

 ratorio,

ratorio aut ſacello,aut loco privato,vel ratione temporis, cùm die-
De miſſ. l. 2. cap. 9. bus profeſtis celebratur,vel ratione finis, cum pro aliquo negotio particulari aut homine celebratur,aut à paucitate eorum qui interſunt,ut dicatur publica, quæ fit coram populo qualis eſt Miſſa,quæ dici ſolet Parochialis vel conventualis, quæ non celebratur niſi populus adſit, privata autem ad quam non expectatur populus, ſed pro arbitrio ſacerdotis habetur, ſive multi adſint ſive pauci. Quinto quæ celebratur in eodem templo, ſed non ad ſummum altare, ubi celebratur miſſa ſolennis. Vltimò in qua ſolus ſacerdos communicat. Nos illas privatas cenſemus quæ non ſunt parochiales vel conventuales, et ſi conventuales fuerint ceu parochiales non ſunt privatæ dicendæ vel temporis vel loci ratione. Miſſas omnes conventuales eſſe debere id eſt in publico eccleſiæ conventu celebrari ſupra probavimus,pag. 727. Alius alium expectate,ait Apoſtolus 1. Cor. 11. Convenire vult in unum & unà celebrare ſacram cœnam. Nam cœna eſt non modo ſigillum promiſſionum, ſed etiam ſymbolum conjunctionis noſtræ cum eccleſia. Communionem habemus cum eccleſia univerſa ſpiritualiter per fidem, ſed in exercitiis religionis & cultus divini unionem profitemur mediatè per communioné ſacramentalem cum viſibili aliqua & particulari eccleſia. Qui ſeparatas menſas à publico conventu habere volunt, ab iſta profeſſione diſcedunt. Non modo unà celebrarunt,ſed etiam ex vno & eodem numero pane manducarunt & eodem poculo biberunt in eccleſia primitiva, ad quem morem alludere videtur
Rational. lib. 4. cap. 53. num. 3. Apoſtolus 1 Cor. 10. 17. vide ſupra p. 727. *Cæterum in primitiva eccleſia, omnes qui celebrationi miſſarum intererant, ſinguli diebus communicare ſolebant, eò quòd Apoſtoli omnes de calice biberunt, Domino dicente, Bibite ex hoc omnes. Offerebant enim magnum panem, & omnibus ſufficientem, quod adhuc Græci ſervare dicuntur*, inquit Durandus. Honorius in gemma Animæ cap, 58. refert olim ſacerdotes de ſingulis familiis farinam accepiſſe & ex farina collatitia panem magnum confeciſſe, *quod adhuc*, inquit, *Græci ſervant*. De Abyſſinis refert Franciſcus Alvares, quod *in eccleſiis illum faciunt magnum aut parvum pro multitudine gentis, quia omnes communicant, & pro magnitudine faciunt craſſum dimidio digito aut integro, aut etiam craſſiorem magno digito. Infundunt vinum calici factum ex uvis preſſis*
Cap. 11. *magna quantitate*. Vide Caſſandrum in Liturgicis. Dionyſius in Hierarchia eccleſi. cap. 5. Ignatius Epiſt. ad Philadelph. Anſelmus in 1. Cor. 10. unius panis meminerunt. Nec frangebatur iſte panis, priuſquam benedixerat miniſter, & in hunc uſum habebant cultrum quem ſacram lanceam appellabant, ut obſervat Iuellus, Artic. 11. Muſculus in locis communibus ait, *quod pulchre tamen*
Loc. de cœna *ad ſignificandum vnius & eiuſdem ſanguinis myſterium, vnde ex aqua potant fideles omnes, vnius poculi vſus facit.* Sed cur magis unum poculum

culum quàm unum panem nobis commendaret, non capio. Vtrum panis debeat maſſa & unitate numerica ſive phyſica per partium continuationem unus eſſe, an morali conjunctione multarum partium, ſicut plura fercula dicuntur unum convivium, non contendimus. Sed quomodo in celebranda cœna unitatis & communionis myſterium repręſentarunt in primitiva eccleſia oſtendimus, cum non modo ſacramentalem communionem coluerint ἐπὶ τὸ αὐτὸ convenientes ad celebrandam cœnam, ſed etiam de pane & poculo numero uno omnes percipiebant. Tres aut quatuor ſeparatim à reliquo cœtu celebrantes ſive in loco publico ſive in privatis ædibus cum ægroto, ſacramentalem illam communionem cum reliquo cœtu neutro modo profitentur, nec in vnum convenientes, nec de eodem numero pane participantes. *At*, ait Tilenus, *cum ægrotus in poſtremo agonis ſui actu conſtitutus, diraque ante actæ vitæ peccatorum imagine conterritus maximè opus habet, quo vno ignita mali illius iacula extinguuntur, fidei ſcuto: quis dubitabit, obſecro, omnia admovenda eſſe præſidia & adminicula, quibus quaſſatus calamus ſuſtentari, fumans ellychnium ali, adfuſoque oleo flammam concipere, in illaque corporis animique caligine ac vertigine luculentius ſplendeſcere queat.* Omnia adminicula ſunt admovenda quæ unicuiq; admovenda docet ſcriptura abſque violato ordine publico. Quæ publicè inſtituit Dominus celebranda non ſunt adminiſtranda unicuique in loco privato. Verbi applicatio & privatæ exhortatiunculæ ſunt media & inſtrumenta efficacia & potentia ad ſolamen & ſalutem cuiuſvis in agone mortis conſtituti. *At*, inquit, *interim qui in carne vivunt, quod pluribus offertur ſenſibus, firmiùs vtique apprehendunt, quàm quòd ſolo auditu percipitur, neque enim Dei promiſſio ſed infirma hominis fides hiſce tibicinibus fulcitur*, & ſignorum ac ſymbolorum uſum de quo nullus dubitat, nobis commendat. Sed de legitimo vſu ſignorum quæritur. Vſum publicum non privatum nobis commendavit ſcriptura. Pręterea ex uſu publico fructum percipimus, non ſolum eo ipſo momento quo ſymbola accipimus, ſed ſingulis poſtea momentis per omnem vitam in graviſſimis tentationibus, quibus concutiuntur quandoque fideles. An tunc miniſtranda eſt iis euchariſtia extra publicũ cõventum, vel quod majus, an propterea prævertendum tempus celebrationis cœnæ ſacræ in cœtu publico. Eſſetne illud gratiam alligare externis ſignis. Cum quis in agonis actu extremo conſtitutus de remiſſione peccatorum dubitat, refricatur ei memoria baptiſmi, non denuò baptizatur. Baptiſmi ſemel ſuſcepti fructus utilis eſt vſque ad extremum halitum. Sic euchariſtiæ perceptæ in publico conventu fructus unà cum actu tranſeunte celebrationis non tranſit, ſed permanet & vim ſuam exerit, quando non ſumus in ipſo actu percipiendi. Iudæi moribundi agnum non manducarunt publicum ordinẽ

violantes. Agnus quem in paſchate comederunt, morientium fidem ſuſtentabat, ut ſignum & ſymbolum, & venturi meſſiæ typus. Hîc autem violatur ordo publicus & legitimus uſus ſacramenti, cum tollitur ſacramentalis illa communio totius cœtus. At dices, colunt illi tres aut quatuor vel fortè plures communionem ſacramentalem cum reliquo cœtu, quia idem eſt ſacramentum. At ſic coleret communionem ſacramentalem quæque parœcia cum omnibus per orbem terrarum eccleſijs particularibus, quia eadem eſt materia & res ſignificata, & conveniunt in ſpecie ſigna. At non eſt illa cōmunio ſacramentalis, quòd in ſpecie idem ſit ſacramentum, ſed in individuo, ut argumentatur Apoſtolus. Qui unum eundemque numero panem comederunt, ſaltem uno eodemque loco & tempore, communionem ſacramentalem colebant, non illi qui in locis diverſis, magis quàm qui paſcha in diverſis cœnaculis celebrarunt, de uno eodemque agno participarunt. De illis qui vno in loco & unà celebrarunt, dicit Apoſtolus, quod coaleſcunt in unum corpus. Multi unum corpus conſtituunt, qui de uno pane fracto & diſtributo manducant. Cœtum Eccleſiæ corpus vocat, & corpus effici dicit per ſacramentalem communionem. Qui ergo ſeparatim ſacramentum celebrant, per ſacramentalem communionem ſeſe corpus à reliquo Eccleſiæ cœtu ſeparatum conſtituunt, publicum ordinem Eccleſiæ, & ſacramenti myſteria & uſum violant. Præterea, ut de privato baptiſmo diximus, ſacramentum cœnæ ſuperſtitioni, neglectui, contemptui, depravationi ſic exponitur. Nam ſpe cœnæ domeſticæ & privatæ negligitur publica, unde conventus infrequentiores dum celebratur cœna in locis publicis. Gratiam alligant ternis ſignis carnales, & præpoſtera fiducia ac operis operati errore ſalutem à ſymbolis externis ſuſpendunt exiſtimantes periclitari animam, ſi ſine iſto viatico è corpore migraverit. Hæc etiam clam adminiſtrantes corrumpere poſſunt multis modis legitimam ejus adminiſtrationem. *At*, inquit Tilenus, *incommoda quæ* οἱ ἐξ ἐναντίας *adducunt, fidi Eccleſiæ antiſtites nullo negotio amolientur, neque enim ſine ſontica cauſa Euchariſtiam in privatis ædibus celebrari patientur, aut ſanis ac bene valentibus domi eam percipiendi ſpem vel poteſtatem facient. Et Pontificiorum errorem de alligata ſignis ſalute, atque, vt Barbari loquuntur, de opere operato, recta plebis inſtitutione, & Catecheſi pridem profligatum, tam poſtico quàm foribus excludent.* Iſtud κηνοφο-γεον de remedio doctrinæ nihil iuvabit, ut ſæpius monuimus capite de adiaphoris, & ubi de ſigno crucis egimus. Non ſunt ubique concionatores qui erudiant plebem, ſed miſerrimi ſacerdotes, & cœci Curiones pleriſque locis, & ubi ſunt concionatores vel non concionantur, vel adulterant verbum & hujus viatici utilitatem ipſi prædicant vel negligentiores ſunt, vel nihil promovent. Præterea

Paræneſ. cap. 13.

terea quid opus remedio, ubi curari poteſt ipſe morbus abſque ullo incommodo. Nam nulla hîc neceſſitas vel præcepti divini vel medii ad ſalutem. Qui enixè petit Euchariſtiam vicinus morti, laborat graviore morbo animæ quàm corporis, & per doctrinam & inſtitutionem curandus ille morbus, non fovendus. Quandiu prætexit non poſſe pacari conſcientiam annunciatione promiſſionum Evangelii niſi ſymbola perceperit, indicium eſt metuere ſe abſque ſymbolo fraudatum iri re aliqua viatico ſcilicet animæ. Curanda eſt iſta diffidentia vel imperitia vel ſuperſtitio; ne ſpe inani & falſa lactatus nimiùm ſymbolis adhærendo vero viatico fraudetur. *Sacramentum*, ait ipſe Tilenus in ſyntagmate, *eſt actio publica à publicis miniſtris in Eccleſia publicè obeunda. Nullaque neceſſitas, vel idonea cauſa adferri poteſt, cur actio ſacra & publica tranſeat in privatam, quia Dei ordinatio nobis ſumma lex, ſuprema neceſſitas, cui potius parendum quam populari ignorantiæ, & infirmitati indulgendum.* Part. 2. diſp. 60 theſ. 17.

Quid ſibi volunt appellationes cœnæ, συνάξεως, Liturgiæ, niſi ſolum ritè celebrari ſacramentum iſtud, cum in publico conventu in unum coacto adminiſtratur. Cœnam Romanis dictam ob κοινωνίαν communionem docet Plutarchus. *συνάγειν eſt cogere cœtum ad aliquid agendum, vel congregare amicos ad convivium. Unde eſt in ſeptimo Athenæi ἀπὸ συμβόλων συνάγειν de ſymbolis convivari. σύναξις idem prorſus eſt ac συναγωγή. Nam & ſynaxis & ſynagoga ab eodem verbo deducuntur.* Caſaub. exercit. p. 537. 538. Cœnam ſynaxin appellarunt veteres, quia in ſynaxi ceu ſynagoga id eſt congregatione vel conventu Eccleſiæ celebrabatur, etſi Dionyſius alias more ſuo affingit rationes. Liturgiæ vox quodvis publicum miniſterium ſignificabat, & λειτουργὸς publicum miniſtrum, unde quidam λιτουργὸς ſcribunt, quaſi ὁ τὰ λῆιτα ἔργα ἔχων. λῆιτα dicebantur δημόσια id eſt publica. Liturgiæ vox cum miniſterium ſignificat & ordinem in ſacris celebrandis, obtinuit tamen, ut liturgia peculiariter diceretur ſacræ cœnæ adminiſtratio. Appellationes iſtas cum cœnæ impoſuiſſent veteres agnoſcentes actionem hanc eſſe publicam, & in publico conventu adminiſtrandam, etſi irrepente & invaleſcente ſuperſtitione legitimam adminiſtrandi formam ſtatim corruperunt, & in judaicum ſacrificandi morem commutarunt, non tamen extra conventum publicum celebrarunt apud ægrotos. Probat Tilenus per canonem Concilii Nicæni morem hunc fuiſſe vetuſtum dandi Euchariſtiam ægrotantibus, aut in extremo mortis agone conſtitutis. De lapſis & pænitentibus, ita decreverunt Patres Nicæni, non de omnibus ægrotis. Ruffinus ſic habet, *de his qui vita excedunt pœnitentibus, decernimus vacuum nullum debere dimitti.* Euchariſtiam dari permittunt lapſis, in quos etiam reſipiſcentes plus æquo rigidiores fuerunt. Qui rigidiorem patrum diſciplinam in lapſos & pænitentes agnoſcunt, agnoſcant etiam in iſta indulgentia errare quoque potuiſſe. Sed qui-

 buſcunque

luſ unque ægrotis datam fuiſſe Euchariſtiam etiam ante Concilium Nicænum non invitus concedam. Iuſtini ætate ad clinicos & ægrotos delata erat per Diaconos eo tempore quo celebrabatur in publico cætu. Poſtea etiam extra tempus celebrationis & tandem cum pompa lucis & campanæ. Sed apud ægrotos in privatis ædibus extra publicum conventum adminiſtratam cœnam apud veteres nuſquam, puto, reperies, nec ullibi ante ſuperioris ſæculi tempora. Si imitandi ſunt patres in uno, imitemur etiam in altero. At quanta ſuperſtitio ex illo veterum more nata eſt? Euchariſtiam ex hac vita migrantibus ad cæleſtem patriam neceſſarium exiſtimabant ſubſidium & viaticum. In papatu ſine hoc viatico nullum patere aditum ęgrotanti ad regnum cœlorum exiſtimant, aut ſaltem peſſimè cum iis agi, & ſalutem periclitari, & contrà immediatè adire cœlum angelis ſtipatum, qui ſacro viatico corporis Chriſti iter illud formidoloſuum ingreſſus fuerit. Ex prava intertatione verborum Iohannis 6 veteres collegerunt Euchariſtiam dandam non modo adultis, ſed etiam infantibus, & infantibus neceſſariam ſenſit ipſe Auguſtinus. Vnde mos ille obtinuit ſtatim poſt baptiſmum infantibus Euchariſtiam in os ingerere. Nec recens eſt iſtud inſtitutum ſed vetus. Cyprianus de lapſis, Auguſtinus l. 3 de Trinitate cap. 10 & epiſt. 23 illius ritus meminerunt, & duravit mos iſte dandi infantibus Euchariſtiam annos 600 ut patet ex capitulis. Caroli magni & Ludovici Pii cap. 161. *Vt Preſbyter ſemper Euchariſtiam habeat paratam, vt quando quis infirmaverit, aut parvulus infirmus fuerit, ſtatim eum communicet, ne ſine communione moriatur.* Cypriani & Tertulliani ævo Euchariſtiam domum detulerunt. *Dimiſſus*, inquit Cyprianus, *& adhuc gerens ſecum, vt aſſolet, Euchariſtiam* Tertullianus lib. 2 ad uxorem, *Non ſciet maritus quid ſecreto ante omnem cibum guſtes, & ſi ſciverit, panem illum eſſe non credet qui dicitur.* Hic tamen mos poſtea antiquitatus eſt. In Concilio Cæſarauguſtano anathema fertur in eos, qui ſecum Euchariſtiam deferunt & in Eccleſia non conſumunt. Cum igitur Tilenus veterum fuiſſe morem dandi Euchariſtiam in articulo mortis conſtitutis, non novitium aut pontificium fuiſſe ex canone Concilii Nicæni colligit, innuere videtur iſta duo, primum nihil pontificium eſſe quod non nuperum & novitium, cum ab Apoſtorum ævo cœperit myſteriũ iniquitatis; deinde laudabiles fuiſſe quoſcunque veterum, mores tamen cum pudeat ipſos pontificios nuditatis patrum, & ritus eorum antiquarint, in quoſdam anathema denunciarint. *Extiterunt olim qui è loco Iohannis 6 & altero ejuſdem cap. 35 ad literam acceptis neceſſitatem quandam baptiſmi & Euchariſtiæ defenderent ita præciſam; vt damnari omnes neceſſariò crederent, qui neque baptiſmi neque Cœnæ facti fuiſſent participes. Itaque mortuos baptizabant, & ſymbola Euchariſtiæ panem & vinum in os illis indebant.*

De ſpectaculis num. 6.

Caſaub. ex exercit. p. 578.

Vtraque

Vtraque conſuetudo damnata fuit in Concilio Carthag. 3 can. 6. Cum tam turpiter errarint veteres circa ſacramenta, non ſunt à nobis imitandi. *Illa infirmiorum levamenta extra ordinem olim adhibita infirmitatem publicam totius Eccleſiæ magis foverunt & auxerunt, quàm privatam ægrotantium ſanarunt. Intolerabilis verò hæc erat prophanatio, qua olim mortuis ſacra ſymbola, non ſine Dei & Eccleſiæ ludibrio ingerebantur, quæ hujus myſterii prophanatio frequentibus ſynodorum Canonibus tandem eſt ſublata, quemadmodum & mos ille infantibus Euchariſtiam inſtillandi jure eſt abolitus,* dixit olim in ſyntagmate ſuo Tilenus. Part. 2 diſp. 61 theſ. 38, 39. Concedunt ipſi Formaliſtæ in libro Liturgiæ inſtituendum eſſe ægrotum, corpus & ſanguinem Chriſti ad ſalutem ſemanducare & bibere, ſi verè de peccatis reſipiſcat & firmiter credat Chriſtum pro eo mortem pertuliſſe, quantumvis ore ſacramentum non percipiat, & volunt ut æquo animo ferat, quòd non adminiſtratur illi Euchariſtia, quia impedimentum iuſtum obſtat. Impedimentum juſtum dicunt, quòd miniſtrum tempeſtivè non præmonuerit, quòd graviſſimè laboret, quòd deſit juſtus communicantium numerus. At juſtus communicantium numerus in Eccleſia viſibili & conſtituta nullus eſt extra ipſam particularem Eccleſiam. Nam communio ſacramentalis eſt nota Eccleſiæ viſibilis, quam notam privati cœtus in eadem Eccleſia uſurpare non debent. Duodecim imò 200 extra publicum conventum non magis conſtituent juſtum numerum communicantium, quàm tres aut quatuor. Et qua ratione inſtituendi ſunt ægroti ſe edere carnem & bibere ſanguinem Chriſti, etiamſi ſacramentum ore non percipiant, quia non adſunt tres aut quatuor qui unà communicent, eadem debēt inſtitui ſe edere carnem & bibere ſanguinem Chriſti, etiamſi ſacramentum ore non perceperint cum jam non datur occaſiō & commoditas publici conventus, ubi celebrari debeat. A ſanctuario arcendis Iudæis promittit Deus ſe fore ſanctuarium Ezech. 11 16. Si neceſſarium fuiſſet morientibus viaticum Euchariſtia, Apoſtolus Iacob. 5 illius meminiſſet. Præterea fruſtrà hîc cautiones & leges quaſdam præſcribunt. Nam *hîc difficillimum eſt cavere, ne alios ſuperſtitio, alios ambitio, & vana oſtentatio ad petendum ſollicitet,* ait Calvinus. Epiſt. 361. Præcepit Deus ne extra locum quem deſignaturus eſſet, carnem immolatitam comederent, ne forte ipſa ſacrificia contemnerentur. Quòd quibuſdam legibus concedunt quidam privatam cœnæ adminiſtrationem, non probo. Nam nullæ leges aut cautelæ efficient rem ipſam legitimam, cum ſemper diſſoluitur communio ſacramentalis totius Eccleſiæ particularis per cōmunionem ſacramentalem cœtus privati in eadem Eccleſia. Cum, fateantur Rhemiſtæ in Ioh. 6 eos edere carnem, bibere ſanguinem Chriſti, qui voto & deſiderio adjungunt ſe iis, qui actu percipiunt Euchariſtiæ ſacramentum, & baptiſmi ac Euchariſtiæ antè ſæpius

perceptæ fructus nobis ſemper utilis ſit, & actualis Euchariſtiæ perceptio in privato cœtu etiam frequentiori publicum ordinem violat & ſacramentalem communionem Eccleſiæ cujuſque viſibilis notam, ſuperſtitionem, contemptum neglectum pariat, non eſt adminiſtranda in privato cœtu cœna dominica.

Sequitur *Sepultura. Sacerdos procedet obviam feretro ad ingreſſum Cœmiterii, & dicat, aut miniſtri & clerici, qui cum eo ſunt, canant, euntes vel ad templum vel ad ſepulchrum has antiphonas Ioh.* 11. *Ego ſum reſurrectio &c. Iob.* 19, *ſcio quod redemptor &c.* 1 *Tim.*6 *nihil intulimus &c. Cum ventum eſt ad ſepulchrum, dum cadaver paratur imponendum, dicatur aut canatur Iob.* 14, *homo natus &c. Antiphona. Media vita in morte ſumus, quem quærimus adjutorem niſi te Domine? qui pro peccatis noſtris iuſte iraſceris. Sancte Deus, Sancte fortis, Sancte & miſericors Salvator amaræ morti ne tradas nos &c. Dum cadaver terra iniecta operitur, Sacerdos dicat. Cum Deo viſum ſit ex immenſa ſua miſericordia animam chariſſimi fratris noſtri nunc defuncti ad ſe ſuſcipere, corpus ſuum ſepulchro committendũ curamus, terram terræ, cinerẽ cineribus, pulverẽ pulveribus cum certa & conſtanti ſpe reſurrectionis ad vitam æternam. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui transformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ, iuxta potentiam operationis ſuæ, qua poteſt ſibi ſubjicere omnia. Tum recitatur Antiphona. Audivi vocem de cœlo dicentem, ſcribe, &c. Apoc. Deinde legatur lectio,* 1. *Cor.* 15. *Finita epiſtola miniſter dicet Kyrie eleyſon, Chriſte eleyſon. Kyrie eleyſon. Pater noſter qui es in cœlis. &c. Miniſter. Et ne nos inducas in tentationem. Reſp. Sed libera nos à malo. Amen. Min. Oremus. Omnipotens Deus apud quem vivunt ſpiritus illorum qui hinc deceſſerunt in Domino, & quicum animæ electorum, poſtquam exuerunt onus huius carnis, lætitia & fœlicitate fruuntur, gratias agimus tibi immenſas, propterea quod expedire voluiſti N. fratrem noſtrum ex ærumnis huius mundi impii, precantes vt placeat infinitæ tuæ bonitati brevi explere numerum electorum tuorum, & maturare gloriam regni tui, vt nos vnà cum fratre noſtro, & omnibus aliis vita defunctis in vera fide & confeſſione nominis tui, conſequamur perfectam abſolutionem & beatitudinem tum corporis tum animæ in tua perpetua & ſempiterna gloria. Amen.* Collecta. *Miſericors Deus Pater, &c.*

Canone 67 conſtitutionum anni 1603 indicitur, ut cum aliquis ex morbo decumbens in periculo mortis videtur conſtitutus, miniſter eundem viſitet, *niſi exploratum ſit vel probabiliter ſuſpectum morbum eſſe contagioſum,* & tamen in libro liturgiæ, etiam peſtis, ſudoris, aut ſimilium morborum infeſtis temporibus, miniſter tenetur ſolus cum ſolo celebrare ſacramentum, ſi id enixè petierit ægrotus. *Morte verò jam ingruente, aliqua campana pulſabitur, neque miniſter ſupremo officio ſuo hac in parte deerit. Cum autem expiraverit, ſi vtique expirare eum contingat, campana per breve tantummodo ſpacium*

vtrinque

utrinque pulſabitur, quod idem tam ante quàm poſt ſepulturam, obſervandum decernimus. In liturgia Anglicana deeſt *Ordo commendationis animæ*, qui habetur in rituali Romano pag. 141. & ſeqq. In canone iſto non præcipiunt ſed conſulunt, ne ſupremo ſuo officio hac in parte deſit miniſter, nec quid dicet, præſcribitur. Addendum erat, ſi officio ſuo defungi queat. Rituali Romano de pulſanda campana habetur rubrica in ordine commendationis animæ. *Tunc, ubi viget pia conſuetudo, pulſetur campana parochialis Eccleſiæ aliquibus ictibus ad ſignificandum fidelibus in urbe vel loco, aut extra in ſuburbanis exiſtentibus inſtantem mortem expirantis ægroti, ut pro eo Deum rogare poſſint. Egreſſa anima de corpore ſtatim dicatur hoc reſponſorium, Subvenite Sancti Dei &c. Interim detur campanæ ſignum tranſitus defuncti pro loci conſuetudine, ut audientes pro ejus anima Deum precentur.* Pag. 168. In canone Anglicano ſtatuunt ut morte ingruente pulſetur ictibus ab uno latere, cum autem expiraverit, utrinque. Pulſata campana incerti ſunt qui ſonitum audiunt, cujus animam Deo commendare debent ſitne frater & fidelis an excommunicatus vel infidelis. Nam non niſi permittente parocho pulſari vix credo. Quod etiam poſtquam expiravit utrinque pulſatur per breve ſpacium campana, in quem finem fiat neſcio, ſi non in eundem quem reſpiciunt Pontificii, nempe ut ſuffragiis ſuis animam è corpore egreſſam juvent. Sic cum tam ante quàm poſt ſepulturam pulſatur, cum deducitur mortuus cum cantu antiphonarum ad templum vel ſepulchrum. Nam ſi vel orandum vel canendum, vel lectiones recitandæ, habent templum in quo hoc officium celebrare poſſunt, poſtquam defuncti ſunt officio ſuo erga defunctum. Cum in oratione poſt corporis inhumationem dicit Sacerdos, *Precantes ut nos unà cum fratre noſtro, & omnibus aliis vita defunctis in vera fide & confeſſione nominis tui conſequamur perfectam abſolutionem & beatitudinem tam corporis quàm animæ*, nonne orat pro fratre mortuo. Antiphonarum cantu & precum recitatione, dum comitantur funus, nonne error ille orandi pro mortuis confirmatur. Parochus primus iniicit terram in ſepulcrum ſuper cadaver, & quædam verba profert. Eſtne miniſtri munus ſepelire mortuos? Non licebat ſacerdotibus in veteri teſtamento intereſſe funeri, ne polluerentur Levit. 21 quòd jam licere fatemur miniſtro, tamen inde colligimus non fuiſſe partem muneris ſacerdotalis hymnos aut pſalmos canere aut preces fundere in funere mortui, vel concionem funebrem habere. Nec ſacerdotes, nec levitæ, nec prophetæ eo munere in mortuorum exequiis functi ſunt. Orationes funebres Nazianzeni & aliorum ab Athenienſium more videntur derivatæ. Qui mos in republica magis tolerabilis erat ubi Oratores mortui laudes prædicabant quàm in Eccleſia. Cum in omni funere non haberentur, patet in Eccleſiam introduci non

 poſſe

poſſe abſq; invidioſa proſopolepſia. Ditiores hoc officio cohoneſtabuntur, neglectis pauperibus. Nam ad ſingulas funerationes non poteſt concionari. Etſi aliàs ratione dignitatis perſonarum alios aliis anteponere ei liceret, in miniſterio tamen fungendo nihil faceret cum pauperum contumelia. Incumbit illi quidem ex officio ſolari viduas & orphanos, qui tunc temporis maximè egent conſolatione. Conciones funebres in Anglia venales ſunt, ut olim in papatu miſſæ. Imo pontificii dicunt majoris conſtare conciones funebres quàm miſſas. Nam cum 4 denariis miſſam, concionem non abſque 4 florenis comparare poſſunt, nulli tamen harum concionum magis avidi ſunt quam pontificii, quia miſſæ vicē ſupplere putant. Mercenarius concionator ad prędicandū potius mortui laudes, quàm dei verbum conductus, iniquiſſimum fœneratorem, ſcortatorem egregiū, dei expertē in mundo, qui ne vel unam forte concionem unquam audiverat, ſanctorū albo inſcribet, & toga lugubri aut ampliori mercede promeriti ratione donabitur. Meritò igitur in ſynodo generali convocata Middelburgi anno 1581 canone 48 decretum *funebres conciones è medio tollendas nec iterum inſtituendas*, ut habet Schultingius in Anacryſi Hierarch. lib. 9 p. 5. Et ſynodi Provincialis Eccleſiarum Hollandiæ & Zelandiæ Dordraci celebratæ anno 1574 can 47. *Funebres conciones introductæ, commodè & vtiliter è medio tollentur, vbi non ſunt injunctæ omittentur, ad evitanda pericula ſuperſtitionum quæ inde emanant. Ex eadem cauſa compulſationes campanarum tempore ſepulturæ defunctorum omnino debent tolli.* Nec ſolum conciones iſtæ funebres venales, ſed etiam paroeni officium in deducendo funere, canendo, legendo, &c. De crucibus ſuper feretrum & cadaver, agapis erogatis & eleemoſyna, & aliis ritibus vulgo uſurpatis nihil dicam. Quod etiam excommunicatos fideles qui ritus Anglicanos papatus reliquias amplecti nolunt, poſt obitum abſolui oporteat, priuſquam ad commune sepulturæ locum admiſſi fuerint, ſupra diximus.

Sequitur *gratiarum actio pro mulieribus poſt partum. Accedet mulier in Eccleſiam, ibique in loco conveniente genua flectet juxta eum locum, in quo menſa Domini collocata eſt, & Miniſter mulieri propè adſtans, hæc verba dicet, vel ſimilia, ſicuti ipſa occaſio poſtulabit. Quandoquidem omnipotenti Deo ex ſua bonitate viſum ſit, tibi ſalvam liberationem dediſſe, inque magno partus periculo præſervaſſe, maximas propterea gratias Deo ages & orabis. Deinde hunc Pſalmum dicet miniſter*, nempe Pſal. 121. *Levavi oculos meos, &c. Kyrie eleyſon, Chriſte eleyſon, Kyrie eleyſon. Pater noſter qui es in cœlis &c. Et ne nos inducas in tentationem. Reſponſum. Sed libera nos à malo. Miniſter. Salvam fac Domine hanc famulam tuam. R. Quæ ſperat in te. M. Eſto ibi turris fortitudinis. R. A facie inimici ejus. M. Domine exaudi preces noſtras R. Et clamor noſter ad te perveniat. M. Oremus. Omnipotens*

Deus,

Deus, qui liberaſti mulierem hanc famulam tuam à magna pœna, & in partus periculo, Concede quæſumus, miſericordiſſime pater, vt ipſa tuo auxilio & fideliter vivat, & ambulet in ſua vocatione, ſecundum voluntatem tuam in hac præſenti vita, ac etiam particeps fiat æternæ gloriæ in vita futura. Per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. Amen. Mulier quæ venit ad gratias agendas, ſolitas oblationes afferre debet, & ſi celebrata fuerit communio, convenit, vt ipſa ſanctam quoque communionem recipiat.

Hæc pars in libro Liturgiæ 2 Edw. inſcribitur *Purificatio puerperarum*. Vulgo dicitur, *the Churching of Women*. In Eccleſia Orientali, ubi fœminæ quadrageſimo à partu die infantem in templum deferunt vocant ἐκκλησιάζειν. Ritus iſte introductus ad imitationem Purificationis Iudaicæ, ut patet tum ex nomine tum ex ritu ipſo. Nam quæ ratio reddi poteſt, cur pro iſta liberatione, quæ eſt ordinaria, gratiæ magis agendæ ſint in Eccleſia, & liturgia peculiaris præſcribatur, quàm pro liberatione à naufragio, incendio, aliiſve periculis extraordinariis, aut pro liberatione mulierum magis quàm virorum, ſi non id fieret κακοζηλίᾳ Iudaica. Refert author petitionis ad Reginam Epiſcopos quaſdam mulieres caſtigaſſe, quia hunc ritum omiſerunt. Quandoq; purificantur domi, ut refert Examinator libri liturgiæ, & ſic vel in arrogantiæ earum morem gerit Parochus, vel in ſuperſtitione obfirmat, dum completo menſe ſe purificari volunt, etiamſi nondum valetudinem recuperarint. Nec unquam ante præfinitum tempus egreditur puerpera, etiamſi ipſa obſtetrice validior ſit & robuſtior. Cum prodit in publicum, obvelatur tota fere facies, ac ſi puderet eam commiſiſſe quid impudicum. Cum pervenerit ad eccleſiam, genua flectit juxta eum locum, in quo menſa Domini collocata eſt. Liber Buceri, qui erat Edwardi, ſic monet, *Genuflectat mulier ante ingreſſum chori.* In Rituali Romano habentur hæ Rubricæ. *Si qua puerpera poſt partum, juxta piam ac laudabilem conſuetudinem ad eccleſiam venire voluerit pro incolumitate ſua Deo gratias actura, petituraq; à ſacerdote benedictionem, ipſe ſuperpelliceo & ſtola alba indutus, cum miniſtro aſpergillum deferente, ad fores eccleſiæ accedat, vbi illam foris ad limina genuflectentem & candelam accenſam in manu tenentem aqua benedicta aſpergat, deinde dicat, &c. Deinde porrigens ad manum mulieris extremam partem ſtolæ, eam introducit in eccleſiam, dicens, Ingredere in templum Dei, &c. Et ipſa ingreſſa genuflectit coram altari, & orat gratias agens de beneficiis ſibi collatis, & ſacerdos dicit, Kyrie eleyſon, Chriſte eleyſon, Kyrie eleyſon, Pater noſter, &c.* Sic hî genuflectere oportet juxta menſam, ac ſi locus ille eſſet aliis ſacratior, proculdubio, quia altaris vicem ſupplet, imo menſa ut altari utuntur in celebratione cœnæ, ſi ut ſupra oſtendimus. Certior redditur quod interdiu eam ſol non percutiet, aut luna noctu. Nec tam gratias agit, quàm pe-

Pag. 62.

Pag. 149.

tis,

tir. Petit autem pro ea ſacerdos auxilium, vt fideliter vivat & ambulet in vocatione ſua, ac ſi ex puerperio immunda eſſet, nec quid aggredi auderet abſque iſta purificatione. *Parochus Romanenſis dimittit cum iſta benedictione. Pax & benedictio Dei omnipotentis, Patris, & Filii, & ſpiritus ſancti, deſcendat ſuper te, & maneat ſemper. Amen.* Peracta precatiuncula offert oblationes. Liber Buceri ſic habet, *Mulier offeret Parocho veſtem lineam, qua puer in baptiſmo fuit indutus juxta morem hactenus obſervatum.* An hunc morem nunc obſervent, neſcio. Oblationes tamen offerunt ut in eo quoq; eo propius accedant ad purificationem Iudaicam. *Quum autem impleti fuerint dies purgationis eius à filio aut à filia, afferto agnum annicu-lum in holocauſtum & pullum columbæ, aut turturem in peccatum, ad portam tentorii conventus ſacerdoti. Qui offerens illum coram Jehova expiationem faciet pro ea, ſic purgata erit à profluvio ſanguinis ſui. Hæc eſto lex puerperæ à mare aut à fœmina*, Levit. 12. 6. 7. De Iudaizante eccleſia in ritibus diximus capite nono, vide pag. 509. & ſeqq. De privata cœna jam ſæpius dictum.

Sequitur *Comminatio in peccatores, cum precibus quibuſdam vtendis diverſis anni temporibus. Poſt matutinas preces populo convocato per campanæ pulſationem, & in eccleſiam conveniente, Litania Anglica juxta morem aſſuetum dicenda erit: qua finita miniſter ſuggeſtum aſcendet, ac dicet. Fratres in primitiva eccleſia pia erat diſciplina, vt in initio Quadrageſimæ tales perſonæ, qui peccatores erant manifeſti ad publicam pœnitentiam eſſent coacti, & in hoc mundo correpti, quo eorum animæ fierint ſalvæ in die Domini: & vt eorum exemplo alii admoniti magis extimeſcerent peccare. In cuius loco (donec eadem diſciplina iterum reſtitui poſſit, quod maxime eſt optandum) viſum eſt, &c.* vide ſupra, pag. 711. In libro Buceri hujus partis hic titulus, *Die cinerum ceremoniæ.* De cujus diei ritibus vide pag 712. Vice huius publicæ pœnitentiæ, leguntur comminationes & execrationes in impenitentes ex Deut. 27. & aliis ſcripturæ locis. Vide cenſuram, p. 711 712.

Hactenus de vocatione & functione Preſbyteri Anglicani ejuſque partibus. Subjicit Mucketus,

In his fere omnibus peragendis congruo ſuperpelliceo & caputiis, ſi gradum aliquem in Academia ſuſceperunt, indui.

In his fere omnibus, nempe in precibus matutinis & veſpertinis, adminiſtranda cœna & baptiſmo, celebrando matrimonio, defunctos ſepeliendo, puerperas purificando. Canone 17. conſtitutionum anni 1603, ſic decretum. *In omnibus vtriuſque Academiæ collegiis & aulis præfecti ac Socii, cæterique Scholares ac ſtudioſi in eccleſiis & capellis ſuis per ſingulos dies Dominicos & feſtivos, eorumq; vigilias*

vigilias tempore divinorũ ſuperpelliceis (juxta Eccleſiæ Anglicanæ mores aſ inſtituta) vtentur: quotquot verò gradũ aliquem ſuſceperint, caputia hoods *ſuo cujuſque gradui competentia ſuperpelliceis ſuis ſuperinduent.* Canone 24 cœnã adminiſtrantibus in Eccleſiis Cathedralibus in feſtis ſolẽnibus, ſive ſit epiſcopus, ſive decanus, ſive præbendarius vel Canonicus, Capç uſus imperatur. Canone 25 Superpelliceorũ & Epomidum Anglicè Hoods, uſus, cœna adminiſtrata, in Eccleſiis Cathedralibus indicitur. *In Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis, ceſſante cœna dominica, ſatis erit tempore divinorum Superpelliceis duntaxat vti: niſi quod Eccleſiarum collegiatarum Decani, magiſtri & præfecti, itemque Canonici, ac Præbendarii (dummodo graduati) cum Superpelliceis Caputia gradibus ſuis reſpectivè congrua inter rem divinam gerere tenebuntur.* Canone 58 ſic conſtitutum *Miniſter quilibet, dum vel publicas preces recitat vel ſacramenta adminiſtrat, alioſve Eccleſiæ ritus peragit, decente & congruo Superpelliceo, eoque manicato induetur, quod communibus parochianorum impenſis comparabitur. Siqua autem controverſia ſuper eiuſdem materia vel competente decentia oriatur, ordinarii diſcretio eandem terminabit. Quotquot verò ex miniſtris gradum aliquem in Academia ſuſceperint, ii inter ſacra peragenda Superpelliceis ſuis adiicient & Caputia ſingulorum gradibus convenientia, quorum tamen vſu Miniſtris minimè graduatis, ſub pœna ſuſpenſionis, interdicimus. Nihilominus & huic miniſtrorium claſſi (loco Caputiorum) Liripippia* tippets *permittimus ex nigro (modo ne ſerico) ſuis Superpelliceis iniiciendo.* Canone 74 ſtatutum ut prælati & Clerici certa & præſcripta forma habitus uterentur in omnibus locis & conventibus tàm intra quàm extra Eccleſiam, qua à populo diſcerni poſſint ac internoſci, *vt ea ratione honorem & exiſtimationem ſpecialibus omnipotentis Dei nuntiis & miniſtris debitam conſequantur. Statuimus & ordinamus, vt omnes Archiepiſcopi & Epiſcopi, conſuetum ordinum ſuorum habitum non intermittant. Similiterque, vt omnes Decani, Collegiorum præfecti, Archidiaconi & Præbendarii Cathedralis & Collegiatæ cujuſque Eccleſiæ (modò in ſacris ordinibus conſtituti) Doctores in Theologia, jure civili, & medicina, Baccalaurei in Theologia, Magiſtri artium, & Baccalaurei in jure civili (ſi quidem Eccleſiaſticum aliquod beneficium obtinent) togis cum collaribus erectis, manicisque ad manum contractioribus, vel laxioribus (prout in Academiis vſitatum eſt) vnà cum Caputiis, vel Liripipiis ex ſerico, & pileis quadratis de more vtantur: vt & alii omnes miniſtri ad idem munus admiſſi, vel admittendi, prædicto veſtitus genere (exceptis tantũ Liripipiis) conſuetim induantur. Pari ratione viterius decernimus, vt Eccleſiaſtici omnes ſuperiùs nominati in itinere vſitatius gerant palliacũ manicis (quæ vulgo Preſbyterorũ pallia appellantur) ſine fimbriis, limbis, fibulis oblongis, aut ſciſſuris,* without gards, welts, long buttons or cuts. *Nullus item in quocunque ordine Eccleſiaſtico poſitus, pileolo vllo lineo acupicto,* any coife or wrought night-cap *vtetur, ſed ſimplice*

tantùm ex nigro ſerico, tramoſerico ſatten, *aut holo ſerico* velvet. Et infra, *Cæterum in privatis ipſorum domiciliis ac Muſæis, decentis cujuſlibet & ſcholaſtici veſtitus vſum (modo ne ſciſſuris aut puncturis variegati* cut or pinckt) *dictis perſonis Eccleſiaſticis permittimus; proviſo, vti ne in publicum niſi promiſſis veſtibus* caſſocks *induti prodeant, nec tibialia gerant colorata,* light coloured ſtockins. *Tenuioribus verò ſive Beneficiatis ſive Curatis qui talarium togarum ſumptibus non ſufficiunt, liberum erit togis vti curtioribus ad formam prædictam comparatis.* De veſtitu communi clericorum ſimilia ſtatuerunt olim Stephanus, Peccham, & Stratfordus Cantuarienſes Archiepiſcopi. Stephanus, *vt tam Archidiaconi quàm decani, & omnes alii in perſonatibus & dignitatibus conſtituti, item vt omnes decani rurales & Preſbyteri decenter incedant in habitu clericali, & cappis clauſis vtantur. Idem quoque obſervent officiales ipſorum Archidiaconorum, cum fuerint in conſiſtorio.* Peccham, *vt quilibet Clericus conſtitutus in ſacris ordinibus veſtem exteriorem gerat diſſimilem militari vel laicali, vtpote anterius & poſterius non birratam vel ſaltem ex forma militari vel laicali congrua honeſtate diſſimilem.* Stratford, *ne incedant publice clerici veſte ſuperiore brevi aut ſtricta notabiliter, aut cum longis & latis exceſſive manicis cubitos circumquaque non tegentibus.* Similia habentur etiam decretalium libro 3 tit. de vita & honeſtate clericorum. Apoſtolus miniſtrum vult eſſe κόσμιον compoſitum in veſtitu 1 Tim. 3 2, non autem ab aliis omnibus habitu ſecerni. Nam idem præcipit mulieribus, nempe ut amictu honeſto cum verecundia & modeſtia ornentur, non cincinnis vel auro vel margaritis vel pretioſo veſtitu 1 Tim. 2 9. *Nec affectatæ ſordes, nec exquiſitæ munditiæ conveniunt Chriſtiano*, ut ait Hieron. *Veſtes pullas æque devita* ait idem, *ac candidas. Ornatus, vt ſordes pari modo fugiendæ ſunt: quia alterum delicias alterum gloriam redolet. Parſimoniam cum veſte humili non reprobamus ſicut etiam ornatum præter corporis diligentiam infucatum laudamus* dixerunt Gangrenſes in Concilio ſuo. Infucatum vocant non pretioſè fucatum. Hic peccant ipſi Epiſcopi præ aliis, Decani, Archidiaconi, aliique in dignitatibus conſtituti. Nam Epiſcopus vilem ſupellectilem & menſam ac victum pauperem habere debet, & dignitatis ſuæ auctoritatem fide & vitæ meritis quærere, ſecundum canonem 4 Concilii Carthag. *Clericus nec veſtibus, nec calceamentis decorem quærat* can. 45 ibidem. Quærunt tamen illi decorem & auctoritatem his externis mediis. Canones prohibentes vel colorem vel formam levitatis indicia probamus, non tamen formam præſcribentes particulariter. Linduodius ait, *quod licet certi colores & formæ probibeantur clericis, tamen non habent certum habitum eis deputatum nec in colore nec in forma, & ideo poſſunt qualicunque veſte vti eorum ſtatui congruenti, dummodo eis non ſit expreſſè prohibita.* Diſtinctionem levitatis & gravitatis agnoſcimus ſed in forma & figura aliam

Provinciale Lindwod. li. 3 tit. de vit. & honeſt. Cler.

Ad Euſtoch. de cuſtod. virg.

Ad Nepotia.

Prov. l. 3 tit. 1 c. 1 verb. habitu Cler.

aliam præterea diſtinctionem in qua non gravitatem, ſed merum diſcrimen ſtatuunt, conſtituere canone aliquo, Epiſcopos otio nimio abundare arguit. Quis enim uſus eſſet hujus diſcriminis in veſtitu? An, ut in Canone Anglicano dicitur, *Vt Prælati & Clerici tam in externo honore quàm interna reverentia propter miniſterii ſui dignitatem haberentur, vt certa & praſcripta forma vtentes in omnibus locis & conventibus tàm intra quàm extra Eccleſiam diſcerni poſſent ac internoſci, vt ea ratione honorem, & exiſtimationem ſpecialibus omnipotentis Dei nunciis & adminiſtris debitam conſequerentur.* Caputiis & Liripipiis, erectis collaribus, manicis contractioribus, pileis quadratis &c. ſcilicet, conciliatur honor & exiſtimatio Dei nunciis & adminiſtris. *Omnia opera ſua faciunt vt ſpectentur ab hominibus, dilatant enim Phylacteria ſua & producunt fimbrias palliorum ſuorum amantque primos accubitus in cœnis, & primos conſeſſus in conventibus & in foris ſalutationes, & vocari ab hominibus Rabbi, Rabbi,* Matth. 23 5 6 7. Nam neſcio in quem alium finem internoſci cupiunt in omnibus conventibus, niſi propter ſalutationes, primos accubitus & cõſeſſus. Apoſtoli non diſcernebantur ab aliis vel fidelibus vel infidelibus veſtitu. Quod referunt de Iohannis petalo oſtendimus eſſe meram fabulam. Præterea ſi verum, fuit ſingulare in Iohanne. Non ſequitur omnes Apoſtolos veſtitu ab aliis ſeparatos fuiſſe, ſicut nec ex eo quod referunt Iacobum Apoſtoſtolum fratrem Domini nunquam induiſſe laneam veſtem, ſed ſola ſyndone linea uſum. Sed de communi non de ſacerdotali habitu loqui Clementem monet Iunius, quia ſacerdos ortu erat, ut refert Clemens, & ſacerdotibus templum ingreſſuris veſtes lineæ imperatæ ſunt. Cont. 5 l. 2 cap. 40. Apoſtolus cum pœnulá reliquit Troade, num pallium Preſbyteri induit accincturus ſe ad iter, 2. Timoth. 4. 13. Ex quo loco Th. Beza redarguit pictorum inſcitiam, *quibus vſitatum eſt, cum laxis veſtibus ac plane togatos Apoſtolos ineptiſſimè pingere, quos dubium non eſt vel penulatos potius vel qui fuit veterum Chriſtianorum habitus, palliatos, aut Iudæorum more longioribus, ſed ſuccinctis veſtibus oberraſſe.* Apoſtoli idiomate & dialecto potius noti quòd Galilæi, quàm certo habitu quod Apoſtoli. In veteri teſtamento non fuit præſcripta Sacerdotibus & Levitis certa forma aut figura veſtitus extra ſacra. Periculamentum in oris veſtimentorum erat ipſis commune cum aliis Iſraelitis, Num. 15. 38. Prophetas extraordinem excitatos extraordinario quoque amictu uſos teſtatur Zacharias, cap. 13. *Ita erit die illo, vt erubeſcant illi prophetæ quiſque à viſione ſua, quum prophetaverit; neque induent togam villoſam vt mentiantur,* Zach. 13. 4. Elias vir piloſus, id eſt villoſa veſte amictus, & cingulo pelliceo accinctus dicitur, 2. Reg. 1. 8. Togam villoſam injecit Elizæo, cum vocatus & aſſumptus fuit in numerum Prophetarum, 1. Reg. 19. 19. Sic Iohannes baptiſta extra ordinem excita-

tus ad prædicandum reſipiſcentiam & remiſſionem peccatorum extraordinario quoque amictu vocationem ſuam indicabat. Cujus exemplo ſi qui certam amictus formam præſcribi miniſtris evangelii volunt, victus quoque leges imponant. Nec facilè concederem prophetas veteris teſtamenti toga villoſa ſemper indutos fuiſſe, ſed tantùm cum prophetarent. Nam Zacharias ait, erubeſcent prophetæ illi quiſque à viſione ſua cum prophetaverit, neque induent togam villoſam, vt mentiantur. Cum ſignis externis converſione & reſipiſcentia opus eſſe monere volebant, cujus ſignum externum erat cilicium aut toga vilis, quandoque alia ſigna uſurpare volebat Dominus præter illud vulgare, quibus miſeriam & calamitatem venturam quodammodo repræſentarent. *Abi & ſolve iſtud cilicium*, id eſt togam villoſam, *à lumbis tuis, & calceamentum tuum extrahe de pede tuo, qui fecit ita incedens nudus & diſcalceatus*, ait Dominus Ieſ. 20. Schaul à Schemuele quæſivit ubi nam eſſet Domus Videntis, cui reſpondit Schemuel, ego ſum Videns, 1. Sam. 9. Si fuiſſet ordinarius veſtitus prophetæ toga villoſa, facilè ex veſtitu potuiſſet dignoſcere Schemuelem fuiſſe Videntem ceu prophetam. Sed detur ordinariè uſos fuiſſe prophetas toga villoſa, erat tamen ut dixi habitus extraordinarius, quem ſic deſcribit Iunius. *Erat autem in vetere illa Addereth Sehar, id eſt, toga ſive abolla*
Cont. 5 l. 2 c.40. n. 1. *maior, eaque villoſa atque impexa & rudis, plurimùm coloris nativi, id eſt, coloris fuſci, quoniam his veſtibus nullo ſtudio aut accuratione opus eſt. Neglectæ ſunt & neglectum præ ſe ferunt, nec Dominum ſuum in cura purgandi aut eluendi occupant. Hunc colorem Carthuſiani ante annos 560 in vſum revocarunt.* Si epiſcopi Prophetarum exemplo extrordinario veſtitum præſcriptum clero indicere volunt, induant ipſi togam villoſam aut cilicium, veſtes horridas & aſperas, ad demonſtrandum mundi contemptum. Sic maiorem conſequentur honorem & reverentiam quàm liripipiis ex ſerico, aut tunicis ex holoſerico, etſi hîc quoque à ſanctitatis ſimulatione metuendum eſſet. Nam monachorum veſtibus ſepeliri ſalutare habetur in papatu. Sed redeamus. Paſtores in primitiva eccleſia ab aliis Chriſtianis præſcripta amictus forma non ſecernebantur. Pallium de quo Tertullianus loquitur, non erat pallium preſbyteri, ſed commune Preſbyteris cum aliis Chriſtianis. Chriſtiani converſi poſita toga, quæ Romanorum erat indumentum, aſſumpſerunt pallium Græcorum & Philoſophorum habitum frugalitatis gratia, tanquam veſtem ſimpliciorem & ſimplicitati religionis Chriſtianæ reſpondentem; unde vulgari convitio *Græci* dicti, & ab iniectione pallii, quod tunicæ ſuperimponebant, *imponentes*, & quoties Chriſtianus aliquis prodiiſſet, ſtatim illud è trivio audiebat ὁ γραικὸς ἐπιθέτης ad impoſtoris nomẽ alluſione facta, ut obſervat Rhenanus. Iuſtinus & Hermes Philoſophi ad Chriſtianiſmum converſi

pallium

pallium veſtem philoſophicam retinuerunt. Epitogia, liripipia, pilei quadrati, bardocuculli & id genus aliæ veſtes, non ante excogitata quàm Antichriſtus clerũ eximere tentavit à juriſdictione & poteſtate principum, ut ſuum ſtabiliret in quolibet regno regnum, & nationẽ à natione diſtinctam, quam peculiari forma veſtitus ab aliis ſubditis ſecernendam è re ſua fore ſentiebat. Si diſcrimen ullum in forma veſtitus admittendum eſſet ob honorem cleri, tamen non eſſet illud probandum quod Antichriſti jurata mancipia à plebe diſcriminat. Nam ſic dum ſecernitur à plebe clerus, cum clero Romano confunditur, quod tam abſurdum eſt & inordinatum, ac ſi in caſtris confunderentur teſſeræ militares. Hiſtrionicus præterea eſt iſte habitus & ridiculus, diſtinguens ſignis quæ nulli uſui inſeruiunt, nec ad ornatum, nec ad commoditatem. Pendet a ſcapulis caputium, ſicut quandoque morionibus, nec commodum utenti nec decorum. Renuit Bucerus uti pileo quadrato. Cum quæſiviſſent ab eo quid impediret, quia, inquit, caput mihi natura rotundum formavit. Sic refert Pilkingtonus epiſtola ad Comitem Leyceſtrenſem. Eodem fere modo argumentatur Tertullianus contra coronam militis. *Tam contra naturam eſt*, inquit, *florem capite ſectari quàm cibum aure, quàm ſonum nare. Omne quod contra naturam eſt monſtri meretur notam, penes nos verò etiam elogium ſacrilegii in Deum naturæ dominum & auctorem.* Rogerus Anglicanæ Eccleſiæ Protomartyr pileum renuit, niſi manicæ ſacrificuli calicem apponerent, ut diſcrimen ſervaretur inter eum & ſocrificulos: Scõmate iſto indicare voluit non modo diſcrimen ſervandum inter miniſtros Chriſti & Antichriſti, ſed etiam pileum non decere miniſtrum. Philpotus maluit ſecludi à nationali conventu Cleri, quem domum convocationis vocant, quàm intereſſe cum pileo & liripipio. Hæc habet Foxus in Actis & Monumentis Martyrum. Hoc igitur volumus, etſi concederemus vtile fore diſcrimen inter miniſtrorum aliorumque fidelium habitum, tamen nec aſſumendum habitum cleri Romani, nec alium quemvis hiſtrionicum. Si ob commodum reipublicæ utile aut neceſſarium eſſet diſcrimen inter miniſtros & alios cives, eo caſu non improbandum concedo, ſed hac lege, ut non quâlibet pro arbitrio ſuo præſcribat formã magiſtratus. *Quid ſi enim jubeantur miniſtri perinde, vt moriones ac hiſtriones veſtiri. An non manifeſtũ eſſet ludibriũ eccleſiaſtici muneris*, ait Beza Quid ſi habitum ſacerdotalem pleriſque etiam Papiſtis ridiculum in communi uſu præſcriberet Magiſtratus? Chriſtus ludibrio exponeretur in ſervis ſuis, ſicut in perſona propria, cum ab Herode ad Pilatum miſſus, & contumelia in ipſum redundaret Evangelium, quo nihil illis charius eſſe debet. Sentio igitur, etiam dicto caſu, non abſque vel libera electione vel conſenſu hoc jugum miniſtris Evangelii imponendum eſſe, cum ad diſcrimen eo caſu ſervandum.

De Coron. mil. cap. 5.

Epiſt. 12.

vandum in genere parati ſunt. Qui alios inſtituere & monere jubentur, ignari ſunt ſcilicet quomodo ipſi decorum ſervent in veſtitu 1 Tim. 2. 9 1 Pet. 3. 3. Eſt præterea in hoc diſcrimine non modo conformitas cum habitu Cleri Romanenſis ſed etiam eadem quæ apud illos confuſio. Nam non modo Epiſcopis & Preſbyteris, ſed etiam aliis in dignitatibus cõſtitutis, doctoribus juris civilis & medicinæ, Baccalaureis in jure civili & magiſtris artium, ſi Eccleſiaſticum aliquod beneficium obtinent, eadem habitus forma præſcribitur. Sic honor externus & reverentia quam prætexunt debitam Dei nunciis & miniſtris, communicatur doctoribus & Baccalaureis juris civilis, & beneficio non officio honor defertur. Quid Epiſcopis cum medicorum aut doctorum juris civilis præſcripta veſtitus forma. Sed tranſeamus ad alterum uſum veſtium nempe in ſacris. Superpellicei ceu veſtis lineæ uſus in ſacris diſtinctionis gratia non indicitur. Quid enim opus diſtinctione in ſacris, ubi ipſa actio miniſtrum ſacra adminiſtrantẽ diſtinguit à reliquo cætu. Non ornatus aut gravitatis cauſa: nam tunc etiam extra ſacra eo uti deberent. Etſi uſus albarum ceu candidarum veſtium apud veteres frequens fuerit & fere vulgaris, hoc tamen ſæculo comœdum in theatro, hiſtrionem aut morionẽ, non virum gravem deceret. Sequitur ergo ob ceremoniam aliquam ejus uſum nobis commendari & obtrudi. Imo profitentur ob ſignificationem. Significat autem ſanctitatem & puritatem quæ in miniſtro præſertim, dum miniſtrat ſacra, requiritur. Eſt igitur veſtis ſymbolica Sicut color albus eſt naturalis, purus, ſincerus, lucidus, ita ad puritatem & ſinceritatem repræſentandam & ſignificandam adhibetur & hæc eſt analogia ſigni & rei ſignificatæ. At ceremonias aut res ſymbolicas in Eccleſia Chriſtiana inſtituere & ſignis à Deo inſtitutis addere nobis non permiſſum probavimus capite nono de adiaphoris. Miniſtri, inquit, P. Martyr, ſunt angeli & nuntii Dei. Angeli ſemper fere albis apparuere veſtibus. Ergo qui hæc defendunt prætexere poterunt honeſtam juſtamque ſignificationem à ſcripturis non alienam. Intelligit angelicam puritatem & ſanctitatem. Sed albæ veſtes quibus apparuerunt Angeli, reſpondet Cartwrightus, ſignificabant puritatem naturæ angelicæ quæ reipſa angelis inerat, & proinde non erat falſum ſignum, vel potius eorum gloriam vel utramque. Si ullius ponderis eſſet iſta ratio miniſtri potius debent uti alis, quia alati deſcribuntur. Nam alis repræſentabatur velocitas ad præſtandum quæ à Deo imperata forent. Ratione officii & miniſterii non puritatis naturæ aſſimilantur angelis miniſtri Dei nuntii. Sed huic argumento non fidit ipſe P. Martyr, Quid alii prætexere poſſunt qui Superpellicei uſum defendunt, potius indicat quàm ſeriò argumentatur. Idem Martyr qui affectu præpoſtero erga Hooperum ductus conſuluit

Epiſt. pag. 1088.

potius

potius cedere, quàm deſerere miniſterium, mutavit ſententiam, Vide ſupra pag.602. Chriſtus ſacram cœnam celebrans nullas niſi commmunes habuit veſtes, quod agnoſcunt ipſi Pontificii. *Planè etſi Chriſtus cœnæ ſacramentum inſtituens non aliis quàm propriis veſtibus uſus ſit, Eccleſia tamen variis rationibus ſacerdotes ac miniſtros ad offerendum & ſacrificandum ordinatos, non ſine ornamentis myſticis ad hoc officium ſanctitatis ſacris operari conſtituit*, inquit Durantus. Suarez etiam abſque veſtimentorum apparatu cœnam celebraſſe fatetur. Veſtes ſacerdotales non eſſe Apoſtolicas aſſerit Walafridus Strabo. *Primis temporibus*, inquit, *communi indumento veſtiti miſſas agebant, ſicut & hactenus quidam Orientalium facere perhibentur*, vide ſupra pag.542. De candida veſte primus loquitur Hieronymus cujus ætate rituum multitudine oppreſſam Eccleſiam conqueritur Auguſtinus. *Quæ ſunt*, inquit, *inimicitiæ contra Deum, ſi tunicam habuero mundiorem? Si Epiſcopus, Preſbyter, Diaconus, & reliquus ordo Eccleſiaſticus in adminiſtratione ſacrificiorum candida veſte proceſſerint?* Nullæ inimicitiæ, ſi tantum mundicies ſpectetur. Sed lib.13 comment. in cap.44. Ezech. ait, *Per quæ diſcimus, non quotidianis & quibuſlibet pro uſu vitæ communis pollutis veſtibus nos ingredi debere in ſancta ſanctorum ſed munda conſcientia & mundis veſtibus tenere Domini ſacramenta.* Probat exemplo veteris teſtamenti, communibus veſtibus non utendum in miniſterio, ac ſi pollutæ eſſent, quod quid aliud eſt quàm Iudaiſmum in Eccleſiam invehere. *Deinde inſtitutum fuit*, ait Ivo Carnotenſis, *auctore S. Hieronymo in cap.44 Ezechiel. ne cum pollutis pro uſu vitæ communis veſtibus ſacra conficiantur, ut diſcant Eccleſiaſtici, cum munda conſcientia & virtutum veſtibus adornati, Domini ſacramenta tractare.* Ante Hieronymum candidæ veſtis meminit nullus author probatus. Erat quidem albæ veſtis apud veteres uſus frequens. Salomon ait, *Quovis tempore veſtimenta tua ſint candida.* Diebus feſtis & in conviviis coloris alibi uſus obtinebat tū apud Iudæos tum apud Romanos. Philo de vita thoaretica teſtatur Iudæos olim dierum feſtorum convivia λευχειμονοῦντας hoc eſt, albatos ceu candidatos agitare fuiſſe ſolitos. In manumiſſionibus apud Romanos ſervi candidati ad cœnam Domini ſui admittebantur. Honorum & magiſtratuum petitores candida toga induebantur. In ſacris quoque veſtimenta ſacerdotalia erant alba & pura, id eſt nullo colore infecta, aut ſordibus polluta. *Procedunt caſtris, puraque in veſte ſacerdos*, ait Virgilius. Romanorum & togam albam & tunicam & calceos & omne veſtem cottidianam docet Lipſius Elect. l.1 c.13 & togas vulgo fuiſſe coloris albi non candidi. Albus color nativus lanæ eſt, candidus propriè ſplendens, ille qui eſt ab arte. Ideo Polybius togam Petitorum λαμπρὰν maluit dictam quàm λευκὴν. Nam Petitores non contenti inſito lanæ colore cretæ quoddam genus ad debant,

De ritib. lib. 2 c.9 num.3

In 3 part. tom.3 diſp. 82 ſ. 2.

Hierony. l.2 adverſ. Pelag.

Epiſt. 124.

bant, ut ſplendeſceret veſtis. Propter has togas albas fullonum apud veteres creberrimus uſus, qui maculas ſcilicet & ſordes è toga eluebant, & addito furfure ac creta iterum candidam faciebant. Quandiu alba toga in uſu communi, diſcrimen nullum fuit inter cives à colore veſtis, niſi quod divites, munduli, & elegantes ſemper in toga ſua à fullone nivea, vulgus togis magis pallentibus & ſordidioribus veſtiebatur, diebus tamen feſtis togas recentes & uſu nondum ſordidas induebant. Viri nobiles & illuſtres rei facti per dies judicii ſumebant hanc togam ſordidam poſita nivea, ut miſerabiliores eſſent in veſte plebeia. Hæc Stuckius ex Lipſio. Non deſiit vſus albarum & candidarum veſtium ætate Hieronymi, ut patet ex epiſtola ad Marcellam de ægrotatione Bleſillæ ubi de Chriſtianis agens qui propter veſtitum viliorem, à Paganis nonnunquam etiam à pſeudo Chriſtianis, riderentur. *Nos, qui ſerica veſte non vtimur, Monachi judicamur: quia ebrii non ſumus, nec cachinno ora diſſolvimus, continentes vocamur, ſi tunica non canduerit, ſtatim illud è trivio, impoſtor & Græcus eſt.* Vbi patet adhuc duraſſe uſum albarum veſtium etiam in communi uſu; & Chriſtianos tunicis candidis indutos rigidiores quorum tunica ſordidior licet alba, non tamen candeſcebat, irriſiſſe. Candidas tamen veſtes retinuerunt in baptizatis. Nam baptizati in vigilia paſchatis incedebant veſte candida induti per octo dies, atque octavo demum die veſtem albam deponebant. Vnde & in cœnæ dominicæ adminiſtratione colligit Stuckius album veſtitum antiquitus adhibitum ex eodem Hieronymi loco, lib. contra Pelagium. *Veriſimile eſt, cum eos qui ſacroſancti illius epuli communione fruebantur, tum eius ſacerdotes atque Diaconos albas veſtes geſtaſſe.* Non ſolum Preſbyteros & Diaconos, ſed etiam alios fideles in cœnę celebratione albis veſtibus uſos opinatur. Et conjectura valde probabilis eſt, pàrtim quia aſſueti erant in paganiſmo diebus feſtis aut lętitię togas recentes ſumere uſu non ſordidas, partim quia Hieronymus ait, *Quæ inimicitiæ contra Deum, ſi tunicam habuero mundiorem.* Mundior erat & candidior cotidiana veſte licet alba ſed ſordidiore. Nam in publicis conventibus ſordes non erant affectandæ, maxime ab iis qui publicè in conſpectu totius cœtus fungebantur miniſterio ſuo, ut Preſbyteri & Diaconi, aut ſacris initiabantur ut baptizati. Iſtam munditiem majorem civilis decori & honeſtatis cauſa uſurpatam ad myſticas & morales ſignificationes poſtea detorſerunt. Vt candida veſtis apud Romanos inſigne erat manumiſſionis, in baptiſmo liberationis è ſervitute peccati & Satanæ ad ſerviendum Deo in vitæ puritate & ſanctitate ſignum interpretati ſunt, & mundiorem preſbyterorum & Diaconorum veſtitum in ſacris quàm extra ſacra, munditiæ mentis ſymbolum. Obſoleſcente paulatim communi albarum veſtium & ſuccedente nigrarum uſu

Antiquit. convivi fol. 839.

uſu manſit nihilominus in ſacris earum uſus. Chryſoſtomi ætate nigrarum veſtium uſus communis crebrior erat apud Epiſcopos præſertim & ſacerdotes, nondum tamen omnino deſierat; Siſinnius cuidam ex Arſacii neceſſariis ſciſcitanti, cur veſte Epiſcopo inſueta vteretur, nempe alba, reſpondit. Tu prius dic mihi, ubi ſit ſcriptum, epiſcopum debere nigra veſte vti. Ex quibus patet nondum exoleviſſe uſum veſtium albarum. Alioquin pro oſtento habitus fuiſſet Siſinnius. Merito tamen reprehenſus Siſinnius, quòd iis uteretur, cum alii eiuſdē ordinis & functiouis epiſcopi nigris veſtibus uterentur. Imo cum maximo in pretio eſſet earum uſus rigidi & graves non amabant eximium illum candorem in veſtibus. Cato in toga nec laxitatem nec nimium candorem deſiderabat, unde unus apud Horatium. *Exiguaque toga ſimulat teſquore Catonem.* Conjicio itaque idem accidiſſe albis veſtibus, quòd linguæ latinæ, cujus uſus olim vulgaris adhuc manet in ſacris. Sed ſive, affecta ſolum ſignificatione, manſerint, ſive introductæ fuerint ad ſignificandum myſteria religionis aut officia pietatis, vel Iudæorum imitatione vel æmulatione cum ethnicis, ſuperſtitionis maculam inde acceperunt. Nec ob materiam, nec colorem, nec formam artificialem litem moveremus, modo decens eſſet habitus, ſed uſum myſticum ſignificandi, & commonefaciendi de officio noſtro ſanctitate & puritate mentis in ſacris adminiſtrandis probare nullo modo poſſumus. Nec, cur magis à miniſtrante quàm percipiente ſacra aſſumendæ ſunt, capio, aut cur à baptizatis magis quàm euchariſtiam accipientibus, vel à baptizatis aut communicantibus magis quam aliâs orantibus, aut pſallentibus, aut concionanti auſcultantibus. Nam in omnibus aliis requiritur iſta mentis mundities & puritas in ſacris, æquè ac in Preſbyteris & Diaconis aut baptizatis. Videmus itaque quomodo albæ veſtes quæ apud ethnicos & Iudæos erant lætitiæ indicia ſicut nigræ aut pullæ luctus, adhibitæ ſunt à veteribus ad ſymbolicam puritatis & ſanctitatis ſignificationem. Quando verò alba veſtis cœperit eſſe linea non conſtat. Nam candidæ veſtes apud veteres Romanos erant laneæ non lineæ. Herodotus teſtatur ſacerdotes Ægyptiorum veſtibus lineis indutos. Plinius l. 19, *veſtes lineas ſacerdotibus Ægyptiis gratiſſimas eſſe eo genere lini, quod goſſypon & Xylon vocant, vnde Xylina dicta ſunt quibus nulla ſunt candore mollicieve præferenda.* Hieronymus in Ezech. 44. *Veſtibus lineis vtuntur Ægyptii ſacerdotes non ſolum intrinſecus ſed & extrinſecus,* Hinc dicti à poeta *turba linegera.* Durandus hanc rationem reddit hujus ritus. Inde eſt quòd potius lineis veſtibus utuntur, *quia ſicut linum multo labore ad candorem perducitur, ſic neceſſe eſt per multas tribulationes ad regni gloriam pervenire.* Videtur lineam veſtem elegiſſe, quia ad candorem lucidiorem perduci poſſit quàm lanea. Superpelliceum ſic deſcribit Durandus. *Eſt & alia quædam*

Socrat. l. 6. c. 22.

Ration. l. 3. ca. 1. nu. 15.

Rational. l. 3 ca. 1 nu. 10. *veſtis linea quæ ſuperpelliceum dicitur, quo quibuſlibet ſervitiis altaris & ſacrorum vacantes ſuper veſtes communes uti debent. Superpelliceum autem primò propter ſui candorem, munditiam ceu puritatem caſtitatis deſignat. Iuxta illud, omni tempore veſtimenta id eſt opera tua ſint candida & munda: propter nomen verò ſuum carnis mortificationem figurat. Secundo dictum eſt ſuperpelliceum, eo quòd antiquitus ſuper tunicas pelliceas de pellibus mortuorum animalium factas induebantur, quod adhuc in quibuſdam Eccleſiis obſervatur, repræſentantes, quod Adam poſt peccatum talibus veſtitus eſt pelliciis. Tertiò denotat innocentiam: & ideo ante omnes alias veſtes ſacras ſæpe induitur, quia divino cultui deputati innocentia vitæ cunctis virtutum actibus ſuperpollere debent. Quartò propter ſui latitudinem congruè charitatem deſignat. Vnde ſuper prophanas & communes veſtes induitur: ad notandum quòd charitas operit multitudinem peccatorum. Quinto propter ſui formam, quia in modum crucis formatur, paſſionem Domini figurat; quodque illud gerentes crucifigi debent cum vitiis & concupiſcentiis. Fiunt autem ſuperpellicea in quibuſdam locis de Chriſmalibus lineis quæ ponuntur ſuper infantulos baptizatos.* Videmus uſum & multiplicem ſignificationem ſuperpellicei. Walterus Cantuarienſis in conſtitutione provinciali ſic ſtatuit. *Præcipimus etiam ut qui altari miniſtrat ſuppelliceo induatur.* Vbi Lindudius.

Provinc. de offic. Archid. cap. Sint Eccleſiarum. *Altari miniſtrat videlicet Præſbytero celebranti aſſiſtens; & idem in tempore miſſæ miniſtrans, vel poteſt intelligi de ſacerdote quovis tempore accedente ad altare, ut aliquid faciat vel diſponat circa corpus Chriſti, ut videlicet illo tempore ſit indutus ſuppelliceo. Et juxta communem intellectum dic ſuppellicio .1. veſte linea ad talem uſum præparata. De qua tamen veſte non memini me legiſſe in toto corpore Juris canonici vel civilis, nec etiam in ſacra ſcriptura. fit tamen de eo mentio infra titulo de Eccleſiis ædificandis cap. Ut parochiani. Et poteſt ſignificari per tunicam lineam, qua induebantur filii Aaroni in veteri lege. De qua legitur Exod. 28, ad finem. Sed æſtimo, quod propriè ſuppelliceum eſt indumentum de pellibus confectum; ſed in noſtro communi uſu intelligitur, ut prius dixi.* Capite citato *Vt parochiani* ſic diſtinguit à Rocheto. *Superpelliceum habet manicas pendulas, ſed Rochetum eſt ſine manicis & ordinatur pro clerico miniſtraturo ſacerdoti, vel forſan ad opus ipſius ſacerdotis in baptiſando pueros, ne per manicas ipſius brachia impediantur,* Non modo ad miſſę ſacrificium ſed etiam ad alia officia quæ erant præparationes vel appendices miſſæ adhibebatur. *Ordo ad faciendã aquam benedictam.*

Miſſale Roma. p. 96. *Die Dominica in ſacriſtia præparato ſale & aqua benedicenda Sacerdos celebraturus miſſam vel alius ad id deputatus alba vel ſuperpelliceo indutus cum ſtola circa collum primo dicit* &c. Vnde Latimerus cum in degradationis ſolennitate detraheretur ei ſuperpelliceum dixit. Non poſſum jam amplius parare aquam benedictam. Veſtes ſacerdotales omnes ſacras exiſtimant Pontificii, & vim habere muniendi ſacerdotes à tentationibus maligno-

rum

rum ſpirituum ut patet ex benedictione ſacerdotalium indumentorum. Orant, ut Deus qui per Moſen famulum ſuum pontificalia & ſacerdotalia ceu levitica veſtimenta ad decorem & honorem nominis ſui decrevit hæc indumenta ſacerdotalia, deſuper irrigante gratia ſua ingenti benedictione purificare, benedicere, & conſecrare dignetur, ut divinis cultibus & ſacris myſteriis apta & benedicta exiſtant. *His quoque ſacris veſtibus pontifices & Sacerdotes ceu Levitæ tui induti ab omnibus impulſionibus ceu tentationibus malignorum ſpirituum muniti & defenſi eſſe mereantur; tuiſque myſteriis aptè & condignè ſervire & inhærere, atque in his tibi placitè & devotè perſeverare, tribue.* Cum igitur præter uſum ſymbolicum aliis inſuper modis pollutæ fuerint in papatu, ex Eccleſia ejiciendæ ſunt. *Pollueris tectorium ſculptilium argenti tui, & amictum fuſilis ex auro tuo: ſeparabis ea, ut laborantem ex menſibus; apage dices unicuique eorum*, Ieſ 30 22. In conſtitutionibus anni 1571 ſic ſtatuerunt Epiſcopi Anglicani. *Nullus nec Decanus, nec Archidiaconus, nec Reſidentiarius, nec præpoſitus, nec Cuſtos, nec Præfectus alicuius collegii, aut Eccleſiæ Cathedralis nec præſes nec rector, nec quiſquam ex illo ordine, quocunque nomine cenſeatur, utetur poſthac amictu illo, quem appellant Graſum Amicium, aut alia veſte ſimili ſuperſtitione contaminata.* Hac ratione nec capa nec ſuperpelliceo uti debent, cum ſuperſtitione contaminata fuiſſe negare non poſſunt. Etiamſi concederemus ſymbolicum uſum veſtium in ſacris eſſe rem adiaphoram, tamen propter alios abuſus & ſcandala, non ſunt vel retinendæ vel revehendæ in Eccleſiam. Nam adiaphora quorum uſus non eſt neceſſariis, polluta ſuperſtitione, ex Eccleſia eliminanda ſunt, ut ſupra probavimus capite nono. Sacræ veſtes referebantur præcipue ad honorem ſacrificii miſſæ & corporis Chriſti in ſacramento Euchariſtiæ. Dum prædicatur verbum nec Pontificii nec Angli urgent uſum ſacratum veſtium, ac ſi nulla virtutum inſignia gerere debeant ſanctitatis & puritatis dum tractant myſteria ſacræ ſcripturæ. Fuit idolothyton igitur in Papatu ſuperpelliceum ſicut aliæ veſtes ſacræ. Etſi quod ſit res munda, converti poſſit ad uſum aliquem communem, ut ad diſcos & calices tergendum, aut pauperum nuditatem tegendum, ad eundem tamen aut ſimilem uſum in ſacris noſtris adhiberi non poteſt. *Cæterum ſubſtantiæ mundæ ut Dei res, & hac ſua conditione communes uſui: ſed ipſius uſus adminiſtratio intereſt. Nam & ego mihi gallinaceum macto non minus quàm Æſculapio Socrates: & ſi me odor alicujus loci offenderit Arabiæ aliquid incendo, ſed non eodem ritu, nec eodem habitu, nec eodem apparatu, quo agitur apud idola. Si enim verbo nudo conditio polluetur, ut Apoſtolus docet: Si quis autem dixerit, hoc idolothytum eſt, non contigeris: multo magis cum habitu, & ritu & apparatu idolothytorum contaminatur*, inquit Tertullianus de corona militis. Item, *Si in idolio recumbere alie-*

Miſſal. Rom p. 101.

Cap. 10.

num eſt à fide, quid in idoli habitu videri? Anglicani formaliſtæ eundem habitu utuntur in iiſdem ſacris, & eodem tempore quo Pontificii. Sic obfirmantur pontificii in cultu idoli ſui, & coram fratribus offendiculum ponitur. Referunt Cartwrightus & miniſtri Lincolnienſes in ſua Apologia multos exiſtimare ſuperpelliceum eſſe rem adeo ſacram, ut renuant accipere ſacramentum à miniſtro non utente ſuperpelliceo. Capa Cathedralibus Eccleſiis peculiaris, & in cœnæ adminiſtratione uſurpata, præter ſignificationis ſymbolicæ & appropriationis ad cœnam abuſus, habet etiam pompæ inanis & theatricæ ſpeciem. Tota eſt ex holoſerico, & fulget auro. *Epiſcopus in celebratione cœnæ & adminiſtratione ſacramentorum induat lineam aut albam & cappam, vel caſulam & habent baculum paſtorale.* Sic præſcribitur in libro Edwardi; & formam iſtam præſcriptam obſervare tenentur Epiſcopi per rubricam in Initio Liturg. Eliz. 1 ca. 2. Non tamen utuntur omnibus his indumentis ſed pro arbitrio, cum tamen in miniſtros ob omiſſionem ſuperpellicei non minus ſæviunt, quàm ſi facinus aliquod commiſiſſent non niſi exauctoratione, & deprivatione expiandum. Contra veſtium ſacerdotalium, uſum, abuſus, ſcandala & mala ex eorum uſu naſcentia ſcripſerunt Cartwrightus & alii, ego tamen Zanchii potius verbis quàm aut meis aut aliorum quæ reliqua ſunt ſubjiciam, etſi eadem habentur in Cartwrighto, quia inter Zanchium & Epiſcopos Anglicanos major interceſſit familiaritas. Quæ ſequuntur videtur ſcripſiſſe hortatu alicujus Epiſcopi Anglicani, cum Regina volebat albam caſulam & alia indumenta pontificalia & ſacerdotalia imponere Epiſcopis & ſacerdotibus, quæ forte uſu exoleſcebant. Non quod ſentiam ullo conſcientiæ ſenſu Epiſcoporum ullum ea odiſſe, ſed ne exponerentur ipſi ludibrio, ſi novo iſto ornatu qui jam fere exoleverat, prodiiſſent in conſpectum populi. Nam non tam rigidi fuiſſent ἐργοδιῶκται in alios inferiores ſacerdotes ob veſtem lineam, ſi religionis & cultus divini decoro & ſimplicitati conſultum voluiſſent, quod obſervat Parkerus in libro de Cruce, part. 1 pag. 151. Sed Zanchii argumenta militant contra omnes veſtes ſacerdotales & in ſpecie contra veſtem lineam, quæ argumenta etiam valida ſunt contra alias ceremonias papatus reliquias in Eccleſia Anglicana ideo coronidis vice ad finem hujus capitis de ceremoniali functione Preſbyteri Anglicani appoſui. Habentur verba in Epiſt. ad Elizab. Regi. ſcripta ann. 1571.

Buceri ſcripta Angl. p. 455.

Quod ſi res ita ſe habeat, non video quomodo poſſit tua S. M. bona conſcientia veſtes de quibus quæſtio eſt, & alia id genus papiſticam adhuc ſuperſtitionem redolentia, & ſemel ab Eccleſiis profligata, iterum piorum Epiſcoporum conſcientiis proponere reſumenda: atque ita proponere, ut illos ſuo cogat mandato ea recipere. Principio enim hoc pugnat cum prima & principe Regii officii parte. Si enim curandum eſt imprimis

primis Magiſtratui, vt purus putus conſervetur Dei cultus, & ſi ob hanc cauſam ablegand a ſunt, omnia quæ hunc cultum aliquo modo vel per ſe, vel ex accidente violare poſſunt; eoque omnia ad regulam verbi Dei & ad priorem atque Apoſtolicam, ideoque puriorem & ſimpliciorem religionis formam pro virili revocanda ſunt. Denique ſi vt Apoſtolus præcipit, abſtinendum eſt non ſolum ab omni malo, verum etiam ab omni ſpecie mali, quorſum, obſecro, Sereniſſima & piiſſima Regina ea in Eccleſiam Dei ex mandato Regio inducere, quæ cum puritate cultus Apoſtolici pugnant; quæ ſuperſtitionem Papiſticam redolent; quæ neque ad ædificationem piorum, neque ad ordinem aut ad ornatum, niſi meretricium faciunt, quæ denique nullam Eccleſiæ vtilitatem adferre ſed contra, multa ei mala dare poſſunt? Certum eſt iſta de veſtibus lege pios quoſque omnes offenſum iri, impios autem gaviſuros in ſinu & plura inde ſperaturos: medios verò h. e. eos qui recens ab impietate ad pietatem converſi ſunt, ſed nondum bene firmati, periclitaturos: & ſi ex humano judicio aliquid dicendum ſit, magis ad veterem ſuperſtitionem, ad quàm natura ferimur, reſpecturos, quàm in veram religionem oculos fixuros ac firmaturos. Ac proinde iſtud decretum ad pietatem omnino nihil, ad impietatem verò fortaſſis multum, profuturum. Etſi enim veſtes iſtæ per ſe hoc eſt ſua natura malæ non ſunt, aut immundæ, tamen propter præcedentem eumque recentem abuſum immunditiâ prorſus non carent. Certè negari non poteſt, quin ſaltem occaſiones ſint aperturæ multorum malorum, & graviſſimarum ſuperſtitionum. Sunt autem etiam occaſiones malorum vitandæ. Quorſum igitur illa Eccleſiæ obtrudere, è quibus vtilitatis nihil ſperari poteſt, damni autem plurimum; hoc eſt enim tentare Deum. Meminerit Sereniſſ. M. T. non ſine cauſa ſcriptum fuiſſe; Qui tangit picem inquinabitur ab ea. Neque temere Apoſtolum juſſiſſe, vt expurgemus vetus fermentum, quòd modicum fermenti totam maſſam corrumpat Neque ſtultè improbari Iudæos ab Oſea, quòd ſurculum (ſuperſtitionum) ex Iſraele tranſtulerint in hortum ſuum hoc eſt in veram Eccleſiam. Nihil planè piiſſima Regina nobis negotii eſſe debet cum Papiſtis, ad religionem quod attinet, niſi in iis quæ communia habent cum Apoſtolis. Cur, obſecro, improbantur in ſcripturis Reges aliquot, tametſi alioqui pii, quod fana in montibus, ante ædificatum templum à ſanctis patribus extructa, in quibus coli ſolitus erat Iehova, non ſuſtulerint? nimirum quòd ædificato jam & ordinato templo nolebat Deus vlla alicuius aliûs ſacelli veſtigia extare. Ergo patefacto etiam regno Chriſti locum habere amplius non debuerunt ceremoniæ & veſtes Aaronicæ. Proinde meritò curarunt Apoſtoli eas poſt Chriſti aſcenſionem tollendas, vt ne vllæ quidem ſupereſſent reliquiæ. Si verò illi piè ſuſtulerunt, impiè igitur papiſtæ illas revocarunt. Vtrum autem melius ſit ſequi Apoſtolorum piam ſimplicitatem, an verò Papiſtarum impiam pompam, quis eſt qui neſciat?

Gravius malum fuerit credat S. M. T. iſta talium veſtium papiſticarum revocatio, quàm primâ fronte fortaſſis, oculatiſſimis etiam hominibus videri queat. Videor enim videre & audire monachos è ſuggeſtis vociferantes, & ſuos in ſua impia religione T. S. M. exemplo, confirmantes & dicentes. Quid? quòd ipſa quoque Regina Angliæ doctiſſima & prudentiſſima paulatim incipit ad ſanctæ Romanæ eccleſiæ redire religionem; reſumptis jam ſanctiſſimis & ſacratiſſimis clericorum veſtibus? Sperandum eſt fore, ut reliqua etiam omnia ſanctæ R. E. dogmata, ritus, ſacramenta, tandem aliquando poſtliminio revocet. Has & ſimiles voces proculdubio prudentiſſima Regina, Monachi & Jeſuitæ è ſuggeſtis uſurpabunt. Nullam enim occaſionem prætermittunt ſuas confirmandi ſuperſtitiones. Quid igitur aliud eſt haſce veſtes putidas, & alia Papiſticæ eccleſiæ rudera in eccleſiam Chriſti revocare in hoc tempore, quàm occaſionem, eamque optimam, Papiſtis ſe & ſuos in ſuis ſuperſtitionibus confirmandi dare? Et verò etiam ad hanc rem, quaſi opem ferre? Audiamus autem prophetam, quid ad Ioſaphatum Regem Juda opem Achabo præbentem dixerit. Tu impio auxilium ferre, & diligere eos (audes) qui Dominum oderunt? Ob hanc rem ſuper te indignatio à Domino. Quid item aliud fuerit hæc res quàm infirmos à ſtudio puræ religionis revocare, & ut retrò in Ægyptum reſpiciant ac redeant, tacitè monere? Facilis enim eſt ad impietatē relapſus infirmis hominibus; quippe qui ad ſuperſtitiones noſtrapte natura ſumus propenſi. Tollendæ igitur ſunt occaſiones ad impietatem relabendi: tantum abeſt, ut dari debeant. Quid ſibi obſecro voluit Deus, quum vetuit ne araretur in bove & aſino; & cavit, ne idem ager diverſo ſereretur ſemente, & ne quiſquam veſtiretur veſte ex lana & lino contexta? Res eſt Deo odioſa & execrabilis, ſi idem ager Domini colatur ab Epiſcopis impiis ſimul & piis, ſi in eadem eccleſia cum doctrina Evangelii doctrina etiam papiſtica doceatur, ſi denique ſacramenta, ceremoniæ, & ritus ex Apoſtolicis & Papiſticis conflati, uſurpentur; & ex iis ceu veſte ex lana & lino confecta, eccleſia veſtiatur. Quæ enim convenientia lucis ad tenebras? Deteſtanda igitur nobis etiam eſſe debet talis, hoc eſt, turpis & impia mixtio. Ac proinde quæ Dei non ſunt, ſed eorum qui cultum Dei contaminarunt, prorſus abjicienda; id quod & Dominus fieri juſſit, quum mandavit, ut eorum qui ſuaſerunt, ut poſt Deos alienos iremus, omnia funditus perderentur & veſtimenta totaque ſupellex igni cremaretur, idque in medio foro: nempe in abominationem talium ſeductorum, & ut ſint anathema Domino. Quis autem ignorat inter ſupellectilem ſeductoris Romani, iſtas etiam veſtes contineri. „Nec adhærebit, inquit, de illo anathemate quicquam in manu tua ut „avertatur Dominus ab ira furoris ſui, multiplicetque te, ſicut ju„ravit patribus tuis, &c. Quid igitur inducere veſtes has Antichriſti ſupellectilem in eccleſiam Chriſti aliud eſt quàm Deum ad iracundiam provocare, & ejus furorem adverſus nos accendere? Certum eſt, ſi quis verus ſit amicus Chriſti eum nunquam curaturum, ut

ornamen-

ornamenta Antichriſti in ædibus ſuis habeantur; nedum ferat in templa Chriſti. Quis enim ſui hoſtis inſignia in ſuis ædibus, præſertim verò in locis honorationibus ferat? Ac ſi quid Deus deſtructum & abolitum velit; qui ſumus nos, qui illud denuò audeamus ædificare? Deus autem poſt Chriſti mortem veſtimenta omnia Aaronica atque Levitica abolita voluit; & noſtro tempore, Evangelii ſplendore fugatas velle ſe omnes, tum impias tum vanas Papiſticas ceremonias, pompas, impoſturas, fucos, ſatis apertè vbique declaravit: quòd hæc nihil ad pietatem accendendam, multum autem ad reſtinguendam valeant. Neque certè videre poſſum quò tandem iſtæ ſpectent veſtes, niſi reipſa (vt jam ad alterum caput veniam) ad pulchram iſtius Anglicanæ Eccleſiæ ex Evangelio reformatæ faciem, imo totum corpus dedecorandum ac dehoneſtandum: non ſecus atque ſi pudica ac honeſta alicuius Regis filia, veſtimentis quibus ſcortum aliquod famoſum & inſigne ſolitum erat ornari, induatur; & ita induta, in medium prodire iubeatur. Quis verò hoc probet, aut tolerandum eſſe cenſeat? Ergo etiamſi nullo alio, hoc ſaltem nomine, obtrudendæ non ſunt Eccleſiæ Chriſti, idgenus veſtes; quod meretrix Romana, iis vt ſua natura minimè malis, ad malum tamen, & ad ſuas tegendas ſcortationes, vel potiùs ad alliciendos homines ad ſcortandum, abuſa eſt, & adhuc abutitur. Sunt enim pompæ iſtæ omnes & ceremoniæ papiſticæ nihil aliud quàm fuci meretricii ad hoc excogitati, vt homines ad ſpiritualem ſcortationem alliciantur. Annon igitur turpe eſt hos habere in Eccleſia Chriſti? Si ſerpens æneus, qui inſtitutus fuerat à Deo, & quidem ad ſalutem Iſraelitarum, per pium regem Ezechiam, quia illo contra verbum Dei abutebantur Iſraelitæ, ſublatus eſt: & ab hoc facto ſummè laudatur Ezechias, quòd illum ſcilicet ſerpentem redegerit in cineres, eoſque in profluentem, ne vllum vnquam ejus extaret veſtigium, projici juſſerit, quanto magis iſtæ impuræ veſtes profligandæ ſunt ex Eccleſia Dei, quibus Apoſtoli nunquam vſi ſunt, vſa eſt autem meretrix Romana, in cultu idolatrico & ad homines ſeducendos? Neque enim honeſtum eſt, vt quæ in Dei contumeliam vſurpata diu fuerint, ſi res ſint per ſe ἀδιάφορα: ea in Eccleſia, cum diſcrimine etiam ſalutis piorum, retineantur. Multò vero minus iſtud veſtium genus, quod nihil aliud eſt, quàm inventum hominum vel Satanæ potius, ad ſimplicium ſeductionem excogitatum. Nemo noſtrum eſt qui neſciat, quanta laude dignæ ſint illæ Reſpublicæ, quæ legibus cavent ne cives exoticas induant veſtes, neve eas in Rempub. inducant, quòd corruptelæ ſint bonorum honeſtorumque morum adeoque ipſarum Rerump. Quomodo igitur laudari vnquam poterit iſtud, quod tuæ M. proponitur conſilium, nempe vt veſtes Reip. Chriſtianæ tempore Apoſtolorum & Apoſtolicorum virorum incognitæ in eccleſiam Chriſti introducantur? Si verò exoticum veſtiendi genus in republica bene inſtituta non toleratur, quanto minus idololatricæ & & gentilitiæ veſtes in eccleſia, vbi Deus in ſpiritu & veritate colendus eſt, & vbi paucas eaſque ſimpliciſſimas ceremonias eſſe vult, ferendæ ſunt?

Si

Si item lege cavit Deus, ne virilibus veſtimentis induatur mulier: neque viciſſim cum muliebribus vir, quòd vtrunque ſit per ſe turpe atque inhoneſtum, & pugnans cum natura; cur igitur pii epiſcopi & ſervi Chriſti veſtibus impiorum ſacrificorum, & Antichriſti mancipiorum veſtiantur vel potius dehoneſtentur, ac deformentur? Cur non potius ab illis, ſicut diverſæ ſumus religionis, ſic etiam externis ſymbolis, veluti ſunt veſtes, in officiis ſaltem ad Dei cultum pertinentibus, obeundis, deſcernamur? Voluit hoc certe Deus & exegit à ſuo populo, vt ipſo quoque diverſo veſtiendi genere à prophanis gentibus diſcerneretur, atque ita ſe nihil velle habere cum gentibus commune, hoc etiam publico ſymbolo proteſtaretur. Quidni enim idem & nos faciamus? An non ſumus populus Dei? An non manet æquitas eiuſdem præcepti? Ac ſi honeſtum ab honore dicitur, qualis honor, quæſo, fuerit eccleſiæ Chriſti, quòd epiſcopos in adminiſtratione evangelii & ſacramentorum habeat larvis papiſticis indutos & perſonatos; ita vt riſui potius omnibus ſint futuri, quàm in aliqua apud populum veneratione? Qualis & tuæ S. M. apud veras eccleſias, veroſque fideles laus, quòd tales nugas in ſuam eccleſiam revocari permittat? Non eſt igitur res honeſta, vt ad tales larvas ſuſcipiendas ſancti cogantur epiſcopi. Neque enim revera, res eſt honore & laude digna; neque nomen virtutis meretur. Quis enim, ſi tua S. Maieſtas mandaret, vt omnes Angli poſito avito & illo quidem graviſſimo & honeſtiſſimo veſtitu, Turcicas induant tunicas, aut habitu, vt vocant ſtratiotico, veſtiantur; Quis, inquam, edictum hoc vt honeſtum approbaret? Multo certè minus laudari poteſt, ſi pii epiſcopi jubeantur poſito vel ſaltem alteratro honeſto & vetuſto quem etiam Apoſtoli vſurparunt, veſtitu, communi, ſc. ſed gravi & honeſto, ridiculas & execrabiles impiorum ſacrificorum veſtes induere. Quod verò ad tertiam officii Regii partem attinet, nihil iſto conſilio ad turbandum publicam eccleſiæ pacem accommodatius. Omnis enim novitas præſertim in religione, vel per ſe, ſi mala ſit, bonam turbat pacem, vel ſi bona, occaſionem dat ex accidenti committendis inter ſe hominibus, malis nimirum cum bonis. Sed ſicut in rebus per ſe bonis vt in reformandis ad voluntatem Dei eccleſiis contemnenda eſt pacis illius impiæ h. e. mundi turbatio: (Chriſtus enim non venit ſuo evangelio vt talem ſervet pacem, ſed potius vt tollat & gladium mittat) ita certè rebus adiaphoris vrgendis, turbare pacem eccleſiarum, & bonos cum impiis, aut etiam bonos inter ſeſe committere, vſque adeo iniquum eſt, vt defendi nullo modo poſſit: vt non immeritò Victorem epiſcopum Romanum hoc nomine reprehenderit Irenæus, ſicut antea dictum eſt. Eſt enim neceſſe, vt tunc eccleſiæ ſcindantur in partes quo quid detrimentoſius? Exempla quæ paſſim occurrunt in hiſtoriis eccleſiaſticis, ſatis apertè & dilucidè, quod dico, confirmant. Quot & quantæ, obſecro, turbæ in primitiva eccleſia, inter eos qui præter evangelium ipſam quoque vrgebant circumciſionem & legem, & inter illos, qui eas meritò reiiciebant excitatæ fuerunt? Quanta porro mala hæc diſſenſio dediſſet eccleſiæ Chriſti, niſi Apoſtoli maturè occurriſſent:

Synodo

Synodo Hieroſolymis coacta; & cauſâ apertis ſcripturarum teſtimoniis & firmis rationibus legitimè cognita atque diſcuſſa? Si tua S. M., ſicut debet & eſſe & videri vult Apoſtolica, imitetur in hac parte Apoſtolos, neque aut imponet ipſa jugum hoc cervicibus diſcipulorum Chriſti, aut etiam ab aliis imponi permittet. Quòd ſi videat Epiſcopos de hac re inter ſe diſſidere cogat ſynodum, & curet controverſiam ſcripturis diſceptandam & cognoſcendam, ac tum demum quod perſpicuis teſtimoniis & rationibus non infirmis fuerit demonſtratum: illud etiam omnibus ſervandum proponat, & vt ſervetur, edicto mandet: atque ita ex Eccleſia tollat diſſidium. Eſt enim omnino tuæ S. M. curandum, vt nihil in religione immutetur aut innovetur niſi ex verbo Dei. Hac ratione vera Eccleſiarum pax atque concordia & vnitas conſervabitur. Contrà verò ſi fiat, quid aliud id fuerit, quàm vnitatem tollere & Chriſtianam pacem turbare? Neque illud mihi videtur ſilentio prætereundum, quòd iſta rei novitate, non ſolum publica in iſto regno pax turbabitur, verumetiam alibi extra regnum multis occaſio dabitur novas in Eccleſia excitandi rixas; idque non ſine magno pietatis detrimento, & curſus Evangelici retardatione. Nemo enim hominum neſcit, pleraſque omnes Eccleſias, quæ propter Evangelium a Romano Pontifice defecerunt, non ſolum talibus veſtibus carere, verum etiam illas abominari. Neque tamen etiam alias deeſſe, quamquam priorum reſpectu perpaucas, quæ veſtes illas in papatu repertas adhuc retineant, quemadmodum & alia nonnulla mordicus retinent: idque propterea, quod de principio reformatores illarum Eccleſiarum viri alioqui magni, & ſervi Dei fideliſſimi, non auſi fuerint (nam neque illud expedire judicarunt) omnia papiſtica penitus tollere. Verum, vt fit, ſua cuique placent. Sua autem voco, non tam quæ quiſque excogitavit, quàm etiam quæ ſibi quiſque ab aliis inventa deligit, accipit, retinet, perſequitur. Si verò accedunt aliorum quoque exempla magis ac magis in iis obfirmantur; nec ſolum obfirmantur, verum etiam vt reliquos omnes in ſuam pertrahant ſententiam, omnem dant operam; & vocibus ac ſcriptis imo manibus & pedibus nullum non movent lapidem. Quid igitur futurum ſit, ſi tua S. Ma. quòd ei à neſcio quibus ſuadetur de recipiendis veſtibus, & aliis papiſticis nugis conſilium illud admiſerit, facilè videmus. Exemplo enim tuæ S. M. excitati nonnulli homines malè feriati, ſcribent & ſpargent per totam Germaniam libellos de his rebus quas adiaphoras vocant; nimirum licêre eas admittere: imò quò minùs Papiſtæ à nobis alienentur, atque ita propiùs ad concordiam accedatur, omnino eſſe admittendas. Quaſi verò papiſtæ, etiam ſi nos omnia ea admitteremus concordiæ cauſa, correcturi vnquam ſint doctrinam, & falſa impiaque dogmata, apertas, abominabileſque ſuperſtitiones & idolomanias è ſuis Eccleſiis profligaturi vel vlla ratione depoſituri. Non deerunt igitur, qui talibus libellis ſi ſpargantur, reſpondeant. Ita ex Anglicano iſto igne novum quoque in Germania & in Gallia fiet incendium, cui ſuffundent frigidam Papiſtæ. Egregium verò beneficium. Quis

igitur jam non videat iſtud conſilium non aliò ſpectare quàm ad omnium Eccleſiarum perturbationem? Ad ſummam veriſſimum & certiſſimum longaque experientia probatiſſimum eſt aureum illud docti cujuſdam viri dictum: Res adiaporas hoc eſt quæſtionem de rebus adiaporis eſſe τὸ χρόνιον τῆς ἔριδος μῆλον. Atque hæc de publicæ pacis perturbatione ſatis. Quid verò de privatorum fidelium conſcientiis dicam? eas iſto de ſuper induendis lineis veſtibus mandato ſupra modum turbari res ipſa docet. Conquerentur enim vehementer; ita vt eorum querulæ voces ac gemitus in Germaniam vſque penetrent & audiantur. Quàm grave autem ſit, ideoque ingratum flagitium, piorum conſcientias turbare, docet ſcriptura ſancta: partim cum jubet ne contriſtemus ſpiritum ſanctum, neve vt puſillos ſcandalizemus; partim cum graves minatur pœnas iis qui hæc non verentur facere: partim etiam cum exempla ſanctorum proponit, atque
" Pauli, qui ſic loquitur. Si eſca, inquiens, ſcandalizat fratem meum:
" non manducabo carnes in æternum; vt non ſcandalizem fratrem meum. Regulam enim iis verbis ſuo exemplo tradit generalem ex doctrina Chriſti deſumptam, nempe nullam rem adiaphoram eſſe admittendam, nedum aliis vrgendam, multò verò minus edicto mandandam: ſi in ea admittenda, vrgenda, mandanda, animi bonorum & conſcientiæ fidelium offendantur. Res enim pretioſiſſima eſt & Deo cariſſima, tenella, deique timens conſcientia. Quomodo igitur probari poteſt conſilium de lege veſtium ſacerdotalium in miniſterio vtendarum per Regium mandatum eduenda? Nam (vt multa in pauca contraham) ſi ſunt hujuſcemodi veſtes fidelibus proponendæ, aut proponendæ ſunt vt adiaphoræ, aut vt neceſſariæ. Si hoc, impiè nos facimus, quòd quæ Chriſtus voluit eſſe libera, nos ea faciamus neceſſaria. Si illud, relinquendæ igitur ſunt liberæ Eccleſiis. Iubendo autem & cogendo, ex liberis facimus neceſſarias, atque ita in idem facinus delabimur. Deinde aut ſunt à Deo per Moſen inſtitutæ, aut ſunt per Chriſtum, Deum ſc. in carne manifeſtatum traditæ; aut per Spiritum ſanctum in Apoſtolis agentem & loquentem ordinatæ; aut ſunt ab hominibus vel piis vel impiis. Quæ à Deo per Moſen inſtitutæ fuerunt ceremoniæ, & leviticæ veſtes; illæ omnes ex voluntate Dei finem habere debuerunt poſt Chriſti mortem, vt paſſim in ſcripturis præſertim in epiſtolis Pauli ad Colloſſ. & ad Hebræos liquidò apparet. Quare revocari non poſſunt ſine tranſgreſſione voluntatis divinæ. A Chriſto fuiſſe traditas dici non poteſt, cum nullum de hac re exſtet verbum, ſed contrà potius non ſemel omnium Moſaicarum ceremoniarum finem veniſſe, diſertè docuit. Idem de Apoſtolis dico & aio. Reliquum igitur eſt, vt dicantur eſſe ab hominibus. Si piis aut ad ædificationem, aut ad ordinem, aut ad decorum fuerunt ab illis inſtitutæ. At nunc, neque ad ædificationem faciunt hoc eſt ad promovendam pietatem, ſed contrà potius ad eius ſpectant everſionem; vt antè viſum eſt. Neque ad ordinem ullum bonum, ſed potius ad ἀταξίαν. Sic enim confunduntur pii cum impiis Epiſcopi, cum tamen etiam veſtimentis vt alteri ab alteris diſcernantur, æquum ſit. Nec

denique

denique faciunt ad decorum ſponſæ Chriſti, quemadmodum paulò ante à nobis demonſtratum fuit. Non ſunt igitur nobis admittendæ. Quæ verò ab hominibus Spiritu Dei deſtitutis inventa ſunt, ea nihil ad nos. Denique Apoſtoli iis veſtimentis uſi non ſunt. Nullum enim authenticum habemus teſtimonium. Eſt autem Eccleſia, ſicut in doctrina, ſic etiam in ceremoniis, & in veſtimentis ad illius Eccleſiæ Apoſtolicæ regulam, informanda. Quorſum igitur hæ veſtes in Eccleſia? Cujus nam authoritate probari poſſunt? Quæ utilitas, quiſve ſalutaris uſus ex iis accedere poteſt populo Chriſtiano? A nobis verò contra demonſtratum eſt iis pietatem labefactari, purum Dei cultum violari, papiſticam ſuperſtitionem paulatim revocari, pios offendi, impios in ſuis impietatibus confirmari, imbecilles in fide in diſcrimen ſalutis conjici; occaſiones multorum malorum dari: Monachos & alios Papiſticos concionatores ad ſuos in ſuperſtitione confirmandos juvari, iram Dei adverſum nos provocari; quæ Deus deſtructa vult, ea à nobis reædificari, totam Eccleſiæ faciem commaculari & dedecorari; contra honeſtas leges de non induendis exoticis veſtimentis turpiter peccari; atque ita totam Eccleſiam dehoneſtari. Ad hæc publicam Eccleſiæ, imo multarum Eccleſiarum pacem turbari; Epiſcopos inter ſe committi; piorum conſcientias gravari, & animos bonorum offendi; Spiritum in illis ſanctum contriſtari; denique pomum ἔριδος ceu in menſam deorum projici.

CHAP. XII.

De Diaconorum Vocatione & Functione.

Eccleſiaſtici in parochiali Eccleſia, ut dicitur in tabulis Hierarchiæ, ſunt miniſter & Diaconus. Hactenus de miniſtro ſive Presbytero, ſequitur

Diaconus, in quo conſiderantur ſimiliter, Externa vocatio & functio. Externa vocatio ad gradum ſive ordinem, idque prorſus ut in miniſtro, niſi in quibuſdam, ad beneficium prorſus ut in Miniſtro. Functio, proſpicere pauperibus, Miniſtro aſſiſtere in Cœna celebranda, Benedicere nupturis, Sepulturæ defunctos mandare, Baptizare, & concionari ſi ad id vocetur.

Formam ordinandi Diaconos iſtam habent. *Primùm die ſtatuto per Epiſcopum jam adventante fiat exhortatio pia munus & officium exponens eorum, qui miniſterium quodvis Eccleſiaſticum ſuſcepturi ſunt,*

quamque neceſſaria ſint in Eccleſia Chriſtiana hujuſmodi miniſteria, luculenter oſtendatur, nec non quo in pretio haberi debeat vocatio apud populum Chriſtianum. Exhortatione peracta Archidiaconus, vel qui vicem ipſius gerit, eos, qui ad Epiſcopum veniunt admittendi, præſentabit, hujuſmodi verba præfatus. Reverende Pater in Chriſto, præſento tibi perſonas hic adſtantes vt admittantur ad munus diaconatus. Epiſcopus excipiens ait. Vos verò ſummopere caveatis perſonas iſtas jam nobis præſentatas tam doctrina quàm probitate morum dignas eſſe & habiles, qui munus ſuum exerceant ad gloriam Dei & ædificationem eccleſiæ. Archid. reſpondet. Ego quidem tales eos comperio tum ex aliorum de illis iudicio, tum ex meo ipſius examine. Tum Epiſcopus ita populum alloquetur. Fratres, ſi quis veſtrum ſciat impedimentum, vel quodvis crimen enormius in iſtis perſonis, quæ nunc ad officium Diaconatus præſentantur, quo minus ad ipſum admitti debeant, jam prodeat in Dei nomine & impedimentum illud ſive crimen, quodcunque tandem fuerit, oſtendat. Quod ſi crimen aliquod, vel impedimentum fuerit objectum eorum alicui, abſtinebit Epiſcopus ab ejus ordinatione, donec reus à tali criminatione ſe liberum eſſe probaverit. Poſthæc Epiſcopus eos qui digni fuerint reperti, commendans precibus vniverſi cœtus, vnà cum clericis & plebe præſente Litaniam cum precationibus ſequentibus recitabit. Precatio. Omnipotens Deus, qui divina tua providentia diverſos miniſtrorum ordines in eccleſia tua conſtituiſti & ſanctos Apoſtolos tuos inſpiraſti divinitus, quo tempore illi S. Stephanum protomartyrem vnà cum aliis ad iſtud Diaconatus munus eligebant, dignere, quæſumus, viciſſim iſtos famulos tuos, qui nunc ad ſimilem adminiſtrationem vocantur, miſericordiæ tuæ vultu clementer intueri: ita inſtrue illos ſacroſanctæ veritatis tuæ doctrina, ita morum innocentia & vitæ integritate adorna, vt & verbo & exemplo in hoc ſuo munere fidelem tibi præſtare poſſint operam ad nominis tui gloriam & incrementum eccleſiæ propter meritum Ieſu Chriſti Salvatoris noſtri qui vivit & regnat tecum vnà cum Spiritu ſancto & nunc & in æterna ſæcula, Amen. Hic ſequuntur precationes, quæ ſunt propriæ diei in celebratione S. cœnæ. Epiſtola verò legatur ex priore ad Timoth. cap. 3. à verſu octavo ad finem capitis, vel ex Act. cap. 6. à verſ. 2. ad 8. Ante lectionem autem Evangelii Epiſcopus in cathedra ſedens curabit juramentum de ſuprema Regis poteſtate contra iuriſdictionem & authoritatem quarumcunque poteſtatum & principum externorum ſingulis, qui ordinandi ſunt, adminiſtrari, atque ſuſcipi ſub hac verborum formula. Ego A. B. palam teſtor, &c. His peractis ſingulos ordine ſuo percontatur. Num credant ſe interno ſp. ſancti inſtinctu vocatum eſſe ad iſtud munus ſuſcipiendum. Num perſuaſum habeat ſe juxta voluntatem Domini & legitimam regni Angliæ conſtitutionem vocatum, & ſimilia. Sed hæc interrogata præcipue ſunt notanda. *Epiſcop. An omnes S. ſcripturæ libros Canonicos tam*

veteris

veteris quàm novi teſtimanti firma fide amplecteris? Reſp. Amplector Epiſcop. Num ſtatuis in ea quæ tibi mandita fuerit eccleſia, diligenter illas ad populum ibi congregatum perlegere? Reſp. Statuo. Epiſcop. Diaconi munus in eo præſertim conſiſtet, vt præſto ſit Preſbytero, dum ſacris adminiſtrandis incumbit in eccleſia ſibi aſſignata, ſuamque præſtet operam in celebratione S. cœnæ ac diſtributione ſacramenti. Item S. ſcripturas atque homilias populo perlegere, Iuniores in articulis fidei erudire, infantes baptizare, necnon verbum Dei prædicare, dummodo ab Epiſcopo cenſeatur idoneus, qui ad id muneris admittatur, Spectat inſuper ad ejus officium, ſiquidem talis cura erit etiam neceſſaria, inquirere de conditione ægrotantium, pauperum & infirmorum in ſua parochia degentium, vt eorum cognomina, domicilia, inopiamque innoteſcat paſtori, qui ſua ad gregem religioſa cohortatione curabit piorum animos excitare ad neceſſaria vitæ ſubſidia aliaſque eleemoſynas in illorum ſuſtentationem ſubminiſtrandas. Hæccine tu libentur & alacriter præſtabis? Reſp. Præſtabo Deo auxiliante. Epiſc. Anne omni ſtudio & diligentia curabis ſic tuam ipſius & familiæ tuæ vitam ad normam doctrinæ Chriſtianæ dirigere, vt quantum in vobis fuerit, ſalutaria ovibus Chriſti exempla voſmetipſos præbeatis? R. Ita faciam Deo juvante. Epiſco. Nunquid Ordinario tuo, aliiſque præcipuis Eccleſiæ miniſtris obedientiam cum reverentia præſtabis, piis eorum monitis libenti animo obtemperans? Reſp. Conabor hoc facere adjuvante domino. Tunc Epiſcopus manibus ſingulorum capitibus ſeparatim impoſitis hæc verba pronunciet, Poteſtatem habeto Diaconatus officium adminiſtrandi in illa Eccleſia quæ tibi fuerit commendata: In nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti Amen. Hoc facto tradet Epiſcopus ſingulis in manus N. Teſtamenti codicem, hujuſmodi vtens verbis. Habeto quoque poteſtatem Evangelium in Eccleſia Dei legendi, nec non prædicandi, ſi quando more legitimo ad id muneris admittaris. Sequatur ſtatim Evangelii, quod ejus diei proprium fuerit, lectio per eum præſtanda quem Epiſcopus deſignaverit. Mox ad ſacram cœnam ſe accingat Epiſcopus omnibus qui ordinantur manentibus cœnamque, .S. vnà cum eo percipientibus. ſacra cœna peracta poſt collectam vltimam, & immediatè ante benedictionem, iſta quæ ſequitur, precatio adhibeatur. Omnipotens Deus, &c. eaque fide ac integritate in hoc inferiori munere ſeſe gerant, vt digni aliquando reperiantur, qui ad graviora in Eccleſia tua miniſteria ſuſcipienda vocentur, &c. Hîc demum oportet Diaconum intelligere permanendum ei eſſe in ſuo recens ſuſcepto munere, ad minimum per integrum anni ſpatium, niſi fortè ob cauſas non leves aliter viſum fuerit Ordinario ſuo. Ita enim in rebus ad Eccleſiaſticam diſciplinam ſpectantibus promptior & peritior evadet. Si verò fidelis repertus fuerit in munere ſuo fungendo, poterit poſtmodum in Ordinem Preſbyteri cooptari à ſuæ Diœceſeos Epiſcopo.

Multa hîc ſunt communia cum forma ordinandi Preſbyteros vt

Archidaconi examen & præſentatio ordinendi, & quòd epiſcopus à populo quærit; num ſciant impedimentum aliquod aut crimen gravius in præſentatis quominus ad officium Diaconatus admitti debeant, qui forte neminem eorum unquam ante viderat; quòd juramentum primatus & fidelitas exigit, quòd manibus ſingulorum ſeparatim manus imponit, quòd codicem novi teſtamenti in manus tradit, quòd ſacra cœna actionem claudit. De quibus vide ſupra Cum imponit manus, ait, Poteſtatem habeto Diaconatus officium adminiſtrandi in illa eccleſia quæ tibi fuerit commendata. Ordinatur igitur abſque titulo incertus adhuc in qua eccleſia miniſtraturus eſt. Et quamvis in tabulis Eccleſiaſtici in parochiali eccleſia dicantur Miniſter & Diaconus, tamen non habent Diaconos in eccleſijs parochialibus, ſed tantum in Cathedralibus, vt referunt authores admonitionis ad Parliamentum, nec negat Whitgiftus p. 690. Imo non pudet aſſerere Diaconorum civitatis miniſterium non tam operoſum fuiſſe, quin omnibus eccleſiis civitati adunatis, (diœceſin intelligit) miniſtrare potuerint. Quodnam quæſo eorum miniſterium; cantare Evangelium, dum epiſcopus aut eius vice alius cœnam celebrat, homilias legere, infantes baptizare, nupturis benedicere, ſepulturæ defunctos mandare, necnon verbum Dei prædicare, dummodo ab Epiſcopo cenſeatur idoneus, qui ad id munus admittatur. Præcipuam muneris ſui partem nempe eleemoſynas colligere & diſtribuere pauperibus, negligit. De ægrotantum conditione, pauperum & infirmorum, inquirere monetur, & referre ad paſtorem parochiæ. Sed quomodo poſſunt inquirere de ægrotantium; & infirmorum in ſua parochia conditione qui in nulla miniſtrant parochia, ſed in eccleſia Cathedrali quæ nullius parochiæ eſt, ſed communis totius Diœceſeos Baſilica? Baptizare poſſunt non minùs quàm Preſbyteri, & prædicare verbum etiam, ſi epiſcopus idoneum ſenſerit abſque alia vocatione ad gradum Preſbyteratus aut miniſterii. Deniq; quid poteſt Preſbyter quod non poteſt facere Diaconus. Nam preſbyter non poteſt concionari niſi vel privilegio vel ſpeciali aliqua facultate conceſſa ab Epiſcopo. Duo tantum excipit Downamus, in quibus differt à Diacono Preſbyter, conſecrare Euchariſtiam, & retinere ac remittere peccata, ceu abſolvere, nempe in foro pœnitentiæ. Nam publicam pœnitentium reconciliationem Diaconis concedit Bellarminus. *Diaconorum*, inquit, *baptizare, prædicare, reconciliare publicos pœnitentes, Euchariſtiam deferre, ac præbere laicis, ac breviter omnia facere, quæ Epiſcopi & Preſbyteri faciunt; excepta conſecratione corporis Domini & ordinatione Clericorum, & aliis officiis quæ requirunt poteſtatem ordinis.* Probant formaliſtæ Diaconi officium eſſe baptizare, quia Philippus vnus è 7 Diaconis eccleſiæ Hieroſolymitanæ baptizavit Samaritanos. At non erat tunc Diaconus eccleſiæ Hieroſolymitanæ,

Defenſ l. 3. cap. 4 ſect. 34.

De Clericis cap. 13.

næ, ſed Evangiliſta, & ſic diſerte dicitur Act. 21. Prædicare Diaconos poſſe eiuſdem Philippi & Stephani exemplis probant ſicut Pontificii. Sed Tileni verbis potius quàm Iunij à quo ipſa fere verba accepit, reſpondeo. *Exempla Stephani & Philippi, ex quibus illum prædicaſſe, iſtum baptizaſſe, Act.7. & 8. volunt adverſarii, nihil huc pertinent. Nam aliud eſt Apologetica oratione ad populum uti, aut cauſam dicere apud Iudices, quod fecit Stephanus, aliud ordinario verbi miniſterio fungi. Philippus verò ex Diacono evangeliſta factus eſt, vel extraordinem à Deo per Angelum vocatus, quod innuere videtur ſingularis illa revelatio, Act. 26. vel priuſquam Hieroſolymis diſcederet, ab Apoſtolis ad hunc miniſterii gradum provectus eſt.* Diſputavit & contulit in ſynagoga ſecundum morem Act. 6 9. Non erat illud prædicare in Eccleſia. Et Act.7 forenſi more ſe defendit, & præclaram confeſſionem edidit, ſicut poſt protomartyrem multi martyres fecerunt vel in judicum conſeſſu vel in corona populi. Imo Doctores & Prophetas vel Evangeliſtas fuiſſe ante quàm creati Diaconi, ait Saravia *Inferioris ordinis doctoribus Prophetis, & Evangeliſtis plus erat otii* (nempe quàm Apoſtolis;) *quorum tunc temporis magis partes erant audiendi quàm docendi: tamen & docuiſſe ſuo modo ex Stephano & Philippo conſtat.* Quod ſi verum, ſequeretur Stephanum & Philippum baptizaſſe aut prædicaſſe quatenus doctores aut Evangeliſtæ, non quatenus Diaconi, & Doctorem aut Evangeliſtam poſſe Diaconi, non autem Diaconum peragere poſſe opus Evangeliſtæ aut Doctoris. Sed falsò aſſeritur fuiſſe ſimul Diaconos & Doctores vel Evangeliſtas. Num derelicto ſermone Dei debebant vacare menſis, cum Apoſtoli donis ſuperiores doctoribus & Evangeliſtis dereliquerint menſas ut poſſunt vacare ſermoni & doctrinæ. Vel in tam ampla meſſe operarios ullos deſides fuiſſe, aut otio abundaſſe cum Saravia ſomniabimus? Quæ ſpiritus ſanctus in Apoſtolorum perſonis ſejunxit, homo ne conjungat in ordinariis miniſtris. Si extraordinarii, dum ſimul & in una civitate omnes miniſterio fungerentur æquum non exiſtimabant, à ſermonis & doctrinæ cura diſtrahi propter pauperum curam, ordinarii duo aut tres (aut forte unus) utrique muneri pares erunt? Apoſtolus Rom. 12 8, dum cuique in corpore membro officium ſuum tribuit, Diacono officium diſtribuendi eleemoſynas bona fide & ſine perſonarum reſpectu aſſignat. *Qui diſtribuit cum ſimplicitate.* Alios conſtituit Deus Apoſtolos, alios Prophetas, alios doctores, alios opitulatores nempe Diaconos, alios gubernatores, nempe Seniores, 1 Cor. 12 28, non eoſdem Apoſtolos & opitulatores, vel opitulatores & doctores. In Epiſcopo ceu Presbytero exigit Apoſtolus ut ſit διδακτικός non item in Diacono, ſed tantùm ut teneat myſterium fide in munda conſcientia, quod cum in omnibus Chriſtianis requiritur, maximè tamen in iis, qui ad publicam adminiſtrationem

Syntagmatis part. 1 diſp. 21. Theſ. 24

Defenſ. ca. 7. ſect. 1.

tionem in Eccleſia vocati ſunt. *Cum Eccleſiæ corpus prælucere oporteat omnibus, etiam qui foris ſunt, in his pietatis Chriſtianæ charitatiſque documentis, meritò viros idoneo teſtimonio ornatos plenos fide, & Spiritu ſancto, & ſapientia, eligi & adhiberi voluit ad publicam hanc in Eccleſia ſua procurationem Act.6 3, ut certiore cum notitia, majore judicio & autoritate graviore* ἄνευ προσωποληψίας *à Diaconorum collegio oblationes ſanctorum diſpenſentur*, inquit Iunius. Ideo Act.6 jubent Apoſtoli ut deligant 7 viros ſpiritu ſancto plenos. Nam oportet eſſe inculpatæ & integræ vitæ, graves & honeſtos, non vino aut turpi lucro deditos ne in ſuſpicionem malæ obitæ adminiſtrationis incurrant, & prudentes qui querimonias pauperum expendere, ægrotantium, advenarum incolarum, vinctorum, captiuorum miſerias & egeſtatem atque inopiam diſcernere, & prout cuique competit, & ex ærario ſuppetit, ſublevare. Non eſt igitur colligendum ſublimius quoddam officium eſſe Diaconorum cura pauperum, propterea quod Apoſtoli jubent deligere viros ſpiritu ſancto plenos & prudentes; partim quia tunc temporis Eccleſia ſanctorum virorum copia abundabat partim quia quæſtura & œconomia ceu diſpenſatio ærarii Eccleſiaſtici non niſi probatis & fide dignis committendæ ſunt, viris prudentibus & probis qui prudenter & cum ſimplicitate diſtribuant. Nec etiam mirum adhibitam impoſitionem manuum. Nam non eſt ritus ſimplex impoſitionis manuum ſacramentum, ut ſupra probavimus, ſed geſtus orantibus & benedicentibus valdè familiaris, tum in vetere tum in nouo teſtamento præſertim in negotiis publicis. Diaconatum eſſe ſacramentum fatetur Bellarminus non eſſe certum ex fide. Durandus in 4 diſt.24 q.2 & Cajetanus negant, ut concedit Bellarminus, & valde probabile eſſe fatetur Victoria de ſacrament. q.226. *Conſentit & Aquinas q.37 art.1 ad 2 in addit dum rationem ſacramenti totam collocat in ſolo Sacerdotio; in aliis verò nonniſi per attributionem ad illud per quandam participationem: quòd non eſt habere in ſe formaliter rationem ſacramenti, quanquam ſibi contrarius idem ibid. art.2 poſtea etiam in inferioribus ordinibus agnoſcat rationem ſacramenti*, inquit Spalatenſis. Vrgent manuum impoſitionem, inquit, ſed illa ſignificat orationem ſuper hominem, ad hoc ut Deus ipſis aſſiſteret gratia ſua in bene adimplendo munere, quod ipſis injungebatur. Objiciunt inamiſſibilitatem & characterem, ſed negatur & inamiſſibilitas & character. *Nos verò præterquam quod etiam ſacerdotium fecimus amiſſibile, oſtendere poſſumus Diaconi ordinationem eſſe meram officii injunctionem & liberam deputationem*. Eſt ſimplex officium Eccleſiaſticum ab Apoſtlis datum. Quoties ergo quis removetur à tali officio, ne in eo ampliùs ſe exerceat totum amittit, ſive privetur ob demerita, ſive promoveatur ad Preſbyteratum, cum in officio diaconatus nihil amplius negotii habeat, non eſt ampliùs Diaconus.

Eccleſ. l. 2. cap. 4.

De ſacr. Ord. cap. 6.

De rep. l. 9. c. 4 nu. 46.

Cap. 47.

Ad tempus & ad nutum ordinatum fuiſſe Diaconum quendam Sebaſtianum probat ex epiſtola Vigilii epiſt. 5 tom. 1 part. 2 *Vigilius dicit ſe illum Diaconum ad tempus feciſſe. Facere vero Diaconum aliud eſt, & aliud Diaconi officium facere. Quibus, quæſo, verbis potuit ſignificantiùs explicare ſe etiam pincernam aliquem ad tempus facere, donec alius pincerna venerit.* Primam Diaconorum inſtitutionem non dubitat *fuiſſe ad hoc tantum, vt ſolas menſas communes curarent ac temporalium rerum gererent adminiſtrationem.* Poſtea verò invaluiſſe *in Eccleſia, vt Diaconi occaſione præparandæ menſæ communis, & accipiendarum oblationum populi, ac præſertim panis in Eucharistiam conſecrandi, etiam ſacræ menſæ altarique inſervirent. Iuſtinus Martyr Apol. 2, ad calcem. Ac paulatim Epiſcopis ita diſponentibus, ad alia miniſteria accedere ſunt permiſſi. Vt jam meritò duplex Diaconorum genus poſſumus in Eccleſia diſtinguere, alterum primæ inſtitutionis ad curam menſarum communium & pecuniarum ac eleemoſynarum: alterum verò altaris variiſque rerum ſacrarum miniſteriis ab ipſa eccleſia deputatum. Primum ſane quod eſt proprium & verum Diaconorum genus jam diu in eccleſia ceſſavit, ex quo pecuniarum & redituū tota maſſa ad epiſcopos & beneficiarios ſolos tranſiit, alterum verò vix ad ſpeciem aliqua tamen adhuc ſervat veſtigia.* Ab Apoſtolis œconomos conſtitutos exiſtimat ut bonorum temporalium curam gererent, & quæ pro communi fidelium victu conferebantur, colligerent & dividerent, ac menſis miniſtrarent, & ſolis menſis quoad cibaria materialia præfectos fuiſſe Diaconos. Miratur Baronium contendere eos curam habuiſſe utriuſque menſæ communis & ſacræ, & in fractione utriuſque panis & communis & ſacri ponere diaconorum curam pro miniſterio quotidiano, ut ita eos faciat miniſtros altaris. Sed Th. Beza concedit utrumque & eaſdem fuiſſe menſas agaparum & cœnæ. *Quod enim dicuntur menſarum miniſterio vacaſſe declarat expreſſiùs quo ſpectarit illa colligendarum & diſtribuendarum συλλογῶν & προσφορῶν cura, ex quibus agapæ inſtruebantur; ita vt totius etiam ordinis in toto illo ſanctiſſimo conſeſſu conſervandi ſollicitudo iſtis fuerit impoſita: ſicut ſub lege ſacerdotibus Levitæ in tota ſacrificiorum adminiſtratione ſubſerviebant, quibuſcum meritò propterea iſti Diaconi à veteribus ſcriptoribus comparantur. Iſtæ autem agapæ, ſicut manifeſtè liquet Act.* 20 7, *partim in ſumendo communi cibo* 1 Cor. 11 20, *& quid imprimis in Cœnæ Domini celebratione, partim in ſacris deinceps ſermonibus erant poſitæ,* 1 *Cor.* 14 26, *quod copioſè inter cæteros Iuſtinus Apologetico poſteriore & Tertullianus declarant. Ex his verò apparet, quantam adhiberi curam ab his Diaconis oportuerit, vt ordine exactiſſimo cuncta in illis cœtibus gererentur, qua de re paſſim in ſynodis canonibus ſacris præcipitur. Exoleſcentibus autem illis conviviis manſit eadem Diaconorum cura in liturgiis quod attinet ad ſacramentorum adminiſtrationem verbi prædicationi & publicis precibus adjunctam.* Nulla hîc confuſió

Num. 47.
Num. 54.
Num. 45.
Num. 48.
De gradib. cap. 7 ſect. 1.

functionum aut uſurpatio muneris alieni. Nam cum in celebratione cœnæ ipſi paſtores non miniſtrarunt circumferendo patinas & pocula, alios miniſtrare oportebat. Quos vero miniſtraſſe exiſtimabimus ſi non Diconos, qui menſis convivii communis tempore miniſtrabant. *Quantumcunque verò ſacris altaribus appropinquet, & rebus ſacris ſacriſque exercitiis immiſceatur, id tamen totum diaconi ut meri Preſbyterorum & Epiſcoporum miniſtri peragunt,* ait Spalatenſis. Cum conceſſum Diaconis miniſterium altaris ceu menſæ ſacræ, dicit fuiſſe tantum Preſbyterorum & Epiſcoporum meros miniſtros, quid ergo periculi ſi prima inſtitutione erant etiam menſæ ſacræ miniſtri. Nam ſic nihil attingebant quod Preſbytero proprium erat & peculiare. *Res & ſubminiſtraviſſe quæ ad ſacramenta fuerunt opus de ærario Eccleſiæ, cui præfecti erant, & adminiſtrationi eorum operam commodaviſſe agnoſcimus,* inquit Iunius. Duæ partes muneris Diaconatus, una procuratio collectarum quæ eroganda erant in uſus Eccleſiæ & pauperum, & in hac Levitis non erant comparandi. Nam non erat iſtud Levitarum munus. Alia via lex Dei proſpexerat rebus pauperum & afflictorum, per ſpicilegia, racemationes, decimas tretericas inſativos fructus &c. ut bene obſervat Fr. Iunius. Quatenus miniſtrabant etiam menſæ ſacræ, dum Preſbyteri ceu Paſtores celebrarent, Levitis aſſimulari poſſunt qui ſacerdotibus ſacrificantibus miniſtrabant, non tamen in omnibus Levitici muneris partibus cum Levitis comparandi. Quod ad pauperum curam attinet Clemens in conſtitutionibus Apoſtolicis hęc officia Diaconis tribuit, ſi aliquem inopia premi viderit, admonito Epiſcopo, illi ſuppeditare, omnes inviſere qui viſitatione opus habent & de oppreſſis referre Epiſcopo, nihil cuiquam dare niſi ex Epiſcopi ſententia, lib. 2 cap. 23 35, lib. 3 cap. 19. Et epiſt. 1 ad Iacobum fratrem Domini, ut ægrotos perquirant, viſitent, & neceſſaria eis ſubminiſtrent. Conſtitutionum lib. 8, cap. ult. tamen non permittit baptizare. *Nā nec Diacono fas eſt offerre ſacrificiū vel baptizare aut benedictionē parvam aut magnā facere.* Li. 8 c. ult. Orig. tract. 15 in Mat. *Diaconi autem qui non bene tractant Eccleſiaſticarum pecuniarum menſas, ſed ſemper de eis fraudant, & ipſas quas diſpenſant, non ſecundū juſtitiā diſpenſant & divites fiunt de rebus pauperū, ipſi ſunt nūmularii, pecuniarum menſas habentes, quas Chriſtus evertit. Quoniā autem menſis Eccleſiaſticarum pecuniarum Diaconi præſunt, docent nos in actibus ſuis Apoſtoli* &c. Sed hæc pars muneris ceſſavit, & pars altera nempe miniſterii in ſacris mirum in modum aucta eſt. Nam cum primùm in cœna non aliter ac in communi agaparum convivio miniſtrarunt, nempe circumferendo in vaſis ſymbola & collocando in menſis coram accumbentibus vel adſtantibus, poſtea cœperunt ipſi porrigere ſymbola fidelibus & verba uſurpare. Vt tradendo calicem dicebat, *Sanguis Chriſti, calix vitæ,* ut refert perſonatus

Num. 56.

Cont. 5 l. 1. c. 13. not. 13

Ibid. ca. 14. not. 13.

ſonatus Clemens conſtitut. Apoſt. l. 8 c. 20. Et quod ait cap. 34, *ipſe dat populo non veluti ſacerdos ſed veluti miniſtrans ſacerdoti* nihil eſt. Nam ſacerdotis officium eſt etſi non cuique porrigere & dare ſymbola, tamen verba fœderis & promiſſionum Evangelii proferre. Pedetentim in Preſbyterorum munia irruperunt, unde ſupercilium & arrogantia de qua Hieronymus Epiſt. 85 ad Evagrium & auctor quæſtionum veter. & novi teſt. quæſt. 101. *Cur enim toties nimiæ arrogantiæ arguuntur, & à Conciliis & patribus, vt vidimus, increpantur, niſi quia invidia & æmulatione erga Preſbyteros ducti in eorum libenter munera irrumpebant. Nonne eo audaciæ interdum ſunt progreſſi, vt etiam offerre (quod eſt nunc Miſſas in Eccleſia Catholica celebrare) non ſint veriti, teſtes ſunt Patres Concilii primi Arelatenſis, qui lato canone audaciam hanc repreſſerunt. Sic enim ſtatuunt canone 15, de Diaconis, quos cognovimus multis locis offerre, placuit minimè fieri debere.* Hæc Spalatenſis. Mirum igitur non eſt, ſi baptizandi etiam miniſterium ſibi arrogarint, adjutantibus Epiſcopis, qui diaconos provehebant, ut Preſbyterorum gradum deprimerent, & ſuum eveherent, vide ſupra pag. 460, 461, 472. Non tamen ſtatim prædicare iis permiſſum. In Concil. Vaſenſ. 2 can. 2 præcipitur, ut Diaconus, quando non eſt Preſbyter qui prædicet verbum homilias ſanctorum Patrum loco concionis recitet. *Hoc etiam pro ædificatione omnium Eccleſiarum & pro vtilitate totius populi nobis placuit, vt non ſolum in civitatibus, ſed etiam in omnibus parochiis verbum faciendi daremus Preſbyteris poteſtatem, ita vt ſi Preſbyter, aliqua infirmitate prohibente, per ſeipſum non potuerit prædicare, ſanctorum Patrum homiliæ à Diaconis recitentur. Si enim digni ſunt Diaconi quæ Chriſtus in Evangelio loquutus eſt legere, quare indigni judicentur ſanctorum patrum expoſitiones publicè recitare?* Vnde apparet initio tantum legiſſe homilias Diaconum abſente aut ægrotante Preſbytero non autem concionatum fuiſſe. Progreſſu temporis adeo immutata fuerunt munera Diaconorum, ut ne vultum quidem primœvæ inſtitutionis præ ſe ferrent. Vnde in ſynodo Trullana ſub Iuſtiniano cũ Diaconos ſuo ſæculo diverſos ab iis qui Act. 6 inſtituti, cernerent, duplex diaconorũ genus finxerunt. *Nos Apoſtolico dicto mentem Patrũ adaptantes invenimus ſermonem ipſis eſſe non de viris qui miniſtrant myſteriis, ſed de miniſterio quod in vſu menſarum adhibebatur.* Sed quomodo Diaconos prædicare & baptizare permittẽt niſi abutendo exemplis Stephani & Philippi qui erant ex numero illorum 7 Diaconorum. Videmus itaque Diaconum irrupiſſe in munia Preſbyteri, & omnia invadere voluiſſe, etiam cœnæ celebrationem, niſi repreſſa fuiſſet ipſius arrogantia. Sed cur baptiſmi non cœnæ adminiſtratio ei permitteretur, nulla ſatis idonea ratio reddi poteſt. Divellunt ſacramenta quæ conjunxit Chriſtus & prædicationi verbi adjunxit unumque altero ignobilius reddunt, cum baptiſmum adminiſtrare

Spalat. de rep. l. 2 cap. 4. n. 16.

Can. 16.

poſſit Diaconus non ſacram cœnam. Qui non ſunt apti ad docendum cœci curiones miniſtrare poſſint cœnam, & Diaconi, quibus concedetur facultas concionandi, non poſſint cœnam adminiſtrare. Quid abſurdius? Cum prædicandi & baptizandi officia Preſbyteris propria Diaconis conceſſa ſint, non mirum alia inferiora etiam permiſſa eſſe, ut mandandi ſepulturæ defunctorum corpora, nupturis benedicendi, juniores erudiendi. Lectoris officium commune Preſbytero, Diacono, aliiſve ad id muneris vocatis. Vtrum Diaconatus ſit gradus ad Preſbyteratum vide ſupra pag. 109, 110, de Archidiaconis pag. 459, & ſeqq. de vocatione Diaconi ad beneficium vide in vocatione Presbyteri ad beneficium, cum eadem prorſus ſit.

CHAP. XII.

De Laicis adminiſtratoribus in Eccleſia Anglicana.

HActenus de perſonis Eccleſiaſticis adminiſtrationem minime judicialem habentibus, ſequuntur

Laici habentes nonnullam adminiſtrationem, eamque vel in Eccleſia Cathedrali vel parochiali. In Cathedrali ſive collegiata, iique ſunt vel Externi vel Interni. Externi qui verſantur circa publicos illius Eccleſiæ Redditus ut Receptores, Ballivi, Auditores ratiociniorum, Fundos ut Superviſores, Decempedatores; Iura incorporalia ut Curiarum & libertatum Seneſchalli. Interni circa divinum cultum occupati ut viri & pueri ſymphoniaci: Inferioribus miniſteriis, intenti, ut cuſtodes fabricæ templi, ſacrarii, bibliothecæ, Ραβδοῦχοι ſive virgiferi, Campanarum pulſatores & reliqui inferiores miniſtri.

In Parochiali habentes ſolam miniſterialem magiſque ſervilem adminiſtrationem ut Æditui & campanarum pulſatores: aut Ampliori adminiſtratione præditi, vt Collectores pro pauperibus iuxta ſtatutum. Synodales teſtes quos *Sydemen* vocant, qui in inquiquiſitionibus

ſitionibus morum & viſitationibus adiunguntur Oeconomis. Oeconomini ſive Gardiani eccleſiæ, quorum munus eſt pro eo anno, Foris ſeu extra eccleſiam vel in eccleſia. Foris ſeu extra eccleſiam, Redditus eccleſiæ, cogere, cuſtodire, ſi detinentur lege experiri, rationes referre, contributiones pro operibus publicis fiendas denunciare: inordinatè viventes inquirere, monere ſcandaloſos, ordinario præſentare: Ordinarii mandata exequi & renunciare. In eccleſia; Tempore divinorum Collectiones prò pauperibus extraneis peragere, Abſentes obſervare & mulctam exigere, Silentio & decoro proſpicere. Extra tempus divinorum, ſarta tecta tueri, Navem templi, Maceriam cœmiterii, Ornamenta & ſupellectilem reliquam publicis parœciæ ſumptibus; Unà cum miniſtro indicem eccleſiaſticum baptiſmorum, nuptiarum, & ſepulturarum cuſtodire: Proſpicere ne quis abſque facultate legitima ſeſe ingerat ad concionandum: Comparare neceſſaria, vt libros, ornamenta, ſupellectilem eccleſiaſticam, panem & vinum in S. cœna.

Miſſa oneroſa illa turba eccleſiæ cathedralis, æditiuis & campanarum pulſatoribus eccleſiæ parochialis veniamus ad oeconomos ceu Gardianos, quos Angli *Churchwardens* vocant, & teſtes Synodales. Eccleſiarum Oeconomi ſive inquiſitores conſenſu miniſtri & Paræcianorum eliguntur, teſtes Synodales per miniſtrum & Oeconomos. Oeconomorum & aſſiſtentium annua electio in Paſchali hebdomada celebratur. *Conſ. 89.* Oeconomi *in officio ſuo vltra annum, niſi de integro ad modum prædictum electi non permanebunt. Omneſque Oeconomi ad dicti anni terminum, vel ſaltem infra eiuſdem termini menſem vnum, pecuniæ tum acceptæ tum expenſæ ſive in reparationes ſive in alios quoſcunque eccleſiæ vſus veram & particularem rationem miniſtro & Parochianis reddent: quinetiam officio ſuo abeuntes Parochianis cedent quicquid pecuniæ aut alterius rei cuiuſcunque ad eccleſiam ſive parochiam jure pertinentis in ipſorum manibus reſiduum ſupererit, vt per eos in ſuccedentium oeconomorum cuſtodiam per billam indentatam transferatur.* *Mucket. de polit. p. 346.* Horum officium quodnam ſit vides in tabulis. *Maceriam cœ-*

miterii, navem templi, ejuſque ornamenta & reliquam ſupellectilem, vt libros, eucharisticam menſam, calicem, patinam, eleemoſynarum ciſtam, publicis parochiæ ſumptibus ſarta tecta & decora tuentur, parant etiam panem & vinum in ſacram cœnam, tempore divinorum collectionem peragunt propauperibus extraneis, & contributiones operibus publicis in ſumendas denunciant. Præterea more eccleſiaſticorum Viſitatorum (quorum meminit Gregorius Magnus, l. 3. epiſt. 2. inquirunt nequiter viventes eoſque admonent, magis ſcandaloſos epiſcopo qualibet triennali viſitatione, & bis annuatim neceſſario deferunt, in quibus occupationibus Teſtes quoque Synodales iis diligenter opitulantur ait Mucketus. Canon. 116. conſtitutionum anni 1603. ſic decretum. *Nullius parochiæ Oeconomi vel Inquiſitores ſive Aſſiſtentes accuſationes aut detectiones ſuas cogentur judici cuipiam eccleſiaſtico præſentare ſæpiùs quàm ſingulis annis ſemel, in iis vtique locis, vbi non conſueverunt pluries exhiberi, aut bis in diœceſi vel loco quocunque (niſi in epiſcopi viſitatione) pro quibus Parochiæ cuiuſque præſentationibus Regiſtrarius cuiuſlibet Curiæ, in qua exhibendæ ſunt, ſupra quatuor denarios in vno anno non recipiet; ſub pœna menſtruæ ſuſpenſionis à muneris ſui exercitio pro ſingulis ejuſmodi delictis.* Vides oportere Oeconomos eorumque aſſiſtentes teſtes ſynodales pro præſentationibus parochiæ ceu detectionum ſchedulis ſalarium dare Regiſtrario, cum potius accipere debeant. Nam crimina detegendo ſubminiſtrant curiæ Harpyis occaſionem & materiam quæſtus & lucri uberrimam. Etſi binis tantum vicibus ſingulis, annis excepta triennali viſitatione epiſcopi, teneantur exhibere detectiones, poſſunt tamen quoties & quando videbitur extra tempus vel tempora præſtituta delinquentes deferre & accuſare, ſed cautum eſt dicto canone, *vt pro ſpontaneis hiſce præſentationibus nullum feodum aut ſalarium ſub pœna prædicta recipiatur.* Vt nihil rapaces Curialium manus ſubterfugiat, ſic decreverunt, can. 119. *Quo melius illis incommodis occurratur, quæ ex detectionum ſchedulis ſive billis (quas vocant) properè & feſtinanter confectis (in ipſis videlicet diebus viſitationum & Synodorum) hactenus conſtat eveniſſe, ſtatutum eſt & decretum, vt quilibet Cancellarius, Archiaconus, Commiſſarius, Officialis aliique ius dicentes eccleſiaſticum, ad tempus oeconomorum iuramento præſtando conſuetum, itemque Archiepiſcopus & Epiſcopi omnes quoties viſitationes ſuas indicant, parochiarum omnium Oeconomis & inquiſitoribus ſive aſſiſtentibus aut eorum aliquibus tradant aut tradi curent libros Articulorum, de quibus eoſdem velint detectiones ſuas anno inſequente ad ſtata tempora exhibendas inſtituere: in quo item libro apponetur forma juramenti quo ſtatim ante ſingulas eiuſmodi præſentationes ſunt onerandi: vt ſpatio ſufficienti dato ad examinandam & perpendendam tum iuramenti ſui qualitatem, tum etiam articulorum, quibus ipſorum detectiones niti debeant, deliberatè & cum fide eaſdem domi ſuæ formare poſſint, ad conſcientias ſuas juriſiurandi religione jam obſtrictas*

vt

uti probos & pios decet, liberandas. Omittunt tamen ſæpius Oeconomi detectionem criminum, partim præ metu à potentioribus, partim præ incuria aut favore erga ſontes ceu reos, unde nefarie perjuri fiunt. Proſpiciunt ne quis abſque facultate legitima ſeſe ingerat ad concionandum. Sed facultas nulla conceditur niſi formaliſtæ. Proſpiciunt, ut omnes parochiani interſint tempore divinorum, id eſt dum recitatur aut cantatur liturgia. Non licebit alias frequentare eccleſias vbi habetur concio, niſi denariis aliquot libertatem iſtam redemerint. Deferunt Prælatorum curiis non geniculantes in ſacra cœna, non adducentes pueros ad ſuſcipiendum ſacramentum confirmationis Epiſcopalis, puerperas purificationis ritus omittentes, dies feſtos non obſervantes, miniſtros non orantes in publicis precibus pro epiſcoporũ Ordine, admittentes ad ſacram cœnam viros pios ab eorum officialibus juſtitiæ cauſa excommunicatos, cruce in baptiſmo pueros non conſignantes, & ſi quæ alia ſunt delicta contra canones prælatorum commiſſa. De oeconomis vide plura, pag. 436. Oeconomis, teſtibus Synodalibus & collectoribus in eccleſia parœciana rudera quædam functionum Diaconorum & Seniorum relicta vel potius impoſita ſunt, excluſo interim è parœciis vero Diaconatu, & conſeſſu Seniorum; extra eccleſiam verò inſerviunt ut mancipia ad ſuffulciendam epiſcoporum tyrannidem. De Diaconis diximus. De Senioribus hîc etiam loco tam oportuno pauca dicenda ſunt; Scripſit nervoſè in accurata ſua diſſertatione contra Dounamum Gerſomus Bucerus de Seniorum inſtitutione divina, ego tantum paucis perſtringam, quæ in paræneſi contrà ſcripſit Tilenus, vel potius Saravia aut Bilſonus. Nam nihil affert ille novi ſicut peritus ſcriba faceret, nec unquam afferre ſolet ſed vetera omnia.

Preſbyterorũ duplex genus in eccleſiis Apoſtolicis fuiſſe colligũt noſtri ex loco Apoſtoli, 1. Tim. 5 17. Quibus argumentis hunc ſenſum eripere nobis conatur? Primò ait nulli unquã ſcriptori eccleſiaſtico aut ſcripturarũ interpreti peregrini huius & abſoni interpretamenti ſuſpicionem in mentẽ veniſſe; circiter mille & quingentos annos in Heracliti puteo demerſum latuiſſe, Calvinoque demum ac Bezæ patuiſſe. Reſpondeo patres omnes literis interpretamenta ſua non mandaſſe, pleraque ipſorum ſcripta temporum iniuria periiſſe, aut interpolata eſſe, & Seniorum vſum obſoleviſſe, priuſquam in hunc locum commentarios ſcripſerint. Ad morem ſui temporis & præſentem eccleſiæ conſuetudinem hunc locum exponentes, reſpexerunt. Sic mutata fuit Diaconorum primæva inſtitutio vt Patres in Synodo Trullana negarint 7 illos ad miniſtrandum menſis electos fuiſſe, Diaconos. Secundò, quid ſi ante Calvinum & Bezam nullus veterum ita interpretatus ſit, Nonne Calvinus aut Beza aliique viri docti noſtro & ſuperiori ſæculo ſcrutantes ſcripturas

Paræneſ. cap. 11.

turas

turas eruere potuerunt ſenſum qui ante hac latebat, ſicut in multis aliis ſcripturæ locis fecerunt. Concedunt ipſi Pontificii ſuccedentibus ſæculis quædam vberiùs & ſubtiliùs à poſterioribus eccleſiæ Doctoribus pertractata, quàm fuerant à prioribus definita. *Quamlibet ætatem antiquitati ſemper detuliſſe: ſed illud aſſerimus,* inquit Salmeron Ieſuita, *Doctores iuniores perſpicaciores fuiſſe. Ex hoc loco* (nempe Rom. 5. in quo omnes peccaverunt) *ſancti omnes vno loco aſſeverarunt B. virginem in peccato Originali conceptam fuiſſe, Chryſoſtomus, Euſebius, &c. quamvis nullus autor contravenerit, infirmum eſt tamen ex omnium Patrum conſenſu argumentum, & contraria ſententia potius probabiliter & piè defenditur,* inquit Canus. *Miſſam facio Auguſtini & Innocentii ſententiam, quæ ex falſa expoſitione, Ioh. 6. (niſi manducaveritis) ſexcentos circiter annos viguit in Eccleſia, eucharistiam etiam infantibus eſſe neceſſariam; res jam ab eccleſia & multorum vſu explicata eſt, neque Proteſtantes in hoc à nobis diſſentiunt,* inquit Maldonatus. Andradius ait Deum multa revelaſſe his ſæculis quæ latuerunt Patres. Vide plura pag. 544. Tertio ipſi formaliſtæ alias huius loci interpretationes comminiſcuntur, ut genuinæ nebulas offundant, quas nullus Patrum literis unquam conſignavit. Vt cum preſbyterorum nomine Diaconos comprehendunt. *Preſbyteri in duplici diſcrimine erant,* ait Bilſonus, *alii namque in verbo laborabant alii pauperum curam gerebant. Vtrique duplici honore, ſi muneri ſuo non deeſſent, digni erant, præcipuè verò qui in verbo & doctrina laborabant.* Interpretatioñe iſtam elegit Mucket. in lib. de polit. p. 346. At nullus veterum ita interpretatus eſt locum iſtum. Facilè etiam refellitur. Nam Diaconi nullibi vel preſbyteri appellantur, vel προϊστασθαι dicuntur: imo à προεσαμένοις diſtinguuntur Rõ. 12. Sic alias etiam interpretationes affinxerũt, de quibus non ſomniarũt Patres. Si nec Pontificios nec formaliſtas veterũ interpretationes moveant, noſne iis adſtringimur? *Nihil autẽ movere nos debet,* inquit Sopingius, *quòd veteres qui in hunc locum ſcripſerunt, non ita interpretati fuerint. Quàm multa enim ſunt in hac ſic liquidò diffuſa evangelii luce ad mentem genuinam ſacroſanctæ ſcripturæ à noſtris doctoribus prodita & reſtituta, de quibus nihil veteribus conſtitit? Et ne procul abeam, annon plerique patres vnius vxoris virum interpretantur, qui mortua vna vxore nullam ſuperinduxerit? quemadmodũ Diaconiſſas intelligũt vnius viri vxores, quæ ſecundo matrimonio non fuerunt copulatæ?* Sed, ut ſupra dictũ, non poteſt conſtare nobis de vnanimi conſenſu Patrum in interpretatione huius loci. Nam perpaucorum extant ſcripta præſertim in hunc locum commentantium, & quæ extant pleraque ſunt ſuppoſititia aut interpolata. Calvini & Bezæ interpretationem hujus loci genuinam eſſe vel ex eo patet, quod nulla alia quàm commenti ſunt vel veteres vel formaliſtæ huic loco conveniat. Whitgiftus Cantuarienſis in Defenſ. contra primam Replicam Cartwrighti, dicit

In Rom. 5. Diſput. 5.

Canus loc. theolog. l. 7. c. 1. num. 1.

Comment. in Ioh. 6. 53.

Defenſ. Trid. Conc. l. 2.

De Gubern. cap. 10. p. 179.

Reſponſ. ad bonam fidem Sibrandi. pag. 267.

dicit. Miniſtrorum alios prædicaſſe alios ſolùm ſacramenta miniſtraſſe. Omnes erant duplici honore digni ſed maximè qui laborabant in ſermone & doctrina. Sed in 2. Replica reſpondet Cartwrightus, omnes miniſtros ceu paſtores fuiſſe aptos ad docendum & confutandum. Quod autem Apoſtolus ait, qui laborant in ſermone & doctrina, abſque ulla ſacramentorum mentione, id fieri quia ſynecdochicè per partem præcipuam muneris miniſtri omnes, brevitatis cauſa, deſignare voluit. Nam qui laborat in ſermone & doctrina miniſtrat etiam ſacramenta. Duo enim iſta conjunxit Dominus prædicationem verbi & adminiſtrationem ſacramentorum. Miniſtros Apoſtolicos finxit Whitgiftus ad imaginem Sacerdotum Anglicanorum, quorum maxima pars nequit laborare in ſermone & doctrina. Hanc interpretationem nullius Patris authoritate confirmant. Bridgeſius defenſ. pag. 868. ait per presbyteros non laborantes intelligi poſſe rectores quoſdam aut magiſtratus minores electos ad componendum controverſias ceu lites civiles. Et iſta interpretatio nulli veterum cognita; litigantes pro arbitrio conſenſerunt in arbitros. Non erant ulli magiſtratus conſtituti in eccleſia qui judicarent de litibus civilibus. Vult ad τὰ βιωτικὰ κριτήρια eligi τοὺς ἐξουθενημένους. *Multa verba facit Beza ut probet judices 1. Cor. 6. non fuiſſe ex Preſbyterorum eccleſiaſticorum numero: quod quidem ego ipſe facilè conceſſerim. Nulli enim unquam huiuſmodi conſtituti ſunt*, inquit Sutclivius in diſputatione de Preſbyterio. Tertia eſt Sutclivii qui verba illa, *maxime qui laborant in verbo & doctrina ſuperioribus addita*, ait ἐξηγητικῶς, ut qui ſint illi qui bene præſunt, doceat, nempe plurimum laborantes in verbo & doctrina, non autem diſtinguere laborantes in verbo à Presbyteris præſidentibus. Sic verba reddi vult, *Bene præſidentes Preſbyteri duplici honore digni habeantur maximè laborantes in verbo & doctrina, non autem ut vetus interpres & nonnulli nuper interpretati ſunt, Maximè qui laborant in verbo & doctrina.* Μάλιστα hoc loco aptius ſignificare plurimum & multum quàm præcipuè & præſertim. At tunc Apoſtolus dixiſſet οἱ μάλιστα κοπιῶντες vel ſimpliciciter μάλιστα κοπιῶντες non μάλιστα δὲ κοπιῶντες. In hac eadem epiſtola ait Apoſtolus cap. 4. 10. *Deus eſt conſervator omnium hominum maximè (verò) fidelium.* Deeſt hîc particula adverſativa δὲ poſt μάλιστα & tamen diſtinguit fideles ab aliis hominibus. Non enim eſt iſte ſenſus Deus eſt conſervator omnium hominum plurimùm fidelium. Sic Tit. 1. 10. *Sunt enim multi ſubjici neſcii & vaniloqui & mentium ſubductores* μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς *maxime qui ſunt ex circumciſione.* Vbi vox μάλιστα mentium ſeductores ex circumciſione ab aliis ſeductoribus diſtinguit. Deeſt etiam particula adverſativa δὲ. Hîc ſimiliter etiamſi non exprimitur particula δὲ diſtinguit presbyteros laborantes in verbo & doctrina à non laborantibus, & tamen bene præſidentibus. Diſtinguit ope-

2. part. pag. 31.

Pag. 81.

Pag. 75.

rantes non explicat conditionem operis. Si conditionem operis explicare voluiſſet Apoſtolus, uſus fuiſſet voce πολλὰ vt Rom.6.12. vel περισσότερον, ut 1. Cor. 15.10. Quarta interpretatio eſt Kingi epiſcopi Londinenſ. in concione in Cantic.8. p.40. poſſe hunc locum intelligi de Epiſcopis ſenio & annis confectis, qui non poſſunt laborare in verbo & doctrina. Sed quomodo poſſunt dici Epiſcopi ætate & ſenio confecti καλῶς προεστάναι, & ſi bene præeſſe poſſent, cur inferiores eſſent aliis verbo & doctrina laborantibus. Quinam quæſo ſunt illi qui laborare omnino non poſſunt in ſermone & doctrina, & tamen laudabiliter gubernare? Pręterea loquitur Apoſtolus non de epiſcopis Hierarchicis, ſed de Preſbyteris quibus illi præter laborem in verbo & doctrina eique annexis nihil permittunt. Quinta eſt etiam Kingi, Apoſtolum velle, non ſufficere quod miniſter bene vivat & integritate vitæ præluceat, ſed etiam oportere ut verbo & doctrina paſcat. Sed Apoſtolus non exiſtimat miniſtros duplici honore dignos propter vitæ integritatem, niſi etiam laborarint in verbo & doctrina. Nam 1. Theſſal. 5. 12. 13. Rogat Theſſalonicenſes ut agnoſcant eos qui laborant inter eos & præſunt iis in Domino, & eos ſupra modum charos ducant propter opus ipſorum. Si propter opus ipſorum digni ſunt duplici honore non debetur eis honorarium propter vitę probitatem, Si ob vitæ probitatum, tum omnibus qui moribus prælucent aliis debetur honorarium. Sed probi & pii præeunt exemplo non tamen pręſunt aliis: ducunt exemplo non regunt authoritate. Iſtam interpretationem, etſi olim Dounamo arriſit, jam non eſſe tutam exiſtimat, Defenſ. l. 1. c. 4. p. 93. Sexta eſt Bilſoni preſbyterorum nomine Diaconos comprehendi. Preſbyteros alios fuiſſe dicit qui laborabant in verbo, alios, qui pauperum curam gerebant. At, ut jam diximus, Diaconi nunquam preſbyteri appellantur, aut καλῶς προιστάσθαι dicuntur: imo diſtinguuntur à προισταμένοις Rom.12.8. Septima eſt ejuſdem Bilſoni qui καλῶς προεστῶτες ad eos paſtores & doctores referri poſſe dicit, *qui in quaque eccleſia reſederunt, qui idcirco propriè dicuntur* προΐστασθαι *curam ſcilicet & inſpectionem fidelium habere, velut eius rei gratia loco affixi:* κοπιῶντες *autem ad eos, qui eccleſias inviſendi confirmandiq; cauſa huc illuc commearunt.* Verum quidem eſt, verbum κοπιᾶν tribui Apoſtolo, 1. Cor. 15. qui multas peragravit regiones, ſed non propterea laſſitudinem corporis Apoſtoli in peregrando denotat. Fœminæ dicuntur vehementiùs laborare in Domino Rom. 16. 6. 12. non ob regiones longè latèque decurſas, vt vult Bilſonus. Vnde enim conſtat Mariam & Perſida peragraſſe regiones propagandi evangelii cauſa, vel Apoſtolos circumduxiſſe fœminas nec ſorores nec uxores in hunc

De gubern. p.179.

Pag.183.

finem

finem. Loquitur Apoſtolus tantùm de piis fœminis, quæ converſæ operam ibi navabant in convertendis aliis præſertim fœminis, *quæ ad mulierculas (quod viris pudor erat) ſecretiùs penetrarunt*, ut ipſe ait, *Pag. 184.* *eaſque non privatim ſolum evangelii ſenſu imbuerunt ſed ad audiendum Apoſtolum aliorumque doctorum ſermonem foras etiam eduxerunt.* Si ob privatam operam fœminæ dicuntur κοπιᾶν, multo magis Presbyteri dicendi ſunt ob publicam ſimul & privatam Evangeliſtæ peragrarunt regiones, non tamen ullibi dicuntur κοπιᾶν ut diſtinguantur ab aliis paſtoribus hoc vocabulo, quomodo ergo erit peragrantibus regiones evangeliſtis peculiare. Prȩterea ſi Paſtores & Doctores, qui in quaque eccleſia reſederunt propriè dicuntur προϊςασθαι curam ſcilicet & inſpectionem fidelium habere, veluti eius rei gratia loco affixi, ut ait Billonus, quomodo comprehendentur Evangeliſtæ ſub iis qui dicuntur καλῶς προϊςασθαι. Relatio quæ eſt inter προεςωτες vel προϊςαμενυς de ordinariis Presbyteris certo gregi præfectis loqui Apoſtolum oſtendit, non de Evangeliſtis qui nulli certo gregi præerant. Quem laborem duplici honore dignum judicat, oſtendit ex materiæ dignitate nempe qui inſumitur in ſermone & doctrina. Denique Apoſtolus, 1. Theſſ. 5. 12. 13. τὺς προϊςαμένυς & τὺς κοπιῶντας eoſdem facit, non dividit προϊςαμενυς in κοπιῶντας καὶ μὴ κοπιῶντας. Sic hîc iidem ſunt καλως προεςωτες & κοπιῶντες, diſcrimen eſt tantum in materia circa quam verſatur quorundam προεςωτων labor, nempe quod quidam laborant in verbo & doctrina. Illi ita interpretantur ac ſi Apoſtolus dixiſſet. Presbyteri duplici honore digni ſunt, maximè verò evangeliſtæ. Octava interpretatio eiuſdem Billoni. *Cum in omni verbi Miniſtro hæc tria requirantur*, inquit, *Pag. 181.* *vitæ probitas, gubernandi ſolertia & doctrinæ integritas. Laudantur quidem priora duo, primas tamen docendi labor in his jure ſibi vendicat. Itaque non duplex hîc Preſbyterorum ordo, ſed duæ paſtoralis officii partes notantur.* Et infra. *Cur novum aut inauditum cuiquam videatur, ſi miniſtros verbi non* κοπιωντας *ſolum, hoc eſt gnavos & ſedulos ad docendum, ſed* καλως προεςῶτας *ad gubernandum inſpiciendumque pervigiles eſſe debere contendimus, quum Apoſtolus utrunque in Paſtoribus iis, quos volumus, conjungat, 1. Theſſ. 5. 12. 13. Rogamus vos fratres, inquit,* τὺς κοπιωντας ἐν ὑμῖν καὶ προϊςαμένυς ὑμων ἐν κυρίῳ. Iam agnoſcit τὸ κοπιαν convenire paſtoribus ordinariis & fixis, & probat iiſdem tribui πράςασθαι & κοπιᾶν. Non igitur diſtinguit inter ordinarios ceu certo gregi aſcriptos & extra ordinem huc illuc miſſos, & proinde interpretationem priorem refellit.

vbi τὸ κοπιᾶν ad corporis laborem & laſſitudinem ob peragratas regiones retulit. Sed nec iſta interpretatio cohærere poteſt. Nam hic erit ſenſus. Presbyteri ceu Paſtores qui bene præſunt, nempe vitæ probitate & gubernandi ſolertia ſunt digni duplici honore, maximè verò ii qui laborant in ſermone & doctrina. Sequeretur Paſtores ceu miniſtros bene poſſe præeſſe, etiamſi non laborarint in ſermone & doctrina, & duplici honore dignos, quod abſurdum. Sed dato duplici preſbyterorum ordine, tum optimè quadrabit ſenſus. Preſbyteri ceu Seniores qui bene præſunt vitæ probitate & gubernandi ſolertia duplici honore digni ſunt, maxime ii qui non ſolum vitæ probitate & gubernandi ſolertia, ſed etiam laborando in ſermone & doctrina prçſunt. Nona eſt eiuſdem Bilſoni, *ducta à vi verbi κοπιᾶν, quod maiore cum conatu & contentione aliquid eniti ſignificat. Tum verò ſenſus eſt Preſbyteri qui præſunt bene, duplici honore digni ſunt, maximè qui in verbo laborant & deſudant.* Et hanc eſſe germanam verbi κοπιᾶν ſignificationem, cum à corporis labore ad animi contentionem traducitur. *πονεῖν ſimpliciter laborare, κοπιᾶν laboribus frangere & laſſare ſe ſignificat. Qui laborat igitur honorario quidem dignus eſt, dignior autem multo, qui ſe laboribus frangendum & defatigandum dederit. Ita Paulus; Paſtores ſive Preſbyteri qui parem muneri ſuo operam reddunt, duplici honore digni ſunt; præcipuè verò ii, qui nullam non laboris contentionem & moleſtiam quo Chriſti fidem & doctrinam promoveant, libenter ſuſcipiunt.* Saravia. *Neque enim illud maxime qui laborant in verbo & doctrina aliud quicquam ſignificat, quàm quod ſuperius dixit, qui bene præſunt. Eſt etiam hæc particula exegetica ſuperioris, vt bene præeſſe ſit laborare in verbo & doctrina. Et opponit ſedulos & ignavos otioſis & ignavis, qui nullo honore digni ſunt, aut comparat laborantes inter ſe, quorum alii magis alii minus laborant.* Septimam, & nonam Bilſoni interpretationem conjungit Tilenus. *Quid ergo?* inquit, *nullumne diſcrimen inter Preſbyteros locus ille Pauli innuit? Imo diſtinguit etiam eos qui bene præſunt. Nam & inter hos alii aliis ſunt potiores & præſunt meliùs non ſolùm πονοῦντες, id eſt ſimpliciter laborantes, ſed etiam κοπιῶντες, id eſt, difficili & ærumnoſo labore ſeſe prepemodum conficientes, cujuſmodi laborem ſemper fere Apoſtolus hoc verbo declarat. Horum in numero erant, qui pluribus atque inter ſe longius diſſitis Eccleſiis obeundis ac paſcendis deſtinati, non ſine maximis moleſtiis vltrocitroque commeabant, & hoſtium Evangelii inſidiis adpetiti graviſſimis ſæpe periculis ſua capita objectabant, quietiore aliis domi apud ſuos miniſterio fungentibus: qui licet minimè obtorpeſcerent ſeduloque munus ſuum obirent, non tamen iiſdem quibus illi ludibriis ac periculis erant opportuni, aut ſtipendiis digni.* Iſta interpretatio quam elegit Tilenus patribus per quindenas annorum centurias

Pag. 182.

Paraneſ. cap. 21.

centurias patribus incognita Bilſono demum patuit. De Evangeliſtis ultro citroque commeantibus diximus in interpretatione ſeptima. Si hi ſoli dicendi ſunt κοπιᾶν in ſermone & doctrina, tum qui domi gregem paſcunt, etiamſi ſe propemodum confecerint, non dicendi erunt κοπιᾶν in ſermone & doctrina. Sed nona iſta interpretatio concedit etiam convenire poſſe iis qui affixi ſunt certo gregi, quod innuere etiam videtur Tilenus. Sed nec iſtos diſtinguit Apoſtolus ab aliis laborantibus in ſermone & doctrina. Nam omnibus προϊσταμένοις tribuit τὸ κοπιᾶν 1 Theſſ. 5 12 13. ut fatetur Bilſonus. *Si Paulo ſcribenti ad Timotheum propoſitum fuiſſet graviores doctrinæ partes à levioribus diſcernere, non quidem eo verbo quod de omnibus doctrinæ adminiſtris paſſim prædicat, uſus fuiſſet, ſed quod ipſe difficillimis conatibus maximiſque defatigationibus ſignificandis adhibere ſolet*, ut obſervat Gerſomus Bucerus in diſſertatione ſua pag. 150. Hoc vult, cum Apoſtolus laborum, qui in Eccleſiæ miniſterio ſubeundi, gradus ceu ſpecies aliquot enumerans τὸν κόπον τῷ μόχθῳ infirmiorem ſtatuerit, 2 Cor. 11 27, & alibi etiam extremum laboris conatum aſſignet huic, inferiorem illi 2 Timoth. 3 8, 1 Theſſ. 2 9, & κόπος laborem ſignificat cum ſumma quidem cura & ſollicitudine conjunctam, μόχθος vero laborem quo quis fatigatur preſſus laboris mole & difficultate, ſi intentiorem à remiſſiori opera diſtinguere voluit, τὸ μοχθεῖν potius quàm τὸ κοπιᾶν dicturum fuiſſe. Nam τὸ κοπιᾶν nihil aliud emphaticè ſignificat, quàm labores curam, ſollicitudinem & diligentiam, quam in omnibus paſtoribus, qui bene præſunt, exigit natura illius muneris. Nemo bene præeſſe poteſt aut regere abſque cura & labore. Epiſcopus eſt præclarum opus. Apoſtolus 1 Cor. 3 8, dicit unumquemque miniſtrum accepturum mercedem κατὰ τὸν ἴδιον κόπον ſecundum ſuum laborem. Charitas Chriſtianorum communis habet ſuum κόπον 1 Theſſ. 1 3, Heb. 6 10, ſic officium paſtoris & officium Senioris gubernantis & regentis. Qui præeſt ait Apoſtolus ἐν σπουδῇ cum diligentia. Nam καλῶς πρεστῶς eſt προϊστάμενος ἐν σπουδῇ, Rom. 12 8. Eſt igitur προΐστασθαι καλῶς, προΐστασθαι ἐν σπουδῇ quod idem eſt ac ἐν κόπῳ ſeriò & ſedulò invigilare inſpectioni & regimini. Ac ſi dixiſſet Apoſtolus Preſbyteri προϊστάμενοι καὶ κοπιῶντες vel in proſtaſia laborantes ſunt duplici honore digni, maximè verò κοπιῶντες, id eſt laborant in ſermone & doctrina.

Si hic fuiſſet ſenſus quem fingit Saravia, hoc verborum ordine uſus eſſet Apoſtolus. Qui bene præſunt Preſbyteri duplici honore digni habentor, maximè qui graviores curas ſuſtinent. Vel omittenda fuiſſent illa verba *in ſermone & doctrina* vel ſubjicienda verbo *bene præeſſe* ut obſervat Th. Beza; nec refellere poteſt Saravia, de gradib. cap. 13 ſect. 2. Tantùm reſpondet Oecumenium aut Chryſoſtomum hoc non animadvertiſſe. Rectè etiam Sopingius. *Hæc vox non diſtinguit labores aut onera eorundem Preſbyterorum comparatè inter ſe, ita ut unus magis minuſve altero dicatur laborare in uno eodemque Preſbyteratus munere. Sic enim debuiſſet dicere. Qui bene præſunt & ποιῦντες laborant aut miniſtrant in ſermone & doctrina Preſbyteri, duplici honore digni ſunt, maxime qui in proſtaſia ipſa & doctrina κοπιῶντες .i. ſe defatigant.* Si luculentiora ſtipendia deberētur iis qui labore ſe conficiunt, quàm qui ſimpliciter bene laborant, æmulationes & rixæ naſcerentur innumeræ. Archimede aliquo prudenti opus eſſet in quaque parœcia qui geometrica proportione divideret bona Eccleſiæ, & cuique aſſignaret ſalarium κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. Hoc voluiſſe Apoſtolum ſequitur, ſi in hac voce ſitum hîc diſcrimen inter Preſbyteros Paſtores, & quo quis diligentius muneri incumbit majori dignus ſit honore. Nona interpretatio non arridebit Epiſcopis. Nam illi non conficiunt ſe laborando in ſermone & doctrina, imo nec gubernandi cura & labore. Curam & laborem, opus & onus rejiciunt in alios, opes & honorem captantes. Sed detur conficere ſe cura & labore regiminis, niſi etiam labore in doctrina & ſermone ſe conficiant, non debetur iis præ aliis duplex honorarium. Nam in doctrina & ſermone laborantes præcipuè dignos duplici honore judicat Apoſtolus. Decima interpretatio eſt Dounami, qui etſi non negligendam dicit ἔμφασιν vocis κοπιᾷν (negligunt Epiſcopi) tamen non in ea voce poſitum diſcrimen inter Preſbyteros concedit, ſed in verbis ſequentibus, in ſermone & doctrina. Non notat duas Seniorum ſpicies, inquit, ſed duo miniſtrorum ceu Paſtorum officia, unum generale bene præ eſſe, alterum ſpeciale, laborare in ſermone & doctrina. Bene præeſſe, inquit, eſt interprete Hieronymo, implere officium ſuum, vel ut exponit Syrus interpres bene ſe gerere in ſtatione ſua vel ut alibi ſcriptura loquitur, egredi atque ingredi coram populo dei, quēadmodum decet ipſos, & iſtud intelligendū eſt ſimul de privata eorū converſatione bonis operibus prȩeundo, ſimul de publica eorū adminiſtratione. Vnde, inquit, comparationem inſtituit Apoſtolus inter officia miniſtrorum, ceu miniſtros ratione officiorum axiomate relatæ quantitatis, in hunc modum, omnes Preſbyteri qui officio ſuo in genere defunguntur duplici honore digni ſunt, præſertim qui laborant vel labores ſuſtinent in verbi prȩdicatione; quoniam hæc pars muneris eſt primaria. At non dicit Apoſtolus Preſbyteri

Ad bonam fidem Sibrā. di p. 268.

byteri

byteri qui bene præſunt duplici honore digni ſunt, maximè *quia* laborant in ſermone & doctrina, ſed maximè qui laborant in ſermone & doctrina. Si priori modo locutus fuiſſet, tum Presbyteros docentes ſolùm deſignaſſet, & duplici honore dignos monuiſſet ob adminiſtrationem ſuam, præſertim ob labores quos ſuſtinent in verbi prædicatione. Sed diſtinguit perſonas ratione diſtincti muneris. Omnes Presbyteri duplici honore digni ſunt qui bene præſunt, potiſſimum ii qui præter commune προστασίας officium habent etiam ſingulare, laborantes in ſermone & doctrina. Si de miniſtris ceu Presbyteris docentibus loqueretur Apoſtolus, & in *bene præeſſe* includeret *laborare in ſermone & doctrina*, tum dignior honore duplici eſſet, qui in una parte officii laborat quàm qui in omnibus. Nam qui non in omnibus laborat, non implet officium ſuum, non bene ſe gerit in ſtatione ſua, nec καλῶς προΐστασθαι dicendus eſt. Non igitur comparat partem unam muneris paſtoralis primariam cum toto aut aliis partibus. Meluinus noſter reſpondet Dounamo in codice quodam manuſcripto in hunc modum. *Heus tu Rhetorcule. Num totum minus aliqua ſui parte? Num totum officium ex omni parte naviter & præclarè fungi, eſt majore dignum honore quàm fungi parte aliqua. Et quum ſit honoris tribuendi majoris & minoris contentio, vtrum majus honorarium operario debetur propter inchoatum & affectum in parte, quàm propter conſummatum & perfectum omnibus partibus officium. Si tu prudentia tua artificioſa duplicem hîc judicii logici κρύψιν animadvertiſſes, defectum puta & inverſionem, melius totum hunc locum conſtruxiſſes hoc modo. Presbyteri qui bene præſunt digni ſunt duplici honore. Qui laborant in ſermone & doctrina maximè digni ſunt duplici honore. Non ſecus ac ſi ſcriptum eſſet. Quicunque bene præſunt duplici honore digni ſunt, tum ii maxime duplici honore digni ſunt qui laborant in verbo & doctrina. Sunt enim duo axiomata ſimplicia generalia affirmata; niſi malis vnum axoma compoſitum eſſe & copulatum. Cum omnes Presbyteri qui bene præſunt ſunt duplici honore digni, tum maxime digni ſunt honore, qui laborant &c. Atque ita reſponſum ad quæſtionem qua quæris, nonne* μάλιστα *non minus res quàm perſonas, reſpectus quàm ſubjecta diſtinguit? Iam enim oſtendimus ex tua ipſius logica tam res quàm reſpectus, tam ſubjecta quàm functiones hîc diſtingui. Neque id particulæ hujus* μάλιστα *aut ſignificatione magis quàm tota oratione & orationis perpetuitate.* Whitakerus in prælectionibus ſuis, ut refert in refutatione concionis Dounami Sheervodius, ſic locum iſtum interpretatus illuſtravit. *Illis verbis*, inquit, *diſertè dinguit Apoſtolus inter Epiſcopos & inſpectores Eccleſiæ. Si omnes duplici honore digni qui bene præſunt, maximè ii qui laborant in ſermone & doctrina, perſpicuum eſt fuiſſe aliquos qui non laborarunt. Nam ſi omnes fuiſſent tales, ſenſus eſſet abſurdus, ſed* μάλιστα *ponit diſcrimen. Si dicerem*

omnes Academici qui bene ſtudent ſunt duplici honore digni, maximè à qui laborant in ſtudio theologiæ, vel innuo non omnes incumbere ſtudio theologiæ, vel inſulſè loquor. Quamobrem fateor illum eſſe ſenſum maximè genuinum quo Paſtores & Doctores diſcernuntur ab aliis qui ſolum gubernabant Rom. 12 8, *de quibus in Ambroſio legimus in* 1 *Tim.* 5. Idem contra Duræum. *Ita ignarus es, vt eſſe in Chriſti Eccleſia Preſbyteros neſcias, qui gubernationi tantum, non verbi aut ſacramentorum adminiſtrationi operam darent*, In margine citat hunc locum. Cum nulla ex dictis decem interpretationibus ex verbis Apoſtoli colligi poſſit, & noſtra interpretatio ſit plana & aperta non coacta, meritò ex hoc loco colligimus duplex presbyterorum genus ſive duos ordines; & collegerunt doctiſſimi hujus ſæculi interpretes, quorum teſtimonia aliquot niſi paſſim lectori obvia occurrerent, produxiſſē. Cum tam apertam & planam interpretationem aliis modis convellere non poſſint, maximo, quod inde ſequetur incommodo, nos premere conantur. Cum honoris appellatione ſtipendia contineantur, ſequitur, inquit Tilenus, & alios Presbyteros nō laborantes in verbo & doctrina duplici honore ſtipendioque dignos, cum tamen ex Domini præcepto nulla ſint conſtituenda ex ærario ſtipendia, niſi iis qui Evangelium anunciant, 1 Cor. 9 14. Ignorat Tilenus in Eccleſia Anglicana Diaconos admitti ad beneficia ut in papatu. Omnis miniſter & operarius etiam pulſator campanæ eſt dignus mercede ſua. Honoris nomine non tantum alimenti honor intelligitur, ſed etiam reverentiæ, ut ait Ambroſius, aliique interpretes, per duplicem honorem intelligunt exteriorem reverentiam & ſuſtentationē. Chryſoſtomus honoris nomine ſubſidium ſuſtentationis intelligit, & duplicem dici vult reſpectu viduarum, quarum reſpectu duplici id eſt duplo maiori alimonia ſuſtentandi. Sed per duplicem nihil aliud intelligit Apoſtolus quàm multiplicem ut Ierem. 17 18, Eſa. 40 2. Concedimus honoris nomine intelligi poſſe honorarium quoddam quod propter opus ipſorum eis debetur, non tamen conſtituit ullam partem eſſentialem muneris Presbyteratus. Apoſtolus ipſe ne Eccleſiæ oneri eſſet aut ſcandalo nullos ſumptus à Corinthiis accipere voluit. Num propterea non erat Apoſtolus. Etſi igitur non accipiunt in reformatis Eccleſiis ſtipendia ſeniores non ſequitur tamen non eſſe illos ſeniores in Eccleſia Apoſtolica inſtitutos. Si quæſieris an debeatur eis ſubſidium ſuſtentationis: Reſpondeo, honorarium debetur, & præmium quoddam propter opus ipſorum, nam operarius eſt dignus mercede ſua, plenum etiam & integrum ſuſtentationis ſubſidium, ſi vel quis dono gubernationis præditus præ aliis ad iſtud munus provectus fuerit, quia neceſſariam ejus adminiſtrationem Eccleſia judicat, & non habeat, unde ſe & familiam ſuſtentare poſſet, vel ſi quis ad inopiam poſtea redactus fuerit. De perpetuis

Lib. 3. pag. 207.

petuis potiſſimum loquor, non de temporariis, quibus honorarium durante adminiſtratione debetur, non tamen ſubſidium integrum ſuſtentationis, ſi ad egeſtatem redacti fuerint, debetur ex juſtitia hoc eſt propter opus ipſorum, ſed cum non futuri in opere, ex charitate. Perpetuis debetur honorarium ex juſtitia & propter opus ipſorum, in caſu neceſſitatis, id eſt inopiæ vel egeſtatis etiam integrum & plenum ſuſtentationis ſubſidium debetur ex juſtitia propter opus ipſorum. Non ſunt ſubmovendi gradu ſuo ſimul ac ad pauperiem & egeſtatem devenerint. Cum Apoſtolus dicit, maximè qui laborant in ſermone & doctrina digni ſunt duplici honore, innuit non laborantes in verbo & doctrina non tam dignos duplicata mercede, imo ſpecialè cum ſequitur, derogat generali, ac ſi dixiſſet Apoſtolus, Preſbyteri duplici honore digni ſunt, ſaltem qui laborant in ſermone & doctrina. Nam illi ſunt boves triturantes, qui ad Evangelium ἀφωριſμένοι victum aliunde quàm ex Evangelio ſibi comparare non liceat. Sed hæc infælicitas horum temporum, quod non ubique ſunt perpetui, licet in pleriſque apud nos Eccleſiis ſunt, & ubi perpetui ſunt, bona & opes Eccleſiæ non in publicum ærarium Eccleſiæ colliguntur, ſed ab Aulicis, magiſtratibus, aliiſque ordinis inferioris diripiuntur. Poſſe Seniores, præſertim temporarios, de jure ſuo remittere in tanta ærarii publici anguſtia, & honorarium ſuum *Differt. pag.* condonare quis dubitat. *Sæpe enim*, ut ait Gerſomus Bucerus, *quæ debentur prudenti aliqua conſideratione, ac benevolo affectu condonantur.* 170. *Patitur Eccleſia, ut qui Preſbyteri creantur, non perpetuò onus hoc ſuſtineant. Ipſos igitur viciſſim ſtipendium, quod alioqui munus eorum merebatur, Eccleſiæ condonare nihil abſurditatis habet. Si urgente neceſſitate aliqua graviori abrogaretur ſtipendium, quod olim functioni alicui forenſi legitimus magiſtratus decreviſſet, ipſa tamen functio maneret, indene jure concludi poſſet hanc aut per ſe nullo præmio dignam eſſe, aut ne ſuo quidem nomine conferri poſſe?* Cum indigentioribus Preſbyteris ſtipendium perſolvitur, non tamen egeſtatis ſed functionis nomine & ex juſtitia confertur. *Nam*, ut ibidem ait, *in huiuſmodi caſu non patitur Eccleſia ſibi ſtipendium condonari, quoniam tales preſbyteri adeo tenui facultate ſunt, ut operas ſuas niſi cum rerum ſuarum graviori diſpendio, commodare Eccleſiæ non poſſint. Sic in negotiis civilibus, qui generoſiori mente ſunt, non facilè ſibi à pauperculo creditas pecunias vel locatas operas condonari ſuſtinet.* Sopingius reſpondet *nomine quidem honoris intelligi etiam poſſe ſubſidia victus, aut τὰ βιωτικὰ,* *Reſp. ad bonam fidem Si-*
quæ tunc iſtis Preſbyteris largiter ſuppeditabantur, ſed dico non pertinere *bran. p. 268.*
iſta ad neceſſariò conſtituendam Preſbyteratus eſſentiam. Quàm multi enim tunc, inter omnes Preſbyteros adeoque ipſos Diaconos fuerunt, qui non ex communi ærario Eccleſiæ alebantur, ſed ex ſuo tantum vivebant? Ipſe Apoſtolus Corinthi ſuis ſe manibus toleravit, ne Eccleſiæ iſti eſſet

 oneri

oneri aut ſcandalo. Non igitur cauſa, quod Preſbyteros noſtros ideo rejiciant, quod jam non ex publico uti Paſtores & Doctores alantur. Sic enim & Diaconorum noſtrorum ordinem reprobare ipſis promptum fuerit. Tilenus ne quidem Diaconis concederet ſtipendium, qui negat conſtitutum ex ærario cõſtituenda eſſe ſtipendia, niſi iis qui Evangelium annunciant. In ſyntagmate tamen habet hanc theſin. *Preſbyterorum & Diaconorum functiones, certum eſt veteris Eccleſiæ temporibus fuiſſe perpetuas, nec ſine aliquo Eccleſiarum nævo nunc eſſe temporarias. Cæterum quia non modo quid fieri debeat, ſed etiam quid obtineri poſſit, ſpectandum: & hiſce temporibus, nec ſpiritualium chariſmatum, nec terrenorum commodorum tanta in omnibus Eccleſiis eſt copia, ut Preſbyteri & Diaconi inde ſuſtentari ac perpetuo nexu Eccleſiis obſtringi queat: cumque priſci ævi zelus, quo Preſbyteri exemplo Pauli, Act.* 20 34, 1 *Cor.* 4 12, 1 *Theſſ.* 1 9, 2 *Theſſ.* 3 8, *manuum ſuarum labore victum quæritantes, Eccleſiarum tenuitatem ſublevabant, pridem refrixerit, tolerandum, non ſimpliciter culpandum eſt, quod mutatum & emendatum cupiunt omnes boni.* Vult & Preſbyteros & Diaconos ex bonis Eccleſiæ, ſuſtentatos fuiſſe, quod ego certè non aſſererem. Nam locus Apoſtoli nihil niſi honorarium non integram ſuſtentationem ex commodis Eccleſiæ adjudicat, ut mihi videtur, Preſbyteris non laborantibus in ſermone & doctrina. Hactenus locum hunc Apoſtoli 1 Tim. 5 17 vindicavimus, ab interpretamentis adverſariorum. Non eſt tamen unicus iſte locus fundus & fundamentum Preſbyteriorum illorum, in quibus Seniores verbi divini miniſtris adjunctos collocamus, ut vult Tilenus. Si concederem Tileno Apoſtolum hic nihil innuere de Senioribus regentibus, nec unquam in ſcriptura, Preſbyteros appellatos, tamen ex aliis locis evincitur præter miniſtros fuiſſe, alios qui regimini Eccleſiæ invigilarunt, quos Paulus προϊσταμένους & κυβερνήσεις appellat Rom. 12 8, 1 Cor. 12 28. At inquit Tilenus, *Quæ ex aliis ſcripturæ locis ut Rom.* 12 8, 1 *Cor.* 12 28, *teſtimonia adducere conſueſtis, tam ſunt aliena à Laicis illis Preſbyteris, ut ne tum quidem, cum inſtitutum illud vobiſcum probarem, ullis fidiculis hinc aliquid exprimi poſſe exiſtimaverim. Nam præterquam quod qui teſtimoniis illis utuntur, functiones Eccleſiæ ordinarias ac perpetuas cum extraordinariis ac temporariis donis ac facultatibus ſpiritus ſancti plerumque permiſcent; hoc quoque certum eſt chariſmata hæc non ſolum viris merè laicis, nulloque etiam ex veſtra ſententia in Eccleſia munere fungentibus, ſed quandoque etiam feminis obtigiſſe idque ex vaticinio Ioellis, quod Petrus repetit, Act.* 2 17. *Non poſtremum inter ea dona locum obtinet prophetia: acceperunt tamen illud quatuor filiæ Philippi, Act.* 21 9. *Et Paulus inter prophetantes commemorat mulieres,* 1 *Cor.* 11 5. *Quid propriè fuerint illæ* ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, δυνάμεις *etſi nemo fortaſſis hodie peni-*

tus

tus intelligat ; nemo tamen niſi qui peponem cordis loco habet, veſtros Preſbyteros vocabulis illis deſignari exiſtimaverit, tantiſper dum eos qui ab opificum tabernis, ad illam προστασίαν *aſcendunt, neque extraordinario dono, quod Amos ex pecuario propheta factus accepit ; neque ordinario quod legitimis Preſbyteris dari Apoſtolus,* 1 *Tim.*4 14 *ornatos conſpiciet.* Dixit modo Tilenus Preſbyteros in primitiva Eccleſia, ubi chariſmatum ſpiritualium copia, fuiſſe perpetuos. At unde Preſbyteros gubernantes chariſmatum participes fuiſſe probabit, ſi non ex loco illo Apoſtoli, 1 Cor. 12 18. Nam ſi chariſma gubernandi non datum alicui, propter alia chariſmata ad munus illud gubernandi promovendus non erat, nedum ut in eo perennaret. Quomodo igitur nunc diſſimulat, cum inſtitutum iſtud nobiſcum probaret, ſe exiſtiſſimaſſe ex his locis colligi poſſe in Eccleſia primitiva fuiſſe quoſdam Rectores Eccleſiæ præter miniſtros laborantes in verbo & doctrina. Chariſmata extra ordinem collata fuiſſe aliis quàm ordinariis miniſtris concedimus, & donum prophetiæ extraordinarium etiam fœminis quodoque collatum. De mulieribus tamen prophetantibus aut orantibus, 1 Cor. 11, vide ſupra pag. 532 433, 534, 535. Sed quomodo, quæſo, functiones ordinarias & perpetuas cum donis temporariis & facultatibus ſpiritus ſancti extraordinariis permiſcent plerumque, qui his teſtimoniis utuntur, oſtendere debuit Tilenus. Loco illo 1 Cor. 12, enumerare Apoſtolum functiones tum ordinarias tum extraordinarias negari non poteſt, Apoſtolos, Prophetas, Doctores, virtutum operatores, curatores per donum ſanationis, opitulatores, gubernatores. Annon hîc quædam ſunt ordinariæ functiones, quædam extraordinariæ ? Nam per virtutes opitulationes, gubernationes, intelligit ipſos adminiſtratores, & abſtracta pro concretis poſuit, ut ordo & ſeries verborum oſtendit. *Conſtituit Deus in Eccleſia alios, primùm Apoſtolos, ſecundo Prophetas, tertio Doctores, deinde poteſtates, deinde dona ſanationum, opitulationes, gubernationes.* Diſtinguenda ſunt iſta tria χαρίσματα id eſt dona ipſa, διακονίαι, id eſt miniſteria ceu adminiſtrationes, quibus donorum uſus miniſtratur, & ἐνεργήματα id eſt operationes & effecta donorum & functionum ceu adminiſtrationum illarum. Diſcrimina ſunt donorum, miniſteriorum, operationum. Sed unus Deus operatur diverſos effectus per hæc diverſa diverſa dona & miniſteria. Nam miniſteria hæc diverſa habent diverſitatem donorum diverſitati munerum ἀνάλογον. Qui doctoris διακονίαν habet, ſermonem ſcientiæ donum ἀνάλογον habere debet. Sic Rom. 12 6, ait ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα habentes autem diverſa dona pro gratia quæ nobis data eſt. Hic munus ipſum χάριν vocat quod 1 Cor. 12 διακονίαν adminiſtrationem ceu miniſterium appellat. Nam eodem capite Rom. 12 ver. 3

Apoſtolatum χάριν ſibi δέξασθαι vocat & cap. 15, gratiam & Apoſtolatum κατ' ἐπεξήγησιν, gratiam id eſt Apoſtolatum, vel per figuram ἓν διὰ δυοῖν, gratiam Apoſtolatus. Chariſmata diverſa erant diverſis adminiſtrationibus analoga. Falſum igitur eſt tres diſtinctos miniſtrorum gradus tantum numerare, Apoſtolos, Prophetas, Doctores, deinde ſubjicere dona Spiritus ſancti, Apoſtolis, Prophetis & Doctoribus communia. Nam dona quæ ſubjiciuntur ut ſanationis, operationis virtutum, linguarum, aliis conferebantur præter Apoſtolos, Prophetas, & Doctores. Si aliis conferebantur, ergo ob munera & miniſteria iis analoga. Nam hæc chariſmata quæ ſcholaſtici vocant gratias gratis datas, data ad utilitatem aliorum. Vtitur Apoſtolus ſimilitudine corporis humani. In membris corporis facultates aliquæ cuique parti inſerviunt ad propriam utilitatem, aliæ ſunt, quibus membra influunt in alia ad eorum utilitatem; ita in corpore Eccleſiæ quædam dona dantur ad ſingulorũ ſanctificationem, alia ad utilitatem totius Eccleſiæ. Dona ſanctificationis in quovis membro Eccleſiæ debent etiam in aliorum utilitatem redundare, & è converſo chariſmatum ad aliorum utilitatem collatorum uſu recipiens debet ſuam quoque utilitatem procurare. Sed ſecundum proprios & intrinſecos fines diſtinguntur, & publicum uſum in Eccleſia. Chariſmata igitur data ob miniſteria ceu adminiſtrationes: Si Deus hæc chariſmata aliis contulit quàm Apoſtolis, Prophetis, aut doctoribus, ſequetur miniſteria ceu munera iis analoga non eſſe deneganda. Si quis dixerit, verum, chariſmata habere munera analoga, ſed Apoſtolos, Prophetas & Doctores habuiſſe illa plura chariſmata, & proinde analoga eis munera, reſpondeo, verum Apoſtolos polluiſſe præ aliis chariſmatum copia, & poſt eos Evangeliſtas; Prophetas dono prophetandi; Doctores docendi. Doctores tamen omnes habuiſſe plura chariſmata quàm quæ erant functioni ſuæ analoga, ut donum linguarum, operationem virtutum &c. & ſimilia negamus. Habebant ordinaria, aut ſaltem habere debebant omnes, extraordinaria verò tantum ii quibus peculiariter ea contulit Dominus in illis Eccleſiæ primordiis. Sed aliis præter Apoſtolos collata fuiſſe chariſmata, & miniſteriis analogis functos eſſe, patet ex his verbis. *Num omnes Apoſtoli? num omnes doctores? Num omnes ſunt poteſtates? Num omnes habent donum ſanationum? num omnes linguis loquuntur? num omnes interpretantur?* Ac ſi dixiſſet, non omnes. *Qui enim habebat donum ſanandi curabat ſolùm, qui autem operationes virtutum etiam puniebat*, inquit Chryſoſtomus, Item *hic ſciebat*, inquit, *quid ipſe diceret, ſed alteri interpretari non poterat: alius hæc vtraque poſſidebat, vel horum alterum.* Alios tamen præter Apoſtolos, Prophetas, & Doctores habuiſſe ſua peculiaria chariſmata ob peculiaria miniſteria indicat. Et iterum verſ.28. *Alios conſtituit Deus in Eccleſia primum Apoſtolos ſecundò*

Prophe-

Prophetas, tertiò doctores, deinde poteſtates, deinde dona ſanationum, opitulationes, gubernationes, &c. Vox ἔπειτα *deinde* nonne diſtinguit inferiores adminiſtrationes à ſuperioribus Apoſtolorum, Prophetarum, Doctorum. Dona ſi quis plura haberet, & in uno tantum antecelleret, à dono præſtantiore miniſterium ſortitus eſt in Eccleſia, & inde denominatus Propheta, doctor, opitulator, gubernator. Gubernationem eſſe cuiq; Eccleſiæ neceſſariam adminiſtrationem nullus negabit. Cum igitur gubernationes numerentur inter dona & charisſmata, gubernatoris munus, cui analogum eſt donum gubernationis, aliis miniſteriis annumerandum eſt. Et ſi quis habet donum gubernationis, eoque præpollet aliis, etiamſi non habet ſermonem ſcientiæ aut ſapientiæ, donum docendi aut exhortandi, quo dignus cenſeatur munere doctoris aut paſtoris, tamen ad peculiarem illam adminiſtrationem Eccleſiæ ſuo ordine & gradu utilem & neceſſariam idoneus eſt. Imo utilior eſt iſta adminiſtratio multis quæ ibi enumerantur adminiſtrationibus, quippe quæ temporariæ erant & ad confirmationem fidei conferebant. Sed donum gubernationis datur abſolutè ad utilitatem eccleſiæ, & ejuſdẽ uſus perpetuò neceſſarius eſt in eccleſia. Chariſmata quidem quæ erant uſus perpetui in eccleſia conferebantur in primordiis eccleſiæ ad promovendam evangelii prædicationem & eccleſiæ propagationem, pluribus, & majori menſura, & multis etiam modo extraordinario. Nam multos etiam ad Doctorum aut Paſtorum functiones, quæ ſunt ordinariæ & perpetuæ, collatis extra ordinem donis vocatos fuiſſe non dubium. Omnibus tamen ad ea munera vocatis non ſunt collata extra ordinem dona, & Paulus accuratũ examen promovendorũ ad gradum epiſcopatus præſcribit. Sic gubernationis donũ modo extraordinario quibuſdam collatum in tanta chariſmatum copia veriſimile eſt. Non tamen arcebantur qui ordinariis mediis hoc donum acceperant, magis quàm qui ab Epiſcopatu non arcebantur, quia extra ordinem non ſunt collata illis dona analoga. Gubernatores ergo non magis extraordinariis miniſtris hîc annumerandi ſunt, quàm doctores: etſi ſimul ut & doctores & opitulatores, cum extraordinariis recenſentur. Ἀντιλήψεις, id eſt, opitulationes ſunt ordinariæ Diaconorum adminiſtrationes. Chryſoſtomus dicit Opitulationes eſſe eos *qui imbecillioribus amplectendis operam impendebant, vicemque oeconomorum in eccleſia præſtabant*. Hom. 32. in 1. Corinth. Cornelius à Lapide: *Opitulationes, id eſt qui aliis opitulantur, exercentque circa ægros, pauperes, miſeros, peregrinos & hoſpites opera miſericordiæ. Græce* ἀντιλήψεις *ſuſceptiones, hoc eſt ut alii legunt, ſubſidia, ſubventiones*. Hæc Diaconorum adminiſtratio eſt in eccleſia. Nam de privata cuiuſvis Chriſtiani ex dono charitatis opitulantis non loquitur. Num omnes Apoſtoli, num omnes prophetæ, num omnes Doctores? Pergo. Num omnes opitulatores?

Et quandoquidem hîc gubernationes cum opitulatoribus conjuguntur, adhuc pergo. Num omnes gubernatores? Nam hoc vult Apoſtolus, hæc chariſmata eorumque miniſteria non omnibus ſed certis perſonis collata. Si opitulatores ſunt Diaconi eccleſiæ & ordinarii miniſtri, qui conjunguntur gubernatores, qua ratione extraordinariis annumerandi ſunt? Gubernatores Ambroſius in hunc locum interpretatur *eos qui ſpiritualibus retinaculis erant hominibus documento.* Si de privata admonitione fraterna loquitur, hoc eſt omnium fidelium commune officium. At Apoſtolus hîc loquitur de dono ceu chariſmate quod non omnibus datum. Si de publica Doctorum vel Paſtorum; confunderet non explicaret. Nam hîc ſeparatum gubernationis donũ ceu miniſterium recenſetur à doctoris vel paſtoris adminiſtratione & dono, quod quis habet qui tamen non eſt Paſtor vel Doctor. Alter locus Rom. 12. 8. hunc illuſtrat, judice ipſo Bellarmino. *Quæritur,* inquit, *num gratiæ gratis datæ ſint tantum novem, vt colligi videtur ex cap. 12. prioris ad Corinthios. Reſpondeo eſſe multo plures. Neque enim Apoſtolus eo loco omnes enumeravit, ſed tantum aliquas exempli loco poſuit. Id patet ex cap. 12. epiſt. ad Rom. vbi loquens idẽ Apoſtolus de eadem re, adjungit ad prophetiam gratiam docendi & exhortandi, item gratiam gubernandi, gratiam miniſtrandi, gratiam diſpenſandi, quorum donorum meminit idem Apoſtolus, 1. Cor. 12. vbi ait, Nunquid omnes Apoſtoli? Nunquid omnes prophetæ? Nunquid omnes virtutes?* Etſi hoc loco 1. Cor. 12. temporarias ſimul & perpetuas adminiſtrationes enumerat, tamen Rom. 12. perpetuas tantum eccleſiæ functiones recenſet. De uſu donorum privato non loquitur Apoſtolus verſibus, 6. 7. 8. ſed de publico, ut patet ex ipſis verbis. Quis enim dixerit, prophetiam & diaconiam eſſe privatas functiones aut donorum adminiſtrationes. *Quis præter Bilſonum non videt,* inquit Melvinus noſter, *Apoſtolum eleganti & divino artificio veræ logicæ dona & munera in abſtracto, vt aiunt, primum generatim dividere in prophetiam & Diaconiam: deinde perſonas his donis & muneribus præditas quaſi in concreto ſpeciatim ſubdividere,* εἴτε ὁ διδάσκων, εἴτε ὁ παρακαλῶν, &c. *mutata conſtructione & forma orationis, vt duo prophetantium genera recognoſcas. Tum variato loquendi modo,* ὁ μεταδιδοὺς ὁ προϊστάμενος, *vt ſub communi Diaconia quam prophetiæ oppoſuerat, ſpeci. differentes Diaconos propriè dictos, & præfectos ſive preſbyteros gubernatores facile agnoſcas à prophetis ſubalterno genere diviſos.* Hortatus erat Apoſtolus ne plus ſaperent quam oporteat, ſed ad ſobrietatem, vt contineant ſe intra menſuram doni quod acceperunt & limites miniſterii aut officii quod eis commiſſum: ne quis arrogaret donum, quod non accepit, aut ingereret ſe in officium quod ei non commendatum. Deus ſuum cuique admenſus eſt donum & officium. Porro hæc

De gratia & lib. arb. lib. 1. c. 10.

hæc chariſmata & dona in ſequentibus enumerat Apoſtolus, ac primò quidem illa propria, *quæ eccleſiaſticas res & perſonas concernunt, hæc enim ante omnia rectè ordinanda ſunt. Deinde verſ. 9. recenſet illa dona quæ omnibus Chriſtianis etiam laicis & plebeis ſunt communia. Incipit ergo ab eccleſiaſticis, & dicit, Sive prophetiam, &c.* inquit Cornelius à Lapide in commentariis in hunc locum. Et infra, *Multi hæc generatim accipiunt de quavis prophetia & miniſterio, verum tamen magis genuinè dicemus Apoſtolum enumerare hîc chariſmatum & functionum eccleſiaſticarum genera. Sunt enim duo. Vnum eſt prophetia, ſecundum eſt Diaconia ſive miniſterium. Prophetiæ nomine intelligit Paulus doctrinam, & ea quæ ad docendi munus pertinent. Diaconiæ verò nomine intelligit alia externa munia, quæ à ſe abdicarunt, & in Diaconos rejicerunt Apoſtoli.* Et infra, *Vides hîc Apoſtolum eccleſiaſticas functiones ſtabiles & perpetuas in duo diviſiſſe, ſcilicet in doctrinam ſive prædicationem verbi Dei, quæ hic prophetia vocatur, & in Diaconiam.* Agnoſcit ingenuè Ieſuita Lovanienſis cum Toleto & aliis hîc agi de publicis functionibus, etſi in eo hallucinetur, quòd Diaconiam hoc loco ſtrictè pro Diaconorum functione accipiat, ut patet ex ſubdiviſione. Nam Diaconia ſubdividitur in tres ſpecies. Prophetas hîc ait dividi in Doctores & exhortatores. Doctores exiſtimat Apoſtolos & Epiſcopos. Exhortatorem, quem Paulus Epheſ. 4. 11. vocat Paſtorem, eum ſcilicet, qui ex officio doctrinam cum exhortatione, monitione, adeoque cum ſacramentorum adminiſtratione conjungit, vt jam faciunt Parochi. At epiſcopi etiam exhortantur & adminiſtrant ſacramenta, & ſunt ſoli κατ' ἐξοχὴν dicendi paſtores, ſi credendum hierarchicis cum Romanenſibus, tum Anglicanis. Doctores igitur alii ſunt & diſtincti à Paſtoribus. *Enumeratis ſpeciebus & functionibus prophetiæ,* inquit, *enumerat functiones Diaconiæ ſive miniſterii, eaſque tres cum ſuis chariſmatibus ſeu donationibus differentibus: prima eſt, qui tribuit, qui habet functionem & officium diſtribuendi eleemoſynas, vti olim habebant Diaconi.* Per eum qui præeſt cum diligentia intelligit, eum qui in temporalibus præerat aliis Diaconis, quem poſtea vocarunt Archidiaconum. Sed incognitum erat illis temporibus Archidiaconorum officium. De προϊσταμένοις igitur aliis quàm Archidiaconis aut Diaconis, de quibus in priori membro loquutus eſt, accipi verba oportet. Nam diſtincta miniſteria & functiones enumerat Apoſtolus. Non ſunt igitur confundenda, & ipſe ait quod hæc præſidentia ſecunda ſpecies Diaconiæ quam Paulus, 1. Cor. 12. 28. gubernationem vocat. Tertiam ſpeciem pertinere dicit ad hoſpitalarios, & olim ad viduas illas de quibus dixit Apoſtolus, 1. Tim. Diaconiam dividit in tres Diaconatus ſpecies, quibus verba Apoſtoli accommodat, ac ſi Apoſtolus de Diaconatu proprie dicto in prima diviſione loquutus fuiſſet. Sed διακονία variè accipitur

quandoque

quandoque pro quavis adminiſtratione eccleſiaſtica,ut 1.Cor.12.4. vbi prophetiam etiam latitudine ſignificationis ſuæ complectitur, vnde miniſterium Apoſtolorum, Rom. 11 13 1. Tim.1. 12 Evangeliſtarum, 2.Tim.4 5. Paſtorum & Doctorum, Col.4.17. Diaconiæ nomine indigitantur, Strictius vt hîc, pro omnibus adminiſtrationibus quæ prophetiam adjunctam non habebant: ſtrictiſſimè pro Diaconatu vulgò ſic dicto. Videmus itaque in eccleſia miniſterium τῶν πρϊσαμένων diſtinctum eſſe à Doctoris vel Paſtoris munere,ſicut diſtinctum eſt Diaconorum propriè dictorum munus,quod occupatur in inſpectione & cenſura morum citra verbi miniſterium,quorum proſtaſia relationem habet ad gregem ceu eccleſiæ corpus, cujus ipſi ſunt membra. Veriſimile quoque eſt, cum peculiari aliqua appellalatione deſignandi erant, qui regimini præerant, dictos προισαμένους aut προεςῶτας id eſt antiſtites ſive prępoſitos eccleſiæ. Nam Preſbyterorum nomenclatura erat illis cum paſtoribus communis. Ex his tribus locis Rom. 12. 8. 8. 1. Corinth. 12. 28. 1. Timoth. 5. 17. colligimus fuiſſe præpoſitos ceu antiſtites alios, præter paſtores & doctores, qui in quaque eccleſia paſtori ceu paſtoribus adiuncti onus gubernationis ſuſtinebant,cui impares erant ſoli paſtores in ſermone & doctrina laborantes, ſi probè officio ſuo defungi vellent. Quærit Tilenus, num etiam Act.20.28. Tit.1.7. comprehendantur ſub communi Preſbyterorum nomine. Quid ſi dixerimus non comprehendi, an propterea excludendi ex eccleſia quia his locis excluſi. Valet argumentum ab authoritate ſcripturæ negativè, ſed non à particularibus ſcripturæ locis. Sat eſt, ſi aliis ſcripturæ locis nobis commendentur, & his locis non ſint exauctoritati Seniores iſti. Si dixerimus comprehendi, tum, inquit, ſequetur eos debere paſcere,exhortari per ſanam doctrinam, & contradicentes convincere. At Preſbyteri noſtri non ſunt διδακτικοὶ neque ἐλεγτικοὶ. Reſpondeo, notum quod paſcere non modo cibum præbere ſed etiam regere ſignificat. Suo quoque ordine, gradu & menſura διδακτικοὺς & ἐλεγτικοὺς eſſe debere, ut poſſint & exhortari & refellere, dicimus. Nam horum donorum uſu quandoque eis opus eſt. Habemus Seniores his donis ornatos, qui hanc ipſius Tileni Parœneſin examinare & confutare poſſunt. In id nitimu, ut ubique his donis præditi eligantur. Si non ſit tanta donorum menſura & copia in quaque Eccleſia particulari, ut in ea conſtitui poſſit horum ſeniorum conſeſſus, an propterea ex aliis omnibus Eccleſiis exterminandi, ubi amplior donorum copia & menſura. Sed ut pro concione,doceant, exhortentur,refellant,ad Seniorum munus non pertinet. Sic enim duo ordines Preſbyterorum confunderentur. Apoſtoli, Paſtores, & Seniores ſunt apti ad docendum,ſed diverſo

diverſo modo & ſecundum gratiam miniſterii ceu functionis ſuæ: Apoſtoli ut doceant ut Apoſtoli, Evangeliſtæ ut Evangeliſtæ, Paſtores ut ordinarii Paſtores: ſic Doctores, ut Doctores, & Seniores ut Seniores, id eſt, ad docendum ea quæ ad ipſorum munus pertinent. Concedit Th. Beza illo loco tit. 1. 9. deſcribere dona paſtorum & Doctorum, non omnium qui munere funguntur in eccleſia. Suo tamen modo referri poſſe ad Presbyteros gubernatores quos jubet oppidatim conſtituit. Nam in his etiam requiritur donum exhortandi & convincendi, *quantum quidem iſtud ad eccleſiaſticas cenſuras rectè unâ cum paſtoribus exercendas attinet? Nam in hoc etiam munere neſcit nemo non tantum in moribus peccantes ſed etiam vel maximè in doctrina errantes increpari redargui, & ad reſipiſcentiam adduci oportere.* Paſtor etſi ſit aptus ad docendum, non tamen vt doceat vti Apoſtolus. Sic nec Seniores ut Paſtores. Miſit Iehoſhaphatus principes ceu præfectos ſuos & ſacerdotes & Levitas ad docendum per civitates Iehudæ, qui docuerunt in Iehuda, habentes ſecum librum legis Iehovæ, & obiverunt omnes civitates Iehudæ docentes populum, 2. Chron. 17. 7. 9. Præfecti ſacerdotes & Levitæ erant omnes διδακτικοί. Non tamen eodem modo docebant præfecti quo ſacerdotes & Levitæ, interpretando ſcripturas, ſed generaliter commonefaciendo de iis quæ erant reformanda & in priſtinam puritatem reſtituenda, vel publicis edictis vel in judicum conſenſu, aut ut oratores Regii capita reformationis & rationes aliquas in corona populi proponendo, non ipſum legis librum exponendo. Sed accipiantur Apoſtoli verba de paſcendi exhortandi & convincendi modo paſtoribus proprio, non tamen excludentur iis locis Presbyteri gubernantes. Non enim ſequitur, ſi omnia quæ ibi de Presbyteris dicuntur, non conveniant Senioribus noſtris, Presbyterorum nomine propterea non comprehendi. De tribu Levitica in genere dicitur, quòd *docent judicia tua Iahakobum & legem tuam Iſraelem, apponunt ſuffitum ad faciem, &c. Deut.* 33. 10. non ſequitur Levitas appoſuiſſe ſuffitum. Hoc erat ſacerdotibus peculiare: docere populum tamen erat & ſacerdotibus & Levitis commune. Sic 2. Chron. 29. ver. 4. 5. 11. Iechizkiia *juſſit convenire ſacerdotes & Levitas, & congregavit eos in plateam orientalem. Et dixit eis, Auſcultate mihi ô Levitæ, &c.* & verſ. 11. *filii mei nunc ne erretis; vos enim elegit Iehova vt ſtantes coram ipſo miniſtretis ipſi, & vt ſitis ipſi miniſtrantes & adolentes.* An ſequitur omnes Levitas adoleviſſe, quia in exhortatione ſua communi & ſacerdotibus & Levitis, non diſtinguit inter Levitarū & ſacerdotū munia. Sic Act 20 non ſequitur ex exhortatione cōmuni omnes Presbyteros fuiſſe paſtores verbo paſcentes. Preterea capita exhortationis tantum retulit Lucas. Sic Deut. 10. 8. *Tempore illo ſeparavit Iehova tribum Leviticam ad portandum arcam fœderis Iehovæ adſtandum coram*

Iehova, vt miniſtraret ipſi & ad benedicendum in nomine ipſius. In his tamen benedictionibus & miniſteriis erant quædam ſacerdotibus peculiaria, Num.6.23. Deut.31.9. Bilſonus dicit Preſbyterorum nomine comprehendi Diaconos Act.14.23 & 15.23. quia non eſt veriſimile eccleſias reliquiſſe nudas aut vacuas, aut procurationem pauperum neglexiſſe Paulum & Barnabam. Et Act.15 23. Preſbyterorum ordine recenſeri. Si Diaconi Preſbyterorum nomine comprehenduntur, eodem jure & rectiùs nos Seniores ſub Preſbyteris comprehendi aſſerimus. Similiter reſpondetur ad illud, quod ait Tilenus, nullum locum eſſe Preſbyteris noſtris in Preſbyterio cujus meminit Paulus, 1. Timoth. 4. 14. quia laicis ſenioribus χειροθεσίας jus communicandum non cenſemus. Et *vt nemo munus hoc ſuſcipere poteſt abſque manum impoſitione, neminem laicum eas cuique imponere fas & jura ſinunt.* Neminem abſque impoſitione manuum munus hoc poſſe ſuſcipere falſum. Multi apud nos miniſtri ſunt legitimi, quibus nunquã impoſitæ manus, Habita fuit impoſitio manuũ apud nos à prima reformatione res adiaphora, ſicut olim ipſe Tilenus, vide pag. 238. Qui epiſcopatus invaſerunt, hunc ritum urgent ut neceſſariũ, quia hæc unica pene differentia inter Epiſcopum & Preſbyterum, ut ait Bilſonus. Falſum etiam non poſſe Seniores laicos manus imponere ordinandis. Fas & jura non ſinunt, ais. Quo jure excluduntur? Sunt, inquis, laici. An laici quia ex populo delecti, ſic Epiſcopi, Preſbyteri, Diaconi erunt laici, quia omnes ex populo delecti ſunt, vel deligi poſſunt. An quia tractant laica, in miniſterio ſuo. Hoc falſum. Nam tractant negotia Iehovæ, & eccleſiæ. Si Diaconos in clericorum numerum referunt tui formaliſtæ, qui menſarum & viduarum, miniſtri tantum ſunt, quanto magis nos Seniores ex plebe delectos & ordine legitimo vocatos in adminiſtrorum eccleſiaſticorũ numero recenſebimus. Quod ad cleri vocẽ eo ſenſu, non agnoſcimus. Seniorũ adminiſtratio eſt ſacra, & numeratur inter adminiſtrationes ceu Diaconias illas, quas in eccleſia conſtituit Deus. Sed quid ſi laici etiam, vt vocas, id eſt fideles & privati in eccleſia manus imponere poſſũt. In dedicandis Levitis nitebantur filii Iſraelis manibus ſuis ſuper Levitas ipſos Numer.8.10. Familiaris fuit Hebræis iſte ritus in inaugurationibus & benedictionibus quem uſurparunt etiam Apoſtoli ex more, non mutarunt in ſacramentum. Vide plura de hoc ritu ſupra pag.215. & ſeqq. vbi probavimus fuiſſe ſimplicem geſtum orantis hebræis familiarem, ſignum indicans perſonam, non ſignificans aut exhibens gratiam, & proinde non fuiſſe ſacramentum. Præterea diſtingunt formaliſtæ inter impoſitionem manuum Preſbyteri docentis & epiſcopi, & dicunt, quod tamen falſum, epiſcopo competere impoſitionem manuum conſecrationis & creationis ergo, Preſbyteros imponere manus tantum ad conſenſum

ſignifican-

ſignificandum, *In Preſbyteris impoſitio manuum eſt bene precantium ſignum, quod eſt in epiſcopo ordinantis*, inquit Saravia, vide ſupra, pag. 226. Rectius, nos ſignum impoſitionis manuum commune eſſe Preſbyteris docentibus & gubernantibus, & conſenſus ſignificandi gratia poſſe Seniores etiam manus imponere, ſi neceſſarium videbitur, precibus verò dedicare & conſecrare eſſe ſolius miniſtri. Illi volunt epiſcopum proferre benedictionem vnà cum impoſitione manuum, non Preſbyterum, etiamſi ſimul imponat manus ad ſignificandũ conſenſum & aſſiſtentiam in precibus Ego paſtori ceu Presbytero docenti illam tantùm impoſitionem manuum reſervatam concedo, quæ conjuncta eſt cum precibus & benedictione. In ſignum tamen conſenſus & aſſiſtentiæ poſſunt imponere manus etiam Presbyteri gubernantes. Non imponunt, quia non eſt neceſſarium. Nec imponunt, ſimul omnes vnius claſſis ſympresbyteri, ſed plures aut pauciores aliorum nomine. Poteſt etiam vnus nomine omnium. Denique, etſi daremus eſſe ſacramentum, & hujus ſacramenti miniſtros eſſe Paſtores Presbyteros, non tamen excludentur à Presbyterio, 1.Tim.4. 14. quia iis non convenit impoſitio manuum. Nam impoſitio manuum dici poteſt impoſitio manuum presbyterii, etſi non omnes & ſinguli ex presbyterio habent poteſtatem imponendi manus. Sufficit quod pars præcipua presbyterii hanc poteſtatem habeat. Sicut tribus Levi dicitur apponere ſuffitum, cum tamen ſolis ſacerdotibus id permiſſum fuerit. Nihil ex his tribus locis Act.20.Tit.1.7. 1.Tim 4.14. elicere poteſt Tilenenus contra functionem presbyterorum gubernantium, nec vllo interpretamento à tribus locis adductis 1. Tim 5. 17. Rom.12.7. 1.Cor.2. pro eorum proſtaſia nos depellere. Autor commentariorum, qui inſcribuntur nomine Ambroſii, aſſerit hunc ordinem presbyterorum ceu Seniorum ab Apoſtolis inſtitutum fuiſſe, & Senatus eccleſiaſtici partem alteram conſtituiſſe, ſed poſtea interiiſſe. *Nam apud omnes vtique gentes honorabilis eſt ſenectus: Vnde & Synagoga & poſtea eccleſia Seniores habuit, ſine quorum conſilio nihil gerebatur in eccleſia: quod qua negligentia obſoleverit neſcio: niſi forte doctorum deſidiâ, aut magis ſuperbiâ, dum ſoli volunt aliquid videri.* Interpretationes duas huius loci afferunt Adverſarii. Saraviam ſequitur Tilenus, & dicit his verbis ætate non officio Seniores deſignari. *Hos olim ab epiſcopis & presbyteris propriè dictis, ſicubi de rebus maioris momenti incidiſſet deliberatio, in conſilium adhiberi ſolitos, nec inficiamur, nec, vt idem porro fiat, repugnamus. At qui hoc pacto conſuluntur, quamvis ſubacta rerum vſu prudentia, eruditione, nec non ſacrarum literarum peritia, quæ in privato quandoque maior, quam in aliquo epiſcopo egregiè ſunt inſtructi, non propterea laici eſſe deſinunt, aut veri nominis Preſbyteri fiunt.* Diſſerit ibi, verum, Ambroſius, de Senioribus ætate, ſed arrepta occaſione ex nomine Seniorum progreditur ad

differendum de munere eorum qui ex ætate Senioribus plerunque deligebantur ad conſultationes presbyterii & Seniores erant officio. Dixit ſupra hoc capite Tilenus Seniores noſtros eſſe ſimiles Mercuriis, quos aiunt Paſſonem quendam ſtatuarium ſculpſiſſe, qui nihil Mercurio ſimile, neque intus neque foris haberent, eos ad eccleſiaſticæ navis clavum gubernatores collocatos, & nobis eſſe eos qui ab Apoſtolo γυβερνήσεις indigitantur, quibus vix inter remiges in tranſtris, aut etiam in ſentina locus erat, ab opificum tabernis ad illam proſtaſiam aſcendere, neque extraordinario dono, quod Amos ex pecuario propheta factus accepit, neque ordinario quod legitimis Presbyteris dari docet Apoſtolus, 1. Tim. 4. 14. ornatos. Si qui eliguntur dono gubernationis non ornati, non probamus, ſed deflemus vel temporis injuriam vel loci abuſum, vbicunq; tales reperiuntur. Quando inepti eliguntur vel eligentium peccato fit, vel parœciarum limites conſtituentium: Retinentur iidem limites pleriſq; locis, qui ſub papatu determinati, unde in tam anguſtis limitibus & cœtu infrequentiore non mirum eſſe tantam penuriam virorum ad gubernationem idoneorum. Nos de eccleſiis, ut colligi & conſtitui debeant, & de ordine ipſo Seniorum qui in eccleſia bene conſtituta retinendus eſſet, agimus. Vbiq; adnitendum eſt, vt maximè idonei promoveantur. Ad paſtoris munus aſcendunt etiam indigni & inepti, non tamen ſequitur nullos eligendos, ad munus Paſtorale, etiam dignos, aut ordinem ipſum paſtorum abolendum. Vnde verò aſcendunt à ſtiva vel opificum tabernis, modo donis præpolleant aliis, ſive ad paſtorum ſive Seniorum gubernatorum munera, parum refert. *Non quibus veſtibus ſed quibus ſpiritus ſancti donis ſplendeant, qui ad ſacras functiones adhibentur, quærere nos jubet Apoſtolus. Nec veterem illam veram eccleſiam puduit à piſcatoribus & tabernaculorum confectoribus doceri, ac etiam cùm opus fuit increpari.* Druſius in Act. 18. obſervat ſapientes & Rabbinos pleroſq; artificium aliquod exercuiſſe, ne gravarent alios. R. Ioſue coriarius erat, R. Nahum librarius aut ſcriba, R. Meir ſcriba, R. Iochanan calcearius aut Sutor. R. Iuda Piſtor. Non erat in occupationibus illis immunditics aliqua quæ prophanaret officium aut munus Paſtoris aut Doctoris. Multo minus igitur polluitur gubernatoris munus, qui, quæ propriè ſacerdotalia, non tractat, ſed tantum quæ ad externum eccleſiæ regimen pertinent. Sciat tamē Tilenus multos eſſe apud nos Seniores gubernantes Tileno natalibus non inferiores, ſuperiores etiam non paucos. Nec ſolemus niſi cumprimis honeſtos & in cœtu maxime venerabiles deligere, non ſemper ditiſſimos aut nobiliores quia vel onus iſtud detractant vel inferioribus donis inferiores ſunt: alioquin cæteris paribus ſemper pręferimus. Sed jam non repugnat Tilenus, quin epiſcopi & presbyteri poſſint in conſilium adhibere viros ſubacta rerum vſu pruden-

Beza de grad. cap. 24.

prudentia, eruditione, necnon ſacrarum literarum peritia inſtructos. Fatetur etiam quandoque majorem ſacrarum literarum peritiam in privato quàm in aliquo epiſcopo reperiri. Vt ſit maior vel ſacrarum literarum peritia, aut prudentia privati quàm presbyteri, qui in conſilium eſt adhibendus, non eſſe neceſſarium concedet Tilenus. Sit minor vel ſacrarum literarũ peritia vel prudentia in gubernando, non tamen contemnenda ſunt aliorum conſilia. Nam plura vident oculi quàm oculus, & paſtor ſolus ſuſtinere non poteſt onus gubernationis. Non repugnat, vt viri prudentes adhibeantur paſtori in conſilium. Sed liberum relinquit arbitrio epiſcopi aut presbyteri propriè, vt ait, dicti, vtrum adhibeat necne in conſilium alios ex grege. *At ne quis exiſtimet ſeniores iſtos tantam, quoties paſtoribus libuiſſet et in gravibus duntaxat cauſis aliquibus accerſitos, admiſſos fuiſſe exiſtimet, nihil*, inquit author ille, *ſine horum conſilio agebatur*, vt obſervat Theodor. Beza. *Ne quis deniq; iſtud conſuetudine quadam, non divinitus factum crederet, facilè poſtea & nullo magno cum eccleſiæ detrimento ſenſim concidiſſe, non dubitat, eos quorũ id culpa accidiſſet, duorũ graviſſimorũ in eccleſia criminum accuſare, deſidiæ vel potius ſuperbiæ.* Nihil reſpondet Saravia, ludit tantùm ineptiis cum voce *nihil*. Nam ca. 11. ſenſum huius vocis *nihil*, vir eruditùs ſic explicat, *Sic enim in preſbyterio partim ex paſtoribus, partim ex his preſbyteris cõpoſito præſunt paſtores, vt tamen neq; hi abſque illis, neque illi abſque iſtis quicquam in morum cenſura & reliquo eccleſiaſtico communi vtriſque regimine decernant, ſed communi pariq; dicendi ſententiam iure, tota hæc res adminiſtretur: hoc propterea toto conſeſſu Preſbyterii nomen ſortito, quod in hac communi functione paſtores Preſbyteris & Preſbyteri Paſtoribus (alioqui in iis quæ Paſtorum ac etiam Doctorum muneris propria ſunt, non primis tantum ſed etiam gradu ſuperioribus) exæquentur.* De Gradib. cap. 13. Cur non accuſas Epiſcopos & Preſbyteros formaliſtas, Tilene, deſidiæ & ignaviæ, qui vel non adhibent in Conſilium vel adhibere dedignantur Seniores prudentia inſtructos. Num ſat erit dicere, & ut porro fiat equidem non repugno. Hæc mens Ambroſii? qui nihil abſque eorum conſilio geri debere exiſtimat, ſicut olim & in ſynagoga & in Eccleſia factum eſt. Præterea neceſſarium & divinitus inſtitutum auxilium Seniorum gubernantium, non modo ut paſtorem conſilio juvarent, ſed etiam ut ejuſdem regiminis conſortio præditi reprimerent, ejus ſuperbiam aut tyrannidem; Nam fruſtra adhibebit in conſilium, quos vel repudiare vel amplecti pro arbitrio poſſet. Taleſne Seniores habuit ſynagoga, deinde Eccleſia Chriſtiana, quos paſtor ut princeps vel monarcha vocaret ad conſilium vel non vocaret pro arbitrio, vel cum vocaverit, conſilia eorum & ſuffragia ut conſultiva non ut deciſiva accipere, aut rejicere poſſet. Cum in qualibet eccleſia particulari nõ requiratur neceſſariò numeroſus Preſbyterorum, ut vocas, propriè dictorum cœtus, &

& tamen in qualibet Eccleſia particulari jam conſtituta requiritur, regimen externi, ut vocant fori, & diſciplinæ exercitium, ſequitur abſque auxilio, conſenſu & conſilio ſeniorum, nec paſtorem unum ut Papam parœcianum debere omnia pro arbitrio ſuo regere. Imo etiamſi numeroſus eſſet Preſbyterorum docentium cœtus in quaque Eccleſia particulari, non debent ſoli Paſtores regimen ſibi ſolis vendicare aut ad ſe pertrahere. Si præter paſtores & doctores ad concilia Nationalia & Provincialia admittendi Eccleſiarum legati donis & vocatione inſtructi, potiori jure ad Senatum particularis Eccleſiæ admittendi ſunt. Si conſilium Seniorum neceſſarium in qualibet Eccleſia, tum ſequitur officio Seniores adhibendos in conſiliũ, ſine quorum conſilio nihil gerendum An paſtor pro arbitrio ſuo conſuleret promiſcuè hos vel illos, quos ſibi deliget pro re nata? Qui ſic deligit conſiliarios, cõſilio non regitur, nec dirigitur niſi volens. Oportet igitur hos fuiſſe officio Seniores, ſine quorum conſilio nihil gerebant Doctores Eccleſiæ, ut vult Ambroſius. Si de ætate tantùm ſenioribus non officio & vocatione accipienda eſſent verba Ambroſii. hic eſſet ſenſus. *Unde & ſynagoga, & poſtea Eccleſia ſeniores ætate habuit ſine quorum conſilio* &c. Habuit ſynagoga, habuit Eccleſia Seniores ætate. An ulla ætas in qua non habet ſeniores ætate? Sed Ambroſius ait habuiſſe & ſynagogam & Eccleſiam ſeniores, ſine quorum conſilio nihil gerebant Doctores. Nam Seniores opponuntur doctoribus; Et quid hoc aliud, quàm ſynagogam primùm, deinde Eccleſiam habuiſſe ordinem Seniorum, ſine quorum conſilio nihil gerebatur. Nam quod ad Seniores ætate, illos ſemper habet. Ambroſius loquitur de eiis Senioribus quos habuit, jam non habet, ſed deſidia aut ſuperbia doctorum conciderunt. Et cum hunc morem fluxiſſe à ſynagoga refert; Seniores officio, non ætate (etſi ſeniores ætate præ aliis ad hoc officium delecti) intelligit. Nam alioquin quid ſingulare in ſynagoga habuiſſe ætate Seniores. *Synagogæ ſeniores*, inquit Tilenus, *populi judices & Magiſtratus erant divino inſtituto, non tamen in omnibus, in quibus δύναμις ceu facultas ad gerendum magiſtratum idonea protinus capeſſendi magiſtratus erat ἐξουσία ceu poteſtas, Sic & in Eccleſia Seniores ceu Preſbyteri, alii ſunt inſtitutione divina, in quibus δύναμις & ἐξουσία publicè docendi: alii ætate, eruditione, & experientia, qui cum opus eſt, conſuli poſſunt, Eccleſiam gubernare, ejuſque claves quæ publici ſunt muneris tractare non poſſunt.* Abſque legitima vocatione neminem, licet donis inſtructum Seniorem ex officio agnoſcimus. Sunt Seniores noſtri omnes legitimè vocati, & proinde poſt vocationem ſunt non amplius privati aut idiotæ, (tu laicos vocas) ſed Eccleſiæ præpoſiti & antiſtites. Cum Seniores officio habuerit ſynagoga, de Senioribus ætate, iis prætermiſſis, loquutum eſſe Ambroſium, non eſt vel veriſimile, niſi quis dixerit prætermiſſis officio Seniori-

Senioribus conſultos fuiſſe Seniores ætate. Nec veriſimile præter Seniores officio, qui etiam ut plurimum ætate erant Seniores, conſultos fuiſſe etiam alios ætate ſolum Seniores, nec hujus moris ulla exempla proferunt. Quod dicunt Seniores ſynagogæ, id eſt populi Iſralitici fuiſſe magiſtratus, non nocet. Sat eſt, ſi officio non ætate ſolum, etiamſi magiſtratus fuerint, habuerit ſynagoga, id eſt reſpublica Iſraelitica, ut officio non ætate ſolum Seniores habuiſſe Eccleſiam Chriſtianam ex Ambroſio intelligamus. Nam, ſi cum Senioribus, qui erant magiſtratus in populo veteri comparat Ambroſius Seniores, quos habuit Eccleſia Chriſtiana, comparat Seniores officio cum Senioribus officio, etſi non ſimile officium fuerit, ſed illud politicum, iſtud Eccleſiaſticum. Huc reſpexit Baronius. Tom. I. p. 98 *Quemadmodum*, inquit, *apud Iudæos etiam Apoſtolorum temporibus priſtina illa conſuetudo vigebat, vt Seniores vnà cum principibus Sacerdotum in Concilium convenirent, ac ſententiam rogati dicerent, quod multis in locis Evangeliſtæ teſtantur, ſic etiam ab Apoſtolis primis illis temporibus eſſe ſervatum conſtat, vt Seniores etiam ad Concilium admitterentur.* Sed cum præter ordinem politicum Seniorum, qui unà cum ſacerdotibus & Levitis conſtituebant ſynedria politica, erant & in ſynagogis Seniores, qui non erant Doctores, & tamen gubernabant ſynagogas, nec abſque eorum authoritate & conſenſu ejectus quis è ſynagoga, ad Seniores ſynagogæ cujuſque particularis, potius quam ſynedrii cujuſvis politici reſpexiſſe Ambroſium inde colligitur, quod de particularibus Eccleſiis loquitur. Nam Eccleſia Chriſtiana ante ætatem hujus authoris non habuit concilia generalia in quibus erant Seniores iſti, nec conſiſtorium generale quale nunc papa habet pro tota Eccleſia, multo minùs quibus interfuerunt Seniores officio politico, id eſt magiſtratus Chriſtiani. Nam author iſte Ambroſio Mediolanenſi & vetuſtior & doctior, eſt idem qui author quæſtionum ex veteri & novo teſtamento, ut ſupra oſtendimus: p 228. & proinde teſtimonium quod citat Tilenus ex Ambr. Mediolanenſi contra laicos judicantes in cauſa fidei de Epiſcopo, nec ab authore illo ſcriptum eſt, nec noſtris Senioribus nocet, ſed Imperatoribus, qui poſthabito legitimo Eccleſiæ Concilio, & ordine, de Epiſcopis in cauſa fidei judicare volebant. In ſynagogis ſingulis fuiſſe præter doctores quoſdam Seniores ex reliquo cœtu delectos teſtatur Hieronymus ad Algaſiam quæſt. decima. *Præpoſitos habent ſynagogis ſapientiſſimos quoſque.* Plures fuiſſe Synagogæ præfectos ceu archiſynagogos patet ex Act. 13 15, ubi Syrus interpres vertit Seniores Synagogæ & Marc. 5 22. Vbi Theod. Beza. *Hinc autem apparet non temere conveniſſe cœtus ſingulis ſabbatis, ſed certos homines ſolitos fuiſſe multitudinem moderari in ſingulis ſynagogis vbi Moſes explicabatur à Doctoribus qui pharſæi aut ſcribæ dicuntur, Mat.*

23, 2. *Hi ſunt igitur qui Archiſynagogi dicuntur, qui particularium etiam Eccleſiarum negotia adminiſtrabant, & propterea cenſentur Eccleſiæ nomine, Matth.* 18, 17. Hunc ordinem hodie habent in ſynagogis Iudæi, nempe Seniorum qui non docent ſed iudicant ſolummodo, quinque in quaque ſynagoga hîc Amſterledami. Saraviæ gloſſema in locum Ambroſii, quod denuò nobis reponit Tilenus, rejicit Dounamus. Sic enim ille interpretatur locum iſtum. Vnde & ſynagoga habuit ſeniores nempe ſacerdotum, & poſtea Eccleſia Chriſtiana ſimiles habuit, ſine quorum conſilio nihil gerebatur. Iſta interpretatio etiam facile refellitur. Nam dicit Ambroſius eccleſiam habuiſſe Seniores, quod idem ac ſi dixiſſet, Iam non habet. Reſpondet Dounamus habuiſſe ætate Ambroſii, & adhuc habere Seniores, nempe Presbyteros docentes, vel Presbyterorum Seniores, ſed non adhibitos in conſilium ut antea. At relativum *quod* refertur ad integrum membrum antecedens. Quod, nempe habere Seniores, ſine quorum conſilio nihil gerebatur, qua negligentia obſoleverit, neſcio. Et ordinem ipſum & uſum iſtorum Seniorum obſoleviſſe vult ante ſuam ætatem author iſte. Præterea nondum obſoleverat conſilium & auxilium Presbyterorum ceu Seniorum docentium, in regimine, Ambroſii Mediolanenſis, nedum iſtius authoris ætate. Fatetur Saravia habuiſſe Ambroſium Presbyteros, *qui cum eo Eccleſiam Mediolanenſem regebant*, tractat. de grad. cap. 12 & eod. cap. defenſ. ſect. 1. *Sed luce clarius eſt Ambroſium non eſſe locutum de Presbyteris ſuis, quos in conſilium adhibere potuit, & nihil ſine eorum agere ſententia, ſi voluit.* Ibidem, *Ordinatione Presbyteros Ambroſius habebat, nec cauſam habuit conquerendi illos cōtemni aut præteriri, niſi ipſe de ſeipſo conqueri voluiſſet.* Hieronymus in Eſa. cap. 3. Habemus & in Eccleſia Senatum noſtrum cœtum Presbyterorum. Non igitur conqueritur Ambroſius Senatum Presbyterorum Epiſcopo aſſiſtentium, aut eius uſum obſoleviſſe. Tertiò, opponit Ambroſius iſte Senioribus Doctores, & ait Doctorum deſidia aut potius ſuperbia neglectum Seniorum conſilium & aſſiſtentiam atque ita obſoleviſſe ordinem ipſum ceu genus illud Seniorum. At Presbyteri Paſtores ceu miniſtri Doctoribus non erant opponendi, cum ipſi ſint doctores. Illi διδακτικοὶ eſſe debent, & ut ait Chryſoſt. in 1 Tim. 3 acceperunt ſicut Epiſcopi τὴν διδασκαλίαν καὶ προστασίαν τῆς ἐκκλησίας, μόνῃ τῇ χειροτονίᾳ διαφέρουσι in 1 Tim. 3. Presbyteri officium erat ὁμιλεῖν homilias habere Concil. Ancyr. c. 1. Replicat Dounamus, Cum doctorum id eſt eorum qui docti aut doctores ſunt, titulus communis fuerit, utriſque Epiſcopis ac Presbyteris, atque ita hoc loco capiendus ſit, non tamen ſequi, Seniorum nomine alios quàm miniſtros ceu paſtores Presbyteros intelligi, ſed hunc eſſe ſenſum. Seniorum id eſt Presbyterorum docentium ceu paſtorum aſſiſtentiam obſoleviſſe, vel deſidia doctorum id eſt Preſ-

byterorum

byterorum ipſorum, qui propriè commoditatis cauſa rerum ad gubernationem pertinentium à ſe deciſionem removebant, aut alioquin ſuperbia doctorum, id eſt Epiſcoporum, qui omnia in ſe receperunt, ut ſibi aliquid videri poſſent. Sed non opponit doctos Seniores indoctioribus Senioribus. Nam ſic opponeret doctos Preſbyteros indoctis & tamen prudentibus, ſine quorum conſilio nihil gerebatur nec Doctores tum epiſcopos cum Seniores ſimul doctoribus Senioribus. Si Seniores Doctorum nomine comprehendiſſet Ambroſius iſte, non communi nomine, ſed diſtincta appellatione deſignaſſet, quorum Doctorum deſidia, quorum ſuperbia neglectum fuerit Seniorum conſilium, & dixiſſet *niſi forte Seniorum deſidia aut magis Epiſcoporum ſuperbia.* Sed ait neglectos Seniores Doctorum deſidia aut magis ſuperbia. Non aliorum deſidia quàm quorum ſuperbia obſoleviſſe ait, ſed utrum deſidia an magis ſuperbia, dubitat. Eiſdem Doctoribus tribuit vel deſidiam vel ſuperbiam, & disjunctiva particula *aut* disjungit culpas non perſonas. *Cur tu deſidiam doctis, ſuperbiam doctoribus tuis tribuis?* inquit Meluinus noſter. *An quia Curiones quantumvis docti, plerunque ſunt deſides: Epiſcopi interim faſtu turgeſcunt & ſuperbia efferuntur. At Ambroſius non dicit eorundem Doctorum. Eſto: Vocem illam non exprimit, ſed tantandem reipſa dicit, quum iiſdem deſidiam aut ſuperbiam, non his ſuperbiam illis deſidiam, quamque cum disjunctione tribuit. Disjunctio eſt conſequentis non antecedentis, non ὑποκειμένου ſed κατηγορουμένου.* Præterea, ſicut ſupra dictum eſt, habebat Epiſcopus Senatum Seniorum Doctorum quos in conſilium adhibebat ætate etiam Ambroſii Mediolanenſis; Seniores igitur intelligit author ille, qui non erant Doctores, qui tamen ut in ſynagoga ſic etiam in Eccleſia honorificè olim habiti ſuo conſilio & prudentia Paſtoribus adjunctiores & rationes Eccleſiaſticas gubernabant. Quandiu ante authoris hujus ætatem obſoleverit ordo iſtorum Seniorum, eorumque uſus non refert, & incertum eſt. Tertulliani tamen ævo adhuc in pretio fuiſſe apparet. *Ibidem*, inquit, *nempe in cœtibus & congregationibus Chriſtianorum* (non dixerat antea, *Coimus in cœtum & Congregationem ut ad Deum* &c.) *etiam exhortationes, caſtigationes & cenſura divina. Nam & judicatur magno cum pondere, ut apud certos, de Dei conſpectu: ſummumque futuri judicii præjudicium eſt, ſi quis ita deliquerit, ut à communicatione orationis & conventus & omnis ſancti commercii relegetur. Præſident probati quique Seniores honorem iſtum non pretio ſed teſtimonio adepti.* Non præſidebant plures Seniores prophetantes ceu docentes in quolibet Chriſtianorum cœtu. Genevenſes non fuiſſe primos, qui hunc ordinem poſt longum exilium revocarunt in Eccleſiam anno 1537 quo primum excogitatum à Calvino, Farello, & Vireto, vel 1541 quo ſtabilitum aſſerit, Dounamus, Def. l. 1 c. 4, patet ex teſtimonio Martini Buceri,

Apol. c. 39.

Buceri, quam in diſſertatione ſua pag. 77 habet Gerſomus Bucerus Titulus libri, *Scripta duo adverſaria Latomi* &c. Hæc ſunt verba. *Illa certe ratio optima eſt, quam obſervant fratres Picardi qui fidei ſuæ confeſſionem nuper Regi Ferdinando oblatam anno 1535 ediderunt, cum præfatione D. Lutheri, qui ſoli prope in orbe cum puritate doctrinæ, vigorem etiam diſciplinæ Chriſti apud ſe retinuerunt, quam laudem ut iis tribuamus, & Dominum qui ſic in illis operatur, celebremus, res ipſa nos cogit, etiamſi fratres illi à præpoſterè doctis nonnullis contemnantur. Ratio vero quam in hac re obſervant, hæc eſt. Præter miniſtros verbi & Sacramentorum habent certum collegium virorum prudentia & gravitate ſpiritus præcellentium, qui munus obeunt monendi ac corrigendi fratres peccantes, componendi diſſidentes, & in cauſis eorum judicandi. Excommunicationis tamen ſententiam, non niſi cauſa delata ad totam Eccleſiam & communibus ſententiis judicata, ferunt, idque per ſi primum Eccleſiæ Curatorem. De hujuſmodi Senioribus ſcripſit & Divus Ambroſius in epiſtol. 1 ad Tim. cap. 5. Unde & ſynagoga* &c. Hîc vides Eccleſias Bohemicas, quæ puriorem doctrinam amplexæ ſunt, quaſque communitatem fratrum Bohemorum appellarunt, habuiſſe Seniores gubernantes & judicantes præter miniſtros verbi Sacramentorum, ante reformationem Eccleſiæ Genevenſis, nec ut ordinem nuper inſtitutum cum Ferdinando Regi obtulerunt confeſſionem fidei, ſed ut veterem morem. Doctores præſtantiſſimi hujus & ſuperioris ſæculi ex ſupra dictis ſcripturæ locis & Ambroſii teſtimonio collegerunt, hoc Preſbyterorum genus fuiſſe in Eccleſia primitiva, quorum teſtimonia paſſim occurrunt Lectori & proinde mitto. Qua ratione defendimus contra Pontificios Concilium generale, quod univerſam Eccleſiam repræſentat, non eſſe conſtituendum ex Preſbyteris doctoribus & Epiſcopis ſolummodo, ſed ex omni genere & ordine hominum (nam ſoli ſacerdotes aut Clerici non conſtituunt corpus Eccleſiæ univerſæ) eadem & in particulari quaque Eccleſia Concilium ceu Conſiſtorium ex ſolis ſacerdotibus conſtitui non debet. Cum Chriſtus Mat. 18, fratrem offenſum offendentem Eccleſiæ deferre jubet, num Eccleſiæ nomine unum paſtorem vel Epiſcopum intellexit? At hoc non patitur vocis Eccleſiæ ſignificatio, quæ ſemper multitudinem ceu cœtum minorem aut majorem ſignificat, nunquam unum. Nec cœtum ſacerdotum tantùm ſignificat. Nam ſic nullibi in ſcriptura uſurpatur. Nec in quaque Eccleſia ſacerdotum cœtum conſtituendum Chriſtus aut Apoſtoli inſtituerunt, & tamen in quaque Eccleſia cœtum aliquem conſtitui oportebat judicum & gubernatorum, qui cenſuræ morum invigilarent. Non enim omnes ſunt gubernatores, magis quam Doctores aut Paſtores. *Quod ad verba Chriſti attinet, Dic Eccleſiæ, omnino manifeſtum eſt*, inquit Muſculus, *non intelligenda eſſe de Catholica, ſed unaquaque particulari Eccleſia, præſertim ad morem ſynagogæ*

Cap. de Eccleſ. autorit.

inſtituta

inſtituta, in qua judicabatur inter fratrem & fratrem, qua de re alias monui. Et hic mos in primitiva quoque ſervabatur Eccleſia. Nam ibi delecti erant probati ſeniores, qui ut Tertullianus loquitur judicabant magno cum pondere. Vox *gnedah* cœtum Seniorum non civium tantum ſignificat. Bertramus ait Abenhezram ſentire nomine univerſi cœtus Num. 27 21, intelligi 70 Seniores, & diſertiùs id exprimere R. Schelomonem. *Sic certe nomen gnedah id eſt cœtus de Septuaginta Senioribus, vel de Chiliarchis, Centurionibus &c. accipiendum videtur, Numer. 15 24 &c. ut locum illum concilies cum Levit. 4 13,* ait ipſe Bertramus. Vt *Gnedah* utrumque ſignificat & integrum corpus civium, & concilium Seniorum ceu conventum præfectorum, ſic & vox Eccleſiæ, cui reſpondet, vide plura pag 196. Concludimus itaque duplicem ordinem Presbyterorum in Eccleſia primitiva fuiſſe, docentium & gubernantium, hunc alterum deſidia vel magis ſuperbia Doctorum obſolevifſe, ſed jure reſtitutum ad priſtinum decus & dignitatem in Eccleſiis reformatis, ubi ſunt Eccleſiæ bene conſtitutæ, & quamvis non tanta ſit chariſmatum copia, quanta in primordiis naſcentis Eccleſiæ, non tamen propterea ordinem ipſum abolendum. Nam ea ratione & Presbyteros Paſtores abolere poſſunt, quia vel non extra ordinem vel tanta donorum menſura locupletati ſunt, ſicut plerique in primitiva Eccleſia. Non pari donorum menſura omnia ſecula dignatur Dominus. Noſtrum tamen ſæculum fœlicius eſt ſuperioribus omnibus, uno illo aureo Apoſtolorum ſæculo excepto, ut paſtorum ſic & Seniorum idoneorum copia. Imo Seniores plerique in reformatis Eccleſiis, non modo prudentia & gubernationis dono, ſed etiam ſacrarum literarum peritia Curionibus pleriſque ſive Papiſticis ſive Anglicanis, quibus olim Campianus dixit nihil eſſe putidius, ſuperiores ſunt. Sacerdotalia Senioribus noſtris tamen non permittimus, vel verbum prædicare, vel ſacramenta adminiſtrare, vel excommunicationis ſententiam ferre, aut in ordinatione benedictionis ceu conſecrationis verba proferre, ſed tantum regimen externum Eccleſiæ, quod cum ex parte democraticum ſit, & non tamen non prophanum aut ſæculare propterea ſit, (nam grex non conſideratur ut populus regni aut republicæ, ſed ut cœtus ſacer fidelium evocatus ex mundo, & ſponſa Chriſti) multò minus ex parte Ariſtocratica Seniorum, ceu optimatum Eccleſiæ particularis prophanari cenſendum eſt. Diaconis tamen ſuis, qui ſunt tantum menſarum & pauperum miniſtri, ſacerdotalia permittunt Hierarchic, poteſtatem prædicandi & baptizandi, & Archidiaconis excommunicandi, & nos Seniores prudentia & gubernationis dono inſtructos à communi proſtaſia & regimine externo Eccleſiæ particularis excludemus, qui ne quidem à communi omnium Eccleſiarum concilio excludendi ſunt? Recipe, Tilene, collyrium tuum quo curare

De Politia Judaica c. 6.

voluiſti cœcitatem noſtram, & medice cura teipſum, ſi forte cæcus ſis, ſed ego te graviori malo quàm cæcitatis laborare judico.

CHAP. XIII.

De Poſſeſsionibus.

HActenus de perſonis, ſequuntur

Poſſeſſiones publicæ aut privatæ, Publicæ vel uſu tantum non dominio aut fructu, ut cœmiterium, vel uſu & dominio, & ſunt vel res mobiles, ut libri, veſtes, ornamenta, reliqua ſupellex Eccleſiæ: aut immobiles, eæque civiles, ut prædia urbana; ruſtica alicui parochiæ ſpectantia: Eccleſiaſticæ, ut navis, Campanile Eccleſiæ.

Privatæ, civiles ceu Eccleſiaſticæ. Civiles rerum corporalium aut incorporalium. Rerum corporalium, vel prędia urbana, ut domicilia; Vel ruſtica, aquę, ſylvæ, fundi: aquæ, fontanæ, perennis fluvii, paluſtres, lacuſtres: ſylvę Nemoroſæ ſive ſaltus & Ceduæ; fundi: hique ſunt Arva, Agri: Agri, paſcua, peculiaria vel compaſcua prata: Atque hęc omnia vel reſervata peculiari domini cultori, vel locata colonis ſub annua penſione: Rerum incorporalium, qualia ſunt jura circa res Eccleſiaſticas, ut jus patronatus, nominationis: Civiles, ut Curia Baronis, Letæ, & Hundredi; Emporium, idque vel forum Mercatorium, vel Nundinæ celebriores: Immunitates, libertates: Privilegia alia quæ barbarè francheſias vocant.

Eccleſiaſticæ, quas abuſive, qui ſunt a ratiociniis, vocant ſpirituales, ſuntque, aut Beneficia, præſentativa aut Appropriata, & quæ ad ea ſpectant, viz. Cancellus Chori Eccleſiaſtici, publici uſus privati Dominii; prædia urbana, ruſtica quæ vulgus Glebam

Eccleſiæ

Eccleſiæ vocat; Decimæ: Oblationes: Obventiones cuiuſvis generis: Penſiones pro indemnitate, vel huiuſmodi cauſa pendi ſolitæ: procurationes ratione viſitationis, Synodalia ratione Synodi debita: Sportulæ minutæ quæ feoda vocant: quæ ratione quorundam actuum Eccleſiaſticorum per tempus immemoriabile ſolitæ ſunt prçſtari.

De poſſeſſionibus in genere ſupra dictum, & in ſpecie de utenſilibus & partibus Eccleſiæ, decimis, oblationibus, feodis, procurationibus, & Synodalibus. Hundredum Smithius in Rep. Angl. ait eſſe Comitatus partem decimam, viceſimam aut triceſimam: & ſic dictam quod olim 100 oppida & caſtra ſuo ambitu complecteretur, vel quod regi milites conſcripturo, ad caſtra 100 milites mitttere tenebantur: Letam à demetendo vel invehendo fruges in domini horreum. *Pag. 86.*

CAP. XIIII.

De Conſtitutionibus.

HActenus de perſonis & Poſſeſſionibus, ſequuntur Conſtitutiones circa utraſque, Scriptę vel non ſcriptæ: Scriptæ Vt ſtatuta Parliamentaria; Provinciales in ſynodis latæ, & Canones ante hac lati, prout fuerunt uſitati 25, Henr. octavi modo non repugnent legibus, ſtatutis, conſuetudinibus regni: Nec præjudicent aut minuant prærogativam regiam: Non ſcriptæ ut conſuetudines ſive particulares ſive generales. Eęque poſtea in ſcriptum vel minimè redactę.

Controvertitur apud Anglos, quænam ſunt conſtitutiones Eccleſiæ Anglicanæ. Quidam ſentiunt abrogatum jus Canonicum, niſi quantum ſtatutis Parliamentariis ratum habetur. Formaliſtæ contrà tuentur omnia juris Canonici decreta, quæ antea ſub Papatu erant in uſu in Curiis Eccleſiaſticis, conſtitutiones provinciales & nationales, modo non repugnent ſtatutis & juri munici-

pali aut nuperis conſtitutionibus, aut prærogativæ regiæ vim adhuc habere in Eccleſia Anglicana, nec antiquata eſſe. In Eccleſia Anglicana Archiepiſcopi ad nutum regium nationales aut provinciales ſynodos indicunt, ait Mucketus, ſed nec unquam abſque particulari nutu regis. Non habent ſtata concilia vel nationalia

Mucket. de palit. pa. 350 vel provincialia. *Vocantur*, ut ait Mucketus, *ad Synodos Nationales & Proinciales ſolùm Epiſcopi, Decani, Archidiaconi & duo demum Preſbyteri ex ſingulis Diœceſibus, totidemque ex Cathedralibus Eccleſiis, in his capitulorum, in illis communibus parochorum ſuffragiis electi: à quibus, cùm de religionis dogmatibus, vel ſacris Canonibus fuerit maturè deliberatum & definitum, regia authoritate cenſentur rata; imo nonnunquam, quo hæc placita ſynodica arctiùs conſtringant immorigeros; poſt regiam illorum confirmationem, à ſuprema Parliamenti curia, tanquam regni leges promulgantur.* Synodos Provinciales raro habent. Ab anno 1597, unam tantùm ſynodũ Provincialem celebrarunt anno nem-

De politeia l. 3 c. 26. pe 1603 regni Iacobi primo, *quam piorum flagellum meritò dixeris & Pandoram illam, ex cujus pixide innumera illa quæ ſunt ſubſequuta mala in Anglicanam Eccleſiam inundarunt*, inquit Parkerus. Synodum nationalem, quam domum convocationis vocant, habent tantùm tempore comitiorum ceu Parliamenti. Sic nulla ſtata habent concilia vel Nationalia vel Provincialia. Synodi Epiſcopales ceu diœceſanæ Concilii nomine non ſunt dignæ. Nam *in hiſce conventiculis*

Cap. 25. P. 363. *unus tantum judex eſt, Preſbyteri poteſtatem judicandi non habent, ſed ſolus Epiſcopus aut Archidiaconus & officialis.* In Provincialibus ſunt

Cap. 28. P. 379. P. 380. quidem plures judices, nempe Epiſcopi, *Preſbyteri Cyphrarum interim loco ſunt, ſic ut revera ſynodi Hierarchicæ, Epiſcoporum tantùm ſynodi ſint. Nam cum aliter Preſbyteros in ſynodum non admittunt, quàm quomodo in domum congregationis admittunt, actum de libertate eſt. Nam Preſbyteros in domo congregationis Anglicana, locum tantum vacuum occupare, ut nudum conſenſum obedientiæ præſtent ad ea quæ à ſuperiori domo Epiſcoporum decernuntur, patebit ſuo loco fuſius.* Quod ad electionem legatorum per parochos Diœceſeos attinet, ſciendum non convenire in unum Parochos Diœceſeos, ut eligant legatos ſuos.

Cap. 26. P. 451. Cum indicta fuit ſynodus Provincialis anno 1603, *in Diœceſi Saliſburienſi, ubi tum eram*, inquit Parkerus, *non in unum locum ad eligendos delegatos clerus convocatus eſt, ſed in diverſis, ut diviſione, ſi quæ exiſteret, oppoſitio imbecillior fieret, imo ut quævis oppoſitio præcideretur, altero conventu ab altero præjudicato. Atque bis conventibus hoc tantum proponebatur, utrum placeret (quod domino Epiſcopo viſum) electionem delegatorum duobus viris committere, cui illi, ut bonas Epiſcopi creaturas decuit, reſponderunt Amen. Atque ita domum diſceſſum eſt.*

P. 451. Atque ita eliguntur legati ad ſynodum, qui præjudicio occupati in Epiſcoporum ſententiam jurare parati ſunt. *Quid igitur miri, ſi aberraverit prædicta ſynodus Anglicana? Anhelabat enim ad Hierar-*

chiam

chiam ſtabiliendam, flagrabat odio reformationis: id unum ſpectabat, ut Helena ſua in tuto collocata, debellaretur natio puritanorum, qui adverſam reformationem affectabant. A fide dignis accepi non fuiſſe in ſynodo illa quatuor, qui non fuerint vel Pluraliſtæ, vel Non-reſidentes. An reformationis canones à tali conventu expectandi erant. Sed quid ſi parochi Diœceſeos, quorum pars maxima aut ignarum aut ignavum pecus, viros pios & eruditos eligeret, quid efficient duo legati ex amplà Diœceſi, cum non ſolum Epiſcopi, ſed etiam decani, Archidiaconi & duo Preſbyteri Eccleſiæ Cathedralis capituli ſuffragiis delecti, numero maior pars, vincent ſaniorem. Præterea exulat è ſynodis libertas loquendi, *ex eo quod Preſbyteri Epiſcopis obnoxii ſunt, ſic ut niſi cum periculo obſiſtere eis aut refragari nequeant.* P. 456.
Nam ſi refragati fuerint, extra ſynodũ quæret ep. cauſas vindictæ, quas facilè inveniet in omiſſione alicujus ritus Papiſtici. Dicit Mucketus maturè eos deliberare. *Sed notum eſt Canones formari Lambethæ, priuſquam in ſynodo ventilentur: notum eſt quàm parva aut nulla ex ſcripturis indagatio veritatis in ipſa ſynodo inſtituatur: notum eſt de ſynodo Anglicana dici non poſſe, quod de Antiochena refert Euſebius, in ſingulis conventibus diſputationes fiebant, & collationes per Preſbyteros & Epiſcopos in unum locum congregatos: imo ut cum Epiſcopis diſputent Preſbyteri, pro ſumma arrogantia habetur.* Petulans Preſbyter haberetur, qui cum Epiſcopo diſputare vellet. Videamus an melius ſeſe res habeant in Synodo Nationali, quam domum Convocationis vocant. *Epiſcopi in domo convocationis Anglicanæ domum ſeorſim ſuperiorem habent. Preſbyteris interim ad domum quandam inferiorem detruſis.* Apoſtoli Act. 15 ſeparatum à Preſbyteris locum in Concilio non habebant. *Cum Preſbyteris in domo Convocationis ceu ſynodi Nationali ſedere dedignantur Epiſcopi. Etſi inferiori domui Clericorum permittitur ſuum prolocutorem eligere, Archiepiſcopus tamen ſuam authoritatem retinet, ſicut rex in Parliamento, tametſi domus inferior ſuum prolocutorem habeat,* inquit Whitgiftus. *Ne ſimus longiores vocē negativam in ſynodis tribuit Fildus Archiepiſcopo & Epiſcopis, ſicut & Rex in Parliamento vocem negativam habet.* Libertati præjudicatur, *primò quod cautum ſit, ut nemo in domo convocationis niſi latino ſermone loquatur, unde ſit ut Laicis (& Laici ſynodis intereſſe debent) loquendi nulla poteſtas concedatur. Præjudicatur ſecundo huic libertati per* προζεύγματα *ut mitiſſime loquamur domus ſuperioris Epiſcoporum. Fatetur Bridgeſius domum ſuperiorem Epiſcopos incolere ut deliberent de iis, quæ domui inferiori proponenda ſunt, ita ut nihil niſi quod eſt præmanſum ab epiſcopis, ad Preſbyterorum concilium deveniat.* De oppreſſa libertate ſupra dictum. In Conciliis vel nationalibus vel provincialibus, laicis quos vocant, quantumvis doctis non eſt locus. Habes lector ex Mucketo & Parkero conditiones ſynodorum Anglicanarum tum nationalium tum provincialium; quis

Margin notes: P. 454. L. 3 c. 25. P. 453. P. 455.

convocat

convocat, quæ perſonæ conſtituant, quis præſes, qualis & quorum electio, quæ loquendi & ſuffragiorum libertas. de quibus vide polemica noſtrorum ſcripta præſertim Iunii & Whitakeri. Nos capite primo ſecundo & tertio hæc paucis perſtrinximus: & jam non vacat novam inſtituere diatribem. Crevit enim opus præter expectationem. De ordine quo celebratur Concilium provinciale, vide Pontificale Romanum fol. 185. Eundem fere ordinem ſervare Præſules Anglicanos non dubito, ſed in Anglorum ſcriptis ea de re nihil reperi, & proinde mitto.

CAP. XV.

Tileni convitia & calumniæ, &c.

TIlenum conviciatorem egregium arguent convitia & calumniæ quibus ſcatet libellus ille famoſus Paræneticon illius collyrium. Hæc pauca excerpſi, ut ex ungue leonem percipias. Cap. 1. *Cum in illo Genevenſis Diſciplinæ valetudinario nimis diu verſatus ſum. Qui credula ſimplicitate antea nefas putaram quicquam eorum, quæ ex illis adytis promanaſſent, ad calculos vocare.* Cap. 4. *adhibitis etiam in conſilium doctiſſimorum virorum, qui in Britannia hoc argumentum tractarunt, ſcriptis, quæ Genevenſis Diſciplinæ faſcino captis attingere religio eſt.* Cap. 5. *Cæterum quod mihi à Genevenſibus magiſtris perſuaſo viſum, id vobis quoque in eodem ludo edoctis & eductis videri, non miror.* Cap. 6. *Ex Genevenſis alicuius Phœbi tripode ac cortina promendum eſt oraculum.* Cap. 7. *Primus Beza, qui tabernaculi illius, quod unum ſuſpicitis, Bezaliel merito ſuo apud vos audit.* Cap. 10. *Indidem refellitur, quod nuperæ & muſteæ illius diſciplinæ Patroni comminiſcuntur.* Cap. 12. *Non mouet nos rigidum Gnoſticorum ſupercilium. Non ſolum indecorus, inquiunt, turbones veſtri demagogi, ſed maxime periculoſus eſt. Verum enimuero quia nullum auribus veſtris jucundum eſt acroama, niſi quod à Genevenſibus magiſtris pronunciatur. Hîc nonnulli ſupra modum paratrægediant lymphatico terrore omnia complentes ac reviviſcentis in Scotia Papatus hæc quaſi ſigna attolli brevique omnia in antiquum chaos reditura* μάλα παθητικῶς *vociferantes: quorum intemperies ſi nulla ſanabilis eſt Paræneſi vereor ne tandem excita illa quæ* καμπτίγυιος *a Poeta dicitur Erynnis, obſtipas cervices rigidoſque poplites non amplius flectere ſtudeat, ſed frangere incipiat.* Cap. 15. *Prima mali labes ac* πρῶτον ψεῦδος *Catharorum, eſt epiſcoporum* καθαίρεσις. Cap. 16. *Ac ferendum non eſt, * quod quæ Euſebius de Polycarpi ſuper hac re epiſtolis infruniti zelotæ mendacii inſimulant. Vel ad Genevenſis diſciplinæ libellam appendantur, nulla noſtrorum antiſtitum idololatria, ſed magna quorundam Demagogorum veſtrorum ſycophantia deprehendetur. Non diſſimulandus eſt hic deſultorius zelotarum.*

* V. ſupra p. 655.

rum Andabatiſmus. Cap. 17. *Habetis fratres Scoti mutatæ à me ſententiæ rationes, violatique à turbulentis ingeniis eccleſiaſtici regiminis vindicias. In epiſcoporum comitatum & (quas piorum principum munificentia contulit) opes ac dignitates, popularibus & tribunitiis concionibus invehuntur, &c. Verum atra, quæ vos agitat bilis, quietem poſcit, quæ ſi vehementiore motu ac diſcurſatione incurſet exitium adferet. Excutite tandem inſanum hanc zelum quo ſiderata pectora divina humanaque monita reſpuunt. Nolite tumultum adverſus Regem impuberem & adhuc in cunis vagientem olim à patribus veſtris excitatorum, memoriam renovare.* Hi ſunt & his ſimiles floſculi, vel hæc potius excrementa paræneſeos; quæ inverecundæ frontis nebulonem olent. Hæc acrimonia & mordacitas collyrii illius, quo Scotorum ſcotomata perſanare vult novus & rudis Empiricus. *Sicubi id oculos pupugit*, inquit, *cogitate Tobiam non niſi illitis fellis acrimonia & mordacitate viſum recepiſſe.* Sic ſolent collyriorum virtutes prædicare impoſtores & circumforanei. Melle priùs quàm felle ſecundum regulum Evangelicam tentanda fuit curatio, nec niſi poſt unam aut duas paræneſes, in fratres, in ignotos, in viros pios & doctos, in eos qui nec te nec ullum Sileſium vlla unquam ante editam tuam petulantem parœneſim vel ſpecie injuriæ affecerunt, debacchatus fuiſſes. Sed intellexiſti Iacobum regem Britanniæ eſſe hoſtem infeſtiſſimum omnibus purioris diſciplinæ & religionis aſſertoribus, nihilque illi magis gratum fore, quàm de plurimum adamatis illi papatus reliquiis, quas in Scotia reſtituendas curat, aliquid blaterare, & viros bonos allatrare: atque hoc pacto nidum pullis Pelagii diſcipulis Arminii, in Brittannia comparare. Nec ignorare debebas Scotos, quorum cæcitati ſanandæ te medicum offers, nec amicam Sectarii, nec ſatis tutam Theologaſtri manum medicam agnituros fuiſſe. Recens adhuc memoria turbarum, quas excitarunt turbones veſtri in Hollandia, qui innovare ſtudebant omnia, & tu noſtros vocas demagogos, qui populum hortantur, ne facilè circumferantur quovis vento, ne reliquias papatus è ſcotia penitus profligatas, rurſus amplectantur. Imo habetis inter veſtros demagogos, miniſtros ſicarios. Cum catharis nihil habemus commune; Illi Epiſcopos ſuos habuerunt nos non probamus. Illi ſecundas nuptias damnabant, & lapſis denegarunt, pœnitentiam. Nos neutrum: Illi vita puriores aliis ſeſe profitebantur. Nos puritatem cultus divini & religionis retinere cupimus, cum Paulo tamen peccatorum primos noſmetipſos agnoſcimus. Genevenſes magiſtros Calvinum & Bezam (hos nominas & ſugillas ſæpius) viros incomparabiles æternaque memoria dignos æſtimamus. Nec nova eſſe, quæ tu nupera vel muſtea vocas, ſed vetuſtiſſima probavimus, quæ illi non ut primi authores ex cogitarunt, ſed ut veritatis indices errantibus monſtrarunt. Ede, ſi potes, opus aliquod

vel cum Calvini inſtitutionibus vel Bezæ annotationibus majoribus comparandum. Extra ſemitam tritam nihil laude dignum efficere potes. Qui clariſſimi viri franciſci Iunii opera diligenter perlegerit, perſpiciet Syntagma tuum, etſi trita materia, ex ejus operibus conſarcinatum, & deſumpta ſæpiſſime ipſa verba & phraſes (hæc mea cenſura cum primum in lucem prodiit) & annotationes tuas in Bellarminum ex ejus animadverſionibus. Nec audes, nec potes progredi, quia prævides Iunium & Whitakerum vel alios primæ claſſis theologos ad finem uſque operis te manu non per ducturos. In Annotationibus tuis in Canones ſynodi Dordracenæ nihil dictum, quod non dictum centies, dicunt ipſi Arminiani. In iſta controverſia nihil dicis, quod non dictum prius &c. vel à tuo Saravia, vel ab Anglis quorum ſcripta tu te conſuluiſſe fateris, quæ noſtris attingere religio non eſt, ut tu dicis. Attingunt, & legunt diligentiùs, confutarunt etiam quidam melius, quàm unquam potuit Tilenus. Et ſi libertas permitteretur typographis excudendi bibliopolis vendendi, plura proſtarent venalia noſtrorum ſcripta. Vno verbo dicam, Tilene, nihil es, niſi Logodædalus, ceu cymbalum tinniens. Annos inſumis & deſudas exornando, quæ ab aliis tractata ſunt accuratius, verbis ampulloſis, & emittis in lucem paucas pagellas verborum ſonitu tinnientes, nihil ponderis à te habentes, quæ ſi reddantur lingua vulgari nec pondus, quantum eſt a Tileno, nec tinnitum haberent. Has ingentes virtutes hæc quoque vitia comitantur. Mira eſt Thraſonis jactabundi oſtentatio. *Nebulæ*, inquit cap. 11. *in quibus picta veſtrorum argumentorum phænomena, vel potius idola quæ falſis vos ludunt imaginibus, nobis ſunt diffiandæ, ne liquidi Solis adſpectum vobis porro intercipiant. Atque vt inveteratam de pulmone vobis revellam opinionem* &c. Magis mira Gnatonis adulatio. *At quæ*, inquit in peroratione, *beata pace fruentes, omnibuſque copiis circumfluentes ſub religioſi & munifici principis vmbra ſuaviter quieſcunt, qualis vniverſæ jam Britanniæ eximio Dei munere conceſſus Rex. Iacobus omnium quos Sol adſpicit, atque à multis retrò ſæculis adſpexit Regum religiſioſſimus, ſapientiſſimus, munificentiſſimus; omnibus denique tum naturæ tum gratiæ conſertis inter ſe atque exaggeratis dotibus ornatus.* Accepſti, puto, mercenarium iſtud præconium ab Epiſcopo, aut Decano aliquo, aliave creatura Regia. Non ex animo ſed ſpe commodi has laudes tribuis. In epiſtola Dedicatoria præfixa notis & animadverſionibus in Canones Synodi Dordracenæ habes hæc verba. *Moleſtias terra marique in aditu Majeſtatis tuæ exhauſtas; injuriam in reditu à littoralibus harpyis publicanorũ titulo vectorum ſarcinas non tam explorantibus, quàm expilantibus mihi factam, Catharorum poſt reditum ſannas et ſcommata ob profuſos minimeque refuſos itineris tuo juſſu ſuſcepti ſumptus, non minore Maieſtatis tuæ dedecore, quàm nominis mei ludibrio in me jacta*

me jactá &c. totum denique hoc commodorum & incommodorum quibus generoſa veritatis profeſſio mihi redimenda fuit, ſyrma in lucro deputabitur, ſi &c. Videmus, quid cauda blandiente prius captabas. Foris & publicè avidus Gnato, domi tamen miſerum in modum parcus audis. Domi prophanus conjicis in ſervos & ancillas maledicta, & impias execrationes: non mirum ſi conviciator bonos probris publicè proſcindas. Ais pátres noſtros excitaſſe tumultum contra Regem in cunis vagientem, calumniator impudens. Patres noſtri diademate coronarunt vagientem in cunis & tutati ſunt, cum inter dextram & ſiniſtram diſcernere neſciverat, contra adverſam factionem quæ à matre ſtabat, & videt orbis, quid rependit filiis.

FINIS.

Illuſtranda.

P. 13. l. 19. 20. 21. Appellationes ad inſtantiam alicuius partis interpoſitæ deferuntur ad principem qui dat judices delegatos per cancellarium. Per commiſſarios tamen ſuos princeps de omnibus cauſis judicare poteſt etiam ubi non interponuntur appellationes ad partis alicujus inſtantiam. Pag. 19. l. 15. Quod de tribus digitis dixi, dicunt obſoleuiſſe Pag. 21. l. 19, & ſex ſequentibus. Diſtinguenda ſunt iſta tria decernere excommunicandum aliquem, ferre ſententiam, & denuntiare. Commiſſarii decernunt & ferunt ſententiam, Miniſter ceu Preſbyter aliquis poſtea denunciat excommunicatum in Eccleſia. Sed qui duo priora poſſunt poſſunt & tertium. Si quis Preſbyter, dum fertur ſententia à commiſſariis, profert verba, de quo nihil certi habeo, nihil tamen juvat. Vide ſimilia, pag. 403, 404, Pag. 86. Notarios ad cauſas civiles deſignare Archiepiſcopos non affirmo, niſi eas quæ abuſivè dicuntur Eccleſiaſticæ ceu Spirituales. Num ad alias, neſcio. Pag. 494. l. 35, alta vociferatio, adde, cum modulatione, P. 499. l. 36, à deliberativa ratione procedentes, adde, ſaltem vel maximè in re religionis.

INDEX RERUM ET Verborum.

ABſolutio mortuorum 47
Accubitus Chriſti & Apoſtol. in prima cœna, 374 & ſeqq.
Adiaphora, 495, & ſeq.
Aerius epiſcopum & Preſbyterum eſſe eiuſdem ordinis, 276, & ſeqq.
Agadoth, 805
Agapæ, 530, 744
Anathema 407, & ſeq
Angelus eccleſiæ non epiſcopus, 131, & ſeqq.
Annatæ, 5
Annuli ritus in celebratione matrimonii 867, & ſeqq
Antiphona 491
Apocrypha leguntur in liturgia Anglicana, 629, & ſeqq.
Apoſtoli non Epiſcopi propriè dicti, 141, & ſeq. 182. & ſeqq. vocatio extraordinaria & functio temporaria 172 & ſeq 184. & ſeqq. eminenter Preſbyteri, 170 171, ſoli non excommunicarunt 199, 202, iis ſecundum gradum non ſucceditur, 174, 181, 187.
Appellatio ad iudices delegatos principis, 13, ad Archiepiſcopum, 61. 62, 64.
Archidiaconorum poteſtas & officium 459 577
Archiepiſcoporum in Anglia dignitas & poteſtas, 49. & ſeqq. poteſtas in ipſos epiſcopos, 66, 67, 580 in viſitanda provincia, 65, 66, faſtuoſum Archiepiſc. vocabulum 51, 52. Archiepiſcopi non inſtituti iure divino 37, & ſeqq. an idem qui Metropolitanus, 52, vide Metropolitanus.
Archipreſb. 472. 475. 476, & ſeqq.
Aſſiſij, 488
Bannorum promulgatio, 87
Baptiſmi miniſter legitimus 235, ſtati dies olim 820. quo ordine adminiſtratur in Anglia, 820, & ſeqq. privata eius adminiſtratio 849, & ſeqq. interrogationes in baptiſmo 824, ſuſceptores in baptiſmo 825, 826, baptiſterium 823, 824. Conſignatio crucis in baptiſmo, 829, & ſeqq.
Barnabas Apoſtolus, 157, 648
Battalogia in precibus, 627
Beneficiorum collatio & inſtitutio & in ea inductio 426, 6. ad beneficia vocatio, 6, 590, & ſeq.
Beneficiorum pluralitas 106, & ſeq.
Beſtiæ imago in gradibus miniſtrorum, 45. 46 47. 48.
Breviarium Anglicanum 617, & ſeqq. 624. & ſeqq.
Cancellarii epiſcoporum, 314, & ſeq. 458, 467
Cancellarii eccleſiæ cathedralis, 486
Canon miſſæ Anglicanæ 723
Canones Apoſtolorum 40
Canonum executio non eſt vni demandanda, 65, 67
Canonici 481, 483, 484.
Cantores & cantus eccleſiaſt. 489. & ſeq. Cantica et hymni, 628, 629
Capellani, 70, 99
Capitula ruralia 474, 476
Capitulum eccleſiæ cathedralis, 479, & ſeqq. capituli iura 69
Carceris pœna an infligenda per Epiſcopos, 421
Carniſpriviales dies, 87
Catechiſmus, 355, 357, 362
Cathedraticum 451
Cauſæ eccleſiaſticæ, 1, 2

Cauſæ

Cauſæ criminales, 415
Cenſuræ eccleſiaſticæ, p. 397 *& ſeq.*
Ceremonia quid, 500, 518
Chirotonia 329
Chorepiſcopi 228, 291, 471
Chorus, 634
Claſſes, 476, 478
Claves iuriſdictionis in foro interiori & exter. 246
Cœmiteriorum dedicatio 342
Cœna quo ordine adminiſtratur in Anglia, 716, 717, *in Scotia* 777, *Cœnæ privata adminiſtratio,* 726 *& ſeqq.* 875,
Cœnæ vocabulum 765
Cœnæ Domini dies anniverſarius 746
Cœna paſchalis, 733, 742, 743.
Collectæ, 627
Commendæ 30, 97
Comminatio 712, 886, 509
Commiſſarius Epiſcopi, 458
Commiſſarii Regii eorumque poteſtas, 17, *& ſeqq.*
Communio Paſchalis 712
Conciones funebres 883
Confeſſio peccatorum 721
Confirmatio puerorum 347 *& ſeq.* 860, *& ſeqq.*
Conſecratio menſæ in conviviis Iudaicis, 754
Conſiſtoria Anglicana tractant civilia, 83
Conſtitutiones Angl. 947
Crucis conſignatio in baptiſmo, 829 *& ſeqq.*
Curatus, 596
Curia facultatum 29, 85, *de Arcubus* 63, *prærogativæ* 72. *peculiarium,* 111
Decanus de Arcubus, 63
Decanus Cathedralis 479. *ruralis* 471 *& ſeqq.* 465
Decimæ. 447. 448.
Dedicatio eccleſiarum 337
Dedicare & deſignare, 678, 679, *dedicatio duplex,* 836.
Delicta laica & canonica 433
Denuntiatio delictorum triplex, 456
Depoſitio & degradatio quomodo differunt, & penes quos, 419, 420, 22, 23
Deuteroſeis, 507
Diaconi eorum vocatio & functio, 905, *& ſeqq. non ſuccedunt Levitis* 192, *An diaconatus gradus ad Preſbyteratum* 109, 110, *Diaconi Anglicani poſſunt concionari,* 604 *menſarū miniſtri* 758, 774 785
Dic eccleſiæ, 195
Dies Dominicus 661, *& ſeqq.* 691. *& ſeq.* 701, *dictus dies panis & lucis* 822, *die Dominico non flexerunt genua veteres,* 784 *& ſeq.*
Dies feſti 642 *& ſeqq.*
Diſpenſationes curiæ facultatum, 85 86, 111.
Diſtributiones quotidianæ 482
Doctores 487
Dunelmenſis Epiſcopus comes Palatinus, 73
Eccleſia Politia formata ad typum Romani imperii, 44. *& ſeqq. eccleſia & reſpub. formaliter diverſa,* 35
Eccleſiæ Cathedrales, 283, 289, 299, *nullæ erant Apoſtol. ætate* 281, *& ſeqq. eccleſiæ provinciales nullæ Apoſt. ſæculo* 38
Eccleſiarum unio & diviſio 3
Electio miniſtrorum 6 *& ſeq.* 325. *& ſeqq.* 591.
Epaphroditus quo ſenſu dictus Apoſtolus Philip. 127, 128
Epiſcopi vox 306, *Epiſcoporum gradus* 37 *& ſeq gradu pares eſſe debent,* 40. 41. *Epiſcoporum electio, cōfirmatio, cōſecratio, p.* 8. *& ſeq.* 54. *& ſeq. Epiſc, electio.* 324 *& ſeq*
Epiſco-

Epiſcoporum conſecratio, 333, per Presbyteros 43, 260, 222, confirmatio 30, tranſlatio, 31, proedria occaſio ſchiſmatum, 44, epiſcopus Diœceſanus, 281 & ſeqq. Divinus, humanus, Satanicus, 112, 113 Presbyter, Præſes, princeps, 114 & ſeqq. Epiſcoporum veterum ambitio & diſſidia, 4, Epiſcopus & Presbyter eiuſdem ordinis & gradus, 56, 49, 221, & ſeqq. 112. & ſeqq. Epiſcopi & Presbyteri una & eadem ordinatio, 43. Epiſcopi Diœceſani Epiſcopus Suffraganeus, 31, Epiſcopi principis poteſtas intenſiva 115 & ſeqq. 193 poteſtas extenſiva 281 & ſeqq. poteſtas ſingularis 147, 148. 194, 303, 304, & paſſim. Epiſcopi non Apoſtolorum temporibus, 120, non ordinati ab ipſis Apoſtolis 137, & ſeqq. Epiſcoporum ſeries & ſucceſſio, 119, & ſeqq. Epiſcopus princeps, 194, 198, 269, 270, 271, Epiſcopus præſes, 265, 266, 301, 302, Epiſcopi & Presbyteri nomina olim communia 124, 204, 205, 206, 209 255, Epiſcopus nec unicus nec proprie Paſtor Diœceſeos, 208, 210, 213. Epiſcopi duo in eccleſia, 209, 298, Epiſcopi uſufructuarii non Domini, 320, 321, Epiſcoporum iuriſdictio civilis, 369, & ſeqq. 423, conatus in concilio Tridentino, 214

Epiſcopi Scoticani. 28

Epiſcoporum Anglicanorum dignitas & poteſtas, 303. & ſeqq. tituli 73 & ſeqq. 76. 77. 320. præcedentia, 77. 78. jus ſuffragii in Parliamento, 77, 78. 394. 395. 396. comitatus, pompa, luxus, 79. & ſeqq. 321. & ſeqq. feuda 83. venatores 84. Juramentum canonicæ obedientiæ, 56. 57. quidam ex ordine equeſtri 74. Superintendentibus majores, 307. 308. poteſtas ſingularis 311, 312, extenſiva 318. derivatio poteſtatis, 308, 309. deputatio, 313 314.

Ethelotkreſcia 515, 516

Evangeliſtarum vocatio & functio 152. & ſeqq. non derivarunt poteſtatem ſuam ab Apoſtolis, 211.

Evangelii & Epiſtolæ lector, 719, 623, 488.

Eucharistia quo ſitu corporis percipienda 735. & ſeqq. vide cœna.

Evodius 138

Euſebij hallucinationes, 119. 121

Examen per concurſum promovendorum ad beneficium, 593, 594.

Exarchus 46, 51

Excommunicatio penes quos in Anglia & ejus abuſus ac prophanatio 199, & ſeqq. 398. 402. 406. 464, reſcriptum de excommunicato capiendo 424

Exemptæ juriſdictiones. 470

Feoda varia 452

Feſta ſanctorū 643 & ſeq. 664, 665

Filius num capax beneficii Patris, 98

Fractio panis ſacramentalis, 765, 766

Geniculatio in precibus, 784, 628 626.

Geniculatio in percipienda eucharistia 732 & ſeqq. 755. & ſeqq.

Gradus ſacerdotum & Levitarum in veteri teſtamento 190 & ſeqq.

Gradus in admittendis lapſis, 201, 398

Habitus Clericorum 887. & ſeqq.

Homiliarum lectio 620, 621

Iacobus Apoſtolus non Epiſcopus proprie dictus, 140, 141, 188

Iejunii ſtata tempora in Anglia 707 jejunium 4 temporum, 710

Ieſus. Non inclinandum genu ad nomen

nomen Ieſus, 623
Infirmorum viſitatio 873. *commu nio,* 874
Injunctiones regiæ 608
Inquiſitionis in crimina ſpecies tres 455.456.
Interdictum, 409
Interrogationes in baptiſmo, 824
Irregularitas 88 *& ſeqq.*
*Iuramentum ex officio,*455.19, *juramentum corporale,* 19 *fidelitas* 583, *homagii* 11, *primatus,* 3
Iuriſdictionis poteſtas 243, *& ſeqq.*
Iuſpatronatus 5. 6.591
Lector Epiſtolæ & Evangelii 488
Lectio publica ſcripturarum, 629 632
Levitici ritus inter orandum, 628 635
Libera nos à malo, 641
Linus. 138
Litania 628.639.*& ſeqq.*710.711.
Literæ dimiſſoriæ 427
Liturgiæ vox 612, 879.
Liturgiæ Anglicanæ liber & ejus partes 612. *Concio num pars Liturgiæ* 616,617,619. *de præſcripta verborum forma in liturgiis,* 613.614.615. *locus ubi recitanda liturgia* 634
Londinenſis Epiſcopus Decanus in Epiſcoporum collegio 60
Manuum impoſitio ordinatoria 215 *& ſeqq. impoſitio manuum Preſbyterii* 160,143, 225. *Confirmatoria* 167,343. *& ſeqq. Non eſt ritus ſymbolicus,* 530
Marcus Evangeliſta non Epiſcopus, 125,126,139.
Matrimonia celebrandi forma, 862, *Banna* 865. *tempora feriata celebrationis,*872,*cauſæ matrimoniales* 442,443
Menſa cœnæ 717.718
Metropolitanus & Archiepiſcopus an idem, 50,51, *ejus non eſt officium peculiare conſecrare Epiſcopos* 55, *non de Jure divino* 39, *eius electio, confirmatio, conſecratio* 49, 50.
Michael 649
Miſſale Anglicanum 716
Miſſa ſicca 725,726
Monarchicum regimen Eccleſiæ 193
Mortuaria 450
Nonreſidentes 99 *& ſeqq.*
Notarii 590
Oblationes, 450,719,720,730
Oeconomi ceu Guardiani eorumque adminiſtratio, 436,442,916
Offertorium, 720,725
Officiales, 314,315,316,457,458,463
Officialis foraneus & principalis, 458
Officium horarium 624,*& ſeqq. qui obligantur ad officium horarium ceu horas canonicas in Angl.* 635 636
Oratio mentalis duplex. 802803. *Orandum ne præſcripta verborum forma* 614
Ordinarii qui 436
Ordinis poteſtas, 207, *& ſeqq.*
Ordinis vocabulum variè ſumitur, 222
Ordinatio ſine titulo. 208, 209. 232, 570,571,572. *Ordinandorum examen,*575 *& ſeqq. ordinationis locus & tempus* 580, *ordinationis Preſbyteri forma & ritus,* 582, *Ordinationis literæ teſtimoniales* 588
Oſculum 531
Panis ſacramentalis fractio, forma, 730, *num debet eſſe Azymus,* 731,732.
Paraſceve 709
Parœciarum diviſio 282,337

Patres, 543,544,546,915
Patrini 825,826
Patriarcharum gradus nunc tempore concilii Nicæni, 45. Patriarchæ maiores & minores, 46,51,
Pedilavium in cœna, 741
Periodeutæ 295
Petrus num Romæ, 125
Philippus evangeliſta 155,162 167
Pœnitentia corporalis & ſolennis, 411,412, quando imponebatur, pœnitentia 657,712, pœnitentiæ commutatio, 413, & ſeqq.
Polycarpus 139
Populi reſponſiones in liturgia, 621 622.
Praxis eccleſiæ univerſalis incerta 117
Præbendæ & Præbendarii 481, 482 484, Præbenda Theologalis, 487
Præſidum proſtaſia in Synodis & Claſſibus valde periculoſa 59,61
Preces matutinæ & veſpertinæ, 624, & ſeqq.
Preſbyteri dicti Epiſcopi 205 & ſeq. Preſbyter Prelatus & Paſtor 207 274, poteſtas ordinis non derivatur ab Epiſcopo, 210, 211, poteſtas ordinationis, 215, 216, poteſtas iuriſdictionis, 293, & ſeqq. δυναμικὴν 244, διατακτικὴν 245, κριτικὴν 245, poſſunt excommunicare 273 274, Preſb. ius in conciliis, 267, communi conſilio eccleſiam gubernarunt 252,262,272. Preſb. Cardinales, 489, 287, 288. exercitium poteſtatis ordinis non pendet ab epiſcopo, 207,208, 210, Hierony. ſententia de epiſcoporum & preſb. æqualitate, 252 & ſeqq. conſecrarunt epiſcopos 55
Preſbyteri Angliani vocatio & functio, 569 & ſeqq. vulgo appellantur Prieſts. 569, multorum ignorantia, 594, Preſbyteri Anglicani pleriq; nequeunt concionari, nec neceſſarium cenſetur, 587,589,603,604,606, 612, 616, Concionatorum poteſtas pendet ab Epiſcopo vel privilegio, 605, 606. Precationis formula quam habent concionaturi, 607
Primates qui, 53, Anglicanorum poteſtas 69
Procuratio ratione viſitationis debita 462,451
Pueri ſymphoniaci 489
Purgatio canonica 437
Purificatio mulierum, 884, & ſeqq.
Quadrageſimale jejunium, 711
Regaliæ ius 67
Reges Gentium, &c. 196,197, 378, & ſeqq.
Regis Angliæ Primatus in eccleſia, 1, & ſeqq. ab eo ut capite derivatur iuriſdictio eccleſiaſtica, 308, 309, poteſtas regis in cauſis eccleſiaſticis formaliter eccleſiaſtica, 33,34,
Regum inauguratio 82
Res ſacræ 501
Rituale Anglicanum 820
Ritus ſacri 501, & ſeqq. univerſales & particulares 503
Rogationum dies 710
Sacramentale quid 518,519
Scandalum 550, & ſeqq.
Seniores gubernantes, 517, & ſeqq.
Septuaginta diſcipuli 153, 154, 179, 180, non ſubiecti Apoſtolis, 181, 211,
Sepulturæ ritus in Anglia 882
Sequeſtratio 417
Simeon filius Cleophæ, 144
Simonia graſſatur in eccleſia Anglicana 94,95,96,504
Subſcriptio Preſbyterorum Anglicanorum, 597, & ſeqq.

Suffra-

Suffraganeus Epiſcopi 31, 471, & *ſeq.* *Suffraganei Archiepiſcopi ſunt Epiſcopi, & cur ſic dicti* 60.

Superintendentes, 305, 306, 307.

Suſpenſio quid 418

Synedrium judaicum 24, 25, 373

Synodalia 451

Synodos Provinciales convocare, an penes Metropolitanũ 58, *an Metropolitanus ſemper præſes* 42 44 *Synodi provinciales debent eſſe ſtatæ & frequentes*, 59, 63, *Synodi nationalis præſes* 60, *Synodi Anglicanæ nationales & provinciales earumq; cõditiones*, 948, 949

Templorum uſus 548, *ornatus*, 345, *forma*, 346, *dedicatio* 337, & *ſeqq.* *reparatio & utenſilia* 442, *non ſunt aliis locis ſanctiora*, 340, 341

Teſtamentariæ cauſæ 446

Toleratio quid, 600, 601, 602

Tradere Satanæ 199, 202

Traditionis Apoſtolicæ indicium certum non eſt praxis eccleſiæ univerſalis & perpetua, 117, 118,

Waldenſium teſtimonium de æqualitate Epiſc. & Presb. 280

Velamen mulieris 532

Veſtes ſacræ, 542, *ſacræ & communes clericorum*, 887, & *ſeqq.*

Vicarii chorales 488

Vicarius generalis 456

Vigilæ 708, 709,

Viſitationes eccleſiarum 429 & *ſeq.* 459 & *ſeq.* *Viſitatio triennalis epiſcop.*, 429, & *ſeqq.*

Etrata ſic emendanda ſunt.

P*Ag.*8, *nobilum*, 12 *damnamus*, 14 *diſceptetur*, 15 *exercere*, 18 *Angarorum*, 21 *cuivis*, 27 *conniventiam*, 31 *decreto*, 53 *Fileſicus*, 58 *tranſlata*, 59 *centurie*, 64 *colluvies*, 71, *Andegauenſis*, 73 *nomenclaturæ*, 86 *obſervatur*, 91 *nullæ*, 93 *opprobria*, 144 *ſolliciti*, 165 *redeamus*, 197 *in diœceſani parœcia aut diœceſi*, 205 *qua in re unius*, 219 *poteſtatis*, 229 *omnino*, 231 *ſcilicet ordinationis*, 268 *paulatim*, 276 *aereæ*, 282 *indiciis*, 291 *alas*, 303 *Eccleſiæ*, 316 *impoſturis*, 317 *hoc opere*, 319 *Lincolnienſi*, 321 *Baronum*, 326 *capitulum*, 335 *in priori editione libri ordinationum*, 340 *hiſtrionico*, 346 *Nec*, 400 *indiciis*, 402 *pro Clero*, 404 *parochum*, 408 *publica promulgatione*, 413 *ſcandalum* 420 *intererit*, 433 *in conſpectu*, 456 *inquiſitio*, 460 *abuſuum*, 463 *funguntur*, 468 *Ecaicorum*, 491 *πᾶσι*, 504 *baphtaroth*, 506 *ſacrificium*, 507 *πρεσβυτέρων*, 508 *Dei*, 517 *grata*, 527 *ſigilli*, 530 *adjecta*, 547 *Mercurium*, 551 *exterminari*, 554 *lata culpa*, 575 *qua praxi aliunde*, 577 *deleatur*, &c. 581 *ſtata*, 614 *deleatur ut*, 628 *Gregorianum*, 647 *πανηγυρεῖς*, 671 *gratiarum actionis*, 703 *cyclopica*, 722 *partim*, 723 *συμπόσια*, 734 *διακονεῖται* 775 *Suarez*, 807 *modò*, 833 *crucis religioſos*, 834 *amplificata*, 932 *παραχαλῶν*.

Hæc leviter percurrenti occurrebant menda, plura deprehendet lector, ſed quæ facile emendari poſſunt.

PRO SVPPLICI
EVANGELICORVM
MINISTRORVM
IN ANGLIA

AD

Sereniſſimum Regem contra Larvatam geminæ Academiæ Gorgonem Apologia, ſive Anti-tami-cami-categoria,

Authore A. Melvino.

1604.

INſolens, audax, facinus nefandum,
Scilicet, poſcit ratio vt decori,
Poſcit ex omni officio vt ſibi mens
Conſcia recti,
De ſacri caſta ratione cultus,
De ſacroſancti officii decoro,
Supplicem ritu veteri libellum
Porgere Regi:
Simplici mente atque animo integello,
Spiritu recto, & ſtudiis modeſtis,
Numinis ſancti veniam, & benigni
Regis honorem
Rite præfantem: Scelus expiandum
Scilicet tauro, & ovium ſuumque
Millibus centum, voluiſſe nudo
Tangere verbo
Præſulum faſtus: monuiſſe ritus
Impios, deridiculos, ineptos,
Lege, ceu labes maculaſque, lecta ex
Gente fugandos.
Iuſque-jurandum ingemuiſſe jura
Exigi contra omnia, tum miſellis
Mentibus triſtem laqueum injici per
Faſque nefaſque.
Turbida illimi crucis in lavacro
Signa conſignem? Magico rotatu
Verba devolvam? ſacra vox ſacratâ im-
murmuret vnda
Strigis in morem? Rationis vſu ad-
Fabor infantem vacuum? canoras
Ingeram nugas minus audienti
Dicta puello?
Parvulo impoſitis manibus ſacrabo
Gratiæ fœdus? Digitone ſponſæ
Annulus ſponſi impoſitus ſacrabit
Connubiale
Fœdus æternæ bonitatis? Vnda
Num ſalutari mulier ſacerdos
Tinget in vitam, Sephoramque reddet
Luſtrica mater?
Pilei quadrum capiti rotundo
Rite quadrabit? pharium Camillo
Supparū Chriſti, & decus Antichriſti
Pontificale?
Paſtor examen gregis exigendum
Curet invitus celebrare cœnam
Promptus arcanam, memorando Ieſu
Vulnera dira?
Cantibus certent Berecinthia æra
Muſicum fractis, reboent vel rauco
Templa mugitu? Illecebris ſupremi ab
Rector Olympi

Captus

Captus humanis; libitumque nobis
Scilicet, Regi id Superûm adlubeſcet:
Somniumque ægri cerebri profanum eſt
Dictis ſacra.
Haud ſecus luſtri lupa Vaticani
Romuli fæcem bibit & bibendum
*Porrigit poc*lo populiſque, & ipſis*
Regibus aureo.
Non ita æterni Wittakerus acer
Luminis vindex, patriæque lumen
Dixit aut ſenſit: neque celſa ſummi
Penna Renoldi,
Certa ſublimes aperire calles,
Sueta cæleſtes iterare curſus,
Læta miſceri niveis beatæ
Civibus aulæ.
Nec Tami aut Cami accola ſaniore
Mente, qui cœlum ſapit in frequenti
Hermathenæo, & celebri Lycæo
Culta juventus;
Cuius affulget genio Iovæ lux:
Cui nitens Sol Juſtitiæ renidet:
Quem jubar Chriſti radiantis alto
Spectat Olympo.
Bucerum laudē, an memorabo magnū
Martyrem? gemmas geminas renati
Aurei ſæcli: duo dura ſacri
Fulmina belli.
Alterum Camus liquido recurſu,
Alterum Tamus trepidante lympha
Audiit, multum ſtupuitque magno
Ore ſonantem.
Anne mulcentē Rhodanū & Lemannū
Prædicem Bezam, viridi in ſenecta?
Octies cuius trepidavit ætas
Claudere denos
Solis anfractus, reditusque, & ultra
Quinque procurrens ſpatioſa in annos
Longius florem viridantis ævi
Prorogat & ver.
Oris erumpit ſcatebra perrenni
Amnis exundans, gravidique rores,
Gratia fœcunda animos apertis
Auribus implent.

Maior hic omni invidia, & ſuperſtes
Millibus mille & Sadeele & omnium
Maximo Calvino, aliiſque veri
Teſtibus æquis;
Voce olorina liquidas ad undas
Nunc canit laudes Genitoris almi.
Carmen & nato canit eliquante
Numinis aurâ,
Senſa de caſtu ſacra puriore,
Dicta de cultu potiore ſancta,
Arma quæ in caſtris iugulent ſeveri
Tramitis hoſtes.
Cana cantanti iuga ninguidarum
Alpium applaudunt, reſonantq; valles:
IVRA concentu nemorum ſonoro,
Et pater Iſter
Conſonant longè: pater & bicornis
Rhenus aſſenſum ingeminat: Garumna,
Sequana, atq; Arar, Liger, inſularum &
Vndipotentum
Magna pars intenta Britannicarum
Voce conſpirat liquidâ: ſolumque
Et ſalum cœli æmula præcinentis
More modoque,
Concinunt Bezæ numeris modiſque
Et polo plaudunt: referuntque leges
Lege quas ſanxit pius ardor & Rex
Scotobritannus.
Sicut edictam in tabulis abenis
Servat æternum pia cura Regis
Qui mare & terras variiſque mundum
Temperat horis.
Cujus æqualis ſoboles parenti
Gentis electæ pater atque cuſtos:
Par & ambobus veniens utrinque
Spiritus almus.
Quippe tres unus Deus, unus Actus;
Vna natura: eſt tribus una virtus,
Vna maieſtas, Deitas & una,
Gloria & una,
Vna vis immenſa, perennis una,
Vita, lux una & ſapientia una,
Vna mens, una & ratio, una vox &
Vna voluntas

Lenis, indulgens, facilis, benigna
Dura & inclemens rigida & ſevera,
Semper æterna, omnipotens & æqua
Semper & alma.
Lucidum cujus ſpeculum eſt reflectens,
Aureum vultus jubar & verendum,
Virginis proles ſata cœlo, & alti interpres Olympi.
Qui patris mentemq; animumq; ſancti
Filius pandit face noctilucâ
Sive doctrinæ documenta, ceu compendia vitæ,
Publicæ, privæ, ſacra ſcita Regni
Regis ad nutum referens; domuſque
Ad voluntatem Domini inſtituta
Singula librans,
" *Luce quam Phœbus melior refundit,*
" *Lege quam legum tulit ipſe lator,*
" *Cujus exacti officii ſuprema eſt*
Norma voluntas.
" *Cæca mens humana, hominū voluntas*
Prava, & affectus rabidi: indigetque
Luce mens, normâ officii voluntas,
Lege libido.
Quiſquis hanc ſurda negat aure, & orba
Mente dat ferri rapidis procellis,
Ter quater caudex, ſtoliduſq; & omni ex
Parte miſellus.
Quiſquis hanc prona bibit aure, quâ ſe
Fundit ubertim liquidas ſub auras
Ille ter prudens, ſapienſque & omni
Ex parte beatus.
Ergo vos Cami proceres Tamique,
Quos viâ flexit male ſuadus error
Denuo rectum duce Rege Regum inſiſtite callem
Vos metus tangit ſi hominū nec ullus,
At Deum fandi memorem & nefandi
Vindicem ſperate, & amæna ſolis
Tartara Diris:
Quæ manent ſontes animas, truceſque
Præſulum faſtus; malè quos perurit
Pervigil zêlus vigilum, & gregis cuſtodia pernox,
Veſte bis tincta Tyrio ſuperbos
Murice: & paſtos dape pinguiore
Regiâ quondam, aut Saliari inunctâ abdomine cœna.
Qualis Urſini Damaſique faſtus
Turgidus, luxuque ferox, feroque
Ambitu pugnax ſacrā & ædē & urbē
Cœde nefanda
Civium inceſtavit: & ominoſum
Traxit exemplum veniens in ævum
Præſulum quod nobilium indecorus
Provocat ordo.
Quid fames auri ſacra? quid Cupido
Ambitus diri fera non propagat
Poſteris culpæ? mala damna quanta
Plurima fundit?

DE

DE REGIMINE ECCLESIÆ SCOTICANÆ EPISTOLA.

Fratribus chariſſimis, Eccleſiarum reformatarum paſtoribus fidis Hieronymus Philadelphus *ſalutem in Domino.*

Honoratiſsimi & Chariſsimi,

QVando nobis perſuaſum eſt, de veſtro ſincero in nos amore, & res noſtras cognoſcendi ſtudio, quæ fuerit, quæ ſit noſtra de Epiſcopatu ſententia: quamvis multi ſunt, qui melius poſſent; tamen mihi viſum eſt breviter exponere, quàm maligni, & inſidioſi de nobis rumores ſpargantur: quaſi ſpontè ceſſerimus diſciplinâ benè apud nos conſtitutâ.

Quamvis Eccleſia noſtra poſt primam reformationem quatuor agnoſcat Miniſtrorum genera, Paſtorum, Doctorum, Presbyterorum, & Diaconorum: tamen Doctores alios nondum habuit, quàm qui in Scholis. Per reliquos tres ordines, juvantibus ex nobilitate, & plebe, quos Deus ad cauſam ſuam addebat, Prælatis aliis repugnantibus, aliis non juvantibus, reformatio religionis hactenus proceſſit.

Eccleſiæ noſtræ ſemper fuit ſententia, omnem rem Eccleſiaſticam ab his miniſtris ſolis pro ſuo cujuſque munere gerendam eſſe; ut quibus ſolis Deus rem hanc demandet, quod patet ex libello de diſciplina noſtra magni in Scotia ſenatus auctoritate edito, anno 1560. & auctiore in actis publicis nationalis Synodi inſerto, anno 1581.

Quod ad Eccleſiarum adminiſtrationem attinet; ſive unius, ſive plurium, ſive omnium, ſemper viſum nobis eſt conventus liberos eſſe neceſſarios: nullius unius arbitrio, ſive auctoritatem ſibi arrogantis, ſive ſupra ſocios ſapientis, rem tantam committendam eſſe.

Vnde Eccleſia noſtra quatuor genera conventuum probavit. Vnum totius de rebus totius: alterum prõvinciale de rebus provincialibus: tertium Presbyteriale vicinarum Eccleſiarum rem ſuam per ſuos Miniſtros ſingulis Hebdomadis curantium; in quo bini per vices divinum verbum interpretabantur: quartum ſingularum parochiarum per paſtorem, & ſuos presbyteros inter ſuos ſubnaſcentia mala caſtigantium:ut ab inferioribus tamen ad ſuperiores libera ſemper eſſet provocatio.

Generalis conventus conſiſtebat ex commiſſionariis (quos vocabant) à Rege, à presbyteriis, à civitatibus, à provinciis,& academiis,prout res poſcebat,miſſis. Provincialis ex paſtoribus, & commiſſionariis provinciarum.Presbyterialis ex paſtoribus & commiſſionariis ſuę ditionis. Parochialis ex ſuo paſtore, & presbyteris; ut patet ex ſecundo de diſciplina libello.

Horum conventuum anima fuit concordia, & ſententiarũ fraterna conſpiratio ab omni dominatione & diviſione

diviſione abhorrens. Vnde Prælatorum uſurpatio, ut ordini & unitati contraria ſemper damnata eſt.

Nihilominus à tribus generibus Epiſcoporum Eccleſia noſtra tentata eſt, quorum tamen nullum, unquam probavit ulla Synodus Nationalis, nec ut à Deo conſtitutum agnoſcebat.

Primum genus paucorum fuit Epiſcoporum, qui ejerato papiſmo ſed ad cauſam reformationis adjungebant. His conceſſum ut fruerentur reditibus, ea lege, ut paſtores in ſuis diœceſibus alerent.

Secundum fuit eorum, qui aulicâ gratiâ in Epiſcopi nomen, & titulum, & partem fructuum ſurrogabantur; reliquum tenerent aulici, quorum gratiâ nitebantur.

Tertium fuit quorundam paſtorum, quibus datum fuit in publicis regni comitiis Eccleſiæ nomine ſuffragium, qui nunc deſertis gregibus & civilem, & Eccleſiaſticam poteſtatem uſurpant.

Primum genus, initio reformationis, hac occaſione toleratum fuit. Idoneorum paſtorum inopiâ, & commeatuum unde viverent, atque aliis impedimentis, quæ obſtabant, factum, ne ſingulis Eccleſiis ſinguli darentur paſtores. Tam periculoſis temporibus, & in tanta literatorum penuria, multæ Eccleſiæ vacabant, multæ à diſciplina infirmiores erant. Vnde Eccleſia, ut his malis ſuccurreret, ſtatuit ex ſelectiſſimis paſtoribus duodecim eligi, quibus daretur in deſignatis ſibi provinciis ad tempus poteſtas ſacra adminiſtrandi, auctorandi & exauctorandi paſtores. Hos ſuperintendentes appellabant, & in ſumptum majori ſtipendio inſtruebant.

Superintendentes iſti non exercebant ſingularem poteſtatem, quamvis magna fuit paſtorum penuria: ſed ordinarios conventus adhibebant, aut extra ordinem,

nem ſocios aliquot à conventibus deſignatos, quo res eſſet ſanctior: ut in primo de diſciplina libello, & actis ſynodorum cautum. Vbi eccleſiæ erant rectè conſtitutæ, rem ſuam ipſæ curabant. Superintendentes iſti generali Concilio factorum, & decretorum rationem quotannis ſemel, aut ſæpius reddebant.

Quamvis res eccleſiæ,ut illa ferebant tempora, duodecim iſtos poſcebat Superintendentes: tamen adnitente etiam Eccleſia, nunquam potuit ſumptus niſi in quinque ſuppeditari.

Ergo ut negotium, quod ad tempus Superintendentibus dabatur,tamen procederet; poſt in generali Concilio decretum,ut Commiſſionarij,quos vocant,ceu viſitatores provinciarum emitterentur pari cum Superintendentibus poteſtate.

Idoneorum paſtorum, & commeatuum inopiâ item factum,ut paucos,quos dixi, Epiſcopos in Commiſſionariorum numerum adſcribere non renueret Eccleſia. Vnde patet non Epiſcopalem,ſed temporariam, & à ſynodo delegatam poteſtatem primi generis Epiſcopos exercuiſſe.

Horum quidam in Collgium civilium judicum adſcribebantur: quidam læſæ majeſtatis inſimulabantur. Omnes datum ſibi officium negligebant, ut illorum opera plus detrimenti,quam emolumenti attulerit.

Secundum genus Epiſcoporum à Nobilibus, qui reditus Eccleſiaſticos captabant, ſubmittebatur. Hi duabus artibus in bona Eccleſiæ invadebant:Prima,ut quatuor parœciis unus ſufficeret, paucis nummis conductus miſellus Paſtorculus: ſecunda,ut ex miniſtris,quidam Epiſcopi nomen induerent; reditus particulam perciperent; reliquum aulicis, quorum gratia nitebantur,

tur cederet.

Hæc Lethæ anno 1571. Ianuarii duodecimo in conventu quorundam Eccleſiaſticorum,& politicorum ſerebantur: Sed in generali ſynodo anno ſequenti Perthæ contrà, communi omnium ſuffragio proteſtatio facta eſt. Deinde decretum anno 1573. in generali Concilio,ne Epiſcopi iſti ab aula ſubornati alio jure, quàm ſuperintendentes, uterentur. Neque diuturnum fuit; nam in conventu generali Edinburgi anno 1575. diſputatum, an Superintendentes, & novum iſtud genus Epiſcoporum oneri,an honori eſſent. Multæ enim erant de licentia, de negligentia, & ignorantia Epiſcoporum querelæ.

Tandem in conventu ibidem anno 1576. 24, Aprilis,decretum eſt, nomen Epiſcopi nihil aliud eſſe quam paſtoris,ejus miniſterium unius gregis,quem docere,& regere debeat: itaque Epiſcopi Titulares ſeriam gregis ſui curam ſuſciperent, vanos faſtus deponerent.

Quia adhuc infirma fuit Eccleſiæ conditio, multis adhuc parœcijs vacuis; alijs nondum adverſus omnia mala ſatis munitis, Concilium generale cogebatur legatorum, quos Commiſſionarios vocant, poteſtatem retinere. Ideoque quoſdam,quos prius Superintendentes, & Epiſcopos vocabant, adſcripſit. Vnde apparet iſtos Epiſcopos Eccleſiarum paſtoribus æquatos eſſe, cum eadem utriſque demandata eſſet auctoritas, utriſque anguſtiores regiones darentur.

Non licuit iſtis, jam delegatis,ſolis ſuam poteſtatem, exercere, niſi cum provincialibus conventibus, aut ſociis à conventu datis; aut fratribus ad prophetandum aggregatis. Iique ſynodis provincialibus obnoxii,eratq; eorum poteſtas in diem,& in arbitrio generalis Synodi-

Secundus de diſciplina libellus, poſt multos doctiſſimorum virorum privatos, & publicos congreſſus; poſt varia & noſtrorum & exterorum Theologorum conſilia, & diſputationes publicas, ſæpius in comitijs Eccleſiæ repetitas, tandem anno 1587. unanimi omnium conſenſu comprobatus eſt. In eo tota regiminis Eccleſiaſtici ratio, & Eccleſiaſticorum conventuum jura deſcribuntur, Hierarchia Epiſcoporum & Archiepiſcoporum damnatur. In nationali Concilio ad Taodunum anno 1580. 13. Iulij decretum eſt, Epiſcoporum poteſtatem in Presbyteros ex ſcripturis nullam eſſe; commentum eſſe humanum, magno Eccleſiæ malo receptum, ex Eccleſia eliminandum; & mandatum, ut huic decreto ſe ſubjiciant Epiſcopi titulares dicti, ſub pœna excommunicationis. a b

Iterum Glaſguæ anno 1581. 24. April. idem libellus actis publicis inſertus eſt: Ibidemq; decreto prioris Synodi Epiſcoporum uſurpationem tam in ſecularibus, quàm in ſpiritualibus damnatam fuiſſe, declaratur. c

Ad hanc Synodum Rex exemplar miſit, quo Presbyteria parœciarum adunatarum per totum regnum, locis quàm maximè oportunis, conſtituantur, quod quidem brevi uſurpatum fuit. Addita fuit à rege formula ceu confeſſio fidei, quam Rex, & ſubditi omnium ordinum, Regis juſſu, chirographo conſignarunt, ſanctè jurantes, ſe doctrinam, & diſciplinam in eccleſia Scoticana tunc temporis receptam, omni ope ſua, ad extremum halitum propugnaturos. Hanc fidei formulam, & mandatum regium probavit Synodus. Subſcriptionem iterum imperavit Sanctior ſenatus anno 1589. c

Anno

Anno 1587,20, Iunii, ad Edinburgum decreto Synodi nationalis, prohibiti Rectores Academiarum, vel diſcipulos admittere ætatis maturioris, vel ad gradus promovere,niſi prius formulæ fidei,toties quoties promoventur,ſubſcripſerint.

a Anno 1590, 4 Auguſti, Commiſſionariorum, quos dixi deſignatarum quarundam regionum Viſitatores, ceu Inſpectores, poteſtas abrogata eſt; eorumque munus Presbyteriis, tanquam jus ſuum conceſſum eſt.

Anno 1592. publica auctoritate parliamenti ius Eccleſię ratum eſt: Conventibus nationalibus, provincialibus, presbyteriis claſſicis, & parochialibus confirmata auctoritas: & presbyteriis claſſicis jus conferendi beneficia permiſſum eſt. Statutum iſtud, ut donum verè regium, à Rege ad Synodum generalem anno ſequenti miſſum, & inter archiva Eccleſiæ relatum.

Anno 1595 & 1596. Renovatum eſt ſanctum & ſolenne fœdus, in quo pacti ſunt omnium ordinum homines cum Domino, ſe à religione, & diſciplina ſtaturos, & contraria omnia pro viribus propulſaturos, ut patet ex actis Synodorum, & presbyteriorum. Tum quidem bene currebamus.

Tertium genus Epiſcoporum,Diabolus hanc felicitatem nobis invidens, nova arte, & hac, quam dicam occaſione, ſuppoſuit.

Cum Eccleſia jam diu gravi & iniquo animo injurias hominum ſecularium tuliſſet,qui uſurpatis prælatorum titulis in publicis regni comitiis pro eccleſia, contra eccleſiam ſuffragii iure utebantur;ſæpius pitivit, ut illa poteſtate privarentur,ſæpiuſque in aliud tempus remedium reiectum eſt.

Conſilio regis delecti ſunt in Synodo ad Taodunum anno 1597, 16, Maij quidam miniſtri, quibus commiſſa poteſtas paſtores quibuſdam civitatibus præficiendi, & cura excogitandi certam, & immotam ſtipendiorum rationem. Hi vulgo Commiſſionarij vel Legati Synodi generalis dicti ſunt.

In Parliamento Edinburgi habito anno 1597, hi Commiſſionarij petiverunt, ſine ſpeciali tamen à Synodo data poteſtate, ut Eccleſiæ, tanquam tertio ordini, in comitijs jus ſuum redderetur.

Id conceſſum hac lege eſt, ut quibus miniſtris veterum prælatorum beneficia conferrentur, ſuffragij jure uterentur. Datum Regi, ut de illorum poteſtate in ſpiritualibus, cum generāli Eccleſiæ conventu ageret: ſalva tamen recepta Eccleſiæ diſciplinâ, actis comitiorum regni, conventibus Eccleſiaſticis conceſſa.

Ad hoc ergo negotium dictus dies nationalis Synodi anticipatus eſt, conventumque Taoduni 13. Martij Anno 1597. In hæc capita, per contentionem potiùs, quàm concors & unanime ſuffragium, plurimi convenerunt. Primo, ut miniſtri iure ſuffragii tertii ordinis in comitiis regni fungerentur. Secundo, ut tot eorum, quot in Eccleſia papiſtica Epiſcoporum, Abbatum, & Priorum erant tituli, ad id munus deſignarentur. Tertio ut horum delectus à Rege, & Eccleſia fieret.

Hinc anno 1600. ad montem Roſarum à generāli Concilio in reliqua conventum. Quarto, ut Eccleſia ſex in unumquemque locum nominaret; Rex ex his unum, ſi nihil offenderet, deligeret: ſin offenderet, novus delectus fieret: ex quibus rex unum ſine exceptione adſumeret. Quinto, ius nominandi fore

penes

penes nationale Concilium, ſed adhibito provincialis Synodi, aut Presbyterii conſilio. Sexto, ut ſalvo ſcholarum & Eccleſiarum jure, reliquum cujuſq; beneficii, ei Rex impetraret.

Additæ ſunt cautiones ne quid in hoc munere peccaretur. 1. Ne quid in Comitijs regni, Eccleſiæ nomine ſine eius auctoritate ageret, ſub pœna depoſitionis. 2 Factorum & dictorum Synodo generali rationem redderet, judicio obtemperaret, cenſuram æquo animo ferret, ſub pœna perfidiæ & excommunicationis. 3 Acquieſceret ea parte beneficii, quam Rex aſſignaret, ſine damno Eccleſiarum jam conſtitutarum, aut vacuarum, idque in ejus donatione expreſſè caveatur. 4 Ne quid dilapidaret, aut ſine conſcientia, & conſenſu Regis, & Eccleſiæ elocaret, aut in eum finem aliis aſſenſum præberet; in quod interdicto cavebit. 5 Eccleſiam ſuam, cujus paſtor erit, ſedulò curaret, Presbyterio ſuo, & conventibus provincialibus, quod ad paſtoris munus attinet, non minùs quàm reliqui ſocii, & fratres obnoxius eſſet. 6 In beneficiorum collatione, viſitatione, & omni jure Eccleſiaſtico, ne quidquam ſupra collegas uſurparet, niſi à collegis ad id munus deputaretur, idque ſub pœna depoſitionis. Si quid fecerit repugnantibus Synodis, aut Presbyterio, ipſo facto irritum erit. 7 In conventibus generalibus, provincialibus, & Presbyterialibus ſe ut collegam gereret, & cenſuram æquo animo ferret. 8 Vt in hæc omnia capita priùs juraret, quàm admittatur, ſuoque chirographo rata haberet. 9 Vt depoſitus à paſtoris officio auctoritate Synodi generalis provincialis, aut Presbyterii, ſimul ſuffragii jure deprivetur. 10 Liceret Eccleſiæ ex re nata alias, quas liberet, cautiones addere.

De nomine conſenſum, ut Commiſſionarius vel legatus cum jure ſuffragii in Comitijs vocaretur; ſi Comitia regni, Regis auctoritate adduci, ut admittant, poſſint: ſin minus, generalis Eccleſiæ conventus de alio nomine deliberaret.

Hic Commiſſionarius, annuatim legatione hac coram conventu Eccleſiæ ſe exueret, & eorum arbitrio continuaretur, aut mutaretur, conſentiente Rege, aut Regis legato, modo interſit.

Iſtorum legatorum nemo, niſi à presbyterio ſuo deputetur, ſuffragii jus in conventibus provincialibus, aut nationalibus uſurparet.

Ambitus crimen ſatis cauſæ ſit, ut deponatur. De jure ſuffragii inter Regem, & Eccleſiam conventum eſſe, miniſtri ſuis gregibus promulgent; nemo prorſus quidquam obloquatur.

Hoc ideo decretum, quòd ſincerior pars Eccleſiæ ab hoc ſuffragii jure diſſentiret: vel quod alienum à paſtoris officio judicaret: vel quod viderent ad jam damnatum Epiſcopatum reditum aperire. At contra, alii ſpe prædæ, collegas ad conſentiendum hortabantur: ſe vindicaturos Eccleſiam ex inopia, & contemptu: antiquam libertatem recuperaturos præ ſe ferebant: & eo perpulerunt, ut paucis tantùm ſuffragiis, etiam Rege adnitente, vincerent. a

Conceſſo hoc jure ſuffragii, quod omnino civile eſt: nihilominus Eccleſia noſtra plura miniſtrorum genera, quàm quatuor, de quibus ſupra, non agnovit.

Qui prædam captabant, ſpretis conditionibus, quas modo dixi, ſe in jus ſuffragii ingeſſerunt, & ſimul in Epiſcoporum veterum reditus irrepſerunt.

Non contenti hoc jure civili, poteſtatem in reliquos ſym-

ſymmiſtas cœperunt ambire, quod priús profitebantur ſe non facturos.

In conventu Limnuchi habito 12, decemb. anno 1606, ſpecie extinguendi incendium, quod exoriebatur, muniendi presbyteria & Synodos provinciales, occupandi iſtorum uſurpationem, & conſtituendi papiſtarum delatores ad ſanctiorem ſenatum, commenti ſunt, ut in ſingulis presbyteriis præſideret quiſque rerum peritiſſimus & ad moderandum aptiſſimus, quem ipſi ibi deſignarent: deſignaretur autem in ſuo presbyterio, cui in comitiis regni datum jus ſuffragii. Fuerat vero prius hic præſes ſemeſtris, & delectus ad arbitriũ presbyterii. Sed illorũ cõmentum poſtea cõpertũ eſt, aditũ potius ad id quod volebãt, aperuiſſe, quàm uſurpationẽ occupaſſe.

Vt adducerent fratres ibi convocatos ut hanc ſpeciem probarent, profeſſi ſunt, non fuiſſe conſilium ſuum in fratres ullam poteſtatem aut uſurpare, aut exercere: neque ſeſe in ullam auctoritatẽ ingerere niſi quam à Preſbyteriis, & Conciliis Provincialibus, & nationalibus acciperent. Quod ſi quis eorum aliud facere deprehenderetur, ſe ſubmitteret cenſuræ Eccleſiæ, non ſecus, ac quivis alius ſymmyſta.

His artibus & aliis inſidiis adductus conventus, ut fidem haberent, & tamen valdè metuens malum aliquod ſubeſſe, his legibus admiſerunt, quos dicimus, præſides. 1 Nihil facturos, niſi de conſilio, & conſenſu collegarũ. 2 Servaturos acta generalis Synodi, & cautiones Cõmiſſionariis præſcriptas. 3 Non aliam auctoritatem uſurpaturos, quã qui priùs hoc munere fungebantur. 4 Illis abſentibus, licere presbyteriis, & ſynodis eligere, quos velint, præſides. 5 Sede vacante, eligendũ præſidẽ preſbyterii à ſynodo provinciali, & commiſſionariis regis, ſi

forte

forte aderint. 6 Si forte quis iſtorum inter conventus provinciales moriatur, licere Presbyterio in demortui locum, uſque ad ſequentem ſynodum, aliquem ſubſtituere. 7 Præſidem Presbyterii obnoxium fore provincialis Synodi cenſuræ, ut ſi negligentior deprehendatur, aut in collegas uſurpare, officio ſuo deprivetur. 8 Synodi provincialis præſidem in poteſtate fore generalis Synodi, ut ſi quid remittat, aut uſurpet, eodem modo deprivetur. 9 Omnes presbyteriorum, & provincialium ſynodorum præſides, ut membra, generalibus Conciliis adfuturos, & rationem adminiſtrationis reddituros. 10 Præter præſidem, & ſcribam, licere Presbyterio duos, aut tres legatos ad concilium mittere, ſecundum acta, & conſuetudinem Eccleſiæ. 11 Presbyteriales, parochiales, provinciales, & nationales conventus, quod ad cætera, antiquum jus retenturos. 12 Præſidem generalis ſynodi more ſolito communi ſuffragio eligendum. 13 Si qua in provincia nullus ſit cum jure ſuffragii Commiſſionarius, aut ibidem præſes Presbyterii, ex preſidibus Presbyteriorum Præſidem Synodi provincialis electum iri, conſentiente Regis Commiſſionario, ſi forte adſit.

Hæ cautiones factæ ſunt in fraudem antiquæ libertatis, Non licere jam amplius presbyteris aut Synodis provincialibus caſtigare ſuos præſides; Electionem prius liberam, iam obnoxiam eſſe quorundam Commiſſionariorum conſenſui; Præſidem, & ſcribam neceſſario ut legatos ſuos ad nationale Concilium, à presbyterio agnoſcendos. Atque hæc omnia contrà quàm cautum eſt in parliamento Edinburgi habito anno 1597.

Hos

Hos præſides tamen Presbyteria non admiſerunt, niſi coacti libellis proſcriptionem minantibus. Neque enim agnoverunt conventum illum pro legitimo: quia contra Eccleſiæ ordinem, & receptam conſuetudinem convenerunt. Synodi autem provinciales nulla vi cogi potuerunt, ut impoſitos ſibi præſides agnoſcerent. Non ſolùm quòd conventum illlum pro illegitimo haberent; ſed etiam quòd decreti partem illam ſuppoſititiam eſſe arguerent. Idque teſtati ſunt coram Synodis, qui ibi convenerant. Fuerunt & alia ficta; Pręſides provincialium ſynodorum, & preſbyteriorum intereſſe debere conciliis generalibus, ut membra conſtituentia: Commiſſionarium, qui cum jure ſuffragii, pręſidem deſignandum Presbyterio; & quę ubique miſcentur de præſide Synodi Provincialis: Nam de his altum ſilentium erat. Ego tamen omnia prius retuli, ſicut ipſi exhibuerunt, ut etiam ficta in eos retorqueantur, ſecundum illud, *Ex ore tuo te judico.*

Hac, quantum volebant, non ſucceſſit, aliâ igitur aggreſſi ſunt viâ. Armati poteſtate celſioris, quam vocant commiſſionis, ut miniſtros officio exuant, excommunicationem decernant, mulctas imponant, pro arbitrio incarcerent: id eſt, ut faciliùs omnes opprimant.

Curarunt quoſdam miniſtros à conventibus Eccleſiæ arcendos: & acquiſita ſibi poteſtate, reliquis terrōrem injecerunt. Atque ita in conventu Glaſguæ habito anno 1610. terrore, inſidiis, aliiſque artibus nimis notis, poteſtatem inſtituendi & deſtituendi paſtores, excommunicandi, viſitandi, præſidendi in ſynodis ſuis Dioceſanis, ſimiliumque, ſibi ſolis reddiderunt ob-

tamen protinus violarunt. Hic etiam conventus contra ordinem, & receptam conſuetudinem convocatus eſt & nullus habetur.

Paulò poſt quidam eorum in Angliam profecti, in novam poteſtatem conſecrati ſunt, neſcio, nedum conſentiente, aut mandante illo ipſo conventu: reverſi alios conſecrarunt: conſecrati vero omnes, deſertis gregibus, novo modo cœperunt imperare: quod promiſerunt Presbyteriis, & Synodis obſequium, in tetram dominationem commutarunt: Presbyteria & Synodos poteſtate exuerunt: Seſe ab Eccleſiaſtica cenſura exemerunt: percutiunt paſtores, & diſſipant greges. Atque hæc omnia contra decreta Eccleſiæ, acta Comitiorum regni, Confeſſionem fidei, fidem datam, cum admiſſi fuerunt ad miniſterium, ſanctum & ſolenne fœdus, de quo ſupra, ipſorum proteſtationes, cautiones & leges, quas ipſi ut juſtas agnoverunt, quas indies, tanquam legibus ſoluti violant.

Ex his orta non tantum fraternæ unitatis diviſio, regiminis Eccleſiaſtici confuſio; ſed etiam conſilia, & conatus in ſacramentorum miniſtratione multa mutandi, feſtorum obſervationem, & ſimilia invehendi. Cum hactenus de rebus Eccleſiæ, gravi in Synodis & maturo conſilio deliberaretur; jam temerè ſine conſilio ad nutum paucorum nova invehuntur, & graviora prorſus negliguntur.

Ex his, quæ diximus facile videre eſt, nullum iſtorum Epiſcoporum genus ab Eccleſia noſtra laudatum: contra à nobis non ſemel damnatum eſſe: Tertium vero genus dolo magis, quàm conſilio ſurrepſiſſe: auctoritatem, quam vi uſurpant, vi exercere: ſinceriorem partem, quæ minima non eſt, adhuc

occlamare:

occlamare : reliquos invitos , nec ſine murmure ſuccumbere.

Date veniam brevitati,quod ſi forte brevitas obſcuritate peperit, a vobis moniti, prout Deus dederit, obſcura in apertam lucem proferemus, & dubia ſolvemus : ſi quid libet præterea ſcire, quærite, & intelligetis, non deerimus vobis. Cavete ab hominibus. Probate ſpiritus: Deum oramus Opt. Max. ut his temporibus vos ; vos item orate, ut nos corroboret, & contra hæc mala virtute ſui ſpiritus muniat.

(***)

V. Obſervantiſſ.

Hieronymus Philadelphus.

Spotſuodi Epiſcopi παρονομασία a *Spot* quod Scoticè eſt labes,& *Wood* quod eſt ſylva.

A Labe & ſylva Spotſuodus Epiſcopus ortus,
Præfert ingenii triſtia fata ſui.
Furtum ſylva tegit, labes pulchra omnia fœdat,
Nil furto & fœdo nequius eſſe poteſt.
Ergo pedum fractum periura fraude reſarcis,
Et Chriſti ſponſam perfide labe notas?
Quoſque bibis fumos, avida quod fauce Lyeum,
In ſacros cœtus impius ore vomis?

N. N.

EPI-

EPISTOLÆ
PHILADELPHI
Vindiciæ contra calumnias *Iohannis Spotſvodi* Fani Andreæ Pſeudo-archiepiſcopi.
Authore Anonymo.

Candido lectori Salutem in Chriſto.

C*Vm legati undique accerſerentur ad Synodum Dordrechti celebratam anno* 1618,*& à nobis nulli mitterentur,inceſſit ſuſpicio id de conſilio Epiſcoporum fieri; vt per abſentiam noſtram exemplo noſtro ad ſuum ordinē aliis Eccleſiis commendandum vterentur. Huic malo vt occurreret Philadelphus, qua eſt pietatate & prudentia, epiſtolā ſcripſit,ut eos,qui illuc convenirent,doceret, qui fuiſſet ſtatus Eccleſiæ noſtræ,& quibus artibus apud nos oppreſſa libertas Evangelica,ne videremur tanto flagitio teneri, & ſponte diſciplina verè Chriſtiana ceſſiſſe. Ad hæc Miſadelphus, Iohannes Spotſvodus Fani Andreæ Pſeudoarchiepiſcopus in libello quem inſcripſit,* Refutationem libelli de Regimine Eccleſiæ Scoticanæ,*ita reſpondet,vt,quod narratur,fugiat,& diverſam inſtituat hiſtoriam,neque ad rem neque verā.Philadelphus ex libris de Diſciplina & Actorum Synodaliū tabulis authenticis ſua fideliter depromit,& pluriū annorū praxi confirmat. Miſadelphus verò cauſam cū cauſa vel teſtimonia cum teſtimoniis nuſquā componit, nec Philadelphi hypotheſibus alias opponit, ſed à ſtatu cōtroverſiæ de miniſtrorū & conventuū generibus,vt ſcopulo divertens,ad convitia & calumnias delabitur, & tumultuū aulicorum originem & culpam in Eccleſiam,conventus Eccleſiaſticos, aut viros pios de Eccleſia optimè meritos transfert.Debacchatur in zelum populi, in fidem & conſtantiam ſervorum Dei, in optimè ſtabilitum,& fœliciter adminiſtratum Eccleſiæ ordinem,& reformatæ religionis venuſtatem & dignitatem atro felle conſpurcat. Nec patribus noſtris, nec patriæ, nec vivis nec mortuis,reformatæ*

religionis aſſertoribus primis parcit. Quæ de coniuratione Ruthueniana refert, de Andrea Melvino, Davide Blackio, Roberto Mongomerio, eccleſia Lucherana, tumultu Edinburgeno, Hiſpano quodamq́; & id genus alijs, quàm vera ſunt, ſuis locis videbimus. Sed qualiacunq́; ſunt, contra Philadelphi epiſtolam nihil faciunt. Eccleſiam noſtram probaſſe epiſcoporum regimen, aut legitimo ordine fuiſſe reſtitutum, aut etiamnum probare non probant. Qui calumnijs nos inceſſit, is eſt, qui etiam de gradu deijcit, victu exuit, exilio a gregibus & familijs multat: ad ſummam crudelitatem nihil reliqui facit, niſi quod miſeram vitam, ut miſeriam ſentiatiamus, relinquit. Neq́; hanc patitur perſecutionem dici, quod tamen genus perſecutionis, vt quavis morte miſerius Iulianus in Chriſtianos exercuiſſe dicitur. Quin lenitatem vocat, minaturq́; ad ſeveritatem deſcendere, vt malo docti diſcamus ſapere. Si ſuæ ſcholæ fieret diſcipulus, ſentiretque, quam laudat, lenitatem, aliud ſentiret & diceret. Cum plebs indignitate rei tacta exclamat, flagitium eſſe innoxios homines ob nullũ facinus ab aqua et igne, deſertis liberis et vxoribus excludi, excuſant ille et alij coepiſcopi ſe nolle factum: ſi auderent libenter velle parcere: ſed eam Regis eſſe voluntatem; parendum illi eſſe neceſſariò. Nulla hic tamen eſſet neceſſitas, ſi tenui ſorte contenti paritatẽ colere cum fratribus vellent. Nihil illis ſatis eſt, niſi opibus cum principibus æquentur, honore, non tantùm æqualibus, ſed longè melioribus præluceant. Nam, ſi virtutem reſpicias, quis Iohannem Spotſuodum cum non paucis, qui tenui ſorte contenti nihil altius petunt, vel ingenio, vel doctrina, vel moribus comparet, quæ præcipua miniſtrorũ laus, quos ille, qua nunc eſt ſuperbia, pro miſellis miniſtellis præ ſe cõtemnit. Dedicavit principi Carolo libellum iſtum de rebus Eccleſiæ Scoticanæ latinum et græcis quaſi ſtellis diſtinctum, quem omnes ſcimus græcè neſcire, latinè vix ſcire, nedum poſſe tam latinè ſcribere. Sed non eſt mirum mentitis (medici cuiuſdam ut audio) pennis niti mendaciorum conſarcinatorem. Ad ſingula quæ contra nos adfert, reſpondeo, id eſt, quod præter cauſam, pro cauſa, contra conſcientiam dicitur, ſive falſum ſive alienum ſit. Tu vale, lege ſedulo, pende ſerio et iudica ſincerè.

EPISTOLÆ

PHILADELPHI VINDICIAE.

EXordiar, inquit Miſadelphus, *ab inſigni eius mendacio. Ait enim, Eccleſiam noſtram poſt primam reformationem, quatuor ſolum miniſtrorum ordines agnoviſſe, paſtorum videlicet, Doctorum, Presbyterorum (Laicos intelligit) Diaconorum. Quum in ipſa renaſcentis Eccleſiæ infantia, creati fuerint Superintendentes, quos vocant, cum ampliſſima poteſtate, miniſtros ordinandi, caſtigandi, exauctorandi varie pro delicti qualitate.* Philadelphus refert initio reformationis ſelectos fuiſſe quoſdam miniſtros, quibus data in deſignatis ſibi provinciis ad tempus poteſtas ſacra adminiſtrandi, auctorandi & exauctorandi paſtores, & hos ſuperintendentes vocatos fuiſſe. Vides non ignoraſſe Philadelphũ in ipſa renaſcentis Eccleſiæ infantia creatos fuiſſe Superintendentes cum poteſtate auctorandi exauctorandi, nec præteriiſſe, ſed bona fide retuliſſe. Cum igitur aſſerit Eccleſiam noſtram poſt primam reformationem, quatuor miniſtrorum genera agnoviſſe de perpetuis & ordinariis functionibus loquitur. Nam cum dicit Superintendentibus *ad tempus* datam poteſtatem in deſignatis ſibi provinciis auctorandi,&c. ſatis diſertè diſtinguit inter temporariã Superintendentium & perpetuas functiones Paſtorum, Doctorum, Seniorum, & Diaconorum; inter ad miniſtrationem ab Eccleſia inſtitutam, & functionẽ divina authoritate ordinatam. Nam & Evangeliſtarum munus temporarium erat, authoritate tamen divina & vocatione extraordinaria munitum. Superintendentes quid aliud quàm miniſtri ampliori præ aliis poteſtate aliorum ceſſione voluntaria inſtructi: Epiſcopi functionem ſuã eſſe ſtabilem, & perpetuã jactitant, inſtitutione divina ab Apoſtolorum temporibus per continuam ſucceſſionem ad eos derivatam, non voluntaria presbyterorum ceſſione collatam, & jure divino differre Epiſcopum à Presbytero poteſtate ordinationis & juriſdictionis. De Superintendentibus non ita ſenſerunt religionis reformatæ inſtauratores. Nam in libro de diſciplina edito anno 1560 anno primo publicæ & univerſalis reformationis capite de Superintendentibus habentur hæc verba. *Æquum duximus enarrare rationes, quibus adducti ſumus ad conſtituendum his tempori-*

Quatuor ſolum genera miniſtrorum agnovit ab initio Eccleſia noſtra.

temporibus diſcrimen inter Cōcionatores, & quot Superintendentibus opus eſſe judicamus. Ne forte Nobiles aliique Senatores quorum concilio exhibitus liber ille, ſuſpicarentur, illos in ipſo limine reformationis publicæ reſiliiſſe ab ea doctrina, quàm aliquot ante annos in privatis ædibus aut locis, ex eorum ore exceperant, de Superintendentium electione, adminiſtratione, ſuſtentatione, depoſitione dicturi, pauca præfantur, & præſentē rarum ſtatū ſuadere diſcrimen aliquod conſtituendū, & ſuperintendentes inſtituendos oſtendunt. *Si enim*, inquiunt, *miniſtri eximiis donis à Deo locupletati particularibus quibuſdam eccleſiis omnes addicerentur, regni pars maxima concionū beneficio deſtitueretur quo non ſolum obmurmurandi materia ſubminiſtrabitur, ſed etiam multorum ſalus periclitabitur.* Cum meſſis eſſet magna, operarii pauci, pauci qui docerent, multi qui docendi, viſum eſt quibuſdam miniſtris negotium dare obeundi regiones ceu provincias illis aſſignatas, evangelium prædicandi & eccleſias conſtituendi, quibus non licebat per librum de diſciplina ultra diem viceſimum aliquo in loco hærere, nec ad ſedem regionis primariam reverſis, ibi cōſiſtere vltra tres aut quatuor menſes; ſed denuo provinciam ſuam obire oporrebat, & tribus vicibus ſingulis ſeptimanis conciones habere. Hæccine ſatis arguunt Superintendentium munus non fuiſſe illorū judicio ordinariam vel perpetuam functionē, aut divino jure illis peculiarē, acſi divino jure liceret Superintendentibus quædam facere, quę preſbyteris attingere nefas, ſicut nunc epiſcopi ſibi vendicant ordinem diſtinctum ab ordine preſbyteri, eumq; jure divino inſtitutum. Nonne Iohannes Cnoxius, qui in numerum illum cooptari conſtanter renuit, Iacobum Lowſonum ſucceſſorem ſibi deſignatum auctoravit. Miladelphus id genus officii pro miniſterio, eoſque pro miniſtris habitos colligit ex eo, *quod in miniſtrorum ordinem antè cooptati ad hoc προστασίας munus ſolennibus auſpiciis deſtinabantur, deſtinati eligebantur, electi functionem inibant.* Non ſequitur habuiſſe eos pro ordinariis aut perpetuis miniſtris, vel à Deo inſtitutis. Nam etiam humanitus inſtitutos & ad tempus, ſolennibus auſpiciis deſtinare ad hoc opus potuerunt. Cum Paulus & Barnabas Antiochia Syriæ emiſſi ad opus, ad quod vocati ſunt à ſpiritu ſancto, cum precibus & impoſitione manuum commendati ſunt gratiæ Dei, non tamen ad novum aliquod munus aut miniſterium vocati ſunt. Nihil vi huius impoſitionis manuum potuerunt efficere, quod non prius potuerunt. Non mirum igitur, ſi Superintendentes in miniſtrorum ordinem antè cooptati, ad Superintendentis munus evecti, nonniſi præeunte electione, & publicis precibus inirent functionem ſuam. Nam ardua, quam ſuſcepturi erant, provincia. Nulla tamen hîc impoſitio manuum, ut videre eſt in ordine & forma electionis Superintendentis præfixa pſalteriis noſtris, ubi Iohannes Cnoxius concionem habuit, preces

concepit,

conceperit,& quæſtiones propoſuit,manus non impoſuit,cum avctoraretur in hoc munus Iohannes Spotſuodus miniſter eccleſiæ Calderanæ pater iſtius Spotſuodi. Non ibant ad Papam aut Epiſcopos Anglos, quod novi noſtri Epiſcopi fecerunt, ut dignitatem epiſcopalem ab Apoſtolis ſcilicet derivatam & continuatam indurent. Nec alia forma aliiſve ritibus inaugurati ſunt quàm Miniſtri, eademque forma præſcripta fuit in Liturgicis præfixis pſalteriis noſtris. Illud enim caput inſcribitur à *formæ ſuperintendentis aliiſue cuiuſlibet miniſtri eligendi*. Dic mihi, Miſadelphe, num ſenſerint Superintendentem vi huius muneris potuiſſe quid efficere, quod vi ordinis ſui non potuit Preſbyter? Num manus imponere ordinandis, quod ut maximè proprium ſibi vendicant epiſcopi, aut, quod idem conſecrare precibus ſeu ſacrare Deo & inaugurare ordinandum. At contrarium ſenſiſſe jam docuimus. Si nihil proprium ratione alicuius ordinis diverſi aut diſtincti, non diverſum ordinem agnoſcebant, etſi eminenter præ aliis, quia ſic temporis iniuria cogebat, ut illi iudicabant, poteſtate ea quæ paſtoribus communis eſt, præ aliis inſtruxerunt. Ipſa inſtitutionis cauſa ceu occaſio, de qua jam dictum, arguit non habuiſſe eos Superintendentes pro quinto genere aut ordine Miniſtrorum, quos Deus conſtituit in Eccleſia.

Epiſcopos tum ſedentes, inquit, *Pontificijs erroribus addictos intutum videbatur ius eccleſiaſticum exercere, eatenus tamen honor eſt habitus, vt licet ab illa muneris ſui parte arcerentur (ne quid religio detrimenti caperet) indulti redditus, & ſententiæ dictio in Ordinum conventu vita durante permiſſa.* Nullum jus unquam in eccleſia habuiſſe iſtos cenſuerunt, nedum eatenus honorem illis habendum, ut reditus indulgerēt, & ſententiæ dictionem in Ordinum conventu permitterent. Nam iſta in Eccleſiæ manu non fuerunt, tantum abeſt, ut illis indulgeret. Neque civilis illos ſtatus libenter tulit. Nam cum anno 1561. legatus Gallus à conventu ordinum petiiſſet, ut Epiſcopis ſui reditus redderentur: reſponſum eſt fures & ventres otioſos, qui non dignarentur paſcere, indignos eſſe paſtu. Si Epiſcopos Pontificiis erroribus addictos jus eccleſiaſticum exercere non permiſerunt, ſolùm quia intutum videbatur, & ne quid religio detrimenti caperet, cur Epiſcopis orthodoxis hanc libertatem denegarunt? *Quotquot autem*, inquit, *à puriori cultu non abhorrebant, eis ius vtendi fruendi Epiſcopatuum fructibus, & privilegiis omnibus: iuriſdictio etiam, quam antè vſurpabant, quatenus religionis incolumitas pateretur, continuata.* De fructibus jam dixi non fuiſſe in manu Eccleſiæ. Iuriſdictio autem continuata eſt, ut dicam. Alexander Gordonius Gallouidianus, & alio nomine Athenienſis epiſcopus, à nationali Synodo 5 anno 1562 petivit, ut ſibi liceret ſuis Gallouidianis ſuperintendere. Id ille, ſi continuata prior juriſdictio

Epiſcoporum primi generis iuriſdictio non continuata.

Pag. 3.

Pag. 4.

ſuiſſet,fruſtra petiviſſet. Sed ne id non ſit ſatis argumenti: repulſam tulit,quod non fuiſſet ordine, quem Senatus decreverat, electus. Vnde perſpicuum eſt, priorem eius vocationem eccleſiæ noſtræ nullam fuiſſe. Quin & ipſe faſſus eſt, petivitque multa ambitione eadem Synodo, ut de eo cum Roberto Pontano miniſtro Caledonienſi ordine ſtatuto delectus fieret. Sed cum Cnoxius, qui eò cum Pontano profectus eſt,ſubſenſit eum omnes Nobiles, & eos,quorum intererat, ambiviſſe, ut ratio ſui haberetur: delectum in aliudtempus rejecit,Pontanum apud tutorem Maxwallij reliquit, ut de facultate ſua exemplum daret. Cumque ad ſuffragia ventum eſt, nulla habita ratione prioris iuris epiſcopus iterum repulſus eſt. Certum eſt ergo hinc,ſi quid in rebus humanis certi eſt, horum vocationem priorem, etſi ad nos tranſirent, nunquam eſſe habitam pro legitima. Denique ſi legitimam cenſuiſſent epiſcoporum vocationem aut functionem, alios ſurrogaſſent Epiſcopis erroribus Pontificiis addictis. Sed cum profiteantur ſe non niſi inuitos & coactos rerum ſtatu præſente diſcrimen inter paſtores conſtituere,teſtantur ſe epiſcopos pro ordinariis & perpetuò neceſſariis miniſtris non habuiſſe, nec Superintendentes animo ſurrogandi Epiſcopis Pontificiis conſtituiſſe. Ex his liquidum eſt, quàm vera ſint quæ ſequuntur. *Vnde perſpicuum cuivis eſſe poteſt,* inquit, *vindices fidei præſulum functionem neceſſariam & vtilem iudicaſſe,tantum abeſt, vt calculo ſuo condemnarint, cum & præſules, qui ſe orthodoxis adiungebant, tolerarint,& contumacibus, & obſtinatis alios cum poteſtate Epiſcopali ſurrogaverint.* Vtrunq; falſum. Nam eo fine Superintendentes non crearunt,ut eos obſtinatis & contumacibus Epiſcopis ſurrogarent. Verum ideo inſtituti Superintendentes, ut diſpicerent & crearent operarios in meſſem Domini, & ipſi, quia magna erat operariorum inopia,operarentur, non uno in loco,ſed paſſim per provinciam ſibi aſſignatam. Nam cum omnia papiſticis tenebris involverentur, populuſque ubique mirifico audiendi & diſcendi ſtudio flagraret,durum videbatur, paucos quos habuit paſtores,paucis eccleſiis dare. Itaque conventui viſum eſt (nam etiam tum conventus agebant) aliquot idoneos viros eligere, quibus daretur munus relicta eccleſia, cui pręcipuè addicti, aliquot menſibus ad iter oportunis annuatim regiones obeundi,idoneos ad docendum diſpiciendi, & quibus res poſcebat eccleſijs illos pręponendi. Præſules qui ſe Orthodoxis adiungebant, tolerarunt,ſed juriſdictionem epiſcopalem continuari non permiſerunt. Philadelphus ut probet Eccleſiam noſtram quatuor ſolum genuina miniſtrorum genera agnoviſſe,teſtes citat libros de diſciplina. Miſadelphus dicit maniſeſtè fucum facere Lectori. *Vult enim,* inquit, *vtrunque eundem videri quum diſſimillimi ſunt, vt ex vtriuſque collatione in præcipuis articulis cuivis apparebit.* Enimvero hic Epiſcopus fu-

[Margin: Pag.4. & 5]

[Margin: Pag.5.]

cum

eum ſibi facit, ut nec quid dicat, videat, nec ad rem loquatur. Neque enim, quia duos citavit, vult unum videri: neque quod duo aut unus ſunt, quidquam facit, ad id quod de miniſtrorum ordinibus auctor dixerat. Nec fucum feciſſet, etiamſi eundem auctorem dixiſſet. Nam mutatis mutandis, quæ de Superintendentibus habentur & lectoribus in priore libro, functiones perpetuæ Paſtorum, Doctorum, Seniorum, Diaconorum, & conventuum eccleſiaſticorum ordo & juriſdictio diſtinctiùs explicantur in poſteriore. Pergit Miſadelphus & librum priorem à Senatu rejectum probat. *Quod autem ait libellum primum Senatuſconſulto comprobatum, malè ei cum Cnoxio convenit: is enim hiſtoriæ ſuæ lib. 3. fol. 502. auctor eſt à Senatu rejectum, & nonnullis illius ordinis, Devotæ mentis ſomnia, cum convitio nuncupatum.* Non dixit Philadelphus librum primum Senatuſconſulto comprobatum, ſed Senatus auctoritate editum. Ex præfatione liquet Senatus iuſſu compoſitum. Et cum exhibitus, licet à nonnullis qui diſciplinæ jugum ferre non poterant, vel quod bona eccleſiæ, quæ invaſerunt, ut reſtituerentur ægre ferebant, rejectus ſit, tandem tamen 17 Ianuarii Senatuſconſulto, quod extat ad finem libri unà cum nominibus ſubſcribentium numero 27 comprobatus eſt. Si nulla diſciplinæ forma publicum conſenſum illis temporibus meruit, præter eam quæ unà cum confeſſione fidei Pſalteriis noſtris præfigitur, ut vult Miſadelphus, cur tantopere ſatagit, ut Superintendentibus ſucceſſiſſe probet epiſcopos, qui nunc rerum potiuntur. Nam de electionis forma ibi agitur & officio in genere, de poteſtate miniſtros ordinandi, caſtigandi, exauctorandi, in ſpecie nihil dicitur. Pag. 6.

Quatuor conventuum genera in eccleſia noſtra. Pag. 6. 7.

Hinc, inquit Miſadelphus, *ad gubernationem eccleſiaſticam deſcendens, quatuor nobis ſacrorum cœtuum genera enumerat. Nationale, Provinciale, & Preſbyteriale & Parochiale, quæ eccleſiam noſtram ab initio celebraſſe innuere videtur, licet Preſbyteriale, cui præ cæteris mirum quantum addicti ſint Puritani, eccleſiæ noſtræ prope 26 annos à reſtituto cultu divino non agnoverunt.* Ad verba auctoris ſolenni ſibi arte addit *ab initio* ſine quo auctoris verba nihil habent, quod mendacium videatur innuere, ut ipſius verbis utar. Hîc te candide lector appello, à Deone an Diabolo hanc artem didicerit Epiſcopus. Nam verba auctoris neque priora neque hæc tantam exclamationem merentur. Nam veriſſimum eſt, quod auctor dicit noſtram eccleſiam totius rei eccleſiaſticæ curam conventibus ſemper tribuiſſe, neque ulli uni tantam fidem habuiſſe. In numero conventuum, an ſemper ab initio quatuor, non verſatur tardo quæſtionis, ut hæc nihil aliud quàm calumniantur præter ſcopum. Quod autem dicit mirum eſſe, quantū Preſbyteriis noſtris (claſſica non paræciana intelligit) præ cæteris conventibus addicti ſunt, mira fingit. Nam qui ſtatum noſtrum compertum habent, ſciunt nos primas gene-

 rali

rali conventui, ſecundas provinciali, & tertias tantum presbyteriis tribuere, ut ab his ad illos ſit provocatio. Presbyteria tamen, quia erant conventus ordinarii ſingulis ſeptimanis celebrati, ſine quibus canones Synodales fuiſſent inutiles, eorũ conſervatio nobis imprimis chara fuit. Sed ne mendacia ejus perſequar, vides ſine eius additionibus auctoris verba eſſe utrobiq; vera, & cum eius additionibus non eſſe falſa, ut intelligas, quàm ſordide ſapiat qui, quod reprehẽdat, fingit, & quod fingit caret mendacio. Quod dicit Presbyteria, claſſes alij vocant, eccleſiam noſtrã prope 26 annos à reſtituto cultu divino non agnouiſſe, quàm verum ſit, ſuo loco videbitis. Synodos fuiſſe fatetur, ſed *quas ſuperintendentes pro arbitrio regebãt*, quod ſine fronte affirmat. Nam Synodus 4 anno 1562. decrevit, illos omneſque alios eccleſiæ miniſtros Synodo obnoxios fore: juſſitque eccleſiis edici, ut ſi quid accuſationis haberent, deferrent act. 3 Item 6 Synodus act. 5. decrevit, ut affecti iniuria ad provincialem ſynodum & Superintendentem provocarent, & ab illis, ſi non ſatisfieret, ad generalem, & in eius ſententia acquieſcerent. Conſiſtoria itidem in ſingulis parœciis ex Senioribus, Diaconis, & eccleſiarum Paſtoribus conſiſtentia habuiſſe ab initio agnoſcit, *ſed qui omnes Superintendentis dicto audientes erant, ſine cuius mandato, nihil ullius momenti abiis gerebatur.* Dicto audientes ſi intelligat monitis & conſiliis auſcultantes, non negabimus; ſi pro imperio geſſiſſe omnia vult Superintendentes in conſiſtoriis reformatarum & conſtitutarum eccleſiarum, & pro arbitrio decreviſſe, quid faciendum, ut nunc volunt Epiſcopi, nunquam probabit. Presbyteria, (nempe claſſica) non negat ad illam formam primum deſignata, ut conſtarent ex Paſtoribus & Commiſſionariis ceu Legatis particularium eccleſiarum ſuæ ditionis, ſed negat unquam fuiſſe eiuſmodi conventus in Scotia noſtra, *ſed quia periculum erat, ne tot laicorum vocibus Paſtorum ſuffragia obruerentur res primum*, inquit, *hærere, deinde improbari, demum in uſu eſſe omnino deſiit.* Quando aut qua occaſione Seniorum uſus in claſſibus obſoleverit, non narrat Philadelphus. Non paſtorum æmulatione aut metu, ut iſte fingit, claſſibus abſtinuiſſe Seniores à fide dignis audivi, ſed ſua deſidia & negligentia.

Pag. 7. *Pag. 8.*

Pag. 8. Conventum concordia. *Sed neque*, inquit, *impudentem hominis de horum conventuum concordia jactantiam admirari: quum in frequentiſſimis eorum comitiis contentiones, diſſidia, & ἀταξίαν regnaſſe nemo non norit, ut in proverbium res abierit.* Hic *Nemo*, qui non novit noſtrorum conventuum diſſidia, adhuc non eſt notus. Et proverbium hoc, in quod res abiit, ante hunc Epiſcopuum ſuus *Nemo* audivit. Dignus hic *Nemo* qui tam apertè calumniatur, primi calumniatoris & numine & nomine. At teſtem Hiſpanum citat, qui in conventu nationali quem fortè vidit, cum nihil quod dicebatur, intellexit, macello patrio

com-

comparavit. Dignus ſane macello, & Hiſpanus ille, & hic Epiſcopus. Ille, qui de re non intellecta tam temere pronunciavit: hic qui tam vano teſtimonio, quod vanitatis ſuæ eſt certius, quàm ejus quod probet, ſignum, rem tantam putet labefactatum iri. *Quod ſolenne*, ait, *fuiſſe tumultuari, clamare, & de loco pugnare* (de verborum pugna loquitur) adeo nunquam viſum fuit, ut quod verbo ille aſſerit, verbo ego negem. Acrius eſt ad calumniandum odium, quàm ad defendendum ſtudium. De loco quorſum pugnarent, qui nulli erat honori, nulli dedecori. Equidem in conventu nationali vidi ſæpius qui ex infimis ſubſelliis, ſententiam diceret graviſſimam, & totum Senatum ſecum traxiſſe. *Quod ſolenne fuiſſe tumul-* Pag. 40.
tuari, & clamare, dicit, *ut Garganum mugire nemus credidiſſes, aut mare Tuſcum*, falſiſſimum. Statim ut conventum eſt, poſt preces & concionem Præſes, quem nos vulgo Moderatorem vocamus, exiens in delectum inituri nomina aliquot proponit. Latis ſuffragiis
a electus eſt novus moderator. Hic munus erat, ut ſine ejus venia nemo loqueretur, importunis os obſtrueret, cum deliberatur, ſententias exploraret, ſi quis non rogatus haberet quod moneret, ut petenti veniam concederet, ſi quid in dubium vocaretur, duos per ſuffragia, qui diſputarent, deligeret. Deinde ſi quiſquam haberet, quod amplius objiceret, ut evocaret, & addere juberet: poſt diſputationem, ut, utrum ſit ſatisfactum an ampliandum, rogaret. Ex quibus liquet, quàm minimè licuerit tumultuari & clamare. Quod clamaſſe ait, forte ex eo calumniandi ſpeciem arripit, quod quandoque conſenſum ſuum una quaſi voce teſtati ſint. Clamorē vocet, acclamatio tamen vel occlamatio vnanimitatis & concordiæ ſignum eſt. Ne vel uno exemplo demonſtrare potuit convitiator iſte, contentionem animorum. Sed diſcordiæ hujus luculentum in claſſe ceu Preſbyterio ad Fanum Andreæ exemplum citat. Andreā Meluinum cum paucis, Robertum Valeſium, reliquum collegium Patricium Wemium Lucheranæ Eccleſiæ paſtorem deſignaſſe; Hancque controverſiam eò exarſiſſe, ut fratrum unitatem diſſolveret, alteraque pars Cuprum ſecederet. Quæ fabula ipſa ſe refutat; cum non pauci ſed major pars cum Meluino in Fano hæſerunt, Cuprumque ſummi ejus amici ſeceſſerunt. Et revera de hac re percunctatus comperi Epiſcopum nihil aliud quàm contumeliam vomere. Preſbyterium, cum de delectu iſtorum non conveniret, utroque præterito communi conſenſu tertium delegiſſe. Quod ad controverſiam attinet, non raro fit, ut de donis hominum diverſæ diverſorum ſint ſententiæ. Illud certum eſt, nullum munus interceſſiſſe, quod hos aut illos, huc aut illuc impelleret: Epiſcopos autem noſtros, nunc non ita probare ſpiritus, ſed eorum qui gratia aut pecunia primi ſunt, primam habere rationem. Quod autem Preſbyterium diviſum fuerit, duas comperio cauſas, quarum neu-

tra hæc eſt, quam iſte fingit. Prima quod numerus vicibus ſerò redeuntibus ſocordiam aluit: ſecunda, quod propter viarum incommoditatem & longinquitatem nimis juſtæ ſæpe abſentiæ excuſationes texebantur. Pergit rabula. *Nec meliorum*, inquit, *animorum conſenſum in reliquis totius regni preſbyteriis fuiſſe teſtari poſſunt, qui ſtudia partium, artes, ambitus, jurgia in deſignandis moderatoribus Synodorum & Preſbyteriorum præſentes oculis viderunt.* Hoc munus adeo non erat lucro aut honori, ut vitarent potiùs quàm captarēt homines. Præſides in ſynodis gener. erant annui, in provinc. & claſſib⁹ ſemeſtres. Vbi non philarchiæ locus nulla φιλονεικία Sed, ut hoc caput concludam, veriſſimum eſt, quod auctor dicit, horum conventuum animam fuiſſe concordiam & ſententiarum fraternam conſpirationem ab omni dominatione & diviſione abhorrentem. Quanquam auctor non hanc concordiam dixit animam noſtrorum conventuum fuiſſe, ſed unam omnium de doctrina & diſciplina ſententiam, quæ ante hæc genii ventriſque mancipia ita una fuit, ut nemo unus in tota Eccleſia Scoticana, aliud, quàm publicè decretum fuit ſentiret.

Superintendentium operam inutilem eſſe non dixit Philadelphus.

Auctor diſtinctè dicit inopia commeatuum factum, ut Eccleſia quoſdam Epiſcopos primi generis in Commiſſariorum, quos vulgo Commiſſionarios vocamus, numerum fuiſſe cooptatos: illoſque partim læſæ majeſtatis inſimulatos, partim judicum civilium munus ſuſcepiſſe, omnes officium deſeruiſſe: ut illorum opera Eccleſiæ plus detrimenti, quàm emolumenti attulerit. Hæc verba ita diſerta, ut nemo aliò quàm ad Epiſcopos illos, de quibus diſertè loquitur, traheret. Hic ſuo more corrumpit, & pro *illorum opera, omnium opera* ſupponit, ut ad Superintendentes, de quibus quinta ſectione ſupra auctor loquebatur, extenderet, & in illorum laudes, à quibus ſuum ordinem derivare nititur, excurreret. *Intra pauciſſimos annos ab inchoata reformatione adeo omnes papiſmi fibras evulſiſſe, ut vix reliquum eſſet, qui ſe Romanenſem profiteretur.* Providè ſanè maſculino genere loquitur. Nam conſtat Reginam ad ultimum ſpiritum eam profeſſionem tenuiſſe. Sed quis credat vix reliquum tum in Scotia fuiſſe, qui Reginæ gratiam captaret, qui hos homines viventi n. Regis gratiam dicere & facere omnia. *Sed miraculi inſtar videtur*, inquit, *quàm brevi per totam Scotiam Evangelii lucem diffuderint.* Quibus verbis reliquorum ſymmiſtarum laudem Superintendentibus vindicat, ut legentibus ſpem injiciat ſuum epiſcopatuum, quem ad eos refert, fore non minus fœcundum. Sed neque Superintendens iſtorum Epiſcopatum tenuit, neque tota hæc laus Superintendentium fuit. Nam in hoc negotio nemo neſcit majorem Cnoxii quàm omnium Superintendentium laudem fuiſſe, qui tamen in Superintendentis munus nomen dare nunquam voluit. Nec hic omnia, quanquam omnium primus.

Pag. 14. (beside "pit, & pro illorum opera")

Pag. 15. (beside "omnes papiſmi fibras")

Pag. 14. (beside "tiam Evangelii lucem")

primus. Erant alii non pauci quorum opera neque exigua neque inutilis in hac meſſe apparuit: ut omnes videant, quo hic animo ad quinque viros, neque eos omnes optimos, hanc laudem trahat.

Epiſcopi primi generis iuriſdictionē non exercuerunt privilegio epiſcopatus.

Conſtat, inquit, *cum de provinciis perluſtrandis orta eſſet conſultatio, Superintendentes & Commiſſionarios in eas regiones immiſſos, in quibus Epiſcopi cultui pontificis Romani mordicus adhærebant. Ditionibus autem ſuis adminiſtrandis, quia præſules orthodoxi ſufficere videbantur, nomina in album viſitatorum relata.* Duo hîc ſine auctore aſſeruntur. Superintendentes &c. Papiſticis tantùm Epiſcopis ſubmiſſos eſſe: & orthodoxos viſos ad ſuas ditiones adminiſtrandas ſufficere. Quorum neutrum verum eſt. Actum eſt, ilicet, Epiſcope periiſti. Sed, ut lector videat, quàm parva fides iſtis ſit, qui de victoria non de vero certant: Cum de provinciis perluſtrandis prima orta eſt conſultatio: conſtat duodecim Superintendentes deſignatos eſſe, id eſt uno pauciores quàm erant olim Epiſcopi, ut aut omnes tum Epiſcopos præter unum oporteat in antiquo luto hæſiſſe: aut provinciis etiam eorum, qui lucem amplexabantur, deſignatos eſſe Superintendentes. Orthodoxos autem non viſos ſuis ditionibus adminiſtrandis ſufficere, probat quod de Alexandro Gordonio dixi, cui negatum eſt in ſua Diœceſi ſuperintendere. Neque is epiſcoporum illius generis erat ultimus, quippe qui non rarò concionabatur, & non indoctus habebatur. At cum propter inopiam ſtipendiorum nunquam poſſent plures quàm quinque Superintendentes expleri, cognitumque eſſet experientia non neceſſariam eſſe eorum operam: inita illa ratio, qua minore ſumptu & incommodo idem officium præſtaretur. Synodo 5 anno 1562, ſelecti ſunt ex miniſtris, qui ad eam operam videbantur maximè idonei, qui pari poteſtate cum Superintendentibus regiones obirent, eccleſias reſtaurarent, miniſtros diſpicerent, & inaugurarent. Hi Commiſſarii quibus hæc cura commiſſa, vulgo Commiſſionarii vocabantur, ſingulisque ſynodis ratione diligentiæ ſuæ reddita officium deponebant, & aut ipſi rurſus nova poteſtate reſtituebantur, aut alii inſtituebantur. In hunc numerum cooptati ſunt aliquot epiſcopi eorum, qui ad cauſam reformationis accedebant, eiſdem legibus. Unde perſpicuum eſt non permiſſum fuiſſe illis antiquam juriſdictionem, quod hic ſine fronte non ſemel affirmat, exercere.

Gordonius Epiſcopus primi generis perduellionis damnatus.

Dixerat Philadelphus paucorum illorum epiſcoporum primi generis quoſdam in collegium civilium iudicum cooptatos, quoſdam læſæ majeſtatis inſimulatos, omnes officium neglexiſſe. Primum non negat, ſed ab epiſcopi officio neutiquam alienum eſſe aſſerit. *Miniſtros etiam pleroſque novimus*, inquit, *id munus non ſine Eccleſiæ conſenſu & magno pauperculorum fratrum commodo obiviſſe*, dicit

Pag. 19.

dicit non probat. Iuriſdictionem civilem in miniſtris Evangelii Eccleſia noſtra nunquam probavit: Pater iſtius Spotſuodi auctor fuit Synodo ut canonem conderent juriſdictionem civilem miniſtris interdicentem. Quod Chriſtus negat eſſe officii ſui, id iſti neutiquam ab officio ſuo alienum putant. Si ſalutem animarum, quibus cuſtodes ſunt appoſiti, curarent, ſi judicium Dei minantis ſe ab illis peccata civitatis repetiturum non flocci facerent; unius gregis curam putarent eſſe nimiam: nedum ut, cum omnes greges totius provinciæ demandari ſibi volunt, civile judicium, quaſi leve ſit quod portant onus, ſuperaddant. Sed nihil ab Epiſcopi officio alienum, modò pingue lucrum inde paretur; non cloacas purgare. Nam iſti eò videntur omnia collimare ſua ſtudia. Sed *de maieſtatis*, inquit, *crimine, quæ affert, non capio, niſi forte Gordonium candidæ caſæ Epiſcopum intelligat, quem preces pro Reginæ matris ſalute concipere, cum ægrè ferret adverſa factio, facilè erat perduellionis inſimulatus* (inſimulatus ſcilicet ac ſi nefas eſſet damnare) *cuius pietatem in principem boni potius laudaſſent, nec homini de illa cauſa litem movendam judicaſſent.* Vt hìc hominis ingenuitatem & ſinceritatem ſpectetis: fuit gens noſtra diviſa bello nimis juſto. Altera factio regis qui nunc eſt, pueritiam tuebatur: altera pro matre ſtabat, à qua illi ob facinus nimis notum defecerant. Bellum erat utrinque ſatis atrox. Ad Reginæ factionem ex omnibus, quod ſciam Eccleſiaſticis, ſolus hic Gordonius ſe adjunxit? Illis ſacra adminiſtrabat, & non ſolum pro Regina matre (quam hic ſolam facit cauſam cur majeſtatis deprehenderetur) preces concepit, ſed adverſam factionem ad bellum animabat, juſtum eſſe, pium eſſe, & neceſſarium: eum qui regis avum per ſummū nefas captum crudeliſſimè occidit, pro concione laudavit, & præter aliam vitæ fœditatem multa hoſtilia contra regiam majeſtatem deſignavit. Hoc quod dico lippis & tonſoribus ita notum eſt, ut ipſe hic ejus patronus, quamvis egregiè videas impudentem, non auſit negare: ita iniquè agit, ut ſcelus, quod in ejus crimine fuit tacitus prætereat; quod excuſando mitigari poſſit, pro ſcelere damnatum eſſe aſſerat: pietatem ejus in Reginam laudandam dicat, impietatem in Regem tum puerum ejuſque avum ignoſcendam.

Pag. 17.

Ad Superintendentes ſemper provocatum fuiſſe falſum. Pag. 21.

Quia videri vult ſuum ordinem à Superintendentibus derivari, ne perfidiæ reus agatur, quod ad gradum ab Eccleſia noſtra damnatum redierit: illis nititur omnem, quam ipſe arrogat poteſtatem, vindicare. *Paſtores ordinare & confirmare, conventus moderari, præfractos ſacris arcere, à miniſterio ad tempus aut in perpetuum ſummovere, partes ſunt,* inquit, *juriſdictionis Eccleſiaſticæ, quas Superintendentes non adſcitis miniſtris exercuiſſe extra controverſiam eſt.* In quibus verbis falſa veris ita miſcet, ut vix diſtinguas; vera ita ambiguè narrat, ut ſi quid reprehendas, habeat quod excuſet; ita falſa aſſeverat,

ut in orementientium, credat aſſeverando ſe poſſe fidem facere. a Paſtores ordinare & confirmare, præfractos ſacris prohibere, à miniſterio indignos ſubmovere illis à conventu datū fuiſſe verum eſt: ex officio ordinario potuiſſe falſū eſt: non adhibitis aliis miniſtris hæc exercuiſſe, eſt falſiſſimum. Synodo 4 ann. 1562 Superintendens jubetur in examine miniſtri adhibere proximam Eccleſiam reformatam, alioſque quos haberet opportunos viros doctos Act. 2. Item ſynodo 5 eodem anno Act. 4, permittitur Superintendenti in Synodo provinciali cum conſenſu ſynodi ab Eccleſia alia ad aliam miniſtrum transferre. Synodo 9 anno 1564, Act. 1, decernitur, ſi qua quæſtio inciderit, quæ præſentem manum poſcat: ut ſtatim in conventu diſceptetur. Sin moram patitur, ad Superintendentem, cujus intereſt, referatur: iſque, ut adhibitis miniſtris opportunis rem diſceptet, rationeſque hinc inde perſcriptas generali ſynodo ſequenti adhibeat, ut cognoſcantur. Longum eſſet ſingula perſequi. Hæc ſatis demonſtrant, quâ fide Epiſcopus aſſeveret *extra controverſiam eſſe Superintendentem iſta officia non adſcitis miniſtris exercuiſſe.* Quod autem ait, *conventus moderari*, ad eorum munus ſpectaſſe, de generalibus conventibus, adeo non eſt verum, ut niſi delecti ſuffragiis, nunquam iſtud munus obierunt, & illis præſentibus miniſtri ſæpius moderarentur. De conventibus provincialib bus nihil comperti habeo, an ex officio iſtud munus ad eos ſpectarit, quia indicendi facultas illis conceſſa fuit. Hoc certum non habuiſſe poteſtatem ſuffragii negativi Superintendentem in Synodo provinciali aut judicis vniei & ſingularis, ſicut nunc ſibi vendicat Epiſcopus in ſynodo Diœceſana. Nec propriè dicenda ſunt concilia ſynodi Diœceſanæ, quia ibi Epiſcopus eſt unicus & ſolus judex adverſariorum judicio. Preſbyteri ſolùm aſſiſtunt ut conſiliarii; imo ſiſtunt ſe ut examinandi; & ſubiiciunt ſe inquiſitioni Epiſcopi. In ſynodis provincialibus quæ Diœceſanis reſpondent (nam provincialem ſynodum nos vocamus unius tantùm vicecomitatus aut duorum conventum, non plurium diœceſium unius Archiepiſcopi imperio ſubditarum) omnium ſententiæ numerabantur & vim ſuffragii deciſivi habebant, non minùs quàm Superintendentes. Ad vindicandum illis inſtituendi & transferendi miniſtros poteſtatem citat Synodum Edingurgi habitam 8 Calend. Ianuarii 1562 in qua non tantum omittit conſenſum miniſtrorum vicinorum, quos decretum illud jubet eos ſibi conjungere, ut ſententiam ſuam ratam facerent, ſed diſertis verbis ait extra controverſiam eſſe Superintendentes non adſcitis miniſtris illud jus exercuiſſe. Iterum ad vindicandum illis jus provocationis ſynodum citat Edinb. 7 cal. Iulii anno 1563, quàm juvenio Perthi non Edinburgi habitam, quam ſtatuiſſe dicit provocationem à miniſtris & ſuis Preſbyteriis ad Superintendentes, cum non ſimpliciter ad Superintendentes

 provo-

provocandum eſſe ſtatuitur: ſed ad Superintendentem & Provinčialem ſynodum: & ab his rurſus ad generalem conventum, & in ejus ſententia acquieſcendum. Ad hoc etiam probandum in actis ait teſtatum eſſe Edinburgenam Eccleſiam ad Superintendentem Lothianum provocaſſe ſæpius, cujus nullum teſtimonium reperio, neque illi ſine teſte credo, cum conſtet Cnoxium ejus Eccleſiæ miniſtrum multo majore fuiſſe auctoritate quàm illum Superintendentem iſtius Epiſcopi patrem aut quemvis alium. Hinc ex alia ſynodo eodem anno 8 cal. Ianuarii ait Superintendentibus datum eſſe, ut pœnas etiam Eccleſiaſticas præſcriberent, in qua ſynodo nihil ea de re reperio. Duo tantum ea habet acta, alterum de viſitatione ægrotorum, alterum de ſepultura mortuorum. At in ea quam deinde citat Edinburg 3, cal. Iulii ann. 1562 decretum video ex ſententia Superintendentis excommunicandos eſſe Preſbyteros ceu Seniores, qui moniti non ferunt paſtori ſuo in corrigendis populi moribus fidelem operam. At ibidem Act. 3, decretum eſt, ut omnes Superintendentes, Miniſtri, Seniores, & Diaconi generalibus Synodi cenſuris teneantur. In ea quæ in Decemb. anno 1565 habebatur, datum eſt Superintendenti, ut auctorem cædis ad ſtatum diem & locum citet: ſed ſequitur continuò, ſi in oppido reformato cædes facta ſit, citandi munus ad Eccleſiæ Senatum pertinere, neque Superintendenti licere ſine ejus auctoritate quicquam ſtatuere. Præter has, alias duas pro provocatione ad Superintendentes & Synodos citat, quæ nihilò magis pro illis faciunt. Nam in illis, ut in his, Synodis ſupra eos ſua ſervatur auctoritas. Et quis credat hos à ſynodis accepiſſe poteſtatem ſupra Synodos. Cum illud ubique ratum ſit, majorem eſſe eum qui alterum auctoritate donat, quàm eum qui accipit. Superintendentes diligentiæ in viſitationibus, & ſuæ adminiſtrationis rationes Synodo Nationali quotannis reddidiſſe fatetur. *Sed meminiſſe oportet*, inquit, *ad hanc ſynodum nulli miniſtro acceſſum tunc permiſſum, niſi quèm Superintendentes ipſi, rebus ibi diſceptandis & dijudicandis idoneum cenſuiſſent. Atque ita rationem reddidiſſe, non vulgo miniſtrorum, ſed Superintendentibus reliquarum ditionum & primoribus paſtorum, quos ipſi iſtiuſmodi cœtibus adhibebant.* Quid homini credas, qui quod dicat, nihil penſi facit Paulo ante in margine pro Superintendentis auctoritate citavit Synodum, quæ anno 1568, Edinburg. in Iulio habebatur. Ea, id quod aſſerit planè refutat. Antea cuicunque licuit conventibus intereſſe, ſuffragia rogabantur. Hòc quia viſum fuit confuſius, huic ſynodo placuit de jure ſuffragii ſtatuere. Decrevit ergo, ne cui liceret ſuffragium ferre, niſi Superintendentibus, Commiſſionariis, quibus eadem poteſtas cum illis delegata fuit, & legatis provinciarum, Eccleſiarum, & Academiarum. Et quod hunc refutat, legatorum provincialium delectum à Nobilibus & miniſtris

Pag. 22. (margin, beside "dentem iſtius Epiſcopi")

Pag. 22, 23. (margin, beside "tannis reddidiſſe")

ejus

ejus provinciæ in ſynodo provinciali fore: legatorum Eccleſiarum ab Eccleſiis ſuis, & civitatibus, à quibus deliguntur, ut mirer qua fronte iſte audeat affirmare ex Synodo, id quod Synodus plane negat. Tantum eſt diſcrimen inter Superintendentes illos, & qui nunc dominantur Epiſcopos, quantum inter Gigantes & pumiliones. Differunt primum provinciarũ amplitudine. Vnus Epiſcopus Andreanus aut Glaſcuenſis duorum Superintendentium provincias occupat, 2 electione; Epiſcopi imaginaria forma electionis ſunt eligendi à decano & capitulo, non ſecundum canonem ullum Eccleſiæ noſtræ, ſed ſtatutum nuperum Ordinum in comitiis. Eccleſia primaria provinciæ habuit facultatem delectum faciendi eorum qui in Superintendentis munus auctorandi erant. 3 examine; miniſtri provinciæ probaturi erant delectos, num ad Superint munus idonei eſſent, quod renuunt Epiſcopi. 4 ordinatione; Superintendentibus non opus erat conſecratione per Metropolitani & trium Epiſcoporum χειροθεσίαν ut ſupra dictum. 5 Poteſtate ordinationis. Non Superintendentes ſolùm ſed etiam alii miniſtri ordinem miniſterii conferre poterant. Nunc Epiſcopi hanc poteſtatem ſibi ſolis vendicant. 6 Poteſtate Iuriſdictionis: Superintendentes ſingulari poteſtate miniſtros ex uno in alium locum tranſferre aut exauctorare non poterant; Epiſcopi hanc monarchiam uſurpant. Reformatæ Eccleſiæ inconſultis Superintendentibus excommunicationis gladio ferire poterant cõtumaces, ut patet ex tractatu de excommunicatione, qui præfigitur pſalteriis noſtris. Epiſcopis inconſultis, vel non aſſentientibus jam non permiſſum Preſbyterio claſſico vel ſceleratiſſimum quemvis excommunicationis gladio abſcindere. 7 Graduum ſubordinatione. Non erant Superintendentes alii generales, alii provinciales, Superiores aut inferiores, ſed omnes pari conſortio præditi honoris & poteſtatis. Iam habemus duos Archiepiſcopos non ſolum Preſbyteris ſed etiam Epiſcopis ſimpliciter ſic dictis ſuperiores. 8 Subjectione; Superintendentes conuentui generali ſubjecti erant, & ſecundum normam libri de diſciplina, Eccleſiæ primariæ & miniſtris provinciæ. Iohannes Spotſvodius iſtius pater, cum inaugurraretur, profeſſus eſt publicè ſe Eccleſiæ obtemperaturum, etiam hujus Eccleſiæ inquit, à qua ad hoc munus vocatus ſum, & admonitiones tam publicas quàm privatas æquo animo accepturum, & niſi pareret, meritò ex Eccleſia expuendum. Epiſcopi cenſuris Eccleſiæ ſuæ Dioeceſanæ ejuſve miniſtris in unum convocatis ſubjici abſurdum eſſe aperta fronte profitentur. Stata concilia Nationalia quibus ſubjectionem initio ſimulabant, edictis regiis & illorum conſiliis primùm, deinde lege lata in Comitiis ordinum, Rege & Regiis adnitentibus ſublata ſunt. Itaque conventus generales ordinarios jam nullos habemus, qui in ordinem iſtos tyrannos cogant. Cum cele-

brant extra ordinem conventum totius Eccleſiæ, Archiepiſcopi ſibi proſtaſiam arrogant, & illi unà cum Suffraganeis ſuis tyrannico more dominantur. 9 Superintendentes cum munere ſuo Eccleſiaſtico civile non conjungebant:imo iſtius Spotſvodi pater paſtoribus rerum civilium adminiſtrationem non competere palam profeſſus eſt in conventu generali Iſte illius filius & ſacra & civilia tractat. 10 Superintendentes ſingulis ſeptimanis ſæpius concionati ſunt non vno in loco hærentes, ſed provinciam ſuam obeuntes: Epiſcopi in aula aut Senatu regio aliis negotiis implicantur, vel domi otiantur. Sunt qui annorum quinque ſpatio nonter viderint diœceſim ſuam. 11 Superintendentibus data adminiſtratio quædam ad tempus Eccleſia naſcente, cum claſſes in tanta paſtorum penuria conſtitui non poterant, & ad prædicandum potius quàm regendum inſtituti ſunt, quia operarii pauci ut ſupra dictum. Epiſcopi Eccleſia ejuſque politeia conſtituta, regimen invaſerunt. 12 Superintendentes ſæpius corã conventu generali abdicare ſe volebant eo munere tẽporario, quod certum ſignum eſt non judicaſſe Eccleſiam noſtram fuiſſe ordinem peculiarem miniſterii à Deo inſtitutum. Epiſcopi per conſecrationem accipiunt ordinem quendam quo ſe abdicare non poſſunt. Denique Superintendentes nonniſi Eccleſiæ conſenſu inaugurati ſunt. Iſti invita Eccleſia in Eccleſiam dominationem occuparunt.

Commiſſariorũ & Superintendentium pro poteſtas.

Cõmiſſarii provinciarum, quos vulgo Cõmiſſionarios vocabant, mittebantur quò non erant Superintendentes, cum eadem poteſtate ordinandi & confirmandi paſtores, à ſacris arcendi & à miniſterio ſummovendi, ſi quis indignus ſuo munere reperiebatur. Quod autẽ ideo negat parem cum Superintendentibus habuiſſe poteſtatẽ, quia horũ munus fuit temporariũ, illorum autẽ cum vita durabat, differentia illa eſt tẽporis non poteſtatis. Sed operę pretiũ hîc eſt fallendi ſtudium ſpectare, cũ quod de Cõmiſſariis affirmat, de Superintendẽtibus non audet negare; ita proponit, ac ſi de his eſſet verum de illis non itẽ. Verba libet adſcribere, ut quibus liber fortaſſie non eſt ad manum (nam neſcio qua cõlcientia non patitur publicè venire) ſinceritatẽ Epiſcopi videant. *Illorum,* inquit, *munus tẽporarium, nec vltra Synodum proximam durabat, acta etiam non prius confirmabantur, quàm cõventui probaſſent. Superintendentiũ longe impar ratio, ſolennia functionis initæ auſpicia, poteſtas perpetua, nec viventibus, niſi gravioris culpæ cõpertis abrogata.* Solennia illa auſpicia non alia fuerunt, quàm cujuſlibet miniſtri, idque teſtatur libellus quẽ ipſe citat pag. li. ſui 3, cum pſalteriis noſtris conjunctus. Sed quis hîc audaciã hominis nõ notet, qui hoc ita narret, ac ſi neget Superint. reddendã fuiſſe rationẽ conventui, quod tamen ſuperiori pagina conceſſerat. Superintendentes etiam hoc munere tẽporario ſępe ſe abdicare volebant, quod nõ feciſſent, ſi judicaſſẽt munus illud fuiſſe ordinariũ & ã Deo inſtitutũ.

Pag. 23.

Hactenus

Hactenus de Epiſcopis primi generis,qui numero tres aut quatuor, quibus vetus juriſdictio non continuata, ſed commiſſariorum permiſſa poteſtas,eiſdemque legibus definita. In libro de diſciplina fundos & redditus Epiſcoporum, Deconorum,Archidiaconorum, Cathedralium eccleſiarum, & quas collegiatas vocant, in Scholarum & Superintendentium ſuſtentatationem converti petiverunt. Anno 1566. Helveticam confeſſionem in qua Epiſcopatus pro humano commento habetur,chirographis ſuis comprobarunt. Th. Beza, cum intellexiſſet ex epiſtola Iohannis Cnoxi profligatum in Scotia pſeudoepiſcopatum reſcripſit his verbis. *Sed & iſtud mi Cnoxe, te cæteroſque fratres meminiſſe velim,quod jam oculis pene ipſis obſervatur ſicut epiſcopi papatum pepererunt,ita pſeudoepiſcopos Papatus reliquias epicureiſmum terris invecturos. Hanc peſtem caveant qui ſalvam Eccleſiam cupiunt & quum illam in Scotia in tempore profligaris, ne quæſo illam unquam admittas,quantumvis, &c.* Hæc ſcripſit anno 1571. Inter alia ſignificaverat illi Cnoxus profligatum fuiſſe pſeuepiſcopatum. Hoc ipſo tamen anno proceres quidam qui Epiſcopatus aliaq; beneficia minora invaſerant,de jure ſuo dubitâtes,epiſcopos invexerunt qui titulo benificij gauderent & ampliori ſtipendio,ipſis tamen reliquum intercipiendi jus concederent vel permitterent, quod in minoribus etiam ſacerdotiis ut fieret, contendebant. Ergo Mortonus Marrio, qui tum vices Regis pueruli gerebat, auctor fuit, ut per Dunenſem Comarchum Auguſiæ Superintendentem virum nobilem ſynodum convocaret Letham. Qui eo convenerant ſeptem viris aut ex illis quatuor quibuſlibet ut cum Prorege & nobilibus, quot illi liberet adhibere, de ſumma rei eccleſiaſticæ conſultarent,poteſtatem delegarunt. Hi conſenſerunt, vt in veteres titulos miniſtri ex ſelectiſſimis ſurrogarentur. Hac auctoritate Mortonus Iohannem Duglaſſium capularem ſenem in Epiſcopatum Fani Andreæ ſubvexit. Poſt duos menſes Synodus generalis ad Fanum Reguli habita quibuſdam legatis dedit munus examinandi acta illius conventus, an cum ſacris literis conſtarent. Eorum ſententia in archivis non exſtat: tantùm conſtat eius fidem etiam tum fuiſſe ſuſpectam. Ac anno ſequenti 8. id. Auguſt. Perthi vetera ſacerdotiorum nomina ut parum Chriſtiana explosa ſunt. Deinde anno 1573. 8. etiam id. Aug. Iacobus Pattonus Caledonius Epiſcopus accuſatus eſt, & Alexander Gordonius candidæ caſæ Epiſcopus damnatus eſt. Et paulo poſt prid.non.Marc. Act. 1. Edinburg. decretum eſt, ut Epiſcopus Synodo obnoxius eſſet, nec ampliori poteſtate quàm Superintendentis uteretur; & Act.4. nec ſacerdotia niſi de conſilio trium miniſtrorum conferrent. Hinc anno 1574. 7. id. Auguſt. decretum eſt act. 3. epiſcopos, Superintendentes & Commiſſionarios, ſi quid aut in officio aut doctrina aut moribus notaretur, neque admonitionibus corrigerentur, auctoritate nationalis Synodi exauctoratum iri. Deinde eodem an-

Epiſcoporum ſecundi generis ortus & occaſus.

a

Ep. 79.

no

no Non. Mart. cautum eſt. 5. Ne quis admitteretur epiſcopus, niſi prius à conventu probaretur, ne aula quemlibet obtruderet. In ſequenti Synodo Edinburg. anno 1575. 8. id. Auguſt. de Epiſcopis, Superintendentibus, & Commiſſionariis varia querelæ. Cum decretum eſſet, ut de iis cognoſceretur, Iohannes Duræus miniſter Edinburgenus proteſtatus eſt, ne illa cognitio fraudi eſſet iis quæ ipſe multique fratres contra illorum officium haberent objicienda. Vnde datum Ioanni Cragio, Iacobo Lowſono, & Andreæ Melvino ex altera parte: Georgio Haio, Ioanni Rovio, & Davidi Lindeſio contrà ut diſceptarent & cognoſcerent, an ex ſacris literis ulla eſſet Epiſcopi qualem ſupra συμπρεσβυτέρους arrogant, auctoritas. Hi re candidè agitata reſpondent, adverſante aula, quæ eo tempore pro Epiſcopis ſtetit, non eſſe tutum hanc Camarinam movere. Verum tamen quamvis ex ſcripturis non reperirent aliud epiſcopi officium, quàm ut doceret & cum Senioribus ſuis eccleſiam ſuam curaret: illa tempora poſcere, ut quibuſdam ex eo numero ſelectis viris detur negotium inſpiciendi eccleſias, inſtituendi miniſtros, & rebelles caſtigandi de conſilio proximorum fratrum regionis, quantum Synodus illis præſcriberet. Hæc ſententia pro tempore probata, ſed tamen ut Commiſſarii ceu Commiſſionarii annuatim regiones mutarent, ne inſoleſcerent, & ſupra collegas ſuos ſaperent. Deinde ſequenti Synodo ex hoc decreto ſtatutum, ut ſinguli epiſcopi eccleſias deligerent quas curarent. Diviſæque ſunt provinciæ quas Commiſſionarii inſpicerent, præſcriptæque leges inſpiciendi. Nihilominus diviſa gente in quatuor partes ex ſingulis electi ſunt quinque viri præcipui, qui convenirent, hi Glaſcuæ, hi Andreapoli, hi Aberdoniæ & de politia cogitarent, deinde in commune ſententias prid. cal. Auguſt. conferrent, & referrent ad Synodum generalem. Singulis poſtea Synodis delecti ſunt qui diſputarent & quærerent. Tandem anno 1578. liber ſecundus de politia eccleſiæ à Synodo generali comprobatus eſt. Inter alia inuentum eſt ex ſacris literis paſtoris ſupra paſtorem nullam eſſe auctoritatem niſi ſolius Chriſti; eum ſolum eſſe ἀρχιποίμενα. Hanc uſupationem eſſe Antichriſtianam: ortam quidem antè, & ſcalam fuiſſe per quam monſtrum illud hominis in Chriſti cathedram invaſit. Itaque conceſſa denuo omnibus libera diſputatione Taoduni anno 1580, univerſa Synodus una voce decrevit, *Auctoritatem illam eſſe illegitimam.* Mandavitque, ut qui tenerent ex antiquo & Antichriſtiano inſtituta, iam novo hoc ad ſcripturæ normam decreto confeſtim deponerent, neque verbum aut ſacramenta attingerent ſub pœna excommunicationis, niſi nova a Synodo accepta authoritate. Hæc per ſingulos conventus proſecutus ſum, ut lector videat, qua fide Epiſcopus noſter Philadelphum qui hæc breviter attigit lib. ſui pag. 8. per admirationem dubitat

ju-

impudentiæ ut an ignorantiæ taxet, qui incomperta pro comperto tanta aſſeveratione affirmet.

Miſadelphus Lethenſis colloquij anno 1571. aliam fingit occaſionem. *Quia certiſſima impendebat ruina, niſi concionatoribus de victu & ſtipendio eſſet proſpectum, in id ſummo ſtudio incubuerunt,* nempe vindices fidei. *Igitur anno 1578. frequentiſſimo conventu ad quem præter legatos civitatum maior pars procerum & Baronum convenerat, de tota alimentorum ratione in hanc ſententiam itum eſt. Vt redditus omnes eccleſiæ reſtituerentur, decimæ imprimis à quibuſcunq; præter fas & jus poſt vindicatam religionem occupatæ. Huic ſententiæ quotquot aderant, Proceres, Barones, & Legati Civitatum liberè ſubſcripſerunt, ſanctè polliciti id proximis regni comitiis lege lata ſancitum iri. Sed quum negotium lentè procederet & miniſtri patrimonium eccleſiæ reddi, ſolidamque ſtipendiorum rationem inire pertinaciùs poſtularent, conſultum tandem viſum eſt vt ordinis eccleſiaſtici primores longo rerum vſu & experientia eruditi, rem cum conſiliariis regiis communicarent, & de patrimonio eccleſiæ eiuſque politia, quod in rem videretur, ſtatuerent.* Annus 1568. duos conventus de more habuit, alterum calend. Iul. præſide Ioanne Willotho modò ex Anglia reverſo. In eo petitio ad proregem defertur, ut ſumptus publicus, ex duabus ſacerdotiorum partibus, quæ Papiſtis poſſeſſoribus à regina relinquebatur, demeretur, tertia miniſtris conceſſa in eorum uſus, pauperumq; & ſcholarum integra cederet. Alterum in 8 cal. Ianuar. indictum, ſed propter peſtem tum ſævientem, paucitatemque eorum qui convenerunt, in 5 cal. Mart. rejectum; in quo petitum etiam à prorege, ut qui plura ſacerdotia tenerent, reliqua præter unum dimittere cogerentur, ut Huntilæi vis qui dejectis quæſtoribus eccleſiæ ſuos ſubmiſit, obviam iretur, ut caveretur ne ſacerdotia aut venderentur aut minuerentur, ut eccleſiaſticũ & civile jus dirimeretur; & ut de adultero an ad nuptias admittatur, tandem ſtatuatur. Penes Synodum non erat decernere reſtituendas decimas, petitiones deferre potuit. Ex auctore fabulæ ſcire velim, in quo conventu hoc conſultum viſum eſt; vt quia non procederet quod anno 1568. decretum dicit, primores eccleſiaſtici Letham ad Conſiliarios regis ſe aggregarent, & de ſumma rei eccleſiaſticæ ſtatuerent. Nonne in conventu Lethenſi delecti ſunt, qui cum Conſiliariis regis conſultarent; Proceres, Barones, Legati Civitatum & Miniſtri, qui anno 1568 convenerunt, & de vindicandis decimis aliiſque reditibus eccleſiæ præter jus & fas occupatis conſenſerunt, huius Synodi Lethenſis auctores non fuerunt. Qui reditus & decimas præter fas & jus ocuparunt cum perſpicerent alios Proceres, Barones, & Miniſtros ægrè ferre, nec ſe juſtò titulo eccleſiæ bona poſſidere, excogitarunt hanc artem, vt miniſtri epiſcoporum Abbatum, Priorum, Decanorum, Archidiaconorum, Rectorum, &c. nomina & titulos

Ficta occaſio colloquii Lethenſis.

Pag. 25.

induerent

inducerent; beneficii particulam perciperent, reliquum ipſis cederet, titularibus illis, ut dictum, jure ſuo illis cedentibus vel permittentibus; inducerentur autem his titulis miniſtri, clientes gentiles aut propinquis ſui. Mortonius inter proceres iſtos præcipuus, & in aula primarius Marrio Proregi auctor fuit ut per gentilem ſuum Anguſiæ ſuperintendentem curaret conventus ſpeciem quandam celebrari. Miſſis literis ad alios Superintendentes & commiſſarios provinciarum, accitiſque paucis aliis miniſtris convenerunt Lethæ 12 Ianuarii anno 1571. Nam factio quæ ſtabat à Regina occupabat tunc temporis Edinburgum. Hic conventus ſeptem delegavit, qui omnes vel quorum quatuor ſaltem, cum Conſiliariis Regiis communicarent. Cnoxius interim Fani Andreæ morabatur, quia præſidio adverſæ factionis tenebatur Edinburgum. Cum de ordine convocandi, & forma celebrandi conventum dubitarent ipſi, decreverunt hunc conventum pro Synodo generali habendum.

Acta colloquii Lethenſis. Pag. 27. Acta colloquii Lethenſis anno 1571. ad hæc capita redigit, *Poſt ſatis longam diſceptationem*, inquit, *ab univerſis eſt decretum, ut epiſcoporum ſedes, morte aut quavis alia occaſione vacantes Paſtores virtute & eruditione præſtantes per ordinariam Decanorum & Capitulorum electionem creati occuparent: ut Abbates & Priores à Rege ad ejuſmodi beneficia deſtinati ab Epiſcopis ceu Superintendentibus prius examinarentur, & ſi negotiis eccleſiaſticis in ordinum conventu procurandis idonei invenirentur, ab eis collationes, ut vocant, reciperent: ut miniſtri, qui Regiam in rebus ecclſiaſticis auctoritatem ſacramento approbaſſent poſt legitimum ab Epiſcopo Diœceſeos examen, minoribus beneficiis pro modo cenſus potirentur, multaque alia in publicum commodum ſalubriter ſtatuta, de educatione iuventutis, de Præbendis, & Capellaneis conferendis, quæ omnia Rege puero rata haberentur, nec ultra niſi aliter viderentur.* Ab univerſis decretum, inquit. Non ab ipſo conventu, ſed à Delegatis & Conſiliariis in colloquio decreta ſunt iſta. Hæc attigit Philadelphus, cum dixit: *Hæc Lethæ anno* 1571. *Ianuarii* 12. *in conventu quorundam eccleſiaſticorum & politicorum ferebantur. Hiſce decretis*, inquit, *ad ſequentē ſynodum perlatis moroſuli quidam qui Abbatū, Priorū,*
P. 27. *Decanorum, & Archidiaconorum nomina concoquere non poterant, proteſtati ſunt ſe iis articulis aſſentiendo papiſticos titulos & ordines non agnoſcere. Contra ipſos articulos omnibus unum idemque ſentientibus nulla facta proteſtatio.* Moroſuli quidam, inquit, nomina concoquere non potuerunt ac ſi pauci non multi aut omnes his nominibus offenderentur. Delegerunt quoſdā qui examinarent, Articulos ipſos & ad ſynodum ſequentem referrent, quid deprehendiſſent. Adverſante aula non facile erat primo momento reſcindere acta illius colloquii. Illud tamen obſervandum in colloquio Lethenſi in hoc conventum fuiſſe, ut epiſcopi in cauſis Eccleſiaſticis non haberent.

ampliorem

ampliorem poteſtatem quàm Superintendentes, & ut illi in iiſdem cauſis ſubjicerentur ſynodis generalibus. Synodo 1572, civilem etiam juriſdictionem interdixerunt omnibus munere Eccleſiaſtico fungentibus. Statuerunt etiam, ne Superintendentes tranſgrederentur limites definitos in libro de diſciplina capitulo de officio Superintendentium. Et quia Epiſcopi iſti titulares ampliorem poteſtatem arrogabant, denuo decretum anno 1573 ut intra limites poteſtatis Superintendentium ſe continerent.

Odiũ Spotſuodi in Mortonium.

De tertiis ſacerdotiorum miniſtris à Regina conceſſis aulici qui tum gratia pollebant, reginæ auctores erant, ut eo nomine quia Eccleſia de victu moleſtiùs appellabat, convocatis Eccleſiaſticis eorum voluntate ea ſpecie adimeret. Harum maximam partem Regina in uſus ſuos intervertit. Vnde petitio, de qua paulo ante, ut prorex publicos illos ſumptus (nam etiam ejecta regina eadem rapacitas manebat) ex duabus Papiſtis relictis ſumeret. Sed miror qua fronte dicat Mortonium has tertias Eccleſiæ ademiſſe, quas Eccleſiam conſtat nondum totas tenuiſſe. Veriſimile eſt Crichtonio odio ad quod maternum genus refert, in Duglaſſios æſtuare. Quod ad Mortonium attinet, vir fuit inter Scotos imprimis nobilis: prudentia nulli ſecundus, pietate non infimus. Nam etſi Epiſcopis ſemper favebat, & illum ordinem contra Eccleſiam ſumma ope promovebat (quam ingratus iſte operam illi acceptam imprimis debet) tamen ut verum fatear in religione aſſerenda non ultimam, ad ulciſcendam Regis patris cædem, ad tuendam filii infantiam primam operam navavit. Erat enim patris amitinus, filii cognatus, inter ſtudioſos ſtudioſiſſimus. Is in Regis impubertate præfuit reip. ſumma cum laude. Omnia mala compeſcuit: ut cum optimis regibus ejus præfectura comparari potuerit. Tantum (quod moriens fatebatur) potentia ſua uſus ad diſciplinam reprimendam eſt, & Eccleſiam noſtram ad Anglicam conformandam, quod Deum ſummis precibus rogavit ſibi ut ignoſceret.

A. Meluini Epiſcopis ſecundi generis primus litem non movit.

Hiſtoriam de ſecunda politia orditur ab Andrea Meluino. Vt lectorem de hoc homine obiter moneam: fuit ille Richardi Meluini à Baldovia in Anguſia ex novem filiis minimus. Patre in acie ad Muſſelburgum cæſo ſcholas ſecutus eſt. Poſtquam rudimenta rure poſuit, in collegio Mariano ad Fanum Reguli curſum Philoſophicum cum magna laude explevit. Hinc Pariſios profectus aliquot annos præceptoribus Turnebo, Mercero P. Ramo uſus privatis ſtudiis ſeſe dedit. Pictavii tres annos Philoſophiam deinde docuit, & ſummos juris doctores ſecutus juriſprudentiam interim captavit. Vnde Genevam profectus quinque illic annis humaniores literas profeſſus, Hebraica Chaldæa Syriaca ex Cornelio Bertramo privato ſtudio didicit. Poſtea cum ſumma Theodori Bezæ laude in patriam rediit, non minus literis quàm vera pietate imbutus. Redeunti

deunti prorex (is tunc erat Mortonius) ſpe illius nomine iſti ordini, cui ſupra modum ſtuduit, gratiam conciliandi, Epiſcopatum, cujus Spotſuodus nunc gloria diffluit, obtulit. At ille ſive odio Antichriſtianæ pompæ ſive ſtudio pietatis infimæ, collegium Glaſcuenſe præpoſuit. Sordebat enim præ gloria Dei mundanus iſte, qui inſanas mentes capit, ſplendor. Quo animo ſi Epiſcopi noſtri fuiſſent, nunquam ad hæc tempora ventum eſſet, quibus nec illi ſuam magnificentiam, nec Eccleſia inſolentiam fert. *Is* (inquit) *diſciplinæ*
Pag. 31. *Genevenſis ſtudio inſtitutis imbutus* (in cujus vitam ſi poſſet dicere, alia nota quam literarum laude deſcripſiſſet) *cui diu adſueverat, non animadverſo aliter ſub rege aliter ſub multorum principatu eſſe vivendum, ut ad illius Eccleſiæ ideam noſtra quàm proximè conformaretur* (*tanquam ea demum vera eſſet Eccleſiæ regendæ ratio*) *omnes nervos intendit* &c. Si Melvinus quinque annorum conſuetudine ita Genevenſis diſciplinæ ſtudio captus eſt: an non mirum eſt Iohannem Spotſuodum à diſciplina Scoticana, cui plus quàm decem annos adſueverat, tam leviter defeciſſe. Diſcrimen in ingeniis non in diſciplina fuit. Neq; verum eſt quod Epiſcopus aſſerit, aliter ſub rege, aliter ſub rep. formandam eſſe Eccleſiam. Vbique per orbem terrarum unam & eandem politiæ formam Eccleſiis commendarunt Apoſtoli. Quod dicit ad ideam Genevenſis Eccleſiæ noſtram diſciplinam formatam, imperitiam ſuam prodit. Et illi & nos unum exemplar intuemur monſtratum nobis in monte ſacræ ſcripturæ. Neque in eorum ditiuncula tot poſſunt eſſe conventuum genera, Parœciana, Preſbyteralia, Provincialia & Nationalia, quot nos ſingulis annis celebravimus. Dicit Meluinum *Epiſcopis & Superintendentibus de ſtatu controverſiam feciſſe* ac ſi vel primus vel ſolus Meluinus litem moviſſet, cum Epiſcopis controverſiam feciſſent in ſynodo ante reditum Meluini, & Superintendentium ipſorum poteſtatem intra ſuos cancellos concluſiſſent, ſenſim aggreſſuri alia, data occaſione opportuna. Iacobus Lowſonus Edinburgenus miniſter primus litem mouit de officio ipſo & munere, an ferendum eſſet in
Pag. 32. Eccleſia. *Cumque*, inquit, *miniſtris æqualitatem vindicaret, qui in eam ſententiam pedibus irent duo hominum genera invenit; laicorum unum, qui ad proprietatem & dominium bonorum Eccleſiaſticorum, quæ mala fide poſſidebant, acquirendum, expeditam hanc viam, & tutiſſimum ſacrilegiis ſuis aſylum fore providebant. Alterum miniſtrorum qui ambitione*
33 *præcipites & gloriæ famelici rejecto Seniorum jugo ad effrænem licentiam quidvis pro libidine patrandi totis animis aſpirabant.* Proceres & laici qui mala fide poſſidebant bona Eccleſiæ, & ſub umbra titularium Epiſcoporum, Diaconorum, Rectorum &c. ſecuri latitare volebant, per politiam reformatam videbant ſublatis illis titulis auferendam quoq; umbram illam poſſeſſionis malæ fidei. Nam ut videre eſt in ſecundo libro de politia, bona Eccleſiæ & titularibus

illis;

illis, & aliis malæ fidei poſſeſſoribus adimenda eſſe docent, & reſtituenda paſtoribus, pauperibus, ſcholis, & fabricis templorum aliiſque piis uſibus; & hi præcipuè adverſati ſunt. Miniſtros gloriæ famelicos rejecto Seniorum jugo ad effrœnem licentiam quidvis pro libidine patrandi aſpiraſſe calumnia eſt nequiſſimi nebulonis. Multæ erant de Epiſcoporum moribus & negligentia querelæ quæ maturarunt reformationem. De vitiis & moribus Epiſcoporum corrigendis, eorumque arrogatione coercenda jam non diutius laborandum cenſuerunt viriboni, ſecurem itaque ad radicem poſuerunt & an functio ipſa in Eccleſia ulla lege ferenda diſceptari cœptū eſt.

Mortonii cō-niventia vires non collegit diſciplina noſtra. Pag. 33.

Quod diſciplinam noſtram vires collegiſſe dicit Mortonii conniventia qui *initio miniſtros verbo compeſcere potuit injecta mentione colloquii Lethenſis, quo convenerat, ut in ſtatu receptæ religionis nil immutaretur, dum Rex per ætatem rebus gerendis non ſufficeret*, falſiſſimum eſt. Certum enim eſt Mortonium, nec dubito quin frigidā ſuffundentibus Epiſc. Angli. diſciplinā, quoad potuit, repreſſiſſe, & auctoribus ejus crucem minatum eſſe. Neque Lethenſis colloquii ea erat auctoritas, ut reprimeret. Nam Colloquium Lethenſe aulica auctoritate & conſilio Mortonii nitebatur: ut apud Eccleſiam noſtram, niſi nationali conventui probaretur, nullius fuiſſe auctoritatis nemo neſciat.

Mortonium Eccleſiaſticorum conviciis laceratum ſe magiſtratu abdicaſſe calumnia.

Dicit Mortonium anno 1576 tandem male celatum animum expromere cupientem, cum Archiepiſcopis Fani Andreæ & Glaſguæ ne ſynodorum decretis ſtarent, interdixiſſet, in odium eorum, qui diſciplinæ innovationi ſtudebant incidiſſe, & hos publicè vitia ejus inſectando exitiū ei maturaviſſe, & novis indies naſcentibus turbis regni adminiſtratione ſe abdicare coactum. O acerbum Mortonii odium? Debuit hoc extinguere, niſi quod nullis iſti officiis vincuntur, Epiſcoporum ſtudium. Nam certum eſt illum non tantum, poſtquam factus eſt prorex, ſed multo ante omnes nervos huc intendiſſe, & ut conventuum nationalium auctoritatem occulto conatu labefactaret. Rogatus enim ſua præſentia ſynodum cohoneſtare ſemper aliquid excuſavit; nunquam ea ſpecie honoris dignatus eſt. Auctor fuit Marrio, cum is præfuit reip. ſua auctoritate & gratia per Dunenſem Comarchum Auguſiæ Superintendentem gentilem ſuum Letham conventum indicendi, & Epiſcoporum auctoritatem revocandi. Hic fuit conventus ille, de quo noſter gloriatur, & à quo ſuam uſurpationem probat: & tamen Mortonium, qui hoc ſubſidium ſubmiſit, conviciis proſcindit. De hac auctoritate Mortonius Iohanem Duglaſſium Epiſcopum ad Fanum fecit anno 1571, ſtatim à colloquio Lethenſi. Quid iſtis immoror, nunquam erat, cum non faceret, quo in eorum odium, qui diſciplinæ ſtudebant, incurreret: ut mirum ſit hunc affirmare ab interdicendo Epiſcopis, ne decretis ſynodorum ſtarent, illum

Pag. 51. in eorum odium incurriſſe: ut non priùs, vel non cum adhuc privatus eſſet, *ejus vitia avaritiam & tyrannidem & luxum inſectarentur.* Hoc ego auſim affirmare hanc hujus calumniam utrinque eſſe falſam. Neque illum illa convitia fuiſſe dignum ut audiret, neque illos ut facerent. Mortonium quod attinet, nemo regum nedum pro regum majore cum laude remp. adminiſtravit. Septem annis quibus præfuit, hæc gens tanta pace, tanta omnium rerum copia fruebatur, quanta unquam. Nec domi tantum facinoroſos repreſſit pacem etiam cum vicinis ita coluit, ut ejus immatura mors illis non minus dolori fuit. Avarum, credo, vocat, ſi quid veri in convitiis reſpicit, quod mulctis potius quàm morte facinora repreſſit: ad luxum quod attinet nemo magis ſobrius; ad tyrannidem nemo in ejus imperio, niſi manifeſti ſceleris convictus capite aut jugulo luit. Si miniſtrorum conviriis petitum imperio ſe abdicaſſe vult innuere, calumniatur. Nam quamvis diſciplinæ ſciebant eum eſſe adverſarium, tamen quia regis pueritiam contra rebelles fortiſſimè ſemper defendit, papiſmum conſtantiſſimè oppugnavit, nemo fuit illis charior, nullius nomen ſanctius.

Epiſcopi gregis unius curam capeſſere quando juſſi. Pag. 34.

Prorege (inquit, is erat Mortonius) *ſummo Magiſtratu exuto, miniſtri altiora iam meditantes, & ſpei pleni Epiſcopis tum ſedentibus denunciant gregis unius curam capeſſant, & ditionum curam mittant. Quorum rex gnarus literis per Iohannē Duncanſonum ad ſynodum datis (quarum exemplum in actorum libris extat) de rep. agi præfatus, monet à rebus innovandis abſtineant,* &c. Hoc ita dictum eſt, ac ſi miniſtri de Mortonii caſu lætarentur, etiam ac ſi Epiſcopi unius gregis curam capeſſere non juſſi, prius quā Mortonius ſe magiſtratu abdicaſſet. Ann. 1575 Epiſcopi juſſi unius unius gregis ceu parœcię curā ſuſcipere, quo anno præter particularis gregis curam commiſſa eſt iis, ut aliis miniſtris, viſitatio provinciæ alicujus non amplæ, & iiſdem legibus, nempe ut nihil faciant abſque ſynodo provinciali vel 6 aliis miniſtris à ſynodo delectis, vel ubi res moram non pateretur, fratribus ad prophetandum aggregatis è locis vicinis ad locū aliquē primarium, qui claſſes etiam tum conſtituebant, ſed rudius, nondum tanta inſtructas authoritate qua brevi poſt inſtructæ ſunt. Synodo 3 generali anno 1577 Seſſ. 13, omnia capita politiæ comprobata ſunt excepto capite de Diaconatu, in quo tamen maxima pars conventus conſenſerat, & in diſſentientium gratiam plenior de eo capite ſtatuta diſceptatio. Mortonius poſt ſynodum illam magiſtratu ſe abdicavit exeunte anno 1577. Si Rex de rep. agi in ſynodo ratus monuerit, ut iſte dicit, tamen verum edoctus aliud ſenſit. Anno 1578 legatis Eccleſiæ, qui capita diſciplinæ, in quæ convenerat, poſt celebratum jejunium à ſynodo indictum exhibuerunt, benignè reſpondit, pollicituſq; eſt ſe conſiliis Eccleſiæ ad gloriā Dei ſpectantibus non tantū adfuturum, ſed etjam præfuturum

vel, ut ipſius verbis utar, procuratoré fore, effecitque, ut inſtitueretur colloquium inter conſiliarios & miniſtros delegatos Eccleſiæ de capitibus politiæ, cujus colloquii acta inſerta in libro Actorum
a ſynodalium. Sed anno 1584, hora tenebrarum, duo folia dilacerata & in ignem conjecta ne extarent capita conſenſus. Ann. 1579, literas ad ſynodum menſe Iulio dedit per Iohannem Duncanſonum, hortatuſque eſt, ut de capitibus diſciplinæ in quæ nondum conventum eſſet inter conſiliarios & delegatos Eccleſiæ, amplius conſultaretur, & erga parliamentum quod brevi futurum erat, uno animo conſentiretur, ut illa auctoritate confirmaretur. Neque litem ullam cum Eccleſia conteſtatus eſt, priuſquam Levinius Robertum Mongomerium in Epiſcopatum Glaſcuenſem invitis obtruſit, anno tertio poſtquam Rex has ad conventum literas dedit. *Quibus hortatibus* (inquit) *eorum impetus adeo non elanguit, ut bilem in aulam eiuſque præfectos evomerent, Aubignium præcipuè, qui poſtea Dux Leviniæ declaratus eſt.* Pag. 35. Hortatus quos dicit ex literis regis ad ſynodũ Edinb. non Iulii ann. 1579 intelligi vult, Aubignius non appulit ante Sept. ſequentẽ: ut ſi credas huic, Eccleſiã credas in Aubignium bilẽ expuiſſe, priuſquã Scotiã attigerat. Proceres verũ præſertim aulici obnixi ſunt omni ſtudio & conſiliis, quibus poterãt, ne politia publica Parliamẽti authoritate ſanciretur. Ex epiſtola. An. Meluini ad Th. Bez. ſcripta ad id. Novembr. 1579, quis eſſet tunc rerum Eccleſiæ noſtræ
b ſtatus colligere poteſt lector. *Annos jam quinque bellum acre cum pſeudoepiſcopatu, reluctanctibus nobilium pleriſque gerere, & diſciplinæ ſeveritatem urgere non deſiſtimus: Regiæ maieſtati & tribus regni Ordinibus, & antea ſæpe & nunc in his comitiis diſciplinæ formam in acta referendã & publica authoritate confirmandam obtulimus. Regis animũ in nos propenſum, proceres pleroſq; iniquos habemus. Sublato enim pſeudoepiſcopatu regni ſtatum convelli, conſtitutis preſbyteriis regiam maieſtatem imminui, bonis Eccleſiaſticis in uſum legitimum reſtitutis Regis ærarium exhauriri cauſantur: quod Epiſcopi cũ Abbatibus & Prioribus tertium in Comitiis ordinẽ conſtituant: quod omnis iuriſdictio tam Eccleſiaſtica quàm civilis ad unum Regem Regiſque Senatum pertineat, quod res Eccleſiaſticæ ex eorum ſententia fiſco adiudicari debeant. Quod ſic loquantur aut ſentiant in cauſa multis ignorantia eſt: aliis flagitioſa vita & ſcelerati mores: pleriſque Eccleſiaſtica bona quæ adhuc ſuperſunt rapiendi cupiditas, quæ iam rapuerunt amittendi metus. Quid quod excõmunicationis ſententiam non prius legitimã fore dicunt, quam à Senatu Regio cauſa cognita approbetur. Sibi enim malè conſcii reformidant Preſbyterii ſententiam, nõ tam metu iudicii divini, quàm terrore civilium pœnarũ, quæ legibus noſtris & moribus ſententiã comitantur. Deniq; dum φρόνημα τῆς σαρκὸς in conſiliũ potius quàm patefactam Dei voluntatẽ adhibent, unius Epiſcopi vel inſpectoris Eccleſiarum perpetui & nutu & nomine res omnes geri cupiunt, de cõmuni συμπρεσβυτέρων ſententia nihil volunt adminiſtrari. Utinam dominus Eccleſiæ ſuæ miſertus averruncet hæc mala.*

Dicit

Levinii conſilia. Dicit Aubignium propter virtutes non vulgares bonis omnibus charũ & in flagrantiſſima apud Regẽ gratia fuiſſe. *Quod æmuli acerbè frentes, peſſimis vulgo ſparſis rumoribus eum perniciem rectæ religioni machinari, apud miniſtros invidia onerarunt: Qui è cathedris declamando Regis ab eo fidem ſollicitari, eccleſiam cuniculis ſubrui, Papanæ ſuperſtitionis cultum promoveri, plebi infeſtum reddiderunt. Rex vt iis ſatiſfaceret ſollicitus, advocatis in conſilium miniſtrorum principibus, ſtatuit, vt ex eorum numero ſelecti Levinium in fide ſyncera erudirent: ſimul in integritatis ſuæ teſtimonium confeſſionem fidei fieri curavit, cui ipſe cum familia & ſubditi honeſto loco nati ſubſcripſerunt. Hæc eſt celebris illa confeſſio, cuius Sectarius non ſemel meminit, quamq; Cathari noſtri identidem objiciunt, quo Regem, Regnique Ordines, periurii & perfidiæ reos peragant.* Amatus Stuartus Aubignius regis propinquus è Gallia in Scotiam miſſus Guiſianorum conſiliis probè inſtructus regni adminiſtrationem regi gratulaturus, & in religionis qua fieri poſſet immutationem, quod biennio poſt adventum experti ſumus, ſimulabat primum ſe iam in ſyncera fide eruditum, & ex noſtris eſſe, & confeſſionem fidei ſacramento & chirographo ſuo obſignavit. Sed perniciem Mortonii interim moliebatur, quem quia charus eccleſiæ ob merita, quæ ſupra commemoravimus, opprimere ſe non poſſe perſpexit, niſi ſimulata profeſſione religionis & officiorum in eccleſiam. Extincto autem Mortonio & expulſo Anguſio illius exuviis, huius ſpoliis ornatus & duplici prælatura Glaſcuenſi pleno jure & Aberbrothenſi donatus, Leviniæque primùm comes, deinde dux factus, magnus tandem Scotiæ Camerarius creatus, turbas eccleſiæ dedit & viris bonis, quem iſte bonis omnibus charum fuiſſe dicit.

P. 35. 36.

Confeſſione fidei regimen epiſcopale cieretur. Confeſſionem fidei neminem alligaſſe Preſbyteriorum regimini ſic probat. Confeſſionem illam Ioannes Cragius regius Concionator ſcripſit & edidit anno 1580. Cui omnes concepta ſacramenti formula, ſe doctrinam, & inſtituta eccleſiæ Scoticanæ ſervaturos, & contraria pro virili oppugnaturos ſubſcriberent. Sed in ea confeſſione non alia inquit diſciplina intelligenda venit, quàm tum publicè recepta, Epiſcoporum nimirum & Superintendentium gubernatio: *Cum eorum munus, nullis eccleſiæ ſanctionibus damnatum fuerit ante annum* 1581. *nec Preſbyteria ante annum* 1586 *ſtabilita: vt in eam confeſſionem juraſſe neminem Preſbyteriorum regimini allegit.* Superintendentium & Epiſcoporum apud eccleſiam noſtram nunquam fuit eadem ratio. Superintendentes eccleſia initio ſua ſponte delegit, & rebus curandis ſubſtituit, Epiſcopos illos tres aut quatuor, qui ad cauſam religionis accedebant, quod in bonis eſſent, cum ſumptus non ſuppeterent Superintendentibus in eorum diœceſes deſignandis & ipſi ſe obtruſerunt, in Commiſſariorum album, ut ſupra dictum, conſcripti ſunt. Epiſcopi titulares, quos aula poſt colloquium

P. 37.

colloquium Lethenſe ſubornavit epiſcopi nomine re Superintendentes in annum 1576, deinde multiplicatis provinciis præter curam peculiaris gregis commiſſa iis viſitatio non totiùs diœceſeos ſed aſſignatæ ſibi provinciæ ſicut aliis miniſtris, iiſdemque legibus, id eſt primum Superintendentes ex conniventia, deinde viſitatores erant ex delegata à ſynodo poteſtate, ſed Paſtores unius gregis. Nam nondum plene conſtitutis Preſbyteriis claſſicis viſum eſt neceſſarium hoc viſitatorum genus conſtituere. Nec ſolùm ante deſignatã politiam, canone deinde ipſo libro politiæ damnata fuit eorum juriſdictio & functio, ſed etiam poſt comprobatam à conventu generali politiam, anno 1578 denuo decretum vt unius eccleſiæ particularis curam ſuſcipiant, civilem juriſdictionem ne exerceant, in comitiis ordinum eccleſiæ nomine ſuffragia ne ferant, Dominorum temporalium titulis abſtineant, in Preſbyteria imperium ne arrogent, epiſcopatuum redditus ſoli ne percipiant luxui & pompæ ſuæ indulgentes, ſcholis eccleſiis & paſtoribus neglectis, ne ampliorem provinciam viſitandam vendicent, quàm eorum curæ committenda erit à Synodo. Tandem eodem anno 1580. quando in illam confeſſionem fidei juratum, conventus Nationalis ad Taodunum 4. id. Iul. Epiſcopi auctoritatem, quo ſenſu Epiſcopus vulgo accipitur, ex ſcripturis nullam eſſe decrevit. Itaque plenis ſuffragiis nemine contradicente juſſit eos, qui hoc officium tenerent, continuò deponere, neque rem eccleſiaſticam, niſi de novo ad id munus reſtituti dignarentur attingere; idque ſub pœna excommunicationis. Confeſſio fidei ſacramento & chirographis obſignata fuit poſt ſynodum iſtam eodem anno menſe Martio. Nam initium anni apud nos tunc cœpit die 25 Martij. Recepta ergo erat diſciplina noſtra. Preſbyteria ceu claſſes etſi nondum per univerſum regnum conſtituta & ſtabilita; tamen de eccleſijs in unam claſſem conſociandis & claſſium regionibus definiendis & dividendis conſultabatur ante obſignatam juramento confeſſionem fidei, & anno 1579. ſtatutum, vt cœtus fratrum ad prophetandum aggregatus ex locis vicinis preſbyteriorum conſtituendorum vices ſuppleret. Secunda ratio ſequitur qua probat Confeſſionem illam non alligare Preſbyteriorum regimini. *Iam vt illis largiar* (inquit) *quod nunquam tamen evincent, diſciplinam poſtea receptam tum ſtabilitam fuiſſe, cum hæc confeſſio primùm prodiit, quotuſquiſque non novit diſciplinam omnem rem eſſe mutationi obnoxiam.* Pag. 37. Equidem non novi, neque credam Chriſtum qui Dei ſapientia fuit, remp. ſuam, quæ omnium eſt perfectiſſima arbitrio ſtultorum hominum reliquiſſe agitandam, vt hodie & heri prout illis liber, ſit alia atque alia, quod ne Solon quidem aut Lycurgus, aliuſue quiſquam Legiſlator pateretur. *Quiſquis igitur*, inquis, *in diſciplinam eccleſiæ jurat, id non aliter facere intelligendus eſt, quàm ſi nihil in ea ab eccleſia innovetur* P. 38.

Pag. 38. novetur. At, inquam, ideo iuratur, ne quid innovetur. Rem illuſtras exemplo à Senatuſconſultis, & plebiſcitis, in quæ non datur fides, ſi forte mutentur. Atqui, inquam, ratio non eſt eadem. Quæ populus cum ſuo capite ſciſcit, poteſt eadem auctoritate reſcindere. At noſtrum caput abſolutam habet poteſtatem. Quod ille ſcivit, non licet nobis reſcindere. Duplex eſt diſciplina, altera univerſalis & perpetua, altera particularis & mutabilis. Vniverſalis eſt quæ ubique eſt una, utpote quam ipſe Chriſtus iuſſit. Hanc non magis licet Eccleſiæ mutare, quam mutare licet ipſam ſcripturam. Diſciplinam tunc receptam verè Chriſtianam & Apoſtolicam agnoverunt, Epiſcoporum Antichriſtianam, & ideo iſtam ejurarunt, & in illam jurarunt, non quia merum inſtitutum eccleſiæ, ſed quia inſtitutum Chriſti, ut conventibus regeretur eccleſia, non ſingulari, Papæ, epiſcopi aut Archiepiſcopi alicuius authoritate. Particularis eſt, quæ pro loco & tempore & re nata poteſt eſſe alia atque alia, vt quo die celebranda cœna, quibus horis conveniendum ad ſacra celebranda, &c. Hæc & huius generis ſimilia ſunt in arbitrio ec-

Pag. 39. cleſiæ, & pro re nata mutari poſſunt. *Si his* (inquit) *reſponſionibus nondum Sectariis noſtris* (ita eos vocat, qui antiquum obtinent, & horum ſectam abominantur) *ſatisfactum eſt: addo Epiſcopos nunc ſedentes & magnam partem miniſtrorum ſubſcriptiones illas inficiari.* Quinam iſti? Nam Iohannem Spotſwodum, & Iacobum Laium noſtros Archiepiſcopos ipſe vidi Trenenti ſubſcribere anno 1604, & audivi jurare ſe, quod fecerunt eccleſiæ cauſa facere (nam tum nova hæc conſilia agitabantur) & ſi quando voti forent compotes, eccleſiæ quicquid impetrarunt, reſtituturos. Sed quis hoc huic, qui pro ludo facit peierare, vel jurato credat, fuiſſe tum in Scotia Miniſtros, quod ipſe rex & totus populus juravit non jurarunt, quis credat, quenquam, qui rem ſacram adminiſtrabat, id quod Synodus 43 anno 1581 unanimi ſuffragio pro rato habuit, auſum fuiſſe calculo ſuo non probare. Sed nimis velim ſcire, vbi iſti fuerunt anno 1590. prid. non. Auguſt. quando moderante Patricio Gallovidio qui nunc defecit ad Epiſcopos act. 2. decretum fuit, ut per Preſbyteria ſingula omnes qui rem ſacram tractabant, in omnia capita diſciplinæ ante ſequentem ſynodum ſubſcriberent. Decretum fuit Edinb. anno 1587 ne Rectores gymnaſiorum diſcipulos maturioris ætatis in diſciplinam reciperent, aut quenquam in gradus literarios admitterent, niſi in formulam fidei juratos. *Sed*

Pag. 40. *ſi in Gymnaſijs religioſè obſervatum & diſcipulos in juramentum adactos probaſſet, aliquid,* inquit, *certe pro cauſa diceret.* Vbi ex illo libenter ſcire primum velim, vtrum ſit Chriſtianum de fide gymnaſiarcharum dubitare. Si quis dubitat, teſtimonium perhibebunt chirographa eorum qui laurea Magiſterij donati ſunt anno ab 1587 ad annum 1606. Quære ab ipſis miniſtris, qui gradum illum con-

ſecuti

ſecuti ſunt, num negare audeant. Aliud igitur effugium quærit. *Quid*, inquit, *quoties ea confeſsio alicui obtruditur, ſub formula fidei id fieri aſſolet, nec illi quicquam aliud ſub eo nomine intelligunt, diſciplinam porro dogma fidei ad ſalutem neceſſarium, non opinor, vocabunt.* Fidei vocabulum, cum ita loquimur, quis neſcit religionem ſignificare: & politiam ac diſciplinam religionis partem eſſe. In confeſſione illa ceu formula fidei diſciplina diſtinguitur à doctrina, & in obedientia utriq; debita ſe perduraturos ſanctè jurant. Quia nodum iſtum ſoluere non poteſt, ut Alexander quidam gladio ſecat. *Sed*, inquiunt, *ſe à ſacramento ſemel nuncupato ſine perfidiæ maculâ recedere non poſſe: quibus reſponſum volumus, ſi aliter ſcrupulus ille eximi non poteſt, in Eccleſias bonis avibus faceſſant, ubi illis ita vivere liberum ſit, cum in unius privati gratiam, Eccleſiæ ritè conſtitutæ unitatem diſſolui, & pacem turbari non ſit ferendum.* Lupus queritur deturbato fonte & agnũ ut reum dilaniat. Sic piratæ occupata nave vectores, tyrani occupato regno fidos ſubditos tum proceres cum plebeios faceſſere jubent. Nos in politiâ Eccleſiæ noſtræ rectè conſtitutæ jurati unitatem ſervavimus. Iſti unitaté diſſoluerunt. Ad gubernaculum ſedent invita Eccleſia, obluctantes jam pro privatis haberi, & quia ipſi perfidiæ rei, totam Eccleſiam, eodem reatu teneri cupiunt. Pag. 40. Pag. 41.

Quia miniſtri cum rege egerunt, ut diſciplinam decreto publico ſanciret, inde colligit everſam fuiſſe ab ea quæ fidei confeſſione continebatur. *Etſi*, inquit, *Rex, ejuſque familia omnis, confeſsionem illam appoſitis chirographis conſignaſſent, juſta tamen adhuc dubitandi cauſa miniſtris videbatur. Igitur cum rege ſedulo agunt, ut libellus de diſciplina, quam novam ad ideam Platonicæ reipub. affinxerant, auctoritate publica ſanciretur, quæ ſi eadem fuiſſet cum illa, quæ confeſsione fidei continebatur, quid opus fuiſſet nova ſanctione? aut qua fronte id Rex facere recuſaſſet, quod haud ita pridem fide data approbaſſet? Nam in omnibus Synodis quæ Glaſcuenſem exceperunt, legere eſt, Regem cum Miniſtris egiſſe, ut ab ejuſmodi inceptis deſiſterent, & quos ipſe daret Epiſcopos, eligerent. Nec prætereundum de anno aut circiter, quo illa confeſſio primum evulgata eſt, Regem per internuncium teſtificatum, quæ ab illis jactarentur, ſibi diſplicere, & remedium in tempore adhibiturum.* Non dubitarunt de diſciplina, quin in eam juratum ſit, quæ erat tum recepta, non autem in eam quæ exploſa erat & ante conſignatam illam confeſſionem ab anno 1575, ſed de conſtantia cum jurantium tum poſterorum dubitare licebat, conſultum propterea illis viſum politiâ publico decreto ſanciri. Quod ad Preſbyteria ceu claſſes in ſpecie attinet, conſtat hanc partem fuiſſe politiæ deſignatæ, conſultatumq; quomodo regnum totum in regiones & claſſes diſtribuendum etiã ante obſignatã confeſſioné fidei. Certũ eſt regem 1581 & ſtatim poſt obſignatã ſacramento & chirographis confeſſioné fidei dediſſe Guil. Cuningamio Capringtono mandata *A rege comprobata Presbyteriorum conſtitutio.* Page 41.

 ad

ad Concilium Glaſcuenſe in hæc verba. *Dabis iis meas ad eos literas, facieſque ut intelligant, me feciſſe quoſdā ex Senatu meo cum legatis illorum, quos Taoduno miſerant, ſæpius de capitibus propoſitis deliberare. Videri illis tertiarum rationes de quibus in primo articulo petunt, non eſſe ad miniſtros alendos tutiſſimas. Ita enim eſſe his 20 annis ultimis attritas, ut neque illis neque mihi quicquam certi poſſit confici. Videri itaque neceſſarium, ut alia ineatur ratio, quæ & in præſens certior, & in futurum conſtantior ſit. Quod ut commodius fiat, auctoritate, & conſilio eorum Senatorum, quos ego dedi, & miniſtrorum quos ſynodus legaverat, perſcriptam eſſe formulam Preſbyteriorum, ex vicinis Eccleſiis, in qua latiores Eccleſiæ dividuntur, & minores cum aliis conjunguntur, ut paſtores facilius ali, populus faciliùs convenire poſſit. Præterea me ſtatuiſſe literas ad nobiles, & percipuos in ſingulis Preſbyteris dare, quibus jubeam convenire & conſultare de præſenti negotio, & me certiorem facere quid habeant conſilii:* & cum his & aliis mandatis formulam Presbyteriorum miſiſſe, quam dixit Conſiliarios & miniſtros ſcripſiſſe; ſynodumque delegaſſe qui de tota re cognoſcerent. Si in Epiſcoporum aut Superintendentium regimen juratus eſſet, cur, ſtatim poſt conſignatam confeſſionem fidei, formulam 50 claſſium ceu Preſbyteriorum locis totius regni maximè opportunis conſtituendorum miſiſſet. Quod in ſynodis quæ Glaſcuenſem anno 1581 exceperunt, ais Regem cum miniſtris egiſſe ut ab ejuſmodi inceptis deſiſterent, & quos ipſe daret Epiſcopos eligerent. Mutatum ſimpliciter non negamus. Sed cur mutatus tu videris? & quando nos infra docebimus, Memineris etiam poſtea ad ſe rediiſſe anno 1586, & denuo anno 1589 confeſſionem fidei chirographo conſignaſſe.

Epiſcopis abrogata auctoritas unanimi miniſtrorum conſenſu. Pag. 42.

His omnibus (inquit) *Sectarius, quia cauſæ jugulum petere videbantur, omiſſis, refert poſt publicas diſputationes, privata colloquia, conſultationes cum tranſmarinis Theologis habitas nemine è miniſtris repugnante ſecundum de diſciplina libellum omnium ſententiis comprobatum.* Et tu iſta negare non audes, deliberationem & diſputationem de politia aliquot annos tenuiſſe, tum in conventu publico tum in colloquiis conventus authoritate conſtitutis, & rem ſæpius incudi redditam: conſultos etiam fuiſſe Theologos tranſmarinos, teſtatur viri Venerabilis Th. Bezæ tractatus de triplici Epiſcopatu, quem ſcripſit, cum Dominus Glamiſius regni Cancellarius hac de re eum conſuluiſſet an. 1576, Si auctor epiſtolæ omiſerit quæ jugulum cauſæ petunt, judicet lector. Aulam adverſantem & proceres qui loculis ſuis ex bonis Eccleſiæ aliquid corradere volebant uno verbo perſtrinxit. Nec brevi epiſtola plenā hiſtoriam complecti potuit. Sententiam Eccleſiæ noſtræ de Epiſcopatu fideliter retulit. Libro ſecundo de diſciplina (inquit) contradixerunt Eccleſiæ noſtræ Anteſignani, Dunenſis Comar-

chus.

chus Anguſiæ Superintendens, Iohannes Spotſwodus Lothianæ, & Merciæ Snperintend. (is erat ipſius pater) Iohannes Winramus Fiſæ Snperinten. Georgius Hajus plagæ Septentrionalis Cōmiſſionarius, Alex. Arbuthnotus præfectus Gymnaſii Abredonenſis, Rob. Pontanus Synodi Glaſcuenſis, quo habita ſunt contra Epiſcopus præſes, David Lindeſius, Andreas Poluardus, Tho. Smetonus. Hos viros pro egregiis agnoſcimus ſed quibus Eccleſia noſtra, ſive prudendentiam. ſive eruditionem, ſive vitam ſpectes, multos habuit pares, non paucos, qui ſignum anteferrent. Quod autem aſſerat hos diſciplinæ adverſatos, equidem neſcio quid habuerint animi. Certò ſcio ex actis Eccleſiæ maximam iſtorum partem huic negotio maximam navaſſeoperam. In prima opera inter eos qui ſynodo 33 anno 1576 ad formam politiæ deſignandum delecti ſunt, invenio ex his novem, quos iſte vir bonus dicit adverſatos, quinque ex præcipuis Comarchum Dunenſem, Iohannem Winranum, Alexandrum Arbuthnotum, Robertum Pontanum, & Davidem Lindeſium: ut mireris datam fuiſſe inſtituendi curam adverſariis ejus quod curabatur. Quod ad ipſius patrem attinet, neſcio quid illi credam, qui de aliis tam manifeſtè mentitur. Hoc tamen ſcio ab Eccleſia, non abepiſcopo ſuperintendendi accepiſſe officium, Eccleſiæ juraſſe obſequium, peccati ſi quid admiſiſſet, Eccleſiæ permiſiſſe judicium, legemque ipſo auctore latam ſynod. 27, anno 1572, Act. 4, ne qui ſacra tractant, civilia attingant. Quam filius, ut auctoritatem filii cognoſcas, verbo uno refutat, libellli ſui pag. 19, ſub finem. *Civilium judicum munus* (inquit) *ab Epiſcopi officio neutiquam alienum eſt.* Quod autem narrat, ſe à viris fide dignis accepiſſe Dunenſem gravibus minis increpuiſſe Meluinum, equidem neque illi neque viris illis fidem habeo. Vanæ etiam ſine viribus minæ fuiſſent. De Smetono teſtimonium perhibuit Meluinus epiſtola ad Iohannem Rowum Eccleſiaſten Perthenſem anno 1578, *Haius noſter veteranus ut noſti & ſtrenuus Chriſti miles, & Smetonus acerrimus bonæ cauſæ propugnator.* Quid multis opus eſt, cum ipſius canonis verba teſtentur unanimi conſenſu omnium exploſum fuiſſe Epiſcopatum, quod cum diffiteri nequeat, fingit invitos ceſſiſſe in aliorum ſententiam: *licet tandem,* inquit, *ne fruſtra contraniti viderentur, in imperitæ multitudinis ſententiam conceſſerint.* Quo quid turpius dici potuit in viros, ut ipſe ait, pios, doctos, & Eccleſiæ noſtræ anteſignanos ab impio nebulone & aſino indocto. Pag. 45.

Mala ex Eccleſiæ conſiliis ſequuta demonſtraturus orditur à tumultu ob Archiepiſcopatum Glaſcuenſem. Robertū Montgomerium Miniſtrum Sterlinenſem Dux Leviniæ regi commendatum ad Archiepiſcopatum evexerat, pactus ut titulo & penſione annua millelibrarū contentus reliquis Epiſcopatus emolumentis cederet. *Miniſtri* (inquit) *hac ut rebantur injuria commoti diem ei ad Fanum* *Tumultus Montgomeriano rigo & exitus.*

 Reguli

Reguli dicunt, ibi Sacerdotio mulctandum, & pœnis Eccleſiaſticis non leviter puniendum. Rex qui ſciret duntaxat crimini dari, quod contra acta conuentuum Epiſcopi titulum ſuſcepiſſet (neque enim de dilapidatis beneficii redditibus agi) Ioanni Gramo (qui poſtea in Collegium iudicum aſcriptus eſt) in mandatis dat, litem inhibeat, vi pareat, conventum dirimat. Ita quæſtione dilata verius quàm omiſſa miniſtri cum diutius iram ſupprimere non poſſent, nullo ordine, nulla iuris formula obſervata, ei ſacris interdicunt, qua contumelia rex accenſus excommunicationem irritam pronunciat & hominem in Diœceſin, (impedientibus quamvis non paucis Æeræ & Glaſguæ) cum imperio mittit. Hæc ille. Hunc egregium virum Robertum Montgomerium hominem prope dixerim fungum Levinius regis gratia Epiſcopum Glaſcuenſem facit. Eccleſia honorem & hominem juxta damnat. Duræus & Balcanquellius miniſtri Edinburgenſes ob libertatem in Levinium accuſantur, & purgantur ab Eccleſia. Montgomerius, ut ſe ad conventum ſiſtat, citatur. Rex pro eo intercedit. Ignoſcitur modo ab Epiſcopatu diſcedatur, & ad ſuam Eccleſiam ſe recipiat. Reprehenditur quindecim errorum. De ejus erroribus Rex conſulitur. Permittit, ut qua miniſter eſt, accuſetur. Levinius rurſus eius cauſam ſuſcipit. Preſbyterium Glaſcuenſe ſub proſcriptionis pœna jubetur illum Epiſcopum recipere. Templum cum armatorum multitudine ingreditur Cal. Mart. 8 & Davidem Wemium ex ſuggeſto per tumultum rapit. Synodus Lothiana hominem citat. A feciali jubentur deſiſtere. A miniſtratione ſacra ſuſpenditur. In conventu generali ad Fanum Reguli Preſbyterium. Glaſguenſe petit, ut ſuſpenſio pro rata habeatur. Montgomerius intimatum ſibi fuiſſe negat. Conventus tamen re cognita juvenit intimatum, & decernit legitimo ordine ſuſpenſum. Interea ſupplicum libellorum Magiſter verbis Regis vetat quicquam contra Epiſcopum decernere. Conventus civilia reſpondet nihil ad ſe attinere; alioqui nihil niſi ex conſcientia acturos. Dum ergo pergunt, & de re tota cognoſcunt, Burnus quidam fecialis pro ſua auctoritate vetat. Hic conventus re iterum cognita per Thomam Macgillum monet decretum eſſe, ſe poſſe ſalvo Regis imperio de cauſa tota cognoſcere: Itaque die craſtino ſe in judicium ſiſtat. Ipſe ſe ſubduxit. Guilielmum Mongerium procuratorem ſuppoſuit. Damnant vitæ impuræ, doctrinæ corruptæ, ſuſpenſionis contemptæ, fidei violatæ, mendacii manifeſti, diſciplinæ infractæ, convitiorum in collegas pro concione, proſcriptionis conventui interminatæ. Hîc ſupplicum libellorum Magiſter orat, ne decernatur, priuſquam rex fiat certior. Vnde conventus literas ſupplices ad regem dat. Mittuntur, qui regem de re tota doceant, deinde poſt meridiem decernunt, & jure Eccleſiaſtico privant, ſtatutumq;ut excõmunicetur; ſed ſententiam in tertium diẽ differunt.

Eo

Eo die Londæus Comarchus & Lindeſii hæres gravibus argumentis eo impellunt,ut conventui ſe ſubmittat Hic crimen fatetur,pœnitentiam profitetur, obteſtationibus totum conventum,Thomam Smetonum graviſſimè,qui graviſſimè oppugnaverat, commovit, ut amplecterentur, & præterita condonarent. Nihilominus gnari inconſtantiæ hominis Preſbyterium Glaſcuenſe monent , ut ſedulò ſervarent,ne quod jus Epiſcopi uſurpet. Si faxit,jubent contemptus & perfidiæ damnare; Edinburgenſe Preſbyterium docere. Eique dant poteſtatem excommunicandi. Deinde decernuntur ad Regem Legati cum gravi querela, de violato jure Eccleſiaſtico. Non multo poſt Montgomerius ad vomitum redit. Levinium ſectatur. Preſbyterium Glaſcuenſe ex decreto Synodi de flagitio cognoſcit. Præfectus urbis cum multitudine civium Moderatorem Preſbyterij corripit,carcere publico claudit. Scholares ſumma vi defendunt, non ſine ſanguine. Nihilominus Preſbyterium pergit. fit decretum. Edinburgenſe Preſbyterium excommunicat. Per ſuggeſta publicè denunciatur excommunicatus. Regius Senatus ſententiam irritam pronunciat. Miniſtri Edinburgeni factum reprehendunt. Iubentur ſe in Senatu regio ſiſtere primo Edinburgi,deinde Dalkethi, vbi non ſine periculo Duræus famulorum Levinii manus evaſit.Iubentur Edinburgo decedere, & niſi faxit, præfectus jubetur expellere. Preſbyterium Glaſcuenſe præfectum & prætores de vi accuſant. Rex eos ad judicium ſuum Andreapolin citat. Conuentus eo quoſdam, qui pro iis orent, legat. Rex pridie Non. Iul. ſecuritatem promittit, modo conventus lite contra præfectum & prætores velit cedere. Illi in diem dictum ſententiam ſuſpendunt, data tamen facultate quibuſdam delectis fratribus, ſi opus fuerit, ferendi ſententiam. Deinde ſupplicationem ad Regem decernunt. Officii ſui monent: eum eſſe caput reip. eccleſiæ non caput ſed membrum, & ut primum eius filium debere primam eius curam gerere. Nunc contra decreta eius reſcindere, ſervos vim illi inferre, miniſtros de ſuggeſto detrahere. Denique jam Papam agere, & utrunque gladium invadere. Qui ad hanc ſupplicationem exponendam miſſi erant, Perthum veniunt: proponunt. Iacobus Stuartus Araniæ comiti primum tutor datus deinde Comes ipſe factus, tum Cancellarius Regni horum malorum fomes, ſurgit, minatur, clamat,an quis audeat huic ſupplicationi ſubſcribere.Andreas Melvinus reſpondit: nos audemus; & ſimul pennam è manu ſcribæ corripit,collegas hortatur: ſequitur Dunenſis Comarchus, quem hic rabula dixit Melvinum odio proſequi, Thomas Smetonus, Robertus Pontanus, David Lindeſius,quos hic dixit adverſatos eſſe; Andreas Haius, Petrus Blackburnus, Thomas Buchananus, & Patricius Gallouidius. Anglici perſpecta hominum audacia rati habere

bere occultum ſubſidium, ſine reſponſo tamen dimittunt. Habet rei ſummam, quàm breviſſimè poſſum: jam judica de eccleſiæ conſiliis & de tumultus Montgomeriani origine.

Conjuratio Ruthueniana non orta ab eccleſiæ conſiliis.

Poſt paucos dies aulica factione Levinius & Aranius opprimuntur. Huius etiam mali, ſi malum, originem in eccleſiæ conſilia tranfert. *Sequutum eſt & aliud,* inquit, *malum. Nobilitate enim in factiones diviſa & rebellibus, vt fieri ſolet, obtentu eccleſiæ conſilia velantibus, è miniſtris quidam imminutæ maieſtatis rei in liberas cuſtodias deputantur. Id illis perſecutionem interpretari placuit. Interea ſuggeſta non aliud ſonabant, quàm vexari eccleſiam, aulam à fide deficere, veteres ceremonias reſtitui: tandem circa menſem Auguſti conjuratione nobilitatis, Rex Ruthueni detentus eſt, Duci Leviniæ aula interdictum, Iacobus Stuartus Araniæ Comes in carcerem conjectus, & è regiis plurimi capti, non pauci graviter vulnerati. Conjurationem hanc nobilitatis, miniſtri libellis editis, & coacta ad Septembrem Synodo concordes approbarunt, vetueruntque ſub anathematis pœna, ne aliter quàm eccleſiæ & publicæ libertatis aſſertores appellarentur.* Deus bone in quàm paucis verbis quot peccata. Miniſtri rei majeſtatis, quod rebelles ſuis conſiliis Eccleſiam prætenderent. Videri vult à miniſtrorum conſiliis conjurationem Ruthuenianam ortam fuiſſe. Delegati ab eccleſiæ Comitiis aliquot miniſtri cum ſupplici libello querelarum pleno, ut ſupra dictum, Pertham, item ad Regem, cum Glaſguenſi & collegio & Preſbyterio fere vniverſo viceſimanona vice vocato ob cauſam Mongomerianam convenerunt. Nihil æqui impetratum. Poſt illorum diſceſſum inter Gourium & Levinium exorta eſt de dignitate ſive iurgium ſive contentio. Gourius adhibitis in conſilium amicis Marrio, Glamiſio, Oliphanto, Lochlevino, Cleſio, Bodio, Bannatino & aliis 23 Auguſti in Strathernenſi præfectura fit regi Edinburgum profiſcenti obvius in armis, eumque ſecum domum ſuam non reluctantem deducit, ſummotoque ſatellitio regio cuſtodiam regis ſibi ſuiſque vendicat. Iacobus Stuartus Aranius ad eius rei famam accurrens, fratre Guilielmo vulnerato cum aliis nonnullis, ipſe in Duplini arcem cuſtodiendus includitur. Levinius in exilium relegatus non multo poſt Lutetiæ Pariſiorum ſive ægritudine animi ſive morbi violentia contabuit & fatis conceſſit. Factionis principes Abbatem Paſletenſem ad conventum Edinburgum mittunt, ut ſuo calculo factum probent. Illi quod magno malo eccleſia & reſp. liberatæ eſſet, Deo gratias habent. Cœterum de auctoribus nihil poſſe ſtatuere, Deum tantùm rogare, ut boni cauſa bene egerint. Tamen ad Regem delegant, qui eius ſententiam ſciſcitarentur. Ille reſpondet ſe Dei beneficium agnoſcere, magno ſe & remp. malo liberatos eſſe. Vnde conventus etiam factum probavit. Fuerat illa factio pars ſanior, quæ non in regem, ſed pro rege adhuc incauto & imprudente, & pro patriæ libertate

P. 49.

bertate contra factionem adverſam, vel potius duos Aulicos remp. & eccleſiam opprimentes conſpiravit. Qualeſcunque fuerint plerique eorum non multum laborabo, ſed reſpondebo verbis Ioannis Duræi tunc miniſtri Edinburgenſis. Quemadmodum cœcus ille cujus oculos aperuit Chriſtus Ioh. 9. Phariſæis ita ratiocinantibus, *Nos hunc hominem ſcimus peccatorem*, reſpondit, An peccator ſit neſcio, vnum ſcio, me quum fuerim cœcus, nunc videre; ſic qualis quiſque eorum fuerit neſcio, ſed miſerè vexatam & tantum non penitus oppreſſam eccleſiam eorum ope liberatam & ereptam ſcio. *At miniſtri*, inquit, *reliqua proſperè ceſſura rati nobiliorum ope-* P. 51. *ra, quorum cauſam enexiſſime iuverant, diſciplinam ſuam comprobatum iri ſperabant: ſed illi cauſæ iniquitatem ſecum reputantes, miniſtrorum deſideriis Regis gratiam præferre ſatius duxerunt.* Modo dixit nobiles illos fuiſſe factioſos & rebelles. Si factioſi & rebelles non nocet nobis, ſi cauſam noſtram iniquam judicaſſent. Sed nos de æquitate cauſæ noſtræ tam iniquos fuiſſe judices non judicamus. *Vere* Pag. 51. *proximo*, inquit, *Rex per occaſionem libertate recuperata conjuratorum nonnullos in partes regni Septentrionales, alios in Hiberniam, circumjectaſque inſulas, & pleraque continentis loca relegavit. Reliquo hoc anno res in eccleſia ſatis tranquillæ fuere.* Subduxit ſe rex clam à factione iſta nobilium ad factionem adverſam, & venit Andreapolin menſe Iunio 1583. Revocatur Aranius, excitantur novæ turbæ.

Melvini accuſatio, apologia et fuga Pag. 51.

Anno, inquit, 1584 *Andreas Melvinus habita concione ad Fanum Reguli multum in præſentem rerum ſtatum invectus addidit, Nobilium eſſe & reliquorum regni Ordinum vitia & abuſus Aulæ corrigere, productis in medium ſuperiorum temporum exemplis, & in his Iacobi tertii Regis abavi, quamobrem à Concilio in jus ad cauſam dicendam vocatus, & quod Iudicum auctoritatem defugeret, & immodeſtius ſe gereret, in cuſtodiam Blackneſſum proficiſci juſſus, noctu itinere commutato Beruicum profugit.* De Melvino audeo affirmare nulla aſſentatione (nam audio paulo ante fatis ceſſiſſe) melius Regi ab infantia voluiſſe, quàm aſſentatores iſtos, qui quicquid ait, aiunt; & ſi rurſus negat, negant id quoque. De Ordinum poteſtate, quæ quidem ampliſſima eſt, nihil jam dicam, nec de ea diſſerebat Melvinus in concione cujus verba detulit adverſarius. Sed ut videat lector, quanta invidia hi Epiſcopi æſtuent: ita res habuit. Melvinus inter jejunium ad fanum Reguli pro concione dixerat, *Danielem exemplū avi Nabuchadnazeris nepoti Baltazari propoſuiſſe. Indeq; nunciorum Dei eſſe principi & populo ætatis ſuæ, maiorum exempla, ſicubi res poſcit, ob oculos ponere. At noſtra ætate rem eo deveniſſe, vt ſi quis velit proponere aulæ, quid mali ad Iacobum tertium ex aſſentatorum conſuetudine devenerit, vt Rex ſibi ab hoc genere pecudum caveat: dictum iri illum monitorem à textu aberrare, & fortaſſe Maieſtatis accuſatum iri.* Hæc inimicus quidam, ad regem detulit. Vnde ex improviſo citatur, in judicio ſe ſiſtit; acri-

ter;

ter; conſtanter, non ut adverſarius fingit, immodeſtè ſe defendit. Index 22 teſtes adhibet, qui auditi non multũ Melvino nocebant. Ergo poſtquã juraſſet adverſarius,& capita accuſationis exhibuiſſet, conſcientia tactus obnixè regem rogavit, ut unum verbum narrationis mutare liceret. Id erat in quo caput accuſationis vertebatur. Pro Melvino teſtimonium dixit Academia & civitas. Hîc cum non ſatis cauſæ aula reperiſſet, de provocatione à rege accuſat. Provocaverat enim Melvinus ad eccleſiam, ut ſi ea damnaſſet, nullam cauſam diceret, quin omnes corporis cruciatus ſubiret. Eccleſia & Academia utraque pro jure ſuo per legatos poſtularunt, ut cauſæ ad jus ſuum ſpectantis eſſet dictio. Neutra audita eſt. Melvinus ſub octavam veſpertinam ad arcem damnatur. Cras ante ſeptimam ab Aranio mutatus carcer. A feciali jubetur intra 24. horas Blackneſſum, qui fuit in Aranii poteſtate, ſe recipere. Ille monitus ab amicis caput ſuum peti, mutata veſte duabus horis poſt per mediam plateam medio die Beruicum proficiſcitur, non de nocte, quod Epiſcopus inter alia fingit. Hoc verum eſſe ipſa Epiſcopi narratio probat. Nam ſi verum fuiſſet, illum nobiles in regem armaſſe, cur tantum carcere damnatus fuit? cur aliud crimen quæſitum, quod judicum auctoritatem defugerat. Et quod jugulum cauſæ petit, cur ſi tanto ſcelere teneretur, iubetur ſolus ſine cuſtode in carcerem proficiſci. Oportet inſignem hunc eſſe Oratorem, qui quod verbo dixit, verbo refutat: aut egregium eius eſſe odium, qui criminibus more rixantium mulierum ſtudet potius adverſarium onerare, quàm quid veri ſit prodere.

Paſtorum Edinburgenſium fuga. *Pag. 52.*

Non adeo multo poſt, inquit, *arx Sterlinenſis à Ruthuenianæ conjurationis ſociis capta eſt: incertum quo conſilio, cæterum quicquid fuit, fortuna diſcuſſit. Gourius enim comprehenſus, & conjurationis conſcii in Angliam fugere ſunt coacti, quo etiam paulo poſt Paſtores Edinburgeni ſe receperunt, conſcripta diſceſſus apologia, & fugam ſuam in aulæ rabiem & tyrannidem conferentes.* Hæc ſic dicta videri vult, ac ſi Paſtores Edinburgeni cum Ruthuenianis conſilia verſaſſent de occupanda arce Sterlinenſi. Poſt captam arcem propter aulæ rebiem, ſolum vertere coacti ſunt, & apologiam conſcripſerunt, qua rationes gregi ſuo reddunt cur ad tempus ſe ſubduxiſſent, ne omnino eos deſeruiſſe viderentur. Pro capta arce Sterlinenſi aut communicatis conſiliis cum Ruthuenianis nulla illis opus erat Apologia, nec illius culpæ inſimulati erant.

Comitiis anni 1584. Epiſcopis collata iuriſdictio ſed ſucceſſu irrito. Pag. 53.

Æſtate proxima regem dicit (quod verum) publico ordinum decreto Præſulibus poteſtatem in inferiores miniſtros reſtituiſſe, cœtus & conventus eccleſiaſticos edictis inhibuiſſe, ſed ſucceſſu ut in rebus perturbatis irrito. *Nobilibus enim ab exilio ad Cal. Novembris anni* 1585 *revocatis & poſt humillimas preces in priſtinum gratiæ locum receptis: Miniſtri ex fuga in Angliam ſuperſtites, ſicus factorum condonatione*

donatione non contenti, ſuam diſciplinam inducto priori Decreto, ſtabiliri vehementer vrgebant Quod cum à nobilibus deſtituti impetrare non poſſent, ad veros mores reverſi, in aulam plenis velis invehuntur. Cum nobilium alii extincti, alii relegati aut proſcripti eſſent, celebrarunt Comitia ſtatim poſt reditum, P. Adamſoni ex Anglia, ſine publica indictione, & dimiſſa prius quàm fere intellexerint, quorum intererat, qui & in quem finem conveniſſent. Hoc illud Parliamentum, cujus decreto dicit præſulibus reſtitutam poteſtatem in miniſtros, & conventus Eccleſiaſticos edictis inhibitos. Addam, ampliorem poteſtatem in his Comitiis collatam Epiſcopis quàm vel in colloquio Lethenſi conceſſa, vel ipſi unquam arrogare auſi ſunt, & quidem non conſulta nedum conſentiente Eccleſia. Cum edicta Parliamenti illius evulgarentur Robertus Pontanus & Gualterus Balcanquellus purioris Evangelii miniſtri interceſſerunt publicè, idque fratrum omnium & Eccleſiæ nomine. Quam ob rem & liberam reprehenſionem tyrannidis aulæ ſe clam ſubduxerint Lowſonus & Balcalquellus, & in Angliam ſe receperunt. Ex actis Parliamenti ſequutæ ſunt graviores turbæ. Adamſonum & Mongomerium pro Epiſcopis legitimè vocatis habere, iis obedientiam polliceri & præſtare, ea chirographis ſuis obſignare vel duriora pati oportebat. Mongomerius quis & quantas nobis turbas dedit, ſupra diximus, majores tamen Patricius Adamſonus. Patricius Adamſonus aut rectius Conſtanus (Patricii Conſtani filius) qui quandoq; Cõſtantii nomen aſſumpſit, poſtquam ſcholis egreſſus eſt, incipiente eccleſia Eccleſiæ nomen dedit, deinde cum avido animo fructus ille non ſatiſfaceret, ad juriſprudentiam ſe contulit. In hunc finem proficiſcitur in Galliam: Reverſus, cum ex cauſis forenſibus, quod voraginem animi expleret, non percepiſſet, relicto foro ad ſuggeſtum rediit. Opera Andreæ Haii, quem hominis miſerebat, Paſletenſis miniſter creatur. Cum neque hac offa gulam expleret, ad aulam provocavit, ut Epiſcopatum aliquem (nam tum aulici quærebant quos minimo ad illud nomen conducerent) interciperet: plus enim ex illo cadavere quàm ex tenui ſacerdotio corradi poſſe percipiebat. Hic mortuo Ioanne Douglaſſio factus quod multo ante ſpe captavit, Fani Epiſcopus, id eſt titulo beneficii & particula redituum donatus anno 1575. Nam de officio, an ullis legibus diutius ferendum in Eccleſia cœptum eſt tunc acrius diſceptari. Ille ſimulabat, ſicut decreviſſet Eccleſia de Epiſcopatu, ſe obtemperaturum, clam tamen Eccleſiæ conſilia & conatus, quoad potuit, ſubruebat. Anno 1582 correptus morbo à veneficis ſalutem petiit. Nondum plenè recuperata valetudine, poſt unius fere annis latebras & languorem in publicum prodiit, con-

cionemque habuit coram Rege, & novorum conſiliorum authoribus Andreapoli anno ſequenti, (cum eo ſe recepiſſet Rex, poſtquam ſubduxiſſet ſe à factione altera Nobilium) in qua graviter invectus eſt in ordinem Eccleſiaſticum & ſynodorum conſtitutiones. Sibi malè conſcius multorum criminum, Eccleſiam, ut hoſtem illi infeſtiſſimum vel clam vel apertè oppugnabat. Simulat ſe profecturum ad aquas Spadanas valetudinis cauſa, in Anglia tamen ſubſtitit, & pro legato ſe geſſit, ubi cum Epiſcopis Anglicanis & Bancrofto præcipuè conſilia contra Eccleſiam noſtram contulit. Ad Theologos exteros literis datis affinxit nobis theſes odioſas, ut Eccleſiæ noſtræ odium crearet. Ante reditum Nobiles quidam in Anglicam ſe recipere coacti, ut nemine obloquente reſp. & Eccleſia facilius opprimerentur. Nam ſtatim à reditu celebrantur Comitia. Epiſcopi in odium miniſtrorum & Eccleſiæ conſtituti, Synodorum & Preſbyteriorum jus abrogatum. Poſt comitia, juriſdictionis quæ Preſbyterorum erat jure Epſcopis Parliamentariis collato, Academici præſertim Glaſguenſes Andreapolin traducti, ut apud Adamſonum captivi in arce cuſtodirentur, miniſtri regia authoritate compulſi, aut ſubſcribere Epiſcopali tyrannidi, aut in carceres aut exilia abire. Multorum miniſtrorum tunc ſe prodidit imbecilitas, inſtauratæ Eccleſiaſticæ tyrannidi homonymôs ſubſcribentium, adjecta limitatione ambigua vel potius futili; nempe *ſecundum verbum Dei*, quæ tamen multis errandi occaſionem præbuit, ac ſi edicto regio ſalva conſcientia, cum hac exceptione parere potuiſſent. Cum ſubjicere ſe ſpirituali juriſdictioni Epiſcoporum ſecundum verbum Dei nihil aliud ſit, quàm agnoſcere Epiſcopos habuiſſe juriſdictionem ſpiritulem, ſed non parendum eſſe iis ſi quid imperaverint, quod cum Dei verbo non eſt conſentaneum. Sic Synodis & conventibus Eccleſiaſticis, Principibus aliiſque inferioris ordinis magiſtratibus obedientiam, & non allia lege polliceri, & præſtare debemus. Quis his temporibus rerum noſtrarum ſtatus fuerit ex A. Meluini literis ad Theologos exteros diſcat lector. *Ita viſum fuit domino*, inquit, *ſervorum ſuorum laboribus ex præſcripto verbi ſui ſuſceptis benedicere, & tanta tamque incredibili fœlicitate Scoticanas Eccleſias pro ſingulari ſua beneficentia hactenus cumulare. Verum interea, proh dolor, dum tantæ & tam raræ Dei erga nos gratiæ & benignitati, non ea qua par eſt animorum gratitudine & officiorum ſedulitate reſpondemus; ecce ſtupendo quidem ſed juſto Dei judicio Satan quendam non ex nobis licet inter nos verbi miniſterio fungentem ita excæcat ambitione & avaritia, ut oblitus, ut ait ille Decoriſque ſui ſociûmque ſalutis cœlum terræ miſcere, & omnia turbare pergat nec intermittat. Nam cum deſerto grege & clam Eccleſia in aulam irrepſiſſet, cum pſeudoepiſcopatum quem antea ſemper oppugnabat, non ſolum rurſus ab inferis emergentem peſſimis artibus inuaſiſſet, ſed etiam dominatum*

nitum à ſe poſtea pro concione & in magna ſynodi frequentia ſæpius abjuratum & variis ſymgraphis & ſubſcriptionibus reſignatum ſibi reſumpſiſſet, cum ſe juratis Eccleſiæ & religionis hoſtibus in viliſſimam ſervitutem mancipatum in turpiſſima cauſa conjunxiſſet, cum in rebus dubiis & deſperata valetudine non ſagas modo de re ſumma conſuluiſſet, ſed etiam contra vim morbi veneficarum opem & auxilium ſupplex imploraſſet; cum alia multa, quæ nec tempus ſinit, nec pudor vetat ſcribere (una etiam atque altera poſt anni fere integri pertinax ſilentium habita concione turbulenta) perpetraſſet: necnon cum Maciavellis aulicis & papæ emiſſariis domi in optimi cujuſq; & fortiſſimi viri caput truculenta conſilia verſaſſet, quorum omnium cauſa interdicto jam illi munere docendi, dum cenſuras metuit Eccleſiaſticas, liberam legationem in exteras regiones ſpecie quidem valetudinis curandæ, ut res ipſa docet, Eccleſiæ vexandæ cauſa, à regia maieſtate impetrat. Dabitis (ut ſperamus) Reverendi patres & fratres in domino nobis hanc veniam ut in Dei & Eccleſiæ cauſa &c. Londini igitur pro legato ſe gerens cum Legatis Regum Galliæ & Hiſpaniæ clandeſtina frequens conſilia tractavit; cum vicinis Epiſcopis (nam in vicinia ſubſtitit, nec ulterius progredi ſecum propoſuerat) eos ſermones habuit, quibus optimos quoſque cives ut ſeditioſos & perduelles traduceret, iis conſiliis ſe totum dedit, quorum vi nunc coguntur doctiſſimi quique & fideliſſimi in utroque regno paſtores aut ſilere prorſus aut abire miniſterio, aut fuga & exilio vitæ ſuæ conſulere, aut ſqualorem carceris & pedorem experiri, aut denique quod unum ſupereſt, Epiſcopatus ambitioſæ tyrannidi & rituum plurimorum impietati contra officium & conſcientiam ſubſcribere. Hinc illæ ad vos & fratres Tigurinos Archiepiſcopales literæ, quibus mirus ille quidvis ſimulandi & diſſimulandi artifex, & nos fictis criminibus onerat & Eccleſiarum noſtrarum politiam variis gravatam calumniis in quæſtionem vocat. Quamvis & ille minimè omnium ignoret, & nos nobis probè conſcii ſumus nos in id unum ſedulo incubuiſſe, ut noſtra diſciplina ex Dei verbo quoad eius fieri potuit, à nobis peteretur. Hoc vobis perſuaſum volumus εὐταξίαν Eccleſiaſticam quam Adamſonus eſt auſus primùm ex inſidiis petere, deinde palam oppugnare, tandem etiam ut pontificiam tyrannidem, ut confuſionis matrem, ut facem ſeditionis improbè calumniari, perfidè execrari, & malitioſè exhorreſcere, jam inde à profligato papiſmo in noſtras Eccleſias ex Dei verbo petitam & mox cunctis omnium (nempe in conventu generali) ſuffragiis comprobatam, & ad nonnullam paulatim pro noſtro captu & modulo perfectionis mediocritatem Dei beneficio tandem perductam, & tertio ab hinc anno regis ipſius & ſingulorum ex quoq; ordine civium ſingillatim & oris profeſſione & manus ſubſcriptione & iuriſiurandi religione approbatam, obſignatam, ſancitam fuiſſe. Et paulopoſt. Auctor eſt regiæ maieſtati & quibus nunc obſeſſus tenetur (ſed volens) Papanis & Epicureis Guiſiorum & Reginæ matris clientibus, ut habito ordinum regni conventu, Preſbyteria funditus evertant, tyrannidem pſeudoepiſcopa-

lem reſtituant, regi meram in res divinas imperium, & abſolutam, ut vocant poteſtatem decernant, excommunicationis ſententiam legitimè à Preſbyteris latam ſua authoritate irritam pronuncient. Denique omnem Eccleſiaſticam jurisdictionem & ſecundum regem Eccleſiæ regendæ poteſtatem pſeudoepiſcopis aut iure excommunicatis aut palam flagitioſis permittant. Inter quos facile principatum obtinet ac dominatur horum omnium conſiliorum & ſcelerum Architectus & adminiſter P. A. Fani Andreæ Pſeudoarchiepiſcopus, qui perpetua hac & Pontificali dictatura fretus, mirum quàm impotenter in paſtores graſſetur & pios omnes. Nam & articulos abs ſe conferruminatos, vel potius decori Eccleſiaſtici labes ex fæcibus dolii Pontificii in viciniæ fundo nimis tenaciter adhuc hærentib⁹ nuper hauſtas propinat, bibendas Eccleſiarum miniſtris & regia authoritate ſubſcribendas obtrudit. Non diu duravit tempeſtas iſta; & irrito ſucceſſu reſtitutā epiſcopis poteſtatem fatetur Miladelphus. Dicit Nobiles revocatos. Quis hos Nobiles ab exilio revocavit? Araniuſne, qui illis advenientibus, fuga ſibi ſalutem quæſivit? An Rex, qui totus ab Aranii cōſilio pendebat? Humillimis precibus priſtinum locum gratiæ recuperaſſe ſagitta eſt ex eadem pharetra. Nobiles iſti vi & armis inimicis à rege partim reiectis, partim captis, profeſſi ſe ut regis ſalutem tuerentur, dignitatem reſtituerent, veniſſe, à rege recipiuntur. Ad miniſtros quod attinet, nihil in ſe admiſerant, quod condonari ſibi poſtularent: neque illis quicquam condonatum. Ob libertatem eccleſiæ exulabant, reverſi eandem libertatem propugnabant. Qui nihil peccat, nihil opus habet venia. Non eos gerebant animos, quos qui gratiam captant, gerunt, ut quodvis in ſe potius admittant flagitium: quàm, ut gratia quam venantur, excidant.

Miniſtri Edinburgenſes quo ſenſu renuerunt Reginam Deo precibus cōmendare.
P. 54 & 55

Quæcunque ſpeciem habent convitii, undique corradit ingratus filius in matrem eccleſiam ut evomat. *Miniſtri Edinburgenſes* (inquit) *pro regis matre, de cuius vita conſilia in Anglia agitabantur, noluerunt preces ad Deum concipere plus quàm barbara inhumanitate, quod ne pagano quidem negari debuit.* In quibus verbis invidia, quæ nuſquam non apparet, ſe totam prodit. Quid enim dici aut fingi potuit narrando improbius, quàm quod boni eſt ſupprimere, quod mali, ad invidiam proclamare. Erat enim illa mulier bonis omnibus formidini. Papiſtæ ut eam ad gubernaculum admoverent, Reginæ Anglorum lectiſſimæ fœminæ nullas non tendebant inſidias. Neque ipſa habebatur ab his conſiliis aliena. De ſalute huius in vitam illius conſilia in Anglia agitabantur. Hîc imperatum eſt Miniſtris Edinburgenis, ut pro ſalute eius pro concione Deum publicè appellarent. Reſponſum eſt ſe pro ſalute animæ precaturos, ſed mortem, ſi rea, non poſſe deprecari. Eam enim potius debere Deo gratiam, quòd intelligerent ſe, eccleſiam, ipſumque regem ea morte magno periculo liberatum

iri-

iri. Neminem enim, ne ſi pater quidem ſuus in publica peccet, debere privatam gratiam publico ſtudio præponere. Iam ſpectate hoc horum miniſtrorum inhumanum factum; quamque ingenuè epiſcopus agat, qui ſi quid eſſet culpæ, quorundam factum in publicam conſcientiam vertit.

Hoc anno (nempe 1586) *tabula* (inquit) *Preſbyteriorum (cuius Sectarius pag.* 11. *meminit) ab Alexandro Haio Scriniorum Magiſtro, qui ſitum regionum & eccleſias, quæ commodè vniri poterant, pernorat, confecta eſt, & in conventu eccleſiaſtico exhibita. Qua de re diſſerens Adverſarius, bis in eadem linea impegit. Primum enim ait anno 1581 confectam, vt Preſbyteriis ſuis majorem antiquitatem, annorum nimirum ſex conciliet. Deinde cum vult à Rege ad conventum miſſam, cum in actis ſit, Patronos, perferendæ pro conventu legationis electos, inter alia flagitaſſe, vt deſignationem illam Preſbyteriorum ratam haberet. Sed id à Rege aliter obtineri non potuiſſe, quàm vt illos conventus Præſules in ſuis ditionibus moderarentur, tandemque poſt longam diſceptationem conveniſſe, vt epiſcopi Preſbyteriis vbique præeſſent, ita tamen vt in Fano Reguli Robertus Willichius epiſcopi vice fungeretur, aliter Melvino ſatisfieri non potuit.* Dixi ſupra, ante Mongomeriana tempora Regem per virum nobilem Guilielmum Cuningamium Dominum Caprintonium, de conſilio Senatus ſui & quorundam miniſtrorum ad id ſelectorum formulam miſiſſe Preſbyteriorum inſtituendorum. Id iſte negat, & ait à Philadelpho confictum, ut maiorem antiquitatem Preſbyteriis (nempe claſſicis) conciliet. Sex annorum antiquitas non eſt tanti, ut quiſquam turpe facinus tam exigui momenti cauſa in ſe ſuſcipiat. Scire debuit anno 1580 conventum generalem Taoduni celebratam petitionem ad Alexandrum Haium decreviſſe; vt dignaretur cum Dunenſi Comarcho, Roberto Pontano, Davide Lindeſio, Iacobo Lowſono, Ioanne Cragio, Ioanne Duncanſono de formula Preſbyteriorum, conſultare. Vbi vides, tres eorum, quos hic negat, huic rei faviſſe, iterum ſuam operam hîc impendiſſe, & de Preſbyteriis conſtituendis ut parte politiæ præcipua ante editam confeſſionem fidei conventum fuiſſe, & de ipſa formula conſultaſſe. Viri nobiles Lundæus, & Prior Pettinwemiæ delegati erant à rege, ut Synodũ iſtam præſentia ſua ipſius nomine cohoneſtarẽt, & in omnibus conſilio juvarẽt. Hæc illa Synodus in qua particulari canone profligatus Epiſcopatus. Diagramma Preſbyteriorum per totum regnum conſtituendorum miſit rex anno 1581. per Dominum Caprintonium ad conventum generalem. Glaſcuæ agitatum, quod in tabulis eccleſiæ authenticis inſertum eſt, & delegati quidam ſunt qui gratias agerent Regi. Per eundem Caprintonium & miniſtros aulæ ad eundem conventum miſit confeſſionem fidei, vnàque petiit, ut curarent per miniſtros in ſingulis parochiis chirographis civium cuiuſvis ordinis obſignandam.

Tabula Preſbyteriorum exhibita conventui ante annum 1586

Pag. 56.

Non

Non in Epiſcoporum igitur ſed Presbyteriorum iuriſdictionem juratum ſe profitetur, cum ſimul confeſſionem fidei & Diagramma Presbyteriorum miſerit. Æſtate ſequente literas miſit ad Nobiles per vniverſum regnum, quibus mandabat ut ſuo nomine Miniſtris aſſiſterent Presbyteria ſingulis locis conſtituendo ſecundum Diagramma deſcriptum à conſiliario ſuo, qui ei tum erat à Commentariis, quod abſque ulla cunctatione optata alacritate & magna cum celeritate eff. ctum eſt. Quin & ante petitionem Synodi anno 1580 ad Alexandrum Haium decretam, cœtus fratrum prophetantium jubetur interim Presbyterii partes agere, dum univerſalis fieret definitio limitum, & parœciarum cuiuſque claſſis ceu Presbyterii. Presbyterio Glaſcuenſi quàm moleſtus Mongomerius anno 1582. Andreapolitano Adamſonus anno 1583 & anno 1584, Presbyteria jure ſuo exuta ſunt in Comitiis ſed anno ſequenti reſtituta. Qua igitur fronte audet aſſere Presbyteriis noſtris antiquitate maiorem nos conciliare, quam ſinit verum. Negabit iſte ſolem meridie lucere, qui negat quod non ſolum teſtantur tabulæ authenticæ eccleſiæ noſtræ, ſed etiam ſubditi omnes, qui adhuc ſuperſtites. Cur non patitur libellum tot mendaciis & calumniis à capite ad calcem ſcatentem publicè venalem apud nos proſtare, judicet lector. Anno 1586. 12. Cal. Febr. ad Sanctæ Crucis in colloquio inter regios & Miniſtros quoſdam, quatenus nomen & officium Epiſcopi tolerari poſſit, deliberatum eſt. Conventum eſt hujuſmodi in ſcripturis haberi officium, ſed vt unius gregis curam gerat; Itaque dandum eſſe illi unum gregem: addendum eſſe delectorum fratrum Senatum, de eorum conſilio quæ facit rata habenda, Si quid ſecus audeat exauctorandum eſſe; examen de doctrina & vita penes conventum fore. Si deprehenditur, à rege deligendum, à conventu probandum eſſe, qui ſuccedat. Poteſtatem eius fore ordinis non juriſdictionis; licere dare huic præter ſuum gregem inſpectionem eccleſiarum. Si major ditio quàm pro viribus, addendos eſſe commiſſionarios cum pari poteſtate. Non fore Commiſſionariis in ejus ditione, aut illi in eorum jus: probanda eſſe his presbyteria, presbyteriis ſingulis eccleſias. Si deligendus in aliquo presbyterio miniſter, eò proficiſcendum Epiſcopo cum ſuo Senatu, ut communi conſenſu delectus fieret. Hæc cum ad Synodum generalem Edinb. 6. id. Maii. deferrentur: de probatione Epiſcopi diſſenſum eſt. Probandum enim fore, ut alii miniſtri probantur à presbyterio. Regis legati nihil audiunt, niſi omnia probentur. Rex conſulitur. Tandem conventum eſt, ut Epiſcoporum & Commiſſionariorum probatio à generali conventu fieret. His Epiſcopis & Commiſſionariis datum fuit, ut in presbyteriis, in quibus ſuus grex eſſet, ad tempus, donec de reliquo ſtatueretur, præſiderent. Qui ſubſcripſerunt miniſtri ſui nominis infamiam veriti

zelum in cauſa Dei remittere cœperunt, prætendentes regis pertinaciam, de ſummo rigore aliquid remittendum contenderunt, quibus ceſſit pars ea quæ ſe tam turpi macula non inquinaverat. Sed anno ſequente redintegrata animorum concordia ad communem cauſam promovendam conventum eſt. Sed nec iſte Epiſcopus quem his legibus Synodus iſta admiſit, erat re & officio, ſed nomine & titulo Epiſcopus, cum proſtaſia quadam Ordinis, quæ non diu duravit. Hæc ille ſic narrat, acſi Epiſcopi iſti cum plena poteſtate forent, qualem ipſe nunc uſurpat. Næ ille, ſi his ſepibus clauderetur, brevi caula excluderetur. Quod de Willichio ad Fanum additur, id regia voluntate factum eſt: quia Epiſcopus vixdum excommunicatione, liberatus eſſet multaq; lis illi cum presbyterio fuiſſet. Quod dicit id de voluntate Melvini factum: nihil potuit in regiam dignitatem fingi turpius. Nam ut Regi decoro eſt, rectis conſiliis duci, turpe eſt voluntati cuiuſquam niſi cum ratione obtemperare. Cæterum ut quod reliquis Epiſcopis conceſſum fuit, huic negaretur, nulla prorſus ſuberat ratio. Multa huiuſmodi homo ſapiens in regem cui aſſentatur, peccat, ſi eſſet conſilii mei ejus ineptias extra oleas perſequi.

Hic Rex (inquit) *primum ad miniſtrorum ſtudia ſuam voluntatem accommodavit, ratus manſuetudine & lenitate provocatos officio im poſterum non defuturos. Sed ſcitum eſt nimia lenitate improborum audaciam creſcere, & peccantium impunitate ſceleribus novis aditum patefieri, nec inquieta ingenia cedendo ſed domando flecti. Illi enim ſtatim Archiepiſcopo Fani Andreæ, vt ſe preſbyteriorum iudicio ſubjiceret, denunciat, gravi indicto ni pareat, quam comminationem cum ille pro ſolita conſtantia ſprevißet, abſentem & inauditum diris ſunt proſequuti, licet ſequenti conventu* (nationalem intelligit) *in eccleſiæ gremium receptus & prior ſententia velut vana omnium ſententiis damnata ſit.* Quid in regiam dignitatem dici potuit fœdius aut indignius ad ſubditorum ſuorum improba ſtudia voluntatem ſuam accommodaſſe: & improborum audaciæ & peccantium ſceleribus frœnos nimia lenitate & impunitate laxaſſe. Sed hæc eſt aſſentatorum divinitus imprudentia, ut cum maximè captant, maximè offendant. De improbitate nebulonis, qui eccleſiam ſanctiſſimam in qua natus, educatus, & honeſtatus miniſterii dignitate fuit, cuius aliquando pars fuit, cui fidem dedit, cui fidem & animam debet, tam indignis convitiis lacerat, quid dicam? De epiſcopo P. Adamſono quod addit, malè temporibus illi eſt diviſum. Nam Epiſcopus ille in conventu prouinciali prid. id. Aprilis de multis fœdiſſimis flagitiis excommunicatus fuit. Synodus qua in iſta conventum 6. id. Mart. poſt Edinb. habebatur, vt nulla ratione poſt intendi illi periculum poſſit: neque a Regis lenitate principium capere, quod antea factum fuit. Excommunicatus fuit Epiſcopus Synodo quam iam dixi.

Adamſonus non excommunicatus abſens & inauditus. P. 57. 58.

dixi, provinciali ad Fanum Reguli In Synodo nationali ad 6. id. Mai. Edinburgi, Rex uſus eſt ſumma ope, ut ſententiam revocarent. Remoti, qui ſententiam tulerant, proteſtantur, niſi capita litis ritè examinentur, ſe pro nihilo decretum habituros: tamen decernunt non eſſe conſultiſſimum litem examinare, pro non lata ſtatuere, modo in ſequentes articulos juret, ſe nunquam appetiviſſe prioritatem in collegas miniſtros, eamque à ſacris literis eſſe diſſentaneam: ſe non arrogaſſe in ultima ſynodo ut moderaretur, vel ſi fecerit, agnoſcat errorem ſuum: ſe in poſterum nihil arrogaturum ſupra id de quo in ultimo colloquio convenerat: probationem vitæ & doctrinæ permittere ſynodo generali ſine ulla aut fraude aut tergiverſatione. In hæc ille juravit, quàm verè paulo poſt apparuit. Itaq; fit decretum ob varietatem ſententiarum, ne quis cuiquam quidquam exprobraret. Hinc judicet lector quàm verè Epiſcopus ſcribat illum in gremium Eccleſiæ receptum eſſe, & priorem ſententiam ut vanam omnium ſuffragiis damnatam fuiſſe. Quod ait abſentem & inauditum fuiſſe excommunicatum, calumnia eſt. Cum congregata ſynodus Fifenſis, ille inter alios interfuit: neque tantum interfuit, ſed contendit ſuum eſſe præeſſe. Verum cum vidit ſe non tantum de ea ſpe dejici; ſed litem ſibi intendi: graviter commotus egreſſus eſt: ſua quam arrogabat auctoritate, quoſdam ex numero diris devovit. Ad regem appellavit, & per nuntios, quanta potuit celeritate, de periculo ſuo certiorem fecit. Rex interceſſit apud ſynodum generalem, ut dictum. Quis niſi Epiſcopus dicat, abſentem & inauditum damnatum eſſe, qui præſens neque adeſſe, neque cauſam dicere voluit.

Fundi eccleſiaſtici patrimonio regio annectuntur.

Hoc ipſo anno 1587 conſultatum inter aulicos dicit de fundis Eccleſiaſticis patrimonio regio (quod ſuperiorum temporum injuria vehementer immiutum prætexebatur) annectendis, & dicit rem cauſa deſerta ſumma Eccleſiaſticorum perfidia in Comitiis tranſactam, & decreto ordinum, actis intervenientibus inſinuatam. *Nam Epiſcopi,* inquit, *duriſſima quæque à fratribus paſſi non aliud perfugium habebebant, quàm ut aulicorum libidini ſe dederent, & miniſtri præſulum exitio inhiantes, vindictæ cupidi, & in futurum improvidi paſſi ſunt ſibi ab illis impoſtoribus os oblini, qui iactare non dubitarunt ſe Epiſcopis* κληγην καιρίαν *inflixiſſe. Patrimonio omni eccleſiæ abjudicato, via ad decimas patebat, iiſq; haud ita multo ablatis, ſubditi prope omnes hæreditaria tranſactione rei, quæ ante quodammodo erat temporaria, oppreſſi, nunc miſerrima ſervitute conflictantur. Ad regem autem ex illa oſtentata ſpe non adeo multũ rei perveniebat. Nam ſtatim a tranſactione, omnia aulicis qui gratia florebant donata, nitentibus pro ſe invicẽ ſingulis, quo malum communius, remedium difficilius foret.* Dolet Epiſcopus fundos eccleſiaſticos patrimonio regio annexos, quia redimendi erant Epiſcpatus magno pretio à Nobilibus quibus donati ſunt. Si

Pag. 59.

ulla

ulla hîc perfidia eccleſiaſticorum epiſcopis ſuis qui titulo beneficii gaudebant, aſcribenda eſt. Penes miniſtros non erat aulicorum rapacitatem cohibere, nec ſi potuiſſent, fundos eccleſiaſticos epiſcopis aſſignaſſent, ſed miniſtris, pauperibus, ſcholis. Non hic prætereunda eſt inſignis iſtorum nebulonum perfidia. Cum in conventu eccleſiæ dolo obtinuiſſent, ut tot miniſtri in Comitiis haberent jus ſuffragii, quot ſub papatu eccleſiaſtici, Abbates, Priores, Epiſcopi, id eſt numero quinquaginta, deinde etiam ut veterum beneficiorum titulo gauderent, & titulos aſſumerent, quia non alia lege aſſenſerunt Ordines; in comitiis anno 1606, de 16 aut 17 Prælaturis in Dominia, ut vocant, temporalia mutandis in gratiam quorundam nobilium aſſenſerunt, ne illis epiſcopatus invadentibus, & jus ſuffragii ambientibus obſiſterent, ſed ut ad tertium Ordinem regni admitterent. Sic fœda pactione inter eos, & Nobiles facta admiſſi ad ius ſuffaragii in comitiis & dignitates, prærogativas & privilegia epiſcoporum veterum, ſpretis legibus quas præſcripſerat eccleſia, & proinde duplicis perfidiæ rei ſunt. *Verum à quibuſdam*, inquit, *quaſi non ſatis turbaſſent, in proximis Synodis agitatum, ut perſonatuum, Vicariatuum, & aliorum Beneficiorum proventus in commune collatos, miniſtri ex æquo partirentur, & ut titulis Curionum, Vicariorum, Canonicorum, Præbendariorum, & cæteris id genus velut papanam ſuperſtitionem redolentibus, nec inter purioris fidei cultores tolerandis, omnes deinceps abſtinerent.* Quid hic reprehenſione dignum, Epiſcope. Bona Eccleſiæ non dividenda tanta inæqualitate ut apud Romanenſes, & ſecundum leges decretales juris Canonici, ſed prout judicaverit eccleſia varia officiorum onera poſcere. Quod ſi æquum ſit, quid miniſtris evangelii cum Rectorum Vicariorum Præbendariorum, &c. nomenclaturis, quas miniſtri à beneficiorum varia natura ſortiuntur. *Pag. 61.*

Inter hæc, inquit, *Patricius Adamſonus Fani Andreæ Archiepiſcopus nullum non contumeliarum genus, à diſcipulis gymnaſii novi perpeſſus in ſecuritatem poſteri temporis, amicos & clientes donis & largitionibus obligando (à quibus tamen poſtea deſtitutus eſt) ad eas rei familiaris anguſtias decidit, ut opem ab inimicis implorare cogeretur: qui occaſione læti palinodiam ei per vim expreſſam, ſed innumeris à ſe locis interpolatam typis publicarunt. Ita egeſtate & miſeria confectus deceſſit vir doctrina & virtute nemine ſui temporis inferior.* De doctrina illi nihil detrahimus, fuit enim non indoctus, neque exiguo ingenio præditus: verum de virtute, non eadem facilitate conceſſero, niſi neque in rebus verum, neque in verbis fidem, neque in vita modum ſervare virtutem dicas. Quis virtutem eius laudet, quem ipſe fateris non virtute niti, ſed donis & largitione amicos in ſecuritatem poſteri temporis parare? Quem nemo in Scotia neſcit in conventu generali, ubi ructare turpe eſſet, gremium ſuum, totaque ſub-

P. Adamſoni Palinodia & obitus. P. 61. 62.

ſellia fruſtis eſculentis vinum redolentibus impleviſſe? Qui cum Bancrofto Anglo Epiſcopo contra ſanctiſſimam eccleſiam conſilia contulit? Qui regi ſuaſit ſuum eſſe ex antiquo more eccleſiæ leges dare, & ideo Epiſcopos daret,qui in ſua poteſtate forent? Hæc ego de mortuo libentius tacerem niſi iſtius importuna laus cogeret verum vindicare. In morbum relapſus,cum de ſalute deſperaret,ad Synodum Fifenſem, quæ olim excommunicavit, ad Fanum congregatam petitionem tulit, ut ſe eccleſiæ reſtitueret: torqueri ſe conſcientia factorum: nec quidquam in votis magis habere, quàm ut in gremio eccleſiæ ſupremum diem clauderet. Vides quàm vana fuit ſententia excommunicationis quam ratam habuit ipſius conſcientia. Hanc illi confeſſionem bonus noſter Epiſcopus, contra plures teſtes,quorum quidam miniſtri,quidam nobiles,quidam juriſperiti,quidam cives,omnes ſpectatæ fidei,expreſſam eſſe contendit. Pag. 62. Si nihil in toto hoc libello falſi aſſeruit, facile patior, ut eius fidei potior ratio habeatur. *Reliquis etiam* (inquit) *epiſcopis è medio diſcedere & domi metu & ignominia, aut quod operam ſuam inutilem eccleſiæ cernerent* (quæ nunquam utilis fuit) *litare coactis Preſbyteriani quatuor circiter annos omnia uni & ad arbitrium gerebant.* Hoc ita dictum eſt, ac ſi ante hoc quadrennium Epiſcopi omnia ſoli poſſent. At noſtri eorum operam nunquam probabant. Qui ad cauſam reformationis principio ſe adjunxerunt,volebant illi quidem antiquo jure uti in ſua quiſque diœceſi, ſed quid reſponſi tulerint,dictum eſt. Poſt hos miniſtri quidam rei ſuæ quàm Chriſti ſtudioſiores mortuorum exuvias aulica fraude induerunt, & eccleſiæ negotium faceſſerunt. Si certamina cum Mongomerio & Adamſono perſequerer, nihil aliud quàm mentitis promiſſis & periurio nequiſſimorum hominum lectorem fatigarem.

Cõfirmantur conventus eccleſiæ Ordinum decreto anno 1592 *P. 62.*

Anno,inquit,1592,*cum magna pars Nobilitatis ſecus de religione ſentire & cum Hiſpano conſpiraſſe diceretur, & Bothuelius è cuſtodia elapſus tragœdias paſſim excitaret, Rex ut ſibi interim eccleſiam obnoxiam haberet, Miniſtrorum placitis acquieſcere in animum induxit. Itaque hoc anno Preſbyteria & Synodos Ordinum edicto confirmavit.* Cum diceretur, inquit, *magna pars* nobilitatis cum Hiſpano conſpiraſſe, ac ſi dictum non factum fuiſſet. Vides ut Nobilium in remp. & eccleſiam conjuratorum crimen tegere conatur, quod ut ſit manifeſtius,rem ut geſta erat, breviter narrabo. Georgius Kerus viri Nobilis Neubotelli huius nefariæ conjurationis non conſcii frater ad littus Occidentale aliquot dies navem præſtolabatur. Ex eius verbis conjectum eſt negotium papiſticum agere. Cum navis jam ſolveret cum idoneo commeatu, miniſter Paſletenſis conſcendit. Scrinia illius aperit; literas offendit partim latinas, partim gallicas, omnes nominibus & ſigillis Comitum Anguſii, Huntilæi, & Arralij, aliorumque minoris gentis communitas. Itaque Edinburgum

gum tractus, & in quæſtionem à ſanctiore Senatu vocatus, nihil voluit profiteri. Anguſius, qui tum forte in urbe fuit, in cuſtodiam datus, non multo poſt evaſit. Rex literis alteris à Senatu, alteris à Miniſtris Edinburgum repente accerſitur. Eo multi mortales undique confluxerunt. Petunt ut de captis cognitio fieret, & eorum bona publicarentur. Rex Barones graviter inceſſit quod ad miniſtrorum monitus ſine ſua auctoritate conveniſſent. Illi reſpondent ſe monitos a Senatu illo abſente veniſſe. Cæterùm in tanto periculo religionis & reip. non eſſe expectandam authoritatem. Rex periculum faſſus promiſit de eorum conſilio daturum operam, ne quid ad ſalutem publicam omitteretur. In quæſtione ex Georgio Kero & Fentrio, qui tum etiam captus fuerat, compertum eſt inter Guiliel. Crichtonium, qui in Hiſpania fuit, & Iacobum Gordionium Huntilæi patruum in Scotia pactum fuiſſe, ut ſyngrapha ad fidem negotiationis ſuæ quàm plurima poſſet, ad ſe mitteret: ille ab Hiſpano claſſem trigiuta millium impetraret, ad Fanum Cuthberti aut oſtium Glottæ ſub finem veris anni 1592 appulſuram. Horum quinque millia cum Scoticis copiis conjuncti Scotiam reformarent: reliqui cum equitatu Scotico Angliam invaderent. Adnitentibus viris bonis vix tamen impetrare potuerunt, ut pro tanto ſcelere luerent. Proſcripti tandem ſunt, & eorum patrimonia fiſco regio adjudicata ſed non candidè hæc fiunt. Nam eorum propinquis & affinibus reddita, qui erant conjuratorum quaſi Oeconomi. Vbi ait Regem acquieviſſe miniſtrorum placitis ut eccleſiam ſibi obnoxiam haberet, cum pars Nobilitatis cum Hiſpano conſpiraviſſe diceretur, & Bothuelius tragœdias excitaret, imprudens indicat Regem miniſtris fidiſſe nec ullos magis fidos ſenſiſſe, aut amantiores, ſi eorum animos ſua culpa non alienaſſet. P. 63.
Hoc (nempe edictum Ordinum de Synodis & Preſbyteriis) inquit, *eſt illud Palladium in quo fatum Preſbyteriorum continebatur, quod Sectarius* Σχοιλικὸν δῶρον *appellat, & de quo nonnullos tam inſulſè gloriantes vidimus vt exoſculari, & in ſinu geſtare, & ſecundum Canonicas ſcripturas ſummam ei authoritatem deferre non vererentur.* Scilicet edictis ordinum ſecundum ſacras ſcripturas ſummam authoritatem detulerunt miniſtri. Spotſwode, nos concilii generilis canonibus majorem authoritatem tribuimus quàm ordinum decretis. Si eccleſia in ſuo conventu conventus hos probaverit ut conſentaneos canonicis ſcripturis, majoris eſt apud nos ponderis, quàm ſi Ordines regni probaverint. Beneficium tamen agnoſcimus, ſi Ordines publica ſanctione confirmaverint judicium & decreta eccleſiæ.

Hoc ſucceſſu miniſtrorum (inquit) *eo crevit inſolentia, vt non contenti ſua functione, lites & reos omnes ad ſuum tribunal revocare niterentur, concilij publici placita reſcindere, Ordinum decretis, quæ ad ſtomachum non*

Eccleſiam lites omnes ad ſuum tribunal revocaſſe calumnia. Pag. 63.

non facerent, intercedere, populum omnem contra hoſtem in armis paratum eſſe jubere : nihil denique erat quod iſtos tam ſeveros cenſores effugeret. In peccatis hominum in Deum, quæ politicis ſuppliciis afficiuntur : ſi magiſtratus pro ſuo jure pœnam remittit : quis neget Eccleſiam tamen poſſe jure ſuo ad pœnitentiam flectere. Quis dicet eos, qui iſta faciunt, lites, & reos omnes ad tribunal ſuum vocare præter epiſcopum, qui quid dicat, nihil penſi facit. Exempli cauſa Huntilæus Comitem Moravium noctu incenſis ædibus per ſummam immanitatem occcidit. Hujus facinoris ſupplicium Rex per aulicam gratiam Huntilæo conjurationis etiam, ut dictum, reo condonavit. Eccleſia Huntilæum tamen ſub pœna dirorum juſſit Eccleſiæ ſatisfacere. Hoccine erat litem ipſam ad ſuum tribunal vocare? Aliud tribunal eſt, quod de cœde & ſupplio cœdis cognoſcit; aliud quod de pœnitentia & ſcandalo ſtatuit. Quod ait juſſiſſe populum, ut in armis eſſent contra communem hoſtem, intelligit opinor, Comites qui cum Hiſpano conſpirarunt. Hortati ſunt (nam jubere aut imperare non poterant) quod, cum in tanto periculo conſtitutæ eſſent & reſp. & eccleſia, illis vitio vertendum non eſt, nec niſi prius regem hortati alios adhortati ſunt.

Rex favet Comitibus coniuratis in remp. & eccleſiam.

Pag. 64.

Atque tunc primum, inquit, *creati ſunt Eccleſiæ Conſules, qui in omnes occaſiones Edinburgi reſidentes Synodos indicerent, & miniſtros pro re nata convocarent. Hi regem de Papanorū Comitum (ita tum eos vocabant) cauſa cogniturum, partim minacibus libellis, nomine Nationalis Synodi quam ideo promulgarant, exhibitis; partim fidelibus omnibus & quotquot religionem ſalvam eſſe vellnt, ad diem comitibus Limnuchi dictum, & cauſam diſceptandam adeſſe juſſis, eo perpulerunt, ut tumultum veritus judicium differret, ac poſtea quod unicum rebus pacandis remedium videbatur, exilium remitteret.* Rem, ut geſta erat, narrabo. Iejunium inſtituitur. Papani Comites excommunicantur. Non multo poſt ſe Regi Iedburgum proficiſcenti ad Falam (is vicus decem millibus diſtat Edinburgo) objiciunt. Poſtea amicos & clientes Taodunum convenire jubent: futuram de ſe Perthi quæſtionem. Miſſi ſunt quidam Iedburgum, qui Regem monerent, ut daret illis diem quæſtionis, parare enim vim, ut judicium in ſuas leges ferant. Barones monent Perthianos, ne portis ſuis conjuratos recipiant. Illi conſilio parent, uſque dum Regiis literis jubentur admittere. Hinc omnes quicunque religionem ſalvam vellent, ad vim propulſandam ſe comparant. Rex conjuratos jubet cum paucis ſe in judicio ſiſtere. Sinceri idem faciunt. Edinburgo Limnuchum mittunt Legatos cum mandatis & Petitione ad Regem. Metellanus Cancellarius, priuſquam eo ventum eſt, rem compoſuerat. Datum conjuratis edicto Regis, ut liberè per civitates negotientur, uſque dum de iis cognoſcatur. Duodecimo Novembris Edinburgi convenitur.

Ex

Ex petionibus quæ Limnuchum mittebantur, ad conventum refertur. Conjurati per ſuos advocatos leges & cõditiones proponunt. Rex Orationem habet, quantum reip. interſit, comites reſtitui, aliter poſſe aliunde accerſere auxiliũ, non ſine ſummæ rei ſummo periculo. Decernitur ἀμνηςία non ſine bonorum maxima offenſione. Nam qui ad ſuffragium vocabantur, plerique omnes præjudicio erant occupati. Erat ea tempeſtate in Scotia ab Angla legatus Bolſius vir non minore pietate quàm prudentia. Is ſuam Dominam certiorem facit. Illa dominum Souchium mittit, ut regem de ſeveriore ſententia appellet. Neque enim æquum eſſe, ut perfidi in Deum & patriam tanti ſceleris impunitatem ferant. Hujus opera prior ſententia, quod conjurati non eſſent uſi ulla venia, edicto publico revocatur. Facillimè potuit paucos conjuratos opprimere, omnibus qui patriam vel Eccleſiam ſalvam cupiebant adhortantibus, & opem pollicentibus Quid ergo perpuliſſet ut exilium aut graviores pœnas remitteret.

Nec hic furor ſtetit (inquit) *ſed Regem & sereniſſimam Angliæ reginam, cum qua Rex arctiſſimam amicitiam colebat, convitiis proſcindunt. E quorum numero David Blackius concionator ad Fanum Reguli, maieſtatis poſtulatus ſcripto ſua & Conſulum quos dixi manu obſignato ad Synodum provocavit, cui ſoli ius eſſet, quæ pro concione dicerentur, examinare, quæſitis hinc inde argumentis contendebat. Rex pro eo ac debuit rem indignè ferens, cœtus & conventus omnes lege non ſancitos, publica præconis voce inhibuit, conſulibus Eccleſiæ Edinburgo excedere imperavit, qui tergiverſando & moras ſubinde nectendo faces plebis animis ira tumentibus ſubdiderunt, ut concurſu ad prætorium facto facinus illud tandem ad 16 Calend. Ianua. (nunquam ſine Catharorum infamia nominandum) deſignatum ſit.* Hoc illi ſolenne eſt afficto uni crimine omnes alios onerare. Ait enim, è quorum numero erat David Blackius. Erat hic Blackius & vitæ & ſinceri animi laude omni memoria dignus. Delectus ad Fanum Andreæ miniſter ita Eccleſiam illam adminiſtravit, ut in tanto populo (ſunt enim plures quam 3000 qui ſacram cœnam percipiunt) nemo mendicus conſpiceretur, nemo ſabbatum auderet violare. Nunc autem Epiſcopo & pluribus miniſtris inſpicientibus ego, qui hæc ſcribo ante duos annos plures vidi tẽpore concionis ipſo dominico die in glacie ludere quàm in utroque templo ſacris operam dabant. Ipſe Epiſcopus, hoc die ludit, nec matutinæ concionis tempore ſi in itinere, tranſiens per oppidum aliquod, dignatur è curru deſcendere, ut audiat concionem; Feſtinandum illi ad diverſorium aliquod. De mendicis neſcio, niſi quod ſciam hoſpitium quod ille exercendis & docendis pauperibus ſtruxit, nunc vacuum ſtare. Huic meſſi Diabolus invidens lætiſſimam ſegetem in herba decuſſit. Dixerat Blackius pro concione neſcio quid, nec quando, ſed multò antè,

Dav. Blackii accuſatio.

Pag. 65.

 quod

quod ejus inimicus Retorfortis etiam miniſter, qui præter Blackii odium, quo plurimis illi officiis obſtrictus tamen flagrabat, quæſivit cauſam, qua aulam captaret, homo impuri & inquieti ingenii in contumeliam regum rapuit. Blackius adeo eius criminis reus erat, ut non recuſaret ſe coram in Senatu ſiſtere. At reliqui collegæ, qui tum forte Edinburgi vigilabant, ne Eccleſiæ auctoritas imminueretur, ſuaſerunt ad ſuos judices provocare; Nam eo tempore ſumma fuit Eccleſiæ concordia & auctoritas: ut aulici ab ea tametſi regia gratia niterentur, timerent. Nam qui omnia ſua libidine metiebantur, ab hac vigilantia metuentes, nihil libentius quàm Eccleſiæ calumnias audiebant, ut ejus auctoritatem minuerent. Itaque Retorforti ſedulam operam navant. Blackium ad invidiam agitant. Clamant indignum eſſe iſtos obſcuros homunciones Regis judicium declinare. Tandem in ſuam auctoritatem intentum regem eo perpulerunt, ut litem conteſtaretur. Deputati à conventu generali Eccleſiæ (quos hic conſules Eccleſiæ vocat) ad proſpiciendum ne quid Eccleſia detrementi caperet in perniciem Eccleſiæ mala adhuc machinantibus conjuratis, quorum quidam clam remearunt in patriam, quod Davidi Blackio aſſiſterent, & ne conjurati poſtliminio reſtituerentur, obſiſterent, Edinburgo excedere juſſi. Et ne alii obloquerentur, in Davide Blackio exemplum ſeveritatis edere ſtatuerunt.

Tumultus 16 Cal. Ianuar. 1596.

Quod conſules Eccleſiæ ait juſſos urbe excedere tergiverſando & moras nectendo faces plebis animis ſubdidiſſe, ut concurſu ad prætorium facto facinus illud 16 cal. Ian. anno 1596, deſignatum ſit, falſum eſt. Deputatorum nemo aderat, niſi qui paſtores urbani ex illo numero fuerint Cum Deputati generalis ſynodi Edinburgo excedere juſſi eſſent, conjurati comites rediiſſent in patriam, miniſtrorum monita & conſilia eluderentur, & verſa rabies in eos ac optimos cives, quæ in conjuratos ferri debuit: eo die quo cives quodam edicto regio juſſi indicta cauſa Edinburgo excedere, Gualterus Balcanquellus urbanorum paſtorum unus vir ſumma integritate & conſtantia eo die concionem habuit. Explicata Eccleſiæ injuria nobiles qui forte aderant & cives ad conſilium invitat: convenitur, conſultatur: legati ad regem decernuntur. Interea rex in prætorium urbis aſcendit: legati eunt, redeunt, durum referunt reſponſum. Ad conſtantiam profeſſionis invicem ſe hortantur, & levatis manibus promittunt. Interim pro foribus templi ubi conveniebatur, neſcio quis, ſed ſubornatus ab aulicis ut creditur qui in Octoviros odio flagrabant, tumultum excitat Populus ratus pontificios ex inſidiis adorturos, ſaltem aliquid contra paſtores ſuos agi (nam is metus aliquot dies ante tenuerat) ad arma temere convolat. Deprehenſo errore domum quiſque ſuam repetivit. Qui ſi quid in animo

animo habuiſſent mali, dici non poteſt quanta mali faciendi fuit copia. Nam cives intra civitatem quid non potuerunt efficere. Deductus Rex ad palatium per magiſtratus poſt ſedatum tumultum. Quin Rex poſtea diligenti habita quæſtione per ejuſdem periculi ſocios, quos metus monuit nihil non rimari, nihil deprehendit ſceleris, nihil affine ſceleri. Civitas etiam 6 id. Mai. de læſa majeſtate citata, cum ſe Perthi, quo citabantur, ſtitiſſent Prætorum duo tribunusplebis, quæſtor, ex Senatoribus quatuor, & ex collegiorum præfectis totidem, cum ſcriba publico ejuſque vicario; quia prætorum unus abfuit, quem Iohannes Lindeſius inter octoviros primarius huius fabulæ choragus, clam ſubornaverat, non læſæ majeſtatis, quæ nulla fuit, ſed judicii non obiti damnata eſt. Habes lector horrendum illud ſcelus ſine infamia Catharorum nunquam nominandum, quod ſi cui fuit infame Iohanni Spotſvodo fuit maxime, qui arma clamavit, armatus prodiit, & ut audio, ad arma Dominum Tarfichium evocavit. Si ſcelus, non Eccleſiæ, ſed unius civitatis fuiſſet. Sed nullum fuit.

Fructus diſciplinæ noſtræ non ſeditiones & rebellio. Pag. 67.

Vidimus (inquit) *nihil non à Catharis tentatum, ut vetere regimine ſubverſo ad rerum gubernaculum turba incondita, & multorum capitum belluа admoveretur, vidimus nefariorum conatuum condignos exitus, diſſipatos Eccleſiæ cenſus, quos multorum ſæculorum pietas Deo conſecrarat, ſeditiones, factiones, tumultus, & apertam in principem rebellionem.* Oportet Lynceos habere oculos hunc Epiſcopum qui non ita pridem minus quovis bubone medio die vidit. Nunc autem per montes videt, quod nunquam factum eſt. Dic ſodes noſtrarum factionum, tumultuum, & rebellionum qui nam autores? ubi, quando, contra quem inita? An non pudet Epiſcopum, quem, quamvis Romanenſis eſſet, deceret gravitatis ſalutem umbra, fingere more rixantis anus, quod omnes ſciunt eſſe falſum? Nam exempla quæ hactenus attuli totidem calumniæ & nebulonis nebulæ ſunt, quas diflavimus. Cenſus Eccleſiaſticos diſſipaſſe miniſtros quorum nunquam erant compotes, quis affirmet, niſi qui fidem in propatulo habet? Ipſi diſſipatores perfidi, qui in conventu ordinum fundis & decimis tot prelaturarum, ut modo dixi, Nobilibus quibuſdam fœda pactione ceſſerunt, quo ſolo nomine excommunicationis cenſura ejecti fuiſſent ex Eccleſia, ſi non libertas conventuum noſtrorum, præſertim ſynodi generalis, authoritate regia, ſed vi erepta nobis fuiſſet. *Nec dubium* (inquit) *niſi tempeſtivè obviam itum eſſet, quin ad regem regno exuendum, magiſtratus omnes tollendos, & meram ἀναρχίαν res ſpectaſſet. Eò enim dementiæ phanatici venerant, ut inſitum eſſe regibus omnibus in Chriſtum odium, eoſque Deo creatori, non Chriſto redemptori imperium acceptum debere, non obſcurè prædicarent.* Quis præter te autumet eſſe verum quod tu ſine dubio afferis. Annon erubuiſſes cum hæc ſcriberes? Annon timuiſti, ne omnes, qui legerent

Pag. 67.

rent

ſent, plus odii quàm veri in verbis tuis olfacerent? An vel de rege regno exuendo, vel de magiſtratibus tollendis unquam conſilia verſarunt? Vagientem in cunis regem deſerere, certis periculis & exitio exponere potuiſſent, adultum etiam, meo judicio, opprimere, ſi eò eorũ ſpectaſſent conſilia. Iis quos Catharos vocas, ſi ullis mortalium, devinctus beneficio Iacobus rex Brittanniæ. *Hæc* (inquit in margine) *erat diſcipulorum collegii novi theologia, qui tum diligentius libellum Buchanani de jure regni quàm Calvini inſtitutiones lectitabant.* Neminem novi theologi elogio apud nos dignum, qui non diligentius legerit Calvini inſtitutiones quàm Spotſuodus, quem puto vix intelligere, ſi legeret. An conſeneſcere debet theologus apud Calvini inſtitutiones, & non plura ſapere. Quidni legerent theologi Scoti dialogum Scoti eruditi de jure regni apud Scotos. Si quis non obſcurè prædicaverit inſitum eſſe omnibus regibus in Chriſtum odium, non longè aberravit. Nam hoc odium omnibus hominibus natura inſitum eſt, regibus maximè, qui regem regum lubentes non ſinunt in regnis ſuis dominari. Sed ille dominatur in medio inimicorum. Habet etiam ſuos inter reges dominus, ſed valde paucos, unum forte ex centenis, ſi ex effectis judicare liceat.

Pag 67.

Dicit Philadelphum diſſimulare veram cauſam inſtitutionis tertii generis Epiſcoporum. *Haud invitus,* inquit, *illi largiar diabolum in hoc negotio operam ſuam contuliſſe, ſed ut ab illorum partibus ſteterit. Neque enim tumultus ille ad 16 cal. Ian. alterius quàm diaboli opus eſſe potuit.* Si haud invitus concedis, quod ſanè verum, diabolum in diſſidio Eccleſiæ noſtræ non ignavas contuliſſe operas, non eſt ſatis firma ratio, ut convincas à partibus noſtris ſtetiſſe. Non enim ille inanem mali navat operam. Tumultus ille ſine noxa fuit; cujus ſumma facultas fuit, ſi periculum illis, quos tu videri vis, populus ille intentaſſet. At vobis ſedulam navavit operam, & Eccleſiam optimè conſtitutam, per fraudem & fallaciam, & mendacia conſilia, quæ diaboli artes propriæ, deſtruxit. Quis enim audebat in principio profiteri vos ad eam, quam nunc uſurpaſtis, τὴν μοναρχίαν niti? Ecquid oblitus es, quibus proteſtationibus tu & collega tuus Laws alter Archiepiſcopus conventu ad Trenentum fidem veſtram venditaſtis. Vos nihil aliud ſtuduiſſe, quàm ut Eccleſiæ ſuos cenſus reſtitueretis. Quos ſimul ac voti compotes eſſetis, cœlum teſtati eſtis, vos ad conventus arbitrium Eccleſiæ reddituros. Cujus dic ſodes artis fuit aliud verbis proloqui, aliud mente agitare. Sed tunc fortaſſe ſincerè juraſtis. Sit, quandoquidem id fieri poteſt. An alius artis fuit fidem mutare? Si fraudis & mendacii magiſter à veſtris partibus fuit, agnoſce haud invitus diabolum à veſtris partibus ſtetiſſe, quod nemo non agnoſcet, qui artes quibus ad hunc papatum connixi eſtis, inſpexerit. *Diabolus*

Epiſcoporum tertii generis origo.

inquit

inquis, *non noſtræ fœlicitati invidens, ſed effrænem ſuperbiam palmario facinore coronare, & indelebilem ignominiæ notam frontibus inurere cupiens, homines ad exitium præcipitantes in nefandam proditionem impulit.* Si quem illo die diabolus in proditionem impulit, Iohannem Spotſuodum impulit, qui cauſam per perfidiam deſeruit, quam illo die armatus aſſeruit. Dic, ſi vel micam habes ſani judicii reliquam, utrum veri ſimilius effrœni ſuperbia ferri, qui paritatem cum vicinis colit, an cui nihil ſatis eſt, niſi clero domini dominetur. Sed ut videas quàm manifeſtè invideas; nulla in his verbis vox eſt, quæ invidiam non ſpiret, ut lippis & tonſoribus ſuboleat. Nam quis non videt cujus ſpiritus ſint effrenis ſuperbia, palmarium facinus, indelebilis ignominia, exitium hominis, nefanda proditio; cum in eo cui objicis, neque ſuperbiam, neque facinus, neque ignominiam, neque proditionem, neque exitium offendas: niſi ſit exitium veſtræ tyrannidis mala ferre. *Verum Deus,* inquit, *reip. & Eccleſiæ miſertus, regi per illud flagitium* (ſic vocat panicum quem diximus populi terrorem) *occaſionem ſuggeſſit ordinem, ubi confuſio regnabat, ſtabiliendi.* Non data occaſio ſed arrepta promovendi negotium quod moliebantur. Aulicæ & aulæ mancipia nos inquietos eſſe & ſuperbos dictitabant, regi præcipere, & abſolutam ejus auctoritatem in ordinem cogere; domandam eſſe hanc inſolentiam. Non eſt conſilium hiſtoriam proſequi, quod ſine aulicorum Gnatonum ſumma infamia non poſſum. Tantum, quia tu falſis criminibus eò provocas, dicam, quod ſi per te liceret, libentius tacerem, quodnam fuerit miniſtrorum ſcelus, quo aulam offenderunt. Comites Papani clam exilio redeuntes per ſuos amicos & venales aulicos cum rege, qui favore nimio in eos etiam non incitatus propendebat, de poſtliminio agunt. Re intellecta covenerunt ad Cuprum legati Eccleſiæ cum non paucis nobilibus, qui religionem ſalvam eſſe volebant. Hi ex ſuo numero ad regem Falcolandiam quoſdam delegant. Iacobum Meluinum jubent verba facere. Ille exordiens dixerat in hoc imminente periculo legatos Eccleſiæ ad Cuprum cónveniſſe; quam vocem excipiens rex, qua, inquit, fiducia id auſi eſtis. Hîc Andreas Meluinus ſumma cum auctoritate reſpondit. Publicè, inquit, rex nos parcimus tibi; ac nunc nacti ſolum (ſolo enim in conclavi regis res agebatur) ne cauſam Chriſti noſtri nos prodamus, fac, memineris duos eſſe in Scotia reges, alterum Eccleſiæ, alterum reip. imperium jure tuo tibi cedimus, & quatenus nos ejus membra ſumus, omne tibi obſequium debemus. Eccleſiæ caput non es. Tu nobis vitam æternam, quàm in hac vita etiam captamus, neque dare neque eripere potes. Dabis ergo nobis veniam, ut Chriſti nomine conveniamus, & eccleſiæ ejus, cujus tu primus filius es, proſpiciamus. Quando tu infans in cunis vagiebas, hæc tibi proſpexit,

Pag. 69.
Pag. 70.

nunc tu inimicis ejus, qui tum erant etiam tibi inimici, veniam das, ut nobis omnibus perniciem moliantur. Quibus verbis rex mitigatus negavit ſe de eorum reditu intellixiſſe: Ordines conceſſiſſe illis Senatum, ut quid vellent, proponerent: nihil tamen remiſſum iri, priuſquam Eccleſiæ & reip. quas læſerant, ſatiſfaciant. Solum iterum vertent, & inde ſi quid velint, petant. Nihilominus domi ſubſiſtunt. Per conjuges & amicos Eccleſiam ſollicitant. Henrica Huntilæi uxor Synodo provinciali Moraviæ nomine mariti obtulit, facturum periculum judicii: Ieſuitas & Papiſtas à ſe ſegregaturum: cum quibuſlibet, quos ſynodus deſignaret, de controverſis capitibus conſulturum: miniſtrum in ſuam familiam ordinarium ſumpturum; diſciplinæ opem laturum; & Eccleſiis vacuis miniſtros ſuo ſumptu daturum. Tamen veriti, ne lateret anguis in herba, (nam rex ſanctè negavit ſe de eorum reditu quicquam comperti habuiſſe) ne aut ſuis opibus furtivam lanienam molirentur, aut cum externo milite conſtituiſſent. Deputati, quos conſules vocat Eccleſiæ, qui juſſi erant videre, quid conſilii hoſtes caperent: ſingulos paſtores monent, ne dies aut noctes Deum interpellare ceſſent, ſuos ad idem officium hortentur, communeque periculum, ut ſtimulos addant, proponant. Deinde conventus Lothianiæ de numero ſuo quatuor ad Regem delegat, qui querantur, de gratia conjuratis Falcolandiæ & Fermeloduni data. 2 Huntilæi conjugem cum rege & regina tam eſſe familiarem; ut ad baptiſmum filiæ accerſatur. 3 Decretum eſſe Livinſtoniæ excommunicationi ob Papiſmum vicinæ inſtituendam dari 4 Regem vulgo in miniſtros & eorum dogmata inter ſermones invehere. Quibus Rex reſpondit inter ſe & miniſtros non conventurum, priuſquam de finibus regnorum ſtatuatur. Videri enim ſibi non eſſe miniſtrorum pro concione de ſe aut conſiliis ſuis dicere, niſi prius doceatur, quid ſunt dicturi, non debere conventum nationalem niſi ſua auctoritate convocari: nullum ejus decretum debere eſſe ratum, priuſquam ſuo calculo confirmetur, non licere Eccleſiæ judicare, niſi de quibus rebus nulla lex eſt civitatis. Hæc dum hinc inde irritatis utrinque animis diſputantur, de Davide Blackio intervenit quæſtio. Eccleſia, ne rex ad ſuum tribunal judicium de doctrina traher & juſſit eum judiciū illud declinare. Hinc acerbiſſima lis, quædum agitatur, 24 cives edicto regio erant è civitate exigendi, indicta cauſa, quorum quibuſdam eo ipſo die quo tumultus obortus, edictum, ut urbe excederent. Convenitur ad templum, mittunt legatos ad regem, concurſus civium ex panico quodam terrore, ut dixi, oritur. Quam occaſionem nacti aulici & aulæ mancipia, flagitium eſſe regem à ſuis ſubditis ſic pro ludo haberi: meruiſſe civitatem, ut ruina ſua incendium extingueret, miniſtrorum contumaciam libero regi non eſſe ferendam. Horum conviciorum habes

bes hac ipſa pagina, cui reſpondeo, exemplum luculentiſſimum. Sic non hoc principium, ſed progreſſus miſerrimæ hujus calamitatis fuit.

Diſciplinam (inquis) *antiquam, & ab Apoſtolorum vſque temporibus in Eccleſia receptam gubernationem reducere ſtatuit. Idque non minando, ſed monendo, non jubendo pro imperio, ſed rationibus ſuadendo, nec confeſtim & momento, ſed pedetentim & per intervalla, ne res agi videretur.* Hoc ultimum eſt veriſſimum. Si ſuboluiſſent omnes, quod agebatur, tam facilè Pelion Oſſæ impoſuiſſetis: adeo apud nos odioſa fuit antiqua illa tua diſciplina, dominatio in paſtores & greges, bis ejurata, non ab Apoſtolis ſed ab orco repetita. Imperio aut minis non opus, ſi pedetentim reducere antiquam tuam diſciplinam ſtatuit & ita ut ne res agi videretur. Sed falſum eſt minitatum non fuiſſe. Fundamentum jeciſtis in jure ſuffragii in comitiis quod miniſtris oblatum à rege fuit. At quibus quæſo rationibus fratribus perſuaſiſtis? ſimulando vos illorum inopiam ſublevaturos, Ieſuitas prohibituros, papiſtas quibus tamen eodem tempore manus dediſtis, domituros, præſtare, quando de ſtipendio litigarent, fratres habere judices, quàm alienos, quos non magis ipſorum miſereret, quàm jumentorum, quibus ad agri culturam utuntur. Hæ erant veſtræ rationes, quibus homines incautos ad veſtram rem agendam adduxiſtis. Sed altius repetam exordium conſiliorum veſtrorum. Rex comitibus exulibus, qui cum Hiſpano conſpirauerant, ſtudebat veniam dare, Eccleſia excommunicationis cenſura perculit, & regem ſui quoque officii monet, & contra ſtudet, ne veniam daret tanti facinoris reis, nec tutum eſſe vel Eccleſiæ vel reip. Lis indies gliſcebat. Regem aulici, qui vel propinquitate ad comites ſpectabant, vel pretio conducebantur, aſſiduè ſtimulabant. Indignum eſſe Regem à ſuis ſubditis, infimi ordinis præcipuè duci. Illos contra communis metus agitabat; clam rediiſſe, occultam ſpem alere, aut à ſuis per inſidias, aut ab alienis per vim. Hîc rex graviſſimam iram concepit, non licere ſibi in ſuo regno, quod libuit. Octoviris mortuo Metellano exeunte anno 1595, Rex eo tempore ſummam auctoritatem detulerat, quorum præcipui Comitibus favebant, & de remittenda pœna laborabant. Vt miniſtrorum litem à Comitibus amolirentur, conſulunt Regi ut litem aliquam moveat miniſtris. Citatur Blackius ut dictum. De illorum etiam conſilio problemata 55 formantur, quibus univerſa diſciplina in dubium vocanda. De Epiſcopis tamen reſtituendis nullum verbum. Scriptæ ſunt literæ initio decembris, quibus Ordines convocandi ad politicum conventum & miniſtri ad Eccleſiaſticum, utrunque habendum menſe Februario Perthæ. Intervenit tumultus Edinburgi 17 Decemb. Non igitur tumultus ille occaſio, aut principium reducendi antiquam

Quibus Artibus & qua occaſione introductus Epiſcopatus. Pag. 71.

Spotſwodi diſciplinā,Epiſcopalem dominationem;ſed Regis,pon-ficiorum, & politicorum quorundam favor propenſus in comites Papanos, quos,niſi turbas darent Eccleſiæ, videbant ſe vix potuiſſe priſtinæ dignitati reſtituere. Nec facile ſe id effecturos, quandiu tanta animorum conſpiratio inter miniſtros. Ex Octoviris quidam conſuluit dividendam eſſe vim: ſumptibus ne parceret, mercede opportuniſſimos conduceret, non poſſe,qua erant apud populum gratia, niſi ſuis viribus ſuperari. Itaque laudis aut pretio avaros diſpiceret, qui gratia & auctoritate inter eos pollerent, & factionem traherent. De hoc conſilio Rex Patricium Gallouidium & Iacobum Nicolſonum primùm adoritur, qui Blackio primi erant authores regis judicium declinandi: alter etiam formulam concepit. Erat hic Gallovidius regius miniſter, homo tumidus, maioris oſtentationis quàm eruditionis. Is propter locum quem tenebat, & gloriam quam jactabat, non paucos ſecum traxit. Nicolſonus propter opinionem prudentiæ (erat enim vir magni ingenii, & literis non incultus) multos flexit. Neuter fratribus epiſcopatum reducendum tamen ſuadebat, nam ſic paucis perſuaſiſſent, ſed alia, quæ ſpeciem commodi & utilitatis videbantur habere. Synodus,ut dixi, indicta,& quæſtiones ceu problemata in Synodo examinanda antè typis evulgantur. Conveniunt miniſtri undique, ex borealibus maximèrerum noſtrarum imperiti,utpote ab aula & rebus agendis remotiſſimi. Hos Patricius Moravius inter Gnathones aulicos facilè primus, ut Regi gratum faceret,acciverat. Illos videre erat pridie conventus ad regem eius opera gregatim ingredi & egredi. Hi ad oſculum manus admiſſi. Viri diſcreti & manſueti ingenii,non moroſi & rigidi ut Auſtrales. Hæ laudes.Spolia quoq; ampla referent,ſtipendia opima. Cras convenitur. Prima quæſtio an legitimus eſſet conventus. Ea biduo agitata eſt, tamen die tertio, cum Nicolſonus ad Regem accitus veſpera præcedente, & cum eo Rex ſermones habuiſſet ad mediam uſque noctem, ille unà cum Borealibus approbarunt conventum ut legitimum; ſequuti ſunt alii. Ex quæſtionibus, quas dixi,paucas ſelegerat Rex, quæ in colloquio primum quorundā à conventu illo delectorum agitatæ, in publico deinde conventu eorum concluſiones probatæ, ſed die tertio,aut quarto,ut diximus, cum de conventu illo diſceptatum eſſet, an eſſet pro generali eccleſiæ conventu habendus, obnitentibus ſanioribus & prudentioribus, decernunt eſſe Synodum generalem licet extraordinariam,mutant concluſiones prius probatas, addunt,demunt,obluctantibus & contra proteſtantibus viris bonis, aliis rege interminante perterritis aut pertractis ad aſſenſum verbis blandioribus. Cum prius reſponſum fuiſſet ad 2 quæſtionem leges & ſtatuta non perſtringenda, modo leges hactenus latæ contra jura & libertates eccleſiæ antiquatæ declarentur, & in poſterum leges

ges ad eccleſiam & religionem ſpectantes non ferantur inconſulta, & non aſſentiente eccleſia; jam decernunt, non perſtringenda, niſi prius conſultis Presbyterio aut Synodis res delata fuerit ad Regiam maieſtatem. Atque ita aſſenſerunt, ut nec leges hactenus latæ antiquatæ declarentur, nec ut opus ſit conſilio aut conſenſu eccleſiæ ante legem de rebus eccleſiaſticis latam; ſed poſt latam legem volunt regem conſuli. Decretum etiam, ne pro concione quemquam paſtores nominatim aut obliquè perſtringant. Sed quod narrat Spotſuodus, eſt falſum. *Synodo coacta*, inquit, *primum omnium convenit licere cuivis dubia de externo regimine proponere, modo id modeſtis ſtudiis, ſuis locis & temporibus fieret, & animo ædificandi non tentandi, quod eò moneo, quia erant è Catharis, qui dicerent diſciplinam extra omnem judiciorum aleam poſitam eiuſdem eſſe cum articulis fidei natura. In præjudicium igitur cauſæ, ut ſucceſſus poſtea comprobavit, dilucide argumentis demonſtratum eſt, diſciplinam rem non eſſe ἀκίνητον, ſed temporum mutationibus obnoxiam.* Num quis dixerit diſciplinam eſſe, eiuſdem cum articulis fidei naturæ, non alium habemus teſtem quàm Spotſuodum, cui hoc crederem, ſi toto hoc libello nihil illi non crederem. Fidei & politiæ diverſa eſt natura, ut credendorum & agendorum. Vtriuſque tamen authoritas nititur verbo Dei, & in hoc conveniunt, ſuntque eiuſdem naturæ. Nam verbum Dei non ſolum credenda, ſed etiam agenda proponit, non cuivis privato duntaxat, ſed etiam eccleſiæ. Decem præcepta Decalogi non ſunt eiuſdem naturæ cum articulis fidei, & tamen ἀκίνητα ſunt non minus quàm articuli fidei. Eccleſiæ politiam à prudentiſſimo legiſlatore præſcriptam eccleſiæ Chriſtianæ mutare nefas eſſe ipſi Pontificii profitentur, licet in hypotheſi errent. At epiſcopi aliique apud nos formaliſtæ, ut perfidiam ſuam velamine aliquo honeſto obtegant, diſciplinam mutabilem eſſe aſſerunt, & tamen ſui obliti rurſus clamitant, Epiſcoporum ordinem divino jure inſtitutum, & eccleſiæ commendatum eſſe ad finem uſque ſæculi ſervandum. In hac Synodo non quærebatur de diſciplinæ mutabilitate, ut vult Spotſuodus. Nam quæſtio hæc erat. Liceatne principi aut cuivis Paſtori dubia movere, ut edoceantur de quovis externæ diſciplinæ articulo, qui non ſit eſſentialis, & de quo nihil expreſſè habetur in ſacra ſcriptura vel affirmative vel negativè (hæc erāt ipſa verba) modo decenter id fiat, loco & tempore debito, animo edificandi & non tentandi. Vides eſſentialia à circumſtantiis, & accidentariis diſtingui in ipſa quæſtione. Reſponſum in colloquio & probatum in conventu. Non expedit ea de re decretum aliquod condere, ne curioſis & turbulenti ingenii hominibus litigandi occaſio præbeatur; modò huic periculo occurratur, fas eſſe Regi per ſe aut legatos ſuos proponere in Synodo generali, de quo dubitat, vel quod reformandum cenſuerit *in ſpecie externi ordinis, quandoquidem*

dem ſubſtantia externæ adminiſtrationis eccleſiaſticæ (hæc erant ipſa verba) *eſt planiſſimè tradita in ſcripturis*, & jus ſit pariter Synodo generali in iis quæ ipſius celſitudo conſtituenda curaret in conventu aut concilio quovis poſthac ab ipſo convocando Cum artibus aulicis corrupta eſſet pars magna, & cœpiſſent deflectere, tum mutata ſunt in hanc formam verba, Licet maieſtati ſui per ſe aut legatos ſuos aut paſtoribus in Synodo generali proponere, quæ edoceri cupiunt, aut reformari in rebus regiminis externi mutabilibus pro circumſtantiarum ratione, modo id fiat debito loco & tempore, animo ædificandi & non tentandi. Non regimen externum mutabile eſſe conceſſit etiam corrupta Synodus, nec ipſa quæſtio de ea re dubium movit, ſed res quaſdam in externo regimine mutabiles eſſe pro circumſtantiarum ratione, de quibus dubia movere Regi & paſtoribus licere definiunt, ſed reiectis limitationibus, quæ prius adjectæ erant. Per hanc rimam ad eſſentialia ipſa externi regiminis impetendum, & extruendum epiſcopatum aditum ſibi patefecerunt. Pergit convitiator impudens. *In eo conventu cautum* (inquit)
P. 73. *vt neminem niſi poſt maturam deliberationem diris devoverent, quo telo temere vulgo abutebantur.* Non neſcit homo maledicus ſe nihil aliud quàm turpiter fingere. Novit in tractatu de excommunicatione cum Pſalteriis noſtris conjuncto ſtatutum eſſe, ut primo privatim, deinde publicè reus ter moneatur, & preces ter pro eo publicè concipiantur. Si de excommunicatione, quam ſummariam vocabant, dicit, non poteſt neſcius eſſe, noſtram eccleſiam eam ſententiam non habuiſſe ratam, niſi in horrendis exemplis publici flagitii, cuiuſmodi erat immanis illa cœdes ad Dunibriſſellam ab Huntilæo perpetrata, idque factum eſſe ad terrorem impiorum, à quorum mentibus nullum ſcelus, à quorum manibus nullum facinus abhorrebat. Ab hac Synodo datum Presbyteriis Abredoniæ & Moraviæ ſecundum articulos à Synodo datos explorare Huntilæi ſubmiſſionem & pœnitentiam, & ad proximè ſequentem ſynodum referre. In una eademque Synodo & conjuratis reconciliatio & Epiſcopatui reſtitutio præſtruuntur. Non adfuit præſes præcedentis Synodi, qui verbo & precibus auſpicaretur ſecundum morem. Non electus prçſes novus, ſed David Lindeſius ab aula ſubornatus officium iſtud arrogat, nec ea re multum laborabant viri boni, cum non exiſtimarent conventum illum pro Synodo generali habitum iri, quod tamen tertio aut quarto die jam corruptis pleriſq; decretum erat. Nullæ hic in conventu publico diſceptationes de ijs quæ decreta erant, ſed ſtatim ad ſuffragia ventum eſt, ſimul ac recitata ea forma quam in clandeſtinis ſuis conſiliis conceperant rex & miniſtri aulæ mancipia qui Epiſcopatus ſpem alebant. Aliis minis territis, aliis blandioribus verbis, & prolixis pollicitis attractis, quo
Pag. 72. volunt circumagunt omnia. *Hac Synodo*, inquit, *Cathari experiendo*

didicerunt

didicarunt, quàm iniquum ſit cum regibus certamen & veriſſimum eſſe illud Taciti Rebellionem in principes conatu irrito imperia ſemper promovere. Oportet ſine modo eſſe odium quod ſine modo erumpit in cōvitia. Quibus armis, viribus, conſiliis, unquam tentarunt rebellionem miniſtri eccleſiæ Scoticanæ, aut profeſſores diſciplinæ noſtræ addictiſſimi. Dic ſodes. Edinburgenos, qui omnium addictiſſimi, teſtatus eſt Rex eſſe ſibi fidiſſimos etiam poſt tumultum illum, quem ſupra modum & veritatem toties exaggeras, quia aliunde non habes, ex quo occaſionis calumniandi ſpeciem arripias. Ante illum etiam tumultum agitabantur conſilia in aula tum de reſtituendis poſtliminio conjuratis, tum de diſciplina eccleſiæ mutanda, eiuſque authoritate minuenda, vel potius per Epiſcopalem tyrannidem opprimenda. Hac ſynodo experiendo didicimus in eccleſiæ etiam optimè conſtitutæ gremio latitare poſſe ſordidè avaros, vel ambitione tumidos paſtores, qui oblata lucri aut dignitatum opportunitate exorientur lupi graves ex inſidijs, qui ut prædam nanſciſcantur nec gregi nec conſervis parcent. *Malum tamen*, inquit, *quod ipſi ſalus, ſi volet, ſanare non poterat, ſubodorati rem omnibus modis impedire non ceſſarunt. Legatis enim Preſbyteriorum in mandatis dederunt, ne ullam partem diſciplinæ innovari aut in quæſtionem vocari paterentur, quos Synodus, proteſtantibus rejectis, qui ſuffragiis rogarentur, indignos exiſtimavit.* Dixiſſet; à quo factio illa mancipiorum aulæ, ſe jam ſeparaverat, & per fas & nefas conſilia ſua clandeſtina ad finem, quem ſibi propoſuerant, perducere animum ſuum obſtinaverant. Si ſubodorati eſſent veſtram perfidiam, initiis malorum diligentius occurriſſent. Sed ante hunc conventum magna ſemper annorum concordia; nec de fide veſtra dubitarunt noſtri. Quid eos cenſes qui tanto malo obviam ire volebant? Si malos? quis tibi credat malos, qui pro viribus malo reſiſtebant. Si bonos quid te & collegas tuos putabimus, qui invitis bonis tam atrox & inſanabile malum Eccleſiæ optimè conſtitutæ intuliſtis. Opportet egregios vos eſſe mali artifices, qui tantam in vobis vim mali habetis, ut malum quod intuliſtis, non poterit ſanari. Sed rectè habet, tam malam veſtram operam in evertenda diſciplina tam bene conſtituta agnoſcitis, niſi quod vereor inconſtantiam veſtram, qui quod verbo aſſeritis, verbo negetis; quod juratis, nil piget pejerare. Hæc illa ſynodus, quæ vobis ad tyrannidem viam ſtravit. Pag. 73.

Hac ſpe inciſa, inquit, *ſubſidia omnia in conventum proximum qui Taodunum in Cal. Maiis indictus erat, comparant. Quo die appetente iuſtis pene agminibus convolarunt, ut multitudinis ſpecie inimicos territarent, & ſuffragiorum numero, ſi res in diſceptationem veniret, omnia ad nutum circumagerent.* Quis hoc illis vitio vertat? Quis non laudi? Cum viderent diſciplinam optimè ſtabilitam, partim oc- *Synodus ad Taodunum* 1597.

cultis

cultis artibus, partim aperta vi peti; indigni eſſent Chriſto, qui non ſummis viribus conniterentur. Sed egregium te eſſe Oratorem oportet, qui cauſæ quam agis imprudens prævaricaris. Negas enim paſſim fuiſſe multos vobis adverſos; hîc fateris juſtis pene agminibus convolaſſe, ut multitudinis ſpecie inimicos territarent.

Pag. 74. Verum eſt Catonis illud, *Conveniet nulli qui ſecum diſſidet ipſi. Venerant enim, inquis, à pleriſq; Presbyteriis ſupra duodenos, cum ab adverſa parte bini, aut ut plurimum terni veniſſent.* Duodenos Legatos, vel unum Presbyterium ex noſtris miſiſſe tibi toties mentienti non credam. Plures quàm more ſolito miſiſſe, non invitus concedam: ſed plures quàm 4 aut 5 nullum, quod ſciam Presbyterium, Legatos miſit.

Pag. 75. *Fraude detecta*, inquit, *Synodus de trium Legatorum numero cavit, quo ne majorē cuiquam Presbyterio mittere liceret.* Ut fraudi veſtræ occurrerent, ſi poſſent, cum vidiſſent vos locum conſtituiſſe commodum & opportunum Borealibus, quorum numero frequentiore, ut in Perthenſi conventu, partem ſaniorem obruere ſtatuiſtis. A metu veſtro profectum, quod cautum ſit de trium legatorum ſuffragiis, quod tamen ipſi poſt violaſtis, cum factio veſtra creviſſet.

Acta Synodi Taodunenſis. *Acta etiam*, inquit, *prioris conventus, addita explicatione, quo ſcrupuloſis ſatisfieret, confirmata, ſimul ad tranquillitatem publicam & Regis animum, quem eccleſiaſticarum intempeſtiva dicendi libertas non rarò offendebat, placandum, viri prudentia & ætate graves nominati, qui concionatores de ſtatu publico, & regni adminiſtratione temere ac liberiùs,* Pag. 75. *quàm oporteret, locutos, ſuſpenſionis aut exauctorationis pœna coercerent, Paſtores Edinburgenæ eccleſiæ præficerent, ſtipendiorum ſolidam & immotam rationem excogitarent, & negotia eccleſiaſtica in regni Comitiis procurarent.* Verùm eſt, eam fuiſſe miniſtrorum noſtrorum libertatem, ut ſi monendo nihil proficerent, nullius ordinis peccatis parcerent. Verum regem impetiviſſe intempeſtiva oratione falſiſſimum eſt. Cum ille eò propendebat, ut Comitibus Papanis poſtliminium concederet, cum privatis conſiliis non poſſent de periculo religionis perſuadere, verum eſt omnes qui ſaluam religionem vellent, præſentis mali monuiſſe. Quod ſi Rex in malam partem accepit, videat ex Ezechiele, cujus culpa factum ſit. Nemo niſi aulicus Gnatho, qui, ſi diris laceſſentem cœlum audiret, non audet reprehendere, hanc operam ſervorum Dei dicit eſſe intempeſtivam. Clamabat ſanguis Comitis Moravii ab Huntilæo & conjurato in Eccleſiam & remp. hoſte ſuſus, & poſcebat vindictam & obmuteſcerent vigiles. In hoc conventu duo erant aulicis agenda: unum ut Comites conjurati diris ſolverentur. Alterum ut conventus Perthenſis pro legitimo haberetur, & ejus acta rata habeantur. Pro conjuratis dictum eſt, omnia facturos, ſubſcripturos, juraturos, diruta templa reſtauraturos, miniſtros admiſſuros, qui ſe & familiam ſuam doceant & inſtituant, quæ omnia adhuc

eadem

eadem fide ſunt facturi. Pro Perthenſi conventu dictum Regem eſſe ſynceriſſimum, ſummam eſſe ejus in Eccleſiam voluntatem. Et hæc dicta, ne res agi videatur, ut utar ipſius Spotſwodi verbis. Cum ante hac pro re nata deputati eſſent quidam à ſynodis, qui gravamina & petitiones Eccleſiæ Regi, Senatui regio, aut ordinibus in Comitiis offerrent, aut proſpicerent, nequid detrimenti Eccleſia caperet; à pontificiis, in hac ſynodo Taodunenſi menſe Maio 1597 delecti ſunt 14 Commiſſionarii ſynodi generalis dicti, qui omnes vel ex numero integro ſeptē cum Rege cōſilia conferrēt, & certā ſtipendiorum rationem excogitarent, ne miniſtri à munere ſuo abſtraherentur, ut quibuſdam Eccleſiis Edinburg. Taodunanæ, & Andreapolitanæ miniſtros præficerent, ut gravamina Eccleſiæ aut alicujus membri particularis Regiæ Majeſtati exhiberent. Hæc videbantur habere ſpeciē utilitatis, nec adhuc perſpicere poterant, omnes boni, quo tenderent eorum conſilia: & qui cum tenuioribus ſtipendiis conflictabantur miniſtri, proniores erant ad fidē iis adhibendum, illos nihil moliri in libertates & jura Eccleſiæ. Sed quod miniſtrorum civitatibus quibuſdam præficere erat penes Regē & 7 aut paulo plures Commiſſarios, viderunt ſagaciores huc tendere, ut à civitatibus pręcipuis viros bonos arcerēt, ne, qua futuri eſſent apud civitates authoritate & gratia, ipſorū conatibus obſiſterent. Iſti cōmiſſarii cum viderent ſe ad aulam ſæpius vocatos, cū rege conſilia de ſummis Eccleſiæ negotiis agitare, & hoc honore præ aliis ornatos, alios deſpicere cœperunt, quæ in mandatis data erant, excedere, & Preſbyteriis inconſultis & invitis quædam agere. Rex regebat paucos illos comiſſarios, illi illius authoritate freti ſenſim invadebant jura ſynodorum & Preſbyteriorum.

Quibus legibus ex cōſenſu Ordinum Eccleſiaſtici ad ius ſuffragii in Comitiis regni admittuntur.

Cōmiſſarii ceu deputati ſynodi generalis præcedentis in conventu Ordinum 1597 menſe Decemb. petunt jus ſuffragii reſtitui Eccleſię velut tertio Ordini. Cum Eccleſia jam diu & iniquo animo injurias hominū ſæcularium tuliſſet, ut ait Philadelphus, qui uſurpatis prælatorum titulis in publicis regni comitiis pro Eccleſia contra eccleſiā jure ſuffragii uterentur, ſæpius petiverunt miniſtri ut poteſtate illa privarentur, ſed remediū in aliud tēpus rejectū eſt, non poſtularunt, ut miniſtri ſederent in Comitiis cum jure ſuffragii in Comitiis, ſed ut illi qui poſſidebant prælaturas & beneficia maiora, eoque nomine arrogarunt ſibi veterū prælatorū jus in Comitiis, eoq; in Eccleſię incōmodum utebantur, amoverentur, ut poſſint alios ſubſtituere, qui eorum curā & patrociniū in Comitiis ſuſcipiant, ſaltē ne illi eccleſię nomine abutantur, & pro eccleſia jus ſuffragii ferrent, quibus ab eccleſia nunquā fuit vel delegata, vel permiſſa poteſtas, & eccleſiā ludibrio haberent eius patrimonium injuſtitia detinentes. Commiſſarii præcedentis ſynodi, qui epiſcopatus captabant, communicatis cum rege conſiliis, hoc vetus gravanē, quod diu ſopitū iacuit, Ordinibus in futuris Comitiis exhibere ſtatuunt, & petere ut non ſolū & illi

amoverentur, qui id jurjs occuparunt, aut in genere ut eccleſiæ jus ſuum reſtitueretur, quò poſſit, quos vellet deligere legatos ad comitia, ſed ut eccleſiaſticis velut tertio ordini jus reſtitueretur. Nulla alia, ſi non hac ſeta filum Epiſcopalis juriſdictionis introduci poſſe vident. Largiamur ante hæc petiiſſe ut ipſi miniſtri haberent jus huius ſuffragii, non tamen datum illis in mandatis vt peterent, nec inconſulta Synodo de re tanti momẽti cum ordinib⁹ egiſſẽt. Petunt tamen, & adnitente rege in comitiis impetratum eſt, & ſtatutum, ut miniſtri quos maieſtas regia titulo & beneficiis veterum Prælatorum ornaturus eſſet, ad jus ſuffragij in Comitiis admitterentur, quod ad eorum officium in ſpirituali politia & regimine Eccleſiæ, permittendum judicio Regis & Synodi generalis, ſalvo tamen iure juriſdictionis & diſciplinæ hactenus ſtabilitæ per ſtatuta parliamentaria, & per eadem permiſſæ Synodis generalibus, provincialibus, preſbyteriis, & eccleſiarum conſiſtoriis. Annuerunt eò faciliùs petitioni Commiſſariorum, quòd deſperarent unquam miniſtros veterum Prælatorum titulos, epiſcoporum, Abbatum, Priorum ob beneficia vel ſuffragii jus reſumpturos.

Synodus Taodunenſis ſecunda. In Synodo Taodunenſi quæ Comitia Ordinum ſequuta, menſe Martio, multùm ſudarunt Rex & Miniſtri Epiſcopatus captantes, ſuadendo miniſtris, ut amplectantur beneficium oblatũ. Biduum tranſactum eſt à matutino tempore ad noctem intempeſtam accerſendo & deducendo unum aut alium miniſtrum ad Regem. Andr. Melvinum, & Iohannem Ihonſtonum profeſſores Theologiæ urbe excedere ſub pœna proſcriptionis cogit, priuſquam actionem ullam inchoarent. Concionem habuit Patricius Gallovidius planè Gnatonicam. In hoc conventu maxima altercatio, & major animorum contentio quàm unquam antehac in ulla Synodo, adnitentibus rege, Epiſcopaturientibus miniſtris, & quos in ſuam ſententiam pertraxerant, ut Commiſſariorum factum probaretur. Miſerandum præbuit ſpectatoribus rex noſter ſpectaculum, bonis omnibus deflendum, qui Synodos noſtros ante viderant, cujus rationem uno die redditurus. Interminabatur, ubi blandis verbis allicere non potuit. Multi ſpe amplioris ſtipendii lactati, qui cum magna rerum penuria conflictabantur, ſponte ceſſerant in eorum ſententiam. Obnixi ſunt viri boni, & ſagaciores, quoad poterant. Vincunt tamen regii numero 10 ſuffragiorum, ſed annumeratis quibuſdam privatis, qui nullo fungebantur miniſterio, nec delegati erant ab ulla eccleſia. Probatur Commiſſariorum factum in eo quod poſtulaſſent jus ſuffragii eccleſiaſticis in regni Comitiis reſtituendum. Obteſtatus erat Rex ſe non ſtatuere Epiſcopos vel Papanos vel Anglicanos introducere, ſed ſolummodo ſtudere ut prudentiores ex miniſtris à Synodo generali delecti in Senatu & Comitiis ſuffragii ius habeant, quo negotiis ſuis præeſſent, non autẽ

ad

ad fores ſtarent cum libellis ſupplicibus. Sagaciores tamen ſubodorati ſunt, quid moliebantur, & obluctati ſunt, ut dixi, quamvis ſæpius Rex eis inter ſermones interminatus fuerit. Cum ad rem ipſam ventum eſt, & de jure juris ſuffragii in Comitiis ſuffragia ferenda eſſent, renuit Iohannes Davidſonus vir pius & veteranus Chriſti miles ſuffragium ferre, ſed proteſtatus & ſuo & aliorum omnium Miniſtrorum eccleſiæ Scoticanæ, qui proteſtationem eius obſignaturi erant, nomine, ſe non agnoſcere ſynodum illam nec duas præcedentes Perthenſem & Taodunenſem priorem eſſe liberas, & proinde decreta ſynodorum illarum nullius authoritatis eſſe & libertatem miniſterii ſui ſe conſervare velle: Diſcedentem ſequuti plures alii qui eandem proteſtationē chirographis ſuis obſignarunt. Pergunt tamen: & decreta ſunt iſta tria, 1. jus, fas eſſe, miniſtri habeant habeant jus ſuffragii in comitiis, 2 ex eorum numero tot haberent ſuffragia, quot erant olim Epiſcopi, Abbates, Priores, h. e. circiter quinquaginta, 3. vt electio ſit mixta, partim regis partim ſynodi. De cæteris conſultandum primum in Synodis provincialibus, quæ omnes uno die celebrandæ erant (hoc factum ne reſciſcerent quid in aliis Synodis actum) vt deligerent ſingulæ tres, ut tres ex ſingulis Synodis delecti convenirent, quando à rege moniti, & decernerent, ſi conventum inter eos non fuerit, determinationem totius quæſtionis de jure ſuffragii, eiuſque circumſtantiis referendam ad Synodum generalem. Delecti à Synodis convenerunt Falcolandiæ exeunte Iulio anno 1598, ubi rege aſſentiente poſitæ leges miniſtris Parliamentariis, quæ intra limites contineant, ne imperium aut juriſdictionem in fratres arrogarent. Dicit, Epiſcopus, *cum in hoc conventu magnis animorum contentionibus certatum eſſet, num jus, fas eſſet Paſtores ſuffragium in publico Ordinum conventu ferre, & de cauſis civilibus in foro cognoſcere, nec ſatis liqueret; ampliatum eſſe, remque in proximum conventum, qui ad montem Roſarum indictus erat, reiectam.* Pag. 77.
Quod de animorum contentionibus dicit, nimis verum. Sed animi eorum contendebant ad Epiſcopatus, beneficia aut ampliora ſtipendia, dominationem in fratres, aut licentiam & effrœnem libertatem ſub dominantibus in viros pios Epiſcopis. Contendebant animi bonorum pro eccleſiæ libertate, politiæ optimè ſtabilitæ, & purioris Evangelii conſervatione. Nam licet hæc non moliri ſtrenuè proteſtati ſunt illi, fidem tamen non habuerunt qui erant prudentiores, tot indiciis conſilia ſua prodiderunt. Num paſtores de cauſis civilibus in foro cognoſcere jus, fas eſſet, non ibi diſceptatum, nec unquam in ulla Synodo in hunc uſque diem fas eſſe decretum eſt, licet Epiſcopus iſte unum pedem fixit in foro civili, alterum in Eccleſiaſtico. De jure ſuffragii in comitiis in hoc ipſo conventu de-

cretum, ſed animorum contentione quam diximus, nec reiecta res in conventum proximum, ſed ſolum quæ ſupererant diſceptanda; In hoc conventu Taodunenſi delecti 20 Commiſſarii ceu Deputati Synodi generalis, qui omnes ſaltem novem ex numero cum rege porro conſultarent de conſtituenda certa ſtipendiorum ratione, in civitatibus miniſtros eccleſijs, ſi quando vacarent præficerent, de miniſtris Regem offendentibus; cognoſcerent, & judicarent. Rex autem facilè cauſas fingere potuit eorum conſiliis adiutus. Atque ita optimum quemque vel gradu ſubmovere, vel civitate extrudere, & ad ruſticanam eccleſiam transferre, ut peſſimi quique celebriores eccleſias occuparent. Delecti ſunt autem fere iidem qui in priori Synodo, Iacobus Nicolſonus, Georgius Gladſtonus, David Lindeſius, Alex. Lindeſius, Andreas Cnoxius, Galbinus Hammiltonus, Alexander Douglaſſius, qui omnes Epiſcopatus beneficio & titulo poſtea ornati ſunt. Hos & huiuſmodi voluit Rex deligi, inquiens, alioqui curate voſmetipſi res veſtras, & proſpicite vobis ſtipendia, nam hic prætextus præcipuus huius delectus. Regii interim ſuggerebant aliis; nihil certi unquam de ſtipendiis ſtatuetur, niſi delegeritis regi dilectos & gratioſos. Erant quidā boni malis permixti, ſed non vocati niſi quando illis utile videbatur. Nam ex delectis Rex novè ſeligere, & ad conſilia vocare ſolebat præteritis aliis vel non præmonitis.

Colloquium ad S. crucis menſe Novembri 1599

Poſt conventum ad Falclandiam, vbi delecti à Synodis de legib⁹ & conditionibus juris ſuffragii conſultarunt, de conſilio Commiſſariorum Synodi generalis, quos epiſcopaturiiſſe dixi, ad ædem ſanctæ crucis undiq; rex convocaverat, qui doctrina & ingenio pollebant, ut de jure ſuffragii diſputarent. Indictum colloquium ſpecie occupandi tumultus in Synodo generali, revera ut tentarent quid haberent argumenti, ne in conventu publico argumentorum vi à perſequendis conſiliis ſuis depellerentur. Qui contra cenſebant, negabant ſe eſſe paratos aut ſibi eſſe integrum auctoritatē conventus poſt paucos dies futuri occupare. Rex contra inſtabat ſe pro nebulone habiturum, qui ut factionē traheret, argumenta in conuentum taceret. Hîc illi neceſſariò coguntur experiri. Prius poteſtati hanc velitationem libertati conventus non præjudicaturam. De decreto Taodunenſi & ipſo jure ſuffragii diſceptatum. Argumenta fuere prope eadem, quibus poſtea in Synodo nitebantur. Arguunt viam ad faſtum Epiſcopalem ſterni, quem noſtra eccleſia ut nulla auctoritate ſcripturæ fundatum damnavit. Reſponſum eſt, per ſacras execrationes, ſe nihil minus conari, quàm aut papiſtici aut Anglicani epiſcopatus jugum eorum cervicib⁹ imponere. Quod quàm verum ſit hæc tempora demonſtrant. 2 Non eſſe eorum, qui nomen dederunt ſacræ militiæ, vitæ huius negotiis implicari. Hoc munus ſacros milites huius vitę negotiis implicaturum. Reſponſum, locum Apoſtoli

Apoſtoli non prohibere neceſſaria munia huius vitæ, vt rem fami-liarem non curent ſacri milites. Replicatum eſt,aliam eſſe rationē, eorum quæ nobis incumbunt neceſſariò: aliam eorum, quibus nos non neceſſario implicamur. Oeconomica, ſi non infideli deterior miniſter,neceſſaria & licita,non item politica, 3. quod miniſtros à ſua vocatione avocat, verbo Dei miniſtris eſſe vetitum. hoc eſt huiuſmodi. Reſponſum,non a ſuo munere auocatum iri : quin illis temporibus potius prædicaturos, quod reſponſam neque illis erat in animo , neque ad rem. Replicatum, non deeſſe quo in loco parliamentum habebitur, qui prædicarent, neque hoc erat munus ad quod Rex eos vocauit, & ſi forte unus aut duo habituri eſſent concionem tempore comitiorum, non tamen erit opportuna occaſio quinquaginta concionatoribus. Nam tot ſuffragia initio miniſtris conceſſa illi venditabant. 4. quibus mandatum eſt tempeſtivè & intempeſtivè officium ſuum facere: iis non vacare ad aliud munus. Reſponſum in ſuo munere occupatum iri. Replicatum,ſuffragium in Parliamento ferre ad paſtoris munus non pertinere, 5. quod munus eſt gravius,quàm ut quiſquam ei ſit par, non pati aliud munus adjungi. At paſtoris munus eſt ejuſmodi. Reſponſum , non adjungi aliud munus. Replicatum, ut prius. 6. Comiſtionem munerum, quæ Deus vult diſtingui,eſſe illicitam. Reſponſum,non commiſceri,ſed conjungi hæc munera. Replicatum. Commiſceri, ſi conjungantur in eodem ſubjecto. Chriſtum conjungenda interdixiſſe, Vos autem non ſic. 7. vetitum eſſe miniſtris eccleſiæ ἀλλοτριοεπισκοπεῖν. At præter ſuum munus dare operam rebus civilibus eſſe ἀλλοτριοεπισκοπεῖν. Reſponſum ſpiritualem & civilem rem non differre ſubſecto,ſed modo & ratione. Replicatū, & quia differunt ratione & modo differre etiam debere ſubiecto; & in alieno obiecto occupari, eſſe ἀλλοτριοεπισκοπεῖν. Itē, exemplū Chriſti qui neque familiam inter fratres herciſcere voluit, neque adulteram damnare. Longum eſſet ſingula argumenta ex ſacris ſcripturis prompta, & teſtimonia veterum allata repetere. Deinde diſceptatum de legibus & conditionibus in quas ad Falcolandiam conventum inter delegatos Synodorum provincialium. Multa dicta ſunt contra perpetuitatem huius muneris. Nam ſi perpetuum,omnes alias leges & cancellos quibus concludentur,facile perrupturos,eccleſiæ authoritatem deſpecturos, & principi, à quo redditus & honores habent, quàm eccleſiæ addictiores fore, & ſi litem contra eos intentaverit eccleſia , regia authoritate fretos nihilominus beneficia illa maiora Epiſcopatuum & Abbatiarum retenturos, & vindictam in Eccleſiam exercituros generalem conventum fore ſervile epiſcoporum capitulum,non liberū concilium; alios etiam ordines excepto nobilium,Barones, & civitates, eligere legatos ſuos ad ſingula comitia, non eſſe perpetuos,

non deteriorem eſſe debere Eccleſiæ quàm Baronum aut civitatum conditionem; Senio, valetudine, aut deficientibus donis poſſe fieri ineptos ad procuranda Eccleſiæ negotia &c. De nomine cum quæſitum, reſpondit, A.M. ἀλλοτϱιο ἐπίσκοποι dicendum, nam ſi Epiſcopos dixerimus, officium etiam & poteſtatem ambituros aut invaſuros. Alii Dominorum titulo non ornandos, tum quia Chriſtus interdixit, tum quia titulis tumeſcentes ægrè ferent æqualitatem colere cum fratribus. Hæc & multa alia noſtri contra jus ſuffragii, vel hoc conceſſo, contra conditiones perpetuitatis, & titulos dicta ſunt. Cum fundamentum ipſum revellere non poſſent, nempe ipſum jus ſuffragii, quod poſitum in ſynodo Taodunenſi, dant operam, ut cancellis concludantur, qui cum jure ſuffragii ſederent in Comitiis, ne juriſdictionem in Eccleſiam arrogant. In hoc colloquio maior permiſſa libertas, quàm in ſynodis, quia nulla erant ferenda ſuffragia, aut condenda decreta. Cum nihil promoviſſe ſe vidiſſent, dimittitur conventus.

Βασιλικὸν δῶρον exaratum An. 1597 1598.

Non multo ante hæc Rex exaraverat opuſculum illud quod inſcripſit Βασιλικὸν δῶρον ubi hæc habet verba. *Vna eſt contra hanc peſtem cautio, ſi è miniſterio viros doctos & pios * quorum in hoc regno Deo ſit gratia magnus eſt numerus, ad Epiſcopatus alioſque in Eccleſia honores ſelegeris, pudenda illa Annexationis lege, niſi mea opera antiquatam inveneris, abrogata, ita ſublatis fundamentis, non modo imaginariam illam paritatem evertes, quæ cum legitima adminiſtratione Eccleſiæ aut Reip. pace, aut Monarchiæ bene inſtitutæ legibus nunquam conveniat: ſed etiam in regni comitiis antiquum illum trium Ordinum honorem reſtitues, id quod aliter fieri non poteſt. Ego tibi hac in re, ſi Deus dederit, viam præmuniam, tu quod reliquum erit, iiſdem veſtigiis perſequere.* Hæc ſcribebat anno 1597, 1598, & dum iſta ſcriberet egregie diſſimulabant ullum Epiſcopatum ſive Romanenſem ſive Anglicanum introductum iri.

** Tales ſunt Iohannes Spotſwodus, Andreas Lambius, Patricius Lindeſius, Alexander Douglaius, Cnoxius Inſulanus & alii.*

Synodus ad montem Roſarum anno 1900. menſe Martio. Pag. 78.

Cunctis, inquit, *ad locum & tempus condictum, cum amanuenſium turba, qui dicenda exciperent, coeuntibus, cauſa inter paſtores, qui judicii acumine maximè pollebant, multum exagitata, argumentiſque hinc inde deductis, & æqua judicii lance penſitatis, concordibus omnium ſuffragiis, pronunciatum eſt, licere Paſtoribus in Ordinum congreſſu ſententiam de republ. dicere; nec Paſtoris & Iudicis civilis munus eſſe ἀσύστατα, quamvis non negaverim nonnullos præviſa diſciplinæ, quam improbiſſimo labore ædificarant, ruina, huic ſententiæ identidem occlamaſſe. Sed jure an iniuria ipſi viderint.* Ita verba inter ſe pugnant, ut neſcias, quid primò refutes. Dicit concordibus omnium ſuffragiis pronunciatum eſſe, & ſtatim fatetur nonnullos occlamaſſe. Deinde numerum minuens ait nonnullos occlamaſſe, ac ſi pauci occlamaſſent. Tertio fatetur occlamantes præviſiſſe ruinam diſciplinæ noſtræ. At ſæpius obteſtati ſunt

ſe

ſe nihil moliri in detrimentum nedum ruinam diſciplinæ, ſed miniſtros ab inopia & contemptu vindicatos cupere. Si præviderunt nonnulli, ut ais, ruinam diſciplinæ, fateris quoque vos etiam tum egregiè diſſimulaſſe, nequiter impoſuiſſe credulis & ſimplicioribus, & ad diſciplinæ noſtræ ſubverſionem conſilia & actiones veſtras collimaſſe. Egregium oportet te eſſe Oratorem qui tuo te ipſe jugulas gladio. Si ego dixiſſem vos his artibus uſos, fortè negares. Nunc quid contra tuum ipſius teſtimonium dicas, quæro. Supra dixiſti Regem ad diſciplinam ordinandam totum converſum, antiquam gubernationem reducere ſtatuiſſe, *nec confeſtim* Pag. 71. *& momento, ſed pedetentim & per intervalla, ne res agi videretur,* nunc fateris nonnullos prævidiſſe, quod vos non agi, ſæpius aſſeveraviſtis. Dicis pronunciatum eſſe licere paſtoribus in ordinum congreſſu ſententiam de rep. dicere, nec paſtoris & judicis civilis munus eſſe ἀσυς'ατα. De priori decretum poſt magnam animorum contentionem in Taodunenſi conventu, ubi annumerata ſuffragia eorum quibus nullum jus, cum numero alioquin vincere non potuiſſetis. Poſterius more tuo addis: Neque enim hoc in quæſtionem venerat. Sed quia ipſe eò nuper, ut audio, adſpirabas, ut Cancellarius eſſes, quod munus hominem juriſperitum totum occuparet, & quia nunc ſedes in foro civilium cauſarum, hoc etiam vis in eo conventu conceſſum eſſe. De Comitiis ordinum ſolùm non quovis foro cauſarum civilium diſceptatum fuit, etſi fortiori ratione contra forenſium cauſarum cognitionem & juriſdictionem ordinariam militabant noſtra argumenta. Iiſdem fere argumentis, reſponſionibus & replicationibus, quibus in colloquio ad S. crucis, certatum eſt. Argumentis invictis ita concuſſa res fuit: ut adverſa factio ad ſuam gratiam, & regis auctoritatem fugeret: ſingulos ambirent, (neque enim quod debuit fieri à diſputatione ad ſuffragia deſcenſum eſt) prenſarent, monerent, quantam rem iſti importuni homines perderent: Regem decreviſſe Eccleſiam antiquo ſplendori reſtituere; iſtos ejus voluntatem alienare. Interea aulici ſingulos ad Regem adducebant ſummo mane, & noctu. Ille voluntatem ſuam in Eccleſiam prædicare; quid invitis Proceribus in Parliamento effecerit; quàm ſtudeat Eccleſiam antiquæ dignitati, quam à majoribus ſuis acceperat, reſtituere; nunc licere illis beatis fieri, ne ſemper more mendicantium à ſenatu foris petant, nunc licere habere intus, qui cauſam ſuam agant; poſtea ſerò ac nequicquam velle; cum neque illis neque ſibi foret integrum. His machinis, non quod iſte aſſerit *argumentis hinc inde deductis, & æqua iudicii lance penſitatis* expugnatum eſt. Nam adverſa factio nullis argumentis ex ſacris literis nitebatur. Tantum in decreto Taodunenſi acquieſcebant, quod dicebant hoc fundamento inſiſtere, quod Evangelium politiam non deſtruat.

deſtruat. Reſponſum eſt verum eſſe, ſi politia cum Evangelio non pugnat. Conſtare cum Evangelio vel Ethnicam vel Turcicam politiam poſſe, modo non ſit illi contraria; hanc autem cum Evangelio ex diametro pugnare, ut nullo modo in rep. Chriſtiana tolerari debeat: fullonem prudenter renuiſſe cum Carbonario ſub uno tecto in uno eodemque domicilio habitare; heterogenea eſſe objecta civilis & Eccleſiaſtici muneris. Cum ventum eſſet ad ſuffragia, recitatæ primum conditiones, de quibus convenerat inter delegatos ad Falcolandiam. Conditiones autem erant iſtæ, 1 ne is qui ad jus ſuffragii emitteretur, quid proponat aut probet, quod ad Eccleſiam ſpectat, niſi de conſilio Eccleſiæ, 2 ut ſynodo generali actorum ſuorum rationem reddat, ſeque cenſuræ ejus ſubmittat, 3 ut vivat contentus ea parte ſacerdotii, quam Rex ei aſſignabit, ſine Eccleſiarum aut ſcholarum damno, 4 ut nullam partem redituum in quos ſurrogetur, aut dilapidet, aut minuat, 5 ut gregem ſuum cujus paſtor deſignatur, ſedulo curet, ſeque Preſbyteri ſui cenſuræ ſubmittat. 6 Ne ſacerdotia conferat, aut juriſdictionem uſurpet in fratres ſub pœna exauctorationis, 7 ut in Preſbyteriis & aliis conventibus nihil ſupra reliquos collegas arroget, 8 ut cum initiatur, juret ſe fideliter omnes præſcriptas leges ſervaturum, eiſque ſubſcribat. 9 ut ſi aut à Preſbyterio ſuo aut à ſynodo exauctoretur; ſimul etiam jus ſuffragii amittat. 10 His legibus alias addere liberum ſit ſynodo generali 11 de nomine conventum, ut diceretur legatus hujus aut illius loci, ſi ordinibus perſuaderi poterit, ut in ea nomenclatura acquieſcant, alioquin definiatur à ſynodo generali. Quod ad tempus, utrum ad vitam ceu culpam, an ad tempus eo munere fungeretur, de eo non conveniſſe, ſed reſervatum ſynodi generalis determinationi. Conditiones hæ omnes à ſynodo concordibus omnium ſuffragiis in generali hoc conventu probatæ ſunt, quas in Philadelphi epiſtola habes lector, eadem verborum forma qua conceptæ ſunt. Additum præterea, judicatum apprimè utile eſſe, ut & hæ conditiones & aliæ in quas conventum erit in ſynodo, inſerantur in decretum ordinũ, quo ratum habitura erant jus ſuffragii Eccleſiæ conceſſum, ut pars illius neceſſaria & ad ejus ſubſtantiã pertinentes. In quaſlibet leges & regulas aſſentiunt, modo ipſum jus ſuffragii non denuo convellatur, & ſit perpetuum. Nam freti perpetuitate iuris ſuffragii apud ſeſe ſtatuerunt omnium legum & conditionum repagula perrumpere. Cum ergo ventum eſt ad ſuffragia de duratione, hîc adnituntur ſummis viribus ut ſit perpetuum, ad vitam vel culpam. Decretum, ut ſingulis annis reddat rationem obitæ legationis, & ſubmittat ſynodo continuandam aut in alium transferendam pro arbitrio Regis & ſynodi, ut ſynodus aſſentiente Regia Majeſtate è re Eccleſiæ fore judicaverit. Vicerunt illi partem ſanio-

ſaniorem numero duorum aut trium ſuffragiorum. Nec mirum: locus enim,ubi celebrata ſynodus,de induſtria ulterius quàm prius, ad Borealem regionem indictus,ubi Borealium miniſtrorum quos in ſuas partes maxima ex parte antè pertraxerant, & quibus maximè fidebant, vim magnam haberent. Artibus etiam, quas ſupra dixi, & ſollicitationibus uſi ſunt. A.Meluinus in diverſorio ſuo ſe continere à rege juſſus. Sunt qui etiam in ferendis ſuffragiis pro *annuatim*, reſponderunt lingua noſtra vernacula *Away With him*, hoc eſt *apage ſit*, quod illi acceperunt, & numerarunt, ac ſi dictum *annuatim*. Multi qui aſſenſerant, nimia ſimplicitate & credulitate fidem illis adhibentes, obteſtationibus decepti, & conditionibus ſupra dictis ſatis cautum eſſe putantes, nihilque metuendum,ceſſerunt, qui nunquam alioqui ceſſiſſent, ſi prævidiſſent, quæ ſagaciores ſubodorati ſunt. Decretum etiam ne qui jus haberet ſuffragii in comitiis, habeat jus ſuffragii in conventu generali Eccleſiæ, niſi delectus fuerit legatus à Preſbyterio ſuo. Item, ut crimen ambitus ſatis cauſæ ſit ut deprivetur. *Non dicent opinor*, inquit, *in his congreſſibus, quibus Rex præſedit, ſe minis & terroribus inductos contra animi ſententiam pronunciaſſe. Nemini enim libertas aut ſua modeſte proponendi, aut ad ea quæ objicerentur reſpondendendi negata, nihil ab invitis expreſſum, nihil præcipitatum*,&c. Quis, qui micam habet cerebri reliquam, affirmaret in conventibus, quibus Rex alteri parti ſtudens, alteram oppugnans,præſedit, nihil minis aut terroribus eſſe effectum. Nemo neſcit, ſi nihil aliud, quàm adſit Rex ita affectus, multos non audere liberè ſententiam dicere. Conſtat ejuſmodi fuiſſe in ſynodis complures,qui quidem incuſandi,quod majeſtatis reverentia, quam tu nos ſine ulla verecundia violaſſe nuſquam non clamas, lentiùs Chriſti cauſam ſuſceperunt, dum πλαγην καιρει, ut utar tuis verbis, accepiſſet. Nemo neſcit eos qui Regem ſequebantur, habitos eſſe homines bonos, æquos, ſapientes, & doctos etiam,quamvis magnam partem erant totius Eccleſiæ indoctiſſimi: qui contra ſenſerunt, pro cerebroſis, factioſis, futilibus damnatos eſſe, quamvis revera erant multi optimi, plurimi doctiſſimi,omnes conſtantiſſimi,quos neque gloriæ ſpes,neque opum cupido, neque regis gratia, neque aulicorum contemptus poterat flectere.

Pag. 78. a

Conditiones quod attinet, inquit, *quas fœdè violatas clamitat,in nonnullas utpote æquas & juſtas faciiè aſſenſum: aliæ pro tempore magis, quo contentioſis omnis rixandi anſa præriperetur, quàm animo in perpetuum obſervandi acceptæ.* Imprudens fatetur homo malè ſanus, cujus prudentem in æternum puderet. Neque enim fœdius quidquam in vita contingere poteſt, quàm quod ethnici damnarunt, *lingua juravi*, *mentem injuratam gero*. Quid inter homines ſincerum, quid ſanctum eſſe poteſt ſublata fide, quæ ſola humanæ ſocietatis

Conditiones ſententiam dictum in regni Comitiis impoſitæ ab Epiſcopis violatæ.

Sſſſſ cietatis

pietatis vinculum eſt? Quomodo autem fides conſtet, cum in fide concipienda aliud dicas, aliud ſentias? Quid credas, lector, clam homini palam perfidiam profitenti? Hæc ipſius verba ſunt, nos non affingimus. Per conventus legitimos Eccleſia noſtra regebatur. His adeo odioſum fuit Epiſcopi nomen, ut id nemo auderet profiteri. Hi homines, ut jus ſuffragii in comitiis publicis à ſynodo impetrarent, non ſibi ipſis, ſed eligendis ad hoc munus, in leges quaſdam ne ad Epiſcopatum niterentur, fidem dederunt. Nam ſanctè negarunt ſe ullum Epiſcopatum ſive Romanenſem ſive Anglicanum invehere, aut diſciplinam ſtabilitam cuniculis ſubruere. Nunc non pudet profiteri pro tempore magis quo contentioſis rixandi anſa præriperetur, quàm animo perpetuò obſervandi eſſe acceptas. Pagina præcedente dixit. *Quod ſi adverſarius ipſe aff‹...›it, meminiſſe poteſt, poſtquam de jure poteſtatis conſtitit, & de ea legibus arctanda, & numero eorum qui Eccleſiam in regni Comitiis referrent ageretur, quantus fuerit animorum conſenſus & conſpiratio?* Iam profitetur ſeſe nonnullas accepiſſe non ex animo, ſed ut contentioſis omnis rixandi occaſio præriperetur. Vbi conſpiratio animorum? ſi aliud lingua dicitur, aliud animo ſtatuitur. Quod ad numerum ſuffragiorum, & jus ipſum, de eo diſceptatum in ſynodo Taodunenſi, nec in hoc conventu ad Montem Roſarum ullam rationem ullius momenti afferre potuiſtis, niſi decretum Taodunenſe. Nonullas conditiones acceptas aut magis quò contentioſis omnis rixandi anſa præriperetur, quàm animo in perpetuum obſervandi, *præſertim*, inquit, *quum & illud certum eſſet, Synodum quæ dediſſet poſſe pro arbitrio remittere.* Spes quam certam de futuris ſynodis concepit perfidiam hominis prodit. Nam de libera ſynodo non poterat hoc ſperare. Oportuit itaque, quod poſtea factum eſt, aut de fallendo, aut reprimendo ſynodorum libertatem etiam tum cogitaſſe. Vides lector, quales fuerint iſtæ ſynodi, quas hic ſperavit ſuos pro arbitrio poſſe verſare: quaſque pro arbitrio poſt adventum regis in Angliam ad hunc diem verſant: ut agnoſcas ejus vanam jactantiam, p. 87 *Acta conventuum*, inquit. *Comitiorum decreta, nunc noſtro ordini ſuffragantur, quæque olim contra nos faciebant (vt eſt omnium rerum viciſſitudo) nunc à nobis ſtant.* Contrà ſtatuerunt poſt longam deliberationem argumentis ex ſacris literis promptis, homines nulla ſpe hujus vitæ ducti, illorum decreta abrogarunt per tumultum & animorum contentionem veriùs quàm conſilium & deliberationem quod ipſe fatetur Pag. 77 v. 15, homines ad gloriam & opes, per ambitionem ſine ſcripturis, ſive Deo, ſine fide connitentes. Sed conditiones fœdè violatas infra demonſtrabimus prius quàm ulla Synodo remiſſæ fuerint. Primùm violaſtis conditiones, deinde ſynodos curaſtis interdicendas, donec potentia & dignitatibus aucti in ſynodos ipſas dominari poſſetis.

Pag. 79.

Pag. 80.

Nec

Nec in ſynodis etiam veſtris adhuc de conditionibus ceu legibus illis remittendis expreſſè unquam diſceptatum eſt. *Nec dubitabatur,* inquit, *viros ad eum honorem provectos morum integritate & vitæ ſanctimonia malevolis os obſtructuros, & ita ſe geſturos, ut boni laudare, improbi magis indignari, quàm queri poſſint.* Vides lector qua ſpe iſti Eccleſiaſticam rem immutarunt, ut ad honores proveherentur. Qua autem morum & vitæ ſanctimonia os hominibus obſtruunt? In luxum & libidinem antiquos Eccleſiæ reditus (nam integros nunc tenent) conſumunt. Agros,ut filios militari honore ornent, mercantur: neque ſcholas neque Eccleſias alunt: miniſtros de Eccleſia optimè meritos, & vitæ laude & doctrinæ ſinceritate probos per ſummam bonorum offenſionem à miniſterio vi & authoritate regia ſubmovent, vel ad extremas oras cum familiis relegant,ad ritus Romanenſes apud nos à prima luce Evangelii exploſos redire cogunt: perfidiam pro ludo habeat; & gravi infamia ob mores & vitia apud omnes etiam prophanos laborant.Hac vitę ſanctimonia,hac morum integritate bonorum laudem captant, improborum querelas compeſcunt, os invidis obſtruunt. Pag. 80

Rem nihilominus pendentem (inquit) *& diu agitatam & prolatam, maleferiatorum temeritas commodùm, ante diem impulit. Nam poſt fœlicem Regis in Angliam adventum, quin ſynodum Abredoniæ celebrarent, inhiberi non potuerunt* Spectate quæſo hominis ingenuitatem. Dicam rem,ut geſta erat bona fide vos cognoſcite.Conceſſum erat conventui Eccleſiæ Nationali in publicis regni Comitiis anno 1592, ut liceret ei ſequenti conventui locum & tempus deſignare. Vnde de hac authoritate conventus ad Edinburgum anno 1602, rege conſentiente ſequentem ad Abredoniam indixit anno 1604 menſe Iulio celebrandum. Hunc in alium poſt illum diem Rex diſtulit, ſpe, ut conjectum,fruſtrandi diem, ne liceret niſi de ejus auctoritate convenire. Hoc metu, ne libertatem conveniendi amitterent, ſincerior pars miniſtrorum decrevit ultimo indictum diem 2 aut 5 Iulii 1605 obire, quia jam Rex prorogaverat in diem incertum; ex quo foret, ut nefas eſſet per leges conventum celebrare, ſi non Rex indixerit. Nam per leges non licebat convenire, niſi ad diem indictum à ſynodo generali, vel,pro re nata,à Rege. Si irrita igitur fieret indictio ſynodi præcedentis per prorogationem in diem incertum, amitterent jus ſuum & libertatem indicendi, eamque poteſtatem ſibi ſoli Rex vendicabit. Rex autem nunquam indicturus, niſi de conſilio eorum, quos jam ab anno 1600 Epiſcopatibus donaverat vel qui captabant. Qui cum jus ſuffragii in Comitiis anno, 1600, 1602, & 1604, arrogaſſent, & malè obiiſſent munus illud, non ſervatis legibus quas iuſtas agnoverant in conventu ad montem Roſarum ne conventui generali rationem redderent violatarum legum & conditionum, dant operam ne ulla

Synodus Abredonenſis ann. 1605.

celebretur ſynodus, cui rationem reddant, niſi quando Rex & ipſi ſibi opportunum cenſuerint. De hoc conſilio Rex diſtulit diem dictum in alium, & tandem in nullum. Quandiu diſtulit diem indictum à ſynodo in alium, æquo animo ferebant. Si iam ultimo indictum non obierint, vident ſinceriores actum eſſe de libertate indicendi ſynodos, & proinde de politia Eccleſiæ, & reprimenda Epiſcoporum uſurpatione. Convenerunt itaque 2 Iulii 1605, ad Abredoniam, octodecim legati Preſbyteriorum, à regionibus circumvicinis. Erant in itinere alii, ſed diem quintum obituri non ſecundum. Nam Laureſtonus Regis in his cauſis vicarius, & Commiſſarii ſynodi generalis literis ad Preſbyteria datis non eundem dixerunt diem: ſed Borealibus 2 Iulii, Auſtralibus quintum, proculdubio, ut qui convenirent 2 die deſiſterent à ſynodo celebranda, cum nemo ex auſtralibus adventurus videretur. Sed ſcribæ errore & vitio non ſuo conſilio & de induſtria hoc factum obtendebant illi, quod non eſt veriſimile. Iis qui convenerunt die 2 Iulii, Laureſtonus exhibuit literas à Senatu Regis datas, quibus poſtulat, reſpondeant. Illi præſidem primo eligendum, reſpondent. Sponte ſeceſſit Laureſtonus, ne videretur probaſſe electionem, ſi forte poſt inter eos & ipſum non conveniret. Eligunt eum quem Laureſtonus ante egreſſum volebat cœtus illius proloquutorem Iohannem Forbeſium, & ſcribam Iohannem Sharpium. Legunt literas à Senatu datas. Duo poſtulant his literis, ut dimittatur conventus & ne alium indicerent diem, dum res Regi innoteſceret. Quod ad primum, reſpondent, paratos dimittere conventum; quod ad ſecundum, modo Laureſtonus Regis Commiſſarius ceu procurator in alium diem indicendum conſentiret, ſibi ſatis fieri, ſi tenuerit, conſervandam eſſe libertatem indicendi. Accerſitur Lauriſtonus, rogatur, num vellet alium dicere diem. Ille renuit; Denuo ſeceſſit. Illi cum viderent liberam indictonem conventuum generalium ſancitam Ordinum decreto in Parliamento fruſtrandam, diem dicunt futuro conventui ad Abredoniam feriam ſecundam ultimæ ſeptimanæ Septembris, & literas ad Preſbyteria mittendas decernunt, quæ de loco & tempore condictis moneant. Cum dimiſſuri erant conventum, nulla alia decreta condere meditantes, quod fruſtra facerent, cum tanta eſſet raritas legatorum, etſi nihil aliud impediviſſet, ingreditur Laureſtonus, proteſtatur ſe non agnoſcere conventum illum eſſe legitimam ſynodum generalem. Illi rationes refutant, & contra proteſtati ſunt. Laureſtonus per apparitorem regium ſub pœna perduellionis edici curavit, ut conventum dimiterent, derelinquerent. Dimittunt. Hæc eſt illa maleferiatorum temeritas, quam rem pendentem & diu agitatam & prolatam ante diem commodùm impuliſſe dicit. Hæc illa Synodus quam edicto inhiberi non potuiſſe

tiſſe dicit. Sed vides lector,quid egerunt ante edictum, & quantum peccarint. Non minùs Regi & Epiſcopis exoſum erat liberum generale Concilium,quàm Pontifici Romano Oecumenicum. Supplicibus & iteratis votis Rex ſuperiobus annis interpellatus fuit, ut conventum generalem permitteret celebrari ſecundum morem & leges regni : ſed nihilominus prorogatur, tandem poſt varias ludificationes prorogatur in incertum diem , ut jure devoluto ſit in unius Regis poteſtate. Si jam dies dictus fruſtraretur, & alius non indiceretur, videat amitti libertatem indicendi, hanc ſalvam ut tueantur, alium diem dicunt, & prætetea nihil ſperantes temporis tractu deum meliora daturum. *Quæ licet*,inquit,*ob ſummam infrequentiam, miniſtris non plus decem coeuntibus, nullo operæ pretio facto ſoluta ſit, dum tamen in eo obſtinatè perſtant, nihil à ſe niſi jure & ordine in conventu legitimo actum, in crimen majeſtatis ſponte inciderunt, ac non multo poſt Limnuchi damnatis aqua & igni interdictum.* Convenerant 18,qui advenerant die quinto rata etiam habuerunt quæ illi egerant, veniſſent ad diem ſecundum niſi fraude veſtra factum fuiſſet, ne id fieret. Aeris & cœli & ſoli fluminumque injuria prohibitos plures alios fuiſſe videtur. Quod nihil operæpretii factum, prudenter ab illis factum, cum tanta eſſet legatorum infrequentia : Diem ab illis dictum tamen,ſi permiſſum fuiſſet obire, aliquid aliquo operæpretio dignum effeciſſent, libertatē indictionis conſervaſſent, quam vos ſublatā ſumma vi curaſtis. Laureſtonus,inſpirante Spiritu mendaci, refert ſe publico præconio inter horas veſpertinas 7 & 8 edictum promulgandum curaſſe die conventum præcedente, quod etſi verum, tamen non debito tempore factum ſecundum leges Regni.Citati ad diem 24 octob.ut coram Senatu regio ſeditioſi conventus damnentur, audiant conventum eſſe illegitimum, & plectantur pro conventu eiuſque approbatione. Comparent, libello ſupplici petunt, ut judicium permittatur ſequenti Synodo generali. Oſtentata erat paulo ante menſe ſeptembri ſpes Synodi. Nam indicta erat publico præconio Synodus habenda Taoduni ſequenti Iulio. Sed eventus docuit, non ingenuè factum,verùm ad gravioris criminis ſpecie miniſtros citatos gravandum. Petunt, inquam, vt permittatur judicio Synodi:Synodos enim de Synodis ſuis judicare debere,haberent ratas necne, quod prius factum in Synodo Taodunenſi, quæ ratam habuit Perthenſem,idque eo magis, quod in indictione Synodi maieſtas regia indicat ſe expectare reformationem quarundam enormitatum in conventu illo: ſed laterem lavant. Cum vident, ſi Senatus judicio permiſerint, adnitente Rege & Regnis certò damnatum iri conventum ſuum, & hoc fine ut fruſtretur dies ab iis dictus,& libertas indicendi legibus regni conceſſa Synodo generali, declinant judicium Senatus regii. Senatores tamen judicium ſi-

Pag. 81.

bi vendicant, urgent vt reſpondeant libello accuſationis. Illi prius proteſtati ſe non recedere à declinatorio, reſpondent, & obiecta diluunt; eccleſiam habere ex inſtituto Chriſti poteſtatem celebrandi conventus ſuos, ſtatutum Parliamenti eſſe ſolum quid acceſſorum, & civilem approbationem eſſe tantum Chriſtiani principis officium ſubjectionem ſuam Chriſto & Eccleſiæ debitam teſtantia. Ordinum decreto conveniendi ſemel ſingulis annis ſancitam facultatem: locum & tempus fuiſſe circumſtantias ipſius actionis conveniendi, non ipſam actionem: nec eo decreto ſimpliciter alligatam loci & temporis indictionem conſenſui Regis aut Legati ceu Vicarii Regii, ſed ne iis inconſultis, ſi adfuerint, indicerent: Regem non potuiſſe, Legatum ceu Vicarium intereſſe renuiſſe; clauſulam proviſionis, ut loquuntur, non privativam aut derogatoriam, hac aut ſimili verborum formula adjecta *alioquin pro nulla aut irrita habeatur Synodus*, ſed cumulativam potius eſſe, ac ea innui Regem per ſe aut Legatum ſuum Synodo aſſiſtere debere; non autem hunc eſſe ſenſum, ſi Rex nollet aſſentire loci & temporis indictioni non habendam pro Synodo legitima: veniſſe Laureſtonum non ad aſſiſtendum & regia authoritate muniendum, ſed ad impugnandū omnem legitimum eccleſiæ conventum quamvis frequentiſſimum; noluiſſe ullum diem ſtatuere; nec ſe quid pręter indictionem Synodi futuræ decreuiſſe, idque ob graviſſimas cauſas. Hæc & alia multa à ſex miniſtris qui citati, dicta erant. Et quamvis nullius momenti eſſent iſta omnia, non tamen rebellionis aut cōtemptus reos eſſe ob violatū edictum regium publico præconio promulgatum die ſynodum præcedente. Nam factum non fuiſſe contendunt, nec convincere potuit Laureſtonus. Addo ego, qui hæc ſcribo, qua authoritate Rex ſuo edicto privato potuit prohibere quod publica Regis ipſius & Ordinum authoritate & conſenſu ſtabilitum & ſancitum, præſertim cum eo res tenderet, ut poteſtas indicendi eccleſiæ eriperetur. Quod ad infrequentiam legatorum, reſpondent, quod alia preſbyteria non miſerint legatos ſua vel negligentia aut culpa vel cœli injuria factum; addo ego credulitate vel abiecta omnis remedii ſpe, quorundam etiam perfidia, ubi majorem numerum ad cauſam ſuam pertraxerant epiſcopaturientes: item conventum ad Fanam Andreæ anno 1596 quamvis rariorem congregatum die indicto à Synodo præcedenti diem dictum prorogaſſe, ad conſervandum libertatem indictionis & ob infrequentiam nulla alia decreta condidiſſe, non tamen accuſatos ſeditionis, aut violatæ legis: ipſa regni comitia ſimili ratione prorogata quandoque fuiſſe. Cum de facto ipſo primario & originali abundè reſpondiſſent nec viderent regii, qui Senatum circumagebant, quomodo opprimerent libertatem noſtram, ex ſecundario & orto quodam facto, nempe declinatorio libello anſam arripiunt, accuſandi

majeſtatis

maieſtatis, quod declinaviſſent judicium Senatus regij. Dant operam regii, ante diem dictum accuſationi, per conſiliarios quoſdam, ut ſuadeant eis ſubmiſſionem cauſæ & recedere à declinatorio. Rogant illi ut dies judicii differatur, donec conſuluerint Synodos quæ jam brevi erant celebrandæ, preſbyteria ſua à quibus miſſi erant legati ad conventum. Negatur. Illi igitur in his ſummis anguſtiis poſiti, perſpicientes ab una parte intentatum crimen maieſtatis, ab alia parte perditam & amiſſam ſummam Eccleſiæ libertatem, jus indicendi ſynodos generales, tandem de conſilio aliorum miniſtrorum, qui Limnuchum ad examen illud venerant, ſtatuunt judicio experiri. Defenduntur per advocatos ſuos Thomam Hopum qui nunc in foro regnat, & Thomam Graium pium ſenem, qui nuper fatis ceſſit. Advocatus regius hunc formavit ſyllogiſmum. Quiſquis in quavis cauſa declinaverit regis & Senatus judicium, reus eſt maieſtatis. At rei, &c. Reſpondent maiorem non eſſe abſolutè veram. Fas eſſe in civilibus & criminalibus declinare iudices incompetentes, & litem traducere ad forum competens, nec novi quid jam tentatum. Nam prius anno 1596 miniſtros declinaſſe; nulla lege definitum, eſſe crimen læſæ maieſtatis declinare iudicem incompetentem. Non idem Rex & privatum eius concilium, nec eadem concilii privati & regis authoritatas? Num quicquid poteſt Rex id privatum eius concilium poteſt. Quoties vel ipſo rege præſente à privato concilio ad ſuos judices fit advocatio, qui judices non minus regia authoritate ſedent & judicant, & per eos Rex ipſe judicia ſua exercet, idque in cauſis tam pecuniariis quàm capitalibus. Cum ab uno legitimo tribunali ad aliud in hoc regno legitimè ſit tranſitus, authoritas regia non imminuitur, ſed confirmatur, quæ authoritas in omnibus valet & dominatur, ex legum præſcripto, judiciis. Niſi quis velit privatum ſive ſecretum concilium poſſe jure ſuo contra leges cauſas ipſius cognitioni legibus non permiſſas, ſed aliis judicibus tributas, ſibi vendicare, & de iis pro arbitratu ſuo ſtatuere. Circumſcripta ſunt in hoc regno judicia ſuis finibus & cauſis definita atque diſtincta, imo perſonis etiam diſcluſa. Doctrinam, ſacramenta, diſciplinam excipi decreto Ordinum anno 1592; paratos eſſe Regis & ſynodi judicio ſe ſubmittere. Hæc & alia plura pro reis dicta ſunt. Refertur cauſa ad quindecim de more patriæ iuratos, qui ſecundum allegata & probata definiant; plurium ſuffragiis damnantur. Plerique qui damnaverant erant gentiles & propinqui Comitis Dumbarenſis, qui ab aula miſſus ad procurandum iſtud negotium. Eo procliviores erant ad damnandũ, quod clam illis ſuggeſtum morte non plectendos miniſtros. Damnati maieſtatis ad terrorem, ne qui auderent in poſterum pertinacius libertates eccleſiæ aſſerere, & vindicare, aut

Epiſco-

Epiſcoporum orientium cōſiliis & conatib⁹ remoram aut impedimentum objicere. Atque ſic erepta eſt eccleſiæ libertas iudicendi Synodos generales, quam ab anno 1560 habuerant, & quæ 1592 anno decreto Ordinum ſancita erat. Nulla jam eſt hæc ſynodus expectanda niſi quàm Rex de conſilio epiſcoporum indixerit. Ille non indicturus, niſi prius viderint factionem ſuam creviſſe ad maiorem numerum, aut ſe dignitatibus & honoribus auctos, temporis tractu corroboratos etiam bonis terrori eſſe & formidini. Damnati oſtentatione miſericordiæ exilio plectuntur.

Pag. 81. Octo miniſtri in aulam evocati.

Neque hîc (inquit) *vecordiæ finis extorres à ſuæ partis popularibus, velut martyres pro concione laudati, & Deo publicè precibus commendati.* Vecordia fuerit iſtis Epiſcopis eccleſiam ſuum jus tueri. Nam his laudibus ſuos adverſarios adornabant. Stulti, vecordes, inſani, temerarii, imprudentes paſſim audiebant; quòd non eadem lance qua iſti honores & opes oblatas pendebant. Non ſunt iſta piorum nova convitia. Sed quis credat, qui noſtram Eccleſiam novit, homines vivos pro martyribus laudaſſe, quæ ne mortuos quidem laudari paſſa eſt. De precibus quod queritur, mirarer hominis ſtuporem, niſi ſcirem iſtos præ ſtudio inſanire. Qui de miniſtrorum Edinburgenſium inhumanitate & impietate exclamat pag. 54. ſui libelli, quod pro Regis matre preces ad Deum concipere recuſarunt, nunc oblitus ſui, pro vecordibus damnat, qui extorres ſine ſpe ſine re Deo precibus commendarent. Quod impiis & Paganis negandum non cenſuit, hic omnibus Chriſtianis pro libertate Evangelii patria extorribus non patitur dari. *Id vero Rex*, inquit, *nequaquam tolerandum exiſtimans, factionis capita in aulam evocavit, ibique per aliquot dies auditos, & capite minutorum cauſam defendendo, ſibiipſi crimen imputantes, partim in Anglia detinuit, partim domum remiſſos, parœciæ ſuæ finibus egredi vetuit. Qui ſi ſtultitiæ debitas pœnas luiſſent, & reliqui hodie modeſtiùs viverent, & nos calumniarum fugiſſemus moleſtias: nec ad hæc tempora perventum eſſet, quibus nec eccleſia miniſtrorum turbas, nec miniſtri remedia pati poſſent.* Sed longe errat mea ſententia. Quandiu ſupererit vllus in Scotia, non deerit qui iſtorum nefarias artes prædicet: ſi omnes tollent, diræ infernales manes noſtros expiabunt. Menſe Maio anno 1606 literis regiis ad aulam evocantur Andræas Melvinus, Iacobus Melvinus, Iacobus Balfurius, Iohannes Carmichael, Robertus Waleſius, Guilielmus Watſonus, qui omnes jam fatis ceſſerunt, Guilielmus Scotus, & Adamus Coltus, qui adhuc ſuperſtites magna cum laude munere ſuo funguntur. Hos dicit iſte factionis capita in aulam evocatos, capite minutorum cauſam defendiſſe, ſibiipſis crimen imputaſſe. Præſtantiores viros non habuit eccleſia noſtra. Evocantur ad aulam. Dies dictus 15 Septemb. literis à Rege datis cauſa exprimitur, ut cum iis conſilia conferret de iis quæ eſſent

Pag. 82.

è re

à te Eccleſiæ & ad pacem ſpectarent. De extorribus Deo precibus commendatis nulla mentio. Inceſſit tamen ſuſpicio aliquid monſtri Regem & Regios alere. Egerunt cum Comite Dumbarenſi, ut liceret domi manere;ſed fruſtra. Imo, inquit, nunquam fœlicius iter ſuſcepiſtis. Epiſcopi ægrè ferunt, invidentmetuunt,ne inter regē & vos conveniat, nec niſi nuper intellexerunt vos evocandos, de conſilio quorundam qui bono Eccleſiæ conſulunt, regem vos evocaſſe &c. Sed ficta omnia. Vident neceſſariò proficiſcendum. Veniunt ad aulam 20 Septemb. Die 22 in duo capita contraxit Rex omnia, de quibus cum iis acturus erat, de conventu Abredonenſi & miniſtrorum illius conventus cauſa, & de mediis quibus ſynodus generalis celebrari poſſit abſque animorum contentione. Petunt ſpatium temporis ad meditandum reſponſum,quia in literis de capitibus illis non præmoniti. Deinde quæſivit, de legatis à Preſbyteriis miſſis ad ſynodum Abredonenſem poſt acceptas à Commiſſariis literas,de commendatis Deo precibus miniſtris Majeſtatis damnatis, quibus reſpondit Iacobus Meluinus. Redit deinde Rex ad duo capita, & conceſſum illis tempus meditandi reſponſum. Die dicto reſpondent,non ſuum eſſe judicare de Abredonenſi conventu. Rem non eſſe integram. Senatum vendicaſſe ſibi judicium;ſi miniſtrorum etiam judicium deſiderat, indictam eſſe authoritate majeſtatis ſuæ ſynodum Taodunenſem;non ſuum eſſe præjudicio ſuo ſynodum prævertere,nec ſibi ſalvum fore jus ſuffragii in ſynodo, ſi ſententiam ſuam ibi tulerint, neque indicta cauſa vel probare vel damnare abſentes poſſe. Iacobus Meluinus præterea reſpondit, ſi vult majeſtas veſtra me dicere, quid judicem in foro conſcientiæ, niſi de injuriis iis illatis,de quibus expoſtularunt, & quas Ordinibus in Comitiis proximis exhibendas dederant, cognoſcatur, non adducar ego ad damnandum. Tandem A. Meluinus, etſi renuiſſet prius judicis partes, priuſquam dimitteretur, profitetur, non peccaſſe celebrando conventum, & injurias illis illatas ad Limmuchum eo explicante, receſſit Rex. Cum illi ab aula egreſſi, edictum eis ne reverterentur in Scotiam abſque Regis venia; denuo 29 Septembr. ad aulam vocati ſiſtunt ſe coram conſiliariis Scoticanis, qui ibi tum aderant. Rogantur ſigillatim. Et primus Iacobus Meluinus,num miniſtros in carcere detentos Deo precibus commendaſſet, 2 num probaſſet conventum Abredonenſem, & declinatorium libellum miniſtrorum, 3 ubi epiſtola ejus miſſa ad ſynodum Fifenſem. Reſpondit ſe liberum eſſe ſubditum, nullo legitimo libello citatum,nulla lege teneri ad ſeſe accuſandum; jam eſſe extra patriam,domi de eo iudicium inſtituant,ibi reſponſurum: præſertim,cum de reb. domi geſtis contra illum agerent. Andreas reſpondit ignoraſſe quid agerent, à majoribus ſuis degenerantes, qui ſan-

ſuíne & patrimonio ſuo Evangelium charius ducebant, neſcire quàm iniquæ cauſæ patrocinentur. Secundo octobris proponuntur à conſiliariis Scoticanis qui in aula erant 3 Articuli quibus reſpondendum iis erat. 1 num peccarint commendando miniſtros Deo in precibus, 2 num agnoſcant Regem vi prærogativæ regiæ poſſe convocare, prorogare, aut interdicere ſynodos, 3 num fas ſit Regi aut Senatui regio judicare de cujuſvis ſubditi culpa. Reſpondent ſcriptis 4 Novemb. quæ dantur Nicolſono qui tum in aula & Epiſcopatu Caledonio donatus erat, ut per eum Regi exhibeantur. Ad 1 ſe nullam videre culpam, ſi quis rectiùs docuerit, ſe culpam agnituros. Ad 2 de ea re definitum per leges regni, & conſtitutiones Eccleſiæ, ſi quid dubii ſit reliquum, definiatur in ſynodo generali: Ad 3 ex parte civile eſſe. Quod ad res ſpirituales & cauſas merò Eccleſiaſticas, juriſdictionem Eccleſiæ, quatenus & quantum differat à civili, de iis omnibus definitum per leges regni, conſtitutiones & praxim Eccleſiæ, declarationem Regis ad Limnuchum anno 1585 &c. His reſponſionibus amoliri prudenter ſtudebant laqueos quos nectebant adverſarii, cum viderent ſe è patria evocatos, & vexatos quæſtionibus, cum ſignificaſſe Rex accerſitos ad conferenda conſilia de pace Eccleſiæ. Tandem gravamina ſua offerunt Regi, quibus ſopitis cenſent ſedatum iri diſſidium & turbas in Eccleſia, 1 quod jam 4 annos nullam datum fuit illis celebrare ſynodum, etſi res Eccleſiæ maximè id poſcerent. Cum omnes omnium ordinum homines de libertatibus ſuis & privilegiis conſervandis ſolliciti eſſent, non debere ſeſe eſſe negligentiores: 2 Miniſtros in carcere aſſervatos (erant tunc temporis 14,) à gregibus & familiis prohibitos præſertim graſſante peſte. 3 Qui vendicant ſibi jus ſuffragii nomine Eccleſiæ, nec ineundo nec obeundo eo munere ſervaſſe leges præſcriptas in conventu ad Montem roſarum: nec inſertas decreto Ordinum, cum ad Pertham exhibitæ in eum finem eſſent, ſed rejectas, 4 quod Commiſſarii ſynodi generalis non tempeſtivè pręmonuerant Preſbyteria de ipſius mandato de proroganda ſynodo Abredonenſi. 5 Laureſtonum nequiter egiſſe cum conventu illo, qua occaſione ad conteſtationem pro libertate Eccleſiæ tuenda adducti ſunt, 5 quod injuriæ illis variis modis illatæ: 6 quod tam diu detinenantur ipſi extra patriam à gregibus & familiis abſtracti. Sed ſurdis canitur. Dum hæc ad aulam geruntur, 6 miniſtris majeſtatis damnatis patria excedere menſe Novemb. edictum. Menſe Decembri indictus Conventus ad Limnuchum, ubi damnati erant miniſtri, proculdubio ad refricandam memoriam facti, & incutiendum terrorem iis qui conventuri erant. Qui ad aulam evocati, detinentur in Anglia, dum conventum iſtum celebraſſent: nec cunctis poſtea permiſſum redire in patriam A. Meluinus turri Londi-

Londinenſi commiſſus. Iacobus Meluinus, primum Novum caſtrum, deinde Beruicum relegatus ubi obiit. Aliis permiſſus reditus, ſed relegati vel ad ſuas parœcias, vel ad alia loca. Vnde videas quibus artibus Epiſcopi ad damnatum tyrannidis faſtum redierint.

Rex, inquit, *vbi nullum perturbationum finem videt, ſed vna ſopita, inſtar Hydræ capitum, novas jugiter pullulare, vt moleſto & diuturno operi tandem aliquando coronidem imponeret, Epiſcopis imperat, provincias ſuſcipiant, & ſuæ ditionis Miniſtros in officio contineant. Quibus ſe ſubmiſſè excuſantibus, quòd Decretis Ordinum à Præſulatuum fructibus percipiendis excluderentur, & de cauſæ æquitate velut re controverſi juris, adhuc multi ambigerent, quibus, modis omnibus ſatiſfactum ſaltem ex parte cupiebant, Rex in Comitiis regni anno* 1606, *decreta quæ obſtabant, lege lata abrogavit.* Comitia ann. 1606. In ſpiritualem juriſdictionem à miniſtris aſſenſum anno 1610 in Synodo Glaſguenſi Miſcet & confundit narrationem Epiſcopus, ut tenebras offundat. Comitia regni anno 1606, prius celebrata quàm ad aulam veniſſent, quos dicis capita factionum. Si Rex Epiſcopis imperaverit Provincias ſuſcipere, & ſuæ ditionis miniſtros in officio continere, ante Comitia anni 1606, ſequitur arrogaſſe ſibi abſolutam poteſtatem conſtituendi Epiſcopos in Eccleſia. Ante Comitia illa ubi deſignata illis provincia aut ditio, aut in miniſtros juriſdictio? Nam quos ornaverat titulo & beneficio Epiſcopatus, & propterea vulgo dicti Epiſcopi habentes jus ſuffragii in Comitiis regni, nulla iis data in miniſtros Diœceſeos, à qua denominatus erat titulus, poteſtas, aut juriſdictio. Ais ſubmiſſè voſmetipſos excuſaſſe quod à fructibus præſulatuum excluderemini & de cauſæ æquitate multi velut re controverſi iuris adhuc ambigerent. Quid ſi fructus percepiſſetis Præſulatus, an propterea miniſtri ditionis fuiſſent ſub veſtro imperio. Num omnes qui præſulatuum fructus percipiunt, habent iuriſdictionem ſpiritualem in Diœceſin. Nobiles & alii qui antehæc fructus Epiſcopatuum percipiebant, non tamen habebant poteſtatem iuriſdictionis Eccleſiaſticæ in Diœceſin. In Comitiis regni ann. 1606, verum ratas habuiſſe ordines Regis, quas dicunt, præſentationes ad Epiſcopatus, & reſtitutam miniſtris, quos Epiſcopatibus rex ornaverat, dignitates, libertates, præeminentias omnes, quibus à reformata religione ante eos ulli gaudebant Epiſcopi, ad ius ſuffragii in Comitiis admiſſos. A reformatione autem Epiſcopi ampliſſima poteſtate inſtructi nec minori quàm ſub papatu, ut anno 1584. Sed non ſine fœda pactione & ſumma perfidia hæc acta ſunt. Nam Nobiles quidam, qui Abbatias & Prioratus poſſidebant, conſenſerunt admittendis Epiſcopis ad ius ſuffragii & dignitatem tertii Ordinis, hac lege, quod hi conſentirent in ipſorum gratiam quas poſſidebant prælaturas in perpetuum feu-

dum eis addicendis. Aſſenſerunt qui Epiſcopatibus donati erant; & hoc nomine duplicis perfidiæ rei. Primum quod abiudicaverint bona Eccleſiæ inconſulta Eccleſia, 2 quod Eccleſiam tot ſuffragiis in Comitiis regni privaverint, quot erant prælaturæ in feuda ceu dominia temporalia eorum conſenſu mutatæ, nempe 16 aut 17. Cum initio illi oſtentaſſent, quàm utile foret Eccleſiam habere ius ſuffragii in Comitiis, & à conventu Eccleſiæ non ſine ſumma contentione id extorſiſſent, & de numero definitum eſſet, quod quinquaginta miniſtri cum iure ſuffragii in Comitiis ſederent, illi totidem ſuffragiis Eccleſiam fruſtrarunt, cum ius ſuffragii in comitiis nulla alia lege miniſtris ab ordinibus conceſſum, niſi veterum Prælaturarum titulis & beneficiis ornati eſſent. Miniſtri ſynodorum Legati petierunt à Dominis, quos vocant Articulorum, qui articulos in acta referendos diſcutiunt, ut conditiones in quas conventum erat in generali Eccleſiæ conventu ad Montem Roſarum, inſerantur decreto Ordinum de iure ſuffragii. Reſponſum; nolle, ſic eis imperatum fuiſſe, nec velle aliis conditionibus aut legibus admittere, quàm quibus centeſimo abhinc anno. Epiſcopi ipſi ſpretis conditionibus, quas in conventu iuſtas agnoverunt, & miniſtrorum, qui aderant, conſilio, ius ſuffragii invaſerunt. Et ſic tertiò perfidiæ damnandi ſunt. Miniſtri, cum non aliud reſtaret remedium, proteſtati ſunt ſcriptis, & prolixè, contra ius ſuffragii miniſtris conceſſum in Comitiis, & violatas leges à conventu generali præſcriptas. Sed reiecta proteſtatio. Tanta iniquitate omnia gerebantur. Hanc proteſtationem chirographis ſuis obſignarunt multi, & inter alios tres qui poſt paucos annos Epiſcopatus induerunt, Adamus Bannatinus, Guilielmus Cowperus, Iohonnes Abrenethius. Guilielmus Cowperus olim bonæ cauſæ propugnator acerrimus, in his ipſis Comitiis concionem habuit coram Ordinibus (nam erat miniſter civitatis, ubi cum celebrabantur Comitia) omnibus bonis probatam. In Miniſtros prælaturam & tertii ordinis dignitatem ambientes liberè invectus eſt. Cum equos conſcenderent, ut in proceſſione Ordinum inter nobiles, Dominos & Comites, cum pompa equitarent, dixit adſtantibus, Spectate ſuperbiam iſtorum arrogantium prælatorum. Ille tamen non minùs ſuperbus inter arrogantes. Prælatos poſtea in ſimili pompa ſuam arrogantiam prodidit, vir ingenii mobilis, & facundior quàm doctus.

Conventus ad Limnuchũ anno 1606. Dum relegantur alii, alii exilio aut carcere plectuntur, aut ad aulã evocati in Anglia detinentur, & præſentationes ad beneficia ordines ratas habuiſſent, ad Preſbyteria mittuntur à Rege literæ, quibus Limnuchum de conſilio epiſcoporum evocantur, quorum nomina erant literis expreſſa, homines quos facillimo momento ad quidlibet impelli poſſe judicabant. Cauſa evocandi prætexebatur, ut de

papiſtis-

papiſtis providerent (nam hic finis, ut alia occultaret, ſemper prætendebatur) & tumultus in eccleſia ſopirentur. Cœterum de conventu generali in literis tacebatur, ne eo confluerent legati à Preſbyteriis, quorum præſentiam amoliebantur. Id adeo in occulto fuit, ut Gallouidius prioris conventus moderator recuſaret, (quod ex officio debuiſſet, ſi conventum generalem indictum agnoviſſent Preſbyteria) à concione auſpicari: quia cum de conventu non eſſet monitus, ſe ad hoc munus non paraſſet. Itaque Iacobus Laws beneficio & titulotenus Epiſcopus hac vice functus eſt. Finita concione Gallouidius de Regis voluntate in delectum moderatoris quatuor propoſuit. Eligitur Nicolſonus tum titulo & beneficio tenus Epiſcopus Caledonius. Cum rogarentur miniſtri ſuffragia, reſponderunt ſe à Preſbyteriis ſuis non habere authoritatem. Itaque iubentur ſuam quiſque ut privati ſententiam dicere. Cum quidam animo proteſtandi non eſſe legitimam, rogarent, ecquid vellent Synodum eſſe nationalem? Reſponſum, nihil eſſe aliud quàm privatum concilium miniſtrorum à rege indictum, ut de quibuſdam capitibus conſultaretur. Nihilominus cum Adamus Bannatinus nunc & ipſe Epiſcopus Dumblanenſis, cum aliis de proteſtatione conſultarent, citantur ab Epiſcopis in Senatum ſanctiorem, quorum non pauci aderant. Monentur deſiſtere: nihil ipſos moliri contra eccleſiæ libertates, aiunt epiſcopi, ſi quid tentatum fuerit, ſe omnium primos proteſtaturos. Deinde inquiritur primùm, quid contra Papiſtas ex decreto ſuperioris ſynodi ſit actum. Nam id ſedulo prætexebatur, ut reliqua viderentur ſinceriora. Cumque reſponderetur propter immunitatem Huntilæo conceſſam rem ad huc eſſe integram. Huntilæus anno 1597 reluctantibus viris bonis reconciliatus eccleſiæ, jam redierat ad vomitum, vel potius, prodidit nihil ſincerè in reconciliatione priori geſtum, Fit decretum (prætextu reprimendi Pontificios quorum numerus jam creſcere cœperat poſt conjuratorum reconciliationem, & jacta Epiſcopatus fundamenta) ut ſingula Preſbyteria quendam ex ſuis ad ſanctius Concilium delegarent, eique Quæſtor publicus centum libras in ſumptus annuatim ſolveret. Hinc de perpetuis Preſbyteriorum ceu claſſium moderatoribus proponitur. In cauſa enim hoc eſſe, quod negotium de Papiſtis negligeretur, quod moderatores exeuntes non putarent eſſe officii ſui; ineuntes rem integram nollent attingere. Cum reſponſum hoc non eſſe Moderatoris, ſed Preſbyterii officium: nihilominus res urgetur, & tandem decernitur, ut qui paulo ante nominati erant legati ad ſanctiorem Senatum contra Pontificios, moderatores ſint, centumque illis libris in ſumptum fruerentur. Atque ita claſſium moderatores perpetuos conſtituunt, & ſibi duplici beneficio devinciunt, perpetuitatis officii quæ ambitioſis valde arridebat, & annuo centum librarum. Con-

ſtituunt autem pleroſque moderatores Preſbyteriorum, miniſtros qui erant in eo ipſo conventu, & in Preſbyteriis ſuis epiſcopos. Hic primus gradus poteſtatis in eccleſia ſupra collegas, perpetua a proſtaſia in Preſbyteriis quorum ipſi erant membra, quam etiam in Synodis provincialibus hujus canonis verbis adulteratis arrogare ſtatim cœperunt. Iam vide lector, an ſpuriam rectè dicat Philadelphus hanc Synodum, ad quam non mittebantur legati à Preſbyteriis delecti, ſed evocabantur à rege nominati; in qua, qui ſuffragia ferebant, ſe cum jure ſuffragii miſſos eſſe negabant, quam, qui præerant, conventum generalem eccleſiæ Scoticanæ repræſentativum dum agitaretur, profiteri non audebant, cum rogati, ecquid vellent Synodum eſſe nationalem: contra quam, cum quidam proteſtaturi, ad ſenatum citantur. Cuius decretum de moderatoribus Preſbyteria non prius admiſerint, quàm literis pœnam perduellionis minantibus coacti eſſent. Quod autem adulterina & ſuppoſititia quædam fuiſſe queritur, Philadelphus, tu judica. Conceſſum in eo fuit de perpetuis ceu conſtantibus, quos vocabant Preſbyteriorum moderatoribus, non tamen ſynodorum provincialium. Cum poſt ad Dalkethum conveniret provincia Lothiana: cœptumque eſſet moderatorem eligere: Legati regis mandata ſua cum decreto Limnuchenſi de perpetuo præſide proponunt. Hic omnes qui adfuerant in conventu illo, negabant eſſe rogatum, nedum conceſſum, vt præſes ſynodi vel provincialis vel nationalis eſſet perpetuus. Item cum Fifenſes ad Diſertum (id nomen eſt oppidi) conveniſſent, regii idem decretum urgent, ut Georgius Gladſtonus titulo & beneficio Fani Andreæ ornatus moderaretur. At illi cum ſuffragia rogarentur, regio apparitore adſtante, & ſub pœna perduellionis edicente, conſtanter omnes, exceptis tribus, clamabant eſſe fictum, ſeſeque proſcriptionis mala toleraturos potius quàm conceſſuros. Hic cum legati regii inſtarent, epiſcopus ipſe perſpecta eorum conſtantia, metu excommunicationis hortatus eſt eos ne pergerent; ſe regi ſatisfacturum. Vnde videas, an ſine cauſa de fide iſtorum queramur: an illi ſatis defendant arguendo nobis eſſe ſolenne incuſare, criminari, & quæ contra ſe faciunt, faſtuoſè rejicere. *Licet*, inquit, *præſes fato functus innocentiam tueri nequeat, at qui acta in publicas tabulas redegit, cuiuſque vita omnis non minus disiuncta à vanitate & perfidia, quàm illorum cum fide & officio coniuncta, crimen falſi adhuc in vivis facile diluet.* Quod præſidis fidem appellet equidem neſcio. Tantum ſcio, ſicillum pœnituiſſe eorum quæ fecerat, ut fruſtra amici ſolarentur. Audivi dicere iiſdem argumentis niti papam & Epiſcopum. Non multos poſt annos factus beneficio tenus Epiſcopus, & paulo ante conventum illum. Tandem nec multo poſt conventum illum morbo correptum ſera inceſſit pœnitentia. Exclamat ſe in matris eccleſiæ lanienam

Pag. 84.

coa-

conſenſiſſe: cumque juberetur ab amicis medicos acceſſere: reſpondit, ſolum regem poſſe vulneri ſuo mederi: demeret mitram quam capiti impoſuit. Unde David Lindeſius, qui ſororem uxoris habebat conjugem, tum paſtor Taodunenſis, nunc epiſcopus & ipſe Brechinenſis, auritus (quod audio) teſtis cecinit.

Solatur fruſtra coniux, ſolantur amici,
Et medicum accerſi ſedulò quiſque jubet.
Sed dare ſolamen nemo, dare nemo ſalutem,
Te præter poterit Rex Iacobe mihi.
Quæ corpus gravat atque animam tantum exime mitræ
Huic caput: huius onus me premit & perimit.

Atque hæc obiter de illo, ut alii exemplum inſpiciant, Lindeſius maximè qui hæc ſcripſit. Miræ ſunt hujus vitæ illecebræ, facileque fallunt, niſi pectora Deus penitus obtineat. Quod ad ſcribam Henricum Philippum, ſi ille conſcius fuit, non eſt eius vita ita à vanitate & perfidia diſiuncta, ut potior habeatur quàm totius Synodi & legatorum, qui adfuerant. Ille erat Nicolſoni hyperaſpites in Synodo Anguſiana multis retro annis, eumque delegit ſcribam. Quiſquis huius criminis reus ſit, hoc certum, cum obtruderentur Synodis & Preſbyteriis præſides iſti perpetui ſtatim à conventu Limnuchen, ſi& quidem ſub pœna perduellionis, non conceſſam decreti inſpectionem aut apographum ante medium annum, cum ab aula remiſſum. Tu videris ubi auctũ, mutatum aut interlitum. *Non dicam*, inquit, *quod tamen ſi dicam, nunquam infirmabunt pleraque ab iis ſynodorum acta mutata, aucta, deleta, interlita, pleraque ad cauſam fulciendam ſuppoſita.* Vulgo ſolent, qui crimine aliquo tenentur, accuſatorem ſuum eiuſdem criminis accuſare. Hic bonus Orator ſpe nos non poſſe conuitia ſua refutare joggannit, quod nemo qui vel micam habet cerebri reliquã, credat. Quando aut quis noſtrum tale facinus auſus eſt? Nihil opus erat fingere, cum tota eccleſia, nemine diſſentiente, quod decretum erat, comprobaret, & fateris omnia fuiſſe vobis adverſa. Cum ſeparaveritis voſmètipſos à fratribus, & ſcribas & acta in veſtra poteſtate habeatis, nos non affirmabimus, quod non modo teſtibus ſed etiam aliis indiciis probare poſſumus? Sed quid ego facio? homini quidlibet effutienti negationem facti probo? quam omnes fatentur eſſe infinitam. Conditio, quam nobis proponit, eſt, ac ſi quis Andreæ cuidam his verbis objiciat. *Non dicam quod tamen ſi dicam, nunquam illt infirmabit; Andream inter vias Londinum conduxiſſe ſcortum eique annulum dediſſe: Georgium poſt paucos dies ſecutum, eundem annulum ab eadem meretrice, neſcio quo pretio redemiſſe, & in aula non ſine Andreæ infamia in eius ludibrium oſtendiſſe.* Hic ipſum Spotſuodum, quanquam iniquiſſimum judicem appello, an æquum ſit, Andream cogi, ut infirmet quod Georgius ſine teſte, ſine argumento Pag. 146.

mento

mento affirmat. Si non cenſet æquum, probat eadem lance, qualem nobis conditionem offert. Nam nos hoc factū ita negamus, ut ſi omnium Epiſcoporū̃m cerebra in omniſcientis Papæ crania coquant, nunquam idoneis argumentis efficient, ut nos huic ſceleri affines eſſe videamur. Poſt conuentum Limnuchenſem quædam Claſſes perduellionis pœnæ metu coactæ admiſerunt præſides Limnuchenſes, certis legibus, nempe uſque ad conventum generalem, vel uſque dum ipſis viſum fuerit mutare, & ad hanc legem chirographo & iuramento obſtrinxerunt; aliæ ſimpliciter renuunt. Ex decreto Limnuchenſi de Præſidibus orta denuo alia perſequutio. Quidam perduellionis damnati, alii relegati, alii carceri demandati. Conventum, quem dum celebraretur non audebant profiteri ſynodum generalem, ſtatim ac dimiſſus, celebrem fuiſſe ſynodum venditant, eiuſque authoritate ementita, regiaq; authoritate munita & ſeſe Præſides Synodis & Preſbyteriis obtrudunt epiſcopaturientes, & aliis Preſbyteriis alios præſides quos mercede conduxerant, & ſpe amplioris beneficii lactabant, vt à ſuis partibus ſtarent. Delegerant quos judicabant facillimè aut lucri aut honoris eſca capi poſſe. Delecti erant etiam quidam ex optimis, ad fucum, ſed pauci qui non interfuerunt conventui.

Synodus Glaſguenſis ann. 1610. menſe Iunio. P. 83. *In Synodo Glaſguæ habita,* inquit, *anno* 1610 *in ſpiritualem iuriſdictionem ab omnibus Miniſtris aſſenſum, tribus ſolum ex centum circiter quadraginta, qui illuc convenerant, refragantibus.* Ex omnibus Synodis quas Scotia vidit, nulla corruptior hac Glaſguenſi. Eò accerſebantur ex Presbyteriis moderatores, quos in conventu ad Limnuchum ſelegerant, & centum libris in annum conduxerant, cum binis miniſtris quos ipſi literis tanquam à Rege evocabant. Non mittebantur à Presbyteriis, quod integra eccleſia fieri ſolebat, viri ad cognoſcendas cauſas aptiſſimi. Concilio cum regia authoritate præfuit Georgius Humius Comes Dumbarenſis. Is eò traxit regios ſatellites, qui poſt regis in Anglia diſceſſum, vt rebelles ad limites comprehenderent, & carcere clauderent, conſcribebantur. Hi coronam ultimam claudebant, vt ſi quis liberam vocem emitteret, ad nutum Dumbarenſis in cuſtodiam clauderent. Horum terrore ex occidente aliquot miniſtri, qui provocationem meditabantur, à conſilio diſcedere cogebantur. Ferebat idem Dumbarenſis, argenti quod ſatis videbatur ad ſuffragiorum majorem partem conducendam, ne quid ſubeſſet non proviſi periculi. Re audita poſt finem Synodi Iohannes Lauderus ad ſaltum Cokburni miniſter ad Dumbarenſem venit, ut eſt homo ad rem, quàm famam avidior: queſtuſque ſuum iter fuiſſe inter longiſſima, victum tenuiſſimum, & ſuffragium ad ſummam rei non minus commodum: audire aliorum habitam eſſe rationem, petere ne ſolus negligatur. Comes reſpondit ſerò veniſſe, ſe putare nihil eſſe reliqui; vocatoque eo qui

diſtribue-

diſtribuebat, rogavit, num quid eſſet reliquum. Cumque is reſpondit non reſtare ſupra 17 aſſes Anglicos. Hei mihi, inquit Comes, hoc nihil eſt. Imo, inquit Lauderus, erit aliquid in ſumptum. Atque ita fidem quam non potuit, quanti voluit, quanti potuit, vendidit. Qui ſuffragiis ferendis reſponderant, Non liquet, nihil acceperant, quia, qui non eſt mecum eſt contra me, dixerat uni Laus tum Orcadum Epiſcopus: aliis promiſſum annuum, aut auctius ſtipendium, aliis primus qui vacaret Epiſcopatus: Hîc cauſam prodidit Couperus, & prævaricati ſunt plures alii. Si in hoc conventu tres tantum in antiqua fide manebant, mirum eſt potius tot fuiſſe in illo grege honeſtos viros, quàm tam paucos corruptioni obviam iviſſe. Quamquam nec id credo. Sciendum præterea viam ſibi antea ſtraviſſe Epiſcopos ad occupanda ſuffragia Synodi. Sedebant cum jure ſuffragii in Comitiis regni Domini Parliamentarii, & Regi à Conſiliis in Senatu regio; erant beneficiorum complurium patroni ratione beneficii majoris ceu Epiſcopatus quo ornati erant à rege, conſtituti etiam ſtipendiorum modiperatores, ut miniſtros alios auctiore ſtipendio ad ſeſe pertaraherent, alios minutiore, ſi flectere non poſſent, frangant. Tandem hoc ipſo anno 1610 menſe Februario publico præconio promulgatur delegata illis à rege poteſtas & juriſdictio in omnibus offendiculis ſive in doctrina ſive in moribus in omnes ſubditos cujuſcunque Ordinis ſive miniſtros ſive nobiles, ſive ex plebe infimos. Conſtituuntur Regio Diplomate abſque ullo vel Ordinum vel eccleſiæ conſenſu Regis Commiſſarij in juriſdictione Eccleſiaſtica. Armantur virtute hujus diplomatis poteſtate exauctorandi miniſtros, ſuſpenſionis cenſuram irrogandi, excommunicationem decernendi, & ad ferendam ſententiam aut latam denunciandam quemvis miniſtrum cogendi; item poteſtate mulctandi, in carcerem conjiciendi, & perſequendi contumaces pœna perduellionis. Quam ab eccleſia nec vi nec fraude hactenus ſurripere potuerunt juriſdictionem eccleſiaſticam, à rege primum accipiunt, ut ſtatim in conventu aliquo extorqueant, ſi dolos verſando ſurripere non poſſint. Cum iſti terribiles Domini duplicis gladij vindicta armati, & aliis etiam rationibus beneficio vel injuria potentes eſſent, quis in hac turba ab ipſis tota fere delecta, ſatellitio regio obſeſſa prætextu officij alicujus honeſti, obſtrepere audebat. Certus enim erat quiſq; fraudi ſibi fore libertatem ſententiæ. Dictum ac factum, cauſam aliquam inveniet Epiſcopus Commiſſarius regius & ſtipendiorum modiperator, quamobrem aut ſtipendium vel minuat vel auferat, vel carceri demãdet, aut miniſterio exuat. Sed cum fere omnes munere vel à manu vel a lingua corrupti eſſent, quis obloqueretur. Verũ largitionib⁹ obtendiſſe ſumptus itineris, ſed notum eſt Presbyteriorum ſumptibus inſtructos fuiſſe antehæc legatos, nec itineris rationem hîc habitam in ijs

qui non pro ijs ſententias dixiſſent,nec ſervatam proportionem in-ter iter & ſumptus, &.diſertis verbis exprobratum nonnullis indi-gnos fuiſſe mercede,qui nullum præſtiterunt officium. In hoc con- a ventu vel potius conciliabulo epiſcopis poteſtas ordinationis & ju-riſdictionis obnoxia reddita eſt. Nulla ordinatio in poſterum rata niſi actum Ordinationis conſummaverit epiſcopus; nullus miniſter exauctorandus, nullus vel ſceleratiſſimus, excommunicandus, non probante aut vetante Epiſcopo: omnium Presbyteriorum epiſco-pi præſides eſſent,ſi adfuerint,iis abſentibus, quos ipſi vicarios con-ſtituant. Synodorum etiam provincialium ipſi præſides. Diœceſes viſitarent.Cum dico epiſcopis hæc conceſſa,non intelligo epiſcopos officio. Nam nulli erant tunc officio epiſcopi, ſed vulgo ſic voca-bantur, qui titulo beneficii & jure ſuffragij in comitijs gaudebant. Senſus ergo, Qui titulo beneficij & jure ſuffragij gauderent, iis inconſultis vel non probantibus,&c. nec quæ hic conceduntur, iis qui Epiſcopatus beneficio gaudebant, faciunt eos ordine à Presbyteris differre. Non enim negarunt, qui illuc convenerant, b Synodos & Presbyteria conventus Presbyterorum, hæc omnia potuiſſe obire munia,quamvis obnoxiam eis reddiderunt poteſta-tem tum ordinationis tum juriſdictionis non abſque æterna perju-rii infamia: ſed negatiuam tantum quandam poteſtatem eis ſeſe tribuiſſe cenſuerunt & conjunctam cum conventu miniſtrorum,id eſt,Presbyterio ceu claſſe, vt ipſi intellexerant, Nam Presbyterii vocem ne nominari quidem fas erat,ne regem ſcilicet offenderent, quem dicebant non poſſe vocem illam patienter & æquo animo audire.Sed quid hic monſtri alebant, ut promiſcuè quemvis cœ-tum miniſtrorum loci, ubi quis ordines ſuſcepturus aut exaucto-randus,& quantumvis exiguo munero deligerent, qui Presbyteriis reliqua quæ permiſſa ſunt munia obirent, quem tamen ordinem non obſervant. De conſecrandis epiſcopis,ac ſi jam agnita in con-ciliabulo illo fuiſſet poteſtas ordinis & juriſdictionis propria epiſ-copi, & quæ non competit Presbytero, altum erat ſilentium. Io- c hannes Spotſuodus tamen & Andreas Lambius alter titulo tenus tum Glaſguenſis, alter Brechinenſis epiſcopus,ex grege epiſcopa-turientium omnium vitioſiſſimi, ſtatim à Synodo profecti in An-gliam,& non multo poſt ſequutus Galbinus Hamiltonus Gallo-vidianus. Hi tres conſecrati menſe Novembri anno 1610 ab Ab-boto inconſulta & neſciente eccleſia noſtra Reverſi alios epiſcopos conſecrarunt,conſecrati ſe pro epiſcopis officio gerunt,non ut pro-curatores Conciliabuli Glaſguenſis ex voluntaria ſed perfida illius ceſſione, ſed ut ordine ſacro miniſterii à Presbyterorum diſtincto gaudentes, & per ſucceſſionem ad eos derivato. Ex his nova per-ſequutio orta.Bancroftus qui inter Anglicanos præſules maximam huic operi navavit operam miſerè & maximis cum cruciatibus ſta-

tim

tim mortuus eſt, Dumbarenſis qui Regis vicarius ceu Procurator, erat in conciliabulo Glaſguenſi, non multo poſt etiam fatis ceſſit, cujus hæredes hodie in Scotia non poſſident veſtigium pedis.

Conventus generales ab anno 1610 celebrarunt tres, quorum duo priores ſternebant viam ad tertium, nempe Perthenſem celebratum anno 1518 in quo quinq; ritus Anglicanos amplectuntur, geniculationem in percipienda euchariſtia, obſervationem quorundam dierum feſtorum, confirmationem puerorum epiſcopalem, privatam baptiſmi, & privatam cœnæ adminiſtrationem. Io. Spotſuodius tunc Fani Andreæ pſeudoarchiepiſcopus Præſidis officium ſibi arrogat, nec cedere voluit, etſi quidam petiiſſent ut ſecundum morem eligeretur Præſes. Nam primis quindecim annis à reformatione, cum Superintendentes & Epiſcopos primi & ſecundi generis haberet eccleſia noſtra, rarò nec niſi præeunte electione moderati ſunt conventum generalem. Non præceſſit legitima præmonitio, ſed cum fererentur ſermones Regem adeo excanduiſſe in ſynodum præcedentem, ut nulla jam poſthæc expectanda ſit ſynodus nationalis, ex improviſo tamen indicitur ut incantos & ſecuros opprimerent noſtros. Ob defectum legitimæ præmonitionis non aderant omnes quorum intereat. De miniſtris qui cum jure ſuffragii in Comitiis regni ſederent cautum ad Montem Roſarum, ne in conventu generali jus ſuffragii haberent, niſi à claſſibus ceu Preſbyteriis ſuis legatione instructi eſſent. Omnes tamen Epiſcopi ſpreta hac lege non modo ſuffragia tulerunt, ſed etiam circumagebant pro arbitratu ſuo totum conventum. Miniſtri purioris cultus & veritatis aſſertores concionibus, oratiunculis, convitiis, & minis oppugnati ſunt. In fraudem ſuffragiorum in publico conventu, in privato colloquio dixerunt ſententias, reluctantibus noſtris qui prejudicium non ferendum eſſe teſtabantur. Non temperabimus nobis à viginti prejudiciis, ut morem Regi geramus, reſpondit Spotſuodus. Petierunt noſtri, ut à ſcribis exciperentur ſcriptis argumenta. Renuunt. Offerunt articulos quoſdam expendendos, prius quàm ſe ad ſuffragia ferenda præcipitarent. Non permittit perlegi Spotſuodus. Ferunt ſuffragia Barones, literis regiis evocati, Epiſcopi, cives, & miniſtri vel legitima legatione non inſtructi vel ſupra iuſtum legatorum numerum emiſſi. Multorum ſuffragia vel emendicata vel interminationibus publicis aut privatis expreſſa. Vel annuis opimis corrupti vel ſpe ſtipendii lautioris lactati, vel deficiente plena & libera diſputatione hallucinabantur, vel Epiſcoporum promiſſis circumducti. Si ſolum vultis, inquiunt, in decretũ conſentiré ut Regis animũ demulceatis, remittet executionem: de praxi non laborabit. Habes lector plenius deſcriptas nullitates huius cõventus in paraſynagmate Perthenſi. Ex hujus pſeudoſynodi decreto orta alia, quę adhuc durat, perſecutio.

Conventus Perthenſis anno 1618.

 Eat

Concilia priora & poſteriora conferuntur.

Eat nunc Epiſcopus,& quærat, quid in ſynodis illorum reprehendimus, non quod à Rege indictæ, non infrequentiam, ſed liberam electiorem legatorum præteritam aut repreſſam, libertatem ſuffragii ereptam, jus ſuffragii conceſſum iis qui nulla legatione inſtructi erant, ſententias emendicatas, aut emptas largitionibus aut ſpe annui vel aliûs præmii, perfidas proteſtationes ad fallendum,decreta mutata, aucta, interpolata, optimorum quorum in ſynodis amoliebantur præſentiam, perſecutionem, & quæ alia ſuprà numeravimus,ſcelera. Denique nulli hiſtorias hujus aut ſuperiorum temporum hiſtorias replicanti occurrent nequiora conciliabula. *Conciliabula & congreſſus ſuos, ſeditionum, tumultuum, factionum fomites,incentiva rebellionum, licet in cœlum laudibus efferant, contra tamen auctoritatem principis coactos, quod vnicum cauſæ ſatis eſt ad improbandum.ipſi non diffitentur.* Dicit coacta contra auctoritatem principis, cum ne vel unum ſic coactum oſtendere poſſit, non ſynodum Abredonenſem, quæ auctoritate principis legitima, ceu lege nitebatur, nec contra privatum edictum,quod iniquum,coacta eſt: ſed anteverterat. Conciliabula vocat conventus in quibus præter miniſtros ipſe Rex aut ejus legati, & proceres aliquot gentis non rarò interfuerant. Hæc tumultuum,ſeditionum,& factionum fomites dicit, quæ à rege ſemper ſteterant, cujus acta & decreta omnia ſi excutiantur, nihil quis reperiet, quod tumultum, aut ſeditionem ſapiat. Nec dubium quin calumniator iſte, ſi quæ ejuſmodi extarent in archivis Eccleſiæ noſtræ, in apertum protuliſſet.Tumultus,& factiones in conventus noſtros ipſi opes & honores captantes, & Regis conſiliis ſtudentes primi excitarunt, & aluerunt donec pro arbitratu ſuo indicere, membra conſtituere, circumagere & verſare pro arbitratu ſuo ſynodos poſſent. Hinc illa vana, quam dixi, jactitatio. *At pace veſtra mihi dixiſſe liceat*, inquit, *acta conventuum, comitiorum decreta,nunc noſtro ordini ſuffragantur,quæque olim contra nos faciebant nunc à nobis ſtant.* Conciliabula veſtra neque libera neque legitimo ordine vel coacta vel celebrata,non agnoſcimus. Si adhuc permitteretur liberum & legitimum concilium, nihil certius quàm dejectum iri Epiſcopatum veſtrum, & vos excommunicationis cenſura ejiciendos ex Eccleſia; nec audetis ſubjicere, quam vi & dolo occupaſtis juriſdictionem & poteſtatem ceu potius tyrannidẽ judicio ſynodi, quod ob pacem Eccleſiæ facere debetis, ſi ullus pietatis aut charitatis ſenſus vobis reliquus eſſet. Sed quum in Synodis vos præſidere, judicare jubere, vetare, pro arbitratu veſtro poteſtis, non mirum conventuum decreta ordini veſtro ſuffragari. Regia authoritate freti & poteſtate qua vos inſtruxit, invita & renitente Eccleſia,Eccleſiam opprimitis.

Pag. 85.

Sed, vt hæc Sectariis noſtris condonemus,inquit, *quantam illam putabimus*

tubimus vel mentiendi licentiam vel maledicendi libidinem, quæ in noſtrum ordinem, qui hodie ad clavum Eccleſiæ ſedemus, liberè graſſantur? quos contra decreta Eccleſiæ, acta Comitiorum regni, confeſſionem fidei, fidem datam, cum miniſterium iniremus, ſolenne fœdus renovatū, proteſtationes, cautiones, & leges à nobis approbatas omnia in Eccleſia adminiſtrari aiunt. Nos hæc revera dicimus, neq; veſtra facta nos ſinunt mentiri. Hæc omnia vos violaſſe probavimus, & perfidos, quamvis vobis perfidia honori & lucro ſit, aſſerimus & affirmamus. Conciliabula veſtra non agnoſcimus, nec fœdas in Comitiis pactiones. Conditiones & leges de jure ſuffragii in Comitiis ipſe fateris vos violaſſe, ſed non ingenuè in eas aſſenſiſſe. Proteſtati ſæpius nullum Epiſcopatum vos invehere, aut quid in diſciplinæ detrimentum moliri. *Nec aliud*, inquit, *in miniſterii ſolennibus ſpopondimus, quàm obedientiam, vitæ ſanctimoniam, verbi prædicationem, ſacramentorum adminiſtrationem & diſciplinæ curam: à quibus, Deo gratia, nondum diſceſſimus, niſi hoc eſt diſcedere, rejectis turbulentorum conſiliis ſeſe ad Chriſtianæ Eccleſiæ politiam accommodaſſe.* Hæc ab eo ita dicta ſunt, ac ſi cuicunque obediat, ubicunque prædicet, & ſacramenta adminiſtret, quamcunque diſciplinam curet, fidem ſoluat. Sed quis hoc illi credat, Eccleſiam, quæ omnes Antichriſti fibras evulſit, Iohanni Spotſuodo ita fidem condonaſſe, ut liceret vel papæ eſſe. Dicat Iohannes Spotſuodus in quam diſciplinam fidem dederit, cui obedientiam ſpoponderit. Sed jam Epiſcopus eſt liberatus fide, & quod libet, licet. De turbulentis conſiliis iam ſæpius tibi reſpondimus. Si verum liberet loqui, tu noſti omnia Eccleſiæ noſtræ conſilia ad pacem publicam & Eccleſiæ ſpectaſſe. Non eſt opus, quoties tibi libet oggannire, idem convitium refellere. Cæterum de Chriſtiana politia, ad quam dicis te accomodaſſe, tantum dicis, non probas. In aliam iuratus, invita etiam & reluctante Eccleſia, eam non vel vi vel dolo cum ſodalibus tuis evertiſſes. *Fœdus illud renovatum*, inquit, *quo tantopere ſibi placent, iniquum, temerarium, ab hominibus cerebroſis in reip. & Regis perniciem, & Dei ludibrium excogitatum ſemper exiſtimavimus, quod illis Dominus ignominia & infœlici conatuum omnium exitu compenſavit.* Inſignior perfidia an impudentia ſit Spotſuodi neſcio. Renovatum ſanctum & ſolenne fœdus initio anni 1596, quod pacti ſunt cum Domino, omnes qui aderant in conventu generali. Non negat factum: tantum clamat iniquum, temerarium &c. in quo ſe periurum allegat. Nam & ipſe cum reliquis in fœdus iuravit. Quidam (hi erant ex Preſbyterio Hadingtonenſi) commonefaciunt in more fuiſſe populo Dei, cum metus alicunde ingrueret (nam tum metuebatur à Comitum papanorum conſiliis & auxiliis) ad Deum confugere, ſe probare & agnitis peccatis per preces & ieiunium, iram Dei placare. Itaque ſuum eſſe conſilium, ut ab hoc conventu pii huius moris imitatio inciperet,

Epiſcopi multiplicis perfidiæ rei.

Pag. 86.

peret. Aſſenſum eſt ab omnibus. Leguntur publicè, quæ in miniſtros præcipuè, tum etiam in populum ſubrepſerant mala. Conſtituitur unus, qui prō concione proponeret, & populum ad confeſſionem peccatorum provocaret. Poſt jejunium & ſedulam confeſſionem indicitur fœderis cum deo renovatio, ut incipiant omnes de integro ad Deum cum animi ſinceritate redire, ut hoc per conventus provinciales ad Preſbyteria, à Preſbyteriis ad ſingulas Eccleſias, ab Eccleſiis ad ſingula illarum membra perveniret. Hoc fuit fœdus, quod Epiſcopus in perniciem regis & reip. & ludibrium Dei excogitatum eſſe à cerebroſis hominibus clamitat. Quod autem tam interpidè affirmat ſe ſemper ita exiſtimaſſe, aut nunc horrendum mentitur, aut tunc horrendum perjuravit. Quod ait dominum ignominia & infœlici conatuum omnium exitu compenſaviſſe, intelligit, turbas quæ hyeme ſequente ab aula excitatæ ſunt, & tumultum Edinburg. 16 cal. Ianuarii. Sed nihil iſta ad fœdus; quod renovatum in conventu generali anno ineunte, nec de his rebus conſultatum in renovando fœdere. Cœpit dominus probare Eccleſiam, & explorare eo ipſo anno, quo renovatum fœdus, num forent conſtantes. Hoccine eſt compenſare ignominia & infœlici exitu ſanctum fœdus, an potius detegere iſtorum hypocriſim, & perfidiam ad perpetuam ipſorum ignominiam.

Epiſcoporum tyrannis. Pag. 88. *A dominatione & tyrannide*, inquit, *tantū abſumus, ut neſcio an non nimiæ lenitatis ſimus accuſandi qui homines omni honore indignos aliquo in numero habemus.* O tempora, ô mores! Iohannes Spotſuodus, qui vix latinè novit, qui reliquas literas vix à limine ſalutavit, qui fidē cum aula mutavit, qui infamia gravi multorum vitiorum laborat, qui nunquam in pretio apud nos fuit, doctos, qui pro fide quam dederunt, dura omnia conſtanter ferunt, nullo honore dignos nullo numero habendos cenſet! Sed vah lenitatem hominum, qui imperio premunt, minis terrent, bonis exuunt, ad oras extremas relegunt, aut patria extrudunt, qui viros in quorum neq; vita neque moribus, neque ingenio quicquam deſideres, nihil præter miſeram vitam, ut miſerias ſentiant & lugeant, relinquunt, ſe lenitatis incuſant, quod vitæ credo, parcunt. *Aſperius nihil eſt homili cum ſurgit in altum.* Imo beneficia prædicare non pudet. Beneficia nos nulla agnoſcimus, niſi beneficia latronum dicit, qui beneficium cenſent, maleficio abſtinuiſſe, quod ſi facerent, quamquam non eſt, nos pro beneficio non exiguo acciperemus.

Greges deſeruerunt epiſcopi. *Nec greges*, inquit, *deſerere aut animus hactenus aut ſtudium fuit.* Proh impudentiam, qui greges quibus dati ſunt paſtores & miniſtri, hos multos retro annos non reſpexerant, & Diœceſanos greges ad quos non legitimè vocati invaſerunt, credas non deſeruiſſe greges. *Sed quod adverſarios*, inquit, *malè urit, præfecturæ noſtræ* *Pag. 89.* *limites non anguſtiis unius parœciæ continentur. Hinc illæ lacbrymæ.*

Quis

Quis qui Chriſtum amat, lachrymas non effunderet, cum videat qui in meſſem Chriſti nomen dederunt, parœciam in qua mille duo aut tria millia animarum, anguſtam putare, Diœceſinque in qua multæ ſunt parœciæ, quas vix de nomine novit, ambire. *Opellam*, inquit, *noſtram magis utilem & neceſſariam experiretur Eccleſia, niſi qui inutilem criminantur, nos aliò avocarent.* Opellam rectè vocat, nam ſi operam dixiſſet, multi in Diœceſi Andreana dicerent ſe Iohannem Spotſuodum nunquam vidiſſe in opere. Quidam eos qui forte aderant, ſi quod agebant non ſuccederet, ſemper accuſabat. Talis Iohannes Spotſuodus, qui quod non facit bene, eos accuſat, qui ejus malè facta non probant.

Non aliud, inquit, *Epiſcoporum genus ſumus, quàm qui ab incunabilis Chriſtianæ religionis Eccleſiæ Scoticanæ præfuerunt.* Si verſaſſet hiſtoriam noſtram, illinc vidiſſet à Cœleſtino pontifice miſſum in Scotiam Palladium & tempore Dongardi Regis 452 annis poſt Chriſtum Epiſcopos inſtituiſſe. Eccleſiam autem noſtram ante per monachos majore cum fructu, & minore faſtu ſtetiſſe. *Nec poteſtatem*, inquit, *vendicamus ullam quàm ab initio Superintendentes, ſi per adverſarios licuiſſet, non vendicaſſent.* Si verum dicit, longe fefellerunt Eccleſiam ſuperintendentes; perjurus fuit ipſius pater, qui in auſpicio illius muneris fidem dedit ſe Eccleſiæ optemperaturum, ei ipſi Eccleſiæ à qua ſe illud munus agnovit accepiſſe. Diſcrimen inter Superintendentes & Epiſcopos noſtros ſupra oſtendimus. Qualiſcunque erat Superintendentium poteſtas, eam non niſi conſentiente & vocante Eccleſia acceperunt, & ſimul cum Epiſcopatu eliminari cœpit anno 1575, atque in hoc opere operam non minimam navarunt ipſi Superintendentes.

Superintendentes & epiſcopi differunt.

Pag. 90.

Murmura, inquit, *& ſuſurros Catharorum, de quibus ſub epilogo, non moramur, minas flocci facimus.* Non neſcimus vos querelas noſtras flocci facere. Atque hæc eſt fortitudinis veſtræ prima laus, miſerias hominum, quorum opera in meſſe domini fuit multò quàm veſtra ipſorum utilior, non pili æſtimare. Quod ad minas attinet, divinas non metuitis, humanas ſcitis penes nos non eſſe. Itaque facile eſt contemnere, à quo ſecuri, quod libet agatis.

Epiſcopi murmura noſtra flocci faciunt.

Pars ſunt, inquit, *maxima an minima parum ad ſummam intereſſe arbitror, ſincerior & incorruptior neutiquam, erunt, niſi forte omnes totius orbis Eccleſiæ ante horum natalem exorbitaverint.* En invictum Papiſtarum argumentum quo libellum ſuum famoſum claudit. Vbi hæc veſtra jam olim ſapientia? ubi ante Lutherum hoc veſtrum Evangelium? Nonne ſincerior pars illa quæ verbo Dei quàm Eccleſiæ conſuetudini aut decretis nititur.

Quæ pars ſincerior.

Pag. 90.

Omnes

Omnes totius orbis eccleſias ante ætatem noſtram exorbitaviſſe & Papatum in eccleſia graſſatum eſſe, neminem cui affulſit lux Evangelij, puto negaturum: Et Epiſcopatus veſter Papano viribus par, ſi non multò ſuperior, eſt.

In Epilogo profitetur ſe eis qui per ætatem non poterant, rem ut geſta eſt, ſcire, hanc hiſtoriam ſcripſiſſe. Id credes illi quiſquis es, candide lector? Nam qui ea ætate ſunt, ut ſcire poſſent, nemo quiſquam, ne eorum quidem qui ei favent, credit.

FINIS.